

UDC

GLOSSARIUM
MEDIAE ET INFIMÆ LATINITATIS

TOMUS V.

To be lawfully imported into Australia, Canada, Great Britain, India, Ir-land, Japan, New-Zealand, South Africa, and the United States, this copy must necessarily bear the stamp of the United French Publishers and the personal signature in indeleble ink of J. J. Champenois.

Printed in France

GLOSSARIUM
MEDIÆ ET INFIMÆ LATINITATIS
CONDITUM A CAROLO DU FRESNE
DOMINO DU CANGE

AUCTUM

A MONACHIS ORDINIS S. BENEDICTI

CUM SUPPLEMENTIS INTEGRIS

D. P. CARPENTERII

ADELUNGII, ALIORUM, SUISQUE

DIGESET

G. A. L. HENSCHEL

SEQUUNTUR

GLOSSARIUM GALLICUM, TABULÆ, INDICES AUCTORUM ET RERUM, DISSERTATIONES

EDITIO NOVA aucta pluribus verbis aliorum scriptorum

Léopold FAVRE

Membre de la Société de l'Histoire de France et correspondant de la Société des Antiquaires de France.

TOMUS QUINTUS

Nouveau tirage

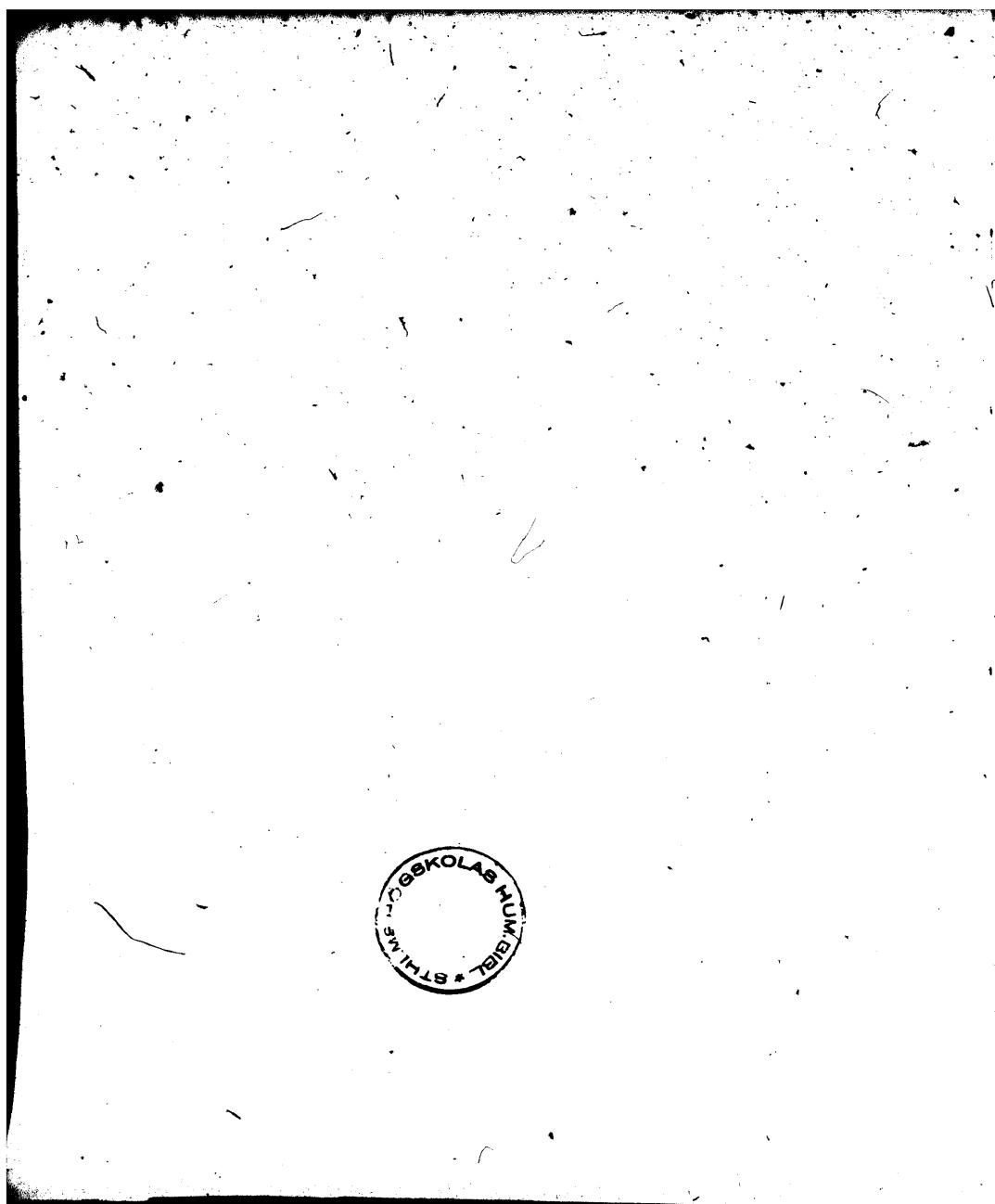
PARIS

LIBRAIRIE DES SCIENCES ET DES ARTS
106 bis, Rue de Rennes

1938

G. Rönnell, Antikvarisk Bokhandel

Stockholm

LAB

LAB

LAB

Pendigium, vel aliorum vulnerum. Quia notio vocem usurpasse videtur Vegetius lib. 2. Artis veterin. cap. 44: *Quod si jumento caput fuerint dissolute, diligenter inspicia, ne quae inter nervos et commissuras Pendiges faciat.* Ad priorem significacionem referri potest locus iste ex Paulo Warnefrido lib. 5. de Gest. Longobardor. cap. 8: *Jusus Imperatorum caput ejus abducens est, atque bellum continet, quam Petram eum in urbem projectum est.* Matth. Silvatic. *Pendix ut est colopus vulneris.* Vide A pendice cedri.

1 LABANDRIA. Ad lavandum data, in Vocabulariuss Sussannae et in Amaithea. Melius **Lavandria**. Vide **Lavenderius**.

* **2 LABARUM** [Labarum. DIFF.]

3 LABARDI. Liber cens. eccl. Rom. Quidam militis, qui dicuntur **Labardi**, Crosetanenses dicesis, tenentur solvere anquatum xx solidos. Pisanius pro Buriano et quibusdam aliis castra.

4 LABARUM. Signum militare Romanorum, penibile, ex panno aut serico confectum, ambrinae ac aliis ornamentis instructum, et transversario antennae specie ligno affixum a supremo parti pendens. Glossa MSS.: *Labarus, lata lancea vel vexillum.* Glossa Isonis: *Labarum, vexillum vel scutum.* Id vero non nuperum, et Constantini dumtaxat ex eo cognitum, quae appellatioenm ejusmodi vexilli tum primum audeo. Scriptores constat reperi, sed et Republica stantis et sub Imperatoribus Romani, ut in nummis Consulat et Imperatorum passim videre est: quod quidem velum, *siparum vexillorum* vocal Tertullianus in Apologetico. Ita porro appellatur praesertim sub Constantino vexillum, in quo Christianus factus, Christi monogramma describi curavit: quod quidem τὸν ἄλλον τριπτόρον, *ceteris pretiosius* αὐτὸν haberi, Imperator nam semper procedere, et a milibus adorari, et in prælio fortioribus exercitus militibus, ambris et stipari præcepit, ut habeat aquila. Vide Constantini lib. 2. cap. 8. et Sozomeni lib. 1. cap. 4. quos quidem milites eos esse plerique autem, quos *Præpositus laborum* Vocal Codex Theodoreianus. Nam quod **Labarum** Ambrosius lib. 6. Epist. 29. Prudentius lib. 1. contra Symmachum, et alii, **Laborum** vocant Sozomeni loco citato, veteres. Glossa apud Turnebum lib. 15. cap. 16. Acta secundæ Synodi Nicene, Althelmus de Laud. virginit. etc.

Sed unde ultraque haec nomenclatura ortum habet, multa multi hariolati sunt, nec quicquam certi aut sani tradidere. Hoc consule, si labet, et quod de Labaro scribi potest, in illi inspice, ne aliorum dicta hic congerantur. Turnebus loco laudato, Fullerius lib. 2. Missell. sacr. cap. 1. lib. 4. cap. 12. Steuchium de Vegetum lib. 8. cap. 17. d'Orléans lib. 1. Annal. Tacti, Baroniun ann. 812. n. 28. et seq. Gretserum lib. 1. de Sancta Cruce cap. 4. Tristianum tom. 3. Commentar. pag. 484. denique Jacobum Gothofredum ad tit. Cod. Th. de Prepositis laborum. (6. 25.)

Verum si cum aliis licet conjecturæ indiget, ut Labarum veterum Germanorum, Dacorum, Pannonum, et Armeanorum fusse vexillum prorsus existimo, ita et vocabulum ut sic putem, faciunt. Imperatorum numismata, in quibus ferme omnia inter earumdem gentium spolia effigientur, cum ecclipeorum genere, quod ille proprium fusse satis idem nummi declarant: atque in

primis Augusti, Neronis, Claudi Drusi, Domitiani, Nerve, Trajan, Antonini, Veri, etc. Apud Jacobum Biuum post Augustini Dial. pag. 10. 17. 24. 31. 84. 40. 46. 50. adeo ut ab illis gentibus illud mutuatos Romanos prorsus existimandum sit. Certe **Labarum** Danorum vexillum appellatum fuisse, videtur invenire auctor miraculorum S. Bertini lib. 2. cap. II. *Paganæ in antefat collis cacumine principale vexillum, quod Laborum vocari fertur, alto stipite pro terrore infixerunt.* Subdiam praeterea quadam de Laboro ab aliis omissa: ac primum ex Athelmo de Laude Virgin. cap. 10:

Cupide vexili exponit sulcare mentem, Laboris se equiana per terram tendit dextra.

Cap. 4:

Denuo cum voli remeasset rompos ad urbem. Comita triumphorum sortitus Labbari princeps. Inclusa Romanis revelans ex hoste trophae.

Et cap. 44:

Aitamen ad eos scandunt spiracula sedes, Abaque que densa gestante Labbari turnata.

Addo, etiam Labaris Romani figura servata postmodum in vexillis nostris Ecclesiastici, quibus pendet **Labari** nomen tribuit Eckeardus Justus de Cibus S. Galli cap. 3. Sonatæ continuo ad concursum et laudes Cereria abitur: arripi illæ infelix futurus Laborum, et de ordinis sui dominum antecedendi, etc. Sed et **Labarum** pro hastâ usurpavit Anselmus in Actis S. Guigneri et sociorum n. 4.

3° Scrittorum in Originum Indice 2. Miscell. **Labarum** deducit a **Lab-hair** vel **Hair-lab**: quod ince clarius, inquit, Cetis est **Pannulus exercitus**.

LAHAKES, mascul. gen. Jizlt S. Fulgentius Homil. 60. de S. Laurentio: *Super Lahakem fugit terror Regis triumphantis Martirum Confessoris; non enim in triumpho ejus fulgebat margarita et gemma, sed coruscanti certi identes, et satagi panibus indigentes.* O. **Labarum** dominicae Crucis, quem portabat reverentia suis, et imponebat oculis clausis, quæ patas apertius circuatis. **Labarum** enim non gemmis iuxta pannum habebat purpureum, sed cum pallidius Salvatoris in sanguine uero pallium purpuratum.

5° **LABARUM**, nude pro Cruce sive Crux signo sapientis usurpant. Scriptores inferioris avi, atque hinc est modo signum Crucis, in literis sive diplomaticis hac metate apponi soletum. **Labari** nomine donabat. Vita S. Cassiani mea descripta apud III. Fontaninum de Antiq. Horto pag. 380.

Filia celitibus politissima fuitur comitatus, Saxe candens medialis articulus ejus, insculpsit Labarum roseo fulgore decussum.

..... Res hic arcana probatur.

Candor enim laudis splendorem corporis albii Praeclara uenit.

Vita S. Romani Archip. Rotom. itidem metricæ scripta, apud Marten. tom. 3. Aeneid. col. 1636:

Territus exanguis vir illico perdidit angus. At Christi Labarum quo depositus dominatus.

6° **LABARUM IMPERIALE**, in Epitome Chron. Casinens. auctore Anastasio Biblioth. apud Murator. tom. 2. pag. 365: *Dans et potestatibz bibendi in auro, et lectum ipsius unius coloris operire purpurea; et in processionibus ante se ferre hastam puram deargenteam, et **Labarum Imperiale**, id est, Crucem auream cum gemmis et unisonibus.*

7° **LABATORIUM**. Vide infra **Lavatorium**.

* **LABEAP**. Vide **Landreas**.

8 LABDASICMUS est, si pro uno *L* duo prouidentur, ut Afri faciunt, sicut Colunum *L* exilius, duo *largius* profervunt, quod contra est: nam unum *largeum* duo exilius profervre debemus. Isid. lib. I. cap. 31. Addo Martianum Capellam lib. 5. et Papianum.

* **LABDAREUS**, seu **LAMDAREUS**. Specie machina bellicæ ad instar **Labae** seu **Lambæ** Gracorum ex ligno constructæ et ad sustinendam sagittorum atque missilium vim accomoda. Herod. lib. 6. de Machinis bellicis cap. 1. *Adversus nec autem repugnantes muricas lignæ construere oportet quinque cubitorum.* **Labdareo** a quibusdam vocatis: quorum unumquidque crux gyrum quasi duorum pedum habeat, ne strangular vel disrumpantur; sed resistant ponderibus, quæ deorsum ferantur. Hujuscmodi machinæ ad resistendum delineavit. Franciscaus Baroccius ad hunc Heronis locum.

* **9 LABDARIUS**. [Qui labdacismo utitur. DIFF.]

* **10 LABEEA**. Tegula lignæ species Stat. Montis-reg. pag. 271. *Item statuum est, quod dom. vicarius teneatur facere, quod omnes fornæ seu edifici in quibus sunt, debeat cooperari per illos fornarios qui eos tenent, de copi, tegulis, vel parcalis vel aliis, etc.*

* **11 LABEFICERE**. [Labefactare. DIFF.]

12 LABELINTUS, Ital. et Hisp. **Labrinto**, Joann. de Janua, **Laberintus**, **Labrinthus**. Lettere apud 1845. tom. 2. Hist. Dauphain. pag. 513. *Ne forsitan dispersus populis, destinatus pastore, in scandalosum caderet Labelintum, etc.*

* **13 LABELLA**. [Oscula que dantur pueris. DIFF.]

* **14 LABELLULUS**. Vide in **Labellius**.

* **15 LABELLUM**, vel **16 LABELLUS**. Loculus, arca sepulcralis, Ital. **Labello** Acta S. Bernardi Mentheonensis, tom. 2. Juail pag. 105: *Inter cetera quidam civium Labellum sibi donavit, in quo sancta membra recomenderunt. Vide **Labello**.*

17 LABELLUM. Veteres Chaitæ apud Ughellum tom. 7. pag. 396. et 397. *Et palmentum, et **Labello**, seu et una cistera. Ubi idem Ughellus pag. 411. **Labello** ad misum recipiendum a labendo dictum est, locus ex palmento seu tortuoso labens, est autem **Labello** instar piacine, et ab aliis loco dictus Amalfico vocabulo **Labello**.*

18 LABELLUM sumitur pro **Cantharo**, in quo reponitur aqua benedicta. **Vetus** In questa apud Puricellum in Ambrosiana Basilica pag. 1137. *Et multoties vidi custodes Monachorum, et non alios accendere, et extinguere ciendile... et portare aquam in **Labello**, qui est in Ecclesia S. Petri.*

* **19 LABELLUS**. Parva limbus tessera. R. Gall. **Labello**. Angl. **Label**. Charta ann. 1894 apud Rymer. tom. 7. pag. 783. **Label** justum **Ullulum** hereditarium ad portandum pro cresta suo unum leopardum de auro, cum uno **Labello** albo. V. **Labello** et **Labelbellus**.

* **20 LABELLUS**. Vide in **Labello**.

* **21 LABEO**, Cui magna sunt labia, Plinio lib. II. cap. 37. **Tabernarius vel leccor**, Joan. de Janua; **Tabernier ou Lecheur**, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. Papias editus. **Labones** dicuntur qui sebe per injuriam radunt. Mictius in MS. *Qui sepe in perjuria cadunt;* quod posterius **Tabernaria** et **Leccoribus** haud male convenit. Vide **Labio**.

* 2. LABEO, Piscis genus. Tract. MS. de Pisc. cap. 116 ex Cod. reg. 6838. C. Labeo, nostris chaluc, labra crassa, spissa, prominenta habeat, unde Labonis nomen. Lineas nigricantes a branchiis ad caudam, equalibus spatius distantes, protensa habet; unde veragelata a quibusdam vocatur.

* LABERE, [Lab. Dief.]

* 1. LABERINTUS, [Labyrinthus. Dief.] 1. LABERNA, Ferme mentis latronum, vel gravatorum, ut fuisse. Glorie Isid. ubi rursus Laberna, Gladiator Laberna, latro aut qui filios alienos seducit. Laberna scribitur pro Laevana, vix atrum satis nota. Vide Martinum. Pro Ferrameitur legendum videtur Dea, vel Demovium, et pro Gladiator restitendum Grassator secundo loco, nisi, inquit Gravinius, Gladiator hic accipias pro se ferri, et non male congruit Plagiario seu furi alienorum operum, ut agud Auenionum. Quis filios alienos seducit, k. e. seorsum jucit ad auferendum; quod non male congruit Plagiario seu furi alienorum operum, ut agud Auenionum. Si Poeta plagiatio.

Nec post motu aliquo dictum:
Hoc est illa Tene Prete laies.
Bonorum mala carmine Larvata.

* 2. LABERNA, [Laverna. Dief.]

LABES, Clades. Glossa antiqua MSS.: Labina, hoc est calamitas, labes, agitudines, mortus. Aurelius Victor Schottini Vespasianum: Cum satia constet arari inopia, ac Labi urbum, novas cum neque aliquandiu postea habine, vegetarium pensiones exquireris. In Se vero Labes publica. In Galliano: Quas Labes Murinus reliquias fecerat. Tsum etiam Ennium et Proutum observatum ab aliis.

LABES, pro Lapus, habetur in Vita S. Delcoli Abbatis Laurentensis n. 45. Et in Vita S. Sulpiii Pil. tom. 2. Jan. pag. 173.

* LABESCERE, [Labe maculare. Dief.]

* LABETEN, [Tonus d'un char. Dief.]

* LABI, [resuante. Dief.]

* LABIALIS Possesso, Ora tanto u
firmata, non scripto. Comprehensa bre
fiegnim exposito fol. 57. Labiale, non
realis, nec corporalem possessionem tra
dere debet.

* LABIFACERE, [Labefacere. Dief.]

* LABILICIDUM, [Cattice corba, vel rici
diu] Ita Glossae MSS. ad Distichum Mag
istri Cornutti.

* LABILIS PORTA, Cataracta, vulgo
Hersc. Vide infra in Porta 6.

* LABILITAS, Levitas, inconstans,
instabilitas. Joan de Cardilah, serm. in
Nativ. Dom. Secundo attende homo ad
eum instabilitatem et labilitatem, cum di
cit: Breu ricens tempore Andr. Bili
hist apud Marutor, tom. 19. Script. Ital.
col. 37. Incertum facit quid in his probem
ipsa fortuna varietas, tum nostra spei
Labilitas. Labilitas memoria, in Stat.
criminis Saone cap. 81. pag. 82. B. de
Amoribus in Speculo sacerdot. MS. cap. 28.

Sic bene concernere mundanam Labilitatem.

* LABILLUS, [Lapillus. Dief.]

LABINA, [O idem quod Pasturagium,
Pasturam, pratum] Lit. remissa ann.
1552 in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 27.
Cum in Labina seu pasturagium, ac com
muni dicta villa spaciolum, causa
spatiandi inservit, etc.] Vide Larvata.

LABIO, Tabernarius, vel Lector, apud

Ugutinem. [Vide Labeo.]

* LABITA, [Imber. Dief.]

* LABITINA, [Libilitina. Dief.]

* 1. LABIUM, perperam pro Labrum,

Gall. Bord. Bullia Luci. III. PP. ann.
1181. inter Probab. tom. 2. Annal. Pre
monst. col. 418: A proto Bovini, sicut Fo
rato, unque ad viam orium: . . . ab eodem
proto Bovini, sicut dicit Labium Chalme,
usque ad fontem Bellardi.

* 2. LABIUM, [Cardus fullonum. Dief.]

LABELLIUS, seu potius Labelius, nam
sic legendum apud H. Igardum in Ro
berto Regi. Qui non obtinuerat factus
ornamentum quod erat in se uncis aur
dependens a genibus, et quod non linea
conspicua, culta et dupli quancioctis disces
surus. Ita appellatae nostri facinas,
qua a sago militari pendentes vulgo
Lambescant, vel Labescent, quas Pittacida
puncunt. Monachus Sangallensis no
1. de Caroli M. cap. 38. quod pittaciorum
formam, de quo loco referuntur For
tescuto de Laudibus Legionis Anglie
cap. 51. descriptis habitibus. Seruientium
ad legem: Serviens ad legem ipsa ex
tensa roba longa ad instar Sacerdotis, cum
capitulo penitenti circa humeros ejus, et
deinceps oblongo, cuius duabus Labelibus,
qualiter ut solent Doctores legum in Uni
versitatibus qualitatem, cum supra des
cripto bireto vestabantur. Sermo Ra
bodi Ep. sc. Noviom. de Attianitacione
anno 1081, in veteri Lectionario. S. El
igii. In conspectu adstantium Labello
vinculum misericordie excusit. A Lim
bito vox videtur deducta, quod sagis mi
litarii adscripti Sidoniam in 4. Epist.
20. Viridiania saga Lyndia marginata
puncta. Vide que de Labelis observamus
punctis in Dissert. I. ad Jonivillam pag
139.

* LABOLOIDIUM, [Anaboladium. Dief.]

1. LABOR, Vitalia ita dictum quod
iam erudit censem, cujus memini
Gregorius Nazianzenus Orat. in Julia
num, quod vim habeat solvendorum la
borum. Existat in Cod. Theod. lib. 6.
titulus (25) de Preposito Laborum, ubi
scilicet: Preposito Laboro nostro iudicio et
suspensione sudoribus promoventer. At
quis? Ie legi in omnibus Codd. MSS.
observavit viri docti, hec quidam rep
ulant laborum, quoniam versus posse
tulliani, Carmine de Jolla referendos
putant.

Palpitat antena stridens. Labor horre ab alto,
Ipso stiam infrangi dubians infectus arbor.

Vide Laborum.

2. LABOR, Quod quis labore suo in
dustria quiesvit, quiescit, acquisitum
Aquest. Lex Longobard. lib. 2. tit. 28.
(9. Lutpr. 133. 16. 80.) Non si de illo
Labore comparaverit, quod postea labora
vit aut certe, postquam in ipsa causa ad
censum reddendum introierit, in, i.e.
cepitu dimittit, ubi laboravit. Traditiones
Fu denses lib. 2 trad. 15. Trado ad
Monasterium S. Bonifacii, pecuniam
meam, quicquid fuerit in dominis, medi
ciz, et omnem Laborem meum, tollem
et integrum, et omnem puerum nomine
Olger cum omni labore suo. Tradit. 85:
Cum mobilibus et immobilibus, cum omni
adjacentia eorum, et cum Monasterio su
perpositio, que ego ipsa proprio labore
constructi et edificavi, etc. Quod vero hic
labor, Tradit. 119. Acquisitio dicitur:
Trado ancilum ad S. Bonifacium, cum
omni Acquisitione sua, etc.

LABORARE, Acquirere, labore suo ac
industria acquisitionem facere. Formu
lae vett. Et quidquid pariter in con
jugio post Laboragnum Alii. Et quid
quid Laborare potuerint, cassum habeant.

Alibi: Pecuniae quod habeat, aut inani
Laborare potuerint, cassum in perpetuum
habent. Vide Gregor. Turon. de Gloria
Confess. cap. 82. Gesta Regum Francor.
cap. 18. Formulam 7. ex Baluzianis,
etc.

ELABORARE, Eadem notio. Lex Sa
lica tit. 47. § 2. Et si ibi aliquid Elabo
ravit, quia legem noluit quadris, amittat.
Vita S. Desiderii Episc. Cadurc. cap. 18:
Aurum et argentum, quod a successione
parentum habeo, vel quod in Regis aula,
et in principiis Elaboravi.

ELABORATUS, Idem quod Labor, quod
quis sua industria acquisivit, compara
vit. Tradit. Fuld. lib. 1. trad. 16. Quic
quid mihi poteris meus et mater mea et
fratre hereditaverunt, et proprio Elabo
rati et acquisivi. Occurrunt ibi plures trad.
59. 69. 93. 109. 128. lib. 2. trad. 26. 40. 42.
68. 120. 175. 225. et in Fragm. Capit. editis
in a Baluzio cap. 9.

ELABORATUM, In Iudicio Traditioni
bus lib. 1. trad. 38. Charta Adalberta Co
missum ann. 1073. Dum et officia pre
senti die, medietatem de manu uno
cum omnibus rebus ac medietatem de
mano pertinentem, jacet in vico Pinoro
vel in eius territorio, proprie Ecclesiam
sancti Martini, et est rectum Elabora
tum.

LABORATORIUS, in Capitulari Caroli M.
ann. 897. cap. 7. in Capitulari Pipini Re
gis Italie cap. 4. in Chartis Alzmanni
Goldsasti cap. 74. In Lege Longob.
lib. 3. tit. 4. 15. oo Pippin. 18.]

LABORARIUM, Quidam Charta Adal
berti Episcopi Pergamensis: Sive sine
de meti propriis domiciliibus presentibus,
sive colendis futuris, sive de meti suc
cessibus, Coepiscopis, vel et de incis, seu et
omnium ipsorum successorum in eorum
Laborariis.

* LABORATIO, Acquisitum. Charta xi.
sec. ex Archivo S. Victoris Massil. Ar
mar. Forqul. n. 10. Omne decimum sum
Laborationis amplio animo tributum S. Vic
tori Gorrandus de Goranono. Vide Labo
ratio in Labor.

COLLABORATIO, Acquisitio, quae fit a
conjubis stante matrimonio: Gallis Conque
Lex Ripuariorum tit. 37: Ter
tiam partem de omni re, quam sinu
Collaboraverint, sibi studeat evendicare
Capit. Caroli M. lib. 4. cap. 9: Volumus
et nos de defactiorum poro volunt
maritorum tertiam partem. Collaborations,
quam sursum in beneficio Collaboraverint,
acquisiari. Tradit. Fuld. lib. 2. cap. 11:
Quantum nobis gestores nostri dimis
serant, et nos ipsi Collaboraverimus, ha
dominus atque transcribere, et post
nostrum amborum discensum, quantum
Collaboraverimus, etc. Tertiam poro col
laborationis partem uxoribus ceassate
testantur praeter Appendix Gregor.
Turon. cap. 85. Aimoinus lib. 4. cap. 36.
Murelus, Gesta Dagob. cap. 47. Can. 5.
Synodi Meldensis, etc.

COLLABORATIO, Decima collaboratio
num, in Capitali Caroli C. tit. 41. cap. 11.
Vide Collaboratio seu ordine.

COLLABORATUS, COLLABORATUM, Eadem
notio. Polytychus S. Remigii
Remensis: Donati araticum de omni
Collaboratu. Hinmarus Laudun. ad Remensem:
Obsecrantur et contestantur
nihilominus, ut nih. de suo Collaborato
periperit. Capitulare de Villis cap. 6:
Volumus, ut judices nostri decimam ex
omni Collaboratu pleniter donent ad Ec
clesias. Addit. cap. 80. Vita S. Winoc
Abb. cap. 11. Adeo erat devotus, ut impens
as magna ex parte ex Collaboratu pro

LAB

prio pro restaurando sancti viri administrare. Vide in *Labor* 3.

3. **LABOR**, Agri cultura, Gall. *Labeur*. Virgilius:

Sernit agros, siernit salsata, bounque Labores.

Pactus Legis Salicar. tit. 10. § 6. Si cuius pecora de domino, cum aliis Labores vassatur, aut in claudantur, aut in dominum manantur [§ 8. Si quis...], illa cuja est Labor, testibus eum confirmat, etc. Capitulare de Villis cap. 3. Quando judices nostri Laborantes facilius debent opinari, aut arare, metu colligere, etc. Laborum facilius. Lep. Longob. lib. 1. tit. 17. [4.100] Lutpr. 134. (6.81.) Faire son Labor, Agrum suum colere. Hist. Wamba Regis. Collecto deinceps manu, cives depositantur. Labores exhaustant, omnisque provincialis gallia deprendatur. [§ 8. Sturmii Consuetud. Full. Secunda feria eunt cum cunctis patrocino et aqua sancta per singulas Palomae. Cultura Labora, apud Gregor. M. lib. 7. Int. 2. Epist. 66. addit. 1. Rajwari tit. 16. cap. 1. § 2. Logram. Longob. lib. 1. tit. 15. § 3. tit. 16. 17. [9.100] Lutpr. 16. (6.81.) Logram. Lutprind. Regis tit. 65. 115. [99. 89. (6. 26.)] Gregor. Taron. lib. 7. cap. 22. etc. Hinc vulgaris formula in Butti PP. pro Monasteriis. Sane Laborum reditrum, quos propriis manibus, aut sumtibus cohibe... nullus decimas a vobis exigimus presumat. Vide Chron. Reichersp. pag. 172.

TERRA LABORIS. Campania felix, in Italia ita nuncupata, quod agricultura, seu labor perdonat a sit. Appellationem istam hanc adeo recentem arguit S. Martinus PP. in Epistola de exilio suo: Et pervenimus Et. Junii Messanam, in qua erat navis id est, carcere; non autem Messana tantum, sed in Terra Laboris; et non tantum in Terra Laboris, quia subdit a magne urbe Romanorum, sed et in plurimis insularum, in quibus ne nos transvenimus, peccata impeditur, nullam compassionem adcepimus sun.

4. **LABORABILES TERCE**, Arabiles, cultura idonei, Gall. *Teres labourares*. Index MS. beneficiorum Eccl. Constant. fol. 3. Cion 36. *vogatis terre, vel eo circa Laborabiles*. Charta ann. 1482 ex Archivo B. M. de Bono Nuntio Rotomagens. Quod si omnes terre Laborabiles ejusdem parochie una cultura manarent, etc.

5. **LABORANTICAE TERRAE**, Eodem significante, in Chartario Ecclesie Auxitana cap. 136.

6. **LABORATICAE TERRAE**, in Chronicis Farfensi apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 591.

7. **LABORATORIE TERRE**, apud Petrum de Vines lib. 5. Epist. 65. in Addit. ad Chronicum Casauri apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 940. Addit. Tabul. S. Cyrici Nivern. n. 7. Nicol. de Jamsilla, apud eundem Murator. tom. 8. col. 558. etc.]

8. **LABOROSAE**, in veteri Charta apud Sammarthianos in Abbatis S. Trinitatis Exaquensis. Silvam de Catis, et terram Laboriosam et laboriosam, molendinum, etc.

9. **LABORIGEM**, Terra culta, Charta ann. 1455 ex Archivo S. Victoris Massil. Prior deportabit decimas Laboragii et pastorum. Vide vocem suo loco.

10. **LABORANTIA**, Eadem notione. Consecut. Auscovicum ann. 1455. col. 54. Ita et consuetudo videris quod homines de Austria hibent usum et explorant... deponendi cum animalibus suis... per omnes pertinentias et Laborantias

LÂB

civitatis. Rursum occurrit art. 85. [2 Charta ann. 1177. in Chartul. Cluniac. Item parte suam de tassis et decimis, que sunt in terminio de Caunis, excepta Laborantia sua (concedit). Vide supra Laboragium 1.]

11. **LABORANTIA**, f. Agrarium, campi pars, terragium, Gall. *Champart, terrage*. Littera Officialis Valbrensis ann. 1342. Item dicit prefatus nomine quo supra quantum et Laborantiam campi manus S. Johannis de Balmis cum omnino jurisdictione ad dictum prorurat de Rerario pertinere.

12. **LABORANZA**, Ager cultus, apud Mororem Antiqu. Navarr. pag. 41. Offero Deo et S. Julianiano de Labasal monasterio ego Tota Regnum maria de Rega Garica Sancionis, illa decima et prima de tota illa Laboranza, que labant homines de Ardenas. Testam. Ranimiri Regis Aragon. era 1070. in Hist. Finianensis lib. 2. cap. 38. Similiter de pane et vino de meas Laboranzas, et radices et totos meos p. diates, etc.

13. **LABORARE**, Agrum colere. Laborare. Littera Officialis in Lege Longob. lib. 1. tit. 9. § 22. [99] Lutpr. 36. (6.81.) Capit. 1. Caroli 1. ut. 21. cap. 11. Laborant et excolant terras et vincas in tempore cuius debita sollicitudine salvent et dispensent Laborato cum fidelis discretuere, facient nutrimenti congrua et necessaria. Praeceptum Caroli M. pro Hispanis ann. 812. Dicunt etiam, quod aliquip villas, quas ipsi Laboraverunt, Laboratis illis eis abstractas habebitis. Locus Laboratus, in Constit. Sieul. lib. 3. tit. 38 § 4. Odorarius Episcopus Licensis, de Restauracione eiusdem urbis a se facta. Fecimus de nostra familia possessores per undique partes, et dedimus illis boves ad Laborandum infra. Eximus per terras civitatis ad inquirendum, ut Laborant illas. Charta ann. 1048. ex Archivo S. Victoris Massi. Domini foris ista termina de terra erma, quantum homines exprimit. Ecclesie poterunt laborare. Alia ann. 1455. ex eodem Archivo. Laborando et cultivando terram hermani. Petrus de Vineis lib. 5. Epist. 80. Certas possessiones ipsorum securae et quiete Laborandi, et ex us fructis et redditis percipiendi, etc. Vide Franciscum Marianum in Matildi lib. 8. pag. 117. Probat. Histor. Saubaud. par. 15.

14. **LABORARE** pro *Laborare*, in laudato Praecepto Caroli M. pro Hispanis. 15. **LABORATO**, Aratio, Gall. *Labourage*. Poterunt exercere omnia culturae, et Laboranties. In Litteris ann. 1413 apud Rymer. tom. 8. pag. 772.

16. **LABORATIO**, Ager cultus. Charta Bettonis. Episcop. Lingon. ann. 794. inter Instrum. tom. 4. Gall. Christ. col. 128. Et de vallis unde nona et decima domini homines reddent, debent... per legem et consuetudinem ipsius rubus, sicuti exactum fuit, id est, omnes Laborationes, rizum, annonas, etc. Rolandinus de factis in marchia Tarvisina lib. 5. cap. 10. apud Murator. tom. 8. col. 240. Devastate sunt arbores et vineae et Laborationes cuncte. Decimas Laborationum, apud Mororem Antiqu. Navarr. pag. 657. [§ 8. Fruges agri culti. Adalm. Stat. S. Petri Corb. lib. 2. cap. 9. Quidquid in diversis Laborationibus quolibet modo acquiratur... similiter ferum vel que in arboribus gratis nascentur, etc. Intra. Si omnis illa Laboratio que per manipulos decimari potest, etc.]

17. **LABORATORES**, Agriculae, coloni [Gall. Labourers]. Saisimentum Comitatus Tolosani ann. 1271. apud la Faille in Pro-

bat. Annal. Tolos. pag. 19. *De quolibet Laboratore habente aratum boun, unam eminam frumenti*. Occurrit in Chronicis Farfensi apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 491. in Histor. Dalphin. tom. 1. pag. 61. *Laborator vinearum, in Charta ann. 1351. ex Regesto 80. Chartoophyacit Regi*. Vide *Medium plantum, in Complan-*

18. **LABOROSUS**, Eadem notione. Miracula S. Stanislaui Episc. tom. 2. Maii pag. 278. Valentini Goday *Laborios in Pistravin Sebastianus filius animam ajeans, etc.* 19. **LABOROSUS**, BESSE, LE, Que depautatur in agricultura. Ordinatio Caricis Caroli Regis Siciliae ann. 1278. ex MS. D. Brund. fol. 68. vs. *Ille extraneus posuit in tenemento Arelatis tenere bestias Laboriosas necessarias agriculturae.*

20. **LABORIUM**, Ager cultus, seu agri fructus. Charta Guill. archiep. Seu pro libert. villa S. Julian. ann. 1253. in Reg. 30. Chartooph. reg. ch. 561. *Natura burgenibus... solvet todeum vel custumam de nutritura sua, nec magnum de suo Laboragio*. Vide in La-

bōris 3.

21. **LABORIOUM**, Labor, opus quodvis. Gall. *Ouvrage, travail, alias Laborage*. Lit. remiss. ann. 1357 in Reg. 80. Chartooph. reg. ch. 65. Qui servicus, dum esset certa die in dicta villa, non inventit viri verior ad eorum Laboragia facienda. Aliis ann. 1391. in Reg. 141. ch. 171. *Drevert Peter pauper, jeune homme vivant du mestier et Laborage de mer, etc.* Stat. ann. 1382. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 741. art. 10. *Les gardes le pourront et son Laborage aussi bien visiter comme ailleurs.* Vita J. C. MS. 1.

En sa cambre avoit une ymag.
Quant about a son Laborage
Cassez malin, si l'auront.

22. **Labour**, eodem sensu. Ibid. :

Jouste la me de Galles
Trouva trois freres pêcheurs,
Ils lez faisoient lor Labours

23. **Labourage** praelata, appellatur Tributum, quod pro dohilis vinariis e nave in terram adductis episcopo Noviomensi pensitabatur. Charta Caroli VI. reg. Franc. ann. 1409. *Tantost que les vins amenez par ladite riviere et arivez audit port du Pont l'Eveque) sont tirez et mis hors des nefz ou des bateaux, et assis a terre sur ledit port, nostre dit conseiller doit avoir et o accoustume recevoir, pour chacune piece de vin, trois pencez de Labourage.*

* **LABORAMEN** [Labor. DICE].

24. **LABORANTES**, Vespidionis. Vetus Interpretis Epistola S. Ignati ad Antiochenos. Saluto hypodacmon, lectores, janitores, Laborantes, exorcistas, confessores.

25. **1. LABORARE**. Acquirere. Vide in Labor 2.

* **2. LABORARE**, Agrum colere. Vide Labor 3.

26. **3. LABORARE**, Negotium alium facere: Galli dicunt, *Travailler qu'elqu'un*. Anonymous Barensis in Chron. ann. 1012. *Mesardoniti Laborant castello Domino An. 1084: Bisantius Archiepiscopus diripuit Episcopum Barinum, et corpit Laborare. Vide Miracula S. Ludgeri Episc. Mimigard. n. 57.*

* **Si nostri Labourer dixerunt** Lit. remiss. ann. 1391. in Reg. 118. Chartooph. reg. ch. 1. *Pour la presumption et reconnue, qui contre les Laboureront entre coupable et participant de la perpetration*

dudit fait. Travailleur, eodem sensu, in Consolat. Boetii MS. lib. 1:

Enor se lo deis merveiller,
Si mauvais le portent envie,
Et s'il le faut Travailleur.

4. **LABORARE**, Fatigari, Travailler. Innocentius III. PP. in gestis eiusdem pag. 110. Cum difficile sit rite iurisdictioni subjectio pro singulis questionibus ad sedem Apostolicam Laborare super appellationibus, etc. Eadem Gestia pag. 129. Laborare ultra misa ad utrunque partem versus venerabiles, etc. id est, cum multo labore ac cura. Intra: Laborare, minus interius adiuvare viam pacis, etc.

5. **LABORARE**, Periclitari, in periculo esse, in l. 2. D. ad Leg. Rhod. (14, 2) et in l. 4. Cod. Th. de Operib. publ. (15, 1) Siecius Flaccus de Condit. agror. De superioribus vicinie agri defluentes aquas excipiunt, ne inferiores terrene Laborant.

6. **LABORARE**, Operari, fabricare, confluere. Travailleur, Constitut. Siecius lib. 8. tit. 36. § 1. Nullus in Regno nostro Laborer acrium, quod per libram de pure auro minus habeat, quam octo uncias, etc. Hinc Paus. bies labore, in Stat. ann. 1372, tom. 5. Ordinat. reg. Franz. pag. 554 art. 1. Vide supra Laboragium 2.

LABORARE ALIQUEM, Operari faciendo destinare, vel ad laborem mittire. Envoyer au travail, ut vulgo dicimus. Statuta Corbeniensia lib. 2. Ut Frater, qui eos Laborare debent, sine molestia, vel aliquia inconveniente inhonesto possint in eis officium sibi commissum ad communem expiare utilitatem: constitutus, etc.

7. **LABORARIUM**, Locus laborantium. Uagation. Operatorium, officina, εργατηριον. [Vide alla notione supra in Labor 2.]

8. **LABORARIUS**, Operarius, Anglis, a Laboreus. Amularius lib. 8. de Ecccl. Off. cap. 5. Operari Laborari Christi. Kynghton. ann. 1340: Exceptis mendicis, et Laboraria ad predictam quintam decimam non faciat. Alibi: Rex fecit ad achare Laborarios quinqueptas, et in eis in carcere.

9. **LABORATIO**. Vide in Labor 3.

10. **LABORATORIVUS**, Arabus, cultura idonea. Charta ann. 1358 apud Corbin. inter Probat. Hist. domus de Gondi pag. 154. Item plures pastas terrarum Laboratorivorum, etc. Tunc laboratrices, salidas, proutus, neque Laboratrices spectatores, in Stat. castri Redaldi lib. 3 pag. 49. Vide in Labor 3.

11. **LABORATOR**, Opifex, Gall. Ouvrier. Stat. Cadubr. pag. 52. Item quod nullus habuerit eum. Laborator lignanum, etc. Laborateur de una. Qui viuas conti. in Lat. remissa. ann. 1551 ex Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 3. Laborer, pro Laborer, Agricola, colonus, in Reg. 18. Corp. sign. Habacuc ad ann. 1518. fol. 207. Out accordé qu'il puisse commettre et ordonner un Laborer pour entretenir, labourer et mesurer les terres et choses dessuades.

12. **LARCHATORES**, Agricole. Vide in Labor 3.

13. **LABORATORIUM**, ut Laborarium. Buschius de Reformatione Monast. apud Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brunsiv. pag. 388: Quomodo in clauso et dormitorio, in ambitu et Laboratorio se habere debent, declarat Gall. Laboratoire.

14. **LABORATORIUM**, Opus quodvis. Charta ann. 1347 apud Lanium in, Debe. erudit. inter not. ad Hodoeper. Charit. part. I. pag. 62. Que quidem

constructio si sit fieri debet expensis communibus dictorum communium Flora- rentini et S. Ministris. Et quod habentes seu habituri terrana seu edificia, quae predicto Laboratorio occuparentur, etc. Vide Laborerum 1.

* 3. **LABORATORIUM**. [Ergastulum. DIEP.]

4. **LABORATUM**, Acquisitum. Vide in Labor 2.

* 5. **LABORATORIUM**. [Ut Laborerum: et Vello memorato pro hujusmodi (ensis) Laboratoria. (Mandal. casmer. Apostol. arch. vatic. 1417-21. f. 30.)]

6. **LABORATORIUM**, Labor humilius servilis opera. Miracula S. Zita tom. 3. Aprilis pag. 52: Quis debebat... trahere militum et alios eorum Laboratu facere.

7. **LABORERIA**, Officina, Gallic. Manu-

factura. Mantis adjecta ad Chron.

Mon. Patavin. apud Murator. tom. 8. col. 789: Quo anno facit fuerunt: fulli omnium Sanctorum et Laboreria pannorum lance et papyri chartarum.

8. **LABORERIUM**, Ital's Laboriero. Opus agriculturae, vel quodvis aliud. Statuta Venetor. ann. 1242 lib. 2. cap. 5: Si opus vel labore unum factum fuerit supra possessio- nes, etc. Addit. lib. 8. cap. 57. lib. 6. cap. 18. Vitam B. Justine de Arctio num. 8. Vitam B. Egidi Minorita num. 5 et Rollandinum in Summa Notaria cap. 8. Sumiter præterea pro quo- vi operæ, ut in Hist. Cortusiorum lib. 8. cap. 2. Sanitus I. 1. part. I. cap. 3: Laborer etiam Laborerum solus serici: et quamvis sericum cum nullis partibus non necessari, tandem ipsum linum, et Laborer ac servitum supradicto ad partes Transmontane dependentiar. [Re-

gina] Padua apud Muratori. tom. 8. col. 985: Completum fuit Laborerum castri Baldi. Addit. Memoriale Pontesta- tum Regiens. ad ann. 1283. ibid. col. 1118. Chronicum Estense apud euident. Murator. tom. 15. col. 404. etc. Bestia- mina a Laboreria, Aratorii Roves vel equi, in Chronicis Bergom. tom. 6. col. 979. Gall. Bites de Labour. Vide Hist. Eccl. Placent. lib. 15. pag. 77.

9. **LABORERIUM**, Opificium, artificis opera. Charta ann. 1351 in Reg. N. Chartoph. reg. ch. 26. Item unum nanopum sive cipham a tribus pedibus cum tribus servitibus, et unam cuppanam de argento ejusdem facture et Laboreris, etc.

* 10. **LABORERIUM**, Officium, obesi-

quum, Gall. Service. Mirac. B. Margar-

Favent. tom. 5 Aug. pag. 53. col. 1:

Cum vindemiarum tempore per civitatem et comitatum Florante per Laborero mo-

nasteri ambularet, etc.

* 11. **LABORERIA**, Ager cultus, territorium.

Charta ann. 1157. Inter Probat. Hist.

Oscit. tom. 2. pag. 56. Ex Sched. dñi Laurac et uxoris mea donamus et concedi- mus Deo et S. Marie et tibi Gauaberto ab- bat. Candelid et monachis... quidquid habemus in Laboria de Leygazier. Vide in Labor 3.

* 12. **LABORINTUS** [Labyrinthus. DIEP.]

13. **LABORIOSUS**, Agri, invalidus, qui

potuisse Laborare, inquit. Lutio: qui

multo labore victimam sibi querit, πορφύρα, in Gloss. Greec. Lat. in Lat. Gr.

χαρακτήρα. Occurrunt apud Avitum Vien. Ep. 39. 77. et alias locis. Vide Savaron. lib. 3. Ep. 9. [et supra in Labor 3.]

* 14. **LABORIUS** SESTO, Oratio de Pas-

sione Domini. Rob. Goulet in Compendi-

Jurium et Consuetud. Universitatis

Paris. fol. 10. Fit die Veneris Sancta

Laborious sermo ad populum per Docto-

rem Theologum de Passione Domini, et

est sermo Universitatis, ubi tenetur domi- nus Rector adesse.

15. **LABORITIUM**, ut Laborerum. In Vita B. Egidi n. 7. 10. [et in Actis S. Isidori Agricole, tom. 8. Maii pag. 618.]

* 16. **LAVORITIUM**, Eadem, notio. Acta S. Francisci Rom. tom. 2. Martii pag. 190. * Volvi quod illa secundus Ange- lius mutaret sicutum Laboritum.

* 17. **LABORITUS**, Arabus, cultura idonea. Charta ann. 1111. inter Probat. tom. 8. Hist. Occit. col. 151: Ego Eli- siensis Poschariensis... dono D. Deus et B. Mariae Francorum valium... omnes ter- rae Laboritiae, quas habebo et possideo in territorio de Villanova. Vide supra Labor-

ratius.

18. **LABORIVUM**, Ager cultus, Terra à la-

bor. Pactum nuptiale Guillelmi Mon- tispessulan cum Matilde filia Ducis Burgundie, 5. Kal. Mart. 1156: Dono et mitto tibi eidem Matildi uxori mea in spousalium seu donationem proper nup- tium. Castrum scilicet de Monteferrario... et totum meum Laborivum de Arneir.

* 19. **LABORUSCA** [Labrusca. DIEP.]

* 20. **LABORUSCUS** [Diabolus. DIEP.]

21. **LABRANA**. [Ut LABINA. DIEP.]

* 22. **LABRATORIUM**, οἰκοῦν, Balnearium, apud Januin in Supplemento Antiquarii.

* 23. **LABRATORIUM**. [UT LABORATO- RIUM. DIEP.]

24. **LABRATUM**. Vide Laboratum.

* 25. **LABRILLA**, Libritte. It. Instru- mentum ad pulicandos lapides. DIEP.]

* 26. **LABRO** [Labro. DIEP.]

* 27. **LABROCELLA, TERA** [Imber. DIEP.]

* 28. **LABRORES** Armigerorum genus apud Anglos. Charta ann. 1381 apud Rymer. tom. 2. pag. 265: Recipimus de pecunia domini nostri Regis Anglie illus- trias 220 libras Turon. pro solidu 41. Mi- litum de quibus erant septem Baneris; et pro solido 50. Labor. et 9. Scuteriorum pro 60. diebus... danda 8. solidus Turon. pro Militi et 6. solidos pro Scutario.

* 29. **LABROSCA** [Labrusca. DIEP.]

* 30. **LABROSUS**, πόλυχος, in Gloss. Greec.

* 31. **LABRUM**, Isidoro lib. 20. cap. 8. vocatum, eo quod in eo lavationem solitu- dum est fieri infantum, cuius dominum

Labellum. Idem et Alceum, quod in ablutio- nem fieri solitum sit. Vox Latinis

non ignota, et in Anastasio in S. Sil- vestro PP. usurpat ad indehanciam

fons baptismalis concham, ita qua con-

tinetur aqua ad baptismum necessaria,

ab Ambrosio autem ad significandum

vas sepulcrale aptum tendendo

cadaveri. Sic S. Doctor Epist. 34: Est

hie porphyriticum Labrum pulcherrimum

et in uera hujusmodi apertissimum; nam

Maximiana Dioclesiana socius adiu- vatrix. Ead. statio 12. Ostiensis

lib. 2. Chron. Cusin. cap. 9: Otto II.

Romanus rediens eodem tempore defunctus

est, atque in Labro porphyriticó sepultus

in atrio Ecclesie B. Petri Apostoli. Vide

Labrum. Pro fossa Labrum dixit Auso- nius.

Moneaque in vali formae circindata Labro

* 32. **LABRUM** [Acacrum. DIEP.]

* 33. **LABRUSCETUM**, Locus ubi multa la- brusca, apud Labr. in Amathia ex Catho- licis, ubi scribitur Labruscetum. Labrus- cetaum. Hinc Labruscus, pro Stolidus, agrestis.

* 34. **LABRUSCUS**, Stolidus, agrestis. Epis-

tola ann. 1166 in Actis SS. Maii tom.

2. pag. 273. Sans radicati max hunc per-

te de Vita B. P. nostris Stanislaus editum

disertissime libellum dignatus es dedicare, meque Lubruscum, nedium lectorem, magis rigidum per omnia delegisti censorem.

* **LABRUTUS.** [Ut LABORUSCUS.] DIFF. I.

* **LABS.** *Olaus ann.* Papias MS. Bituric.

* **LABULA.** [Ut LABRILLA.] DIFF.

LABULUM. Vita S. Hermelandi Abbat. num. 25. *Intrigatae facinore cupiditatis guidam rusticis labulum de sella viri Dei preculens, in sinum abdidit. Ubi viri docti ad mare an Lapillum? Forte pro Labellum, i. vasculum, vel potius pro Labellum, i. lacrimula. Vida *Labellus*.*

* **LABUNCULA.** *[Laguncula. DIFP.]*

* **LABURNA.** *Cultura. Terra ad laburam.* Gall. *Terra en Labour, Arvum, ager cultus.* In Tabulario S. Petri de Cellia. Vroin Engolism. Vide *Labor*.

* **LABUNA.** [Ut LABERNA. DIFP.]

LABUS. *pro Labor.* Columella in Horto.

No *Labus hastularis tenditibus illis vellet.*

Utitur et Vegetius lib. 3. de Re veterin. cap. 23.

* **LABUSTRA.** [Ut LABRUSCA. DIFP.]

LABYRINTHUS. una ex notis apponit solitis marginibus librorum, de quibus Isidorus, quis locum difficultem esse ostendit. Marius Mercator pag. 164. Edit. Baluziane. *Ad eum loca perirendita que hic exponere curavimus, signa Labynthorum apponunt Lector inventiet.*

* **LAC.** *Auperire per venetholum, lacticifris scilicet animalibus in Addit 2. Lul. Imp. cap. 18.* [Vide Grimm. Mythol. German. pag. 91.]

* **LAC.** *I. Laca, Gall. Lacque, Ital. Lacco, Hispan. Laca.* Species resinae, de qua Salmasius ad Solom. et Martinus in Lex. v. et Dietinariis. Universale in voce *Laqueus*. Epistola Bojanii Regis Majoricensis ad Massilienses ann. 1227. *Facit caricari... tria pondera de mosto, i.e., et duas carrias de orchis, et i. dudens de Laca, et duas botas de aleofol.*

* **LACATIUS.** [Pedissequus. *Laquais.* DIFP.]

* **LACANAR.** *[Lacunar. DIFP.]*

* **LACANVANDA.** Vox lecta difficultis est, ut opinor, corrupta, cuius sensum, quantum nibil melius nisi prae sit, haud intellexisse videtur. D. Secoune, cum de prestatione, que dominio feudi exsolvitur pro facultate alienandi fundum, explicit. Libert. Salvet. ann. 1383. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 691. art. 2. Concedimus quod ipsi consulerit et universitas dicti loci possint et valeant edificare quandam ecclesiam in dicto loco, et claustrum, in quo sint campane, Lacanvanda ecclesie predictae reddantur ex integrō dictae ecclesie libere. Rursum eadem Litera occurrunt in Reg. 163. Chartoph. reg. ch. 228. ubi voc. *Lacanvanda* preponitur particula *a*; sed distinctus non scribitur.

* **LACATOC.** *[Locata. DIFP.]*

* **LACATISMUS.** *Vide Laqueatus.*

LACCIA. Auctor Mammotrecti ad 15. Ju dic. *Sura, et tibia sit Laccia.* Vox Ita lica. [Veret. *Laccia in gambo, nodus est in cruribus, hunc vide lib. 1. cap. 27. lib. 3. cap. 19.* Vide *Lacus.*] See Conf. Muratori. Antiq. Ital. tom. 2. col. 1236. et infra *Laci*!]

* **LACCARIUS.** qui *Laccam* conficit, in Gloss. vel. *λακάριος*, alias *λακάτος*. De *laccā*, fusa *Salmasius* ad *Solinum*. Adde Meurrium in *Adixa*. Vel.

LACCARIUS idem est ac *λακάριος*, *Lac carius*. Est enim in *Isidore* Glossis, et apud Gracos, *λάκας*, *lacuna*, *fossa*. Sic Cujacius *Laccarius*, qui fossas vel putoes

fidunt; interpretatur in 1. 1. Cod. de Excius, artific. lib. 10. (66.)

* **LACCIA.** Piscis genus. Vide supra *Alces*.

* **LACCINIA.** [Lacinia. DIFP.]

* **LACCINUM.** [Lacticinum. DIFP.]

* **LACCIOULUS.** Laqueus, Epidica, ten dicula, Ital. *Lacciuolo*, Gall. *Lacelet*. Stat. reg. 4821. *Nullus caput cum rete, vel Laceiuolo, vel aliquo alio artificio aliquos columbos, vel sternas, etc.*

* **LACCIZZA.** Piscis genus. Vide infra *Pasticaria*.

* **LACEATUS.** Vide *Laqueatus*.

* **LACERA.** pro *Illebra*. Altheimus de Virgin. 1.

Qui modo durum cannabis nessus thororum. Et deinceps proprias devota mentis *Laceras*.

Vositus *laceras* legendum putat.

* **LACERA.** [Latreba. DIFP.]

* **LACENAR.** [Brochet. DIFP.]

* **LACENARE.** [Lacerare. DIFP.]

* **LACERA.** [Ut LACENA. DIFP.]

* **LACERABILIS.** Qui lacerari facile potest, apud Ausonius Idyll. 15. 17.

* **LACERAMEN.** Laceratio. Gloss. nat. Gall. Sangerman. *Laceramen, Decopem, Desicemens.*

* **LACERASITOS.** Eadem notio, Joh. de Janua.

* **LACERATOR.** Qui lacerat, S. Augustino de mort. Ecccl. Cath. cap. 1. *Lacerator*, Macro 1. 2. cap. 6.

* **LACERATURA.** *Dochirure. DIFP.]*

* **LACERDUS.** *Clades imaginaria. Pa pias.* [O Rectius, *Clades imaginaria*, in vett. Glossar. ex Codice reg. 7613. et 7641.]

* **LACEREUS.** [Lacer. DIFP.]

* **LACERNA.** [I. Laterna. — 2. Latrina. DIFP.]

* **LACERNIA.** [Lacerina. DIFP.]

* **LACERON.** *Umo laceras, in Torsato-*

torum.

* **LACEROSUS.** [Lacerosus. DIFP.]

LACERTI. Vix. Copie militares. Isidorus. Panensis. Epitome in Chron.

ura 74. *Huius tempore Alaror per Hispaniam Lacerto indicamus multa, arque debellando et pacificando pene per 3 annos Gallianum Narbonensem petit, etc.* Utitur praeterea somel.

* **LACERTINA.** Avis Andreas aula Regiae Capellenam in Amatoris. *Licet falco a Lacertina quandoque are fugiet, nihil minus falco inter falcones, et Lacertina avis inter Lacertinas computabitur, etc.* Inter Lacertinas (sic) fertur aves nasci quadam, quamquam que sua ferocitate capiunt peredes, etc.

* **LACERTOR.** Letio Lit. Phil. Pule. ann. 1289. inter Consuet. Genovef. MSS. fol. 35. v. : *Omnis alia ingenia pescatoria, qui de filo sunt, volumus quod sunt ad modulum nostrum, videlicet ad amplitudinem unius Turonis grossi quelibet modello; poterunt tamen fieri Lacertiora propter grossos pices capienda.*

* **LACERTOSUS.** [Laceratosus. DIFP.]

* **LACERUS.** Lacertatus, disceptus. Hymn. de S. Potito tom. 1. Jan. pag. 765. col. 1:

Carceris vincula pro arcte, ancia

Pecuniam clavis Lacera, lebosten

latrat ignitus.

* **LACESSITIO.** Actus accessendi, apud Ammianum lib. 19. et 25. edit. Valesi.

* **LACHE.** ut *Laco*. Charta pro Communia Balmelli ex Scheid. D. Lancelot: *De quinque Lache ex dente.*

* **LACHALIS.** AVERA. Animal ex quo lac exprimitur. Charta ann. 1380. ex Archivo S. Victor. Massil. armor. Aq. n.

37: *Primitus dentur de cassio et de toto lacte unus guine integre totius avera Lachala.*

* **LACHANA.** Olera, et gr. Αγάνα, apud Autpr. Antapod. lib. 5. cap. 23. *Bades adiunt fabae, Lachana porrigit reverberi ubi grossa i. e. herbe.*

* **LACHRONES.** Vide *Lacrones*.

* **LACHRIMABILITER.** Lachrymas fun dena. Gross super tres lib. Salom. in Bibl. Heilsbr. pag. 92. *Flora Lachrimabiliter. Cum gamini clamare. Vide Lachrimabiliter.*

* **LACHUS.** [Teuton. *Lache*, ut est apud Schiltberg, in *Lachbusch*. Incisio arborum, divisio, seil, agrorum, qui bisce incisionibus terminantur. Donatio Can cronis Comitis Rhenensis ann. 770 apud Tolmerum Hist. Palatinæ pag. 4. Probat et Chron. Laurishamense pag. 57. *Sicut ipsa incisio arborum in ipsa die facta fuit, que vulgo Lachus appellatur, sive divina. Mox. Et inde per ipsam incisionem arborum sive Lachum Rursum: Quidquid infusa illam divisionem arborum seu Lachum, sive divisionem. [Diploma Conradi II. Imp. apud Eccardium Hist. general. Landgraviorum Turing. col. 314. *Omnia quecumque his Lachis et terminis circumdata sunt cum vultu pustulis, etc.* Preceptum Henrici IV. Imper. ann. 1113. in *Vindemias Letter* pag. 109. *Predium unum concedentes... quod his Lachis concluditur, etc.* Aliud ejusd. Imp. Preceptum ann. 1111. lib. pag. 112. *Quod (predium) suprascriptis Lachis circumscriptio videtur.* Spolmannus ejusdem originis censet, cujus *Laha*, de qua voce infra. Vide *Arbor pustulis* [Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 54] et Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 2. col. 100. voce *Lath*]*

* **LACIMARE.** [Lacunare. DIFP.]

* **LACINA.** Titulus 31. Paeti Legis Salice, est de *Via Lacina*, ubi editio Pithei habet de *Via Lacina*, ut et titulus 82. Legis Ripuarie apud Heroldum, quo loco. Editio Lindenbrogi tit. 80. habet de *Via Lacina*. In hisce Legibus *Via Lacina*, aut *Lacina*, aut *Via Lacina, obscuratum eis*, seu itineris esse dicitur. In Leg. Salice d. tit. 1. *Si quis Baroni amicorum obstat, aut impunxit, etc.* Les Hutes. *Si quis in via obstat, etc.* Ita nam *Lacina* facere, est impunivam, et eunt moram facere, quod Grecia interpretatio vetus Legis Languardie, ut Salmasius, *obstat*, verit. Hinc *Lacina* vestis, *obstat*, etc. eidem Pactus Legi Salice tit. 16. *Si est hestare facere, sistere babet, ubi Editio Pithei, Viam Lacinam facere.* Eadem Editio tit. 15. § 4. *Si quis hominem precepit Regis habentem contra ordinacionem Regis adsalve, vel via Lacinam ei facere prae sumperit, etc.* Editio vero Heroldi. *Si quis hominem, qui aliquid migrare disponit, et dirigeret habet precepitum Regis, et si aliunde terit in malum publicum, et aliquip extra ordinacionem Regis restare faciat, aut adsalire presumpserit, etc.* [Lacina vel *Lacina*, idem est Ecardo ac *Laging* vel *Legung*, Positio, impedimentum, a *Legen*, Ponere, impedit.] Wendelinus purum putum esse Theotonismum, ait, *weghe laghen*, i. via obscuratum, quod fit per latrones aut improbos homines insidiantes unde *weghe laghen* dicuntur insidie viarum. Cuncte sit de Wendelin conjectura, vix crediderim, ut *lacina* Agricinensium pertinet, nec id rurur viri magni in *lacina* enim assignari agri dicuntur apud auctorem de Coloniis,

qui non per universitatem, sed viritim et per portiunculas assignantur. *Gloss.* Lat. Gr. : *Laciniis*, *anæcæpsa*. [oo Vide Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 682.]

* Apero sensu. *Code Estensi. Leg. Sal.* tit. 15. cap. 4. apud *Murator. tom. 2. Antiq. Ital. med. aevi col. 287.* pro *Si quis hominem, etc. ad salire vel viae Laciniis, et facere presumeret: habet: Adalberti, vel tisiensis et facere presumeret.*

LACINA. Eadem, ut videtur, notione, in *Logo Ripuar.* lit. 71: *De quaenam causa fistula intercesserat, Lacina interdicatur se cum sacramentis donare.* Edit. Hero dicit. 78: *De quaenam causa fistula intercesserat, Lacina interdicatur; sed cum sacramento se idoneum est. Perferam: Legis enim sensus est, ut si de quaenam re tradito intervenirent, omnis via intercludatur ei, qui ut suam repetit, per sacramentum id affirmandi.* *Lacina* *Suavorum aut Sueonum quemdam Ragen habent Anales nostri tom. 8. Hist. Francor. pag. 345.*

LACINONES. *LACHINONES.* *Circulum Tolosanum* ann. 1228. cap. 26. Edit. Achierius. *Nullus erat latrone, rupatorio, vel Lachinones recipiat, sed ab omnibus obiciantur.* *Nuper ex MSS. Editio habet Lacinones;* [Stephanotius in Fragmentis. MSS. tom. 10. pag. 54. *Lathinones.*] *Vide ad hunc loco Lacinones* sint latrones, qui in viis publicis transiuntibus insidias tendunt ac struunt. [Id assertor. Eccardus ad Pactum Legis Salic. pag. 40. Vide *Lacina.*]

* Ballistariorum seu sagittariorum genus, idem qui *Alacayi, Alagues, Halages, Lacayi, et Laguayi* appellabantur. Lit. reviss. ann. 1470. in Reg. 196. Charnoph. reg. ch. 222: *En l'année dernièrement passée, ou derrenier voyage de l'armée de Catalogne, le suppliant eut charge par son capitaine de mener es condure certain nombre de gens arbalétriers, idem qui *Lacayi, Alacayi, et Lacayi* unde a voce Gallica *Alacreti, lerica, thorax, vel a Laches, eadem acceptione, quia laminis ferreis, Latches dictis, contexta erat, ferrea, si nuncupati videtur.* Chron. Caroli VIII. ad 1515. fol. 120. v. *Plusie Alacreti et uteriles pour la fait de la guerre.* Lit. ann. 1479 ex Reg. 189. ch. 38: *Les supphians ficherent leurs espées en un poitrine d'icellui le Vaques, etchans que en sadis poitrine ils ne le pouvoient querbler, pour ce qu'ils savoient bien qu'il avoit toujours vestu un Lacher ou armures.* An quis *Lachinones* mallet accorder a Gallico *Lancegaye*, que spiculis seu jaculis species erat, qua illo forteban in pecto potissimum utebantur? *Vide infra Linca.**

* *Alquant* vero militum vel famulorum sonat, in Frgm. traduct. *Passion. D. N. J. C.* tom. 17. Comment. Acad. Inscript. pag. 725: *Dons encomenceren li Alquant scipir en lui.* Ubi S. Marcus cap. 14. v. 65: *Et cuperunt quidam conspiere eum.*

* *LACHECA.* [Phoque. Dief.]

* *LACHICERE.* [Lacessere. Dief.]

* *LACISSCA.* [Galbe de couteau. Dief.]

* *LACOCULA.* [Cibus; *laudaver ex Zassus.* gram. celt. Dief.]

* *LACONE.* [Lacuna. Dief.]

LACOPUM. *Leges Ethelredi Regis* apud *Waneyngum* edita § 3: *Et Landcopum, et domini donum, quod per rec-*

*tum habeat dari, et Lacopum, et Wiltord, Gewitnessa, hoc ita pervenireat, ut nullus evirat. Ubi Somerus *Lacopum* vocem formatam estimat ex Saxon. leg. Lex, et cepta, emptio. Ita *Lacopum* erit redemptio Legis, seu purgationis: nisi (subtili ille) sit pactio de libibus redimendis vel compendialis inita. Vide *Layam emere* [oo Thorpil ad hunc locum *Lacop* est Redemptio privilegiorum, que per utilagionem fuerint amissi. Schmidius vertit *Intaglat.*]*

LACORA. *Vide Lacus.*

* *LACOSTRATOR.* [Carrelier. Dief.]

* *LACRIMA.* *Charla ann. 1320.* in Reg. 59. Charnoph. reg. ch. 276: *Super duobus molendinis, sitis et positis supra pontem Xantonensem, et Lacrimas dicti ponit.* etc. Vox architectonica. Superclivium, nostrum *Larne* vel *Larmier.*

LACRIMABILITER. Deploranda ratione. [Gron. W. Godelli tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 260. *Johannes vero XVI. papa Romanus post dictum suum Lacrimabiliter satis ritam finivit.*]

* *LACRIMALES.* *Glanduæ oculi, per quam exprimuntur lacrymas, ut notant dicti Fabritius ad Mirac. S. Flaccil. tom. 6. Auf. pag. 116. col. 2: In parochia S. Michaelis, *Utrione Isabellæ nepit Haymoniæ, de Molaniæ aurifabri habebat scutula n. in Lacrimali.**

* *LACRIMENA.* [Reglisse. Dief.]

* *LACRIMABILITER.* Lacrymas effundendo, apud S. Hiernymum lib. 2. adv. Ruthum cap. 7. et Epist. 189. in Cantario MS. Monasterii S. Huberti fol. 17. etc.

* *LACRYMATOR.* Qui lacrymatur. S. Augustino.

1. *LACRYMATOR.* *Locus lacrymarum.* *Johan. de Janua: Ploreux,* in *Gloss. Lat. Gall. Sangerm.*

* 2. *LACRYMATORIUM.* *Linteum, quo oculi absterguntur.* Stat. MSS. ecci. S. Petri Insul. ann. 1388. et Tabul. ejusd.

Nullus etiam existens in sacru presumat manus terges ad manutergia altarium aut ad Lacrymatoria sacerdotum, sub pena privationis chori.

* *LACRYMATORIUS.* *Quasi tristis, lacrymas commovenas, eidem de Janua: Pleurable, tristes, in iisdem Gossis Lat. Gall. Sangerm.*

1. *LACTA.* Defectus ponderis in moneta. *Et Lactare, deficere in pondere.* Assisa ann. 6. Joannis Regis Angl. de moneta: *Astinus est de moneta, quod retus moneta currat, unde quelibet libra sit Lacta 2. sol 6. den. ad plus. et illa libra, quae plus Lactavit, et denarii, qui plus Lactaretur, perfundent et reddantur, et aliis prouisione est.*

Lactare. Eadem notio. *Leges Ethelredi Regis* edita apud *Waneyngum* § 28: *Et Lactarum de mercatoribus, qui fallunt et Lactare inferunt ad Portum.. et eadem inde se ad portum, unde quam prediximus, quod in ipsa pecunia, nil volumendum sciebant, unde suam negotiationem exercuerunt. Ex his expendandis locus in Flita lib. I. cap. 22. § 6: Sunt lactarii Regis, qui ultra assiduum licetiam agentia Lacum imponunt, quidam autem debitum pondus liberæ non apponunt. Legendum enim Latum, Anglis Lache, est defectus: to Lach, deficere, unde forte vocis origo.*

* *LACTAE.* [Lactaria. Dief.]

* *LACTE.* *Asservuli. Vide Latte.*

* *LACTAGO.* [Herba, germania Zungenblat. Dief.]

* *LACTAMA.* [Lacuna. Dief.]

LACTAMIA. *Charla ann. 1226.* in Tabulario Comitatus Tolosæ Camera Com-

put. Paris. fol. 114: *Laudis pedagis, bannis, laudonis, et terræ servitio, et nullus evirat. Ubi Somerus *Lacopum* vocem formatam estimat ex Saxon. leg. Lex, et cepta, emptio. Ita *Lacopum* erit redemptio Legis, seu purgationis: nisi (subtili ille) sit pactio de libibus redimendis vel compendialis inita. Vide *Layam emere* [oo Thorpil ad hunc locum *Lacop* est Redemptio privilegiorum, que per utilagionem fuerint amissi. Schmidius vertit *Intaglat.*]*

* *LACTANDA. ARIA.* [Lathyris. Dief.]

Qui infantes lactant vel nutrunt, in vet. Inscript. apud *Murator. tom. 8.* Inscript. pag. 147. 2.

* *LACTANS.* *Papæ, quæ lac præberet: Lac.*

* *LACOSTRATOR.* [Carrelier. Dief.]

* *LACRIMA.* *Charla ann. 1320.* in Reg. 59. Charnoph. reg. ch. 276: *Super duobus molendinis, sitis et positis supra pontem Xantonensem, et Lacrimas dicti ponit.* etc. Vox architectonica. Superclivium, nostrum *Larne* vel *Larmier.*

LACRIMABILITER. Deploranda ratione. [Gron. W. Godelli tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 260. *Johannes vero XVI. papa Romanus post dictum suum Lacrimabiliter satis ritam finivit.*]

* *LACRIMALE.* *Glanduæ oculi, per quam exprimuntur lacrymas, ut notant dicti Fabritius ad Mirac. S. Flaccil. tom. 6. Auf. pag. 116. col. 2: In parochia S. Michaelis, *Utrione Isabellæ nepit Haymoniæ, de Molaniæ aurifabri habebat scutula n. in Lacrimali.**

* *LACRIMENA.* [Reglisse. Dief.]

* *LACRIMABILITER.* Lacrymas effundendo, apud S. Hiernymum lib. 2. adv. Ruthum cap. 7. et Epist. 189. in Cantario MS. Monasterii S. Huberti fol. 17. etc.

* *LACRYMATOR.* Qui lacrymatur. S. Augustino.

1. *LACRYMATOR.* *Locus lacrymarum.* *Johan. de Janua: Ploreux,* in *Gloss. Lat. Gall. Sangerm.*

* 2. *LACRYMATORIUM.* *Linteum, quo oculi absterguntur.* Stat. MSS. ecci. S. Petri Insul. ann. 1388. et Tabul. ejusd.

Nullus etiam existens in sacru presumat manus terges ad manutergia altarium aut ad Lacrymatoria sacerdotum, sub pena privationis chori.

* *LACRYMATORIUS.* *Quasi tristis, lacrymas commovenas, eidem de Janua: Pleurable, tristes, in iisdem Gossis Lat. Gall. Sangerm.*

1. *LACTA.* Defectus ponderis in moneta. *Et Lactare, deficere in pondere.* Assisa ann. 6. Joannis Regis Angl. de moneta: *Astinus est de moneta, quod retus moneta currat, unde quelibet libra sit Lacta 2. sol 6. den. ad plus. et illa libra, quae plus Lactavit, et denarii, qui plus Lactaretur, perfundent et reddantur, et aliis prouisione est.*

Lactare. Eadem notio. *Leges Ethelredi Regis* edita apud *Waneyngum* § 28: *Et Lactarum de mercatoribus, qui fallunt et Lactare inferunt ad Portum.. et eadem inde se ad portum, unde quam prediximus, quod in ipsa pecunia, nil volumendum sciebant, unde suam negotiationem exercuerunt. Ex his expendandis locus in Flita lib. I. cap. 22. § 6: Sunt lactarii Regis, qui ultra assiduum licetiam agentia Lacum imponunt, quidam autem debitum pondus liberæ non apponunt. Legendum enim Latum, Anglis Lache, est defectus: to Lach, deficere, unde forte vocis origo.*

* *LACTAE.* [Lactaria. Dief.]

* *LACTE.* *Asservuli. Vide Latte.*

* *LACTAGO.* [Herba, germania Zungenblat. Dief.]

* *LACTAMA.* [Lacuna. Dief.]

LACTAMIA. *Charla ann. 1226.* in Tabulario Comitatus Tolosæ Camera Com-

put. Paris. fol. 114: *Laudis pedagis, bannis, laudonis, et terræ servitio, et nullus evirat. Ubi Somerus *Lacopum* vocem formatam estimat ex Saxon. leg. Lex, et cepta, emptio. Ita *Lacopum* erit redemptio Legis, seu purgationis: nisi (subtili ille) sit pactio de libibus redimendis vel compendialis inita. Vide *Layam emere* [oo Thorpil ad hunc locum *Lacop* est Redemptio privilegiorum, que per utilagionem fuerint amissi. Schmidius vertit *Intaglat.*]*

* *LACTANDA. ARIA.* [Lathyris. Dief.]

Qui infantes lactant vel nutrunt, in vet. Inscript. apud *Murator. tom. 8.* Inscript. pag. 147. 2.

* *LACTANS.* *Papæ, quæ lac præberet: Lac.*

* *LACOSTRATOR.* [Carrelier. Dief.]

* *LACRIMA.* *Charla ann. 1320.* in Reg. 59. Charnoph. reg. ch. 276: *Super duobus molendinis, sitis et positis supra pontem Xantonensem, et Lacrimas dicti ponit.* etc. Vox architectonica. Superclivium, nostrum *Larne* vel *Larmier.*

LACRIMABILITER. Deploranda ratione. [Gron. W. Godelli tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 260. *Johannes vero XVI. papa Romanus post dictum suum Lacrimabiliter satis ritam finivit.*]

* *LACRIMALE.* *Glanduæ oculi, per quam exprimuntur lacrymas, ut notant dicti Fabritius ad Mirac. S. Flaccil. tom. 6. Auf. pag. 116. col. 2: In parochia S. Michaelis, *Utrione Isabellæ nepit Haymoniæ, de Molaniæ aurifabri habebat scutula n. in Lacrimali.**

* *LACRIMENA.* [Reglisse. Dief.]

* *LACRIMABILITER.* Lacrymas effundendo, apud S. Hiernymum lib. 2. adv. Ruthum cap. 7. et Epist. 189. in Cantario MS. Monasterii S. Huberti fol. 17. etc.

* *LACRYMATOR.* Qui lacrymatur. S. Augustino.

1. *LACRYMATOR.* *Locus lacrymarum.* *Johan. de Janua: Ploreux,* in *Gloss. Lat. Gall. Sangerm.*

* 2. *LACRYMATORIUM.* *Linteum, quo oculi absterguntur.* Stat. MSS. ecci. S. Petri Insul. ann. 1388. et Tabul. ejusd.

Nullus etiam existens in sacru presumat manus terges ad manutergia altarium aut ad Lacrymatoria sacerdotum, sub pena privationis chori.

* *LACRYMATORIUS.* *Quasi tristis, lacrymas commovenas, eidem de Janua: Pleurable, tristes, in iisdem Gossis Lat. Gall. Sangerm.*

1. *LACTATUM.* *Joanus de Janua: Cibus, qui fit ex Lacte amygdalorum.* [Gloss. Lat. Gall. Sangerm. : *Lactatum, Viente faict de lait comme d'amendres ou d'autras.*] Papæ: *Lactatum, est Potio lactis.* [Hinc emendandus Papæ; apud quem perperam: *Lactatum, Potio a lacte.*]

* *LACTATUM.* *Provinc. Lat. ex Cod. reg. 767: Lactatum, quod ex lacte fiat amiculorum, omnis cibus sic factus potest sic dici.* Anenat, Prov.

LACTARI. Qui *Lactaria*, de quibus Cornelius Celsus, seu opus pistorum, vel cibos ex lacte conficiunt. Lamprius in Heliogabalo: *Dulcarios et Lactarios tales habuit, ut quarumque coquie de diversis edulibus exhibuerint, vel structores, vel pomarii, illi modo de dulcibus, modis Lactarios exhiberant.*

LACTARIUS. *Yalactoniam, in Gloss. Gr. Lat.*

* *LACTATUS.* [Lactatum. Dief.]

* *LACTERA.* *Malum, in Glossis Isid.*

Lactina, in Excerptis Pithecan. [Chironemus] *lactis est, inquit Gravius, cui ego secundo non credo.*

* *LACTENA.* [Lacticinum. Dief.]

* *LACTERIUM.* *Jus tendendi laqueos animalium capiendorum causa.*

Charla Maris Comput. Sicil. ann. 180. ex Reg. Cam. Comput. Prov. Sig. Livoli fol. 59: Cum dicti castri (de Turrone) fortifico, hominibus, vasallis, aliis, nemoribus, arbustis, micellaies, (f. nucleis), picationibus, venationibus, Lactenderis, etc.

* *LACTENUS.* *Lacteus in Regula S. Cesarii tom. 1. Jan. pag. 734. col. 1. et*

2. ubi *Lacinus* legit. *Cangius*. Vide in hac voce et *Laius*. Hinc *Laetinae*. Peilitii genus, a colore *lacteo* sic dictum, in Lit. remiss. ann. 1870 ex Reg. 100. Chaptoph. reg. ch. 915: *Un timbre de vair, quatre Laetinae et deux bourses*. Costumus Paris. ex Reg. sign. Noster Cam. Comput. fol. 83 v°: *Peleterie... Le cant de Laetina et ermines, iiiiij den. Lettice et Lettiche, in Pedag. Peron. ann. 1285, ex Chartul. 21. Corb. fol. 355. v^o: *Lestiche*, in Lit. remiss. ann. 1454 ex Reg. 184. ch. 476.*

* *LACTERIDIA*, DOS. [Lathyris. Dief.]

* *LACTERIO*. [Endive. Dief.]

* *LACTIARIDA*. [Lathyris. Dief.]

* *LACTIBUSIA*. [Vulgo fleur de beurre. Dief.]

* *LACTICAPEUM*, IUM, UM. [Vas lactis. Dief.]

* *LACTICELLA*. [Endive. Dief.]

1. *LACTICINA*. CARO. Junior, tene-

rior. Gall. Viande de Lait. Stat. Cadubr.

cap. 4 pag. 54: *Quod aliqui terrigena non possit nec debet vendere nec alio modo dare aliqui forensi carnes Lactici-*

nus, videlicet agnos, edos, vitulos, etc.

Lactant., nude, appellatur in Liberi-

villa de Tannay ann. 1852. tom. 6. Ordi-

nat. reg. Franc. pag. 63. Vide Lacta-

* 2. *LACTICINA*. [Lacticinium. Dief.]

* *LACTICINATOR*, TRIX. [Qui, quem mulget. Dief.]

1. *LACTICINIA*. Lactaria. Gal. *Laitage*,

in Laudibus Papiae apud Murator. tom.

II. col. 37. in Epistola Sixti IV. PP. ann.

1475. apud Marten. tom. 2. Ampliss.

Collect. col. 1480. in Consilii Hisp. ann.

1512. in Charta ann. 1550. apud Rymer.

tom. 15. pag. 207. Adde pag. 210. et 211.

Vide *Lactantia*. ¹⁰⁰ Gloss. Philox. *Lati-*

cina, oīyza. Acad. Matri. Lacticinia, cibis ex lacte. Vox sepe occurrit in dis-

pensationibus quoad cibos per quadra-

gesimam.

* *LACTICINIUS*. [Petit lait. Dief.]

1. *LACTICOLOR*, in Excerptis vett.

Auctorum apud Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brunsiv. pag. 59:

Fiammivolum vincere ratulam in urbem suram

Sutor solo recubat, Lacticolor Amali.

Id est. Amethysti. Vide *Lactinus*.

* *LACTICOPNUM*. [Vas lactis. Dief.]

* *LACTICULARIUS*. Gloss Gr. Lat. *Astro-*

yxzto, *Lacticularius*. Sic in

MS. Sed legendum *Lacticularius* et *Lacti-*

culosus. In Gloss. Lat. Gall. Gr. *Laci-*

culosus perpetram scribitur. [Pro *astro-*

yxzto] Martinus legit *astrozto*: *Quod eodem retili quoad significatio-*

nem, utramque enim Graeca vox eum in-

dicat vel qui caret lacte, vel qui parum

lactis habet.

* *LACTICUS*. [Lectica. Dief.]

* *LACTIVAVIS*. [Latum atrium. Dief.]

* *LACTIDES*. [Endive. Dief.]

1. *LACTINA*. Vide *Lacteum*.

* 2. *LACTINA*. [Latrina. Dief.]

* *LACTINIA*. [Labuna. Dief.]

LACTINUS Colok, in Regula S. Cesa-

rii cap. 12. et aliorum, qui *Lactineus* di-

citur in Vita S. Fulgentii Episc. Rusp.

cap. 18: *Casulam pretiosam, ut ipse ha-*

buit, nec Monachos suos habere permisit.

Subtus casulam nigello vel Lactineo pallio

circundatus incessit. Ausonius:

Aut cunctis partis veribus oblinet.

Fulvum Lacticolor spongia saepum.

Vide *Laius* et *Pseudolactimus*.

* *LACTIOPNUM*. [Vas lactis. Dief.]

* *LACTIPA*. [Laitier. Dief.]

* *LACTIPHAGUS*. [Qui lacte vescitur. Dief.]

* *LACTIRIA*. [Lathyris. Dief.]

Gall. Lat. ex Cod. reg. 784: *Lentis*

harenc, in altero Lat. Gall. ex Cod. 7852.

* *LACTISCERE*. [Lactescere. Dief.]

LACTORONES. Russinus in Vitis Pa-

trum lib. 3 n. 200: *Unus quidem defere-*

bat nubes, aliis Lactorones. Ubi forte

leg. Lactoriones, ut fuerint fructus ar-

boris, quam Lactorum vocat Plinius I.

24. cap. 18: *Agae nota Lactoria vulgo est,*

plena lacia, quod degustatum vomitatio-

nem conicit.

* *LACTOSUS*. γαλακτώδης. Gr. Lat. Gr.

Lacteus.

* *LACTRUM*. Vasis genus. Charta

Eduardi reg. Angl. procastro Bellum. in

agro Petragor. in Reg. 198. Chaptoph.

reg. ch. 296: *De onere vierrorum (f. vi-*

torum) videlicet de onere hominis, unum

denarium, aut unum Lactrum valens

unum denarium.

* *LACTUCATUS*. Crispatus ad instar

lactuceae capitatae. Synodus Limensis

ann. 1582: Nec (Olerici) manicas thoraci-

gerant oculis expositas aut Lactucatas

sunt crispi. Alia Terracon. ann. 1591:

Nutilus Clericus subculatum collaris et ma-

nica rugata seu Lactucatas defera.

* 1. *LACTUCELLA*. Lactuca tenerior.

Alex. Iatrosoph. MS. lib. 1. Passion.

cap. 32: *Succos ptyane dabis et vitella*

ovorum et malas juscellas et Lactucelas.

* 2. *LACTUCELLA*. [Endive. Dief.]

* *LACTURIA*. Vide *Lactea*.

* *LACTURIA*. De lacetescientium fru-

mentorum apud S. Augustinum de Ci-

vit. Dom. 4. cap. 8. Vide *Lacturus*.

* *LACTURIUS*. Porcellus nondum ablac-

tatus, apud Lindbergorum in Glossis

ad Codic. Lex. antiquarum.

* *LACTURIUS*. Vide *Lactarius*.

* *LACTURNUM*. Pagani aquil, dum mea-

sis adhuc lactescens est. Gloss. Sanger-

man. n. 501.

* *LACTURNUS*. Deus qui pretest segeli

lactant. Johannes de Janua. Vide *Lac-*

turnus.

* *LACUALIS*. Qui habitat in lacibus. Aves

Lacuale et moriae, in Opusculo

Gualvanei Flammei apud Murator. tom.

12. col. 1011.

* *LACULAS*. *al. infernali aquae*, in Vita

S. Walth. tom. 1. Aug. pag. 264. col. 2.

* *LACULA* [Laculata vestis. Dief.]

LACULATA VESTIS, Isidor. lib. 19. cap.

22. et Papia. *Quae lacus quadratos quo-*

dam run pictura habet intertextos... aut

additor acu. Sunt autem lacus, Colu-

milia lib. 1. cap. 6. spatia quadradia,

quibus distinguuntur graria,

ubi separatis reponuntur queque

legumina. Vide Salmasium ad Vopis-

cum pag. 518.

* *LACULUS*. [Loculus. Dief.]

* *LACUMAR*. Vide *Lactum* in voce *Lacta*.

* *LACUMARE*. [Lacunar. Dief.]

* *LACUNA* [Raculum. Dief.]

* *LACUNA*, pro *Lacunar*, ut videtur.

Littera Regis Angliae ad Innocentium

V. PP. apud Rymer. tom. 2. pag. 63:

Res tamquam lacum ad vestram, tam-

quam lampadem olei sacre doctrina re-

fertam, in ejus (Ecclesiæ) Lacuna subli-

miiorum constituit, ut ignis divina charitatis

accensa, non diutius lucernam, sed clari-

tis sub minore statua modo celarent ab

alita, sed ut luceat, etc. Lamphades. Ele-

stiarum et lacunari vulgo dependentes

attendit. Glossar. Grav. Lat. "Opis,"

Lacunar. lacuarium, fastigium, culmen,

1. *LACUNA*, *LAGUENA*, *Lagena*, vas

vinarium. Chronicum Farfense, apud

Murator. tom. 2. part. 2. col. 545: *Hordei*

et spelæ modium 1. musti Lacunas xx.

Et col. 564: *Ad pennionem in menses*

septem Lacunas xx. musti mundi Laguenas x. justas

*et operae res. Vide *Lagena*.*

* *LACUNA*, Festo, *Aqua collectio*. Will.

Strabo in Vincadou. MS. *Lacuna*, que alto

non nomine dicitur *Lacus*, est receptaculum

aquarum. Uguio et Jo. de Janua: *La-*

cuna, que alto nomine dicitur *Lacus*, et

est fossa, ubi remunera aqua post effu-

sionem imbrum, vel ad quae confluent

immunditus. Et est proinde intratres,

sicut foris extra Gloss. Grac. Lat. Aix:

"Υπεράνθιον, stagnum, Lacuna. Alii:

"Αγριαν, stagnum, Lacuna. S. Au-

gustin. 1. contra Crescon. cap. 48:

"Fusibus caeruleis, in Lacuna iutulenta soluta-

re. Charta Caroli C. ann. 23. Ind. 10.

in Tabulario S. Dionysii n. 31. Videlicet

ad pisces comparandos, vel in pectoralibus

ad Lacum, ad Lacum, ad Lacum. Charta Roberti Fr. Regis apud

Doublum Histor. San-Dionys. pag. 825. *Ingluies* et *Lacuna avaritia*, apud

Rolandum Patav. de factis in Mar-

chia Tarvisina lib. 11. cap. 17. tom. 8.

Muratori col. 340. ubi Cl. Editor anno-

dat *Lacrinum* haberi in uno Codice Ambrosiano.)

Interv. *Lacuna* est aqua viva, non

vero restagnans. Incertus Agrimenor: *Stagnum finale aliquoties direximus, et*

Lacunam, que interrelabatur aqua viva,

unusquisque magnum erit.

LACUNARIUS. Qui lacunas expurgat.

Julius Firmicus. lib. 8. Math. cap. 21:

Ovariorum faciet. Lacunarios et perpetuo

infelicitate onere gravatos. Lib. 4. cap.

8. Aut jubebuntur *lacunarios*. *Lacunarios* aque

purgare. In Gloss. Grac. Lat. : *Lacunarios*, exponit *λακυναῖος*, (Qui lacunas effudit.)

* *LACUNARIUM*. οὐρανός; *Laguear*, in

Supplemento Antiquariorum. In aliis Glos-

sis: *Lacunarium*, λαύνω, (*Lacus*) οὐρανός.

Genitivo plurali *Lacunariorum* usus est

Vitruvius lib. 4. cap. 3.

oo *LACUNULA*. Parva lacuna. Versus

de Aquileia apud Endlich. Catal. Bibl. Vindob. tom. 1. pag. 301:

Seper ibi colubres et rane degent in *Lacunulis*.

LACUNA, Piscina. Glossa Isidori: *Ter-*

ripiscina, (ita Papiae MS. pro *terrige-*

none que terra capiunt, id est, piscine,

quas et *Lacus rusticus* vocant. Sulpius

Severus lib. 1. Hist. de Josepho: *Sed*

obstante Ruben, cui a tanto sarcinore

ahorretabat anus, in Lacum demissus,

etc. ubi Gen. 37. habet in Citeriam.

Sanctus Hieronymus in cap. 6. Ezechiel:

Hoc autem Latinus lector intelligat, ut

semel duxisse superfici, Lacum, non sta-

gnum, non raro justa Græcos, sed cister-

nam. Grac. Ιαξος, ιερα Λασσερία.

LACORA, pro *Lacus*, enuntiatione

Longobardica. Charta Aistulfii Reg. Longobard. ann. 758 apud Ughell. tom. 2. pag. 106: *Et omnes Lacoras uaque ad grumam seu silvam, etc.* Vide Bullarium Casinense tom. 2. pag. 17 Vett. Glossae editio ab H. Stephano pag. 827. [et Janus Laurensberg, in Supplemento Antiquariorum *Lacorus*, xviii, leg. *Lacorus*.]

1. LADA, Purgatio, quia quia per legem se purgat ab illato crimen. Est enim *Lada*, idem quod *lex*, que vox posterior pro ipso purgatione canonica et vulgari crebro usurpat, ut in voce *Lex* doceamus. Capitula Ethelredi Regis § 1: *Et si dominus ejus accusetur, quod consilium ejus fregerit, et antea malum fecerit, assumat recum 5. Thainos, et idem si sextu, et laidat se: et si Lada procedat, sit vere sua dignus: et non procedat, habeat Rez terrorum, et si ipse fur ullagatus apud populum. Mox: Si *Laga* frangat ei, etc. Idem Ethelredus in Legibus apud Waneyngum editis § 17: *Et ubi Thaynos habet duas optiones amicitudine vel Laga, et amicitiam elegat, et si hoc via furem sit et ipsum judicium.* [Vide Phillips. Hist. Jur. Anglii tom. 2. pag. 264. et Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 565 et 598.]*

Lada autem seu purgatio, alia simplex, alia triplices. Simplerem vocabant, que adhibebatur in leviortibus crimibus, vel quis exigebat a viris nullo antea crimine infamatus. Ita ut qui sacramenta seu iuramenti iudicaretur, siquidem vi erat famae interioris, aut de leviori accusaretur crimen, solus juraret; si vero ante fuisset de aliquo crimen incusatius, aut si accusaretur de graviori delicto, tunc cum certo consacramentalium definito numero jurabat. Hec distinctio utriusque ladae diserte habetur in Legibus Henrici I. cap. 84: *Sacerdos qui regularem vitam ducat, in simplici accusatione solo, in triplice cum duabus sui ordinis juret ... et si homo credibilis, qui non fuit accusationibus infamatus, et neutrum ejus fregerit, vel juramentum, vel ordinatum in hundredo simplici Lada dignus.* In creditibus, eligatur simplex *Lada* in tribus hundredis, et triplices *Lada* tantum late sicut ad ipsam Curiam obediens, vel eat ad ordinatum, et judicatur simplex *Lada* simplici prejuramento, triplices *Lada* perjuratio, et nullum unquam antejuramentum condonetur. [Vide Leges Incredibili eligatur, etc. Vide Phillips. de Jur. Anglos. no. 515.] Quia quidem obscuriora sic interpretor, *Lada* simplex in creditibus et non infamato, seu, qui nec in iuramento, nec in purgatione vulgari reus inventus est, requiri ad est, ut in tribus hundredis, sive locis judiciorum sacramenta editio solus a se criminis diluat: quod repetitur cap. 87: *Si homo qui non fuerit accusationibus infamatus, triplici Lada dignus, sicut predizimus, in creditibus eligatur simplex Lada in tribus hundredis. Mox bac de triplici lada ingeneruntur, ex quibus percipi fortean poterunt, que habentur dicto cap. 64: Triplici Lada tam late sicut ad ipsam Curiam obediens, et de omnibus unde accusatus juraret se perto, sit judicium 20. solidorum. In triplici Lada ferrum judiciale triplices sit, i. 60. solidi. quam triplices *Ladam* intelligit Spelmans de triplici ordinale, scilicet de ferro calido pensante 60. solidi. id est, 8. libras. Verum triplices *Lada* non solum examenes ferri carentis spectavit, sed et quamvis purgationem, atque adeo etiam purgationem per juramentum, quod*

v

cap. 85. triplices accusatio appellatur, in qua nulla fit multa ferri carentia: *Sacerdos, qui regularem vitam ducit, in simplici accusatione solo, in triplice cum duabus ordinis sui juret, etc.* Ut triplices accusatio est, quod mox simplex *Lada* dicitur, que iudicatur simplici perjuramento seu prejuramento. Eodem cap. 65. simplex et triplices ordinalem appellatur: *Si quis adeo et incredibili hundredo, et a tribus tunc incusetur, tunc nisi aliud interveniat, quia ad triplices ordinalem sat, et eligat accusatus alterutrum quod velut sive simplex ordinalem, sive jurisjurandum unus liber in tribus hundredis super trigesima denarios: et si jurare praecedunt cum eo, et ad triplices ordinalem, et inducatur (i. judicatur) triplices ordinalem hoc modo: sumat quinque, et ipse sit sextus, si dominus compellatur, quod suorum aliquip prelatorum consilie suo fugerit, et antea malum fecerit, et assumat secum quinque cedibiles Thaynos, et idem sit sextus, et inde se purget. Si quis amicus destitutus, vel alienigena ad tantum laborem veniat, ut amicum non habeat, in prima accusatione ponatur in Hengen, et ibi sustinetur, donec ad Dei iudicium vadat.* Et cap. 86: *Si quis a Viesscomis, vel Justiciis Regis legitime implacatur de furto, de incendio, de robaria, vel similibus, ad triplices *Ladam* iure sit applicandus, tunc aportet ut die congreuo 30. Consacramentalis habeat, quorum nullus in aliquo eas, quos *Justicii elegant, sextus decimetus juret, sicut eam dictabilis.* Cibi observandus, triplicem *Ladam* subiaceat graviter, et triplices ordinalem intelligent Leges Saxonicas, a Lambardus edita, in quibus simplex ordinalem occurrit in Legibus Ethelstani §. 7. Ethelredi §. 1. et Canuti cap. de Jurib. politici §. 20. 27. triples vero in Legibus ejusdem Ethelredi §. 1. in Legibus Canuti ed. cap. §. 27. 54. quod triplices accusatio dicitur in Legibus Edmundi. Frustra autem his locis Lambardus et Spelmanus simplex ordinalem, ferrum unus liber, triplices ferrum trium librum interpretantur. Nam triplices ordinalem, vel triplices *Lada*, spectavit quavis purgationes, ac purgationem quidem per juramentum, ut ex locis laudatis satis constat, que quidem perjuratio dicitur dicto capite 84. extremo Legum Henrici I. ubi definitur judicari simplicem *Ladam* Prejuramento, triplicem *Ladam* perjuratio. Perperam enim perjuramento editum, quod mox antejuramentum vocatur, id est, sacramentum a solo re factum, cum perjuratio appelleretur sacramentum, non reus cum Consacramentalibus pergit.*

Aitque ut in purgatione per juramentum in triplici lada vel ordalio augebatur Consacramentalium numerus, pro gravitate criminis, vel infamatio persons, ita in purgatione per ferrum carentis augebatur ferri igniti pondus.

Leges Henrici cap. 67. laudato: *Et de omnibus unde accusatus juraret se sexto, sit judicium 20. solidorum. In triplices vero Lada, ferrum judiciale triplices sit, i. 60. solidi.* Quorum quidem verborum eum esse sensum arbitror, ut simplex lada adhibebatur in criminibus, que non fuerint compositione simplici, quia ful. 20. solidorum: triplices vero in majoribus delictis pro quibus multa triplices, 60. scilicet solidorum. Irrigari solet a judice, quam triplicem compositionem appellatam alibi ostendimus.

Jam vero ferri pondus auctum in triplici lada docet præterea Formula adjurationis ferri carentis apud Lindenbrogium et alios: *Incipit adjuratio ferri vel aquae ferventis, in simple unum pondus, in triplo tria ferrum aequiparare posse, etc.* Quod vero pondus hoc loco, genere appellatur in Decretis S. Ladislaus Regis Hungar. lib. 1. cap. 26.

Sed et in iudicio aquae ferventis lapis fons suspendit in cacabum et aquam ferventem altius immittitur, si triplices lada esset, quem reus extraheret. Eadem formula: *In aqua fervente accipiat homo lapidem quicunque fuisse pendatur in simplici probatione per membrum palmae, et dupla auctoritas unius ubus manus vero sigillatur, et operatur, ut supra diximus in consecratione ferri.*

LADA PLENA, Eadem, que triplices Leges Henrici I. Regis Angli. cap. 11: *Qui ordinatum occidit, et malignatur, et amendat et sicut rectum sit, . . . vel plena *Lada* negat.* Cap. 18: *Si quis ferum gratis dimittit, amendat et secundum lewrem ipsius furis, aut plena *Lada* pernegat, quod cum eo falsum nesciunt.* Et cap. 18: *Francigena compellatur, iure sit secundum Anglici liber triplici *Lada*, plena (f plena) vel simplici dirigentur, vel iudicio negat.* Ubi quod plena *Lada* dicitur, plener *lei*, appellatur in Legibus Willimini Notli veri culti cap. 48. Vide eadem Leges Henrici cap. 64. 66 et 70.

LADARE, LAIDARE, LADIARE, Purgare, a Saxon. ladian, Purgare, per translationem Excusare, crimen eluere. Capitula Ethelredi Regis Angliae cap. 1: *Et si dominus ejus accusetur, quod consilium ejus fregerit, et antea malum fecerit, assumat secum quinque Thaynos, et idem sit sextus, et inde se purget.* Si quis a Viesscomis, vel Justiciis Regis legitime implacatur de furto, de incendio, de robaria, vel similibus, ad triplices *Ladam* subiaceat graviter, et triplices ordinalem intelligent Leges Saxonicas, a Lambardus edita, in quibus simplex ordinalem occurrit in Legibus Ethelstani §. 7. Ethelredi §. 1. et Canuti cap. de Jurib. politici §. 20. 27. triples vero in Legibus ejusdem Ethelredi §. 1. in Legibus Canuti ed. cap. §. 27. 54. quod triplices accusatio dicitur in Legibus Edmundi. Frustra autem his locis Lambardus et Spelmanus simplex ordinalem, ferrum unus liber, triplices ferrum trium librum interpretantur. Nam triplices ordinalem, vel triplices *Lada*, spectavit quavis purgationes, ac purgationem quidem per juramentum, ut ex locis laudatis satis constat, que quidem perjuratio dicitur dicto capite 84. extremo Legum Henrici I. ubi definitur judicari simplicem *Ladam* Prejuramento, triplicem *Ladam* perjuratio. Perperam enim perjuramento editum, quod mox antejuramentum vocatur, id est, sacramentum a solo re factum, cum perjuratio appelleretur sacramentum, non reus cum Consacramentalibus pergit.

Aitque ut in purgatione per juramentum in triplici lada vel ordalio augebatur Consacramentalium numerus, pro gravitate criminis, vel infamatio persons, ita in purgatione per ferrum carentis augebatur ferri igniti pondus. Leges Henrici cap. 67. laudato: *Et de omnibus unde accusatus juraret se sexto, sit judicium 20. solidorum. In triplices vero Lada, ferrum judiciale triplices sit, i. 60. solidi.* Quorum quidem verborum eum esse sensum arbitror, ut simplex lada adhibebatur in criminibus, que non fuerint compositione simplici, quia ful. 20. solidorum: triplices vero in majoribus delictis pro quibus multa triplices, 60. scilicet solidorum. Irrigari solet a judice, quam triplicem compositionem appellatam alibi ostendimus.

Et je crois la veue autre.
Dites nous tout ce que vous avez.
Ne touchez pas à rien.
Dites moy Lait en ma maison.]

Assisie Hiernol. MSS. cap. 88: *Mettez le mout de Lait et de vinaigre. Cap. 90: On mousse ou saufre que il se ferme, ou laidez et le pain defendra.* [Le Voyage d'outremer dit Comte de Pontlieu MS.: Petit demour a pris le Soudaine et afaire, car un Soudigne, qui a tenu messe, si li feist au terre Laide, et il pour

2

vengier manda gent, etc. Ita etiam Ladir, pro aliquam maledicis incessere usurpat le Roman de Garin :

Sire, dait ele, com podo la soñir,
Que li vives vos Chevalier Lade.

Hinc *Laidange*, infuria, convictionem. (Ordinatio Galterii Domini Commerciaci anni 1283 ex MS. claud. urbis fol. 90. Item la forme qui dicit *Laidange à l'austre*, payera v. sole à nous, IV. sole au Maire. Chartularium Calense pag. 32. De legiere bateure sans sanc, de *Ledenges* comme de vilaines paroles dire... de la *Ledengere* l'Abesse connoitres en sa court.) Guill. Guiart ann. 1298.

Vers Ypre chemineat grant erre,
Pour faire au Comte Gu Laidange.

Le Miroir : *Soufi moult de Laidanges et de reproches vilaines*. Addit vetrum Consuetud. Normannia cap. 86. Monstrelletum 1. vol. cap. 40. et Consuetud. Normannia cap. 51. 88. 88. et Pictavens. 17. *Laidanger*, in Chronico Flandrii cap. 60. Le Roman de Garin :

Sire, fit ele, dont Bernard de Neuf
M's Laidanger devant le Roy Pepin.

• Anno regni S. Ludov. edit. reg. pag. 216. Si lor firent et dirent moult de *Laidage* et de blasphemies. Vituperes et *Laidures*, in Vita ejusd. reg. ibid. pag. 305. *Laidoier*, apud Petr. de Font. cap. 11. art. 2. pag. 88. Et ne quis pas aucuns ampariers ke s'onneurs soit anenuéne, s'il est *Laidoier* pur soutenir louaument le droitice de se partie. *Lédanger*, in Lit. remiss. ann. 1409. ex Reg. 163. Char. top. reg. ch. 483. *Lesquelz compaignons se prindrent a desfouler, vituperer et Lédanger*... vel aliquid aliud sordium pricijat in mercatum vel in vias publicas solitas. Vide infra *Litanus*.

LÉCASIN. Fragmentum Petronii : *Sed cum multis pullarium obduri, frigoris Lecasin dico. Ex Gr. laxatice, fellare, apud Martialem. Vide Lecator.*

LÉCORUS. Vide *Lacora in Lacus*.

LÉDAMEN. in Statutis Mediolanensis bus 1. part. cap. 238. Vide *Letamen*.

LÉDARE, pro *Ladare*: de quo in *Leda* 1. Diploma Rudolphii Rom. Regis apud Ludewig. tom. 2. pag. 240. Qui alium culnauerit, non *Ladabatur*.

LÉDIA. Vide in *Leude*.

LÉDORIUM, ex Gr. τον παρόπιν, vel λοτόπιν, convictionem. Brocard. Silvester Geraldus in Descript. Cambriae cap. 14. *Facetiam in sermone plurimam observant, dum vel sales, vel Ledoria, nunc lingua, nunc mordaci, vel exortacionibus vel cantationibus haud illata sententiam.*

LÉEZA. Statuta lib. 4. den. Gallorum saga latine vocari scribitur, nempe *Lena* idem quod γλαῦξ οὐρανοῖς. Charta securitatis plenaria sub Justiniano scripta, apud Brisson. lib. 6. Formul. 1. *Mappa valente aspironis silqua una, Lena vetera una*, etc. Gregorius M. lib. 12. Epist. 16. *Minimus Lena 15, rachanae 30, lectorum 15. Ennodius lib. 9. Ep. 17. Lena et rachana, cum volueritis, coloris rubei aut fuscii mithi cum celeritate mittite*. Vide *Lenna*.

LÉRNUM. Simulacrum, σύμβολο. Reg. Larvum, statuta Dei. Castigationes in utrumque Glossar. Vide infra *Lernum*.

LÉSCIA. Tegumenta corporis omnia, que manu sustineantur. Vocabul. Susannei.

LÉSIVERPUM. Lésoverpere. Vide in *Laisus*.

LÉSOR. Qui ledit seu infert damnum. Statuta Eccles. Nannet. apud Marten. tom. 4. Aneid. col. 717. *Vero domino facienda est restituenda et Lessor possit solvere. Bis recurrunt col. seq.*

LÉSURA. Conradus II. Rex Siciliae, in Charta ann. 1328. In Metropol. Salisburgensi tom. 2. pag. 102. *Declaramus, quod Lésura nomine non iustalis, contigeri volumus quamcumque offendam verbi, iurgii, blasphemie, colapsi, alienigenae et qualitercumque italiam dicto facto, ex qua mors non fuerit subiecta. [Vetus Inscripicio apud Gruterum 367. 8: Quæ*

Ladridus, Cucumer amarus, in Gl. Arabic-Lat.

LADULA. Species vasis. Joh. Longinus in Vita B. Kinga tom. 5. Juli pag. 706. *Indicibil lacrymarum perfundebatur imbre, ut Ladulum non mediocrem, quæ imaginem passionis Christi sustinbat, flentibus lacrymarum inundaret et rigaretur, eas illud trina voca fletum, etc. Vide isti Sollerium [oo Chart. ann. 1300. In Guden. cod. diplo. tom. 8. pag. 418. Antiquissimum Ladulum spectat in quadam cista sive arca... vendenti Ladulum apriens, thesaurum subscriptum cum sufficiens littorium testimonio inventi. Germ. Lade est Arca, capsula.*

* **LADUM.** [Coperetur. DIER.]

1. LADUS. Eadem, ut videtur, notio nata quia *Ladula*. Gulbertus de Laude B. M. cap. 10: *Qui oculus sumto Lado cellarium reserat, sed priusquam in vas vina deponebat, etc.*

2. LADUS. adjct. f. pro *Latus*. Invent. bonor. Joan. de Madalhano ann. 1450. *Item plus xij. scudellas Ladas stan-gni ponderis xv. librarium.*

3. LADUM. Fimus, idem quod *Letamen*. Vide in hac voce. Stat. Taurin. ann. 1390. cap. 94. ex Cod. reg. 4622. *Item quod nulla persona ponat Leamus, paleam... vel aliquid aliud sordium pricijat in mercatum vel in vias publicas solitas. Vide infra *Litanus*.*

LECASIN. Fragmentum Petronii : *Sed cum multis pullarium obduri, frigoris Lecasin dico. Ex Gr. laxatice, fellare, apud Martialem. Vide Lecator.*

LECORUS. Vide *Lacora in Lacus*.

LÉDAMEN. in Statutis Mediolanensis bus 1. part. cap. 238. Vide *Letamen*.

LÉDARE, pro *Ladare*: de quo in *Leda* 1. Diploma Rudolphii Rom. Regis apud Ludewig. tom. 2. pag. 240. Qui alium culnauerit, non *Ladabatur*.

LÉDIA. Vide in *Leude*.

LÉDORIUM, ex Gr. τον παρόπιν, vel λοτόπιν, convictionem. Brocard. Silvester Geraldus in Descript. Cambriae cap. 14. *Facetiam in sermone plurimam observant, dum vel sales, vel Ledoria, nunc lingua, nunc mordaci, vel exortacionibus vel cantationibus haud illata sententiam.*

LÉEZA. Statuta lib. 4. den. Gallorum saga latine vocari scribitur, nempe *Lena* idem quod γλαῦξ οὐρανοῖς. Charta securitatis plenaria sub Justiniano scripta, apud Brisson. lib. 6. Formul. 1. *Mappa valente aspironis silqua una, Lena vetera una*, etc. Gregorius M. lib. 12. Epist. 16. *Minimus Lena 15, rachanae 30, lectorum 15. Ennodius lib. 9. Ep. 17. Lena et rachana, cum volueritis, coloris rubei aut fuscii mithi cum celeritate mittite*. Vide *Lenna*.

LÉRNUM. Simulacrum, σύμβολο. Reg. Larvum, statuta Dei. Castigationes in utrumque Glossar. Vide infra *Lernum*.

LÉSCIA. Tegumenta corporis omnia, que manu sustineantur. Vocabul. Susannei.

LÉSIVERPUM. Lésoverpere. Vide in *Laisus*.

LÉSOR. Qui ledit seu infert damnum. Statuta Eccles. Nannet. apud Marten. tom. 4. Aneid. col. 717. *Vero domino facienda est restituenda et Lessor possit solvere. Bis recurrunt col. seq.*

LÉSURA. Conradus II. Rex Siciliae, in Charta ann. 1328. In Metropol. Salisburgensi tom. 2. pag. 102. *Declaramus, quod Lésura nomine non iustalis, contigeri volumus quamcumque offendam verbi, iurgii, blasphemie, colapsi, alienigenae et qualitercumque italiam dicto facto, ex qua mors non fuerit subiecta. [Vetus*

vixit mecum annis XVII. m. ii. d. iii. sine ultra animi Lésura. Lésura divisa- rum, Detrimentum, apud Tertull. lib. lib. de Patientia cap. 7.]

LETAMEN. Isidorus lib. 17. cap. 1:

Ei dicitur imus, quod fiat imus, quod vulgo Letamem vocatur, eo quod suo nutrimento leta faciat germana, redditaque pinguia arca et fecunda. Papias ex cod. Isidoro. Stercoraria, en Letamem asperga. Stercor dicimus, quod dermittur in agro. Idem est et finis, finis vulgo Letamem dicitur. Ugo filius, finis, dercus, quod per agros jacit, quod vulgo Letamem vocatur. Cunctur Plinius lib. 18. cap. 16. Palladius lib. 9. cap. 5 etc. Vide Chron. S. Sophie Benevent. pag. 600.

LETAKH ARBORES. apud eundem Palladium lib. 1. cap. 6.

oo LETAMEN. LETITIAS. Letitia. Virgil. Grammat. pag. 9: *Quum dicimus letitiam, jucunditatem animi significamus stabilem et quadammodo perennem, at Letitiam si dicamus subitam esse intelligimus; et Letitiam gratiam cuiusdam additæ gratulationis judicamus.*

LETANIA. Vide *Litanus*.

LETASTER. Qui letum se ostendit, apud Festum in Obstrudant: ubi Scaliger consulendus.

LETI. LETICIA. Vide in *Leti*.

LETIFER. Afferens letitiam, in Actis SS. Junii tom. 5. pag. 280 de SS. Arialdo et Herlembaldo. Vox Letifera, id est letitia plena, loco nostro insonuit.

LETIFICE. Lete. Liement, apud Joinville, edit. reg. pag. 81. Lit. remis. ann. 1355. in Reg. 84. Chartoph. reg. ch. 509: *Cum dictus expones die festi assumptionis B. Marie Virginis... aliquos ex amicis suis in domo sua, ob dicti festi reverentiam, invitasset, et eisdem de hancis et opibus suis dare gloriose et Letifice proponisset, etc. Nostris Lescœ, a Letitia. Le Roman de Robert le Diable MS.*

De grant pitie et de Lescœ.
Cascane a Dieus les mains en dresce, etc.

Léasche, in Chron. S. Dign. tom. 3. Collect. Histor. Franc. pag. 167. Unde se Léaschi, pro se réjouir, Gaudere, laetari, in Chron. Bert. Guescl. MS.

Quant la dame l'oy formant s'en Léasche.

Releaschier. Lætificare, lete, extipere, in Iust. Chron. Ibid. pag. 167 et 225. Extiecher, eodem sensu, apud ounguevil. in Peregr. hum. gen. MS. :

Et de quelques sans vous fait ai.
Vous deuchies plus Eusechier.
Che me semble, que courouchier...
Eusechies vous ou courouchies.
Se vole, etc.

• Ejusdem originis videtur vox Gallica *Lescœ*, pro *Air, chanson, Cantilena*, apud Joinville, edit. reg. pag. 110: *Il attendoit a ois ses graces tant que le ménestrier eust fait sa Lescœ.*

LETIFICUS. Lætus. Ut sicut nos alternorum oscularum impensione Letificos effect, in Concilio Tolet. XVI. inter Hispan. tom. 2. pag. 735.

LETITIUS. Adjectivum, ex voce *letitia* formatum. Plenus letitia. Communiarius Instruct. 26:

Sed via privati juvenes semper forte,
Letitiae dies, perfungi ipsi parabant.

LETTRUM. ἀποτεπίν. *Lectum sinistrum*, apud Janum in Supplementum Antiquum.

LETUS. Cui de debito factum est satis. Charta ann. 1372. in Reg. Joan. ducis Bitur. ex Cam. Comput. Paris.

fol. 86 v. *Idem venditor es habuit et tenuit pro contento, Lex et bene pacata.*
o 2. **LÆTUS**, Vigilans, attentus, Gall. Alerta, i. de Amoribus in Speculo sacerd. MS. cap. 57. de Vigitu:

Non vigilantes reprobantur, sed dormientes, A sponsa Læta sunt adveniente recepta.

LÆTYA, Silva, Gall. Læta, unde S. Germanus en Læte, id est, vicus S. Germani in Silva. Charta ann. 1204 apud Augustinum du Pas in Stemmatibus Armoricis part. I, pag. 149. *Asseretur habere debere in Plessuya et Lætya et aliis nemoribus usi nigrum suum, etc.* [o Vide infra Læta et Læva 1.]

* **LAFICUS** [Cristula. DIRE.

LAFORDSWIC, Domini proditio, infidelitas erga dominum, in Saxonice Legibus canuti politieis cap. 61. 62 et in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 12, ubi ita emendat Spelmanus, ex Saxonib[us] balafrorum dominis et swicis, proditio.

1. **LAGA**, LAGITA, Lex, a Saxon. Læg, quod idem sonat unde Angli Læg Capitula post Concilium Gratianum ann. 928. *Aliquando fuit in Anglorum Læga, quod populus et leges (i. Reges constituti regebantur, etc. Leges Henrici I. cap. 2. Mordet, que amodo facia fuerint emendant secundum Lægam Regis Edwardi. Intra Lægam regis Edwardi vobis reddo cum illis emendationibus quibus pater meus eam emendavit consilio Baronum suorum. Eadem habentur in Charta Johannis Reg. apud Matth. Paris ann. 1213 et Rerum Hagiastad de Gestis Reg. Stephan. ann. 1135. Eadem Leges cap. 54: *Ubi vero aliquis errorum opinionem habet per justitiam concire, vel Læga, et amiculam eligit, nec hoc ita nomine ad ipsum justitiam, cap. 65. Si ergo dominus aliquid verberibus vel corporalibus est aliquando verberatur, enies, id ei stet rectum sit, et Episcopus emendationem altaris, Regis vel domino plenaria mundireche, vel plena Læga regere;* cap. 66. *Læga Anglorum, Dene laga etc. Vide Læda, Lex.* [o Et Phillips de Jure Anglos. pot. 300].*

LAGITA, Eadem nomine Charta Gulielmi Comitis Flandriae ann. 1157 super confirmatione Con-suetudinis ville S. Audomari. *Lægas seu consuetudines super scriptas perpetuo eius concendo, et tales permaneant precipue.* Eadem habentur in Charta Theodoric. Comitis Flandriae ann. 1128.

LAGAM EMERE, REDIMERE, soluta aliqua pecunia, vel multa definita legis compotem se reddere, vel *idoneare* et *adiegere* se. Leges Ethelredi apud Waneytingam § 6. de accusatis. *Et omnis emat sibi Lægam 12 oris, dimiduum Landefrico, dimiduum Wanekento. Et § 11. Et omnis monasterium, qui infamia sit, redimatur sibi Lægam 12. oris.* Vide Lacapum.

o 2. **LAGA**, La spada, in Glossar. Lat. Ital. MS.

o 3. **LAGANNUM**, ut Lægan seu Læganum, Jus quod dominus feudalibus competit. In rebus, quod ad litus ejus, locis suis, videlicet in Charta Joanna reg. Castel. et comit. Ponthieu ann. 1205. in Reg. 82 Chartoph reg. ch. 30. *Damus Ferrandum primogenito et heredi nostra Nielan super Summam... et quidquid tui habeamus... in salvo, in sale, in wareco seu Læganum.*

o 4. **LAGAMA**, Idem quod Læga, Lex, consuetudo Mirac. S. Author. tom. 4. Aug. pag. 50 col. 2. *Frates disciplinare surgunt ab accubitu, et directo per Laganum gradisuntur in ordine, sanctuarium*

intraturi et gratiarum actiones Deo et Sanctus ejus pro impensis beneficis relata.

LAGAMANNUS, Legalis, homo legis, non exlex, ex Saxon. Lægh, Lex, et M. d. Homo; Læman, in Senatusconsulto de Monticulis Wallie cap. 3. apud Lambardum [o Judices, scabiles sunt Philippsio de Jure Anglos. pot. 543. et Thorpio in Glossar. vore Læman] Leges Edwardi Confess. c. 38.

Postea inquisiuit Justitia per Lagamannos et per meliores homines de burgo vel de villa. Domus dei. Comes Picot... habet hereum de Lagamannis, 7 lib. et 1 palfredum et anima unius. Multus apud Edwardum Cokum ad Littletonem sect. 73. lego, Lægeman, i. habens sacrum et sacrum super homines nos, seu juris dicendi potestatem, atque ita hanc vocem accepit debere censem Sommers in Glossario Saxonico, Thaino nemus seu Barones, qui Sacrum et Sacrum habent. De Lagamannis Daniels agit. Et auctum Norvegicum vetus cap. 83 et ejus interpres Janus Dolmerus, ut et Joan. Stierneboc ut lib. de Jure Saxonum vetusto pag. 14. 34. et alibi. Vide Legatio.

LANGEMANNUS, Eadem notione, apud Tho. Blount in Nomolexico ex Domine de L. Lancashire. *Item in ipsa civitate erant 12 Langemanni, i. habentes sacrum et sacrum.*

LAGAN, seu **LAGANUM**, Jus illud appellabant, quod dominus feudalibus competit in rebus, quod ad litus ejus habebat maris aestus, et ratione cuius, quidquid navis, naufragium passa, continet, eorum erat. Licet porro vox haec prorsus barbarica sit, nec cognita nisi posterioribus saeculis, jux tamen in naufragiis, quod ea exprimitur, haud nesciunt regnante est. Atque ut proximi, nec fortius, in jungendo paragone non trahit, vocisque pactenens in certum etymon illustratur, ab ipsis antiquioribus Scriptoribus jure ipsius origine videtur repetenda. Legimus apud S. patrum et Syriani in Hierosol. pag. 107. Curium Fortunatum lib. 1. Art. Rhetor. pag. 46. et alios, qui varias judicis terminandas controversias proponunt, non res dantax naufragio desperitas, sed et que naves naufragium passae continent, Publicanorum fusse, tanquam quis ad Fiscum pertinuerit, unde Juvenalis Sat. 3. *Res facti est ubicunque nota!* Quod quidem adeo verum est, ut omni licet humanitati reprehendatur misericordie ac afflictos insuper durius attereret, in omnibus ferocius regionibus jus istud receptum fuerit, quod nec Leges ipse subire a Principibus late abolerere potuerunt. Atque id quidem factum inde arbitror, ut quod barbarae nationes, quibusque minorat cum humanioribus moribus commercium, lucri causa induxerant, sibi etiam eorum exempli licet putarent religiosi et probi Principes. *scilicet legem depulant, quod pagani per tyrannidem facerant;* ut ait Simeon Dunelm. lib. 2. Hist. Dunelm. cap. 18. ut et in Historia Regum Anglie apud Dobsonum Rerum Ann. 1204. num. 30. *Dum opinariuntur forestam lucam, quae ab illo auduerant tam longa temporibus usurpata. Scribit Paulus Venetus lib. 3. cap. 33. in regno noscio quo. Eli vocato, si quando manus aliqua onerata prester vectorum ejus intentionem ad illam provocant appulerit, puta tempestate, aut alia necessitate id cogente, habitatores ejus rapere quidquid in nave inveniunt, gubernatoribusque ejus dicere: Institutus*

basis ad aliam diversere pronosciam, cum mercibus vestris, sed Deus noster et fortuna vos ad nos direxit; et idcirco accipimus, quod Deus et fortuna nobis misericordia. [o Vide Mitterm. Princip. Jur. Germ. p. 162. Murator. Antiq. Ital. tom. 2. col. 15. sqq.]

Quemadmodum igitur inductus passim iste in naufragio abusus aboleri potuit, quod apud omnes fere nationes obliteretur, factum. Inde, ut pro lege in mari recepta habetur. Atque ita intelligandam tantum fieri celeberrimam Leg. 8. D. ad Læg. Rhodiensem [o 2.], ex Volusio Macrino ubi portret Antoniu Augusto lib. 11. supra cibus a quibusdam, qui in Egeo mari naufragium erant passi, et a Cycladiis Publicanis expediti fuerant, Imperator hec verba subiungit. *Ego quidem mundi Dominus, Læz autem maris, subdens, velte se, ut controversia Lege Rhodiæ dirimeretur, ubi Imperii Legibus contraria non esset. In quo quidem Antonini responso, per se obscuro, endando, insudarunt celebrioris Jurisconsulti, Scriptoresque alii, atque in Iis Alciatus lib. 2. Disput. cap. 5. Samuel Petrus lib. 3. Miscell. cap. 11. Seide-nus lib. 1. de Maris dominio cap. 25. Iasucus Pontanus lib. 2. Discuss. Histor. cap. 15. Jo. Bapt. Burgus lib. 1. de Dominio maris Ligust. cap. 14. Claud. Salmasius de Modo usu-rum cap. 5. etc. qui in variis abiere sententias. Sed eorum potior videtur, qui Imperatorem dixisse volunt: *Læct mundi dominus sit, hanc tamen obtinere Legem maris, velletque se, ut controversia per Legem Rhodiæ dirimeretur, ubi Imperii Legibus non adversatur. Atque hinc explicacione non minime favet vox *Lægan*, que idem quod *Læga*, id est, *Lex*, sonat, cuius iure naufragorum res ac bona in dominorum potestatem cedebant, que quidem vox etiam cum *maris* adjuncto interdum scribatur, adeo quod *Læga maris* pri-mus, per diuinum de *Læga* dicitur. In Charta enim Philippi Regis Francie, de qua mox, ita appellatur. *Quitanus et remittimus in portuum le Lægan maris.* Ex quo haud egre emendari possunt Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 10. ubi iura regia recensuntur. *Hæc sunt iura, que Rex Anglie sole, et super omnes homines habet in sua terra... thessauris inventus, naufragium, maris algarum, valuentis concubitus, etc.* Nemo enim non videt, restitendum *maris laganum pro algarum*, quod nihil est. Scio, Spelmanum aliud etymon voci *Lægan* ascessere, a Saxonico scilicet *Lægan*, jacere, ut *Lægan* idem valet quod *ejectus*.**

Id porro in naufragio jus, quod *Wrec* cum etiam appellatum suo loco ostendens, in Lewellini, Gervasii filii Northwalle Principis, Charta pro Abbatis Aberconweyensi ita esse dicitur: *Concessi etiam eisdem (Monachis) ut ut ei gaudente possint naufragio in omnibus terris suis et littoribus, metuendo, quo in terris meis utar: videbant quecumque bona ejus res per submersione, aut per fractionem, seu per aliud infortunium ad terram ricas, seu ad littora terris suis con-gressa de mari inventent, ipsa bona tota-mentum et integrum, sive ipsorum monachorum. Neque dumtaxat have ipsa frater, et naufragium passa, responde in illis con-tentis dominum habet, ipsa frater, et perso-nam ipsi, qui in illis vehebantur: adeo ut et per vim caperentur, et persoluto pre-tio a captivitate liberari cogerentur.*

Hujusce pravi moris usum firmat Albertus Stadensis ann. 1112. scribens, secundum prisci juris rigorem tam homines quam res, Regis ditione mancipatos: hominesque ipsos, qui in navigiis istis naufragis volebantur, sub protectione naufragii captivatos. Sed propter ceteris inhumane prorsus considerandis exemplum insigne in Haraldio, cui postea Anglia Regi fuit, precepit Guido Pontificis Comes, qui tandem Haraldum, in littoribus suis naufragium passum detinuit aliquando, rebus omnibus suis detinptis, pro riu loci, pro more gentis iusso, ut est apud Eadmerum lib. 1. Nov. Si meonem Dunelmensem, et Willelmum Malmesbur. lib. 2. de Gest. Angl. cuius hinc sunt: *Barbarum et effrenatum monrem regione esse, ut qui evaserint in mari naufragium, in terra inventirent periculum.* Eddius Stephanus in Vita S. Wilfridi Episcopi Eboracensis, cap. 13. de eodem Wilfrido, quem tempestas in Australium Saxonum oras elecerat: *Gentiles autem cum ingenti exercitu venientes navem arriperere, predam sibi pecunias dividere, captivos subjugulos deducere, resistentesque gladio occidere, incunctanter proposuerunt.* Et infra: *Dientes superbii, sua esse omnia, quasi propria, quae mare ad terras project. Quibus consona sunt, quae habent Gestu Guillielmi Notii: Docuit enim avaritiae callidas Galliarum quasdam nationes excedrandam conuentidem barbarum, et longe ab omni equitate Christiana alienam. Illaqueant potentes aut locupletes, tristes in ergastula afficiunt contumelias, tormentis. Sic varia miseria prope ad necem usque contritos ejiciunt septimane venditos magno.*

Verum lex ista maris non Francorum modo propria fuit, sed ab omnibus eas statu nationibus recepta, hoc identidem, nec semel, annixi sint Principes, ut omni prorsus contrarium humanitatis abrogarent. Quippe Adalmarus et Adalnus leges edidere, quibus cuique res naufragiorum, et perduorum velculos fisco levaret. Iuris 12. D. de Incend. (47, 9) et lexi. 1. Cod. de Naufrag. (11, 6) ubi Antoninus legis sum rationibus hanc redit: *Quod enim habeat jus fisces in aliena calamitate, ut de re tam luctuosa compedium sectetur?* Quo ista referri possunt' Eupolidis in Helene, v. 456:

Naufragi... tunc, adhuc rivot voc.

Exinde Jurisconsulti passim decreverat, res, quae mare ad littus ejecerat, vel quae navis levanda gratis pro vi-tando naufragio in ipsum mare essent projectae, non pro derelictis, sed pro perditis haberet debere, ita ut si inventariantur, earum possessoribus restitui debeat. L. 21. de Amit. possess. (41, 2) l. 44. de Acquir. rer. dom. (41, 1) l. 1. 8. etc. de Incend. (47, 9) Atque ejusmodi Jurisconsultorum et Imperatorum decreta ac statuta intelligi Honoriis II. PP. apud Hildebertum Genoman. Epist. 67: *Priorum namque Imperatorum suavitate auctoritas, ut etiam earum rerum, que in tempestate mare, levanda nauti ejiciuntur, non amittatur dominium: non enim ea quae eo animo abjecti, quae habent nullum, sed quod perirent, non afferuntur.* Et tunc ipsa lacrima aeterna obstat: *furoris communitas.* Testatur Iamen Paulinus Epist. 87. pravum hunc sua adhuc Et Theodosius M. state obtinuisse morem, quod Publicanorum fiscalium, atque adeo ipsorum Praefectorum avaritiae ac predationibus plerique attribuunt, qui jus a vi-

cinis sibi nationibus receptum et perceptum dimittere agre poterant. Com- muni denique Theologorum sententia definitum, ejusmodi prava Regum statuta ab restitutione non excusat. Summa Raymundi:

Qui bona naufragium patienti, sive rati- na, regis repraesentante dimittitur, Est res nostra prima, propria, statua. Non consentanea tamen, nec Principis illae. Excessus depositus, si Clericos hoc est.

Neque minori diligentia ac cura adhibita usum hunc abrogare anni sunt Summi Pontifices, ac imprimit Gregorius VII. in Concil. Romano ann. 1078. Alexander III. cap. 21. ipsique Imperatores Occidentis: maxime Fredericus II. in Statutis, que habentur in 5. Compl. Decret. tit. 3. cap. 4. in Charta Privilegiorum urbis Ratisponensis ann. 1230. et in Constitut. Sievl. lib. 1. cap. 27. Nam licet in isdem Constitutionibus lib. 1. cap. 38. l. 2. *Naufragiorum que curiae debentur, mentio agatur, id de his intelligendum, que a nemine repetuntur.* Idem Imperator in Charta ann. 1237. pro Vienensis Austris apud Lambecum lib. 2. Comment. de Biblioth. Caesar. pag. 81: *Quandocumque aliquis Viennensis civium naufragium incurrit, ras sua, quae ab impetu torrentis manus hominis asportavit, libere posset repellere et habere a quolibet de- tentore, cum indignum penitus censeamus immisericorditer reliquias naufragiorum delinere per hominem, quibus rapaces fluminis unda pepercit.*

Verum iis statutis, Publicanorum et Provinciarum Praefecti cum praedictiones in Regni Sicili ac Neapolitanis littoribus non ita extinctae, ut identidem, non exercerentur. Existat enim l'ontorii IV. Constitutio apud Rainaudum in Africam lib. Eccl. ann. 1285. n. 40 quo prohibetur Isaacum Tyrannum Cyprium ex hac sum ubique fere recepta maria lege. In Ricard. Regis charta viagia naufragiorum passus ad Cyprum insulae attora, competitatis ac prouidenciae, ut ejusdem manus violentias injecisse plerique arbitrantur. Qui quidem contentus eo ve- rosimilior videtur, quod ex Nicteta in Andronico lib. 2. n. 5. docemur, in omnibus Orientalis Imperii provinciis usurpatam, euendemque Andronicum. Comenum. Tyrannum episodio de prædationes inhibere conatum fuisse, gravissim propriis penitis in eos, qui naufragorum bona diriperent.

Quod de Guidonio Pontivensis Comitis facinore supra annotatum, sat declarat, in Gallia id ipsum obtinuisse: quod etiam omnino firmat Hildebertus Cenomannensis Epist. 83. scribens, Britannie Comitem id sibi juris asseruntur in suis littoribus: *Preterea quidquid erabat pars, passaque naufragium miserabilis violenter Princeps spoliabat, quam rapina.* Verum Concilii Nannetensis Patriarchatus pravo hunc juri renuntiavit Comes, quod postmodum ab Honorio II. PP. firmatum tradidit Hildebertus Epist. 67.

Comitis Armorici exemplo, Philippus Augustus Francie Rex, Comes Flandrie, Orléans, Burgundie, Comes Poitou, et Bernardus San-Victorius, et Fabiulus Cayenneus Toparchus, qui eodem singulatim in littoribus suis iure gaudebant in naufragis, Willelmus Campionensis Remensis Archiepiscopi precibus et suasionibus, eidem pertineat nuntium dixerat. Binas super hac re exaratae habentur Tabulae ann. 1191. "Primum

prior Philippi Augusti ea, que supra attulimus; verba preferit, qua preterea Legamus maris prorsus se dimittere profitetur, quemadmodum dimiserat Flandrensis Comes tum fato functus. Altera est Willelmus Archiepiscopus Remensis, qui predictam Regis Philippi et Comitum ac Barorum cessionem in confirmata, et auctoritate decernit in eos, qui haec detestabilem in posterum reculerent. Legamus appellati in posterum reculerent. Ad hoc dominum ac nepotem nostrum carissimum Philippum Francorum Regem cum ceteris, quos prenomi- namus, Baronibus et scilicet inducimus, quod ipse dominus Regis illud Lagam ex toto suauit, et libere in perpetuum remansit, scilicet scripto ipsius patet authenticus: similiter et omnes prenominati Baronies pro salute animarum idem Lagam quitta- verunt, Charla Rainaldi Comitis Bononiensis et Idæ conjugis ann. 1286 ex Tabulario Regio. In perpetuum quatos clama- rum a Lagano maris burgenses S. Audomari, et eorum res, que in terram nostram de Boloeno et in terram nos- tram de Merc venient ad Laganum.

Cum porro Laganum abrogarunt in terris suis supradicti Principes, id intelligendum de prava illa, quam descripimus, consuetudine, qua et homines naufragi, et res naufragio ad littus ejec- te, hec repetitae, eorum erant, non vero de his que a nemine repetuntur. Prout ita capienda Charta Florentii Abbatiss. Judoici et Willelmi Comitis Pontivii anni. 1283. in Tabul. ejusdem Monasterii S. Judoici: *Sciendum quod, quod ei Laganum evenerit in Comitatu B. Judoici, et homines de tenemento ejusdem Sancti fuerint accusati apud Comitem de Lagano, Abbas S. Judoici debet eos submo- nitos in Curiam suam vocare, presente Comite, vel ejus Serviente, et siudem, si potuerit, pacem facere. Quod si querela ad voluntatem et arbitrium Comitis non po- tuerit ibi terminari, Abbas S. Judoici accusatus super usurpatam Ligani usque Monteburundum debet conducere, et non alibi, et ibi querela eorum iudicio ejusdem ville debet terminari.*

Sed et Lagani nomen, longe post hec tempora haud omnino extinctum docent Computa dominiorum Comitatum Pontivii et Bononiensium annorum 1363. 1405. 1485. et 1724. in quibus fit recepta des Lagans, des grans et petits Lagans, et des gros Lagans: ubi grandiora Lagana esse dicuntur, qua 60. solidorum pretium ex- dent. Sed ex ipso contextu satis apparet, has voces sumi tantum pro *ejectibus ma- ris, hisque rebus, ad littus a mari remis- tis, quae nullius domini sunt, et a no- mine repetuntur.* In Computo ann. 1369. habentur *les Lagans venus par mare a Thannorii;* id est, res, quae aduersus maris gestus ad littus inveniuntur.

Posterioribus tamen seculis videtur id nomenclatura potissimum attributum rebus in mari depensis, vel ejec- tis, adhuc fluctuantibus, nebulis ad littus appulsi, que inventoris sunt. Quae est sententia Bractoni lib. 3. tract. de Corona cap. 2. § 5: *Quae si in mari longius a littore inveniantur, ita quod constare non possit, ad quam terram vel regnum esse esse applicandas, non que- rad de inventione, sed de inventoriis, et quod in nullius boni esse dicantur, et dicuntur a nautis Lagans, et quod idea occupanti conceduntur, quia non est aliquis, qui inde privilegium habere possit.* Hoc non magis quam privata persona, propter incertum rei eventum. Ex quo quidem jus naufragii triplex esse dixerunt primum

quod *innatans*, seu *fuitans*, Angli *Flos*, vocant; alterum, quod *ejectum*, sive quod a mari fluctibusque in terram ejicitur, isdem Anglis *Leson*; tertium denique, quod *submersum* dicunt, sive quod in fundo mari inventum est, quod *Lagon* idem Angli appellant, a Saxonico, ut alii, sive Germanico *Ligen*, vel *Leggen*, non vero a ligando, ut voluit Cookius. At cum ex antedictis satis appareat, *Lagorum* acceptum pro quovis naufragi jure, id est, tum pro rebus in mari deperditis, et mari ejectis adhuc fluctuantibus, tum pro ilis, que ad littora ab aestu inveniuntur, dividuus est, complexius esse id genus naufragi, de quo Bracton, quomodo *verecundum* usurpatum Statutum Alexander II. Regis Scotie cap. 25. Consuetudo Normanniae 1. part. sect. 2. cap. 5. Bretius lib. 4. de Regis supr. dom. cap. 4. ubi etiam *Lugani* imminut, et ali.

Reges denique Angliae, qui id perinde juris in suis obtinuerent, seu usurparerent, littoribus, ut est in Legibus Henrici I. loco factis, ut nullum omnino tollerent, curas etiam suas contulerint, ut pates ex aliquo ordinis diplomatisbus, que describuntur in Monachis Angliacis, lib. 1. pag. 257. et 32. Primum, ut et ipsi Ethelredus in eo Fiderio, quod cum exercitu Anlani peperit, cap. 2. 3. et 4. Edit. sa xonicis, apud Lambardum, pacem se securitatem induxit, novibus et dominibus naufragium passis in dominis suis provinciis, deinde sub primis regi annos pravam istam consuetudinem abrogare tentavit Henricus II. ut auctor est Willelmus Nebrige, lib. 3. cap. 28. *Antiquum* atque *inhumanum* circa naufragi, quod *conceduntur* in ipsa regni quia initia exima pietate corrident, atque ejusmodi hominibus ab aliquo discrimine liberatis, humanitas officium exhibere precepimus, quares in ea ponas sancti, qui forte illis in aliis modis esse, vel ea rebus coram quippani, usurpare presumere. Cui simile aliud exaratum est ab Ricardo I. filio, cum iter Hierosolimitanum esset aggressus, Messanam in Sicilia anno 1190. ut habent Rogerus Hovedensis et Bromptonus, quod firmatum est anno Henrii III. Statuto dato Moreweli anno regni 28 quod descriptum legitur in Regno Constabulari Burdigal. Et hoc modo pro naufragiis, que ad Angliae, sed etiam Aquitanie et Petaviorum littora accidenter, in quibus videtur Regum Anglie Statutis jus istud. *Uero*, nomine donatur. Neque tamquam sit ab initio, ut non aliquatenus revixerit in Aquitanis locis maritimis. Testatur quippe Jacobus Billius lib. 1. Observ. Sacrar. cap. 6. situatae in Insulis Rupelle vicinis omnibus oris illis maritimi, quae crudelissimam illam Consuetudinem, ut si maris nubes tempestas navem aliquam multis ante detrimentis affectam, magnaque ex parte fractam in littus ejusset, tantum abest, ut ii, ad quos defata erat, ejus modi calamitatem commoverentur, ut eos ipsos, quod miseri essent, hostium loco et numero haberent, atque id omne, quod fit, cum rabiis ipsius reliqui fecerat, confestim deriperent, immo ne ab ipsorum quidem corporibus, si sua tertiae retinere conati essent, manus intermixtum abstinerent. Certe fatendum, non humane modo in hisce occasionibus sese etiamnum gerere provinciarum maritimarum prefectos. ¹⁰⁰ Vide Ludov. XIV. Ordin. de rebus marit. ann. 1681. lib. 4. tit. 8. Id porro Juris Christiernus II. Danie Rex etiam dimisit, licet plus cen-

tum aureorum hummorum esset, ut auctor est Isaacius Pontanus. Vide Leges Saxonie Andreae Saxonie lib. 8. cap. 2. et Histor. Segov. Colmenarelli cap. 18. § 2.

⁹ Inter principes, quibus inhumana prorsus visa est istud: consuetudo, numerandus Casimirus III. rex Poloniae, qui prouo huic Juri renuntiast. Literis ann. 1151. inter Leg. Polon. tom. 1. pag. 177. *Nos*, qui rex catholicus sumus, sorteum hujusmodi naturali et divina iure, sedisue Apostolice decreti damnata, velut crudelius et injustius execratur, politiciemque quod res eis bona, cuiuscumque pondere vel valoris existant, earum personarum que maris naufragio periclitabantur, nunquam per nos aut officiales nostros, velut nostras aut juris nostri peleteris aut requiremus; sed illas abque diminutione per eos, quorum ante naufragium fuerunt, aut eorum propinquiores demonstratione, residentiis propriis peleteris probantes et in usus concordandas beneficiolas, devenientibus colligendas. Contraria consuetudini aut juri, vel potius corruptili pro robis et successoribus nostris reuiniantibus, nisi forte nullus honorum hujusmodi extat et justus heres et successor, quoniam in casu illo eis naufragio habita nostra pot stans volumen subiacens. Huic praeverat Barnimius dux Pomeraniae Charta ann. 1274. inter Notas ad Orig. Pomerian. pag. 331. *Volumen esse volumen... quod nos omnes velificatores, cum omnibus edibilibus, id si naufragium passi forentur, non obstat, ubicumque circa partes, contra terrae nostre contingat, recipimus in nostram protectionem et defensionem, voluntates omibus modis ipsos cum universis boatis et rebus ipsorum esse liberas et meatus, nec ab aliquo ad vocem et ministerium nostrorum, ultrauenus indebet gravare et molestari.* Vide *Lagnum*.

Multa hoc loco alia addi possent ad hunc firmandum inhumananum in omnem, quae consultu praeterito, cum iam instituti rationem exercesserint. Addo tantum, iuris *Lagorum* mentionem adhuc fieri in Historia Ecclesiastica Abbavilensis lib. 1. pag. 469. et apud nostrates olim usurpatum vocabulum pro eo, quod late patet et excutitur, ut sunt res, quae in mari fluctuant, nullus intra fines coercitum. *Philippus Mouscas* in Theodorico.

Si fit de eo tresse *Lagan*.

Et in Philippo Augusto :

Li Rois noi traire par Lagan,
Vers la Rocelle au Rej Jea.

Inter bona Ecclesias Traiectensis apud W. Hedam pag. 246. 1. Edit. recentissima decima navium, que illuc procellarum impetu feruntur, ac inventio. Vide Jacobus Billius in Tract. de Imperio, deinceps Juris naufragii colligendi, et Thesis in Academia Cantabrigiensis agitata hoc ut editam Londini ann. 1657. *Naufragia publicanorum esse, nec jus, nec rationem permittit.*

¹⁰ Nostris *Lagorum* praeterea, idem quod Abundantia, copia, multitudine. Chron. Franc. ad ann. 1287. apud D. Le Beau. tom. 1. Dissert. pag. clii. :

Cole amas ferant vix bon.
Et hic si fe a grane la.
Pour quatre sole avoit lere tel
Qui fit bon pain en grant qotel.

Phil. *Mouscas* :

I ot ois a grane Lagan.
Dont la terre la pas en l'au.

Hinc *Faire Lagan* ex eodem Phillipo

supra laudato, est *Aounde*, liberaliter dare.

* *LAGANA*. [Lagena. Dier.]

* *LAGAPIS*. [Gemma. Dier.]

* *LAGARIUS*. [^[+] Sanguinis racani sive Legarii que est lacerta magna. (B. N. ms. lat. 1072, p. 215.)]

* *LAGDAGE*. Ejusdem notionis et originis atque *Lagedajum*, Dies legis, dies juridicus, Log. Danicus apud Ludewig. tom. 12. Relic. Mag. pag. 180. Teneatur ad*advocatus sub persona trium mercarum, assumptis secum quatuor lida dignis, ad domicilium conspicis accedere et bondoni justiam facere et regi; ita tamen quod prius servaserint ibi tria Lagdage.*

* *LAGDONIUM*. [Ladanum. Dier.]

LAGEDAYUM, Dies Legis, dies juridicus, ex Saxon. L. q. Lex. et Day, dies Anglis, *Lawday*. Charte Almerici de Lucy, apud W. Thorn. ann. 1280. § 19. *Que cuim omnibus scitis Lagedayorum, que Prior de Ledes, et omnes alii sororum tenentes debuerunt ad Lagedayra mera de Newtono per tenebentia, que de ipsa tenebent in hundredis predictis. Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 279. Sunt quieti de dicta illius hundredi. ... excepto, quod villani sui ter in anno venient ad laighday ad presentandum Placita Coronae sine occasione.*

* *LAGEMANNUS*. Vide *Lagamannus*.

LAGENA. Mensura species apud Anglos, que sic describitur in Assisa Davidis legis Scottie de Ponderibus et mensuris § 8. *Lagena* debet continere 12. libras aque, videlicet 4. libras de aqua marina, et 4. libras de lacu vel stagno, et 4. libras de aqua currenti et clara. *Lagena* debet esse in profunditate 6. pollicis cum diuidis pollicis. In latitudine inferiore debet esse 8. pollicum, cum diuidis pollicis, et cum spissitudine ligni utriusque pars: et in rotunditate pars superiore debet esse 27. pollicum: et in rotunditate inferiore debet esse 23. pollicum. Statuta Hospitalis S. Juliani, in Additam ad Matth. Paris. pag. 163. *Abdeant... qualibet optimana 14. Lagenas cari... 10. 8. [90] Lagenas arvicae, in chart. Belg. ann. 1315. apud Lappenburg. Orig. Hans. in indice.]*

Fuit etiam *Lagena* non liquidorum ducentum, sed et aridorum mensura. Fleta lib. 2. cap. 12. § 1. *Sicut, quantum bladum tenet Lagena, et quantum busculos Lagena butiri, lib. 2. cap. 78. § 12. cap. 87. § 1. [90] De qualibet tonello seu Lagena variis operis, in chart. Belg. ann. 1357 apud Lappenburg. Orig. Hans. pag. 4. Una *Lagena* (sl. tunna) cum opere, in chart. Novogorod. ann. 1228. Ibid. pag. 159.]*

LAGUNA, pro *Lagena*. Vetus Inscriptio 578. 1. A picione, item a *Laguna*, etc. Alii ibid. A vase, item a *Laguna*. [Chronicon Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 482. Ad pensionem musi *Lagunes* II. et grani modia II.]

¹¹ *LAGUNES* de musto, ibidem col. 570.

[or. 8. *Lagunes* de oleo, in Ratpert. Cas. S. Galli apud Pertz. Script. tom. 2. pag. 78.]

LAQUENNA. Charta Rogerii Regis Sicilie ann. 1187. apud Ughellum. tom. 7. pag. 564. *Plateaticum quoque piscium, quoque Salernitanum capiunt, et iterum dividuntur, et in diversis, ut pro mensura *Lagunes* nihil percipiatur, et ann. 1207. Ibid. pag. 594. *Debet dans annis tempore gindemiarum 8. laurnas de musto mundo, quorum quaque habeat 8. *Lagunes* justae certiorioris, etc.**

LAGENA. Chronicum Montis Sereni

ann. 1196 : *Cum redire disponeret, Imperatoris insidias adeo arcuatus est, ut publice novem ingredi non auderet; sed a fidibus suis Legena inclusus, et vigilio illatus, siccus donec in alium natus procederet, occulatus.*

LAGUNARES ET OSCULARES TERMINI. In aliis sunt legene vel oscula apud Vitalem et Arcadiam. Agrimensorum pag. 258. Caius et Theodosius pag. 280. *Legenes et oscula in finibus ponimus, etc.*

LAGUNARES. Idem quod *Legena*. Synodus Sodorensis in Mannia : *Si vir vel mulier cervisnam vendendam pandolareint... Lagunculam decimalem Ecclesie persolvant. Gobelinus Persona in Cosmodromio stante 6. cap. 80 : *Leguncula, que vulgo barile dicitur, pro granis 5. venivit.* [oo] Isai. cap. 5. vers. 10. *Vulgat. Decem enim jugera vinearum facient Lagunculam unam.* Hebr. 52.]*

LAGENA. Charta Friderici II. Imp. ann. 1211. pro Ecclesia Panormitanorum apud Rocchiorum Pirruum tom. 1. pag. 144. *Et de vinis musti nuplii puri Lagenas magnas 200. et de pede Lagenas centum.*

* **LAGENULA.** [Gall. *Mesure de liquides.*] Solvi pro una lagena unus quartonis, et dimidi quartonis, i. lagena III. fulhetarum, III. *Legenularum* et III. *salmeriorum*. (Comptes de l'Archevêché de Bordeaux du XIIIe et du XIVe siècle. Arch. histor. de la Gironde, T. 22. p. 441.)

* **LAGEPUS.** [Lagopus. Dier.]

* **LAGERUS.** [Vestis quoddam genus : e Forma hominum erecti suas manus supra caput ipsius erigentis et in eis piccem tenentis et infra ejus pedes similium unius *Lageri*, r. scarni habentis. (B. N. ms. lat. 1022, p. 8.)]

* **LAGETIA GALLINARUM.** nempe censualium, in Tabulario Solemnissimis.

* **LAC-PESTE-MEN.** Consacramentalis homo. [oo] Homo *Legalis*, bonus integer. Conf. Rosenvng. Histor. Jur. Dan. I 75. Vide in *Juramentum Leges Danic. apud Ludew. tom. 12. Rel. MSS. pag. 187.* *Item quicumque cognatus, non habet infuso regnum, juxta solu per Sanctos, quod cognatus non habet infra regnum, et postea defendit se manu modena hominum, qui dicuntur *Lagete-men.* Vide *Lada*.*

LAGHA. Vide *Laganum*.

* **LAGEDAYUM.** **LAGESLIT.** Leges Presbyterum Northumbrenium cap. 20. *[Si quis apud Ecclesiam mercaturam exerceat, Lageslit, id est, Legia violata pena esto. Ex Saxon. lagha, Lex, et silit, scissura. Vide *Laha* alista.]*

LAGI. Leges Rothari Regis Longob. tit. 121. § 7. [oo] 887.] *Si cosam superoris super genitulum, hoc est, Lagi, compones solidos 20. Vide Largia.* [oo] Conf. Grav. Thesaur. Ling. Franc. tom. 2. col. 222. voce *Lancha*. Angli hodie *Leg.* Vide *Laca*.]

LAGIA. Charta ann. 857. apud Ughelum tom. I. Ital. sacr. pag. 815. *Et per jam dictum colligeremus in foissatum, ... deinde pergit in Lacia, et de Lacia, ... jam dicta Legia descendit in furca, quam vocatur, etc. Ubi Legia videtur esse semita, quam Lee dicimus. Vide *Lado*.*

* **LAGINA.** Cadus, dolium. Tract. MS. de Re milit. et mach. bellic. cap. 101 : *Mittit in dolium concavum Lagini, alias baribibus, etc. Vide *Lagena*.*

* **LAGINA.** [Lagena. Dier.]

* **LAGIUM.** [Laganum. Dier.]

* **LAGIUM.** Ad rationem 5. quadratorum pro qualibet libra, diffracto La-

gio stater duc. 88. bol. 40. (Libri censu- les S. Petri Roma, an. 1484.)

* **LAGIUS.** [Legitur in mandatis camere apostolice, apud Archivum Vaticanicum, an. 1417-21, f. 156 : « Propter retinaciones factas sibi in solutionibus dicti laboris, quae secundum pacta fieri non debet, ut propter *Legium* florenorum, sibi datorum, in futurum quantum operum auri de cunctis ».]

* **LAGOLETTA.** Leg. distinctis vocibus *La Goleta*, Arcis nomen vulgo *La Goulette*. Partum inter reg. Tunetan et Plana- san. ann. 1388. tom. I. Cod. Ital. diplom. col. 1121. *Item si acciderit, quod curia regis maiestatis concederet aliqui Christiani aliquo modo, quod barca vel ligna eius venirent ad *Lagolettam Tunetii*, seu ad dohanam, tenetur ipsa regia maiestas similiiter concedere ipsi Pisani. Vide *Colaz*.*

LAGONA. Fridegodus de Vita S. Wilfridi cap. 43 :

Tandem safrino blandi supergressibus natus Inscripsit, Itales suadebat credere chartas. Ethnica sed nullis moliri corda Lagoonia. Cabebat, virisque tegunt sub mente nixum.

LAGUENNA. **LAGUNCULA.** V. de *La- genna*.

* **LAGUNA.** ut supra *Lacuna*, Lacus palus, Ital. et Hisp. *Laguna*. Charta Edwardi I. Regis Angl. apud Rymer, tom. 2. pag. 197. *Prout semita transi per medium loci ejusdem, et versus *Laquana curvam*. et ex hinc versus, etc. Vide alia notione in *Lagena*.*

* **LAGUS.** Comput. ann. 1399. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 155. col. 1 : *Pio quatuor intortis, ... ponderis rixlibrarum cere, dando pro libra viij. alios, assundit ij. franco x. grossos. x. denarios Turon. de quibus deducuntur pro viij. libris cere *Lage de iutorum habitu die Eucharii Domini*.*

LAGUZADERA. vox Occitanica. Charta ann. 1231. in Regesto Tolosano Camera Comput. Paris. fol. 21. *Concessit eidem Abbat medietatem sororu, que percipit idem Comes in dicta villa occasione de *Laguaderam*. Venerabatur et dominus Comis dimidiat vel dereliquerat *Laguaderas*, quod facere posuit, si voluerit, habebat medietatem illius servitu quod facient detentores eorum, hac de causa domino Comiti. Vide *Aquasudra*.*

Laha. Signum, positio, postura, ex Germanico *Laeghe*. Traditiones Fulientes lib. 2. cap. 47. *Eridit in album fontem, et sic per nostra signa, id est *Laha* in Windimenseo.* [Apud Aremoricos *Lech*, *Lach* lapides aliquot sunt juxta vias in desertis locis tribus alias lapidis nulla modo elaboratis impossiti, qui aperio latero uno utrumcumque speciem referunt altaria aut cellulæ. Vide *Lachus*.]

* **LAHAN.** Vide *Lagmannus*.

LAHSILITA. **LAGSLITE.** etc. vox Saxonica. *Legisla* *Legis, transgressio Legis, poena violatio Legis: Lah enim et laga est Lex, silit, Ruptio, violatio. Sed præsertim Anglos-Danos ejusmodi poena spectavit, seu potius vox ipsa, ex eorum fortean Legibus desumpta, ut *wora*, et *wita* Anglos. In Gloss. Saxonico post Lombardum edito, *Lahsilite*, exhibitor, duodecim ore: sunt autem ore, seu ore, Anglo-Saxonibus unce, quarum 12. libram faciunt sterlingorum. Ita *Lahsilite* multa fuit unus libras monetaria varia at diversa tamen fuit multa ista pro personaru discrimine, ut discere est ex textu Roffensi, laudato a Somnero: In Legi Danorum erit reus fortis acture, quam Dani vocant *Lahsilite*. In Legi eorum*

marces, hoc est, quinque marces. Hominis alodium (Hocland) habentis 6. dimidiis marces. Villani *Lahtsi*, quoniam Angli vocant *Coelestan* 12. ore. Feudus Edwardi et Guthurni Regum cap. 3. Si *Presbyter ad rectum terminum sacram Chrismam non perquirat, vel Baptismum neget ei, cuius necessitate sit, reddit, vitam cum Anglis, et cum Dani Lahtsi, hoc est, 12. horas Adda 1.6. et 9. Regis Henrici I. Regis Angl. cap. 1.5. quod *De recitidines per vim tenet solvit Lahtsi cum Dani, plenam veram cum Anglis, nam neget cum 12. Infra: Qui ordinis infra eam facit, emendat hoc secundum ordinis dignitatem, vera, vita, et Lahtsi, et omnia misericordia. Adda cap. 21. 88. et *Leges ejusdem Canuti* § 33. Perpetuum vero *Lazeta* scribitur in Legibus vernacularis Willelmi Notii cap. 41. quod dispunxit, et sumus interpretati in nupera Editione Operum S. Anselmi Cantuar. Archiepisc. quam viro eruditissimo Gabrieли Gerberono debemus. [oo] Vide Thor. Glossar. in hac voce.]**

LAHSUS. Piscis species. Liber donationum Ecclesie Ratisponensis in Metropoli Salisburgensi tom. 1. pag. 246 : Qui interrogatus... respondit, quod de Juvenanti Sede per totius anni circulum in ipso supra nominato lacu, una nave fieri deberet ad pescationem, alia de Castello sursum, tercia de Maninseco, excepto autumnali tempore, quando patuli pisces, quos vulgo *Lahsos* vocant, coire debent, etc. [oo] Esox, salmo, Germ. olim *Lahs*, hodie *Lacha*. Vide Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 2. col. 163.]

* **LAHUTUM.** Navicula species, vulgo *Lahu*. Form. MSS. ex Cod. reg. 7657. fol. 36. r. : *Dicitur delatus... quasdam mulierem accepti... et contra voluntatem ipsius ascende fecit quasdam barcham sive *Lautum* (sic), cum quo *Lahut* ipsam portaret ad locum de Casio. Lit. remiss. ann. 1461 in Reg. 198. Chartoph. reg. ch. 78 : Cum quasdam naviculari sive barcha, vulgariter nuncupata *Lahut*,... pescando venerantur. Vide *Laudus*.*

* **LAHUT.** Form. MSS. ex Cod. reg. 7657. fol. 36. r. : *Dicitur delatus... quasdam mulierem accepti... et contra voluntatem ipsius ascende fecit quasdam barcham sive *Lautum* (sic), cum quo *Lahut* ipsam portaret ad locum de Casio. Lit. remiss. ann. 1461 in Reg. 198. Chartoph. reg. ch. 78 : Cum quasdam naviculari sive barcha, vulgariter nuncupata *Lahut*,... pescando venerantur. Vide *Laudus*.*

* **LAHUT.** Form. MSS. ex Cod. reg. 7657. fol. 36. r. : *Dicitur delatus... quasdam mulierem accepti... et contra voluntatem ipsius ascende fecit quasdam barcham sive *Lautum* (sic), cum quo *Lahut* ipsam portaret ad locum de Casio. Lit. remiss. ann. 1461 in Reg. 198. Chartoph. reg. ch. 78 : Cum quasdam naviculari sive barcha, vulgariter nuncupata *Lahut*,... pescando venerantur. Vide *Laudus*.*

* **LAICALITER.** LAICATUS. Vide infra in *Laicus*.

* **LAICARI.** [Laicum fieri. Dier.]

* **LAICIVA.** Lixivia, Gall. Lessive. Charta ann. 1384. ex Tabul. D. Vencie : *Item quod nulla persona faciat *Laicivan* aliquam in fonte dicti castri. Vide Lessive.*

LAICUS. Eucherius : *Laicus, Popularis.* (Addit Joh. de Janua. Et dicitur a *Laos*, (zic) *Populus*; vel potius a *Laos* (zic),

^{120;} *Lapis Inde Laicus i. Lapideus; quia durus et extraneus a scientia literarum Charta ann. 1084 in Chronica Alfrendi tom. 9. Spicil. Achter pag. 350. Hanc sententiam factorem est et generalibus placuisse ad Genses excommunicatis. Militibus et Laicos resonans. Giances. Albertinus Massutius de Gentis Henrici Imp. apud Murator. tom. 10. col. 412. Ex civitatum ceterarum legatus aderant et Paduani quatuor, Rolandus de Platiola, Jacobus de Alvaro, Johannes Henricus de Capite vacce, Judice, et Albertinus Massutius Laicus. Recte pleniorius: *Laicus hic opponitur Iudeus et Jurisconsultus, quod videlicet non esset adeptus gradum, ut vocari, doctoratus: quo sensu apud Joan. Villanum legitur lib. 9. cap. 135. de Danieli Algerio:* Questi fu grande lettero, quasi in ogni s'lenza, tutte fosse Laico. Mirum enim admodum esse videbatur, tali litteras callere, et doctrinas ferre omnibus imbutus esse, neque tamem ad magistrorum apicem pervenire; alii Laicus alibi distinguuntur a Clerico.] Salvianus lib. 1. de Gubernat. Del: Ut omnes Laici intelligent quantum iram Dei timere deberent, cum a presenti papa filios Sacerdotis, non ruerint parentis eriperet, etc. Idem lib. 5: Atque hoc videlicet Laici tantummodo nos quidam eian Clericorum secularium, non multi eian religiosi, etc.*

^{121;} *Charta ann. 944. apud Ughel. tom. 1 Ital. sacr. edit. ann. 1717. col. 301: Ego Eudo episcopus cum voluntate et consensu dei sacerdotum nostrorum, cardinales, presbyteros seu venerabiles Laicos,* etc.

^{122;} *LAICUS, illiteratus, indoctus. Guilliel. Neubrig. lib. 4. ret. Anglie. cap. 3: Laici estis, et percipere non potestis eum verbi, offendi. Vindocin. lib. 8. epist. 8 Ad cuius objecta monachus, quia Laicus est, non Latina, quam non dicit, lingua, sed materna respondet.* [oo Vide Maitland. Glossar. German. col. 1209. voce Lay.]

^{123;} *LAICA COMMUNIO. Vide Communio 4.*

^{124;} *LAICA LINGUA, vulgaris, vernacula Fundatio Tolosani Collegii Cisterciensis ann. 1208 inter Aneid. Marten. tom. 1. col. 1213: Clero et populo Latinis verbis et Laica verbis (sic) vel lingua verbum Dei proponentes voleant et etiam praeducant in quaestione ann. 1440 ex Archivo Abbatiae Cassanii in Brussia: Articuli lingua Laica et intelligibili voce exposuit. Sententia arbitralis inter Dominios et Communitatem Calliani ann. 1497: Presentaverunt quandam Cedulam in lingua Laica descriptam.* [oo Doctrin. Alex. de Villa Del qui vivebat ann. 1240: Atque legens pueris Laica lingua reservabit. Ubi Glossa: id est. Vulgaris. Vide infra in Lingua.]

^{125;} *LAICI, dicti in Monasteriis, qui vulgo Conversi, Oblati, Donati. Vide Haefenum lib. 8. Disquisit. Monast. tract. 1. disq. 8. et Menardum ad Concordiam Regular. pag. 1028.*

^{126;} *LAICALIS, ut Laicus, pertinens ad laicum. Laicalis habitus, in Capitulo. Caroli C. tit. 1. Regalis et Laicalis potestas, apud Gerohum de corrupto Ecclesiastico statu ad Eugenium III. PP. tom. 3. Misericordia. pag. 180. Laicalis imperia, in Charta ann. 886. apud O. Calmetum Hist. Lotharingie tom. 1. col. 307. Laicalis persona, in Chron. Andreensi tom. 9. Spicil. Achter pag. 388. Laicalis praeconius, in Litteris ann. 1410. apud Rymer. tom. 8. pag. 638. Laicalis officia, in Bulla Pauli III. PP. ann. 1549.*

tom. 1. Maceriarum Insula Barbarum pag. 235.

^{127;} *LAICALITAS, Proprietas, qua quis dicitur Laicus, vel laicorum congregatio. Jo. de Janua.*

^{128;} *LAICALITER, Johannini de Janua, More laicali. Layement, in Glossa Lat. Gall. Sangerman. 1° Charta Guill. episc. Paris. ann. 1245. in Chartul. S. Dion. pag. 492. col. 1: Girardus presbyter de Serinus recognovit coram nobis se tenere Laicaliter tantum, quod est dicere, sicut laicus et ad usus et consuetudines, quibus laicus tenet, etc. Stat. synod. eccl. Cortesopit. MSS.: Prohibemus omnibus et singulis viris ecclesiasticis nostrarum civitatis et diocesis, ne se Laicaliter ingrant in vestibus aut capillis, gestu vel sermone.]*

^{129;} *LAICALITAS, Laicalis conditio, distincta a clericali. Consuetud. Cloris. MSS. fol. 96: Si non in possessione clericatus sit, penes Episcopum erit, donec questio Layatus..... fuerit terminata,*

[^{130;} Charta vet. apud Murator. tom. 5. Antq. Ital. med. evi col. 455. Terra vestra scripti sancti vestri monasterii, qui sunt quondam Timothei morachi vestri, qui in Lycatum Taurus vocabatur,

etc.]

^{131;} *LAICACE, Clericatus ordinem abjace. Chart. ann. 1218. apud Guden. Cod. Dipl. tom. 2. pag. 35: Si filius fratris mei, quod abut, Laicauerit. Alla ann. 1232. ibid. pag. 271: Si contingat Reinhardum, iam ingredi carni universo, vel monachari vel Laicari, etc.*

^{132;} *LAIDARE, LAEIDA. Vide in Lada 1.*

^{133;} *LAIGNARIUM, LAYNERIUM, Vectura lignaria, cui obnoxii erant tenentes seu mansionarii, quam interdum pecunia redimebant, nostris Laigner et Longnier a vocabulo Laigne et Longne, quo lignum quodvis ad comedendum lignificare. [Charta ann. 1218. in Reg. 56. Charoph. reg. ch. 583: In castibibus et redditibus caponum, censibus pecuniaris, quibuscumque, Laignario, unguis, curvis, etc. Alia ann. 1819. in Reg. 59. ch. 56: Item (concedimus) Laynerium extinuum sex solidos Parisenes valere per annum in villa de Bosco et de Parignaco... et in summa omnium predicatorum, tam in pecunia quam Laynerio, corsaria, caponibus, etc. Charta Odon. ducis Burg. ann. 1325. in Reg. 93. ch. 43: Item les bois de Tremblay... ou quel bois le chasteau de Brionne ayant faire un Layniger pour soy chauffer chacun an. Infra: Layniger. Libert. ville de Bourbon. a. ann. 1204. in Reg. 61. ch. 306: Ma courree dor bruit,... et mon Layniger chascuns an à feste Toussaint. Charta ann. 1821. ibid. ch. 123: Li habitats de ladite ville doivent à leurdis seigneur le charrois de leurz chaisse de chascun an deux jours, pour son Leignier charier. Longier, in alia ann. 1812. ex Reg. 60. ch. 22: Longier, in Stat. Joan. dom. de Comercy ann. 1386. Liber. Joan. de Jonville. ann. 1354. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 237. art. 23: Chascuns hermois de chevaux nous devravons amener une charte de Leignies une fois en l'an, pris en nos bous de Jonville, pour faire nostre Longier à Noyel. Longier, in Lit. ann. 1857. tom. 6. earund. Ordinat. pag. 631. art. 4. Charta ann. 1386. in Chartul. eccl. Longier. ex Cod. Legg. 5189. fol. 281: Les villes accourent à paier en argenti chascuns an de mes hommes... et le chasroy des Layniger du Noit. Charta vernacula Joan. comit. Pontiv. ann. 1177. in Lib. albo dominus publ. Abbavil. fol. 167. v.: Le queens et oest heire et toutes les*

autres Leignes, etc. Lit. remiss. ann. 1851. in Reg. 84. Charoph. reg. ch. 266. En laquelle maison il ay mis ma Leigne et fagon de laquelle distichus exponens aliquem leignem vel fagonem in domo domine baron. Stat. vero bono publ. ex Lib. rub. fol. magn. Abbavil. art. 16: Que toutz le Leigne, le merrie, et le carbon qui viennent par karette en le ville,... et que le Leigne qui vient en navet, etc. Une bueche, que l'en nomme communement à Abberville une Leigne, in Lit. remiss. ann. 1451. ex Reg. 184. ch. 184. Fabul. tom. 1.

^{134;} *LAIGNE, la merrie, et le carbon qui viennent à la ville, etc. Vide Leigne.*

^{135;} *Hinc Laigner et Laignier, pro Bucher, Cellia lignaria. Lit. remiss. ann. 1851. in Reg. 182. ch. 97: En entrant en icelle tourne l'espousant chez un genou en Laynier d'icelle. Alia ann. 1381. in Reg. 175. ch. 108: Le supposant print ou Laignier de l'hostel une bueche ou baston, etc. Vide Lignarium. 1. et 2.*

^{136;} *Allud vero sonat verbum Laigner, Obmurmurare scilicet vel increpare, in Lit. remiss. ann. 1386. ex Reg. 97. Charoph. reg. ch. 528: Après plusieurs paroles, sa femme il firy, et non contempst de ce, vint à Ysabeau sa chamberrière, laquelle Laignoit ou respondoit despitusement.*

^{137;} *LAINARIUS, LAINERIUS. Accipitris genus, vulgo Lanius. Vide Falco 1. et Lanarii 2.*

^{138;} *LAIRWICUM. Vide in Larricum.*

^{139;} *LAIRWITA, LEYRWITA, LEGERWITA, etc. Stupri, seu concubitus illegitimi multa. Vide Spelmannum.*

^{140;} *LEIERWITE. Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 81: Quidam vilianus et qui sunt ejusmodi Lejerwitan et blodwitan, et huius minoris forisfacti emerunt a dominio eius.*

^{141;} *LEIERWITZ, in Charta eiusdem. Henrici I. Reg. Angl. pro Monasterio S. Catharinae Rotomag. in Regesto Norman. sign. P. in Camero Comput. Paris. Quislas, liberas et solitas, de shires, et de hundredis, et placitis, et querellis et de mudris, et de warpeni, et scutagio, et gildis, et de neplidisi, et assisis, et hidapies, et de operationibus pontium et castellarum, et de Lervise, et de hogswite, et de fleamis, etc.*

^{142;} *LEIERWITE, in Charta Regis Henrici II. tom. 2. Monst. Angl. pag. 283.*

^{143;} *LEGERWITA. Eadem notio. Brompsonius: Legerwite, (perperam) Edit. Letherwithe est emenda pro corruptione nativa. Ex Saxon. lęgar. Concubitor, et wite, Multa. Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 23: de Forestis: Si quis blodwitan, hñwitan, Legerwitan, et huiusmodi forisfacti, si inde veniat sine divitiatione vel columnia, placitum domini eius est.*

^{144;} *LAISCUM. Lex Longob. lib. 1. tit. 19.*

^{145;} *LAISCUM. apud Rothar. 806: Si quis roborem,*

^{146;} *aut quericum, seu cerrum, quod est modo Laiscum, inciderit. Edit. Heroldi tit.*

^{147;} *LAISCUM. Seu quericum, quod est modus*

^{148;} *laical, etc. [Miratori, Quidam et modus*

^{149;} *Iacob. Col. 2. Multa. Quod est Modobasci;*

^{150;} *Eusten. Quod est modula Hiscio.]*

^{151;} *LAISSA, Donatius, legitum, Gall. Lega*

^{152;} *alias Laie. Vide in Divisa 1. Leg. apud Bellum. Ms. cap. 12. pag. 30. Glossar.*

^{153;} *Prov. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: Layasse,*

^{154;} *Prov. Legatum, quod in testamento illi-*

mititur. Charta Matth. episc. Trec. ann. 1171. in Charl. Arremar. : *Ecclæsa S. Johannis habebit... mediatorem omnium oblationum, tam in omnibus Laisis mortuorum, quam in omnibus oblationibus vivorum.* Vide in *Lazare* 2.

* **LAISSAMENTUM.** Cessatio, ab aliquo recessio, Gall. *Désistement, délaissement.* Charta senesc. Ruthen. ann. 1310. In Reg. 49. Chartoph. reg. ch. 80: *Dicti macellarii... debent ipsum macellum tenere intus et extra..., quilibet in perpetuum et sine excusatione partis, sive dimidiatione seu Laisamento causa.*

* **LAISSERIA.** Lacus, piscina. Charta Curie Suession. ann. 1210: *Recoqueretur et restituatur in lacu vel Laisseria dictorum Jacobi et Eremburgi, quod continentum est dicto viario S. Medardi piscari non potest.*

* **LALISUS.** Sinus. Pactus Legis Salicæ tit. 49: *Ei sic festucam in Laisum jactet. Forma traditionis, et transferendi domini. De vocis origine vide conjecturam Wendelin. [oo] Grimm. Antiq. Jur. German. pag. 122 et Eichhorn. Histor. Jur. German. pag. 150.]*

* **LEISIVERPIUM.** Cessio, gurpicio: *Leisiverpius, Cedere, transferre, nisi in Laisum, id est, sinum alteius scopio, festuca, que est signum traditionis, in Laisum seu sinum jacta, secundum Le gem Salicam tit. 48. Habetur apud Mertonfili lib. 1. for. 13: Preceptum de Leisiverpiu, [Baluz. Leisiverpo, melius Leisiverpi, per manus Regis, ubi vocis Leisiverpi notio indicatur: Quod ipsas villas in superscriptis loris nobis voluntario ordine visus est Leisoverpissse, vel condonavisse. [Eccardus in suis ad Pacatum Legis Salicæ notis pag. 92. legit Leisoverpissse, observavit veteres etiam scriptissime Leisoverpissse, et Leisoverpissse pro Leisoverpissse. Baluzius habet I suscipere.]*

* **LATHIUNT.** Vide in *Canis*.

* **LAVUS.** S. Cæsarius in Regula ad Monachos cap. 26: *Vestimenta alio colore non induant, nisi Laia, lactina et nigra nativa. Idem in Regula ad Virg. cap. 40: Omnia vero indumenta simplici tantum et honesto colore habeant, nunquam nigra, non lucida, sed tantum Laia, vel lactina. Cap. seq.: Tinctura in Monasterio nulla alia fiat, nisi, ut supra dictum est, Laia et lactina. Idem repetit Cæsarius in Reg. cap. 7. ut et S. Aurolianus in Reg. ad Virg. cap. 22. et S. Donat. in Reg. cap. 63.*

* **LAIA.** *S. laura* Laisa. Charta ann. 1202. inter. Instr. tom. 6. Gall. Christ. col. 50: *Quicunque homo vel femina aliquam Laiaram vel donum de honore, vel auro, vel rubis suis pro amore Dei et salute animæ sua ibi ferent, illam Laiaram vel donum, quodcumque sit, dono et confirmo ego per me et meos omni tempore valutaram et firmam.*

* **LANGULÀ.** Crustula. Laurent. in Amalthea.

* **LALLARE.** Lac trahere, apud Papam. Fusio. Joh. de Janua: *Lallare, dormire vel lac sugere, lactare, et est verbum fictitum, i. de sono tractum. Cum enim nutrices pueri plorantibus precipiant dormire vel lactare, dicunt la la la, i. dormi vel lacte; et est tractum a sono qui fit in ore pueri lactantis, scil. la la la, i. et inde tractum est Lallare, i. lactare.* Persius:

iratus mamma, Lallare recess.

Gloss. Lat. Græc.: *Lallare, 3362⁴⁴.* Inarticulatam vocem edere. Scaliger de causis Ling. Lat. cap. 88: *L quoque fa-*

cillina fuit, atque inter primas reponenda; lacientia enim statim est.

* **LALLUS.** Nutricum cantunculus la-

la, ut somnus pueris inducatur. Auson.

Epist. 16:

Nutricia inter lemmata
Lallus somnus modus
Succus pueris fædus.

Turnebus lib. 18. Advers. cap. 31: Deum interpretatur, qui præserat naniis illis balbis, quas nutrices pueris occidunt; securus tamen quilibet in perpetuum et sine excusatione partis, sive dimidiatione seu Laisamento causa.

* **LALLATOR.** [qui lallat. DIFP.] 1. **LAMA.** Festus: *Lama, Lacuna.* Gloss. Lat. Græc. *Lama, λάμα τόνος, Ugolito et Joan. de Janua: Lama, me, est locus voraginous, vel lapsis in via abruptus. Lama, i. frustum, vel argen- tati, vel alterius metalli. Papies: *Lama sunt confractiones viarum, que fieri solent pluvias interveniente. Vita S. Mauri Episc. Cesarenis n. 5: Locus scilicet nec præruptus cacuminibus sublimius ad alta porrectus, nec omnino depresso in ima, ad arcula Lamæ videbatur pleniter conformatus. [Ennius: Silicarum salus, latetra Lamæ lulosas.] Paulus Warnefridus lib. 1. de Gest. Longobardor. cap. 15: *Piscinam Longabar. lingua Lamæ appellari auctor est. [Papies: *Lama, piscina dicitur a gibusdatis Harbaris.*] Charta Alfonsi VII. Regis Hispaniar. apud Yer: tom. 7: Et exinde per eum Lamam degenerari Lama, Danti. Infor. cant. 20. usurpatum pro Valle. Inde *Lamna, pars* *Lama*, vide Ughel. tom. 6. pag. 845. tom. 7. pag. 1273. tom. 9. pag. 201. Chronic. S. Bartholomei de Utrperno lib. 2. pag. 1242. etc.***

* **LAMELLUS.** Ornamenti genus, diminut. fortassis a *Limbus*. Chon. Guill. Bardini inter Probat. tom. 4. Hist. Occit. col. 13: *Ita que (tabula) erant descripta eorum nomina, qui in parlemento Tolosano sedere debebant, querunt preconisatione facta... acciperunt a se calibria regis vestimenta, Lamellæ, (alias Cambellæ) pilos ex dense panno serico cum circulo aureo. Vide infra *Lambus*.*

* **LAMBETA.** [Pisces: e Perca lucio- perca. DIFP.]

* **LAMBIDA.** Actus lambentis. Vita S. Richardi Episc. Clevst. tom. 1. April. pag. 286: *Et sicut ex fluida materia ipsis beneficio sal in solidam petre materiam, animalium infirmorum Lambitioni profuturum vertitur, sic, etc.*

* **LAMBITTA.** Chronicor. Trudopense lib. 1. pag. 320: *Item davicellam ex auro, Lambittas duas argento textas, verilla quatuor, etc. [Legendum Cambut'tas probabiliter conjectat Mahillonius tom. 3. Annal. Benedict. pag. 163]*

* **LAMBOYA.** Fluvius, qui in Venenam habitur. Charta Henr. comit. Trec. ann. 1172. in Charl. Pontinian. ch. 72: *Cassii quod infra fines illas, quos claudit Lamboya fluvius, sicut in Venenam fluens defuit et Venna versus Senonis currit, nec ego nec aliis... villam amodo constitutus.*

* **LAMBRECLA.** f. Imbris, stilicidium. Gall. Goutiere. Charta ann. 1228 apud Murator. tom. 4. Antiq. Ital. v. vi. col. 689: *Edificium cuiusdam domus longitudinis viginti septem pedum et largitudinis decem pedum et dividit, scilicet cupos, Lambreclas columpas, spondas, mureas, positas in ea. Vide infra *Lambris*.*

* **LAMBRICARE.** Lacunare. Gall. Lambriaser. Lambries. Lacunar. Gall. Lambria. Vido *Jambriare*.

* **LAMBROFICARE.** Tabular. Fossatense: Apud Euricius fecit Abbas appetitus, que sunt iuxta portam domus super vicinal. fecit Lambroficari, et caminum in eadem, et in altero solo fieri caminum ad opus suum et sociorum suorum, etc. Forte idem quo apud nos *Lambris*, in lacunar camerare.

* **LAMBRECATUS.** Laqueatus, Gall. Lambriaser. Fundatio Monast. Calestinorum Suession. apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 69: *Clastrum cum piloribus duri lapidis pulcre compositum, et mire deruper ligno Lambrecatum.*

* **LAMBRECHIUM.** Lacunar, Gall. Lambri. Computus ann. 1202 apud D. Brus sel de Feudorum usu ad calcem tom. 2. pag. cxlii. col. 2: *Pro patricio reficiendo*

tis SS. Julii tom. 8. pag. 458: *Jussit insuper, ut suis sumptibus tota crux argentea tela, quam Lamam vulgo appellant, conservaretur. Papies: *Lame, fractum cujuslibet metalli in latitudinem ducte. Quod remiss. ann. 1354. In Reg. 82. Chartoph. reg. ch. 351: Ipsum ensam... apparet in mala manu per alembellam sub Lamam.* [Vid. *Lama* 1.]*

* **LAMBA.** [Lamina. DIFP.]

* **LAMBARE.** [Murena. DIFP.]

* **LAMBAR.** pro *Lambare.* Crucifixum argenteum aurum habent. Lambare prætiosum lapidibus intectum in Diariis Trevoitanis ann. 1714. pag. 1827.

* **LAMELLUS.** Transversum in capite scuti gentilium tenuis, vulgo *Lamella*. Conventio Ludovic. Regis Siciliae cum Arelatensis ann. 1386 ex MS. D. Brunel fol. 1. v. : *Arma ducti. D. Regis forum lili cum tribus Lambellis despicer. Vide *Lambellus*.*

* **LAMELLUS.** Ornamenti genus, diminut. fortassis a *Limbus*. Chon. Guill. Bardini inter Probat. tom. 4. Hist. Occit. col. 13: *Ita que (tabula) erant descripta eorum nomina, qui in parlemento Tolosano sedere debebant, querunt preconisatione facta... acciperunt a se calibria regis vestimenta, Lambellæ, (alias Cambellæ) pilos ex dense panno serico cum circulo aureo. Vide infra *Lambus*.*

* **LAMBETA.** [Pisces: e Perca lucio- perca. DIFP.]

* **LAMBIDA.** Actus lambentis. Vita S. Richardi Episc. Clevst. tom. 1. April. pag. 286: *Et sicut ex fluida materia ipsis beneficio sal in solidam petre materiam, animalium infirmorum Lambitioni profuturum vertitur, sic, etc.*

* **LAMBITTA.** Chronicor. Trudopense lib. 1. pag. 320: *Item davicellam ex auro, Lambittas duas argento textas, verilla quatuor, etc. [Legendum Cambut'tas probabiliter conjectat Mahillonius tom. 3. Annal. Benedict. pag. 163]*

* **LAMBOYA.** Fluvius, qui in Venenam habitur. Charta Henr. comit. Trec. ann. 1172. in Charl. Pontinian. ch. 72: *Cassii quod infra fines illas, quos claudit Lamboya fluvius, sicut in Venenam fluens defuit et Venna versus Senonis currit, nec ego nec aliis... villam amodo constitutus.*

* **LAMBRECLA.** f. Imbris, stilicidium. Gall. Goutiere. Charta ann. 1228 apud Murator. tom. 4. Antiq. Ital. v. vi. col. 689: *Edificium cuiusdam domus longitudinis viginti septem pedum et largitudinis decem pedum et dividit, scilicet cupos, Lambreclas columpas, spondas, mureas, positas in ea. Vide infra *Lambris*.*

* **LAMBRISE.** Lacunare. Gall. Lambriaser. Lambries. Lacunar. Gall. Lambria. Vido *Jambriare*.

* **LAMBROFICARE.** Tabular. Fossatense: Apud Euricius fecit Abbas appetitus, que sunt iuxta portam domus super vicinal. fecit Lambroficari, et caminum in eadem, et in altero solo fieri caminum ad opus suum et sociorum suorum, etc. Forte idem quo apud nos *Lambris*, in lacunar camerare.

* **LAMBRECATUS.** Laqueatus, Gall. Lambriaser. Fundatio Monast. Calestinorum Suession. apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 69: *Clastrum cum piloribus duri lapidis pulcre compositum, et mire deruper ligno Lambrecatum.*

* **LAMBRECHIUM.** Lacunar, Gall. Lambri. Computus ann. 1202 apud D. Brus sel de Feudorum usu ad calcem tom. 2. pag. cxlii. col. 2: *Pro patricio reficiendo*

x. sol. pro Lambuchio domus Fratris
Garrus XII. solid.

* LAMBRUSCARE, Lacunare. Vetus
Charta apud Lobinell. tom. 2. Histor.
Britan. col. 550. Postquam fuit Dux Bri-
tanum fecit sandom Ecclesiam Lam-
bruscare.

* LAMBROUSSARE, Lacunare. Gall.

Lambreser, alias Lambrossuer et Lam-

broussier R.R. A. 2 Cam. Comput. Paris.

ad ann. 1321. fol. 50. r. Rex mandauit.

viridario forestae de Brotona, quod ipse

deliberaret fratibus Predicatorum Ro-

thomagensium dimidium arpentum basci-.

pro Lambriusando eorum dormitorio et

pro arders. Lit. remiss. ann. 1412. In

Reg. 166. Chartoph. reg. ch. 286. Un

chariot couvert aéfert et Lambrosie de

boya. Miras. B. M. V. lib. 1.

Lors montures lamentois ors et sales,
Et lor cambrés et les grans sales

Fond Lambroisier, paudre et pourtraire.

A voce Lambrie, Lacunar, tabulatum, vulgo Lambrius, plancher. Lit. remiss. ann. 1389. In Reg. 185. ch. 220. Iehan de Vendome chevalier, nostre chambellan et seigneur de Feuillet, desirant de tout son cœur savoir la vérité du cas, n'a pas misse et tapie secrètement sur le Lambrius de sa chambre des ses varles. Cost. Paris. In Reg. sign. Nostre. Cam. Comput. fol. 37. v. : Le millier de Lambrie, ij. den. Reg. sign. Pater ejusd. Cam. fol. 249. v. Item pour le millier de Lambrie de de ij. pies, et de ij. pies et dami l'un parmi l'autre, iij. den. Lambrius, eadem notione, unde Lambrius. Contabulare, In Lit. remiss. ann. 1379. In Reg. 115. ch. 162. Le supplicant se tint dessus la tete, ou gisant son pere, qui est Lambrius... une des foye qui estoit sur laditte charpente, il vit par un pertuis, qui estoit en Lambrius d'icelle... etc. Pedag. prior. S. Gondim. ann. 1314. Le millier de Lambrius iij. den. Vide Lambrius.

* LAMBRICUS. [Lambre. Dief.]

* LAMBRUC. Vox contracta, forte
mendosa, cuius tamen sensus satis si-
apertus, in Libri. Brian. ann. 1843. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 726.
art. 11. Considerare... quod in recogni-
tione per ipsas universitates vel singula-
res personas daphnibus Brancantes,
de juribus daphnibus facienda...
nulli possent incidere in Lambrius, ex
ignorancia, simplicitate, vel rusticitate,
etc. Id est, in errore, quapropter multa
tam false declaracionis incurserunt.

* LAMBRUS. Tegula species, imbrex.
Stat. Vercel. lib. 4. pag. 82. v. : Item
quod formaribus scat et faciat
lapides, cupos, Lambros et cugnatos, cu-
juscunque modi sint, bene coctos.

* LAMBUS. Ornamenti genus, idem
videtur quo Diadema. Elog. Ludov. Pi-
tom. 6. Collect. Histor. Franc. pag. 266:

Non temet, mi Rex, Lambus non aures inflat;

Non diadema mictis mentis in arcu sedet.

Vide supra Lambellus 2.

* LAMDAREUS. Vide supra Labdareus.

* LAMEA. [Lamia. Dief.]

* LAMEN. [Lamia. Dief.]

LAMENTATIO. Querela, actio, calum-
nia. Charta Hugo. Archepiscopi Ge-
nuensis ann. 1184. apud Ughelium. Si
vero ante alium judicatur. Lamentatio trac-
tabitur, donationis a nobis fidei testimoniu-
mum perhibebimus. Occurrit prius in
Charta ann. 1161. apud P. Mariam
Campum in Hist. Ecc. Placent. In Reg.
2. part. Charta 17.

LAMENTATIO MENSURA. Histor. Offic.
Regis Merclorum, ex MS. S. Albani:

v

Officiorum autem (Offic. filius, qui et Offa II. dicitur) oculus patri sui pia claudens, clypeatus, lacrymis, et specialibus plane-
tibus, prout moris tunc erat. Principibus
continuavit, obsequique magnifice tam
in Ecclesia quam in locis forensibus compa-
nis, apparatu rego et celebrimmo in
Ecclesiis. Ecclesie penes Gloriavium
urbis agrestis eidem exhiberi jubet se-
pulturae. Et Spelmanno in Monday. Vide Mensura.

LAMENTATRICES. Vide Cantatrices.

* LAMENTELLA. Querela. Gall. Plainet.
Lit. Joan. march. Monist. ann. 1386.
ex Bibl. S. Gerin. Prat. Dicebat quod
de nobis habebatis causam et veram mate-
rialam Lamenella: lamen istud seu cau-
sum quare dicere seu exprimere solebant.

* LAMENTUM. Act. S. Sebaldi tom. 8.
Aug. pag. 772. col. 2. Quod cernere de-
vota mulier, que pascimuram jam viam
agebat, quia circulum ferrum in Lamen-
ella gestabat ad brachium. Id est, ut ad-
dunt docti Editores, in signum pene-
tentie vel doloris de suis peccatis. Vide
Circuli ferris in Circulus.

* LAMERA. Lamina, Ital. Lamiera.

Hist. bell. Forojul. apud Murator. tom.
S. Antiq. Ital. med. aevi col. 1204. Et
unus venit ad portam cum una hasta,
super quam erat una Lamera ferrea cum
sigillito accessus, puiana ignem in porta
infigere.

* LAMERE [Lambere. Dief.]

* LAMERIA. Thorax, Ital. Lamiera.
Stat. datiar. Riper. cap. 12. fol. 4. v.
De qualibet soma calixis, ferri solidi, La-
meriarum et pectoralium, de penibus
duodecim, pro introitu soldi sex.

* LAMETATOR. [Lamentator. Dief.]

* LAMIA. Vide supra Lama 2.

LAMARI. Fasculari, [Leonardo] in
Additionibus ad Vitam S. Antonini.

* LAMARIA. Fasculatrix. Vide Fac-
turi.

* LAMIGO. [Lama. Dief.]

* LAMILA. [Lamia. Dief.]

* LAMINA, ut sic feda, inter paozios,
in sanctorum Martyrum Actis recense-
tur passim. ¹⁰ Lamina ferrea aut area
candens corpori admovebatur. Vide
Festinatio.

* LAMINATA. Laminatexta, ornata.
Ital. Laminitato. Testam. Gregorii XI. PP.
Apud Ach. tom. 8. Spicil. pag. 681.
Item legamus dicto monasterio Case Dei
unum valde pretiosum jocale de auro et
de argento et lapidibus pretiosis. Lamina-
tum et elaboratum, in quo est reconditum
brachium S. Andreae Apostoli.

* LAMINA, Locut. ut videtur, ubi
arundines seu cannes crescunt; Lame
quippe cannam dixerunt nostri, teste
Cogravio. Charta ann. 1258. In Chartul.
eccl. Lingon. ex Cod. reg. 5188. fol. 224.
v. Robelinus (debet) v. demaros de La-
mina Boisseries... Simon li tanieres iij.
dem. et obol. de boisseries. Laurentius Coque iij. den. de
cadem Lamina. Hinc forte

* LAMINA CANDELE, quod instar
cannae sit candela. Inq. ist. forestae
Lyons in Reg. 84. bis. Chartoph. reg.
part. 2. fol. 118. r. col. 1: Abbas S. Au-
diens. quibus de painagno propriorum
porcorum per unum sextarium arenas,...
et quinquaginta Laminas candele de di-
midio pedis longas. Nisi Candelerum

fasciculos intelligas, quomodo Lamia de
gerbes, spicarum manipulus appellatur.
In Lit. remiss. ann. 1411. ex Reg. 100.
ch. 885. Lesquels supplices ont pris un
porc, une braise... certaine Lamia de
gerbes, etc.

* LAMINA. Locus subterraneus,

quod in longum, instar laminae, prolen-
datur, sic dictus. Consuet. Neapolit.
Mss. In domo conductus non licet conducti
teneore vel habere paleam vel fenumur.
Et Spelmanno in Monday.

* LAMINA, Segmen Gall. Lambesu.
Alex. Latrosoph. MS. lib. 2. Passion. cap.
28. Deinde si incaserierint ulcas, depo-
nunt stercor varia et nigra, cum aliqui-
bus Lamina putridarum carnium.

* LAMINARIUS. [Lamineur. Dief.]

* LAMINULA. [Lamella. Dief.]

* LAMIRO. Blandus, in Glossis. Isid. f.
a Greco laupet, Disertus, facetus,

scurrilis.

* LAMISIO. Papias: *Lamia*, Picina di-
citur a quibusdam Barbaris; inde *Lamis* pro-
prio. Sic multa sunt occulta.

LAMISIO. Chron. MSS. S. Vict. Paris.
ex Bibl. reg. fol. 10. r: *Lamisio dictus*
est eo quod a lama, id est voragine fuit
*extractus. Vide Lama 1. [eo Lamisio es-
cundus rex Langobardorum, apud Periz.*

Scriptor. tom. 8. pag. 217. lin. 42. ex vel.
[atal. regum in cod. legum Langobard.
Vatican.]

* LAMITABILIS. Lamentabilis. Even-
tus dolorosus et Lamitabilis, apud Rymier.
tom. 2. pag. 1075.

* LAMINA, pro Lamina. Vett. Glossa:
Lamina, iuxta. Gloss. Gr. Lat.: *Lamia*
et *lamia*. Etiam: *Lamia*, *Lamella*.
Eudem: *Lamia*, *Vincentius Belva*. lib.
90. cap. 79: *Armati sunt autem coria au-
perpositis Lamis ferreis conjunctis, Lam-
isque vel corio brachio cooperiunt. Sil-
vester Geraldus lib. 1. de Expugn. Hi-
ber. cap. 21: *Undique ferro vestiti: ali
lorum longis, ali Laminis ferreis armis
consutis. Vide Meursii Glossa. In Apio.
Occurrat etiam apud Iopianum et alios.**

* LAMNISCA. Fascula, apud Papiam;
sed legendum Lennisci, ut apud Livium
et alios.

* LAMORPHA. [Larva. Dief.]

* LAMONIA, Voragine, plena lamia,
apud Johannem de Janua. Vide *Lama*.

* LAMPABILIS. Theodericus Monachus
in Historia Inventionis S. Celsi Episc.
Trevir. n. 5: *Vir virtutum Egbertus Ar-
chimachria Lampabili. Fridegodus in
S. Wifrido cap. 48:*

Archonus Michael nitido Lampabili ore.

Dignus forte, qui ut vir sanctus lampa-
bius ante illum arcensis colatur. Italis
lampabili et lampas, eas splendor, lamp-
pegiare, resplendere, vel potius, quod ut
lampas officia, *Lampare*. Splen-
dere, apud Cassiod. Instut. Divin. Lect.
21. Complex. Apocal. 28. A. Gr. Aspa.
Lampabili apud eundem in pref. Psalter.:
Sermon Lampabili. Vide Jurnalett. Ap-
pend. 1. ad Forcell. Lect. 1.

* LAMPADA, f. pro Lamparta. Gall.
Lamprois, Murena. Chironicon S. Tru-
donis tom. 2. Spicil. Archer. pag. 509:
Frequentissima magna portione, stirnitio-
num, tempore quo Lampada in usu sunt,
inter duos una, sed et crassus piecis, que
Baleno diciuntur, frequenter abunde minis-
tratur.

* LAMPADA, pro Lampades, a Polione
usurpari, ex MSS. Codd. observavit Sal-
masius. [Tabular. S. Albinus de Nemore:
Monachi dehent unam Lampadam facere
ardere nocte et die ante S. Corpus Do-

8

vocans. Describuntur a Friderico II. 1. de arte venandi cap. 28. Adalberto Magno lib. 23. de Animali et a Jacobo Augusto Thuanio lib. 1. de Re acceptaria, qui a Laniera eis nomen arcessit: His verba est nobis, ubi ferula inscripta parva Nobilium manus, steppes exarcere celimur. Dicitur: Iude ethica ab Laniera est inde origo Nomina.

[Alii a pills lane similibus etymon deducunt.] Certe Lanarii dicuntur Brompsoni ex eodem Giraldo: *Desunt etiam degeneres falcons, quos Lanarios vocant. Sweynus Germanis appellari ait Albertus Magnus cap. 9. Ita porro eiusmodi falcones forteam dixerunt nostri, quod ita degeneres et ignavos vocarent, qui ut feminis Lanarum pensis operam darent. Le Roman de Girard de Vienne MS.:*

Car leus est pourres qui a corsage fera,
Et leus est riches qui a la tete Lanier.

Le Roman de Garin MS:

On dira l'en qui fait mouvais et Laniers.

Le Caton en Roman MS:

Garde que tu sois de chasse,
Qui Lanier sunt et Lanierches,
Qui perches sunt et Laniers.
De nouerius est perchonier.

○ **LANARIS**, ut supra *Lanalis. Lanares* pecudes, Gall. *Bêtes à laine*, in Lit. remiss. ann. 1384. ex Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 179.

* **LANARIUS**. [Faucon lanier. DIER.]

* **LANARUS**. Recarius. Gloss. Sangerman. MS. n. 501. Puto legendum *Lanarius*, qui idem sit ac *Lanista*. Gladiator, de quo infra. Retirari dicti olim gladiatores qui adversus mirmillonibus pugnabant, quod rete gererent sub scuto, ut eos involverent.

○ **LANASSARIA**, Muiller, que lanas vendit in Consuetudinibus Tolose part. 2. Rubr. de Debilit.

○ **LANATOR**, Lanarum artifex, nostris alias *Laneur* et *Lanneur*. Arest. anno. 1300. In Reg. Olim pariam. Paris. fol. 109. v. Cum inter textures ex una parte, et fullones et Lanatores pannorum Prveniens ex altera, questionis materia... motu assit, etc. Lit. remiss. ann. 1377. In Reg. 112. Chartoph. reg. ch. 113: *Jacques Hérin de Nelle le Chastel Laneur de draps, lequel Laneur requis, etc.* Alii ann. 1391. In Reg. 140. ch. 208: *Robin Trubet priez le Laneur de la ville d'Forez, etc. Laneur, un anfis ann. 1450.* ex Reg. 180. ch. 122: *Henri Roche foulon et Laneur de draps à Perronne, etc. Layneur, eadem acceptione. Lit. remiss. ann. 1474.* In Reg. 196. ch. 1043: *Glaude Fouquier foulon et Layneur de draps... demourant à Troyes, etc.*

* **LANATRICES**. [Beille-sour. DIER.]

* **LANGALATA**. [Lanceola, herba.

○ **LANCARE**, Hisp. *Lancar*, Gall. *Lancier*, Jacerre, mitterre. Charta ann. 1351. Armor. Forojul. num. 55. ex Archivo S. Victoria Massili. Et tunc Lancavit contra ipsos lapidem.

Hinc Lance à sau appellatur Machina bellica, que Ignem emittit. Lit. remiss. ann. 1472. In Reg. 197. Chartoph. reg. ch. 223: *Lesquels archiers alerent en la ville de Dieppe pour querir des Lances à feu et autres choses nécessaires, pour la bataille et defense de la place d'Argues. Vide infra Lancear 2.*

* **LANCASPETUM**, *Lancaspitum*, Armorum genus inter vetita recensitum in Stat. Bononi. ann. 1250-67. tom. I.

pas. 270. *Arma vestia intelligimus cultum impunctatum de ferre, vel schismatum, falconem cultellacum, penatos, lanigerum, londrum. Lancaspitum (Lancaspitum) 54. 32. etc. E notione vocum Spinetum, vel Spinatum, quae jaculum, venabulum significant, omnino Lancaspitum mil aliud esse nisi tenuis veru longa hasta intixum, valde appositum italicice Spinata, Gallice Exponat, quale ad amissum appareat in diagrammate tom. I. pag. 320. n. 8. eorumdem Statutorum. [FR.]*

○ **LANCEA**, teste Didoro Sicula 1. 5. Gallicum est vocabulum *robaglava* λόγγος, à ἔξινος λόγγος. Varro apud Gelium lib. 15. cap. 20. Hispanum verbum esse assert, et apud Nostrum Siennae videtur ad Germanos referre: *Galli, inquit, materibus, Sures Lanceis configunt.* Isidor. lib. 18. Orig. cap. 7. *Lancea est hasta, omentum habens in medio, dicta autem Lancea, quia aqua lance, id est, equali amento ponderata vibratur.* Huic Etymo atquecum favebat Servius cum ait: *Amentum, lorum, quo hasta medu religatur.* Festus denique a voce Graeca λόγγος, *lanceam* dictam vult Gloss: *Lancea λόγγος.* Hispani *Lanza* dicunt. Galli *Lance*. Germani *Lanz*; unde *Lanzknecht*, militem peditem et lancearum vocant. Vide Claverium lib. 9. Germ. ant. cap. 41. *Lancearium mentio est in Legibus Wisig. lib. 9. tit. 2. § 9. Burgund. tit. 18. § 2. Ripuar. tit. 36. § 11. Capital. 2. ann. 865. cap. 5. Capital. 2. Capital. 3. ann. 906. cap. 1. Capital. 2. ann. 813. cap. 9. Capital. Pipini Regis Italiae cap. 36. Leg. Longob. lib. 1. tit. 37. § 2. 1. 2. tit. 4. § 20. Carol. M. 29. Henrici I. Reg. Angl. cap. 83. In vita S. Eucherii Lugdun. p. 78. Edit. Chi fil. Apuleius 1. 10. *Lanceam longissima hastis conspicuam*, dixit pri ferre seu cuspidu lancea ubi lanceam, pri iuxta remiss. unde forsan et originem trahit. Lanceis prevaluisse Francos nostros docuitur. Notis ad Alexiadem. Vide Silvestrum Giraldum in Itiner. Cambri. 1. 2. cap. 5. et supra in *Arma*, et *Flammulum*.*

○ Unde nostris *Lanceage*, Spiculi seu jaculi species. Lit. remiss. ann. 1389. in Reg. 137. Chartoph. reg. ch. 63. *Iecellor Jehan Doucet embue de l'ennemi à tout une Lanceage, dueue, coustel ou espée,* etc. *Dart*. *Lanceage*, in aliis ann. 1383. ex Reg. 145. ch. 9. *Lance genetive ou javeline*, eodem sensu, in aliis Lit. ann. 1474. ex Reg. 195. ch. 1033.

LANCEA, pro Milite, qui *Lancea* utitur ipso bellu, cujusmodi sunt, qui *Militi* dignitate et nomine gaudent. Gobelinus Persona in Cosmodomio state. 6. cap. 77. *Alii enim ex centenis, ali ex sexagenis Lancearum multibus, ali ex toti militibus armorum eam (genitum multitudinem) constitutis contendunt.* Adde pag. 283. 292. 293. etc. [Descriptio apparatus bellici apud Marten. tam. 2. Lit. remiss. pag. 379] *Lancea autem quilibet componet equites tenuis... Summa omnia eorum Lancearum quatuordecim militum.* Chronicum. Flandre. cap. 103. *Et estoient nombres à quatrevingts mille Lancea, dix mille archeres.* Cap. 114. *Or estoit la partie des gens d'armes nombrées à dix huit mille Lancea, de gens tous receus et esquies à gaign du Roy, sans les autres Lancea, si disoit-on qu'il y avoit bien 200. mille chevaux.* Lanceis uti veterant servi, lib. 6. Capit. cap. 271. novae Edit.

* *Confeder*. Inter Carol. VI. reg. Franc. et Florent. ann. 1396. ex Reg. D.

Chartoph. reg. ch. 6: *Commune Florentie tenetur mittere, tenero et supplicare mille Lanceas, computando tres equites pro una lancea.* Steph. de Infestura MS. ubi de Innoc. PP. VIII. *Fertur ad papam futuse transmissae litterae regis Francie, quibus continebatur... se missum... centum Lanceas more antiquo, quarum unaque dictur habere quinque milites vel homines.*

○ **LANCEA**. Vexillum, signum militare, quod hastis seu Lancea affligi solebat. Lit. remiss. ann. 1451. In Reg. 185. Chartoph. reg. ch. 257: *Comme le supposé nous a servi comme archier sous la Lance de notre ame et feal Jehan de Lano chevalier, seigneur des Maroys. Hodie dieceremus, sous la banniere ou drapau.*

Ad FUSUM A LANCEA TRANSIRE. Vide Fusus.

○ **LANCEA CAROLI MAGNI**. Scribit Ingulfus, et ex eo Willermus Malmesbur. 2. de Gestis Angl. cap. 6. Inter alia cimelia, quae ab Hugo Regis Franco-rum ad Adelphonum Regem Anglorum missa sunt, fusus partem dominice Crucis, ensim Constantini M. vexillum S. Mauricii, et Lanceam Caroli Magni non apud Francos ecclasi pretiis: seu, ut habet Malmesburiensis, quam Imperator invicissimum, contra Saracenos exercitum ducens, riquadrante in Rotem vibraverat, nunquam nisi vicerit obstat: serebaturque eadem esse, que dominico latere Centurionis manu impacta, pretiosi vulnera hiatu paradoxum miseris mutata aperuit. Vide Enyghetonem pat. 222. Et quidem etiamnum extat inter S. Capelle Paris, reliquias apud lanceas potior pars, de qua ita Steph. de Infestura MS. in Bibl. S. Gerini. Prat. *Die ultimo mensis Maii 1492. in die Ascensionis intravit urbem oratione magna Turci, qui donavit Lanceam vel vexillum lancee Longin, cum quo fudit latu Domini nostri Iesu Christi in cruce, et fuit recepta a pontifice et toto clero processionaliter ab ecclesia S. Marie de populo usque ad S. Petru; et erat inclusum dictum ferrum in quadam barbaculo pulcherrimo cristalli, cum pede et aliis ornamentis puri auri: et fuit res magna estimationis; et forma ejus est designata, et forma propria ipsius et eius est apud regem Francie, prout ipmetur Turci nuntiavit per predictum annum.*

○ **LANCEA CONSTANTINI** M. inter Cimelia et S. Symphonia Imperatoria vulgo re- censemur. Cujusmodi autem illa fuerit, et quomodo ad Imperatores Germanicos pervenerit, narrant Conradus Lispergensis et Albertus Stadenus ann. 922. Bur- gundianum Rex Rudolphus, qui nonnullis annis Italicus imperabat, Lanceam quandam ibi o. Sansone quodam Comite dono accepit, quam Constantini Ma- gni, sancte Helene filii, fusa dicebant, que excepta ceterarum specie lancearum, novo quadammodo opere, nonne elaborata arte et figura, fucta medium spinam habuit, utroque quasi fenes- tram, et in media spina crucis ex clavis, manus et pedibus Salvatoris nostri Da- mini Iesu Christi affixa, etc. [P. Ex Lutup. Antap. lib. 4. cap. 24. (12.)] Mox subdunt, ut lanceam istam Henrico Imperatori largitus fuerit Rudolphus, et ut ab Ottone I. in prelio contra Lo- tharingos et Hungaros, ab Henrico IV. ann. 1089. Lausanne Episcopo eam de- ferente, elata fuerit, que quidem lancea exinde, ut dixi, inter symbola Imperatoria præcipue habita est. Idem Us-

perensis dom. 1106 de codice Henrico IV Regalia vel Imperialia insignia, *cra-
cen scilicet et Lanceam, sceptrum, glo-
bum, atque coronam filii (Henrici V)*
potestatis tradidit. Adde Chronicus Re-
uersus ann. 1001 et Siegbert Lauth-
brand Knightonem pag. 282. Epistola
Henrici Imp. tom. 2. Speculum
Aachen pag. 381, 383. Vitae S. Ge-
rardi apud Suriorum 3. Octob. etc. Con-
stantinum vero Magnum utriusvisum, cum
Lanceam quam ali oxiates vocant, ste-
tisse supra columnam porphyreticam
Constantinopolis ex Scriptoribus docu-
mus ad Aleyriadum pag. 381. At

LANCEA S. MAURICII, non Constanti-
ni, dicitur Alemanno Cabanensi p. 182.
ubi de electio Henrici Imperatoris.
*Et tradiderunt ei sceptram et coronam et
lanceam S. Mauricii, quia videtur im-
prese quadam dominici loci sancte
Crucis portio, quam Angelus De impesi-
vit, et modo Melissen asservatam
tradit Historia istius Monasterii. Hanc
venerabilem lanceam S. Mauricii indigit
Sugernus in Ludovico VI. pag. 288 ubi
de Henrico Imperatore, quam a Rodolfo
de Burgundia dictam Conradus Imper-
ator cum cognome Burgundia scribit
Ingo Flavimacensis Chronicus pag.
185. *Rodulfus vero Rex, alios liberis
erutans, Constanti Imperator Iuxyndus
regnum dereliquit, donec ei Lanceam S.
Mauricii, quod erat in signe regni Bur-
gundie. Dominique Gregorius IX. PP. lib.
I. Epist. 142 ad Fridericum II. Imp. videtur
existimasse lanceam istam. Im-
periorum fuisse eam, qui Christi la-
tus transfixus est. Crux ubi est lumen
Domini, et Lancea, ubi clavis eius con-
stituit, ante te in Procesionibus solemnibus
desorptarunt. Mox Lanceam considera-
bilem duxerunt, cuius acumen eius
aperuit, de quo Christus larguer sacra-
menta, ut salute effudit. Hisce suffragatur
Charta (arci) Regis Francorum at
que Italorum, nec non et Alemanno-
rum, et urbis Hermitiudinis data Arelate
an. Imperii 15 in Tabulario Ecclesie
Viennensis fol. 7. Notum est omnibus
Christianitatis titulo insignitis presentibus
et futuris, quod in expulsione aliquae
ejectione nostra, in qua Dei iudicio a Lo-
douco fratre de regno sumus expulsi, ve-
rum Deo voulise, ut a nobis Danis ad
duimus opatum misericordiam, si in
intercessione et meritis B. Mauricii pre-
cipui Marlyris, cuius corona et Lancea
nos aliisque victores non dubitamus, dona-
ta predicto Sancto, etc. Quia quidem
Charta falsitatis nota non caret, licet
Tabularium istud scriptum, sicut circa
ann. 1150. Hanc descripsere Joannes a
Bosco et Joannes le Lure in Vienna.
Vide Festum Corona, et Notas nostras
ad Aleyriadem nos. 34. Abbatum Stan-
densem ann. 388 Dittmarum lib. 4. pag.
44 etc. De lanceis Imperator Germanus
vide Chron. Gottwic. pag. III. Et
Pfeffing. ad Virtutem. tom. 6. pag. 245.
sq. lib. I. tit. 2. § 10. not. a. v. 6. 1.**

LANCEA REGALIS. Regum Bohemiae,
Monachus Pegaviensis, ex eo Conradus
Abb. Usp. regensis et Albertus Stadensis
ann. 1079. *Beltum fuit inter Henricum
IV. et Rudolphum in loco qui dicitur Fla-
deheim, ubi in primo congressu Saxonem
terga vertunt ibi Vratislaus Dur et Rex
Bohemie regalem Lanceam adeptus, que
exinde permissione Imperatoris semper
quemvis illius gentis ducatu insignem in
omni festiva Procesione præcedit.*

LANCEA S. OULAI ab Regib. Danis in
præmis contra ethnicos deferri solita

Vide Janum Dolmerum ad Jus aulicum
vetus Norweg. pag. 413.

LANCEA. Antiqua Graeca. Cutellus
qui hostia conseruanda a tola panis
massa separatus. Umbulus Cardina-
lis Diad. contra Grecos. *Nec quando
Greci habent Lanceam ferream, quis avin-
dunt in modum crucis spicam oblationem,*
*id est, procomitem. Huius hysa in Na-
mocanone editio a Joan. Baptist. Cote-
lerio cap. 180. Vide Goarum ad Euchologium
Graecorum pag. 116 ubi ejus fl-
guram dedit.*

LANCEA EMENDARI. Pœne nobiliorum
species. Lactantius de Mortib. Per-
secut. n. 22. *Domescti et administratores
lancea emendabantur; in causa ca-
pitis animadverso gladii admodum pa-
cata quasi beneficiis (sic) defensabantur, etc.*
Galli dicunt. Passer par les piqûres.

LANCEA FIXA vel sella postia, vel erectio
clypeo sita. *Hospitum quietia elicere.*
apud Andrew Suononis lib. 5. Legum
Scotie cap. 17.

LANCEA FIGERE. Statuta Wilhelmi
Regis Scottie cap. 27 § 1: *De ipso duel-
lum haberi potest, et illud bellum potest
se remitti, scilicet cum fixerint Lanceas
suis, potest calumnias concedere delici-
um, et sacre pacem.* Et § 3: *Sanguis
extritus rubet anhelitum, quando pre-
rent Lanceas suas potest defensor concer-
dere sanguinem, etc.* [2] Vide Grimm.
Al. Jur. Germ. p. 163.]

• LANCEA vel PALUM FIGERE in si-
gnum. *Alipea possessionis alicuius cas-
tri.* Huius nominis mentio et in
Consuetudine Ital. MSS. cap. 4. Qualiter
datur potestas castri, si castrum est diru-
tum. *Eti non est aliqua turris (ex qua
nomen domini possessionem adipiscen-
tibus conlaretur) ut mos erat) vel fortis-
tudo, seu habitatio castri, quia castrum
duratione est totaliter ut in pluribus con-
tingit, tunc dominus vel alius, qui no-
mine suo recipit potestas, dirabit ter-
ritorium castri, et dominus non est deus, vel
ter, vel quod volunt, homines de familia
in domo alicuius rusticis, sive in aliis
civibus advenient nonem domini sui, figura-
palum in fundo silo, vel Lanceam, vel
aliquid tali in signum recepta potestatis.
Vide in Feudum redditibus.*

* LANCEA GELDARIA. Le Roman de
Rou MS.:

Archers trouvent vilaines, dont la terre est plaine...
Qui porte arc et qui bâton, qu'il grand Lance Goldare.

LANCEA SARTATORIA. Mensura agri
species. Charta Gerardii de S. Alberto
ann. 1183 in Tabul. Abbatis Montis
S. Martini. *Concesserunt mihi quandam
indaginum sui proprii nemoris, latam de-
cem Lanceas sartorianas.* Alia Philippi
Comitis Flandr. ann. 1180. In Tabul.
Harchar. 4. rta, que dicit de Brancort
Harchar. 10. *Lances sartorianas in la-
tum, et in longum propter nemus se exten-
sas.* In codice Tabul. et Charta Galceri
de Torta. *La contre de la forcee XXXIII
moies et XII Lanceas.* Ibi ann. 1223: *Et
de Lancea, que remanebant in diversis
campis super remanecadas productas,
tantum terro colligentes, quod inde fit
una mercatala.* Ibi autem Lancea sartori-
toria quod nostri Lachepte vocant,
unde et nomen. Vide A. A.

• Charta ann. 1208. ex Tabul. eccl.

Camerac. *Vix mercatae de terre et
six Lanceas et domie, ke je tenoie à Vies-
lis en deux pieces. Aliam hujusem im-
punitatis originem proponit D. de la*

Monjou in Odassar. Burg. Lanceam sci-

lacet appellari, quod longitudine esset
unius lanceas; Sartorianam vero a Sar-
tore, terram incultam colere, dedit.

LANCEA. Charta Hugois Ducis Bur-
gundie ann. 1184. in Reg. Feodorum
Burgundie: *Permitte, ut costrum Tie-
castri firmaret hoc modo, ipsum vero cas-
trum muro claudi, cuius altitudine a raga
exteriori sit unius Lanceae abegit basi-
lis.* Vide Thomasseron in Consuetud.
Bituric. pag. 481.

LANCEA SOLIS. Radius. Tertullianus
de Pudicitia cap. 7: *Quibus exquirendas
non lucerne spicula lumine, sed totius
Solis Lancea opus est.*

1. LANCEARE. Hastitudo, seu lancea-
rum ludicri sese exercere. Ordericus
Vitalis 1. 8: *Dum, cum consualdabis
suis esse Lanceando exercuisse.* Tertul-
lianus adv. Judaeos cap. 9: *Infantes
qui ante norme Lanceare, quam lance-
nare.* Lanceari jaculis, lancea vulnerari,
apud Matth. Paris. pag. 119. Hesychius:
Sapientia, loyauté, Aspergitus, sparsus pa-
zibavos. Vide Dissert. 8. ad Jonvill.

* Hinc Course de lance, eadem accep-
tionis apud Gularium:

Sens Course de lance de frenes.

Fuit un an entier à Biengueme.

LANCEATUS. Ictus, confusus lancea-
rū. Firmicus: *Quicumque habuerunt horo-
cupum in XXI parte Tauri, Lanceatus mo-
runtur.* Hist. Paparum apud Bern. Pat.
tom. 1. Anecd. part. 8. col. 880. (Bonifacius
VII.) *suddena morte preventus,* odio suorum post mortem cœsus et Lan-
ceatus, etc. Chronic. Siciliæ apud Mar-
tinus. tom. 8. Anecd. col. 52. *Muli Messa-
nenses fuerunt Lanceati et gladio inter-
facti.*

* Lancegæ, eodem intellectu, in Lit.
remiss. ann. 1457. ex Reg. 187. Char-
toph. reg. ch. 282. *Pierre du Treg dist
au supplicant que son frere, en levant les
disnes de l'éveque de Comminges, avoit
ete playé et Lancegæ; ... il avoit eu un
cop de lance par les eschins.* Vide in
Lancea.

• LANCEARE, a Gallico Lanceare, Ja-
cula mittendo sagittare. Lit. remiss. ann.
1380. in Reg. 89. Charoph. reg. ch. 446: *Dicit juvenes concordant, quod duo ex
ipsius cum aliis duabus, secundum sortiem
partiture, quam facerent, causa spaci-
ciandi sequi, oriente sua Lanceam et gla-
diolum, viiuri sic ludendo que partitione
sortim, viiuri sic ludendo que partitione
sortim sagittare sive Lanceare magis
prope intersignum.* Hinc senecticula
oblongar et strictior in urbium et cas-
torum muris, per quam sagittarii vel
ballistarri sagittas suas aut tela in ob-
sistentes lanceabant seu emittebant, Lan-
ceare appellatur, in Charta Guid. de
Ruppe ann. 1314. ex Reg. 56 ch. 424: *Concedimus... quod idem magister (Ar-
nalodus Leutardi) aut sui heredes... pos-
sent adiutori... domum fortis... cum
necessaria muralibus, cravelles, portali-
bus, archeis et dictis Lanceoress, fossa-
tis et fortificatis.* Vide subd. Lanceare.

* 3. LANCEARE, LANCIARE. Hastam,
gladium vel cultellum in aliquem intor-
quere. Chartul. Major. monast. pro pago
Vindoc. ch. 91: *Quem (hominem) ob ca-
lumnam illam voluit occidere coram illo,*
Lanceans illi sex vicius suam hastam.
Lit. remiss. ann. 1357. in Reg. 16. Char-
toph. reg. ch. 74. *Plures ictus de gladiis
et cutellis contra et super ipsos projec-
tanti et Lanceaverunt.* Donner une Lan-
cade, eodem intellectu, in aliis lat. ann.
1460. ex Reg. 89. ch. 151. *Le supplicant*

tonna à icellus Bernard une Lancade par la poitrine, etc. Vide infra Lances.

LANCEARIUS. [Miles gerens lanceam. Ammian. lib. 21: *Ier suum pugna cum Lancearius et Mattharius et ceteris expeditorum precepit.*] Libellus precium Maximi et Faustini: *Ita ut aliquoties soli intempesta rapimus per Lancearios de urbe sustulerit.* [Albertinus Mussatus apud Murator. tom. 10, col. 621: *Lanceariorum cum hastis longissimis, quas zaldas vocant Itali, n. militum Lancearios in Italiam ab Anglis primi fuisse ductos trahi. Matthaeus apud lib. 11, cap. 79: *Ei regno furono i primi che recarono in Italia condurre la gente da cavallo sotto il nome di Lancia che prima si conducevano sotto di barbuta e bandiera. Che id quoque notandum inter equestres copias Lancearios recenter.*]*

LANCEARIUS. Eadem notio. Chronicæ Sientie apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 79: *In quo (castro) fuerint vici pedites balistrarii, et Lancearii trecenti Paganitenses. Lancearius, Artifex lanceariorum, in Catalogo Sodalium B. Marie Decaurate Tolos.*

LANCIA. *Mus. loryzopæc.* qui gestat lanceam. Gloss. Lat. Græc. MSS. Samgerm.

LANCEIFER. Hist. Cortus lib. 2. apud Murator. tom. 12, col. 79: *Milites interclani de Lanceis suis cum lanceis longis numero decem. multibus.*

LANCEOLA. Scalpellus, Gallis, Lancette. Wiel. Brito in Vocabulary MS.: *Lanceola dicitur subtile ferrum acutum, cum quo minores aliqui propendo venam aperiunt in ministris: aliqui even flebotomia venam percuntur, unde & plumbotomia dicitur ministris.* Apud Capitellum in Maximino Junore. *Lanceola*, est minor lancea. *Lanceola sis sis est fulmine, ut tota etiam per ferrum se servatur.* Le Roman de Florence et de Blanche Flore MS.

Tales facetas a seignier.

LANCEOLATA vocatur *plagio minor secundum Macrin.* Glossac. medie. MS. Simon Jannens. ex Col. 603.

LANCEOLUM. Anonymus in Gestis Constantini M. pag. 84. alt. Anastasio Imp. Iunonianum heresim complexo, aetiam in Fideles. In *Trinitate Lanceola non mutta.* Sed legimus in *Trinitate Lanceola mutta.* Quibus verbis expiebatur eis heresist Ariana, cum Eunomius eadem, que Arius accipit. *Arius* appellabatur Ariani, ut est apud Iacob. *Macrasennum de Hoc si. Editionis Cotelini, quod divinitatem sanctamque Trinitatem notario ausu dissiderent.*

LANCETTA. Vide infra Lanceata.

LANCES. *Lancæta.* Colonomus species apud Anglos, præstans et operis obnoxia. Monasterium Anglican. tom. 1, pag. 337: *Et parvum nemus... et decem homines Lanceostis in Sutevo, justa predictam Wicam, et 12 libras terra arabilis, octoginta acrias 40. Lancestis, et tenementis eorum in eadem villa. Cusumatum Prioris Lewensis in Anglia apud Spelman. In Socha de Hechan sunt 24 Lanceata. Consuetudo eorum est, unusquisque eorum debet operari a S. Michaelis usque ad Autumnum unaquaque hebdomada per unam diem, sive cum furca, sive cum besca, vel flagello ad tubum domini, cum corrodere ad Nonam, et uno pane ad Vesperam, etc. Spelmanus vox eius etymon a Germanico *Land seel*, arcessit i. indigena, inquinilus, in terra*

residens, ut *Cotseta*, in cota residens. Apud Somnerum in Gl. Saxon. Land-sitend man, exponitur terram possidens, vel in terra rendens.

LANCETA. *LANSEVA.* pro *Lancea*. Proces. crimin. ann. 1488. ex Tabul. D. Venecie. *Cum viginti hominibus armatis curassis, targuulis, Lanseya, plumbatis, balistis, bendatis et aliis diversorum generum armis.* Infra: *Lanceya.*

LANCHERINA. Pisces genus. Tract. MS. de Pise. cap. 132 ex Cod. reg. 6838. *Lanceta a nostris Langoustæ a Liguribus Langostæ nuncupatur, ab aliis dicatur Lanterina.*

LANCIA. pro *Lans*, bilanx, Formula Andragay. form. 36. *Tu cum ipsa nequalis Lancea dividere facias.*

LANCIA. vox Italiana. Lancea. Stat. Vered. lib. 3. pag. 102 f. *Tarque, scuta, bracilaria, coffina, casus, sellæ et Lancea, etc.* Et si forte capitam, telum, Lanciam, etc. in Stat. crimin. Saone cap. 35, pag. 76.

LANIARIE. Vide supra Lanceare 3.

LANCIARIA. Navis bellicæ genus. Malteus Histor. Ind. lib. 7. *Lanciaris confoederis expidiri pubet; cori pugna que foris obtutis telis, in angulas aptas instructaque remigia, centuria et quinquaginta armatos imponit.* Itali.

Lancia. vocavit navem expeditam et celorem verum ea nihilo ad Indicam, inquit Caron de Aquino in Lexico militari.

LANCIOLA. Lans parva. Arnob. lib. 2. *Trulla, Lanciola, candelabrum.* Lanciola dicitur Vitruvius eadem notio.

LANCHETUS. dimittit a Lancea. Stat. Cadubr. lib. 3. cap. 22: *Et si spatiæ vel Lancietus sine cultellatione, aut alia hypomodi arma solua evaginaverit, etc.* Lancet, in Lit. remiss. ann. 1398. ex Reg. Chart. reg. ch. 431. *Jehan Gualbert tenoit en sa main un paut d'ou Lancet.*

LANCIFER. Vide in Lancea.

*** LANCIGERUS.** [Lancearius. DIEP.] **LANCINARE.** [Bellicare, trucidare, laedere, apud Papiam. Gloss. Sangerman. MS. n. 501: *Lancinare, Bellicare, trucidare, lacerare, laniare, Job de Janua, Lancinare, a Lancea, Lanceus ludere, vel confusare, vel lancea percussare, vel lancinare.* Gloss. Lat. Galli Sangerman. MS.: *Lancinare vel Lancare, Lancinare est ferre ou jouer de lance.* Gloss. Lat. Gr. Kazz. 2. 1. *Lancia Verba Lancinare*, pro *Bellicare, ad laxeare usi sunt Solum, Punicus, Catulus, Seneca, Tertullianus et alii postea.*

LANCINATOR. Carnifex. Edoardus lib. 4. Hist. Reipub. cap. 52. *Eodem tempore, quo hoc sacra virgo passa est, Lancinatores ejus Ricordarii per urbem Remensem transiisse... trucidarii precepit.*

LANCIOLA. Incertus de Limibibus. *E in sciamnum jacet per jugum in Lanciolam, habet ad pedem aquam vivam, etc.* Ubi Rizoltus f. *Lanciola.* Vide *Lancina*.

*** LANCIOLOTA.** [Lancella, herba. DIEP.]

LANCLA. *læsiæ, in vett.* Glossac. pag. 316. [Lanc. patina, in Supplemento Antiquarium, ubi perperam legitur *læsiæ*, pro *læsiæ*.]

LANCIA. *læsiæ, Lanc.* in cod. Supplemento. Utitur Vitruvius. ¹⁰ Addo post. Cujac. ex Castigat. in utrumque Glossar. *Lancilla, ancula*. **LANCUS.** pro *Laneus*. Vide infra in hac voce.

LAND. Acta MSS. S. Petrosi: *Venit S. Petros ad cellam Wethenoci Episcopi, qui cum suorum honorifice except. Ab eo Petros petit habitandi ibi licentiam. Vix Episcopus annui suamque ei cellam dedit, sed tamen conditione ut suo nomine eam nominaret. Unde etiam lingua gentis illius Land Wethinge dicitur. Hoc est, si bene conjecto. Cfr. Wethenoc, ut in Armorie *Leant*, Monasterium, cella. Vix *Lanna*.*

LANDA. Planiæ inculta, et vegetis obsocta Hispaniæ *Lana*, nostra *Land*, et *Land* Daniæ in Liber. cap. 14. Parcas. cap. 22. Vox *Saxonia* aut *Germ. Land*. Terra. Vita S. Leonis Archip. Rotomag. *Ier suum carpserunt usque ad Landas nobilium, quæ terra dictar infertile et deserta.* Charta ann. 1145. apud August. da Pas in Stemmate Dolensi. *Donauinus etiam quandam partem foreste nostre spci Hermitagio contumam, cum Landis, pratis, etc. Occurrunt crebro.* Vide Hist. Beneharnensem March. pag. 223. 233. Fleetam lib. 2. cap. 41. 45. Monast. Anglie. tom. 1. pag. 400, etc. Notissima sunt Landæ Burdigalenses, *les Landes de Bordeaux*, de quibus Turpinus de Vita Caroli M. cap. II. *Tunc omnes exercitus in Landis Burdigalensibus condunantur.* Has silvestres saltus *Burdigale* vocat Baldricus Burdigensis. pag. 270. *Mete le feux aux Landes ou bosques, in Consuetud. Solennit. tit. 3. art. 21.*

*** 2. LANDA.** pro *Lamina vel Banda*. Translatio S. Angel. Mart. tom. 2. Mai pag. 63. *Eripuerunt a predicta revere area Landas argenteas, adeo quod Rebus predictis minime videbant possent, etc.*

LADAGRAVA. Vide in *Landgravia*.

LANDOC. *LANDROC.* Vide *Liber*.

LANDCAP et **LABEAP.** *Voxes Saxonice, de quatuor notione Somnerus in voce Landcap ap. et Thomas Blount in Nomoxico, ubi: Forte, Pretium fundi pacto datum vel debitum.* Leges Presbyterorum Northumbrensis cap. 56. [55-67]. *Et columnus, ut Lanaceap et Labecap, et responsa prudentium, et verum testimonium et justus ju' cum et fallac et frumenta, firma permaneant.* [56] Wilk. et Thorp pro *Labecap* habent *Lanecap*. Vide *Lanecap*.

LANDCOP. Legitima emptio, ex Saxon. 1. 8. 1. 1. et coape. Emptio. Vide *Lanecap*. [56] Emptio terre land, terital. Charta. Philip. comit. Fland. ann. 1167. in Chartul. S. Bert. pag. 96. *Ad hoc farientum legitimam emptionem terre, que rurgo dicitur Lanecop, infra villam et extra, ut ecclesia habeat præcepti.*

LANDCUP. Vide *Lanecap*.

LANDEA. vel *LANDIA*. vox in palustribus, pota, regnibus. Fossa, nema in paludinum marginæ circumducta aquarum exemplarum gratia, que a vicinis et montibus tractibus derivantur, easdemque, aut in mare, aut in fluvium celebrem deducens, ne pudores oppriment securientes a *Land* terra, et *Eia* aqua, ut *aquam terrestrem* suscipiens. Ordinatio Marisci Rumensis. *Veru jaduca et awarda farat de vallis, Landes, watergangis, seweris, gutteris, fontibus, etc. Intra Non liecat allici de cetero facere damnas, aut fordas, aut alia impedimenta in aliquibus Landes, watergangis, fossatis, sive aquagis communibus in marisco praedicto, etc.* Ex Spelmano.

LANDFRICUS. Leges Ethelredi editæ

teruncius. Denarii qui dicuntur *Landphoenige*, in Chronicis Mellicensi pag. 144. col. 1.

• **LANDERIUS.** Tripus. Gall. *Trépied.* Inventar. ann. 1476. ex Tabul. Planar. Item plus duas tripodes sive Landheros ferri quenlibet cum tribus potibus.

• **LANDRIDER.** Eques. Miles, vir eques-tris ordinis ac dignitatis, vox Germanica, ex *Lanz*, Lances, et *Ritter*, vel *Ritter*, Eques: quasi Eques lanceatus, ut *Lansknecht*, pedes miles lanceatus, [oo *Land*, Provincia. Conf. supra *Equites* et vide *Warenkirig*. Histor. Jur. Fland. tom. 2. pag. 66. et chart. ann. 1110. num. 179. ibid.] Charta Philippi Comitis Fland. ann. 1190 [in Tabulario S. Bertini et] apud Malbrancum lib. 10. de Morini cap. 28: *Scindum tamen, quod Comes in eadem (villa de Poperinghe) debet habere Equites, qui Landridderes vocantur ad expeditionem suam secundum patrias consuetudinem, etc.*

• **LANDRIDDER.** editit Mirax tom. 2. fol. 188. ubi Chartul. I. Fland. fol. 10. ex Cam. Comput. Insul. habet. *Landrider.*

• **LANDSASSIUS.** vox Germanica quam explicat Ludewig in *Prefat.* tom. IV. pag. 27: *Quod enim de Silesia Principibus hodieque dicunt, illos esse Landassios, id est, in suis tractibus, pagis, latifundis, eminentiora jura, que regalia dicimus, illos nonnisi ex Bohemia Regum benevolentia et privilegio affirmare libet.* [oo Vide *Hiltaus*. Glossar. German. voc. *Landasse*, col. 1178. et Mitterm. Princip. Jur. German. § 102.]

• **LANDSCRIBA.** Scriba provincie, a German. *Land*, Terra, regio, et *Lat.* Scriba. *Charta Alberti Ducis Austriae anno 1342*, apud Steyerum in *Commemoratio* ad Hist. Alberti II. col. 63: *Inhibemus universitate et antiquis Comitibus, Baronibus, Ministerialibus, Milibus, Clientibus, Burgravis, Ministeriis, Lan-dscribis, Jucundis, Officitalibus et aliis quicunque personis, etc.* Vide *Landscrive*.

• **LANDSECLE.** Species colonomorum, ut videtur, endem forte quia *Landscotorum* apud Anglos. Chartul. SS. Trinit. Cadom. fol. 51 v. *Homines de Delegate tres solidos, et quisque tres dies in autumno... et XXVII. Landseclae habentur auctoritate predictis.*

• **LANDSEDELE.** Terra usufructus, nifilior, seu jus in ea sedendi vel manendi. *Charta ann. 1278*, tom. I. Amoret. liter. pag. 188: *Hoc adtendentes quo cultores predictorum oratorium, sive possessores, nihil juris habent in iam dictis ortis, nec eos haberes protestamur, nisi hoc solum, quod vulgariter dicimus *Landsele*.* [oo Vide *Hiltaus*. Glossar. German. voc. *Landseidel*, col. 1182.]

• **LANDSERVENTES.** Vocem interpretatur Placit. Cumbri. ann. 5. reg. Joh. rot. 5. in Abbrev. Rotul. pag. 42: *Dicit etiam quod debet habere 4. Landserventes, custodes scilicet pars patrie, ... duos debet ipse hospitari et pascere et inventore eius actionem ad testandum malefacto pacis.*

• **LANDTFRIE.** Pax terra, vox Germanica. *Charta ann. 1344*, tom. I. Hist. Trevir. I. Jan. Nic. ab Hontheim pag. 156. col. 1: *Cum nos de trengi, que Landtfride nuncupantur, de novo prorogatis... gaudente desideremus, etc.* Vide supra *Landfria*.

• **LANDTEITA.** Popularia circuitio, ex Germ. *Land*, terra, et *Tede*, ductus, tractus, transitus, meatus. *Kilano*. *Charta Marcuardi Abb. Fulde*, apud Bro-

wer. lib. 8. Antiq. Fulde. cap. 18: *Circumillustrando terminos finium, tam silvrum, quam agrorum, pratorum atque camporum, reperire sic, ac requisiri cum populari circuitione, quae dicitur *Landteita*, quamplures manus, agros, iugato-detractos.* [Iterum referitur hic locus in Addition. in calce secundi voluminis primi editionis ubi *Landteita non male.*] [oo Vide *Hiltaus*. In hac voce col. 1188. et voce *Umfort* col. 1920. Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 546.]

• **LANDTILDA.** Alauda, apud Petrum de Crescenzi lib. 10. de Agricul. cap. 18. 20. et alii.

• **LANDULA.** Parva *Landa*, seu ager-ius sterili et incultus. *Charta Monasterii Savigniensis*: *Guido Forestarius dedi Monachos de Savigneto totum pratum de Fonte Cheois et Landulanam juxta illud, excepta recognoscione XVIII. denariorum mihi singulis annis reddendorum. Vide *Landa* 1.*

• **LANDWERC.** Opere, quas præstant subditus totius districtus, a German. *Land*, Terra, territorium et *Wer*, Opus opera. Vide locum in *Banwerc* et *Oth-landes*. Schilterus eadem notio legit *Lantwerk* in *Glossario Teuton.* voce *Hann.*

• **LANEA.** [Ergastulum. DIFP.] *LANEPICHIUM.* *lanepicum*, Opificium Jane, in vett. Canon. Penitent. tom. II. Spiril. pag. 78.

• **LANEOLUM.** [Flocon de laine. DIFP.] *LANEOTUS.* *Pannus lanetus*, seu sagum vel stragulum ex lana confectum. Vita Willelmi Abbatis Roschid. cap. 14: *In lectulo suo nihil praeter Laneotum stram-nibus impavidum, habebat.*

• **LANERIUS.** Vide *Lanaria*.

• **LANERIUS.** resto. *Vestimenti genus ex lana succido confectum.*

• **LANESTRIS.** *Laneus. Vopiscus in An-tiliano: Pallium breve purpureum La-nestris.*

• **1. LANEUS.** *ut Laneotus, Pannus seu stragulum elana. Institutio Vallis-Scholarum ann. 1215. Inter Instrum. tom. 4. Gall. Christ. col. 200: Hospites etiam ja-cebunt sine cultris, Lanei contenti vici et ceteri Fratres. Constitut. Sororum Penitent. S. Magdalene art. 9. apud Raim. Duellum lib. I. Misericord. pag. 189: Super cultris non dormiant Sorores nostra, nisi infirmi. Cum tunica cincta domini super stramina, et super Lanos et sacco, dormire licet. Altum locum vide in *Wambius* post *Gambeso*.*

• **2. LANEUS.** *Pononis et Bohemis idem quod apud nostros *Manus*. Certe scilicet agri portio, cum ade coloni. *Charta Ottocari reg. Bohem. ann. 1281*. inter Probat. tom. I. Annal. Premonstr. col. 523: Tres Laneos ecclesiæ adjudicamus possidentes in bonis sepe nominatis, quos a quadam Teutonica Ottone contra justitiæ detentos, coram nobis contulimus, preponitus obtinuit et evicit. Alio ann. 1378. ibid. tom. 2. col. 49: Quodam tres Laneos nostris in villa Kalendorff, adiacentes ad curiam nostram coloniarium, ibidem siam, de jure partimentis, vendidimus. Stat. Vladisl. Jagol. ann. 1383. inter Leg. Polon. tom. I. pag. 92: *Hortulanis non habentibus nec colonibus vel me-dios dunctaxat exceptis... Si autem predictorum... aliquis integrum Laneum agrorum colverit: func ad solutionem duorum grossorum; si vero medium Laneum, ad vendendum unum grossum... sint adstricti.* *Charta fundat. Cartus. Pragenses* ann. 1342. apud Pez. tom. 6. Aeneid. part. 3. pag. 87. col. 1: *Predicti quoque funda-**

tionis nostræ partem memoris nostri, dicti Wirda, que signati quatuor Lanos (leg. Lanecos) constitut... confervant. Alio ann. 1487. Ibid. pag. 221. col. 2: Unam etiam curiam allodium cum tribus Lan-nei agrorum, etc. [oo Vide *Hiltaus*. Glossar. German. voc. *Landshube*, col. 1840.]

• **LANGABULUM.** Vide *Langabulum*.

• **LANGAGIUM.** Lingua, idioma. Gall. *Langage*. Lit. remiss. ann. 1884. in Reg. 96. Chartoph. reg. ch. 146: *Ideo famuli qui presumebantur esse Angli, eo maxime quod male loquebantur et tam aliena Langagium, quod non poterant intelligi.* Vide *Linguagium* 2.

• **LANGANA.** Idem forte quod *Laguna*, Palus, lacus. Placit. ann. 920. inter Probat. tom. I. Hist. Nem. pag. 19. col. 1: *De ipsos campus unde Geosalduus interpellavit jam dicto Anslemus presbitero, ante domum Ubertio episcopo, et de voles minoris usque in ipsa Langana et ad ponte maiore, ipsas decimas.* etc.

• *** LANGEA.** [Lacuna, latrina. DIFP.]

• *** LANGELLO.** Infantile fascie. Gall. *Langes*. Compitus ann. 1322. apud D. Brussel. tom. 2. de Feudorum usu pag. CLVI. col. 2: *Ex persona pueros Pisaci... Pro uno Langello et pro capellis pro genito et pro fratribus, x. sol.* Vide mox in *Langelum*.

• *** LANGEMANNUS.** Vide in *Lagaman-nus*.

• **LANEOLUM.** Vestis interior lana Mo-nachorum ad genus usque pertingens, sic dicta quod *lanea*, unde *lanes* pan-niculus, *lanib* infantes circumvolvuntur. *Langes etiamnum appellamus. Mo-nachorum. And. tom. I. pag. 419: Ad vestimentum quod tenet suscipiunt, quicunque annum ibi complicantur, capam, tunicam, et pallium, dubi etiam *Langella*, et omnia lanae Mox ad pallium 2. ultimæ quartierum, ad *Langolum* duas ultimæ et quartierum.*

• *** LINGERE.** Epistola Concilii Pisani ad Benedictum XIII. ann. 1409. inter Concil. tom. 3. pag. 641. col. 1: *Hoc schisma pestiferum... ab erroribus quam plurimis Ecclesie fidem Langetibus introrsum ortum habuit. Suspicor legen-dum frangentibus vel tangentibus.*

• **LANGETUM.** *Pannus lanetus, quo monachi lectum sternunt, nostris alias Langeum. Consistit. Carmelit. Mass. part. I. rubr. 6: Utantur fratres lodicibus laneis seu *Langeis*, et alia coopturis religiosis, sine picturis, simplicibus et honestis.* Lit. remiss. ann. 1391. in Reg. 142. Chartoph. reg. ch. 66: *Un Languel à lit, qui bien valoit dix sols.* *Langas*, eadem forie notio, in Compit. redit. comitat. Pontiv. ann. 1551: *Des proficts des gros Lan-gais dudit lieu de Rue, qui se souloient bâiller afferme (sic) pour trois ans.* Vide *Blanchetum*.

• **LANGIARIUS.** Mercator. *Intearius*, Gall. *Linger*. *Charta Phil.* Phil. ann. 1318. in Reg. 49. Chartoph. reg. ch. 63: *Cum mercatores frēperī, pellipari, tap-erī et Langiarii civitatis Parisi, etc.*

• **LANGOBARDI**, qui alias *Longobardi*, populi Septentrionales, qui Italiæ per-vaserunt, de quorum appellatione sic Paulus Warnefrid. lib. 1. de Gestis Langob. cap. 9: *Certum est Langobardos, ab intacte ferræ barbe longitudine, cum primis Winili dicti fuerint, ita postmodum appellatos. Nam iuxta illorum linguam, Lang, longam, baert, barbam significat.* Guntherus lib. 2. ex Ottone Frising. lib. 2. cap. 18. de Gestis Friderici:

Dicitur a longis es Longobardia barbis.

LAN

Epitaphium. Doctrulum seu Doctrulista Suevi, unus ex primis Ducibus Langobardis, apud Rubeum in Hist. Ravennate lib. 5. sub. ann. 505:

Terribilis vita fides, sed corda benigna,
Langue robuste pectora barba fusa.

Vide Fredegar. Epit. cap. 65. Alii a Hardis Saxonis populis dictos volunt. Plura de his habent Cluverius lib. 3. Germ. antiq. cap. 26. et viri doctissimi ad Vitam S. Antonini Abbat. Surrentini 11. Febr. [Addit. Schilteri Glossar. Teutonicum]

LONGIBARDI, seu **LOMBARDI**, si pellati possit in Francia, mercatores Itali, qui magno numero eo confluunt exercitudo, per gratia: quibus etiam Reges nostri complura subinde induceri privilegia, alque adeo ut civitatem sita deligere licet, in qua negotio sua ac meritorum agerent, mercesque distrahentes. Exstat in veteri Regesto Charta 19. Febr. ann. 1277. Indict. 4. Mart. ann. 1278. contineat pactum factum cum Reg. Francie a Fidone Cacu cive Placentino, Capitanico universitatis mercatorum Lombardorum, et Tuscanorum, habente etiam potestatem et speciali mandatum a consilibus mercatorum Romanorum Janus, Venetiarum, Placentiae, Luccae, Bononiae, Pistoris, Asteniensium, Alberi, Florentie, Senarum, et Metropolitanae suorum tractantem cum domino Rego Francie super translatione facienda ad civitatem Nemausensem, etc. Quo quidem pacto Lombardus mercatoribus facultatem concedit. urbem Nemausensem sibi delendi ad sua exercenda commercia protectionem sum indulget, eademque, quibus Parisienses gaudent, privilegia; praeferre ut extra Nemausensem Judicis Regii jurisdictionem trahi non possint: ut decadentium bona hereditibus serventur, sine reclamacione manus mortuas: ut a civitatis excubis et talibus, et ab hoste seu exercitu sint immunes, Ita tamen, ut ordinarias praescitationes premeribus exsolvant, ut in urbe Monspesulanam soletant: ut Capitanum, seu Rectorem, et Consules in eadem urbe habere sis licet, et in tota Bellocadrensi Senescallia, quemadmodum habent in nundinis Campaniensibus, qui in una societate mercatores rebellerent jas habent animadvertendi secundum patrum sue leges et statuta: quod si quis ex iis mercatoribus naufragium in Regulis patiatur, quidquid ex eo Princeps perciperet, non indulget, etc. Ex quibus docemur, Lombardos, antequam Nemausum transfruent, in urbe Monspesulanam commercia sua exercuisse e qua excessere anno 1280. Chronicum MS. Consulut Monspesulanum, hoc anno: En aquel an issirot li comte de Chateauplier la respre de Totsans. [In] Compte ann. 1272 apud Lobinelli. tom. 2. Hist. Britan. col. 413. memorantur Lombardi de Guengamp, de Quenper, de Kemperleg, de Nannet; et in alio Compte Castri Nannet. ann. 1278. Lombardi de Dinanno.]

* Hinc **Lombarderie** dicitur Vectigal, quod ab iis mercatoribus in nundinis Campanis pensabatur, in Chartula. Latiniae. fol. 246. v.^o: Ce sont aucunes fermes, qui estoient de profit à l'abbaye de Laigny ès foires de Champagne et Brye à Laigny sur Marne... La Lombarderie, iij^o. livres.

At quod il non commercia duntaxat, sed et usuras illicitas exerceant, horum nomen in malam partem postmodum

LAN

translit. universimque Lombardorum appellations dicti ferme publica. Feneratores ac **Userarii** in vicinis identidem a Principibus nostris servitores legimus. Concil. Senonense ann. 1289. cap. 2: Prohibentes ne quis in dominis, et in locis aut terris Ecclesiarum Lombardos vel alias advenas, qu. vulgariter... dicuntur, usurarios manifestos recipere audire. Ubi in lacuna **Caoroni** reponendum puto: [uti huius ex Statutis Eccles. Meli, apud Martin. tom. 4. Anecd. col. 908 ubi eadem leguntur] Statutum Philippi III. contra **Userarios**, in Regesto Carrassoni Camera Comput. Paris.: **Exirpatoe violentes de finibus Regni nostri usurarii praritantes, quam quadam Lombardos et Caorinos alioquin quamplures alienigenas in eodem Regno publice intellimimus exercere, etc.** [Praverit S. Ludovicus similibus Litteris ann. 1288. quas edidit de **Lauriere** tom. 1. Ordinat. pag. 96] Aliud Caroli II. Regis Siciliæ, datum Andegavi 8. Decemb. ann. 1289: **Principum, ut expulsoe [Judex] rump[re]dicti ad omnes Lombardos, Caturcinos, atque personas alienigenas, usuras publice exercentes, etc.** Vide **Caorini**.

* **LANGONES**, sic vulgo dicta fusse liberti. Ingenuos nos docet Valesius pag. 23. Notitia Galliarum col. 2. ubi sic proferit: **Cette vendus fu faite pour trois cent Langones**; et ex Litteris ann. 1255. x. livres d'Estevanens ou de **Langone** id est. Lingonensis ut ibidem legitur Litteris ann. 1255.

* **LANGOR**, Labor, cura, sollicitudo, Italis **Langara** Comput ann. 1382. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 233. col. 2. **Pro tez capitulo presentatio domino **laureano** Francie, quia laboravit plures et plures Langores fecit habuit, pro utilitate reipublice dicta civitatis.**

* 2. **LANGOR**, [Langor]. «Johannes Bernardi, qui est ibi pietrochanus, dicitur quod est sortilegus ei quod per verba et nephariora actus asservit se multis **Langores sanare**. (Chevalier, Visit. episcop. Gratianop. p. 84.)】

* **LANGRIAVUS**, ut **Landprarius**. Utitur Cardinalis de Aragonia apud Muratorium tom. 8. pag. 580. col. 2.

* **LANGUEFRIDE** Vide **Landfrid**.

* **LANGUELLA**, Lagena. Vita S. Joani episcop. tom. 8. Aug. pag. 511. col. 2. **Af fer nobis Languellam aque fluminis, ut operariis ecclesiis ad potandum distribuamus.** **Langueo**, eodem sensu, in Lit. remiss. ann. 1408. ex Reg. 160. Chartoph. reg. cap. 388: **Une chopine, six escuelles et un Langeau barré.** Vide in **Lagena**.

* **LANGUENA**. Vide **Laguenna** in **Langena**.

* **LANGUETA**, Lingula, examen tritule. Gall. **Languette**. Stat. Aveline cap. 107. ex Cod. reg. 4824: **Quilibet persona; que aliquid aliquid ponderabit... debet... taliter tenere balancias... quod Langusta... ponderu corundem possit libere sine aliquo impedimento currere seu ponderare hinc et inde.**

* **LANGUIDATUS**, Marcidus: item adductus in longiori, diligens. Joan. Longinus in Actis S. Stanislai Episc. tom. 2. Maii pag. 222. col. 2: **Tantam ridens assidue malorum labem, tanta quotidie flagitia cumulari, sic omnia confusa, sic omnia resoluta, ut labore pressissimo videantur Languidata.** sive Ibid. pag. 230. col. 1: **Negotio itaque canonizationis viri Dei Stanislai Languidato, et ab omni spe et cura dilapo, etc.**

* **LANGUIDUS**, Immunitus, aut parum munitus. Gesta Consul. Andegav. tom.

LAN

23

10. Collect. Histor. Franc. pag. 205: **In tera Conanus... filius eius ut Andegavum discurreverat et interna Languidora, terra, ut explorarent, præcepit.**

* **LANGUINAGLIA**, Pestis inguinaria. Mirac. S. Rose tom. 2. Sept. pag. 456: **Cum mulier quendam... gravissime infirmaret eo morbo, qui vulgariter dicitur Languinaglia, etc.**

* **LANGUITUDO**, **LANGUITAS**, **Langor**.

Vide **Langomoniun**.

* **Nostris alias Languine**. Lit. remiss. ann. 1481. In Reg. 176. Chartoph. reg. ch. 273. A l'occasion desquelz coups tels lui Anecia eut en grant Languine. Neque aliud videtur significare vox **Languine**, in aliis Lit. ann. 1388. ex Reg. 185. ch. 120: **Comme le supplient a este et encores est en malades de Lougauges, qu'il en est bien en grande force pour la vaillance de la teste, etc.**

* **LANGUOSUS**, **Langidus**. Florentius Wigorniensis ann. 1115. Rex **Guillelmus junior**... vehementi... percutere infirmitate per totam Quadragesimum **Languosus** jacut. Id est, in langore.

* **LANGURIRE**, **Goutre**, **Empassar**. Prov. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657.

* **LANGUS**, Aldhelmus de Laudibus Virginianis.

Loth. quique cui Langus sceleratus viserat inter homines hospitibus praesens ambracula tecit.

Ubi **Langus** idem valeat quod **Græcis** λαγύνει. Glossa Gr. Lat. : **λαγύνει**, **Rossa**, **Trico**. Glossa Lat. Græc. **Tricosus**, apud: **λαγύνει**, **λαγύνει**.

* **LANGUSTA**, Herbe species, quæ in Syria nascitur, quæ vesci solitum sanctum Joannem Baptistam alunt, pro quo **langustæ** manducasse postea persuasum. Vide Jacobum de Vitriaco in Hist. Hierosol. cap. 53.

* 1. **LANIA**, **TERNA**, **LANIE**, **Arena**, **Gall. Sable**, gravior. Charta ann. 1264. in Chartul. eccl. Lingon. ex Cod. reg. 5188. fol. 210. v.^o: **Perrerie pro trahendo lapide et Lanias terra pro faciendo mortuas, omnia communia.**

* 2. **LANIA**, **La striga**, in Glossar. Lat. Ital. Ms. pro **Lamia**. Vide **Lama** 2.

* **LAMARE**, Rumpere, frangere. Gall. **Brisa**. Charta Rob. comit. Alenc. ann. 1211. in Reis forest. comitat. Alenc. etc. ex Cam. Comput. Paris. fol. 18. v.^o: **Et si ferramenta tua Lamata fuerint in seruicio meo, de meo proprio reficiuntur.**

* **LAMARIUS**, **Vitis in Lanari**.

* **LAMATORIUM**, **Mastum**, ubi **lanianus** seruans Joann. de Janua [boucher].

* **LAMIBATA**, **Murina**. DIER.

* **LANICUS**, **Laneus**, Joann. de Janua. de Lane, in Glossis Latino-Gallic. San-german.

* **LANICUTIS**, Cujus cutis **Lanigera** est. **Aries Lanicuta**, **Laberio** apud Ter-tullian. de Pallio cap. 1.

* **LANIFERIUM**, f. pro **Lanifricum**, lanuum opificium, vel merx lanea. Gall. **Lainage**. Liber. Regalis mont. ann. 1431. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 195. art. 10: **Ipsi tamen sunt in usu pacifice et longevo cornes salvas, Laniferium, saginima, et alia liquorem habencia in pondere domini nostri regis ponderare.** Vide supra **Lanagium**.

* **LANIFEX**, [Ouvrier en laine. DIER.]

* **LANIFICINA**, **Lanificium**. Synodus Lime ann. 1382: **Scunt etiam Parochi Iudiciorum mineralium officinas sive ingenia, pannorum quoque Lanificinas, certaque quesidrias artes sibi esse penitus interdictas.**

4

* **LANIGO.** [Lanugo. Dief.]
** **LANILEGUS.** Lanarius, qui lanam tractat. Rein. Vulp. lib. 4. vers. 8 : Quorum (dentium) exadiutus longe collis, tamquam Lanigetus pectus pacina crebra sonans.

* **LANILUTOR.** ipsorum. Fullo, qui lavat lanas, in Gloss. Lat. Græc. in aliis Græc. Lat. ipsorum. Lanitor.

* **LANIO.** ut *Lanista*, in Concilio Hispan. ann. 1512. et apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 1400.

* **LANIOLA.** in Glossis Ionis Magistri, locus, ubi Medici faciunt medicinas, et laniani carnes infirmorum. Lanitena.

* **LANION.** US. [Lanio. Dief.]

* **LANIPODUS.** [Laniger. Dief.]

* **LANIPEDIUM.** [Lineum calceamentum. Dief.]

LANIPENDUM. Locus in Sanctimonialium Monasteriorum, ubi reponuntur lanæ ad Monacharum lanificia veletiam ad vestes lanées. Regula S. Cæsarii ad Virgines cap. 28 : Ad cellarium, et ad posticum, vel *Lanipendium tales aesse* elegant, etc. Addit. cap. 30. et Regulam S. Donati cap. 62.

* **LANIPENDIA.** Quæ *lanipendia curam gerit*, apud eundem Cæsarium cap. 28 : Omnis lanificia cura, unde vestimenta sancti Sororibus ministrentur, ad sollicitudinem Prepositi, vel *Lanipendium pertinetibz.*

LANIPENDIUS. in Gloss. Lat. Gr. expolitū σταθμούς τρίψειν. Qui *lanam pensum ac distribuit*. Gloss. Gr. Lat. Σταθμός, γρῦπη τὸν σταθμὸν καρπούσαν τελεῖαι. *Lanipendia.* Vox occurrit apud Paul. (24. 1) Vetus interpres Juvenalis ad illud Stat. 6.

... perit libraria, possum
Cosmetæ lunæ, sc.

Liberum, Lanipendiam interpretatur.
Et infra, ad illud :

En in concilio materna, admodum laus
Emilia que cessat nos.

*Lanipendia matris, facia ematris, quasi
magistra.* Vide Cujacum lib. 9. Observat. cap. 90.

* **LANIPESTE.** [Placentum. Dief.]

* **LANICA.** LANICUS, Papias in MS. Bilitic. *Fasciæ erant Lanice, ita est, Fasciæ, etc.* Editus habet *Lanista*, perpperaram. Jo. de Janua : *Lanicus, Fasciæ ex lana facta.* Latinus *Laniceus* est Vitta, tenuia, pro quo nostri Glossatores dixissevidetur *Lanicas* et *Lanisticas*. Vide *Laniceas*.

* **LANISTA.** LANISTÆ. Isid. lib. 10. Orig. : *Lanista, Gladiator, id est, carnifex.* Tusca lingua appellatus, a laniando sciatis corpora. Lanista Latinus non est gladiator nude, sed proprie gladiorum magister, qui ceteris præterat, et tirones eruditibus in arte gladiatoria. Gloss. Lat. Gr. : *Lanista, laniator, macellarius, qui carnem ferens.* Gloss. Sangerm. MS. p. 501 : *Lanista, Lanierius, Lanista, Macellarii, qui lanas, Lanista, Job. de Janua : *Lanio, Qui lanas, Lanista et lanius Carnifices, vel homicidiæ et macellatores a laniando sciatis carnes.* Pro *Lanista* legitur tom. 2*

Anni. Benedict. pag. 398. in Actis SS. Junii tom. 9. pag. 326. pag. 9. ubi de S. Raynerio, etc. Pro quadam virorum bellatorum genere, mihi non satis nota, *Lanista* sumuntur ab Odone de varia Ernesti Bavariae Ducis fortuna, apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 372.

Deinde viros acres ducent ad bella ducentes, Et quodam modo, ut etiam lanistas. Ausonius armis Agarenos concutit, utrum Obruit, et si flammæ populariter et arva.

* Vide Saimas. ad Florum pag. 88. et ad Hist. Aug. pag. 328. et Coteler. ad Constit. Apostol. pag. 319.

* **LANISTERIUM.** Lanificium. Agnelli in Vita S. Severi Pontif. apud Muratori. tom. 2. pag. 44. col. 2 : *Quodam die Lanisteri opere prægravatus cum esset ipse cum conjugi sua, lanificium, ut dixi, nearent officium, aut ad conjugem, etc.*

* **LANISTERUM.** Lanicium, ut conjecto. Gregor. Mon. in Chronico Farsensi apud eundem Muratori. tom. 2 part. 2. col. 545. Concessit in villa S. Vita de casale dominici ad quartan, omnino frugum, excepto paniculo et serunculo, et musli mundi tertiam, et olivarum medietatem, et quintam de Lanisteri, et operas.

* **LANISTRUM.** [Salle d'armes. Dief.] **LANITOR.** ipsorum. In Gloss. Gr. Lat. [Habetur super Lanitorum.]

* **LANIUS.** pro *Laneus*. *Pannus Lanianus viridis coloris*, in Mandato Ricardi II. Regis Angl. ann. 1282. apud Rymer. tom. 7 pag. 356. col. 1.

* **LANNA.** perperam pro *Lanna*, per Synecope a *Lanina*. Stat. Bonon. ann. 1290-97. tom. III. pag. 608 : *Arma vero defensibilia intelligimus esse panceriam, sive cortinam, cum manicis, vel sine manicis, gamberium, maledictum, cervelarium, baculum, bæscarium, sive rotel latum, sive tavolatum, collarium et querulus de ferro et lananas sive plattas ferræ.* [N.B.]

1. **LANNA.** Vita S. Gildæ : *Quæ insula ueque in hodiernum diem Lanna Hildus vocatur.* [hoc est, terra, ditio, ager. *Lanna enim Armoricæ, qui d post n. mutare solent in alterum n.*, idem est quod populus Septentrionalibus *Landa*, duplice notionis vox, quæ et terram incultam significat, et territorium, regnum, dominium. Hinc emendanda sequentis vociis expositiio : *Lanna* quippe nusquam Monasterium significavit apud Armoricos. sed *Leanti*, a *Lean*, Monachus vel celebra et ti, Domus. Vide *Lanæ*.]

1. **LANNA.** Monasterium, veteribus Armoricis. Occurrit in Vita S. Pauli Episc. Leonensis p. 28.

* 2. **LANNA.** [1. *Angulus auris*; 2. *Lamia. Dief.*]

* **LANNÆ.** *lobi, fasciæ, in Suplemento Antiquarii, pro *Lanna* aurum, seu imæ auricula, inquit Valesius in Valesianis pag. 94.*

* **LANNECILD.** pro *Lanuechild*, in Legibus Rotharii : *quod vidit Muratorius tom. 1. part. 2. pag. 28. col. 2.*

* **LANNERIE.** Perperam pro *Layngrium*, in Reg. 59. Bartoph. reg. ch. 155. ex Charta ann. 1319. laudata supra in *Layngrium*. Vide ibi.

* **LANOSCULUS.** [Lanoculus. Dief.]

* **LANOSTERAS.** Lanugo Testiculus de Pallo cap. 8. *Nama, et mala, velleria, que muscas Lanostatas lauiores, que comasti.* Vide ibi Salmas, pag. 175. et in Exercit. Plin. ad Solin. Polyhist. cap. 58. tom. 2. pag. 792.

* **LANQUENA.** pro *Languena*, Lagena.

Testam. ann. 1274. tom. 2 Hist. Cassin. pag. 502. col. 1. *Relingo de oleo Lanquenas sex.* Vide supra *Languella*.

* **LANSA.** Lancea, ut puto, Gall. Lance, Hisp. Lance. Charla Ecclesiæ Privat. ann. 1382. *Informatio facta per Hugoam Jordam Locum tenentem super quendam Lansam quam amiserant li Espanni in placa de la Feneria.*

* **LANSAGUM.** Léodienibus *Lansage*, Alienatio; *Lansager*, Alienare. *Lansagers*, Qui en alienatione domini jus habent domini vel hypotheca. Consulendo Leod. cap. 6. art. 4. Toutefois les parents peuvent déporter leurs héritages à leurs enfans en *Lansage* à l'un plus qu'à l'autre, sans aller à la justice. Ibid. art. 28. Pourtant ne peut *Lansager* héritages d'enfans, dont il est feignant Cap. 6. art. 17. Tous tracassiers et *Lansagers* peuvent déminer pour faute de relief.

* **LANSARE.** Jacer, jaculari, Hisp. *Lanzar*, Gall. *Lancer*. Lit. remiss. ann. 1382 in Reg. 38. Chartoph. reg. ch. 158. Cum quadam fundo contra dictum Bertrandum duo lapides *Lansari*. Form. MSS. ex Cod. reg. 7657. fol. 85 v. *Unum magnum cutellum evaginat repente et iesus quamplures contra eum *Lansando* percussit.* Vide supra *Lancare* et *Lancere* 3.

* **LANSCEA.** pro *Lancea*. Item xp. codd. Item v. *C. Lancee*, in Informacionibus Civitatis Massili pro passaggio transmarino ex MS. Sangerman.

* **LANSETA.** Vide supra *Lanceya*.

* **LANSISSA.** Tabulatum superius. Form. MSS. ex Cod. reg. 7657. fol. 42. *Per cuius (domus) *Lansissam*, seu supernam clarum, idem talis dicta tali scienter dedi vaticum et accessum.*

* **LANSITIGUS.** Observantia Regni Aragon. lib. 8. de Homelido § 14 : *Si quis occiderit, vel suspenderi, et fuerit Lanistitus, vel inservient, vel demoniacus, vel connivens, etc. Alioquin invictus.*

* **LANSKENETUS.** Pedes. [2. *Piston*, *santassian*, Germ. *Landsknecht*.] [3. *Miles*, *lançarius*. Vide *Lancea* et *Lanskeruler*.] *Duo milia pedum *Lanskenetorum**, in Conventionibus ann. 1548. apud Rymer. tom. 14. pag. 779. [o. Vide Eichhorn. Histor. Jur. German. § 437.] Hinc spud nostrates *Lansquenet*, Ludus quidam pictorum foliorum a Germanis *Lanskenetis* adiectus in Gallia.

* **LANSOLATA.** *Lanssolata*, Matta, storea, quia solo sternitur, sic dicta. Gall. *Natte*. Comp. ann. 1572. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 319. col. 1. *Hem solvi pro vijij. Lansolata palearum portarum in solo hospicij coniunctis propter frigus, de qualibet Lansolata ij. alios.*

* **LANTANA.** [Viburnum. Dief.]

* **LANTERGRIVISSA.** Uxor *Lantegrivii*, in Litteris ann. 1382 apud Rymer. tom. 2. pag. 343.

* **LANTERNA.** *Lanternerius*. Vide *Laterna* 1.

* **LANTERICHE.** Item quod *Landgericht*, Terra judicium seu jus potestatem judiciarium in aliquo territorio exercendi. Charta ann. 1189. apud Melchœb. tom. 1. Hist. Frising. pag. 390 : *Cum dux Austriae Leopoldus ejusque filius Fridericus omnem majestati nostræ renegassent justitiam, quam per dominicalem tristram episcopi quædam ab imperio percedebat, et Aduardus id est maribachensis et Lanigerius et burchuerus que episcopalius ad jus ipsorum recipiebant.*

* **LANTORAVIA.** US. [Landgraviat, grave. Dief.]

* **LANTICULUM.** [Primus cibus quo

LANTIGRADIUS. ut supra *Landgra* et *Landgravius de Turingia*, apud *Ro*landum *Patavinum* de fatis in *Mar*chia *Tarvisina*, tom. 8. *Muratori* col. 244.

* **LANTINC.** Placitum provinciale, ex *Germ Land terra provincia, et Tag* vid *Ting*, conventus. *Charta Leopoldi* duces Aust. ann. 1141, apud *Pez* tom. 6. *Anecd. part 1* pag. 98 col. 2. *Cum enim curas et diversas justitas in terra nostra non requiri debemus, nos ta*men *conditum ipsius ecclesie ab omni iure nostro, tali a placito provinciali, quod vulgo Lantinc dicitur, quam a publico* potestus exceptimus.

* **LANTINUM.** [Camus. DIFP.]

* **LANTIOLEATA.** *Lanceata*, herba. *DIFP.*

* **LANTSCHREIBE.** Provincia is scribā, a *Germ Land*, provincia, et *Schreiber*, scribā, vir non vulgaris dignitatis, ut video est in *Scribanis Charta Freder*. III. imper. ann. 1444 apud *Pez* tom. 8. *Anecd. part 3* pag. 28 col. 1. *Volumus quoque quod capitanei nostri, Lantschreibe, castellanei, judices quicunqueque aut quaevis alia secularis potestas, etc.* Vide *Lantschreibe*.

* **LANTSCHOEF.** propriæ Reditus exterræ, Agrarium, latuam Audomar *Divisatur*, namque tota terra de *Esko*, in seorsim que *Fiamini* dicitur *mente*, *in terræ*, quod *Flavinge* dicitur *Lantschoef*, *Rursum*, *Terrajum*, quod dicitur *Lantschoef*, *jaceat* in pluribus diversis locis. [99] Vide *Infra Sieges*, et *Terrajum* 1, terra elongata erat sive medietatio *mente*, aut sub conditione praestandi terræggi, *Lantschoef*. Confer *Waterscop*. *Aqua* *gium*.

* **LANTUMILE.** vox dubia. Vide *Cu*ture.

* **LANTUMIUM.** [Catena vel latomie. DIFP.]

* **LANTWERI.** Conventus apud Marscam cap. 2. *Nisi talis regni invasio, quam Lantweri dicunt, quod abut, acciderit.* Ubi *Sirindodus*: vox hac in usu etiam num Alamanis, qua regionis fines significant. Sive hinc igitur originem arcessas, quod in fines incuratur, sive aliud etymum ducas, dubium non est, publicum et communem, bene motum dominari. At *Catalana ad Legem Hispaniæ* tit. *In terra defensionis* interpretatur, cui consuetudo vestis nota est. Codice *Re*mens apud *Steph* *Balatum ad Catalu* *El quia in hostem aut proper terram defendandam, aut proper terram aquerdendam stir, de Lantweri, id est de patre defensione non alter nisi secundum istum modum, in Lega aut in Capitulo Imperatorum scriptum habemus, etc.*

[99] Genitiva vocis origo Teutonicus, *Land* scilicet vel *Lent*, *Terra*, regio, provincia, et *Weri seu Were*, Arma: quæ tam pro incursione quam pro defensione capi possunt.

* **LANTWERE.** Vide *Lantwerc*.

* **LANULA.** Fridericus II Imper. lib. 1. de Arte venandi cap. 45: *Pullis namque noviter geniti primo innascuntur ille, que nec sunt ut pili, neque ut Lanula, sed habent naturam inter utrumque, que cooperunt, et a frigore quoquo modo defendunt. Secundo innascuntur alie, que dicuntur Lanula, a quibusdame dumne; ha sunt ex lato et molles, densiores et longiores primis, etc.* Addit. lib. 2. cap. 81. Vide *Duma*.

* **LANUTUS.** *Lanosus, lanam habens* vel *lana abundans*. Joh. de Janua; *Ha*

bundant de laine ou qui a laine, in *Glossa Sangerman*. *Animal Lanulum ovinum, in Sententia ann. 1339 ex Schedia Pr. de Mazaques Lanulum ovare, in Transactione ann. 1400 ex Hidem. Schedia Lanula pelles*, apud *Rymer* tom. 2 pag. 10613.

* *Prae launes*, in *Stat. ann. 1858* tom. 3. *Ordinal reg. Franc* pag. 264 art. 2.

* **LANXINACTA.** [Corbeille pour les plats Difp.]

* **LANZARIUS.** *Charta Alfonsi III. Reg. Portugal ann. 1269 apud Brandannum* *Monarch. Lusitan.* pag. 279 v. *Item omnis laborator, qui non fuerit Lanarius, sit in pace, et nullus macterum*

* *Hispian. Lanatio, a verbo Lanzar,* Ejusmodi expellere.

* **LANCELLA.** *LANCELLA*, Ornam-*nti* genus in vestibus in formam lanceole; unde nomen Stat. ann. 1342 inter Monarch. *Alquile cap. 90 col. 903*. *Item iudic judd in passis et in vestibus non possint portare ornamenta, exceptis Lancelli seu mappillis circa pectus*, quia lamen *Lancella* vel *mappilla* non accedunt valorem unius marche denarii.

* **LANTO.** **LANTONUS.** Acad. Crusc.

Lancione, Grandis lancea, contusa Stat. *Ferrari* ann. 1298 apud *Muratori* tom. 2. *Antiq Ital. med. eti col. 515*. Si quis de nocte inventus fuerit portare falconem de *Gavez*, bordonem *Lanzonem*, etc. *Verumtamen, licetum est cuiuslibet de civitate Ferrarese portare impune, eundo et re*deundo ad villas, spatas, cultellum de *terre*, lanceam seu *Lanzonem*. Stat. *Mantuae lib. 1. cap. 55* ex *Cod. reg. 100*. *Ad dictum incendum destruendum et extinguendum, cum instrumentis aptis ad illud et armis, videlicet scuto, lancea sive Lanzono, vadant Decreti Placitorum ac caitem statut. fol. 108. r.* *Primo pro una lancea, sive gievierina, seu Lanzone lib. 1.*

* **LAODIUM.** Vide in *Laudore* 5.

* **LAOFICUS.** [ut *LAIFICUS*. DIFP.]

* **LAORATIVUS.** pro *Laboratius*, Arsis. *Charta ann. 967 inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 141*. *Imprimis dono ad alodem illam meam boriam Laoratium, quam huc uaque tenus a domino.* Vide supra *Laoratus*.

* **LAOS.** [99] *Populus, turba Acta S. Cassiani apud III. Fontaninum* in *Appendice* *ad Antiqu. Horae* pag. 850.

Ardet ab ore dentis, propræponit relinquit terram, Cumque Laos pullas suud perculerit surus.

Id est, populorum, pro Greco λαόν.

* **1. LAPA.** *Vestimenti genus.* Stat.

*Conc. Trevir. ann. 1228 tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Hontheim pag. 281 co. 1. Nullam cordam vel nudum in tunica vel super tunicali habeant (cleric) non solum in *Lapa*.*

* **2. LAPA.** *Lappa*, Cardui species. *Glossar. Lat. Gall. ann. 1852 ex Cod. reg. 4120 Lapa vel *Lapatum*, *Cherdons*, Hist. *translat. S. Corn.* apud D. Le Beuf tom. 1. *Collect. var. script. pag. 982*. *Rite etenim cautaque prorsus actum est, ut subducatur Lappa, paluris et corduis, tali in loco ecclesiæ erigeretur maceria.* Vide *alia rursus notione infra in Lappa 1.**

* **3. LAPACEOLUM.** [parele. (Glos. ms. Turon. xii s. Bibl. Schol. Chart. 1800, p. 327.)]

* **4. LAPACIUM.** [Lapathum. DIFP.]

* **5. LAPADINA.** vox Italica. *Serm. Barel.* in fer. 8. *hebdom. 4. Quadrag. Si vis*

egnum emere, prius illum videt si habe *la Lepadina, si oculos gibbos, si berbam* *croppam.*

* **LAPANUM.** pro *Langanum*. Vide *sa* *Crepsella*.

1. **LAPAS.** *asis, secundum magistrum* *in Historia, est cibus ex oleibibus confectus:* *ita dicti in libro Judith. Jo. de Janua.* [Item infra: *Lappatas, scitiss. h. J*udit. c. 10. *dicitur cibus ex oleibibus con* *fectoris, unde quidam:*

Lappas obes et etiam compedit osmodem.

*Hugo vero dicit: Lappatas, carica, fucus succus. Et eodem fonte *Gloss. Lat. Gall. Sangerman.* Lappatas, Cibus ex oleibibus confectoris. Vnde confectoris de chio. Per*

*partem publicam legendum enim Palatium, ut nebo: *Vulgaris Interpret. Laudato cap. 5* a Greco οἰδηπος, *etas* *scicrum et pingulum caricarus*, *quas in morem interum figurantes, ut diu illæsem permaneant, calcant atque compingant.*].*

* **6. LAPAS.** [Pructus sic inter duas turcas pressi. Difp.]

* **7. LAPATICA.** [Lapathum. Difp.]

* **8. LAPATOLUM.** [Ovile. Difp.]

* **9. LAPATUM.** Vide supra *Lapa* 2.

* **10. LAPATUM.** pro *Lupatum*. Frenum durius ad dominos equos ferociores. Vide *Scipadum*.

* **11. LAPDACISMUS.** [Labdacismus. Difp.]

* **12. LAPENE.** *Stella fulgentiss.* Job. de Janua. *Estelles resplendentes, in Glos.* Lat. Gall. Sangerman.

* **13. LAPETIA.** *Locus ubi lapes obducent* *et crescunt.* Job. de Janua; *Non* *ou croissent glotones, in Gloss. Lat. Gall. Sangerman.*

* **14. LAPHEUS.** [Cervus, cf. Damoc. Difp.]

* **15. LAPICEDIA.** *Locus vel domus, ubi lapides conduntur.* Joh. de Janua; *La* *picedina Latinis.*

* **16. LAPICEDUS.** *Lapidus cassor, Ugutioni.*

* **17. LAPICIDINARIUS.** *Latuvic.* *Glos.* Lat. Gall. Sangerman.

* **18. LAPICIDINUS.** *Idem.* Vide *locum in Maclo.*

* **19. LAPICIDA.** *Lapicida, Edificiorum structor, Gall. Maxon. *Paintum inter Guigou de Joliette domus de Montec.* et habitus iusso loci anni 1804. Et dicitur idem de Montecastro habebit Lapicidas suis muratores, qui turris ipsam et anachoritum murebunt et edificabunt. Instr. anni 1804. inter Probat. tom. 9. Hist. Nem. pag. 49 col. 2. *Item dicti commissarii fecerunt sociari, Lapicidas, qui fuerunt miseri per dictos dominos commissarios ad castrum Calvaisonis ad exercitandum edificia diuaria turrim et hospici regii Calvaisonis; qui Lapicidas seu massoni, etc. Vide in *Lapis*.**

* **20. LAPICILLE.** [Diamant des vitrires. Difp.]

* **21. LAPICHUM.** [Terrain pierreux. Difp.]

* **22. LAPIDARE.** *Convicti insectari.* Hieronym. Epist. 2. ad Nepotianum: *Lapi*dato jam *Virginitatis libello, quem sancto Eucherio Roma scripsero.* Spartanus in Pescennio: *Inter Lapidationes exercitationesque omnium.* [Macrobi. lib. 2. Saturn. cap. 8: *Quo dicto universitas populi ad solum Cesareum oculos at ora convertit, notantes imponentiam ejus hoc dicacitatis Lapidationem.*]

* **23. LAPIDARE.** [Lapider. Difp.]

* **LAPIDARIUM.** [Lapidaria. Dief.]
1. **LAPIDARIUS.** LAPIDICINARIUS, lat.
λαπίδης, in Gloss. Greco-Lat. Her-
mas lib. 3. Pastor. *Quid facimus de his
lapidibus?* et ego dixi: *Domine nescio...
ego, inquam, artem hanc non novi, nec
Lapidarius sum.* [Ulpianus-leg. 5. § 7.
Dig. Commodati (33.6).] *Si servus Lapi-
dario commodatus sub machina periret,
etc.*

2. **LAPIDARIUS.** Ad lapidem, hoc est,
in jure vocatus, formula loquendi a se-
dibus lapidis, quibus iudices sedebant,
deducto. [Card. Phil. collit. Fland. pro
libet. castel. Brug. ex Cam. Comput.
Insul. Homo liber submonitus ad lapi-
dem... scutule respondebit... Omnia in-
justum deponet comes, sive de nummis excau-
tos, sive de aliis qualibet re. *Qui*
etiam intelligi potest, is, qui multas a
iudicibus statutas percipiebat. Vide
infra in *Lapis*.

LAPIDATUS. Qui super lapidem sedet.
Gualt. Hemingford. de gest. Eduardi I.
reg. Augl. ad ann. 1292 pag. 37. edit.
Hearn. *Rege itaque novo in lapide posito,*
missarum sollemnia incepit peraguntur,
et preterquam in elevatione sacri Domini
Corporis, semper lapidatus manu;
Thronum lapideum hic designari, my-
nera superflua videtur.

* **LAPIDEUS IGNIS.** Vide *Ignis*.

* **LAPIDIA.** Lapidina. *Lapidiana sua
sollicitius comparsata,* apud Leibnitium
Scriptor. Brunsvic. tom. 2. pag.
442. ex Chronic. Monast. Marienrod.

* **LAPIDICENSOR.** lat. *lapis*. *Lapicida.*
Suppl. Antiquarii.

* **LAPIDICINARIUS.** Idem. Vide in *Lapi-
darium*. *¶ Occurrerit præterea in vet.
Inscripti* apud Gudium cxi. 4. edit.
ann. 1721.

* **LAPIDIFICATORUS.** Qui in lapidem
convertebit vim habet. Arnald. de Villa-
nova in Rosar. Ms. *Multiplicando vir-
tutes* *lapis* *Lapidificatoris et coagu-
lativas et indurativas.*

* **LAPIDIFODINA.** Lapidaria. apud
Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brunsvic.
pag. 380. ex Chronic. Clusino Henrici
Bodoni.

* **LAPIDISCINUM.** Lapidina, in Bulla
Lucii PP. ann. 1184 inter Instr. tom. 12.
Gall. Christ. col. 139.

* **LAPIDOSITAS.** Lapidibus producen-
dis habitat. Tertul. de Habit. mulier.
Aunt et de frontibus draconum genima-
erat, sicut et in pectus cerebris *Lapo-
ditas* inest.

* **LAPIFARE.** [Frequentia labi. Dief.]
1. **LAPILLUS.** Lapis in terminum posi-
tus. Innocentius Grammaticus. *De arca
usque Lapillum, hoc est, terminum. Aucto-
ritur incertus. Lapilli nature tornailee,
sive alia factura breviores, etc.*

2. **LAPILLUS.** Calculus morbus. Gall.
la Pierre. Vita S. Gerardi Abb. Bron.
sec. 5. Benedict. pag. 270. *Continuus
namque crucifixus macerabat eum cal-
culus intolerabilis videlicet morbus, qui
urinam inhibens nuncupatur vulgo La-
pilla.*

* **LAPILLUS ALBUS.** Idem qui *Calculus*
albus, quo olim *Traçais* notabant singu-
los anni currentis faustos dies, calculum
album in urinam immittendo, vel atrum
si infelix, ut scirent anno exacto quot
fuerint, iacti dies, quo manifesti, at
hunc morbum resipient. Scriptor. Hist.
Beccensis MS. sit ad ann. 1152. *Hic
annus albo notandus Lapillo Beccensis,*
quo videlicet Joannes Romanus... *Mona-
chus Beccus periret Romanum, et inde redi-
dens caput B. Felicit. Mart. socii Adau-
enti.*

attulit secum, et gratuito dono dedit illud
Ecclesia Beccensi.

* **LAPIS.** pro quadam locorum distan-
tia, milliare, quo lapide vel columna
lapidea notaretur. S. Victoric. episc. Ro-
tonag. de Laude SS. apud D. *Le Beuf*
tom. 2. Collect. var. script. pag. xv. :
*Ignoramus ergo debitis, quadragesimo tan-
tum Lapis per tardus occurrit.*

LAPIS. Ponderis vel montitura species.

[Chara Andr. reg. Hungar. ann. 1288.

apud Cencium inter Ceas. eccl. Rom.:
*Ecclesia vero retinebunt de salibus suis
ad usus suos hoc modo.* *Propositus Ori-
densis cum capitulo suo dabo milles Lapi-*

di. [Vide Petra. [oo Germ. Stein].]

* **LAPIS ARDESUS.** Gall. *Ardous.* Vide
supra *Ardesia*.

* **LAPIS CALCINARIUS.** Ex calcere. Vide
supra *Calcinarium*.

LAPIDES. CATENATOS, FERRE, PIENAS,

PIENAS, FEMINIS possimoniū indicta.

Chara MS. Henrici. *Dux Brabantie
et Henrici primogeniti ann. 1229* pro
Communia Bruxellensia. *Si mulier mu-
tueretur percussit soleat suu gol si con-
victa fuerit, vel portabat Lapis et careng-
tus a sua Parochia ad aliam.* Chara ann.

1247. Tabul. Campanie fol. 33. *La force*

*qui dira violon a autre, si come de pa-
tage, poera 5. sets, ou portera la Pierre*

toute nue en sa chemise a la procession,

etc. Joann. Sternhoekus de Jure Suu

nomo vetusto lib. 1 pag. 19. Ignominiosa

*Lapidum illi civitatis gestatio in confu-
sione flagitosi concubitus toties cele-
brauita, que etiamnum extat, etc. Idem*

*pag. 22. de pena adulterii. *Jus nostrum**

municipale sola ignominia et relegatione

contentum est: vel ignominia, qua major

*adulteria excogitari non potest. Asser-
vant enim in Curia duos Lapi des quis*

Lapi publicos seu civitatis, vocabant,

Stadzens Stena. Hi se non adulterio

sunt, ac deinde fumulatas ad genitale

adulterii membrum adstrictus, quo sic

*onera et sessorum suorum per oppi-
sum publice circumducebat, etc. Vide*

Patologum.

* **LAPIS FINIAS.** Qui vice finis ponitur,

terminativum in Charta ann. 1257 in Reg.

et in Reg. et in Chartop. reg. fol. 22. v.

* **LAPIS GRIDESUS.** Stilex. Gall. Graus vel

Grec. Compagnie. *Abbas S. Petri Insul. ann.*

1481. *John. et Wyl mercatoris grecorum*

Lapidum Bethaniensem pro Lapidum

*griseum ad comprehendendum muros atrii Ec-
clesie, exi lib. u. sol.*

Lapis Junius, quo cum focili ignis

excitatur. Guigo II. Prior Cantuariensis

in Statutis eiusdem Ordin. cap. 28. 15

*Ad ignem focil' exca. Lapis ignus, in-
curia, signa.*

LAPIDES INCHOATI. Nativi. Vide *En-
chori*.

* **LAPIDES INSCRIPTI.** Vide *Inscriptus*.

LAPIDES LIBERI. Silvester Giraldus

lib. 1. Itiner. Cambriae cap. 3. *Idem.*

quasi pro mirculo durissim, quod in

*summis, quibus claudunt undique moni-
tum verticibus non petrosi aut saroni,*

*sed molibus potius et herbariis. Parte la-
pides reperti soleant, qui liberi vulgo*

*diciuntur, quia seculares ferrugine quo-
dammodo polibit. sese quasi liberaliter*

præstant, ex quibus Ecclesia spora jam

*erat exgrese constructa. Est autem Pa-
rius lapis candoris eximi, et istud apud*

Isidor. lib. 16. cap. 5.

* **LAPIS LUNÆ.** LAPIS SPECULARIS, ad

modum citri perspicuus. Vide *Gypsose*

fenestra.

* **LAPIDES MENSURARIAE.** Vide *Cer-
teria*.

LAPIS MUTUS. Hygenus. *Lapides sine*

*inscriptio, quae ideo quia nulla signifi-
cationes apparent. Mutos appellant. His*

oppontuntur Patre notate et signata. Ita

Lapidum scriptura, apud Dolabellian

Agrimensorum Charta Ordonis II. Regis

Navarrae ann. 930. apud Anton. de Yerez

tom. 4. Et sunt ipsæ Ecclesiæ cantatae

in toto gyro per petras erectas et scriptas.

LAPIDES NATIVI. in ipso solo, nati-

Vide Agrimensores.

* **LAPIS NEONIANUS.** mira viriditas

et splendoris, apud Gregorium Turon.

lib. I. Miracul. Smaragdus.

LAPIS ORDINARIUS. Vetus interpres

juvenalis Sat. 10. de Babylone. Quam

condidit urbem Semiramis Nini uxori, et

cociliatorem munivit, quem hodie dicimus

Ordinarius Lapidem.

LAPIS PACIS. Qui inter Missa solemnia

post consecrationem osculandus fideli-

bus defertur, quo tum tempore, olim

mutuis se osculis, quae pacis appellab-

ant, prosequuntur. Statuta Ordinis

de Sempringham. *Ipsa quoque Sacrista*

vel alia matura recipiat ad fenestrarum

aqüam benedicat, et Lapidem pacis,

quem circumferat. Monachibus sororibus

incipiente semper pacem dare in dextro

mano, etc. Vide Osculum Pacis

* **LAPIS PHYSICI.** Rocho de Baillif in

Dictionario Spangnico, est Medicina illa

per quam oculos transmutantur; metalla

et morbos oculorum sanaverunt.

* **LAPIS PISCUM.** Locus, ubi pisces

dividuntur. Inquit ann. 1311 in Ac-

cess. ad Hyst. Cassin. part. I. pag. 428.

col. 2. *Lapis piscium, que oculi annua-*

tim unica unam tareno, etc.

LAPIS PORTATILIS. pro Altari porta-

tili, in Synodo Baucensis anno 1300.

cap. 20.

* **LAPIS SACRUS.** Sacris agendis desti-

natus, altare portabile, nostris Pierie

autel. Inventar. ann. 1449 ex Tabul.

D. Veneti. *Una capsula de sap. in qua*

consistunt ornamenta capelle B. Joannis;

et prima. Lapis sacrus. Vide in Altare I.

* **LAPIS VITREUS.** Gemma factitia. In-

vent. ann. 1371 apud Cl. Vir. Garamp.

in Disquisit. de sigil. Garfagn. pag. 86.

in nota. *Una mitra cum Lapidatis extrin-*

se grossa perlis oculorum pascuum. Vi-

ginti Lapides, qui videntur zaffiri, sed

magister Ricardus dicit eos esse vitreos

vel cristallinos.

LAPIS VIVUS. apud Gratium in Cyne-

getio, et apud Agrimens. pag. 278. qui

repire, ut est apud Turnebum lib. 6

Advers. cap. 9. *Ignifer.* apud Agrimen-

son. pag. 311. Statuta Mediolanensi 2.

part. cap. 329. *Fanti scalæ Lapidum vi-*

torum, etc.

* **GUERIPPE CUM LAPIDE.** Singularis

modus rei aliquis dimittendis memo-

ratibus in Transactione ann. 1035 ex Ar-

chivo S. Victoris Massili. armor. Foroij

num. 7.

* **LAPIDES PROCLICHE.** per tres primos

anni mensis veterantur Stat. ant. Floren-

ti. lib. 3. cap. 167 ex Cod. reg. 4621. Nullus

major duodecim annis aequalis de men-
sibus Januarii, Februarii, Martii proje-

ctere Lapides versus aliquam personam in

aliqua vel per aliquam viam seu vicum

aut plateau civitatis Florentie, aut super

aliqua ponte ipsum civitatis, etc.

* **VENIRE AD LAPIDEUM.** quid significet,

explicit Charta Phil. P. reg. 1291.

ex Cam. Comput. Insul. *Per preceptum*

quod fecerunt et adhuc intendunt facere

de veniendo dicto Johanna ad Lapidem,

*hoc est dicere, in prisone venire com-
pellere, etc. Vide supra *Lapidarius* 2.*

* **LAPIS CORTICIS.** Later, sive terra

igni sepius perculta, in usum edifici-

candi Italice *Mattone*, Gall. *Brique Stat.* Bonon. ann. 1250-67, tom. II, pag. 283. *Statuimus si ordinamus quod strata dicta contrata Medii debet selegari a strata sancti Stephani usque selegatam sancti Petrenii de bonis Lapidibus coctis, exponens omnium personarum habitantium in dicta contrata.* [FR.]

* **LAPIS FOCAIUS.** Idem ac *Lapis coctus*, nam ignis vi coquebatur. Stat. cit. tom. II, pag. 248. *Ordinamus quod unus puerus muratus de Lapidibus focariis, et cum bona delicia de maxima debeat fieri.* [FR.]

* **LAPIS** currunt etiam in eiusdem Statutis vocabula *LAPIS FAÇARIUS*, eodem significato usitata; in quibus locis nescio an discrimerent vocis *Facarius* referri debet scripture mendo, vel potius quod lapides coniungentur inter se per eorum facies (vernaculae *faca*), ut hic prescribitur, tom. II, pag. 242. *Statuimus et ordinamus quod quibus homo habens caput et terrenum ad dictam foxiam deinceps tantum selegaro suis propriis expensis de Lapidibus faciaris in cutilatum, quae sunt in dicto capite et terrenum super formam dictam.* [FR.]

* **LAPIS JUDAICUS.** Et est lapis sicut nux parva ad longitudinem paucam declinans, proximus figure amigdulae aut datili. [R. N. ms. lat. 101v. f. 67r.] *

* **LAPISIDA.** pro *Lapicida*, in Notis obituariis fundationum ad marginem Matrologio MS. S. Salvatoris Aquensis. [Vide supra *Lapicida*.]

* **LAPISIDINIA.** *Lapiscidinia, machon* (Le Lat. Gal. Bibl. Ebroic. n. 23. XIII. 2.)

LAPISTA. *Genus cassus lapides et aquaria, dicit a Lapis.* Jo. de Jan. et Glossae MSS.

* 1. **LAPISTRUS.** *Lapithium.* Oleris species, de qua Isid. lib. 17. cap. 10. scribit. *Hec in riba sumpta stomachum confortat, venerem reprimit.* Vide *Lapista*.

* 2. **LAPISTRUS.** *[Gramen.* DIFP.]

* **LAPITIDIUS.** Supplicatio (an. 324) facta domino Vicario Massi, per Guid Codoliti magistrum Lapiditem deputatum ad curam bartholomaei, in Schedis D. le Fournier. Videetur secundum *Lapitudum*.

* **LAPOSUS.** *Plenus lapa (appellis).* Joannii de Janua. *Plein de getons.* In Gloss. Lat. Gall. Sangerman. 1.

* 1. **LAPPA.** *Gloiotanier vel rosell statera.* Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 762. Aliud Gall. Lat. ex Cod. 764. *Gleteron ou gloton, Lapa*

* 2. **LAPPAGE.** Cardui species. Vide supra in *Lapa*.

* **LAPPACIA.** [Est herba que stomachum confortat. DIFP.]

* **LAPPACIUM.** pro *Lappatum*, ut post Eborardum moment docti Editores ad Acta S. Domini tom. I Auk. pag. 619. col. 2. *As viride, pylatum, Lappacum, et succum porri.* Ital. *Lapazio.* Vide *Lapazio*.

* **LAPPUS.** [Pilosus. DIFP.]

* **LAPPUS.** *Cirsium de mer.* DIFP.]

* **LAPSBUNDUS.** *Ruthosis, caducus S. Apis.* *Auctorum nonnaturam velutata Lapabundus.* Novella ann. circiter 1081 inter Probat. Hist. Tunc pag. LXX et Hist. Lotharing. tom. I, col. 407.

* **LAPSANIUM.** *Herba sole condita, qua Egyptii Monachi vescebantur, ut auctor est Cassianus lib. 1 de Monach. cap. 11. et 22. vix forte a *Lapsana* deducta, quia Plinio lib. 20. cap. 9 ous silvestre fuisse dicitur.*

* **LAPSATIO.** [*Lapsus* DIFP.]

* **LAPSATOR.** [Qui frequentè labitur. DIFP.]

LAPSI. Qui a Fide discedentes Paganismus aut heresim amplectebantur, et postea per penitentiam redibant ad Ecclesiast. Concil. Agathense can. 60. ad Epaonensem can. 29. *Lapsi, id est, qui in Catholicis Fide baptizati sunt, si prævaricatione damnabilis posse in heresim transierint, grandem redeundi difficultatem sanctorum antiquitas.* Add. Aurelian. Conc. Tonet. XVII. can. 3. Sententias IV. can. 8. Valentini. can. 3. Sententias Cone. Tonet. XVII. can. 13. Baron. ann. 281. n. 187. et Jacobum Gothofred. ad l. 5. Cod. Th. de Apostolis. (16. 7.) Negatorum etiam dicebantur, quod Christum negassent, ut colligitur ex S. Paciano Barcinonensi Ep. 8.

Lapsi præterea dicuntur, qui aliquod delictum commiserunt, ex quo penitentia subiaceat debent. Gregorius M. 1. Ep. 1. *Et in iudeo Monasterio ad penitentiam eorum Lapsi tradit.*

* **LAPSIDIUM.** [Est illud quod cadit de mortali, quum acutum. DIFP.]

* **LAPSLA.** *Yaschyl, Lapracum, lenthum,* apud Jaum de Salomonem. *Quaeruntur.*

* **LAPSINA.** *Lapis in vet. Glossar. ex Cod. r. g. 761.* Sed forte legendum *Lapina* dicitur in *Lapineus*.

* **LAPSINOSUS.** In Gloss. Lat. Gr. ex Cod. S. Germ. Prat. ubi alia habent *Lapsinus*. Vide in hac voce.

* **LAPSITUO.** *Lapis, detinctio. Epistoli Conrad. Imp. apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 1211.* *Hortamus attente, quatenus non expectans, ut clamminia remedia tibi Lapsitudo macroris induget.*

* **LAPSIVOSUS.** Gloss. Græc. Lat. : *Ola-*

ppos. *Lapsivos, lubricus.* Apud Papiam *Lapina*, est *Lapsi*, ubi forte legendum *Lapina*.

* **LAPSUS.** *Aqua divertium, quo se pisces recipiunt.* *Chute d'eau.* Gregorius Turon. de Vitis Patr. cap. 17. *Aberunt ad Lapsum, et asperientes invenierunt eum ut refertum pascibus, ut decem viri que repeterant, vir exhibere potuerint.* Infra *Lapsus noster, in quem pieces deciderunt soliti sunt, prorsus desertus habet.* Idem lib. de Gloria Confessor. cap. 5. *Surrectus e lectulo, inventique immixtum escoen in Lapus suum, quem ubi jussus fuit, exhibuit.* [Vide supra Cap. 2.]

* **LAPTICIA.** [Vehiculi genus. DIFP.]

LAPUS. Vide *Canis*.

* **LAPUATUS.** *Statutum Guidonis Episc. Traject. ann. 1310.* Batavie sacraria pag. 174. *Item prohibitus, ne Sa-*

cerdoles vel Clericos calceant, vel adlorans portent Lapuatus. Legio Lapuatus et vide *Lapuatus vestes* et *Calceos Lapuatus*.

* **LAQUEARE.** *Laqueis seu torulis as-*

tringere. Hisp. *Lacear.* Gall. *Lacer.* Laqueis seu cingulum ad astrigendas vestes, et *Lassare.* *Vestis pars, vel laqueis alligantur.* Lit. remiss. ann. 1886. In Reg. 148. Charop. reg. ch. 284. *Et lors yelut expulsus... d'uns pare de cousteaux à trenchier pain qu'il avoit pendus aux Lassieres de sa cote, etc.* Alius ann. 1475. in Reg. 195. ch. 1596. *Le suppliant cousturier dist qu'il failloit des crochets et des portes pour mettre à la Lassiere des robes d'icelle fille.* Lit. remiss. ann. 1374. in Reg. 105. ch. 601. *Guillebertus de Bourg de cubili surges, tunicam seu superpunctum suum Laqueando et nodando, nudus capite et pedibus perirent cum dicto domino de More beque lacuturis.* Stat. Henr. abb. Cluniac. ann. 1244 apud Menag. in Diction. etymol. v. *Lacer.* *Inhabeamus ne fratres*

potent vestes Laqueatas seu boutonetas. Vide *Laqueata vestes*.

* **LAQUEARI.** *Tectorum lignaris, in Glossis MSS. apud Salmasum. [Archicteti, Laqueari, etc in leg. 2. Cod. Theodosiani de excusat. Artif. (18. 4)]*

* *Nostris Lasecuris, vulgatis *Lasciere*, Intertingulum, manipulorum locus in horrea. Lit. remiss. ann. 1400. In Reg. 164. Chaftoph. reg. ch. 134. *La suppliant montis en une Lasecur ou traves de granche pour descendre du feurre.**

* **LAQUEATE.** *Ves-ree.* Laqueis seu loro his, exornata, vel astricte, nostris ejusmodi laqueolos, *Las* et *Lasset*, vocant, perperam enim *Lacets* quidem scribunt. Regula Templariorum cap. 29. *De rostri et Laqueis, manifestum est esse gentile: et cum abominabile hoc agnoscatur, probidemus... ut aliquis ea non habeat.* Brioniphus ann. 1188. *In statutum fuit in Anglorum gente, ne quis esculetato, sa belino, varo, vel grecio, aut vestimentis Laqueatis... literatur.* Gervasius Dornensis. eadem anno. *Et quod nullus habeat pannos decisos et Lasecuris. Male faceratos habet Neubrigensis Picardi lib. 3. cap. 23. extimo. Regula Fratrum Hospitalis S. Juliani in Anglia. *Habent tunicam et super tunican de russeto, cum capicio de eadem seca: ita quod manu non nodis vel lo ad modum secularium Laqueata. Liber Niger Capitulu Parisiensis. Statutum fuit in Colleto generali anni 1225. in crastino fuit. Non S. Joan. B. quod aliquis de Ecclesiis Paris. non deferet solares constitutus, seu ad Laqueos, aut caligas alterius coloris quam nigri.* [Le Roman d' Athos MS.]*

On tel semblant, promesse ou don,

On mache, ou lie, ou confond]

Vide *Laquatus*.

* **LAQUEATORES.** *Retiarii, Lasecuri, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. Isid. lib. 18. cap. 56. de Laqueatoriis: Laqueatoriis pugna erat fugient in ludo homines injecto laqueo impeditos consecutos que prostrare, amictis umbone pellico.*

Utrum Vegeius lib. 8. cap. 22. Non in ludi solum, sed et in quibusvis certaminibus laqueis usus fuisse plerosque populos docent passim Scriptores. Pausanias de Sarmatis lib. 1. Hegesippus de Alaris lib. 5. cap. 1. Valerius Flaccus lib. 6. de Anchatiibus. Herodotus de Persi. lib. 7. quorum omnium verba refert Carolus de Aquino in Lexico M. V. *Laquatus*.

* **LAQUEATURA.** *Fascis, manipulus.* Charta ann. 1243. *Omnia que pertinent ad pugnam, et resores ligare tenentes, ad pugnas Religiosi habent, unam Laqueatutram.*

* **LAQUETISMUS.** *Tendicula, quasi laqueus tensus.* Jo. de Janua. Gloss. Isid. : *Laqueatimus, laqueus, decipula.* Gloss. Lat. Gall. Sangerman. *Laqueatimus, Tendicula de Las.*

* 1. **LAQUEUS.** *L. Cirona collaris, Gall. Collier. Testament. Yzeu Domine d. in iis ann. 1238 apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvernia pag. 714. Item sepulturam meam eligo in cimiterio Fratrum Minorum Vienne: quibus Fratribus joculam mea, videlicet *Laqueos et garlandes* do et logo, ut exinde perpetuo ibidem faciant anniversarum meum annualium.* Vide *Laqueatus vestes*.

* **LAQUEOS.** *FERIS PRÆTENDERE.* in Legie Wisigoth. lib. 8. lit. 4. § 26. in Legie Saxon. tit. 12. § 8. lit. 18. § 2. et lit. 29. D. ad Leg. Aquil. (8. 2.) et 1. 55 de Aquil. ter. dom. (4. 1.)

* 2. **LAQUEUS**, Zona, cingulum: Inventar. monast. Cassin. ann. 1497. tom. 2. Hist. ejusd. pag. 569. col. 2: *Camis undacim cincta et manipulis, Laqueis et armatis, etc.*

* **LAQUIRIUM**. Vide in *Loquacium*.

* 1. **LAR**. Princeps, Hetruscus, etc. Nec ad Propertium. *Lar Laris*. Dux vel Rex, ut interpretatur Turcibus lib. 17. cap. 1. ubi narrat Viridomarus Gallorum Ducem, quem interfecit Manlius, cuique opima spolia detrahit, Aremoricum Laritem, id est, Gallicum Ducem appellari ab Ausonio:

Tertia opima dedit spoliis Armoricos Lar.

Hinc, nisi me fallo, Johannes de Janua: *Lar fuit quidam Rex; sed tunc facit genitivum Laris, interposita t, causa differentia. Sussannus in Vocabulario Larthes. Summus regum.*

* 2. **LAR**. Vita S. Schetzel., tom. 2. Aug. pag. 178. col. 2. *Diversiorum tamquam ingredi recusat: reclinato capite quiescebat in Laribus domitis, vel potius in medio curtis. Id est, Lateribus, ut notant docti Editores. At minus bene, si non fallor: pars enim dopius seu locis, ubi ignis accenditur, videtur esse, ut colligitor ex Lit. remiss. ann. 1353. in Reg. 82 Chartoph. reg. ch. 88: *Iste ipsius existens nuper in domo sui hospitiis predicti, inventus in Lare tres grossos Turrones argenti, de lege et tempore beati Ludovici.**

** **LAR**, ut *Focus*, Domus. Chart. III. Imperat. ann. 1134. apud Erath. Cod. Quedling. num. 3. pag. 80: *Vulico de unoquaque Lare obolum redant. Vide Forcellinum.*

- **LARE FOVERE** dicuntur, qui in aliquo loco domiciliū habent, Charta Philippi Reg. Franc. ann. 1310, pro libertatibus Bastide in Petragorice, ex 47. Regesto Tabul. Reg. n. 38: *Si vero contigerit ipsas nobiles fovere ut non fovere Larum vel domicilium in ipsa basida, tenebuntur duntarum pro rebus quas arquerint in pertinentiis et honore dicti basidi ad contrahendum ut certi, prout tenebantur illi a quibus dictas res vel posse acquisirent. [Eductum Philip. IV. Franc. Regis ann. 1310. ex Chartulario S. Vandregislii tom. 2. pag. 185] Inhabitantes in parva ne morentur seu Laren foveant in predictis terris. Eadem habentur in edito Philippi VI. Franc. Regis ann. 1344. tom. 2. Ordinal. Reg. pag. 199. Occurrat. alibi non semel.] Vide *Focus*, *Ignis*.*

* **LAREM**. *Domiciliū habere. Libert. civit. Ruthen. ann. 1371. tom. 5. Ordinal. reg. Franc. pag. 411. art. 3: Quod nullus seruens regius possit nec debet moram continuam facere, nec tenere domicilium huiuscum vel Larem in dictis circitate et burgo Ruthen.* [Vide *Haultau*. *Glossar. German. voce Rauch*, col. 1507.]

* 3. **LAR**. Alia notionē, in Consuet. Perpin. MSS. cap. 37: *Item possunt (homines Perpinianii) habere duas foguacerias de lene et duas de Lari ad vendendas panes cum voluerint. Vide supra Foguaceria et infra Lena 4.*

* **LARANTOLA**. Piscis genus. Vide infra *Lithodes*.

* **LARCIUM**, Pharetra. Gall. *Carcina*, quasi Arcerium, adjunctio *L*, vice articuli. Comput. ann. 1356. Hist. Dalph. tom. 2. pag. 306. Item pro MCCCC. carellis quos dicti balistari portaverunt apud Avignonem cum cordis, felonibus el Larcerio, in quo fuerint ligati... LIV. sol. vi. den. Le Roman de la Rose:

*Ne nel besse pour l'Archere,
Ne pour l'Arc, ne pour le bras.*

* **LARCUS**, *Falsidico*. Glossar. Lat. Ital. Ms.

* **LARDALIS** Porcus, Pinguis, optimus, in Chr. Farfani apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 462.

* 1. **LARDARE**. Lardo suffigere, Gall. *Larder*. Joh. de Janua: *Lardare, Lardo impinguare, et guttare, lardo assare, vel lardatum facere. Pullus lardo et Lardati, in Panchama titulorum S. Stephani de Vallibus prope Xantones Ch. 8d. Metaphorica Menotus Sermon. fol. 8: Nunquid hodie Cardinalatus et Archiepiscopatus sunt, Lardati de Episcopatus, et Episcopatus pluribus Abbatius et Prioribus? Ad omnes diabulos talis modus facienda.*

* 2. **LARDARE**, metaphorica, quomodo vulgariter locutione *Larder* diciuntur, pro Confite. Gall. *Piquer*, perco. Lit. remiss. ann. 1361. in Reg. 91 Chartoph. reg. ch. 128: *Qui conseruatur... respondisse dicitur, quod ipse pro dicto preposito suo non promitteret quin Lardaret dictum Gilotum. Vide supra Interlardare.*

* **LARDARIOLUS**. Vox incerte notio-

* **LARDARIUM**, etc. Vide mox in *Lardum*.

* Nostris *Lardier* et *Lardage* Charta ann. 1313 in Reg. 49 Chartoph reg. ch. 74: *Item apud Viriacum in Viromandia, ratione quoniam reddituum, qui vulgariter dicuntur lo: Lardier, centum solidos Paris annui redditum Charta Ludov. comit. Fland. ann. 1311, ex Chartul. 2 Fland. ch. 573 in Cam. Compt. Insul. De nos briefs du Lardier de Bruges, trois livres et trois sols. Alio eiusd. ann. in Reg. 66. ch. 51st pro Laudino: *Le droit que il l'evqua demandoit et se disoit avoir par point de chartre... ou Lardage ou fu le berfroy.**

* **LARDARIUS** Porcus. Vide mox in *Lardum*.

* **LARDATUM**, Veruculum lardarium, Gall. Lardo. *Glossar. Lat. Gall. ex Cod. 7692: Lardatorium. Lardouer, pro Locus, ubi lardum servatur, et lardouer, pro Locus, ubi lardum servatur, in Lit. remiss. ann. 1416. In Reg. 169 Chartoph. reg. ch. 324: *Le suppliant..., pris en la cuisine un jambon de porc, qui estoit pendu sur Lardouer. Vide Lardatrum.**

* **LARDELLUS**. Animalis genus, ab Italicis *Leardo* aliibus. Stat. datur. Ritter. fol. 4. ^{1^{er}}: *De qualibet fodra seu mantello Lardellorum, zibellinorum, sutorum et aliarum sylvestrarium, etc. Vide Lareone.*

* **LARDERIA**. Funis species. Comput. ann. 1363. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 250. col. 2. Solv. dicto *Philiberto Giri pro una Larderia necessaria ad timpanum signi erubundus nocturnus, etc. Infra: Solv. if, dicto mandato, Philiberto Gira campidrio, pro duabus Larderia necessaria pontibus Predicatorum et S. Anthoni, pro stangandis de nocte pontibus, cum levatis, ne per aliquos a parte possit tirari, etc.*

* **LARDERIUM**. Locus ubi lacum et alias carnes servantur. Gall. *Gardemanger*. Charta Ludovic. VII. Reg. Franc. ann. 1177 pro Communita Laudenensi: *Rotagu, tolonei, cambii, Lardari, jalaq* ^{1^{er}} *Alio S. Ludovic. ann. 1211 pro Larduno: Justitia de teloneo, rotagio, jalagio, Lardario, cambio, et loco in quo fuit Belfredus in foro Laudenensi. Charta Rogeri Comitis Herefordiae tom.*

ut emendat Cangius in v. Oleum. Vide ibi.

* 1. **LARDUM**, Lardum. S. Augustinus lib. 20 de Moribus Manichaeor. cap. 18: *Ut huic cenantis oliecula cum exiguo Lardo apponatur, eodem Lardo uncta, aigue condita, etc. Zacharias PP. Epist. 18. ad Bonifac. Moguntinum: Post quantum temporis Lardum debet comediri. Ita etiam usi Ovidius, et aliquot alii e Latinis. Observat Casaubonus ad Wulcatum veterem Lardum scribere, non Lardum. ^{2^{er}} dixit Nicetas Chron. in Alexio lib. 2. n. 5. Vide Gabrielem Humebergum ad Apicium lib. 7. cap. 9.*

* **LARDUS**. S. Willhelmi Constitut.

Hirsau. lib. 1. cap. 97: *Accipiunt Lardum, qui cum aliquando coccus fuerit*

ab erubesci, exprimit inde saginem fabis superfundendum. Vide Oleum Lardinus. Menoti Sermones fol. 77: De Carne fit bonus Lardus. [oo Vide Glossar. med. Greec. in Aspōs, col. 700.]

* 2. **LARDUM**, et nostris *Lari*, Porcs sagittatus, ustulatus et salitus. Lit. remiss. ann. 1382. in Reg. 81 Chartoph. reg. ch. 175: *Hoculum rujadum dominus fragi et indumentateletum unius Lardi seu baconis sub vallo ex solidorum Parvis cepit Alio ann. 1357. in Reg. 81 ch. 187. Iste supplicans, quinque habedata carnis bladonum, non habebat de quo posset ubi et uero sur de virtutibus promovere, fuit consors et participes, una cum aliis duobus pauperibus hominibus, de furando unum porcum solatum sine Lardon in dono prioris de Calceya. Alio ann. 1359 in Reg. 153. ch. 294: *Lesquels prident cinq boiseaux ou entour et la moutie d'un baccon ou Lart. L'exposant leur promist donner une queue de mèn et un Lart pour hatre ledit Perrot, in allis Lit. ann. 1392. ex Reg. 157. ch. 69.**

* **LARDARIUS** Pojet. Eadem acceptio.

1. Monast. Angl. pag. 321 : *Et decimam Lardarii de Haga.* Add. tom. 2, pag. 263.

LARDARIUM præterea appellabant dæm Martis Carnisprivii. Gaufridus Vosensis 2. part. cap. 12 : *Die Martis (quem) Lardarium, so quod carnes plurime a quibusdam devorantur, vulgus appellat.*

LARDERUM, Cadus, salsamentarius, Gall. *Salar*. Chartularium S. Corbeli Compendialis : *Hec sunt nomina utensilia de Ruminacio... unum laperum, tria cunctia ferraria, unum buclum et unum Lardarium.*

LARDATIO, Actio lardi figendi. *Lardatio nominis cum lardo et cera, inter atrociam coquendam Aechleipisci facinora recessentis in Epistola Innocentii III. PP. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 415.*

LARDOSA, Plenus lardo, Iohannide Janus. *Et deus habundans in lard, in Gross. Lat. Gal. Sangermannensis.*

LARDARIUM, in Legibus Malcolmi II. Reg. Scottic. cap. 8. § 9. [et] *Lardarium dispensatorium, in Libro nigro Scaccarii pag. 46.] idem qui*

LARDONIUS, alius, Profectus lardario, Eadmerus, lib. 8. Hist. Novar. pag. 66. *Rogierum Larderarius suum Pontificatu Herefordensi... investit. Eadem habent Wigorniensis, Hovedensis, et Simeonis Dunelmensis ann. 1102. Eletta lib. 2. cap. 14. Item duos Magistros Coquorum, Larderorum, Pasteriarum, Scutellariorum, etc. Et 14. Marascalci auctoritate prius Cancellerius Parvusensis concedebat et largiebatur.*

LARPENS, *Domesticus.* Gloss. Isid. Emenda post Gravium : *Lar, Genius domesticus.*

LARDENARIUS, pro *Larderarius*, in Libro nigro Scaccarii pag. 340. *Lardenarii, qui per vicem servant, consuetudinarii cibum et homini suo III. ob. in die.*

LAREONES, dicuntur esse animalia latentes sub rapido interpreti Joannis de Gallaunda in Synonymis :

Daedales pellis, Mordet, Bever, Crogrilles, la quoque cunculus cianus dant et Lareones.

Vide supra Lardellus.]

LARERIUS, *LAYERIUS SALIS*, Idem quod *Normatae salis*. Tantum salis, quantum ferri scilicet jumentum. Inquisit. 1100. lib. 2. Hist. Daiphni. pag. 260. col. 2. *Item levatis idem Johannes Raymundi, pro qualibet naufragata sal s. continente infra 50. saumatas solis unum Larerium ipsius, seu saumatum unum, et pro qualibet non Larerio salis supra 50. saumatum diuus Larerius seu saumatae salis predictis. Et col. seq. Ad quas (sex libras) communi eximatione reducti fuerunt Layeris seu saumatae solis.*

LARESUS, Arboris species, larix, Ital. Larice. Stat. datiar. Rupr. cap. 12. fol. 5. v.^o *De qualibet vase doarum Lares, castanea, rupera albaria, et cuiuslibet alterius lignanum de septem quartis, pro introitu denarii octo.*

* **LARETICA** [Gratia. s. DIER.]

* **LARETICA** [a Gratia. s. DIER.] **LAREXINA**, Gummi ex larche. Stat. crimin. Cumane cap. 24. ex Cod. reg. 4622. fol. 110. ^r *Nemin. spicario seu apotecario... licet facere... vel vendere... aliquos duplicitos... cum mixtione Layerina, etc.*

LARGAGIUM, Tributi species, cuius mentione in Charta Iovonis Abbatis S.

Dionysii in Francia ann. 1170. ex ejusdem Monasteri Chartulario : *Machanus de Bellononte Comes, etc. Injustas eisiam et peccimas consuetudines quas in villa Morencico habebat omnino Ecclesia B. Dionysii dimisi, videlicet talium, molinagium, Largagium, herbagium, massinem Prepositi sui de Bellononte, et quædam alias perniciose exactiones, nullam omnino consuetudinem in predicta villa retinens, præter viaturam, et tenementum et moliturum hominum quædam villa justam et rationabilem. Nisi Lardagrum legendum sit, a lardo seu lardo. Vide Lardarium in Lardum.*

LARGATUM, Eadem notio, vel Teredo rhinina resina. Correct. stat. Cadubri. cap. 36 : *Non est licuum alii forensi colligere. Largatum seu terbentinum in nemoribus Cadubrii, sive lichenis coenobitis generis Cadubrii, sive qui contra facit, cadae de libris xxv. et perdat Largatum. Stat. Riper. cap. 12. fol. 5. De quolibet petra Layeri, pro introitu denarii sex.*

LARGEARE, vel **LARGEARI**, pro Layeri, in Acta Henrici VIII. Angl. Regis ann. 1102. apud Rymer. tom. 18. pag. 519. *Concedendis et Largiendi, quæmodocum prædicti Cancellerius Parvusensis concedebat et largiebatur.*

LAPCENS, *Lapcensis.* Gloss. Isid. Emenda post Gravium : *Lap, Genius domesticus.*

LARGIMENTUM, Id quo domus laxior et amplior est. Charta ann. 1332. in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 849. *Afectata astrictamente et Largimentum et spaciam suu proprieta... astrictum.*

LARGICA Lex Longob. lib. 1. tit. 8. 16. *Si vero cozari rupari super genuculum, hoc est. Largica, componat sol. 8. si autem subtus genuculum, quod est tibia, componat sol. 6. Ubi Edictum Rotharis Reg. tit. 121. § 7. [no 367.] hoc est. Larg. V. in hac voce.*

* **LARGIFLUUS**, *Larvus*, Iohannide Janus. Juvencius in caput 1. *Lucas.*

Largitas humiles opibus dilatavit ostendit.

Rolandus Patav. de factis in Marchia Tarvisina lib. 6. cap. 6. apud Murator. tom. 8. col. 263 : *Juvensem quidem affablam et decorum, Militem Larifluum et benignum, multa strenuitate prudentem, etc. Larifluus imber, apud Ciceronem ex veteri Porta.*

LARGIMENTUM, Munus, donum. Fulgentius lib. 2. Mythol. : *Non hominis, sed diuinum est Largimentum.*

* **LARGIRE**, Ampliore facere, Gall. Flory. Comput. ann. 1244 : *Pro pecione suo Largendo et pro suo gardescere similiter Largiendo xx. sol.*

* **LARGITAS** Vide mox *Largitudo.*

* **LARGITIO**, Latitudine, Gall. *Largour*, alias *Largos* et *Layour*. Charta ann. 1207. ex Chartul. S. Joan. in Valle. Domum. *edificabunt in platea, quam liberam et quadrangulam ab omni consuetudine dominus edificandus, et quodcumque competitum Larigione et spatio.* Lit. Campan. ann. 1473. in Reg. 105. Chartoph. reg. ch. 15. *Icelui Arondiaux sacha son contel. sans forir ledit Malprud, ne afferri ne le peust, obstant la petitissime ditte coutel et Largesse de la table d'entre'e. Lariguesche des voies et chemins, apud Bellon. Ms. cap. 25. Reg. 18. Corp. slym. Habacuc ad ann. 1512. fol. 182. Laquella voyerie se comporta et estend en la Layour, qui est presentement entre les anciennes solines dedites murees et les murs de ladue fortresse. Léasse, eodem sensu, in Charta ann. 1280 ex Chartul. S. Vinc. Laudun. : *Gomme desors fusa-**

sunt moult... sur la Biense et la Justice des chemins... somme sensu à ceut... C'est assuré que li chemins... demeuraient réservés à touzours de telles Léasse, comme il est ore toutzoude.

LARBITIONES, Testiculus publicus, flacus Scholasticæ Basilic. lib. 7. ut. 1. Tosc. *sterre vñ malevoli et est floridus; non preuenit, lapriviens, spicifer, nisi emperidion. Lacantius de Mortibus Paganorum. n. 7. Idem inestabilis exortis thures nuncquam minus volubis, sed inest per astrobordinarie opes ac Larbitones congerget, ut es que recordabat iniqua aliquis inviolata seruaret. Vide Comes Larbitonum et Glosar. mod. Grac. voce Asyntone, col. 700.*

* **LARBITIONALIS**, Larbitonem minister. Prefectus mirari privati, apud Vespucium in Carino cap. 20. *Larbitiones Risi, leg. 19. Cod. Thabo. de Vectigal. (4. 12.) Larbitonem aurum, leg. 19. Cod. de Susecept. (11. 17.)*

* **LARBITRANUS**, *Vermis ligoratus.*

* 1. **LARBITUDO**, ut *Larpilio*. Lit. Carol. VI. ann. 1384. in Reg. 126. Chartoph. reg. ch. 108 : *Jucit fieri per magni predios lapidices duos muros nrae aleyas Larbitudinis sive spissitudinis trunca palmorum.*

2. **LARBITUDO**, **LARBITAS**, *spiculae*, in Glossar. Grac. Lat. *spiculae*. *Larpilio*, in eidem. *spiculaque, Largo, indulgo, spicula, Largus, Largitor* *spicula*; *in spiculaque, Largus, Largitores Principes, Largitas principalis*, in Cod. Th. Vide Nonom.

LARGITUS, *Largitio, munus, donum.* Epist. Joan. PP. VIII. tom. 9. Collect. Histor. Franc. pag. 170 : *Divine quia Romanum pontificium Largit entia universis, illud luce clarius constat largitudo spiculae cunctis. Vide Largitum.*

* **LARGIUM**, Idem quod *Largitio*. Charta Eustach. dom. de Confiance ann. 1242. in Chartul. Campan. ex Cam. Comput. Paris. fol. 990. v. col. 2. *Ipse (Theobaldus) mihi concessit quod ego possem ipsem (domum) perfirmare de plenis muris sine turribus et de fossatis habentibus spatium viginti quinque pedum in Largo.*

* **LARGOR**, Eadem notio. Contract. navig. inter reg. Franc. et Venet. ann. 1268. in Reg. sign. Notar. Cam. Comput. Paris. fol. 284. v. : *Navis, quae vocatur Sancta Maria, est longe pedibus crux, quae longitudo est de pedibus lxx. in columba, et in Largo, prora et puppis est de pedibus xxxiiij.*

* **LARGUS**, Amplius, diffusus. Hist. invent. S. Baudel. Inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 4. col. 1 : *Quod repulchrum gloriosum, etiam a Gregorio Turonensi episcopo, miraculorum scriptore egregio, inter Largissima scripta celebratum. Confirm. privil. episc. Mim. ann. 1372. tom. 3. Ordinat. reg. Franc. pag. 604 : Quod ratione liberatium antiquorum dictæ ecclesiæ bellisque curas et perigrinij, de quibus supra fit mentio, dictæ declaratio fieri non potuit; quia unde Largor erat et magis amplia, quam est Largus, portugum et nulla super quibus fundabatur, nec Syllabe Largo, in Donat. provinc. pag. 171. et 172.] A Lat. *Largus*, genuino sensu nostri *Largo*, pro *Liber* dixerunt. Hinc *Heunicus comes Campanie* la *Largo cognominatus est*, cuius appellationem *Campaniam* ita subdit *Joinville* in Hist. S. Ludovic. edit. reg. pag. 30 : *Ce Henri d'auis d'auis fut conte de Champagne et de Brie.* et*

fu appellé le conte Henri le Large ; et dut ainsi être appelé, car il fu Large à Dieu et au siecle. Le Doctrinal Ms.

Se vous êtes curieux, et Large et même.

o AD LARGUM VADERE, Huc et illuc libere vagari. Gall. Aller ça et là. Charta ann. 1880. In Reg. 68. Chartoph. reg. ch. 428 : *Cum sit res malit exempli, quod homo accusatus de morte disorum hominum, ita vadat ad Largum, ac.*

† AD LARGUM MODUM PATERE miser- cordie. Id est. Largiter, large, bigne, in Oïro. Dandul, apud Murator. tom. 19, col. 489.

LARICINUM, Latrocinium, ex Gallico Laricium. Cowellius lib. 4. Instit. tit. 8, § 2. *Felonia que communis talis dicatur, et bona lantum spectat. Latrocinium appellatur, vel potius Laricinium, quod est fraudulenta, bonorum mobilium vel personalium, absente et invito domino, subductio.*

* LARICUM. Vide mox Laricium.

LARICULA. Mamotrectus ad 7. Pro- verb: *Cancellis aliquando dictur Larica sive apoditatio. Legendum Loricula.*

* LARIDUS, Epôc, Aridus. Supplement. Antig.

* LARISSA. Bernardus Thesaurarius de Acquisitione T. S. cap. 192. apud Mu- rator. tpm. 7. col. 828. *Et sic resumptis viribus cum defensoriis turris gladiis, Larissa, clavis et aliis instrumentis viri- liter pugnauerunt. An Lancia?*

* LARVA, Rassorium. Gl. Isid. Gravini suscipit legendum esse : *Larva, De- monium. Vid. Larva.*

* LARNATIUM, [Chalivali] (Gloss. Lat. Gal. Bibl. Insul. E. 36. XV. 8.)

* LARNAX, Gr. λάρνατος, Urna, capsula. Vita S. Martine Virg. et Mart. tom. 1. Januri pag. 17. *Adduxerunt sanctum corpus, et posuerunt in onychinum Lar- nacem.*

* LARRERIUS, Ager incultus, s. Gall. Larri, idem quod Laricium. Charta ann. 1820. In Reg. 60. Chartoph. reg. ch. 225 : *Item quadragesima solida... super me- diata Larerriorum, vocatorum super Blavetorum, quod debet annuatim Jacobus Nevelensis de Verberia.*

* LARRETUM. Eadem notione. Charta ann. 1829. In Chartul. Buxer. part. 14. ch. 4. *Quoniam exaratum sit (illud ne- minus) aeditus hominis in Larretto illo, ubiquecum nemus furet, habebunt una- gnum et cursum suum.*

LARICUM, Ager incultus, ex Gall. Larri. Charta Philippini Augusti ann. 1215. *Circiter arpenum et dimidium de Laricio quod habemus apud Bestias de feodo Valesii. Alii anni 1219. Damus et concedimus totum Laricium quod est supra stagna, etc. in Regesta. Philippi Aug. Heroualliano f. 2. Alii anni 1238. ex Chartulario S. Arnulphi Crispescen- sis. Apud Glavam, quamdam paciam vineam, et unum Laricum et unum pratu- tum, etc. Le Roman de Garin le Lo- rrons MS.*

Sanglante en est l'herbe et li Larri,
Del sanc versu qui des Sarrasins estoit.

Guill. Guiard ann. 1304 :

Se vous logez sous Mous en Peve,
Tout au long d'un Larie sauvage
Plain de fosses, près de bosage.

[Charta ann. 1268. ex Chartulario Do- mus Del Pontisar. *Demandoient le con- duit... des vins... que marcheans estrange- amainement de dehort par les Larri.*]

* LARICUM. Charta Curiam Suessione. ann. 1230. *Habebat annum et perpe-*

tuum sensum super Laricium. Wiardus Migno situm apud Minciacum super Axonam. Et infra : Ita quod tenentes Laricium supradictum pro quo debetur dictus census. Laritium, in altera Charta ejusdem Curie apn. 1268. In quadam Larisco sitio decuper Monasterium de Mincia, in alia ann. 1230. Lariscum, in Charta ann. 1212. tom. 2. Hist. Ecc. Meld. pag. 908.

* LARICUS, Pari inteflectu. Charta ann. 1248. ex Chartul. B. M. de Josa- phat : *Hernaudus de Busco miles Guarino fratri suo et heredibus eius vendidit... valles et omnes Laricci ex utraque parte.*

* LARSUS, xapōtēs. Venustus, glaucus, in Supplicio Antiquariorum. Martinic legendum videtur Latificus. Letitius vilii afferens, quod hæc vls sit vocis Grace. Quid si legere possit Larus, ut ex Gloss. idem Martinus habet infra xapōtēs. Cœsus Larus. Larva Persona, facta ficta. Larva dictus, quasi Larva.

Larvornatus siue jocosam vultu prodens latitans, vel eam afferens ocu- lis altiorum : quod significat Larva xapōtēs, vel xapōtēs. Adde ex Castigat. in utrumque Glossar. In aliis Gloss. Cœsus, Larus. lib. vir doctus Aquas emendat. Larva.

* LARTAGO, [Crinis in membris pudibundis. DIEF.]

* LARTES. Vide in Lar.

* LARVE. Dæmones seri, Esprits follets. [Apuleius de Deo Socratis] Qui vero ob aduersa vite moria, nullus bonus sedibus incerta vagatione sete quodam exilio, puniatur, inane terriculamentum hominibus bonis, ceterum norium malis, id genus plerique Larvas putabant. Isid. lib. 8. cap. ult. sub flum. Larva ex hominibus factos demones aiunt, qui merit malis fuerint, quarum natura esse dicitur ter- rere parvulos in anguis tenebris. Adde Papian et Johanne de Janua. Gloss. Lat. Graec. Larva, λάρνατος, εἴδωλον. Aliud Graec. Lat. Εἴδωλον, Simulacrum. Larva. Rursus : Φάντασμα, Larva, vano, ostentum. Gloss. Sangerm. MS. n. 501 : Larva, Umbra, maleficus, aut incan- tor. Utitur Plautus] o glossar. Lat. Gall. ex Cod. 7692. Larva, fauce culi- veure. Castigat. in utrumque Glossar. Larva, λάρνατος. Addit reg. vel divina- tra. Monachus Sangallensis lib. 1. de Carolo M. cap. 25. *Tunc demon, qui dicitur Larva, cui cura est ludicri homini- um vel illusionibus vacare, fecit conse- quentem ad clyudadam fabri ferrari do- minum, venientem, et per noctes malleis et in- cibibus turbas. [Vide Follett in Follio 3. et Gobelinus. [oo Grimm. Mythol. German. pag. 284. et 511.]*

* LARVABE, Larvam induere; Lar- vatus, Larva induitus, vel a demoni posse- sio. Joh. de Janua. Firmicus lib. 3. cap. 14. *Fascinantes mulieres, que etiam ipsos artus Larvati ac fascinari faciant. Furiosus olim et mente capitos Larvatos dicebani, quod crederent larvarum visu homines in furorem agitari, unde Festus. Larvati, furiosi et mente moti, quae- larvis exterriti.*

* LARVARIUM. Statutus Ecc. Eduen- sis ann. 1408. apud Marten. tom. 4. Aneid. col. 506 : *Larvaria, Gallice Char- vari, de cetero fieri prohibentur sub pena excommunicationis et centum solidorum elemosynæ dicti reverendissimi Patris applicandorum. Ne facient Larvas seu carvaria super matrimonis faciendis, in Statutis Capituli Ambiani apud eund. Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 1271. Vide Chærivariorum.*

* LARVALIS, λάρνατην, in Castigat. ad utrumque Glossarium.

* LARVATUS, [Vulgo Masquid] : « Rmus D. Cardinalis de Columna Larvatus equo cum tribus aliis cardinibus etiam Larvatus per plateam discutens. (Diar. Burchardi, an. 1487. p. 240.) »

* LARUNDA, Quidam Lamiani dicunt. Papias: Larunda sive Lars Dea Pag- norum fuit, ex qua a Mercurio com- pressa geniti sunt fratres gemini, a ma- tri nomine *Lares* appellati. Ausonius in Idyllis:

Nec gemis dominus Larunda progenitus Lar.

* LARUS, Animal tam in terra quam in aqua, volat enim et natat; (moë et vole, in Glossis Lat. Gall. Sangerm.) parva avis, ut fortur, nigra et pinguis, semper habitat justa aquae; nec potest longe volare; unde et agiles homines frequenter eam capiunt. Joh. de Janua. inter aves prohibitas memoratur Larus Levit. II. 16. et Deuter. 14. 15. Fulicam interpretatur Sussannæus. In Vocabulario, non ita male, xapōtēs, enim Fulicam vel Gavia redunt. Quod haec avis sit voracio dictum proverbiū, Larus *huna*, pro homine avido et rapace. Vide Gesneri Historiam animalium et Leitom Mar- tinis.

* LARWA, Doctor, ex Saxonico La- reow, Doctor, magister, dogmatistes. Lare, vel laere, Dogma. Anonymous de Miraculis S. Willfridi. Eborensis cap. 15. *Vocabulari Aluredus. Quoniam siam ab doctrina et sapientia graciata Alfredus Larva, id est, doctorum, nominabat.*

* LASASSUS. Chart. Adolf. Roman. reg. ann. 1292. apud Guoden. Cod. Dipl. tom. 1. pag. 381. *Castrum Sunnenberg cum Lasassis hominibus, etc. Forte Land- sassis.*

* LASASERIUM. Computus ann. 1388. tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 308. col. 2. Item, apud Massiliam tradidit pro Las- serius de sepo, pro Domino, x. d. gr. In Regesto Comput. Gralsivod. fol. 149. pro de sepo legitur de seyo. Lubentius lege- rem de sepo, ita ut Lasaserium sit nostrum Savonette, Sapo tonsorius, smegmaticus globulus, quo barbam la- vant et emollient tonsores, ut facilius radant. Vide Lacriuum et Leasium.

* LASCIA. Gregorius Turon. lib. 4. Hist. cap. 26. *Aspicit hunc (lanarium artifici- um) Lascas regiam componentem, ubi ad marginem, ab lanas, f. faecas. Credo lascas fuisse funiculos ad vestimenta ornatum, quomodo tesses dicimus. [Lau- rent. in Amalthea. Laeria, Ornatus ad vestitum spectans.] Vide Leza.*

* Restis species, in Charta Raym.

Gaufridi dom. de Tret. *Venidimus.. octavo illam partem, quam habuimus et tenemus pro individuo in civitate Mas- silia, in ferro quintali, et in Lasca et in corda atque in aliis.*

* LASCIVIA, Superflua copia. Hist. translat. S. Taur. tom. 2. Aug. pag. 845. col. 2. *Sed jam ad rem, de qua tractan- dum proposimus dimissa verborum Las- civia, Deo juvene perresiamus.*

* LASCIVIETAS, Lascivia, ad genera- tionem habilitas, Adioc. in consecrat. Hermintz regin. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 672. *Jam enim et Abraham prosterre merito vocabatur, et descenderat multibria, id est omnis Lascivietas, Sar- va, Lascivier, pro Lascif, Lascivus, in Lit. remissa ann. 1404. ex Reg. 158. Chartoph. reg. ch. 443. Pour ce quil semblait au supplicant que sa femme estoit de trop Lascivieuse et folie maniere, etc.*

* LASCIVIUM. Species lxxviii vel po-

homines London sint quieti et liberi; et omnes res acrum per totam Angliam, et per portus mari da thalonia, et passagio, et Lestagio, et omnibus aliis consuetudinibus, etc. Charta Philippi Aug. ann. 1304: *Dedimus et concessimus burgensisibus nostris de Falesia et hereditibus suis quietiam per totam terram nostram, excepta Meduna, de passagio, postagio, pedagio, et Lestagio, etc.* Computum de Domino Comitat. Pontiv. ann. 1360: *Du Lestagio des nefz arrues est an au Crotoy.* Addit. Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 189. 316. 507. 689. 922. tom. 2. pag. 184. 192. 261. 317. etc. [ad] Abbr. Placit. ann. 16. Edv. I. Linc. rot. 8. pag. 280. et ann. 19. 6n. ejusd. Reg. Lynnrot. 15. pag. 205. Huc etiam pertinet chart. ann. 1369, apud Moxon. Formul. Anglic. num. 285. p. 178. in ea mis. Schoenemannus in Glossar. lat. Codic. Diplom. vocem *Lestagium* interpretatur. Locum ubi navee constituitur et adficantur; quamvis hodie in portulis septentrionalibus cum significacione obtinere scribat. Lappend. in Orig. Hans. pag. 367. not. 8.

* **LASTERNA.** [U]t Basterna. DIFP.] **LASTINGEA.** Vertebralis species, idem quod *Lastagium*, *Lataea*, in Comput. reddit. comitat. Pontiv. ann. 1554: *Des revenus des Letaies de nefs, etc.* Pro *Letagies*. Charta Phil. comit. Fland. ann. 1163. ex Chartul. 1. Fland. in Cam. Comput. Insul. ch. 225: *Lastingha navium justitiarii est, et qui eam habuerit, fures suspendet.*

1. **LASTRA,** vox Italica. Tabula lapidea vel bractea tenuis, quo modo secari solent marmora ad pavimentum vel ad parietes inducendos. Acta S. Richardi Episc. tom. 2. Junii pag. 248: *Post illam quoque particulam, scutum parvissimum fuisse, lapidea Lastra continebatur, in qua crux in ipso lapide manebat.* Translatio S. Prosperi, tom. 5. Junii pag. 59: *Frangit et aperiri fecit altare pred. et arcana magnam ultra communem statuam, in ipso sub una Lastra marmorea posuit.* Alius locus existat in Bisulca. Vide *Lastrum*.

2. **LASTRA,** Basis, seu pes columnae. Vide videlicet ann. 1280. pag. 417. tom. 1. Ital. *Lastra*, est pietra larga et solida, la quale serua per legati da teito. Utrum Joannes Villaneus lib. 10. cap. 168. lib. 12. cap. 20. hinc *Lastricare*. Sternere, munire viam eidem Villaneo lib. 6. cap. 27.

3. **LASTUM.** LESTUM, ex Saxon. Lætē, et Lætē, unde Angli a *Lasta*, portio Comitatus major, tres vel plures hundredos continebat. Ermulfus in Texto Eccl. Roffensis, in Itinerario Cantii. Secunda pera debet fieri de Holingburne. de toto illo *Lasto*, quod ad hoc pertinet. Ordinatio Mariscl. Romeneiensis: *Sicut aliquis super hoc convincatur per testimoniū Baillivi et Juratorum in communi Lasto, americtur in 10. solidis. Interpres veritatem in common assembly Willermus Thors de Elstof Rege Anglie: His constituit Hundred et Lestes.* Vide *Leta*.

4. **LASTUM.** Mensura frumentaria. Chron. Danic. ad ann. 1345. apud Ludewig. tom. 9. Reliq. MSS. pag. 77. In illa ipsa hyeme *Lastum hordei aut silinis quadrangularis Daleris venundaretur*, etc. Vide supra *Lasta* 2.

5. **LATOS.** Vide *Lasta* 2.
6. **LASURUS.** LAMURUS. Vide in *Lazur*.

7. **LATA.** Multa debitorum, qui statuto tempore non solvit, imposita. Dominus debetur per nudam expositionem postulatione creditoris in acta publica relata-

tam, hac tamen conditione, ut si actor male suam exposuerit postulationem, reus multam hanc possit repetere. Truplicatur, si fraudulenter a debitorum debitum deneratur. Charta ann. 1398. ex Archivo Sy: Victoris Massali: *Ex antiqua consuetudine in possessione erat Monasterium S. Victoria non dandi Latam pro causis quas movent, motu et moverentur coram iudicibus, quod confirmat magnificus vir R. de Baucio Miles, Dominus Pothi Ricardi, Vicarius Massiliensis. Charta ann. 1288. tom. 1. Histor. Dolphin. pag. 37. col. 1. Item quod dictus Raymundus et successores sui expensis et sportulas. Lata, nec a quid aliud per coysis suis solvere minime tenentur, nec ipsi Dominio Dolphinio vel eius successoribus, nec iudicii nec Assessoriis eorum.* Alla ann. 1800. Ibid. pag. 56. col. 1: *Jurisdiction, cognitio ac definitio questionum hujusmodi (realium) et Late, ac quidquid emolumenti ex iisdem questionibus, vel ipsa causa occasionis prouenient, ad praefatis dominum Episcopum et Comitem debeat communiter pertinere.* Alia ann. 1817. Ibid. pag. 61. edit. Paris. *Cum omnibus iuribus... trecentis, leadia, Latis, sportulis, Genit. Addit. alliam ann. 1888. tom. 2. edit. Genit. pag. 372. col. 2 et ibi vide pag. 374. nota. *Barbarum Morgues in Statuta Provinciarum pag. 899. et 400. Bonifacium tom. 2. Arrest. ejusd. Provinciarum pag. 2. lib. 2. tit. 1. cap. 1. et 2.* Rectius definxit Margulius in Stat. Aquens. curiae submissa. lib. 2. cap. 5. pag. 126: *Multa proprie Lasta est, quam ideo statim incurrit debitor cum die solutiois dicta credidionis non soluta, qui perjurus esse videtur et fidem datam non prestat; que quidem multa, quia non nisi et facio applicatur. Lasta nuncupatur, quasi ad principem Lasta pertinet. A Lasta forte accersendam hanc vocem opinatur Cangius. Vide in *Lasta*. Quae multa ex usu et consuetudine inducta describitur in Reg. *Pergamensem* fol. 201. unde transcripta a Claperioru caus. 57. qu. un. Hinc.**

8. **LATARE.** In registrum latorum, quod *Latarium* vel *Laterium* vocabant, inferre. Stat. curiae submissa. lib. 1. art. 16. pag. 58. apud eund. Margul. *Item quod dicti notarii... deuocant fideliiter Latare seu registrare clamores fidentes in camera predicta, antequam littere citatoris expediantur.* Ibid. pag. 50: *Ordinamus quod notarii statim late sententiam dicuntur cause in Latere suo loco describere tenentur.* Et lib. 2. art. 4. pag. 125. *Descriptio prius in libro, quem *Latarium* appellant, die clamores exponit, etc.* Latiter nuncupatur in Arrest. ejusdem curiae.

9. **LATA.** Latus. Epist. Alph. reg. Aragon. ann. 1402. apud Marten. tom. 8. Ampl. Collect. col. 192: *Statuerunt aridum mare juxta Latam portis seu moles nauigare.*

10. **LATA CUPA.** Aperta, manifesta Liberal. Dalph. auct. 1349. ex Reg. Cam. Comput. Paris. sign. Vienne fol. 10. art. 1. *Item et quondamcumque contineat et aliquem ex eis (baronibus) emere equum pro guerra dolphinis, quod qualitercumque equa moreretur, etiam in stabulo, dum tam sine dolo et fraude et sine *Lata culpa ipsius cuius esset, ipse dicitus dolphinus et successores sui amendante abeant dictum equum.* [ad] Vide JC.*

11. **LATE.** Minutiores asseres, sectiles, qui supra canthierem ponuntur, quibus que aptantur tegulae, nostris *Lates*; quidam *Tempa* esse Festi ac Vitruvi putant, de qua voce consulte Bernaldinum

Baldur. Glossas veteres MSS. : *Aser, Lata socii, Papir, Asseres, Lates, Lassum est. Idem alibi Lastics habet: Asseres, pals vel pretuli, vulgo Latics dicuntur. Glosse. Saxon. Elfric: Asseres, Latta, Charta Raimundi Comitis Tolosani ann. 1181. apud Catellum. In qua fuit intelligimus arcas, vel vase, vel vinaria, vel oia, et circulos, et Lates, et scumba, etc.* [Charta Petri de Rotey Vicarii Tolos. ad Bajulos de conditione, mense ann. 1278. ex Libro MS. Consuetud. Tom. 1. 2. Bibl. E. Abbatis de Crozat. *Et quod cayres... habent 12. palmos de longo, et medium pedum de amplio et unum numerum de spiso, et quod Lata habent 12. palmos de longo et unum digitum de spiso.* Statuta Arelatena. MSS. art. 39: *Qui dampnum dederit, seu erradicaverit planconos... seu etiam Latae de cepibus diversis, etc.* Hic *Lata* videtur axiculus transversus, affixus parti palorum superiori, quo firmius colligantur.] Le Roman de Rou MS.

Lat. conuentus dei missus,
Et les Lates et les querres.

Cambro Britannis *Lath* et *Lithaen* est virga, pertica tres pedes longa, qua quid monsuratur; mensura trium pedum.

12. **LATALIA.** Diploma Ferrandi Castellae Regis ann. 1224. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 916: *Donec... mediatissem omnium hereditatum et donorum, quae habeat in Latalia de Ferrus.* Et mox: *Ad faciendum insuper vobis cortigium Altaia de Ferrus.* Idem videntur *Latalia* et *Altalaya*: sed ultraque vox nulli perinde ignota, nisi forte legendum sit divisa *Laticibus Lata lia, Alta lata, et Lia vel Laya* item sit quod nostris *Les vel Laye, Les, vel Silva*. sed hinc divinando. Vide *Lata*.

13. **LATARE.** In latum extendere, ampliare, et tunc derivatur a latu, a. um. Joh. de Janus. Derivatum idem verbum a *Latum* supinorum verbis ferri, idem de Janua est Frequenter ferre. Glossar. Lat. Gall. Sangerman. *Latre, Faire ample, etlargir. Latalus, Ampler, etlargir.*

14. **LATARE.** *Latae*, seu minutiores asseres, ponere. Gail. *Latae* unde *Lateur*, in Lit. remiss. ann. 1447. ex Reg. 176. Chastoph. reg. ch. 513. Daniel Cheval pour homme *Lateur de meisons, etc.* Comput. fabr. S. Lazari. Eduens. ann. 1295. ex Cod. reg. 10898. 2. *Item carpentaria, qui Lataverunt ecclesiastis beatu. Lazaris, x. lib. viij. sol. tuij. den. Alius eccl. Paris. ann. circ. 1381. ex Bibl. S. Germ. Prat. *Item dicto Rotier, pro duobus miliecaribus latarum... pro Latando granichiam loci, vij. francos aur.* Vide *Lata*.*

15. **LATARE.** *LATARIUM.* Vide supra in *Lata* 1.

16. **LATEBRARE.** Latebras quærere. Vita S. Fructuosi Archlep. Bracarenis num.

17. **NUNC ETIAM RUPIBUS,** que solis ibicibus pertine sunt, *Latebrando latianis, etc.*

18. **LATEIRA.** Vide *Lacteria*.

19. **LATERNA.** Navigil species. Messianus presbyter lib. 2. de Vita S. Cesarii Episc. Arelat.: *Antequam ipsa lux dies clausceret, tres naves, quas *Laternas* vocavimus, plena tritico diriserunt.* Vide *Laterna*.

20. **LATERNALES.** Comites, socii, familiares, qui laterna silicet vel domini adharent. Petrus Diacon. lib. 1. Chr. Casin. cap. 40. Comes Albertus de Blanderio, et celesti Imperatoris Lateriales, etc. Ita usurpant Ivo Carni. Epist. 109. Joannes Sarisber. lib. 7. Polycr. cap. IV. Gilbertus lib. 8. de Vita sua cap. 8. et allii.

COLLATERALES. Similis notione Petrus Vallassarri. cap. 9: *Micli enim dominus Papa unum de Collateralibus suis Clericis ad partes Provincie; nomine Milionem. Familia Collateralis, apud Matthaeum Paris pag. 648. Prasertim vero Cardinales Collaterales suos videntur appellasse Summi Pontifices Innocentius III. Papa in Gestis ejusdem Pontificis pag. 118. Episcopum Sabiniensem unum et septem Episcopos, qui nobis in Ecclesia Romana Collaterales existunt. Vide Legatus a latere.*

LATERALIS. Qui ad latus est aliquius, apud Silvestrum Giraldum in Itiner. Cambr. lib. 1. cap. 5. et 12. In Translat. S. Idolorum Hispaniensis n. 12. etc. **Lateralis porcellus.** Lactens, qui matri latet ad uterum. **Lactans.** Qui matri latet ad uterum. **Lacteum.** Apud Schannauer. Vindem. Litter. pag. 46.

1. LATERALIA. Ornamenta marginum in libris et Codicibus MSS. apud Justini Urgeitani. Locum vide in *De sistere.*

2. LATERARIA. vel **LATERARIA.** Capsula ad epiphium utrinque suspensa, in quibus ea que sunt iter facientibus necessariae reconducentur, lib. 82. Dig. leg. 102.

LATERALITER. Ad latus. Liber ordinis S. Victoriae Parisiensis MS. cap. 31: *Quando fratres in claustru sedent, si qui in una parte sedent, nec dorso ad dorsum, nec facie ad faciem, sed Collaterali sedere debent.* Will. Brito lib. 10. Phillip.

In Scola Regi Lateraliter hancit.
Utitur et pag. 227. ut et Ordericus Vitalis lib. 4. pag. 514. [necnon] Robertus Goulet in Compendio Jurium Universitatis Paris. fol. 18. v. : *Episcopus et Rector semper Lateralius incedunt*] Item, ex obituio, de coste. Pseudo-Ovidius de Vetula lib. 2:

*Lateraliter intrare
Explorante manu, cunorum lermone require.*

COLLATERALIN. **COLLATERALITER.** Eadem notio, apud Silvestrum Giraldum in Topogr. Hibern. dist. 1. cap. 2. 5. in Itiner. Cambr. lib. 1. cap. 3. lib. 2. cap. 7.

LATERALIUM. Radem notio, apud Will. Briton. lib. 7. Phillip. v. 312 [Vide infra].

LATERALIUM. in Glossa Greco-Lat. two-
partio.

LATERANEUS. Agnatus, qui est du coste et ligne, in Statutis Venetor. ann. 1242. lib. 1. cap. 88. lib. 8 cap. 11. 12. etc. Hinc *Collateranitas*, agnatio, Ibidem.

* **LATERARE.** *Jungere, aliquid lateri apponere.* Johanni de Janua. *Joindere coste.* in Glossis Lat. Gall. Sangerman. Maxime dicitur de agris collateraliis. Testamentum Ermengaudi Episc. Agathensis ann. 1149: *Relinquo... Pontio naturalis filio fratri mei XV. modios frumenti et campum unum da ripa, cui se Lateral via, qua discurrit, etc.* Vide *Laterato.*

LATERARIA. Vide *Lateralia* 2.

* **LATERATIM.** Super latus. S. Wilhelmi Constitut. Hirsaug. lib. 1 cap. 71. Quocunque modo recumbens jaceat, videlicet vel supernus, vel *Lateralium*, sive contractus gembus, nemo rupiteret. Vide in *Lateralis*.

LATERATIO. Finis, terminus, quo ager alteri lateratur seu conjugatur, circumscriptio. Histor. MS. S. Cypriani Pictav. pag. 188. *Habent Laterationes ex tribus partibus aliud predicti Ricardi Sacerdotis, quartu vero fronte aliud Ydegaris.*

Rorsum occurrit pag. seq. ut et in precepto Caroli C. tom. 8. Concil. Hispan. pag. 148. col. 2. et in Appendix Marca Hispan. col. 784. in Charta Willielmi Duci Aquitanie in Instrum. tom. 2. Gall. Christi col. 463. etc. Vide *Laterare.*

LATERATUM. In Glossa *exilio*. *Lateratum.*:

* 1. **LATERCULUS.** Parvus latus. **Celinus** in Translatione S. Augustini Cantuar. tom. 6. Mali pag. 428. *Infans.* **poenitentia extenderit, manus et Laterculi** in regulam eam diripiuntur.

9.3. **LATERCULUS TESTERARICE.** Stellulum. Testam Heriberti Viromand. comit. ann. 1039. in Suppl. ad Miraeum pag. 80. col. 2. *Hanc chartam propriam manus subito signari et Laterculi mei testheri impressione corroborari precepit.*

* **LATERE.** Notio activa, occulare, abscondere. Gononias in Vita S. Angeli Carmel. tom. 2. Mali pag. 89. *Preconui ad domum Margarite festinare adire debeat, eamque Latere ne diffiratis, ne ista Berengarius eam interficiat.*

* *Nostris Lataueni a Latenter, vulgo secreterem.* Lit. ann. 1404. tom. 9. Ordinat reg. Franc. pag. 44. *Lataueni et in aperte.*

LATERENSES. Comites, Collaterales, qui a latere sunt Tertullianus lib. 4. advers. Marcion. cap. 43. *Sed et duo ibidem angeli apparuerunt, tot fere Lateribus uti solebat, in duobus testibus consistentes Dei sermo.*

* **LATERES.** Statuta Ludovici Regis Franc. ann. 1154. apud Marten. tom. I. Arcd. col. 459: *Judei casseni ab usuris et blasphemis, soritilegia, Lateribus; etiam Talem, quam ali libri, in quibus inveniuntur blasphemia, comburantur. Characteres magicos supercor in coctiliis baus lateribus et crateris. Scripturas quibusdam et communias lateribus aliisque consignatas testes sunt Plinii lib. 7. cap. 38 ubi narrat Babylonios Leges et instituti publici coctiliis baus lateribus tradidit, et Diogenes Laertius qui referit Cleantem ossibus in teguia adnotasse, quam a Zenone audierat.*

* *Emendandum Martienius ex. tom. I. Ordinat reg. Franc. pag. 75 art. 92. ubi pro *Lateribus*, legitur *Characteribus.**

* **LATERERUS.** Qui laternam gerit. Tract. MS. de Re milit. et mach. bellic. cap. 11. *De victoria opinanda cum lunigeris et Latigeris tempore noctis... Latigeri in astis portent laternas intus lumina habentes.*

* **LATERIA.** *LECTERIA.* Una Latera cum duobus matheletis. (Invent. Calixt. III. an. 1458. in Archiv. Vaticano.)

* **LATERINA.** Lateraria, officina in qua lateres flunt. Tertull. adv. Marc. lib. 2. cap. 20. ubi de Hebreis et *Egyptis: Mercedes pro Laterina deducit.*

* **LATERIUM.** Registrum seu liber laterum. Vide supra in *Lata I.*

LATERNA. **LATERNA.** interdum reponitur inter vas a ministeria sacra, ut in Chronico Casin. lib. 3. cap. 57. *Laternam argenteam libraram* 8. Capit.

uit. : *Dies Laterna argentea magna, et una coadiuvia. Ibidem: Laternam argenteam magnam libraram 6. anni nigris. Statuta Egidi Episcopi Sariber. ann. 1265: Previdet etiam (Sacerdos) de phialis honestis ad vinum et ad aquam, de thuribulo, de candelabro, et Laterne, et tristinabulo deferendo ante Sacerdotem in visitatione infirmorum. [Conc. Tolet. IV. inter Hispanicas tom. 3. pag. 144: Lampades et Laterne in ecclesiis extingendo periculi evitare (casus Ecclesie).]*

LATERNA VITREA. S. Altmelus de Laude Virginum num. 1:

Nec Laterna tibi vides vitre. Virgo. Terrena vel resu, et lugine compacta saligia. Sua membranarum tensa valentia facta. Quamlibet arcta pressum forte levaret.

LANTERNA, p. 26, in Glossa Grac. Lat. Isidor. lib. 20. cap. 10: *Lanterna dicta, quod lucem habet interior clausam. Etiam ex vitro intus rectius lumen, ut venti flatus adire non posset, et ad prælendum lumen facile ubique circumferatur. Historia Trevirensis: Cum per mulierem, que ei Lanternam preberet videbatur, proditus fuisse, etc. Gaufridus Grossus in Vita B. Bernardi Abbat. Tiron. n. 91.*

Gaudem Lanternas radianti lumen plenum

A nolla ferri vidi, etc.

[Lanterna cum candela accensa, in veteri Ceremoniali MS. B. Marie Desauri.]

* **LANTERNA.** Cancer monachicus, ubi delinquens latera cogitur. Statuta Clisterc. ann. 1278. apud Baluzium tom. 6. Miscell. pag. 505: *Lusores monachi cum taxilli sententiam excommunicationis ipso facto incurvant, et nihilominus gravissime per quinque dies sint in custodia vel Lanterna quoque fuerint absoluoti.*

LANTERNA PIXALIS. in Vitis Abbatum. S. Albani pag. 82: *Lanternam quoque pixalem cum candela in choro, noctibus, ut sic desideris ac somnolentis excitabis, circumferri constituit. Pro gravioribus autem culpis, Lanternam /magorem a re et agenti punientiam, in edito consuit anteferrari. Ubi observanda penitentia monachica. Le Roman de Girard de Vienna MS.*

Fer. v. Lanterna fer et dervit porti.

Laternarum corona cum luce cui inventione adscribitur. Elfredo Regi Anglo-Saxonum Afferus lib. de illius pebus pag. 20. cum earum Plautus et alii meminerint: Ecogitant, unde talen ventorum sufflationem prohibere possint, consilique artificiosus aliquis sapienter invento. Lanternam ex lignis et bovinis cornibus pulcherrime construere imperavit; bovinum namque cornua alba ac in una tenue dolabris erasa, non minus vitreo escule eluent, etc. Vide Salmasium ad Plinii pag. 166.

*Laternarum vero militarium, quarum usus est in conduceundis per noctem exercitibus, iuventionem Manuellis Commodo Imperatori tribuit Cinnamus, a quo describuntur lib. 5. n. 2. Vide Julianum Africatum de Apparatu bellico cap. 70 apud Casaubonum ad Sueton. in Julio cap. 3f. Vide *Latergerus.**

* **LANTERNA AMBULATORIA.** Cave species, machina bellica. Tract. MS. de Re milit. et mach. bellic. cap. 28. *De cabia et Lanterna ambulatoria.. Lanterna, alias cabbia, in ea homines, præstantes stabant. Ille Lanterna appellatur, locus cancellis lignis septus, in*

Lit. remiss. ann. 1394. ex Reg. 146. Char-
toph. reg. ch. 180: *Ioculi sergent entra-
de fait en un petit cabaret, que on dit la
Lanterne, par où l'en va ou vient dudit
hostel.*

* **LANTERNERUS.** Qui *Laternam* seu
facem prefert sicut. Stat. ant. Florent.
lib. 3. cap. 191. ex Cod. reg. 4621: *Tres
Laternari domini potestatis et duo Lan-
ternari domini executorum ordinamento-
rum justitie, etc. Lanterner vero Lan-
ternarum artifex, in Pedag. de Cappi ex
Chartul. 21. Corb.: *Uns Laterniers por-
tans ouverte naufrage, doin un denier.**

LATERNA. Tabularium sancte Geno-
vefae Paris. ann. 1226: *Cum controversia
esse inter I. Abbatem S. Victoris, et Con-
ventum, ex una parte, et canonicis illis,
qui tenebant conservam S. Genovefae super
riparum Bevere, ex alia, de quibus conque-
rebanter quod impediabant cursum aquae,
cum proper Laternarum quam fundaverant,
cum proper edificia, que construerant
super ripam, etc.*

Idem quod *Latrina*, ut colligitur ex
Lit. ann. 1388. tom. 8. Ordinat. reg.

Franc. pag. 284. art. 8. *Agyggers, thea-
tus (i. cloacis) Laternis, etc. Ibid. art. 7:
Cothororum (i. cloacarum) agyggers, Latrinis, etc. Hinc pudendum mulle-
bre nostrum Laternare vocant.*

Lit. remiss. ann. 1397 in Reg. 151. Charop-
ph. reg. ch. 224: *L'ancien est assi qu'il fera
alast à la Lanterne sa mère, et adonc
ledit leechamp lui distressus ca à la
Landrie la mère. Ubi legendum. Landrie,
ut videre est supra in *Landica*. Quia
apertius effuerunt in aliis Lit. ann.*

1472. ex Heg. 185. ch. 701: *Icellui Cathé-
naire dist au suppliant qui estoit ung sol-
coquart, et qu'il alast à la vulve immunda
de sa mire. Unde *Laterner*, pro ejus-
modi convicione aliquem lassere. Lit.
rem. s. ann. 1392. In Reg. 142. cn. 287:
Icel. *Jehan dist au suppliant moult de
vilenies en l'appellant plusieurs foys fil
de putain et en le Lanterner. Leidesse.**

ecdem sensu, in Stat. eccl. Turrop. ann.
1396. cap. 77. ex Cod. reg. 1287: *Negue
obtractaverit turpitudinem saminarum.
Ubi versio Gallica: Ne n'atoucheras la
Leidesse des femmes.*

* **LATERSICINUM.** Gloss. Saxon. Al-
fric: *Monodia g. Latersicinum: quasi
salicinum: wat is anes bones, i. quasi
unus cantus.*

* **LATEX** proprie liquor fontis est, di-
ctus *Latez* quod in sensu terete lateat. Isi-
doro lib. 18. cap. 20. pro qualibet humore
segmentum Latinii. Papias in MS. Bituric.
*Latez. Vinum siam dictum quod in re-
sis lateat. Laticum honor (f. humor) id
est, vinum Latez Lyceus, Virgilio vinum
est.*

LATHE. Vide *Lastum*.

* **LATHINONES.** Vide *Latinones*.

* **LATHOMARE.** Sectis lapidibus ins-
trure, sepius, munire. Statuta MS. S.
Audomari: *Executores faciant foceam
debet murari seu Lathomare. Melius scri-
beretur Lathomare, a latrone; Lapietida.*

Vide *Latomus*.

* **LATHONARIA.** Opificium ex latone
seu orichaleco. Vide *infra Lato. Invent.*

S. Capel. Paris. ann. 1378. ex Bibl. reg.:
*Quidam spongia supra unum pedem ar-
genti dorasurum de factione Lathonarie,
qua cotilla ponitur super mox altare in
magno Mise.*

* **LATHOS.** Vide *Latos*.

* **LATHUD.** vox Wallica, Roxhornio in

Lexico Cambrico *Lathud*, vel *Lathrud*,
raptos mulierum. Occurrat in Legibus
Ecclesi Boisi cap. 21. Ita etiam legendum

videtur cap. 10: *Alterum de treis, id est,
de reptu, etc.*

* **LATI.** Vide *Lassi, Leti et Litus*.

* **LATILE.** Mundus, apud Janesontum
in Auctario Glossarum Ialdoni. Legen-
dum. *Lautie. Johan. de Janua: Propterea
Lautice vel Lauticie dicuntur deliciosi et
delicii cibi, vel mundicim. Festus: Lautie,
Epularum magnificentia, etc. Livius
dixit Lautie, ornat, neuro genere.*

* **LATILITIER.** Latine, apud Sidonium
Carm. 28. v. 225. Martian. Capellam lib.
5. Mabillonum tom. 4. Annal. Benedict.
pag. 719. tom. 5. pag. 98. et in Actis SS.
Benedict. sec. 5. pag. 18. Colloquium
Ælfrixi ad pueros apud Wanleum de
antiq. Litter. Septentr. pag. 198: *Nos
pueri rogamus te, magister, ut doceas nos
loqui Latiliter recte, quia idiota sumus.*

* **LATILITIUS.** Latiliter, apud Richer. lib. 3. cap.
85: *LATILITIUS, Latebrosum, in Capitu-
lis Caroli C. tit. 48. cap. 7. et in
Actis S. Petri Mart. tom. 3. April. pag.
679.*

* **LATIBUSIS.** *Lo fabro*, in Glossar. Lat.
Ital. MS.

* **LATICULARIUS.** LATICULOSUS. Vide
Laticularius.

* **LATIFUNDUS.** Late possidens, Gloss.
antiq. MSS.

* **LATIGRADUS.** Qui late graditur, seu
multa brevi tempore peragrat spatia;
hinc metaphorice Notkerus Balbulus de
Interpretibus Scripturae cap. 4. apud
Pezum tom. 1. Aneod. part. 1. col. 5: *In Lucam solitudo (ibi sufficiat) Beda
Latigradus adeo ut ornata quod ipsum re-
perit. Evangelium, volumen compingat
in unum.*

* **LATILOQUENS.** *Latilivoc.* Gloss.
Grec. Lat.

* **LATINARE.** Latine loqu. Gloss. Gr.
Lat. *Peuzita, Latino. Ligitio. Latinari
et Latinizare, more Latinorum se habent
et loqui: unde excellenter illa dicuntur
proprii Latinari, qui congrue loquuntur
latini Latinis: nam Latini et Italici quasi
barbari dicti sunt respectu Literariorum.
Apud Cælium Aurelianum Siccensem
lib. 5. Tardar. passion. cap. 6 *Latinare*,
est in Latinam linguam vertere. Hinc
Latinator dictus apud Will. Tyrium lib.
18. cap. 27. Petrus Monachus, aut quis
linguam Latinam probe callebat, aut
quia interpretis munus obilitat. Latinator,
qui Latine loquitur, vocal Casarius
Elsbersbach. lib. 8. cap. 2. [ut et Bus-
chius de Reformatione Monasteriorum,
apud Leibnizum tom. 2. Scriptor. Bruns-
v. pag. 489.]

* **LATINARIUS.** Interpres. Latine enim
lingue peritum, inquit Seldenus, ceteras,
quam in uso, ita caluisse existimat-
bant, ut generale interpretis nomen
non immerito ei inde donandum putau-
erent. Domedes apud eundem: *Godwi
Accepitriparus, Hugo Latinarius, Milo
Portarius Latinator, eadem notione apud
nostros Scriptoris. I. Roman de Garin
MS.*

Un Latinator vici forest et hunc,
Mali sol de plu, et modi excrevit fu.

Alibi:

Latinator fu, si sed perier Roman. N.
Anglia. Galles, et Breton, et Normani.

Maistre Vacces au Romagn des Ducs de
Normandie MS.

L'Archevêque Franchet à Lamages ale.
A Rou et le gen per Latinator parla.

Le Voyage d'outre-mer du Comte de
Pontieu: *Le fut requerre par Latinators,*

qu'ele li dia de quel lineage ele estoit.
Utrum etiam Froissartes 4. vol. cap. 87.
et 89.

* **LATINERI.** ut Latinari, Latine loqui.
Miracula S. Anselmbergi tom. 8. Juli
pag. 111: *Quidam filio, puer latice, qui
cumque dictum vel solam literam, obser-
vare, quod quicunque, ita congrue Latinab-
eretur, quod vis alium Clericorum sibi res-
pondere valuerunt.*

* **LATINI.** Christiani Occidentales, qui
Ecclesiam Latinam agnoscabant, dicti.
Vide Seldenum ad Origines Eutychii
pag. 154. 155. 1. Edit.

* **LATINI.** appellati Indigena, seu veter-
es incole, vel coloni, in his regionibus,
qua barbaris gentibus pervasare sunt.
Speculum Saxonicum lib. 1. art. 6. 19:
*Per testimoniū 72 bannitorum, aus to-
tider legitimorum Latinorum, prout juris
ratio expicit, etc. ubi ad marginem, al.
Originalium. El lib. 8. art. 41. Et cum in
numero essent pauci, ita quod agros cul-
ture tradere commode non posse, fugi-
entes interfectis dominis Thuringorum,
reliquam gentem, ut operarent terra, ver-
e permiserunt, talia impugnantes eis
jura, quemadmodum adhuc constituit in
conditionibus Latinorum. Et ex his, qui
derogant suo, dedictiorum conditions
subiecibantur. Et art. 45. 19: Wergeldus
10. talenta 20. solidi et 6. nummi cum
quadrante, emenda est Latinorum. Ad
marginem, al. agricolaram. Vide Romani.
Lat. et Liti.*

* **LATINIOSUS.** Verboribus, ut videtur.
Marcellus lib. 2. form. 1: *Multa quidem
et alia, que Latinosa sunt prosequi, pro
eleemosyna facienda testimonia in Scrip-
tura sanctis repertimus; inter quibus vel
ex quibus ullam ego existina potorem
suscipientiam que ait: Sicut aqua extinguit
ignem, sic eleemosyna extinguit
peccata.*

* **LATINITAS.** Vide in *Latinare*.

* **LATINITAS.** Occidens, ubi Latina
lingua in uso in divinis officiis, et ubi
Christiani Latinam agnoscunt. Eccle-
siam. Ordericus lib. 10. *Urbanus (II. PP.)*

generaliter sanctorum auctoritate et apostolico
iusti inviolabilitate tenere cogebant, ut
omni Latinitate, ut universi, quod Christi
crucem accepissent, nec iter in Jerusalem
pro defectione voluntatis peregerant, in
nomine Domini reciprocum callem virerent,
aut anathemate percussi extra Ecclesiam
penas fuerint.

* **LATINITAS.** *Jus Latinorum* seu in-
digenerum et veterum colonorum. Justi-
tin. Imper. in L. unic. § 1. C. de Latin.
libert. Tollenda: *Cum enim Latinis liberti
ad similitudinem antiquarum Latinitatis,
qua in coloni missa est, evidentur esse
introducti. Et infra § 8. Jus Latinum,
quo quidam coloni gaudebant. De eo
consulendi Signo de Antiqui jure, etc.
et Everard. Otto de Edilibus colonia-
rum et municipiorum cap. 14. n. 4.
pag. 53. edit. Lips. ann. 1782. Vide in
Lini.*

* **LATINIZARE.** in Latinam linguam fer-
tent, apud Cælium Aurelianum lib. 2.
Art. cap. 1. 10.

* **LATINUS.** Pons, Navalis, ex navigie,
vel Latona, vel Latomus dicebantur,
compactus. Vide in *Pons*.

* **LATINA.** SCIENTIA LATINA, Scientia na-
valis, ut videtur. Elmham. in Vita Henr.
V. reg. Angl. cap. 68. pag. 174. edit.
Hearn. *Vitis mobilis ad hoc praedita,
quantum Latina permisit sufficientia, one-
rebus festinas remigis Segundam trans-
curvant classicam. Latinus vero intellec-
tum sonat in Bestiar. MS.*

potum vini; si posset inde convinci, aliquod membrum propter hoc amicabat. Dennisus rex amonit utrum consuetudinem. Nostris Larre, Latro; unde Larre, latrocinium. Glossar. Lat. Gall. ann. 1803. ex Cod. reg. 4120: Depredatio, Larre esse roberie. Le Roman de Garin:

Larre, traître et brigand chameau.

Chron. Bertr. Guescl.:

Sire, fait les bourgeois, c'est un larre preuve. Liers, in Vita J. C. MS.:

Pour chose noi del Jedes nient
Qu'il sit cœur de peure gant,
Mais Liers art et meurres.

Liers et Lierre, apud Joinvill. edit. reg. pag. 87. et 150.

LATRO MANGIOPRUM. In Pacto Childeberti et Chlotharii Regum cap. 7: Qui muncipis aliena injuste temet.

LATRO PRODTOR. Traite. Charla Guilonis de Rupe ann. 1205: Quia pro eis quod locutus sum cum Galero de Mandrevilla de prodtore et Latrone dominis mei Regis Francie, et proper prodrorum quod dicit eidem Galero, qui prodrorum erat domini Regis Francie, etc. Capit. 8. Caroli M. ann. 806. cap. 2. et lib. 3. cap. 28: Si hoc jurare non poteris, et ab alio convictus fueris, quod Latronem in hospitio suscepissest, quasi Latro et infidelis judicatur: quia Latro infidelis est nostro Francorum, et qui illum suscepit, simili est illi.

LATROCRINALIS. Specians latronem, rapax, prædatorius. Latrocinialis invasus manus, apud Apuleium lib. 2. Miles. Latrocinialis castro perpulit, apud Ammianum lib. 27. cap. 2. Latrocinialis globos tristes acris incurvant, lib. 31. cap. 16.

LATROCINALITER. More latronum, apud Martian. Capeliam lib. 6: Latrocinialis intermixtus.

* Nostris, Larrechinus et Larrechinus et Larre. Lit. remiss. ann. 1205. in Reg. 97. Chartoph. reg. ch. 148: Porte Yvera per Larrechinus et in Postel duidei Cuillans, trop au temps de fourmement. Aliis ann. 1200. in Reg. 126. ch. 175: Jeanne la Mongnaise.... empêche Larrechinus une fois de passer. Larrechinus, in aliis an. ejusd. ibid. ch. 187.

LATROCINIUM. Vide Latro, et Conciellus.

LATROCINUS. Latro. Pactus pro tenore pacis Childeberti et Clotharii Regum cap. 1: Id argo secreto est, ut erit quemcumque post interdictum. Latrocinus comprobatur, sicut incurrit peritum.

LATROCRINUM, pro Latrocinium. Charta ann. 1128. apud D. Calmetum Hist. Lotharing. tom. 2. col. ocl. lxxi: Si benedictus sorum pacem frigerit, vel Latrocinium fecerit, extraneus quoque si super bennum sorum fugerit, predictus Dominus sine licentia Abbatii et conductus ministerialis capere eum non poterit.

LATROLABON. Forfex medicinalis, ut ex Gloss. exponitur in Verbilis. Ibrida vox, ut videtur, a Latro et labo deducita.

LATRONA, Muller quam latrocinatur, Gall. Latrocinosa. Consuetud. Brageriaci art. 88: Si quis bonus homo et boni status proprii importunitatem, cuiusdam vilis personam, distinxit seu vocaverit dictam vilim personam, seu modici status, ribaldam seu ribaldum, latronem seu Latronam, aut tales injurias verbosas in intulerit, dum tamen manus injectio non interveniat, talis verba et injuria minima reputabuntur.

LATRONALIS. Ad latronem spectans. Mirac. S. Martial. tom. 5. Jun. pag. 555. col. 2: Latronali custodia sum mancipandum tra evasione proclamant. Vide Latrocinialis.

LATRONICULATOR. Vide Latrunculator.

LATRONICUS. Qui Latronis est. Latronici licetum, Sallae Malaspina de Rebus Siculis apud Stephanum Baluzio. Etiam Michaeli pag. 312.

LATRONES. Latro femina, Gall.

Larrenses, Latro, Nicol. Andegav. episc. ann. 1205. in Chatal. priorat. de Guldio fol. 50. v: Si coquunt aliquos latrones, Larrenses, latrones aut Latronenses, etc. Vide Latrona.

LATROPREDAARI. Gloss. MS. Reg. 1187: Graecor. Latropredatur.

LATRUNCIAT. Per navea pugnat.

LATRUNCULATOR. Apud Latronem. Ulpianus nota. Julianus Antecessor Cons. tit. 14: Cumque in propriae Procedenti justi militares, euphysium est Latrunculatoris militaris, si eis quos Bonaerias, id est, qui violentias prohibent, vel aphrodisias vocant... militare. [Perperata in Glossa Lat. Græc. Latroniculus, apud Bonaerias.] (99) Vide Glossar. med. Græc. gloss. tit. 8. 11: Si quis vero pomerium domesticum, cui parerunt deinceps curte, aut Latronem, pugnaret, aut capulearetur. Ubi Glossa marginalis ad extra clausuram. Les et coles, in Consuet. Sanpaoliensi art. 20. 41. Atrebati art. 106. 119. Lilleensi art. 38. Hannoniensi cap. 77. et Bononiensi art. 173. 174. Vide Deletus et Lopat. latron.

LATUS. Juxta. Lat. Pactus legis. Glosa. Isid.

LATRUNCULATOR. Arrodotarius, vox Ulpianae litterar. cap. 48: Et auctor qui fermeas litteras, caput est a Latrunculatori.

In Andrea Regio, scilicet ad eum ductus. Latrunculos vocati. Misell. anno 28. Leonis Issauri, quos Theophanes novellorum, ubi de Solimanno: Argentum pugnare pavocavimus tunc. Auscavimus rha pugnare. Ubi pavocavimus tunc armaturam reddit. Gorius. Vide Noniam in Latrocinari.

* 1. **LATRUNCULUS.** Miles stipator. Vita S. Ludigi. tom. 1. Aug. pag. 843. col. 1: In illa hora filius regis Palenus, filius Dimeri, cum aliis Latrunculorum, per eandem viam venit. Vide Latrunculus.

* 2. **LATRUNCULUS** [Latro] + Comitatus. Insignes dicti senescallici de

hunc dicti domini senescallici congregatis pro defensione et tutione patrie scilicet senescallici contra Anglicos, inimicos et Latronos patriam dicte senescallici occurrentes et depredantes. » B. N. Olair. Sess. v. 224. p. 5. an. 1889.]

LATTUMUS. Factus vel tectus ex Latone seu aurichalcio. Computum ann. 1828. tom. 2. Hist. Dolphin. pag. 278: Item, solido pro gambris, cosseis brachiorum pro ante et retro et pantis Lattumus, usc. III. terren. XII. Vide Late.

LATUBERIS. Glossa Isidori: Pelle Latuberas. Legendum Palla lugubres, que

eadem sunt ac Palla sepulchralis, de quibus sicut loco.

* **LATUM.** pro Latus. Charta ann. 1152. apud Lam. Et Cerd. erudit. Inter not. ad Hodopep. Chart. part. 2. pag. 1161: Latus usum tenet in terra Iacalchi filii quondam Morandi, aliud Latus tenet in terra Angiri, etc. Aliis ann. 1058. apud Murator. in Antiq. Estens. pag. 208: Cum massim portione, que est mediastalem de una polia de terra... que... Lato uno tenet in Simula, et alio Lato tenet, etc. Non sermeli ibi.

* **LATUM.** Vide Latumus.

LATERA. Quid pro onere ferendo accepit bauius, Salmasio: papa Syriaco,

in Gloss. Græc. Lat. unde emendandus locus alter, syriaco papa, latice. Gloss. Lat. Græc.: Latice, poperov. Vertura,

poperov. Vetus interpres ad Juvenalis Sat. 19. v. 143.

.... Et das fertes.

Lecticarios ait, quorum Letures locum, et securis Circenses expectem. Ita enim legendum, pro Latro.

LATURARIUS. Bauius, qui fert obus.

Papias: Corbulo gestator manus, Laturarius. Ita Codex MS. pro Laturarius.

S. Augustinus Serm. de Temp. 50. cap. 8: Quid sint pauperes, quibus datus, nisi Laturarius nostri per quod in celum de terra migramus? De, Laturario tuo dñe, ad celum portas quod das. Eadem habet Serm. 245. cap. 7: Occurrunt etiam apud Firmum et S. Fulgentium Homil. 60.

* 3. **LATUS.** Juxta. Lat. Pactus legis. Salles tit. 8. 11: Si quis vero pomerium domesticum, cui parerunt deinceps curte, aut Latronem, pugnaret, aut capulearetur. Ubi Glossa marginalis ad extra clausuram. Les et coles, in Consuet. Sanpaoliensi art. 20. 41. Atrebati art. 106. 119. Lilleensi art. 38. Hannoniensi cap. 77. et Bononiensi art. 173. 174. Vide Deletus et Lopat. latron.

LATUS. Lat. Latinus. Charta ann. 1201. et Chartulario S. Vandregisilli tom. 1. pag. 1127: Sicut se prepeditum integrum, Longo et Latu, a hemino Regis, quod dicit apud Calidum bacuum. [ee Abantes finis de uno latu et uno capo dia publicis in chart. ann. 869. apud de Blasio. Series princip. Salerni. num. 9 pag. 10. et passim in chartis Longobard.] Gall. Es long et en large; En long et en Les, in Charta ann. 1210. ex eodem Chartulario S. Vandregisilli tom. 1. pag. 20. Vide Leda 2.

* 4. **LATUS.** Vectigalis species, idem forte quod Lastagium. Capit. pacis ad calcem Statut. Massili. MSS. cap. 69: Item quod cives Massili... sint perpetuo quieti et liberi de facto Latum nescium ad galorum... Item quod occasione Latum nescium seu galorum vel aliorum lignorum nichil soleat tenacior et haec perpetuo gaudente libertate. Vide supra Lastagia. [ee Confer Laudus 1.]

* 5. **LATUS.** Par. Stat. Mutin. rubr. 276. pag. 58. v: Cum sit quod admices de Villanova a Latore mane circula ostende hebreum maximam utilitatem, etc.

* 6. **LATUS.** Panni vel tenui latitudo, Gall. Et Lit. remiss. ann. 1205. in Reg. 82. Chartoph. reg. ch. 89: Duo paries latitudinem, quodlibet de duabus Latore, etc. Necrolog. Paris. MS.: Unum latitum per latitudinem qualiter diebominibus de duabus Latore, quodlibet latitudinem. Hinc nostri Et pro Latore, Latore, plauso dixerunt Christ. Pleas. in Carolo V. part. 1. cap. 17: De corveo sedet hec et bim formid, droit le Latore les époules. Aucto opponitur in Lit. remiss. ann. 1400. ex Reg. 155. ch. 870: Deus magister, que l'en dit pioches, a labourer le vignes, l'une Latore et l'autre aqua.

* 6. **LATUS.** Panni vel tenui latitudo, Gall. Et Lit. remiss. ann. 1205. in Reg. 82. Chartoph. reg. ch. 89: Duo paries latitudinem, quodlibet de duabus Latore, etc. Necrolog. Paris. MS.: Unum latitum per latitudinem qualiter diebominibus de duabus Latore, quodlibet latitudinem. Hinc nostri Et pro Latore, Latore, plauso dixerunt Christ. Pleas. in Carolo V. part. 1. cap. 17: De corveo sedet hec et bim formid, droit le Latore les époules. Aucto opponitur in Lit. remiss. ann. 1400. ex Reg. 155. ch. 870: Deus magister, que l'en dit pioches, a labourer le vignes, l'une Latore et l'autre aqua.

* 6. **LATUS.** Panni vel tenui latitudo, Gall. Et Lit. remiss. ann. 1205. in Reg. 82. Chartoph. reg. ch. 89: Duo paries latitudinem, quodlibet de duabus Latore, etc. Necrolog. Paris. MS.: Unum latitum per latitudinem qualiter diebominibus de duabus Latore, quodlibet latitudinem. Hinc nostri Et pro Latore, Latore, plauso dixerunt Christ. Pleas. in Carolo V. part. 1. cap. 17: De corveo sedet hec et bim formid, droit le Latore les époules. Aucto opponitur in Lit. remiss. ann. 1400. ex Reg. 155. ch. 870: Deus magister, que l'en dit pioches, a labourer le vignes, l'une Latore et l'autre aqua.

* 7. **LATUS.** A LATERE. Seorsim, separate, Gall. A parti. Lit. remiss. ann. 1417. in Reg. 170. Chartoph. reg. ch. 30: Jacobus Lietarti venit locutum a Latore et secreta dicto reo, etc.

* 8. **LATUS.** pro Elatus, celebratus. Vita S. Call tom. 7. Sept. pag. 300. col. 1: Sanctum virum totis præconitis Latum encho spiritu supplexime requirebant.

* LATUSCA, pro Lactuca, Gall. Latusca. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7030: Latusca, Letus.

1. LATUSFINIS, Limus lateralis. Vide Caput finis.

2. LATRONIUM, Hastile, in Amalthea.

3. LAVACRIUS, vel f. Lavacrius, idem quod infra Lavamen, Relevum. Tabularium Calense pag. 127: Novitatis quod in nostra constitutis presentia dictus Goufridus de Milliaco, magistro Philippo fratri suo quicavisi Lavacrius de omnibus et de terra venerabilis domine Abbatisse de Kala sita in Castoloria de Milliaco.... Actum en. D. MOCXXXIX.

4. LAVACRUM, Vas vinarium. Duo Lacrae ad tenetum vitum argentes. In Charta ann. 1406. apud Rymerum tom. 8. pag. 608.

5. LAVADOR, apud Arvernos, idem quod Sudarium. Inventarium Ecclesie Anticensis ann. 1444: Item duo Lavadores, sive sudariorum telle (tele) pro mortuorum unum sandalia nigra pro sepulturis.

6. LAVANCIA, Nivis moles excidens e montibus. Lavancia apud Daiphantes, quibusdam alia Avalanche vel Avalanche. Charta ann. 1828 tom. 1. Hist. Daiph. pag. 41. col. 2: Item, quod idem Guiglo Crippi Castellanus nemus Domini deauper burgum S. Laurentii scindit, destruit et colligi fecit in maximum prejudicium D. Daiphoni, et in magnum damnum et periculum parochie S. Laurentii et domus D. Daiphoni, que est et remansit in magno periculo Lavanchiarum et ruinorum propter destructionem memoria predicti.

7. LAVANDARIUS, LAVANDARIA. Papas: Fulla, Lavandaria, decorator. (Chron. Senonienae lib. 4. cap. 19. tom. 8. Script. Acher. pag. 308: Ecclesia Senonensis duas carpenterias habet, unum coquim, ad certatorum usum, Lavandarium usum, autem unum, pectoratorum cuorum Ibidem recurrunt lib. 5. cap. 8. pag. 427.)

8. LAVANDER, Idem, qui Lavandaria: unde Galil. Nostratibus Lavander. Versus descripti in Grammatica MS. Smaragdi:

Ita est Sennonius vere, Bellitterius illa,
illa Lavander adit, sicut Fuentes illa.

9. LAVANDERIA. Consuetud. Tolosa rubrica de debitis art. 1: Nec Lavandaria, vel Lavanderia lini vel lana, penne, nec vestes, nec sarcinum, nec aliata sibi tradita non possunt vendere nec pignori ostegere.

10. LAVANDARUS, ut et Lavandaria, Servus pannis eluenda adductus. Charta ann. 1082. apud Murator. tom. 5. Antig. Ital. med. et col. 217: Insuper et quatuor servitores personas ad servendum dedit, scilicet pectoratorum cocom, Lavandarium et bisulcus. Alia ann. 807. Ibid. col. 514: Donamus ibidem alios servos nostros manusculas ministeriales.... Gottifredo Lavandaria cum Proumbergue uxore sua.

11. LAVANDERIA, Lotura, Gall. Lavandaria. Testam. Guill. de Meled. archiep. Sevoni. ann. 1876. in Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 388: Item legamus... Arsenio Dorseus dominum nostrum, in quo moratur lotria nostra, et in qua ha Lavandaria nostra. Pro Lotrix, vide mox Lavandaria 3.

12. LAVANDERIA, Officium in ecclesia Lugdunensi, cuius est pannis ecclesiis eluenda invigilare. Acta MSS. capit. ejund. eccl. ad ann. 1346. fol. 134. v. col. 1: Cum dominus Hugo de Giorgio pres-

byter, tenens officium Lavandaria in ecclesia Lugdunensi, etc.

13. LAVENDERIA, Lotrix, Gall. Lavendiere. Computus ann. 1888. tom. 2. Hist. Daiph. pag. 280: Pro canisse duebant de passo pro tunica Lavenderia domini Andreas, flor. 11. Rursum occurrit infra pag. 384.

14. LAVENDARIA, Lotura officium. Charta ann. 1260. ex Chartul. S. Vandredi, tom. 1. pag. 850: Ego Laurentius, dictus de Atrio, Burgensis de S. Vandregassio vendidi.... Convenit ejusdem loci pro centum solidis Turon. decem solidos annui redditus... assignatos supra ministrium meum Lavenderia, quod habebo in Abbatia sororum Regisessorum.

15. LAVENDARIUM. Tabular. Cassuriense ann. 900: Et sine fluis Gomano, et ipse via, que pergit ad Leguminos, quoniam venit ad ipsum vadum de illo Lavendario in fluvio Gomano. Regino de Ecclesiast. disciplina. cap. 68. de Corporali: Et quando abluitur a Sacrorum. Diaconi vel Subdiaconi, primo in Ecclesia in loco suo ad hoc preparato abluatur, et quod ex dominio Corporis et Sanguinis infestum sit: post hunc a Lavendario in nitido loco paratur. Et responderet. Ubi lavendarium, idem est quod

16. LAVENDARIA, Lavacrum, Lavendaria, in quo canuli eluantur, quae vox occurrit in Not's Tyrone pag. 184. et in Statutis Corbeensis. pag. 2. ubi Lavenderia, apud Guerard. post Irmin. pag. 807.]

17. LAVENDRIA, Locus ubi panni eluantur. Chartul. Virsion. fol. 7: Solaria duo certarium, coquinae, fani, Lavanda, pannorum, etc.

18. LAVANES, Purgamenta, elutia, Gall. Lavares. Capitol. Gener. MS. S. Victoris Massil. ann. 1828: Ordinamus quod Helmonesque fragmenta, ab reliqua mensuram Abbatia, et ubicunque in Monasterio sancti et Lavenderia coquinas, rurum et furni precipiat. In altero exemplari habetur Larvacha.

19. LAVANTAILLE. Usus Sangerman. in Probab. Hist. ejusdem Monasteri. pag. 148. col. 1: Duo monachi in flocculis eius descripti, circae de manibus Conservarunt, et ibunt per Laventallum. An locus ante aliam, seu Latus Ecclesie, Gall. 416?

20. LAVARCHA. Ugutio: Stirios, vel strucio, herba est, quam quidam vocant Lavarcham, quia plerique ea se laetantur. Leg. Lanarium, ut est in Cod. Navarr.

21. LAVARI dicuntur capita Monachorum, cum raduntur, in Penitentiali S. Columbani cap. 9: Penitentes fratres quiescentes opera difficile et ardua officiant, non Lavari capite nisi Dominica, id est, octava: si autem 15. diebus, eis certe propter causam capillorum incrementum, arduo senioris unusquisque in Lavando usatur. Cumeanus Abbas de Mensura Penitentiarum cap. 13: Lavacrum capite potest esse in Dominica, et Vide Regulum S. Pachomii cap. 39. 64.

22. LAVARUM, Pelvis ad lavandas manus. Gall. Bell. Concordio Regis Hungarie apud Ludovic. tom. 6. pag. 341: Ad messem prædictum est. Majestatis et servitores: Lavarium porrigit dominus Andreas Dotz: manuile porrigit dominus Palatinus.

23. LAVASERIUS, Fullo. Charta ann. 1886. in Reg. 70. Chartoph. reg. ch. 388: Consuecat aliam representatio omnium ministeriorum. Carissima, scilicet... Lavasseriorum, alauderiorum, palpitiorum, sic. Vide Lavandarius.

24. 1. LAVATOR, Eodem intellectu. Charta ann. 1346. apud Cope. Inter Cens. eccl. Rom.: In quo confite etiam interflorium capisciendi Lavatorum S. Petri majoris, et caputanei illorum de S. Christoforo, etc.

25. 2. LAVATOR inter servientes monachorum recensetur, in Charta Henr III Imper. ann. 1082. tom. 1. Hist. Trevir. Nic. ab Homburg pag. 300. col. 2: Servientes cordi et Lavatores, etc.

26. LAVATORIUM, tabernop, in Gross. Lat. Grac. [In edit. antiqua, Labatorium, ex mutatione in Reg. vero aevi] Will. Britto in Vocab. MS. Luter, dictior Lavatorium, et generaliter res ipsa purpurae cordis dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Galli cap. 11: Venient in pyram, et inde Lavatorium, sed non proximum pyram scriptorium, et has tres regularium res ipsa purpurae dicitur. Ita Luter Picardi nostri vocant vase, in quibus panai eluantur. Pro tonitrina monachorum videtur usurpare Eckardus Junior de Casib. S. Gall

ancilla proicit Lavatorios per fenestram, etc.

• **LAVATREIUM.** Ubi manus lavant monachi, priusquam eant ad refectoriū. Chartul. Gellon. : *Hoc factum fuit circa Lavatreium S. Guillelmi anno ab incarnatione Domini MCCC. Vide in Lavatorium I.*

• **LAVATRINA.** Idem quod *Lavatorium*: Locus scilicet in fluvio pannis eluendis adductus. Charta Aistulii Regis Longob. ann. 758. apud Ughellum tom. 2. pag. 105. : *Et ne illius inferioris magnae potestatis homo molendina vel portum cun sandonibus, aut naues in ipso fluvio, vel (in) Lavatrinam edificare audeat, aut pascationem facere, etc.* *Lavatorium*, eadem notione in Spicilegio Acheriano tom. 18. pag. 317. [Varro de Lingua Lat. lib. 8. cap. 41: *Domi sua queque ubi lavatur, Balneum dixerit. Duplex igitur ut hunc oblitus dicam, distinguenda videtur originatio ut et notio vocis Lavatrina. Cum balneum significat, contracta est ex Lavatrina, si fornicam, potius a latendo deducitur quod sese abundant nomine, cum alijs evanescunt. Vide Etymologicum Vossii.]*

• **LAVATRINA.** codem sensu, in Lit. remiss. ann. 1472 ex Reg. 197. Charoph. reg. ch. 218. *Lesquelles femmes et filles travesties en lodiis mire ou Lavatrina pour la noctoie, etc.*

• **LAVATURA.** Aqua, qua aliquid lotum est. Gall. *Lavare.* Stat. MSS. S. Vict. Paris. part. I. cap. 19: *Ipsa sacra lavans, singulas Lavaturas in piscinam projectas.* Vide *Lavanda*.

• **LAVATUR.** Purgamenta. Vide *Lavanda*.

• **LAUBIA.** [Porticus, Galleria] Vide *Lobis*.

• **LAUCA,** pro *Leuce*, tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 206.

• **LAUCET** et **LAUSSET.** Voces vernaculae, quibus significatur Pretium, quod pro accendit instrumentis rusticis solvitur. Charta ann. 1205. ex Tabul. monast. Montisol. inter schedas Mabill.: *Decimus ad dextrum Bernardo Escot totam fabricam suam loci de Broissac secundum comites, rethas et pie, et totum Lausset, et alia que ad dictam fabricam pertinetib[us]... quod nullus preter eum et successores ejus habebet licentiam... recipiendi Laucet seu habendi quod pro accendit instrumentis rusticis debet recipi.* Alia ann. 1248. in Reg. 74. Charoph. reg. ch. 293: *Fieri (designatio) in... fabrica sine Lausset (infra Lausset), diuinum locorum de Monteguiscardo, de Vilafraanca et Campinas.* Vide supra *Acummentum*.

• **LAUCIA.** iudeoquaer. *Supedictis*, apud Janum Laurenberg. in Supplemento Antiquarii.

• **LAUCUS.** Vide infra *Laudus* 1.

1. **LAUDA.** Charta ann. 1399. apud Rymer. tom. 8. pag. 93: *Cum... pratis, pasturis, bovis, parcis, chaceis, Laudis, warrenis, assaritis, etc.* Puto legendum *Laudis*. Vide *Landa*.

1.2. **LAUDA.** Paro officii Gothicici. Vide Officium Mozarabicum de S. Pelagio, tom. 5. Junii pag. 316. Occurrit alia notio in *Laudare* 5.

• **LAUDABILIS.** Approbat. Ita vocem

hanc usurpat Cod. Th. leg. 8. de Testim. (7. 21.) leg. 41. de Episc. (16. 2.) leg. ult. de Itin. minuti. (15. 8.) Marcus filius lib. 2. form. 37. *Adstante viro illo Laudabilem defensore [Laudabile bladum, Genulnum, sincerum, legitimum, in Charta ann. 1202.]*

• **LAUDABILITAS.** Titulus honorarius Præsidium, Consularium, etc. de quo copiose Brissone in Formul. pag. 335. Epistola Severi ad Paulinum. In tom. 5. Spicilegi Acheriano pag. 324. *Oportet Laudabilitatem restrainis bonus favere proprieatis, etc.*

• **LAUDABUS.** pro *Laudabilis*, ut legendum omnino videtur: *Rogo te, Laudabis vir Defensor, apud Marten, tom. 1. Ampliss. Collect. col. 58.*

• 1. **LAUDAMENTUM.** Judicium, sententia arbitrii. Charta ann. 1284. apud Lam. in Delic. erudit. Inter not. ad Hodoeper. Charit. part. 2. pag. 412: *Qui videamus diligenter sententiam et Laudamentum seu arbitrium predictum; et si viderint quod in dicta sententia seu Laudamento sit aliquid iniquum, cossem: illud.* [9. Constitutio Lothar. Imper. ann. 1133. pr. et 3. apud Pertz. Leg. tom. 2. pag. 184.] Vide *Laudum* 2.

• 2. **LAUDAMENTUM.** Consilium, consensus, ut infra *Laudum* 3. Pactum ann. 1150. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. cap. 582: *Laudamentum et consilium derulant super hoc, etc.* Testam. Raym. Tenc. ann. 1154. Ibid. col. 350: *Et infractiones quas ego in eadem terra ecclesie feci... quod homo redrebet eis cum Laudamento episcopi de Helsia. Alii tantibus, vide in *Laudare* 4.*

• 3. **LAUDAMENTUM.** LAUDAMINIUM. Vide infra *Laudare* 5.

• **LAUDANAE.** Vide *Laudane*.

* **LAUDANUM.** * Recipe pollicaris, bedelli, mirra, Laudani (B. N. MS. Lat. 10279. p. 171.).

• 1. **LAUDARE.** Arbitrii, arbitrii, sententiam ferre. Vide in *Laudum* 2. *Laudare testes.* Vide *Laudator*.

• 2. **LAUDARE.** Consilium dare, seu potius persuadere. Leges Edwardi Confess. cap. 39: *Et Laudatum est Regi quatenus consuetudines justas... non auferret.* Hugo de Cleeris: *Laudaverunt Comiti Fulconi, ut per quendam, quem Rez cognosceret, Regi responderet. Gaufridus Monemuthensis lib. 1. cap. 6: Laudo igitur, ut ab eo suam filiam primogenitam petam. Duci nostro conjugem.* Adde lib. 2. cap. 1. 3. 4. 6. Utinunt etiam Ordericus Vitalis lib. 8. pag. 624. lib. 8. pag. 711. lib. 10. pag. 771. 802. lib. 12. pag. 880. Thwoctius pag. 59. et alli. Vide Reinhardt Röhlig lib. 11. Robig. cap. 16. Vacces en son Roman de Rou MS.:

*Valentines, ce dist, restaurant.
Se son herbage il l'ose.
Mais ne l'ose que il n'est.*

Philippus Mouskes:

*Et Les qui tende justes
Sont les os et hant, et peure et rie.*

Villhardinus p. 42: *Sire, nos vos Loons que vos le preignide, et si le vos prion.*
Se son herbage il l'ose.

• 2. **LAUDAS.** Vide infra *Laudus* 1.

1. **LAUDA.** Charta ann. 1399. apud Rymer. tom. 8. pag. 93: *Cum... pratis, pasturis, bovis, parcis, chaceis, Laudis, warrenis, assaritis, etc.* Puto legendum *Laudis*. Vide *Landa*.

1.2. **LAUDA.** Paro officii Gothicici. Vide Officium Mozarabicum de S. Pelagio, tom. 5. Junii pag. 316. Occurrit alia notio in *Laudare* 5.

• **LAUDABILIS.** Approbat. Godefridus

Vindocin. Abb. lib. 8. Epist. 18: *Et vos*

illuc tendere penitus Dislaudemus. Le Roman du Renard MS.:

*Nous ne vous serons Dislaeme,
Que vous nel fûte encroire.*

Le Roman de la Guerre de Troyes:

*Le combain est Dislaem,
Et autre n'en fût test alié.]*

8. **LAUDARE.** Concedere. Vetus Charta ait Jo. Colombum. *Comes concessit eis, et Laudavit terram eis et feuda eorum ad eum fideliitatem et servitum.* [Charta Comitis Ceritanensis in Diario ita D. de Montfaucon pag. 7. *Donec et Laudatio respublica monasteriorum Domino Deo et S. Marie Crasse, et Abbeis et Monachis.*] LAUD. Donatio, seu potius Concessio. Charta ann. 1150. apud Ruffum in Comitibus Provinciis pag. 188: *Facta est haec Lau*s* sive concessio in clausiro sancti Marii de Monasca, etc.*

LAUDARI et COLLAUDARI Dicitur, qui ritu solemniter ad supremam dignitatem eligitur aut elevatur, cui tempore laudes dicuntur. Occurrat passim in Chron. MS. Andreum Danduli. Tabularium Monasterii S. Theofredi in diocesi Aeniensi: *Ut nullus Abbas in eodem conuenienter Laudetur aliquando a fratribus, aut ordinetibus ab Episcopo, nisi prius, etc.* [oo In dominum Laudatur, apud Dietmar. lib. 5. cap. 18.] [Vide *Collaudare* suo loco.]

4. **LAUDARE.** Approbare, consentire. Chronicon Besuense pag. 588: *Donum... super altare posuit, et filiam suam Laudare fecit.* Vide Parerga Alciati lib. 1. cap. 45. [Leges Monspelienses MSS. cap. 71: *Quilibet habitator Montipassiali pro domo vel locali suo, cujuscumque sit pretius, debent salvare cuppas et lades, et Baetus Montipassiali dabit et Laudet illum domum vel locali.* Littera Philippi Franc. Regis ann. 1279. Inserta in Litera Johani. Reg. ann. 1850. apud D. Secousse tom. 4. Ordinat. Reg. pag. 45. art. 8. *Si quis emorit vel permuteverit donum vel possessiones in villa vel territorio dicti loci (Aquarium mortuarum,) que possidentur vel possidebantur, vel caras vel Baetus locis sanctorum Laudare compit: ita etiam Baetus vel curia nostra dicti loci non possit nisi respondeat vel alium preferre; nec recipiat pro laudato ultra viciniam partem preci, et semper empor laudatio solvere tenetur.* Charta ann. 1201. ex Tabulario Maurigniacensi. Jaqueline uxoris prefaci Anelli coram nobis constituta hanc conditionem *Laudavit, voluit et concessit.* Adde Chartam ann. 1254. tom. 2. Hist. Eccl. Meld. pag. 169. aliam ann. 1088. tom. 6. Spicileg. Acher. pag. 441. Statuta Massili. lib. 1. cap. 30. Chartam ann. 1287. inter Instrum. tom. 4. Gall. Christ. col. 253. etc.]

* 6. **LAUDARE.** Promittere. Germ. *Geloben*, apud Dietmar lib. 4. cap. Ruodlieb. fr. 2. vers. 48. 61. 118. 158. 177. 188. 199. fr. 3. vers. 36. fr. 5. vers. 85. fr. 8. vers. 64. fr. 14. vers. 21. Vide Haltius. Glossar. German. col. 688. voce *Gelobnis-Geld*. et coll. 1273. voce *Loben*.

• 7. **LAUDARE.** *Laudes*, pro alienando fundo percipere. Libert. Florent. ann. 1389. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 889. art. 7: *Concedimus quod habitatores dictarum villarum Florenciarum et impostorum habitatores, valeant perpetuo bono sua retrofrudere, et dum bona retrofrudata cedentur, Laudes et vendas eorumdem recipere.*

LAUD. Consensus. Ditmarus lib. 2. pag. 22. *Presentia et Laude Imperatrix et filii, etc.* Lib. 7. pag. 98: *Predicium civi-*

statim fratris suum filio... ex ratione dedit, ut cum Laude sue, quis hares nuntiet fuit... licet sibi tribus filiis premium omne quod remanserit tradere. Charta ann. 1174, apud Columbum: Hanc vero permutationem Comes Willmrus (Forcalciensis) dicebat non valere, quia facta erat sine sua Laude et voluntate. Charta Heriberti Comitis Viromand. ann. 1407: Nam terram Laude mea et Laude D. Henrici Francorum Regis... de-dit idem Hermelandus, etc. [Charta ann. 1184, inter Instrum. tom. 4. Gall. Christ. col. 23: Dederunt et concesserunt... liberatem acquirendi sine aliquo fraude (Laude) et consenserunt, et sine aliquo usatio-ni et dominio] Vide Beuthum pag. 440. Hemerorum in Regno Auguste Viromand. pag. 35, 36, 40, 44. [Le Roman de la Guerre de Troyes MS.]

Soli solos se Los de,
Tui qu' soi sages et pro.]

* Arbitrium, voluntas. Charta com-munis Bellarum in Belvac. ann. 1181. art. 27: Quicunque de communis obi-teria deliberatione parium, parva reu-justia de corpore suo, vel de corporibus suis facient, ... quicquid de fortiori actu excep-ti... ad Laude etiam ad villam fir-macionis militum. Charta ann. 1405, ex Tabul. S. Apri. Tuli. Willermius la fit missignor Perron de Rossel par Los et le ordene son pere, etc. Landenne, in Lit. ann. 1880, ex Reg. 146. Charthrop. reg. ch. 298: Sans obtemperer Lozainen ne li-cence du souverain. Lozege, eadem acceptio-ne, in veteri versione. Charta ann. 1177, ex Tabul. archiep. Camerac: On voudra vin en la ville (de Boulogne) à la Lozege ou condition préférée des eschaffins ou jure. Vide supra Laudementum 2.

LAUDES, pro eo, quod domino feudi [sive territorio] exsolvitur, pro facultate, seu consensu, quem praestat, vassallo, prid alienando feudo, [seu alio quovis tenemento] nostris, Los et ventes. Cha-ta Ludovici D. Bellioccis pro Libertati villa Villae Bellijoc. ann. 1274: Si bur-gensis Bellijoc. emerit aliquam rem, ter-ram, vel possessionem, tenuerit de tertio decimo denario, et non plus, de Laudibus. Tabular. S. Theofredi in Bellavia, ann. 1150: Item si illi donant, vel vendant, jam dictus Abbas vel successor eius pro Laude vel vendis inde exigant. Tabula-rium S. Flori in Arvernus ann. 1368: Concessione, nos inde habuisse pro Laudi-bus et vendis, et investidice 12. libr. Ju-ron. Occurrit non semel in Charta apud Guichenonum in Probat. Histor. Bress. pag. 24, 64, 108, etc.

* Charta ann. 1150, in Lib. plent. S. Germ. Prat. fol. 101. v. Domus de mij-didin in partibus considerabat portan-tilles et vales, etc. Quod varie non nisi exprimitur. Cfr. ann. 1150, inter Probat. ult. Hist. Trenorch. pag. 248. La tierce partie des Los que l'on doit pour raison des vendues et des paries que l'on fait à Tournus. Aliis ann. 1368, tom. 6. Ordinat. reg. Franc. pag. 104. Laudem-alias, consenses, ventes, etc. Parag. later-reg. et monast. S. Severi ann. 1461, in Reg. 188. Charthrop. reg. ch. 278: Item retinendis loculis religiosis & suis appartenens toutes les Leides, pagas, consti-tutes, vales, Lauzimes, etc. Lit. remiss. ann. 1462. Ibid. ch. 586: On impose à icelui Jehan Aubert que lui assent viguer de Baignols, avoit approprié à lui plusi-veurs Lauzimes de ladite viguerie, sans en rendre aucun compte.

* LAUDA, LAUDIA ut mox Laudes. Ta-bular. Prioratus S. Johan. Tolos.: Et

retinendis dictus Procurator... in dictis re-bus et processione consensu antiquum et conussum, cum vendis, Laudio... et recog-novit se habuisse vendas et Laudias et alia deocea uox in hunc presentem diem. Charta ann. 1305, tom. 1. Hist. Daiphil. pag. 59: Item, si domus, pedes vel alia res immobilia infra terminos sub-sequentes vendatur, debemus inde Laudas et vendas habere et percipere.

LAUDATIONES, Eadem notio, in Charta Phillipi Aug. 1185, in Hist. Vas-tiniensi pag. 70: Laudationes, et vendi-tiones, sicut hactenus habentes sunt, red-derunt. [Charta ann. 1303 apud Baluzum tom. 2. Hist. Arvern. pag. 789: De pos-sessionibus venditibus debet dari domino, de cuius dominio mox de scuto unus denarii pro vendita, et alias denarii pro Lau-dationibus seu per servitio ipsius, et non amplius. His observandum Laudationes exsolvi in professionem vassalitatis sive servitii.]

* LAUDEMIA, Eodem intellectu. Epis-tome Constitut. Ecccl. Valenc. tom. 4. Concil. Hispan. pag. 157: In quibusque adiu-tioribus administrationibus, pro Laudemias non videtur nisi aliquis gratia ultra ter-ritoriu[m] pertinet. Burdum occurrit ibid. pag. 146: Et in Tarrachina, Lugdun. ann. 1380, ep[iscop]i Meneierianus in Probat. Hist. clausum urbis pag. 65, col. 2.

* LAUDAMINIA, Consuetud. Ausecul-rum MSS. ann. 1301, art. 41: Item est conussum ibidem, quod pro aliquo pigno-natione, vel venditione, vel alienatione, vel permutacione, non datum aliquod ratio[n]e venditionis, vel impignorationis, vel alienationis, nec permutacionis, nec Lau-daminium, nec retrocipatio[n]e, nec vendita, nec pignoratione, etc.

* LAUDENIUM, Præceptum Ludovici X. Franc. Regis ann. 1210, apud de Lauriere tom. 1. Ordinat. pag. 554: Item, conces-simus quod de foedi et retrofundi in em-phatico vel scapitum per Ecclesiasticas personas datis, et translatis in perso[n]as immobilias, nulla financia debetur, nisi fuerint castre, villa, seu loco: alio, cum justitia alia, que a nobis in foedum, vel homagium, seu ad servitium aliud tenen-tur, quibus alienationem fieri volumus sicut nostro Laudemio, aut nostra gratis speciali. [Vide Haltius. Glossar. Ger-man. voce Lehware, col. 1304 et Gela-bnis-Gold col. 688. Mittern. Princip. Jur. Germ. § 495.]

LAUDIMIA, Pari perinde significata. Charta Rotroci Comitis Pericensis ann. 1150: Equitatu[m], Laudimia, rela-menta, telles, corves, bians, etc. [Cfr. Chro-nicon Besanconense pag. 550: Et quia ipsa Castrum cum adjacenti terra de iacimento nostris diocesis nos-citur esse, per Laudamentum nostrum conovi: S. Mameli communione pre-dicere terrae, etc. [Consuet. Auscitorum MSS. ann. 1301, art. 93: Item consuetudo est ibidem, quod quicunque ex cibis praticiti possit enire prædia, domos et possessiones, et quicunque alia et immobi-lia cum consensu Domini et Laudamento. Charta ann. 1184 apud Spontum Histor. Genes. tom. 2. pag. 80: In civitate Hiriburgensis Episcopas... sententiam cum Lau-damento et consensu communis protulit, etc. Le Roman de la Guerre de Troyes MS.]

Item de loci tribus aut quibus
An Rei Primis, vel divites,
Qui in locis non Laudam, non
De locis des 64 et de ea post.]

Item Pactum, conventio. Gerhobus Reicher. lib. 1. de Investigatione An-lichristi: Duplicem autem die conspira-tionem vel coniurationem obiciunt, unam, quia Augustalis Imperium Friderici Imp. et contra Laudamentum in verbo Domini factum, cum Siculo Willm... federari-sint. [Apologetica Henrici Regis Epis-tola ann. 1300, apud Schanatum Vin-

Priorat. Neromville: Hoc docum Lau-dau[m] Adam Maringotus, de cuius foedi erat. Alibi: Quam eleemosynam calu-niabatur Hugo de Dangione, et omnia-destis tali done resistebat: assessorebat enim, hanc eleemosynam de suo furo esse et de suo foedi, nec es vel aliquem suorum Laudau[m], etc.

* LAUDUMINIA, ut Laudumia. Charta C.ementi PP. pro Monasterio S. Joha-nis Angeric. et Chartulario ejusq. Mo-nasteri pag. 297: Super nonnullis con-ducibus, Laudumini, reddendis et legatis ratiōnēs quorundam preditorum. Occurrit ruris pag. 398.

* LAUDIUM, LAUDUM. Eadem rurus notio. Charta Guill. de Bellavara Episc. Cabillon. ann. 1297. Inter Instrum. tom. 4. Gall. Christ. col. 258: De permuta et de Laude, seu remungeri pro venditu-ribus contingitibus debito, quarum de-narii dictio Canonicis saltere tenetur. Si vero Decanus et Capitulum, vel terrarum dictorum locorum, res quae ven-denuntur sub restituenda, est restituenda, nomine dicta Antecesse Cabiliensem... nec etiam terrarum locorum aliquid no-minis Laudi participent ut habeantur. Lit-tero Johanna Franc. Regis ann. 1302, apud D. S. S. tom. 3. Ordinal. Reg. pag. 697: Si pro permutatio[n]e et assessio-ni, in dictis ulti rerum immobiliis, non interventione pecunia, nulli debetur de Laude, si vero pecunia intermixta, debetur Laudum ad similitudinem vendi-tionis.

* LAUDIUM, Eodem intellectu. Charta ann. 1322, apud Meneierianus in Probat. Hist. Lugdun. pag. LII, col. 8: Nec im-pedient eos ulti pedagoge, nisi ubique per terram et aquas, Laudis, coniubis, iure quod ad ipsas pertinet, etc.

* LAUDIUM, Consensus. Statuta Massili. lib. 1, cap. 80: Si quis in Mas-silia emi[ti]t vel emsi rem, aliquam vel iure aliqua, unde fieri debet publicum instru-mentum, in quo vel in quibus necessarium sit Laudum. Domini vel consensu, a quo tenetur res illa ad consensu aliquem inde dandum, etc. Occurrit eadem cap. et lib. 2, cap. 1. § 37. et 88, cap. 30. § 2. lib. 2, cap. 11. cap. 80. § 18, cap. 84. et 85. § 2.

LAUDAMENTUM, Copia, facultas, Per-mission. Chronicon Besanconense pag. 550: Et quia ipsa Castrum cum adjacenti terra de iacimento nostris diocesis nos-citur esse, per Laudamentum nostrum conovi: S. Mameli communione pre-dicere terrae, etc. [Consuet. Auscitorum MSS. ann. 1301, art. 93: Item consuetudo est ibidem, quod quicunque ex cibis praticiti possit enire prædia, domos et possessiones, et quicunque alia et immobi-lia cum consensu Domini et Laudamento. Charta ann. 1184 apud Spontum Histor. Genes. tom. 2. pag. 80: In civitate Hiriburgensis Episcopas... sententiam cum Lau-damento et consensu communis protulit, etc. Le Roman de la Guerre de Troyes MS.]

Item de loci tribus aut quibus
An Rei Primis, vel divites,
Qui in locis non Laudam, non
De locis des 64 et de ea post.]

Item Pactum, conventio. Gerhobus Reicher. lib. 1. de Investigatione An-lichristi: Duplicem autem die conspira-tionem vel coniurationem obiciunt, unam,

dem Litter. pag. 198: *Exerritum collegium iterato contra suendam, arcianas ipsius duci obdormit filii suum, tali adhibito Laudamento, quod sanguine se opponere attemperat imperatori regi Majestati. Le Roman d'ahiq MS.*

*Aydie moy par tel convenant
Que tout à votre Louement.*

* 1. LAUDAMENTUM. Charta conventionalis. Instrumentum ann. 1096 apud Mabillo. Diplom. pag. 618: *Laudamentum hoc iussu promonstrati Richardi... Gofredo Episcopo dictante Pontius scriptis.*

* 2. LAUDARE SE DE ALIQUO. Phrasis Gallica. *Se louer de quelqu'un.* Alcujus benevolentiam erga se predicare. Instr. ann. 1210. inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 48. col. 2: *Ipsa vero respondit quod non juvaret ei, quia non Laudabat se de eo. At vero Se louer, pro Queri, ex postulare, unde Louenge, querela, in Lit. remiss. ann. 1416. ex Reg. 169. Char. reg. ch. 288: *Lequelle fille respondi que elle s'en Loueroit à son maistre; pour quoy et en despié duquel Louenge icelui Jacotin lui donna une grant buffe sur le visage.**

* 3. LAUDATICUM. In veteribus Chaptis Regum nostrorum primis et secundis stirpis passim occurrit inter tributa, a quibus eximuntur Monasteria, nulla alia notionis Indicatione. In Vita Aldrichi. Episcopi Cenom. rum. 56. apud Doublem in Hist. Sandionys. pag. 666. Bessem in Episc. Tavvens. pag. 28. Chiffetum in Trenorch. pag. 188. Baluzium in Appendix ad Capitul. n. 21. 47. et alios. *Lode.* in Consuetud. Britannica. art. 817. et Sconeensis art. 20.

* 4. H. adducit juret *Laudatici* mentionem constantem nec ubi enumerantur tributa quibus eximuntur naves a Principibus concessas ad utilitatem et necessitatem Monasteriorum. Eemplum unum referre sufficit, scilicet in Chartera anno 816. apud Baluzium in Appendix ad Capitularia col. 1412: *Quoniam naves quae per fluvium Ligeris, vel per cetera flumina intra dilacionem imperii nostri ob utilitatem et necessitatem ipsius Monasterii discurrunt, ad quamquam civitates, castella, aut portus, vel cetera loca accessus habuerint, nullus ex eis aut hominibus qui eas prevident, nullum teleonem, aut ripalicum, aut portaticum, aut pontaticum, aut salutaticum, aut cispacum, aut canonicum, aut passionem, aut Laudaticum, aut transanticum, aut pulveratum, aut illum occursum, vel illum censum aut ultimam redditione accepere, vel exigere audeat.*

* 5. LAUDATIO. Jussus vel consensus. Charta ann. 1075. vel 1076. Inter Ins-trum. tom. 4. Gall. Christ. col. 288: *De terris vero arabilibus et planis, quia divi-nis non erant, judicatum est, ut si alii illas laborearent per Laudationem et preceptum, obedientias, vel ministri ejus aliquis ministri illius Hugonis illas habe-rent, et redditus earum inter se dividerebantur.* Ann. 1088. tom. 6. Spicil. Acher. pag. 410: *Consilio omnipotentis Deo et S. Mariae atrae S. Stephano (Nivernensi)... et Canonico ibidem. De servientibus ac servitutis, per Laudationem, Hugonis Episc. et D. Gofredi. Autem mod. Primitus, etc. Alio ann. 1201. e Tabularia Maurigniacensi: Promiserunt quod contra Laudationem et concessionem de cetero non venient.*

* Item. Concessio. Charta ann. 1145. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 508: *Et nos omnes suprascripti... lauda-*

mus atque concedimus... tibi domino Bernardo, Attoni... alteram mediastalem omnium, usaticorum et omnium leddarum, que ab ipsi nundinis... exierint. Hanc concessionem et Laudationem in perpetuum facimus tibi, etc. Quo sensu etiam intelligenda. Orla et abul. Maurigni. laudata. Vide Laudatio 8.

* 6. LAUDATIO. Conventum, pactum. Forma: *Instrumentum.* Tolosanis presstiti Legatis Innocentii III. PP. ann. et Catelin cap. 8. Hist. Comitum Tolosan. pag. 298. et in Actis SS. Martini pag. 412: *Qui omnes pro saipis et pro omnibus eorum sociis, qui tunc erant de Capitulo, et pro universitate nobilitatis et feminis Tolose, presentibus et futuri, hoc mandatum, confirmationem et Laudationem a prefatis Legatis recuperunt.*

* 7. LAUDATIO. Quod domino feudi pro facultate alienandis fundum, exsolvit. Charta ann. 1221. in Chartul. Armer. ch. 82: *Cum querela veteriter... super sexta parte Laudationem et venturum pertinentium ad censem de la Chape; quas videlicet Laudationes, et ventus no-
bus, etc. Inventar. MS. ann. 1998: Item quod rector comitatus Venetianus possit committere Laudationes clavariss. Vide supra Laudes in Laudare 4.*

* 8. LAUDATIO. [Gallice Assentimentum: *Sine nostro successorunque nostrorum Laudationes et consensu.*] (Cartul. S. Andreæ Vienn. ed. Chevalier, p. 200, an. 1129.)

* 9. LAUDATOR. Arbiter. Vide in Laudum 2.

* 10. LAUDATOR TESTIUM. Qui testes laudat seu approbat, firmans eos esse viros probos et dignos, quibus fides habeatur. Leges Ludovici XII. [Formul. ad cap. 8.] apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 127: *Martinus dedi vadimonium de probare, et modo est paratus cum testibus et testium Laudatoribus. Tunc testibus et Laudatoribus ostenditibus ubi interrogetur adversarius antequam testes laudantur, si vult aliquem testium criminari. Si dicterit Nolo, tunc interrogatur uniuscun-que Laudatorum, quid sapiat de testibus, etc.*

* 11. LAUDELA. Eodem intellectu. Charta ballivi Constant. ann. 1294. in Reg. 58. Char. reg. fol. 58. m: *Concedat ad firmam perpetuam... mediastalem lauda-rum, quae vocatur laude de Piron, cum Laudelis de Foliate, etc. Vide Laude in Laudare 4.*

* 12. LAUDERIA. Census, prestatio. Testam. Sibulii de Viriaco ann. 1401. in Reg. 3. Armor. gener. part. 2. pag. xx. Item dat... mediastalem omnium garni-mentorum surorum domus castre Fabricarum, exceptia et reservatio Laudariae, ultra id quod domina mea Fabricarum... de dictis bonis percipiat.

* 13. LAUDES. Jusrate empionis. Gall. Lots et ventes. Vide in Laudare 5.

* 14. LAUDES, Pars officii divini: Acclamaciones publicae. Vide in Laus 2.

* 15. LAUDES. Retis genus. Littera Renati Comitis Provincie ann. 1479. In Privilegiis Piscatorum Massili. *Vestra predictam ordinazione, et cassando corre-
ad tonitras, de Laudes fecerunt senchas in magna quantitate.*

* 16. LAUDIA. Ut Laudes 1. Vide in Laudare 4.

* 17. LAUDIA. Pann species, f. a Lau-den. urbe vulgo Lod, sic appellata. Testam. Phil. episc. Sabin. ann. 1372. ex Cod. reg. 9812. A. F: *Item manillum de assana de Menia, manillum Laudie de obsecro, cum duobus magno et parvo capucinis.*

LAUDIDIGONUS, unica voce, ιαδινος επει, in Glossar. Græc. Lat. Lat.

* 18. LAUDIFICARE, ιαδινειν, in Glossis Græc.

* 19. LAUDIFLUUS. Laudum plenus. Vita S. Isidori Hispal. tom. 1. Aprilis pag. 883: *Cautiones Laudiflusa prosequentes Te Deum laudamus, prorumpimus magna voce. Laudiflusa gratiarum actiones re-pendere.* in Epistola Stephani VI. PP. tom. 8. Concl. Hispan. pag. 161. col. 2.

* 20. LAUDIS. Compositio, multa. Vide in Laudare 1. Locus ibi alatus, codem sensu intelligendum quo *Laudis* 8.

* 21. LAUDIS. Citra, testudo, ex Germ. Laute, ut hoc in *Lauten, Sonne, reso-nare, tintire, Galli, Lute, Certe* apud Fortunatum in Epist. ad Gregor. Turon. ad lib. 1. Poem. *Laudis* sonum significat Apud quos nichil dispar erat, aut stridor ansoris, aut canoroloris, sola sepe bombaricas, barbaros *Loudos harpa relidebat*. Godefridus Viterb. part. 9. Chron.:

*Mira videre must, celesti plaudente claves,
Lauda, tuba, cithara, festa canentes ea.*

LEUTUM dicit Petrarca in Testamento: *Thome Bombasius de Ferraria lego Leutum meum bonum, non, ut eum sonet pro vanitate secuti fugacis, sed ad laudes Dei eterni Italos, Luto, et Liuto.* Josephus Scaliger ad Manil. ab Arabicu *Allaud* etymon accersit, ut et Bochartus lib. 1. de Colon. Phoenic. cap. 2. Vide Turcorum Crux pag. 210.

* 22. LAUDIS, ut mox *Laudum*, Sententia arbitri. Litera: Ludovici VII. ann. 1145. pro Bituricensibus, apud de Lau-diere tom. 1. Ordinat. pag. 10. *Quod si infra urbem aliquid jurisfecerint, pro Laude Baronum ipsius civitatis emenda-bunt.* In Litteris. Ludovici VIII. Ind. pag. 49. ubi iste confirmantur pro *Laude Baronum* hætetur *Laude proborum homi-num*: quod codem reddit.

* 23. LAUDISONUS, ut *Laudiflusa*, vel Laudes canens. De S. Yvone Episc. Persa. tom. 2. Junii pag. 290: *Pieces et hymni Laudisoni aera gravificant.*

* 24. LAUDISSA, A vulgaris Provinciali Lauisse vel *Louisse*. Domus pars quam tertio subest: nisi idem sit quod *Lobia*. Vide in *Louise* 1. *Lobia* in hac voce. Charta ann. 1888. ex Tabul. Massili. Dom. Bartholomeus Bo-waldus obsecratus denuntiatus obsecratus. Massilius inscriptus, existenti-bus in quadam *Laudissa* palati regi Barchinensis etc. Actum in quadam *Lau-disa* palati Barchinensis.

* 25. LAUDOCIA, *Laudaria expectata*. Glos-sar. Lat. Ital. MS. Vide *Laudes* 1.

* 26. LAUDOSLE, inter ornamenta multie-bria numerantur Infra in voce *Lilio-* lumen.

* 27. LAUDULA. [Alauda, DIVE.]

* 28. LAUDUM. Clarigatio, repræsalium. Gall. Represaula. Jus recipiendi quod suum est, atque ob id manum injicendi in bona vel corpus debitoris: Item. Charta qua cuiusdam illud jus concedit. Gall. *Lettres de marques*. Statuta Massil. lib. 2. cap. 30. de Laudo concedendo civilibus Massiliens: *Si aliquis extra-neus... Massiliensis... aliiquid absecularit... et illi qui jurisdictionem habet super debitorum vel ablatorum... dicto Massiliensi justitiam non faciat exhiberi... Rector vel Consul ad petitionem dicti Massiliensis Laudum concedat vel concedant sibi super omnibus rebus dicti debitoris vel ablatoris, et etiam super rebus aliorum hominum, qui essent sub jurisdictione illius qui debaret, et nollet dicto Massiliensi justitiam exhibere.* Annales Mutinens. ad ann. 1204. apud Murator. tom. II. col. 56: *Mu-*

linenses compromisissent se in Bononiensibus, qui tulerunt iniquum Laudum de confundis Mutinae. Charta ann. 1416. ex Archivis Massil. Super altercationem, quae est inter Massilienses et Flouclinenses, in causa cupidam marche repressa- rum sive Laudum lacrorum per olim Vicarium Massilie contra ipsos Flouclinos. Haud sat, scio an eadem notione Chronicum Sicilie, tom. 3. Anecd. Marten. col. 24 et 25. Interess communi Me- sanenses retinentes se sub dominio dicti Regis Caroli et nobilium predictis sequi vestigia predictorum Panormitanum... venerum cum hominibus et gallo par- tum principatus ad portum Panormi, extollentes seu alta vocem clamantes in so- den portu Laudum sive Lausum dicti Re- gis Caroli.

2. LAUDUM. Brevoilium, est sententia arbitri Nicol. Trivettus ann. 1288: Rex Anglia dicto sorum(arbitrorum) et Laudo sub certa obligatione se submitte. Charta ann. 1343: Non contra facere, vel venire de jure vel de facto... omni Laudo, arbitrio, dicto, diffinitione, et pronuntiatione ejus, etc. Addit Walsingham pag. 90. Rollandum in Summa Notaria cap. 6. Jo. Luciu de Regno Dalmat. pag. 184. etc. Laud in Foris Beneharnensis. Rubr. Deus arbitrus art. 1. Vide Turneb. lib. 14. Adv. cap. 12. et Alciatib. lib. 1. Par- erg. cap. 45. Vide Laudamentum 1.

LAUDARE. Arbitrii, arbitri senten- tiam proferre apud eundem. Rollandinum. V. Arbitrari. Henric. Knighthon. pag. 2527. et Cujac. ad lib. 2. Feudor. tit. 20. [Sententia anni circiter 1080. ex Bibl. Colibri. Laudamus nos, quod Vicecomi- tissa recuperaret totam ipsam partem quam Bernardus de Avinaco et uxor sua habebant in castello de Montadon... Lau- damus iterum Imbertum redere Hernando de Avinaco ipsum avera, quod in ipsa castello... inventum fuerat. Bis auter recurrut infra.] [oo] Constit. Lothar. Imper. ann. 1138; apud Pertz. Leg. tom. 2. pag. 185. § 4: Nisi convicte culpa, que si Laudata per iudicium partum sursum.

LAUDATOR. Arbitr. Idem Knighthon. pag. 2528. [Vita B. Johanni. Neponi- cent. tom. 8. Mail. pag. 670. In causa difficultimis, quae per sententiam judicium diu finiri non poterant. B. Johnnes ar- biter aliquis, si illi boquintur, Laudator eligitur. Arbitrios, arbitratores, Laudato- res seu amicabiles compositoris, in Charta ann. 1273 apud Baluzum tom. 2. Hist. Arvern. pag. 275.]

* 8. **LAUDUM.** Consensus, approbatio, ut supra Laudamentum 2. Charta ann. 1455: Pro eodem consenserunt Laudo auto- ritate et approbatio, etc. Los, id. Lit. ann. 1381. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 550. Pro fama veritate legitimi in S. ann. 1388. tom. 7. earamdem Ordinat. pag. 218. Lit. remiss. ann. 1367. in Reg. 97. Chartoph. reg. ch. 425: Pour distamer l'estat d'cellui suppliant,... le clame- coup, en repenant la femme dudit sup- pliant, pour ribauder;... lequel suppliant moult douleur es courries de Los que lui aloys ledit Curvelier, etc. Ubi conviculum sonat. Vide Elogium 1.

* 4. **LAUDUM.** Statutum, decretum. Correct. statut. Cadubr. cap. 79: Ad ma- jorem utilitatem et commodiorem gubernationem communis sancimus, quod quilibet regule et commune Cadubri possit... Lauda sua formare ac reformare; quibus dispositiobibus et Laudis factis, formatis et reformatis, ipsa communia et regule dicta Lauda teneantur et debeant

exhibere et presentiare domino vicario, etc.

LAUDUMINIA. Vide in Laudare 5.

LAUDUM. Papiae Ecclesiasticae. Anastasius in Hadriani PP. pag. 110. Facit in Basilica B. Hadriani proposito argenteis pens. lib. 12. simulique et Laude mas duas ex argento pens. lib. 8. quae posuit super rugas de presbiterio, ubi arcus de argento erexit. Sed ibi, ut apud Papiam, Codices alios Laudumas pre- ferre monent Editores. Proinde evanes- cit Bulegeri conjectura, qui Laudemas ad fuisse ornamenta aurea, vel argen- tea, quasi virgas, quae suspendebantur ante altaria, aut rugis imponebantur a laudando dictas, quia in laudem et ho- mem Martyrum ponebantur: frivilum sane etymon. [Apud Maturorium tom. 3. pag. 188. Laudines legitur ad marginem.] [oo] Idem Anastas. in Stephan. IV. PP. Facit et regulares argenteos super rugas, etc. Vide Regulares 1.]

1. LAUDUS. Species navis. Charta ann. 1857. ex Archive Episcopatus Mas- sil. Cum erat super quadam Laudo, quem ibi nadavit et cepit, cuius erat dominus et patronus, etc. Mox recurrut ibi; sed forte legendum Lembus utrobius.

Quis Longe Massiliensibus nuncupatur; nifli ergo ibi emendandum: at

perpetra Laucus, pro Laude, in Charta

ann. 1857. ex Tabul. Massil.: Dicti am-

bassatores Massilienses portentur apud Avi-

nionem super unam de gallo tunc arma-

tuus universitas, vel super unum

Laucus armatum, prout melius et proupi-

te facti poterit. [oo] Confer Lahutum et Laufus. Vide Jal. Antiq. Naval. tom. 2. pag. 163.]

2. LAUDUS. pro Lautus. Charta S. Ka-

rivel. in Actis Episcoporum. Genom. pag.

82. Nullus functiones vel exactions neque

exequitias Laude convicia... de prese-

ntiis facultatis penitentiis revertantur. Oc-

curredunt eadem verbis pag. 60.

3. LAUDUS. pro Lautus. Charta S. Ka-

rivel. in Actis Episcoporum. Genom. pag.

82. Nullus functiones vel exactions neque

exequitias Laude convicia... de prese-

ntiis facultatis penitentiis revertantur. Oc-

curredunt eadem verbis pag. 60.

4. LAUDUS. pro Lavello. Locu-

lus, area sepulcralis Ital. Lavello. Vita S.

Anselmi Abi. Nonantul. smc 4. Ben-

dict. part. 1. pag. 12. Tunc flantes Fra-

tres et pealentes super B. viri corpus

considerant illud in marmore Lavello,

infra oratorium B. Dei Genitricis et Vir-

ginis Mariae. Miracula S. Zita, tom. 3.

Aprilis pag. 510. Ante corpus et Lavel-

lo S. Virginia. Chronicum Cremonense

apud Murator. tom. 7. col. 888. Vnde sum-

dis clausit extremum et apud Ecclesiam

majorum in Lavello lapidem est reclutus.

Rursus occurrit in Chron. Bergom.

apud eundem Murator. tom. 16. col.

925. Vita S. Mercurialis Episc. pag. 28.

tom. 8. Aprilis pag. 756: Duas illi tri-

buis Ecclesias baptismales, S. Martini

scilicet, que vocatur in Lavello, se in me-

mis in Lavello, et S. Cassiani. Quo in

loco vas lavatorium intelligo, non sepul-

crum. Vide Labrum.

* 2. **LAVELLUM.** pro Labellum, parvum

Labrum, id est vas lati oris, Italis

Cocca, Vasca, Galli. Cuse. Stat. Bonon.

anno 1250-67: Statutum quod quilibet

contrah. civitatis bonoris pectum habens

teneatur... facere justis pectum bonam

tinendam lapidem, vel de lignamine,

sicut in libro 11.¶

* 1. **LAVERNARIA.** Vide in Lavendarius.

Lavie dicti, eruntur. Charta ann. 1388.

in Chartul. eccl. Lingon. ex Cod. reg.

5189. fol. 105. r: Eadem domina habet

et teneat quandam Laviarum sive lapidi-

cam, quae est in memore supradictio,

una cum duobus arpanis dicti memori

circa lapidicinam predictam, in quibus duobus arpanis eadem lapidicina sive Lavaria computari et includi debet; sed nichilominus iuridicio omnimoda eidem dicto episcopo et successoribus in dicta Lavaria romanisti.

* **LAVERIA.** Ital. Lavaggio, Lebas, cacabus. Stat. Asti pro Intrat. portar: Lavaria libra pera solida pro quibus co- mune libra.

* **LAVERIUM.** Vestimenta genus. Testam. Math. Calbani ann. 1197. apud Hier. Zanetti in Dissert. de Orig. et aet. moneta Venet. ex Disc. excol. 1754. mens. Jun. pag. 11: *Leg. Statu- ancillae mas... unum innum mamilium, et unum secundum, et unum Lavariam.*

LAVEROLUM. Charta ann. 1168 apud Puricellum in Ambrosian. Basilica pag. 704: *Et habuerunt refectionem... in se- cundo pullos plenos, et carnem primum cum pipere, et tortellum de Lavato, etc.*

* **LAUFETUS.** Armorum species. Form. MSS. ex Cod. reg. 7637. fol. 34. v: *Di- versis armorum generibus paucinominati, ut puma gladius, platis, paxierii, ar- teria Laufetis, etc.*

* Aliud vero sonat vox Laufetis. Fi- lum nempe texendum telum accommodum, in Lit. remiss. ann. 1416. ex Reg. 100. Chabot. reg. ch. 228: *Ouquel colier les supplices prendra... de deux livres de Laufetis a faire tolle.*

* **LAUFFEN.** vox Teutonica. Decursus. Acta S. Reginwind. tom. 6. Collect. Histor. Franc. pag. 881: *Quem (locum) inde ob impetum perverendum Neckaris fluviis aggredi comitis Rheni, lingua The- tonica Lorfum (leg. Lauffen) id est de- cursum appellant.*

* **LAUGHELSMAN.** Exlex. Ulagatus. Bracton: *Pro exlege tenetur, cum Princi- pice non obediit, nec legi: et tunc utili- gabitur, sicut ille, qui est extra legem, sic ut Laughelmann.*

* **LAUHUNDREDUM.** Vide Lauhundre- dum.

* **LAUVIA.** Lapidis species, vulgo Lave. Charta anno 1260. In Chabot. eccl. Lin- gonis ex Cod. reg. 7638. fol. 208. v: *Per- remiss. pro transito super Lavia, terra pro faciendo mortorio, totum communis.* Alia ann. 1276. Ibid. fol. 255. v: *Ei si abbas et conventus predicti volentur de- miscant aut domum suam de Puccio reparare et redificare, ipse poterant lapides et Levies in maglio de Marca copere. Vide supra Lavaria et infra Lausa.*

* **LAUVIARIA.** Prov. Velocitas, colorites. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7637. Lauzier. Prov. Pernix proprie pedibus. Ibid.

* **LAVINA.** LABINA. Glossa Isidor. Labina. Lapone inferna. [Perparum in Excerptis Pithocanis, Lubina.] Idem lib. 16. Orig. cap. 1: *Labina, es quod am- bulantibus lapone infernus, dicitur per deri- vationem a labo.* Glossa: *Lubina. Lologi- cum, latum cum Labina. Glossa. Longobard. 8. Germani Paris: Labina, lapone inferno, aqua percurrent, allusiones. S. Hieronymus Epist. 118: *Ceterum amet Deus hominem, ut artifex fabricam; sed odit malis opere, quibus fabrics vergit in laporum, et cogitare in Lavina.* Intra: *Sicut aliquem securi inaccessibile gravitatem repentina casu, aus marmorio levante, aut Lavina pavimenti, suberosum pectum tutela, concordat. ac. Paulus War- nefrid. de Gestis Longob. lib. 8. cap. 28: *Eo tempore fuit aqua diluvium in Italiam Venetiarum, ... facies sunt Lavina possi- stutionum seu villarum, hominumque pari-***

LAT et animalium magnus interitus. Missa *Labina*, pro paludosco loco. Terra *Labida*, dicitur in Glossis MSS. ad Disticha Magistri Cornutii. Joanni de Janua, est terra aquosa et mobile, et labita, in qua quis facit labitur. [Papias: *Labina*, *lapeum inservens*, dicitur alio modo *Labina*, terra aquosa et mobile, in qua quis labitur, dicta a labe, vel quae *lapeum inservens*.] Charta Henrici VII. Regis Angl. tom. 3. Monast. Angl. pag. 872: Jamque diversi hys nostri, iuxta predictum Hospitalite tempore hysmali et noctanter transcurrentes, si ipsi ibidem hospitalitatem non haberent, in aquis, *Labinis*, et maris capiscimus periclitarentur. Rhaet etiam hanc vocem retinunt: conglomeras enim nivibus moles de summis Alpibus decidentes, *Lowina*, id est, *Lavina* vocant, ut observatum Stumpf et Simero. [oo *Lowina*, in chart. ann. 1808 apud Kopp. Histor. Feder. Helvet. pag. 54. Horridum et excruciatum cladem *Lowinarum*. Vide ibid. pag. 35. et 56.] Atque inde forte perinde apud nos vox *Lavina* seu *Rawina*, Occitanus *Labassi*, quia aquarum ex nivibus confectionatur, et ex montibus in agros excurrentium copiam denotamus.

2. **LAVINA**, apud Mabill. tom. 2. Musei Ital. pag. 202. ex Ordine Romano Concil. ubi Codex MS. Bibl. reg. sign. 4168. Abbat. Salmam: unde *Salmam* emendatio facile est.

3. **LAVINA**, Humectare, aqua aspergere. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 762: *Lavare, laver, Lavina, amouer:*

Non bene se lavit, qui nos membra Lavat.

4. **LAVITUS**. Vide *Panis lavitius*.

5. **LAUMIUM**, pro *Laudiniuum*. Quod domino feudi pro facultate alienandi fundum exsolverunt. Charta ann. 1818 ex Cod. reg. 4539. In accipiti, in *Laumiis*, *trecentis*, *mutationibus*, etc. Vide *Laumellus*.

6. **LAUNA**, vulgo *Laune*, Fluvii brachio, passim in Beccogni, burgi S. Andeoli. Hinc diminutivum *Launellus*.

7. **LAUNECHILDE**, et *LAUNEGILTE*. Reciprocum donum, sive prelum quoddammodo rei donatae, avunculus. *Donatio vel simili*, sive remuneratio, Boherio. Papias: *Launechild*, id est, talo. [Placitum ann. 814, apud Morator. tom. 4. part. 2. col. 302: *Scaptofus rur sponte cessit et perdonavit ei ipso CXC. mancos, et suscepit ab eis Launechild similiter mancias par usum. Vide ibid. col. 930.] Pactum initum a Gregorio Duce Neapolitano an. Chr. 911. apud Camilum Peregrinum: *Nos vero omnem compositionem et legem et iustitiam, que pars nostra facere debet auctor illa, donamus omnia ea parti vestri Langobardorum per Launegili receptione a nobis exstinguit. Tabularium Casalense ann. Lud. Imp. F. Lotharii 14. Et in tali tenore acceptimus a nobis pars *Utrumque reditum Adegerium Launechild caballorum nostrorum* ibi: Unde *Launegili respondeo Utrumque a te Romanus Abbas, pro hac mea donatione confirmanda concum unum. Rursus: Et recipi ego Siselparis a te Aimerico Abbe Launegili argutum, solidum quinque in sum memoriam donum in ipso sancto Monasterio confirmandum, sicut in lege nostra continetur. Alia Charta donationis ann. 1031. ibid.: Et pro Launegili impulo mercaderem meam, quia D. Luitprandus in suo Capitulari afficit, quia in causa Sanctorum, aut in Synodochio Launegili impetrare non debet. Alia ann. 1064. ibid.: Et sicut D. Luitprandus***

*Rex in suo Capitulo replicavit, ego nullum Launegili require, nisi remedium salutis animas nostrarum. Charta Richilda Comitissae ann. 1065. in Bullario Cassenensi tom. 2. pag. 77: Et hanc confirmacionem promissionem cartulam, accepti ego qui supra Richilda Comitissa per Missa pars ipsius Ecclesiae annada *Launegild aurum annulum usum, etc.* Occurrunt passim hac notione in Legib. Longobard. lib. 2. tit. 1. § 6. tit. 15. § 4. tit. 18. § 3. tit. 20. § 1. tit. 26. § 2. lib. 8. tit. 18. [oo Rothar. 104. 175. Aist. 3. Liutpr. 64. (6. 11.) 48. (5. 14.)] in vett. Tabulis apud Puriculum in Basilia Ambrosiana pag. 581. Ughellum tom. 4. pag. 1078. tom. 5. pag. 622. 1488. etc. Ex his patet, nullum fidem habendum veteri Glossario apud Lindenbrogium, ubi, *Launegild*, *sive solennitas testium*, verit. Da vocis etymo, vide Sonneri Glossarium Saxonicum in *Laun*.*

• **LAUNESTELLUS**, in Charta Joan. dalph. Vienn. ann. 1816. ex Reg. 87. Chartoph. reg. ch. 84: *Territorium castri et mandamenti Sacchilane duret et pretenderat a parte castris et mandamento Visibilis, usque ad Launestellum, vulgariter appellatum Launestelluer, ... et usque ad aquam, que exiit de dicto Launestello. Vide Launa.*

1. **LAVORATIO**, Quæsitum. Vide in Labor. 2.

3. **LAVORIA**, Fructus cuiusvis generis ex agris cultius. Charta ann. 1388. in Reg. 156. Chartoph. reg. ch. 118: *Item quod premissi decanus, canonici, et capitulum (B. Marie Diensis) possint et valent intrahere et extrahi facere propria ipsorum frumenta, blade, *Lavoria* et legumina.*

4. **LAVORITIO**, Opus. Vide in Laborium.

5. **LAVORIVS**, Arabus. Gall. *Laborable*. Charta ann. 1078. ex Tabul. S. Viet. Massil: *Damus in pleno de Salexa sea mediotas de terra *Lavorive*. Vide supra Laboratione.*

6. **LAUPIA**, Porticus species. [o Charta ann. 1282. inter Inst. tom. 6. Gall. Christ. col. 307. Rayno de Utria præcepti Pontio Macario ciui Uticensi sub posa librorum Turonensem, quod ipse diruet Laupiam, quam fecerat ante Nostrum ipsius Ponti... infra triduum a receptione dicti præcepti computandum; a quo præceptio dicti Pontius Macarius... in scriptis appellata, et appellatione pendente, dicitur Rayno diruit seu diruisti ligna predicta Laupia.] Vide in Lobia.

7. **LAUPREDA**, Mustela, ut videtur, Gall. *Lampreia*, apud Petrum Damiani Opusc. 20. cap. 4. Vide Lampreda et Naupreda.

8. **LAURA**, Monasterium, apud Anastasiu in Hist. Ecclesiastica, et apud Paulum Diac. in Histor. Miscella lib. 24. pag. 762. in Itinerar. Milibaldi lib. 20. etc. quemadmodum laups usurparunt apud Graecos Scriptores Africanum et Syracusum pag. 107. Joannem Patr. Hieron. in V. 8. Jo. Damasceni pag. 247. 265. 269. 268. Ed. Rom. Photium cod. 119. Johannem Moschum cap. 3. et 8. Antiochenum Epiph. Eustathium. Theophanem pag. 359. 429. Constantium de Adm. Imper. cap. 22. Joannem Phocam cap. 15. 16. Pachymer. lib. 5. 28. Cantacuzenum lib. 1. Hist. cap. 31. Perdiccam (cujus meminit Idem Pachymeres lib. 6. cap. 24.) in Descript. Terra Sancte, et aliquot silos, a Meurialo laudatos, [et ab ipso Cangio in Glosario medium Graecitatis, col. 708.]

Differebat tamen *Laure* a Monasterio, quod ut ait Cyrilus in Vita S. Sabae, in Conobio illi viventer, qui vitam exercitauit communem in Laure vero, qui a congesione separantem et quietam. In Laure igitur diam scilicet Antoniorum, suis quique distincte cellis, unique suberant Abbati. Idem Cyrilus in Vita S. Euthymii num. 45. et 46. tradidit in Laure S. Euthymii unicuique edificatam fuisse celiam, et cellas fratrum fulsas a se invicem in media solitudine secundinetas. Et S. Gerasmus in medio Laure Conobium collocavit, in quo Monachi primo exercebantur, quos, cum ad perfectionis mensuram pervenerant, in cellis Laure collocabant, eosque Anchoretas appellabant. In quorum sortem admisit tantum Monachi provectionis statis, exclusis juvenibus et adolescentibus, ut est apud Cyrrillum in Euthymio n. 40. 88. 89. ut apud nos *Inclusi*.

Horum enim erat vivendi forma, ut 5. dies hebdomadis unusquisque in cella manens silentem, nihil gustans nisi pane et aqua et dactylos: Sabbathum autem et Dominica veniret in Ecclesiis, percepta Eucharistia cuncto iteretur in Conobio, et sumeret parum vint. Hoc pluribus Cyrilus d. num. 89. et 90. quem etiam consule ad vocis *Laure* vim num. 42. 43. 98.

Quidam existimant vocem esse puram pulam Græcam: nam λαύρα. Grammatici exponunt λαύρα, vel λαύρας δύο, id est, viae publicam, quia δι' αὐτής οἱ λαοὶ πλεύση, per eam populus fluidus seu communitas; interdum, ut Suidas, λαύρα εἶναι ἡ οὐρανος, vicum angustum, aut angustum, Iesychius; τόκον χρήσαντας, locum ad ventrum conseruantas, ut quidam hunc locum interpretantur, vel polius ad secessum et recessum, ita ut ad similitudinem τέντων. In urbibus extrecta fuerint Mothororum cellae, quae cum ab invicem sequentes essent, inter se portus ac vias quadrangularis formabantur, referunt. Ita Fulterus lib. 2. Miscell. sacr. cap. 1. [o] Vide Henr. Stephan. Thesaur. Ling. Gr. in hac voce edit. Didot. tom. 5. col. 185.]

9. **LABRA**, pro *Laure*, habet Concilium Lateranense sub Martino PP. pag. 428. 1618. quomodo λαύρα Epiphanius contra Arianos.

10. **LAURAGIUS**, Lauracus vel Lauracensis. Gall. *de Lauraguia*. Charta ann. 1816. in Reg. 58. Chartoph. reg. ch. 74: *Item quod in dicta villa de Alta ripa judex Lauragiis, seu aliis iudex domini regis, non teneat assisas, nisi esset per dictum regens seu dom. sonacallum Tolosa et per dictos condoninos institutus.*

11. **LAURARIUS**, pro *Lebarius* seu *Labararius*, Colonus, agricola, Gall. Labourer. Charta Ausoldi Abb. Compedit. e Tabulario ejusdem Conobii: *Ad festum S. Johannis manuperarius debet III. denar. et Laurarius V. De Mesvillare manuperarius VII. denar. ad festum S. Remigii et Laurarius XIII. si habet carrum integrum, si dimidiatum VI. et obolum. Vide Labor. 3.*

12. **LAURATUM**, LABRATUM, Imago Principis Thoracida, ἄρχοποιον, quod, ut plebejus consentit, laurei caput cingeretur. Multiplex autem fuit lauratarum usus: sed principalem fuit in Imperatorum inaugurationsibus. Statim enim, audeo augustatus adepti erant dignitatis militabantur in provinciali eorum statute, et ut a

populis exciperentur: *Perfecta enim deus, hoc debet imagini, quod et Regi.* Philostorgius lib. 12. cap. 10. Alii à rebus Kaverautinois diximus, sic hoc ut rebus capitolioribus sic *Brachium regale auxiliare spicis tuis*. De eodem Constantino Lactantius de Mortibus persecutor. n. 25: *Pausis post diemus Laureata imago ejus allata est ad malam bestiam, deliberauit, an suscepit... suscepit itaque imaginem admodum invitus, etc.* Addit n. 42. 43. Chronicon Alexandrinum pag. 748: *Totius tunc cui idem laurus et Averius, et amplexus sic Pausis, et similes et amplexus autem tunc Kaverautinois sicut et Optimus ex aliis tunc dicitur dicitur, et aliis etiam per alios Alatavus, etc.* Addit Gregorii Diaconum tom. 3. Concil. pag. 400. Edit. 1618. et apud Baron. ann. 726.

Quomodo vero em imagines a populis exciperentur, discere est ex lib. 10. Epistolarum Gregorii M. *Vestit autem icona supra scriptorum Phocas et Leonis Augustorum Romanum VII. Kal. Maii, et clamatum est si in Lateranis in Basiliis Iuli ab omni Clero vel Senatu: Exaudi Christi: Phoca Augusto et Leonis Augustae vita. Tunc jussit ipsam iconam dominum Beatusimum et Apostolicum Gregorius Papa reponi in Oratorio S. Cesarii Martiriae, infra palatium.* Primitera ex septima Synodo act. 1. pag. 453. Et yep Basiliensis leprosorum: *xii. iusti mortuorumque in nobis xxi. yepis: anavit nos amicorum nostrorum et deo misericordia nos dedit, tunc vero obsequio vestitum, etc.* *Ex aliis Interpres: Laureata et iconibus, quae multitudine ad ciuitates vel regiones, quae addeunt populi cum cerasi et incenso, non certa perfusam tabulam, sed Imperatorum honorantes. Quae verba perperam Meursius et alii tanquam Optati laudarunt Chrysostomus Serin. 60. In Paulum Apost. ait, Lauratas istas praecepsisse tubincies et militum catervas, gestataque a gerulis mande vestitis aurum ornatis. Imagines vero ita erant effigie, quod idem Scriptor alibi ait, ut in summitate hastae efferrarentur, et infra vittam, triumphi, resque bello praecellente geste describerentur: excepte autem a populis festum diem agenitibus et adecentibus: quo spectans ista ex L. 4. Cod. Th. Ne quid publi. i. 11. *Sacra cultus inhabitibus si forte populis inferuntur.**

Alius Lauratorum usus fuit in Amphitheatris, dum Circenses pergerantur. Narrat quippe Theophanes ann. 5. Phoca, celebratis Domentis Augusti filii cum Prisco Patricio nuptiis, actusque equestribus ludis, a principibus factionum locatis in Circo Crispis, et Domine imagines cum Imperatoris imaginibus. *Ez. tunc Brachium lauratum fortissimum. H. p. 20. xxi. duximus lauratas.* Quod nec Nicerophorus CP. dixit, habet. In Circum vero interferabant cum cereis et funalibus, avris candida veste induitis. Chronicus Alexandr. de eodem Phoca. Kai 17. 18. et 19. *Laurata etiam laurata, et tunc inter se et tunc corona ei ro invictum, utrata expedita, et omnipotenter, ut patet: tunc exhortatur.*

Lauratarum denique usus obtinuit in-

ter principia illustrum dignitatem insignia, seu Magistratum, ante quos prefererentur in auctoritatibus ac potestatis a Princeps collatis symbolum. Senator de formula Consularitatis lib. 6. Var. 20: *Vultus quia etiam regnantium genitata obsequi pompa premittit, ut non solum summi iudicis, sed etiam domino-*

rum reverentia canumatus ornaris, et mos de Principiis imagine melanodus. Atque ea sunt Imperatorum imagines, quae inter insignia Praefecti Praetorio cum binis cereis describuntur ac effinguntur in Notitia Imperii. Nam imagines istas cum cereis et funalibus prestatas, supra observavimus, ubi de Lampadaris egredi. Erant denique Laureata, vel certe xiv. prestatas inter vexilla militaria, ut est apud Dexippum in Legat. pag. 8.

Varie autem haec vox scribitur apud Græcos Scriptores, laudatoe habent Theophanes, *laudatoe* habent Theophanes, et alii exinde sic Pausis, et similes et amplexus autem tunc Kaverautinois sicut et Optimus ex aliis tunc dicitur dicitur, et aliis etiam per alios Alatavus, etc.

Addit. 43. Chronicon Alexandr. Joan. Damascenus lib. 8. de Imag. pag. 155. libri Basilicæ, etc. Ex plorilectione tamquam laureatas, quod adstruit soror Lactantii, ex posteriori velut laborata, seu proba effecta, vel denique a labris dictas istas imagines plerique censem: et laboratas quidem, quomodo fossas ad terminos agrorum laudatoe appellatas, auctor est Petrus Agapitus apud Rigallum ad Agrimensorum, qui sunt labore, inquit Glosso. Basil. Alii a labris dictas volunt, quod osculis et adorationibus exciperentur a populis, eoque referunt quod habet Glosso. Lat. Græc. *Laureatum, πάρα βασιλεύον, κακωτονίον βασιλεύει.* Hoc expendat cui per otium licet: interim consule Cujac. lib. 11. Obs. cap. 27. Lindenholzum lib. 22. Annalium, Salmanticum ad Vopiscum, Jac. Gothotheum, *πάρα βασιλεύον, μετὰ τοῦτον γένεται οὐδὲν αὖτις τοῦτον.* Vide Grecit. col. 780.] et alio.

LAUREA. Vide Corona Ferrea.

* LAUREARE. Decorare, coronare. S. Petrus Chrysologus, Serm. 68. *Ubi potes tuos suis ulceribus Laureauit (Laurauit), ubi sanis sua piazit micas tuas?* Johan. Srisber. Epist. 298: *Ecclesiæ Martyrum sanguine Laureauit.* Vita S. Bibiani Episc. Sancton. apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 774: *Elerne gloria serice honorifica Laureauit.*

LAUREATE. LITERE. Victoriarum indices. [Plinius lib. 13. cap. ult. : *Laurus principie litteris victoriariisque nuncia additur literis, et militum lanceis pilisque.*] Schol. Juv. Sat. 4: *Si victoriam nuncibantur, laurus cum epistles fibetur: si autem aliquid adversi, pinna fibetur.* Ammianus lib. 26. Julianus Imp. : *Et si verbi gratia, eo agente funcia Italia, dum quidam ejusset fortiter contra Persas, nulla ejus mentionis per longissimum textum facta, Laureata litteres se inter primores verasum cum odioso sui iactationis significans.* Vide Theodorum Marcellum ad Persium Demetrum lib. 10. Antiq. Romana. [Carolum de Aquino in Lexico Militari v. *Nuncii militares*, etc.]

* LAUREOLA [Aureola. DIRP.]

LAUREOLUM. Ferramentum Chirurgici species, apud Cæsium Aurelian. lib. 5. Chron. cap. 2. Scalpolum, quæv.

LAURÆRA PLACA. Chirotheca laurina contecta. S. Genes. Belinc. ann. 1824. *Pl. 1. cap. 4. H. 1. M. Occit.*

LAURÆRA PLACA. Chirotheca laurina contecta. S. Genes. Belinc. ann. 1824. *Pl. 1. cap. 4. H. 1. M. Occit.*

LAURICALE. (haubregons. (Gloss. Lat. Gal. Bibl. Insul. E. 38. xvii s.)

LAURIENDRUM. foliolarium. In Gl. Gr. Lat. MS. Editum habet, *Tazus, Lauriandrum, viburno: sed videtur legendum Lauriendrum, podozizygo enim possedetur etiam Græcia dicitur.*

LAURENA. Mensura species, in Charta ann. 1247. apud Ughelium tom. 7. pag. 504. nisi mendum subeit. [Locus existat in Cartatoria.] Vide Laurea.

LAUREOS Optimum. Malefici aut sortilegii species. Pirinelli Excerpta de Litibus Canonis: *Nisi subducatur et Edendas observare, Laurea operire, possum observare, offendere super truncum frumentum, etc.*

1. LAU. Charta Roberti Comitis Arverniae ann. 1284. apud Baroz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 12: *Nec permittit sacerdoti, et nobis, aut nobis aliis, nisi aliquo medicinalem beneficii seu Laudis seu malorum in re confines superioris nominem, etc.*

2. LAU. Charta Roberti Comitis Arverniae ann. 1284. apud Baroz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 12: *Nec permittit sacerdoti, et nobis, aut nobis aliis, nisi aliquo medicinalem beneficii seu Laudis seu malorum in re confines superioris nominem, etc.*

3. LAU. LAUDES. Pars ultima officii nocturnalis: seu Psalmus 148. et duo sequentes, qui post Matutinos et Benedictiones cantantur, ut est in Regula S. Benedicti cap. 12. et item etiam cantantur a Zgyptiis Monachis, ut monit Casanensis lib. 1. de nocturnis oratione.

4. LAU. Hugo. S. Victor. cap. 2. de Offic. Ecc. cap. 10: *Laudes, modulatio, ecclesia pars ubi vendicatur ultimam, quando videlicet vigiliam, que ad solis ortum usque procedit, etc.* Durandus lib. 5. Ratio. cap. 4. *Dicuntur autem Laudes, quod illud officium laudem præcipue sonat divinam, quam si facimus pro eo quod a tenetis erroris nos ad lucem, seu viam veritatis, reduxit, etc.*

5. LAUDES. dictum *Allatia quod post*

Epistolam decantatur. Concil. Tolosanum IV. can. 12. Laudes post Apostolum decantari, præsumquam Evangelium predicatur, dum canores præcipiunt post Apostolum, non Laudes, sed Evangelium annuntiari. Ubi Allatia significari probat Mabilionius lib. 1. De Liturg. Gall. cap.

4. ex Isidoro qui de divinis officiis cap. 10. scribit: Laudes, hoc est, Allatia canere; et ex Walafrido Strabo, quem vide loco Liturg. Gall. citato.

LAU ET SONUS. In Breviario Morablico appellantur Responsoria quæ in nocturno officio decantant Morabiles: teste Mabilionio in disquisitione de cursu Gallicano num. 16.

LAU DIVINA, officium Ecclesiasticum. Vita S. Stephani Abbatie Obasini. lib. 1. cap. 7: *Excepto quod aut lectio, aut Laus sibi vendicabat divina. Vide Acameti, ubi laude personi.*

LAUDES. etiam dictum acclamations publicis quæ hepti Principibus, cum inaugurarantur vel in Theatris, aut in Ecclesiæ, atque ad eos in celebrioribus ceremoniis. Græcia Byzantini, eoque Eunapius in Euseb. pag. 41. Trivol. Motrectus ad illi. Mechili. cap. 5.

Fausa acclamantis, i. Laudes de plenitate et prosperitate successibus decantantur. *Ubi laudes, uero latrone, post hanc mandati finem (Constantini ad militis oratione) concio omnis electior solidus aucta spe potiorum et lucris, vocibus fratris in Laudes Imperatoria assurgens, denique ex usu testata, non posse Constantium vincit, tentoria repulit leta. Corripus 1. 2. de Justini jun. Imper. inauguratione v. 167.*

Laudes immortales Regnantium sonitas collent. Justus vitam ter centum vocibus optinet. Augustinus iustinius Sophonius plebs tota reclamat. Miles causal. Laudes, recens discrimina mille.

Et lib. 4. vers. 155 :

Tunc orationem genuina facundia laetus
Egregius coenit solere manus Laudes.

Paulus Diaconus de Gestis Longobard. lib. 8. cap. 15 : **Mauricium induitus purpura, redimutus diademate, ad Circumprocessi, acclamatusque sibi Laudibus, largius populo munera, primus ex Grecorum genere in Imperio confirmatus est.** **Gregorius Turon.** lib. 6. cap. 11 : **Ingriduntur utrius civitatem. Dux scilicet et Episcopus, cum signis et Laudibus, diversius honorum vestitis.** Versus Hadriani PP. ad Carolum M. : **Nunis Laudibus hymnique populo celebratur ab omni. Eginhardus de Carolo M. ann. 901 : Leo Papa coronam capiti ejus imposuit, cuncto Romano populo acclamatus, Karolo Augusto et Deo coronato magno et pacifico Imperatori Romanorum vita et Victoria. Post quas Laudes a Pontifice more antiquorum Principium adoratur est.** **Chronicon Francicum editum** a Lambecio lib. 1. Comment. de Bibl. Cesareis pag. 372. de eodem Carolo : **Rex vero alia die cum hymnis et Laudibus ingrediente (Papam) thassuros Regis ibidem repertos dedit exercitu suo. Anastasius in Hormida Occurrenti... cum gloria et Laudibus. In Adriano pag. 107. de Carolo M. : Et dum appropinquasset feria unius militaris a Romana urbe, directis universis scholas militias, una cum palioribus,... deportantes omnes ramos palmarum aliquos olivaceos, Laudesque omnia canentes, cum exclamatione exercitu suis Laudesque prius Francorum incepserunt Reges. Intra : **Laudem Deo et ejus excellenter decantantes.** Ibidem pag. 108. **Pontifex Misericordia solenniter pars. Deo omnipotenti et prefato Carolo ecclesiastissimi Regi Francorum et Patrio Romanorum. Laudes reddere feci.** Addo pag. 59. 176. Concilium Tribuense ann. 821. c. ult. : **Omnis Gallia et Germania Principes... et Ecclesiasticus Ordo, Deo et Principib; Laudes referentes, hymnum Te Deum laudamus dicabant.** Theganus cap. 16. de Ludovico Pio : **Qui cum diu oraverat, erexit se Pontifex, et ecclesia voce cum Claro suo fecit ei Laudes regales.** Annales Francorum Fulderenses de Arnulfo Imp. : **Regem honorifice cum Laudibus et hymnis suscipientes ad urbem perducerunt. Luthorprandus lib. 3. cap. 7 : Ad Palatium autem minima transfervit, Laudesque iusta consuetudinem Porphyrogenitum minime decentavit.** Idem in Legatione, de Nicophori Phocam Imp. patre cap. 28 : **Cui itidem et filio Graci in Laudibus, immo in venis suis, Deus annos ut multiplicet, concludant.** (Vide ibid. cap. 9.) Panegyricus Berengarii Imp. :**

..... Carolem sic admodum
Sensopt. Laudem modulante dulcia cantare.

Ubi Laudes non fuere carmina in Laudem principis composita, quod volunt viri docti, sed merae acclamationse Guillielmus Apuliensis lib. 4. de Gestis Normannorum pag. 40.

..... Laus personae Imperialis.

Paulus Dia. lib. 4. Chron. Casin. cap. 39. de Imp. : Qui cum equo delapsum ad sancti Patri Gradus, cum Laudibus deduxerunt. Dalmatius lib. 1. Hac in festinitate a suis publicis Rex appellatur, Laudibus divinis attulit. Intra : **Re laudes pererent ad voces, ubi ab apostoli canto, risque Coepi copi, magis Laudibus suscipitur. Et lib. 6 : **Et a prouis regionis illius susceptis, cum admirabili Laude ad Ecclesiam ducitur.** Eberhardus junior**

de Casibus S. Galli cap. 8 : **Sonatus concitatio ad concursum et Laudes Caesaris abiuti. Leo IX. PP. Enist. 1. cap. 28. ad Patr. CP : Ad quid vestro Imperatori Latinae Laudes, et in Ecclesia Grecis recitantur Latinas lationes?** Gestu Innocentii III. PP. de eiusdem electione in Summum Pontificem : **Et publicata electione, cum Laudibus ductus est a multitudine Cleri ac populi... ad Constantiniensem Basilicam. Intra : Factaque Laude tam in Ecclesia S. Petri, quam ante Lateranensim Palatium, etc. Ceremoniale Cencii Cardinals : Notandum quod Laudes ab Archidiaco cum Cardinalibus, subdiaconi et scribariis dicuntur, in coronatione Papae. Sententia Innocentii IV. Iata in Concilio Lugdunensi contra Fridericum II. Imp. : **Et nuper nuncios Soldani Babylonie... fecit per regnum Siciliam cum Laudibus ad ejusdem Soldani extollentiam, et sicut fertur, honorifice suscipi, et magnifice procurari. Laurentius Leodiensis in Episcopis Vindonibus : Metasque ducus de manu Regis hacutum Pontificis suscepit, et rediens cum Trevirorum Archiepiscopo suscepit usque cum Laudibus. Acta Concilii Lugdunensis ann. 1274 : Quo symbolo finito, idem Patriarcha, Archiepiscopi, et Logotheta cum aliis cantaverunt Laudes solennes in lingua Graeco domino Papae. Addit Ottoenam a S. Blasio cap. 40.****

Jam vero cujusmodi fuerint Laudes iste, seu acclamationse ex verbis Corippi, Eginhardi et Luthorprandi supra laudatis percipitur, virtus scilicet vel vite diuturnitas adprecationes, quas κολυπόνων vocis indigant. Scriptores Graci, et fabientibus potissimum saeculis, in ipsius Ecclesiis iuxta Sacra Liturgia sonnitae acclamantur. Psaltilis saecularis, in ecclesiis Canonarum, et chori plentibus ut est apud Codinum de Officio, cap. 6. et alibi non semel. Anselmus Episcop. Havelbergensis lib. 8. Dialog. cap. 12 : **Eodem tempore Joannes Episcop. Portuensis Dominicorum die octavo Pasche in Ecclesia sancte Sophie publicas Missas coram Princeps et Patriarchis Latinae celebravit, et unanimiter in Laudes et Victoriae pliissimum Imperatorum Latinis sociibus omnes acclamauerunt.** (Vide Glossar. med. Gracil. in Euseb. col. 450.)

A Gracis ad Latinos idem mos postmodum derivatus, ut in ipsius Litanis Principibus Laudes dicerentur, et his acclamaretur, quod etiamnum in Dalmaticis Ecclesiis oblinere observant. Joannes Lucius lib. 2 de Regno Dalmat. cap. 6. Charta Petri Ziani Ducis Venetiar. ann. 1211. de Venetiis Cretensis, apud Georgium Pilonum in Histor. Bellunensis pag. 109 : **Laudes nobis et successoribus nostris in Archiepiscopatu et Episcopatus decantari faciet quater in anno, in Nativitate Domini, in Pascha Resurrectione, in festo S. Marti, et in festo majoris Ecclesie Cretensis.** Andr. Dandulus in Chron. MSS. ann. 998 : **Insuper Episcopi eidem sacris confirmaverunt, quod feriatis diebus, quibus Laudes pompa in Ecclesia depromere solebant, tamen principes non post Imperatorem Laudis precepti glorificarent.**

Litaniarum cum acclamationsib; seu potius faustis adprecationibus, formitas existat aliquot, praesertim apud Canissem tom. 2. fol. 11. pag. 745. 746. et Goldastrum tom. 2. Regno pag. 175 et Baluzium lib. 2. Mission. pag. 113. ex quo concini solitas colligimus ad sacre Misse Liturgiam, post hymnum Angelicum, quo fluit, Sacer-

dos ter dicebat, [ut etiamnum sit in Ecclesia Romana], majoribus festivitatibus Archiepiscopatu sacra faciente.] Christus vincit, ut et Clerici. Tunc pro summo Pontifice Nicolaio, Ludovicus Regis, Henrica Regina, prole regis, judicibus, id est, Comitibus, et amercis, Francorum, et Alamannorum, etc. Sancti ac Sancta invocantur, ut ab eorum precibus adjuventur. Antiquissimam aliam hic describemus ex Codice MS. Ecclesie Arelatensis, argenteis et eburneis laminae tecto :

CHRISTUS vincit, CHRISTUS regnat,
CHRISTUS imperat.

Exaudi CHRISTE. Summo Pontifici et universalis Papa vita.

Saluator mundi, Tu illum adjuva.

Sancte Petre, Tu illum adjuva.

Sancte Paulie, Tu illum adjuva.

Sancte Andreae, Tu illum adjuva.

Exaudi CHRISTE. N. Pontifici, Clero,

et populo sibi commissio salus et gloria.

REDEMPTOR mundi, Tu illum adjuva.

Sancte Ferreole, Tu illum adjuva.

Sancte Antidi, Tu illum adjuva.

Sancte Desiderate, Tu illum adjuva.

Exaudi CHRISTE. N. Regi Excellen-

tissimo, Magno, et Pacifico, a Deo

coronato, vita et Victoria.

PROTECTOR mundi, Tu illum adjuva.

Sancte Maurici, Tu illum adjuva.

Sancte Sigismunde, Tu illum adjuva.

Sancte Victor, Tu illum adjuva.

Exaudi CHRISTE. N. Inclyte Reginæ

lux et gratia.

Lux mundi, Tu illum adjuva.

Sancta Perpetua, Tu illum adjuva.

Sancta Lucia, Tu illum adjuva.

Sancta Walburgis, Tu illum adjuva.

Exaudi CHRISTE. Omnibus Judicibus, cuncto exercitu Christianorum,

Vita et Victoria.

SALVATOR nostra, Tu illos adjuva.

Sancte Georgi, Tu illos adjuva.

Sancte Theodore, Tu illos adjuva.

Sancte Mercurii, Tu illos adjuva.

CHRISTUS vincit, CHRISTUS regnat.

CHRISTUS imperat.

Rex noster : Christus vincit.

... in nostra : Christus vincit.

Auxilium nostrum : Christus vincit.

Liberatio et redemptio nostra : Christus vincit.

Lux, via et vita nostra : Christus vincit.

Ipsi soli Imperium, gloria et potestas per immortalia sæcula sæculorum. Amen.

Ipsi soli honor et jubilatio per infinita sæcula sæculorum. Amen.

Ipsi soli virtus, fortitudo, et Victoria per omnia sæcula sæculorum, Amen.

CHRISTI audi nos, CHRISTI audi nos,

Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison.

Te Pastorem Dominus elegit.

In Ista Sede Dominus conservet.

Annos vice Dominus multiplicet.

Feliciter, Feliciter, Feliciter.

Tempora bona habeas, Tempora bona habeas, Tempora bona habeas.

Multos annos, Multos annos, Multos annos.

Similes habentur Litanie in MS.

S. Marialis Lemotic, canende diebus Paschatis et Pentecostes. Prior invocatio pro Ecclesia his verbis exprimitur: *Eroui Christi, Ecclesia sancte Dei salutis et defensio perpetua. Christi Redemptori mundi, tu ilam adjuva. S. Marie, tu ilam adjuva. S. Michael, tu ilam adjuva. S. Petri, tu ilam adjuva. Cetera sere ut in Litania hic exhibitis, excepto Christi audi nos, quod omnino pretermittitur usque ad finem.*

* Inter Kyrie et Gloria decantata docet Pontificale MS. ecclesie Enenensis: *Laudes sive rogationes sequentes dicuntur in principiis sollemnitatis, videlicet in diebus sollemnitatis, vel in quibus pontifex sedet post altare: quod si hoc modo Precentor cum quatuor bonis cantoribus et cum totidem pueris bene cantantibus, immediate post Kyrie eleison, incipit post altare, Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat. Et chorus respondet idem in eodem tono. Et cantores, Gloria nostra. Chorus, Christus vincit. Cantores, Hunc diem. Chorus, Letti ducamus. Cantores, Summo portifici N. intergratissime fidei. Chorus, Deus conservet. Cantores, Iam sedem. Chorus, Deus conservet. Cantores, Populum Christianum. Chorus, Feliciter, feliciter. Cantores, Tempora bona habent, ter. Chorus simpliciter respondat, Feliciter, etc. ut supra. Cantores, Multos annos. Chorus, Christus in eius regnet. Cantores, In Christo semper vivant. Chorus, Amen. Et immediate postficeret incipit Gloria in excelsis Deo.*

* LADES. Rituale. Eodem sensu, memorantur in vespere. Ceremonia. MS. ecclesiastica. *Missa. Puer natus est, cum tropis. Kyrie eleison quem volueris et Laudem similitudinem. Dicuntur reges Laudes.*

* In episcoporum quoque inaugurationibus seu intonacionibus faustas acclamations, que Laudis nomine significantur, adhibitas, fusisse testatur Charta Frider. II. Imper. ann. 1211, apud Cencium inter Cens. eccl. Rom.: *Antequam assensus regius requiratur, non intonacione electus, nec decanetur Laudis sollemnitatis, que intonatione videtur annexa.*

* Laudes seu acclamations Romani fieri solitas exhibet Codex MS. ecclesie Cameracensis seculo XIII. invenire scriptus, quas ob stylis barbaris hic revere supersedeo. Harum specimen videtur in Cornomania.

* 1. LAUSA. pro Alausa vel Alosa, pisca. Gall. *Alose.* Charta ann. 1310 in Reg. 70. Chartoph. reg. ch. 212: *In usu et possessione... venandi... et pescandi Lausa.*

* 2. LAUSA. LAUZA, Lapidis species, qua dominibus cooperantibus et sternendis solaris utuntur. Gall. *Dalle.* Charta ann. 1336, inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 185, col. 1: *Lapides pro provisione dictae reparacionis, et etiam Lausavos aut duo vestrum capiatis seu capi faciat.* Comput. ann. 1388. Ibid. pag. 289, col. 1: *Et portante quibusdam Lauzis necessariis... complemande... talya dicta portalis.* Liber. Petri assisiensis ann. 1341, in Reg. 74. Chartoph. reg. ch. 647: *Illi qui quod habitationes dictae bastis possent et si eis licetum capere Lauzam, arenam et petram de dicto loco... ad edificandum et construendum in dicta bastida; dum tamen satisfacto domino possessionis, de qua dicti lapides, Lauza et arena percipientur. Reparati facte in senescal. carcass. ann. 1495: Pro qua quatuor sarcinatis de Lauza, etc. Hinc*

* LAUSA, pro Lapicidina, unde Lauzes eruntur, in Charta ann. 1361 ex Reg. S. Ludov. Chartoph. reg. fol. 56. v: *De dictis metis usq[ue] ad aluminis et usq[ue] ad Lauzem de Domnovo. Vide supra Lauza.*

* LAUANTES. Lavantes. Papias editus et MS. Forte legendum Laudans. Vide mox Lauzare.

* LAUZARE. Laudare, Joanni de Janus: [qui addit. Lauzans, Laudans. Vide Lauzantes.]

* Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657. *Lauzare, Prox. laudare, Lauzans frequentissimum: canere, commendare. Lauzor, Prox. Lauzor, orig. lausa.*

* LAUZATUM. Solarium. Ieus stratum. Actura Massilia anno Domini 1846. die 8. Januarii... in Lauzato domus eleemosinae S. Victoria, in Chartul. ejusdem abbat. ubi pluribus occurrit.

* LAZBE. Occitanis Lauze, Census, laudum, locus, ut supra in voce Laudans 5 monumtini. Charta Ildefonsi Comitis Tolosani ann. 1144. pro Montalbanensiibus, apud Castellum in Hist. Occitanica pag. 824. *Carboles faber habens de laborib[us] bus suis suum censum, qui vulgo vocatur Lauze, etc. Vide Laudans 4.*

* LAUZERA. Versus Eucherio, lib. 4. Epigr. vet. pag. 188:

*Nesciam vilis nec Lauza terra rostrum,
Malique cum filio sine modo mitu melle.*

Ubi egendu[m] videtur, videnti nunc Lavera.

* LAUZIACUS. Historia Lauziaca a Palacio sic inscripta ab illius nomine, cui numeratur. [See] Vide Glossar. med. Graecit. voce Averaziov, col. 794.

* LAUZISSA. Regestum Guillel. Fernandi Notarii Massili. Actum in quadam Lauzissi palatio Regis Barchinonae. Vide Lobia. [See] Leg. Lauzissa. Vide supra in hac voce.]

* LAUZOR. Vide supra in Lauzare.

* LAUZSET. Vide supra Lauzor.

* LAUZUS. Item quod Lauz, Consilium. Tabular. Fossantense fol. 188: *Ad Lauzum duorum hominum.* Vide Laudare 2.

* LAUTIA, LAUTITIA, Delicates vienes. Lauziosas, delicatas. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684.

* LAUTITAS, rufitatis, in Gloss. Graec. Lat.

* LAUTITIA, Aqua farina conspersa.

Gloss. Isidor. Festus habet: *Lautitia, Farina appetitaur ex tritico aqua conspersa. Suetonio Lautitia dicitur elegancia, munidices in cibo et vestitu. Lautitia cibus, delicatio, cupedie, in Vita B. Helene Utin. tom. 8. April. pag. 207.*

* LAUTIA. [Species navia] Fridgeo-
dus in Vita S. Wilfridi cap. 46:

Carpentis plumbis levata aqua valle,

Figlur et nota vehementis Lautia atra.

* LAUTOR. Lavator. C. Adalber. tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 69.

No nomen Lauzors, conformatum servare voleo.

* 1. LAUTUM. Vide supra Lauzum.

* 2. LAUTUM. A voce Germanica Lauze, Musicum instrumentum, ex cithara in cordibus habebat harmoniam, Italia, Liutio. Gallis. Luth. Stat. Bonon. ann. 1250-67. tom. III. pag. 58. Item statu[m] dominus Potestas quod nemo de ciuitate boni vel districtu, vel aliquo alteri persona de nocte ante campanam, vel post cum Lauto (Liuto '65) violo, seu aliquo alio instrumento... et qui contra fecerit solvit ille qui portaverit Lauzum (Liutum '65),

seu aliquod aliud instrumentum a. est. b. est pro qualitate vice. [Fa.]

* LAUTUM, ut libri mellioris nota preferunt, quam Aeropis, vel, ut in aliis habetur, Lautaria, Lautumis, La-
tumis, etc. Lapicidina generalium, spe-
cialium, et Cancer Syracusanus, quem
descripsit Tullius Orat. 5. In Verrem
cap. 57. ubi alt. Quem etiam ha[bit] custodia?...

Lautumis Syracusanus, melius mediata;

plurimis nodis. Opus est lages, magnificum Regum ac tyranorum: Tatu[m] et
in sacra in mirandam altitudinem de-
presso, et multorum operis pensum oratio.

Mil tam clausum ad castra, nihil iam

ceptum undeque, nichil tam huius ad custo-
dias nec ferri, nec cogitari potest. Varro
lib. 4. de Lingua Lat.: Quod Syracusas
ubi omniis de causa custodiuntur, voca-
tur Lautumis et de Lautumis translatis: ubi Turnebus lib. 9. cap. 17. recte cor-
rigit, omnia Lautumis translatis (Gloss.
vet. apud sumid. Turnebus lib. 9. cap.
6: Lautumis, Cercores apud Syracusas.
Hinc Lautumis ad quovis carceres
translate. Ulpianus leg. 1. § ult. de
Aletoribus (1, 5). In Lauzumis vel
vescule publica ducatur. Gloss. Sanger-
man. MS. n. 501: Lautumis custodia
cerceris Papias Lauzumis, Cercores Iaid.
lib. 5. cap. ult.: Lautumis, Supplici
genus ad verberandum opum, inventum
a Tarquinio Superbo ad portas sclero-
torum. Iste enim prior Lauzumis, tor-
menta, fustes, metalla sive astilla ad-
venit, et ipse prior ac Regibus exilium
meruit. Lauzumis seu Lautumis hic
sunt Lapicidina, ad quas mittebantur
sclerat, ut olim ad fodinas metallorum.
Illas autem Isidorus definit Sup-
plicium ad verberandum opum, quod
in eis desiderio verberibus adigerentur
ad laborem. De hujuscemodi Lauzumis
seu Lapicidina Plautum intelligo cum
ali: *Vid. in Lauzumis vel in pristine
metallorum scelera agere.*

* LAUTUS. Cithara, testudo, Ital.

Gall. Lauz. Stat. Optim. Cumian.

cap. 83 ex Bod. pag. 4022. fol. 81. v:

Nulla personae audita ira per civitatem

Cumianam... post territum sonum camporum

usque ad diem, cum violo nec Lauzo, nec

aliquum instrumento sonandi, Lauz, codem

sensu, in Lit. remias ann. 1448 ex Reg.

176. Chartoph. reg. ch. 618: *Augusti in-*

tem scelus de Beaumont avocat juxta

l'instrumentum de Lauz, duquel il se ac-

cutument extremadire. Lauz, in alli-

ann. 1418. ex Reg. 167. ch. 156. Le varlet

d'icelui aveugle, qui en sa main portoit

un instrument, nomme Lauz. etc. Vide

Lauzis 2.

* LAWE DAY, quasi Dies legis, ex Angl.

Law, lex, et Day, dies: alias dicitur de

visu franci plegii, virgo leto: alias de

Curia Comitatus, iuxta Stat. ann. 1.

Edw. IV. cap. 2. Ita Spelmanus. Charita

Henrici I. Regis Angl. in Monastico

Angl. tom. 1. pag. 602: *Quiescunt sine de-*

scita Comitatuum et Hundredorum nos-

trorum, de visu franci plegii, et Lauze-

dayorum, de turno et auxilio Vicecomitum,

*etc. Ibidem pag. 977: *Habent ietas suas**

et Lawdayes cum omnibus ietas et

*Lawdayes spectantibus de omnibus homi-
nibus et tenetibus suis.*

* LAWEUNDREDUM, LAUHUNDREDUM, Lex Centone seu pars comitatus

vel regionis, ab Anglico Law, Lex, et

Hundred. Centum: unde Hundredus,

deinde deus, natus supra Charta ann.

1258 apud Madoc. Formul. Angl. pag.

161: *Dictus vero Ricardus et hundredus*

eu... warantizabunt dictis Abbatis et

Conventui (de Brueria)... ab omnino modis

sedit Curiarum. Hundredorum et Lax
hundredorum, et ab omni servicio, con-
suetudine et demands seculari. Alia in-
certi anni ibid. pag. 162, pro codem
Monasterio: Ego Joannes Tullii... et ha-
bentes modi... verantibimus... predictis
Abbatis et Conventis... predictas tres
dimidias acres... de omnibus sectis Cu-
riarum, Hundredorum, Laxehundredo-
rum, Syrorum, et ab omnibus serviciis,
consuetudinibus demands.

* **LAXA.** Vide supra *Laxes* 2.

* **LAXENGENA.** Adulatio seu falsa laus,
Ital. *Lusinga*. Hisp. *Lisonja*. Charta
ann. 1197. inter Probat. tom. 8. Hist.
Occit. col. 183: *Raymundus per Des-
tructum dux Narbonae, comes Tolosa,.... pro-
misit omnibus hominibus Moysiaci,....
quod non capiat,... nec malam con-
suetudinem sit mittat,... nec mitti faciat,
nec aliquam Laxengam de eis credat,
usque die illa qui Laxengam dixerit, in
presentia sua et hominum Moysiaci-
orum illam presentiatur tenetur et
dixerit. Ego item rusum leguntur ibid.
col. 271. [Vide *Lusinga*.]*

* **LAXENGUEIARE.** [Gall. blamer,
critiquer.] Dicit quod cum W. B. vel
Donatus dicentes in parlamento publico
quod quidam *Laxengueiantur* eos et
castrum. » (A. N. J. 320, no 74, ann. 1251,
Najac ap. Ruthen. 2).

LAXA. Lorus seu poplana. *Laxa lepo-
rierior*, Gallis, une *Lasse de Levrier*,
in Charta Walteri de Gant Comitis,
apud Edw. Bisbeum in Notis ad Upto-
num pag. 86. [Vide also significatio in
Laxare 2.]

* Hinc *Elaissier*, Lorus seu poplana
rumpere, in Lit. remissa, ann. 1429, ex
Reg. 174. Chartoph. reg. ch. 298: *Lax-*
*queat deux mastins se Elaissierent et
courroient a iceuls moutons.*

LAXAMENTUM PRETII, nostris, *Ratais*,
in leg. 2. Cod. Th. Tributa in ipsis spe-
ciebus, etc. (11. 2.)

LAXAMINA. *Habenze*, in Glossis Isidori
et Pittheanis: vox videtur ejusdem
notionis que *Lassia*, fulculus. Vide
Lesa.

* **LE** Gravius suspicatur scripturam
hanc esse mendosam ex eo Papini loco:
*Laxamentum, spatium, requies, interinten-
sio.* Sed si mendu caret, inquit, *Lax-*
*amina dicta sunt habent, quia possunt
laxari. Recte; sic enim valvæ, Graeci a
yak, *Laxare* deduxerunt.*

* **LAXARE.** nude pro *Laxare* ven-
trem, Alvum ducere, purgare. Chroni-
con Anonymi Salern. apud Murator.
tom. 3. part. 2. col. 212: *Et ego denique
creas ad Laxandum potionem potabo.*

* *Laxa* *de l'eaue, pro Lacher de l'eaue,*
pissim. Urinam facere, in Lit. remissa,
ann. 1412 ex Reg. 168. Chartoph. reg.
ch. 312. *A un chevre que fut toulus Dom-
myne pour Lasser de l'eaue, etc.*

* **LAXARE.** Dimittere, sinere, Gall.
Lasser. Gest. Purgatione Felicis: *Dico
illi ego: Melostus ex misericordia immis-
sus es: Laxa hinc te a me, id est recede.*
Galli dicentes: *Lasser moi la Gregorius*.
Tur. lib. 2. Hist. cap. 41: *Quod mina-
rentur sibi cesariem ad censuram
Lazare. Addit lib. 7. cap. 93. Acta Mar-
tyri S. Vassili Mart. n. 1. Capitulo
beatissimum omnia sua pauperibus erogare
et omnem suam familiam liberam Lazare,*
etc. Tabularium Abbat. S. Amaniti In-
cullum: *Petrus Robertus de Ambraitaco
in vita sua fuit Monachus S. Aman-
ti, et Lazarus S. Amaniti totum quod
habebat in terra, etc. aliam vero parvam
jam dudum Lazarerat. Tabul. Abbat.
Bellucci in Lemovicib. num. 87: *Dono**

*bordarium meum quam senior meus Ber-
nardus Lazarus S. Petro. Chronicon
Ademari Cabrii: Verpius. Varascum
boecum, et Lazarus dei candelabrum argen-
tum, etc. Tabular. Catolicense: Ego Ge-
raldus de Castro Gontonis Miles volen-
te ad S. Sepulcrum... Lazo totam terram
meam Americo filio meo, etc. Addit Ca-
tellam in Hist. Tolosan. pag. 189. et in
Histor. Occitan. pag. 787. Beslum pag.
624, etc.*

Item pro *Relinquere, dimittere, La-
cher*. Idem Gregorius lib. 4. cap. 16: *Omne quod circuvi, Laxare non potero,
sed sed mihi potestatis, cupio retinere.*
Lib. 6. cap. 8: *Et cur hodie industrum
hominum, pro cuius vita rogareram, non
Lazari? Cap. 11: Et graviter injurias
tandem Lazarus est. Commodianus Inst-
ruct. 85:*

*Sed quidam doctores, dum expectant monstra vestra,
Aut illeum personam, Lazarus singula vobis.*

Testamentum S. Fulcrani Epice. Lu-
tevensis sub finem: *Vineas quas Aldo-
gerius et Focidius, Lazarerunt mihi,
doneo Gontardo, etc. Baldricus Noviom.*
Hib. 1. cap. 17: *Ut militie cingulo postha-
bitio, Lazarus conjugio, monastico ha-
bitu sumptu, sub sancte conversatione
regula se constringeret. Si enim resti-
tuendum puto, pro Lazarus.*

* *Hinc Faira fasche, Remissus agere,
indulgentius habere, in Gest. Ludov.*

Pil. cap. 17. tom. 6. Collect. Histor.

Franc. pag. 156: *Quant il (Pepin) fu là
mené (à Treves en prison) cil qui garder*

le devouent, le firent si grant Lasche, ou

épenséent ou par négligence, que il

épêcha par nuit. Ubi Vita eiusd.

Ludov. 1610. pag. 112: *Quo cum ducere-
tur, et indulgentius habetur, a suis custi-
tode noctu subducitur.*

* **LAXARE** Votum. Le Roman de Vacce

MS.: *A l'Apostole ont envoyé,
Cil a du vos le Ruis Larché.*

LAXA. Donatio, legatum. Charta Ray-
mundi Comitis S. Egidii, apud Catalogu-
m (et inter Instrument. tom. 2. Gall.
Christ. col. 290): *Qui impinguare pre-
sumperint donationes et Lazarus qui illi
faciunt, qui ad dominici Sepulcri libera-
tionem vadunt. Alia Fulconis Comitis*

Andegav. apud Sammarthanos tom. 4.

Gall. Christ. pag. 822: *Concedimus igitur
omnes Lazaros quo Monachis S. Sergii fent
abque toto fevo Militum suorum.* [Alia
ann. circa 924. apud Baluz. Hist. Tur.
tel. col. 323. Inscriptur: *Laza Immonis
toda Laya quam fecerunt S. Martino.*]

LEXIA. Vox ejusdem notionis et origi-
nis, nisi a *Le*; vel *Lega*, Legatum,

etymon ducatur. Charta Jacobi Regis

Aragon. ann. 1272, qua Jacobo filio re-
gnum Majoricanum concedit: *Volumus
etiam quod donationes et Lexia quas*

facimus de Castria et alia rebus, habeant

*plenaria firmitudem. Libertates con-
cessis Barcinonibus a Petro Rege*

Arag. ann. 1283: *Concedimus quod Vicaria*

et Bajuli possint facere compositiones,

gratias, et Lazaras de iuribus Curiarum,

scit antiquitus fieri consuetum est.

Lessa. Eodem perinde significatu, in

Monast. Angl. tom. 1. pag. 562: *Elsemo-
nas quas mei homines facient de suis*

decimis, atque Lessas de suis substantiis,

Den et S. Nicolao concedo. Charta ann.

1164. ex Tabulario S. Germani Praten-

sis, *ad censuram tamen interposita,*

quod beneficia parochianorum in infr-

mata facta, et Ecclesie S. Georgii col-

late, ubicunque caputli fuerint, beneficia,

inqnam, quis vulgaris nomine *Lessa* nun-
cupatur, Monachis S. Germani et Eccl-
esiis S. Joannis ex aquo dividuntur. Det-
eminatum quoque est, quod *Lessa* servorin
S. Germani de Patrimonio facit man-
guum nisi assenus Monachorum a Can-
onicis recipiant, etc. Charta alla Ibi-
dem: *De dimissis, id est Lessis, habebunt*
monachi medietatem unam, etc.

LESSUM, item, in Charta Manassis
Episcopi Aurelianensis, ann. 1142: *Et
duas partes omnium Lessorum mobilium
revertentur.*

LESA, Cowello et Anglis JC. signifi-
cat locationem, terrarum vel tenemen-
torum, sicut factam. Vox, ni fallor,
ejusdem originis.

* **LAXATIO.** Emissio e custodia, Gallis *Elargissementum*. Chartular. Turense
ann. 1384. apud Baluz. tom. 2. Hist.
Arverna. pag. 189: *Ipsius Johannem (fulti
accusatum) licet invicimus justitia me-
diante, post suam Laxationem, etc.*

LAXATIO ROMA. Vide *Tragat*.

* **LAXATIO.** Cessatio, vel possessio
dimissio, Charta ann. 1068. ex Tabul.
Gellon. *Facta est hinc quiputo vel Laxa-*

to, etc. Vide Lazarus 2.

* **LAXATIO CARNIS.** Tempus, quo

carnium eius Lazarus seu illa vescendis

finem imponunt fideli. Carniprius.

Charta Vital. ducia Venet. ann. 1084.

Dare nobis... debetis pullos trit. et den-
arios tres per annum, unum solitum, ad

Nativitatem Dominicam cum denario uno
alterum ad carnis. Laxationem cum deno-
rio suo, tertium vero in Pascha cum

denario suo. Vide supra *Carnem Lazarus*.

* **LAXATIVA.** nude, Medicina, purgatio.
Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7037:
Laxativa, medicina, purgatio.

* **LAXATIVUS.** Vox medica, Gall. *Lax-*

it. Qui movet alvum. Usi sunt Cei.
Aurel. lib. 2. Tard. cap. 3. et Apul. de
Herbis cap. 80.

* **LAXIATUS.** Dismissus, interruptus.

Gesta Manfredi et Conradi Regis apud

Murator. tom. 8. col. 607: *Janjam omnino
volens irruere denovo... Laxatiū fren-
tem et anxiabitur aggredi bellum. Vide
Lazare 2.*

* **LAXIVIRE.** [Lascivire: « Et quorum

Laxivientium mulierum similis est in-
tuitus, luxuriosi denotantur et invidi.»

(B. N. ms. lat. 16089, fol. 104.)

* **LAYA.** Silva portis cedenda, si-
gnat arbutorum designata. Charta Ing-
ebrandi dom. de Marign. pro fundat.
ecc. colleg. Escolar. ann. 1810: *Insuper
predicatio canonici videlicet cuilibet
etiam madrigalibus bosci... percipendum
anno qualibet in foresta de Basquerville
foresta boscum ardorem, sive cedum sive
Layam. Ubi versio Gallica habet, *Dans
la forest de Basquerville au bois de coupe
ou ventes.* Charta Phil. ann. 1830. In
Reg. 59. Chartoph. reg. ch. 478: *Pro
huiusmodi capiendo ususq. ad edifican-
dum et ardore certa et sufficiens assigna-
bitur Laya, ... extra quam Layam nichil
omnino pro edificando vel ardore recla-
mari poterunt. Vide Laya et in Lada 8.**

* **LAYA.** Lamina. Gall. *Lame.* Stat.
Avell. ann. 1498. cap. 124. ex Cod. reg.

4624: *Nulla persona... portare audeat...*

*aliquem cultellum... seu aliquem gla-
diuum... majorum et longiorum uno pede
et dimidi, ... tam in manubrio quam in
ferro seu Laya, ac inter manubrium et*

Layam.

* **LAYCATUS.** Vide *Laicatus in Laicus*.

* **LAYDA.** Quavis præstatio, vel quod-
vis tributum, maxime quod pro mer-
cibus penditur. Charta ann. 1818. Inter-

Instr. tom. 12. Gall. Christ. col. 405: *Percipient dimidiata partem omnium obventionum communiter quia praetextu Layda dicti fori et nundinarum evenient, vel eueni possent in futurum. Vide in Leudus.*

* **LAYETA**, Capsa, Capsula, Gall. Layete. Inventarium Ecclesiae Noviomann. 1419: *Una parva Layeta, in qua sunt plura pecies argenteas omnes vel decurias. Potissimum dicitur de capsulis archivorum, in quibus per ordinem distribuuntur et asservantur instrumenta MSS. hecque notio passim ocurrat in Catalogis MSS. chartarum S. Bertini. Vox dicta a *Lagena*, si credimus Bonello, si Menagio a *Capsula*.*

* **LAYNERIUM**. Vide supra *Laignerium*.

* **LAYNAGIUM**, Jus ligna excindendi in nemoribus ad usum suum, pro quo certe praestitum domino exsolvebatur. Charta admir. Caroli V. ann. 1570. In Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 274: *Laynagus, sub nomine Laynager de Wambento, vel latius Laynager de Wambento, valerius certus solvitur, venditum qualibet anno ... quod quidam nomen ac Laynagiun a nobis ... tenetem dare et assignare proponit. Vide Lignagium.*

* **LAYRAME**, Certa quantitas, sic dicta a vase hujus nominis, in quo res ipsa continetur: nisi vesture nomen sit. Martyrol. eccl. SS. Steph. et Sebast. Narbon. Remigia... que dimisit ecclesia S. Stephani j. Layranci vendimie pro suo anniversario de mollo de asperis Narb. de quo pater ejus dimisit eidem ecclesiae unum saumalam et mater eua j. Layranc.

* **LAYERIUS**. Vide *Larerius*.

* **LAYRONERIA**, Spelunca latronum. Gall. Repaire des voleurs. Lit remiss. ann. 1279. In Reg. 117. Chartoph. reg. ch. 87: *Ad caput castri Claromontis accesserunt clamando et vociferando, appariatis, apparient januas castri, ut possimus intrare, et tradiatis nobis prodiotore infra Layroneria reclusos. Larronnaile vero pro vii multitudine, in Lit remiss. ann. 1273. ex Reg. 106. ch. 190. Lairrenaille, eodem intellectu, in alii ann. 1384. ex Reg. 125. ch. 46: *Icellui Thomas dist pluseurs grans injures et vilaines, en les appellant Layroneria, etc.**

* **LAYSANE**, Immunditia, Gall. Ordines. Ordinat. ann. 1382. Inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 150. col. 2: *Item quod nulla persona sit aut aliqua Layssane juxta seu projecte justa portalia.*

* **LATSSA**, Forum, habens. Gall. *Lesse*. Charta ann. 1273. In Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 78: *Petrum Cosini de Carmano... tenet facere eoque anno pro amparantia unum morulorum, et unum censum nullis argenteis et Layssanam de circa pro quibusdam bonis sitis propria villam. Mon. Galhardi, sine aliqua alia servitute. Vide *Lara*. Alla notione occurrat supra in voce *Laisa*.*

* **LAXANA** NEMORIS, Portus silvae longior, quam latior. Codex censualis MS. Humberti de Villaris Domini Castellarii in pago Dumbensi ann. 1391: *Johannes Champagnon fuconerius et burgnus Castellarii tenet unam *Lazananam* nemoris sitam juxta nemus Petri de Montferrandi domicili. [o] Vide an non idem sit quod supra *Laisa* 1.]*

* **LAZARI**, Leprosi, Galli. *Ladres*: sic dicti, quod eorum dominus seu Ecclesia extra muros Hierosolymitanae civitatis sita, *sancio Lazaro* dicta esset. De hac mentio fit in Monastico Anglic. tom. 2. pag. 397. et 399. Charta Ludov. Regis, ex Tabul. S. Cornelii Compendiensis:

De infirmis qui et leprosi, vulgo extem Lazarii nominantur. Charta ann. 1140. in Miscellan. Labbeli tom. 2. pag. 610: Concedo Lazaris de Belloloco decimam molondinum, etc. Statuta Hospitalis S. Juliani in Anglia: Lazaros congregavit, ad eorumque sustentationem, etc. Laurentius Leodiensis in Episcopis Virginiensibus: Ut enim faciem quoniam Lazaros ceteris abhorrendos cum suis conjugi, officio Deo vere officioso, domi abiuerit, cooperuerit, et fuerit, etc. Addit idem Monasticum Anglican. pag. 376. Et Thwrcolum in Hist. Hungar. pag. 38. [o] Vide Mistor. Antiq. Ital. med. svto. tom. 1. col. 907.] Leprosorum vero olim magnam habuisse curam Episcopos arguant. Concilia Aurel. V. cap. 21. et Lugdun. III. cap. 6. Exstat S. Ildefonsi Toletani Carmen in Xenodochium a parentibus suis conditum:

Litus cum Stephano genitrix: sed avunculus Ileum Compil. Eugenius Prezel ad hospitium. Lazarus hoc mendicus habet sub moxibus urbis. Quia via Compilatum carnis apla presens.

* **LAZARAZINA**, Annulus forte sic dictus a lapide Lazarus sive ceruleo. Testam. Olivarii de Pennant Aqu. Archep. ann. 1481. inter Istrument. tom. I. Gall. Cor. pag. 70: *Baga auri nominata Lazarazina sidente in arcu meta.*

* **LAZARIA**, f. Idem, quod *Leda* 3. Via lata. Memoriae Potestatum Regionis. ad ann. 1218. apud Munt. tom. 8. col. 1102: *Christianis ordinaverunt qualiter poterat capi ciuitas (Damiana) si uiuerunt totam gentem, si praecepissent custodie Lazaris et carbonaria.*

* **LAZOLUS**, Laqueus, pedica, Tandicula, Ital. *Laccio* et *Lacciole*. Stat. Mundus lib. 1. cap. 115. ex Cod. reg. 4620: *Nullus de civitate Mantue et districtu capitale locorum vel leporum ad Lazolos vel ad taiolas.*

* **LAZULI** [a] Formam pueri parvi sem elevantis facies i. hora veneris in lapide Lazuli. [B. N. MS. Lat. 10272. p. 92.]

* **LAZUR**, LAZURIUS, LAZULUM, vulgo Azur: Constantino Africano lib. de Gravibus, et Arabibus *Lapis Lazuli*. Math. Silvaticus: *Lapis Lazuli Latinus, Arabibus, Hager Alzenar sive Alzana.* Ubi Hager lapidem sonat. Alibi: *Lauzud*, Arab. Azurinum, *lapis Lazuli*. Mot: *Lazud, i. lapis Lazuri. Alii aliunt sub Arabibus ceruleum sonare. Palladius de Architectura: Colorum... medi, rubeus, viridis, croceus, purpureus, prasinus, Lazar. indicus. Frotharius Episcop. Tull. Epist. 20: *Peto ut nobis mittas ad decorandas parietes colores diversos... videlicet auri pigmentum, folium Indicum, cinnabarinum, Lazar aliquid prasinum. Chronicon Constantini: Venetiarum namque Episcoporum modicum plenum Gracii coloris, quod Lazarus dicitur, etc. Secundum Lazulum apud Knechtlin in Metropol. cap. 3. [o] Iperius in Chronicis S. Bernardi apud Marten. tom. 8. Anecd. col. 407: *Hic armis desultii auri et Lazarus distinctus pyraminibus in umbonis... scuto aureo insuetus. Agitur de Liederico agriego Milite initio regni Caroli Mag. unde quis dicuntur de insignibus ejus gentilitius pre nimia antiquitate merito sunt suspecta; hujuscemodi enim virorum nobilium et familiarium insignia ante annum 1000. non agnoscunt doctiores critici.]***

* **LAZULUM**, Paulus Venetus lib. 1. cap. 34: *Suppeditat quoque mons alias in hac provincia Lazulum, de quo sit arurum optimum. Addit cap. 61. Annonymus de*

locis Hieros. cap. 14: *Kai è vobis Ihesus pà spòlou Yhesu, sei (verper) quin para la leprosa. Lazarum Acconnes non semel commendat Octavianus de S. Gelaia in Viridario honoris:*

D'eur d'auc grand heros murée.

Alibi:

Cheneaux bousnes de veaux de drap d'or.
Barbes d'acier d'eur d'ore et poitrure.

De Lazulo consule que habent Leonardus Fuchsius lib. 1. Paradoxor. medicin. cap. 12. Philander ad Vitruvium lib. 7. cap. 11. et Salmasius ad Solinum pag. 116. Vide præterea Meursium in Aquilon. [et Glossar. med. Graecit. in edam voco.]

* **LAZURIUM**, [Incaustum. Diff.] **LAZELI**, Nitardius lib. 4. de Saxonibus: *Quae gens omnis in tribus ordinibus divisa consistit. Sunt enim inter illos qui Edilingi, sunt qui Frilingi, sunt qui Lazii illorum lingua dicuntur. Latina vero lingua hoc sunt, nobiles, ingenuiles, atque seruiles. [Supra habetur *Lazi*. Eodem esse quos ali. subtilo medio sibilo, *Lelios*, *Lelos*, *Lidos* vel *Litos* appellant. haud male et notat Eccardus ad Pactum legis Salice tit. II. 14. Vide *Litus*.]*

* **LEA**, a Gallico *Lais*, Aper feminis. Lit. Alfonsi comit. Pictav. ann. 1289. In Reg. II. Chartoph. reg. fol. 40. r.: *Veneri facial et apres et Leas capi in maiori quantitate quam poterit, neque ad ducentos vel circa, et eos bene faciat salari ad deferendum ultra mare. Charta ann. 1817. In Reg. 54. fol. 41. v.: Consensus est domino Johanni Saladin Damasceno, quod ipse in forestis de Otha singulis annis sex apres et octo Leas seu singulis venari cum canibus... valeat.*

* **LEAFABULUM**, lf. Reliquus census, Secundum *La Tafe*, Reliquiis et gafel, Census, tribuum, redditus. [Vetus Charta apud Somerorum In tractatu de Gaulkynd pag. 27. Et de 12 lib. 4. den. ob. de anno redditu eiusdem. Cum Leafabulo ad terminum S. Maristi, etc. Vide *Leaf-yeld*.]

* **LEAGIUM**, Jus signandi arbores condendas, vel que pro terminis notantur. Charta Rotroci Catalaun. episc. ann. 1196. ex Bibl. reg. : *Albreicus filius Roberti militis de Beleno... dedit ecclesia B. Mariae de Cheminon... quicquid habebat in foresta de Lais, tam in nemore quam in piano, et in Leagio sive in alio jure.*

* Aliud vero est jus quod *Leage* dicitur et explicatur in Recognit. feud. de Veteri-ponte pro castell. de Buri ann. 1306: *Iens le Leage en la rivière de la Cise... lequel Leage est tel, que chacun molin nouvellement fait ou réfisté, jasot ce que icellui molin autres font aill esté; cil ou ceux qui faire ou réfistir le font, ne doivent et ne peuvent mettre le fust granier ediz molins, ne en aucun, sans appeller nos gens et officiers.*

* **LEALDADIS**, Fidelitas, Hispan. *Lealdad*, Gall. *Loyauté*. Vide locum in *Filiare*.

* **LEALIS**, Qui domino feudalti fidelitatis sacramento adstrictus est, idem qui *Ligiae*, *Libert*, loci de Stagello ann. 1311 in Reg. 69. Chartoph. reg. ch. 174: *Bernardus et uxor ejus et infantes eorum et omnis posteritas ipsorum sint Leales et firmigantes ad S. Mariam Crassam et ad ejus monachos omni tempore sine enga.*

* **LEALS**, Mensura liquidorum species, apud Arvernos. Tabularium Brivatense ann. 1274: *Qui solvebat tibi occasione*

gjusdem vinen tres Leale vini annuatim.

Occurrunt ibi non semel. *o LEAMEN.* Vide supra *Leamen*.

LEANES, in vetustissimo Glossario Britannis dictas Moniales et Sanctimoniales auctor est Camdenus in Britan. [Vide *Land et Lanna*.]

* **LEAR**, f. Verves vel aries, Gall. *Beller*. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 41 v. col. 1. *Solvit porcum 1. crassum, Learem 1. denar. XII. postas III ova LX. Et fol. 108 v. col. 2. *Ierum ad III. annum non solvit osculum, sed solvi Learem 1. de denar. IIII. et solvit omni anno de vino mod. II.**

* **Hinc Leasse**, Petris arletina vel vervecina, in Lat. remiss. ann. 1890, ex Reg. 118 Chartoph. reg. ch. 238. *Yea-beau de Dampnemarie... et Guillaume Huet... furent serviteurs en l'ostel de Pierre de Neella esquier, et là... prindrent... un seurcet de mabre fourré de gros ver à manches fourrees de Leasses*

* **LEARIUS**, Leonis filius, apud Papiam. **o LEATORIUM**, Locus vel defensus et prohibitus, nisi forte legendum sit, ut paulo ante *Latranum*, in Charta Hug. comiti. Emporit. ann. 1079, in Append. ad *Maream Hisp.* col. 1150. *Ierum domo Domino Deo et predicto canobio et habitatoribus loci illius in ipsa nostra defensa, que dicuntur in Latrone, in ipsa mare omni tempore, ut Caynoy dominicus et ali homines in eodem Leatorio piscari submersi pascantur.*

* **LEAUDA**, idem quod *Leuda*, Tributum, quod per exercitus penditum. Lib. S. Rom. de Faro, ann. 1822, tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 477. *Emissum Leudorum et aliorum jurum occurserunt per gentes regias levandum et expendendum, etc.* Vide in *Leudia*.

* **LEBANTAB**, ab Hispanico *Levandus*, apud venatores. *Exire exilitare feras, Gall. Exire lever le gibier J. Moretus Antio. Navarre pag. 324. ex Tabulario Pinnateni. Exire una die cum suis servos et Lebantaverunt unus aper, et sequentes illum venerunt, etc.*

* **LEBEDIUM**, vel *Scapha*, Vaiseau à venir. *Susseaneus*. Vais ad vomitum. Est latroon Graecorum, Parvus lebus.

* **LEBES**, f. *Cacumen, apex, Gall. La pointe*. Gall. *Armoricus de Gestis Philippis Aug. apud Duchesnum* tom. 5. pag. 92. *Frequenter tenuit in illis diebus, adeo ut in crastina Nativitatis B. Mariae fulmen desursum veniens in campaniam turrim B. Dunyon, que mirerat altitudinis, gallum auratum cum Lebe deaurato prostrauerit de turris summittate in terram.* [9] Mallem de globulo, vulgo *Pomme*, intelligere; ad labetem quippe seu olla propria accedit.

* **LEBETA**, *Olla, fem. gen. Lebetes*, Prov. Papias MS. Editus habet *Lebeta*. *Glossa*. Sangerman. MS. num. 501. *Lebetine*.

* **LEBETARIUS**, [Lebetum fabricator. Difff.]

* **LEBETIE**, *Leconia, scaphæ, palces*, apud Laurentium in Amalthea.

* **LEBITINE**, *LEBITINÆ*. Vide *Lebeta*.

* **LEBITO**, etc. Vide *Lebitonarium*.

* **LECA**, Praceptum Ludovici Transmarini ann. 1388. *Marca Hispan. col. 850. Qui perficit per ipsa riolo usque in rivo, qui descendit de ipsas Lecas et injungit in torrentes. Forte nomen proprium.* [9] *Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657. Leca, Provv. inscipula, decipula.*

* **2. Leca**, *LEGACITAS, La giotonia, e lecardia, in Glossar. Lat. Ital. Ms. Vide Lecator.*

* **3. Leca**, [a Et in tres mansos Mirapocchi Palliencense *Lecam cedo ad sanctum Eudem*.] (Cartular. Conchar. Ruthen. p. 296, an. 948.)

LECATOR, *Leccator, Catillo, scurra, Gallis [olim] Lichard, Belgio een lecker ast lekespel*. *Gloss. Isidori. Lecator, gulosus*. [Alibi, *Leno*] *Lecator, mediator*. Ugutio: *Scurra, Lecator, vaniliosus*. Brito in Synon.

Et spalo, scurra, Lecator vel parmitus.

*Item in Vocabulariis: Ganeus dicitur Lecator, Ganca, Leccatrix, merecitur. Alibi: Monile ornamentum e't pectoris, a munio dictum, quasi munile, quod munis pectus mulieris, ne Leccatores possint immittere manus in pectus ejus. Brevolet. Ambrosie, dicuntur homines devorantes, et Leccatores. Ugutio, Ardolio, qui ardens est in Leccacitate, Ganca qui moratur in tabernis, ubi fit Leccacitas. Item ganea, Leccacitas. Idem Ugutio et Jo. de Janua: *Lecca est proprietas l'engendri, inde Leccatrix et Leccator et Leccatrix: nam tal'um est lingere* [Gloss. Lat. Gall. Sangerm.]. *Lecca, Leccatrix, Lecherie, Leccator, Lecheur; Leccatrix, Lecheresse*. Alibi ut et aliud] *Gloss. Lat. Gall. Ambro. nis, Lecheur. Vocis origo Graec. Lexic. et MS. Reg. Cod. 2002. *Alexand. tv. anxiu. antixia: xpi al maxxopai v. novia*. Chron. Medardii Sessionis Ann. 1225. *Quidam rusticus Leccator, finit ac esse Comitem Flandrie Baldunum*. Charta Philippi Aux. Regis Fr. ann. 1208. *pro Communione Ambianensi. Qui pugno aut palma aliquam de Communione, præterquam non invenimus, vel perturbavorem, vel Leccatorum percussit, etc.* Eadem Gallicis verbis concepta in Homagio Episcopi Aux. Ambr. Regalib. ann. 1212. in Camera Comput. Paris. *Qui pert de paing ou de paume au am un qui est de commune, se n'est glouton ou Lecheur, etc.* Cesarius Heisterbac. lib. 4. cap. 6. *Quidam Mo-nachus, ante conversionem Leccator opere, vino et tesseris deditus*. Addit. Ordericum Vital. 1. 12 pag. 865. Rigordum in Philipp. Aug. ann. 1185. Guibertum lib. 3. de Vita sua cap. 5. 15. Albertum Stadensem ann. 1287. cap. 34. Vitam S. Willibaldi Abbat. Roschild. 1. 24, etc.] *Si aliquis Leccator vel meretrice, in Libertatibus Mone-renci ann. 1104. tom. 1. Hist. Daiphin. pag. 16. Phil. Mousker* MS. de Poetis Provincialibus verba faciens:**

Quar quant li buens Rois Karlemaigne

O toute nus à son demaine

Provence, qui molt sert plente

Deux de bons, d'agne, de rive,

As Leccator, et le Lecheur,

Qui sunt aques luxurie,

Le domas toute et depari

Le Caton en Roman MS.

Nailles pas à Lecheur,

Mais toujours avec les meilleurs.

Le Roman de Garde MS.

Par Lecheur est prudement engagé,

Et riches Princes très par lebengier.

[Anonymous e' Bibliotheca Coislitiana.]

En son lit mist le Lecheur,

Puis ovi l'uis à son seignor.

Hinc Leccacitas, pro securritatis apud

*Balbum in Catholicen. Ugutio: *Leccacitas**

vel Leccito, officium lenonis [Gloss.

Isid. Lenocinium, Leccacitas] Ordinicus

Vitalis 1. 9. pag. 702. Incontinentes de

Leccacitate sua redarguerbantur. [Chron. S. Trudonis tom. 7. Spicil. Achér. Leccator.

* **3. Leca**, [a Et in tres mansos Mirapocchi Palliencense *Lecam cedo ad sanctum Eudem*.] (Cartular. Conchar. Ruthen. p. 296, an. 948.)

Leccator, Catillo, scurra, Galli [olim] Lichard, Belgio een lecker ast lekespel. *Gloss. Isidori. Lecator, gulosus*. [Alibi, *Leno*] *Lecator, mediator*. Ugutio: *Scurra, Lecator, vaniliosus*. Brito in Synon.

Et spalo, scurra, Lecator vel parmitus.

Item in Roman de la Rose MS.

A regarder Bres me pris

Les cors, les fagots, et Lecheries,

Les semblances et les maneres

Des gens qu'ilez karouient.]

[o *Ubi legendum les chieres.*)

* *ET nostris Lecherie, pro Boufumerie.* Vita S. Ludov. edit. reg. pag. 370. *Omnes en sa ne li oy dire parole de Lécherie, ni oiseuse. Sed et pro Voluptas, luxuria, interdum usurpat. Lib. de Just. et Plac. ibid. in Glossar. Cil. fat pechis de char, qui tient franche fama par cause de Lecherie, et ne mie de mariage.*

* **4. Leccanter**, *More leccatorum, scurritus Chart. ann. 1371. in Guden. Cod. Diplom. tom. 8. pag. 503: Turpiter et Leccanter evendo, nec studio vacare velint.*

* **5. LECCADA**, *Certum onus vel pondus, item quod *Lasta* 2. Vide in hac voce. Charta ann. 1226. Inter Probat. tom. 8. Hist. Occit. col. 294: Ego Bermundus dominus Uctie et Armascarum dono duas Leccadas de anguillis in aquis de *Lecha*. Vide mox *Lechia*.*

* **6. LECEBRA**, *Illecebra, a Lacer, quod usurparunt quidam inter antiquos. Gloss. MS. Sangerman. n. 501. Lerebra, Studio et occulta blandicia.*

* **7. LECH**, *Fuit Edwardi et Guthurni Regum, a filio Spelemanni: Habeant se omnes in Eliasmooth, et in Shiremoth, et in Handred, et in Wopeniac, et in Trething, et in Lech, secundum consuetudinem patriarum et principiarum.* Ubi *Lech*, idem quod *Lath*, quod vide in *Iustum et Leda* 3.

* **8. LECHAN**, *Pisces species. Tract. Ma. de Pisc. cap. 104. ex Cod. reg. 8880 C: Lyra, nostris grouau vel groupant, quod grunnat more suis, a Liguribus organo, ob sonum quem edit, a Gallie rouget, a Germania inferioribus Lechan, quasi gallus murinus.*

* **9. LECHITUS**, *Pro Lerythus. Glossa ad vocem Alex. de Villa Dei: Lechitus, eas odes ad Iominanda.*

* **10. LECHUGILLA**, *Hisp. Parva lactura; unde pro quadam ornata vestis parva lactuca formam utcumque referente usurpat in Concilio Lima ann. 1582: Remoriorum vero a clericali usu nova quedam inventa indumentorum, aut ornata, quae mitiles, non Clericos decent; quales sunt que patru more vocare solent Lechugillas, polyanas, punctas, etc.*

* *[Academ. Hispan. in Diction. Collare plicatione in lacte formam]*

* **11. LECITUS**, *[Lecithas, e' Lecitus, una e' Lecitha] Lex. lat. Gal. R.R. Ebroic. n. 23. VIII. 3.*

* **12. LECIVIA**, *Leccivie Difff.]*

* **13. LECLIA**, *5. Pondus vel mensura, idem quod *Lasta* 2. Unde modicetatis forte legendum est. Vide in hac voce. Charta ann. 1172. ex Chartul. archiep. Buriac. fol. 119 v. *Sciunt omnes quod cum controversia esset inter nos et Rabellum militem solices de justitia omnium hominum, de furno, de Leclis panis, vini et carnium et liquorum animalium, etc. Vide supra Leccada.**

* **14. LEENA**, *Planta palustris, Gall. Ne-*

nuphar. Charta ann. 1436. apud Ludowig. tom. I. pag. 397. *Dissensia de Augsburgo*, qui omnes suos ex Kaunitzis fraser, quibus in suis magnis duas nymphas albas, vulgo *Lecticas*, e radicibus producuntur gerunt.

LECTARIUM. Apparatus et instrumentum lecti. [¶] Guerrardo in *Glossario Irminonii*, id quod *Lectarium*, scilicet *Instragulum*, thorele, Gall. *Courtepointe*] Formula Andegav. I. Cido tibi bracile valente solidus tantus, tonentes tantas, *la* tario ad lecto vestito valente solidus tantus, etc. Regula S. Fructuosi cap. 4. Quicquid in vestimentis, calcementis, vel *Lectariis Monachorum* vestutum fuerit, pauperibus erogetur. Cap. 10 de Hospitalibus: *Lectaria, Luverna, et stramina molles exhibentur* [Testamentum Ermetridius apud Mabili. de Euturg. Gall. pag. 468. *Lectaria ad lecto uno qui melior fuerit.*] Adalardus in Sta dictu antiq. Corbelensis. lib. I. cap. 3: *Cotium aut Lectarium, sive sagum in tertio anno accipiant. Capitulare de Villis cap. 4. Ut unaqueque villa intra campanam *Lectaria, cultris, plumbatis...* habeat. Vita S. Benedicti Anian. Abb. cap. 3: *Ut impinguem depolleret frigus, Lectaria uteretur.* Vita S. Paterni Episc. Africensis. cap. 9. *Lectarium-nunquam habebat, Lectaria nesciens.* Tradit. Fuldens. lib. 2. cap. 84. *Omnia vero nisi que remaneant, illi dividuntur, ut predixi, id est, Lectaria, sive riles, sive munutaria, sive celi, sive coquacumque sunt restituunt, hinc etiam latere.**

LECTICUS. Feminino genit. Formule veteres Hispani cap. 37. *Tantas Lectarias condignas ad lectos Perporam lectos apud Lindendreberg. form. 77 prolectos.* Lectos condignos ad lectos tantos. *Barba fundata abbat. Aquilar ann. 1332. ater Probat. tom. I. Annal. Premonstr. col. 101. Duodecim lectos cum sua Lectaria, etc. Vide Lectarium.]*

LECTERIA. Testata Sancti I. Reg Portug. tom. 4. Monach. Lut. pag. 20. *Et post mortem incam habebat totam meanam Lectoram et suas annulos et sortitas, etc.* ¶ **Meum Lectum cum tota sua Litera, in Testam. Utracque Fernandez ann. 1333 apud S. Rosa de Viterbo Eloc. danti. tom. 2. pag. 91. In hac voce.]**

LECTAROLA. diminut. Vita S. Walani. tom. 1. April. pag. 22. *Cujus lectus ex virga contextus vili satis Lectaria tegebatur.*

LECTARIUS. Lectorum artifex, confector, xviij. in *Gloss. Graec. Lat.* Vide *Lectarium*.

* **LECTEGA.** [Lecti stragulum Dier.]

* **LECTER.** [Loroi, avis. Diff.] 1. **LECTERIA.** f. Lectica. Species ve- hement. Gall. *Littere Comptas* ann. 1333. *Item pro una Lecteria facta pro domina Dolphina, taren. xviii.*

2. **LECTERIA.** strumentum pecuarium ex fimo et polvo, quod ad lectos testum unde via *Littere nastri Litera Italia*. Charta Foundationis Monasterii Orbistri ann. 1047. [Apud Stephanum. tom. 4. Antq. Pol. pag. 632.] Propria. *Anomala.* Et *Lecteria ad opus corundum animalium per totam forestam meam.*

LITERA. Eadem notio. Monasterium Anglican. tom. 2. pag. 32. *Pro us dicti Canonici redditum per annum, duo corrodia diuiri Canonicorum et 5000, turbaram ad comburendum, et tres carretalias Literae. Fletta lib. 2. cap. 20. Clerici Morencis est emere furnum, arenam, Literam, et ferramenta, etc.* Addo cap. 14. § 4. cap. 74. § 3

LITERIA. Charta fundat. Prioratus Montis Guidonis a Juhello D. Meduanus ann. 1088. *Eorumdem hominum animalis quoque nomine conseruantur Lecticas capris, posseunt nutritri et posse in esadem foresta, et (habebunt) Literam quam dictis hominibus necessaria fuerit.* ¶ *Lecterianum legit. Menagius. Provincialibus Lichiero, exdem acceptione.]*

* 3. **LECTERIA.** Lectu fulcrum, fulcimentum. Ital. *Littera. Stat. Asti collat. 17. cap. 81. pag. 82.* Item prouiderunt quod potest civitas Astensis, ejus judicis et milites non debeat fieri facere, in domo habitationis ipsius potestatis nec Lecterias, nec banchas, ne aliquid aliud opus ligninum, expensis communis Astensis. Vide mox *Lectio* 3.

* **LECTERITUM.** Vide infra *Lectrum*.

* **LECTHUCHIUM** [lib. 1] [Lectulus: • Primo uno *Lecthuchio* de reposo pro persona prefati SS. D. N. pape et pro portia dictum rerum usque palatum] (Man- dam. Cap. apost. f. 36. ann. 1400-82.)

* 4. **LECTICA.** Lectus. Guiflensis Dis-

ciplina Farvensis cap. 22. *Mox ut sonor custos Ecclesie signum, surgant omnes et Lectici, et prouideant indigenae suis, et conuenti.*

5. **LECTICA.** Feretrum, quo defuncti cadaver effertur: in lectici enim ac lectu is elata, honestiorum cadavera multib[us] docebit. Id. Kirchmannus lib.

2. de Funeris Roman. cap. 9. S. Hilarius Arelii. in Vita S. Honorati pag. 32.

E[st] II. *Pro rugina munere habitum est, Lectica manus admodum.* Fortunatus Episc. Ita Scandianus cap. 1. *Deinde penitentia primi nobilissimum secundum, beatis finierat Lectican per gaudia misericordia sustinuerat. Huiuslib[us] lib. 4. Chro-*

ni Cantuensis. cap. 92. In eodem quo causaverat sarcofago inventum Lectican h[ab]eam comitans dominum Nithardum filium eius. Abbas et Comitis corposa continens perfusum.

Maxime vero ita appellabant Sanctorum feretria quae in Ecclesiis colenda exponerantur. Heugaudus in Roberto Regi Franc. *Lectican ipsius S. Ansiani a fronte auro bono et optimo, et lapidibus pretiosis... preoccupauit Hariulfus lib. 3. cap. 21. Feretra Arvalis Comes beatissimus Confessoribus Lecticas organicas, ubi cum honore corpora sorum sancta considerabat. Superior in Ludovico VI. pag. 313. Sacra enim venerabilis sacra missorum corporum Lecticas argenteas, que altari principali superponit, etc.* Addo eundem de Conservatione Ecclesie. S. Dionysii Librum Miracul. S. Mauri Abb. cap. 19 etc.

* 6. **LECTICA.** ut supra *Lecteria 3. Stat colleg. Fivensi Tolos. ann. 1457. ex Col. pag. 423. fol. 210. v.* *Cum caneras ipsius collegi ratis, Lectica et scannis studentibus in necessaria, fulci fecerimus, volumen ut lectum condecentem et garnitur sic quisque sibi. Vide infra Lectica Potentissima et Prolixum intelligi, atque tunc hoc Lecticum.*

* 7. **LECTICA.** Lecti apparatus. Stat. S. Vict. Paris. Ms. cap. 5. part. 1. *Vestimenta ejus (abbatis) calcamenta et Lecticas nec colore, nec pretio, nec forma ab habitu exteriorum differre debet.* Vide *Lecternum*.

* 8. **LECTICALIS.** qui lecturas facit, in Gloss. Isid. [et in *Glossario Sangermanum* MS. im. 50.]

LECTICARIA. Predium, ad quod lectica pervenient Anastasius Bibl. in S. Had. pag. 111. *Monasterium B. Lauren-*

tii... simulque et Lecticarium que vocatur Auctor.

* **LECTICARII.** Qui mortuos in lecticis efferventibus de rubibus. Novella Justini ann. 49. Vide Vitam S. Alexandri Accediti Abb. cap. 8. n. 41.

* **LECTICARIUS.** Lectorum opifex. Glos. Gall. Lat. ex Cod. reg. 704. Lecticarius, faſeur de hi. Vide *Lecti-*

calis.

* **LECTICUS.** Porcus, Lactens, Gall.

Cochon de lait, in Chartular. S. Vincen-

ti Cenoman. fol. 46. Legendum Larti-

cus.

LECTICOCESSUM. in Notis Tyronis pag. 159. ubi forte leg. *Lecticolectione, xaracryos poplio, quod lectam nude dici quia iam volunt in Glossis Isidori. Bas-*

teria, lecta manuscula : vel certe Lecti-

capum, est enim, capua, vel caprum

eidem Isidoro lib. 20. carrraca undique

confecta, ita ut Lecticocepsum medium

tenetur inter lecticam et capsu[m].

* **LECTICULE.** inquit Durandus lib. 3.

Ration. cap. 2. n. 50. a quibusdam dictis diurnis lectiones in officiis Ecclesiasticis quod breves sint, a pluribus vero Capitula, ex quod ut plurimum de Capitibus Epistoliarum illorum dierum, quibus dicuntur, sumuntur. Hac siquidem possit psalmos et antiphonas in singulis Horis dicuntur, prout statutum est in Concil. Agathensi.

* **LECTIDICLADUM.** [Latum atrium.

Diff.]

LECTIFLORUM. Collectio florum seu rerum praincipiarum et selectarum. Chronic. qd. dictum *Lectiflorum, quam compaginat Godefridus Cremonensis, in loculo Guavanei Flaminie apud Mu-*

raton. tom. 12. col. 1006.

* **LECTILE.** Junceam, in *Glossis Lat.*

MS. Reg.

* **LECTIMINGA.** [Herba, corona mona-

chi. Diff.]

* 1. **LECTIO.** Charta Henrici Regis Angl. tom. 4. Hist. Harcur. pag. 1411.

Sicut teneo cum mordro et morte hominis,

et plaga, nichil, et sanguine et duello

et Lecture et aqua et rapo, et cum omnibus aliis rebus libertatis. Habetur

Lectio tom. 3. pag. 183. sed utrobique

*legendum Latrone. Vide *Lectiones*.*

* 2. **LECTIO.** pro Scriptura Sacra. Vita metr. S. Gen. Autiss. tom. 7. Jul. pag. 28. col. 2.

Scriptio postulat veracula verba loquula.

Conci sermo testatur Lectio casta.

* 3. **LECTIO.** Scriptum quodvis. Auda- chia constit. in Append. ad tom. 3. An-

nal. Bened. pag. 675. col. 1. *Placuit no-*

bis et dignum ducentus inserere Lectiones

quater, etc. Vide infra Lectum.

* **LECTIONARIUS.** LECTOSARIUM. Li-

ber continens lecticas Ecclesiasticas,

quem a S. Hieronymo compositum ser-

bunt Honorius Augusti. Vide Ge-

ralia cap. 88. et S. Bonifacius Augustinus de

Missis cap. 10. [S. Bonifacius Mogonti-

Ep. 87. ad Eboracensem. Eboracensem]

Flagitamus, ut... destinare forent, ut est

de tractatibus quos spiritualis Presbiter et

investigator sanctarum Scripturarum Beda reverendo componevit... maxime

super Lectionarium anniversarium et

Proverbio Salomonis.] Maxime vero ita

appellatur liber continens lectiones ex

Epist. S. Pauli, quae ad missam leguntur.

Anastasius in Benedicto III. pp.

Terrium scilicet volentinis, in quo cons-

tant vere predicatione, Pauli videlicet

Apostoli, et aliorum Apostolorum Epis-

tolas, atque Prophetae ordinabiles

constituta Lectiones; que a Subdiaconi-

bus leguntur per cunctas Ecclesiarum stationes, mors solito, sursum in ambo, etc. Floddard. I. 3. Hist. Rem. cap. 5: Librum quoque Sacramentorum, sed et Lectionarium quos scribere fecit, eboris argenteo decoravit. Et cap. 9: Sed et Lectionarium ad Missas librum pari decole venustatim ibidem contulit. Rathbertus de Casib. S. Galli cap. 9: Lectionarium ad Basilicam sine Evangelio. Cap. 10: Lectionarium elephanto et auro paratum Add. Capit. Caroli M. I. 1. c. 109. [no 108.] [Acta Murensis Monast. apud Ecardum in Orig. Habsburg-Austriac p. 207. Balizum in Notis ad Capitul. tom. 2. col. 1155. et 1156.] Vide Comes I. Exstat Constitutio Caroli M. de Emendatione librorum et officiorum Ecclesiasticorum, qua Lectionarium de novo conficiendi Paulo Discone Aquileiensis curam se demandasse scribit, quia ad nocturnum officium compilatus quorundam cassio labore, licet recto in futu, minus tam idoneo, repertis lecti- que et sine dictiorum suorum vocabulis essent posse, et infiniti vitorum anfractibus scelerant, etc. [no 109. Vide Glossar. med. Gracit. voce Averyensis, col. 68.]

2. **LECTIONARIUS.** qui crebro legit. Alexander Iatrosophista MS. lib. 1. Pas- sionum. Ego quidem vidi quendam Lectionarium incurvare hanc passionem, scil. epilepsie.

1. **LECTIONES.** Excerpta ex SS. Patribus, que in singulis horis tam nocturnis, quam diurnis dicuntur, ita vero appellantur, quia non cantantur, ut Psalmus vel Pynnus, sed leguntur tantum illic enim modulatio, hic sola pronuntiatio ducitur. Ita Durandus lib. 5. Ration. cap. 2. n. 43. Harum usus in Ecclesia antiquissimus, in officio praeceps nocturno, ut huius ex Casyiano lib. 2. de Cenob. Instit. cap. 6 et alii quos laudat Gazeus ad hunc Scriptorem. Sieberius ann. 807: Caro- lus Imperator per manus Pauli Diaconi sui decerpens optimo querque de scriptis Catholicorum Patrum, Lectiones uniuersique festivitatis convenientes, per circuitum anni in Ecclesia legendas compilari. Agobardus de Correctione Antiphonari cap. 29: Habet et (Eccles.) librum Lectionum ex divinis libri congrua ratione collectum. Vide Lectionarius.

2. **LECTIONES.** Auctoritates, allegationes, testimonia Jurisconsultorum, legum quae adducuntur ad confirmandam aliquam sententiam. Vide Jacob. De In- firmis usque ad Vr.

1. **LECTORIS.** Piso fratri, apud Paplam, pro Nost. Vide Lepis.

2. **LECTISTERIUM.** Perperam pro Lectionarium, in Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7092: Lectionarium, drap en lit. **LECTISTERNIUM.** Lecti apparatus et Instrumentum, vel lectus ipse. Gloss. Elfrici: Lectisternum, bed reaf, i. regis Lecti. Papianus, priuatis hominis cervicali: pulmari vero princi- pile: vel Lectisternum, quod sternebatur in templo. Jo. de Janua. Lectisternum, lecti stratus et preparatus, vel locus in quo lectuli sternuntur, i. preparantur, vel locus in quo homines sedere vel jaceret consueverunt. Vita S. Geremari Abbat. cap. 4: Coniunctum inter se accepserunt, ut cultillum sub Lectisterno ponerent. Vita S. Winwaloei Abbat. n. 15: Pro laneo aut lino indumento, caprinis vris est pelitus: pro plumis, aut Lectisternia, arboreis utebantur cor- ticibus. Vita S. Gilberti de Sempringham

pag. 882. Lectisternio lanoo mediante sic super stramenta rendebat. [charta Odonis Abb. San-Dionys. ann. 1231. e MS. B. Maris de Argentillo. Prior. fratribus suis in vestibus laniis et lanais, capi- cias, bottis, pellicias et in Lectisternia regulariter provisus] Lectisternia caprina, in Ep. 9. S. Bonifacii Arch. Moguntini. Lectisternia et acu tapeta confecta, in Miscella ann. 17. Heraclii, ubi Theophanes voxvortata xxi taurina. Sed le- gendum voxvortata ex coactilibus con- fecta lectisterna. Ita usurpat S. Benedictus in Regula cap. 23. Gregorius M. lib. 6. Epist. 23. lib. 11. Ep. 20. lib. 12. Ep. 16. Beda in Vita S. Cuthberti n. 57. Florentius Wigorn pag. 631. Vita S. Finidani Confess. cap. 4 apud Goldastum. Ekeardus jun. de Casib. S. Galli cap. 5. Guido in Disciplina Farfensi cap. 45. Albertinus Musasius, apud Murator. tom. 10. col. 649] etc. Add. Probat. Hist. Luxemburg. Duchesnius pag. 85. De veterum lectisterniis agunt Savaro ad Sidon. lib. 4. Ep. 15. Menardus ad Concord. reguli. D'Orleans. ad 15. Annal. Taciti, et alii. Vide Lectionarium.

3. **LECTISTERICUM.** Stramentum pecuniarum in feno et paleis, Gall. Li- teris. Hug. Metelli canon. epist. 8 tom. 2. Monach. sac. antiq. pag. 383: Moles- torum feri presupponit mala perdidisse et adhuc non potest publico plurimorum Lectistericum. Vide Lecteria 2.

LECTISTERNIUM. Statio lecti, in Gloss. Isid. [Grevius emendat: Lectisternum, Strato lecti.]

1. **LECTITARE.** TERRAM, Terram pro- habere humi jacere. Matt. Massius in Vita S. Gerili tom. 6. Maii pag. 180: Gerius nimis appressus et gravatus infirmitate... terram Lectitavit, a qua surge non potens, etc.

2. **LECTIVAGIUM.** Lecti venditio, ut videtur Charta ann. 1346 ex Cod. reg. 887. 4. fol. 27. r: Impositiones aliquas in dicta villa (Liburniae) super certa cau- sia (major et iurata) impoerunt, videlicet super venditione vinorum, salis, ru- magio, Lectivagio, mensuris bladii, etc.

3. **LECTIUM.** Analogum super quo legi- turum, in Amalthea. Lege et vide Lec- trum.

1. **LECTOR.** Secundus gradus Ordinis Ecclesiastici. Marcellinus Comes de Joanne / Chrysostomo: Joannes Antio- chie natus, ibique a Melito ejusdem civi- tatis Episcopo, cotempore Confessore, Lector Ecclesie ordinatus, per singulos officiis Gradus ascensit. Lectorum munus erat Lectiones pronuntiari, et ea que Prophe- tiae vaticinarum, populis predicare, ut est apud Isidorum Jonirem in Epist. ad Luitfredum praeferre. Lectiones de- scimptas ex Evangelio et in Epistolis S. Pauli, at Colossi et S. Cypriani. Ep. 33. et 34. et Comilla. Turcata. cap. 3. et 4. Gregor. Turon. lib. 2. de Mirac. cap. 16. de Miracul. S. Martini cap. 49. etc. Acta Passionis SS. Martyrum Libanitanorum n. 2. Praes. dicit: Quod officium geris? Pullus respondit: Primum Lectorum Probus Praes. dicit: Quo- dum Lectorum? Pullus respondit: Qui eloquentiam divinam populis legere con- suerunt. [no 109. Averyensis, in Con- cil. Antioch. et (Calched. act. 14. Vide Glossar. med. Gracit. col. 68.) Non ta- men Evangelium et Epistolam in ipsa sacra Missa Liturgia legebant, quod velle eidetur viri docti. Similia porro de Lectorum officio produnt S. Eulo- gius in documento Martyrii, Isidorus lib. 2. de Eccl. offic. cap. 11. lib. 7. Orig. cap. 12. Alcuinus lib. de Eccl. divin.

cap. de Eccles. ord. et ap. de Tonatura Cleric. Amalarius lib. 2. de Eccl. offic.

cap. 8. Robanus lib. 2. de Eccl. offic. cap. 11. Ivo Carnot. Serm. de Excel- lent. sacrot. ord. Honorius Augustod. lib. 1. cap. 178. Steph. Eluensis Episc. lib. de Sacram. cap. 2. Baron. ann. 233. n. 33. Menardus ad lib. Sacram. etc. Iis etiam incumbebat sacramonum Codicium servandorum cura, ut indicant Acta Purgationis-Ceciliani et Felicis apud S. Augustinum.

Olim et Cypriani aev. ut habeatur in citatis illius Episcopis, et nonnullis aliis, solis proiectis etatis hominibus, meritis et doctrina insignibus. Lectoris munus demaduabatur. At postmodum, cum et primis in esset Ordinis Ecclesiasticis gradibus, ad illud admisi impubes, et infantili, ut colligatur ex illis qui habentur in Concilio Cartag. III. can. 4. Valensi II. can. 1. Wormaciensi ann. 88. can. 88. ex Ferrando Diac. cap. 129. Victore Uticensi lib. 4. Histor. Vandal. Paulino lib. 4. de Vita S. Felicis, Sidon. lib. 4. Ep. 25. Ennodio in Vita S. Epiphani Episc. Ticin. [Stricio PP. Epist. ad Himerium cap. 9. Zosimo Epist. 209. ad Celestinium PP. n. 3. Hibern. Canon. lib. 1. cap. 9. tom. 9. Spicil. Acher. ad pro Oriente ex Cyrillo in Vita Euthymii tom. 1. Analect. Grac. etc. At suo tempore vetuit Justinianus Nicom. 123. ne Lectores ante annum duodevigesimum ordinarentur.]

Ordinatur autem Lectores ab Epis- copo per traditionem, et in Ordine Romano, et in libris Sacra- mentorum. Gregorii: quia quidem ceremonia in eiusmodi ordinationibus, etiamiam servatur, desumpta sunt e Concilio Cartag. IV. can. 8. Preves alias in Lectoris ordinatione olim reci- tata solitas habet. D. Clemens lib. 8. Concl. cap. 28:

Lectorum seu Averyensis, mentio fit in Canonibus Apostolorum. can. 43. in Epist. S. Ignatii ad Antioch. in Ep. Corin- ti. 8. apud Euseb. lib. 6. Hist. Eccl. cap. 35. An vero si diversi fuerint a Psalmista seu Cantoribus, vide Menar- dus ad librum Sacrament. pag. 62. 63.

In septima Synodo data facultas Ab- batibus Lectores faciendi, in proprio Monasterio. Vide Doubletum pag. 569. Alia de Lectoriis suggestum Concilia Calchedon. can. 14. Braccabene I. can. 11. Hippomen. cap. 2. Vasense I. cap. 1. Nicenum II. cap. 14. etc.

2. **LECTOR.** Cancellarius, Scriba, Notarius. Charta 89. apud Goldastum. Ruodo laicus Lector tempri. Clericus et Lector, in Charta 77. Charta Theodorei, sec. XII. apud Doubletum pag. 639. Ego Recomandus Lector rogante et presenti supradicta Theodoretrude hanc donationem scripsi. Sic sec. VIII. Sie- branus Lector et Dudo Lector, in Monasterio S. Benigni Divon. apud Perarum in Burgund. pag. 10.

3. **LECTOR.** Preceptor, in Monasteriis Ethelwolfs de Abbatibus Lindis- farnensis sec. 4. Benedict. part. 2. pag. 320:

Naturae in scanno Doctor Lectoris beatus Higic. induit alium qui resibus alius, etc. Eadem notione in Epistola Alcuni in- ter Hibernicas 18. Colcu Lector appellatur, et Presbyter et Lector a Symone Dunelm. de Gestis Reg. Angl. ad ann. 794. Hodieque apud Monachos plerosque viget Lectoris nomen ad Professo-

rem Philosophiam ac Theologiam significandum. Vide *Lectura et Lectio*.

4. LECTOR in Ecclesiis cathedralibus, cuius dignitas *Lectoria* nuncupatur in Historia Episcoporum Autiudiciorum cap. 59. In majori, scilicet Cathedrali, Ecclesia, praeferat alia que ibi prouide facit, vel liberaliter contulit. *Lectoriam et Successoriam*, per quas totum in legendis, cantando servatum dispensatur, reditibus ampliatis. Charta anni 1213. in Tabul. Episc. Autiss. Hugo Altimodorensis Archidiaconus omnibus. P. L. I. Sal. Novembris universi, etc. Quod cum ad officium dignitatis Archidiaconalium spectaret Ecclesia nostra prouidere Lectorem, qui iurum legendarum officium ordinaret, nec invenerit proprie redditum paucitatem, qui onus vellet, subre *Lectoris* quantum labore stolidia non sequabantur condigne, unde Ecclesia servitum non modicum turbabatur, etc.

■■■ Lector laudatus in locis, saltem in priori, dicti violetur is, qui legendis in choro disperbat, at servis aliis in Cathedralibus. Lector enim dicebatur Theologus Professor, quem vulgo *Theologal* appellamus. Id patet ex Bulla Innocentii PP. ann. 1359. tom. 2. Hist. Ecc. Mediol. pag. 229, ubi Lectoris officia sic describuntur. Qui Lecto ipsius Ecclesiae nuncupatur, in dicta Ecclesia permanentem residet, et sermones, ut moris est, facere, et tribus diebus, videlicet secunda et quartam et sexta feria in abdito sacrum legere Scripturam, nisi ex alia rationabilis causa fuerit impeditus, quo casu lectio omisita, propter impedimentum ejusmodi supplere et reddere in aliis feris sequentibus, propter decenter et commode poterit, teneatur, sive Parisenis circa hoc se consuetudini conformando. Vide *Lectoria*.

1. LECTOR ETHICORUM. Rob. Goulet in Compendio jurium et consuetud. Universitatis Paris fol. 8. verso: De abrogatione publici Ethicorum Lectoris. Fuit retroactis temporibus generalius et postea eis Ethicorum Lector super examinandos in utroque examine licentiandos, etc.

LECTOR MENNE, Qui in Refectorio legit. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 40: *Mense Lector apte distincione, et tractim legaliter, et diu legit, autem accedens Prior, ut si quando emendarent, intelligere posset, etc. Vadianus lib. de Colleg. Germ. alt. in Monasterio Lectoriis appellationem, qui fratribus vel discipulis omnibus quiddam ex sacris prelegebat, praesertim cœlisse. Ecclesiasticos Lectores. Quis officio suo nonnisi in sacris paragendis, vel oris more, fungebantur. De officio Lectoris ad mensam, vide Regulam S. Benedicti cap. 38 de hebdomadario Lectore.] Consuetudines Cluniacenses. Uldarici lib. 2. cap. 34. Addit præterea quo congressit Nicol. Serrarius ad Vitam S. Romarici cap. 4. de hoc religioso more legendi ad mensam.*

SCHOLE LECTORUM. Ledratus Archiepiscopus Luwendensis in Epist. ad Carolum M. Habeo Scholas Cantorum, ex quibus plurius ita sunt erudit, ut alios etiam erudiri possint. Preter haec vero habeo Scholas Lectorum, non solum qui officiorum Lectionibus exercentur, sed etiam in diuinorum librorum meditatione spiritualis intelligentia fructus consequantur: ex quibus nonnulli de libro Evangeliorum sensum spiritualiter jam ex parte adiipiuntur posse. Plurique vero librum Prophetarum secundum spiritalem intelligentiam adepti sunt: similius libri Salomonis, vel libri Psalmorum, atque

etiam Job. [¶] Vide Monach. Sangall. de vita Caroli M. lib. 1. cap. 7. Elhard. cap. 26.]

PRIMICERIUS SCHOLE, CLARISSIMA MILITIAQUE LECTORUM, in Epistola S. Remigii Remensis ad Falconem Episc. Tunigensem, qui scilicet Lectorum Schole præmerat. Vide Codinum, lib. de Offic. cap. 1.

PRIMICERIUS LECTORUM, in Actis Passionis SS. Martyrum Cibaliutarorum ann. 1. qui apud Petrum de Natalibus Prior Lectorum. In Concil. Caichedonii Act. 14. expurgatory, in veteri versione, Primicerius Lectorum redit.

LECTORIUS, Lecto, avavayem, apud veterem Interpretem Concilii CP. Agapeto PP. act. 1. et Concilii CP. sub Menno act. 5.

LECTORATA, Modus agri. Chron. monast. S. Petri Anic. ad ann. circ. 1015. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 1. Insuper tres Lectoretas de episcopali præcedentem monasterio coniugatae donatae.

LECTORATUS, Lectoris dignitas et officium in Concilio Braccarense ann. 583. cap. 24. et apud Martinum Braccarensem cap. 29. neconon in Bulla Innocentii PP. ann. 1358. tom. 2. Hist. Ecc. Mediol. pag. 229.]

LECTORIA, Officium Lectoris seu Professoris Theologiae in collegiis Canonorum Epitome Constitutionum Eccles. Valenti. tom. 4. Concil. Hispan. pag. 184. Vacante Lectoriis Theologiae officio in Ecclesia, ad illud adsummatum. Canonicus quendam Ecclesiae, si reperiatur idoneus. Vide Lect. 4. et Lectoriun 1.

LECTORIALIS, Idem quod Lectoriun 1. Guillebertus Lunensis Episcopus de usu Ecclesiastico. Abaconis sicut sub candelis, et Lectoriale sub libro. Vide Puricellum in Basilica Ambrosiana pag. 103.

• LECTORILE, Pluteus vel pulpitum, analogium. Inventar. Ms. thes. Sedis Apost. ann. 1303: Item unum Lectoriis argenteis deauratum .. ad tenendum librum super altari. Charta ann. 1849. tom. 2. Hist. monast. Cassin. pag. 546. col. 1. Item promiuit dictus magister Johannes facers Lectoriis in medio chori notabile et pulchrum cum armario pro libro. Ita etiam legendum pro Lectoriis.

1. LECTORIUM, Eadem significatio. Laudes Papie apud Murat. tom. II. col. 103. Habet.. due Lectoriis lapides, unus pro latere, aliud pro Epistola.

• LECTRINUM, Eadem notio. Ordo eccl. Ambros. Mediol. ann. circ. 1130 apud Murator. tom. 4. Antiq. Ital. med. eti. col. 883. Deliarus abdonadarius semper cooperis Lectrinorum genitis summis de camera archipsp., Notaris Lectrin et Latrin. Hist. chirogr. Coll. VII. ad ann. 1451. pag. 468: Et latissimum item seigneur en entrant devant le chœur de ladie église (de Bordeaux) au Lectrin une des barrières du rooy... Lectrin une des barrières sur les chaises, in Cerem. Ms. eccl. Brioc. Vide infra Legium.

1. LECTRINUS, f. Pannus quo tegitur et ornatur Lectoriis. Annales Mediol. apud Murator. tom. 16. col. 810: Lectrinus unus senonis albi; planeta una droppi ultramarina fodrata zandali nigra.

1. LECTRIUM, Analogium, Ambo, pulpitum in quo legitur in Ecclesia. S. Audoenus in Vita S. Eligii, ex Edit. Duchesni: Lectoriis quoque et ostia diligenter auro testivis. [¶] Ub. lubens

cum Felibiano in Hist. Sandion. pag. 11. intelligerem de ferrete S. Dionysii. Vide Lectura 2. et Lectus 1.] Acta Concilii Pontigonensis ann. 876: Lectio eu- perpetuatio sacrosancti Evangelii. Ha- rulfus lib. 2. cap. 10: Lectoria auro, argento, et marinotho para duo. Lib. 3. cap. 8: In ecclesia Ecclesia sunt Lecto- ria ex marmore, argento et auro fa- bricata. Anastasius in Vita PP. pag. 134: Fecit lucernas fusiles duas, et voca- constitutis, ut dominicorum dies, vel in sanctis solemnitatibus, hinc inde justa Lectoriis considerent, et ad legendum sacras lectiones lumina splendore refle- genter. Pag. seq. habetur Lectoriis:

Lectoriuum, Lecto, avavayem, apud veterem Interpretem Concilii CP. Agapeto PP. act. 1. et Concilii CP. sub Menno act. 5.

Lectoriolum, in Vita S. Basoli. cap. 22.

2. LECTORIUM, Lecti apparatus vel lectus ipse. Statuta Fertraudi de Turre Epist. Tullensis ann. 1359. apud Balu- zium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 800. Circa vero abdicationem, castitatem, silentium, cibis et vestimenta, Lectoria, focularia et coparia, etc. Vide Lectio-

rum, Lectrale, ut infra Lectuale, ni sit ita legendum. Institutio Ordinis Vallis- Scholarum ann. 1215. tom. 4. Gall. Christ. Instrum. col. 300: Habetur Lectoria cultrina et linteis carentia, dor- mientes succincti tunicae calcatae ca- ligatae.

LECTRICUM, Pulpitum, analogium.

Exodus Aureovalis Monach. in Ra- dulpho Episcopi Leodiensi cap. 68: Lectricum auro et gemmis pretiosis tran- gnis fabrefactum exportatum est. Uti- tur etiam Rupertus lib. 1. de Divin. off. cap. 96.

* LECTRICUM, pro Lectricum. Ordina-

rium Canonorum Regul. ad calcem

libri Johan. Abrinc de Offic. Ecc. pag. 267. Edit. 1679: Redditione Lecto. Subdiacione ad Lectricum inter chorum et altare honeste preparatum, accedit.

LECTRINUM, Eadem notio, nostris

Lectrin. Brompton: Ciroticas suas, dum orari, super Lectrinum posuit. Addi-

Statuta Ecclesie Leichefeldensis in

Monastico Anglie tom. 3. pag. 248. [et

Bullam Innocentii VII. PP. ann. 1344.

in Contiuatione magni Bullarum Rom. pag. 288. col. 2.]

• Locum ex Bromptono, ut et Galli-

eu Lectrin in voce Lectrum, de precau-

tions pluteo intelligo, vulgo Prie-Dieu;

cantorum vero pulpitum significant in

Stat. S. Capel. Bitur. ann. 1407. ex Bibl.

reg: Ordinamus insuper quod pro dicen-

dis matutinis, fato S. Hemigui usque

ad Pasche, matriculari distribuent que-

torum Lectrinis capellani et viciniorum

dicitur capitulo quatuor candelas.

LECTRINUM, in Charta ann. 1247. in

Hil. Gouast. S. Marie Suezion. D.

Mich. Gouast. pag. 46.

* LECTRITUM, Ambo, analogium. Ordi-

narium. Ms. Petri Aureo-val: Et acci-

dens predictus diaconus ad Lectritum

sive ambonem, incensum predictum te-

tum apertum, et postea incipiat lege-

more unius Lectiois predictum Evangelium.

Intra: Lectritum. Vide Lectrin et infra Lectrin.

* LECTRIVUM, [LECTRINUM: s. Lec-

trio I. optimo. s. (In Thesaur. eccl. Cla-

romont. p. 40. an. 990).]

LECTRIX, Quis legit. Alcuin Poem.

8. [¶] S. Aihelm. de basilic. edific. a

Bugge vers. 58. apud Malum Classic.
Auctor. tom. 5. pag. 889.]

Unaspinque nostrum comez casu vero scelusum,
Et Lector Lectrice voleamus sacre resolut.

LECTUM. Glossae Isid. : *Lectrum, ana-*
logium super quo legitur. Eadem Glos-
sa: Pulpitum, analogium. Lectrum. Jo-
de Janua. Lectrum et hoc legum, pro
sodem, articulat pro pulpite. [Le Roman
te Vacca MS:]

Davant l'autel s'agenouille,
Sous un Lectrum ses genoux.

Dubium est an eadem notione sumatur
in Charta anni 1403 apud Rymerum
tom. 8. pag. 881 ubi recensentur uten-
silii cuiusdam castri, quod in castris
rario usus sit analogi.]

LECTUALM. Instrumentum lecti, pro-
prie stragulum. Possidius in Vita S.
Augustini cap. 22. *Vestis ejus et calce-*
menta et Lectalia ex moderato et compe-
tenti habitu erant. Regula S. Cesarli ad
Virgines cap. 41. Lectalia ipsa simili-
cia sint: nam satis indecorum est, si in
lecto religioso stragula secularia, aut ca-
petia picta respirent. Lectalia sternen-
ti, in libro Ordinis S. Victoris Parisi-
ensis. cap. 37. Regula Solitarior. cap.
50: Ita etiam in lecternis modum
tenere debet discretio, id est, non pre-
tiosa velina habere Lectalia, sed vilia,
etc. Regula Templarior. cap. 70: Lecta-
lia vel lecternia moderata dispensatio-
Magistrorum unusquisque habeat. Occurrit
apud Crodogganum Metensem Archiep-
ch. Regula Canonicorum cap. 51. Vide Pa-
nellum.

LECTUOLUS. Idem quod *Lectuale.*
Charta Adegastril, illi Sylonis Regis
Ovetensis, ann. 781 apud Sandovalium:
Manias sex, quinque fletros, et septem
Lectuolos, et trax escatos.

LECTUALIS MORBUS. Quo quis in lecto
definitio nescivit. Vide *Salmassum ad*
Hinc. Aut. 1. fol. 57.

LECTUARIUM. Idem quod *Lectuale*, et
Lectarium. Gregor. Turon. de Viris Patr.
cap. 6: *Lectulum sancti Sacerdotis expre-*
tit, in quo decubans, a lectura ipse oper-
tu paululum obdormiens idem sanus
est. Legendum forte pro a lecturam,
nude lecturam. Capitula ad Legem Al-
mannor. cap. 29: El si maritus super-
exierit, tota Lecturia ei concedantur.
Intra: Lectaria pariant aquale. Vita
i. Lupicini Abbat. Jurens. n. 2: Lectu-
ria vero aut lectum nunquam perhibetur
habuisse in usum. Regula S. Aurelianii
cap. 27: Lectaria secularia de coloribus
facta in usu non habeatis. Fortunatus in
Vita S. Paterni num. 6: Lectulo num-
quam utero, Lecturia nesciens, etc. Testa-
mentum S. Arediti: Boves, porcos, Le-
*cturia, utensilia, etc. Vide *Lectarium.**

LECTULA, LECTULUS. Vide mox in
Lectus.

LECTULUS. Pala, Gall. Chaton, quod
in ea jaceat gemma. Descript. tumbe
S. Wencesl. tom. 7. Sept. pag. 806. col.
2: *In superiori monili illius riga deficit*
Lectulus unus cum perlis... In superiori
riga sunt triginta quatuor gemmas; defi-
cit una Lectulo remanente. Vide alla
notione in Lectus 1.

LECTUS. Charta Scriptura, sic op-
tior dicta quae per Lecta fuerit ad
confirmationem. Charta nobis Car-
not. Episc. tom. 4. Annal. Bened. pag.
751: *Quod etiam ut in inscussionem et*
irrefragabilem in seculum perseveraret, in
*Capitulo Domine nostra Virginie perpet-
tuus Maria, coram Canonico nostra, quibus*
presentavimus illud Lectum, testimo-

nio eiusdem approbatum et corroboratum est. [Vide supra *Lectio 2.* Potest tamen accipi pro participio passivo verbū legere.]

LECTUMSTRATUM. Lectisternum. Gre-

gorius M. lib. 7. Ind. 1. Epist. 6: *Calicom-*

argenteum... sindones 2. cooperitorum su-

per altare unum, Lectastrata numero 10.

etc. Lib. 10. Epist. 13: *Argenti libras, Lectumstratum unum, etc. Vide Turne-*

rum lib. 7. Advers. cap. 24.

LECTUOLUS. Vide *Lectuale.*

LECTUS. Feretrum in quo defuncto-

rum cadavera effundunt tumulanda,

apud Julianum Antecessor. Constit. 58:

ab illam maximorum, vel defunctorum

lectorum fit mentio, in quibus ad majo-

rem pompa deferuntur magnatum ac

multum cadavera, quinque in schenophy-

lacio Ecclesie asserabantur. Epiphani-

nus xvi. 29. apologet. Klivz; exponet tolz

zv. xxi. 29. 29. expositio apologet. apolo-

get. xxi. 29. expositio apologet. Ta-

bularium. Monasteri. S. Andrew. Vien-

*nensis: *Nomus* sit omnia hominibus,*

quod Abbas Galterius dedit. Pa-

byterio de Ponte pre Capellania sua

terram partem de appendice Ecclesie S.

Laurentii de Ponte, de oblationibus de

primis, de decimis, de sepultura, ex-

cepto Lecto in quo defunctus ad Ecclesiam

*depositus fuerit, etc. [Vide *Glossarium**

medie Grecic. in Diopis.]

LECTUS. Feretrum in quo Sanctorum

corpora quiescent, apud Adrevaldum de

Miraculis S. Benedicti can. 29: *Fatentur*

sancti, sequi ob id Ecclesiam ea hora

ingressos, ut omne aurum aigue argen-

tum cum gemmis a S. Benedicti Lecto ex-

trahentes auferrent. Vita S. Wilibrodi

cap. 28:

In loco sancti quo stans sacra Lectula Petris

Sepulchrum humanum reuelata videtur.

LECTURA. Habitu alicui legendum.

Acta MSS. capit. eccl. Luodun. ad ann.

1341. fol. 171. r. col. 2: *Pro i. electo*

in abbatem S. Rogobertii examinatio,

ipsum adducerunt ad capitulum, et ip-

sum introduxerunt in domum thesauri,

ubi ipsum, presentibus dictis dom. Gui-

dono et Hugo, in litteratura, videlicet

Lectura, canticu et questione juris exami-

natorum.

* **LECTURA.** Commentarium, et pre-

sentium iuri illustrando scriptum, quod

ex diurnis jurisconsultorum lectionibus

componitur, sic appellatum: nostris

etiam Lectura, endem acceptance. Tom.

Simon de Drocis anno. 1289. Item

lego magistro Petro Ecclirucher, olim

dicto clero meo, meam Lecturam Ostien-

Cerem. Rom. Ms. fol. 8. v. Horatio

reverendissimum dom. cardinales, ut

consilium consilium Hostiensis in sua Lectura,

diligenter revidente pontificum et concili-

orum statuta de electione Romani ponti-

ficii et doctorum super eo re interpretationes.

Annal. Victor. MSS. ad ann. 1387:

Johannes Andreas doctor eximius, qui

librum sextum Decretalium glosavit, et

super ipso et Decretalibus Lectura utili-

simam fecit, que Novella appellatur...

Item Paulus de Lazaris etiam doctor pro-

fundissimus Decretorum, qui super Cle-

mentinam valde notabiliter Lecturam com-

posuit. Annal. Placent. ad ann. 1404.

apud Murator. tom. 20. Script. Ital. col.

915: *In legibus Bartholomei Lectura, Baldi,*

Angeli (transcripta). Testam. Theob. Le

Monna episc. Carnot. ann. 1441. ex Char-

tul. ejusd. episc. Je donne à mon neveu

Alexis Bouin ma Lecture de Geoffroy de

Saligny, et mon breviaire à l'usage d'An-

gers. [Vide Savin. Histor. Jur. Roman.

med. tempor. tom. 8. cap. 28. § 188. et
198.]

* **LECTURIRE.** Glossar. Provinc. Lat.
ex Cod. reg. 7657: *Lectio, Prov. legere,*
Lectio, desiderativum. Utilit. Sidon.

lib. 9. epist. 7.

* **LECTURIUM.** ut *Lectuarium.* Vide in

hac voce.

* **LECTURIUS.** Vide *Lectaria in Lecta-*

rium.

1. **LECTUS.** Feretrum in quo defuncto-

rum cadavera effundunt tumulanda,

apud Julianum Antecessor. Constit. 58:

ab illam maximorum, vel defunctorum

lectorum fit mentio, in quibus ad majo-

rem pompa deferuntur magnatum ac

multum cadavera, quinque in schenophy-

lacio Ecclesie asserabantur. Epiphani-

nus xvi. 29. apologet. Klivz; exponet tolz

zv. xxi. 29. 29. expositio apologet. apolo-

get. xxi. 29. expositio apologet. Ta-

bularium. Monasteri. S. Andrew. Vien-

*nensis: *Nomus* sit omnia hominibus,*

quod Abbas Galterius dedit. Pa-

byterio de Ponte pre Capellania sua

terram partem de appendice Ecclesie S.

Laurentii de Ponte, de oblationibus de

primeis, de decimis, de sepultura, ex-

cepto Lecto in quo defunctus ad Ecclesiam

*depositus fuerit, etc. [Vide *Glossarium**

medie Grecic. in Diopis.]

LECTUS. Feretrum in quo Sanctorum

corpora quiescent, apud Adrevaldum de

Miraculis S. Benedicti can. 29: *Fatentur*

sancti, sequi ob id Ecclesiam ea hora

ingressos, ut omne aurum aigue argen-

tum cum gemmis a S. Benedicti Lecto ex-

trahentes auferrent. Vita S. Wilibrodi

cap. 28:

In loco sancti quo stans sacra Lectula Petris

Sepulchrum humanum reuelata videtur.

LECTUS. Bibliothecarius in Stephano VI.

PP. sub finem: *Oratorium B. Gregorii,*

ubi eius Lectus habatur. Addit. librum de

Miraculis S. Lambertii Episcopi i Trajec-

terris, Historiam Translat. S. Gorgoni

cap. 14. Thielfridum. Epternac. in Flo-

*rib. I. 3. cap. 7. etc. Vide *Lectica**

* **LECTULUS.** Descriptio Ecclesie Ge-

meticensis: *Intronus dominus alma fulget;*

Habitantibus digna, ab Euro surgens Ec-

clesia, crux in dextris erecta: cuius apices

obinet alma virgo Maria, ante altare

accinctum Lectuli condente beatissimo Filii-

berio, pictum gemmarum lumine, contum

in ambo extremitates. Hunc in locum

annot. Mirabilium lib. 1. de Liturg.

Gallic. cap. 8. n. 8. Lectus seu Lectula

vocabulii aliquando altare, aliquando

Sancti tumulum significari. In Actis S.

Anastrii Abbatis Laudun. n. 33.

sec. 2. Benedict. pag. 988. Adaisinda,

qui ei succederat, cimitus admovetur.

Ut Lectum citius faciat edificari: quod

cum ab aliis Sanctimontial, cui id rever-

tuum fuerit, audire, intellecti Lectum

illum significare altare. At in Actis S.

Trudonis num. 25. ibid. pag. 1044. quidam

ante Lectum piissimi Patria, id est,

ante eius tumulum, se prostrasse dici-

tur: quo sensu passim apud autores

medie statutis repertur, ut apud Gregori-

um lib. 1. de Miraculis S. Martini cap.

33. ubi Lectuli S. Martini pro tumulo

meministi. Hinc conficit Vir eruditus omni-

no dicli posse Lectulum hoc esse

mensam ipsam altaris, cuius summa

pars Altare appellatur ab hoc Auctor,

qui seculo septimo florebat.

* **LECTUS.** Testamentum Sauro de Me-

diellone uxoris Petri Izoardi Domini de

Ayslo ann. 1286. tom. 2. Hist. Daiphon.

pag. 61: *Imprimis eligo mihi sepulturam*

In cimiterio Fratrum Predicorum de Avignon. ubi reliquo Lectum meum hominibus ornatum et complausum concedebatur. His observal Cl. Historicus consuetudinem hanc olim obtinuisse presertim apud nobiliores matronas, ut Lectum suum omnibus ornamenti instructum Ecclesias, in quibus sepe habentur, legarent, ad instar virorum, qui sumpius equum, arma aliquos suos apparatus bellicos Ecclesias largiebantur, eumque usum ita deinceps invaluisse, ut ab Ecclesiasticis viris tanquam debitum exigeretur, atque inter Ecclesias redditus annumeraretur. hinc lecti aliquando pecunia redentum. Testamentum Agnelis Pugnacii, matris Beatrixis Dalphini, ann. 1262. iud. pag. 82. *Je dois ma courto pointe et mon cuvertre liti ou je serai seveise, et mon Lit de plumes ensemble.* Testamentum Clementis Ludovici Huttoni videtur. *A la grande Maison Dieu de Paris, si nous mourrons en France, le Lit ou nos jarrons à l'heure de notre mort, ou si nous mourrons autrepart quatre-vois: livres Parisiis Libertates concesserunt: Viennensis urbis per Johannem Archip. ejusdem orbis, et ab Innocente IV. PP. confirmata ibidem: *Et si ex consuetudine ad aquas (Ecclesiastis) pertinet Lectus morientis, non melior si plures habeat, sed mediocris adstante exigatur.* Notitia Ecl. Diniensis ad ann. 1320. pag. 83. Edit. Paris. ann. 1654. *Bona proventus... Pre- posture constiunt... in Lectus mortuorum et in quoque spiritualibus.* Sententia Alfonsi Comitis Tolosani ann. 1181 de controversia inter Bertrandum Episc. Bitter. *Rogatum et Raimundum Tracavellum Vicenenses.* Conquerens partem Episcopum de ecclesia generali et de Lecto mortuorum, que omnia predicit tam ipsi fratres quam Burgenses ville Bitter. Domini Deo et hodierte Bitterensi auferendis, de calicharis et mortuorum Lectus et corosus mortuorum in villa Bitter habeat, sicut Arnaldus, modo Archiepiscopus, cum esset Episcopus, habuit.*

* LECTUS FUNERORUM appellatus est, qui ecclesia a morientibus concedebatur, et sumpvis pecunia redimebatur ab heredibus. Charta ann. 1327. In Tabul. Gellon. *Item quod heredes seu successores patrum et matrum familiaparticularium ejusdem loci, habentium in bonis usque ad valorum 300. mutuum auri, dent et solvere teneantur ipsi abbatis et ejus successoribus pro Lecto funerorum duos mutones, quorum novem valeant unam marcham argenti. Lectus firmarius, perperam pro Funerarius.* Vide supra Firmarius.

* Huc spectat hodiernus etiam usus ecclesie Parisiensis ab anno 1688. inducens, et post quāpijuria arescens firmatus et maxime 8. Apr. ann. 1688. tom. 5. Diar. Audient. edit. ann. 1707. pag. 11. quo lectus archiepiscopi et cuiuslibet canonici decanorum vel dignitatis abdicationis ad senachorum Parisiense ex iure pertinet.

Lectus RECTORUM, seu Curionum, decanorum sibi de consuetudine arrossasse Archidiacenos et Archipresbyteros in diocesi Turenensi, docemur ex Concilio Andegavensi ann. 1665. cap. II. quo id juris lecti ad certam pecunia summam redigitur.

* Idem jus archiepiscopo Lugdunensi in decanum capitulumque sum ecclesiae competit, quod illa remittit Charta ann. 1876. ex Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 227: *Remittit (archiepiscopus) dictis decano et capitulo et successoribus suis...*

omnis jura et emolumenta Lectorum decani, dignitatum, canonicorum, custodiarum, militium, incorporatorum, et capellaniorum, perpetuorum dicta ecclesia decadentium.

* LECTUS OBSERVATORUM, Mausoleum seu lectus ad pomparam funebrem ornatus. Extractum Comput. ann. 1834. tom. 2. Hist. Dolphin. pag. 282. *Item magistrorum qui laboraverunt in opere Lecti observiorum quondam bona memoris domini Eugenii Dalphini gros. XIV.*

* LECTUS MORTALIS. Quo quiescens jaceat, nostris Lit mortal, vulgatus *Charta de la mort.* Assis. apud Cadom. ann. 1224. ex Cod. reg. 4053. A: *Bona potest quilibet deare de hereditate sua in Lecto mortal.* Charta ann. 1855. tom. 2. Hist. Leod. pag. 421. *Item se ung homo maries veut porter héritage fourre de ses mains au Lit mortal de sa femme, faire le puet.* Lit renvise. ann. 1888. in Reg. 151. Chartoph. reg. ch. 247: *Laquelle defunte estant en son Lit mortal et recourant son tor, pardonna audi supplici, plusieurs fois sa mort.*

** LECTUS AGITRUDINIS, Boden intellectus. Chart. ann. 1271. ex Chart. S. Od. *Opif. tom. 2. pag. 175: In Agritudinis titulo postus... meum sub hac forma condidi testamentum.* Vide Halitus. Chassar. German. voce Bett-bret. col. 159.

* LECTUS PARTUS. In quo puerpera jaceat Charta ann. 1307. ex Chart. S. Petri Insul. sigl. *Decanus ch. 56. Omnia parochialis iure officia tenentur aut prius propriopitate presbytuli administrare, videlicet baptismorum, parvorum, sollemnium nuptiarum, receptiones post Lectum partus ad Miserarium, sollemnitas multierum visitationes infirmorum et morum pariter sepulturæ.*

* LECTUM MARITI OBSERVARE VEL LECTUM SUMMUS CUSTODIRE dicitur uxori, quo fidem priori marito datam servat. ad secundas nuptias non convolvendo. Charta ann. 1118. apud Lam. in Delic. erudit. Inter not. ad Chro. Leon. I. rheb. part. 2. pag. 315. *Tunc predicta Cœcilia habeat de omnibus predictis rebus unusfructus, donec Lectum mariti sub casto ordine observaverit; sic predictus Ugo comes judicavit et confirmavit in ea infirmitate, in qua mortuus fuit.* Testam. Joan. de Luxemb. comit. Cupers. ann. 1856. ex Bibl. reg. *Item... facit tutrices et ballias dominorum filiorum et filiarum euarun dominam Johannam de Sancto Severino comitissam. Cupersis scrofa et prefatam comitissam Cupersensis consors suam, donec dicta domina coniuncta consors sua Lectum sumum custodiatur; et ad secunda vota non convolvatur.*

* LECTUS PLURALIS. *Lit de plume,* nos tris in Libgibus Burgos. Scotlor. cap. 125. § 1.

* LECTUS VESTITUS. Omnibus ornamenti instructus. Formule. Aldeg. 58. *Transcribit ad ipsas ad hanc episcopalem vestimenta, hoc est, cassa cunctorum vel omni circumfondo suo, hoc est mobile et immobile. Lecto vestito, campo ferente modius latus, etc.*

* LECTUS FERRUS. Catasta, tormentum ad cruciandos captivos comparandum, in quo jacabant supini manibus pedibusque ligatis. Chron. Mont. Seren. apud Mencken. tom. 2. pag. 168. *Eumque captum et in castro Kirchberg custoditum, Lecto Ferrero et multis manus usque ad mortem suam oppressum detinuit.* Vide Halitus. voce Belte.

* LECTUS JUSTITIA, vulgo *Lit de justitia.*

Tribunal judicarii, cui rex prescat. Arest. ann. 1416. in Memor. H. Cam. Olymp. apud Paul. fol. 82. *Item que per nos in nostro magno concilio ordinata existens, et in Lecto Justitia revocata et nullata existens, sit.*

* LECTUS, us. It. Actis Monasterii Murensis, si tamen librari mendum non est, apud Ecardum in Orig. Hasburg-Austriac. pag. 221.

* LECTUS, Alveus, Gall. *Lit d'une riviere.* Chron. Parmensis apud Murator. tom. 9. col. 792: *Fluminis episcopatus Parme creverunt et extorunt de Lectis suis.* Recurrat ibidem col. 792.

* 2. LECTUS, Plateus preceptorius, vel Tapes super terram stratus. Pontif. Secon. ad usum eccl. Paris. *Cum autem veneris episcopus in medium ecclesie, fiant ibi latentes et prouertant se episcopus super Lecto aut solo ibidem preparato.*

* LECTUM, f. Operculum. Proces. verbal. ann. 1483. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 260. col. 1. *Fuerunt restituere dictu poteris sequentia. Primo due ptales cum Lecto.*

* LECTA, Tributum, quod pro mensibus penditur, idem quod *Leda.* Vide in *Leda.* Charta Phil. V. ann. 1817. pro habitat. villa de Sangossa. in Reg. 56. Chartoph. reg. ch. 196: *Pro pedagio et Lecta solvens conservaverunt pro quantallo quatuor denarios cum obolo Morianorum.* Vide mot. *Ledium.*

* 1. LEDA. Prestatio, tributum. Vide *Leda.*

2. LEDA, LETH, Tertia pars Comitatus, apud Anglos, alias *Trithinga*, continens 3. vel 4. hundredos seu centurias. Fodus Alredi et Godwini Regum. *Sint omnes... et in Fridgildi justis conditiones et professiones suas, et in Folkesmoth, et in Schirrenoth, et in Hundred, et in Wapencie, et in Treting, et in Leth secundum consuetudines patriarum et provinciarum, et Comitatus Regni.* Alias *Leth* habetur. Leges Edwardi Confess. cap. 84. quod inscribitur de *Trithingus et Ledi:* *In quibusdam vero provinciis Anglice vocantur Leth, quod isti dicunt Trithinga.* Vide *Lastum, Trithinga.*

3. LEDA. Charta Eustachii D. de Campanis in tractatu Bononiensi in Morinis ann. 1216. in Chron. Andreensi: *Dedi totam portam maresci... jacentem inter marescum de Gunes et marescum S. Willmar de memore, ultra Ledam de Gunes, et orientali parte ipsa Leda, etc.* Alix ann. 1116. in Probat. Hist. Guineensis: *Terram, alnetum, paludem, que jacent inter Ledam de Alardesbroc et steuem molendini predicti Comite, etc.* Ubi *Leda* videtur esse via latior, Gallici *Leda*, quomodo in silvis semitis grandiore et numerum vocamus: unde denique *la Leda*, perpare possumus. *la Leda* pro la *Leda* sentita. *la Leda* et *la Leda* quod latere agricola silva adiacent, lex enim est *la Leda*, seu potius *ad la Leda*. Itaque ager qui alteri agro adiacet, *la Leda*, seu prope illum agrum esse dicitur. *la Leda* autem pro *la Leda* usurpat *le Roman de Garin*:

La lande la et belle, et grande, et Leda.

Id est, *la Leda*. Ita vicinam *la Leda*, pro latitudine usurpat in Charta Normannica apud Spelmannum: *Ex Lungure 27. perches et en Leda douze perches.* Et *Leda*, in alia Charta in Monastico Anglic. tom. 1. pag. 478: *Et la culture del Heigne, et undecim perches del bois est. Leda, et 26. acres verius Orientem de Haloch, et verius*

Occidentem Haigh, tredicim perches de Leda, et 25. in longum de proto, etc.

LADA, Simili significatu. Monasticum Anglicum, tom. I, pag. 884: *Unde placitum fuit inter eos in curia domini Regis, scilicet quod omnes Lade quas Monachi de Saltreia fecerant in illo marisco, obstupabantur: excepta illa magna Lada, quae vadit de Wittenmire, versus Saltreiam, quae remansabit aperte, per quam ipsi Monachi de Saltreia adducunt lapides et cistae necessaria ad constructionem Monasterii sui, etc.* Charta Edw. Confessoris, lib. Ramei, sect. 102: *Ex parte scilicet orientali ipsius Lada, usque ad locum qui dicitur Gangsted. Ubi Lada, non est canalis ad derivandam aquam, sed paludibus, ut censuit Spelmanus, quid satis ex loco proxime laudato colligitur. [Le Roman d'Attilus MS.:*

*Ser nos obviam que modis test vult
Puritate ostendere le Lat.].*

* Aquaductum seu canalem, quo aqua derivatur, hac voce interdum significari haud dubio colligitur ex Charta Margar. comit. Fland. in Suppl. ad Mirenum pag. 868, col. 2: *Ex parte australi terminus est aqueductus, qui vulgariter dicitur Lada. Cui notioni plura ex allatis convenient.*

LEIA, Eadem notione, in Monastico Anglico, tom. 2, pag. 483: *Du dono Ayleford ferenda de posco, longam Leyam, curiam Leyam, Croftam Hardwini, etc.* [Consuetudo, Farn. MSS. ex Archivo S. Audomari: *Ei post haec Comes potest eaducere et ponere ibidemque voluerit inter Leiam et mare sine terra et compedibus.*] Charta Philippi I, Reg. Franc. in Tabular. Ferrarensi: *Branium ationem de Leia, quasdam necesse fuerit ad focum Monachorum. Ubi Leia accipitur, silva cedua. Charta de divisione boscorum ant. 1219, in Regesto Philippi Augusti Heroulliano fol. 170: *Concedunt matus et Leias factas et positas per predictos.**

LIA, Simili pariter significatu, in Charta Jo. de Lacy, Comitab. Cestriensis apud Spelmanum: *Confirmatio Deo et S. Joanni Hospitalie Hierosolymitanae... 22. acres terre in villa de Alfonton, infra Lias divisas, scilicet de Orientali latere de Stenwood usque ad semitam, quae, etc. Hinc Laier les bois, in Consuetud. Aurelian. cap. 1, art. 82. est silvam per vias dividens. Laie in aliis partibus silva via sua definita unde S. Germain in Laie, id est, in ipsa silvis situm suburbium, non vero a Letis populis ut opinatur Jacobus Gothofredus ad leg. 12 Cod. Th. de Veteranis. Vide Consuetud. Londonensem cap. 18, art. 8. At Laiesa pro gradu usurpare videtur Charta fundationis Collegii Canonicor. in Ecclesia Parochiali Ecoiarum diocesis Rotomag. ab Ingerranno de Marignaco mense Jan. ann. 1810. ex 47. Regesto Tabulari Regi n. 64: *Insuper de predictis Canonici videlicet cuiuslibet quadrigatam boce et burchia pro arundo, videlicet quaterni quadrigatam ad 8. equos per circulum anno qualibet in foresta de Basquenella juxta boicum caudum, sive Leyam, quae fuit novissima mensuram.**

LAIA, Ligna signata, seu arboreo signata, in silvis, ad earum vias scilicet. Charta Adelie Regine Fr. ann. 1205, in Tabul. Abb. Barbellensis, n. 62: *Idem Miles gallicus ligna signata quae vulgo dicuntur Lada, et quicquid nemoris continetur intra predicta ligna et iam dicta fossata, etc. Occurrunt præterea in Charta*

118

Litus. 4. LEDA, Femina servilis. Vide in Leda.

LEDDA, Multa vel tributum. Vide Leda.

* [Gallice Péage: « Et in ipso Ame-

lavio partem quam habeo in Leda. »

[Cart. Conchar. Ruthen. p. 21, an.

1070.]

* LEDERKOP. Charta ann. 1084, apud Ludewig, tom. II, Reliq. Mas. pag. 629: *Item predicti iustores, scilicet ipsorum magistrorum custodiens et illius iurati, causela ad huc adhibita ne cui pco (sic) bavinae rumpi possit, quod dicitur Lederkop, prohibetur inter illos et calcios faciens-*

dos. LEDGRAVIUS vel LEIDORAVIUS. Comes Leda prepositus, prefectus, ex Led, de qua supra, et Greve, prefectus. Leidgrevi, in Legibus Henrici I, cap. 8.

11. LEDIA, Multa vel tributum. Vide Leda.

* 2. LEDIA, [Piscis genus, Germanis Hornenfisch. DIER.]

LEDIGH-MAN. Charta Ottonis de Benhem, ann. 1233, apud Frederic. Sandium in Consuetud. Gefrin. tit. I, cap. 1.

12: *Et proxime effecti sumus ligius homo, quod Tautonies dicitur Ledighman, ejusdem Comitis Gefreniensis contra qualibet, etc. Charta alia, ibid. n. 27: Et ipsius domini nostri Comitis predictis et suorum heredum erimus homines legis dicti Ledighman.* [Schiltaris in Glossario Teutonico, Ledig, Ledig, est Vacuus, in Latinis nullus, receptum Ligius: Ledighman, Homo ligius, qui unu soli homagio obligatus. Vide ejusdem Comment. in Jus feud. Alem. et infra Ligius.] [Glossarius, Grossular. German. in hac voce col. 1220.]

LEDILIS, vide in Mansuus.

* LEDIUM, Idem quod supra Lecta. Lib.

1. Ville-nova de Cognac, ann. 1312.

8. Ordinat. reg. Franc. pag. 109.

art. 19: *Statimus et ordinamus, quod*

homines nunc et in futurum habitatores

dicta ville vel terminorum ejusdem, non

vel nostris pedagium, Ledium vel pon-

nagium, aliquid in nostris constitutis,

dare vel solvens nullatenus tementur.

LEDO, LEDONA, Gloss. Isidori: *Ledo, maris situatio Papias: Ledona, status maris dicitur. Alibi: Europeus, sed deductus maris, vel aquarum, quod si secundum clementem, vel decrementum Luna: et maius, Malina; minus, Ledona vocatur.*

Glossarius Saxon. Elfric: *Ledona, Nep-flo, vel Ebba. Voca-*

postremo notione mox indicat. Idem

Scriptor: Accusse, flos. Recessus, Ebbe. Sic fallitur Jeanes de Janus,

qui Ledoni ascribit quod Malina fuit:

Ledo, onus, fons, gen. i. maris excedens,

sicut Malina est ejusdem retratio, et dic-

citur a Ledo, diu. Beda de Natura rerum

*cap. 28: *Estus crescentes Malinas, de-**

cessantes autem placuit appellare Ledo-

na. Glaber Rudofus lib. 8. Hist. cap.

8: *Cultus istam maris (Oceani) excre-*

mentum Malinas, derrementum quoque

Ledones nuncupatum. Simeon Dunelmensis:

Lindis dictur flumen, non excurrit in

mare, duorum pedum altitudinem habente,

quando Ledon fuerit, id est, minor estus,

et videri potest: quando vero Malina

fuerit, id est, maior estus maris, tunc

nequit Lindis videri. Eadem Ebba habet

Roger. Hovedenus 1. part. pag. 100.

Willibaldus in Vita S. Bonifaci, Archiep.

Moguntini tom. 2. Antiq. lect. Canis:

In loco ubi quondam pretiosum sancti Mar-

tiris effusus est sanguis, cum consilio

populi Fresonum, structure, cuiusdam

*tunuli, propter immenses Ledonias et Malinas irruptiones, quae diverso inter se ordine, maris motu, Oceanique recursu, sed et aquarum diminutione, infusione, quo communoventur, ab imo in excelsum sequus conserueretur, etc. Vetus scriptor in Appendice ad tom. 8. S. Augustini in lib. 1. de Mirabilib. sacra Scriptura cap. 7: *Hec namque quotidiana inundatio bis in die a tempore ad tempus per horas 24. semper paragitur, et per alteras hebdomas Ledonis et Malinae vicissim continuo comitantur. Sed Leda sex horas inundantis et totidem recessus habet; Malina vero grandis per quinque horas ebullit, et per septem horas litorum dorsa refregit, etc.* VIII. S. Condeci Monach. Fontianellensis cap. 6: *Hanc (Insulam Belcinnaciam in Sequana) unda marina tempore Malina ac Lidonis ter revolutionem dies ac noctis undique ambiendo invaseris non negligit. Quia tanto sui vigoris impetu agitatur, ut ultra hanc Insulam ad orientalem plagam sequaginta retrorsum incandes, usque ad locum qui dicitur Pistas, accedat, cum a minorisque ad hanc Insulam lymphaticum inter 30. fore millibus attinatur. Si quis hoc rilevum, quod de umbilico, sive charpyde maris egreditur, bis in die fluctus absorbet, et rursum evomit, etc.* Martyrologium vetus a Furmerio, lundatum, in Orat. adversus Ubbonem Emmium: *Frisones in loco ubi Martyrum sanguis oral effusus, aggresta terra collam exalzarunt, properantes terram excoxis prosequentes. Idem Lidonis et Malinae quotidianas eruptiones, ex mari estu quotidiano prevenientes, ubi Ecclesiam extruderunt. Est Igilur Leda, seu Ledona, status maris languidior, qui per 4. pene dies, tam ante, quam post secundam atque ultimam Lunam quadraturam, mense unoquoque accedit, cum certis diebus languidius et minore aquarum cumulo terra oras adiambit, Malinae contraria, que fit ad effusum et majori status quantitate in littus proruit et effunditur. Qui enim Lunam potentiores credimus in conjunctione et oppositione Solis, diligenter in aspectu ejus sexili et trino: *Habent status pariter fieri turgentiores vel depresso, motum et affectum. Luna cum Sole excoxis prosequentes. Idem Beda. Ex Oceanis Lunam sequitur, tanquam ejus aeratione retrorsum trahitur: quod quotidie dividitur et recessit, unius semper horae si duraverit, seminaria transmissa, videtur: utque omnes in Ledones et Malinas, id est, in missores status dividuntur et majores. Sed Ledona a quinta et sicimina Luna inchoata, quo horis occurrit, tot et recessit. Malina autem a 18. et 28. incipiens, citius in accessu, sed tardior in recessu, 7. diebus et 15. horis persenerat. In medio eius semper Lunam primam et decimam quintam ostendens, et per equinoctia vel solstitia solito validius exsustans: per octonus autem annos, ad principis motus et pars incrementa, certissimo Luna recessit et ambitus: illa semper Aquilonia tenentes milites, quam cum in Austro, digressa propiore ritu vim suam exercet, status adfuisse naturales ratio cogit. De his agit pluribus idem Scriptor cap. 27. Cui adjungenda quas Procopius lib. 1. de Belo Gothicis cap. 1. extremo, Melia lib. 8. cap. 1. Vegetius lib. 5. cap. 12. Plin. Will. Brito lib. 8. Philipp. pag. 184. et alii tradunt de causa reciproci recessus et Lunde affectus crescentis aut decessentis.***

Ledenum meminat etiam Ermentartus

lib. 5. de Vita et translat. S. Philiberti cap. 1: *Quis ipsa Ierusalem Ledonibus maxima impeditioribus non semper accessibilis.* *Ante nocturnis temporebus: cum Normannis cunctis temporibus quibus mare tranquillatur, inaccessibilis esse minime dignoscitur.* Ingliphus pag. 902: *Mare ex parte maxime tempestas, amittere et Ledone in niviculum irruente, etc.* Et Willelmus Malmesbur. lib. 2. de Gestis Reg. cap. 10: *Eodem anno (979.) fluctus marinus, quem Greci Eupirum, nos Ledonam vocamus, mirum in modum exercitum, quantum nulla hominum memoria potest attingere, ita ut villas ultra milieas submergetur, et habitatores interempti necaret.* Sed hisce locis *Ledo* pro *Malina* perperam usurpatum. Vita S. Theodulphi Abbat. n. 2: *Sed et in villa eorum et in more stupende sunt miracula: quorum alia Malinas equiparant immensitate, Ledones autem numerositate.* Vita S. Hermelandi: *Omnes cursus maris in Ledones et Malinas, id est minores et maiores sunt dividiti.*

De vocis *Leda*, vel *Ledona* etymo variis sunt Scriptorum sententiae. Briderius Rameiensis velius Beda Interpretus *Malinam a maiore Luna, Ledonam quasi lessam undam, dictam putavit.* Alii *Ledonam*, quasi *lessas Lunas*, dici volunt, quia cum mare subdat, temperatus est, et placidus. Unde Vegetius lib. 5. cap. 11: *Luna: Litus orbis ac lucidus serenitas navigi repromittit.* Contra vero *Malinam*, quia cum mare malignam Lunam, quia cum mare immitissima, ventis magis obnoxia sit. Josephus Scaliger lib. 2. de Emenad. temp. pag. 170. et Speimannus *Lodanam* a Saxonico *Leda*, quod est *Leda*, deducunt, quod *Ledona* tempore mare lenius apparet, idque elicunt ex Beda lib. de Rer. Temp. cap. 15, qui ait, veteribus Anglis *Lidam*, vocari menses Junium et Julium, quos autem blandi et navigabiles, et in utroque mense et blanda et serenitas aurorum, et navigari solent sequora. Olaus Wormius in Fastis Daniicis lib. 1. cap. 11. *Ledonam et Malinam* voces easce adstruit Danicas seu Runicas, Malinam nempe a Magis, id est, magna, dictam, quasi magnim: quia Oceanii intumescens estus major copia aquas in littus effundit: *Ledonam vero in Lida*, id est, parvus, eo quod decrescente estu parvus, ac minus reddat mare, quam antea erat: prouinde Bedam haec nomina secum ex Cumbria in Angliam detulisse. Neque ab hac sententia procul abest Josephus Scaliger loco citato, scribens, Danos et Saxones *navigares* maiores, *Malinas*; minores autem, *Ledonas*, vel *Lidunas* vocasse: tametsi haec nomina tribuisse Malinam ac *Ledonam* quae nebat in plenilunio amorpho sequinoriorum scribat. At longe ante Bedam isthac nota esse vocabula constat, cum Marcellus Empiricus, qui in *Glossa* Theodosio seniore Imperante scripsit, atristisque etiam multo ante eum tam esset pars *Lia* Luna: *Lipi* tribuisse videatur: *Lidunam enim Lunam extremam, seu decrescentem* vocat. Sic quippe cap. 16: *Herba que Gallica Calliomarcus, Latina equi unguia vocatur collecta Luna vates Liduna die Jovis, etc.* Et cap. 25: *Conficitur die Jovis Luna vates Liduna ante prandium, etc.* Eodem cap.: *Conficitur vates Luna et Liduna a mensa Martio, etc.* Liduna autem, allo loco, *Malinam* opponit: *Conficitur 12. Kal. Julias; non interest quo die, vel Luna, vel Malina, dummodo supradictus dies observetur.*

Ubi indubie pro *Luna*, legendum. *Liduna*. Unde nescio an non conjectandum sit potius voces esse veterum Gallorum, quas i^l Luna decrescenti ac plena tr. bucriunt, ita ut postea ad ipsos maris sunt decrescentes et crescentes secundum Luna ipsius affectus transtulerint.

Predictis addo nunc habet Cleiracut de vocabulis rel. navalis: *Au renouveau et au plain de la Lune, les eaux de la mer marinent et inondent au plus haut, et lors c'est Chef d'eau, Malina, id est, major estus: A suite et trois jours après le renouveau, ou le plain à chaque retour de la marée, les eaux décroissent, et n'assèment si avant, et ce depuis le troisième jour de la Lune nouvelle, jusqu'au premier quartier, et depuis le troisième jour de plain jusqu'au dernier quartier, et pendant cette langueur ou décroissement, sont eaux mortes, Ledon, minor estus: De sorte qu'à ce premier quartier, et jusqu'au dixième jour de la Lune, c'est Basses eaux. L'ontième jour qui est après le premier quartier, les marées commencent à surmonter la marée suivante plus que la précédente, et lors sont eaux vives. Ce qui precede jusqu'au plain et trois jours après que l'eroche, c'est Chef d'eau continuant à la même révolution d'eaux mortes, jusqu'au dernier quartier, et de la viene, ni eaux vives jusqu'au renouveau. Ceterum existat in Bibl. Regia Cod. 1121. Tractatus de Malina et Ledone.*

LEDORIA. Convivium, ex Gr. *λεόποια*. Joan. Sarip. Epist. 212: *Quid autem accedit, ut Ledonam et scommata, id est, partem mortuorum et figuratio faciem, etc.* [Vide in *Leda* 1.]

LEDTCHET. Charta Henrici Abbatis Fisanensis in Tabular. Fisc. f. 84: *Hominibus nostris de Rio et eorum heredibus in perpetuum relaxarimus Leditchet, Childwicksfeld, et vendenda domus consuetudinem, etc.*

LEDUNA. Vide in *Leda, Ledona*.

LEDUS. Servus ascriptitius. Vide *Litus*.

LEES. Pascuum, a Saxonico *Leave*: quod idem significat. Antiquit. Ambros. ad ann. 1820: *Dimidie aera bi Lees-morido justa terram domini de Bignell. End. notione Leys ibidem legitur pag. 624. Commune pascuum exponit Kennetus in Glossario; unde, inquit pleraque Cantil ericta, quæ communia sunt *Leessae* appellantur. Vide *Lessylver*.*

LEFA. April femina, Gall. *Lais*. Chart. Henr. II. Imp. ann. 1017. in Alsat. Diplom. num. 189. tom. 1. pag. 150: *Ita vero ut nullus ibi curvum vel cernam, ursum aut ursam, aprum vel Lefam, capreos vel capreas capiat. Vide *Leda*.*

* **LEFTAS.** [Occultus terra success. Diffr.]

LEFFRUS. f. Ager pascuus. Charta S. Ludov. ann. 1228. ex Cod. reg. 5149. fol. 11. v. *Quislibet partem illam, quam habeamus in castellariis, S. Marini in collis, et huius et Leffros quos habeamus ibidem, videlicet quatuor arpentia ad eandem partem.* *Leffe* vero, pro *Levre*, Labrum, in Lit. remies, ann. 1400. ex Reg. 155. Chaptoph. reg. ch. 380: *collum Iakon gesta un voire plain de vin ou vinsage dudit Giesfroy, tellement que la Leffe dudit Giesfroy fut entamé et en eauil un peu de sang.*

LEGA. Locus. Lelando, *Hurlologia*, *Locus silvestris, hystris enim Saxonibus est silva.*

LEGA. Gradus, bonitasque metallorum. Gall. *Aloy; Allay*, in Articulis su-

per Cartas editis ann. 28. Edw. 1. cap. 10. Decreta Alberti Regis Hungar. *Cauditor obuli in eadem Lega, que ipsi maiores denarii eud nitr. Vide Lex.*

Hinc inter monetas Florentina officianas recensetur Approbator moneta argenti seu Legarum, in Charta ann. 1817. apud Monni de Sigil. tom. 4. pag. 77.

LEGA. pro *Leuce*, Gall. *Ligue*. *Placatio per Leges tres, in Tabulario S. Vitoni Virdun.*

LEGA. vox Ital. Gall. *Ligue*. *Fodus, societas. Chron. Dominici Gravina apud Murator. tom. 12. col. 570: Due idem Ligam maximam fecerat cum Comitibus et Magnistribus regni. Recurrat ibid. Qui Legam et aquitatem cum predicto Rego inire voluerint, apud Lobinelli. tom. 2. Hist. Britan. col. 441.*

LEGA. *Inductio, pax. Annal. Placent. ad ann. 1448. apud Murator. tom. 30. Script. Ital. col. 879: Die 18. monies Octobris hora 28. cum dimidia publice clamata fuit treuga seu Lega inter illustris dominum Venetorum et magnificum communale Florentiae et Legas cum illustris D. duce Mediolani et Janus domino. Rursus ad ann. 1473. Ibid. col. 950: Die 28. Augusti inter Francorum regem et Medicolanum ducem proclamata fuit pax et*

*Legata. Mensura Itineraria, idem quod Legata. Vide in hac voce. Chartul. S. Sulpi. Biter. fol. 47. v. *Concessione iterum quod si ego vel aliquis filiorum vel successorum nostrorum intra viginti Legatas ab urbe Bavaricensi mortui fuerimus, ad prefatione Nevensis monasterium nos deferri faciemus, et ipsi in clausorio inter patres nostros honorifice sepemus.**

LEGALIS. in Jure Anglicano, dicitur, qui stare juri idoneus est, cui opponitur *Exlex*, utlagatus. Papias: *Legales, rectus, talis qualiter lex prescipit.* Brito in *Vocab.* *Legales qui legem servat et Adam. Nostri, Legi, pro fideli. Leges Edwardi Confess. cap. 19: Expurganti judicio Dei, quas si clemencia Dei et innocentia sua salvaverit, remaneant Legales cum dotibus suis et maritagis. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 45: Si quis diligenter (exlex) Legalem hominem accuset, fuisse tam dicimus vocem ejus. Tabular. Vindocinense Ch. 242: Hugo filius Odonis Dubbelli, honorem Montis Dubbelli obtinuit a Comite Gaufredo cogn. Mariello, regatu Hugo: patru: de quo reverentia fuit in Curia Baronum, Miltium, Legalitumque viro. um. Ibidem Ch. 411: Ad quos miseri sunt quatuor Legales homines qui de predictis alodis auctoramentum adiungunt ex ore ipsorum. S. Bernard. Epist. 121: *Neque enim ad prius quod in Legatis, quae in multis locis sunt, Matth. Paris. ann. 1244: Affirmantibus quod Legatis factus fuerat precibus et muniberibus fratris sui Andreas versus Regem, etc.**

*Idem ann. 1249: Qui Legales et boni viri reputabantur. Historia foundationis Prioratus Dunstapliensis in agro Redfordensi: *Locus auctorius illius . . . exstitit undique nemorosus et latronibus sic replitus, ut vir posset ibi Legalem pertinare, quin per eodem necaretur.* [Littera Willelmi Rotonag. et Suffraganeorum ad Philippum IV. Franc. Regem tom. 6. Spicilegi Acher. pag. 488: *Etiam bona fide Presbyteros et Milites fiduciores et Legatores, quos poterunt inventire. Firmicus lib. 5. cap. 7. Docti sapientes, Legales et qui optimo legum ac judiciorum discurrem omnia pertractant.*] Occurrat non solum in legibus Scotorum, et alibi passim:*

1. **LEGALES ANTIQUI HOMINES.** Estate, sed et probitatis iudicabiles, quorum auctoritas plenaria valeret. *Charta ann. 1181 apud Louvain*, lib. 2. *Hist. Britan.* col. 134. *Sac Legales antiqui homines, iuris dispensat, etc.* *Charta ann. 12 Henrici IV.* *Rogis Angl. apud Madox Formul. Angl.* pag. 19. *Noveritis nos inquisitionem tam per quam plenaria curias, quam per examinationem antiquariorum, proborum et Legalem hominum, etc.*

2. **LEGALIS.** Legitimus, iuxta leges Legale concessum, seu concubinum, legitima permutatio, in Chartulario S. Sulpiaci Bituri. fol. 14. *Legalis heres, Legalis uxor,* in *Charta ann. 1084 ex Archivo S. Victoris Massil.* *Legalis nomine, Proba, legi consentanea,* in *Charta ann. 1046 apud Madox Formul. Angl.* pag. 22. *Legalis potestas, Legitima, in Litteris ann. 1480 apud Ludewig. tom. 6. pag. 77. Legalis ratio, in Schedula Praesidii de Mazaguas; Legalis vestitura, Legitima missio in possessionem, in Charta ann. 1096 apud D. Calmet. tom. 1. Hist. Lotharing. col. 508.*

3. **LEGALIS FILIUS.** Legitimus, in Tabulario Prioratus Paredi f. 57: *Si Filium Legalem non habuerit.*

4. **LEGALIS MILITES.** Vide in *Miles.*

5. **LEGALIS PLAGA.** *Plata Lejau, in Convento S. Severi tit. 18. art. 1. 2. Vide Plaga.*

6. **LEGALITAS.** Prorbita, ratione cuius que iuri sunt potest, idoneus est, ac legalis. Hugo Flaviniensis in Chron. pag. 257: *Legis e diverso respondentibus... acceptantur, esse probare quod obiecunt, si legantur sunt, vel in causa simoniz, ubi nulla requiritur Legititas, se quoque qui accusantur, Romanam Sedem appellante, etc.* *Ordericus lib. II: Legalitatis, et futura derogationis immor.* Lex Friderici I. Imp. apud Conradum Usperr. *Universo labore, horore et Legalitate privatus habetur, illi ut, per rendo testimonio, vel ad iudicandum de cetero nequamquam nisi admittatur.* Vide Waddington ann. 1847. n. 7. et Mauritius Episcop. Catanensem de Translatione S. Agathae virg. nam. 12.

7. **LEGALITATEM SUAM REDIMERE.** in Legibus Canuti Regis § 34 dicitur *Judeus qui pravo iudicio edito exlex, legalitatem redimit, seu idoneitatem, multa dedinit Regi exsoluta.* Vide *Legam redire.*

8. **LEGALITAS.** Fidelitas, fides, probitas. S. Bernardus Epist. 39. ad Theobald. Comitem Campaniæ ann. 1127: *Non quidem pro ipsorum iure precor; in Litteris quippe de vestra uestre et Legalitate confidens, ut nec hosti uestro in vestre curia placitanti de suo iure timendum esse existimem.* Volum Jacobi Regis Aragon. tom. 8. Concil. Hispan. pag. 498. *Promulgitur in fide de nostra Legitate, etc.* Chartularium Cenoman. fol. 154. *Principia Legalitatem suam in manu domini sui Gausfridi Deconi Britonum secundum ordinem eius loco Abbas dedit, ut per hoc fidem et uestis daret intelligi, se nobis haec uestimenta semper legaliter servaturum.* Ordinatio Litterarum Reg. Siciliae ann. 1259. ex MSS. D. Brunel f. 104: *Propter ipsorum constantiam Legal atis et fidei merita.* *Tabul. B. M. Piperacensis: Quod nostra Legalitati videbitur faciendum. Fidelis et maxima legalitatis vir, lib. 1. Annal. Genuens. apud Murator. tom. 6. col. 279. Add. tom. 8. col. 272: Juraverunt Legalitatem et obedienciam, in Chronicis Estensi apud eundem Murator. tom. 15. col. 464. Codex Legum Normann. cap. 18. apud*

Ludwig. tom. 7. pag. 177: *Ligantiam autem sive Legalitatem de omnibus hominibus locis provincie debet habere; id est, fideliates ei debent omnes.* Vide *Fidelitas.*

9. **LEGALITAS.** Gradus bonitatisque monetæ. *Charta Galteri Archiep. Senon. 1261. Comes in civitate Autissiodorensis non poterat facere cudi monasterni ad pondus et Legalitatem XVI. solidorum et VIII. denariorum.* Vide *Lega 2.*

10. **LEGALITER.** Legitime, iuxta leges, regulariter. *Legititer provocare, Senatori lib. 4. Epist. 87. Nunquam stas Legaliter sine appello.* in *Chronico Farfensi, apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 352.*

11. **LEGALITATE.** Fideliter, Gall. *Loyaliter, Legititer, pacienter,* in *Charta ann. 1181 apud Murator. tom. 10. col. 370. Legaliter custodiare, in *Charta ann. 1355 apud Ludewig. tom. 5. pag. 493.* Vide *Legalitas 2.**

12. **LEGALITATE.** *Leumann, in Charta Guill. de Verriponite anno. 1289. ex Chartul. S. Joani in Valle.*

13. **LEGALITAS.** Placitum ann. 882. inter Instrum. novae Hist. Occit. tom. 1. col. 114: *Ego exinde scripturam emptionis habeo, exactorem nomine Petrone, qui ipsas res in Legitatis autoritate debet. Id est iuxta leges, ut ex similibus loquendi formulis conjecto.*

14. **LEGAMEN.** Legali mandatum vel negotium. *Ruodl. fragm. 2. vers. 22:*

Et regis vestri dominii nostri vel amici Dolos serviti filio Legamus plena, Quam pio traxisti, mortis quod perdere quivit.

15. **LEGANUM.** [*leganum, grumium, s.* (Lat. Gall. Bibl. Ebrocl. n. 28. XIII. s.)]

16. **LEGARE.** pro Ligare. *Liges Rothari art. 877. tom. 1. Muratori part. 2. pag. 47: Si sum daiderit, aut Ligaturi simili modo componat. Habetur in MS. Et si battitur fuerit, aut si Ligatus, similiter componatur.*

17. **LEGARIO.** Includere. *Lapidem praeciosam... euro Legatum vel non Legatum.* *Litteris ann. 1391 apud Rymer. tom. 12. pag. 100.*

18. **LEGARIOL.** *Charta Philippi Fr. Regis ann. 1215. apud Labbeum Miscell. pag. 641: Prodicti etiam homines ad frumentum castrense producunt pollum et Legariol, et debent acciduum ad addendum ramentum ad faciendum capital adificium domini de Nonnacort rationabiliter, quando opus est, et nonne sumonni.*

19. **LEGENDUM.** *Legendum Le garol distinctis vocibus, ut le articulus sit, et Garol idem quod supra Garrolum, Repagulum, ut ibi coniectatum.*

20. **LEGEM.** Legumen. *Legari sextarium, in Charta ann. 1070. ex magno Chartulario S. Victoris Massil. Varro de Re Rust. lib. 1: Serendum viciam, lentam, circuiculum, erublam, castoraque, quem ali legumina, ali, ut Gallicani quidam, Legari appellant.*

21. **LEGATIBLE CHARTE.** quibus res ac

predicta monasterii et aliis legantur, ac

donantur. *Fulciinus de Gestis Abbatum Loblensius cap. 4: Multa Ecclesie nos- tra predicta spilata sunt, quae describerem-*

ntur, si non in promptis essent donationes, et Charta Legatarie.

22. **LEGATARIE EDITIONES.** Testamento mandato, apud Tertullianum de Spectaculis. lib. 6. cap. 1.

23. **LEGATORIUS.** Legatus, missus, spe-
cificus, ita Legatorum reddit apud Theophanem aucto. Miscelle. Lex Ri-

pular. tit. 65. § 8: Si quis Legatorum

Regis, vel ad Regem, seu in utilitatem

*Regis pergentem, aegatio suscipere con-
tempnari, etc.* *Gesta Dagoberti Regis Fr. cap. 27: Dirigens itaque Dagobertus Sicharium Legatarium ad Samoram, etc.* *Fredericus cap. 45: Hi duodecim Ducas, singulique Legato destinant, pacem et patrocinium Imperii palantes.* Occurrat

tom. 1. Hist. Franc. Flodoardus lib. 1. Hist. Rem. cap. 25. Almoine lib. 3. Hist. Franc. cap. 77. etc. [oo Glossar. med. Graecit. col. 797. in Ayaate.]

24. **LEGATORIUS.** *Walafrido Strab. in Vita S. Galli Abbatis cap. 8.*

25. **LEGATARIA.** Executor testamenti, in 1. Testamento Widridi Abbatis Flaviniacensi: *Perinuester vir Amalindio quem ipa hac pagina testamento nostri Legatariorum institui.* *[Marculfus lib. 2. for-
mula 17: Viros illos, quos in hac pagina
testamenti nostri Legatariorum institui-
mus. Similia leguntur apud Lindenbrogi-
um formula 72. et Baluzium formula 28. tom. 2. Capitul. col. 571.]* [oo Cui ali-
quid legatum est.]

26. **LEGATARIA.** Executrix testamenti, apud Ludewig. tom. 1. pag. 278: *Nos Hardowic... ejusdem (Sifridi) testamen-
taria et Legataria, prout ab ipso in con-
miso recepimus, seriam bonam voluntati
effectus mancipamus.*

27. **LEGATIA, LEGATIO.** Vide in *Leg-
atio.*

28. **LEGATIA.** Pecunia qualitas, doc-
tis Editoribus, malitia ab Italico Lega-
cio, Vinculam, legamen: modica quippe
pecunia sic in ligaculis asservari a pau-
peribus solet. *Mirac. B. Margar. Favent.* tom. 5. Aug. pag. 833. col. 1: *Cum dicia
soror Margarita, non haberet nisi paucos
denarios pro his operibus facienda, in
quibusdam Legatus in unice sua capula
colligatos, etc.*

29. **LEGATIO.** Munus, donum, Gall. *Pre-
sent. Gesta Consulium Antedicta. tom. 10. Speli. Acher. pag. 414: Venire ergo
ad donations confirmationem, ad benedic-
tionem et ad nupiarum celebracionem
domini dominicus vestre, et facite Lega-
tioneis eis: quod si factum est.* [oo i. e.
mittite eis legatos. Vide in *Legatus.*]

30. **LEGATIVUM.** Legatorum viaticum. *Ulpianus leg. 2. Dig. de Legationibus* (60. 7.): *His, qui non gratuitam Legatio-
nem suscipiunt, Legativum ex forma res-
titutur.*

31. **LEGATOR.** Legatus missus. *Littera* Johannis XI. PP. In Histor. MS. Monas-
terii S. Cypriani Pictav. pag. 119. *Frater* nostrarum *Frotharius Episcopus missus Lega-
toribus suis ad nos, etc.* *Charta ann. 990.* ex Archivo Montis S. Michaelis: *In pro-
posito Heraclodus Decanus fuerunt Lega-
tores hujus facti, apud Comitem missi
a Mainardus.*

32. **LEGATOR.** Melchelb. Hist. Fri-
sing. tom. 2. part. 1. pag. 18. In tradit.
ann. 1294: *Par manum Legatores qui
vulgo dicitur Salman.* Vide *Salamanus.*

33. **LEGATORIUM.** *Urgitio Pulpitum, ana-
logium, legium, lectrum, Legatorum, in
quo publice legitur.*

34. **LEGATORIUS.** Missus. Vide *Lega-
torius 1.*

35. **LEGATORIUS.** Legatarius, cui ali-
quid testamento legatur et donatur,
Gal. *Legataire. Testamentum ann. 1817.*

36. **LEGATORIUS.** Legatus, missus, spe-
cificus, ita Legatorum reddit apud

Theophanem aucto. Miscelle. Lex Ri-

pular. tit. 65. § 8: Si quis Legatorum

Regis, vel ad Regem, seu in utilitatem

LEGATRIX. Procuratrix, que pro alio intercedit. Vita S. Agneta de Montepolitano, tom. 2. Aprilis pag. 808: *Sed eum illa oraret et eundem visionem Domini vix quodam replicare, nec dicta Legatrix hoc intellexit, etc.*

LEGATUM. Editio Philippi Aug. Fr. Regis ann. 1219, tom. 1. Ordinatio Reg. 180: *Si mulier sine herede de cunctis parentes ipsius mulieris non participabant cum marito suo, ex his que ipsa et maritus suus simul acquisiererunt, dum ipse useret, in mobilibus, nec in tenementis, immo quida remanebant marito ipsius mulieris, salvis rationabilibus Legatu ipsius mulieris. Parentibus vero mulieris accedit id quod in ea secum at tulit in matrimonium, salvo Legato suo, quod ipse potuit facere per ius. C. Editor. de Lauriis Legatus hic interpretatur Res in usus pios testamentum relatas, observante id olim usu receptum fuisse, ut nemo, nisi prius expedito haeredem consenserit, de rebus suis disponeret, quod et de bonis acquisitis intelligendum non raro volebant haeredes, ubi vero invalidum consuetudo, ut sacro-santo Vaticano, delictorum absolutione atque ecclesiastica sepultura privarentur li, qui nullam honorum suorum partem in Ecclesiarum pauperum favorem distribuerent, usus etiam obtinuit, ut de bonis pro ratione facultatum aurum disponere cuique liberum esset, quod deinceps ad quantum usque partem rerum propriarum licetum fuit. Vide *Intestatio et Mortuorum.**

Hinc nostris Legat et legator, a verbo legare. Lit. remiss. ann. 1450 in Reg. 184; Chartoph. reg. ch. 28: *Lequel fez auoit est laissee ou au supplient a charge de pater ung Legat de cent livres et autres sommes laisseees ou Legatades a plusieurs. Charta ann. 1470. ex Chartul. Co. b. fol. 128. v. Laquelle terre tenuit Caradot et dame Marie de Quinquempois qui fit sa femme d'heurent, et laquelle autrefois appartenut une autre laigie des conversantes de Corbie, soubs certaines conditions et charges opposées audit Legat, au moyen duquel Legat, etc.*

LEGATUM. Para declin. ut videatur, quam percipiebat is, qui ligandis manipulis vincula ministrabat. Charta ann. 1263 in Chartul. eccl. Lingon. ex Cod. reg. 5188, fol. 146. v: *Recognoscunt se quicunque penitus... Guidonis episcopi Lingonensis et ejus successoribus episcopis Lingonensibus tractum et Legatum, sive aliud jus quod dicabant se habere in tertio parte decime de Champigneyo. Vide Tractus 3.*

LEGATORUS. Itali. Legatura, Ligamentum, zona, cingulum. Acta MSS. notar. Senens. ad ann. 1284 ex Cod. reg. 4725, fol. 27. v: *Si dicta uxor mea vellet ad matrimonium deuenire, habeat supra doles suas et antifatim, lectum eum formitum sicut erit, et omnia paramentia ad sui dorsum Legaturo.*

LEGATUS. Missus, seu qui in provincias a Principe ad exercenda iudicia mittebatur. Annales Franc. Tilianni ann. 793: *Legatos regios, qui tunc ad justicias facientes apud eos commorabantur, comprehendunt. Annales ait Francor. Salones occasionem huius Legatos Regis qui ad eum justicias facientes, et omnes erant comprehensas, interficiuntur. Egothius ann. 814: Ad juuentutes facientes, et oppressiones popularium relevandas, Legati in omnes regni sui fines misit. Frotharius. Tullensis. Epist. 26, nomine Hetti Archispelagi Treverensis, nescio et Legati Ludovicis serenissimi Imperatoris.*

ris: *Notum sit nobis, quia terrible imperium ad nos personam Domini Imperatoris ut omnibus nostra faceremus, qui in nostra legatione manere videtur, quatenus universi se preparant, etc. Vide Adonem in Christi ann. 796. 815. Ratupertum de Cambio. S. Galli cap. 5. et Capital. 8. anno 812 cap. 8.*

LEGATOR. pro nuntio privati alicuius hominis. Occurrat in lib. Rames. sect. 200.

LEGATI a LATERE seu Apostolici, a Romano Pontifice in provincias cum amplissima auctoritate delegati, quem ejusmodi est, ut tota legationis temporis non seces ac Pontifex ipse honoretur, et supremo in rebus Ecclesiasticis potestate gaudent, et ad Apostolicam sedem facias appellationes ipsi judicent, ut est in cap. 1. extr. de officio Legati. Gregorius VII. PP. in Epist. qua Legati manus Amato Episcopo Orlonensis impetravit: *Romana Ecclesia tunc consuetudinem habuit ab ipsius sua fundatione primordiis, ut ad omnes partes que Christiana religionis titulo prouocantur, nunc Legatos mittat, qualiterus que gubernator et rector iudicet Romanam Ecclesiam per suam presentationem expedire non pravest, vice sua Legatis concessa, monita salutis, ac morum honestatem per eos concilio per orbem terrarum constituit Ecclesiae munificat, easque Apostolica doctrina in omnibus que sacre Religioni convenienti, diligenter instruere. Vide Ep. 1. et 26. Joannis VIII. PP. ex illis quas Simeon editit, praeferre Petrum Morinum lib. 1. Exercitat. cap. 20. et Andream Saussalum in Libello apologetico cap. 2. [Baluzium in Additionibus ad librum 5. Marcus de Concordia Sacerdoti et Imperi.] et supra Latere.*

Generatim porro a latere mitti ac delegari quibus Legati dicuntur, qui ex familia militantis sunt. Possidius in Vita S. Augustini cap. 18: *Proprius quod prefaciendum estiam a Latere Legatus ad Africam iudicem munitarum. Concilium Sardica. can. 5. El... anci non idem aliquo tempore transiit amiculus. Gregorius M. lib. 19. A quo cum venerit, quem a Latere non transmiserimus eas possit accipere Monachus Sangall. lib. 2. cap. 9. Tunc ex Latere Caesaris directi sunt, qui eos horum introduxerunt. Epistola Bonifacii PP. I. in Synodo Rom. sub Bonifacio II. edita ab Holstenio: *Quas (litteras) a nobis per Severum Apostolicam Seditiam Notarium... et nostro Latere destinatum videatis esse directas. Concilium Carthag. VI. cap. 18: Deprecatione sua moverit Episcopum Romanum, ut a Latere suo Presbytlerum mittat. [Episcopi Africani in Epistola ad Celestinium PP. n. 4: Nam ut aliqui tonguam a tua Sanctissimo Latere militant, in nulla invenerimus Pontificis synodo constitutum. Ignorabant canonem 5. Sardicensem, quem Romani Pontifices Synodo Nicene, ubi frustra quarebatur ab Afris, falso tribuebant.] Concilium Duciense I. part. 5: *Vel si decresceris mittere a Latere vestre habentes auctoritatem vestram, qui cum Episcopi iudicem, etc. Victor III. PP. 10. lib. 1. Optimos ex Latere suo viros Capuum mittere placuit Pandulpho Principi. Silvester Giraldus in Prefat. ad Topon. Hibernal. et Regem Anglia. Pla. filio vestro Ioanne in Hibernali a Latere vestre transmiserit. Vide Jurectum ad Epistolam Iovonis 36.***

Legati Apostolici a Latere munus Regibus etiam induitum a summis Pontificibus legitimus. Scribit enim Hoveden-

nus ann. 1164. Henrico II. Regis summa Pontificis concessisse: ut Legatus aetate Anglia: quod ille munus certis de causa abnuit.

LEGATI NATI. Archiepiscopi vel Episcopi, qui jure Legatorum Apostolicorum Sedis in suis diocesibus ac provincialibus generaliter Bulla Urbani PP. ann. 1278. Omnes Omnes etiam Arcanepiscopo: *In suis custodia et directione per omnes Curiae, etc. etc. Eoque iure a potestate et dignitate Legatorum ab Apostolicis Sedis in Anglia delegatorum immunes erant, ut est apud Gervasium Doboverensem in Actis Pontificum Castruar. in Willm. pag. 1998.*

LEGATI IMPERII. Qui alias Vicarii. Existat Ottone Imp. Diploma ann. 1298. apud Corium in Histor. Mediol. part. 2. quo Wolphager Patriarche Aquileiensis legationem todius Italiam committit, ubi hoc habentur: *Volentes quod ipsa vice in loco nostro et Imperii Legati, et quidquid ipsa ibi de honore nostro et Imperii fructuarebatur; nos per omnis sumus habendum.*

LEGATI. Districtus Legati, intra quem jurisdictionem suam exercerent, apud Matth. Paris ann. 1217. et Brompton ann. 1214.

LEGATI. Munus et officium Legati. Chronicum Reichenberg. ann. 986: *Agapius PP. dedit Pallium et Legationem cum privilegio Gerhardo Episcopo Lauriacensi. Ann. 971: Hic Benedictus PP. Pilgrimus Lauriacensis Archiepiscopi Pallium, et communis Legationem cum privilegio. Alexander PP. successor Evaristi, ad Episcopos: Si quis autem Legationem vestram impedit, non unus, sed multorum profectum avertit. [Suppositio est hoc Alexander Epistola.] Vide Capitul. 5. ann. 819. cap. 9. etc.*

LEGATIO LIBERA. Cum Legatus omnino auctoritate ejus a quo mittitur, ut videtur. Cod. African. cap. 90. 94. *Per Vide Porcellinus.*

LEGATIO. Provincia, ubi Missi dominici legatio obiit, quem et Missionem dicunt in Capitul. 8. ann. 812. cap. 7. Capit. ann. 828. cap. 8. 4. etc. Charta Will. Siciliæ Reg. ann. 1156. apud Barbon: *In Apulia et Cabria et partibus illis que Apulia sunt affines, Romana Ecclesia libera Legationes habebit. Illi tamen qui ad hoc a Romana Ecclesia fuerint delegati possessiones Ecclesia non devenerit. [eo Legatio apud Widuk. lib. 2. cap. 9. et Thilem. lib. 2. cap. 1. videatur esse Munus et officium missi 1. e. coniunctis limitum, quem legatus dicit idem Widuk. lib. 1. cap. 8.]*

LEGATO. Epistola formata. Concilium Rotomagensis ann. 1050. cap. 9: *Ut Episcopi alterius dioecesis Clericum, nisi sub Legatione, aut probabilitibus signis ordine presuniat.*

LEGAVITUS. Loquato, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

LEGDUS. pro Lodus, Gall. le Loir. Vita S. Arnulphi tom. 8. Sept. pag. 97. col. 2: *Sub nomine sanctius ac individuum Trinitatis per Legatum fluvium Vendocium missus est ad obsecracionem.*

LEGANCEA. Sacramentum fidelitatis, quod dominio suo vasallus prestat, idem quod Legatio. Vide in Litur. Chron. Angli. Th. Othobourne. edit. Hearm. pag. 340. Qui sub coniunctione eorum praesidentes se non proposuerint aliquid agere contra Legancensem suam, vel Adelitatem regi praesitum, etc. Vide infra Legia 8.

LEGENDA. LEGENDARIUS, Liber

acta Sanctorum per anni totius circumflexum digesta continens, sic dictus, quia certis diebus *legende* in Ecclesia et in sacris synaxis designabantur a moderatori Chori: unde a Græcis evocatis appellantur. Beletus cap. 80. et ex eo Durandus lib. 6. Rat. c. 1. n. 29: *Legendarium vocatus liber illa, ubi agitur de vita et obitu Confessorum, qui legitur in eorum festis, Martyrum autem in Passionario.* Legenda, Joannis Villanæ lib. 4. cap. 16. Braulio Cassaraugustanus in Vita S. Emiliani in Epistola ad Frosinianum: *Liberum de ejus Sancti vita conscripsit, ut possit in Missa ejus celebriatam quoniam Legi. Joannes Neapolitanus Ecclesiæ Cimelarcha in prefat. ad Vitam S. Joannis Episcopi Neapolitanæ: Et cum vita ejus, et qualiter fuerit ad Episcopatum assumptus in eo laudabiliter conteretur, in Chronica habetur antiqua: nec tamen Legenda, quæ ad honorem ejus in festis sua legatur seruata aliquatenus appararet, etc. Utun. philippus Eystein in Vita S. Willibaldi cap. 28. Rainerius contra Waldenses cap. 5. alii. Rainerius contra 1. *Nostria Legenda.* lit. remissa. ann. 1449. in Reg. 150. Chartoph. reg. ch. 304. Icellui Balini dicoz publicamente... qu'il avoit osté une calice d'argent de l'église de Domfront... et si osteroit le Legendier... afin que le curé ne chantast plus, ne deust ses heures.*

2. **LEGENDA.** Alia notio, quæ explicatur in Testam. Audoyni card. Ostiens. ann. 1363. in Cod. Reg. 4228. fol. 188. v: *Item lego convenitum monialium S. Laurentii infra civitatem Avenionensem turrim et cavaem mesas quæ faci adficari, sub illa conditione, ut dicta moniales... faciant unum anniversarium pro me et anima mea, cum Legenda seu matutinis mortuorum in vigiliis diei obitus mei solemniter.*

* **LEGERARE.** f. pro *Legare*, Legatum mittere. Glossar. Lat. Gall. ex Coi. reg. 7802. *Legere, envoyer.*

11. **LEGERE.** Docere, profiteri, Gall. Ensigner, Professer. Beda in Epistola ad Egbertum: *Nominis me hæsterno dilecto anno, cum tecum aliquod diebus Legendigantur in monasterio tuo demorarer, etc.* Paula Gregor. X. PP. ann. 1272. pro Cisterciensib. Collegi. S. Bernardi apud Lobnelli. tom. 3. Histor. Paris. pag. 161. *In praedicto publico, si fuerit requisitus, et Legenda ordinaria in Theologia, omnimodo istam habere.* Littere Humberti II. Dalphin. ann. 1845. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 520. col. 2. *Item, in Consilio nostro Gratianopolis residente esse volumen Consiliares infra scriptos, videlicet D. Guillelmum de Mano Legum Doctorem Cancelleriarum dicti Consilii, Legentemque in studio, etc. Jacobus Gelsi Archiep. Turon. in Vita sua, tom. 8. Aeneid. Marten. col. 1947: Martii 29. ann. Dom. 1402. incipi Legere ordinarium Parisiis in facultate Decretorum.* Vide supra *Lector* 8. ^{oo} Consil. Savin. Histor. Jur. Roman. med. temp. tom. 3. cap. 28. § 138. et cap. 25. § 221. not. e.

2. **LEGERE**, pro Colligere, sacco condere. in Comput. ann. 1488. inter Probat. tom. 4. Hist. Nem. pag. 47. col. 1: *Item pariter solvuntur Johanni du Vray, seu Jacobo Sobeyrani pro virginis quatuor sacerdoti, omnis pro Legendo bladum dicte caritatis, et aportando ad molendinum promovendo.*

* 3. **LEGERE**, idem quod supra *Legenda* 1. Cerem. vet. Ms. eccl. Carnot. Sexto Calendas Martii ad matutinas lec-

tio sexta de illo Legere, quod ita incipit: Post, etc. Ibidem: Legitur obreviadum Legere, etc. Rursum infra. Festum trium lectionum de proprio Legere.

LEGERGILDUM. Multa interrogata ei qui fugitivum servum excepit, et cubile, quod Saxones Legere pedd vocant prebet. Leges Henrici I. cap. 11. Si quis Dei fugitivum habeat injuste, reddit ei ad rectum, et personam ei cuius erit, et Regi amendat escendum Legerdum. Sommersus perperam scriptum putat, pro Wergildum. [oo] Ita habet Thorpli.

* **LEGERWITA.** Vide *Lairwita*.

LEGESPEND. apud Manwodum et Cowellum, pro *Legepend*. Vide in hac voce.

LEGEUS. pro *Legius*, de quo infra, apud Rymerum tom. 8. pag. 236.

* **LEGI HOMINES**, pro *Legia homines*, hoc est, Legis Judicialis scitatores, perperam legitur, tom. 4. Aeneid. Marten. col. 1142. ut satie patet ex dictis in voce *Cagio*.

1. **LEGLIA.** *Parga naric. Joan. de Janus, nostris Alego. In Gl. Lat. Gall.: Legia, Nef, ou la gras de l'oreille.* At posterior significatio vocis *Legula*, convenit Ebrardus in Graeciam cap. 10.

Omisus cartilago, sed Legia dicitur ossa: Cartilago tamen amborum dicunt ossa.

Aurum *Legulas* dixit vetus Scriptor. [Addit. Sidoniam lib. 1. Epist. 2.]

* **LEGIS.** *Item lega, la nave de passione Christi littera notio.* In Glossar. Prov. Lat. ex Cod. reg. 7657. *Legia, terminas aurum.*

2. **LEGIA.** apud Gosselinum in Vita S. Wereburge n. 12. idem est quod *Leucia*.

* 3. **LEGIA.** Sacramentum fidelitatis, quo vassalus domino suo obnoxius est, idem quod supra *Legacione*. Charta ann. 1228. in Chartul. eccl. Lingon. ex Cod. reg. 5188. fol. 221. f. *Regniorum miles... recognovit se accipuisse a domino Hypone Lingonensi episcopo in feodium et casamentum ligum quicquid habet in villa Chagnie... salve Legia domini S. Clarmoniti et dom. R. Nogent et dom. S. Castrullani. Vide in *Legius*.*

* 4. **LEGIA.** [Lembus DIEF.]

* 5. **LEGIA.** [*a Legia, tendre cuir d'oreille, due et mol.*] (Gloss. Lat. Gal. Bibl. Insul. E. 30. xv. s.)

LEGIMENTUM, LEGIATIUS. Vide *Ligatus*.

1. **LEGIMBLE.** suzavaywotov, in Glossis Lat. Graecis.

LEGIBILIS DIES. Quo habentur scholas Rob. Gould in Compendio iurium et constitutio Universitatis Paris. fol. 4. v. *Electio auctoritatis, ut quater in anno in dicta Ecclesia S. Juliani scilicet ultima die Legibili ante futurum Novembris Domini. Alio electio sit ultima die Legibili, etc. Pluries occurrit ibi, ut et apud Lobinellum tom. 3. Hist. Paris. in Glossario. Vide *Lector*.*

LEGIBILITER. Ita, ut legi possit. Schola Legibilius descripta, in Actis SS. Junii tom. 1. pag. 266.

* **LEGICREPA.** Rahula, qui crepat leges. Varro Atacimus apud Fulgentium.

Legicrepa tradens, latentes foras, clamans turbat.

Supplem. Antiquarii *Legicrepa*, voceq; *Legleperitus.* Hisce emendandus Patis. editus, qui legit *Legiorecar*, *Legisconsultor*; et MS. ubi, *Legicrepar*.

LEGIDES. Pactus MS. Inter Clericos Ecclesias Lugdunensis, etc. Gulgonem Comitem Foreensem ann. 1167. *Legides*

forsi ei feriarum communes, et clampus atque banni communes, exceptis Clericis et familiis eorum domesticis. Forte in Leude, seu præstationes. Vide in *Leudia*.

* **LEGIETAS.** st *Legius* 8. Charta Rener.

dom. Nogent. ann. 1208 ex Bibl. reg.

Accipi de episcopo Lingonensi in feodo et in casamento in perpetuum quicquid habeo vel habere potero... Super hoc faci Legiæ quodam episcopo Lingonensi, salvo famen

magistratæ domine comitatu Campasie.

Vide in *Legius*.

LEGIFERATU PROFINCIARUM, apud Suecos non semper occurrit in Erici Upalensis Historia. Suecor. lib. 8 pag. 57. 79. 81. 86. 88. 111. 119. Horum dis- trictus

LEGIFERATUS dicitur lib. 2. pag. 44. ibid: Non advenit patria constitutio- nes, et principia regis, quibus care- tur ne Regis aenea dominio analytus desi- gnata. Legiferatus aliquem Regni in- fratre presumatur? Sic enim laudabilis Regni decurrit antiquitas, et ususque Regni districtus Regem per se milles propriæ virtutis et armis salutis per- ducat, et justa positis deducendum con- grat.

LEGILE. Analogium. Vide *Ceremo- niale* Episcop. lib. 1. cap. 11. ubi ins- tar *Legiles* esse dicitur presbyteri qui Episcopis sacra facienti de libro ministrat.

* **LEGILLOQUUS.** *Litteræ* appellantur capitularia in versibus Anseglisi col- lectio, et præscriptio in antiquis Codici- bus.

Legilorum quæcumque libri, restituente istum Principiæ nostra, dicitur *Muneris Dæna*.

* **LEGIMEN.** Electio. Vita S. Mater- niani, tom. 3. Aprilis pag. 759. *Cuperunt pro dignitate Pastoris Legimine diuina- mentu[m] resolvimusque vigilium et obser- vationem.*

* **LEGIMUS.** Hæc una vox Chartis suis subscriptis, consuevit Ravennates archiepiscopos, atque hujus con- studiis exemplia non pauca in Ar- chivo Estensi se vidisse testatur Muratorius, tom. 5. Audi. Ital. med. xvi col. 178.

* **LEGIO.** Sacramentum, quo aliquod dictum seu promissum, quæ legione, firmatur et munitur. Charta ann. 1229. ex Chartul. eccl. Lingon. ex Cod. reg. 5188. fol. 221. f. *Regniorum miles... recognovit se accipuisse a domino Hypone Lingonensi episcopo in feodium et casamentum ligum quicquid habet in villa Chagnie... salve Legia domini S. Clarmoniti et dom. R. Nogent et dom. S. Cas- trullani. Vide in *Legius*.*

* **LEGIPRECAR, LEGIPRECAR.** Vide *Le- gicrepa*.

* **LEGIRUPA.** Qui legem rupit. Martinio, recte. Carmen de Laudibus Berengarii. Aug. apud Muratorium tom. 2 pag. 399. col. 1.

Vitæ propriæ legiæ fæs Rex illi verendas. Legirupis ex Wido tabis redire resumit.

* **LEGIRUPIO.** Eadem notio, sapo- voque apud laudatum Martinum in Le- xico.

* **LEGISCREPA.** Vide *Legicrepa*.

* **LEGISDOCTUS.** Disciplina Christiana eruditus. Charta ann. 1125. ex Tabu- li. S. M. de Camarcæ. Heloise Le- gideoductus dedit Deo beato Martino ecclesiæ B. Johannis de Camarcæ, que dicitur de Albânia, cum omni decima ad eam pertinente, et tres arpennes terre in cimetierto ejusdem ecclæsiæ, quæ concessit Robertus Legideoductus filius eius.

* **LEGISFALCK.** Throwcslus 1. part. Chr. Hungar. cap. 5. *Ibidem in mon-*

tibus hujus deserti griffones nidiificare, et aveo Legifalick, quem vulgo Kerachet vocantur, pullos generare posuerunt. Forte intelligit eam falconum, seu accipitrum speciem, quam cercerellus nostri vocant.

LEGISTA. Qui daret leges, vel qui va-
cantes legis, iugitioni [et Johanni de La-
gna, Legistre, in Gensis Sangerman.]
Anonymi liber Revelationum cap. 21.
Iste autem suo tempore inter eos, quoniam
Legistas et Derretistas vocali, peritissi-
mus habebatur, Tidericus Langenius in
Saxonia.

Hic doctrus secretorum maiorum.
Sed illi Legista nulli pertinet. Sopita.

Jo. Fortescutus de Legibus Angl. cap.
8: Denominari Legista merebitur, si le-
gum principia et causes usque ad ele-
menta, discipi more, indagaverit [Lam-
bertus Prior S. Vedasti Atribat. de Di-
vinis Officiis.]

Alius doctrus secretorum maiorum.
Sed illi Legista nulli pertinet. Sopita.

Occurrit passim Advocatus Legista, in
Constitutis ann. 1251, in Appen-
dice Marce Hispan. col. 1483] Martialis
Parisiensis in Arestis amoris

Aproposito loco Deesse.
Etiam grandis gloria et honor.
Todes Legista et Clergenses,
Qui scravent le Decret par cœur.

• Nostris vobis Legistre. Le Roman
de Robert le Diable MS.

Des gran plaintes de ce mal homme
Vient à l'Apôtre de Rome.
Qui est en la force et trieste.
Qui le commanda nos Legistes.

Mais en escamottement
Le due et tout son lamento.

LEGISTERIUM. Jus, Juris et Legum
scientia. Encyclo. Hispan. lib. 6 Hist.
Saecula. Habet autem Rex Carolus
Prefectio nequissimus, qui sub specie
justicie conservanda, et injusticie pun-
iendo, erant in Legisterio doctrinam. In
tum autem Legisterium perturbabant,
ut vix inventiretur in Regno unus rusti-
cus, qui non esset a prefecto suo in pena-
cio et rebus aliis fallitus. Supra eod.
lib. pag. 195. Concedentes et terra dicti
Dominii, ratione fratrebus vel Legitime,
vel supplemento Legitime, alii locum
vide in Appendicem. [90] Legitima
Portio. Vide JC. Legitima nude pro
Ex ore legitime passim occurrerit, ut apud
Senni Hisp. Vocab. col. 1483, pag. 29.
Chart. ann. 1223, apud Guille. pag. 29.
Diplom. t. 8 p. 240: Cum Etibeth nunc
Legitima mea secundaria, I. e. quam se-
cundis nuptiis duxerit.

LEGITIME. Appendices, Gall. De
pendancie. Traditione Liodrici de Mekarusa
pro monasterio Sithensi. Dono sicutur,
donatumque in perpetuum esse vole lega-
liter per factum et andalagine, rem
proprietas mea nuncupante Mekarusa.
una cum iporum locorum pervis, Legiti-
mis et sondrancis.

4. LEGITIME. Legitimo connubio
prognoti jus spuriu tribuere, Gall. Legi-
tuner, Hisp. Legitumar. Jacobus Arago-

nip Rex in Concilio Turiasoneñi ann.
1220: Si Legitimatione indigere aliquatenus
videatur (Alfonsus ex matrimonio
dubio prognatus) nos auctoritate et
potestate regis Legitimamus ad omnia, ad
que Legitimi potest auctoritate regie,
et heredem et successorem regni nostri
constitutum est declaramus. Eiusdem occi-
perit in Charta ann. 1418, apud Ba-
luz, tom. 2. Hist. Arvern. pag. 859. et
alibi.

**LEGITIMARE PONDERA ET MENSU-
RAS.** Ea cibis aliis authenticis collata
comprobare et legitima declarare. Sta-
tuta Arelat. MSS. art. 74: Commune ha-
bent pondera, que erunt in Arelate, et a
libra inferius, cum quibus Legitimatione
omnia pondera. Et art. 99: Commune ha-
bent mensuram cupream, que Legiti-
mentum baratia.

LEGITIMARE DOTE ECCLESIA. apud Gerhard. in vita S. Oudairic: cap.
20. Vbi. Decr. pars. 3. de Consecr. dist.
1. cap. 9.

LEGITIMATIO per subsequens matrimo-
nium inducta primitus fuit ex lege a
Constantino. M. lat. quam restitutus Zeno
leg. Divi. Cod. de Natur. lib. 6, 27.
ad deinde Justinianus Nov. 12. 84. 117.
etc. recet, que in jure Pontificio, ex
rescripto Alexandri III. PP. in Append.
ad Constit. Lateran. ann. 1111. part.
cap. 1. et cap. 9. Extr. Qui filii sint
legitimi. Ab Anglis tamen non admissa,
nisi quantum ad gratios Ecclesiasticos.
Quod vero successione in bono pa-
ternal, omnino negabatur. Statuto pre-
ses Martonensis ann. 1223. cap. 9. 20.
quod etiam obseruantur a Bractone lib.
2. cap. 29. § 4. Fortescutus de Laudibus
Angliae. cap. 39. auctio. Fete
lib. 1. cap. 15. § 8. et lib. 6. cap. 39. § 34.
et Seideno in Discret. ad Fletam cap. 9.
Vide Pallium. [90] Vide Haltius. Glossar.
German. voc. Buch-kinder. Grimm. An-
tu German. pag. 463.

LEGITIMUS. Singulare prorsus, ut pote ab usu
et consuetudine alienas et legibus repu-
gnantes, sed ad Glossarii institutum
apliassimus, hic perscribendas censui Li-
teris legitimatis ex Reg. 82. Char-
toph. reg. ch. 40. Johannes Dei gratia
Francorum rex Ad perpetuam rem memo-
riam. Et si princeps aeternus in genera-
tionsibus hominum culpam nascientibus
non opponat, sed potius frequenter gra-
tiam infundat; eodem exemplo terrenus
princeps vestigia superni principis inae-
quando, sum gratiam subdit illa egeni-
tibus consuevit infundere quantum potest,
ne minister dicatur esse tenax, ubi domi-
nus noricit esse largus. Sane ad nostrum
super devent auditem, quod ex dicto et
fidelis iherosolima nostra Ingmarus
Pario-relatio, qui dux et fidelerat eis
descendentes nostri, resub nos multa
et diversa servicia utilia ac ibi meritoria
impedit et alii. Et considerare non desinit,
et non gaudeat dicto de Pommori, de
micallo, quidam filius vocatus qui
Bernardus vulgariter et communiter no-
minatur, dicto Ingmarano pro tunc et
nunc existente conjugato, ac dicta Mar-
gareta pro tunc existente moniali pro-
fessa, a qua professione, sicut accepimus,
per Selein Apostolicam extitit postmodum
absoluta, quodque idem filius, quem pre-
dicti pro eorum communii filio cognoverunt
et cognoscunt, et qui adhuc in infantia
nunc erit, non solum pro moderno tem-
pore posset carere naturalibus alimentis;
ve um etiam pro futuro virtualibus oppor-
tunitis, licet genitorum ipsius possent cum
Dei gratia suppetere facultates, si non de-
ficerent voluntates, et non insultarent ad

contraria protes vel successores virimque,
sicut soli facere moe humanas. Quare
nos dictorum Ingmarani et Margareta
facultibus et voluntatis praesentis,
considerantes etiam ipsorum, precipue in
alii, multiplicem honestatem, et quod
dicto Ingmarano non est multa libatorum
coqui linea masculina, ac valentes eidem
infanti de Benigno Misericordie et pietate
in initio subvenire, praemissorum nobis
veritate relata, nostro mero et proprio
motu, non habentes respectum ad precas
vel supplicationes aliquas, sed solum
ejusdem infanti (sic) competentes defec-
tui ac ejus necessitatibus praesentibus et
futuris, ut cum ad etiam parcerent sua
discretio viderit temporali gratia
munere se preventum, ad meliores actus
amplioris gratiae se festinet, praefatum
Bernardus ab ipsius conjugato et professo
moniali filius ex probita copula gene-
ratum ad omnes honores, gradus, officia
et actus legitimis et civiles, potestatis et
dignitates, tani in minoribus et iudiciori-
bus, quam majoribus, esculares et tempo-
rales, ad quos et ad quas potest accedere
et ascendere filius legitimus ac de legitimo
matrimonio procedens, tenore praesentis
de plenitudine et auctoritate regis
potestatis ac etiam absoluta spectaculique
gratia et ex certa scientia Legitimationis et
habilitatis ac etiam Legitimationis et
habilitatis illius, ut in nomine de
corante, et illi Legitimationis nomine
sumus uti gaudent, volumus, quo filius
legitimus ex carne dicti Ingmarani in uno-
rem suam propriam processus uteretur,
ac ab eodem quacunque procedente linea
possent uti, ita quod ipsius Ingmarani pa-
tri coponemus perferat, ac si idem Bernar-
dinus certus, legitimus filius ejus esset,
restituentibus ipsum Bernardum plenarie
ad natum legitima ac ipsum habilem et
legitimum facientes et reddentes ad om-
nia et singula, ad que filius legitimus et
legitimus natus habile reputatur, dolentes
et abentes totaliter omnem genitum et
ilegitimatis ac inhabilitatis maculum
atque nomen, ita quod sua nativitate
vel ilegitimatione, in quocunque actu vel
contractu gratiae vel justicie, offici vel
dignitatis asserzione aut alter, non te-
neatur quomodo libet facere mentionem;
concedentes eidem ac cum eis dispensantes
de regia auctoritate et absoluta potestate,
speciali gratia et scientia præstatibus ubi
et suis successoribus vel heredibus, quos
eidem ex nunc determinamus posse et debere
succedere, tam in recta linea quam colla-
teraliter, ac si in omnibus ab initio origi-
ni legitimus existisset, ut in hereditati
et bonis quibuscumque paternis et
maternis, nec non paternis et maternis ge-
nituris, et in omnibus immobiliis, et
in quibus non caset jus alii acquisitionis,
et in quibus de jure vel consuetudine sine
usu succederet aut posset succedere, vel
debet, et recte vel collateraliter linea, si de
legitimo fuerit matrimonio procreatus,
succedat, et ea, tanquam legitimis heres
vel successoris posset et debet rendire,
adspicere et retinere ac pacifice possidere
sine impedimento quicunque, et de ipsis
disponere languum successor legitimis in
eisdem. Concedimus inauper quod sua
proles de legitimo procreata matrimonio
et procreanda in universis bonis suis mo-
bilibus et immobiliis, acquisitione vel ac-
quendis ac obveniendis quoquo modo
succedat, dum tamen aliud quam defec-
tua predictus natalium non repugnet.
huiusmodi natalium defecctu non ob-
stante. Decernimus quia omnia supra ei
infra scripta, valere et tenere constituta-
tionem, ordinacionem, statuto vel legi editam,

et conuenitudo vel uero generali vel locali regni nostri ad hoc contraria vel in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque, quarum vim et potestatem et auctoritatem, quathenam contentis praesertim tubus litteris omnibus et singulis responserant, vibrus omnino varcamus, et non obstante etiam quod dictus Bernardus non ex simplici fornicatione, sed ex spuriis, incestuosis et dampnato cohortu genitissit et natus, et quod nati ex talibus nefariorum complexibus, dejure, conuenitudo vel alter inhabiles sint et reputantur ac censentur indigni ad nuptiendum titulum, nomem et dignitatem lejitationum cuiuscumque per principem, vel aliam legitimacionem qualecumque seu presentem gratiam ducimus faciendum, non vocatis dicibus parentibus seu alius, quos tangere potest et poterit in futurum; que omnia et alias qualia cumque que nostra presenti gratiae, quam riu sanctionis et decreti habere volumus et jubemus, possent quoniamlibet nunc vel in futurum, quia vel opponi et ipsius effectum gratiae impedit vel differe, volumus omnino non obstat et recisi, perinde ac si expresse et significative essent specificatae, praesentibus et expressa. Volumus etiam quod predicta confessiones seu recognoscitiones dictorum Ingeranni et Margarete, genitorum, per quas dictum Bernardum carnali copula ex se generasse et suscepisse cognoscunt, de quibus quidem recognitionibus nobis constat, cum, auctoritate et effectum plene probacione. Mutationis pro presenti gratiae concessione (sic) et extitutions obtineant, et pro omni proportione sufficiente, eisque quo quod idem Regis uero potestas sua vel causa eo ut futurum habebit, utrere alterius probatioem quoniamlibet distingantur. Volumus etiam, et ex uberiori grada concedimus quod idem Bernardus sit caput omnium donationum et gratiarum, que sibi fient vel jam factae sunt inter nos, vel causa mortis, sive titulus legatorum, vel fidicommissores, ex testamento vel codicillo, aut alter ultima voluntate, sive hanc a patre vel a matre, vel a quibuscumque persona, proximi vel extraneis, ipsiusque capacem et habilem ad adipiscendum et arguendum omnia donata et legata, mobilia vel immobilia sibi facta, et faciendo a quibuscumque personis, facimus, ordinamus, constituius et determinamus per presentes de plenitudine regis potestatis, non obstantibus lege vel statuto, consuetudine locali vel generali, super quibus, quantum ad hoc, de speciali gracia dispensamus, firmiter inhibentes universis et singulis iustitiarum nostris et successorum nostrorum ac quibuscumque deputatis et deputandis a nobis vel successoribus nostris, ne quae eundem Bernardum vel protem suam, vel successores aut posterorum, vel causam seu titulum ab eis habitu, in bonis quibuslibet ejusdem acquisiti vel acquirendi, seu underumque observantibus occasione defectus natum ipsum Bernardum, et modum premissa imponere, perturbare et molestari quoquo modo prouidimus. Primumque sicut omnia et singula sic certe plenitudine potestatis absolute et regis magistratus facimus, concedimus, statuimus et confirmamus, molabilius, perpetuo observando, eisque quoad observationem eorumdem nostram auctoritatem per presentes interponimus et decretum, nostro in alio et alieno in omnibus iure solvo. Quod ut firmum et stabile permaneat in futurum praesentibus litteris nostris fecimus apponi sigillum. Datum Parisius anno Domini 1558. mense Aprilis post Pascha. At sic

*signata. Per regem. Seru, et correcta per
vix cancellaria. J. Royer.*

^o In praesitali vero Literis a recepto jure aliquotibz ex indulgentia receptum est, scrupulosiora contra juris observantiam emendatum prodit alia legitimacionis Literis, quibus liber ex legitimo matrimonio procedat, quod eorum mater status octo annorum, et religiosis velut acceptisset, nullo loco dehinc voto obstat, legitimi declarantur. Lit. Phili. V. ann. 1517. in Reg. 51. Chartoph. reg. ch. 190. Philippus, etc. Notum. quod nos, dilecti nostri Joannis de Eyscuria, domini de Arentania, militis, de rebus supplicationibus annuentes ipsius liberis ex Margareta filia Guillimi de Monstrelle amigera sua conjugia procreata, constante matrimonio inter his in face ecclesie solemniter celebrato, ut ipsi eorum quilibet, eo non obstante quod predicta Margareta mater ipsorum, dum ex eius statu anno 1517. vel circa, prioratum viacionium de Vaule Domini ordinis S. Benedicti duxisse Cathalaunensem intrasse et tanquam monialis vita, non tamens benedicta, et alias explesse professa, moram in eisdem monasterio diuturnam fecisse dicuntur. In hereditatis, conquiescibus aliquis bonis vel rebus quibuslibet, tamen modilibz quam immobilibz, dictorum parentum eorum succedere et ad omnem aliam quocumque successionem venire, necnon ad quibus legitimos actus admitti valent, jure aut consuetudine quibuslibet contraria non obstantibus, concedimus, de gratia speciali, et ipsius quod hoc Legitimus de plenitudine regis potestatis, si et quocumque legitimacione indigent occasione predicta. Ex quibus ultimus verbis facile effici potest hujusmodi usum nulla lege apud nos stabilitum nisse. Et quidem non alia haec de re talia nota est, prout legem Lutprandi, de qua infra in *Velutina*.

^o Non silentio præterendum est in hujusmodi literis patrum et matris nomina non raro omitti, et non cancellari vel notarii arbitrio tribuendis opinor id enim, ut eorum famam parceret, factum fuisse haud verius, et est similius illorum nomina interdum appellantur, quia religionis causa tacentia erant, ut in Lit. ann. 1520. ex Reg. 100. Chartoph. reg. ch. 616 quibus legitima regia quidam Antonius Filius Johanne de Chenerio, reliquiae in monasterio Paracleti iuxta Nogentum supra Soyanam et Henrici quondam episcopi Trenensis Eiusdem tenoris sunt tres subsequentes littere ad totidem eorumdem parentum illas spectantes.

^o **LEGITIMUS.** Ortus, nascentia ex legitimo thoro. Statuta Eccles. Auriacian. art. 59. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 1279. *Inquirat Sacerdos de Legitimitate sponsi et sponsae.* Alibi est actio quo notius declaratur legitimus. Vide tom. 3. Concil. Hispan. pag. 412. col. 1.

^o **LEGITIMUS.** ex Lega idoneo ad aliquid agendum Lex Longob. lib. 2 tit. 29. §. 1. [o] Lutpr. 19. (i. 1.) Hoc prospexit ut intra 18. annos non sit Legitimus homo ad reas suas alienandas, scilicet Chartoph. ann. 1277. ex Chartulario Vandregis. tom. 1. pag. 39°. Videlicet Religiosi viris legitimis praे manus recepti. Superior legendum esse. Quos a predicti Religiosi viris Legitimus. regi capi. Vide Legale.

^o *Vel Probus.* Charta pro monast. de Fontaneto in Reg. 106. Chartoph. reg.

ch. 871. Electi sunt quatuor Legitimi viri communi assensu, qui omnis haec, que predicta sunt, recordati sunt, et se illa verissime recordata fuisse super sanctum Evangelium juraverunt. Ubi Legitimi viri, idem videntur qui alibi Boni homines appellantur. Vide in hac voce apud Michelbecc. tom. 2. Hist. Frising. pag. 520. Tradidit eadem matrona... nunc servendum Hermannum, ea ratione ut ipsa cum omni sua posteritate Legitorum servientium uteretur jure. [o] Vide Historia de Histor. Frising. tom. I. pag. 161.

^o **LEGITORUM.** Pulpitum, plateus, analogum, Glossar. Prov. Lat. ex Cod. reg. 257. Letrier, Prov. legium, lectrum, Legitorum, analogum. Acta capil. MSS. eccl. Brioc. Cantor. tenetur. suis propriis sumptibus habere coram Legitorum, duas magnas tadas cere ardentibus. Vide Legitorum.

LEGIUM, seu LEGIVUM, in Gloss. Lat. Gall. — *Legitrix, Letrier a mette liere sus.* Ut quod A letrier lectrum et Legium, pulpitem. Leo Ostiens. lib. 8. Chr. Cas. cap. 31. (al. 31.) Legium quoque per pulplum et enunes in eum contineat. Cap. seq. Legium quoque pulcherrimum aure atque coloribus pictorum ingenio decoratum ibidem extraxi jussit. Ab. et Logea Graci vorabant quismodo pulpa, non ea duftaxat in quibus recitatabantur comedere, ut autor est Vitruvius lib. 5. cap. 8. sed et Tribunalium juridicum et Ecclesiarum. Hesychius: *Bixx, actio pax ex quisivis zoivtopos kai otoz, xai ro kovtov, woxp kai exxhixia xai fneopatov.* Sed hic pro oibz, quod nihil est, videatur legendum oibz, solum paucum, editius sciens. [o] Hoc correctius leguntur apud Grammat. Bekker. pag. 219. 28. Vide Henr. Stephan. Thesaur. Ling. Græc. voce Bixx edit. Didot. tom. 2. col. 220.]

LEGIUS. Vide *Ligius*.

^o **LEGNAGIUM,** ut infra *Lignagium*, Jus excidendi lignum in silvis, vel Prestatio pro hujusmodi jure. Legnagiun et carbonagium, in Registo Philippi Aug. 1. 87. e Chartophylacio Regio.

LEGNAIOLUS. Faber. Ignarius, Ital. Legnauolo, in Stat. ant. Florent. I. 5. c. 19.

^o **LEGNAYRARE.** Lignayrare. Jus ligna excidendi in nemoribus, Ital. Lignare, farlegare. Coll. faire du bois. Stat. Nicie. ann. 1228. in Mon. Hist. Patrie Taur. tom. II col. 182. Quod homines Nicie possint Legnayrare in territorio Gaudie et locis circumiacentibus, et nullo post: *Pro parte universitate huius minima dicta ciuitatis (Nicie) sunt nubis nuper positum querelanter, quod cum ipsi fuerint antiquae ad presens in possessione, seu quasi Lignayrandi, seu ligna faciendo quicunque tam in nemore de Gaudie, quam in alijs locis circumiacentis dictis ciuitatis, etc.* (Fb.)

^o **LEGNEIRARE.** Legnayrare, ut infra Lignare, Lignum in silvis excidere. Sententia, arbitralis inter Dominos et Communitates Calliani. ann. 1497. In antiquissima et vera possessione pastor gaudi, eyssartandi, Leignierandi, festeandi, glandeandi, etc. Infra legitur: Lignayrandi.

^o **LEGOY.** Ligoy, Distinctio vocibus leg. la lig et li Goy. Instrumentum ligno secundendo aptum. Vide supra Gno I. Consuet. Domb. MSS. ann. 1225. art. 27. Quid si reperiatur in tallia dicti nemoris, tres solidos Viennenses solvere teneatur vel Legoy; et si dictus Legoy non

velebit tres solidos predictos, quod dictus accidens ducos tres solidos solvere si perfiore teneatur et in emenda parti.

* **LECUA.** Hisp. *Louca*, Gall. *Lieu*. Legua etiam Hispanis, Provincialibus *Legue*.] Concil. Dertusani ann. 1429. Cum itaque locus S. Matthei non distaret a Castro Paniscola nisi per tres Leguas. Codex MS. Irminonis Abb. Schaffhausen, fol. 25. v. col. 1. Situs que habet in locum Leguanus. Et si dimid ubi possunt sanguinari porti ec. Recurrit fol. 116 col. 1. Vide *Louca* et *Leuca*.

LEGULA. Africis *Legula*, vel *Coclea*, vel *Coda*, *Mel-larva*. Ubi Somnerus. *Legendum*, etc., *loculus*, vel *locellus*. *Mel-sacca*, vel *Codaeus*. Sed hic *Legula*, est pro *Ligula*, quae est "mensura Medicis et aliis nota, de qua Marcellus Empiricus pag. 47. 122. Glossa vett. *Koxizius*, *cochlearium*, *Ligula*. *Morsus*, *Legula*. [Vide *cochlearium* in *Lejia*].

* **LEGUMINARIUS.** *corporatus*, in "GL. Gr. Lat. [App. praeferunt *Leguminarius*. Qui vendit legumes].

* **LEGUMENUM.** *LEGUMENTUM*. Legumen. Consuet. MSS. monast. S. Crucis Burdegal. Ante ann. 1365. Item horizontus... debet tenere hortum contentum unde garnitur... de cunctis herbis et Legumeni. Itam duo furneri re. spicunt... a dicto cellarario pascas, carnes et Legumeni.

* **LEBA.** Apri femina. Vide *Eteleha* et *Lesa*.

LEBEN. Charta Rudolphii Imp. ann. 1277. in Metropoli Salzburg. tom. 1. pag. 38. Idem in villa *Holle*: n sex manus et dimiduum mannum, qui *Lohen* vulgariter nominatur, 14. libras solventes, quo studem dominus noster nunc habuit liberas et solutas, etc.

* **LEBRECHT.** Jus feudale : vox Germanica ex *Lehen*, *feudum*, et *Recht*, jus, rectus. a. Gest. Marcwardi Abbatis Fuldensis. *Abbas totius utilitas in Laicorum manu posita fuit, et si aliquis eis contradicere vellet Abbatum, ac judicialis lege placitum faciens, iustitiam ab eis exquirere ceperit, ingeniosa et collido argumentatione juris sui, Lehenerch nominant, anguis more de manus elapsi, per adiacentia sermonum sine suo ducentis effugient. [Tiploma Friderici II. Imp. ann. 1219 apud Tolnerum in Probat. His. Pat. pag. 68.] Item nullus dominus alienus Nurembergensis compellere debet ad jus, quod appellatur *Lebrecht*.*

LEIA. Vide in *Leda*.

LEIBO. *LIPINCULUS*, *Panis crassior*, et *rechtes furfuribus minus candicans*. Goldsto. *Ephemerides Monasterii S. Galii* tom. I. Renum Alam. 16. *KL Dec Eodem die dantur carnes, pisces, casei et ova cum stampo, et marino Leibone et minore Leibunculo de Stanham*. Occurrunt passim ibi 16. *KL Martii*, 3. Non. April. etc. Vide Joann. Winckelman in Notitia Saxo-Westphalica, pag. 458. [Graff. Thess. Ling. Franc. tom. 4. col. 1111. voce *Haib*.]

LEIDA. *LEIDARIUS*. Vide in *Leudis*.

* **LEIDGRAVIS.** *LEIDGREVIS*. Vide *Leigravus*.

* **LEIDIS.** Tributum, quod pro mercibus exigunt Pactum inter eccl. Lugdun. et comit. Foruns. ann. 1187. ex Bibl. reg. *Leides fori et feriarum, communies sunt*. Vide in *Leidis*.

* **LEIEWITE.** *LEIGRWRITE*. Vide *Laurita*.

* **LEIGIALIS TERRA.** Quam tenet homo *ligerus*. Vide locum in voce *Terra*.

LEIGIUM. Charta Henrici Regis Fran-

cis ann. 1060. pro Ecclesia S. Martini de Campis : *De redditibus quidem pensionis vires, silve, atque Legii, omnem decimam...* concedo. Occurrunt eadem verba in alia Charta Ludovici VII. ann. 1187. Idem videtur quod *Alegium*. Vide in hac voce.

* **LEIGNAGIUM.** Jus ligationis. Vide *Lignagium*.

* **LEIGNERARE.** Videsis in *Legnare*.

LEIGOSTREA. [Levis ostrea] Vide *Aspirilla*.

LEIPIA. Fuga, vox incerta originis. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 43. Si quis a domino suo sine licencia decadat, ut Leipa emendetur, et redire cogatur. [Vide *Cleipa* et vide *Ulep*.]

* **LEIRWITA.** Vide *Lairwita*.

* **LEISIVERPIRE.** Vide *Lesiverpum* in *Laurus*.

* **LEITA.** Minutissima monetum ex latrone, ex cupro species. Charta ann. 1220. in Reg. C. Charolph. reg. ch. 25. Venit... quatuor modios frumenti bovi, non sicut et legitimi ad mensuram Pontis Ligurii Turon. Jacobus denarius, minus de Lata, quadam del sectarium (de) melioris frumenti. [Vide *Lato* et *Lato*.]

* **LEITHUNT.** *Leithunt*. Vide *Canis Leithunt*.

LEITO. Charta Alfonsi III. Reg. Portugalliae apud Brandao tom. 4. pag. 279. v. *Gallinam, caponem, coprimum, anserem, aut Leitam*.

* **LEIXARE.** Permittere, sinere, Gallis. Laissa. Charta Lusitanica apud Brandao lib. 14. Monarchia Lusitan. cap. 16. *Mando vobis ipsum lorum et portum, et non Leixate, ubi morare aliquem hominem de illis, qui ibi erant, quando Infans Dominus Alfonso eam filiavit Alius exstat locus in Crebantia*. [Vide *Lecare* 2.]

* **LELEX.** Jurisconsultus, legis peritus, advocatus. Charta ann. 1152. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 539. *Istius rex est testis Guillermus de S. Felice vicecarus Carrascosa et Guillermus de Durban et Guibertus de Avalino et Petrus Raymundi de Aliopollo et Willermus de la ambo Leleges, et Petrus de Vitorio curvarus Redenes*.

LEM. [Teuton *Leme* et *Leme*, *Læsio*, *mutillatio*, *Lam*, *Mutillus*, *SchlittergoArata*.

* **LEM.** *La voragine*. Glossar. Lat. Ital. MS. pro *Lama* 1. Vide ibi.

* **LEMBELLUS.** [Tegula. Disp.]

LEMBUS. ditinutus, a *Leamus*. *Navis genit.* in Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657.

* **LEMBUM.** [Purpleum vestimentum. Disp.]

* **LEMBUS.** *Vestis regia*, Papie. An Limbus, Fimbria ad ornatum vestibus corporum diversa palliis examine corporis, et *Lembum* (MS. *Lobum*) a barba usque ad caput innodatus erat, quod illi sua ex auro Basili misera mater.

LEMIGA. Vita S. Parduli Confessoris in Cod. MS. et apud Labbeum tom. 2. Biblioth. pag. 601. *Quidam ex rusticis vulgaribus, dum ligna ad usum igne cederet, ut adoleat, in velutina arbore, bolidos, cuo vulgo Lemigas vocant, adharentes repert; et cum eas collegivet, decrevit ut eas ad virum Dei Pardulifum deferret, etc. Mox Seiscutatus aliо cui has deferret Lemigas. Tunc homo constendo dixit, quod ad virum Dei Pardulifum edebat. Occurrit ibi semel ac iterum ubi bolitus, ponitur pro *bolatus*, ut haberi in MS. Compendiensi monet Ma-*

billonius, *fangus*, *Champignon*. Sic *Le-miga*, idem est quod *bolatus*.

* **LEMIMALATICE.** f. *Heminegium*, seu primitio et quicunque hemina frumenti aut sicutus grana. *Chartularium Gratianopol.* f. 41. n. 38. *Sextum personam leydam hujus civitatis de Lale, et de Larice, et tertiam pertinente lignaria vacans aucti summa, et tertiam de Lemine-lage cum tercua parte lanarum, ac cum omnibus rubis minus quam de lesta essent. Vide *Hemina*.*

* **LEMINES.** [Exequia. Disp.]

* **LEMMA.** in *Charita Caroli M.* ann. 774. apud Mabill. Diplom. pag. 645. pro *Lemma*. Vide in hac voce.

* **LEMNAME.** Gregorius Turon. lib. 1. Miracul. cap. 84. In illo estem diebus cum iam somnia tristurarent, et aucti Lemname possidum agerentibus nudum habetur, a silvis intercedente pale, cum non esset unde ipsius accederet, ab ipse palea foco subi adhibuerant secesseret. Ita preferunt tres Editiones : que vocem pars Arvernorum agri intelligit planae et fertilitate nota, que vulgo Lemname dicitur, quamque Lemane Arvernem vocat. Nem Gregorius lib. 8. Histor. cap. 9. Lemane, lib. 5. cap. 35. quam vocem quidam ab olimonium deducunt : vel quod ea animalia usul rusticu necessaria nutrit, que Hispani olimiana vocant. Vide *Jacobum Bourgoing de Origine et usu vulgarium vocum* pag. 76. et infra in *Lemina*.

* **LEMONES.** Vide *Lemones*.

* **LEMNA.** Vectigal in urbis exitu vel introitu pro meribus solvendum, forte dictum a *limes*. Statuta S. Severi in Capite Vasconis circa ann. 1100. tom. 1. Aneid. Marten. col. 280 : *Statutum etiam fuit, quod extranei, causa vendendi, in animalibus vel in plaustris aliquando abstraserint, in exitu portarum remanentes persolvant. Idem dicimus de portarum remanentes debent dare. De burgenses villa statutum est, quod in exitu non debent dare Lemnam, nisi de ferro, sale, et pietre duraverint, quod dicunt burgenses, scit catari homines, Lemnam persolvant. Vide alla notione in *Lemna*.*

* **LEMNARIUS.** Portitor, exactor *lemna*, ibid. col. 279. *Extranei vero, si aliquid veniale ad villam attulerint, sive in presenti sive in futuro, vendularentur in introitu portarum, Leadam persolvant, vel secu statum non vendendi Lemnariorum faciant. Ex hoc loco patet Lemnam idem esse quod Leadam : unde proclive esset suspicari ubique scribendum fuisse Leadam, vel Leadam, ut Leadario seu Leadario, pro Lemnariorum, si vox Lemna toties non repeteretur.*

LEMNA. *LEMNA*, *LEMNA*, *SUYA*. Tabular. *Epsarchi Inculism*. *Ego dono... et ad ignem et ad alia necessaria omnes arbores Lemnariorum meorum de Pontis, praeter chaunum, et frazinum. Charta Americi de Ronconio, ibid.* *Dono Deo et S. Eparchio lo chaufaigha in Lemnis meis de Marciac, etc... et accipiunt de Lemnis meis, quantum eis opus fuerit ad suum chaufaigha. Kursun f. 870 : In illa terra, que est trans la Lemna de Palira, justa manum Brolii.*

* **LEMNE.** Homines monstrosi et fabulosi quos sic describit Isidorus lib. 11. Orig. cap. 2 : *Lemnias in Libya credunt truncos sine capite nasci, et os et oculos habere in pectori, et alios sine cervicibus gigant, oculos habere in humeris Odo de varia Ernesti Bavariae Ducis fortuna, tom. 3. Anecd. Marten. col. 382.*

Sunt illi nelli iuri, mirabile dictu.
Non caput est, nec vultus nisi, humerique retrusus
[ghesca] oculi, parvum nare formosus.
Pectus habet, rictusque loco parvissimum oris:
Lemnipes appellant: crudis de more tonalis
Vescuntur, salsaque maris potenter ea sede.

* **LEMMISCUS**, *Fasciola purpurea*.
Glossar. vet. ex Cod. reg. 7613. Vide *Lamniae*.

* **LEMMNIUS**, *Luctuosus dicitur*. *Papias*.

* **LEMNONES**, *Larve, animae mortuorum*. Papias. In Gloss. Sangerman. MS. n. 501. habetur *Leomonnes*: *in pro Lemnures?*

* **LEMNUCULUS**, *pro Lembunculus*, apud Papiam. *Lemnunculum, Lembum*, in Gloss. Sangerman. MSS. num. 501.

* **LEMONIA**, *LEMONA*. Vide *Barbarini*.

* **LEMOSELLUS**, *LEMUSELLUS*, *LEMUSELLUS*, *Globus*, Gall. *Peloton*. Mennit, castro dom. reg. Et cod. Phil. Aug. in Chartoph. reg. sign. 34 bis part. I. fol. 98. r. 5. *Lodunum*, duo *Lemuselli* filii. Rursum part. 2. fol. 8. v. col. 1. et 2. ij. *Lemuselli filii* ab Guido di Dammetra ad epist. ad Phil. A. 2. 2. Mart. Ampl. Collect. col. 1114. habet *Glemonis filii*. Ide infra *Louiseius*.

* **LEMNONIUM**, *Nulum citrum minus*, Gall. *Limon* apud Bern. de *Breydenbach Itiner. Hierosol.* pag. 226.

* **LEMNOINA**, *Elegmoyna*, *Italis, Limosina*, apud Laurentium in *Amalthea*.

* **LEMPINAS** [Orpinem DIES.]

* **LEMPITULA**, *Fruita* (Gloss. Ms. Turon. XII. s. Bibl. Schol. Chart. 1889. p. 328.)

* **LEMPNA**. Vide in *Lemma*.

* **LEMPNIE**. Vide *Lemma*.

1. **LENA**, apud Petrum de *Crescentius* lib. 10. cap. 37. *Suber seu Liege* vertitur a veteri Interpreti Gallico.

2. **LENA**, *Pannus laneus*; qui culicula superternitur. Guido Discip. Fart. cap. 47. In *lectulo ad unumquemque deputato Lena cum pellicula investita, sanguineum, capitale*. Bernardus Ord. Tuniac. part. 1. cap. 17. *Pro signo strati quod subternitur*, et *Lena vocatur a S. Benedicto*, etc. S. Willermus. In *Constitutum Hirsagius* cap. 16. *Pro signo stratus quod subternitur*, et *Lena vocatur a S. Benedicto*; scilicet in *Regula*, cap. 55. ubi *Stramentum autem lectorum sufficiant, matto, sagum, Lena, et capitale*. Willermus. *Mon. in Vita Sugerii* Abb. lib. 2. sub finem: *Hic illi quiescenti pro pluma erat palea, pri molitus lini resisterebat lanae parum levia*. *Lena* lat. *lana* *Lena palli genus* etc. *quod veteri vestimentis super inducebatur*, presertim *hunc* *hunc intellectu*. *Lena* *occipio* in *Statuta Cisterci.* ann. 1183. tom. 4. Anecd. Marten. col. 1256. ubi. *In Lena artificie sunt varietates colorum in Monasteriis nostris; quod ne ulterius fiat modis omnibus prohibetur; sed si contigerit quod simbolas tinctas erinent, non nisi vivis coloris in una Lena ponant*. Vide *Cocco*.

* *Pro panno serico legitur in Charta ann. 1019*, apud *Murator* tom. 4. *Antiq. Ital. med. et vii col. 798*. *Posuimus autem super ipsius ultare una Lena serica Consuetudo politana*.

* 3. **LENA PANIS**, *Frustum, offilia*, Gall. *Leche*. *Testim. ac S. Domini*, tom. 1. Aug. pag. 646. col. 1. *Nec etiam vidit eum comedere ultra unam Lenam panis*.

* 4. **LENA**; *Fascis virgatus, lignum calefaciendo furno accommodum*, Hisp. *Lenna*, Gall. *Bourris*. *Consuet. Mas. Perpin. cap. 37*: *Item homines Perpi- niani possunt habere Lenas suas ad coquendum panes ad opus suum...* *Item possunt habere duas focuacerias de Lena et duas de lari ad vendendos panes cum voluerint*. *Lenchas vero Occitanie, paixilum sonat*; *Lit. remiss. ann. 1413*, in Reg. 167. Chartoph. reg. ch. 372 bis: *Pierre Sture prim us. pieu de haye, dit au pays (Languedoc) Lenchas...* et bailla un grant cop dudit pieu ou *Lenchas au suppliant parme et front*.

* **LENAGIUM**, in Reg. Phil. Aug. ex Chartoph. reg. sign. 34 bis fol. 69. r. col. 2. p. 2. pro *Legnagum*, ut legitur ibid. part. 1. fol. 46. v. col. 1. Vide in hac voce.

* **LENARE**, *Lenocinari*, *lenocinium facere*. *Salmasius ad Vopiscum ex veteri Epigrammate*:

Lennadi callides are.

Et ex alio inedito:

Quod si formosae radex Lenare posseis,

Et desideri questas cotidiana Venas.

Vetus Scholiastus Juvenalis ad illud *Satyrus*:

illa docet, misericorius corruptore tabella.

adnotat: *Socius filium suum Lenat et decet eam marchi causa recruxere*. Laurenzius in *Amalthea* ex vet. *Glossis Lenare, Lenare*.

* **LENARIA**. Quae facit lenocinium.

Miracula S. Cunera, tom. 2. Junii pag. 564. *Blasphemando...* dicit: *B. Cunera uidetur esse Lenaria, quia leni et lena qui invicem copulari non posseunt, veniunt hic ad B. Cunaram, ut ibidem forniciari possint.*

* **LENARARAE**. Pro paucaryando vel paqueria sumendo cum eorum averi grossi et minuti, pro *Lenayrando et Lenayra faciendo*, in veteri Charta Massili. Schedit D. le Fournier, id est, pro lignis in silva excindendum. Vide *Lignare et Lenayra*.

* **LENARIA**. *[Viola. DIES.]*

* **LENIO**, ex voce οὐδεῖνος. *Tempore luctus saltans*. Suppliem. Antiquus.

* **LENCIUS**. *Testamentum Sancii I. Regis Portugalie* aera 1217, apud Brandaon. tom. 3. pag. 260: *Habeat et meas cintas, et meas scarlatas, et penas varias, arrancane et Lencios*, id est, *Linteas*. [In Actis SS. Junii tom. 3. pag. 477. habetur Lencios.] [9 Linteae supplex. Vide *Lensa Lencios*.]

* **LENDEX**, *Tarnus*, *(tarmes) vermis in lardo*. Johanni de Janus, *Vert de Lard*, in *Glossis Sangerm.*

* **LENDETUM**. Vide in *Lanadicum*.

* **LENEUS**, *La vino*, in *Glossar. Lat. Ital. Ms. pro Leneus*, ut legitur Georg. lib. 2. v. et lib. 3. pag. 509. et 510.

* **LENGLISH**. Species nomine Flandriae. Charta ann. 1342 apud Rymer. tom. 5. pag. 315: *Duo milia librarium monete vocata Lenglish in Flandria currit*.

* **LENGUETA**, Lingula. Gall. *Langueutis*, Ital. *Lingueuta*. Stat. sabbat. *Carcass.* ann. 1402 in Reg. 157. Chartoph. reg. ch. 320. *Non sit ausus innescere... corium mutonis cum corio vaque seu de cordoa, nec e converso, nisi esset tamen horde vel Lengueta*. Male. *Lenguetis editum* tom. 8. *Ordinal. reg. Franc.* pag. 560. art. 7.

* **LENHACERIUS**. Qui carminat lanam,

Gallis, Cardine in veteri Catalogo MS. Sodalium confraternitatis B. Marie Deaurata.

* **LENHAIRARE**; *Lignum in silvis excipere*. Charta ann. 1289: *Jus assartandi, laborandi et fusturandi, et Lenhastrandis*. Vide *Lignerare*.

* **LENHAYRAGIUM**, *Jus lignorum in silvis excindendum*. Conventio Ludovic. Regis Strihle cum Arelatensib. ann. 1885. ex MS. D. Brunet: *Item restinet dicta Universitas patrum Castellati Montis-majoris et Auricule, et quecumque alia, tam pescationes quam venationes, Lenhayragia et explicatione quorumcumque patrum.*

* **LENICANARIUM**, *Vestis species. Catholicorum Armoricum*. *Huclien, Galice*. *Huquet de toile, Lat. hoc Lenicanarium*. *Item praetexta, Gall. Huqueles à genes enfans*. *Hucliolet, Gall. Huque pilosus, Lat. huclacerna*. [Forte melius legeretur *Hoc Lenicanarium*, pro *Huclien canab*, Gall. *Huque de toile de chanvre*.]

* **LENIS**, *pro lavis, planus, ut mon-*

mentis docti Editores ad Mirao, S. Annem.

7. Sept. pag. 747. col. 2: *In jacum nullum vestis appareret vestigium, erat enim oculorum locus Lenis, ut cetera facies, etc.*

* **LENITIVUS**, *Lenis, Itali. Lenitivo*. Charta Henr. VII. imper. ann. 1811. apud Lam. in *Delic.* erudit. inter. not. ad Hist. Scul. Boninc. part. 3. pag. 210: *Volentem tamen consideratione pisi ac benigni patrii et domini, filios et subditos ei via pardonia retribuere, Lenitivo modo et piano, etc.*

* **LENOCHOCRUM**, *Licherie*. (Gloss. Ms. Turon. XII. s. Bibl. Schol. Chart. 1889. p. 222.)

* **LEMONIA**. *Lenocinium, Maquerelage*. Ezechardus Junior de Casiba. S. Galli. cap. 1. extremo: *Ad amplexus Arnolfi Regis clavi dum poteretur, respondisse ferut Lenonae procia, etc. Statuta MSS. Caroli I. Re di Sicil. cap. 205. La poine de Lenoine et de lacherie, etc.*

* **LENSIA**. *Linteae supplex*. Charta Cal. IV. imper. ann. 1857. tom. 1. Cod. Ital. diplom. col. 2167: *Præterea studi*

*Senensis scholaris... una cum familiis, equitaturis, arniscis. Lensia, valisia, et robus suis omnibus liberos esse decernimus. Vide *Lencius*.*

* **LENTA** [*Tanca* DIES.]

* **LENATCULUM**, *Crustatia*, apud Pa-

rolli IV. diplom. col. 2167: Præterea studi

Ital. diplom. col. 2167: Præterea studi

Senensis scholaris... una cum familiis, equitaturis, arniscis. Lensia, valisia, et

robus suis omnibus liberos esse decerni-

*mus. Vide *Lencius*.*

* **LENTA** [*Tanca* DIES.]

* **LENTAGO** [*Laurus* DIES.]

* **LENTEA**, *pro Morari, non scinei usur-*

pat. Gregorius M. lib. 2. Ind. II. Epist.

I. 42. lib. 10. Epist. 35. Papias. Lentare,

tardare. (Gloss. Sangerman. MS. n. 501: *Lentandis, tardus*. S. Ambrosius lib. 10. in Lucan. num. 149. *Ergo ne tangam inertis gubernatori in agensi littori mihi herreat sermo, tanquam in uado ceca Lentandum iter quam precipitandum arbitror, etc. Pata Lentata*, id est, tar-

dan, apud Trebetium Politionem in Claudio cap. 6. *Virgilii Aeneid. 3.*

Aenea et Traetoria Lentandum renas in uanda est.

Id est, lente aut diu ducedus, nisi Len-

ta remum simpliciter hic sit navigare,

qua, ut habet Turnebus lib. 4. cap. 22.

cum remiges magnis viribus remigant,

Lentant, id est, curvant et flecent pan-

duntque remos, S. Orientius lib. 1 Com-

monitorii:

Hirta tibi melius pallia præbet ovis.

Quam qua, Lentato por lubrica filia metallo.

Altioris Kangit vestis omata gradus.

Ubi Lentatum per lubrica filia metallum,

aureum intelligit argenteum textum,

Gallis, Galon, quo vestes ornantur et onerantur, nullo indumentum commodo.] Vide Adiuentare.

LENTEA, Foves, Papiae.

Charta vetus apud Stephanotum Antiqui Petragor. MSS. pag. 80: Res satis in pago Petragorico, in Lentena Albucense at villa que dictur Milicetus, etc. Sed legendum Lentena, Paris comitatus vel regionis: de quo in Cetene 2.

1. **LENTERNA**, Vincula modica. Papiae [et veteri] Glossatori Sangerman. MS. num. 50; 1. LENTERNA, Species vasis. Acta S. Samsonis MSS. Samson, quem in coda tua ponisti, omnes bona, que congregas, inanies dispersi, et maxime Lenteras mella plenes fundo tenus evanescit. Durissimis intravit in coda et introrsus vidit omnia vasa summo tenuis plena.

2. **LENTECERE**, dictum de colla delicti, in Mirac. S. Germani. Autisse, tom. 7. Jul. pag. 274 col. 1. Erat locus naturalis quodam situ compeditissimus; aquae a parte orientali, clivo monte pauperrim Lentencere, competenter adclina pendulus. Galli dicserunt, eadocentiant insensiblemente.

3. **LENTIA**, Annales Genuenses apud Muratori, tom. 6, col. 389: Et facto prouide connivio sic: Lentida que Romano annus institutu Augere, ad creandam militiam, Deo auspicio, profertur, letiores solito autoritatem hilariter prestarunt. Vox ignota ac forte mendosa, hinc locus perobscrus.

4. **LENTIA**, Ital. *Lenza*, Ager in longum protensis. Charta anno 1088, apud Murator. tom. 2. Antio, Ital. med. scil. col. 1084: Quos (terras) detinet Bonaccio massario ad manum sua (sic!) ad laborandum, et de una alia Lentia iei posta, etc. Vide *Intra Iesa*.

LENTIACUM, Prestatio, ex lentibus.

Vide *Mestivarius* in *Mestiva*. **LENTIARIUS**, pro *Lintearius*. Gl. Gr. Lat: *Otocoxi*; *Lentiarus*. Et clari in Gloss. S. Bened. pag. 266. Mvno, dixerit Plinii in Hexamero v. 1747. Pallidius in Hist. Lausiac. cap. 52. Germanus Patr. CP. pag. 150. et alii quos laudat Murensis.

LENTICILLA, dimin. *Lentia*. Vide *Lenticularia*.

1. **LENTICULA**, Eucherio Lugdun.: Va- nitudine ex terra habens oleum quo unge- batur et regnava. Lib. 1. Reg. cap. 10. lib. 4. cap. 1. ubi Greco interpr. εξοι- διαν. [Isia. lib. 2, cap. 7.] *Lenticula*, me- dicina (modicum) var. *enemus* vel argen- tum, quadrangularis, in latero apertum, quod est *Lithium*. (*Lecithum*) et est ex- vas olei, quo Reges et Sacerdotes unge- bantur, a hiscendo dictur. Alii *Lenticula* diciam volunt, quod lentis formam quadammo referunt. Vide *Plinius* lib. 18. exp. 12. et *Martinium* in *Lexico*.)

2. **LENTICULA**, Genus placentae. Pe- lagius Diacon. de Vita SS. Patrum cap. 4. n. 59. *Fecit de farinam Lenticulam et tippulas*.

3. **LENTICULA**, Lentigo, macula. Mi- rac. S. Rose tom. 2. Sept. pag. 456 col. R. Itaque omnia signa in ea mortem sibi trinitati videbantur; praesertim cum per totum ejus corpus signa, que vulgariter *Lenticula cognominantur*, apparuissent. Et pag. 455, col. 1: Cum jam signa mor- tis in ea apparerent, que vulgariter *Lenticula cognominantur*.

LENTICULARIA, Ager lenticulus const- tus. Lex Salica tit. 29. § 18: Si quis in napinam, in fabriam, in *Lenticulariam*,

ven his similia ad furtum faciendum ingressus fuerit, etc. Gloss. *Lenticula*, etc.

LENTICULUM, Prestatio pro vendenda Lentibus. Vide locum in *Sandala*.

LENTIGAMEN, Gestu Archiepiscoporum Trevir. apud Marten. tom. 4. Amplias. Collect. col. 498: Dominus Cuno subvinisi se ad fossatum castri per arciam fonsenam cum *Lentigamine*, et sic evasit. Videtur legendum *Ligamen*, nisi *Lenti- gamen* dictum sit, quod ligamen fuerit ex linea pectus.

1. **LENTILAT**, vox vernacula, *Lens*, species leguminis nota, Gall. *Lentil*. Necrologium Carnotense: Aquitatis etiam apud Merovingianos generaliter quicquid Major habebat: in grana Capituli, scilicet, ad orationes, vechias, pesetas, *Lentili*, favas.

2. **LENTIO**, 6 iv rote, nivatis, opysuovo. Vide *Salmus* ad *Vopiscum* pag. 504. et Joan. Kirchmannum lib. 2 de Funer- tibus, cap. 7. Supra habetur *Lentio*. Tempore Jucti: saltans.

3. **LENTIOLAT**, *Lentilolum*. Vita S. Ubaldi tom. 3. Maii pag. 637. col. 1. Solvens cunctum *Lentilolum* ita sonam (fistulam) reperi, ut non aliud signum apparet, scilicet. Vide *Lenzonum*.

LENTIPES, Lentu seu tardo gradiens pede. Ausonius Epist. 21:

Spondeo illi Lenipe. Est comes.

4. **LENTIS**, Narts pusilla. Papiae et Gl. Sangerman.

LENTISMA, Masticha, lentici resina. Laurentius in Amalthea ex Onomastico.

5. **LENTIUM**, *εκάστον*. Gloss. Lat. Grac. Sangerm. Sabanum, sudarium. Vox *lucta ex λένω*, quod Greco recentiores formarunt ex Latino *Lentum*.

6. **LENTRUS**, *Linteum* lecti, Gall. Lin- ceul. Charta anno 1060, apud Anton. de Yezpe in Chron. Benedict. tom. 5. pag. 485: Quatuor plumacios, Isterius 8. *Lentros de leno* (i. e. de lino) 8. duos etiam parae de sabanei. Sed videtur legendum *Lentios*. Vide *Lencius*.

7. **LENUM**, pro *Linum*. *Videsis* in *Len-* trus.

* **LENUTA**. [• Parvam literam quodam magno sigillo in pendentis sigillatis, sub anno Dni. MCCXVII, mense mayo, continentem quod D. dolphinus concessit *Lenutam* de Moyrenco Villeme Champerieu. — (Chevalier, Inv. Archy, Delphin. p. 178.)]

LENWAR. Vetera Charta Danica, apud Isaacum Pontanum lib. 7. Hist. Danica pag. 389: *Hoc tam quod idem ratione receptionis bonorum predictorum, F. te- nacis nostra humilitate adstringantur, secun- dum quodam etiam ecclesiasticali Ecclesia ratione suorum Lenwar receptorum* [•] *Laudemia V. in Laudare 4 et Hultaus. Glossar. German. col. 1283*]

8. **LENZA**, Ital. *Fascia*. Miracula R. Henrici Baucen, tom. 2. Junii pag. 386: *Fortiter claudicabat ab utroque latere, quia ipsa ludente cum Lenza, sub hoc evenit.*

9. **LENZIOLUS**, *Linteum* lecti, Gall. Linceul. Miracula S. Zite, tom. 3. April. pag. 525: *Et eam in quodam Lenzio ad dominum deportaverunt.*

10. **LENZOLUS**, Eadem notione. Chron. Borgom. apud Murator. tom. 16. col. 918: *Maxima quantitas hominum et mu- liorum... fuit congregata super montem de Fara... omnes induit et induit... una- nimiter et ibidem... praedicatum fuit co-*

ram predictio sic induit de *Lenzelio*, seu panis alba lini; ut col. seq.

* **LENZONUM**, *Linteum*, Ital. *Lezuelo*. Charta ann. 1019 tit. 2. *Hinc Cassin. monast. pag. 81. col. 2. Dom. Lenzone Mezi operari propter bilarie, etc. Euseb., pro *Urbis*, in Lit. remise, ann. 1026 in Peg. 178. Charloph. reg. ch. 346. *Douz drape à lis et une Eusebe de drap rouge*. Vide *Lenzolus*.*

* **LEO**, Aper, ut videtur. *Charia ann. 1026*. Inter Instr. tom. II. Gall. Christ. col. 326: *Ipsa idem Guillelmus comes de sancto Maria conobit Villarenum decimam nemorum vicecomitatus Ficinas... et decimam silvestrium begiarum sine Leo.*

* **LEO**, MITIS, *Lion pacifique*, Cognomen Ludovici VIII. regis Francorum, qui vulgatus *Cor Leonis* nuncupatur, in Obituari. eccl: Ambian. ex Cod. reg. 585. ad xv. diem. Nov. : *Eodem die obitus Ludovici, qui dicitur est Leo mitis* regis Francie, *Philippi fortunatissimi filii*.

* **LEOA**, Leuca, Gall. *Liene*. Codex Irminianus Abb. Sangerman. fol. 19. recto col. 1: *Habet ibi de sive in totum gressu Leo v. ubi possum saginari porcimile.*

* **LEOCRYSTUS**, *Lapis pretiosus, coloris auro intermixtus candida*, ut habet Isid. lib. 16. cap. 13. Jo. de Janua pre- fect *Loocrinus* vel *Loochrina*, Papias *Loocrythus*. Legendum cum Plinio *Loocrythus* a Greco κυρδύπος.

* **LEODA**, Tributum, maxime quod pro mercibus penditur, interdum quavis predictio. *Charia Raym. Tencavel. vi-* ced. Biter. ann. 1028. in Chartul. Gemudi. *Leodau... ut ex sale, quod ad proprios usus domini prefatis monasteriis transportabitur, omnibus vero rebus Leoda loco non regeneratur*. Vide *Leodia*.

* **LEODARDI**, LEUDARDI, nomen quam Leodadi, ut recte monet Ecclesiadis in Notis ad Pactum Legis Salicis tit. 6. Voces frequenter occurrentes in eadem Legi, quas arcessit Schilterus ex *Leodan*, sive *Leudan*, *Leiten*, *Ducere*, *scil. testes*, *et Ardi*, *Art*, *Genus*, *species*. Ni- mirum inquit, duo genera vel species sunt condemnandi reum, aut per modum confessionis aut per modum convictionis per testes, etc. In quo posteriori genere locum habet pena inficiatio- nis, utroque et Romano et Germanico jure usitata. Luculentus textus Juris Francici est in Legis Salicis titulo 10. § 1: *Si quis animal, aut caballum, vel quodlibet pecus in messe sua invenierit, penitus eum vestare non debet, quod si fecerit, capitale loco restitut. ipse vero debilem ad recipiat. Si vero Confessus non fuerit, et ei fuerit Adprobatum, Malb. Leo- dardi DC. denar, qui factum est vol. xv. excepio capitale et delatora. Hinc infert Vir eruditus, Leodardi alteram esse speciem condemnationis ad multam, si quis non confessus, sed inficiatus factum, desuper contractum fuerit. Quid confirmat ex eiusdem tituli § 1. ubi: Si negaverit et tamen convictus fuerit, Malb. Leodardi, ut et seq. § 1. uti, ibi: *Si factum est ei conviccat. Et tit. 2. § 9. Et si factum est ei approbatum, Malb. Leodardi, Tit. 27. col. 2. Et si fuerit approbatum, Malb. Leodardi. Tit. 31. § 16. tit. 68. Si negat et contractus fuerit Malberg Leodardi, solidam xv. componat. Concludit tandem laudatus meritoque laudandus Scriptor, ex illis locis, quem manifesta sunt, cetera, quia obscuriora sunt, esse interpretanda. Alio prouersus modo, sed nobis minus probabili, rem expedire conatur Eccar-**

dus loco laudato: quem, si vis, consule.

LEODE. Vide *Leudis*.

LEODICUS. **LEODIGIUS.** **LEODRIUS.** Fis-
calis, regalis, publicus, ut *Valesius ex-
ponit* pag. 270. Notitiae Galliarum, a *Leu-
dibus vel Leodius, Leodive*, quia populum
significat veteri Germanico. Litterae Hu-
gonis Regis ann. 4. regni pro Arnulfo
Episc. Aurel. *Leodius quoque siue es-
uationem, sicut antecessores ejus visi sunt
habuisse, eidem matre Ecclesie habere
concedo.* Robertus Hugo filius eamdem
silvam, *Leodigiam* appellat, in Litteris,
quas citat *Valesius* loco laudato: ubi etiam
observat, *Leodium* vicum publicum
perique nostris Annalibus et Chronicorum
veteribus auctoribus appellarunt, nomine Germanico, vicum illum
qui in hunc fuit perceribilem civitatis
Leodium hodie dicitur: unde conficit eam
Leodicum potius esse nuncupandum.
Leodicum vocat *Caroli C. in Capitula*,
ann. 854. eodem etymo deducta vocem.
Plura Vides apud euudem *Valesium*
pag. 270. et seq. et apud *Lipiatum lib. I*.
Politice *Dialog. 2.*

* **LEODIENSIS** Monachus mentio fit in
Charta Adalberti Leodi episc. ann. 1124.
ex *Charter. Clinique ch. 401.* *Unum au-
reum denarium Leodiensis monachus in
Pachacipi fratres persolvant.*

LEODIS. **LEODUS.** Vide *Leudes* et
Leodius.

LEOFWINNUS. Anglorum lingua, *Ca-
rus amicus*, in *Translatio S. Cuthberti
anc. 4.* Benedict. part. 2. pag. 296 a Sa-
xonico *Leof*, *Dilectus et vin*, *Forti-
tudo*, unde determinations nominum pro-
priorum, *Alwin*, *Baldwin*, etc. [oo *Vine*,
Amicus, etc.]

LEONA. Ital. *Leone*, Gall. *Lionne*.
Uitler Boncompagnus apud Murator.
tom. 6. col. 822 et *Chronographus Parm.*
tom. 9. col. 826 etc.

* **LEONATUS.** Coloris leonini. Vela se-
rica *Leonata*, *Anastasia in Vitis Papa-
rum apud Murator. tom. 3. pag. 272. col.
1. Concil. Tolet. ann. 1582: *Nec (Clerici)*
in vestibus laneis alios usurpem colores
preter quatuor modestos et obscuriores,
nempe nigrum, violaceum, cinericium,
hoc est pardum, et castaneum, hoc est
Leonatum. Vide *Leoninus Pallium*.*

* **LEONCULUS.** [*Lyonnais*. (*Gloss. Lat.
Gal. Insul. E. 86. XV. S.*)]

LEONES. Nummi aurei Francici. Ve-
tus Regestum: A. 1. Febr. 1886. ad 14.
Novemb. 1886. *febant Leagues ponderis* 48.
Vide *infra Moneta*.

* Lit. remiss. ann. 1456. in Reg. 180.
Chartoph. reg. ch. 34: *La suppliante re-
quisit icellus Saunier qu'ic voulloit jus
prier... certes que tout en Lyons de
moderne sacre nobles et ridez.*
Illa etiam appellati nummi aurei Co-
mitatus Flandriae ac Dicum Burgundie,
quod in illis effictus esset Leo. Horum
typum exhibet Hautinus in lib. de Mo-
netis Francicis pag. 95. *Magnum Chronico-
nium Belgicum* ann. 1456: *Insuper declaratur
est, quod eidem Guberto pro
suis expensis tribueretur summa 50. mil-
lium Leonum. Inseram hoc loco quod de
Leonibus, et ceteris eiusve arii Flandri-
cis et Belgicis aureis habet Regestum
urbis Ambianensis, a Joanne Bargouli,
Clerico ejusdem urbis, descriptum, fol.
118. 114. ne postepitati pererat.*

*Empirance faise pour l'ouvre du Denier
d'or appellé Lions de Flandres, qui est à
23 karats d'or fin, en aloy 57. demy de
pois sur le mark de Troies, duquel la trai-
tie du mark d'or fin est de 60) d'écus
Flourins pour mark d'or fin, dont l'en-*

donra à tous marchans 58. livres 16: sole,
qui est Flourin complété pour 20. sole de la
monnoie du Maistre, et de tout autre or à
l'avancé.

Mars 1458.

Primo pour le mark d'or fin allier con-
sions 6. Estrelles, 2. tierch d'aloy qui peut
seoir environ une maille de ladite mon-
noye pour charçon Estrelle, et est pour
chaevre mark d'or fin 6. sole 8. den. vault
l'Estrelle.

*Le viel Escu de France de 64. sur le
mark Empirance 5. den. 58. gros 21.
mises.*

*Couronne au grand Escu de 64... 7.
den. 58. gr. 9. mises.*

*Couronne Augustins de 64... 18. den.
48. gr. 14. mises.*

*Couronne à l'Aignelet de 68... 24. d.
68. gr. 46. Couronne à la Trangumée de
68... 2. s. 9. d. ob. 48. gr. 6. mises.*

*Couronne à la Croix St. Andreu de 68...
2. s. 7. den. 42. gr.*

*Couronne à la droite Croix de 68. et.
demy. 4. s. 2. den. 89. gr.*

*Le premier Pictre de Namur de 67. et
demy... 8. s. 1. d. 40. gr.*

*Escu Guillerme second de 68... 4. s. 2.
demy. 89. gr. 9. mises.*

*Premiere et derniers Pictres de Bra-
banç de 68. et demy... 4. s. 8. den. 87. gr.
et demy.*

*Premier Clinquart de Gant de 68. et.
demy... 5. s. 9. den. ob. 84. 8. gr. 8.
mises.*

*Clinquart à point dessous le D. 68. et
demy... 6. s. 1. d. 88. gr.*

*Clinquart à la droite Croisette 68. demy.
6. s. 9. d. 31. gr. 8. mises.*

*Clinquart à St. Agnese de 68. et demy
... 6. s. 1. d. 98. gr. 8. mises.*

*Maille d'Utrecht Frederic et de Baviere
de 74... 8. s. 5. d. 28. gr. 9. mises.*

*Maille à Ernoul des tierches qui
sont des derrières de 78. s. 3. den... 22.
gr. 6. mises.*

*Mailles de Mens et de Bethune 78... 7. s.
9. d. 22. gr.*

*Mailles de Gant de 35. et demy... 17. d.
ob. 95. gr. 8. mises.*

*Mailles de Bin viases de 71... 3. s. 3.
40. gr.*

*Mailles Poustulas les premières de 75...
4. s. ob. 82. gr. 19. mises.*

*Mailles à l'Estoile de 75... 5. s. 22.
gr.*

*Mailles ou bon Trieruron de 75... 5. s. 4.
1. gr.*

*Mailles au bon T. de 76... 6. s. 10. den.
ob. 59. gr. 6. den. ob.*

*Mailles au mauvais T. de 76... 7. s. 8.
den. 24. den.*

2. **LEONES.** Vide *Mare Leonis*.

LEONIFERI. a. Petro Diac. lib. 4. cap.
31. s. 20. inter *Vexillarios Ecl.* Rom.
recensur. *Aquiliferos, Leoniferos, Lupi-
fieros, Draconarios, etc.* [Sic dicuntur
ob leones depictos in vexillis: *Albertus
portator vini sive Leonifer*, in *Chronico
Parmensi*, apud Murator. tom. 9. col.
791.]

LEONINI VERUS. Sic forte nuncupati,
quot inventi fuerint a quadam Leone
Poëta, qui circa tempora Ludovici VII.
vel Philippi Augusti Regum Francie
vixit, cuius meminit *Egidius Parisien-
sis* in *Karolinö* lib. 8:

Nec minus in sacris molinis sermons Leonem,

Ludentem historias, et quam intrepidae dolentes.

Quem est etiam sententia Stephani Pas-
chasi lib. 7. Disquisit. Francicar. cap.
2. ubi complures ejusdem versus des-
cripsit perelegantes, in hisque aliquot

ex his quos) Leoninos appellantur, vel
Rythmicos, et hyperbolicos. Thiericus
Valliscoloris in *Vita Urbani IV. Papae*:

Hic resplendit clara tria cassa explico, quare

Mare Leonis dñe meo ait ait.

Episcopus Senogall. in *Itinerario Gre-
gor. XI. PP.* *Mibi quoque insulpsasti,*
manusque imbecillitas ac imperium deci-
bantis, quia passus Leoninos et Rhoticos
prosequutus non fuit. *Guillelmus Gui-
taritus*:

Et cito qui ne set, en se rime,

Qui non conuenit, en Leonino, etc.

Et alibi:

Contre oile en se ferme,

On leur biles adrecole,

Et feret come Leonino,

De la rale jupes en la cime.

Vide *Chronicon Augustanum* part. 2.
cap. 2. et *Fauchetum lib. 1.* de *Poësis
Francicis* cap. 6.

* *Vel potius a Leonolo celebri ecclesiam*

*Parisiegis canonico, ut scribit *Le
Beu* tom. 1. Dissert. pag. 268 et seqq.*

*Alla est *Muratorii* tom. 8. Antiq. Ital.
med. svi col. 687. sententia, cul repu-
gnare difficultissimum est, nequaquam sci-
licet ejusmodi. versuum inventionem illi
Leonio tribuendam esse, cum versus
enim consonantia longe antiquiores
habemamus, quos utrum perficerit ille
etiam incertum est; nisi quod poësi
prioris in una tantum syllaba consona-
nante cum altera, hic vero in dubius
concentum surorum metrorum colloca-
verit, atque idcirco illius poëma concin-
nit, atque ceteris omnibus visum fuerit. Et
certe nostri pro eleganter versificare,
Leonimer dixerunt. *Regula S. Aug.* Gal-
licae redditia a *T. Bened.* ann. 1852. lau-
data in *Comment. Acad. Inscript. tom.*
17. pag. 744:*

La rime en main lieu n'est pas goste,

Mes mes veult redement rimer

Ou sens de l'acce, et entende,

Qu'en autre son Leoninuse.

LEONINITAS. Metulinus ad *Ebrardum*
Betus in *Grecismo* cap. 13: *Foris dicit
id, ut habetur Leoninatatem in verso.*

* **LEONINUM** **PALLIUM**, *Color. Leonini*.

Coder. a. Mart. Lemont. Bibl. reg.
7897 fol. 3. recto. *Ide James* (obit)
*Colletra: hic fecit signum quod
vocabitur vox Domini et utrum pallium Leo-
nini. Cerem. vet. Ms. eccl. Carnot.*

*Et ad eadis processio, tegitur altare palatio
Leonini. Ibidem infra. *Chorus non para-
tur, sed frons ecclesie tantum Leoninuse.**

Vide *infra Leoninus*.

LEONISTE. Heretici, qui alias Valden-
ses, a quadam *Leone*, uti vult Goldas-
tus, vel ut *Illiarius* Centur. 12. cap. 8.

*Frherus, ipse quoque Gretherus, a Lug-
dunensi civitate, quem *Lion* dicitur, ap-
pellavit. Horum mentio in *Constitutione**

*Friderici contra hereticos, [quam approba-
bat Ludovicus X. Franc. Rex Literis 15.
Dec. ann. 1315. datis] et apud Reine-
rum libro contra Valdenses cap. 4. qui
ita in Alemannia potissimum indigitos
observat, et cap. 5. hanc originati-
onem firmat. *Sexta pauperum de Lugduno*,*

*qui etiam Leoniste dicuntur. *Lugdunense*
sive *pauperum de Lugduno*, *qui etiam Leoniste* dicuntur. *Lugdunense* in *Chron. in Praefatione Valdenses sive Lug-
dunenses*.*

* **LEOPARDI**, Moneta Anglicæ species

leopardo insignita. Consuet. Ms. mo-
nast. S. Crucis Burdigal. ante ann. 1305:

*Omnibus festa duplicibus prior clausura
tenetur capitulare vesperos, matutinos,
et celebrare Missam Teritor. nomine abba-
tis, si abbas non potest præsens intellec-*

in istis festis; et ideo abbas tenetur sibi dare eis. *Leopardus aur. Charta ann. 1368. ex Tabu. S. Petri de Pari.* *Jordanus de Cairano.* *debet canobio divi Petri centum aureos, centum Leopardos aureos, quartillum bladi, etc. Occurrerit præterea, apud Hymer. tom. 6. pag. 568.*

* **LEOPARUS.** [Lewys. Glossa. Lat. Gal. Bibl. Insol. E. 26. xv. S.)] **1. LEOFUM.** Latum. Gall. Large. Statuta. Massi. lib. 3. cap. 18. *Lapides de caro habent duos palmos de longo, et unum palmum de alto, et ad minus unum tornum de leoto, et lapides de miliario unum palmum de longo, et unum tornum de alto a torno usque ad unum palmum de leoto.*

* **LEPA.** Mensura species apud Anglos. Vox formata a Saxonico Leap, Calathus, corbi. Extenta de Gariniges, apud Spellmannum. *Debet tristarym tres buscellos frumenti, et dimidium Lepa, vel 5. buscellos fabarum, pisarum, vel vescarum. Extenta alia Maneril de Corring in agro Susseensi ann. 5. Edw. I. in Archivo Archiepisc. Cantuar. Willm. le Cuper tenet forlingum unius virgatis, continentem 14. acres pro 18. den. solvend. et collige de nucleus in basco conuni terram partem unius mensuræ, que vocatur Lepa, quod est tercia pars 2. bussellorum, et valsi quadrantem.*

* **LEPERIA.** Lepre. Rot. 4. Northumb. ann. 7. Edw. I. in Rot. Abbr. t. 1. p. 33. *Adans de Gangy, que de rego tenuit in capite, Leperia percussus est, quod ad presenciam regis ad homagium suum regi facendum commode accedens non potest, mandatum est. Thomas de Normanville auctor, quod de fideliitate predicti Ada de terra et tenementis predictis loco vice regis caput, etc. Conf. Specul. Saxon. lib. 1. art. 4. ubi leprosus in feuda succederet caput non esse statutur.*

* **LEPIDA.** La imponit de sancti padri. Glossar. Lat. Ital. Ms.

* **LEPISCUM.** Lo vase dal vino, in eod. Glossar. Vide Lepista.

LEPISTA. Vasis genus. In Gloss. Lat. MS. Reg. diminutivum forte a Lepa. [Vox est Graeca originis, lesteron, vel λεπτόν καὶ Atheneo dicitur de poculo ampliore, et Atticis Hesychio σύρον et εἴδος. Hinc *Lepista* apud Varro. lib. 1. de Vita populi Rom. et *Lepista*. *Genus vasorum aquariorum, apud Festu. Gloss. vetus Sanger. Lepiscam, (Lepis- tam) Vas cinarium antiqui ita mancubabant, ex quibus emendari debet laudatus Varro lib. 4. de Lingua Lat. ubi perperam *Depesta* pro *Lepista*, ut a Scagliero monitum. Gloss. Latin. Græc. Sangerman. *Lepista*, εἴδος γύρας. Laurentius in Amalthea. *Lepista*, poculum in formam olle, quo una olla apprehenditur, ex Clemente Alexandrin. Plura Martinus in Lexico voce *Lepista*.]*

* **LEPITUDO.** Epifora. Papias. Legendum. *Lippitudo*, vitium lacrymantium ecclorium. *Epipora*, tactum medicis, a Græco traxo. Humor irruens vel influens in aliquam partem corporis.

* **LEPO.** Pisces genus. Vide supra Foca 2.

* **LEPORA.** Lambertus Ardensis apud Ludewig. tom. 8. pag. 496. *Rubescens aurora, prouinciorum animo corniculatum austultat venatoris quam campanam. Sacerdotis, arvidius, vocem. Leporatum quam Capellani. Videlut legendum Leporatum, nisi forte Lepora sit. Verlagus feminæ, nostræ Levrette. Vide Canis Leporarius.*

* **LEPORALIS.** Vide Canis Leporarius.

LEPORAREATORIA. Chronic. Pisanius ab Ughello editum, ann. 1159: *Facrunt quinque galeas ad custodiæ mariæ, et fossam magnam in Leporareatoria, usque prope patraria de Trifi, etc. Vereor ne mendum substat, pessime enim Ughello centum aureos, centum Leopardos aureos, quartillum bladi, etc. Occurrerit præterea, apud Hymer. tom. 6. pag. 568.*

* **LEPORARIUS.** Qui regnes leporarios curat. Lib. nig. scacr. edit. Hearn. pag. 336: *Et unicuique Leporario, obolum in die. Vide Canis leporarius.*

* **LEPORARIUS.** [*Leporarius, levrier.*] (Lex. Lat. Gal. Bibl. Ebrolc. n. 23. XII. S.)] **1. LEPORARIUS.** Qui regnes leporarios curat. Lib. nig. scacr. edit. Hearn. pag. 336: *Et unicuique Leporario, obolum in die. Vide Canis leporarius.*

* **LEPORARIUS.** [*Leporarius, levrier.*] (Lex. Lat. Gal. Bibl. Ebrolc. n. 23. XII. S.)] **1. LEPORARIUS.** dicta aera inculta, ubi pores morosi amant. Hinc sumpsit appellacionem *Aleboratorium* nobilis famulus in Vasconibus, quorum sedes prescripta in Landis, seu arvis enimis et incultis Vasconum existat, qui in veteribus tabulis Latinis de *Leporato*, apud Frotzartem de *Lobret*, fere semper cognominantur. Vide Historiam Abbatis Condronensis pag. 447. 48. et Marciam in Hist. Beaumain. lib. 1. cap. 10. n. 8.

* **LEPORARIA.** [Vitis que cito tendit ad maturitatem. DIFP.] **1. LEPORICUS. LEPORIA.** Virgil. Grammat. pag. 112 et 118. *Rhetores ac Leporaria. Lib. Philosophus artes sunt multæ, quarum studia principaliæ sunt poëma, rhetorica, grammatica, Leporia, dialetica, geometria, etc. Sermo nitidus et ornatus.*

LEPORIUM. Locus ubi leprosum assevatur. Monasticum Anglic. tom. 2. pag. 1085: *In turbariis, in vivariis, et Leporaria. In Ecclesiis, et capellis, etc. Vide legendum leporaria. Gloss. Gr. Lat. Averropio, leporarium, in MS. Cod. Averropio.*

* **LEPRARIUS CANIS.** ut *Leporarius*, Gall. *Levrier*, in Constitutionibus Frederici Regis Siciliae cap. 115.

LEPRATICUS. Lepra infectus, apud Stephanum African. in Vita S. Amatori. num. 28.

* **LEPROSALIS.** Ad leprosum spectans. *Lepralis habitus.* Vide mox in Leprona.

* **LEPROSARIA.** nude. Domus leprorum, in Charta ann. 1287. tom. 1. Charlularii S. Vandregisili pag. 150. et in Charlulario S. Crucis Kemperie. *Leprosaria extra urbem fuimus peti et lib. 4. Reg. cap. 7. quod etiamnum consipicimus. De his loquitur Clementinus de Reg. Dor. Mattheus Paris Hist. Angl. pag. 63. affirmat suo tempore fusisse Leprosaria 1900. in toto orbe Christiano. In Gallis Leprosaria concessæ sunt Equilibus et Ordinis S. Lazarii et B. Marie. Monte Carmelo. Edictio Regio ann. 1684. quod denuo confirmatum est ann. 1672. ¹⁰⁰ Vide Murator. Antiq. Ital. med. eti. tom. 1. col. 906. sqq. Glossar. med. Græc. voce Λέπρα, col. 884. d.*

LEPROSARIE DOMUS. in Histor. Episcoporum. et Comitum Engolism. cap. 35. extremo.

* **LEPROSARIUM.** Eadem nomine: *Domus religiosæ aut hospitalum, vel Leprosaria, in Charta Ludovicii II. Regis Siciliae et MS. D. Brunet fol. 115.*

* **LEPROSARIUS.** Rector domus leprorum. Epistola Sixti PP. ann. 1477. ad Abbatem S. Faronis, ex Archivo Hospitalis Meledunensis.

* **LEPROSIA.** ut *Leprosaria*, in Charta ann. 1289. in Archivo Camere fontis. in alia ann. 1298. ex Archivo S. Martini Pontisarensis, in Litteris P. Archidiaconi Paris. ann. 1250. e Tabulario S. Clo-

daldi, et in Statutis Eccl. Meld. tom. 4. Anecd. Marien. col. 918.

* **LEPROSI.** Morbo leprosofecti, ab hominum consuetudine multæ cum ceremoniis ecclesiasticis segregabatur, quas hic referre nostri esse instituti duimus. Officiar. curiator. dicte. Clavis. et S. Flori edit. ann. 1490. *De modo apprendi Leprose.* In ecclesia ante altera parva morsa niger, si habeatur, supponatur duabus tristellis disjunctis, et juxta iste infirmus genibus flexis inter tristellas, sub eius ponitur similitudinem mortui cervi, quanvis vivat corpore et spiritu, Deo domine: et sic ibi, derote missam debet audiire... Presbyter ad Leprosum: ... Si vis bibere, hauias aquas cum tuo bisulco vel aliquo vase... Item defendo tibi, ne de certe vedas sine habitu Leprosi, ut cognoscaris ab aliis: et noli decalcicatus esse extra domum tuam, etc. Stat. eccl. Tull. MSS. fol. 103. r. : Si contingere quod cognoscatur Leprosus ad hoc a Domino exspectatus et inspiratus, quod causa humilitatis fecerit se projici palam, id est manifeste: tunc fieret officium tallium sollemniter, in modum qui sequitur. Post primam venientem congregatioem et pulsationem appellatio, et postmodum a toto convenienti tretrum sum quantum ad suum hospitium cum cruce, et canonicus Leprosus in aliis robis nigris vel albus cum superficie et almuta, mortis aliorum, et solus processus post crucem et sic perennat in choro. In modis autem chori sui calcandra cooperia tantum, si ipsa desuper sedeat, et cantetur misa omnia in Requien, et fiant exequiae super eam. Officio expletio, conductus ab omnibus at cuius cruce usque ad muratum ante ecclesiam, ab aliis quadriga parata super quam ascendiens debet infirmus et conducti debet usque ad suum habitaculum, cruce semper antecedente, uno canonico aquæ sacerdotio (leg. e. equite sacerdotio) qui ipsius in habitaculum recludat. Insequi siam debent ipsius amici sui per totam viam, etiam si esset una dies a ciuitate et amplius.

* **[C] Cum super dissolutionibus Leprosorum tam detectabilis apud nos enormous pullulasset, ut qui manere consueverant a publica conversatione seculi, contra statum approbatæ consuetudinis ubique locorum plus libere quam illo discurrentes, evagrandi sibi licentiam assumpsissent, nos ex debito pastorali offici periculis occurrente cupientes, que ex hujusmodi confusione frequenter emersisse noscuntur, ne se, quod absit, ad totius gregia infectionem morbus extenderet, ovem morbidam seruantes a grege, predictorum Leprosorum illicitos prohibere discursus, et eorum dissimulationem ad status regularis observationem servare revocem. De voluntate siquidem dominae a (debet). Illustris regine Francorum et assempli, universos Leprosos castrorum et camelianarum de Meleduno et de Corbolo, in duobus tantummodo locis, viros scilicet Leprosos in domo sancti Lazari Meledunensis, mulieres Leprosas in domo sancti Lazari Corboliensis decrevimus collocare, ita quod nec viris ad mulieres, nec mulieribus ad viros transire seu cohabitare licet. (Cartul. N. D. Paris. I. 86. ann. 1201.)**

* **LEPHOSI.** etiam dicti qui *Leprosorum cursum agebant.* Charta ann. 1286. in Reg. Charloph. reg. fol. 63. r. : Cum presbiteri Leprosi ei condonatu leprosaria S. Michaelis de Constance annos redditus ... acquisuisse dicuntur, etc.

* **LEPROSITAS.** Lepra, morbus Leprosi. Vita S. Odilii apud Eocardum Orig.

Hasburgo-Austriac. col. 88: *Nec prioris Leprositatis aut factoris nota in illo apparet.*

LEPROSORIUM. Domus leprosorum, in Chronicis Colimariensi part. 2. ann. 1233.

LEPTIS. *Filius fratris,* in Glossis antiquis MSS. [Puto legendum, *Neptis, Filius fratris.* Vide *Lectis.*]

LEPTYNTICOS. *Leptynica;* Vim habens attenuandi et gracilem reddent. Th. Priscianus de Dieta cap. 10: *Ceparum virtus Leptyntica.*

LEPUDIUM. *Glossa antiqua MSS. Homo elegans et molles, facetus, Lepudum vocatus.*

• **LEPUS.** Leporis captio recensetur inter foristicas, quorundam cognitio ad dominum feudalium reservatur. In Charta ann. circ. 1089 ex Tabul. S. Alb. Andegav. *Constringentes nos ad antiquam tecum forisfactorum consuetudinem, que sunt, raptum et incendium, sanguis ac furum, Lepus et pedigium.*

LEPUSCULUS. *Glossa Saxon. Alfridi Tessere, vel Lepuscules (de derelicto tessere), apud Symonem, lib. 11, est alia tessera tana. [Isid. lib. 18. cap. 63.] *Tessera vocata, quis quadrus sunt ex paribus tantibus. Has alii Lepuscules vocant, ex quod exiliendo discurrent.**

• **LERETICE.** a *lerice*, i. inuestio. *Papias. In MS. Leretice, alerte, i. e. inuestio.*

• **LERIA.** *Lo. pallo,* in Glossar. Lat. Ital. Ms.

• **LERNUM.** *Simulacrum, ἄραξ,* in Glossis Lat. Græc. Sangerman. MSS. [O Adde ex Castigat. In utrumque Glossar. *Larum.* Vide Barthius lib. 42. Adv. cap. 6. Vide supra *Lernum.*]

* **LEROBENDA.** [Verba. DIER.]

LERWITA. Vide *Lairwita.*

• **LESA.** *LEPSIA.* Idem videtur quod supra *Lentia* 2. Ager in longum protensus, qui alterius lateri adiacet. Charta ann. 1407. In Reg. feud. comitat. Pictav. fol. 129. r. ex Cam. Comput. Paris. Item prata du mares et duas *Lesias* terre apud Cunis. Item unam *Lesam* oriante domum de la Salpreniere. Vide infra *Lesa* 2.

• **LESE.** Species vinearum ad muros subrundens, quas Cedrenus Moys. vocat in apparatu bellico Scitani adversus Romanos, quasque ex eo sic describunt Lipsius lib. 1. Poliorceticon Dialog. 7. et Carolus d' Aquino in Lexico Militari: *Tabernacula quedam habens et viminiis texta, et superne bottinis coris opera, quibus et rotule erant subiecta basibus columnaribus, leviori autem id genere machine.* *Lesas* has inquit macinadas habent imploras cum copia militum, quos quasi videntes, dolabras, aliaque agrestia instrumenta ferre; existimane solliciti, paulatim advenire muris *Lesas*, atque ita subfudere assidue et securae ipsa fundamenta.

• **LESAVIUM.** Smegmaticus globulus barbe lavanda et emollierenda, antequam radatur. Gall. *Savonnette,* vel ipsa *Lotto.* Computum ann. 1333. tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 274: *Barberio pro emendo uno sacco, pro faciendo *Lesavio* pro *Dominio,* duabus quartariis et uno cantaro, taren.* 1. Vide *Lascivium.*

• 1. **LESCA.** Eadem forte notione, nisi idem sit quod *Leeda.* Prestatio, tributum. Charta ann. 1153. in Chartul. Raym. VII. comit. Tolos. pag. 288: *Promitto etiam quod dominos et homines de Montillo *Lescam tuam,* quam auferunt, tibi reddere faciam.*

• 2. **LESCA.** Optio, Gall. *Choiz.* Testam. Isaac medici Carcass. Judaei ann.

1306. ex Chartoph. reg. Montispess: *Item logo Reginas filie meæ..... centum solidos Turonenses in pecunia numerata, vel unum annulum cum lapide dicto sa- phir, ad *Lescam* seu optionem ipsius Regine.*

• **LESCHERIA.** Locus palustris, ubi junci et herbae palustres nascentur, unde *Lesche* rusticis Dumbensis, Fenum crassius in hujusmodi locis natum.

• Charta ann. 1267. In Reg. 3. Armor. gener. part. 2. pag. v. *Item recognacio mea tenore a dicto anno Alberti de Turre... quicquid habeo... sive *Lesche-* mihi S. Theoderi a parte castri de Cre- mien.*

• **LESCHIVIA.** Litivium, Gall. *Lascive,* in Mirac. S. Gibriant. tom. 7. Maii pag. 65). *Caldarium pendens *Leschia* plenum et bullatum, etc.*

• **LESDA.** [Quævis prestatio.] Vide *Leu-* di.

• **LESDARE.** *Leeda* seu tributum, quod pro meritis penditur, exsolvare. Charta de pedagio salis et *Leeda* civitatis Avenionis ann. 1215. ex Cod. reg. 459: *De blado vero vendito et *Leedato* senesi in coccis, nichil amplius percipiatur pro eadem venditione.*

• **LESEVEE.** Bulla Greg. IX. PP. ann. 1234. inter Instr. tom. II. Gall. Christ. col. 145: *Lesever etiam omnium hominum vestrorum ibidem morantur et si idem homines vestri naves habuerint in mari piscatoria, quicquid ad regem de illis naibus pertinet. Ubi legendum forsitan *Le wreck.* Vide infra *Le wreack* et *Wreckum.**

• **LESGRINI.** Index MS. Beneficiorum Eccl. Constant. fol. 15: *Habet omnes decimas bladorum, lini et carabi, duas partes lana et duas partes dicto *Lesgrini* An legumen? An potius pro Gallico de tous les grains, de omnibus granis? Quo posteriori positio vox *bladorum* de soin tritico deberet intelligi.*

• **LESHA.** Polyptychum Fisca. ann. 1233: *In eadem Ecclesia redditus Presbyteri ad Purificationem B. Mariae tres *Leshas* cere pro candelis.* Si vera lectio est, vide tria species ponderis, sed suspicor legibus.

• 1. **LESEA.** *Lo. paradise,* in Glossar. Lat. Ital. Ms. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7641. *Lesna, paradisum.*

• 2. **LESEA.** Altera notio. Vide supra *Les.*

• **LESINA.** vox Italica, Subula Acta B. Amad. tom. 2. Aug. pag. 578. col. I. *Habebat illa calidarius unam *Lesinam* in bufo, quam ipse pater accipere volens, ut ea operaretur pro suenda teste sua, quem multum *leseratam* habebat, et accipiens ipsam *Lesnam* etc.*

• **LESINEUS.** *an Electus, selectus, ab Italico *Lesione,* electio?* Charta ann. 1183 apud Murator. tom. 2. Antiq. Ital. med. av. col. 833: *De grano starum unum, et gallinum unam, et lino gra- mulato *Lesneo* triginta.* Nisi sit Certum pondus aut fasciculus lini. Vide *Lasta* 2.

* **LESNO.** a voce Hispanica *Lesno,* vel *Alesno,* magna Subula, Instrumentum, quo cordones corium perfrant Ital. *Lesinone,* Gall. *Grande Alene.* Inter armas vetita recensetur in Stat. Consulat. Jan. ann. 1149. in Mon. Hist. Patr. Taur. tom. II. col. 217: *Si quis homo nostre civitatis habitator a xiii. annis in sursum cultellum vel *Lesnonem,* sine licentia nostra, nisi causa excendi foras, portaverit, tollemus ei sol. xx. si invenerimus.* [FR.]

• **LESOVERPIRE.** Vide *Lesoverpum* in *Laures.*

• **LESPEGEND.** Constitutiones Canuti Regis de foresta cap. 2: *Sint sub quolibet horum quatuor ex medio cubitus hominibus, (quos Angli *Lespegen* vocant: Dani vero Young mon vocant) locis, qui curam et onus tum viride, tum veneris aspergunt. Ubi Spelmannus legit *Leshegen*, [sic Thorp. *Lespegen*.] id est, *Theinum, seu Barones minorem Theinum,* cuius *Thene* duo erant genetici majores, quos *Theinum Reges appellabant, et Thene simpliciter, seu *Thene* minores, qui idem erant qui *Barones quiniores,* et nonnunquam libere tenentes, nunupani-**

tur.

• **LESSA.** JC. Anglis, significat loca-

tionem terrarum vel tenementorum ali-

cum factam ex Gallico *Laisser,* reina-

quero, nostris *Bail à ferme.* Cowell. Vide *Laro* in *Lazore* 2.

• 2. **LESSA.** Pascuum, idem quod *Lees.*

Videtur in hac voce. Can. Hibern. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 18. Nullus sive silva *Lessam et algam devorat.*

• **LESSA.** Vide supra *Leia* 1.

• **LESSYLVER.** Pascuum, tributum quod pro pascuis prestatur, ab Anglos. I. ms. pascuum et *silver*, argentum. Placit. Essex. rot. 8. ann. 15. Edw. I. in Placit. Abbr. pag. 212: *Item de omnibus predictis et aliis pascentibus maiis cum predictorum demoniorum de pecoribus, pro qualibet equo 2. den. pullano 2. den. bone 2. den. boveto 1. den. quing. et bidentis 1. den. que predictio vocatur *Lessylver.* Vide *Leesa* 2.*

• **LESTA.** Prestatio, tributum, maxime quod pro meritis penditur, idem quod *Leeda.* Vide in *Leudu* Charta ann. 1324. in Reg. 62. Chartoph. reg. ch. 184. *In negotio tangentia universitatem burji S. Saturini Pamplonenensis ratione *Lesse* pascuum et carnium nobis debite.*

• *Lesta* vero Vestimenti genis sonat. in Charta Ludov. comit. Claram. dom. Rorb. ann. 1315. ex Bibl. reg. ubi de elemosyna pauperibus eroganda. *Les-* qui vicaires doneront a chacun drap pour faire un *Leste* à la valeur de cinq sous chacun une paire de soies.

• **LESTA.** Vide *Leeta*.

• **LESAGIUM.** Vide *Lastagium* in *Lasta* 2.

• **LESSES.** Vide *Lasta*.

• **LESTINGE.** *Lesnes.* Vide in *Lasta* 2.

• **LESTRIGOS.** *Turtel in parte eius.* Ms. Taur. Bibl. Schol. Chart. 1833. p. 330).

• **LETA.** JC. Anglis, est quedam jurisdictio, quam Vicecomes (Regius) de certis minoribus criminibus, et aliis causis infra Comitatum, ut Regis Officiales, exercet, quam quidem jurisdictiōnem habent etiam alii intra limites sui manerii, dummodo eam vel Charta Regis, vel prescriptione ad se pertinere ostendant. Ita Cowellius. Vulgo a letete, vel a court-letete. Tenetur vero *Letta* in singulis villis semel quotannis, hoc est iuxta Magnam Chartam cap. 36 sub festum S. Michaelis interium ad semestre spatium renovabatur, sed tunc *Letta* posterior *Renduum letta* nuncupatur. Bis teneri letam docet etiam Charta Edwardi III. ann. 1338. *Vetus franci plegi,* cum omnibus ad hancmodi causis pertinentibus, et in *Letis suis* in qualibet hundredorum predictorum bis per annum tentis.

Scribit Spelmannus *Letam* Anglo-

Normannis eisum franci plegi appellari, quod conscribit hic soleant liberiores ville, seu designatae stationes, homines, pacis regiae fiduciosores. Est perinde,

subdit ille, huc Curia prius cum inter Saxones ad *Friborgos*, *Ducanias*, *Tenmentalas* pertinebat, et cognoscit, non de lesa Majestate, sed de aliis omnibus transgressionibus et delictis contra pacem regiam, regiam dignitatem et bonum publicum, et statuta plurima infra prescriptam contingentibus dictioem. Animadverterit tamen non in hac omnia, sed propemodum in leviora gravioribus, utpote felonis, etc. ad Justitiarios Assisarum et Statuto ann. 1. Edw. III. relegatis. [90] Abbr. Placit. pag. 291. ann. 22 Edw. I. Norf. rot. 2: *Et quia predicta transgressio scilicet prædicta fulda apud Burnham magis sonat iuris senescalii quam injuria eorum qui fuerunt presentatores, nec presentatio in Lete aliquis facta, est fundamentum judicii, eo quod illi super quas præsentatio facta fuerit, habent res pensionem suam ad ea que super eos presentata sunt, etc.*

Quando autem et quo auctore facta sit haec *Leterum* distributio, incertum est, nisi referatur ad Alverdum quod *friborgos*, id est *francos plegos*, de quibus haec Curia cognoscit, instinet, licet *Lete*, aut *vina frangi plego*, vocabula in Anglo-Saxonum, vel Anglo-Normanorum scriptum tabulis minime deprehenduntur, sed discretis appellationibus connotantur, inter privilegia, *Gritchburgh*, *Fulne*, *Broadene*, *Habene*, *Forsall*, *Weif*, *Sray*, et plurima hujusmodi, quae collectivae sub *Lete nomine* continentur, ut viles eum, nihil certitudinum ex Spelmano et Soumero, qui, ut solent, a Saxonico deducunt. Hos consulte, si libet, nam cum res perspicie non sit, eorum sententia recensendis tractet immorari.

Leta interduum sumitum pro *emendis*, seu mutatis quae in *letorum* judicis interrogantur. *Chartera Ricardi II. Regis Angl. tom. I. Monast. Angl. pag. 558.* *Terras, tenementa, redditus Letas, servita, foeda Milium, etc.* Et pag. 576. *Cum wardis, maritagiis, releviis, escasatis, curis, letis,* (leg. *Letae* *hundreduis*, etc. *Alia* tom. 2 pag. 275. *Et de omnibus americanis, tam pictoribus, brachitoribus, quam veterorum, qui eidem Rogerio vel heredibus suis qualitercumque, in quocunque defectu in Leta ejundem ville... competere seu pervenire potuerunt.* A *Leta* forte hoc significatu Provinciales nostri hauserunt suum *late*, pro ea emenda pecuniaria que debetur pro contestatione.

LETABUNDUS, pro *Lethalis*. Vita S. Guthiaci num. 27. *Arrepta latales bipenne, tric virorum corpora Letabundus etibus humi sternens mori cogit.*

LETAGA, Lactuca. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692: *Letaga, Letue.* Vide supra *Caruca*.

LETAGO, Morte digna vel capite damnatus, a voce *Letum*. *Chartha ann. 1383* in Reg. 72. *Chartoph. reg. ch. 45: Cuiusdam letago imporebant ipsum receptasse aliquos Letagios seu malefactores, et ad locum de Fenolhaco adduxisse, ad finem interficiendi aliquos homines de Gailaro.*

LETAGIUM, Merx lactea. Gall. *Laitage*. Arrest. ann. 1865. I. Apr. in vol. 5. arrestor pariam. Paris. *Venditio caseorum, ovorum, Letagiorum, prunorum, pomorum etc.*

LETALLES MANSI, Qui a *Letis*, exco lebantur. Vide *Mansi Lidiales in Mansus*, et mox vocem *Leti*.

LETAMEN, pro *Lestamen*. Vide in hac voce.

LETANIA. Vide *Litania*.

* *LETARGERIUM*. [*Litharge*: « Recipe croci, storaie, incensi, nucis muscas, Letargaria »] (R. N. Ms. lat. 10272, p. 17r.)

* *LETARIUM*, Necrologium. Kalendarium, a *Letum*, Morte sic dictum. Ita Kalendarium suum inscribit Johannes de Paquera, teste Mabillonio Diplom. lib. 2. cap. 29. num. 7.

* *LETAVIA*. Vide more in *Leti*.

* *LETDA*, *LETDARIUS*. Vide in *Leta*-*dis*.

* 2. *LETDA*. [U] *LEUDIS*: « Ego Willielmus Arvernorum comes reformando pacem cum domino Petro Cluniacensis abbatte... medietatem omnium *Lederalium* que in villa Riomeni quoquo tempore accepit fuerint, dono. » (Chart. Clun. Coll. Burgund. B. N. t. LXXX, n. 24, circ. 1158.)

* *LETTERIA* [Confer *LATERIA*: *LETTERIA*: « Una lateria cum duobus metathletis et uno lecto de plumis cum duobus copertis albis, cum uno parvo coxoio. » (Invent. Calixt. III. an. 1458, n. 24, circ. 1158.)]

* *LETTERIA*, *PLUTEUS*, *analogum*, *Gall. Lutrin*, *Pupitre*. Circo *Leterianum seu pulpitum*, in Gestis Guillelmi Majoris Episc. Andegav. tom. 10. Spec. Achier. pag. 201.

* *Hinc Leteri vel Leteril*, pro *Suggesto*, *Gall. Tribune*, apud Villehard. paragr. 17. *Li bous das de Venise, qui mult erages et proz, monts des Leteri et parla au pueble. Infra: Leteri. Vide supra Leterie.*

* *LETETUM*, *Lo gouve*. *Glossar. Lat. Ital. MS.*

* *LETIGIUS*. *Vides infra in Ligius.*

* *LETIE*. Vide *Lech*, *Lassum*, et *Leda* 2.

* *LETIA*. Vita S. Carthaci. *Episcop. n. 12*. *Et ipse solus agredens duas Letias ibre plena sunt humera imposuit. Citteri intercipitamur et docti.*

* *LETIANA*. Vide *Litanie*.

* *LETARDUS*. *Miracula S. Vedasti Episc. sec. 4. Benedict. part. 1. pag. 602.* *Eccor moritur Letardus secundum suum iurum, si ita voluerit, compositor et Latino et Teudisco. Mons duro, quem nos abi optimus. Teudonibus Hart, Durus, fortis, ut Schilterus exponit.*

* *LETHERIA*. *Chartha Guill. de Guerchia* tom. 1. *Probat. Hist. Brit. col. 988. Dedi etiam eis (fratribus de Fonte-Ha-ruys) parvum nemus viride ad faciendum parva sine monstra et Letherias per totam forestam predictam.* Forte, Tortiles ex virgultis laquei.

* *LETHERWITE*. Vide *Legerwita*.

* *LETHUM*, ut infra *Latum* num. 1. *Justitia seu conductore fundi, vel illis quos, inquit Miraeus in Diplomatic. Belgicis pag. 548. Hospites vulgo vocamus, qui scilicet dominici obsequiis obnoxii sunt, ut in hac voce doculumus. Lata, ut ait Kilianus, Colonus dicitur, cui ager colendus permittitur, qui fundum vil- lamque conductit. Vide in *Lata*.*

* *LETIA* ex abbreviatione pro *Leteria*, *LETICA*, species vehiculi. *Comput. MS. ann. 1239. Pro domino Carolo portando in Letiana a Parisis usque ad Vincennam per elemosyna, xlvi. sol. Vide *Leteria* 1.*

* *LETICA*, *Lecti fulcrum, fulcimentum, Gall. *Bou de lit*. *Comput. ann. 1492. Inter Probat. tom. 4. Hist. Nem. pag. 19. col. 2. Fecerunt dicti domini consules... apportari ad dictum hospitale militum lectos sequentes, capitos in aliis hospitalibus Pismo de hospitali Magdalenes, duas Leticas fuisse.* Pluries ibi. Vide supra *Leterica* 8.*

* *LETICOPNUM*: [*Pot de vin*. *Diep.*]

* *LETIMONIUM*. Vide infra in *Litus*.

* *LETIS*, *Paras carri*, nescio quis. Vide supra *Hua carucca*. *Chartul. Norman. ex Cod. reg. 4858. A. fol. 89: Coetumeris (habent), unum festum ad hospitandum per liberacionem, et hayam carum, et Letes, et charretis, et habuerint quadri-*

natione appellationem sortiebantur, affecta *Leterum* nomenclatura. Ita passim in Notitia Imperii, *Lete Belenos, Confraginenses, Nemelacenses, Francos, Suos, Lingonenses, Normos, Teutonienses, Legenes*, observare est. Quod vero *Letum* in Gallia habitarent. Gens Gallica *Iboe*, *Letrixos*, dicuntur Zozimo pag. 803. Sed et inde Armoricanam provinciam *Letaviam* dictam auctor est Cambrenus, quia quidem *Letavia* appellatione utiliter Scriptor. *Vita S. Bilde Sapientis* n. 16, quis in Lexico Cambro-Britannico *Llydaw* nuncupari dictur. Eiusmodi *Leterum* praetera mentio est in 10. et 12. Cod. Th. de Veteranis (7. 20.), et 1. 12. de *Erogat*, milit. ann. (7. 4.) et apud Ammianum *Marcellinum* lib. 16. el. 20. De illis vero copiose egere Henricus Valesius ad eumdem Ammianum, et Jacobus Gothofredus ad d. 1. 12. de *Veteranis*. Porro agris in Gallia et alibi assignati. [9] *Consule Dubus* tom. 1. Hist. crit. 2e. edit. pag. 94.] [90] *Vetus* librum *Vicende della proprietà in Italia* pag. 49. *Crimm. Antiq. Jur. German. pag. 307.*

* *LETICAE TERRAE* appellantur in 1. 8. eod. Cod. de Censitoribus (18. 11.), quam ratione *Leti* obnoxii erant servilio militari: unde haud insulse opinantur viri docilissimi feudorum inde apud nos fluxisse originem, vel certe servili militaris, ita ut cum obnoxio quodammodo essent conditionis ob id oneris, pro servis et conditionalibus habiti deinceps fuerint, dictique sint agri omnes illi adstricti servitii *liti*, ac *litas*, et *mansi lidiales*. Nam *litos* appellant nostri, quios conditionibus obnoxios, sed maxime militibus servitibus, quod etiam observavimus in Dissert. 17. ad *Jolinvillam*, indeque omnimodum servitium seu obsequium militare, ligum appellatum, utpote agrorum istorum possessorumibus nunc et immediate a dominis suis pendebutibus, hisque ratione servitii militaris prorsus obnoxios. Vide *Ligium*.

A *Letis* denique videtur deducta vox

Theutonica *Lest*, et *Lester*, pro Colono

seu conductore fundi, vel illis quos, inquit Miraeus in Diplomatic.

Belgicis pag. 548. *Hospites* vulgo vocamus, qui

scilicet dominici obsequiis obnoxii

sunt, ut in hac voce doculumus. *Lata*, ut ait Kilianus, Colonus dicitur, cui ager

colendus permittitur, qui fundum vil-

lamque conductit. Vide in *Lata*.

* *LETIA* ex abbreviatione pro *Leteria*,

LETICA, species vehiculi. *Comput. MS.*

ann. 1239. Pro domino Carolo portando

in Letiana a Parisis usque ad Vincennam

*per elemosyna, xlvi. sol. Vide *Leteria* 1.*

* *LETICA*, *Lecti fulcrum, fulcimentum,*

Gall. Bou de lit. *Comput. ann. 1492. Inter*

Probat. tom. 4. Hist. Nem. pag. 19.

col. 2. Fecerunt dicti domini consules...

apportari ad dictum hospitale militum

lectos sequentes, capitos in aliis hospitalibus

Pismo de hospitali Magdalenes, duas

Leticas fuisse. Pluries ibi. Vide supra

Leterica 8.

*Sobilio usque ad moenium de Lebasco
de ponte natali.*

LEVAMEN, quod alias *Levatum* in re feudali. *Charita de Parcili Corbeiensis urbis ex Bibl. S. Germani Paris. Cod. 584*: *Facunt homagium Abbati vel fidatatem, et solvent pro Levamine 60. sol. vel amplius.*

11. LEVAMENTUM, Gall. *Levinus*. *Papias*: *Fermentum, Levamentum, a fermento, dictum, etc.*

2. LEVAMENTUM, Minus navigium, onerarium navis, illius levanda grata, adiunctum. *Lex. 4. D. de Leg. Rhodia* (14.3): *Noris onus Levando causa, si quadrato merces in scahpam tractio ruit.* Vide *Culexum* ad lib. 4. *Instit. tit. de Societate*. *Nostri vulgo Alages ejusmodi scaphes dicuntur, quod a fermento seu leviores fiant*. *Hist. de eccl. S. Martini PP. et Martyris pag. 79*. *Et non nisi cum ea puerulus, si uno cauculo eduximus nos ex urbe, et cum immobilis in unum sorum que dicitur Levamento, circa Aeram plus minus quartam diei ad portum peruenimus. Occurrunt ibi semel ac iterum. Hinc*

LEVAMENTARIUS, in l. 1. Cod. *Tn de Navicular. (18.5.) Levamentorum navicularius*. *Vide Alegium*.

1. LEVANS, Oritas, Ital. *Levant*, Gall. *Levant*. *Annal. Genuens. ad ann. 1283*, apud *Murator. tom. 6. col. 581*: *Quoniam quotidie sunt venient ad Levantem vel Sirochum; nostri vero versus Levantem non poterant ullo modo*.

LEVANTES ET CUBANTES, nostris *Levans* et *Couchans*, *Mansionarii*, *Manentes*, qui in dominiorum prediis sedem fixare, illi obnoxii: quibus opponuntur *Aliani*, seu *Alienigena*. *Statutum de Decimis Saladinis apud Rigordum ann. 1198*: *Et si nullum dominum ligum habebit, ei in cuius feudo manentes Levans et Cubantes, debet decimam de suo proprio mobili*. *Bracton. lib. 1. cap. 10. § 3*: *Quandiu manentes fuerint in villenagio Levantes et Cubantes*. *Apud Rastal. in Expositione vocabulorum Legum Anglicarum*: *Levant et Couchant, est aut, quando les beastes ou cotel d'un estranger, son venus en la terre d'un autre home, et la ont remaine un certaine bone espace de temps*. *Vide Stabilimenti S. Ludovicii lib. 1. cap. 82. Petrum Fontanum in Concl. cap. 3. § 1*: *et Consuetudines Melodianensis. art. 209. 390*. *Stampensem art. 67. Bracton. III. 1. tit. 1. 2. et lib.*

LEVANUS, *Fermentum*, Gall. *Levanus*, quod farina fermento imbuta intumescat, ac levatur. *Occurrit in Fléta lib. 2. cap. 10*. *Vide Levamentum 1.*

1. LEVARE, Germina producere, Gall. *Lever*. *Pactus Legis Salica tit. 87. § 2*: *Si quis per alienam messem, postquam Levaverit, herbitas traxerit, etc. Ubi Editio recentior tit. 36 postquam germina producerit, habet.*

2. LEVARE, Auferre, furari, Gallia, *Lever*. *Seditionis lib. 7. Epist. 2. Lexi diversis pauper adamatis*. *Id est, ait Savaro, abducit: ubi ille plura ex Gregorio Turon. lib. 6. cap. 45. lib. 7. cap. 4. et ex Legi Wisig. I. 8. tit. 8. § 4. 1. 6. tit. 4. § 2*.

3. LEVARE, Tributum exigere, *Lever des impost*. *Editio Pistense § 21*: *Et quoniam audiuitus quosdam plus a pauperibus accepisse, quam bannus Lever, etc. [Oratio Legatorum Regis Fr. coram Pio II. PP. ann. 1459. tom. 9. Specil. Acher. pag. 821] Nam cum denarii sunt Principis supremi, Levari nequeunt publica cassante auctoritate predicti Principis supremi. Index MS. Beneficiorum*

Eccles. Constant. I. 90: Lever dictus Recitor cimieriorum cum pertinencia sua cum etiologium. Hoc est, percipit oblationes pro humatione et altari factas. Charta ann. 1084 apud Mirsum. tom. 1. pag. 68: Theodericus Mediomatricus sedis Episcopus... donavit eidem Ecclesiae (S. Trudonis)... scriptum euadens oppidi, hoc est, potestatem posse et depone videlicum qui materiali faceret unde Levareatur cervisia, et de singulis cerveris, quebascarentur in oppido nostro, secundum priescias opus fratrum suscipere. Ubi cerveris levare, est illius tributum exigere seu perlevare quod pro cervisia penatur, sicut hoc loco in certis cerveris mensuris. [60] *Lever, tit. viii. loco est Confidere vel fermentare. Vide Levandum et Scrotum.* *Vide Lever 2.*

4. SCHLEVARUS, Accipere, sumere. *Chart. Ottion. Archip. Bremens. ann. 1405: Vendidimus pro 80. florinis... per nos effectuatis receptis et Sublevatis et in usum et utilitatem ecclesie nostra conuersis, etc.* *Vide Haltaus. Glossar. German. voce Upbaren, col. 58. et infra Sublevare suo loco.*

5. LEVARE, Paulus Diaconus Emeritensis II. Vita S. Masonae Emerit. Episcopi cap. 2: *Si quis... vos perverum in quo L.aret, exhibuerit. Hispanismus, en que L.levare valet in quo deferrit.*

6. LEVARE, Edificare, extrudere. *Breviarium Historia Pisana, tom. 6. Muratori col. 198: Anno 1178. Lucenses cum magno exercitu Levaverunt castrum Mutronis cum adiunctis magnis, et Pisani invenerunt illuc et turpiter fugaverunt eis castrum destruerunt. Et col. 191: Eodem anno (1157) Lucenses cum Januensis levaverunt castrum Viareggio, et per conventionem pacis illud destruerunt prouisorum, et facili pace destruerunt.*

7. LEVARE, Ascendere. *Et in capite marmassi Lever fossa per montem Huelgaret, in veteri Charta, apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 260.*

8. LEVARE, Acquirere, comparare. *Stat. Palavic. lib. 2. cap. 68. pag. 125: Organum est quod nulla persona... presumat portare, tenere, seu aliquogit uis terris prefatis domini aliquo sale, nisi fuerit de sale Levato et habito de doina prefatis domini.*

9. LEVARE, Educere, abducere. *Gall. Emmeron, editor, alias Lever. Charta Ferdinand. reg. Castel. Inter Acta SS. tom. 6. fol. pag. 16. col. 2*: *Et dicitur quod levatorius ad levatorum hereditatem ultra Siemirum intruderit, resinguat cavalerorum in domo sua. Si levator uxorem non Levaverit, non relinquat cum ea cavalerum. Lit. remiss. ann. 1426. in Reg. 178. Chartoph. reg. ch. 806: Ioculii Carrieri Lera uicelle femme d'aveugles le suppliant son mary, et l'emmena au bon lui semble. Lit. vero, pro Lever. Conducere, in aliis ann. 1886. et Reg. 129. ch. 214. *Comme la suppliant eust Lever un verlet... pour lui servir en son hostel, etc.**

10. LEVARE, Italii in nave imponegere, Gall. *Prendre sur son vaisseau*. *Form. MSS. ex Cod. reg. 7657. fol. 98. r.*: *Super quoddam lignum sumum dictum talium presbyterum de partibus Tholosanis quem reciperal, vulgo Levaverat, etc. Vide infra in Levatorium 2.*

11. LEVARE, nostris *Lever*. Aliquem expedire, debito liberare. *Lit. remiss. ann. 1884. in Reg. 125. Chartoph. reg. ch. 144: Disant... que qui aurum son omny en icelle compagnie que il l'en Levast, c'est assavoir que il paient pour son amy.*

12. LEVARE SE, Regnum invadere. *Ida-*

*tius in Fastis Consularibus: Valentinius Junior apud Vienam ex interfecto, et Levavit ex Eugenius typhus. Lever in Regem, dixerunt Scriptores medii aetatis, ex usu Francia, Gothis aliquique populi quibundam recepto, quo Reges Ducives suos futuros imponebant scuto numerique attolebant, qua de re consuendi Pithous lib. 2. Advers. cap. 6. et Lipasus lib. 4. ad Hist. Taciti pag. 519. [60] *Glossar. med. Graecit. voce Exsiccav. Append. col. 71.**

13. LEVARE CAMPUM, Castra movere. *Gall. Lever in campi, apud Parisum de Centa in Chron. Veron. tom. 8. Murtat. tom. 1. 620. Movere se de campo, in Annales Genuens. tom. 6. quid. Murat. col. 476.*

14. LEVARE CANTAM, *Vide Grimm. Antic. Jur. Germ. pag. 657.*

15. LEVARE FERIA, Nundinas instaurare. *Vide supra in Feria 3.*

16. LEVARE FIDEM, *Vide supra in Fides.*

17. LEVARE HOMINES, Milites cogere, concibrere. *Gall. Lever des troupe. In Litteris Edwardi III. Angl. Regis ann. 1377 apud Rymer tom. 4 pag. 781.*

18. LEVARE JUDICEM, Accedere ad Judicium, ius ab eo requirere. *Vita S. Fructuosi Episc. Bracarens. cap. 17: Siue de praesentia Regis Lebaudi judicem, qui inter nos examinare judicii veritatem. Ubi vir doctor ad marginem reponit, Levavit. Edit. Bollandina habet Levavit, num. 16.*

19. LEVARE LAUDAM, f. Signa proponere, vexilla figere, erigere. *Gall. Lever, seu Arborer l'standardi. Annal. Genuens. ad ann. 1266 apud Muratori. tom. 6. col. 537: Tandem facta confictus Rex Carolus Manfradus et eius exercitus devicit: in quo confictu D. Manfredus fuit interficetus. Quo devicio et mortuo, Magnates terrar, et loca, et civitates regni Siciliae D. Regi Carolo laudem Levaverunt, et universitatis sine prelio et labore aliquo ad eius mandata deservierunt. Et ad ann. 1288. Ibid. col. 588: Et in die Mariae statuerunt uaque ad Terram Levando laudem Communis Janus, et illos, qui erant in terris, balistando, turrim etiam Veronice dirinxerunt. [60] *Acclamare. Vide in Lava 2.1*: *Vel aliquid laudem promulgare, in vulgus spargere: quia notione Lever voca dicunt Itali, et nostri Lever brevi, apud Joan. de Saingrau pag. 145 pro Rumine exclarat.]**

20. LEVARE Natura, Ligare, fixare, portare. *Gall. Enlevare li bestie, vender le serres, voti forestaria. Charta ann. 1392 ex Chartul. Campan. fol. 237. col. 4: Empores autem tenentur ampla nemora Lever infra quaduor annos.*

21. LEVARE PSALMUM, Præcincere, Gall.

Enlevare. Statuta Eccles. Valentinius, tom. 8. Concli. Hispan. pag. 511. col. 2: Et ubi plures Clerici fuerint, semper unus Lever Psalmum. Sic Lava antiphonem, in Vita S. Williborde Virg. et Mart. ssc. 5. Bened. pag. 50.

22. LEVARE SEDITIONEM, Excitare, in Legi Baiwar. tit. 9. cap. 8. § 1. et Longob. lib. 1. tit. 18. § 1. [60] *Liuupr. 86. (6. 6.)*

23. LEVARE DE SACRO FONTE, dicitur qui alias suscepitor, seu patrinus. *Anastasius in S. Silvestro PP. Hic et hoc omelituit ut baptismatus linet Presbyter Levatum de aqua propter occasionem transitus mortis. Ordo Roman. Ut autem surrexerint a fonte, illi qui eos suscipiant, Levantes ipsos in manus suis, offerant eos uni Presbytero. Ipse vero Presbyter facit de chrysante crucem cum pollice in vertice eorum. Capitulare Altonis*

cap. 77 : *Nec de sacro fonte aliquem Leva... audiat. Adde leg. Longob. lib. 2. tit. 8. I 5. [90 Luitpr. 35. (5. 5.)] Acta S. Stephani PP. apud Baron. ann. 259. n. 28. Theganum cap. 38. etc. Philippus Mouskes MS. :*

Us illi ot de roste par nom
Le fia apeler Philopos.
Li queus Philippes le Leva
De Flandres, et li de Douas
Son nom, et promis grant osoz.

Le Roman d'Amile et d'Amy MS. :
Et ens un fons baptisé et Levé.

Le Roman de Jourdain de Blaye MS. :
Cil le Leva des sains fons et de l'aigle.

Le Roman de Robert, le Diable MS. :
Li des tous les peccés manda...
Qu'il fia apeler son fils Levé...
Cil sont sans qui l'enfant present,
Et Crestien le Roi le fient...
Son propre nom li ensevelit
Et Robert nom par droit non l'apient

LEVARI SUPRA CHORUM, dicitur Canonicus qui ad altiora Chori subcellia, quae formas vocant, admittitur. Statuta Ecclesie Lindgum, cap. 16 : *Supra Chorum antiquam Subdiaconus fiat, nullus recipiat, et ante nec vocem habet in Capitulo, nec aliquid percipit in divisione terrarum. Cum autem aliquis Levandus fuerit supra Chorum, habito super hoc tractatu in Capitulo, et licentia obtenta, si fuerit de dextro Choro, Levatur a Precentore, si de sinistro fuerit, a Cantore. Ordo Diaconatus Levat omnes Canonicos supra Chorum. Ordo sacerdotalis Levat omnes supra Chorum.*

** LEVARE TERRAM.* Agrum noviter colere, arare. Concordia Capituli Aduensis cum Domino de Perreria ann. 1257 : *Tenent quidam terras Levatas pro quibus debent bladum et alia servitia consueta... Qui vero terram Levavit de novo debebit xxx. denariis... qui autem terram alias Levatas xv. den. debet. Et paulo post : In quibus (nemoribus) si quis extirparerit, in terris sic extirpati haben. tertius Decanus et Capitulum antiquam facta fuerint terra nova vel Levata... postquam vero facta sunt terra nova vel Levata debet hic quis Levavit, bladum et alia servitia consueta. Vide Terra nova.*

** LEVARA A TERRA.* Minachum ob culpam suam condonente a pena absolvere. Regula Hospit. S. Jac. de Alto pass. ann. circ. 1240, cap. 81 : *Prater n pro aliquis offensio... militatur ad aliquam domum ad justitiam faciendam, et secessor illius domus, vel quilibet frater, postea inferior ipso magistro vel priore, non debet ipsum fratrem ad terram (i. a terra) Levare, quamvis festivitates interveniant. Si vero aliquis prelatus vel quelibet secularis potestas superueniente fratrem a terra excusat, ad mensam fratrum sedare poterit, donec magister redeat, qui pro suo beneficio sibi debet indulgere. Verumplamen si preceptor, priore inferior, aliquem fratrum in justitiam misericordia, si absens fuerit, locum ejus tenens fratrem a justitia poterit Levare.*

** LEVARA TESTEM.* Levare un testimo, apud Bellom. MS. c. 6. p. 19. v. col. 2. Testem ejurare, vulgo Recuser. Vide in Testio.

** LEVARIA.* Agger, Gall. Levée, seu jus quod ex aggeribus percipitur. Charta Joan. de Monte-reg. ann. 1224. Inter Probat. tom. 2. Hist. Burz. pag. 8. col. 2 : *Damus præterea ipsiis fratribus pascationem perpetuam in omnibus aquis nostris a dicta domo, et insulam et Levaram. Vide Levata 8.*

** LEVARIUS.* Vectis, Gall. Levier, Ital. Leva. Lit. remiss. ann. 1850. in Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 20 : *Accipit unum magnum baculum, dictum levaram cadriga, ... et percussit eundem supplicantem de dicto Levario. Quendam baculum vocatum Levier, infra ch. 27. Vide infra Levatorum.*

** 1. LEVATA.* Exta, viscera et quavis animalium intestina, vel cor, jure et alia bulusmodi. Gall. Levate. Provincialis Levada, unde diminut. Levatorum. Pressura. Statuta S. Virtutis Massili. ann. 1591. per Cardinalem Tribulum. *Debet pitanciarium dare de duabus in duabus Religiose unam Levatam, sine unum fecur, vel unum caput cabrii. Miracula MSS. Urbani IV. PP. Offerret unam libram cere in figura unius Levatae sue viscervum.*

** 1. LEVATA.* F. Pars, portio. Ordinatio ann. 1340. tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 417. col. 1. *Possintque dicti Magistri notariorum in deliberationibus faciendis facere tres Levatas, et de qualibet Levatoria pendera, et eligere quamlibet voluntatis ipsi Magistri et eidem, tam ponderibus quam Levatis. Alia Ordinatio ann. 1342 pro Magistris Monetariorum, ibid. pag. 420. *Remevia vero ligaz et ponderis punctas, Levatas, exsayamenta et alia iura, et privilegia habeatis, que in nostris monitis contra habeatis.**

** 3. LEVATA.* Agger. Levée nostris. Palias. *Manitipa, Levata, Charta ann. 1271. in Regesto 20. Tabulari Regii Ch. 220 : Calciata seu Levata, que ducit ad Motam. Occurrat præterea in alia Charta apud Gariellum et Sammarthanos in Episcopis Magalon. u. 17. [Levata] molendinorum, in Charta ann. 1308. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 788.*

** LEVATARIUS.* Qui Levatas, seu argeries curat. Conventio Caroli I. Comitis Andegavie et Provinciae, cum Arelatenibus ann. 1251. art. 5. *Item debet dominus Comes vel ejus Vicarius Levataris civis Arelatis eligere pro Levata apud eius et faciendis, et etiam custodiendis. Ubique Gallicus habet Levatores. [Statuta Arelat. MSS. art. 87 : Receptaculo cyrogrillorum... destruant quilibet mense semel per Levatores, et ipsi Levatari possint cyrogrillos, quo levatis invenientur capere impune. Ibid. art. 162 : Si aliquis habet frontieram in ripa Arelatis, et voluerit eam plantare, Levataris illius territorii etiam deinde etiam commode fieri, cum necessario Militum et proborum numerorum illorum territoriorum, ut (ubi) fieri debent dicti plantati, medietatem lignorum, que necesse fuerint ad plantandum per duas cannas mensurandas a pede vallati Levatarum et versus Rhodanum, etc.]*

** 4. LEVATA.* Exactio, nostris Levatis. Charta ann. 1216. apud Guesnainum in Annalib. Massiliensis. *Habebat plenojure dominacionem, pascationem, et lance, et pabuli, et piscium, et Levatis, et omnium quae quondam habuerat. [Codex MS. reditus Episcopatus Autiss. : Quilibet cœcufaria debet unum denarium et duas Levatas ad manum. Quidnam sint hic Levatas, non satis liquet.]* Vide Levus 2. et Levatio 1.

** 5. LEVATA.* Frugum fructuumque perceptio, Gall. Levôte. Form. concessionis ad firmare inter Form. Instr. fol. 70. v. : *Inde ad novem annos extunc continue sequentes complendos et successive numerandos per novem Levatas et collectas. Vide infra Levata.*

** At vero Levé, Onus carri significat, in Lit. remiss. ann. 1891. ex Reg. 141.*

Chartoph. reg. ch. 17 : *Comme Thévenart sust fait ou fait faire de bois à charriage environ une Levée à bœufs, etc.*

** 1. LEVATA PISCUM.* Piscatum, plenum captura. Charta Guillelmi Episc. Autiss. ann. 1219 : *Dedit incepuit assamata terre et lapidum in terra sua ad opus excusarum molendinorum dicitarum. Monitum apud Arriacum sitorum, et Levatas pescata ipsorum molendinorum. Alia Octonis dictis Aquæ. Inter Instrum. tom. 2. coll. Christi 478. Amplius confirmatis transversum Levatas anguillarum, in fluvio Caronione, et sicut burgenses Xantonienses de consuetudine ibant ad submonitionem Comitis cum navibus suis ad Levatas, illius faciendum, similes faciunt ad submonitionem de Sabloncellis. Compositio inter Universitatem ville Mari et Fr. Raymundum Pavladam Procuratorem Monasterii Silvae-regalis ann. 1321. ex Scholæ Presidis de Marsugues : Ipsa possint facere Levatas piscium semel in septimana sine dampnificatione retium piscatorum.*

** 4. LEVATOR PISCUM.* Ibidem : *Piscatores seu Levatores possint facere Levatas piscium, et pisces, quos capient, dividantur.*

** 5. LEVATARIA.* Vide mox in Levator 2.

** 6. LEVATORIUS.* Vide Levata 8.

** 7. LEVATGIUM.* Vide supra in Levatum.

** 8. LEVATILIS PONTUS.* Pons qui ductarius catenæ attollitur. Gall. Pont levias. Ital. Ponte levatio, in Chronico Petri Azarii, apud Muratori. tom. 16. col. 365. Vide in Pons.

** 1. LEVATO,* ut Levata, Exactio, collectio, Gall. Levæ. Mandatum Edwardi Regis Angl. ann. 1802. apud Rymer. tom. 2. pag. 912 : *Cujus quidem auxili Levationis, pro dicta Communisatis etiamē, huc usque supersedimus. Charta ann. 1821. apud Thomasseronum in Biturig. pag. 731 : Omnes et singule Levationes blasorū a mense Augusti ultimo præter dicta terre de Borbonio.*

** 2. LEVATIV.* Egressus et lecto. Gall.

Le lever. Charta ann. 1809. tom. 1 Chartul. S. Vandreg. pag. 928 : Quod campa-

nus parochialis Ecclesie predictæ nullatenus pulsarentur quoque ad horam Levationis Monachorum.

** 3. LEVATIO SACRAMENTI.* Sacre Hos- tis sublatio ; nostris etiam Levatione, pro Elevatio. ex Charta episc. Cannat. Homo vel pulvis levatus. Levatione. Sacramenti dictæ majoris Missæ habere noticiam, inscriptione dictæ Missæ perpetua qualibet die dicenda ad altare S. Nicholai, dum incipiatur cantari Sanctus, pro sacramento dictæ majoris Missæ una campanularum, super medio chori appensarum pulsabitur, cum tintinnamento usque ad Elevacionem Corporis Christi, et dum Christi Corpus elevabitur, pulsabitur ad plenum. Alia Caroli VI reg. Franc. pro capel. Pissiac : Livres luminares, cierges et torches pour ledites Misses, et pour la Levation du benoit Saint-Sacrement. Lépement, pro Elevatio, excelsitas, in Lit. ann. 1371. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 418.

** 4. LEVATIO ANGUILLARUM.* ut supra Levata, Jus ex anguillis capituli aliquot perceptio, Gall. Levôte. Form. concessionis ad firmare inter Form. Instr. fol. 1106. ex Chartul. S. Eparchii Engolism. : *Dono iterum illam Levationem anguillarum, quam habebam in anguillaris de Viscaco. Vide Levata piscium in Levata 4.*

** 5. LEVATITIA AURA.* Vide in Aura 1.

** 6. LEVATOR.* Exactio, coactor. Charta Philippi Pulcri ann. 1807. apud Menes-

terium in Probat. Hist. Lugdun. pag. 62. col. 1 : *Sic vero fuit aliquis injuria vel ressourceus Levatoribus emolumenterum.* etc. Charta Eccles. Brivias ann. 1285 : Antonius Torren. *Leutor et receptarius emolumenterum curia Prepositatus, etc.* Charta ann. 1299. tom. 2. Hist. Delphin. pag. 872. col. 2. *Eiam et super redem-ptionibus facili per subditos, ne per Leva-tores signarentur vel caperentur ani-mata sua. Vide Levator Piscium in Le-vate 4.*

* 2. LEVATOR. Magistratus qui levatas seu aggeres curat; cuius officium Levatoriae appellatur. Instr. ann. 1284. apud Vir. Cl. Geranop. in Disquist. de Sigill. Garfagn. pag. 27. *In quo etiam consilio interfuerunt capitanie Levatorum S. Pe-tri majoris, etc. Charta ann. 1351. ex schedis Pr. de Marques : Elegimus in Levatores, rectores et gubernatores leva-torum predictarum ad unum annum ten-tum, etc. Et incontinenti prenominati Leva-tarii... predictum officium Levatariae in se gravis inscipientes, juraverunt... se dictum officium bene, fideliter et legaliter exercerent. Cibi promiscue Levatores et Le-vatarii non semel nominantur. Vide in Levata 3.*

* 3. LEVATOR EXERCITUS. Qui militles levat seu delectum habet, vel rei bellicae prepositus, Gall. *Intendant d'armée.*

Charta ann. 1468. apud Per. tom. 6.

Anecd. part. 8. pag. 222. col. 1 : *Mathias D. G. rex Hungariae, etc fideliibus nostris*

capitanis, bellidicibus, Levatoresbusque et sollicitatoribus presenti exercitus nostri, etc. Vide Levare homines in Le-vare 6.

1. LEVATORIUM. *Locus in quo levatur,* vel plantatur aliiquid. Joan. de Janua Gloss. Lat. Gall. *Levatorium, Levare.* (sic) *Levement, in MS. Sangerm.*

* 2. LEVATORIUM. LEVATORIUS. Vec-tis. Gall. *Levare.* Tract. MS. de Re mil-lit. et mach. bellic. cap. 38. *Levatorius ambulatorius est utilissimus levandi et inclinandi sursum et deorsum compendi super currum bombardorum et omnia alia pondera.* Et cap. 134. *Levatorum et per barcharum ponere causa palos fictos in aqua deborbari Levatur.*

* 3. LEVATORIUS. *Levare, in Glossie Lat. Gall. Sangerman. Levatorius ponit, in Chron. Petri Azarii apud Muratori tom. 10. col. 322. Idem qui Levatis. Vide in Ponit.*

* 4. LEVATORIUM. Fermentum. Gall. *Levain.* Stat. Vercell. lib. 8. pag. 72. v. *Teneat fornarius facere et habere Levatum pulchrum et mundum; videlicet ad panem frumenti. Levatum puri frumenti, et ad panem siliginosum, pura siligine.* Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657 : *Levame, Prox. fermentum, sime Vide Levamen-tum 1.*

* 5. LEVATORIA, nostris Leveure, Lo-eus, ut videtur, adificandis domui aptus, Gall. *Emplacement.* Chartul. Casal. Be-ned. *Euroinus et filius ejus concesserunt monachis Caenais Benefici octo nummos, pro qua concessione monachi dederunt eidem Euroino Levaturam unius domus.* Lit. admot. ann. 1464. in Reg. 189. Char-top. reg. ch. 424. *Trois Levures d'un festiv de maison neuve couverte de tuile ayant audit Troyes en la rue de la grant inverne... affranchent de son long selon ladite rue, contenant les dites trois Levures trente pieds de largeur... tenant d'une part d'une autre Leveure d'icelle trentre (sic). Vide Levare 5. et Levatorium 1.*

* 6. LEVATORIA. Collecta, tributum. Charta Henr. I. reg. Franc. ann. 1042.

Inter Instr. tom. 10. Gall. Christ. col. 264. *Quinquaginta carrae ligni et duo modis via, cum quinque solidis et decima Levatura cervisiarum. Vide Leve 2.*

* 7. LEVATURA PORTA. Cataracta, cratis ferrea ad portas urbium. Vide Sarco-saces.

1. LEUCA, LEUGA, LEWA, Vox et Men-suri passim testantur Scriptores, [Armo-rica] *Lewa*, ut, ut pronunciant *Leu-* *ca*; Asyvir. pseph. v. *Palauum.* Hernandes de Rebus Geticis : *Leuga autem Gallicis nulla et quingentorum passuum quantitate metitur.* Vita S. Remacii cap. 20. *Dicitur autem Leuga apud Gallos septuaginta miles quingentorum passuum, id est 12. stadiorum. Vetus Agrimenor. : Militarius et dimidiis apud Gallos Lewam facit, habentem passus miles quingentos.* Addit. Isid. lib. 16. cap. 16. [Hieronymus in Joel cap. 8.] Ammianus lib. 16. de Lugduno : *Qui locus exordium est Gallicum; exindeque non nullis passibus, sed Lugis istiusmetius Tabula Pedinger. : Lugdunum caput Gallicarum; usque hic Leugas. Vide Rosta. Ita pri-*

re. LEUGA, in veteri Inscript. 1078. 7. Lex Bajwar. tit. I. cap. 14. § 4. *Angares cum corvo facit nique 50. Leugas.* Gillo Pa-risiensis lib. 14. *Leugae dubiae.*

LEUGA USUALIS. *Mensura terrae me-tegiti apud Francos consistit de duabus milibus passuum. Ingulphus pag. 910.*

LEIGA ANGLICA. *duodecim quadrantia confici dicitur in Monasterio Angl. toni. 1. pag. 312. Vide Omnes.*

LEWA, apud Bedam lib. de Numeri-divisione. In *Carls. Siegerberti apud Hennicheni 1. Febr. pag. 234. Caroli Cal. apud Doublet. pag. 706. apud Ni-therib. lib. 2. et 8. pag. 365. 369. 371. 378. 378. Ivironem Carnot. Epist. 101. et 259. Gall. Gloss. Alfrici : *Militarium, Leova, mile.* Usurpatum autem pro Banesca in cit. *Charlis Siegerberti, Caroli, et apud Ivironem, Carnot, ut observavit Sirmon-dus ad Goffridum Vindocin. Charta fundat. Monasterio de Bello in Anglia a Will. Notio, apud Prynneum in Libertat. Angl. tom. 1. pag. 1192. : Concedo etiam eisdem Ecclesie Leugam circumquaque adjacentem liberam, et quietam ab omni-galdo, et scoto, et hydrogio, et demegaldo, et opera ponitum, et castillorum, et por-corum, etc. Charta ann. 1179. tom. 2. Hist. Ecccl. Meld. pag. 656. Si quis aliqui Melis ad mercatum venientem infra Leugam ejusdem villa fortis fecerit, audito inde clamore... communia inde si auxilium conseruat.] Vide *Bannum Leuge*, et *Quinia.***

LEVIA, Joanni de Janua et Ugetioni.

LEWIA, in Chron. Besuensi pag. 572. ubi pariter pro baneus usurpatum. Hisce predictis addo verba Jo. Maria-nis lib. de Ponderib. et mensurib. cap. 21. *Leuca duplex est : legata quinque milibus virgarum, nempe continet pas-sus 3000. pedes 15000. Leuca duplex et usitata mensura non est sed varia pro regionum varietate. Consistit te-men auctioris quatuor ferris Italicae milles efficer. Illeforis de vita illustribus in Asturie Complutum. Toledo distare sit ferme 60. pedes milibus : et sane 15. milis Leuca recte numerantur. Infra : Leuca (Toletiana) continet . . . passus 5000 . . . pedes 25000.*

LEUCATA. Spatium quantum continent leuca. *Infra Leucatam villa, apud Brom-ptonum pag. 1188. Charta Edw. III. Reg.*

Angl. tom. 1. Monast. Angl. pag. 703 : *De loco de Shepesh confinibus unam Leucatam in latitudinem, et dimidiem in longitudinem. Le Roman de Geris :*

D'uns Leu les post-en bin dr.

Aliibi :

Nec leu d'Inques que d'ns Leu.

LEUCA, MOLENDINI, in Consecutidine Andegavensis art. 23. Oenomanensis art. 29. et Lodunensis art. 9. *Lieu de moulin.* Cujs vocis etymon proponitur tom. 21. Comment. Acad. Inscript. pag. 66. *Leuga vel Leouga, a Celitico *Leou* vel *Leak*, iapis; quod ejusmodi spatia fine-raria lapide distinguenter sic dicta; unde hunc usum Gallis notum fuisse ante Romanorum invasionem probable mihi videtur.*

* 8. LEUGA. *Hora spatiis, noctis.* quoque *Lieu, eadem acceptio.* Arest. ann. 1388. 2. Dec. in Reg. Utice plurim. Paris. : *In coenaria et banchis in palatio domini apud Soign... in die qua ignoratur die plenaria mense Martij, per spatiis unius Leoua (probatur) Litt. remiss. ann. 1329. in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 549 : Hora tarda spatiis fere dissimiles Leouam, noctis et Aliis ann. 1388. in Reg. 86. ch. 412. *Die Marie post Natale Domini circiter duas Leucas in nocte, etc. Aliis ann. 1378. in Reg. 108. ch. 191 : L'espousant es mes couché en son lit avec sa femme, vint environ trois Lieues de nuit un appelle Jean Coenne d'Auxy studi expo-sent. Aliis ann. 1380. in Reg. 118. ch. 481. Doubtant que ledit cheval ne fui-sacheille celle nuit par leudit Anglois... se relevé environ une Lieue devant le jour, etc. Denique alias ann. 1400. in Reg. 155. ch. 391. Pour ce qu'il estoit bien tôt environ deux Lieues ou heures de nuit, etc. Libert. Engolism. ann. 1378. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 679. art. 8. *Le Dimanche devant Paques fleuri... le maire fait sonner à journées hautes le grand son de la commune bien l'alent d'une Lieue. Ubi ita legendum pro Lalent.***

* 9. LEUCAS. significat culiculum, Papilio. * 10. LEUCONUBUS. *Tela vel panni species, a colore albo sic dicta; Leoua, ex Gr. ho-ku; albus, candidus, apud Rabelais. lib. 1. cap. 13. Acta MSS. Inquisit. Carcas. ann. 1803. fol. 29. v. : Dedit Guillermo Auteri hereticus predicto duas cannes de Leoua, et Jacobo Auteri heretico dedit quadam manuaria. Leoua min. MSS. Carcas. : Item pro duodecim de Leouis et triconta, obolum.*

* 11. LEUCOCUNIBUS. *Aqua et oleum. Glos-sar. vet. ex Cod. reg. 7618.*

* 12. LEUCOPFLANIA. pro quo legendum esse Leucophlegma est opinatur docti Editores ad VII. S. Walth. tom. 1. Aug. pag. 372. col. 3 : *Quatuor quatuor specie-um physicos sunt hydroponicas species; quarum duae, scilicet Leucophlanicia et hy-droporae sunt in initio, aliquem radicem habent et robustent, carabiles, etc.*

* 13. LEUCONITHUS. *Glossipium, a colore albo sic appellatum. Leouosid cuiuscumque; de cotton de tout sorte, etc. col. Tur. in Stat. Avenion. lib. 1. rubr. 19. pag. 60.*

* 14. LEUCOPORPHYRUS. Ex purpura alba. Charta donationis Ecclesie Cornulianae edita a Suarezio : *Vita transversa Leu-coporphyrus 2. [Hoc est, ex viridi seu por-recto dilatior, a levare, Candidus, et sparsus, Porrum.]*

* 15. LEUCOMODINUS, ibidem, Ex roseo colore dilatior.

1. LEUGROY. Vox mendosa. Vide *Lerroy*.

2. LEUDA. Compositum in longum. *Pat.* *Le vocant agrimensorum nosratis agri, qua parte in longitudinem porrigitur. Idem porro valet quod *Latue*, *is, tum; vel certe idem quod latus, teris*. Nescio an huc resperxerit *Papias*.*

3. LEUDA. Tributum, præstatio. Vide in *Leudis*.

* [4] *Nolentes aliquo modo ut libertas de predicta Leuda et de predicto pedagio eidem a nobis data et concessa ulli tempore possit aliquo modo irritari vel auferri.* » (Carl. Rogerii Bernardi, Comitis Fuxi, a. 1270, Mus. Arch. Dep. p. 186.)

4. LEUDABILIS. Tributo, quod *Leuda* nuncupatur, obnoxius. *Charta Phil. V. ann. 1819.* In Reg. 59. *Charthop. reg. ch. 818*: *Item pro leude, quam habebamus in dicto loco a dominibus venientibus de versus montaneis cum rebus Leudabilibus.* I. s. *Turon.* Lit. ann. 1287. tom. 8. *Ordinat. reg. Franc. pag. 46.* art. 20: *Tam per Lautricum, quam per alia loca Lautrici et Lautrigessi, vitatores cum rebus mercionibus Leudabilibus, alter transiunt faciant, etc.* Vide in *Leudas*.

5. LEUDARIUM. Districtus *Leudis*, seu viri nobilioris, *Leudarium*, tractus. *Littera Philippi VI. Franc. Regis ann. 1288*, tom. 8. *Ordinat. pag. 127*: *Concedimus quod Nobiles habent ab antiquis patribus in terra et fluminibus suis, non impeditantur per eum seu per aliquos de officiis nostre, quin illa lete poscent a mercatoribus per eorum Leudarium non districto transirentur, prout habeant consequentur.*

* **6. LEUDARIUM.** Occitanie. *Leudaria* vel *Leudare*, dicitur Liber seu *Charia* contiens *Leudas* seu *vecigilias* exienda. *Leuda* vero appellantur non modo em prestatib. que pro mercium transiti penduntur; sed etiam cum ab illis qui venum exponunt et ab emporiis exiguntur. *Leudas* majores, *Leudas magas*, *Carcassona* vocant, que pro mercibus transirentibus voluntur: minus vero, que pro mercibus minutiatis venduntur. *Eiusdem est origines vox Gallica *Leudaria**, per *Locus*, ubi *leuda* prepliuntur, in Lit. remiss. ann. 1451. ex Reg. 189. *Charthop. reg. ch. 177*: *Dinant les boutiques de la Leudaria et blanquerie des Besiers.* Vide in *Laudis*.

* **7. LEUDATARIUS.** Qui *leudas* seu *vecigilia* colligit. Lit. ann. 1288, tom. 5. *Ordinat. reg. Franc. pag. 400*: *Mandamus... singulis predictarum senescaliliarum fiscis, officiaris, imponctionarie, Leudataris, gabellarius, redibendarum, bargoriorum et aliorum quorumcumque subditorum levatoribus, collectoribus, etc.* Vide in *Leudas*.

* **8. LEUDERIUS.** Pari significatu. Lit. ann. 1288, tom. 5. *Ordinat. reg. Franc. pag. 380*: *Portum et passagiorum custodiens, reseris, Leudaria et consuetae, etc.* Occurrunt præterea in *Charta Caroli VI. ann. 1400* ex Reg. Cam. Comput. Paris. Alio Blv. 10. II. v. *Hinc Leideur in Liberi villa d'Aigueperse ann. 1374.* ex Reg. 198. *Charthop. reg. ch. 380*: *Item le Leideur, qui tindra et portera la quarte du bide..... ne doye prendre rience pour beillie la quarte, fors leide tant seulement.* Vide infra *Leydarius*.

9. LEUDES. *Vassalli, subditi, Saxonibus Leo & Germanis, Liodes, Iudes, Iuyden et leuds, homines dicuntur.* Vide

*Joan. Gryphiandrum de Weichbilda Saxonie, cap. 14, n. 9, et. Fredericum Sandium. Comptuelines feudales Colrim pag. 16. [9] Quae definitio minus accurata videtur. *D. Bouquet* tom. 1. *Jur. publ. Franc. pag. 94, et secundum cuius *Leudas* sunt, qui ad stipendia principis vel allicius ex proceribus militibant, atque adeo nec inter vassallos, nec inter subditos accedendi. Ipsum consulte et vide an tanti sint, que ab ipso profertur argumenta, ut a dictorum virorum hactenus recepta opinione discedas.] [10] Qui fidem principi obligant et subsectionem. *Murator. Antiq. Ital. tom. 1. col. 555.* B. Vide in *Trutin* Lex Wisigoth. lib. 4. tit. 5. § 5. *Inter Leudas quicunque nec Regis beneficie aliquid fuerit consecutus. Occurrunt passim in Addit. 1. ad Leg. Burgund. tit. 1. § 2. apud Gregor. Turon. lib. 2. Hist. cap. 42. lib. 8. cap. 23. lib. 8. cap. 9. lib. 9. cap. 20. *Fredagar* in *Chron.* cap. 1. 27. 41. 42. 46. 53. 54. 56. 58. 61. 87. 109. in *Chronic. Francor. Moisaciensi ann. 641. Chron. Besuensi*, etc.***

Maxime vero *Leudas* dicuntur vassalli nobiliores, cuiusmodi sunt Barones. *Lex Longob. lib. 2. tit. 22. § 1.* [10] *Carol. M. 78.* *De omnibus debitis solvendis, sicut antiquis sunt consuetudo, per 12 denarios solidus solvantur per totam Legem Salicam: excepto, si *Leudas*, id est, si *Saxo a Friis Salicum occiderit, per 60 denarios solidus solvatur.* Nam *Salici* nullum impedimentum pontificis non habent ad faciendum. *Hincmarus Remensis* in *Epistola ad Carolum C. Regem Franc. edita lom. 2.* Spicilegium Achieriani: de quodam *Lindone* qui homicidium perpetravit: *Cum judicatum fuerit, ut eisdem *Leudem* renunieret; et homines vestri fidam jurarent. Rectius Editio. Cellotti. *Leudum renudare.* *Charita Nicolai PP. ex Tabulario S. Vintoni Virdon. de Advocato.* *Et de residuo suum tertium habeat de Leude, id da sanguine facta, etc.* *Addre Legem Frision.* tit. 2. § 8. 4. 6. 7. tit. 5. § 2. tit. 14. § 4. *Capitul. Carol. M. 5. ann. 808.* cap. 12. *Capitul. Carol. C. tit. 12.* [15] tit. 89. § 2. etc. [10] *Vide Grimm. Antq. Jur. Germ. pag. 652. Philips. de Jure Anglosax. § 81.]***

LEODES ET FIDELES, in Edicto Clotarii II. *de Synodo Parisiensi V. apud Gregor. Turon. lib. 3. Hist. cap. 23. Gesta Regum Francorum cap. 13. Vivat Regnum eius et habeat *Leodes**

1. LEUDI. *Fredeparius Nibelungi ann. 768.* *Rex Papinus... Comes eius scaritos, et Leudos et ad perquerendum Waisfarium transiit, unde Almōnum lib. 3. cap. 81. 92. lib. 4. cap. 8. 13. *Chronicon S. Benigni* pag. 287. *Charitasophilus Regis* apud *Doubletum* pag. 685. *Phil. Dagoberti apud Miraeum lib. 2. Diplom. Belgic.* etc.*

2. LEUDI. *Charita Dagoberti Regis apud Browner. lib. 7. Annal. Trevir. pag. 422. 1. Edit.* : *Manu id propria cum *Luidis* nostris subder armavimus.* Vide *Venerium* in tract. de Minor. Britann. pag. 159.

3. LEUDESAMUM. Formula 89 apud *Lindenbrogium* sive *Inscripturam Ueudam*, composita sive *Widrigili.* *Lex Longob. lib. 1. tit. 9. § 28.* [9] *Plin. II. 1.* : *Et qui ex via peregrina eiusdem fuerit occidere, 60. sibi in ista palatio nostra componat: et insuper componeat, fiai de ipso homicidio, cui legibus *Leudum* ipsam pertinet.* *Addre § 35.* *Translit postea haec vox ad quasvis prestatib., nam etiam*

4. LEUDA. *Lesda, Leda, etc.* [Gall. *Laude, Louade, Laude*] appellatur quavis prestatio, vel quodvis tributum, maxime quod pro mercibus penditur, frustra enim *Exphilus* actione forensi 15. ait illi in *Daiphinali* appellari tributum quod pro *plassagio*, seu loco ubi venum exponitur *bladum*, et ejusdem *bladi* mensurazione exsolvitur, cum constet id nominis passim pro quovis tributo usurpari. Neque felicius scripsit *Chophilus* lib. 1. de *Domani* tit. 9. n. 1. *Leudam* dicit a laudanda venditione rerum publice venalium: *Id est, pro facultate venire merces exponendi: sed non ego credulus illi.* [A voce *Teutonica Leystan, Leystan*, que prestare significat apud *Willeramum in Cantica Canitorum* pag. 70. num. 81. *Leudam* accedit Gravelor. In notis ad *Rochedavini*, ubi addit *Leude* apud *Occitanos*, id po-

nnum hominem occidit, ipse homicida pro medietate compositionis homini occidensibus tradatur, et aliam medietatem dominum servi se novetur solutum: aut si legem intellexerit, poterit se obnullare ut *Leudem* non solvat. Tit. 48. § 11. Si autem qui precipitatus est, mortuus fuerit, tota *Leude* sue componat. Vide tit. 48. § 6. 7. *Leu. Angl. tit. 8. § 3.* Ad quemque hereditas terre personari, ad istam vestis bellica, i. e. lorica et ultro proxima, et solito *Leude* debet pertinere. *Formula vett. cap. 51.* *Exinde taliter ab ipso bonis hominibus fuit judicatum, ut illam *Leudem*, ut testar, ipsa illi solvere debaret.* *Rectius Editio. Cellotti.* *Leudum renudare.* *Charita Nicolai PP. ex Tabulario S. Vintoni Virdon. de Advocato.* *Et de residuo suum tertium habeat de Leude, id da sanguine facta, etc.* *Addre Legem Frision.* tit. 2. § 8. 4. 6. 7. tit. 5. § 2. tit. 14. § 4. *Capitul. Carol. M. 5. ann. 808.* cap. 12. *Capitul. Carol. C. tit. 12.* [15] tit. 89. § 2. etc. [10] *Vide Grimm. Antq. Jur. Germ. pag. 652. Philips. de Jure Anglo-sax. § 81.]*

5. LEODE. in *Pacto Legis Salicis* tit. 44. et form. 125. apud *Lindenbrogium*; *Leude*, in *Capitul. 8. ann. 818. cap. 11. 29.* et in *Capitul. 3. ann. 819. cap. 7.*

6. LIUDIS. *Capitulare triples ann. 808.* cap. 2. *Edit. Baluziana:* *Et si de ipso morte evaserit, ipso ipsam *Leudem* recipiat, et liber posita remanset.*

7. LUDVIS. *Littera Ludovici Jun. Regis Franc. ann. 1145. tom. 1. Ordinat. pag. 10:* *Quod ei infra urbem aliquid foris fecerint, pro *Laude* Baronum ipsam civitatis emendabunt.* [10] *Vide in Laudus.*

8. LAUDUM. *Vett. Glossa:* *Leudum, compedita sive Widrigili.* *Lex Longob. lib. 1. tit. 9. § 28.* [9] *Plin. II. 1.* : *Et qui ex via peregrina eiusdem fuerit occidere, 60. sibi in ista palatio nostra componat: et insuper componeat, fiai de ipso homicidio, cui legibus *Leudum* ipsam pertinet.* *Addre § 35.* *Translit postea haec vox ad quasvis prestatib., nam etiam*

9. LEUDA. *Lesda, Leda, etc.* [Gall. *Laude, Louade, Laude*] appellatur quavis prestatio, vel quodvis tributum, maxime quod pro mercibus penditur, frustra enim *Exphilus* actione forensi 15. ait illi in *Daiphinali* appellari tributum quod pro *plassagio*, seu loco ubi venum exponitur *bladum*, et ejusdem *bladi* mensurazione exsolvitur, cum constet id nominis passim pro quovis tributo usurpari. Neque felicius scripsit *Chophilus* lib. 1. de *Domani* tit. 9. n. 1. *Leudam* dicit a laudanda venditione rerum publice venalium: *Id est, pro facultate venire merces exponendi: sed non ego credulus illi.* [A voce *Teutonica Leystan, Leystan*, que prestare significat apud *Willeramum in Cantica Canitorum* pag. 70. num. 81. *Leudam* accedit Gravelor. In notis ad *Rochedavini*, ubi addit *Leude* apud *Occitanos*, id po-

tissimum appelleri, quod a rusticis aliquid in foro vendentibus carnifici pressatur et exsolvitur.] Varie autem haec vox effertur.

LEUDA, in Rescripto Alfonssi Regis Aragonum apud Saxum in Pontificio Areal Leuda vel pedaticum. Liberates Salveterre in Ruthenia ann. 1284: Nei-
tus habitans in dicta villa del Leudam de
re quam vendat, vel emat. Curia Gener-
alis Ostalania celebrata in villa Mont-
tissima ann. 1289, sub Alfonso Rege
Aragon. [Et quod aliquis berca, vel ali-
quod alius secundum quod vadas per
aquam, arcu compellatur, nec tenetur
applicare, nisi in locis in quibus de-
bet Leuda permanere. Charta R. Abbotti
Carloensis ann. 1298, ex 9. Regesto Phi-
lippi Pueri Regis in Tabulario Regio
n. 11. Quicunque Leudem fuisse fuerit,
in daceam solidis puniriatur. Charta anni
1370, in Probat. Hist. Turc. Pedatis
botagia, drassae, quigadia, aspergia, Leu-
das, etc. Vide postea vor Leuda, in Charta
Raymundi Berengarii Comitis Barcinon.
ann. 1057. Marcis Hisp. col. 108. In Tes-
tamento Raymundi Comitis Ceritanie
ann. 1095. Ibid. col. 1194, in alio Testam.
ann. 1181. Ibid. col. 1274. Statutus Mas-
sil. lib. 3. cap. 1 [88. Charta Raymundi
Comitis Tolosani ann. 1222. Litteris
Philippi Pueri pro Tolosani ann. 1308
tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 384. Charta
Richardi R. Angl. ann. 1190. tom. 1.
Anecd. Marten. col. 697. Statutus Edwardi
ann. 1288, apud Rymerianum tom. 2.
pag. 262, etc.] Vide Catelum in Hist.
Tolosana pag. 81. 89. et Garielium in
Episcop. Magalon. pag. 154.

LAUDA. Cohnuet loci de Trol in Bitu-
pedaticum, guidatum, Leudem vel
alium usiticum.

LEUZA, in Chartula Marie D. Montis-
pessulan. ann. 1205. tom. 8. Spicileg
Acher pag. 220

LEZDA, in Chartulario Gratianop.
fol. XII.

LEZNA. Sententia ann. 1208, apud
Marten. tom. 7. Ampliss. Collectio
De aliis Letnia et pedagie, dicimus etc.
Forte legendum Lezda.

LEZTA, in Charta Sancti Regis Ara-
gon. ann. 1081, apud Martineziun. in
Hist. Pinnatenstib. 8. cap. 10.

Lezpa, in Tabulario Ville-
france apud Gallandum. Quidquid ibi
vendiderint, non debent Leudem excepto
sale. Ibidem Leuda nonnos et salis
Pori Morlanenses art. 20. Si quod non
tenentur solvere Ortas Lezdam, neque
pedagium, neque aliud deponerum pre-
dictum [Rurus habetur in Tabulario S.
Marthali Lemovic. in Libratus Mol-
renci concessis ann. 1164, et confirmatis
ann. 1209. tom. 1. Hist. Daphin. pag.
17. col. 1. Charta Raymundi Comitis
Provinciae ann. 1178. inter Instrum. tom.
1. Gall. pag. 67. biteme in Consuetudi-
nibus Lugdun. ann. 1208 apud Menes-
terium in Probat. Hist. ejusdem. civitatis
pag. 97. col. 1. Charta ann. 1216, ex
parvo Chartul. S. Victoria Massil. fol.
157. v. Charta ann. 1228 apud Baluzium
tom. 2. Hist. Arvern. pag. 266. Charta
ann. 1268 ex Archivo Episcopatus Mas-
sil. Alii ann. 1297. ex Archivo Piperac.
Tabulario Diniensis ann. 1280 apud Gas-
sendum in Notitia Eccles. Diniensis pag.
88. Charta ann. 1429. ex Archivo Pisca-
torum Massiliensium, etc.]

LESPA, in Charta Hugo Regis Ita-
liae ann. 928. Et cum Leidis et curvatis,
et cum omni districtu suo, etc.

LEYRA. Dotatio Ecclesie S. Nicolai
juxta mare ann. 1056, apud Stephanum
tom. 9. Fragment. MSS. pag.
268: Donamus illi Ecclesia Leidas de
omni labore, quem laboraverint homines,
qui ibi stabunt, et donamus illi manies-
tron unam, quae est in mercato juxta ec-
clesiam S. Pauli et mediastem Linda de
Pira.

LEIDA, in Charta libertatum oppidi de
Moneto in Bituribus ann. 1209.

LEIDA. Charta Raingundi Comitis S.
Egidii ann. 1164. Et in Leda ei corda
de mercato mediastem erit mea, et mediastem
illorum, excepta Leda lumborum, et lin-
guarum, et excepta Leda ubiatur, et omni-
bus frumentis, qui ad sectarium non
admodum. Hominum Guidonis Vicecom-
itis Leda. Abbat. S. Marthali ann.
1245. tom. 2. Frag. Hist. Stephanoti
MSS. Abbat. Conventu. S. Marthali
fus dominii, districtum et jurisdictionem
temporalis et habentes discubant, et etiam
asservabant, ruris in Leda, pedago-
tio eius usi, cuod appetitor Lemovicus a
guibusdam deponit villam, et respondit in
tabernis vel conditum in plateis, et quod
pedagio nise Leda ipsorum locorum ad
ipsoe per ins. Vide Garielium in Epis-
copis Nonpesulani pag. 68. 64. 110
(et Statuta Massiliensi lib. I. cap. 15
§ 2.)

LEIDA, in Confirmatione privi-
giorum Civitatis Aquensis ann. 1291.
apud Pittonem Hist. ejusdem. urbis pag.
170.

LEIDA, LEYDA. Charta Ademari Vi-
cecomitis Lemovic. ann. 1184 in Tabu-
larionis fol. 11. Petragia et Leidas re-
rum surarum, sive alias coniunctinas,
quae a vendentibus et ementibus exigunt se-
lent. Charta anni 1222, apud Choplinum
lib. 8. de Sacra Polit. tit. 2. n. 18. i-
munes et absoluti ab omni questa, et
tolta, et ab omni Leida. Alii anni 1281
in Regesto Tolosan. f. 98: Item habebit
in foro S. Andreae mediatorem Leida in-
tegre de omnibus vendentibus que ibi ve-
nient, vel defundentur. Liberates urbium
Montisregalis in Sebusilis: De pomis,
castanis et similibus, et minutis
fructibus non debet Leyda levare. [Libe-
ratae Belli-visus de Marco ann. 1266.
tom. 1. Histor. Daphin. pag. 58: Le-
ida autem bladi, vini, animalium, et
conveniens, et allorum rerum venientium le-
re debentur, secundum quod in civitate
Venetia levare facientes consueverunt.] Addit
Liberates urbis Seysselenis ann. 1285.
[Civitatem ann. 1282 apud Baluzium tom.
2. Hist. Arvern. pag. 268. aliam ann.
1308. Ibid. pag. 788. Hist. Daphin. tom.
16. col. 2. ed. 1.]

LEIDDA. Charta ann. 1105. tom. 18.
Spicileg Acher pag. 817: Et de omnibus
omnino rebus, de quibus Leida nisi
securius dari solet. Occurrat praeferre in
Charta Raimundi Comitis Tolosani ann.
1149 apud Gallandum studio stadio
pag. 197 et in alia ann. 1242, apud Ba-
luzium in Notis ad Concilia Narbon.
pag. 90. [In Charta ann. 1067. Marcis Hisp.
col. 1182. in Litteris ann. 1126
ibid. col. 1262, etc.] Perperam Jeda
scriptum reperitur pro Leida facililapsu
in Charta Oldegarii Episc. Barcin. in
illis Vita num. 86.

LEIDIS. Charta Rengardis Comiti-
tissimi Biter. ann. 1070. Marcis Hisp.
col. 1158: Censu, redditu, mercata, te-
lones, Leddes, etc. Eadem habentur Ibid.
col. 1160.

LEIDA, in Charta ann. 1209, in Notis
ad Concilia Narbon. pag. 78.

LEIDA, in Charta Humberti D. Belli-
joci pro libertate. Belliolum ann. 1209.
tom. 9. Spicileg. Acher pag. 185: Qui-
cunque extraneus ad forum Belliolum
venatur, si in foro Leidas deducit de pe-
dagio non tenetur. [Ibid. pag. 186. Leida,
et Leida leguntur.]

LEIDA, in Charta ann. 1209, apud
Thomassierum in Consuetudinibus Bi-
turic. pag. 98.

LETTIA, in Charta Wilhelmi Domini
Montispessulan. ann. 1108, apud D.
Brusel. tom. 2. de Feudorum usu pag.
728.

LETTARIUS, ut mos Leedorius, ibi-
dem.

LETTARIUS seu **LEUDARIUS**, Collectores
Leida, in Statutis Montispessulan.
(Leedorius, in Precepto Johannis
Franc. Regis ann. 1268. tom. 3. Ordinal.
Reg. pag. 624. Leyderius, in Charta ann.
1208, apud Baluzium tom. 2. Hist. Ar-
vern. pag. 788.)

LEUDARIUS, in Consuetudinibus Barci-
nonis, in Charta ann. 1273, apud
Garielium pag. 388 et in Tabulario S.
Flori in Arvernus, [nec non in Epistola
Bajoli Reg. Majoricae ad Massiliensem
anno 1227. Noueritis nobis condare per
albarum Leedorium tabula civitatis
Majorice, etc.] Leedorius et Leedoris, in Li-
beritates villes de Peroue ann. 1280.
apud Thomas. in Consuet. localib. Bi-
turi pag. 98.

LEUDARIUS, in Consuetudinibus Barci-
nonis, in Charta ann. 1273, apud
Garielium pag. 388 et in Tabulario S.
Flori in Arvernus, [nec non in Epistola
Bajoli Reg. Majoricae ad Massiliensem
anno 1227. Noueritis nobis condare per
albarum Leedorium tabula civitatis
Majorice, etc.] Leedorius et Leedoris, in Li-
beritates villes de Peroue ann. 1280.
apud Thomas. in Consuet. localib. Bi-
turi pag. 98.

LEUDARIUS, in Charta ann. 1300. tom.
1. Hist. Daphin. pag. 88.

LEUDORIUS, dem quod Leida.
Charta Arnaldi Episc. Barcinon. pro
Magistro Ordinis S. Jacobi de Spata:
Tenetur venedere infra exx mensa salvo
Leudorismo.

LEUDUS, Vassallus. Vide in Le-
des.

LEUDUS, Cantus, ex Germanico
Lied, Cantilena, Fortunatus in Epist.
ad Gregor. Turon. Episc. prefixa lib. 1.
Poemati.: Apud quos niti dispar erat,
aut stridor emiseris, aut canor oloris, sole
semper bombicas barberos Laudos Arpe-
relebatur, etc. Et lib. 7. Poem. 8:

Nisi versiculos, deinceps seruas Leidas,
sic varia trope laus sonet cum vice.

[Vide Graff. Thesaur. Ling. Franc.
tom. 2. col. 199.]

LEVE, Facile, proplice, Salias Malas-
pinae de Rebus Siculis, apud Baluzium
tom. 6. Miscell. pag. 308: Dummudo em-
pli regnandi trahatur liberates cupe-
dine. Leva est audere quod placet. Jaco-
bini Episc. Accon. in Epist. ad Honorium
III. PP.: Dictum est quod si viriliter
instituerit, de Levi castrum acquisient.
¶ De levi phrasis Gallica, De legi-
t. Charta ann. 1408. ex Bibl. reg.: Le-
revera est enim prout eur landes sauvages et
bouyeux, qui pendent de Legier par cas de
detraction, mortis illid ou autrement estre
detraictus.]

LEVEA, Exactio, confectio, Gall. Le-
ved. Pactum matrimonii inter Caro-
line Reg. Aragon. et Marguaritam. filiam
Carol. II. Regis Sicilie, tom. 1. Anecdota.
Marten. col. 1289: Nos inde percepimus
esse milia librarum ejusdem monetae ad
opus nostrum, ex primis Levede ambo-
mentorum predicatorum. Vide Leve 2.

LEVEA, Eadem notione. Tabular-
ium Calense pag. 344: Deliberabatur
dictio Religiosis missis dictorum beneficium
una cum LXX. libris Peru. pro existim-
atis Levede dictorum bonorum, qui per VII.
annos a tempore captioe circa leves

fuerunt. Regestum Parlamenti anno 1379 apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 164: Et insuper ad redditum et tradendum dicto avunculo nostro frustas, Levias, census, redditus, etc. Vide suo loco.

* LEVATA, Frugum fructuumque collectio. Gall. Recole. Charta ann. 1298 ex Bibl. S. Germ. Prat. Petrus de Gorogio dominus de Mæille confessus est se vendidisse... fructus, exsitus et Levatas totius gahagnarie sua de Mæille. Vide supra Levata 5.

* LEVEIA, Eodem intellecto. Arest. ann. 1277. In Reg. Olim. parlam. Paris: Cum petuisse dictus vicecomes fructus et Levatas dicta castris et pertinetiarum a tempore commodatis facti usque ad tempus litis mœta in nostra curia. Quo sensu accepit etiam quæ proferuntur in hac voce sub Levea.

* LEVERIUM. Abbrev. Placit. pag. 36. ann. 1277. In Reg. Sommers. rot. 12: Ipsa vesania domino suo, sicut ipsa perquisitio brevi de Leverio capitulo, postquam longior et levior fuit, sic. Legendum videtur Reverso.

[1.] * LEVERIUS, Vecitis, Gall. Levier. Munitione Castri Sommerie ann. 1200: Item vix Leverio de Ferro; item v. portio ambo; item se marcellis.

[2.] LEVERIUS. Species panni ferale. Testamentum ann. 1285. acut Baluzium tom. 2. Hist. Arverni. pag. 710: In die se puliturae supra corporis membrorum tunc duo panni aurei, quorum unus sit bornatum de sandali nigro... et unus Leverius... unus datur capella Obergii, et alter pannus et Leverius supradicti donatur Fratribus Minoribus pro faciendo testamentia sacrorum.

LE VE ROY. Lex Vervinensis ann. 1288. cap. 13: Quod si neque Scabios, neque Juratos habuerit; per Le ve Roy sum vocabis, id est, sola manus faciat iusjurandum. Occurrunt eadem verba in Lega de Soleri ann. 1285. Ubi Thomasserus huc verbas per verum Regem interpretatur, quod vix probem, tametsi quod dividem, animo nihil vero simile oboritur. Ita etiam præfert [Charta Blanchi Comitis Trecensis ann. 1212. tom. 1. Aneid. Marten. col. 890] nisi quod pro Leveroy habetur Lencroy, et] apogaphum Duchesnianum, ubi vir doctor margini adscriptus, id est, per verum Regem, id est, Deum. Sed malum haec verba sonare, per verum, Gall. Par le roya.

* LEVESCERE, Levius fieri. Gocelinus in Translatione S. Augustini Cantuar. tom. 6. Maii pag. 428: Solet enim languor magis in noctem gravescere, in diem levescere.

* LEUGA, Locus vacuus domui edificandi aptus. Instr. ann. 1284. inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 121. col. 1: Concessiones seu acceptio Leugaram ad edificandum dicta hominibus facias seu facta voluntar revarocare, etc. Vide alla notione Leuga 1.

* LEVI, FERRE, Flocci facere. Vita metr. S. Germ. Autiss. t. 7. Jul. p. 228. col. 1:

Serpus ita viri præsol illubat in arena;

III. Levi ferre, et copia lutea superba.

Vide supra Leve,

[1.] LEVIA, Mensura jutneraria. V. Leuca.

[2.] LEVIA. Idem videtur quod Feuda seu preda feudaliter tenta. Catalogus feudorum Castellaniæ de Glane ann. 1212. e Chartulario Aduensi: Idem D. Ferraria debet esse in homagio domini de

Glane de tribus Levibus, de quibus Estam est jurabili et etiam reddibile... Item dominus de Chastel debet esse in homagio domini de Glane super omnia Levia, et Chastel jurabili, reddibili cum appendicis suis. Vereor ne mendium sit in hac voce. [Ieg. Fevum vel Feuum, pro Feudum. Vide in hac voce.]

* LEVIARE, Levare, levare facere, vel exonerare, pondus auferre vel diminuere,

Johanni de Janus: Allegre, faire lever, in Gloss. Sangerm. Lat. Gall. MS. Martenii in lega vel pondera Levare, in Charta ann. 1188. tom. 8. Fragm. MSS. Stephanofiti pag. 37. Usuras Levare et debitis minorear, in Charta ann. circa 1197. apud D. Calmet tom. 1. Hist. Lotharing. col. 208. Gravendum carnis per abundantiam Levare, in Vita S. Alfern. tom. 1. April. pag. 99. Libellus de remediis peccatorum ante annos 100. exarata, tom. 7. Ampliss. Collect. Martenii col. 87: Adolescens et cum virgine peccaverit, annum unum penitentia; si semel et fortuito, Levatur et tamen usque ad annum. Addit. statuta canonorum Regul. scilicet XIII. apud Raymundum Duellum. tom. 1. Miscell. pag. 92.

* LEVIATOR. [Quien brague. Dief.]

* LEVICOS, Philippireg. Aleman epist. ad Innoc. III. PP. Inter not. Cangii ad Vilchard. pag. 274: Si omnipotens Dominus regnum Crætorum mihi vel Leuico subdiderit, sic. Mendum est, pro Leuico videtur, atque pro Genero hic accedendum minor. Ubi de Othono enim qui Philippum fitam in uxorem duxerat loqui Philippum existimo.

* LEVIDIS. Festis raro filo, leviter que densata. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7618.

* LEVIDIS, vel LEVIA. Plaga vulneris, ut videtur, a Gallico Liude. Lividus. Charta app. circa 1080. D. Calmet in Probat. Histor. Lotharingiae col. 451: De Livide vera et sanguine facta, alias que injurius, etc. [90 Pro Lido].

* LEVIDO. Mansuetudo. Charta Prior. Tefordia in Chartul. Cluniac. Mitemus ad vos solemptem nuntium nostrum ad implorandam vestre misericordiam Levidi-

nem.

LEVIGA, Urgutioni et J. de Janus, Ins-

trumentum Levigandi, quod etiam Cam-

planatorium dicuntur; in Gallo: Polissair

[Gloss. Lat. Gall. Sangerm.: Leviga, idem quod Planatorium, Plaine or Ra-

bot.] Annales Francorum Bertinianni ann. 863. Vestitum lineum, quod Cami-

sium vulgo vocant, Levigare, id est Lexi-

vio lavare, incipiens... ad primum ini-

tium quo Levigam imprimit tracti, resi-

tementum sanguineum est effectum. Sic-

que quotiens idem mancipium Levigari-

traxit, sanguis est subsecutus. II. Levigare, apud Capitolum.

[3.] Ex vocabulo Cangio prætermis-

sus non sunt apud Pertz. Script.

t. 1. p. 458] et a nobis more inter-

uncinos adjecto, concinnus Levigati

in hoc Aquitan. Berlin. Et Lexivium

esse, cui notione belle coheret, sic

verba: Levigam traxit, sanguis est subse-

cucus, que non nisi imprætrie admundum

politorio possunt accommodari. Vide

Levigate 3.

* LEVIGABILIS, qui potest alleviare,

seu levior fieri. Bulla Johannis PP. ann. 1276. apud Rymer. tom. 2. pag. 86.

Onus ex humano defectu importa-

bile, divina lamen omnipotenter Levia-

bilis.

* LEVIGABILITAS, Alleviatio, levamen,

Gall. Soulagement. Mirac. S. Majoli

tom. 2. Maii pag. 895. col. 2: Hic igitur rex (Hugo) ad S. Majoli expetendum au-

xilium veniens, super infirmatum suum

gravitudinem invaire proineruit aliquan-

tuum levigabilitatem. Vide mox Levigare.

* LEVIGAL, A. [Polissair. Dief.]

1. LEVIGAR, Bitumine linare, apud

Papiam in MS. Bitur. Vide Leviga.

2. LEVIGAR, Sublevare, alleviare,

Johanni de Janus: Allegre, faire lever,

in Gloss. Sangerm. Lat. Gall. MS. Mo-

netam in lega vel pondera Levare, in

Charta ann. 1188. tom. 8. Fragm. MSS.

Stephanofiti pag. 37. Usuras Levare et

debita minorear, in Charta ann. circa 1197.

apud D. Calmet tom. 1. Hist. Lotharing.

col. 208. Gravendum carnis per

abundantiam Levare, in Vita S. Alfern.

tom. 1. April. pag. 99. Libellus de reme-

diosis peccatorum ante annos 100. exara-

ta, tom. 7. Ampliss. Collect. Martenii

col. 87: Adolescens et cum virgine pecca-

verit, annum unum penitentia; si semel et

fortuito, Levatur et tamen usque ad an-

num. Addit. statuta canonorum Regu-

larii XIII. apud Raymundum Duellum.

tom. 1. Miscell. pag. 92.

* LEVIGARE, [Quien brague. Dief.]

* LEVIGARE, in Annal. Berlin. ad

vocem Leviga laudantis exponitur Lexi-

vio lavare: minus bene, ut opinor: vi-

detur enim idem esse quod Ferro leviga-

re, Gall. Repasser au fer. [90 Vel Lin-

teus tormento, quod phalangis subiectis

mouunt, premere, Gall. Calander.]

* LEVITOR, f. Animæ levitas, in-

constans mutatio. [90 Melius D. Bou-

quet tom. 4. Collect. Histor. Franc. Le-

viator.] Preceptum Theodosii Reg.

Fri. apud Sabillonum tom. 3. Analect.

pag. 208: Et res ad predictum Monas-

thium monachos, neque nos, neque suc-

cessores nostri, auferre que alienare a

jure et dominacione ipsius dictæ matris

Cononamnicæ urbis. Episcop. et propter

benivolentiam vel Levisorationem, et ar-

etu prefatis domini et apostolicis viri

Athiberti. Episcopi aliqua succedit oca-

sione, aut qualiter collidat vel malo

ingenio machinetur.

* LEVIS, ut mox Levita. 2. Osbornus

in Vita sancti Dunstani Episc. tom. 4.

Maii pag. 390: Commandantes puerum in

templo, ut esset Levis Dominus, et portio

illius Dominus existaret.

* LEVISATA, Tunica militaris. Gloss.

Istd. Conjecta. Gravius legendum La-

cerna ex Isidoro lib. 19. cap. 34. ubi La-

cerna dicitur fuisse Pallium imbratum,

quo dum soli milites utebantur.

* LEVISATA, Genus armorum, in

Gloss. vet. ex Cod. reg. 7641. V. Levi-

sata.

1. LEVITA, Vasa enea, apud Papiam.

Fortis pro Lebita, seu Lebetes.

2. LEVITA, Diana. Istd. lib. 7. cap.

12. Levita ex nomine auctoris vocata: de

Levi enim Levita exorti sunt, a quibus in

templo dei mysteria explabantur. Hi

Græco Diaconi, Latine Ministri dicuntur,

etc. Epistola Remigii Episc. Remensis

ad Falconem Episc.: Cum Levitas fece-

rebat, presbyteros consecrari, et thidiaco-

nus instituiri, ac Vita S. Lupitii Phi-

lippe Episc. cap. 2. Levitam sortem

adspexit. Ecclesiæ ministerium. Levita

dignitas, Sidon. lib. 1. Leviticum

ministerium. Maximo Tarquinio. [Levi-

tas honor, Johanni Diaconi in Vita S.

Athanasii Episc. apud Muratori. tom. 2.

part. 2. col. 1046.] Ita usurpat Concil.

Tolet. II. cap. 1. Carthag. III. cap. 4.

Agathense cap. 16. 17. Arelat. III. cap.

1. Wormac. cap. 69. Capitul. Caroli M.

remas claudicare videbentur, quae hanc
nus velut per necessaria servantur. Hinc
marus Remensis in Admonit. pro Caro-
lomanno apud Sparnacum cap. 15. de
majorum Comitum rapacitate: Quando
enim sperant aliquid fuerari, ad Legem
se convertunt quando vero per Legem
non existimant acquirere, ad Capitulo con-
fuguntur; sicutque interdum fit, ut nec Ca-
pitulo pleniter conserventur, sed pro
nihil habentur, nec Lex. Sed postmodum
Capitulo ipsa in legem ablerunt. Capit. Ludovici PII: Generaliter omnes
admones, ut Capitulo quia praeferito
anno Lex Salica cum omnibus consensu ad-
dendo esse censuerunt, iam non ultraeius
Capitulo, sed tantum Legis dicuntur, ino
pro Legibus Salica tenentur. Carolus
Calvus in Conventu apud Carisiacum
ann. 873. cap. 8. Capitulo cui et patria
nostris, que Franci pro Legi tenenda jadi-
caverunt, sed fidates nostri in generali placi-
do nostro conservando decreverunt.
[Vide Savin. Histor. Jur. Roman.
tom. I. cap. 8. § 8. et 47.]

Enimvero post Burgundiorum, Fran-
corum et Gothorum, Galliam, atque
aetate in Italia et Hispania irrup-
tiones excoisse Romanorum Iugo, co-
pere haec provincias ab diversarum nationum
populis incoli, quibus Legibus suis
antiquis regi et vivere concessione est
a victoribus Principibus. Chronicon
laudatum a Catello in Hist. Occitanica
pag. 538: Anno 759. Franci Nostri
obidem, datoque sacramento Gothi, ut
si civitatem traherent partibus Papini,
permitterent eos Legem suam habere: quo
facto Gothi Saracenos occiderunt, et ci-
vatem partibus Francorum reddiderunt. Con-
cilium Meldense ann. 845. cap. 3:
Legem vero uniuersique competenter, sicut
antecessores sui tempore nostrorum pre-
decessorum habuerunt, in omni dignitat-
e ordine, faciente domino, nostram Magni-
ficentiam observatram promittimus. Ca-
pitolare Pipini Regis Ital. cap. 37:
Quia omnia voluntas domini Regis est,
ut ubi quisque homo suam Legem pleni-
ter habeat conservatam.

Ita porro sua lege quisque vivebat, ut
secundum eam avitas et paternas suc-
cessiones adiret, conficeret Chartas, sa-
cramenta ederet, et de istis ingenuitatis
se defendere: juxta legem tamen
illius cuius injurya facta erat, componeret
de celo causa communis Legis vi-
vere, quan Princeps per Capitulo sua
ediderat. Ita Lex Longob. lib. 2. tit. 56.
[Pippin. 46. 28. 29.] Constituio Chio-
tarli Regis tom. I. Concil. Gall. pag.
318: Inter Romanos negotia causerum
Romanie Legibus principissimum terminari.
Fredegarius in Chr. cap. 58. de Chiota-
rili et Dagoberti fili dissidio: Electi
autem haud Regibus 12. Franci,
ut eorum insuperatione nec finirent in-
tentio. Vita Ludovici PII ann. 820: In
palatio quoque Bera Comes Barcinonensis
quoniam impetravit a sodalibus Sunila,
et infidelitatem appetivit, cum secundum
Legem propriam, non secundum
legem loci sustinebat, ut est in Lega
Ripuar. tit. 31. § 3. 4. Capitulo ad Legem
Salicam: Si vero per dexteram aliqua
conspiratione firmata fuerit, si liberi sunt,

aut jurent cum idoneis juratoribus hoc
pro malo non facies; aut si facere non
potuerint, sororum Legem componant Id
est, secundum quod ea lege qua vivunt,
statutum. Addit. Capitulae 4. ann. 806.
cap. 10. Legem Longobardorum lib. 1.
tit. 30. [§ 18. lib. 2. tit. 6. § 3. [¶] Ludov.
P. 17. 12.] Eadem Lex lib. 1. tit. 35. 186.
[¶] Carol. M. 88:] Constitutus ut do-
minus servi illius, secundum Legem cui
fuerit servus, solvere debet. Secun-
dum legem suam delictum emendare, in
Capitulari de VIIIIS cap. 4.

Hinc etiam formula, in sua Legis conscriptis, scilicet qui Legem qua vivere
statut, professus est. Charta vetus Hu-
gonis Episcopi Tolosani apud Sammarthanos
De repetitione vero, quam minima
feri credimus, si quis... contra hanc
convenientiam venditionis aliquam ca-
lumniam inferre tentaverit, hoc quod ac-
cepit, non vindicabis sibi, sed in sua Legis
conscriptis, componat ei qui litum incul-
ter tamquam, et aliud tantum quantum
sparsus supradictis Ecclesiae habebant. Quae
verba idem sonant, quod illa qui
habentur in alia Islonis Episcopi
Tolosani, apud eosdem Sammarthanos:
De repetitione vero, si nos aut ullus de
hereditibus nostra, aut quiclibet homo
fuerit, qui contra hanc chartam vendicio-
nis ita inquietare voluerit, quasi Lega
vivere, taliem componat, et poset se faciat,
et alias faciemus faciat.

Quod si inter homines qui diversis

viverent legibus, emergenter controver-
sia, a iudicibus ex parte legum simul

convenientiam dirimatur, ut docent Senator lib. 7. Vatian. Epist. 3.

Et Lex Burgundionum non uno loco.

Ut plurimum vero liberum patrum legem

sequerantur, ex Lega Longob. lib. 2.
tit. 5. tit. 7. [¶] Lutpr. 158. 127. (6. 100.
74.) Dixi, ut plurimum: nam semper liberum
erat cuique qua vellet lego vivere,
seu avita unde ei prima natum erat
origo, seu illa quae in ea in qua debeat
provincia obtinebat: quod quidem co-
rain testibus et publice, et in ipsa tabula
cogebatur proficer. Constitutio Hlo-
tarli Imp. edita ab Holsteno cap. 5:
Volumus etiam ut omnis Senator et Pa-
pulus Romanus interrogetur, quid vult
Lega vivere, ut sub ea vivat, sicutque denun-
ciatur, quod probat dubio si offenditur
contra sendem, eidem Legi quam profis-
tuntur, ... subiecuntur. Tolidem et lisdem
pena verbis habentur in Lega Longob.
lib. 2. tit. 57. [¶] Lothar. I. 37. et apud
Goldast. tom. I. Constit. Imp. pag. 188.
Addit. Capit. I. Caroli M. incerti anni
cap. 48. et Pipini Reg. Ital. cap.
37. Vetus Notitia ex Tabul. Persiensi,
apud Perard. pag. 81: Tunc interrogatur
fuit jam dicto Maurino sub quale
Lega vivebat, et ipsius sibi a Lega Salica
admittuntur, etc. Ita tandem ut semel ac-
cepta legi, ab ea recedere non licet. Charta
Africi Episc. Ast. ann. 1029. apud
Fr. August. de la Chiesa in Hist. Eccle-
siast. Clement. pag. 243: Et ideo quod
ego qui sum Africus Episcopus honorem
sacerdotalem habeo, et Legem Romanam
nunc sineciderem, quia ex natione,
ut supra, Salicis simus, nec mihi licet illo
tempore nolle quod valui, sed quod me
semel factum vel conscriptum est, inca-
pabiliter observare, promoto, etc. Legem
nempe Salicam dimiserat Africus Episcopius
factus, quod Lex Romana Ecclesiasticus esset pro-
pria.

Femina vero lege conjugum vivebat,
ex Lega Longobardorum lib. 2. tit. 7.
[¶] Lutpr. 127. (6. 74.) Charta a Singtono

laudata: Maria quis professus sum Lega
vivere Romana, sed nunc pro ipso viro
mea Lega Longobardorum vivere videor,
qui professus est ex natione sua Lega vi-
vere Longobardorum. Alia ann. 1054.
cap. 6: Constat nos Clarizo, filio bona
memoria Raineri et Rothida, qui Gilda
vocata, jugalibus, filia Tebaldi, qui pro
fessa sum ego ex natione mea Lega vivere
Saliga, similiter ex nunc pro ipso viro
mea Lega vivere Longobardorum, etc.
Alia ann. 1156. in Bibl. Sebusiana cent.
1. cap. 98: Non Guillermus Marchio
(Monteferratensis) filius quondam Rai-
neri, itemque Marchionis, et Julitta ju-
gallis filia quondam Leopoldi Marchionis
de Austria, ... nos itaque supradicti juga-
tis, qui professi sumus ex natione nostra
Legi vivere Salica, sed ego Julitta mea
Legi vivere videor Alamannorum, etc.
Quae quidem postrema verba Ita ca-
pienda existimavimus, non quod proti-
teatur Julitta se vivere legi Alamanno-
rum, sed ut indicet quod ex lega viveret,
nisi conjugio esset illigata. Nam

Femina, maritis fato functis, ab eo-
rum lege erant absolute, ex Lega Longo-
bard. lib. 2. tit. 7. § 2. [¶] Lothar. I.
14. ita tamen ut liberum lis esset lege
viri extincti vivere, quod ei casu proli-
ter tenebantur. Charta Mathildis Comiti-
ssae ann. 1076 apud Pranciscum Ma-
thildis et Dietrichi, relicta bone me-
moria Bonifacii, qui fuit similiter Duez
et Marchio, quia ego qui supra Ma-
thilda Marchionis professus sum, ex
natione mea Legem vivere videor Longo-
bardorum, sed nunc modo pro parte su-
predicti viri min, qui fuit viro meo, Legem
vivere videor Saligam, etc. Alla eiusdem
Comitissae ann. 1078: Quia ex parte su-
predicti viri min, qui fuit Salicus, Lega
vivere videor Saliga. [¶] Ad. pag. 156.
Si pater post mortem filii Clericus ef-
fectus esset, ille lego patria vivebat, qua
ipse vivebat cum eos generata: ex Lega
Lutprandi Regis tit. 118. [¶] Lutpr. 158. (6.
100.) non vero romana, qua Clerici vive-
bant.

Liberi legibus dominorum suorum
vivere debebant, secundum qualiter a
suis dominis concessum fuerat. Ita Lex
Longob. lib. 2. tit. 84. § 2. [¶] Rothar.
229. Vide Savin. I. 1. § 40.]

²³⁰ Servi quemadmodum et homines
de generali placido, hoc est qui talis
obnoxii erant, uxores extra Legem suam
ducere nullatenus poterant: hinc ser-
vus, si secus fecerat, bonis suis omni-
bus privabatur: alter vero in arbitrio
domini erat pro multa solvenda. Charta
ann. 1070. apud Mabill. tom. 5. Annal.
pag. 28: Licentiam vero conjugia insundi
ab ejusdem monasterii Abbate, vel ab ejus
ministris accipiat, (unusquisque servus,)
et pro mortua manu, si uxorem ducerit vel
possederit, in jus monasterii veniat. Con-
stitutio Lediuni Abb. S. Vedasti Atre-
bat. an. circ. 1020. apud D. Brusel tom.
2. de Usu feud. pag. 789: Homo de gene-
rali placido... si extra Legem suam uxo-
rem accepterit, illicet rem operatus est;
tantum dabit quantum deprecari poterit.
Si ergo femina uxorem ducerit, ni-
hili datur quia libertatem uxoris sua ad
Legem suam conservari.

Advena, seu extranei, lege vivebant
illis regionis in qua sedem figebant,
nisi legem aliam a Principe impetras-
sent ex eadem Lega Longobard. lib. 2.
tit. 15. [¶] Rothar. 390.]

Chartas complices in quibus Legem,

qua is vivebat qui eas conficiebat, proficerunt scriptores: verbi gratia, qui *Lega Salica*, [Andr. Dandulus in Chron. MS. ann. 976.] Franciscus Maria in Mathildi Comitiss. lib. 8. pag. 44. Gallandus lib. de Franco alio die pag. 817. Sis. Guicheronus in Probat. Hist. Sabaud. pag. 14. 18. 17. 18. 19. 22. 23. in Bibl. Sebus cent. 2. cap. 8. Fr. August. de la Chetez in Histor. Ecccl. Pedemont. pag. 290. 292. 293. Chiffetius in Vindelicis Hispanicis pag. 947. 108. 249. etc. *Lega Romana*. Guicheronus in Probat. Hist. Sabaud. pag. 27. Ughelius tom. 5. pag. 696. 691. Galland. pag. 810. *Lega Lemanorum*. Gallandus pag. 816. 819. *Lega Ripuariorum*. Item. Franciscus Maria lib. 8. Hist. Mathildi pag. 46. [De bisce professore] quod dicunt, video tur Savin. I. 1. § 41. sqq.

Præterea leges qui chartas et Diplomata subscriptebant, que lege viverent, vel ex qua natione essent in ipsa subscriptionibus declarabant, quoniam pars exempla proferunt Ughelius tom. 5. Italicum sacra pag. 886. Guicheronus in Hist. Sabaudia locis laudatis, in Finiftetus in Luminibus pag. 248.

Jam vero posterioribus longe etiam seculis, ut qua viverent leges, denarent, qui chartas seu tabulas exarabant, obtinuisse probant Chartæ aliquot, si quis in His Chartis Ludovici Comitis Losenii ann. 1155. apud Chiffetium in Vindelicis Hispanicis pag. 89. Charta anni 1156. apud Guicheronum in Bibl. Sebus cent. 1. cap. 98. et alia ann. 1264. ex Tabulario Sandionysiano apud Gal-landum pag. 821. [Add. Statuta MSS. Caroli I. Regis Siciliæ cap. 141.]

Sed et expugnata a Christianis urbe Hierosolymitana, totaque Syria, cum ex variis a procu diversi habitaretur nationibus, suas quique leges servaverat. Will. ab Oldenborg in Itinerario Terra sanctæ, de Antiochia: *Ipsa etiam civitas diuina et plurimos habet in habitatores, Francos et Surianos, Grecos et Judæos; et quibus soror eius Leges observant.* Ita Franci nostri in Regno Siculi, suo Andegavens. Regibus, *Legem Francorum* observabant, ut docemus in Historia nostra Franco-Byzantina lib. 8. n. 9. Apud Byzantinos etiam, ipsos Veneti, Pisani, et Genoveses, qui in hac arte prima commerci causa sedes fixerant, suis quique legibus regerabant.

Cum igit variis essent leges quibus regerabant, unusquisque omnibus suis appellationem servabat. Ita ut si lege Romanorum, *Romanus*; si Salica, *Salicæ*; si Gundobada, *Burgundus*; si Wigisigothorum, *Gothus* diceretur, quod potissimum observare est ex Sidere. Legibus, ex Gestis Dagoberti cap. 85. etc. Leo Ostiensis lib. 2. cap. 26: *Adam etiam, cognomento Salicus, oblitus, etc* qui quidem Adam se esse de genti Francorum profletur in Instrumento quod asservatur Casini. Ita etiam in Chartis aliquot apud Chiffetium in Luminibus Salicis cap. 6. qui *Lega Salica* riuera se prottentur, *Salici et Saligi* dicuntur. Nequaria ratione Conrado Imperatori *Salici* cognomen inditum, quam quod esset ex gente et natione *Salica*. Add. Sammarthanus tom. 8. Gal. Chr. pag. 649.

Vero diversitate hanc legum, ut concordie et quieti publice contrariam improbat Agobardus Lugdunensis lib. adversus Legem Gundebadan cap. 14. nisce verbis: *Alique ultimam placere omnipotenti Deo, ut sub uno piissimo Rege una omnes regerentur Legi, ea ipsa ad quam et ipse vivit, et proximi ejus*

respondent. Valerii projecto multum ad concordiam civium Dei, et acquisitionem populum. Sed quia hoc grande est, et fortiorum homini impossibile, saltem una haec, (Gundebada) de qua sermo est non solum ut invitus, sed etiam ut noxie, de medio auferre. At quia improbat Agobardus legum sui tempestis diversitatem, eamdem quam hodie obtinet, in municipalibus civitatum et provincialium Francie consuetudinibus, qui perinde minime probarent, non defuerit: adeo ut is prorsus abrogatis, unde omnes lege vivere debere existimarent. Verum ut Agobardus sui id tempesta impossibile censuit, ita bac nostra, cum re sepius frustra tentata et in Comitium Regium adducta, recepta ab omni fere memoria a populis visum abrogare haud tatum, facileque visum fuisse, eas duntaxat emendari et corrigi principes nostri curarunt: Caroli M. exemplo, qui cum tot uia sua setate vigebant, legem omnino aboleverunt, nec posset, eas recensuit, et mendaciter, solitudoque Capitulii auxil. Chronicon, Molinacense ann. 802. Sed et ipse Imperator interim quod ipso synodus facta est, congregans duces et Comites, et reliquum populum Christianum, cum Legi laboribus, et facti omnes Leges in Regno suo legere, et tradere unicuique homini Legem suam, et emendare ubique que necesse fuit, et mandantes Legem scribiri, ut judicata per scriptum judicarent, et munera non acceptarent, sed omnes homines pauperes et divites in Regno suo justitiam haberent. Poeta Saxonius lib. 5. de Gestis Caroli M. *la quibus antiquis Leges currunt, la ipsa.*
Utri mandata dicimus que fuerint.
Conseruantes se Regi Leges popularum
Collegit, puer inde Nove facta.

LEX, nude, pro Novellis Justiniani ex versione Juliani Antecessoris, non semel usurpatum apud Abbonem Floriacensem in Canonibus cap. 11. 13. 14. 22. 23. etc. LEX ALAMANORUM, e patriis consuetudinibus primum redacta in scriptis a Theodorico Francorum rege, Childeberto filio, emendata deinde a Childeberto: denique temporibus Childeberti Regis una cum Principibus suis, id sunt, 88. Episcopis et 31. Duxibus, et 72. Comitibus, vel cetero populo, constituta est, ut ejusdem Legis prefert. Epigrapha. Scribit. Agathias lib. 1. pag. 18. Edit. Reg. Alamanorum, Justiniano Imperatore, Thuringorum, qui usi dicuntur Angli, in re publicis administratione rur evanescunt, et secutus: id est, leges a Francorum Regibus conditas.

LEX ANGLIORUM ET WERINORUM, hoc est, Thuringorum, qui usi dicuntur Angli veteres in Germania, a Carolo M. Monach. contra Anglos ad Albinum statuunt Geographi, Varinus ad flumen Werne, quod Rostochium adiungit. Thuringi etiamnum nomen servant. Vide Cluverium lib. 8. Germaniae antiqui. cap. 27. Alio est.

LEX ANGLORUM, in Britannia scilicet majori, a veteribus illis Anglo-Germanis seu Anglo-Saxonibus et Danis, qui Insulam hanc occuparunt, primitus condita: que quidem triplex potissimum fuit, rempe Westsextinalaga, Myrena laga, Denelaga, i. Lex Occiduorum, Lex Danorum, et Lex Merciorum, et Lex Noricorum, quod quibus sigillatim agemus. Omnia autem quos novimus Leges in scriptis primus edidit. Ethelredus Cantiæ Rex, qui regnum init ann. 561. fideique Christianum nomen dedit, sed breves illas et satis rudes. Huic proximus suas edidit Occiduorum Saxonum

Reinas, qui regnare coepit ann. 718. Ethelredus Off. Merciorum Rex, qui regnare coepit ann. 728. suas partes edidit, ac demum Aethredus, Alfredus vel Alfredus Rex item West-Saxim, seu Occidentalium Saxonum, cuius Angli canentes et Saxonæ altera dominio esse subdile, recognoscit Ethelredus, iam atque Offa legibus, quidquid in illi dignum observatione censuit, omisisti, alii, inter alios, Saxonum et inter fraterum eremorum, ut ait Williel. Malmerberiensis, in suam transcripsit: unde in libro Regiomonti sect. 5. *Anglicorum Legem* conditam appellatur: oblit. illi ann. 200. Atque ea est Lex quam Westsextinalaga vocat, que potissimum obtinuit in novem australibus provinciis, quas Tameam floruit a reliqua parte Anglia secernit. Tandem Danis in Anglia dominatibus Lex alia emanavit, quae Denelage, i. Lex Danica dicta fuit, quae Lege quindecim olim provincias orientales et boreales judicabantur.

De supradictis tandem Legibus, vide licet Merciorum, Saxonum Occiduorum, et Danorum, Edwardus III. qui et Confessor. *Legem communem* edidit, quae *Lex Edwardi* vulgo appellatur, tametsi illius auctorem primarium Edgarum fuisse produnt quae in ipsa Legi leguntur cap. 30: Postquam Rex Edwardus venit ad Regnum, constitit Baronum Angliae Lex 68. annis septim exortata, excitatione reparavit, reparata decoravit, decorata confirmavit. Confirmata vero vocata est *Lex Regis Edwardi*, non quod ipse primus adveniens eam, sed cum pretermis fuisse, et oblatione penitus addidit a deo: aut sui *Regis Edwardi*, qui 17. annos regnavit, et qui primus quae successor fuisse dicitur, usque ad sua tempora, videlicet, ut predictum est, 68. anno, post dies ipsius Edgari, ipsa Edwardus, postmodum junctus et honesta, a profundo abysso assunxit eam, et renovauit, et ut suam observandum contradicit. Hinc porro Edwardus *Anglicorum Legum legitimus restitutor* dicitur Willielmo Gemet. 1. 6. cap. 9.

Denique Willielmus Nothus Normanus Dux subacta Britannia, populis non tam novas leges dixit, quam veteres firmavit, maxime legem Edwardi, cui quedam addidit. Nam cum Noricorum et Danorum Legem, ut est in cap. 35. Legis Edw. ceteris preferre decrevisset, quod ipse principiique et Normannorum Baronibus et Dania traxissent originem, rogatus a regali incolis, ut suis vivere Legibus licet, tandem concessit, hoc est, Edwardi Confessoris, quod et traditur in Chronico Lichfeldensi, non abrogatis tamen omnino Merciorum, Saxonum Occiduorum, et Danorum Legibus, maxime quoed multicas et compositiones, ut ex variis capitibus Legis Edwardi, et illes quas ipse edidit, colligitur. Exstant quippe ejusdem Willielmi Leges quae Anglie dixit, veltere Francico idiomatico descriptas, quas excipiunt capita aliquot sive Latino expressa. Hic primus edidit Seldenius in libro de Eadmerum, ac deinde Welocius in collectione Legum Anglicarum, edita vixionis Latinis iudicem Seldenii, que cum vernaculi idiomatica vim non omnino exprimeret, tum propter depravatas et male descriptas ac intellectus voices, perperamque observatas interunctiones, ut hanc recentrem, rogatus sum a viro doctissimo Gabrieli Gaberone Benedictino, qui Anselmi Cantuariensis opera, atque aede Eadmerum Seldenianum, qui ejus gesta fuisse

proseguitur, in loco edebat. Hanc illam non omissa tames Seldeniana, eadem operi inseruit. Novas denique Leges descripsit Henricus I. quas idem edidit. Welocus, et excepere deinde varia Regum Statuta, que in eo volumine, quod *Magna Charta* inscribitur, edita sunt Londini ann. 1618.

LEX ANTIQUA. in Pacto Legis Salicæ tit. 68, quæ ante Salicam conditam a scriptam apud Salios vel Francos vigebat.

LEX BAJUVARIORUM. de qua sic in ejus Prologo: *Theodericus Rex Francorum, cum esset Catalanus elegit viros sapientes qui in Regno suo Legibus antiquis eruditæ erant. Ipso autem dictante jussu conscribente Legem Francorum, et Alamannorum et Bajuvariorum, unicuique genti, quæ in eis potestate erat, secundum consuetudinem suam. Addidit quæ addenda erant, et improvisa et incomposita resecavat, et quæ erant secundum consuetudinem paganorum, mutatis secundum Legem Christianorum. Et quicquid Theodericus Rex propter velutissimam paganorum consuetudinem enendare non posuit, post hoc Childebertus Rex inchoavit, sed Chlotarius Rex perfecit. Hec omnia Dagobertus Rex gloriostissimus per viros illustrates, Claudium, Chatum, Indomagum et Agilulfum renovavit, et omnia vetera Legum in melius transiit, et uniuersaque genti scripta tradidit, quæ usque hodie perseverant. Hoc decretum est apud Regem et Principem ejus, et apud cunctum populum Christianum, qui infra Regnum Merowungorum consisteret. Tunc legibus additum postea Decretum Tassellonis Ducis Bajuvariorum, addita etiam Capitula aliquot. [Caroli M. Vide Ottoneum de S. Blasio cap. 50, et Metropolitum Salisburgensem tom. 1. pag. 464.]*

LEX BARBARICA. Vide *Barbarus*.

LEX CAROLI. Joan. Hocsemius in Adolpho a Marck Episc. Leodiensi cap. 5: Erat namque Lex quadam, per absum longis temporibus observata, quæ Lex Caroli dicitur, inter cetera continens, quod si quis hominem interficeret, etiam dignitatem Villico et Scabinis, nisi Villicus factum hoc verbaliter poseret in custodia Scabinorum, etiam malefactor caput interficeret sub sua vesti portaret, ad judicium accusatus, nullis probationibus convinctus poterat, sed nro se juramento purgans absolutus, recedebat, impune. Contra quam Legem Episcopi ex alto domino contra maleficos introducta rationib[us] consuetudine, inquisitione facta per testes, excessus secundum facti meritam puniebatur, sed hac solum contra miseros uebantur: nam quoties potens in terra deliquerat, Carolina Legis auxilium implorabat, et sic delicta plurima frequenter imponit manebant. Ubi Lex Caroli, liber forte Capitulorum innatur, vel certe Lex a Carolo M. inducta, sed perperam Intellecta, cum nihil ejusmodi statutum uspiam reperitur, sacramentaque recepta tantum fuerint in casibus in quibus probatio ac testes deerant. Sed potius videtur esse ea illud quod *Carolinæ* cap. 1. Wicbild Magdeburgense. Vide *fur Caroli*.

LEX CASTRENSES. Vide *Leges Dano-norum*.

LEX CATHOLICA. *Lex Christiana, Lex sanctissima, Lex generalitatis ecclesiarum* in Cod. Theod. pro Christiana Religione.

LEX CHRISTIANA. Episcopalis audita, Curia Christianitatis. Constit. 17. in appendice Cod. Theod.: *Judex pro sua sollicitudine observare debet, ut si*

ad Episcopalem judicium provocetur, silentium accommodetur; et si quis ad Legem Christianam negotium transferre voluerit, et illud judicium observare, audiatur.

LEX COMMUNAE. vocat *Lex Longobard*. lib. 2. tit. 56. [*de Pippin*, 46.] *cam a Princeps statuebatur, in causibus præseruunt quæ in legibus privatis non erant definiti; cujusmodi sunt Capitula Regum et Imperatorum, quibus interdum legibus privatis derogabantur. Edictonis Plense cap. 20: In illis autem regionibus in quibus secundum Legem Romanam judicantur judicia, iuris ipsam Legem commitentes talia judicent: quæ super illam Legem vel contrarieam Legem, nec antecessores nostri quodcumque Capitulam statuarunt, nec nos aliquis constitutimus. Ita Leges appellari volunt Carolus M. Capitula quæ Legi Salicæ addidit, in Legibus Longob. lib. 8. tit. 81. [*de Caroli M. 148.*]*

LEX COMMUNIS. *Common law*, apud Anglos dicitur Consuetudo generalis, quæ per universum Regnum regere custoditur: ut particularis, quæ in diversis Comitatu[m], civitatis, burgis, etc. vim habet. Cowell lib. 1. Instit. tit. 2. § 7. et Rastallus in *Exposit. vocum Leg. Anglie.* eadem quæ *Lex terre*, de qua infra. Anonymo in Rhetoric. Aristot. pag. 20. xviii. vñq; dicitur, καὶ ἄρα πολὺς ὁ αὐτὸς ὑπερόγνωμος: *contra τοὺς νόμους ἔγγραφος τεῖχος καὶ κυρώσις τοῦ πορθέντος καὶ τῆς πολιτείας σορόν.*

LEX COMMUNIS ANGLORUM. dicitur ea quam S. Edwardus Confessor edidit. Bromptonius de Edwardo: *Qui leges Communes Anglorum genti tempore suo ordinavit, quia per ante Leges nimis partiales edita fuerant. Sim. de Dunelmensis ann. 1066. et Florentius Wigorniensis ann. 1122. de Henrico I. R[ex] Angl. Legem etiam Regia Edwardi omnibus in Commune reddidit, cum illis emendationibus quibus pater suis illam emendavit. Vide in *Laga*.*

LEX DANORUM. Saxonice *Danelaga*, que sollempniter Dani Angli vivebant, cum Angli leges Anglorum viverent, et quo illi in Angliam transferunt ann. 790, eamque obtinuerunt. Lex scilicet *Canuti Regis* edita a Landeniano et Weloco, quæ *Lex Danorum*, in Leg. Edwardi cap. 10. 19. etc. *Danelaga* cap. 19. etc. *Danelaga*, in Legibus Henrici I. cap. 8. *Denelega*, in Legibus Willielmi Nostræ vernaculis cap. 8. appellatur. Brompton. pag. 968: *Tandem Danis in terra (Anglia) dominantibus, tercia Lex emanavit, quæ Danelaga, id est, Lex Danica, sive *Danorum* Lex dicubatur. Quia Lega olim 15. Schiræ Orientales et Boreales judicabantur.*

* Cencius in Reg. cens. eccl. Rom. apud Murator. tom. 5. Antiq. Ital. med. evi col. 827: *Hoc est scriptum, quod magister Synodus camera domini Papæ clericorum, nunquam Apostolice sedis in Anglia, ad curiam asportavit. Incipit Lex, quæ Anglie Danelage vocata est. Latine vero Lex Dacorum est interpretata, ab invicissimo et gloriose rege Anglorum, Dacorum, Noragemorum, Suenonum, Kennutio instituta et diligenter custodita consilio principum suorum, et sapientum. [Caroli Leg. Eccl. cap. 9. Vide Denarius S. Petri.]*

Habuere præterea Danieli Reges (in Dania scilicet) Legem propriam pro parte sue ministris, quam *Castrense* sive *Militare*, vel *Legem Curiae* vocat Sueno, a Kanuto Magno Rege Suenonis illo, quam ille peculiari libello descrip-

sit, editam a Stephano Stephano: eamdem quam sub nomine Juris aulici Norwagiæ vernacule et Latine edidit Petrus Delmerus: *Quarum formidines, inquit Sueno cap. 4: Nullus alterum quibuslibet injury lacessere audeat. Eiusdem etiam Legis præcipua capita perstringit. Saxon Grammaticus l. 10. Hanc *Witterloga* appellant Dani, ut auctor est Sueno in fidem Legib. cap. 1. et II. quasi *Witarum seu Jutarum Legem*, ut conjicit Stephanus: qui vero et webant, seu aulici, vel *Ministri*, seu *Matres*, qui etiam et Thayna, *Witterloga* appellabantur, quasi homines Legis Aulicæ, ut et apud eundem Suenonem cap. 8. Edidit preterea Arnulfus Hulfolius ann. 1589. Hafoine Leges Scanie, a Valdemaro I. cogn. Magno conditas circiter ann. 1163. de consensu ordinum provincialium Scanie, quas ex Danico in Latinum sermonem, non quidem ad verbum, sed sensum et materias sub certis titulis comprehendens, verit. Andreas Suenonis filius Archiepiscopus Lundensis, cui Historiam suam Danicam dicitav Saxon Grammaticus.*

LEX DICENSANA. *Charita R. Belvensis Episcopi ann. 1240. Abbas et Conventus S. Joannis Angelici in Picavia Prioratum seu domum de Bruriaco, in que manebant duo Monachi, citato in diocesi Belvensensi, et sic juve communis, et Lega diocesana, ut dicebat, Episcopo Belvensensi in omnibus spiritualibus subjectam.* Ex Tabular. Cluniac. Ch. 227.

LEX DIVINA. *Canones sacri. Capitulo. Caroli C. tit. 37. ex Epistola Episcoporum: Provinciarum Rem et Rotomag. ad Ludovicum Germanicum ann. 858. Sed ex Divinis Legibus, quas et nos obseruantis, cum vestris fratris nobis denuntias, cautum esse dinoscitur, quia sicut nec Archiepiscopi sine Coepiscopis, ita nec Coepiscopi sine Archiepiscoporum consensu vel jussu, nisi que ad proprias pertinent parochias, debent presumere. Leges dividabant in divinas sive ecclesiasticas et humanas sive civiles, ut observat Baluzius ad hunc locum.*

LEX FALCIDA. Vide *Falcida*.

LEX FRANCIA. seu *Francia*: si quidem Franci Orientales Salli appellati, ut recte obseruantur a Sigonio lib. 4. de Regno Italia. Unde *Francorum Lex Salica* dicitur apud Hincharum Remensem in Vita S. Remigii. Charita Caroli M. Regis anno 797. edita a Mabilionio: *Fuerunt namque quæ in nostra presenti coniecti, et secundum iudicium Francorum judicatis. Vide Prologum ad legem Bajuvariorum, et Domineum in Assertione Gallico cap. 5. Descripsit Heroldus primaria Capitularia. Corvin. M. editio nem ab Abate Lobensi perfectam sub titulo *Legis Francie per Corvinum M. editi*, libris 4. comprehensam. Vide quæ de hac congressit Stephanus. Baluzius. Adde præterea Ottoneum de S. Blasio cap. 51. et Historiam nostram Franco Byzantinam lib. 8. num. 9.*

LEX FRISIONUM. inter Leges antiquas locum obtinet, de qua consilendus Sibrandus a Sikama in Commentariis in eam Legem editis.

LEX GISELERII. Annal. Placent. ad ann. 14.5. apud Murator. tom. 20. Script. Ital. col. 890: *Poss. vero palatium ipsius (Baptiste) in ruinam dederunt, et Giseleri ibi Lex dicta est. Ne quis audeat edificare, sed locus sit immunditiatus.*

LEX GOTHA. Quæ in Gothia, id est, Narbonensi Gallia, vigebat. *Charita in-*

certi anni tom. 1. Galli Christ. inter Inst. pag. 8: *Multum declarat auctoritas et Lex Romana, et Gothica, sive Salica, ut qualiscumque homo res suas proprias in Dei nomine licentiam habeat donandi vel cedendi. Videsis infra Lex Wisigothorum.*

* **LEX GOTICA**, ut et **Romania**, in causis secularibus apud Aragonios non admittitur. Stat. Jac. I. reg. Aragon. ann. 1261: *Iam statuimus... quod Leges Romane et Gotice, Decreta vel Decretales in causa secularibus non recipiantur, admittantur, indicentur vel allegentur. Vide Lex Romana.*

Lex GUNDEBALDA, seu Burgundionum, a Gundebaldo eorum Rege, qui vixit eo tempore quo Theodericus in Italia, et Chlodowerus in Francia, circa ann. 501. Gregorius Turon. lib. 2. Hist. cap. 88. de Gundebaldo: *Ipsa vero regionem omnem quae sive Burgundia dicitur, in suo dominio regnabat, Leges militares instituit, ne Romanos opprimerent. Agobardus lib. aduersus legem Gundebaldi p. 8: Quae utilitas est in propter Legem quam dicunt Gundebaldum, cuius auctor exstitit homo hereticus Gundebaldus Catholice vehementer inimicus, cuius legis homines sunt perpici, non possit sperare illius testificari alter etiam bonus Christianus?* Lex Longob. 1. 2. t. 55. [92] [99] Car. M. 881. *Ut infantes, qui sine rationabilis estate sunt, non jurare cogantur, sicut Gundebada Lex vienata. Ubi Capit. Caroli M. 1. c. 68. [99] 61.] Et ut parvuli qui sine rationabilis estate sunt, non cogantur jurare, sicut Gundobodini faciunt. Hincem, de coercend. raptor. cap. 12: *Tamen si Christiani sunt, sciant se in die iudicii nec Romanus, nec Salicus, nec Gundobadius, sed Divinus et Apostolicus Legibus judicandos. Exstat haec Lex Gundebada in corpore Legum antiquarum, cum hac inscriptione: *Liber Constitutionum, de praeteritis et presentibus atque in perpetuo conservandis. editus sub die 4. Kal. April. Lugdun.***

LEX LONGOBARDORUM, primo a Rotharli Rege in ordinem digesta est, hoc tempore, apud Heroldum: *Incipiunt Leges Longobardorum quas Rotharis Rex sola memoria et usu retinebat, et comporuit, iustissime Edictum appellari, anno 7. ex quo Longobardi in Italiam venerant. Id etiam observatum ab Hermannico Contracto ann. 637. Per hac tempora Rotharius Rex Longobardorum, quamvis Arianius, justissime tamen amator, Leges Longobardorum scripti. Exhinc Grimoldus, anno 800. Luitprandus anno regni 1. Ratchis et Alstipnus Reges, Legem hanc emendarunt, novaque Statuta addiderrunt, quae in Editione Heroldina suis distinctis capitibus habentur. Denique Constantinus Pius, Pippinus, Lotharius, Pipitus, Gisido, Otto, Henricus, Conradus Imperator, paulo quadam adjecte, totusque Codex, in tres libros disperitus est, tametsi de tempore non constet. In hac autem recentiori Legi complura habentur ex Capitularibus Caroli M. desumpta ex Gundobaldis Caroli M. desumpta ex Capitularibus apud Pessac marinali Legi et aliis in Burdeois.*

* **LEX MARINALIS**, Eadem quae Oleriana. [99] Minime] Charta Rie, reg. Angl. ex Cod. reg. 8887. 4. fol. 66. v. Concesserunt... terras et hereditates, que fuerunt Gallardis de Goo domini de Roaillac... apud Pessac marinali Legi et aliis in Burdeois.

** **LEX MARISCI**, Consuetudines, qua circa locos palustres in comitatibus Essex

obtinebant. *Recognitores qui Legem sciunt Marisci, in Abbrev. Placit. pag. 88. ann. 8. Joh. reg. rot. 9. et pag. 74. ann. inc. ejusdem rot. 6.*

* **LEX MARTIANA**, Galfridus Monemuthensis de Orig. Britanniæ lib. 1. cap. 20. Post illum Guisielius diadema regni suscepit. Erat ei nobilis patricius. Martia nomina, omnibus actibus eruditus, nec inter multa et inaudita, quae proprio ingenio inservierat, inservit Legem quam Britones Martianam vocaverunt. Hanc etiam Rex Alredus inter ceteras transmisit, quam Saxonica lingua Marchehelaga vocavit. Eadem.

LEX MERCATORIA, et Marchenlagia dicta. *Merchenelagia, in Legibus vernacula Willelmi Notii cap. 1. 8. Jo. Bremplonus pag. 956: Marcia Regna Britonum, uxor Guisielimi, a qua prouincia Merciorum putatur denominata. Legem adiudi discretionis et justitia plena, cum Lex Marcia vocatur. Haec duas leges (Mercliam et Molmuciam) Gildas Historicus de Britannia transiit in Latinum, et sic vulgariter Merchenelaga, i. Lex Marciana, sive Lex Mercatorum, potest dicebatur, qua legi simili octo Schires, i. prouincias juri subiectantur, etc.*

LEX MOLMUTINA, a Molmuto primum in Anglia edita. Willelmus Westmonast. mense 5. cap. 2: *Succedente tandem tempore suciavat probitas juvenum, tandem, filium scilicet Clodowonus Regis Cambriae, cum D. muallo Molmutius vocabatur. Hic Leges Molmutinas statuit, quae usque hodie inter Anglos celebrantur. Brompton. Primo Leges in Britannia edidit Dunvallo Molmucius, cuius Leges Molmucinae dicebantur, usque ad tempora istius Regis Edwardi (confessoris) satis celebres. Gervinus Tilleberensis de Dungallo Rege Anglie: *Hic primus sibi fecit diademata ex auro. Hic fecit Leges Molmucias, quae adhuc servantur in Anglia. Galfridus Monemuthensis lib. 1. cap. 16. His Leges, que Molmucinae dicebantur, inter Britonum statuit, quae usque ad hoc tempus inter Anglos celebrantur. Statutum signum inter cetera, que multo tempore posteriorum Gildas scripti, ut templa deorum, et ciuitates talium dignitatem habent, ut quicunque fugitiu sive reus ad eos confluenter, venient coram inimicis sua habent. Statutum etiam ut vis quae ad predicta tempora et ciuitates dicebantur, necnon et atraria colonorum, eadem Leges confirmarentur. Ideo cap. 18: Si quis autem scire voluerit omnia quae de his statuerit, legit Molmutinas Leges, quas Gildas Historiographus de Britannia in Latinum, Rex vero Alredus in Anglicum sermonem transiit.**

** **LEX MERCATORIA**. Vide Mercatum, Nundinum.

LEX MUNDANA, TERRENA, in Excerpt. Egberti cap. 190. Civilis, que Extrinsica dicitur in Concilio Caicedon. can. 18. in Capitulari Aquitani. ann. 787. cap. 28. cui opponitur Christiana Ecclesiastica. Prefatio ad Concilium Moguntiacum ann. 813: *In tercia denique turba sederunt Comites et judices in Mundanis Legibus decertantes, vulgi justitiae perquirentes, omniumque advenientium causas diligenter examinantes, etc. [99] Capitul. ann. 802. cap. 5. apud Pertz. Leg. tom. 2. pag. 16. De legibus Mundanis ut unusquisque sciat, qua lege vivat vel judicetur. Epitaphium Romualdi filii Archidi Principis Beneventani apud Camillum Peregrinum:*

Groniani pollens. Mundana Lega togatus,
Divina instructus nec minus ille fuit.

Occurrit passim, in Concilio Toletano VII. cap. 1. Hispaniens. cap. 1. 8. Parisiens. ann. 850. lib. 2. cap. 7. in lib. 1. Capitul. cap. 101. in Capit. Caroli Calvini. lib. 48. part. 2. cap. 2. in Synodo Ticitri. lib. ann. 850. cap. 22. in Tricassino cap. 7. in Fragmenta Capitularia edita a Baluzio cap. 10. apud Auxiliatum de Ordinationibus Farmoi Papae lib. 1. cap. 30. Scriptorum Vitæ Adalrici Episc. Cenoman. pag. 119. Hincmar. de Coerc. captor. c. 12. in visione Wettoni Monachi Augiensis. 9. in Annales Franc. Berlio. ann. 862. in Form. 48. Galuziana, apud Ivonem Carnot. Epist. 2. Fulbertum Epist. 41. etc. [ee Vide Savin. Histor. Jur. Rom. mod. temp. 1. pag. 88.]

* **LEX MUNDANALIS**. Eadem notione. Charta ann. 1000. Marco Hispan. coll. 957: *Sicut Legibus decrutorum est mundanalis et Ecclesiastici Canones deinceps.*

LEGES OLERONIANAE, seu **Leges maris**, quorum Ricardum I. Anglia Regem auctorem asserit. Seldenus in Digest. ad Fletam pag. 582. et 589. et lib. 2. de Mars domino cap. 24. quo quidem sententia, a Dionysio Morisoto lib. 2. et Cleymaco, a quo Leges editae sunt. Rothomagi, deinde Burdigala ann. 1647. refellitur, asserentibus ab Eleonora Aquitanis. Duciissa post redditum ex Syria conditas, illaque Rotuli Olerosis Indianam appellationem, quas postmodum idem Ricardus I. Eleonore filius aurit. Nec scio an ea additiones diverse fuerint ab Ricardi Charta continente. Status illorum qui per mare ituri erunt, quam descripserit Hovedanus pag. 666. Mattheus Paris pag. 111. et alli. Leguntur etiam eadem Leges in Anglicum sermonem versus: nos Gallicas manuscriptas habemus. [99] Vide Pardessus Collect. Leg. Marit. tom. 1. pag. 288.]

** **LEGES PAPATICE**, Canonicae. Chart. ann. 862. apud Pertz. Leg. tom. 2. Appendix. pag. 162. Confusis vero Papaticis Legibus et iam abjecta ecclesia Romana.

** **LEGES PARTITARUM**. De his ita Academicis Madrenses in Diction. Espan. v. Partidos. Por excelencia se llaman las **Leyes de Castilla**, que mando recoger el santo rey D. Fernando a los mas sabios jurisperitos del tiempo, cuya obra se concluyo y perficio en un tiempo de su hijo el rey D. Alonso el 13.

LEX RIPARIORUM, quando constituta, dictum supra, ubi de Lege Bajwariorum. Laudatu. autem it. 70. 14. Legis Riparii. in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 9. Vide Riparii.

Lex ROMANA, Cathwelpho in Epistola ad Carolum M. Imp. dicitur totius mundi prima. Non nomine posteri donatum Codicis Theodosianum Breviarium, quod Thoslose 20. Alarici anno collectum, binius post per Antianum Aduris editum fuit. Ut patet ex subscriptione Comonitorii Alarici ad Thimotheum hunc Collectioni praefici. Qui quidem Codex interdum in MSS. Autoritas Alarici Regis, interdum, Liber legum, sed crebrius Lex Romana appellatur, ut in Codice Bibliothecæ Regia. 1197: *Incipi Lex Romana. In hoc corpore continentur libri Legum Romana. libri 18. Novellorum libri 5. etc. [In Bibliotheca Ottoboniana, teste Brencmanni. lib. 1. Hist. Pandect. alter existat Codex MS. membranaceus, Lex Romana palam inscripta, quod Theodosianum Codicem, hoc est potissimum Legis Romanae partem cum Novellis Theodosii, Valentiniiani et Majoriani complectitur, addita Juris epitome, quique circa annum 1000. exaratus videtur: tum additum Brencmannus unum alterumque:*

simili volumen a se visum fuisse in scripta Christiana. Succorvam quondam Principis, Bibliothecam suam parvam facit Vaticanae haud ignobilis. Quod ideo monendum est, inquit, ne Legis Romanae mentio ad Proiectas et Justinianum systema imprudenter extendatur, ut quodam factum. [60] Vide Savin. l. 1. § 37.) Hac porro lege utebantur presertim Galli Romani, id est, qui a veteribus Gallis incolis, qui Romanis, antequam Burgundionibus ac Franciis parent, ortum duebant. Constitutio Chilensis Regis cap. 4. *Inter Romanos negotia causarum Romanis Legibus precipimus terminari.* Hac præterea Lege vivebant provinciæ Galliæ que Gothis paruerant. *Regiones in quibus iudicia continentur secundum Legem Romanam,* in Edicto Pistensi cap. 18. 16. 20. *Regiones que Legem Romanam sequuntur,* cap. 31. Illi qui secundum Legem Romanam vivunt, in eodem Edicto cap. 29. 34. Vide Legem Wisigoth. lib. 2. tit. 1. § 9.

Sed et Legem Romanam in causis Ecclesiasticis observantem potissimum docent Concilium Aurelianense ann. 511. can. 1. Concil. Turense ann. 567. can. 20. 21. Lex Ripuar. tit. 58. § 1. Gesta Dagoberti Regis Franc. cap. 35. Vita S. Projicii ex Cod. Aretab. tom. 1. Hist. Franc. pag. 678. Annales Francor. Bertini ann. 888. Lex Longob. l. 3. t. 1. § 37. [60] Lud. Pl. 55.] Capitulo. Caroli M. l. 7. c. 37. Add. 4. c. 29. [60] 45.] Adrevaldus l. 1. de Mirac. S. Benedict. c. 23. Alto Vercellensis Episc. Epist. 3. ex his quas edidit Lucas Acherius: Ivo Carpentensis Epist. 280. Cap. *Super specula.* Extra de Privilegi. etc. Adde Joannes Sarisberiensis lib. 8. Pomerat. cap. 22. extremo. Vide Innocentius Cironum ad 5. Corn. p. 1. Deuter. lib. 5. tit. 12. cap. 3. c. 1. Steph. Batizianum in Notis ad Capitul. Reg. pag. 993. [60] Savin. l. 1. § 40.]

¶ LEX SECULARIS. Eadem quo *Junctio cultorum Ecclesiastico.* in Concilio anno S. Mariam Orreum in territorio Bingeriano, de quo Mabinillonus tom. 5. Annal. Benedict. pag. 71.

LEX SALICA, duplex fuit: prior, quo ante susceptum Christianismum obtinuit, quamque eam esse putant, quæ ex Fuldeni Codice ab Herode edita est sub titulo *Pacte Legis Salicae,* et quam postmodum Gotfridus Wendelinus eruditus commentator illustravit. Qui ejus auctores fuerint, docet Praefatio Legi ipsi præfata. *Franci uiri copernunt legibus,* et Legem Salicam dictaverunt per quatuor gentes sus proceres, electos de pluribus, his appellatis nominibus, Wisigot, Bo-sogast, Salogast, Widogast, in villis Germanie Salechaim, Bodocchaim, Winge-haim. Hi quatuor proceres per tres mallos convenientes, causarum origines solle-tantes, de singulis discutiendo, sicut Lex Salica iubet, judicare decreverunt. Adde Gesta Regum Francorum, Chronicon Moissiacense, Adonem Vienensem, Siegerbertum, Ivonem Carnotensem et. Ottoneum Frisingensem lib. 4. Chron. cap. 32.

Altera Legis Salicæ editio illa est recentior, et ab Regibus Francis Christianis emendata et correcta, quam politi-carunt Tillus, Pitthous, et Lindenbrogius. Quae inquit, adde capitulo Caroli M. et Ludov. P. Multa de ultra que Legi concesserunt Gotfridus Wendelinus ad Legem Salicam, et dominicus in Aspertore Gallico cap. 5.

Mansit etiam in Anglia Salicæ Legis memoria, secundum quam delicia quaedam cluebantur, ut est in Legibus Hen-

rici I. Regis Angl. cap. 87. et 89. ubi inter alia caput 45. Legis Salicæ, indicatur.

SALICI HOMINES, Qui Lega Salica vi-

vunt. Lex Salica tit. 48. § 1: *Si quis in-*

genitus Francum, aut hominem barbarum

occiderit, qui Lege Salita visiti, etc. Salicæ

Francus, in Capit. ad eamdem Legem,

in Decreto Childeb. § 14. et lib. 4.

Capit. cap. 75. *Salica persona,* in Notitia

Tabul. Casaur. ann. 8. Ludov. Imp. Lo-

thar. filii.

SALICÆ LEGIS JUDICES, apud Adreval-

dum Floriacensem lib. 1. Miracul. S.

Benedicti cap. 25.

SALICA TERRA. Pactus Leg. Salicæ

tit. 62. § 6: *De terra vero Salica in mu-*

liere non nulla portio hereditatis transi-

sed hoc virilis sexus acquirit: hoc est,

filius in ipso hereditate succedit. Sed ubi

inter nepotes aut pronepotes, post longum

tempus, de alio terra contento susci-tatur,

non per stirpes, sed per capita dividan-

tur. Ubi Lex Salica tit. 62. § 6: *De*

terra vero Salica nulla portio hereditatis

mulieta renital, sed ad virilem serum loca

hereditatis perenit. Charta Alamannici

Goldasti 28: *Hoc est, in Mechelingum cum*

Salica terra, et hōis que Canonice per-

terebant: et in Heminoem cum Salica

terra, et hōis que Canonicis per-

terebant: et in Goldahum cum Salica

terra, simil cum illa hōa que illi

adjacet, etc. Et Charta 64: *Et in Wil-*

nowi marcha, tam marchis, quæ adi-

scunt, excepta domo Salicorum, terri-

pratis, etc. infra. Et ille a nobis ac-

cipitur, ne nefescatur... quod habentur in

angulis, excepta Salica terra, nisi 4. ju-

nera ex ipsa. Joachimus Vadianus in

Epist. ad Hetricum Bullingerum, alt

terras Salicas dici, que ab omni servitu

vacabant, quæque a Germanis Fry-

geleghengut vocantur, easque solo mas-

quino spectasse, nulla prorsus pars ad

mulietas attinet, ut est in Lega Salica.

Addit Wendelinus Salicam terram

fundum esse vel preuidum quod Salicus

homo possidet, qui ut nobilis est ac liber,

ita et bona sua possidet libera stode, *en-*

franc aleu. Sed rectius opinor, uterque

dixisset, primitus ea conditione datas

Salis ut Salicis hominibus, terras ejus-
modi, ut qui eas possidenter, militare
officium vel servitum exhiberent, cuius

cum mulieris haud capaces essent, ab

earum successione *ex subnotis sunt*

Legi ipsa Salica, ut et in Legi Ripuaria

tit. de Alode. Proinde terra Salica intel-

ligi debet apud Marcus lib. 2. form.

12. cum ait, *diuturnam, sed impiam con-*

suetudinem apud Francos teneri, qui da

terra paterna sorores cum fratribus por-

tionem non habent. Vide Dissert. 17. ad

Joinvill. [60] Grimm. Antiq. Jur. Germ.

pag. 483. Pandessus, in Commentariis

Legi Salicæ nuper editis pag. 704. *Infras*

Terra Salica in Terra.]

¶ Salicam terram felicissimam interpre-

tatur Ecardrus ad titulum laudatum

Pactus Legis Salicæ. Tunc am. sollicit

que ad Salam, hoc est, ut exponit ipse,

ad domum curiae præcipuum pertinet,

eum enim in curiae portures essent domus,

præcipuum dicentes Salam seu *Donus Sa-*

lis habent in Charta Goldasti 10.

et terra ad eam pertinens domum voca-

batur Salica, deducta voce a Germanico

Salis, non a Francia Salis, ut vulgo

creditur. In Glossis MSS. Florintinis

Terra salica redditur Selvant, qua poste-

riori voce ut dicitur idem Ecardrus, intel-

ligi debet terra spectans domum curiae

præcipuum, quam etiam adnotat nulli

censu obnoxiam fuisse, quod alodii pars

esset. Catalogus MS. redditum Abbatis

Fuldensis. In *Leinesheim terra Salica*

ridic. mansi censuales XXVII. vires

mansuas XII. alia IV. in Medebach

mansuas censuales VI. si dimidia censuales

VIII. terra Salica LVI. agrorum; in Chel-

tebach terra Salica in uno campo LXXX.

agri, in alio XC. in tercio XL. mansi cen-

suales XVII. vires agri x. Donatio

Caroli M. facta Ecclesiam Tigurinam: *In*

Honica duos manes et dimidium, præter

Salicam terram, de nostra propria manu

in suam manum, ut justum est, percipi.

Traditio MS. S. Henrici ad Monasterium

Fuldensis: *Cum omni utilitate, quæ per-*

met ad eum locum, mansi, hubis, terra

Salica, pratis, pasca, molendinis, etc.

Alia Traditio Fuld. MS.: *Dedit illi bene-*

ficium, quod prædicta tenuit Acela, exci-

pient usum curiam Malinhusa vocatam,

quæ scilicet terram Salicam, cum XXXII.

hibus. Vide Decimus.

LEX SAXONUM, quæ in Collectione le-

gum antiquarum descripta legitur, vi-

detur ea esse quo utebantur ante Caro-

linum M. qui sibi patrio jure ulli

ultra concesserunt. Poëta Saxonius lib. 4.

de Carlo M. ann. 808. :

Tum sub judicibus, quos Rex imponerat ipso,

Legisque suis, permisit Legibus sibi

Saxonem patria, et libertatis honoris.

Vide Lindenbergius in Prolegomenis ad Leges antiquas. Alia, ni fallor, Lex

Saxonum intelligitur in Diplomatibus

Ottonis M. Imp. ann. 952. et Ottonis III.

ann. 997. apud Hermannum Stangefor-

um lib. 2. Annal. Circuli Westphal.

pag. 185.

LEGES TAURI. Altera legum Hispani-

carum collectio, quam commentarialis

illustravit Comesius. Vide infra Majoratus I.

LEX WESTSAXONUM, in Anglia, West-

sarenlage dicta, ab Ing. et Alfredo Re-

gis subinde edita: *Qua Lega antiquis*

temporibus 9. australis Schire, i. provin-

cie, quatenus flumen Tharene esse a

reliqua parte Anglie securiter, judicaban-

tur; etc. Brompton. pag. 96. a quo La-

tinæ esse editæ, ut Saxonice a Lambardo

et Wenloco. Vide Leges vernaculae

Willelmi Nothi cap. 8. 4. 8. 25. et Leges

Henrici I. cap. 8. 9.

LEX WISIGOTHORUM, ab Eurico Re-

ge composta æra 504. ut testatur Isidorus

Hispaniens in Chronico, cum arte tan-

tu moribus et consuetudine tenerentur.

Hanc corredit Leviguidus, plurimas

auctoribus, ut idem scribit æra 600.

Postmodum Ghindaswindus et Receswindus

pienissimum robur huius Codicis dederunt,

aboliti alias omnibus alliarum gentium

Legibus, ut est in Lega Wisigothorum

lib. 2. tit. § 1. 5. 9. Nihil enim deni-

cius omnium recensio est. *Ex Legis facta*

Concilium Tarentum. Patribus contrari

postulavit. Hinc usus eius in Hispania

et Gothia, id est, Narbonensi Galia, fre-

quens, et quidem tanta auctoritas, ut

ex illi in Capitulare Caroli Mag. quem

dam inserta legantur lib. 6. cap. 269. lib.

7. add. 4. cap. 1. Liber Legis Gothice

vocatur a Joanne PP. VIII. apud Ivon-

part. 3. cap. 98. Hec fere ex Lindenbergi-

Catello lib. 3. Berum Occitan. pag.

474. Marca lib. 1. Hist. Beneharn. cap.

15. n. 1. et aliis. Adde Chronic. Regum

Gothorum n. 1. 9. 19. in tom. 1. Hist.

Francor. pag. 818. 819.

LEX. Monetarum in metallo probitas

a lege requirata ac definita: Italis Lega,

nostris Loy, Aloy. Chron. Alexandrin.

ann. 22. Heraclii: Τούτω τῷ ἔτῃ γένεσ-

τὸν νόμον νόμισμα Μεγάρημον ἀργυροῦ.

Concilium Rehense ann. 818. can. 41. *Ne solidi qui in Legis habentur, per 40 denarios discurrentur. Charta ann. 1213. in Hist. Episcoporum Caducensium n. N7. Monachum istam non mutabimus, nec minime nos de pondere et Legis omnibus diebus vita nostra. Alia ann. 1213 ibid. Ei se denarius debet esse ejusdem Legis et ponderis, cuius unus denarius. Alia ann. 1265. n. 180. Cum nos fecissemus operari monastam in Legis trium denariorum organi, et in pondere 20. solidorum et 4. denariorum pro qualibet marcha, etc. Addit n. 10°. et Perardum in Burgundicus pag. 276. Charta Petri Regis Aragon. ann. 1295. *Unusquisque denarius cedatur et fiat ad Legem undecim denariorum et oboli, etc.* Charta Jacobi Regis Aragon. ann. 1312. *Nostris universis... quod pater noster tradidit nobis mutuo 60. millia Turonensis argenti. S. Ludovici sancte memoriae Regis Francie, optimae Legis, que sub confusa cumus debere. [Vide Lige 8.]* LEX, pro Cicilio. *Legem audire, intelligere, in Pacto Legis Salicis tit. 88. § 7. Tit. 48. § 1. Iu venire. Extra Legibus, ibidem tit. 76. pro Juri stare. [Charta Incerti anni apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 69. Deinde per tempus voluit Catuoles istam slocutionem disfacere, et venerunt simili in Legi ante Jarnutius et filios suis.] Jour de loi, dies iuridicus quo index pro tribunali reddetur, in Consulatu Hannapienensi cap. 50. *Jugum de lo. lib. cap. 10. et in Montesensi cap. 19. 23.***

1. Lex. Iuris civile. Studium generale quinque Facultatibus. Theologia videlicet, Leges, Decretis, Medicinae et Aribus compositum, in Confirmatione Academiae Cadomensis a Carolo VII. Franc. Rego anno 1452. apud Achierum tom. 6. Specii. pag. 500.

LXX. Sententia Iudicis Pactus Legis Salicis tit. 50. *Si quis alterum per Legem uicerit. Tit. 63. Dicte nobis per Legem Salicam, id est, pronuntiate sententiam secundum Legem Salicam. [Leges Rachis cap. 7. apud Muratori. tom. 1. part. 2. pag. 88. *Habet licentiam causam agere et usque ad Legem perdure.*]*

o LXX. Aequum, jus, Gall. Equite, justus. Leg. Lusit. sub Alph. reg. tom. 1. Probat hist. geneal. domus reg. Portugal. pag. 11. *Si maritus non vult quod cremeret mulier malifero, non crameretur vir, qui fecit malifero; sed vadat liber quia est Lex vivere illam, et matare illum.*

o LXX. Officium municipale, corpus civitatis. Reg. 2. sign. R. domus publ. Duac. ad 8. Jun. ann. 1459. fol. 28. v. : *Iens fu audevens d'elle [M. de Chârois] par les officiers de M. le Duc, le Loy et gens autres, etc.* Lit. ann. 1447. pro civit. Se Audom. : *Est ordonne que des-cy-en-avant chacun an, pour faire casser la distincion dudit Loy de S. Omer au contraire et remouillera en la maniere qui s'assuit. Item que avant que l'on procede a faire jadis dictio[n] de la mort, echevina et jure, etc.*

* Lex. I cogitata pars hereditatis legibus constituta. Leges Grimoaldi (90 cap. 5) Regis Longobard. apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 50. col. 1. *Similiter eti filie legitime una aut plures fuerint, habeant Legem suam, sicut in hoc Edicto legitur : quia inhumanum et impium videtur nobis esse, ut pro tali causa exheredentur filii ab hereditate patris sui... eti legitimi non fuerint, et naturales inventi fuerint, habeant Legem suam, id est tertiam partem.*

Lors, Exactiones, tributa. Gregor. Turon. lib. 9. cap. 80. *Ille cum iuramento promisi, ut Leges consenserit. Leges tortis, prava exactiones, mala tollis, in Charta Fulcon. Abb. Corbelensis ann. 1055. in Tabul. ejusdem Monast. Vide Tortitudo 2.*

* LEX AUGUSTI. Eadem notione, qua supra Bannum Augusti, Jus scilicet bannum quo messibus cavetur promulgandi, vel eo tempore vinum particula-um dividendi. Charta ann. circ. 1244.

in magn. Chartul. nigro Corb. fol. 97. v. : *Li recommandi et les Lois d'Aoust son à l'église, sont mesme Jehan fait*

o LEX CHRISTIANA. Quicquid ex iure curionibus a parochianis exsolventur est. Concamb. Ebersberg. apud Oeffelium tom. 2. Script. rer. Briviar. pag. 45 col. 1. *Quatenus ab illius ecclesiis Sacerdos omnem Christianum Legem percipiant. Infra : Ut quicquid non habitantes huc loca, debent excusare Legem Christianam, in S. Sebastiani personali ecclesie. Alia notione occurrit supra pag. 84.*

* LEX CONSTITUTIONIS. Servitius, condito servilis. Charta manumis. ex Chartul. S. Alb. Andegav. in Bibl. reg. : *Quendam mei iuris collibertum, nomine Roberti m. Propter filium... ab omni iugo servitii absolu... et liberum sum facio a Legi conditionibus ab hoc die in eum, cum filio et filiis deinceps illi quiescenda, si ab ingenuis parentibus fuisset progenitus. Si vero ullus ex meis heredibus, hanc libertatem chartulam supranominati Roberti de servili conditio[n]e liberacionem, infringere templa-rit. Vide supra Conditionatis.*

* LEX DECENNIA. Decalogus. B. de Amoribus in Speculo sacerdot. MS. cap. 39. *Servi principia Moyal data Legem decennam.*

LEX EXCOMMUNICATIOIS. Jus excommunicandi vel puniendo per excommunicationem. Charta Ansell. Episcopi Belvaciensis anno 1099. *Damus in-super potestatem et licentiam Ecclesiae S. Petri, ut Canonici excommunicent, et ab-solvant de suis propriis forisfacturis, et Legem excommunicationis habent : sic tamen ut de casatio[n]e et de servientibus Episcopi, si Ecclesiae injuriam fecerint, ad Episcopum proclament, etc.*

* LEX INOPERATIONIS. Qua certis diebus omnia piacita cessant. Vide Inoperatio.

* LEX INVESTITURE. Pactus in investiture feudali conventum. Vide Feudistas.

* LEX JURATA, i. e. communis. Vide in Chor. et Haultais. Glossar. German. col. 1119. voce Kore.

* LEX MONITORIA, vim vocis explicat. Lan. Bonincon. in suis Annal. ad ann. 1879. apud Murator. tom. 21. Script. Ital. col. 86. *Brai Lex monito-ria, qua qui admoniti erant, ad magis-tratus gerendos quae inhabet habebantur.*

* LEX MURDATORUM. Vide Mur-drum in Morth et Engelschiera.

* LEX MUTA. Prescriptio. Hieratum juris Pontificis pag. 60. *Sicut et tutor feudum sui pupilli nullis Legibus pen-dente tutela, verum etiam Mutia, quae Prescriptio vocantur, sibi arrogare requirit, etc. [oo Vide Muta.]*

* LEX MUTATA. Gall. Loy mudi. Lex vetus emendata et illustrata. Pactus inter clerum et cives Leod. ann. 1267.

tom. 2. Hist. Leod. pag. 401 : *Li maire l'assagu et le sergeant... doient aller sur la merrique à plus près de l'encretre, là où il sera démentrancé, qui la paix aura prisfaire et il doient commander qu'il le ferme dans le terrain, si est ce sera con-fondu en la Loy mudi... [o]n quelle Loy mudi notredit réservant le droit à notre requette nous a obtenu et donné à durcir cinquante ans, etc. Ly Loy mudi, ly nouelle loy, in Charta ann. 1424. Ibid. pag. 445.*

* LEX PENITENTIUM. Bernardo Constantiensi Presbyteri lib. de Reconciliatione lapsorum pag. 285. Liber ecclie asticus, in quo continentur quam spectant penitentiam peccatoribus imponendam et penitentes reconciliandos.

* LEX PUBLICA. Instructio Legator. Papae ann. 1220. apud Pertz. Leg. tom. 2. pag. 242. *Statuta ut capitularia, que vobis missimus presentibus interclusa, sub competentia verbi servata sententia, sub nomine regio, in Leges Publicas redigantur, nobiscum militantur regis bullae robora munimine. Romanis Leges Publicas sunt quibus per pactio[n]es derogare privatis non licet. Gall. Loiz d'ordre public ; hic vero eadem esse videatur que Lex Mundana. Henric. Imper. ann. 1022. apud Pertz. Ibid. pag. 588. Papae respondet : Omnis que... ini-stituit et reformavit paternitas tua... in ter publica iura semper recipienda et Humanis Legibus solenniter inscribenda... oportebat.*

* LEX SATURA. Qua de pluribus simul loquuntur, dicta sic a copia rerum ei quasi a saturitate. In veteri Vocabula-rio juris utriusque.

* LEX STATUTA. Statuto communis magistratum firmata et promulgata. Annal. Placent. ad ann. 1467. apud Mu-rator. tom. 20. Script. Ital. col. 921. *Dum una conventione esset, per templo-Dium Virginis restaurando, quod iur-jurando annis quasi ducentis, Leges statutarie et municipali ite ostenderent, et cimicis promiserat instaurare. Vide Sta-tutarii.*

* LEX TRICENARIA. Prescriptio 30. an-norum, in veteri Charta sub Carolo M. Locum habent in Portopare. Vide Jacob. Gothofredum ad leg. 7. Cod. Th. Act. certo tempore finiendis. [o] Tri-cenaria, apud Baluz. lib. 7. Capitul. cap. 248.]

* LEX VILLANA. Qua reguntur villani, rustici, manentes, mansionarii : alia enim est virorum nobilium lex. Consilium Petri de Fontaines, cap. 8. § 6. *Si castel et ses convenances sont justifiables par Loi Vilaine, et il n'est pas Gentil-home de lignage, etc. Et infra : Et se il est autre frere hom, et il est coukans et levans en ton vilanage, kill tierd de loy, lor convenront il le tu le menaisses par la Loi Vilaine.*

* LEX VINAGII. Prestatio certae vini mensurae pro vinctis, ex jure domino fundi solvenda. Charta ann. 1258. tom. 4. Ordinat. reg. Ital. pag. 682. *Quod illi... illi... illi... addiderint, prout sequenti et ceneum et consumat viengui Legem sollevant; ac si nec Censum nec Legem reddere volerint, etc. Vide Vina-gium 2.*

* LEX ULTRATA. vulgo Loi oultre. Ju-dicium, quo jus seu lex impugnat. Arrest. scagar. Norman. ex Cod. reg. 4651. *Puer non potest petere recordationem assidue, nisi de Lega ultra, petia de duello, vel stabilitate, vel recordatione.*

LEGEM AMITTERE dicitur infamis,

perjurus, exlex : quia, inquit Bracton, lib. 3. Tr. 1. cap. 19. § 2. non est ulterrima dignitas legi. Legis beneficium et terra amittere, in Regiam Majest. lib. 1. cap. 14. § 1.

LEGEM APOSTATARE. Contra legem agere legi contraire. Leges Henrici I. Regis Angliae cap. 12. Qui legem apostatabit, quem cum sit reus prima uice, si secundum fecerit, reddit bi veram suam, qui tertio presumat, perdat quidquid habet.

LEGEM FACERE. Illud agere quod lex postulat, jurare nimurum summum, petitum et unquamque ejus partem esse indebat, et alios secutu adducere, qui vere juratum esse sacramento de credulitate sua suscepit affirmavit. Cowel. lib. 3. Inst. tit. 30. § 1.

LEGEM FACERE. Quod justum est et secundum legem judicare. Charta ann. 1012 pro monast. Florin. Si super aliquo de familia vel bonum ecclesie tenentibus clamaverit (advocatus) quendam diebus, et posset octo ab abbate justitiam expectabat; post haec si abbas ei Legem non fecerit, per se justitiam accipiet. Libert. Peron. ann. 1307. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 160. art. 7. Si aliquis major incidenti propter Legem ville facienda de debitis fecerit, decem libras dabit communem. Liberia ann. 1370 pro commun. Tornac. lib. pag. 377. art. 21. Les trente enseignants se ront avant toute autre serment solennel... que il feront la Loy de la ville aussi en au poore comme au riche. Hinc Prendre la Loy de la ville, Legibus municipalibus se subiecte. Ibid. pag. 377. art. 21.

LEGEM VADIRE. Ex iure suo ali- quid agere. Liberius. ann. 1389. In Reg. 138. Charnoph. reg. ch. 9. Errari est ergent du gout a cheval de nuit, avoir Loy d'aler par nuit sous ombre de son office, etc.

LEGEM WADIARE. Spondere se ad diem judicialiter assignatum in Curiam venturum, et legem facturum, apud Cowellum lib. 3. Institut. tit. 30. § ultimo.

LEGEM VADIARE. Contravadiare, Facer. Legis vadiatio; dictur modus tollendae obligacionis verbis gratia si quis super simplici contractu pecunias ab alio vendicit, potest illi vadire legem contra eum, id est, potest spondere se ad diem judicialiter assignatum in Curiam venturum, et legem facturum.

Est autem legem facere in hoc casu, agere quod lex postulat, seu juramento firmare rem petitum esse indebat, et alios adducere qui hunc vere jurasse sacramento suo assenser. Ita Cowellus lib. 3. tit. 30. lib. 4. tit. 13. § 4. Skeleus cap. 1. v. 24. et Rastallus verbo. Leges Henrici I. cap. 46. Et si Lex domino vadetur, differat cetera placita, donec lege deducatur per burgi legem, nisi de furo vel capitulibus, etc. Cap. 53. Legem vel regis domino suo vadaver Bracton. lib. 5. tract. 5. cap. 13. § 3. Et quo casu vadet Legem qualiter. lib. 12. manu, qua radiata et plena imponita de Lene facienda, dabitur ex dies ad Legem iacentiam, etc. § 4. Formantur autem in verba legis secundum formam recenti, scilicet in omnibus aliis Legibus faciendo observatur, etc. Addie lib. 3. tit. 2. cap. 37. § 4. § 10. Vet. Consuetud. Normannia cap. 87. Se cil qui est querelle, en chef de la Loy qui a pagre, il doit amender le mesfaut a celu a qui il le fait, et à la Court. Vide Banian rewardare.

LEGIBUS HEREDITARI. Legitimam et

qua ex legibus debetur, hereditatem diligere, in vet. Notitia ann. 2. Ludov. Imp. apud Perardum. pag. 35. Acta Episcoporum Cenomanensium pag. 178. Processione, quae dudit ad ecclesias Ecclesias et proprias ministris tradidit, per circumscriptiones multe subscribentibus Episcopis, et nobilibus Vicariis, Legibus contradictis sancte Cenomane matre Ecclesie, etc. (Charta Theoderici Regis, Ibid. pag. 198. A memorario Agilberto et a suis ministris sunt Legibus avulscitatis.

LEGIBUS INVENERE. Per vel serendum Leges. Lex Longob. lib. 2. tit. 55. § 21. [oo] Carol. M. § 8. Cum 6. electio aut sibi 12. esse debeant, quales potuerint Legibus inveneri; et sic iurare, etc. Ita in 1. Cod. Th. de Religione (16. 11.) Quae ad ordinarios cognoscere, vel ad usum publici juris pertinent, Legibus operari audiunt, id est, secundum leges.

LEGEM ALICUI JUDICARE. Secundum legem scriptam jus ei dicere, in Capitulo. Caroli Mag. lib. 5. cap. 14. [oo] 16. Vide Capitulo. Pippin. ann. incerti cap. 7. Pertz. pag. 31. Adde Leg. (Rachis. cap. 6.)

LEGUM DOMINI. Qui alias Doctores Legi dicuntur. Otto de S. Blasio cap. 14. Quod a Principibus et Legum Domini diligenter erantrum, generali omnibus sentientia judicatur. Vide Doctor [oo] Savin. Histor. Jur. Rom. med. temp. tom. 3. cap. 1. 67. ¶ 77.]

IN UNA VEL ALTERA LEGE ERUDITI formula sat frequens in Statutis Regum Angliae Statutum Henrici IV. apud Westmonast. ann. 1. Ac ille, qui de consilio suo existuit, tam spiritualibus, quam temporaliibus et lego vel altera eruditus, etc. [oo] Canonica scholae atque mundana 1.

LEGIS TERMINUS. Spatium temporis legi vel consuetudinis constitutum Charta ann. 1. Regnante Thunrado Rege Alamanorum atque Provinciarum, ex Chartulario Ecol. Art. fol. 25. v. Donat meam terram per taliter convenientiam ut ille Allodus illam terram ad terminum Legis, i. e. per septem annos bene plantare vitiis et propagare, atque edificare studeat, et cum ad ipsorum terminum bene advenire fuerit, preminutus Episcopus (Teudreichus) unam medietatem de ipsa vinea recipiat, atiam autem medietatem ipse Allodus et uxori eius pro sua redicione habeant.

AD LEGEN CADERE. Charta Alexandri Comitis Cuperansensis ann. 1102. apud Chibellum tom. 7. pag. 864. In captivam vos non mittet, nec mitti faciet, excepto si aliquis in capitalibus deprehensus fuerit, qui fidejussionis idoneus inventire non possit, aut nisi aliquis ad Legem cediderit, et facta lego sit solitus.

LEX. Judicium Dei : purgatio canonica vel vulgaris, a Lege, barbarica nempe, inducta, ac per sententiam iudicis indicata. De utroque enim vox habe usurpatum, quomodo Lada apud Anglo-Saxonis Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 62. Ad Adventum Domini, usque ad octauas Epiphaniae, non est tempus Leges faciendi, et vel iusjurandum pro fiducia habeatur, et vel concordia, vel bellum, fides, vel oratio, vel iuris Leges examinatione tractari. Ieronim. Legis cap. 97. Addie cap. 98. extr. Landulfus de S. Paulo in Chiro. Mediolanensi cap. 11. de Petro Igno, qui iudicium iugis subierat. Presbiter Liprandus causam, quam adversus Grossulam habuit, pure notificavit, ut Apostolicus non Legem per ipsum Presbyterum datum et sacra-

mento ei ignis notam laudaret, sed gratiam et officium presbyteratus in illo firmavi. Will. Thorn. ann. 1194. Quod Abbas de S. Augustino Cant. debet habere, si quod antecessores ejus habuerunt, libertatem Legis, scilicet iudicij auctoritate, et ignis, et duelli, et quod pertinet ad regiam auctoritatem. Curia sua de hominibus suis de terra sua. Tuncular. S. Amanucl. Inclusum. fol. 70. Et propter calumniam illam, iudicio Americu Legis accepimus. Cum autem ad tempus Legis venire, habui honorem, meum purgatum ad Legem perparandam, defecit columnaria tor ille qui Legem accepit. Quoniam Attachamenta. cap. 5. 1. 5. Et si non habeat probationem, pars negant suum debitum faciat Legem suam ad proximam Curiam cum se sexto. Addie Regiam Mass. ann. apud Lobinelli. tom. 2. Hist. Britan. col. 242. Relatio itaque dictis decreverunt iudicij, ut monachi per unum sacramentum firmarent se esse, ut dicebant, et deinde iudicium ferri calidi portaret; quod monachi concedentes plegios in ipsam Legem peragendam miserunt.

LEGEM FACERE. Judicium Dei subire, apud Landulfum de S. Paulo in Chiro. Mediolanensi cap. 1. Post Legem in eo factam ignitam, cap. 26.

LEX APPARENS. Gall. Lo apparoissant vel apparoissant, in veteri Consuetud. Normannia cap. 81. nova art. 60. 61. 62. ubi opponitur legi simplex, Legis simple, seu potius simplici iuramento, quod simplicem ladan vocant Leges Henrici I. Regis Angl. Est autem Lex apparen, que et aperta, et parvula, purgatio seu iudicium divinum, cuius eventu rei controversia ac Gubie veritas elucescit, evenerit apparet, vel aperitur, se decouvre. Querelarum autem aliae sunt simplices, aliae apparentes. Simplices dicuntur que relata, possessio, quando per simpli-
cum Legem processus, carum terminatur. Apparentes autem, quando per Legem apparet, et per dictum, vel per in-
dictum, et per iudicium, que recognito dicuntur, carum processus terminatur. Verba sunt Normannia cap. 81. Fieri au-
tem vetuntur Leges simplices et apertae, nisi diebus quibus multipliciter celebantur interdictur, cap. 81. Regiam. Maje-
statis lib. 4. cap. 4. § 2. de eo qui occulat thesaurum, fraudulose. Ob infamiam autem illius criminis non solet gloria justa Legem terra per Legem apparentem se purgare, lucet aliter per assūmum id fieri possit, nisi prius convictus vel confessus fuerit.... si enim super hoc convictus fuerit in Curia presumptione contra eum faciente, tenet se purgare per Legem terra se nihil amplius inventisse, vel ab alio receperit. Bracton. lib. 3. tract. 2. cap. 11. § 3. Non autem appellum habet feminis nisi de morte viri sui inter brachia sua interficit, vel de corpore suo proprio, per quod aliqui iudicent debeat Lex apparet. Et cap. 29. § 1. Scinditum quod non nisi in duabus causis (femina ap-
pellum habet) per quod aliqui Lex appa-
rentes debent adjudicari, scilicet non nisi
de injuria et violentia corpori sui illata
Lex aperte, in Cons. Norm. Tabul. S. Joan. Andeg. Et si quis dicent vineam suam esse adjudicata ante mortem Gaufridi Comitis, probabit hoc hoc Legi aperta. Chibellum. Quod in Curia S. Marce ante Richildum Abbatum, et parcer subtili-
tate personae aperta Legi proban-
dum fore iudicaverunt. (Vid. de Lauriere in glossar. Juris Gallici v. Lou, et mox Lex parvula et Lex plenaria)

¶ Neque a Legi apparenente differt

illa que *Loi autre* dicitur in vel Consuetudine Norman. cap. 43; quamvis eadem que *Lex duelli* primum videatur, ut ibidem probat item de Lauriere: quem consulit.

5. LEX CAMPALIS., quia duelum in campo incedendum decernitur. Charta Henrici Leodiensis Episcopi anno 1081. In Appendix ad Histor. Monasterii S. Laurentii Leod. apud Marten. tom. 4. Amplius. Col. col. 1175. *Tota vultus et totus Comitatus sit omnino in districto Abbatis, quicunque alodium ibi habeat, si falsa mensura et latro, et Lex campalis, et sturma et burma et cetera ad Comitatum appendantur.* Vide Caput s. 8.

6. LEX DEI., quomodo *Judicium Dei*. Lex Longob. lib. 1. tit. 9 § 20. [¶] *Litur. p. 21. (4. 3.)* *Ei si dominus ejus negaverit, quod per ipsius consilium factum non fuisse, purgari se ad Legem Dei, etc.*

7. LEX DUELLI. Sugerius in Lud. VI. cap. 14: *Hoc vero ratione et Lex duelli mungiam se pugnare, per Angelum Dei pugnare suum, ubiqueque securi vellent defendere.* [Charta ann. 1256. apud D. Brusel. de Usu feudorum tom. 2. pag. 1019.] *Ei si alicuius preter Lex, et si ne puer assouvir à jor qu'il la doit faire, il puer fuit.*

8. LEX IGNEA. Judicium ignis, cum quis ad comprombadum veritatem per ardentem rogiun' transire compellitur, in Vita S. Johannis Gualberti cap. 33. 63 et 64.

9. LEX JUDICIALIS. proprie Purgatio per judicium ferr. in Leg. Henrici I. Reg. Angl. cap. 9 que nunc judicium dicitur cap. 45. 49. et alibi. Vide *Judicium*.

10. LEX LEGALIS. Purgatio vulgaris a lege inducta. Tabul. Vindocin. Thuan. Ch. 152. *Conveniunt itaque ipse et dominus Severus monachus noster, et predictus calumnior, et ad scilicet, apud Castrum Raynaldi ante multos Barones, et biparatus per Hiliodum probare omni Lex Legalis, nec Dadoni, nec aliu cuiquam es dedisse, vel vendidisse terram illam, nisi S. Martinu, etc.*

11. LEX MANIFESTA. Eadem que Apparenz vel *Purgatio nempe tabanica vel vulgaris*, in Reg. S. Justi et Cam. Comput. Paris. fol. 35. v. col. 2. Vide Brusel. tom. 2. de Usu feud. pag. V art. 57.

12. LEX PARIBILIS. Eadem que Apparenz. Contra auctore, in Constit. Sicul. lib. 2. tit. 31. [¶] *Johann. Skeneus de verborum significacione pag. 97.* *Lex apparenz significat lex paribilia, de singulari certamine... vocatur diam. Lex paribilia, a parvum seu camponium purgari, et confirmatione. Statuta MSS. Caroli I. Reg. Sicil. cap. 22. En tel maniere les personnes ordinaires cessano si fait, et les extraordinaires cest assavoir de Bataille Paribile, etc.* Ita cap. 28. Rursum cap. 114: *Ca en arier estoit une loi, laquelle l'en apostol Lov paribile. Cele loi nos colon oster. Infra! Par la Loi devant dire coidoit: exchaper tel qui estoient accusé d'aucun crime. Car l'en metoit le fer es chaufer, et le faisoient prendre à l'accuse: s'il ardoint, il estoit coupable; s'il ne s'ardoit, il estoit quites, etc.*

• Alias Paribila; sic dicta, ut volunt interpres. Constat. Sicul. quia manifeste apparbat per eas leges de reatu vel innocentia alliejuis ex opinione vulgi. Charta Bern. abb. ann. 1267. in Access. ad Hist. Cassin. part. 1. pag. 905. col. 2. *Quia vero duella et Leges paribiles Deo sunt odibiles, et sonctorum patrum constitutions renovamus et confirmamus, ut nullus vestrum in curia nostra vel eorum, qui nostra auctoritate curiam tenetibus in quacumque causa per pugnam fatigetur, nec judicatur, sed neque per feruum calidum, neque per aquam calidam vel frigidam.*

13. LEX PARIBILIS. Regiam Majestatem lib. 4. cap. 1. § 4. *Inquiretur res veritas, et ex verisimilibus rerum indiciis et conjecturis, nunc pro eo, nunc contra eum qui accusatur facilius est, per Legem patrie puniendus est, aut omnino ab imposito crimen purgandus est.* Ubi Skeneus. ex § 12 seq. per legem patrie, duelum interpretatur, vel per assissam Parium, vel per propria vocatur *Lex Paribilia*. *Paries vero concessos ejusdem domini que de sode domino feuda sua tenent.* *Loi de bataille*, in Consuetudine Norman. cap. 117. 120. etc. Idem Bracton d. lib. 1.

14. LEX PLANA. Concilium Isbounense ann. 1066. cap. 41. *Si plena Lex erit facienda, ibi fiat ubi placuerit petus fuit.* Vide *Lex*.

15. LEX PLUVIANIA. Idem quod *Lex apparenz*. *Lex pluvianula* Wilhelmi Notii cap. 48. *Et latronem encurret, et rana qui a ancienti latit aliter, si l'amend à la vassance de larvin, si se parge per plenier Lei, qui il larvin nel tout, et le crux orat, et sursera, la eurusse li Rei amende, à son expurgis.* Quorum verborum notiolum poterat explicantur eruditus. Seldenus ex Leg. bus Henrici I. cap. 65. vol. totidem Latinæ habentur. Si qui furum gratis dimittat, emendet secundum, wornam ipsius furis, aut plena *Lex* parergit, quidcum ei in falso necavit, et qui audito clamore non exireti, reddit wersus, et regis, aut plena se ladit. Ubi *Lex*, idem valet quod *Lex*. Addit cap. 12. *Lex Sacramentalis*, plena, in Isidem Legibus Henrici I. cap. 9.

16. LEX PROBABLIS. Qia aliquid probatur per *Sacramentales* Gall. *Loi probabile et monstrabile*. *Jura et Consuetudines Normanniae* cap. 25. *Eat quedam lex, que probabilitate sive monstralitate in laicali curia nuncupatur, per quam quis probatur in curia mittitur, quod intendit...* *Scindens ergo est, quod fiat Lex probabilis quandoque per sacramentum probantis, quandoque per sacramentum duorum, quandoque trium, quandoque quinque, quandoque septem recipiuntur in curia laicali.*

17. LEX SACRAMENTALIS. Purgatio per sacramentum. *Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 9:* *Difert etiam an aliquis cum suo, vel alterius homine, causam suam agat, et si quid in actu, vel in sola sententia constitut, et in quid bello, vel *Lex Sacramentalis*, plena vel frangens, vel deinde judicialiter repetatur.* Addit cap. 45. 49. *Passim parat à Loi, venir à la Loi, in Consuetudine. Poulvieni art. 86. Vide *Jumentum*.*

18. LEX TERRAE. *Lex et Consuetudine Regni, a Lex Caesaris, civili vulgo dicta, distincta.* Inquit Seldenus in *Dissertat.* ad Fletam. cap. 9. § 8. *Charta libertatum Anglie: Nec sum in carcere militinus, nisi per legale judicium. Parvum suorum, vel per Legem terre. Sicut Legem terre, per legem apparetur a purgare, in Regiam Majestatem lib. 4 § 2. Purgare se per Legem terre, § 5.* [¶] *Vide supra Lex Patrie.*

19. LEX VERA. *Judicium quo illa terminatur.* Charta ann. 1185. apud Isam. in Bell. erudit. inter not. ad Hist. Sicul. Bonincon. part. 2. pag. 937. *Et si*

opportunitum fuerit licentiam habeatis uno cum caruile ista finem ponendum, responsum reddendum, et neque ad veram Legem perducendum.

20. LEX. Multa, emenda a lego definita, statua. *Lex Salica* tit. 42. § 13: *Quod si adhuc major culpa fuerit quam seruo requistus, donec datur ei tempus non ut seruos, sed ut ingenuos tollant. Legem evenerit et solutus ericipli.* [Charta Caroli Magni pro Monasterio Sandionysiano. Apud Doubletum. *Quod si homines illi ex judicaria cause aliquid persolverint, quod non Leges vocamus, in tres partes dividetur, quarum duas Preponimus, et tertiam Advocatos habebit.* [Diploma Caroli Simplicis ann. 917. apud Mabili. Diplom. pag. 588.] *Quod si quis hanc sectorialatem nostram aduersari, et nostre uxoris Friderici deridere contradictionem refrageri contestus fuerit, Legem quam statuit Pipinus Rex. coactus esset.* Balduinus la Chron. Camerac. lib. 8. cap. 44: *Bec omnia si dimisi, et de his quae emendavit, omnes Leges pardonavi.* Addit cap. 45. *Chronicon Besuense: Monachi vero quae modo aut ipsi aut sui famili, scientes vel conscientiam daturam fecerint, damnum sine Legis prorebus resistunt. Notitia de Rogerio Episcopo Belvaciensi, apud Lollum: Commissi supra memoriam aludum prefato Othoni... dans a medietatem Vicecomitatus, et dimidias Leges forensibus hominibus, ita ut minister Episcopi, et ministri Comitis justicem reos, et Leges aquiliter dividant. Tabularium Vindocinense fol. 48: Liber ab omni redditione, vel vicarietatis, vel alterius Legie, excepta decima. Alla Petri Abbas S. Luciani summum predicant statu tempore et termino non perdebet, perdebitur Legem 10. solidorum. Alla Tabulario Majoris Monasterii Ch. 14. *Monachus vero forefacto emendato Legem et districto, et solutus.* Tabularium Carnotense Ecclesie ann. 1179. n. 101: *Potest ab hominibus nebris causam exigere, et annona conductus, et pro transgressione termini Legem, que iudego appellatur secundum quod unicusque contigerit. Hic etiam spectant ista ex Vitione Wettini Monachi Augiensis n. 9. de Coimbitibus: *Munerum preventione occisi pro mercede futurorum nichil agunt: ea cum mundanis Leges pro coercenda multi audacter administrant, damae legalia que debitoribus infligunt, abeque misericordia, et quasi sibi ex jure debito eius araris reponunt. Vide Foros Morianenses art. 82. *Persardum in Burgund. pag. 428. Probat. Hist. Monmorenciac. pag. 48. Probat. Hist. Sabaud. pag. 98. Achierum. tom. 2. Speci. pag. 593. D. Brusel. tom. 2. de Usu feudorum pag. 780.] etc. Ita vocem *Loi* hac notione usurpar passim Consuetudines nostre municipales, ubi et interdum emenda de lois, joii et emenda, et emenda en los scribitur. Locos a colegit Raguelius. [¶] *Liber. villa de Tannay ann. 1252. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 80. art. 6: Toules emendas, qui selon droit ou coutume sont appellees *Loi*, etc.]*****

21. LEX MAJOR. Major multa, quia ob maiora clavis et scilicet irroboris sollicit. *Grande emenda, Lex major, in Consuetudine Solensi tit. 3. cap. 8. in Ponte Beneharn. tit. de Jugamenti art. 5.*

22. CHRONICON BESUENSE. *Illa famam si aliquod scelus a suis, si ab aliis hominibus illis illic comitteretur, iedem ad Abbatem Besuensem clamationem faceret, et pro ulla patrato scelere, si etiam homicidium*

aut adulterium esset, quorum Lex major esse dignoscitur alii sceleribus, ultra quos solidos leges rectitudinis inde quippiam habent. Charta Hiotari et Ludovicum Regum Francie in 9. Regesto Philippi Pulcri Reg. in Tabulario Regio Ch. 7. Et si forte collidat judicis, aut aliquius persona ipsa emuntates alii rupta fuerint, priscorum Leges, id est, solidi. DC. multatur. Ubi priscorum Leges Salicae interteguntur, in qua major multa est 600. solidi.

LEX ALTA ET INFIMA, nostris Grandes et petit amende. *Charta Caroli Comitis Flandri ann. 1125. in Tabul. Monasterii S. Bertini: Concedens ut proprios Scabios ab eisdem habeant, per quos tam de alta quam infima Leges libere et sine contradictione placuerint. Lex duplex, multa duplex. Libertates urbis Seyselensis ann. 1285: Qui insultat aliquem in domo sua, duplum Legem debet. Lex triplex, multa triplex. Synodus Pontigenensis ann. 876. cap. 8. et 10: Transgressores autem inimicis iniustis presumpta restituuntur, et sicut prestatum est, grypicam Legem, et triples bannum nocturnum percussere. Vide *Bannum* 1. et *Lado 2. Compositione.**

* **LEX PLENA**, Eadem que *Vulgatis*. Liberum locum de Aliodis ann. 1174. tom. 7. Ordinat. reg. Franc pag. 276. Ab aliis omnibus constitutis et exercitibus liberis et immunes imperpetuum erunt per totam terram nostram, excepta plena Lega, que duodecim tantum dendritis mandebitur.

* **LEX VULGALIS**, Multa consuetudines Sugeril abb. ann. 1145. ex Char. S. Dion. fol. 476: *Leges autem Vulgales, quas plenas dicunt inter se, docemnummorum constituimus. Vide supra Lex plena.*

1. **LEXA**, Luxuriosa, quasi laco, id est, inutius, apud Papiam.

2. **LEXA**, Funiculus, Gall. *Leze*, vox ut videtur ex Hebreis, orum, formata, statim, vel filia quibus in tellestextiles implicant stamine. Gaufridus Malaterra lib. 8. cap. 28: *Venitiam autem in adiutorium Ducus (ex funibus per) Lexas adventus hostibus de muro dependentes porrigit. Ubi unco inclusa de lenda existimaverit. Atque, eadem notione habet Constantinus Porphy. de Administr. Imp. cap. 51. pag. 198. ubi *laco* et *lanae* expunxit. Vide infra *Liccia*.*

3. **LEXALIS**, pro *Localis*. Locus ubi dominus potest edificari. [^] *Locus vacuus, a verbo fortassis Lazare, Dimittere. Vide in hac voce.]* Donatio ann. 1083. Monasterio S. Victoriae Massili. apud Marten. 1. Ampliss. Collect. col. 450. *de dicemus... probodis (in MS. S. Victoriae Massili.: probodis) concedit et commonebit ecclesiam Ecclesie, et locum, quoniam qui si invenierit, in quo magna domus construatur, et in predicta supradicti monili (MS. molendini) unam piscatorum. Vide *Locale*.*

4. **LEXENA**, Subita, Ital. *Lesina*, Hispan. *Lesna*, Gall. *Alena* Lazarus ad suendum solitaires, in Miraculis B. Simonis Eremitae Augustini, tom. 2. SS. Aprilis pag. 825.

LEXIA, [Donatio, legatum.] Vide *Lezare* 2.

* **LEXIO**, pro *Lesio*, offensa, noxa, Ital. *Lesione*. Tract. MS. de Re milit. et mach. bellic. cap. 8: *Ipsi hostes non curserint amplius de insultu et aggravesura, rito quod eis Lazarum non recipiunt.*

LEXIVA, pro *Lixivio*, vel *Lixivium*, quomodo *Lexiva* dicimus, apud Ed-

dium Stephanum in Vita S. Wilfridi cap. 62.

* 1. **LEXIVIA**, Lintea, quae lixivio purgantur. Tabul. Fossat. fol. 5: *Item quemadmodum mulier furata fuit quandom Lexitiam sive buda, etc.*

* 2. **LEXIVA**, [Lexiva: « Post exitum

balnei debet mulier capillos suis ornare. In primis ablati eos cum tali Lexitia. (B. N. Ms. Lat. 16069. f. 1149.) »]

* **LEXIUM**, Elogium Petri Fortii Anchioritae x. circiter secundo exaratum, apud Stephanotum tom. 1. Antiq. Occitan. MSS. pag. 482: *De pila camelorum inducatur et tunica, ueberior pano duro Lexitio composta. An panis quasi Lexitio subactus, ut nullus in eo supercesserit gratus sapor?*

* **LEXUS**, Elirus, aqua coccus, Ital. *Lesso*. Tract. MS. de Re milit. et mach. bellic. cap. 9: *Fingat (dux) aliquem causum habere, accepit quem ei sed necesse accepere fugient, et dimittit in dicto loco esidante et olla cum brodo et carnibus coctis, Lexis et ceteris.*

* **LETDA**, LEYDATOR, etc. Vide in *Leida*.

* **LEYDARIUS**, LEYDERIUS, Vectigalis, Librarius nuncupati, collector. Libert. Laudoni ann. 1892. tom. 1. Stat. Montis-reg. pag. 201: *Item statutum est quod aliqua persona non audeat usi presumat capere aliquod alienum bancum causa Letandi, vel faciendo bicocham, vel aliud simile; et qui de Letaria super alieno bancio fecerit, solvatis bannum incontinenti solidorum derem, et emendet bancum in duplum, si bancum deterioraretur. Ibid. pag. 33. Item statutum est quod quilibet qui contrascererit in predictis vel aliquo predictorum, incurrit penam pro qualibet somata solidorum viginti, pro qualibet carrrata seu Lexata solidorum centum. Vide mox *Lexia*.*

* **LEZCA**, Prastatio, tributum. Ordinat. pro reformat. regni Navar. ann. 1322. ex Cod. reg. 8406. fol. 303. vi: *Item est ordinatum, ne fiat carniceria, ubi sunt stalla ad vendendum carnes et picces; de quibus rex habeat tributum suum et Lexca. Vide *Leida* in *Leudis*.*

* **LEZDA**, LEZNA, LEZTA. Vide in *Leudis*.

* **LEZIA**, Carr species. Stat. Perus. pag. 54: *Si quis furatus fuerit fenum in扇erio seu molla de die, solvat pro banno solidos quinque; et si cum curra vel Lezia, caperis de die, solvat pro banno solidos decem. Occurrat rursus infra. Vide supra *Lexata*.*

* **LEZIO**, [Lesio: « Et renunciavit idem nobilis Gaufridus super premis expresse omni exceptioni doni mali, fori loci, fraudis, *Leziorum*, vis, metus, omni deceptione. (Arch. hosp. Lemovic. ser. B. an. 1428.) »]

* **LEZINA**, Eadem notione, qua supra *Leza*. Sent. Navar. episc. Consenseran. ann. 1208. apud Marten. tom. 7. Ampl. Collect. col. 98: *Jus quoddam, quod vulgo dicitur *Lezina*, de quibusdam, quae extra villam in foro pacis tempore vendebantur, et pedagium salis, etc.*

* **LEZUS**, [Lesus: « Renunciavit.... juri per quod decepisti seu *Leza* ultra medietatem vel alias quoniodolabet subvenient. » (Arch. hosp. Lemovic. ser. B. an. 1428.)]

* **LEHVERARE**, LHIVRARE. Prebere, tradere, dare. Gall. *Liver*; unde *Lhivratio*, traditio, nostris *Délivrance*. Charta ann. 1324. in Reg. 71. Chartoph. reg. ch. 109: *Dixit Lhivrationem eidam factam non valere de jure... predicta bona omnia et singula... tanquam plus offerenti Lhivravit seu Lhivvari fecit. Alia ann. 1407. ex Tabul. Flamar. Et regesta ejusdem hospiti... eidem Aymérico tradere et Lhivrare debet. Vide *Liberare*.*

1. **LIA.** Amurca, Papim : Gallis *Lia*

Joannes de Garlandia in Hortulanus cap. 21 : *Alii Liam, id est, fons vini calcum.*

2. **LIA.** Alla notion. Vide in *Leda* 8.

• 3. **LIA.** Jus in vina minutatim vendita, a *Lia*, seu amurca sic dictum. Charta Mathild. comit. Nivern. ann. 1226. inter Probat. Hist. Autis. pag. 48. col. 1: *Concessimus centum solidos redditus cursuali monete in crieria et Lyo Autissiodorensi annuatim in perpetuum percipiendos. Vide mox Liogium.*

• 4. **LIACULUM.** Aavriq, Vitiligo, in Supplementum Antiquar. Alter mix in *Liere*.

• 5. **LIAGIUM.** Ejusdem originis et

notionis, cuius *Lia* 8. vulgo *Liage*, recen-

setur inter jura dignitatis majoris Francie

buticulare annexa; quod non ex

vinis tantum, que minutatim dividende-

bantur, sed ex illis etiam, que ad usum

quorundam monasteriorum erant, per-

cipiebatur. Charta Phil. Pule. ann. 1811.

In Glossar. Jur. Gall. ad hanc vocem:

Mandamus tibi quatenus... Guidonem co-

mitem S. Pauli et buticulare Francie,

ac gentes suas pro Liagio, ac alii juri-

bus, franchis et libertibus, iustitia et

cognitione ac officiis predictis buticula-

riis speciantibus, gaudere libere et ut pa-

cifice in villa Par. et alibi permittas,

prout ipsorum et predecessorum suos buticu-

lariorum quondam Francie antiquitus et

hactenus legitime gavios et usus noviter

existuisse. Et in Lit. prepos. Paris. ann.

1821. Ibid. *Avoir droit pour cause de fa-*

dits buticulaires de avoir la moitié des

bracs de tonnes ou l'en vendre à

bracs en plusieurs celliers de la ville de

Paris. Jura buticul. ex Reg. sign. Pater-

Cam. Comput. Paris. fol. 187. col. 2.

Item le jour de sainte Geneviève qui tient ledit Liage, il convient qu'il soit en

l'abbaye de S. Geneviève ou nom dudit

boutiquier et qu'il prenge et reçoive un

mug de vin de la tonne ou du tonneau de

quoy le convenit boire, et des deux autres

pieces emprunt l'edit muy de ma de

quel qu'il veult... Item le jour de la S.

Vincent de S. Germain des pres en l'esta-

beuge, celui qui tient ledit Liage, prend un

mug de vin, etc. Charta ann. 1865. in

Reg. 99. Charlolph. reg. ch. 309: Lesquelz

habitans in la riviere de Marne ne so-

loient paier à Paris pour queue de vin,...

que l'en dist Liage à Paris. Que presta-

tio alia est ab ea, que buticulare debe-

bitur, ut in Lib. pedag. Paris. ex

ead. Cam. Comput. fol. 10. v.: *La nef*

qui va à Compiègne et maine vin,...

chascuns nevez doi siij. itv. et ej. s. ej.

den. au roy: laquelle constume l'en ap-

pelle le Liage. Vide Chapin in Consuet.

Andegav. lib. 1. cap. 8. pag. 178.

• 6. **LIAGULA.** Ligula, Gall. Jartiere.

Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7607:

Liacumba. Prosc. Liugula, subligior. Ibi-

dem: Liam, Prosc. ligatura, ligula, cor-

re.

• 7. **LALIS.** Idem quod *Ligius*. Vide su-

pro *Fradum*.

• 8. **LAIUS.** Ibi mor. *Liardus*. Mula

Liatra, in Notitia Ecclesiæ de Vancio,

tom. 8. Missori. Beluzii pag. 494.

• 9. **LIARDUS.** Color equi. *Grise pommeté,*

nostris: Leardo Italus, apud Claudio

Corte Italum lib. 1. Del Cavalierizo cap.

18. ubi eudem colorem in sex alios diuidit, scil. *Leardo relato, o pomelato,*

l'armelino o candido, il morsolo nero e

rosso, l'argentino, il mellaio, et il stornello. Jul. Scaliger exercit. 826. In Carde-

danum num. 15. ubi de colore cinericio:

Griseum vulgus vocat, Itali Bratinum uoce

Gothica, nostri Germani Ghras, Colu-

mella in asino Murinum, in aquis Gleu-

Virgilius, Leardus vulgo Italus.

Versus de Ricardo I. Rege Angl. apud

Nicol. Uptonum de Militari Offic. lib. 5.

pag. 181:

Ex Saffidiana videt quando Saladius

Iota Ricardi postea Lardi.

Id est, equi Liard. Le Roman d'Aubry

MS.:

... Richard sis ser ne destrer Liart.

[Le Roman de Blanchardia MS.:

Lors brache le destrer Liart.

Le Roman d'Athis MS.:

Atthis y viat sur un Liart,

Ei Prophiles d'autre part.]

• 10. **LIARDUS.** Moneta minutor. ter-

uncius. Gall. Liard. Vide *Moneta regis*

argentia.

• 11. **LIATON.** Asten. lib. 4. pag. 870: *Pro*

custodia carcarii exigere possit singulo

de uno Liardum seu sex denarios par-

tos. Charta ann. 1828. in Reg. 8. Armor.

gener. par. 2. pag. xlxi: Accesoriis....

quandam plathem ad construendum do-

mum, situm in loco Ancone.... sub con-

sumpo suo canone perpetuo duorum Liy-

ardum.

LIARE. Polire, Græcis, Axaliv. Glos-

sa: Alio nomine, Poio, Tectorio polire.

Liare cisternam, apud Tertullianum.

Hinc Liaculum exponitur in Glos. Lat.

Græc. Aavriq, instrumentum quo sub-

gebant ac fricabant tectorium opus in-

ductum calci et arena, quibus parietes

lineabam. Utter Vitruvius lib. 2. cap. 4.

et lib. 7. Vetus Inscriptio: Cale here-

tit. Hinc polire.

• 12. **LIASONUM.** Lignum quoddam, ut vi-

detur, ad usum molendini. Pedag. castri

de Lar. ann. 1828. ex Cod. reg. 8. Armor.

In alijs pacis Liasonem cupido, mandibuli

percipiuntur quinque solidi Melgesenses.

• 13. **LIATOR.** in veteri Catalogo Sodium

Corporatinalis S. Mariæ Desuratae, vel

Qui politi, vel potius Qui in fasciculum

colligat, aut Qui facit capas, Gall.

Layettes, Hispania Liar, ut et Italis

Lias, Ligare est, Gallis Lier; unde Liat-

re deducere malum, quam a Liar, Po-

lite. Sed hoc mere conjectura.

• 14. **LIAVES.** Ruita, apud Papam.

• 15. **LIARECH.** Picardis, Aquosus. Charta

ann. 1821, ex Chartul. 23. Corb.: *A loco*

qui dicuntur la vier du charlier neque ad

calceiam de Sailliesco equo. Que in

ead. Ch. vernacula scripta sic reddun-

tur. Ibid.: Depuis la vier du charlier

jusque à la cauchid de Sailly Liarezach.

• 16. **LIBRA.** pro Libanem vel Libanum

ex Græc. loēt. Joannes Scotus in Arco-

piticus:

Hanc Libanu sacro Granorum sancto factam.

Adren. Johannes spendo meo Carlo.

• 17. **LIBACUNCULUS.** Parvum libum.

Tertull. de Spectac. cap. 27: *Stolidicum*

metta de Libacunculus veneno.

• 18. **LIBANINUM.** Henricus de Knyghton

ann. 1270. *Præconitatum est vox pu-*

blica, quod Edwardus cum peregrinis suis

partem torniamenti leviter contra om-

nes adiutare valenter. Concurserunt illi-

que multi ex parte regione illius,

inter nos predilecti militi, et etiam epa-

tres conjurati sunt ad invicem in spoliatio-

nem. In gloriam, præ manus vendentes

et equos et armas, et bidentes unus

Libanum in spoliacionem captiuando-

rum. Forte Libanum.

• 19. **LIBANRE.** Libert. Verno. tom. 4.

Ordinat. reg. Franc. pag. 640. art. 27:

Ex lib. 2. tit. 44. § 2. [Ex Carol. M. 100.] Ade-

lib. 3. tit. 5. § 2. [Ex Pippin. 17.] et Ca-

pitulare Pipini Regis Ital. cap. 6.

Charta Ludovici II. Imp. in Chronico

Parensi pag. 654: Cum pectoribus suis,

servis, ancillis, Libellariis, cartulatis, of-

ferti, etc. Alio Caroli Imp. ibidem pag.

667. [Albertinus Massatus lib. 19. de

Gestis Ital. apud Muratori. tom. 49. col.

705. Libanum, pupillorum, pectoribus

et libellariis, etc. Libellarii, etc. Libellarii

et impetratoris donum quibuslibet ti-

tulis uteretur, etc.] Vide Commandatus.

[Ex Muratorio Antiq. Ital. med. sev. tom.

3. col. 244. Libellarii sunt Emphyteuti.

Qui Libellario jure possident. Vide in

Libellus. Libellarios ante Caroli M. tom.

Faciat in sua platea, si Libanerit, pices

donos, forte pro Libanere.

• 20. **LIBANUM.** Massilienibus Liban,

Restis crassior. Inventar. ann. 1820. ex

Tabul. Massil.: Item enim Libanum de

officio libanorum vel circa.

• 21. **LIBASSIUS.** Lib., apud Papam.

• 22. **LIBATIO.** Diction. lib. 186. apud

Ludwig. tom. 6. pag. 480: Quaeque gen-

derum pecuniae sumuntur... aliquae liba-

tiones quacunque redduntur saltem testi-

mentum promissione. Veror ne legendam sit

dilatatio. Si retinenda vox Libatio intel-

ligi potest Detractio, diminutio, a Libero

Ex Lib. 2. tit. 44. § 2. [Ex Carol. M. 100.] Ade-

lib. 3. tit. 5. § 2. [Ex Pippin. 17.] et Ca-

pitulare Pipini Regis Ital. cap. 6.

Charta Ludovici II. Imp. in Chronico

Parensi pag. 654: Cum pectoribus suis,

servis, ancillis, Libellariis, cartulatis, of-

ferti, etc. Alio Caroli Imp. ibidem pag.

667. [Albertinus Massatus lib. 19. de

Gestis Ital. apud Muratori. tom. 49. col.

705. Libanum, pupillorum, pectoribus

et libellariis, etc. Libellarii, etc. Libellarii

et impetratoris donum quibuslibet ti-

tulis uteretur, etc.] Vide Commandatus.

[Ex Muratorio Antiq. Ital. med. sev. tom.

3. col. 244. Libellarii sunt Emphyteuti.

Qui Libellario jure possident. Vide in

Libellus. Libellarios ante Caroli M. tom.

pora præbet Speciosi Episc. Florent. charta ann. 724. apud Brunetti. Cod. Diplom. Tasc. tom. 1. pag. 649. *Traditum praeterea curta quamque et omnibus regis ad eum pertinentibus, Libellarius, angustissima, sive, sive, etc.*

LIBELLARUM SENTENTIA PROFESSIO, Sententia vel professio libelli seu scriptio declarata. Concl. Toledo. *Omnes decem et novem isti sunt, et alii genere adhuc Prædilectionis testatores, et heresim quam adstruxerit, Libellares, directores sententiam. Epistola Berberti, tom. 1. Amplis. Collect. Marten. col. 351. Accipit ab eo terrilibus sacramentis et Libellari professione, pro fide suis Regibus conservanda, quam visa voce in conventus Ecclesie recitaverit, et propria manu subscrivendo roburavit.*

LIBELLARIUM. Vide in *Libellus.*

LIBELLARIUS. Notarius. Testamentum Ephibii Abbatis: *Simplicius Quætor, Senator, Notarius, Libellarius publicus dictavi, subscripsi anno 2. Childeberti Regis.*

2. LIBELLARIUS. Alia notionem, in *Libellus.*

LIBELLATI, dicti Christiani qui Gentilium Christum abnegare et diis sacrificare adacti, libello per se, vel per alium judicis recte, quo ingenui Christianos se esse profitebantur, ob id que sacrificare sibi non licere, premium seu pecuniam summant, aliquam offerebant et porrigebant, ne quod illi non libebat, facerent. Ita quidem censem Cyprianus Interpretes ad Epist. 52. lib. de Lepatis. At Baronius ann. 263. n. 19. *Libellatos dictos censem ex ejusdem Cyprianis verbis, Epist. 81. non quod libellos darent magistratus, sed quod acciperent. Horum præterea meminimus. Epist. 16. 21. Libellatorum culpam, eti *Sacrificatorum*, seu Christianorum, qui ponens metu sacrificare idolis, longe minorem statuit, in eos tamen graviter iudebitur, ut qui *deinde sacrificare mandabat*, et *admodum impetraverant*, libellos tam conscientiam polluerant, etc. Vide 8. Augustini. Epist. 184.*

3. LIBELLATOR. Baroni sententia. Et quidem S. Cyprianus proba in histola ad Fortunatum species, videtur libellos quo pecunia data a sacrificiis, sese exhibebant Libellatici, huius fere verba constat, ut eos scilicet diis sacrificasse Imperatorumque mandata obtempore significaretur: quem libellum a magistratu accepisse longe probabilius est quam eundem ipsi tradidisse.

4. LIBELLATICUM. Vide in *Libellus.*

LIBELLATOR. Magistratus apud Siculos, [et] alios, ut colligitur ex leg. 82. Cod. de Appellat. (7. 62) Vide Calvin. Lex. jurid. qui alii *Magister libellorum*, qui scilicet libellos supplices subditum excipiebat, examinabat, et de illo ad principem referebat, in Constitutionibus Siculis lib. 1. tit. 88. § 2. [Vide Glossar. med. Graecit. in Aedonion, col. 809.]

LIBELLIFUS, LIBELLIFICUS. Quilibet factus, qui reorum confessiones et testimonia responsum describit; *Graeffe. Hist. de Exilio S. Martini PP. apud Anastas. In Collect. pag. 97. Dirigitur ab Imperatore ad monachos custodiad omnia magna pars Papam Demosthenes Rectorum et Collaborator ecclesiarii, et Libellifus cum eo. Quo loco Baronius habet Libellifus.*

5. LIBELLO. Notarius. Menegi ad 10. Maii in S. Aphro. *Episcopatus cuius notarii sapientia libelloribus tunc, et Papam, pars ipsius patrum, sive, sive, etc. [Libellonem*

ut tabellonem, apud Nonium ex Varrone. De capsa miseri Libellonis, apud Statuum, hoc est pauperis Bibliopolis, minutus libros vendit. Gloss. Sangerman. MSS.: Libellio, βιβλογράφος. Alius apud Martinum Bibliographus, Libellio: βιβλογράφος. Libellio. Onomast. apud eundem. Libellones, γραμματεῖς, Scribæ.]

6. LIBELLUM. *Uno fore, in Glossar.*

Lac. Ital. MS.

1. LIBELLUS. Charta qua præmium in

emphyteusin conceditur, quo quidem contractus ac pactionis species frequens olim fuit in prædictis Ecclesiasticis: sub vulgaris ac recepta nomenclatura, *Precaria* et *Prestaria*. Gerbertus. Epist. 2. *Nescio quibus codicibus, quo libellus venundatum est. Libellum facere de prædictis, etc. frequens formula, in Chron. Casin. lib. 1. cap. 50. 57. 59. 63. 65. 67. 69. 72. cap. 6. 7. 18. 20. 28. 58. 65. 67. 74. lib. 8. cap. 59. lib. 4. cap. 28 etc. Sub specie Libellorum possidere, apud Gregorium M. lib. 8. Ep. 61. *Factis Libellis locare, lib. 9. Epist. 14. Teneri per Libellum, in Charta anni. 1179. exarata Papis: Et omnes alias etiam quas tenent per allodium, vel per Libellum, vel per feudum, sive alio modo. [Per Libellum habere, in Chronicis Farfensi, apud Muratoriom tom. 2. part. 2. vol. 42.] Per Libellum concedere, apud Leon. Ost. lib. 2. cap. 91. et in v. Charta apud Ughell. tom. 5. pag. 684. *Dare ad Libellum, in Statutis Venetiis ann. 1242. lib. 1. cap. 4. Id est, in precariis aut emphyteusis. Libelli rerum immobilitum, ibid. cap. 5. Vide lib. 4. cap. 11. Godefridus Monachus S. Pantaleonis ann. 1168. *Imperatore: Bonos usus urbis, et locationis Libellos tertii et quarti generis conservabit. Id est, precarias ad tertiam vel quartam generationem concessas. Rondinarius in Summa Notarie cap. 1. rubr. de Notulis Ecclesiasticis, ubi de Emphyteusi: Et contractus iste secundum diversas terrarum consuetudines diversi nominibus nuncupatur. dicitur enim Emphyteusis, Precaria, Libellus, Census, Fictum, etc. Vide Zazium de Feudis parte 9. § 86.****

2. LIBELLUM et PRESTARIO. idem fuisse

luculentem probat Instr. ann. 870. apud Muratori. tom. 8. Antiq. Ital. med. & vii col. 186. *Pricarum legum auctoritates*

concesserunt, ut qualisque persona

ecclesiastica sub uno beneficii in suis

necceditibus procurandis vel adsequen-

tis adquiesceret voluntari, sub ipsius munifi-

cacia, qui caput ecclesie preesse dinoc-

itur, in nomine prestaria, sive Libelli,

et teneri sub concessione et novem an-

nis debet, atque his credat et sub ipsum

Libellum renovare student, aut rector ec-

clesie ipas res in suo iure ad domi-

*natione recipiat. Et postea vos, illigre-*sima Ingelberga Augusta, a nobis expul-**

ta, ut ipsam villam cum omnibus ad se

appendicibus pertinentibus in nomine Li-

belli sue prestaria vobis concedere debe-

remus. Ad Libellum perpetualem, in Ch.

ann. 1146. Ibid. col. 161. Qui Libellus re-

gis ad superiorum domini consensu fir-

mabatur. Charta Chunradi reg. ex Char-

*ter. eccl. Viena: *Priscorum norma et**

cunctarum legum patet auctoritas, ut

exiguum res ecclesie per Libellum ha-

bere voluntari, videlicet xxix. annis; ipsius

petat suffragium et tuitionem, in quibus

videtur habere dominationem. Quapropter

ego in Dei nomine Chonradus nutu

Dei omnipotenti res... tibi et ad unum

tuum heredem per Libellum sub usu be-

neficu concedo, etc.

7. LIBELLARIO vel EMPHYTEUTARIO JURE

ut tabellonem, apud Nonium ex Varrone. De capsa miseri Libellonis, apud Statuum, hoc est pauperis Bibliopolis, minutus libros vendit. Gloss. Sangerman. MSS.: Libellio, βιβλογράφος. Alius apud Martinum Bibliographus, Libellio: βιβλογράφος. Libellio. Onomast. apud eundem. Libellones, γραμματεῖς, Scribæ.]

8. LIBELLARIO. *Uno fore, in Glossar.*

Lat. Ital. MS.

ann. 876. cap. 10. *Libellario jure dare in*

Chronico Casin. lib. 1. cap. 50. Libelle-

rium placitum constitutum. [ibidem lib. 2.

cap. 8. Libellario titulo dare, apud San-

torem lib. 5. Epist. 7. Sub specie Libelle-

rum possidere, apud Gregor. M. lib. 8.

Epist. 8. In terra aliena Libellario na-

mine residere, in Lega Long. lib. 1. tit.

9. § 22. [¶] Litupr. 91. (6. 38.) Libellario

nominis in feudum dare, lib. 1. Feud. tit.

5. § 1. lib. 2. tit. 9. § 1. Libellario nomine

concedere apud Gregor. M. lib. 2. Ind.

1. Epist. 1. Petrum Damiani lib. 4. Epist.

2. Rutherford Veronensem de Quaifallis

conjectura pag. 211. Leonem Ost. lib. 1.

Chron. Casin. cap. 47. in Charis veteri-

bus est apud Ughellum tom. 1. pag. 874.

8. 1106. tom. 5. pag. 676. 677. tom. 7.

7. 1294. etc.

9. LIBELLARIUS, pro Libellus, seu Preca-

rius Charta Podiensis Episcopi Floren-

ti apud Ughellum tom. 8. pag. 56:

Necno volo ut aliquis de ipsius Canonici

habet potestatem de ipsius rebus Libella-

rius facere, aut aliquo donare.

10. LIBELLARIUM. Eadem notio. Charta Ottonis III. Imp. ann. 999. apud

Muratori. tom. 2. part. 2. col. 508: *Monas-*

terium ipsum teneat cum omnibus privi-

legiis que ab antiquis temporibus illi

perpetuae vita sunt, et que noviter per

chartularia homines illi consulerunt, aut

per Libellarii in illo territorio Tuscano

aut Centumcellensi.

11. LIBELLARIA, LEGES, apud Gerbertum

Epist. 12. *Contingentur Imperiale Ma-*

iestas, cum in me, tum in se ipsa, in di-

sensione sanctarum secundum Leges libel-

lariae facta, quae continentur nolo, etc.

12. LIBELLARIA, *Præsum Libellario no-*

mine, vel titulo, et concessio Gerbertus

Epist. 6. De beneficio et Libellario, et

parte nostrorum velis ex votu domini nostri

Cesaris executi sumus. Charta Hugelli

Marchionis S. Romanae anno 1081. apud Cul-

chenom in Bibl. Sebusiana cent. 1.

cap. 76: Contingentem autem vel litom-

predii vel Libellarii, vel cuiuscunque

rei, etc.

¶ Feudo opponitur et pro aliudio usur-

pat passim in Libris feud. Consilio

Calvin. Lex. Jurid. Vide mox in Libellus.

13. LIBELLARE, per libellum dare. Charta

ann. 1063. apud Puricellum in Monu-

mento Ambrosiane Basilica pag. 428:

Alicui dare vel commutare, seu Libellare,

vel vendicare, etc.

14. LIBELLATICUS, Concessio et datio ad

libellum, seu emphyteusin, vel potius

pensio que pro libellariis prediis que-

tannus exsolvit. Gregor. M. lib. 1.

Ep. 42: Sed ipsa etiam Libellatica, prout

summa pensionis fuerit, moderentur.

15. LIBELLARIO, Causidic scriptum in

Iltigis. Statuta Massili. lib. 1. cap. 20.

¶ 11: Si qua persona litigans in curia

Communi Massili perdiderit causam

libelli sue præstaria vobis concedere debe-

remus. Ad Libellum perpetualem, in Ch.

ann. 1146. Ibid. col. 161. Qui Libellus re-

gis ad superiorum domini consensu fir-

mabatur. Charta Chunradi reg. ex Char-

*ter. eccl. Viena: *Priscorum norma et**

cunctarum legum patet auctoritas, ut

exiguum res ecclesie per Libellum ha-

bere voluntari, videlicet xxix. annis; ipsius

petat suffragium et tuitionem, in quibus

videtur habere dominationem. Quapropter

ego in Dei nomine Chonradus nutu

Dei omnipotenti res... tibi et ad unum

tuum heredem per Libellum sub usu be-

neficu concedo, etc.

16. LIBELLARIO vel EMPHYTEUTARIO JURE

Quis, quid, coram quo, quo iure patet, et a quo,

Rebus compatis quaque Libellarii habet.

17. LIBELLUS ANATHEMATIS, EXCOMMUNI-

CAUCIONIS bullæ. Anastasius in S. Aga-

peto. Hic ortu Episcopatus sui Libellos

Anathematis, quos invidus dolo extorserat, incendio consunsepsit.

• LIBELLUS APPELLATORI. Vide Calv. Lex. jurid.

• LIBELLUS CONFESSIONIS. Quo quis reatum suum confiteatur, et ab eo absolvit. Vide in *Ponitentes*.

• LIBELLUS CONVENTIONALIS. Charta conventionum. Charta ann. 1210. ex Chartul. S. Vinc. Laudin. cb. 159. Tandem idem comes Libello conventionali super predictis omnibus... guardauit specialisti ad ius ecclesie pertinere recognovit. Libello conventionali, in Conscut. Carass. ex Reg. L. Chartoph. reg. ch. 8.

• LIBELLUS DIVORTII, in L. fin. potuit si de Divortio (M. 2.), qui et Libellus repudi, apud S. Math. cap. 5. v. 81. quo matrimonium disolvitur.

• LIBELLUS FAMOSUS, Gall. *Libelle difamatoire*. Capitul. lib. 6. cap. 316: Si qui inventi fuerint Libellos famosos in Ecclesiis ponere, anathematizetur. Et lib. 7. cap. 861: Qui in alterius famam in publico scripturam aut verba consuetae confinxerit, et repertus scripta non probaverit, flagellatur. Et qui ea prius inventi rumpat, rumpat, si non vult auctoris causa faciat incurvare. Addit. cap. 200. ejusd. lib. ubi exilio multulantur ejusmodi libellorum auctores et Concil. Terrac. ann. 1520. apud Marten. tom. 4. Aneid. col. 288. ubi eadem excommunicationis sententia atque cospicatores innondantur.

• Eadem, que in Capitulis regum nostrorum statutari pene adversus hujusmodi libellorum auctores divulgatorum, legitur etiam in Legibus Poloniae & Prussiae collectis pag. 468: Si quis famosum Libellum, sive domi, sive in publico vel quocumque loco, ignorante reportat: aut corruptal prisaquam alter inventus, cui non confiteatur inventum. Si tamen non statim inventum, sed postea vel igne consumptum, sive vim sarcinae manu factum, sive ad quem auctoritate huiusmodi delicti securus sententia subjugendum. Exstat titulus de Famone libellis in Cod. Justin. lib. 9. tit. 26. Vide Dissert. de lis ad calceum Diction. Bayh.

• LIBELLUS FUNERALIS. Vide supra *Funeralis*.

• LIBELLUS OSCULI, Charta donationis propter nuptias. Vide in *Osculum*. Charta ann. 1220. ex museo D. de Clairambault: Hec omnia superscripta examinatissima conjux mea per hunc Libellum osculi tibi cedo ad habendum, tenendum et possendum. Si autem aliquis fuerit qui contra hunc osculum venire aut ultra repetitione infrangere temptaverit, quod peccat non vindicet.

• LIBELLUS PENSIONARIUS. Quo pensione seu prestatio annus reservatur. Charta ann. 932. apud Murator. tom. 1. Antiq. Ital. med. et col. 184: Quod si quolibet modo quispiam Chartam pro quavis modo vel tenore ferri abesse Libello Pensionario, hanc Charta inane et vacante decet permanere, et ipsa res sine officio secundario ad me menseque herderet redacte potest.

• LIBELLUS PENITENTIE seu *Pannentialis*. Quo quis imposita et indicta penitentia, a restu, quem ultra fatur, absolvitur, aut absolventus reservatur ei Ecclesie reconciliandus. Qui quidem libelli repudiantur. In Addit. 3. ad Capitul. tom. 1. col. 1199: Repudiatas penitus eliminatis Libellis quo Pan-

tales vocant; quorum sive certi errores, sive certi auctores. Vide in *Ponitentes*.

• LIBELLUS PRECEPTORIUS. Scripti obligatorii Gallici. *Obigationes*. Statuta Aragon. MSS. art. 161. Consentes et credentes omnes Libellos Preceptoriorum et conquerientibus et satisfaciendi creditibus. Haud scio an melius legem, Preceptorios Libellos quo quis aliquem de quipiam precatur.

• Nihil mutandum esse probant Statuta Avenion. ann. 1248. cap. 19. ex Cod. reg. 4559. Statutum quod nullius instantes, nisi sit notarius, faciat Libellus preceptoriorum ad le. solidos superius, inferius tamen possint illos facere scriptiores iurati a curia. Eodem sensu dicimus. Usu billet d'ordre.

• LIBELLUS nude, Eadem notio. Statuta eadem art. 189: Neque claveri... possint... libellum facere super bona communia... nisi de voluntate totius Concilii. Littera Philippi Pulcri ann. 1292. inter Litteras Johannis Franc. Regis ann. 1362. tom. 8. Ordinal. pag. 611: Quod habitatores dicti loci non tenentur Libellum recidere infra quantitatem 50. solidorum, nec unque ad dictam quantitatem; nec de aliquis quantitate de quo perceptio esset a Curia dicti loci sigillo dicta Cura signatum.

• LIBELLUS PROFESSIONIS. Chartaque quis monasticis vita nomen dedit. Vita S. Bernardi edit. 1680. col. 1221: Post deceasus beati viri simul in uno loco reperti Libelli Professionis octingentis orologiorum octo, exceptis quam pluribus illis qui negligenter et longinquitate temporis dilapsi, non poterant inventari. Vide *Libellaria Sententia*.

• LINELLI OBBLATIO. In jus vocatio, Gall. *Assignmente*, prima litis actio. Charta ann. 1220. in Chartul. Adueni: Omnia et singula que et prior superius auctor expressa et credenda firmata, alienanda condonanda, innobilitata, vendenda de plano observata, et figura judicata, oblatione Libelli contacione lata, et sive copia litterarum praeceptarum facta parti alteri. [8] Libelli obblatio non est vocatio in jus, sed ipsa scriptura judicii correcta, cuius titulus est in *Decretalibus*.]

• LIBELLUS RECUSATIONIS. Quo iudex vel testis recusat, in L. aperilesimi Cod. de Jud. (8. 1.)

• LIBELLUS DARE. Tradit. S. Augustin. lib. 22. de Civitate Dei. cap. 8. *Fideles*, in quibus Del miraculum quadrum operatus esset, Libellos dare solitos Episcopo, qui rem prout gesta esset, continerunt, et populo recitarentur. Exempla ejusmodi libellorum profert Augustinus Ser. 81. et 89. de Diversis: morem vero etiam attigit Evadens Uzalensis Episcopus lib. 2. de Mirac. S. Stephanus cap. 1.

• LIBELLUS TITULUS. Vide *Libellus*.

• LIBER, Saxonice *Land-boc*, vel *Borland*, id est, *terra ex scripto*, quasi *terra libraria*, *terra testamentalis*, in Legibus Kanuti Reg. cap. 32. apud Bromptonum. *Terra hereditaria*. In Legibus Alverdi cap. 20. et ejusdem Kanuti cap. 33. apud eundem Bromptonum. Unde inquit: *Land-boc*, aut *terre ex scripto*, *Folcland* et *deoblatum* possidebant. Quis full ex scripto possidet, commodior erat conditione hereditaria. Habeberat atque immixta. Fundus sine scripto, censum pensitabat annum, atque officiorum servitutis erat obligatus. Priorum viri plerumque nobiles, atque ingenui, posteriore rustici fere

et pagani possidebant. Illam Angli velgo *Freethold*, et per *Chartam*: *hanc ad voluntatem Domini appellant*.

Ejusmodi autem fuit conditionis Borland, ut ad habendas transire necessarie dereliqueret, profundiora alienam nos possemus, nec vero Leges Henrici I. cap. 70. Si Bodicium habemus, quoniam si presentem ducem, non mittet eam, non possedemus eam. Quod etiam statutum in Legibus Alverdi cap. 87. observat Speimanares, etiam illam legis sententiam tuisse contendit Sommerus, nempe, alienam nos possemus, si testamentum, sicut alio scripto, id prohibuit facerit. V. Leges Edwardi Senioris c. 8. et Henrici I. c. 18. Epistola: *Gaufridi Supprioria et Monachorum Ecclesiae Cantuariensis ad Regem Henricum II. apud Sommorum in Tractatu de Galeckind, pag. 210: Sed et hoc attestantur scripta certissimae, quae lingua Anglorum Landbokes, id est, terrarum Libros vocant. Concilium Clovenhensem ann. 881: Hic reconciliatio consensit, ut prefata Abbatibus prae nominalem terram scilicet cestum manentum, cum Hiberis quos Angli dicunt Landhoc, et cum eadem libertate quam ante habuerat, in perpetuum hereditatem tradire. Moi: Ita quaeque reconciliatio nec hac via recta fuit, quia post has premisso 13. monachis imperfice remansit. Restanti sunt enim tres manentia de predicta conditione, et libri quinque quae septem manentum, Liber de Beckland, Liber de Wambelio, Liber etiam Hayingfordland. Rursum: At illa coram predicta Concilio, suffusa tali pudore, omnia que decesserat, humiliiter promisit se reddituram. Libros etiam querendum terrarum quos ante non premissemus, cum terris in eodem Concilio Archipiscopo liberis animo reddidit.... terram quibus sic manentum in nobis dictum Cambria, cum libello quendam, etiamque eadem Archipiscopo dedit. *Conventiculum Clovenhensem ann. 884: Habet autem Episcoporum ante nominatum terram, cum Libris, sicut Ethelricus ante presepit, ut ad Wigornianam Ecclesiam redditur. Statuta autem atque decretum ab Archipiscopo et ab omni sancto Synodo illa consentianti, ut Episcoporum qui Monasteriorum et agilium cum Libris haberet, cum iuramento Dei servorum, sibi in propriam possessionem terram illam cum adjuratione adjurasset. Unde porro Angli et Dari hoc et hoc pro libro usurparint, vide conjecturam Olai Wormii in Literatura Runica cap. 1. [9] Grimm. Jur. German. pag. 498.]**

• LIBRA CENSUALIS, seu *Polypychium*, in quo summae cujusque Ecclesie seu Monasterii possessionum exhibebatur. Nullum antiquiore novimus Codice MS. Irminonis Abb. Sangerman. regnante Carolo M. exarato.

• LIBRI CLAUSTRALES. De vita monastica agentes. Testam. Alani episc. Autiss. ann. 1189. Inter Inst. tom. 12. Gall. Christ. col. 187: *Dedit nobis praeter sepiem calicos et omnes Libros suos, tam claustrales quam clausulicenses*.

• LIBRI DEFICITI. In Christianorum lit. brevis sacros, et sanctas scripturas. Vide brevis sacros, et sanctas scripturas. Felicitas Episcopi Aptungianus.

• LIBRI JUDICUM. Codex legum Gotthicarum apud Navarros Antio. Navarrum pag. 42: *Cindassinctus Rex. Recensinatus Rex. Epica Rex. Urres Regina. Sancio Rex. Ranimirus Rex. Saracenus socius. Vigilia Scribe. Gales discipulus. Hi sunt Reges qui abiaverunt*

Librum Judicum.... In tempore horum Regum atque Reginae perfectum est opus Libri huius discurrente T. XIII. id est, 1014. Moretus vertit: Esto son los Reyes, que ajustaron el Libro del Fuerabajo.

* LIBRI LINTERI. In tali linea descripti, de quibus Titus Livius aliisque Romanorum scriptores. Horum hic meminimus tantum ut moeasimus telam hanc libream, aliam prorsus fuisse a charta nostra, quia usus est longe recensioris. Vide Mabill. lib. 1. Diplom. cap. 8. num. 16.

* LIBER MIXTUS, si legendum, videtur esse genus esculentii cibis in Monasterio ministrari consuetus superad dictum. Necrologium Parthenonis sancti Petri de Casis: iv. Augusti obit. D. Petrus Extratius, qui dedit Consentium unum Librum mixtum et unam crehal apres lemas pro pitancia. I. Librum.

* LIBER ORDINALIS, ORDINARIUS, ORDINIS. Liber in quo ordinatur modus celebrandi officii divini. Vide Ordinale.

Liber NIGRI, de Necromantia, apud Eckhardus de Casib. S. Galli. cap. 2: *Ne miremini, si diabolus a quo nigris Libris scribitur discutit, fascinorum suorum calices, ne offendentes, consti- cuas. Marianus Capella lib. 2: Eventus quidam (libri) sacra nigredine coloratis, quorum liber animantium credebantur officis.*

* LIBER ORDINARIUS, In quem quotidiane referuntur acceptum et expensum. Leges Palatinæ Jacobi II. Regis Majoricus Inter Acta Sanctorum Junii tom. 3. pag. l: *Habebat adam tertium librum, qui vocatur Liber ordinarius, in quo scribit omnes recipias nostras et datas.*

* LIBER PROVINCIALIS, Liber census, qui in diversis provinciis ecclesias Romanae penitabuntur. Apocpha census Romæ persoluti inter Probat. Hist. S. Emmer. Ratisbon. pag. 15: *Sicut in Libro provinciali sive censuali Romanae ecclesie vidimus contineri.*

* LIBER SACRAMENTORUM, Liber ecclasticus. In quo continetur Missarum officium, idem quod Missale 9. Chartul. S. Joan. Angeriac. fol. 172. v: *Hujus ipsius Aldardis et filii sui cum Libro sacramentorum, qui vulgo dicitur Missale, dominum super altare sancti Petri fecit. Vide in Sacramentum.*

* LIBER SACRIFICIORUM, Eadem acceptio. Vide infra in Sacrificium.

* LIBER SECULARIA. A profano et gentili accepto. scriptus. S. Wilhelmi Constitut. Hirsaugiensis. 1. cap. 21: *Pro signo Libri secularia, quae aliquip conponit Paganus, generali premisse agere Libri, hoc addit, ut aurum cum dexto tangas, sicut canis cum pede primum selet: quod sec immixta tali animali in fiducia comparatur; quod item signum est canis.*

* LIBER PACIS, qui, ni fallor, osculandas offertur Sacerdoti a Diacono vel Subdiacono. Charta ann. 1217. in Hist. Monasterii S. Marie Sueosian. pag. 45: *Relictaque thuribulo in Choro, Diaconus offerat Ubi quis pacis, et hora consumata Subdiaconus portabit Librum pacis ad Abbatissam de Priorissam, et ad tenentes chorus, et ad alias Dominas, et exhibet cum thuribulo et Libro pacis, alia que ad celebrationem Missæ pertinent, officiabit faciendo. Infra: De modo incendi ad Vespere, de processione diei, de Pace et textu partendis, et de tota Missa, etc.*

* LIBER PLEMARIÆ EVANGELIORUM, Integer quatuor Evangeliorum textus,

in Mirac. S. Emmer. tom. 6. Sept. pag. 499. col. 1.

* LIBER SERMOCINALIS, Qui Sermiones continet. Vide infra Sermocinalis.

* LIBER SIGNORUM, Qui, ut videtur, notis scriptis est. Stat. Vercel. lib. 3. pag. 49. r: *Item statutum est quod omnia foda, banca et condemnationes imposita et facta, et que de cetero fiendis imponens per communam Verciarum... scribi debent per notarios camera librorum communis Verciarum in eorum libro, qui appellatur Liber Signorum. Vide Signacia.*

* LIBER TEMPORUM, Id est, Paralipomenon, apud S. Hieronymum lib. 2. In Bussifordi. cap. 8.

* LIBER VITE, Martyrologium, ad cuius calcem subhabuit nominis beneficiorum Testament. Bertichramni Episcop. Venetian. Sic quoque ut etiam in Libro vite in ipsa Basiliaca recensetur. Infra: *Pot meum obitum ipsa S. Ecclesia in honore sancti Stephanus ad eum revocet ditionem, et nomen meum in Libro vite inibi, qui tunc tempore Panificis fuerit scribi jubet. [Charta ann. 1210 apud Kennettum. Antiq. Ambradienses. pag. 189: Et cum de hac vita migravimus, facient nomina nostra scilicet in Mart. otopio suo. Vide Martyrologium.]*

* LIBER Ritus iste adscribendis in Libro vite seu Martyrologio nomina Fratrum, beneficiorum et coram qui ex condito in societatem admissi erant, ab inveniente sexto invalidi, utili colligere est ex laudato Bertichramni testamento. Eiusdem rel testes Literæ Theodetrutis matronæ, quae eodem tempore, anno scilicet xlii. Chlotharil. Regis ob donatione Bionysiano conobio factas postulat, ut women suum in Libro vite conscriberetur. Insignis hac: adem de re locus eodem auro existat apud Bedam in Epistola ad Eadfridum Episcopum et ad Congregationem Lindisfarneum Monachorum. Observandum vero quod beneficiorum aliquis non adscribentur inter Monachos, sed inter Familias; unde vetus Necrologium S. Benigni, ut docet Mabillon. tom. 8. Analect. 488. Ita dispositum est, ut in dupliciti apertis codicis pagina idem dies utrimum repetantur, et in uno quidem loco Fratres, in alio Familares recentantur. Libra vidu apud Mabill. Ibid. pag. 495. et seqq.

* LIBER VIVENTUM, In quo quotidianus Monachorum probende, seu cibi et potis portiones diurne, unde Liber vivendum dicitur, recentantur. Charta Issonei anni apud Mabillon. tom. 5. Anni. Benedict. pag. 578: *Probendas alias que administrationes, prout ab antecessoribus nostris acceptimur, in hoc Libro qui dicitur Vivendum fecimus auctor, quantum Fratres libatores in divino Officio percepundo vederemus, sublatissime numerarum time.*

* LIBERA, pro Libra. Charta Chlodoveci III. ann. 690. apud Feiliani. Hist. Sahdion. p. xi: *Milli quingentas Libras. Charta Harvichi tom. 1. Ampliss. Collect. Marien. col. 56: Insuper etiam inferat in partibus ipsius Monasterii... auti Libras duas, argento pondo quinq. Vide Libra.*

* LIBERA, Hedera, ni fallor, Gall. Lierr. Charta Hugo. de Gornayo pro monast. Belb. in Reg. 165. Chartoph. reg. ch. 878: *In cunctis nemoribus suis herbagium, pastagium, felagam et Libram ad senum facienda.*

* LIBERA WARA. Vide Wara.

* LIBERALIS HOMO, Saxonibus Zegen,

unde vox Thesius, Baro, vir nobilis. Leges Kanuti Regis Angl. ex texto Rotensi: *Si in domo Liberalis, quem supra Thagor nominavimus, et quidam dicunt Twelfhendman, Novi fit, etc. Vide Thesius.*

* Charta Baldusini comit. Hann. ann. 1147. in Chartul. Clarifont. ch. 16: *Presentia scripti paginam sigilli nostri impressione firmamus et Liberalium virorum subnotacione roboramus. Testes comitis Baldusini. S. Teoderici de Wester. S. Teoderici filii ejus. S. Lodevici de Frana. In illa ann. 1170. Ibid. ch. 38. multibus preponuntur viri Liberalis. Multis accepit et qui Liberalis Multis accepit, sorum filii nullius consensu reddunt, in chart. Dagobert. ann. 876. apud Brequin. num. 860. novis edit.*

* LIBERALITAS, Libertas. Ita Glossa MSS: ad Concil. Carthag. can. 52.

* Ita et nostri Liberalis, pro Libre, Qui libero solutoque animo est, cui compo-

Lit. remiss. ann. 1410. In Reg. 165. Char-

toph. reg. ch. 149: *Le supplante doublez que un siez ami ne le vouliez de- laisier, et complaisant a une femme lors demourant en la ville de la Rochelle, qui se savoit entretenir et estoit experte en la science et art d'enchantemens, corri- gement conjurement de herbes, et lui pris-*

*ce il a plaus que luy perevoit, lequel femme lui respondit quelle lui bâilleroit une telle herbe, que se elle en pouoit tou- cher son ami, l'ameroit et seroit plus ardent de l'amer qu'il n'avoit onques esté et ne s'en approvoit, depeint sans le conseillement de la supplante, et de fait ielle femme lui boilla ledit jour de l'herbe, appellee prouanche, toute conjurée... et lui ordonna que sur icelle herbe elle deust premièrement et avant toute autre certain nombre de palmoires et Autre chose que fust la supplante, et toucha son aut de ladite herbe, lequel n'e point secu, trouou ne congeau que ladite herbe ait ouvert en sa personne: ainsi se sent et tient si Liberal de soy, qu'il n'a plus cure de la supplante. Liberaliterment vero, idem quod Sponte, libenter. Math. de Cou: lac in Carolo VII. pag. 699: *Lesquelles choses iceluy conte de Saint-Paul ne faisoit pas bien Liberalerment ny de bon cuer. Lit. remiss. ann. 1450. In Reg. 165. ch. 31. Laquelle fille qui avoit grant affection de s'en aller avecques ledis compagnons, en sortit Liberalerment et sans con- trainte hors de ladite chambre.**

* LIBERALITAS, Artes liberales. S. Bened. Crisp. poemat. medic. apud Maius classic. auctor. tom. 6. pag. 391: *Septiformis facundis Liberalitate datur.*

* LIBERALIUS, Liber, Immunis. Charta ann. 1488. ex schedia D. Chair ad: Aquens. *Possessiones francae et Liberalis ab omni onere et servicio.*

* LIBERALEZ, (Exactio. DIEF.)

* LIBERALE, militare, remittere, Ex- pedire, envoyier, renover. Vetera Statuta Corbelensis Monasterii pag. 1. et 2. ubi de Monachis qui ad Cellas vel ad militem remittantur Clericis vel Laicis, non tamem ad illum numerum 150. adiungenda sunt, sed semper separatis habendi, et tunc Liberandi sunt secundum quad temporis illa qui preest sis singulis dare jucundisti vero 150. uno semper tenore in nostris diebus Liberandi sunt, sicut hodie per singulas officinas Liberantur. Ita liberari dicitur, qui causam suam prosecutus coram Judge, profita sententia ab eo domum remittitur. Leges Letthrandi

Regis Longob. tit. 20. § 1. [no 65. (6, 69.)]:
Si quis... vivens ad [judge] requisitor dicendo, quod Liberatus non sit, facias illi iustitiam, post quantoenque annos requisiitoris. Causam liberare, iudicium confidere, proferre, ibidem tit. 20. § 9.
tit. 22. § 1. [no 27. (4, 8, 78. (6, 20.))]

* Hoc posterior sensu legitur in Charta Roger. castel. Insul. anno 1220 ex Tabul. S. Petri. Gall. Quod indecno (capto) Liberare videntur (Scabini) et magisterium suum considerare et inquisitio- nes veritatis habere voluntari, abbas et castellana eis et magisteri sui consilium et inquisitione veritatis facili exhiberi.

2. LIBERARE, Præbere, dare, Gall. Li- ver, deliver. Capitula Caroli C. apud Carisiacum: *Dedit omnibus Noricorum... redende ad propria, exceptis his quos specialiter pro speciali causa considerandis, vel pro dono Liberatio recum aliquantus dubius manere præcepit Hugo de Claretis de Majoratu Francie. Scabacis preparare ad Liberas. Et sibi hoc opus. Math. Fons. ann. 1257: Res interius Francie fecit opem communiam. Caso... Normannia ei a personis suspectis amissis custodias et Magistratus, et libercardi etiam Francigenis et Normanniis. (Charia Conventuum inter Henricum Regem Angl. et Willelmum Regem Scot. In Libro nigro Scaccarii pag. 38: Liberis Reg Scotorum domino Regi castellum de Rotescure. Infra: Li- beratus... David fratrem suum in obidem. Charta ann. 1257. apud Rymer. tom. 4. pag. 785: *Præfatus comes... Liberatus fuit in prona... detinendus.*)*

1. LIBRARE. Endem notione Bernar- dus in Ordine Cluniac. part. I. cap. 12: *Hospitibus et omnibus qui in monasteriis ad aquas præbendum regimur, ipsas Li- berem. Comptus ann. 1228. tom. 2. Hist. Dalp. pag. 577: Item Liberis per manus Joachimi de Rovira usseris regis- terem... V. gress. XVI. Charta ann. 1292. tom. 2. Maceriarum Insulae Barbare pag. 605: *Sacerdoti et successores cui in perpetuum teneant et debent Liberare singule Canonici... XII. denarii moneta in dicta Ecclesia Librari consueti. Occurrat in veteri Calendario Ecclesiae Claromont apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 508. In Epistola Clementis IV. PP. tom. 2. Aneid. Marten. col. 478. etc.**

1. LIBRARE. Eodem perinde signifi- catu, a Gallico Litter. Charta vetus apud Lobinum tom. 2. Hist. Britan. col. 896: *Dux tenebatur assignare, tra- dere et Litterare eidem Comitiss. X. librarium redditus. Aliis ann. 1281. Ibid. col. 1615: Episcopus inconfundibiliter tradidit et Litteravit eidem Laurentio.... dictum equum. Occurrat alibi*

1. LIBRARIE, LIBERATIO. Statuta Ver- cell. I. 1. f. 15. v^e. Qui ostenderint ip- sis Liberacionis instrumenta, que facit fuerint de jure, solvatur eis preium pro quo Liberata sunt.

* LIBERARE Se, Gall. *Se litter. Sese tradere*. Ogeril Panis Annales Genuens. ad ann. 1208. tom. 8. Muratori col. 408: *Papienses vero cum magna multitudine militum duixerunt illum (Regem Siciliæ) ultra Lambrum, ibique expectatus a Cremonensis et Marchionis de Este, eis se Liberavit, et cum maximo gaudio Cremonam intravit.*

1. LIBERARE, notione passiva non se- mel occurrit in Processu de Miraculis B. Simonis Erem. Aug. tom. 2. Aprilis pag. 628. et 629: *Cursus Liberavit, id*

est, Liberatus fuit. Infra: Ejus filius Liberavit.

* LIBERARE IN SACRARIO. Incerta no- tione legitur in Capitulis Adalhardi in- ter Acta SS. Benedict. sec. 4. part. I. pag. 738. XVII: *De miacendo in sacrario ac cito Liberario. XLVIII: De tepide can- tando.*

* LIBERARE. Idem quod Liberare. Gall. Deliver. Portigene in munu- tradere. In Capit. Caroli M. lib. 5. cap. 285. [no 870.] Capital. Caroli C. tit. 48. extreme, apud Gaufredum Mal- terrani lib. 4. cap. 27. In Epistola 40. in- ter Sugerianas, etc. [Vide Liberare suo loco.]

DELIBERATIO. Gall. Deliberare, in Chartis Parentali, form. 9. apud Agi- dum de Rova ann. 1295. in Monast. Anglic. tom. 1. pag. 824. etc. *Charta de- liberatio. Id est, traditionis, in Privi- legio S. Amandi tom. 2. SS. Ord. S. Be- nedicti pag. 1094.*

DELIBERATIO. Concilium Dusarensse I. part. 2. cap. 38: *Hincmarus autem respon- didi, quae febris illius tangebat, et sta- tim deinde vellet Deliberari, ut sanguini- num posset riuimur, quo loco Deliberare est egredi.*

* LIBRARE Equos, Pabulum, et quid- quid nomine fodri significabatur, equis ministrare. Charta ann. circ. 1298 in Iastrum. tom. 4. Gall. Chr. col. 35: *Et quia dictus locus potens est omnibus vi- toribus, et possit ad hospitium maximis in Librando equos ruitupliciter gravari; no- nius quod in dicto Monasterio ministro- tur Libra equorum ibidem hospitiantibus. Vide Podrum.*

* LIBRAGIUM HERBA, Jus exigendi librationem herba seu fons pro equis. Facta ann. 1800. tom. 1. Hist. Dalp. pag. 54. col. 1: *Ordinamus quod dicta Consolatio et ius circari, bladornum, le- guminum et aliorum, prout et de quibus soliti sunt praestari. Libragium herba ac salinagium, quod olim dicebatur esse de juriis Consolatioi predicti. Vide Herba- tum et Forrarium in Podrum.*

* LIBRARE FESTUM, Die festo pe- cuniam distribuere. Kalendam Claromont apud Duchesnay in Notis ad Bibl. Cluniacensem. Quarto. Novem. Jan. Octavo. S. Stephan. et Octonio. Abbatis et Confessoris, pro quo festo Librando Odilo et Marcirolo Canonicos Claromontensis... promisit xl. solidos canonicis aut reddere Lemel xi. libras, et debent Librari in Missa et Vesperis dicti festi.

* LIBRARE NOBILES ET FRANCOS in Dalphinibus dicitur Castellani. Dalphi- nibus et Francis ad bellum protecti- tur, ac militariis sumtibus Dalphinis, cibaria necessaria providebant: hinc in Litteris ad Castellanos missis pro bel- laria citatione, ut observetur tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 48. similes occurunt hinc verba: *Castellani provisi per unum manensem Librare Nobiles et Francos Cas- tellanorum sursum. Charta ann. 1840. apud Duchesnay in Probat. Hist. Dal- phin. Vlenn. pag. 63: Ut primo auctor et Libratur in exercitu et cavalcatis Dal- phinibus ipse (Aynardus Claromont.) et sua comitiss. post D. Dalphinum. Alii ejusdem. anni tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 58: Parati Nobiles et Francos vestris Cas- tellanis Librare per omne tempus et mo- dum in aliis nostris Litteris dicti mandi- nentrum. Vide mox Liberatio.*

* LIBERARE, Auctione facta adjudicare, occurrit in Charta ann. 1446. ex schedis Pr. de Mazarugue: *Quod dico- nuntius pro qualibet incertitudine et in- certu faciendo per sum, recipias dona-*

rios sive de robis Liberatis sive ad incer- titudinem venditis pro libra et non libra et ubi non Liberarentur res sive bona que incertarentur, pro ipsa eadem incer- titudine tres denarios recipias. Vide infra Liberare 3.

* LIBERATIO. Quidquid in pecunia, vel cibo, et potu, vel vestimentis a domino donatum, sive in Opere, sive quatenus- bus Liberatus seu probetur Hugo de Cleeris de Majoratu Francie. Tunc Panzerius milites Comiti duos panes atque vini sextarium, et copiam frumenti panis et vini haustum: *Amen est anime Li- beratio Seneschalli illo die. Charta Roberti Duci Norman. filii Ricardi: Hobbes unusque die... de Liberatione 6. panes et 6. ferulae copiae, et unum sextarium vini, etc. Ricardus Hagustaldensis de Episc. Hagustaldi. In predicta Ebo- censi Ecclesiæ unam portionem de com- muni curam pro Liberatione ipsius illi dedit. Rogerius Hovedenus pag. 738: Cum autem Rex Scottiæ et Curiam Regie Angliae veneri, quando ipse in Curia Regia Angliae moram fecerit, Hobbit quæ- tide Liberatione 30. sol. et 12. wa- ledos dominicos, 12. simenello dominicos, et 4. sextaria de dominico vino Regis, etc. Brompton: *Ei dedit unicuique sororu vadis sue, et Liberationem ab illo die usque ad proximum Pascha sequens. Constitutio Ottoboni. Cardinals apud Lindwodium, seu Concilium Londinense ann. 1268. cap. 49: Quidam Abbes, Priores, intercessione prelio... ad certum tempus vel ad vitam illorum quibus sit concessio, certum quid, quod communiter Liberationes appellari, communiter ven- dent, et assignant pro vita necessariis singulis diebus, vel certis temporibus ex- solvendum. (Charia. ann. 1270. tom. I. Chartulari S. Vandregessili pag. 767: Sciatis in pone, potu, cibo... oblationibus, carnibus et aliis omnibus Liberationibus. Alla ann. 1218. apud Madox Formul. Anglic. pag. 816: *Concessimus Johanni dicto plebaci unam Liberationem en- suam in domo nostra quodam vicarii co- plendum; videlicet quodam stipendio a se- ptembris paucis que vocatur Principe, et a septembri decimbris certior. Addit Charta fundationis Sacra Capelle Paris. ann. 1245. apud Lobinell. tom. 8. Hist. Paris. pag. 191. col. 2. et aliam. Philippi V. Franc. Regis ann. 1218. Ibid. pag. 190. col. 1: *Liberationes diuersas in Picta I. S. cap. 97. § 5. Ita usurpat Ricardus Ha- gustaldensis cap. 8. et alli. Le Roman de Formont-MS.****

Si est pris du Roi condit,
Et il Roi leur a mesme pris,
Li poers perdre prend congé
Qui prennent de la Litterature,
Et il est tout si compagnement,
Et il respond, que il prennent mie,
Litter auz dol. Il Roi d'Orgie.

Le Roman de Vacce MS.:

A cour qui voudront prenni terres,
Si Anglotes peut conserver :

• Si plusieurs prenni Litterature,

Niches souliers et bons den.

Maxime vero ita appellabant nostri ves- tes, quem certis anni tempestatibus ac festis a Regibus nostris, (atque adeo etiam proceribus aliis) liberis, domesti- cis ac officialibus quotannis prebeat- tur: *Idque Litteres vocabant. Computum Stephan. Fontant Argentarii Regi. ann. 1251. Litter Argentarii ne rien distin- guisse, Jeunes enfaç de France excepté pour Messire Jean et Philippe de France, et Louis de Bourbon, longuement fu- rent vassus de Litter avec Monsieur le*

Douphin le jour de Noël, et reçus en sa compagnie : qu'il fu ordene qu'ils seroient faits Chevaliers nouveaux à la feste de l'Estoile prochainement ensuivant. Alibi : Des dras que Madame la Royne et pour sa Livrée de myaout, et aussi de la nature et de la façon des robes d'icelle Liardre, l'Argentier en fait mis en son compte prudemment. Rursum in alio cap. Deux dras pour le corps du Messie, le Dauphin, et au sens de la compagnie, c'est à savoir la Due d'Orléans, Comte d'Anjou, les Comtes d'Alençon et d'Estampon, et le Duc de Bourgogne, et aussi pour Mess. Jean et Philippe de France, et Lys de Bourbon, de leurs robes qu'ils ornent de l'ordre ensemble, et à part eux à la myaout, et sa compagnie avec ledit Seigneur, depuis qu'ils furent oster du Gouvernement de Madame la Royne, des robes qu'ils ornent à leur Chevalerie, et ceux aussi qui furent faits Chevaliers ensemble avec eux, c'est à savoir Messire Philippe et Lys de Navarre et Charles d'Artois, et des habits que ledit Mess. Charles et avec ledit Seigneur et Comte à la feste de l'Estoile. Hec et similia quæ apud Scriptores nostros crebro occurrit, docent cur pedissequuntur seu famuli Libratus, seu les Livrées, domitorum sutorum deferre dicantur : de quibus præterea agimus in vocibus Pallium et Roba.

LIBRATA. Eadem notione. Charta ann. 1394 ex Archivo S. Victoria Massili. Johannes Abbas erat obligatus in 300 flor. ari causa empionis pannorum diversorum colorum in bulgia draparie, tam pro suo vestario, quam et pro vestario seu Librata scutiferorum. Alla ann. 1480 ex eodem Archivo : Quidam verberavit acriter servitorem... portante Libratan civitatem.

Manet id nominis, teniolas ac lemniales, quos plebs apponunt adolescentes, aut quibus se adornant mulierculum : sed et eo referunt Rigaltius et Meursius quod habet Constantinus Porphyrogenitus in Tacticis, ubi præcepit ut milites cassidæ habeant pulcre armatas, in eumerque cono rufiæ pupula, fenniæ lippæ, id est, uti interpretantur, des Livrées. Quod si ita est, iustus vocis usum perantiquum esse dicendum erit, tametsi vix putaverim Constantini statute nostris ejusmodi teniolas nuncupatas. Præbebant autem Libratus seu robes in festo Christi natitatis, et in Assumptione Deiparae, quas Livrées de Noël et de Roba appellabant.

LIBRATA. Hospitiorum præbitio seu designatione. Littera Clementis VII. PP. ann. 1382, tom. 10. Spicil. Acher. pag. 242 : Ad hec si Romanus Pontifex, qui pro tempore fuerit, vellet cum sua curia in aliqua ciuitate... regni Adriani morari, hoc possit libere et absque impedimento quocunque... et tam circa Libratas ordinandas, cancellor... rationes domorum, jurisdictiones Marescalli libera et auctoritatis officia curiae Romane. Ordinatio Johannis XXII. PP. supra ordinandas Cardinalibus in Civitate Aventina, apud Sebastianum Lanthoni tom. 1. Histor. Annal. pag. 164 : In Librata superiorum domorum episcopalis assignata sunt hospitiorum infrastructio. Et infra : Itud hospitiorum etiam cum suis a dicta Librata, et locis ipsius hospitii sunt assignata ipsi Librata quedam cava seu volta lapidea, quæ est subiecta ipsius hospitium.

LIBERATIO. Merces, salaryum. Charta Henrici Regis Angl. ann. 1155 apud D. Brusel tom. 2. de Usu feudorum pag.

IV. Nullus Vicecomes, vel Baillivus nos- ter, vel alias capiatis equo vel carretas ali- curus pro cario, faciendo, nisi reddat Librationsem antiquissimam statuam ; sed et pro careta ad tres equos x. denarios per diem, et pro cario ad tres equos, XIII. denarii per diem.

LIBERATIO. Voluntas, sententia, con- ciliatio. Testamentum Bertrichrami Epis. Cenoman. tom. 3. Auslect. Mabill. pag. 127 : Ergo quæ vota, et Libratus, et delibetatio mea est ut, etc.

LIBERATIONIS Secundus, canonicus. Convento inter Henricum Reg. Angl. et Theodorum Comitem Flandriae in Libro nigro Scaccarii pag. 80 : Si Rees (ob- sides) tamdiu relinqueretur voluerit ad Libra- tiones Regis, etc.

CLERICUS LIBERATIONIS. in Legibus Malcolm. II. Regis Scotti cap. 5. Qui Librationsem anoptandis et describen- dis preest.

LIBERATI. Primitio. Livres. Tabularium Dunstapulense : Liberato bosci quam habet Prior in Bwood. Infra : Li- bera prati in the South Woods. Statutus Henrici IV. Regis Angl. Apud Westmaston. ann. 1. Inter cetera statutarum, quod nullus Archispelopus... Episcopus, Abbas, vel Prior, nec aliquis alias Ecclesiasticus, vel temporalis cujuscumque status seu conditionis existat infra Regnum Anglie, ad aliquam Liberatum panni, nisi solu- modo familiarius ei officiaris suis, ac illis, qui de consilio suo existunt tam spiri- tualibus, quam temporalibus in una ipso, vel in altera eruditis, etc. Vide Ca- pitulum.

LIBRATORIA. Idem quod Liberatio. Ni- col. Upton. lib. 1. de Militari officio cap. 17 : In Anglia quando Rex al- quam nobilitatem, soleat una cum feudo si- gnare, hoc est, Liberatus suam nobili- tam condonare, etc. Vide Sebastian. Fanfanius Castrense in Hist. Aven- tinae pag. 260.

LIBRATIUS. ex Gallico Livrée. Charta Philippi Reg. Franc. ann. 1316. ex Ta- bulario S. Wandregessi. Significatum est nobis forestam nobram... multipliciter denotari sub umbra Livrée, quam per- cipiunt Abbas et Conventus S. Wand- regessi, etc.

o. LIBERATA. Tessera vestiaria. Gall. Livrée. Elmham. in vita Henr. V. reg. Angl. edit. Hearne. cap. 10. pag. 20 : Post tanta regalis coniuncti solensis, no- veli militis ipsa pallia arcentes, vestes de Librata regia quendam sectæ precines nimis induerant. Vide in Liberare 2.

o. LIBERATA. Acceptatio, Gall. Décharge. Pactum inter Ludov. XI. dauph. et ducem Sabaud. ann. 1445. apud Guichen. pag. 356 : Quod ipse de- bat nobis seu nuncio nostro aut procurato- ri mandatum sufficiens et potestiam a nobis habentem recipendi, recipisse con- fidit, acquisitionem dandi et Libera- tioni faciendi, etc. Hinc

o. LIBERATORIUS. Qui liberatas seu acceptationes potest legitime dare. Vide supra Apparatus.

o. LIBERCULUS. Libellus. Acta B. Andrei Hispellati tom. 1. Junii pag. 350 : Sanctorum et Liberculo Fr. Thomae de Heppello.

o. LIBERI. Qui nulli servitum obnoxii sunt, etenim Duplex autem fuit libe- rum ordo, corrum schicet qui Liberi et Nobiles, et aliorum qui Liberi, quidem essent, sed non nobiles. Lex Fision. tit. II. 2. Si nobilis Liberer occiderit, etc. 4. Si Liber nobilis occiderit, etc. Addit. 13. 14. In Legi Anglorum tit. I.

tal Librationsem, qualcum uni ex Cano- nicio prestatur in pane et vino et dena- rius. Testamentum ann. 1387. Ibid. pag. 811 : Lega ecclesie. Omnesliberis perpetuo duas Librationsem vini et panis quotidie anno. Charta ann. 1328. Ibid. pag. 490 : Accedimus... XL. solidis Claramont. debita- tes in redditibus villa nostra de Mona per- petuando in perpetuum annuatim... ad Librationsem dicti anniversarii facien- dum. Pro quadam annua redditu sumi- videtur in Charta ann. 1389. tom. 1. Chartular. S. Vandreg. pag. 1119 : Quid- quid de Librations percepimus annua- tionaliter facit molendini.

o. LIBERATO CLAUSTRI. LIBRATO SU- PERPETUALIS. Hunc distributio est que singulæ filii Clericis qui divinis inter- officiis libero sunt, et idem de ratione prebendæ. Epist. Clementis IV. PP. pro Eccl. Anticensi ann. 1292. tom. 2. Anecd. Martini. col. 478 : Clericis omnibus Horis inde sint, et si dubius Horis diurnis vel nocturnis defecunt, præterea Librations superpellici ipsa via. Et si successor negligens fuerit circa correctionem eorum, die illa qua non cor- rectior negligenter, clausi Librations puniatur. Et col. 479 : Quilibet qui in Canonicum ejusdem Ecclesie fuerit re- ceptus, vel dignitatem seu personatum adeptus, nihil percipiat de Librations superpellici vel prebenda, prima Libra- tions duntias excepta, donec, etc. Hinc

LIBRATIUS CANONICUS dicitur, qui hujusmodi Librations percepit. Bulla Innocentii VIII. PP. pro Canonicis Ge- nevensibus ann. 1361. in Continuatione magni. Bulbari Rom. pag. 291. col. 1 : Ordinariorum quod singula regnina Cano- nicorum per ordinem secundum eorum receptionem in libro regulari scribantur. et illi prior vel primus esse dicatur et se- nior, qui primum manu litteris in choro eccliesiarum Libratus, licet aliis forte primo editioris instillaret et receptus, sed non Libratus, etc.

Louvian., ex Gallico Livrée. Charta Philippi Reg. Franc. ann. 1316. ex Ta- bulario S. Wandregessi. Significatum est nobis forestam nobram... multipliciter denotari sub umbra Livrée, quam per- cipiunt Abbas et Conventus S. Wand- regessi, etc.

o. LIBERATA. Tessera vestiaria. Gall. Livrée. Elmham. in vita Henr. V. reg. Angl. edit. Hearne. cap. 10. pag. 20 : Post tanta regalis coniuncti solensis, no- veli militis ipsa pallia arcentes, vestes de Librata regia quendam sectæ precines nimis induerant. Vide in Liberare 2.

o. LIBERATA. Acceptatio, Gall. Décharge. Pactum inter Ludov. XI. dauph. et ducem Sabaud. ann. 1445. apud Guichen. pag. 356 : Quod ipse de- bat nobis seu nuncio nostro aut procurato- ri mandatum sufficiens et potestiam a nobis habentem recipendi, recipisse con- fidit, acquisitionem dandi et Libera- tioni faciendi, etc. Hinc

o. LIBERATORIUS. Qui liberatas seu acceptationes potest legitime dare. Vide supra Apparatus.

o. LIBERCULUS. Libellus. Acta B. Andrei Hispellati tom. 1. Junii pag. 350 : Sanctorum et Liberculo Fr. Thomae de Heppello.

o. LIBERI. Qui nulli servitum obnoxii sunt, etenim Duplex autem fuit libe- rum ordo, corrum schicet qui Liberi et Nobiles, et aliorum qui Liberi, quidem essent, sed non nobiles. Lex Fision. tit. II. 2. Si nobilis Liberer occiderit, etc. 4. Si Liber nobilis occiderit, etc. Addit. 13. 14. In Legi Anglorum tit. I.

§ 1. *nobilis*, *Adatingus* dicitur, cuius imperfecti compostio longe major est, dicitur quam *Mberi*. [9] *Consule Murato* *rium de Liberosorum conditione disse* rentem tom. I. *Antiq. Ital.* med. *sevi* col. 713.] [10] *Grimm. Antiq. Jur. Germ.* pag. 281. sqq. *Guerard. Chartui. S. Petri Carnot* [26].

¶ta apud Saxones, *Liberos a Nobilibus*
fusis distinctos observat Adam Bre-
menis cap. 5. *Liberi autem proprio dicti*
videntur, qui ab antiquo ex servis ma-
numissis originem traxerant. *Thegana-*
nus de Gestis Ludovici Pli cap. 44: Fe-
cit le Liberis, non nobilis, quod impos-
sibile est post libertatem. Ibi nobiles sunt,
qui nulla originis ad servitium magula,
coquinigundam. *Liberi autem homines*
sub patrocinio alius esse debebant,
nec omnino sui libri erant. *Charia di-*
visionis imperii Caroli M. cap. 3: Pre-
dictum est ut quicunq[ue] Liberum hominem,
qui dominum suum contra voluntatem
de domina sua habet, *Rede scriptum;*
hoc non nobilis sed etiam de seru-
sus fugitiu[m] statuum ordinandum.
Et cap. 5. *Et unusquisque Liber homo*
post mortem domini ut licentiam habeat
se commendandi, etc. Similia habentur
in *Conventu apud Marsupam in Admuni-*
catione Caroli cap. 2, ex quibus cap. 6:
Nemo alterius Liberum hominem... recolli-
gere presumat, sine illis causis, quas
leges mundane precipiunt. [Chron. Non-
valence apud Murator, tom. 2 part.
2 col. 751.] *Et vel ut omnis liberti nostri*
quis et quas partes nostri fecerunt
Liberos, et nos postea facimus, ut ad ipsa-
sane herediten meana Ecclesiasticus S. Petro
aspiciant, et obsequium et impensionem,
sicut ad parentes nostros et nobis iusta
legis ordine debetur impendere, ita et
inianita ad ipsa hereditate meana S. Petro
Noratus monasterii constructa fucere de-
beant. Quid si contumacia uirtus ingrati-
*sterior, fructus Agentes, etc.] eos cum pietat-*ter*
ordine coherere, etc.] Eosdem esse
cum Commendatis, de quibus supra, sa-
tis colligitur. Similia habentur in d[i]-
visione Regni Ludovici Pli cap. 4. 6. et in
Conventu I apud Marsupam pag. 69.
*qua notione *Liberi intelligentu[m]* in*
Charia ejusdem Ludovici pro Hispanis.
Vetus *Charia apud Guillimannum 180.*
2 Beruin Heilvite: *Ego Henricus dic-*
tus Schuden, vir Glaronensis Libera
*conditionis, una cum filis meis, etc.**

LIBERI PER CHARTULAS. Libertate donati, manumissi. Greg. Turon. lib. 9. Hist. Franc. cap. 26: *In quo Regia Reginam, Chariberti quondam relictam... migravit a seculo, multos per chartulas Liberorum dereliquens, septuagessimo, ut arbitror, vite anno, relinquens filiam unicam. Vide Manumissio.*

Manusimis.
LIBERI. Coloni. Lex Alamannorum cap. I. tit. 9. Quicunque liberum Ecclesie, quem Colonum vocant, occidetur, etc. Leo Ost lib. I. cap. 61: *Eostiam tempore oto summis Liberorum hominum, in celo S. Benedicti de Caudis eodem Abbatie rorente concessa. Fori Bigorreensis cap. 15. Censuales rustici vel Liberi nos in expeditione Comitem refugantur, etc. Cap. 37. Si qualibet Liber dominum suum morte interveniente prodiuerit, ex Novae Legi Liberi originali possiderit. Ubi Liberi, tamen qui **Manentes**, **Hospites**, **Manionisarii**, qui lego originis dominis subduntur, a servis tamen et libertis, ac maxime ab hominibus de corpore se juncti. Charta Communiae S. Quintini anno 1195. *Illi homines nostri Liberi, qui non sunt homines nostri de carnere, qui**

venerant in Communiam, poterunt esse cum omnibus robustis aut illici secum alle-
atis. Vide Colonus. Potioris tamem esse
conditionis Liberi dicuntur in Capit.
Caroli C. tit. 12. cap. 5: Si Liber homo
fuerit, dannum dominicum componat; et
si colonus fuerit, 60. ictus accipiat. Adde
tit. 81. cap. 15. 28. tit. 88. cap. 2. ubi
coloni servorum loco habentur.

- LIBERI ex omni costa, Qui ab operibus immunit sunt, vel qui ex omni parte sunt liberii et ingenui. Vide supra Costa 4.
- LIBERI FORESTAE, Quibus foresta ut liberum est. Charter. Norman. ex Cod. reg. 4553. A, fol. 89. quod abbatis de Noe habet singulis diebus unam quadrigentam brancorum sine liberations, et nemus fractum et irradiatum; dum familiam sacerdotum abbatis ibi veniant. antequam alii Liberi foreste.

quam alii liberi forent.
LIBERI HOMINES apud Alemannos nobiliores dicuntur, *Freyherren*, iurum scilicet maiores nullam, quod sciat, servirunt servitum, et hi, proprie Nobiles. Na n in qui ex servitate manusmissi liberatos consequerantur. *Ingenui* dicti, et ab Alemanis *Semperfri*, ex forma manusmissionis, *Semper Ingenius* cinq secundus existat. Ita Goldastus ad Eckearium Junior, cap. 9. Bruno de Belio Saxonico. *Fridericum de Monte* qui inter Liberos homines vel nobilissimos habebatur, famulum suum

les eximus habebatur, famulum suum
esse assurit. *Intra:* *Ei* hominibus adver-
nis vestra bona largiens vos ipsos Liberos
et ingenuos ignorantium hominum preci-
piet servos esse. Idem alibi. *Dicebant ex*
persona Ottonis et Herinianni Comitis, se
solos ex Liberia hominibus... beneficio su-
o in Saxoniam velatis Christianis.

ge in Saxonia relictos. Christianus Archiepiscop. Moguntinus in Chron. Principibus, Comitibus, Baronibus, et Liberis, et ab omni populo venerabilis habebatur. Conradus I. spieg. ann. 1188: *Militia quippe Teutonicos in dignitatibus Italiae constituit; nam quamdam Liberum Bidelupum Ducem. Spotebi offici. Acta Murmens. Monasterii pag. 3.* Haberunt vero hi quidam divites Liberique homines

curium, etc. Mox lamen id tituli tributur Fustieis: *Ceteri rustici qui erant Liberi, et in ipso vico constituti, etc.* Ita rursum pag. 40. Charta Andreae Episcopi Traject. ann. 1184 apud Miraeum in Diplomat. Belg. lib. I. cap. 52: *Fododus de Berne vir Liber et dives*. Hanc subscrivunt ex Liberia hominibus Arnoldius iuvenis. Comes de Cleve. Garuwaus de

dus juvenis Comes de Cleve, Gorungus de Asper et Guilielmus filius Comitis Guilielmi. Adde cap. 53. Chronicon Trudonense ib. 7. pag. 428 : Habet Hерманнus nepotem quandam Gualterum nomine de Harcha, Liberum quidem hominem, et plurima in praedio et feudiis possidit atque Spongal. Etiam ib. 9. pag.

LIBERI SAGITTARI, in *Chronico Bencensis anni 1467*, qui vulgo nostris *France-archers*.

LIBERIA, pro *Liberaria*, *Bibliotheca*, *Gall. Librairie*, in *Hist. Australi ann. 12°* [Vide *Librarium*].

* **LIBERITAS**, *pro Libertas*, apud D. *Sousoue*, tom. 3. *Ordinat. Reg pag. 116.*

* **LIBERRIA**, *Vita S. Godlevae*, tomo 2. *Juli* pag. 417. *In finem usque in se conservari intercalatum Liberianum letitiae tribus*. Cl. Editor monet sic legi in MS. putataque non libere substituta *Libertatem* cum potius *inquit* indicatorem castigare.

93

monia. Sed quid si libertas hic significaret collabitationem? Quis coelestes vivit, liberus est seu a legi viti liberatus, ut loquitur Apostolus 1. Cor. 7. 20. Potius ergo crediderimus legendum libertatem, quam retinendum esse barbaram vocem Liberrimam, quia fortasse insinuare voluerunt Scriptor S. Godelsem a liberis abhorrisse; ut habeat laudatus ut eruditus

LIBERTARE, Manumittere, libertatem impetrari, liberum facere. Lex Burgund. tit. 87. § 1: *Mfiorum statu ita crudelitatem consulendum, ut ante 15. milie annos eis Liberariare, nec vendere, nec donare licet. Concilium Ticinense ad Benedicto VIII. in Praefat: Sermone Li-*

Sobrado VIII. in Piatat. S. C. de L'bertate, sicut non possunt. Occurrit in Concilio Hispanensi I can. 1. [in Lega Ripuar. tit. 68. § 1.] in Legibus Wimberg. lib. 12. tit. 2. § 14. in Chron. S. Sophiem Beneventi pag. 618. in Veteri Charta apud Ughelli. tom. 7. pag. 800. d. etc.

LIBERTATE, Libertatem et immunitatem loco aliquo confere. Liber de Fundat. Monasterii Gozencis pag. 233 : *Item Gundobaldus idem Comes in honore B. Joannis Evangelista constructum sub Apollonie Sedi auctoritate Libertatis. Chronicon Selonense lib. 4 cap. 6 Opusculo vero Nurembergi discutit manu-
i. et libertate. Primumque Mathias Regis Hungariae prius Monasterio Dobrilu-
censi, apud Ludewigum, tom. 1. pag.
511. Et siiam a quaesi molestatia immi-
nitatis, Libertatis et absolucionis gratiose,
exemplaque, Libertatis et absolucionis decar-
minus per presences] .*

LIBERTATE, Libere et publice

* 2. LIBERTATE, Libero et publice agere. Libel. supplex a Bohemis concilio Basil. ann. 1458. exhibitus : Supplicamus quatenus vestrum paternitatem dignentur permittere ad minus evangelia, epistolam et symbolum in vulgari in Missis et ecclesiis coram populo ad excitandam devotionem Liberatori, legi et decantari: nam in nostro linguaio Slavicu ex induito ecclesiis olim ab antiquo in vulgari, sive exercitetur, siiam in meo et

LIBERTAS. Districtus loci alicuius, intra quem incolae libertate, privilegio, ac jure civitatis gaudent: Franchies, nostris. Chronicon Trudonense lib. 4. pag. 391: Acer quidem erat, constansque... sanguinam generosae natus de Liberte et amilia Lovaniensium. Bracton.

late et amicti Lovaniensis. Bracton. lib. 8. Tract. 2. cap. 25. § 1. Ubi liber homo captus fuerit et imprisonatus contra pacem in Curia, vel infra Libertatem aliquam. Addit. cap. 85. et lib. 5. Tract. 5. cap. 82. § 6.7. Fori Bigorrenses art. 8. Si Monasterio quamlibet terram de. Libertibus acquisierint, in legalibus

exercitibus facient servitium unius legalis Militis, etc. [Charta ann. 1227, apud Thomasserium in Biturigibus pag. 85: Si quis hujusmodi Libertatem exire voluerit, ad terminum nominatum censam suam pagabit et quittabit, et in codem statu quo erat remanebit. Alia ann. 1251.

libertate quod in manere. Non enim anno 1201. nisi in Karteria, etiam modi Liberatoria, videlicet quod omnes homines et fonsentes, manentes infra Libertatem, et medias Liberatorias S. Karteria, quitti penitus et immensu erunt a talibus, charres, salicato- nibus, senacionibus et omnimodis bennitis, sicut mihi exercitibus cavalariorum mites, in quibus me sequentur per tres dies tan- tum. Charta Franchislarum d'it in Burghill. Henrici D. Sollii anno 1201. quatenus inter illos qui in dicta Lib- eratoria manentes.

rum officium est praestare ad omnem natum propositi vel fratrum. Alias Libertini appellantur ex Libertis nati.

* 2. LIBERTINI, in Act. Apostol. cap. 6. v. 9: *Servantes autem quidam de synagoga, qui appellantur Libertinorum, etc.* Circumvici, qui sunt ad latus utrumque, ut exponitur in Comment. Trevolti ann. 1701. mens. Jun. pag. 119. Ubi pro *Adversariis*, legendum *Adversariis* observatur in Longuef. part. 2. pag. 103.

LIBERTINITAS, Liberti conditio, vel primum et possessio liberti. Charta Abbonia pro fundatione Monasterii Novacensis, ex Tabulario Ecclesiae Graniopolitanae fol. 51: *Volo ut ipse per testamento nostrum libertus fui, et ipsas colonicas sub nomine Libertinorum habeat, et ad heredem meam, (Ecclesiast.) sicut liberti nostri aspiciunt, ita et ipse se facere debet.* [Hanc] Chartam editit Monatorius tom. 2. part. 2. col. 745. seqq. sub cuius fine *Libertina res* legitur radem notione qua *Libertinitas*. Locutus ipsum profero: *Dono liberta mea ad heredem meam Ecclesia S. Petri nomine Frederica uxore Thesauraria cum nepotis ipsius Frederica in Eusebe et Pareliano manere clementer et Libericam eorum res ad ipsas Ecclesias assignem, volo et jubes.* [8] Vide notam Mabilioni ad Chartam Abbonia ab ipso editam lib. 6. Diplom. num. 82.

* 3. LIBERULUS, Parvus liber, in proleg. Vita S. Wolfgangi apud Pertz. Script. tom. 4. pag. 523. lin. 16.

* 4. LIBERUS, Libellus. Stat. datiar. Riper. cap. 12. fol. 14. v: *Qualibet officia... teneantur et debeat vinculo sacramenti describere super Liberulo sibi dando per dictum emplorem omnes et singularibus fieri et concedi contigerit aliquid persona: communis, collegio vel universitate pro dicto dato.*

* 5. LIBEX. [PISCIS. DIEF.]

* 6. LIBIGUNDUM. [Lanx. DIEF.]

* 7. LIBE, pro Lebes. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7618: *Libe, olla enea.*

* 8. LIBISTTA. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: *Faula, Prov. fabula, fater, Libistta.*

LIBLACUM. LIBLACUS. Vox formata a Saxonico Lyblac, quod artem veneficam vel maleficam sonat, maxime speciem eius que fascinatio constat, induit somnium vel agitum. ex lib. oblongo. [8] Vide Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 2. col. 77. voce *Luppi.* [9] Lambardus barbarum sacrificium redditum in Legibus Athelstanis. In legibus etiam talia facilitates sacrificia. Leges eiusdem Athelstani Regis § 6: *Decreverimus etiam de sortilegio, et Liblacis, et sortientibus, etc.* Leges Edmundi. Reg. edita apud Londonium § 6: *Qui saluum iurabunt, vel Liblacum facient, sint in ieiunio et a consilio Dei segregati.*

* 9. LIBOR. LIBOS, *ibid.* Glossar. Cyrilli apud Martinium, qui observat ^{anno} idem esse quod ^{anno} Tabea: ^{anno} 961; autem esse speciem libi seu placenta: sic ergo videtur legendum.

* 10. LIBOR, *ibid.* in ^{anno} 961, Fluvius, apud Janum in Supplemento Antiquariorum.

* 11. LIBOR, pro *Livor.* Principia *Livor* erant, et eum disperdere nitebatur et terra, apud Camilium Peregrin. in Hist. Principium Langobard. tom. 2. Muratori pag. 260. col. 1.

* 12. LIBOR, pro *Lepra*, apud Felibian. Hist. San-Dion. pag. xi. in Testamento ann. circiter 680: *Et a Deo Libra per-*

cussi, fuit uxor eius vidua, ut cognoscatur potentia Dei qui tales tribuit vindictam.

* 13. LIBRA, Praebitio, Gall. Livre. Libre equos in Librare 2. et Libra servientia in Libra 3.

* Acta capituli. MSS. eccl. Lugdun. ad ann. 1848. fol. 91. v. col. 2: *Residentes in Lugduno mutuent librations suas, et alii non residentes tradant et solvente qualibet septimana... tantum quantum Libra ipsorum ascendat et ascendere poterit; et capitulum ipsius librations sibi solvet et recompensabit in subventionibus suis.* Ubi forte Libra est Distributio quotidiana, Libratio vero, Annus prebendus redditus. Vide *Auri.*

* 14. LIBRA AURI, Const. M. avo 84. solidorum fuit, quod denariorum libra apud Scotios, utl. observatur a Scaligero lib. de Re numeraria pag. 64. ex leg. 1. Cod. Th. de Pond. et auri inlat. (12. 7.) Postmodum ea immunita et ad 72 solidos redacta a Valentiniiano Seniore, ut est in leg. 18. eodem. Cod. de Suscept. prepos. et arc. (12. 6.) et 1. un. de Oblat. vot. (7. 24.) quae posterior.

LIBRA OCCIDUA appellatur in Actis S.

Marcelli PF. et Synodo Suevana, locis a Baronio anno 882. Scaligero, et alias passim *alatis*, qui de vocis Occidua nomenculatura vix inter se convenientur.

Sed copiose ac eruditissima utraque libra, et de hac voce dissimilat Jacobus Gotfredus ad d. leg. un. de Oblat. vot. ubi expensis aliorum sententia eo tandem concordat ut *Oeciduum libram Valentiniiano appellatam sub nomine Occidua, quoniam Oeciduum a Scriptoribus inferioris statis usurparunt aliquo locis protat.* Hunc consulte si libet: nam pucet ab aliis annotatis librum infarcire.

LIBRA AURI puri ac cocti duodecim denariorum argenteorum libra estimatur, in Edicto Pistensi cap. 24: *Ut in omni Regno nostro non a plus vendatur Libra auri purissima cocti, nisi 12. libras argenti a novis et meritis denariis.* Charta Dagoberti Reg. apud Doubtum: *Unusquisque pro semetipso Libras 90. ex auro purissimo partibus S. Dionysii componat.* Alio ejusdem. Reg. pag. 661: *Si quis vero contra hoc mea Majestatis decretum presumperit... legibus artatis auri purissimi decem Libras, ac argenti prolatissimi pondo 90. ad pensum nostri Palatii solvere cogatur.* Chronic. Moguntinum Chunradi Archiepiscopi: *Huius Crucis inscriptus erat versus talis:*

Auri sexcenta habet huc Cruz aurea Libra.

Et nota quod una Libra habet duas marcas auri.

LIBRA GALLICA. Vetus Agrimensor, de Ponderibus. *Judic Gallic usus est para uncum denarius est, et 12. denarii solidum redditus.* [10] *Identum juxta numerum denariorum tria uncia 5. solidi compleat.* Sic et 5. solidi in 3. uncias redudentur.

12. unciae Libram 20. solidos continentem efficiunt. Sed vetera solidum, qui nunc Aureus aicitur, suncupabant. Annales Fuldenses ann. 882: *Monera autem talia erant: in auro et argento bis milia Libras et 80. vel paulo plus: quam Libram per 20. solidos computamus expletam.* Adde Joannem VIII. apud Ivonem part. 3. § 3. et Speculum Saxon. 1. 2. art. 53. § 3.

LIBRA MONETARIA. Synodus Venerabilis ann. 755. c. 27. ¹¹ Pertz. Capit. incert. ann. cap. 5. pag. 81.: *De moneta constitutus similiter, ut amplius non habeat in Libra pensante nisi viginis duos solidos, et de ipsis viginis solidis Moneta-*

rius habeat solidum unum, et illos alios reddat.

LIBRA PONDERALIS ARGENTI, apud Scotios, erat viginis quinque solidorum, ut est in Statutis Roberti III. Regis Scottie cap. 32. § 3. et in Asia Davidis de ponderibus § 3. sed proprii immunitatem monetarum, interdum fuit 20. solidorum et 4. denariorum. Vide *Fle-*

der. 2. cap. 12. § 1.

LIBRA ANGLO-NORMANNICA, 20. pen-
detabat solidis: solidus autem inter-
dum 16. denariorum, sed plerumque 20. ex
argenti uncia confusa. Hinc in Domine-
de crebro: *tales monasterium reddit 10. 20.* vel 30. *Libras denariorum de 20. in ora,* ut de specie constet solutionis. Hec igitur libra duplex fuit, scilicet majoris unciae, et minoris: vel majorum dena-
riorum, et minorum.

LIBRA DENARIORUM illa frequentior est in Domine, et perinde sub illo se-
culo, de 20. denariis in uncia, tit. *Ocen-
dardice Rex Oxenford: Reddit de mo-
nasterio 20. Lib. denariorum de 20. in ora.* Ibid: *Pro canibis, 28. Lib. denariorum de 20. in ora.* Tit. *Herefordscire, Rex Leze: Prepositus... veniens domina sua in manerium, presentaret ei 18. horas denariorum, ut esset ipsa leta animo.* Spelman.

LIBRA ANGLO-SAXONICA continetabat solidos 48. argenteos: solidus vero 5.
tantummodo denarios. Exstant certa
rei monumenta, ut Lombardus referit,
in denariis argenteis, tempestate Ethel-
redi Regis excusis. Spelman.

LIBRA ANNORUM Numerus anno-
rum 72. sic dictus, quod *Libram occi-
sum dividenter in totidem solidos. Sic Lib. festum pro numero testium 72.* non semel occurrit in veteribus instru-
mentis.

LIBRA ARSA, [Confusa, purgata.] Vide Arusa.

* LIBRA CHAPOTENSIIS vel *Chopotensis.* Charta Edwardi II. apud Rymer. tom. 3. pag. 826: *Recipient... trinaria milia Librarum Chapotensis seu Burdigalensis, valentiam viginis quatuor milia librarum parvorum Turonensem.* Vide *Chapotensis.*

* LIBRA CARNASSARIA, Qua carnes appenduntur, a Simplici libra et com-
muni pondere distincta. Lit. remiss. ann. 1882. in Reg. 121. Chartoph. reg. ch. 173: *Cornes recentes quorumcumque animalium grossorum et minutorum ven-
dendo in macello loci de Laurano ad pon-
dus Libre carnassarie, et cornes falsas
(i. strias) ad pondus communis seu sim-
plici libra.*

* LIBRA IMPERIALIS, Moneta imper-
atoria, quae in Italia currebat. Charta
prior. S. Maloij de Papia in Chartul.
Cuncti: *Ad Olivario priori de Rodingo* 29. *Libras imperiales extorsi, et postea* ipsum depositi et aliam ibi instituti, qui et deinde xx. libras imperiales.

* LIBRA LUCENSIS. Apud Lucenses in
usu, in Charta Innocentii IV. Papae ann. 1248. apud Illustr. Fontaninum ad cal-
cem. Antiquit. Hortig. pag. 485.

* LIBRA MARCAZANA, Ferrariensis bus
nota, ut palet ex Constitutione Eugenii
IV. Papae ann. 1488. in Bullario Carme-
li. pag. 196. col. 1.

* LIBRA MERCATORIA, apud Anglos
constat. 15. uncisi. Fleta lib. 2. cap. 12.
§ 1: *Libra vero auri, argenti, lectario-
rum et hujusmodi apothecariorum con-
fectorum, consistit soluimodo ex pon-
dere 20. solidorum sterlingorum.* Ibid.
§ 4.

LIBRA AD NUMERUM, Numerata, nec ponderata: Vide mox *Libra pensa et Arsenus*.

LIBRA NUMERATA, in Domesdel. Curabit in primis pecunia (ut hodie argenteum) solummodo, numeratione acceptaque inde hanc libra nomen, denario veterem 120. numerant exhibens. Speim.

LIBRA DE OBOLES. Chartol. S. Joan. Angerac. fol. 171. v°: Pro trecentis solidis *Pictaviensis* et quatuor Libris de obolo. Vide *Obolas*.

LIBRA ORNAMENTARIA, Octo unclarum, aureum et monetariorum propria, Gall. *Livre de mare*. Non semel memoratur in veteribus instrumentis.

LIBRA PANIS, in Regula S. Benedicti Monasterii prescripta in refectionibus cap. 39. Concilium Aguisgran. sub Lector. Piò cap. 57: *Ut libra panis triginta solidis per 18. denarios metatur*. Ubi constare dicitur solidus 12. denariorum. Leges Franc. tit. 4. 5. 106: *Ut inter Fratres per 12. denarios solidus componatur*. Charta ann. 1159. apud Josifidum in Episcopis Niciensibus. Si autem cum eis comedere noverit, *Libra ei si justitia cum pulchritudine, quibus Clerici secuntur, deforis mittantur*. Sic libra panis 80. solidorum confidebat libram et dimidiem, cum 20. solidi 12. uncias conficerent. Capitulo Caroli M. lib. 8. cap. 14: *Triginta solidi id est Libra et dimidia*. Addit. Chron. Casin. lib. 1. cap. 2. Haefenum-lib. 10. Disquisit. Monast. tract. 8. disq. 2. Menardum ad Concordiam regular. et Dissertat. Gallicanum de Hemina vini et libra panis in Regula S. Benedicti edita ann. 1087. § 27. et seq. [Martenium in Commentario ad eandem Regulam pag. 515. et seq.]

LIBRA PARISIENSIS 25. solidis constabat: *Turonensis vero 20. Sed id omnibus notum*.

LIBRA PENSA, seu *Pensata*, in Domesdel. Cum multa essent ubique locorum cuneagia, (nam illustriores plurimae ciuitates, ville, Episcopi, proceres, sua habuere) factum est ut levius sepe debet a cuneatoribus et falsariis cuderentur, detonique sepe illi in publicum presentem. Vnde agitur in insulam non solus librum numerante, sed (ut aureos hodie) ad pensum trutinare. Lomesdel: *Reddit nunc 30. Libras arreas et pensatas*, etc. Alibi: *De tertio denario habet Reg. 30. sol. ad pensum, de cremento 10. libr. ad pondus. Hunc sum. Hoc manerium reddit 70. Libras ad pensum: sed ab Anglia non appetitur, nisi ad 60. libras ad numerum*.

LIBRA PENSANS, in Capit. sub Pipino Rege. *De moneta constitutissim. ut amplius non habeat in Libra pensante, nisi 22. solidi. et de ipsa 22. sol. monetaria accipiat solidum unum, et illud aliud domino cuius sunt, reddit, ut immunitates conservate sint*.

LIBRA ad magnum et parvum pondus. Charta ann. 1185. ex Tabulario Meldensi. *Semel in anno debetur Episcopo Meldensi ad Ecclesie S. Germani procuratio sub hac forma, LX. panes de pane Conventus... tres Libre cere ad parvum pondus vel una ad magnum pondus*. Eadem occurunt in Charta Falcons Abbat. S. Germani. Minoris quoque fuit pondus libra, qua in ponderandis aromatis utebantur. *Quo quibusdam provincialis Consuetudo Lermovic. art. 70. Libra est et esse debet XIV. unciarum et dimidia, salvo Libre de mercatoria, que debet esse et est XII. subtilium unciarum*. Vide *Libra mercatoria*.

LIBRA FRAGENSIS. Rudolph: I. Imper. Pactum cum Ottocaro ann. 1277. apud Pertz. Leg. tom. 3. pag. 420. lib. 25.

LIBRA PRIMA 20. solidis constantia apud Occitanos, quibus etiamiam *Livre prime* dicitur. Vetus Placitum circa ann. 1200. apud Catellum in Hist. Occitan. lib. 6: *E contra vero omnes Judas allegabam assertores, quod non debentem eam coram dare ad communis pondus. Totum, sed ad quoddam speciale pondus, quod est 20. solidorum, quae libra prima vocabatur*.

LIBRA PROVINCIALIS, videlicet 20. solidos in Venditona villa Hieros Caroli I. Comiti Provincie ex Scholis Prisdidis de Massagués.

LIBRA SCALAM. Vide *Scala*.

LIBRA SERVENTIALIS. Consuetudines Monasterii de Regula tom. 2. BDI. Lubbeli pag. 744: *Habent Ecclesiæ duos homines vel feminas cum sororibus unoquaque anno ad sexages purgantes, ac dubius unicuique una Servientia, et alia tempore in manu una torta de fumo, ac vinum, et in nocte una Libra*. Id est, libra carnis qualis servientibus dari sollet, [nisi forte intelligendum sit id omnime quod in cibo et potu domesticis ad minorem datur: de qua more supra dictum in Liberato.]

LIBRA STEPHANI, in chart. ann. 1245. et 1260. in Alsac. Diplom. tom. 1. pag. 890. et 430. Comitatus Burgundie moneta a comite Stephano non habebat. Vide Dunod. Histor. Eccl. Bisunt. tom. 1. Probat. pag. 145. Hec Schopf.

LIBRA STERLINGORUM, Eadem olim fuit qua libra denariorum de 20. in uncia: *nam denarius alias dicebatur sterlingus et sterlings*. Conferunt autem sequentes Reges sterlingorum libram ex denariis de 40. in uncia: novissimi, de 62. vel eo amplius, retinentes tamen sterlingorum appellationem, utpote jam pecuniam significantem. Prisca agitur *Libra sterlingorum* ex 120. denariis constabat, pondo æqualis gravitate: media ex 40. hoildierna ex 72. et quidam supra. Sterlingorum autem nullus, quod sciam, in Domesdel mentio, cum recentiori sit originis vocabulum. Hec Spelmanus.

LIBRA SUBTILES ET GROSSAE. Charta Raymundi Gaufredi Domini de Treis: *Vnde videlicet... octavam illam partem quam habuimus vel tenemus pro industria ciuitatis Massiliæ... que est in portu et distritu in mari, in insula, et in vocationibus, et in ferro Quintilio, et in lacuna, et in corda, et massimo quinto, et in Libris subtilibus et grossis, et in marchis, et in miliariumis vini et olei, et in sextariis, et in cocis, etc.* Liber Rubeus Archiepiscopatus Aquensis ex Bibl. Regia. *Judei Aquenses faciunt seu facere tenentur in fasto Pascha: duas Libras subtiles piperi*. D. Archiepiscopo pro cymetario eorundem, etc. [Memorialis Potestatum Regiens. ad ann. 1271. apud Murator. tom. 8. col. 1333. Vendebatur... *Libra grossa de carnibus porcini* tit. XV. et XVI. et XVIII. imperiales] Habent etiam Itali *Libras subtiles*, de quibus ita F. Ottobius pag. 6: *Il quinto (de peso) et ultimo chiamato della bilancia solita, che Libre 108. un quarto, desso sono Libre 100. dell susdetto della bilancia grossa*.

* *Libre soufie, quod pro mercibus subtilibus seu aromaticis esset, sic dicta, ut colligitur ex Stat. ann. 1312. tom. 1. Ordinat. reg. Franc. pag. 512. art. 1: Nous abatons et ostons du tout la Libre soufie, et ordonons et commandons que sur paine de corps et d'âme, nul ne vendra à celle Libre soufie, ne à autre livre ou*

pois, par lesquels tous herbes et denrées puissent être faites, comme ont été faits par cette Libre soufie, fors que à physiciens et chirurgiens tant seulement, et en cas et non autres où il en euroient à faire pour leur malades et chirurgides, estimées et ajustées par les scriptures anciennes au poix de cette Libre soufie. Stat. Avenion. ann. 1448. cap. 151. ex Cod. reg. 4600: Curia habeat marcham et Libram subtilem ad quas alii marchas et libras, que current in ciuitate Avisionis, legitimantur. Vide Subtilis.

LIBRA TERRÆ, et **LIBRATA TERRA**, quid sit in veteribus Chartis, video plene controvertit: quidam enim existimat abeque in his Cowellis, ut libra dividitur in 20. solidos, solidus in 12. denarios, denarius in 2. obolos, obolus denique in duos quadrantes, illa in terram estimatione condem observatos gradus: ac quadrantalem de quarta parte alterius obolos de solidis, denariis de libra acra, solidans de 12. acris, libram denique de vicies 12. hoc est 240. acris intelligit. Quam sententiam minime probat Spelmanus, qui sit vetus quoddam compilationis genus, memoriae causa, ab agrimensoribus ex cogitatione. Similiter inquit ac ordinata terra marce argenti assimilans totidem in hac denarios numerant, quot in illa pericas, in utrque scilicet 160. dividentes pericas, in dimidiis et quartieribus his opponunt utique obolos et quadrantes argenteos, sic ut acra contineat 160. denarios 240. obolos, et 540. quadrantes. Cui quidem Spelmano utique que hac in re assentitur Sirmondus, qui in Notis ad Gaufridum Vindocinensem. *Librata terræ jugerum terræ integrum ad orasem esse contendit. Libram, et libram terræ, illi volunt esse modum agri aut prædii ad valorem annum per cunilarum redditus, et ad certum librarum monetas currentis numerum exacte estimatum: adeo ut qui certum numerum librarum terræ alteri daret, ad hoc teneretur arbitrio, et judicio boni viri, certam agrorum mensuram, que in redditu toti nummorum libris valeret, dare, cum ut est in Consuetudine Turonensi art. 558. In dominicis et prædiis nulla fixa sit estimatio, quia plura aut minoris gradus estimant pro valore ac bonitate ipsorum prædiorum, et ut est apud Señedum 1. 8 de Beni, et in L. Prelia D. ac Leg. Falcid. (85, 2) præstatioque cuiusque reditus etiam in aliis annis Unde nam expedit estimatio fieri solet, nam prædicta et assistente de terra vocata Consuetudines, Trecensis tit. II. art. 1. Turonensis, Andegavensis, Arrvernensis, Burbonensis, et aliae. Atque ita *Librata terræ ferre semper evidenter intelligi*, satem apud nostras quibus sepe adjungitur vox *reditus*, ex qua non certum ac definitum agrimodium esse colligitur. Bromptonius ann. 1178: *Cui pro illo homagio et fidelitate dedit 1000. Libratas reditus in Anglia per annum. Mox: Et concessit ei 50. Libratas redditum Andegavensem, et 150. librarum monetas Andegavensis redditum annum: quomodo in veteri Charta apud Menagium: *Mille Libratas ad Turonenses, I. Turonensis Monetas ubi perperam editum adiutorianas, et attournianas, junctis vocabulis. Charta Odonis Comitis Nivernensis ann. 1228: Et se ces deux dîles terres ne valoient, aux jours que li mariages sera fœ, 800. Livres de terre à Tournois, nous sommes tenus de parfaire en autre terre avancement. Charta ann. 1289: Item dedit dicitur Margarita filie sue in mariage in***

quingentas Libras terre ad monetas Divinorum. Testamentum Roberti Ducis Burgundis anno 1297. Je veux quod Odor ma fille pour lui et pour ses poirs hait en heritage 4000 Livres à Dijon, en Justice et Seigneurie grant et petite assises à Grignon, etc. [Donatio] Ancell Joville Domini anno 1283. Monasterio S. Urbani ex Archivo eiusdem loci. Dix Livres de terre a Tournais à peine chascun an sur et en nosse assise de Joimville à la XVe de la Nativité N.S. Charta ann. 1301. tom. 2. Hist. Eccl. Meld. pag. 191. En la somme de 22 Livres de terre chascun an, que nous leur devions asseoir. Alla ann. 1222. tom. 4. Gall. Chr. Instrum. col. 257. Octies vixinti Libratis terre ad Turonenses paros, quas assideamus super res inferius annotatas. Jeanes de Condat, de Engueranore de Marignac :

Trente mil Livres de terre
Avoit, u plus, au Paris.

Libratus terre, passim est moneta; apud Godfridum Vindocin. lib. 2. Epist. 38. Ep. 10. 15. Matth. Paris. ann. 1212. Bromptonum in Stephano Rege. Chiffreum in Beatrie pag. 77. etc.

¶ Ux ex premissis locis maius sat constare videatur. Libras vel libratus terra estimantur, siue ex salvo agri, non ex ipsius quantitate, ac proinde ab illi aliud fuisse quam agros, et remunerari librum annui redditus, ut certe librum numerum ex agri perceptumne quis tamquam restet scrupulus, puvat, hanc sententiam novis testimoniis, hisque luculentis, confirmare. Charta Philosophi Fr. Regis pro Edwardo Rege Angl. ann. 1296, apud Rymer, tom. 2 pag. 388. Concedimus et proutmissimus nos daturis, et in certis locis et competentibus, cum omni justitia alta et bassa, nos assignatur, tunc Regi Anglie: pro se et suis hereditibus, tria milia Libratus Turonensem rendendum. Et in sequenti Charta de eadem re ibidem: Cum dilectus et per deum noster, Edwardus Rex Anglie nobis tradi fecerit. Litteras suas inter cetera continentis quod pro tribus milibus Libratis terra ad Turon, quas eidem testem assidere, etc. Unum et idem sunt ut satis patet. Libre Tur. rendentes prioris Chartarum et Libratus terra ad Turon posterioris. Hinc ipsius chartae patet in Charta ann. 1296, ea Philippus Audax Fr. Rex confirmans fundationem Particulonis B. Marie de Gisorsaco, apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 282. Concedimus 500 Libras Paris. annui redditus per iependas ab eis ut eis non donemus, donec eas in assista terra alii ducentum assignandas, computato ducentarum in dicta 500. Libratus terra, 110. Libratis, 5. solidatis et 9. denariatis terra ad Turon. annui redditus, quas dicta Montalts ex dono dicti patrum nostri jam possident in parochia de Gisorsaco, et 5.2 Libratis et 5. solidatis terra ad Turon. annui redditus, quas habent in parochia de Gisorsaco, quas deducit volumen de summa 500. Libratus predictarum. Liber de modo tenendi Parliamentum tempore Edwardi Regis, ubi Liberale. Comitatus constat ex 20 feodi unius Militis, quilibet feodo communiter ex Libratis, unum feodium constat ex tercio et valentem 20. Libratus. His non quantitas, sed valor testimoniatur. Liber inger. Scavarini pag. 35. Ego de feodo pro servitio omnium Militis te a 20. Libratis terra, id est terras 20. Libratus, annui redditus. Charta ann. 1297, apud Rymerum tom. 2. pag. 367. Qui habent XX. Libratus terra et redditus

per annum, etc. Vide Librata. I. [oo et Meser. Histor. Osnabr. tom. 1. secl. 4. § 6. not. 1.]

Libras porro terra olim estimata sortem principalem vicesimo denario docet Charta Roberti Archiepiscopi Lugdun. ann. 1283, ex Regesto Fedor. Ecclesie Langoniensis : Et ipsa tenebuntur ponens, tertia ipsorum, videlicet 200. Libras in episcopio 10. Libratus terra, quas assignabunt et tenebunt in fodin in perpetuum ex Episcopo Langoniensi. Vide Denarius.

¶ Aliud omnino sonat vox Libra in sententia arbitrii ann. 1292. Inter Abbatem et Consules de Gimont in Occitanie. Pronunciaverunt quod pertinet, curi quo mensurantur arripita et terra, tinxer et dili honoris, habeant in perpetuam et habere debent decem palmos non et largos de longo, ut hactenus habere conseruit, et arpentum computetur de centum duabus Libris et octo scagis, et concada terra, computatur de LXXI. Libris. X. scagius ad periculum superioris memoratur. Hic Libras intelligo frumentaria, arpentumque de centum duabus Libris et octo scagis computatum, nodum agri qui in seminando frumenti pondio 102 et 8. scag. Est autem aqua, si bene interpretor, pugilis frumenti, Occitanie. Escach, quod proprie significat, palum illud frumenti, quod superset solet mercatoribus forensibus, prius cum in urbem venient frumentum vendituri, posset sum adhuc quam mensura caput, ne quid desit in mensurando.

¶ LIBRA TESTIM. Vide Libra. Anno.

LIBRA VINT. Libra cervisia, in Regula canonorum in Synodo Aquisgran. cap. 12. in Regula Sanctimonialum, ibid. cap. 13. Vide veterem Agrimensorum de mensura in liquidis pag. 333. et supra in Henrina.

LIBRA URSA. perporam pro terra, apud Kennettum Antiq. Ambrosden pag. 165. Vide Arura.

¶ LIBRA. Instrumentum quo res ponderentur, quomodo differat a Ponderio vide apud Lappenn. Orig. Hanseat. Docum. pag. 40. not. 2.

¶ LIBRABILIS MONETA. Eadem quae se justi ponderis. Instr. ann. 1361. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 45. art. 53. Tractem denarios monetarib. in ecclesia Vienne.

¶ LIBRAGIUM. Vide in Librare 2.

¶ LIBRALE. xviii. Modiolus. Suppl. Antiq.

¶ LIBRALE. Mensura frumentaria species. Inventar. ann. 1476. ex Tabulari. Et in orce suo granario dicitur, hanc sita videlicet quadraginta duo Libratus frumenti parti. Item plus frumenti et unum Libratus spouton. Item in Libratus order. Item plus tria Libratus mithii. Totum ad communem mensuram dicte loci. Vide infra Libratus.

¶ LIBRARE. Tradere. Vide in Librare 2.

¶ LIBRARE. pro Ponderare. Vide in hac voce.

¶ LIBRARE. Per auctionem adjudicare. Gall. Adjuver. Lit. ann. 1411. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 101. art. 6. Quod capitis pignoribus in causam judicandi et in executione dicti sigillati, debent incontinenti ad incantum venalia et duobus exponi, et ipsi debite incantatis et plus offerten Libratus lapidis posse Libratus expedientur et debent expediti realiter emptori. Vide supra Librare 2.

¶ LIBRARE FESTUM. Pecuniam pro

oficio aliquis festi prebere. Acta capituli MSS. eccl. Lugdun. ad ann. 1387. de Favetion capellano proposito in ecclesia Lugdunensi, ut si videt habeat rendus de pago vel de pensione monasterii Bellaville, quod Libratus festum creativis beatis Mathie apostoli. Vide in Librare 2.

LIBRARIA, ut Librarium 2. Mafrianus Capella lib. 1. Uipole Libraria superius arcuicuus custos. Histor. Australis ann. 1295. Per totum claustrum et ante Librarium intravit. Ita emendo pro Librarium. [Descriptio Monasterii Carpali loci apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. coll. 1383] Libraria quoque incomparabilis, quam cum introe. videtur videa sine libro, omnes Ecclesie Doctores omnibus libris suis et tractatibus comitatis invitantes, etc. Adde Glossar. Lobinelli lib. 3. Hist. Paris. Ultor Gellius lib. 5. cap. 8. Vide Librarium 2.

¶ LIBRARUM. Provisor, in Glossis Greci-Latinis, Librare.

¶ LIBRARUM. Bibliotheca, Gall. Librarium. S. Saxon. Alfrici Librarium, boche. s. i. Librarium domus. Monachus Altisid. ann. 907. Claustrum quoque Canonorum claustrum est, Librarium que in ornamento Ecclesie Will. Thorn. in Chron. cap. 21. § 16. D. Abbas... instituit ut singula annua in perpetuum in principio Quadragesima, de qua Librarium defertur in Capitulum, ut oryzas anime commendantur, et absolvantur anime defunctorum, per quos Librarium, hujus Ecclesie fuerit aliquiliter emendatio. Vide Libraria.

¶ Glossar.) Provine Lat. ex Cod. reg. 7657. Librabra. Prov. biblioth. Libraria, in Mirac. MSS. B. M. V. lib 2.

*A saint Maer el bies Librare.
Truis un bel Livre dont il n'a traire.
Vous voul encore bele matiere.*

LIBRARII. Librarium descriptor. Isidor. lib. 8. cap. 14. Librarii idem qui Antiquari vocantur. Sed Librarii sunt qui non et vetera scribunt, Antiquarii qui tantummodo vetera, unde et nomen sumpererunt. Petrus Damianus lib. 7. Epist. 19. Cum allo Monacho... litteris que perito aliquo Librario. Supra: Et quoniam scribendi peritus existit, non pauca nobis librorum voluntina pollucib[us] literar[us] exarant. Ordinariis Vatis lib. 9. pag. 718. Nulla unquam ut res. Solitudo in billicis rebus gloriiora ostentaria prodit, quam nostris nunc Dominis Postulis at Librarius tradidit. Vita S. Guilielmi Anachoretæ cap. 92. Habet signum in comitatu suo virum Librarium Wilfridum, etc. Acta S. Samsonis MSS. Quodam die festo dum ad Ecclesiam convenient, et ibi sermicationem, inter multos de Librario quodam in longinqua Aquilonis terram habitante, et quandom praesentationis artem homines exerceente audirent, ad quem de multis provinciis immensa multitudo frequenter conseruerat, quia omnia quae illis dicebat, pro certo e. sine dubio erant. Hand satis certa Librarii notio habebat. In locis Possed intellegi vir litteratus, qui librariae lectio han credi acquisierat peritum futurum praescientiam. De Librariae vive Scribis, varisque eorum generibus disserit Bremanus lib. 2. Hist. Pandect. cap. 5. [oo Murator. Antiq. Ital. tom. 3. col. 849. Savin. Histor. Jur. Roman. med. temp. tom. 3. pag. 25. § 218.]

LIBRARI. Qui describendis actis judicialibus operam dabant, in Cod. Tholog. 1. de Lueris offic. (8. 9) leg. 1. de

Decur. urb. Romæ, (14, 1.) apud JC. Symmachum, etc. *Librarius Cos. Librarius Quæstorius trum decuriorum. Librarius Tribunicus*, in vett. Inscript. 541. 10. 544. 6. 625. 6. 627. 6. 19 Inscript. vett. Joan. Viginum pag. 301. Q. F. *Librarius a Manu, tel ad Manus, ut apud Gruter. pag. 580.*

11. Hinc
LIBRARIA, pro Notario, apud Rollandum in Summa Notarii, etiam notarium *Librarius dictus videtur. Hilduinus Abbas Siliensis apud Mabilionum tom. 3. Annal. Benedict pag. 128, neque enim hic Hilduinus alias videtur ab eo qui in quadam Precepto quo exstat tom. 12. Spicileg. Acher. pag. 108. Imperialis aulae Archinotaria appellatur.*

LIRRARIUS. Dignitas Ecclesiastica in Ecclesiis Cathedralibus, eadem forte qua *Cantoris*, qui et *Armariorum* dicitur. *Charta Henrici III. Imp. ann. 1066 apud Meurisium in Episcopio Metensibus pag. 300. Videlet in electionem Prelaticorum facient, sive *Dœcani, Cantoris, Librarii, atque Custos Ecclesie S. Stephanii.**

* **LIRRARIUS.** Librorum custos in Monasteriis Regula Mellicensis ann. 1451. In Chroniclo ejusdem. Cenobii pag. 414: *Et eodem die etiam de Bibliotheca solent a Librario libri postulari.*

* **LIRRARIUS.** In veteri iuri utriusque Vocabulario: *Qui in libro apponendo ponera, quodas verum determinat; vel est libros videntes et custodiens.*

* **LIRRATA.** Libraria pecuniaria reddi-

tus ann. Charta ann. 1296, tom. 2.

Chartul. S. Verdron. pag. 193: *Beneficium valens xii. Libraria anni redditus.*

Testamentum Henrici Comitis Ni-

verni, tom. 1. Anecd. Martini, pag. 867:

Conferimus decem Librarias redditus pro

anniversariis nostri anniversariis interper-

annos faciendis. Credita ann. 1242 ex Ta-

bular. S. Nicossi Reip. Contul. Conven-

tui Ecclesie S. Nicossi Benevente X. Li-

bratas Paris, anni reditus. Alba ann.

1250, tom. 2. Hist. Ecol. Med. pag. 151:

Legarit, circiter IV. Librarias poccipiendis in forestagio et pescatione quadam.

Charta S. Ludovici VIII. 1260, apud Lob-

ineil, tom. 3. Hist. Paris, pag. 270:

Notum facimus quod cum Guillelmus

Barberinus dictus Ad pedem ferreum faci-

quissimè dicatur. X. Libratis et XV.

solidatis incrementi census anni redditus.

etc. Vide *Libra terza* in *Libra 3.*

* **LIRRATA.** Præbitio: Famularis

vestris vulgo *Lirice*. V. supra in *Libe-*

re.

* **LIRRATIM.** Per libram, ad amus-

sim. Vita sancti Guthlaci, tom. 2. April

pag. 38: *Nec tandem ea que scribi, sine*

substitutione, in libratorum testum ca-

tionem. Libratorum scribenda quibusdam

dare persumpsi.

* **LIRRATO.** LIBRATORUM LIBRATUS.

[9] *Annum præstat. Librato, codem*

sensu, in Lit. ad mort. pto eccl. Vivar.

ann. 1415, ex Reg. 157. Chartoph. reg.

et 154. Item sur. *mag. hostel. assis en*

littera citate de Vivariis doceat Librato-

ris. Pto. da. Vide in Libratorum 2. et Li-

bra 3.

* **LIRRETUS.** diminut. a Liber, libel-

lus. Ital. *Lirretto. Inventar. MS. ann.*

1366. *Item est quodam informatio facta*

in duabus Libr. pto pris de tempore do-

mini Clementis IV. et I. etc.

* **LIRRAS.** *Excoox. Librata, in Glos-*

sis Sangerii. MSS. etc. in Supplemento

Antiquariorum.

* **LIRRILLA.** Joan. de Lirrena. *Librilla,*

ex baculus eum corrigo pluribata ad li-

brandum carnes. Dicitur etiam instru-

mentum librandi, i. percutiendi lapides in castro, scilicet manganus. Unde librato, as, talis instrumento projicere, vel percutere, vel infestare. [Festus habet: *Li-*

brarius, vel ut infestator. Scaliger: *Li-*

brarius instrumentum bellicum, saxe

scilicet ad brachis crassitudinem in mo-

dum flagellarum loris revincta.] Henricus

Rosinus in Hierusalem:

Noe hic salverat fabricator machine, nomen

Liber Libella tenet: quod saxe pectora librata.

Librarium meminist Cesar lib. 7. de

Bello Gallico: Fundis, Librarium, sud-

busque, de his qui ut libratoribus, Librato-

dictum Tacito 9. et 8. Annal. Vide

Manganum.

* **LIRRORUM.** Mensura frumentaria

species, vulgo *Livrot*; unde *Libratoria*,

modus agri cui seminando *Libratorium*

satis est. Terreas. S. Maurit. in Poës. ann.

1472: *Idem dictus confites tenerat*

solture unum Libratorium siloginis. Ibi-

dem Dicitus confites tenerat solvitur

in quadam Libratoria oritur, etc. Vide su-

pra Librato et infra Librare.

* **LIRRUNCULUS.** Farvus liber. Pra-

factio in Vitam S. Samonis Episc. Poës.

Dolensis: *Pocinus quisque es, qui hunc*

legem Librorum mea me venire excausat.

* **LIRRUM.** Genus præstatio, vox *Gaste-*

nus. Scriptoribus notissima, Gall. Tarte.

Charta Hugo Castellani Vi-

triensis ann. 1224, apud Perarium

pag. 407: Cum perciperem in molendinis

de Chausey... Librum unum, quotiescumque

ad villam de Chausey me venire conve-

nterget, quidquid juris habebam in

percipienda Libra memorata legavi in cle-

morynam, etc.

* **LIRRUM.** Ecclesia Canonices

et Capellianis *Lira*, distribuit solebant

certi debitus, ac presentum os, quibus

celebrabantur, seu defunctorum

anniversaria, ut possim vertere est in

ejusdem. Eccl. S. Galli cap. MS. Sic for.

2. *Hoc in libribus bursa gallina, in*

quorum pro serbitur Cum Libra tantum

modo una alia distincta. Capitulum et

Capellani percipiunt qualitas, dico libri

quilibet Libro valente. IV. de. Fol. 8.

Item in nocte Circumcisio Domini et

vigilia Epiphaniae Domini distributum

cultibz canonico residenti duo Libra, pone-

derat quodlibet 48 unciarum. In Tabula-

rio Calensi pag. 110, pro molendino in

tertia cetera redditum Libra de valore XII.

denar. Paris.

* **LIRRUM.** Cylindrus. Gall. *Lisse.* Vide

Lischer. Catillo, scurra. Vide in

Locator.

* **LICCINUM.** Vide infra in *Lichanas.*

* **LICEAMEN.** Similitudo. Dicitur.

* **LICENTIA.** Joan. de Janua. *Licen-*

tia, diritti conuenientia, quod vulpeyer

convenientia: unde Licentiae, vulpene

convenientia, vulpene vulgariter dicta

convenientia: unde Librato, os, cognatiorum,

vulpi forte Jeanum, Congueare, et

Congeare. Est istud.

* **LICENTIA.** Facultatem et licentiam

peccandi uxori a marito induxit. Leges

Luitprandi Regis tit. 10. 12. 130. 16. 77.] *De mala Licentia mulier*

Data. Mox. Si quis conjugi sue malam

Licentia dando dicit: Quis vade, et

convene cum tali homine; aut si dixerit

ad hominem. Vnde et fac cum inuenire

me carnis commissione, etc. Adde Le-

g. Long. lib. 1. tit. 32. § 6. Nam

cum marito corporis matrimonium sol-

verebit, mariti interdum qui uxores re-

mittendi queruntur et ratione, eas ad

perpetrandam adulterium implicant;

quo statim prolatum est in concubinan-

tur. Quod attigit Matthaeus Monachus

in questionibus matrimonialibus lib. 8.

Juris Grecorum pag. 508, ubi de causis

dirimentiibus matrimoniorum. Ex. 15. 15.

cedebam. Chronicus Andreense: *Et data benedictionis me ad egridiandum Licen-*

tia. Addit. Matth. Paris pag. 68. 671.

Thwrocium in Ladislao cap. 59. [An-

nales Genuens. tom. 8. Muratori col.

453. 479. 498. Chronicus Andreus Dandoli

tom. 12. ejusd. Murat. col. 455. Acta SS.

Junii tom. 1. pag. 787. Chartam ann.

1834. apud Baluzium tom. 2. Hist. Ar-

vern. pag. 189.] Joan. Gersenium de

Imitu Christi lib. 2. cap. 8. § 5. etc.

* **LICENTIARE.** Dimittere, expellere,

Gall. Renvoyer, chasser. Correct. stat.

Cadub. cap. 30. Quodlibet centenarium

mittere debet da melioribus et sufficien-

tioribus consiligris sui centenarii: qui

electi possint Licentiaris de dicto consi-

lio, si videbatur domino capitaneo, domino

vicario et dicto consilio minus idonei et

sufficientes.

* **LICENTIATUS.** Thom. Walsingha-

mer. ann. 1296. Illicientatus clam disces-

tus, tanquam fugitivus, non impetrata ac

petita. Mission.

* **LICENTIA.** quam ab Abbe Monachis

concepit aliquis faciend. Liber Ordini-

s. Victor. Parisiensis cap. 36: Duo-

bus modis Licentia accipi possunt, scilicet

aut verbo, aut signo. Quod vero Liben-

tiam petunt, manifeste dicunt quid fac-

tere velint, qui autem signo petunt Li-

cenant, si non possunt per signum illud

quod appetunt, a quodlibet.

* **LICENTIA.** Facultatem dare rei cu-

stionum facienda. Caesar. Heisterb. lib.

1. Mirac. cap. 10: Dicite juveni:

Vas id ostendam Abbato? et Licentia vir-

us. Vnde eundem lib. 3. cap. 14. lib. 6.

cap. 1. Speculum Saxon. lib. 2. art. 63.

et Alberic. Staderensem. ann. 1248. Vi-

tan. S. Amasi. Episcop. Teamensis cap.

Statuta Synodalia. Odonis Parisien-

sis. [Concilium Trevir. ann. 1227. apud

Martin. tom. 1. 7. Ampliss. Collect. col.

1. etc.

* **LICENTIA MAJOR.** [9] Canoniciatum

exceptorum vacatio, Gall. Vacanci]

Tahular. Cismonense ann. 1266. Sta-

tutum est etiam ut quilibet Canonicus

durante majori Licentia, que senecte in

anno concedi censuerit, estimationem

præbendæ vini sui habeat in pecunia na-

merita.

* **LICENTIA.** Longobardis dicta

peccandi uxori a marito induxit. Gall. Le-

ges. Long. lib. 1. tit. 32. § 6. Nam

cum marito corporis matrimonium sol-

verebit, mariti interdum qui uxores re-

mittendi queruntur et ratione, eas ad

perpetrandam adulterium implicant;

quo statim prolatum est in concubinan-

tur. Quod attigit Matthaeus Monachus

in questionibus matrimonialibus lib. 8.

Juris Grecorum pag. 508, ubi de causis

dirimentiibus matrimoniorum. Ex. 15. 15.

γερανούς ἵππους τούτους, οἵοις κατέστη τὸ πονητόντα ιδεούμενόν προσβατόν. Huc etiam spectat quod inde uobis Achmes Onirocrit. cap. 267. Unde in Capitulari ann. 737. cap. 1. et lib. 5. Capitol. cap. 21. ubi illi, cuius uxor adulterium commisit, aliam uxorem accipere facultas conceditur in Cod. Thuanio: Si abque eius conscientia factum fuerit illud adulterium, et si ab ea abstinuit postquam receruit, nam cum illi reconiliari (non) potest. Vide Cuguecia.

— LICENTIA. Facultas data Doctoribus seu Processoriis profundi publice in Academis. M. Robertus de Sorbona in Seru de Conscientia: In isto libro existentiam examinatus, quando petes [Licentiam] legem Parisiis. Joannes de Deo in Pontificario lib. 5. cap. 14: De Magistris scholarum: Peccant, primo, quia vendunt Licentias docendi, etc. Marsilius Patau in Defensorie pacis 2. part. cap. 10: Quibus docendi aut operandi talia in civitate per principantes data est auctoritas, quam in disciplinis liberalibus consueto vocabulo Licentiam appellauntur. Et eundem cap. 21. pag. 322. 336. 1. Etsi: [Recepit Licentiam in legibus in situ] Aurelianensis Jacobo Gelu in Vita sua tom. 3. Aeneid. Marten. col. 1947. 199. Vide Sawn. Histor. Jur. Roman. mod. tempor. tom. 3. cap. 21. 1. 29. sarr.

LICENTIA. *Licentiatu[m] ad magistri-* um, in Chron. Nicolai Trivetti ann. 1292. Idem Rob. de Sorbona: *Matis enim magistratus fit aliquando gratia, et Licentiantur sine examinatione.* Non se- men occurrit in Statuta Academiarum Parisiensium. Specialis Acher pag. 290. ut et apud Robertum Goulet in Compagno juriuum ejusdem Academie fol. 8 etc.

— LICENTIATURA. Eadem notio. *Licentiatura gradus in universitate studi generalis.* In nulla Pii IV. PP. tom. 4. Gall. Christ. Instrum. col. 345.

LICENTIA MATRIMONIUM. MARITALIS. LICENTIA nuda. Vide *Maritagu[m]*. — LICENTIA. Practicas nostris. *Congé de défaut.* Actus quo defensor, pro parte non comparente, a petitione dimittitur et absolvitur. Arest. parlam. Paris II. Jan. ann. 1304. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 542. *Item potebant prefatis archiepiscopos et vicecomites Narbonae ac consules Biterrenses pronunciari prefatis de Narbona audiiri ad præmissam non debere nec admitti per viam supplicationis nec imploracionis offici, ex quo rebulant se facere partem, et quod requa coram rejecta, concederetur licencia et expensæ dictis archiepiscopo et vicecomiti Narbonensis, ac consultibus Biterrensis.*

— LICENTIAE. Facultatem et auctoritatem dare. Gall. *Autoris.* Charta ann. 1306 in Reg. 3. Art. 1. gen. part. I. *Ipso Guillemino Licitatam ut dicerent, in hac parte a nobis et potentiis eorum dom. Guillemino de Chamborau[n]ta mitte patre suo, etc.*

— LICENCIATE. Autoritatem dare possessendi. Charta ann. 1326 apud Pisa. Amenat. Litter. tom. 3. pag. 520. *Pro hujusmodi donariis idem H. Licitatavit ipsum ei, et suos reos heredem in diuidam partem mansi sui siti in campo, etc.* Vide Hiltius. Glossar. German. voce *Konvalligen*, col. 398.

— LICENTIATOR. Liberis agere, gall.

S. Licencier Steph. de Infestura MS. m. 6. fol. VIII. *Cum stetisset Imperator Turcarum] coram pontifice aliquo ad invicem dicerant, medante in*

interpretate; non tamen fuerum audita nisi a circostantibus: et tandem volens cum papa Licentiatore, Leto fronte et alacri visu cupiens eum oculare in facie, etc.

— LICENTIA. Relaxatio, oblectamen[tum]. Gall. *Diversissement, récréation, vel Congratulatio;* sed leg. forte *Licencia.* Vide infra in hac voce. Reg. viii. Ordon. archiep. Rotomag. ex Cod. reg. 1243. fol. 613. xvij. Kal. Decembri *Accessumus personaliter... ad Montem leprosum et ad hospitale B. M. Magdalene Rothomagensis, et accipimus in ipsius locis Licentiam, indeq[ue] regressu sumus ad Dei villam...* 20. Kal. Decembri predicationis in ecclesia Rothomagensi, et accipimus Licentiam a clero et populo, habuimusque nobiscum totum patrum [pa] die.

— LICENTIOSITAS. Licentia, atque undi. Stat. ann. 1498. inter Leg. Poloni. tom. 1. pag. 259. *Providentia Licentiositatis, ad adolescentium plebeiorum, quam de sentatione honorum... statutis non quod tantummodo unus filius de vita a recedere posset ad servitia.*

— LICENTIOSUS. Gloss. Greco. Lat.: *At-
tenuatio, Licentiosus, cum potestate,
emancipatio, sui iuris [Supplementum: Atti-
quari] Licentiosus, εξεργασία, εξεργασία,* *Lat. loquens.*

— LICERA. Charta Monasterii S. Vincenti del Pino tom. 2. Concil. Hisp. pag. 108. col. 1: *Si quis hono contra hunc factum insurge voluerit, si quis super eam facere tam Regis potestas quam pontificis majestas, simulque potu[m] diversitas, nec secundum enim haebant nec licentia, et fronte propriis crearet Liceris, non videant que bona sunt quia celestem Hierusalem. Fronte propriis careat Liceris item esse puto quod Frons proprii priuatum luminibus seu oculis, sed quid Liceris proprie signifiet, aut auctoritatem, non satis percipia. An pro Liceris scriptum, aut pro Visera. Hisp. Cassilia conspicillum, quo barbarus scriptor oculos seu videndi facultatem vel animi exprimere volauerit, ut vocem Visiere quandog[ue]. Galli etiamnum usurpant in joco atque familiari colloquio.*

— LICERCERIS. Centuria. Gloss. Isid. Additur in Pithanis. *Liceres: erant autem Liceres vel Luce-enses para teritorum populi Bononi, appellati a Luce Arder Rege, qui aurolio fuit Romula adversus Tatian bellanti, si Festo fidem habeamus. A Lucumone Liceres dictos ait Junius.*

— LICERES. *Is.* Licentia, facultas. Charta ann. 1305. apud Muratori. tom. I. Antiq. Ital. med. av. col. 198. *Et quia a' quibusdam ipsam rogavera res trum, et hec in presentis condimus tibi, scripta Iacob., cum scriptis diuersis passus de scripta terra, qualiter superius legitur, una cum omnem Licerem et pertinetia... Herion condecorans et p[ro]ficiens Licerem et licentiam abea[m] omni tempore hominibus, qui laborant ipsa terra, etc. Nostris annis Licer, et Loris, priuilegio Stat. ann. 1383. ex Tabul. numeri. Item in taverne, en sa maison tout seulement, Licer prandie gage de ce qu'il rentra: mais fors de sa maison, ne hoc loco pas.* Charta ann. 1339. ex Tabul. S. Joan. Laudum. *Accordi est quid Licer non debet religi, etc. Estre Licer, eadem intollerio, in Licer ville d'Aquitanie annis 1341. Reg. 1341. Charoph. reg. ch. 380.* *Item videntur et retroiros qui ledit[ur] consuls et consal-les, possunt et leur soit Leu, etc.* Ann. 1327. in Reg. 179. ch. 42. *Item*

qu'iz puissent et leur soit Leu de acquerir de nos hommes:

— LICENTIRE. Charta ann. 1222. e Chartulario S. Medardi Suess. *Insuper etiam Licentibamus super mortua manu Boveti, et homo de elemosina.* Boveti quod Dissenser, ut liquet ex alia claud. Chartul. Charta ann. 1226. ubi *Insuper etiam Dissenserib[us] partes pre-
dictae super mortua manu Boveti, etc.*

— LICHEA. *I.* Idem quod *Lische*, Malchina, pleniens et lavigandis telis et holoceros, et accommoda, Gall. *Calander.* In Codice censuali MS. Eccl. Aretab. ann. 1261. *N. tenens domum unam in territorio Ecclesie debere dicitur eidem Ecclesie certam pecunie summam pro Lische suis.* forte telas expoliendi Calander. Vide *Lische*.

— LICHEA. *II.* *Nostris Lische upde Licheur, qui illo instrumento uititur.* Lit. ann. 1410. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 580. *En-
guerrans Flumen, et ibi p[ro]p[ter]e ce qu'il
toi drappier, estoit londour, Licheur,
parcour du drap, etc. Lisseur, in Lit. re-
mis. ann. 1445. ex Reg. 156. Charoph. reg. ch. 370. Vide supra *Licentiorum*.*

— LICHERA. *Licheria.* Lectica. Gall. *Littera Miracula* MS. Urbani V. PP. *Ipsum portaventis in dominum suam in una Licheria Statuta Monialium S. Salvatoris Massili.* *Post modum quando Monialis portabatur usurpari videtur vox Licheria in Charta ann. 1391 apud D. Galbert tom. 3. Hist. Lotharingia col. xxviii. *Quatuor lectorum murorum unius garnitorum.* *Licheris, enleibibus, pulvinaribus, bassaghis, linteauinibus, ludicibus, coperturis, cortinis pendentibus, etc.* Vide *Lectarium*.*

— LICKERIA. Prov. Prov. *Lickeria, videtur ex Ch. ann. 1500. hic laudata de tecti fulcimento, Gall. Bois de lit. vide-
tur intelligenda. Vide supra *Lecteria* 3. et infra *Licheria*.*

— LICHERIUS. *Ad licheris seu repugnalia pertinens, hinc Justicia licheria, jurisdictio qua intra licheris exercetur.* Vide supra *In justitia* 1.

— LICHTIA. Septum, repugnulum, Gall. *Lice Charta officiali Noviom. ann. 1318. in Reg. 61. Charoph. reg. ch. 498.* *Hec circuitus reus cum suis complicibus dis-
ruptus et clausas seu clausuras memoria reli-
gionum et curiarum abbatis et conventus R. Marie de Vermandois. Vnde Licheria.*

— LICHIERA. *Lecti fulerum, Gall. Bois de lit, couchette Inventar. ann. 1449. ex Tabul. D. Venetia.* *In camera paramentis union lectorum... cum Licheria nova et scanno.* *Ouwartam Licheria gar-
nita talatio et plurima plena lana.* Vide supra *Licheria*.

— LICINNA. Species tubarum. Vide *Licina*.

— LICINNUS. *Idem quod Ellychnium* Papuas. *Lichini, candelula lucerna, Op-
erarius Vitali lib. 6. pag. 615.* *Arcto-
latia carunculas, flammam (candela) Licha-
num usque ad mappam altaria absump-
si.* *Miraculi S. Ludgeri Episcopi Min-
gardi n. 29.* *Fusca candela carboni-
tion de licheris evanescit, ut natal p[ro]cessus
eo lucis remaneat. Unus carbonulus* est flamma que exsufflata candela in

reginam regnis Danis et Norwegia privesset; idem ipse fecit et fieri caputum de buccello (i. burello) ex ulnarum, cum Licippio xix. ulnarum. [9. Forte Liri-

pio. Gall. Mœche.]

* [*Super brachium dextrum habens beccam sive Licippium eidem pannis subductum.*] (Biar. Burchard. ed. Thuanus. II. 176 ann. 1491.) Quo exemplo vocis certus fit sensus: becca enim synonymous est beche, beccche capucii.]

* **LICICA.** [Lycica: a. Lycica, lisa.] (Gloss. Lat. Gal. Bibl. Insul. E36 xv. s.)

LICITARE. Parag. inter reg. et abbat. Maenjadi ann. 1312. In Reg. 56. Chartoph. reg. ch. 276. Nec compelli possunt cura. *Lictere seu responderi, etc.* Sed leg. *procurus Litigare, ut habeatur in aliis iugis.* Prore Chartis.

* **LICITOR.** Gladiatori, apparitor, occisor, cui multa licent. Gloss. Isid. Omissa et turbata sic recte corrigit Gravinius ex Constantiensi, qui nihil prætermittit: *Licitor, Gladiatori, occisor, a Licitari, Congredi, pugnare, ut apud Nonium. Lector, Apparitor. Licentiorum, cui multa licent.*

* **LICITUM.** Idem videatur quod alias Jubilum dicitur. Cantus scilicet species, quo nos voces, sed vocum toni longius cantando dicundatur et protrahuntur, quod quia licentius fit. *Licitum appellatione opinor. Stat. S. Capel. Ritter. ann. 1407 ex Cod. reg. Ordinarius quod præfatum collegium iuxta ordinacionem prefati domini dicta fundatoris tenetura prima die cuiuslibet mensis, unam Missam de S. Spiritu... et post eius deceasum, locum illius, solemnies vigilia defunctorum et in crastinum Laudes. Commendationes et Versiculos cum magno Lictio atque pausa, et postmodum Missam fidelium defunctorum pro salute anime domini fundatoris prefati.*

* **LICITUS.** Lentientia, venia. Ermold. Nigel. Caron. de Reb. gest. Ludov. Ptolemy. Collect. Histor. Franc. pag. 63.

Nativus aquila tandem, velique novitas, Cum Lictu Haraldas intrat honoris ralem.

* **LICIUS.** Negotiator. Gloss. Isid. Graevio videtur scribendum *Licitator*, quia negotiorum est emere ac licitari, que postea carmine vendant.

* **LICIUS.** f. pro pax, arbor nota. Dicta S. Ecclii, tom. 3. Aprilis pag. 242. Et signa principia excusa sunt ex arbore licti prope eandem cestam ex crescente, sub qua serpens oranti Christus apparuit.

* **LICOISUS.** Legis custos, iudex de div. ordin. et profress. eccl. apud Martin. tom. 9. Ampl. Collect. col. 1028. Deinde rursus incipientes ab inclusu, et ab his qui contumenter vivunt, et nec canonici, nec monachi, nec cremiti, nec in iusti, sed lictoribus vel Licois, id est quasi legis custodes, posseant dici.

* **LICIE.** pro Licia in hac voce.

* **LICITATORIE.** ut ad Lictorem pertinet, nisi sit pro *Licteratore*: Cum literis. Inst. ann. 1291. in Reg. 2. Olim parlament. Paris. fol. 2 v. * *Duos nostros alios servientes per senescallum nostrum Tholosa nunc lictoratores missos, ... pro quibusdam reputacionibus ex parte nostra faciendis,* etc. Vide pag. 2.

* **LICITERATORIE.** Per litteras, scripto sent. contra. Florent. ann. 1311. apud Lam. in *Debet credidit, inter nos, ad Hist. Sicul. Bonifacij part. 3 pag. 202. Guidonem della Turce de Modulano pro dilectionem, rebellem et fore banatum ipsius domini regis et sacri Romani imperii scienter et appassante receptantes, contra voluntatem et mandatum eidem Floren-*

tis super hoc Licteratorie destinatum. Vide *Licteratorie* 2.

* **LICTERATORIUM MANDATUM.** Scripto datum. Comput. ann. 1503 inter Probat. I. Hist. Nem. pag. 82. col. 1. *Mandato Licteratorio dicti domini sancti, Valerii,* etc.

* **LICTERIUM.** Analogium, pulpitum, ut supra *Licteratum*. Charta ann. 1019. tom. I. Hist. Cassini pag. 81. col. 2. *Duo lancea linea operati proper altaria, et unus proper Licterium.*

* **LICTE.** Detrere. in *Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. reg. 7892. Nostris alias Detrare, pro Medio, detrahere.*

* **LICTORES.** Lutre. in *Loutres. Charta ann. 1158. in Metropoli Salisburgensi tom. 2 pag. 263. Venationes setiarum, carvorum, castorum, etc. (lege castorum) et Lictorum in flumine Antioch. etc.*

* **LICTORES.** Ecclesie assertores. Hi laici sunt, et in clero inter Clericos in Misericordia leguntur: vel quod Sub diacones faciunt, et hi faciunt. His Africa vel reliqua regiones habent. Papias in ordine lit. Li. tametsi videatur de Lictoribus apere. [oo Ecclesie assertores forte sunt *Actores.*]

* **LICITORIA.** Decurio Consularis, in leg. I. Cod. 7. b. de Luris offic. (8. 9.) Vide ibi Jacob. Gottschredum.

* **LICTRA.** Zona funebris. Vide *Litra* 2.

* **LICTRINUM.** Ambo, analogium. Charta Joan. comit. Droc. ann. 1380. ex Tabul. capit. Carnot. *Quoddam altare Lictrinum ante pallium iuxta alogyas a deo dicte ecclesie, in honore ipsius Contraire dei.* Vide supra *Lictrinum.*

* **LICUTUS.** Demoticum, bis occurrit in Ostiuar. eccles. Paris edito ad calcem Breviis ejusdem, et ad Sabat. ante Dom. min. Passion. et Domini. Advent. *Missa de Beata pro Lictu Officio parv.*

* **LICUBUS.** Plures species arboris, ut conięto, ac forte Pugnus vel Abies, unde pex exprimitur. Roledinus Patavinus de factis in Marchia Tarvisina lib. 8 cap. 13. *Pugnus est etiam ad portam S. Stephani, et exinde ad pontem Altinacum, per murum illum, quod platio exat muris et Licihi picis assidibus adiunctus, et inde spissiores intrinseci defidentes.*

* **LICULMEN.** Gari species ex intestinis piscium apud Laurentium in Amalthea. Vide *Liquamen.*

* **LICE.** Danis, et alias Lyde, Cicatrix, autore Ludewig ad Leges Danic. tom.

12. Reliq. MSS. pag. 170. *Item si aliquae clericorum tesserit et convictus fuerit, solvat regis suum, pro blodiwide Lice, episcopo sociali suum.*

* **LICUFUS.** Vide supra *Lichuda.*

* **LID.** Charta ann. 1070. in Chartul. S. Petri Gand. etc. 17. *De internacione etiam extranea huius dictum, quod plebeia lingua Lid dicitur, teat.*

* **LIDA.** Ancilla, serva. Vide *Litus*.

* **LIDA.** His. Lat. Tomutus rixanthum, contentio jurgium. Fori Alcagonenses. Alfonsi Regis. Portugallie era 1287. *De cavallo, qui se perdiderit in algara vel in Lida, etc.* [oo] Vide infra *Lida* 2.

* **LIDA.** ut mox *Lidda.* Reg. episc. Nivern. ann. 1287. *Costuma fori vallei ex libras, et minute Lida xii. libras.*

* **LIDDA.** [o] Præstatio, tributum presertim quod pro meritis penditur. Charta ann. 1156. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. col. 40. *Concedo..., medietatem videlicet Lidda oto denariorum. Hac datus ratione habet in Lidda duodecim denarios, medietatem et sex denarios,*

*duos utique quos habebas, et duos quos ibi reddes, aliquo duos alios, quos dominus si Causis pro te haberet et possederet; quod si fudda iste aliquando excreverit, etc. Infra: Mediatis Lidda salis.] Vide in *Lewis.**

* **LIDDI.** Liddones. Vide in *Litus*.

* **LIDEMLAJO.** Vide mox in *Lidolaip.*

* **LIDEMONIUM.** Vide *Litmonium* in *Litus.*

* **LIDERE.** pro Allidere, et humo infiere, in *Lege Baiwar. tit. 21. § 29.* *Si lignum est, Lida eur terris.*

* **LIDERE.** [Eldere. Dief.]

* **LIDHILARIBUS.** Vide mox in *Lidolaip.*

* **LIDIA.** Ancilla, serva. Vide *Litus*.

* **LIDIA.** Praestatio, tributum. Vide *Lewis.*

* **LIDIALES MANSI.** Qui a *Litus* seu servis excolebantur. Vide in *Mansus.*

* **LIDIMONIUM.** Vide in *Litus*.

* **LIDINLAIB.** Vide mox in *Lidolaip.*

* **LIDIS.** Eodem significatu quo supra *Lidda.* Charta ann. 1266. in Chartul. Cimac. ch. 326. *Homines de Marcipiano non tenentur solvers Lidem in foro de Sineno, ne homines de Sineno in foro de Marcipiano.*

* **LIDIS.** Praemium, certamen, Hispan. *Lid*, unde inservit *Lidere*, Certare, pugnare. *Log. Lusit.* sub Alph. reg. tom. I. Probab. hisi generalis domus reg. Portugal. pag. 11. *Nobiles si fugerint de Lide... si non liberaverint regem aut filium ejus, aut pendentes pro suo posse in Lide... non nisi nobilis.* Vide *Lida* 2.

* **LIDISCARTI.** Vox confecta ex Germ. *Lid*, membrum, et *Schart*, flama. Lex Baiwar. tit. 8. cap. 1. § 31. *Si autem maculaverit, ut exinde turpis apparuerit, quod Lidiscarti vocant, etc.* [oo] Vide Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 6. col. 528.]

* **LIDIUS.** [Sonus acutus. Dief.]

* **LIDO.** Maris aestus. Vide in *Lido*.

* **LIDOLAIP.** Lex Longobard. lib. 2. tit. 15. § 2. [oo] Rothar. 178.] *Si quis res suas aliis thingaverit, et dixerit in ipso thinx Lidolaip, id est qui in die obitus sui reliquari, non dispargat ipse res posse doceo animo, nisi fruatur cum ratione.*

Et Heroldi habet *Lidhaliibum*. (Cod. Cathedr. Mutin. teste Muratorio, Lindilia. Estensis. *Lidemlaipo.* Schilterus Lidolaip addidit isti to lab, Concedo ad vitulum, vitalitium, subfructus, in verbo *Lidem* dare concedit. Targit.)

* **LIDORUM.** Monachus Lisdid. ann.

1091. *Reperta sunt in ipsa Ecclesia fundarentis sepulcro plana encopagi et loculi saeculi, plumbei, gypso, sociisque ac complanatis Lidoris, que omnia erant plena coporibus.* Idem videtur quod *Leviga*, de quo voce supra, seu *Levigatorum.*

* **LIDORUM.** Laterem hic significat, ut in Chronicis S. Petri Vivi ad annum 1088. apud Acherium tom. 2. Spicil. pag. 746. *Inventum est quecum in quedam Lidoris hoc scriptum: Hic positus est Tetrafas ante sepulchrum Martyrum fabricator hujus Ecclesie Laurentius in Amalthea. Lidoris. Later longitudine sequapedalis, latitudinem pedis.*

* **LIDORA.** Maria res us. Vide in *Lido*.

* **LIDUS.** Idem qui *Litus*. Vide in *Lacus*.

* **LIDOWAGI.** Lex Frision. tit. 22. § 35. *Si quidam digitus ex 4. longioribus in superioribus artiis di junctura ita percussus fuerit, ut humus ex vulnera derurrat, quod Lidowagi dirunt, 2. sol. componat.*

Additio Sapientum ad eamdem Legem

primo quartuor Ligamina majora salis redditum, tum duo addiderunt. Sic et de minori Ligamine censendum est. An saccus in quo certa quantitas salis, quinque duplex fuerit, major et minor?

Vide *Ligatura.*

• Quid hic per *Majus ligamen* intelligendum est, explicat *Charia Berthepisc.* Patav. ann. 1252 apud Pez. tom. 6. Anecd. part. 2. pag. 101. col. 1: *Concessimus ut in omni possessione nostra loco, naves duo talenta salis de Ligamine, quod schonbland dictur, deferentes singulis annis per Danubium descendentes, ab omni exactione sint libere. Est autem Germanis Schen, pulcher, eximius, et *Bard*, virgulum, ligamen. *Talentum salis majoris Ligamine*, sicut reponi in navibus conservatur, in Ch. Henr. ducis *Bazar* ann. 1260. Ibid. pag. 140. col. 1.*

• 2. **LIGAMENTUM**, Detinulo, inclusio in custodia. Tituli 25. *Pactus Legis Salicarum*. *Legis Ripuariorum* inscribuntur. *De Ligaminibus ingenuorum*: quod sic exprimitur in *Legi Salicae* eod. tit. 35: *De eo qui hominem ingenuum sine causa Ligavit. Quo in titulo verbum Ligare bis teneatur pro Comprehendere, seu manu in aliquem injicere.*

• 3. **LIGAMENTUM** Sacramentum fidelitatis, quo vassalus domino suo aliagatur, ut mox *Lipasac*. I. i. Eduard. 1. reg. Angl. in *Chron.* Th. Oberboume edit. Hearn pag. 102. *Factum regi Anglie hominiqui et fidelitatem ei Ligatum, ut legio dominio, contra omnes homines. Liget, eccl. sensu*, in *Charia* ann. 1248. ex *Charul.* Godfr. dom. Asperim. fol. 25. v: *Comme nous aient entieré qu'il es à présent escheus à relever... une siefe tenus duc chasteil de Liercraig... et que li hous et entachies doudit pref a refusé et débatur à délivrer Liget pour le cause doudit hés à noble homé no chier et bien amai mons. Aubert. Turc chevalier, etc. Vide *Ligania* in *Ligia*.*

• 4. **LIGAMENTUM**, Pactum, ut *Liga* 1. Jos. Moretus in *Antiquit.* Navarre pag. 574: *Ut dat de jure directum ad Regem Sancium Garces de Pamplona et ad Comitem Urgelensem Ermengaudum de Tulliussa, circu confinatum est in illo non convenienter et illorum Ligamento. Ligatum cum dilectionis Amicitiae incolum, in *Charia* ann. 1227. apud Ludewig. tom. 5. pag. 479. Vide mox *Ligatum*.*

• 5. **LIGAMENTUM SACCTORUM**. Præstatio species. *Charia Adelis de Montisca* ann. 1190. in *Chartul.* S. Mart. Pontisar. *Dederunt ecclesiam S. Martinis Pontisarense quidquid in ecclesia Unbrevile et in eadem villa habebant, præter decimam et secundum Annulli de nova rura, et præter Ligamentum sacctorum.*

• 6. **LIGANTIA**. Videas infra *Ligamen*.

• 7. **LIGARE**, Comprehendere. Vide *Ligamen* 2.

• 8. **LIGARE DUELLUM**, De duello convenire, quomodo dicimus *Lier une partie*. *Charia Galcerri Comitis Regitensis* ann. 1225: *pro libertatibus villarum de Raucourt et de Heraucourt: Si duellum Ligatum fuerit coram Preposito per testimoniū Scabinorum. Et infra. Scendum est quod duellum Ligari non poterit.*

• 9. **LIGARE CRINIBUS**. Histor. Archiep. Bremens. de Johann. vers. 88. Lappend. pag. 28:

*Propter scelus curie vacabat
Per mortem Nicenzi, qui haec aspirabat,
Bernardi corporis, qui haec censabat.
Hoc discors electio Crubus Ligatus.*

• 10. **LIGARE ECCLENSIAM**. Vide *Obligati* 2.

• 11. **LIGARE**, Librum compingere,

concinnare, Gall. *Relier*. Stat. synod. eccl. Cast. ann. 1256. part. 2. cap. 3. ex Cod. reg. 1592. A.: *Rectores ecclesiæ faciant Ligari libros ecclesiæ suarum et tabulari, qui ligatura indiguerint.*

Vide in *Ligatura*.

• 12. *Lier un espèce* est ensis capulum filig' instruire; in *Stat. ann. 1330*, inter Conf. Genov. MSS. fol. 2. v: *Item multj jourbeur ne puet, ne ne doit. Lier espèce, se elle n'est avant Lier de fil quel qu'il soit sur les tenans, se elle n'est Lier de sois.*

• 13. **LIGARIA**, Agnelli in *Vita S. Joannis Episc.* Ravenn. tom. 2. *Muratorii* pag. 68. col. 2: *Etiamsi vox mea exerceretur adamantis, et seruum pectus, et centri mei versus in Ligaris fuerit, sic omnia facta restorari non possum. An esse in Ligari idem est quod adunari, in unum cogi, colligari, ita nervi omnes simus contendatur.*

• 14. **LIGASCIA**, *Sacramentum fidelitatis*, quo vassalus domino suo aliagatur, nostris alias *Leges* et *Ligae*. Pened. abb. Petroburg. de gest. Henr. VIII. edit. Hearn. tom. 1. pag. 4. ad annum 1170. *Et facit (rex) eos (comites et barones) super sanctorum reliquias jurare illi Ligatus et fidelitatis, contra omnes homines, salva fidelitate sua. Charla Olson comit. Bur. ann. 1240. inter probat. tom. 2. Hirschburg pag. 15. col. 2: *Dorent audit duas de Burgoyne faire faute et Ligat de ces quatre châssies. Alia ann. 1256. ex Cartul. Campan. fol. 465. Jay mis en fid et au hommage lige à monseignor Thisba... après le Ligé an que il est tenus at. conte de Borgoigne... vint l'heure de terre. Cum autem vassalus fidelitatis sacramentum pro retrofundo homagium præstabat, se de Demi liges tantum probatur. *Charla ann. 1272. ex Fabul. S. Alberti Camerac. Jos Robiere castelain Bapumes, sires de Blaumes... sui hons Bapumes liges à l'abbé et à l'église de saint Aubin de Cambrai dou sief de Ranimcourt et d'Aussonmont, con liens de mi et ke jou en ai fa bien et loiaument hommage... si com leur hons Demi-liges. Vide supra Ligatus.***

• 15. **LIGASSA LINI**, *Fasciculus lini*. *Lia* Gall. in *Consuet. Monasterii de Regula*, apud *Labeum* tom. 2. *Biblioth.* pag. 745.

• 16. **LIGATI**, Federe conjuncti, Gall. *Ligatus*; Aliac. Laur. *Bizynius de Oriente Husitici* ann. 1221. apud Ludewig. tom. 6. pag. 175: *Aiunt se non possesse singulare consensu aliarum civitatum, cum quibus consenserit Ligatus, aliquam inire concordiam. Vide *Liga* 1.*

• 17. **LIGATICUS**, Ligaminibus instructus. *Const. Carmelit.* MSS. rubr. 14: *Habent (semifrateres) habitum distinctum ab aliis fratribus.... et calcamenti Ligatici, sicut fratres. Solea, vulvo San-*

• 18. **LIGATIO**, Idem quod *Liga* 1. *Fœdus, pactum. Notitia Ecclesiastarum Hispanie a Resendo edita ex veteri Codice: Domine, si vis, faciem stabilitatem inter nos et Ligationem firmataem, ut non sit soluta usque in finem seculi. Eadem habentur in *Statutis Ecclesiæ Londinensis*.*

• 19. **COLLIGATIO**, pariter, in *Concilio Tolosano* ann. 1229. cap. 38. *Avenionensi* ann. 1281. cap. 8. etc.

• 20. **LIGATIO**, Funimus apparatus, Gall. *Cordage. Pedag. castri de Les* ann. 1283.

ex Cod. reg. 469: *In navi, galera et in corvus (i. cordis) et Ligationibus navis armatis pedagori.*

• 21. **LIGA 1000**, ut mox *Ligature*. *Stat. Hisp.* pag. 510. *Iam dicimus sub pena excommunicationis, ne cortilegia sunt, nec malitiae, nec Ligationes, que sunt per malitiae causam.*

• 22. *Hinc Lier, pro Encorceler, nouer l'au-*

guillote, Fascinare in Lit. remisa. ann.

1408. ex Reg. 163. Chartoph. reg. ch. 240. Pour ce qu'il estoit vous et commun re-

nommide que Bernari de la Tapie... avoit encorceler et Lier Guillaume Fort et sa femme, tellement que icellui Fort et sa porche avoir compagnie avec sa dite femme.

• 23. **LIGATOR BALARUM**, Compactor,

consarcinator, Gall. *Emballer*. *Stat. pro lanif. et pannif. ann. 1817. ex Reg. A. Cam. Comput. Paris. fol. 186. vi.*

Item quod aliqui Ligator balarum seu troussellorum... pannos crudiles, filium de lana seu telas lanatas non audet posere in bala seu troussello, seu ad modum alio-

rum pannorum adaptatorum ligare.

• 24. **LIGATORES**, Qui libros compingunt, vulgo *Relieus*. *Statuta Ecclesiam Londi-*

nensis: Uique libri omnes ad Decanum et Capitulum pertinentes suntpibus Li-

gatoris librorum ligantur, tegantur, et

portantur librorum, in Talmut seu Codice

MS. pelotonum S. Victoria Massil. ann.

1887. Ita libros Ligari dixit Isidorus Pelusiot. lib. 1. Epist. 129: Kai avevi

tau opes, priepe, zai tressi, òtar óðer-

*ta. I. **LIGATURA**, Fascia ligatus. Leo Os-*

tianus lib. 2. cap. 8: Pro casu super

seipsum annos quatuordecim Ligatures

seipsum annos Ligatures habentes (scilicet

Eligmar. Comit. ann. 1108. in Jung.

Histor. Benthem. cod. Dipl. num. 8: Nonaginta Ligatures angulorum in na-

viditate S. Marie ad Aldenburgh presen-

tandas.)

• 25. **LIGATURA**, Libri compactio. Gall.

Reliure. Ad calcem diuorum codicum

Bibliorum Monasterii Stabulensis visiti-

tarum hec inscriptio, quam exhibet Mar-

tenus tom. 2. Itinerari pag. 149: Codi-

cus hi ambo, quia continuat et tamen

morositas scripti sunt per annos ferme IIII.

in omni sua procurations, hoc est, scrip-

tiones, illuminationes, Ligature uno co-

denuo anno (1087) perfecti sunt ambo.

• 26. **LIGATURA NAVIUM**. *Charla Berenga-*

rii et deberbi Regum Italiae ann. 1100.

apud Ughelli. tom. 2. pag. 120: Tel-

nes... que et curarum, et redhibitorum

ipsius corporis et Ligaturam na-

*vium. etc. Vide *Archivaria*.*

• 27. **LIGATURA**, Ligatura minutum lo-

*fascem colligatum. *Charla Bolesla* di-*

cis Oppoli. ann. 1300. inter Probat. tom.

1. Annal. Premonst. col. 491: Insuper

Ligaturas sive congeries ligorum... sedi-

*ficiorum... donamus. *Charla ann. 1275.**

Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 286: Ha-

bant dicti pauperes angulis nocibis, a

festo omnium sanctorum usque ad festum

brandonium, duos fasciculos de Ligatura

de Ostricori.

• 28. **LIGATURE**, Karatovic, Platoni lib. 2.

de Legibus, xxviii, Eusebio de Lau-

dibus Constantini cap. 13. et Artemidoro

lib. 1. cap. 19. Amuleta quadam ad ar-

cordem et depellendos morbos, que aut

ad collum suspendebantur, aut circa

alias corporis partes alligabantur, qua-

lium magna mole referuisse scripta sua

Xenocrates Aphrodisiensis et Pamp-

philum quemdam referit Galenus lib.

ALIOTURIA, apud Bedam in Vita S. Guthberti Episc. n. 10. Reinerius in Catalogo Rhaetico. pag. 99. *Ligamentum*, p. 20. *Codium Aurelian.* locis laudatis. *Obovatum mucicatum*, Entropio lib. 3. *Obovatum mucicatum*, quod elusmodi ligaturas ad depilandas capillulas, sanguinem porrigit, in Capitulo primi Alioturia, capitulo 89. *Suballigatice*, apud Gaudenitum Brixiana. TRACT. 4: *Veneficia praecantata*. *Suballigatae*, *vanitatis*, *anguria*, *sortes*, etc. Vide Fabium Victorinum in I. Ciceron. Rhaetoribus. Apuleium de Virtut. herbar cap. 17. 18. S. Augustinus.

Un. Serm. de Divers. cap. 8. lib. 2. de
Doctr. Christ. et Epist. 78. Legem Salic.
tit. 21. § 8. Nicolaum 1. PP. in Respons.
ad Consulta Bulgar. cap. 79. Martinum
Bracarense. cap. 60. Capitula Caroli M.
lib. 1. cap. 78. Codex Iudenseonae III.
cap. 29. Addit. 3. Ludov. 60. Hinc
marum de Gestis habilit. suis. cap. 10. In
Thietberge. Laurentium Melissum in
Orat. de Chananaea pag. 28. etc. preter
rea Oliam Wormili lib. 3. Fastor.
Danic. cap. 18. et qua annotantur
in vocibus Breve et Phylacterium
[sic] Grimm. Mythol. German. pag. 629.]
* **LIGATOS.** [Gall. Assujetit : Item
campane non sunt Ligatae in bonis fusi-
bus. (Clementar. Visit. episcop. Gratia-
nopol. 377)] Ligatae. Ligatae.

• **LIGENTIA**, LIGECIA, LIGEITAS, etc.
Vide in *Ligiae*.
• **LIGENSLIA**, Sacramentum fidelitatis
quo vassallus domino suo *alligatur*.
Charita ann. 1244. *Ego Galerus Broncius*
nolum facio, quod ego et heres meus Li-
gensiensis et stagium ex mensura viceco-
miso l'Inconci et heresi suo... debemus.
Vide supra *Ligascia*.

LIGENUM, f. Linum. Chartul. S.
Dion. Exodoul. *De quilibet equo portan-
tane... panno, merceriam, et omne
quod vocatur Avoir de poie exceptis
forno, alumbo, acier, scabas, Ligano, etc.*
LIGE, Prestationis species. Charta
ann. 1241. Chartul. Barbel. pag. 403
Magister Petrus ad Reclouas. *recognovis-
te dedisse in puram et perpetuum elemo-
sinam eccliese sacri Portus redditum, qui
vocatur la Lige... opus Reclouas.*

LIGIA, Confederatio, sedis. Chron. Trivetti ad ann. 1213, tom. 8. Spicileg. Achari. pag. 583 : *Johannes Rex Anglie videns Barones suos contra se insurgere, utpote qui cum Rego franco per litteras regias fecerant*. Vide *Liguria*.

LIGILATER, DESENTRALIS. Sub *ligidate*, seu *sacrato*, *fidelitate*, possidente. Charia Eustachii de Senlis, anno 1342, in Chartulari Campanie Cam. Comp. Paris, fol. 380, v. col. 2 : *Ego tenuo domum meam de *Maruel* de domino *Baldolo D. G.* rege Navarre, Campanie et Brie comite palatino Ligilater. Vide in Ligiae.*

LIGIETAS, Sacramentum fidelitatis, quo vassalli dominio suo alligatur.

Chartul. S. Vinc. Laudun. ch. 211: *Verum quid idem Gilbertus Ligietalem homagis nobis debere dinoscitur, etc.*
Vide supra Ligascia.
• **LIGIO**, Eadem notione. Charta ann. 1224, in Chartul. S. Dioc. 1224, p. 200.

1224. In Chartul. S. Dion. pag. 228. col. 1. *Ego Hugo de Pomponia miles salutis Ligeone domini regis... homo sum iugis abbatis beati Dionysii.*

CHARTULUS Vassalli ligi conditioni. Chartul. S. Dion. pag. 197. *Et tenebas et con- ventus Masciacensis debant et tenebant et ex- cipere Aliciaem feminam ligiam ut dubitabat Ligidum. Preterea voluit et conces- sis abbas et conventus, quod dicta Alicia tenet et possidebat, ad vitam eam, que ad ipsam devenire possebat ratione eschae- secundum Ligitudinem supradictam.*

LIGIOUS. — sive dicitur qui dominio suo ra- tione fudi vel subjectionis fidem om- nium suorum habet.

nem contra quemvis prestat. Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 32: *Nemo dominum suum judicat, vel judicium profert super eum, cuius Ligius est.* Cap. 43: *Quantumcumque deinceps inimico*

Quantuncunque dominos aliquis habeat, vel quantumunque de aliis tenent, si magis obnoxius est, et ejus residens esse debet, cuius Ligius est. Si multis homagium fecerit, et ab aliquo eorum captus et implacatus sit, ille cuius residens et

Legius est, erga quoslibet aliis iure potest sum plagiare, nec debet ei demetripi.
Eadem ferme habentur cap. 55. Baldricus lib. 8. Chron. Camerac. cap. 66: *Cujus Legius miles erat. Homo Legius,* in Charta Philippi Regis Fr. ann. 1076, et in alia Henrici Episcopi Suggestione. In Chronicq. S. Joan. de Vincis cap. 44. 55. cum ante hanc tempora voces istarum occurrant. Will. Brito lib. 9. Philipp. :

Premulus et Regis homo Ligiae, et feedall
Jure tenens ab eis terrorum quicquid habebat.
Le Roman du Rou MS. :
Te dois, dit le messager, ton Seigneur honore
Ne homme es, et il dois fei et amer porter,
Et t' honore et ta vie et tes mantes auver,
Et t'obtous es beaulte et feillier, et faiseur,
Tu es nos Ligies home, et ne veus accever.

Dupliciter autem aliquis dicitur esse
Ligii dominii sui. Nam alia est *Ligia*
nuda ac principialis, in qua nemo exceptus
pictus. In hanc *Ligie*, vassalus dicitur
minum contra omnes qui possent interfici
et mori, ad futurum se profitetur. Eius
modi fuit non tam hominum, quam
pactum initium inter Carolum M. et
Stephanum IV. PP. in Cod. Carolino.
Epist. I. Exemplum restrainit oportet
memorissimis ita vocari modo Propter et profectus
Vicaria eiusdem *Stephani III.* vel ejus eius
cessoribus sponte et auctoritate amicorum
amicos esse, et se si inimicos inimicos dicere
est non in eadem sponsione firmatis dicitur
quoniam permanentes. Ea enim cum
gelatis principis condito. Hujus propositio
fessionis formula hisce concipiatur ver
bis in Assisiensis MSS. Hierosol. cap. 198.
Quant homo eam faire homage au chevalier
Seigneur dou Roiaume de Hierusalem
doit estre a genoules devant lui, et maistrir
ses mains entre les soudes, et dire li : Sir,
je deviens vostre home Lige de tel fief. Et
vous promets je li garder et li sauver con
tre tous ceuls et toutes riens qui viure et
mourir puissent. Et le Seigneur li doit
rester et, je vous en raco en Dieu pour
les moies de vos droits, sauve les miens.
Et le doit boiser en la bouché en foy. Addi
cap. seq. Ejusmodi est Edward II. Re
gnum Angliae professio, quam edidit Diploma
suo in Echor exarato 12. Martii
ann. 1381. quod habetur in Tabulari
Regio, et ex parte apud Froissartem I.
vol. cap. 26. nam cum pro Ducatu Aquitani
tame hominum prestisstisset, hac vere
borum formula, *Come ses ancreaux*
Rois d'Angleterre et Ducs de Guenne
avolent faire pour la meame Duché à ses
successeurs. *Rois de France :* Philippe
Francie Rex, ut *Ligium* esse istud ho
minum agnosceret, Rego Anglie ex
voto reddidit illi prestisstum in hanc verba
trax que ledit hominem nonne fuisse
Amiens li Roy d'France combien
que nous lez paroles paroles gen
ralist, et est duit eur entendu Lige, que
que nous devons foy et loyaulté prouver. Et
pour ce que ce tenuit venir de se jamaiso
non contens ne descort, à faire testis
hommaige, nous pronotions en bonnes
par noys, et nos successseurs Ducs de
Guienne, entrerons et entreront à l'hom
meaige du Roy de France, et de ses suc
cesseurs qui seront pour le tems. L'hom
meaige se fera per telle maniers. Le Roy
d'Angleterre Duc de Guienne tiendras ses
mains entre les mains du Roy de France,
et cil qui parlera pour le Roy de France
adresseras ses paroilles au Roy d'Angle
terre Duc de Guienne et dira ainsi : Vous
devenez: homme Lige du Roy de France
et lui promettres foy et loyaulté porter : di

tee, Voire. Et ledit Roy et Duc et ses successeurs Ducs de Guise, dirent, Voire. Et lors le Roy de France rendra ledit Roy d'Angleterre et Duc audit hommage Lige à sa foi et à la bouche, sauf son droit et l'autrui.

*Alias ligatus est que a vassallo domino feudi prestatur, ligata quam priori domino ratione alterius feudi debet, excepta : adeo ut qui semel fidelitatem Ligiam alicui domino juravit aut praestitut, alteri, si forte feudum aliquod ei obvenierit, eamdem fidelitatem Ligiam prestare non possit, nisi prior excepto domino : etiam si prior dominus vassalus sit posterioris : quod attigit etiam hodie*ius i. 1. de Republ. cap. 9. adeo u. illi ille, si duo dominii antiquitate pares habentur, neutrum, si inter illos bellum intercedat, juvare teneatur. Assisi filios militare MSS. cap. 109. se celui qui fait homage (lige) au chef Seigneur a fait avant homage à home ou à femme qui n'a fait home des chef Seigneur, il le doit sauver à l'omage faire : pour ce que nul qui est home d'autrui, ne peut apres faire homage à autre, se il ne saups son primitif ou se il ne fait par son congé que il se fait vers celui de qui il se fait avant home. Et qui fait homage de chose qui soit à Roisance à autre que au chef Seigneur, il le doit faire en la maniere deusse deude, mais que tant il ne si doit pas faire ligesse : pour ce que nul home ne peut faire que une ligesse, et que tous les homes des homes du chef Seigneur des Royaume li doivent faire ligesse à l'Assie. Et puis que l'on li doit ligesse, l'on ne la peut faire à autre sans me-prendre à lui : et home et femme qui fait homage à autre, est tenu à son Seigneur par la foi que il li doit, et par l'omage que il a fait, de lui garder et sauver contre toutes riens que vivre et mourir puissent.**

*Prostant passim hujusmodi reservationum exempla in veteribus Tabulis : sed insigne illud est quod habet Paclu-
mbers lib. 12. cap. 12. MS. Begii : ubi cum Berengerus Entenza nobilis Catalanus. Magnus Dux, id est, Regiarum Trium Praefectus, ac Andronico Pallego Semper in patria fuisse, ab eo sacramenta regalitera, quod a ceteris auctis CPolitangis officiis praestari in usu erat, videlicet ut ipso dux et ipsius filio, et ceteris filiis ex ecclesia Comitatus Barri super Sequanam, adiu. inquit illi, ligatus Dux Burundie, et salva ligata Dux Galliaris de Nangon-
sino, et es jurato summa Sanctoris quid eos iurabo bona fide et sine male ingenu-
cor omnes creaturam quae possit ui-
vere et mori, preterquam contra me dictos predictos. Durissam, crudelitatem et rialem, quos etiam non juvares contra Comitatum et Comitem supradictos, nisi ipsi guerrieren in capite, et pro guerra sua propria. Sed si ipsi pro guerra sua propria guerrirant, ego ipsorum juvare, Comitem tamen et Comiti memoratu-
dinem totam terram meam ex ecclesia predicta de Milibus, et hominibus meis de illa terra tangam : de suis gentibus se juvent. Preterea sciendum est, quod si duos heredes habuerit, ego alteri eorum dabo portionem predictam, et ipse inde faciat homagium Ligium predictus Comi-
tus et Comitis contra omnes, et jurare tenetur quod ipsorum jurabu bona fide contra omnem creaturam quae possit ui-
vere et mori. Act. ann. 1221. mensis Julio 4. Sal. Aug.*

*Postea in eudem Tabul. Campani-
sime Diplinum ex quo ligatais conditiones
percepimus. Hoc est. Ego Joannes de Tulla not. far. quod ego Ligium homo sum
domine Beatrius Comitatis Tucciana et
carissimi domini mei Th. Comitis Comita-
nis noti ejus contra omnem creaturam
quae possit uivere et mori, salva ligatae
deinde scilicet de Coaciaco. D. Joannis de Arceis, et Comitis Grandisprati. Si au-
tem contingere Comitem Grandisprati
guerrare habere in capite, et pro guerra
propria contra Comitissam et Comitem
Campanie, ego in persona proprio juvare
rem Comitem Grandisprati, et militerem
Comitem et Comiti Campanie, si ma sub-
monerent, Milites ad deserviendum fe-
dum quod teneo de ipsis. Si vero Comes
Grandisprati Comitissam et Comitem
Campanie guerraret pro amico suis, et
non pro persona proprio, ego juvarem in
persona propria Comitissam et Comitem
Campanie, et Comiti Grandisprati milite-
rem unum Militem pro foedo deserviendo,
sed nos item in terram Comiti Grandis-
prati ad forefacendum, etc.*

vassalus feudum suum quod a secundo domino tenet, ut et vassallo et clista, si quis haec eidem dimittere tenetur, quibus securi bellum sula juvare possit. Alias si bellum proprium habeat secun-
dus dominus, cum juvare tenetur vas-
salus contra quoscumque excepti illis quibus ligatales ante Juravit. Bracton.

1. 2. tract. de Acquiringo re domi-
nio cap. 36. §. 5. Poterit quis de plurimo
tenementis plura facere homagia uno do-
mino sive vel successore, vel diversis al-
pluribus ; et sic poterunt plures dominii
plura capere homagia ratione plurimum
tenementorum, dum tamen unus ex plus
dominus sive principius et legitimus,
qui feoffator primus, et proprius primus
feoffamenti et capitale. Et talis semper
habebit mariagium hereditum, propter
principium feoffamentum, nisi tenens in ca-
pite tenetur de domino Rege, prout infor-
matum inter custodes prouisum est per via-
tum. Et si inter dominos suos capite-
rantur iniuriae, in propria persona
semper stabit cum eo, cui facit Ligatio-
nem et per ornancementum cum aliis,
vel anno in formidine servito, in quo eius
tenetor de tenemento quod de eis tenet.
Similia habet Nicolaus Uptonis lib. 1.

Militari officio cap. 18. In Tabulario Campanie, et non de Rureforti sed homo
ligeus Alixius Comitus Campanie, et Theodori filii ex ecclesia Comitatus Barri super Sequanam, adiu. inquit illi, ligatus Dux Burundie, et
salva ligata Dux Galliaris de Nangon-
sino, et es jurato summa Sanctoris quid eos
iurabo bona fide et sine male ingenu-
cor omnes creaturam quae possit ui-
vere et mori, preterquam contra me dictos
predictos. Durissam, crudelitatem et ria-
lem, quos etiam non juvares contra Comi-
tatum et Comitem supradictos, nisi
ipsi guerrieren in capite, et pro guerra sua
propria. Sed si ipsi pro guerra sua
propria guerrirant, ego ipsorum juvare,
Comitem tamen et Comiti memoratu-
dinem totam terram meam ex ecclesia

337. His a D. Cangio alatis Diploma-
tibus alterum ann. 1219. ex eodem Cam-
panie Tabulario addere juvat, ut potest
evidem rei illustrandi apitissimum : Ipsi
Bartholomeus proprius hoc denunti homo
noster Ligius, salvo ligatale domini Epis-
copi Lingonensis, domini Duci Burgua-
dis, Galli de Wengionis-rivo, et Ro-
nardi de Choteio, ita quod nos tenetur
jubata bona fide de se et de suis, incolis
dominis suos Ligios, contra filios Comitis
Harric et contra heredes ipsorum, et
contra omnes homines et feminas, pre-
parare contra quatuor predictos, quorum
quemlibet atque contra nos, tenetur ju-
vare pro guerra sue propriæ, sibi corpo-
rati per manus eis, et quidem quod
in juveniae illi contra nos vel alterum
nudri, non haberet secundum nisi tantum
unum militem : quam citio autem recessis-
set ab illa, veniret ad nos, si inde non
requisitus, ad nos juvandos sicul dominus
suis Ligios de se et de suis genibus bona
fide. Si vero illi quatuor quae juvare te-
nent contra nos, vel aliquis illorum non
esset presentes in propria persona, vel si
esset presentes in propria persona, vel si
ipsi non guerrare propriam non habe-
ret, ipsi non juvaret contra nos.

Ejusdem usus ac moris exemplum
aliud edidimus ad Joinvillam Diuersi. 90.
pag. 856. in quo Nunius Sancius Rusci-
nus et Certianus Comes S. Ludovici
homini ligum praestat pro vicecomi-
tatu Fenobedensi et Petri Peritus
reservata ligatale quam debet. Regi
Aragonum : Ita ut si bellum inter utrum-
que Regem excitaretur, Nunius Arago-
nensem juvare posset, traditis Francio-
terris quas ab eo tenebat, durante bello:
quo confecto, em ad ipsam vel ad ejus
barredes sine contradictione reverten-
tetur.

Ligatales istiusmodi conditiones plu-
rimo Scriptores induxere, ut existima-
rent nulli illi posse ligatalem praestari,
quam Regi ac superiori domino, ma-
xime Carolum Molineum in Consuet.
Paris. art. 1. Gloss. 3. verb. *Fief*. §. 9. et
11. quia in Francia nullum esse feudum
ligum putat, quod non nude a Rege
pendat : cum ratione omnino contraria-
rum sit, ut quis Regem suum in homi-
ni ligio non excipiat, cui fidelitatem
ante omnes dominos debet. Ex quo post
Balduinum clericum ligum magistrorum
posse, quam patrimoniale, seu *Ligatio-*
nem maxime personam spectare, quam
Regem ratione cui debetur. Nec ob-
stare subdit illi eum in eisdem munici-
pialibus Andium et Gemonianum, que
ligatales in feudi dominorum Initio
admittunt, cum in his *Ligatio-*
nem abusive sumatur, et usurpetur tan-
tum, ut *Ligia feuda* a simplicibus discer-
natur.

Tametsi Molineus hinc ex more ho-
dierno scripsit, ac reverentius senti-
tientia vera sit secundum rerum presen-
tium statum, longe tamen aliter dicente
feudorum usus sensu reshabuit, modicum
observatum a Curtio I. part. Feud. q. 8.
28. Constat quippe ex infinitis homi-
ni ligis quae vassalli domini suis
praestitere, nusquam Regem aut superlor-
em. Dominum exceptum : sed, nude
ligis sese dominorum suorum agnoscere,
in Regestis potissimum Campanie, To-
lose, Carcassonne, Audegar, etc. que
infinita, ut dixi, Comitibus Campanie,
Tolose, et Andium Comitibus exhibita
ligia hominum subministrant. Quod quidem
adeo certum est, ut in bellis quae
majores vassalli contra Regem Francie
habuerent, verbi gratia Comites Tolosa-

Aquitania, Britanniæ, Flandriæ, Campania, etc. qui nudo à Regia pendeant Coronas nullam unquam *fideliam* ab inferioribus personis eorum vassallos ab committi existimat sit, cum et Regum ipsorum se esse vassalos, atque illis fidem ullam debere prorutus denegaret, ut pluribus ostendimus ad Joinville Dissert. 18.

Sæpe in Regno Hierosolymitano id inductum legimus in Statutis MSS. Hierosol. cap. 108. ut Regi soli hominum ligium, non ab illis duxitat qui nullo modo preda a Rege possidebant, sed et ab eorumdem vassallos deberetur, ac praestaretur: quod quidem intelligentiam colligere sicut ex variis eorumdem Statutorum locis, si bellum in Regem ab ejus vassallos excitaretur: cum ceteroquin ubi Regia auctoritas salva erat, *Ligeitas* locum haberet: Et si coll. *Acleris* ens faite de estable, que tous les homes des homes du chef Seigneur du Royaume fissent la ligeance à l'Asie au chef Seigneur et fô que il tenoient de ses homes, et que tous ceus qui auroient fait hommage au chef Seigneur, ne ligeasse, fu par l'Asie, ou autrement, fissent tenus les une aux autres, et aussi les homes de chascune Court pour soi. Sed et in Anglia videtur id obtinuisse ex peculiari Statuto, ut qui à Rege ratione feudi nude penderet, nulli aliis *Ligeitatis* ratione obnoxius esse posset, ex Bracton 1. cap. 25. § 5. Quod etiam testatur Charta sub Edw. I. ann. 6 scripta, apud Prynceps in Libertatib. Eccles. Angl. tom. 2. pag. 201. Quod cum Dominus Regis dignitatem et coronæ sue tali habeat privilegium, quod nullus in regno suo, de aliquo que sit de regno Anglia, alii hominum sita fidelitatem ab aliquo recipere debeat nisi facta mentione de fidelitate, eidem Domino Regi observanda, etc.

SEP Præter allatum superius *Ligeitas* distinctionem, allam inferit D. Brusel de Usu feudorum lib. 1. cap. 11. ubi *Ligeitatem* in personali et reali distribuit. Hec ob tenementa in feuum ligium concessa probabatur, quoniam qui tenebatur exhibere. *Ligium de feodo* voluntariorum chartarum 12. secundū. Altera vero que etiam de corpore et persona dicitur, fit ob annuam penitentiam que sub titulo feodali conceditur. Huic autem praestanda teneri omnes successores masculos hereditarii propter probat Salvagius, ex Charta ann. 1421. quam loco citato referit D. Brusel, unde etiam quod ratione exhibita fuerit hec *Ligeitas* dicere licet: *Reconversum palam et manifeste tamquam si essent in iudicio, capite et ultimumque ipsorum, suorumque in futurum successores, esse, vellegue, et deinceps et eis successores fuisse homines ligiti nobilis et Adelis de corpore et persona ejusdem domini Casenacis et surorum successorum præstare castoris dominis, et ante omnes alios nominis et dominos hujus mundi, et pro se et tota sua posteritate de corpore et persona, homagia nobilia corporalia et personalia, ac fidelitates ligies ante omnes alios homines et dominos totius hujus mundi, dicto domino presenti et recipiente pro se et suis, præsternunt, nobilium moris alando pedes, tenentes manus suas fuentes inter manus ejusdem domini, et osculo pacis inter dictum dominum et dictos Johannem et Ludovicum... præstatio. Verum isthme distinctio non diu perseveravit: mediante enim seculo 12. *Ligeitatis* personalis a rebus minime distinguebatur, ut ex Regio Campania ann. 1206 constat, in*

quo unusquisque ligius, *ligius de feodo* inscribitur.

o *LIGIUS TERRE*, subditus, Indigena. Joan. de Trokelowe Annal. Eduard. II. reg. Angl. pag. 6: *Perdentes postea Ligii homines terræ quod, eis contemptis, rex alienigenam et ignobilis magnitudinis preponit universis, adeo quod tota terra depositio post eum ivit, etc.* Libert. Dalph. ann. 1349. tom. 3. Ordinat. reg. Franc. pag. 48. art. 18: *Voluti, concessi et deponi ipsi dominum delphinus, nobilium et valassorum, non debeat nego possint compelli ad faciendo domino delphino corvatas, etc.*

9. *Ligius* diebatur etiam dominus feudi, cui vassallus *ligio* subiectus erat. Charta ann. 1208. in Chartul. Campan. fol. 200. v. Ego Hugo castellanus Viriacum facio... quod ego in plagiis nisi dominum meum Ligii Blancham illustrum Comitissam, etc. Alio Eduardi de Cheneno ann. 1221. ibid. fol. 49. *Veni ad fidelitatem dominus meus Ligii Blancham comitis. Trecensis palatina et dominii Ligii Theobaldi nati ejus comitis Campanie et Brise palatini, ei eidem feci ha-magium ligium.*

* (e) Noverit universitas vestra quod karissimus dominus noster Ludovicus regis Francorum illustris creantavit nobilis dominus Johanne, Flandrie et Hainautis comitissim, sicut dominus suis ligius quod nobilium virum Ferrandum comitem Flandrie, liberatib. de prisone instanti festo nativitatis Domini, anno ab Incarnatione ejusdem MCC. vicesimo sexto. » (Mus. Arch. dep. p. 115.)

* Interdum *homagium ligium* absque *ligientia* erat, hoc est, ni fallor, absque obligatione dominum in bello juvandi, vel ea conditione præstatum, ut alteri domino fidem suam dare possit. Vide supra in *Hominium*. Charta ann. 1403. in Reg. feud. comitatis Pictav. fol. 200. v. ex Cam. Comput. Paris. *Je Regnay de Fivonne chevalier, seigneur des Exars, tenuis et advenit à tenir à foiz et homagie ligie sans Ligientia, garde no esteage et à rachapt, quant le cas y adviens, etc.*

LIGEUS pro *Ligius* *Ligeum* *hominum*, *ligies* *fidelitatis* *domini* *Anas* *accepta* *al* *eius* *vixit* *libris* *fortium*. Charta Jo. de Vergiaco ann. 1273. *Par tele condition, que ge et me hoir en serons si hone lige devint tous homes, sauves les Ligietis que je doi à l'Eveque de Langres, etc.*

* *LIGIANTIS*. Regestum Campanie fol. 54. apud D. Brusel de Usu feud. Justellum in Hist. Turon. pag. 34. et in Homagio præstato a Slivone de Cristo Ecclesiæ et Episcopo. Dienisi ann. 1307. *Home Ligie, in Charta vernacula ann. 1178. apud euudem Justellum ibid. pag. 85.*

LIGANTIA, *LIGENTIA*, *LIGETAS*, etc. Dominium; seu jus quod Dominus habet in vassalum, qui ligio hominum obnoxius est: vel sacramentum fidelitatis quod is domino suo præstat. Radulfus de Dicto: *Homagium Regi facit, fidelitatem juravit, et rursum in suam Ligiam reddit.* Alii Redierunt in homagium et Ligiantem mensa. Rogerus Hovedenus in Ricardo I. pag. 662: *Eum et omnes heredes eius clamavit liberos et quielosab ipsa et Regibus Anglia in perpetuum de omni Ligantia et subjectione de Reyno Scotorum.* Redidimus etiam et Ligantias homines scotorum, etc. Matthaeus Westmonast. ann. 1152. *Comites et Barones Anglia fecerunt Ligantiam et fidelitatem Eustachio filio Regis Stephani. Addit euudem ann. 1189. 1224. et Matth. Paris. pag. 50. 845. etc.* [Ligantiam autem sive *Ligantiam* *de omnibus hominibus*]

tocius provincie debet habere Princeps Normannus. In Codice Legum Norman. apud Ludewig. tom. 7. pag. 177.]

LIGEANCIA. Eadem notione, apud Glanvillam lib. 7. cap. 10. lib. 9. cap. 1. in Regiam Majest. lib. 2. cap. 61. et apud Bractonum lib. 2. de Aquila, rer. domin. cap. 35. § 5.

LIGEANCIA, in Regiam Majest. lib. 2. cap. 12. § 15. ubi dominus dicitur amittere *Ligeanciam* servi sui nativi, si per septem annos pacifice super terram aliquam sederit. Item districtus illius sub quo quis manet, et cui *Ligeanciam* debet. Littletonus sect. 198: *Un alien qui est hors de la Ligeance notre Seignior le Roi, etc. Vet. Consuet. Norman. Msr part. 2. sect. 1. cap. 2: Le Due doit avoir la Liance de loyante garder de tous ses hommes et de toutes la contrée, par quoy ils sont tenuz à donner lui conseil et ayde de leur propre corps contre tous hommes qui poent vivre et mourir, et garder len d'inyre, de treason, etc. Et paulo post: Et pour ces uns ne doit recevoir homage de nullus, ne feste, fors sauve la feste del Prince, laquelle chose doit être espécialement exceptee au recevoir l'homage.*

LIGIANTIA. Willielmus Neubrig. lib. 2. cap. 37: *Regi Anglorum, tanquam principi domino, hominum cum Ligiania, solenni cautione standi cum eo et pro eo contra omnes homines.*

LIGIENCIA. Tabular. S. Victoris Paris. ch. 20: *Homagium cum Ligencia facere. Ligence, in Consuetud. Andegav. art. 135. 136. Cenomanensi art. 140. Britannica art. 820. 830. 832.*

* **LITGENSA**. Consuetud. MSS. S. Augustini Lemovic. fol. 23: *De Abbas V. Ecclesie. S. Aug. Lemov. accepit in pace perpetuas hominum et Ligensa et juramentum fidelitatis a Falcone Milite.*

LIGEITAS. Charta Stephani de Monte St. Johannis apud Gollutum lib. 4. cap. 3: *Rogauit me per homagium eum ligium, et per Ligientem, quae ei obliguerat, submonut, etc.* [Charta ann. 1208. tom. 2. Macer. Insula Barbarae pag. 426. Salva Ligiate domini Anas accepta al eius vixit libris fortium. Charta Jo. de Vergiaco ann. 1273: Par tele condition, que ge et me hoir en serons si hone lige devint tous homes, sauves les Ligietis que je doi à l'Eveque de Langres, etc.

* **LIGIANITAS**. Regestum Campanie fol. 54. apud D. Brusel de Usu feud. Justellum in Hist. Turon. pag. 34. et in Homagio præstato a Slivone de Cristo Ecclesiæ et Episcopo. Dienisi ann. 1307. *Home Ligie, in Charta vernacula ann. 1178. apud euudem Justellum ibid. pag. 85.*

LIGIANTIO Charta ann. 1217. apud Chiftetium in Beatrio. *Devenerit homo ligius noster ante omnes salva Ligantiam aliquam dominorum suorum.* [Gesta Consulatus Andegav. tom. 10. Spec. Acher. pag. 477. Qui terram illam spaci, pacto suscepit, homagio et Ligiatione consuli facta.]

* **LIGIATIO**. Charta ann. 1222. ex Archivo Boni-vallis: *Ego eum ab omni fidelitate et Ligatione, quicunque penitus et absolvi.* [oo Recta Ligatio, in chart. ann. 1220. press. Tom. 4. Petri Carnot. pag. 691.]

LIGIA. Charta Matthiei de Mariaco ann. 1202: *Pro quo mili Mætheo fidelitem et Ligian fecit.*

LIGAMENTUM. Cistrensis lib. 2. cap. 28. *Quod ipsi successores sui et homines Scotti facerent homagium, Ligamentum, et hominum Regibus Anglie.*

* **LEGIMENTUM**. Charta Alienordis Regiae Anglie ann. 1199. tom. 4. Hist.

Haseur. pag. 1877: *Homagia et Legia-*
menta predicti feodi.
Ligat. Regestum Philippi Aug. He-
rovallianum. fol. 165: *Et b. feoda que*
Garnus de S. Leodegaro tenuit de ipso,
*et duas Ligatas, et feodium de Mant-*villa, etc.**

Ligatum, Idem quod Ligatas. Charta
Simonis D. Joinville ann. 1218. In Ta-
bulario Campanie: *Ego autem redii ad*
fidelitatem eorum, quod est Ligium contra
omnem creaturam que posset vivere at
mori. Fieri tenui a plein Ligie, in Consuet.
San-Pauliana art. 10.

LIGATE. Sub Ligata, seu
sacramento fidelitatis tenere. Stabil-
mentum a Philippi Regis Franc. ann.
1209. om. 8. Spicil. Acher. pag. 485:
Quidquid tenetur de domino Ligie, vel alio
*modo, si contingit per successionem here-*dum, vel, etc.**

LIGATARI RECIPERE. Simili-
tatione. Charta ann. 1292. in Hist. Los-
sensi part. 2. pag. 20. Recipimus et rele-
varimus Ligatarie in feudum et in homa-
giu domum nostram da Petersheim,
turrim, propugnacula, superius et infer-
rius, integraliter prout se extendunt
de loc.

Dicitur Ligatus origine ac etymo plu-
res habentur. Scriptorum sententiae.
Guido Parigi decisi. 309. Gloss. in Cle-
ment. *Pastoralis*, de Sententia et rejudic.
Nicoli Uptonis de militari offici. cap. 18.
et aliis, a *ligeris* fiduciam volunt, quod
homino ac professione fidelis strictius
domini servitio diligenter vassalus. Ad
quam sententiam referri possunt ista
Guillelmi Apulensis lib. 9. de Gest. Nor-
man.

Sed tandem fidelis jurando jure Ligatus.
Et Willelmi Armorici lib. 2. Philippid.
Eas tenetibus homo ligatus sive fidelis,
Et tamquam domino jurando jure Liger.

Lib. 8 : Cum foret Anglorum feodali jure Ligatus.

Infra :

Ipsius nullius fundi ratione Ligatus.

Lib. 19 :

Hervaeque Comes nullis est jure Ligatus
jurando

Infra :

Solas noluerat vires promittere Regi.
Nec se cum religio jurando jure Liger.
Quippe juratus erat per legem Johanni.

Guillelmus Guiart in Philippo Au-
gusto :

Qui en ceul Reame ferent,
A Saingne Lige le recourent;
Par leur force à lui se Lacerent,
Et le Roy Jean en chevauchent.

Alia est Joviani Pontani lib. 2. de Ges-
tis Ferdinandii sententia. *Dicti, inimi-*liqui, quod ligatus Reges pollicebus illos*
fidelis imperiisque sic suis vincant, atque
obnoxios statuant. Quo spectant ista
Dudonis lib. 2. de Morib. et Actis Nor-
mann. *Bedit omnem terram sue diutio-*nis filio suo Willelmo. Papae filio; atque*
inier manus Willelmi adolescentis manus
sue mittentes Principes configavit illi
*conjuracionis sacramenta. Vox autem Con-*figare eadem fere notione occurrit in*
Synodo Tullensti apud Saponarias cap.
5. *Et qui ibi pro hoc ipso inimici sunt*
quos ipsi voluerint, si potuerint, Configare
*eidem procurabo.****

Cujacius ad lib. 1. Feudor. Vignierius

In Tract. de Minoris Britan. pag. 150. et
Bignonius ad Formulas Marculli lib. I.
cap. ult. vocem *Lige*, ejusdem esse origi-
nis volunt, qua *leuidis, leuidis, id est,*
fidelis: quemadmodum ex *Leodium*,
urbis nota in Eboronibus, *Lige* dici-
mus.

Sua est etiam D. Brusel in Tract.
de l'au feud. tom. I. pag. 116. sententia.
conset enim a *lige*, quod idem ac feodus,
confederatio, sonat, accersendam vocem
Ligius. Et certe fidelis professio, que in
homagio praesertim, reciprocis erat
nam ut fidelitate domino vassalus, ita
et vassallo dominus protectionem tutu-
lamque politaverat. In cuius rel. execu-
tum Chartam Philippi Augusti ann.
1198. profert idem D. Brusel ibid in qua
legitur: *Theobaldum Comitem Trecensem*
recepimus in hominem nostrum ligum
contra omnem creaturam que posset
*posse aut mori. Et infra: Non quo pro-*pria manu eidem Comiti Theobaldo jura-*vimus, quod non ipsum contra omnem***

*creaturam que posset vivere et mori, tan-*quam hominem nostrum ligum posse**

posse. Alia exempla vide in hominum.

Sed probabilior longe videtur eorum

sententia, qui a *Litus* accersunt, quos
mox ostendimus appellatos *Ascriptio-*

nus quosdam, qui domitis suis ratione

serviti, obnoxii erant: adeo ut qui ejus-
modi serviti ratione praediorum, bene-
ficiorum, ac feudorum nobilis, tenerun-
tibus servitum debere dicerentur.

quod omnino suadent Tabule veteres
alio pot, in quibus *Litus* scribitur. Charta

Rainaldi Vicecomitis de Gimel ann.

1193. apud Justellum in Hist. Turen.

pag. 81 *Pro ito vero feudo idem Rainal-*dus fuit homo Ligus* prædicti Vicecomitis*

Rainaldi. Alia vernacula ann. 1178.

1190. pag. 85: *Deran sor Señior, cui*

*home Lige ero del po que Come d'Alver-*nia faise au* Visconte de Turen de*

*tote la terre que avea en lor en el Cas-*tel etc. Ligantia.**

In Charta Arcebaldi

Vicecomitis Camborn. ann. 1229. in Re-
gesto Carcassonegs. pag. 53 *Saleo in*

*omnibus iure domini Lenoviensis Epis-*copi cui dominus et ligantiam de-*bens.***

Erant igitur *Litus* et *Lige*, dominus

suus omnino et in solidum obnoxii,

adeo ut ab iis nudo pendentes de

*dominum solidum ab his exhiberi dis-*batur, ut supra observatum in voce Ha-*minium.***

Ita qui *Litus* est, totus est

domini sui, familiaris, domesticus, at-

que, ut verbo dicam, vassalus. Neque

alter hanc vocem intelleceret Graeci ac

Byzantini Scriptores, quibus *λίγος*, idem

est quod *οἰκτός*, ut apud Moschopulum

etpi exēdō pag. 166. *οἰκτός*, apud Ann.

Comnenam lib. 13 Alex. pag. 306: *Οἰκτό-*

ς λίγος τοῦ σπιτηροῦ τοῦ διάδοχου,

τοῦ τε οἰκτούτονος αἰτοῦ, τοῦ πατέρων,

οἰκτός, τοῦ οἰκτούτονος αἴτος τοῦ τε

πατέρων, τοῦ οἰκτούτονος αἴτος τοῦ τε

dendi in nemoribus. *Leges Henrici I.* Regis Angl. cap. 90: *Inde personam de eo cuius hoc habens, an qui tenet eum, herba- pium vel Lignagium, vel causam aliquam in nemus habeat, unde iure debet pro-*

moveri. **LIGNAGUM**, interdum sumitur pro ea præstatione quæ exsolvit pro faculta- tate excindendi ligna in silvis. Vide *Oragium*.

• **LIGNAGUM**, Eadem notio. *Polyt- ychum Fiscam*, ann. 1285: *Mec vaues- soria debet per eorum duo carma de Le- gnagio. Chartularium SS. Trinitatis Cadom. f. 61: Debet i. sacra aratura et herculturæ et perecias et XII. Ande- venas de Leignagio.*

• **LIGNARIUM**, ut *Lignagum*. *Jus lignum excendendi*. *Convento Regis Lu- dovicii II. Comitis Provincie cum Arela- tensibus anno 1285. art. 10: Item retinet- dictio Universitas pactu^o *Castellatis Mon- timoriorum et Auricula, et quæcumque alia et perecias, quæ venationes, Lignagrum, et perecias quorumque pac- tuorum territoriorum Ardevali.**

• **Nostris Lignier** *Charta ann. 1285.* In Reg. 84 Châteloph. reg. ch. 65: *Item pro usagio nemoris, quod dicitur le Lai- gnier.*

• **2. LIGNAGUM**, *Vectura lignaria*. Qui obnoxii erant tenentes seu mansio- narii, idem quod supra *Lignarium*. Vide ibi. *Charta ann. 1207*, et *Chartul. S. Avitii Aureli*: *Item quod ducerent paxillios ad vineas... apud Balgentiacum, et circa natale Domini ei redderent Lignagum. Alla ann. 1210. Ibid: Et circa natale Domini ducerent ligna ejusdem Hæmelini ad domum suam apud Balgentiacum, quod dicitur Lignagum. Vide *Ligna- rum* 2.*

• **3. LIGNACIUM**, a Gallico *Lignage*, Genus, familia, cognatio. *Charta Theob. comit. Campan. ann. 1228*, in *Chartul. Campan. Cam. Comput. Paris*: *Contra Galcherum de Estrepe, Robertum de Wanou, qui res fuerunt de morte dicti Eustachii et amicos coadiutores eorum, uteretur comitem Noriaci, coquiter Regi- testensem... et Lignagia sua... Et omnes supradicti ex parte sua et Linagia (sic) sua jurebant quod ipsi non jubarunt aliquum modo dictos Robertum et Galche- rum... Et omnes, sibi suosdicti, et ultra- que parte pro se, amico, et coadiutori, res sua et Linagia suis tenenda firmiter ju- raverunt. Assista apud Cadom. ann. 1237, ex Ord. reg. 4851: *Judicatum fuit, quod si severo pacem cum eo, qui primus vult retrahere vendam sive me per Lignagium, et nullus de Lignagio contra me postea audierit. Hoc contradicit a multis, et falsum est.* Arest. ann. 1344. 10. Jan: *Proximor in gradu consanguinitatis et Lignagii, etc.* *Chartul. prior. de Gulio fol. 7.º. Marcordius nepos Raineri de Dalmeraco cum... cunctis de Gulecio, quam per Lignagium clamabat, recuperasset, etc. Lignage*. Homines ejusdem familie, in Lit. remiss. ann. 1345, ex Reg. 100. Châteloph. reg. ch. 48: *Unq lignage, appelle les Houwsmakere, estoient en l'île de Channin en la ville de Saint Omer. Hinc Alienagier, Alienagier, pro Familia originum agnata, secundum et cohærentiam monstrare. Libert. Jonvill. ann. 1354, tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 229, art. 31: Toutes successions, tant meubles comme hérédites, venront et échaceront par succession aux proches de pro- chien, qui Alienagier se pourroit. Abi- villes d'Aigueperse ann. 1374, in Reg. 198, ch. 360: *Item si homs ou femme de ladite ville et franchise meurt sans heir***

*appareasant, nostre chastelein doit... faire inventoire des biens, et bailler à garder à gens souffrants... lesquels les doivent tenir et garder quarante jours; et si dedans ledits quarante jours nul ne s'est allé dérober, ils seront vendus, ainsi comme il sera demandé. En lignagier, ea- dent acceptio in Stabil. S. Ludov. cap. 4. tom. 1. earumq. Ordinat. pag. 249: Mon pere, mon frere, mon cousin ou mon parent, mourut sans heir au heritage... et cil tienné à tort tendit chose, dont je requies a avoir la distincion, et bien m'en En lignagier encors tuz, se il te me mouer. Vide infra *Lignae* 8.*

• **4. LIGNALE**, Species facis. Vide *Fun- lia*.

• **5. LIGNARE**, *Lignari. Ital. Lignare*. Stat. Montis-reg. pag. 243: *Statutum est quod predicti compariunt se aliquis eorum non debet... Lignare se facere ligna- num aliquod in alienis boschis. Vide mox *Lignarare*.*

• **6. LIGNAMBULUS**, Qui calcis lignis uitio, apud Gramm. In *Descript. Ta- xandri*, in pago Boscodun. *Estra couché sur lignambul* est Calceamentum elegan- tioris specie calcariæ, apud Guignevil in Pergo. *hunc generi ubi de exquisi- tori corporis:*

*Pour toi servir bailli te A,
Et ta servir te devens.
Et lignambul couchier,
Et nemo robe li bailler.*

1. **LIGNAMEN**. Materia ex ligno, in *Lege Longobard. tit. 23. 1. 28. 60 Roth- thar. 288*) *Bull. Clermont. V. PP. ann. 1265. pro Regno Siciliæ.* *Exponet per septennium pro Lignamena omnia na- turæ ipsius Regni, et omnem reipubli- ad edificia opulentia.* *Alia. Joanni XXII. ann. 1321 apud Wadding. Et nun est via quæ tradicuntur Lignamina et lapides ad opus constructionis dicti Monasteri. Addit Codicem Carolinum Epist. 61. Concilium Lateranense III. ann. 1179. cap. 24. Matth. Paris pag. 275. 453. [Capitul. Caroli M. Franciscordi. ann. 794. cap. 24. Bullam. Nicolai IV. PP. apud Rymer. tom. 2 pag. 513. Constitu- tiones Frederici Regis Siciliae cap. 89. Annales Genuensis apud Muratorium tom. 6. col. 261. 380. Chronicum Veron. apud eundem. Murator. tom. 8. col. 649. Hist. Curtius tom. 12. col. 806. Acta S. Francisci de Paula, tom. 1. April. pag. 106. etc.*

2. **LIGNAMENTUM**. *Eadem notio.* Chron. Pariseus tom. 2. Muratorii 2. col. 407. *Ligamentum habetur predictus Episcopatus et aliis dominis in ipso monte Lignamena ad manstionem vel ad alias causas incidere.*

3. **2. LIGNAMEN**, *Nativum. Ital. Ligno.* Stat. Cadub. cap. 22 pag. 66 v. *Dale- beratum qui quod, etiam tempore feria- rum, quilibet homo de Cadubrio seque- trari facere possit, quod mercatores fo- rentes non possint ligare zattas, vel claud Lignamen, nisi solverint id quod tenen- tur sibi.* Vide *Lignum* 2.

4. **LIGNARARE**, *Lignari. Charta ann. 1378*, ex Tabul. Massil. *Recepta informa- tione summaria de pignoratione facta in loco et territorio Giniaci, pretextu Lignarandi, pascayrandi, fait de facto gajardia concessa, etc.* Vide supra *Ligna- rare*.

5. **LIGNARE**, *Jus ligna excendendi in silvis*. *Charta Adelphoni Imperator. His- panie ann. 1190*, apud Ohrenhartum in Notitia Vasconum pag. 80: *Similiter dono vobis Lignare, et taylare, et pas- cuere in illis montes, etc.* *Velut Charta apud Marcum lib. 9. Hist. Benelli-*

cap. 9: *Cum... portibus, aquis, risis, Li- gnaribus, etc. Observantem Regni Am- gnon. lib. 7. tit. de Pascuis § 3: Jus do- pacrandi, Lignandi, et ad aquandū potest prescripsi titulo, etc.*

6. **7. LIGNARE**, *Ligna ad comburen- dum colligere. Transaction inter Abba- tem S. Mariam de Ulmeto et Consulles villa de Mari ann. 1288 ex Schedis Præ- sidia de Maizagues: Asservarunt quod homines villa de Mari usi fuerunt pra- dicta sylva, accipiendo et scindendo ligna virida ad mansionandum, et sicut ad Lignandum et comburendum.* [9] *Charta ann. 1341. In Reg. 72. Châteloph. reg. ch. 488. Nobis denuntiavimus fuerat ipsos Lignasse ligna et ramas sci- di.*

7. **8. LIGNARE CANEX**, *Lignum ad cas- nis collum appendere. Inquisiti pro cap- ito. S. Petri Suescio. Reg. 30. Châteloph. reg. ch. 565. Item quod quilibet cōmēs eusin Lignare, ne vinas in- fraret.*

8. **9. LIGNARIA**, *Vectura lignaria*. Gloss. Caesar. Helaterbac. In Reg. Prum. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Houthem pag. 885. col. 1: *In Ruthersheim manus rær. solvunt... duracuus similiter lignarias xxx.* Vide supra *Ligna- gium*.

10. **10. LIGNARICIA**, *Jus, ut autumno, ligno- rum exscindendorum in silvis ad an- num usum pro quo Tenentes certam penitentiationem domino exsolvent. Vel potius, Tempus quo lignatio a tenentibus advenitur. Vide supra *Ligna- ria*, et Tributum plerisque pecuniæ exsolutum pro vectura ejusdem gen- tis redditu. Haec autem præstatio- nes audit vir docilissimus, domino de- batur a subjectis in illius silvis jus huiusmodi exscindendorum ad usum an- num habentibus. Vide *Lignarum* 2.] *Codex Ms. Irminianus Abb. Sangerman. fol. 79. col. 2. Sicut... de vino in pa- sione corrallatione pedalem i. scandala. L.**

11. **11. LIGNERICIA**, *Eadem notio. Idem Codex fol. 11. v: Solvunt omni anno ad hostem carta vi. ad terrium omnum solegas CVIII. ad alterum annum virutes cum agne CVIII. de vino in passione modis CXL. de argento in *Lignericia* sol. XXXIV. Fol. 20. col. 1. Solvunt... de vino in passione mod. III. de *Lignericia* dinar. III.*

12. **12. LIGNARIUM**, *Locus lignorum, vel lignorum acervus, Ugutioni et Joanni de Janua. *Velut Glossarium: Lignarium, quoque. Aliud Gloss. Eulæborum. Trou- toulæ. Cella lignaria, Lignarium. Rur sum. Eulæborum, Lignarium. Ligna, et Li- gner. Andegavensisibus, ut Legnerat Oc- tavianus. Charta ann. 1445. Et encore vous donnez aux charrêts garnis de 4. barbes pour aider à cheval le bas de vostra Li- gner de nouuel Lex Longob. lib. 1. tit. 25. § 28. [99 Roth. 268] Et quod de *Ligno- rium* et *lignum* farctum fuerit, etc.* Charta ann. 871, pro Monast. S. Medardi Suescio: *Et habet Courciacum, et ali- cun Lignaries de Pioune.* [Charta Caroli C. ann. 886. tom. 2. Miriel pag. 988: *Eo modo ut silva et Lignari et volatilis cum ovis, que ex eisdem villis exueni. Fructum usibus deseruant, et ad Prepositu- ram pertincent. Infra: De omnibus Li- gnariis omnium villarum que ad Prepo- situram sive ad Cameram pertinent, car- rum decimum ad prefatum hospitale deatur. Hincmarus in Charta ann. 870. tom. 1. ejusd. Miriel pag. 184 col. 2. ubi precedentem Caroli C. donationem ex-**

cribit, sed non ad verbum, pro *Carrum dacinum* habet carros deos. Verum in his duobus Chartis *Lignarium* non videatur simplex acervus, sed illud omne lignum quod in silvis excindit et conficit solebat ad annum lignationem: cujus pars attributur hospitali memorato.] [ex Adalhard. Statut. S. Petri Corbeleensis lib. 1. cap. 1: *Gararii duo ad Lignarium, in pistrino unus. Ubi Guerardo *Lignarium* valet Ligna quibus calet furnus ad panem coquendum.*]

* *Glossa. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: Leniar, Provinc. *Lignarium*. Lignari ver., aut fasces lignorum aut ligna ad locum accommoda significat, in Lit. remiss. ann. 1448. ex Reg. 179. Charto. reg. ch. 228: *Lequel Dnat dist à Pierre Boisserie qu'il avoit fait bruler certaine Ligner de bois qu'il avoit mis en ung monseau. Pro lignatione autem usurpatum in Charta ann. 1308. ex Reg. 56. ch. 137: Item chascus home de laditis églises de Beauvais, qui a cheval, doit une courroie au prévost pour amener son Ligner. Quo sensu intelligenda quoque est Charta ann. 1448. supra aucta. Vide supra *Lignarium*, *Lignaria* et mot *Ligner*.**

* *LIGNARIUM*, Vectura lignaria, cui obnoxii erant Tenentes sed Mansiorum. Baldricus in Chr. Camerac. lib. 3. cap. 72: *Factum est asternere hanc *Lignarium* ab Hugo Castellano in ciuitate Cameracensi, et positum est in impleuante S. Aucterti. Supra. In ciuitate domini sui, in foro eius, *Lignarium* per angarium colligit. Tabular. S. Remigii Remensis *Lignarium* 1. habente circunquaque pedes 5 ad manum. Alibi: *Infra villam, Ligner. 33. scindulas 4.* etc. Ibid. *De banmis pro positione, carra 211. sunt simul exceptis *Lignaris* et carre que in ipsa vallis sunt. 866. Charta ann. 987. in Tabular. Augustodun. Ecclesiæ: *Pro Ligner. Miss. S. Andree, den. 2. Sugearius lib. de Administr. sua cap. 11. Cum Ligharia sua bis aut ter in anno, carcerum ville dispendio, aggregaret. Vide Ligner.***

3. *LIGNARIUM*, Idem quod *Lignarium*, Facultas excindendi ligna in silvis. Charta Caroli C. ann. 22 Ind. 10. in Tabul. S. Dionysii n. 31: *Necnon et villes que vocantur *Linerolas* et *Ferruciacum*, cum *Lignariis* earum, in pugno Mili-dunum suis intræ. Et pro 40. modius sepius 20. libras argenti, que pro *Lignario* solebantur, et pro 20. uncias qui dabantur Fratribus per singulæ annos ad *Cordovenses* earum, de *Vetus Charta* in Vita Aldrichi Episcopi Cenoman. n. 56: *Eis debentur* 7. (solidi) de carnatico arrietis 15. sine lana, de *Lignerio* sol. 28. Regestrum Philippi Aug. fol. 125: *Capiebat in forestis de Rest *Lignarium* suum ad ardendum. Tabular. Campan. Decanus Meldensis habet *Lignarium* in nemore quantuncunque ducere potest. Meldia per unam diem cum quadrigis, etc.**

* 4 *LIGNARIUM*, Lignum. Fract. Ms. de Re milit. et mach. bellic. cap. 6. *Faciat *Ligneria* incidere, de quibus sicut in diversis locis foci in die sua recessione, et accessus catastis lignorum, statim discedat cum suo exercitu.*

* *LIGNARIUS*, In vett. Glossis, τυρόνας, venditor lignorum: item, τυρόνος, ὁ πωλεὺς ξύλου. Qui cedit ligna. Isid. lib. 19. cap. 19: *Lignarius generaliter ligni opifex appellatur. Usurpavit Liviusr. hoc nomine.*

LIGNATICUM, Idem quod *Lignarium*, priori notione. Polyptychus Floriacen-

sis: *De Lignatico carradas 3. etc. Alibi: Dobet insequitur de *Lignario* in latum pedes 5. et non pedes 6. etc.*

* *LIGNATUM*, *Lignatio*, jus capiendi lignum ex carnis et ligna adducunt. Bulla Anast. IV. pp. 1154. inter Instr. tom. 10. Gall. Christ. col. 815: *Aud. Vetus hospites et scilicet et terram arabilem et *Lignaturam* ex dono regis Roberti Francorum... ex omnibus carnis et quadrigis, adins et navibus, et ex omnibus qui vendunt ligna in eodem castro.*

* *LIGNATOLUS*, *Lignarius*: et Cum Michael Conaci *Lignatolum* de Florent. pro toto residuo pensionis palci. *Il-gnaminis* in Sancta Maria Novella. [Arch. Vatic. Mandata Camer. Apostol. ann. 1471-21. f. 129]]

* *LIGNATORE*, Vide *Lignare*. [FR.]

* *LIGNEA*, pro *Linea*, Gall. *Ligne*. Ordinatio ann. 1228. et MS. D. Brunet: *Et procedatur recte *Ligne* a camino, qui est a parte meridiei ad Rodanum.*

* *Charta Math. dom. Mortisom. ann. 1200. in Chartul. S. Dion. pag. 806. col. 1: Illas cij libras... de primis redditibus montag: aqua per dictam *Ligneam*... recipie.*

* *LIGNARE*, ut *Lignare*, *Ligna* in silvis excindendo. *Charta Barrali de Bauacio pro Partenone S. Pontil* ann. 1283. ex Scholis D. de *Mazaguas*: *Damus... immunitates... pauperiorum et juri bouquerandi seu etiam *Lignerandi* per totam terram nostram ad opus medicinacum, corporis, domorum, et etiam criminandi. Vide *Lignerare*.*

* *LIGNERATO*, *Lignatio seu Ius lignorum* in silvis excindendorum. *Homilia ann. 1288. ex Scholis *Mazaguas*: Immunitates et Liberties in *Ligneratione* et in *Lignis* incidentia, et colligendia, et defendenda, et deportandia.*

* *LIGNERIA*, *Locus ubi lignum servatur, cella *Ligharia*, Gall. *Bucher*. Stat. ann. 1881. inter Probabil. tom. 8. Hist. Nem. pag. 47. col. 2: *Item visitando dictum fortalicium et veniendo ad turrim *Ligneris* abbatis seu monasterii S. Egidii, ordinavit quod de dicta turri *Ligneris*, etc. Stat. Avell. ann. 1498. cap. 58. ex Cod. reg. 4624: *Quae cepitur vel exportaverit aliqua aliena ligna... de *Ligneris* vel tysis, seu alio amasset seu fassinerum lignorum ubicunque sit, etc. Vide supra *Lignerianum* 1.***

* *LIGNERICIA*, *Vides in *Lignericia*.*

* *LIGNERI*, Tenentes sed mansiorum, qui vectura lignaria domini sui obnoxii erant. *Liber. castri Theodor. 1901. Reg. 38. Charto. reg. ch. 77: *Item voluntate quod *Ligneris*, qui ce-nebantur semel in anno deferre ligeris promis, a predicta reditibus liberis et immunes. Vide supra *Lignerianum*.**

* *LIGNETUM*, *Nemus silvula*. Joh. Buschius de Reform. Monast. apud Leibnitium tom. 2. *Scriptor. Brunsiv. pag. 482. Monasterium silum est in valle inter duos montes altos; et in circuitu suo agros habet in *Ligneris*.*

* *LIGNIARE*, ut *Lignerare*. In Gallia Christ. tom. 8. col. 1300. Robertus de Rupest. Abbas S. Pontil apalis 1447. et 1460. transegitse dictius cum civibus Niceniensibus de jure pasendi et *Lignerandi*, hoc est ligna cedendi, in variis partibus territori ejusdem urbis.

* *LIGNIBOLINUM*, Ludus, quo globus ligneus ludiculiter pellitur. Lit. remiss. ann. 1416. in Reg. 169. Charto. reg. ch. 49: *Bernardus de Castro-novo et nonnulli alii in studio Tholosano studentes*

*ad iudicium *Lignibolini* sive obsecrum iudicantur. Vide supra *Bala* 3. et *Chonila*.*

* *LIGNICELSUM*, *Ferrum quo virga et frustis reciduntur, in Glos. MSS. ubi iudiciorum perperam habent *Lignicelsum*. [Existimo post Barthium lib. 7. advers. cap. 18. legendum *Lignicelsum*.]*

* *LIGNIFAKER*, *Faber lignarius*. Reg. forest. de Broton. ex Cod. reg. 4628: *Ulla et usus foresta Brotonis, quod emporium, illi, qui redditus pro conuictus forent, assuerit portare,.... debet certe fore, residenz gasteri, et *Lignifabri*, et ceteram, etc. Charta Ann. 1872. ex Tabel. Aux.: *Diuit ipsa loquens cum operarietur suo officio sustinet, cum sit *Lignifaber* seu *Lignarius*, etc.**

* [Anno quo supra (1498) et die Sabbati XV. mensis octobris. Petrus filius Johannis de Massauius, de Croseto, et Catharina, uxor eius Claudiu de Pintella, *Lignifaber*, habitatoris sancti Boniti Castris, portaverunt ad fontes baptismi Catharinam, filiam Jacobi de Massauius, de Croseto et Mariet, sua uxoris. [Mus. arch. dep. dep. 317.]

* *LIGNIFABRIS*, Ad artem lignarium spectans. Elmham, in vita Hearn. V. reg. Angl. edit. Hearn. cap. 196. pag. 282: *quadrandam turrim *Ligneam*... pro possidente maximi malos fortis et aliis, in modum quadrati sitae, et erectis haec lignifabris subtilissimo artificio construit.*

* *LIGNIGERIUM*, Fulmentum focarium, Gall. *Chonet. Proces. Egild. de Reys* ann. 1440. fol. 170. r. ex Bibl. reg.: *Interrogatus de modo combustionis ipsorum, respondit quod super *Ligneris* in camino dicitur camera ligna grossa, et supra ea corporis mortuis, deindeque sticti fasciculi ponentes.*

* *LIGNILE* [vñ], *Martinus ex Omonaco, et *Lignerium* 1. Locus ubi servantur ligna et comburendum.*

* *LIGNOLIA*, Instrumentum piscandi. *Charta Boni piani Salind. ann. 1494. Inter Stat. Perus. pag. 81. Et hoc enim est dicto noctuque, a libro et impante pascari si facere ad recte, nesciret pascere, *Lignoliam*, et alias guerris impensis.*

* *LIGNORARE*, ut *Lignerare*, *Ligna* in silvis cedere. *Charta Ludovic. Regis Siciliæ anno. 1850. ex MS. D. Brunet: Jura *Lignerandi* et pastorigandi in predicta toto villa Baucii.*

1. *LIGNUM*, Clippus, quo reorum colla et pedes constringuntur. Arator lib. 2. Hist. Evangel.:

..... tunc agmina rapta
justibus lamenantes, sive corpore Pauli.
Conventient, ubi carcer erat, quem sediles insit
incedunt, constante Spita, vestigia querunt
Lignorum erat enim vincula tenaces hanc.

Acta Martyrum Scillitanorum: *Detrunduntur in carcere, ponantur in Ligno in diem crastinus. Paulinus lib. 5. de vita S. Martini:*

At illi seruus percuti rebatur Ligno
Triebo ministerium ferire corda percussit,
Ut coro distinxisse male pendula membra
Torti lauro cruciata expulerat artus.

Vita S. Basilii: *Jusstum cum in Ligno sus-pendi et cum ferris pectinibus carpe-
cijus carminis. Hist. S. Apollinaris Martyr.: Apollinarem vero cum gravissimo
pondere ferris jussit in carcere horrificum claudi, et in Ligno extandi, et niki si ministri, ut deficeret. Sed his locis videtur pro Equuleo sumi. Ordericus Vitalis lib. 2: In inferiore carcere
misit sunt, eorumque pedes in Ligno con-
tricti sunt. Ex eo tunc sedet, dixit Lysi-
sias Orat. 1. contra Theognest. pag.*

117. Joannes Diacon. in Vita S. Josephi Hymnographi num. 22: 'O & ut tuus tuus nō es invenies; nisi res alienas rēspiceras etiam apertissimā; etc. Et hoc pater eius ipse [S. Basilis] in S. Barlaam, et] in Menas 11. Novemb. in S. Theodoro Studita: 'exhortatus tunc 18. Novemb. in S. Zacharii Diacono. Vide Hesychium in lexico; et Dissert. 19. ad John-villiam, [Glossarium medium Graecit. in Euseb.] et supra in Cyprius. Apud Bracton lib. 3. de Corona cap. 25. § 1. in *Ligno* definiens, et in cippo idem sonant. Obelonus Persona in Cosmodomio studia 6. cap. 63: 'Quendam lacum debito tempore, quod invenit Monasterii SS. Petri et Pauli Paderborni. si obstrueret, et cum ad dominum non posset ducere, Lumen detrahit, etc. Addit. cap. 82. [oo Vide Hal-tius Glossar. Germ. voce Stock col. 1746.]

○ *LIGNA*, nude. Patibulum. Rutherford suo de Contemptu Canonum libro inscriptionem hanc primit: 'Volumen perpendicularium Rutherfordi Veronensis, vel visus eujusdam appensi cum aliis multis in *Ligno Latrone*.

Lignum Cadaveri. Buxus ita dicuntur. Lex Bajuar. tit. 18. cap. 6. § 2: 'Quia aliquis conspicuus cum cadaver humo innissum fuerit, et *Lignum superpositum cunctis ostenditibus*, ut requiratur dominus cadaveris, et primus terram superierat. Ex quibus eruitur Bajarios cadavera non in locellis, sed nuda aut linteis involuta humo condidisse, ac postea lignum, id est, asseres superposuisse, antequam terra superinceretur.

○ *Lignum Paschale*, f. Buxus ita dictus, quod buxo pro palma uti soleamus Dominica palmarum, vulgo *Pâque fleurie* nuncupata. Littera Geraldii Tornac. Episc. pro Monasterio Elionensi ann. 1152: 'Sylva adjacente villa ex regia munificencia libato exercitio est. Amandi, querens, malum fore nespitus et *Lignum quod vocatur Paschale*, videlicet abbatia potestate constitutum ut non ministeriali neque alicui licet illi exercere.'

LIGNA FRACTIVA. Vide in Art. 1.

○ *LIGNA IGNIFERA*. Cremita, alimenta ignis. Chart. ann. 1274. in Guden. Cod. Diplom. tom. 2. pag. 391: 'Inhabitantes collationem, secacionem et omnem usum... annuentes eodem *Ligna tantum lignaceum cum molerantime secare*'.

2. *Lignum*, Phaselus, vel Lembus: *Lignum Italicum*, et apud Joan. Villanueum lib. 7. cap. 69. 91. 93. lib. 9. cap. 61. et in Alfonsin part. 2. tit. 25. leg. 7. *Lignum*, apud Raimundum Montanerium in Chron. Regum Aragon. cap. 131. et in Hist. Expugnat. Minoricar. f. 83. Cambro-Britannis *Lignum*. Philippus Eysteten-sis in Vita S. Willibaldi cap. 36: 'Quidam volentes visitare limina B. Willibaldi, se conducerent in quadam *Lignum*, quod dicitur *Lignum* Germanus *Flos* est ratis. Walfridus Strat. in Vita S. Galli cap. 17: 'Ita nascenda conscientia, totis nimibus ire festinans, *Lignum* natatius profundi terram submersa, ante portuaria pertenerentur ad Iuvam'. Epistola Fr. Pachatis Minorica apud Waddington ann. 1312. 10 ascedente: 'unum *Lignum*, per Mare nigrum profecti sunus usq[ue] ad Chazaram' [*Lignum* cum quo navigabat]. In Chronica Sicula tom. 3. Almod. Marten. col. 21: 'Lignum navigabile', ibidem col.

60. et 79. *Lignum navalis armata*, in Bulla Clementis VI. PP. ann. 1345. tom. 2. Hist. Daiphon. pag. 586) Utuntur passim Scriptores Italici, Tho. Archid. in Hist. Saloniit. cap. 88. 86. Chronica Pisana ann. 1177. Statuta Venetorum. lib. 6. cap. 68. Historia Curtius. lib. 8. cap. 16. Joannes Carmessonus in Vita S. Petri Thomasi cap. 4. Charta in Probat. Hist. Franco-Byzantinae pag. 11. [Annales Genuens. tom. 6. Muratorii col. 303. 385. 389. 584. etc. Addit. Statuta Arelat. MSS. art. 105. et 144. et Codice D. Brunii fol. 42. et 48. Statuta Massili. lib. 4. cap. 1. 6. 7. 18. et alibi passim: Historiam Daiphon. tom. 2. pag. 278. etc.] *Lina*, nostris. illm. Vetus Comput. Theobaldi de Chepoy ann. 1310. in Cameraria Comp. Quod Roquessord fu pris. Measse de Chepoy relint 2. galles et 1. *Lina*, quant les autres s'en allèrent à Venise, pour ce que cil de Saloniq[ue] arroisent 5. *Lina* pour nous destourner les vices. Thomas Walsinghamus pag. 318: 'De grandes galées, et aliud genus ratis quod vocant *Ligne*, et una bargu, et 7 balingones percutiente sunt ante villam de Collena.'

* 3. *Lignum*. Lignæ tabule in quibus descriptum est testamentum. Thryphonius lib. 37. Dig. tit. 4. leg. 13: 'Quod vulgariter dicitur liberum datum honorum possessionem contra *Lignum esse*', etc. Vide Cujacium lib. 11. Observ. cap. 11.

○ 4. *Lignum*. interdum nude, sepius *Lignum domini vel Dominicum*, pro Crux. Stat. pro planis. et pannis. ann. 1217. ex Reg. A. Cam. Comput. Paris. fol. 197. v: 'In Narbona vero... in parte dextra eiusdem primi capituli panni tenetum *Lignum*, id est, *Crucis duplex*, in medio unus flos nisi'. Instr. ann. 1039. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 234: 'Cenobiorum Loci electi, ubi mirificum habent *Lignum Dominicum*, etc. Inventar. ann. 1218. inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 66. col. 1: 'Lignum Domini rotundum cum pede, et duo duo *Ligna* cum pedibus'. Charta ann. 1242. Inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. col. 498: 'Unum calicum parvum argenti, et unum *Lignum Domini*, etc.'

* [e] *Lignum Domini* II. » Thes. ecci. Claromont. an. 990. p. 39. in mus. arch. [de] ... Tribus haec excurrit in sequore *Lingua*.

D'wox: Graci etiam vocant. Vide Alexiadem lib. 8. pag. 9.

○ *LIGULARE*, Attacher de esquilletes. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684.

○ *LIGULATI CALCEI*. Vide Foliat.

○ *LIGURA*, Ligatura, Gall. Liure. Anc

nymus Haserensis apud Gretzorum in Episcopis Eystetenibus pag. 430: 'Illi apprensum per *Liguras accipitrem*, ter et quatuor fidem Clerici percussit.'

○ *LIGURITO*, Galulosus, vorax, heluo. S. Odilo Clunias in Collatione laudata tom. 3. Annal. Benedict. pag. 346: 'An ventren colore non est apostasia, cum flena Paulus protestetur, quod Liguritionis insinuci S. Crucis sunt, et ventrem pro Deo habent.'

○ *LIGURINUS*, Carrulus, apud Susannum.

○ *LIGURIO*, Aivæ: (pro *λίγος*) λιθος, Heliu, glutu. Suppliem. Antiquari. Vide *Liguria* 1.

○ *LIGURITOR*, Leges politicae Kanuti

Regis § 20: *Liguriores*, mendaces, rapa-

ces, raptores, Dei gravame habeant, etc.

Ubi Editio Saxon. § 7. habet Licceras,

id est, Assentatores, adulatores. Ita

Sommerus, qui in Gloss. Saxon. Lic-

cera, galulosum et helluonem in-

terpretatur. Vide *Leccator*.

LIGURIUM. Oleris genus, Isidoro lib. 17. cap. II: *A regione nomen accipi; natus enim plurimum in Liguria, odor aromatico et gustu acre.*

* **LIGURIUM,** ex pro Tugurium. Glossar. Lat. Gall. et Cod. reg. 702: *Liguri, Liguri.*

LIGURUS. Ainsac, Gulo. Suppl. Antiquar. Alt. *Gloriam quia laudat Martinus. Aixes, Gutorum, Ligurius, Catito.* Vide *Liguria.*

* **LIGURUS.** Lapis pretiosus, cuius mentio est Exodi 28. 19. et 39. 12. *Liguri quoque meminit Isid. lib. 12. cap. 3. et ex eo Johannes de Janua. Hunc lapidem pretiosum uterque confundit cum *Lycurio*, quem Plinius lib. 8. cap. 38. sit esse Gemmam carbunculum similem. Sed *Lycurium* nemō vidit unquam, illum saitem quem somniant ex urina lyncis glaciata efformari. Vide *Martinum* in *Lexico.**

* **LIGURUM.** Flosculus vernus, Gall. Prime vere. Idem *Glossar.*: *Ligurum, primula.*

LILAHAN. Tradit. Fulidores lib. 1. trad. 93: *Mappe 2. manutergia 1. bechin 1. petra 1. Lilahan 1. cooperitorum 1.* [Teutonibus *Lilahan* pallium est et *littenum*: qua posteriori notione *Lilahan*, ut reor, accipitur. Vide Schilteri *Glossarium.*] [66] ex Graff. *Thesaur. Ling. Franc.* tom. 2 col. 157.]

* **LILIA.** Lilium, nos *lili*, scutum Francorum Inventar. Ms. thes. Sedis Apost. ann. 126: *Item unam o'ian cum pame cum cappuccio, habentem xvii. es malta ad vii folia exterius, in quibus sunt scuta ad *Lilium*.*

* **LILIARI.** Idem qui infra *Lillardi*.
* **LILLARDI.** Regum Francorum stirpe oriundi, sic dicti a *lilia* in scuto gentilicio depicti. Responsio Pii II. PP. ad Oratores Gallicanos. tom. 8. Specill. Archer pag. 802: *Fuisse et alii qui hoc osteneri (regni Siculi) cum tanto honore et emotione suscepissent cumperit sibi *Liliatos*, ut non appellatis, preferendos certi apostolica majestas. Oratio Legaturum ipsorum coram eodem Papa, tom. 9. ejusd. Specill. pag. 319. *Nulli dubium est illustrissimum illum Principem (Ducem Burgundie) a prosapia *Lilitorum* descendisse, consanguineum proximum et subditum Christianissima Majestatis fore, etc.**

* **LILIETUM.** spv. Locus *lilli* consistens. *Martinus* ex *Onomastico.*

* **LILIFAGUS.** (*Salvia agrestis*. Dief.) **LILIFER.** Epithetum regis Francorum. Codex precum Ms. ad usum Ludov. XI. ex Bibl. reg.: *Orationes B. Marie, que vero regi dicuntur quilibet die dominica in regali missa SS. Trinitatis, fundata in Ecclesia B. de Monville prope Rothomagum anno Dom. 1468. et admiratis per *Lili*, et regem nostrum Ludo- vicum 1471.*

* **LILIOLUM.** spv. In Gloss. Benedicti cap. de Aureis. [Cervici circumpositum. Interornamenta mulieribus recenset Agnellus in Vita Damiani Episc. Raven. apud Murator. tom. 2. pag. 155. col. 2: *Prosecerunt a se inaures, et annulos, et dentaria, et acus... et Li- liola, presidia, et laudanias, et omnia jucunda, et concupiscentia proferantur.*]

* **LILIOSUS.** Ad regium genus Francicum pertinens. Charta Ludov. reg. Sicut. ann. 1382. ex Reg. Cam. Comput. Paris. sub Joan. duce Bitur. fol. 27. r: *Considerantes quod regnum nostrum Sicilia, ad cuius fastigium summa Dei prouidentia donuo nos provexit, speciali qua-*

*dam praerogativa retrocedit temporebus Lilio generositatis principem merito domino decorari. Hinc regim stirpis principes nudo *Fleur de lys* conceputa in Stat. ann. 1355. tom. 2. Ordinat. reg. Franc. pag. 35. art. 29. Lit. quibus Carolus VI. Joan. Galeas ejusque successores concedit ut insignia Francie una cum suis deferant ann. 1396. in Reg. 145. Chartoph. reg. ch. 428: *Concedimus quatinus insignia seu arma nostra Lilio duobus quartieris armorum sursum.... deferant. Eadem praerogativa donatur Petrus de Medicis a Ludovico XI. Lit. ann. 1455. in Reg. 194. ch. 26: *Ei memoire de la grande, toutte et recommandable remontrance de feu Comte de Medicis son pere.***

* **LILIUM.** Epistylorum, et alliorum operum ornamentum, formam lili referens: sov. *Anonymus* in Descript. S. Sophie. 3. Reg. cap. 7: *Capitelli autem quasi erant super capitula columnarum, quasi opera Lili fabricata erant eti. Gaudentius Grossus in Prologo id Vitam S. Bernardi Triennalem. Et candelabri calamus, sphyrus, sphaerulatus, Littera repensatione. Leo Ost. lib. 8. cap. 28. (al. 26): *Columnas, bases, ac Lili, nam non et cibosarum colorum, membrorum abundantur coemis.* Gregorius M. lib. 1. Epist. 96: *Id est, in argento calices duos coronas cum dolphinis duas, et de aliis coronis Liliis, etc.* Vetus Charta Cornutiana edita a Suareculo: *Cantharum exenos majores 6. minores 12. et Lilia exenos 2. et stansaria exenos 13. Ardo Monach. in Vita S. Benedicti Abbat. Anianae n. 28: *Septem scilicet candelabri fabrili arte mirabiliter producta, de quorum stipite procedunt hastula, sphyrusque, ac Lilia, columnae ac scyphi, etc.* Vide Anastasium in Vit. PP. pag. 84. 148. 189. et que notavimus in Descript. Adin. Sophianeum num. 30. [necon Annales Mediolan. ad ann. 1383. tom. 16. Muratori col. 807. ubi memorantur Collana aurea cum botonis XXXII. collenatis et *Itila* v. ab his cunctis per hanc etiam.*]*

* **LILIUM.** Munitionis species; *casus numeronculatu rationem prodit Casar de Bello Gall. lib. 7. cap. 67: *Hujus generis octoni ordines duci, tenuis inter se pedes distabant, et ex similitudine floris, Lilium appellabat.**

* **LILIUM-COTONA.** Rex ipse. Instr. ann. 1884 inter Probat. tom. 8. Hist. Nem. pag. 78. col. 2: *Item posuit in ex- exigentia nobilis et precipua justitia Li- lum-corone, ut decuit, propriece volendo indepmunitati sui ipsius et substitutor ip- sis civitatis regie pecularia Nemausi, distulit repentinam executionem et inci- piens proscipitam per dictos nobilis, in hoc exheredare volendo *Lilium coronuin.* si processum fuisse repente.*

* **LILIUM.** Flos in signum *salve gardie* apponetur. Charta ann. 1312. ex Bibl. reg.: *Prepositus Regalis-monitis, ut gar- dator sparsalis, auctoritate regie... gar- dation ibidem posuit et signum floris Lili- um coronuin.*

* **LIMA.** Genus gladii, tuncq. Reg. in Castigato. ad utrumque [Glossar. Charta P. P. 1312. ann. 1383. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. col. 196. v. col. 2: *Quae omnia et singula, quae ipse Richardus Fi- chon archivarius nostri, quam heredes et successores sui, tenebunt de nobis exinde reddiendo quilibet anno ad festum Pen- thecostes unum arcum, duodecim sagittas ferratas, unam Limanam et unum cultellum de memore.*]

* **LIMA.** Eastem notione qua *Limus*, Ital. *Limo, Fango;* Gall. *Boue, Fange.*

Stat. Bonos. ann. 1350-57. tom. 1. pag. 105: *Et si laborabo cum asino, vel cum aliis bestiis ad defervendum cupere, vel lapides, calces, silex, silenum, terram et Litteras, etc.* Et tom. 1. pag. 182: *Et dicimus quod dicit Yocardi tenet aurum meraurum, eou securo meraurum casta castra- rurae, qui percutit silenum et calcu- rurae et Limana.* [Fa.]

* **LIMACA.** et *Lima* pro eodem verme diciatur a *Limus* quia in limo moretur, vel de lime nascitur, vel quia totus est im- munus vel *Limus*, John. de Janua.

Vide Isidorum lib. 18. cap. 5: *Ei me- moire de la grande, toutte et recommandable remontrance de feu Comte de Medicis son pere.*

* **LILIACEA.** *Lympon*, alias *Lympon*, Adrian. de Veteri-busco de Rob. Lodd. ad ann. 1481. apud Marten. tom. 4. Ampl. Collect. col. 3874: *Lodili erat ma- gna caristic, frugis Augustus totus frigidae et pusticosa, et testudinea, Galice Lympon, comedentes totam navelam su- ministrare.*

* **LIMACES AUREI.** Chronographus Fontanell. inter donec que sum Anagesius obtulit Connobio Luvoiensi. recentes *Hansapum argenteum optimo opere fac- tum, habentem Limaces aureos quatuor, in fundo exteriori sibi annexos, spec. 4.* Bened. part. 1. pag. 683

* **LIMACEUS.** E *Limo*. Tertull. de Re- surrectione carnis cap. 49: *Primus homo de terra choicus, id est Limaceus.*

* **LIMACIA.** *Lapis vesice.* (B. N. Ms. Lat. 15186. f. 5. v.)

Vide supra *Libella* 2.

* **LIMALIS.** Vide *Lepis.*

* **LIMAMENTA.** Compedes. Andr. Floriac. MS. lib. 8. Miras. S. Benet. *Bolo- nia vilia procuratio nomine Durandus, a quadam milie, vocabulo Cauturki, cap- tus, atque Parisius custodire tractatur; deinde lignea compeditibus arctatus, rupe- mactini ponderis quantitatibus supponi- tur. At vigilia Purificationis, multo moni- tri Redemptoris, arcissimum, ut dictum est, ergastulo clausus, aggere lapidum se- pulitus, vigilum munimine septus, du frequenti iteratione Genitrici Dei levante precatus, lignea Limamenta resolvuntur.* Sed leg. post *Ligamenta.*

* **LIMANDA.** *Limande.* Dief.]

* **LIMANIA.** Tabularium Conchensis Abbatis in Ruthenis. Ch. 318: *Uno manso in Berriago ubi Rannallus manet, in Floriago, ubi Guarinus manet, et in Bary illas Limanias quae de Ambardo conquistauit, et Agros forte cultos, et canhos, unde Limania Arvernensis. (Charta Guillelmi de Hala, apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 281. In cas- tello de Champalit et de Vodable et de Plante, et in Limania tamen dicta- rum castellorum. Vnde *Limanum*.)* Vide *Limanane.*

* **LIMARE.** Limis [sic] obliquis oculis intueri. Vita S. Theodori. Abb. n. 12: *Typepo superbia ignitis Limis, vultu-stantes, etc.* [Sigebertus in Vita S. Cul- bertii fundatoris Gemblac. num. 10: *Quidam, qui bona fidelis Christi Culberti obliquo oculo Limabat, aures et arcus adversus eum appellavit. Vnde mox Li-*

maris alias Limar, eodem sensu.

Vita Patrum MSS.

Et la mare vient d'autre part,
Qui m'assent et laissez-je et l'ame,
Comme fense qui temps rime.

* **LIMARI.** pro *Rimari*, Scrutari, investigare. Gloss. Lat. Gr.: *Limatur, Rimatur, Terit, (i. querit.)* Lex 32. Cod. Th. de Navicular. (13, 5): *Necnon etiam aliis que tue cognitiois Limavit exa- men.*

* **LIMARIUS.** *Reticarius, a Limus.*

Joan. de Janua. Melius alii Limarius, ut infra.

LIMAS, artis, *Vestis quae protenditur ab umbilico usque ad pedes, quae publice utebantur servi et coqui. Ita Jo. de Janua: [qui addit: *Eadem vestis dicitur Limus, Virgilio scilicet et aliis; unde Icid. lib. 19. cap. 23: Limus, vestis quae ab umbilico usque ad pedes producitur: haec autem vestis habet in extremo sui purpam limam, id est, flavoscam; nam limum obliquum dicimus. Idem lib. 15. cap. 14: Limus, Cingulum, quo servi publici cingebantur, obliqua purpura. Gl. Lat. Gall. Saengerman.* Limas, alio. *Une maniere de faire la pate, qui est de la ventre jusqu'aux pieds, comme devantier à cuisinier ou à faire.**

* **LIMASSIA.** [*Fontes baptissimi reperti fuerunt sine clausura et infra una grossa Limassia. » Chevalier, Visit. epis. cap. Gratianop. p. 125.]*

* **LIMATA.** Lacus, aquarum congregatio, ut videtur, a Limo, sic appellata. *Charta ann. 1224. tom. 2. Hist. Monast. Cassini. pag. 42. col. 1: Concedimus ad presens in perpetuum omnes redditus provenientes ex ecclesia S. Salvatoris et de tribus Limatis, quas Jonatas de S. Angelo nobis in sua ultima voluntate reliquit. Alia: Frider. Imper. ann. 1221. In Access. ad eamid. Hist. part. 1. pag. 291. col. 1: Limata justa Melsim, et duas stertulas ibidem, thorum et Limatam in valle Riwitella. Vide Limatus.*

LIMATUS. Limosus. Bern. de Breysbach Itin. Hieros. pag. 218: *Nylus qui sit Gyon, nivus Massoviam de paradio extens: et dicitur Limatus vel terrae: quia turbidus est et limosus.*

* **LIMATUS.** Ornatus limbo. Statuta Cisterci. ann. 1199. tom. 4. Anecd. Marten. col. 1283: *Prohibetur ne in altariis nostraie habeantur mappe Limatae. Limatas clamydes etiam dixi. Trebellius Pollio in Claudio cap. 17.*

* **LIMBELLUS.** diminut. a Limbus. *Provin. Lat. ex Cod. reg. 7657. Brondis. Prov. Limbus. Limbellus, dim. oriarum. Vide Limbus 3.*

* **LIMBURI.** Chartularium SS. Trinit. Cadom. fol. 56 v.: *Wlvericus Wilde di midiam virgatam operatur, et pro Limburxi denarios solvit.*

1. **LIMBUS.** Locus in quo SS. Patrum ac piorum anima ante Christi mortem consistebant: ubi etiam infantum, qui absque baptismio moriuntur, consistere animas astant. Jo. de Jania: *Limbus ponitur pro quadam parte inferni, quatuor enim sunt loca inferni, scilicet Infernus damnatorum, Limbus puerorum, Purgatorium, et Limbus Patrum. [Eadem fuisse habet Durandus in l. 3. dist. 22. quest. 4.] Petrus Chrysologus' Serm. 66: Adicit autem Abraham dicens: In his omnibus inter nos et vos chaos magnum firmatum est, ut quae volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transire possint, sed sic, tam justos quam injustos ante ascensionem Domini apud infernos fuisse declarati et discreto loca tantum, non regionibus operi fuisse divisos, etc. [Gennadius de Dogmatibus Eccl. cap. 78: Ante passionem et resurrectionem Domini omnes anime Sacerdotum in inferno sub debito prevaricatione ad tenebantur, donec auctoritate Domini per indebitum ejus mortem a seruuli condicione liberarentur] Petrus Comestor in Hist. Scholast. cap. 87. Gen. Eral enim in inferno quidam locus beatorum, sennatus a locis penitentibus, qui ob quietem et*

separationem ab aliis, Sinus dicebatur, sicut sinus maris dicimus. Et dictus est sicut Sinus Abram, unde etiam Abram ibi erat in sui tentatione, quando ad mortem Christi. Marsilius Paterinus in Defensore pacis I. part. cap. 6: Et in loco quem Limbum vocavit, prius manu eius usque in Christi adventum. De vocis etymo nondum vidi qui aliquid dixerit. Sun tamen qui putant sic appellatum, quod is locus veluti sit Limbus inferorum. Ita enim Anonymous de Miracul. S. Thomas Cantuar. editus a Stapletono cap. 37: Noli igitur pati, ut hujus abortiva anima ad Limbum inferorum abeat. Sic Limbum Anglia, pro ora dicit. Mattheus Westmonast. ann. 1182. [Limbum Gallicus Scriptor Translationis. Gen. circa ann. 870. sec. 4. Benedict. pag. 20. n. 15. Orbis oceanus Limbo circumscriptus, apud Orosium lib. 1. cap. 2.] Vide Jacobum Usserum Armachanum in Disput. De Limbo Patrum et descensus Christi ad inferos, in quam nondum indicatur.

2. **LIMBUS.** Tunica militaria quam magno Wapenrok (Paludamentum) dicebatur Parthius in Glossario ex Guiberti Hist. Parth. 1. 1. 1.

* 3. **LIMBUS.** Navis piratica, vel clavis in septe regia, sive ipsa vestis. *Gloss. Isid. ad quas Grevius annotat legendum Limbus. Navis piratica. Notus est Limbus de qua supra: sed in dorso lib. 19. cap. 1. habet: Limbus, navicula brevis, que alias appellatione dicitur et Cymba et Caupolis: sicut et latriss. id est, Caravaca, quo in Pado palidibusque cibatur. Quod spectat certe, negat Idem Grevius Limbo clavum significari: quod enim a summa ora usque ad inam tunice descenderent. Limbi vero inam oram vestis ambient, qualis est pretexta. Aliquid tamen similitudinem admittit limbus inter et clavum, quod iudicem formae sit limbus in ima ora, cuius est clavis in media vesti, ad instar fasciae oblonge. Neque pretermitt latitudine Scriptor, Salmasium ad Lampridium ostendisse, Limbo notari etiam vestem ipsam multibrem, que alter Cyclas dicitur, et a Vopisco sic vocatum fuisse pallium imperiale purpureum, quo Zeno nobis uebatur, ut docet idem Salmasius ad Trebellium Politionem. Vide et Historia de Vestiaria lib. 5.*

LIMEN. Ecclesia. *Vetus Inscripicio alata a Catena in Historia Occitanica pag. 728. et Stephanus Baius ad Salviatianum et Cyprianum. — Do. ET. XPO. MINERANTE. Lim. hoc e. K. T. E. (conlocatum est) ANNO III. CS. VALENTINIANO. AUG. III. ELL. D. XIIII. ANNO EPUS. RUSTI. Infra, quod hic dicitur, Ecclesia appellatur: quomodo Limen Apostolorum, aut Sanctorum visitare, formula frequens apud Scriptores de usi qui peregrinationes ad Sanctorum memorias instituunt, de qua quedam diximus in Descript. Edis Sophiane, ubi de sole: multa vero Savaro ad Sidon. lib. 1. Epist. 5. et Rosweidus ad Paulinum. Addit. Turneb. lib. 12. Adversar. cap. 5. Epistola 22 ex illis que. tom. 1. Histor. Franc. habentur: Sed nec illum insulatum relinquo, cujus gressibus insinuantur Sanctorum Limina visitantur. A Liminibus Ecclesia separari, pro excommunicari, lib. 2. Hist. Casin. cap. 43. lib. 1. cap. 32. 57. 88. 94. 109. Anacleto PP. Epist. 1. Peracta consecratio omnes communicent, qui notuerint Ecclesiasticis carnis Liminibus. [Le Roman de Partonope MS. ead. notione vocem Lime usurpat in his versibus:*

*Si vult bien aise au mestier
Que font les afflications,
O le mal et o le fortune,
Et si desouez que trouvez le prime,
Tant malent come estoit Lime.
Que de Dieu sont enluminés.]*

Limina, pro templo, usurpasse etiam paganos Scriptores, alli observarunt, Martis, Statuum, etc. Vide *Solum.*

* Hinc emendanda *Charta ann. 1222* apud Rymer. tom. 1. pag. 324. ubi perperam pro *Limina*, bis legitur, *Limina B. Thomas Martyris.*

* Unde nostris Lintier, eadem acceptio. *Vita SS. ex cod. 28. S. Vict. Paris. fol. 67. r. col. 2: Com l'abbé Johan venist à Rome por visiter les Lintiers de Apóstres.*

LIMINA PORTARUM. *Loci mortuorum, vel portus Martirum, ut Grevius emendat in Gloss. Isidori: que firmant coniecturam nostram in Descript. Edis Sophiane super hac re aliam.*

LIMENARCHA. *Gloss. Gr. Lat.: Amalthea, Portitor. [Qui portibus praesedit, in Amalthea.] Limenarchus Cypr., in Inscr. 427. 9.*

* **LIMINARCHA.** LIMITARCHA, in ead. Amalthea, *Famulus liminis prefectus cubiculique custos: item miles imperii finibus praepositus. Vetus Vocabularium utriusque juris: Limenarche dicuntur Principes locorum, in quibus sunt diversarum provinciarum aut regnum diverorum limites et termini. Interduum etiam dicuntur Collimarche, qui confinia oppida vel civitates tenent trans limitem locorum. Christophori Mulleri Introductio in Hist. Canonice Sand-Hippolyti apud Rain. Duellum lib. 1. Miscell. pag. 274: Non vacue leges et Principes qui Austriae obversus barbaros orientales tuerentur et obversus, obversus, nunc Prefecti limenarchi, hodie vulgariter Marchgrafen dicuntur administrantes.*

* **LIMES CELESTIS.** f. *Pannus caeruleus, sed quadra sic dictus. Gestis MSS. Innocentii III. PP. ab Illustr. Fontanino iaudata ad calcem Antiqu. Horae pag. 401. Dedit Ecclesie Ortanum usum planetarum ex amito rubecum aurifruos decenter ornatum: tunican de Limites celestis et unam dalmaticam et unum aurifrigium; quae verba desunt in editione Baluzii pag. 88. n. CXLIV.*

* **LIMES CELESTIS.** Via, ut videtur, limos, ilmo abundans. *Stat. Bonon. ann. 1250-67. tom. II. pag. 636: Statimius et ordinarii quod unus pons lapideus debeat esse super limum, qui dicitur reca prope romegum de curia Bagnarole... ad utilitatem omnium illorum qui habent possessio- nes in illa confinata, qui habent ire et redire per illud Limidum, sive viam. [Fr.]*

1. **LIMINARE.** Loculus, cavus, in quo locantur statuae, nidiulus nostris. *Nichil Acta S. Thyrst. Mart. cap. 4: Cacitidique Apollo de Liminari suo, et communius est. Et cap. 9: Appolinis et Veneria simulacra de suis Liminaribus acta.*

LIMINARE ECCLESIE. Anastasius in Hadriano PP. pag. 117. et apud Petrum Diacon. lib. 4. Chron. Casin. cap. 98. idem esse quod vestibulum altaris et confessionis apud eund. Anastasium, et Solea apud Graecos recentiores, documentis in Descript. S. Sophie num. 83.

LIMINARE DOMUS. Limen, in Lege

Bajwar. lit. 10. § 8. [Charia ann. 14 regal Caroli M. ex Chartulario magno S. Victoris Massili. fol. 24. v. : Villas casis adestansibus vel dieruptis, una cum eti- licidii et Liminariis eorum, etc. Joh. de Janua : Liminare, idem quod li- men. Gloss. Lat. Gall. Sangerman. : Limen, Solei, entré de l'uis. Liminara, idem.]

* 2. **LIMINARE**, Visitate, in Gloss. Ara- bico-Lat. ubi perperam Luminare ha- betur.

* 3. **LIMINARE**, [huiusque vel entredre (Gloss. Lat. Gal. Bibl. Insul. E. 88, XV. s.)]

* 4. **LIMINARIS** Equus, Qui temonem sustinet. Gall. Limonier, in Monastico Anglico, tom. 1 pag. 788. col. 2. Puto le- gendum Limonaria. Vide Limonarius.

LIMINUM, pro Postliminium. Pascha- sius Rabbertus in Epitaphio Wale lib. 1. in Praefat. : Sepe mecum frater Se- vere, tacitus multumque admiror. Limi- nio tanti luctus expletio, quid non acci- rit, etc.

* 5. Ex Postlimino pariter Liminum finxerunt. Glossatores sed alia notione, quam exponunt ipsi. Gloss. Isid. : Limi- num. Servitum mortis, captivitas Papias. Liminum, Captivitas, servitum, quando quis deliminis asportatur. Joh. de Janua : Liminum, a limes, Captivitas, exilium, expulsio extra Liminum vel ex- tra dominum. Postliminium, reversalis de exilio ad iura que emiserat, vel ius quod quis vindicat super rebus suis post reser- sionem de exilio. Hinc patet fictionis causa. Noverant Postliminium esse re- versionem de exilio ad pristinum statum, liminum oneratum pro exilium; sed potius dicere debuissent Liminum. Postliminium non a simplici liminum sed a limes derivatur, ut docet Tullius in Topicis ad Trebatium ex Scævola. Ceterum vocem Liminum Glossarum notione legimus in Charia ann. 16. im- perante Ludovico dlio Bosonis Regis ex Chartulario Aptensi fol. 181 : Si Deus filius aut filios nostros de Limi- nio vel de captivitate revertere juber do- namus illis, etc. Gloss. Lat. Gall. San- german. : Liminum. Exil, captivitas, ex- pulsio.

* 6. **LIMITA**, Limes, finis, meta. Charia Steph. comit. Sacrae ann. 1162 : Con- cessi similes... prata Costabiles, nos Scœaudi et excusam ipsius prati, sicut Li- mite Ierninorum, etc. ann. 1265. ex Char- tul. S. Austreg. fol. 9. v. : Amelius de Carentonia fabricavit novam capellam apud Chambum, infra Limites parochie S. Justi, de voluntate capituli S. Austre- gelisi de castro Bituricensi. Vide mox Limitatum.

* 7. **LIMITANEI MILITES**. Vide in Miles.

* 8. **LIMITARCA**, Vides Liminarcha.

* 9. **LIMITARE MENSURAS**. Eas ad exem- plar exigere, Gall. Echanillonner. Pac- tum inter reg. episc. et consules Cature. ann. 1351. In Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 487 : Que quidam mensuras, molles et pondera... debebunt... Limitari seu scandi- lari per consules predictos.

* 10. **LIMITARI**, in veteri juris utriusque Vocabulario, dicuntur qui constituti sunt inter castra et civitates, vel confinia op- pida, ut limites defendant et colant. Vide Miles Limitanei.

* 11. **LIMITATES**, pro Limites. Limitates ratione excedere, in Edicto ann. 1558. apud S. Secouze tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 996.

* 12. **LIMITATIO**, [⁴ Super Limitationibus territoriorum dict. castrorum et civita-

tae Vienne. » (Cheselier, Inv. Arch. Dal- phin. n. 108. an. 1815.)

* 13. **LIMITATUM**, ut supra. **Limits**. Libert. Dauph. ann. 1349. tom. 5. Ordinat. Reg. Franc. pag. 44. art. 23 : Declaravit dic- sus dominus Delphinus, quod quicunque seu aliqui magni vel familiares curia delphinalis non possint nec debent infra castra, villas seu casas domum barorum, bannereorum, aut aliorum nobilitum del- phinatus et habentum jurisdictionem, me- tropolitum imperium Limitata, quam- cumque executionem facere. Vide infra Limonius.

* 14. **LIMITATUS**, Designatus. Chron. Joan. Whethamst. edit. Hearne, pag. 445 : Con- cedimus etiam secundo eidem celestidomi regie vestra collectam, Deus. In cuius manu corda sunt regum, etc. dicendum quotidianum... apud altaria Missa majoris, Missa Mariae Virginis et Missa Albari Anglorum prothomaritis, per fratres Li- mitatos sive instabulatorum pro celebrazione eorumdem. Vide Tabula officiales.

* 15. **LIMITATI AGRI**. Vide Savin. His- tor. Jur. Roman. med. temp. tom. 2. cap. 7. § 11.

* 16. **LIMITOROSUS**, ^f pro Limitorphus. Limitorphus, Limitatus. Pactum inter reg. et prefat. Portugal. ann. 1330. ex Cod. reg. 5936. A. fol. 133. v. : Quod si bladum vel alia virtutia propter immi- nem in guerram capiantur in locis Limi- torum sive sunt in confinio, etc. Vide Limotrophi.

* 17. **LIMITOPÆBI**, Qui in Imperii Limita- bus sunt, ut exponit Drosanus. Limi- topæbi, Agri, quorun possessores te- rebant alere milites in Limitibus excubantes, ut in titul. Cod. de fundis Limitophoris (II. 60.) exponit Cujacius : qui ac anno 13 de fundis patrimoniali- bus (II. 62.) observat legendum Limito- trophe, non Limitophus. Cujus verbi- sum, inquit, pertinet ad Gallos, qui fundos et Limites constituunt vocant Limitophorus. Loca expandentia seu Limi- trophe, id est, Finitalia, in Statuto Humberti II. ann. 1349. tom. 2. Hist. Dauphin pag. 587. qui notione Limi- trophe hodie dicimus quidquid contiguum est et finitimum.

* 18. **LIMITROPSUS**, pro Limitorphus, in Libert. Delphini. ann. 1349. ex Reg. Cam. Comput. Paris sign. Vienne fol. 11. r. ubi Limitorphus editum tom. 2. Hist. Delph. pag. 497. et tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 42. art. 15.

* 19. **LIMITUS**, pro Limitatus, ut arbitror, Limit. fix. Charta ann. 1359. apud Ry- mer. tom. 15. pag. 500 : Nobis per leges... datorum, legalorum, uniorum, amicorum, appunctuarum, locorum, Limitorum existentium, etc. [⁵ Ut supra. Limitatum. Vide in hac voce.]

* 20. **LIMIUM**, Limes, finis, Ital. Limite.

Stat. Montis-reg. pag. 228 : Ut si orri- tur contentio inter partes seu consortes de Limis, dominus judicione dicatur... pos- tatis, cum consilio eorum qui sit videtur, debent ire ad videndum dicta Limia, et secundum quod domus judicione dictis Limis definitur, observetur et executione mandetur. Vide supra Limi- tatum.

* 21. **LIMMA**, Hesychio λίμη, Confluum, voluntas, propositum animi. Fridego- dus in Vita St. Wilfridi Episc. sæc. 4. Benedict. part. 1. pag. 724.

Corruit, et subito periret Limma morbus.

Alias Limma, a λίμη, defectum sonat et apud Platonem semitonum in Musica, ut testator Macrobius lib. 2. In Som-

num Scipionis cap. 1. Vide Lexicon Martini.

* 22. **LIMINICUS**, Isidoro lib. 1. cap. 20. Virgilia inter duos praeciosos jacens : ap- ponitur in iis locis, in quo Scriptura interpres eodem sensu, sed diverso cor- monibus transulerunt. Joh. de Janua : Liminicus, a Limo, i. oblique; quia ea traverso jacet.

* 23. **LIMO**, Maleum citreum. Vide Li-

mone.

* 24. **LIMOGIA**, Opus de Limogia, seu Le- movicinum, in Charta ann. 1197. apud Ughellum tom. 7. Ital. Sacr. pag. 1274. Due tabulas eneas superauratae de borbis Limogia. Alias ann. 1281. apud Catellum in Historia Occitan. pag. 301.

Duo bacini qui sunt de opere Lemovicina. Synodus Wigorniensis ann. 1240. cap. 1. Due pyxides, una argentea vel ebura- nea, vel de opere Lemovicino, in qua custodi conservantur. Monasticum Anglic. tom. 3. pag. 810. Duo candelabra cuprea de opere Lemovicensi. Pag. 813. Due offræ rubæ de opere Lemovicensi, etc. etc. pag. 831. Una crux de opere Lemoceno.

Vetus Schola ex Camera Computor. Parisiensis. Itin. Far. 1317. en 11. jour de Juillet envoys Monsieur Hugues d'An- geron au Roi sur Guiart de Pontoise un chanfrain doré à testes de liepares de l'œuvre de Limoges, à deux crêtes, du com- mandement le Roi pour envoys au Roi d'Arménie. Ita vocant encastilem, vulgo Email, quia imprimis preélunt Lemovicines, quorū nomen Limodia dicitur in veteribus Annalibus Francor. et in Hist. Rotoniensis mopsas lib. 1. cap. 9. de qua quadam attigit Andreas Fel- bius lib. 1. de Elementis Architecture, etc. cap. 10. Vide Smaragnum, et Vulturabrum.

* 25. Sed et in tumultis adhibitum testa- ex Testam. Guili. de Haric. ann. 1327. Reg. 63. Chartoph. reg. ch. 229. Item je lais huit cent livres pour faire deux tourbes hautes et lourdes de l'Euvre de Limoges, l'une pour moy et l'autre pour Blanche d'Avaugor ma chère compaigne. ⁶ **LIMONAGIUM**, Merces ejus qui tra- debat Limonarium ad trahendum cur- rum. (Chartul. S. Vandreg. tom. 2. pag. 1288.) Duos quoque quartarios ordine praefatus Gubertus vel heredes ejus predictus Ecclesiæ annualim persolvent... Pro com- mutatione equi, quem Gubertus singulis annis ex consuetudine in Augusto ad minimum nonachorum trahendum admittiebat. Limonagium etiam quod de decimis habuerat et nauroz qui bubuleis eius dabat, non jam dicta Ecclesiæ in perpetuum condonauit.

* 26. **LIMONERIUS**, Eius ad currus temo- nem, Gall. Limonier. Regestin. Castr. Lidi in Andibus fol. 45. Quadriga one- ratea de pelliparis. Limonarium 4. den. ad tractum quadrigae, aliis equi 2. den. Oc- currit ibi non semel.

* 27. Cheval cheminer ou Lymonnier. In Liti. remiss. ann. 1476. ex Reg. 197. Chartoph. reg. ch. 1648. Pro currus temone, Gall. Limon, usurpari videtur in Comput. ann. 1484. Inter Probat. tom. 4. Hist. Nem. pag. 63. col. 1. Item pro certa cordis, et quibusdam tirans ferri, empis pro Limoniero dicti charrioli, solvereunt quinque solidos Turonenses.

* 28. **LIMONES**, Citrea Limonia, Gall. Li- mons. Jacobus de Vitriaco in Hist. Hierosol. cap. 85. Sunt præterea alii arbores fructus acidos, pontici videlicet sorbis, ex se procreantes, quos vocant Limones: quorū succo in estate cum carnis et pectinis liberissime uituntur, eo quod sit frigidus et succus palatium,

et provocans appetitum. [Littera ann. 1380 apud Rymer, tom. 7 pag. 223.] *Duae magnas ollas zinctheris viridis, unam vergentam, zinctheris facti cum aqua Limonis.*

* **LIMPHAR.** Vinum lympha seu aqua diluere. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7681: *Lymphari, mesler eau avec vin ou avec eau autre chose.* Vide *Lymphare.*

* **LIMPA.** Acta S. Bartholomei Erem. tom. 4. Junii pag. 85: *Pisciculum qui a vulgo Limpia dicitur, loco statuto ad recessione detulit.* [O ubi docti Editores: *Limpon, Belgis Lomp, Mytilus, piscis.*]

* **LIMPHASEUS.** Aquaticus, a *Lympha*, aqua. Acta S. Cassiani Mart. apud Illyst. Fontaninum ad calcem Antiq. Horti pag. 348:

Qualis Limphaseus perlatus Lucifer unda, Cum surges crocus subiecti sidera polo.

* **LIMPHATICUS.** Aquarius. Eltham. in Vita Henr. V. reg. Angl. edit. Hearn. cap. 82, pag. 25: *Hoc enim castrum erat duplo in fortissima circumflexu, atque etiam in tantum defensio munitione obvolum, ut pata annorum vilia partibus, quibus, monachice, defensione sufficiat, ac non tanta, cum necessitate impinguo, exhiberetur.*

* **LIMPIDARE.** LIMPIARE. Polire. Gloss. Lat. MS. Regium: *Limpidat, Olmat, lat. Olimat.* Infra: *Olimnat, Limpidat* [Papies] *Olimnat, Limpidat, sulcos obducit, linea replet.* Italo: *Oliminat, Limpidat* [Tigilio]: *Lixigare, aplanare, Limpidare, levare facere vel planum, Alibi, Limpidat, lippidum facere, purificare, clarificare, Limpidatur lapides qui poluntur, lippidi lapides, politi. Dolabella in Agriumentorum Fragmentis: *Omnis terminatus ab Oriente Limpidum latus habet: ab Occidente ruspido latus habet. Ubi lippidum pro polito et lavigato ponitur. Vetus liber Medicinae Kystoxorix sunt quae canticus condeno sequuntur et Limpidat.* Vide *Vestigium II. 2.* Artis veterinariae cap. 58. DELIMPIDARE. Anastas. in S. Leone II. PP.: *Luna eclipsi pertulit, post Coram Domini nocte pene tota in sanguine actu elaborata, et nisi per gaudi cantus copit paulatim Delimpidare, et in uno reverbi respectum.**

ELIMINATOR. Vincentius Lirin. Comonit. I. de Origine. *Quae non illi persuasa disputavit et cibis Eliminatur?*

ELIMINATOR. Matthæo Silvat. *Mundificatio.*

* **LIMPHISSIMA MAJESTAS.** Titulus honoris ab Hanza Teutonica concessus Henrico IV. Anglie Reg. ann. 1404 apud Rymer, tom. 8 pag. 354.

* **LIMPIDATE.** pro *Limpidare*, apud Anonym. Salernitanum part. 6 de quadam machinaria bellicarum Architecto. *Strenuusque vir ad Limpidae ligna.* Infra: *Exinde exiret, et machinam, quam nos petrarum nuncupamus... contruxit Joan. de Garlandia in Synonymis chrysoteli: Alioquin liquidum, id est, Limpidatum; ita legendum pro limparum Hispani Limpio, et aliparum dicunt, pro mundore.*

* **LIMPUM.** [*I.*] Omnia animalia non ostendentia, limpius et nitida ut sunt campi castrenses. [*II.*] N. Ms. lat. 1022, P. 13.

* **LIMPOR.** a *limpidus* vox feta. Splendor, claritas. Council. Tolestan. XI. *Fidei catholicae Limpor evidens claratur, claritudinis de Aguirre ad marginem scribit norma.*

LIMPSANUM. *Velutina*, apud veterem

Interpretem Procli Patriarch. Constantiopolit. Omnit. 5: *[Incyti Martyris Thiburti pretiosa nos tuerantur Limpsana, in veteri Sermone apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1683.]*

* **LIMPULUS.** [Poupée de lin. (Glos. Lat. Gal. Bibl. Insul. E 30. XV s.)]

* **LIMPUS.** in veteri Gloss. Saxonico, hopscourt. [*po Limbus, Vestium extremitatis.*]

* **LIMSTA.** Charta Groiegangi Episcopi Metensis ann. 765 apud Meritissimum: *Si quis vendiderit aut cambicerit iugurum de terra quae dicitur Limsta, dabit inde ad curtim duobus denariis et Advocato sex. De illa autem terra nullus audeat allodium facere.*

* **LIMSTA.** Larva. Gloss. Isid. An parva lima, inquit Grævius, an Lingula, Parva lingua, ut apud Papium?

* **LIMUNCELLUM.** Malum citreum, Gall. Linon. *Fructus arangiarum et Limoncellorum,* in Computo ann. 1323. tom. 1. Hist. Dauphin pag. 276.

* **LINA.** Modus agri. Charta Gerardi de Balliel, qua concedit Monasterio Stramensis dimidiatum pensa batiri super IV. Linas terre... ex illis IV. Linas due in orientali parte... unam pensari batiri si per sex et dimidiat Linas terra Vide Linia 1.

* **LINA.** Lo saro quadro, in Glossar. Lat. Brit. pag. 25.

* **LINA.** Funis in navibus. [*Dif. I.*]

* **LINAGIUM.** Prestatio, pro lino. Charta ann. 1144, apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 283: *Ego, dodi in domum Eboracum partem statagorum... ac decimam Linagium et census de burgo, etc.*

* **LINAGIUM.** pro *Lignagium.* Vide supra in hac voce num. 3.

* **LINAR.** vel LINARIS. Ager lino conatus. Hisp. Linar. Charta Gironae Sacrae, cogn. de Navora, Regis Navarra. anno 1087, apud Yezel in Chronico ord. S. Benedicti, tom. 3. *Terris, ricas, possevera, ortos, Linares, molinos, etc.* Infra: *Vineis, ortis, Pomaribus, Linares, pratis, etc.* Addit. tom. 5 pag. 445, et Sandoval. Hum. in Episcopis Pamplonensis pag. 29.

* **LINARIA.** Eadem notionis Monasticum Angl. tom. 1. pag. 572: *Cum Linaria que jacet iusta predictum mensagium.* Thomas Blount in Nomolexico scribit *Linaria* Johanni de Janua, *Linearia*, est locus ubi abundat linum, vel semen eius. [Vt utri Columella.]

* **LINARIUS.** Retia Linariae, Retaria, apud Papium, Joh. de Janua et in Gloss. Sangerman. MS. n. 501. Cassides Linariae non vorantur. (Glos. Isid. etiam hinc Linaria, Retaria et Retiaria. Peraram alibi *Linaria, Retia et Linarias, Retiaria.* Glossar. Carrili. Auctor: 2000.) Qui linum parat et vendit. Hac notio usus est Plaut.

* **LINARIA.** [Osiris. Dif. I.]

* **LINARIUS.** Faisans de codas ou de rois. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7681. Vide *Linaria* 2.

* **LINATA.** Idem, ut patet, quod *Linagium.* Praestatio pro lino. Charta ann. 2. Imperii Philippi Regis Franc. ex Archivo Solemniensi. *Beliquit recentum de festivitate S. Petri et sanguinis et creatum, excepto xx. modos et xii. sol. pro sepius, et ii. sol. pro Gallinas, et modum xxii. sextariorum et Linatum.*

* **LINATICA.** quae est Muscadellus, vitis species de qua Petrus de Crescentiis ib. 1. cap. 4.

* **LINATUS.** pro *Linentus*, vel *Limbatus*, Gall. Borda, Monasticum Anglie. tom. 1. *De altare S. Petri in Linatum in eadem Marcha, et in Comitatu Bedense arablem union, etc.* [Littera. Officiale Morani. ann. 1239. e Tabulario S. Audomari: *Quatuor Linas terra sue sitas in uad pectus.* Charta ann. 1328, apud Mirecum tom. 2 pag. 132. *Et primo IN- mensuras, t. Linatum et 3. circas terræ.*]

3. part. 2. pag. 96: *Capis nigris cum capucis de sindone vel taffata Linatis uidentur. Infra: Præter Linaturam capucinum et amuceorum, etc.*

* **LINCA.** Lynx femina. Joh. de Janua: *Linx, gen. incerti, et hec Linca pro eius nominabili, quod vulgo dicitur Lupus cervarius, et canticus a Linco.* [Oros. 30: *Lupus* quae in latiorum generi numeratur. Turnebus lib. 30. Advers. rap. 6. ex veteri Glossario: *Lynx, Lupi cervarii.* Hinc patet non adeo recentiorum esse sententiam eorum, qui Linces nolunt a Lupis cervariis distinguere.

* **LINCARE.** Linum vox. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7681. *Lincare, lincum Utulare, laporum*.

* **LINCHINUS.** Candeia, clychanium. Translat. S. Bausil. ann. 878 inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 4. col. 2: *Votum... mente conceput, candelam pro munere præparavit, ecclesiam qua sancti honorabantur adiit, et fidei non vacuis Linchinum, quem manu gestabat, accedit.* Vide *Lichinus.*

* **LINCINURA.** [Pelisse. Dif. I.]

* **LINCUS.** Linetum, Linetum. Vide *Lincus.*

* **LINCTAIA.** Culicita vel pulvinaris tegumentum lineum, vel linter ad lectum tegumentum Charta ann. 1328, in Reg. 65. Chartoph. reg. ch. 261: *Extorsit ab eadem relata tres lectos pluma munitos, præter Linctum, valoris quindecim libracum. Vide supra Lectaria.*

* **LINCTOR.** *xxxv;* Qui lingit, in Glossis.

* **LINCUS.** Animalis species, apud Friedmanum II. Imper. lib. 1. de Venat. cap. 1. [Vide *Linceus*] [*po Ruodi. fr. 3. vers. 30.*]

Jasper et Lincus de vulpe lupopus creatum.]

* **LINDEBOOD.** Andreas Sennensis lib. 5. Legum Scaniae cap. 10. *Adu. xi. talea remansare volentis satisfactionem, utrue sue considerare per suam presidiam non contat. Et hinc emendatio in vulnere nostro Lindelbood appellatur.*

* **LINDECARIUS.** Delator, in Glossis. Estens. ad Leg. Salic. tit. 32. cap. 5. apud Muratori. tom. 2. Artic. Ital. med. eti. col. 289. cuius interpretationem rationem eruditus Germanus permittit vir ductus.

* **LINDILA.** Vulgo supra in *Lidatip.*

* **LINDOWIS.** Confirmatio entitatis *sive Scathovi* apud Ludewig. tom. 2. pag. 415: *Sed et colonis ipse, qui prescriptam silvam inhabant, ipsi Lindowis quod eligunt, incensu teñere decuru-*

munt. *LINUM.* Genus ratis. Vide in *Lignum* 2.

* **LINEA.** Regula qua longitudines explorantur. Frontinus: *Quodquid in oratione mensuram operis causa ad finem recte faciat, rigor appellatur: quodquid ad horum multitudinem in forma sceleratur, Littera appellatur.* Apud Angel. de Linet: *autem quod est per tripartitum Linas mensulas, consimiles inveniuntur, frontinas, Linetum, lindum, Linatum, lindum, Linetum, rigore.* Inde forte lindum, non mensurata certe, azari modo attributa apud Trevirenses [et aliis] Charta ann. 941 ex Tabulari. S. Petri Trovin apud Duechesin in Hist. Luxemburg. pag. 5. *Dealtate S. Petri Linatum in eadem Marcha, et in Comitatu Bedense arablem union, etc.* [Littera. Officiale Morani. ann. 1239. e Tabulario S. Audomari: *Quatuor Linas terra sue sitas in uad pectus.* Charta ann. 1328, apud Mirecum tom. 2 pag. 132. *Et primo IN- mensuras, t. Linatum et 3. circas terræ.*]

videlicet 18. *measure et 2 Liner.* Item 2. *Liner.* 89. *virge.* Item 10. *Liner.* 88. *virge.* Item 8. *Liner.* 92. *virge.* Item 4. *Liner et 13 virge.* Plures occurrit in hac Charta ubi observari potest triplex actus mensura: major, minor et minima. Major *mensura* non dicitur, minor vero *Liner*: quam suspicere centum vel circiter virgo constituisse et prouide idem fuisse quod Jugorum. Cetera plures quam 89. *virgas* continebat *Liner*; frusta namque dividetur modus agri in 2. *Liner et 89 virgas*, si invias spatum eum 89. *virga* completeretur. Vide *Liner*.

LINEARIS. Leges Burgorum Seccat. cap. 10. *Prepositus debet aliquas Lineatores, et juriabunt quod fideler lineabunt, tam in longitudine quam in latitudine, secundum rectas diuinis burgorum, et lineabunt prius frontem deinde partem posteriorem. Cap. 121. Si stragae parte presente terra aliqua sit linea per Baudum, et metu posse fuerit.*

LINEA. in Pictura, est pene illius ductus. Ita Plin. lib. 35. cap. 10. 13 et ali. Unde *Linearia pictura*, cod. lib. cap. 3. *Lineationem*, et *Lineamentum*, vultus et corporis tractus. [Lineamentum, disposition, figura de similitudine] similitude, in gloss. Sangerman. Lat. Gall.]

Lineare. Agnus Apuleium lib. 10. exprimere, pingere. Eckeardus Jan de Casib. sancti Galli cap. 10. Et quoniam ad laterarium studia tardioribus videtur, ad secundum dum occupaverat, et *Lineandum* a quoque amborum operaratur potissimum, matrem in capitib; lateris, et auro, ad apparet in diversis formis Galli, que sunt: *as illa lateris coliclo concava* illuc lineatur.

LINEA. Dicitur. Narrat Theophanes ann. 7. Phocae, ut crederemus, Iulis Brisei Patria, et Damascenos, omnes Tyranni filii, clatas amplexus cum ipsi s. Phocae imaginibus indignatus Tyrannum Factiōnum duos deguisse, cuius consilii id attentassent post cor respondisse, ut ex auctoritate eius, ex qua regis reges, etc. Huius pars Diaconus et Anastasius zeyzunensis, histor. veritatis. Vide glossar. med. Graecis in hac voce col. 265.

LINEA MARGARITARUM. Vide Jurem ad Symmachum lib. 6 Epist. 59.

LINEA sanguinis et coagulationis, quia cogniti inter se coherent, apud 40. Gregorius VII. PP. lib. 6. Ep. 29. Secundo tam in mortuorum iustitia, quando etiam *lineam nobilitatis in sanguine*. Lib. 7. Epist. 21. Unde *videtur nobilitatem sanguinis* *lineam trahere*. Adde 8. Epist. 10. Hinc nostrae vox *Ligneus*, per se, usurpat. In Tabulario Magistrorum ministeriorum existat Charta Mainensis, ubi et ipsa dicitur in *tertia Linea ratione* ut sis Mainensis, honestus, tertio et recto genere ratiōne grada esse *Linea directa*. Gall. *ligne directe*, in Regesto Parlamenti ann. 1140 apud Balduzum tom. 2. Hist. Arverna, pag. 300. Le Roman de Fauze MS.

Morje dix et si sur et por von le destin,
Que je... entera ne homme de son lue.

✓ *Ligne Ami de ligno*, qui ejusdem generis est, appellatur in Lat. remiss. ann. 1142 ex Reg. 105. Charoph. reg. ch. 232. *Lumbi supplicationis des poches parcos et annis de Ligne de Johan de Compiegne*, etc. Inde etiam *Entiquage*, pro *Apparato* Cognationis compunctus, in charta ann. 1143 ex Reg. 167 ch. 117. *Bico Entiquage*, de grant et noble estat. Vide supra *Entiquage* 3.

LINEA MATRIMONIALIS. Charta S. Ludov. ann. 1224. ex Reg. M. Charoph. reg. ch. 2. *Quod si dictus coniugis Theobaldus* decederet sine herede ab uno *Linea matrimonialis descendente*, etc. Alia Achidis regis Cyprius, ann. ex Charta. Campain. fol. 113. v. *Concedo Theobaldo comiti Campanie et Rou palatino et heredibus suis, quos habet et habiturus est ab ipso et utro sua et utrobus, jam habitu vel habendis Linea matrimonialis descendentes*, etc. Ubi aliae Chartae habent. *Legitima matrimonio*.

LINEARIO. Successo. Quae alieni contingit per *lineam directam*, in Charta ann. 1192 apud Rymer. tom. 8. pag. 363.

LINEA usurpatur etiam pro *Pamini monachal*. Stat. Cisterc. ann. 1314. cap. 5. ex Cod. S. Jac. Leod: *Abbatissae de Camera, Zolsin... dicentes se ad Lineam Cisterciensem nullatenus pertinere*.

LINEA Vestis interioris stricta, ex lana confecta, unde nomen Williamus Brito in Vocab. MS. *Linea dubitativa canista*. *Totum corpus operari, et ista stricta manus subtherbar corpori, ad metu exstinguere, et descendere in se, ad pedes*, unde *Pode* in Graec. id *metu tauris*. Vide *Encherium de variis vestiis*. Acta Passions S. Cypriani. *Postquam se dubitativa separauerit, et Diacanthos tradidisset, in Linea stolidi, speculatorum sustinuerat*. Post multa videtur Cangani eripere loci ex actis passionis. S. Cypriani laudant, quam Baroni, qui ad ann. 201. §. 40. *Linea* illa intelligi de communione episcopis omnibus indumento, quod ab aliis *Ephod* appellatur, ab aliis hanc sententia adstipulatur. Modicetus in Disquisit. de Habitu canonice, pag. 4. Consule novam S. Cypriani operum editionem. Acta S. Philippi Episc. Adriap. apud Malibonum tom. 4. Analect. pag. 146. *Cumque et ipsa Linea corporis fasset alata, aut Presas, etc.* S. Andream in Vita S. Eligii lib. 1. cap. 12. *Habebat quoque zones ex auro et geminis complatae, necnon et bursa elegans, geminata, Linea vera metallo rutilans, raseque scavarum opera operata, etc.* Petrus de Limogia in Histor. Scholast. cap. 34. *Quia Gedonone, I. Lineam dicebat, quam in Lineam strictam, sic annuntiavit, et subiectam dicimus. Linea sic inducatur*, apud Invenitum III. PP. lib. 1. Master. Misericord. cap. 34. *Quia Gedonone, I. Lineam dicebat*, etc. Vide supra *Limphare*.

LINEATUM. Poteris species, vinum aqua mixtum, ab Italiano *Linfum aqua*. Stat. Verzel. lib. 3. pag. 87. v. *9 a dizer rot Linfatum illud ducat in merato blace undecumpre sint, qui autem ducere rit unum Linfatum in me cato novo vel alibi vendendum ipsum, pro pura solvit, etc.* Vide supra *Limphare*.

LINEFICUM. Vitis coquimur, quo carminum torrentium adeps exceptum. Grossar. Lat. Gall. ann. 1352 ex Cod. 4720. *Linfercion* *Leche frische*.

LINEA. vel *Linea*. Lat. Gall. *Rinde, bandelle* Hispani nominis termini, laberas facti testes ante et retro deferre cogebant ab Inquisitore, ut hoc erat apud Limborch. Sentent. Inquisitor. folios. pag. 66. *Et risuere falsum sed festina, adictione cum dubius Linus rabiatus vocatus patitur et dimidio in longitudine et tempore deponitur in latitudine ante et postea et dubius rabi sparsus, penitentibus mandibulæ evidem quod...* porti portugali doctor Hispanus quod si negligenter adiungere dectionis non portanda, etc. Adde pag. 182.

* **LINEAQUA.** *Vestis ex lino tota*, *Parva in MS. Biterensi*.

LINEARE. Linum subtilissime, linois circumferenti, unde *lineatores*, *lineas* sive ductas. S. I. Montis-reg. pag. 32. *Quod omnes reparationes consistunt in lineatores et Ligneum levigant per nota eum, qui eas scarpas vacuamente, quando erunt scripta in dicta reparationibus, desuper et circuunt a que, ita postea illi paulo scriptas faciat circa duas lineatores, seu desuper ea grossaque, vel alter modo, non valent nec tenent.*

LINEARIUS LINES, etc. Vide *Linea*.

LINEATIM. Directe, idem quod *lineativer*, Ital. *linealmente*, Gall. *En droite ligne*. Charta ann. 1267. in Charta prior. S. Oricell. Sindun. fol. 16. v. *Ab illa tunc recta linea usque ad arcuatu... et ab illa arcuata lineatim usque ad latitudinem Argentoratis*. Nostri *Ligner*. *Lineam rectam dirigere*. Charta ann. 1333. in Chartal. S. Vinc. Laudun: *Nous avons ascendre de herber à la main et au sarrillon, exerçete de la bande assise au plus doux chemin, qu'va de Bucq au dessous de Mauremont, l'ignant da onde en bande au travers des champs à une bande avise à la basane*. Vide infra *Lineare*.

LINEATOR. Mensuram vel Pictum. Vide in *Linea* 1 et 2.

LINEREA. Aer levioris, tenuis. Stat. Avelia ann. 1196 cap. 10 sex. Cod. reg. 462: *Qar excaerant se et levatorum arietum canapam et linceum et de alia canapera, leonem, etc.*

LINEIREA. Estimatio speciebus. Cap. C. ann. 831 inter Inst. tom. 12. Gall. Christ. col. 98. *Matus mites in Silvicio cum terris et runcolis et Lineirus*.

LINEITUM. Eadem notio, in Glossar. Lat. Gall. ex Cod. Reg. 7692. *Linea*.

LINEYA. Linum. Charta 160. in Reg. 59. Charoph. reg. inscribitur *Confratrum cuiusdam sententia a praepato Parisiensi tangente ministerium Linierorum*. Sententia vero ann. 1319. sic legit. *Mestres et gardes jurié dou mestier de linières*. Vide infra *Lineare*.

LINEFARI. Pro *Limphari* in Maras. S. Rose tom. 2. Stat. pag. 470 col. 2. *Eos ut furnandas Linfantes, bigatos ca* tenit. Vide supra *Limphare*.

LINEFATUM. Poteris species, vinum aqua mixtum, ab Italiano *Linfum aqua*. Stat. Verzel. lib. 3. pag. 87. v. *9 a dizer rot Linfatum illud ducat in merato blace undecumpre sint, qui autem ducere rit unum Linfatum in me cato novo vel alibi vendendum ipsum, pro pura solvit, etc.* Vide supra *Limphare*.

LINEFICUM. Vitis coquimur, quo carminum torrentium adeps exceptum. Grossar. Lat. Gall. ann. 1352 ex Cod. 4720. *Linfercion* *Leche frische*.

LINGA. vel *Linea*. Lat. Gall.

LINGARELLA. Testa, specie, alijs Lingarelli. Testa seu fascia specie, alijs *Lingga* vel *Lingam* vel *Linga* dicta, cuius usus est etiamnam certis alij temporibus in ecclesiis. Antiquiss. Consule Mercur. Franc. vol. I. mens. Dec. ann. 1530 pag. 29. Vide *Lingga*.

LINGERIUS. Lat. Gall. *Linger*. Lingarius Charta. Paul. Pale. ann. 1333. in

Reg. 49. Chartoph. reg. ch. 104: *Super calam Lingerorum, que nunc est Johannis Parvi ciuis Parisiensis, centum et quinque solidos Paris.*

¶ **LINGUARUM.** Que preest linea superlectile Galli Lingerae Parvinae Lingiarie servissimae D. N. Regine, in Actis SS.

April remiss. ann. 1384, in Reg. 82.

Chartoph. reg. ch. 652: *Quam (peregrinationem) nudus pedes et sine roba Linguis facere tenet.* Alijs ann. 1357, in Reg. 89, ch. 55: *Vester Lingias eidem supplicanti atque horverunt.* Recognoscit illud (futrum) quodam panno Lingio involatum, in aliis ann. 1382 ex Reg. 122, ch. 185. *Linge.* eodem sensu, apud Joinville, edit. reg. pag. 27. *A piede deschau et en Langes.* Mirac. S. Ludov. ibid. pag. 414. *Nuz piez et en Langes.* Vide ibid. Glossar. ad calcem. *Me lingue* Linteum medium pretium, in Lit. remiss. ann. 1461 ex Reg. 198, ch. 121: *Deux pieces de drap gris et denie ante de Mestlinge, etc.* Quod linteum tenuis materia sit, *Linge*, noscitur dixerunt quidquid tenue est et exile. Hist. Joan. de Sainte cap. 1: *Combien que sa personne estoit et fut toujours Lingue et menu.* Hinc forte *Lingeanus*, dicitur de moneta leviori ponderis, in Lit. remiss. ann. 1316 ex Reg. 75, ch. 582. *Hil avert us et usot de fausse et malicieuses monnoies, Lingances, et contrefacies.* Nisi modo intelligere de intrinsecis monitarum bonitate, Gall. Alt. Vnde *Linga*.

¶ **LINGO.** inter illa, que operarii prae-

ter incendiis exigebant, recensetur in Stat. ann. 1392, ex Tab. Massut. *Nihil plus recipiant (operarii) seu petat, quod vel occule, nec de Lingibus, nec de uno, nec de alio oratorio, etc.* An rite Lingibus? *Quo voce instrumentaque operariae significare volent?*

¶ **LINGOTUS.** a Gallico *Lino*, Auri

vel argenti massa in longum ad modum lingua porrecta. Proces. Exzidi de Rays

ann. 1440 fol. 151, ex Bibl. reg. *Magnum auri monstravit quantitatem, et inter alia unum auri Lingotum: sed dicebat ipse reus quod, non viderat diabolus Lingotum jam dictum.*

¶ **LINGUA.** pro natione quo spectat Illus Aratoris lib. 1. in Acta Apostol. *Gentem Lingua facit.* Will. Tyrus lib. 22, cap. 23: *Hoc autem debent observare in his omnibus... cuiuscunq; Lingue, cuiuscunq; nationis, cuiuscunq; fidei, etc.* Histor. Foundationis Monasterii S. Vincentii Lisbonensis: *Adversus urbem castra metantes, singuli tamen per generationes et Linguis suas.* Will. de Podio Laurentii cap. 19. *Abhorre caput conseruo militiam nostram Linguis.* Eckeardius Iudic. de Cibis, lib. 1, cap. 1: *Remanserat Episcopus cum paucis suis Linguis appartenitoribus Charta Baiuundi Comitis Tolosanum ann. 1220. Quoniamque horveret nostra idiomatis, videlicet de Lingua nostra. Decreta Coloniensi Regis, Hung. lib. 2 cap. 1: *Ut nullus Judeus praeconiat Christianum mancipium cuius cunq; Lingue vel nationis enere.* Ita yisere Scriptoribus Graecis recentioribus interdum usurpatum Acta SS. XI. Martyrum num. 9. *Tra ceteris strage cetera extirpabantur, sive baptizabantur, sive impetrabantur.* Occurrunt in Apocalypsi cap. 5. 7. 10. II. 13. 14. et 17.] Vide Bedam lib. 3, cap. 6. 25. Joannem Sarisber. Epist. 24. Eckeardum Minimum in Vita*

Notkeri Balbuli cap. 7. Albertum Stadensem pag. 183. etc.

Sic pariter et Scriptoribus nostris *Languis* passim usurpat. Assise Hierosol. cap. 94: *Lequel doit estre tenu tel a 4. costours du champ, que n'y ait nul si hardu, de quelque Langage qui soit, qui ose faire ne dire chose de.* Et cap. 134: *Il est atteint de faussete, et il est en la merci dou Seigneur de perdre quanque il y a en la Langue.* Le Roman de Grin MS.

La sembla la gent de meint Langage.

Li Lusidaire MS:

Après envoyer message,
Par les termes des Langes.

Charta Caroli Comitis Vadensis ann. 1348: *En toute notre terre assise en ladite Langue de Normandie.* Hinc *Languedoc*, et *Languedol*, dicta Provincia Francie, in quibus *oc*, et *oi*, *eu*, *ouy*, pro *ta*, usq; usurpatum, ut censes Catellus in Hist. Ocit. lib. 1, pag. 39. *Lingua Occitana*, in Charta Ludovici X. Huius ann. 1315, [atque Edwardi III. Regis Angl. ann. 1347] et aliis ab eodem Castello laudatis, quam *tortam lingua betam* fuisse scribit Joinville in Hist. S. Ludovic. cuius nomina natura ratione nemo adhuc prodidit. Sed legem dico forte, *Corte lingue*, vel *Carta lingua*, quae est Novempontania, seu Provincia Auseensis Occitanae contermina, appellatione in aliquo Nottius MSS. quas laudant Bosquetus ad lib. 14 Innocentii III. Epist. 32 et Othenartus lib. 3. Not. Vasconiae cap. 5 ad discordem majoris Vasconie seu Provincia Burdigalensis. *De Corte Laingue*, eadem appellatio pro *Carta*, non est certa, apud Joinville, pag. 121, ut *la maragine minus bona* dicitur, et *la gaudia*. *Tertia Lingue.* Sed et *Lingua Auctiorum*, quia ali *Occitanum*, vocat Diploma Philippi Pateri Regis Francie in Regesto Chartophylacum Regis, ab urbe primaria Novempontania. *Auch* Constanti tamen est sententia, *Occitanum* dictum, quod *oc* et *och*, pro *ta* passim in ea usurpatur.

¶ **LINGUA GALLICANA.** sic *Lingue d'oyl*

redditor in inscriptione Literarum ann.

1382 quibus regimen Occitanum Carolo delphino committitur, tom. 3. Ordinat.

reg. Franc. pag. 692, inter notas. *Copie*

literarum dominie regis, qualiter fecit

dominum dominum Normannie primogenitum suum, daphnium viennensem, suum

locum tenentem generalem in partibus Lingue Galliane, committendo subito

tim regnum dictarum partium. Ne temere autem omnino putes, Occitanum, quantumvis impropte, ab illo scriba hic appellari Linguanum, *Gallicanum*, nomine provincias omnes, in quibus Lingua Gallica in uso erat, *Lingue d'oyl*, vice versa, aliquando inveniuntur fuisse. Quod legem est in Lit. remiss. ann. 1382, ex Reg. 121. Chartophylac. reg. ch. 318: *Comme d'anciennete il estoit et il avous ouist ouist pais de batillier esfants pour enfant de la Langue d'oyl a celle de Flandres, et de celle de Flandres a celle d'oyl, pour apprendre les langaiges, et a ce distre, l'eigre de Grand feurre ne et de mourant en nostre bonne ville de Tournai eust batille ne sien enfant par eschange pour un autre enfant, fil d'un laboureur de la ville de Gand, etc.*

¶ *Lingua Gallica*, ab idiomatico Picardico distinguatur Ir. Lit. remiss. ann. 1388, ex Reg. 133. Chartophylac. reg. ch. 106: *Icellui de Chastillon cognut au par-*

ler que icellui Thomas estoit Picard; et pour ce par esbatement se print a parler le langage de Picardie, et ledit Thomas qui estoit Picard, print a contrefaire le langage de France; et parlement ann ensemble longement, et tans que ledit Thomas se print a courier de ce que ledit Chastillon contrefaisoit son langage, et l'appela par tal face desplaisant, sires homs, en lui disant que c'etoit a dire en langage de leur pays, etc.

¶ **LINGUA ITALICA.** Itala Memor. G. Cam. Comput. Paris fol. 192, v. ad ann. 1412. *Guillelmus de Mennillo stabilitas generalis consularius super facta juvinium pro guerra ordinatorum et partibus Lingugrum Italicae et Occitane.*

¶ **LINGUA LANCIALIS.** Vulgaris, vernacula. Stat. synod. eccl. Attrahat cap. 5. ex Cod. reg. 1610: *Instruant (parochi) matronas et obsterices qualiter impellentes necessitate pueros habeant baptizare, preficet sub hac forma et non alia, sive Lingua Lycalch sive Latina. Ego baptifico, etc.* Vide supra in *Lacuca*.

¶ **LINGUA SANCTA.** Hebreu, sic vulgo appellata, inquitur Rabini, quod in ea talia nisi pudica vox repertatur, in qua propria nomina partium illarum, qui huius quisque nostrum aut vir est, aut femina, aut quislibet alium deponeramus, desiderantur.

¶ **LINGUA LIMOSINA, ROMANA, RUSSICA, etc.** Vide Praefationem nostram ad hoc Gloss.

¶ **MEDIEATIS LINGUE.** Anglis, *Med lingue*, dicitur apud Stamfordum lib. 3. Placiatorum Coronae cap. 7. Controversia que inter alienigenas et regniculos vertitur, tunc enim testes qui in inquisitione dependent debent esse ex utriusque lingua, haec ut tot sint in una, pot est altera. Vide Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 51.

¶ **PEMMY FABLE.** Perjuria, heres, quae change de l'oyage. *Decret. S. Ladislai Regis.* Hoc car. lib. 3, cap. 1. *Si ua perfidienti faciat, pro permutacione Lingue decim penas persolvent, et canonicas peccata.*

¶ **LINGAS DIRIGITRE.** Formulas votores apud Bignoniun for. 21. *Et duodecim confundantes juraverunt;* et Lingas eorum legibus diverserunt. Id est secundum Legem testimonium dixerunt.

¶ **LINGAM SUAM MULCTARE.** Speculum Saxonum I. 1. art. 59. § 5. § 1. *Si ubi banno regali cognoscit, et incutatur banni ab ipso Rege nondum postulatus, suam pro eo mulctet Lingam.* Id est, amittit jurisdictionem suam, facultatem jus ducendi. [¶] Amittat lingam aut redimat.

¶ **SINE LINGUA ORTUS.** Intestatum deciderat Willm. Tyrus lib. 12, cap. 25. *Intusper ubi Venetus ordinatus vel inordinetus, quod nos sine Lingua dicimus, obiret.* Leges Partite seu Alfonsum part. I. tit. B. lib. 6. *Finando aliquo in Lingua, de maniera que non fuisse testamentum, etc.* Ita part. I. tit. 18. lego 18. Vide *Fabula Inordinatus*, et Notas nostra statuta S. Ludovicus pag. 181.

¶ **LINGUA PROMONITORUM.** *Prominens teatrum Lingua*, apud Alfonsum lib. 14, ubi Valerius: *Lingua Iuri Mense,* in veteri Charta, et *Alphonso Pirum* tom. 2 pag. 388. dolumen Phoenix in descript. T. S. num. 4. *Ksi ypa ix roj.* Alfonso tertio regno xatezque provis yiesozzio; et baszozz qatipetra. Vide *Ligula*.

¶ **LINGUA GLOSSA.** Abbo in Prefat. ad libros de Bello Parisiaco. *Nom clerico*

nomos, tametis angulum maneat sicut, decentissime ornati, tum scholasticis ambientibus glossas suis in commentis obnive complacet, allegoria vero aliquantisper, cum per semet, quoniam mutis (i. obscuris) inheret verbi, proprio manu Linguis superject. Mira Latinitas.

LINGUA. Pars vestis Clericallis, quae pliis seu tot linguis confutat Honori Augusti lib. I. cap. 352 de veste Clericale. **Eustalarius.** Lingua hujus vestis est Lingua Clericalis, que debet Dominum laudare. Et cap. 228. *In vesti Clericali Lingua formatur, quia iuxta Domini inconsultis sic formata dicta. Apud auctorem Mamotrecti ad cap. 13 Numeri: Fimbria dicitur, etiam Lingua, in vesti joculatoris.*

LINGUATA VESTIS. Dialogus Cluniae inter et Cisterciensem, apud Marten. tom. 5. Anerdot. col. 163. *Quia predicatores esse volunt (canonicis Regul Ordinis S. Augustini) quod Linguae vestes eorum ostendunt, debent illam regulam observare, quam egregius Predicator observari, et predicatoribus observandam proposit, dicens: Castigo corpus meum, etc. Vide Linguae vestes infra.*

LINGUE (suppl. Bouin) inter exactiones numerate, in Charta ann. 1164, ex Schedia D. Lancelot: *Excepta testa lumborum et Linguarum. Sie inter iura Comitis Biterr. ann. 1252. In civitate Atheniensi recensentur omnes Lingue vacuaria que occiduntur in singulis tabulis carnicium. Vide Bos et Lingua I.*

LINGUA BALENAE. Charta Guill. Norman. comit. ex Tabul. Major. monast. Concedo iure perpetuo Deo et S. Martino, monachis, scilicet, qui apud Majus monasterium sub Alberto abbe Deo deservint, paternos suos Linguan interficiam uolum. Vide supra Cenus.

LINGUA BOVIS. Hasta seu spiculae species. Lit remissa. ann. 1441. in Reg. 176. Chartop. reg. 15. *Icellus Perrier n'en ait che la ville de Hebonnières (sic) about une guisaire ou sangue de bœuf. Un bœuf appelle joceline ou canque de bœuf, in aliis ann. 1450. ex Reg. 185. cap. 5.*

LINGUA CAMPANAE. Clava, Gall. Battant. Regula Toribii Archiep. Linetom. 4. Concil. Hispan. pag. 862. *Ministri sacrarum speciem curam habentes, ut campanae et carum Lingue et funes bene habeantur.* ⁹ Instr. ann. 1022 apud Mator. tom. 5. Antiq. Ital. med. eti col. 223. *Et corrugias Linguis campanarum non dabat nec funes.*

LINGUA STATERAE. Examen. Gall. Langue. Aiguille. Liber niger Scaccari pag. 369. *Item, in omni ponderacione de stagno, quod Lingua staterae judicat inter pondus et stagnum: ita quod pro voluntate emporis non trahatur Lingue atque verus stagnum ultra judicium exigitatis statere.*

⁶ *Lingue.* In Stat. ann. 1403. tom. 8. Ordinal. reg. Franc. pag. 600. art. 8: *Que nul ne pourra passer chandelle, se ce n'est en balance perché entre bang et Langue.*

LINGUE VEXILLI. quod scilicet in formam lingue desinit. Henricus Huntington. 1. 7. Hist. *Et semper Lingue vexilli ejus volitant super capita Turcorum. Vide Flammulum. [Le Roman d'Alexandre MS. part. I:*

Les Lingues de l'enseignement vont au vent baloient.]

LINGUACIO. *Yssacotouz, Linguo, yssacotouz,* in Supplementum Antiquarium. *D'assacotouz.* 1. 2. Macab. cap. 7. Lingua

amputare, elinguare: pro quo Lingua dixit Glossator, ut Linguaicio, vel Linguatio, pro Elinguatio, Lingua ampu-

tatio. **1. LINGUAGIUM.** ut Lingua boum. Consuetud. Tolos. MSS. e Bibl. D. Abbatis de Crozat: *Nec soleunt albergam, nec Linguiagium, nec fromatgum, nec ovagum.*

2. LINGUAGIUM. Lingua, idioma, Italis Linguiagio, Gall. Langage. Chronicon Aula Regis cap. 23: *Variis quoque Linguiagii inconueni nostri plurimi Jane loquuntur. Quia Janua Lingua penitus pro Linguiagio. [Occurrunt in Epistola Johannis de Varennes, tom. 7. Ampliss. Collect. Marten. col. 668. Lingua- gium, in Donatione ann. 1222. tom. 6. Ludewig. pag. 130.] Linguiagium, in Vita S. Leonis Arch. Rotomag.*

3. LINGUAGIUM. Natio. Acta ad Concl. Basil. ann. 1482 apud Marten. tom. 4. Ampl. Collect. col. 355. *Sabbato ante purificationem festum doctor quidam monachus vatrum Predicatorum Linguiagii, postea, contra articulatum primus per me possum, contra articulatum postea. Vide Lingua et Linguiagium.*

4. LINGUANIUS. Eloquens. Gl. San- ger. n. 501.

LINGUARE. Lingua lombare, apud Bur- chardum lib. 5. cap. 47. Vide Linguiagio. Lingua donare, in Sigebert. Vita Deser. I. Episc. Metens. apud Pertz. Scriptor. tom. 4. pag. 464.

Ta Lingues matos, linguae aliqui disertos.]

[Legitur in epistola Antiochii ad Tadeuericum regem Francorum de obseruacione ciborum ms. S. Galli 762. p. 25: « Si (butyro) purum et recentem et modicum admixtum fuerit, sic Linguate catum modicum et supinus se pos- nat. » Quod significare videtur adouciri, opaciora.]

5. LINGUARIUS. Lingua. Formula 14. ex Baluzianis: *Non est homo hic, miser ta- lis latrat, sed non vt canis, praeterea de trapa ut Linguaris aitor magis.*

6. LINGUARIUM. ut Lingua, Natio. Re- gie ubi eadem lingua. Vita B. Kinge. tom. 5. Juli pag. 876. *Felicem Polono- rum remplicam, si in eorum nationem Linguarum tam illustrissimam semi- nam opimus Deus favoret transferri.*

7. LINGUATA. Piscis species. Tract. de pisc. MS. cap. 181. ex Cod. reg. 6388. C. Solea in Iota Gollus sole, in Hispania Lingua. *Pisces Linguita... dicuntur.*

LINGUATE. Linguae vestes ab inferiori parte, laicos perinde ac Clericos interdicuntur in Concilio Monspeliensi ann. 1195. [Vide Linguita et Lingua.]

8. LINGUITA. Lingua. Lingua. *Non ligere cum homine Linguita, scilicet R. 4. Linguita mulier, ibid. 25. 27. Tertull. de Anina cap. 8. Athenis expertus (Apostolus) Linguitam civitatem, i. e. Eloquen- tem, facundam. Le Roman de Vacce MS.*

Richart i art beaux et sages et de belles fachons, Bien fu Eustache et de belles raisons.

⁹ **Ital.** Lingusto, nostris alias Langau- ge, Lingusto et Langat. Lit. remissa. ann. 1383. In Reg. 144. Chartoph. reg. ch. 285: *Guillot le Champenoys, qui est homme de petit gouvernement, yvrongne et grant Langage, etc. Aliis ann. 1450. In Reg. 189. ch. 303: Icellus Enguerran, qui est homme de dur renom et Langage, datus ei divulga en plusieurs lieus publicum, etc. Jehan Senault fort Langat et discoustion de parler, in aliis ejusd. ann. Ibid. ch. 330. Quaquezel, eadem*

acceptio, in Lit. remissa. ann. 1475. ex Reg. 195. ch. 1488: *Adonec dist ledit Johan le Clerc audit Johannin Joly qu'il se tenist,*

*et que ce nestoit que ung Quaquezel. A verbo Quaquezel, pro Cogniter, Garire, in aliis Lit. ann. 1384. ex Reg. 148. ch. 43. Ille. Etre de haut et grant Langage, pro Etre, arroganter loquit. Lit. remissa. Ibid. ch. 137. In Reg. 100. ch. 914. Irclus Biot, qui estoit homme de grant Langage et communiquer, et east audit marchant par plusieurs fois de grosses paroles en appellant ribaut, garire, aliter. Aliis ann. 1391. In Reg. 142. ch. 6. *De ce debat qui estoit et fu grand et de haut Langage entre Malduigier et Lingue, etc. Unde Malduigier, in Lit. remissa. ann. 1398. ex Reg. 145. ch. 488: Robic le mareschal, l'ur des sergents ou comme sur le fait des aides, hommes tres rivoiez et Mal-langagier. A verbo Langager, Lougi. Qui parlait et Langageoit pour lui, apud Froissart. vol. 1. cap. 232. Enlangager, vero, pro Obscenia dicere, in Stat. eccl. Turon. ann. 1396. cap. 77. ex Ced. reg. 1287. Si quis lingue lasciva fuerit, irruana ponitentia expiatur. Ubi versio Gall. Si aucun en Langage, trois jours (de penteance). Quo n'scio an pertinet vox Languebau. bius ex Lit. remissa. ann. 1407. in Reg. 196. ch. 7. Osteler. Guiso esturqua ou boula aucunement contre la maluira Com. marchant, et a este cause dist: pourquoi m'as tu esturqué? en disant outre, waite, quel Languebau!... A quo ledit Osteler respondi, les Languebau le mere sont ilz si fait? At vero Mechachement parler dicitur de aliquo elocutionis vitio, in aliis Lit. ann. 1416 ex Reg. 168. ch. 447. Pour ce que icellus prestre estoit moult chargié de vin ou autre chose, en obtenant ou autrement en Mechachement parler.**

10. LINGUISCINUS. Vide Linguisceimus.

11. LINGUITRI. Sudis trifariam diuisa. Gloss. Isid. Legendum, ut in Excerptis: Linguisceimus, Trifariam diuisa, ex hoc Virgilii loco:

Ardes ad solos et Linguis nictat ora triuina.

12. LINGULA. Rallu, Scissura; scissas quae vestes, quae Habits taillasses vocabant, ferre nostris fuit in uso. *Census Heisterbach. lib. 10. Mirac. cap. II. Concedam tibi Lingulam pallii mei.* Vide Cutellaris.

13. LINGULATUS. Habens Lingulam, Vi- trivio I. 8. cap. 7. Lingulati, noccis quae solitibus solitibus vocamus, apud Isidorum lib. 91. cap. 84. sub finem.

14. LINGUOSITAS. Multiloquium, apud Ursin S. R. E. Subdiaconum in Vita S. Basili Caesar. cap. 2.

15. LINGUOSITAS. Lingua, vulgaris sermo. Nicol. de Jamsilla de Rebus Frederici III. Imp. apud Murator. tom. 8. col. 616. *Qui vocari in partibus illis vixit forebant, appellati vulgaris Linguo- sitatis Foetentes. Legi Foententes, ut in hoc voce scribatur.*

16. LINGUOSUS. Mimus, scurra. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 702. Linguosus, genit. Linguitus.

17. LINGUITA. Ruy, capiev, Linx. Suppl. Antig.

18. LINGUITIA. dimin. a Lingua, Lingua. Inventar. MS. thes. Sedis Apost. ann. 1383. *Ipsa autem rama est de corallo, in qua pendet xij. Linguita in castonellis de organo.*

19. LINGWAGIUM. Vide Linguiagum.

20. LINHOLUM. f. Corona muri, Gallis, Cordon. Consilium Massili. ann. 1383: *Turris S. Nicolai debet habere a primo Linholo usque ad altius tres cannas.*

* LINIA. *El stagno de aqua.* Glossar. Lat. Ital. MS.
* LINIALITER. Directe, idem quod supra Linetum. Charta Joan. reg. Angl. inter Probat. tom. I. Annal. Præmonst. col. 412: *Ac etiam donationem... de qua- tuor boatis terre in villa de Gair- tang a vado de Belame-poc... et sic sequendo Rineris Linialiter ultra mus- som usque ad vadum, etc.* Vide Linialiter.

* LINIAMEN. [Lignamen: « Pro va-lore Lignarium et clavorum in dicta porta necessarium »] [Archiv. Vatic. Mandam. Camer. Apostol. 146, f. 236.]
* LINIMENTUM. Linitus. Papias. Mundum multum Linimentum mul- sum dicitur quod multo tempore un- se debent pigmenta.

2. LINIMENTUM. Vita S. Eligii No- viom. Trevir. Joan. Nic. ab Houthain pag. 381, col. 1. et 2: *Decretum est ut... hamam vini, que dicunt Pippini, per- solvant... Item cum praefata hamam vini, que dicunt Pippini Linite, quoque cautius statutum est, etc.* Haec parum sana esse vidit Cl. Editor, quamquam ita post autographum, unde legendum opinatur. *Ludeo* et *linite* adscripti coloni fundorum. Pipino provenit. Simplicies ergo Linite, per abu- nationem et mendose scriptum existi- tur. *Similiter* aut quodvis aliud, locutio ex restitu: *Item cum praefata hamam vini, que dicunt Pippini Linite quoque cautius statutum est, etc.*

* LINIPEDUM. Linum calcamentum, Joanni de Janua. [Chauvement de lin in Glossis Sangerm. Lat. Gall. Vide Linipen- sum.]

*3. LINIMENTUM, ut Linea 3. Gra- dus consanguinitatis. Vide Lineamen- tum.

* LINIARE. Lineam rectam dirigere. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 782: *Linare. Linare. Vide supra Liseation.*

* LINIARIUS. Vide Linaria 2.

○ LINATA. LINATE. VERSUS. Virgil. Grammat. pag. 119: *Quidam enim [can-tiline] prosa, quiaam Linata, quedam etiam mederia, non illa per quam extensa ponuntur... Linati versus quinque sem- per metri metri debent, etc.*

* LINICENDIA. *La lucerna.* in Glos- sar. Lat. Ital. MS. Vide in Cicindola.

* LINICIA. *[Piniculus mollis cum quo puer in cutibus involvitur.* Difff.]

* LINIFEX. Qui facit vel operatur li- num, Linificum, ipsa lini operato; Linifi- care, Linum facere; Johanni de Janu- et ex eo in Glossis Lat. Gall. Sangerm.

○ LINIER. In SS. ann. 1230. Inter Con- suetudinibus. MSS. fol. 1. v. « Il puet este Linier en ville de Paray que voit... il puet et doit vendre son lin en gros, par poignees, par pesas, par quartiers et botelettes de Retz.» Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 581: *Linicare, ouver de lin Linicum, ouverage de fin.* Vide supra Liniera et mox Linicum.

* LINIFICUM. Materia linea ad pan- nos texendos apta. Irmin. Br. 13. sect. 100: *Ita, si datur eis Linificum, faciunt camisiles.*

* LINIFCUS, ut Linifer leg. Th. Cod. de Murileg. et Gynee. (11, 8) et in Cod. Theod. eod. tit. (10, 20) 1. 8. et 16. ut pliege legunt.

* LINIFONES. LINIFAHIL seu potius Li- nyphones, Lini textores. Gloss. Græc. Lat. Avypos, Lineto. Ita in 1. 8. Cod. Th. de Murilegus, quinintio Linetones, infra Lingi dicuntur. Et leg. 16. eod.: *Si quis ex corpore... Linetariorum sive Linyfario- rum, etc. Vopiscus: Linifones cuiusque artis. Accusatio nominis. Sotomenus lib. 1. cap. 8. dicit recte huius et resul- tatum videtur. Differunt autem Liny- phones Ittaris, ut ipse Linyphones sunt linteum vestes antiquae Linetarii vero linteum vestis negotiatorum. Vide Turne- num lib. 30. Advers. cap. 20. et Salma- sium ad Vopiscum pag. 455.*

* LINIGUM. Linum seu opus quodvis ex lino. Charta ann. 1376. in Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 286: *Omne Linigum*

seu lineaum... quod dictus Johannes habe- bit in die obitus et decessus sui. Lignus vero est Linum semen, in Lit. remiss. ann. 1420. ex Reg. 171. ch. 402: *Un sac plain de Lignus ou semece de lin.* Vide Linifex et Linosa 2.

* LINILE. Charta ann. 1407. tom. I. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Houthain pag. 381, col. 1. et 2: *Decretum est ut... hamam vini, que dicunt Pippini, per- solvant... Item cum praefata hamam vini, que dicunt Pippini Linite, quoque cautius statutum est, etc.* Haec parum sana esse vidit Cl. Editor, quamquam ita post autographum, unde legendum opinatur. *Ludeo* et *linite* adscripti coloni fundorum. Pipino provenit. Simplicies ergo Linite, per abu-

nationem et mendose scriptum existi- tur. *Similiter* aut quodvis aliud, locutio ex restitu: *Item cum praefata hamam vini, que dicunt Pippini Linite quoque cautius statutum est, etc.*

* LINIPEDUM. Linum calcamentum, Joanni de Janua. [Chauvement de lin in Glossis Sangerm. Lat. Gall. Vide Linipen- sum.]

* LINIPES. [Linipes vel calaginza, eschace.] (Lex. Lat. Gal. Bibl. Ebroic. n. 23. xiii. s. l.)

* LINIPILUS. Aser linarius quo li- num molitur. Difff.]

* LINISTEMA. Vide Linostima.

*2. LINISTEMA. [Vestis ex lino et lana contexta quod religiosi pro cami- sis portant. Difff.]

* LINITEPIUM. Vide Linetepium.

* LINIVIA. Retia. Gloss. Isid. Vide Li- naria 2.

* LINUNCULA. Lineola, lineamentum.

Vita B. Bernardi Penit. tom. 2. pag. 679: *Nihil in eo macula nisi rubeas quadam Linunculas in codo reperi-*

* LINIUS. [Ex lino coniectus: Albas... alia Linia optima.] (Thes. eccl. Clarom. mus. arch. dep. 40, an. 980.)

* LINNA. Vestis Gallorum, quæ cadem cum lene videtur. Gloss. Elfrici: *Linna: Hnysce h'vile, i. molle saguum. Linna Diodoro est r'v'z. Varroni molis sagus. Isidorus 1. 18. Orig. cap. 23: Quisdam autem nationibus sua ex quo proprio redit, ut Pineta, Linaria, Lin- nia, Linaria, Germania renome. Hnysce h'vile. Et mox. Linna. Saga quadra, et molitas sunt, de quibus Blautus, Linna cooptera est testimo Gallicus. At Glossa eiusdem. Isidor. et Pittheanus: Linna sagum quadrum. Sicque legen- dum contendit Salmasius ad Hist. Aug. pag. 819.*

* LINOCUS. Palea linea, ut videtur. Stat. civil. Cumanez cap. 30. ex Cod. reg. 4622. fol. 132. v. : *Si aliquis massariorum de cetero derelinquerit aliquod massariorum, ... non possit nec debeat exportare de ipso massariorum... paleam meliacham, nec cul- mum, nec Linocum.*

* LINODELLA. Vitis species, de qua Pe- trus de Crescentis lib. 4. cap. 4.

* LINODIS. [Herba. Difff.]

* LINOPHA. *Lo cuchi,* in Glossar. Lat. Ital. MS. Vide Linosa 1.

* LINOSA. vulgo artis, que dicitur cu- ruca. Papiae. Vide Joanni de Janua in Curucâ.

*2. LINOSA, vox Italica. Semen lini. Stat. Astori de intrat. portar. Linosa, ita est. Semen lini, quæ qualiter ministratur. 1. Stat. Verrel. lib. 3. pag. 72: *Item, quod omnes molendinos preter- neantur pensare omne granum præter Linosam.* Vide supra Linicum.

* LINOSIUM. Linum seu opus quodvis ex lino. Charta ann. 1376. in Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 286: *Omne Linigum*

tant linum ad aquam et carvam, et refe- runt ei reddunt prestat, et Linosium.

* LINOSTIMUS. Papias: Linostima vestis dicta, quod linum in stamine habeat, la- nam in trama. Ex Isidoro lib. 19. cap. 122. [Joan. de Janua scribit Linistema, ac post eum Glossator Sangerman. Lat. Gall. qui habet Linistema. Drap, ouvre- ment de lin et de laine mezal. Altius ita- dem Sangerm. MS. n. 301. legit Linoste- mas.] Gloss. Sax. Alfrici: Linistema.

Linen vearp vel vallenab, stamen lineum [or. λινόν εργασία, vel εργασία, unde vocis orig.] Andromachus in S. Silvestro: *Consuetudo ut Thraci Dalmatica literentur in Ecclesia, et pallio Linosium leviter edam tegetur.* Vide europa in S. Zosim. Re- tina. Manistr. cap. 81. In scatula vero habebant paraturam Linostiman, non satie gressam, propter laborem et sudorem; et habebant pallios Linostimas, subtiles non satie, propter suos sudores. [Odo de varia Ernesti Bavariae. Ductis fortuna, tom. 8. Anecd. Marten. col. 372. ubi de Matronis Parisinis:]

Linostoma alias tagi, aut premissa villa.

Constringit facta, volatilia tempora repro.] Vide Rabanus lib. 1. de Instit. Cleric. cap. 7.

* LINOSTINA PALLA, in Synodo Valen- tina ann. 1590 Mantile, Gall. Etsu mai. Locus exstat in Fons 2. Rursus vide Palla linostina in Palla 2.

* LINOSUM, ut mox Linad, Semen lini. Charta Willtemi D. Montispessul. ann. 1193: *Sestinal dono volvia de omni blado, de omni legumine, de farina, de Linoso, de cannaboso... si mensurantur cum sestinali.*

* LINASAD, Semen lini, Belgis Linact. Thelon. Mon. S. Bertini. Rasera de Lin- sad, 4. den. Vide Linusa.

* LINOSOLATA DE PALEIS recensetur in Inventario supellectilis ann. 1294. Mat- tam intelligo, deducta vere a Gallico Linneul vel Italico Linzuola, Linteum lecti.

* LINTA, Linicum, Gall. Linpe. Man- datum Henrici IV. Regis Angl. ann. 1401 apud Rymer. tom. 8. pag. 814: *De quaedita generali Linke, telle, canarycum, pannum, etc.*

* LINTEATOR, in Gloss. Græc. Lat. Li- nictextor. Ausiagor, leg. 1402: Linio, i. Lineto vel Lineta (ut est apud Joanni Sari-ber. lib. 9. Polycrat. cap. 2) ινοτηπις; Linetatores linteum vestis negotiatores, ut linifarios linteum vestis artifices et hinc etiæ artifices interpretatur Salmasius ad Vopiscum. Linetatorum meminim let. 7. Cod. de Excusat. muner. (10, 48) ex emendatione Cujacii pro Linetorum.

* LINTELLUS, a Gallico Linetate, Li- men superius, alias Lietteau. Comput. eccl. Paris. an. circ. 1381. ex Bibl. S. Germ. Prat.: *Item magistro Jacobo Cor- nuti pro uno Linetale merenti ponendum supra portale norum, iiii. sol. Lit. remiss. ann. 1480. in Reg. 246. Chartoph. reg. ch. 594: Leguel Roiland de son espéce frapa- ung cop apres scellus Jehannin: duquel cop il assena le Lietteau de la maison, en laquelle ledit Jehannin se sauva. Luytela, in aliis ejusd. ann. ex eod. Reg. ch. 612: Averques ce tirent d'un autre pan de mur une Luytela ou couverture de*

linetate. [Vide supra Linipedum.]

* LINTERIA, pro Linetaria. Vide in hac voce supra. Glossar. Provine. Lat. ex Cod. reg. 767. Poyra, Pro. Linetria.

* LINTEUM. Indusium tunica interior linea. Vita S. Segolene sec. 3. Benedict. pag. 514 : *Cilicium etiam semper interius moxens habebat pro Lindeo.*

* LINTHEA non dubitabatur velut appellari, in vet. Vocabulario juris utriusque. Virgilius hac notione dixit *Linetum*.

* LINTHEARIT, ibidem. Qui Lintheas natus vel natus vel Linthearorum negotiacione exercent. Linthearia, talis negotiatio Lintheariorum vel Linthearium. Negotiatio Lintheariorum. Linthearios dixerunt antiqui qui Linthea facti aut vendunt. [8] Vide *Forcellini*.]

* LINTHAMEN, feni. gen. Super altare non habet nimirum Linthamen, in t'si bus huius nimirum.

* LINTHAMEN, Lineum, pannus ligneus, in cert. ann. 1339 apud Lappenberg. Orig. Fesler. Hanseat. pag. 465.

* LINTORNIA. Vide infra *Lintonia*.

* LINTONIA. Lintres, pro Linter. Suppl. Antiquar. *Lintres*, xxv. Alveum scapha. *Lintres pavilionis*, Linter, scapha.

* Unde nostris *Lentronneur*, qui linthe fluvium trahit. Lat. remiss. ann. 1399. in Reg. 100. Chartoph. reg. ch. 190. *Icellus Guillaume sejourna et demoura deux jours et une nuit au champs, et il lez le trouva un appelle Watier Lentronneur dudit barc à Berry.*

* LINUM INCISUM. Quo sigilli tabulis ac litteris clausis appositis muniantur. Primum Testamentum. Widrati. Abb. Flavin. : *Testamentum meum condidi... ut quando dies legitimus post translatum meum advenire, recognoscit sigilli. Inciso Lino, (perp. edit. ligno) ut legis decretus auctoritas, perinclusus vir. Ainalando, quem in hac pagina testamento nostri legatum institui, gestis reipublice municipaliibus titulis, ut ab ipsa ejus prosecuzione muniantur. Et. Habetur eadem formula apud Marcusfum lib. 2: form. 17. Agnitus agnitis, rupto Lino, operiatur et rectetur, etc. apud Paulum lib. 4. Sentent. lit. 6. ubi de testamento. Adde formulam 28. ex Baluzianis. Quomodo vero *Lino* vestimenta et contractibus privatis et publicis indeteretur docet item Paulus et. 5. lit. 25. : *Amplissimus ordo decrevit est tabulas quae publicis et privatis contractibus scripturam continent, adhibitis testibus ita signari, ut et summa marginis ad medium partem perforante, tripli Lino constringantur, atque impo- situm supra Linum, et signa imprimitur, ut exteriores scripturam fidem interiori servent; alter tabula proinde nihil monenti habent. Avorcorum, Linum incidere, apud Scol. Harmenopoli lib. tit. 15. § 20. Vide Plautum in Bacchidib. act. 4. scen. 4. Pseud. act. 1. scen. 1. Aeson. Epist. 23. Sueton. in Neroni cap. 17. Collationem. Legis. Mosaicæ cap. 16. Brisson. de Formul. pag. 571. Salmus in Modo usurpar. cap. II. etc.**

* LINUM TERRENUM, ut in terra nascitur, nativum, non colore imbutum. Anastasius in S. Vestro. *Hic constituit ad sacrificium altaris non in serico nec in panno tincto celebraretur, nisi tantum in linteo ex terreno Lino procreata, cuius corpus Domini nostri J. C. in sindone inter mundum sepulsum est.*

* LINURA. Linum. Littere ann. 1482. apud Rymer. tom. 10. pag. 523. *Propter cariationem panni, velutum et Linura. Recurrit in Littera ann. 1466. tom. II. pag. 566 sed pro teste seu tunica linea: Pro una roba et Linura.*

* LINUSA. Semen lini. Linosa Italica. Picardis Linuosa. Judicatum ann. 1250.

apud Rocchum Pirrum in Notitia Eccles. Partensis. *De hordeis salmas 14. item de Linusa salmas 15. quas extimaliter 60. item de vino salmas 180. etc.*

* LINXIA. La des bestiarum, e splendoribus. In Glossar. Lat. Ital. Ms.

* LYNYPHARI, LINYFIONES. Vide *Lyniones*.

* LINZOLATA. Fasces, quantum uno Unico, Italis Lenzuolo, contineri potest. Stat. Avelina an. 1383. cap. 49. ex Cod. reg. 4624. *Si aliqua persona coperit alienum fenum... solvatur, pro qualibet Linzolata et quolibet fasso... solidos xx. Item. Rursus ocurrunt infra. Vide *Lenzonum*.*

* LIOIA, ad idem quod supra *Lia* et *Laya* 1. Charta an. 1889. in Reg. 75. Chartoph. reg. ch. 21. *Item (vendit) omnem census accordantes, quos habet in parrochia sancte Solenie, super quisuscumque rebus et bonis debetaur, sive sint in territorio de parva Lioia, sive alibi.*

Forte etiam legendum *Lioia* qua vocem mensuram significatur. Est enim *LIORALE*. Gall. Lioral. Mensura vinaria, vel liquidorum, cum vulgo *Pot* nunciat. Reg. parl. Tolos. ad ann. 1408. 10. Jun. ex Cod. reg. 9879. 6. *La coir condamne ledit Andre à rendre et paier audit able (de la Chaise-Dieu) tant qu'il se habuent et fassant feu et lieu audit lieu de Boschet et sera aucune nopece, ne Liorale ou potz de vin à la mesme dudit lieu.*

* LIORARE, vitio enuntiationis, pro Liorare, Tradere, dare. Vide *Liberare* 2. Formul. Inter Joan. de Pontibus et Hebam de Rupo ann. 1339. in Reg. 73. Chartoph. reg. ch. 201. *Ipsa Johannes de Pontibus, ... et quae scambii seu permutatio perpetua tradidit, Lioravit, dimisit, etc. Legitur rursum infra.*

* Ad sebi vero liquidationem pertinet vox Gallica *Liozel*, cuius significatio haud sat illi multi perspecta est. Constant. civit. Tull. ann. 1207. in Reg. A. Chartoph. reg. ch. 1. *Quiconque seroit trouvez sien fondant faisant Liozel dedans la ville; ou cusant char de morte, patrouer cinq sols, etc.*

* LIPA. [** Lipo, cache. (Gloss. Lat. Gal. bibl. Insul. E. 38. *)*]

* LIPARIS, Piscis genus. Tract. MS. de Pise. cap. 15. ex Cod. reg. 6838. C. Ila (sardinaelle) in lacibus ita pingue- cunt, ut cum in craticulis assantur, pin- guidito veluti oleum distillet, et qua pin- guidina sunt, qui Liparim appellant.

* LIPERUS. Papile. Tener, molis, delicata. Hesych. Λιπάρη, χαλών, λαρύπη, λεύση, εὐθέον, τισθέον. [Johan. de Janua scribit *Liperus*, et a *Lippus* deducit.]

* LIPIT. Lipuit, labit, dolore afficit. Laurentius in Amalthea ex *Glossis*. *LIPITES, Arciterus, in eadem Amalthea.*

* LIPIUM. Labrum projectum, Gall. Lippe; unde solitares ad *lipium* appellabantur, ii. quorum pars anterior in labrum seu rostrum designebat. Stat. sy nod. Joan. episc. Namnet. ann. 1380. tom. 2. Probat. Hist. Brit. col. 564. art. 60. *Solitaires (i. solitares) aut oreas ad poultentiam seu *Lipuum* more, taicorum (non gerant clerici). Vide *Poultain* et *Rostre calcis*.*

* Hinc nostris *Faire la lippe*, Labrum projectum aliquem irridere. Lit. remiss. ann. 1457. in Reg. 189. Chartoph. reg. ch. 174. *Icellui Mulot par maniere de desision commença à faire la Lippe ou la mœc aux supplians.*

* LIPOTONSIA, Autrobacia, Animis defec- tin capite percusso est, dando per breu spatum de *Lipotomia* reddit. [Papas: *Lipotomia*, *Stomach defecatio*, vel *animis angustia*. Vide *Malfacatio*.]

* LIPPA, Bucca, bolus. Gall. *Lippa*, a Germanico vel Flandrico *Lep* aut *Lip*, *Labiun*. Processus de *Vita S. Yvon*, tom. 4. Mai pag. 558 : *Quadam die Ver- naris, qua comedebat solum panem et aquam... domine dederat solum panem et panum fractum in aqua, quam comedit.*

* LIPPERUS, Tener, mollis, etc. Vide *Lipera*.

* LIPPIDARE. [Decentri chassieus, asperge: Quia citi *Lippidarem*, Abun- dicet in dormire. (Du Méril, poes. at. 1666. ad p. 114.)]

* LIPPEDO, Borgne. *Lippire*. *Bor- ger*. *Lippus Borgne*. Glossar. Lat. Gall. Ex Cod. reg. 6802.

* LIPSONA, ο. Λιψων, λιψων, numero multitudinis. *Reliquia Sanctorum*. Glossa MSS. *Lipsona, monumenta, vel reliqua corporis* [Papas *Lipsona*, Re- liquie]. Victor Utic. lib. 3. extremo de Persecut. Vandala. *Huius sunt tibi cum hymnis solemibus Lipsanae beatis Sanctorum, in Monasterio Bigue, etc.*

Vita S. Popponis Abbat. n. 17. *Agde B. Curici Lipsanæ.. pernoctatio. Occurrit ibi semel, et in Vita S. Gudille Virg. cap. 6. *Lipsona*, secunda producta, dicit Autor *Vita S. Eusebii Abbatissæ Lip- maticensis*:*

.... *Ex terra satagena Lipsona beata.*

* LIPSONANUM dixit S. Eulogius in Apolo- get. et Paulus Diacon. in Miscella. [Addre Johan. de Janua, et vide *Glossa* *Lipsonanum* in *Actus SS. martyrum*.]

* LIPSONANUM, in Dedicatione Eccle- Stabulensis apud Marten. tom. 2. Am- pliss. Collect. col. 61.

* LIPSONECA, Theca Reliquiarum, in Actis SS. Junii tom. 2. pag. 747. ubi de Reliquiis S. Antonii de Padua.

* LIPTARIA, *La febre lanta*, in *Glossar.* Lat. Ital. MS.

* LIQUA, Gall. *Lique, Navigii species*, apud Froissart. vol. 1. cap. 85. *Si se met en un vaissel, que on nommoit Li- que.*

* LIQUABILIS, Qui liquefcere potest, vixit. Utitur Apuleius in *Apologia*.

* LIQUADOS. *Epitaphium Landulphi* Principis Capue, apud Cänillum Peregrinum lib. 1. Histor. Longobard. pag. 249:

Unde quadraginta felices vidit aristas,
Et quibus et Princeps octo full Capue,
Cumque non patiuit Liquados acire Kalendas,
Augusti mensis dans animam separans.

Ita lapidem preferre asseverat idem Camillus, testemque laudat Holste- niana.

* LIQUAMEN, Liquor, quem Graci yspé- vocant. Est autem liquamen, quod ex porcino adipi fit plique. Jo. de Janua, ex Isid. lib. 20. cap. 8 : *Liquamen pro- prius dicitur piscium, quod soluti in sale- mentum pisiculæ, sundem humorum lin- quant, cujusmodi liquor dicitur salugo vel muria. Sed propria muria dicitur aqua sale permixta, et effectu gustu in modum maris.* [Gloss. Gr. Lat. : *Liquamen*, Alli. Λιχαδύρα, Garum et Liquamen. Gloss. Αλτρικι. Liquamen vel Garum, fisc bryne. Caelius Aurelian. lib. 2. Chronical. cap. 8. *Inni- satione medicaminum ex garo confectorum, quod vulgo *Liquamen* appellant.* S. Hieronym. in *Epitaphi.* Paulus cap. 8 : *Us- ex hoc uno estimatur, quid de vino et Le-*

*guamine, pincibus, et lacte, et melle, et ova, et reliquo, quae gustui suavius sunt, judicavit. Hoc autem modo fit, ut ait Gabriel Humbergerius: adeps minutum conciditur, et in vasa ad ignem levatum, sive carbones ignitos sine fumo liquefit; adjecto salis modico, seu etiam nullo; deinde liquefactum antequam refrixit, in olla repositorium colatur, et ad usum reponitur, ut ubi voles, eo utiliceat, usque tunc fere anno est. Robertus Constantinus in *Apus.*: Est etiam ex asparus genere, quem vulgo Anchos, Aristotele, *trapa*, et *luteum*, *Elian*: ex qua liquamentum atque eleagrum optimum ad excitandum appetitum additur oleo, vino, aceto, totus plenis (quibuscum conditus asservabatur) subiectis pruni liquor, et spinæ vestigia permanet, quod ego seimus non sine admiratione expertus sum. Occurrit passim apud Apitium in libris de re culinaria. Vide Cujac. lib. 9. Obs. serv. cap. 9.*

* **LIQUAMINARIUS.** Liquamini vendor, reportare, in vet. Glossis. [Liquaminarius. Qui ex corporibus piscium humorum liquidant, in Gloss. Sangerman. num. 501. voce *Celarii*.]

LIQUAMEN. Liquor, potus ex liquore. Regula S. Pachomii cap. 45: *Vinum et Liquamen aliquo loco egyptiorum nullus contingat.* Cap. 54: *Non gustabunt Liquamen, nec vinum bibent.* Capitulum de Villis cap. 46: *Pomatium, sive pira- tum, vel aliud quodcumque Liquamen ad bibendum aptum fuerit.* Pyrorum liquor, Liquamen appellatur a Paladio in Februario mense, ubi et ipsius condicione modum tradit.

* **LIQUAMEN OLEI,** in Vita S. Antidii Episc. toni. 5. Junii pag. 44: *Balsamicum consecravit chrisma oleique sanctificavit Liquamina.*

* **LIQUAMINATUS PORCELLUS.** Liquamine perfusus, conditus, apud Apitium lib. 8. cap. 7.

* **LIQUAMINOSUS.** Liquamine plenus. Res saepe et Liquaminosus, Marcello Empyrico cap. 5.

* **LIQUAMENTUM.** La salamure, in Glossar. Lat. Ital. MS. Vide *Liquamen*.

* **LIQUARE.** pro Linquere. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692: *Liquare, Removere, Liquescere, idem.*

* **LIQUARE.** Reinard. Vulp. lib. 1. vers. 1079:

Effici nascentes, Nigra seriente parvem Aere, deformes spuma Liquaque mode.

i.e. quasi eliquando paulatim et veluti guttatum vocem effundit. Conf. Persium satyr. 1. vers. 34.

* **LIQUARIUM.** Species syrapi, Gall. Syrop. Richalminus de Inaidis diamonum apud Pezium tom. 1. Anecd. part. 2. col. 416: *Nam revera est hoc, quod esum multum stomachum mentis impinguat, confortat rose... (f. rosarium) sive Liquarium zucchari.*

* **LIQUASTER,** forte Leccator, Gr. Λακτονεύς. Reinard. Vulp. lib. 1. vers. 229:

Qui latet in aqua? Sicut me posse Liquaster!

LIQUATIO, γένευεν. Vopiscus in Aureliano.

* **LIQUATORIUM.** Colum. Ces. Aurel. lib. 2. Acut. cap. 80: *Non aliter quam si visum est se ferre per Liquatoria fundatur.* Vide *Colectorum* in Colum. 8.

* **LIQUEFACTIBILIS.** Qui Liquescere potest. Leonard. In Speculo lapidum lib. 1. cap. 1: *Sed cum mineralia dupli-*

*cia sint, aliqua flexibilitate seu Liquescibilis, etc. Vide *Liquefactio*.*

* **LIQUEFACTOR.** Liquefacendi metalli artifex, Gall. Fondeur. Comput. fabr. S. Petri Insul. MS. ann. 1495: Johanni Moldenher Liquefactori Tornacensi, pro omnibus columnis et arquetis de electro, servientibus columnis ad clausuras capella B. Marie de Trilis, etc.

* **LIQUEPATERE,** pro *Patere*. Vetus Charta apud Columbum pag. 544: *Liquepatere cunctis, etc.* Gloss. Gr. Lat.: *Exponere, roxi, Liquescere.*

* **LIQUERE.** Manifestum reddere, demonstrare. Epist. Bern. scholast. tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 494: *Ex quidem (miracula) quae etate nostra non sunt antiquiora, quorumque testes in promptiu, non fabulosam, sed evidenteris- manifesta esse liquerint, etc.*

* **LIQUESCENTIA.** Apparentia, vel defec- tio vel liquiditas. Johann. de Janua: *De conuersione apparet defauillatio, in Glossa. Sanguis. Lat. Gall.*

* **LIQUESCERE.** Vide supra *Liquere*.

* **LIQUIDARE,** vox Italica, *Purgare* vel probare rationes, notari etiam. *Li- quider*, eodem sensu. Stat. casal. Re- daidi lib. 1. pag. 12. vi: *Ordinationum quod non possit fieri de bonis aliquibus districticis castri Redaldi ullum scri- mentum ex parte aliquius officialis, nisi primo Liquidatione fuerit debitum.* Cor- rect. stat. Cadubr. cap. 182: *Dummodo tales obtulerint se, et velint solvere peda- gium convenientis dictis dominis Liquidatione per duos probos homines.*

* **LIQUIRITA.** Rigolice, in Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7679. Vide *Liquiritia*.

* **LIQUIRITIA.** Glycyrrhiza, Gall. Re- glisse. In Medicina Salern. pag. 240. edit. 1622. Albertinus Mussatum de Gestis Ital. apud Murator. tom. 10. col. 385:

Tritaque in hoc multum validi Liquiritia poiss.

* **LIQUIS.** Vetus auctor loquens de figuris et lineamentis apud Scalligerum ad Festum: *Oninem autem summitem metiendo observations sunt dues: enor- mis et Liquis. Enormis que in omnem actum recis angulis continetur. Liquis que minuenda laboris causa, et, salva rectorum ratione angulorum, secundum ipsam extremitatem extenditur.* An a hinc, inquit Martinius, ut causa appellationis sit, quia in eo, ut compen- diario, aliquid linquatur? aut a liquido, ut sit, quod liquidum et planum est, minus anxiogitum?

* **LIBRA.** vox Italica, Libra. *Mille Li- ras valente moneta Ravennata*, in Vita B. Francisci Fabriani, tom. 3. Aprilis pag. 90.

* **2. LIRA,** apud Brevilogium, *Sulcus et proprie ratri, et producit primam, Unde:*

Pollicis tango Lyram, sedis cum vomere Liram.

Hinc pro Agri modo, in Charta ann. 1286. ex Chartul. Ruxer. part. 5. ch. 4: *Item quatuor Liras juxta altam ripam, sitas iuxta terram domini abbatis S. Be- nigni Divionensis... Item in Painperdu- sex Liras, sitas iuxta terram Guillermi Carpenterii. Sed et pro Mensura agraria legitur, in Charta ann. 1202. apud Pez. tom. 6. Anecd. part. 2. pag. 200. col. 1:*

Amodo sese omnes (agri) quatuor conjunc- tum excedentes in latitudinem ducenta- rum viginti Lirarum, et longitudine us- que ad limites ville Schlawitz.

* **LIRAMENTUM,** ut Delitamentum.

Liramantia confirmare, apud vet. Inter-

in agrum delecta operire. Rumplerus lib. 1. Histor. Monasterii Formbae apud Pezium tom. 1. Anecd. part. 8. col. 69: *Monasterium habet et horres amores, et triges et currus asseruentur, et quidquid ad Lirationes aut processiones necessarium fuerit.*

* **LIRIA.** [Pars anterior nasi. Dif.].

* **LIRICEN,** Cum lira canens. Joh. de Janua. Scribe *Liricen a Lyra*, et vide Harpa.

* **LIRIDA,** in Vita S. Neotti tom. 7. Jul. pag. 827. col. 1. ubi *Lyridia editit Mabilionius.* Vide in hac voce.

* **LIRIOCUS, ROCUS.** [Locus dulcis ubi opportunitas est aliquid faciens. Dif.].

* **LIRIPPIUM,** Eponis, unde Belgis *Lire-Pipe*, seu potius longa fascia, vel cauda capituli. Henricus de Knyghton de Event. Angl. lib. 4: *Dominarum cor- hors affuit quasi comes interludi in di- verso et mirabiliter apparatu virili... in tu- nica partiata... cum capacitate brevibus, et Liripibus (maiis Liripi edit.) ad modum cordarum circa caput advolatis, etc.* Chronicon Windesem. lib. 1. cap. 44: *Liripium sive lympham retro latam du- plicem et oblongam habens per dorsum descendenter. Lib. 2. cap. 40: Longa tu- nica vestitus, nigro capitulo, cum grandi Liripio collo induens. [Epist. obscur- a] Etiam apud eum pag. 90: *Etiam autem habetus Majorstromus in Iure contumum invi- gnum, cum Liripio.* Addit. pag. 11.] Charta R. Cardinalis S. Steph. in Monte Cetio Legati Apost. ann. 1215. pro re- formatione Universitatis Paris. : *Solu- res non habeat sub capite rotunda laque- tos, sanguinum Lirippatos.* Vide Men- glum. In Origin. Lingum Gall.*

* **LIRIQUICIA,** dicitur *Gallica rigolice*, in Glossar. Lat. Gall. ann. 1348. ex Cod. reg. 4120. Pro *Liriquicia*. Vide in hac voce et supra *Liquira*.

* **LIS,** Bellum vel primum initium inter hostes. Pelagius Episcopus Ovetensis in Versmundo II. Rege Hispan. : *Genuit Comitem Rudericum Munitionis, qui pos- tea mortuus fuit in Litu de Sacralis, etc.* Idem in Ferdinand. : *Iterum stabile- runt Litem in Golpeliera, et ibi captus est pugna Adesonus Rex, etc.* Lucas Tu- densis in Chronico: *Ex hac genuit San- cium, qui fuit mortuus in Litu de Ucles Theodorus Campedonensis in Vita S. Magni cap. 8: Lis facta est inter Theode- ricum et Theodobertum iuxta Tuba- cense Castrum, ibique prelio initio infinita hominum multitudine perit.* [Lex Al- man. lit. 28: *Si quis in exercitu Litu comiserit, ita ut cum clamore populi concurrit cum armis, et ubi pugna oritur, inde illi proprium exercitum, et aliqui ibi accipi fortunam, ipsorum qui hoc com- missi nitam habent, aut ad auxilium veni- ent, et si quis infasciat in publico.*] Addit. Chronic. Pisannum de Vita Chunradi Sa- lici pag. 482. Will. Britonum lib. 12. Philipp. v. 847. etc.

* **LIT,** Civilis, Bellum civile. Annales Genuens. Murator. tom. 6. col. 827: *Ete- nim per plebs nostra rite, et factiones semper tempore Litu civiles aderant.*

* **LIS CAMPALIS,** quod ait Scriptores, *Bellum Campale et campestre* efferunt, in Charta Alfonsi Regis Aragon. apud Hieron. Blancani: *Et habent fueros in- fancomes de Aragonis qui non tenet honores de seniore, quod vadat ad Litu campale, et a situ de Castellum cum pene de tres dies.* Etiamnum hodie Hispani vocem *Lit*, pro prælio, atque etiam duello usur-

pant. Vide Leges Alfonsinas seu Partitae part. 7. tit. 4. qui inscribitur *De las Lides*, seu de probatione per duelum. Hinc.

LITIGARE, pro Bello contendere. Primit, sicut Dudsonem lib. 8. de Moch. Norman. pag. 97. Nec sumus et contra eum Litigare ullus. Pag. seq.: *Casperus Franci contra eum Litigare*, multisque modis eum opprimeret. Addit. pag. 114. Leo Ost. lib. 1. cap. 25: *Casperundique ad invicem totis siuebus Litigare*.

BREVES LISSE. Practicas nostris, Plaues sommaires. Synodus Exonensis ann. 1287 cap. 45: Considerantes in causa matrimonii iuris solemnitatem non esse per unius observandam, quis breves Lites alio nomine appellentur, eo quod in ipsis breviter sit procedendum, Unde Elius, cap. 25: *Casperundique ad invicem totis siuebus Litigare*.

LISA. Papies, Longa. LISSE. Esquiras. Celso lib. 4. cap. 1. Sunt autem Lise, tempore Donato, vena majoris gutturis, quibus intersectis, animal confessum emoritur. Unde Elius, cap. 30: *Quicquid ex tali causa mortuum est.*

LISCA. Papias: *Carex, herba acuta, vulgo Lica*. MS. prefert *Lista*. LISCA. Glicere, vehementer cuperere. Ecclasis vers. 360:

Pondere nos Lisca, ut morti tradere querat.

1. LISCHA. Licha, Instrumentum quo quid politur, cylindrus veteribus. Gallic Lissa. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 20: *Cum petra vitrea, que vulgo Licha vocatur..... corporalitatis. Usus antiqui Ordin. Cisterciensis cap. 114. habent hoc loco Licha. Vide Licha.*

LICA, in Statutis Ordinis Premonstratens dist. 2. cap. 8: *Indutus ab aliis superpellicio, cum Lica corporalitatis, etc.*

2. LISCHA. Festuca. Ital. Lissa. Stat. Astur. collat. 1. cap. 19. pag. 41. r: *Statutum est quod..... aliquis incidenter vel asportaverit baschum aut goretum aut Lischam permitti* etc.

◦ LISCHINUM. Ellychnium. Gall. Luminosum, mecha. Necrol. eccl. Paris. MS. ad calcem: *Cersi qui sunt circa altare ceru laudabilis et ardenter bene Lischini. Vide supra Lichinus.*

◦ LISIDA. Lissa. Vide in Leudis. ◦ 1. LISERIA. Finis, limes. Gall. Lisiere. Charta baliivi Constant. ann. 1294. in Reg. 58. Chartoph. reg. fol. 58. r: *Concessit ad firmam perpetuam... nundinas de Guibundi foives a die festi S. Sansoni et Liseriam ejusdem loci, etc. Nisi legendum sit Liversam. Vide infra in hac voce.*

◦ 2. LISERIA. Ora, limbis panni, Gall. Lisiere. Arest. ann. 1344. 12 Febr. in vol. 8. arrestor. parlam. Paris. *Cum baliivis Dionysi inhibuerit tinctoribus ejusdem ville ne texere facerent... pannos in lana, factura et Liseria similes pannis factis in dicta villa pro vendendo ibidem. Vide Lura.*

◦ LISPIUNT. Polonica vox. Charta ann. 1454. torn. 5. Cod. diplom. Polon. pag. 139. col. 1: *Pro eo ipsi debent nobis onomatia ad diem S. Martini tres libras piperis, vulgariter Lispiunt, in recognitionem expedire atque dare.* [50] *Lobecum est quatuordecim et sedecim librarum.*

◦ LISSA HALECUM, seu tunna: une tonne de haren, que on appelle Lisse: la somme que on appelle Lisse, in Charta Philippi II. Regis Romanor. ann. 1208. descripta

in Magno Recordo Leodiensi pag. 11. 12. [Vide Lassa 2.]

◦ LISSES, La caligine, in Glossar. Lat. Ital. MS.

1. LISTA. Ora, limbis: Villaneo et præparatae Lissa. Vocab. elymon ab Anglo-Saxonico Listi, et Lissa. Fascia, limbis, marcescentia accepta Speimannus. At in Gloss. Lat. Gr. occurrit, expontetur, et in voce antiqua sequitur. Papus (Suppl. Antiquarii. Lissa. Etym. Lissa.) Charta Benedicti VIII. P.P. ann. 1028. in Bulario Casinensi tom. 1. pag. 7: *Similiter et pluriale diapsrum cum Listis auro tezsis. S. Odilo Cluniac. Abbas Episi. 1. tom. 2. Sipiclegii Achereiani.*

*Ad eum quod ad nos venientia secum detulit, duas Listas tabulis majoris altaris, dextram videlicet et sinistram, que destructae erant, sicut scitis, iam perfecti. Chron. Casinense lib. 1. cap. 21: Tunicam item cum Listis aurea, et circulos aureos, et Listam auream marginatis insignitam. Lib. 2. cap. 44: Planastam diapsitam Listis aureas ornata. Adde lib. 3. cap. 19. lib. 4. cap. 18. 29. (Constitutiones Frederici Regi Sicilie) cap. 57: *Mulieres... possunt ut vestimentis eorum, que habent ad presens... dummodo sint sine frisia, Listis de auro et perlis. Utitis passim Anastasius et Guillermus in Vitis PP. pag. 128. 129. 132. 134. 148. 144. 165. 184. 188. 198. 200. Edit. Reg. Ita etiamnum limbos pannorum vocant Germani, et Angli, Leutes, et Jeistes. Matth. Paris in Vitis Abbat. S. Albini: *Latitude pannorum due ulna infra Listas. Charia ann. 1218. apud Eghell. In Ital. Sacr. tom. 7. pag. 280: Cappam unam de cruximo rubeo, cum Lida de aurofiso. Historia Clericorum. lib. 5. cap. 34: Dominiabodus Padua donavit multas Listas, haereditatis puerorum vestes, etc. Adde lib. 10. cap. 3: [Videtur S. Albinus] Episc. Neapolitanus tom. 2. Mutatione pag. 20. col. 1049.]***

Ab hac voce nomen Lissa manet etiamnum, non modo pro liciens, vel tenia aut vitta, sed etiam pro catalogo aut elocho, quod eiusmodi indicet in persameni aut charte laciniis longioribus prescribi soleant. [Loncini. Hispal. Inter Hispanica tom. 4. pag. 14: *Transmittant ad nos (Episcopos) seu nostros provisoris quolibet anno, tempore quo transmittuntur Listae, relationem de his (Clericis,) quos reperirent commissare nonnulla deficiunt. Vide Scaligerum ad Catalecta pag. 280. Et Vossium de Vitis sermonis pag. 288.]*

◦ LISTA TERRE. Modus agri longior quam latior, in Charta Domini de Lura in Foris ann. 1417. *Lista vinearum in Charta Saviniac. ann. circiter 1000. ex Chartulario ejusdem loci fol. 101. (º Chartul. Celsinian. ch. 98: *Cest.... quatuor Listas de vinea et in monte Roio duas operatas de vinea.*] LISTATUS, Limbo ornatus. Charta Joannis Archip. Capuani ann. 1301. in Sanctuarii Campani pag. 289. *Totius pars de auro. Statuta Massili. lib. 2. cap. 80: Sine clamidi et tunica Listatis per forciam cum aera. Occurrat in Inventario MS. ornamentorum Sacristiae S. Victoris Massili. ex Archivo ejusdem. Monasterii, in Synodo Pergam. ann. 1311. apud Murator. tom. 9. col. 547. in Annalibus Mediolan. ad ann. 1298. apud eundem Murator. tom. 16. col. 670. in Testamento. ann. 1387. torn. 1. Anecd. Marten. col. 1225. et alibi.] Ameto pag. 41: *Lenuola solitaria Listata de vita. Chronic. Bertrandi Guesclin MS.***

Et hanc redemptio sur les cases Listas.

◦ LISSES, La caligine, in Glossar. Lat.

Altib:

Et pendant à leur col maintient fort cases Listas.

Alius Poeta Anonymous:

Le bras n'a pas gant, et relate son envie: Le bras de Macédoine, qui fu Listé d'orbis, Pas devant lui porter, ainsi comme il est droit. La se rebelle Grés et le Macédoine.

Listarium ejusmodi conjectores Limbariorum testores vocat Plautus in Aulularia.

* [*Sequebatur Saucia in equo cooperatio de seta nigra Listata.*] (Diar. Burchardi, ed. Thuasne, II, 279, an. 1497.)

◦ LISTADUS, ut Listatus, Limbo ornatus. Lit. ann. 1375. in Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 68: *Item... unum cooperatum Listadam. Hinc Desilius, dicitur de panno, cuius limbis resecatur seu inciduntur in signum reprobationis. Stat. ann. 1399. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 380. art. 20: Et autres draps, qui par l'envir de ladiete ville seront coperz ou Desilius.*

◦ LISTATIUS, ut Listatus, in Testam. ann. 1518. apud Pirrum Sicilia sacra pag. 187.

◦ LISTAS, Campi in quo duellum peragetur, repugna, sic dicta, quod campum et aream clauderent, et instar Istarum panni essent. Henricus Knighton ann. 1493: *Venit dies prelii, et intraverunt Listas, videntes Regem Francie, etc. Infra: Ante ingressum in Listas, etc. Idem: Pugnacis infra Listas. Walsham: preparamunt duello necessarium in curia apud Westmonasterium, limites videlices, quod Listae vocantur, ad Listas fortissima abreacti, tangentes perenne durantur. Nostris Lura vocantur, non listes ejusmodi repugnat. Vide Lura.*

◦ LISTRI, diminutivum a Lista. Histor. Episc. Autisidor. cap. 26: *Aliud reccanarium pens. lib. 1. et unc. 9. habet in medio Listellam et foras.*

* 2. LISTA. [Crustula. Drap.]

◦ LISTO, Idem quod Lista, Ora, limbis. Stat. pro panni. Carcas. ann. 1308. in Reg. 201. Chartoph. reg. ch. 131: *Item quod quilibet panni: habebit ovariorum sive Listones de blavo colore vel burello notino. Vide supra Listeria 2.*

◦ LISTRA. [Idem quod Lista, Ora.] Vide Litra.

◦ LISTRIGANA. La gente passima. Glos-

ar. 1.º. Ital. MS.

◦ LISURA, Ora, limbis panni: nostris. Lister. Matth. Paris ann. 1198. pag. 184. et Rogerus Hovedenus pag. 77: *Lanes panni ubicunque flant, flant de eadem latitudine, scilicet de duabus ulnis infra Listeras.*

◦ LISTE, ut Lissa, Campus clausus repugna, Gall. Lissa. Chronic. Ricobaldi Monach. Ferrar. Intell. Fragmenta MSS. Stephanioli. tom. 1. Compendium concordantie et confessionis acta vi. Kai. Nov. 1308. urbs. Neapol. in Litas ducitur; mortis sententia legitur: *Conradus super eius vestimentum exultat, et genibus flexis orando, cervicem lictori portazit.*

◦ LITAMUS. Fimus. Ital. Litas. Stat. Montis-reg. pag. 206: *Quod aliqua persona non debet ponere palles in platea vel ruatis dictis civitatis, pro Lita faciendo, etc. Vide supra Leaman.*

◦ LITANIE, LETANIE. Preces et supplicationes in sacris Synaxisibus, seu in Ecclesia, ut in leg. 80. Cod. Th. de Heret. (16. 5.) [unde Kyria eleison, quod in Missa dicitur etiam appellatum fuit

Litanie, ex eo quia supplicatio sit, ut observant Macri fratres [in Hierolexico] Concilium Cloveshoviense ann. 747, cap. 16: Litanie, id est, Rogationes. Ordo Romanus: Litanie, Graece, Latina Rogatio dicitur, inde et Rogationes. [Additio 8. ad Capitul. cap. 120: Litanie autem Graeco nomine appellantur, que Latina dicuntur Rogationes. Inter Litanias autem et exomologesis inter hoc differt, quod exomologesis pro solo peccatorum confessione agatur; Litanie vero, que indicat propter rogandum Deum et impetrare transversum aliquo misericordiam ejus, sed nunc jam antiquum vocabulum sub una designatione habetur. Johannes de Janua: Litanie, Rogatio vel Invocatio, proprie pro mortuis facta. Hinc in Gloss. Sangerman: Litanie, Rogation, prius et proprement pour morts. Litanie, [¶] Glossar. Lat. Gall. ex Cod. Reg. 7879. Litanie, a letor, quia leto vox cantatur.] Walafridus Strabo lib. de rebus Ecclesiast. cap. 28: Notandum autem Litaniam non tantum dici illam recitationem nonimum, quia Sancti in adjutorium vocantur infirmatibus humanae, sed etiam cuncta quae supplicationibus sunt, orationes (al. rogationes) appellari. Litanie autem Sanctorum nominum postea creditur in usum assumpta, quam Hieronymus Martyrologium, secutus Eusebium Cesariensem, per anni circulum conscripsit, ex occasione ab Episcopo Chromatio et Heliodoro illud opus rogatus componebat, quia Theodosius religiosus Imperator in Concilio Episcoporum laudavit Gregorium Cordubensem Episcopum, quod omni die Missas explices, eorum Martyrum quorum nullitas esset, nomina plura commemoraret. Cum autem Litanie in Processibus publicis fere semper concinrentur, quousque ad Ecclesiam in qua nebat Statu, vel ad locum statutum peruenirentur.

LITANIE, ipsa Procescio appellata est. Anastasius, Sergio PP: Constitut ut diebus Annuntiationis Domini, Nostritatis, et Dormitionis sancte Mariæ Genitricis... Litanie exeat a sancto Ariano, et ad sanctam Mariam populus occurrit. Ita etiam in Honibrio, Stephano III. Gregorio I. etc., et Ipsemele Gregorius M. lib. II. Epist. 2. Almoine lib. 1. Histor. Franc. cap. 25. et alii. Sed et Graeci Byzantini traxerunt hoc sensu usurpar: locos Scriptorum dedimus in Cöpoli Christiana ubi de Tribunalis Hebdomi. Vide Cujac. ad Novell. Justin. 123.

*Litaniarum vero seu precum, que in his Processionibus cantabantur, formulas veteres descripserunt Menardus in Notis ad librum Sacramentorum Gregorii pag. 156. Henr. Melbonius post Wittendum pag. 187. 158. Guill. de Peirat lib. de Capella Regia pag. 749. Mabill. tom. 2. Aialect. pag. 683. et Baluz. in Appendice ad Capit. 96. Quæ haud solum dimerunt ab hodiernis nostris Litaniis. Rhythmicas aliquot etiam [Ran] Hartmanni et Notkeri editi. Canisius tom. 5. Ant. 1. lect. pag. 782. 746. Quæ quidem Litaniæ propter diverse censeri debent ab illis quæ Acciacionum specie efferebantur, de quibz egimus in voce *Lauda*, tametsi laudes ejusmodi crebrius intersererentur, quo vide Heumann. de Diplom. Carol. M. 1. 60.*

** Exstat singularis Litaniarum formula in Libro precum circa finem xv. encul Parisiis edito et illustrato, ubi invocantur Sancti Gabriel, Roguel, Raphael, sanctæ Fides, Spes et Charitas. Quisnam ille sit Roguel Inter Angelos cooptatus,*

nesciunt prorsus viri doctiores de eo interrogati, nisi idem putetur qui Ratiel nuncupatur Seldeno in suis Odis theologicis et Cabalistis, quem Angelum praecoptorem fuisse somniant. Vide Cabinet. in Dissert. de bonis et malis Angelis.

** Litaniam a Letania distinguat vult Paprobrochius in Comment. ad S. Leonem PP. III. tom. 2. Jun. pag. 579. col. 2. Prior enim, inquit, vii doctus, aut pro supplicatione populariter instituta, vel pro certa Dei Sanctorum ex ordine invocandorum formula accipitur. Letania vero letum ac festivum diem significat, ut patet ex Regesto Gregoriano lib. 4. epist. 54. ubi papa Letanias solemnes, id est dies solenniter festos enumerat, quibus archiepiscopos licet pallio uti: atque nunquam lauita utitur pallio extra ecclesiam; et extra illam dum Letanie.*

LITANIA MAJOR, a Gregorio M. Instituta anno 590. Ordo Romanus in Orléans in Letania majore: Hanc au-

tem legimus statutam a S. Gregorio propter imminentem coletas ire, mucronem.

Sicut autem fieri in sedam die Letaniam septenam sic principes: Letania Clericorum exeat ad Ecclesiam B. Joannis Baptiste: Letania viduorum ab Ecclesia S. Marcelli Martirij: Letania Monachorum ab Ecclesia SS. Martyrum Joannis et Pauli: Letania ancillarum ab Ecclesia B. Marthae Vitalis: Letania pauperum et infandis ab Ecclesia B. Martiris Ceciliae. Quæ quidem desumpta sunt ex ejusdem Gregorii Epist. 2. lib. II. cul. 3.

LITANIA SEPTIFORMIS, et Letania major, dicitur in eadem Epist. et lib. 2. ante Epist. 1. [¶] Chron. Pontif. Leon. Urbevit. in Greg. I. apud Iam. Delic. erudit. pag. 105: Hic institut per Septiformem Letaniam placare iram Dei: septiformis autem ideo dicta est, quia in primo choro fuit omnis clerus, in secundo abbates cum monachis, in tertio abbatissimæ congregantibus suis, in quarto omnes infantes, in quinto omnes viduae, in sexto omnes laici, in septimo omnes conjugati. Quod hæc ab Ordine Romano nonnulli discrepant Idecirco exscripti. Codex MS. 28. S. Vict. Paris. fol. 118. col. 2. La premiere Letanie en trois manières est apelle. Au premier, Letanie pregnante. Au second est dite Procession de sept formes. Au tiers est dite Crotonnoies; Eadem.

LITANIA ROMANA, Herardo Archiepiscopo Turon. in Capit. cap. 194. Capitulo Caroli M. lib. 6. cap. 73: Ut Letania major more Romano ab omnibus in Kl. Maii celebretur. (Vetusissimum Calendarium MS. e Bibl. Colbertina: vii. Kal. Maii Nat. S. Marc. Evangeliste. Letania major. Inter præcipuas festivitates recessenter lib. I. Capit. cap. 158.) De hac agunt passim Scriptores, Gregor. Turon. lib. 10. Hist. cap. 1. Paulus Warnefrid. lib. 8. de Gest. Langob. cap. 25. Amalarius lib. 1. de Eccl. offic. cap. 87 et lib. 4. cap. 24. Walafrid. Strabo lib. de Divin. offic. cap. 5. Microlog. cap. 67. Honorius Augustod. lib. 8. cap. 138. Vita S. Anselmi Lucensis Episc. n. 40. Petrus Damiani lib. 6. Epist. 36. Beletus 122. Durandus lib. 8. Ration. cap. 100. etc. [¶] Adde Glossarium Pithœi ad Capitularia.

LITANIA MAJOR, dicitur etiam in libro Sacramentorum. Gregorii M. quæ alias

Rogationum, et in triduo ante Ascensionem Domini celebratur, a Mamerto Viennensi instituta. Anastasius in Leone III. PP. pag. 123: I. Litanie, que ab annibus Majoribus appellantur. capitol. lib. 5. cap. 150: Præcepit nobis ut Letania major observanda sit a cunctis Christiis diebus tribus.] Vita MS. S. Gaugericus Episcopi Camerac. lib. 2. cap. 2. Eodem tempore, cum de more Gallico Letaniam, ita est rogationum solemnia aevantur, etc. Idem et

LITANIA GALLOIANA dicitur, ut a Ro-

mano distinguatur, cum

LITANIA MINOR, in Ordine Romano appellatur. Vide Rogationes.

LITANIA, in Kalendis Januarii institu-

tute ad calcendas gentilium spuriatas;

in Concil. Turon. II. can. 17.

LITANIE, quæ prima noni mensis hebdomada, hoc est, ante diem Domini, probatam quæ prima in ipso mense illuxerit, sicut ante Ascensionem Domini, sancti Patres fieri decreverunt: deinceps ab omnibus Ecclesiis, seu Parochiis, celebrari statutum Concilium Lugdun. II. cap. 6. Addit. Concil. Gerundense sub Horimida cap. 3.

LITANIE in principio Quadragesimæ, in Concilio Bracarense II. cap. 9.

LITANIE per singulos menses pro-

status Ecclesiæ et incolumitate Prince-

pum, in Concilio Toletano XVII. can.

6. in Martyrologio Adonis, singulis men-

sibus, legi hæc verba in Codd. MSS.

Litanie indicende, monet Rosweidus.

Litanie omni tempore bis in mense a se

faciendas spondet. Episcopus recens

conservatus summo Pontifici, in Diurno

Romano cap. 3. tit. 7. Extr.

** LITANIE Septena, Quina, Terna.*

Ordo Romanus: Interim schola iussa

facit Letaniam ad fontem ante altare,

primo Septenam, et spatio facto, faciunt

alteram quinquies, et enim inchoatur.

Stat primicerius unus in dextero choro, et

dicit cum ipso. Kyrie eleison, respondet

secundicerius cum sinistro choro. Kyrie

eleison, usque ter. Deinde Christe eleison

usque ter. Hoc fiunt septem uices repetitæ: unde et Septena dicuntur. Post

Christe audi nos usque scripties, et sic per

ordinem. Hoc ordine, interea facto, sequuntur, dicta, et. Cerem. MS. eccl.

Carnot, ubi de Rogat: Letaniam plati-

nam et consuetam cantus duos pueri, suc-

citore eos docentes.

** LITANIA PLATNA, ad disserendum il-*

lius, in duas plurimi invocationes repe-

tituntur, dicta, et. Cerem. MS. eccl.

Carnot, ubi de Rogat: Letaniam plati-

nam et consuetam cantus duos pueri, suc-

citore eos docentes.

** LITANIA PLATNA, in singulis Sabbathis ins-*

tituti Stephanus PP. III. de quo Anas-

tasius in Vitis Paparum apud Murat.

tom. 3. pag. 167. inscribit: Hic batis-

mus vir pro salute provincie et omnium

Christianorum omni Sabbathorum die Le-

taniam omni postposito negligi fieri sta-

tuit. Idem de Honorio PP. I. refertur

infra.

** Ejusmodi vero Litanie seu sup-*

pellaciones fieri maxime conservant

cum aliquod a Deo beneficium impe-

trare, aut pro impremito gratias agere vellent. Cum primum, jejunii et discalceationis procedebant. Epistola Caroli M. tom. I. Capitul. fol. 256. *Nos autem Domino adiuvante tribus diebus Litaniam facimus, à die Nonis Septembri, quod fuit Lunis die, incipientem et Martis, et Mercurii, Dei misericordiam deprecantes ut nobis pacem et sanitatem ducassemus et prosperum iter trahentes dignemus. Et a vino et carne ordinaverunt Sacerdotes nostri, qui propter infirmitatem aut senectudinem aut juventudinem abstinererunt, et abstinuerunt... et interim quod ipsa Litania facientes, discalceati ambulavissent. At in solemnia gratiarum actione, velutum non inducebatur. Constitutio Pippini Regis ann. 761. ibid. col. 185. *Et ob hoc atque pro aliis causis nostra opus est nobis illi gratias agere... Sic nobis videtur, ut abeque jejunio induito unusquisque Episcopus in sua parochia Litaniis faciat, non cum jejunio, nisi tantum in laude Dei. Hac erat etiam Ecclesiastum pia consuetudo, ut jejunio Litaniorumque observationibus vacarent, priusquam de eligendo pastore convenerint. Vide Epistolam Hincmaris Remensis ad Clerum et piebem Cameracensem. tom. II. Capitul. col. 59.**

LITANIE PRIVATE, quas Patres nostri, inquit Concilium Turonense II. can. 17. in Kalendas Januarii fieri stauerunt ad calcandum Gentilium consuetudinem. Vide' Concil. Toletan. IV. can. II.

LITANIAM EVERTERE, in Capitulo Caroli M. lib. 6. cap. 127. [190 129] dicunt qui officium divinum interturbant, aut impedit.

*** VEXILLORUM USUS in Litania seu processione meminit Will. Brito lib. II. Philipp. ubi de celebri vexillo San-dionysiano:**

*At Regi asis est tenuis crispare per seras
Vestillum simplex, cendato scutis tectum
Splendoris rubor. Letania qualiter ut
Ecclesiastae solet coris ex more diebus.*

*** LITANIE SANCTORUM pro moribus recitatae ann. 704. ut videare est in Vita S. Austrebertae Abbatisse, sec. 3. SS. Benedict. part. 1. pag. 38. et 39.**

*** Stat. Gaufr. abb. Rivipulli, ann. 1157. ex Cod. reg. 5132 fol. 102 r. *Ob nissis
ev. peatis et Letania, misa pro eisdem
defunctis in convento celebranda, non
magis intermutatur. Testam. Guili. Arnaldi
de Bellovide civis Toios. ann. 1173. Ordinavit dictus testator quod die
septembris; id est, si reote inter-
pretor, de singulis ad eum in officio
pertinentibus interrogentur ordinet.***

*** LETANICE PROCEDERE, Ordine pro-
essionalium Litaniis concinendo. Anony-
mus de Vitis PP. apud Stephanum tom. 7. Fragn. MSS. pag. 136. *Honorius I. natione Campanus... constitutus ut
omni Sabato procederet Letanice ad S.
Petrum.***

LITARE. Verus scriptura ann. 932. in Monasterio S. Martini de Castaneda, apud Ambrosium Moralem lib. 16. cap. 23. *Hic locus antiquitus Martinus sanctus est honoris dicatus, brevi opere instrutus, diu mansit dirutus, donec Johannes Abbas e Corduba venit, et hic templum*

Litavit, Edis ruinam a fundamento erexit, etc. Ubi forte legendum dicitur: nisi litavit, sit lapideam fecit ex Gr. literis. [Forti barbarus Scriptor Litare dixerit pro Consecrare, dicare, ut pro nudo sacrificare dixerint quidam ex antiquis. Quem autem honorem, inquit Tertull. de Patientia. cap. 7. Litabimus Domini Deo? ita est, dicabimus, offeremus.]

*** LITARGIA, pro Lethargia, in Annal. Victor. MSS. in annum 1216. *Sic nobis videtur, ut abeque jejunio induito unusquisque Episcopus in sua parochia Litaniis faciat, non cum jejunio, nisi tantum in laude Dei. Hac erat etiam Ecclesiastum pia consuetudo, ut jejunio Litaniorumque observationibus vacarent, priusquam de eligendo pastore convenerint. Vide Epistolam Hincmaris Remensis ad Clerum et piebem Cameracensem. tom. II. Capitul. col. 59.***

LITARGIRUM, Spuria argenti, in vet. Glossario Sangmerian. MS. num. 501. Est pro Graeco λιταργία, quo idem significat.

*** LITARGURUM, La Schuna de argento, o altro metallo. Glossar. Lat. Ital. MS. Vide Litargurum.**

*** LITARGUS, ORGUS. [Extractor metalli de foveis. DIEP.]**

*** LITAZINUM, Lithargyrum. Stat. Praelib. lib. 5. fol. 61 r. *Nultus artifex operatus de argento vel auro nisi secundum ligam et modum eius datum... nec in annulis ponat Litazinum sub lapidis annularum, vel aliud per quo fraus aliquis committeret.***

*** LITERA, Apparatus et instrumentum letri. Testamentum Sancti I. Regis Portugal. apud Brandaonem. tom. 4. Monach. Lusitan. pag. 260. *Post mortem meam habeat totam meam Literam (Lituciam male tom. 3. SS. Junii pag. 477) et meos annulos et sortitias, excepto duobus annualis, quos mons. ariano meo Regi dono Alfonso. Vi e Lectarium.***

*** LITELLUS, Gaulvanus Flammæ apud Muratorioum. tom. 12. col. 1012:**

Hydra cuniculi reprædicta Litella.

1. LITERA, Stramertum. Vide Lectaria 1.

*** 2. LITERA, nude, Latina lingua. Epistola Romani 9. apud Apostolatu S. Marialis ann. 1098. apud Mabill. tom. 4. Annal. Bened. pag. 228. col. 2. *Ego sum Prior de Clusa, et bene aeo facere sermonem de Litera. Ademarus Pliorem hunc induxit ut Grammaticum de Latina lingua continuo gaudiem. Vide Literatura 1. et Literotria.***

LITERE, Diplomata, Scripturae tabellionum, quæ notione vocem *Letras usurpamus*. Julius Firmicus lib. 4. cap. 5. *Si vero per noctem a Sole defuens Luna et Mercurius feratur, faciet Publicos vel Tabelliones, et qui his Literis quarant vites subdia. Ita etiam usurpati intercedunt. JC. Instit. lib. 3. tit. 22. Julianus Antecessor Nov. 66. l. 19. C. de Fide instrum. (4. 21) sed et Cicero Orat. pro Flacco, etc.*

*** LITERE ABOLITE, Deletam, cancellate. Litera non abolita non cancellata, nec aliqua sui parte vicata, in Charta ann. 1225. tom. 1. Chartul. S. Vandreg. pag. 389. Similes formulae passim occurserunt alibi. Vide Cancellaria.**

LITERA ADQUETANCIALIS, Qua quis a deo tuto quietus se absoluere declaratur. Vide also Adquettancialis.

*** LITERE AGRAVATORIE, REAGRATORIE. Voces formæ ecclesiasticæ, Literata et repetita excommunicatio sententia. Proces. Ann. 140. Inter Probat. tom. 8. Hist. Neu. pag. 273. col. 2. *Litteras fortiorie, agravatorias, et reagravatorias, contra ipsum dominum abbatem excom-***

municatum, etiam in divinis, ut dicitur, ne immiscerentur, meruerit obtinere. Vide Aggravatio.

oo LITERA ANNALIS, Chart. ann. 1218.

apud Neugart. in Cod. Alem. tom. 2.

pag. 187. num. 902. *Hec conmutatio facta*

fuit anno dominica incarnationis 1218.

anno decimo novensi cicli 8. indit. 8. P.

Annalis Littera, epactis 22. concurrentibus 7. G. littera dominicalis, etc. Addi-

tib. num. 904. ann. 1219. Hoc nota

Glossar. Sangerman. MS. num. 501. Est

pro Graeco λιταργία, quo idem signifi-

catur.

*** LITARGURUM, The Schema de ar-**

gento, o altro metallo. Glossar. Lat. Ital. MS. Vide Litargurum.

*** LITERA APERTA. Vide Litera Pa-**

rticula.

*** LITERE APOTOLICÆ qua reveren-**

titia accepte fuerint, docet nos formularē

MS. Instr. fol. 52. *Executor prefatus die*

litterar. Apotolicas extracta piso re-

verente exequi recept et earum presen-

tiationem admittit.

*** LITERA ATTINENTIE, Gall. *Littera d'attainse, Chirographaria assignatio.***

*** LITERE AUTOMITABILES, Mandati litterar. Vide Hultius Glossar. German. voce Machi Brief. col. 1286.**

*** LITERA BEVENVENTANA, Character**

Longobardicus, ut opinantur docil. Edi-

tores, ad Vit. S. Gitz. tom. 2. Sept.

pag. 250. col. 2. *Ait in quibusdam scrip-*

tiis de Litera Bevenventana, que pars legis

poterant. Inventar. M. thes. Se-

dis. Apost. ann. 123. *Item quidam*

liber anschluss de Litera Bevenventana.

[oo] Vide Marin. Papir. Diplom. pag. 226. not. 6.]

*** LITERA BONONIENSIS, Character**

apud Italos, et maxime bononiis, in

uso, a littera, quam Forma dicebant, non

multum dissimilis. Acta MSS. Inquisit.

Carcass. ann. 1098. fol. 84. r. *Ostende-*

runt mihi quendam librum valde pul-

crum et cum optimâ Littera Bononiensi et

peritione illuminatum de adhuc et mi-

none (sic) ubi erant Evangelia in Roman-

ico et Epistola beati Pauli. Inventar. bo-

nor. Joan. ducus Bitur. ann. 1318. fol. 52.

r. ex Cam. Comput. Paris.: *Item un-*

tres dum décret scripti de Litera Boulon-

noise. [oo] Vide Savin. Histor. Jur.

Roman. med. temp. tom. 8. cap. 25.

[oo] 1226.

*** LITERE CAMBIALES, CAMBITORIE,**

Gall. *Litteras de change, Quæ dantur a*

merciis ad pecuniam alibi numeran-

dam. Vide Cambiare et Brennmannum

Dissertat. de leg. Amalphitana pag.

19. ubi contento verbum Cambiare, de-

dredu sicutum. Eleborere, vertere, atque

ideo eas Literas dicit Cambiales, quibus

pecunia versatim quodammodo, varia

in locis plus minus dissipata, jubetur per-

solvit.

*** LITERE CANONICÆ, Canonibus et**

regulis ecclesiasticis consentaneæ. Ha-

rum mentio est in Formulis antiquis

promotionum episcopatum, apud Baluz.

tom. 2. Capitol. col. 597. et alii in locis,

laudatis in Canonica Litera.

*** Ea nomenclatura potissimum dona-**

bantur Epistole, quibus metropolitani

episcopos recens consecratum, juxta

canones et ecclesiasticas regulas elec-

tuum et inaugurations fuisse, clero et po-

pulo ejusdem ecclesiae mandabant. Vide

supra Canonica Litera.

*** LITTERA CAPITULARIS, Grandis,**

qua est in principio Gall. Capitale. Ek-

eh. IV. Casus Sangall. cap. 1: Li-

secundum et Capitulares Literae rite creandi
 pro annibus gerantur. Vide Litterae 2.
 ○ LITTERAE CAUDAE. Vide Caudae
 Chartarum post Cauda 2.
 ○ LITTERAE CITATORIE, vel Citatoriale, quibus quis in his citatur. Ordinatio
 Comitis Provincie super officio Tabellorum ann. 1250 e MS. D. Brunet fol.
 61. Item de litteris citatoris, vel pro da-
 bo obiectando, seu de aliis litteris cum
 illis 111. dom. Vide Causa.
 ○ LITTERAE CLAUSE. Vide Litera Pa-
 tentes.
 ○ LITTERAE CLERICALES, si fides Auc-
 toribus novi Tract. diplom. tom. 1. pag.
 243. S. Cypriano dicuntur littere, que a
 clero ecclesiae pastore suo viduante scri-
 buntur.
 ○ LITTERAE COMMENDATIVAE. Vide Com-
 mendatoria Litera.
 ○ LITTERAE COMMUNES, Auct. nov.
 Tract. Diplom. testibus, appellabantur
 littere, quibus monachis, monasterio suo
 relictis, ad alium proficiensibus conce-
 debantur.
 ○ LITTERAE COMMUNICATORIE. Vide
 Communicatoria Litera.
 ○ LITTERAE COMPULSORIALES, Compul-
 sori. Gall. Compulsor. Vide in Com-
 pulsore, et mox Litera Monitorie.
 ○ LITTERAE CONFESSORIALE, vel Confes-
 soria. Vide Confessoria Litera.
 ○ LITTERAE CONTUMACIALIS. Vide supra
 in Contumacia Litera.
 ○ LITTERAE CORONE. Vide supra Cor-
 one Clericale.
 ○ LITTERAE CREDENTIELLE, vel Creden-
 tiales. Gall. Lettres de croyance. Vide Creden-
 tiale 4.
 ○ LITTERAE CURSALIS, Gall. Lettre de
 cour, character quotidiani et communis usus. Inventar. bonor. Joan. ducl. Bitur.
 ann. 1416. fol. 52. v. ex Cam. Comput. Paris. Item un livre des trois
 Meurs et de leur sainte lignée, scriptum en
 François de Lettre de court. Lit. remis.
 ann. 1457. in Reg. 87. Chartoph. reg. ch. 274. Un petit livre scriptum en
 Lettre de Court, ouquel son contenu
 vigiles, les sept psalmes et plusieurs orati-
 ones.
 ○ LITTERAE DIMISSORIALES, Gall. Dimis-
 siones, in Concilio Complut. ann. 1347.
 tom. 3. Concil. Hispan. pag. 618. Vide
 Dimissoria Litera.
 ○ LITTERAE DOMINICALES, Quae Bede la-
 tercularum aperte appellantur, A. B. C.
 D. E. F. G. qui quotidie in monasterio ordi-
 nis retrogradis. B. F. E. D. C. B. A. etc. Vide Canones Iasocilii Scaligeri pag.
 161 et Compotistas.
 ○ LITTERAE DOMINICALES, que a domino ad inferiorem scripta est. Charta
 ann. 1383. ex Tabul. D. Venet. Para-
 tum me obtuli ipsas dominicalem Literas
 et omnes contentia in eis exequi, facere et
 adimplere.
 ○ LITTERAE ECCLESIASTICAE, Eadem
 cum Communicatoria, in Addit. 4. ad
 Capitular. cap. 35. ex Concilio Arciat. I.
 cas. 7. Vide Ecclesiastica Litera.
 ○ LITTERAE EMANCIPATORIE. Vide in
 Emancipatio 2.
 ○ LITTERAE EXPECTATORIE, Vox fori,
 quibus nempe vadimonium proscripti-
 natur. Lit. remis. ann. 1382 in Reg.
 122. Chartoph. reg. ch. 52. Iecultus Pier-
 rot fuit citer in la cour de Cambrai le
 del Gile, contre lequel Pierrot ledit Gile
 prie Lettres expectatoires, et le fut
 citer a venir lauzer les despens a certain
 jour.
 ○ LITTERAE FORMAE, Gall. Lettre de
 forme, character, qui impressa forma
 pingebatur, quo presertim utebantur

xiv. saeculo in libris ad ecclesias usum
 scribendis. Inventar. ann. 1319. ad cal-
 cem Necrol. MS. eccl. Paris. Item unum
 bonum breviarium et pulchrum, notatum,
 ad usum Parisiensem ecclesiam, scriptum in
 pergameno abortivo de Litera Norma.
 Aliud ann. 1422. Ibid. Item unum collec-
 tione per cayres, scripti ex parchemin,
 Lettre de forme. Inventar. bonor. Joan.
 ducis Bitur. ann. 1416. fol. 52. v. ex
 Cam. Comput. Paris. Item une
 belle Bible en François, scripta de Lettre
 de forme.
 ○ LITTERAE FORMALES. Vide Formales
 Epistole.
 ○ LITTERAE FORMATE, seu Canonice,
 in Epistola Teutogandi Trevirens. Ar-
 chiepiscopi apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 153. Vide Forma-
 te.
 ○ LITTERAE FRANCIA, Ad usum scilicet
 Francorum; quam Capitanorum vocant
 Auctores novi Tract. diplom. t. 3. pag.
 223. Inventar. bonor. Joan. ducl. Bitur.
 fol. 52. v. ex Cam. Comput. Paris. Item
 une autre Bible en François, es-
 cripte de Lettre François.
 ○ LITTERAE GAENGNAE. Vide supra
 Gaengnia.
 ○ LITTERAE GOTTHICA, que et Toletana,
 apud Rodericum Toletanum lib. 8. Hist.
 Hisp. cap. 25. 30. quam Guilielmi Gotho-
 rum Episcopi confirmavit, ut auctor est
 Bonaventura Rebi. Getic. Isidorus in
 Chronica. Guilielmi egredi Episcopos Got-
 thicas Literas adiunxit. Et Scriptio
 mentis in annales hispanos contigit. Hac
 Hispani usi sunt, donec abrogata est a
 Bernardo Toletano Primate in Concilio
 Toletano anno 1117. in quo statutum ut
 Literis Gallicis uteretur. Literam porro
 Gothicam eamdem esse cum Runica
 pluribus contendit Olaus Wormius lib.
 de Literatura Runica.
 Duplex erratum hic emendare proponunt
 Auctores novi Tract. diplom. tom. 3. pag. 323. id enim factum fuisse
 docent in concilio Legionensi anno 1120.
 hoc est. ann. 1091. Literam denique Gothicam distinguendam omnino a Tole-
 tana et Runica probant ibid. pag. 321.
 Ipsos consule.
 ○ LITTERAE HEREDITATIS, Charta, qua
 quis aliquid possidet. Lit. remis. ann.
 1397. in Reg. 132. Chartoph. reg. ch.
 216. Lesquels alerent en la ville d'Arc
 euse pres de Paris, pour querre une Let-
 tre de heritage, qui appartenoit audit
 Hemon. Bouquetum d'herbes et de une
 piece de vignes, que iecult Hemon avoit
 achete, apres que iecult Lettre feust enre-
 gister et le registre d'icelle ville
 d'Arcueil ou ledit contrat de vendition
 auctor est fait.
 ○ LITTERAE IMPRESSIONIS, Character
 typographicus. Inventar. ann. 1492 ad
 calcem Necrol. eccl. Paris. MS. Item
 unum autre pontifical de Ordinibus en petit
 volume, scripti ex parchemin Lettre d'im-
 pressione.
 ○ LITTERAE JUDICIALIS, Sententia judi-
 cis. Lit. ann. 1411. tom. 9. Ordinat.
 reg. Franc. pag. 602. art. 15. Quod se-
 cundum stylum dictæ curiae (Viennensis)
 conuerterunt concedi Literae judiciales,
 querentes et etiam compulsores, tam su-
 per legatis testatorum, quam super testa-
 mentis.
 ○ LITTERAE LEGENDA, simplici oppo-
 nitur, in Formul. MS. Instr. fol. 10. Ad
 impetrandum in audiencia domini pape
 privilegia et indulgentias et Literas,
 tam simplices quam legendas, gratiam
 et justitiam continentes, etc. Occurrat
 passim in tisdem Formulis. An Legenda

publicam literam indicat, et Simplex
 privatum?
 ○ LITTERAE LITHOSTRATÆ, Tessellate.
 Vide in Lithostrotum.
 ○ LITTERAE MINUTISSIMA, Minutissima, Ro-
 tunde, Ejusd. formæ cum Uncialibus,
 sed non ejusdem magnitudinis. Vide
 Mabillonum lib. 1. de Re Diplom. cap.
 11. num. 4.
 ○ LITTERAE MONITORIA, vel Monitorialis,
 Quæ aliquæ iudicis injunguntur sub cer-
 tis obiecturibus penitentiis. His. Hisp.
 pag. 278. cpl. 1. Ius dominus alias lig-
 gitimis et canonice monitus fuerit, ut sub
 pena excommunicationis infra certum
 competentem ac peremptorium terminu-
 num, in aliis nostris Literis monitoriali-
 bus specificatum, solvere haberet, sic
 Litte monitorie, eodem sensu. In Com-
 put. ann. 1479. Ibid. pag. 342. col. 1.
 Pro Literis vero jonicis ecclesiastici,
 quibus fidiles sub pena excommunicationis,
 ut crimen ipsius notum patet
 faciant, monentur, occurrit passim.
 ○ LITTERAE MONITORIA, Preceptorie,
 Executorie, Compulsorie, Varia et suc-
 cessiva Rom. Pontificis mandata, quibus
 collatores al conferenda certis ac
 designatis personis beneficia compelle-
 bant. Vide Executoria Litera.
 ○ LITTERAE NISI, Quibus quis ita
 obligatur, at nisi in his literis contenta
 adimplere, penitus status sub-
 jacet. Statuta. Evid. Edicte ann.
 1448. inter Probat. lib. 3. Hist. Neu-
 pag. 278. cpl. 1. Ius dominus alias lig-
 gitimis et canonice monitus fuerit, ut sub
 pena excommunicationis infra certum
 competentem ac peremptorium terminu-
 num, in aliis nostris Literis monitoriali-
 bus specificatum, solvere haberet, sic
 Litte monitorie, eodem sensu. In Com-
 put. ann. 1479. Ibid. pag. 342. col. 1.
 Pro Literis vero jonicis ecclesiastici,
 quibus fidiles sub pena excommunicationis,
 ut crimen ipsius notum patet
 faciant, monentur, occurrit passim.
 ○ LITTERAE OBEDIENTIALES, Gall. Obe-
 diences, in Concilio Liminio II. tom. 4.
 Concil. Hispan. pag. 637.
 ○ LITTERAE OBTRUNCATÆ, Divisa, ut
 inchiographis indenturis. Charta ann.
 1163. in Alsat. Diplom. num. 308. Pre-
 sentemque karlam et aliam huc consimi-
 tem, sigilli sui impressione signari cura-
 tur, et Obtruncata ad cauthelari in fine
 Literarum unam suis fratribus, alteram L.
 commendaverunt.
 ○ LITTERAE PAGANICÆ, Quæ pagenses
 se censulant, qui apud Salones pagani
 vocalitant, spectant vel etiam litteræ
 publicæ, sive plebejæ, petentes, et ob-
 dummittuntur. Ludovicus. tom. 4. Relic.
 MSS. pag. 250. Donatio Henrici Regis
 qua confirmat Literas Paganicas Iulii et
 Neronis Cesariam et concedit advocatiam
 Episcopatus Juveniensis et Laureacensis
 Ernesto Marchioni anno 1476.
 ○ LITTERAE PASSUS, Quæ liber transitus
 assurit. Hist. desponsat. Frider. III.
 imper. cum Eleon. Lusit. ann. 1451. tom.
 1. Probat. hist. general. dominus reg. Portu-
 gal. pag. 603. Predictus oratorius sal-
 vum conductum et Literam passus dedit
 (Regina Aragonum).
 ○ LITTERAE PATENTES, id est. Aperte, et
 in tota papryi vel pergamini latitudi-
 nem expansæ, quæ clausæ opponerantur,
 cum istæ sigillo publico, ha sigillo
 quod Secreti vocalant, sigillarentur.
 vulgo Lettres patentæ. [Stephanus Tor-
 nac. Ep. 157. ab Archepiscopo Lun-
 densi Literas patentes et pendentes pos-
 tulat ad reddendum depositum.] Wil-
 liam Brito lib. 6. Philippid.

ann. 1850. in Reg. 99. Chartoph. reg. ch. 197: *Abbatissae S. Nicholeti de Barro super Albam Literas seu epistolas adulantissimas vel altera cuidam certi homini, tunc temporis de parte hostium nostrorum existentes dicuntur acripissimae. Vide Salutationes Epistolas.*

LITERAE SANGUINIS. *Lettres de sang,* Quibus flumine sanguinem fundent, in Literis ann. 1850 tom. 8. Ordinat. Reg. pag. 384.

LITERAE SCABINAE. Datus a *Sobrinis* seu Consulibus, in Literis ann. 1516. apud Kyppenbergh Hist. Eccles. Dugatis Geldris pag. 104.

LITERAE SIMPLEX. f. Privata. Vide supra *Littera Legenda.*

LITERAE SOLITARIAE. Characteres magici, quorum ex vis erat, ut qui eos legebant, nullo modo vinciri vel ligari possent. Beda lib. 4. Hist. Angl. cap. 22: *Quarum celebrationes factum est, quod dixi, ut nullus eum possit vincere. Interre Comes, qui cum tenebat, mirari et interrogare capiti, quarellari non posset, an vero Literas solitarias, de quibus fabule ferunt, apud se habebat.*

LITERAE SPARNA. Character amplius, spatiatus, interallis distinctus. Gall. *Escript.* Stat. Massil. pag. 122: *Hoc autem proindeant (notarii) quod translata predicta farciant per competentem abreviaturam, et non de Literis nimis sparsa.*

LITERAE STATUS. Gall. *Lettres d'Etat.* Lit. ann. 1850. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 681: *In dicta tamen appellationis causa, praetexte quarundam Literarum status, etc. Litteris gracie (i. gratiae) vel alia... super statu vel respectu, in Lit. ann. 1852 tom. 6. earumq. Ordinat. pax. 663.*

LITERAE SUBREPTICIE. Dolose et subrepta ratione impetrante, in Lit. ann. 1850 tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 207.

LITERAE TESTAMENTALES. Vide *Testamentales Litterae.*

LITERAE TIRATAE. Producta. Vide *Tiratae.*

LITERAE TONSAE. *Barbare* opponuntur, id est Characteris varis acuminibus quasi pilis instructo. Bulla Gregor. PP. IX. ann. 1228. laudata tom. 2. novi Tract. diplom. pag. 86; inter notas: *Eademque, causa discretionis, tonsis Literis exarari jussit.*

LITERAE TORNATE. Infexae. Assis. Hierosol. cap. 4: *Lesques assies et usages et costumes estoient sacris chascun au par soy de grans Lettres tournées.* [9] Vide Nov. Tract. Diplom. tom. 2. pag. 81. Sensus esse videtur, uniusquisque assidue vel sectionis principium litteris grandibus scriptum fuisse, quem vero omnem assisurare chartam talibus litteris exaratum extitisse.]

LITERAE VASCONICAE. Quibus utebantur Vascones. Inventar. bonor. Joan. ducis Bitur. ann. 1116. fol. 53. r. ex Cam. Comput. Paris.: *Item un petit livre en papier, excepti Lettre de Gascoigne.*

LITERAE DE VIDISSE. Apographum a notario descriptum Charta ann. 1171. ex Biblio reg. cot. 19: *Officialis Ebroicensis. Notum facinus quod nos vidimus, tenimus et legimus Literas de vidice nobilio vir dom. Roberti d'Estouteville etc.*

LITERAE UNICHALES. [Quae et Cubitales, Grandes, Quadrates] Majusculae. Hieronymus. Ep. 113: *Habent qui volunt veteres literas, vel in membranis purpureis auro argenteoque descriptas, vel unicallibus ut vulgo nunti, Literis, onera magis exarata qua. Iaces. Lupus Ferrarensis*

Epist. 5: Scriptor regius Bertrandus dicitur antiquarum literarum duntarum carum, que maxime sunt, si Unciales et quibusdam vocare existinentur, habens measuram descriptam. Itaque si panes vos est, militie nichil tam per hunc, quanto, pictorem, cui redierit. Ita porro appellant, quod unica que pars est 12. peditum, altitudinem habet.

LITERAE. node ut videtur, pro Statute, constitutione Gall. Arvoldi. Stat. Universit. Aucta ann. 1341. ex Cod. reg. 4223. A. fol. 60. ^{r.} Item quod *Litteras seu summissas Falcatae predicatorum per se ipsius non emet, nec retinet pro prestatu quoque, sub pretore aut colore petrianius de ipsius fastidiarum, aut quova ali quiescio colore.*

LITERALE AMERICUM. Charla vel chirographum, quo aliquid quasi admicato rotaborat et confirmatur. Charta vetus: *Ego Pontius qui hoc Literale amricum mea persona firmo et ab aliis puribus primari adopto.*

Ut incorrupta compio
Suo servata pretio
Nobis haec insperata.

LITERALIS. Vide *Literatoria Ars.*

LITERALIS. Scriptura genitus. Vide in *Scriptura.*

LITERALITER. Latine. Coheil. Totetan. ann. 1350. tom. 3. Come Hispan. pag. 610. *Nulus clericus ad sacros Ordines promovetur, nisi saltem Literatiter sciat loqui. Scramb. in Chroniclo Melitensi pag. 22: Prior autem vel expedire vident expont vel Literaliter vel vulgariter que fuerint dicenda circa malenam.* [9] Gabr. Barol. serm. Domin. in Sexag. *Unde in confessione inquitur Literatiter (muhiere): Confiteor Deo, etc. Unde in Gloss. Lat. Gall. ex Cod. pag. 792. Litterate, Clergymanus. Vide *Litterate.**

LITERALITER. Scripta. Gallic. Par cent. Charta ann. 1361 apud Ludewig tom. 6. pag. 50: *Utrumque dubitata scriptulam de certa funditus resectetur, evadet modus et funditus genit. Literatiter cum testibus exarari.*

LITERARIUM. Glossarium Graec. Lat. : Nazarenorum. Chariarium. Literalium.

LITERATORE. Magistri literis. Acta S. Marcelli PP. in Prologo: *Qualiter ad nos sit transitus... quoniam duco posteris Literare. Miracula S. Ursmani tom. 2. Aprilis pag. 574: Ut posterior studeamus Literare, qualiter, etc. Job. de Janua Literare, Litera instruere, vel literas conjugare, combinare; in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Instruere des lettres, assembler lettres*] Gloss. Gr. Lat. πράξις. Litero. Literarius sermo, in Epist. 2. Tarragonensis Episcop. ad Hilarium PP.*

LITERARIOS. Philosophos vocat Seneca Ep. 72 qui in apiebus litterarum syllabisque ancupandis operam insumbant. Erige te. *Lucili oratione optime, et relingue istum lucidum Literariorum Philosophorum, qui rem magnificissimam syllabus vocant, qui animon minuta decendo duntur, et conterunt, etc.* Ita enim legi in MS. Codd. non in Literariorum monet Petrus Faber Sampranius ad L. de Just. et Iure. Quae quidem in Philosophos, quos *Nominales* vocavit etas postmodum dabantur quidam.

LITERATA MONSTRA. Chora addicta, *Sicut et Clavis.* Vide locum in *Litteratus.*

LITERATE. Latinorum. Alexander. II. Ep. apud Baron. ann. 1170. *Vox ipsa quae inde Literate profebat, fecit per Patriarcham Aquilam in lingua Theodonica evidenter exponi: ubi ad marginem, al. Latine. Chronicum Tru-*

donense lib. 8: *Et eodem anno fecit ecclesia Literata facilmente intelligere quidquid velabat sic legere. Cicero in Literata, est doce, eleganter.*

LITERATIM. Per litteras, sive epistolam Fulbertus Carnot. Epist. 108: *Mandando mihi, ut Literatim describerem robo quid nunc videtur de nostra... conseruacione.* Vide *Epistolarium.*

LITERATOR. Qui primi litteris pueros imbut, primumque informator litterarum. Pertulliano lib. de Pall. Ugulio et ex eo Jo. de Janua: *Literator, vel Literatus non dicitur ille qui habet multos libros, et insipiti et revoluti: sed ille dicitur Literator vel Literatus qui ex arte de rudis voce sic formare litteras, et conjungere in syllabam et syllabam in dictiones, et dictiones in orationes, et orationes sic congrue proferre et accentuare. Ut Hieron. super Matth. Literator, inquit erat, qui Grammaticus Graecus dicitur. Tria sunt genera Grammaticorum, ait Scaliger Epist. 45: ali regno, ali etiopico, tertium genus scriptis vocantur. Terciis elementis et primopess litteras, docent item partes orationis, structuram verborum, et similia \ eos Grammatici responsum potius, quam ipsius Graecorum litteratorum, non Literatos vocant. Catullus:*

Numus dat illi Sylla Literator.

Ars autem non Grammatica, sed *Litteratura*, etc. Apuleius. *Prima cratera Literaturis, cunctis annis eximit; secunda Grammatica, doctrina instruit; tercia Rhetoris, eloquacia armat.* S. Augustinus Ep. 56: *Nomen Anaragore propter Literatorum venustatem omnes, ut militares locuplet, Literatores libenter sufficiunt. Rufinus. Antiochenus, qui de *Matri* scriptis clavisimous literator dicitur in libri titulo. Capitolum in Antonino Philosopho. *Urus est magistris ad prima elementa Euphorionis Literatore, Lampadius in Commodo. Habuit Literatorum Graecum Onescritum, Alphius Avitius lib. 2. Excellentium Virorum, apud Priscianum lib. 8:**

*Tunc literator creditus
Ludo. Faliscis liberos
Cognoscere non patet.
Exarata sunt dures.
Sparsa pedula trahit
Hostiles ad valli latas.]*

Addo Capitolinum in Maximino juniori Arnoldus Abbas Bonae vallis dicitur: *Operibus sed diem, carpens Origenem quod in interpretatione S. Scripturae verba accupantur, literatorem vocat, id est Grammaticum. Joan. Sarisber. Epist. 155: Miraris fortasse cum populo, et cum amicis doles, quod pacem que misi a serenissimo Rege Anglie oblatam ducitur esse non recipi, prorsertim cum Literatores et meliores viri non modo admiserint, sed et levitate rapuerint eam. Ubi Literatores, sunt non in locis disciplinis et litteris imbuti, sed via prudentiae.*

LITERATORIA Ars Grammatica, apud Ordericum Vitale lib. 8. pax. 792. Vita B. Marian. Abb. Ratibron. p. 14: *Dum enim B. Martianus ad elementa Literatorum artis, ad dicere legis organizationem, destinatur. Latus propter omnibus usurpat Asperus de Al. At. et rebis gestis anni 884. Accursum impinguat virum, et in omnibus disciplinis Literatorem artis eruditissimum. Literatores arcis apud Antonem. Vita S. Salvatori. Epist. 108: *Literatores suos, apud Gregorium VII. PP. lib. 3. Epist. 2. Job. de Janua: Literatus securus, quae de literis tractat, vel qui efficit literatum, Literales disciplinas.**

apud Baldricum Noviom. lib. 1. cap. 29.
87. et Fulbertum in Vita S. Aulberti cap.
1. Adde Joan. Sarisbeuenum lib. 1.
Metalogici cap. 18. [Literatus lectio, apud
Ceulium Aurel. lib. 1. cap. 5.] Vide *Litera-*

• **LITERATORIA**. Norlo, Grammatica
seu literarum scientia, studitudo. Glab.
Rodolph. tom. 10. Collect. Histor. Franc.
pag. 53. *Sciences non de fonte nisi auctum*
quaspiam communemant, tantum ob Littera-

reum notioneum.

LITERATORIE, Latine. Capitula Syno-

dalia Laurentii Archip. Strigon. cap.

5. *Ut Canonicis in claustris, et Capellani*

in eis Literatorie loquantur.

Interdum, per literas, per epistolam.
Mat. Westmonast. ann. 1174. *Hotes*

perterritos pro literis, per epistolam.

Idem ann. 1250. *Ipsi Literatorie*

supplicaverant. [Charta ann. 1258. ex

Archivis monast. Melorei. Procurator

eiusdem loci Abbatis et Conventus Litera-

torie festinatus.] Ita usurpat' O'Neill.

Carthagini. V. cap. 10. apud Gratianum

dist. 18. cap. 10. Celestini III. lib. 3.

Decretal. lib. 21. Matti. Paris pag. 538.

Ericus Daniel Rex apud Pontanum lib.

9. Rerum Danicar. pag. 571. Bromptonius

pag. 1195. Willelm. Thorn ann. 1305.

etc. Guilliel. Prynneus in Libertat.

Angl. tom. 3. pag. 389. Statuta Ord.

Præmonstr. dist. 4. cap. 1. et Prebat.

Uist. Biesen. pag. 21.

LITERATURA, Grammatica, ars que

literas doceat. Seneca in Epist. 88.

Quodammodo prima illa, ut antiqui voca-

boi Literaturam, per quam pueri elec-

menta tradidit, non debet. Liberales ar-

tes, sed pars corporis, et locum parat, etc.

Quintilianus lib. 2. cap. 5. Grammatica,

quam in Latinum transferunt. Litera-

tu in vocavitur. Augustinus de

Ordine lib. 2. cap. 12. Poterat jam per-

fecta esse Grammatica, sed quia ipso no-

nmine proficeret se literis clamat, unde

etiam Latinam Literaturam dicunt, faciem

est ut quid dignum memoria literis

mandaret, ad eas necessario fasti-

neret. Idem lib. 1. contra Cresconium cap.

11. Grammaticam Literaturam Latine

viri utriusque lingue doctissimum appellaverunt.

Ita usurpat' Cicerio, Quintilianus,

et alii, quibus addo Martianum

Capitulum lib. 3. γραμμάτων, dico:

Gracia, quod γράμμα, linea, et γρά-

mata litera vocantur, mitique sit at-

tributio literarum formas proprias ducti-

bus lineare. Hincque mihi Romulus Lite-

ratu nomen adscripsit, quatenus insi-

tem ne literationem ac fuerit noncupare.

Sed quod Graecos γραμμάτων, primus

mostrar. Vide Quintilianus lib. 2. cap.

13. et supra Literaturae.

• **LITERATURAE** vox Literaturae. Gramma-

ticum artus non significat, sed vocabu-

lum in Hellenistica Bilingui

Litterarie carpitur. Ferrandus,

quod tom. 2. Observationum in Religio-

tem Christianam pag. 26. Latinam

Vocem Literaturam pro Gallicam Litera-

turam reddidisset, non per Gramma-

ticum affectat. Annianus lib. 17. de Juliano

et Casdre. Ut hirsutum Julianum car-

petentes, appellantesque lopacem talpam

et purpuratum simiam, et Literionem

Graecum. [Eadem notione usurpat' S.

Augustinus Ep. 118. ad Diocesorum Iun-

cti. et lib. 1. contra Adversarium. Le-

git. • **LITIGANTIA**, **LITIGENSA**. Vide *Ligatio*.

• **LITERIA**, Feretrum, quo defuncti

cadaver effertur. Testam. ann. 1389 ex

et la simplice de son engin ne souffre
pas à traiter d'œuvre de si haute estoire,
etc. Eadem Chron. lib. 8. cap. 12. Ibid.
pag. 230. Et pour ce que [Eracles] estoit
grans clerc et de parfondre Litteraire, etc.
Ubi Almoine. lib. 4. cap. 22. Cum litteris
abunda esset instructus, etc.

LITERATURA SOLIDI, Characteres qui
in tunnimo extinxantur. Auctor Querol:

Quid tam simile quam solidus solidus est?

Eisim his distinctas queruntur in auro,
vultu, astre, et color, nobilitas, Litera-
ture, patris, gratias usque ad scrip-
tulos; queruntur in auro plus quam in
homine.

LITERATURA, Epistola. Occurrit in

libre Epistolar. S. Bonifacii Arcalep.

Moguntini. Ep. 79.

LITERATURA, Apocya, Pappe.

LITERATURA, pro Literis. Testamen-

to Abbotis Patricii pro fundatione

Abbatie Novialensis: Et si que karatu-
ra aut Literatura in hac pagina teste-
menti mei referatur fuerint, nos eas fieri

rogoamus, etc.

• **LITERATURA**. Charta Rainaudii Ar-
chiepiscop. Ludgum. ann. 1218. apud
Joan. Mariam de la Mire in Hist. Eccles.
la. 1220. inter Instr. tom. 6. Gall.

Christ. col. 445: Diacori vero et ceteri

qui libet in monasterio Literaturam, uniu-

ersitatem, conversari, et aliis laici

cofratres monasterii 150. vicibus oratio-

ne, preceptis in. multa. S. Berth. tom. 6. Jul.

170. col. 1.

• **LITERATURA**, pro Clericis, usurpat' Gre-
gorius X. Ep. in Epist. ad Philippum

Regem Francorum ann. 1278. apud Pe-

trum Marianum Campum in Histor. Ecclie-

ses. Phacinae part. 2. pag. 424: Quod

nonnulli Literati literas habent et ton-

sura velicta, publice ducunt uxores, etc.

• **LITERATURA**, pro Listatis. [Charta

Aidegastri aere 818. tom. 8. Conc. His-
pan. pag. 90. Damus... quinque pallias et

sex sabanas, duas Literatas et quatuor

sine serico.] Charta Hispan. aere 1016.

apud Yezep in Chroniclo Ord. S. Bene-

dicti tom. 5. Cum plumbatos palea, et

Graciacos, et suas sabanas Literatas, et

setales alfanegues. Monasticum Anglie.

tom. 3. pag. 320: Casula... de somato pur-

puro, aliquantum sanguineo, cum pecto-
rato Literato. Vide *Lista* et *Litifatu*.

• **LITERATURA**, Conc. Avenion. ann. 1337.

apud Baluzum in Concillis Narbon.

pag. 333. Vel portandum Literatum seu

serret. Sed D. le Fournier nos benevoli-

mentum pendulum ex autographo Eccle-

si. Massil. Ad portandum Literatum

serret.

• **LITERIA**, Stramentum. Vide *Lecte-*

ria

• **LITERIO**, Qui Literarum cognitionem

affectat. Annianus lib. 17. de Juliano

et Casdre. Ut hirsutum Julianum car-

petentes, appellantesque lopacem talpam

et purpuratum simiam, et Literionem

Graecum. [Eadem notione usurpat' S.

Augustinus Ep. 118. ad Diocesorum Iun-

cti. et lib. 1. contra Adversarium. Le-

git. • **LITIGANTIA**, **LITIGENSA**. Vide *Ligatio*.

• **LITERIA**, Feretrum, quo defuncti

cadaver effertur. Testam. ann. 1389 ex

Tabul. S. Anton: Massil.: Item ve...
que dictum corpus meum periretur ad
sepulcrum predictum super una Litho-
rie, cooperium de una storia, etc. Form.
Mass. ex Cod. reg. 767. fol. 24. r.; Reci-
pientes corpus sive cadaver dicti defuncti,
ad dictum dictum domini vicarii cum furore
marino deportaverunt. Vide *Lectica* 2.

• **LITROGORIA**, Lapidis generatio, in

Almæthea ex Onomastico, a lito, lapis,

et viva. Generatio.

• **LITHOTRITUM**, Will. Brito in Vo-
cab. Lithotritio, dicitur varietas pav-
imenti vel variorum colorum in pavimento,
vel congeries lapidis diversorum colori-
um, vel pavimentum, quod quodcumque aliud opus

lithostroti spectandum, etc. Ita quidem

Latin. Vide Philandrum ad Vitruvium lib.

lib. 4. cap. 8. Postea vox usurpata pro

quoever pavimento. Hist. Transal. S.

S. Severini Noric. Episc. num. 22: Lampes

de candelabro in Lithostroto concidentes

extincta est. Denique pro via lapidis

strata usurpatur in Capitul. Caroli lib.

lib. 5. cap. 201. [SSS.] Si quis viam pu-

blicum, aut Lithostrotum, vel viam com-

munem alicui clausurit contra legem, etc.

[Baluzius scribit Lithostratum, sicut

apud veteres legit. Gloss. Delapidata,

ab oblitero.] [oo] Via equalis, dicitur in

Leg. Bajuv. tit. 9. cap. 18.]

• **LITHONTRATE**, Tessellate. Agnello apud Murator. tom. 2. part. 1. pag. 2: Ad latera vero ipsius Banicæ

Monasteria parva subjungit, que omnia

novis tessellis auratis, simulque promi-

cata aliis coloris infuscis mirabiliter appa-

reuntur, et propriaeque omnium columnarum

ipsius Monasterii, et omnium scilicet

Monasterio vero parte inveneruntur ex

ad errorem perdurant, nam scilicet

ibidem esse scripta. MV. SI. FA. esse

intelligunt. Vide Musivum opus. [oo et

Murat. Antiq. Ital. tom. 2. col. 364.]

• **LITHEUS**, *lithos*. Lapis. Vita S. Co-

olumbre, tom. 2. Junii pag. 221: *Murum*

quod in modum contra naturam Lithus in

detinetur. Vide *Lithos*.

• **LITIGIUM GENECALE**, Judicium, do-

mini feudali, ad quod vassalli omnes

convenire tenentur debita domini per-

soluti. Charta Relici abb. S. Faron.

ann. 1293 ex Chartul. Campan. fol. 286.

col. 1: *Concesserunt nobis ac monasterio*

aliquantum erant momenti, ab illis quae reli-
girosus se gerabant, cocomprobatisque
et ratas habitat: cuius etiam multum preferuntur
exempla, quibus unum adducit in Testimoniis
memori S. Irmilis Abbatissae ann. 698
tom. 1. Amplius. Collecti. Martini, col. 10:
10: *Hoc sunt que huius testamento annunciat
tertius volvus. Sitve Littera, vel caranatura
(caraxatura) adiectionis facte sunt, ergo
feci fierique iusari, dum mihi mea septima
recesserunt voluntas. Illud addam post
eundem Mabillonum, spatis pro nominibus
propriis postmodum adiectionis
vacua non semel reperi in priuarioribus
instrumentis, quod exempla etiam probatur
locu citato:*

LITURARE, Delere, inducere, expungere. Onomasticum: Lituro, λιτυράω. Sidonius lib. 9. Ep. 2: Tunc enim certius te probata reliqua gaudebō, si liturasse alium conservare.

LITURARIA Scaliger lib. 2. AUSON.
lect. cap. 18 sunt codicilli in quibus
prima concepta scriptio nostra scribimus,
et quæ discipiente inducimus,
ut postea chartæ puræ commendentur:
quod olim habuit in Palimpsestis tabel-
lis. Idem AUSON. in Praefat. in Cento-
num: *Hoc die uno, et addita lucubratione*

neum. Nec de uno, sed adiacente sucursum
properatur; modo inter Litterarios cum
reperitur, etc. Priscianus lib. II. Littera,
τὰ απελθόντα, οὐδὲ τὰ ἀπέλθοντα.

LITURGI. *Ministri Ecclesie*, apud Pamphilius apud Græcos Patres apud Pampiliū, Diaconi, ut apud Basilium Epist. 280, et apud Dionysium Areopagitanum dicuntur Ecclesie. Hierarch. cap. 2, et 3, part. 2. Sed idem Basilius, Gregorii Nazian. et Nysse Chrysost. et alii, omnes Ecclesie ministros praesertim vero Presbyteros et Episcopos, vocant λειτουργούς τοῦ Θεοῦ, τοῦ δεινού τελετουργού, vel τῆς καθεδρᾶς, vel τῶν την λειτουργίαν ποιεῖσθαι τελετουργούν, ut refert Salomon in Thesaurus Eccl. Adde Glossarium medium Graecit. In Autographis, col. 78.

LITURIA, pro Liturgia. Pontif. vetus tissimum ex Bibl. reg. Post haec induat se pontifex cum sacris ordinibus suis, et ornata ecclesia, bis senisque accessis et introductis luninariibus presatis, solempnem sic inchoet Lituriam. Antiph. Terribilis est locus, etc.

LITUS, LUDUS, LEDUS, ASCRIPITIUS, servus glebae. **Glossae interlineariae Legis Salicis** *Litus, fascinus, vel sanctuarium*, id est, qui in publicis, privatis, aut Ecclesiastiarum fiscis seu prediis degit. **Chartha 744** apud Hensemensem ad Vitam S. Ludgeri Episcopi. *Id est, totam terram illam, quam Laudulfus Litum meus incolebat et proseriebat* Lex Longob. lib. 3. tit. 20. [Caro. M. 83.] **Alditiones vel aliae in lege virum in Italia in servitute dominorum suorum, qua fascinus vel Liti vicunt in Francia.** Vide Papijanum lib. Respons. tit. 46.

Ex hoc Legis Longob. titulo Mutoratorius infert eamdem fuisse Litorum conditionem, quae fuit Aldiorum, ac proinde Litos potius dicendos esse Libertos colonos, quam Servos glebae. Liti quidem, inquit, non erant integra libertate donati, sed a dominis sive patribus suis incolumendum aliquod praedium suscep- tili, et statio ei tributo persoluto, im- munies a multis aliis servitutis oneribus viventib. Verum, si ut illi

eum Muratorio, sive Servo globo cum Cangilio vocaveris, constat eum fuisse potioris conditionis, quam servi infirmi tristis, ut mox docet ipsa Canglius, a nobis manifeste vulgus colonorum, in Charta Ottonei Regis apud Ercardum in Proba. Histor. partit. Orient. Illum coq. 187 ad scutum De famulo- rum, qui ibidem De nomine servorum, quae subnotariis in proprietatis donis, hoc est in pago Northuringa in charta Dithmar, in loco isti nominato in Murburg Litorum et servorum XX. colonum unum in Rodhardesdorph families Lito rrum XVIII. et IIII. colos: Harterdetdorf

rum XVIII. et III. *colonos*; *Harteradestorff* *familias Litorum*, in *Suidorum* *familias con-* *lonorum* XIII. *Litorum*, in *Hienele Lito-* *rum* XXXIII. col. xv. in *Firose* *familias Litorum* XI. etc. Ceterum quibus servitiis et præstatiōnibus adversus dominos seu patronos obstringerentur Liti, dige-
munt ex Codice MS. Irminonii A. B. H. San-
geri. fol. 27. v.^o. col. I. ubi: *Radoardus* *Lidus et uxor eius Lida nonne solvunt* *denarios*. VIII... *tonant manus ingenui-* *mentis & habent de terra arabi* *bunnariid* VII. *de vinea arpę.* I. solvant in pastione de *vino n-odio* III. faciunt in vinea arp. III. in *uragaeque ebdomada curvadas* II. manop. *arop. quantum ei injungitur*. Ex quibus posterioribus verbis cernere est quanta dura fuerit Litorum conditio. De *malitibus* ea legimus ibid. fol. 72. v.^o *Contra* VIII. *etiam Lida Teudrade, Hos-* *travoda, Teudberga, Framenagadis, etc.* Omnes iste ad faciem *curvadas* de octo annis, *aut solvunt denarios* III. Quæ omni-*cis complectitut et illustrat Thescenacha-* *terus Annal. Cliv. part. 1. p. 174. 74. fol.* *De Litis hec habet: Non tantum menses* *et hebdomadarum diebus curiae* *domino vel seniori, ligno, aquo, bigis vel* *quadrigis, aut siam pedibus operas praes-* *tendit, sed etiam certam pecuniam datur* *sua nomine inferbant, qui et aliquando* *decimalia quam fructus una tum humeri-* *tanum quam uridiorum pendebant; unde* *apud Saxonem Lassen, apud Sicambros* *Lathen, apud Friesos Liten, ejusdem* *etymi vocabulū, quod scilicet primo capi,* *et postea eis commiseratione in agris re-* *licit, non ejacti aut vendisi essent, dicti* *sunt. Significat autem Lassen, Lathen* *vel Liten, Servare, ut igitur apud Latini* *Servi a servare dicti, sic apud lauda-* *tos populos a verbis, quod idem signifi-* *cant, dicti Liti, licet non essent servi omni-* *mum infirmi. Vide Lassi.*

potior erat conditio. Lex Ripuar. tit. 62.
11. Si quis servum suum tributarum
aut Litum fecerit, etc. Lex Saxon. tit. 10.
Quidquid serua et aut Litus jubente domino
perpetraverit. Capitulatio Caroli M pro
paribus s. Saxonie cap. 15: Et inter cent
vinti homines nobiles, et ingenuos,
similares et Litos, seruum et ancillarum
eisdem Ecclesie tribuant. Addit cap. 17 18.
19. 20. et Capitul. 3. ann. 818 cap. 4. et
alibi. Id potissimum observare est ex
compositione pro lito et servo occisis,
qui major erat in lito quam in servo.
Lex Friston. tit. 15: *Compositio hominis*
nobilis, libra 11; *liberi*, libra 5. et dimidi
a Liti, libra 2 et uncia 9. ex qua duas
partes ad dominum pertinent, tertius ad
propinquos ejus. Compositio servi, libra 1
et uncia 4. et dimidia. Vide Addit. ad
eadem Legem tit. 8. ¶ 71. Capitalis. 8.
mennitis. 8. cap. 21. etc. Horum passum
Lex Salica tit. 14. ¶ 6. Pactum
Childeberti et Chlothari cap. 8. Lex Ripu
tar. tit. 36. § 5. Lex Saxon. tit. 1. § 8.

9. 10. 12. 13. 14. Ut. 2. § 3. 3. 6. 7. 8. Ut. 6.
tit. 9. 7. 41. 15. § 8. Adde Charism Lud.
Pli apud Henschenium ad Vitam S. An-
charii Hamburgensis Archip., § 16. Char-
tare Anglianri Episc. Metensis apud
Meurisius pag. 175. præterea Chartas
alias Ippm. ann. 987. 1008. 1014. in Mo-
numento Paderbornensi, pag. 114. apud
Stangefolium in Annalib. Westphalic.
lib. 2. pag. 215. in Privilegiis Ecclesiæ
Hamburgensis pag. 149. 155. 156. apud
Goldast. tom. 2. Constit. Imp. pag. 48.
Pontanum lib. 6. Orig. Francie. cap. 15.
et Fredericum Sandium ad Consuetudines
Feudales Gelris pag. 8. [9] Murator.
Antiq. Ital. tom. 1. pag. 988. Grimm.
Antiq. Jur. Germ. pag. 806. num. 11.
Pardessus, ad Leg. Salic. Guerard. ad
Irmin. Polyp. et alios quos laudat Mi-
termaster. Princip. Jur. Germ. § 47. Cef-
ter supra Lass. Letti. Latini.]

LITUS REGIS. Lex Saxon. tit. V.
LITUMONIUM, LIDUMONIUM, Osbequium
et servitium cui *Litus vel. Zinus* erga-
domini non oxonius est. Charis Ludovicus
Imper. et Caroli Clavi apud Harluphium
lib. 3. cap. 2. 1. Aut *paratus*, aut *Lidi-
monium*, sicut *hostitium*, aut alias quae-
dam reditibus *erigere* aut *excavare*
presumat. Testimoniolum Widrall Abb.
Flavieniacensis: *Volumus etiam ut inge-
nitor ad feodum, us in instantia feodum,*
*alibi commandum nullam habent potes-
tatem: sed ad ipsa loca sancta debent*
*sparere: et nullus de ipsi Lidemonti
possits hereditibus reddant, etc.* Ite scri-
ptum: inventur in formula. 27. Balu-
zum.

LITIDIUM, pro Litimonio, habetur in Charta Longobardica in Pullario Casinensi pag. 19: Quod nunquam in potestrum requisitionem facio in jam dicto venerabilis Monasterio S. Pauli, sed eius servitores, aut Litudium, neque per interpositas personas/facere juabo, etc. Margarinus pro Litigium haberi existimat.

libertatis apud Baluzium tom. 6. Miscell. pag. 550: *Nihil debet servitio, nec Letimonium, nec onus patronai, nec ulla obedientia ipsius non requiratur, nisi eant et maneat ubicumque voluerint, portae aperte, cives Romane se esse cognoscant.* Similia recurrent in Formula seq. ibidem.

LIDUS, LIDA. Eadem significatio usurpant Lex Salica tit. 14. §. 15. tit. 28. 1. lit. 97. §. 3. lit. 44. §. 4. tit. 32. 1. Recapitul. Legis Salicæ §. 27. 30. Capital. 3 ann. 818. cap. 4. 21. Annales Franc. Petersiani et Mossiacenses ann. 790 : *E-Saxones omnes tridderunt se illi, et omnium accipit easdicas, tam ingenuos, quam Lidas.* Sie distinguende haec voces. *Pueras militias vel Litas,* in Constitut. Chlodiow. apud Pertz. Leg. tom. 2. pag. 4. tit. 7. §. 2. *Militiunias vel Letas,* Ibid. tit. 11. §. 9.

LEUTI, in Præcepto Ludovici Pit
ann. 823. apud Mabillonum Diplom.
pag. 515.

LUTI, pro Liti, in Charta Caroli Martelli apud Willhelmum Hedam in S. Willebrodo, [et Miraeum tom. I. pag. 491. col. 1.]

cimus, publicis litteram per prepanem, quod in clauistro S. M. Virginis int. Reichenberg, ac in bonis... et in aliis quibusdam manis, qui libet sunt a iure ad vocatio, et in dicta Ecclesia Litoribus nullius ad vocatio remaneat.

LIPPOVENS, in Charta Caroli M. In Monimentis Paderbornensis pag: 295.
LEDO, Testamentum Widrati Abb. Flaviniac. Et illa Colonica in Ariaco, que fuit Anebertio, cum ipso homine qui supra comonet, nomine Sieberio, et uxore sua Leda nostra, vel infantes eorum, etc.

* LATI, in chart. ann. 824 apud Wigand. de Judic. Femic. pag. 220. Vide Warnkenh. Histor. Jur. Flandr. tom. 8 pag. 46. sqn.

LITONICA BONA, Prædia ubi degunt Litones. Informatio quadam super impeditiōnē bonorum Ecclesiæ Gandiane, apud Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brusv. pag. 345: Si dicit bona esse emphyletica ostendat formam contrivacis, qui in eo est comprehendens. Si dicit bona Litonica, designet officium, ad quod spectent et pertinent.

* LITONOLOQUUM, LITONOQUIUM. Cónventus annuus Litorum. Vide Hafnia. Glossar. Germ. voce Hof-Sprache. col. 941.

* LIDILIS MANSUS. Vide Mansus.
* 2. LITUS, Alveo Gal. Lit. de viere. Charta abm. 1455. ex Cod. reg. 5836. A. fol. 288 v. Dictus fluuius. Vidassia vocatus, fluit et Litus facit per aliquam partem dictarum parochiarum.

Litus vero pro Lithuaniae, Lithuania, et Letau, pro Lithuaniae, nostris alias dixerunt. Dilar. Nass. Guili. de Lannoy dom. de Villerval ad ann. 1404: De Zeghevalde me parti pour m'en aller voir le royaume de Letau, devers le du Vicualt roy de Letau et de Sômette (Samogitie) et de Russie. Le Roman de Garin:

Combatus erit se Scors, se Lida,
Et se Danois, et se Amoravis.

* LIUDA, Piscis genus. Trac. Ms. de Pisc. cap. 51. ex Cod. reg. 6885. C. Raia levius, ab Hispanis dicitur Liuda, a cete levius pellucido.

LIUDIS, [Præstatio vel multa.] Vide Lodus.

* LIVELARE, ad Libellam exigere, Ital. Livellare, Gall. Nivel. Chart. ann. 1827. In Chartul. Arrem. ch. 1. Dicta molenda nus aqueductus predictus erit per carpentarios, et alios probos vivi, ad hoc per nos et ipsos religiosos monasterii Arremensis electos, communiter metata et fideliter Livellata. Levita infra Livel.

* LIVELARIUS, vel LIVELLARIUS, Emphyteuta, qui sub emphyteusi possidet. Ital. Livellarius. Decreta Placent. ad calcem stat. fol. 88. v: Item iudeas ecclesiasticus ad quem special, possit cognoscere contra emphyleta, Livelarii, massarios, et factabiles ecclesiarii, etc. Pensionarii, Livelarii, vel superficiarii, etc. in Stat. Genus lib. 1. cap. 34. pag. 61. v. Vide Libellus.

* LIVELARIUS, Idem quod Libellarius, Emphyteuta. Stat. Mantuig lib. 2. cap. 60. et reg. 4620. Rer. aliquae que vendi contigerint non sit nec esse intelligatur liber seruitio seu servitibus, quibus subiectabili ante ipsam versionem, et intelligib; etiam re Livelaria subjaceat seruitio. Stat. Vercell. lib. 3 pag. 85. r: Si concusa vel incassata fuerit in perpetuum, vel Livelario nomine de novem annis in novem annos, etc. Vide mox Livellus 2.

* LIVELLUM, Libella, Gall. Niveau. Charta Edm. abb. de Ripatorio ann. 1827. In Chagl. Arremar. ch. 7: Et scendentium est quod dictum solum aquatum cum eius secesserat ex nunc ei impostrum reficietur... secundum Livellum, quod transiret, videlicet, Videl supra Livellare.

* 1. LIVELLUS, Libella, gall. Niveau. Ital. Livello. Papias MS. Bistriac. Livello. Livellus de plumb. Editus habet, Livello, Livellus de plumb.

* 2. LIVELLUS, Idem quod Libellus, Charta, qua prædium in emphyleta conceditur, canon emphyleticus, Ital. Livello. Stat. Vercell. lib. 6. pag. 140. v: Ita tamquam quod sedimen ei terras, quas tenebat a dono ad fictionem vel Livellum, vel alio modo, absolute dimittere teneat, etc. Stat. Cadubr. lib. 2. cap. 98: Si Livellus vel locatio alicuius res ad non modicum tempus facta, etc. Correct. eorum. Stat. cap. 134: Jubemus ac mandamus, ne pauperes opprimantur, quod dom. iacariis cucumis condolenti de Livellorum exactione nimis et excessiva summarie et sine strepitu judicii jus si justitiam ministret.

* 3. LIVENTIA, Livor. Corpora tunida præfame et Liventia, apud Matth. Paris. ann. 1228.

* 4. LIVERARE, LIVERATIO. Vide Liverare.

* LIVERCINUS, Axis species. Frideric. II. Imp. 5th. 1. de Veneti. cap. 13: Livercini vero concedunt sensu accubato, brachos, et hujusmodi. Addit. cap. 2. 12. 14. 18.

* 1. LIVEREUM, Vecchia. Gall. Leter, Ital. Livero. Translatio S. Prosperi, tom. 5. Juli pag. 59: Muratores nostri cum maximo labore cum Liveris ferris et malleis, coram cunctis predictis et aliis adstantibus, frangunt et apariunt feci altare, etc.

* 1. LIVIA, Columba agrestis, a livido colore, apud Martinum in Lexico.

* 2. LIVIA, [Immundicie pororum Diex.]

* 1. LIVIDARE, Damnare, quasi livore, vel invidia, Baldricus Doleensis in Prologo MS. ad Vitam B. Iugonis Archip. Rotomag. Librum autem illum vel laudare, vel Lividare supersedeo; corrigerare non presumo.

* 2. LIVIDARE, Dedecus imprimerus, quasi livore inducere. Gall. Fletre. Gest. Consul. Andegav. tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 252: Memor esto, obsecro, parentum nostrorum, ne Lividus, quo titulus Francorum.

* LIVIDITAS, Livor, Invidia. Lividitas inuidia. In Actis SS. Aprilis pag. 148. ubi de R. Idem.

* LIVIDUS, Color lividus, subniger. Canones Hibern. Tom. 4. Anecd. Marten. col. 13: Si quis aliquam alteri impigerit, nec sanguis nec Livido appearat, v. solidos argentei exsolvat. Recurrat ibid. col. seq.

Livedo dicitur Apuleius hac notio.

* LIVIDUM, Color lividus, subniger.

Testam. ann. 1382. inter Prolat. tom. 3. Hist. Neim. pag. 160. col. 2: Item logo Petro, filio dicti Jacobi de Podio, cotardiam meanam de Livedo, quan de præventi porto induam. Vide Lividus Pannus.

* LIVIDUS, Subniger, in

Testamento ann. 1367 apud Marten.

tom. 2. Anecd. col. 1522. Livida tela, ibidem col. 1523.

* LIVIO, [Immundicia que fluit de fimo. Diffl.]

* LIVISSUS, Lividus, color equi. Tabul. collat. S. Mart. Tolos. ex Cod. reg. 4223. fol. 82. r: Mostra nobilis Guillermo de Falguario... Dictus Guillermo cum

equo bayardo modicum stellato, tribus pedibus Livissis.

* LIVITILA, [Parva lingua, quæ foramen lingue recludit, Papim.] Vide Sublin-guina.

* LIVIVI. Leges Calenses apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1858: Item de iictu lebi sive sanguine, et de Li-viv, et de verbis consumatis procedatur, sive de sanguine superius est expressum. Forte legendum de Livore, salem, ea-dem est notio. Vide inde Livor. [Lividum, puto, de levi v.]

* LIVOLUS, Gall. Niveau. Vide Liver-lus.

* LIVOR, Vultus inflatus, ex quo livor apparet. Auctor Mamotreti: Livor, in-vidio, vel nigredo que renaret ex per-suessione baculi vel erga. Vetus Formula cap. 30. apud Bignoni. Violenter super ipsum evaginato gladio venit, unde Liverolus, vel capillatura atque colaphi mani-festis apparent. Infra: Et postquam istos presentes Liveros recepit, Charta Hispania æra 1016. apud Anton. de Yepel in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 5. pag. 44. Et si fuerint omnes de istis villes jam nominatas, et de istis Monasteriis ad alias villas ad pignora, cum lanceas et arcis, et lapides, et ibi bellum contingit, etc. Liveros ex homicidium fecerunt, etc. Auctor Querol: De Liveribus in quadrangulis solidi illius, de tumoribus in trian-tem pondus transibit: quod si et tumor fuerit et Liver solidi unus, bessere jure op-tino consequetur:

Livor, Justitia vel cognitio de Livero. Charta ann. 1267 apud Ughellum loca-1. pag. 384: Concedimus videlicet sanguinem Liverorum et bandanam, potestatem, et judicium, etc.

* LIVOBAMENTUM, Perusso. Chron.

Modocit. tom. 12. Maratona. col. 1120:

Contigit autem per universam terram de Modocia videtur una die per aera consum-

abilita capita nigra, alba... et quasi co-hortes armatae audiobantur moers, et congrexiones et Liveramenta cum scuto-

ri in motione, etc.

* LIVORALIA, Liveros inferre, vulnerare, contundere. Gest. Regini Franc. cap. 17: Sed propter licetiam quæ induit, erat, non Liveratorem eum. Marcius us. 1. 1. form. 29: Quasi res nulla manente causa in via aduersitatis, et gravior Liveratessen. Addit. form. 37. et foeminas vett. secun-dum Legem Romanam cap. 30. 33.

* LIVONIUS, Liverius. Vita S. Columbe Albape, tom. 2. Janin pag. 228: Sanctius percussit flagello, cuius Livero-

rum in epis lateri vestigium manibus sue dicitur Germanus.

* LIVOT, Charta Bambergensis ann. 1407.

Justa quodlibet, locot, aut longior. Si

particula aut expeditiva sit ut interdu-mi, subi. Liver Junctum significat,

sed si disjunctum, ut recta mitti. At-

detur Livero credo esse quatuor. Root, li-

teria r in I mutata, ut alii non sciunt;

et Livero, vel Root significare Rivum vel rivulum.

* LIVRADO, LIVRADO, LIVELLUS,

LIVRATA, Gall. mesme de grains

, et sic computatur VIII libritus sive

Liverdonibus pro uno bovisselle, sive Comp-

tes de l'Archevêché³ de Bordeaux du

XIII⁴ et du XIV⁵ siècle. — Arch. His-

tor. de la Gironde. T. 21. p. 61 et 215. q

* LIVRALE, LIVELLUS, Idem quod su-

per LIVRALE, Mensura frumentaria, tessi-

tris Larouer. Charta ann. 1311. in Reg.

72. Chartoph. reg. ch. 108. Item pro an-

nno census seu obita nodibus, detinatis de

frumento, xliij, sextant, iii, pentadecim,

iij. Liveral, vel Liveris, deductis vnde per corre-

tionem de novo factam viij. Librilibus, et per destructionem ajuferum additum iij. Librilibus *20. et auctoritate, etc. Alia ann. 1361. in Reg. 103. ch. 78. Petrus Donati sapienter tenet quod non punherat et unum Livralem frumentum caro. Heredes Raimundi de S. Romano servierunt decem Livralas frumenti pro quadam pietate terra... Item duo Livralia frumentis pro tribus cartariatis terra. Litt. remiss. ann. 1359. in Reg. 145. ch. 194. *Le suppliant primi et emporta un Livrouer de froment. Liderart et. Liderade. Modus agri, unde Livrala estimatio licet, in Lit. admitt. pro eccl. Tolos. ann. 1471. ex Reg. 97. ch. 150. La seconde piece contient ung arpent et ung Lierart, qui est la quarte partie d'un arpent de pre. La quatrième piece contient trois mailles. res es une Liernade de pre. Vide Livrarium et Livraria.**

LIVRAMENTUM. Compensatio, justa et pensata estimatio et partitio. [It. ann. 1416. tom. 10. Ordinat. reg. Franc. pag. 401. art. 5: *Non solvent seu contribuent, solvereque (sou) contrarie non tenebuntur in talibus et oneribus prædictis, nisi pro uno et eodepi Livramento, etc. Vide supra Alibramenti.*

LIVRARE. Subministrare. [Gall. Pomer. procurer. Stat. Vercol. lib. 8. pag. 16. v. Item quod nullus de civitate Veneriarum vel districtu Lirevel aliquem custodiari vel aliquem hominem de curte, vel custodiaris in aliqua curia, vel nuptiis vel in alijs officiis, vel festo. Et qui contrafacerit, solvit pro banno libras decem Pap. Et si ille qui Liravatus fuerit vel Lirava aliud ei dederit, solvit pro banno solidos. Vide in Liberare 2.

LIVRARIA. At mōx Lirarria. Vide in hac voce.

LIVRATORIUM. Mensura frumentaria continens unum bichetum quibusdam in locis, in alis vero dimidium tantummodo bichetum, ex Adversariis P. Aubret. Vide Livratoria.

LIVREA. Gallicio Livrée. Prebitio. Inventar. Chart. reg. ann. 1392. fol. 365. *Littere abbatis et conventus S. Wandregesilii, Rothomagensis diocesis, super punctatione Lirrea ave costumam, quaque percipere solebant in foresta de tracti. De anno 1392. Vide in Lirrea in Libraria 2.*

LIVRIA. Districtus, territorium, finis, limos. Vide supra Lireria 1. Charta 111. reg. Franc. apn. 1293 in Reg. G. Chartop. reg. ch. 381. *Dimissimus majori et communali villa de Vernolio etenim et recognitio, quan in dicta villa et ejus in vicina habeamus in cubus infra scriptis, videlicet eti. Nisi multi idem esse quod supra Livratorium. Vide alia notio in Libraria 2.*

LIVRORA. Mensura agraria, eadem que Livratoria. Pactum inter Ginchard dom. Bellijsot et Gutcher de Marziaco ann. 1317. in Reg. G. Chartop. reg. ch. 371. *Pro dimidio Lirora terrae, sita en la Roella juxta terram Martini Delmont. Pro una Liroria d'Utopia, sita el Pron juxta lo fengeru Stephanu de la Buffaderu. Pro una Lirora et dimidi: Lirora sita en Azolatu. Vide supra in Libraria.*

LIVRATORIA. Livratoria. Charta Reg. Franc. apn. 1243. *Dicitur tonum Lirorum, ordine super quadam terra continuaente ista. Livratoria terce. Livratorium est modus Livratoriorum. Livratoria vero fortior est modus azeti, in quo se minari potest unum. Livratoria frumenti, nisi sit idem quod Librata terra, de qua dictum est in Libra 2, quod poste-*

flus mihi videtur minus probable. [• Vide supra Libratorium.]

LIVSIVA. Lixiviva, nostris Lessive. Capitula S. Bonifacii Archep. Mogunt. cap. 23: *Lavacrum capitis potest esse in dominica die et in Lixiviva pedes labore.* [Eadem occurrit in Capitulis Theodori. Interpar. tom. 9. Spicil. Archer. pag. 55.]

LIXUTUM. Musicum instrumentum in cordibus habens harmoniam. Vide Lutum. [Fr. Lixutum.]

LIXABUNDUS. Qui latit incedit passibus ad nodus. [Ibid. Joan. a Janua. Gloss. lisd. Lixabundus ambulat, qui volupsum causa ambulat. Festus habet. Lixabundus, Iter libere ac prolare faciens.]

LIXARE. Vide Lixe.

LIXABUNDUS. Qui latit incedit passibus ad nodus. [Ibid. Joan. a Janua. Gloss. lisd. Lixabundus ambulat, qui volupsum causa ambulat. Festus habet. Lixabundus, Iter libere ac prolare faciens.]

LIXARIA. Lixiviva cluere, mundare. Lixivare, nostris Lessiver. Constantinus Afric. lib. 5. Pantech. cap. 32. *Qinnib. mercurio, evi mantello seu pallio, quod virginitatem, lobis nuncupatur o manteo, clauso vel aperto, ad terram protensis.*

LIXE. Vide supra Egerken.

LIXATURA. Lixamen, Lixamenum. Cocco in aqua, eidem Jansoni de Janu. Primam vocem usurpavit Sudinius eadem notio, Apicus ambas posteriores.

LIXE. Aquam, que per multies ambulant, antiqui lirum dixerunt. Gloss. Isidor. Jansoni in Collectaneis existimat verum fictionem fuisse. Lira, aqua, vel qui per multies ambulant, antiqui lirum dixerunt. Alter emendare tentat Circeius. Lira. Aqua. Lira, qui per multies ambulant. Aquam. Antiqui Liram dixerunt. Sed contendit post Vossium in Elirus et Lira aquam non detinet fuisse Lira, sed Lira, nam ipsum igitur emendare Lir. Aqua. Aquam antiqui Lirum dixerunt. Quod spectat Liras, dici potuerunt, per multies ambulare, ut scilicet aquam ferrent, ut mo dicuntur.

LIXONES. Aquarum portatores, in isti. Glossis.

LIXUS. In aqua coccus, Johanni de Janu. *Cuit en yau.* in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. Ordinatio super numero et ordine mensarum, tom. 2. Histor. Dalphin. pag. 311. col. 2. Serviator de uno rotulo bouis et dimidio rotulo mutuus in aqua rufus. Latinus dixerunt Elizae. Vide Lirave.

LIZA. idem quod Licia. Vide Mascena, in voce Manianaria.

LIZANCHIA. Sacramentum fideliitate, quo vassalis dominu suo obligatur. Charta 111. ann. 1244. *Ego Hadulphus de Hacel miles, natus, facio quod ego et heres meus Lizanchiam et statuum annus anni et cum hominibus meis apud Pinacium, etc. Alia ann. 1314. Ego Eustachius de la Loutillie, notum facio quod ego et heres meus Lizanchiam et statuum annus anni annuatim vice domino et heredi s et cum uxoris meis apud Pinacium delenus. Vide supra Ligenza.*

LIZADA. Tributum quodvis, sed praesertim illud, quod pro mercibus penditur. Charta ann. 1111. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 379. *Consentio tubi medietatem Lizardum, exceptis fevis de ipsa Lizada, quos proprios retineo. Vide in Leidis.*

LIZZUS. Meichelbecke tom. 1. Hist. Litzing. pag. 112. Germania Litz et cuius Litz, Scottio: quia vox significatur quidquid ex sortitione obficiatur.

LLO. Lex. Gall. Llo. in Pactu Legis Salice tit. 48. §. 1. cuius verba Widresa Thalo, ut Widresha Lo, restitit legi, redicuntur ab Eccardo. quem, si tanti est, consule.

LLO. In veteribus Litanis sub Carolo M. a Mabilionio editis tom. 2. Aialect. pag. 687. haec verba non semel occurrit Redemptor mundi, Tu Lo adiuta. Sancti Petre, Tu Lo adiuta, etc. Unde etiamnum Lo, retinuere nostri in aliquot provinciis, et Le, in alius.

LOBA. [•] Vox Hispanica, Tunica tauri, tunica non praecincta, in Diction. Acad. Hispan. Concil. Mexic. ann. 1585. tom. 4. Concil. Hisp. pag. 389: Chlamyde videlicet, vel mantello seu pallio, quod virginitatem, lobis nuncupatur o manteo, clauso vel aperto, ad terram protensis.

LOBEGELD. Vertiginis nomen apud Polonus. Chart. ann. 1121. inter Leg. Poton. tom. 1. pag. 38. Item quod omnes mercatores et ciuitates regni Poloniae... a solutione cuiusdam pecunie... vulgariter Lobegeld nuncupata, quia frumento in Danicis recipiebatur, et postea sunt liberi et exempti. Lobegald, eodem significatu, in Pace Brestensi ann. 1380. ibid. pag. 121. Vide supra Egerken.

LOBIA. LAUBIA, LOUBIA, Porticus operata ad spatiandum idonea, sedibus adjuncta. Galerie: ex Laub Theuton. Folium, quod ejusmodi deambulatoria in praenatis rusticis, foliis obducantur et operantur. [•] Vide Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 2. col. 66. voce Lauba et Murator. Antiq. Ital. tom. 2. col. 188. D. Jo. de Janu. et Breviolog. Deambulatoria, quod propriis dicitur Lobium, quod fitiaria dimos ad spatiandum Fulcinius de Gestis Abbatum Lobiensium cap. 1. In quo loco rufulus delabitur in Sambram: quem Laubacum vocant, eundemque putant loco nomen dedisse: licet sint aliqui pro opportunitate capienda ferarum: undique enim saltu cinguntur, vicinque erat Liptinus fisco tunc res publica nomine permanente. Postea alii dicuntur, eo quod Rex generis venatus, ibi peri jussaret obumbracum ad temperata nocte, et rursum, quid Lobian vocant. Inde autem locum dictum, no sine permanente, riuolante a loco, no in locum a rivo non transire, quod videatur magis certiuius esse. Trutones hoc astuplare videantur: nam locum etiam lingua Lobach dicitur; et Iob quidem vocant obumbracionem nemorum, Bach autem rivum: que duo si componantur, faciunt obumbraci rivum. Ita Lobia usurpat in Charta Guntranni Reg. apud San Julianum in Cabione pag. 382: Solarium vero cum caninata illi de Gergeacio et de Alciaro faciant: illi autem de Mercurio et de Capri. Lobiam adsidcent. Chronic. Abb. S. Trudonis lib. 10. Demus infirmorum habens funariam, sive focariam, capellam lobiam, cameralam dispensatoriaram, etc. Charta 111. ann. 1201. apud Puricellum in Anthoniana Bellaria pag. 1164: Item peto, ut tectum seu lobiam removant penitus et auferant, quam fecerint, vel fieri fecerint, iusta mortuorum. Eccl. etc. Tectum nude apponatur. pag. 1169. Charta alia pag. 1170. Et etiam Lobiam per quam infraent Canonici Ecclesiam S. Ambrosii. Gualvaneus Flammæ apud Murator tom. 12. col. 1015. Justa Lobiam marmoriam, Lobiam sub diversa arcabus complevit, ubi subito sunt plura cam-

psorum habitacula. Occurrit præterea in aliquot Chartis apud Ughellum tom. 4. pag. 100. et tom. 5. pag. 650. [Addit. Martini] tom. 16. col. 455. etc.

LAUBIA. *Habet manuam dominicacionem, casam cum Laubia et cellario, et cannae, et quinquinae.* Infra: *Habet manus dominicatum, casam cum solario, et cellario, et cannae, Laubia, horrea 2. etc.* Placitum Ludovici IV. Imp. ann. 944 apud Ughellum tom. 1. pag. 851. quod peractum dicitur in palatio quod est fundatum iusta Basilica beatissimorum Principum Apostolorum. In Laubia magiore ipsius Palati, etc. Papias: Tempore Laubia vulgo dicitur. Rolandinus Patav. apud Murator. tom. 8. col. 270. Quia *Feria-sapientie die quadam, sicut mos est in vicinis per contritus, stabat sub frascata seu Laubia quadam, que erat prope ad dynam Pontis Altinatis.*

* LAUPIA. Provincialia. Statuta Arslatenas. art. 107. ex MS. D. Brunet: *In muro quem Commune facit vel faciet, nullus sit cuiusvis onerare, nisi primo det Communia v. sol. idem decimus de Lauipa.* Grossar. Mons. pag. 332: *Loupa, Umbriacum, Loupan, Ileum, pag. 341.* Gross. Florentina: *Loupa, Umbriacum, Alne, Androm, Loupa, Hulta, apud Schiellinum in Gross. et Pouton. Loupa, Schiellinum, aliis quoque consultat ut Ispes. deffinit. V. Chiron. Konigsh. v. 129. Loupa, alias. Liber orbis S. Victori Parisiensis MS. cap. 15: *Postquam autem descendendim, ducentes in Loupon ante hospitale Gallicorum in Vita Caroli Counti Flandr. n. 51.* Obsequi stabant ad Loupon Comitis Adele n. 70. 75. præterea Godfridum Monach. ann. 1298. et Albericum Argentino. ann. 1355. 5 Charta ac. circa 1140. in Cantic. Bayer. part. 8. col. 3. Canonica S. Stephani de Loubois uniuersi, quod est ex loco juxta Loubois ipsorum. Haud seca an eadem nomine apud Geno. inter Cens. evo. Rom. MSS. *La festo S. Marci et libras bona et Provenienciam pro peregrino cruciata, et lectorum, et Litu.**

LAURUM. Jura Eccles. Iupiens. juxta Eatis, apud Haitanus, in Gross. et German. col. 356. voce *Farlaud.*: *Naturae forces suae Librum, quod vulgariter Voitaines statuerunt, sicut eidem ex speciali legitima prepositi concessione fuerit.*

LAURUM. Sicut sum. Ius. editio. Patis. fol. 121. de Belofontaine. Monast. de Leobnitum tom. 2. Scriptor. Francus pag. 811. *Io intra ostia chorii forest et cancellatae Librum factum fuit, et super illud cathedra tres, pro tribus Doctoribus in altitudine a pavimento choe ad hominis pene altitudinem.* Bis terte recurrat ibi.

* LORIA FRASCARUM. Territorii species ex ramulis congesta, pergularium instata, ad nimis solis arbores vitandos. Stat. Bonon. ann. 1230-57. tom. II. pag. 221. *Statutum quod Civitas communis stet disiuncta et distributa, discis, bancis, stationibus stacionum, Lobis frascarum, et specialistis triculorum.* [Fit.]

* LOCA. Charta ann. 1222. ex Cod. reg. 1097. 2. 2. fol. 21. v. *Quenamcumque due de jure, sicut tenetur, citaverit; ille si citatus non comparet ad primam citationem, emendata solvere tenetur, que Loca vocatur. Multa ergo est ob desertum, valde debet.*

LOCA VENERABILIA. Ecclesie. Monasteria. Nemnochia, sive que Christianorum veneratio dicta sunt. Willenpus Tivius lib. 18. cap. 6. *Multa de locis, que dicuntur Venerabilis, tam Monasteri-*

ria quam Nemochia, ad optato per diversum incrementa. Passim in Cod. in Capital. I. ann. 886. cap. 15. in Capital. I. ann. 898. cap. 6. in lib. 4. Capital. cap. 19. In Longob. lib. 2. tit. 18. § 3. [¶ Aist. 3] etc. [Loca pia, in Charta ann. 1239. t. I. Maceriarum Insulae Barbarae pag. 152.]

* LOCAGIUM. Gall. *Louage, Loyer,*

ut mox locarium. Charta ann. 1271. ex Chartulario S. Vandrev. tom. 2. pag. 1981. *Willelmus Gabart,.... tradidi in Locagium usque ad finem quinque annorum... pro XL. solidis Tur. dimidiat acram terre meas.* Charta ann. 1320. tom. II. Hist. Paris. pag. 521. *Ipsi sunt in saxis, quod si inventant hominem,.... qui non cecat dictum ministerium,.... a dicto imberto, vel in Locagio ab aliquo dictorum magistrorum, etc.* Charta ann. 1499. ibid. tom. 5. pag. 720. *Donus annui Locagi valoris circiter 16. francorum.* Charta ann. 1309. tom. I. Hist. Dalphin. pag. 97. col. 1. *Item duo operatoria... que valent in Locagio per annum 28. solidos.* Ibid. recurrent pag. 98. col. 2. *Pro animis mercede sumitur in Statutis Eccles. Ambian. apud Marten. tom. 7. col. 1229.* *Prioretores vero Sacerdos Locagium recipiunt vel palia de mercede habentibus vel pro aliquibus compansis sive secularibus operibus exercendum.*

* LOCAGIUM. *Donus vel habitatione, quae sub conductibus pretio aut ex con-*

cessione ad tempus occupatur, nostris Louage. Lit. ann. 1357. in Reg. 111. Charloph. reg. ch. 25. *De quadam præagiâ cum jardini, curte, Locagis, radicis, et pertinetia sua Parisiis, in loco nuncipatu ad Pouleyas, prope portum dictam Gallicam Barbette.* Alia ann. 1401. tom. 9. Ordinat. reg. Frane. pag. 17. *Nonobstant ganges ordi vires, Louages en nostre chastelet, ne autres dons quelconques, etc.* Vide ibi notam docti Editiorum Lit. remiss. ann. 1156. in Reg. 183. ch. 213. *Le suppliant et un autre entreneur de mat in la maison ou Louage d'un marchant.* Alia ann. 1488. in Reg. 195. ch. 121. *En deux chambres ou Louages de l'ostel de Pierre Albet barbier assis.* *Paris en la Rue S. Jacques. Une maison... contenant plusieurs estages ou Louages... assise en la ville de Rouen.* in Lit. admod. ann. 1477. ex Reg. 201. ch. 24. *Chambre ou Louage.*

* LOCALE. *Localis, Locatis.* Ubi domum solitaria potest, nostris Masuca, a voce Latina *locus, in fabior.* [Charta ann. 1058. ex Archivo S. Victoris Massil.: *Donatus Locales auctor ad suendum molendinum.*] Tabularium Conchae in Ruthenus Ch. 24. sub Philippi Rege: *Et Locals ad habendum inter Ecclesiam et stratum, sicut... in praesenti illius terminarium.* Charta ann. 1167. *Ego Guillermo dominus Montispessulani... concedo Dso et S. Marie et Ordini Cisterciensi... illud Locale terra con introibus, exitibus et suis pertinentiis, in quo est aedicatum oratorium, etc.* Alia Will. D. Montispess. ann. 1163. *Qui habent Localem pro domo faciendo.* Alia ann. 1300. in 2. Regesto Philippi Pateri Regis Frane. n. 79. ex Tabulario Regio. *Hem quoddam Locale infra castrum ejusdem loci.* Alia ann. 1231. in Registo Comitat. Tolosae fol. 39. *Item restituit dominus Comes Localem circa turrim, etc.* Alia fol. 40. *Item a Locala disponitur, dividitur et bastionatur, etc.* *Conuentus Montispessulani.* *Quilibet habitator Montispessul pro domo vel Locali suo... debet solvere lentes et cupas, et huius Mon-*

tispessul debet ei laudare illam domum, vel illud Locale, salvo suo consilio, si dominus habebit ibi laudinium. [Charta Geraldi de Sentis ex Archivo D. Marchionis de Flammarens: *Tradiderunt... totam illam domum et Localem in quo est.* Charta ann. 1300. tom. 2 Hist. Dalphin. pag. 100: *Localis ubi morabantur milites... non removantur.*] Vide tom. II. Specilogii Achieriani pag. 339. et Ughellum tom. 4. pag. 124.

* LOCALIA. Usus et consuetudines loci aliquorum. Constit. MS. Petri III. reg. Aragon. ann. 1300: *In recipiendo*

salarium suum servabit consuetudines seu Localia Barchinone.

* LOCALITAS. Circumscripicio, qua

quis in loco est. Claudianus Mameritus de Statu animarum lib. 3. cap. 4. in hoc

verba: Deus meus, quare me dereliquisti, sis argumentatur, ut probet animam illocaliter e corpore discedere. Si enim non discessit, non dereliquit, si dereliquit, utique discessit. Objice nunc igitur Localitatem Deo. Utitur etiam cap. 3. S. Benedictus Anian. adv. Felicianam impietatem apud Baluz. tom. 3. Miscell. pag. 35: *In terra erat tunc temporis Localitate inter homines homo, et in celo se est nichil aliud hominis, quia qui filii hominis erat Localitate, idem filius erat Dei immensitas.*

* LOCALITER. Facile vel commode.

Gloss. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7022: *Localiter, sicut.*

* LOCAR. *Locus apud urbem Romanam.* Gloss. Isidor. *Graviss censet legendum ex Feste: Lucar, Es quod ex loco capti- tur, qui est apud urbem Romanam.* Hinc quoniam in hisd. Glossiss. Isid. *Lucar, Vigilat, exortatio, que fiebat in lucis.* Vide Festum in vocibus *Lucar et Lu-*

caria.

* LOCARE. Conducere Gallis. Louer.

Lex Salica tit. 30. de Locationibus: *Si quis fortius aliquem Locaverit, ut homi-*

nus interficiat, et pretium proper hoc dedicerit, etc. Sic Locare se. Mercede con-

dici, in Statutis Arslatenas. art. 154 et MS. D. Brunet fol. 50. *Quilibet mercenarius tenetur se Locare et stare sub hac forma,*

etc. Byzantio de Origine Belli Russicis, apud Ludowig. tom. 6. pag. 194: *Locare se in monasterio S. Ambrosii, i.e. Hos-*

pius habuisse. *Locare, etc.*

* HIERON. *Locare.* Lozai, pastor con-

ductus, qui alienorum ovem curat. In Chro-

S. Dion. tom. 7. Collect. Histor. Frahe-

*pag. 132 ubi *Mercenarius* habent Annal.*

Berlin. ad ann. 883. ibid. pag. 106.

*2 LOCARE. vel Commodare, vel com-

mendare artifici aliquod resarcendum.

Liber. Figaci. ann. 1318. tom. 7. Ordinat. reg. Frane. pag. 998. art. 31. *Si vero*

tertor, parator, tessor, ... seu quicunque

alius ministerialis seu artifex res sita Locatae aut vel operandum justa sui minis-

terium eum tradidit, alius extraneus

quibuscumque tradidit aut obligave-

rit, etc.

*3 LOCARE. cubiculum se recipere.

Mirac. S. Berth. tom. 6. Ital. pag. 491.

col. 1: *Domino autem dominus Locata, et*

familia eius sororis gratia Locata, etc.

*4 LOCARE. *Locare legem.* • Il-

lum imperatore cum Locare in quo est

et cum omni hedone quod ibi est. •

(A. N. J. 323. n. 14. Tolos. an. 1136.)

*5 LOCARIS. Domus, sedes. Charta ann.

1193. *Item probat. tom. 2. Hist. Occl.*

col. 881. *Dodo comes Covenacum... dedidit et absoldit Atous Abbat. Lezatensis et Guillermo preposito S. Geronimi ipsos*

sec denarios quos debebat ei facere pro

servicio in die omnium Sanctorum per

ipium Locarem in quo habitant. Vide supra *Loracum*.

LOCARIUM. Pratum conductionis, locationis. Testamentum Berthieranni Episcopi Genom.: *Sic quoque ut de liberis, que infra domum esse noscuntur, Locarum ille, qui annis singulis inde speratur, in Sacrosancte Ecclesia... inferatur. Natus Locario jure conducere, in Annibus Francor. Bertinianis ann. 862. Vox nota Varroni libro 4. Lingua Latina. Postea pro quavis pensione, vel agrorum assignatione. Idem Annales ann. 864. *Locarius...* de omni Regno suo & denariis ex omni manso colligens, summa decimorum, cum multa pensione foras locorum, nec non viis et aereis. *Hedofio Normano Henoldi filio, ac suis Locari nomine tribuit.* Et anno 862. *Venerabilis autem primores partitissimi Regni, quae ipsi Ludovicus in Locarum data fuerat, etc.* Addit formularum 143. Lindenhoffi.*

* **LOCATA.** Locus vacuus domum adficando apud Chartam ann. 1319. In Reg. 61. Charioph. reg. ch. 81. *Habendo... quamdam Localam meam... sicut in gravario Atacis Carrascione justa murum et iuxta dominum predictum muro et vici... jam dictas vero domum ad Locatum sc superius confronstata, etc.* Libert. castri de Caselli ann. 1342. In Reg. 68 ch. 418: *Universitas seu major pars loci ipsius domum communem, locum seu locatan, pro ea in sua facienda seu adficanda, emere et acquirere in dicto castro possint et soleant.* Lit. admitt. Caroli VII. reg. Franc. in Reg. Cam. Comput. Paris. alias Bitur. fol. 146. v. *Item super quadam domo cum Locato sicut contigua... vii. den. Tola... Item super una Locata sive tendali ad Carentanas, et den. cib. Tur. Item super una Locata tende, sicut ad Carentanas,.... semipict.* Vide *Locale*.

LOCATENENTES, passim apud R. Etym. Vide *Locutientes* in *Louche*.

LOCATIM. Suo joco. Utitur Alvarus in Vita S. Eustogi Preso. Et Mart. num. I. Martini in *Glossario ex Histor. Palaei. Licheno Carnot.* *Locatim. Hinc urde, diversa locia.*

* **LOCATIO.** Conductio, supra in loco. *Papias alter: Locations. Fundamenta, positiones.*

* **LOCATIO.** Structura. Giab. Rodolph. tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 31. *Quam videlicet ecclesiastico illico tam mira Locutione permutavit, etc.*

* **LOCATOR.** Vox in examinandis rationibus adhibita. Adscripta ad marginem annotatio. Stat. ann. 1388. Ordin. reg. Franc. pag. 261. art. 19: *Que oculos desidit dous clez ne presumo de soy entremettre, en l'examen desdits comptes ordinaires ou extraordinares, de faire quelque ratiation en tout ce combien que la cause ou la matiere soit clare, si ce n'estoit par defaut de qualiter, mais fasse les Locaturs et aroster appartenante a la matiere. Locatior, videlicet interpretatione, in aliis Lit. ann. Etat. de la paix.*

LOCATURA. *Vetus Interpres Moschion.* Et 1522. *Locatura.* Varro lib. 4. de Ludo. Lat. *Loca mulieres, ubi nascenti initio constitunt.* Vide *Loca*.

* **LOCATUS.** Prescurvus prout agens. Charta ann. 1214. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 199. *Omnes autem redditus et curia terra mer ad solutionem predictarum librarium coram Locato meo militentur, exceptis expensis, que-*

sepe fatus Viccomines vel Locati fecerint rationabiliter circa negotia mea. Vide *Allocatus*.

* **LOCATUS.** Homo. Iacola, cultor loci. Tabulae pacis Ann. 1357. apud Ludewig.

tom. 5. pag. 281. *Ipsius Localis hominibus*

pacificis, ipsa pro se et terrarum defensione reservata.

* **LOCELLUM.** Predium, territorium.

Formularum 37. ex Baiuarianis. *Proprieta donamus et donationem in perpetuum res-*

volumus ad jam nominato monasterio ecclesiasticum illius, vel ad Abbate illo ipsum locum ubi ipse monasterium est construtus, cum omnibus adjacentibus et appendi-

cis suis, et Localia seu colonias in villas

casas in pago isto. Epistola ann. 1011. apud

Mart. tom. 1. Ampliss. Collect. Col.

*57. *Caritatis tue inviungo, ut Andecave**

constitute occidere fratres, et illa epistola

quem (sic) de Localia mea-nuncantes

Odane cum appenditio suo, cui vocabu-

lum est ad Italiis Leobolo, quod ego ad

casa S. Salvatoris confirmavi. Preceptum

Caroli II. ibid. col. 60. In oca nun-

cupantes St. Valde via Caucina et in Tu-

rcas et in Villa nova, et intra tota illa

Locella me nentes XIX. una cum terra,

domibus, edificiis, etc. Concordia Bethia

cum Monasterio S. Vincentii Genoman-

um Baluzium. tom. 3. Missori pag.

*160. *De corpore est quo dicitur Deo**

servata portione aliqua in Locella nuncia-

*pari. *Stach. Mansione, etc. Chron.**

Pontani. tom. 5. Specie. Achier. pag.

*204. *Anne vixit regnante Dagoberto**

juniori Regi quidam. Presbyler nomine

Leuthbertus, vir valde dives, contra Iudei

eidei venerabilis Patri predicens, post

vocatur Bolardii villa, secundum et Locella

alia, idest, Taunae, Lucco, etc. adde

Marculfum lib. 1. formula 80.

* **LOCELLUS.** Edicula/Deo sacra. Sta-

tulum Capituli S. Martini Turon. ann.

986. apud Marten. tom. 1. Aeneid. col.

204. *Mansiones insuper quas ipsa justa*

prefusat. Oratorium B. Georgii consta-

xit, similiter subdidi condonavit, eo scilicet

te nomen prefusat. Vivamus premissemus

res jam dicto Localio S. Georgii pro remis-

tit. Auctoritas Arduini Arch. Tu-

ron. ann. 973. ibid. col. 92. Convenient

presentiam nostram dominus Teubaldus

nostra matris Ecclesiae pertinentem, ubi

S. Lupus requiescit, etc. Libellus de

Successoribus S. Hildegardi cap. 17. Hist.

Medianii Monasterii pag. 216. Numerosi

Locellus idem deinceps difamatus est

memoratus. Agitur de Oratoriola sancti

Hildegundi, in aliis Locella. Vide alia significatione in Loculus.

* **LOCERDECH.** Collectoris rerum fugiti-

varum, in Fereveli S. Ladislati Hungar.

Regis lib. 3. cap. 19.

* **LOCETUS.** Cadivus pessulus. Gall.

Locut. Comput. ann. 1358. ex Tabul.

S. Petri Insul. Item pro Sarravrio. Cis-

ibus et Locetus, xiiij. sol. Hinc Locutus

eiusmodi pessulum agitare. Lit. remiss.

ann. 1393 in reg. 145. Charto. reg.

ch. 238. *Locutus huius loci trouerant ferme et posse cu huerent et Locutus erant en-*

contre.

* **LOCH CABALLIS.** f. Stabulum, equile,

a Saxonico *Loca* vel *Loca*, Claustra; vel

potius Celticum *Lioce*, Boxhorn in Orig.

Gall. *Caula, angportus, angulus.* Lobi-

lli. tom. 2. Hist. Britan. col. 78. ex vet.

Charta: *Sine censi, et sine renda, et sine*

opere, et sine Loch caballis ulli homini,

hoc est, si recte opinor, sine obligatione,

equi excipiendis ministrandi pabulum

necessarium. Vide Lodrun. [¶] Hanc in-

terpretationem optime confirmat alia Charta tom. 1. Probat. novm Hist. Brit. col. 20: *Sing tributo, sine pastu caballi et canum.*

* **LOCHEA.** Cochlear, Gall. *Cuiller,* Eboracibus *Louise.* Acta apocrypha SS. Cypriani et Julitiæ, tom. 8. Junii pag. 30: *Fuimus quaque Loucheas duas et ottocanum, et ponet ibi trullas duas. Hoc erant nobis rara tormentorum.*

Nostris alias *Louche.* Invent. jocal. Edward I. reg. Angl. ann. 1277. Item *suglo Louches d'or.* Testam. ann. 1448. ex Chart. 21. Corb. fol. 277. v. *Auguel Pierre Esquier, ou cas qu'il aidera à maillir son testament à execution, je donne pour son entière et tracee une Louche d'argent.* Hinc ann. *Louche, in Inventar. ecol. Camerac. ann. 1371. Lib. rub. fol. parvo domus publ. Abbat. ad ann. 1371. fol. 162. v. *Un hanped d'argent et une petis Louche telle l'une Louche et Louchet, baculus pastoralis dictus, quod formam coquiliens reperit.* Lit. remiss. ann. 1383. in Reg. 144. ch. 172. *Le supplique osti audit berger hou-**

*te le houmo Louchet, etc. Alter ann. 1418. in Reg. 161. ch. 14. *Un baston ferre, appelle Louchet de bercher. Louche ou adquet de berger, in aliis ann. 1443. ex Reg.**

176. *Aliud vero sonat vox Louche inter Redit. comit. Namure. ann. 1281. ex Reg. sign. *Le papier aux assises* in Cain. Comput. Insul. fol. 74. r. *Encor i a la cuene le thoumer et les Louches en la hale de le bleu.* Ibi intelligenda presatio ex bladis venum expositis, quae forte cochleari percipiebatur, unde Louche aliud.*

* Haud scio an hoc spectet vox Gallici *Locue*, vel *Loque*, qua fustis armorum species significatur. Lit. remiss. ann. 1361. in Reg. 91. Charioph. reg. ch. 181. *Pierre le Maire d'aventure trouva*

la maison un baston, que l'en appelle Loque,.... dont il sera ledit Jehan.... Pour loquel fait un coup de tadiote Loque, etc. Alius ann. 1381. in Reg. 199. ch. 216: *Icelui Jehan entra en sa chambre, print ung baston appelle Loque, etc. Ille Plançon loquet, in aliis Lit. ann. 1443. ex Reg.*

176. ch. 313. *Lesquelz compagnons com-*

mencent à ruer de plançons Loquez l'un contre l'autre.

* **LOCHEURS.** Apus eustos. Ita in Gloss. Saxon. exarato sub Edwardo III.

* **LOCRIA.** f. Rivulus, aquæ portio; unde nomen. Charta ann. 1215 ex Char-

tol. Fiscus: *Debet plenarie consuludines aquaticorum et Lociarum, siculi*

nomen ejusdem villa. Vide in *Locia.*

* **LOCHIARE, IRE.** [Gallice clocher:

et Duo calices, unum album quasi des-

tructum in pede seu Lochiemem. » [Ole-

valier. Visit. episcop. Gratianop. p. 100]

— « Calix, licet sit novus, tamen pes

est minus serratus, quia *Lochias.* » [Id. p. 109.]

* **LOCHMENECH.** *id est, Locus mon-*

chorum. In Vita S. Gildi tom. 9. Collect.

Histor. Franc. pag. 136.

* **LOCI.** Mulleri uterus, vulva, matrix,

ubi nascitur fetus. *Varroni.* Glossar. Lat. Gr. *Loca* multib[us] comp[ar]at. Cis-

leg. pro *Loca*. Occurrunt non semel apud Sextum Platon. de Medicina ani-

mal. 1. cap. 2. n. 7. cap. 8. n. 2. lib.

2. cap. 4. 11. Anton. Musam de Vettori-

nica n. 29. Apulejum lib. 1. de Virtutib.

herb. cap. 12. et alios Medicos. [Utrum

Locatura.

* **LOCHIA.** LOCHIA. Charta ann. 1225. in

Archivo Regio, Reg. 7. qua *Mathilde*.

Comitissa Bolonie rataq et gratas habuit
tres Locias, quas pro efcerunt Mattheus
de Tria et Simon de Lewis, Milites de
Comitatu Moritoli et terra Dromfrons
et gratum habuit et accepit quod pro eo
recepertum ratione tertius Lochie nomine
dotatissimi sui, Moritoli cum pertinentiis
ejus sine fortetia, que remansit in
manu Ludovici. Videtur haec vox accipit
pro portione, Gall. Lot. Vide in hac voce.
○ Charta ann. 1235. in Reg. 31. Char.

toph. reg. fol. 98. 1°. col. 2: *Fit ista Licia cum omnibus feodis, personagii et aliis pertinentiis. Dominus comitissus capit istam Lociam. Hec est territoria Licia. Arest. sun. 1386. 28. Nov. in vol. 10. arestor. parlam. Parisi. Quod ad cessionandum de cetero tenendo curiam in certo loco sua pars seu Licia, ad partem... condemnatur. Vide infra Lothica.*

retur... Vide infra Lothica.
LOCIMARIA dicuntur *Gallice Sommida*. Glossar. Lat. Gall. ann. 1348. ex Cod. reg. 1120. Gallicum vero *Lieuimage* nomen genericum videtur, quo legum ann. 1342 in Reg. 174. Chartop. reg. ch. 166: *Comme le suppliant feust fermier de la diange des blez et Lieuimages de la paroisse de Treauville, etc.*

LOCISERVATOR. Qui loco alterius est, Vicarius, *vicarius*, *locator*. Lex Longobard. lib. 1. cap. 25. 70 [90] Carol. M. 88. Si quis fuerit vel latronem ad presentiam Iudicis aut Comitis qui in loco presens, et lociservator, qui missus est Comitis, adducatur. Apud Bonitum Subdiaconum Napolit. in Artis S. Theodori Ducas, *Lociservator*, *Parthenonepsis Lociservatoris*, sub ann. 116 in Collatione S. Maximii cum Theodoro Casarega Episc. et apud Julianum Antecess. Constit. 124. 18. *Lociservator Praetoris*. Addit Scholasticae quidem Juliani ad cap. 81 et Gregor. Mag. lib. 12. Epist. 30. Idem Gregorius lib. 4 Dial. cap. 52. *Jovannes vir magnificus in hac urbe Locum Praefectorum servans*. Concil. Suessionense anno 853. Art. 1. *Et recitatim idem Sigibodus se canit Locus Archidiaconi Remensis*. Quidam vocem Grecam *vicopates* servarunt. Lupus Protopata in Chron. ann. 1018 *Topotepetes fecit primum, etc.* Christian Alpinus Barentensis anno 1041 *Arundina Latona*. *Latona fratrestris in Valle*. *Topotepetes de iure Catepano*. *Vide Muratori. Antiqu. Ital. tom. 1. col. 301 et Savin. Histor. Jur. Rom. mod. 1. cap. 5. 3 [22].*

LOCISERVATORES, Summorum Pontificum in Conciliis Legati potissimum dicti. Anastasius in Prefat. ad Concilium VIII. ecumenicum. Lociservantes Prae-
dicti; Lociservatores Apostolice Sedis. Lo-
cutori obtinentes Papae Leonis, qui mox
Legati Sedis Apostolicae, apud Liberium
Diacop. cap. 12. Pape Diuini Romanum
cap. 1 tit. 1. cap. 2. tit. 5. Glossar. Fa-
brotti ad Cedrenum, et Notas nostras ad
Alexiadem pag. 273.

LOCISERVATURA. Vicarii dignitas vel officium. Synodus Lateran. sub Martino I. pp. Sergius Joppensis Episcopus Lociservaturam sedis Hierosolymitanarripiens... ibidem aliquos Episcopos ordinavit.

Locopositus. Eadem notione. *Thegatus* cap. 6. *Ducibus, Comitibus, Locopositi, etc.* Cap. 13. *Comites et Locopositi.* *Alex Longob. lib. 1. tit. 25. § 73; Sculdiani, Decani, Saltarii, vel Locopositi.* *Pippin. 10.] Lib. 3. tit. 12. § 5. Nemo Comes, neque Loco eius positus.* [¹⁰ Gui-
lo 8.1]

LOCUMTENENTES GENERALES, appell-

WATERFALLS, upper-

lantur etiam apud nos provinciarum Gubernatores, non omnium, sed eorum praeſertim quæ in provincia formam redactæ sunt a Regibus nostris. Distributum enim fuit Regnum Francie in certarum provinciarum numerum, quibus ceteræ minores subsunt. Habetur in 5. vol. Ordinationum Franselici I. fol. 91. in Regestis Parlamentaris, Edictum Francisci I. Regis 6. Maii anno. 1545 quo Gubernatores omnes vetantur *Locumententium Generalem* titulum sibi arrogare, in quibus excipituntur *Gubernatores Normannie, Bressie, Occitaniae, Provincie, Delphinatus, Bressie, Sabaudie, Pedenmonti, Burgundie, Campania et Brus, Burgundie, Picardie, et Insule Francie,* salvo tamen ceterorum Gubernatorum iure, quibus magistratibus suis fruendii secundum decessorum morem facultas conceditur. Postmodum Henricus II. Joann. de Albione, S. Andreæ domino, Ludganensis, Bellijsocensi ac Dombeensis provinciarum ac tractuum indulxit administrationem, cum *Locumententis Generalem* titulo 21. Maii anno. 1547. Ioan. Ric Literis seris 2. Sept. subsequenti, Parlamento in junxit, ut Santandrense nominum in Locumenten Generale ac locorum provinciarum admittetur, non obstante Francelici I. Regis Edicto, in quo non compreheſebatur ex 1. volumine *Locumtentes nostris Neuenans, Baiuoriam, seu Judicium Vicaria propriæ appetabantur. In Graueanibus Nobilitum Campanie, anno 1372, contra Magistratum Rorogium usurpatum, quo descripta legitur in Registo Magnorum Dierum Trecensem, studi Li Bailli qui or sunt en Champagne ne nullius in leur leiu et en leur baillie, quant il s'en partent pour leur Leu tenir; et quand il auoit il que il Preost et li Sergent prennent des bies aux Grutelhommes, ou de leurs hommes, il ne en puent avoir recreance juxque à tant que li Bailli reviennent, et par ceste maniere sunt li homines aux Gentilshommes destruit, etc. Quibus querelis haec res possumus. Magistri Magnorum Dierum Trecensem: L'en commandera au Bailli que il laisse tel pour lui qui puisse faire recreance là où elle afferra. Statutum Philippi Pulcri anno 1392 pro reformatio[n]e Regni præcipit, ut Bailli et Se[n]escalii Officia sibi commissa per seipso, personaliter exerceant, nec sibi substitutos, aut Locumententis facere presuntur, nisi in casu necessitat[is], utpote valitudinis et consili: in quo et cetera causa necessitatis ad commissa sibi Officia redant sine fraude et sub debito jura menti. Cum autem eos contigerit in predicto casu absentari, constituant aliquem videtur idoneum et honestum de patria seu provinçia cui prædictæ vocantur, quod ad eum redditum, quem ito acceruerit. Qui agnoscet substitutum, non sit adiutorio, nec alia deducat potissimum, nec unicum multitudine oneratur: carecenti, sibi sic substitutus, quod pro administracione porro, seu gestione habentur, quoniam si quid ei a commissariis remaneat, propter de jure fuerit remunerare et jurabunt predicti substituti quod quoniam illa præseruit Officium predictum, illud bene fidetur exequenter.*

4. *LOCUMENTENTIA. Dignitas vel territorium Locumententia. Charta Caroli Fr. Regis annis. 1368 apud Balizium tom. 2. list. Arvern. pag. 428. Cum plura ex eius criminibus esse major pars extra Locumententiam et potestatem dicti carissimi fratris nostri Ducis Bituricensis et*

.... Diocesana, pignora sacra.
Certridique sur Loculus deoecia ab inde.
Ubi ut plurimum loculi sumuntur pro
feretris in quibus conduntur Sanctorum
cadavera et reliquias. *Loculus gestatorius*,
apud Adrevaldum de Miraculis S. Bene-
dicti lib. 1, cap. 28 et 84. Adde Fortu-
natum in Vita S. Medardi cap. 17. Odili-
onem Cluniac. lib. 2 de Vita S. Geraldii
cap. 17. Chronicon Casinense lib. 2, cap.
84. Rodericus Toletan. lib. 2, de Reb.
His. cap. 20. Simeon. Dunelmensis. lib.
2 de Eccles. Dunelmensis cap. 6. 10. etc.

LOCULATUS, in *Loculo* seu sepulcro
conditus, apud S. Zenonem Veronens.

Serm. de Lazar.

LOCULUS, diminutivum a *Lixus*,
eludendis notionis. Paulus Warnefridus
de Gestis Longob. lib. 2, cap. 10:
Curus compotum in Locello plumbo.
CPlumbi est perlatus. Herkenius
in Hist. Longob. *Cuius Carionianus*
in Locello curvatus est. ad dictum Mo-
nasterium in Casino remissum est. Flo-
ridardus lib. 8. Hist. rem. cap. 5: *Locel-*
lum stiam quendam, hoc est, caput mai-
orem, que a duobus Clericis ferri sole-
fieri fecit. Usuarii passim Scriptores,
Anastasius in S. Serap. PP. pag. 61.
Gleber Rudolph. in Vita S. Godehard.
Abb. Divion. cap. 7. num. 22. Baldric.
Nov. lib. 1, cap. 30. Leo Ostiensis lib.
1. Chron. Casin. cap. 7. Chronicon. S.
Petri Vivi ann. 889 et 1015. Chronic.
Fontanell. cap. 7. Afgid. AUREA. vallis
cap. 51. etc.

LUCELLUS, pro *Locellus*. Gloss. Gr.
Lat. MS. *λογοσθόνιον*. *Locelli*; plura
iter tantum declinatur. Edit. habet γλω-
σθόνιον. *Loculli*, γλωσθόνιον. *Loculum*, γλωσθόνιον. *Locellum*. Edit. habet γλωσθόνιον. Atque inde Luseau eodem
significatio mutuata Galli. Ita *Locos*, pro
locos dixit Argentus: *Nam Locos frequen-*
ter in triuino invenimus, sicut in subur-
taria, et circa publica itinera constitutum
esse perspicuum. Nihil igitur mutandum,
quidquid dicatur Salmasius, qui locum pro
sepulcro usurpatum a veteri Scholastie-
Juvenalis, Ulpiano JC. Anastasio, et
aliorum his observat.

* 2. **LOCULUS**. Acta S. Vannis mart.
tom. 8. Aug. pag. 288. col. 1: *Statim co-*
mas iussit studi vesti, et dum in
Loculum, nudus, vestitus, interrogavit
eum si audiret iussionem regis. Cui docil
Editores: hic forte sumitur *Loco* pro
umbilico vel scroto, quo usque in antiquis
corpus nudatum fuerit. Quam conjectura
mirum in modum firmat Chron. T.
Osterbourne edit. Hearm. pag. 26: *In*
primo bello (comes Douglas) amissi oce-
lum; in ista (f isto) verenda transfixus
perdidit Loculum. Eodem sensu Bourceus
dicimus.

* 8. **LOCULUS**, diminut. a *Locus*, parva
sedes. Charta ann. 984. tom. 10. Collect.
Histor. Franc. pag. 562: *Qui abbas ipsum*
Loculum si sua forte industria, aut bono-
mum munificia, plus octo
metra ampliaverit, etc.

1. **LOCUMSERVANS**, LOCUMTENENS,
LOCUMTENTIA. Vide in *Locusvisor*.

1. **LOCUPLECTAS**. Dicitur in Charta
Henriet VII. Reg. 1. Rec. ann. 1457. apud
Rymer. tom. 11. pag. 862.

1. **LOCUS**, pro sepulcro, seu loco se-
pulcri, occurrit passim in vet. inscriptionibus,
preserlum apud Thomam Re-
nensem. Vide Gloss. med. Grexit. in
Téos et *Loculus* I.

1. **LOCUS**. Græcis etiam τάφος, Latrina,
Gall. *Les lieux*, ut Interpretatur. Salma-
sius apud Tertullianum de Pallio, ubi:
Immundiorum loco cervicem monilibus

consolatur. Fortassis alter interpretabi-
tur sepulcrum.

* 4. **LOCUS MONACHORUM**, Oppidulum
pagi Venetensis in Armorica, vulgo dic-
tum *Loh mine* pro *Loc-menach*, vocis
monachorum *Johannes de Loco monas-*
chorum Archidiaconus et Electus Ecclesie
Venetensis memoratur in Mandato Ed-
wardi III. Regis Angl. ann. 1362. apud
Rymer. tom. 6. pag. 381. Vide

* 4. **LOCUS VENERABILIS**. PIUS. Vide

135

quod dicendum est, intimare. Ade cap.
27. Ibidem pag. 34: *In Locutorium nullus*
est, nisi vacans ab Abbotto vel Priori.
Et cap. 38: *Nullus Locutorium regulare*
sine licencia intrare debet, excepto Priori,
et Subpriori, et his qui officiis deputati
sunt. It autem qui officiis deputati sunt,
possunt quidem intrare Locutorium, et
con loquacitate sed tamen clausurales nullo
modo sine licencia ibidem vorare debent.
Ipsi etiam ministrari quando pro aliquo
necessitate ibi ad locum quandam ingrediu-
ntur non debent diutius stare, vel sedere,
sed quod necessarium habent breviter di-
cant, et statim absent... etiam ac-
cepta licentia Locutoriorum ingrediuntur,
non diu ibi sedent, nec alio locum veniuntur,
neque tures ibi convenient, nisi etiam plus
quam cursum, etc. Cursum: Nullus extraneus
vel Canonicus in Locutorium regulariter ad
loquendu ducatur. Fratres qui legitim
loquendi ad invicem querunt, in sullo
loco nisi in regulari Locutorio loqui pos-
untur. In reteris Locutoriorum nullus possit
aliisque de clausuris, nisi columnando
Abbas et Prior. Ade cap. 67. sub finem.
Tabularium Vindocinense Ch. 80: Que
donatio primum facta in Locutorio, quod
est iusta prescriptorum Capitulum Monas-
chororum [Charta ann. 1110 apud Lobin-
tom. 2. Hist. Britan. col. 155]. Faci-
dendo donum per cultellum Radulphi Prioris
Castri Jocel. in manu D. Willmo

Majoris monasterii, in Locutorio ante introitum camera eius. Ade eundem
Lobinelli. in Glossario Hist. Paris. Par-

tom. 3: Petrus Damianus lib. 7. Epist.

5: *Quid ad haec dicunt qui de Ecclesia*

non oratorium, sed Locutorium, et non

oraculum, sed conciliabulum faciunt.

Vide Regulas Clarissarum, Damianita-

rum, etc. Matth. Paris pag. 681. 681. etc.

LOCUTORIUM INTERIUS VEL PRIVA-

TUM, in eodem libro Ordinis S. Victoriae

cap. 68.

LOCUTORIUM COMMUNE. Ibidem.

1. LOCUTORIUM, bis in Necrologio MS.

LOCUTORIUM MINORUM SILVANECTENSIBUS.

LOCUTORIUM SACRISTARUM. Tabu-

larium Vindocinense. Thuan. Ch. 182: *Venit in Lo-*

curiorum Sacristarum conductu domini

Stephani Monachi. [Alia Charta apud

Lobinellum] tom. 2. Hist. Britan. col.

257. Quia (alio) dominus Guarterius

deuenientis Monachus noster dederat no-

bis... in Locutorio Sacristarum.]

LOCUTORIUM FORINSECUM, in quo

secularibus Monachis vel Sancti-

monialibus locis. Icet. Thomas Wal-

stinghamus pag. 257: *Interius ribaldi cum*

instrumentis clausum, inservientem de

Locutorio forinse lapides mali... leva-

verunt. Ade pag. 272. Bulla Urbani IV.

PP. ann. 1263 pro Clariss. apud Wad-

dingum: *Locutorium vero si ex cibis et*

spissis laminis ferratis... et fortis opera fa-

bricata. Locutoria autem ad Confessiones

fiant in Ecclesia, vel alio loco competenti;

Vide Ingulfum pag. 887.

1. LOCUTORIA FENESTRA, Clathri in

locutorio Sanctimonialium. Gall. Grille

in locutorio Buschius de Reform. Monast.

apud Leibnitium tom. 2. Scriptor.

Brunius. pag. 903: *Frequenter eis faci-*

collationem in Ecclesia ante chorum

suum, in Monasterio et ante Fenestram

Locutoriorum.

LOCUTORIUM SEU PARLATORIUM PARI-

SIENSE. In Charta ann. 1208. apud Re-

gnatum Chopinum lib. 1. de Moribus Pa-

rlotoriorum tit. 2. § 18. vulgo le Parlour aux

Bourgeois, in quo examinabantur et dis-

cutiebantur articuli usaticorum et con-

suetudinis episcopum civitatis sacram Praeposito Mercatorum et Scabinis.

LOD. Semuncia, dupondius. Vide *Lotum*.

1. LODIA. ut *Lobia*, de quo supra, Porticus. Acta B. Augustini Novelli, tom. 4. Mall pag. 622: *Inter imagines Sanctorum diversorum in Lodia dicta Ecclesiae vidimus imaginem in pariete pictam. Regimina Padua ad ann. 1267 apud Muratorum tom. 8. col. 461: Et eo anno forte fuit Lodia cum pociola Communia Padua.*

2. LODIA. Tugurium, ex German. *Loedes*. Chron. Abbat. S. Bavonis ann. 941 apud Duchesnatum in Probat. Hist. Guinensis, pag. 54. 55: *Comes coacto in union exercitio quem Herren nouimus eradicare possimus, flaque tentoris, in longo tempore obviam Castellum. Infra: Lamberti patris et accepimus quibusdam militibus, tubisque quasi ad pugnam interciso sonitu clangentibus reveritur, Lodiast instaurata, armata pugnam militis, etc. Vide Logium.*

Hinc forte *Loudier*, qui tugurium habitat, vox contemptus, Litt. remiss ann. 1372 in Reg. 103. Chartoph. reg. ch. 350: *Laquelle Raouelle dist au supplicant qu'il estoit un malteus Loudier*. Aliis ann. 1380. in Reg. 138. ch. 8. *Pierre dit aux invasiseurs, que faites vous Loudier?* Aliis ann. 1390 ibid. ch. 108: *Aucunes des ces personnes donnerent plusieurs coups orbes de bastons, ... en disant: ferez sur ce Loudier Pierret. Vide infra in Lorandum.*

3. LODICHE. Species ponderis vel monetariae. Charta ann. 1326 apud Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brunsiv. pag. 349: *Abbas Lutholphus tredecim jugera agrorum, ... hereditario censu locavit Henningk Jordens, sex videlicet lotonibus et dimidia Lodich argenti, quotannis... solvenda. Et mox: Ipsos agros medio fortiori Lodich argenti sibi comparat. Vide Lod.*

4. LODIGIA. Genus navigii ex arborum assuto cortice compacti, quo Russi utinuntur ad valvissorum pictum e. balenarum adipem, et anseres filijnes colligendos, apud Thuanum lib. 115. Hist. num. 2.

5. LODIS. Semuncia, sexta decima pars marce. *Charia authent.* Phil. comit. Fland. ann. 1167 in Tabul. S. Petri Gand: *Præterea quicquid de venditione terre, scilicet de singula marca, fieri dividitur, vel de invasione terre, scilicet de singula marca, Lodis accipitur. Vide infra Lodd et Loto.*

6. LODONENSIS MONETA. Vide infra in Moneta Baronum.

7. LODRAMENTUM, an pro *Lodiamentum*, Porticus, vel *Logiamentum*? Vide infra in hac vocem num. 1. *Testam. Joan. Fr. de Gonzaga march. Mantuae ann. 1414. tom. 3. Cod. Ital. diplom. col. 180.* *Item* lego et relinquo illustris Paulus consorcius meus in sua habitatione illam partem palatio mei, quam ipsa elegit, et possit nutrare Lodramentum in dicio meo palatio. Vide supra *Lobium* et infra *Loram*.

8. LOEDORIA. *loedopis.* Macrob. lib. 7. *Sunt alii duo apud Grecos nomina, Ledoris et Scomma: quibus nec vocabula reperio, nisi forte dictas, Ledoriam explicationem esse ad directam contumeliam.*

9. LEMODES. *lemodēs.* Pestiliens. Amian. lib. 10: *Prima species luis Pandemus appellatur... secunda Epidemus... tertius Lemodes, qui itidem temporaria est, sed voluntate lethabilis.*

10. LOERIUM, Premium conductionis,

LOG

Gall. Louer. Constitutiones Jacobi Regis Siciliae cap. 20: Excidionem seu bestiam... justo et competenter Loeris a patronis ipsas voluntibus locare, condicant. Computum Grasivod. ann. 1329: Pro Loerio operatori, in quo tenentur curia communis per unum annum et tres menses, IV. sol. gross. Ordinatio ann. 1340. tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 386. col. 1: Res non emat quae convenienter at utiliter poterunt ad rationabilem Loerium repertiri. Le Roman de Vercs MS. vocem Loier usurpat pro munere, quod ab eo datur, qui alterius benevolentiam captat:

*Quant l'envie des Flamen ont li Rois receboz.
Et chescs de ses dux out son Loier au.*

Infra:

Les Barons de la court a Louer et priores.

1. LOETUM. Locatio, conductio, Gall. Loyer. Stat. Asta collat. 20. cap. 44. pag. 69. v. *Statuum ad quod aliquis laborat operari quod laboret ad Loetum, non audeat auctoritate aliquip sarmenses, vel breves, vel alia ligna, doneque expresse licentia illius, cuius laboratur ad Loetum sive mercem, ibid. collat. 18. cap. 11. pag. 40. vi. Louer. in. Chron. S. Dion. tom. 3. Collect. Histor. Franc. pag. 247. Vide *Loerium* et *Logaderius* 2.*

2. LOFMASTER. Vide Hist. Cortusior. lib. 8. cap. 14.

3. LOGA, Edicula, Gall. Loge. Vide Logium 3.

4. LOGADATGUM, Locarium, Gall. Loyer. Privil. civit. Caturc. ann. 1844. in Reg. 68. Chartoph. reg. ch. 312: *Item habent quandam domum communem, vocatam cameram d'Amors; et inde Logadatgia seu proveniens percipiunt a personis ibi tenentibus res venales. Vide Logerum.*

5. LOGADERIUS, Conductor vel locator. Leges Palatinæ Jacobi II. Perg. Majoric. in Actis SS. Junil. tom. 8. pag. XIII: *Ut ab omnibus officiatalibus botellerie et coquinæ... et a marescallo et caviario, et illis de stabulis, tam domesticis quam Logaderiis... nobilis major domus, aut aliis major domus servita faciens, homagi jumento submixis recipiant. Hic forte Sollerius Logaderum exponit, Qui locatam in aula habitacionem tenet, et excludit a jurisdictione magistratus ciuilis, vel qui suam suorum Iumentorum operam locat ejus rei prefecto Zemblerius.*

6. LOGADERIUS. Operarius, qui operam suam alieni locat. Liber. Petre assisse ann. 1341. in Reg. 74. Chartoph. reg. ch. 647: *Item quod consuleste de ville... possint compellere habitatores dictæ bastitæ... ad dominum salaria debite omnibus Logaderis pro afanacio. Stat. ann. 1352. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 153. col. 2: Item quod quicunque braccerii seu Logaderis, sin illis diebus quibus operabuntur cum alio pro pecunia, etc. Vide supra Logum.*

7. LOGADERIUS, Habitabilis, Gall. Logable. Charta ann. 1310. in Reg. 46. Chartoph. reg. ch. 88: *Item una domus bassa in qua sunt quinque estatia Logaderis, constata cum orto et cum domo supradicta. Aliis ann. 1315. in Reg. 53. ch. 57: Item quod domus Logaderis et stationes domorum sita Caturc in parochia S. Petri. Vide Logium 8.*

8. LOGAL, Locus vacans, cui domus sedificari potest. Charta ann. 1351. ex Tabul. monast. Caun. *Onnes alii fratres S. Petri de Caunis illum Logal, qui Petri Maurel in villa de Caunis fuit, ... tradunt.*

Alla ann. 1168. Ibid: *Berengarius Caunensis abbas Bernardo... unus Logar(sic) in villa de Caunis, ut molendinos ibi drapetos... Gladerios edificant... concessit. Vide Localis.*

9. LOCALIS. Vide supra in *Localis*.

10. LOGARIESTES, hospitaria. Compactor. Prefectus ratificatorius in Aula Crispiana. Hunc incumbebat numerare milites illiusque solvere stipendiis, ut docet Codinus cap. 5. Innull vero Nicetas in Manuele lib. 1. functionem ejusdem Dignitatis circa vestigialis et tributa fulfis, ut dicitur in Glossario medius Graecit. voce Λογαριστης. Vide *Logariastis*.

11. LOGEA, LOGEMENTUM. Vide Logium 8.

12. LOGELLUM, diminut. a *Logium* 8. Eedes, habitatio, porticus, officina. Necrol. B. M. de Medunta fol. 21. v. *Rober tus du Moley... dedit quatuor solidos Paris. annui redditus sicut super Logellum et supra petram justus dictum Logellum. Vide mox Logeta.*

13. LOGER, I. Präsidium, a locando dicatum, ut nostrum *Loger*.^o Idem videtur quod Lucrum vel fructu, possessio, Hispan. *Logro.* Vide infra *Logra*.^o Conventiones Raymundi Comitis Barcinon. cum Ermengaudo Comite Urgell. ann. 1088. Marcus Hispan. col. 1111: *Et si ad supradictio Comitis Ermengaudo aut ad suos homines dederit Deus de ista hora in antea de Achagib de Saragoza castros aut terras, habeant in eos et eas iam dicto Comite Raymundo... duas partes, et Comitis Ermengaudo suam tertiam partem. Et ipsos castros mittat Ermengaudus Comes tertiam partem de opera, et de Loger et de guarda, que in eis erit necessaria.*

14. LOGERIUM, Locarium. Gall. Loyer. Usatici Regni Majorcarum MSS.: *Et pro Logerio sive mercado domorum non solo tempore statuto, possit dominus portas claudere, etc. Curia generalis Catalaniae ann. 1350. habita Cervam de militibus fugitivis: Nsc etiam sustineamus aliquem qui cum solidi Logerio fugerit. [Charta ann. 1374. ex Schedis D. Lance lot: Dant ad Logerium perpetuum sine annuam pensionem octo soli quoddam hospitium, etc. Occurrat in Capitulis generalibus MSS. S. Victoris Massil. et alibi non semel.*

15. LOGERIUM. Eodem intellectu, in Statutis Massil. lib. 2. cap. 28. 41. lib. 4. cap. 15. etc. in Legibus Palatinis Jacobi II. Regis Majoric. Inter Acta SS. Junil. tom. 8. pag. LXXXII. et alibi non semel.

16. LOGERIUM, Eadem notione. Charta ann. 1242. *Dacem solidos Logerionibus habuit, de Logerio tabularum ciuitatis. Occurrat præterea in Consuetud. Tolosae part. 2. Rude de Locator. In Statutis Massil. lib. 1. cap. 80. lib. 4. cap. 29. in Statutis Arelian. MSS. fol. 25. et 145. codicis D. Brunet. in Statutis Capituli Glandatensis ann. 1827. et alibi plures.*

17. LOHERIUM, LOHERIA. Eodem significatu, in Computo ann. 1388. tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 278: *Item pro Loherio unus barcus... restinuit patronus taren.* 1. Ibid. pag. 279: *Pro Loheria trium barcarum... taren. IX. Recurrat Ibid. Loherum pag. seq.*

18. LOGETA, Edicula, medium appendix, Vide Logia, nostris *Logette*. Charta ann. 1378. in Reg. 105. Chartoph. reg. ch. 158: *Sub quibusdam parvis domunculis seu Logette, quinque soties Turon. Reg. 18. Corb. sign. Habacuc ad ann.*

1518. fol. 166 v: *Le predeur sera tenu de faire faire à ses despens une Logette, etc.*

¶ 1. **LOGIA**, *Collecta pauperibus subveniendis, in Amalthen, ex Apostolo 1. Corintio. 16: Ipsi & vobis logias vobis sic rogeti. De Collectis autem quae sunt in sancto, sic.*

¶ 2. **LOGIA**, *LOGIARE, etc. Vide Logia.*

* 1. **LOGIMENTUM**, *Habiliatio, domicilium, Gall. Logement, Lit. remiss. ann. 1882. in Reg. 121. Chartoph. reg. ch. 92: Dicitur grangerium nequaque a manib; cum usus ipsorum predomum cum dicto grangerio suo prisoneario ad Logiamentum suorum aliorum complicum prius recurseret. Vide Logium 8.*

* 2. **LOGIMENTUM**, *Hospitium, quo milites excipiuntur. Pactum inter reg. et Saonae habitat, anno 1461, in Reg. 198. Chartoph. reg. ch. 97: Item quod nullo personae Saonensis teneatur dare sine concedere hospitium... pro quo quod per ancianos dictis civitatis... de hisjusmodi Logiamenti, tam personarum quam equorum, convenienter... provideatur.*

* 3. **LOGIARE**, *Libert. Laudos. ann. 1392. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 205. art. 85: Loco (habitantibus) lenore in diebus fori et nundinarum tabulas sue effectiones in plateis publicis pro vendendo suas denariatas, aut extraneis Logiare. Ubi Cl. Editor emendat, Locare. Vide Logiare in Logium 8.*

* 4. **LOGICALIA**, *Quae pertinent ad Logicam, in Statutis Collegii Cluniac. ann. 1808. apud Lobnelli. tom. 8. Hist. Paris. pag. 261. col. 1. et in Statutis Collegii Buroniani ann. 1850. tom. 5. ejusdem Hist. pag. 698. col. 1.*

* 5. **LOGICARE**, *Ratiocinari, argumentari. Petrus Celleensis lib. 9. Epist. 9: Et ironico typo subvici hinc bonum dormitatem Homerum. Aristotelis more Logicat.*

* 6. **LOGICUM**, *Hospicium, dominus, Gall. Log. Codicil. 2. Car. Andegav. comit. Prov. ann. 1481: Item pariter Logavi dem. mester rex. Domenjor de Cassoveri, manecallo Logiciorum dom. nostri regie, summum trecentorum scutorum.*

* 7. **LOGISTE**, *Curatores et Patres Relig. Gloss. Gr. Lat: Averroic. Curator. Logista civitatis splendidissima Nicomediana, in veteri Inscriptione 899. 2. Vide Cujac. ad tit. de Excusat. leg. 15. ad leg. 30. de Decur. et ad leg. 4. C. de Tabulari. lib. 10.*

* 8. **LOGISTERIUM**, *Locus in quo recensabant exercitus, et militibus stipendia numerabantur, in Vocabulario Sussannei, a Graco loyotropio, Locus ubi se debant loyot, seu Calculatores.*

* 9. **LOGIUM**, *S. Eucherii lib. de Varis vocabulis, quod est Rationale, est pannus ex lana ex auro, gemmis, coloribusque varis, qui per humeralia contra pectus Pontifice amicturatur. Vide Isidorum, Papiam, et alios.*

* 10. **LOGIUM**, *In Glossis antiquis MSS. est Manuale, id est, analogium. Vide Manuale.*

* 11. **LOGIUM**, *S. Eucherii lib. de Varis vocabulis, quod est Rationale, est pannus ex lana ex auro, gemmis, coloribusque varis, qui per humeralia contra pectus Pontifice amicturatur. Vide Isidorum, Papiam, et alios.*

* 12. **LOGIUM**, *In Glossis antiquis MSS. est Manuale, id est, analogium. Vide Manuale.*

* 13. **LOGIUM**, *Ædes, habitatio, domicilium, Gallia, Logia: sed maxime Andronem, xystum seu porticum ita nuncupabant, quomodo Logia Itali usurpant. Lambertus Ardensis: Item a domo in Logium quod bene et procedente ratione nomen accepit. Ibi enim sedere in delicia solabant ad colloquendum, a logio, quod est sermo, derivatum, item de Logio in oratorium. [¶] Acta S. Hugon.*

v

tom. 2. Aug. pag. 559. col. 2: *Dominum episcopalem de novo edificavit lapideam amplam, et tegulis tessi, et in ille parte ejusdem dominus, quem respicit ad Orientem, stationem quendam construxit, quem vulgari lingua Logis appellatur, plurimum in aspectu delectabilis, cum pulcherrimis columnis exornata super murum cirtitatis, unde et fluvius subito potest videri, et vixit et agris.] Neque insulsum omnino Lambertus etymon: videntur enim id nominis nostris a Graecis exquiri, qui loyot appellabant Logium, editum, in quo recitabant Comedie. Gloss. Gr. Lat: Logio, τος λογιός, pubiputum. Logem haec nomine dicitur. Vitruvius lib. 5. cap. 8. illius altitudinem non minus debere esse ait pedum decem, non plus duodecim. Unde vero simile est, hanc vocem primitus nostros usurpasser pro eupeiore domus contignatione, quam postmodum toti attribuere edifici, aut certe superioribus, vel quibusvis porticibus, seu andronibus, quibusvis sedifica invicem junguntur ac connectuntur, quomodo Logia usurpat in Historia Episcoporum. Autissiod. cap. 68: *Fecit in proprio appendice inter aulam et capellam hospitium et mulier necessaria Logias quae magis habilitatis ab aula in Capellan, et e converso ducentes. Quia etiam notio habetur in Charta ann. 1252. in Histor. Priorat. S. Martini Campensis: Erant Consiliorum predicti in Logiae donu[m] Regie justitia curiam ab opposito portu Regis. Actione Utini sub Logia Communis Utini, in Actis SS. Junii tom. 1. pag. 779. Littera Consilii Massili. ann. 1323: Quedam domus edificate de tabulis et tegulis in Logia. Logia domus ville. Gall. Hotel de ville, Massiliensis lib. 1. Log. In ingressu Caroli VIII. Regis Franc. ann. 1493. Massiliense generaliter celebrato Logie monasteri, in Statutis S. Claudi pag. 78.] Minus accurate additur, domum publicam seu l'Hotel de ville a Massiliensis lib. 1. Log. appellari, sic quinque vocari forum argentarium, seu logum ubi negotiatorum congregari solent, alibi Rourse dictum.**

Logia Logea Logia. Edicula, medium appendix, Gallis Log. Catholicon Armoricum. Log. Gall. Log. lugubrium, magale, cabane. Gloss. Gr. Lat. ex Cod. MS. Reg. 85: Erat. Porticus Logia, testudo. Vita Clementis VI. PP. Ordinarii quod dicti Cardinales possint a celo in dicto conclusi existentes habere cortinas, cum quibus claudantur a rotunda Logia, quando dormient se quietant. Ita etiam appellantur apothecae mercatorum, ubi merces suas venum exponunt, maxime in nundinis. [sic intelligenda Charta Willemi Regis Sicilliæ ann. 1160. apud Murator. tom. 6. col. 624. qua Messanensis concedit Vallatum in omnibus sibi subjectis locis Terra. S. Logias ubicunque voluntur edificare, Consilium statuere, etc.] Charta Conradi Imperat. ann. 1187. tom. 8. Ughelli pag. 48: *Et confirmo eis placato, per portum aliquip liberam, ut nihil in eis, nisi adiutoria extra maris. Et in terra, Logia communis, etc. Charta Philippi Augusti ann. 1218: Item de iniuria, que si hominibus meis apud Indicum, quia volo quod habeant Logias suas pro eodem prelio, quo solent eas haberes antequam. Alio ejusdem ann. 1215 apud Doubletum pag. 899: Eadem Propositio debeat denuitare, quod ipsi volunt capers plateas suas, et signare Logias suas ad opus Indicti, quantum eis necesse fuerit. [Computus ann. 1261. apud D. Brus-*

sei tom. 1. de Usu Feud. pag. 476: *Pro Logis faciendo in nundinis: 2. Lazarus VI. lib. X. col. Logia ferarum, in Charta ann. 1148. e Tabulario Monasterii de Charitate. Logis et stallagie, in Littleton Boxford. PP. recententur inter iura Ecclesie Dolensis, ex Archivo eiusdem Ecclesie suntque tributum ab illa, qui Logias in nundinis tenent, excusandum. Eadem, ut puto, notione Charta ann. 1214. in Tabulario S. Bartholomei Bethun. f. 22. v: Jane dictus Robertus securum debet habere coriam suam sicut solet esse. Logia debet manera sicut est posita. Forteant pro nundinis ipsa accipienda eadem vox in Charta Phillipi Augusti ann. 1211. ubi de Privilegiis S. Martinii Tironis apud Martien. tom. I. Ampliss. Collect. col. 1101: Quandoque Logia manet in septem, que dicitur Regis Francorum, ubi B. Martinus dividuum at Comes divisione pro custodia, et seculer potest inde dare omnia renderere sine alio.]*

Logia, in Chronicis Cambriæ, tom. I. Monastici Anglicani pag. 400.

* 14. *Loga. Computus ann. 1202. apud D. Brusel. tom. 2. de Usa feud. pag. cxc. col. 1: Pro turre Murelli faciendo ei de granariis et Logie ad mangenello III. i. et vi. s.*

* 15. **LOGAMENTUM**, *Hospitium, quo quis oppidanus milites debet extipere. Gallico Logement. Charta Massili. ann. 1281. Placat regis Majestati vestra preservare vestram civitatem ab jucundis, Loges mentis, subjunctis et stationibus armis rurum pedestris et equitum.*

* 16. **LOGIARE**, *Habiliare, diversari, Gall. Loger. Charta ann. 1284: Guillermus de Charmentre civita Paris. recognovit et recipiisse a venerabili viro et religioso Abbatu S. Germani de Pratis Paris. nundinas dicti Abbatis villa S. Germani... sub conventionibus... quod dictus Guillermus predictus nundinas Logare tendit, et omnia que ad eas pertinent de omnibus constamentia facere. Littera ann. 1380 apud Rymer. tom. 7. pag. 269: Ad Logia, quae in montandum secundum in campis Chron. Asturias ad ann. 1460. apud Murator. tom. II. cap. 270. Multa erant, qui non erabant vel Logares.*

* 17. **LOGARIUS**, *I. Portior, sen exactior portiori. Charta Philippi Aug. Regis Franc. ann. 1211. tom. I. Collect. Ampliss. Martien. col. 1101: Vinum autem aliquip Canonorum speciale liberum transiit habebit per Ligerim dando secundi. non conquitudinem Logarii unam Lagerum vini et duas nummatae panis. Omnes Clerici B. Martini... liberum habent transiit, nihil dando nisi festigia, que a Propositio de Nogento pontonaris debentur. Si pro Logarius quis maliter legere Logiarum, tunc portiorum intellegere, non ipsum portitorum.*

* 18. **LOGIUM**, *Xylo, Logion, Oraculum. Logia personare, apud Martianum Capellam lib. I. Incultum Logium, inculta oratio, apud Cummanum Hibernum de Controversia Paschalium.*

* 19. **LOGY PARVA**, *Sermo tenacis, vel minime dicendi facultas. Ode de varia Eructu, quod est Logy, fortuna tom. 3. Anecd. Martien. col. 817: Quies tenacis eloquio ditatus ab omnibus illa pauperis ingenti mater facundia perus adjutus Logy, etc.*

* 20. **LOGOGRAPHI**, *In Cod. Th. et Just. Tabulari, Notarii, Librarii ita nuncupati. De his vide Jacobum Gothofred. ad leg. I. Cod. Th. Ne contalio per Logographos celebretur. (11. 4.)*

* 21. **LOGOTETA**, *Vox Graeca, que ad Lat-*

18

nos inferioris sv̄i etiam transit. Apud Gr̄ecos quidam, Byzantion presertim, varie occupata, sed veram ejus notio- nem habet. Gloss. Gr. Lat.: *Auctor, Re- ticeinatos, discussor, disputator, leyes, Ratiocenatos, leyes, leyes, leyes, Ratiocenatos: est enim Logotheta, qui rationes accepti et expensi expendit ac discutit, quemodo dicunt apud Procopium lib. 3 de Bello Gothicō cap. 1. et 21. Magis- tratus autem Constantinopolitanus: qui id nominis cum adjuncto babuere, ut leyes, r̄t̄d̄r̄t̄, loylera, r̄t̄d̄r̄t̄, de quibus agimus in C̄poli Christiana, leyes, r̄t̄d̄r̄t̄, r̄t̄d̄r̄t̄ apud Pachymē- rem lib. 2. cap. 21. lib. 6. cap. 84. leyes, r̄t̄d̄r̄t̄, r̄t̄d̄r̄t̄ experientia leyes, r̄t̄d̄r̄t̄, de quibus VI. et VII. Synodus, et Procopius in Hist. arcana pag. 104. 1. Edit. leyes, r̄t̄d̄r̄t̄, de quibus dignitate Pachymē- rem lib. 1. cap. 17. lib. 2. cap. 18. et leyes, r̄t̄d̄r̄t̄, qui idem fuerit qui r̄t̄d̄r̄t̄, ut ad lib. 8. Alexiadis documentum. Expendebant enim iū rationes cursus publici, etarii generali, etarii privati, seu largitionum privatrum, etarii militarii, gregum seu armamentorum Imperatoris, de quibus singulis Magis- tratibus multa dixerit. Mense in Glossa, et Graecus ac Gordanus ad Codicem, et Theodosium in Vita S. Nicetii Elegumani n. 11. [et Glossarium medie Graecorum, vol. 89] sgn. 1.*

Primi autem ex his Logothetis, quem leyes, r̄t̄d̄r̄t̄, appellerant, licet prima officia circa cursum publicum versatum fuerit, iōne munieris gesserit, quod apud nos *Generalis des Postes*, alia famen labentibus aequali functio fuit: ut si Edicta et aureas Imperatorum Bullas subbarberet, idque prorsus mu- nericis obiret, quod apud nos *Cancellarius*, uti exerte habet Nicetas in Man. lib. 7. n. 1. unde Nicophoro CP. dicitur: *De un- dāpēdēs ἀρχαῖς τὰ διάνοια τῶν Βασιλέων*. Gloss. antīk. MSS. : *Logotheta* Gr̄eco eloquio dicitur, qui sermonem facit in populo, id est, qui Edictum Imperato- ris foris populo nuntiat. Eadem ferme habet Papias. Glossar. Elfrici: *Logo- theta*, ge mot man, id est, ad verbum, homo conservus, alias orator, qui con- ventu publico praeedit ex parte Regis. Rogerus Hoveden: *Quis fuerit Cancellarius Imperatoris, quem Gr̄eci vocant Logothetum?*

Accedat, inquit, istud nominis mutatio sum Latinis Principes. In Chronicō Cassinianis lib. 4. cap. 88. 117. et 126. (vel) secundum Editionem Angelii a Nuce cap. 68. 116. et 125.) Petrus Diaconus in Capitulare Lothario Imperatore *Logo- theta Italicus*. Exceptio, *Cartularius, et Capellanus Imperii Romani constitutus* fusse dicitur. Id est, *Logotheta*. Proto- notarius quomodo appellabant apud Siculos Normannos Reges, qui Chartas Regias subscribabant ut passim ex Ta- bulis Siciliis colligere est. Alia tamen fuit in eo Regno et diversa prorsus di- gitatis a *Magni Cancellarii* dignitate. Logotheta enim, qui et *Protomatarius*, Primi a *Secretis*, seu *Protosecretarii* mu- nus obibat, et gradu, Magna Cancellaria major erat, et si neuter neutri subes- set, ut ait *Annalium tom. 1. Stemmata Neapolit.* pag. 48: *Essendo più pre- minente uicio quello del Protomatario di quello del Gran Cancelliere, se ben l'uno al altro non è sostordinato*. Formula porro qua *Logotheta* diplomata subibit Logotheta et *Protomatarii* Siculi, habet esse ex Weddingo ann. 1847. n. 8: Data Neapoli per *Logothetam et Proto- notariorum Regni Sicilie anno, etc.* Vide in *Laudis*.

* **LOGRA**, vel **LOGRUM**, ab Hispanico, ut videtur, *Logro*, *Fruitio*, possessio. Charta ann. 1214: *Ego Guillermo de Chawigny, dominus castri Radulphi, do et concedo cellarario Dolensi quoddam cellarium in burgo Dolensi situatum, pro sexaginta solidis monete Dolensis, quos mihi dictus cellararius donavit, et centum solidos pro Logris. Vide in Lau- dade 4.*

* **LOGRE**. Idem quod mox *Logres*, sed metaphorice, ut *Leurre* septis apud Gallos. Deceptio, illusio. Consuetud. Lemovic. art. 46: *Emptor et venditor debent venire quilibet cum uno probo ho- mine coram Consulibus et dicere verita- tem de pretio bona fide, (sine) dole et fraude, et sine Logris.*

* **LOGRES**. Accipitris illicium plumati, Gall. *Leure*, Hisp. *Luna*, Ital. *Lo- goro*. Leges Palatinae Jacobii II. Regis Majoris in Actis SS. Junii tom. 8. pag. XXIV. de Falconeto maior: *Nec ignoravimus cur partinem omnia eis (autibus ad remandandum) necessaria procurare; veius Logres, caputca, longas et alta arerna ad remandandum ipsarum preparandas.* Vide *Logrum*.

* **LOGUALLIS**. [Ut *Locale*: « Et dona- mus similiter *Loguallis* justa ecclesiasticis ubi mansiones et claustrum monachii faciant. » (Caryilar. Conchar. Ruthen. p. 889. an. 1100.)]

1. **LOGERIUM**, Gall. *Loyer*. Vide *Logerium*.

2. **LOGERIUM**, Ordo manipulorum hac arte coacervatorum, ut plures in cumulo sint ordinis, aliis aliis superiores, quos Massilienses *Logges* vocant lingua patria. Hi ordinis certo consant atque definito manipulorum numero, ut decima facilius percipiatur. Charta ann. 1218. ex parv. *Charulario S. Victoris Massili. fol. 184. v.* : *De uni- versis terris, quas proprio colunt avaro, de tribus sauvatis cuiuslibet blade sive leguminum unam eminunt, et de duabus Logueris unan garbanz. Erclensis memo- ratis nomine decimaram conferant.*

* **LOGTA PARVA**. Vide supra in *Logium* 4.

* **LOH**, ut: *infra Loh. Tomentum. Consuetudinum. Cartulariorum. Sand-Hippolit apud Diculum lib. 2. Miscell. pag. 431. Iacobus civitatem nullus venit Loh- aut alium operatur. Item ubi duo socii sunt simili tantum alter eorum emat Loh. (P. Cortex Coriaris.)*

* **LOHERIA**, **LOHERIUM**. Vide *Log- rium*.

* **LOJA**, ut supra *Logium* 3. *Chartul. Buxer. part. 5. ch. 2. Factum est hoc Divitio... in Loja, scilicet ante autam domini Hugois ducis Burgundie, ipso presente. Charta ann. 1280: Nobilis vir Pontius Bremondii, dominus castri de Caslorio... concessit... sex cannas terre seu localis quadratas prope ripam ipsius aquae in alodium liberum, in quo locati possit fieri seu construi domus seu Loja, quia domo seu Loja possit inhabitari, qui recipiet pedagium.*

* **LOIBUS**. Vide *Lembus*.

* **LOIDERIA**, idem quod *Leida*, *Tribu-*

tum, quod pro merito pendit: unde *Loideria*, hujus tributari extorti. *Chartul. S. Sulpi. Buxer. fol. 81. v.* et 128: *Medietas consuetudinis de cordoano et de coriaceo pertinet ad Loideriam, et sem habebit Loideriam, uterque autem Loideriam habebit duas michas frumenti in usaqüaque dominica. Et sciendu quod Loideriam nostram nemo tenebit, nec tenere potest nisi laicalis persona.*

Vide in *Laudis*.

* **LOIGIA**, ut supra *Logia*. Inquisit. ann. 1340 ex Bibl. reg. : *Idem Ponctus comparuit in Logia basis domus episcopali Lingonensis, presentibus ibidem dom. Rembaudo de Scarampis, Guillermo de Chatenay... contestibus secum juratis et alis. Vide Logia in Logium 8.*

* **LOIRA**, *Gila*, Gall. *Loir*. Libert. Franc. ann. 1339. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 96. art. 33: *De pelle vulpis et Loire, de qualibet unum Turonensem, etc.*

* **LOIRA**, *Ligeris*, Gall. *la Loire*. An- nal. Laur. Bonincont. ad ann. 1439. apud Murator. tom. 21. Script. Ital. col. 136: *Quam igitur Brittones Arelatenses urbem obdiderent, ut Loira fluvio facilius poteretur, etc.*

* **LOISELLUS** *Fili*, in *Compto* ann. 1320 apud D. Bruto. tom. 2. de *Le feu- dorum pag. xxviii*. Glomus, Picardis Loiseau de fil. Gall. *Peloton*, alias *Luis- sel*, ut habet Ovid. MS. apud Borelliū.

Cast Laisel de fili *Indray*.

* *Allias Loinselot, Loissel et Luisel*. Lit. remisa ann. 1389. In Reg. 138. Charol. reg. ch. 183: *Le suppliant rompy ledit petit coffre ou il trouve... un Loinselot de fil pers. Alius ann. 1398 in Reg. 154. ch. 97. Huius toisons de laies et deux Loiseaule de fil de lui. Un Luisel de fil, in Chron. S. Dion. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 148. Vide supra *Lemisellus* et mor *Lomellus*.*

* **LOISMUS**. Observantia Regni Aragon. lib. 6. tit. de Generalib. privil. § 23: *Quam (hereditatem) alienare potest cum predicto tributo tributariorum, et onere, sine consensu domini, nisi dominus habeat fa- ticum vel emphytheua firmare res in pose talis domini, etc.*

* **LOITHIUNT**, ut in *Notis*. ad Leg. Sa- bic legit *Bignonus*, Canis duxor. Vide *Canis Leithuent*.

* **LOK**, *Floceus*, Gall. *Flocon*, Angl. a *lock of wool*, *Floccus lanæ*, a Saxonico *Loca*, *Loca*, *Floeci*, *tomentum*, omnia a Latino *Floccus*, *florula*, *florikan*. Hinc *Loculus* apud Kennettum in Antiqu. Am- bretien. ad ann. 1425. pag. 57. *De li- sol. receptis de lana fracta, videlicet Lo- kis collecta in tonsura oculum, etc.* Vide *Clack*.

* **LOKKA**, *Lacus*, a Gr̄eco *λακω*, Fo- vea, lacuna, fossa, ut Skinner. habet in voce *Lojh*; que frequens est. Inquit in terminis locorum Scotticis et Hiberni- cis ab Anglo-Saxonico *Lvh*. Litera ann. 1509. apud Rymer. tom. 18. pag. 243. *Pro riparis, gurgitibus, stagnis, pilis, Lokkis, etc.* Armorici *Loch* et *Louch*, Palus, qui non minus quam *Lacus* con- venit loci laudato.

* **LOLIETUM**, *Locus obsitus lolio*. Wil- lielmus Brito lib. 5. *Philippidos*.

Per Baycerus *Lolieto*, per area *Caleatum*.

* **OLLARDI**, **OLLARDO**, ita nuncupati heretici quidam, qui sub initium sa- cculi XIII. in Germania et Belgio extorti sunt. Joannes Hocsemius ann. 1800: *Eodem anno quidam hyperborei gyrovagi, quibus inveniuntur in Dania, Norvegia, Norwegen, per Hannonię, et Brabantiam, quasdam mulieres nobiles deceperunt, etc.* Trithemius in Chron. ann. 1315. alt. Ita appellatos a Gualtero *Lolard* Germano quodam *Liliardi* dicuntur in Genealo- gia Comitum Flandriæ ad ann. 1302. tom. 3. Apedc. Marten. col. 408. Vide Hansizium tom. I. Germ. sacre pag. 455.]

* *de lis ita Elmham. in vita Henr. V.*

reg. Angl. edit. Henr. cap. 16. pag. 30.
Hoc eodem primo regni ejusdem regis anno hereticorum socii exacerbita, ca-
tholice fidei intimi, satores lolliti, hostes
ecclesiae, res publicae evversores, in pluribus
partibus regni Anglia latitabant, haben-
tes prefectum Johannem Oldcastle militem,
ipsum detestandae sectae dominum et
magistrorum.

Wicelli etiam sectatoribus, id nominis
inditum in Anglia. Thomas Walin-
gham ann. 1377. *Hic vocabantur rulgo*
Lollardi, incidentes nudis pedibus, etc.
Pag. 327. 328. *Wicclafenses, quae Lollardii quidam vocant.* Et pag. 328 : *Lo-*
lardi sequaces Joannis Wicli. Ita Will.
Thorn. pag. 2618. 2662. 2683. Sic etiam
hodie hereticos quovis, vel qui novae
religionis adversari, vocant Angli.

Quod vero heretici isti Wicelianni
vestiti paucis vilibus incederent, ut alii
Waltinghamus, vires ac despici passim
Londrae punctuati. Jo. Buschius in
Chronico Windesem. lib. 2. cap. 41 :
Ova huiusmodi fratres deinceps a mundo
tunc despatios lanquam Lollardos depu-
tabant. Thomas a Kempis. In Vita Flo-
rent. cap. 9. *Elegit una ab obiectus Lul-*
lardus vocari quae domus videlicet Odo-
ricum Rainaldum ann. 1318. n. 44. de
hac voce habebit Kilianus. Lollaerd, mu-
stiator, musitabundus. Lollaerd, Lolla-
broeder, Broeder Lollaerd. Lollardus,
Alexianus Monachus. Lollaerd, reus iace-
fida, vel lese religione, vulgo Lollardus.
Angl. Lollard. Lollardus quoque dicitur
hereticus Valdensis.

* Extant etiam nunc in pluribus inferioribus Germania civitatibus ejusdem
nomenclatura viri quidam religiosi,
panno nigro et capitulo vestiti, quorum
principium officium est tempore pestis
mortuum sepelire: Idem qui a Leodiensibus
Freres Cœliæ, id est Fratres Ce-
lestes appellantur.

LOLLARDIA, Heresia Wicellianna, que
Angliam diu infecta. Provinciale Can-
tuariensis Eccles. lib. 5. tit. 5: *Nostra*
provincia variis ei instructuoribus doctrina-
infecta, ac nova ea damnabilis Lollar-
dis nomine maculata. [Litera fina
1480. apud Rymer. tom. II. pag. 415.]
*De quibuscumque præditionibus, insur-
rectionibus, rebellionibus, feloniz, trans-
gressiōnibus Lollardis, etc.*

LOMACEUS. [Glossa. BIEP.]

LOMBARDI. Vide Lombardi.

LOMBARDO. Cammarus. Vide supra
Lichuda.

LOMELLUS, ut supra Lomellus. Lit.
remiss. ann. 1353. in Reg. 82. Chartoph.
reg. ch. 83. *Furata fuit in domo dicti*
Reinaldi... unum Lomellum fili, de men-
sura et pondere consuetus.

LOMENTARE, *μογίνειν*, in Glossa Lat.
Grec. Sangerman. Abstergere Lomento,
vel smigmatere. *Lomentaria, σωγυπατώ-*
ση, in insde Glossa. Qui lomentum
confutat aut vendit. Vide Singena.

* LOMPIA. [Gallie.] *Lamps* : « Crux
nichil valet, crucifixus Igitur est cum
una cordula, una Lompia defluit » (Che-
cata, visit. episcoporum. Gratianopolit.
P. 29.)

LONA. Chartul. majus S. Vict. Mas-
sili. *De una parte in fronte rite publica*
que vadit de Tarascone ad Laurata, de
alia pars Lona de Rubiano. Vox fortean
vulgaris, quæ idem sonat quod nostrum
la long. secut.

* LONDA. Scacarium ann. 1212. apud
Palestini tom. 2. de Frudolum usu pag.
840. col. 2. *Judicalum est quod decima*
terre, que est infra metas Londæ... do

natur Ecclesia cuius Londæ illa dignos-
citur pertinere. *D. Brusel loco citato*
Gallice verit Londæ, sed quid sit non
explicat. Conjecto legendum Londæ,
Gall. Londæ, Terra sterilia et vepribus
obsita, de qua dictum suo loco.

* Londæ minime mutandum esse in

Londæ, monitus ful, cum ellamnum Rot-

tomag extet domus (D), de Bigars, cu-

lus cognomen est de la Londæ, haud dubi-

a loco seu domano quodam in Nog-

manna acceptum.

* LONDRA, f. Navicula species. Hinter.

Charta ann. 1011. apud Murator. tom.

1. Antiq. Ital. med. scvl col. 193 : *Ut li-*

centum et potestatis habeatis vos et pre-

teri vestri suprascripti monasteria venera-

biles et sancti, poteris et haberes una pa-

retra ad picardiam cup duas Londras

in mediastile nostra.

* LONDUS. Vide supra Lauff.

1. LONGA, Corrigala, qua ligantur et

retincentur falcones ad sedem suam

quacunque, quo sua longitudine com-

parata ad partem, meretur dicti Longi.

Falconarius Longe. [Occurrat in Legibus

Palatinis. acobi II. Regis Xajor. tom.

8. SS. Jur. lib. pag. xxiv.] Vide Frideri-

cum II. lib. 2. de arte venandi. Et Pro-

logo. et cap. 27. 39.

Longe, eodem sensu, [oo] IIIlium.

Vide Loya] in Mirac. MSS. B. M. V.

lib. 3.

Fascione qui ne rient ne Loire.

De se privet me despose.

2. LONGA, Lumbus Gall. Longe.

Charta ann. 1221. tom. I. Hist. Carolin.

pag. 317. col. 1. *Beneficium dictu multici*

[leg. forte dictum Ulrici] *debet facere ho-*

minium et fidelitatem, in Nativitate spalla

cum Longa, sic. Vide Longa 1.

* LONGAVARE. Ad longum tempus

producente. Theodeberi Regis nostri felici-

citatem pro sua pietate Longavare, in vita

S. Medardi Epic. tom. 2. Junii pag. 81.

* LONGEVITAS, Longum vivum, apud

Macrobius lib. 7. Saturn. cap. 5. et 10.

in Charta Pipini Regis ann. 768. apud

D. Calmet. tom. I. Hist. Lotharingie

col. 278. et alibi.

LONGALE, Longum lignum, quod est

inter rotas priores et posteriores. Ita

interprets Joannis de Garlandia in Sy-

nonymis :

Tono, Longale, trabea, forcale, forale.

LONGANIA, LONGANIA, Angelibertus

Abbas Centulensis I. de Diversitate offi-

ciorum. Quod ratio aeris non per-

sonari. S. Maria per Longaniam ter-

ratem usque ad Longaniam ipsius lon-

ganis, quæ sursum ascenderunt venient.

Vetus Charta ann. 911. apud Francie.

Mariam in Mathildi lib. 9. pag. 49. In

solario ipsius curtis, ubi dominus Ugo et

Lotharius filio ejus gloriosissimi Regis

preerant in Capite, ubi est Longanica

solaris, prope Ecclesiam S. Benedicti, etc.

Videtur idem esse quod paxxon, porti-

cus oblongus. Galerie. Vide Macroba-

LONGANIMIS, paxxon: Longanimi-

tas, paxxon, in Glossa Gr. Lat. Glossa

Lat. MS. Regius: Durabilis, Longani-

mis, placidus. Ugo: Longanima, quasi nullis passionibus perturbatus, sed

ad universa sustinenda est patiente, cui

contrarium est pusillanimus. Itali Longa-

nimis. Occurrat in Notis Tyronis pag.

138. In illis sacris, et alibi passim.

* Eadem nomenclatio quidam et nostris

usuparunt voces Longanima, Longani-

mis, ut Scriptura verba scrupulosius

redderent, sed et pro Longinquitate

sumta vox Longanimis in Præcepto
Philippi VI. Franc. Regis ann. 1280.
tom. 1. Ordinat. pag. 59. ubi : *Et sou-
driez bien que au plus près vous pourrez,
vous assurer de la coordination et école, selon
la Longanimis des pays, etc.*

LONGAO, LONGANO, Longum intesti-
num. Vetus Moschitis interpres: *Longo,*
Longeo. Gloss. Lat. Gr. *Longo,* multi-
ples. Papias MS. *Columba vel Longo*
quoddam intestinorum. Editum habet
Longior. Apitius lib. 4. de Re culin. cap.
2. *Longanones porcinus ex jure Tarentino*
farces. Vide Garlopontum I. 8. Pas-
sionariorum cap. 19. 21. Varroni Longe-
ci dicitor.

* LONGARA, pro Longane, ni fallor,
Petricus oblongior. Charta ann. 1189.
apud Ughell. tom. I. Ital. sacr. edit.
1717. col. 1286. *Horum, qd est ante portu-*
*mum predictis civitatis Signum cum plie-
gis et Longara et omnibus utilitatibus*
suis.

LONGARE, Longum facere, unde pre-
longare, ppxpivare, in Onomastico. [Job.
de Janua: *Longare, Longum facere,*
dicitur. Fortunatus:

Tempore Longarum, sed variata amar.

Miracula B. Henrici Baenac. tom. 2.
Ricardii pag. 889: *A pueritia contracta et*
guttoso in anchi: restaurata sunt ossa
cum magno dolore: sonata eas in tulum
et Longata et vedi recta.]

* Hinc Mettre longuelement, codem
genuso in Lit. remiss. ann. 1408. ex Reg.
163. Chartoph. reg. ch. 170. *La dame de*
Falay commanda à son bailli qu'il fût
prémier son sergent et y pourroit d'un
autre sergent, lequel bailli... y mis Long-
garde et gardant que ledit dame de
deau regarder.

* Eudem originis videtur vox Gal-
lica Longianus, qui pannis dimen-
tia prepositus significatur, in Lit. re-
miss. ann. 1368. ex Reg. 92. Chartoph.
reg. ch. 300. *Comme les Longianiers*
des plaines draps, qui sont faits en nosse
ville de Rouen furent venus sur l'ostie de
Ricard le Roux et eussent troué zarif
draps adellés du sel, duquel l'en adell
draps de longeur, etc. Unde etiam
Longon appellatus Clavis ferrea vel li-
gneus, vulgo Cheville, in Lit. remiss.
ann. 1366. ex Reg. 149. ch. 72: Longon,
autrement nommés chevilles. Et Longu-
mis, Fabri longe species, in Conti-
nit. bellis sacri apud Marten. tom. 5.
Ampl. Collect. col. 591.

* LONGARIA, id est, Longa scriptura.

Papias.

* LONGARII, Ligna transversaria, quo
equo in stabula discernunt, ne inter se
pugnare possint, apud Petrum de Cre-
scens. I. 9. cap. 2. extremo.

* LONGARISTIS PLCAS, apud Luit-
prandum I. 8. cap. 5. ubi legendum Lo-
ganum plexum officium aule C Politia-
rum, ex Grec. λογιστής, τηλέκα, qui
classis rationes expandebat, λογιστής,
enim levioris Graci recentiores interpretantur. At istius magistratus nulla,
aut fallor, occurrit, apud Scriptores By-
zantinos mentio, tametsi aliquo tempore
passem recensent. [Vide Logaristi-
ses.] * Apud Pertz. o Detongaria ffa-
plos. Forte Drungarius.]

* LONGARIUS, Longissimus, diutu-

nissimus. Charta Philipp. III. Franc.

Regis ann. 1278. apud Stephanotium

tom. I. Antiquit. Occitan. MSS. pag.

405: *Per durusum cujuscumque tempo-*

ris, longi, longiore, longissimi vel Lon-

garis.

* LONGELLUS. VIII. Thorn. ann. 1311:

Cod. reg. 7057 : Planon, *Prov. Lonige, scobs.*

LONZA. vox Italica, Lumbus, Gall. Longe. Bulla Alexandri III. PP. ann. 1173 apud Ughellum tom. I. Ital. Sacr. pag. 512. *In obitu suo reliquit, videlicet spallam cum Lonza, et sarcinam musti, cum hominio et fidelitate herugum suorum.*

LONGIA. dicitur in Miraculis B. Simonis Tudertini num. 37. [Vide Lon-gua.]

LONZA. Hyena. Acta SS. Junii pag. 486. de S. Raynerio : *In ipso deserto reperi duas hyenas, quarum vulgus vocat Lonzi, leones velociores et audacieores.*

LONZANUS. Ead. notione. Jac. de Vitriaco I. 3. Hist. Orient. apud Marten. col. 3. Arced. col. 273 : *Sunt ibi leones, pardii, uiri, danti, capri silvestres, et aliud quoddam sexu simum, quod appelleretur Lonzani, a cuius servitu nullum animal potest esse liberum : et ut dicunt, inter leones.*

LONZA. Lorum, Gall. Longe, in Comps. Ms. ann. 1361 memast. Clarend. fol. 37 v. *Pro una Lonza amplius uero.* gros. Vide supra Longia 3.

LOOD. Idem quod supra Lode. Semuncia, sexta decimalis pars marci, Belgis Lode, charta ann. 1493 in Supplément ad. Miserum pag. 296 col. 2. *Sicut mihi vel successoribus meis pro tempore unum uinciam argentei puri seu duos Lode, vel valorem eius, etc.* Vide infra Lode.

LOPA. Charta Radis-sindi Episcopi Du-miensis erga 150 apud Anton. de Yezec. in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 5. *Concedimus etiam phialas argentinas Fran-cicas 2. sopari exaurata, Lopas exau- rata, et copertorius 2. litones 2. scalas exauratas 6. etc.*

LOPADIUM. f. Frustum, segmentum, Gall. Lopus, a Lobinis diminut. vocis Lobus, ut Nicotius affirmit. Acta apo-crypha S. Eleuthérii Epise. et Mart. tom. 2 April pag. 530. *Ne iram deourum incurvus, et quasi unus Lopadium in ista partagine exfragaris.* Aristophani lo-padi, est prava patella, quod loto re-latum non videtur posse conseruare.

Ad hanc etiam accommodantur, et vox Gallus Lopus, eodem sensu, qui dixerunt *Une piece un morceau de terre.* Agellus, *la sors terra d'Estuy ann. circ. 1490 fol. 5 v.* *Deux deours assis sur un Lopus de terre et bois, contenant une bocelle.* Ibid. fol. 25 r. *Ung Lop-pus de terre planté en sauleye contenant une bocelle et denie.* Pro iecto, peregrino Gall. Corp. occurrit in Lit. remiss. ann. 1407 ex Reg. 161. Charolphi. reg. ch. 306. *Icellus Penseur print une con-gnee, que la teste de taquelle il donna à Verposant un Loppus perim la teste, dé-quel Loppus il l'abati à terre.* Alibi ann. 1116 in Reg. 161. ch. 228. *Icellus Cher-choueu donna aux opphant de la pauline en la puce un très gros Loppin.*

LOPES CONSI. Trutina species. Pac-tum inter abbat. et consul. Aurelia ann. 1339 in Reg. 73. Charolphi. reg. ch. 46. *Hem quod omnes habent, ad quas est cum quibus res rendite et rendende ponderebantur in dicta villa, post al si-milititudinem carant, que vocantur Lopes conui.*

LOPILOBIUM. [Wingener] (Gloss. Lat. MS. Edit. Locatitium preferat.)

LOPPA. Lorum, a Gallio. Luppe, Gemma imperfecta. Inventar. S. Capel. Paris. ann. 1363. ex Bibl. reg. : *Hem uero alia testas Evangeliorum ornatus*

gemmis, in quo a longo tempore deficiens sex Luppe saphirorum, et de tempore ejusdem Buchel tres Loppa saphirorum.

Aliud ann. 1376. *Sex Loppa saphires, et de tempore defuncti thessaurarii Bouchet (sic) tres aliae, ac de novo deficit una Luppe saphira.* *Une louape de saphir, in altero Invent. Gallico. Louape, alla rursum notione, nodus nempe, pars rei aliquius proximans.* Lit. remiss. ann. 1426 in Reg. 189. Charolphi. reg. ch. 120 : *Le suppliant ferri ung coup d'un goy, au-trement appelle vougeuse, de juge l'en ar-rache les buissons, de la Louape qui est devers le dos d'acelui goy, sur le front dudit Jehan.*

LOPPARE. Tondere, ressecare, ampu-tare, vox Anglica, to Lop. Modus ten-nendi hundredum pag. 181. *Dicit, quod predicta linea fuerunt crescentia in dicta foresta, et quod eadem linea fuerunt Loppae de arboreis in eadem foresta crescentibus. Occurrit ibi plures. Vide Shredare.*

* Nostris alias Lopiner, in frusta seu partes dividere. Vide Rabelais. initio prol. ad 1 b. 3. et Cointreau. Cond. tom. 1 pag. 64 edit. ann. 1748.

LOQUACITATE. Garrigire, exquicoyer, in Onomastico.

LOQUACITAS. Usus vocis, facultas lo-quendi. Liber 2. Miraculor. S. Richartii cap. 4. *Dempit junque obstaculis, Lo-quacitatem meruit obtinere.*

* **LOQUACITA.** Eloquenter, facundia. Abbo in Praetitula, sermonibus se-lectis, prædixa, tom. 9. Spec. Acher. pag. 79. *Noxoris, lector, sive auditor, quicunque es mediocris Loquacitatis di-versus, vel Latinitatis indigenus, hoc opu-sulum nudo nuditer factum, etc.* Expositio Liturgicae Gallie, tom. 5. Anecd. Marten. col. 34. *Pastor Ecclesiae apertori sermone populo predicit, ita arta temperans, ut nec rusticata sapientes of-fendit, neconeata Loquacitas obscura rues-tat.*

* Hac duplice acceptione Loquence, nostri usurparunt. Ita remiss. ann. 1376 in Reg. 107. Charolphi. reg. ch. 155. *Jacques Michaut est assolez, le bras d'une jambe et de la parlure de Loquence.* Prot. ad Chiron S. Dion. tom. Collect. Histor. Franc. pag. 152. *Li defaut de la lettreure et de Loquence, etc.*

* **LOQUAQUIS.** Oratio, i.e. loquor, in Castigat. ac utrumque Glossar. ex Gloss. MSS.

LOQUATUM. ιζόπηνον, in Gloss. Gr. Lat. MS. Edit. Locatitium preferat.

LOQUATUR. Vide supra Locatuer.

LOQUELA. JC. Anglis et Cowelo, idem est, quod placitum, causa, aut cause pro certo judicis, actio juris. Charta Regis Ricardi I. apud Radulfum de Diceto apr. 1196. *De loqua verius Domini Regem Francorum, scilicet de quaque natione Regem Francorum, seruato habeatis cum eo.* Vide Magnam Chartam Angl. cap. 26. Glaniplani lib. 2 cap. 3. Regiam Majestat. lib. 3. cap. 21 § 4. 6. etc. Ita Lope, pro item mo-vete, in Legibus Henrici I. cap. 63. 42. 74 quod intem intendit, cum et cum quo agitur de jure suo loquatur, et agat in jure aliquando Parlamenta appellata, quibus curias quidam censem, de qua voce suo loquatur.

* *charia ann. 1125. pro monast. Becc. in Reg. 205. Charolphi. reg. ch. 202. Is cui injuria illata est, clamabit se in curia abbatis Beccii et ibi audi et iudicium suum, et non poterit Loquaciam suam ponere in*

alia curia, nisi pro defecto justificare.

LOQUELA PRIVARUS. Qui in extremis est, nec iugul potest, qui a gressu la-presso, in Histor. Cortasior. lib. 8. cap. 1. Gross. Lat. Gr. : *Loquela, laude.*

LOQUERICUM. Antiqua definitione

Ordinis Cisterciensium distinct. 15. cap. 2. *Nulla quoque Monialis loquatur cum aliquo nisi per fenestrarum bens et spissas ferratas, vel Loquericum modo dimittit prosparsum, etc. ubi legendum forte Loquerium, ex Lat. loqui; sic enim etiamnum Parloria dicuntur ejusmodi ciatracta fenestrae. [Perperam omnino Loquerium habetur in Statutis ejusdem Ordinis ann. 1362 apud Marten. tom.*

4. Anecd. col. 1878. Vide Locuterium.]

* **LOQUERIUM.** Gall. Loyer. Vide Log-rium.

* **LOQUETUM.** [LUQUETUM, LUQUET,

Gall. Loquet. ... Pro uno Loqueto cum decaulis clavibus positio in camera pro-
curatoris. (a Compte de l'Archevêché de Bordeaux du XIIIe et du XIVe siècle. Arch. histor. de la Gironde t. 21. p. 408. et 22. p. 265.)

* **LOQUOTORIUM.** Vide supra in Locu-torium.

* **LOQUOTORIUM.** Locus Parisia, in quo examinabantur et discutebantur articuli usaticorum et consuetudinis ejusdem civitatis, coram preposito magistrorum et scabinis. Memor. D. Cam. Com-pul. Paris. fol. 58. v. : *Die vii Octobris 1338. Moissonne serviente Logotorio. Gallic. Parlour, civium Parisiensem, etc.*

Vide supra in Locutorium.

* **LORA.** Potio nigrilis genus, Camio Aurelianum lib. 8. Vide Jacobum Cardi-nalem. Paplessem Ep. 554. et Cajac. lib. II. Observ. cap. 30.

LORAMENTUM. Ligamentum, in Gloss. Arabico Lat. Autor Mamotrecti ad cap. 22. Ecclesiast. : *Lorametum, i. concate-natio lignorum que solet fieri in funda-mentis, edificiorum.* [Add. ex Gloss. Bibl. MSS. ubi non possit inventari terra solida ad fundandum edificium. Archi-tectus nostris Pilatos] Jo. de Janus : *Lo-ramenta dicuntur plura terra, vel loqua-ria, vel in parietibus tabulae, vel aliquae ligna que nectuntur [Testamentum Telionis Episc. Curiensis ann. 15. Pippini Regis, tom. 2. Anecd. Benedicti cap. 22. coll. 1. Ermentis, fraterius, Loramen-tum, cassa, utensilium, etc. Sed et Justinus lib. 11. cap. 7. Cum capita Loramentorum inter nodos abscondito re-perire non posset, gladio Loramenta ca-dit.*

LORENUM. seu [LORENUS] Loran. Scrl-tribulus nostris vernaculis. Diarium

Thesauri Regili ann. 1299. 5. Febr. : *Pro subitis, Lorenis, palefredis, et alii necessaria ad equitandum, etc. [Arestrum Par-lementi Paris. ann. 1321. Item Lorenos garantis de serico, seminatis de boutonis et comambris pretiis 20. sol.] Computut Stephanus de la Fontaine 26. April. ann. 1350. Pour trois semaines, l'une d'escrivaient armes armées de Navarre et d'Evreux, et l'autre à arçons azuré: semez de perles, et l'autre de velyau noir soné de rosettes d'or, avec 2. Lorrains. Guili. Guiart ann. 1304.*

Ester. Lorrain, fons metalls.

Lo Roman de Garin :

Li Palefroi son coi la Dame esoit,
Estoit plus blane que note flor de lys.
Li Lorrain vaut nalle sole Parisis.

Alibi :

Sal et d'ivoire, li Lorrain sont d'ormier.

L est, ex mero auro. [Addit Borellum in Thesau. Le Roman de la Rose MS.]
Et autres bous qui sont formis
Vos se valent un vies Lorris.

Videtur esse moneta genus.]

LORANUM. Rotulus computi ann. 1205. apud D. Brusel tom. 1. de Feodorum usu pag. 470. Pro *Loranis, coifris, Lemovicensi tela, XXVII, equis palefridis, carro, etc.* Sic lego, non ut Cl. Editor *Loranscoifris, sublata virgula; quae lectio, si bene asserta, de coifris seu arcis certa ratione loris constrictis, videtur intelligenda.*

* **LORUM, habena.** Comput. Ms. ann. 1220: *Pro uno Lorano ad dominum Alfonsum, etc.* Haud scio an inde vox *Lorander*, qui servus aratoris significatur. In Lit. remiss. ann. 1172, ex Reg. 197. Chartoph. reg. ch. 294: *Jehan Rode bouoyer, Lorander, serviteur et varlet... pour faire les beufs et labourer la terre en la Provence d'Aphon.* Vide supra in *Lodia 2.*

1. **LORA.** Bursa. In Computo ann. 1333. tom. 2. Ital. Dipl. pag. 265: *Item pro una bursa Lora pro pugnula torgia domini 11. vi. de Vies. Ilabet Lorae fuisse apud Catonom cap. 12.*

2. **LORANDUM.** Arbor similia folia Lauri, ut dictum in *Arodandrum* sive in *Arodandarum*, ut male editum est.
LORARIUS. Tortor. Uagationi. Addit Joannes de Janua, qui servis vendendis praecepit. (Gellius lib. 10. cap. 3.) *Hic sequentur magistratus, tanquam in scenitis fabulis Lorarii, et quos erant iussi vincerebant, aut verborabant. Lectores et tortores a Loris, quibus reos constringebant, dicti Lorarii.]*

3. **LORCIUS**, pro *Lorum*. Vide in *Cucurba.*

4. **LORDA,** f. pro *Loida* vel *Lesda*, Trilobutum, quod pro meribus penditur Chartul. S. Viet. Massil. *Retinendo ubi modisdam censu villa et medietatem Lorde mercati.* Vide supra *Lodeva.*

LORDICARE. Dorso incurvato incidere, ex Gr. λόπτειν. Incervatus, ligno innixus, corpore pendens. Apud Ireschium: *λόπτειν, λοπτόν, λοπτόν, λοπτόν, λοπτόν, τοις εστι.* Hinc nostri *Lorda* et *Lourda* appellant, quae regre incidunt per gravitate: unde ad genita locum effectum translati vocis, qu' tarda sunt latitudo qui ost *l'espri pesant*. Regula Magistri cap. 1: *Ceditur punctus, usulatur, Lordicata misera asellus, et non vadit.* Infra: *Monasteria ipsa aut cellulas falce excunt, Lordicanda de facta infirmitate, abeconis secure, quod sanitatis gressus sint ab ipsa lumen reformantes.*

* **LOREMIA.** Vide infra *Lormarius.*

LORÉNUM. Loretus. Vide *Loramenum.*

* **LORETHARE** dicitur de arietino clavate, apud ligationem. Vide *Baulare.*

LORICA. Militum, quos Chevaliers dicunt, armatura, maculis ferreis contexta. Gloss. Lat. xixii. *Lorio, Haubert, Lorocatus, Vestu de Haubert.* Avitus lib. 5. Poem. 5:

Hi Loricanus vestu sub tegmine gradiunt,
Ileatis cruce abeunt quae circulus heros.
Denique Guntherus lib. 2. Ligurini, ut
centera præteream.

* *Nepos cassele clausus*
Tempora nec chalybum ruribus pertuta Teatu.

Vide Cluver. lib. 1. Germ. antq. cap. 41. Maxime vero usurpatum per ipso Miltiorificato. Helmoldus lib. 2. cap. 13. *Gau militi, ualanti, Loricas renit vilenburg, etc.*

Adam Bremensis in Histor. Eccl.: *Habuit eum a comitatu suo sex milia Loriarum, exinde etiam fortis, etc.* Fulcherius Carnot. lib. 1. Hist. Hierosol. cap. 2.

Tunc de exercitibus plurimi unus illi exercitus effectus est, quorum centus milia Loricas et galos munici erant. Will. Tyrius lib. 10. cap. 19. *Ja solo dominis Imperatoris comitatu ad 50. milia fuerunt Loricatorum, in exercitu vero Rom. Regis Francorum virorum fortissim Loricius uterum numerus ad 70. milia estimabatur.* Conradus Usp. ann. 1158. *Imperatorem subsequantur Henricus predictus Dux Saxonum circa Pentecostenum Imperatore in milie ducentes Loricas, Welfo vero circa festum S. Michaelis concentricas Loricas. Porro de loriciis squamatis vide Henricus, Valesum ad lib. 17. Annianus, jet Carolum de Aquino in Lexico Militari. 10. Muniti castri dom. reg. in Reg. 31. bis Chartoph. reg. part. 1. fol. 33. vs. coll. 1. *Quodam Lorica integrum et gaudularis ferreum.* Tres Lorice ad euffis, tres sine euffis, una Lorica sine euffa, 100 Chart. Duxibori reg. ann. 900 apud Breviun. nov. edit. num. 380. *Predictis militum nullum famulatum do novo illoris loci vel regi exhibeant, nisi ex beneficio habeant, ita tamen ut unius paucis Loricas vir 10. manus possint. Tudes hujus charta merito suspetto.**

Loricae, dicti Monachi sanctieris vite, quo pro mortificatione, vocant, loricas ferreas, agitae ad cibos inducere, nec pro quaesi necessitate deparet. Hos inter eminus. S. Domitiani cognomento *Loricatori, a lorica ferrea quam per annos 1. ac carmen deinit, de quo Petr. Damiani in illo Vita, et in Epistola non semel. De Loracis istis qui plura volet, consult Albertorem Abbatem in Vita S. Friderici et Sociorum Vitam S. Raveneri Solitarii. 2. Stephani Episc. Redonensem in Vita S. Guillielmi Firmati. n. 21. Vitam S. Stephanii Abbat. Obazini. n. 5. Vitam S. Petri Episcopi Politestrensis apud Ughellum tom. 7. Ital. Sacr. pag. 705. His fundationis Ordini Grandimontensis: Vitam S. Stephani Muretensis apud Labbeum tom. 2. pag. 676. Theodoricum in Supplemento Vita S. Elizabeth apud Lampet. lib. 2. Comment. de Bibl. Cesarea pag. 884. et alii.*

Loricae. Los Anglorum et Wernerorum. 6. 15. *Ad quoniam heros terrae peruenient, ac illam vestis bellicia, id est, Lorica, et ultro proximis, et solitudo tendit debet pertinere.* Constitutione Henrici Imp. de Justitia. Babenbergorum Militum, apud Goldstain. lib. Constit. Imperial. *Si absque liberis arbitriis, et uerbo pregnantem habuerit, expectetur dum parat. Et si masculis fuerit, illi haec beneficium patris. Si non, proutius agnatus defuncti Loricanus suam, vel opium quem meliorum habuerit, dominio suo offerat, et beneficium cognatis sui accipiat. In expeditione iterum ex suo sumpto ad dominum veniat, denique et ejus impensa alatur.* Si expeditio in Italia est, per singularis Loricas unum equum det, et tres libras. Vide *Herocatum.*

7. **LORICATORIUM.** Partimentorum vaues. Vitruvius et alii notis. Vitruvius Inservit. *Podium ac Lorica adire eos percutient, et aliquis ei ali podi faciat.* *Lorocata istius villa, etc.* 10. Chart. ann. 1215. in Alsat. Diplom. min. 380. tom. 1. pag. 398. *Marcato argenteo ad cunctandam Loricanam, ac leuante burgesibus*

confularis.] Lexicon MS. Reg. Λοράκιον, το τιχείον, παράξιον, προτύχειον, δραγάκιον.

LORICULA. το τιχείον, Munimentum quod urbium obsecros ultra jactum teat, et defendant, etc. S. Hieronym. in cap. 29. Eccl. *Pro eo, quod nos vertimus ante tempore, Symmachus firmamentum interstatutum, et muri munitionibus cuncti sint, et vallo fossaque et aliis muri, quos in edificatione urbium solent Loricas dicere.* Bodin in lib. 10. de quest. Et Tabularis vel muris, vel cancellis, cum ad tutelam sic ponuntur, vulpe Luciferum nonnen inuidit. Vide *Bitulanum* ad lib. 7. Vitruv. cap. 1.

LORICA. GALVATUR. Munit. Proverbium apud Ratherine Veronensem in qualitate conjectura pag. 207. cuius notio non nondum sum assolutus. Locum vide in *Rogatarina.*

LORICALE. quod vulgo nostri *Lashorion* vocant. Libertates ville de Monetello ann. 1239. apud Thomasserium in Consuetud. localib. Biturigen. cap. 65. *Qui de mobilis minus 20. librarum habebit de mobili, tenebatur habere loricanum et Loricale; et capellum ferreum, et lanceam.* Occurrat etiam in Libratib. oppidi des. Ann. 1301. apud eundem cap. 71. Vide *Halsberga.*

LORICARE. quod vulgo nostri *Lashorion* vocant. Libertates ville de Monetello ann. 1239. apud Thomasserium in Consuetud. localib. Biturigen. cap. 65. *Qui de mobilis minus 20. librarum habebit de mobili, tenebatur habere loricanum et Loricale; et capellum ferreum, et lanceam.* Occurrat etiam in Libratib. oppidi des. Ann. 1301. apud eundem cap. 71. Vide *Halsberga.*

LORICATE. quod vulgo nostri *Lashorion* vocant. Libertates ville de Monetello ann. 1239. apud Thomasserium in Consuetud. localib. Biturigen. cap. 65. *Qui de mobilis minus 20. librarum habebit de mobili, tenebatur habere loricanum et Loricale; et capellum ferreum, et lanceam.* Occurrat etiam in Libratib. oppidi des. Ann. 1301. apud eundem cap. 71. Vide *Halsberga.*

LORICATA. *το τιχείον.* Architectis testectorio, crusta, corbo inducere. Vide Scriptorum veterum de Re architectonica cap. 10. leg. 7. D. de Verb. significativa. Philandrum ad Vitruvium lib. 7. cap. 1. et annos. 2. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7092. *Loricata, lachrymaver, vel lachrymator mette habebit.*

LORICATORIUM. Loricariae confector, non existit, sed in locis possesso.

LORICIFICE. *το τιχείον.* ibidem.

LORICATO. *το τιχείον.* Dicatio facta Ecclesiis Cornutiæ civita. a Saurelio. Item alium holoceratum *Loricatum.* Intra. *Vela Loricata meloporphyrha unicinaria duo.*

LORICATORIS. pro *Lorica*, in Charta Hueti. Milites de Salmo Castro Roberto Roze regnante, apud Labbeum tom. 2. Miscellan. pag. 554. *Fuit etiam unus Loricus in pretio valde bonus, et unus cabalus.* Nisi legendum sit *loricus*, vel *bucus*. Vide ibi.

LORICATORIUM. Munit. castri dom. reg. in Reg. 31. bis Chartoph. reg. part. 1. fol. 94. et coll. 2. *Decem Loriculae, quinque scuta etc.* Vide *Loricale.*

LORICATA. Pars molendini. Reparata facta in Senescal. Carrasc. *Pro fabricando et ponendo in dicto molendino...* *lachrymata, unum gaffoneum, etc.* Idem forte quod *lachrymata* vocatur: *Pro uno ferro, vocata Loricata de metal, super et per quoniam una multa dictorum molendi non sustinetur et pertinet.*

LORIFRANGERE. Rudil. fr. 2. vers. 224. *Comit et Lorifregi, qui potuisse recipi
Commodi, etc.*

Vide Schmeller. libd. pag. 239.

LORILLARDUM. Hastile, spiculum. Gall. Episc. apud nos fortassis sic appellatum. Lit. remiss. ann. 1145. in Reg. 10. Chartoph. reg. ch. 26. *Jehan le Pannier demanda a velba Vincent que ferias de ce Lorillard, et est assavoir du des espres.* Vide supra *Lorilarie 2.*

LORIPPIUM. Pontane. in Glossar. Gall. Lat. Cod. reg. 584. V. *Lorippium.*

LORIUM. mendax, pse. *Lororum*, in Libratib. Monetello ann. 1239. et 1301.

Gilda Scotia cap. 20: *Negue Lot, negue cari habeas cum aliquo confratre nostro... extremus mercator.* Addit. cap. 48. Will. Thorn. ann. 1268: *Quis illi qui mercantibus faciunt, nisi in Lot et ecol, et in talagio, etc.* Et ann. 1284: *Et dicunt quod dicti Barones contribuptionem in Lot... facere recusant. Notaris Lot, est portio. Lot et ecol, in Conspectu Medieudensi: Lots et partage in Remensi art. 250, et alia passim. [Pro bonis seu facultatibus Le Roman de la Rose MS.:*

Mens et procedent, bies dicitur. *Sens. tempore, chate, casa et loci.]*

* Hinc *Gater lot*, sed *Sortiria*, in Stat. ann. 1356, tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 511 art. 16: *La journé que on gète Los ou marquis au pain, quiconques appoete sen pain ou sen harness, ains que il maiores ait geté Los ou marquis, quatuor deniers doi a major. Ubi sermo est de loco unicuique forensi mercatoris sorte assignans.*

* *Lot vel Loth*, quod Rex Angliae percipiebat ex plumbi fodini sitis in territorio regio, erat decimum tertium vas, ubi patet ex duobus instrumentis a Thoma Blount laudatis in Nomolexico, quorum prius ann. 9. Edward I. sic habebat: *Rad. de Wyne fecit quandam purpensionem in solo domini Regis in Tatington et Prestwiche, faciendo mineralm plumbi, unde Rex solebat percipere le Lot minoris, i. tertium decimum vas.* Posteriori vero ann. 16. eiusdem Regis: *Et de minera lucrate, in hujusmodi opere in feodo domini Regis, Dominus Rex habebit pro dominio sue, etiam de locum discum, qui dicitur le Loth.* Vide *Loth*.

* 1. *LOTA*, Gall. *Lois*. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7813. *Squilla, genus pisces delectus, hoc vulgo Lota dicuntur.*

* 2. *LOTA*, [Pondus. DICE.]

* *LOTERIA*, Gall. *Loterie*, apud Beauf. de Rerum sufficienti tract. 3, cap. 18. edit. ann. 1265 pag. 246. et 247. ubi *Ollas sortiarias et Ollas fortunae* vocal laudatique tom. I. Reliq. MSS. Schilterus in Indice tom. I. Reliq. MSS. Schilterus in Glossario Teuton. : *Mark, Marca, Portu argenti, auri, xvi. Loth.* Charta ann. 1270. apud eundem Ludewig. tom. I. pag. 106. *Cujus mansi annum pensionem, scilicet quinque fertonem... decrevimus annis singulis dividendum, velut in ferius continetur.* Marca dimidia cedat monasterio B. Virginis in Elyvastorp, ut exinde liberorum defectus, si quis fuerit, reparetur. *Dimidius autem ferto debitum Confratribus dicti Clavus, ut in die, quo agi solet anniversaria Bertranis eligitur, videtur in Logiam.*

* *LOT*, ut supra. *Loth*, Tabular. Roth. : *Salomon dedit unam virgatam cum terris et sine censu, sine tributo et sine opere et sine Loth ulli hominum.*

* *LOTHEREGNIA*, a veteri Gallico Loherene, nunc Lorraine, Lotharingia. Charta Marsilius abbat. B. M. Session. ann. 1184. ex Chartul. S. Joan. Laudun. ch. 125: *Salvo servitio pro feodo nobis debito, equo videlicet ducento singulis annis in Lotheregna pro redditibus nostris.* Vide infra *Lutherius*.

* *LOTHERWIT*, Rastallus: *Loherwit, hoc est, quod capitale emendas ab ipso qui corrumpti vestram nativam sine licencia vestra. Vide Laiwita.*

* *LOTURICA*, Pars, portio, Gall. *Lot*, alias *Lotuige*. Charta Caroli IV. ann.

1827. In Reg. 64. Chartoph. reg. ch. 676: *Concedimus quod dicti conjuges... predictum redditum percipere et habere portionesque seu divisiones aut Loticas aquinas inter se exinde facere perpicio ann. 1208. Littera remittit ann. 1476. In Reg. 808. ch. 1085: *Certiorum Loticorum de partibus fuerint facta des heritages, etc.* Vide *Loth* et *Lothum*.*

* *LOTHO*. Vide *mon. Lotho*.

* *LOTHOSELA*, Piscatoribus Massili. Species veneni nesciendi piscibus. Charta Massili. ann. 1306: *Pisces cum tays, Lothos et alio veneno sive poisono in mari occident... causa taysandi sive toxicandi pisces... toxicandi vel Lothoselandi pisces.*

* 2. *LOTHEUM*, Mensura liquidorum. Charta Curiae Suession. ann. 1261: *Item tres sextarii vineas uno Lotho minu.* Pro vinea forte leg. vini, nisi tres sextarii vineas sint vinea, unde totidem sexarii vini censuali percipiebantur. *Lothum vini*, in Literis ann. 1352, tom. 4. Ordinat. Reg. pag. 114: *Super quolibet Lotho vini, singulari pictavimus. Vide Lotum.*

* *LOTUS*, Idem, ut videtur, quod supra *Lot*, Census, tributum. Polyptyc. Pisacan. ann. 1235: *Item tenel tres aeras, sed nihil reddit propter Lothos datum ecclesi Ficenenses.*

* *LOTUM*, Aqua, unde aliquid lavatum est. Stat. ad vit. S. Bonif. tom. I. Jun. pag. 476. col. 1: *Cumque corpus viri Dei ex more lavatur, quasi noviter facta culmina ejus, sonquierit profundeatur. Sed et Lullus Loth in testaceum collocavit.* Vide infra *Lotum*.

* *LOT*, vel Lorno, ut mox *Lotum*, Semuncia. Sexta decima pars marce, non Quarta, ut haberet apud Ludewig. in Indice tom. I. Reliq. MSS. Schilterus in Glossario Teuton. : *Mark, Marca, Portu argenti, auri, xvi. Loth.* Charta ann. 1270. apud eundem Ludewig. tom. I. pag. 106. *Cujus mansi annum pensionem, scilicet quinque fertonem... decrevimus annis singulis dividendum, velut in ferius continetur.* Marca dimidia cedat monasterio B. Virginis in Elyvastorp, ut exinde liberorum defectus, si quis fuerit, reparetur. *Dimidius autem ferto debitum Confratribus dicti Clavus, ut in die, quo agi solet anniversaria Bertranis eligitur, videtur in Logiam.*

* *LOT*, ut supra. *Loth*, Tabular. Roth. : *Salomon dedit unam virgatam cum terris et sine censu, sine tributo et sine opere et sine Loth ulli hominum.*

* *LOT*, a veteri Loth, Gall. *Lothum*, dupondius: *Loth, Kiliano. Charta Willielmi Castellani S. Audomari in Tabulario Monasterii S. Bertini: Porro galline que debentur, sub annis pessione quinque fertonum, et unus Loth redacte sunt.*

Charta W. Domini de Renti Militis ann. 1225. in eodem Tabulario: *Decem marchas, et septem Loth cursuale monete, etc.*

Decret. Ludovici Regis Hungariae ann. 1351. cap. 8: *Grossorum unus, 6. denarios camere nostre, in valore et quantitate 6. Lotorum Viennensem valeat.*

Est etiam apud nos mensura liquidorum, vini, etc. vulgo *Lot*, vel *Loth*, uti scribi-

subsidiis T. S. ex Cod. reg. 5376. fol. 243. v: *Item marchas xvij, fertonem v. et viij cias xv, et dimid. et quartam unam et octavam, et Lectorum ij. et dimid. et pondus.* Vide supra *Loth* et *Lothum*.

* *LOTONIUS*, *LOTTONUS*, Metallum ex cupro et cadmia compunctum. Gall. *Lothon*, Lit. offic. Senec. ann. 1298. in Reg. 82. Chartoph. reg. ch. 29: *Quatuor duodecim cum dimidia duodecim corollarum de sirico ferraturum de Lothono.* Stat. Vercel. lib. 8. pag. 86. r: *Item quod non licet alicui ex predictis emendo et vendendo pensare ad pensam lapidis plumbi vel stagni, sed ad pensam ferri, Lotioni, broniti vel arami tantum. Occurrit praeterea in Stat. Monili-reg. pag. 288. Vide supra *Lothonus*.*

* [*Pro uno fornimento Lothoni, ab equo.*] (*Mandat. camer. apostol. arch. vatic. 1417. 21. f. 146.*)

* *LOTORIUM*, Emissarium, vel locus ubi lavatur, Gallis, Lavor. Necrologium FF. Minorum Silvanect. : *iv. Idus Januarii Beleta la Polina beguina obiit... Jacet ubi fuit Lotorium. Christophorus Mullerus apud R. Duellum lib. I. Misericord. pag. 330: Illud enim vulgi solum opinione olim circumferbatur, domum perpetuastam, cuius rudera restaurata nuper Lotorio nostro impendimus, domicilio Predicatorum dictam fuisse.*

* *LOTOPENNINGE*, Census, qui pro domo domo, Charta Alberti ducis Bruns-

vic. ann. 1283. apud Walter. in Lex. di-

plom. tab. 18: *Recognoscimus et testa-*
mus quod certum qui vulgariter dicitur
Lotopenninge, constructione dari de casa, etc. Vide *Loth et Penninge*.

* *LOTRA*, pro *Lotha* vel *Lothoria*. Vide supra *Loth*, hac voce. Charta ann. 1311. in Chartul. S. Dion. pag. 263. col. 1: *Con-*

fessi sunt quod sibi in dicta aqua (Se-
uanæ) nec falesias frangere neque cum

Lotha piscari, sine licentia abbatis sive

coquinari hecat Dionysii, aliquatenus li-

cebat. Legitur rursus infra.

* *LOTRARIUS*, [Gardian vel Chasseur de Loures; e Colinus *Lotrarius*.] (*Mus. Brit. Addit. Charters. n. 13941. ap. 1298.*)

* *LOTRICHUM*, *LOTRITIUM*, *Lixivia*, Gallis, *Lessian*. Menotus Serm. fol. 54: *Si sit macula in nasistergio tuo oportet ponere in Lotriticu. Fol. 71: Oportet lavare faciem et facere unum bonum Lotriticu.*

* *LOTTA*, vox Italica, Lucta. Stat. cri-
min. nova Cumane cap. 24. ex Cod.
reg. 4622. fol. 69. r: *Si aliquis puer-
fecerit bellum cum alio in civitate Cu-
manea vel infra confina de Lottis, lapi-
dibus... solvit pro banno... soldos decen-*

* *LOTTONUS*. Vide supra *Lothonus*.

* *LOTTUM*, Census, tributum. Vide *Lo-*

LOTTUS, Mensura liquidorum, Gall.

Lot. Ares. parlam. ann. 1352. Lib.

rub. S. Vulfr. Abbavil. fol. 215. r:

Cum canteris et brassatoribus praeve-

niuntur, et fercent sec Lottis, Gallice

Lots, Biare.... solventi, etc. Vide in

Lotum.

* *LOTUM*, et *Loth*, Semuncia, dupon-

dius: *Loth, Kiliano. Charta Willielmi Ca-*

stellani S. Audomari in Tabulario Mo-

nasterii S. Bertini: Porro galline que

debentur, sub annis pessione quinque

fertonum, et unus Loth redacte sunt.

Charta W. Domini de Renti Militis ann.

1225. in eodem Tabulario: *Decem mar-*

ches, et septem Loth cursuale monete, etc.

Decret. Ludovici Regis Hungariae ann.

1351. cap. 8: *Grossorum unus, 6. denarii*

camere nostre, in valore et quantitate

6. Lotorum Viennensem valeat.

Est etiam apud nos mensura liquidorum,

vini, etc. vulgo *Lot*, vel *Loth*, uti scribi-

tur in Foris Bencharn. Rubr. de *Pees et Maturas*. Chronicon Bonum spet pag. 845. *Pridie cuyuslibet anniversarii procuravimus Bono pro collatione quatuor Loto vini præstitionem.* *Loto similitudine vini, piscesque marinis, etc.*

* Eadem vox *Lot* inter minores sicorum mensuras etiam recentetur in pago Atrebatensi atque vicinis in locis. Hinc in Chartulario M. S. Vedasti Atrebat. fol. 225. ubi de varis mensuris, legitur: *La boisseau au bled contient 10. Lots 8. pintas. Ils autem in regionibus Lotum continent quatuor pintas, pinta quatuor nascas, et marca mensurarum minima est.*

SEMILOTUM, apud Anonymum de Miraculis S. Thomae Cantuar. editum a Stapletono, cap. 68: *Supra Semilotum calicorum ad instar arenae maxime emitit. [Cum dimidio Loto vini, in Litteris Agnetis. Abbatissam Strumensem in Artesia a. r. 1217. Demiilot, in quibusdam locis Belgii, ubi idem est quod *l'inta* Parisia.*

* **LOTUS**, ut *Lotum*, Liquidorum mensura, vulgo *Lot*. Descriptio bonorum domini de *Eusebio* ex Archivo S. Audomari: *Debet habere foragium vini... a qualibet dolio IV. Lotos*. Sententia arbitralis ann. 1446. ex *Tabulo Corbelensi*: *Quia decimae tintinnorum in dictis villa et territorio solvi et colligi conseruerunt hoc modo; videlicet quod de seu pro XII. Lotos vint, unus Lotos preterea sicut et recipi conseruerunt. Exstat Alter locus in *Cancio* 8.*

* **LOTURA**. Aqua, unde aliquod lavatum est. Gall. *Laveare*. Mirar. tom. 2. Ross. tom. 2. Sept. pag. 450. col. 1: *Cum furore angustians, non potuit pati ut videret dictum corpus, neque bibaret Lotorum manuum dicta Virginis, etc.* Vide supra *Lotum*.

* **LOTUS**, Schedarum sortitus, Gall. Loterie. Stat. Genuens. lib. 4. cap. 17. pag. 124: *Non possint fieri Loti sine Licencia. Senatus sub pena scutorum centrum et amissione raubarum seu rerum positorum ad Lottom.* Vide supra *Loteria*.

* **LOTUS**, Quod domino feudi pro facultate alienandi feudum, exsolvitur. Vide supra *in Laudare 4*. Charta Carli VI. ann. 1306. in Reg. 156. Char. oph. reg. ch. 18: *Item censivas argenti... portantes Lotos et ventas. Pluries ibi. Occurrunt alia notio in *Lotum*.*

* **LOVA**, vox Italica, *Lupa*, Machina bellicae specie. Acta reipubl. Mutin. ad ann. 1306. apud Murator. tom. 2. Antiqu. Ital. med. avt. col. 474: *Ballaum, quod appellatur *Lova*, valoris et extimationis circa trecentum libram. Muinen- sum. Vide *Caput 2*.*

* **LOVENSENSIS SOLIDI**, Eadem notio, in Charta ann. 1374. pro monast. S. Nicolai prope Tornacum ex Reg. 105. Chartop. reg. ch. 528.

* **LOVARECIA**. [*Littera* continens quasdam donationes, videlicet stagni de Lauzino, forestarum seu nemorum de Servagino et *Loarecia* lescherieque dicta loarecia contigue.] (*Chevalier, Inv. archiv. delphin. n. 1820. an. 1348*.)

* **LOUATUS**. Reg. forestæ de Broton. ex Cod. reg. 4658: *Monachis Geneticis duo fagi et unum furon, et iterum ad Loua-*

tus suorum bacorum sex heistriacis et duo furone. Id est, ni fallor, ad dolla religanda.

* **LOUETE**. Glossa Caesarii Heisterbac. in Reg. Prum. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Hontheim pag. 662. col. 2: *Datus que sunt cortices, que excoriabantur arbribus, quas vulgariter appellamus Louete, et de corticibus istis dabis manus quae quiescerent.*

* Aliud nominat *Louete* in Lib. rub. fol. par. domus publ. Abbavil. ad ann. 1320. fol. 86. r: *Il buoient ensaule... solier enuron deux lieues aprés Louete sonde.*

Ibid. ad ann. 1375. fol. 185. vi: *Le se medi ruy jour de March, environ heure de canure feu et Louete, etc.* Quia vox significari videtur Tempus, quod *Entre chien et loup vulgo appellatur, crepusculum*. Vide *Hortafarda*.

* **LOVI**, Nomen proprium gladii Regis Danie, siue in voc. *Curiana*.

* **LOVIA**, pro *Labia*, Porticus, de quo supra. Electio Pontificis urbis Hortanae ann. 1359. apud III. Eontanlinum ad calcem Antiquit. ejusdem urbis pag. 417: *Et die carriprivi tenetur posvere in Lovia, que eis ante ecclesiam S. Marie, homines, ut haecen exitit consuetum.*

* **LOVENSIS**. Vide supra *Lovaniensis*.

* **LOUPA**. Vide supra *Loppa*.

* **LOUPUS**. Vide infra in *Lopus 2*.

* **LOUVAGIUM**. Prestatio pro rei aliena ususfructu. Arest. pariam. Paris. ann. 1300. in Reg. Olim fol. 45. v: *Proponeretur etiam pro eis, quod hoc eis licet regi Francie, et a dominio qui antiquitus fuerit, pauperae pasturagiorum, nemorum predictorum, et quod pro dictis pasturagis, illi qui habebant bestias, solvabant singulis annis redditum, videbant quod libet hospitium unum denarium per annum.*

* **LOWBOTE**. Enmeda pro morte hominis occisi per cohortem, in *Glossar. Saxon.* exarata sub Edwardo III. Somnoro Hlovbotv. est compensatio danni turme dati.

* **LOWINA**. Vide *Lavina*.

* **LOWYCA**, pro *Logica*. Rolandinus Patav. de factis in *Marchia Tarvis* lib. 12 cap. 19: *Erant quoque tunc temporis Regentes in Padua viri venerabiles Magister Ignus... in Physica et scientia naturali, Mag. Tredecimus in Logica providus investigator et doctor.*

* **LOWERUM**. Premium, merces, Gall. *Loyer*. Sententia arbitralis ann. 1303: *Nec subi teneantur dare salarium, Loyerum vel mercendem.* Vide *Loyerum et Loyerina*.

* **LOWESTAS**. Obituarium MS. Ecclesiæ Morin. fol. 19: *Kal. Septembrie. Hic computus annitorum brevem et Lowestas, hoc ubi legendum videtur Layetarium, hoc est, appurans seu schendarum, in quibus erant rationes accepti et expensi. Vide Layetum sui loci.*

* **LOWRA**. Stat. civit. Asta ubi de reveyni: *Quod omnes vendentes cinum in grossa, quod vinum appellatur vinum mixtum sive *Louram*, vel quod est vinum pro medicata vel minus, solvant et solvere teneantur dicto emptori ad rationem solidi unius denarios sex Astenses pro quo libet stario. Loire vero, pro Cupa, in Lit. remiss. ann. 1356. ex Reg. 85. Chartop. reg. ch. 119: Item d'avoir emble... en la Loire dou pressoir de Acy.... sic sectionis de vin.*

* **LOWRYM**. Esca, seu plumbaticum torum, ut vocatur a Thuanio, quo aves rapaces revocantur, ex Gallico *Leurre*, quod id

loro religetur: unde accipitres et falcones *Oiseaux de leurre* dicuntur. Fride- ricus II. Imp. lib. 2. de Arte venandi, in Prologo: *Leyrum cum carnibus et carnibus, et alia cum quibus revocantur ad homines. Vide *Lorre* [et *Lopres*.]*

* **LOTS**. Species lapidis. Visitatio The- saurarij sancti Pauli Londinensis ann.

1285: *Unum superlatore de Loye.* Idem videtur quod *litum*, de qua vox supra.

* **LOZ**, ut supra *Lot*, Census, tributum.

Codex MS. reddituum Episcopatus Au-

tinod. : *De coriu cum plus debet li Lot*

III. de Episcopo et Comiti: et si non

fuerit li Lot cor debet ob. Corium cerri

debet: de Episcopo et Comiti.

* **LOZA**. Regimina Padue apud Murator. tom. 8. 829: *Hoc anno (1200) Loza communis Padua facta fuit. Idem videtur quod *Logia*, de qua in voce *Lo-**

gium 8.

* **LOZAMENTUM**, Edes, domus. Chron.

Tarvis. apud Murator. tom. 19. Script.

Ital. col. 848: *Quoniam potestas et provi-*

torum Lozamento comitis apparetur,

notum faciunt comiti, etc. Vide supra *Logium 8*.

* **LOZANIA**, Ilustro. Vide in *Lozinga*.

* **LORENGIA**, Rhombus, quadratum

duos habens angulos acutos et duos obtusos, Gall. *Lozange vel Losenge*. In-

ventarium Ecclesie Noviom. ann. 1419:

Item de B. Theodoro Mart. in quodam

vase ad modum Lozenge. Ibidem: *Item*

quoddam brachium B. Eligii argentatum,

et fuit Episcopi Andreæ, in quo deest

modum Lozenge emallata. Varias affe-

rent originaciones, quas videtur potes

potest Menagium, et in Dictionario uni-

versali Trivoltiano. Magis arridet His-panicum *Losas*, vel Italicum *Loza*. Later

quadratus, quod hujus figuram referantur *Lozenge*. Vide *Lozenge*.

* **LOZINGA**, Eadem notio. Vide in *Lozen-*

gia.

* **LOTTA**. Vectigal, tributum. Charta

Adef. reg. Aragon. pro habitat. Tutele

era 1165. in Reg. 59. Chartop. reg. ch.

285: *Per tali conditiones quod vel simili-*

ter guardetis meas Lozianas et meas no-

matas et totas meas rendidas. Vide in *Leuidus*.

* **LUAGA**, Locus vacuus, ut videtur,

domui edificanda aptus. Charta Eck-berri Bamberg. episc. ann. 1226. inter

Probat. tom. 1. Annal. Premonst. col.

618: *Sylvan inter Griven et ipsam ecclie*

siam siam et Luigam unam sitam in

loco, qui dicitur Lumerare. Vide infra *Luigia*.

* **LUELLUM**, per diminutionem dic-

tim in globo corrupte, quasi globellum.

Papias.

* **LUELLUS**, Barbelli, in *Glossar. Lat.*

Gall. ann. 1352 ex Cod. reg. 4120.

* **LUERNIA**, Panthera. Lib. 2. tit. 19

ordinat super artif. Paris. in Cam. Com-

put. fol. 22. r. *Panthe de Lubernes,*

panthera de martinetis, etc.

* **LUBIA**, Pluvia. Hispan. *Lluvia*. Si-

cardus Episc. Cremon. tom. 7. Murato-

ri col. 626:

Septembrie Lubia vites submergit et avas.

* **LUBINA**, pro *Labina*. Vide in *La-*

rina.

* **LUBINUS**, Pois Lombar, in *Glossar.*

Lat. Gall. ann. 1352 ex Cod. reg. 4120.

* **LUBITUS**, ut *Lubitum*. Pro ipsorum

Lubitum, in Diplomatica ann. 1353. apud

Ludevig. tom. 5 pag. 598.

* **LUBRICA**, *Vallum, imo forsa* Glass.

Icid. in Exceptis, *Vallum sine fossa*

puero Paphlagonie, Eucholog. Eustathius in Vita S. Eutychii P. CP. n. 98 etc. Acclamations populaires in Concilio CP. sub Mennae Act 5: *Tu exspectas, te pugnare cum mortuis.* Infrat: *Proteger pugnare pro ospitate tibi et in hoc exercitio exercere.* *Mortales socios tuos.* *Nostri pugnare dicitur.* In Martynio Baschi junioris pag. 99: *Vide Clementem lib. 8. cap. 36-37. De Luccario ergo pluribus Durandus lib. 3. de Ratisbona. Ecclesiast. Baronius ann. 51 num. 70. Gazeus ad Cassianum. Ussearius ad Symbolum Apostol. Menardus ad Concordiam Regular. Menardus ad Concordiam Regular. et alii Vide preterea Nostras ad Alexiadem. pag. 312 et *Luminaria in Lunaria* 1.*

* **LUCERNARIUM.** Alia notione, in Balli Benedicti IX. PP. ann. 1063 in Italia sacra pag. 119: *Et inde per limitem, et per eam et Lucernaria que sunt in eodem limite.*

* **1 LUCERNARIUS.** *λυκόντος;* *qui tenet lucernam,* apud Martinium in Lerico. Lucernarius, adject. *Ad lucernam pertinens,* apud eundem.

* **2 LUCERNARIUS.** Qui ad *Lucerna* rium seu officium vespertinarum preceum praedit. Ordo eccl. Ambros. Mediol. ann. 419 apud Murator. tom. 4. Ital. Mod. avv col. 876. *Glorificans edobanarius canit cantus,* et *lucernarius ad Vesperas.* Vide *Lucerna* num. 2.

* **LUCERNARIUS.** Lucernus. Illustratus Tertull. lib. 2. ad *lucernam* cap. 6. *Jania laureata et lucernaria.*

* **LUCERNULA.** Parva lucerna. *Ad lucernam lucernula.* Apud S. Hieronymum sub fine Epistole 47. *ad titulum suscepit cuncternum.*

LEUCEUS. *λευκός; LUTEUS.* Pisces quem *lucem latini vident, apud Michaeliem Seconum lib. 4. Mensa Philosophica* cap. 6. 28-31.

* **Nostris Luc.** *Lit. remiss. ann. 183.* in Reg. 138. Chartoiph. reg. ch. 184. *Et laquelle hache à poison emblème deux grans Luc et trois ou quatre grans truites.* Unde diminut. *Luzel,* in *Stat.* ann. 1386. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 779. art. 47. *Lussel,* in alio ann. 146. tom. 8 pag. 366 art. 52. *Charta Bereng.* 1 reg. ann. 889. apud Murator. tom. 2. *Alio Ital. in mod. avv colon. 161. Pr. be nunciam in quadragesima magore qua d'aperte facias, etc.*

* **LUCHA.** *lucta Hispanica.* Lucta, bata, luta. *lute.* Comput. ann. 1351. inter. Prabat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 143. col. 1. *Item de glutante dominorum consulam, in adaptiori panis pro luctu factis Nemorum die fusa, nativitate beate Marie,* etc. Glossar. Provine. Lat. ex Cod. reg. 5357. *Lochader, Troc luctari, athleta lochar, Ron luctari, pates-*

to. **LUCHAR.** *Locus lavatini ni accommodus,* Gall. *Bain.* Charta Galli. Comit. Pontiv ex Reg. forest. comitat. Alema. in Cam. Comput. Paris fol. 13. *Terrena lucidaria et locum faciendo secessum,* *de quo monachonum et luchar nomine stolidorum concessi.* Vide supra *Lucus.*

* **LUCETUM.** Seria catenaria. Ital. *luchetum* et *Cadenas.* Translatio S. Iuvencus Episc. Narmentis. tom. 1. Maii pag. 4. *Fuit clausa dicta porta ferrea cuasdom sancti, claribus et Lucheto, da ut a neque passet aperiri.*

? *Luchetum* in Inventari. ann. 1440 ex Tabal. D. Venetia. *Union Luchet de metallis.* *Luchet vero latomem, vulgo Proche, sonat in Lit. remiss. ann. 1391. ex*

Reg. 146. Charloph. reg. ch. 353: *En oustil à pionnier, nommée Lucet. Icellui varlet hauc ludit Lucet et vult ferir le suppliant.*

* **LUCIA.** Animallis genus, quod facile præruptu ascendit. Hist. Cortusiorum apud Murat tom. 12 col. 809. *Videntes ergo Paduanos predicti dominum Canem equum ascendisse et omnes milites suos rigores pertinaciter et ascendere ripam, quare prius non putassent Luciae aut multas casceras acere posse, etc.*

* **LUCIBILIS.** *Aprus ut luceat.* Johann. de Janua. *Luxurable,* in Glossis Lat. Ital. Sangerman. *Citetur Servius ad lib. 6. Aeneid.*

* **LUCIBRUM.** *Gall. Lumiere ou chandelle a veille de nuit, ou Choulot, ou Fagase, Bretonne Creuse.* *Ita Catholicon Armentorum. Dominus Lud. le Peltier pro Creuse scribit Cleucor auant Cleucor.* *Suo Dictionario Britan. necdum edito ubi etiam addit. vocem Choulot Inter Arcopornicas numerant posse, si scribatur Choulon vel Coudou.* *I. Candela lumen nocturnum vel Coudou.* *I. Candela lumen nocturnum.*

* **LUCICCMUS.** Solis epithetum, cuius metrum coram. *Translat. S. Sebastianum tom. 6. Collect. Histor. Franc. pag. 324.* *Sequent natis umbra cogitata sedulo Luciccmus desiderans cornere sidus.*

* **LUCIDA.** *Lucti dependentes lamellaribus,* Gall. *Lustre.* *Vita S. Ondulani Ep. 1. atq. Pertz Script. 1. 4. pag. 387. *Intus et forinsecus positiones ecclesie, caute peristrans, parvitate eiusdem, cryptaque vilitatem sibi nimis disposita conquestus etc.* Ibid. cap. 31. *Cryptaque congruentia occidentalem partem ecclesie decoravit...* *et non tardaverit, tunc inveniatur cam ex tota cooperari, et intercedere ad eum sceleris laqueariibus vestitus et luctu deforvarit, etc.**

* **LUCIDABILIS.** Laudabilis, gloriosus. Abstacio. *Comitis VIII. PP. dicti ann. 1129. inter. Tonchis Hispan. tom. 3. pag. 648.* *Quanto validera, certiora, firmiora sunt in hymnorum apostolatus oficio, para nostra, tanto lucidabilis est dicatus pro pace ac reintegratione Regionis Christianae relinguere.*

* **LUCIDARE.** *lucidum facere, aperire, expone, declarare, manifestare.* *Ioannii de Janua. Elclarer, exposar, manifestar,* in Glossis Lat. Gall. Sangerman. *lucidare obscura,* apud S. Petrum Chrysostom. Serm. 112. *Ut canca sua diversa discussi non nobis relationis obsequio luculentur,* apud Cassiod. lib. 3. ep. 31. *lucidatum,* apud eund. Instit. Divin. Lett. cap. 28. *Vide Furianton. Appendix Lexic. Forcelli, in his vocibus.*

* **LUCIDARIUS.** *sive Euclidarius, liber in quo multa elucidantur.* *Urgutio.* [Joh de Janua. præfert. *lucidarium;* hinc in Glossis Lat. Gall. Sangerman. *lucidum lucidare, ut lucere.*

Charta fundat. Vallis-bona. ann. 1242. inter. Instr. tom. 6. Gall. Christ. col. 481. *Et vitas patrum et lucidarium,* etc.

* **LUCIFICARE.** *lucem facere, illustrare.* *Vett. Glossa apud Vossium. *lucifero.**

* **LUCIFEDUS.** *Fluens luce.* Prudentius Psych. v. 625 edit. Weitzl.

* *Quo rite lucifum celesti dogmate pastum.*

Juvencus in Matthaeum cap. 24:

Gone omnis habebit.

Testim. *lucifum sancta sermone salutis.*

Born. de Bredenbach Itin. Hierosol. pag. 183. *Processus me velociter, distor-*

quens alium Lucifini glomeris, duxis in profundissimas valles ignea, etc. *Hinc Remens. Annal. ad ann. 888. *Picturam destructi imaginemque dejecti, quam beatissimus papa Benedictus aquæ regius restauravit et Lucifius coloribus decoravit.**

* **LUCIFUGA.** *Avis quedam, Freante Galice,* in Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 521. *Freone,* in altero ex Cod. 7082.

* **LUCIGNIOLUS.** *Elychnium.* Ital. *Lucignioli.* Stat. ant. Florent. lib. 3. cap. 191. ex Cod. reg. 4821. *Si in quolibet dictorum casum sporum dopplerum habuerit Lucignioliis sive papiros accensos, etc.* Vide supra *Lichinus.*

* **LUCILLI,** *λυκούρωποι.* Loculi. Suppl. Antio.

* **1 LUCINA.** *Dies, ni fallor, a luce sic dicta unde et Lucia Dea nomen habet ut notum est.* Agnellus in Vita S. Maximiani Episc. apud Murator. tom. 2. pag. 106. col. 2. *Tunc iussu Pontificis nocte una tanta allela sunt omnia parvamenta, calcis et lecerculo, petras.... quando vir in undecim Lucina labore posset.*

* **2 LUCINA.** Diurnus Romanus cap. 7. num. 17. *Sed dispensator qui pro tempore fuerit, in eius venerabilis diaconi, id est quando Lucia perficitur, in eadem diaconi pro remissione peccatorum nocturnum omnes, ducat et pauperes Christi, qui ibidem convenerint. Kyrie eleison exclamare student. Ubi forte leg. Litania: vel potius *Lucerna,* aut *lucernarium,* officium scilicet vesperinum de quo supra: nisi *Lucina* idem sonet.*

* **LUCINARE.** *Suadere. Papias. Addit Johannes de Janua. vel quasi Luci vicinare.* Glossar. Sangerman. MS. num. 501. *Luminantes, suadentes.*

* *Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 521.*

* **LUCINIUM.** *Glossarium. Camberonense.* *lucinum dicitur illud quod de lucino candela ardenti in fumo extinguitur.* [Johann. de Janua: *lucinum, cindenda lucerne, quod det lumen, et dicitur a luce.* Gloss. Lat. Gall. Sangerman. *lucinum, Mecha de lumiere.*] Vide *Lichinus.* [*i. e. lucinum, candela magna, Gallic. Torta.*]

* **LUCINOSUS.** *et LUCINUS, portuvi;* *lucidum, in Supplemento Antiquar.*

* **LUCISATOR.** *Auctor lucis, Prudentius.*

* **LUCUM.** *οἶος,* in Glossis Lat. Græc. Sangerman. MSS. Ventus secundus.

* **LUCIUS.** *lucialis.* *Kesw,* apud veterem Interpret. Moschionis cap. 41. *Imus venter.*

* **LUCOSUS DENARIUS, NUMMUS.** Vide supra in *Denarius.*

* **LUCRARE.** [*Et cum illo celebrare debet festam diem et lucis orationem servorum Dei.*] *(Boucherie, vita S. Eu-*

phrosine, § 7.)

* **LUCRARI.** *[Arare. *lucrari cum car-**

rus, in Charta ann. 117. apud Lob-

neham. tom. 2. Hist. Britan. col. 290.] *lucrables terre,* *[Arables, cultæ, in Charta ann. 1236. tom. 1. Chartularii S. Vandredi, pag. 51. et in Histor. MS. Monasterii Becc. pag. 489.]* *Vide *Gage-**

gium.

* **2 LUCRARI.** *Gall. Profiter. Nummos ponere in fenore.* *Testam. Isaac medici Carcas. Judæi ann. 1365 ex Chartoph. reg. Montpess. Item logo Jusson de Portalis,*

et Meriano. *nepotibus meis centum solidos aquæ portionibus, quos*

volo et mando quod ponantur in deposito

*equum, canes, et volucres, et quaecumque Ludura habebat secularia, erantur. Testamentum Philippi Augusti: *Hec donamus et legamus Abbatis X. Domum, in qua sepulcrorum eleemosynas, omnia Ludicra nostra, cum lapidibus pretiosis, etc. Martyris S. Exodi Brionensis, in Hist. Brocensis pag. 307. Hec etiam nolis in aliis Ludicribus valens circiter 40. libr. Turon.**

* **LUDIFICATORIUS.** Qui illudit ac decepti. *Ludificatoria imaginatio, apud S. Aug. de Civit. Dei lib. II. cap. 46.*

* **LUDILLO.** f. *Lodix, Gall. Louider.* Descriptio consumm. S. Emmeramini apud Petri tom. I. Anecd. part 3 col. 76. *Operario IV. dies in hebdonada, ferme eorum trina. I. Ludilone, duas annas canthili 1. redditum terminali copos 2. Vide Ludices.*

LUDIMENTUM. Gloss. Gr. Lat. *ludus, lusus, hic liber, sic lusus, ludibrium, ludimentum. Intra Haec, to ratus, lusus, hoc Ludimentum.*

* **LUDIPER.** *Ludo genus, in quo podo preludatur unde Ludipetere et Ludipular. Lat. remiss. ann. 1351. In Reg. S. Chartoph. reg. ch. 21. Cum Johannes dictus le Carton cum pluribus aliis personis ex Carton, cum pluribus aliis personis ex Ludibrio, cum pluribus aliis personis ex Ludim. ludum, vocatum Gallice non extulit; ad quem quidem Ludipedem sic ludum accedit, quod prefatus Johanes aduersus quendam, incuspcionem Johanneum Fratrem, ludebat aut Ludipebat, etc. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7084. *Ludipedium, sole a jocu apud. Aliud Lat. Gall. ex Cod. 7082. Lu dipilar, jocer à la pelote. Ludipulus, jeu de pelote. Vide supra Clouela.**

* **LUDIS.** *Vetus Charta apud Ughell. tom. 5. pag. 1588. Ecclesia beati Petri que postior inter duos Ludes. Intra Cosa terrina, cubicularia 2 et per gurgula inter duos Ludes.*

* **LUDIUM.** *Charta Pipini Regis anno 783. tom. I. Hist. Lotharingiae col. 291. Præcipuum, ut nulla prejudicia aliquo gravamina a nullis Episcoporum vel Clericorum inferantur, et heredes non per nullas artes cum Ludium, etc. Legendum potius quod nullas artes, contulimum, seu dolim. Vide Confutatio.*

* **LUDIX.** *pro Ludis, ad Ludices.*

* **LUDRIA.** *Ludria, Gall. Ludrie, Hisp. Ludria, Ital. Londera, sv. Londera. Nigra infra in *Premitiones ex Comitiis Burdensis anni 1279. Concilium Tortusianum anni 1329. cap. 1. Neque (clericus) foleratus defecat pellucis de mortuis, de fagis de rebus, de Ludries, etc.**

* **LUDRICUS.** *Zugeule, in Glossar. Lat. Ital. MS.*

* **LUDUS.** *pro Ludus, usurpatum, da et pluribus Salmasius ad Historiam Aug. pag. 32.*

* *Ludes Bocharini, vulgo Jau du boulier, Ludicra pugna species. Vide supra Boucharini.*

* **LUDUS CARIOREM.** *Inquisit. ann. 1371. indecessus ad Hist. Casin. part. I. pag. 198. col. 1. *Plata et pauperis est dicti offici collarii et Ludus carorum.**

* *LUDUS CHRISTI.* *Script. cap. 33. Chron. Foroiul. in Appendix. ad Monum. recd. Aquit. pag. 28. col. 1. *De representatione Ludis Christi. Anno Domini 1298. dicit. ex parte Mayo, videlicet in die Pentecostes, et aliis sequentibus duabus diebus, facta sunt representatione Ludis Christi, videlicet personis, resurrectionis, ascensionis, adventus Spiritus sancti, et adventus Christi ad judicium, in curia domini patriarchæ Austræ civitatis honorifice et laudabiliter**

*per clericum Civitatem. Ibid. pag. 30. col. 1. *De representatione passionis Christi. Domini 1394. facta fuit per clericum sive per capitulum Civitatem representatio, non acte fuerunt representationes intravante. In prout de creatione primo beate Virginis, etinde de annuntiatione**

*Sequuntur epiphania supra, quibus additur, et de antichristo et alia. Comput. ann. 1450. ex Tabul. S. Vulf. Abhavil. fol. 9. *A Capellis hujus ecclesie pro parte sua hodiis, Ludis pas- sionis et domi lusoribus dicti. Ludis dat. iiiij. lib. xxi. sol. Eol. 13. rr. Roris ludibus Ludis passionis, etc. Comput. ann. 1587. ex Tabul. S. Petri Insul. Item vocantur ecclesie pro membrana ad res cruentum Ludum resurrectionis Domini, tres solidos. Lit. remiss. ann. 1384. In Reg. 125. Chartoph. reg. ch. 7. *Comme les habitans de la ville d'Aunay et du pays d'environs aussynt entrepris que le Dimanche apres la nativite S. Jean Baptiste, ilz seroient une Jeux ou comedie de la Vieje Marie fait fait a Thophile: quel Jeu avoit un personnage de un qui devoit gitter d'un canon. Vide infra Personorum.***

* *Ludes dictus au dringuet. Vide supra Dringuet.*

* **LUDUS HASTICUS.** *Idem quod Hastitudo. Hist. Fr. Stort. ad ann. 1435. apud. Mirator. tom. 21. Script. Ital. col. 222. *Ut saufaceret populo, hasticos Ludos et praesertim spectacula addidit.**

* *Lutes J. J. G. Chorea, Gall. Danse. Lit. remiss. ann. 1396. In Reg. 129. Chartoph. reg. ch. 22. *Reperitur dictam Jhannelat venientiam, choreas seu Ludis pocios, qui fiebant in quadrivio.**

* *Lutes S. MEDERICI.* *Ludi ad merulas seu calculos genus. Lit. remiss. ann. 1412. In Reg. 167. Chartoph. reg. ch. 87. *Jehan Aymeris qui avoit joué aux marelles aux tables, appellé le jeu saint Marry, etc.**

* *LUDI MILITARES.* *que Turnamenta dicuntur, in Charta ann. 1292. ex Tabul. archiep. Camerac.*

* **LUDUS NATALIS.** *Qui ad natale Christi agebatur. Lit. remiss. ann. 1381. In Reg. 120. Chartoph. reg. ch. 225. *Jehan Dupont et plueurs autres, qui avoient soupe ensemble... en la ville de Esququerelle, parlerent entre eux de faire aucun jeu par maniere d'esbatement; et Jehan Lessoun se efforceront de tirer un baston l'autre contre l'autre, selon ce que on a accusotur, faire aux Jeux de Noel ou paix; de telz maniere d'esbatement. Sunt Ludus natalis, scilicet Jeux de Noel, appellent il, qui denebant bellum publice habentur, quod denebant innuere. Lit. remiss. ann. 1383. In Reg. 145. ch. 108. *Icellius Augier aloit de jour et de nuit par les tavernes de cervoise boire, meniger, jouer aux Jeux de Noel, et faire plusieurs autres excess. Vide Natale 3.***

* *LUDUS NECKI.* *Gall. Jeu des noix. Lit. remiss. ann. 1390. In Reg. 117. Chartoph. reg. ch. 51. *Jehan de Hoidenc ala regarder le Jeu des noix, ou les femmes et filles de la ville de Neuchatel se esbatoient. Alter. ann. 1394. In Reg. 146. ch. 118. *Comme plueurs compagnons se feussoient assembler pour jouer aux noix, n'entre per ou non per en une fosse, etc.***

* *LUDUS OLLÆ.* *Vide supra Loteria.*

* *LUDUS PARTITES.* *Vide Jocus partitius.*

* *LUDUS PERSONARUM.* *Gall. Jeu de personnes. Lit. remiss. ann. 1408. in*

*Reg. 157. Chartoph. reg. ch. 398. *Comme la veille de la S. Fremie les jeunes gens de la ville d'Amiens ont accompagne de soy jouer et esbatre et faire Jeux de personnes, Jehan le Corier se fesoit accompagne avec plusieurs jeunes enfans de la ville, qui faisoient un Jeu de personnes, ... l'un deidis jeunes gens deguise tenuant, comme un messenger, un glaive et ses main, etc. Vide infra Personorum 3.**

* **LUDUS PUERORUM.** *Chronicon Montis Sereni ann. 1137. *Accidit ut in Ludo, que vocatur puerorum, cui ipsa intererat, puer quidam concubatus moreretur, etc.**

* **LUDUS AD PULLANUM.** *Alem species. Lit. remiss. ann. 1888. In Reg. 122. Chartoph. reg. ch. 222. *En la taverne en la vila de Rennes... se prindrent à jouer ludus et au poulinat, etc.**

* **LUDUS REGI ET REGINA.** *Synodus Wigorniensis ann. 1240. cap. 38. *Prohibemus stultis Clericis ne intererint ludis insonitatis vel choreis, vel ludant ad alios vel taxillor. nec sustineant Ludos fieri de Regis et Reginas, aristes levare, nec pastores publicas fieri. Indetur incul ludus quem vulgo Charitarum dicimus, siquidem ea state notari erit.**

* *Quod in dubium iure venire potest, cum in quadam Caroli Regis Francie Statuto 21. Maii anno 1389, quod deripiutum legitur, in libro rubro Castelli Parisiensis fol. 87. inibi heatur ludiones, præterquam li, qui armorum exercitus inserviant, in quibus reconserunt duntaxat tous jeux de des, de tables, de paume, de quilles, de palet, de soule, de billes, et autres jeux, qui ne cheant point à exercer ne habiliter nos sujets à faire à defense de notre Royaume, etc. [9] Vide Regineta.]*

* **LUDUS SARRACENICUS.** *Acris pugna. Le Roman d'Alexandre MS. part. 1:*

Tholomeo le regret et le plaint en Griseois. Et dist que s'il assaillit a este telz sing et trois Il nous essent fet un Jeu Sarracenois.

* *Forum aleatorium apud Torgacense excedens sub pensione annua concessum legitimus. Lit. remiss. ann. 1382. ex Reg. 121. Chartoph. reg. ch. 305 bis. Pierre Damaulx excoeur de justice, qui avoit pris à conse la seigneurie table, Bre long et jeu de des de la ville de Tournay, etc. Vide infra in Ribaldi.*

* *Quod ludorum vero origines explicantur, consule Meursium de Ludis Graecorum et Th. Hydes de Ludis Orientium [9] Murabor. Dissertat. 29. De specieculis et ludis publicis medie Antiqu. Ital. tom. 2 col. 881.]*

* **LUDUS SORS.** *Sors, caput, Gall. Principal. Charta Durandi episc. Cabillon. ann. 1221. apud Sanjul. pag. 405. *Dictores vero illum solum feneratore intelligunt, qui solidum vel libram per hebdonadam, vel mensem, vel annum pro decario, vel denario ejusdem monetae, vel alterius accommodat. Ludo excepto.**

* **LUDUS AD ACARDIUM, AD ACARUM.** *Ludi taxillorum species. Stat. Boni ann. 1250-87. tom. I. pag. 392. *Statuum et ordinarius... quod nullus in statuibus bonis, nisi in comitate debeat ludere ad aliquem ludum taxillorum, seu bicapane, seu muripli, ad Acardum [ad Acarum 16], seu gressum, seu quartum, seu agromen punctum et solitam, vel ad gressum, seu ad alium ludum taxillorum, et si quis contraferat... si ascurse fecerit solvit nomine banni quinquaginta libras bohoniorum, si palam xxx. libr. bon. — De natura et etymo omnium hujusmodi ludorum nil certi conjici potest ex scriptoribus, qui**

de hac re disseruerunt, priore excepto, qui debat tribus fasciis et ita appellabatur, sed explicat Franciscus. Buti in Comment. ad Cant. VI. del Purgatorio di Dante: « Per li punti divietati, che sono in tre dadi da sette in giù, e da quattordici in su; e però quando vengono quegli punti dicono li giocatori Zara ». Quæ vox conguentiam habens cum alia idiomatici arabici, quæ dannum, jacturam significat, aliquos eruditos ad hanc sententiam allexit. Confer Matoriorum, Ant. Ital. tom. II. col. 1330. Covaruvias, Thes. de lingua castell. sub voce Azar. [Fr.]

* 3. LUDUS BISCAZARIE appellabatur omne genus Iudi aleatoria, in quo solummodo a fortunæ varietate casuus eventus pendet. Stat. Bonon. ann. 1230-67. tom. I. pag. 300: Statutus et ordinamus quod nullus possit ludere... nec tenere Biscazarum... vel tabularios, vel tessellos similes habere vel tenere pro dicto ludo Biscazarie. Quædam huic Statuto specialiter a seruio barbarie usque ad seruum pote Sterzi; et hoc ad reverendissimum Fratrum Minorum, qui magnam injuriam patiebantur. Quibus stationibus subiendo addita sunt aliae, non solus intra sed etiam extra moenia, ita ut in Statutis ann. 1230-67. et 1287. predictorum ludorum interdictio extensa fuit omnibus terris contumatis. [Fr.]

* 4. LUDUS GENESESCAM, AD VILSECAN. Taliiorum Iudi species. Vide Ludus ad acardum. [Fr.]

* 5. LUDUS BORGNI, BESVONI, BEGONSI, BISIGNI. Stat. Bonon. ann. 1230. In Excerpt. ms. Tosellii P. 1 chart. 681. Item quod nullus puer vel parvus, vel minor audet vel presumat ludere ad Besignum, nec ad Farfanatum, sine Maranicos, nec lapides proire, sive inter eos miscrantur vel rusan facere ante Ecclesiam sancti Francisci, etc. [Fr.]

* 5. LUDUS CARTHELLARUM, CARTESELLARUM, CHARTICELLARUM. Adhuc sub iudice his est inter eruditos unde et quando Charta lusoria introducta sint in diversas Europee regiones. Non est hic locus ad hanc rem inveigulandam; verum cum Merlin in suo opere, quod inscripti: *Origine de: Cartes à jouer*, pag. 66 prebeat opinionem Bononiæ anno 1428. jam invaleuisse harum chartarum usum, est animadverendum primum interdictum Iudi Cartelliarum in Statutis Bononiæ datum esse die XIV. aprilis anni 1488. ubi legitur: *Et quamquam per Statuta de pœna ludientium ad ludum azardi et prouisione circa ludum turillorum et biscazarie, et expressa non sit mentio de Cartessellarii ludo, videlicet de pœna ludientium ad tertiam in quartam, et ludientium ad contrariantem sterl et ludentium ad triginta et Hebernum, et ad triginta per vim, et ad ludum scacmellorum, quos ludos et ipsorum quilibet declaramus esse ludos biscazarie... Statutum et ordinamus, quod nullus audeat vel presumat, ad dictos ludos Cartessellarum ludere in eorum non dominibus propriis, vel conductus sinere ludere vel permittere.* [Fr.]

* 6. LUDUS CLAVARUM. Vide Ludus Graticularum. [Fr.]

* 7. LUDUS CONTISSARUM. Stat. Bonon. ann. 1276. In Excerptis ms. Tosellii. P. 1. chart. 679. Item quod nulla puella parva vel magna, cuiuscunque conditione existat audeat vel presumat facere Ludum Contissarum in civitate Boni, vel burgis in banno 100. soldorum pro qualibet contrafaciens; et pater profila teneatur, vel illi in cuius potestate foret. Et nullus permitat ludum predictum fieri facere sub porticis eorum in eodem banno. [Fr.]

* 8. LUDUS FALCINELLORUM. Vide Ludus Carticellarum. [Fr.]

* 9. LUDUS AD FARFANATUM, AD FRAPANAZZIOS. Vide Ludus Besogni. [Fr.]

* 10. LUDUS AD GNAPPUM, Ludi taxilorum species. Vide Ludus ad acardum. [Fr.]

* 11. LUDUS GRATICULARUM, ignoti generis, ut ceteri duo in sequenti loco memorati, qui tamen non absque viatorum periculo ludebantur, ut patet ex Stat. Bonon. ann. 1230-67. tom. II. pag. 277: *Ordinamus quod Ludus Graticularum, vel Clavarum, vel Bisigni non debet fieri circa forcas civitatis et circulo intus vel extra. Addimus huic Statuto specialiter a seruio barbarie usque ad seruum pote Sterzi; et hoc ad reverendissimum Fratrum Minorum, qui magnam injuriam patiebantur. Quibus stationibus subiendo addita sunt aliae, non solus intra sed etiam extra moenia, ita ut in Statutis ann. 1230-67. et 1287. predictorum ludorum interdictio extensa fuit omnibus terris contumatis.* [Fr.]

* 12. LUDUS GENESESCAM, AD VILSECAN. Taliiorum Iudi species. Vide Ludus ad acardum. [Fr.]

* 13. LUDUS MONTHOI, MURTHOI, E. Ludus ut supra. Vide Ludus ad acardum. [Fr.]

* 14. LUDUS AD OMNEM PUNCTUM, ET VOLTA, M. Vide Ludus ad acardum. [Fr.]

* 15. LUDUS AD RACETUM. Altera taliiorum Iudi species. Vide Ludus ad acardum. [Fr.]

* 16. LUDUS ROMBOLARIUM. Fiebat fundam torquens id est saxum vel lapidem circumactius circum caput, faniculos, et altero eorum remissimo, magna vi longe facendo. Stat. Bonon. ann. 1230-67. tom. III. pag. 360: *Item statutus et ordinamus quod in nulla parte circum locum Fratrum Minorum fiat Ludus Rombolarum, ita quod homines et mulieres devotionis causa ad locum Fratrum Minororum cuncti patient offensionem. Pariter hiujus ludi prohibito subinde extensa fuit ad omnes civitatis ac suburbiorum locos, atque ex hac ordinatione anni 1284. relatia est Tosellio in suis Excerptis ms. Arch. Civ. et Crim. P. 1. fasc. 20. chart. 970. v. : Item quod nullus ludat, seu ludere presumat ad ludum Rombolarum, vel Bergoni circa locum Fratrum Minorum, vel Fratrum Predicatorum, vel in aliis locis civitatis boni, sive circulis in banno illi librariorum bononiensium, et plus minus ad voluntatem presistat, et pater teneat pro filio, vel ille in cuius potestate sit.* [Fr.]

* 17. LUDUS AD TERTIAM ET QUARTAM. Vide Ludus Carticellarum. [Fr.]

* 18. LUDUS AD TRIGINTA HEBRÆORVM, ET AD TRIGINTA PER VIM. Vide Ludus Carticellarum.

* 19. LUDUS SCACORVM. Idem ac latrunculorum ludus. Itali. Gioco degli Scacchi. Galli. Jeu d'Échecs. Occurrerit sepe hic ludus memoratus una cum Iudi tabularium. Stat. Bonon. ann. 1230-67. tom. I. pag. 301: *Ab hi statutis (contra ludentes et ludum tenentes) excipiunt ludum tabularium et Scacorum, ad quos ludos possit quæ ludere.* [Fr.]

* 20. LUDUS TABULARVM. Vide Ludus Scacorum, et Tabula. [Fr.]

* 21. LUDUS AD ZONITOS, AD ZONEUM, ITAL. GIOCO DI ZONI. De hoc ludo nil aliud nobis constat, nisi quod libet cum baculo et luteo ex hoc locis Excerptorum ms. Tosellii. P. 1. chart. 382, currente a. 1235: *Andreas filius magister Benintende... cum ludere ad ludum de Zoneis procedit baculum, quem ipse habebat in manu percussit in dictos*

Zonettos, ita quod unus ex dictis Zonatis percussit. Zanum filium magistris Jacobis sortoris in capite, ex qua percussione dictus Zanninus est mortuus; et in P. 2. chart. 973, currente ann. 1428: *Dictatur ipsum Ghedini habendo in manus unam bacchettam de ligno pro ludo Zonitorn, volendo de ipsa bacchetta percussere in dictos Zonitos, et cum iactura dictae bacchette percussit in facie Franciscum subitis oculum dextrum.* etc. [Fr.]

* 1. LUEGA, Cloaca, latrina. Vetus Statutum Massili. *Ut quilibet habeat vel in futurum habebit plateas sive Luegas juxta dogas vallatorum murorum dictæ civitatis.*

* Male; est enim Locus vacuus domum edificandas aptus, ut supra. *Luega*. Charta ann. 1180. ex Tabul. S. Vict. Massili. *Dominus abbas dedit ad acopiam unam Luegam ad edificandam unam domum, confrontatam cum Luega magistri Johanni Roque et cum itinere publico.* Vide *Luega*.

* 2. LUDERE BANNUM. Editum promulgare Charta ann. 1180. apud Murator. In Antiq. Estensi. pag. 287: *Prestores officiosi atque donamus... jurisdictionem plenam dictæ terre nostra Cavallilli... plenam angarias et parangarias, bannos, Luegendi ea, ea absolvendi et condemnandi omnes, qui in dictis bannis occidentur, etc.*

* 3. LUGDUS, Sacer ignis. Matth. Paris. ann. 1249: *Ipsomet Fredericus [Imp.] percussus est morbo, qui dicitur Lugdus, vel sacer ignis.*

* 4. LUGENFELD, Campus mentitus, Locus unter Brisacum et Ilium, qui primum dictus est Roffeth, id est, Campus rubens, hodie Rotfeld, hoc est, Rubewaldum seu umbraclium in foresto, ex Joan. Schilt. epistola ad Mabill. laudata tom. 6. Collect. Histor. Franc. pag. 195. inter notas.

* 5. LUGENTES, Idem qui Hyemantes, supra.

* 6. LUGERUS, Custos, curator rebus vendendis prepositus, a Gerin. *Lugerus*, observare. Stat. antiqu. Mulhus. *Lugerus non habebit penestram pro uxore.* Vide Haltus. Glossar. Germ. voce Luger, col. 1294.

* 7. LUGIES. Gloss. Isid. In *Lugiem, in lacum, Grevium, emundat, Ilium, Squadore, in Luctu, sed forte Luges a lacu dictum, ut sequens.*

* 8. LUGIUM, Lacus, a Lugo. *Commodius Iusti.* 2)

Adiutio ibi poma spiralis alterna.

Lugus sunt tempor, nec permanet in illa, etc.

* 9. LUGOSITAS, Luctus. Petrus de Vineis lib. 4. Ep. 4: *Lugubrem filii tui casum vulgaris famæ fortassis Lugositate precongitum... infesto tibi style describimus.*

* 10. LUGUBRARE, Lugubres voces edere. Acta S. Athanasii Episc. Neapol. tom. 1. Juli pag. 82: *Commotus est tota ciuitas, atque aerem mierrinis verterebat vocibus, Lugubratis. Vir miseris nostris.*

* 11. LUGUBRERE, Studere de nocte, in Glossis S. Andreae Avenion. MSS. XIII. sac. est pro *Lugubrare*.

* 12. LUGUBRITAS, Luctus, molestia. Concl. Tolet. XIII. inter Hispanica tom. 2. pag. 639: *Si consueta luminariorum sarcorum obsequia de templo Deli subtrahit, vel extingui præcepit, aut quadrupes, Lugubritatis in templo Deli inducuntur.*

* 13. LUGUS, Cettis Corvus, ut ex Clitophonte observat Plutarchus lib. de fluminibus, unde *Lugubrium quasi Lugubrium, Mons corvi. Dunum montem*

significat ut dictum suo loco. Vide *Valegium Nottii*. Gall. pag. 292.

* **LUE.** Dicte Aremorica, incertæ misi

notiones. Vide in *Dicofrift*.

LUI, pro Ipse, ille : ex quo hodie manet apud nos eadem notio. Marculfus lib. 1. form. 20. *Dum divisio vel exequatio inter illam et illum*, seu consortes eorum, de alio Lui aut de agro illo celebri debet, etc. Form. 21. *Memoratus ille vi omnes causas Lui, ubincunque prosequa vel admallare debet, etc.* Form. 28. *Nunc ad nostram venientia presentiam, ipsi Lui ad horum dandum reponitur* Form. 35. *Vel ab antecessoribus Abbatibus, sed et a domino Lui ibidem est legitimer adiutum, etc.* Ita lib. 2. Form. 1. Formule vett. cap. 17. 19. 21. 32. 51.

* **LUCIO.** *Iuxta, Pessu.* Supplem. Antiq. Est pro *Luctio*, Soluit, vox Juris-consulti nota. Glossa Lat. Grac. *Luctio, angustio, Reddito, portu.*

* **LUDI,** *Vassalli, subditii. Vide Leu-*

* **LUDUS.** Maculatus, vel Ius i. tabe fluenus : et dicuntur a *Lues* : *Iudicis etiam inventiū pro eodem*. Jo de Jan.

* **LUTINIA,** vel *LINTONIA*, an Forum, ubi merci linteae venditur ? Redit propositum Ambian. in Reg. 34. bis Char- tophi. reg. part. 1. fol. 31. col. 2. *In estilogio quod in Sabbatho colligetur, itz sol.* In *luitonia, rx. sol.*

* **LUITRUM,** Lectrum, nostris, *Lutrin*, in Teatami. Hecardi Augusti. Comitis. Vide *Brundus*.

* **LUITUR.** Servi genus. Vide in *Litus*.

* **LULIGO,** Nigo, [Calmari, piscis. Diep.]

* **LULLARDUS.** Vide *Lollaris*.

* **LUMA,** pro *Liana*. Vide in hac voce.

* **LUMA.** Vide infra *Lumis*.

* **LUMACA,** [Vox Italica; Gallis, Esca-lier en colimaçon] : « Fuit ab omnibus R.R. cardinalibus per aulas et gradus descendens de palatio per curiam putes usque ad *Lumacam* ferrare prope dis- pensam, per quam *Lumaca* ad hau- tationem ejusdem cardinalis ascendit. » (Diar. Burchard. ed. Thuausse, II. 108. an. 1494).

* **LUMBARDA,** Hisp. *Lombarda*, pro Bonnera de qua fusiōs suo loci. Grae- cis. *As. f. sp. et. lomprada*, ex Latino corruptum. Et habet Martinus : quem, si vacat, consule.

* **LUMBARE.** *LUMBATORMUS*, [Prasier, in Gloss. Lat. Gall. Sangerman. Isidorus lib. 19. cap. 22.] *Lumbare coquunt quod lumbis religetur, vel quod lumbis haec. Hoc in Egypto et Syria non tantum fo- mine, sed et viri uitiorum, unde et Hiero- mias (cap. 18.) trans Euphratem tuist *Lumbare suum, etc.* Hoc a quibusdam Re- nate dicitur quod renibus alligetur. Pa- pias *Lumbare, brace modice, Lumbarium, Corale, ligutto, Lumbare et Lumbare, Cingulum circa lumbum, quod lumbis religetur, vel quod lumbum cohiebat, quod dicunt Corale.* Idem : *Campes- tri ali nomine dicuntur Lumbare, cincinctoria, et perizonata.* Glossa Isi- dorii : *Lumbare, corale.* Perperam editio. *Lumbare, Corale.* Eeden. Glossa : *Lumbare, subibus, Lumbones, cingula circa lumbos, Brito.* Vocab. *Lumbare, cingulum lumborum, Africums, Lumbare, vel Re- male, Lendensileaf, L. Lumbare et la- teri assuta vestis.* Glossa Gr. Lat. : *Hyp- teoua, Cinctum, Lumbare, ventile.* Dimi- murus lib. 7. *Res predictas sub Lumbare venescunt, innata fragilitas magis augmentum.* Petrus Bles. Ep. 66 : *De zona auroa, et Lumbare serico, et samito,**

etc. Joann. Monachus lib. 1. Histor. graefredi Ducis Norman. pag. 101 : *Ex- tracto Gerardus de Lumbari suo clave parvula scriptum quo ejus scripta ser- bantur, reseru. Anonymus in Vita S. Cuthberti Ep. lib. 2. fol. 3. Appropria- quans ad mare ingressus est usque ad præterea in Statutis Ordinis Cam- siensis tom. 1. Monast. Anglic. pag. 864 apud Guigone in Statutis ejusdem Ordinis cap. 28 § 1. cap. 46. 11. cap. 57. § 1. in Statut. andij. 2. part. cap. 16. § 2. 3. part. cap. 10. § 16. cap. 11. § 1. cap. 23. § 1. et Saxonen Grammatica lib. 6. apud Matheum Parisium 1294 pag. 277. etc.*

* **Glossar.** Provinc. Lat. ex Cod. reg. 767 : *Lumbatormus, bracale, Braver*. Proven. *venale, idem.* Hinc *Enumber* dicitur de Christo, qui in *lumbis* B. M. Virginis humanam carnem induit, in Testam. Ludov. reg. Jerus. et Sicil. ann. 1084 apud Marten. tom. 1. Aneod. col. 166. *Et de toutes rentes qui nous appar- tiennent et devraient appartenir pour cause de temz royaume de Jherusalem, lesquelles servent ou nostre Seigneur Enumber in la glorieuse Vierge Marie, ou il n'ap. 6. ci autres saints Lieux, etc.*

* **ENHABITUM,** Eadem notio. Vide *Cora*.

* **LUMBEILLUS,** diminut. a *Lumbus*. Vide *Lumbi Charta* ann. 1270. in Access. ad Hist. Cassini part. 1. pag. 812. col. 1. *Quicumque de eodem castro occidit ad tal- ionem purcum, seu scrofa,.... tenetur de parco seu acropra predicti prestatum Lumbeillum sorundem animalium.* Vide supra *Eccl. Cura*.

* **LUMBEILLUS,** diminut. a *Lumbus*. Vide *Lumbi Charta* ann. 1270. in Access. ad Hist. Cassini part. 1. pag. 812. col. 1. *Quicumque de eodem castro occidit ad tal- ionem purcum, seu scrofa,.... tenetur de parco seu acropra predicti prestatum Lumbeillum sorundem animalium.* Vide supra *Eccl. Cura*.

* **LUMBEILLUS,** diminut. a *Lumbus*. Vide *Lumbi Charta* ann. 1270. in Access. ad Hist. Cassini part. 1. pag. 812. col. 1. *Qui occisi erunt in toto Montepessulano pro vendere. Chron. Farfeuse apud Murator. tom. 2. part. 3. col. 563 : Concessit... in Nativitate Domini Salvatoris spallam et Lumbum. Libertates Moirceni ann. 1164. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 17. col. 1. *Qui porcum ad marcellum renderit, Lumbos vel denari- um dabit.* Charta Raimundi Comitis S. Egidii ann. 1164. ex Tabulario Cluniaciensi : *In leda et mercato medietas aru mea, et medietas illorum, excepta leda Lumborum et linguarum, et excepta leda ubiariam, etc.* Charta alla sub Philippo I. Regis apud Garielium in Episcopis Magalies pag. 9. *Sextayrarium, Lumbos, et gumentaria, ita dedit, etc.* [Lingua boum et Lumbos porcus] In charta ann. 1216. ex parvo Chartyulario S. Victoris Mass. fol. 157.] Vide supra *Eccl. Cura*.*

* **LUMBO.** Vide supra in *Lumbare*.

* **LUMBOLUS,** Parvus lumbus seu imbrex porci. Charta ann. 1148. apud Pricellum in Ambrosiana. Basilia pag. 704. *Pullos rotoides et Lumbulos cum pa- natio atque porcibus plenos.* Vide *Lumbi*, *Lumbulum* et *Numbulus*.

* **LUMBELLUM,** [Gallic. Sou-ventri] : « Pro 12 forclins pro susten- tatione *Lumbelli* et 1 canem de corio pro dicto *Lumbello.* » (Mandat. Camer. apost. f. 28. an. 1458.)

* **LUMBRICUS.** *Lo verme de la terra,*

* **Glossar.** Lat. Ital. MS. pro *Lumbricus*,

* **LUMBRUS.** *Dure, xerop, Lumbricus,* apud Janum in Supplimento Antiquar. [o ubi Opac restituit Vulc. ex Castigat. in utrumque Glossar.]

* **LUMBULUM,** Superlumbos jacens care. Papias. Vide *Lumbolus*.

* **LUMBULUS,** Parvus lumbus. Joan. de Janua.

* **LUMBUS,** f. Vertex, montis jugum, pro Hispano Loma, Collis. Moretius Anti- moni. Navar. pag. 547 : *Deinde per medium Monte de Calcanio per summo Lumb... ad fumen Tera.*

* **LUMBUS,** Liudprand. Antap. lib. 4. cap. 34 : *Lances... habens justa Lum- bum, dividit utroque feneures. Ha pro- pulicibus postulare duo actes usque ad declivium medium lances extenduntur.*

Quae media in spina, quam Lumbum super- posuit nominati et redemptoris nomen Iesu Christi adfixa, crucis habet. Spiculi, for- mas, quam fleur de lys vulgo appellant, medium partem lumbum, latentes vel moras politas dicit, sumpta a vitibus nomenclatura. Vide Forcellinum in his vocibus.

* **LUMEN,** Lumineare, cerei vel lampades adiis sacre : IV. solidi et VI. de- nominat *Lumen S. Mariae*, apud Madoc Formul. Anglic. pag. 182. passim occurrit.

* **LUMEN,** Fenestra, apertura, nos- tris, Lumiere. Necrol. eccl. Paris. MS. Non alia *Lumina sive fenestra poterunt fieri in muro dicta masure.* Lib. rub. fol. parvo domus publ. Abbavil. fol. 86. re : *Il est esordie que cascuna mauniers doit traire son relais le Samedi à Noume sonnant et remettre le Diembre à solez secoussant, et auus ne doit courre sur sa maine, lors par une Lumiere.*

* **LUMEN,** Alia notio, f. Alumen, ab Italico Lumen, eadem acceptio. Stan- dattar. Ripei. cap. 12. fol. 4. r. : *De qua- litate sona Lumini fecie, solidi duo. De qua- litate sona Lumini rotis pensum vi- gatis, soldatis.*

* **LUMENTUM,** Vrnum, Papia. [Legen- dum, ut in Glossis Istd. *Lumentum, Ni- trum*; ubi Grevius adnotat communius esse *Lumentum*. Gloss. Lat. Gr. Sanger- man. MSS. *Lumentum*, ipsa. Klem. Litera. Philippi VI. Franc. Regim. ann. 1347. tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 280. n. 30. Item. *Lumenta non sunt nisi in ter- minibus, et tunc nisi ubi debent fieri de consuetudine, vel de jure.* A Papia de- ceptus D. de Lauriere, *Lumenta redditur, et verres, et terminalia, fornaces, des fournaises, ubi vitra fabricantur. Credidimus potius terminalia nihil aliud esse quam terminos, fines, ubi nra- tur pantur. Vide *Terminalia.*]*

* **LUMERA,** Lucerne, vas in quo lumen accenditur, nostri etiam *Lumiere*, eodem accensu. Hist. bell. Forojul. in Append. ad Monum. eccl. Aquilej. pag. 50. col. 2 : *Et uno veniens ad portam cum una hasta, super quam erat una Lumera ferrea cum sagittis accensa, putans ignem in portu, et in tempore, etc.* Charta ann. 1388. in Reg. 73. Charolip. reg. cb. 54. *Derechies quatre Lumera de caue, et assessorum una grant et frizat. L. romiss. ann. 1419. in Reg. 17. ch. 165. *Le sup- pliant getta une Lumiere quid tenet en sa main, où il avertit de l'utile, et une cer- che ardant, et cheut le lusseron, qui estoit soubs ladite Lumiere, a terre.* Aliis ann. 1471. in Reg. 155. cb. 808 : *Les expi- plians prirent en l'hostel d'icelle mos- nier une Lumiere, etc. Lumete vero dicitur Calamus cannabinus, quia facile accenditur, in Lit. romiss. ann. 1478. ex Reg. 206. ch. 82 : *Le suppliant pour y veoir clar, getta des chemevoles ou Lumet- tos en son feu, qui tantot furent alumées. Vide Lumeria et Luminare.***

LUMERIA. [Faz. lanterna, Ital. Lumente, Gall. Flambéas, folio. Chronicon Parmense apud Murator. tom. 9. col. 878.] prouoi regimē ad Ecclesiām mōrē et officiūm ipsius in publicis concione mōre solito ad loca concordiora et Luminariam. Chronicon Estense apud quidem Murator. tom. 15. col. 866: Preparaverunt se ad bellum cum Cremonebus Canibus, et cum circa quinquecentis Lumen accensis cum panadellis igne comburendo dictam civitatem et Canes. Rursum occurrit tom. 16. col. 895. 881. et infra] in Pavenses.

* **LUMINONI.** Luminon, malum citreum, Gall. Limon, Ital. Limone.] Ital. Lomia et Lumia; Hugonis Falcondi Histor. Scula apud Murator. tom. 7. col. 258: Videas ibi et Luminas acetositate sua condiens cibis idoneas.

* **LUMIGENUS.** Elychnium, Gall. Luminon et Limeagnus, in Stat. ann. 1812. tom. 1. Ordinat. reg. Franc. pag. 518. art. 5. Stat. Saluciar. collat. 5. cap. 151: Teneant omnes facientes candelas facere Luminigos candelarum, videlicet medieletiam de bombace et aliam medietatem canape. Vide supra *Lucignolus*.

* **LUMIGERA.** Lanterna, fax: unde Luminigerus, qui eam portat. Tract. MS. de Re milit. et mach. Bellic. cap. II. De victoria obtinenda cum Luminigeris et Luminigeris tempore noctis. Et cap. 87: Equus armatus tenens Luminigerum in manus, alias Luminigerum super collum equi banditi, est utilissimus rupturis habitus dore in tempore dies et magis tempore noctis. Vide *Lumera*.

* **LUMINA.** pro *Lumina*. Vide in *Lumen*.

* **LUMINAMENTUM.** xasēp, in Glossa Lat. Gall. Sangerm. *Vultus, character, in Suppl. Antiq.* [Ode ex Castig. in utrumque *Glossar. Germ. Hor. Luminamentum*]

1. **LUMINARE.** Gall. *Luminaria*, *Luminaria, porzayoi*, in Glossa Greco. Lat. *Candela, lucerna Ecclestiarum*, in Legibus Wisigoth. lib. 12. tit. 1. § 3. in Lege Longob. lib. 8. tit. 8. § 3. [lib. Carol. M. 61.] in Capit. Caroli M. lib. 5. cap. 71. 1. 6. cap. 191. [lib. 194.] et alibi passim. *Oleum ad Luminaria concinna*, Exodi cap. 25. et 35. Sed et nescio, an a paginis luminis et cereorum in Ecclesiis usum, ut plerique alii, accepimus Christiani. S. Hieronym. in c. 57. *Esaias: Ipsiagis Roma orbis domina in singulis insulis dominibusque, Tuteles simulacrum cerei venerantur ac lucernis, quam ad tuitiōnēm eidūm isto appellant nomine, ut tam in mariis quam exterris domini suās insulis servantes, quādācūmātēs*.

LUMINARIA ARBORIBUS FACERE, [vet. Carolus M. Capitul. I. ann. 708. cap. 68. et lib. I. Capitul. capa. 63: Item de arboribus, vel petris, vel fontibus, ubi aliqui studi Luminaria vel alias observationes faciunt, omnino mandamus, ut iste passim usus et Deo exercitabiles, ubicunque inventur, tollatur et destruatur.] Vide *Arbores sacrī in Arbo*.

* **LUMINARIA.** Lucerna. Charta Caroli Crassi Imperat. ann. 884. apud Miraeum tom. 1. pag. 850. et Tolnerum in Probat. Hist. Palat. pag. 12: *En scilicet rationis tenore, ut perpetuo Monachis ibidem (in Laurehamensi monasterio) Deo familiis in umbra depositum, aliquis infideliens Luminaria exinde in Ecclesia, ubi proficiat viri requeat, habeatur. Mox dicitur Luminaria inextincta.*

LUMINARIA, Preciae lucernarum, seu Luminarium, apud Rufin. lib. 2. de Vit. Patr. num. 5. [lib. 100] Vide *Glossar. med.*

Gracil. voce Avgvndiv, col. 883. et *Lucernarium* 2.]

* **LUMINARIE.** Ecclesiārum, uti vocant, fabriκā seu Ecclesiasticopū, institutum et matriculariorū imfici. Nam *Luminaria* in Consecutud. Arvern. cap. 2. art. 7. cap. 29. art. 16. dicuntur Matriculari. Procuratores Fabricarum Syndicū. Apud penes eos *luminarium concinnum* ad cura easet [90] Chart. Cliper. II. ann. 718. apud Breuin. num. 495: *Quicquid axinda forsitan fucus noster sperare potuerat, in Luminaribus vel estipendis pauperum ipius monastire... sit concessum.*] Charta vetus apud Guesnai in Annalibus Massiliensib. pag. 855: *Ego... concedo Deo et Luminarie H. Marie de Puislobier... quandoan ferraginon meam, etc.* Tabularium Prioratū de Paredo fol. 71: *Quidquid ipsa et sui in dicta silva cum terra parlente habebat vel habere debuerat, ad Luminariam Ecclesie de Paredo, pro remedio anima sua dedit.* Tabularium Conchensis Monasterii in Ruthenis Ch. 88: *Dant in quolibet anno 60. solidos Ruthenenses, de quibus habeat Abbas 20. solidos, et ad Luminariam sint alii 20. etc.* [Testamentum Florentii de Castellana ann. 1398. ex Schedis Presidis de Mazauingos: *Legavit Luminarie Ecclesie S. Mariae de Andono solidos 40. ac notione Luminariam dianam Provinciales. Statuta Ecclesie Biteni ann. 1398. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 638. art. 65: Ut propheta in Ecclesia non ponatur... nichil operi et Luminarie et confirmita ducuntur exceptio.* Mox recup. ut et col. 798. in Statutis Eccl. Tute. ann. 1228. in Testamento ann. 1242. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 298. etc.] Nata porrō vor. quod nos ius Ecclesie conferunt, ad usum luminarium et ministrorum facta dicitur. Vide *vet. Chartam* editam a Jacobo Petito post *Pronitentiale Theodori* pag. 888. De usu vero primario luminarium in Ecclesiis quedam attigit idem Petitus, in Notis ad eundem *Theodorum* pag. 184. [lib. 1. art. 724.]

* 2. **LUMINARE.** Ecclesie vel pīo alijcūs societatis fiscus. Charta ann. 817. inter Inst. tom. 12. Gall. Christ. col. 297: *Placuit nobis institui, ut si illius quilibet rectore de Luminaribus vel dictione ipsius sancti loci alstrarere aut alibi beneficere voluerit, omnino id agendum permiscat.* Stat. sabbater. Carcass. ann. 1402. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 503. art. 13: *Teneant in Domino arxhorta illum testatore... ut habeat in memoria sanctum Luminare ministerii signati, et hoc in scilicet acto Luminarii legi amore. Deinde ab aliis placuerit et in dacionem habebit.* Plures ibi. Vide *Luminaria*. [lib. 100] Luminaria etiam est pecunia in fiscum ecclesie eroganda. Vide *Guuard. in Indic. Irmin. Polyp.*]

* 3. **LUMINARE.** Funebris cereorum pompa. Testam. ann. 1517: *Vult. Luminare sum fieri de sex theolis seu torchiis cere, quilibet uniuersi libere ponderis et sex cierpiis cere.*

* **LUMINARIA.** Festiva accessio cereorum. Gall. *Illuminatio*, ut volunt docti Haglographi, vel Solemnis processio, in qua luminaria deferri solent. Stat. commun. Urbini inter Acta SS. tom. 1. Jun. pag. 149. col. 1: *Item quod per eundem dominos priores, cum assistentia potestatis civium, alia fiat Luminaria et oblatio in honorem S. Pilingotti, die ultima Maii de sero. honorifice discendendo ab ecclesia S. Augustini et eundo ad ecclesiam S.*

Francioci, ubi illius sanctissimum corpus residet. Mirac. B. Anton. Ripol. tom. 6. Aug. pag. 640. col. 1: *Deinde duci se fecit super uno equo ad locum Ripolarum ad distinctorum dictius corpus beati Antonii... ubi fecit certam Luminariam. Pro Luminaria vide in *Luminaria*.*

1. **LUMINARI.** Procuratores Luminarie. Charta Hipponei ann. 870. apud Miraeum tom. 1. pag. 184. col. 2: *Has villas cum mancipiis et omnibus ad se pertinentibus in usus Luminariorum, matriculariorum... depavarit.* Charta Bellioccensi ann. 1424: *Petrus Murardi Luminarius Ecclesie parochialis de Parignaco pro et nomine dictae Luminarie tenere recognoscit, etc.*

* 2. **LUMINARI.** vel **LUMINARIA.** etiam dicti homines servilis vel libertinū conditionis, qui censum capitū in cera vel certa pecunia quantitate pro luminari exsoluebant. Breviarium villarum ex Archivo S. Audomari: *In Kelmia habent monachi ecclesiam 1. et bunar. 12. et mancipia 6. Luminaria 4. unusquisque solvit de cera valente donar. 1. Intra: Luminarii 11. solunt inter omnes sol. 7. den. 8. Et mox: *In Ahone est Ecclesia ad quam solunt 7. homines de Lumine unusquisque de cera valente den. 2. Rursum: Sunt ibi prebendarii 6. Luminarii 90. solunt inter omnes ibi. 1. sol. 5. Plures ibi recurrent. Vide *Cerdri*.**

* **LUMINATOR.** Editius, matricularius, nesci ecclesie alijcūs procurator. Stat. synod. Claromont. ann. 1887: *Curati seu currum vicarii omni anno audient corona a Luminatori.* Vide *Luminaria*.

* **LUMINATUS.** Arcenus, Ital. *Luminato*. Lit. ann. 1886. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 678. art. 15: *Quod baillus et alij officiorū nosiri dicti loci, preconitare faciant, quod tempore necessitatis quilibet lampades de nocte habeant facere Luminatas.*

* **LUMINIUM.** Giraudus in Vita S. Johannis Episc. Valentinenensis apud Marten. tom. 8. Anecd. col. 1899. Ad quem cum novitatem miraculi fama transportasset, volvū colla circundat Luminium et ad Sanctum Dei deferrit sibundus accelerat. Intra col. 1702: *Illi vero proper instanter vigilam (S. Johannis) de suis interclusis facere Luminia, collique circumdat, fenestram illam (custodis) sic opitulatam fiducialiter sublevant, sessaque una post alium salter ad pedem turri, Sancte Johannes adjuva, conclamantes, precipitant, nihilque male passi... desiderantes affuerunt vigile. Videtur esse species ornamenti collo annexi, quo se se ab aliis distinguunt Sanctorum innotescunt visuatur.* [Elychnium, Gall. *Macbe*. Vide supra *Luminarius*.]

* 1. **LUMINOSITAS.** Clartas. Splendor. Disciplina monastica. Luminositas praedicta dicitur Monasterium S. Gisleni in Hannover. In Charta Rudolph. I. Imp. ann. 1274. apud Miraeum tom. 1. pag. 581.

* 2. **LUMINOSITAS.** [*Formam viae subtilitatis et Luminositas amplioris acquirent.*] (B. N. Ms. Lat. 18089. f. 11v.)

* **LUMINOSITER.** Clare, palam. Vita S. Eulogii tom. 2. Martii pag. 94: *Non nulli enim qui fidem Christi tantum membris retinobant, instinctu Dei, quod celaborant, Lumen posuerunt et patule proferebant.*

* **LUMIS.** LUMA. Pactum inter Bonon.

et Ferrar. ann. 1198. apud Murator. tom.

2. Antiq. Ital. med. evi col. 881: *Scilicet de omnibus drappis de batilicio, de Lumi-*

sucaria, da grana da brasile, etc. Aliud inter Mutin. et Lucens. ann. 1281. Ibid. col. 902: *Sete, unde flunt sedas, cineras de cetro, guadis, Luna rose, de somo tres solidi Mutinenses auferantur.* Vide supra Lumen 8.

¶ 1. **LUNA**, Nota chronologica veteribus Chartis apposita. Vide Annum pag. 29.

¶ 1. **LUNA**, Martyrologium post Primam in Monasterio recitari solitus ubi luna quota dies s'it, annunciatum. Consuetud. MSS. S. Augustini Lemovic. Feria V. in Cona Domini: *Dicta prima submissa voce, ut nos est, recitent pueri Lunam in clausura, et postea Presbiteri celebrant Missas.* Feria VI. *Surgant audiis pedibus et eant ad Primam, et Prima dicta eant omnes in clausuram et assument libros Psalmorum, et dicant simul Psalterium cum letania, qui dicitur recitari pueri Lunam submissa voce, et postea eant calcire se in dormitorio.* In die S. Pasche: *Reliqui Presbiteri dicant Missas ac alia altaaria post recitationem Lunam.* Hinc

LUNAM PRONUNTIARE, in Statutis Ordinis Praemonstrat. dist. 2. cap. 5: *Extra vero (Eccl:esiam) nequam presumat (Cantor) nisi in Capitulo Lunam et breve pronuntiantur pronuntiare.*

LUNA INCENSIS, Plenilunium. Cyrillus Alexandrinus Patr. in Epist. de Paschate apud Bucherum: *Communem omnium facitis de embolismo, dum obseruat Luna incensum in 8. Nonas Martis iuxta regularem Latinorum, etc.* Vide Rabanus lib. de Computo cap. 88.

LUNAM CLAMORIBUS INVOCARE, Superstitione vetus damnata a Christianis: de qua Juvenalis Satyra 6:

.... Jam nemo tuba, nemo ars finge,
Una laborans poterit successare Luna.

Ubi vetus Interpres. Sonitum fieri adscit, quando Luna deficit. Vide Schol. Theocrati Idyll. 2. v. 98. Turnebum lib. 22. Advers. cap. 24. et lib. 18. cap. 24. Meurnum ad eundem Theocr. Scalligerum ad Manilius lib. 1. §c. Hinc Luna labore pro eclipsi. Hist. Archipisc. Eboracensem:

At ille fecit praetextus nosse magister Harmonius celli, Sole Lanusque labore.

PIRMINTUS Abbas in Excerpt. de libris Canon: *Luna, quando obscuratur, noctis clamores emittere.* Penitentiale MS. Thuanum: *Si observasti traditiones paganorum, quas quasi hereditario iure, diajolo subministrante, usque hos dies patris filii reliquerunt, id e. i. elementa, coloris, Lunam, solem, at' stellaram cursum, novam Lunam, aut defectum Luna, ut tuis clamoribus, aut aurilio, splendorere ruerat restaurare valeres,* etc. S. Audomarus lib. 2. Vita S. Eulogi cap. 17: *Natura si quando Luna obscuratur, inferare per meum, quid Deo jubente certis temporibus obscuratur.*

¶ 2. **LUNA**, Piscis genus. Vide infra Mola 6.

¶ 3. **LUNA**, Panni species: sed nondose scriptum suspicor pro *Luna*. Charta ann. 1447. in Suppl. ad Mirorum pag. 700 col. 1: *Omnium quoque funeralium undecimque et qualitercumque venientium, sive in cereis, sive in pannis, de auro, serico, bisso, buciano, veluto Luna vel lino consistant, prefati religiosi ac curati unam medietatem recipient.*

¶ 4. **LUNALIS BIPENNIS**, f. Bipennis Lunata, formans luna crescentis quadammodo referens. Vita S. Guthlac. sac. 3. SS. Benedict. part. 1. pag. 276: *Arrepta Lunali bipenne tria virorum corpora leta-*

bundis ictibus humi sternens mori cogit.

In Actis SS. Aprilis tom. 2. pag. 45. habetur *Limenitis*.

¶ 5. **LUNARE**, vel **LUNARIS**, Locus in portu, ubi naves fluctuantes servantur. Gall. *Bassus*, a forma luna lunata seu crescentia sic dictus. Charta ann. 1080. apud Muratori. tom. 1. Antq. Ital. med. eti col. 223: *Casale Licinianum cum omnibus hominibus et pertinentiis suis... portum cum Lunare et passagio, hoc connatus prius pictus capienda in fluvio Situm.*

¶ 6. **LUNARIS FELTA** ab eadem figura dicitur scutum brevissimum, in Carn. Adalber. tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 67:

Lunare pondere prior debet ipsa pella.

¶ 7. **LUNARES, LUNARI**, Homines servili conditione, hisc forte dicti, quod singula luna seu mensibus operas domino praestare vel agros Lunares dictos arare teneruntur. Breviarium villarum ex Archivo Ci. Audomari: *Habet ibi Lunares 18. Luminarios 10, solvant inter omnes sol. 2. den. 2. Infra: Prebendariorum 5. Lunari 98. luminari 60. Seplii ibi Lunari adjunguntur Prebendariorum ei Luminaria; sed nihil additur ex quo eorum condito clarius intoscet.* [¶ 8. *Gurardo in Glossar. Polyp. Irminon. magis placet Homines esse, qui singulis mensibus sportulas quasdam vel eleemosynas accipiebant; et qui dem prordavarios pensam per mensum accipere dicitur in Stat. Adalb. lib. 2. cap. 8.]*

¶ 8. **LUNARIS**, Modus agri, quantum quare potest per mensum Lunarem. Charta Herivel Episc. Augustod. Ind. 9. ann. 24. post obtum domini Oonionis quondam Regis Francorum Karoli gloriosae Regie, in Tabul. ejusd. Eccl. *Sunt enim huiusmodi res eius in Comitatu Belensi, in villa que dicitur Grandicamus, manus videlicet unus, et Lunares justa estimationem ingrediuntur quinque.*

¶ 9. **LUNATICUS**, Eadem notione. Charta ex Archivo Abbatiae Abundantiae in Bibliol. Sebusiana Cent. 1. cap. 40: *Donat Robertus Comes de aloto suo, hoc est, terram dominatam in pago Genevensis et in villa de Petoniaco cum decimis, quae Canonici tenent, de Petoniaco maneo 12. et in Rumblati mansio 1. et Lunaticum unum, etc. Infra: Decimam de uno Lunatico, etc.*

¶ 10. **LUNARITER**, Per menses lunares, quibus utuntur Arabes et Saraceni. S. Eulogius lib. 1. Memorialis Sanctorum: *Hic quod Lunaris solitum cum gravi more tributum.* Idem Eulogius lib. 8. cap. 5 de Mahumeto Arabum Hispanum Princeps: *Hic item inauditus cupidiatum facibus ardens, militum annona demulcet, tribunorum coactas donaria, Lunare, que preniorum discursum imponeat.* Leontius Cordubensis Presbyter lib. 1. de Habilo Clericorum: *Quem inquisitio, vel consue vel vestigialis, quod omni Lunari sonu Christi nomine solvere coactus restauerit.*

¶ 11. **LUNATICA**, Quod fil plenilunio. Gloss. Isid. Epilepsiam seu Lunatici morbum intelligo, qui, ut habet Johannes de Janua in *Lunaticus*, singulis lunationibus contingit, cum luna est plena.

LUNATICUS, Modus agri. Vide *Lunaria*.

¶ 12. **LUNATICUS**, *Sed Novitibus*, Matthaeo cap. 4. 24. et Cesario Dial. 2. cap. 112. in antiquitate, alius. Matth. Silvaticus: *Lunaticus, Epilepticus.* Apuleius lib. de

Herbar. virtut. cap. 9. *Ad Lunaticos qui cursum Luna patientur.* Brito in Vocab.: *Epilepsia fit ex melancholico humoris quietis acerbaveris, ad cerebrum reverus furoris.* *Hoc passio caduca dicitur, eo quod cadens ager spasmus patientur.* *Hoc etiam Lunaticos vulgaris vocat, quod per Luna cursum comitantur huc incidit demonum.* [Addit. Iacobus de Janua: *Note quod ex viu luna non patientur Lunatici, sed demones eis venant his temporibus, ut per lumen in amentum luna cretorem.* Hinc ex Hieronymo in 4. Matth. ubi *Lunaticos exponit non verum Lunaticos, sed qui pertinetur Lunatici ob demonum fallaciam qui observantes lunaria tempora futuram infamare cupiebant, ut in cretorem blasphemias redundarent.] Ebrardus Betton. in Gracchiano cap. 18:*

Debet a Luna Lunaticos haec ratione. *Aut certi signa inveniuntur hinc illis.* *Aut Lunaticos est, qui in lunis humores turbat et illis, non nec tempore certo.* *Et Energumenes quem dicens possidit unum.* *Sunt Arrepti vesti demones mortales.* *Sunt Hispanicos qui se pertinet alias causa.*

Odo Cluniac. lib. 4. de Vita S. Geraldis: *Ancilla cuiusdam viri Lambertis Lunaticus per somnum monita est.* Constantinus Presbyter lib. 2. Vita S. Gerardi Episcopi Autissiodor: *Hujusmodi demonio verba invenerit, quod per mensuram tempus redentibus incrementis Lunari bus, captivos suos caduce allusione protervit.* Alexander Iatrosoph. lib. 1. Passion: *Cum seruus eius Lunaticus coram eo occidisset. Occurrit non semel: apud Firmicum lib. 8. cap. 8. 5. 6. lib. 4. cap. 1. 2. etc. Vide Cesarium in Questionibus Theologicis quest. 50. Silvestrum Graelid. in Topogr. Hibernalis distinct. 2. cap. 8. Scorsum ad Homil. 28. Theophanis Ceramei. Nic. Fullerum lib. 2. Missal. sac. cap. 17. et Turnebum lib. 11. Advers. cap. 5.*

O glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: Lunatagus, Prov. Lunaticus, caduca.

¶ 13. **LUNATICUS**, Stultus, demens. Ruprechtus 1. 8. de Diversis officiis cap. 4: *Ehreni Lunaticus sit, id est, qui in lunis humores quippe ut Luna mutatur. Hoc sensu melior Lunaticus, dicitur apud Geutebustum Canceller. de Bellis Antioch. pag. 461.* Existimabant quippe olim veteres Lunam dementes aut demoniacos facere. S. Audomarus leg. 2. Vita S. Eligii cap. 15: *Deus ad hoc Lunam facit, ut tempora designat, et noctium tendebat tempora, non ut aliquius opes impediatur, aut dementem faciat hominem, sicut stulti patientes qui a demonibus invaserunt a Luna pati arbitrantur.* Quid spectant, quae habentur in Consultatione Zachmi et Apollonii lib. 1. cap. 80: *A quibusdam (demonibus) sub incrementis Luna aperitur insania, et tanquam de plenitudine lumini captiorum labes veniat, sub quādam mali dimensione aut exaggeratur, aut incipit.*

Lunage, eodem sensu, in Mirac. MSS. B. M. V. lib. 1.

Aut sicut in soi, sat et Lunage.
A diei soleis, discris et sanguis.

Ibidem lib. 2:

Qui moult fu lordises et Lunages,
Et moult longes et moult sauvages.

¶ 14. **LUNATIM**, Per menses. Alvarus in Vita S. Eulogii: *Dum inter calores palatinum Lunatum mansionis servitum agebat.* [Vide *Lunariter.*]

¶ 15. **LUNATIO**, Menstruus luna cursus. Ital. *Lunatione*, Gall. *Lunaison*. Mira-

cula S. Catharinae Sueciae, tom. 8. "far-
til pag. 528 : Statim eadem Lunatione,
post dicta domine Catharina invocatio-
nem, insensato sensus integre redireunt.

LUNATIONES, Dies Luna, Gall. Lunati-
ons. Concilium Coloniense ann. 1260.
cap. 7: Item raro vel nulquam in Capitu-
lo ipso legi Lunationes mensum, aut
Calendas, seu obitus fidelium, etc. [Con-
cil. Trevir. ann. 1810. apud Marten.
tom. 4. Anecd. collation. 265 : Dies quoque
Egyptiacae, constellationes, Lunationes,
calendas Iahuarii, initia mensum, dies
mensis, cursus soles, luna, superstitiose
obseruari non debent.]

• LUNATUS. Vita B. Altman. tom. 2.
Aug. pag. 175. col. 1. His (Mars) glos-
sarius, nubibus longe alii dissimilant nos-
tris statim invenimus arte fabricatum, in-
credibili chalybe durissimum Lunatum. Alias
Limatum: sed leg. forte Duratum. Vide
alia notio supra in Calceo.

LUNCHUS. Lancea, hasta, ex Greco.
λόγχη, vel λόγχη. Tertullianus de Co-
rona militis. Incumbens et requiescentes
super Luncho, quo perfossum est latu
Christi.

LUNDUS. Ponderis genus apud Anglos.
in Fleta lib. 2. cap. 12. § 7: Lunda as-
guillarum constat ex 10. stikke... Lunda
pellum continet 2. timbra, etc.

• LUNGERIA, pro Longeria. Vide su-
pra in hac voce.

• LUNGIDIUM, an Lumbus? Charta
ann. 1221. tom. 1. Hist. Cassin. pag. 318.
col. 1: Guillelmus de Venano debet... ad
fontem de Beozio Lungidium tinio-
num ammiserit de carne et sex panes.
Vide supra Longa 2.

• LUNIGER, Bos, a jugo vel cornibus
quod luna crescent formam reperit,
sic appellatus. Andr. Floriac. MS. lib. 3
Mirac. S. Bened.: Dux autem in his in-
suet homo pestifer, mirabile dictu, re-
trogrado calle Lunigeri excedentes, etc.

LUNIS, Menstruus luna, cursus,
Gall. Lunaison. Codex MS. 163. Bibl. S.
Germ. Prat. fol. 200. v. laudatus tom. 3.
novi Tract. Diplom. pag. 333. Incipit
dies Astronom. VII. Calendas Aprilis
illa die Lunis obseruandus est per omnia.
Intrante Agusto illa die Luna cum di-
 diligenter obseruandus est. Exinde De-
cembrio illa die Luna obseruandus est.

• LUNONUS, pro Limonius, ut conjecto.
Gall. Limon, Temo. Hinc pro Equus Lu-
nonorum, ut ex Charta ann. 1285. habe-
tur in Scartio, puto legendum. Equus
limoniorum, iui idem sit ac Limonarius,
de quo supra. Gall. Limonier, Equus ad
curris temonem.

* LUNS. [Instrumentum purgandi
lini. DIES.]

1. LUNULA. Ephemerides S. Galli
prid. Kl. Dec.: Dat Hospitarius 10. fer-
cula... et in vespera stoupum, Lunulas,
et oblatas de Linkenwiler. Ubi Lunule
videntur dicti fermentata orbes, S. Paulino Epist. 3. pag. 46.

2. LUNULA, Idem quod speculum, in
Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 521. Lu-
nette, Cassidis species vel ejusdem Lunula,
in Lit. remiss. ann. 1408. ex Reg. 168.
Chartoph. reg. ch. 179. Icellu Clavet sa-
che testicula, et en ferri ledit Nicaea
sur la teste et la rebelle une Lunette de
fer, dont il avoit la teste armee.

LUNULE Isidoro lib. 19. cap. 31: Sunt
ornamenta mulierum, in longitudinem
lune, bullule aureas dependentes. Quae
hauit ab Hieronymo in cap. 3. Isaias
Aldhelmus de Laudibus virginitatis:
Crepundia collo gemmiferis Lunulis pen-
denta. Occurrunt hac notione Isaiae
cap. 8. ubi Gr. γρύπειον, apud Tertull.

de Cultu femin. S. Cyprianum, in Vita
S. Brigida virginis n. 108. in Monas-
tic. Cisterciensi pag. 354. etc.

1 LUNUS, Dies, pro Dies Luna. Cun-
pis diebus Lunis, in Chartulario Monas-
terii S. Sulpetii Bituric. fol. xi. verso.
* LUO. [Vorator, cf. belluo. DIES.]

LUPE, Latinis aliquot Scriptoribus

puellae dicta que pecorum pastum invi-

gilant, ut que, inquit Auctor Chronicis

Alexandrinis pag. 268. et Cedrenus, cum

lupis in montibus vitam exigant. Pru-

dentius lib. 1. in Symmach.

Scorter nimis, multaque libidine suetas,
Rusticas vestare Lupas.

Allas Lupae meretrices diruntur. Vide
Joannem Pricem ad Apo. Apuleii.

Sal. Inserunt cur in eodem Chronicis
Alexandrinis pag. 284. dicatur a Justini-
nidiem artificatus Tabula Hypatii, qui ty-
rannidem artificatus, tumulo, cum

hiunc verba: Evadez xataxata et pa-
xata.

2. LUPAL, Lupanar, in Glossario Isidori.

Ut a Lupercus, Luperal, a Minerva, Mi-
nerval, sic a Lupa dictum Lupal, si a me-
norum huc vox usquam legitur, ut habet

Gravius.

LUPANE FEMINE. Lupa, meretrices,
lupanarium sectatrices. Commodianus
Instr. 59:

Io females congrui cultur Lupanas.

Martialis lib. 1. Epigr. 35:

Abscondit spuras hor monstrosa Lupas.

1. LUPANANS, Lupanarius deditus,
apud Barthuum in Glossario ex Baldrici
Hist. Palest. Ordericus Vitalis lib. 9.
Hist. Eccles.: Asperaque minas Lupani-
tanti multitudini adjecti.

2. LUPANARIA, Lupa, meretrice. Acta

S. Afram mart. tom. 2. Auk. pag. 56. col.
1: Contigit Afram, quam notam habebat
facies publica quod esset Lupanaria, o-
perositorum comprehendere. Vide Lupa-
ne femine.

LUPANATUM, Molinellum lupati, Ugu-
tion.

1. LUPARA. Palatum Regium Parisi-
um, vulgo Louvre, apud Miravium tom.
1. pag. 120: Datum in Lupara prope Pa-
riolum die 2. Junii ann. 1384. Sit fer-
mentum interdum tamem. Lupera,
Lupera et Lupera Apula Luparam
prope Parisum ann. 1388. In Regesto 87.
Chartoph. viatice Rogiti Apula Lupera,
in Fundatione Capellanis SS. Nazari et
Ludovici in S. Capella Paris. ann. 1381.

Vocis etymon quidam arcessunt a Sa-
ncto Leo 10. Castellum Sauvalius

tom. 2. Ant. Paris. a loco Louve vel

Louvre nuncupato, alii a Palatio ibi situ

Domini Lupare, oppidi in pago Parisi-

ensi. In Anglia vero nullos esse lupos

auunt, ex quo deleti sunt ab Edicto

Leige, ut auctor est, Willielmus Malme-
buriensis lib. 2. cap. 8: Quoniam enim

causa hominum prateriret, qui etiam

omnis generis seras sanguinis aridas ex

regno exterminare cogaret, Ludicratique

Regi Wallensem editum imponebat, ut

sibi quotannis tributum tracentorum lu-

porum pesaret, quod cum tribus annis

fecisset, quartu destituit, nullum se ulte-

rius posse inventire professus.

Id Ethel-

stano Regi videtur adscribere Historia

fundationis Hospitalis S. Leonardi in

Vita S. Magali in Bibl. Cluniac. pag.

290. Vincentius Belv. lib. 26. cap. 16.

etc. ut Germaniam, Chronicum Hilde-

heimense ann. 1119. ac Italiam sub Rege

Berengario. Chronicum Novicense,

tom. 3. Hist. Francor. pag. 688. Quod

quidam accidisse arbitror ex vastitate

quam Septentrionales gentes in Euro-
pa crebris subinde invadentes intuler-

ant: qui quidem ut omnino defelerentur,

non semel subditis suis preceperent Ru-

ges nostri, ut eos insectarentur et

narentur. Nam prater quod habetur in

Lege Burgund. tit. 46: ita Capitulare de

Villis cap. 69: De lupis omni tempore

nobis annuntiant, quantos unusquisque

comprehenderent, et ipsas pelles nobis pre-

sentare faciant: et in mense Maio illas

lupellos perquirant, et comprehendant

tam cum pulvere et hamis, quam cum

fossis et canibus. Capitulare 2. ann. 813.

cap. 8: Ut Vicarii Luparios habeant

unaquaque in suo ministerio duos... et

ipse pellar luporum ad nostrum opus

dentur. Et pellibus lupinis quippe con-

fiebant tunice, perinde ac lutrinis.

Hinc cognomenum *pel-de-leu*, inditum

Radulfo cuiuslibet apud Albertum

Aquensem lib. 2. cap. 9. de quo que-

dam a nobis observata ad Alexiadem

pag. 210 quod scil. tunica lupina indu-
tus esset. Landulfus de S. Paulo in

Chron. Mediolanensi cap. 10: Suamque

lupi tunicam o pelle pro lignis pignora-

vit. Ejusmodi fere imperantur servi enti

bucuparis, (aut *Sergente Louvetters*)

in Stet. de Forestis ann. 1397. art.

37. et ann. 1401. art. 7.

Sed et proposuit his premia, a quibus

caperebantur docent. Computa Balliu-

rum Francie, in quibus fit ratio ex-

pensi pro lupis et lupelis capitis per bal-
liam, ut pra. ceteris Computa de ter-
mino Ascensionis ann. 1396. et 1397.

Duarium. Thesauri ann. 1397: Lupali

12. 00. sol. per computum super Regem;

ubi etiam radia Lupariorum recensur-

ant, ut et in Computo ann. 1392. apud

Brussel. toni. 2. de Feudorum usu

pag. cxli. et clxxii. Diarium ann. 1312:

Petrus le Mengnicier pro 4. Lupellis cap-

tius per eum in foresta Halate, et redditus

vicos in Camera Denariorium tunibidem

30. sol. Vide Statuta Mediolan. 2. part.

cap. 448. et Joannem Sternhookum lib.

2. de Jure Sueonum vetusto cap. 8.

Instituti deinde Luparii in singulis

forestis: legi quippe Chartam origina-

lem Nicolai Chouzel ann. 1381. ubi inscri-

bitur *Chacelet nostre Sire le Roy en*

sa forest de Breual. Sed maxime in sin-

guinis provinciis, appellatique Luparii,

Louvetters, vel Louverters, ut nuncupan-

tur in Consuetudine Hannoniensi cap.

90. ubi etiam officium et jura descri-

buntur. Id praeest Magnus Francie

Luparius, *le Grand Louvetter de France*,

qua dignitate omnistarum solet magna-

res, ut Luparii in provinciis virtutibus

etiam nobiles.

In Anglia vero nullos esse lupos

auunt, ex quo deleti sunt ab Edicto

Leige, ut auctor est, Willielmus Malme-
buriensis lib. 2. cap. 8: Quoniam enim

causa hominum prateriret, qui etiam

omnis generis seras sanguinis aridas ex

regno exterminare cogaret, Ludicratique

Regi Wallensem editum imponebat, ut

sibi quotannis tributum tracentorum lu-

porum pesaret, quod cum tribus annis

fecisset, quartu destituit, nullum se ulte-

rius posse inventire professus.

Id Ethel-

stano Regi videtur adscribere Historia

fundationis Hospitalis S. Leonardi in

infra civitatem Eboracensem tom. 2. Mo-

nastic. Anglie, pag. 368. Exinde, subdit

Fortescutus de Laudib. Legum Angliae

cap. 29. ut et Camdenus in Ordoviciis,

numerosi ovum greges in Angliae mon-

dulus de S. Paulo in Chron. Mediolan. cap. 1: *Armanus autem ibi in tanta perturbatione, in Ecclesia S. Ambrosii sit populo sua congregato: Vobis fratres, prout preserbitum dicit, Populo studio, Episcopus Lurdus. Vide Lurdicaria.*

* *Lours*, ultima notione, in Consolat. Boetii MS. lib. 4:

Quoniam nomen est trop perniciosa... Lours et submersa, etc.

* Sed et *Lurdus* dicitur de opificio rudi arte fabricato. Gall. *Grandremont* fol. Lit. remise ann. 1450. in Reg. 186. Chartoph. reg. ch. 30: *Supplicio quendam cutelum cepit, ... et ipsa accuso cum quodam lapide, cum eis Lurdus sive gaudio fabrica, ... et submersa, etc.*

* *LURGO*, pro *Lurco*, Glor. vel ex Cod. reg. 708. *Lurco*, Glor. denatur.

* *LURICA*, pro *Lurica*, vestis militaris, inter Tract. Monseens. num. 31. apud Pet. tom. 6. Anecd. part. 1. col. 30. Et iterum *armavit cum eis sella cum auro parata et suam Luricam.*

* *LURICULA*. Vide *Lurica*.

* *LURIDATUS*. Squallidus, luridi coloris. Tertull. adv. Marcion. lib. 4. cap. 8: *Qui retro Luridati delinquentia maculat et nigrati ignorantiae tenebris.*

* *LURITPA*. [Poulane. Gloss. Lat. Gal. Bibl. Insul. E. 36. XV. s.]

* *LURITATOS*, *Luridatus*. Vide *Cassidius*.

* *LUSA*, DIABOLICA. Capit. Caroli M. lib. 6. cap. 196: *Illes vero balationes et saltationes, canticibus turpia ac luxuriosas, et ita Lusa diabolica non faciat.* [Vide *Lusum*.]

* *LUSCINUS*, av. *Lw*. Gloss. Lat. Grac. Luscinus.

* *LUSCUS*, Strabus, nostris, *Lousche*. Vel. Gloss.: *Exposit. Strabus, lucus*. Al-
thimus de Laude Virginum cap. 24:

*Mala et namclos, clados surdeos reportes,
Lousco ex strabus, qui terra luco huncatur.*

Ita quidem squire Lat. ad purioribus Latinis *lucus* dicitur, qui altero privatum est oculo. Martiali lib. 3. Epigr. 8. lib. 4. Epigr. 65. lib. 9 Epigr. 59. et alii sine numero. Sic qui apud Ammianum lib. 20. *Arimaspes homines Lusi*, apud Solinum gens uncocula dicuntur. Gloss. Gr. Lat. *Movēphaios, Luscus; pōvēphaios wōtō, Elusco*. Alibi: *Exopis, Excezo, obcezo, Elusco*. Vetus interpres Juvenalis ad illud Sat. 4. v. 128:

Si statu meditari prelia Luce.

Cujus oculus introrsus cedit, id est, cuius oculus alter non videtur. ¹⁰⁰ Vide Forcell. edit. Germ. Vita S. Valarici Abb. Leuconensis cap. 24: *Sed tam oculum quendam amisi, et Lucus per tempora nostra* Chronicon Montis Sereni ann. 1137. *Gerardus, etc. Lucus, plures libros ipsi Ecclesiæ testans.*

* Quæ ultima notione Ital. *Loso* vel *Luso*, et nostri *Lours* et *Louque* usurpant. Stabli. S. Ludov. ann. 1270. cap. 168. tom. 1. Ordinat. reg. Franc. pag. 245: *Se aucuns homs, ou autres qui furent mehaignids, ... et un autre qui sont sourz ou Lours, etc.* Le Roman de Robert le Diable MS.:

*Tout entour lui osté les mousques.
Plousser en fait et clos et Louques.*

* *LUSCUS*, dici videtur de colore minus fulgente, ab Ital. *Loso*, hebes, Charta ann. 761. apud Marator. tom. 2. Antiq. Ital. med. avol. col. 407. *Pro quibus datum est in ipsa generalita loca in primis suprascripto pontifice pallio uno de*

blata melella: similiter Sabatoni archipresbitero alio pallio de blata Lusco.

* *LUSDI*. Species operis iunctiebris: an Iodix, Gall. *Loudier vel Lodier?* Chartularium SS. Trinit. Cadom. fol. 55. *Feminae sacerdotum trahentes et habebentes melegum cunctis derisoris, et unaquaque operabitur.* J. Lusdi post festum S. Michaelis usque ad tempus quo incipiet trah. re oves. Edem repetitur fol. 60.

* *Vel potius Cervata species, forio unius diel opera, ut colligatur ex eodem Chartul. fol. 63: Ricardus et Robertus Walensis dimidias virginis opus ei unum Lusdi, pro ch. denariis... Elmarus accepit pro uno Lusdi vi. den. Et fol. 54: Alpicus pro domo sua unum Lusdi in Aug.*

* *LUSHBORG*, et *LUSHBURG*, Villus monetegepus, quod in partibus transmarinis ad similitudinem Anglicane effectum: ayo Edwardi III. hic distrahebatur, quodcum Statuto 3. anni ejusdem Regis est prohibitum. Knighth. ann. 1347: *Eodem anno deforit in Angliam per alienigenas et indigenas mercatores falsa moneta, quæ Lushburne appellata est, unde apud Londoniam multi mercatores et alii plures sunt tracti et suspensi. Chaucerius Lushburgh habet in preludio hos ad Fabellam Monachi.*

* *LUSOR*, Actor scenicus. Vide supra *Ludus Christi*.

* *LUSORES*, *Falsi testes*, in Glossis antiquis MSS. et apud Papiam, [necon in Glossa Isid. In Excerpta Pittheiana adiutor Colosser, quasi qui colludent in falso testimonio dando.]

* *LUSORIA* vel *LUSOTIA*, Navigiorum bellorum species, usæ in fluvio majoribus, qua Romanorum fines distinxerant, discurrebant ad lituum custodiam, que ita appellerent volunt, vel quod in duilia *Iuderen*, sù disurrexerent, vel quod ex vorum navigiorum peregrinatione quibus uelabantur ad dicti iudices, lasciviam et luxuriam.

Lusorium, *Danubii* mentio est apud Vegetum lib. 4. cap. uit. et in libro apud Th. de Lusorius Danubii (7. 17.) *Romanus Lusorius*, apud Ammianum. lib. 18. pag. 125. et Vopiscum in Bonoso. *Muse Lusoriarum* apud euendum Ammianum lib. 17. pag. 97. denique *Lusoriarum per Orientem*. In Nov. Theodosii de Ambitu, de quibus omnibus copiose egit Jacobus Gothofredus ad d. tit. de Lusorius Danubii. Addo Petithum lib. 1. Advers. cap. 14. *Salmasium in Nosis ad Hist. Aug. pag. 382. 475. et de Jure Alt. 740. 751. et alios.*

* *LUSORIUM*, Irridendo. Epist. 21. Niccol. PP. I. ann. 865. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 405: *Verum hec Lusoria nobis illi vel dicunt, vel operantur, etc.*

* *LUSORIUM*, Theatrum, sedes iudorum, uero iudi fluent. Salvians lib. 6. de Guiberti. *Longum est nunc dicere de omniis, ampliatis, scilicet odis, et puniti, puniti, aliis, petaminariis, etc.* Huius vocis enim est etiam Lusoridus, in Heliodabo, in Descript. GP. apud vet. interpretem Juvenal. Sat. 4. et Lactantium. Vide Constantiopolim nostram Christianam. ¹⁰⁰ *Utrivatum amphiteatrum, ubi gladiatores et venatores exhibebantur, Furianetto in Forcell. Lexic.*

* *LUSSUM*, Statuta Eccl. Argent. ann. 1435 apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 550. *Item ornatum extra mittentem, qui dicitur Ussum em gebraendi. item appropriacionis manicarum, que dicuntur Lussum, excedentes manicas tunicae infra-*

rioris, sub pane excommunicationis (Montalibus) inhabentur.

* *LUSTER*, S. Eugilius lib. 2. Memorial. SS. cap. 11. *Confisi vici Lujenensis, qui a Corduba distar quinque militarios Lussum. Ubi Ambrocius Moralis, viginti militarii innuisti.*

* *LUSTIBIUM*. Vide *de S. Carthaci Episc.* n. 25: *Cum 30. vacca et tauru, et duobus armamentariis, et cum duobus Lutisius et vase ad Civitatem Raithin perrexit. An Juatissi, seu vasis vinariis, de quibus *lustra*, an vero vox Hibernalia peculiaris, incertus. [Henechenius in Onomastico ad calcem tom. 3. SS. Maii suspicatur esse *lustra* seu vase, in quibus multa repetitur quod non male conveniente loco, ubi de vacca et tauru agitur.]*

* *LUSTRA*, *Lupanaria loca vel abdita*. Glossar. vel ex Cod. reg. 7613.

* *LUSTRAMENTUM*, *Fasor, putor, olatum, festulenta*, in Glossis Ialdor. *Lustramentum* Gravio non solum est purgamentum, sed et locus, ut putat, in quem purgamenta festantur elicebantur. Lex. 3. 3. Dig. ad Legem Cornel. de Sicca et Venet. (48. 8): *U. pigmentari, si in accidens, et subdram, accutum, pitoycampas, et subdram, mandragoram, et ad quod Lustramentum causa, dederint cantharidas, pane lenatur huic legi. Ubi per Lustramentum intelligent purgamentum. Sed Holtzman. de Verb. Jur. de intemperanti et effrenata rel. venerem cupiditate intelligit, cum cantharidum ea vis sit, ut ad illam incident. Vide Cujacum. 16. 15. Observ. cap. 27.*

* *LUSTRARE*, *Illustrare, ornare*. Jacobus Cardinalis de Coronatione Bonifacii VIII. PP. apud Murator. tom. 8. col. 852:

Hoc illi, verus populus Lustreval urban Arches, in morem veterem, etc.

* *LUSTRARE*, *Initiare, quo sensu a purioribus Latinis usurpatum: unde a purioribus Latinis usurpatum, nisi alter intellexissent viri docti. Acta S. Gratii. tom. 2. Aug. pag. 728. col. 2: Cumque ludus fuisse, ante conitem, arripiuit comes horum nonnen, dicens: Cur, stultissime, religiosis Lustratus et Christianorum magorum, ut audio, et tu magus effectus es?*

* *LUSTRIVAGUS*, *Qui vitam agit in Lustria, i. e. sordidis locis. Occurrunt apud Liudpr. in Legat. cap. 10. Rustice, Lustrius, caprines, cornute, etc.*

* *LUSTROSE* *Sutva*, in quibus ferarum cubilia sunt, in Ebasi vers. 321. Invia Lustra Virgilio.

* *LUSTRUM*, *Fenestra*. Jacobus Cardinalis in Vita S. Petri Celestini

Nec at Lustrum, fori quel recta claudunt. Illumine, unde Pater respondeat admittere gentes Aliquis fore solitus, etc.

* *LUSTRUM*, *Annus*. Fridegodus in Vita sancti Wilfridi sec. 3. Benedict. part. 1. pag. 15:

Ser quoque reddit, verus tria Lustra pergit Hospita cum pisco, etc.

Pro quo Eadmerus habet pag. 200: Eiusque tribus annis fidia societas adiungit. Vocab. Lustrum pro uno anno etiam usurpat Reginoldus, ut Probat Mabilionius sec. 3. Benedict. part. 2. pag. 380. In Notis.

* *LUSTRUS*, *Frater mariti*. Gloss. Arabic. Lat. [infra habetur *Lusus*.]

* *LUSUM*, *Lusus, Ludus. Pirminius Abbas in Excerpt. ex libris Canonici: Nec in nullo loco battalliones, contationes, et*

salutationes, jocos et Lues diabolica facere non prouenant. Supra: Vix vestes feminæ, feminæ vestes viriles in ipsis Es, lendit, vel in alia Lues quam plurimæ nolite vestire. [Vide Lusa diabolica.]

• **LUSUNIA,** Jus utendi aliqua re. Charta tom. I. Probat. Illist. Brit. col. 779: *Maino cognominatus Choror... deuid decimas suas de Chastellario de terris cultis et colandis et aliis de omnibus locis Lusuriam.*

• **LUSUS,** Frater mariti, Papia, et Glossa antiquis MSS. [Supradicitur *Lusus*.] • **LUTA,** pro Luta, pugna iudicaria. Comput. ann. 1889: Inter Protat. tom. 8. Hist. Nem pag. 154, col. 2: *Pro una causa pugna de Squarario, data pro Luta pugna factum est ante oculis Ludovicis, que fuit in Neause, unde se, mox etc. Occurrunt rursum in altero ann. 1482.* Ibid. tom. 4. pag. 20. col. 2. ubi et Lutator pro Lutator.

• **LUTANA,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTANISTA,** Citharista. Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTARE,** Luere, luvare, lavare, in Glossa Lat. Græco-Sangerman. Gloss. Cyri: *Luvare, Luso, Luto, Labo, (Lavo) Lutare, pro Solvere, luere, ligitur apud Nonium ex Varrone. Allis Lutare est Luto oblinire, maculare.*

• **LUTER,** S. Eucherius: *Luteres, in Regnorum conchæ, vel canthari aquarii; [Papias] Luteres in Hegemon libro, Conche vel canthari aquariorum dicuntur, idem Papias: Luter, Vas eneum 40 batos copiens, a luer-do dictus. Uugito Luter etiam dicitur lavatorum et quodcumque vas purgandis sordibus depotum.*

Gloss. Lat. Gall. Sangerman: *Luter, un vase ou lavoir, Johanni de Janua, ut et] Williel. Briton in Vocab. dicitur Concha, vel cantharus. Sic etiam forme Gl. Lat. MS. Reg. Cod. 1018. ex Græco-Lutare, quo vocabulo baptistariorum intelligi. Anonymus in Descript. S. Sophiae. Hist. Miscella in Reginometro ann. 10: Multitudine vero cuiuslibet tumultuosa ad Luteren Ecclesiæ congregata est. Ubi Theophanius loquens babet [S. Hieronymus ad. Joann. 18. 21] Lute in tacerne frumenti.] Vide Reg. 3. cap. 7. et lib. 4. cap. 16.*

• **LUTER,** Lutra, Animal amphibium, quod xxvii nomina vocant: *Ebianus et Actius, Galli Loutre, Walafridus Strabo, et alii. Vita S. Galli cap. 28: Viadurum pacem modice in aquæ collectione natantem, duique illam inservi Lutras, etc. Lutre, Plinio, et alii. Roda in Vita S. Cuthberti Episc. n. 18. Venient de profundo mari quadrupeda, que vulgo Lutre vocantur. Epist. 89 inter eas, qui sub Bonifaci Archlep. Moguntini nomine editæ sunt: *Gunnam de pelibus Lutram, tunc fraternitate misi. Occurrunt etiam apud Fridericum lib. 1. de Arte venandi cap. 7. Vide Fullerum lib. Miscell. sacrar. cap. 18. et Brunsfeldum in voce Fiber [Erythrus et Lutria, in Constitutionibus Catalanis lundatis in Guttellare.] Rocca maritimus et Lutrinus, in Capitulari ann. 988. cap. 5. Vita Caroli M. Ex pelibus Lutrinis thorace confecto homines ac pectus hieme munebant. Loutrines dicti in Consuetud. Hannon. cap. 100 qui lutras venantur.**

• **LUTERIUM.** Vide paulo post *Luthe-* rium.

• **LUTES, Splendentes,** apud Papiam.

• **LUTEUS,** Species vasis, idem quod Luter, si non ita legendum. Pontificale vetus Eccl. Bisunt. apud Marten. de antique Eccl. Disciplina in divinis celebrandis officiis pag. 811: *Interim dum legitur Evangelium preparantur Lutus, et manuerygia, et praecinctaria, et catena vase que necessaria sunt ad abludendos pedes.*

• **LUTEUS,** Lucius pisces. Vide Lutus.

• **LUTEUS,** adjekt. Roseus vel rubens, rubicundus vel creucus, apud Papiam.

Idem fure Johannes de Janua. Isid. lib. II. cap. 29: *Lutes, color rubescens, quod est creucus, non creucus color, ut Crux, multitudine bellorum, Lute.*

Peroitius: *Lutes est diuiditur, et lutes, et color auri; unde Lutes dicitur, ei- deatur, quasi dilutus. Hinc viola Augus coloris Lutes appellatur, et Lutes herba, qua chrysocladinatur et vivunt in uno Lutem appellatum. Hadrianus Junius:*

Lutes, quale est ovi vitulum, quo colore flammeum novis nuptis tingebatur. Pili-

pius II. cap. 21. cap. 8: Lutæ video honorem antiq[ue] isorum vel nuptialis flammeis totum famint concusserunt. Fusura hac de re nota, quam ne prætermitteremus, nosque gloriassores effecere. Vide Lutæ.

• **LUTÆMUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNISTÆ,** Citharisti. Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

• **LUTÆNUS,** Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 210: *Hac tam conditione, ut ihu ex familia Dominorum Lutania... secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in ejusmodi instrumentis musicalibus erat peritus.*

• **LUTÆNUS,** Testudo, cithara, Gall. Lat. Acta S. Godelevae, tom. 2. Juli pag. 415: *Fracie vocibus auditum demulcere Lutana et fistula.*

Salicam pag. 22. Homines certa conditio
tione et pacto cuidam addictos. Schilte-
rum in Gloss. Teuton. Hominem ad certum
maliūm pertinenter subditum.)
[ex] Quibus fū erat in multis generis.
Grimm. Antiq. Germ. pag. 784. Vide
Mittern. Princip. Jur. Germ. § 82. not.
12. Charta Caroli M. in Monumentis
Paderbornensib. pag. 325. Omne regale
vel seculare judicium super suis servos
et fidones, et liberos Malman et mundi-
an et omnes utriusque sexus homines,
etc. Charta Ottonis M. Imp. ann. 961, in
Chr. Episcop. Mindensib. pag. 784.
Hominib. quoque familiarem ejusdem
Monasteri i scotibus, qui Saxonie Mal-
man dicuntur, predictum mundeburdum
et tutionem nostram constitutum. Charta
Henrici III. Imp. ex eod. Chr. Homines
ipius Ecclesie franco, liberis. Ecclesiastico,
litonos. Malman, vel servos cuiuslibet
condicōis. Quae verba occurruunt
iterum in Diplomatico. Conrad Salic et
Henric. II. apud Goldstatum
tom. 3. Constitut. Imper. pag. 311.

¶ Si quid ex prelatissimis locis conji-
cere licet, videtur voce *Malman* eos
dissimiliter significari qui Ecclesiæ vel
Monasteri abevo servito et man-
cipato, ex quibus est manutenebitur servi-
tus, et non ita ultra suspecte tan-
tum obnoxii.orum vero quidam ut se
susque servituti addrebarint, ut inge-
nititate rotundata et rensus tam
penitentia, vel alios tam
homines vel servi Ecclesiæ, cui ultra
sece obtulerint, vocantur. *Malman*
ergo dicti quod homines erant
et non homines qui aliquos Numinis
servitio mancipati sumitibus suis sacra-
ritus functiones sustinebant, a quo
enī cum se pecunia redemissent,
ej. eum Dei liberti dicebantur. Vide
Oliv. 2.

* **MAANELLUS**, Campana medioricis,
Charta Egidii Archidiacon. Morin. de
onibus Matriculariorum Eccl. Autis-
tutor. ann. 125. ex Tabular. ejusd.
Eccl. Concessit atiam eis quod ad pul-
tiones campanarum que chori appelli-
ntur, et aliarum que mediores sunt
Maanelli apellanter, quandiu vicerint mi-
nime teneantur. His vulgus etiam nuna-
tum *maaneuz* et *monceau*, gall. *Moneau*,
Moneau minor, *Monde*. Vide *Meellum*
(ut *Monella*).

* **MAP**, Filius, idioma Aremorico,
Hubino. Mac. Tabular. Kemperle.
Bivalon. *Map* Moan gravis infirmitate
detenus, monachalem habitudinem suscepit.
Ibidem *Kadou* *Nab* *David* *Killa* *Map*
Gusfredi, etc. Vide *Mak*.

* **MABRANA**, pro Membrana, charta
Tabular. Majoris Monast. : *Ego Conatus*
minoris Britanniae Comes, majoris scilicet
potestatis sub Dei ordinatione monasteri
mane propria signum S. Crucis in Ma-
bbrana ista effigie.

* **MABRUS**, Mars, in Glossar. Cassin.
ann. circ. 700 inter schedas D. de Mont-
falcone.

* **MAC** Vide *Mab* et *Mepe*.

* **MACA**, à veteri Gallico *Macacut*, iera-
Poete, besace. Menoti sermones fol. 139:
Cognoscitur quod non possumus semper
libere uxore justa nos appetimus ad co-
nvenientiam nostram, vel potius ferre in Maca-
ca; nisi legendum sit *Manca*, gall. *Mancha*.

* **MACAGNATUS**, pro *Magagnatus*, Mu-
tus, corruptus, vitiosus, Ital. *Magag-*
nato, Stat. Pistor. ann. 1107, apud Mu-
t. of. tom. 4. Antiq. Ital. med. avy col.

562 : Et sicut ipsi arbitri fuerint arbitri
trati de equis mortuis, et de tantum Ma-
cagnatis,... tenear emendare. Vide in

MACANA, MASANA, Acad. Hispan. in
Diction. Ensis Indicus ligneus. Testam.
reg. Mafalda ann. 1256. tom. 1. Probat.
est. geneal. dominus reg. Portug. pag.
38. *Mendo* et (infanti) *unam Masanam*
claram optimam. Infra: *Unam Ma-*
sanam de Cambria. Vide *Macanum*.

MACANUM, Charta Lusitan. apud
Brandao, tom. 5. Monach. Lusitan.
pag. 394. v. *Unam copam desuaram in*
Macanum, et circa bibitorum et circa pe-
dem. Vide *Circa*.

* **MACARELLUS**, Piscis species nota,
vulgo *Maqueraua*. Charta Phil. comit.
Fland. ann. 1188. in Chartul. 1. Fland.
ch. 325. ex Cam. Comput. Insul. *Mille*
Macarelli duos denarios. Vide *Maquera-*

ua. * **MACARIA**, Superius in Vita Ludovici
Grossi: *Tympanis et Macaris et alia*
instrumenta horribiliora resonantia. Sed
legendum *Anacoris*, ut emendat. Meur-
sus sunt autem *tympana* *tympana* infe-
riori parte rotunda. Ita Martinus in
Lexico.

MACARI, Secta quedam Manicheorum,
dua de qua Augustinus lib. de Heresib.
cap. 46. et auctor Prædestinat. lib. 1.
Heresi 46.

* **MACATURA**, Livor, contusio. Hisp.
Macada, Gall. *Meurtrisseur*; *Coup*
mach supra in *Ictus*; quod *Macra* seu
clava maxime fiat, sic fortissima dicta.
Lit. remiss. ann. 1344. in Reg. 60. Char-
topl. reg. ch. 236: *Item probare intendu-*
ductus Alquierus... quod (Petrus) in fine
opus et post finem corpus suum seu cada-
verat et fuit et apparuit omnibus qui
viduerunt palparerunt et tenerunt abe-
tructuram, et Macatura, vel Iesura,
Stat. castri Ronchi. lib. 2. cap. 42. v.
Si vero non exirevit sanctus et fecerit li-
vidum vel *Macaturam*, suntemus soldis
quinqaginta. *Macheure*, codem sensu,
in Lit. remiss. ann. 1472. ex Reg. 197.
ch. 29. Il n'y eut point de sang expandu-
rais seulement *Macheure*, *Macatura*, et
Consuet. Nivern in *Macaturatu*. (eo) Vide
S. Rosa de Viterbo Elucida. tom. 2.
pag. 100. voce *Macaduras*. Acad. Matri.
Macada, Clava ictus, unde scriben-
alitudo videtur *Macatura* in locis supra

alitatis.]

* **MACCARONES**, Genus edulii delicati.
Actus B. Guillelmi Eremit. tom. 1. Apri-
lis pag. 383: *Invitaverat Guillelmum ad*
prandium... eiusque appositorum Maccarones
seu lagona cum pastillis.

* **MACATE**, CARNES, probabiliter pro
Macate, Italice, *Scannate*, utpote moris
est Judeorum. Stat. Nicia ann. 1229. in
Mist. Hist. Patr. Taur. tom. II. cc. 148.
Statuimus anno macellae Iudeorum si
in macello fidelium separatus, ne carnes
a Iudeis, et iudeis maccatas et
forcas, etc. (P. 148.)

* **MACCECIUS**, Vide *Mavecharius*.

* **MACCIUS**, *Baculus*, Pro sexaginta
Maccia seu baculis et tritincta
quatuor longis pro palliis et una linea
magno. (Mand. Cumer. Apost. f. 25. an.
1470-80.)

* **MACCLA**, Charta Pandoli et Landolti
ducum Beneventani apud Ciarantum
in Sannio pag. 241. *Abude quonodo*

incipitur ipsa mona, qui est super vallem
frigidam et sulfa radit per verticem ip-
sius montis usque in Macce, qui duci-

tur de Godini. De secunda parte a Mac-

cle, qui dicuntur de Godini, usque in

fusio, qui dicitur Trinitate magiore, etc.
ee Silva. Vide *Murator. Antiq. Ital.*
tom. 2. col. 151. A.

* **MACCOMES**, Hollanditis, videntur
esse Vermes fabia infesti. Miracula S.
Zito tom. 8. Aprilis pag. 518. *Pro fu-*
gando (emperatibus) et Maccomibus quod
non apparetur et domum non facerent
in supra dicta terra et blanda, etc.

* **MACECONICA**, Italica Macconica, Ec-
clesiastici inferioris gradus et subaeliti.
Processionale Mediolan. edit. S. Caroli
pag. 5: *In soneto Victore, Macconico di-
cunt ter Kyrie eleison* submissa vox, et
Vigiles alternatis. Idem videntur
*esse qui in Ecclesia S. Laurentii Ge-
prensis Massaconici, in Parisienis Ma-
cetis, Gall. Macconis, et in aliis Ec-
cliesiæ appellant. Vide Menag. ad vo-
cem Macconicis et infra Massconi.*

* **MACELATOR**, idem qui *Macellator*,

Ganifex. Chron. Fidjul. ad ann. 1306.

in Append. ad Monum. eccl. Aquilei-
pag. 30. col. 2: *D. Johannes cepit... bo-*

vi et armenta et castra bene in magna

castris Macellatorum de civitate, que

erant... in pascua ipso die Macellari,

scilicet sensu, in Charta Margar. comit.

Fland. ann. 1274. Chartul. 1. Fland.
ch. 934. Reg. Cam. Comput. Insul. sign.

Papier velo: La hale des Macchelliers, le

quelle li Macchellier seules tiennent.

Terrar. Hannon. ex ead. Cam. *Et li*

Macchellier qu'il ne puist... ouysier au

pouschel tuer ke niz deniers. *Maceller*,

in Lit. remiss. ann. 1410. ex Reg. 183.

Chart. reg. ch. 76. Vide *Macchellari* et *Massellarius*.

* **MACELINUS**, an pro *Marabolius*.

Moneta species? Vide in hac voce. Ne-
crol. S. Genov. Paris. ex schedis D. Le

Beuf: ix. Cal. Jul. obit. Petrus Rufus

diaconus de monte S. Genovefa: dedi

nobis librum Abel. librum scintillarum

et 200. Macelinus et 1. dominum sitam in

clauso S. Symphoriani.

* **MACELLA**, pro Macellum, *Boucherie*.

Charta ann. circ. 1439. abud Madox

Formul. Angl. pag. 392: *Situatis in pa-*

rochia sancti Nicholai ad Macellas Lon-

don. Massille, loc. Massone.

* **MACELLA**, Charta Johannis Episc.

Ruthen. ann. 1375. Inter Instr. tom. 1.

nov. Gall. Christ. pag. 52: *Cum pro*

tuitione et defensione ville Ruthenæ fiat

seu incipita fuerit per vos quedam barba-

cana cum quodam portali... cumque ur-

gena necessitate oportet Macellam simi-

trari exitus dicti portalis dicti tarda-

ne, et varietatem ipsius Macella, et

ad eum carri infra cimiterium dicta Eccl-

esiæ, dictumque parietem conjuncti cum

parte ipsius Ecclesiæ ad filium cum Ma-

cella dextra exitus dicti portalis dicti

barbacana, etc. Menduit est, nisi fallor:

legendum enim videtur Manica, qua

voce adificium alterius latus veluti effi-

cians, significatur. Vide Manica 3.

* **MACELLANUS**, pro Macellarius, Car-

nifex. Charta ann. 1260. Inter Instr.

tom. 6. Gall. Christ. col. 372: *Præterea*

leatus episcopo in parte sua tres furnos

faciebat, et unum macellum, in quo tamen

sint seu esse possent septem Macellano-

rum tabule et non ultra. Vide supra *Ma-*

celator.

* **MACELLARE**, Papia: *Occidere,*

inde macellum locum, et macellari homi-

nes, vocabulum utriusque juris. Macel-

lar est macellare vel macellare. Inde di-

cusatur macellari qui pecora vel quadrupes

mactant. Statuta Arelat. MSS. art.

42. Et idem statutum in eis qui vendant

Christianis carnes interficiant vel Macel-

laras a Judæis. Idem occurrit in Stati-

tis Avenion. MSS. Rolandinus Patar. de factis in marchia Tarvia. lib. 8. cap. 265. Sarraceni autem locum defendentes sagittis, et ipsi sagittis et lanceis sicut occisi, et ut bruta animalia Macellati. Hic emendandum Chron. Siciliae ad ann. 1316, apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 79. ubi macerandum pro macellandum legitur.

* 3. **MACELLARE**, In macello venum exponere. Quarta ann. 1307. In Reg. 42. Chartoph. reg. ch. 4: Verumptamen ad Macellandum et vendendum tales carnes volvi dicto Petri et alia macellariae concedimus, etc. Vide infra Macellum facere.

* 3. **MACELLARE**, Exenterare, purgare, quo sensu Habiller dicitur. Charta ann. 1306. In chartul. ecc. Iag. Cod. reg. 6188. fol. 100. r^o: Debet major, praedicta ville domino suo dicte vitiis perpetuatis omni anno tunc creatura festi iustitiae Domini, unum porcum totum Macellatum, visceribus, vacuum et paratum ad quoquendam.

MACELLARIA. Vide *Messelaria*, in Melle.

* 4. **MACELLARIUS**. Qui carnes, interdum, etiam obsonia laitoria, in macello vendit. Artemidorus lib. 8. cap. 37. scribit: Macellarius et lanios carnes coincidentes et videntes periculorum et danni significavos esse. Charta ann. circ. 1304. tom. 2. novae Gall. Christ. inter Inst. col. 46: Deditum autem iterum iis omnes emendationes et omnia vitudinaria omnium satisfactionum omnium ibidem consistentrum, et consuetudines Macellariorum et pectoriorum in alodium illorum habitantium. Addit. Chron. Farfense ann. 1077. Catalogus MS. ann. 1328. Confratern. B. M. Tolos. Confetti. Frederici Reg. Sicil. cap. 38. [¶] Guerrard. in Proleg. Chartul. S. Petri Car. not. pag. 63.] Vide mox *Macellator*.

* **MACELLATA**, Idem quod infra *Messalata*. Modus agril. Vide in hac voce. Lit. admort. pro eccl. Tolos. ann. 1454. In Reg. 187. Chartoph. reg. ch. 111: Item plus quatuor Macellatas prati... confrontatae ab una parte cum honore Bernardo Bisso et Castaneto, etc. Vide mox *Macellator*.

* **MACELLATOR**. Macellarius, carnifex, sceleratus. Negotiator artis macellariorum. In veteri Inscript. Lugudonensi. Ugozio. Carnifex, homicida, vel Macellator. Alibi: Macellarius, qui pecora macet, vel carnes vendit. Gloss. Lat. Græc.: Macellarius, bouvocato. [Macellarius, Maisellier, boucher, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.] Occurrit in Charta ann. 1250. In Notis ad Concilia Narbon. Baluzii. Vide Meurarium in *Maziliop.*, et Salmarium ad Capitolinum pag. 173. [Vide *Macellarius*.]

MACELLARIES. pro *Macellariorum*. Joan. Brompsonus pag. 1012: De quibus omnibus nullus evasit, nisi vanus rusticus Macellariorum.

* **MACELLONIUM**. Charta Guill. comit. Pontiv. ann. 1049. ex Reg. forest. comitat. Alenc. in Cam. Comput. Paris. fol. 9. v^o: Insuper concedo eis (monachis S. Mart. de Sagio) et confirmo Macellonium, quod est in nemore Stoparum.

* **MACELLO**. Macellarius, carnifex. Stat. Synod. eccl. Tunensis ann. 1306. pag. 49. Hinc sunt officia clericis interdicta que voluntate, immuno scire, puto comparsa, tabernacula, carnificis per se met, quod vulgariter dicitur Macello sive makelam. Vide supra *Macellator*.

* **MACELLUM** *Pacheri*. Carnes in ma-

cello, venum exponere. Vide supra Macellare 2. Inventar. ann. 1283. ex Cod. reg. 4659: Habet commune Avisionis bacagium, scilicet duos caros multos in quolibet macellario faciente Macellum. Nostris alias Macel, Macel et Macel, pro Boucherie, Lanarium. Lit. remiss. ann. 1388. in Reg. 138. Chartoph. reg. ch. 24: Icellui Hugonius e sape mucid ou grant Macel ou boucherie de la ville de Chalon. Aliis ann. 1460. In Reg. 192. ch. 81: Laguille somme le suppliant trouva en la boucherie mi Macel. Glossar. Provine. Lat. ex Cod. reg. 7657: Macel, Prov. macellum, carnificina. Macellar, Prov. macellaria, Maiselier, Prov. macellarius, carnifex. Macel, in Charta ann. 1388. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 704. art. 3.

* 1. **MACELLUS**. Dies qua merces in foro venum exponuntur. Gall. Jour de marche. Charta Balconis Ducis Silesie ann. 1387. apud Ludewig. tom. 6. Reg. 11. MSS. pag. 42: Quod in eodem viuis etiam aliis a dicta civitate infundit circumscribentur, situatis non debet haberi taberna aliquip, ne aliquip operarius noctivus ciuitatis, sicuti pistoies, carnificis, portatores et fabri, et principiis Cirlo ubi taberna ab antiquo habita quatuor Macellus est exempta.

* 2. **MACELLUS**. Macellarii mensa, Gall. Etat. Libert. bastide de Solomoni. ann. 1227. in Reg. 65. Chartoph. reg. ch. 20: Banqui seu Macelli pro carnibus scindendis, etc. Vide infra *Massellus*.

* **MACELLUS**. Officina, in qua dilaniantur et venduntur carnes. Stat. Nîmes ann. 1283. in Mon. Hist. Patr. Taur. tom. II. col. 148: Statuimus anno Macellus Iudeorum et a Macello fidelium separatus, ne carnes a Judeis judicio more macrassas et forcas, etc. [Fr.]

* 3. **MACELLUS**. Praestatio, quæ a macellaris fit: vel a quocunque cui merces in macello venum exponit. Charta ann. 1306. in Reg. 42. Chartoph. reg. ch. 69: Pedagia sive leudas, Macelles, forgia, corrogio, albergua et alias quascumque possessiones et bona... concessimus.

* **MACENATA**. Familia, idem quod *Macinata*. Stat. Ferr. lib. 2. rubr. 107. apud Murator. tom. I. Antiq. Ital. med. col. 80: Et de eo, quod habet famam de Macenata pro dote, vel alio modo, non solvit collectam. Vide infra *Macinata*.

* **MACEPEDICULUM**. Tabularium S. Petri Generalis, apud Marcam lib. 4. Hist. Beneharn. cap. 10: Dedit Dominatorem quandam, quam habebat in Algar, et apud Idronum quoddam nasale, quod antiqui Macepediculum appellaverunt. [¹⁰ Piscaria species videtur.]

1. **MACERA**, **MACERIA**, Macellum. *Papias*: Macera vocabulari locus in macello, ubi maxime actiones fierant commercii, unde et macellum dicitur. Ugozio et Joan. de Janua: Macera, i. macellum. *Inde* inacerarius, macellariorum. [Macera, Boucherie, maisellier, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.] Charta Gerard. Camerac. Episcop. ann. 1089. apud Lindanum in Teneremundia, et Miraeum in Cod. Donat. Belg. : Alodium de Lietzis cum moneta, cum teloneo et Macera, et distracto, cum molendinis, etc. Alii Ottonis Imp. ann. 1022. apud cunctum Miraeum in Dijon. Belg. lib. I. cap. 17: Statutum mercatum, vocaturum monetae Maceriam. Alii Henrici Ducis Brabant. ann. 1081. in Cod. Donat. Pier. cap. 6: Cum teloneo et Macera, [alina Madheria,] cum molendinis et curtulus. Quae verba idem sonant cum iis, que habent varia im-

per. Diplomatica: Insuper et bannum nostrum et monasteri, teloneorumque sine Macellum publicum ibi construere possit. Occurrit preterea in Chronicis Minervianis pag. 738. 739. 740. 750. [In locis ex Mirao hic allatis legendum est Matera; Materia et Matheria, ut videre est infra in *Materia* 4. ubi et genuinus hancrum vocum sensus exponitur.]

MACHERA, pro *Mecera*, apud Papiam loco laudato, et in Charta Ottonis Imp. ann. 948. apud Sammarin. in Abbatis pag. 463. Vide *Machecari*.

* **MACERAM** vero pro *Machera*, usurpati Aldheimus. [Legitur etiam in *Vita MS. S. Winwaloe* metrica scripta:

Asciptum fugies duro cum dente *Machera*.]

* 2. **MAGERA**, **RIA**. (Gladius magnus vel cutler vel securis cocorum vel ipsa coquula. Disp. 10. 10.)

* **MACEBARA**, mendos pro *Macellare*, quod vide.

* **MACERARIUS**. Vide *Maceria*.

* **MACERATIO**. Clades. Gasparis Barbilli Gloss. ex Hist. Palearct. Roberti monachi apud Ludewig. tom. 8. Helio. MSS. pag. 409: Facta autem est Maceratio; et Turcorum, etc. Ibidem Barbillius legendum senset *Maceratio*; mallem ergo *Macellatio*. Vide *Macellare*.

MACERATURA, **LANI**, in Novella 15. Theodosii et Valentianiani de Tributis Fiscal. [Macerare, Combrister, dilanier, despicer, debilitare, mollifier, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.] Hinc forte vox *Machera* in Consuet. Nivernensi cap. 1. art. 20: Pour injure réelle, ou il y a grande diffusion de sang, ou énorme Macchera. Vide *Macatura*.

* 1. **MACERIA**. Quævis materia lignea edibus edificanda idonea, Gall. *Mervin*. Chagtular. Monast. Accincti pag. 35: Guido de Tyl dedid usuaris quoque in campis et in nemoribus de Bonbellum et de Gysir ad pecora levanda, ad porcos pascendos, ad *Maceriam* capienda, et ad ea que sunt apta facienda ignibus capienda. Ibid. non semel occurrit. Interdum usurpat pro ipsa materia elaborata. Vita S. Ansegist sec. 4. Benedict. Art. 1. pag. 108: Convenientur in domo densa, *maceraria* utrumque, curaque eis fabrica, excepta *Maceria*, de materia queruscum durabitum, condita est. Vide *Materia*. [¶] Purum putumque mundum pro *Materia*. Vide in hac voce.]

* 2. **MACERIA**, Macellum. Vide *Maceria*.

[¶] Male, ut videre est infra in *Materia* 4.]

* 3. **MACERIA**, Joh. de Janua: *Maceria* dicuntur longi paries, quibus vineas vel aliud clauduntur. Longues parois de quoi vignes ou autres choses sont closes, c'est *Maisiere*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. Chron. Dom. de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 819: At omnes suscipiuntur imboscatores... ut omnes foras eunte: capere possint in *Maceria* et campus. Le Roman de Vacce MS. :

Un sarcail fut appesillier
Les la Meissois du monastier
A metre aprod sa mort nos cors
Sous la goutiere de deors.

Le Roman de Pyramus et Tyshé MS. :

Maisiere trop persante fiere
Que n'ouvre pas ma protre.

Vide *Macio*.

MACERIO, Maceriarum constructor, Joanni de Janua: *Macon*. Atque sic leendum forteant apud Illyricum Farsicum lib. de Miraculis S. Mariæ Suessionensis cap. 8. Faber ferrarius... conventionem suam fecerat annuum, ut ibidem Suessione remansens, ueteris *Matero-*

nuntiū rōpōrēt, etc. Legendum enim videatur Macerorum:

1. **MACERIUS**, Apostolici palatiū offi-

cials, qui Papām associabat in equita-

tione, nōdile **Maceri**. Ita Macri in Hie-

rolex ex Ceremon. Davantia MS.

Quando duo ejus (Pape) somicilli seu

Maceri debent eum ducere per frēnum

equi. Ibid. Servientes armorum, vel vo-

cati Maceri habent precedere Papam,

[o] Lector, qui clavam portat, Gall. Mac-

sic.

2. **MACERIUS**, ut supra **Macello**.

Chartul. S. Petri Reviat, ch. 39. fol.

149, vs. **Duos stallos Macerorum**.

3. **MACESCAR**, pro Macescre. Glos-

sae Provinc. Lat. ex Corde, pag. 7637 :

Enaygerris, Prov. magere, Macescare.

4. **MACHA**, Clava, Gall. Masse, vel Ma-

sue, alias **Mache** et **Macues**. Lit. remiss.

ann. 1350. In Reg. 80. Chartoph. reg. ch.

62 : **De quadam Macha, de qua se defen-**

debat, non habens spem occidendi

eundem, taliter irruit, etc. Le Roman

de Cleomades MS.

Et una grant Macha Turkose.

Lit. remiss. ann. 1415, in Reg. 168. ch.

23 : **Un vaste appelle Macue ou plou-**

che de Flandres. Macue appellatur

etiam pastoris baculus in aliis ann.

1448. ex Reg. 176. ch. 279. **Comme seuls**

deux pasteurs... se eurent pris sur cou-

leur d'embatement admirable de leurs lou-

ces ou Macues de bregier jetter ou Ma-

quer l'un après l'autre de la terre. Et en

ce faisoit un d'eulz feut courroucé à

l'encontre de l'autre pour Macue ou motte

de terre dont il fu érué, etc. Unde dimi-

nu. **Maceote** et **Machelote**, etc. Lit. remiss.

ann. 1376. In Reg. 109. ch. 127 : **Ieault**

et filz se mirent à defense de ce que

il auroit est assavoir le pere, d'une

petite Machelote donec s'appuyoit sur le

cherchein. Alior. ann. 1389. In Reg. 138. ch.

63 : **De la Machelote ou testa d'auillart**

lui donna plusieurs coups, Jeullot Rooy

frappa ledit Colins d'une Machelote d'au-

teint, in aliis ann. 1401. ex Reg. 156. ch.

43. **Maquete**, edem sensu, in aliis

Lit. ann. 1408. ex Reg. 195. ch. 128. **Le**

suppliant qui tenoit une Maquette ronde

de fer, etc. Vide **Machia**.

5. **MACHÆRORUM**, CHORA, vulgo

Dance **Macabre**. Ludica quedam cera-

monia ab ecclesiasticis p[ro]le instituta,

qua omnium dignitatem, tam ecclesie

quam Imperiorum personae choream simul

ducent, alterius vicibus a chorea eva-

nescebant, ut mortem ab omnibus suo

ordine oppetendam esse significarent.

Hujusmodi ritus mentio fit in veteri Codice

MS. eccl. Vesonii laudato in Mercur.

Franca mens. Sept. anno 1782 pag. 1655 :

Sarlati. **Item D. Johanni Coleti matr-**

culario S. Joannis quatuor simasias vni-

per dictum ostendit utrū exhibitas illis,

qui choream Machærorum fecerunt 10.

Julii (1438) super lapidem hora missa in

Ecclesia S. Joannis Evangelista propter

capitulum provinciale Fratrum Minorum.

Dicit regni Caroli VII. ad ann. 1421.

fol. 50r. **Cette année fut faite la dance**

Macabre cum Innocencio. [o] Vide Grimm.

Method. German. pag. 461.

6. **MACHACOLLADURA**, a Gall. **Mache-**

colladura. Pergula species in superiori

turri parte, unde in oppugnatores

lapides alaque projiciebantur. Charta

anno 1392 in Tabular. Massil. **Turris**

de mercato dicta S. Luderic habet de alto

computata fundamenta usque ad Macha-

colladura XI. cannas quadratas et II

patinos, etc. Vide **Machicollare**.

7. **MACHEERA**, p[ro]p[ter]a. Ensis, gladius,

apud Almoloum de Miracul. S. Bened.

cap. 6. [Macheria. Long, glaive d'une

petit agus, in Gloss. Lat. Gall. Sangern.]

Vide **Maceria**.

Gloss. super tres libr. Salom. in

Bibl. Heilbr. pag. 14 :

Trois potes, animos, ferax, didicit ubi tata

Imperio. Macheria populo restare malitia.

8. **MACHALE**, **MACHOLUM**, Horreum sine

lecto, nostris scilicet Campanis, **Macha-**

chau, inquit Pitheus. Lex Salica tit. 18.

Si quis epicarum dul Macholum cum an-

nona incenderit. Pactus Legis Salica

tit. 20. **Machalum**, [Mofolom, in Col.

Guerbeyt.] Chironicum Windesheimense

lib. 2. cap. 2 : **Latera pro peadiibus rum-**

quator Machalibus et bladis. Et infra :

Ponta et bladis tempore messis conve-

nientia in agris et Machalibus. Cap. 10 : **Ma-**

chale quoddam rusticorum nobis convici-

num, non amplectum accendeat. Ab

hoc vocari Mechliniensi, quoniam Flan-

drum Macheriam vocavit, homen datum

putat Wendeinus, et alias similes appella-

tiones vici, ad Mosam et circa Berin-

gium.] Lex Salica ex Cod. Estensi; apud

Murator. tom. 2. Antiq. Ital. med. avii

col. 287 : **Si quis piche uero id est cella-**

rium) auf Macholum (id est granum)

cum anona incenderit. Ubi latra vita

spectaculo vir dictus. Machele vir-

mili idem videtur quod Moles, acervus,

camulus, Gall. Meule. Et certe eo inter-

leti **Mache** legitur in Charta Joan.

Joriville ann. 1300. ex Chartul. monast.

Escurio. **Comme jeusse vis saisse**

en un pré qui set en hage de Bus,

quel l'abbé et couvent d'Escurie ont et

doivent avoir deux Maches de foin chacun

an, pour l'amour que j'ai fait couvert,

conferme et octroy que ledit couvent jou-

sent paisiblement deusdis deux Maches de

foin. Et Maquet in Vit. remiss. ann.

127. ex Reg. 171. Chartoph. reg. ch. 51 : **Il**

avoit un petit Maquet de foing dessoub-

une vassie d'icelle église, où le suppliant

getto un tison de feu. Vide infra **Mas-**

rum.

9. **MACHAMATICUM NUMEN**, Mahome-

tes Laurentius Veronensis de Reb. Pi-

sanorum ad annum 1104 apud Murator.

tom. 6. col. 146 : **Adversari enim cunctis communiquer hostes,**

[Qui Ma. hameticus celebrandum nomen adorant.]

Vide **Mahum**.

10. **MACHAMUM**, Membris mutatio aut

fractio. Johan. Skeneus de Verborum

significatione pag. 39. Vide **Mahamum**.

11. **MACHARIUS**, a Graco p[ro]p[ter]a. Bea-

quis. Chron. breve. S. Dionysii tom. 2.

Spicil. Achri. pag. 812 : **Cum honore de-**

brito macharius est (Philippus Rex) in fa-

mousissimo Macharii Arcopagite Dionysi

monasterio.

12. **MACHEARI**, in Legibus Eduardi Re-

gis Angl. cap. 39. dicuntur, qui affi-

ci Macellaris. **Cum autem dictum est, quod**

nullus dominus emere abeque plebis

animarum rivuum, clamaverunt Macellaris

de civitatis et burgis... quod unaqueque

dio poteat em animalia rura emere, oc-

siderat etiam invenit. Petrus de Sudreus Vosensis

cap. 23. **Intra Macellaris et nominata**

est, quia sic ut carnifex non potest emere

a macello, sic sita truncata hostis in bello

Certe existimare legendum Macellaris

in Legibus Eduardi, a Macera, macello

de qua voce supra. Macellaria, quos alii

Macellarios, vocat. Chironicum Flandr.

ve naç, cap. 41. **Le Comte d'Artois, qui**

estoit sur les Macelliers de Bruges. Gloss.

Lit. Gall. **Macellarius, Macellier, Bou-**

cher. **Macellum** : **Marcel, Marcellus, Ma-**

ceries de Troyes, in Computo termi-

Campanie ann. 1348. Vide **Marecharius**.

13. **MACHENIA**, Vestis species aut pars

quædam vestis. Stat. Judeor. Apam.

ann. 1279. n[on] probat. tom. 4. Hist.

Occit. col. 71 : **Item statuerunt inter se,**

quod aliquis vesta non audiret portare...

14. **MACHERIA**, **Macharia**. Vide **Machia**.

15. **CHARTA**, Pippini Regis in Chartul. S.

Chartell. : **Nihil habemus nisi has quas**

in honore horum duorum Sanctorum quo-

rum sepulchra nobis parata sunt honore

reverentia Macheriam dirigitur ut non

relinquatur lapis super lapidem. Monu-

mus Sangall. lib. I. de Carolo M. Cap.

26. **Sed iam ad vicinos nostros Italos una-**

stantum Macheria diritos veniendum est.

Vide **Maceria**.

16. **MACHERIA**, **Mavellum.** Vide **Mae-**

ceria. [o] Male, ut videtur est infra in,

Macia 4.

17. **MACHIA**, Clava. **Serviens ad Machiam**, idem qui apud Angelos **Serviens ad clava-**

rum, nostris **Sergans** a massie; Charla-

ann. 1339. ex Tabul. B. M. de Bon-

multio Rotomag. **Et deinde Robertus**

Roulli Serviens Regis ad Machiam Ro-

thom virtute litterarum dicti Propositi

super his directarum ad instantiam

Robertis, non compulerit, etc. Vide **Macia**.

18. **Nostris cultum quandam Machier**

appellatarunt. Lit. remiss. pag. 102. in

leg. 27. Chartoph. reg. ch. 289. **Qui**

donna un coup de la teste d'un coueau,

autrumque rapido Machier.

19. **MACHICHE**, quasi p[ro]p[ter]a; vel polins

uxoris; cum certamine Acta SS. Ni-

cilandi et Marchani. **Linganensis** esto,

et cuncti sibi, etc.

20. **MACHICOLAMENTUM**, Munimenti

oppidorum species, Gall. **Machicoulis**.

Macioli, apud Monstrel, vol. 8 fol. 50.

v. Charta ann. 1348. ex Cos. reg. 887.

4. fol. 27. **Eadem** emolumenta possunt

oligere... quousque dicta villa perfecte

fossatis et muris cusa turribus et Machi-

colamentis, et barbacanis clausa fuerit.

Vide **mox**.

21. **MACHICOLARE**, Machicolamentis mu-

nitione. Charta ann. 1426. **Pro ibidem**

clavando; Machicolando... si ibi non

clavaverint et Machicolarent, etc. Vide **Machicollare**.

22. **MACHICOLETS**. [Gallice **Machicouls**:

A quolibet lateri dicitur dimidia turris

et bastiglia ad quatuor foramina

de Machicoleys. (Chavelier, Cartul. Frat.

Pragie, G. Capit. p. 57. ann. 1417.)

23. **MACHICOLLE**, in antiquis **privile-**

giis Regum Anglorum cum locutione

concedunt castri asticandi, illudque

urbetandi, cornillandi, Machicolland,

etc. teste Spelmano. Vox Gallir., ex

Machicollis, specie munimenti oppido-

rum. Vide Machacoladura.

24. **MACHEIL**, est tunica ta'nris hincathina.

Papiae. [Addit. Catholicon: habens tin-

timula multa.]

25. **MACHINA**, Liber Penitent. Gregori

III. PP. cap. 26. **Qui in Machinis demo-**

nibus immolarent, secundum canonicas

institutiones, 10. onus penitent. At ali-

ter legitur apud Cimicium. Abbatem

de Mensura penitentiarum cap. 7. Qui

immolat demonebus in machinis, uno

onu[m] penitent, qui in magnis, decen-

Vide Sortes Sancitorum, in Sors.

26. **MACHINAMENTUM**. **Per Machi-**

namenti pollut. in veteri Penitentiali

MS. Muter. qualcumque inuidit aut

se ipsam polluit, aut cum altera for-

21

cans, s. ann. Sanctimonialis feminis cum Sanctimoniali per Machinamentum polluta, ann. 7.

* 2. **MACHINAMENTUM**, Rerum universitas. Chartul. Aptense fol. 27. v. Summo scilicet Creatori... et totus Machinamentum dispositori a quo quicquid boni habetur, etc.

* 3. **MACHINAMENTUM**, Versutia, conatus, consumata. Epistola Carcoli ad Vitalium, Constantini, tom. 2. Concil. Hisp. pag. 200. *Denique ut novitatis, opelitus adventus ita esse quod dicitur, ad dissoluenda omnium hereticorum Machinamenta et univeras calamias refellendas.*

Vita B. Deicoli apud Ecedarium in Orig. familia Hashburg, pag. 166. *Sed et ego non ignor voluntatis restitutio nis, et iniicii humani generis Machinamentum. Vide Machinalius.*

* 4. **MACHINAMENTUM**, Raptorum, Instrumenta quo utebantur in quadam exercitiis genere, quod Gracis, Exzecat. pax; Recit. Locum vide in *Sphaera Iudea*. Exzecat. aptem Graecie est fusis, rudens.

* 5. **MACHINAMENTUM**, Triumphum, in vet. Glossar. ex Cod. reg. 761.

* 6. **MACHINAMENTUM**, Occasio, in Ind. onomast. tom. 1. April. Act. SS. ubi falso locum indicatur.

* **MACHINANS**, Machinarum inventor aut exstructor, Gall. *Machiniste*. Tract. MS. de Re milit. Et mach. bellic. cap. 22. *Arbor ambulatoria cum verco posse altius elevaric declinari ad beneplacatum Machinanum.*

* 1. **MACHINARE**, pro Machinari, sacramentum fiduciarum praestitum, ann. 1194, tom. 10. Specil. Acher. pag. 173: *Juro... ut de cetero inanitate non tecidam, ne occidere facias vel percutiam, vel Machinare, non te capiam, nec defraude, vel modo faciam, permutiam, vel Machinabo.* Concilium Tolitan. XI. tom. 2. Concil. Hisp. pag. 741. *Quemque demepe cuiuslibet sit honoris persona velocidinis, in nemor. vel de actionem regnum quippana Machinare.*

Charta ann. 1391, inter Probat. tom. 1. Hist. Nog. pag. 112, col. 1. *Hoc tenendo medio tempore in secreto, ne ad vicinos interea transeat unde valeant Machinare.* A Latino Machinatio, vulgo Adressa, artifice nostri Machinationem, eodem sensu, diversum. Pactum inter Carol. comit. et Capitul. Carnot. ann. 1396. *Ne se la troubleront, ne se feront troubler par aucune machination, ne par ergin, ne par cavelote.* Unde Machinatus, qui aliquis machinator, in Lit. Caroli V. ann. 1358 apud Marten. tom. 1. Aged. col. 1539. *Declaras par ces presents fauys, traveys, mousays, pavyes, conspirautes, et machinatoys, etc.*

* 2. **MACHINARE**, perperam pro Minitate vel Vicinatu, vita S. Petri de Poris, tom. 1. fol. pag. 115. *Acedit etiam ut quodam die, dum artifices in una et colubus marmoreis more palchentur, quis non poterit gravata, rupta frustibus, inter frangere hinc tige Machinare, terram sibi impedit petere...* Petrus... sigillum crucis ei opponens, carvatum jam erexit.

* **MACHINARIUS ASINTS**. Vide *Macina*.

* **MACHINATOR**, Hagiographa, in Cod. Theod. leg. 23 de Heret. lib. 16. tit. 5.

* 1. **MACHINATUS**, Machinatio, versutia. Apoth. in Apol. *Idque opul omnes interderantissime gloriat, me sui Machinatus gloriatione. Vide Machinamentum.*

* 2. **MACHINATUS**, Fractus, contusus, ab Italico *Maccato*, contenerre.

nostris Machignies, pro Evertere, destruere. Stat. Avella ann. 1496, cap. 93. ex Cod. reg. 4624. *Mensura, ut supra rationale et synaxis... justa et rationabilis reputetur;* dum tanca fracte, rupte, cassata vel bombare, seu in aliqua sua parte Machinata non sint. Vita SS. MSS. ex Cod. 28. S. Viet. Paris. fol. 30. v. col. 21. *Et S. Antonius ille ostendit baptismum et Machinare les églises.*

* **MACHINELLA**, dimin. a Machina. Hist. Cortus. lib. 2. apud Murator. tom. 12. col. 82. *Come Goritis recepta pecunia equitavit Montero Silium cum machinis et Machinella.*

MACHINES, Instrumenta adficiorum, dicta sic a machinis, quibus instunt, propter altitudinem parvum. Joan. de Janua.

* **MACHINILE**, Vita S. Eligii lib. 2. cap. 66. *Anus... decisione ex capillis eius collegat, atque panno obvovene super suum discutimus, in Machinile colligatur.* [Pro Maniche, nota. Vide *Maica*.]

* **MACHINOSE**, Ex machinatione, versus. Cherta Petri III. reg. Aragon. ann. 1354. *Providimus pluribus vel officiis jurisdictionem habentibus, qui jam revertuntur et regunt officia, pro quibus justas constitutives Catholicae generalis... tenere contabulam astringuntur, quam... nondum procul tubo renoverunt, et de provisione huiusmodi tacto, Machinose vel alias ex quæsite procurarunt a nobis.*

* **MACHINOS**, Plenus machinis, Uglitione.

* **MACHIO**, Latomus. Vide *Macio*.

* **MACHIRA**, pro Machiera, apud Virgil. Grammat. pag. 18.

* **MACHO**, Latomus, Gall. *Magon*, in Chron. abbat. Corb. MS. fol. 8. v. Vide *Macio*.

* **MACHOBERTUS**, (Vana et idonea la superstitionis vestris *Machobertus*). Egidius Avren-Vallis Monachus in Hugo de Profronto Episcopo Leodi. cap. 107. *Cum Dux Brabantie Leodiumatem dictonem susset, Episcopus Hugo de Petrapontum excommunicavit, iusit organa cavar, imagines in terra prostrata. Unde Dux ad bellum rediens, in quadratum ceclesiam induxit, videlicet ille prostratum, scilicet Episcopum jusserat, imaginem Crucifixi, quam sumens tulit ab Ecclesia, confractisque cruxibus, et concisis manibus project in sterquilinum ita dicens: An credat de me Pontificis vindictam habere talibus in asia Machobertus. [Vide *Macum*.]*

* **MACHOLUM**, Vide *Machate*.

* **MACHOMARIA**, *Machomaria*. Vide *Macum*.

* **MACHOMETICOLA**, *Machometus* seu Mahometus sectari. Lapidus dominus Autol. apud Magister, tom. 2. Script. Ital. col. 1884. *Machometes Machometista Hesychium quod Christianorum omnigena maxima vobis. Vide *Macum*.*

* **MACHOMETUS**, Mahometus. Bern. de Brodenbach. Iter. Hières. pag. 239. *Cristian enim ratione usus fidei et firmamente, pro quo pugnare parati sumus, et mortem patiis oppere quod Machometo conjungi.*

* 2. **MACHOMETUS**, a Gallico *Magno*. Theaurus absconditus. Lit. reimiss. ann. 1522. in Reg. 62. Chartoph. reg. ch. 220. *Quod pater et filii sui predicti Machometus et alios thesauros absconditos invenierunt.*

* **MACHONERIA**, Quidquid ad lapidum structuram pertinet, Gall. *Machonerie*. Charta Comunione S. Quintini Viromandi. ann. 1257. ex Chartular. Monast. S. Quintini in Insula pag. 159. *Constituta*

fecimus nobis sumptibus tres arcus lapides, et illos tres arcus lapides tenemus, etc. omni Machonaria nostris sumptibus,

* **Machonement**, eadem notio, apud Gulginev. in Peregr. hum. gehir. MS. En haut assis son fondement. Estut, et son Machonement. De vives pierres fait estoit.

* **MACHOTA**, Prov. Noctua, cecuma, lucifuga. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 637.

* **MACHONOSIA**, Morbus diuturnus, a Graeco Magnozio. Ritter. lib. 1. cap. 56. *Kareus post hunc tediis et angore deficiens in Machonosiam dandit.*

* **MACHUA**, Tortuosa. Genus ensis, Belisus Macu, nostris olim Macue, clava, Massue. Consuetud. Furnenses MSS. ex Archivis. Automor. *Si aliquem indecipit) occidetur. Si in perpetuum respondet deponetur. Et per lotum erit similiter de Machua tortuosa. Infra: In cunctis domo canipulus sine Machue tortuosa inventa fuerit extra camaram vel custum emendabit Comiti tres ibras.*

* **MACHUMERIA**, Cemeterium Mahumetorum Gasparis Barthol. Gross. ex Roberto Monast. Histor. Palest. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 88. Vide *Macum*.

* **MACHUMETINI**, Mahomedis Sectari. Sicardi Episc. Cremon. Chron. apud Murator. tom. 7. col. 604. *Sed sub Heraclio eodem fuit postea Hierusalem a Machumetini invasa. Vide *Macum*.*

* 1. **MACIA**, Clava, Galis *Massa*, massae. Libentes concessa Gratianopolit. ann. 1244. tom. 1. Histor. Daiphil. pag. 22. *Statuimus quod si aliquis... vel gladius, vel Machaon farreum vel ferratae contra aliquem causa offendendi seu animo injuriandi, oblataverit, quinque solidi solvi, et non debet ultra. Humili. Histor. Daiphil. ann. 1347. Ibid. tom. 2. pag. 56. *Vultus quod nullus de hospitiis nostro debet deferre clavum, seu Machum servientium armorum. Vide *Macum*.**

* 2. **MACIA**, (Intestina. DIF).

* **MACIANUM**, vel *Maciane*. Pomum acerbum. Glossar. MS. saecul. XII. Monast. S. Andrei Avenionensis.

* **MACICOTI**, Vide *Maceconici*.

* **MACICOTUS**, Clericus inferioris gradu et sub-scolar in Ecclesia Parisiensi vulgo *Machicot*. Stat. MSS. ann. 1408. ad eccl. Necrol. apud eccl. *Hoc nullus clericus de Machicotus debet percipere de narioru diuornos, si sit sacerdos, nisi de gratia speciali. Vide *Maceconici*.*

* **MAGCUS** LAPIS. *Macijno*, Acad. Crise. *Sorta di pietra bigia*. Acta SS. tom. 5. Jun. pag. 37. col. 2. *Corpus S. Tomasi prie antiquaria quiescebat in arca plumbata... hoc vero ulta videm arca clauderetur vel marmorea, vulgo *Traettino* vel *Macijno* dicti.*

* **MAGILENTUS**, (1385), quadragintam. *Magilenta*, Marci. pag. B. Magiel. tom. 3. Jun. pag. 379. col. 1. *Gebre de junia coniunctus. Magdalenis clavis ut-bat.*

* **MACILIS**, Tunicula talaris pertinens ad pedes. Dif.

* **MACILLARIUS**, Vide *Macciliator*.

* **MACILLENTIA**, Macies, Gall. *Macijne*, alias *Magreze*. Glossar. Gall. Lit. ex Cod. reg. 5081. *Magreze, Macilenta*. Vita SS. MSS. ex Cod. 28. S. Viet. Paris. fol. 61. v. col. 1. *Liquels (Pierre) est patino, lait, consompoz, par Magreze.* Vide infra *Magus*.

I. **MACINA**, Lapis molaris, mola molendinaria *Macijno*, Ital. *Macina*, Crescenzio Italico. Vegetus lib. 3. Art.

Veterin. cap. 46: *Geno vel basim si se movere, ad tormentum vota vel Macina locis suis restituitur. Ubi alii Codd.: Geno si basim exierit, ad torcular mitte, etc.* Regula Magistri cap. 93: *Omnia vero necessaria intus intra regia esse oportet, id est, furnum, Macina, refrigerium, hortos, vel omnia necessaria. Vocem a Latino machina accersit Scaliger ad Festum. Certe machinatio pondera vocat Ausonius Epist. 7, pistrum pondera, et Machinariu asinum Alienus et Ulpianus JC. Adi molam vertit, ut censem Turnebus 8. Adv. cap. 9.*

* 2. **MACINA, MAXINA.** Quod pro mole lendo penditur, idem quod *Mola*. Vite in hac voce. Annal. Placent. ad ann. 1461, apud Murator. tom. 20. Script. Ital. col. 908: *Primo, quod in civitate ejus districto non solvatur Macina.* Ibidem col. 910: *In primis pro reparatione pars dedit libere bultum vini, alleviavit Macinam quam reduxit ad solidum unum in perpetuum pro singulo frumenti testamento.*

* Gallicum vero *Macinal* modum agri significant. In Inquisit. ann. 1391, ex Reg. 13. Chartoph. reg. ch. 49: *Item, que et domus de frontem seu in Macinal de terra. Vide supra Macellata.* [9] At *Macinal?*

MACINARE. Molere, ex Ital. *Macinare*. Anastasius in Hadriano PP. pag. 132, ut quidam Codd. MSS. preferunt. *Ex qua diversa mole in genuculo Macinabant, etc. Al. macinabantur.* Vide pag. 285. Charta Joannis Archiepisc. Mediolan. ann. 1336: *Facere Macinari quibusque pro eorum usu et victu modios 2. frumenti.* Ita in Historia Ottonis Morenae pag. 125, atque in Statutis Veron. 10. 3. cap. 83 in Chartis variis apud Ugelhem. tom. 7. pag. 233, 355, 721. Et Statutis Vercell. lib. 4. pag. 72 recto.) Vite Scaligerum ad Festum in *Favona*.

* **MACINARIUM.** Molendinum. Chron. Farnese apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 609: *Item Carbunculus plus Petri et gener Landulphi et Rusticula de Patruino perdebat huius monasterio. de XII partibus Macinari per singula parva duas solidas relazare. Item occurrit i. col. 600.*

* 1. **MACINATA.** Mola indecussaria, ut *Macina* 1. Stat. Mutin. rubr. 20. pag. 5. Et. *Ordinationem est quod de flamine Situla a castro Macrae aqua a capo possit usque ad quantitatem triuia Macinata.*

* 2. **MACINATA, MAXINATA.** Idem quod *Macinata*. Familia, homines aliqui domino subdit, quorum conditio varia fuit pro variis locis aut etiam temporibus, quod omnino attendendum est, ne quando de usis occurrant inter se pugnare valde. De his docte disputat Murator. ad locum in x. Tandem, quem cuncti vide in v. *Macinata*. Charta ann. 1351, tom. 1. Antep. Ital. med. avv. col. 811: *Consuetudo curatis Ferrarie et distractis approbat et aucta da servat et servatur.* Nam nati ex patriis de Macinata sint de *Macinata* illorum, de genere *Macinata* sunt patres et eorum in quod *Theophrastus* et *Bonnerensis* predicti fuit de *Macinata* de *Macinata*. Item quod dicti *Bonnerensis* et *Theophrastus* habebant se sicut de *Macinata*, date canonicas, et quod *Theophrastus* et *Bonnerensis* scilicet *Macinata* sunt sicut *fiebambus* servicii canonicas. Formana. Aita ann. 1361, ibid. col. 80: *Bonnerus marchio ferrari congregari omnes vassallos et *Macinatas* curialis Ferrarie et distractus; per se suosque filios et heredes*

investient. *Petrum domine Venetiam suam hominem de Macinata, recipientem pro se et Ouidolo ejus fratre et homine de Macinata dicti domini marchionis, de suo iusto et recte feudo... Et incontinenti dictus Petrus homo de Macinata, sicut servus domino, jecit fidelitatem dicto domino marchionis Stat. Ferrar. ann. 1264 ibid. col. 892. Et nullum hominem de Macinata domini marchionis recipiunt in vasallum.*

* **MACINATOR.** Ad macinam seu melendinum spectans. Stat. Placent. lib. 3. fol. 59. Et. *Omnes qui dicunt vel dicunt agnos per riva Macinatores, etc.*

* **MACINIS.** Instruere rose. Clossar. Lat. Ital. MS.

* **MACINOLA.** pro *Machinola*, carpa machina. Vite *Encyclopedie*.

MACIO, MATTIO, MACIO. Gall. *Macio*, Latomus. Isidor. lib. 10. Orig. cap. 8 et Papas. *Machones, constructores parietum; machones dicti a machi us, quibus resistunt propter altitudinem parietum.* Gloss. Saxon. Elffrei. *Maciones, stanwyrtha, i. Lapidum operarii Odo Cluniae. In Vita S. Geraldii Comitis Aurelian. lib. 2 cap. 4 Reversus autem lapidinos et Maciones videlicet justi aggredi. Ordines Vitalis lib. 6. Ipse cum Macione et matris necessarius resumpta in maceria recandidit.* Ibidem lib. 12. *Accis itaque artifices... latomus que cum Macionibus illis ad opus agendum sectus est. Adalhardus in Statutis Corbeiens. lib. 2. cap. 1. Matones appellati Apud S. Adalhardum in Regula ad Monachos exp. 19. et in Regula ad Virginis. cap. 15. Maciones perperam, ut per credore, confunduntur Maciones, illi junguntur artifices, utriusque fabris lignariae. Vix enim putari, Maciones a marculis, quibus utrius latomi, nuncupatos, quod velle videtur viri docti, cum chiamnum ejusmodi opifices absque littera r. *Macios* appellamus, quin potius deducam. Vocem *Macio* Macero existimare licet. Igitur *Maceria dicuntur parietes longi, quibus vinea et alia clauduntur, unde Macerio, maceriarum constructor.* Vide *Macio* et *Cornutus*.*

* **MACIPUS.** Vespolo. Epitome. Constant. Eccles. Valentin. tom. 1. Cone. Hispan. pag. 189: *Perfecta cadaveria defervant per diuersas resphonces, rulgo dictos Macipos, capiunt se cotis ab aliis induitos.*

* **MACIS.** *Griseus Arabicus-Lati. *Fluda*, Marca Marca.*

* 2. **MACIS.** vox Indica, Gallica, Hispanica et Anglia nota. Flax, nucleus aromatice compactus ann. 1236, tom. 2. East. Diphon. pag. 284: *Item propter qualibet fibrae et similes et diuersas qualitatibus de Macis, et non quarti de granis de paradise* (terrena ann. 1236, apud Ruymer. tom. 16 pag. 294. *Piperis genua, et rasa Macis, canela et galanga et rasa Macis, canela et galanga et rasa Macis, etc.* Medicina Salernit. edit. 1622, pag. 249)

Gaudet hepaticus Macis cor, cerebrum, poche, moxie.

* **MACISSUS.** Solidus. Gall. *Massif*. Compot. ann. 1176 inter Probat. tom. 3. His. Nepl. pag. 397, col. 2: *Expedit dicti consules pro dicto doce, tanta pro equita libris draper, quatuor duodecim spiculibus rotundis baculardis, quatuor et non rotundis Macissus, etc. Tunc los annos in Chron. ibid. pag. 5. col. 1.*

* **MACITUDO.** *Macies*. Gloss. MS. Samson. pag. 16.

* **MACIUS LIXI.** Instrumentum invenimus quo lumen francipar, Italis *Macicula*. Officiorum Seriba Anna. *Commissus*,

lib. 3. ad ann. 1194 agud Murator. tom. 6. col. 369: *Hoc rediderunt, scilicet clipeum unum, caldarium usum pro solenda picis, Macio decem lini, sportulum usum cum pauci canelli et radice una jalange.*

* **MACLA.** Vepretum, dumetum, Italis *Macchio, Thron.* Domin. de Graving apud Murator. tom. 12. col. 668: *Ezeuntes cum robba modica, quam portare secundum valuerint, dimiso casali per Macias et nemus proximum cum suis mulieribus fugient. Vide alia notio in *Macula* 2.*

* **MACLEA.** *Hamus, annulus, Gall. Maile.* Lit. remiss. ann. 1366. in Reg. Stephani haubergeri reg. ch. 626: *Dictus nepos Stephani haubergeri de quadam pecia Maclearum ferri, quam in manu tenet, dictum servientem in vultu percussit. Vide *Macula* 2.*

* **MACO.** Idem qui *Macio*. Computus ann. 1292, apud D. Brusel. tom. 2. de Usu feud. pag. 41X. *Et pro duobus Macombibus et pro duobus fabris et pro duo pionariis, etc.*

* **MACONATUM.** Vide *Macum*.

* **MACONETUS.** a Gallico *Macom*. Latinus. Compitum ann. 1317, tom. 1. Hist. Dolphin pag. 85. *Joanne de Rena Maceno, Latomio de Gratianopolis, magistris expertis in talibus, etc. Maconetus, pro edificare, dominum construire, in Edicto Johannis Reg. Franc. ann. 1356, tom. 3. Ordinat. pag. 97.*

* Sed et pro Fabricari, confligere, occurrit *Maconner* apud Juvenal. de Ursi in Hist. Caroli VI. pag. 221: *Il de due de Bourgogne fit Maconner et fabricauer lettres responsives, etc.*

* **MACONIATUM.** Vide in *Macum*.

* **MACRANA ALTA.** Scriptura species. Vide *Scriptura*.

* **MACRATURA.** perperam pro *Macatura*. Vide supra in hac voce. Lit. remissa. ann. 1391, lib. 10. pag. 66. Chartoph. reg. ch. 114: *Phisit et surgi ci predicti non invenierunt, dicti corporis at quam membris seu ossibus... cassatum seu fractum, aut lumen aliquo, nec concussions seu Macraturas aliquas.*

* **MACREDO.** Macrur, macies. Aurora Mortalis macula nulla Macredine fusa.

Macritudo. Plauto. *Macrita, zetribus, macies*, in Supplemento Antiquariorum.

* **MACRELLUS.** *Maquerau, piscis*.

MACRONA. *Tunicia manicata*. Vide Holman. in hac voce.

MACRONA. Porticus, ut videtur, aut sularium in longum porrectum, testudi natum et cameratum: quasi *zucca* dictum. Anastasius Biblio. in Leone III. pag. 11. *Macronam vero ipsius Lateranensis palmarum, quae extenditur a campo et ultra lateranum Apostolorum... extaret.* Item Camera ipsius *Macronam* etiam in Patriarchio Copto. Existimat auctor est Nestor in Alexio Manoli. Ex opere arbre a Franes primum caputa conflagrante, in Iustino et Alexio cap. 2. *Pharetrum 3. 350x, seu locum Aris destinatum, tunc nomine docet, ex quo Walther. Idest esse, ubi Catechumeni institutur, perperam patavisi, cum idem sit *Macrona* ad Androm, de qua voce suo et regnum. De iherusalem Lateranensi predictam citat Nestor Alemannus in Discepto de iherusalem, parietum pag. 30. 31. De Coptiana Cangus, in Epist. Christi lib. 2. sect. 8. n. 3.*

* **MACSTATUS.** Macatus, occisus, pressorius per mortuorum. Charta Adeltoni Regis Hispan. ann. 1175. in Bibl. Cinnac.

pag. 145: *Hoc etiam vobis concedo, ut quicunque in dominis resistit, sed in auctoritate vestris hominibus, non perire, nil alium habet peccati nisi vobis; et quicunque loquuntur vestris Macatii fuerint, non alium, nisi vobis, homicidium peccetur. Sed videtur legendum macati, vel macatai. Forte Lelengens: Qui macatii hominem in villa, etc. [Codex Theodosius, leg. 7, lib. 9, de Malitia, tit. 16. Detectum (magum) atque convictum competenti animadversione Macatae personae auctoritate censemus.] Vide *Macatae*.*

* 1. **MACTA**, *teges*. Supplie. Antiquari. [2. Addit ex Castigat. In utrumque Glossar. *Macata*, *teges*, *territoria*, *vobis*. *Glossar.* *Macata*.]

2. **MACTARE**, *Virg. ecdere*, apud Odr. Vital. lib. II. Et Math. in Hist. abbat. S. Albani.

3. **MACTATIO**. Occasio, homocidium. Gestu Consulorum Anagag. cap. 3, tom. 10. Spicilegium Acher. pag. 111. Quod multi audientes et gravior forent, dominum Adelam Comitissam Mactatione curi et fregit.

4. **MACTARIUM**, *Mactatoria curia*, Lanarium, ious ubi mactantur pecora, Gall. *Turcie*, Parisii *Evidentia*, Charta Bolesl. Pomeraniae anno 1311. Et Adewaldi tom. 6. Belin MSS. pag. 159. *Bite et racionalibus vendidimus sartoriis seu Curiam Mactatorium in Areomonte, in civitate vel extra civitatem, ubincunque expedita ridebatur, edificandum, cum omni usufructu et utilitate qui inde provenient et provenire possint, et cum omni jure et dominio, sicut dictio fortiorum habuimus et tenemus, Hesiodi Scriptori Litera ejusdem Daeli ann. 1311 ibid. pag. 457. Quod in nostra constitutis presencia Albertus itavimus alique Hermannus ejus notarius, Mactatorium quod vulgariter Kottilhoff dicitur in civitate nostra. Accommodare nuncupata... monasterio S. Marie in Ghisoni... liberaliter donaverunt.*

5. **MACTE**. Attente. Mirae. S. Emmer. tom. 6. Sept. pag. 820. col. 1. Tunc sapienti usus consilio, et illud Macte ruminans, etc. Utitur Plautus.

6. **MACTEA**, ut *Mattea*. Vide in hac voce.

7. **MACTIERN**. Belgis *Machtich*, est vir potens, dives, un vero *Mactern* Aremoricus idem sonat, haud satis scio Tabularium Rothoneense. *Et erat Partitus Mactern in plebe Rufian anno XX imperii Hadriani. Hudem Revall. Mactern in Ecclesia Alem. anno XXI. Ludo. vii. Imperator.*

8. **MACTIUS**. Vetus. *Fridericus* ad. tom. I. Probat. Hist. Brit. pag. x. idem est quod *Filius prius episcopi*; quia nomenclatura domini praeponit nobilitatis dignitatis proceres, atque interdum episcopi et illustres feminine. Vide ibid. *Instr. col. 263. 269. etc.*

9. **MACTIO**, ut *Macio*. Vide in hac voce.

10. **MACTUS**. Festo, magis nocturnus, Isidor. Et. Et. *Macio auctor gloriae*.

11. **MACTUS**, pro *Macio*, sive *Macula*, apud Plutonium. *Historia Bernardi Comiti Burdigal. anno 1000* in Appendix. Marci Hispan. col. 93. *Indo argentei calathum Adalbertum cum apud gaudia parte regis reloquio ad opuloras domesticas cancellis nouorum macassus impositarum*

macula manent Macius] Frodoardus in Stephano IV. PP.

Imperio accedunt domorum insignia Macio.

In Leone IV:

Juris Apostolicj summoque cacumino Macius.

Macua virtus, spud Donatum, et Passachium Rauertum in Vita S. Adelardi.

In Glossis Isidori haec leximus: *Macum est, humectum est, emollient, inficum, a Gr. paxiu, unde paxiu;*

* 1. **MACRUS**, pro *Macetus*, in Actib. S. Cassiani mart. apud III. Fontanum in Antiquit. Horiae pag. 349.

.... *Compsali obsoles*

Martyrium, per quod Macetus concomiter autem.

* 2. **MACUA**, a Gallico *Macue*, Clava. Lit. remissa. ann. 1350. In Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 315. *Dictus prisonarius... unan clavam, alter Macuam, in manus suis cepit.* Hinc vulgaris loquendi formula: *Faire la macue de quelqu'un*, pro Aliquo verberibus destinarie. Lit. remissa. ann. 1375. In Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 63: *Guillaume le Vasseur... pour ce qu'il oyse et riot que l'en fuisse ou jardin dudit Colart, il, senz mal penser, ale veoir que colot, et encontra Symon le Clerc qui lui dist, Guillaume, on fait la Macue que tui dist, Guillaume, on fait la Macue que tui dist, et lors un appelle Albert Greve s'entremis et paroles en disant, dites come faire la Macue.*

* 3. **MACULA**. Præstat auraria, sic dicta modi acti qui hujusmodi præstatio gravatur, inquinatur et commaculati quoquando sunt; ejusdem profunde notiones et originis atque Tasca. Vide in hac voce. Regestum 2. Philippi Pueri Reg. Franc. num. 132. *Super capitulo manumortua, matrato, seu super alia quaquecumque Macula seu reditibus servili, non molestacionis in futurum. Maillies de tauricas, præstatio pecuniaria a cauponibus personali, in Charte ann. 1267. ex Chartul. Dongis Dei Pontisar.*

4. **MACULA** et *Macula*. Hama thoracis, nostris *Malile*. Joanni de Janua: *Macula, squama lorice, Malile de haerborum, ou de voz*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerman. Will. Brito ibid. II. Philip. pag. 222.

.... *Inter*

Pectus et ora sibi Maculas thoracis.

Et infra

Residit uncino Macula herante plicata.

5. **MACLA**. Nicolaus de Braia in Ludov. VIII.

Nexibus Macis vestis distincta novatur.

Fridericus II. lib. 2. de Venat. cap. 37. *Habentur duo annuli seu Macle loricae, rursum, etc.*

6. **MACULE** CATERNARUM. Gregorius Turon. II. lib. 2. Venat. cap. 8: *Asperit cum fractis compedes, desumptaque Maculas catenarum, que subpulvra vel astrinxerant colla, vel suras attinxerant.*

Sunt etiam *Maculae*, plaga retinum Gloss. Gr. Lat. *Στενίσις των δέρματων στήνει την πλάγα*. Glossa MSS. ad Prudentium. *Macule, internodii, i. apertura retis*. Cicero in Verrem 7. *Retinum lunum ad naves ubi admovebat, tenuisse lumen, nominata Macula, plena rose.*

Stat. lib. 2. *Umbra*

Qualis aliatio venenata murmure ugri.

Borror in Macula.

Walafridus Strab. de Vita S. Galli lib. I. cap. 12. *Bornde nultentes in gurgitum rete, coperunt pisces quantum colebant,*

et dum pisces de Maculis lini absolvunt, audiunt in summatis montis voces, etc. Statutum. Philippi Reg. Franc. ann. 1288. de fluvis, de aquis pro salvatione piscium, ex Tabul. Monast. S. Quintini

que tous les engins desquels l'on pescera dorseront, et seront faits de fil, soient faits, à notre Macelle, c'est à savoir, à la largeur d'un Parvis du tranchant chascune Maille, et pourront estre faits plus larges pour prendre les gros poissons.

Hinc *Macula regia*, in Charta ann. 1226.

Ibid. pag. 16: *Pronuntiamus, quod dicta verilla, quibus sis pescari licet, non habeant in corpore ultra quinquaginta micules ad Maculum regia, et 60. maculas ultra 16. rias macularum non contineat.*

Hinc *Maille* et *Mailhu*, *macula* seu hamis contextus, in Poem. Alex. MS. part. 2:

Et fieri des apses as bons haubers Mailhes.

Tangr frassier et fende haubers menus et Mailhes.

Hinc *Resmailler*, *Maculas restituere*, reparare in Stat. ann. 1407. tom. 9. Ordin. Reg. Franc. pag. 265. *A grant peine surmontez d'is resouler ne Resmailler un trou estant en ung haubergier.*

* 4. **MACULA**. *Vulnus, plaga*. Annal. Placent. apud Murator. tom. 20. Script. Ital. col. 878 ad ann. 1443. *Scilicet cordem arcem noctu concenderunt, secundum ducentes castellanum, quem posset ea sine Macula relaxarunt.* Vide *Macula*.

* 5. **MACULABILE**, *Probrum*. Acta S. Adalberti tom. 4. Junii pag. 35. *Ob hoc Maculabile succensus, Athelberto mandavit Archiepiscopo, etc.*

* 6. **MACULARE**, *Vulnerare, vel vulnerando deformare*. Lex Alem. tit. 61. § 1. *Si superior palpebra Maculata fuerit, ut claudi non possit. Tit. 63. § 1. Si labium superius aliquis ita Maculaverit, ut dentes apparent, etc.* Ad 10. Legem Bjuw. tit. 3. cap. 1. § 21. 23.

Macula tare uxorem aut filium dominum, stupro scindere pollere, in Capit. 2. ann. 813 cap. 16. Vide *Cucurbitare*.

* 7. **MACULAS**. *Mensura agraria*. Illo aliud est de Crambergi quod de lat. misura mens. hoc sunt *terre Maculatas* de linea cum albaro. (Cart. Conchar. Ruthon. pag. 334. an. 907.)

* 8. **MACULATIVA**, *Olfiera villa*. Vide *Bonaria*.

* 9. **MACULATUS**. Infamia erimus aspersi, in Cod. Theodos. leg. 4 de Episc. lib. 16. tit. 2.

* 10. **MACULOSUS**, *Varia, Bizzoz*, ex Cod. reg. in Castigat. ad utrumque Glossar.

* 11. **MACULTERGIUM**. [*Charta libula*. Dif. 1.]

* 12. **MACULUM**, pro *Macula*, apud Mabill. Liturg. Gall. pag. 132. *Illa enim viscera que humana non noverant Macula Deum portare meruerunt.*

* 13. **MACUSTA**, *32xx. Gloss. Lat. Graec. MSS. Sangerm. At macula 32xx. legendum censem Martinus in Lexico, ita ut 32xx. sit ali. Italis sanctum, quibus Buci et Buci est, foramen (fere), addit illi, et macula retis Italico est *Buglio de la rete*. Vide *Bascada* vel *Macuda*, pro *Bascada*. Vide Salmas. ad Hist. Aug. pag. 333.*

* 14. **MACZAPANUM**. *Arenaria. Instrum.* ann. 1347. tom. 2. Hist. Dalph. pag. 568. *Cum margarita seu perla grossa, et rigida adamanta, tenuis super capitulo predicto, in quod Maczapanum.*

Vide *Massapanum*.

MACEO. Latomus, Macon. Computum. ann. 1824. tom. I. Hist. Dauphin. pag. 182: *Item de sita parte et super XI. teynia quiri de grossitudine diuorum pedum... et fuit receptum dictum opus per manum Petri Maczioni de Lagniaco.*

MADA. Modus agri, ut videtur. Recens. bonor abbat. Fulid. an. circ. 880. in Suppl. ad Miraeum pag. 7 col. 1: *Donamus ad S. Bonifacium in Faldensio monasterio, in pago Wertugeus, in villa que dicitur Antofesheim, partem pratorum, quod lingua nostra dicitur Mada, quantus una eis a decem viri metri poterit.* [Vide Graff. Thes. Ling. Franc. tom. 2. col. 68. voce *Matta*.]

MADALIEUS MARIS. Charta ann. 1070. in Append. Marca Hispan. col. 1161: *Adicimus namque his omnibus suprascriptis concedentes jandicto ornobio pecias duas de vineis que sunt super villa que vocatur Bignedal, cum Madaleo maris qui est ejusdem ecclesie S. Petri. Ius quod domino competit in rebus, que ad littus ejiciebat maris aestus. Vide *Lagan*.*

MADARINARIUS. Oficium scantiorum cui madrinorum et peculiorum cura incumbebat. Comput. hospit. reg. ann. 1288. apud Ludewig. tom. 12. Reliq. MSS. pag. 27. col. 2: *Colotia de Montreuil, Madarinarius ex sol. Vide Madarinarius in Mater.*

MADASCIA. Polypodium Floriacense. Solut. de lino fascium 3. de 2. de rino, de terra censali mod. 2. de rino.

MADILLO. Mollo, accrux, cumulus, vulgo Millon, Mollo de foie. Charta Guillimi Abbatis Floriac. ann. 1216. ex Tabularia ejusdem Monast. *Unera dicitur bove fuscum de foine et tres Millions sive Millons sunt quantitatis quanta fieri consumat et annuat.*

MADIT. Exurit, coquit. Papias MS. Editus Mater.

MADITAS. La humidita, in Glossar. Lat. Ital. MS.

MADIUS. Malus mensis, nostris *May*. Papias: *Madius mensis, dictus quod terra madras, qui est Maius, madorum pluvia. Domnitz lib. 1. de vita Mathildi.*

Tunc etiam mensis Madius sorbet in herbe. *Mater.*

MADELLUM. Vide infra *Madula*.

MADERA. Quavis materia lignea adificans redditus idonea. Vox Hispanica Charta Aldefonsi Reg. era 1216. apud Stephan. Frgm. Histor. MSS. tom. 3: *Dono et concedo totum portugion et de lignis omnibus et omni Madera, et de sale et de carbone. Vide Materia.*

MADERIA. Idem. Vide in *Materia*.

MADERIA. Eadem Notione, in Charta ann. 1181. apud Baluz. Hist. Tulu. col. 481. *Concede... ut scindatis et cortetis omni tempore ligna et Maderam sufficienter in nemoribus regis ad vestram usum. Occurrunt rursum apud eundem Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 788.*

MADERIA. Idem videtur quod infra *Meria* 4. Charta ann. 1088. inter Instr. tom. 10. Gall. Christ. col. 280: *Ecclesiis vero et redditibus ecclesie illi traditis distinctis nominibus notare deliberauius... molendinum unum et totius ecclesie Maderam, etc. Mader vero est Cratitus paries, in Charta ann. 1403. tom. 2. Probat. Hist. Brit. col. 506.*

MADERINUS. Idem quod *Madrinus*. Vide in hac voce. Meisterlinus de Reb. Norberg. apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. pag. 28: *Imperatrix vero... etiam adornata pallio Maderino, quod purpura sanina cooperatum erat... tandem matro-*

narum comitante caterva in chorum procedit.

MADERINUS. Vide infra in *Mazer*.

MADIA. vox Italica, Macchia. Gall. Mail. paulini. Acta MSS. notis Seneca ann. 1288. ex Cod. reg. 4785: *Nam uxori mea indicio unus scrinum si uacum Madiam et unam regem de uno modo. Moysi in Inventar. ann. 1476. ex Tabul. Finmar. : Item plus duas Moyls pro faciendo panem.*

MADALIAS Ros, id est, mensis Maii. Gall. *Ros de May*. Gervasi Tilber. Ota Imper. ad Ottonenem IV. Imper. apud Leibnitium tom. I. Script. Brunsvic. pag. 384: *Unde et dicunt testudin omnes si implores ros Madialis, praescius medico foramine, quacumque tuis materiis per hastam in sterquilino fixam, vel alias in arena cauda at cacumen hastis sua virtus et uirtus ascende. Vide Madius I.*

MADIDURAE. Aqua macerare. Acta S. Franc. de Paul. tom. I. Apr. pag. 151. col. 2: *Interrogatus de cibo et potu, quibus uteratur. Franciscus, depositu, quod sibi ministrabant fabae, quas in aqua, ut Medicinaliter, posset, deinde ipsas in mortario conserbat, illis cum aqua sola res obstat.*

MADILLO. Mollo, accrux, cumulus, vulgo Millon, Mollo de foie. Charta Guillimi Abbatis Floriac. ann. 1216. ex Tabularia ejusdem Monast. *Unera dicitur bove fuscum de foine et tres Millions sive Millons sunt quantitatis quanta fieri consumat et annuat.*

MADINUS. Moneta species. Bern. de Breydenbach Iter Hierosol. pag. 225: *Faciunt autem xv. Madini unum datum.*

MADIT. Exurit, coquit. Papias MS. Editus Mater.

MADITAS. La humidita, in Glossar. Lat. Ital. MS.

MADIUS. Malus mensis, nostris *May*. Papias: *Madius mensis, dictus quod terra madras, qui est Maius, madorum pluvia. Domnitz lib. 1. de vita Mathildi.*

Tunc etiam mensis Madius sorbet in herbe.

Gautredus Malaterra lib. 8. cap. 11: *Expeditione nostre Comes mensa Medio. Occurrunt passim. [In] Præterita in chartis, evi Merov. ut apud Brequin. num. 424. nov. edit. etc.] Sic *Magius* dicitur non semel in Chronico Anonymi Barensis. Ital. *Magio*.*

MADITUS CAMPUS. Vide Campus Martii et *Macampus*; quam vocem Schitensis dicitur a voce *Mater* missis, prata.

MADIUS. Navicula species, subditum quod in speciem vasis, quo farina subditur, quod Marcellus Empiricus, et Greci πάτησι, Itali *Madia*, Galli *May* vocant, efficta sit. Occurrunt in Historia Obuidonis Judentris lib. 2. cap. 7.

MADODILUS. Vide infra *Madolinus*. Vide *Madolinus*. Instr. ann. 715. apud Murator. tom. 6. Antiq. Ital. med. usq; 378: *Et fecit ibi presbiter uno infante, quod nec Vespaso sapit nec Madodilus facere, nec Madodilus.*

MADOBATA. Mater. Vide in *Mater*.

MADRELLERIUS. Vassorum seu potiorum madrensis affectus. remiss. ann. 1253. in Reg. 8. Charnoph. reg. ch. 137. *Obistato, dicto le Bouc, Madrellerius in suo hospitio Parisius existens ac opus suum parando ciphas pacifice faciente, etc. Magdalinier, eodem intellectu, vel pro ejusmodi potiorum mercatore, legitur in Reg. sign. Pater ex*

Cam. Comput. Paris. fol. 233. v. : *Marchands et vendeurs de Magdelaine, soit Magdeliniers ou autres, paieront pour chaque degne de henappa de madre... ij.*

MADREUS. Ex materia, quam nostri *Madre* vocabant, confectus. Lit. remiss. ann. 1253. in Reg. 8. Charnoph. reg. ch. 190: *Doctor Magdalinus confessus fuit unus cyphum Madreum, clavo quondam argenteo munatum, furarum fuisse. Vide in Inventar. ann. 1476. ex Tabul. Finmar. : Item plus duas Moyls pro faciendo panem.*

MADRICOLA. Vide in *Metricula*.

MADRINARIUS. *Madrinus*. Vide *Mater*.

MADRUS. Idem quod *Marturis*, in Rudolphi. fr. 8. vers. 141.

MADULIS. MAT-VALLIS. Vox ea eiusdem notionis et originis. Bona-vallis. Vita S. Carilef tom. 8. Collect. Histor. Franc. pag. 440. *Parva Conomanica terra adit, et in villam Madulam nuncupatam deuenit. Ubi Bollandiani habent. Madoula. Vita S. Medard. Ibid. pag. 454. Erat denique in pago Cimomenico rus mobile, quod Sigebertus quondam rex... monasteri ipsius (S. Medardi) considerat, cui ex duabus linguis, Latinae visibilis aliquis Britannica, quoniam eidem ruris finium erat praescians, et censes plurimum annis marapagia completa. Vita Ludov. Pil. cap. 28. tom. 6. ejusdo. Collect. pag. 118. Deinde in pagum Conomanicum, in villam cuius vocabulum est Madulam, deposit.*

MADULA. Madellum, mainstatorium, urinaria urinaria, Orisala, Prov. Glos. sar. Provinc. Lat. et Cod. reg. 7657. Matula, matella.

MADURIERIA. Mensura frumentarum species. Charta ann. 1246. ex museo D. Clarenbaulti: *Tres cartones frumenti minus unum Maduriariam, ad mensuram de Terrasonio. Vide supra *Mada*.*

MAEA. pro *Mata*, Nutrix, obsterix, in quadam Gruteri inscriptione. Vide Gravium ad Glos. Isidori in v. *Mata*.

MACHEZORVE. Vide infra *Montezorve*.

MAGBOTA. Compensatio pro cognato

infecto, et Saxon. mag, cognatus, progenies, et bote, compensatio.

MENIANUM. *Menota, Machina* accesa. Supplementum Antiquarum.

[Addit. ex Castigat. in utrumque Glos. leg. Itaen. ut alibi, ex Vulc. Varro. in libro viii. *Meniana*, nostris *Balzana*, etc. Vide Glossem. med. Gracil. voce *Furta*, col. 419. et *Furillina*.

MENIDIUM. Cassianus lib. 2. de Insit. Coenob. cap. 22. *Piscium ministratis, quos illi (Egypti Monach) Menidi vocant. Ita Ciacconius reputat, pro menomonia, ut veteres Codices preferunt, putatique halecas hac voce designari. Gracil. πάτησι appellatas. At P. Pittheus in Notis ad veterem Interpret. tem Juvenalis Sat. 7. *menomonia*, seu *menomonia*, dicta ait apud Cassianum, quae in singulis mesibus, aut potius de mense in mensem parantur: ut *epimecis*, quae ad mensem unum. [Vide *Menomona*.]*

MENIT. Gloss. Isidori: *Strit, edificat.*

MERCARI. pro *Mercari*, in Charta Diagonarii I. ann. 689. apud Doublet. Hist. Sardoni. pag. 688. *Quatuor de caducis rebus Mercator alterno.*

MERIUM, MERENNUM. Vide *Materia*.

MERIA, pro *Majoria*, vel *Mairia*.

Feudum Majoris: Charta Johannis Episcopi Monachorum ann. 1211. ex Tabulario Comitensis. Ad Maeriam de jure prius nisi quod Maeria facere iustus venire censu reddidit, et corveias... in omnibus hi quis ad Maeriam pertinent, et de ipsa possessione quam habeat in Maeria. Charta Raymundi Archiep. Ebredon. ann. 1298. tom. 2. Histor. Daiphil. pag. 72. Salvo iure quod homines nostri castri Radulfus dicunt se habere in montibus seu alibus dicti monasteriorum Sancta Crucis, sive consistat in nemoribus seu alibus seu Maeria facienda et celstis quibuscumque. Quod ultimum melius de facultate cedendi Meremium in nemoribus posset intelligi. Vide *Majoria in Majori*.

* Unde etiam nostris Maser et Maser, pro *Maius*, vel *Maire*, in Lit. Ferrici ducis Lothar. ann. 1256. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 363. art. 4. et 5.

* 2. **MAERIA.** Officium et jurisdictionio forestiariorum. Charta commun. Tornac ann. 1187. in Reg. 34. bis Chartoph. reg. part. 1. fol. 10. v. col. 2. *Concessum ad recordationem juratorum, salvo iure ecclesiarum et castellani et advocati et dominorum monetae et Maeris et nobilium virorum circummanentium, etc.* Vide *Magistria* 2.

* 3. **MAERIA.** Materia quavis lignea, sive multiplicationi sive loco accommoda. Pactum inter Joan. daiphil. et Petrum Barral. ann. 1315. *Quod ipsi... possint... cindere in nemoribus... trabes, postes, et alias Maerias facere deportare pro chal- fugia et edificiis suis.* Vide *Madera*. Materia 1. et infra *Mayeria*.

* 4. **MAERIA.** Materia, vulgo *Maeriet* *Maire*. Fermentum, quo in confiencia cerevisia utuntur, ut fermentando depuretur; quod ministratore juris erat dominici; unde prestatonem ejusdem nominis dominus percepiebat; quod ei in feudum ab eo interdum concedebatur. Charta ann. 1098. ex Tabul. S. Mart. Tornac. *Ego Radbodus episcopus Tornacensis... inter ea que ecclesia S. Martini contuli, etiam fermentum deesse nolu, unde cerevisiam fermentantem quam potare deberent... Due etenim fratres, Radulfus et Leibertus nomine, in Tornacensis non inferiores, fermenti cerevisiam, quod Maeria vulgo dicitur, potestatem in Tornacensi civitate hereditario iure a me obtinebant.* Hc ecclesia S. Martini unam Materiam, id est unum fermentum per transgängem debet habere, non id frumentum potius, fermentandum, et ad Natale dominii, non usum. Maeriam tamen, et duas vel tres, vel quatuor opus fuerit, dare voluerunt. Charta ann. 1283. ex Tabul. Camerac. *Gaudfridus et Gillebertus brassatoribus potus, qui vulgo dicitur goudale, pro et pro coniugis brassatoribus... recognoverunt se teneri ecclesie B. Mariae Cameracensis et ipsam ecclesiam jus habere, et habuisse ab antiquo, pro primo brassamine in duobus denariis Cameracensis monete, pro secundo brassamine similiter in duobus denariis ejusdem monete, et pro tertio brassamine in uno mescalido de brasi legitimo, et ecclesia, vel in loco ecclesie fuerit, eidem brassatoribus de bona et legittima Maeria, quod vulgo dicitur Maeria, providere tenetur.* Alia ann. 1256. ex Chartul. ejusd. eccl. fol. 26. v. *Cum ecclesia B. Mariae Cameracensis cambarios de Castello coram nobis tractaret causam, petitionem suam contra eos editit in hunc modum, dicens quod cum ipsa ecclesia dictis cambaris teneat prestatu Maeriam, et pro Maeria dicti cambari teneantur eidem ecclesiae...*

pro brassinis singulis solvere redditum, qui dicuntur *Mae.* etc.

* **MAYERA.** *MATERIA.* *MATHERIA.* etiam legendum est supra pro *Macer*.

Maceria et Macheria, ubi, eo, quo hic explicantur, sensu accipienda sunt his voces. *Charia Ottonis III. Imper. ann. 994.* apud *Chapeavil.* In *Gest. ann. 994.* tom. 1. pag. 208. *Ut in loco Fossis nuncupato *thalonium*, mercatumque et monastam et *Materiam* cervis constitueret.* Alla ejusd. Imper. apud *Mirecum Not. eccl. Belg.* pag. 139. *Talonum, monetam et negotium generale fermentata cervisia, etc.* *Charia ann. 1084.* apud eund. Cod. donat. piar. cap. 54. *Dona uit eidem ecclesie... potestatem ponere et deponere illum, qui *Materiam* saceret, unde levantur cervisia.* Alla *Letherili* episc. Camerac. ann. 1065. in *Chartul. A. ejusd. eccl. ch. 35.* *Reddo canonicis et Materiam civitatis.* Cujus doni mentio in *Necrol.* hujus eccl. scripto ante ann. 1144. ad viij. Kal. Jul. *Oblis Liebertus sancta memoria, et religione epis- copus...* in *Cameraco decimam moneta et Materiam, quam injuste perdideramus.* reddidit. Ibid. ad ij. Idus Aug. *Oblis secundus Gerardus episcopus, qui tradidit legimus ecclesie S. Mariae adodium suum in *Lutetia*, tertiani partem... in moneta in *Materiam* in foro, etc.* In eius possessione charta *Mirecum* (ibid. 139) nat. Belgia. cap. 25. mater edidit *Maceria Mayeria* et *Mayeria*, in *Actis capit. Camerac.* ab anno 1435. ad annum 1592. passim occurrit. Quas voces omnes a Latino *Materia* ortum habere videntur, quod in confidencia cerevisia fermentum potissimum sit materia. Hoc illustrare licuit ex *Animadversionibus* D. Mutta Cameracensis ecclesie decant meritisimi.

* **MESOLEUS.** Vide *Musileum*.

* **MAFORA.** Vide in *Mafors*.

* **MAFORICUS.** Vita S. Leonis PP. tom. 4. Juli pag. 323. *Oblulit ei tres oleas Maforicas admirabilis pulchritudinis serico tactas.* Ubi *Bollandista* legendum certant *Majorias*, pro *Majores*.

* **MAFORS.** *Operimentum capitis, maxime feminarum, apud Papiam, Isidorum, et alios, a nobis laudatos ad Alexiadem pag. 380.* Gloss. Gr. MS. Reg. Cod. 1073. *Hic.* *χρυσανθεῖον, μαρτίου.* Aliud *Gloss. Cod. 2002.* *Mafopion*, το γάρ, της μαρτίου. *Tz χρυσανθεῖον*, apud *Palladium* in *Vita Chrysostomi* pag. 87. *Epitima Basilii nomine inscripta.* Ex *Actis capit. Camerac.* *Propositio eiusdem, non sibi, sed vice eius.* Ubi sumi videtur pro *scapulari* *Monachico nam mafortes Monachis tribuit Cassianus.* *Mafortem* vocat *Fortunatus* in *Vita S. Hilarii* Episc. Paris. cap. 2 n. 11. *peplum, seu velum, quo sepulcra et tumuli Sanctorum obvolvebantur* *Charta Cornutiana* edita a Suaresio. *Mafortem* inter vestes sacras reponit. *Mafortem transosericum rodonelatum aquilatum : item Mafortem et telesphorophytransosericum opus marinus, etc.* [Velut omne mafortem dictum significat Hist. MS. Monast. Beccens. pag. 852.] *Osamenta multiplicia in quadam Maforte.* Acta S. Marcellinae tom. 4. Julius pag. 236. *Et vestis sacra Maforte quadam modo subratram, Christi Jesu quem tota visceribus concupiverat, innaculata sparsam effecti.*

* **MAFORA.** pro *Mafors*, occurrat in *Vita S. Gudile Virg.* cap. 6. et apud *Ordericum Vitaliem* lib. 2 pag. 337. *[Ordinarium Lexoviense MS.]* *In festo*

Purificat. Mafora B. M. Virginis defertur uno speciali cero precedente. In die Annunt. Ad processionem Mafora cum coro.

* **MAFORITE.** *Matronale operimentum capite.* *Papias MS. Eccles. Bituric.*

* **MAFORIUM.** in *Actis SS. tom. 8. Julii* pag. 41.

* **MAFORTEUM.** *Acta purgationis Cecili-*

Hani : Tunica mulieres 82. Mafortes 88.

tunice viriles 16.

* **MAFORTIOLUM.** *Acta S. Nestoris Mart. cap. 1.* *Habens Mafortiolum super caput suum.* Vide *Salmasium* ad *Vopiscum* pag. 390.

* **MAFORTE.** *Matronale operimentum caput operis ; vocatum autem sic quasi *Marte*. Maforte signum est maritatis dignitatis ; idem et stola dicuntur. Patis.*

* **MAFORTUM.** *Richer. lib. 1. cap. 29.* prior. lect. *Procedit itaque cum Dalmatio et Aquitanis, frontibus Mafortis signatis.* *Has voces postea delevit auctor.*

* **MAG.** *(Quedam mensura apud Occitanos : « Unam pelliciam ad coherendum pastam, a longitudine de la Mag »* (Cart. *Magalon. Rev. Soc. Sav. 1873. p. 417.)*

* **MAGADE.** *Gr. πάγιτον.* Ea pars lyra, in qua plectrum illuditur, ubi scil. percutio chordarum fit manus dextera. *He- schio πάγιτον, πάγιτον καλέσαι dicitur.* *Petrus de *Vitro* (magister) (Cass. col. 28) *Canticus sicutus B. Mauri compo- suit, in quibus qui vult artis grammatica transiret, et monochordi sonor. Mayada repeteret notas.**

* *Prose. S. Carili, ex Cod. Floriac. 61.*

*apud D. *Le Beau* tom. 2. Collect. var. Script. pag. 104. *Pangai plectrice voce numina omnis concio, atque tanta acci- nat perpicea ordine armonia terminalis Magadis resultat sonora.**

* **MAGAGNA.** vox Italica. Acad. Crusc. *Vitium, labes, menda, noxa, Stat. Man- tum lib. 1. cap. 17. ex Cod. reg. 4020.* *Ad ludum taxillorum sine fraude et Magagna locum sibi non vendicent. Ubi ritam significare videtur. Stat. Genus lib. 4. cap. 67. pag. 119. v.* *Si quis equum, mulum... emerit vel alia titula acquisiverit, quos diebus quinque tenue- rit... non possit deinde occasione aliquayus morbi, Magagne vel vitu contractum res- cindere.* Vide *Makamium*.

* **MAGAGNARE.** *MAGAGNUM.* Vide Ma- hamum.

* **MAGAGNATUM BLADUM.** a voce Ita- liaca *Magagnato*, quae significat corrup- tum, infame, affigatum. Stat. Bononi- ann. 1250-67. tom. III. pag. 331. *De blado Magagnato vendendo utrum ad festum Nativitatis Domini.* [FR.]

* **MAGALDUS.** *Vestis seu tunica spe- cies, vel Pera, mantica, a veteri Gallico Magaut, eodem sensu.* Lit. remissa. ann. 1398. in Reg. 13. Chartoph. reg. ch. 314. *Dictus Girardus de verbia procedente ad verbera, ramito capitulo a capite suo et extreto Magaldo seu fagel, malitiouse irruit in dictum exponentem.* Vide *Maca*.

* **MAGALETI.** vulgo *Magalez*. Societas mercatorum Italorum nomen. *Charta ann. 1349.* in Reg. 74. Chartoph. reg. ch. 530. *Certaines debtes... qui furent jadis données aux compagnies des Magalez et Massez.*

* **MAGALIA.** *Tunica pastorum,* in *Gloss. MSS. 13. sicc. Monast. S. Andreæ Adaonensis.*

* *Perperam pro *Tuguria pastorum*, ut efficiunt ex *Gloss. ad Doctrin. Alex. de Villa-Dei : Magalia, domus pastorum.* Vita S. Ide tom. 2. Sept. pag. 266. col.*

1. **MAGNIS ergo Salvatori Deo gratiarum laudibus persolutis, ad propria remeas Magalis incolumis.** Quae emendationis veterum Glossarum causa tantum observo: vox quippe eo intellectu Virgilio nota est.

2. **MAGALIA.** Urbs, civitas, a Punico Magal, nova villa, ex Catholico: quod haec usus ex Servio ac illud Aeneo. lib. I. v. 423:

Miror nomen Aeneo, Magala quondam.

Acta S. Cassiani apud III. Fontaninum in Antq. Horae pag. 364:

Uero auctor totig' Magala plenis Arama Foenicenses, que dictior urbs Edesorum.

3. **MAGALONENSIS DENARIUS et Mallia.** Vide Moneta Baronum.

MAGANA. Passio S. Lupercii Mart.

Justi Prokes Maganam fieri, et acutis eam clavatis clavis, (clavis) et in medio eius.

4. **Lupercium militi praecepit.** Moi. Vide Magana ac rotam solventes, etc.

Occurrit uti stirpes, uti Magana idem sonat quod Magana machina. Vide lib. hoc versus.

* **MAGANUM.** Vitium, noxa, Tabulinus, d'ubage inter schedas Pr. a. S. Vinc. Pro prelio unius multa pulli bochardi, cum omnibus suis ritus et Magana apparentibus et occulis. Vide supra Magana.

* **MAGARITA MAGARITES.** Vide Magarizare.

MAGARIZARE. Saracenicam vel Mahometicam impietatem non modo proderit, ut quidam volunt, sed maxime post abdicatum et desertum Religionem Christianam, a qua qui transibant ad Musulmanismus pax; sic dicebantur vocabulo, quod significat stercore faciem conspicuare, ut auctor est Leucianus in Pandecte Turcico num. 22. Hinc pax; in Corona pretiosa maccus, et apud: redditur: unde Magarius Sinus versus Rumeni vel Europei promontorii appellationem accepit, a fratre temporebus, quis illis in regionibus existens Boreis fuit, tantum, cum apud nos quo se videntem aerisferat, ut et apud eundem Leucianum n. 25. Hist. Maccus illi. 28. Reportatio, se non compellens ad Magarizandum. Quodam Codd. ex editis male habent Maserizandum. Capitulum Radetelius Principi Beneventani col. 24. Nullum Sacrum recipiant, propter illos qui temporibus DD. Siconis et Scordi, fuerint Christiani, si Magarizati non sunt. Crebro utuntur etiam Gracil. Theophanes. Exi- et exordio Byzantini greci Alexio et Baudouino, sicutus sicut et ceteris non pax; Menolog. Basilii Imp. 6 Mart. traxiostoz magarizos.

MAGARITA. Apostata, Christianae Religionis deserter. Joannae VIII. PP.

Epist. 219. Portaque patentes relinquenter, multis Magaritis fugiendo et Saracens ingrediendi aditum... reliquerunt.

Ubi perperam nupera Copellorum editio magaritatis prefert. Occurrit non semel hec vobis apud Anastasium in Hist. Eccl. [90] Chron. Castri. pp. 12. et Paulum Discorum in Hist. Misc. ubi Mayetaria habet Theophanes pp. 12. et 284. Vide Gloss. Meursii et Fabroti. 100 Cang. Glossar. med. Grscit. col. 840.]

* **MAGARITES.** Eadem notio. Vita S. Stephani Sabali. tom. 2. Juli pag. 572. Comitem mihi se juncerat Magarita quidam, alterius ex indigenis Magarite filius, impie superstitioni sua ad insaniam usque adductus.

* **MAGASENUM.** Promptuarium, cella,

Ital. Marazzino. Gall. Magaria. Stat. Ge- nus lib. II. cap. 102. pag. 188. r. Ordina- mus quod est aliquis locatio alienus domus vel Magazena, facilius uero per aliquem, rei aliquippe cives, quoniam esset dicta domus vel Magazena, etc. Steph. de Infestura de bello inter. Partum IV. et Ferdin. reg. ann. 1482. MS. Duo

Magazena mercibus plena, quae erant quatuorundam Janzenium, similiter ad bac- cum, ut dicitur, miserant. Occurrit pre- terea tom. 2. Cod. Ital. diplom. col. 1786. et alibi.

MAGAZELLA. Sepiasilarium officiris nota vox: **Magazellen** enim hodie, ue vocant teretes cylindros, in quos composta emplastrum redigere solent. [Vox Hebraica originis, **Magdal** enim et **Magd**, turris, quae est pierumque figura cylindrica.] Marcellus Empiric. cap. 20. ex- tremo: **Cetera vino optimo madefacta simul in mortario colliges, ex quibus tro- chisci vel **Magdalae** fient. Alexander la- tropoch. lib. I. Passion. **Ilerum** cum vino tenuis, et **Magdalae** facies. Perperam edit. **Mandasa**, apud Plinii Medic. lib. I. cap. 8.**

Medicis pax; istum ipsum medicamen- tum, in pastilli figuram forma- tum, sic enim Galenus pax; apud Hippocratem interpretatur totu' oev- nus, et pax; xxii. xv. xxi. xxv. pax; pax; etc. Ita pax; dictum a forma mollior- is, ex pane pulpis, non manu absti- gelant veteres, et postea canibus devo- ram proierebant, quam **Magazella** et **Magazella**, appellabant. Gracil. : quae vices occurruunt hac notione apud Athen. 1. 4. et 9. Aristoph. **Plutarchus**. Eustath. Pollic. et alios. Hesychius. **Averado**, et alio pax; pax; V. Tretzem chil. 18. cap. 476.

* **MAGALEO.** Mattia Sylvaticus: Et ex eo formantur pulilli vel **Magdaleones** par- vuli, etc.

* **Magedon** d'extract, apud Raben- lais lib. I. cap. 11. Vide ibi notam D. Duchat.

MAGALIOLUM. diminutivum a **Magalum**. Avitus Viennensis Episc. Epist.

7. **Prates Magadoliola illa, quae promi- nens, pauci, ut cum observatione brevi- cito dirigi jubebant.** Solent quippe sepia- riari ejusmodi vasculi breves indiculos affigere, qui cum observatione singulis uti possint indicant.

* **MAGDUM.** In Biturigibus denarii et malles. Vide Moneta Baronum.

* **MAGERIA.** Pratum rusticum, cur- tis, German. **Mug**. Charta ann. 1488 apud Ludewig. tom. 4. Regn. MSS. pag. 112. Ab antiquo in eadem villa habemus unaean **Mageriam**, cum aliis redditibus et jure mundano. Cura etiam **Mageria** in eadem villa adhuc Zwellerhof nominatur. Possessores monasterii nostri, quae a dominis de Chenuing dea habituimus, devastabat, et **Mageriam** una cum vinen- si in soliditudinem redigebat. Vide **Majeria**.

* **MAGICARIUS.** Magicus, Ital. Magico, Gall. Magicien. Petrarcha in Iun. Syriaco edit. Basil. ann. 1581. fol. pag. 560: **De quo cum me olim Robertus regno clarus, sed praelatus ingenio ac literis, quid sentirens multis adstantibus percur- tatus eset, ... jocare nusquam me legisse Magicarium fuisse.** Virgilium respondi. Vidi. **Magicatus**.

* **MAGICA.** Magicis prestigilis ob- structio. Synodus Alrebatenis ann. 1025: **Non aderit dormiri, potuisse nefarios homines erroris spiritu Magicatos in aliquam prati doymatis conspirare de- venientiam.**

* **MAGIDA.** [Gall. Petrus: ... Pro 1.

Magida sive meyt de ligno pro expensa coquina. - [Arch. histor. de la Gi- ronde t. 22, p. 496.]

* **MAGIDES.** Vasorum genus. Vita S.

Jacobi eremiti sec. 4. Bened. part. 2.

pag. 167: **Dedit viaticum et septem vase,**

quae Magides vocant, partim aqua san- tana necessaria navigantibus, partim

mero optime plena Jacobo constituit. Vide Magazena.

* **MAGILLARE.** Vide supra Baumare.

* **MAGIMACTE** παγίς. Gloss. Lat.

Grec. MSS. Sangerm. Vide **Mactus**.

[**Addit.** ex Cadigel in utrumque Glos- sar. **Magimaste**, παγίς. Germ. **magne**, vase. Reg. magne fons.]

* **MAGIRICA** Ars. Coquinaria. De ea

Jod. Willichus.

* **MAGIS.** Greco παγίς vel πάχη, Ma- cactra, mensula. Marcellus Empiricus

cap. 1: **Rasamus pastis quod in Magide adhucaret.** Utitur Plinius. Vide **Mait**.

* **Gall. Mai**, alias **Maitreaulx**. Lit.

regiss. ann. 1891. in Reg. 141. Char-

toph. reg. ch. 290: **La supplicant porta**

laidde tasse en une Maitreaulx en la-

quelle il trouve douse solz. Vide supra **Magazena**.

* **MAGIS.** Amplius, Gall. Plus, da-

vantage. Lit. remiss. ann. 1890. in Reg.

Charthop. reg. ch. 458: **Dicit homi-**

nus dixerunt quod nonquam Magis as-

cenderent ad garitas dicti fortitatis pro

defensione ejusdem.

* **MAGISCA.** MAGISQUA, an idem quod

Beneharn.: **Maiode**, **Maconque**, **Majes-**

que dictur, haud satis scio. Est autem

Maiode, conventio seu contractus, quo

viniculus sub certis conditionibus tenetur

hunc quodam firmam suam habet, vinum

necessarium suppeditare, aut saitem ea

qui ad vinum inducendum necessaria sunt. Codex MS. 11. fol. 11. Abbat. San-

germ. fol. 61. **Sunt in Novilaco manus**

sestii vi... solvent ad hostem.

Item fol. 11. fol. 11. Remegius colonus...

habet de terra arabilis bun. III.

de proto dimid. arp. et mittit unum bun-

ut operari... ad caropera inter viniculum et Ma-

giacum. Et fol. 63: **Ulatheus colonus...**

habet de terra arabilis bun. III. et dimid.

facti sic ut dimidium mansi, excepto ca-

rope propter vinum, facit Magiscam.

[**Ager**, qui de novu' ad cultum redi-

gitur et tempus, quo aratur. Vide mo-

Magisia.] [**De vectura mense Mai**

præstantia intelligit Guerard. in Glos- sari. I.]

* **MAGISCOLA.** Scholae praefectus, di-

gitus in Ecclesiis Cathedralibus, His-

pan. **Maestre Scuela.** Acta SS. tom. 4.

July pag. 707: **Obertus praepositus et**

Opificius Galatea scholasticus (magis- scula) quadam cathedrali Ecclesiæ.

Regula consuetudinum Tom. 1. fol. 11.

Conc. Hispan. pag. 670: **Scho-**

lasticus, vulgo Maestre Scuela huius san-

ctae Ecclesiæ, curam habebit ut diaconus et

subdiaconus antequeri legant Epistolam

vel Evangelium, illa prædictam coram.

Nostris Ecclæ.

* **Maestre-scola**, titulus rectoris studi

Andegavensis, in lit. Caroli VI. ann.

1895. ex Reg. 158. Charthop. reg. ch. 311:

De pars de nos haec ame: le Maestre-

scola et doctores regens en l'estude d'An-

giers, nous a este exposé que comme ledit

Maestre-scola à cause de sa dignité de

Maestre-scola est chef et rector dudit

étude, etc. Pro dignitate ecclesiastica,

vulgo Ecolâtre, legitur in lit. remiss.

ann. 1898. ex Reg. 144. ch. 254: Maestre-

ecole de Baixur.

• **MAGISDICUS.** Jam dictus, supradictus. Charta Occitan. ann. 1313. In Reg. 50. Chartoph. reg. ch. 8 : *In leuda munita, notaria, firmis, censibus, forecapiis infra. De causibus, foriscapis Magidicis siue dictis.*

• **MAGISIA.** Novale, novalis terra, que anno cessat; vel quae de novo ad cultum redigitur. Ital. *Magnese.* Charta ann. 1270. In Access. ad Hist. Cassin. part. 1. pag. 812. col. 2. *Dixit quod de grano farinis non debetur terraticum curie Cassinensis, nisi de terris que seminantur, quando non Magisias. Et pag. 815. col. 1. Si quis fecit Magisiam, in qua debetur seminari granum, ... tenetum prestatse ter-raticum.* Vide supra *Magisca.*

1. **MAGISTER.** Ventus Latinis, caurus, corus, argentes, dictus, nautis Nordoest, vent de Maestra, maestrale, apud Sanutum lib. 2. part. 4. cap. 25. [Magister transmontana, in Charta Massi]. *Sed quod spectent ventum Gracum, vel transmontanum, vel Magistrum transmontane.*]

1.2. **MAGISTER.** Titulus honorarius, quo denantur viri ab honorarioibus secundi. Occurrunt passim.

3. **MAGISTER**, nudo pro Magistro officiorum, in 1. 4. Cod. Th. de Primicerio et Notar. (6, 10.)

MAGISTER, qui vulgo *Doctores* in Theologica, vel alia Facultate. Passim.

MAGISTER ADMISSIONUM. [Qui introducunt ad operarium nominibus predicti sunt.] Vide *Admissiones.*

• **MAGISTER ARBALESTARIORUM.** Vide *Arbalestari.*

MAGISTER ARMORUM, apud Ammianum lib. 15. **Officials**. Magistri militum, qui numerorum rationes tractabat, unde idem qui *Numerarius*. Ita *Henricus Valesius*, ubi plura, pag. 84. Interdum apud eundem Ammianum et alios pro *Magistro militum* sumuntur, ut idem observat pag. 108. Vide *Jacobum Gothfredum* ad l. 7. Cod. Th. de Re militari. (7, 1.)

1. **MAGISTER ARRESTORUM.** *Maire des Arrests*, in Curia Daiphinali, idem qui *Magister Rationalis*, ad quem Hospitalis Daiphinalis rationes continebat perfidebat. Computut ann. 1384. tom. 2. Hist. Daiphinal. pag. 273 : *De quibus omnibus pecunia quantitatibus predictis Thesaurarius petit collationem feri cum quantum arrestorum facto per Mag. Nicolaum de Aveyllinus Magistrum Arrestorum tunc temporis, etc.* Intra idem *Aveyllinus Magister Rationalis*.

1. **MAGISTER IN ARTIBUS**, apud Nicolaum Trivetum ann. 1253, qui vulgo nostris *Magiste de Arte*, in Academis. Epitaphium Thomas Abbatis S. Andreas Vercellensis :

Artibus in concis liberalibus, atque Magister in Hierarchia, nunc arcis claudens ista.

Vide *Statuta Academia Parisiensis.*

1. **MAGISTER ASCE.** Carpenterius. Faber lignarius. Gall. *Maire de hache, Charpenier.* Statuta Massil. lib. 2. cap. 34. cui titulus : *De calafatis et Magistris Ascia quantum debent accipere, per pan e boure. Decernimus, quod Magistri seu Carpenterii datus, etc.*

1. **MAGISTER AULE IMPERIALIS**, dicitur *Atelius* quidam sub Carolo M. in Chron. S. Vincentii de Vulturno pag. 676. Idem fortis qui *Magister officiorum apud Latinis, ac Coropatata sub CPopitanis Imperatoribus.*

1. **MAGISTER AULE Abbatia seu Monasterii.** Charta Guillelmi Abb. Floriac. ann. 1316. ex Tabular. ejusdem loci :

Presentibus religiosis viris... Stephano Guerafaus Magistro Aule ejusdem monasteri, etc. Cujus quidem officium ex Libro de modo loquendi per signa explicari licet. Pro signo Granatarii Conventus, sive Magistri Aule domini Abbas statim, quoniam habebat manus connexas alicuius vesti admodum infundere velis ex molendinum; modo tamquam idem fuerit officium Magistri Aule. Abbatia etiam et Magistri Aule Monasterii. Hic quippe non aliud mihi videtur ab eo cuius honorum exemplidetur omnis cura demandata erat; Illum vero vel annonarie Abbatia praefectum fuisse existimo.

1. **MAGISTER BOTELLERICUS.** Archipincerna, dignitas in Curia Daiphinali. Ordinat. dominus Daiphinal. ann. 1340. tom. 2. Hist. Daiphinal. pag. 393 : *Item, ordinamus unus usum scutiffrum idoneum, qui sit Magister Botellericus... presfatus Magister Botellericus sit cum omni solertia diligens bona vina perquirere pro predio, quo poterit meliori. Vide Butta 3. et infra Magister Pincernarum.*

1. **MAGISTRE CLEMENTARIORUM.** Qui clementaris praeferat atque edificis paranda curabat. S. Willielmi Consti. Hirsaug. lib. 1. cap. 22 : *Pro signo Magistri autem Clementiarum officium erit, tam clementes chore, quae altari ministros offici sui admovere, ut in eo uniusquisque clementiarum ritum obseruer.*

1. **MAGISTER CAMERARIUS.** Idem qui *Magister Cubiculariorum*. Ordinat. dominus Daiphinal. ann. 1340. tom. 2. Hist. Daiphinal. ann. 393 : *Item ordinamus unum Magistrum Camerarium, cum uno alio Camerario ejus socio, qui habeant duos bonos equos, et portet eorum quilibet malam troeum cum lecto nostro, et aliis opportunitatibus. Infra pag. 393 : Item, dicti Magistri Camerarii et socii, rauhes et armaturas ac Camere vasa argentea, atque bona mobilia... diligenter custodian.*

1. **MAGISTER CANTORUM** in Ecclesia Mediolanensi, in Charta Robaldi Archiep. Mediolan. ann. 1144. apud Ughell. In Append. tom. 4. Precentor.

1. **MAGISTER CAPELLE.** Qui cisteris Capellenis praeferat. Ordinat. dominus Daiphinal. ann. 1340. tom. 2. Hist. Daiphinal. pag. 393. *Magister Capelle obediens et obedientia. Vide Capellani.*

1. **MAGISTER COPTUS**, sub dispositione Prefecti urbis, in Notitia Imperii, cuius mentio in Cod. Th. Vide *Patriotolum*.

* **[MAGISTER CHONI]** et Ego Willielmus Criveus, *Magister Choni*, rogatus a testatore, interful. a Test. Duranni Ty-motei, Lugdun. 1245, mus. arch. dep. p. 145.]

1. **MAGISTER CHRISTIANITATIS**, appellatur Patriarcha Jerosolymitanus, in Charta Almer. comit. Ascalon. ann. 1157. tom. 8. Cod. Ital. diplom. col. 1478 : *Concedo eidem (Pisanis) locum unum ad fabricandum sibi in ea ecclesiastiam; si tamen dominus ac Magister Christianitatis patriarcha hoc ipsi concesserit.*

1. **MAGISTER CIVIUM**, primus *Ædilium*, Germania *Bürgermeister*. [oo Vide Eichhorn. Histor. Jur. German. § 243.] Charta Friderici II. Imper. ann. 1222. apud Broverum lib. 15. Annal. Trevir. : *Revocamus in irrum, et cassamis in omni op-*

pido Alemannia Communia, Consilia, Magistros Civium seu Rectores, vel alios quicunque Officiales. Levoidus Northowius in Chronicco Markano ann. 1390 : Andreas Magister civium volens occidere Scabinos. Occurrit præterea in Privilegiis Academis Viennensis in Austria Rubr. 38. in Metropolit Salisburgensi tom. 1. pag. 262. apud Maximilianum Henrici prolog. pag. 12. 21. etc.

Lit. remans. ann. 1404. In Reg. 159. Chartoph. reg. ch. 10 : Comme son Lau-rentius bouchet d'Argyros de Liege est son uvage esté Magistre de la cité de Liege qui est moult grant et noble office, et tel que quelconque personne qui a ledit office, il a en partie le gouvernement de tout le pais de l'évesché de Liege. Sed et ipsi audiles, Magistri civium appellantur, in Charta ann. 1451. tom. 3. Cod. diplom. Polon. pag. 138.

1. **MAGISTER CLOSI.** Gall. *Maire du Cloz*, Officium in foresta regia, forte illi qui *defensio* potissimum invigilatur, in Stat. ann. 1378. tom. 6. Ordinat. reg. Franc. pag. 220. art. 8. et 18.

1. **MAGISTRI COMMUNI.** Quibus jus communiae servandum et defendendum committitur. Charta commun. Mechlin. ann. 1308. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 1422 : *Villa Machlinensis de cetero habeat in perpetuum communiam, duos Magistros communis... Magistri communis potestatem habebunt jus communiatum servandi, et eorum injuriam defendendi, in his que ad ius communum pertinent, ubi et a quibus injurias ei contingit irrogari.* [oo Vulgo *Maiores Communis*, Idem qui supra *Magistri Cimicorum*.]

1. **MAGISTER CONVERSORUM.** Officium monasticum, conservans prepositus. Charta Bereng. abbatis Bobi. ann. 1246. in Reg. feud. seneschal. Carcass. etc. fol. 297. v. : *Subscripti Petrus Bellus-homo Magister conversorum. Vide supra in Consorio.*

1. **MAGISTER COQUINE.** Conglorum prefectus. Ordinat. dominus Daiphinal. ann. 1340. tom. 2. Hist. Daiphinal. pag. 393 : *Item, ordinamus unum fideliem et probum scutiffrum, qui sit Magister Coquine... Item, sit Magister Coquine sollicitus scribere singulis in horis convenientibus nostram supra comedendi ferulis voluntatem, ut si forte esset fons convitum, honor noster in talibus reservetur, et etiam nos disponere quomodo cibaria nostra parentur. Item, quo aduersit et pressentiliter videat diebus singulis carnes crudas truncari et scindiri, antequam ponit debent ad coquendum, ita quod in directorio per consequens revideat, ne per coquos vel alia de coquina frus committatur. Vide Coquae.*

Lit. remans. ann. 1390. In Reg. 100. Chartoph. reg. ch. 390 : Raulin Boudart escuier et Magister in la cuisine de notre cher seigneur et pere, etc.

1. **MAGISTER COQUUS.** inferior Magistro Coquae. Ordinat. dominus Daiphinal. ann. 1340. tom. 2. Hist. Daiphinal. pag. 394 : *Item, ordinamus in coquina nostra duos Magistros Coquos... Item, ipsos Magistros Coquos precipimus debent Magistro nostri Hospiti et Magistro coquine nostra in omnibus obediere.*

1. **MAGISTER CUBICULARIORUM.** Qui Cubicularis Regis præferat, apud Monachum Sangallensem lib. 2. de Rebub. Carrolli M. cap. 9. et Wipponeum in Vita Conradi Salic. pag. 428.

1. **MAGISTRI CURIE.** Qui vulgo nunc Consillarii Parlamenti. Regestum Parl. B. fol. 77. *In Curia D. Regis, in Parla-*

mentio, coram Magistri ipsius Curie. Occurrit ibi non semel.

MAGISTER CURIAE, Officium Monasticum. Charta ann. 1347. tom. 2. Rer. Mogunt. pag. 769 : Convocatus et congregatis ad invicem... honestis et religiosis viris, dominus Emerchonis Prior... Godemanno de Lorche, Brunus Magistro Curiae, Heinrico dicto Albach... monachis contentivitatis et capitulariorum monasterii S. Albani. Idem videtur qui supra Magister aule.

MAGISTER CUSTOS. Bern. Mon. Ordo Cluniac. part. I. cap. 74 : Ipsius secundum signum... longius pulsari debet... ut omnes possint de omnibus officiis ad Hora principium convenire, et Magister Custos, per consuetudinem debet ipsum pulsare, aut talem regare, qui bene sciat facere. Idem haud dubile qui apud eundem Bern. cap. 51. Major et principialis Ecclesie custos dicitur : Ut de Principali Ecclesie Custode, qui vulgo Sacrista, dignus vero honorabilis Aprocinarius vocatur, etc. Vide Custos.

MAGISTER DILUVII, Qui aquis et earum aggeribus prestat. Vide supra Diluvii Magister.

MAGISTRI DISPOSITIONUM. Vide Dispositiones.

MAGISTER IN DIVINITATE, Theologus, in Charta ann. 1336. Vide Divinitus 2.

MAGISTRI DOMORUM ABBATIS, Qui villas Abbatis et predia administrabant. Charta accn. 1368. ex Tabul. S. Crucis de Talemundo : Tonabbius (Aquarius) provideres locos seu habitus nobis dicto Abbatis successoris nostri ac singulis monachis et aliis magistris ministeri nostri adiutori, ac aliis. Magistris etiam administratoribus domorum Abbatis ridiculus de Marciapio de Martiniana, de S. Maximo ac de Passeleria, cui ultarum domorum. Ibidem non semel occurrunt.

MAGISTER ECOLAIS, Idem qui supra Magister Custos. Charta Frederici Coloni. Archep. ann. 1128. tom. 8. novm Gall. Christ. Inter. Instr. col. 164 : Ea proprie materiae dissensio, et discorsio ressecare volentes, subministrante nobis fratre Wibaldo Stabulensis Ecclesie Magistro aliquo portaro.

MAGISTER ENSILLUDI, Lanistarum prefectus Gall. Maître d'escrime. Charta ann. 1455 : Jean Taillecourt Maître joueur de l'espée à deux mains et du bouclier, cognit... que pour la grant industrie, habileté et science qu'il a trouvé en la personne de Jehan de Beaugrant, demourant à present de Chosey, touchant le bon jeu, et sur le bon rapport que fait lui et de la personne d'elz de Beaugrant par Jehan Pochet prévost desdiz jeux, et si autre du serment desdiz jeux, lequel lui ont témoigné que icellui de Beaugrant est expert et suffisant pour estez passéz prévoit desdiz jeux. Pour ce causez, ledit Jehan Taillecourt a fait, crée et institué ledit Jehan de Beaugrant prévoit desdiz jeux de l'espée à deux mains et du bouclier, et lui a donné pouvoir et autorité de tenir escoles desdiz jeux par tous lieux en ce royaume, et montrer et enseigner lediz jeux à tous hommes qui les voudront apprendre ; en requérant par icellui Taillecourt à tous seigneurs, capteines et gardes de villes, cités, chastelets et autres lieux et à tous les maistres du dit mestier que audis de Beaugrant ils souffrent et laissent tenir ses escoles partout ou mestier sera, et lui presentent et donnent conseil, confort... par ainsi que ledit prévoit a promis qu'il tiendra, gardera et observera à son pouvoir les ordon-

nances faites sur lediz jeux, etc. Vide supra Ensilludum.

MAGISTER EPISTOLARUM, sub dispositio-
ne Praefecti Prioriorum, legationes Civitatum, consultationes, et process tractas, ut est in Notitia Imp.

MAGISTER EPISTOLARUM GRANICARUM, qui eas Epistolae, quae Graecae solent emitte, aut ipsa dicta, aut Graecae dicta, in Graecis, et Latinum. Notit. Imper. Vide Panciroli.

MAGISTER ECUDERIE, Curator seu Prefectus equorum. Charta ann. 1337. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 834 : Sitque unus ex dictis Scutiferis fortieris, et aliis Magistri Ecuderie seu marecalli sui. Vide Marecallus.

MAGISTER FIDELIUM, Quo et Magister oblationum, dicitur in penes quem erat dispositio plarum fundacionum et donationum. Vide Histor. Fuldens. pag. 54. et supra Fidelior.

MAGISTER FORRIERUS, Designator hospitorum, metator, Fourrier. Ordinat. domus Dalphin. ann. 1340. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 835 : Magister Granicus cum duobus tantum fratribus colloquies potest. Et cap. 9 : Nullam equitaturam habet Magister Granicus, sed cum ad Abdationem venti, quasi unus ex aliis graditur super pedes suos. Vide Grangia in Granca.

MAGISTER HERETICORUM, Idem qui Inquisitor fidei. Reg. auctor. parlam. Paris. ex Cod. reg. 9822. 2. fol. 46. r° : Se la Maistre des herèges requiert au juge lay qu'il prengne aucun pour ce qu'il a mispris contre la soy, si comme il dit, le juge lay n'y doit pas obéir, etc. l'official ne rescript avec lui (oo) Vide Chart. ann. 1347. apud Guden. Cod. Diplom. tom. 1. pag. 384.)

MAGISTER HOSPITALIS S. JOANNIS HEREDOMINI, ejusdem Ordinis primarius Magister, clausimidi dignitatis insignia duplo plus fuscæ zone et pectorale. In Bull. Alexandri III. pp. ann. 1127. Et mentio E. quandam Magistri Hospitalis, qui eidem Magisterio renunciavit, zone cum marripiu, clavi, arvillo resignata. In Chartul. Manoscens.

MAGISTER HOSPITALIS, Præcipius Palati Dalphinensis minister. Ordinat. domus Dalphin. ann. 1340. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 832 : Item, ad honorificum et expeditissimum regimen nostri Hospitii, usum idoneum fideliem ac probum Militem ordinamus, qui sit Magister Hospitii, cum meri et mixti imperi potestate, cui omnes gentes et officiales ejusdem Hospitali subieciant et obediant tanquam nobis, et qui de consilio judicis ordinandi per nos, in eodem Hospitali faciat de illi justitia complementum, Cancellerio, capellania, notaria et clericis, ac Consiliariis dumicatis exceptis, quorum punitionem sub correcione nobis specialisti reservamus. Apud nostrum vero Magister Hospitalis, Regis dicethatur, sicut in quoque libellorum supplicium Magistri vocamus. Vide Spicileg. Acher. tom. 8. pag. 323.

MAGISTER HUBARUM, [Dignitas quamdam in Austria Duuest.] Vide Huba.

MAGISTER INFANTUM, in Cannobio, qui infantibus ac pueris, quos Nutrices vocant, præmerat. Ordericus Vitalis lib. 3. pag. 482 : Ad infantum Magistri... promovit. Candidus Monachus in Vita Eligii Abbatis Fuldensis cap. 21 :

Et ipso simul infans docto honestus.
Addit. cap. 22. Vide Obatus.

MAGISTER INFIRMARIUM, Cui in monasteriis infirmorum cura incumbit. Regula Conversorum Ord. Clast. cap. 5. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1649 : Magister Infirmarius in coquina quecumque convivio solitare loquatur, stans et sedens.

MAGISTER INGENIORUM, Machinator, nostris Ingénieur. Computum ann.

1884. tom. 1. Hist. Dauphin. pag. 51: Pro
cōpēsōs Johānēs Merclī. Magistrū Ingē-
niōrum mīri apud Gōncilīnum ex pāte
D. Dauphīnī, pro aliquātū magistrī ca-
piendī ad opūs mechinārūm.

o Mestrē des engins, in Reg. Cam.
Comput. Paris, sign. Pater fol. 177, v.

MAGISTER JUDEX. De hoc Magistratu
consule Constit. Sicutib[us] lib. 1. tit. 37. et
Ammiratū in Familiis Neap. tom. 1.
pag. 165.

MAGISTRI JURATI. Idem videntur.
qui nostris Juratis, urblū alicubi Ma-
gistratus. Anonymus de Gestis Man-
fredi et Conradi Regum apud Murator.
tom. 8. col. 600: Legam ponit (Rex Caro-
lus) regnolis, nevesq[ue] secretarios...
Magistrū Juratos, bajulos, judices, etc.
Vide in Juratos.

MAGISTER JUSTITIARIUS. Præcipiūs
Judec in aula Regum Siciliæ, in quorum
palatio commemorabatur, ibi de rebus ma-
jorib[us] momenti jus dicebat, Comitis Pa-
latis vicarius regens. Fridericus Imp. In
Constit. Sicil. lib. 1. tit. 57: Statutūus
ut magna Curia nostra Magister Justi-
tiarius, quibusque in Curia comminorebat,
qui volunt Judicis volunti assistere, et
ut Magister Justitiarius Curia nostra
supradictus de criminis lese Majestatis
nostra, et de feudi quaterniis, et de
quarta parte ipsorum feudorum, et de
appellationib[us] ordinariis nostris, seu delega-
torum nostrorum ad Curiam nostram in-
teractis, et de questionib[us] nostris
Curialium, qui immediate nobis assistunt,
etc. causas audiat, et iustitia mediante
decidat, etc. Addit. tit. 88. § 3. 40. etc.

Nec minor erat in Dauphinatu
Magistri Justitiarii dignitas et iurisdictio,
quippe qui lites supremo dirimirerent
iudicio, nec ab ejus sententia nisi ad
Dauphinum esset appellatiōnē locus.
Littera Humberti II. Dauphin. ann. 1847.
tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 568: Inprī-
mis volumus quod non teneare obēre
alicui, nisi Magistris Hospiti nosti, qui
de commissis, vel committendis per te pos-
sint et debent te corrigeere, et punire, a
quorum cognitione valeat ad Magistrum
Justitiarium appellare, et a cognitione
Magistri Justitiarii habeas ad nos rever-
sus idem hanc dubie que Major Judec
dicitur. Ordinatio ann. Dauphin. ann.
1840. Ibid. pag. 588. et 590: Ordinatio
in Hospiti et in comitatu nostra continua
deputari unus doctorem seu jurisprudentem
sollēpnam qui sit Major Judec Dauphi-
nata, et totius Dauphinatus, qui
nobis semper assident. Cetera quae ab
ejus dignitate jurisdictionem spectant
ibidem fuse proponuntur. Nec ab eo
denique distinctum existimo qui Ju-
dex Appellationum et nullitatum totius
Dauphinatus vocabatur. Vide in Judec.

MAGISTER JUSTIGERUS. In Apulia,
idem qui Magister Justitiarius. Chron.
Estense ann. 1345. apud Murator. tom.
15. col. 423: Tunc admiratus et comes
assenerunt et recommendaverunt dictos
producētūs comiti Novello, Magistrū Justi-
gerū, et fecerunt aperiā portas a latere
maris.

MAGISTER LAPIDUM, Cœmentarius,
Mafon. Statuta Arelat. MSS. art.
182: Eligantur res viri, quorum unus sit
Magister Lapidum, quorum arbitrio et
cognitione diffiantur littere partitum et
stilicidiorum. Statuta Mafon. lib. 1. cap.
34: Statutūus, quod Consilii curia
teneantur diligēre, cum eligantur ce-
teri officiales, tres Magistros Lapidis bo-
nos et legales, quorum arbitrio terminen-
tur et soipiātūr questiones omnes
que in civitate Massiliæ, vel ejus subur-
bis orientur inter cives Massiliæ occasione
particuli communium factorum.

o Magister Legis apud Iudeos, qui
alio Legē dicitur. Vide Iudeos, qui
ann. 1880. tom. 5. Ordinatio. France
pag. 492. art. 9: Nous à la relation de
deux des Maîtres de la Loy des dieux Juys
et de quatre autres Juys, que il auront
estat ad ce, le bannions du royaume,
etc.

MAGISTRAL LEGUM, alias Legum Docto-
res dicti, qui in iudicis publicis advoca-
tati considerabant. Vide Adrevaldum de
Miracul. S. Benedicti cap. 20.

MAGISTER LIBELLORUM. Cognitio-
nes et preces tractat, in Notitia Imp. hinc
dictus Magister Libellorum et Cognitio-
nem sacraum, in veteri Inscript.

MAGISTRI LINEÆ VESTIS. Magistrū
private, sub dispositione Comitis sacra-
menti largitionum in Notitia Imperi. Priores
linteriaris et linifonibus, linteria,
mappas, mantilla, et ejusmodi facienti-
bus praerant. Magistrū linter vestis, in
leg. Private, Cod. de Murilegul. (11. 8)
u[er]o et private vestis Magistrorum perinde
mentis est.

MAGISTER MACHINARUM. Magistris
ingenerum prefectus, qui machinæ
bellicæ operabatur, nostris Grand-Maître
de l'Artillerie. Chron. ann. 1343. tom. 1.
Hist. Dauphin. pag. 56: Prefterea conces-
si D. Dauphinus predicto domino Joanni
et hereditibus et successoribus suis, quod
ipso sunt perpetuo Magistri Machinarum,
et Machinorum exercituum Dauphina-
lium quorūcumque.

MAGISTER MAJOR. Præcipiūs inter
Magistratos, qui in monasteriis infantiu-
bus ac pueris educandis atque erudiendis
praerant. Bernardi Mon. Ordo Cluniac.
part. 1. cap. 27: Cum sedent (puer) in
schola, nullus Magistrorum debet inde-
cire sine licentia Majoris Magistri, nisi
pro sola necessitate corporis, nisi ad ali-
quod ecclesie, sive refectorii seruitum sit
scriptum in tabula. Nullus unquam facit
ei signum, nec etiam Magister Major nisi
raro, et valde necessarium.

MAGISTER MAJOR. Vir nobilis et il-
lustris. Lit. remiss. ann. 1391. in Reg.
140. Chartoph. reg. ch. 300: A laquelle
feste survint un varlet, ... lequel fairoit
porter une espée apres lui, comme un
grand Maître.

MAGISTER MARANCHIARUM. Cui
cura erat absentium nominis in alio
pungere: officium ecclesiasticum. For-
mula juramenti quod prestabat quod ad
hoc officium eligebatur in veteri Chro-
n. Eccl. Ambian.: Ego N. electus in
officium distributorum et Magistri Maran-
chiarum hujus universitatis (Capellenorum)
promoto... insuper defectus et Ma-
ranchias si quas noviter commissas scripto
denuntiare. Vide Marancia.

MAGISTER MARESCALLE. Idem qui
Eccler. Vide Marescallus.

MAGISTER MASSARIORUM. Major sill-
icus, qui regis villis præstet, ceterisque
minoribus missariis, cuius munus et
officium describitur apud Petrum de
Vinels lib. 8. Epist. 66: [Magister Massa-
rius, in Chron. Domin. de Gravina apud
Murator. tom. 12. col. 585.] Vide Massa-
rius.

MAGISTER MEMORIE. Magistratus,
qui annotationes omnes, id est, breves
Principia manu subscriptis dictat, emittit,
et postea respondet, ut est in Noti-
tia imperi. Magister memorie memori-
am. Epistolam sub libellorum. France,
sub dictio Prefecti Praetorio, ibi
dem. Benevolus, qui apud Gaudentium
Episc. Briziensem in Praef. Magister me-

bis orientur inter cives Massiliæ occasione
particuli communium factorum.

o Magister Legis apud Iudeos, qui
alio Legē dicitur. Vide Iudeos, qui
ann. 1880. tom. 5. Ordinatio. France
pag. 492. art. 9: Nous à la relation de
deux des Maîtres de la Loy des dieux Juys
et de quatre autres Juys, que il auront
estat ad ce, le bannions du royaume,
etc.

MAGISTRAL LEGUM, alias Legum Docto-
res dicti, qui in iudicis publicis advoca-
tati considerabant. Vide Adrevaldum de
Miracul. S. Benedicti cap. 20.

MAGISTER LIBELLORUM. Cognitio-
nes et preces tractat, in Notitia Imp. hinc
dictus Magister Libellorum et Cognitio-
nem sacraum, in veteri Inscript.

MAGISTRI LINEÆ VESTIS. Magistrū
private, sub dispositione Comitis sacra-
menti largitionum in Notitia Imperi. Priores
linteriaris et linifonibus, linteria,
mappas, mantilla, et ejusmodi facienti-
bus praerant. Magistrū linter vestis, in
leg. Private, Cod. de Murilegul. (11. 8)
u[er]o et private vestis Magistrorum perinde
mentis est.

MAGISTER LIBELLORUM. Magistris
ingenerum prefectus, qui machinæ
bellicæ operabatur, nostris Grand-Maître
de l'Artillerie. Chron. ann. 1343. tom. 1.
Hist. Dauphin. pag. 56: Prefterea conces-
si D. Dauphinus predicto domino Joanni
et hereditibus et successoribus suis, quod
ipso sunt perpetuo Magistri Machinarum,
et Machinorum exercituum Dauphina-
lium quorūcumque.

MAGISTER MAJOR. Præcipiūs inter
Magistratos, qui in monasteriis infantiu-
bus ac pueris educandis atque erudiendis
praerant. Bernardi Mon. Ordo Cluniac.
part. 1. cap. 27: Cum sedent (puer) in
schola, nullus Magistrorum debet inde-
cire sine licentia Majoris Magistri, nisi
pro sola necessitate corporis, nisi ad ali-
quod ecclesie, sive refectorii seruitum sit
scriptum in tabula. Nullus unquam facit
ei signum, nec etiam Magister Major nisi
raro, et valde necessarium.

MAGISTER MAJOR. Vir nobilis et il-
lustris. Lit. remiss. ann. 1391. in Reg.
140. Chartoph. reg. ch. 300: A laquelle
feste survint un varlet, ... lequel fairoit
porter une espée apres lui, comme un
grand Maître.

MAGISTER MARANCHIARUM. Cui
cura erat absentium nominis in alio
pungere: officium ecclesiasticum. For-
mula juramenti quod prestabat quod ad
hoc officium eligebatur in veteri Chro-
n. Eccl. Ambian.: Ego N. electus in
officium distributorum et Magistri Maran-
chiarum hujus universitatis (Capellenorum)
promoto... insuper defectus et Ma-
ranchias si quas noviter commissas scripto
denuntiare. Vide Marancia.

MAGISTER MARESCALLE. Idem qui
Eccler. Vide Marescallus.

MAGISTER MASSARIORUM. Major sill-
icus, qui regis villis præstet, ceterisque
minoribus missariis, cuius munus et
officium describitur apud Petrum de
Vinels lib. 8. Epist. 66: [Magister Massa-
rius, in Chron. Domin. de Gravina apud
Murator. tom. 12. col. 585.] Vide Massa-
rius.

MAGISTER MEMORIE. Magistratus,
qui annotationes omnes, id est, breves
Principia manu subscriptis dictat, emittit,
et postea respondet, ut est in Noti-
tia imperi. Magister memorie memori-
am. Epistolam sub libellorum. France,
sub dictio Prefecti Praetorio, ibi
dem. Benevolus, qui apud Gaudentium
Episc. Briziensem in Praef. Magister me-

bis orientur inter cives Massiliæ occasione
particuli communium factorum.

o Magister Legis apud Iudeos, qui
alio Legē dicitur. Vide Iudeos, qui
ann. 1880. tom. 5. Ordinatio. France
pag. 492. art. 9: Nous à la relation de
deux des Maîtres de la Loy des dieux Juys
et de quatre autres Juys, que il auront
estat ad ce, le bannions du royaume,
etc.

MAGISTRAL LEGUM, alias Legum Docto-
res dicti, qui in iudicis publicis advoca-
tati considerabant. Vide Adrevaldum de
Miracul. S. Benedicti cap. 20.

MAGISTER LIBELLORUM. Cognitio-
nes et preces tractat, in Notitia Imp. hinc
dictus Magister Libellorum et Cognitio-
nem sacraum, in veteri Inscript.

MAGISTRI LINEÆ VESTIS. Magistrū
private, sub dispositione Comitis sacra-
menti largitionum in Notitia Imperi. Priores
linteriaris et linifonibus, linteria,
mappas, mantilla, et ejusmodi facienti-
bus praerant. Magistrū linter vestis, in
leg. Private, Cod. de Murilegul. (11. 8)
u[er]o et private vestis Magistrorum perinde
mentis est.

MAGISTER LIBELLORUM. Magistris
ingenerum prefectus, qui machinæ
bellicæ operabatur, nostris Grand-Maître
de l'Artillerie. Chron. ann. 1343. tom. 1.
Hist. Dauphin. pag. 56: Prefterea conces-
si D. Dauphinus predicto domino Joanni
et hereditibus et successoribus suis, quod
ipso sunt perpetuo Magistri Machinarum,
et Machinorum exercituum Dauphina-
lium quorūcumque.

MAGISTER MAJOR. Præcipiūs inter
Magistratos, qui in monasteriis infantiu-
bus ac pueris educandis atque erudiendis
praerant. Bernardi Mon. Ordo Cluniac.
part. 1. cap. 27: Cum sedent (puer) in
schola, nullus Magistrorum debet inde-
cire sine licentia Majoris Magistri, nisi
pro sola necessitate corporis, nisi ad ali-
quod ecclesie, sive refectorii seruitum sit
scriptum in tabula. Nullus unquam facit
ei signum, nec etiam Magister Major nisi
raro, et valde necessarium.

MAGISTER MARANCHIARUM. Cui
cura erat absentium nominis in alio
pungere: officium ecclesiasticum. For-
mula juramenti quod prestabat quod ad
hoc officium eligebatur in veteri Chro-
n. Eccl. Ambian.: Ego N. electus in
officium distributorum et Magistri Maran-
chiarum hujus universitatis (Capellenorum)
promoto... insuper defectus et Ma-
ranchias si quas noviter commissas scripto
denuntiare. Vide Marancia.

MAGISTER MARESCALLE. Idem qui
Eccler. Vide Marescallus.

MAGISTER MASSARIORUM. Major sill-
icus, qui regis villis præstet, ceterisque
minoribus missariis, cuius munus et
officium describitur apud Petrum de
Vinels lib. 8. Epist. 66: [Magister Massa-
rius, in Chron. Domin. de Gravina apud
Murator. tom. 12. col. 585.] Vide Massa-
rius.

MAGISTER MEMORIE. Magistratus,
qui annotationes omnes, id est, breves
Principia manu subscriptis dictat, emittit,
et postea respondet, ut est in Noti-
tia imperi. Magister memorie memori-
am. Epistolam sub libellorum. France,
sub dictio Prefecti Praetorio, ibi
dem. Benevolus, qui apud Gaudentium
Episc. Briziensem in Praef. Magister me-

bis orientur inter cives Massiliæ occasione
particuli communium factorum.

o Magister Legis apud Iudeos, qui
alio Legē dicitur. Vide Iudeos, qui
ann. 1880. tom. 5. Ordinatio. France
pag. 492. art. 9: Nous à la relation de
deux des Maîtres de la Loy des dieux Juys
et de quatre autres Juys, que il auront
estat ad ce, le bannions du royaume,
etc.

MAGISTRAL LEGUM, alias Legum Docto-
res dicti, qui in iudicis publicis advoca-
tati considerabant. Vide Adrevaldum de
Miracul. S. Benedicti cap. 20.

MAGISTER LIBELLORUM. Cognitio-
nes et preces tractat, in Notitia Imp. hinc
dictus Magister Libellorum et Cognitio-
nem sacraum, in veteri Inscript.

MAGISTRI LINEÆ VESTIS. Magistrū
private, sub dispositione Comitis sacra-
menti largitionum in Notitia Imperi. Priores
linteriaris et linifonibus, linteria,
mappas, mantilla, et ejusmodi facienti-
bus praerant. Magistrū linter vestis, in
leg. Private, Cod. de Murilegul. (11. 8)
u[er]o et private vestis Magistrorum perinde
mentis est.

MAGISTER LIBELLORUM. Magistris
ingenerum prefectus, qui machinæ
bellicæ operabatur, nostris Grand-Maître
de l'Artillerie. Chron. ann. 1343. tom. 1.
Hist. Dauphin. pag. 56: Prefterea conces-
si D. Dauphinus predicto domino Joanni
et hereditibus et successoribus suis, quod
ipso sunt perpetuo Magistri Machinarum,
et Machinorum exercituum Dauphina-
lium quorūcumque.

MAGISTER MAJOR. Præcipiūs inter
Magistratos, qui in monasteriis infantiu-
bus ac pueris educandis atque erudiendis
praerant. Bernardi Mon. Ordo Cluniac.
part. 1. cap. 27: Cum sedent (puer) in
schola, nullus Magistrorum debet inde-
cire sine licentia Majoris Magistri, nisi
pro sola necessitate corporis, nisi ad ali-
quod ecclesie, sive refectorii seruitum sit
scriptum in tabula. Nullus unquam facit
ei signum, nec etiam Magister Major nisi
raro, et valde necessarium.

MAGISTER MARANCHIARUM. Cui
cura erat absentium nominis in alio
pungere: officium ecclesiasticum. For-
mula juramenti quod prestabat quod ad
hoc officium eligebatur in veteri Chro-
n. Eccl. Ambian.: Ego N. electus in
officium distributorum et Magistri Maran-
chiarum hujus universitatis (Capellenorum)
promoto... insuper defectus et Ma-
ranchias si quas noviter commissas scripto
denuntiare. Vide Marancia.

MAGISTER MARESCALLE. Idem qui
Eccler. Vide Marescallus.

MAGISTER MASSARIORUM. Major sill-
icus, qui regis villis præstet, ceterisque
minoribus missariis, cuius munus et
officium describitur apud Petrum de
Vinels lib. 8. Epist. 66: [Magister Massa-
rius, in Chron. Domin. de Gravina apud
Murator. tom. 12. col. 585.] Vide Massa-
rius.

MAGISTER MEMORIE. Magistratus,
qui annotationes omnes, id est, breves
Principia manu subscriptis dictat, emittit,
et postea respondet, ut est in Noti-
tia imperi. Magister memorie memori-
am. Epistolam sub libellorum. France,
sub dictio Prefecti Praetorio, ibi
dem. Benevolus, qui apud Gaudentium
Episc. Briziensem in Praef. Magister me-

bis orientur inter cives Massiliæ occasione
particuli communium factorum.

o Magister Legis apud Iudeos, qui
alio Legē dicitur. Vide Iudeos, qui
ann. 1880. tom. 5. Ordinatio. France
pag. 492. art. 9: Nous à la relation de
deux des Maîtres de la Loy des dieux Juys
et de quatre autres Juys, que il auront
estat ad ce, le bannions du royaume,
etc.

MAGISTRAL LEGUM, alias Legum Docto-
res dicti, qui in iudicis publicis advoca-
tati considerabant. Vide Adrevaldum de
Miracul. S. Benedicti cap. 20.

MAGISTER LIBELLORUM. Cognitio-
nes et preces tractat, in Notitia Imp. hinc
dictus Magister Libellorum et Cognitio-
nem sacraum, in veteri Inscript.

MAGISTRI LINEÆ VESTIS. Magistrū
private, sub dispositione Comitis sacra-
menti largitionum in Notitia Imperi. Priores
linteriaris et linifonibus, linteria,
mappas, mantilla, et ejusmodi facienti-
bus praerant. Magistrū linter vestis, in
leg. Private, Cod. de Murilegul. (11. 8)
u[er]o et private vestis Magistrorum perinde
mentis est.

MAGISTER LIBELLORUM. Magistris
ingenerum prefectus, qui machinæ
bellicæ operabatur, nostris Grand-Maître
de l'Artillerie. Chron. ann. 1343. tom. 1.
Hist. Dauphin. pag. 56: Prefterea conces-
si D. Dauphinus predicto domino Joanni
et hereditibus et successoribus suis, quod
ipso sunt perpetuo Magistri Machinarum,
et Machinorum exercituum Dauphina-
lium quorūcumque.

MAGISTER MAJOR. Præcipiūs inter
Magistratos, qui in monasteriis infantiu-
bus ac pueris educandis atque erudiendis
praerant. Bernardi Mon. Ordo Cluniac.
part. 1. cap. 27: Cum sedent (puer) in
schola, nullus Magistrorum debet inde-
cire sine licentia Majoris Magistri, nisi
pro sola necessitate corporis, nisi ad ali-
quod ecclesie, sive refectorii seruitum sit
scriptum in tabula. Nullus unquam facit
ei signum, nec etiam Magister Major nisi
raro, et valde necessarium.

MAGISTER MARANCHIARUM. Cui
cura erat absentium nominis in alio
pungere: officium ecclesiasticum. For-
mula juramenti quod prestabat quod ad
hoc officium eligebatur in veteri Chro-
n. Eccl. Ambian.: Ego N. electus in
officium distributorum et Magistri Maran-
chiarum hujus universitatis (Capellenorum)
promoto... insuper defectus et Ma-
ranchias si quas noviter commissas scripto
denuntiare. Vide Marancia.

MAGISTER MARESCALLE. Idem qui
Eccler. Vide Marescallus.

MAGISTER MASSARIORUM. Major sill-
icus, qui regis villis præstet, ceterisque
minoribus missariis, cuius munus et
officium describitur apud Petrum de
Vinels lib. 8. Epist. 66: [Magister Massa-
rius, in Chron. Domin. de Gravina apud
Murator. tom. 12. col. 585.] Vide Massa-
rius.

MAGISTER MEMORIE. Magistratus,
qui annotationes omnes, id est, breves
Principia manu subscriptis dictat, emittit,
et postea respondet, ut est in Noti-
tia imperi. Magister memorie memori-
am. Epistolam sub libellorum. France,
sub dictio Prefecti Praetorio, ibi
dem. Benevolus, qui apud Gaudentium
Episc. Briziensem in Praef. Magister me-

bis orientur inter cives Massiliæ occasione
particuli communium factorum.

o Magister Legis apud Iudeos, qui
alio Legē dicitur. Vide Iudeos, qui
ann. 1880. tom. 5. Ordinatio. France
pag. 492. art. 9: Nous à la relation de
deux des Maîtres de la Loy des dieux Juys
et de quatre autres Juys, que il auront
estat ad ce, le bannions du royaume,
etc.

MAGISTRAL LEGUM, alias Legum Docto-
res dicti, qui in iudicis publicis advoca-
tati considerabant. Vide Adrevaldum de
Miracul. S. Benedicti cap. 20.

MAGISTER LIBELLORUM. Cognitio-
nes et preces tractat, in Notitia Imp. hinc
dictus Magister Libellorum et Cognitio-
nem sacraum, in veteri Inscript.

MAGISTRI LINEÆ VESTIS. Magistrū
private, sub dispositione Comitis sacra-
menti largitionum in Notitia Imperi. Priores
linteriaris et linifonibus, linteria,
mappas, mantilla, et ejusmodi facienti-
bus praerant. Magistrū linter vestis, in
leg. Private, Cod. de Murilegul. (11. 8)
u[er]o et private vestis Magistrorum perinde
mentis est.

MAGISTER LIBELLORUM. Magistris
ingenerum prefectus, qui machinæ
bellicæ operabatur, nostris Grand-Maître
de l'Artillerie. Chron. ann. 1343. tom. 1.
Hist. Dauphin. pag. 56: Prefterea conces-
si D. Dauphinus predicto domino Joanni
et hereditibus et successoribus suis, quod
ipso sunt perpetuo Magistri Machinarum,
et Machinorum exercituum Dauphina-
lium quorūcumque.

MAGISTER MAJOR. Præcipiūs inter
Magistratos, qui in monasteriis infantiu-
bus ac pueris educandis atque erudiendis
praerant. Bernardi Mon. Ordo Cluniac.
part. 1. cap. 27: Cum sedent (puer) in
schola, nullus Magistrorum debet inde-
cire sine licentia Majoris Magistri, nisi
pro sola necessitate corporis, nisi ad ali-
quod ecclesie, sive refectorii seruitum sit
scriptum in tabula. Nullus unquam facit
ei signum, nec etiam Magister Major nisi
raro, et valde necessarium.

MAGISTER MARANCHIARUM. Cui
cura erat absentium nominis in alio
pungere: officium ecclesiasticum. For-
mula juramenti quod prestabat quod ad
hoc officium eligebatur in veteri Chro-
n. Eccl. Ambian.: Ego N. electus in
officium distributorum et Magistri Maran-
chiarum hujus universitatis (Capellenorum)
promoto... insuper defectus et Ma-
ranchias si quas noviter commissas scripto
denuntiare. Vide Marancia.

MAGISTER MARESCALLE. Idem qui
Eccler. Vide Marescallus.

MAGISTER MASSARIORUM. Major sill-
icus, qui regis villis præstet, ceterisque
minoribus missariis, cuius munus et
officium describitur apud Petrum de
Vinels lib. 8. Epist. 66: [Magister Massa-
rius, in Chron. Domin. de Gravina apud
Murator. tom. 12. col. 585.] Vide Massa-
rius.

MAGISTER MEMORIE. Magistratus,
qui annotationes omnes, id est, breves
Principia manu subscriptis dictat, emittit,
et postea respondet, ut est in Noti-
tia imperi. Magister memorie memori-
am. Epistolam sub libellorum. France,
sub dictio Prefecti Praetorio, ibi
dem. Benevolus, qui apud Gaudentium
Episc. Briziensem in Praef. Magister me-

bis orientur inter cives Massiliæ occasione
particuli communium factorum.

Byzantini, quibus parebant, apud Joannem VIII. PP. Epist. 38, 40, 50. etc. Petrum Damiani lib. 1. Epist. 9. Anastasiu[m] in Leone IV. pag. 185. Paulum Wimberfeli lib. de genere Longob. cap. 8. et 28. Victoria III. PP. lib. 1. Dila. pag. 59. 62. Alexandru Abbat. Celsini. cap. 1. 2. 3. et 4. Herchembertum in Hist. Longob. cap. 26. 27. 39. et 44. et alios passim. Magisteriorum seu magistrorum Annae Commene lib. 18. pag. 387. et Constantino Porphyrog[en]te de Adm. Imper. cap. 27. Vide Camillus Peregrinum in tractatu de Finibus Ducatus Beneventani pag. 81. Octavium Bertrannum in descript. Neap. Julianus Camarensis Capaccium in Hist. Neap. lib. 1. et Ughelini tom. 6. 112. qui eorum seriem descripserunt. Addit[er] pristinae Notas nostras ad Alexiadem Annae Commene. Sed et Veneti suos habuerunt Magistri Militari. Andreas Dandulus in Chron. MS. ann. 737: *Dominicus Leo Magister milis sum presidere capit ann. 737 quia Veneti occise sororu[m] Due in novi Duci electione discordes annualiter reverebantur, quem Magistrum militis appellauerunt: Quis quidem dignitas secundum Greccorum usum. Tribunatu[m] major super eos et cunctum populum potestalem obiret. Vide aucto[re]n. Squiffet. pag. 76. 18. Edit. 1877. et Hieronymi Gilii in Annalib[us] Alessandri pag. 50. [00] Giovanardi. Tractat[us] vocis Magistrorum col. 85. et vocis Exscriptor[um] col. 1449. Savin. Histor. Jur. Roman. med. temp. 1105 et 1115.*

MAGISTER MONETARUM. Cudende monetae. Prefectus, cuius sub imperio sibi qui Magistri Garda vocabantur, ea qua ad monetam spectabant, curabant vel per se vel per alios. Ordinat. Humbergi II. Daphnini ann. 1340. tom. 2. Histor. Daphni, pag. 17. *Quod dicti Magistri Monetarum tenebant et debeat de jure eorum superioris declaratio, dare et restituere pro qualibet marcha, que cedetur in dictis monetis, temporibus eorum, unum denarius Gardis Daphnilius ipsorum monetarum, quibus Gardis etiam dictus D. Daphnilius statut et concessit de jure suo, pro qualibet marcha que cedetur, unum obolum, ut ut ipse Garda et Magistrus quam subrogat ab eodem Magistri Gardis ipsorum monetarum, tan pro p[ro]p[ri]etate, quam pro salario eorum, pro qualibet marcha tres obolos habeant. Quisque Magistri Garda omnime modum protestat alias gardas adoneas, dum vacare non poterit personaliter, ordinandi et ponendi loco coram dictis monetis tribuit et concessit.*

MAGISTER MONIALUM. Erami iustitor et rector. Charta Fulcon. comit. Andegav. ann. 1107. pro prior. Fontis S. Mart. in Cenoman. *Ponimus supradictum donum in manu Rudolfi monachi, Magistri monialium, et eum de dono investiturum cum annulo aureo.*

MAGISTER NAVIR. Kubovitz, in leg. 37. Cod. Th. de Navicul. (B. 5.) etc. Valler. Flaccus lib. 8:

Popo preual summa vigilia post tergo Magister.

MAGISTER OBLATIONUM. Vide Magister fiduciarum.

MAGISTER OFFICIORUM. Dignitas magna in Palatio imperatorum, qui praeser[t]er Palatini et Principis ministerii, fabriconis in palatio militaris, fabricis et limitaneis ducibus; hec dignitas, de qua non semel Scriptores, formulam habet Senator lib. 6. Epist. 6. Rutilius Numatianus:

Officiis regibus cum Regis testa Magister, Armingensque p[er] Principis exco[n]sul.

Procopio lib. 1. de Bello Persico cap. 8: *τον τον κατατηνεται αρχηγον αρχηγον.* Hinc Menandro Protectori in Excerpt. de Legat. *τον τον κατατηνεται αρχηγον αρχηγον.* De Magistro Officiorum passim Ammanni, et alii, quibus interdum nunc Magister in Palatino ergo lib. 2. cap. 1. lib. 11. cap. 2. Vide Notas ad Alexiadem pag. 245. [00] et Glossar. med. Grecit. col. 843.

MAGISTERIA DIGNITAS, seu Magistri Officiorum, apud eundem Statorem loco laudato, et lib. 9. Epist. 24. **MAGISTERIUM PALATINUM,** apud Sidonium lib. 1. Epist. 8. *αρχηγον αρχηγον.* apud Theophylactum Stilocattali lib. 8. cap. 15.

MAGISTER OPERIS, vel operorum, vulgo Maistre de l'œuvre. Cui operibus publicis faciebantur. Erat etiam officia monast[er]ium, ut ex Charta ann. 1847. tom. 2. Rer. Mognit. pag. 769: *discutimus: Conscripti et congregatis... honestia et religiosis viris... Herbordio Magister operis.* Vide Operarius.

Magistrorum operum Daphninales, in Stat. ann. 1878. tom. 6. Ordinat. reg. Franc. pag. 377.

MAGISTER ORDINIS. Charta S. Crucis de Tale aundo anno 1396: *Item in una Fostoru[m] Sancte Crucis debet dictus Aquarius ministrare dicto Abbati et generibus: et generali et pietaniam sicut aliis de Convento, et quiescerecum Conventus etiam in Carnibus, debet Magister Ordinis, et alii Magistri ordinis monasteri, nec antiqui et proiecti quatuor ex predictis accipiunt reverenter capsam, sub qua portatur Corpus Ihesu Christi.* Vide supra Domini ordinis in Dominus 11.

MAGISTER ORDINIS. Ordinat. MS. S. Petri Aureo-val. ubi de process. SS. Corporis Christi. **Magister ordinis,** videlicet prior Australias, etc. Sed et monachis istate aut professione antiquiores. Magistri ordinis nuncupantur ibid: *Tunc prior clausulari et alii Magistri ordinis monasteri, nec antiqui et proiecti quatuor ex predictis accipiunt reverenter capsam, sub qua portatur Corpus Ihesu Christi.* Vide supra Domini ordinis in Dominus 11.

MAGISTER ORDINIS FIDEI et Pacis. Ordo militaris institutus contra Albigenses, in Charta ann. 1276. ex Tabul. archip. Auxil. Vide *Ordo fidei* in Ordo 6.

MAGISTER IN ORGANO. Qui organa musica pulsat. Gall. *Organiste.* Charta ann. 1222. in Chartul. Cluniac: *Ego P. Lutetii Burgensis, Magister in organo, de mandato et voluntate domini Burgensis episcopi et ultimae supradictiorum parvum hanc Cartam scripsi.* Vide Organum.

MAGISTER ORGANORUM. Musice prefectus. Computum ann. 1834. tom. 2. Hist. Daphni, pag. 280. *Pro equo Magister Organorum flor. 11.*

MAGISTER OSTIARIORUM. Dignitas in aula Regum Francorum: is *Ostiaris Palatini* praeser[t]. In Annal. Eginaldi et Vita Ludovici Pii ann. 822. occurrit *Gargunus* quidam hic donatus, qui in Epistolis 2. et 4. Frothari Episcopi Tulleensis appellatur *summus sacri Palati Ostiarus*: apud Wandelbertum denique lib. de Miracul. S. Goaris cap. 80. *Palati Adiutor.* Quicquidem dignitas magna fuit, siquidem in Annalib[us] Francorum Berthini ann. 872. dicitur Carolus Calvus hoc coronasse Bosonem fratrem uxoris, qui postmodum Provincie Reputu[m] Bosonem fratrem uxoris Camera-riuum et Ostiariorum Magistrum consti-

tuit, etc. Idem certe videtur qui Curo-palat.

MAGISTER, vel Principalis Pedagogus, dictus olim in Academia Parisiensi, qui hodie **Principalis Collegii** nunc appellatur, in Statut. Cardinalis de Tutavilla, apud Stephanum Paschasiu[m] lib. 9. Disquisit. Francic. cap. 17.

MAGISTRI PAGORUM, apud Siculum Placutum de Condit. agrorum ubi in Codice Palatinus ad oram scribi monet Rigaltius, Magistri operum Magistrati dicuntur. Glori. Lat. Grac.: *Magister Pagi, auctorizans. Magisterium Pagi, in vet. inscript. 1007. 7.*

MAGISTER PALATII, Idem qui Major domus, in Aula Regum Franc. Godfridi Veteriensis part. 12. Chronic. *Dum Magister Palati omnia reipublica munera obiret, etc. Pipinus Magister Palatii, qui Regis nomine magna diuturnaque bella gesserat, etc. Charta ann. 1348 tom. 9. Hist. Eccl. Meldens. pag. 228: Jeanne Sire de Chasteillon, Souverain Magistre de l'Ostal Madame la Reine de France. Vide plura in voce Major.*

MAGISTER PANATERIUS. Qui officio Panaterie praeser[t], nostris *Grand Panateri*, cuius magna in Palatio Regum Franc. dignitas. Ordinat. domus Daphnini ann. 1340. tom. 2. Hist. Daphni. pag. 388: *Item, unum sufficientem Scutiforum qui sit Magister Panaterius ordinamus... Item procuret ei ordinem... fieri facere panem bene coctum et fermentatum ad pretium factum.*

MAGISTRI PARLAMENTI, seu **Magistri Curie Domini Regis Parlamentum eius tenentium Parisius,** in veteribus Ares-uis, qui hodie *Consiliarii Parlamenti*. Idem *Parlamentum* et supra *Magistri Curie*.

MAGISTER PATRONI JAUGIE. Penes quem exemplar menseuratur servatur, seu qui de menseuris judicat. Lit. ann. 1883. in Reg. 122. Chartoph. reg. ch. 319: *Comme eust assis ordene... que en nostre ville d'Aucerre avoit quatre Maistres, qui seroient nommés et appellez Maistres du patron de la jauge de ladite ville d'Aucerre, etc.* Vide supra Jaugia.

MAGISTER PAVILIONUM, Tentoriolum prefectus. Ordinat. hospit. reg. ann. 1817. in Reg. Cam. Comput. Paris. sign. Croix fol. 71. r.: *Maistre Yves Me[mo]r des pavillons prendra une provende d'auroine, fer et clou, et mangera à court.* Charta Phil. V. ann. 1821. in Reg. 60. Chartoph. reg. ch. 150: *Ivo Brionis Magister Pavillionum nostrorum, etc.* Vide Papilio 1. et Pavilio.

MAGISTER PERRERIUS, Clementarius. Gall. *Magon.* Statutum Johannis Regis Fr. ann. 1336. tom. 8. Ordinat. Reg. Franc. pag. 78: *Item quod dicti Consuli Avignonati, qui sunt sunt et sunt propter consilium et cunctis Magistris Perrerios, regularios et fusteriosorum jurisdictionis, ad operandum in clausuris et aliis edificiis predictis, mediante salario competenti secundum taxationem legitimam Consulium producturam.*

MAGISTER PINCERNARUM, dignitas in Regum nostrorum Palatio, in Annal. Francor. Lolsellians ann. 781. Chartam Phillipi Regis Franc. anni. 1065. subscribit *Adam Pincerna magister;* in Hist. S. Martini de Campis pag. 17. allam ann. 1075. apud Chiffetum in Tornutio pag. 325. *Erveus Magister Pincernarum.* Eadem dignitas in aula Hungarica, in Charta Beli Regis ann. 1251. *Magister Pincerna,* in Charta Gallica ann. 1067. tom. II. Spicilegi Achieriant pag. 2.

Iso Magister in Gloss. ad Prudent. Hymn. 8. Cathemer. : Quorum reverentur usum. Dati potius tyranno : Magister Pinciarum. Vide Archipincaria, et Bona 8.

* MAGISTER PONTEARIUS, [Gallico] Magister Pontoniarum : « Concedimus etiam Stephanum de Artiges quod sit Magister Pontenarius ibidem (Agenni) vita sua ». (Litt. Richardi, regis Anglorum, p. 90, ann. 1189.)

MAGISTER PORTUUM, Vide Factum pro Officariis Lugdunensis, ann. 1648, pag. 198, 237. [et Menester. Hist. Lugdun. pag. 81.]

* MAGISTER PROCURATORUM, nunc Clientes, appellantur ilii, qui causas suas procuratoribus tuendis committunt. Stat. ann. 1367, tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 706 art. 8 : Que les procureurs ne se chargeroient de causes, se illes sont bien instruies et par bonne collation, et sentiroient, s'ils peuvent, quelles preuves leurs Maistres auront, pour les avoir quant mestier sera ; et mettrons en memoire, comme dit est, tout le fait de leurs Maistres,.... et sauront ou leurs Maistres demanderont, ou lâ ou ilz les pourront trouver et faire savoir l'estat de leur cause.

1 MAGISTER POKHORUM, Idem qui Infanum, passim apud Bern. Mon. in Ord. Cluniac. praeuersit cap. 27. 1. partis.

MAGISTER QUASTORUM, in Constitut. Sib. I. tit. 36. 58.

MAGISTER RATIONALIS, Magistratus in Regno Neapolitano, et in Provincia Comitatu, qui rationibus seu Principiis serario praeuerat, iteque ad illud speciantes dijudicabat. [Chron. Siciliæ ad ann. 1322 apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 89] Fredericus Dei gratia Rex Siciliæ nobilis Johanni de Claromonti Mili regni Siciliæ sentencio magna sum curiae, Magistro Rationali, et Conventione Ludovici Regis Siciliæ et Literosol. cum Arelatensiis ann. 1385. ex cod. MS. D. Brunet fol. 11: Dominus Raymundo Bernardo Flaminio hiltite, legum doctore, magna regia curie Magistro Rationali majori et secundariorum appellationum Provincie judice. De hac dignitate pluribus disseruit Scipio Ammiratus, pag. 1. de Famili. Neapolit. pag. 44. Camerarius, et mem. Consil. ann. 1421, apud Vigenarium in Alatina Cap. peal. pag. 195. [Dignitatis inferioris fuisse videtur qui Regis Hospiti Magister Rationalis. Inscrifitur, in Charta Roberti Regis Siciliæ ann. 1314. tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 266.

* Ejusdem nominis et dignitatis Magistratus instituti in Dauphinatu ab Humberto II. quorum mentio prima ocurrat in Computo ann. 1384. tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 296. Apud Gradianopolis anno 1384 coram dom. Magistris Rationalibus magna curie Dauphinais computavit Ayndus de Bellobamba, castellanus Cabo. Hinc plures existitissima qui Magistri Rationalis vocarentur constat; idem etiam colligitur ex Ordinatione ejusdem Humberti ann. 1340. qui denique mediante anno penes unum non men illud remanere atque ob rem alia et officia illum praeeminere statuit idem Dauphinus. Plura vide tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 296, et seq.

* MAGISTER RATIONALIS IN REGNO ARAGONENSIS, idem qui Rationalis. Concil. Dertus, ann. 1429 inter Hispan. tom. 9. pag. 880. Sexta litera potius regia, per quam D. Alfonso Aragonum Rex illustris declarat Clericos et Ecclesiasticos viros

actu in servizio regio non deservientes, nec in plectro (f. pyctatio) Magistri Romanorum domus sua regis nominatae descripsit... non esse nec haberi debere pro

MAGISTER REGALES, an idem qui Magister Hospiti Regis, an vero sic dicti quod a Rege ad rem aliquam diuidicandam delegati ? [¶] Idem videtur atque Magistri curia vel parlamenti, qui hodie Consiliarii nuncupantur. [J]udicium Parlementum ann. 1283 ex Chartul. AB. fol. ult. Monast. S. German. Paris. : Que in quaestu ad ultimum venerabilis viro Magistro Galerie Cantori Silvanectensium ad providendum, abbreviadum et rubricandum tradita et assignata, per ipsum Magistrum fuit Magistrus Regalisibus a portata, et deliberatione habita super ea, pronuntiaverunt dicti Regales dicta die Veneris in pleno Parlamento consistorio, dictum Abbatum plena et bene probata et fundata intentione suam, et dominum Regem nichil probata.

MAGISTER REGIS. Vide Bajulus 2.

* MAGISTER REQUESTARUM HOSPITI, Libellorū supplicium Magister, Maitre des requetes de l'hostel. Littera Caroli Reg. Franc. ann. 1408, apud Rymer. tom. 8. pag. 508: Magistri Requestarum Hospitalis Vita Jacobi Gela Archiep. Turon. ab ipsa conscripta ad ann. 1402 apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 147. Illustrissimus Princeps D. Lud. Dux Auvergne me Magistrum Requestarum suscipit in Hospitali rotinum.

* Ordinat. Phil. VI, ann. 1845. 15. Febr. : Ordinamus que les Maistres des requetes de nostre hostel, de nos redites compagnies et de nosdies enfans n'ayent aucune connoissance, se ce n'est des personnes de nostre hostel, ou cas que l'on feront quelques demandes puras personnelles... Nous ordonnamus que nulle amende ne soit taxee pur eux, se ce n'est en nostre presence, quant nous urrons nos requestes.

MAGISTER RERUM privatarum dominus

divine, cui suberant Rationalis rerum

privatarum, Basista privata, Prepositi

gregum et stabularum, Procuratores sal-

utum, etc. In Notitia Imperii. ubi plura

dissertat Pancirollus.

* MAGISTER ROTÆ, Militum caterva, quo Rotæ dicitur, prefectus. Charta ann. 1368 apud Pez. tom. 6. Anecd. part. pag. 222. col. 1. Mathias D. G. rex Numidie, fideliis nostris capitaneis, bellicosis, levatoribus et sollicitatibus praesertim exercitus nostri. See non. Magistris rotorum, cunctaque illis gentibus, equitibus, pedibus, etc. Vide Rotæ 8. et in Rumper.

* MAGISTER IN SACRA PAGINA, Theologus doctor. In Cone. Constant. part. 10. cap. 7. pag. 506. Vide supra Divinus 2.

MAGISTER SACRI PALATII summi Pontificis, consuevit esse ex Ordine Predicatorum, et ordinarie quando fit Consistorium, legit in Palatio publice aliquid in Theologia. Ad hunc spectat ordinare, qui debet facere sermones in Capella Apostolica, et eorum sermones prenderes, curareque, ut nihil dicatur puritatis fides et gravitatis illius loci contrarium, etc. Cere mon. Rom. lib. 3. pag. 319.

* MAGISTER SANTOR. Maitre Tailleur. Ordinat. dominus Dauphin. ann. 1340. tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 286 : Item, ordinamus haberi debere unum Magistrum Santorum seu Tailleurorum, etc.

MAGISTER SCACARII. Vide Scacarium, in Secc.

* MAGISTER SCHOLARIORUM, Qui Scho-

laribus praeerat. Anonymous de Gestis Manfredi et Conradi Regum apud Mulator. tom. 8. col. 809 : Legem ponit (Caroli Rex) regnicolis, novasque Secretaries... Magistros Scholariorum, magistros Justos... statuit. Vide Scholaris.

MAGISTER SCHOLARUM, dignitas in Ecclesiasticalibus, apud Joannem Sarrius in Eustat. Bon. scemel. et Joan. qui alias Scholaris, et Casus Scholaris. Vide V. Cl. Jacob. Petitione post Pontificale Theodori, pag. 810. [Vide Scholaris] [¶] Chart. Willegis. Archiep. Mogunt. ann. 976, apud Guoden. Cod. Diplom. I. pag. 330 : Nullus scholaris qui non sit canonicus, prater assensum Magistris scolas ingredi praeveniat. Confer Magister Infantum et Magister Major.

* MAGISTER SCHOLARUM de causa. Choristarum puerorum praepositus. Statuta Eccl. Barcinon. ann. 1382, apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 612 : Voluimus etiam quod Magister Scholarum de causa, non possit ipsam portionem, que debetur in dictis festivitatibus scholaribus suis, aliquatenus retinere.

* MAGISTER SCUTIFERI, qui fuerit in aula Dauphini ex sequentibus disce. Ordinat. dominus Dauphin. ann. 1408. tom. 2. pag. 34 : Item, ordinamus unum scutiferum qui sit Magister Scutifera... cuius requiri officium, tempore quo nos equitare contigui, nostrum palafreduum habere paratum cum ense, stolidus, calcifer, et capello, nostrumque deferre mantellum et capillum, nostram se quando comitatu debeat, etc. Vide Scutifera.

* MAGISTER SECRETARIUS, Idem qui supra Magister custos. Bernardi Mon. Ordinat. Cluniac. part. I. cap. 27. Secretarius Magister dat pueris in manus tunicas, in fastis que sunt in cappa.

MAGISTER SERVORUM, qui eorum cum gerit in dominibus magnatum, in Capit. Caroli Magni lib. 4. cap. 82. [¶] Dominus.

* MAGISTER SICILARI, apud Baluzium tom. 6. Miscell. pag. 277. perperam editum pro Magister Scholariorum.

* MAGISTER SOMERII. Horum officium describitur in Ordinat. dominus Dauphin ann. 1340. tom. 2 Hist. Dauphin. pag. 338 : Item, ordinamus pro camera nostra tres Magistros Somerios et honorabiles scut decet, quorum unus arma nostra debet, et reliqui duo raudas et alia armata necessaria nota.

* MAGISTER ET FACIT LES SOTS, Jo. clari societas cuiuslibet charta offic. Leon. ap. 1340. In Reg. 72. Charnoph. reg. ch. 286 : Item, tres scutarios frumenti consuleant cum arripitamento, quos debet gener Magistris qui facit les Sots, ratione eisdem vindicando.

MAGISTER TAVERNICORVM. Vide Tavernica.

MAGISTER TEMPLI. Vide Templarius.

* MAGISTER TESTAMENTORVM, Qui lites ad testamentos spectantes dijudicabat. Lit. ann. 1483. in Reg. 299. Charnoph. reg. ch. 286 : Pour lequel (testamento) accompli icelui suppliant a este convenu en la cour de l'évêque de Pouit par devant le Maître des Testaments.

* MAGISTER THEOLOGI Facultatis Parisiensis ad octogenarium numerum reducuntur Bulla Innoc. III. PP. ex Chartul. episc. Paris. in Bibl. reg. Cod. 522. fol. 45. v : Decens est ut iporum (Magistrorum Theologorum) numerositas refrenetur; ne forsan propter onerosam multitudinem, que nulli haberent onus, vel

vilescaitorum officium, vel minus componebat impletum, cur Deus omnia fecerit in numero, pondere et mensura. Hac consideratione studiorum induxit, auctoritate propositum finitum in duas partes. Partes autem Magistrorum Theologorum numerus octonarium non transcendat, nisi forte multa utilitas et necessitas hoc exponat. Quod quidem ita posthac visum est: admodum enim excravit Ecclesia bono eorum numerus. Sed et hic octonarium, pro octonarium, legendum censeo. [¶] Nihil tantandum. Eo enim tempore magisteri alebantur, vel magistri regentes qui postea Professores. Vide Savin. Histor. Jur. Roman. tom. 3. cap. 21. § 77. not. 1. et passim.]

• MAGISTER VALLETI appellatur Principal inter monetariorum operarios, in Lat. remiss. ann. 1381. ex Reg. 91. Chartoph. reg. ch. 163: *Dicit tuis Magistri valleti operari fuerant plures in dicta moneta ad partem.*

• MAGISTER VENATOR. Qui regis venationem praesedit. Gall. Grand Veneur.

Charta Caroli V. reg. Franc. ann. 1366: *Dominus genitor noster confidit ad plenum de probata dilectione et fidei Joannem Manduca milites, Magistri venatoris nostri, et curie, et forestariorum nostrarum, etc. Memor. G. Cal. Comput. Paris. fol. 140. v. ad ann. 1410. Dominus Guillelmus de Gamachis miles, castellanus domini regis, ordinatus et stabilitus Magister venator et gubernator veste regia, loco Roberti de Fauconville.*

• MAGISTER WANDORUM, apud Anglos, pupillorum et orphanorum curator. Vide *Justitiarius.*

• MAGISTER, node pro Praefectus copiis militaris. Gall. Capitaine, in Stat. ann. 1273. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 659. art. 3.

• MAGISTER, Gall. Maître. Medicus rude appellatur, in Poem. de Cleomades Ms.

Lié pour des chose qu'il n'a
Peril et que bien greve.
Car il Maistre ainsi dit leur ost.

• Unde *Mestr* dicitur Ars curand., in Mirac. S. Ludov. edit. reg. pag. 438: *Quand il (le chirurgien) aperçut que c'estoit malade, non mie curable par nature et par Mestr, pris pour medecine, etc.*

• MAGISTER, hom. en *Vidimus*, in Chron. Turon. ad ann. 773. apud Mur. Rat. tom. I. part. 2. pag. 383. B. Vide *Major.*

• MAGISTER, Artifices quidam, quorum pars inter minores artes rescenstis, in Stat. ant. Florent. lib. 5. cap. 19. ex Cod. reg. 4021.

• MAGISTER, sine addito nuncupatur Carnifex, in Lit. remiss. ann. 1386. ex Reg. 148. Chartoph. reg. ch. 98: *Le Maistre qui estoit venu ès dites prisons pour exécuter icellui Wastelier, qui estoit condamné, etc. Aliae ann. 1463. in Reg. 199. ch. 315: Maistre Jehan de Tours en son vivant exécuteur de la haute justice de choulouze, etc.*

• MAGISTER vel MAGISTRA, Gall. La Maistre, appellatur pars aratri, lignum horum instrumentorum continetur, vulgo *la Haie*. Lit. remiss. ann. 1377. in Reg. 111. Chartoph. reg. ch. 35: *Guillaume Vernis pris au cheval, ou estoit ledit tumbereau, le fer et coulisse de la charreue, le vennelier, la Maistre, le tirail et l'espereur qui se tient au vennelier, à quoy on atelle trois chevaux. Maistre, Magister, pr. Maitre, in Lit. Phil. VI. reg. Franc. ann. 1346. ex Bibl. reg. Maitre, eadem acceptio, in Vita J. C. Ms.:*

De Jhesu Christo vestre Maistre,
Qui resurex est comme beata vir.

MAGISTERIALE, Didascalium (a Greco διδασκαλιον). Papias.

• MAGISTERIALIS, Summus, supremus; titulus honorarius summi Pontificis. Vide *Magistratus* 2. Epist. synod. conc. Tricass. ann. 867. ad Nicol. I. PP. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 669: *Nobis quoque ejusdem regi negotio de certantibus, et quedam de forsanibus, non solum terminantibus, sed usque causam patitur, utrumque volummodo Magisterialis vestrae culmine eorum assignaretur restituatio, etc. Magistratus codem sensu, apud Thaumass. inter notas ad *Assis. Hierosol.* pag. 261:*

Le chambellan de Coucy
Mout de force a servir,
Sous a de Magisterialis.

• Magistral, pro Arrogans, in Lit. remiss. ann. 1449. ex Reg. 179. Chartoph. reg. ch. 354: *Ung appelle Pier... qui estoit varlet de guerre fort Magistral, etc. Hinc Maistre et Maistressa, Superbia, insolentia. Lit. remiss. ann. 1372. in Reg. 104. ch. 92: *Ioculi chevaliers per ep Merrie, arrogante, gran puissance et volonté irrattronnable, etc. Aliae ann. 1381. in Reg. 120. ch. 37: Et s'efforce ledit de Maistress. Ioculli Vincent et Perrot le Jasseron par Maistress et en dépit de Guisneau, in aliis ann. 1400. ex Reg. 155. ch. 226: *Most de vero dominacionem sonat in Vita J. C. Ms.:***

Je ne suis pas pour signor,
Paril et que bien greve.
Car il Maistre ainsi dit leur ost.

• MAGISTERIALITER. Dextere, industrie, Gall. Adroiture, en maistre. Ger. vasili Tilber. Olla Imper. apud Leibnitz. Script. Brunsvic. tom. 1. pag. 978: *Variculus autem ex arbore, ad modum illicis et quantitatem dum pungitiva folia habente, prodit ad pedem modulum faciens mullem ad formam ciceris, aquosum et cum exeriori colore habeat nubila et roris coagulati, interius rubet; et cum unque Magisterialiter descriptor, ne, tenus rupta pellicula, humor inclusus, effusus, postquam exsiccatur, et corio includitur.*

• MAGISTERIALITER, Docte, perite, Gallis, en Maître. Conc. Armenorum ann. 1342. apud Marten. tom. 7. Ampl. Collect. col. 388: *In omnibus diebus Docte, perite, hoc canonicum, quod dom. Novae Gloriensis catholicon dicit Magisterialiter.*

• MAGISTERIANDUS, Academia laurea donandus, Magisteriandus, qui dispiciuntibus eo in causa presidet. Stat. Uni. Aquens. pag. 67: *Ordinamus quod hora, unde debet Magisteriandus semper ad locum magisterii, etc. Ibidem: Rector cum Magisteriandus et Magistrando, etc.*

• MAGISTERIANI, Officiales Magistri officiorum. Glossa nomica MSS. Marvætop. paynterpiavæ. Gloss. Lat. Gr. *Agens in rebus, paynterpiavæ. Maysterpiavæ, meminit etiam Relatio Nestorii in Synodo Ephes. part. 2. Art. 1. Conc. Calchedon. Art. 3. 10. pag. 176. 177. 186. 281. Edit. 1618. quibus locis xabacnebvi dicuntur, spectabiles in Suggestione Legatorum ad Hornismadam PP. Inter ejus Epistololas ubi logi, qui *Magisterianus* dicitur in hac Suggestione. *Agens in rebus vocatur in Epist. Justiniani ad Hornismadam ante Epist. 66. Magisterianum etiam dicuntur Victori Tannensi in Chronicō, et Anastasio in S. Hornismada: paynterpiavæ**

apud Gelasium Cyzicensem lib. 8. de Concilio Nicomeo. Palladium in Elist. Lauistica cap. 140. Indorum Peisotiam Epist. 229. Constantium de Administrando Imp. cap. 22. Cedrenam pag. 402. Glycane et alios a Meursio laudatos, et Baron. ann. 163. n. 3. 42. Liberatus Diaconus in Breviarie cap. 15: *Et directus per totum Orientem Negotiantur, etc. Marcus Gazeaus: Venit Negotiantur Episcopos afferentes Imperatores, etc. Acta Abrahi apud Baroniam: Valerius et Basilius Magisterianus discolorum nostrorum officiorum negotiantur. [Bibliotheca Patrum ascetica tom. 3. pag. 363: Venit aliquando Magisterianus defensio ei testamentum cuiusdam.] De his quicula habet Fabritius in Glossario ad Cedrenum, quae consulto omittimus.*

• 1. MAGISTERIUM, Ius, dominium. Tabularium S. Vincentii Genoman: *Gaufridus de Cataigne dedit S. Vincentio de Ecclesia de Nullaco tale Magisterium quale habebat super presbyterium loci illius, et tertium partem expliati quod habebat in eodem Ecclesia, id est, tertiam partem annona et vini et sepulturem, et de minimis expliati quod habebat in duabus molendinis.*

• 2. MAGISTERIUM, Artificium, nostris Maistri. Aggenus de Limib. agri: *Magisterium suum si vult menor ostendere, modum concessum fano illi demonstrare. Charta Ludovici Junioris Reg. Franc. ann. 1180. apud D. Brusel tom. 1. de Uta feud. pag. 588: Concessimus et nunc in perpetuum Thaci uxori Yonis Lachos Magisterium canasterorum... in villa nostra Patisiens. Magisterium Sacerdotum apud Suctoniam in Caligala et in Domitiana, apud ipsam.*

• Magister, pro Ara, in Chron. S. Dion. 5. Collect. Histor. Franc. pag. 254: *Entre les autres prises il envoia une horloge de laton, ouverte pour marquer l'heure. Maistries. Ubi Annal. Franc. Loisel. ibid. pag. 56: Horologium ex suricacho arte mechanico mirifice compusitum.*

• 3. MAGISTERIUM, Magistri officiorum dignitas. Childeb. epist. ad Theob. magist. tom. 4. Collect. Histor. Franc. pag. 88: *Prelati Magisterii vestri dignitatis excollenda, quae licet per se magna sit, etc.*

• 4. MAGISTERIUM. Magistri opus, Ital. Magisterio, eodem sensu. Charta ann. 1345. tom. 2. Hist. Cassin. pag. 545. col. 3: *Promiserunt construere tectum totius ecclesie Cassinensis secundum formam, secundum quam laboratum est tectum ecclesie Lateranensis de Urbe... et ipsius ecclesiae et tectum reddere conspicuum, ut de deficit aliquo; et in caso quod aliquis in eum Magisterio apparebit, prominere, servare.*

• 5. MAGISTERIUM. Magistri monetarii emolumenatum. Charta Caroli IV. imper. ann. 1363. tom. 1. Cod. Ital. diplom. col. 3445: *Magister moneta recipiet pro Magisterio, operarii dictarum monasteriorum, custodia eis, alia necessaria, quatuor grossos cum dimidio.*

• 6. MAGISTERIUM. Opera, quam subditus domino suo pristinare tenetur. Charta ann. 1120. apud Murator. tom. 8. Ant. Ital. med. eti col. 1138: *Placuum, et guiaitam, et albergariam, et alogementum, et polastrum, et Magisterium. Vassellus cum suo consorte solidos x. dentur forali; cetero dentur curli, et Magisterium in edificatione et allegamentum. Intra loco Magisterium legitur pluries Laborationem et semel Opera. Vide infra Magistratus 7.*

* 7. **MAGISTERIUM.** Magistratus, magistrorum concessus. Charta Rogeri castel. Insul. ann. 1225. ex Tabul. S. Petri Gand. Quod si eos (capitos) liberare nescientes (scabili) et Magisterium suum consuleris et inquisitionem veritatis habere voluerint; abbas et castellanus eis et Magisterii sui consilium inquisitionem veritatis facies exhiberi.

* 8. **MAGISTERIUM.** Lucas Magisterii, Aula, ubi magister, sed doctores institutum. Vide supra Magisteriandus.

* 9. **MAGISTERIUM** passim Pierre philosophie, auctore D. Falconet, Investigatio Magisterii, in titulo Gebri Arab.

* 10. **MAGISTERIUM.** [Coloris species: « Pro auro et Magisterio per eum dato in dicta turri. » (Archiv. Vatic. Ed. Publ. 1400-84, f. 197.)]

* 11. **MAGISTERIUM.** [Gall. les Supérieures ecclésiastiques :

Ad tunc Magisterium
Tunc quaevis officium;
Sed si non habes officium,
Ad nos non agas redditum.

(Gesta Pontificum Cameracensium. pag. 56.)

* 1. **MAGISTRA.** Mulier filiarum principis educationi prefecta, vulgo Gouvernante. Charta ann. 1226. in Chartul. Arremar. ch. 150: Ego Agnes Comitissa Campanie et Brie palatina. Notum facio... quod vir venerabilis Jacobus abbas monasterii Arremarensis totusque ejusdem loci conventus ad preces meas dedecurunt et concesserunt domine Adelidi Magistri meae tres partes pratorum. Eadem ratione Magistra appellabatur, que beatissima Parisiis regebat. Lit. remiss. ann. 1338. in Reg. 90. Chartoph. reg. ch. 148: Magistri, gubernatores seu regimenter et administrationem dicitur beginag. (Parira gerente). In Vt. Bajal. 2.

* 2. **MAGISTRA.** Abbatis ordinis S. Augustini. Chart. ann. 1229. apud Koppe. Orig. Fred. Helvet. num. 31. Magistri et conventui canonicularum monasterii de S. Katharina, ordinis S. Augustini, etc. Vide Schannat, Histor. Episc. Wormat. tom. 1. pag. 165. et 174.

* 3. **MAGISTRA.** Uxor Magistri seu prefecti artis cuiusvis. Necrol. S. Saturni Carnot. ann. amplius 500: VI. Cal. Oct. obit Maria Magistra Pelliopiorum. Interdum Regina eademe notione, usurpatum ibidem. Vide infra in haec voce.

* 4. **MAGISTRALIS** Honor. Dignitas Magistratus. Vita S. Maximini tom. 1. Jan. pag. 91. S. Maximus cum pollere Literarum industria, honore illum magistrali in urbe (catura) sublimaverunt.

* 5. **MAGISTRALIS** OCULUS. Superciliosus, Gall. Arrogant, alter. Laurent. Biylinus de Orig. bell. Hussit. ann. 1410. apud Ludewig. tom. 6. pag. 210. Jam cum super oculo magistrali incipi non manducare sapientiam panem.

* 6. **MAGISTRALIS** ORATIO, vox medicis nota, Rerum quoddam vel unguentum, retrotussum, interpretribus doctis Magiographis ad Mirac. S. Rose tom. 5. Aug. pag. 1000. col. 2. Adducti chirurgi, postquam vixora remedia sine profectu applicaverunt, protestati sunt, hominem non aliter, quam unctione Magistrali, quem sumptu non mediorum paranda fuisse, curari posse.

* 7. **MAGISTRANDUS.** Vide supra Magisteriandus.

MAGISTRARE. Docere, regere, moderari. Gerardus in Vita S. Adalhardi sec. 4. Bened. part. I. pag. 349. Omnis Gallia, quæ ejus (Adalhardi) consilio innitebatur, pacata p. obvici: maxime vero Italia, quæ sibi a Carolo fuerat commissa,

ut Pippino juniori ad regendum Magistrare, et ad statarem justitiam regnum italicum informaret. Ibid. pag. 354: Primitrea fuberetur etiam omnibus Ecclesiis Magistrare: quibus consilio et prudencia magister, sed discipuli apparebant humiliat. Occurrerit praeseres apud Autelium Vicinum, Cassianum autem ac Iterum, S. Hieronymum Ep. 25. cap. 5. Auctor rem in diectione Scholasticum cap. 2. etc. Vox Festo etiam nota.

* 8. **MAGISTRARI.** Maistrier et Mestrioir. Villehard. parage. 83: Mais je voi que nus ne nos sauront si gouverner et si Maistrier com qe, que vous direz sur l'lit. remiss. ann. 1387. In Reg. 130. Chartoph. reg. ch. 253: Lequel Miel qui à son temps a voulu batre, suppiditer et Maistrier tous les autres du pays. Alia ann. 1390. in Reg. 139. ch. 145: Comme le suppliant ne pouvoit Maistrier ledit cheval, etc. Bestiar. Ms. :

Ici les femmes Maistries
Et en la plaine et en l'bois.

* 9. **MAGISTRARI.** Academica laurca donari. Acta S. Bernardi de Monte Jovis tom. 2. Junii pag. 1074: Studiovis volde, Magistratus in septem artibus liberalibus. Processus de B. Petro de Luxemb. tom. 1. Julii pag. 548: Multum compatiebatur pauperibus clericis, specialiter Magistratus in scientiis et non beneficiis.

* 10. **MAGISTRARI.** Etiam quod illi, qui in prefatio studio Magistratus fuerint in facultate predicta, in eti et dicti generalibus predicti facultatis regredi, et docendi, ab eo quod approbatione ecclesie libaram habent facultatem. At in locis supra aliatis Magistratus, idem sonat atque Doctor. peritus Ital. Ammonestr. ut aperte colligitur ex Stat. Veron. cap. 126. apud Murator. tom. 3. Antiq. Ital. mei. revi. col. 847: Omnes championes bravos et Magistratus etc. Magistrati in armis, in Hist. bell. Forojul. Ibid. col. 1204. Ita etiam Gallicum Magistris ex Lit. ann. 1390. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 334: A ceux que vous trouvez non experts et insoufisans à pratiquer edictes sciences (Medecine et Chirurgie) defendez sur telles peines qu'il vous semblera faire de raison, que en aucune maniere il ne exercent la pratique deditices sciences; et ou cas que aucun non Magistratus ex sciences usus dites, vouldroit dire et maintenir soy estre souffrant, etc.

* 11. **MAGISTRARIO.** Docere, eruditio. Epist. S. Hildegardis ad Mathiasianum PP. In ejus via auctore Theophil. O persona qua es precellosa armatura et nimis Magistratio volvere ornatissimam civitatis.

* 12. **MAGISTRATIONES**, PUBLICA. Scholae, in Leg. uit. Cod. Th. de Stud. liberal. urb. Rome. (14. 9.) Apuleius de Doctr. Platon. de Scientiis, quæ solis disciplinis traduntur, et Magistrationes discuntur.

Sic enim MSS. libri preferunt, pro Magistratione S. Columban. instruct. 4: Nonne sine disciplina aliqua perfecta Magistratio aut aliqua militia acquiriri impossibile est? Vide Salinacium ad Vopiscum pag. 458.

* 13. **MAGISTRARIO** Aquarum et forestarum, Maistris des eaux et forets, in Regest.

* 14. **MAGISTRATIO.** Inter Magistrandos,

id est docentes seu scholares, annumeratio, idem quod Inscriptione appellatur

In scholis Parisiensibus. Stat. Universit. Andegav. ann. 1410. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 500. art. 10: Pro suppeditandis oneribus, quæ rectorem frequenter etiam operebant, statim etiam etiam statim, quod decatur proctor... a novis scholaribus noviter sententiibus, pro receptione iuramenti et scholaris novi Magistratione, viginti parvos denarios semel tantum a quolibet percipiet etiam levabit.

* 15. **MAGISTRATUS.** Idem quod Procuratio, seu jus Pastus. Magistralis Cana, in Charta Monasterii Silvae Latte. Vide Dominicum de Praerogat. aliod. cap. 18.

* 16. **MAGISTRATUS.** Titulus honorarius summi Pontificis. Gervasius Remorum Archiep. In Epist. ad Nicolaum II. PP.: Dicant adversarii quantumlibet me infidelem et rebellerem Magistratus vestro. Vide Majestas.

* 17. **MAGISTRATUS.** Abbatialis dignitas, seu alii quavis Prepositura. Epistola. 145. Gerberti apud Mabil. tom. 3. Annal. Benedict. pag. 655: Sancti Dionysii canonicum ejus esse reverentiam ac dignitatem, ut nullius ibi Magistratus deponi debeat, aut imponi sine comprovincialium, quorum interest, consenserit ac favore solemniss.

* 18. **MAGISTRATUS.** Titulus rationum regiarum prefecti, Gall. Maistre des Comptes. Memor. D. Cam. Comput. Parisi. fol. 144. r: Dom. Johannes Bernier miles institutus in officio Magistratus Camerae Computorum ad radia, jura et emolumenta consueta... facit... solidum iuramentum in manu domini cancellarii Franc.

* 19. **MAGISTRATUS.** Officium ejus qui hospitali prebeat. Charta Petri episc. Meli. ann. 1227. in Chartul. Campan. fol. 186. col. 1: Comes presentabit nobis clericum idoneum ad Magistratum domus Dei Meldensis, qui si idoneus fuerit, a nobis recipietur. Alia ann. 1239. Ibid. fol. 187. v. col. 2: Nuntiamus vobis quod Radulphum magistrum domus Dei Meldensis a Magistratu dicto domus amovebitur.

* 20. **MAGISTRATUS.** Ad magistri seu doctoris gradum ascensus. Comput. ann. 1372. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 312. col. 1: Fuerunt apud Montem persulanum... pro festo Magistratus magistri Ludovici Vallate, qui noua fuerat factus magister in medicina.

* 21. **MAGISTRATUS.** Opera, quam subditus domino suo praestare tenetur. Charta Rob. comit. Alencon. ann. 1211. in Reg. forest. comitat. Alenç. fol. 13. v: Facendo inde pro omni servicio Magistratum molendinorum meorum et bearum meorum, ita quod predictus Salomon vel iudic heres in qualibet die ut sit in servizio meo, pro expensis ejus, denarios Turon. Generale habebit et servientia mea, mea protinus resipientur. Alia ann. 1342. in Reg. 74. Chartoph. reg. ch. 62: Scinduum tamen est quod pro dicta molenderia... facere debebamus et conservemus. Magistratum dicte rotæ cum coniua, operaria, lignis, lapidibus et aliis omnibus ad dictam rotam necessariis universitatibus predictis. Vide supra Magistratus 6.

* 22. **MAGISTRATUS** Novitiorum. Prioratus magistro novitiorum assignatus, in Bull. Pauli III. PP. ann. 1355. apud Stephanot. ex Antiq. Lemov. Bened. MSS. part. I. pag. 474.

* 23. **MAGISTRATUS.** adj. pro Doc-

tos, peritus. Vide supra in Magistrari.

* 24. **MAGISTRESSA.** Magistra, domina, Maitresse. Chron. D. de Gravina apud

Murator. tom. 12. col. 583 : *Confessus fuit... dictum Dicem interficie Beriranum filium Caroli Artus ordinatione dom. Chancis et Magistrasse.*

* 1. **MAGISTRIA**, Medietas fructuum prædelli rei cuiuslibet alterius partitario aliqui concessæ; ad *Magistrum* seu dominum feudi pertinens; unde nomen. Charta ann. 1208. inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 47. col. 2 : *Tramidus... medietatem factaræ seu Magistræ in predicto molendino, et plus si plus ibi habere debeamus... Predictam siquidem conditionem, que est medietatem diei Veneris et noctis molendino super-*

* 2. **MAGISTRIA**, Dignitas seu jurisdictio magistrorum forestariorum et aquarum. Carta ann. 1397. in Reg. 155. Chartoph. reg. ch. 117 : *Magister Johannes... regens officium Magistrorum forestariorum et aquarum regiarum in senescalicio Carcassone et Birriac. scilicet Magistris des eaves et des forar. in Stat. ann. 1350. tom. 3. Ordinat. reg. Franc. pag. 347. art. 12. Vide supra *Magister generalis aquarum*.*

MAGISTRANI. Vide *Magistrarius*.
MAGISTRARIUS. Fulgentius Placidus de Constantiæ Virgiliana : *Elysium ingreditur campum, Elysia enim Grecæ resolutionis dicitur, id est, feriunt vitam post Magistrarium timorem. Infra: Magistrarii tonoris projecta gravedine, timoris Magistri.*

* **MAGISTRISSA**, Magistra, domina. Charta ann. 1209 : *Noveritis quod... prior fratrum Predicatorum executor testamenti defunctæ Ermengardis, dictæ Lanieriæ, in jure publico recognoscere se... vendidisse xl. solidos Turon. annui redditus, quos predicta defuncta percipere et labores decibet super domum... contiguam domini dictæ Magistrissæ ex una parte, etc. Vide *Magistrissa*.*

* **MAGISTRIVUS**, in Fabri thesauri ex Apuleio in Florid. : *Pueritia apud vos et Magistrivos. Sed perperam: legerendum enim distinctis vocibus Magistri vos, ut ex contextu satia patet.*

* **MAGISTRIX**, ut *Magistrissa*. T. Sam. Joan. Chat. ann. 1482. in Reg. 2. Armor. gen. r. part. I : *Item volo... quo nobilis mulier Margarita de Greiseyre domella... uxor mea, sii domina et Magistris locis donis mæsi et honorum meorum predictorum.*

* **MAGISVALENTIA**, Summa excursione, Gall. Surpuls. Charta ann. 1319. in Reg. 78. Chartoph. reg. ch. 113 : *Quocies ipsæ res permulabuntur, non solvantur foriscapæ seu laudimæ, nisi forte pro supplemento seu Magisvalentia valoris rerum permulatarum. Vide infra Plusvalentia.*

* **MAGLIA**. Vide *Madia*.
MAGLIA. Ansa, annulus, Ital. *Maglia*. Gall. *Moile*. Stat. Astur. ubi de Intr. portar. : *Arma quæ de Maglia ferri per quincunquæ modum portentur, solvant pro qualibet armaria hominis furnito, etc. Vide supra *Macela*.*

* **MAGLATA**, MAIATA, MALEATA. Idem quæ *Mallata*, Hama, thoracie. Ital. *Maglia*, Gall. *Maille*. Stat. Bonon. ann. 1250-67. tom. II. pag. 18 : *Statutum quod nullus de Societatis armorum vel artium civitatis bon. ire debeat vel trahere aliquo modo cum panceria, spata, vel Maglata, seu bracarola, etc. — et tom. III. pag. 220 : Item juranus... quod non ibo, nec traham modo aliquo cum panceria, spata, Maiata, vel bracarola. — et tom. III. pag. 608 : Arma vero defensabilia intelligimus esse pance-*

riam sive coritum cum manicis vel sine manicis, gamberias, Malestam, etc. [Fr.]

* **MAGLETUS**. Charta Theob. comit. ann. 1222. in Chartul. Campan. fol. 330. v : *Debet assignare xxx. libratas terreni, et falcas avens de redditibus in aliis redditibus de Chamaio, præter Magletum majorum. An vinea muro vel sepe cincta, Gall. *Clos de vignes*, que maglio seu marra colitur? Vide mox*

* **MAGLIUS**, Ligonia species videtur, quamquam italis Maglio maleus sit, in Hisp. belli Forouli. apud Murator. tom. 3. Antiq. Ital. med. et col. 1208. Et in ista predicta habentes pelos ferræ, Maglios, capponnos, murans, domus, dodec., incipentes fodere, etc. Ut ut cat. Maglie murans, vulgo *Houe* significatur, in lit. remiss. ann. 1379. ex Reg. 114. Chartoph. reg. ch. 165 : *Icellus Guillaume ferens ledit Ovidiu de Maple, qu'il apporera des vignes, sur les bras de sur la lessie. Maglie et Maglie, eadem nomine, usurparunt. Lit. remiss. ann. 1381. in Reg. 121. ch. 83 : Les dites gens prenent chevaux, juments et ustiles d'ostel, et les Maglies et hostis des vigierons. Aliae ann. 1414. in Reg. 107. ch. 37. *Le suppliant o de sa part un pot et une Maglie, etc. Maglie, in alia ann. 1397. ex Reg. 158. ch. 287. Maglie, in lit. remiss. ann. 1400. ex Reg. 156. ch. 70. Deux Maglies, qui l'en prennent à labourer à vignes, etc. Maglie, in alia ann. 1571. ex Reg. 180. ch. 185.**

* **MAGMATARIUS**, popular. Glos. Lat. Gr. MSS. Sangerm. Unguentarius.

MAGMENTARE, pro Augmentare. Augere. Henricus de Aquilonipoliensis in Adolphide cap. 12 :

Magnemus Charti cultus Des pacific alman. Utitur rursum semel.

* **MAGMENTARIUS**, ipso τὰ οἰκάρχεια τοῖς βοσκοῖς προσέπονται. Qui ex ea ad altare pro sacrificio fert. Suppliem. Antiquari.

MAGNA CHARTA. Vide *Charta*.

MAGNA CURIA. Vide in *Curia* 8.

MAGNEVUS, ἀρχαῖος, in *Glossa*. Lat. Gr. Grec. Grandevus, senex.

* **MAGNUM**, Mansus, vel mansio. Bulla Alexandri PP. IV. ann. 1228. ex Tabul. Sangerman. : *Magnagia, decimas, redditus, terræ, nemora, possessio[n]es et Jurisdictionem temporalem que habebit in villa que Noire appellatur. Vide Monogram. 2.*

MAGNALIS, MAGNALIA. *Glossæ antiquæ MSS. : Magnalia, salubriora, prospere, magnifica, pretiosiora. Jo. de Janua : Magnalia, magnus, vel qui magna fecit. Unde illud : Logiæbantur varis linguis Magnalia Del. Papias : Magnalia, id est, praestantiora, magnifica, salubria, Manotrectus ad 17. Sapient. : Magnalia, Magnitudines. Grec. Edit. Leyzelot. Ruffus Asterius Quintus in Carmine de Delpara :*

Sigis novæ populi, carnem Magnalia condit.

Auctor Carminis de Missione Spiritus sancti :

*Hec tuba profecta de Sion, Magnalibus
Orbea replevit Mæsis.*

Arnulfus Lexov. in Epist. : *Non tanta postmodum prosperitate ejus insignia claruerunt, quanta precedentis adversitatis Magnalia celebrantur. Hist. Cortisiorum lib. 3. cap. 5 : Qui literis Magnalia promittetabat. Occurrat ibi semel ac iterum. Rodericus Toletan. in Praefat. ad Hist. Hispan. : Hispanorum Regum*

origo, et eorum Magnalia, etc. Willi. Britto in Praefat. Philipp.

Car ego que novi, propria que hunc vidit.

Nos natus magis Lingua nostra Regis?

Occurrit passim in libris sacris, et alibi. Vide observata ab Oiso Borrichio lib. de Varia Lingua Latina statib. pag. 157. [et Stephanio ad Saxon. Grammat. pag. 156.]

MAGNANIMUS, pro *Magnanimus*, ut longanimis. Occurrit in Car. Casin. lib. 4. cap. 57. 86. et alibi non semel.

MAGNANIMITAS, Titulus honorarius Episcoporum et aliorum, apud Ruricium lib. 1. Epist. 10. lib. 2. Epist. 1.

* **MAGNAMINUS**, Cul animus est ad iracundiam pronus. Lit. remiss. ann. 1383. in Reg. 96. Chartoph. reg. ch. 1. Idem Henricus, qui *Magnanimus esse dicitur*, ob hoc, malo sine causa motu animo, confessus ipsam uxorem verbare natus.

[J] **MAGNANUM**. Vide *Magnanum*.

MAGNARIUS, Martinus in Lexico : Negotiator, qui mercimonia omnia generis in solidum vendit. Græcis psaltes, Ital. Grossiere, Gall. Merchant in grose. Apuleius lib. 1. Metamorph. : Omnes enim pridie Lupus negotiator Magistrarii concurrit. Ideo videtur esse datus Apuleius lib. 1. isti negotiatori omnes mercionantes. Genus tamquam peculiare mercatorum fuisse *Magnaries* haud male suscipitur Colvius. Vide notæ ad Apuleius locum supra laudatum, et Turneb. Advers. lib. 27. cap. 31. [O Consule preterea Baron. in notis ad diem Aug. Martyrol.]

* **MAGNATAS**. Inter Magnates seu nobiles annumerari posse gravioris genus apud Florentinos cum in rempublicam conligerunt. Stat. ant. Florent. lib. 9. cap. 38. ex Cod. reg. 4821 : *Quicumque offendenter in persona aliquem suum hostem, id est illum pro quo laborat aliqua bona, ultra penas alias sibi impositas per ordinamenta, intelligatur esse et sit Magnas et de numero magnatum civitatis Florentie. Rursum lib. 5. cap. 28 : Et si occiderit aliquem, qui fuerit de prioribus artium et excellenter justitia, vel sorum collegiis, vel notariorum ipsorum, ultra dictas penas intelligatur esse ipsius homo. Magnas, si fuerit popularis; et si fuerit Magnas, esse supermagnas... et priuatis omnibus officiis et beneficiis communis Florentie, una cum filiis et descendentiibus suis.*

MAGNATI, pro *Magnates*. Glossæ antiquæ MSS. : Magnates, nobiles. Magnatus, nobilis, potens, sanctus. Aeneas Parisiensis Episcopus adversus Græcos : *In hoc signatio deterioris fame per ora Magnatorum determinatur. [Folculinus ad ann. 958. ubi de Baldrico, qui erat de Magnatorum terra illius prospici orientem Paschal. et Radbertus in Epiphio Wal. cap. 4. Benedict. cap. 1. pag. 192. Serenus ecclesiasticus de Magnis onnes, atque olim carissimi, si primi dominantur palati. Occurrat ibid. iterum et semel.] Ita Primatis, pro priuatis, in Chronicis Fredegarii cap. 76. Magistrati, pro Magistris, etc.*

* **MAGNATI**, in Barthol. Scribe Annal. Genuens. lib. 6. ad ann. 1225. apud Murator. tom. 6. col. 153. mendose pro *Magnatæ*. Vide *Magnatum*.

MAGNATES, Vassalli majores. Charta Ildefonsi Regis Aragonum ann. 1192. apud Marcani lib. 6. Hist. Beneharn. cap. 9 : *Item Rex prescriptus manute*

nebo te et defendam tanquam nobilium

Magnatum meum per bonam fidem. Vide Procer.

• **MAGNATIM.** Summopere, diligentem. Chart. Carol. Simpl. ann. 905. tom. 9. Collect. Histor. Franc. pag. 500: *Qui regis servos Magnatim sua fidetas, ejus adorantur debent precedere dono.*

MAGNELLIA, MAGNELLUS. Vide Mangium.

• **MAGNERIUS.** [Familialis, domesticus.] Statuta Delphinalia pag. 89: *Quod quicunque seu aliqui Magneri vel familiarii Curia Delphinalis non possint, etc.* [Vide Maynerius.]¹⁰ Ita etiam in Stat. Humb. II. daph. ann. 1349. ex Reg. Cam. Comput. Paris. sign. Vienne fol. 10. r^o: *pro Magnerius, ut editum est tom. 2. Hist. Daph. pag. 587.*

MAGNI. Magnates, quomodo *les Grands* dicimus. Paschalius Radbertus in Epistola Waler. lib. 1. cap. 4: *Cum aut ipse hospites, aut eorum Magnorum aliqui vocasset, etc.* Addit. lib. 2. cap. 15. extrema.

MAGNIFICARE. Saxonibus, ormæte-buccan, in Gloss. Aelfric. i. immensus caper, hircus.

• **MAGNIFICARE.** Augere, amplificare. Charta Bolesla. Ductis Silesie ann. 1249. apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. pag. 487: *Cupientes Magnificare, et augmentare redditus Ecclesiæ, etc.* Nicolaus de Jansilla de Gestis Frederici II. Imper. apud Mariana. tom. 8. col. 518: *Cum autem haec modice Legatus potentiam suam Magnificari in Regno, cuncti pene regni Magistris sibi tangunt, donec reverentiam exhibebant.* (Gloss. vett. Myriam. amplio amplifico. *Magnifico.*)

* [*Sed mox successit consolacio gaudiosa cum idem dominus rex (Henricus V.) ejusdem nominis parisque virtutis post se reliquerit filium et heredem... apud quem predictus scutifer multum Magnificatus est et super omnes alios sui status excellentius honoratus est.*] (Chart. Clun. litt. abbatis Levensis in Anglia : coll. Burgund. B. N. t. 88. n. 408. ann. 1413.)

• **MAGNIFICATIO.** Elevatio, predicatione. Personarum varia Magnificatio, apud Macro. Saturn. lib. 5. cap. 18.

MAGNIFICE. Multum, plurimum, cum effectu. Papias : *Magnifice, egregie, excellenter.* Alexander Iatrosophicus lib. 2. Passion. : *Et Magnifice juvati sunt patientes.* Passim. *Magnifice tumor,* apud Cædum Aurelian. lib. 2. Auctor. cap. 12.

MAGNIFICENTIA. Titulus honorarius Regum et aliorum, in Epistolis Childeberti tom. 1. Hist. Franc. pag. 869. in Epist. 60. Nicolai I. PL. in Capital. Cap. 1. pag. 48. 52. in Concil. Ticiensi ann. 831. in Epist. Joannis VIII. PP. 30. 291. apud Gregor. VII. PP. lib. 8. Epist. 21. etc. Vide Brisson. de Formul. Pergamensi. etc.

MAGNITUDINES. Privilegia, Prærogativa. Charta Henrici Imp. ann. 1041. in Histor. Pergamensi. tom. 8. pag. 490.

• *Pro amore Dei sancte Pergamense: Ecclesiæ... nostra regala, et Magnitudines dignissimum conceare.* Alia Frederici I. ann. 1156. ibid. par. 48: *Præterea omnibus regis et Magnitudines de Comitatu Pergamensi, etc.*

• **MAGNITUDINUM.** interdum usurpat Latinus inferioris usi pro eo, qui statuta prioriori et altiori est, ut nostris. *Grand.* Hinc Ludovicus Rex Francia; qui vulgo *Longus* dicitur, semper *Magnus* cognominatur in veteribus Chartis. Chronicum Monasterii de Fontanis cap. 2: *Lambertus quidam Miles Flandrensis, qui dicebatur Magnus respectu cuiusdam socii, qui dicebatur Minor Lambertus.* Sed et Carolo, primo ex Regibus nostris Imperatori. *Magni cognomen inditum a statura proceritate testator Egidius Parisiens. MS. lib. 1. Karolini. ubi de Stephano PP.:*

All. ann. 1445. in Reg. 170. ch. 878: *Perrin Lienart apporta au supplicant Maignen ou chauderonnier deux poilliers.* Guill. Guitart. ad ann. 1295:

Par la terre au roy de Mallorgues.
O lors trouva-saint Maignen
Chemiant jusques à Parpangeon.

Atque ita etiam legendum, pro *Maignier*, in Ordinat. hospit. Phil. V. reg. Franc. apud Marten. tom. 1. Anecd. 1362.

* *Hinc Magni, Lebes, in Lit. ann. 1342. in Reg. 108. ch. 316: Item autres menues costumes... c'est assavoir... des Magni, des seilles, des fruts, etc.*

• **MAGNIPENDISSIMUS.** Admodum astimabilis. Littere ann. 1402. apud Rymer. tom. 8. pag. 249: *Noverint universi, quod cum alias inter illustrissimas et Magnipendissimas personas, dominum Ludovicum Comitem Palatinum Reni et Ducem Bavariae, etc.*

• **MAGNIPOTENS.** Splendidus et bellicosus. Gasp. Barthil. Glos. apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. pag. 346. ex illat. Palmar. Fulcheril Carnot.

• **MAGNIPANUS SERVIE.** in Actis Innocentii III. PP. pag. 88. pro *legajapuanus vel Magnus Jupanus.* Vide Zupa.

• **MAGNISIMUS.** pro Maximus. Oratio Ferdinandi Vacepitis Regis Castelle legati ad Ludovicum Ducem Andegav. ann. 1378. apud Marten. tom. 1. Amplius. Collect. col. 1505: *Præterea, Magnissime Princeps nos inter cetera principaliatibus sumus ad vestram cestitudinem destinati, et hoc occurrit etiam apud Jos. Moret. Antiqua. Narr. pag. 598. (00 V. 191). Grammat. pag. 131: *O nulli numero negatur, sine magnissimo sine midissimo.**

• **MAGNAT.** ut *Magnatus.* Titulus honorarius regum. Charta Caroli Simpl. ann. 905. tom. 9. Collect. Histor. Franc. pag. 500: *Jussimus hoc nostre Magnitatis dictum fieri, etc.*

MAGNITUDO. Titulus honorarius Regum et aliorum, apud Ennodium lib. 1. Ep. 4. Marcellum lib. 1. in Capital. Car. C. tit. 8. cap. 8. tom. 1. Hist. Franc. pag. 869. 882. in Concil. Aquisgran. II. ann. 886. in Prefat. libri 1. ad Plinium, in Notitia Eccl. Belg. pag. 18. etc. in Epist. 187. 243. Joannis VIII. PP. pag. 365. etc. Vide Brisson. de Formul. Pergamensi. etc.

MAGNITUDINES. Privilegia, Prærogativa. Charta Henrici Imp. ann. 1041. in Histor. Pergamensi. tom. 8. pag. 490: *Concilium fecit, ad quod cum conjugi Regae. Et cum suscepto de coniuge prole vocavit. Tunc Missam incipiente, quando consedit ad eam. Regificos cultus spiravit utrique parenti.*

MAG

Cum quibus impresso naturam ornatiss auro Inter strigulas duas circiter vel versus triplas, Numerus sex, nisi quod de fronte maior Dignissimas erit Karo cognominata Magna. Corporis ex habita, mortale cognoscenda esse, Qui hanc Magnam erit, quia clavis corporis supra illa statua primaveret dehinc magnas, Sic tunc magisterique virtute et arta.

Item tunc prædicta, deinde futuras Magnas divitiae, et fons magnus et actus, Præter quod sollemnem sente cognoscere alias Graecas, que nulli plus efficiunt, additum venit Nomina, et Karo facies karissima nonem.

Anonymous de Nominibus Germanorium: *Carolus, seu Karolus, haud dubie est illud Saxonum Karle, per se diphthongum, quam illi semper faciunt e, Italicum. Est autem Karle, vir prope statum, et grandis corporis, qualiter fuisse Carolum Primum scribunt. Quidquid sit de hac vocis origine, constat, Carolum, nude, sua statu appellatum, itaque sic vocatum in Baptismate. Smaragdus in Partes Donati cap. 21. de quatuor nominum speciebus: Ergo si placet, sic ista quatuor propriorum nominum species jam hodie apud nos tenetur, ut dicamus prænomen, Imperator, et sit illi proprium dignitatem, quod nulli alto in suo conuenient Regno: dicamus Karolus, et sit illi proprium, quod accepit in Baptismo: dicamus Francus, et sit illi appellativum in genere suo: dicamus prudens, et sit illi agnomen appellativum accidens et extrinsecus. Si præterea constat ex Scriptoribus Vitæ ejusdem Caroli.*

* **2. MAGNUS.** Vir auctoritate gravis. Concilium Pisanium. tom. 6. Spicil. Achet. pag. 368: *Præterea est testimonium Magnorum dicitur, ut quod per totum mundum Augusti, etc.*

* **3. MAGNUS.** f. pro Manus. Acta Episcop. Cenoman. cap. 26. apud Marbill. tom. 8. Analech. pag. 345: *Guido, item jugiter pius, habens circa eum Corvinos amorem exhibebat et honorem. Nullus enim eorum remanserat, quem non ipse vel ecclesiastica dignitate sublimasset, aut cuius Magnum, aut chlamydem variam, seu renonem grisum tribueret, seu aliud liberalitas amolumentum prævidisset. Vide in Manus.*

* **MAGO.** Capillus. Gall. Poigne, Manche. Lit. remiss. ann. 1362. in Reg. 93. Charlolph. reg. ch. 124: *Qui exponens dictum Johannem percussit in caligo motu unum ictum, solum de manu in qua tenebat gladium subtilis guttur, non tamen de cuspidi gladii, sicut credit, sed solum de manice (sic) seu Magone.*

* **MAGOLCIUM.** Cloaca, Gall. Engout. Statuta Mediolan. part. 1. cap. 250: *Cum cloaca, et Magolcius Mediolani pestilentem reddant agem, etc.*

* **MAGOMA ET ALIB.** Vide in Mahum.

MAGRA. satis. Silvaticus. Cusura est species luti, sive dictio Magra.

* **MAGRANCULES.** Herbe species, a Greco μαργανούλες. Albertus M. de Mirabilibus mundi. Si vis in manu tua portare ignem, ut non offendas, accipe calcare dissolutum cum aqua fabarum calida, et aliquantulum Magrancule, et aliquantulum mafouisci, etc.

* **MAGREDUS.** f. Margo. Gall. Bord. Fragm. Hist. Belli Forolii apud Murator. tom. 8. Antiq. Ital. med. mvi col. 1208: *Ilico velocissime venientes versus castrum ipsum, quem fuerunt in Magredo Colvere (nomen fluvii) sub centa ecclesie b. Maure patroni Maniaci, etc.*

* **MAGREGRASSUS.** Vide infra Magregrassus.

* **MAGRUS.** Ital. Magro, Macer: unde Iisdem Magreza, macies, nostris alias Magreche. Stat. Vercel. lib. 4. pag. 84.

viri ethimologicis scientia periti hactenus non intellexisse videntur, pateat; observo *Mahutre* et *Mahutre* appellatum a nostris brachii parteum, quae humerus dicitur: unde ornamenta quedam tomento infarcita manicis vestium apata, *Mahutre* et *Mahutes* nuncupantur, ut et milites, qui tis potissimum utebantur. Ordinat. Ms. Car. ducis Burgann. 1478: *Les archiers ne porteront plus Mahutes à leurs pourpoins.* Vide Ducat. part. 2. pag. 389. Lit. remiss. ann. 1394. in Reg. 146. Chartoph. reg. ch. 411: *Le suppliant feri de son cousteil un-seul coup icellus defunt par en droit la poitrine, lequel coup escrilla et entra au bras d'icellus defunt en droit la Mahutre.* Altis ann. 1415. in Reg. 169. ch. 74: *Icelli Desrues print Guillaume le Breton par les Mahutres des bras, ou par les d'iculz, suppliant frappa icellu.* *Le Clerc de Mahutre du bras desire, in altis ann. 1490. ex Reg. 180. ch. 412.* Vide infra *Mariotis.*

* **MAHERMIUM.** Vide in *Materia.*

* **MAHINARE,** forsitan per metathesis a *Maniare*, Ital. *Maneggiare*, Gall. *Manier*. Stat. Bonon. ann. 1250-67. tom. III. pag. 514: *Ut ordinamentum factum de blado vendendo ab illis, qui vendere volunt, melius obseretur, nec incantatores blabi bladum venale, quod erit in loco constituti, uterius pravo modo debeant Mahinare, ordinaverunt... predicti quod aliqua persona non possit predici quod aliqua persona non possit predici quod aliqua persona non possit predice deffere aliquod bladum ad Curiam communis..., vel alibi in scutella, vel gironibus.* [Fr.]

* **MAHIZ,** Frumentum Indicum, nostris *Bled de Turque*, Mais. Conc. Tarracon. ann. 1391. Inter Hispan. tom. 4. pag. 54: *Nec de frugibus duntazat, frumento, hordeo, avena, spelta, milio, Indico triticu Maisi dicto.... solvi precipitum* (dog. 10).

* **MARO** Vide infra *Mahum.*

* **MAROLUM** pro *Macholum*, in Lega Saitc. cap. 18. § 2. edit. Batuz. Vide *Machum.*

* **MAHOMERIA.** Vide mox *Mahum.*

MAHOMA, Gall. *Mahonne*, Galles species, que Turca voluntur. Hieronymus Comes Alex. in Comment. de bello Melit. ann. 1365: *Eran Pials Bassa classis Turcica prefecto, trivem munitissimum 130. Mahone 8. Sunt autem Mahone nares ampliores convehendia commenatis, et militaribus apparatus accommodatae.* Hic post Spelmannum.

Hec post Spelmannum.
Mahon nostris non unus sicut intellectus. Cuprum vel & sonat, interprete D. Le Beuf, tom. I. Dissert. pag. 169. ib. vet. Poem. ibi laudato:

Mainte ymagene de Mahon
Tumbes de gent et autre chose.

Nisi sit pro Nummo aereo, Gall. Médaillé; quo sensu *Maledictus* legitur in Lili. remiss. ann. 1470. ex Reg. 196. Chartoph. reg. ch. 165: *Apparuit enim isti fuit deus ferrenus, et fecit d'icelleites... indicavit que ce fut pour faire des enseignes d'argent au Mahelins.* Sed et Erraticum papaver, vulgo *Couquelicot*, Picardi nostri *Mahon* vocant. Lit. remiss. ann. 1401. in Reg. 156. ch. 23: *D'une pugnie de gerbe, que on dit Mahon que ladite femme cuelle en allant son chemin, bat sur les fesses d'icelles jeunes filles.* Unde isidem *Mahonner*, ejusmodi papaver evellere.
Mahum, et *Maho*: sic *Mahometum* ut plurimum appellabant nostantes, ut ex Matthaeo Paris ann. 1296. pag. 289. col.

ligimus, et ex Poetis nostris vernaculis. Le Roman de *Lohengrin* MS.:

Selquene, dit-il, demanda nos combien, Et son Jésus qui sorti passio, Qui nous preut force contre la gent Mahom.

Alibi:

Que mieux vaut Dieu que Mahom, n'Apolis.
Per *Mahometum* jurabant *Mahometani*. Chron. MS. Bertrandi Guesclini:

Je croi que vous rendez service aux portiers, Vous pensez à tenir le royaume à Mahom.

*Hinc Nostratibus Ambianis Mahoner, pro pugnia certare, non pugnando invicem subinde per *Mahometum* juvent. *Mahometus* apud Willm. Briton. lib. 4. philipp.*

MACHOMELUS, et MACHOMERIA. Tempulum *Mahometicum*, apud Math. Paris, Will. Tyr. et alios Gestorum dei Scriptores. *Machomeria* quibusdam, ut Roberto Monacho, Baldrico, etc. [Charta ann. 1181. Quoniam ecclasia S. Johannis quondam *Machomeriam toties dicta pro via sua ecclasia S. Samuels dedit. Campum terre qui est juxta viam quam duci de majori *Machomerian in Ierusalem*, etc.] *Guibertus in Hist. Hieros.* lib. 4. cap. 14: *Ad sanum suum quod *Machomeria* vocant, ultra pontem Phapharion sepebat. Vide euendum lib. 1. cap. 4. Jacobum de Vitriaco lib. 3. pag. 1143. Ordericu Vitalem pag. 735. 742. Vincentum Belvac. etc. [Machomeria, in Chron. Andr. Dandulus apud Murator. tom. 12. col. 275.] *Nostris Mahomerie.* Joinville in S. Ludovico: *Et estoit le mouster en la *Machomerie des Turcs et Sarrazins*, et l'avoir fait dedier celui Legat en l'onneur de la Merc de Dieu.* Guill. Guiart sub ann. 1248:**

*Et font sans trop grande crierie
Dedier la *Mahomerie*.*

* **MAHUMMARIA,** Eadem notione, in Gestis Tancroli apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 145: *Excreverat in collere modicioribus, cuius vertici fanum, quod vulgo *Mahummariam* vocant, saceum supereridebat.*

*Hinc, ni fallor, vocabuli nostratis Moneris origo, quam pro re ridicula usurparimus, quod preces, clamores, cantus in ejusmodi templis a Turcis exaltari solitos pro ridiculis habent nostri. Bulla Benedicti XII. Pap. apud Anton. Brandao. lib. 15. Monarch. Lusitan. cap. 11: *Non tempila seu *Machitas ipsorum*, nec, quod absit, per eorum funestos ritus, invocationes et clamores verborum, et publicas invocationes, et peregrinationes ipsorum in cordibus fideliuum scandalum generetur.* Usurpatur etiam*

MAHUMERIA. pro *Mahometum* idolo. Chron. Reichenberg. de Saladin: *Et *Mahumeriam* misit ei, ut eam, sicut primitur, ad honorem Saracenorium exalaret, et venerabatur cum habere precipientem.*

* *Nostrum Mahommel* quodvis idolum, sicut et *Mahometa* eorumdem fanum dixerunt. *Surgevii.* In *Peregr. num. gen.* Ms.:

*Et sur sa teste un Mahomet
Portoit, qui ses yeux enclosse
Li faisoit et jus regarder.*

Guill. Tyrri contin. Hist. bell. sacr. apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 589: *Dax se coroua à Salomon par le péché de luxure, qu'il a fait d'une fame païenne qu'il tenoit, qu'il ne deust pas tenir. Tant*

*Quidam porro putant, ita dictum *Maioram*, quod ad *Majum* festivitatem nutritur et saginatur, reservaturque ad solennes epulas: indeque *Maiaten* *sacrifum seu sacrificium*, dici in Pacto*

*l'anima qu'il fut faire por lui trois *Mahomeries* sur trois montagnes. Comment. in psalter. ex Glossar. ad calcem John. viii. edit. reg.: *La fez Jésus Crist a obéti tous les fau des par tol lo monde, et sunt fetez en leur *Mahomeries* les belles églises ou non de Jhesu Crist. Vetus versio libr. Reg. Ibid: *Atalis la felicess reine et li suen ouens null destruit le temple Notre Seigneur, et de riches aumônes del temple aveient honure la *Mahomerie* Baalin.***

MACOMATUM. Idem quod *Mahomeria*, a *Mahonet*, qui et *Macomet* plures, et *Machomet* dicitur, superstitionis auctor, appellatum. Rogerus Hovedenus in Ricard. I. *Ex alto parte turoni, voi setet Maconatum.* (Edit. habet perpetuam *Maconatum*) *Id est, la *Mahomeria Saraceno.**

MAHUMICOLE. Mahometis sectatores Gest. Tancredi apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 168:

Ergo inter Parthes et Persas, mixtus et Iudeo, ultra omniensem vires Mahumicolem.

1. **MAIA.** Nutrix. Glossa Isidori: *Maia, medica, obstetrica. Commodianus Instr.* 12.

Percepit hoc Semene iterum Jovis altera Maia.

2. **MAIA.** Acerbus manipulorum, segestis, Belgis nostris. *Maie.* Statuta Ordinis de Sempringham: *Circuneant procuratores omnes grangias, et videant omnes *Maias*, et faciant implere ad summum, quae poluerint.*

MAJACTA. Chronicon Nonantulense MS. *Per huius Imperatoria (Friderici II.) tempora rudes erant ritus et instituta majorum. Nam viri insulas de squamis ferries gestabant, birelli insulas, quas appellant *Majatas*.* [Majatas editit Murator. tom. 9. col. 428. ut et tom. 16. col. 280. ex Anonymi Itali Hist. *Nam homines portabant insulas ferreas, quas vorabant Majatas.*]

3. **MAYATA.** Eadem notione, in Opuscul. Guibavel de la Flamma apud Euclidem. Monach. tom. 12. col. 1029.

MAJACIUM. *Malacia.* Prestationis species, sic dicta quod nomen *Maius* exhibetur. Tabular. Compedit. Item totum territorium debet 19. solidos de *Majacu* in prima die Maii anniatis, et quisque debet illius *Majacu* debet dicere apud Compendium in domo nostra 3. minas bladi proprii *Majacu*. Item quisque debitor illius *Majacu* debet 15. denarios de relatio. Vide *Maienses*.

MATALIS. Gloss. Isid. *Matalis porcus, pinguis, quod de *Maiis* sacrificabatur, quasi matris Mercurii.* Glossa Græc. Lat. *Δέρας.* *Porcellus Matalis.* Aliis: *Matalis, Sed legendum, ut in Gloss. Græc. Lat. τούρης γούρης.* *Matalis.* *Ungulito: Nematibus dicitur porcus domesticus, carnis testiculus, sic dictus, quia non frendet dentibus. Hic alio nomine dicitur *Maiatis*, quonodo cunctus dicitur natus ex apro silvestri et domestica porca.* Polypthichus S. Remigii Remensis: *Summa porcorum, videlicet 10. *Maiates* 100. scrofae 163 general. 140 sunt simul capita 415.* [Charta ann. 1290. ex Archivis S. Victoris. Matalis. Guichainne et frater eius Fidio condidit anno 1290. S. Victoria. S. Zacharia. ipsam condiditnam quae fuit de Fidio pro uno caballo, uno bove, uno verre et uno *Maiate*.]

Quidam porro putant, ita dictum *Maioram*, quod ad *Majum* festivitatem nutritur et saginatur, reservaturque ad solennes epulas: indeque *Maiaten* *sacrifum seu sacrificium*, dici in Pacto

Legis Salica tit. 2. § 18. Si quis Maialem sacrificium furaverit, et cum testibus, quod sacrificii fuisse, potuisse illi qui perdidit, approbara, etc. § 19. Altum vero Maialem quod sacrificium non fuerit, etc. In Legi ratione posteriori Editionis § 17. Si quis Maialem sacrificium, qui dictum votum, furaverit, Sed ibi si quis et sacrificium, Maialis est, non ad sacrificium reservatus, sed sacer et ex votu mibibus sacris, aut viris religiosis datus, quomodo rotunda peccata vocat Gregorius Turon. lib. 2 de Mira cap. 8.

M. Vir certe dubium est quin Maialia porum castratum significet, atque auctore lecto Ecardus hanc vocem deducit a *Maien*, *misen*, quod Germanis excindere, seccare sonat; facile enim omnino a participio *Majest*, exectus, formatur *Maiela*.

* **MAJESTA.** Vide supra *Majacra*.

* **MAIATA.** Vide *Maglaea* [Fr.]

* **MAICAMPUS.** in Annalibus Franc. a Freherio editis sub ann. 778 pro Martini seu *Modii campus*, Comitia publica, quae primi Francorum Reges soebant quotannis primum Martio, debile Maiense indicere, in quibus post seru peracta convivis, iudis, spectaculisque delectabantur. Vide *Campus Martii*. Adde Dissertationem hac eadem de re Andrew Rivini cap. 8 in Syntagma variar. Dissertatio 1702.

MAIDA [Capitul. Pipini Reg. Italia ann. 788 cap. 32: *De pravis illis hominibus qui brunitatis (brunatissimis) colunt, et de dominibus suis subitis Maida cerios (ceros) incendunt, et votos sovent, etc.*] **Medes.** *Anglis Maid*, Germ. *Maggi*, est puerilla, virgo, sed hæc quid ad maiam. An idem *Maida* quod mox *Maidowm*? Nec quippe erat veterum Gallorum superstitio, ut in bivillis et complicitis hominibus membrum ex uno vel cera confusa poseretur, quibus fordeat ex votu ascendebant. Vide *Pas et Ceris*.

MAIDANUM. *MAYDANUM*, Turcis et Sarracenis, ut videtur, forum, platea vel campus. Epistola Carolini de Crimulis ann. 1314 apud Waddington. *Interim sancti fratres duruntur ad Pandanum*, id est, plateam vel campum *Mardonum* perperam edit. tom. 2. Martii pag. 418. Idem ann. 1321, n. 4. *Ignem magnum in Maydano, seu platea cinctatu accenderunt*. Josephus Barbarus in Itinerario Persico pag. 468. *Mandarique ut in forum, quod Maida illis dicunt, venirem*.

* **MAIDINUM.** Mensura genus. Charta Guillelmi Gerundensis Sacristie ann. 1368: *Ilo tamem quod de miliares a nobis et D. Infante Jacobo robin concessio, habendo de quibus Maidin salis, etc.* Vide *Moneta*.

* **MAILLENSIS** (ORIO). Sic dicti olim Celestini a monte Majello, qui fuit eorum tamquam prima incububula. Vita Roberto Salentini tom. 4. Julii pag. 52. *Tunc veneraverunt duos fratres Ordinis Majellensis*.

* **MAIENSES.** Dies pecuniae in mense Maio solvende, Gall. *Tarne de May*. Tabularium Casse Del. Dono. *duos manus, ex quibus excent duo agri censi et duo solidi inter Kalendares et Paschales, et Maienses et Meisenes*. Vide *Maiagium*.

* **MAIERA.** Fermentum, quo in confide cerevisia bluntur. Vide supra *Meria* 4.

MAJERIA. Sepes, lignum, quo clauditur, munitur, ex Lat. *Materia*, ut censem V. Cl. Dion. Salvianus Boissius in lib. de Usu feudor. cap. ult. Charta

ann. 1164. ab eo descripta: *Si quis vienarum, horitorum, vel alterius loci fructuum domus furatus fuerit, etc.* Aliis ann. 1215. apud eundem pag. 329: *Jus pacandi pecoris, ... jux ligna scindendi, sive chafingium in omnibus nemoribus nostris, a proposito nostro devet, quod est supervenientia de Lourras, etc. Consuetudo Borussiae art. 284. Autre chose est de fructu naturale cuiusque foec, foie, Maynes, pommes, etc. et autres choses semblables, etc. Vide in *Ecclæsa*.*

* **MAIERIUS.** Prefectus palati Papalis. Acta SS. tom. 4. Junii pag. 768. *Suapscriptus vero aurifex haec suprascripta occasione in continentis factus fuit Maiorius domini Papa*.

* **MAIERUS.** Idem qui Major ville, nostris *Maior*. De S. Alena tom. 8. Junii pag. 387. *Pastori, magistris fabricæ, Maior, scabini, etc.*

* **MAILESTADE.** Prestations specifica in mense Maio solvenda. Charta ann. 1328. In Reg. 6. Chartoph. reg. ch. 194: *Item et invenimus quod centum nonaginta quinque solidos moriorum, qui vocantur *Maestate*, habeat dictus dominus rex in dico libro de Ynovio; et solvuntur anno jubilis in mense *Madi*, per certos hemines pro certis robus. Vide *Maiagium*.*

MAJESTAS. Glossa Lat. Græc. : *Majestas, prexpositus; Duo præsunt tributur. Præidentis ii. Apotheoosi:*

... *Nam filia hoc est.*
Quod de Patri micans se præstuit inspicendum
Per species, quæ posset homo comprehendere visa.
Nam mera *Majestas* est infinita, nec latet
Obstacul. aliquo nisi si modernum formet.

Ubi Iso Magister per *Majestatem*, Patrem, Designator putat. Infra tripartitum.

Cui non principium de tempore: sed super omnes
Tempus, et ante diem *Majestas* cum l'atre summo,
Im annus Patria, et re, et via Consistorium.

Et contra Homuncionitas:

Affirmant non esse Deum, pietate fatigant,
Majestas negant.

In Psychomachia:

*Verbum quippe caro faciem, non destitit esse
Quod fuerit. Verbum carnis dum glutinat usum,
Majestate quidem non degenerante per usum
Carnis, sed miseros ad oblationem trahente.*

Liber I. in Symmach. :

... *Nisi quod trucis Ori
Imponit, vere omni Majestatis adores.*

Arator lib. 1. Hist. Evangel. de Christo resurgent. *Majestas cum carne redit, etc.* Gregorius Turon. de Vitis Patrum cap. 12. *Itaque Seraphim obumbras Majestatem Domini*. Liber 1. Miracul. S. Bavonis cap. 11. *In honore trinae Majestatis, Patri, et Filii, et Spiritus sancti. Hugo Flaviniacensis in Chr. pag. 168: Et in medio quidam alto satis et prominenti cubito sanctus quiescit Vitorius, frontem auro purissimo et gemmis pretiosissimis, quibus concluditur Majestas Dei in circumscrip. et incomprehensibili, nomen ad dederamus B. Patri, et ad leonem B. Vitorii. Imagines.*

*Hoc de sacra Eucharistia intercessione Mabilionius. Annal. Benedict. tom. 4 pag. 187.] Helgaudus in Roberto Rege: *Venit nichilominus sancto Pontifici Marcellino casulam auro operata optima, inter scalpas Majestatem veri Pontificis continebat. Cherubim quoque ac Seraphim dominatori omnium colla submittentium. Albericus in Chr. ann. 1204: In hac (icona seu imagine) mirabiliter fabri-**

*facta est Majestas Domini, et *Imago B. Mariae et Apostolorum*. Vitæ Abbatum S. Albani pag. 71: In quorum una *Crossum Crucifixu et Maria et Joanne figurantur*: alia vero Majestas cum quatuor Evangelistis elegantissimis celatibus insculpitur. Et pag. 90: In media trabe Majestas cum Ecclesia et Synagoga figuratur. Gervasius Dorobrensis de Combustione et Reparati Eccles. Dorobern. pag. 128: *Quæ (trabs) per transversum Ecclesie... Majestatem Domini, imaginem S. Dunstani, ... sustentabat. Liber Ordinis Parvianensis cap. 56. Dum transiret ad Capitulum, omnibus ad Majestatem inclinabunt. Statua Ord. Premonstrat. Domini cap. 5. Con vero Conventu Capitulum, ingredior singulus suo ordine versus Majestatem inclinetur. Durrandus lib. 4. Ratione cap. 35. In quibusdam codicibus et Majestas Patria, et etiam *Imago depingitur Crucifixi*. Intra Saecordis osculator peccatum *Majestatis*, et se signat in fronte. [Martini de antiq. Eccles. Ritibus pag. 61: *Hic liber Majestatem osculator sacerdotis*] Vetus Charta apud Cattelum lib. 5. Rerum Ovetianar. pag. 901. *Et quædam crux eburnea, cum baculo eburneo, et uniuerso colare cum Majestatisbus, etc.***

*Ea potissimum appellatione designatur figura Patriæ aeterni in Throno sedentis aut Crucifixi imago, quæ in antiquis missaliis picta est ante canones, quamque osculator acerdos post orationem. *Außer de nobis, ad aperturam missalis*: unde in quibusdam legitur haec rubrica: *Osculetur majestas, aut osculetur majestatem*. Hinc in Missali ann. 1478, apud Charvet. hist. Vien. pag. 747: *Hic ponat (sacerdos) manus ad modum Majestatis*. Quæ ibi toties repetuntur, quoties in aliis missaliis legitur. *Extensis manibus*.*

Sed et *Majestas*, pro quavis Sanctorum Imagine usurpatur ab Aronymo de Miracul. S. Fidis cap. 8. tom. 2. Bibl. Lab. lib. 1. *Erat distributa Sanctorum actes in territorio et papilionibus in prato S. Felicitatis, quod disparsum ab aliis quasi uno millione (continguit de multis) et immixtis SS. Hunc lucum præcipue S. Maria aurea Majestas et S. Amantii equus duxa Majestas, et S. Saturnini Martyris aurea capra, et S. Marie aurea imago, et sanctæ Crucis aurea Crux, et sanctæ Fidis aurea Majes. las decorabant. Tabulari Coloniensi. Incendia domorum, vinearum, stirpationes, cennionis terræ, ablatuionem patris sui seu proprii corporis invaditionem, et ad ultimum, quod magis plangendum est, ipsius etiam Majestatis S. Petri lapidatione, etc. [Anonymi. Benedict. Picav. MSS. part. 3. pag. 103: *Calicem domini Bartrami Abbatis magnum cum Majestatisbus*] Vide Monast. Anglie. tom. 8. pag. 809. 812.*

*¶ Deinde imagine, in Annal. Plantent. ad ann. 1498, apud Muratori. tom. 20. Script. Ital. col. 927: *Dum Majestas Virginis pro more patrie ad oblationes eti. Virginis faciundis deferetur, etc.* Testam. regin. M. Tardie ann. 126. tom. 1. Probat. Hist. general. domus reg. Portug. pag. 100: *Item, meum præteritum bonum quod nō naturali et Majestates meas parvas ex ebore.**

Majestates pro quovis Gentilium Deo usurparit etiam Tertullianus Apol. cap. 13. Majestas questuaria efficitur, circumcauponas religio mendicans. Commodatus Instr. 17. de Archigallis.

Inde simulant se concuti nomine quodam, Majestatesque colunt, et se sub figura fatigant.

Et infra:

Rat semel in vano de vetustate processit,
Ut ratiocinari credatur prudenti falso;
Majestas autem illorum nulla locutus est.

Eusebius Emisenus seu Eucherius Homili contra Idola: *Sed dicit, non lignum et lapidem, sed in ligno et lapide latenter veneror Majestatem.*

O tuo etiam pro imagine viri cuiuslibet etiam in sigillo suo insculpta; qua ratione intelligenda Charta Hugo-nis comit. Campan. ann. 1114, infra laudata, ut et alii ann. 1115. Viromand. comit. ex Chartul. S. Corn. Compend. fol. 77. et col. I: *Reinaldus tunc Viron-mandorus comes fecit litteris annotari et sua Majestatis insigniri sigillo. Charta anno. 1491 in Pomer. Diplom. pag. 182: Manibus nostris tenuimus palentes literas... domini Marini... episcopi Camminensis... integras et illeras, ejusdemque Majestatis sigillo subapposu munitas. Hinc et pro sigillo ipso idem vocabulum adhibuitus fuisse nonnulli opinantur. Vide Heinric. de Sigill. cap. 9. num. 4. pag. 76. et infra Majestas Bulla J Et certe.*

MAJESTAS, ut et Gallicum **Majesté**, interdum idem est quod summa auctoritas. Charta Henr. I. reg. Angl. in Char-tul. Clunian. ch. 223: *Confirmavit quoque eam (donationem) preciosissima dominus papa Innocentius Majestate litterarum et sigilli sui. Ministerio eiusdem anno. 1137. fol. 142 v. Credimus sensu de petti estat, qui ne devinamus autem chose que de fort entrerobur les besognes pour eux augmenter et avoir Majesté sur les plus richesses.*

MAJESTAS, Imperatorum et Regum titulus proprius. Glossa Gr. Lat. *Etōnia. Majestas. Ditus. Potestas. Arobarodus de Insolentia. Judeor. ad Ludovicum Plm Imp. Biobs. Majestatem restrains commotam esse valde aduersum me proprie Judeo. Charta Caroli Calvi Regis Frane, apud Perardonum pag. 48. Isaac Longonensis Ecclesie reverendus Antist. ad nostram se colligens Majestatem, humiliter postulacit, etc. Adde pag. 160. Paßsim. Vide Filescum in Querele Ecclesiae Gallicanae pag. 81.*

¶ Eundem titulum Hugo Campagne Coines ann. 1114 usurparunt in Litteris, quibus egenio S. Remigii res quasdam concedit in Curte-Ausorum: *quas Litteras Majestatis (ut) nomine sigillo consignari feci. Ita Mabillon. Diplom. lib. 2. cap. 6. n. 6.*

¶ Philippus acil Burgundia tribuitur a Gangeibus in Instr. ann. 1153. apud Math. de Couc. in Carolo VII. pag. 657: *Confiteor se tua criminis, delicta et offensis contra dictum dominum ducem et imperatorem perpeditare, etc.* Rursum occurrit in confirmatione eiusdem Instrumenti ibid. pag. 661. Eudem titulo compilatur quidam Bernardus de Cahillatu nobilis ortus prosapia, apud Richardum Clunian. in Hist. origin. monast. de Carit. ad ann. 1056. tom. 1: Collect. var. script. D. Le Beuf. pag. 388. *Eccce jam pregetto eum tuus Majestatis, etc.*

Majestatis titulus etiam summum Pontificibus tribuitur in Ordine ad conseruandum Episcopum, in MS. Codice Thionio 773 in Epistola Caroli Calvi ad Nicolaum I. PP. in Conclitio Tricassino ann. 867 in Epistola Concilii Viennensis ann. 1112 ad Paschalem PP. apud S. Anselmum lib. 2. Epist. 38. lib. 4. Epist. 36. 34. Joan. Sarisber. Epist. 10. 11. 14.

28. 29. etc. qui interdum **Majestatis** Apostolicae titulo utitur Epist. 27. 28. 40. 82. etc. ut et Vita S. Theodori pag. 761. Histor. Translat. S. Sebastiani num. 765. etc. Vide [Epist. Abbonis Floriac. pag. 402. 403. S. Bernardum Epist. ad Eugenium. PP. 261. edit. Mabili]. Stephan. Tornac. Epist. 109. Conradum Abbatem Uspurgensem ann. 1116. Matth. Paris ann. 1246. pag. 470. Laurentium Leodiensem in Episcopis Vir-dunensis pag. 323 in Epist. S. Thomas Cantuar. ad Alexandrum III. PP. apud Baron. ann. 1170. in aliis Arnulphi Episcop. Lexovitum ad eundem pag. 98. Cleri Trevirens. ad Innocentium II. apud Browerum lib. 13. num. 104. in Charta 5. Tabulari Ecclesie Carnotensis, etc. Versus exarati in obitu Anti-pontis Guidonis:

Corvus inani Guidonis et Octaviani
Imperii Majestas, siq[ue] intoleranda potest.
Sergii Alexander, ratione priser. Petrus alter.

Charta Henr. IV. Imper. in Actis Monasteriorum pag. 21: *Et ipsi predictis Canobium sub Romana Ecclesia mandabat et Majestate securius semper stabilitat et defensio. Adde Appendix ad Alium Horae. lib. Fontanini pag. 430. 432. 439. et 489. Responsione. Pm. III. PP. ad orat. Gallorum Oratori. tom. 8. Apollon. Aether. pag. 392. etc. 19. Hunc Apollon. propter auctoritatem Antillelmus rex Francie, ut in **Magnificencia** nominata etiam sese appellat. in Charta anno. 1154. apud Concam inter Cons. ac Rom. *De re publica illis, de quibus inter Majestatem vestram (Papam allocutum) et nos controversia verterebatur, quod subscriptum est obseruatur. Magnificencia nostra aut nostrorum heretorum, etc.* [¶ Vide Prodigio. in Vitriac. lib. 1. tit. 4. 1. 3. non 8. tom. 1. pag. 391.]*

¶ Cardinales quoque eadem appellatione donati. Charta pro Mab. S. Joan. Jerusal. et Cod. reg. 842. 6. fol. 62. *Reverendis in Christo patribus et dominis. episcopis presbiteris, diaconibus. S. R. matris ecclesie Cardinalibus, Raynaldus Rupini Dei clementia princeps Autuchenus, salutem et tam debitum, quam devotum in omnibus famulatum. Majestatis vestre significo, etc.*

Majestatis titulum adscribunt praeterea Archiepiscopi, Arnulfus Epist. 15. [¶ Epist. ann. circ. 1214. inter Inst. tom. 6. Gall. Christ. col. 332: *Reverendo patri et domino A. Dei providentia Naonensi archiepiscopo... universus Agathensis clerus et populus... obsecramus in Domino ipsum a vestra Majestate nobis concedi pontificem.*] Episcopi. *Duxo* in Prefat. ad. Acta Normannor. [Arnulphus Sagittarius. Arduic. tom. 2. Spicilegium. pag. 25. Et Eodem sibi arrogat Bruno Linopinus. Episc. apud Perardonum pag. 473. Abbati Suteric. S. Bernagius. Claverallensis Abbas Epist. 3. tom. 4. Hist. Franc. pag. 499. etc. Archidiaconis. Stephanus Tornac. Epist. 231. [modo] tamen Epist. que Archidiaconi inscribitur. Archi-piscopo Burdigalen. non sit inserti-benda, ut conficit Mabillonius loco superius laudato. Vide, que de hac voce concessus Casaubonus ad Trebellium Polliolum.

MAJESTAS, Bulla Imperialis, seu ma-

ter Imperatoris sigillum, in quo scilicet cum Imperatoria **Majestate** exprimitur: unde Germanis, **Majestasbrief**,

eiusmodi sigillo munitis littere appella-

tur. Ita **Freherus** ad Petrum de Andio lib. 2. cap. 6. et ad Bellum Sigis-

mundi Imp. [Majestas Sanctionis, in leg. 81. de Decur. lib. 12. tit. 1. Codic. Theodosian.] [¶ Vide supra ad lineam Imo etiam.]

MAJESTAS, Præmentia. Tabularium Brivatense Ch. 7: *Quod in Majestate illo-rum tantum auctorizatum fuit Petri, Ponci, etc.*

* **MAJESTAS**, Magnitudo. Gasp. Bar-thii Gross. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 451. ex Guiberti Hist. Palest. **Majestate prius**.

* **MAJESTATIVUS**, Augustus, majestatis et auctoritate venerandus. Guibertus de Laude S. Marie cap. 1: *Divinus Majestatisunque legitimus. Acta SS. tom. 4. Junii pag. 800: Nulli unquam Angelorum vel hominum majoritatis et meriti excellentius testimonium Majestativa Do-minii veritas ipsa perhibuit.*

* **Majestat**, pro Regalis, vulgo Royal, apud Froissart. vol. 1. cap. 325: *Le roi d'Angleterre fit seoir le jeune damoisel Richard de lez lui... audessus de tous ses enfans en estat Majestat, en remenant et representant qu'il seoir ruy d'Angleterre.*

* **MAIETA**, vox Italien. Fibula minor. Gali. *Petite agraffe.* Stat. crimin. Riper. cap. 120. fol. 19. v. * *Et idem intelligatur pro paenitentiæ aureis, strictis et argenteis, ac Maieta argenteis, et alias rebus datis pro fiducia dictas cesas.*

* **MAIGNACUM**. Liber Rennesiens. sec. t.

[¶ apud Speculum. : *Idem Hugo te-sabo uiam Corcelledapla ciu libero sortita in villa, q[uo]d datus Fleget et uicem. Maignacum in foro ejusdem ville. ubi idem Stellmanns officinam fabri gerari interpretatur, a Gallico Maigen. Faber aranii. Sed malum Maignacum hoc loco interpretari pro Massoniaco, vel Menago, seu domo. Vide Menagium 2.*

* **MAIGNERIUS**. Vide **Maynerus**.

* **MAIESTUS** (gravis). « Dedi tamen aucto-rum uiam. *Cordeladapla ciu libero sortita in villa, q[uo]d datus Fleget et uicem. Maignacum in foro ejusdem ville.* ubi idem Stellmanns officinam fabri gerari interpretatur, a Gallico Maigen. Faber aranii. Sed malum Maignacum hoc loco interpretari pro Massoniaco, vel Menago, seu domo. Vide Menagium 2.

* **MAIL**. Charta ann. 1231. apud Baluz tom. 2. Hist. Arvern. pag. 27. *Et prout molendina, et li Mail, et omnes satiles dicti Prioris teuerat et compre-hendunt. Ubi leg. videtur una vox. Li manie vel Lemmane, quia agriu plau-uit et fertilem intelliguntur Arvernus videtur utramque vocem.*

* **Mail**. Haud faciliter, ni fallor, proponitur legendum *Limanum* vel *Lemmane*, abo. 6. Mail: z. haec quippe vox Locus palis. Mail appellatis, cinctus significavit videtur Arest. parlam. Paris ann. 1336. ex Tabul. de Chise in Turon. Item usum insulam. *Île d'amours nancupata* (sic) *Maillet* (sic) *Maillet* (sic) plantata, ... a *Maille* *Gallice clauda*. *Clos à Maille*, in Doer. ann. 1538. ibid. Neque autem forte somat vox *Maille*, quam vide in *Mailletum*.

* **MAILHETUS. MAILLETUS**, a Gallico

Maillet, Mattois, tudes lignos. Lit. re-miss. ann. 1330. in Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 450: *Unus consistoriorum cepit Mailhetum ac bittardum cum quo lusserunt, et volens ludere, dedi ictum de dicto Mailheto boles et claque. Mailhoche, eodomi sensu, pro Mailhoche, in Lit. remiss. ann. 1490. ex Reg. 103. ch. 487. Le supplant print une Mailhoche à tonne-ries, et d'icelle Mailhoche fery icellui Ro-geron. Vide infra *Mailletus* 1.*

o **MAILA**, Eodam significatu. Charta Henr. ducis Brab. pro commun. Bruxel. ann. 1229 ex Cod. reg. 10197 2. 2 fol. 25 v. : *percutio Mainla vel extractione crinum... tre libra solventur.*

2. **MAILA**. Species monetae minutioris, quae sive *Maindala* sive *Maintractam*, doceatur. Dissertatione de Nomina Inferiori Imperii, vulgo *Mainla* Charta 1144 pro Montebano, apud Catellum in Consil. Tolosan. pag. 321. *Collaudarius extraneus, qui attulerit salam, thi prebeat domino unum Mailam, et collaudarius, qui extraverit salam, prebeat unum posseum.* Vide *Maindala*.

o **MAILIOLUS**, *MAILOLUS*. Novellatum. *Call Jeune plant, nouvelle vigne.* Charta admort. Caroli VII. in Reg. Cam. Comput. Paris. alias Batar. fol. 147. r. : *Item super duobus sextariatis Mailoli et terre contiguis... j. obol. Turon. Et fol. 148 v. : Item super una sextaria Mailoli ad fontem S. Martin. j. den. Turon. Mainplant, eadem acceptio, in Charta ann. 1380. ex Reg. 50. Chartoph. reg. ch. 35. *Ledit bois est Mainplant.* Lit. rpmis. ann. 1388. In Reg. 158. ch. 256. *En icelles vignes surpris de vin pris plusieurs racinomas de jeune Mainplant Meiplant, eadem sensu, in Chartal Celsitan. ch. 121. Dono... ser operatus de vinea in ipso aloto S. Petri, ubi eg. habebam Meiplant, ipsam Meiplant dono S. Petro. Sed leg. forte Mainplant. Vide infra *Mailollus*.**

o *Mainlere vera* et *Mainlere est Modus agri, quarta pars sequesti jugari.* Lit. admort. pro eccl. Tolos. ann. 1471. in Reg. 197. Chartoph. reg. ch. 159. *La quatrième piece contenit trois Mailheres et une lieue de pré.* *Dix poingnieres de pré, dont les quatre poingnieres ou Mailheres sont l'arpent, en deux pieces : la première contenant sept Mailheres ou environ.*

o **MAILLOLUS**, *Maillelus*, sanguis vitis. Statuta Massili. lib. 5. fol. 19. 9. Item quicunque colliger. *Maillole* in aliena vinea seu vinea sine voluntatis domini caput illi vinea, solvut nomine pena banis pro qualibet Mailolo 1 den. Vide *Mailollus*.

o **MAINODINA**. Vide *Masmodina*.

o **MAIN**, *Mansio, dominus, ubi quis manet, nostris alias *Maine*.* Charta ann. 1345. in Reg. 75 Chartoph. reg. ch. 418. Item in loco dicto Fresnay unam Mainam cum duabus virgineis virgas terre. Plures ibi. *Alia ann. 1346. in Reg. 74 ch. 144. Item le Maine ou village de la Brie avec toutes ses appartenances et appendices Item le Maine ou village de Gales et toutes ses appartenances.* Lit. remiss. ann. 1368. In Reg. 197. ch. 27. *Icellus Gueris demourant sur Maine ou Munov appellé de Coustans en sa seneschauise d'Agennoy.* Vide *Mainnementum*.

o **MAINAD**. Perjurium, a Saxonico Mainana⁸, alias *manea*⁹, quod falsum instrumentum sonat. Leges Ing. Reg. West-Sax. Cap. 34. Juxta Edit. Cagabrin. : *Sic non abjurare emendem ipsam Mainam id est, perjurium duplicita.* Vide Leges Saxonicas Kandu Regis Angl. part. 1. cap. 5. et part. 2. cap. 39 (Grimm. Antin. Jur. Germ. pag. 90). Philips. de Jur. Anglosax. not. 463. et 619. ejusdem. Histor. Jur. Angl. tom. 2. pag. 137 et 288.]

o **MAINADA**. Vide *Mainnada*.

o **MAINADERIA**. Vide *Mainnadarri*.

1. **MAINAGIUM**; **MANIMENTUM**. Possessio, quasi manuante possesso, a Main,

manus. [Britanni *Menour* et *Menour* villicum vocant, a *Meno* seu *Meni*, tractare. Gall. *Manier*] Aresta ann. 1257. I. Regesti Parlam. f. 5. *De quibus erant in possessione et Mainagio, etc.* Occurrunt etiam alibi in hoc Regesto fol. 18. vers. : *In us/ et Manayeo, fol. 22. v. Manayementum, f. 23. vers. 31. Manaye, eadem notione usurpat le Roman d'Athis MS.*

Ains y feray vignes planter.
Semer les bois, jardins autor.
Que je la ville à force n'ay.
Et que soies en ma Manaye.

Vide *Mainnay*]

o *Mainance, eadem sensu, in Summa rurali Butill. *Et de jadens en dous subjetes et locaux : Et se c'est en pieubies il demandeur en est mis en jasseus et Mainance.* Vide infra *Mainnamentum*.*

2. **MAINAGIUM**. Supelle domestica, eadem notione *Ménage* dicunt. Galli, *Meubles, Horustum Parlamentum*, ann. 1498. apud Balotz, tom. 2. Hisc Arverna. pag. 507. *Cultura insper quam plurimum ipsorum sociorum multa multibus occupata invenerat, que sua solertia abravat, domus insper, sursum granigia, metundina, ruinosa, sydem Epiphany copias restauraverat. Domus castre et alta mano: sa que sine Mainagio compenti reveras, decenibus utensilibus instruenda et muniquerat.* Charta Philippi VI. Reg. Fr. ann. 1347. tom. 2. Ordinal. pag. 284. *Et aueuc ce faites jurer aux suins Euvangiles lediz recuevra et nos Tresors, que il ne prendrons robes, ne Menages d'aucuns Seigneur.*

o *Mainnay*, eadem acceptio, in Lit. remiss. ann. 1371. ex Reg. 102. Chartoph. reg. ch. 315. *Icellus Kardouin est accusé de maine et de prises de Mainagio et de poingnieres de vinea in ipso aloto S. Petri, ubi eg. habebam Meiplant, ipsam Meiplant dono S. Petro. Sed leg. forte Mainplant. Vide infra *Mainnole*.*

o *Mainlere vera* et *Mainlere est Modus agri, quarta pars sequesti jugari.* Lit. admort. pro eccl. Tolos. ann. 1471. in Reg. 197. Chartoph. reg. ch. 159. *La quatrième piece contenit trois Mailheres et une lieue de pré.* *Dix poingnieres de pré, dont les quatre poingnieres ou Mailheres sont l'arpent, en deux pieces : la première contenant sept Mailheres ou environ.*

o **MAILLOLUS**, *Maillelus*, sanguis vitis. Statuta Massili. lib. 5. fol. 19. 9.

Item quicunque colliger. *Maillole* in

aliena vinea seu vinea sine voluntatis domini caput illi vinea, solvut nomine pena banis pro qualibet Mailolo 1 den. Vide *Mailollus*.

o **MAINODINA**. Vide *Masmodina*.

o **MAIN**, *Mansio, dominus, ubi quis manet, nostris alias *Maine*.* Charta ann. 1345. in Reg. 75 Chartoph. reg. ch. 418. Item in loco dicto Fresnay unam Mainam cum duabus virgineis virgas terre. Plures ibi. *Alia ann. 1346. in Reg. 74 ch. 144. Item le Maine ou village de la Brie avec toutes ses appartenances et appendices Item le Maine ou village de Gales et toutes ses appartenances.* Lit. remiss. ann. 1368. In Reg. 197. ch. 27. *Icellus Gueris demourant sur Maine ou Munov appellé de Coustans en sa seneschauise d'Agennoy.* Vide *Mainnementum*.

o **MAINADERIA**. Vide *Mainnadarri*.

o **MAINAGIUM**; **MANIMENTUM**. Possessio, quasi manuante possesso, a Main,

manus. [Britanni *Menour* et *Menour* villicum vocant, a *Meno* seu *Meni*, tractare. Gall. *Manier*] Aresta ann. 1257. I. Regesti Parlam. f. 5. *De quibus erant in possessione et Mainagio, etc.* Occurrunt etiam alibi in hoc Regesto fol. 18. vers. : *In us/ et Manayeo, fol. 22. v. Manayementum, f. 23. vers. 31. Manaye, eadem notione usurpat le Roman d'Athis MS.*

Ains y feray vignes planter.
Semer les bois, jardins autor.
Que je la ville à force n'ay.
Et que soies en ma Manaye.

Vide *Mainnay*]

o *Mainance, eadem sensu, in Summa rurali Butill. *Et de jadens en dous subjetes et locaux : Et se c'est en pieubies il demandeur en est mis en jasseus et Mainance.* Vide infra *Mainnamentum*.*

2. **MAINAGIUM**. Supelle domestica, eadem notione *Ménage* dicunt. Galli, *Meubles, Horustum Parlamentum*, ann. 1498. apud Balotz, tom. 2. Hisc Arverna. pag. 507. *Cultura insper quam plurimum ipsorum sociorum multa multibus occupata invenerat, que sua solertia abravat, domus insper, sursum granigia, metundina, ruinosa, sydem Epiphany copias restauraverat. Domus castre et alta mano: sa que sine Mainagio compenti reveras, decenibus utensilibus instruenda et muniquerat.* Charta Philippi VI. Reg. Fr. ann. 1347. tom. 2. Ordinal. pag. 284. *Et aueuc ce faites jurer aux suins Euvangiles lediz recuevra et nos Tresors, que il ne prendrons robes, ne Menages d'aucuns Seigneur.*

o *Mainnay*, eadem acceptio, in Lit. remiss. ann. 1371. ex Reg. 102. Chartoph. reg. ch. 315. *Icellus Kardouin est accusé de maine et de prises de Mainagio et de poingnieres de vinea in ipso aloto S. Petri, ubi eg. habebam Meiplant, ipsam Meiplant dono S. Petro. Sed leg. forte Mainplant. Vide infra *Mainnole*.*

o **MAINERIUS**. Vide *Mainnerius*.

o **MAINFULA**. Liber Ordinis S. Victoris Parisiens. MS. cap. 80. de Labore Fratrum : *Accendant im dormitorium, ibique se preparantes, desuper lanceas tunicas se præcinctant, minores subtilares, et Mainfulas et caperonas accipiant, etc. Idem videtur quod moffula, chirotheca. Vide in hac voce, forte quasi manus infusa, seu tegumentum.*

o **MAINILLUM**, *Mansio, dominus, agri portiuncula, cum sede, Gall. *Mail*.* Charta ann. 1302 ex Tabular. B. M. de Chartres nro 1010. nom. *Concessum est hac terra mea ad monachos Deo Pro Ecclesia S. Marie de priorato Rethengense et parochia thidem Doç armentibus totam terram quam juve hereditatio apud Hares possidebam de feodo de Valunqnes, cum Mainillo et bosco et pascua, et omnibus ad predictam terram pertinentibus.* Huc predictam videtur vox *Main* in Charta Enguerrandi domi de Couciaco ann. 1364. *Nous volont et otronons que notre cher cousin et ami Meiries Thomas de Couci Sires de Vervin tiegue de nous il et ci oir avec son autre sie qu'il lieu de avoir une autre tiegue de nos de Vervin une Mainle, laquelle Mainle devant dire fu Jacommant Lamiret. Vide Main et *Mansionile*.*

o **MAINISUM**. Eadem notione sepius occurrunt in Chartis Bressiae et Dumbarum.

o **MAINSATORIUM**, pro *Minsotorium*. Vide supra *Mainula*.

o **MAJORITE**. Charta Ottos. comit. Ravensberg. ann. 1160 inter Probat. tom. 2. Annal. Premonst. col. 690 : *Nec hoc præteriendum, quod ad conservanda iura memoria, que Majorith vocant, tria sunt loca convenienti.*

o **MAJOLICA**, pro *Majorica*, Major ex insulis Balearibus. Chron. Veron. ad ann. 1398. apud Muratori. tom. 8. col. 688. *Illustrissimus dominus Joannes dictus Infans Rex Majolice, et maritus Reginae Joanne Reginae Apuliae, etc.*

o **MAILOLUS**. Vide *Malones*.

1. **MAJOR**, nunc pro *Major* dominus, nostris Mainis dicitur. *Pictus Legis Salicis tit. 11. l. 6. Si quis Majorum, inferiorem, mansio, et possessionem, videlicet Mainamentum, præteriendum, non videbit, et foraverit ad occidentem.* *Tibi inter ministerios domus primus statuitur, ut sec. Gregorius Turonensis lib. 8. cap. 33. *Comitibus, Domus, Majoribus, atque nutritiis, delegatis, etc.**

o **MAILISSA**. Quae ancillis domus prestat, in eodem Pacto : *Si vero Majorum aut ancillam ministeriale, etc.*

o **MAJOR DOMUS**. Qui domini seu familiis praestet. S. Hieronym. Epist. 2 : *Si familiaris est loquendum, habeat nutricem, Majorum domus virginem, viduam, vel maritatem, etc. *Propositus* domus, apud Monachum Sangallens. lib. 1. de Carolo M. cap. 83. Glossa Isidori : *Architrichitas, Major domus. Donatus : Columen, columna : unde apud veteres Columnella dicti servi Majorum domus. Reguli Magistri cap. 11 : Sicut in hominis domo, ut securi sit de omnibus præparandis, Dominus res ordinat Majores familias, quos vice Domini minores tineant, id est, Vicedominum, Vicelicum, Sallarium, et Majorum domus, sic in dominibus divinis, etc. Majoris domus Hunnerici Vancorum Regis meministi. Gennadius lib. de script. Eccl. Eugenio Cypriano. Episcopo. Major domus. Exarchi Italiae, aliud Gregor. M. lib. 7. Ind. 2. Epist. 9. Alius Avitus Viennensis Epist. 85. Wippo in Vita Conradi Salicet. pag. 428. Adam Bremensis cap. 158. 207. et allii.**

MAJOR DOMUS. Prima olim in Francorum posteriorum Palatii ac principia dignitas, quae varia efferti sicut a Scriptoribus. Dicitur enim apud Petras palatii: *Bonitatem, honestam, exercitum, apud Solumolum lib. 2. cap. 9. idem Eutropium. Euchum procerorum totum bonitatem eiusque quem alii procerorum, vocat, et cap. 7. usque ad finem eiusdem. Major domus Regie, apud Fortunatum in Vita S. Radegundi cap. 44. et altos passim: quomodo etiam qui eadem fungebatur dignitate apud Italiam Gothicos Reges, in Concilio Romano sub Symmacho I. PP. Gubernator Palatii, apud Fredegarium cap. 55. et Almo. lib. 4. cap. 15. Rector Palatii et Major domus, apud Ursinum in Vita S. Leodeg. cap. 8. et Almo. lib. 4. cap. 26. Moderator Palatii, apud Paulum Warnefrid. in Episc. Metens. [Magister] Palatii, apud Godfridum Viterbiens. Chron. part. 12.] **Palatii Prefectus**, apud Eginhardum in Vita Caroli M. in Vita S. Eligii, in Vita S. Wandregisili cap. 18. 14. et in Vita S. Remacil cap. 21. apud Adrevaldum lib. 1. cap. 18. etc. Unde **Prefectoria dignitas**, apud Aigradum in Vita S. Ansberti cap. 8. **Prefectoria administratio**, in Vita S. Ansberti Episcopi Rotoman. **Palatii Prefectus, quod vulgo dicitur Majoris dominus, etc.** apud S. Audouen in Vita S. Eligii lib. 2. cap. 53. **Pravisor Aula regiae**, apud Provisor Palatii, apud Veneric. in Apologetico Henrici IV. seu lib. de Unitate Ecclesie conservanda. **Principes Palatii**, apud Ermentarium in Vita S. Philiberti lib. 1. cap. 23. **Regalis Curie Principes**, apud Radmerum in Vita S. Willifredi cap. 83. **Principes regimini ac Major domus**, in Gestis Regum Fr. cap. 48. **Comez Palatii**, apud Almo. lib. 4. cap. 8. de Warnaio, ubi supra **Major domus** dicitur, et cap. 14. **Palatio regui Burgundie Prepositus**. [Prefecti Prelorio, in Annal. Trevir. part. 7.] **Comes domus regiae**, de Gogore Majore domus lib. 3. cap. 4. **Comes palatinus**, in Vita S. Drausii, ubi de Ebroino, et apud Philippum **Mouskes-Dux Palatii**, in Gestis Dagob. cap. 31. et in Chr. Fredeg. cap. 75. **Dux Francorum**, in Vita S. Baboleni, de Erchenaldo: Qui tunc **Francorum Ducatus praeerat, et omnibus Palatina officia suo inderamini procurabat**. Et apud Anonymum de Carolo Martello, ann. 731. **Dux et Major domus Regni Francorum**, ita apud Erchanbertum in Brevario Majorum domus: unde **Ducatus ipsa nominata** in Genealogia Regum Francor. tom. I. Hist. Franc. pag. 75. ubi de Ebroino. **Europedita**, apud Eridium Parisiensem lib. 1. Carolini, ubi de Ebroino:*

In vico Wulfdi dominari copi adversare
Regium Austriae, et eorum Corporales.

Ita **Curam Palatii** gessisse dicitur filius Waratonis apud Fredegarium, tametsi eademne **Europedita dignitas** cum **Majoris domus dignitate**, jure addubitari possit. [oo Hippocrate. Vide Glossar. med. Graecit. in hac voce col. 1247.] Atque haec quidem nomenclatura superemam **Majorum domus aula Francorum** potestatem indicant, cum penes eos esset et Palatii, et Regni, et rerum publicarum cura, sola regia dignitatis specie Principibus ipsis remanente Harulf. lib. 2. Chronicl. Centul. cap. 1: *Nam illo tempore, decadentia regali gloria, per Prefectos Palatii domus regia ordinabatur; neque aliud Regi relinquebatur, quam ut regio solum nomine contentus solo residaret, ac speciem dominantis*

*offerret, legatos undecunque venientes audiret, susque abundantibus response, quae erat edictus, vel potius iussus, ex sua uolu potestatis redderet, ac regni administrationem, et omnia, quae vel domi, vel fori erant agenda ac disponenda, Presulatu aule procurabat. Similia habent Eginhardus in vita Caroli Magni, Paulus Warnefridus lib. 6. de Gest. Longiori, cap. 16. Adremodus lib. 1. de Miraculo, cap. 1. Adremodus lib. 1. de Theophanes, Radulphus de Divitio ann. 731. et alii. Hinc Desiderius Cadorensis Episcopus scribens ad Grimoldum Malorum domus. Epistol. 6. *totius aule innique regni rectorem appellat. Et Siegerbertus Gemblacensis in Vita S. Siegerberti Regis Austrasici cap. 4: Grimoldus pro patre suo Pipino constitutus Major domus, potenter in aule Siegerberti Regis principabatur, et domi militisque viriliter tutabatur. Vita Pipini Ducus de Pipino Juniore Majore domus in Austria: *Etsi non regio nomine, tamen regia potestate in Austria regnare ccepit. Vita S. MS. sancti Gaugeric Episc. Camerac. lib. 2. cap. 3. de Landrilo: Ille vero, quoniam in aula Regis Domini auctoritate, mox et onera regni pro sua voluntate tractabat, etc. In Vita S. Miraculi S. Rictrudis, Archaldus Major domus secundum a Rege in Palatio ejus fuisse dictur. Denique Cap. 19: Hic itaque accepta paterna et frater potestate monachia, qui tunc Major domus dicebatur, etc. Inde Subregulus appellatus doceamus in hac voce. [oo Vide Eichhorn. Histor. Jur. Germ. § 25. B.]***

Hinc etiam Instruunt seu Illustris

etiam tum, cum Regibus vel

maxime placebat, ut mons Mabilionius,

et aragonum, minime dubitabant, exem-

plio Regum, et vel sic omnia regio

nominis agere videbantur. Ioc quippe

titulus gaudentibus Ebroinus, et ali post

eum omnes, ut ex pluribus Instrumentis constat.

Hoc porro summa Majorum domus po-

testas tum primum cepit, cum impresa

vit. Clodovens II. Dagoberti filius, sub

quo Regum suprema intercidit potestas.

Genealogia Regum Francor. pag. 735.

Denique a temporibus Clodovei, qui sicut

filius Dagoberti, pater vero Theodoricus regnum Francorum decidens, per Majorum domus cepit ordinari. Ita etiam illi Scriptores.

Paulo antiquiore usurpatum Majorum domus auctoritatem originem assi-

gnat Venericus in Apologetico Henrici

IV: Tempore Clodovi, patris Dagoberti regnum Francorum Regi captum est, et

administrari ab his, qui provisores Aula regie, vel Majores domus esse vide-

bantur.

Majores domus aulae Francorum ab ipsi

proceribus et populo eligi solebant. Fre-

deg. cap. 54: Eo anno Clodarius cum

proceribus et leudibus Burgundia Trecas-

sinti conjungitur, cum eorum esset solli-

citus, ut regi jam Wandracio dis-

cesso (defuncto) alium in eis gradum

sublimare. Sed etiam se uniuersiter deni-

gentes, nequaquam, se vult. Majorum domus eligi, Regis gratian obiecta potestes, cum Rege transegerat. Addit. Almo. lib. 4. cap. 15. Idem Fredeg. cap. 103: Eo tempore elegarunt in Lendensum Majorum domus quandam Francorum no-

mine Raganfridum. Gesta Regum Fran-

cor. cap. 45: Franci autem Lendensum

filium Erchinoldum nobilis in Majorum

domus Palatii aliquantus. Et ita cap. 48.

Eginhardus in Vita Caroli M. Vita, de Mayo-

ris domus dignitate: *Qui honor non alii a populo dari conueverat, quem his, qui ei claritate generis, et opus amplitudinis ceteris eminebant. Principis tamen interveniebat consensus, imo iussio. Gesta Reg. Franc. cap. 47: Franci vero consilio accepto Waratensem virum illustrum in loco cum iussione Regis Majorem domus Palatii constituerunt. Fredeg. in Chron. cap. 27: Protadius inserviante Brunechilde, Theoderico jubente, Major domus officiatur. Addit. Almo. lib. 8. cap. 92. lib. 4. cap. 8. Idem Fredeg. Chr. cap. 101: Grimoaldus junior cum Childeberto Rego Major domus Palatii super Franco electus est. Addit. cap. 104. ejusdem. Epit. cap. 58. Almo. lib. 8. cap. 4. lib. 4. cap. 44. 46. et Gesta Regum Franc. cap. 36.*

Atque haec erat certe recepta con-

stuta: nihilominus tamen observan-

do ut hanc dignitatem Gaufrido Grisago-

nella ita concessam a Roberto Rego, ut

huius successores ea in posterum iure

hereditario poterint. Vide infra locum

ex Gestis consulum Andegav. cap. 6.

Iam vero cum Regnum Francicum in

triplicem maxime monarchiam divisum es-

sum, Franciam tempe, seu Neustria;

Austrasiam, et Burgundiam, illa Regum

interduum filii attribuit, a quibus ser-

vabant nihilominus Regia Francorum

titulus, in suis singulis toparchis ac re-

gum suis Majores domus, habebant, quod

rum seriem ad Historie notitiam hic

breviter perstrinximus.

SERIES MAJORUM DOMUS REGUM FRANCORUM, EX SCRIPTORIBUS.

BADEGISIUS, postmodum Episcopus Canomanensis, sub Clothario I. Rego. Gre-

gor. Turon. lib. 6. cap. 9. lib. 8. cap. 89. lib. 10. cap. 5.

GUNDOLANDUS, sub eodem Clothario I.

Erchanbert.

LADERICUS, sub Chilperico I. et Clothario II. Gesta Regum Francor. cap. 35. 36. 41. Chronic. Fredeg. cap. 26. Almo. lib. 8. cap. 4. Herman. Contract. ann. 585.

GRIMOALDUS, sub Clothario II. Gesta Reg. Francor. cap. 41. Erchanbert.

Ega, vel Eganius, aut Eganeus, sub Da-

goberto et Chlodoveo II. Gesta Dagoberti

cap. 24. 43. 45. 47. Chr. Fredeg. cap. 79. 80. 83. Almo. lib. 4. cap. 35. 36.

ALMARICUS, sub Chlodoveo II. Passio

S. Bercharii Abbatis.

GRIMOALDUS Pipini III. filius. Libellus

de Major. Domus reg.

RADOBERTUS, eo Ultio subscribit

Chartam Chlodovei II. in Chartul. S.

Dion. pag. 23. col. 2.

ERCHINOLDUS affius Herginoldus, sub

Dagoberto et Chlodoveo post Eganius.

Gesta Reg. Franc. cap. 42. Gesta Reg. Franc. cap. 49. Chr. Fredeg. cap. 84. 85. 90. 91.

92. Vita S. Wandregisili cap. 18. 14. Vita

S. Eligii. Vita S. Furfel. Vita S. Babo-

leni. Vita et Miracula S. Rictrudis. Li-

bellus de Majoribus domus Regis Mal-

brancus, etc.

LEUDOSIUS, Erchenaldi filius, qui Liu-

therius in Vita S. Odilii, et in Prog.

Hist. tom. 1. Hist. Fr. pag. 788. sub Thao-

dorico. Gesta Regum Francor. cap. 45.

Fredeg. Chronic. cap. 99. Bruschius de

Monast. Germ. pag. 98.

EURONIUS, sub Clothario filius, qui Liu-

therius in Vita S. Odilii, et in Prog.

Hist. tom. 1. Hist. Fr. pag. 788. sub Thao-

dorico. Gesta Regum Francor. cap. 45.

Fredeg. Chronic. cap. 99. Bruschius de

Monast. Germ. pag. 98.

EURONIUS, sub Clothario filius, qui Liu-

therius in Vita S. Odilii, et in Prog.

Hist. tom. 1. Hist. Fr. pag. 788. sub Thao-

dorico. Gesta Regum Francor. cap. 45.

Fredeg. Chronic. cap. 99. Bruschius de

Monast. Germ. pag. 98.

Vita S. Drausii, Vita S. Eligii, Erchanbertus, etc.

WILFRIDUS, post *Ebroinum*, sub *Theodo-rico I. Gestis Reg. Franc. cap. 47. Fredeg. Chr. cap. 58. Almoin. lib. 4. cap. 46. 47. Frigm. Hist. pag. 788. Vita S. Audomari cap. 26. 29. Vita S. Ansberti Rotomag.*

BARTHARUS, *Waratoniis gener*, sub *so-
dem Theoderico*. *Gesta Reg. Francor.* cap. 48. Fredeg. Chron. cap. 99. Almoin. lib. 4. cap. 47. Erchanbert. etc.

NORDEBERTUS, sub *Elisowen II. et
Childeberto II.* *Gesta Reg. Francor.* cap. 48. 49. *Genesalog. Regum Fr.* pag. 788. tom. 1. Hist. Fr. Libell. de Major. dom.

GRIMOALDUS *Pipini junioris filius*, sub *Childeberto II.* *Gesta Reg. Franc. cap. 49. 50. Chron. Fredeg. cap. 101. 102. 104. Almoin. lib. 4. cap. 38. Erchanbert. Ge-
nesalog. Reg. Francor. pag. 796. 798. Vita S. Sigeberti Regis Austr. cap. 4. 5. Li-
bell. de Majorib. dom.*

*THEUDALDUS filius Grimoaldi sub
Dagoberto filio Childeberti*. Fredeg. Chr. cap. 102. 104. Erchanbert. Libell. de Ma-
jor. dom.

RAGENREDUS, sub *Dagoberto*. Frede-
gar. Chr. cap. 105. Almoin. lib. 4. cap.
49. Erchanbert. Geneal. Reg. Franc.
Herman. Contract. ann. 716.

CAROLUS MARTELLUS, sub *Theode-
rico filius Dagoberti*, de quo passim Scriptores.

PINPINUS Caroli filius. Ejus Vitam scri-
psit Bollandus 21. Januar.

SERIES MAJORUM DOMUS REGNI AUS-
TRASIAE.

CHROLINUS DUX, *Electus Major domus
Regni Austrasie*, sub *Sigeberto I. Frede-
gar. Epit. cap. 68. 69. Almoin. lib. 3. cap.
4. Fortunat. lib. 7. Poem. 16.*

GOCO, sub *codem Sigeberto I. Gestis Re-
gum Franc. cap. 57. 68. Fortunat. lib.*

7. Poem. 1. 4.

RADO, sub *codem Sigeberto I. Chr. Fre-
deg. cap. 42. Almoin. lib. 4. cap. 6.*

FLORENTIANUS, sub *Childeberto Rego
Austrasie*. *Gregor. Turon. lib. 9. cap. 30.*

WLFPOALDUS, sub *Childeberto*. Libell. de Major. domus. *Vita S. Leodegarri* cap. 5. *Vita S. Prejecti*. Camusat. In *Prompt. Antiq. Tropae. pag. 80*. *Gesta Regum Franc. cap. 45. 46.*

WARNACHARIUS, sub *Theoderico II.* Fredeg. Chr. cap. 18. 22. 40. 41.

PIPINUS SENIOR, sub *Chlotario I. Da-
goberto II. et Sigeberto II.* *Gesta Dagob.* cap. 22. 47. Erchanbert. Frigm. Hist. tom. 1. Hist. Franc. pag. 782. Vita Si-
geb. Reg. Herm. ann. 648. *Divisa lib.* 1. cap. 6.

MARTINUS, sub *Sigeberto II. Gestis Reg. Francor. cap. 46. Fredeg. cap. 97. Almoin. lib. 4. cap. 45. Libell. de Maj-
or. dom.*

GRIMOALDUS, sub *Sigeberto II. Frede-
gar. Chron. cap. 88. Gesta Regum Franc.* cap. 48. Almoin. lib. 4. cap. 49. Vita S. Remaci cap. 14. 20. 21. Vita Pipini tom. 1. Hist. Franc. pag. 598. Herman. Contr. ann. 644. Vita Sigeberti Regis. etc.

*ADALGIDIUS Dux Palati sub Sigeberto
III. Gestis Dagob. cap. 81. Fredegar. Chr. cap. 76. Almoin. lib. 4. cap. 28.*

*PIPINUS JUNIOR filius Ansegisi, sub
Theoderico filio Chlodovei, et sub Chlo-
doveo*. Erchanbert. *Gesta Reg. Franc.* cap. 46.

SERIES MAJORUM DOMUS REGNI BUR-
GUNDIE.

WARNACHARIUS, sub *Theoderico Reges*

Burgundia Childeberti filio. Fredeg. Chron. cap. 86. 1. 4. cap. 1. 6. 14. Herman. Contract. ann. 600.

BERTHOALDUS, sub *codem Theoderico*. Fredeg. Chr. cap. 24. 25. 26. Herm. ann. 602.

PROTADIUS, sub *codem Theoderico*. Fredeg. Chron. cap. 27. Almoin. lib. 8. cap. 91. 92. Herman. ann. 606. 608.

CLAUDIUS gener Romanus, sub *codem Theoderico*. Fredeg. Chron. cap. 98. Almoin. lib. 8. cap. 92. 93.

FLACIATUS, sub *Chlodoveo II. Gestis Dagoberti* cap. 48. Fredeg. Chron. cap. 89. Vita S. Eligii 1. 2.

SERIES MAJORUM DOMUS REGNI AQUI-
TANIE.

HERMARIUS gubernator Palati Regis Aquitanie. Fredeg. Chron. cap. 55. Almoin. lib. 4. cap. 15.

ROBERTUS Major Palati Regni Aquitanie sub *Pipini regis ann. 828*. Vide *Chemutinus in Antiqui. Bituric. pag. 40.*

*Ex his qui Majoris domus prima ad-
secundi Regum stirpis appellabantur.* *Seneccalcius* dicitur nostri-
us priore etiam nomenclatura insigni-
tur *heobaldus Comes Blesensis*, qui vulgo *Seneccalus* appellatur, in Charte Theobaldi Episcop. Suessionensis ann. 1077. in Tabulario Castellionensi. *Theobaldus Comes Major domus regis*. Ita Stephanus Garlarius in Chronico Mauriniplacensi lib. 2 : *Interea defuncto Wil-
timo Antelli dapiferi germano, Stephanius Cancellarius frater ambarum Majoris Regis domus effectus est. Hoc retroacti-
generationibus fuerat inaudiuimus, ut homo,* qui Diaconatus fungebatur officia. *Militia simus post Regem ducere principatum.* Idem Chronicus Radulphum, Viromandensis Comitem, *Majorum domus Regis vocal*. Robertus de Monte ann. 1169. *Henricus Regis Anglorum... servi-
tus Regi Francorum ad nesciam, ut Senec-
calcius Francie. Hanc Senecalciam, vel, ut antiquitate dicebatur, Majoratum domus Regis. Robertus Rex Francie de-
dit Gaufrido Grisugonella Comiti Andegavorum, etc. Hugo de Cleerilis, et ex eo Gestis Consulium Andegav. cap. 6. de eodem *Regis consuli Andegav. cap. 6. de eodem* *Regis* *Sibi et successoribus suis iure hereditario Majoratum Regni, et Regis dominus Dapiferum cunctis ap-
plaudentibus et laudantibus exinde dona-
vit. Sed et Majoris domus prime Re-
gum nostrorum stirpis Senecalcos pro-
misse vocal Philippus Mouskes, ubi de* Grimoaldo :*

*Grimescaunus haec non cavillatur,
Et Senecalcos et Consiliarios
Estoi de Curia.*

Idein Hugo de Cleerilis de Majoratu et Se-
necalcia Francie, de Comite Andegavensi : *De cetero Comes appellatur Major in Francia, proprietas retulenta, quan facit in exercitu Regis. Surita lib. 1. Ind. ann. 1055. de Senecalcia. In Aragonia, ut in Galice regno, Majoris domus appellabatur, quod aule regis prefaci essent. Vide Senecalcus.*

*30. Tandem regnante feliciter tercia Regum nostrorum stirpe, inter Leges latas quibus regni tranquillitatibus provisum est, ea potissimum obtinuit locum, ne in posterum essent Majoris domus ut re-
fert Petrus Gregorius lib. 7. de Rep. cap. 8. sic postremus desit summa et pene regia Majorum domus potestas auctoritasque.*

MAJOR PALATII, Idem, qui *Comes Pa-
latii*, in Testamento S. Leodegarri, (si

tamen genuinum est) apud Mirsum in Donat. Belg. lib. 1. cap. 4. *Ut reus Ha-
jeatis novari se coram Majore Palati-
ci claudere, vel contum acuti libris mul-
tipli.*

*Habebant etiam Reges aucto Majores domus. Apud Gregorium Turon. lib. 8. cap. 45. lib. 7. cap. 27. 28. 48. Waddo di-
citur Major domus Riguntinis Reges. Ita Amalricus Dapifer Reges. Chartam Philippi I. Regis Franc. ann. 1065. sub-
scribit, in Hist. Monast. S. Martini de*

Campis pag. 16.

*Major domus nuncupatur S. Leodegar-
rius in illius Vita cap. 4. ubi de Childe-
rico : *Idem sanctum Leodegarium Pon-
tificem super omnes domum suam sublima-
vit, et Majoris domus constituit. At cum
fere constans sit hac dignitate nunguam
donatum sanctum Leodegarium, censem-
tent Valesius lib. 21. Hist. Franc. et Colinius
in Annal. Eccles. Franc. ann. 670. hacc
nomenclatura principium Consiliarium
denotari. Quibus sane adistipulat Ad-
ditionem 2. Legis Burgundionum**

*i 18 : *Quicunque aliquem locum munifi-
centis petere voluerit, cum litteris Comitis
sui veniat, et Consiliarii aucto Majores domus
qui presentes fuerint, ipsas litteras
Comitis ipsius accipiant, etc. Et in Pre-
dictione ejusdem Legis : Sciant itaque
Optimates, Comites, Consiliarii, Pone-
ntes, etc. Majores domus nostre, Cancellarii,
etc. Simili pene habentur in Legi Ri-
dmar. lib. 98 ubi cum numero multitu-
dinis ibi efficiuntur, vix est ut credam,
habuisse curam aule regie : quin po-
tius pro Primatibus et principiis aule regie
Proceribus accipientur ut in Ordine
Romano diei monendum. Ita apud
Adarium Bremensem cap. 153 : Non sa-
pienter estimanda talium personarum favo-
ribus se efficiunt, ut tel solus placet
in Curia, vel Major domus fieret pre om-
nibus.**

*Quidam prateres observarunt Majores domus a Summo Pontifice ex ordine Cleri, interdum etiam Episcopali electos, viro scilicet prudentia et rerum gerendarum peritia insignes quibus Episcopis vel Patriarchis Lateranensis cura et administrative committebatur, in gubernanda domo, domesticis, et hos-
pitibus excipiendo, eorumque causis
et ordine cognoscendis, quos et Vi-
cedominos appellabant, quod fuit Seneca-
lorum officium. Major domus Ec-
clesie Romana habet Ordo Romanus :
qui tamem infra, *Primates* videntur ap-
pellari, adeo ut incertum sit, an revera
Major domus Lateranensis fuerit.*

*Major domus Episcoporum meminit
Gregorius M. lib. 9. Ep. 66 : *Volumus autem ut memoratus frater Paschonus (Episcopus) et Vicedominus sibi ordinet
admodum aule regie, quatenus possit vel
hospitibus suorum officiis, vel causis,
que eveniunt, idemque et portatus scilicet,
Baldricus lib. 1. Chr. Camerac. cap. 22.
de Joanne Vicedomino Camerac. cap. 22.
Qui Majordomus omnis presul in urbe
sub Pontificali auctoritate (Concilium
Itomanum contra Johannem Archiep.
Ravenav. apud Muratorium tom. 2.
pag. 204.)**

*Ait qui non ali videtur ab Advoca-
tis Ecclesiis Cathedralium, qui alias
Vicedomini, quo titulo indigitatur Theo-
doricus comes Advocatus Ecclesie Tre-
virensis a Lamberto Schafnaburgensi
anno 1066. qui Sigeberto Comes Treviro-
rum appellatur. Annales Francorum
Bertinianni ann. 867 : *Caroli Rex Abba-
tianus ipsius Monasteru sibi retinuit, causas
Monasterii (S. Dionysii) et collaboratio-**

nam per Prepositum et Decanum atque Thesaurarium, militis quoque curam per Majorum dominus sua commendatione geri disponens. Ubi Major dominus idem est, qui Advocatus Monasterii sancti Dionysii, Acta S. Forann. Abb. n. II. Quapropter decretum ibi est iudicio Procerum de Curia, in ejusdem Regis presentia, quatenus Major dominus, videlicet Prepositus de Ecclesia S. Marie, que est Aquigrani, cum ceteris valentioribus Canonici, pro eadem Abbatia tempore tribulationis ejusdem Abbatia causidici assurgant, etc. Vide Freherin ad Petrum de Andio pag. 139. 2. Edit.

30 Majoris Abbas Corbeiensis occurrit mente apud Mabill. tom. 4. Annal. pag. 248, ubi alium ab Advocate eiusdem Abbas existimat, ipsique praeposuit fuisse certum videtur.

Major DOMUS, Dignitas etiam apud Hispanie Reges, in Chartis Alfonsi, Imp. in Bibl. Cluniac pag. 136, et apud Doublieum pag. 892 et aliis Regum Hispaniorum apud Anton. de Yezpe in Chronico Ord. S. Benedicti. [Chron. S. Ferdinandum. tom. 7. Mail pag. 390; Rodericus Gonzales Majordomus Curiae Regis.]

A. Com. Ponius, Majordomus Imperatoris conferuntur. (Carta Adefonsi, regis seu imperatoris Castellie, Mus. Arch. dep. an. 1149, p. 78.)

Major DOMUS, In Regno Aragonum minus sic describitur Vitalis Episcopus Oscensis: Post Regem autem dispensator domus regis qui dicitur Major dominus in judicando obtinet principatum qui de omnibus causa et querela tam Infacionum quam aliorum potest cognoscere indistincte: exceptis probatione Infacionatus, et pronuntiatione super ea, exactione militis, prolongatione, natum, et restitutione statutis eorum, qui illum incarnatione regis, vel expressione infamie amiserat: hec enim et iis sequentia, vel major sunt soli Regi, vel cuius specialiter, mandaverit, reservata. Sed Major dominus semper in cognitione causarum debet sibi Justitiam maiorem Regni Aragonum adhibere, vel si ipsam habere commode non valeret, alium Justitiam, qui in aliqua civitate, vel villa domini Regis, sit per dominum Regem in Justitiam officio constitutus. Qui Justitia examinet omnes causas, et determinet per suam sententiam Majordomi curia agitandas. Major dominus enim pronuntiari sententiis distinctione, vel interlocutori tantum debet, etc. Additur ad eundem Vitalem commentarius Hieronymus Blanca pag. 785. Reg. Aragon.

Major DOMUS, apud Castellanos, minus ita describitur in Legibus Alfonisini, seu Paritis, part. 2. tit. 9. lege 17. Major domo, tanto quiere desir como el mayor domo de la Casa del Rey; para ordenalla quanto en su mantenimiento. E en algunas tierras lo llaman Semescal, que quiere tanto desir como oficial, sin el qual no se deve fazer despensa en caso del Rey. E aux lo llaman los antiguos, asi, por que Senes tanto quiere desir como viejo, por razon que tiene oficio honrado: e calculius, como piedras con que contaban. E por ende tanto muestra este nome como oficial honrado sobre las cuentas. Ca al Mayordomo pertenece de tomen la cuenta a todos los oficiales, tambien a los que hacen las dispensas de la Corte, como a los otros que reciben las rentas, con los otros derechos, de qual manera quer que sean, assi de mar come de tierra, etc, e porqye el su oficio es grande, e tanta & muchas cosas, ha menester que sea de buen linaje, e acutioso,

e sabidor, e leal, etc. Chartam Urraca Regina Hispanie anno 1116, apud Sanctorum, habebit, ut in aliis magnatibus, Examen Lopes Major domus, et Nurus Major domus, apud Luparia, et de Majoribus Domus apud Anglo-saxonem vide Phillips. Jur. Angl. pag. 252, ejusdem Histor. Jur. Angl. not. 43.

Major DOMUS, Caesarugustus dicuntur tres ditiones Confratricis mercatorum, qui exercent jurisdictionem, et sedent pro Tribunal in dominibus disputationis in aula superiori post meridiem, etc. Vide Michaelm del Molino in Repertorio Foror. Aragon. in voce Confratrica.

Major DOMUS, terre Regis, in Articulis Cleri contra Dionysium Regeri Lusitanie, apud Bzovianum ann. 1289. num. 5. 29.

Major DOMUS, Dignitas Majoris domus in Gestis Regum Francorum. cap. 34. 48. 50. in Vita S. Aldegrundi cap. 1. n. 2. apud Paulum Warnefridum de Episcopis Metensibus in S. Arnulfo, etc. [Annales Moguntini et Monachi Clarissim. de Carollo Martello. Carolus sub honore Majordomatus, tenuit regnum anni 27.]

Major DOMUS, Eadem notione, in Gestis Consiliorum Andegav. supra laudantis.

Major BANERIE, Societas artificum vel mercatorum praefectus, nostris Mater et Mare, eodem intellectu. Lit. annis, anno 1350, in Reg. 90. Chartoph. reg. ch. 483: Major virilis seu banalis parmentiariorum, seu aristidicorum rotarum lancearum, etc. Cuius officium Majorius baneris, ibidem numeratur. Lib. rub. fol. parvo domus publ. Abbat. vil fol. 103. r: Una maiores et una es kevina de la baniere des tisserans, etc. Lit. remiss. ann. 1361. in Reg. 199. ch. 403: En l'an 1361 fut le succulant esleu et institut Maieur principal de la ville de Hedin, ... et l'an ensuivant fut nomme Maieur de l'enseigne des taverniers de ladite ville. Jehan Dubois maistre ou Maieur de la confrarie de la feste de Toussaint, in aliis ann. 1379. ex Reg. 206. ch. 318.

Major CURIOLI, Idem qui Italij Camerarius, nostris Maire de Chamb. Concil. Romanum contra Johannem Ravennat. Archip. apud Maturat. tom. 2. pag. 201: Insuper omni anno... coloncio more, et oblatas, vinum, et pullos et ovi. Archiepiscopo, et ad suum presbyteros similiter et ad Archiconfratias et ad Majorum cubiculi, etc.

Major DISCIPLINA, Natura major. Codex MS. e Bibl. Br. de Chartres in Poitiers. Tom. de Harret. Albigens. : Insuper dictos hereticos solos, quia nepos dicti Rainaudi Delbos heretici. Major dierum cuius non nomen ignorat, iureat.

Major EQUORUM, Prefectus stabulo regio, dignitas in aula Regum Navarre, quia donatus L. p. Eneri subscripti Chartam Garcie Regis, Navarre anno 1034. apud Anton. de Yezpe in Chron. Ordin. S. Benedicti.

Major MERINUS, Primus Prator. Chron. S. Ferdinandi tom. 7. Mail pag. 360: Ferrandus Gonzalez Major Merinus in Castilla. Vide Majorinus.

Major MONASTERIORUM, Abbates. Regula B. Pachomii: Si quis de his, que precepta sunt, amplius habuerit ab aqua concessione majoris, deferentur ad custodem vestrum. [Concilium Afric. sub Celestino PP. c. 47: Si quis de alterius Monasterio repertum, vel ad Clericatum promovere voluerit, vel in suo Monasterio Majorum Monasterii constituerit. Ubi Co-

dex Canonum Eccles. Afric. cap. 80. poverissimos regnos habet. Adde Concil. Carthag. IV. can. 18. Regulam Magistri cap. 12. etc.

Major NATU, Principale nobilitate, quae celestis primogenitus via nobilis, tunc nos sub vasorum habent Seniora, nostris les Seigneurs, les Barons: quia olim etatis merito defebantur, quique annis graviores erant, potiores habebantur: unde et in quibusdam civitatibus Antianos vocant etiamnum, qui aliis dignitate praece- lunt. Claudianus de Bello Getico:

Hic aliquis gravior nata, cui plurima dicta

Consilique fissa, etc.

Senator lib. 5. Epist. 22: His ergo P. C. Capuanum bonis dotatum a praesenti Indictione Decuriarum Hectorem esse pre- cipuum. Majoris etiam natu auctoritate subvehimus: ut qui se morum causa matu- raverint genus, in resto ordine etatis honore gratuletur Majoris natu, apud Commodianum, Instruct. 70. Primores, Patrini, Locupletes. Ita Majoris natu passim nostris et aliis dicuntur Mag- nates, virilis nobilitate praecelestes, in libris sacris non semel, in Concilio Carthag. can. 8. in Concilio Arvern. can. 15 apud Gregorium Turon. lib. 5. cap. 33. lib. 7. cap. 82. lib. 8. cap. 30. de Gloria Confess. cap. 23. Fredegar. cap. 55. 109. euendum ann. 766. in Capitul. Aquigran. ann. 789. cap. 31. [quod de Presbyteris intelligit Baluzius] in Capitul. arch. M. lib. 7. cap. 65. 128. 139. 389. 400. 451. 180. 185. 437. apud Egihard. Epist. in Annal. 62. Franc. ann. 900. 1122. Almoine, lib. 1. Histor. Franc. cap. 11. 56. 57. 61. apud Simeon Dunelm. lib. de Dun. Eccl. lib. 8. cap. 5. 15. 19. et in Hist. Angl. ann. 977. Broverum in Antiq. Fuldens. lib. 2. cap. 15. etc. Homines boni generis a Carolo M. sicuntur in Capitulis ex Legi Salica, Romana, et Gombatar. cap. 12. Majoris personae, in Legibus Burgund. tit. 38. cap. 4. Majoris homines, in Capit. Caroli C. tit. 27. 18. apud Marculfum lib. 1. form. 37.

Major PLACITI, Praepositi, ut vide- tur, locum tenens. Constitutio Leduini. S. Vedasti Atrebatis ann. circ. 1020. apud D. Brusel. tom. 2. de Usu feudi. pag. 789: Qui vadent de derit quinque solidi de lege, dabit xxx. denarios de fidei. Et hujus fredi due partes erunt Praepositi, tertiam vero partem habebit Major Placiti. Si autem lex Abbatis vel Praepositi fuerit, totum fudem Majoris placiti habebit.

Major POPULI, Gregorius M. lib. 7. Ind. Ep. 110. ad Fortunatum Episcopum Neapolitanum. De quibus Capitulo. Theodosius enim magnificus Majori populi ad nos veniens, et civesque iam fuit. [Camillus Peregrinus in Hist. Principum Langobard. apud Muratori. tom. 2. pag. 389. Nenpe ut intelligentium hinc sit, Majorem populi apud Neapolitanos non summo imperio, sed justa demandata sibi definitaque potestatem res publicas administrasse; cuius preter cetera, munus suis vecigalio redditusque curare non negabat.] Videatur idem qui Magister militum Neapolitanus civitatis. Vide in hac voce.

Major POTESTATIVUS, Qui cum omni potestate ac jurisdictione et domino possidet. Charta ann. 1202. ex Tabul. S. Gauger. Camerac: Major tenet majoriam, sicut Major potestativus, liber et quiete in feedum jure hereditario ab

ecclesia nostra, ita quod heres eius post decessum ipsius debet ecclesie xxx. solidos Cameracensis monetae pro relevacione majoris, si infra xi. dies hominum facere.

* MAJORES REGNI. Qui iura regalia in provinciis curabant. Lit. ann. 186. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 722. In comitatu Campanie frequentantur, quandoque morantur quidam se dicenses nostros Majores, ibi jurisdictionem exercentes et plures faciunt expletia, etc. Hinc Magendomus, Tributariorum exactor, in Lit. remissa. ann. 1457. ex Reg. 187. Chartoph. reg. ch. 157: *Le receveur du lieu de Rôsan, qui l'en appelle au commun langage de pays Magendome.*

MAJRES REGIONUM, in Relatione Symmachi ad Constantium apud Baron. ann. 1419. n. 32.

MAJORES VILLARUM primitus dicebantur, qui ceteris villa incolis praeferantur, et domini villa nomine ius dicebant: qui et Villici interdum appellantur. Capitularia Caroli M. lib. 5. cap. 107. [oo 174.]: *Ut Presbyteri curas secularibus nullatenus exercentes, id est, ut neque Iudices, neque Majores villarum sunt. Capitulare Villici, cap. 10: Ut Majores nostri, et forentari, polodentari, etc. Cap. 26: Majores vero amplius in ministerio non habentes nisi guatum in unius die circumire aut provincias pertinet. Cap. 30: Nequaque de potestoriis hominibus Majores sunt; sed de predicatoribus qui fideles sunt. Add. cap. 36. In Capitulo Caroli Calvi tit. 18. habetur quidam Amoricus Major de Buzido. Charta Ludovici VII pro Monast. S. Amandi apud Mabilionum tom. 5. pag. 68: *Quemus est eo, quod Major de fisco Buziaco per fortiam... quandam silvam a predicto cellula substraxisset, et fisco nostro sociasset. [Diploma Conradi II. Imper. ann. 1140. apud Marten. tom. 2. Ampl. Collect. cap. 110: Nullus villicus qui vulgariter Major vocatur, ministerium suum diutius habens et restines valesat. Codex MS. Irminonis Abb. Sangr. fol. 19. Tempore domini Walonis Abba: is fuerunt duo fratres in Antoniana villa, quorum unus major noster erat. Chartulari. Capituli Ambian.: Majores vero in his que ad gressidam veniunt, nihil juris habent.] Majores villarum regariorum, apud Hincmarum Opusc. 35. et in Concilio Duxiac. I. parte 2. cap. 19. Wanderingberhtum de Mirac. et Goiris cap. 6. num. 9. etc. Inter Officiales et Iudices minorum ponuntur in Ordinat. S. Ludovic. et Nangum pag. 888. [oo Vide Grimm. Antig. Jur. Germ. pag. 315. num. 22. Mitterm. Princip. Jur. German. § 488. not. 18.]**

* Ad eorum preterea officium pertinebat, ut eas, quae fisci dominici erant, colligerent, de lis rationem redditum: Idem prolixi atque Villici, unde inter officia justitiarios minorum ponuntur. Quia omnia aperta sunt ex sacramento eorumdem majorum in Lib. privil. eccl. Carnot. sign. 69: *Hoc audatis, Domini, quod ab hac hora inantes a rusticis massimis non exigam aurum vel argentinum, neque frumentum aut avenum,... neque aliquod quod ad exactiorem aliquam pertinet, neque tenebo placita eorum ante me, neque sub nomine eorum sine iure propositi... Preterea fidelis ero vobis, ut modo per quicunque et persolventes redditibus vestris, cum eis concursum perquiram ad terminum stabilitum sine fraude et dolo, et postquam suscepero infra quintum decimum diem in camera hujus ecclesie reponam. Codex MS. ejund. eccl. ann. circ. 400: *Habent insuper in dictis**

villis alias officiares seu servientes, qui Majores vocantur, ad quae species facere adjutoriam, redditus, census et devenia alia capitidi perquirere, malefactores capere et ad carcera capitidi adducere, et alia ex parte justitiae facere, quinque in territorio sibi ad alim constituto. Qui omnes habent abergamenta, terras, redditus et redditus ad suas majorias pertinentes, quae tenent a capitulo in feodum, et racheta solvant, videlicet filius patre mortuo, vel aliquiditercumque mustetur homo. An vero eadem omnium, qui Majores villarum nuncupabantur, fuerit conditio, affirmare mihi propositum non est.

In villis porro seu vicis privatorum, vel nobilium, erant Majores ut plurimum hereditariae, et in feodum tenebantur. Sugerius lib. de Administ. sua cap. 10: *Totius terra campipartem de feodo Majoris non retinuius. Idem Epist. 99. de Majore S. Columbe: Et sub quadam ini-qua hereditate Majoris, servit et servitu- tis sum oblitus, aduersus Monachos se erexit, et transiit dominum terrae eorum se facit. Monachorum et Majoris illum videt. Vnde Histor. S. Martinii illum pag. 488. Regnulum, etc.*

* MAJORIS, nostris Majoris et Maiores, dicti, qui res cuivis administranda presbiter. Chartul. Thenol. fol. 64. r^o: *Quan- toncunq; venuit aucunes des terres, on doit faire Majoris per l'acort des Parcogniers, et cis Majoris puer faire escheries des treffonciers. * De majoribus clarissim explicatur in pref. Cart. N. D. Paris. p. cxlii-clii.].*

* MAJORES, dicti etiam urbium Prefecti, nostris Majoris, Maires, Angl. Major. Charta apud Mador Formul. Angl. pag. 10. Elias Russel Major ciuitatis Londonie. Aliis ann. 1249. ex Char-

tar. S. Vandreg. tom. 1. pag. 68: *Ac tuum fuit hoc anno coram Matheo Grossum Majore Rothomagensi. Charta Thome de Couciaco ann. 1258: Se i devons (dans la ville de Bourrou) mettra Majoris fautele (supra fautale) communement par nos deus acors. Ubi fautale vel fautable dici videtur cui fama favel, qui bonis est fama. Vide Faudicus.*

* MAJORES, nude pro Majores natu-

Index veter. Canon. tom. 8. Conc. His-

pan. pag. 21: *Qualiter Majores pauperi-*

hanc accipiunt, que minoribus non fac-

commodata.

MAJORIA. Feudum Majoris. Charta Worci de Moy ann. 1189. apud Hemer- neum in Villa Virom: *Majoriam et totam minutam Castellaniam ipsi et suc- cessoribus in perpetuum tenenda censu- liter dimisi. [Charta ann. 1221. ex Tabu- lar. S. Clodoaldi: Prister Majoriam quendam arpentis et totius terre nostra quam inibi opinemus, sibi et heredibus suis in perpetuum ad rachatum et servi- tum 12. denar. quando acciderit in feo- dum possidendum.] Occurrunt passim.*

MAJORATUS. Idem sonat in Charta Odonis Episcopi Belvac. ann. 1140. apud Loiselum et Louvetum: *Præfecturam sive Majoratum Bailei, quam ex parte burgali habebat.*

Sumit enim Majoria et Majoratus, quandoque pro tributo, quod Majori ratione Majoria penitabatur. Charta ann. 1190. apud Miram in Donat. Belg. Ita quod nullus in predicta demarcatione vel aliis locis retinet Majorum, et quicunque actionem. Tabular. Abb. S. Vincentii in Diocesi Carnotensis: *Hospites Canosi- corum cum eorum hospitamentis ab omni Majoratus consuetudine et oppressione li- berat. Charta Adm. Dom. de Wallaincourt ann. 1190. In Tabul. Abb. Montis S.*

Martini: *Dedit eis in elemosynam non modicata terra e Majoria et omni emer- tione liberas. Alia Baldiuni D. de Wal- laincourt ann. 1191: Omnes Majoriam, quam in predicto nomine habebat, mihi serpivit.*

* MAJORA, pro Majoris, in Charta Bal- dulini Comitis ann. 1084. tom. 8. novis Gall. Christ. Inter Instr. col. 23: *Majora et submajora, et ut ita dicam, molendi et molendinaria S. Dionysii, in manu et potestate Abbas sint: ita ut nullus heres in eis constitueretur, sed Abbas ad libitum suum et profectum eas preordinet.*

* MAJORAGIA, in Charta ann. 1168. ex Tabular. Majoris Monast. : *Domus vero Abbas Robertus adjudicavit ei et heredi- bus suis in prefatis S. Peregrini Majora- gia constituta, de decima in eadem gran- glia aportata, singulis annis VIII. ex- tari.*

MAJORARIA, in Chartulario S. Van- dred. tom. 2. pag. 1661: *Et totam illam partem Majoriarum quam habebam in feodo predictorum monachorum.*

MAJORARIA, in Chartulario S. Martini Tonacensis. cap. 92. 94. Ut prepositura, sive Majoris distrahabantur, quod de dominicio ac regis intelligentum. Re- gestum Magnorum Dierum Campanie ann. 1297. f. 50: *Injunction est ad dis- trictus inhibitus omnibus Baillivis et Pre- postulis terre Campanie. Briseque Comi- tatus ne de castro rendant tel vendores permittant aliquibus personis Sergentus, seu Majorias in jurisdictionibus co- runderunt existentes, quoique de contrario mandatum domini Regis recuperari spe- ciales. Vide Epist. 99. ex Sugerianti, et Statutum sancti Ludovici ann. 1265. cap. 15. Officium vero Majoris fuse describitur in Charta ann. 1201. que exstat in Hist. Monasterii S. Audoeni Rotomag. pag. 479. Ceterum Majorias tenere vetan- tur Canonici, etiam que jure successio- nis ad eos contigissent. Exstat quippe Sacramentum Canonorum Carnotensium in Tabulari ejusdem Ecclesie, in quo hec habentur: *Item confessus fuit lais N. coram nobis, et in jure, quod nos jurijs et dictis deus annis et capitulo, que in Majoria et ipsius contigerint deve- nit, et vellet habens vel retinere Majoriam, di- mitteret tonsuram: aliquin dictam Majori- um, immo dicta Majoria ad proximiores heredes abeque dicti N. contradictione denixerit.**

MAJORISSA. Quis Majoria feudum pos- sidente, in Charta Joannis Comitis Flandrii pro Monast. Marquetanno ann. 1220. f. 17. apud Buzelium.

* MAJOR, dicunt illi qui vident quin- que annorum implirat statim. Vocabu- lariumque Juris. At non ubique idem hac in re obtinuit usus. Exempla vide in voce Etas, quibus hoc unum addam ex Instr. ann. 1817. tom. 2. Hist. Dal- phin. pag. 155: *Et dicta domina Anne certificata de jure suo in predictis et circa predictis, asserens se Majorum quatuor- decim annis, jurasse contra predictam remissionem, quidam non est solutionem deinceps non venire.*

* MAJORATUM. Titulus quo utitur Præficiis generali Ordinis SS. Trini- tatis. Charta ann. 1244. tom. 2. Hist. Eccl. Meldens. pag. 145: *Frater Nicho- laus, Major Minister totius Ordinis Sancte Trinitatis et Captivorum.*

* 2. MAJOR, Limes, terminus. Glossar. Lat. Gall. ann. 1848. ex Cod. reg. 4190: Major, dicitur Gallici Marche. Charta Alph. VIII. reg. Castel. ann. 1168. Inter

Pronat. tom. 2. Annal. Premonst. col. 697 : Si quis infra Majores, quae ege per circuitum prefati monasterii primitus manus fazi... Si quis ausu temerario aliquam ex Majoribus supradicatis... arras caverit vel transmularis temptaverit, etc.

* **MAJORACIA**, Amaracus, Ital. Majorana, Gall. Marjolaine. Consuet. monast. S. Crucis Burdegal. ante ann. 1303. MSS. Horium, qui est iusta in firmitorum et refectoriorum iusta dictum claustrum, debet gubernare monacha parvi seu juveniles, et debent tenere garnitum de romaria, de salvia, de Majoracie, etc.

* **MAJORALES**, Precipui et nobilitate, qui ceteris preeminent, viri nobilis, nostris les Seigneurs, les Barons. Charta anno 1300. ex minori Chartul. S. Victoria. Massil. fol. ult. : Attestant atque laudent omni conuento Majoralem totius iustitiae terre. Alia ann. 1119. ex majori Chartul. eiusdem. S. Vict. fol. 180 : Domino Cardinale (Petro) astante aque omni conuento Majoralem totius illius terrae.

1. **MAJORALIS**, [Primum inter oviun pastores, Hispanis Majoral] Jacobus I. Rex Arag. in Foris Oscem anno 1247. fol. 81 : Dabitur super sancta Dei Ecclesia Majoralis de capanna sive Major Pastor Infansioris qui fuerit in capanna, quod in capanna ovium cum ganctorum, jure Regia non minuat, nec abscondat. Ibidem : Majoralis de capanna, qui Majoras de la Cabane, in Coniectud. Solenit. tit. 14. art. 17. appellatur.

2. **MAJORALIS**, Titulus honoris principis Sectae Valdensium. Limborch. Sent. Inquis. Tolos. pag. 289 : Asservat quod Johannes cognominatus de Valdene ringia Majoralis sectae sua, videlicet Valdensium, duxit eam de predictis. Et pag. 291 : Audivit dico quod dictus Johannes quamvis non esset sacerdos, et erat Majoralis predictis secta. Missam poterat celebrare... credidit magis esse obediendum... Majorali dicta secta Valdensium quem domino pape.

* **MAJORANA**. [e Herba medicinalis.]

1. **MAJORARE**, Meliorare, augere. Preceptum Caroli. Cap. 871. apud Baluz. Capitu. tom. 2. col. 1492 : Pro hac urbisque Eusebii Majorata emendatione, omnis Praesul pro se, conjugi et prole regnique statu Dai missericordiam excorūt accedit.

2. **MAJORARE** ve MINORARE PLACITA. Emendare, corrige, Gallici Reformer rectificare. [e Ver. pluri. Placita producere aut contrahere. Gall. Alter. et Abbédréger] Charta Willelmi dom. Montispessulani ann. 1103. apud D. Brusel. tom. 2. de Usu feud. pag. 727 : Vicarius, nec illi qui placitabunt placita pro Vicario, non placitabunt ea sine domino Montispessulani. Et omnia illa placita in quibus dominus Montispessulani non fuerit, Vicarius, et illi qui placitabunt placita pro Vicario, Majorabunt vel Minorabunt sicut dominus Montispessulani dicit et mandaverit.

* **MAJORARI**, Major fieri, honoribus augeri. Gerardus in Vita S. Adalhardi secund. Bened. part. 1. pag. 354 : Et quid discordare ceterum non animum multaverat, mutatum imperium referens timore et amore, decuplum Majoratur quam discesserat.

* Charta Carol. IV. Imper. ann. 1880. apud Ludewig. tom. 10. Reliq. MSS. pag. 211 : Per que (beneficia) tua crescent deinde tueque Majoreniorum merita probatatis, etc.

MAJORATIO. Glossa Gr. Lat. : Apparet, Adiutorio Majoratio, auxilio. Vide Majoratio, 1.

1. **MAJORATUS**, vox fori Hispanici Majoris, primigenitorum ius, Droit d'aînesse nostris, de quo ergo Covarruvias lib. 8. Varior. Resol. cap. 5. cu[m] opponitur Minoratus, qui Maesmed dicitur in Consuetud. Cameracensi tit. 8. sc. Jus quod secundogenitis competit in ventrum successionibus. Maiores enim vocant nostri secundogenitos, quasi Majoratus id est, minoris nati, ut Ainsnes, antenatos. Michael de Molino, in Repertorio Foror. Aragon. pag. 281 : Jus primogenitudo, quod vulgariter dicitur el Majorazgo. [John. Garlas de Expensis cap. 16. n. 45 : Majoratus, est feudum dignitatis in quo succedit primogenitus inditius, et prior estate, et postor secu in eodem gradu.]

Ludov. de Molina in Tract. quem inscripsit, De Hispanorum primogenitorum origine et natura, ita definit : Jus succedentia in bonis ex lege relictis, ut in famula integra perpetuo conserventur, proximisque cuique primogenito ordine successivo deferantur. Atque vocem Hispanicam Majorazgo, qua illud significatur, primogeniti legi observant in Chron. sub Joanne I. reg. et in Legibus Hispanicis sub Joanna regina ann. 1506. que Lat. Test. applicantur.

2. **MAJORATUS**, pro quovis Officio seu dignitate. Fragn. Sermonum S. August. tom. 5. part. 2. col. 1518 : Meliora enim sunt opera ipsius. Et magnam et devolam vocem ejus admodum. Majoratum nolo, Christianus esse volo.

* 3. **MAJORATUS**, Officium majoris seu urbis protecti. Libert. loci de Insula ann. 1308. in Reg. 74. Chartoph. reg. ch. 365 : Primo in villa et parochia predictis non fieri percepio. Majoratus vel consultatus, sed anno qualibet. Vide in Major 1.

MAJORINUS, Major annis, sue tutelle, in MAGNINO. Chronico Belgico pag. 558.

* **Maire-sage**, pro Majoritate. Etias que sui sui juris est, in Charta ann. 1319. tom. 1. Probab. Hist. Brit. col. 1296.

* **MAORENSES**, Praetoriani Equites Aule Pontificie, Cencio Camerario Stimulati, i. e. calcaribus muniti: forte latoe Cavalieri dello Speron d'oro, quos Papa creare solet. Vide Macros Scribe in Hierolexico. [e Vel Majorentes. Vide Schola Stimulati in Schola.]

MAJORITAS, Qui alii presunt in exercitu. Gaspar Barthol. Gloss. apud Ludew. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 11. ex Hist. Palest. lib. 1. cap. 18 : Repererunt in suis constitutis aliquo operatio scemantibus, quod nostrorum Duces, Comites, seu omnes Majores Imperator, sacramentum fideliter facere debent. [e Polymonius Scribe. Annal. Genuens. lib. 6. col. 1. ann. 1226. apud Murator. tom. 6. col. 1. In ipsius vero militibus. Ugoinus miles et socius Potestate. Petrus Ventus et Observatus. Advocatus fuerunt capitanei et Majorates.]

1. **MAJORIA**, Major pars. Consuetudo Tolosana tom. 4. novi Coustum. part. 2. pag. 1052 : Et major pars deveherit. uni quam alteri, et ratione illius Majoris, illis qui ipsam habet in recompensacione illius Majoris, solverit aliquam pecuniam quantitatatem habent minorum partem, quod talis divisio habebit pro venditione.

2. **MAJORIA**, Tributum, quod majoratione sui officii penitabatur, nostris Mairis. Charta ann. 1288. in Chartul.

Mont. S. Mart. part. 7. fol. 127. r. col. 1 : Comte Estevenars Racine, maire hérauldes de Montbrehaing, mes home, eust ou bos de Forestel... les Mairies, cest-à-dire une mairie de chacune chevete, quant on vendoit le bos devant dit, etc. Vide Majoratus in Major col. 348.

* 3. **MAJORIA CONDITIONATA**, Feudum majoris certis conditionibus concessum. Lit. remiss. ann. 1374. in Reg. 105. Chartoph. reg. ch. 318 : Comme Gautier de Baudoin esquier tiengns en fief une Mairie de condition en la ville de Saumorey, etc. Vide supra Conditionata et Feudum conditionata.

* 4. **MAJORIA**, Prepositura seu dignitas quevis in ecclesiis. Parisiensi. Stat. ejusq. eccl. a 1188. in Diar. Audient. tom. 7. lib. 1. cap. 90 : Item si quis Majoria ab ecclesiam pertinentem suscep-rit.

* [e] Et si major aliquod servitum fecerit pro Majoria, dominus Campanie inde habebit medietatem. » [Fundatur villa nova dicta Neuville aux Larris, an. 1207. Mus. arch. dep. p. 101.]

* **MAJORIA**. Vide in Major.

* **MAJORICE**, Saxonibus. Uxores. Wernerius Rolevin, de Antiquorum Saxonum situ et moribus : Quanquam tonen uxores universaliter omnes Majorice a nostris nominentur, etc.

* **MAJORINA**, PECUNIA. Quae ex argento et ore confata, in Cod. Theodos. leg. 6. lib. 9. tit. 21 : Comperimus non nullos statuarios Majorinam pecuniam, non minus criminosa quam crebre, separato argento ab ore purgare. Vide Gothofredi notias ad hunc locum.

MAJORINATUS. Vita S. Projecti ex Cod. Atrebate. Et hore, quod est consuetudinis, jam in promptu cernerentur, ut solemnes vigilias Pasche celebrari licet esset, ex regali permesso, vel Majorinatu, Pontificis vel Sacerdotibus, qui in Eduorum arbo ob regiam potestatem conglobati fuerint, etc. Ubis Majorinatus videtur esse auctoritate Majorioris domus, Wifoldi sci licet, deinde supra.

* **MAJORINTUS**, Hordiel species videatur, i. quod Galli dicitur. Excourgeon, a majoribus aristis vel quod primum crescat, ita nuncupatum. Vide Majorinus etiam adjective, pro Major usurpat in Charta ann. 1270. ex Auct. ad Hist. Cassin. part. 1. pag. 312. col. 1 : De grano, orde, Majorino, milio, grano farris et fabis Majorinis sententur prestatore de septem partibus unam par-

tem.

MAJORINUS, Idem videtur sulisse apud Hispanos, qui Francis nostris Major vult, penes quem etiam jurisdictione regia erat : vel certe idem, qui Major domus : nam qui apud Ordonium Monachum lib. de Mirce. S. Rudesindii Episc. Duimensis n. 20. Major domus appellatur, in aliis MS. Majorinus dicitur, ut obserbat Henschenius [Apud Mabill. sec. 5. tenued. pag. 648. ex citato lib. legitur Majorinus, ubi usurpat pro eo qui jugidum sententias executioni mandat, ut ex verbis ipsius patet : Permitte me combure, depredatorem sanctissimi Rudebindi, Domusque tua me constituit ultorem et Majorinum ipsius.] Erant autem illi villarum Majorinorum, sibi Majorini mares. Horum officium deservunt Leges Alfonsinae seu Partitum, part. 2. rt. 9. leg. 28 : Merino es nome antiquo de Espanna, que quiere decir tanto como one que ha Majoria para fazer justicia sobre algun lugar señalado, assi como villa, o tierra. Y estos son en dos maneras : ca unos ha que pone el Rey de su mano en

lugar de adelantado, a que llaman Merino Mayor, y este ha tan grande poder como el Adelantado. El otro hi ha que son puestos por mano del Adelantado, o de los Merinos Mayores, pero estos oficiales no pueden fazer justicia, si non sobre cosas semejadas, etc. De his intelligentibus Lucas Tudensis in Chron. pag. 104: Imperator mandavit... Majorina terra, ut cum ruellos venturis ad Militem, et videlicet, quidam et justitiam exhibebat, et hoc sibi rescriberet. Majorinus Regis, in Concilio Legionensi ann. 1012. Concilium Cyzicense ann. 1010. cap. 7: Admonemus omnes Comes, seu Majorini Regales per pulum sibi subdignum per justitiam rescribit, etc. Concilium Tarentinum 1016. apud Macros in Hierolex. ex Bull. Eugenii PP. Vide alia notione in Major.

* 2. **MAJORISSA**. Feudum majoris. Charta Drocon. de Melloto ann. 1286. In Reg. C. Chartoph. reg. ch. 18: Lexy, solidi, quos habebant in Majorissa de Corchao et de Catura, et xxxix. solidi, quos habebant in Majorissa de sancto Quintino. Vide supra Majorissa.

* 3. **MAJORISSA DOMINA**, id est, Domina supradicta Majorissa.

* 4. **MAJORISSA** [Uxor majoris quasi

Mairissa « Notum facimus quod in nostra presentia constituti Sebilla Ma-

ajorissa, relicta defuncti Renondi, maioris de Rondies et Guillelmus, eius filius,

recognoverunt se veriusdissim. » (Cartul. N. D. Paris. III. 100, an. 1288.)

* 1. **MAJORITAS**, Incrementum, com-

modum, excellens, accessio. Chartular.

Abbatiss. Boni loci apud Baluzium tom. 2. Hist. Arvern. pag. 82. Ita scilicet quod si summa ejusdem decima quinque iurorum sectoriorum fuerit, minoritas de reliqua terra suppletatur medianteibus fragmento et ovena; et si in eadem fuerit Majorissa, nihilominus sua erit. Charta Officialis Claramont. ann. 1584. Ibid. pag. 319: In evanagium ac Majoritatem procreatis liberis ab ipsa Ysabellae et ab alio viro, si contingebat, procreandis. Vita S. Vitalis Abb. tom. 2. Martini pag. 289: Et credentes in te probari permittit, ut ad Majoritatem boni operis valeant prospere. Statuta Equitum Theuton. lib. 2. pag. 42: Hanc igitur fratres modis omnibus complectantur, non solum ut intendant non provocare offendit, sed contentant secundum Eusebii Majoritatem mutuo ministerio et caritatis officiis oblineri. Vide Majestatis.

* 2. **MAJORITAS** Imperium supremum dominium, Gall. Souverainat. Lit. ann. 1288. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag.

282: Dominum nostrum regem in suum naturalem dominum recognoscendo, bonum exemplum alii fidibus subditis ostendendo, et de primis totius ducatus Aquitanus ante Majoritatem regis libere et voluntarie reddendo, etc.

* 3. **MAJORITAS** Primatus, antecessor.

Gall. Présidence. Charta Bertoldi Aquilej. patr. ann. 1249. inter Monum. ejusdem.

eccl. cap. 88. col. 669: Ad huc adjunxit, ut si aliquando capitulum Aquilegensis ad funus aliquicui illici vocari contingeret,

Majoritatem in Misa et in aliis, scilicet de ceteris oblinerent.

* 4. **MAJORITAS** Praestantia, excellen-

cia, Ital. Majoranza, Hisp. Mayoria.

Bulla Innoc. PP. IV. pro Praemonstr.

Secundum majorum vel minorem exactio-

nem et personarum numerum, pro Majori-

tas vel minoritate personarum, prae-

torum, etc.

* 5. **MAJORITAS**, Gravitas. Majoritas morbi, apud Gentil. Fulginat. in Ex-

posit. *

MAJORITAS CAUCUS, dicitur de re

majoris momenti et ponderis, in Stat.

Casimir. ann. 1346. Inter Leg. Polon.

tita sunt. Primit autem unicuique earum proprius Magistratus, Majorinus, seu Merinus vulgo dictus. Primam prefecuram ambitu suo 8075. familiis, proximam 60245. alteram 4052. quartam 80001. pa-

tremam 30000. comprehendere colligunt;

qui earum rationem accurate subduxe-

runt.] *

* 1. **MAJORISSEA**, pro Abbatisse, apud

Macros in Hierolex. ex Bull. Eugenii PP. Vide alia notione in Major.

* 2. **MAJORISSA**. Feudum majoris.

Charta Drocon. de Melloto ann. 1286. In

Reg. C. Chartoph. reg. ch. 18: Lexy, al-

lii, quos habebant in Majorissa de Cor-

chao et de Catura, et xxxix. solidi, quos

habebant in Majorissa de sancto Quintino.

Vide supra Majorissa.

* 3. **MAIRAMIN**, Gall. Mairesis, Materia

liginea edibus adficandis, dolisive fa-

briicandis idonea. Libert. Montisabb. an-

no 1822. In Reg. 61. Chartoph. reg. ch.

247: Consules habebunt curam et diligen-

ciam de Mairaminiis seu fustis cui ne-

moriibus per faciendis tonelli. Vide Ma-

iraminius.

* 4. **MAIRAMENTUM**, MAIREMENTUM,

Eodem intellectu. Charta Will. comit.

Pontiv. ann. 1148. Concedimus... in fo-

reto meo de Almascia. Mairamentum /Mairamentum, in Ch. conformat.) ad ec-

clesiam sestram faciendam. Vide mox

Mairaminius.

* 5. **MAIRANNUM**. Vide in Materia. *

* 6. **MAIRCHIEUS**, f. Praestatio morti-

seu trimestris frumenti. Regest. Phi-

lliippi Puicri ann. 1306. Ch. 165. in Char-

tophyl. regio: Omnesque et singulæ al-

berges, corregias, oblyas, census... blada-

tas, bicoarias, et Mairchies, etc. Infra

legitur Mairaminius. Vide Marchialis an-

nona.

* 7. **MAIRIA**. Vide Majoria in Major.

* 8. **MAIRONIA**, Part significata. Bened.

abb. Petroburg. de gest. Henr. II. reg.

Angl. ad ann. 1181. tom. 1. pag. 388.

edit. Hearn.: Nullus enim vel vendet ali-

quam navem ad duendum ab Anglia,

ne aliquis deferat vel deferriri faciat Mai-

roniam extra Angliam. Ubi Hovedenus

habet Mairaminius.

* 9. **MAIRRENIUM**, Eadem notione, in

Charta ann. 1290. Inter Instr. tom. 11.

Gall. Christ. col. 271: Ad faciendum ti-

gnata, trabes et grossæ Mairrenia dictæ ca-

pella, tradetate de nostro nemore et etiam

liberetur.

* 10. **MAIS**, pro Magis. Charta Alfonsi I.

Regis Aragonum apud Blanca: Et am-

icas Mais illos seniores, et illos Moros,

quam meum mandamentum. Vide Men-

geni Origines Gallicas, in Mais.

* 11. **MAIS**, pro Plus, davantage, ethiam

nunc dicunt Lugdunenses.

* 12. **MAISAGIUM**, Domus habitationi ido-

nea cum portiuncula agri, Anglia. Mea-

sage. Charta apud Madoc Formul. An-

glic. pag. 182: Concessi et dedi et hac

carta mea confirmavi. Reginaldo de Mo-

naster illud Maisagium quod est inter

domum meam et Godam montalem pro

homine et servicio suo, et pro dacem soli-

de quo michi dedi. Charta Propositi

burgensem. Cucali. ann. 1375. apud

Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 208:

Mansi, Maisagis et cultis ad dic-

tam terram spectantibus. Vide Measua-

gium.

* 13. **MAISAINES**, Maisieres, ut opinor.

Mais. Carta ann. 1279. tom. 8. Ordinat.

reg. Franc. pag. 484: Quæ villa et

castrum de Mosoni cum eis clavis par-

ties, et habitantes, ecclesias et monasterios in

fratres regno nostro, et in eis etiam di-

cam, comites, magnates ac aliorum

dominum, de imperio et entre, instan-

bus guerris, et pro dominii Maisiis,

quæ curae ibidem amplius vigenib;

piute magna nobis seu regno nostro ac

populi perissimiliter possent evenire et eveniunt ex inde dampnosa pericula, etc.

MAISNADA. MAINADA, etc. Familia, quasi Mansio, Ital. *Masnada*: *Masne*, apud Scriptores Gallicos medie statis. Assisie Hierosol. MSS. cap. 118: *Et se il ne trouve en son hotel, il doit dire en sa Mchne. Et iugra: Il l'a dit à sa Mchne, que il est là venu. [Mchne, in Charta ann. 1320. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 576: Que nuls vendeur, courteur, nul autre marchant de la même marchandise, de quoy il est vendeur, ne lui, ne sa Mchne, ne autre de par, ne hors, ne ens.] Will. Guisart anno 1268:*

Li grant Seignes et leur lignies.

Maigne, tom. 2. *Monast. Anglic.* pag. 219. *Vindex Jurium Veneri* Paris. ann. 1459. apud D. Brusel. tom. 2. *de Usu feud.* pag. 74: *Et le doucent le Maigne mesurer et bailler la mesure ou mure aux macons et porter l'autre mesure chez le Voyer. Et infra: La Maigne au Joyer de Paris doivent aler par les maistres rues de Paris pour commander chacune quinzaine, que les rues soient delivrees de hui à demain, et le Voyer veult.] Vide Gloss. ad Villardunum. In *Charta Willelmi Siciliæ Regis* anno 1177. apud Rogerum Hovedenum pag. 552. subscrribit *Berardus Gentilis Regis private Maisneda Constabularius. Solidarii privata Regis Maisneda*, in Charta alia ejusdem Regis ann. 1183. in *Bullario Casiensis* tom. 2. pag. 204. *Charta ann. 1162*. apud Petrum Mariam. *Campum in His. Eccles. Placentinae*: *Et credimus eum in curribus suis habere feodum suorum villanorum, de quibus habet redditus, vel districtum, et honinum de sua Maisneda, etc.* [Statuta Massi. lib. 10. cap. 59: *Item de capitulo brachii vel planchi, ad integrum ad opus de Maisneda 3 solidarii*. Vide *Utral. Bellunensem* pag. 117. v. 118. [Breviarium Hist. Pisana] ad ann. 1264. apud Murator. tom. 6. col. 194. et *Patavinum* apud eundem tom. 8. col. 179. et 386.] [Vide *Hauta. Grossar. Germ. voce Ingenside*, col. 1017. *Maisneda* clam dicitur poëtis German. med. sev. ut *Gofot. Argent. in Tristan*, vers. 2923. 1081. etc.]*

• *Maigne*, in *Liber. villa de Auxona* ann. 1229. tom. 1. *Ordinat. reg. Franc.* pag. 394. art. 1: *Chascune Maisneda de la ville doit donner chascun an cinq sols, à nous et à ceul qui après nous t'endront la ville. Unde Maisniera, Familiaris, domesticus. Pactum inter clericum et cives Leod. ann. 1287. tom. 2. *Hist. Leod.* pag. 401: *Tous li exequivna jureront aussi en chapitre de S. Lamberti des fairs, que li borgos ou li Maisniera des borgos feront envers les Maisniers des canoines, qu'ils bin et loylement les executeront et raporteront.**

• *MAINADA* et *MASNADA*, pro *Milesibus* caeteris, ac *sodalitibus*, militum predonum ac latrunculus, qui in familiis quoddammodo coeunt. *Vetus Inquesta apud Columbum* lib. 2. *de Episcopis Vasconis*. n. 24: *comes Tolosae cum Bradanibus et aliis Mainadis, et vi intravit cum illis villam Vasconis. Charta alia apud eundem n. 38: Item sub eadem forma ut *Aragonenses*, *Rupatarios*, *Cotarellios*, *Manadai* seu *Fuscones*, *vel Brabantones*, *vel guocunque alio modo vocentur, de tota terra tua... expellas*. Occurrunt eadem verba in *Charta Milionis Legati Apostolici* apud *Catellum in Comitibus Tolosanis*, pag. 246. *Diploma Senatus Romani*, apud *Baronum anno**

1188: *De perditibus autem res eis ablatas per Maisnadam Romanii Pontificis, et soris factores, et Tusculanenses per guerram, sicut prouisum est a nobis, per concordiam amendabilitatis. Serentes de Maynada, apud Raimundum Montanerium in Chron. Regum Arag. cap. 116, 119, 120, etc. In *Conc. Monspelensi* ann. 1196. excommunicantur omnes heretici, Aragonenses, familias, que *Mainata* dicuntur, pirates, etc. [Instrum. ann. 1309. apud Marten. Tom. 1. Anecd. col. 815: *Precipio ut* *Mainadas nullo tempore habeatis*. Epist. 57. Clementis PP. IV. ann. 1265. Ibid. tom. 2. col. 190: *Mainata Sabinius quo subito dictur recessione, an se subito possit objicere vestra, vel motu vobis insidias ignoramus. Aha ejusd. Papas Ibid. 143: *Multa igitur ad nos capillanum ejusdem Episcopi, et tu sub fidu custodia et firmata accipe linea sum, tuum etiam auga Maisnadariorum. Vide Ricardiana Malaspina*, cap. 149.**

• *MASNATA*, Eudem notione. *Chron. Parineuse* ad ann. 1307. apud *Murator.* tom. 9. col. 882: *Placentini iurant in exercitum contra terram Bardi sui districtus, ad quem exercitum D. Gherbertus pro Communi Parma misit c. pedites. cum uno capitaneo et duis ex *Masnatis* equestribus ad custodiendam civitatem *Placentiam*. Et col. 884: *Item tres ex *Masnatis* Communis Parma equitibus, etc. Adde Hist. *Cortusor.* tom. 12. col. 913.**

• *MEINATA*. Eodem significatu, in *Charta ann. 1205*. apud *Piton. in Hist. Aquensis* lib. 3. pag. 111: *Hec sunt maleficia que Comes Forcalquieri fecit in Provincia quando assulit Gardanam cum Meinatis.*

• *MESNADA*, in *Charta ann. 1085*. Append. *Marca Hispan.* col. 1177: *Quod si voluntate staticam facer cum tua Mesnada in districtu eiusdem pars. Occurrat turbae pro familia, in Charta ann. 1106. Ibid. col. 1230.*

• *MASNADAM FAGERE*, in exercitum ire. In *Bulla Gregorii IX. PP. ann. 1221*. apud *Ugheleum in Episc. Asagni*. Ita quidem ut si contigerit nos exercitum vel *Masnadam facere ultra urbem, provenient isto anno de macello perceptos pro exercitu et *Masnade* expensis expandant: qui si non sufficerint, popularibus de proprii teneant militibus in exercitu vel *Masnada* commorantibus reliquas expensas necessarias ministrare.*

• *MAISNADARII*, vel *MESNADARII*, Miles in Aragonia, sicut appellati, ut censem *Surita in Indice Rerum Arag.* ann. 1118. *quod Regis in domo educati essent. Cui accedit Ohyenartus in Notitia Vasconis lib. I. cap. 4. *Mesnadarri*, inquit a *Mesnada*, vox a *Mesonada* contracta est, derivataque a Latino vocabulo *mensus*, nomes habent, videturque sic dicti tanquam domestici Principis, aucti in eius familiaria cooptati. *Vitalis Episcopus Osca* *Mesnadarri* est, qui de linea *Ricorius hominum* et *distritus patrum* linea orundus, in cuius patris genere nos existat memoria, quod fuerit aliquius vasallus, nisi Regis, vel Regis filii, vel Episcopi, vel alterius Prelati, quorum consideratur reverentia propter Deum, cuius locum dignoscuntur specialisti retinere. Qui non descendit ex parte patris ab aliquo, qui ab alio, quam a predictis personis, extitit Miles factus. Hi enim *Mesnadarri*, etiam in *Mesnada* seu familia domini Regis personaliter non morentur, tamen *Mesnadarri* sunt censendi: quia dominus Rex non debet eis *Militiam*, cum*

sint de sua familia, cum esse voluntatis, nisi ut cuncta probabili denegare. Hi autem *Mesnadarri* morari cum Rici hominibus, vel cum aliis, et arpennas ab ipsis accipere, atque dona, non iam quae res nulli, sed tanquam amici sine nota aliqua habe posse. Idem alibi scribit, de *Mesnadarri* naturalibus de Aragonia, *Ricos homines*: *creare vel assumere consuevisse. Examinus Salanova. Mesnadarri proprii sunt illi, qui filii, vel nepotes, vel ex recta linea nobilium descendantibus. Iste talibus debet dare *Mesnaderia*: alius vero datur aliis qui denarii pro servitu, et non pro *Mesnaderia*. Nam secundum regam variatem, filius Rici hominis, nisi succedens in Baronia, non debet tenere honorem; sed debet tenere *Mesnaderiam*. Si talis *Mesnadarri* non debet esse *vassallus* nisi Regis. Bigna in *Comment. Rer. Aragon.* Rerum hominum dignitati proximus erat *Mesnaderiorum* iste *Militaris* seu *magister* ordo: quibus qua dabantur a Regibus suspendi, ut a prioritib; etiam nomine differerent, *Cabularies de Mesnada*, seu *Mesnaderiorum vocari consueverunt.**

• *ME Longe aliam *Mesnadarri* originem assignat Illustr. Fontaninus: si enim, ut ex vetusti Longobardorum monumentis conficit, Vir eruditissimus, servi erant coloni majorum prediorum, qui *Masarii* nuncupabantur, subditae saltim in Ecclesia Aquileiensis et in regione Forti Juvi, ubi primum innotuerunt. Sed quoniam humane quippiam distare videatur, ut scribit Carolus de Aquino in Lex. milit. inter vilissima ejusmodi servit, et *Mesnadarri* superius, memoratis a D. Canglo, existimo hoppinc longe diversi generis et instituti eamdem nuncupationem sortitos fuisse, nihilque inter illos nisi nomen fuisse commune.*

• *MESNADAE*, eorumdem *Mesnaderiorum Militie*, seu praedie illis addicta, de quibus sequens legitur *Charta Ludovici D. Franciae ad Navarre Rec. Gubernatori Navarre*, vel ejus *Immemoriam*, et. Cum in *Simone de Marsilius* milites illi sunt a nobis *Mesnadam*, seu *Miliam*, hactenus obtinent, *Mesnadan* 80. liberar. Tiron. durimus concedandam, tenendam ab eo, et habendam, quamdiu nostra placuerit voluntati: mandamus vobis, quantum dictam *Militiam* subi statutis ad hoc et convuetis terminis de, nostro faciatis per solvi. Dat. Paris. 8. Jan. an. Dom. 1314.

• *MESNADERIA*. *Guillelmus de Podio Laurentii* cap. 25: *Potentem ab eo domum hospitalis quod dicitur *Mesnaderie*, in qua in obsequio Dei claudoret dies sive, etc.*

• *MAISNAGIUM*, Domus, mansio praecipua maneri, Practici nostri *Chefmano*, Leges Norman. cap. 27. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 218: *In *Maisnagiis* autem sorores non possunt aliquid reclamare, nisi plura considerint *Maisnagiis* quam fratres. Quia vetus Consuetudo Norman. cap. 26. sic vernacula reddidi. Et *Messages* ne peuvent rien reclamer les sœurs, se il n'y a plus de magages que de frères. Vide *Messudgium*.*

• *MAISNAMENTUM*, quasi *Mansio*, *Mansio*, Tabularium. *S. Amanti*. Incubensis. *Oros et arias* aliae *Maisnamenta*. Occurrunt ibi pluries. Vide *Maisnamentum*.

• *MAISNILE*, Mansio, domus cum certa agri portione, idem quod *Mansus*. *Charta* a. 1104. apud Besl. in *Cofuit. Pictav.*

pag. 121. inter Probat. : *Ibi super sacrarium corpus reliquissimum... omnia quae iuste reclamabantur,... scilicet duo Mansilia terra, etc. Manandis, eodem senso, in Charta ann. 1270. ex Chartul. S. Petri de Monte. Et se Houdrois et Mansions davant nomineus, ou lour ensufe, ne reveroient jamais de Haugerie, il donnent et aquilient pour Dieu et en auumone à la giese de Pierre leur Manandies davant dites et tous lour pries et toutes lour terres. Vide in. Mansionale.*

MAISNELLUM. Agri portuncula cum mansione. Gall. **Maisl.** Diploma Roberti Reg. Franc. apud Marten. tom. I. Anecd. col. 103. *In eodem quoque territorio supra fluvium Vigenie dimidiatum Maisnulum, quod dicitur Mancinctus cum pratorum copia. E proximo quoque Maisnulum alterum, quod dicitur Siente Vilare, cum capella in honore S. Genovefae. Vide Mansionale.*

MAISRENIUM. Palus statumen, Gall. *Echalis*, Maisrenium enim ut suo loco dicimus, quod ad mansiam significat. [chartul. S. Petri de Monte. Cenoman. fol. 92. *Gaufridus et Andree tenet debet illam vineam in bono status et legato, in propaganda, fimo. Maisrenio, et in omni cultura. Vide Materia.*

MAISSELLARIA. Macellum, Gall. Echalis, Maisrenium enim ut suo loco dicimus, quod ad mansiam significat. [chartul. S. Petri de Monte. Cenoman. fol. 92. *Gaufridus et Andree tenet debet illam vineam in bono status et legato, in propaganda, fimo. Maisrenio, et in omni cultura. Vide Materia.*

MAITA. vid. Gallica, Mactra, arce genus, in qua punitur et subigit farina, Mai, Chartul. Compend. *Hic sunt nomina uteraria de Runitiaco... unum busetum et unum larderum et septem arche tan bone quam prave, et una Mai et 19. culicre bone. Vide Magider et.*

MAITA. Arca longior variis usibus destinata. Charta ann. 1180. ex Chartul. S. Marianii Autiss. *Garnier filius omnis Roberti precepti... confessus est quan- datus Matram salinariam, cum loco in quo sita est in foro Autissi canonica. S. Mariani se vesperebat. Maita, in Chartul. B. M. Gracian. Hinc Maita, pro Tabula torcularia, in XII. remiss. ann. 1457. ex Reg. 189. chartoph. reg. ch. 196. Vide Mai.*

MAITERIA Terra et Bosci, in Charta ann. 1272. apud Guichenonam in Hist. Bressensi pag. 21. Vide Mata, [et Mayleria.]

MAITINATA. Antelucanus ad fores amasie concutus. Gall. *Aubade. Bare- serm. in feria 3. post Pascha: Et sicut philocaput de muliere tria observare solet: 1° ea cogitat, 2° habitat libenter cum ea; 3° fac feri Matinatas. Vide infra Matinata.*

MAJULUS. Vide Malone.

MAIUM. Usus erigendi arborem primo die mensis Maii in compitis, vel ad aedes pueriarum, aliasque quascunque. Charta S. Ludov. ann. 1251. in Reg. 39. Chartoph. reg. ch. 32. *Mondamus... quod aut quicunq[ue] requisiit fuerit a fratre eius... aperte ostendenda auctoritate nostra, ne deinde remonstratio procedatur. Et tunc intrare personam occassione conseruandis, que Matrona dicitur, que revera potius est corruptela. Dux milionibus perseveravit hunc consuetudo, ut ex sequentibus patet, unde etiam haud immixto a Sancto Rege damnatum fuisse colligitur. Iur. remiss. ann. 1390. in Reg. 118. Chartoph. reg. ch. 119. *Comme la nuit de Mai... Robin d'Amber fast alez avec... certains compagnons de la ville**

*de Creçy sur Sore par esbatement cueillir du May ou autre verdure, pour porter devant les hostes des jeunes filles, si comme il est accustomed de faire en celle nuit, etc. Alim ann. 1397. in Reg. 151. ch. 811. *Comme les maistres ouvriers et varlets du mestier de thiseranderie de draps de nostre ville de Monastiviller aient volonté chacun an de... aler esbatre hors d'ecelle ville, aussy comme par maniere de May, sans y avoir aucun deguisement, mais en leurs habits, etc. Alim ann. 1409. in Reg. 155. ch. 39. *Comme le premier jour de Mai à heure d'après souper, le lit Johannin et plusieurs autres compagnons de la ville de Gentilly se feraient assembler, comme jeunes gens qui accusent de faire celle nuit, pour aller au May, etc. Denique alim ann. 1478. in Reg. 204. ch. 27. *En ensuivant laquelle courante et usance... après la premiere messe du matin, afferent avec leurs rieneries et estandard, qu'il fait d'une serviette ou couvre-nief, querir le May, ainsi qu'il est de coutume. Notandum vero quod corylus ad aedes hostes, et quod nobiles non apposuntur. Lit. ann. 1393. in Reg. 155. ch. 297. *Lesq[ue]les compagnons trouvrent que devant l'hostel d'une jeune fille du Pont l'évesque l'on avoit mis du May, qui estoit des bois de coudre, et leur sembla que n'estoit pas bien honeste pour l'évesque devant l'hostel d'une bonne fille: Lequel May fit asterter. Hinc Enmaioler. Arborem maialem offerte, in Iit. remiss. ann. 1375. ex Reg. 107. ch. 140. *La seurieuse du premier jour de May, icelui supplici volant alez En maioler leditnes filles, comme il est de coutume, etc. Enayier, eodein sensu, in aliis ann. 1367. ex Reg. 99. ch. 17. Lors que l'une des filles dedit expoerant, nomine Johanne, vid ledit Caronchel, elle li dist que la nuit S. Niclay il l'avoir Esmayee et mis sur leur maison une branche de seur, en disant qu'il n'avoit mie bien fait de ce faire, et que elle n'estoit mie puante, ainsi que ledit seur le signifioit. Ubis in Samibucus, ut supra corylus. Inde preterea documenta hoc viabulum etiam usurpatum fuisse, cum de prima die Maii minime agebatur. Heet hinc originem suam habeat. Enmaioler, in Rhymbo orbiculi. Frossart. Ms.******

Pour ce vous veut. Madame, Enmaioler. Et leau de May, d'un loial coeur que j'y.

MAI. Eodem Mai nomine designari vide. bastillidi species, in Charta ann. 1347. ex Reg. 75. ch. 52. *Item disoit nosse procureur que l'an quarante les moines de Mousterender avoient fait crier un May à Sommenaire leur ville et justice, et la rialt grant quantité des gens de Nully honores du seigneur de Chastellain. Mai præterea appellatur tempus, quo arboris fronde sent, in Charta ann. 1347. ex chartul. Pontiniac. pag. 172. Jusques elles (des parties de bois) aient accompli le temps de quatre sautes et un May. Vide supra Maius.*

MAJUMA. Piscis, quod summis impensis, convivis, et spectaculis, usque admodum ad opus licetum celebrabatur, quodcumque primo ab Arcadii Ueretur (scilicet seu restitutum) ea conditione, ut honestas, et varcadia servaretur, deinde triennio post, et quod excurrat, prorsus prohibutum, ut docent lex 1. et 2. Cod. Th. de Majuna. (15. 6.) Istius porro festi meministi Julianus Imp. in Misopog, sed de nominis origine non

coconstant eruditii, quorum ali ex Suida et Glosa Basiliensi a Malo mensa, quo illud celebratum putant, ali ex Massim Syris urbe ita appellatum volunt. Horum sententias pluribus explicant Jacobus Gothofredus ad d. titulam. et Baronianam amplectitur, a Melius nepte urbe id nominis accessimae existimana, quod ejusmodi festa in Oriente potissimum celebrata colligat ex Libanio et alii. Sed et longe post, Leonem Chazarum Imp. devictis Arabibus ann. 8. urbem ingressum, byzantinum, in Palatio Sophianarum, Mauvav scicet et celebraisse cum filio, tradit Theophanes: *Uo loco Codex Palatinus habet Mauvav. [Legenda omnino in hanc rem eruditus Andreus Rivial Diatribe, in Syntagma variarium dissertatione rariorum pag. 387. edit. 1702.]*

MAIUS. Arbor Malialis, seu, quo primo die Maii mensis, quo tempore virascere incipiunt arbores, erigi solet in compitis, vel ad aedes Magnatum, nostris May. Charta Ingelmanni Codicilaceiss pro Libatibus oppidi. Fiscus ann. 1207. art. 1. *Sicut etiam in Pacis, et feminis, die Maii quæcumque turbae, quæ non numeri in meo dominio de bosco offerre poterunt sine forisacto Tabular. S. Germani Paris. ann. 1270. *Homines de Casteleno se abstinebant scandi 1. dies mensis Maii in nemora religiosorum pro Mayo ibidem colligendo. Vide Dendrophor.**

MAJUS. Malleus, Ital. *Maggio.* Annal. Placent. ad ann. 1483. apud Murator. tom. 20. Script. Ital. col. 974. *Ad ipsum Ferrariarum locum occurruunt, impetum faciunt, folles incident, Majeos, ut vulgo aiunt: sive malleos et incudes vastant.*

MAIZUM. MAIZUM, Frumentum Indicum, nostris Maiis. Occurrunt sepius in recentioribus Ecclesiasticis Hispaniae Concilis tom. 4. Collect. eorumdem pag. 863. 897. et 703. Vide Mak.

MAK vel **MAC.** Hibernalis, Ellius. Litera Eduardi II. Reg. Angliae ann. 1310. apud Rymer. tom. 8. pag. 288. *Dilecto et fideli nostro Gilberto Mak Ask. Hibernia: Gilbertus Mac Ask. Vide Mak.*

MAKA. Clava, Picardis Magne. Vide supra Macha. Lit. offic. Noviom. ann. 1347. in Reg. 68. Chartoph. reg. ch. 222. *Johannes dictus Baquet serviens ad Makam... domini Noviomensem episcop, etc.*

MAKARIUS. vox Graeca, Beatus. in Charta ann. 928. tom. 9. Collect. Histor. Franc. pag. 539.

MAKDOCOS. vel **MAKDOCUS.** perpetuus legi in Itinerario Benjamini, docet Mersius pro μακδόκεω, id est, Magnus Dux, alias *Magnodomesicus* et *Magdōmeticus*. Hespemannus.

MAKERELLUS. Piscis species nota, Gall. *Maquerœu.* Charta ann. 1217. ex Chartul. Fiscian. fol. 49. *Relaxavi Deo et ecclesie Fiscannensi... consecutindes acclition et Makereolorum.* Chartul. S. Corn. Compedit. fol. 69¹. col. 2. *De milenario alerium et Makereolorum... reddituntur duo denarii.* Vide supra Makarellus.

MAKEVUS. Scember, Belgis Mackeroel, Gall. *Maquerœu.* Theleoneum Autoniam. *He ait que consuetudine et iura quae habent Ecclesie SS. Bernini et Audomari in Theleoneo de castro S. Audomari et in appellatione eius... scilicet de statione IV. den. de tollia ceci IV. den. de merluis et IV. den. de milli allercum I. den. [?] Sed legendum videtur Makerus, contracte fortassis scriptum pro Makerelius.]*

¹ MAL, Census, signum jurisdictionis, apud Schiltern, in Gloss. Teuton. ex Diplom. Ottone I. ann. 928. ubi donat omnem justitiam et censum, qui Saxonice Mal vocatur. Vide *Mealmam* et *Malpensis*.

¹ MALA, Equestris sarcina, pera viatoria. Joan. de Janua: *Mémoires*, sarcina, scilicet *Mala*, perpera mola editum. Gall. *Mala*. Dudo lib. 1. de Actis Normann.

Mala et fructu canescere striguerunt habentia.
Si poteris formam perigrinare viam histrionum.

Regula Templariorum cap. 40: *Sacculi et Mala cum firmatura non concedentur. Occurrunt preterea cap. 48 [Testam. ann. 1188. tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 176] Item, Monacho et Jocerano cubicularis suis pro indiviso... lectos et alia, coffres, basios et *Malas*, etc. Add. Leobini. tom. 4. Hist. Paug. pag. 520.] Le Roman de Vacce MS.*

Most valable larrons et postulans error.
Ses et manches et robes, et autre meubles emblé.

Le Roman du Bonard MS.:

Pour ce des mes bâtons empêtrier,
Et bien tournier mes chaînes.

Octavianus de S. Gelais in Viridario honoris :

Fardens, bequets, grands bâtons, *Mala*, coffres.
[Enmeler, pro in *Mala* pôner, usurpat le Roman de la guerre de Troyes MS.:

Ses chiens avoient fait l'ennemis,
Ses draps, ses robes fai enterrer.]

Peronus a *Malæ*, *vellus*, vocem deducit, quod principio ex ovium cum villis, tum aliarum pecudum pelibus conficitur, esset. *Malæ* ex Teutonico *Mæd*, quod idem sonat quod *Mala*.

^o Inter prestations a subtilis exactas recensetur, in Charta ann. 1184. ex Reg. Cam. Comput. Paris. sign. Vienne fol. 56. v: *Sint de cetero liberi et immunes... a quacunque exactione... et equitaturis suis, basiis, collis (sellis) et Malis seu trumperis.*

* ² MALA, Arca sarcinaria. Ital. *Bauli*, Gall. *Mala*. Vide *Torsa*. [FR.]

¹ MALACHIM, Libri tertius et quartus Regum, ab Hebrew *Melech*. Guidonis Discip. Farfensi. cap. 15: *Usque Kalendas Octobris Malachim aquæ verba dixerunt legem in tempore.*

¹ MALACHINUS, Moneta Hispanica species, in Bull. Alexandri III. PP. qui approbat institutionem Millitum S. Jacobi in Hispania, ex apud Tuncit. III. PP. lib. 18. Epist. 12. *Dicitur Malachinus nobis persolvitur*. Vide *Malachinus*.

¹ MALA-CORONA. Sic appellata olim Clerici, qui clericatus charactere abutantur, mali Clerici. Vide *Crona*.

¹ MALACOTA, MALCOTA, Vestimenti genus, idem quod nos *Vesta* dicimus. Ordinatio domus Dauphin. tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 315: *De vestimentis, Rouba hyemales*. Item, ordinamus quod in festo omnium Sanctorum singulis annis Personæ nostra... et de ipso Hospitio nostro existentes, induantur de una Malacota cum mantello clamorico aliquo panno plani coloris, et Malacota sit fodrata cum fodratura de Agnello. Non semel ibid. occurrit. Extractum ex computo ann. 1128. sub Gulgono Dauphino inter Adversaria D. Lancelot: *Item solvit et tradidit Peroneto Dorero pro una marcha argentea et facienda litteras ad opus Malacote Romini...* lib. III. sol.

¹ MALADERIA, Nosocomium leprosum, Gall. *Maladerie*. Charta ann. 1221. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 880: *Caues Maladeria Lugdunensis, videlicet ejus graviter visceraverunt. Testamentum Johannis Dauphini ann. 1318. tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 171: Item solvit et ordinesit quod hat *Item* Maladeria in terra sua, in qua recipiunt leprosi nobiles usque ad minimum sex, et unus Capellanus institutus in eadem. Charters. SS. Trinit. Cadomens. fol. 87: Sciendam quod Willermus de Calus leprosus dedit Abbate... dominum quendam apud Calus valentem v. sol. annuatim et regardum ut esset participis orationum Abbatis et recuperetur ad Maladeriam B. Thome.*

¹ ² Est et *Maladeria* pestiferorum nosocomium, ut discimus ex Charta inter Schendas D. Aubret: *Domus de Franchises in Dumbie albergavit terram de Maladeria ea conditione, ut si peccatum supervenire emphiteuta illam terram pro erogato dare et suppeditare teneratur*, etc.

^o *MALADIA*, Vastitudo, aggritudo, morbus, Gall. *Maladie*; alias *Malage*. Scacri. apud Cadom. ann. 1281. in Reg. S. Justi Cam. Comput. Paris. fol. 29 r°. col. 2: *In essonia de Maladia résidente, necessarius est garantus. Aesis. Bajoc. ann. 1236. ex Cod. reg. 4651: Judicatum quod essonia de Maladia résidente non erat recipienda ex parte ejus, qui in placito debitis quod debetetur ab eo, illam essonia fecerat. Christ. Pisana in Carolo V. part. 2. cap. 15: Pleurent de compassion de son enfermedat et Malage. Mirac. Ms. B. X. V. lib. 1.*

Moult longement Unit est usage,

Tant qu'il en est en Malage.

Philippus Mouakes:

A Acre more de Malage.

Come dame loias et sage.

Bestiarius Ms.:

Quand homme est en grant maladie,

Que on se deute de sa vie,

De la mort ou chose aperçue;

Se il doit estre au malade,

Et respose de chez Malage.

L'ostet N tourne le viengne.

• Nostris Maladeux, Maladie et Maladeria prædictorum morbo affectus. Lit.

remiss. ann. 1187. in Reg. 153. Christoph.

reg. ch. 30: Laquelle femme d'ancien-

ce, aegide de soixante ans ou environ,

et Maladeuse de goutte. Alii ann.

1417. Reg. 170. ch. 54: Icolli Nymer,

qui estoit vies homs de l'age de soixante

ans ou environ, et Maladeux, etc. Vita

J. C. Ms. ubi de Herode:

Quonc vit qu'il fu a Malade,

Il fu servens, Il fu deigne,

Il fut mires portus mandar,

Pour lui gerte et machier.

Hinc agrotatio, morbo affici, Maladeria dicebant. Lit. remiss. ann.

1877. in Reg. III. ch. 81: *Thomas Comet*

fry et natura d'un coustel ledit de Bay

en son genoil, dont le Maladeria environ

de septuaginta et en moru. Pousset de

Souville après ce qu'il a Maladeria trois

septuaginta, in aliis ann. 1388. ex Reg.

129. ch. 112. Alii ann. 1416. in Reg. 169.

ch. 385: Après aucunz jours icelle femme...

derechie rencheut,... et Malade jusques

au quinzième jour de Juillet, qu'elle aia

de vie à trespassement. A l'occasion des-

quelles bleueure et naueure, icellui

Ahaume Noise a Malade par l'espace d'un

mois, in aliis ann. 1425. ex Reg. 173. ch.

229. Malades le roy appellarunt videtur

pauperes infirmi, qui ex elemosina

regia alebantur, in Ordinat. hospiti

rum, Gall. Maladerie. Charta ann. 1221.

Caues Maladeria Lugdunensis, videlicet

ejus graviter visceraverunt. Testamen-

tum Johannis Dauphini ann. 1318. tom.

2. Hist. Dauphin. pag. 171: Item solvit

*et ordinavit quod hat *Item* Maladeria in*

terra sua, in qua recipiunt leprosi no-

biles usque ad minimum sex, et unus

Capellanus institutus in eadem. Charters.

SS. Trinit. Cadomens. fol. 87: Sciendam

quod Willermus de Calus leprosus dedit

Abbate... dominum quendam apud Calus

valentem v. sol. annuatim et regardum

ut esset participes orationum Abbatii et

recuperetur ad Maladeriam B. Thome.

Philippi V. apud Marten. tom. 1. Anecd.

col. 1886. Item, *Malades le roy sans nom-*

bre miserebant à court, et comme il est

accusé.

^o *MALADRINUS*, pro *Malandrinus*. La-

tro, grassator, pirata, nostris *Malander-*

nes, *Maladrins*. Rob. reg. Sicil. ann. 1268.

tom. 9. Cod. Ital. diplom. col. 1108:

Statuit quod diu ejus obitus omnes carce-

tra, ob omissionem suorum paecatorum

*debent liberari; exceptis *Maladrinis* et*

aliis publicis diffamatis. Froissart. vol.

2. cap. 169: Ils n'ossoient fourager, fors

*en grande routes, pour les *Malanders* du*

pays, que les attendoient aux pas, et les

revenaient et occisaient.

^o *MALÈ*, *Malè*, *Le porc* blanche.

Glossar. Lat. Ital. M.

^o *MALÉ-CONSENTUDINES*, Tributum

quodvis contra jus inductum, alici i-

usta, nomine consentudines. Vide in

Tolla.

^o *MALÉ-GRATES*, Gall. *Mauvais* prd.

Lit. remiss. ann. 1858. in Reg. 81. Char-

toph. reg. ch. 84: *Ipsæ Petrus dicerat*

quod eidem Nicolaus nullus ex hoc Malae-

grates sciebat, nee ipsum propter hoc

habebat odio aliquati. Malegratus, In-

gratibus, in aliis ann. 1860. ex Reg. 80.

ch. 20: Galeronus ira motu dicit ad

supplicatum plurima verbis injuriosa;

qui Malegratus dentium ipsius sup-

plicantes, ipse bene soleret simulum

sum, etc. Phrasis Gallica: Malgré ses

dents. Malgré, pro Blame, reproche, Cen-

sure, viluperatio. Lit. remiss. ann. 1491.

in Reg. 156. ch. 52: Guillelmus Quenel

jeune femme non mariée... pour ce qu'elle

estoit envaincue et grosse d'enfant, elle

doubtaient le Malgré de ses amis, etc. Oc-

cultus et præterem in Stat. ann. 1378. tom.

5. Ord. reg. Franc. pag. 648. art. 16.

Vide Malegratus.

^o *MALAFACHA*, Delictum, Gall. Con-

ventionem, delit. Charta ann. 1501. ex

Schedis Presidi de Massiliensis: Quod

præstatu dominus, et sui successores pos-

sunt et valent pro bono exigere per di-

gula bestia grossa brava reporta se. Ma-

la-fache denarios quatuor. Vide Malefacha.

^o *Presertim illud delictum, quod in*

agris committitur. Charta ann. 1262.

Inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag.

88. col. 1: Et petierunt quod bestia arato-

ris et pulli earum possint pascent infra

dicta loca, sine Malafacha et cum bagno

consueto.

^o *MALAGMA*, ex Gr. *μάλαχημα*, eo quod

sine igne maceretur et comprehendensur,

ut est apud Isidorum lib. 4. cap. 9. Vide

Jo. de Janua. Cornelius Cels. lib. 5. cap.

10: Malagmati vero atque emplastrata,

pastillique, quo τροχικόν; Graeci meas-

cunt plurima eadem: habeant, difserunt

eo, quod Malagmati maxime ex floribus,

erorumque etiam surculus: emplastrum pas-

trumque magi ex quibusdam metallicis

caustis. Augustinus Serm. 38. de

Tempore. Utiliter enim Malagma, vel

flabula calidis adhuc vaporibus apponitur.

Concilium Tolitan. XVI. cap. 4: Malag-

man concursum tali exponitio providere.

Utrunt Salvianus lib. 6. de Gubernat.

et lib. 1. ad Eccl. Cithol. Fortu-

natus in Vita S. Germani Pan. Epis-

copi cap. 50. lib. 5. Poem. in Epist. ad

Martinum Episc. lib. 4. et alli sine nu-

mero.

^o *MALA-MANSIO*, Certus rerum ex-

cruciandorum modus, ut ab eis veritas

extorquatur. Bleyn. Instit. lib. 4. pag.

578: Que guidem (questio) cu[m] tam de

jure veteri; quam quo ultimur, varis in-

feratur modis, illæ presertim frequenter

sur per quem membra extenduntur,

quam Malach mansionem vocarunt
Iudeorum.

MALANDREUSUS. Iudei qui Malandrinus infra Epistola Iohanne Regime ad Massilienses ann. 1312: *longue tempore
debet regnum unquam in tranquilitate persistit, plena regis itineribus
securius, Malandrenus et perniciens sublatiss, ipsius regni populus in pulchritudine pacis sedet.*

MALANDRIA. Equorum morbi species, nostris Malandre, apud Vegetum lib. 2. de Arie veterin. cap. 12. Est etiam hominum, qui elephantias et lepra, quae fabriuntur. **Malandroni** dicuntur Marcellus Empiricus cap. 19. pag. 130. Miraculi. Desiderii Epist. Calure, cap. 12. *Ecce maledicentes quidam.... horre cupidum' morbo' seque' turgentibus Malandronum copia' maxima' in faciem scarifidam et pubescentem prostat' obsequam' editio ostendit.* Vide *Menagier Orationis Italicas* pag. 558.

Molan. eodem intellectu, vide *Malannus* 1. et 2. in Mirac. MSS. B. M. V. lib. 1:

*Qui le Cors Diu manier doit,
Ne doit toucher au main, ne doit
A mal babin, au mal Malan*

MALANDRINUS. vox Italica, *Malandino*, Latro, grassator, pirata. Thomas Walsinghamus in Henrico V pag. 388: *Braginianorum more semivestitus, gestans ad latum sagittas breves, qualiter utuntur Equites illarum partium, (Italia) qui Malandrini dicuntur.* Charta Petri Gradiocni Ducis Venet. apud Odoricum Raynaldum ann. 1310. n. 80: *Et forbantios, et Malandrinos, et forenses, quot potuerunt, collegerunt. Ita usurpat Bertramus Reoldus in Actis S. Francae Abbatissim. n. 9. Ut hinc etiam Friesarres pro convicio 2. vol. cap. 89.*

MALANDRENTES. Eadem notione, in Chronico Andrei Dandoli apud Murator. tom. II. cap. 60. *Paratos ibidem inventos Malandrenses.*

Maledrina. apud Gobelinum Personam in Cosmodromio state 6. cap. 70: *Multi latrones et Maladrini, etc.* Vide Hieronymus dalla Corte lib. 3. Hist. Ven. pag. 300.

Its porro Franci nostri dum in Syria morarentur, latrones, vocarunt, ab Egyptiis et Arabibus, quibus familiare est, Iatrocina exercere, quos inde per contumeliam ut leprosos pectoros Malandrinos appellabant, nam *Elephantias*, ut Marcellus Empiricus cap. 19. *morbis est Egyptianorum populis notus, nec tantum in vulgo extremitum; sed etiam in Reges ipsos frequenter irrepedit.* Nec enim assentior viris doctis existimantibus sic dictos a malo andare maleficere, id est, vivere, [vel a malo et latrone, quasi Malandrino] sit pro Malato. Haud scio an rectius vocis et monasterii Carolus de Aquino in Lex. in a malo, pera vitoria, et latro; in latronculi in ejusmodi sacelloz maxime impetrant facient.]

1. MALANNUS. f. Morbus comitialis. Acta S. Benedicti. 2. Junii pag. 431. *Et sepius cum cibis aperiebant et dentes, et cibum vel potum sumeret, et dicebant eam pati infirmitatem, quae dictarionannum per contrarium id est mal, Malannus.*

2. MALANNUS. Oculorum morbus. Hist. Translat. S. August. et sonorum. Pro Gocelinum Mon. sec. vi. Benedict. part. 2. pag. 738. *Aderat quidam miles, cuius oculum dextrum carbunculus, quo malum France per antiphrasim bonum*

Malanthum vocant, adeo possederat, ut non modis vim, sed et de vita periclitaretur. Ipse orbis, ipsa supercita, nasusque spumam suum a tumore excescerant, ante facies largius extuberabat. Vide Bonum.

o MALANTERIA. Nosocomium leprorum. Charta ann. 1271. ex Tabul. Case Del. Malanteria seu domus leprosorum de Cignano, etc. Vide *Maladeria.*

MALARGINA. Malarginatis dicitur emplastrum, medicamentum quadam, in Glossar. Veteri ex Cod. reg. 521.

MALARIA. Pomarium, in Glossis Isidor. Vide *Melum.*

MALASTANIA. Charta aera 1261. apud Brandon. tom. 4. Monach. Lusitan. pag. 272. *^e Et de Roderico Nune: *facies jucunda Constitutio Archiepiscopi, ita quod sita sit Malastania Dom. Regis, et sine domino.*

* Molestia, offensa, Gall. *Déplaisir*, alias *Messastance*. Vita J. C. MS.:

*Alés vous en, si lor noschies;
Mais garces bien que n't largies;
Car je sei bien tout sans destache
Qu'il est souvent grant Messastance.*

1. MALATASCA. Daemon. Vita B. Veronice del Bisasco tom. i. Jan. pag. 896: *Respo idet Veronica... mens fecit, quem vulnato nomine Malatascan vocabat.*

Vita B. M. Magistri de Pazzis tom. 6. Mai pag. 213: *Quia Malatasca [sic appellabat demonem] inquit tibi cudit. Est autem Italia Tarsa, pera, sarcocis, et vulgo diversorum, Gall. Hotelaria. F. leg. *Mala-testa*. Vide mix in hac voce.*

2. MALATAYA. Armorum genus. Stat. Pistor. ann. 107. apud Murator. tom. 4. Afric. Ital. med. av. col. 500. *Si aliquis Pistoriensis crux detulerit... spedem, vel lanceam, vel barionem, vel Malatayam, etc.*

3. Mala-TESTA, Ha: appellatione designatur Diabolus in Act. S. Franc. Paola tom. 1. Apr. pag. 177. col. 2: *Quidam diabolus causa est Mala-testa, ad est, diabolus? Rursus pag. 188. col. 1. Quia Malatessa [ta vocabat ab aliobus] multa tentat, acce, etc.*

4. MALTIN. Norbus Maladie, apud Raigundam Montanius in Chron. Aragon. cap. 143. Vide *Malatua*.

5. MALTUA. Hispania, Ital. *Malatia*. Glossa. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 767: *Malatua, Prox. morbus, infirmitas. Mala-tua, Prox. infirmus, languidus. Mala-teua, eyrotare, infirmari. Vide supra Malatua.*

6. MALTOLIA. MALTOLLA, MALTOLA, etc. Vide *Tolta*.

7. MALA-TORTA. Tributum quodvis. Charta ann. 1317. inter Stat. Perus. pag. 7. *Liberi et immunes ab omnibus pedagis, legitis, curavis, gabellis, afidamentis, Mala-torta, seu extractis, et exactiobus aliis quibuscumque. Vide *Tolta*.*

8. MALA-TRACTATIO. Vide *Malefacia*.

9. MALATURA. Locus, cella, ubi brac-ces concavantes. Statuti antiq. Corbeiens. lib. 2. cap. 15: *Portarius autem de Malatura bracces suas per suam sollicititudinem ad se venire faciat.*

10. MALATUS. Egrotus, infirmus qui male habebit. Ital. *Malato*, *Ammalato*. Gloss. Lat. Gr. *Malatus*, *egrotus*, *zozzus*, *zozzicus*. Gall. *Malade*; *Malatua*, *Malaut*. Porporam. Periorius a *malatu* deductam vocem putat. Vita B. Torrelli Puppiensis num. 24: *Qui erat in lecto gravi fuisse Malatus. [Amaladir, pro in-*

morbum incidere, usurpat le Roman de Vacce MS.:

*Do le grant, il Amaladi,
Mal est au cors, pose langui, etc.*

Infra:

*A tel terme que je vous di
Li Rois Robert Ansaldi.)*

o 2. MALATUS. Maxi*Hatus*, in vet. Glossar. ex Cod. reg. 7618.

MALAXARE. *Malaxare*. Emolire, Rapias: *Malaxatus, malaxatus, aut certe subactus* Alexander Ietrosophista l. 1. *Passionum: Mediatoris Malaxamus occisorum ad quietudinem.* (Dionysius Cartus. in Eccles. Storax manibus potest Malaxari.) Vide Geilium lib. 16. cap. 7.

o Glossar. medicis. MS. Simon. Januensis. Cod. reg. 6300: Malaxare, malaxare, malaxare.

1. MALAXATUS. Detilia, infirmus. Ada S. Godeleva. tom. 2. Juli pag. 97: *Sis malayma Malazato, vulnis nostrum curat.*

MALBELLA. *Malvella*, Isidoro et Papias: *Vestis, qua ex malorum stampina conficitur, quam ali molocinam vocant.* *Malocinaceus.*

MALBERGIUM. *Malloberghum*, *Malhergium*. Varie enim effertur hoc vocabulum in Editione Legis Salicæ Heroldina, Pithœana, et Lindenbroglana. Tit. 2. Edit. Heroldi: *Malberg, Rhanneburg, etc.* Edit. Lindenbrogi tit. 56: *Sagibarones in singulis Mallobergis, id est, plebs, que ad unum malum convernit, plus quam tres esse non debent, etc.* Ita et tit. 59. ¶ 1. Edit. Herold. Tit. 60. ejusdem edit. *Si quis Rathmurgi legem poluenerit dicere in Malbergio residentes.* [oo Vide Grimm. Antijur. German. pag. 801.]

Ex quibus evidenter colligitur, *Malbergium* locum fuisse, ubi publicos subinde convenitus, seu *malla*, vel *placita*, tenebant, agitabant. Franci nostri Sacri, in iunctu publicis privataque cause discutebant, et inveniebantur, dicitur. Ex his postmodum que ibi agitabantur iudicis, confecta sunt Legis Salicæ capitula, et in unum redacta corpora adnotato indidem conventu et loco, in quo eiusmodi prolatum iudicium, *mallo* sive hec publico, et consensu Procerum ac pulli conventu. Quorum quidem locorum appellations ad ferme 200, representat Editio Legis Salicæ Heroldina, et in Tavandria, Brabantia pago, existare earum vestigia pluribus ostendere conatus est Gothefridus Wendelinus in *Glossa Salicæ*, nec eu loci *montem* significare contendit. Ita Kilianus *Berg Hollandis et Sciambris promproprium, Malbergium, foris etiam vero res docet.* *Verum* hoc *montem* significare plane restat Leges Malcolmii II. Secundis Recis cap. 1. ¶ 2. que *Malbergum per Montem* videtur expressisse, ubi hic habebunt *Dominus rex Malcolmus dedit et distribuit totum terram regni Scottie hominibus suis: et nihil sibi retinuit in proprietate, nisi regiam dignitatem, et Montem placiti in villa de Scrona, etc.* Ubi Skeneus: *Montem, seu locum intelligit,*

ubi placita, vel Curiae regie, de placitis et querelle subditorum solent teneri, ubi servitia debita offeruntur, et homagium ac alta servitia debita offeruntur, et videlicet Orla torna vocatur, quip ex lege, inde et congerie excommunicatus; quem regni Barones, atque subditi ibi comparentur, vel coronandi Regis causa, vel ad Comitia publica, vel ad causas agendas et dicendas, coram Rege, in unum quasi cumulum et monticulum conferabant.

Igitur qui ad placitum, seu litigandi, seu judicandi gratia, conveniebant, quo in communio loco residere viderentur, ubi esset plena et integra judiciorum libertas, eo terra sua, cuius perhpe essent domini, aliquantum congeriem deferebant, ut dum simul et una omnes miscerentur, esset locus omnibus communis, et *omnis terra*, ut sit idem Skenaus. Nec scio, an huc spectet; qui *judicariens Mana* dicitur in *Charia Ludovici Pi* apud Ughellum, tom. 2. pag. 118.

Utecumque sit, ex his planum fit, cuiusmodi olim fuerit Malobergiorum excedandorum ratio. Quippe *Montem placiti* in Legibus Malcolmi idem esse quod *Malbergium*, nemo, opinor, inficiebitur. Hanc conjecturam firmat vetus *Charta*, descripta a Freherio in *Orig. Palatinus* l. 1. pag. 48. ex qua colligitur, in *tumultu* placita habita: *De Burganthe in Cichesharti, ubi Rado dominus Regis Minus fecit, tumultu in confino sive, que ad Michelinum pertinet, Infra: Iste Warinus ex principio Caroli regis anno 27. regni ejus mediantie mense Augusto placitum in eadem sive ad tumultum, qui dicitur Wallenhoug, habuit, et cum illustrissimis virorum iudicio et testimonio terminum et diviso, non ex parte adversaria, sed ex parte eiusdem, limitibus determinatum.* Additum *Chartam* aliam pag. 32. Observat preterea Spelmanus, etiamnum apud Scottos et Hibernios *Assistas* seu *convenitum* juridicos, *party-hills*. Id est, placenti vel interloquendi montes appellarunt.

¶ Restant etiamnum, teste eruditissimo Notis ad Legem, Salicam, hujusmodi colles in pagis Germaniae, ubi plerumque tilia aut aliis generis arbor visitur, quo placentes tutabuntur ab aeris intemperie; existant et in Gallis nostris eaem monumenta, sed frequenter sunt, quam ut sis conventibus congregandis destinata existimemus. In Saxonia vero *Ty* vulgo vocantur, inquit Eocardus, voce ex *Tide* populis, corrupta, ex *Berg* subintelleto, quo populus mons, sive mons, quo populus congregatur, indicatur. Vide *Placitum*.

Ab eodem Malbergii vocabulo deducuntur *Turris de Malbergio* in urbe Picavensi appellationem censem eruditissimus Bestius, quod eo loci pridem *Judicia et mania* publicum exercerentur. Sed fortassis etiam *appellationem* habuisse potest a *Maladrum*, *Malbergio*, *Vicinum* de Castello Aireddi, inveniunge, quam Comes Picavensis Guillelmus spreta Hildengardi propria uxori, in thorum suum adseverat, ut narrat *Ordericus Vitalis* lib. 12. pag. 850, seu de eius nomine ab amasio, vel ab ipsamē dedicata, seu in ea demum inclusa fuerit.

¶ **MALBOERGUS**, Placitum, judicium. *Charta Ludovici Pi* ann. 816, tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab *Honthem* pag. 167. col. 2. *Ut nullus per Malboergos, nec per aliquos ingenia ejusdem ecclesie homines admallarel.* Vide *Malbergium*.

MALCAALCIA, Vetus Notitia ex Tabulario Ecclesie S. Laudi Andeg. fol. 87. de

quadam domo, a Comite Andegavensi empta: *Voluti eam habere, et inde Malcaalciacum suum facere, quia proxima et communior erat Curiae, pro qua domo portabat, deinde Malcaalciacum suam fecerat, dedit, datus Conn in concambio, etc.* Idem videtur quod *Mareschalcia*, enulle vide in hac voce.

¶ **MALCE**, Gloss. Isid. *Popino, qui amat in popinas ire.*

MALCHIO, *arctic*, in *Glossis Gr. Lat.* [Morosus, truculentus.]

¶ **MALCIDUS**, Mensura Germanice species, seu *Prestatio frumentaria*, que ad ejusmodi mensuram fit. *Charit* ann. 837. apud Pez, tom. 6. Anecd. part. 1. col. 68. *Ut mallos et Malcidas non facient, nec aliquam censum solvent, sed cum honore et honestate seruita facerent.* Nec scio, an hoc spectet; qui *judicariens Mana* dicitur in *Charia Ludovici Pi* apud Ughellum, tom. 2. pag. 118.

Utecumque sit, ex his planum fit, cuiusmodi olim fuerit Malobergiorum excedandorum ratio. Quippe *Montem placiti* in Legibus Malcolmi idem esse quod *Malbergium*, nemo, opinor, inficiebitur.

Hanc conjecturam firmat vetus *Charta*, descripta a Freherio in *Orig. Palatinus* l. 1. pag. 48. ex qua colligitur, in *tumultu* placita habita: *De Burganthe in Cichesharti, ubi Rado dominus Regis Minus fecit, tumultu in confino sive, que ad Michelinum pertinet, Infra: Iste Warinus ex principio Caroli regis anno 27. regni ejus mediantie mense Augusto placitum in eadem sive ad tumultum, qui dicitur Wallenhoug, habuit, et cum illustrissimis virorum iudicio et testimonio terminum et diviso, non ex parte adversaria, sed ex parte eiusdem, limitibus determinatum.* Additum *Chartam* aliam pag. 32. Observat preterea Spelmanus, etiamnum apud Scottos et Hibernios *Assistas* seu *convenitum* juridicos, *party-hills*. Id est, placenti vel interloquendi montes appellarunt.

¶ Restant etiamnum, teste eruditissimo Notis ad Legem, Salicam, hujusmodi colles in pagis Germaniae, ubi plerumque tilia aut aliis generis arbor visitur, quo placentes tutabuntur ab aeris intemperie; existant et in Gallis nostris eaem monumenta, sed frequenter sunt, quam ut sis conventibus congregandis destinata existimemus. In Saxonia vero *Ty* vulgo vocantur, inquit Eocardus, voce ex *Tide* populis, corrupta, ex *Berg* subintelleto, quo populus mons, sive mons, quo populus congregatur, indicatur. Vide *Placitum*.

Ab eodem Malbergii vocabulo deducuntur *Turris de Malbergio* in urbe Picavensi appellationem censem eruditissimus Bestius, quod eo loci pridem *Judicia et mania* publicum exercerentur. Sed fortassis etiam *appellationem* habuisse potest a *Maladrum*, *Malbergio*, *Vicinum* de Castello Aireddi, inveniunge, quam Comes Picavensis Guillelmus spreta Hildengardi propria uxori, in thorum suum adseverat, ut narrat *Ordericus Vitalis* lib. 12. pag. 850, seu de eius nomine ab amasio, vel ab ipsamē dedicata, seu in ea demum inclusa fuerit.

¶ **MALCAALCIA**, Vetus Notitia ex Tabulario Ecclesie S. Laudi Andeg. fol. 87. de

maior parte del tempo in le diate terre del contado de Bollogna, etc. [Fr.]

¶ **MALABBATIUS**, Acad. Crusc. *Malabbiato*, che abbia in se del male, o del malvagio, Improbus, malus, perditus. Stat. ant. Florent. lib. 3. cap. 82. ex Cod. reg. 462. *Quicunque... declinaverit fidem eius jurisdictionis communis Florentiae subiectus pro Malabbiato, et suojaceat omnibus iuris quibus subiectus Malabbiati, codem sensu, dicunt Itali, unde nostri Malabbiati vel Malbatti, pro Male habitus, vexatus, proflatus, vulgo Malvaté, détruit, ruine. Assisi. Hierosol. cap. 66. *Chevaliers au royaume trans grande avantage sur toutes autres manières de gens, et autres gens que chevaliers servirent Malabbiatis, que il poroient estre tous jours moros et destruite, quand chevaliers voulroient.* Gulli. Guijai. ad ann. 1214.*

Dessconde sunt et Malbatti.

Bis oua a leur espous Malbatti.

¶ **MALEBATTUM**, Tribulum quodvis, exactio, que fit per vim et contra jus, idem quod supra *Malatoria*. Pactum inter Venet. et Ferrar. ann. 1280. apud Murator. tom. 4. Antiq. Ital. med. evi col. 365. *Illiud, quod pro cambio acceptarunt ex ipso sale, possunt deferre Venetas et sine aliquo datio, tolono, vel Malabbiato.* Vide *Tolto*.

¶ **MALEARMATA**, Piscis species. Tract. de Pisc. cap. 106. ex Cod. reg. 6688. C. : *Corvina, a nostris malarmat, a Liguriis Malarmata per antiphram vocatur.*

¶ **MALE AVISITUS**, a Gallico Malavise, Ital. *Malavedito*, *Impudens*, *Incautus*. Ital. remiss. ann. 1393. In Reg. 40. Chartopl. reg. cl. 315. *Uxor dicti Johannis ignorans et Malavistus, etc. Malostri, non dissimilantur, nisi alii lib. ann. 1405. See Reg. 100. pag. 259. Lequel Gaillard dist: *Chauillon je suis bien Malostri de tant avoir parle à toy, car tu es en trois ou en quatre personnes et esconsmu que tu es. Endem fortasse suntem Malostri, in Consuet. Castel. ad Sequanam ex Cod. reg. 9888 2. Se partie se plaint de telles paroles légères, gorgées, comme, Tu es ung mauvais garnement, tu es ung Malostri, etc. Nisi hoc ultimum ad vocem *Malastantia* supra referatur, intelligiturque de eo qui alii moles tus sunt.**

¶ **MALEBARBIS**. Vide *Malbarbis*.

¶ **MALEGLOM**, Fridericus II. Imper. lib. 2. de Arte veneti. In Prologo *Quidam* (instrumenta) sunt in acquirendo ares rapaces, ut retia, laquei, et huiusmodi, cum quibus capiuntur. Cum aribus etiam rapaces quaquecumque capiuntur rapaces, verbi gratia cuniculi accipitribus falcones: quedam suntur detinendo iam aquaristas, ut *Malegloma* jacti, et longa sedilia convenientia, et huiusmodi. (Retis) species videtur a *Macula* sic dicta. Vide in hac voce.

¶ **MALECONTENTARI**, Offensione duocare. Gall. *Etsi mecontenti*. *Charta* ann. 1254. In Reg. 88. Chantorb. rag. ch. 324. *Robertus de Lorris tenens per manus dictum Johannem d'Onion, nomine ipsius et pro ipso protulit verba que secuntur: Domini in Maledictis episcopi, ecce Johannem d'Onion, qui audiuit et intellexerit, quod Malecontentamis de eodem, quia relatum est vobis, quod certa verba injuriosae protulit contra personam vestram, videlicet quod vos fuisatis in causa certi homicidii dudum perpetrati, et quod era-*

sic conjugatus. Lit. romana. ann. 1877.
In Bas. 112. ch. 80 : *Malecontentus de Stephanus Vigoris, occasione certi redditus, sic.*

1 MALECONTENTUS. Seditus, factiosus, Gall. *Mâlecontent.* Littere Comite Friesi ann. 1587 apud Rymer. tom. 16. pag. 7 : *Imperdunt enim perna capitum publicis iniuriciis meis, in Malecontentorum terras presidiisque omnibus aspersione transportationem.*

MALEGREDITUS. Suspectus, cui fiducia non habetur. Fleta lib. 1. cap. 88. § 21 : *Recedes inde appellatus omnino quietus, dum tamen a suo visendo non fuerit Malecreditus; sed spes habuto suspecto respondet ultorius.*

MALECURTENSIS. Inurbanus, ex Gallico *Mal' courtos.* Hariolphus lib. 8. Chron. Centul. cap. 1 : *Miser ille et Malcurtensis Heuto, etc.*

1 MALEDARIA, ut supra *Maledaria,* in Bull. Jull. II. PP. ann. 1508. ex Magno Bullar. Rom. part. 4. pag. 10.

MALEDICERE. Papias. *Imprecari mala, quod vulgo dicitur Maledicere.* [Hinc maledictus, vox Christianorum, pro iniquitate, gliscente Christi pietate sensim usurpata a Pagani, ut observat Casaubonus ad Spartanium in Geta. Le Roman. in Poem. Garini :

Pour ce que cil Maledictus, quand la trêve failly, Mâle Reis ne l'oligna, Rom ne le souffri.

• *Nostris fratris Maledicti, pro Mauditi, Maledictus;* Roron. S. Dm. tom. 8. Collect. Hist. Franc. pag. 266 : *tu fame Maledictus entre toutes autres fames etc.* Ibid. pag. 298 : *Aller sous Maloit en fâf, qui s'appellez au dyable et à ses angles.* Scrim. Ms. ex Bibl. S. Vict. Paris. num. 44 ubi de Cain. *Maledictus soit la terre que tu laboreras;* *Maledictus soit tu sor terre.* *Maudasoi,* eadem acceptatione, in Poem. Garini :

Maudasoi qui te voudra écrire.

• *Malichons,* pro *Maledictio,* in Vita J. C. MS. .

je veux dire, ce n'est véritable.

Que la Malichons de la Ley

Est reverie de son ley.

1 *Varia maledictionum seu impreca-*
tionum genera, que in Chartis inten-
tari solebant earundem violatoribus,
hic referre haud abs re foret, nisi co-
pice iam eadem de re egisset Mabilio-
*nus lib. 2. Diplom. cap. 8. Aedas itaque
et viriles eruditus ejusmodi formu-*
*las, pro uniuscunque libito et genio
multigenae Grecis ab antiquo sequi ac
Latinis civitatis, civitatis quoniam et Re-*
*gibus inventies, his videlicet rarius, quid
ipso sufficiebat regia regula. Exem-*
*plis a Mabilionio auditoria unum aut
alterum notatu dignum subtilemus.*
Charta Regis Athelstani ann. 988 apud
*Th. Blount in Nomolex. Anglie. Si quis
autem (quod non optamus) hanc nostram
donationem infringere temptaverit, per-*
*pessus sit gelidis glaciarum statibus et
malignorum Spiritum; terribiles tor-*
*mentorum crucias evassisse non quiescat,
nisi prius iniquis ponentem gentibus,
et pars emendatione emendarerit. Alii*
Endredi Regis tom. 2. Monast. Anglie.
pag. 867 : *Belial si quis filium Chartam
hanc jure meo conscriptam inimicali zelo
corrumperet desideraverit, ni non dubitet,
a cunctis regni mei servientibus, Deo nunc
et tunc et usque in sempiternum abdu-*
cum et excommunicatum sine fine cru-
*clendum, unde post mortem a Tartario
rapta ministri, in profundum pestifera-*

*mortis inferni flammigera concludetur in
domo, et tunc in quandom aliquam val-
cavat, ligato, proscripto, inimicorum, quem ad-
sidet bullire, pica rapida emittit, et
et a talibus frumentis suis minime nobis
intolerabimmo atrociterque, aliquo ulla
misericordia sentitur; nisi hoc ante illa
tem penitentia lamentis amendaretur.*

* [Baro inventiuntur haec impreca-

neas quibus cartes clauduntur, tertio de-

cimo inepte seculo: legitur in carta

Rodrigo Veloso, Hispani, an. 1184 : Si

qui tamquam aliquid venerit tam filia

quam etiam aut de nostris propinquis

aut extraneis, hunc factum nostrum in-

rumpere voluerit, sedeat excommunicata

et a fide Christi separatus, cum Ju-

das traditore lugiat in Inferno inferiore,

amen.] (Mus. Arch. dep. p. 31.) Legitur

quodque de immunitate concessa ecclesi-

ae Beatae Marie de Aquilone (Locmaria),

Finișterre, an. 1072 : Si hanc igitur re-

giam liberalitatem seu munificientiam

et quis amodo et deinceps violare tem-

plaverit, rex idem concebat et consti-

tuit illum, quicumque fuerit, a Deo et

ecclesia et episopis qui interfluerent

anathematis subjaceret.] Diploma Alde-

fons VII de Castella (an. 1149) haec

imprecazione forma ultor: « Si quis

vero in posterum de meo vel alieno ge-

ne, iugis meis donationis paginam

sciem, et contrarius venerit et eam car-

ripueit, sit a Deo et sanctis eius maledi-

citus et in inferno cum Iuda proditore,

nihi digne emundatur. » (Mus. Arch.

dep. p. 31.) Quodque de maledicentia ha-

bitur in carta Boata Marie de Aquilone,

Finistere, an. 1072 : Si quis igitur huic

nostra confirmatione paginam sciens,

contra eam temere venire temptaverit,

indignacionem omnipotens Dei et bea-

torum Petri et Pauli apostolorum ejus-

et noxierit incursum, » (Bulla Eugenii

III, 1147. Mus. Arch. dep. p. 75.) Alias

imprecazione formas aut novas aut

ineditas inventies in Mus. Arch. dep. p.

21, 29, 44, 46, 47, quibus Mabilionis dis-

solutionem /emendare vel locupletari

poteris.]

1 MALEDICUS. In maledicinas feminas

habet statutora pena, in Charta com-

mun. Rotomag. ann. 1204. ex Reg. 34.

bis. Chartoph. reg. part. 1. fol. 34. v. col. 1 : Si femina convincatur esse li-

giosa et Maledicta, alligabit sume subi-

assetas, et tunc in aquam projectior.

(Ex. Vide Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag.

649 seqq.)

Maudit vero nuncupatur in Cons.

Petri de Fonte, cap. II. art. 9. id est

male et preposto ab advato in cause

defensione proposito. Bien pue Phé-

lippe rappelle : Maudit est qui am-

paratur, et qui amparatur n'a mis plaine

posse de dire la querelle contre lui.

MALEDIRINUS. Vide *Maledictus.*

1 MALEFACHA, ut *Malafacha,* deli-

citum Charta Curiae Arelai, de Maie-

clis ann. 1283. Si aliqui eligerentur... ad

cognoscendum... et examinandum Male-

fachas.

1 MALEFACTA, Damnum, jactura, ma-

lum. Sententia Vicecomit. Carcasson-

ann. circ. 1080. ex Bibl. Colbert. : Emen-

det Bernardus de Avicano Imberto et

suis totas maledictas quas Imbertus ha-

bet factas de ipso castello. Vide Malefac-

tum.

1 Nostris Malefactis et Malifacis. Assis.

Hierosol. cap. 60 : Qui requiert à autre

en la court aucune chose, ou il met sur

saure une Malfaite, etc. Stat. ann. 1376. tom.

6. Ordinat. Reg. Franc. pag. 227. art. 5.

Que chacun verdier... voulra chascune

quinzaine à tout le moins, toutes les gar-

*des de la forest dont il est verdier,... et
voeux l'estat et la port des sergans, et les
Malefactis qui y seroient faits.*

1 MALEFACTIO. Delictum animi, ex
Gatropoto. Vide Reines. lib. 8. var.
lection. cap. 4. pag. 893 et mox Mal-

factor.

1 MALEFACTOR, Gallice *Malefacteur,*
Maleficus. Leges Ethelredi Regis Angli-

lib. 6. Si intra burgum Regis fuerit infra dictio-

ne ad eadem Burgenses, et conquirat illum Malefactorum viensem vel mortuum,

etc. Occurrerit non semel in Capitularibus

Caroli Calvi.

1 *Malefactores, in Charta ann. 1270. ex*

Chartr. S. Vinc. Landi.

1 MALEFACTOR, Latronum allorumque malefactorum vindicator et iudex. Charita Adela. S. Georg. abbat. tom. 1. Probab. hist. Brit. col. 409 : *Gualterio ejus praeproposito prefecturem Plubianum concedit tali modo, et in fiducia S. Georgii ipsa plebs ejus sit defensor et protector latronum etiam Malefactor, iustificans malefactorum persecutorem.*

1 MALEFACTORIA, Damnum, iuste-
factum. Testam. Alph. III. reg. ann.

1271. tom. 1. Probab. hist. geneal. domus reg. Portug. pag. 56 : *Item regado quod omnia debitis mes et omnes mœs Malefac-*

tores et omnes injurias quas ego faci-....

persoluntur et cinduntur. Vide supra

Malefacta.

1 MALEFACTUM, Corvata, opera quas
subditus ac rustici dominis suis prestare
tenentur. Gallice *Cordée.* [¶] Haud scio
aut bene, ibi enim de placitis agi vide
aliquod. Ego vero, idem fortis est quod
Malitius. Vide in hac voce.] Charta ann.

1295. ex Archivis S. Victoris Massali.

Iam dictus dominus Willermus compelli-

bat homines Ecclesie irrogad Malefacto-

rum suorum, et frumenta diligere

in manu sua pro causa civilibus.

1 MALEFACTURA. Vitiocitas, Italii Ma-

lefacta. Gall. Defactio. Statuta Massa-

lli. lib. 2. cap. 40 : Si acciderit (Draperi)

aliquam sciruram vel Malefacturam in

aliquo pomo, ne nos videntur, nisi eam

dicentes, etc.

1 MALEFACTURIUM, ut *Malefacta.*

Chartra Veremundi Regis anno 1070. ex

Tabular. Eccles. Luçensis apud Bavarum:

Dicentes quod habeant de illos grande-

damnum et Malefactura in Ecclesie.

1 MALEFANG. Vide *Malefago.*

1 MALEPERIATUS, ut Italico *Malefe-*

rito, Improbus, facinorosus, apud Rei-

va. vs. lection. lib. 1. cap. 4. pag. 12.

1 MALEPROTUS. Morbus equinus, in

lumbis, vel in rebibus dolores inferens,

aridum Petrum de Crescent. lib. 9. de Agric.

*lum. (verum. *Malprostus Italius.*)*

1 MALEPITCARE. Vide *Malefacta.*

1 MALEPICIARE, plâtruv. in Glosa.

Greec. Lat.

1 MALEPICIATI, Il potissimum dicun-

tur qui ex fascinata ligula, ut vulgo

figuntur, debitum reddere nequeunt,

*Galli dicunt : *Nouer l'éguillete.* Bleyn.*

Instit. lib. 2. pag. 167 : Et denique non-

nulli vocantur Malefacti, ut poss male-

ficio, sive sorte, aut incantatione ad rem

veneream inhabiles effecti.

1 MALEFICUM, Idem quod *Dange-*

rium, damnum. Vide in his vocibus.

Petrus Rex Aragonum in Constitutionibus

Catalanis MSS. ann. 1200. *Licuum*

et culibet, ut si invenieris animalia ar-

tores, stia quelibet alio in suo Maleficio,

quod vulgo dicitur Calo (aut Tala) ea li-

cedat capere, et tandem tenere, donec sibi

sit cauitem, et inveni factum a dominis ani-

malium. Vide Tala.

• Stat. Ralm. comit. Tolos. contra heret. ann. 1223. in Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 234 : Item statutus quod occulta et clandestina Maleficis de communitate civitatis, castrorum et villarum, in quibus seu in eorum tenementis fuerint perpetrata, de nocte vel de die, occulta, sive per incendium, sive per incisionem arborum aut vinearum, vel sectorum, vel occasionis animantium, vel effusionem liquido, rum et dispersionem aridorum, aut alio modo, etc.

• 2. **MALEFICUM**, Peccatum quodvis malefactum. Charta Phil. Pule. ann. 1306. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 509. r. col. 2 : De omnibus maleficiis, fornicariis seu delictis officiis seu ministeriorum suorum... tenetur responder.

• 3. **MALEFICUM**, Idem quod Mahamum, membris mutilatio, vel enormis leso. Charta ann. 1224. ex Tabul. cap. Capnot. Cum querela verteretur inter capitulum B. M. Carnotense ex una parte, et Hiericum dominium de Gualardon ex altera, super quendam injurias et Maleficis, quae sunt dicti Hieruli intuerant horribilis ejusdem capituli, quorun filii dicti Hieruli quendam exerceraverant pugnare invenientur. Mammontane edem sensu. in Hist. Ann. circ. 1380 apud Marten. tom. 1. Anecd. fol. 108 : Item, s'il faut que chacun férât l'autre de poigné, de baston, ou de pierres, et tellement le manierat que doublet y seroit de corps, ou que telles Mammontances à l'avis de la loy fussent si grans et si excessives, que y auroit double de la mort ou vraimentable, etc.

• **MALEFICUS**, pro **Maleficis**, in Stat. crimin. Saona. cap. 7. pag. 70 : Maleficis, mathematicos, lenones, etc.

MALEFICUS, Incantator, divinus, mathematicus, magus. S. Hieronym. in cap. 27. Hierem. : Maleficos, quos vel neficos possimus appellare, vel demonumphantasmatis servientes. S. Augustinus lib. 10. de Civit. Dei cap. 9 : Qui quasi conanunt ista discernere, et illuc ritibus deditos alios dannabiles, ruos et Maleficos vulgus appellant. Lactantius lib. 7. cap. 17 : Sed et eos Magi, et si, quos vere Maleficos vulgus appellant, cum artes suas exercitantes exercerent. Quos ob facinorum magnitudinem vulgus Maleficos appellant, et qui Malefici vulgi consuetudine nuncupantur. in leg. 4. et 6. ad. de Maleficiis et Maumelitis (9. 1.) Ad. Edictum Theoder. cap. 108. Leg. Salicano. Rupiar. tit. 82. Leg. Longob. lib. 2. tit. 55. I. II. [90 Roth. 37.] Capitula Caroli M. lib. 1. cap. 21. Hieronym. in Daniel. cap. 2. etc.

• **MALEFICUM**, Magorum ars, in leg. 9. d. tit. Cod. Th. (9. 18) et leg. 1. Quorum appellat, eod. Cod. (11. 36).

MALEFICARE, Incantare. Julius Africanius lib. 9. Hist. Apost. : Ecce enim Malefici ab eo Christianos se nunc dicunt. De SS. Philemone et Apollonio. tom. 1. Martini pag. 754 : Quia de causa sponsum et decus civitatis nostra Maleficaveris.

• **MALEFROZ**, vel potius Malefrock, Vulnus aut gravis contusio, Gall. Meurtre, presertim in aperta corporis parte, a Belg. Malen, moiere, et frock, percussio, contusio. Consuetud. Furn. ex Toulouar. Audomar. : Malefros vulnus quod teneat potest III. libris vulnerato et Comiti et liberis emendandi debet.

• **MALEGANO**, Pactus Leg. Sal. edit. Eccardi tit. 32. in 7. Si vero quartum digittum excesserit, mib. Malegan, DC. den. qui faciunt sol. 15. culpabilis iudicatur.

tur. Ubi Eccardus legendum suspicatur Malephana vel malefang, ut digitus sponsalitus, sive in quo annulus sponsalitus geritur, indicetur : a malen quod Germanica desponsare sonat.

• **MALEGRIACIRE**, Exscrari, devotare, nostris Maugréer et Malgroyer.

Constit. Carmelit. MSS. part. 1. rubr. 5 : Statutus etiam, quem est pudor dicere, quicunque fratres jurare per sanguinem Christi Ihesu, aut per corpus Dei, vel vulnera ejus, aut aliquod ejus membrum fuerint audit, at aliqua turpia de Christo, vel ejus matre benedicte, aut de quibuscumque sanctis vel rebus sacris nominare jurando, vel alio modo indecenti, vel Malegraciando Domino presupserint, etc. Glossari. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684 : Maugréer, devoteur. Maugréer, devotator. Lit. remiss. ann. 1472. in Reg. 197. Chartoph. reg. ch. 330 : Adonc raien, Malgroyer et despier Dieu, que se icellui Brochart n'ouvre tout ledit huis, il le fredroit du corps. Unde Maugrément. Exscrandum illud Juramentum. Lit. remiss. ann. 1393. in Reg. 147. ch. 38 : Duquel serment et Maugrément icellui Marquet s'est repenti. Vide Malgroyre.

• **MALEGRIATIBUS**, Ingratis, a Gallico Malgrat. Charta apud Loblin. tom. 2. Hisp. Britan. pag. 837 : De quo bella Rex Henricus regis exercitatus suis acies prisionariae cum Princeps prope Malgrato in Craniarie. [Vide supra Malgrates.]

• **MALEIA**, pro Maleia, ut videtur, Rixa, quae non verbis tantum sed et facto commititur, non praetene tamquam animi derelictione. Charta ann. 1367. ex Chartul. priorat. S. Oricoli Sindun. fol. 17. r. : Quid Maleiam, miscram vel forefactum hominum extraneorum, vel aliorum in ciedem nemoribus, non habeat de cetero idem dominus... Nos autem ministros nostros pro Maleis, miscla vel foreshacis, etc. Vide Mestelia.

• **MALEJURUS**, Perjurus, in Glossis Aratico-Lat.

• **MALEMETTERE**, Dissipare: male dispendere. Ital. Malmettere, nostris Malmettre. Charta Joan. dominici dom. de Confento ann. 1228. in Chartul. eccl. Lingon. ex Cod. reg. 5188. fol. 53. v. : Conventum est... quod si continget... predictas res oblitas... comburi, capi, detinere vel deteriorari in aliquo, scilicet etiam Malemiti, etc. Privil. mercat. Castel. ann. 1230. tom. 1. Ordinat. reg. 1. pag. 433. art. 28 : Nobis colons... que se acculer marchans et gens diudit royaume de Castel. Malmettere, dissipare et gatantur de cunctis bursis et multichandis de letibus maistres, etc. Maumeliti de letibus maistres, etc. Maumeliti vero pro posterior fieri, vel alio Deparin. in Charta ann. 1301. ex Chartul. Mont. S. Mart. part. 4. fol. 80 : Et se par le defaut de lui... lidis manors, empriou. ou Maumeliti en aucune maniere, etc. Hinc Maumeliti sen veni. Votum infringere, violare, in Bestiar. MS.

D'homme et de femme m'émervil,
Qu'achete et de fave prout,
Et puis après son ven Maumet.

* **MALENCOILLA**, [Melancholia] : sunt 4. humores in corpore, ut sanguis, collera, fleuma et Melencolla. » (B. N. Ms. lat. 10272. p. 51.)

• **MALENCONIA**, pro Melancholia Chron. Comodolac. MS. apud Stephani. tom. 2. Fragm. Hist. : Deus enim ejus meritis et intercessionibus, a cordibus eorum qui sancte et devote eum postulauit, zelotypie rancorem et Melenconium era-

dicat et evellit, et extinguit ardorem luxuriam. Occurrunt etiam apud Muratori. tom. 19. col. 795.

• **MALENCONICUS**, Melancholicus. Vita B. Columba Reatina auctore Sebast. Perusino, tom. 5. Maii pag. 858 : Haudquaque atrabilis humore fodatur, aut inordinato Melenconico virgo, ut poter regulata supraem abstinentia.

• **MALENDRINUS**, Latro, grassator. Ital. Malandrino. Barel. serm. in festo S. Mart. : Si via ire Romanam, ubi numquam fuisti, interrogas de via, et ibi dicitur, quod una est plena Malendrinis, quod te occident, si eas per eam; alia est secura, etc. Vide Malandrinus.

• **MALEOLARE**, Malleolare, Malleolus. Hisp. Novellatum, ager malleolis constituta, Hisp. Majuelo, nostris alias Mailhol. Charta ann. 1222. in Reg. 61. Chartoph. reg. ch. 126 : Una pars hospicii in quo norabatur, et unus Maleolus eius ibi, ubi dicitur al Gaudor, et aliis Maleolus situs ibi, ubi dicitur al Four-zeulier. Alius ann. 1325. in Reg. 64. ch. 98 : Unus Malheolum sive vineam... continentem septem sectariatas terre, etc. Intra et quodam Mailolo, etc. Charta ann. 1320. in Reg. 11. ch. 388 : Item quidam Malheolus sive vinea de novo annenda, in quo sunt quatuor quadrangulae. Lit. remiss. ann. 1415. in Reg. 168. ch. 250 : Ipsi Johanne existente in vinea ac Maleolulo Ponti Ferrandi, etc. Aliis ann. 1459. in Reg. 188. ch. 56 : La supplante print... son fourour... pour alez houyer ou fougier en ung Mailhol au rige nouvellement plantee. Vide Mailolus.

• **MAHLOLLICUM**, Eodem significatu. in Charta ann. 1362. ex Reg. 93. Chartoph. reg. 241 : Item unum Malhollum... ad censum unius eximius ordrei.

• **MALEPHANO**. Vide Malegan.

• **MALEQUINUS**, Monete aureae species. Lib. cens. eccl. Rom. apud Muratori. tom. 5. Antiq. Ital. med. greci col. K2. In circitate Romana. Ecclesia sancti Agidi justia portavit auream, unam unicam Malequinorum singulis annis. Vide Malequinus et Molachinus.

• **MALESUASUS**, Plauto malesuadus, malus consiliarius. Ditemarus in Chron. apud Leibnit. Scriptor. tom. 1. pag. 54. Consultum et a Malesuaso fauorisibus quod Argentaria annuum incopistit. Propter Panem apud Pandem.

• 2. **MALESUASUS**, indebet. Catus, iniquus. Charta pro S. Mart. Turon. ann. 88. apud Fleureau in Hist. Bles. pag. 202 : Et tua Malesuasa repetito nullum effectum obireat.

• **MALETA**, dimut. a Mala. Eques sardina, pera viaioria, nostris Maleta. Leges Palatinae Jacobi II. Reg. Majorie. Inter Acta SS. tom. 3. Junii pag. XXXI : At vero cum nos alibi transferre contigerit, unus ex barbiton soribus, prout concordabunt inter se, portabit Maletam cum vestibus corporis nostri. Capitulum general. S. Vict. Massil. MS. ann. 1313 : Super en quod lectus Prioris mortui in quo uero est jacere, nobis est successoribus nostris reservatur, declaramus et voluntus quod intelligatur de lecto illo quem itinerando portabat in saumerio vel Maledi Prior qui dcessit. Ordinat. dominus Daiphini ann. 1310. tom. 2. Hist. Dal-

phin. pag. 302 : *Addimus eis unum barberum, qui concinnum bonum habeat, por teque Maletam et alia necessaria, que ad ejus officium pertinetur.* Processus de Vita S. Yvonis tom. 4. Mail pag. 788. Et in Maleta quam portabat retro se legitam, erant multa littere. Vide *Maleta et Maléta*.

• **MALETEGUDA.** Sart tecti vel cult ure in pradiis rusticis neglectus, Gall. *Malvaies entretien*. Lit. ann. 1388, tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 280 : *Probi viri per consules Claramontenses ele genda ad extimandum talas,.. possunt extimare Maletegudas, sive cerasiones et falsifications operum, que sunt per quocumque homines in predictis et posse sionibus, que et quas tenent conductas vel arrendatas, vel quorum et quarum sunt usufructuarii quocumque tituli :.. nam dicit Maleteguda, etc.*

• **MALETOLLETTUM, MALTOLLETTUM.** Tributum quodvis, quilibet exactio. Factum inter Venet. et Ferrar. ann. 1230 apud Murator. tom. 4. Antiq. Ital. med. avii col. 385 : *Et similiter Ferrarenses et omnes alii, qui voluerint, possint ipsorum blavam et leguminam Venetas deferre,.. sine aliquo dativo, teloneo vel imediato, non aliud, sicut tunc et Ferrar. ann. 1221. 1614, col. 43 : El quod nullum teloneum sine Maltollettum excepto de sale, auferatur Ferrariae. Maltollettum eodem intellectu, pro *Mautobute*, in Lit. ann. 1382, tom. 2. Ordinat. reg. Franc. pag. 843. *Mautobute*, in Consil. Petri de Font. cap. 12 art. 3. quod per vim et contra ius sublatum est. Vide supra *Maleblatum*.*

• **MALETOLTA, MALEDOTA.** Vide *Tolta*. **MALETRACTARE.** Male aliquem excipere, Gall. *Maltractare*, in Legge Longobardorum lib. 1. tit. 8. § 1. 2. lib. 2. tit. 11. § 4. in Legib. Luitprandi Regis lib. 81. 90 Roth. 41. 42. Luitpr. 120. (6. 67.) Littere Caroli Regens. anno 1350 in Reg. 90. Chartophyl regii Ch. 414 : *E: quondam ab eisdem inimicis plures rotati fuerint: Male tractare, apud Arnobium lib. 4. Tertullian. de Punit. cap. 12. S. Pacianum in Parcensi ad punitum, Quintilianum d'elam. Seci. Scenorum lib. 8. Controv. Curius Fortunat. Rhet. lib. 1. 1.*

• *Fournier* eadem notio, in Lit. remiss. ann. 1388 ex Reg. 90. Chartophyl reg. ch. 450. *Jehan Lotart eust une sœur marie à Jehan le Wette, lequel Jehan la Fournierne par plusieure foiz et tant qu'il furent de l'ouïe des membres.*

• **MALETRACTATA.** Vulnus, lesio. Lit. remiss. ann. 1350 in Reg. 106 Chartophyl reg. ch. 450. *Predictas dampnificationes et Maletractatas, qu modo proximis factas, peperit. Haud sem. an inde Mautractare, pro Graviter vulnerata, matitatis in alias lat. ann. 1350 ex Reg. 100 ch. 51. Le cura de Fontaines sur Bouonne ou pays de Poitou... d'une espèce persa lun des bras du supplicant, telle meut qu'il en est Mautractare ou presque inpotent. Vide *Maletractare*.*

• **MALETRARIUS.** Maletarium seu equi strigilis, hararium artifex. *Johannem Horum Maletratorum inico sancte Thonay suu*, etc. in Membr. II. C. Comput. Paris. ad ann. 1413, fol. 13. r.

• **MALETUS.** ut *Maleta*. Equestris scena. Charta ann. 1388 ex Tabul. S. Petri Carnot. *Administrando unum valerum cum quadam equo sufficiens, pro equitando, cum et coram ipso priore, portando ejus prioris Maletam.* Hinc

equus sarcinarius, *Chewal maleta*, appell. 140. Lit. remiss. ann. 1384 ex Reg. 140. Chartophyl reg. 208.

• **MALEVANTIA.** Dominorum jus mutu sumendi possibilis res presertim ad victimum necessarias. Idem quid *Credentia* 6. Charta ann. 1108 inter Probat. tom. 2. Hist. Orcit. col. 361 : *Demandabant baillie domini, ut essent per ipos de Malevantia, de conducto domini, ut bailli essent per ipos. Vide *Malevantia et infra *Manulatio** 2.*

* **MALEVOLUS, MALIVOLUS.** [Gall. enemni.

Hinc Galceri episcopi Colletum *Malevoli*, qui cogitans animi Desiderabat perfidi.

(Gesta pontificum Cameracensium, pag. 44 i)

• **MALEXARDI.** Malveclius in Chr. apud Murator. tom. 14. col. 914. *Hac tempestate quorundam Brizienienses filiorum iniquitatis secta adeo pusillavit, ut contra ipsam eorum manum levarentur. His autem *Malexardi*, et siquidem bene, vocaverunt; semper enim *Hec facio Malexardus*, et siquidem bene, *Malverunt omnis sevitius sue contra ciuitatem suam et maiores*. Nam facientibus ipsi *Malexardi* castella multa ciuitatis sublatis sunt, et anno Christi Domini 1342 castri in Ponteum per eodem Cremonensis traditum est. Ab Italico male et ardore audire, dicti videtur *Malexardus*, id est, homines ad malum et facinus audendum projecti.*

* **MALEXARDI, MALESARTI, MALLEARTI.** Apud Bononienses, Mediolanenses et Brixenses usurparunt haec vox ad designandos praepucie perdulentes, qui Imperii partes sequabantur. Confer et *Reuersum est suo Iuris de ling. Ital. 1406* et *vocabulum Malexardo in ter voces italicas recenset*. Stat. Bononi. ann. 1250-67. tom. III. pag. 321. Stat. Statius et ordinamus quod nullus potest vel debat esse potestas doni, qui expulsus fuerit, vel de sua terra exierit pro *Malexardo* (*Malexarto* '90. — *Malesarto* '82) pro parte condam dominii Federici imperatoris, vel suorum sequatum [FR].

* **MALEXARDIA.** Facinus quodvis. Stat. Placent. lib. 6. fol. 85 v. : *Ordinamus quod de cetero nulla persona, cuiuscumque conditionis existat, audeat vel proximorum et nullus potest vel devastare seu devastari facere aliquam domum in ciuitate Placentia, vel burgo, vel suburbio, nec etiam in districtu, occasione aliquo malefici seu *Malexardis*, nec etiam occasione aliquo malefici publico vel privato. Vide *Malexardi*.*

* **MALFACTIO.** Autophrisia, Medicis, Gallopotis lib. 2. cap. 19. *Lipothymia*, i. e. *Malfactio*, si ex nimislate aut evacuatione sanguinis, etc. Idem lib. 1. cap. 7 : *Primo capit dolet, vertigines capitis patiuntur cum Malfactionibus. Utitur eo non semel, et lib. 2. Symptomatum cap. 16. quod inscribitur de *Malfactionibus*. Ubi et *malfacti* vocem usurpat, ut et lib. 5. cap. 8.*

* **Glossar.** medic. MS. Simon. Januens. ex Cod. reg. 6359 f. *Malfactio, lipotomia, defectus, stupor.*

* **MALFAIRO.** Seclus, flagitium ; pro Aduleterium sumitur in Leg. Lusit. 1. Prohyl hist. geneal. domus reg. portug. p. 11. *Mulier si fecerit Malfactio, per se cum homine altero, et creetur cum igne, et cremenatur vir de Malfactio cum illa si maritus non uult quod cremenatur mulier de Malfactio, non*

cremetur vir, qui fecit Malfactio. Vide *Malfactio*.

MALFARIUM. Adulterium. Coronatio Haricri Regia Portugallie, apud Anton. Bragaeponem lib. 10. Monach. Lusitan. cap. 18. *Julius fecerit Malfactio viro suo cum homine altero, et vir ejus accusaverit eam apud Alvala, et ipsa sunt boni testes, cremenatur cum igne, et cremetur vir de Malfactio cum illa. Vide *Malfactio et Malfactio*.*

* **MALFACTICUM.** Vinum Arvistum, Malvoiso. Bernhardi de Breydenbach Hiersos. pag. 287 : *In radice Malfactum est civitas que Malfactia dicitur, juxta quam crescit precipuum vinum quod nominant Malfacticum, et ab hoc vino transluit vulgus nomen in vinum Creticum, quod nunc per mundum dicitur Malfactum, quod tam non est de Malfactia, sed de Creta, vel Candia vel Motona.*

* **MALFIERI.** Adhuc defctionem pati, Gall. *S. trover mal. Alex. Ietrosoph. MS. lib. 3. Passion. cap. 42 : Qui autem ex magnitudine inflammationis et de malitia febre Malfactum et deficiunt, etc. Vide *Malfactio*.*

* **MALGA.** Grex. Stat. datiar. Riper. cap. 13. fol. 10. r. : *Quelibet persona conducebas bestias aliquas seu *Malgas bestiarum* de alieno districtu in districtum dicte Riperie, occasione vendendi eas, etc. Huc etiam spectare videtur eadem vox et *Charta ann. 1188* apud Murator. tom. 2. Antiq. Ital. med. avii col. 79. ad quam hæret vir doctor : *In ha autem loco habitu et tenue dominus imperator venit, et invenit plenaria jurisdictionem, honorum plenaria et districtus actiuitat fodrum, placitum, banum, orbiculum, escatulum, tensas, Malgas, caucias, cuniculas, venationes, etc. Forte Prestatum ex gregibus ovium allorumque animalium Hinc**

* **MALGARIUS.** Qui *malgas* seu greges curat, pastor. Stat. Mantua lib. 1. cap. 142 ex Cod. reg. 4620 : *Unusquisque Malgarius tantum suum caseum proprium, redactum ex ejus animalibus et bestiis supradictis, cum dicta licentia, extrahere posset : non autem licitum sit usi Malgario... caseum emere, etc. et præstatu proprio casei... extrahere.*

* **MALGESIUS.** Eadem notio. Stat. datiar. Riper. cap. 12. fol. 4. r. : *Malgesius non arcentur ad solvendum data pro eorum sustentibus, causa venienda pascularum cum eorum bestiis et causa facti, et caseum cuiuslibet ex latitudine*

* **MALGIA.** herpetans pro *Malia*. Vide in Malga. Soc. Chana Thiodorici abb. S. Vincenzi Ternaco ann. 1394. cap. 3 novem Gall. Christ. inter. Instr. col. 68 : *In agnum recognitionis patronatus, in quo sua Ecclesia fundatur, in transiit gloriosissima S. Magdalena nostra Ecclesie patroni, unam Malgiam auream octo solidorum Parisiensium fortium valorem, vel valorem ejusdem una cum candelâ et denario Parisino, ac etiam in die solemni preiosissimi Sacramenti unam Malgiam auream cum candelâ et denario Paris. valore predicto mittant et offerant faciant.*

* **MALGREARE.** Exsecranda verba jacare, funditare. Gal. *Maugreare. Statuta Eccles. Meldens. ann. 1483. tom. 2. Hist. Eccl. Meldens. pag. 525 : Qui de Deo vel sacratissima Virgine ejus genitrici Maria aut alio quovis Sancto, eos renegando, despiciendo, Malgreando, aut alias execrabili blasphemie verba palam protulerit.*

* **MAL GUILLEMUS.** cur ita cognominatus sit Guillelmus, Rogerii regis Siciliæ filius, docet Bonitacontr. in Hist.

Sicul. edit. Lamli part. 1. pag. 102: *Hoc modo Guillelmus, qui prima juventute tempore bona iudicata regnum accedens, paulatim impiudatus moribus occidit, et hodiis fuitus se praeceptioe occidit; et remque in posteriori ejus aetate ad eos detinenda, ut omnium flagitorum faciliore superaret. Nihil moderat, nihil sancti, nihil religiosi habebat. Quare ipsi malo iniquis homini nomen accepit, dictusque Mal-Guillelmus.*

* **MALHA**, Annulus catena. Transactio inter Abbatem et Monachos Crassenenses ann. 1801. ex lib. virid. fol. 58: *Quando Malha aliqua ferrea ponitur in catena putei vel alias reparatur, dominus Abbadii Monasterii dat reparant ei hoc facient unum librum panis frumentum pondus antiqui.*

* **Malico Maile**, macula; unde *Tonica malica*, thorax hamatus seu maculatus contextus, in Charta ann. 1865. ex Reg. 189. Chartoph. reg. ch. 188. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: *Malha, Malico*. dicti Monasterii dat reparant ei hoc facient unum librum panis frumentum pondus antiqui.

* **Malico Maile**, macula; unde *Tonica malica*, thorax hamatus seu maculatus contextus, in Charta ann. 1865. ex Reg. 189. Chartoph. reg. ch. 188. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: *Malha, Malico*.

* **MALHOLOUS**. Vide supra *Malolous*.

* **MALHOLUS**, *Malleolus*, surculus vallis presertim. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: *Malhol*, Prov. *Malleolus*. Nostris *Marcos* et *Margot*, vulgo *Marcote*. Lit. remiss. ann. 1898. in Reg. 158. Chartoph. reg. ch. 148: *Marcos*, que l'en appelle planteys de vignes. Aliis ann. 1897. Ibid. ch. 122. bis: *Icellus de Valées commence à dire que estoient devenus certains Marques de vigne, que si d'auant avoir ne audie hostel. Charta ann. 1461. ex Tabul. S. Vict. Malte. Quod dictus dominus abbat te meatus et debet dare Malholou vitium plantandorum suis expensis. Vide Malholius*.

* **MALHOLIUS**, *Malholium*. Vide supra *Malolous*.

* **MALHOLTIUS**, *Malleolus*, surculus vallis presertim, Gallis, *Marcols de vine*, Massiliensis *Malhou*, Hispani *Malhojo* vocant quodvis rameale. Charta ann. 1461. ex Tabul. S. Vict. *Massil.* Et quod debeat portare *Malholtius* vitium plantandorum. *Malhuis*, in Charta ann. 1800. pro Communita de Balneolo: *Aliquis persona non sit ause... colligere Malhols in possessionibus alienis. Malleolus in Statutis Arel. MSS. art. 98. ut apud Cicerone. Vide Malholius.*

MALHOLES. Vide *Malones*.

1. **MALIA**, vox Italica, Magia, maleficium, incantatio. Miracula S. Joan. Gualberti tom. 8. Juli pag. 421: *Ettam non hoc durimus preterendum, quoniam modo quedam multe de mundo Miliaro, et de morte et incantationis, quae vulgo Malias appellant, S. Joannis precibus sunt liberata.*

2. **MALIA**, Item quod *Mala*, *Mole*, *malus*. Statuta Equitum Teuton. cap. 14. apud R. Duetlium Miscell. lib. 2. pag. 27: *Sane cum omnis nota proprietas a religione sit evanida, volumus ut fratres in domo existentes, clausuris et ferris et armaculis in Malia et bisaccis et scrutis careant.*

* **MALIATOR**, *Malleator*, Gall. *Forge ros*. Tract. MS. de Re milit. et mach. bellic. cap. 91: *Volvitur dicta rota ab aqua per cadentem aguam super rotam; et est utilissimum ad materiam fabricantium ac Maliorum. Vide Malleator.*

MALIBARIS, οὐαντούριον, in Glossar. Græc. Lat. Glossa Lat. Gr. *Malebarbis*, οὐαντός. Leg. οὐαντούριον. Suidas: ξανθίον; οὐαντούριον. Ita *Malebarbis* idem valer ac malebarbus. In lib. Glossa MSS. sub lit. E. οὐαντούριον, *Malibarbis*,

Id est, qui barbam habet in malis seu genitis.

* **MALICIDA**, Qui malos occidit. S. Bernardus Edit. *Mabili*, in Exhort. ad Milit. Temp. tom. 1. col. 548: *Dei stemm minister est ad vindictam malifactorum, laudem vero bonorum. Sans cum occidit malifactorum, non homicida, sed ut ita dicimus Malicida, et plane Christi vindex in his qui male agunt, et defensor Christianorum reputatus.*

* **MALICORDIS**, νομοσχίπος, κονηρόνυμον, in Glossia Græc. Lat.

* **MALICOTONUS**, *[Arboris species]*

« Posuit septem baculos sive fustos vi-

delicit ramorum, miri, salicis maligne-

nati. *Malicotomorum*, celsi et lauri. » (B.

N. ms. lat. 1072, p. 188.)

* **MALIDUS**, *Enolitus*, *affectus*, in vet.

Glossar. ex Cod. reg. 7618. Vide supra *Malazare*.

* **MALIGANITAS**, pro *Malignitas*, ma-

litia, improbitas, nostris *Malignitas*.

Stat. crimin. Saecm. cap. 4. pag. 5: *Ex quo una sepe compertum est, multos ob*

paupertatem, nonnullos vero inimicorum

euorum Maliganitas, aut etiam judicium

injury timentes, cum in judicium vocati

essent, etiam quod innocentes forent, non

fuisse auctos in iudicio comparare, etc.

Sent. MS. ann. 1445: *Si le trouvent la*

chuse être ainsi, que ce ne soit point ad-

venu ou perpétré par Malignité ou

hayne, etc. Malamour, pro Malevolentia,

in Lit. remiss. ann. 1888. ex Reg. 188.

Chartoph. reg. ch. 172: L'exposant qui

n'auro envers eulz aucuns malivolence ou

Malignies, etc. Malicie, in Annal. regni

S. Ludov. edit. reg. pag. 280. Vide infra

Malicetatis.

* **MALIGAVEL**. Vide Sommerum in Tra-

ctatu de *Gavilung* pag. 27.

* **MALIGINOSUS**, *Eger*, valetudina-

rius, Gall. *Malingre*; *Malingeur*, in Lit.

remiss. ann. 1887. ex Reg. 189. Chartoph.

reg. ch. 252. *Maliger*, in *Allatis* ann. 1396

ex Reg. 150. ch. 108. *Mirac.* S. Domin.

tom. I. *Avg* pag. 652. col. 2: *Apud Novum-castrum in Braio quendam mulier*

nomine Ydonia, habebat quendam puerum

masculum, qui erat Malignorius et

gravis mirabiliter ad educandum.

* **MALIGNARE**, *Idem quod Gallicum Me-*

haigner. Leges Henrici I. Regis Angl.

cap. 11: *Qui ordinatum occiderit, vel Ma-*

lignari, emendet et sicut rectum sit

[Vetus] Consuet. Andegav. cap. 162:

Saucum Malingneus qui pueri monter

Meha, evidenter, etc.] Vide *Malamum*.

1. **MALIGNARE**, Nocere, in Epist. Alani

Aurigen. De Testet, bell. Gall. Art. Duchi-

ches, pag. 48: *Maligante præsumt se*

per se esse vice regis et potest, ut

nam nominis placet, re noceat. [Et ne

aliquibus Malingare, voluntibus occasio

tributur... præsentem litteras signulorum

notorum suffragis facimus robatori, in

chart. Marchion. Brandenb. ann. 1290

apud Gerken. Cod. Diplom. Brandenb.

tom. 2. n. 202. pag. 851.]

* **MALIGNATIO**, *[Mechancet]*: « Dolis

et obscuris Malignationibus ipsum ample

inherentem denuntiant. » (B. N. ms. lat.

1609), f. 103°).

* **MALIGNEUS**, *Diables*, qui scriptoribus

Ecclesiasticis passim. Malus dicitur

Nostris vulgo, le Malin espir. Commo-

dianus Instr. 39:

Vincite Malignem, pedice formam Christi.

Arnoldus Abb. Bonae Vallis de Oper. sex

dier: de Paulo Apost. pag. 97: De regula

quaque conjugi et caritatis... de idolota-

ris multa ibi proponit et discutit, in qui-

bus et celum et elidendum copi: Maligni-

o ostendit. Supra *Malignos spiritus* vocat. *Malignos hostia*, apud Petrum Damiani lib. 6. Ep. 88. *Epitaphium Theodorei Au-*

re. Ep. 1.

Pro dolore! bene papilli proprio de sede Malignus.

Occurrunt apud Abdiam Babylonie. lib. 8. Histor. Apostol. pag. 88. Gregorium Turon. de Gloria Confess. cap. 55. in Vita S. Liudgeri Episcopi Mimicard. n. 20. in Gestis S. Theotonii n. 4. apud Ughellum tom. 4. pag. 1288. etc. Vide *Malus*, *Iniquus*, *Inimicus*.

* **MALILOQUIUM**, *Detractio*. Caesarius Arelatensis Serm. 8. *Malus* est huic, quam illi, qui fratrem paululum ab aliis confratributum non tam solito suo recto manu non sublevat, sed titubantem sic ut paritem inclinatum, *Maloliquorum impulsu adjuvat ad ruinam*, etc. *Leges Henrici I. cap. 10. de Criminibus contra Regem: Infidelitas et proditio, quicunque despectus vel Maloliquum de eo.*

* **Mesparsance**, in Bestiar. MS.: *Pour amour Dieu vos demandon de la Mesparsance pardon. Mesparsier*, Qui tembre alicui in medium profert, in Cons. Petri de Font. cap. 11. art. 8. pag. 89. Confer *Maudis in Maledictus*.

* **MALINEA**, Oceani incrementum; estus maris turbidior, et majore aquarum cumulo in littus profundi. *Le doni contrarius*, qui estus est maris languidior et remissior. Papias *Malina*, pro *Malina*, crescent *estus maris*. Beda lib. 1. de Nat. rerum cap. 29: *Omnia cursus maris in leonis et al. Mala, mala, mala, et majoris estus diuidit.* [Carthagin. Pontanelese cap. 1. n. 6. In *qua* scilicet fluvio (*Sequanu*) ex infinito *Oceanus sine mari* britannico binis *estus* diurno nocturnoque tempore submersus insicem compungentes occurunt: ut versa vice alveus potius retrorsum converterit, quam ad imum videatur fluere. Talique cum impetu tempore *Malinea* accedit, et super millia quinque, aut eo amplius, et sonitus nunc maris ejus humanas repertivat aures, et aspectibus insuetum certi *furor alvissime lympham ejusdem penetrat alvi*. Vita S. Maglorii Episc. Dolensis cap. 25: *Malina* incredibilis subito accessit, et parvulos cum navi citissime portavit. Vita S. Hermelandi Abbatis n. 14. de insula Antro: *Que in medo Ligeris sita, se undique a quatuor colli plagis circumdantum alto sublimatur vertice, per medium sui longitudinem montuosa, omnes inundationes Ligera ab Oriente aliquoties ubertate effuentes, et Oceanus mari ad Occidente bis per singulos menses eructantes dissipat. Malinea.*

Ex quibus satia perspicuum videtur, *Malinan* non esse refluxum maris, qui uno eodemque die his quotidie, (quod opitri sunt Thomasius et alii) sed estum maris vehementiorem, qui certa diebus secundum Lunæ affectum in littus prorumpit, quod vulgo dicimus *la haute mare*. Unde in Glossario Saxonico *Elfri* *Heah-flo*, i. plenus maris aestus, ad verbum, *ella maris inundatio redditur*.

* *Quasi Maris linesim, eo quod accessus*

recessusque maritimi hic statu sit, inquit

Corn. Van Gestel in Hist. sacr. et prof.

archiep. Mechlin. tom. 1. pag. 1.

Inde urbi Mechlinensi in Brabantia, quam veteres aliquip Scriptores, et Galli *Malines* vocant, nomen inditum quidam arbitrantur, idque ex Vita S. Rumoldi urbis Patroni augurantur, apud Molamus 1. Jul.: *Ex partibus, ubi Scaldis fluens in mare se consernat, naturaque juxta*

Lunæ curriculum habetur ac perficit, hoc

est, Mechliniam, ubi fidei rudimenta plan-tavat. Atque ut urbis Malinenis a Mel-linia appellationem sumpat, ita vicina, Lyrensis, *Lodo* in veteribus Charis et Auctoribus dicta legitur, ut a mari fluxu hec nomina induit supradictis op-pidis probable sit, que est Molani sen-tentia. Vide *Lodo*.

† **MALINCHONIA**, vox Italica, Melancho-
lia. Acta S. Bertrandi tom. 1. Junii pag.
794. *Ei eidem exponerem et lamentarem
infringitatem ipsius filii mei, ac dolorum
et Melanchoniam, quo de hoc sustine-
dam.*

MALINGERIUS. Michael de Platæa,
apud Rocchum Pirrum in Archier. Me-
san. sub ann. 1847. *Et exortis clavis
a Malingrius, dictum Patriarcham fortis
inreparans. Ubi Pirrus annotat, Malingrius
olim dictum, qui hodie Scaria est.*

† **MALINQUINARI**, Melancholia, tristi-
tia affecti. Miracula S. Zitom. 3. Aprilis
pag. 550. *Ei semper sepius diu nocteque
vixit, modum videlicet eam Malinquinari
abserari.*

† **MALIOLUS**. Vide *Mallitus*.

* **MALISCHALCHUS**: «Excellens et egregio domino, domino Jacchetto, Malischalco regni Cipri.» (Pise. Arch. stat. Reg. di lettere degli Auiani n° 5. fol. 185. ann. 1516. mai 1872.)

• **MALISCHALKUS**, Equiso, Ital. Malis-
calco, idem qui *Marescalcus*. Vide in hac
voce. Protocol. de Reform. eccl. tom. 1.
Canc. Constant. part. 10. pag. 603: *Item
habeant Malischalkum nobilium, justum et
honustum, etc.*

MALISCOLA, [Festum Manichorum.]

Vide *Bema*.

MALITAS, pro *Mallita*, in Glossia vett.
xxxi. Occurrit in leg. 5. D. Quod metu-
causa est. 2. 2.

1. **MALITA**, Fraus, malum ingenium.

Bull. Honorii III. apud Ugheil. tom. 1.
parte 1. pag. 82. *Recursum jure evadi
et redendum cum sua necessitate ad de-
fendum et filios per dictam terram sine
Malita. Hinc apud Senec. Epist. 81. Ma-
litia virtuti opponitur. [9] Involubiliter
observeare, dolo, fraude et aliis Malitiae
seu versuicis exclusis penitus, etc. in
chart. ann. 1293, apud Halitus. Gossar.
German. col. 547. voce *Fundus*.]*

2. **MALICE**, odem sensu. In L. ann.
1371. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag.
404: *Pourquo nous, qui ne pouons souf-
frir telles fraudes et Malices entre faits ou
préjudice de nous et de nostre peuple, etc.
Hinc Maligner, pro Fallere, decipere, in
Assis. Hierosol. cap. 68. Se le seignor
veut ouvrir en bonne foie... rendre le
dou, se il ne veut Maligner.*

2. **MALITIA**, Depredatio, injustitia.
Edictum Pistense ann. 864. cap. 7: *Ay-
diuvimus etiam quae huiusmodi laves horri-
nus in aliis Comitatibus degradaciones et
injusticias faciant, et ad Comitatibus in
qua comandato, et in illas Malitias non
faciunt, factici Malitias in aliis Comitatibus
reveniunt.*

3. **MALITIA**, Maleficium, Incantatio,
veneficum, apud Sextum Platonic. lib.
2. de Medicina animalium cap. 2. Locum
vide in *Medicamentum*.

4. **MALITIA**, Vexatio, afflictio, ut in
illo Evangelio: *Sufficit dies Malitia sua*.
Tertullian. lib. 2. adv. Marcion. *Mal-
itia opus Graecos interdum pro vexationi-
bus et leziosis, non pro malignitatibus
ponuntur. Hieronym. Epist. 47. ad Aman-
dum: *Kaxia, quam Latinus verit in Ma-
litiam, apud Graecos duo significat, et
Malitiam et afflictionem, quam Kaxioi
Graeci dicunt, etc.* [Vita S. Barbatiani]*

apud Murator. tom. 2. pag. 197: *Quod
dum in curribus ejus continuo personatum
fuisset, sana effectio est et obit in domum
suam canissem, tanquam si nullum ha-
bitasset Malitiam. Ita Malitia corporis,
apud Alipium Antioch. seu Auctorem
Descript. Orbis cap. 1.*

MALITIA. Statuum 2. Westmonastere-
rius cap. 46. ubi de Mariscallii Regis
juribus in hominum Baronum: *Et si
forte ad homagium nihil coperti, ad Malit-
iam suum copiet, id est, sibi imputet.*

• **MALITIOSA FERBIS**, Gall. *Fleure ma-
laine, Acuta*, apud Alex. Iatrosoph. MS.
2. Passion. cap. 49.

• **MALITIOSA**, Malo anima. Lit. re-
miss. ann. 1398. 14. Reg. 158. Charloph.
reg. ch. 814: *Dicitur Girardus de verbis
procedentibus ad varbera, ... Malitiosus irru-
it in dictum exponentem.*

MALIVOCUS, apud Anastasianum in
Hist. Eccl. ubi Theophanes Theophanes
habet.

• **MALIVOLENTEIA**. [Teneret dictum
castrum cuandiu esset in Malivoletia
Aymari de Pictavia. (Chevalier. Inv.
Archiv. delphin. n. 164. ann. 1927.)]

• **MALIVOLOUS**, *Malignus*, zaxibbo-
lum, in Glosario Greco-Latino.

MALIVOLUS, Diabolus. Acta purgatio-
narium Cesilliani: *Per Malivolum intercessum,
qui vult animis justorum a via veritatis
avertere. Vide Malignus.*

• **MALIUS**, Malicus, Ital. *Maggio*; Mal-
melleus, tudes, in Glossar. Provinc. Lat.
Inv. Cod. reg. 7837. Tract. MS. de Re mi-
lit. et mach. bellio. cap. 151: *Poetas cum
alii securi incidatur castra, ipsa percu-
tientis, vel cum Malio ferro.*

• **MAL-USUS**, Exactiones contra jus
inductus. Tabular. Solemniss.: *Ad nichil
rem redigebat locum cum suis confiobus
pro Malis-usibus quos accipiebat iuste.*

• **MALIXIA**, Petrus et sarcula, vitis spe-
cie de *Quercus*. Petrus de Crescenzi lib.
4. cap. 10.

• **MALIA**, pro *Malia vel maccle*, Hania
thoracis, postea *Mallia*. Computum ann.
1398. tom. 2. Hist. Daiphin. pag. 278.
Item pro paribus duabus de *Malia* de
Malla. unc. III. taren. vi. Vide *Ma-
lla* 2.

MALLARDUS, Anas masculinus, Gallia,
Mala, in Chroniclo Williel. Thorn
cap. 32. pag. 2010. Perpetram *Mallar-*
duis, pro *Mallardus*, in Charta laudata
in voce *Carcella*. Le Roman de Garin
MSS.:

*Gress et gressat ornat a leur plaisir,
Et voleont et Mallart et perdre.*

[Vetus Poeta MS. E. Bibli. Coislin :
Dors des mous et nos grosses oies,
Sous et Malard plieront.
Et place que qui fait des Sotaines.]

1. **MALLE**, *Mallatio*, *Mall-*

Tura, etc. Vide in *Mallum*.

2. **MALLARE**, Maria, seu marta agros
stercoreare, pinguefacere, nostris etiam

Malleo pro carteri. Malleys vel Malays

appellatur id omne, quo agri sterco-
ratur. in Literimatu. ann. 1250 ex Reg.
188. Charloph. reg. ch. 194. *Contra
supplians mendacem du Malleys... pour faire
du labour, lequel Malleys iii prenoient en
une marre. Charta ann. 1274. In Lib. nig.
2. S. Vulfr. Abbavil. fol. 86. r. Debet
dictas terras Mallare infra factum om-
nium Sanctorum proximo venturum, et
totum stercus, quod faciet apud Rainviller.*

*debet ponere super dictas terras. Dicit
Maller toutes les terres, in alia ann.*

1285. ibid. fol. 88. v. Vide Malleria et

Maria.

• **MALLATA**. Vide infra *Mallata*.

• 1. **MALLEARE**, *MALLEATIO*. Vide *Mai-
leum* 1.

• 2. **MALLEARE**, ut *Mallare*, ad mal-
ium citare, in ius vocare. Judic. ann.
878. inter Instr. tom. 8. Gall. Christ.
col. 7: *Sic interpellat vel Malleatus ho-
mini (sic) nomine Uniforis, qui est
mandatarius Daniel abbate. Vide in *Mai-
lum*.*

MALLEATOR. Gloss. Græc. epope-
tic. Malleator. Genes. 4. 22: *Tubalca, qui
fuit Malleator. Job. 41. Malleator incus.*
Acta S. Anastasi. Perse Mart. cap. 1:
*Diversus ad quendam Christianum Per-
sonam Malleatorem. [Addit. Lambertum Ar-
dens. pag. 268.]*

• **MALLEBERGUM**. Vide *Malbergium*.

• **MALLENTA**, *Plagium*, ut videtur, va-
dicionem: de recedentia quippe seruo-
rum hic agitur: porro quando quis ho-
mines suos repelet, aut statim coram
Judice servos suos protegebant, aut vade-
re Recredere. Vide etiam *Mallentia* est. *Mal-
lum* Littera Eduardi II. Regis Angl.
ann. 1814. apud Rymer. tom. 8. pag. 608:
*Propter quod eadem Margarita ex causa
prævia et præcipue pro se quod in Curia
S. Seneri recredetia, vel Malleanta
quorundam hominum suorum, per Sen-
ecium laudationem arrestatorum, ex parte
præfatis Margarita ibidem petitis, in
casu videlicet ubi recedentia vel Mal-
lenta, secundum foros et consuetudines
partium illarum, dari debent, denegata
fuerunt ad Curiam Francie appellavit,
sicut eadem Margarita nobis significavit,
sc. Vide *Mallare ad servitium*, in *Mallum*.*

• **MALLEOLI**, vocatur non solum parvi
malles, sed etiam ii, qui ad incendium
faciendum aptantur. Festus. Nonius:
Malleoli, manipuli spartei pice contecti,
qui incensu aut in mures, aut in testu-
miles jacuntur. Addit. Vegetum lib. 4.
cap. 18. Vide Carolum de Aquino in Le-
xico milles.

• **MALLEOLLUS**, Novellatum, ager

Malleotis consilii. Charta pro monast.
B. M. de Bobona ann. 1384. In Reg.
108. Charloph. reg. ch. 78. *Item et quan-
dam petiani vineas sive Malleollorum....
in qua petia sunt circa sexdecim sexta-
ginta malleorum.*

Vide supra *Malleolus*.

MALLEOLUM, Falconaris est sacculus
quidam lineus, capax longitudinis et
gratitudinis corporis falconis recens capti,
perforatus ex utraque extremitate, ita
ut caput et cauda per utrumque for-
amen libere transeat, ut falco sine im-
missione domum transferri possit. Vide
Fridericum II. imp. lib. 2. de Venat.
cap. 44.

• **MALLERIA**, Fossa, unde erulur
maria seu marga, Gall. Morniere. Charta
Matthei de Rois ann. 1228 ex Tabular.
Corbelensi: *Dedi ei... novem similliter
secularitas terra mea propria in plurimi
bus campi tunc cili aquam de Bergellis
quoniam ultra, si Malleum de Eustachio, in
territoriis habebit ususqum. Vide *Mal-
leria*.*

• Alias *Mallaria*. Charta ann. 1217. in
Chartul. S. Petri Insul. sign. Decanus
ch. 132: *Venditionem trium bonariorum
terras, jacentium juxta Malleriam Basenam,
ad jurisdictionem nostram spectantium
factionem... concessimus. Occurrunt preterea
in Ch. ann. 1271. ex Lib. nig. 2. S. Vulfr.
Abbavil. fol. 95. r. Lit. remiss. ann.*

*1380. in Reg. 118. Charloph. reg. ch. 428:
Icellui Polart... avoit este occasi et mis à*

mort;... et par lesdiz malfaiteurs avoit esté porté et gelé en une Malleire. Vide supra *Maillare* 2.

♦ **MALLETA**, Pera viatoria, Gall. *Malle*. Chart. Joan. duc. Burgund. ann. 1400. apud Schepfin. In Alsat. Diplom. tom. 2. pag. 37. Ann. 1288. *Uma cum equis, hermineo aquitaturis, Malleis, auro, argento, etc.* Vide *Maile*, *Maletu* et *Maletus*.

• **MALLETI**, Gall. *Maillois*, a malleis quibus dimicabant, sic dicti seditionis quidam sub Carolo VI. Reg. Franc. ann. 1413. Vita Clementis VII. PP. apud Bosquetum: *Eodem fero contextu quo et premissa invaluerunt, sive similes cives Parisienses machinantes sunt attentare: quorum directores et promotores esse deinceps illos qui Malteatores seu Mallei vulgariter nominantur: sed eis deductis ad notitiam Regis, quoquod ex eis culpabilis inventi sunt, morte damnati, aut bonis spoliati, aut in errore damnati furentur.* Robelais lib. 4. cap. 36: *Et à bon droit est jusques à présent de prudence grandement loué Charles Roy de France, sixième de ce nom, lequel retourna victorieux des Flamans et Gantois en sa bonne ville de Paris, et au Bourget en France, entendant que les Parisiens avec leurs Maillats, dont furent surnommés Mailloins, estoient hors la ville issus en bataille, jusques au nombre de vingt mille combattans, n'y voulut entrer. Vide *Magali*. Origin. Gall. In voc. *Mailloins*, et infra *Malteus*.*

• Horum originem nominisque rationem prodiit Ordinatio ejus reg. ann. 1382. 27 Jan. ex Memori. E. Cam. Comput. Paris. fol. 73. v. *Comme asses tout approuvez que nos armes estoient toutes chevaux et pare, que Dieus absoile, les aides, qui à son temps avoient cours en nostredit royaume pour la défense d'icelui, et memement en nostre ville de Paris, sussent été abusus de fait et ruis au devant par certaine comission de peuple faite à Paris par plusieurs gens de male volonté et desordonnez, et les boîtes de nos fermiers abusés et despécies; et depuis ce en l'années dernièrement passée, les bourgeois, manans et habitans de nostredit ville, ou a plus grant et saine partie d'icelui, nous eussent accordé avoir cours en nostredit ville de Paris pour la défense de nostre royaume certains aides communs,... plusieurs des manans et habitans de nostredit ville,... pour empêcher le cours desdiz aides,... se feussent assemblé es halles de nostredit ville et y tue et murtry aucuns qui estoient ordonner et commandé suite faire desdiz aides. Et aprèz ce eussent armes tenues en la maison de la ville et d'icelle rompus les portes, huis et coffres, et pris grant quantité de Maillat qui y estoient, lequelz Hugues Aubriot jadis prevoit de Paris avoit fait faire du commandement de nostre très cher seigneur et pere, que Dieus absoile: et aussi eussent tue et murtry aucun de nos officiers. Et aveques ce oient fait, commis et perpétré plusieurs autres désobéissances, rebellions, monopoles, crimes et infidélités,... depuis ledit premier jour de Mars jusques au Dimanche second jour de ce présent mois de Janvier que nous veniesmes en nostredit ville de Paris. Litt. remiss. ann. 1388. In Reg. 123. Chartoph. reg. ch. 120: *Le premier jour de Mars l'an 1381. que la commotion fut à Paris.... de ceux qui courroient lors parmi ladite ville de Paris, que on dit Maillat. Dénuncis quibus factiosi, Maillat nuncupati, ut colligatur ex aliis Litt. ann. 1387. In Reg. 132. ch. 298: Lequel sergent dist que cestoit**

grant dommage que lediz de Dieppa n'avoient les têtes coupées,... qu'ils n'avoient que hersaux, traîtres, rebelles à nous et faux Maillets.

• **MALLEVANTIA**, Idem quod *Credito*, quasi *mala levatio*, seu *ablatio*. Liber Mirabilis, seu *Tabular*. Abbatie Conchensis in Ruthenio cap. 59. *Et si ibi mercatum factum fuerit, retineo Malleuantiam usque ad quindecim dies; et si non reddidero usque ad quindecim dies, non amplius mihi credat.* Vide *Credentia*, *Creditum*.

• **MALLEVATUM**, Cubiculum altius, subgleanæ contabulatio. Gall. *Galeas*, ut videtur. Stat. ant. Florent. lib. 1. cap. 73 ex Cod. reg. 482 fol. 40. v.: *Ipsi superstiti teneantur... relinere intramuros dictorum carcerum... vel granario omnes et singulos carceratos.*

• **MALLEVERIUM**, Italis, *Mallevera*, *Fidejusso*, *apud Stati*, *pro castro* (Castil. ann. 1371. ex Cod. reg. 587 fol. 85. v. *Habere debet dictus potestas. ... duos notarios, unum videlicet ad Malleverum, et alterum ad damna data.*

• **MALLEUS**, inter arma dimicantium: Clava forte, vel potius gladius ipsa Gest. Philipp. III. Fr. Reg. ann. 1270: *In quadam illorum tyrociniorum Comes Clarimonti... armorum pondere pregravatus et Malleorum icibus super caput pluries et fortiter percussus in amictum decedit.* Quid sit *Malleus* haud obscurum inveniunt. Litt. remiss. ann. 1384. In Reg. 125. Chartoph. reg. ch. 104. *Lui esto ou fuit oster par ceulz qui en son aide furent venuz un baston, nommé Mail de plane.* Vide supra *Mailheus* [Hinc

• **MALLEARE**, Malleo seu gladio dimicare. (Sallas Malaspina II). 8. Rer. Sil. apud Baluz. tom. 6. Miscell. pag. 273: *Ex hoc quidem vulnere se in alium destrarum erigens sessorum casualliter excusiti ad terram, quem illico ribaldi excutum arma innumeris icibus Malleatus.* Wilhel. Britto lib. 11. Philipp.

... *Dum multiplici latus undique Malleus iactu hostili rabies.*

[*Maille*, pro malleo seu clava percussere. Le Roman de la Rose MS. ubi de viro qui uxorem suam fuste credit:

Ains furt et frape et rolls et Maille,

Et cele brat, crise et baillie.]

Vide *Martus*.

• **MALLEARE**, Malleo contundere. Lambertus in Hist. Comitum Ardensum apud Ludewig tom. 8. Reliq. MSS. pag. 368: *Sed cum per angustissimam semitam ad sonitum proditorum in querum Malleantium, quasi ad sonitum asciæ rustici querum obscindentes, solus cum solo properavit, etc.* Vita B. Lidwini tom. 2. Aprilis pag. 314: *Sane igitur Lidwina... mira Domini dispensatione, sub manu summi fabri adhuc Malleanda.* Addit. Vitam S. Bernardini tom. 5. Maii pag. 284. et Chr. Petri Azari apud Murator. tom. 16. col. 390.

• Nostris *Maille* et *Maille*. Joan. de Trokelow in Annal. Eduardi II. reg. Angl. pag. 26: *Ad eo lancearum cuspidibus ex omni parte sui corporis applicatis, impingebantur hinc inde diversi, ad terram prosternitur, et caput ejus clavis hostium undique Malleator, donec animam cum sanguine suo pedibus equinis excedat.* Le Roman du Chevalier Délibéré MS.

Tant ont féro et Maille
Chacun d'eux, sans faire repriso,
Que le plus sain fu meublégn.

Mirac. MSS. B. M. V. lib. 1:

*Ni a cabi qui ne l'asseille,
Cascus le fort, cascus le Malle, etc.*

Litt. remiss. ann. 1471. In Reg. 197. Chartoph. reg. ch. 110: *Icellui le Douche s'enfonce de prendre la suppliant à la gorge et le vouloir Malle. Ubi Malle proprio est Molestanum inferre, multare. Vide in *Mailleus* 1. et *Marratio*.*

• **MALLEATOR**, Mallei percussio. Epistola Innocentii IV. PP. apud *Mabili*. Suppl. Diplom. pag. 101: *Nuper si quidem configit alterum bullam nostra typarium, quo veneranda videlicet Apostolorum Petri et Pauli capitul exprimitur, jam atritum innumeris Malleacionis diutine percussuram, etc.*

• **MALLEI JOVALES**. Saxo Grammaticus lib. 18. Hist. Danica pag. 288: *Magnus inter cetera tropheorum suorum insignis, insulat pondens *Malleus*, quos *Jovales* vocabant, apud insulatum quandam præsca virorum religiosi cultos in patriam deportantes curavil. Cupiens enim antiquis tonitruorum causas usitatis rerum similitudine comprehendere, *Malleus*, quius cali fragores fieri credebat, ingens mente complexa fuerat, apliustimo nisi sonoritatis vim machinarum fabrilius specie unitandis existimans. [See] Vide Grimm. Mythol. Germ. pag. 122.]*

• **MALLEUS THORONIS**. Vir. Monumenta Diocesis Old Worcest. lib. 1. pag. 98. Janus Dolmerus ad Jug. Aulicum Norvegicum vetus pag. 499. Antiquissimum hic Septentrionalium mos fuit, signo aliquo Conventum indicare. Sic apud Islandos adhuc gentiles Conventus habendi signum Cestra, et *Malleus Iouis, Hamar Thors*.

Sed post annum millesimum, cum iam in fidem Christianam jurassent, Cruz lignea adhibebatur, quam quilibet Colonus ad suum vicinum perferret, cause et loco Conventus indicare, cuius signi intermissione aut neglecti certa pena daretur. [Vide Stephanium ad Saxonem pag. 250.] Et Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 162.]

• **MALLEUS**, f. pro *Moletrina* papyracea. Gall. *Moulin à papier*, quia mallei linteorum quisquilia conteruntur et macerantur, unde conficitur charta nostra vulgaris. Charta Roberti Comit. ann. 1284. apud Bala. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 134: *Nisi permittimus edificare a malleo, ut aliquo alio aliquod molendinum batifol seu gaus seu Malleos infra confines superius nominemus. Alio tempore Roberti ann. 1285. Ibid. pag. 135: Quis eadem universa et singula premissa nos cedem religiosis et corundem ecclesiæ donauimus... ad tenendum et posseidendum ut rem suam perpetuo, ad edificandum et redificandum. Malleos et Piscarias quascumque ad piscandum.*

• **MALLEUS**, Equorum morbus, de quo multa Vegetius lib. 1. Artis veterin. cap. 2. et seq. Addit. lib. 3. cap. 33. et Meursium in Mâle.

• **MALLEUS**, Diabolus, apud Greco. M. tom. 1. pag. 1125. et S. Hieron. Vide Grimm. Mythol. Germ. pag. 559.

* **MALLEXARTI**. Vide *Molexardi*. [Fr.] **MALLEA**, Moneta species apud nos-tros, quo nomine aureas quasdam monetas appellatas docemus in Disserta-tione de Nummis Imperatorum Byzantinorum. Maxime vero ita appellantur minutiores monetas, quarum duas pro uno denario computabantur, ut est in Carlo V. 1486 et 1505. In Probat. Hist. Castilone-nis pag. 98. 192. Vide *Mascul* et *Moneta*.

* In usu quoque fuit apud exteriores.

Une maille au chat, in Lit. remiss. ann. 1449, ex Reg. 156. Chartof. reg. ch. 690.
Trois mailles d'or au chat, in aliis ann. 1451, ex Reg. 184, ch. 149. **Une maille postulat**, in aliis ann. 1468, ex Reg. 195, ch. 80. **Maille de Rio**, in Lit. ann. 1465, tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 61, et in Lit. remiss. ann. 1469, ex Reg. 183, ch. 373. **Maille de Hollande**, in Chartul. Corbi. sign. Ezechiel ad ann. 1419. 20. Mart. fol. 75, v. : *Six cens mousante tres Mailles de Hollande, qui valent les my mailles de la couronne d'or de France.* Rursum ad ann. 1421, fol. 11, v. et ad anno 1422, fol. 212, v. Vide infra *Medula*.

***2. MALLIA**, Idem quod *Macula*, *Maille*. Littera Eduardi IV. Reg. Angl. ann. 1471, apud Rymer, tom. 11, pag. 811. *Manceas, glauces, et Mallias, ac omnia alia*. Item occurrit in *Opus eiusdem Regis* Litteris. ann. 1481, apud eundem Rymer, tom. 12, pag. 440.

***3. MALLARE** MONS. Cudore, fabricari. *Battre monnoye*. Charta Alberti Romanorum Regis pro Leodiensi Episc. ann. 1229, apud Martien, tom. 1. Amplius, Collect. vol. 1405. *Permitimus ut idem Episcopos monestam quam ab Imperio tenet in foedum, cedere, Mallore, sive fabricare debant in sua diocesi, in aquivalentia et pondere, in quibus vicinius Episcopi... cudi faciunt*.

***4. MALLATA**, *Malata*. Hama thoracis, Ital. *Magia*, Gall. *Malie*. Charta ann. 1239, apud Cl. V. Garamp. in Dissert. 7. ad Hist. B. Chiara, pag. 231. *Paria caligaram ferri, correcti, Mallata*, etc. Invent. ann. 1240, ibid. pag. 238: *Item unum collare ferri ad bacan. Item unam Mallatam*. Testam. ann. 1317 ibid. in Ind. pag. 510, col. 2: *Pietro Acapiti... unum correttum et unam Mallatam, quam habemus nos*. Vide *Macula* 2.

***5. MALLIDICUS** Loces, ubi *mallum seu placitum* tenuit, idem quod *Malbergium*. Vide in hac voce. Charta Otton. I. Imper. ad 917, tom. 1. Hist. Trivir. Joan. Ne. ab Horio, pag. 282, col. 2: *Justitiam de familiis relata vel ergat infra comitatum in Mallidicis locis*.

***6. MALLINUM**, ut Cimini, vas aquaticum ad manus. Bassin, Proe. Grossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 765. Vide *Malluus*.

MALLIOLUS. Charta Pontii Comitis Emporitanus ann. 1083, in Appendix ad Capitul. Reg. Franc. n. 149. *Vel ipsam matam, que dicitur Silva sancti Romani, sicut terminus de parte Circi in Malliolo S. Petri prescripti, et descendit per ipsam serram, etc. Infra: Descendit usque ad ipsas palumbarias, sive conjungitur usque in ipsa villa via de ipso Malliolo. Hispanicum forte Majuelo*. [Novellatum, nostris *Junc plant, vigne nouelle*; quae conjectura admodum firmatur ex locis mox laudandis.]

***7. MALLIOLE**. Eadem notione, in Placito habitu Albie ann. 878, inter Instr. tom. 1, novae Hist. Oretian. col. 135. *De illis vero vineas et Malliolos, quos jam dictos Fucrado hediſcuit super ipsum territorum suorum, et obtinebat, et donet ad dictos jam heredes, et dominos terrae, quantum ad die et ipsas vineas et Malliolos ipsius advenire debuisse*. Testament. Adalaidis ann. 938, apud Marten, tom. 1. Anecdot. col. 96. *Villa Bajaz, cum ipso terminio teneat Guadaldu dum vicerit, exceptis ipsos Malliolos quos affi ibidem plantant. Et cum factum fuerit cenobium S. Salvatoris, post mortem Guadaldu, cum omni integritate illuc remaneat; et si factum non fuerit illud monasterium, remaneant ipsas vineas*

que ad meam partem veniant in ipsa villa ad custodem atque clavigerum S. Pauli, qui illud altare custodit. Vide Malones.

***8. MALLIUM**, metaphorice, pro Opus. Iabor. Tract. MS. de Re mili. et mach. bellic. cap. 10: *Unde duz batallue levi Mallo campum hostium adeptus fuerit.*

9. MALLO, *Inflatus tuber est sine dolore*, in articulis vel gembris equorum. Veget. lib. 2. Art. veterin. cap. 48.

***10. MALLOBERGUM**. Vide supra *Mallergium*.

***11. MALLOLIUS**. Vide supra *Mallolum*.

12. MALLONES, *paxia* Græci, Cirri, clinici, implexi crines: *pxixi, velus, avengræpse, bxi, cesaries implicata, xcepti, esp., v. xixi*, apud Varinum. Glossa antiqua MS. *Mallonen, conam, Græce. Papias. Malonen Græce conam capti dicunt, quod nos cirros. Cugato-Græci cirrus vocant Mallonen. Alibi A. malon, hic malo, onis; Malonen Græci conam capti dicunt, quod nos cirrus vocamus. Anastasius in Benedicto II. pag. 57. In una cum Clero et exercitu sociorum dallowes capillorum Domini Justitiae et Heraclii filiorum clementissimi Principis, sic Gregorius ventores *xixi, capiti* vocant. Vide *Glossarium Mursi* [et] modus Circumcisus].*

***13. MALLOR**, sic illud Miratorio tom. 2. Antiq. Ital. med. sev. col. 106. *Et hoc vocis significatio: propriè enim significat gloriosum adiutum rei, quæ filii aut pili altissimi fluxus rebus constet, quam vecem ex antiquissima Italie incisus ad bideriorum manibus suspicatur, unde Mutinenses etiamm dicunt *un Mallorum de cera, de neve, etc.*, ut globulum significent.*

***14. MALLONUS**. Vide *Malonus* [FR.]

15. MALLUM, MALLUS, Publicus conveniens, in quo majores cause disceptabantur, judiciorum majoris momenti exercabantur a Comitibus. Missis dominicis, aliusque Judicibus. Iapis: *Malum*, leg. *Mallum* generalis *placitum dicebatur, quando tuus convenebat populus ter in anno*. Guichardus a *Mal* Hebreo, id est, diversi, iugul, etymon arecessit: alii probabilius a voce Germanica *Mal*, que *congregatione* vel *convenio*, sonat, ut Guillermus hisp. 2. de Pro. Helvet. cap. 9. aut *Mal* Saxonico, *Jux Tex, u-dicione*: atque inde compiliatum in Belgio locorum se vicorum nominibus ad*dicti Mal* observat Wendelinus, quod in iis olim *Malii* habiti sint. Danis etiam *Male* et *Mal*, causam, rem actionem significavit, ut observat Resenius ad Jus aulicum. Canuti II. Regis Danie pag. 505. Islandis pariter *Mal* loqueland sanguis deinceps scribit pag. 702. Vita S. Walarii Abbatis cap. 15: *Ubi quidam Comes, iusta more, seculi concioni, præsidebat, quod rustici Mallum vocant*. [Et cum ibidem, ut solet adesse, malis gestis iusta vel iniusta sententia unique proderetur, etc.] Capitul. Caroli C. tit. 39, cap. 12: *Mallus negue in Ecclesiæ, negue in porticibus, aut atrio Ecclesiæ, negue in mansione Presbyteri iusta Ecclesiæ habeatur*. Similis leguntur tit. 9, cap. 73 in Capitul. Caroli M. lib. 4, cap. 28. Et Leg. Longob. lib. 2, tit. 53, § 26. [Co. und. P. 22.]

***16. MALLUS**, in *Tract. de Re mili. et mach. bellic.* *Mallo* in publico ad res audiendas vel recta judicia terminanda. Charta Caroli Mag. in Actis Episcoper Cenoman. pag. 261: *Iustitiam inventum habeat, ut in Mallo publico suas querelas justæ et rationaliter atque legaliter queat*. Sic veteres Formula Bignoni cap. 2. Flodoardus lib. 2. Hist. Rem. ap. 18. Beslus in Hist. Piet. pag. 224. Charta Alemannica Goldasti num. 59, etc.

***17. MALLUM INDICARE**, in Lega Salica tit. 46 num. 1.

***18. MALLUM INTERFERERE**. Differre.

Edictum Pistense ann. 861, cap. 32: *Et ne grare ei sit qui suum Mallum Inter-*

*exercebantur judicia publica, quod si-
quo aliquo, puta gladio, aut alio quovis,
insigniretur. Non satis apte, ut opinor,
cum vox *Mallus* usq[ue]d[em] suis conve-
tibus significans, ea etiam arate, qua
in aperto campo habebantur, nisi *Mallu-*
mum dictum putes, quia loco noto et
designato teneri solebant. [et] Vide Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 746. Graff. Thesaur. Ling. Fr. tom. 2, col.
650. Savin. Hist. Jur. Rom. med. temp.
tom. 1, cap. 5. § 123. Haftans. Glossar.
German. voce *Mal* et derivat. col. 1230.*

***19. MALLUS** Bis in anno habebant: ejusmodi

Mallus seu publicus conveniens, in quo
maiores cause disceptabantur. Capitul. Caroli M. ann. 769. [*Et ad Mallum venire
nemo tardet, primum circa statu[m], se-
cundo circa autunn[u]m*.] Frequentiores
erant qui circa minores causas versa-
bantur, certis tamen diebus prohibiti.
Synodus Suessioni ann. 831, tom. 2, Capitul. col. 55: *Ut Missi nostri Comitibus et omnibus reipublice ministris firmanter ex verbo nostro deponent, atque prece-
pant ut quarta feria ante idūm Qua-
dragesime, nec in ipsa quarta feria, us-
que post octavas Pasche, Mallum vel
placitum publicum, nisi de concordia et
pacificatione discordantium, tenere pre-
sumantur. Solitudo etiam a quarta feria
ad Nativitatem Domini usque post con-
secratas dies ob eo venti, necnon in je-
nibus quatuor temporibus. Rogationis
bus similis observatione eadem feriatis
dies venerari omnino adstant. De
iis minoribus *Mallis* intelligendum cap.
51. Capit. lib. 4, quo liberti homines a
mallo frequentando eximuntur. *Ut nullus
alius de liberis horribus ad placitum vel ad Mallum venire cogatur, excep-
tus scabineis vel vassis Comitum, nisi
qui causam suam adquirere debent aut
respondere*. Vide *Placitum*. [§ 90 et
Grimm. Antiq. Jur. Grimm. pag. 822.
sq.]*

***20. MALLUM**, *Judicium in mallo prola-
tum*. Placit. ann. 890, inter Probat. tom.
2. Hist. Occit. col. 26: *Homo quidam,
Genesius nomine, absque illa inquisitione
et Mallo seu iudicio, ipso absente episcopo,
villam Bizagum invasit ac malo ordine
caput.*

***21. MALLUS**, *Punitio* in Capit. Caroli M. lib. 3, cap. 57. Clr. S. Benigni. *In Luco villa in Mallo publico ad res audiendas vel recta judicia terminanda. Charta Cardi M. apud Henricum Melbominum in Not. ad Witkind. pag. 18. Quapropter in illa parte Saxonico Trutmanum rectam illustram in ibidem Comitem ordinamus, ut resi-
deat in curte, a[et] cu[m] pos in Mallo pub-
lico, ad universorum causas audiendas,
vel recta judicia terminanda. Charta Caroli Mag. in Actis Episcoper Cenoman. pag. 261: *Iustitiam inventum habeat, ut in Mallo publico suas querelas justæ et rationaliter atque legaliter queat*. Sic veteres Formula Bignoni cap. 2. Flodoardus lib. 2. Hist. Rem. ap. 18. Beslus in Hist. Piet. pag. 224. Charta Alemannica Goldasti num. 59, etc.*

***22. MALLUM INDICARE**, in Lega Salica tit. 46 num. 1.

***23. MALLUM INTERFERERE**. Differre.

Edictum Pistense ann. 861, cap. 32: *Et ne grare ei sit qui suum Mallum Inter-*

lum, sequenti anno consentiat alteri pri-
mum tenere.

MALLUM TENERE. Synodus Suecensis sub Carolo C. cap. 7: *Nu Mallia publica vel placita in exitibus et atris Ecclesiis... tenent. Adde cap. 8. Charta Henrici Comitis Viromand. ann. 1078: *Litteras quae dictas Brotria, ubi placent et Mallus iungebat. Adde Capitula Caroli C. tit. 90 § 93.**

MALLUM GERERE. Gall. *Tenir les pleins.* Chron. S. Benigil pag. 414. Isaac Episcopo, Odone Comite, Hildeberto Abbe... atque eamur Misericordie Malleum gererent, confessus est verbo *Mallatoris in omnibus* vero, etc.

AD MALLUM COMITIS VENIRE. Privilium concessum Hispanis a Ludovico Pio: *Et ad placitum venire jussus, ad Comitis sui Mallum omnino modis venire nesciunt. V. Capit. Caroli M. lib. 7. cap. 96. [938.]*

AD MALLUM MANNIRE, in jus vocare, in Lege Ripuar. tit. 39.

MALLARE. Ad mallum citare, in jus vocare, in Lege Salica tit. 18. § 18. tit. 62. 54. Alamann. tit. 26. 94. Bajv. tit. 1. cap. 11. § 2. tit. 12. cap. 2. § 1. Ripuar. tit. 58. Capital. Ludovic. C. lib. ann. 820. cap. 5. 6. 7. Capital. Caroli C. tit. 28. etc. *Vetus Judicium anni 874. ex Tabulario Cassiensi: Int. Majus ad vocatus hic in Judicio vestri presentes Mallevit me, ut ego haberes uxorem Gundis, etc. Chronic. S. Benigil pag. 414: Mallavit quendam Hildebrandum... quod ipse et sui queruntur transuersant Charta alii in Hist. Augustoduni, part. 2. pag. 99: Unde ad judicium Scabiorum Abbo Mallavis supervictum Cadiliconem, etc. Adeo Perarmus in Burgundicis pag. 84. 85. 147. Steph. Baluz. in Appendix. ad Capital. n. 104. etc.*

1 MALLARE post finitiam et emendatam causam. Lex Alamanna. tit. 94: *Si quis aliquem post finitiam causam et emenda- tam Mallare voluerit, post testes fratres et emendationem datam, si hoc presumperit tentare, et iste se non posse per sacra menta, vel per testes defensare, tunc per pugnam diuorum se defendat. Et post hanc illa testator cum quadraginta solidis componat.*

1 MALLARE AD ENKUM. Ad judicium seu probationem aquae ferventes provocare, citare. Lex Salica tit. 65. § 1: *Si quidem Enkum Mallatus fuerit, et forsan convenerit ut ille qui admallatus est manum suam redimat, etc. Et § 7: Si autem leudent alteri imputaverit, et cum ad Enkum Admalleatum habeat, etc. Pactus Childebertum inter et Chlotharum Reges ann. 568. tom. 1. Capital. col. 15. 16. 17. Ingenuus in furo incusatus, ad Enkum provocatus, manum incederit, etc.*

1 MALLARE AD SERVITIUM, vel in servizio. Aliquem in jus vocare vel servum se protegunt. Capital. Lohmar. Imper. tit. 8. § 52: *Si forte quisquam aliquem malleaverit, et ille qui malleatus fuerit dixit cum seruum suum esse, vel illius in ipsa altercatione veniens sum ad servitium Mallaverit, volumus ut primitus tamen ei veniam et ad primum, aut secundum, vel tertium placitum causam ipsam deliberas. Et infra: Et sunt aliqui dum aliquos in servitium Mallant, et ipsi de sua libertate probanda dare videntur. Ibidem § 81: alias verbis idem pronuntiatur: *Si vero aliquis adducatur qui ag dominum ejus esse dicat, et illum quem de servito appellaverit replicare ad servitium non potuerit, etc. Vide Malleata.**

MALLATIO, Submontio, in jus vocatio. Edictum in Carisiaco: *Quaedam*

*ad inventiones, quod multum Dominus detestatur, et in Malleatione, et in exec-
tione intromitunt. Charta Alemannica Goldastii n. 27: Quoddam preedium,..
quod Notigerus omni genere studi, quasi
heres Otharii, repotere, publicaque Mal-
latione Monasterio abstrahere combatur.*

MALLATOR, Actor, qui ad Mallum sub-
monet. *Vetus Notitia tom. 13. Spicilegium Achterianum pag. 154: Quam vero causam predictius Sigibertus minima negare valens, confessus est verbo *Mallatoris in omni-
nibus* vero, etc.*

AD MALLARE, *dem quod mallare, ad
mallum vocare, in Lege Salica tit. 62. § 2.
tit. 59. § 1. et tit. 65. § 1. Ripuar. tit. 51.
Charia Caroli Mag. apud deuterius
in Episc. Metensibus pag. 185: Nec
homines corrum per malum byrgo publi-
cos, nec per audienceas malleas libera-
Admalleare. Formula: Andegavensis: *Hoc contra parentem meum vel contra cu-
judicem hominem occidere, vel Admalleare,
non addictere facias. Occurrat in Ite-**

nus non semel.

OBMALLARE. Eadem notio, in Lege Salica tit. 37. 8. in Capital. 8. Ludovi-
ci PII ann. 819. cap. 7. et in form. 9. Auxiliis in Causa Formosi Pap. *Lex
dicti, qui hostem ad murum consonant
videtur, et non se oppuerint, puniatur.
Quidem vidit, ascendi, profugit, re-
ficit: Obmallatur? Infra: E contra lex,
qui viderit matris in ferri vim, et open-
non tulerit, puniatur. Quidam procul
means, vidueque matrem repulstant,
opena tulit: Obmallatur? Perperam
Glossa interlinearis, morti datur. Sen-
sus enim est, an in judicium, qui legi
perit, vocatur?*

REMALLARE. Eodem periode signifi-
cato, in 124 formula, apud Liendenbroc.: *Et si postea aliquis exsisterit .. qui ipsum
hominem de hoc Remallare voluerit, etc.
Remallatio, form. 126.*

MALLEATURA, Punitatio, que pro mal-
la publica debet. *Charta Ludovicil II.
Imp. ann. Imperii 26. pro Casaurien-
sis Monasterio, quod ei ejus. Eccles.
Pro nulla denique Mallatura quidem a
Monachis de prestatio Monasterio, vel ab
Advocato eorum, tortum quaevis crudelis,
quis ob reverentiam S. Trinitatis sicut
concessimus. Diploma Henrici I. Imper.
anno 1049. Ibid.: Et quidquid de
dicti Monasterii possessioним facit nos-
ter sperare potuerit, ipsi... concedimus,
et si nullus Mallaturam perireat Ad-
 vocato ejus. Adeo Diploma Ottonis III.
Imper. apud Murator. tom. 2. part. 2.
col. 498. et Henrici III. Ibid. col. 610.]*

1 MALLUM TOLLERE, Penitentiatione pro malleis exigere. *Charta ann. 1178.
apud Murator. delle Antic. Estensi pag.
340: Negue ullum Mallum tolleret de
predicti terra.*

MALLENTES, Judices Malli, seu, ut
alii placeat, in judicium vocati pro ne-
gotiis persequendis ac disceptandis:
Sed Odont. Abbat. Cluniac. in Vita
S. Gerald Comiti lib. 1. cap. 19: *In
castrensi vero Mallentibus undique ad
Seniorem confitentibus iubet resum ad-
duci.*

1 MALLUM, Forum, ni falor, Gall.
Place. Charta ann. 1060. ex Schedis D.
le Fournier: *Ei est ipsa donatio in pago
Tolonensem, et in Solariorum Has sunt,
duas tenures in Mallo cum presbiterio et
parochianis ecclesias B. Mariae de Bello-
loco.*

1 MALLUS, pro Malus, Gall. Mat. Epis-
tola Petri de Condesto tom. 2. Spicil.
Acher. pag. 566: *Frangebatur Malli
rumpabant anchora, et naues, licet*

*maxima, submersae sunt in profundum
quasi lapis.*

1 MALLUVIUM, MALLUVIUM, Vas
manus lavantur. Itinerar. Adriani VI.
PP. apud Baluz. tom. 8. Miscell. pag.
409: *Cui Oratores et magnates in festu
ad manus lavandas deserviebant. Mallu-
vies ac aliis pro hujusmodi obsequio defun-
entes. Vox Festo nota. Vide Archi-
merarius.*

MALMAN. Vide *Malman.*

1 MALLARETUM VINUM, Arvisum
vinum, Malvoisie, Anglia Malmsey. Ber-
nardi de Breydenbach Iter Hierosol. pag.
31: *Nam ibidem aliud non habetur
vnum nisi Malmassum. Vide Malfati-*

1 MALMOLA, Vectigal, tributum, An-
gio-Saxonibus Mal. Chartular. Gemelli-
Malmola, domum futuronum vahemen-
tis cupiditate inardescens, si decreverint
malari, non plus tribuum, quam hoc
tempore illi concessum est dare. Vide *Malman.* Mal et *Malmuina.*

1 MALMA, Hartulus lib. 8. Chron.
Centul. can. 8: *Malma series tres ex
malis.*

1 MALLEATOR, pro *Malsicator.* Vide
infra in hac voce.

1 MALO, Cirrus. Vide *Mallones.*

1 MALO, Specie mala, pera viato-
ria. *Charta Eduardi IV. Regis Angl.
anno 1460. apud Rymer. tom. 12. pag.
122: Cum familiariis amicis et benevoli-
tis suis... mali, malistica, bovisa, taek-
tis, Malonibus, etc. Vide *Malta.**

**1 MALORATRATUS, Malfobathro tinc-
tuus.** Sidonius lib. 8. Epist. 8: *Inter Sa-
trapes Regum thiarorum myrracae pu-
nicat, Malobatratus venerabilis squale
preciosum.*

1 MALOCCHIA. Vide infra *Melunia.*

1 MALOGRANATA GUTTA, Hemicranis
species, quam Galli vocant. *Pomme gre-
nade.* Vide in *Gutta 2.*

1 MALOGRANATUM, Tintinnabulum
vel campanula. *Tintinnabulum interdum
exornata sacerdotales vestes. Chron. S.
Trudonis tom. 7. Spicil. Acher. pag.
849: Reperimus de thessaro S. Trudonis
... capsas evanagicas argento parvas:
Malogranata argentea duo, etc.*

1 MALOGRANATUM, Titulus libri de
Tradicte statu religiosorum, in Bibl.
Hebrei pag. 69.

1 MALOGRATIBUS, Invito, ingratis.
Form. MSS. ex Cod. reg. 1007. fol. 36.
r: *Dictus delatus... quadratus malleum
accepti... et contra voluntatem ipsius...
sparsa portavisti ad locum de Casio, quoniam
ibi tenuit Malo suis gratibus per multis
dies adulterando cum sa. Vide *Mal-**

gratus.

1 MALOGRATO, Gall. *Malgred.* Vide *Cream-*

taria.

1 MALOLIS. Vide *Malones.*

1 MALOLIUS, Idem quod *Mallolius.*
Statuta Montis-olivi ann. 1281. apud
Martien. tom. 1. Anecd. col. 987: *Quod
nullus inhabitanus villam predicitam pas-
sit vel debet ab aliquo capi... infra ter-
minos jurisdictionis monasterii... videlicet
ueque ad Malolium Bernardi Garcini...
et Malolium Petri Autini.*

1 MALOLUS, Ager malleolis consitus.
Charta ann. 1111. in Reg. 48. Chartoph.
pag. 68. In hac conditione comprehen-
sive spoliatis columnis... unum Malo-
lium, sicut in loco contigit ad podium dan-
sula. Vide supra *Malollius.*

1 MALOMELLUM, Genus pomi melleifui
et dulcis, quae fructus ejus habeant: suppo-
rem mellis, vel quod in melle ciceretur.

Jo. de Janus. [Une maniere de pomme douce comme miel, in Gloss. Lat. Gall. Sangerman.]

MALONES. MALHONES. Charta Raymundi Comitis Tolosan. ann. 1206. In Regesto Tolosae Camer. Comput: Edificia et bastimenti terras cultas et incolitas, vineas et Malones, agros et condamnes. Alio ann. 1243, in codem Regesto fol. 88: Quoniam, solitas, et ademptrina, albergas, successiones, et exodus, furas, et molendina, aquas, littora, et pascalias, vineas et Malhones cum terris, in quibus sunt, etc. Alio ann. 1246, fol. 46: Vide loco foras, et salum, et domos et Malolem, et furnum, etc. In Chartis allis vernaculae Maloles dicuntur, que vox crebro ibi occurrit, videturque vineam aliquam sonare. Petrus de Crescentis lib. 4. Majuscula uiva scripta facit, a qua forte Malones vineam ipse dicit: Est et alter species (uiva), que vocatur Majolus, que est uva nigra, valida cito maturabilitate, et pulchra et spicosa et longos botriones faciens, in sapore dulcissima, et vineam facit durum et satis servabile, etc. [Vide Malloles.]

* **MALONOMUS.** Mandra, opilio, pastor, in Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657. Altud. Gall. Lat. ex Cod. 7684: Malonomus, pastor de drobis. Occurrit terrena in Glosar. Lat. Ital. MS.

* **MALONUS.** MALLONUS. Lateris species, a voce Gallica Malona. Brigues dont on se sert pour maconner les chaudières à savon, Ital. Maltonne. Stat. Nicom. ann. 1283. In Mon. Hist. Patr. Taur. tom. II. fol. 74: De forma teulorum et Mallonorum... Item statutum quod certum datur teulorum ad calcem et formam Malonorum et tegularum antiquum, et cum omnibus illis, qui calcem vident. [Fn.]

* **MALO-VELLE.** Invitus, nolens, Gall. Malgr. Regimina Padum ad ann. 1814. apud Murator. tom. 8. col. 429: Vastevolum rotarum, et opercularum eorum Malo-velle dominum Casii. Ibidem ad ann. 1837. col. 448: Dictam portam cum plurimi bustis combusserunt Mallo-velle dominorum Alberti et Mastini de la Scale, qui erant ibi presentes, et ausi non fuerunt defendere. Addit. Chron. Parmense ad ann. 1249. apud eundem Murator. tom. 8. col. 776.

* **MALPAGA.** Debitorum. Charta Catharinae Comitis Virtutum ann. 1881: Pro defectibus et Malpaga illorum nullatenus possint molestari. Alio Galacel Comitis Virtutum ann. 1887: Pro resto dicti subeadi solvendi pro Malpaga, etc. Scribit Catellus lib. 2 Rerum Occitanarum pag. 297. Luteus carcere esse Malpaga dictum, in quem coniunctur debitorum a creditoribus ipso facto, ex quo non eximuntur, nisi post debita summa audeat, inquit, appellatur Malpaga.

* **MALPENNING.** [Denarii penitatio ex omniis Consuetudine pro facultate aliquis vel privilegio habendo, ex Saxon. Male., butum, vestigia; et Peny. denarius.] Charta ann. 1284. apud Maximilian. Henric. in Apolog. pro Archip. Coloniensis. part. 2. pag. 62: Ita tam quod de personis Ecclesiasticis et Religiosis denarii curiositas, et denarii, qui dicuntur Malpennung non recipiantur. [Germ. Malen, Molere.]

* **MALPITIO.** Ital. Malpizzone, Morbus equinus in bullata ungularium equi, cum carnis vive junguntur unguis, etc. apud Petrum de Crescentis lib. 9. cap. 48. cuius vetus Gallicus Interpres habet Palpizon.

* **MALPROFIECH.** Statuta Ecc. Avignon. ann. 1287. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 601: Cum sponsas ad eorum traducuntur hospitii, de ipsorum dominibus bona, mors prædonum, rapina violenter, pro quibus pecunierias ab invitis redemptions extorquent, quas expendunt in occurruntibus et concessions in honestate, quas iusta eorum vulgare Malprofiech dannabiliter appellant. Quod in malum usum impendunt sic dictum existimo.

* **MALSARDUS.** Proditor; Hispan. Malsin est Delator, calumniator, accusator: ubi Maisin, calumniari. Charta ann. 1265. tom. 4. Cod. Ital. diplom. col. 417: Exceptio exbanitatis, Malsardus et inimici dictorum nobilium, marchionis et comitis. Ita quoque legitur tom. 1. Corp. diplom. pag. 128. apud col. 1.

* **MALERINUS.** Eodem intellectu. Consueta. Carcass. ex Reg. L. Charto. pag. 8. Quod ad contumeliam vocat aliquem Malserinus, et Malserius, vel furem

Malserinus, et Malserius, vel furem

Malserius, et Mal

xix. dñi xiv b̄sp̄c̄l̄r̄ vñ xxiie. Sic quoque Chrysostomus. Euthymius, Theophylactus, Petrus Damiani, etc. Quia etiam haec verba Joannis Epist. I. v. 17. xii. à xp̄c̄t̄ s̄c̄t̄ vñ xviis̄ xixis̄, non deunt, qui de diabolo capienda censent. Vide Casaubon. ad Epist. Gregor. Nyssen pag. 85.

Sed et Gallis nostris eadem olim demonum familiaris fuit appellatio: **Mauves**, enim dicuntur Scriptoribus vernaculis mediæ aevi, quasi malefici, (nam Xaveroz. dñs. p̄c̄t̄ dicuntur Synes.) vel potius malefici, quod turpi et putida efficta postmodum etiam hodie in uso vox. **Mauvais**, qua res quecipiam malorum. Le Roman de **Garin**:

Siegne, dñs. il. come a un Mauve.

Chron. Bertrand du Guesclin MS.:

Il se crut nōtre Loy nōst̄ plus que il Mauve.

Rursum :

Rampouet contre mont en basse com Mauve.

Robert de Bourron en son Roman de Merlin MS. S'emparent du Chastel, et commandant aux fauves tous chevaux, qui y resterent. Vide Notas nostras ad Joinville pag. 191.

MALUS-CASUS, nostris Malucae, in Iudea pro dictis cum pilo latuus male, Gall. [Quod] la bala male. Littera L. remiss. ann. 1398 in Reg. 150. Chartop. reg. ch. 177 : Au mettez et lurer l'estue sur ou ilz jouvent par icellui Tassin, ledit Tassin eust failli et fait Malucae, sil qu'il sembla à icellui Jacquin sa partie adverse, et pour ce lui eust dit que ledit couvain servi ne valoit nanti et qu'il avoit pagné, etc.

MALUS-CLERICUS, Gall. Maucle, Indctus, ignarus; nostris enim olim Clericus, iuuen quod doctus sonabat. Genealogia Reg. Franc. tom. 2. Spicil. Arch. pag. 805 : Qui (Robertus Comes Drocaram) genitus Henricum Archiepiscopum Remessem, Joannem de Brône, Petrum Malum-clericus.... Item Petrus Malus clericus accepit in uxorem sororem Artus Ducus Britannie. Vide de Câsenave Origin. Gall. v. Malo.

o MALUS-DENARIUS. Estre mauvais dicuntur denarii, qui in partitione aliquicujus summae supersunt assignandi, cum scilicet pauciores sunt denarii, quam homines qui eos solvere debent. Lit. remiss. ann. 1447. in Reg. 179. ch. 91 : Pour lequel compte il deurent chaquer ung pribilier au defaut qu'en partant chaquer un petit blaireau au devant de deux deniers mauvais; voient laquelle chose et que difficile chose leur seroit de partir le paier entre eulz cinq leditez deux deniers, qui estoient mauvais, etc.

MALUS-FAGUS. Fagi species infructifera, quia glandem fagam non fert. Littera Geraldini Tornac. Episc. ann. 1152. apud Marten. tom. 1. Aneid. col. 451. *Sylva adjacente villa ex regia munificientia libera possessio est ecclesie B. Amandi; querusc. Malus fagus, nespilus, etc.* Vide Faia 1. [Sed legendum videtur distinctus vocibus *Malus*, *fagus*; est enim *Malus* silvestris arbor nota.]

MALUS-FOSSATUS. Fossatum paucum. Charta ann. 1196. ex Archivis S. Vict. Massil. : *De Malo fossato perceperunt quod esset palium, et gastrum.*

MAMA, Cerevisia. Telomonius de Bello cum civitate Brunsvic. apud Leibn. tom. 2. Script. Brunsvic. pag. 90: Cerevisia, quam Mamam aut mocam ridicule appellant, pro potu, ac quodam atri-

sporis acido, quod Conventum vocant, homines huius loci utuntur.

1 MAMACHUTUS. *Fatuus ac stolidus.*

Vocabular. Susannam.

1 MAMACULUS, sp̄c̄s. Gl. Lat. Gr.

MS. Sangerm. [Adde ex Castigat. In

utrumque Glossar. forte Dramaticum.]

1 MAMALIRETS, Soldani milites. In-

formationes civit. Massil. de Passatio

transmarino ex Cod. MS. Sangerm.: Et

ite predicti galos impediunt, auferunt et

turbabunt quod nemo audiret portare, vel

adducere a terra vel partes Saraceno-

rum et Soldani homines illas qui vocant

Mapalirets qui efficunt et sunt

meliores et magis experti in armis quos

habeant Soldanus, quoniam naturales

homines ipsius Soldani seu Saraceni in

se et de parum valent in armis. [Vide

Mamaluchi.]

1 MAMATO, Vadium seu pignus, quod

duellus decertatur ei decreto judicia,

apud eum deponebant. Littera Castel-

S. Quintini in Insula. Si qui provocave-

rint se ac duellum in predicta villa,

causa tra-tari debet per ecclesiam.... Et

tota Mamato duellum ad ecclesiam pertine-

bit, ita quod quando fugiles compun-

ingredientur ex tunc cum servitio ecclesie

etc. etc.

1 MAMBAK, mendax in Glosa. Arabi-

co pro Bambaz, quod vide in Bombaz.

1 MAMBERTA, pri Mambardon. Legibus

Eduardi cap. 3. Et hoc si aliquis fa-

tertia vel Mambardon condonetur.

1 MAMBURNIA, Tutor. Gubernator.

Mambour vel Mambour, in Consuetud.

Hannoniensi cap. 77. Namurensi art.

20. Montensis cap. 38. Valentinensi art.

27. 67. 79. 80. etc. [Bulla] Innocenti II.

P. ann. 1181. apud Mirsum tom. 1.

pag. 94. *Fuimus per prefatos Mambur-*

nios et gubernatores dicti Hospitalis, debita

cum instantia, requisiti, quatenus, etc.]

Iewoldus Northovius in Chroniclo Mar-

kano anno 1249. *Cum esset Mamburnum*

Comitatus de Tuckemburg. Vide eundem

an. 1347. Joan. Hocsemius in Episco-

picio Leod. lib. 1. cap. 17: Tunc temporis

Episcopio documente, pater ejus Guido,

quasi Mamburnus patriam gubernabat.

Eadem notio Idem Scriptor usurpat

cap. 29. et cap. 84. ubi huc verba habet:

Ad eligendum Mamburnum, id est, in

temporalibus presidentem. Vide eundem

lib. 2. cap. 5. Vitale Baldwinum Lutet-

burg. Archep. Trevir. lib. 8. cap. 9. et

Monstrilletum. 8. vol. pag. 125. 224.

Elymon a Theotonico mondi accursus

vit doctor, quod si significat, et bar-

num, et baron, id est preceptum presi-

datum, apertum; quia ea esse debet pu-

blicē ūia, quorum tutelam, sive mun-

dum suscepit. Sed probabilitas est, et

voces has effectus esse, ex Mundium, et

Mundiburdus, quas vide.

1 MAMBURNIA, Gubernatio, regimen.

Chronic. Cornelli Zanflatii apud Marten.

tom. 5. Amplias. Collect. col. 367.

Finaliter ad succipiendum Mamburnianam

patrem et rebellionem contra suum Prin-

cipem arripiendam induxit. Idem occur-

rit col. 988.

1 MAMBURNUS, Qui pago praest. Acta

SS. tom. 4. Junii de S. Walthero pag.

618 : *Aberam ego sunc domo: sed ip-*

sue factum erat, narravit Mamburno

pagi nostri.

1 MAMBURNIA, Tutela. Charta Hu-

gonis Militis ann. 1229. ex Tabul. S.

Nicasii Remens. : *Item Abemus alias*

litteras de Mamburnea liberorum domini

Joannis de Alnato Militis.

1 MANUBURNA. Eadem notio.

Charta ann. 1207. ex Tabul. S. Nicasii

Remens. : *Et liberi corrum tunc extra*

Manuburnam parentum facili, et ab eo-

rum potestate universaliter emancipiati.

Alia Curia Remens. ibid. : *Et sciendipi*

quod idem fratres in Manuburnia non

erant. Charta Joan. Comitis Suess.

ann. 1285. : Et de illis qui sunt extra

Manuburniam alterius. Adde Tabul.

Blein. ann. 1349.

1 MAMBURNIA, Tueri, utili tutores so-

lent. Vita B. Ivette Reclusa cap. 9. n.

25 : Qui quasi pueros Mamburnire videbatur. Le Roman de Vacce MS.
Au douzième an qu'il terre maintint et Malbourn.
Balduinus de Condato vetus Poeta MS
Il n'aura ja si grant avoir,
Ne si grant terra à Mamburier.

Idem :

Celui va proce croissant,
Qui grant terra à Mamburier.

¶ MAMBURINARE, Idem quod Mamburire. Charta ann. 1313. ex Chartul. S. Martini Pontisar. *Omnes expensas, et catus facti pro querendis, adducendis, trottundandis (leg. tritundans) et Mamburis fructibus.*

MAMBURITORUM, Tutor, Mamburnus. Charta Richardi Regis Rom. ann. 1267. apud Miraeum in Donat. Belg. cap. 117: *Abeque tutoris sua Mamburditoris eius.*

¶ MAMBURNUS, Eadem notio. Charta ann. 1268. apud Miraeum tom. 2. Hist. Arverna. pag. 298: *Quorum se asseruit et asserit Mamburnum et administratorem loquimur.*

¶ MAMBURNUS, Eodem intellectu. Charta ann. 1268. apud Miraeum tom. 1. pag. 584: *Gilberto marito meo et Mamburgo duces tutores consenserunt et volentes.*

¶ MAMBURNUS, In Charta ann. 1260. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. pag. 28: *Nostros veros et legitimos Mamburnos, tutores et defensores irrevocabiles secimus.*

MAMBURGIUM et defensio, in Legatione Synodi Mantalensis ad Bosonem Regem ann. 879: *Defensionem et Mamburgium singulis exhibentes, etc. Responsio ejusdem Regis: Omnibus, ut monachis, legem, justitiam, et rectum Mamburgium, auxiliante Deo, conservabo, etc.*

MAMELUCHI, Sic appellabant Egyptii magici Christiana, aut ex Christianis parentibus orta, in pueris capta, et pretio distracta, ex quibus elegeretur, qui ceteris imperabat. Sultanus appellatione De his sic Willhelmus Tyrus lib. 21. cap. 23: *Solent enim Turcorum Satrapes et majores Principes, quo ipsi lingua Arabic vocant Emir, adolescentes, sive ex ancilla natos, sive emptos, sive capti in praelitis principia studiosi alere, disciplina militari instruire diligenter, ad ultis autem, prout cuique exigit meritum, daret stipendia, et largas etiam possessiones conferre. In dubis autem bellorum eventibus, proprii conservandi corpora solent, his curam committere, et de obtinenda victoria spern habere non modicum: hoc lingua sua vocant Mameluco. Sanutus lib. 2. part. 2. cap. 6: Et deferunt pro Mari Majori a partibus septentrionalibus pueros, puerillas, quos precepit Egyptianum Mameluchos. Vide Jovius de Reb. Turc. Lascivias. Pand. Tur. cap. 207. et alias rerum Turcicarum Scriptiores: Scaligerum praeterea lib. 8. Canon. Isag. pag. 226. ult. Edit. Edwardum Pocockium in Supplemento ad Gregorium Abul-Faraqum pag. 7. et Notas nostras ad Joinvillam pag. 80.*

¶ MAMERIUM. Acta D. Erardi de Lignacius Episcopi Autiss. apud Duchesne. tom. 1. Histor. Card. (gall.) pag. 213. Inter Propterea bonum castitatis, habebat etiam tres catheches argenteas nodis plenis quadam insertas Mamerio, ex quibus de nocte carnem suam disciplinis plures castigabat. Ubi leg. Manubrio.

* MAMES. [*Manes. Momes, ame.*]

(Lex. Lat. Gal. Bibl. Ebroic. n. 28, XII. s.)

¶ MAMESSOR, Apparitor, Gall. Sergeant. Sent. major, et jurat. Burdegal. ann. 1307. in Reg. 62. Chartoph. reg. ch. 497: *Qui quidem predictum judicium acceptando dixerunt, quod presto erant et parati dictum facere juramentum, petentes sibi dari Mamecessoru seu Mamecessores ad videndum hujusmodi sacramentum... Qui resulerunt quod dicti Bertrandus, Dominicus... super forte predictum in eorum presentia si erant hujusmodi sacramentum. Vide infra Manserius.*

¶ MAMETRACTUS, pro Mammotrectus, Titulus libri, in quo voces Bibliorum encyclopiadum, apud Cyprian. in Catal. Codic. MSS. Biol. Goth. pag. 8. Vide Prefat. Cangil in Glossar. pag. 30. et Erasm. in Ambro.

MAMILARIES, pavox papa, in Gloss. Gr. Lat. Edits et MSS. ubi Meursius emendat primus. *Malum manubiales.*

MAMILLAS, STRINGERE, in Lege Salica tit. 22. § 4. *Prendre le sein d'une femme.* Ubi hec Linenbrogius. Leges Alfredi. Regis cap. 11. 18. Penitent. Rom. lib. 3. cap. 20. *Mamilas obrectare.* Cap. 27. *Obrectare puelle aut mulieris pectus.* Burchard. Decret. lib. 19. pag. 275. 302. *Mamilas strigere.* Gran. lib. 2. pag. 17. Plautius Bacchid. *Mamus ferat ad papillas, labia labri, non quam australi.* Idem Asin. *Si papillam pertractavit, etc.* In Lege Fision. tit. 22. § 88. *Feminam per mamilas strigere.* Forte quis Negat. *Mamilas.* (Editio Aleman. *Mamilam capulaverit, hoc est amputaverit.)*

¶ MAMILARE, Amiculi gerus, quo ubera mulieres tegere conseruerunt, quia ea mammas adstringunt. Martin. in Lexico.

MAMILLARIA, Armatura species. Computum Stephani de la Fontaine Argentaria Regis. Incipiens 1. Iulii ann. 1382. cap. 12: *Orfaverie: Pour faire et forger la garnison d'une paire de harnois tout blanc, en quoi est entre 14. marches 6 onces d'argent, et un once d'or fin à la doré; c'est à savoir 1068. clous à estoiles, 8 boucles, 8 mordans à fermer les plates d'une grande boucle pour le dossier, 12. rues; 2 charnières. 12. Mamilles, et deux chevilles pour scelle Mamilles.*

MAMILLAIRE, Tota animalis pars inferior. Vetus MS. Corbeiense, cui titulus, de mensa Abbatis: *De porco qui dicuntur secundum, habet (fanum) totum Mamilarium a gutture per centrum usque ad caudam.*

¶ MAMMUM, f. mendose pro Manium, vel Manito. [oo Malim Animalium.] Charta ann. 1405 apud Rymer. tom. II. pag. 538: *Per aliquas incursiones, invasions, depredaciones, deroborationes, (et derobationes) personarum Mamium, seu rerum captiones, etc.*

¶ MAMLENA. Diploma Alfonsi Regis Castille pro Monasterio S. Johannis de Burgos apud Stephanot. tom. 8. Fragm. Hist. MSS. pag. 215: *Dona insuper et concedo prefatio monasterio totam illam Mamlernam que Holtia nuncupatur et facit inter villam Ino et Ldm Christofori de villa Diago, ex integro, sicut eam habeo vel habeo jure hereditario in perpetuum habendum.*

¶ MAMMA, Mater, in Epitaph. apud Montemfalc. In Diar. Ital. pag. 147: *Habrandus ejus genitor, Theodoragus Mamma. Pro nutrice, in Stat. Genuens. lib. 4. cap. 67. pag. 117. v. Sed et honoris ergo usurpatur in Vita S. Appol.*

tom. 1. Jan. pag. 259. col. 2: *Abiens vero vetula, si hac in re inseruit. Cum ea autem attulisset, si precata sit; dicens: Deus te adjuvet, Mamma. Vide Mammare.* [oo] Glossar. med. Greco. voce Mappa. col. 859. infra Mammare.]

¶ MAMMALUCI. Idem qui Mameluchi. Bernhardi de Breidenbach Iter Hierosol. pag. 88: *De Japha associavit se nobis dominus ipse de Rama nobiscum equitando propria in persona, cum in illis Mammalucis, id est, (ut dicitur) apostolis Christians. Ibidem pag. 215. Id enim certum habetur quod omnes Mammaluci pueri suos masculos faciunt baptisari, non ut quidem (multorum opinione) ut pueri salutem consequantur anima, neque ut in fide Christiana perseverent, sed ut in paternis bonis fiant successores.*

¶ MAMMARE, Lactare, mammam dare, Platillo in Menach. hinc Mamma, nutritrix, et Mammula, nutritula, apud Grotius. 88. 8. 668. 2. S. Augustin. in Psalm. 88. Pregnantes sunt, qui spe intunescent. Mammantes autem, id est, lactantes, qui jam adepti sunt, quid concupiscent. Mappaeven, in Glossis Greco-Barbaris.

¶ MAMMELINUS, pro Miramolinus, occurrat apud auctorem Magni Chronicci Belgaie ann. 1212. pag. 210.

¶ MAMMETRACTUS, corrupte dictum pro Mammothreptus, id est avis alim. a nutrice educatus. (Greco. Mappaeven. Goetien. Lex. Philos.)

¶ MAMMO. Vide infra Mannigh.

¶ MAMMOS, canis, apud veterem Interpretem Moschionis de moribus mulierum cap. 42.

¶ MAMMIS, Cheval, in Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7092.

¶ MAMMOCESTIS, Aptitus lib. 8. de Re culin. cap. 6: *Hedys, sive agnus syringatus, quod est Mammocestis, exoscutatur diligenter, etc. Ubi Mammocestis perpetram, ni satior, pro uxoprotector, qui adiuvat lac sugit.*

¶ MAMMONA, vox Chaldaea, Divitiae, lucrum. Hieronymus in cap. 6. Matth.: *Mammona sermons Syriaco divitiae nunquam cupuntur. August. lib. 2. de Serm. Domini in monte: Mammona apud Hebrewos divitiae appellari dicuntur. Convenit et Punicum nomen: nam lucrum Punica Mammon dicitur. Vide eundem August. in Psal. 53. et de Verbis Domini serm. 23. Mammona, Monnois, ou richesse mal acquise ou non de Dyable, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.*

¶ MAMMONES, Simiae. Guillelmus de Bedefuzel in Hodopeporico pag. 112: *Vidi pueres babunros, coclos, Mammones, pastores, viri, militari instructos, gestibus suis, homines mirabiliter ad deductio-nes prouocantibus.*

¶ MAMONA, UI MA. « MONA : « Facite vobis amicos de Mamona iniquitatis qui vos recipiant, in eterna tabernacula.» (Chart. Cluniae. coll. Burgund. B. N. t. 78. n° 143. an 1081.)

¶ MAMULA. Vide Mammare.

¶ MAMOTREPTI, Pueri dicuntur qui diu auguri, quod non decpt. Papias ex D. Augustino.

¶ MAMPORA, Sudarium, linteum. Acta S. Amator. tom. 4. Aug. pag. 21. col. 2: *Vestes etiam ejusdem virginis et celera multa Italia, necnon Mamporam cum impressione similitudinis faciei Domincie, a nomine dictae mulieris Veronicam nuncupatam, prout Roma ostenditur, fideliter collegit et salubriter custodivit. Mafora vero est Operimentum capituli presertim feminarum. Vide Mafora et confer Manupiarium.*

1 MANERA. *Spiritus.* Gasp. Barthii Glossar. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 66. Vide *Marter*.

MANA. Mater, annus, femina estate prosector. Luitprandus in Legat. cap. 20: *Obliviant mili mulieres quis prius, in stupore mentis versus, Mana, Mana clamabant.* Gervasius Tilberiensis MS. de Odia imperi. decisi. 8. cap. 15: *Adulares agnoscere Manas nostras, que processerunt in diebus suis, quando tropobus, se de nocte vidisse, et in Ulta, etiam Fr. Recuperium in Miraculis B. Ambrosii Schenck. num. 50. et 128. Apud Senensis Mana est nomus d'honoranza, per le donne de basse conditione, a cui non conserua istola di Madonna. Ita Academia Cruciana. Graeci uiva eadem notatione usurparunt. Emanuel Georgilias Lissentes in Poem. MS. de Mortalitate Rhodi anni 1408.*

Kai níspava toutz répovtz, kai ñlñfis taic
[pavæðc;
Tati; nöpæ, ratç ñvæyðræ, kai taic oixoxo
[pæðc.

Vide Glossar. Meursii, (Cang. med. Griseit. col. 800) et Fabroti ad Codicem, et Codinum de Orig. Edit. Reg. pag. 60.

1 MANA DIES. Vox familiaris veteribus Gallois notos mane salutabibus, que bonam faustumque diem amicos appreocabantur, ut observat Valesius in Notitia Galliarum pag. 509.

MANACIA. Minus, ex Gallico *Menacia*. Glossa MSS. Reg. Cod. 1198: *Minis, Manacis.* Quæ quidem vox occurrit, ni fallor, apud Hinmanum Laudunens. Episc. pag. 612: *Tunc Dom. Rex dixit, quia si illa ipsam silvam, uidebat, nitrera, quam pater quae nutritio cuperat, et ex eo amicus suis, non destruendo, sed cum Manacia dedisset, aut si ad suam necessitatem ex ea cum mensura accepisset, pro hoc non debuisse illud beneficium amittere.* Editus Codex habet *Manacta*.

2 *Vix est ut cum D. Cangio sentiat vocem Manacia apud Hinmanum minus significare, probabiliter velut ad vocem *Manatia*, respetasse, quæ in Consuetud. Lotharing. cit. art. 9. designat possessiones ex lego od annulo annuo concedere, ut in iis maneat (unde f. etymon) possessores, eas, que non distrahabant, atque ipsa sine libeis descendebant, ad dominum revertantur. Quæ quidem non male, ut opinor, cum allatis cohæret.*

MANACIARE. Glossa MSS. ad Canones Concil. *Communiari, Manaciare* [Le Roman de Rou MS.]

*Tant prouest un Comte et ofri,
Tant Manache et tant blanch.
(que Guy Herail en De reddi.)*

Hinc *Manecheur*, qui minas inten-
tat, in Charta ann. 1433. tom. 2. Hist. Leod. pag. 437: quomodo etiam legem
domini pro *Manecheur*, in alia ann. 1424. Ibid. pag. 445. unde *Manechement*, pro
Manecheur, Minatio, apud Guigniel. In
Peregr. hum. gener. MS.:

Quasi j'oy ce Manechement, etc.

o MANADA. Manipulus, quantum manus continetur. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7057: *Manada*, Prov. *Manipulus*. Comput. ann. 1412. inter Probat. tom. 8. Hist. Nem. pag. 208. col. 1: *Item solerunt... pro sex militiorum cere, et trious monachis de militibus, et Pari, Tuttelli pro tribus Manadiis de dabitas cere,.... presentatio consorciis dicti domini*

*gubernatoris, etc. Vide in *Manada* et in
fra in *Manana* 3.*

1 MANADERIUS. Idem videtur qui *Manadarus*. Statuta MSS. Ausclor. art. 68: *Item est consuetudo ibidem quod in honore domi Comitis est præceptor unus seu *Manader*, et in honore ecclesie Archesiopoli, et in parochia S. Oreni dicitur: qui facit mandato *Manader* id quod fecit faciat desinatur. Consultum civitatis Aueci, et aliis factum non validi: qui *Manader* debet ire ad exercitum cum aliis hominibus civitatis Auecius ad expensas dictorum Consulum, quando predicti homines ira tenuerint; verumtamen predictus *Manader* potest quittare unum ex vicinis quem vult ad cognitionem Consulium ne vadat ad exercitum predictum, et tenetur facere dictus *Manader* qui ei mandator per dicto Consules; et ille *Manader*, quando collecta imponitur per Consules civitatis predictis in predicto civitate, est immunitus, nisi collecta altera (f. ultra) imponitur quatuor denarioribus *Morlano* sive (sli.) quando autem per Consules civitatis predictis mandatur aliquibus civibus quod vadont a villa curanda, vel ad alia utilitas publica facienda, predictus *Manaderius* est immunitus, et unum vicinum civitatis predictis potest quittare a predictis facienda; et quando collecta imponitur per dictos Consules, exigitur per *Manaderium*, qui habet pro sua labore quatuor denarios *Morlano* in die, et debet esse cum collectoriis in exercitio per totum diem.*

2 MANAEURS. Vide *Mairchieus*.

MANAGERIUS. Idem qui *Manens*, mansuarius, horpes, qui ratione mansio-
nit vestigia vel censum, quotannis domino persolvit. Charta Caroli Regentis ann. 1392. Reg. 92 Chartophyl. reg. Ch. 191: *Honestis pauperibus ville Manageriis ita (pecunia) distribuuntur, id est, in civitate natis. Chartular. S. Vandreg. tom. 2. pag. 182: Quod jus et proprietates levandi et habendi duas partes ministeriarum deciminarum in parochia predicta et a parochianis parochianis predictis, exceptius dimicata parochianis et Manageriis existentibus et commorantibus in Huello. Vide *Mansionarii et Manageriis*.*

o Manager. alio sensu, pro Artifice scilicet, Gall. Artisan, ouvrier, legitur in Reg. 2. sign. h. urbis Duec. fol. 26. vi. ad ann. 1439: *Item fu alé um derant delle (M. de Charolais, fille de Charles VII), à cheval par les officiers de M. le Duc, le loy et gens notables, et li defendu de non y alter frutiers, Managers, ne gens de petit entat.*

1 MANAGIUM. Advectio, transportatio, et Gall. Menier, ducre, Litera Ballivi ne villa Terric. ann. 1221: *Cum contentio dui fuisset... super *Managio* bladrum granchie domini Martini... De *Managio* autem bladrum ita compositione est, quod equi hominum vel vehiculae corum cum quibus erolunt terras suas, cum propriis Prepositi de domino Martino simili-
ducent blado apud Meduntam, in domum Abbatis. Ibi Prepositus... providebit dictis hominibus panem album et vi-
num rationabile.*

2 MANAGIUM. Mansus, vel mansio. Testamentum, Herberti Comitis Viro-
mand. ann. 1060. apud Joan. Carpente-
rii in Hist. Camerac.: *Apud Gola-
cum... tria *Managia*.* Charta Willhelmi Comitis Pontis ann. 1201. *Concessio Ma-
gistro Simone Capellano S. Cracis. 10.
libras, in recompensatione *Managi* Eve
Signorex. Charta Matthaei et Marie Co-*

mitum Pontivi ann. 1248. in Tabular. S. Judoci: *Et si contingat, quod predicta dura detur ad *Managia* facienda, ita quod hospites ibi morientur, etc.* Alia ann. 1250. in Tabular. Episcopat. Ambian. 97: *Hospitale... quod confine duo *Managia* quae certam etiam noctis tempore dominio debent. Alia Henrici III. Regis Angl. tom. 2. Monastici Anglit. pag. 83: *Managium quaedam Huello cum campo adjacente.* [Charta ann. 1272. tom. 8. Hist. Harc. pag. 59. Accrescuntur terre ad *Managium*, et unam acrem pretis ad pasturagium. Alii Philippi de Arbosis Episc. Tornac. ann. 1298 apud Miram. tom. 2. pag. 1228: *Cum uno manerio sive *Managio* pertinente ad dictas terras.*] *Vetus Consuetudo Normanna* cap. 94: *E: si l'en savoir que le *Manage* est relevé par trois sols, et par ce aquitez la première acre, ou tout le tenement; s'il n'y a plus d'un acre. Le Roman d'Aubrey MS.**

Deconde soit en le maistre *Manage*.

o Pro praedio rusico, in Charta authent. offic. Aut'rebel. ann. 1259. ex Tabular. S. Petri Gand. *Domina Mathildis... gustavat... sexies viginti libras Paris. quae ipsa domina habebat nomine assignamenti supra *Managium*, quod Eustachius filius predicti Egidii militia mariti sui tenebat apud Loison, et etiam supra certas pischarias, aquas, redditus et omnia alia ad dictum *Managium* pertinentia Nostris vero *Manandise*, mansio, domus. Lit. remiss. ann. 1455. in Reg. 183 Chartoph. reg. ch. 30: *Comme le supplient eust pris à louage... à Amiens... une maison ou *Manandise*, etc. Reg. 18. Corb. sign. Habacuc ad ann. 1509. fol. 7. vi: Et aussi par condition que se ledit predeleur y fait édifier et aloncyuer quel que édifice ou *Manandise*, etc. Chron. MS. Bert. Guescl. :**

*Anglo furent issus hors de leur *Manade*.*

Hinc Manable. qui alicubi manet, in Bestiar. MS.:

Or vos contes d'un oisel.
Qui moult parent contes et bel.
*Toudis en es nos *Manabale*.*

Unde etiam *Manage*, pro Supellex domistica, Gall. *Meuble*. Peleg. prior S. Gundulfi Bitur. ann. 1314: *Ung *Manage* d'ostel, v. solz.* *Manandise autem vel *Manante* nostratus praeterea facultates, bona, redditus, suppellectilium quæ domus ornatur significat. Lit. pro monast. Sacriens. ann. 1359. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 439: *Comme de leur église ils aient, tant en chef comme en membres, plusieurs patronnages d'église, droit, seignuries, *Manantes*, profit et émouvement et revenus, etc. Vita J. C. MS.:**

*Chi *Manibus* estoit tonloiers,
Assez avoit grant *Manandise*.*

Pacifum inter Phil. Pule, et Guill. co-
mit. Hannon. ann. 1314: *Et defendre
en bonne foy en nostre terre que il n'i
aient *Manandise*, ne confort, ne marchan-
disse nulle. Inde *Manant*, pro Divite, in
Doctr.:*

*Et qui a bonnes teches riche est et *Manant*.*

Vide *Massartia*.

o 3. MANAGIUM. Familia: quo sensu
stiam *Manage* dicimus. Lit. remiss. ann.
1376. in Reg. 108. Chartoph. reg. ch.
294: *Si *Superiorum transversa*, ubi pre-
dicti suo, uxoris et *Managi* lucendo,
mercari cepit.. Dicitus exponens, qui cum*

exaratum. **Mancam**, sine mantam surtriginta denariorum fuisse tradit. Lombardus mancassum et marcassum, (quae verba idem sonant cum mancali numerum argenteum 30) valentem denariis interpretatur. Verum jure in dubium vocat Somnerus, at **Manca** et **Mancusa** nummus aut percussa moneta fuerit, cum probabilius sit, fuisse auri aut argenti quid certe quadam pondere constans, qua notione **marcam** vulgo accipimus, cuius valor tam in auro quam argento crescit aut minuitur pro ratione valoris monetæ, qui ut plurimum: prout et libito Principium minuitur aut augetur. Atque inde fit, ut in Legibus Henrici .. cap. 69. **manca** sex solidis resumetur, quinis numerum denariis ad solidum: in Legi Adelstani Rez. cap. 6. 30 denariis: **mancusa** vero apud Wilielmum Triorn pag. 1776. in Variantibus Lect. pondus 2. solidi et 6. denar. ducatur. Ocurrit in Legibus et Scriptoribus Anglicis passim. Vide Monastic. Anglie. tom. 2. pag. 266. et infra **Mancusa**.

* 10° Somneri sententiam firmare licet ex Testamento Byrrhtri apud Hickeius pag. 52. ubi armillam auream ad 80. **Mancas** estimatur. Primum naturalis domino suo Regi armillam auream que habebat 80. **Mancas** auri. Et infra: Et dominus suo Regine armillam unam que habebat triginta **Mancas** auri... Præterea dedit eidem Ecclesiæ... unam torquem auream de quadrangulo **Mancusa** auri.

MANGA. Liber mirabilis, seu Tabularium Abbat. Conchensis in Ruthenio ch. 19: Et in memoria censu per singulare annos S. Petro Romæ Apostolo unum **Mancosum** auri percolavit. Nisi legendum sit **Mancosum**, ut in Charta 207

2. **MANCA**, Defectus, nostris **Manque**, Itali. **Mancanza**. Urbanus II. PP. in Epist. ad Ivonem Carnotensem Episcopum. *Oves dominicas... abeque mordo vel Manca perducas.*

3. **MANCA**, f. Navicula piscatorie genus. Vita S. Oswaldii sec. 5. Benedict. pag. 745: Totam simul piscaria Ramesensi Ecclesie contulit cum **Manca** et costis piscatorum. Vide **Manciva**.

4. **MANCA** MANTS. Sinistra. Ejectio Henrici Regis Portugalie apud Brandenburgi. Lusitania lib. 30. cap. 13. Si Regi Portugallie non haberit maiestatem et haberet plam, ita erit Regina. Non acciperit virum nisi de Portugal nobilis et talis non vocabitur Regis, nisi postquam haberet de Regina plam. Vixione et quando fuerit in congregazione, maritus Regine vixit in **Manca** manu, et maritus quo ponet in capite coronam regnus.

* 5. **MANCALDUS**, Mensura annonaaria. **Mancaud**. Chartul. Aquincimense fol. 60. Godefridus de Strivel dedit Ecclesie Aquincensi... censu 2. modiorum arenæ duorum etiam **Mancaldorum** pise.

* 6. **MANCALIS**. [Vide METICALIS.]

Unde censum annuale, mille videlicet aureos quos vulgo **Mancales** appellant conuentu Cluniaciensi, ad vestiarium proprie dedit. [Chart. Cluniac. Coll. Burgund. B. N. t. 79, n° 155 bis, an. 1050.]

MANCALZ. Modus agri, qui **manculum** capit. Chartul. Aquincimense fol. 26. Johannes de Hainleure vendidit nobis duas **Mancalz** terre.

MANCANARES, Pomaria. Vox Hispanica. **Mancana**, pomum. Charta sera 1010. apud Ant. de Yépez in Chron. Ord.

S. Bened. tom. 5: *Vinesas et terras, et oriales et Mancanares, cum pratis, pastibus, etc.*

MANCANUM. Charta sera 978. apud Anton. de Yépez in Chron. Ord. S. Benedict. tom. 6. pag. 480: *Concedimus ibi servientiam illa vinea de illa Mancano alia vinea iuxta alia vinea de illa Comissa, etc.* [Idem videtur quod **Mancanres**, Hispan. **Manzanal**, Pomariam.]

MANCARE. **Mancaster**. Vide **Mancus**.

* 1. **MANCARIA**. [Gall. **Manguenue**:] Habuimus noticiam multas novitates, **Mancarias** et extorsiones factas fuisse in haverre et personis nostrorum mercatorum. » [Venise, Arch. gén. Senato Misti L.V. f. 117. an. 1425.]

* 2. **MANCARIA**, Comessatio, convivio. Ital. **Gozzoglia**. Stat. Bonon. ann. 1250-67. tom. 1. pag. 138: *Mancarias, sue coniectiones non satiam, nec fieri permitto in massaria meo tempore, ne quis sinat.* [Fr.]

* 3. **MANCATUM**, perperam, ut videtur, pro **Mandatum**, in Stat. Genuens. lib. 4. cap. 20. pag. 127: *Si aliquis propinquus vel vicinus equisitus noluerit consentire, et facto precepto de **Mancato** negligatur, non compumperit, etc.*

* 4. **MANCUS**. Mensura frumentaria. Chartul. S. Vedasti Areti. V. pag. 284: *Ad pontem de Wenden debet cellariarius... in festo omnium SS. quatuor Mancarum frumenti. Vide **Manculus**.*

* 5. **MANCIA**, Mensa, Gall. **Talle**. Inventarium ann. 1342. ex Archiv. S. Vict. Mass. I. item *unum mapanum pista, item duos Mancos, etc.* Vide **Mancia**.

* 6. **MANCELLA**, Parva Roma, manicolla, nostris **Manchelette**, Wolphardus Presb. 10. 1. de Vita S. Walpurgi. cap. 6. n. 19. **Mancella** ei a manu prevaricatrice et tamida disuertitur.

* 7. **MANCER**, *Mancelon*. Lit. remiss. ann. 1457. in Reg. 189. Chartoph. reg. ch. 186: *Une paire de Mancelons, qui pouvoient valoir deux sols, six deniers.*

1. **MANCEPS**, Satelles, lictor, vel qui satellitibus praesest. **[Manceps, Serpent]** in Glossar. Lat. Gall. Sangerm. | S. Cyprianus Epist. 69: *Lutrones Mancipi, obsequio pleno humiliatis obtemperant Mox: Prepositus illic agnosciit et timet. Lucifer Calaritanus lib. 2. pro S. Athanas. pag. 89: Non esse Christianus. sed plane **Manceps** latronum cognoscere. Manceps carceris, et vinculorum janitor, apud Prudentium libro Peristeph. S. Zeno in Serm. de S. Arcadio: *Hunc vero profolentem ad nefandom custodiom noxie mentis Mancipes rapuerunt.**

MANCEPS MUTATIONUM. Gloss. Gr. Lat.: *Ἐκπορφύρας, ὁ οὐ κατέχειν, πονεῖσθαι. Stationarius, Manceps, Mancipes cursus publici, de quibus in cod. Th. in pg. 17. 22. 35. 36. 32. etc. de Cursu publico. 3. Senatorib. 4. Epist. 47: Si quos autem intransigere cuperit pertulerit, collet, præstatim per processus agentes Mancipis mutationum voluntas applicari, ut cursualis tractus inde habeat medium, unde haec tenus sumptus incommodum.*

MANCEPS Thermarum, Salinarum, in Cod. Th.

* 8. **MANCEPS**, Publicani spontanei, inquit Gothofredus ad leg. 17. lib. 13. Cod. Theod. tit. 1. quibus cura ut distributionis, ita exactiōis injungebat, suo privato commodo.

2. **MANCEPS**, Pistor publicus. *Μάγκης, ἡ τελεία τοῦ ὑπόδους ἄτον, in Glossis Basiliæ. Ita **Mancipes** usurpant leg. 1. et 2. Cod. Theod. de Frumento urb. CP.*

(14, 16.) ut censem Cuicacius. At Jacobus Gothofredus non quoquevis pistores; sed eos, qui pistinis publicis, atque aede panum civiliū et militariū pistib[us] prepositi erant, ex d. leg. 18. et ex Soler. lib. 5. cap. 18. solois **Mancipes** appellatos contendit. Verum in d. leg. 18. **Mancipes** non est prepositura pistinorum; sed auctoritate, et consequentia pistinimi, ad quod tenebantur omnes, preter eos, qui ratione dignitatis a numeribus sordidis immunitate et merita, eis leg. 15. eod. Cod. de Extraordi. sive. **Mancid.**

11, 18. Praeteres Graecos recentiores, **Manci** quamvis pistorem vocasse, constat. Vide Vitam S. Auxentii Archimandrita cap. 8. et alias laudatos a Meursio. Hinc **Mancivis**, apud Cedrenum pag. 24. in Basilicæ, apud Sulidan, etc. et **Mancivis**, in Chronicâ Alexandrinâ pag. 700. pro pistinio. Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 202: *'Απρόσθιος, τὰ μανκινία, ἐν τῷ ἔρι γίνεται. Aliud Lexic. habet μανκίνια.* [eo] Vide Glossar. med. Graecit. col. 846.] Anastasius Bibl. in Vita S. Joannis Eleemosynari cap. 7. n. 96: *Et animal portans similes a **Mancido** causa prandis ipsius. Vide **Panatarius**.*

* 9. **MANCER**, Spurius, pro **Mancer**. Glos. sive. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7002. **Mancer**, *fi de putein:*

Natus exerto tibi **Mancer**, **Mancoria** esto.

* 10. **MANCHE**, Idem quod **Mancos**. 1. Charta Henrici Reg. Angl. apud Medox Formul. Anglic. pag. 88: *Si quis de hominibus suis in forisfacture mea justo iudicio et causa aperta missus fuerit de XX. **Manchi**, adquietet se ante iudicium per VI. **denarios**, et post iudicium per XII. denarios.*

* 11. **MANCHE**, a Gallico **Manche**, **Manci**. Pro **Manci** dominio comitissime. In **Capitulare** 1244. MS.

* 12. **MANCALDUS**, Mensura annonaaria, in Charta Nicolai episc. Camerac. ann. 1169. ex Chartul. S. Juliani Camerac. col. 8. Vide **Manculus**.

* 13. **MANCHEUS**, **MANCIRUHS**, Jus gisti seu procurations, vel Prestatio pecuniaria, quae ob id exigebaratur. Charta ann. 1306. pro vicecomiti Lautric. in Reg. 91. Chartoph. reg. ch. 188: *Usatica, Madatas, buccarias et **Mancheus**. Infra: Usatica, athergas, corregia, **Mancieus**, etc. Vide **Mancio**.*

* 14. **MANCERUM**, Manubrium, Gall. **Manche**. Guido de Vigev. MS. de Modo expugn. T. S. cap. 9: *Fiat una bota rotunda, et ista bota habeat in medio unum **Mancium** ab una parte bote, taliter factur, quod leviter possit teneri intus ganbara cum streva.*

1. **MANCIA**. Innocentius III. lib. 1. Epist. pag. 30. Edit. Venetiæ, de officio Camerarii in Ecclesia Perusina: *Ipsa vero quod cuique opus erit, iuxta facultates domus prouide dispensabit, **Mancias**, et alia, que fuerint necessario danda in iustis et foris, cum constat Archipresbyteri sine murmure tribuat, etc. Ubi **Mancia** idem est, quod mensa. Vide in hac voce.*

* 15. **Mancias** donum clientibus factum intercipiatur. **Manib[us] annonaariis** ad Ord. Th. Rom. tom. 2. Musæ Italici pag. 129. unde **manus** vocat Benedictus **preb[er]ylerum**, seu donativum quod summi Pontifices distribuere solent, maxime cum inaugurarunt. Vide in **Manus**.

* 16. **Mancia**, quel che sia da dal superiore allo inferiore, o nelle allegrezze, o nelle solemnità per una certa amorevolezza. Lat. **Strena**.

* 17. **MANCIA**, Augurium, omen, devina-

sion, Prog. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 767.

6. **MANCID**, Praestationis species, reg. Aragon. ann. 1172. Inter Probat. tom. 3. Hist. Occit. col. 124: *Dono... pedaticos in manu et in terra, et Mancid in pascitione manu.*

7. **MANCIEUS**. Vide supra *Mancheus*.

8. **MANCUS**. Vide *Mancus* 1.

9. **MANCIO**, Jus giasi seu procuratio- nis, vel Praestatio pecuniaria quae ob id exigebatur. *Charita Alt. II. fol. 184 v.*: *Concessit... de terra sua exulta, ubi quindecim modii surmenti (sic) seminari queant, sine Mancipatione seruiti vel queant, nisi Mancipatione servitu vel aliquius redditus. Vide Mancipatus.*

10. **MANCIPATIO**, Servitus, ministerium. *Epist. Stephani VI. PP. tom. 3. Conc. Hisp. pag. 161: Ut cuncte ejusdem dicencia Ecclesia que prius illi paruerant, revertantur in Mancipatum obsequenze illius. Mancipatus, pro ministerio pistrini, vide Mancipatus.*

11. **MANCIPATIUS**, Servitus, ministerium. *Charita Ann. 1188. ex Chartul. 21. Corp. fol. 184 v.: Concessit... de terra sua exulta, ubi quindecim modii surmenti (sic) seminari queant, sine Mancipatione seruiti vel queant, nisi Mancipatione servitu vel aliquius redditus. Vide Mancipatus.*

12. **MANCIO**, παροτλόν, Peristylum. *Gloss. Lat. Grac. MSS. Sangerm. Per- permanens pro Mansio.*

13. **MANCIONATOR**. Vide *Mansionator*.

14. **MANCIPA**, Meretrix. *Statuta Massili. lib. 5. cap. 13: Constitutimus ne aliquis tenens stupras recipiat meretricem publicam sive Mancipiam, nisi duntarunt unde scilicet in singulis septimanis die Lune.*

15. **MANCIBA**, Concubina, pelle, unde *Mancibia*, lupanar, prostibulum.

16. **MANCIPALIA**, Publicae res, in *Glossa MSS. ad Concil. Afric. cap. 36:*

17. **MANCIPALIS**, Mancipium. *Gildas in Gemitu. pag. 9: Romanus nonnullis ad servitatem... Mancipibus reservatis... Italian petunt.*

18. **MANCIPARE**, Lacerare, vel per vim auferre. *Stat. synod. eccl. Tornac. ann. 1386. cap. 18. pag. 47: Cujuscumque dignitatis aut conditionis existat, quae omnes aut executores ecclesiastici iudicium, aut alias litteras corundem actave, judicia, defensiones, occulare, scriptioem Mancipare, multitas, aut, quod gravius est, interficere, litteras vel acta, predicta personis memorias auferre, seu aliam corrumpere, cancellare aut detinere, etc.*

19. **MANCIPARI**, In se quid suscipere, vadere se prastare, id est quid *Mancipari*, pere. *Id est in hac voce Charta ann. 1210. ex Tabula Canorum. Istana venditione concessione Engassensis mater dicti Gerardi et Isabel uxoris eius, et fide interposita eam garantire Mancipantes, quidquid ratione totalitati in rebus premonitionis habent, sponte quittauerint. Vide mox *Mancipium* 5.*

20. **MANCIPARI**, Effectum, Sortiri, obtinere. *Lettere Henrici III. Reg. Angl. ann. 1225. apud Rymer. tom. 1. pag. 281: Et, acceptis eorum responsis, audiueritis quod non se capient dicta negotia, dicatis quod molestie feramus rem effectum non Mancipatum. (¶) Effectu Mancipari, in chart. Dagobert. I. ann. 628. apud Brequin. nov. edit. num. 245.)*

21. **MANCIPARIUS**, Mancipiorum mago, vendor. *Scholastica Juvenalis ad illud Sat. II. v. 147:*

Non Phrys, non Mycus, non a mangone peccatis.

Quales vendunt caro Mancipari. Perpetrare videtur scriptum in Notis Tyronis pag. 80: *Manciparius, pro Manciparius*

22. **MANCIPATIO**, pro Emancipatio, seu potius Manumissio. *Charita Iwan Comitis Alfontani ann. 1199. apud Mireum. tom. 1. pag. 104: Excepta Mancipatione servitorum ab omni nostra vel laice potestate omnimodo mancipatum, pro ampluscando dei nominis, et laudis honore ad usum Fratrum Truncinensis Ecclesie...*

Reliqui Presbyteri et Diaconi et Subdiaconi vicani hoc studio se custodian, ut Mancipiola sua ibi maneat, ubi uores sua. Illi tamen segregantur solitarii, in cella jaceant, et orient, et dormiant. [Mancipolum, petit uigent, mancipi, in Gloss. Lat. Sangerm.]

23. **MANCIPATIUS**, Mancipium, servus minoris aucti. *Concil. Turon. II. cap. 19: Reliqui Presbyteri et Diaconi et Subdiaconi vicani hoc studio se custodian, ut Mancipiola sua ibi maneat, ubi uores sua. Illi tamen segregantur solitarii, in cella jaceant, et orient, et dormiant. [Mancipolum, petit uigent, mancipi, in Gloss. Lat. Sangerm.]*

24. **MANCIPATIUS**, Villa, mansus, tene-

mentum; que omnia una hac voce significari videntur, in *Charta Iacoberti Archip. Arelat. ann. circ. 1190: No itaque cum consilio et voluntate Consilium Arelatensem et totius populi collectam eleemosynam, quam ad subventionem terre Hierusalem in civitate nostra et in Mancipis facimus, per eosdem fratres ultra mare duximus transmittendam.*

25. **MANCIPATIO**, Obligatio, servitus. *Charita ann. 1188. ex Chartul. 21. Corp. fol. 184 v.: Concessit... de terra sua exulta, ubi quindecim modii surmenti (sic) seminari queant, sine Mancipatione seruiti vel queant, nisi Mancipatione servitu vel aliquius redditus. Vide Mancipatus.*

26. **MANCIPATUS**, Servitus, ministerium. *Epist. Stephani VI. PP. tom. 3. Conc. Hisp. pag. 161: Ut cuncte ejusdem dicencia Ecclesia que prius illi paruerant, revertantur in Mancipatum obsequenze illius. Mancipatus, pro ministerio pistrini, vide Mancipatus.*

27. **MANCIPATIUS**, Servi homines, sed non ejusdem ordinis atque conditionis; *Mancipatus* quippe Ecclesiastica, ab aliis diligenter secernunt. *Capitularia Regum nostrorum, cum ne in servitatem secularis redigantur, prohibit. tom. 2. col. 94: neque eu communari nisi ad libertatem permittant. Capitulli Caroli C. ibid. col. 56: Quis Mancipia ecclesiastica quisquam nisi ad libertatem committat; videat ut Mancipia que pro ecclesiastico dabuntur, in Ecclesiis servitiae permanent; et ecclesiasticus homo, qui communatus fuerit, perpetua libertate fruatur.*

28. **MANCIPATIUS**, Adventitia et fugitiva, in *Capital. Caroli M. ex Lege Longobard. num. 7.*

29. **MANCIPATIUS**, non casata, hoc est, servi ruralibus possessionibus non addicti. *Vide Casati.*

30. **MANCIPATIUS**, ORIGINALIA, Servi a prima origine colonaria conditions. *Appendix Marcilli form. 16: Propterea obnoscit enim de caput ingenitatis meae, te fieri et adspicere regem, ut etiam quid de Mancipia tua originalia ostendat facite, etc. Idem in eis inter lit. denigrati formulas p. 136. Vide *Originalia*.*

31. **MANCIPATIUS**, PALATI, Ejusdem conditions atque Mancipia Ecclesiastica, in *Capital. Caroli M. ann. 733. nun. 12.*

32. **MANCIPATIUS**, TOTALIA, Ecclesiastica, que in dicta ecclesiis sunt. *Chart. Ottone. I. Imperat. ann. 930. apud Guden. Cod. Diplom. tom. 2. pag. 1: Redidimus nobiscum. S. Maximini... ecclesias cunctas, date, Totalibusque Mancipis.*

33. **MANCIPATIUS**, SERVA, Preceptum Lotharii Regis ann. 836. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 146: *Ex beneficio Ingiliorum Mancipias duas, nominis earum Otrut et Willigart, et istas supra nominatas Mancipias cum infantibus eorum ad proprium tribuum. Vide Marculi Appendix form. 37.*

34. **MANCIPATIUS**, in *Glossis antiquis MSS. : Originis ejusdem, vel locum, antiques genere.*

35. **MANCIPATIUS**, CASA, Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 92. § 1. [¶ 200]: *Si quis comparaverit terram, id est, solum ad edificandum, aut casam Mancipatam, et quinque annos inter presentes posset, etc. Cui Lex Longob. lib. 2. tit. 33. § 1 habet Mancipatam [Repte Muratoriis] in hunc locum casam Mancipatam, vel Mancipatam dici existimat, qua ad authenticationem dicitur, etc.*

36. **MANCIPATIUS**, Mancipium, servus minoris aucti. *Concil. Turon. II. cap. 19: Reliqui Presbyteri et Diaconi et Subdiaconi vicani hoc studio se custodian, ut Mancipiola sua ibi maneat, ubi uores sua. Illi tamen segregantur solitarii, in cella jaceant, et orient, et dormiant. [Mancipolum, petit uigent, mancipi, in Gloss. Lat. Sangerm.]*

37. **MANCIPATIUS**, Villa, mansus, tene-

mentum; que omnia una hac voce significari videntur, in *Charta Iacoberti Archip. Arelat. ann. circ. 1190: No itaque cum consilio et voluntate Consilium Arelatensem et totius populi collectam eleemosynam, quam ad subventionem terre Hierusalem in civitate nostra et in Mancipis facimus, per eosdem fratres ultra mare duximus transmittendam.*

38. **MANCIPATIUS**, Strictiori notione, nempe pro Familia, domus, usurpatur in *Conc. Tolet. XVI. ann. 1223. inter Hispan. tom. 2. pag. 71: Ut ecclesia, que ad decem habuerit Mancipia, super se habeat Sacerdotem; que vero minus decem Mancipia habuerit, alius conjugatur ecclesia.*

39. **MANCIPATIUS**, Gloss. Lat. Gall. Sangerm. ex *Johan. de Janua: Mancipium, Fili ou fillo non emancipis, ou ce qui peut estre pris à la main, et estre subjet, si comme homme ou bête.*

40. **MANCIPATIUS**, Pistrinum. *Vide Mancipatus 2.*

41. **MANCIPATIUS ADDICENS**, Discipulus, tiro, Gall. Apprensi; nude vero scutum, vulgo *Compagnon*, significat. *Stat. sabbat. Carcas. ann. 1402. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 565. art. 21: Quod nullus homo sutor dicti burgi Carcassonne si ausus conductere nec tenere aliquod Mancipium addicens, nisi primitus et ante omnia dictum Mancipium sic addicens seu addicere volens dictum ministerium, solvus pro bona sua intrata, resoluus magister pro eodem, decem solidos Turonenses. Ibid. pag. 566. art. 21: Quod si quis magistrorum dictie artis sabbateret aliquod conducteret Mancipium cum tempore, et dictum tale Mancipium ministrum, et dictum aliquum tempus colligit sui perpetuaverit, et compleverit, dimitteret, et liberaret. Ibid. pag. 568. art. 29: Teneantur (suprpositi) eligere... quatuor Mancipia dicti ministerii sive artis dictie sabbatier, bona et sufficientia et habitantia dicti burgi Carcassonne... que quidem quatuor Mancipia in omnibus negotiis tangentibus dictum ministerium sabbatier, sive capellari, et sancti luminare sive curam vel provisionem pauperum vel infirmorum, sive cadavera pauperum dicti ministerii sepelienda, quam alia negotia sive causas, tangentes dictum ministerium, habeant ire et laborare... cum dictis suprpositis. *Masp. in Stat. barbit. Tolos. ann. 1457. ¶ Reg. 187. Chartoph. reg. ch. 49: Tout Masp ou compagnion qui aura arrendat aital obrador, pagara per pena vint sole Tolsas. Vide infra *Mango* 8.**

42. **MANCIPATIUS**, Fidejussor, qui vadem se prestat. *Charta ann. 1300. in Reg. 38. Chartoph. reg. ch. 47: Acquinit dictus prioratus de Blancho, ex venditione sibi facta per bonum Mancipium, dimidiam cartonatam terre. Vide supra *Mancipare 2.**

43. **MANCIPATIUS**, If. Institutor, Gall. Facteur. *Consuetudo Tulos. parte 2. tit. 2. art. 3: Mancipia consuetudo, inter mercatores et Mancipium, seu mancipios, et secum sive socios, videlicet si dictius recipiens Mancipium aut socius talis extiterit, qui nullam partem habeat in dicta mercandaria, etc. Chronic. Petri IV. Regis Aragon. lib. 8. cap. 82: Et per occasionem aquae tractement, 10. Mancipi exirent a carreira al port de la casa, etc.*

44. **MANCIVIA**, Navis Indica, de qua Maff. Histor. Ind. lib. 16: *Birones quatuor Mancivian unam /actuari genus id est/ confestim omnibus ad bellum rebus ornavit. Carolus de Aquino.*

45. **MANGIUS**, Julius Firmicus lib. 2. cap. 12: *Magos, Sophistas, Mancios etiam et*

tabellarios, sive cursores, qui Principatum negotio nuncient. Seu indubie legendum mancios.

MANCLAVIUM. Gracis recentioribus παρτάγον. Fusus est, quo cedebantur, qui astaurium menererant: quasi manus clavae. Vide *Satmas.* ad *Trebol.* *Pollionem.* In *Glossis.* cap. 10. et in *Claudii.* cap. 14. Ita *Hermannus.*

MANCO. Vide *Mancos.*

MANCOLDUS. Mensura species. Privilium Leduini Abb. S. Vedasti Atrebat. ann. 1098. Ex Tabel. ejusdem. Abbat. V. pag. 248: *Ei semel in anno unus Mancoldus milia, unde debemus Comiti 2. modis salis per annum. Triginta Mancoldos de manu nostra accipiet, et pro duobus habet redditum ollorum.* Vide *Mancoldus.*

* **MANGONES.** [Bascans. Dier.]

MANCOR. Genus frumenti. Chartularium SS. Triolit. Cadomens. fol. 45: *Triginta acras frumenti, et quater vi-* gines de *Mancor,* et 10. acras ordei, et 10. avena.

MANCOSUS. Vide *Mancos.*

MANCOTUS. Mensura agraria. Gallis *Mancos.* Charta Laurentii Abb. Centu. ann. 1180. Ex Tabel. ejusdem. loci: *Campus unius sectoris, et una foraria quartierum seminatur.* Et *duo Mancos,* unus arpentum duarum minarum et dimidie iuxta arpentum *S. Amandi.* *tres Mancos* in uno aruento quod est cum uno aruento *S. Sulpij,* et cum uno aruento *S. Stephanii.*

MANCULA. f. pro *Machina.* Vide *Tractarea.*

MANCLARI. Gloss. Greec. Lat. : Hispan. *Tempio.* *Mancular.* Ita MS. et H. Steph. Vide *Mancular.*

MANCUSA. Vide *Mancos.*

MANCUS. Glossa Isonis Magistri: *Mancus, contractus, debilitatis, mutilatus, vel immunitus.* Pactus Legis Salicet tit. 32. § 1: *Si quis alterum manu aperte capolaverit, de manu capolata unde Mancus est, et ipsa manus super eum penderit, etc.* Et 13: *Si vero ipsa poller in ipsam manu Mancus patuerit, etc.* § 9. Et 10. *Sic vero cum capolaverit, Mancus ibidem tenuerit, etc.* Lex Alemani. tit. 35. § 10: *Si autem totum brachium hancum fuerit, ut nichil cum eo facere possit, etc.* Lex Ripuar. tit. 5. § 4: *Si manus Mancus ibidem penderit, etc.* § 5: *Quod si poller ibidem Mancus penderit, etc.* Propter Manchos, qui altera carent manu, vel certe qui alterius manus usu privantur. Gloss. Greec. Lat. : *Απερτός, mancus.* Cod. MS. habet *mancussecus.* Forte legendum, *mancus, excauus,* vel *scava,* qui scilicet manu sinistra pro dextra utilitur, *oxiūt.* [Conjecturam hanc firmat Glosso. Lat. Greec. MS. Sangerm. : *Mancus-* *scava*, *aperte* *hancum,* i. e. qui agit manu sinistra.] Lupus Servatus in Vita Wigberti cap. 28: *Manci exoptabilem manu nacti sunt usum.* Hinc

MANCINUS. Joanni de Janua, qui utitur sinistra pro dextra manu, et e converso, a manu; sed legendum, a mancuso, [ut in edit. ann. 1500.] Italiis *Mancini* eadem notio etiamnum sunt.

MASCAR. Mutilare, membro privare. In *Alcamann.* tit. 12. 13. 14. Capitulo etiamdem Legem cap. 8: *Si quis alterius brachium super cubitum, aut cora super geniculum, cum spata aut cum fuste proferit, et non Mancus, et ab solido sex. s. b. Si quis alterius brachium Mancus, solvat sol. 20. etc.* Occurrunt lib. pluries. Charta divisionis Imperii Caroli M. cap. 13 (al. 18.): *Placuit nobis praeci-*

pere, ut nullus eorum per quilibet occasiones quilibet ex illis apud se accusatum sine justa discussione atque examinatione sui occidere, aut membris Mancare, aut excarcare, aut invitum tendere faciat. Hinc nostris mansit vox Mancus, pro deficit, deceas.

MANGATIS. In *Pacto Leg. Salicis* tit.

32. § 8: *Si vero ipsa poller in ipsa manu Mancus penderit, etc.*

MANCIO. [Lex Ripuar. art. 6: *Sic in omni Mancatione, et membrum mancus pendiderit, ita Capitula Caroli M. ad Monachos cap. 16: Ut disciplina monachus regularis imponatur, non excula-*re, id est, non orbentur, neque Mancantes alias habeant, nisi ex auctoritate regule.* Quod non de membris aliquibus militatione intelligendum, sed de gravi virgum castigatione.]*

MANCARE. Superius in *Ludovico VI.* Qui cum radimi se multo regarent, impetrav. eos *Emascati:* *mancos autem pugnos referentes intus socii remitti.*

MANCASTER. *Mancus,* in *Gloss. MS.* Reg. Cod. 1618.

MANCUS. pro *Manca* vel *Mancusa,* seu *Marcia* [Placitum Spoleti habitum ab Adelhardo Abb. ann. 814. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 381: *Et si non diuinitur, ut aut ipse, aut Herofaldus filius ejus ita non adimpleretur, et aliter renoveret quiescerent, per qualemque ingenium, comprenderent mihi Mancus.*] Occurrunt iterum col. 382] Vide *Mancus.*

MANCUSA. pro *Manca* seu *marcha,* passim habent Scriptores Anglie, Anglo-Saxonibus names, *mancesa,* et *mancus,* ut auctor est *Spelmanus.* Mattheus Westmonast. ann. 857: *Rome autem singulis annis 400. denariorium Mancusa precepit portari, etc.* Simeon Dunelmensis. ann. 855: *Roman quoque pro redemptione anime sua trecentas Mancusa portari precepit, etc.* Alibi habet trecentas *Mancusas* denariorum. Ita Will. Malibesb. lib. 1. de Gestis Angl. cap. 4. pag. 81. Asserius de Rebus gestis A. Ifred. pag. 4. Auctar. ad Matth. Paris pag. 158. Monasticum Anglie. tom. 1. pag. 123. 215. tom. 2. pag. 345. tom. 8. pag. 116. 120. etc. Perperam *mancula,* detinens eidem apud *Herofaldum* Hovedenum pag. 415. Vide in *Breviario.*

MANCUS. Apud nostros quoque fuit in usu hæc moneta species sub nomine *Mangon,* quod a nemine, quod sciám, hactenus observatum existimo. Le Roman de *Guillaume au Facon* MS.: *Not la dame or ave mangon,* *Dame ou ave mangon,* *ce fe bien dire de mangon à un,* *Qu'il en seroit deux pour un.*

Vide *Mango* in *Manganum 2.* et *Meloquius.*

De qua moneta etiam mentio fit in vita J. C. MS.: *Trente Mangons d'or m'en donne,* *Ce li respondi la paule.*

Le Roman d'Alexandre MS. part. 1: *Et son cheval ferme, qui vaut trois lis Gascon,* *No seroit digné pour un maist Mangon.*

Quidam existimat, vocem *Mancusa* esse Anglo-Saxoniam: aliis *Mancusam* ita appellatam fuisse quasi *mancu-* *sum,* ut *Caius et Watusius,* quod procul abest a vero, cum constet, *Mancusam* non fuisse monetam percussam, sed certum monardum aliqui pondus, nec contra sententiam *Lambardus* [in voce *Mancus.* Vide *Manca* 1. et *Marcas.* Codex MS. Will. Thorn. S. Benedicti Cantuar.

sub. ann. 848: *Et pro hac donatione prædictus Clericus dedit eidem Regi coriolum Mancusa in duabus armillis et nota, quod Mancusa est pondus duorum solidorum 6. denar. Addit. vetus Chronicum, ann. 858: Et scilicet, quod *Mancusa et marcha pro eodem tunc temporis accipiebantur.* [His addit. *Hickensem* in Dissertat. Epistol. pag. 109. Vide *Marcus.* 1.]*

MANCUS. Fuit et *Mancusa* mensura liquidorum, ut colligunt ex Indice Cod. MSS. dom. Simondi d'Euse apud *Hickensem* pag. 806. ubi memoratur *Charta venditionis VIII.* Mansarum agelluli pro *lx.* *Mancusa purissimi old.* *Mancus,* *Charta 90.* inter Alamanicas Goldasti: *Folcardus et Adalofus ejus fiduciatores* sunt in *Mancosa milles.* Testamentum S. Everardi Comitis Foroujulieni: *Quaratus Rodulfus volumus ut habet spatium tres, Mancos 100. ballium unius etc.* Tabularium Casauriense ann. 18. *Ludov. Imp. Ind. II.* *Ut complicerent ipsi Totomi vel sub heredibus Mancosos 50. et illas rea per nullummodum ingenium querere vel causare possit.* *Mancus monetae Barcinonis,* in veteri *Charta.* In alia apud *Diogo de Comitib. Barcinon.* lib. 2. cap. 59. 700. *Mancus* ejusdem moneta dicuntur confidere 1000. uncias auri. *Uspatarii* promise de moneta auri et argenti. *Charta Sandri Pamplonensem Regis ser. 1111.* apud *Biancam* *Conventi enim Almutadigr. dare Regi Sanctio 120.* *Mancusas auri vel argenti, ita quod si vult argenteum, accipiat septem solidos monetae Cesarouigilia pro Mancuso.*

MANCUS AURI. Iso Magister in *Glossis* ad Prudent. aureos: *Mancusa. Philippus, Mancori. Mox: Mancusa. Preceptum Caroli Mag. pro monast. Casaur. tom. 5. Spicil. Acher. pag. 896: Mille Mancosas auri eidem monasterio persolvere culpabilis habecatur.* Placitum Rainerii Ducis Tuscie ann. circ. 1014. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 526: *Tunc dominus Rainierius Marchio et Dux, excidit dannum domini Imperatoris, ut si quis monasterium hoc (Parfense) de eis diversitate presumerit, duo milii Mancosorum aurorum compositor esset.* Charta Italica apud *Franciscum Matheri in Mathildi Comitissa lib. 3. pag. 96.* *Qui vero fecerit, predictos milie Mancosas aut de auctoribus compotisur.* Addit. pag. 116. 118. *Anastasis Bibl. in Mathildi pag. 116. 118. In auctoribus Mancosas numeri ducentos.* Quidam Cod. MSS. habent *Mancos.* Petrus Rex Arag. in Curia Generali Catalaniæ ann. 1261. ubi de monetis, quarum mentione sit in Usatibus Barcinonensis: *Mancusus auri Valentia valens 18. denarios ipsius monetae.* [Barcinonensis de Terno] et non ultra. Vide *Historiam Pinnatensem* pag. 47. et *Puricellum in Ambrosiana Basili.* *Ubi pag. 267.*

MANCUSÆA. *Mancusæa aurea,* in *Charta ann. 1117.* apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 384.

MANCUS ARGENTI. *Anastasis Biblioth. in Leone IV. pag. 197: Multisque et in argento Mancusæa præbuit.* Tabularium Casauriense I. part. cap. 98. ann. Christi 958. *Componamus tibi vel tuis Amreditibus argentum Mancosæa sexcentos.* Alihi: *Componamus vobis Mancosæa argentei 20.* *Rursum: Una cum socio fisco distingente argentei Mancosæa 20.* *componamus.* *Passim in hoc Tabul. Innocentius III. lib. 1. Ep. pag. 209. 242: Dabit.*

mus vobis nunc et per singulos annos decem milles Manucusorum argenteos. Vide Joan. VIII. PP. Epist. 67. 74. 88. 908. et 270. ubi pondo pro mancus usurpat. Leonem Ostiens. lib. I. cap. 38. Ughel. lum in Italia sacra. tom. 8. pag. 398. tom. 5. pag. 884. 888. tom. 8. pag. 135. tom. 7. pag. 1288. 1439. 1441. etc.

* **MANCUSIUS BARCINOENSIS.** Barcinoenses. in Charta Guillelmi Comit. Cerit. anno 1067. Append. ad Marciam Hispan. col. 1137. *Et accipio a vobis pro hac donatione libenti animo et pro hac distinctione et evacuatione quatuor milia Manucus Harchonenses.*

* **MANCUSUS. MANCUSSETUS.** Vide *Mancus 1.*

* **MANCUSUS.** Ornamentum muliebre ex auro vel argento. f. armilla. Gall. *Braselet.* Testam. Adalaidis ann. 978. apud Marten. tom. I. Anecd. col. 97. *Hugo ut filia mea sit inde Abbatisa, et ad ipsam remaneant ipsi nodelli mes cum ipso Mancusus ei inaures.*

* **MANDA.** *Deceptio, fraus.* Gloss. Isid. ubi *Gravius:* Gebhardus legendum ait *mandra*, hanc potu ob causam, quod *mandrator* et hic et apud Papian, et in MS. Gloss. exponentur *cavillator*.

Ut ut si eadem vox *Manda* occurrit in Charta X. seculi apud Stephanum. tom. 7. *Fragm. Histor.* MSS. pag. 361: *In excanadum proper ipas res de Baerjera coram testibus qui os jurare fecerunt quod nec ipsi nec filii eorum Mandam nec commandam in prefatis rebus receperint. Vide Commanda 3. et Mandler.*

* **MANDA,** vox Hispanica. Legatum. Gallic. *Lega.* Testam. Ramiri Sancti Reg. Navarr. apud Jos. Moret. *Super haec vero Mandas instituo in bonis meis et pertinentibus meis legitimis et irrepudiabiles heredes, videlicet Garciam primogenitum meum,* etc.

* Sed et pro Testamento, quo ejusmodi Sedatio fit, occurrit in Testam. Regiae Mafaldae ann. 1246. tom. I. Proba hist. geneal. domini reg. Portug. pag. 31: *Ergo regina donna Mafalda... condon hoc testamentum meum sive Mandam unde Mandare, pro legare, ibi dem.*

* **MANDA.** Arca, in qua pecunia reponitur, a Gallico *Mande*, Cista, vulgo *Panier.* Consuet. MSS. monast. S. Crucis *Burdigala*, ante ann. 1305: *Quilibet confatria habet unum comitem, unum burserium et unam Mandam.* Chartul. 21. Corb. fol. 348. v. *Item pour le Mande de merlans, 1. den.* Occurrit præterea in Lit. ann. 1403. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 614.

* **MANDACIUS.** Ostioli custos. Gall. *Guichetier.* Lit. Joan. d'Alph. ann. 1316. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 209: *Inde (e carcere) non exirent donec solvere rint gayte seu Mandaciis aut ceteris familiariis quinque solidos.*

* **MANDARIUS. MANDAIERS. MANDAEIA.** Vide *Mandatarius.*

* **MANDAGIUM.** ut infra *Mandatagium*. Libert. novae Bastide de Ayg. ann. 1298. In Reg. 40. Chartoph. reg. 44. 62: *Item furna deinde villa erunt domini regis et dominis abbatis... quibus dabitur pro fortifico et Mandagio ac portago decimus octauus pars.*

* **MANDAGORE.** (*Mandegloire*) (Glos. Lat. Gal. Bibl. Insul. E. 30. XV. s.)

* **MANDALA.** Manipulus. Gall. *Bote.* Charta Joan. de Marca milit. ann. 1242. ex Chartul. Mont. S. Mart. part. 1. ch. 108: *Quatuor modios siliginis et quatuor*

modios avenus et viginti Mandolas stramineas. tom. hyemalis quam matrici... percipiatur. In illis octo modios siliginis et avenae et viginti Mandolas stramineas, etc. Occurrat ibi non semel.

* **MANDALUS.** *xatoyē.* Ita Gloss. Græc. Lat. MS. et Editum Alibi: *Mavzāos; Pessutus.* Gloss. Lat. Gr.: *Repagulum, xopat, [melius xopat.] xatoyē, mpsa xopat, xatoyē.* Gloss. S. Benedicti cap. de Habitationib.: *Mandalus, xatoyē.* Patrias: *Mandalus, genus clausura horita etiam MS. Codex [t. a. Britannico] Dala, tenete, retinere. Supplem. vero Antiquar. *Mandalus, xatoyē, xatōyē, Imbricitor.**

* **CHARA Frider.** II. imper. ann. 1218. pro monast. S. Apri: *Confraternus... quicquid habebit in Mandalis, terris, pratis, molendinis et redditibus aliis. Vide mox *Mandaria.**

* **MANDAMEN.** pro *Mandatum.* Gest. Episcop. Leodiens. apud Marten. tom. 4. Ampliss. Collect. col. 902: *Responsa suum illo transmisit, et ingratia Imperatori inter alia confidenter deferit. Iusti Mandamina, que fuerit hujusmodi, etc.*

* **1. MANDAMENTUM.** *Mandatum. jussio.* Charta ann. 1231. ex minori Chartul. S. Vict. Massil. pag. 142: *Non credebat Priorem habere Mandatum a domino Abbatia S. Victoria.* Ann. 1164. tom. 8. Specill. Achier. pag. 196: *Quod si facere non possent, ad Mandamentum domini Abbatis et monachorum se placiarent.* Add. Acta SS. tom. I. Martii pag. 412.

* **Nostris Mant.** codicum intellectu. *Roman de Cleomades* MS.:

*Et chil li om en covenant
Qos il reverent à son Mant.*

* **MANDAMENTUM.** Littera quibus Magistratus aliquid mandat. Charta Wilhelmi dom. Montispess. ann. 1103. apud 1. Brusel tom. 2 de l'usu feud. pag. 727: *Pertinet etiam ad Vicarium omnia Mandamenta et omnes vetationes proper platica, praeter illa Mandamenta et illas vetationes que dom. Montispesulanis seceret vel mandaret per se vel per alium,* etc.

* **2. MANDAMENTUM.** Districtus, jurisdictionis, territorium. Passim in tabulis Delphinatus. Provincie, etc. (Charta Guidonis II. Comit. Forensi ann. 1196. tom. 4. Gall. Christ. inter Instrum. col. 25: *Dedit etiam quidquid habebat in Mandamento Rupia scissa, etc.* Ann. 1223. Ibid. col. 27: *Concessimus... castrum de Modano et Mandamentum cum omnibus appenditiis et pertinentiis suis.* Vide *Mandato 1.* Hinc *Mandamentum pro loco, Gall. Endroit, terrein, usurpat the Roman de Vacce MS.:*

*En la ville et en bois, fist herbergier sa gent.
Li sues ostel fist prendre el plus haut Mandement.*

Hoc est, in editori logo.]

* Charta ann. 1054. ex Tabul. S. Vict. Massil. *In eodem maneo habebam... iustitiam et Mandamentum et albergarias Mandé, eodem sensu, in lab. rub. fol. parvo domus publ. Abbavil. fol. 33. v. ad ann. 1276: Cumine debas fuit devant nous entre le visconte de S. Pierre d'une part et les boulangiers manans el Mandé S. Pierre d'autre; liquez Mandes siet et markil pardevant le maison Aelis Galie.*

* **3. MANDAMENTUM.** *MANDATUM.* Pactum, conventio, judicatum. Charta ann. 1213. ex Scholis Praesid. de *Maugues:* *Et dicebant se predicere penae*

non esse odiorios, quia nunquam contra Mandamentum Roncelini venerant. Imo allegabant dominum Idesonum Comitem Province circa Mandatum illud venisse, et ideo dicebant penam esse commissam.

* **MANDARE.** *Idem est quod rogar.* Aliud est enim cum papa mandat, aliud cum precipit; licet interdum precipitatur per verbum *Mandat.* Vocabul. Joan. Erlebach. Vide supra *Manda* 2.

* **MANDARE.** Atquecum, apud Thom. Cantiprat. de Apib. Accersere, aut jubere accersiri aliquem. Phrasic. Gall. *Mander quelqu'un.* Interdum significare, renuntiare, ut apud Nithardum lib. 3. Floribardum, Matth. Paris, Hoved, et alios. *Mander* = *quelqu'un.* (Capitul. Caroli C. lib. 20. § 1. *Mandat vobis senior noster salutes. Mandat etiam vobis quia valde miratur quod placentum tale non custoditis sicut vos illi promisiatis, et sicut ipsa vobis Mandant.* Non semel ibid. occurrit. *Hincmarus* (Opusculo 29) *Excusum impossibilitatem sue illuc venienti Mandatis.* Leo Ost. lib. 2. cap. 29: *Post menses aliquot Mandaverunt Pandulfo ut veniret. Cap. 34. Angelum Episcopum cum aliquot fratribus ad eam solenniter dedicandam Mandavit.* Add. cap. 60. 65. 68. 71.

* **MANDARE.** Submonere, citare. (Pactus leg. Sal. edit. Eccl. tit. 47. *Et in ipso malo scutum habere debet, et tres homines, vel causas Mandare.* Infra tit. 49. *Demandare legitur eadem notione.* Lib. Berthae villa S. Germani in Foresio ann. 1249: *Habens uorem in puerperio jacientes non tenetur ire in mandum, nec excusibus facere, nisi vellet... item concedimus, quod si Mandentur homines ille, debent remanere quot sunt necessarii ad nullam custodiendam.*

* **MANDARE.** Imperare. Vetus Charta apud Hieron. Blancam in Commentario Reipub. Aragon. pag. 715. 755. *Regnante Comite Raymundo in civitate Cesar Augusta, et Mandante eam civitatem per illius manus senior Lopiz.*

* **MANDARE.** Mittere, abiegare. Fulgentius in Mythol. fab. 40. *Postquam in Thraciam redit, Phylomenam Miniat ad Lyneum Regem.* [Annal. Greciens. ad ann. 1242. apud Murator. tom. 1. col. 400: *Et cum festinata ad exercitum Januensem [navem] Mandarentur.]*

* **MANDARE.** Nuntium perfere. Saxo Grammaticus lib. 5. *Seligerus Mandatur ut pater.* Vide infra *Mandatum* 1.

* **MANDARE.** Commendare, tradere. (Cap. Barthol. Gloss. ex Baldrie Histor. Palest. apud Ludewig. tom. 3. Rehg. MSS. pag. 157.)

* **MANDARIA.** Dominium, iurisdictione, idem quod supra *Mandamentum* 2. Reg. Cam. Compot. Paris. sign. JJ. rub. fol. 12. v. *Johannes de Terraforti miles tenet, ratione vicecomitatus Fronciaci, Mandarium de Bia in parochia de Setiac.* Vide *Manatio 1.*

* **MANDARIUS.** Servorum genus, apud Cencium inter Cens. eccl. Rom. apud Murator. tom. 5. Antiq. Ital. med. evi col. 829: *Servis, et ancillis, aliis, aldonibus, angarribus, Mandaritis, colonis et colonabus, etc.*

* **MANDATAGIUM.** Quod solvitur mandatarius, hoc est, is qui ad furnam dominicam-bannahes mandant sed submonte de hora cocture: que submonte *Commanda* dicitur in consuet. Bitur. apud Thaumass. pag. 192: *Les fermiers d'iceux (four) sont tenus de faire deux Commandes, l'une pour mettre le levain et l'autre pour peirir.* Charta ann.

1326. In Reg. 84 Chartoph. reg. ch. 420: Cum Mandatario majora solito a mandatario de furnacis exigitur, de quibus subditus curie regiae querelam non audient deducere, postquam deputati in servitum salaris, quoniam aerarium suum accepimus, meretiam hispissimam, amplius edem decoustrari quam passim debet, et deputatis per plus debito aucti Mandatario ascenderent, etc. Aula propter habitat Regalismum, ann. 1340, Reg. 72, ch. 167: Pro pane coquendo pro furnacis et Mandatario, dabitur domino recausim quintus panis. Vide mox Mandatarius I. § 1. **MANDATARIA.** Eadem significatur. Charta ann. 1141, inter Probatis, tom. 2 Hist. Oecit. col. 444: Ego predictus Rogerius, cum consilii et voluntate domine matris meae Ceciliae vicecomitissae, dono eis predictis Pontio Ferreto, ipsa Mandatariam de predicto furo ad se-
rum.

2. MANDATORIA. Officium, districtus, iurisdictio Mandatorii. Vide in **Mandatorius**.

DIVINUM MANDATORIUM. Labelius, in quo ordo divini officii mandatur et prescribit. Stat. ann. 1315 eocl. Carrass. ex Cod. reg. 1613. Prescribit, quod libet rector faciat scribi Mandatorium novum, et quod secundum illud dicat de unum officium et nocturnum.

MANDATARIUS, *Mandaerius*, *Mandator*; *Mandamus*, *deponimus*, *visimus*, *aut-*

ad datus. Mandrus, promise dictum quidam Curie Daiphinalis Minister, cujus officium idem atque Villi fuisse videotur uterque enim censibus aliquis Principis redditibus colligendis praeferat. Charta aucti 1220, tom. I. Hist. Daiphin. pag. 129. Interrogati cuius sunt rulicatae.

tempore ipsius loci et mandamento, respondet quod. *Vulci seu Mandatorum cupunt.... denarios censuales, bladum, foynas, pullos, etc.* *Alia vero quo ad Mandatorum officium pertinet, hic se- piecumus ex Dissertatione quam de eo habuit eruditus Author Hist. Daltoni in tom. I pag. 117 nihil quippe ea docuit pressusse dici potest, nullum inter celo- que patrum quoniam aliud est de iuribus inter nos et tribus, atque non de iuris publicis reprehendit. *Charita anno 1622.* *Ibid pag. 149.* *Notum serie presentium peri volumen universum, quod cum officium Mandatorum et reparacionis itinerum publicorum que venibut temporibus imminuet facienda.* *S. Martini de Gayeria de presenti vacet, et a tempore mortalitatis eis vacaverit, propter quod reddi- tatus**

Donini nostri, *Dolphini*, patiuntur
detrumentum, etc. Ex Charta conventu-
nis *Daliphinum* inter et Adueni. Eben-
din. *Mandataria* idem fuisse etiam
videtur qui alis Apparitor *Correarius*
Archiescriptori duos *Mandatorios* seu *Ap-*
patoria, et *Baileus domini*. *Dolphini*
alios duos, qui praesenta et mandato ad
executionem dictorum Officiorum facerent.
Ead. notio in Charta anno 1303. ibid
pag. 54. *Mandataria* quoque in civitate
predicta, qui olim a dictis *Consulibus* po-
nebantur, etc. Quae quidem, quemadmo-
dum et alia officia, exinde sub fiduci
servitio concessa, prout laudatus Aut-
horibz ibid. pag. 118, ex quadam impensis
tempore cuius haec verba sunt. *Nicolaus*
Mandatis tenet de *Comite* *triginta* *foso-*
riuulas *vinea*, et *debet inde tres solidi* et
et quatuor denarios *census*, et *debet inde*
fuscare usqua *Mandariae*. Et ex ista ibi
laudata. *Guigio* de *Fonte* *Mandara-*
ris tenet de *Comite* *Mandariae* *d'Her-*
beis cum *Willermo Mandario* et *debet*
placitum ad mutationem. Is hoc unum
quodam, mildi videri. *Mandataria* nonemus

commune fuisse, quod pluribus, quorum
officia distincta diversaque omnino
erant, tribuebatur; quis enim credit
Mandatarios qui res Dalphini adminis-
trabant, eodem fuisse atque ilii qui Ma-
gistratibus ad obsequium præsto erant?
Vide *Eruvacio*.
MANDATARIUS. Procurator *Assecurator*.

MANDATORIUS. Procurator. *Assessor,* caudicis vel *Mandatorius Archiepiscopo Danielio, etc.* in veteri Placito sub Ludov. Plio apud Catellum lib. 5. Rerum Occitan. pag. 742 et Steph. Baluzium in Appendix ad Euseb. de *Aduo* eundem num. 97. l. 104. n. 118. Et Append. *Marcus Hispan.* col. 780. Occurrat etiam in Codice Justiniani. *Hinc*

MANDATORIUS APOSTOLICUS, dictatur in cuius mandata Romani Pontificis exequenda committuntur. *Charta ann. 1604.* in Histor. Medianii monast. pag. 420. *Simulatge reverendus dominus Prepositus S. Deodati judex et Mandatorius Apostolicus eadem litteras apostolicas venerandis dominis Petri et Constantii mutuare videtur. Vide Mandatum?*

MANDATORIUS REGIS. Qui Regis mandata defert. Instrum. ann. 1523. apud Latowig tom. 5. Reio. MSS. pag. 350. *A restitutionem regie sua dignitatio. Ma. daturiorum, qui ipsam vestigio prosecutus jure arrebatibus et ad excusum postulatus in constitutatis quidem venit.*

postulatio in capitulatio quidem venit.
¶ **MANDATORIUS.** MANDATORIUS,
Qui bannales ad furnum dominicum
mandat vel submetet. Libert. castri
Montisoli. ann. 1312. tom. 7. Ordinat.
Franc. pag. 563. art. 45. Clibanarius
et Mandatorius illa arte peritus munientur
ante dictos (furnos). et a quoque nobis
vescionum quartum recipiant panem
Mandatori. Vide supra **Mandatagium** et
infra **Mandatorius.**

MANDATORIUS. Qui manda alterius exequitor. Stat. crimin. Saone cap. 32 pag. 65. *Si offendio realis fuerit, vel ex hujusmodi incitatione vel inducione sequitur, cogitat offendam realem inferens, si solvendo fuerit, restituere damnum illi cui illatione fuerit, facundum arbitrio magistratus; quod si intrusus re bonis, vel alterius ipsorum, Mandatoriu[m] vel mandantis, reportari non potest, de quo possit damnum hujusmodi resarciri, foresetur ei et bannitur utique de civitate.*

MANDATELA, Mandatum, apud Prismianum lib. 4 et Joannem de Janua. Roswitha Monialis in Panegyrico Ottonis M. Imp.

**His mandateli cessit Regna benignis,
Et quo jussa fuit pariter comitantibus ivit
Permutis subjectorum cuneis populorum.**

Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg.

MANDATERIUS. Vide supra *Mandatarius*.
MANDATICUM. Mandatum. Thang-

MANDATUM. Mandatum. Thangmar, Vite Howard. Ep. cap. 34. *Ad presentiam papa et imperatoris cum episcopis, et Mandatibus missis.*

MANDATIO. Idem quod *Mandamen-*to, dominium, iurisdictione, districtus. Cœnit. Legion ann. 1012 can. 9. Inter Hispan. tom. 3 pag. 190. *Junior vero quia transierit de una Mandatione in aliam et emerit hereditatem alterius ju- niors, si habuerit (leg. habitaverit) in ea possessio eam integrum; et si non haberet, ed habiture, mutet se in villam inge- nere, et non pertinet. Mandatione etatis, et habeat medietatem etiam. Mandatione etatis, ex parte solaria et horaria. Chancery, 1440.*

nandi Regis Castellis anno 1081: Quod
si aliquis homo, qui sit de Mandatis
Regis, moratur in domo S. Andreae, sit
absentia ab Imperio Regis, etc. Adde
Sandovalium in Episcopis Pamplono-
nensibus pag. 57. Occurrit non semel in
Chartis Hispanicis.

S. 2. MANDATIO, Legatio. Gasp. Barthii
Gloss. ex Histor. Palæst. Fulcheril Car-
not. apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 8.
pag. 347.

11. MANDATOR, ut **Mandatorius**, in litteris ann. 1587. apud Rymerum tom. 14 pag. 10: *Ut pote aromata, maximum pretium margaritas et uniones et alia habent, quae ad fratres et respective institutores et Mandatores suos Ollisipone resindentes destinatae sunt.*

2. MANDATOR. Officium palatinum in aula Imp. CP. apud Anastasium in Vita Hadriani II. PP. pag. 228. et in Collatione S. Maximii Martyris statim initio. Luitprandum in Legat. cap. 58. Theophanem in Justiniano pag. 550 et alios

PROTOMANDATOR, πρωτομάνδατος, qui
primus Mandator, Anastasio in VIII.
Synodo act. 5. ubi *Primus Mandator Ex-
cubitorum*, *Primus Mandator Icanato-*
rum. De hac dignitate Scylitzes pag.
641. 620. [Continuator Theophanis lib. 4.
16. Anonymus Combefisianus in
Romano Lacapeno n. 8] et Leo Gram-
maticus pag. 198.

Oficiales perinde habebant Castellani Reges. Leges Alfonsinae. Partide, part. tit. 9. lege 21. Mandaderos son llamados aquello que el Rey envia a algunos pases que no puede desir su voluntad por palabra, o non puede, o non quiere cambiargelo decir por carta: estos tienen officios grandes e mucho honrados, como aquello que han de monstrar la voluntad del Rey por su palabra.

• 3. **MANDATOR**, Fidejussor, sponsor,
Gall. *Caution, garant*. Charta ann. 1184.

Ball. Gallois, galano. Charta anni. 1104.
Inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col.
599: *Donamus vobis Mandatorem et fide-
ussorem eundem Raynundum Trenc-
heili et filium eius Ricerium etc. Aliis*

... et filium ejus Regerum, etc. Alla
ann. 1168. ibid col. 528. Et de hoc Man-
datorem, custodem et defensorem dono
Isarnum Jordanis... Ego Isarnus Jordani

dono me ipsum custodire et defensorem et
accia guerriant per me et per meas po-
seritatem, etc. Chartul. eccl. B. M. Con-
ventus. Ego Bernardus comes Converarum
dei Mandatoris et obstatios A. W. de
a Barta et B. de Maleon et Garmos de
S. Beato et Petrum de Malobetina et
Ifern de Jusas. Archiv. episcopico Conve-
rarum pro omnibus debitis quae ei debe-
t. Vide supra. Manuscriptum 5.

¶ 4. **MANDATOR.** Lector. consulum mil-
itari. Namque ex consulum. Pictum

inter episc. et cives Vassat. ann. 1840. In Reg. 74. Chartoph. reg. ch. 58: *Item quod habebant unum ministrium, vocem vulgariter Mandatum, qui baculum cum signo seu armilla deponit in baculo defensione posuit.* Charta commun. castri de Podio Strigario ann. 1553 in Reg. 82. ch. 130: *Habebant unum messegarium seu Mandatorem, qui mandare valebat dictos consules, consiliarios et clavarios. Ubi nominis rationem habes, ut et ex Libert. ville de Lepiniano ann. 1379. tom. 6. Ordinat. reg. Franc pag. 546. art. 4: Dicte consules eligent et habebunt unum famulum seu Mandatorem, qui similiter jurabit dictos consiliarios mandare pro consilio et alii negotiis dicti consularius tractandis, et aliis ad dictis negotiis evocandis. Hinc*

* MANDATOR ETIAM APPELLANTUR confratres S. Affrodisi famulius, in Stat. eiusdem ann. 1383. ex Reg. 145. Chartoph. reg. ch. 313: *Item quod post mortem aliquorum confratrum vel confratris, Mandator dictus confratrum hospitalis hospitale S. Affrodisi possit ire per villam eque vel pede, induitus quadam super vestimento, insignito ymagine beati Affrodisi, portans quadam campanam, ad denuntiandum confratribus et confratrissis, ut inter sint in execuitione dicti mortui.*

1. **MANDATORIUS.** Procurator, institutor, Gall. Facteur. Littera Henrici VII. Reg. Angl. ann. 1508 apud Rymer. tom. 13. pag. 159: *Et Antonio mercatori Senensi ejus factori sive Mandatorio, etc.* [Occurrit præterea in Stat. Genuens. lib. 4. cap. 18. pag. 111.]

* 2. **MANDATORIUS.** Idem quod *Advocatus ecclesie vel monasterii.* Charta Pipini reg. Anquit. pro monast. S. Florent. in Reg. 107. Chartoph. reg. ch. 264: *Si vero in eadem immunitate rebus reportius fuerit ductus a nomine dicitur in gratia ipsius a jure dicti loci Mandatorius, si forte exinde ipsius latrovis fuerit grecio. Vide in Mandatorius 8.*

* 3. **MANDATRIX.** Ut supra *Mandatorius 1.* Pactum inter monach. et habitat. Anianus ann. 1382 in Reg. 69. Chartoph. reg. ch. 175: *Item super illa quantitate pastore, quam in singulis cuchie Mandatrici sumi dari et solvi consuevit, etc.*

1. **MANDATUM.** Rumor, nuntius, littera rem aliquam enarrantes. Anastasius in Hadriano PP.: *Quibus Perugianis coniungentibus, conjunxit Mandatum, quod jam fatus Deiderius abutulisse civitatem Faventiam, etc.* In via rumor illius est. Lex Long. I. 8. tit. 16. [oo Rach. 8.]: *Mandato aut annuntiatio nostra secreta, et adhuc in extraneis provincias Mandatum faciunt.* Matth. Paris ann. 1242: *Urgebant autem regem Mandato Ultra marinarorum, i. quae per litteras nuntiabantur, mandabantur.* Ade pag. 547. et Additamente pag. 118.

2. **MANDATUM.** Breve, vel Edictum Regium. In Addit. ad Matth. Paris: *Mandatum Regis de iuratis ad arma.* Add. Anonymum Barensen. ann. 1042: *Mandatum Papale.* In Chron. Afridi. apud Matador. tom. 12. col. 344] Gloss. Gr. Lat. *Mandatum, iuvōn. Theophanes pag. 211: O di Iauōn paxōv iuvōv, etc.* Vide Glossaria Rigalti et Meurari, voce *Mandato.*

* 3. **MANDATUM.** Mandatarius, procurator, actor, missus, qui aio nomine jurisdictionem exercet, Locutentere. Consuetud. Apamenses ann. 1212. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 882: *Qui cumque in quolibet criminis vel alio modo clericum ceperit, etiam non*

haberet coronam, reddatur Episcopo, vel Archidiacono, aut Mandato suo mandatarius. Charta Willimi Episc. Autun. ann. 1217. Ibid. col. 144: *Si autem continget quod dicti burgenses deficerent in aliquo pagamento statim terminis, Comes, vel Mandatum suum hoc ostenderet nobis, et exinde precipientibus nobis Comes vel Mandatum suum posset assignare ad res burgensem.* Charta Willimi Pictavens. Episc. ann. 1217. apud Stephanof. tom. 3. Antiquit. Bened. Pictav. MSS. pag. 852: *Ita videlicet quod Mandatum Abbatis vel Mandatum domini de Luciaco eligens duos vel tres vel quatuor probos viros de eadem villa. Littera Henrici III. reg. Angl. ann. 1263. apud Rymer. tom. 1. pag. 759: Post redditum clarum, introitum et exconsum dictorum hominum, cum vestilo predicto, et ejusdem vestili ostensionem, statim nos, vel heredes nostri, vel Mandatum nostrum (cui dicta claves, nomine nostre, et heredum nostrorum reddite fuerunt) eandem claves incontinenti restituimus dicto vestili oculorum Turenne. Et pag. 761: Paraque fuerint coram nobis, vel heredes nostri, vel senescal, aut Mandato nostro, justitez facere complementum.* Charta ann. 1265. ex Chartul. Angeriac. f. 272. *Per quam (portam) predicti Abbas et Conventus vel Mandatum suum et homines tenentes dicti Monasteri possint ire libere et redire.* Diploma Philippi Regis apud Perardum pag. 348: *Presente Mandato nostro si voluntate interesset... quas missiones nos vel Mandatum nostrum perturbare et contradicere non possumus.* Hist. MS. S. Cypriani Pictav. pag. 433: *Si vero Mandatum Abbas predicti per dictum dico et modico transversum et decolorat distulerit, etc.* Add. Littera Johannis Reg. Franc. an 1135. tom. 1. Ordinat. reg. 91. *Kemant. Pevridis, eadem notio in Litteris Caroli Regis. ann. 1358. tom. 3. Ordinat. reg. Franc. pag. 255: Et se aucuns estoient arrestez par mi ou par mes Kemant, etc.*

* 3. **COMMANDAMENTUM.** eadem acceptio. in Lit. ann. 1368. tom. 3. Ordinat. reg. Franc. pag. 690. art. 12. et Commant. in Stat. ann. 1356. tom. 5. earum. Ordinat. pag. 510. art. 6.

4. **MANDATUM.** Charta, qua negoti aliquius actor quis constituitur, Gall. *Procuration.* Varias ejusmodi *mandatum* formulas videat licet inter Marcolini formularum. *mandatum* de provocatione frequentioribus ejusmodi mandatis graviter illud in Concord. inter Leonem X. et Franciscum. E decreto fuisse Statutum et ordinamus quod quilibet Romanus Pontificis semel duntarat tempore sui Pontificatus, litteras in forma Mandati iuxta formam inferius annotata dare posset. Hunc decretum iam præverat Concilium Basileense, aliquas Leges certiores fines illi mandatis apponendo, apud Labbeum Concil. tom.

14. pag. 369. Verum a Concilio Trident. tandem penitus extincta sunt Sess. 25. cap. 9. de Reform. Decret. S. Synodus Mandata de providendo, et gratis que expectativa dicuntur, nemini amplius, et aliis collegis, universitatibus, sensibus, et aliis personis singularibus, etiam sub nomine Induli aut ad certam summam, concedi licere. Horum mandatorum auctorem Alexandrum III. PP. scribit. Rebuffus logo citato, alii ad Clementem V. id referunt.

* 5. **MANDATUM.** Decretum superiорibus judicibus ad pedaneos misum. Vide *Aretum 1.*

17. **MANDATUM.** Districtus, jurisdictionis, territorium. Concil. Legion. ann. 1012. can. 16. inter Hispan. tom. 3. pag. 191: *Item si quis sayo pignoram fecerit in Mandato alterius sayonis, persolvat quemadmodum si non esset sayo; quia vox ejus et dominium non valent, nisi in suo Mandato.* Vide *Mandamentum 2.*

* Charta ann. 1140. inter Probat. tom. 2. Hist. Orcit. col. 492: *Tradit tibi Guillelmus Montispezzani domino, ... ad feudum et ad totos honores, et cui dimittere volueris, videlicet totum castrum, quod vocatur Paulhus, quod est in episcopatu Biterrensi, cum Mandato suo, et cum hominibus et feminis, et omnibus feudataris.*

* 8. **MANDATUM.** Pactum, conventione, iudicatum. Vide *Mandamentum 3.*

9. **MANDATUM.** Abilito pedum, quæ fit in Cena Domini cum silente Chorus dominus illius Christi. *Mandatum novum do eobus,* de quo more S. Augustinus Epist. 119. cap. 18. Chilensis Monachus in Vita S. Brigide cap. 2:

Prosternit corpus fuli Domini, qui sancta solebat mandatum Christi calido compiere lavato.

Synodus Aquitanus. can. 20: *In Cena Domini pedes Fratrum post Mandatum Abbas levat et osculetur. Eadem habentur et Addit. 1. Ludovici Imperator ad Capit. Caroli M. cap. 28. Tabu. Abz. Betteloci in Lemovicens. num. 10. Sanctum Mandatum, quod Salvator noster instituit pridie quam patetur, obliuendus pedibus pauperum, nunc destructum est ab eodem Abate nostro, qui melius merito lupus dicitur rapax, qui sibi vindicat eandem elemosynam, numeros, quos D. Pontifex Rodolphi constituit.* Vide Leom. 04. tiens. lib. 2. cap. 34. Ut vero ea ceremonia peragi soleat tum. Monachis, tum a Clericis, consule, si iubet, Tadalicum lib. 1. Consuet. Cluniac. c. 12. Ceremonia Episcop. lib. 2. cap. 24. etc.

MANDATUM quovis sabbato optime feri jubetur in Regula S. Benedicti. cap. 35. [Nullib. in Regula S. Benedicti. Mandatum occurrit ea de qua nunc agitur notione: capite autem laudato, ubi de Septimanario coquente servante praepedit. S. Petrus de eyo scilicet de septimanario mandato faciat, non colligit ut infra habetur. Vnde ministeri sui secunda et sacerdotalis celerrimo recognoscit. Liber Orationis. S. Victoris Parisiensis MS. cap. 18: *Omnis Sabbatho faciemundum est Mandatum, nisi festum fuerit novem. Octauionum, vel Octauie, aut die postero hoc. Dominica festum duplex sequatur. Intr. Pascha et Pentecosten non fit Mandatum.* Addit. cap. 12. Folcardus in Vita S. Bertrandi cap. 10: *Ad Mandatum Domini, quod apud Monachos singulis sabbatis ex more celebratur.* Vita S. Ermoldi Abbat. Erat autem sabbatum, hora, quia sonitu tabule ad Mandatum Fratres more solito convocantur. Vita S. Odonis Abbat. Cluniac. lib. 2: *Paracta itaque illa hebdomada, sabbato vesperascente, cum nostri*

Fratres capessent Mandatum regule more preparare, etc. Ut porro peragatur ejusmodi Mandatum, habet liber Ordinis S. Victoria d. cap. 63. Addit. Vitae Abbatarum S. Albani pag. 34. et Gestae Innocentii III. PP. pag. 150. Vide *Aveuelus* 2.

30. Moris erat in quibusdam monasteriis tot pauperum pedes lavare, quot erant in debeat, quibus etiam interdum ali addebat, in quibusdam amicorum familiariis defunctorum solitum. Henc Mon. Ordin. Cluniac. part. 2. cap. 15. *Quo facto primum est a camario quod custodes que engati sunt nunc erant, quod fratres in claustris sint, et tamen pauperes a decano et hospitario ad Mandatum eligantur; et insuper quantum usum fuerit D. Abbatis prout amicus et familiaribus nostris.*

MANDATUM QUOTIDIANUM. quod a Monachis peragitur, rite ferunt usque ad *Klosteris Novembris* die, sive una vice, sive duabus, comitante, post cenam, ut est apud Udalricum lib. 2. Consuet. Cluniac. cap. 32. Addit. cum lib. 3. cap. 8. 24. et Hugonem Flaviniensem pag. 288. [Bulla Benedicti XII. PP. ann. 1387 in Tabul. S. Victor. Massil. *Locus in quo fit quotidie Mandatum reparatur.*] Mandata etiam post cenam Feri jubentur in Capitulari Ludovici VII. ann. 817. pag. 18. in Addit. I. ad Capitul. Caroli Magni cap. 24.

30. Principis anni festivitatibus rite celebrandis ex iusto Mandato sepe disponebantur ex precepto B. Odilonis, ut testatur Bernardus Mon. in Ord. Cluniac. part. 2. cap. 24. *Mandatum forendum esset, et in quinta feria precedente factum est; tam more universalis Ecclesie, qui fit de sancto mandato, quinta feria, que nuncupatur *Cena Domini*, roboratus et autoratis venerabilis pater B. Odilo, sanxit, ut hoc idem feria quinta precedente Pentecosten a fratribus celebretur: in Nativitate etiam Domini, natuque summo unum Apostolorum Petri et Pauli, atque Assumptione sancte Marie, si Sabbathi aut Dominici diebus evenerit, hoc idem si tria precedenti quinta feria censuit: quibus dominus et venerabilis pater Hugo fuit in Vinculum S. Petri, et fons Orationis Sanctorum, et transitum R. Martini. Purificationem quoque B. Marie, si Dedicationem ecclesie, si extra Quadragesimam evenerit, et solemnitatem sanctissime Trinitatis conjunxit, si in predictis diebus eadem festa evenerint.*

MANDATUM trium pauperum, quod per singulos dies cum eleemosyna in Quadragesima fit, in libro Ordinis S. Victor. Parisiensis cap. 13. et 63. quod in capite jejuni incipit, et in *Cena Domini* finitur, ubi et ritus ejusmodi Mandati describuntur. Consuetudines Floriac. Quicunque *Prudentius prostrator*, vel Mandatum trium pauperum... perdiderit, (i. omisso et cetero in Capitulo.... petere debet. Huius. *Per totam estatem, quoties est dies jejuni, si Mandatum post prandium cum pauperibus.* Petrus Cluniac. lib. 1. Epist. 28. *Et per totius anni spatium, unicunque die, post peregrinis hospitiis manus et pedes aduenient, panem cum vino offeruntur. Interdum pluribus. Eadem. Consuetud. Floriac. pag. 399. Faciuntque illi Mandatum ad duodecim pauperes. Ordericus Vital. lib. 3. pag. 487. *Et post Capitulum ab omnibus Mandatum pauperum, sicut in Cena Domini peragitur. Vide Hugonem Flaviniensem pag. 167. et Bernardum**

Monach. in Consuetud. Cluniacens. cap. 43. part. 1.

30. Viget etiamnum in Abbatia S. Dionysii in Francia usus, ut post prandium ter qualibet hebdomada, feriis scilicet 4. 6. et Sabbato, a capite jejuni ad Kalendas Novembris hebdomadarius trium pauperum manus ablutus in capitulo, quibus et eleemosyna tributur.

MANDATORIUM PAUPERUM, quod agitur inter pauperes, Sabbato ante Palmas, de quo Rupertus in Consuetud. Offic. cap. 22. Joannes Abrinc. de Accel. Off. pag. 44. et liber Usuum Ordinis Cisterciens. cap. 21. Concilium Biterrense anno 1288. cap. 30. *Iem consilium, ut Mandatum pauperibus, saltem in hebdomada serial fieri, sicut in Monasteriis ordinatis fieri quotidie consuetum est.*

Hinc Mandate a nostris nuncupata haec cermonia, quam non monachos tantum, sed etiam clericos, certus anni temperibus, adjuncta in pauperes ergo, usurpsisse certum est. Necrol. Paris. Ms. ej. Id Jan. *Ordinatum est at statum sollempne illud Mandatum Quadrageime, in quo singulis diebus a secunda feria post Invocavit me usque ad quintum feriam in Cena Domini, solis diebus Dominicis exceptis, etc.* Charta Phil. Pute. ann. 1809. in Reg. 13. Charoph. reg. ch. 112. *Ad supplicationem dilectorum nostrorum prepositis, decani et capituli ecclesie Attribebat, ad augmentationem cultus domini in eadem ecclesia, et prescipe cuiquidem elemosina, vulnaler vocante le Mandae, que per eos annuatim certis temporibus ferri consuevit, etc.* Joinv. in S. Ludov. edit. reg. pag. 321. *Com il son accoustume in l'ordre de Cisteria que certains moines en chacune abeie de cele ordre, ore cil, ore il, chascun Samedi apres vespres, combien que li jors soient sollempnes, doivent laver les pieds des autres en feant le Mandae, etc.* Occurrunt rursus ibid. pag. 342. *Qui sensi etiam haec vox Mandae legitur in Consuetudine Israhelitae.* Ebraldi cap. 23.

10. MANDATUM. *Copus hospitium in Monasterio, modis hospitium adveniens pedes lavare.* Chronicon Lobiense. *Fabricant domum suscepimus hos pitem, quam Mandatum vocant, perfecta Historia Abbaticae Condicionis pag. 507. Fecit reparari et meliorari domum Mandati, ubi recipiantur hospites et pauperes.* Silvester Giraldus in Cambria Descript. cap. 10. de Wallensis. *Ad eum nempe hospitium hic gratia communione latetur, quod itinerantibus ea nec offeratur, nec petatur: tantum elemum domum intrantes protinus arma custode tradunt, deinde statim aquam offerentibus, si pedes abut per miserit, hospiti suscepti sunt: aqua numerum pedibus oblati, hospitium apud hanc gentem est invictio.* Vide librum Usuum Ordinis Cisterciensis cap. 79. 107.

11. MANDATUM. Proclamatio solemnis, quae inter Missarum celebrationem feri solet, Gall. Annonce, ban. Charta Nic. Camerac. episc. ann. 1270. *Tenebit dictus capellanus, si in capella sua diebus Dominicis et festis celebrare voluerit, post offertorium Missae dictae parochialis de Narasire, et post Mandata, quae a sacerdotiis talibus diebus fieri consueverunt, dic tamen Mandata ante consecrationem fidei, Missam suam celebrare.*

12. MANDEBURDA. Vide in *Mamburnus.*

13. MANDERIUS. Vide *Mandatarius.*

14. MANDIBILE FESTUM. Vide in *Festum.*

15. MANDIBILIS, qui potest manducari.

Gloss. Lat. Gall. Sangerm.: *Mandibilis,*

Manjabis. Guitbertus lib. 9. de Pignoribus Sancti cap. 8: Deum ergo et hemeratio, Mandibile fieri quae permettit ratio?

***MANDIBULA.** Maxilla, Gall. Macchola. Chron. S. Mariae Magdal. Ms. Anno Domini 1468. die 29. Junii, regnante serenissimo principe regi Renato, fuit missus per sundem principem R. in Christo pater episcopum Massiliensem D. Nicolaus de Francassai ad transferendum Mandibulam capitis B. Mariae Magdalene de civitate Aquensi et de monasterio montanum de Nazareth ad sanctum Maximini.

MANDIBULUM. Mantile. Charta Rudescindi Episcopi Dumensis anno 1076. apud Aegidium de Tepin in Chronico. S. Benedicti tom. 5. *Ad ministrorum refectoriae, menas, Mandibula, sabona, aquamanilia, et faciliaria, discos, et paropisadas, falas, et infartures argento sculptas et auro perlucidas, etc.* [Suppl. Antiquar. *Mandibulum, paropus laquear.* Vide *Mandibulum.* Vide *Mandibulardus.*

***MANDICARE.** pro *Mendicare*, in Charta ann. 1407. tom. 1. Hist. Dauphin. pag. 87. *Aliis vero (garde vacante) propriis recessum aliquorum ex dictis garderie, qui recesserunt a dicta castellania et a patria Daupinali, aliqui Mandicando, et alii alter et alio modo nullis bonis sibi relictis.*

***MANDICUS.** *Ligna figura hominis, que ingens solet Circensisibus malas movere, quasi manducando.* Glossar. vet. ex Cod. reg. 7613. Vide *Manducus.*

MANDILE, pro *Mantile*. Charta ann. 1197. apud Ughellum tom. 7. pag. 1275: *Mandilium cum propria, etc.* [Grecis παρτίσιον, in Vita S. Nicolai Studite pag. 918. et in Anonymo Combeffisiano in Lacapeno 48.]

***MANDIL.** Hisp. *Mandil*, Gall. *Rideau*, legitur in Charta ann. 1294. tom. 1. Probat. hist. gen. domus reg. Portug. pag. 107. *Cum vero cologium humi ostia graditela intermedium Mandile.* Haec scio an inde *Mandile*, in Lit. remiss. ann. 1468. ex Reg. 197. Chartoph. reg. ch. 59. *Iecellus Guillaume persa au mandil son Mandile, qu'il portoit en droit de son estoine.* Vestiment. genus esse videtur.

***MANDITUM.** *Lo mangano,* in Glossar. Lat. Ital. Ms.

MANDOADO. Vide *Manducia.*

MANDONES, in Glossis Isidori, Ambros. Ardditiones, a *Manducare.* [Mando, Mandox, mangeur, hardel, lecheur, in Gloss. Lat. Gall. Sangerman.]

***MANDORA.** I. *Placentia species.* Charta ann. 1221. tom. 1. Hist. Cassin. pag. 317. col. 1: *Tenimentum Dameli debet facere hominum et fidelitatem.... et unam tortellam de tribus pullis et tribus Mandora de ovis.*

MANDRA. Monasterium. Vox etiam Graecis recentibus eodem significatu nota. Alcuinus Epist. 27: *Celestis Mandra agmina.* Idem lib. 2. de Vita S. Willibrordi:

Circum idcirco vigili hoc tumane Mandras: Nomibus meritis ut Christi augeret ovile.

Charta Rogerii Regis Sicil. ann. 1130. apud Roche Pirum tom. 1. pag. 304: *Decernimusque pro Episcopali jure sollicitum eundem Mandram dicitur Ecclesie Episcopali (Messanensis) annuos census 100. libras cere, 20. thuriis, etc.* Alia Sixti

PP. IV, ibid. pag. 305 : *Decrigitus pro omni Episcopatu jure solvere Mandram Ecclesie.* Episcopatu Messanae annuum canuntur ex Vita Epistolae Hermanni post Epist. 21. *An id est propter dicta Monasteria, quidam mutat. Id est, a specubus et cavernis, in quibus primi- tus Monachi habitarunt, et Monasteria sua eastruerunt: Greci enim πάνιον vocant speluncam. Glossa vel Spelunca, πάνιον. Gloss. Gr. Reg. MS. Cod. 1673: Σπέλαιον, πάνιον. Gloss. Lat. Greco: Cauſe, παρόδει, πάνιον. Alii, ut Budaeus, a grecis Monachorum, cui, cetero Mandre, id est, ovili, praesertim pastores Abbates: quippe Latinis quoque Mandra pro grege passim sumuntur apud Juvenal. Sat. 5. et Martial. lib. 5. Chro- nicon Novaliense cap. 19:*

Prodicimus qui pridem Pastor et inclitus Eres, Nam per decies quater stabuli custos oriumque est.

Ugutio: *Archimandrita, Princeps vel pastor oviuum, unde quadam translatione Episcopi et Archiepiscopi et Sacerdotes dicuntur Archimandriti, quasi Pastores ouviens Christi.* [Vide Gloss. med. Graecit.]

Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: *Mandra, bubulus, qui nomine boun mandra memoriae.* Boyer, Prop. Aliud Gall. Lat. ex Cod. 7084: *Mandra, Bouvier ou berger; i. bubulus.* Vide supra Fracta.

¹ MANDRA. Cellula monachica. Vita S. Ethelwoldi sec. 5. Bened. pag. 615. In tertio quoque cenobio Wintoniensi, quod... in honore semper Virginis Marie Deo consecratum, Mandras sanctimonialium ordinavit, quibus matrem... Ethelwoldi prefecit, ubi regulari uite normaliter observantur. ² Mandra vulgo dictum est quidam de Brilegio, non propter Braun. Comitis Roberti, a Mandra scilicet id est casulis, ut observat Valesius in Notit. Gall. pag. 422. tumulario opere ex ligno facta. A Mandra, monasterium.

MANDRITA, pro *Monachus*. Epitaphium Gaitegrinum. Principis Beneventani, quod existat in ea urbe, in interiori Ecclesia Monialium S. Petri:

Huc Lector propera, Mandritam corde salata.

[Iter Germanicum. Mabillonii tom. 4. Analect. pag. 57:

Conservi indicamus Mandrita lippembala latam, Abbas Ramvoldes quam tibi, Christe, struit.

Ermenoidus in Vita S. Soli cap. 9: *Mandrita e diverso tenientibus. Walafridus Strabus Abbas Augiens. de Vita S. Othmari cap. 1: Boni Mandrita studium in ipso exercitus. [Ubi pro abbate usurpat.]* Mandrita, in Concilio Constantiopolitano sub Menna act. 5. Hinc qui Mandritas praeferat, Archimandrita dicitur. Avitus Viennensis Epist. 2: *Copiose multitudinis preponitus fuit, cuja offici personae Episcop. Orientales Archimandrita apparet.* Vide Gloss. Martini et Fabroti ad Cedrenum.

Mandritus ERONTEXUS apud Lupprandum in Legat. cap. 55. Veteri Monachi.

¹ MANDRABULUS. Annales Novesienses apud Marten. tom. 4. Ampliss. Collect. col. 670: *Mandrabilus equidem more res mecum successerunt. Erant enim ante in quietiori loco constitutus.... Hic inter armorum strepitus... invitur.*

¹ MANDRAGORA. Pomi genus, cuius mentio fit Gen. 30. 14. nostris etiam notum sub nomine *Madagore*, quod pretiose asseratum sibi divitiae acquirendis idoneum somniant. Hanc superstitionem memorant Commentaria

ad Histor. Caroli VI. et VII. pag. 121: *Et en ce temps (frere Richard Cordelier) fut ordre plusieurs Madagoires que maintenant sont gardiennes en lieux repos, et avoient un grant fond en cette ordure, que pouvoient faire fermement que bien nettement en beaux drapageaux de soye ou de lin enveloppe, que jamaies jour de leurs vies ne seroient pourvues.*

² Mandagloire, in Bestiar. Ms.:

Jouste Paridis en un mort,

Illec ou croit le Mandagloire.

MANDATOR, Cavillator, calumniator, in Glossis MSS. Papias et Gloss. Isid. **Manda, deceptio, fraus.** Leg. **Mandra.** [Vide Manda 1.]

¹ **MANDRINUS**, pro *Martinius vel Martinus*, apud Albert. Aquens. lib. 2. Hist. Hierosol. cap. 16. ut monet Mura- tor. tom. 2. Antiq. Ital. med. aevi col. 412. Vide *Martures*.

² **MANDRUS**, pro *Mandra*. Constit. MSS. Carol reg. Sicil. *Et nullas extorneras per terras, campos et Mandros de rebus et animalibus facias.*

MANDUALIS, Germanis *Mandel*, Can-

cellus, qui desuper tumulum stat. Sic vetus Gloss. ad Legem Salicam tit. 57. ubi haec verba habentur: *Sic quis aristotene, hoc est, stiplum super mortuum capulaverit, aut Mandualem, quod est structura, sive selave, qui est particularis, sicut mox antiquorum faciendum fuit, que hoc destruxerit, etc.* Editio Heroldi habet hoc loco *Mandoado*, eadem notione et origine, ubi Wendelinus: *Mandel vocamus id, quod in metum surgit, veluti merigites segetum, velut et camini, unde mandel-vert dicimus lignum, quod supra focum eritne, cuius carnis superstructus est, ejus magnitudinem ad formam quadratis oblongi, solebat superstiter tumulus in defunctum honorem aliquid ex ornamento compactum, quod ornamenta tumulo instrata teget. Tumulos cancellis maniri solito docet Pittheus ex Gregorio Turon. cap. 30. de Glor. Confess. et lib. 4. de Miracul. S. Martini, et Fortunato in Vita B. Hilarii.*

³ Heroldi lectio longe probabilior doctissimo Ecardo videtur, nec injuria: si quidem *Mandoado*, vox est Germanica, que haec verba *hominem mortuum*, redditia esse existimat vir lingue Dado, Saxonibus Dode, Germanis superrioribus Toler, mortuum designat. Vide Vitam S. Lucae Junioris pag. 1009. edit. Combesfisi.

MANDUCARIUM, [f. *Gustum, procuratio.*] Tabular. S. Eparchii Inculsm. fol. 43: *Hoc igitur totum, quidquid in ipso manu habere videat, et meum dominicum, et meos Manducatus, censuales, et feodium nepotis mei Iterii, etc.* Fol. 49: *Unus manus debet 12. denar. 1. aristem, 4. sextar. de cibaria, 1. Manducatum.* Fol. 75: *Neque celebit justitas, cum cognovit eas, monacho obedientiario Manducatus Prepositales, id est, ristoblagos similes, etc.* Addit. fol. 123.

¹ **MANDUCARE**, Convivium refectione: *Jus etiam divertit in domum alterius convivii causa.* Charta Pontii Archiep. Arelat. ann. 1000. tom. 6. Spicil. Achri. pag. 428. *Tali tenore, ut passat tres pauperes ad usum Manducaturus est.* Charta ann. 1086. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 192: *Consu- fudinibus Pontificatus sedis, Manducare*

*scilicet, circadiis et synodo specialiter no minando exceptis. Vide *Pastus*.*

Manducare per consuetudinem dicitur in Chartul. S. Alb. Andegav. Gos- fridus.... per forciam suam forent ad Campigniacum, et Manducatus ibi ut usualiter per consuetudinem. Qui una co mederant, vel hospitium fuerant, tibi mutuus quicunque ex causa, per se- tenuerunt, quicunque die damae in inferno non licebat ex Usatibus Barcin. Ms. cap. 117: *Si quis cum alio hospitiorum vel comedat, septem sequentibus diebus ab illius damno se abstineat, vel per aliud ingenium aliquam forisfacturam nullonodo ei faciat; nec per seniorem suum, nec per amicum, nec per semi- tipeum.*

¹ **2. MANDUCARE** super tumulus mor tuorum prohibet. Capitul. lib. 8. cap. 197. *Ei super eorum tumulos nec Mandu care nec bibere presumant. Quod si fecerint, canonicas sententias accipient. Antiqua haec consuetudo, quam a paginais accepterant Christiani, quamque ut aboleret Augustinus, quantum laboraverit omnibus notum arbitror.*

MANDUCARIA, Comestio, pastus, ex Gallico *Mangerie*. Charta Vitriacensis anni 1157: *super Abbas et Monachi, quicquid in terra Vitriacensi possedebant, hanc coruca et aliisque censularibus Manducariis que ad solam Abbatis portinam, quicquid etiam in terra et padi legitime deinceps possent acquirere. Exclusus Vitriacensi, perpetuo tenendum concesserunt. Vide *Comestiones*.*

¹ **1. MANDUCARIUM**, Jus pastus, sive summa pecunaria. In ejusdem juris sententia exsoluta. *Charita ann. 1187 ex Tabul. S. Melani Redim.: Pe- trus de Cherasco quidquid milita a se interfecto, quendam quoniam factum fuit in Abbatis S. Melani de suis progenie, pro cuius receptione dedit: Abbatis... unum Manducarium annuum et unam minam asenae XII. den. annui redditus.* Vide *Mangerium*.

² **2. MANDUCARIUM**, Regula Templarios. cap. 44: *De Manducariis equorum. Nullus frater facere presumat Manducaria linea, vel lana, idcirco prius principaliter facta, nec habeat ultra, exceptio confinella.*

*Soccus videtur, in quo avena equis præbetur, ut et Gallicum *Mengoire*, in Reg. Cam. Comput. Paris. sign. Croix, ubi de rebus necessariis pro exercitu Scacris fol. 184. v: Item il convient dix mille aunes de tolle grosse pour faire Mengoires et autres choses.*

³ **o MANDUCAT-PANEM**, Cognomentum Isambardi testis, in Charta ann. 1129. inter Instr. tom. 12. Gall. Christ. col. 25.

o MANDUCATUS. Tabul. Major. monast: *Pro hac terra et de commendisa unam minam de Manducatu domini. Hoc est, unam minam frumenti, de quo manducat dominus.*

¹ **1. MANDUCO**, Vorar, glut. Gloss. Isidor. Onomast. : *Manduco, ad:zoyc.* Apul. Metamorph. lib. 6: *Nec vos memo- ria deseruit ulique quod iam dudum de- creverint isto asino, semper pigro, ju- dicator, sed Manducone summo.* Vide *Manducatus*.

² **2. MANDUCUS**. Ugutio et Jo. de Janua: *Manducus, joculator, ore hians, turpiter mandens.* [Papias: *Ligneo figura ingens, que sole Circensia malas mouere quasi manducans.* Vide Lexicon Martini.]

³ **o MANDULA**, Ital. *Mandola*, Amygdalum. Gall. Amand. Stat. Riper. cap. 12. fol. 3. v: *De qualibet soma Mandularum*

integrarum, de duodecim quartis, pro introuit se.

* **MANDULUS.** Vide *Mandalus*.

1. MANDUM. Dispositio testamentaria. Charta Lusitana circa ann. 1208, apud Brandonum tom. 4. fol. 13. March. Lusitan. pag. 230. v. : *Ei mando, quod si omnes isti, quibus mando, adimpleri Mandu me non potuerint, conservare, etc.* Id. pag. 272. *Dividant pecuniam inter se, excepta illa, quam mandaverunt pro anima suorum.*

2. MANDUM. Convocatio, submitione ad exercitum, seu littere quibus vassallus ad servitium militare, quod domino suo feudali debet, citatur. Littere san. 1340. tom. 1. Hist. Daiphon. pag. 58. *Parati nobiles et Francos vestre Castellane libare per omne tempus et modum in aliis nostris litteris dicti Mandi insertum.* Instrum. ann. 1339. Ibid. pag. 65. *Oblivianus Gileto de Luatrino, qui ibid. ad D. nostrum Daiphon ad secundum Mandum. Extractum computi ann. 1327. et 1328.* Ibid. tom. 2. pag. 216. Item in vigilia B. Joannis B. Peroto messenger missus eques de Caleolo in Briaponesium pro Mando Flandriarum. Aliud ann. 1341. Ibid. pag. 245. *Die sexta Iuli Johanni de Alvernia missio in Gascoignam pro Mando dom. et gentium in armis praeprando.*

MANDUS. *Vestis virginalis.* In Glossis Isidori, quasi mantus, vel in tantum, nostri *Manteau*.

1. MANDA, Pallii genus, quod Imperator ac Regum presertim fuit. Acta S. Symonis Stylii tom. 5. Mai pag. 301. *Premissimus autem Imperator Justinus, secundum indutus lucis; adeo ut stet quoque luce procedens in templum, coronatus chlamyde gestare renuerit, verum et simplici habitu cum solo Mandya purpureo praesertim. Vide Glossar. med. Greit. v. *Mavon*.*

MANE, Orlans. Charta Lotharii Regis Italie ann. 946. *Sunt alterius coherentie ipsius terra a Mane via, a meridie et inspera supra taxam S. Prosperi septentrione, etc.* Vita S. Damiani, apud Guichenonum in Hist. Bressensi pag. 29. *El terminatur a Mane interius corates colonus, et campus de ipsa ratione, subius viam a meridie via, a sero inter consores colonus, etc.* Rollandini in Summa Notaria: *A Mane possedit L a meridie N a sero et septentrione sunt via publica, etc.* Adde Ughellum tom. 4. Ital. Sacra pag. 212. 228. 229. Paradignum lib. 2. Hist. Lugdun. cap. 113. Hist. Pergamensem tom. 3. pag. 183. [Statuta Mediolan. part. 2. cap. 329. Chron. Parmentae apud Murator. tom. 9. col. 763.] etc.

* *Quia vox per Main et Mein a nostris olim redditis est. Joinvil. in S. Ludov. ed. reg pag. 80: Me commendata que manegamus avec li ades et au soir et au Main. Comment. in Psalter. ex Glossar. Ibid. U Vespre, et ou Main et ou midi. Ubi psal. 54. v. 18. habet: Vespre et Mane et meridie. Poema Mer. Ms. II vous en converre moult Main issir fors. Caton en Roman:*

Tous rit au Main, qui au sole plure.

* **BONO MANE.** Phrasis Gallica, *de bon matin, multo mane, ut habeat Cicero lib. 5. Epist. 4. ad Att. Diarium. Magist. Ceremon. Cur. Rom. inter notas Godfredi ad Carolum VIII. pag. 711. *Uter sexta dicta manus Januarii, Bono mane recesserunt ex urbe Ascanius vice cancellarius et de Luneat Cardinales.**

* **MANEA.** Cista species piscationi

accommoda, Gall. *Manne.* Chartul. S. Joan. Angeriac. fol. 118. v. *Dedit... de feodo prepositali... pacionis et gessas et vessas et linoes et charbas tali pacto, ut faciat Manea ad unam de piscaturis S. Joannis, quantum opus fuerit in toto anno.* Vide supra *Manda*.

* **MANEAGIUM.** Vide *Mainagium*.

* **MANEBRA.** Corvata, servitium manuale quod vassalli et subditu domino suo exhibere tenentur. Charta Philippi Pulcri Regis Franc. ann. 1287. *Questas et talias et redemptivas que vocantur Manebra, et alias bladadam et vitam tunc castri... tradiderunt.* Vide *Manopera*.

* **MANEGANTANS.** Officium in ecclesia Lugdunensis, cui Missam matutinalem celebrare incumbit. Acta capitul. Miss. ejusdem reg. ad ann. 1345. fol. 117. r. col. 2: *Ordinarerunt quod ex nunc, sive matutina fuerint in choro, sive retro altare, quod Manegantans, qui nunc est et qui pro tempore fuerit, incipiat Missam matutinalis.* Vide in *Manecare*.

* **MANEPA.** *Manepa, habitatio, dominus Charta ana. 1011. vid. in Append. Marcus Hispan. col. 1083. Donamus... predictum quoque castrum, cetera et Mandas suas, sic ut illo vic que erit a monasterio, etc.*

* **MANEDERA.** Mansus dominus. Reg. A. 2. Cam. Comput. Paris. ad ann. 1322. fol. 56. v. *Angerio de Grammonte domicilio dantur duas Manederas, quampli de ex lib. Turm. Vide *Maneda*.*

* **MANEFICUM.** Supplex, opus manuum expurgatoria. Consultatio post Observantias Regni Aragon. pag. 48. v.

Et duas bestias meliores aratrices, si sint, cum omnibus suis apparenient, et unam tocam argenteam, et (ix) omnibus Maneficis unum ante-partem.

* **MANEGIA.** Manubrium, unde in

Glossar. Provine. Lat. et Cod. reg. 7057. *Manegue, Prov. manubrium.* Guido de Vigev. Ms. *De Modo expugn.* T. S. cap. 8: *Et ista duo ligna insimil conjungantur cum una Manegia de ferro.* Rursus cap. 11: *Conjungantur ambo (ricti) insimil cum una Manegia ferri, que fit in medio feramentorum, et super ipsa ferri volatilis ipsa Manegia cum illis duabus rotis indentatis exterius sic ponitur.*

* **MANEGIUM.** Palus castaneus, quo sustentantur vites, ut sentit Julius Lib. Consuet. Mediol. ann. 1216. Inter Mon. Hisp. Patr. Taur. tom. XVI. col. 885. *Donamus quoque semper prefertur alius creditoribus quam anterioribus in fructibus, qui in terra suis exercunt, in fictis, tertio et medietate, et blava data pro semine, et deparetur dati pro Manegiis vel radice.* [Fin.]

* **MANEGUERUS.** f. persipa pro

Marescupum, Palus, locus palustris,

Gall. Marais. Charta Gaucelini Abi-

Anian. ann. 1302. apud Stephanum. Anti-

quit. Benedict. Occitan. MSS. part. I

pag. 330: Et locis alterius juris ordi-

nari vel extraordinarii quod unquam

monasterium Anianense, vel aliquis no-

mine ipsius monasterii, habuit, temuit,

vel percepit in stagno, mari et Manegue-

ris, vel in usaticis, vel in servitio sororum,

*etc. Vide *Mariscus*.*

* **MANELATA.** Herba perniciosa et malia,

Scotia, Guild appellata, Lolium Skenao.

Statuta Alexandri III. Scotie Regis cap.

18: Si firmarius tuus ponat Manelatam

in terra Regis vel Baronis, et non vult

eam delibera et mundare, debet puniri

scut sedutor, qui ducit exercitum in

terram Domini Regis, vel Baronis. Et

2. Si nativus tuus habeat Manelatam

in terra tua, pro qualibet planticula da-

bile tibi vel cuilibet alii suo domino multo-

minus ad foris factum suum, et nihilomi-

nus temporis mundabit a Manelata. Legem

delinquenter in primo bove multicasse;

secundo denis, tertio terra amissione.

Vide Hectorum Boetium lib. 10. Histor.

Scotic.

* **MANENTES.** Inquinili, coloni. Sed

duis, qui sub Friderico II. floruit qui in

solo alieno manent, in villa quibus nec

liberis suis in iusto domino fecit recenter.

Isti Manentes prestant aliquando certos

reditus, et prestant certa servitia. Item

et Manentes appellamus, qui 30. annis in

solo aliquo supercederint; et dominus

sol pro Manentibus habuerit, et manentia

servita vel redditus, vel operas vel collecta-

tas pro maritando filia, et pro aliis ab

illis 30. annis... petit scientibus et pa-

tientibus; vel etiam si alibi habitant vol-

luntate domini, manentia tamen servita

domini retinuit. Gregorius Turon. de

Vita Patrum cap. 1: Relinquentes hoc

habitaculum, quod expetierant, ad villas

*Manentium sunt regressi. *Modus lib.**

1. cap. 10: Septem mansis, totidemque

Manentibus ex hereditate patrum fuit

contentus. Donationes factae Ecclesiis

Sainsb. cap. 4: Tradidit ad eandem se-

dem villam dictam Opinga, casam et

curem, cum territorio, et silvam, Manen-

tes 20. Cap. 8: Tradidit villam Loufi ca-

ram et curtem, cum territorio suo, et Ma-

nentes 15. Eodem cap. 1: Tradidit... ca-

ram cum curtiero suo et territorio et

Manentes 9. cun colonis et aliis appen-

datis sua. Ex quibus liquet, colonos et

manentes eosdem esse, qui et interdum

servi Manentes dicuntur. Cap. 1: Com-

paravit ad eam villam, que dicitur Pin-

digia, cum servis ibi Manentibus in colo-

nia eius. Cap. 2: Dedit Manentibus seruos

duos ad Meiglinum. Concilium Clo-

veshoense ann. 822. cap. 11: Un pro

plena reconciliationi suspicere terram

centum Manentium. Mox... Rondes sunt

enim tres Manentes de predicta conti-

nione, et libri 47. Manentium. Assensio

Menepensis ann. 853. Omnim heredita-

riam terram suam semper in decem Ma-

nenibus unum pauperem aut indigenam,

aut peregrinum, cibo, potu, et vestimento

successoribus suis usque ad ultimum

dilectio post se pascere praecepit.

[Charta Ugonis et Lotharii Reg. Italie]

ann. 382. apud Ecardum Orig. Habs-

burg-Austr. col. 151: *In loco Mozatico*

Manentes duos, in Avisitulo Manentes

etc. etc. Terra decem Manentium, in

Charta Efreidi Regis Addre Egbertum

de Ecclesiastica institutione pag. 92.

Vitam S. Machuti cap. 14. Adamum

Bremensem cap. 54. Albertum Stadiens.

Ant. 961. Chronic. Laurisham. pag. 64.

Fr. Marian in Mathild. lib. 3. pag. 100.

Auctor. ad Matth. Paris pag. 155. 166.

Ughelium tom. 1. pag. 354. Monast. An-

tic. tom. 1. pag. 103. etc. Gallis. Ma-

nantes et habitans, qui Couchans, et le-

vantes dicuntur. Vide Ragobenum. Red et

Haltius. Glossar. German. voc. Hubner.

[col. 962.]

* **SCHMANENTES.** Idem, qui Manentes,

qui sui dominio aliquibus manent:

Soubmanans, in veteri Consuetud. Am-

bian. art. 82. 90. et veteri Bononiensi

art. 1. 2. 4. Tabular. S. Bertini. Deci-

man omnium terrarum suarum dominis

mei et animalium ipsius, et Subinamen-

tium suorum, et hospitum resignavit in

manu mea, etc. [Charta Caroli Flandr.

Comit. ann. 1119 : Submansores vero S. Silvius in villa Alci ad domum eas construendas materialia lignorum sufficientem accipiunt. Occurrunt ibid. semel.

SUBMANORES. Eadem notione. [Charta Roberti Comit. Flandr. ann. 1101 apud Mirsum tom. 2. pag. 1148 : Ut homines ipsius Ecclesie vestre, qui Submansores nuncupantur, ab omni publica exactione ac jugo etiam dominatio[n]is sua sint liberi et immunes.] Charta Philippi Comitis Flandr. ann. 1183. apud eund. tom. 1. pag. 716 : Hac inter ceteras libertates gratis positur, ne Submansores ejusdem Ecclesie ab omni publica exactione liberi, etc.

o **MANELOQUUM.** Conventus et consilatio opificum matutina. Vide Hallus. Gross. Germ. voce *Morgenprache*, col. 1867.

1. **MANEOPERA,** pro *Manuopera*. Charta Hugo Episc. Gratianop. ann. 1004. in Tabular. ejusd. Eccl. fol. 14 : Nostellus de Terra habuit, scilicet chabanius pro Episcopo Hugo Gratianopolitano, qui reddit unaqueque 13. sextarios de civitate... et opera et Maneopera. Vide Maneopera.

2. **MANERE,** Detinere, demorari, Galli. *Arreder.* Oberli Cancellarii Anna. Genuens. lib. 2. apud Murator. tom. 6. col. 398 : Et appropinquans ibi Manserunt galesas ad Arelatem et Tencatianam circa dies viginti genites Comitis, ut trecent illi secundum suum arbitrium.

3. **MANERE,** Colere, vel matrimonio conjungi, aut cum muliere nisi habere, Conclavis Verriensis ann. 752. cap. 2. 17. 19. 20. 21. Compend. ann. 757. cap. 10. 14. 15. 17. Collatio Leg. Mosaicæ lib. 5. Moyse dicit : Qui Manserit cum masculo coitu feminino, etc. Apud Senecam lib. 3. de Benef. cap. 15. et Suetonium in Augusto, manere apud aliquem, est cubare, uti observatum a Sufismo.

o **MANERESIUS,** Ensis species. Lit. remiss. ann. 1336. in Reg. 69. Chartoph. reg. ch. 254 : Johannes de Pinu... armatus cum ense et bologrio ac spaleris, etiam cum dicto ensis sive Maneresio evaginato in via publica. Vide supra Manerius.

1. **MANERIA,** [Idem] videtur quod infra Manerium, habitat, vel villa rustica.] Charta Alfonsi Regis Aragonum apud Gariel in Episcopis Magalon. pag. 159 : Scilicet castrum meum, et villas, et manus, et terras, et vineas, et prata, et justitias, et firmantas, et Manerias, et nemora, sive culta, sive inculta, etc. [Charta Philippi Pulcri Reg. Franc. ann. 1302 apud Menester. Hist. Lugd. pag. 83] : Negat arbores que ab antiquitate et alement proper decorem et ornamenti Maneriarum alios in tempore scandentes. Bern. de Bredenbach Itin. Hierosol. pag. 78 : Saraceni fecerunt sibi Maneriam, et maxime de sepulchro ejusdem B. Johannis B. quod de marmore fuit factum, etc.] Vide Manerium.

2. **MANERIA,** Modus, ratio, ut mox Manerias. S. Bern. de Cantu tom. 1. edit. Mabill. pag. 696 : Utrumque, inquit, saluum : quia nec omnes cantus prima Maneria in illa tantum possunt terminari, cum et finem in g ponant per rotundum ; nec omnes qui in illa terminantur prime sunt Maneria. Charta ann. 1309. tom. 1. Hist. Dalph. pag. 98 :

Omnibus bestiis exercita talis, pennis cunctisq[ue] Maneris, et a se cupro operatis debet pro pedago 19. et 20. et 21. Occurrunt infra in voce Manerium. [¶] Abnard. in Gener. et Spec. pag. 523. ed. Cousin. : Hi tamen expostus generis ad est Manerias. Vide dictissimum editorem Prefat. pag. 161. et Schmid. ad Pet. Alphons. Disciplinam clerical. pag. 97. num. 3. et pag. 150. num. 4.]

18. **MANERIA,** Exactionis genus. Vide Maneria.

1. **MANERIES,** Gall. *Maniere*, Modus,

ratio, via. Uugito : Species dicitur rerum Manerias, secundum quod dicitur, Herba hujus speciei, id est, Manerias, crescit in horo meo. [Chron. Pipini apud Murator. tom. 9. col. 708 : In eodem etiam viridario omnis herbarum et arborum Manerias habeatur. Epistola Gregorii IX. PP. ann. 1228 apud Marten. tom. 1. Anecl. col. 948 : Sed exinde gravius indignatus novas nocendi Manerias advenient.] Joan. Sarisberiensis lib.

2. Metalogici cap. 17. de quadam Philosopho sui temporis : Nunc enim cum genus audit vel species, res quidam dicit intelligendas universales, nunc rerum Manerias interpretatur. Hoc autem nomine, in quo auctor invenerit, vel hanc distinctionem, incertum habeo : nisi forte in *Glossenibus*, aut modernorum linguis doctorum. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 24 : Picta galesa sine tal modo et Maneria Utuntur praeterea S. Bernardus Epist. 589. Chronic. Windesem. lib. 2. cap. 44. Tho. Archid. Spalat. in Hist. Thoniana cap. 30. Jacobus Cardin. de Anno Jubileo cap. 6. Hubertus de Marca. lib. 2. cap. 1. Frideric. II. de Arte tenandi pag. 18. 90. 87. [Add. Hist. Dalph. tom. 2. pag. 816. Act. SS. tom. 2. J. pag. 366. etc. Vide Maneria 2.]

* 2. **MANERIES,** [Congeries lapidum Diffl.]

MANERIUM, Habitatum cum certa

agri portione, a manendo dicta, Galli.

Manor : quomodo in Consuetudinibus nostris municipalibus vulgo accipitur

pro principia feudi domo, que cum

universo ipsius ambitu penes primogenitum esse debet. Vide *Raguelum*.

Manerium vero aliud apud Anglos so-

nat : Cowello enim idem est, quod unus feudi circuitus. Rastallo est res compo-

sita ex diversis rebus, pasculis, pratis,

silivis, silvis, redditibus, advocatione,

curia Baronis, etc. Ut vero manerium sit, debet esse ab antiquo, cuius memoria non extet. Maneriorum differentia ita exequitor Bractonus lib. 4. Tract. 1. cap. 31. § 3 : Scinduntur est, quod Manerium potest esse per se, ex pluribus edificiis coadunatum, sine villa et hamelio adiacentibus. Potest etiam esse Manerium per se, et cum pluribus villa, et cum pluribus hamelio adiacentibus, quorum nomen dicuntur Manerium per se, sed villa sive hamelio. Potest etiam esse per se Manerium capitale, et per se contine sub se Maneria non capitalia, et per res villas, et plures hamelias quae sub una capite aut domino Manerium autem fieri potest ex pluribus villa, vel una : plures enim villa poterunt esse in corpore Manerii, sicut una. Idem lib. 5. Tract. 5. de Exceptionibus cap. 18. dis-

crimen inter Mansio[n]em, Villam, et Ma-

nerium, sic describit : Mansio esse poter-

it constructa ex pluribus domibus, vel

una, que erit habitat uno et solo sine

vicino ; etiam est alia mansio fuerit vi-

cinata, non erit villa, quia villa est ex

pluribus mansionibus vicinata, et collata (collecta) ex pluribus vicinis. Manerium autem, frumentaria, et cetera, villa, vel

una : plures enim villa posseunt villa in

corpore Manerii, sicut et una, et ad unam

mansionem pertinere poterunt plures te-

nentia. Item quandoque est Maneriu[m]

in villa, et ubi non fuerit nisi unica

villa in Manerio, denominari possebat

uno nomine, et tenementa tali manerio

adjacentia erunt in tali villa, et in tali

Manerio, et Manerium a villa e contrario.

Add. Fletam lib. 6. cap. 51. [¶] Vide

Phillips. Histor. Jur. Anglici tom. 2.

pag. 181.] [Manera, eadem notione qua

Manerium apud Anglos, usurpat le Ro-

mano de Vacco MS. :

Villas excellunt et Manera,

Meos ardant, preueni aures.]

MANERIUM, villa appellatione dona-

tur ab Orderico Vitali lib. 4 : Duceuntas et octoginta villas (quae a manendo Ma-

nerio vulgo vocamus) obtinuit. Hinc, Ma-

neria Regalis, apud Ingulfum pag. 880.

et Dominica Maneria, in Diplomate

Joannis Regis Anglie apud Mattheum

Paris ann. 1215. quae Scriptoribus villa

regie appellantur. Idem ann. 1249. pag.

508 : Ad alterum dictorum Manerio-

rum manuservi pererrant. Occurrunt sape

in Legibus Henrici I. et in Chartis et

Scriptoribus Anglicis *Manerium* vox,

quam a Normannis in Angliam invec-

quam opinantur plerique, cum ante Nor-

mannos vix in veteribus Tabulis repre-

riatur.

1. **MANERIUM,** nuda pro se domo

rustica, Gall. *Maison de Campagne*. Ge-

nealogia Comitum Flandris apud Marten.

tom. 3. Anecl. col. 425 : *Maneria ci-*

vitum Gandenensem extra villa existen-

ti conatur etiam Reges. 82. Charnophy.

leg. ann. 1254. Cap. 136. *Dominica*

Manerum, seu hebergamentum. Index

MS. benefic. diocesis Constant. fol. 59.

Manerium presbyteratus est in dicta ele-

monia proprie ecclesiam.

o *Manor* in Chartul. Campan. fol. 79.

Nude pro domo, in Charta ann. 1279.

Nude pro domo, in Charta ann. 1279.

apud Bouleum tom. 5. Hist. Univers.

Paris. pag. 384 : *Et pro collegio Ande-*

vens Manerum seu dominum guardam,

vocabulam de Bueil, in uico Saucy esse si-

tatum. Pro palatio regio occurrunt apud

Elinham, in Vita Henr. V. reg. Angl.

edit. Hearn. cap. 18. pag. 24.

* **MANESCALLUS,** pro *Marescallus*, Fa-

ber solarius. Statuta Massil. lib. 6. cap.

77. *Et quis Manescallorum imperita, seu*

defecta, inclavas frequenter animalia,

nula coitione sequita : providimus iug-

trum presenti statuto..., quod omnes Man-

escallus huius civitatis Massilia, etc.

* **MANESCALLUS LOGITORUM,** Gall.

Maréchal des logis. Qui hospita regi et

curia parat. Vide supra *Logicum*.

* **MANESCERE,** Illucscere, oriri. Ta-

bular. S. Johannis Pinnat. apud Moret.

Antiquit. Navar. pag. 381 : *Et die Lunis*

Manescere, Regi equitante suo equo

sidere cum tota sua varone.

* **MANETIUM,** Haud scio an mendum

pro *Manerium*, certe eadem notione

legitur apud Vissebe. in Chron. Hu-

xar. ad ann. 1204 : *Bartholomaeus Ley obtulit*

eisdem (S. Nicolaio) post mortem suum

Manetiūnum sum in Amelancia.

* **MANEZE,** Minuta stramina. Picar-

do. *Manes a verbo manere, quod remane-*

ntur in area cum majore, colliguntur atque ligantur. Charta ann. 1308. e Ta-

bul. Corbelensi: Dicitus Symon nollet quod

tritatores dictorum portionariorum seu

cessarii suruendam... habens Maneyas,
sive les Mande, de dictis fourragis.

* Mellus forte de manipulis intellige.

Vide supra Mangane.

* **MANE**. Contrectare, Italia Maggiore Gall. Monet. Vita B. Catharinae de Palantia tom. I. April pag. 662 : *Mancovetum manus impus... et brachia quae sunt alba et colorata.*

* **MANGA**, pro *Manganum*, apud Radicicum Frising. de Gestis Frideric. I. Imper. lib. 2. cap. 47 : *Efferatis vero animis Princeps, obides eorum machinis aliquagat, ad eorum tormenta [que] ruglo Mangas vocant] decrevit objiciendo.*

* **1. MANGAGNA**, Vitium, labes. Stat. Montis reg. pag. 154 : *Et si aliqua bestia vel bestie fuerint in casu redditionis propter morbum, vitium et mangagnam, etc.* Vide supra *Magagna* et *Mahamium*.

* **2. MANGAGNA**, Idem quod mot *Manganaria*. Tabul. S. Andr. Avenion. xx. *Manganas bladi*.

* **MANGAGNA**, ut *Mahamium*, matilare, graviter lacerare. Vide *Mahamium*.

* **MARGANA**, pro quavis *Machina*. Epistola Inter August. 8 : *Qui, inquam, rodus, id est, quomodo id facient, qua arte, quibus *Manganis*, quibusvis instrumentis, aut medicamentis. Vide *Manganum* 2.*

* **MANGANIS**, Saxa, et alia quevis, *manganis* projicere, emittere. Chron. Veronense ad ann. 1249. apud Murator. tom. 8. col. 684 : *Et ea die rocham dictae terre obcederunt, et ibi steterunt, per duos menses circa dictiam rocham cum XIII. manganis grossis, in ipsa rocha die noctis *Mangananibus*; et ipsam copererunt. Memoriale Potestatum Regiens. ad ann. 1228. Ibid. col. 1110 : *Brixienenses *Manganabani* castra, et homines qui erant in dictis castris, etc. Vide *Manganum* 2.**

* **MANGANARIA**, *Manganaria*, Mensura Antoniana, que estimatur in Charta ann. 1212. ex pede Avenion. ex Cod. reg. 4859 : *Lesta blada accipitur in humi modice, videlicet modo de singulis tribus *Manganaris* bladi aut luminis, accipiunt pro lesta unaem coiam. Detribus *Manganariis* exportari per terram, usum obolum... In exitu, oviatis pro modo, tres obolos; et modius intelligitur sui. *Manganaria* Quinouaginta libras frumenti hanc mensuram ponderare mihi dictum est: quod tamen prestatre nolim.*

* **MANGANARIUS**. Eadem notio. Charta ann. 1222. ex Tabul. S. Andr. Avenion. *Item quod abbas teneat dare ipsi corosso xxv. canas boni olei an-*

*natuum, v. *Manganario* amigdalarum. Duodecim *Manganario* anone, in eod. Tabul.*

* **MANGANUS**, Pari significatu: si tam non est contracte scriptum. Charta ann. 1239. in jana laudato Tabul. Retinens sibi... procuracione et visitacione, cum quinque vel sex bestitis semel in anno, et censum annalem duodecim *Manganorum* anone. Alia ejusdem. ann. in Hist. Ms. monast. fol. 68. r. habet, xv. *Manganis anone*.

* **MANGANARIA**, **MANGANELLIUS**. Occurrent infra in *Manganum* 2.

* **MANGANERIUS**. Satis certe, sciat. MSS. art. 128 : *Quilibet non faciat cum se derare panem *Manganerium*, et si panis *Manganario* aliquicunq[ue] inventur illigitimus, panis ille frangatur et detur pauperibus. Versio Galli, eorumdem Statut. ann. 1618. habet : *La Cour sera peser tous les mois le pain des polangers, et *Manganieris*. Charta ann. 1844. ex Scheldis D. Lancelot : Item quod nullus pistor sive *Manganeria* sit ausus sive ausa lu-**

crii pro sectorio bladi nisi solum et dem-
tazos seu denarios Turon. Legendum
tales *Manganeria* et *Manganaria*, a *Mang-*

neris nundinari. Vide in hac voce.

* **MANGA**. Contrectare, Italia Maggiore Gall. Monet. Vita B. Catharinae de Palantia tom. I. April pag. 662 : *Mancovetum manus impus... et brachia quae sunt alba et colorata.*

* **1. MANGA**, pro *Manganum*, apud Radicicum Frising. de Gestis Frideric. I. Imper. lib. 2. cap. 47 : *Efferatis vero*

animis Princeps, obides eorum machinis aliquagat, ad eorum tormenta [que] ruglo Mangas vocant] decrevit objiciendo.

* **2. MANGAGNA**, Idem quod mot *Manganaria*. Tabul. S. Andr. Avenion. xx. *Manganas bladi*.

* **MANGAGNA**, ut *Mahamium*, matilare, graviter lacerare. Vide *Mahamium*.

* **MARGANA**, pro quaquis *Machina*. Epistola Inter August. 8 : *Qui, inquam, rodus, id est, quomodo id facient, qua arte, quibus *Manganis*, quibusvis instrumentis, aut medicamentis. Vide *Manganum* 2.*

* **MANGANIS**, Saxa, et alia quevis, *manganis* projicere, emittere. Chron. Veronense ad ann. 1249. apud Murator. tom. 8. col. 684 : *Et ea die rocham dictae terre obcederunt, et ibi steterunt, per duos menses circa dictiam rocham cum XIII. manganis grossis, in ipsa rocha die noctis *Mangananibus*; et ipsam copererunt. Memoriale Potestatum Regiens. ad ann. 1228. Ibid. col. 1110 : *Brixienenses *Manganabani* castra, et homines qui erant in dictis castris, etc. Vide *Manganum* 2.**

* **MANGANARIA**, *Manganaria*, numero multitudinis, *Machina bellicis* jaculatoriae. Gloss. Graeco-Lat. : *Mangava, *Manganum*, Bothonius a Cambro-Britannico *Mangae*, arius bellicus, bellica machina, deduct. Gloss. Lat. MS. Regium : *Machina, *Manganis*, Iesuad. Papias : *Tormentum dicunt, quidquid vi torqueret, ut vulgo *Manganum*. Abbo lib. 1. de Obsid. Lutetiae vers. 384 :***

Constituit longa aqua lignis pendentes

Mangava, quae proposita sunt, inde vestimenta.

Saxa quibus jacunt legantes.

Will. Tyrus lib. 8. cap. 5 : *Jaculatoriae, quae vulgare appellations *Manganis* di-
cunt et petrariae fabrefacti placuit.*

lib. 8. cap. 6 : *Castella et machinas jaculatoriae, quas *Manganis* et petrariae vocant.*

*Cap. 18 : Alio vero minoribus tormentis, que *Manganis* vocantur, minores immi-
tendo lapides, etc. Thwrcz. in Abi Regie*

*Kung. Quoniam vero lapidis obrui-
tantes occidentur. [Cf. Pisanius apud*

*Murator. tom. 8. col. 102 : Compertum est
item ab ingenioso Pisanorum artificiis
Manganis, quae atque lignis metallicis
urbem fortiter expugnabantur; et cum his
machinis urbis mortis et monitum turres
potentissime rumpabantur.] Hinc*

MANGANARIA, in Hist. Miscell. lib. 17. *magavariorum*, apud Theophanem, et Leonem, in Tacticis cap. 5 § 7. 27. cap. 15. § 85. qui *manganis* confidunt.

Ars est nota quibus esse hancies lange,

ut ait Will. Brito lib. 7. pag. 178. Voces

istas nostri, hoc est, Latinis, a Gracia

*hauserant, apud quos *magavarum*, machinis*

est. Niciphe. Coll. lib. 9. cap. 9 : 'Οι, τα

ταγγάνης τοις, το θεός, το λύγανον, τὸ

Nec dubium, quin Graci ipsi

prius a Latinis accepérunt, et a machine

*sum *magavarum* emforruntur. Synaxaria*

*29. Octob. *magavarum* no[n] nuketa. Vide*

Glossaria med. Grac. coll. 840.] Cang. med. Grac. coll. 840.]

* **MANGANIS**, Idem quod *Manganum*. Bartholom. Scribe. Annal. Genues. lib. 6. ad ann. 1224. apud Murator. tom. 6. col. 498 : *Post haec autem Tordonescum cum Alexandrinis apud Arquatem ierunt, et quibus *Manganis* erubescunt in*

tempore, et ipsum præligeruntur.

* **MANGANARIA**. Malvechi apud eundem tom. 6. col. 911 : *Exercerant quoque petrariae*

*quas nos *Manganis* aut trabuccos dicimus, etc.*

* **MANGANUM**. Chron. Parmense ad ann. 872. apud Murator. tom. 9 : *Quoniam ordinatum esset per Commune Parmense exercitum facere generalem contra predatos extrinsecos, et multa *Mangana-**

*et appuramente ferent. Occurrerit ibid.
item.*

* **MANGANELLIUS**, diminut. a *Manga-*

nus. Card. de Aragon. in Honorio III.

PP. apud Murator. tom. 8. pag. 668 : Im-

*missus ab aduerso pars lapis *Manganello**

occidit super caput eius (Simonis Comiti)

et communis expirat. Inventar. Casta. Sommer. in Occitan. ann. 1209 :

*Item III. modis de *Manganello*, etc.*

* **MANGANELLA**, Idem. Charta ann.

1230. ex Bibl. reg. : *Premissimam consu-*

litib[us] in adiutorium officiandi op[er]a-

didi pontis de fuste, que nunc est in loco

predicte de Moisiaco, de recta certa summa

fustorum, que pro provisione in obesi-

do. Autem portata fuerant, dempta

tamen de fuste et resta predicta... fusta

*apta et dedita ad faciendum. *Manganello*,*

etc. usque ad valorem. D. scutorum auri,

decimis.

* **MANGENA**, Idem quod *Manganum*. Oc-

currit vero apud Paulum Dia. lib. 21.

Histor. Misc. Scriptorum. Vita Lud. Pi-

ann. 808. Monachum Egmondian. in

Chronico Belgico ann. 1160. Albertum

Ag. lib. 2. cap. 31. lib. 8. cap. 25. 41. lib.

5. cap. 31. lib. 6. cap. 2. 11.

* **MANGENELLA**, diminutivum a *Mang-*

ena, hoc est, minor *machina jaculatoria*,

apud Albertum Aquena. lib. 7. cap.

3. et Jo. de Beka in Chron. in Joanne II.

Epic. Ultraject.

* **MANGELLIUS**, in Computo ann.

1202 apud *Bressel*. de Usu feud. tom.

2. pag. 292 : *Pro turra *Musteroli* fa-*

*cienda, de granaria et logis ad *Mangen-**

ello, III. lib. et vi. s.

* **MANGINELLA**. Beka de Episc. Tra-

ject. tom. I. SS. April. pag. 218 : *Appi-*

*cando *Manginellas* ad quasdam tures.*

* **MAGNELLA**, perperam pro *Mangenella*, apud Galbertum in *Vita Caroli Comit. Flandr. n. 181.*

* **MANGELLUS**, in Epist. Anonymi de

capita urbe CP. ann. 1504. apud Marten.

tom. I. Anecd. col. 788 : *Præterea qui-*

*dam Usserius sua habebat *Mangellus**

erectum, etc. Chronic. Arnoldi Lubec.

apud Leibnit. tom. 2. Script. Brunsvic.

pag. 738 : *Nihiliensis inter duas turres*

potentissime rumpebat. Hinc

Mango, Badem notio. Vita Lud.

III. ann. 808 : *Adeo illam aristibus, *Mang-**

onis, viremis, et ceteris instrumentis

lascivis. Le Roman de Gaydon :

*Chargé en made for la de *Mangos*.*

* **Ubi vox *Mangos* minus recte ad**

machinam bellicam, de qua mox, referri

videtur. Est enim, si fallor, moneta spe-

*cies notissima, quae *Mangus* alto no-*

mine nuncupabatur. Vide in hac voce.

* **MANGONA**, in *Passione S. Thymonis*

Archiepiscopi Juvenalii : Primis

sum ligaverat, proth dolor / ad machinam

*extremam, quam vulgo *Mangonam* ap-*

pellant.

* **MANGONABULUM**. Chronicon Corne-

lli Zanfius apud Marten. tom. 5. Am-

*plice. Collect. col. 290 : *Erectis autem pe-**

*traria, *Mangonabula*, undibulus, arctiter*

impetuosa est cassans.

* **MANGONABULUS**. apud eundem Zan-

*fius in Chron. Ibid. col. 388 : *Machina**

*petraria fundisque, et *Mangonabul-**

circum circa sagacier ordinatis. Vide

Biblio.

* **MANGONUS**. Uglatio : *Liberilla dicatur*

instrumentum librandi, id est, præficundi

*lapides in castro, *Mangonus*.*

* **MANGANELLUS**, Idem quod *Mang-*

nella. Will. Brito lib. 7. Philipp. :

Interes grosses poteris multa ab iugis
Arasidio rapido, Mangonelisque mactora.

Utuntur hac notione Matthaeus Paris pag. 388. 502. 516. Rigordus ann. 1190. etc. Will. de Podio-Laurentii cap. 30. &c. Monachus Majoris Monasterii lib. 1. Hist. Gaufridi D. Norm. pag. 94. Godred. Brit. tom. ann. 1208. Idem. Wilhelm. Brito lib. 2. Philipp. pag. 107. 118. Monachus Vallis Arvernii cap. 86. Gest. Innocentii III. PP. pag. 86. etc. Mangonelli seneces, in Addit. ad Math. Paris pag. 120. Chronicon Petri VII. Regia Arag. lib. 8. cap. 24. Aprilis faciem laudare un Mangonell de cesas de Barcelona apres deldit giny qui tirava en la vila Ita. Cod. MS. pro meranganelli, apud Mich. Carbonellum. Mangoness dicunt nostri Scriptores passim. Villarduinus n. 88. 96. 122. 207. Froissart. 1. vol. cap. 60. etc. Guillelmus Guiart sub ann. 1204 :

Or si, etant et arrives
Giesen Mangonais et perdes.
La grosse pierre aronde,
Desmonte l'aller grant boute.

Et alibi :

En sont Mangonais et perdes,
Qui sovent tendent et desmontent,
Et destachent grans sacros rodent,
Pierres qui par l'air se renent.

[Le Roman de la Rose MS. :

Vous peusez bugles, Mangonais.
Vedez par dessus les carnassas.]

³⁵⁷ Nostr. vero non machinam jaculatoriam tantum Mangonem vocabant, sed etiam quidquid ex ea smittebatur, ut observat. Menagius in Origine Gall. ex Froissart. lib. 3. cap. 118. Et auont les Brabancos de tres grans engins devant la ville, qui getoient pierres de fute et Mangoness jusques en la ville. Hinc Ovide MS. apud Borellum :

Onques pour une ter chevre,
Ne vit-en Mangonnes demandere
Plus briement, ne de tel destender,
Foudre pour chevre un checher.

¹ MANGUNELLA, in Vita Caroli Comit. Flandr. tom. 1. pag. 215. Secundibus acciderunt factotaria ingenia, scilicet Mangunellas quibus lapideam domum et turrim... prosternenter. Magnella ex ead. Vito mox excrispiti D. Cangius.

¹ MANGUNELLUM, apud Sugerulum de Vita Ludovici Groesi cap. 17. Vide Fundebulum.

¹ MANGANUS, MANGO. Papias : Mangan, nis, seductor, qui vulgo dicitur Manganus. Capit. Aquigran. ann. 779. cap. 77. et Capitularia Caroli II lib. 1. cap. 79 : Ut isti Mangones et cogaciones, qui sine lege omni vagabundi vadunt. Eiusmodi sunt, quos Gueve vocamus, qui ab hac voce videtur dicti. [SI non ab Armoricanis Cuet vel Keus, afflictio; aut monosyll. Kast, miser, Germanus Mangan.]

¹² MANGANUS, Machina bellica jaculatoria. Vide Mangonum 2.

¹ MANGANIUM, pro Mancipium, legi in MSS. leggi Burgundionum. 4. § 1. Institut. Leidenbrogius.

¹ MANGELIA, Locus, ubi animalia adam. dum acti, et inferenti, collocantur ad pubulum. Postris Fourriere. Inquisit. ann. 1391. Dicendo animalia capti ad Mangeliam, etc.

¹ MANGENA, MANGENELLA, etc. Occurrunt in voce Mangonum 2.

¹ MANGERIUM. Jus divertendi in domum alterius convivii seu pastus cause, vel ius illud in prestatonibus pecuniaris commutatum. Charta ann. 1181. apud

Lobinell. tom. 2. Histor. Britan. pag. 183 : In Cahemerie habet Archiepiscopus unus quartarium frumenti... in terra Johannis Corbon. IV. minas frumenti et Mangenier. Unaqueque villa de Espinac debet Archiepiscopo 1. minara frumenti et aristem. Alla ibid. pag. 156 : Tenebam sciens medietatem ecclesie, et de altera parte ecclesie XII. denarios de Manica. Aprilis, de decima vini duas, ac Aliatrum ann. 1209. Ibid. pag. 322. Prima (praeceptio) sic est, decima Mangeniorum, primum omnium Quadragesima et Pentecotes priori studiis et in passaggio meo de Vitro. Vide Mangenarius 1.

¹ Mengier, eadem acceptione, in Charta Guid. de Brit. dom. de Penicheire ann. 1319. ex Reg. 59. Chartop. pag. 106. 484 : Item les Mengiers de Pomeroy, etc. Charta ann. 1404. in Reg. feud. comit. Picav. Cam. Comput. Paris. fol. 108 r. Item ung Mengier a lui tiers, que doivent chascun des hommes desditz villages. Interdu nuda, pro Cibus refectio. Lit. remiss. ann. 1392. in Reg. 144. ch. 81. Apres un grant et notable dîner ou menier, qui fu fait en une maison et taverne d'Auballe, etc. Vita J. C. MS. :

Illes firent un grant Mangier
Et auenut l'apescalier.

Mengnier et Mignier pro Manger, Cibum sumere, in Consuet. Camerac. MSS. : Apres s'en se claimme à le justice par eskievens, soit au main soit aux vires, et cil de cui on s'est clamé s'est à le maison le justice à eure de Mengnier, li seigneur ne doit point avoir les bijs Cambriens pour le droitire de le prison... mais s'il y estoit a eure de Mignier, fust au main, fust au vespere, Mignier u non, puis k'on li auroit livré sa provende, etc. Vide Mengenier.

¹ Hinc Mengier de Dieu dicebant, pro Sacrum Christi Domini Corpus percipere. I. t. remiss. ann. 1391. in Reg. 151. ch. 297. Comme Jehan Guilot eust semon a Chartres ledit exposant, .. dist que il garderoit bien ledit exposant et Richard de Mengier de Dieu a Pasques.

At vero inferiores aucti regie ministri, Mengier sur le sac dicti videbantur, ad discrimen eorum, qui in cenaculo comedebant. Ordin. hospit. reg. ann. 1317. ex Reg. Cam. Comput. Paris. fol. 75. v. : Item ille auctor deuotus qui Mengeron sur le sac sans autre chose. Et fol. 76. v. : Item deuera le commun aura deux boutiers, et mengeron en sala.

¹ MANGERIUM, ut Mangenier, in Charta ann. 1153. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 618. In quibus guidem terris habet Redonensis episcopus per annos singulos Mangenier xx. solidorum Redonensis monachorum.

¹ 1. MANGIA, Eodem intellectu: Testam. Guill. le Borgne ann. 1215. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 828 : Assignavit ei Henricus et D. Josinus avunculus ejus, qui presentes erant, totam decimam et Manjania de Ploagat,... et totam decimam et Manjania et firmam molendinorum de Pleiou, etc.

¹² MANGIA, Manica, Gall. Manche. Regest. Comput. Visiliensis Dalphin. ann. 1387. Item pro quibusdam Mangis ponenda in eorum tunicae 2. sol. 6. den.

¹ Nostri etiam alias Mange. Consolat. Boet. MS. lib. 4 :

L'au fiert, et l'entre se revenge.

N'y ot hambert, fende, ne Mange,

Ot demoures mal, ne maile.

Li Manges de la destral, Aratri manica,

in Vit. SS. MSS. ex Cod. 28. S. Vict. Pa-

ris. Emanchan, pro Mancheron, eadem notio, in Lit. remiss. ann. 1386. ex Reg. 130. Chartoph. reg. ch. 17 : Icelius Ishannin avoit par plusieurs fois la char-Emanchon levée en haut sur les Emanchons, etc.

¹ MANGIARIA, Gall. Mangarie, Vexatio, exactio. Stat. Genuens. lib. 4. cap. 82. pag. 135. r. : Ibi jus reddit sibi debueret nane dolo male, fraude, vel largitione, que Mangaria vulgo dici solet, etc. Quo sensu potius quam pro fallacia, mihi intelligenda videtur vox Gallica Mangue laudata in Mangu 4.

¹ MANGIARINUM. Cibi genus. Vita S. Franc. tom. 2. Aprilis pag. 336. Come-deris ipsa cum sociabus Mangiarinum et farmae radae circa horam diei sextam, in prandium intravit gulans suam os

¹ 1. MANGIATORIUM, a Gall. Mangoire, Presepe. Ordinat. domus Daiphil. ann. 1340. tom. 2. Hist. Daiphil. pag. 384. Marescallus personaliter intercessus debet, ut avena vanetur. Mangiatorium seu praesepie mundetur, et ferum et cuncta, prout fuerit expelens, distribuantur.

¹ 2. MANGLAVITE, apud Luidpr. Antap. lib. 6. cap. 10. Clava armati, coloris im-eratoria. CPoli. Vide Glossar. med. Gracit. voce Manguafacta; col. 347.

¹ 1. MANGO, Carnifex, Janitius, Boucher. Chron. Corn. Zanzilet apud Marten. tom. 5. Ampliss. Collect. col. 347. Receptus est idem miles ad ministerium Mangonum seu carnificum.

¹ 2. MANGO, Simoniacus, hinc nostris Maguignon de Beneficiis. Hierat. Juris Pontif. pag. 88. Tanta fuit Regum nos-trorum erga Deum pietas et religio, ut quoties effrenata Mangonum seu Magorum illorum caterva pridererit, statim legibus adversantibus cohibus sunt, tmo et exclarunt.

¹ 3. MANGO, Predeo. Nicolaus Speciali de Sicul. reb. lib. 7. cap. 17. apud Muratori. tom. 10. col. 108. Armenta gregaeque animalium hinc inde passim per agros vagantia, in castra undique a predomibus congregantur, segetes ad maturitatis iam propinqua tempora declinantes; nulla metenti opportunitate ser-vata, non magne, quin potius a Mangonibus, quos assumptio ab effectu operum convenienter vocabulo moderni rapaces vocant, aliaeque plebeis in castris manen-tibus divulsa ac disperse. Mango ergo a Mangonum, Ital. Mangano, quod ille instar Mangani, quo muri destruuntur, omnia labefactat evertitque.

¹ 4. MANGO, Pallax, deceptor, Imperator. Glab. Rodolph. apud Duchesnium tom. 4. Script. Hist. Franc. pag. 43 : Et tunc phares sans mentis detestabile figuraeque animalium hinc undique clamarent, vulgus tantum rusticana plebis Mangonem cor-pus, et injusus nomi profuso venerans, olim in carnificis errore. Eadem actione acciperunt, et haec vox in locis Capital. citatis ad v. Mangonus 1. Hinc nostrisibus Poetis. Mangu, pro fallacia, dolum. [o] Vide Mangiaria.] ¹ Roman de sainte Leocade MS.

Rome bos ret totes les mains.
Romme nos ret et plus (poids) et mains,
Romme et al plene de Mangue.
Que toe ses membres demangue.

¹ 5. MANGO, Equilio. Vita S. Yvonis tom. 4. Maii pag. 596 : Sed ex adverso clamant Mango, justa ultione Dei percus-sus. Et pag. 602 : Dictus palefredus infes-tatus et perterritus in mari se cum Man-gone precipitavit; quo usq; ipse dominus statim exclamavit : Sancte Yvo et vale-

tum meum et palestratum tibi recommodo. [** **Mango**, mercator equorum... vel intermediorum, ex Glossar. Lat. Teut. MS. apud Hallaus' Glossar. Germ. col. 1936, voce *Unterkäfer*.]

1. **MANGO**, Famulos, pedissequus, Gall. *Lauquies*. Menotti sermones fol. 5: Non est cauda *Pretiatorum*, qui hodie post ducunt canes et *Mangones* induitos ad modum armigerorum sicut *Suyenses*. Ibid. fol. 161. *Ipsa ante se misit Mangones portantes force de correau de cramoisy, ut disponerent sub locum.*

Vel *Pone*, ut in Codicil. 2 Caroli Andegav. etiam comit. Prov. ann. 1491. *Hem legavit D. noster rex cuiusque Mangonibus suis, sive Gallico a chacus de nos pugis, scutum tricentorum scutorum.*

2. **MANGO**, Idem quod *Manganum* 2. machina bellica. Vide in hac voce.

3. **MANGO**, Discipulus, tiro, Gall. Appren. alias *Mangon*. Stat. sabbat. Carcas. ann. 1402. tom. 8. Ordinat. reg. Franc pag. 598. art. 28. *Nisi tamen dictus talis magister vellit solvere et solveter de facto pro dicto municipio sue Mangone dicuum denarium qualibet septimana.* Lit. remiss. ann. 1448. in Reg. 178. Chartoph. reg. ch. 500. *Haecundat. Budures Mangon demourant en la maison de la quenart Hanocque, aussi Mangon demourant en la ville et cité de Tournai, etc.* Vide supra *Mancipium* 4.

4. **MANGO**, Pastor, ovium custos, in Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7857. Vide supra *Mandra*.

5. **MANGOLDUS**, Mensura genus. Tabularium S. Quintini de Monte. *Unde reddit quatuor Mangoldos avenae.* Vide *Mencalus*.

6. **MANGOKETA**, Idem forte quod *Manda*. Vide in hac voce. Charta ann. 1312 e Tabul. Eccles. Anic. *Andreas Chaberti donatus hospitalie levavit in Arragonio et alia locis, se dicens esse procuratorem Ecclesie Aricensis, licet non esset, Mangometas, commendas, legatas, helemontinas factas ecclesie predictae.*

7. *Leg. Mangoheta*, ut in Arest. ann. 1403. 1. Jun. ex vol. 9. arrestor, parlant. Paris. *Decanus et capitulum Aricensis ecclesie erant in possessione et satis... obib[us] capendi, nec non medietatem Mangonum et dicto alteri oblataram.* Aliud ann. 1402. 18. April. ibid. *Toutes les Mangonnettes appartenirent en proprietate et possession auxdictis de chapeau (du Puy) seuls et pour le tout... est donné que sur le lotage deudit oblatione se prendra... le luminaire de la favel, etc. Oblationis itaque species est. illa forte quia in cera fabantur, nisi minime intellegas, que nostris *Mangon* dicebatur.* Vide supra *Manca*.

8. **MANGONA**, MANGONALUM. Vide *Manganum* 2.

9. **MANGONARE**, pro Nundinari, Traquier. *Majugnione* [Quod de his propriis potissimum dicitur qui futilis merces vili pretio emitas aliquanto carius distrahunt]. Leges Ethelredi Regis Ann² gliege apud Jo. Brompton. cap. 24. *Si venias ad mercatum Mongestre Sinere, quo Mangonant in caso et butyro diebus ante Natale Domini, 1. denarium (dabunt) ad thelonium. Et cap. 25: Dixerunt, quod nishit eis interesse videbatur inter falsarios et mercatores, qui bonam pecuniam portant ad falsarios, ab ipsis emunt, ut impurum et minus appendens operentur; et inde Mangonant et barganunt. Hinc.*

10. **MANGONARIUS**, Provincialibus Man-

ganis, minutorum propria, nostris Regratis, revendeur. Charta ann. 1185. ex Scheditis Primit. de *Mazengues*: *Tali videlicet pacto ut XVI. sextarios boni frumenti ad mensuram Mangonarii Avignonensis qui per villam communiter discurrat, de censu... deferte faciant. Vide *Manganus*.*

11. **Vel Vestium interpolator**. Gall. *Friper*, alias *Mangonnier*: *haud octo ahi Hispanico Mangoneor, vagari, quod ad ejusmodum hominum conditionem sat pertinet.* Lit. remiss. ann. 1459. in Reg. 188. Chartoph. reg. ch. 200. *Et respondentia ales mettre baudiment in une vigne des héritiers de feu Jehan Blanc, d'ales Mangonnier habitant de Berres.*

12. **MANGONELLUS**, MANGONUS. Vide *Manganum* 2.

13. **MANGONETA**. Vide supra *Manganum* 2.

14. **MANGRELUS**, mendum videtur pro Macarelus. Vide suprad in hac voce. Charta Ludov. VII. ann. 1179. apud Fleureau in Hist. Bel. cap. 20. pag. 111. *Nullus enim pisces Stampi... excepti harenis salini et Mangrelis galii.*

15. **MANGSILUM**, Agri portuncula cum mansione. Gall. *Menni*. Charta apud Stephan. tom. 8. Antiq. Bened. Pietav. MSS. pag. 405. *Abdomi meum indomini atum qui est situm in pago Picavo in villa quae vocatur Monte-vinardia (cum) Mangenii, vineis, terris, silvis... tradimis.* Vide *Mangonella*.

16. **MANGUANARIA**, MANGUANUS. Vide *Manganum* 2.

17. **MANGUDARIS**, [Trone de choul ou de coet] (Gloss. Lat. Gal. Bibl. Insul. E. 36. XV. s.)

18. **MANGUERES**, von Calabria. Acta S. Francisci de Paula tom. 1. Aprilis paiz. ING. *Matri hoc castaneas inflatae, tota cum Manguderibus offeras.* Vide *Mangranules*.

19. **MANGUERIA**, Instrumentum quodam ad piscandum usitatum. Charta ann. 1307. in Reg. 47. Chartoph. reg. ch. 130. *Item intendit probare dictus procurator, quod dictus dominus episcopus (Mangalonus) et sui predecessorum... sunt et fuerint in possessione... concedendi in aracptum manuasam et Manguerias et alia que ad artem piscandi vel alterutram. Erit forte aliquis, qui Mangue... omnis escam, Gall. Appas. Interpretari malit; non repugnat. Vide supra *Magna*.*

20. **MANGULARE**, Vulnerare, multilare. Lit. remiss. ann. 1381. in Reg. 84. Chartoph. reg. ch. 200. *Johannes Bude predictus Bernardinus... de dicto cuestela... percusuit, quod videns predictus Bernardinus qui per predictum Johannem Bude Mangulatas erat, etc.*

21. **Aliud vero sona vox Gallica Mangue**. Manubrio scilicet instruere, vulgo *Emmacher*, in Lit. remiss. ann. 1459. ex Reg. 188. ch. 12. *Une gibe Mangide de fus*. Vide supra *Mangia* 2.

22. ***MAGUNELLA**, MANGUNELLUM. Vide *Manganum* 2.

23. ***MANGUS, MANGOS**. [Gall. *Manches*, *Manchona*] « Emi... VIII. ganvetos et novem cattellos cum *Mangis* de boll. T. 21. p. 481.... pro II. paribus caligurum... et pro I. pari *Mangos* seu puntherorum... T. 22. p. 414. » (Arch. Histor. de la Gironde.)

24. ***MANHANIA**, [Gallice *Chaudronnerie*: *Hélias de Manhania* (dedit nobis) x. sol. in domo Guido de Monprez ad Quadrivium.] (Obit. S. Martialis f. 2.

XIII. scc. in Archiv. dep. de la Haute-Vienne, acta H.)

25. ***MANHELIETHMAAL**, Vadimonium deseruum dicitur a *Mallo*, ad quod quis vocatus non sit. Leg. Danica apud Ludewig. tom. 12. Bell. MSS. pag. 165. *Item si pro causa trius mercatorum convectus fuerit aliquis, amplius executione *Manhelethmaal*, si appellatur *manerii*, vel aliquis nomine suo, ad iudicium regis appetit.*

26. **1. MANIA**, pavia. Gloss. Lat. Greco-Sangerm. Acta SS. tom. 2. *Mania* pag. 86. *Furore accenditur, ignescit ira, perturbatur *Mania*.* Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Mania*, forcenerie, desperatione.

27. ***Vox eo intellectu purioribus Latinis nota.**

28. **2. MANIA**, pro Cenomania, Gall. *le Maine*. Charta ann. 1101. apud Rymer. tom. 1. pag. 5. *Et si Rex Henricus Comitem Robertum in Normanniam, vel *Maniam*, in auxilio secum habere voluerit.*

29. ***MANIACUS**, Furibundus, insanus. Idem qui infra *Maniacus*. Miracula S. Apri inter Acta Tullens. Episcop. apud Marten. tom. 8. Anecd. col. 1085. *Et quidem, ut pretermittantur diversa *Maniacorum* passiones, etc. Miracula B. Edimundi Archiep. ibid. col. 1085: *Maria de Meligny a morbo *Maniaco*, vel, ut stet putabatur, *demoniaco*, diutius prostrata, etc. Miracul. S. Dionys. scc. 8. Rened. part. 2. pag. 358: *Vix quidam nomine Bernarius morbo *Maniaco* depresso et mortuus sum amiserat, etc.***

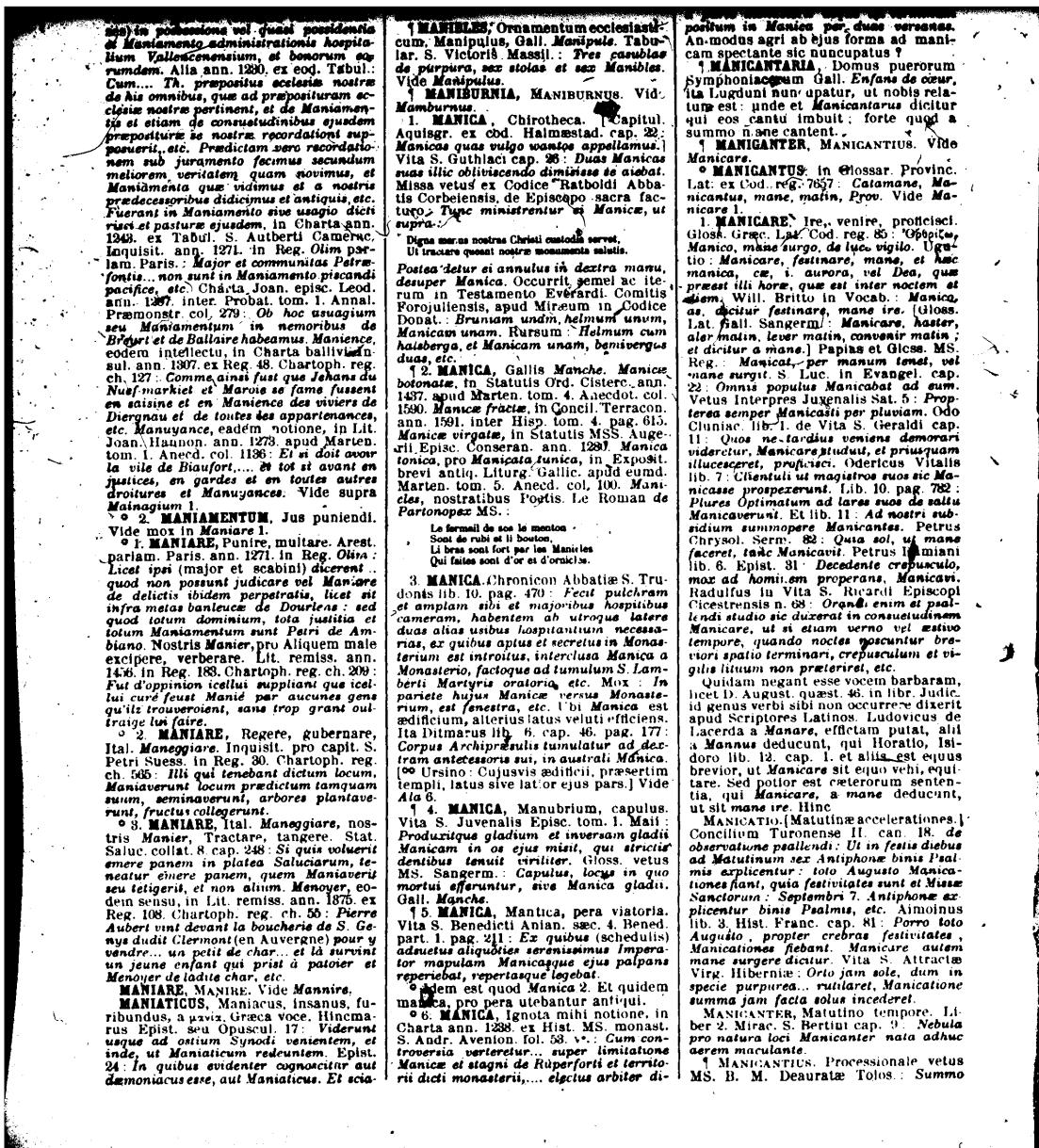
30. ***MANILE**, Formidinum imagines. Gloss. Isidor. Vide *Festum*.

31. **Nostris Manies** appellatae effigies quadam et vera compactae, quibus in sacrificiis uteretur. Athent. processus Rob. Attribut. *Cant. Compt. Paris.* *Que est ce que manie?* *Cette image de cire, que l'en fait pour baptiser, pour grever cœur que l'en veult grever. L'en ne les appelle pas en ces pays pour Imaginatio?*

32. **Haud scio an hoc spectet**. Petrus de Vinea in Epist. 88. lib. 2. *Cum multo minorum quantitate subventione ab unicoris exigi mandemus, ac pressens eccliarium et clericorum, necnon feudorum nostrorum et de cameris feudatariorum in ipsa collecta subdolis computabis, prout scedula continet interclusa, quam de Manie nostris tantum serenitas nostra exigere consuevit. In de subditis intelligentibus.*

33. ***MANIMENTUM**, Exercitium, administratione. Dicitur praeferimus de justitia exercitio intra alcujus dominilium. Charta pacis inter Guidonem Bland. Comit. et Capitulum S. Barthol. Bethuni. ann. 1237. in Tabul. ejusdem Capit. *Super jure et Manimento justitiae terrarum et tenementorum que dicti Praepositus Concessione habent infra praesertim territorio, etc. Idem. Nec proprius aliquod Manimentum quod aedem facient possunt aut debent habere ad jus Chron. Boni-Spei pag. 286. *Manimentum seu exercitium scabinorum dicti loci, nec non bonarium... sicutam Abbati et Conventui cedimus.**

34. ***Vel potius Jus utendi, possessione et usu firmatum**: *Manimentum*, in Sent. arbitr. ann. 1237. ex Tabul. eccl. Camerac. *S'il trouveut ke li Maniment le seigneur d'Osi et ses anciseurs valle mieus ke li Maniment lervesque et ses anciseurs, li avorie demeure au seigneur d'Osi.* Charta ann. 1232. ex Tabul. S.

Vide *Mandatorius*.
 * **MANTICOLDUS**, Carnifex, Ital. *Mantidus*, apud Theodor. de-Niem. tom. 2. Conc. Constant. part. 15. cap. 10. col. 348.
Pluribus mandatis licetibus seu Manicoldis, qui executionem sanguinis in condannatos capitaliter illic debebant facere, quod se subito expedirent. Vide *Mango* 1.
MANILE, Urceus urceolus, quo aqua manibus infunditur. Chronicon Moguntinum: *Eran palae 4. argenteis, et arcis diversarum formarum, quos Manilia vocant, eo quod aqua Sacerdotibus manus defunderet ex eis.* Accipitur etiam pro *Aquamanili*; hoc est, pro pelvi seu pollabro, nempe vase inferiori, in quod manibus infusa aqua delabatur. [Testam. Everardi Comitis ann. 887. apud Miraeum tom. 1. pag. 21: *Urceum cum aqua, Manilia argenteum, cipherum aureum 1. etc.*] Historia Episcop. Autiod. cap. 51: *Urceum ad aquam benedictum, et urceum ad manus Sacerdotum ablwendas, Manile etiam et labrum ad aquas de manus ablentium suscipienda.* Tradit. Fuld. lib. 1. cap. 39: *Orciarri (urcel) 4. Manile unum, conche 4. Necrologium Ecclesie Carnotensis: Dederat quoque et mania 5. dorsalia, caro preto empta, et duo Manilia cum urco.* Vide *Lafrancum* Epist. 18. et *Aquamanile*.
 * **MANILLA**, Armilla, brachiale, Gall. Bruxell. Ital. *Mantiglia*, Hispan. *Manilla*. Matthaeus de Africa Decis. 815: *Marius multe uxri sue... quando est in domo patrie vel fratribus, torques aureum, catenam auram, Manillas aureas, etc.*
 * **MANILLO**, Tutea, Protectio, defensio. Preceptum Caroli Simplicis Reg. Franc. pro Monastero. Psalmodenial tom. 8. Annal. Benedicti pag. 689: *Innovabat quod qualiter saderem et fieri gabi portentia sub Moniliis et abunde ardore aque immunitatis tuitione præveniret præcis temporibus constituisse.*
MANIMUNDULUS, quasi *Mundi manus*. Petrus Damiani. lib. 6. Epist. 26: *Ne quorundam more duru postmodum stare videaris et rigidus, et Manimundulus, ut aiunt, quasi sacra Cereris oblaturus.*
MANINGA, Jurisdictione, aut potius iudicium, justitiae administrandum causa, concessus, vel sessio, conventus ad causas disceptandas indicatus. A Saxonico Monunge vel *Manu* ge, quod idem sonat, ut Somnoro placet; vel potius a *Manne* et *Manina*, que vide. Leges Adelstani Regis, apud Bromptonum cap. 8: *Ei nominetur in Maninga singulorum Prepositorum tot homines, quod pernoscuntur esse creditiles, qui sint in testimonio causarum.*
 * **MANIPOLIUM**, *MANIPOLUM*, Conventus ad victimam aliquod violenter perpetrandum, conjuratio, Hispan. *Mantepidum*. Epitome Consil. Eccles. Valent. tom. 1. Conc. Hennani pag. 180: *Varii iuramenti sunt ad illicia et quodammodo Manipoli adstringuntur.* Cfr. Conc. Arelate 1383. ex Arch. S. Vict. Massil.: *Prohibit sunt homines Podiijudicis facere rassam et Manipolum.* Capitulum gener. MS. ejusdem S. Vict. ann. 1446: *Non intendentes quin dominus Abbas contra coniuratores, conspiratores, vel Manipolum factientes possit inquirere.* Charta ann. 1501. ex Scheditis Presid. de Mazaugue: *Ratione... quarundam inquisitionum per Curiam factarum contra et adversus particulares personas ejusdem loci de Mazaugue occasione cuiusdam pretense rasse et Manopoli... Dominus debet remittere*

manipula, scutillum fortis in teste. Posterioribus Manipuli dicti sunt signiferi; quia olim manipulus fons fuit propriezillo; hinc Papiae: *Manipulares, Signores portiores.* Sed vetustioribus scriptoribus *Manipulares* sunt gregarii caligati milites, ut consuetum. Hec illi.
 * **MANIPOLIUM**, Vas quoddam. Vita Burchardi Domiti, auctore Odone monacho ann. 1058. ut inter alia donaria que Burchardus ad Possatense monasterium contulit, commemorat vas unum quod *Manipulum*, inquit, vocamus, eo quod mandatur: in quo etiam litterae habentur, que Abagari Regis ad sanguinem mundum illud fuisse testantur. Vide *Manile*.
 1. **MANIPULUS CURATORUM**, Brevis quorundam canonum collectio. Statuta Ecclesiæ Eydensis. ann. 1488. tom. 2. Hist. eiusdem. Eccl. pag. 51d: *Singulis sub panis amendis et cibis quibus parochialibus presbyteri, quatuor etiam quilibet libellum habeant ac frequenter letat qui dicatur Manipulus Curatorum, ut ecclesiasticis etiam summis creditus instituatur, et quae sacerdotali officio incumbunt optime valeant exercere.* A collectis capitulois vobis etymon.
 2. **MANIPULUS**, Una e vestibus Ecclesiasticis, quæ et Sudarium appellatur, quam in brachio sinistro deferunt Sacerdotes. Will. Brito in Vocab. : *Manipulus est ornamentum manus.* Anastasius in S. Zozimo: *Fecit constitutum, ut Diaconi levata testa haberent de pallia linostris.* Lanfrancus lib. 1. Ep. 18: *Plerique autumnantur. Manipulum esse communem ornamentum omnium, sicut et Albam: nam et in Coronis Monachorum etiam Laici cum Alba induuntur, ex aliis Patriam institutione solent ferre Manipulum.* Leo Ost. lib. 8. cap. 19. (et 20): *Stolas auro testa cum Manipulo et semicinctus suis.* Testamentum Regini Episcopi Helenensis ann. 915: *Manipulos sex cum auro, unum ex iesu crucis tintinnabulis.* Jacobus Cardinal. de Coron. Bonif. VIII. lib. 2. cap. 1:
 ... *Cirrotheca manus, digitaque venienti. Amulius, et cuhama levum cingulique Maniples.*
 Vide Innocent. III. lib. 1. Myster. Miss. cap. 10. 43. Jacobus a Vitriaco in Dist. Occident. cap. 31. Durand. lib. 3. Ration. cap. 6. etc. Vide *Manipularium*.
 * 3. **MANIPULUS**, Famulus, minister, quasi qui ad manum alterius est. Vita S. Goar. tom. 2. Jul. pag. 334. col. 1: *Vir autem Dei cum hec audisset, statim et sine mora, stravit asinum, et Manipulo suo iussit sternere nudum suum, et ceperunt ambulare.* Ibid. col. 2: *Vidit de angulo domus per fenestram exire radium solis, et visum est ei vel Manipulo suo quasi fusus esset roboreus, etc.* Vide *Manipularius*.
 * **MANIRE**. Vide *Mannire*.
 * **MANISCALCHERIA**, Districtus *Maniscalci* seu *Marescalli*, in Stat. ant. Florent. lib. 8. cap. 175. ex Cod. reg. 4821. Vide in *Marescallus*.
 * **MANISCALCIA** [*Marchalier* (*): « Habet cerugiam et habet *Maniscalcum* » (B. N. MS. lat. 10272, p. 120)]
 * **MANISNIA**, *La beuanda*, in Glossar. Lat. Itali. MS.
MANISSIME, Valde mane, in Ritu ordinandi Episcopi tom. 2. Analector. Mabillii pag. 466. et in Notis ad Joan. Abrincensem Episcopum de Offic. Eccl. [Add. vett. Consecut. Monast.]
 * **MANITER**, Furioso, a Graeco *uvix*. Vide sancti Winvaloei MS. fol. 52: *Illi*

MANUS *vit. dicitur. Magister. summae fluctuant, frigidi, exangues penas affecti, ignorantes quid agere deberant, etc.*

MANITIO Monticulus, eminentia, Gall. *Eminens, asperius. Vita S. Conradi Epise. Constant., apud Leibnit. tom. 2. Script. Brunsivici pag. 8. Sana in ipsa rupi. Manito prominet super. Sana in ipsa rupi dum ambo considerant alii prefati Ponentes. Manito cunctas aquas intuentes, et rupes. Materiam.*

MANIVOLA Chirotheca. Constitut. Sororum Penit. sancta Magdal. art. 25. apud R. Duthiem Misell. lib. 1. pag. 197. *Orcas non portabunt fratres, sed Menivolas tanas habere possunt. Vnde Mammula.*

MANAT. Species monetae Greecanicae, cujus meminit Arnoldus Lubereus lib. 8. cap. 33: *Unum denarium quod Manat dicitur, et voluntarie persolvitur. Et infra. Est autem Manat de viatorum niamitate, qui nec tatus nisi aureus, nec tatus aureus; sed quasi de certis et vili constata materia. Primum Manat longe Byzantio aureo inferior erat, et metallicum dignitatem, et pretio, ut idem auctor inuit. Erat autem Manat moneta Maelius Cennengi Imperatoris imaginis et nomine signata, que Manat dicitur in Instrumento pacis Theodosium Pascum Indi inter et Venetos, cuius nominavit Julius a Puteo Veronensis et Genesio familiare Lascara, pag. 16. Nelle monete si haettevano, fuisse differenti gli Ypereti, et i Manalati ne gli Imperi loro. Mox addit. Manalato una moneta di reputazione fatta battere da Manuel, che ne fu Faustore. Vide Notas nostras ad Aleriadom.*

MANCOLDIATA. Mensura agraria, quæ *mencaldata*, Gall. *Mencalda*. Tabular. sancti Quintini de monte: V. ginta *Mancoldiatas* *terre*. Vide *Mencalda*.

MANLEHEN, melius quam infra
Mannelehen, sed eadem notioe. Charta
ann. 1253. apud Ecardium in Orig.
Habsburgo-Austriac col. 245: *Tria etiam
feodalia bona, quae vulgo dicuntur Man-
lehen, praedicti curtibus, et praedictis titi-
nientibus vendimus, resignamus, tradimus,
spedictius religiosiss. sub hac forma etc.*

sacerdotibus religiosis, sub hac forma, etc.
MANLENTA, MANLENTIS, MANLEVANTIA. Fidejussione sui presulato quo in eo casu dominio s. Alvitur, Hisp. *Manleva*. Charta ann. 1131. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 460: *Quisam et firmantias, placita et justitia et Manlensis... habeat* (episcopus Biterrensis). Alia ann. 1160. fidol col. 576: *Entinco meas Manlevantias per unum nasciem, dum conductum faciam in villa Castrensi, et in illis bagali mei persolam debitum completo mense.* Stat. ann. 291. ex Tabul. archiep. Auxit: *Premum solvere debet sine omni diffugio et Manlevita. A verbo*

MANLEVARE, Fidejubere. Compumentum ann. 1324. tom. I. Hist. Dalphin. pag. 132. Item computat, quod de manu-
dato domini Montis Albani sibi literato-
re facto, ipse traxit et Manlevare Gui-
uelo Baro Marescalco D. Dalphini pro-
pensione ultimus factis apud Crimiacum,
et. Vide **Manulevarie**.
① Tabul. S. Vict. Massil. : Notum ut
minus mod domino Petrone.

inibus quod domina Petrona comitissa rigor... tale dedit testamentum : in prima concedit quod tenet a Vitali Gasco de Taruia in debitis... xvii. sol. pro calamentis que dom. comitissa misit regi... & Anglie et xiiij. sol. et ad midium pratica una quam sibi Manlevavit. Hinc
MANLEVATOR, Fidejussion, sponsor.

ELLEVATOR, FUDJESSOR, sponsor.

Chabanius, ann. circ. 1134, inter Probat.
tom. 3. Hist. Osti. col. 427. *Pro pace et
trava emendacione amodo firmarit se-
nenda, dedit de in potestatem B. Attonis
vicomitis, pro se et pro suis. Gaberla-
tus de Lauria Manlevator. Ub. et Manle-
ware pluries occurrit. Vide in hac voce
et in Manlevare.*

versum *Salute mundum salutem morbi-
dus, prasunt.* Leo Ost. lib. 8. cap. 90: *De Manno sepulcri S. Joannis Evangelis-
tis, etc. De manna S. Joannis plura
concessit Combeffisius ad Orat. Panegy-
ryc. Niceta Paphlagonis pag. 485. Ade-
monolog. *Basilii* 7. Mail. Synaxaria ad
8. Maii, ubi de codem septicuro, *sacrum
puerorum vocant, hinc dixit, ut oly-
mpia puerorumque vita. S. Fortu-
nati Episcopi Fanensis: *Memini quo-
rum... etram riduse mafescare, et dictu
mirabile, Manna celeste saxe repente de-
fluere. Ughelli tom. 7. pag. 503: *Ex
qua sacristiam corporis pretiosius ac
mercurius liquor (Manna dicunt) effusit.*
(*Magos* dicitur Graeci. S. Joannice Da-
mascenus Orat. in Constant. Caballin.
Cap. 66. *Noli xxi. quatuor tunc dixit
magos Iovani Hinc] Sanctos, et quorum
septem aut sacris reliquias emanabat
eiusmodi oleum, aut liquor, populo vocat,
vocant, atque aliud agendo, a me
adnotato, atque in his, idem de qua su-
per St. John. *Ecclesia apud Ordic.* Vi-
tialib. 2. pag. 400. *Ughelli. tom. 9. pag.
285. De Mammam Montaneam in
Chronico Aragoni. cap. 206. S. Andreas,*
apud Ordic. *Vitalib. 1. Mirac. cap. 31.*
Gregor. Turon. lib. 1. Mirac. cap. 31.
*Ughelli. tom. 9. pag. 272. S. Lazarus, in
Menseis. 17. Martij. *Theodosius Trichinas,*
20. Aprili. in Menesis. 3. *Perpetua*
Episc. Leod. apud Haringer. Lib. cap. 35.
in Chron. M. Belg. etc. S. *Nicolaus,*
apud Jo. Diac. 5. Januar. in Vita S.
Nicolaui sub fin. *Nicetan Paphlagoni-******

Nicetum sub fin. Nicetum Paphlag in ejusdem Encomio, Ughelli, tom. 5. pag. 1812. Matth. Westmonast. ann. 1087. Thiotfrid. lib. 8. cap. 5. *S. Philotheus Presbyter*, in Synarax. 15. Sept. *S. Demetrius*, Thessalonice. Vide Not. ad Alexiad. pag. 252. *S. Euphemius*, Calche don, apud Evagr. lib. 2. cap. 3. 7. Theophaneri pag. 870. Cedren. pag. 289. Theoph. Simocattis lib. 8. cap. 14. SS. XL. *Martyres*, apud Procop. lib. 1. de Adip. cap. 7. *Petrus Thaumaturgus*, in Synarax. 4. Maii. *S. Lucas Junior*, in ejus Vita pag. 1018. *Sanctus Cyrilus Martyr* apud Continuator. Theophanensis lib. 2. n. 23. *S. Euthymius Abbas*, in ejus Vita lib. 127. *S. Walpurga*, apud Philipp. Eystet. in Vita S. Willibaldi cap. 32. Henr. Redborff. ann. 1350. *S. Glyceria*, apud Simocattis lib. 1. cap.

Glycera, apud Simocattam lib. 1. cap. 11. *S. Theodora vidua*, apud Nicolaum Cabasilam in ejus Vita. *B. Gundekaris*, apud Gretzer, in Episcop. Eystene, pag. 457. *S. Eligius Noviom.* *Epiac.* apud S. Aedenum in ejus Vita lib. 2. cap. 40. et 58. *Acheriana* Editionis. *S. Gloriosa*, in Histor. Translati ejusdem Virginis apud Labbeum tom. 1. Bibl. pag. 736. *S. Catharina*, apud Lamberti Ardens. pag. 112. et Hug. Flavij.

nisc. pag. 14. *S. Eichstätt* Thuring. apud Godfreid. Mon. Ann. 1232. Theoderic. in ejus Vita cap. 14. *B. Robertus Eremita*, apud Matth. Westmonast. ann. 1232. *S. Martires Ebbekesdorpieris*. apud Bellundum 2. Febr. pag. 315. *S. Passius Episcopu* Vindonitensis, apud Bolland. 8. Febr. pag. 315. *Baldolens Abbas Fossati* in Lib. Miraculorum. apud cap. 8. *B. Willmarus Episcopu* Booracensis. apud Matth. Paris pag. 210. Addit. tom. 2. Canisii pag. 758. 818. Codini Origin. pag. 54. Matth. Westmonast. pag. 289. Rocchum Pirrhum in Notit. Siciliae tom. 1. pag. 57. [90] *Glossar.* med. Gra. tom. 1. voc. *Mycet.* col. 978-let.

De *Manna* veterum edita est haud ita
pridem Dissertatio Cl. Salmasii. De hac
etiam copiose egerat antea *Leonardus
Fuchsius* lib. 4. Paradox. medicinal.
cap. 6.

3. MANN. Equa. Vide *Mannus*.
• **3. MANN.** vox Italica. Manipulus, Gall. Bote. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: *Manso*, Proe. *manipulus*. Charta ann. 818 apud Murator. tom. I. Antiq. Ital. med. ex col. 501: *Milio modio quinto*, linea *Manna quarti*, sic. Alias ann. 899, ibid. col. 721: *Milie grosso modo quarto*, minuto *ostium modio quinto*, linea *Manna quinta*, sic. Ubi notat vir docilissimus veterum Interpretem Juvenalis Manipulus, *Manna seni* interpretari: verum *Mannus* legendum docet Cangius in v. *Manna*: quod tamen prestare nolim, cum toties apud diversos auctores occurram vox *Manna*, qua etiam utitur *Ullit*. Charla Bern. de Mirabelli ann. 1155 apud Ughell. tom. I. Ital. sacr. col. 1153: *Item tradimus Pennensi ecclesiae... octo salmas vini et sex Mannas liti*. Acta Notar. Senens. ann. 1283, ex Cod. reg. 4726, fol. 7. r.: *Confiteor me principalem de biorem tibi. in ccc. Manni parvichibus ad modum et conseruatisdem auctenam observatum*. Vide *Mannus*. *Hinc*
• **MANNA**, Testa seu cerei species, quomo *Poignée* nostra sicut dixerunt. *Mirac.* B. Davanzati tom. 2. Jul. pag. 598 col. 1: *Incontinenti dictus Vivi descendit de*

Mannam acutus. Vidi uesconam de
arina, ... et pedibus suis venit ad sepul-
crum B. Avanzati, ... et ibi Mannam unam
fieri fecit librarum trium ceræ, etc. Vide
supra *Mannas*.

4. MANNA. Panis delicatior et tenuissimus, ut opinor. Constit. capitul. eccl. Barchinon. ann. 1428. rubr. 14. ex Cod. reg. 4832 : *Et hoc idem de distributionibus Mannarum, quae diebus Sabbatinis in dicto matutinali officio omnibus clericis in sacris ordinibus constitutis exhibentur.*

exhibetur.
• **MANNAGIUM**, Mansus, praedium rusticum. Charta ann. 1328. ex Chartul. Miciac. : *Willemus dictus Custos quidquid juris habebat vel habere poterat in Mannagio, quo dictus Villae, et in omnibus terris ad dictum Mannagium pertinentibus Philippo priori B. M. et Berardo Abroni et eius prioratis quatuor pensione. Plurice ibi. Vide supra Mannagium 2.*

Mannapium 2.
MANNARE. Modus agri. Charta ann. 1018 ex Tabulario Abbatum Abundantia in Biblioth. Sebus. pag. 88: *A Pedoniaco Mannare* 1. *a Filennio Mannare unum, etc.*
• Zwyer manna matten, in Instr. empheut. apud Schilt. in Dicaret de

MANNARIA, Securis, Gall. Hache.
Acta S. Nicolai peregrini tom. 1. Junii
pag. 238. Et accidentes de domo Man-

MANNARICE, ex *Mann*, homo, et
Laken, feudum. Charta ann. 1221, in
Metropolii Salisburgensi, ann. 1. pag.
287: *Advocationis, quae Kastor, Vogel
dictis, illis gratus de eodem fuit, exponen-
tibus, illis Duci recompensari per su-
dam modum vacare corporis, ad estimatio-
nem 20. libras. Casuum 10. sine absoluti
reditus quod vulgo sonat Urbor, 10. ver-
is infusata, quod vulgo sonat Mannelecken.*

[Vide *Mannelecken*.]
1. **MANNELLUS**, Campana mediocris.
Ordinarius Abbatia S. Laurentii, in
diocesi Autissiod. ann. 1286 scriptum:
*Cinere dato putabat processio cum duo
bus Mannellis. Vide *Mannellus*, et *Mo-
nachus*.*

1. **MANNERC**, **MANNERE**. Vide *Mann-*
werch.

MANNERIA, **MANERIA**, **MANUARIA**,
(Item videtur quod *Mannuerc*). Vide
in hac voce.) Charta ann. 1018, apud Anton.
de Yezes in Chronico Ordinis S. Benedicti tom. I. *Negat respondat ali-
quid ad ejus debita, non pro furtum, ne-
que pro homicidium, neque pro forniti-
o, non pro *Manneria*, neque pro serua, ne-
que pro fessore, neque pro anubia, ne-
que pro castellis, neque pro faciendo
villa, etc. Alia Adelfonsi VI. ann. 1183.
tom. I. *Ul omnes, qui in illo loco fuerint
comorantes, non timeant sayonem, ne-
que rausum, neque homicidium, neque
osculata, nec *Manneria*, [vel *manaria*]
nec aliquem sicut regalis Palati-
Charta Alfonsi VII. Imperat. Hispanie
ann. 1152. tom. 6. *Item Majorinus nos-
ter non intret in villa sancti Petri, nisi
fuerit vocatus per Abbatiam vel Pri-
orem. Item intra iustos terminos nullus in-
trat pro castella, nec pro rogo, nec pro
vodo, nec pro *Manneria*.***

1. **MANNERIUS**, **Aditus**, custos, con-
servator aedis sacrae, quod in Ecclesia,
et eam servici, manea forte sic dictus
Constit. X. Francisci III. Episc. Barcel-
lon. *Nullus beneficatus dicit ecclesie,
vel clericus aliquis, quantum pecunia
non aliquo difundere, in celebratione
Massarum in eadem ecclesia recipere pre-
sumas, sed obsequio mera *Mannerius* ob-
pona 30. solid. Fabrica applicandorum
fraderum tenetur. *Mannerius autem inter
omnes de ecclesia in sacris ordinibus
constitutos distribuat. Vide *Mansionis* I.**

MANNES, *Pulvera thuris, sic Gloss.
Arabico-Lat. Vide *Manna* 1.*

MANNETA. Vide *Sanutum* lib. 2. parte
4. cap. 22, pag. 90.

1. **MANNIGE**, *Injuria illata in publico
loco, interprete Ludewig, ad Leg. Da-
nic. tom. 12. Reliq. MSS. pag. 194. § 28:
Item quicunque verbis malis aliquem et
consumtoris, quem *Mannigh* (sic) dicuntur,
coram praedicto domino nostro reg-
e vel in curia sua, seu coram dapifero suo
vel marscalco, in iudicis existentibus, in
parlementis, in placitis... allorum fue-
rit vel infestaverit: super quibus si pro
quisibus logrum, primo perdat, et cum
hoc secundum leges terre emendabit.
[oo *Mannigh* legit Westph. Monum.
Cimbr. tom. 4. col. 1775.]*

1. **MANNINA**. Vide mox *Mannire*.

**tribus festibus presentibus, ex Germ.
Manen, Monere, submonere, nostris Se-
membre, ut est apud Guillimannum lib.
1. de Reb. Helvet. cap. 9. et alios. [Hinc
scribendum *Monire*, auctor est Eccar-
dus.] Arverg. etiamnum manus dicitur,
pro *lits agere*, placitare. Lex Salica tit.
1. § 1. *Si quis ad malum legibus domi-
nicio *Mannitus* fuerit, et non venerit, etc.***

Mannire cum *salibus*, tit. 61. *Ad Regis
presentem *Mannire*, tit. 58. Add. tit.
47. et legem Ripuar. tit. 32. 50. Hinc-
marus Laudunensis contra Epistolam
Remensis 55. capit. Non advocato
meo ad malum, et *litis agere* se habent le-
ges pro nobis ipsi *Mannire*. *Mannire* ad
placitum lib. 1. Capital. Caroli M. cap.
121. *Ad malum legibus *Mannire*, lib. 3.
cap. 45. Justa lega constitutionem Man-
nire lib. 4. cap. 28. Add. Capital. 6.
ann. 908. cap. 1. Formula veteres cap.
38: *Ibi quis venient homines aliqui nomine
ille, suggestio so quod apud nosnam et
graculum hominem aliquem nomine illum*
*Mannitum habuisse, super noctes tam
tas nos debuisse venire in rationes, pro
eo quod dixit, etc. Add. Chronic. Lauri-
sham. pag. 70. Leges Henrici I. cap.
50. Concil. Moguntinum ann. 947. cap.
17. etc. [oo Vide Grimm. Antq. Jur.
Germ. pag. 842.]***

MANNITIO, Submontio, Ajournement.
Lex Salica tit. 52. § 1. *Et si et solae
culpatori, tres solidi super debitum ad-
dat, et si usque ad tres viceas per tres
Mannitis facere debet.*

MANNITIO, Eadem notione. Capitu-
lare 8. Lud. Pii. ann. 819. cap. 1: *De ho-
Capitulo iudicatum est, ut ille, qui man-
nitur, spatiis *Mannitionis* sua per 40.
lib. habeat. Occurrat præterea in Ca-
pit. Legis Salicæ codov. cap. 6. in Edictu
Pistensi. Caroli Cal. cap. 6. etc. Adjoin-
tamen o *Mannitio* de curia, in Con-
sil. Solent tit. 7. art. 4.*

Differebat vero *mannitio* a *bannitio*:
nam eti *bannire* situm jus vocare, sequi-
ac *mannire*, in eo tamen diversimode
huc verba accipiuntur, quod *mannire*
adversari, *bannire* autem judicis erat,
in jus aut ad placitum et iudicium cl-
care. Leges Louph. lib. 2. tit. 48. § 4.
[oo Ludov. P. 19.] et Capital. Caroli M. lib.
4. cap. 25. *Si quis de statu suo, id est, de
liberate vel de hereditate compellendus
est, iusta legi constitutionem *Mannitur*.*
*Ceteris vero causis unde quis ratione
est redditurus, non *mannitatur*, Igitur *ban-*
niet ex officio suo iudex aut Comes;
nullus adversario provocante. Vide Le-
ges Longob. eodem tit. § 2. [oo Carol.
M. 77.]*

MANNINA, *Mannitionis* compositio,
quam adversario solvebat, qui vocatus
ad placitum, si *mannitus* fuerat, non
justam excusationem habebat, non ve-
nerat, de qua compositione agitur in
Capital. Caroli M. lib. 3. cap. 45. in For-
mulis vett. cap. 38. et in Legibus Hen-
rici I. cap. 50. Ita quidem censet Marca
lib. 4. Hist. Beneharn. cap. 17. n. 6.
Hincmarus Opusc. 15. cap. 15. Comites
et Vicarii vel etiam Decani plurima pla-
cita constituant: et si ibi non venerint,
compositionem ejus exsolvere faciunt. Et
quia prius per *Manninas* veniebant, ex-
coigitari quidam ut per *bannos* venien-
ti res ad placita, quasi propterem melius
esset, ne ipsas *Manninas* alterum sol-
verent: *hac ideo facientes ut ipsi ban-*
nus aciperent.

MANNIRE, pro *Mannire*, in Pacto Le-

tit. 61.

1. **MANNIA**, Manipulus. Vide *Manus*.
1. **MANNUS**, Equus. Jo. de Janus:
*Mannus, a manusetus, palaphredus, quia
manus studinum manus sequatur, vel
quod manusetus sit: vel dicatur q manus,
qua manus miscatur et ducatur. Tabularium
Casauriensis ann. 1140: *Habenis
Moeni, quem equitabat, etc. [Moeni pre-
tio, in Charta ann. 1088, apud Lob-
nell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 126.
Moeni giv., apud Fridericodum in Vita
S. Willifredi sec. 8. Bened. part. 1. pag.
125.] Occurrat passim, etiam apud Scripto-
res Latines.**

MANNA, Equa. Charta 42. Inter Ala-
mannicas Goldasti: *Frischgang tre-
mannem valorem, et 30. *Mannas*, si arare
duo jochia in anno.*

MANANA, Eadem notione. Charta Hen-
rici Regis Portugalie tom. 3. Monarch.
Lusitan. pag. 229: *Faciunt unum servi-
tum manno, et inter vos non sit illa:
Manana.*

2. **MANNUS**, Nomen aliquando ap-
pellativum, ut in Epith. Nicemann,
petibit ann. 1907, apud Paulini Ann.
tom. 1. Syntagm. rer. et antiqu.
Germ. pag. 71. [oo *Ditz-mannus* per-
mesin.]

Dicitur *manus* mea alia generare parentes
Abbas principis Margarethæ pia
Imperium illiusunque dedit Thuringia nobis.
Marchia Lusitan. Misere et ipsa potest.

MANNWERCH. Vocab significacionem
docket Acta Murensis Monasterii pag.
58: *In vitibus autem habemus 24. partes,
que dicuntur *Mannwerch*, et 13. rusticis...
Si queris, cur vocatur *Mannwerch*, ideo
dicitur, quod unu viro committitur ad
contendit, et est tantum terra, quantum
poteris in die arare suffici. Infra: Et
sic nos ibi nihil plus de ejus prediis habe-
mus nisi 4. *Mannwerch*, et de agris et
pratis pene ad 6. diurnales. Ibidem:
Unusquisque ergo debet in suum *Mann-
werch* singulis annis 7. carrodas sternoris
ex sua parte inducere, etc. Pag. 80: In
Schliengen pene duos diurnales, et de
vitibus minus quam tria *Mannwerch*.
Pag. 82: *Due domus, et 60. partes in vi-
tibus, quas ibi vocantur *Skaza*, et est
quinta pars illius, que dicitur *Mannwerch*,*
§ 37. *jugera in agris, et 2. prata, et ad
Pfaffenheim 14. *Skaza*. [oo Chart. ann.
1275. apud Neugart Cod. Dipl. Alem.
tom. 2. pag. 296: Excepto uno *jugera* vi-
neorum quod in vicino dicitur *Mann-
werch*.] Ex his emendanda Charta Gro-
degangii Episcopi Metensis ann. 785.
apud Maurisius pag. 168: *Debet omni
nicio vigilare... lectos dars, custim se-
pire, vineas quoque separe, quod vulgo
dicitur *Mannere*, arare, etc. Legendum
enim *Mannere*, opus hominis, opera,
manuopera, ex man. homo, et werck,
opus, operatio, etc. [Eadem Chartam
emendanda apud D. Calmet. Hist. Lotha-
ring. tom. 1. inter Instr. col. 282. ubi
editum. *Mannere*.]***

1. **MANOBRA**, **MANGORIA**. Vide *Mano-
pere*.

1. **MANOPA**, f. pro *Manopera*: videtur
autem accipendum pro Charta manu-
missionis seu libertatis. Veteres formulæ
apud Baluz. tom. 6. Miscell. pag. 549:
*In praesentia plurimarum personarum
qui ipsa *Manopa* subter firmaverunt.*
[oo *Manu propria*.]

MANOPERA, *Manopera*, manuum
opera. *Servitum manuale*, lib. 5. Capit.
Carol. M. cap. 151. [oo 30:] quo tenentur
coloni et inquilini domino villa. *Ma-
nourees*, vel *Manourees*, in Charta ann.

BUTERIC, pag. 188, *qua postrema appellatione etiamnum operas et mercenarios dicimus. Quae vox occurrit pariter priori signitate, in Consuetud. Arvernensi 17. art. 15. cap. 51. art. 80. 49. 51. Metzchenensi art. 49. Edictum Pistense Caroli C. cap. 29. *Ut illi solitam tam fiscas quam Ecclesiastis... non denegent caropero et Manopera ex antiqua sustudine. Et infra: Et de Manopera in securia battere debent, et tamen non denegant, quia Manopera debent. Charta ann. 1248. In Tabular. Corbeleensi lib. 2. Charta 11: *Ducetas et quadraginta manum opera, que vulgariter Maneuvres appellantur, in quibus nobis annuatim homines supradicti tenebuntur. A la Roberti Abb. Corb. ann. 1248: Et toutes les Maneuvres, que Robers d'Amiens y avoit chacun an. Vide Frossartem 2. vol. cap. 24. [et Menagium in Origin. Gall.]***

MANOPERA. Catalogum, instrumenta rustica, eorum usus in operis et agriculturis. Charta Ricardi II. Regis Anglie: *Et quod predictis Dur ad istam suam habetur quocunque bona, et catallo vocata Manopera capta et capienda, cum quacunque persona infra terram et secundum predicta, ac per eadem personam, quocunque Justice de advocate. Monastic. Anglican. tom. 1. pag. 977: Ac etiam Deadanda, thesaurum inventum, et omnia bona et catallo vocata Manopera, inventa et inventenda. Fletia lib. 2 cap. 92. § 42: Probatores cum Manopera capit, id est fures catalorum.*

MANOPERARIUS, nostris Manouvier, qui in omnibus operatur, exercitans, apud palladianum. Vita Chrysostomi pag. 96. Occurrerit in Beatoe Philippi, Aug. ann. 1214. fol. 115. [*Manopera* in Polypytico Fossatiensi apud Baluzium. tom. 2. Capit. col. 1387.] *quod servitum pro manu dobet. Gugardo in Grossore Polypyt. Irmin. Vide Grimm. Antq. Jur. German. pag. 561. et infra Mansa Manoperari.*

* **MANUPERARIUS**, in Obituario S. Cerdani Lemovici. *Obit Laurentius M. regon Manoperarius.*

MANUPERARIO. Idem quod *Manopera*. Charta ann. 1088. tom. II. Specilog. pag. 307: *Ux nullus successorum morari... reputationem aut servitum exercitus, seu Manipulationem super homines Ecclesia de extera habeat.*

MANOPERA, in Charta Poneti de Visaco ann. 1247. in Probat. Hist. Arvernensis pag. 95. idem sonat quod *Manopera*. Gall. *Manouvre*. Tabular. Prioratus de Domina in Delphiniac. fol. 115: *Et coronatis sigil at illi villani, et quarta pars obra et Manopera, etc. [Statuta Massili. lib. 63. cap. 47: Constitutus quod de extero. nullus magister lapidum, vel Manopera, etc.] Occurrerit non semel in Tabulario S. Flori Arvernensis. Vide Probationes Hist. Bressensis pag. 108.*

* **MANOPERA**, in Charta ann. 1308. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 262. *Pem homines usatagi non debent tollam, tallam, carthagum vel Manopera hominum, bumi, asinorum. Rursum occurrerit in alia ann. 1310. ibid. pag. 173.*

* **MANOPHUM**. Maximum opera, idem quod *Manopera*. Terrier ville de Basseul ex Cod. reg. 6017. fol. 27. r^o: *Hugo Berghe Basseuli confessus fuit se debere, videlicet duas libras cerce, pro franchisia talibus et Manobrii cuiusdam curtulis.*

nostris *Maneuves*. Charta ann. 1306. in Reg. 50. Chartop. reg. ch. 85: *Leditous... est couverte par Maneuvre d'homme. Quod servitum aliquando in pecuniam commutatum fuisse sub eadem nomenclatura, docent Litt. admort. ann. 1464. In Reg. 1384 ch. 418: Item xix. Maneuvres qui valent de rente au pris de vi. deniers, chaque Maneuvre ix. sols, vj. den. Tour. Hinc *Manouvre* sole dicitur ejusmodi opera obnoxia: in Charta ann. 1388: ex Reg. 139. ch. 265: *Comme les nommés du lieu de la Faye... possèdent ensemble leurs terres et possessions, de main morte. Manouvre est l'ailable à merci, etc. Manouvre vero appellatur Instrumenta, quorum usus est in operis, quo sensu *Manopera* occurrat in *Manopera*. Reg. forest. de Brerton. ex Cod. reg. 4658: *Poscent et debent capere... residuum glossis et lignis fabri et caronni... quando Manouvre predicatorum operatorum erit inde renova. Maneuvre, Operari, in th. ann. 1393. tom. I. Probat. Hist. Bridg. col. 1182. Unde *Menunverage*, Opus cultura, apud Bellom. MS. cap. 29. pag. 68. r. col. 1.***

* **MANOPOLIUM**. Vide *Manipolum*.

1. **MANSA**, MANSATA, MASSARIA. Vide *Mansus*.

* 2. **MANSA**, Trudes, nomineatum, pondus, ut videtur: idem quod Ital. *Mansona*. Gthon. Subiac. apud Murator. tom. 1. Antiq. Ital. med. evi. col. 1045. *Alio tempore quo assistebat ibi ad officium paragendium, cum vellet lampadem, que ante altare erat, ut congrevaro sibi fuerat; deducere, subito tunc lapsa est. Cumque eam in terram venire crederet, subito Mansa, de qua deponi actua erat, visa est dependere, lunivne accessa.*

* **MANSARIUS** vel *MANSATARIUS*. Qui mansum ingenitum aut servilem excubebat, et certum censum aut annum pensionem domino praevidit ac fundi prestatib. Charta Roh. abb. S. Gerini. Prat. in Chartul. AD. ejusdem mon. fol. 83. v. col. 2: *Hos lx. solidos. idem Johannes recipiel a proposito nostro ei a servante sepe nomine potestata, singulis annis infra octavam S. Dionysii, obitumque Manassarii fuerit, quamdui resurget. Nisi idem sit atque nunc Manene, id est, ubiquecumque institutione fecerit. Vide *Mansionarii* et in *Mansus*.*

* **MANSATICUS**. Mansio, dominus. Anual. Berlin. ad ann. 874. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 118. *Inde per Atticium et consuetos Mansaticos Compendum agit (Carolus rex.) Vide in *Mansionatich.**

* **MANSELLA** [*Mansus minor*. *Mansella* que Hildeburgis dedit Monasterium medium. » *Constitut. Concil. Pust. an. 864. Muis. arch. dep. p. 26.*]

* **MANSELLI**. Idem qui *Mansionarius* Charta Rodulf. reg. Franc. ann. 930. apud Marten. tom. I. Aneid col. 66: *Principentes etiam volumus ut Manselli sunt ad Berbesio instituta compleant servita.*

* **MANSELLUS**. Vide *Mansus*.

* **MANSEOLUS**, pro *Mansellum*, minus manum, castellum. Gesta Trevir. Archep. apud Marten. loca. I. Ampliss. Collett. est. 289. *Imorum adficia, turres, Mansola publicata, (Hieronius Box Romanorum) ad terram defensando funditus extiperat.*

* **MANSEOLUS**. Locus exiguis. Vita B. Villane. tom. 5. Aug. pag. 85. col. 2: *Prope fortis donum quodam in Manseolo se considerat, ubi quid purgamenta jactabantur.*

scerto natus. Vocabul. strinctorum Juris. Diploma Rupertii Regis Roman. ann. 1401. apud Tolnerom Hisc. pag. 145: *Ac etiam naturales, Manses, spurius, bastarde, et quoslibet de damnatio illiciti coitu procreatos, etc. Vide Manser.*

* **MANSILE, MANSILUM, MANSINLE.**

Vide *Mansionie*.

MANSIO. Ubicunque manemus; hinc

nesta *Maison*, pro aede. Glossa: *Morn*, η καρπον, *mansi*. Alibi: *Hospitalis*, *mansi*, perperam. Edit. *mancio*, *Angustus*, *mansionum*, apud Sidon. lib. 2. Epist. 2. Gregorius Tar. lib. 2. Histor. cap. 15: *Et ille ingressus *Mansionem* domini sui, apprehendit scutum eius. Lib. 2. cap. 1: *Sexto ab urbe missario *Mansionem* accipit. Vide eudem lib. 9. cap. 1. Hincmar Laud. : *Cum *Mosoniem* venissem, unde non longe sua distabat *Mansio*.***

et Hinemar. Remens. Annal. ad ann. 878: *Ludovicus rex... remit ad apostolici *Mansionem*.] [Chron. Farfense apud Murator. tom. I. part. 2. col. 407: *Et ejus manus in ipso monte lignamenta ad *Mansionem* vel ad alias causas incidere possint. Charta Caroli Simplicis tom. 2. nove Gall. Christ. Inter. Instr. pag. 129: *Preterea volumus et decernimus ut unusquisque clericorum supradictorum *Mansionem* suam custodique clericorum ejusdem monasteriorum voluntate dimittendi possit, teneat licetianum habet. Quod Mansio pro domo canonici hic accipiat, patet ex Capitulo. Anquisit. cap. 142: *Quamvis canonici propriis licitum sit habere *Mansiones*. In Legibus Pipini Regis apud Murator. tom. I. part. 2. pag. 123. *Mansionem dare*] hoc est, domo excipere.] *[co Goran domino, sub quo ipse reus morandi habet *Mansionem*, in chart. Episc. Camili. ann. 1304. apud Haitians. in Glossar. German. voce *Hausheilich*, col. 849.] Addit. leg. 3. Cod. Th. de Aquitania. (15. 2) Capit. 3. ann. 888. cap. 17. lib. 3. Capit. 39. Capit. Caroli Cal. tit. 19. 11. tit. 89. § 12. Capitul. Carliomanni tit. 2. exp. 1. § 12. etc. Passim Scriptores, etham veteres.*****

* **Mansion**, in Privil. Judgeor. ann. 1370. dom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 492. art. 1. *Mansionem* in Lit. ann. 1388. ibid. pag. 169.

* **MANSIONUM REDEMPTIO**, ea, ni fallor, erat in Flandria, qua ejus, qui dominum in urbe possidebat, et hanc data certa pecunia redimere a domino seu Comite tenebatur. Galbertus in Vita Caroli Comitis Flandri cap. 12: *hanc per exceptione gravissima *Mansionum* in Erdenburg, volumus quodam medium Regem et Comitem ponere, ut per duodecim numerum tantum redimatur unusquisque que non nominor illorum, prius secundum positionem *Mansionum* hactenus sedecim numeris redimebant filii post mortem parentum suorum.*

MANSIONES, MILITUM, STATIONES, sedes, diversoria, in qua se recipiunt expeditionis tempore. Lampridius: *Militi expeditionis tempore sic disponit, ut in *Mansionibus* annonas aciperent, nec portarent cibaria. Iti, ut solent, dierum, nisi in barbare. Milites in *Mansione* dormientes aggredi, apud Vegetum lib. 3. cap. 1. idem cap. 8: *Non enim bellum temporis ad stativa vel *Mansionem* civitatis invata super accidit. Vide leg. 11. de Re militari lib. 12. tit. 35. leg. 2. C. de Luct. Advoc. (12. 61.) Hinc *Mansionem tenere*, apud Albertum. Aq. lib. 3. cap. 11. *Tenit garnison*. Exodi cap. 17. 1.**

GRAN EXPOSICIÓN

MANSIO. Latinis *Scriptoribus* proprie-
dicitur locus ubi confecto itineris per
noctem obliecesserant: unde ut plurimum
pro diu unius itinere sumuntur: Gracis
ταῦπος. Thomas Magister: Σταύρος,
κατὰ τόπον, δημόσιον ἄγον, (leg. αἰολοί) Ιωά-
κων καὶ δημόσιον τρέπον. Qui mansio-
nibus eiusmodi praeceperat, inquit ap-
pellabantur: Latinis *Stationarii, Man-
cipes*. Glossar. Gr. Lat.: *Stationarius*,
Mancipes, εἰστράθμος, ὁ προών τοις με-
νιν. *Mancipes*, εἰστράθμος, ὁ τοῦ στρατοῦ τοπονόμος. Solinus cap. 83: *Pavo Sabine-
rum*, a quo *Manazionibus* regio thuri-
fere determinatur. Jornadas de Rebus
Geticis cap. 3: *Quæ flumina multis Man-
sionibus invicem absunt*. (Chron. An-
drense tom. 9. Speci. Achet. pag. 37)
Apud quoddam munitissimum castrum
nomine *Arcas*, ad Jerusalem octo Mansio-
nibus distans pvereruntur.] Liberatus
Diaconus cap. 12: *Chrysopham in mul-
tas Mansiones Eutyches relegatus exilio.*
Add. cap. 6. Facundus Hernaniensis
lib. 6. cap. 1: *Conquerens, et absentem-
at ihucosum, suisse dannatum, et in-
quadraginta mansiones per diversas dis-
tractum provincias, viginti et amplius
carceres misit. Lacrimans et mortuus
Persecutorum annis 43. Aliud dicitur se-
cunda *Mansione tenera* Mox. Aliud que
mox processit ad *Mansionem* omnia illa-
cata. Hoc passim mansiones et muta-
tiones occurrant in Itinerariis praeser-
tum in Hierosolymano, in quo mansio-
nes 20. milibus prator proper constant,
ita ut plurimum datae mutationes
pro una mansione reconsciantur. De
Mansionibus atque adeo iiii, quas Came-
torum vocat Plinius, copiose egi Sal-
masius ad Solin. pag. 494. Mox eadem
notione Gracis *Scriptoribus* dicitur
Acta Concil. Ephesini: Τετραπάντα γρά-
φους ὀδούς μεριάς ανανεώνεται
τοῖς παραπολούσιοι. Concil. Ephes.
part. 3: Ξεχωρίσθησαν, καὶ ταῦποι
τὰ πάντα, ἵνα ποιῶσι πόλεις ταῦποι γέ-
νεσσι. Add. Concil. Calchedon. Act. 9.
initio. Palladium in Hist. Lausiacae cap
28 et *Anonymum* de Martirologio Bacchii
Jun. pag. 66. Mansiones et mutationes
in numero civitatum non habebantur,
leg. 2. Cod. de Cond. In publ. horr. (10.
26.) leg. *Modios*, de Suscept. et arcav.
(10. 70, const. 9) leg. 2. de Lure. Advoc.
(12. 62.) leg. 9. Cod. Th. de Annan et
trib. (II. 1.) Agitur tamen Curialium
menti Claudiopolis, Prusiadis et Tottai
et Voridai opidorum, sed mansiōnem,
pro Bithyniam in leg. 119. C. Theod. de
Decur. (12. 1.) Sane Tottales Bithynia
mansio est in numero diuersos. Sed
mutatio illarum civitatum iuxta diversos
lineas ex ipso Constitutione. Et utideris
in Actis Conciliorib[us] Ariminensim Epis-
copus *Mansio Nigra* in *Thracia*: et in
Act. 3. Concil. Calchedon *Heldipodus Man-
sionis Ternensis Episcopius* memoran-
tur. Gregor. Nazianzen. De Vita sua
ait, se creatum a Basilio M. Episcopis
sum Sasinorum, quod στράψος; grat seu-
mansiō: .*

Σταύρος τι ἐπίν εἰ μέσον λεωφόρου
Τζ; Καππαδοκῶν, εtc.

rum magistratum publicorum, qui
Principis mandato aut in provincias
ad iusticias facientes, et reformatas,
ut loquebantur, vel in exteras regiones,
reipublica causa, proficebantur. Te-
nebant enim subditos hospitio exciper-
eijusmodi Missos et Legatos, et coram
ministris, et aliis in pro locis
iustitiae, et utilitatis praestans. Capitulo
Carol. M. II. cap. 89. De Missis nos-
tris discurrentibus, et ceteris propter
utilitatem nostram iter agitibus ut
nullus Mansione contradicere presu-
mat. Adeo Longob. lib. 3. tit. 4.
2. 4. 9. Carol. M. II. 115. Capitulo
Ludovici VIII. Lotharii filii post Synod.
Ticinensem ann. 850. cap. 4. p. 57. Con-
cili. Remense II. Trotarium lib. 5. Miracu-
lorum. S. Benedicti n. et Buzilijun
Gallo-Flandri. lib. 2. cap. 21. pag.
949. etc. Atque haec mansiones interdum
redimebant pecunia, quod vetatur in
Concilio. Tolet. IV. apud Gratian. 27.
f. 1. de Vitudi. ut **Mansiones, quibus in pre-**
fectione uiri debuerant, aliquo pretio redi-
mant, qui parave debebant, etc. **29** Sunt
hac in Concil. Tribur. can. 26. apud
Burchard. lib. 1. cap. 229. Vide Marcian
de Concord. lib. 5. cap. 51. § 9. **31** Vide
Procuratio.

Mansioniorum de quibus mox, vel certe Comitum provincialium, officia erat, eas mansiones preparare, preser-
vare, si Reges ipsi peregre irent. In eam
rem Tractoria lis dabantur, cuius formula
huc erat: *Quando ad vos venerit,
Mansionem et focum et panem, et aquam largiri dignemini.* Interdum Prin-
cipes Ecclesias et Monasteria ab eis
modi hospitium exceptione eximebant,
privilegio peculiari, quo: *Emissarius
nomine appellabatur*, qui caveat
vulgari formula, ne quis *Judeas publicas,*
sub quolibet pretestu, *Mansiones aut
paratas tollere presumeret*; *Vel, ut nullus
corum aut suorum hominum deinceps
fretus ad tributum donet, vel Mansiones
faciat invito.*

MANSIO, apud Leguleios Anglos, quid sit, docet Bractonius libro 5. tract. 5. § 1. **Mansio esse** poterit constructa ex pluribus domibus, vel una, quia erit habitatio una et sola sine vicino; etiam et si alia Mansio fuerit vicinata, non erit villa: quia villa est ex pluribus Mansiis vicinata, et collata ex pluribus viciniis. Addy lib. 4. tract. 1. cap. 31. et Fleetam lib. 6. cap.

MANSIO. Concilium Cloveshovense

ann. 800. **Dicit multi pro commutatione**
separati Canabu terram centum et decem
Mansionum, serapina cassatorum, vide-
fect in loco, qui dicitur Flor, etc. Charta
Officis Regis Merciorum. Terram 50. Ma-
sionum in locis supradictis, etc. Atta
Edberti Regis Saxon. Occident. ann. 801
tom. 2. Monast. Angl. pag. 813. **Terram**
20. Monsonium. Ubi. **Mansia viquatorese,**
quod in aliis Chartis domus appellatur.
Vide in hac voce; præterea Testamen-
tum Herberti Comitis Vironiensis, ann.
1069, apud Joan. Carpenterium in Hist.
Cameracensis parv. 5. Ita **Maison pro**
familia etiamnum virgo dicimus. Potest
etiam capi pro **manso, in Tabulario**
Abbat. Conchensis in Avernia, Ch. 90.
Et in ipsa Ecclesia dominis hoc censum
idem tres modos et 4. sextarios de vino,
et de quaque **Mansione tercias. 1. den.**
de aliis vero **Mansionibus, que in solario**
constructe erunt, 2. denarios. [Et in

MANSUICULA. In lib. 7. Capitol: cap. 144: *Eborum erroneo ministerium non in Ecclesia, sed par aegrotis loci et Mansuiculas agunt.* [Gerhard. Vita S. Odalrici cap. 5: *Quorum vero Mansuiculas et totas prostrationes, ipsa per aliquam suorum fidelium collidit causa depositus.* Occurrit etiam Genes. 6. 14. Vulgat.]

MANSIO. Familia, quomodo *Maison* mansio. Sanutus lib. 3. part. 12. cap. 8: *Tunc etiam Hugo de Lusignan cum tribus Mansiōibus, et aliis militiis Gallis versus Tiberiadē processit. Cap. 11. Res Cypri, et tres Mansiōes, et peregrin. cum pedibūs iherusalem Cesaregam.* Cap. seq.: *Tunc etiam venuit Ptolemaidē Bāylūs pro Venetiis... sed mitiis Mansiōnum, pro viatōno scandalo, fecerunt ire illum Nazareth.* Cap. 14: *Inter ipsum enim et Communialem et Fraternitatem, et Mansiōes plures fuerunt controversiae.* Chronicus Flandriæ cap. II: *Or aoit amēte Henri d'Anglai bien 30. mille Mansiōes pour demourer en Constantiopolie.* Iniquitas regis Arsenii, quos adiunctorum fratre Baiduni impetravit adiuvatum, et quibus ita Villardensis noster numerum. 21: *Et avec lui h̄ s'en estoient portez les H̄mīrins, qui luy avoient aidé vers les Grecsien bien 30. j̄t à toutes les fames, et à tous les enfans. Vnde paulo supra.*

MANSIO. Contingatio, seu id quod Estige dicimus. Erichius. Uspalensis lib. 5. Hist. Suecic pag. 159: *Facti Engelbertus scilicet aliquod ligneum supra aquas altitudine quinque Mansionum multo ingenio preparari.*

MANSIONE. Idem quod **Mansus**, vel certe quod **Mansionis**, de quoq[ue]mo. Capitularia de VIII^a cap. 19. **Et Mansio-**
nes vera pullos habent non minus 50.
⁽²²⁾ Pertz. **Mansiones** I. Testam. Herber-
tetti Viromand. Comitis anno 1069.
ap id. **Carpent.** etiam in **Cameracense**:
Mansiones etiam apud **Atlas de Dolomias**:
Mansiones apud **Tarvisium**, **forae** **Portus**, **pus-**
custis, etc. **Infra**. **De Mansis** mea apud
Tarvisium, **19** **Charita** anno 10-7, tom.
1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab **Honthem**
pag. 384, col. 1. **Et quia tibi** **Mansionia**, **que** **et curtilles** **voctantur**, **hereditarie**
dicuntur possidere, etc.]

* **MANSIONAMENTUM**. Idem quo l
Mansionde. Hist. Beccus. monast. MS.
pag. 397: Beneficium quod a nobis regu-
sistis liberis vobis concedimus, scilicet
Mansionementum, et unam acram terce
in dominica cultura nostra.

MANSIONARE, *Mansionem*, domum
feliciter. *Charta ann. 1233 ex Señoribus
Præsid. de Mazaques: Asseruerunt quod
homines villa de Maru usi fuerunt præ
dicta sylva accipiendo et secundo ligna
ricta ad Mansionandum, et sicca ad*

*lignandum et coab*er*entum. Vide alia
notio*n*e in *Mansiono*n*ica*,
¶ Nostris *Maisonner*. *Chartra ann.* 1853 inter *Préfet* dono*s* de *Castell-*
ping, *V*. *En tel maniere que by honn*or*
devo*r*er avoir four unea uaise pour *Maison-*
ner en mon bous de Hermefug. Alia ann.
1752 in Reg. 165. *Chartoph. reg. ch. 73*.
*Un bo*s* et bel hotel arreeques un jardin
bien enclos, le tel hotel bous *Maisonner* et
ordene pour demou*n*ir. Lit. *Caron* VI.
ann. 1841, ix Reg. 12, p. 56. *La ville de
Cravate ou *Maisonner*, la plusie ville
est grosse en *Maisonner*, est Remou*n*
ser pro simili *Maisonner* in Lit. *Resi-*
mansi ann. 1801 ex Reg. 165, ch. 301. *Le
seigneur de Cravate devoit Remou*n*
ser*****

rance, maître chevalier et bestail pour gouverner la dite ferme. Pro remédier à ce, in Charta ann. 1483, ex Chartul. S. Vinc. Ludovic. : Commander aux possessans de les Remanasser et d'elles assister et donner pour Remanasser, quant à la possession des vostres refusant. Sed et pro Materia biege, dominus notificandis apta, ut Mansionage, et Mansionari dixerint. Soit un ardoir ou une Mansioner, in Charta ann. 1267, ex Chartul. Campan. fol. 328. Alta Joan. Attribut. comit. Aug. ann. 1273. In Reg. 116, col. 349. Donnons à nostre très cher et très aime fils Philip d'Artouz, son frère Manso mer de chasse, son ardoir empres terre, etc. Charta ann. 1267, ex cod. Chartul. fol. 273, col. 2. Et devons tenir ladite maladerie au soissant état, tant come au Mansionage, etc. Alii ann. 1483, ex Chartul. S. Dion. In Guy. Mauvaise, sire de Rooni ne née de mes hoirs, ne de mes successeurs ne puissent vendre, ne donner, ne copier de ma forest de Charnie que 200 arpens de bois chacun an, ce qui conviendra par nostre ardoir et par nostre Mauvaise. Demique Mansioner usurparunt pro domo excipere. Libell. superius tandem ad dictum Burg. ann. 1384, apud Marten. tom. 1. Auctor. col. 1621. Item, si fuit que aucun de fait ardoir ou descrit sans fraude Mansionat ou receput celuy qui autre fait les mauvais faits contrarie de ladite paix, etc. Messonger, pro domo seu horrore condere in Chartul. S. Petri Insul. sign. Decanus. Se sont tenus... de faire les malvies des biens estant sur leurs héritages et de les faire enclore et Messonger avec despens des biens, comme dessus.

* **MANSIONARIA.** Munus et beneficium manens seu capitani perpetui, ibi in quod Capellania. I. Vide in hac M. Charta ann. 1473 apud Murator. Tom. 1. Ann. 1473, mod. avii col. 867. Ideo nos, qui supra, mater et filii donamus et alterius in eadem ecclesia sancte Mariae ad Mansionariam, quem superscriptus Guido pentius noster constitut in eadem ecclesia... ex proprio ordine, ut presbiteri, qui in his sunt ordinati, etiam primam et Completam ad horum beatissimorum et Missionarum celebrant cum eis (in alia Lettavia) una die pro salute eorum, alias die pro requie defunctorum, omni die, exceptu die Dominicana et festis diebus, pro remedio animarum nostra et parentum nostrorum. Quis rursum legatur ibid. col. 889. Sealbar, ad vitam B. John Tausius. tom. 5. Jul. pag. 810. col. 1. De redditibus ejus dias fundant Mansionarius in ecclesia cathedrali, etc. Hinc Mansionaria ecclesia, intelligenda videtur de Ecclesia collegiata, quam canentes seu capitani deserviunt. Vide Mansionaria in Mansionario 1.

* **MANSIONARIA ECCLESIA. TERRA.** Vide in M. Mansionari.

MANSIONARI. Idem, qui Manentes, Mansionari, Hopites, qui ratione mansionariorum, seu manent, vectigal, aut censum, quotidianum, versabat. [99] Guepard, in Glossar. Irland. Qui mansio nem ab eam inservit, primum in Tugello. Mansionarius, Mansus, vel ad mansione pertinet. Charta S. L. 1223. Noviomensi. I. In chartula Martini. tom. 2. SS. Omnes. apud Benedictum. col. 1011. Cum omibus adiacentibus suis, cum Mansionarius, virginarius, impotitus ac serus, etc. [Juramentum] Philippe Regi. Franc. præstatum apud Marten. tom. 1. Amplus Collect. col. 1029. Eadem tradit et securitatem omnium hominum in eisdem cas

tellis. Charta Ludovic. IV. Reg. Franc. ann. 830, apud Mirum. tom. 1. pag. 251. Mansum, unum cum Mansionario, aliusque mancipis numero XII. Acta Murensia pag. 43. Deinde liber, atens potestate, pene quasi sui Mansionari essent, iustis sibi servire, scilicet in agricultura sua, et secundo bonum et iustitudo. Addo pag. 33. Notitia de Rogerio Episcopo Bellavac, apud Lodiellum: Nemini vero hospitem, non Mansionarium, nec dejurificabit. Chronicum Lombardense: Nocturno diverticulo jacendo pauperes, Mansionarios omnino affigunt. Alibi: Culturas ville de Tullies, quos Mansionari colendas tenebant, ad indomesticum Ecclesie venerant. Apud Sigismund. 2. tom. 4. Hist. Franc. pag. 548. Oppidati et Mansionari villa Duryan. Mansionari Ecclesia, in Hist. Episc. Salis, pag. 266, 267, 317, apud Cantuari. tom. 2, et apud Marciam in Hist. Benechari. lib. 5. cap. 31. n. 3. Mansionari Capituli, apud Hincmarum. in Aug. Vitam ann. 1216. In Charta Ludovic. Bartholdi ann. 1216, apud M. in Cod. Don. pur cap. 103. Mansones, opponunt *fidelibus homini bus*, Mansionari nostris dicuntur, et in Consuetudine mancipi Britannie art. 376, et 377. Vide Chronicum Valdemarensis pag. 564, 565. Chronicum Andrense pag. 454. Et 582. Dictionarium pag. 766, 767. Si in partitum in Episcopio Antonenus, pag. 382. Irthab. Histor. Castrensis, pag. II. Monachorum cap. 5. etc. etc. * **Mansionari.** Cetero sensu, in Charta ann. 1323, ex Reg. 61. Chartoph. pag. 418. Come la noue fu raperte par nos mayeur et Mansioners, etc. Ceterum Mansioners et Mansionari. Census inter a Mansionario debitos, Mansionage appellatur, in Charta Ezidi de Soyevara dum de Vally ann. 1390, ex Reg. 89, col. 590. Come ladite maison soit chargé envers nous, come seigneur de ladite ville de nief Mansiones chassur an, Jesquels Mansiones valent un tonnel de vix, treize soliers et demi d'araine, etc. Vide infra. Maseragum. At vero Mansionaria, nunc pro-Habitor, manens atque loci intelligendum opinor, in Charta ann. 1390, ex Lib. rub. Cam. comp. Paris. fol. 184. P. col. 1. Les dites et les actions que nous avons et avons de nos et poisons en mil livres en deniers, en que nous estoient tenus les Mansionarios de la terre de Rochefort. Manser corte co. 1390. Lit. ann. 1290. apud Marten. tom. 1. Auctor. col. 1235. Et juxamas sollemniter le Ville de Valenciennes, les corps et les avoirs des bourgeois et des Mansiones de ladite ville a garder. Hinc Codex monast. volumen domesticum, in Lit. missis. ann. 1423, ex Reg. 171, col. 197. Un jeune enfant monte sur un arbre, pour oster et desracher un ny de coulons Mansours, qui estoit audi arbre.

MAS DIVERSI. Idem, qui Mansarius. Consuetudines Catalogne inter dominos et vassallos MSS. cap. 55. Si duo vel tres Manser vel alterius franchi erunt intra territorios aliquas castri, vel in termino, et dominus castri habet guerram, seu spacio, hunc Mansueri, licet sint alio deo franchum. Multis, seu Ecclesi, et aliis operari in muris et valvis et tisis, et fortificationibus suis angulis, et propugnaculis, cum bardacanis, et arqueris.

Hinc **MANSOARIO.** que a Mansario habitur. Diploma Henrici V. Imp. ann. 1107, apud Chappeavillum. tom. 2. Hist. Leod. pag. 34, 35. Si autem non claustrata sedis, sed Mansionaria terra

domus fuerint, ipsae domes spoliandi, obserandi, habitatores capendi jus erit capiendi vel hereditate aliquid de terra quando invenientur regnauerit, dominus ipsius terra quantum census, tantum redemptio dabit. [100] Chart. ann. 1249. in Guden. Cod. Diplom. dom. 2. pag. 80. Mansum recuperum Jure Mansionario, ipsius. I. maledictus istud et 1. originis.

MANSIONARIA. ECCLESIA. Ekkeardus Jun. de Casibus S. Galli cap. 2. Crastinam autem processioneum ad Mansionarium suum S. Crucis disponens Ecclesiam, in proximo prato stationari justit.

MANSIONARI. Canonici, qui residentes vulgo dicuntur, ad disserim forensium, qui non resident, in Charta anni 1130, apud Vassorum in Histor. Noviomensi pag. 878. Charta 17. Tahularii Carnotensis, qui est Alexandri PP. Præterea ab eodem statutum est et ordinatum, ut quante habeat institutionem Canonici facti ad viam donatio Mansionari in vestra ciuitate non fuerint, centum solidos minus, quam Mansionari annuatim consequantur, etc. Charta 19, ejusdem Alexandri. Ut qui in eadem Ecclesia vestra de cetero canonizandi fuerint; et ibidem Mansionari non eritlerint, 40, tantum solidos de praebenda sua singulis annis percipient. Addo, Ch. 41. Vide Foramen.

* **MANSIONARIUS.** Custos et conservator ecclesie sacre, auditus, matricularius. Glossa Isid. Mansionarius, ostiarius. Apud Gregorium. Magn. lib. 8. Dist. cap. 24 et 25. Abundius, Mansionarius et custos præmisus appellatur. Erant antem in Clerici ordine, Anastasius in Benedicto II. Joanne V. et Gregorio II. pag. 57, 58. Hic dicitur omni Clerico. Mansionarius Diabolus, et Mansionarius solidos mille. Leo Ostiensis lib. 1. Chron. Casin. cap. 18. Mansio sua cum florium subscriptione corroborata, decem Episcopos, et octo Abbatibus. Comites quinque. Bibliothecarium, Mansionarius, et Ostiarius unus subscrivere fecit. Pontificale. Eccl. Remensis. Fertia quinta majoris hebdomade, id est, in circa Domini, mane primo, Mansionari ordinant maria que sunt necessaria ad consecrationem Christiatis. In Tabular. Casinensi, Chartam ann. 975, subscr. Scobertus Presbuter. Monachus et Mansionarius. Chron. Novaciense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 74. Fertur quo quadam die Mansionarius illius ecclesie, mors assulito dum extinxisset cereum unum vespertino in tempore, in Pascham cum surrexisset ut sonaret matutinum, illum cereum minime reperit, ac cadelat, aliam in ceroferario, compit que invita, et interrogatus suum addebat, etc. Unde collatur ad Mansionarios spectasse ut compitum ad Officium dominum pulsarent. His statim incumbebat reliquiarum, et altaris posteriorum cura, ut ex eodem Leone lib. 2. cap. 34. colligunt, et clavum Ecclesie. Et ex lib. 4. cap. 58, quod a nobis iam observatum in Descriptione ecclesie Sophianae. cap. 86, ubi et monimus, Mansionarios appellatos, quod mansionem seu ad eam Ecclesie adjunctam habent, quod præterea ex autore Miraculorum. S. Mauri Abbatis cap. 10, probavimus. Hinc monachos Graeci dicti, in Vita S. Nili junioris pag. 73 in Miraculo S. Georgii erga captivum quedam num. 19. in Menes. 21. Jan. in S. Zozimo, apud Symeonem Logothetam in Basilio.

Macedone n. 10.) et apud alios Scriptores a nobis laudatoe sive Mansionariorum munia habet Ceremoniale Ecclesie Rotomagensis, editum a Menardo ad librum Sacramentorum Gregorii M. pag. 80. *Mansionariorum vero Ecclesie crebra occurrit mentio, in Lega Wislith. 8. Epist. 30. lib. 1. Dial. cap. 5. lib. 3. cap. 29. 30. lib. 4. cap. 51. 52. 54. Joannes Diaconum in eiusdem Vita lib. 3. cap. 58. Falcenem Benevent. ann. 1128. Leonem Ost. lib. 1. cap. 16. lib. 2. cap. 38. Petrum Diac. Casin. lib. 4. cap. 51. 101. 104. in lib. de Miracul. S. Bened. n. 15. 25. 35. In lib. Miraculor. S. Virginii Saltzburg. Episcopi num. 4. etc. [Vide Glossar. med. Graec. voc. *Mavrovopos*, col. 874. et *Hapszopos*, col. 1111.]*

PRIMUS MANSIONARIUS. Dignitas in Ecclesia Romana: qui primus scilicet in Mansionariorum ordine erat. Ordo Romanus *Cetera vas aurea et argentea... de Ecclesiis. Salvatoris per manus primi Mansionarii sumunt, et Bajuli portant. Alibi: *Hoc cura erit Acolytorum, ut sacri ministerii vas per manum primi Mansionarii, qui est custos dominicalis Vestiariorum accepta deferatur per Bajulos.**

MANSIONARII JUNIORES. inferioris ordinis, qui primo Mansionario suberant. Ordo Romanus: *Post quos Acolyti, qui rugam conservant, post eos extra Presbyterium crucis portantes, deinde Mansio-*

MANSIONARII. Dignitas. Mansionarii, [seu praebenda. *Mansionario assignata.*] Vetus Charta apud Petrum Mariam Campi in Histor. Eccles. Placent. pag. 227: *Institutum in Ecclesia S. Gervasio beneficium unum sacerdotale, quod Mansionariorum nuncupatur.* Vide Regestum ejusdem tom. pag. 307. [Appendix ad Agnilem de Petruccino Archip. apud Murator. tom. 5. pag. 211.] *Quatuor beneficii, que Mansionaria nuncupantur, in Ecclesia Ursiana posuit, quarum Mansionarii Missas diebus non festiis alterius hebdomadis cantant, quod opus peroptimum fuit.* [Vide Ughellum tom. 5. Ital. sacra pag. 985.]

MANSIONARIUS mansionum S. Petri. Roma. In Bulla Benedicti PP. ann. 1065 pro Episcopo Silve-Candido, apud Ughellum tom. 1. part. I. pag. 124. *Presentatione autem ejusdem Ecclesiis S. Petri (Roma) et supradictorum suorum Monasteriorum, et Mansionariorum omnium mansionum S. Petri, seu totius circuus Leoninae urbis, vobis vestrisque successoriis concedimus.*

MANSIONARIUS. Ecclesia Pragensis, ex ordine Canonorum, de quibus egit Bohuslaus Balbinus in Histor. Bohemiae pag. 333.

MANSIONARIUS. Dignitas in Palatio Reipublica Francorum, ut ex Hincmaro docetur in Epist. de Ordine et Officio Patriarum cap. 16. et 23 ubi epus officium ita describit: *Inter prius et Mansionarius intererat, supercups ministerium incurrerat, sicut et nomen ejus indicat, ut in hoc maxime sollicitudo ejus intenta esset, ut tam supradicti actores, quamque et susceptores, quo tempore ad eos illa vel loco Rex venturus esset, propter tempore preparationem, et opportunitatem praescribere potuerint, ne aut inde tardescentes, propter affectionem familię et importuno tempore peccarent, aut hi propter non condignam suscepionem, ac si bene noluerint, cum certe non volendo, sed non valendo offenditionem incurverint.* Veterem precepcionem sub Ludovico Pio in Vata Aldrici

Episcopi Cenoman. n. 70. subscriptum *Ragenarius Comes Palati, Gaulitus Mansionarius, Rannulfus Comes Palati, et alii Comites, Ordines, Vitalis lib. 13. Mansionaris ante principali ut Regiam sibi et optimatis suis fastive ornarent imperios mansueti. Hinc, instruere et providerre mansiones S. Ambrosius de Morte Valentini. Ecce postridie litterae de instruendis mansionibus, invicto ornamenti regalium, que ingressurum item Imperatore significant. Frothius Tullensis Episcop. Epistola 18. De his ob id praecepit sollicitus maneo quia et ipse secundum Imperiale praeceptum providendas mansiones in quibus Legatis suscipi debent, scilicet a Monte Iovi usque Palatum Aquis ire debet, et infra messem Octobrem... dominum regredi cupo.*

COMES MANSIONARIUS. qui Mansionariorum praefat. Regiam ann. 885. Falconem Episcopum et Adalogramum Comitem sui Mansionariorum in media via offendebant. Vide Motetus in Metava.

S. MANSIONARIUS. Mansionatici actor. Charta Ludov. IIII ann. 821. tom. 6. Collect. Histor. Franc. pag. 56. *Preterea ut nullus presul, nulla potesta, nec etiam nullus poster Mansionarius infra ejusdem monasteriorum claustra et loca dannata vel mansionaria presulam.* Vide Mansionaticum.

9. MANSIONARIUS. Idem, ni fallor, qui alibi Commendat. Lit. remiss. ann. 1388. in Reg. 135. Chartoph. reg. ch. 132. *Frater Guillelmus Blanchi ordinis S. Johannis Ierosolimitani Mansionarius seu stagiariorum sanctae Eulalie de Laczaco, etc.*

10. MANSIONATICA. Eadem notione quam mox mansionaticum, Ius hospiti et pasus. Diploma Ludovici Germ. Reg. ann. 831. sac. 4. Bened. part. I. pag. 327. *Sit que in potestate Episcopi, utrum haec per singulas in una Mansionaticum, an ad duas velit habere.* Chr. Farf. apud Murat. tom. 2. part. 2. ed. 411. *E si nobis oportuerit, vel nostris monachis, aut nostris hominibus, mansiones aut hospitalium infra castellum daret in una Mansionatica, vel diuibus aut tribus.*

MANSIONATICUM. et MANSIONATICUS. Locus, qui publice parabatur, ut Francicus Seniorum diverteret inquit Browerus lib. 8. Antiqu. civit. pag. 472. 1. Edit. Capitul. Caroli M. lib. 2. cap. 17. *In illis locis, ubi modo via et Mansionatica a genere nostro, et a nostro per Capitalia dividuntur, ut Privilegium, concessum Hispanis a Ludovico Pio Imp. A. Comes ille, vel successores ejus hoc in constitutis predicationem, neque eos subi vel hominibus suis aut Mansionaticos parare, aut veredas dare, aut ultimum censum praestare cogant.* Charta epis. I. Ludovici IIII apud Harlifum lib. 3. cap. 13. *Ad nostram accedens Sevillitatem, praecatus est, ut propter hospitium oppressio nem facere iubemus praecipiunt nostre autoritatis... quatenus nemo ibi Mansionaticus faciat, nec in hostem vadens, nec iterans; sed libera sit iam dicta villa ab omni oppressione hospitum, etc.* Attilinus lib. 5. cap. 31. *Inde per Attinacum et consuetos Mansionaticos Compendium adit.* Quo loco Annales Fr. Bertuniiani habent mansionaticos.

Suntur etriusca Mansionatici pro expensis ad hospitium suscepiones, ut habet Attilinus lib. 5. cap. 10. *Propter hospitii jure, quo gaudebant M. et Judicis regi. Provincialibus enim Missis et Legatis Principis, Comites, Duces, et eorum ministros recipiendis omnes incurrerat, eisque viaticum pro uniuscujus-*

que dignitate prestare, quod Parata dirigunt. Plinius in Panegyr. : *Nulus in argenti vehiculis tumulus, nullum circa hospita fastidium. Infra. Si tamen transitus illi non populato fuit, cum abactus hospitum exerceret.* Capit. Carta C. ill. 43. cap. 20. *Nemo in villis nostris, vel in villa auraria nostra, in hospitalium accipiat. Capitularia VIII. cap. 27. Nullus modo in ceteris dominicas Mansionaticas prendant.* Vixit. Formosi PP. pro Monasterio S. Teodori diocesis Viennensis ann. 891. *Ex scilicet ratione, ut neque enim venerabilis Episcopo, neque cuiuslibet successorum suorum licet in illis dum servitum imponere, neque longissimis itineris profectioem; sed neque Mansionaticos onerosos, neque census preter id quod impostum est in festivitate predicti S. Theodori in fine anni, et libram argenti, Carolus M. Pipino F. Italie. R. apud Sigon. an. 892. *Ceteri per singula territoria habitantes ac discurrentes Mansionaticos et paraveredos accipiunt.* Idem Carolus apud Almoi. cap. 35. *Neque servitia ex eis exactel, vel paraveredos, aut expensas ad suas vel hospitium suscepiones recipiunt, sive Mansionaticos exigit. Hinemuris Rem. *Nec Mansionaticos suis amicis, aut suis hominibus a Presbyteri parari faciat.* Synodus Pistensis ann. 862. *Sei nego servitum ex eis exactio, sed paraveredos, aut expensas ad seniorum vel hospitium suscepiones requirant, neque de villis in aliqua re exactioes aut Mansionaticos exigant, praeterea coniunctudinariis operationes ex his villa Joannes VIII. PP. Epist. 96. *Et per parochiam vestram nobis congrua Mansionaticas preparate.* Charta Burchardi I. Archiepiscop. Lugdunensis ann. 14. regni Conradi Regis ex Tabulario Monast. Savinicensis. *Nulloque successione nostrorum nocti aliquo instanti imponere presumat, nec Mansionaticos illicitos, nec ex occasione illius molestiam inferre attendat. Testam. Widrati. Sac. 3. Burchard. part. I. pag. 183. *Constitutio, ut nullus Bishopus ullius civitatis, de predicto monasterio S. Preverti nullum presonaliter exercere dominationem, non ad Mansionaticos aut repastus erigendo, etc.*****

11. Mansus et Mansus. eo significatu, in Charta S. Ludov. ann. 1258. ex Chartul. Boni-port. *Concessimus quendam redditum dicitur percependum, vulgariter dicitur les Manses.* Reg. S. Justi in Campani. Compt. Paris. fol. 199 r. *Ece partes firmae, videlicet medietas subtractione prae rie vallis Rodoli, cum medietate ligare et restringi, qui vocatio li. Manos.*

Huius vocis cerebra alibi becurrit in uno. Vide Chartas Alemanicas Goldasti cap. 30. Chartam Ludovici II. P. libri, apud Mabdonium tom. 5. pag. 527. Chartam Roberti Regis Francie ann. 1028. in Probat. Histor. Bressensis pag. 5. Ughellum tom. 4. pag. 791. 795. praeditum Cassiodorum lib. 12. Epist. 15. Ab ejusmodi Mansionaticis fluxit nisi illud, quod quia postmodum nostra appellavimus, de quo suo loco copiam emimus.

MANSIONATICA. *primo.* Donus, adiecit donum. *secundo.* Brivianense ch. 12. *Completus donum.* *tertio.* quos acquisient ad Mansionem.

MANSIONARIAE. *Mansionaticum exigere.* Charta Caroli Crassi Imp. in Tabular. S. Cynef. Nivern. n. 31. *Ut nullus puder, nullus secundus principatus Mansionare, aut servitum exigere... presumat.* Alter sensu vide sua loca.

MANSIONATOR. Idem, qui Mansionarius, qui mansiones parat. Motetus. Iti-

nerarium Gregorii XI. PP.: *Celeriter per nos canebat, scit Dei paronympha Heliardus Raphini Mansioneerator. Perpetuum editum in mancionatorum et mancio proponitur, in Glossae Gr. Lat. ubi impervios*

MANSIONE. MANSIONIS, MANSIUM, MANSIE. Agri portuncula cum mansione, seu *modi Gallici Mansum*, vel *Mansi*. Vita S. Remigii Episc. Remensis: *Partem etiam marianam silue in Foro proprio comparavit, et Mansionis ibidem constituit, etc.* Flodoardus lib. 3 Hist. Regn. cap. 20. *Mansionis conabatur auferre* [charta Pipini Principis apud Marten tom. I co. 168] *Mansionis ad ipsam cellaram delegauimus Diploma Caroli C. ann. 863* ibid. col. 168. In *Witticiana Mansiensem unum. Et in Gallia Mansiensem unum cum omnibus municipiis, seu terris, sive silvis ad eodem Mansiones pertinentes.* Charta Lotharii Reg. Franc. ann. 962. *Ut traditione de Mansiis, qui dicitur Gauzias in pago Vermandensi... corrodoreamus.* Chronicle Fontanellense cap. 6. *Per illum Mansiensem, qui vocatur Pomararia.* Vita S. Rigoberti Arch. Rom. cap. 2. *Et non illuc, ut videt, villa, sed exigua Mansio nis fuerat.*

MANSIUM. Tabular. Morignacense. *Mansiumentum, quod dicitur Bonus-villaris.*

* **MANSIONILLUS.** Mansio cum agri portuncula. Charta ann. 1134. inter Inst. tom. 7. Gal. Christ. col. 56: *In pago Gastinensi, Mansiones tres, cum terra et soliendo et ceteris eorum appartenientibus.* Vide *Mansionile.*

* **MANSIUS.** Chartularium S. Vincentii Canonicorum, fol. 61: *Et unum Mansi um, dedit qui dicitur Ramada cum hominibus quinque.*

MANSILLUM. Tabular. Morignacense ann. 1142. *Dederunt Mansillum quodcum desertum nomine Echellellerum.* [Non semel occurrit in Chartular. S. Vandreg.]

MANSILLUM. Monachus Ailioid. in Chr. ann. 1180. *Beditus Episcopates non mediocriter aequaliter emptione agrorum et pratorum, constructione adiutoriorum, et acquisitione Mansilla.* Mansilla in Tabul. S. Cypriani apud Besilium in Collectib. Pictav. pag. 249. Le Roman de Garin.

Ni meson, ne borde, ne Mesnil.

Alibi:

Abetor lor et villes et Mansis.

Le Roman du Renard.

La bonne femme du Mansail.

A ouvert l'uis de son Courtil.

MANNILE. Vide suo loco.

MANSIE. Idem quod *Mansionis*.

Charia Girotria de Bruliac apud Duxiem in Probat. His de Chateaigniers, pag. 68. *Cum adjacentibus terris, cum quatuor hospitiis, scilicet de terra Hugonis, et duobus, alias Mansilibus, quorum unus dicitur Chadeglodius, etc.*

* **MANSILUM.** in Charta apud Lobineil, tom. 2. Hist. Britan. pag. 283. Fricchus filius Gaucheris de Monte Germundi vendidit S. Martino Mansilum.

* **MANSILE.** Calendarium Autiss. apud Marten, tom. 6. Ampliss. Collect. col. 703: *Odit Videretus laicus et Dutinus puer, qui dederunt nobis Mansilum cum vinea in valle justa Matriacum. Occurrunt iterum col. 724. et 731.*

* **MANSIONOTERIUM.** Idem quod *Mansionile.* Charta Bathildis Reginae ann.

1600. et Chartul. Gometric. tom. 1. pag. 303: *Dedit in perpetuum possidendum, cum suis omnibus appendicibus, Mansionoteriis, et ecclesiis, molendinis, etc.*

* **MANSIS.** ut *Mansus.* Vide in hac voce.

MANSITATIO. Habitatio Vita S. Neoti Abb. sec. 4. Benet. part. 2: pag. 327. *Sibi deinde dedit nemoreno Mansitionis apertum.*

MANSITORIUM. Locus optus ad maskandum. *L'entro.*

MANSIONICULA. Vide in *Mansio.*

MANSIVUM, [pro *Mensura.*] Vide *Navigium.*

MANSKUT. Charta Sueciae ann. 1314. apud Joan. Scutellorum ad Chronicum Archiepisc. Upsaliens. *De captura aleciuria de qualibet signa unam partem dictam Manskut, de qualibet nave, que vadit Holmiae cum mercimonis, unum denarium Suecicum.* Ibidem: *De captura fave pro decerni personis dimidium Manskut, etc.* Vid. *Mesa.*

* **MANSNADA.** ut *Mansada.* Occurrit in Ch. ann. 1178. apud Murat. delle Antie. Estensi pag. 348.

* **MANSORIUS.** Vide in *Mansus.*

MANSOR. [qui manet, residet, incola, Manant. Miracula S. Genulphi tom. 2. Maii pag. 751: *Præfatu quoque viculis Mansoribus ejus ad festa se preparantibus.* Vide *Emancare.*

* **MANSORIUM.** Idem quod *Mansus*, vel potius *Mansionis.* Charta MS. Caroli Flandrie Comitis: *Mansorium et terram apprendere Garini... feodium Roberti presbyteri, Mansorium Petri de Cruce pro circulo duorum denarorum. Et infra Mansorium quoddam in prato, etc.*

* **MANSOTYA.** Dimidium vehis, plaustri seu carretie, Dumboniisibus Mansotya, *magis minus plaustrum; mansus vero dictus non in mansis excedere necessarius sit.* Charta Thossiacensis ann. 1462. *Pratum continent plateam duarum Mansotyatarum fani.* Vide *Mansulta.* [Vide infra *Mansoda* et *Mansultata*.]

* **MANSERIUS.** Serviens, apparitor, idem quod *Manserius.* Liber. Brianc. ann. 1343. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. ann. 728. art. 15. *Ordinavit dictus dominus alpinus, quod... possint et subi licet eligere et constituiere sex sindicos, procuratores... qui Manserii seu procuratores et sindici constituendi, in creatione jurare debent in manibus castellani sui, vel ejus locumtenentum, statutum et honorem dicti dom. dolphinii et heredium et successorum suorum obseruare, et etiam negotia universitatem pro quibus fuerint constituti bene, fideliciter, et legitime gerere.*

* **MANSTRUGE.** pro *Mastruga.* Sardorum vestis pelita. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7613: *Nationibus sua quique propria vestis est.* Sardis, *Manstruge.*

* **MANSAGINUS.** Mansio, domus cum agri portuncula. Charta ann. 1206. Inter Inst. tom. II. Gal. Christ. col. 31: *Concessi... monialibus ordinis Cisterciensium Mansaginum et de Gaumeri fonte cum virgultis adjacente.*

* **MANSUALIS.** Qui mansum ingenuum aut servilem excolit. Freder. Schan. Vindem. Litter. pag. 78: *Ad nos venit conquerens, quosdam Mansuales sum ecclesiæ civitatem nostram inhabitare.* Mansualis terra. Vide in *Mansus.*

MANSUARIUS. Vide *Mansus.*

MANSUETARIUS. in Gloss. Greec. Lat. riportoz. Jul. Firmicus lib. 8. Mathes. cap. 17: *Eruunt ferarum Mansuetarum, qui ursos, tauros, leones, feritate deposita,*

humani conversationibus sociant. Lampeardus in Helligobalo: Habuit leones et leopardo exarnatos in delicia; quos edoces per Mansuetarios subito ad secundam et tertiam mensam judebat accumbere, ignorantibus cunctis, quod exarnati essent, ad pavorem et ridiculum excitandum. Manillus lib. 4. sic Mansuetarios describit.

Quadrupedum omne genus positum dimittit magis.

Exarare tigres, rabesque auferre leonis, [tigri,

Canusque elephante logi, etc.

Et lib. 6:

Ubi manus varios poterit frenare leones, etc.

Et palpare lupos, pantheras ludere capte, etc.

MANSUETARE vero pro *Mansus/facere*, distinet vetus. Interpres Bibl. c. 16. Sa plent. 18.

* *Nostris alias Adbonnair, Glossar.*

Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684. *Adbonnair, assouager, mansus/facere. Assouquier,*

Assouquier, eadem notio, dixerunt. Chron. S. Dion. tom. 3. Collect. Histor. Franc. pag. 167. *Fieré pour les pervers espoenter, lésache pour les bons résidécher et Assouquier.* Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684. *Assouquier, demulcere.* Guill. Guirart ad ann. 1205.

Ca le illet Assouguant.

Li Lusidores:

Et le païs Assouguera.

* **MANSUETUDO.** Titulus honorarius, quo appellant abbates, in Charta Fulconis abb. Corb. ann. 8. Phil. Aug. reg. Franc. ex Chartul. 21. Corb.

* **MANSULTA.** Idem quod *Mansoyata.*

Charta Inter Adversaria D. Aubrel: *Conatur tenerre quendam claponem prati in qua fieri potest Mansulta fani.* [Vide infra *Mansultata*.]

1. **MANSURA.** pro *Mensura*, praestatio pro mensuris persoluta. Littera Joannis Reg. Franc. ann. 1351. tom. 2. Ordinat. Reg. pag. 485: *Dicitis Preposito et Sacram... et aduerso dicentibus, quod orieriam et Mansura ad nos endebant.*

* 2. **MANSURA.** Idem quod *Mansotya.*

Charta Thossiacensis ann. 1462. *Pratum continent plateam duarum Mansotyatarum fani.* Vide *Mansulta.* [Vide infra *Mansoda* et *Mansultata*.]

3. **MANSURA.** pro *Mansione*, domo, officio: nostris *Masure.* [Charta ann. 1122. ex Hist. Beccensi MS. pag. 324: Intra vero sequenti Guillermus de Garlande... dedit illis in rurum et perpetuum elemosynam suum dominum in Marbois... et suum Mansum in Marbodi. Charta Joh. Comit. Ann. 1122. tom. 2. pag. 282. apud Miraeus. tom. 2. pag. 1219. *Prepositus, Decanus et Capitulum Ecclesie S. Donatiani Brugensis recipere poterunt in terram suam homines Comitis, vel eos qui ibi habuerunt Mansuram.] Occurrit apud Innocentium III. PP. 116. Epist. 261. Willerium. Thorn ann. 1143. Loisellum in Hist. Belloy. pag. 270. Besilium in Hist. Pictav. Comit. pag. 424. 507. in Monast. Anglic. tom. 1. pag. 388. etc.*

Hodie apud nos ut plurimum sumuntur mansus pro loco et olim eiusdem aedes culti, non vacua et cetera. [oo] Mansum intrare. Domicilium constitutum in chart. Otto Comit. Eberstein ann. 1265, qua confirmantur statuta oppidi Holzminden in Schonenem. cod. Dipl. tom. 1. pag. 181 : Quicunque intraveris Mansuras in eo, sive servus vel cuiuscunq; conditionis homo, infra annum et diem a nomine requisitus de cetero liber habetur.]

Videtur etiam quandoque sumi pro manso, seu modo agri [Præceptum Caroli C. ann. 849, apud Marten. tom. 1. Ampliss., Collect. col. 117.] Mansuram unam, quae habeat plus minusve aripennum unum. Tabular. B. M. de Bononcilio Rotomag. : Concessi Rogerio... quandam meam Mansuram terre in parochia S. Laurentii sic ut seporat ante et retro cum toto porpore ibi pertinente, quae sit et inter Mansuram filii Adelmi et Mansuram filii Enne de Cruce, ante Mansuram Radulphi de Passagio. Chron. Watiniense apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 95 : Qua in summo ducento viginti tria diuinaria que vulgo Mansuras nominamus faciunt. Charta apud Lobinei. tom. 2. Hist. Brit. pag. 223 : In quo mandilio habetur Mansura terra ad octo boves. Ex quibus videtur Mansura nusquam statuta et definita mensuratur, fuisse tabularium Vindocinense Thuanii ch. 50 : Quot autem Mansuras constet, terra illa pro magnitudine ipsius et per partem estimari. Ch. 98 : Tres Mansuras terra arabilis. Ch. 121 : Duae Mansuras sive Gasticinae. Ch. 121 : Partim terra illius, cuiusque quantitas 4. Mansuram estimantur. Occurrunt semel ac iterum hac notio in veteri Charta apud Baldricum Noviomensem lib. 1. cap. 52 [9 Charta ann. 1087, ex Tabul. S. Alb. Andegav.] : Dedit etiam unam Mansuram optime telluris, id est, euan- tum quatuor immensae fortitudinis boves aree possunt, iuxta morem agricolarum] [oo] Polyp. Irm. Br. 12. cap. 15 : Alias Mansuras novem in eadem villa, habentes de terra arabilis inter totos bunnaria 23. de prato aripennos 6. de pasturas bunnaria 5. Ubi Gerardo est, Agri portiuncula cum turgurio.]

* MANSURA, ut quid diminutivum a manso, occurrit in Charta ann. 1191. tom. 8. Spilli. Acher. pag. 205 : Cum omni dominio eius et dominatione, denuo, mansu et Mansuris, appennariis, etc.

MANSURALE. Idem quod Mansura. Tabularium Ecclesie Caduricensis : Et dono filio meo Mansurale, ubi manet. * MANSURUM. Ad mansurarium ecclasiasticum pertinet. Charta ann. 1264. in Lib. sal. S. Thomas Argent. fol. 226 : De cancellaria quoque et aliis Mansuris officiis in ecclesia nostra, idem quod de vicariis nostris duzimus ordinandum. Vide Mansurarius 1.

* MANSURIUM, pro Marsupium, nifilior. Laudes Papiae apud Murator. tom. 11. col. 43 : Venduntur quoque in platea illa funes subtiles et grossi, veteres suturales, panni lanieti et pellea seu pellicia, Mansuriae et chirothece et consimiles merces, etc.

MANSUS, vel MANSA, aut MANSUM, (trino enim genere haec vox effertur) definitur Cassario Prumiensi apud Brovernum in Hist. Fuldensi pag. 208 villa aut locus famile: Strmondo, fundus cum certo agri modo; Bignonio, vittula coloni unus habitationi propria Alvarotto, Zasio, et Italii quibusdam Scriptoribus,

quantitas terre, qua sufficit duobus bobus in anno ad laborandum: denique Papiae, monachorum aucta a mundando, quae integrum et duodecim jugibus. Ex quibus constituta revera mansum fuisse certam agri portionem, quae et coleretur, et in qua coloni sedes esset. [oo] Vide Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 530. Guerard. ad Irminon. Polypytch. et in Prolegom. Chartul. S. Petri Carnot. § 22. Mittermaier. Princip. Jur. German. § 81.] Unde mansus idem videtur quod colonia, vel curia, ita ut pro ratione provincialium nomenclatura speci diversa fuerit. Certe vox mansus nostris familiaris fuit, quam in [Meiz Burgundiones, Moia, Normanni, Arverni et Provinciales in] Mansa effabant. Ita in Cospicuidine Arvernæ cap. 28. art. 5. pascua dicuntur terminari per villas, mansos, et tenementa: Pasturages se terminant per villages Mos et tenementa: Ita ut aliud sit villa, aliud mansus, aliud tenementum. Adamus Bremeris cap. 54: Vir iste pauperibus ortus natalibus, primo, ut aiunt, septem Mansas, totidemque manentibus, ex hereditate parentum fuit contingenit.

Mansum idem esse quod curia alii dictunt, indicat Speculum Saxoniorum lib. 2. art. 51. § 2: Nemini licet segregata pecora pascere, ut per id communis pastori pretium ministrari, nisi tres Mansas habeat sub titulo proprietatis aut fealdatis. Ad oram scriptum: Nisi tres curias aut plures habeat, aut fedum in eadem villa. Et ubi pretium pastori solvitur de Mansis seu curiis, etc. [oo] Germ. Hove.] [Chron. Comodolacis et Stephan. tom. 2. Fragm. Hist. MSS. Proprietatum seu Mansum cui non nullum Comodolacis. Qui quidem Mansus illius temporibus ad eam pertinet, quia in ipso vico suo Mansa tria invenit hospita cum sua queque familia habeantur. Ubi aperte Mansus idem sonat atque colonia, seu villa.]

* Mansus aliquando idem quod Villa, complurium nempe in agris mansionum vel redditum collectio. Village, hameau, Charta ann. 1086. in Reg. 40. Chartoph. reg. ch. 57. In villa seu Mansa de Saurac, continent quindecim focos paleos seu palea cooperios.

Promiscue vero in trino genere apud Scriptores hec vox usurpatur: ac primus.

MANSA in feminino, [in Charta Arnulphi Imper. ann. 889 apud Miraeum tom. 1. pag. 34: Dedimus... in loco Huvi vocato Mansam unam, et in loco Theba Mansam unam... et quidquid ad eadem habes et Manes] iure legitime pertinere videatur. Ita eti in Charta Mathildis Dicisse ann. 1074 apud Franciscum Mariam in Historia ejusdem Mathildis : Sex Mansas cum suis pertinentiis in loco et pibus, etc. Etiam Quid prima Mansa pertinet pro Antio. Fulda. fol. 1. cap. 93: Duae mansas cum edificiis eius. Addo Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 17. 98. 148. 215. 241. tom. 3. pag. 117. Vita S. Erwini Episcop. Wigorn. apud Godwinum. Presul. Angl. Bolland. tom. 1. pag. 712. 713.

MANSUS, masculinus genere. Ditmarus lib. 4. pag. 45: Centum Mansas proprie hereditatis concessit. Synodus Aquilagran. cap. 122. In locis vero, ubi maiores sunt facultates Ecclesie, verbi gratia tria, aut quatuor, aut certa octo et eo amplius millia Mansi, etc. [Charta Caroli II. Reg. Franc. apud D. Brussel de Usu feud. tom. 1. pag. 74: Quot decem Mansas in beneficio possident, tot brunias cum duobus scutaris singulas marcas acci-

pient.] Vita S. Popponis Abb. cap. 11: Sui iuri in Ambiana campum, qui in duodecima Mansos extendebatur. Ade Utam Godfridi Comitis Camperbergenis cap. 51: Milidricum in Chr. Camerac. [ib. 8. cap. 49. Jo. Columbum in Episcop. Vivariensis, ib. 1. pag. 48. et sequi. etc.]

* MANSIS, ita in Charta ann. 974. Ap pend. Marcus Hispan. col. 804: Domus in ejus adiacentis terram ament... simul cum... pratis et pascuis, Mansibus et wallibus, etc.

MANSUS, quartæ declinationis. [Historia Novientensis Monast. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1135: Dedit itaque predicto monasterio... tres Mansus cum curtibus suis et pascationibus, in Cuneenheim v. Mansus cum curte dominica.]

Conradus Usperrg. in Lothario Imp. et Chron. Weingartense cap. 3: Homagium et subjectionem fecit, et in beneficio 4. milia Mansuum in superioribus partibus Haarize suscepit. Metellus in Quirinalibus:

Fundatio scripta tabulari loca res, Cestum miles et tunc armi et quatuor undecim Mansus circa decimam.

Et mox :

Nihil romanis ex eis condites in quibus est, Bis nisi sequitur Mansus, decimae decimae.

Idem Urspergensis in eodem Lothario: Cujus curia milia et centum Mansus sunt uno vallo comprehensis. Ade Acta S. Foyrannt Abbat. n. 9.

MANSUM, neutro genere. Annales Francor. Berlin. ann. 889: Ut Episcopi, Abbatibus... breves de honoribus suis, quanta Mansa quaque habebet... deferre curaret. Capitula Caroli Calvi in S. C. 10. Qui Mansas determinare non possunt. Concilium Tricassiniu. ann. 176. cap. 2: Mansas, coem, villes, etc. [Charta Philippi I. Reg. Franc. ann. 1088 apud Miraeum tom. 1. pag. 67: Apud Furne Mansum usum Drusloni, apud Eches in Mempisci septem Mansas terre, apud Wideschat 28. Mansa terre.]

* MASI, pro Mansus, in Bulla Benedicti VIII. PP. ann. 1017. Append. ad Marcum Hisp. col. 1001: Et in S. Sylvestri oratione, et cum decimo de ipso Manso, cum terras et vineas, et cum ipso Manso. Et in Dereleidosis Massa cum terras et vineas, etc. Vide in Massa 5.

Et sane mansum fuisse certum agri modum, ex eo patet, quod 12. jugeribus terre constituite dicat Papias: Hincmarus, locis infra annotandis, duodecim bunnariis, adeo ut jugerum et bunnarium idem fuerint. Mansorum vero non modo fines ac limites vulgo describuntur in veteribus tabulis, sed etiam agri modus, id est, quod terra jugera, perticas, aut virgas contineat. Charta Frede ric. Episcopi Hamaburgensis: Mansa vero in extensione non discordia in posteris populis habetur, que mansio in longitudine septimana et in latitudine vero virginia habet. Regales virgas, cum rurulis ferram interficiuntur, etc. Acta Murensis Monasterii pag. 43: Cum autem debent arare, cum virga metitur eis, qua et Mansi solant, matris. Vetus Charta apud Perardum in Burgundicus pag. 143: Ipse Mansus habet terminaciones, et habet in longo perticas agri pennales 16. et pedes 3. et in late perticas 5. infra istas terminaciones vel perticaciones. Intra: Ipse Mansus, habet in longo perticas agri pennales 19. in ambis vero frontibus et in medio perticas 8. et pedes 9. etc. Ade pag. 155. 156. [Charta ann. 1047. tom. 2. novæ Gall. Christ. In-

ter Instr. col. 470: *Ibi quoque iuxta de silva nostra dominica tantum delegamus ad complantandum, et hospitandum cultores, ut sancti inter prenominatam curtem, et illam saltem (leg. salutis) extirpationem 300. Mansi terre integræ... In supra autem dicto Martini donavimus Domino et eius episcopi Manos terra, etc.*

¶ Diacon. creatur. dial. 106: *Inveniebant bue suorum quendam, qui conjugebat boves, et in Manum, id est terram, jugerunt arando mandat. Interdum denotat insignem terræ quantitatem, que ex agros et silvas ex aere comprehendit. Charta ann. 1271 apud Gruppen in Brug. Pymont. cap. 5 pag. 21: *Mansos duos in prefata villa sive, qui vocantur Vrigose, abbati in Auelungesthorne, cum omni utilitate, tam in agris, quam in silvis... aquis et pascitionibus primum marcia videruntur. Mansi, eadem sensu, in Chartul. Rob. ducis Burgund. ann. 1280 ex Chartul. eccl. Lingon. fol. 22. r: Excepte trots Mansi, ou en tout tant que mes sires Jehan Darc y ha, et ung Mansi que mes sires Odes de Saingey hi ha, es quele Mansi, etc.**

MANSI VERO qui ea, quia esse debent, agri portione, vel definito a lege jugerum, numero constabant, integræ dicuntur in Capit. Caroli M. lib. 1. cap. 88. et in Chroniclo Fontanelensi cap. 15. alii vero non omnino integræ.

MANSI MEDII, videntur appellari in eod. Chroniclo Fontanelensi dicto cap. 15. vel

MANSI DIMIDI. Qui scilicet aut sex agri jugeribus, aut minore, quam par erat, jug. rum numero constabant. Frotharius Episcop. Tullensis Epist. 7: *De ecclesia illius Presbyteri vestri tulerunt dimidium Mansum, et dimidium decimam. Chroniclo Besuens. pag. 588: Quidquid etiam super tria Mansa et dimidium in ipsa villa inventum est. Chiric. Ragenfus. di Fland. Arnontensis ann. 934: In pago quoque Carnolensi decimam Ecclesiam, que dicitur Immaculata villa, cum 9. Mansa, et dimidio. [Charta Theoderici V. Holland. Com. ann. 1083. apud I. M. ram. tom. 1. pag. 71: Obstat et ipse a euendum locum in Scagena, et sicut in Haregon undecim mansos, et quatuor partem Mansus, in Winnen Mansus et dimidium. Quod ibid. plurimes occurserunt] [¶ Sed in alias partes passim dividabantur mansi, ut in Chart. ann. 1140. apud Guden. Cod. Diplom. tom. 1. pag. 126: Curtum unam... cum sexta decima parte unius mansæ terre, quam appellant Erba.] Addre Chartas Ecclesie Hamaburgensis pag. 200. et Speculum Saxon. lib. I. art. 81. Neque ali videntur.*

MANSELLI. Minores nempe mansi, apud Marcellum lib. 2. form. 36. Pancharita nigra S. Martini Turon. *Alodium condonamus... habentem plus minus. Mansellum 44. [Bullarium Fontanelli. fol. 10. 10. Calicacum cum integritate Ecclesie et dominatus. S. Anselmi ac Mansellus. Addre Codicem MS. Irminonis Abb. Sangerm. Provinciales Maser dicti.*

MANSELLA in Charta ann. 861. tom. 2. Spicilegi Aachen. pag. 589: *Mansella in Mariaco... Mansella, que Hildburgis dedit in Monasterium medium. Ibidem: Mansella in Montanilla que cum Wenilone Metropolitano Episcopo permutevuntur, etc. [Diploma Ludovici Pii ann. 882. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 88. In eodem pago, in loco qui dicitur Vulpiliorum Mansellum absum unum cum terrulis et silvis ad eum aspicientibus. Formulae vett. Ande-*

gav. n. 36. apud Mabil. in Suppl. Diplom. pag. 39: *Ergo transversimus ibi Mansello nostro illo super territorium viri- luster illo, etc. Tabularium S. Remigii Remensis: Denique si fuerit aliquis inge- nius, qui propter paupertatem mansum, vel partem quamlibet, mansi tenere non possit, debet hoc probare a septem suis patribus. Cum vero probatum hoc habe- rit, facit suo seniori tempore messis dies 3. cum prebenda sibi data: sin auctor, dabit proper hoc denarium et dimidium.*

Mansorum, pro ratione possessorum et bolonorum, species varia recensentur, alii enim dicuntur Dominici, Regales, Capitales, alli Ecclesiastici, alli ingenui, alli serviles, tributales, letales, manoperiales, alii denique exercitiales.

MANSI INGENUELES dicebantur illi, qui ab iugenis, hoc est, libera conditionis hominibus, colebant, vel qui servili- bus oneribus obnoxii non erant. Cesa- rius Abbas Prumensis in Gloss. ad Diplomata ejusdem Monasterii, ubi de quadripartito mansorum genere: *Ingenueles sunt in Ardunna, vulgo dicta Koenigsberg, regalia, ut Germanicus hanc vocem offerat Browerus, quasi Hobus regalis.* [¶ Gloss. Cesar. Heisterbaci apud Honini. Histor. Tom. 1. pag. 862. vol. 1: *Mansi ingenueles sunt, qui in Ardena, id est Odisine, in qua terra jacet Alz, et Hunas, et Vilanita. Quibet istorum mansorum habet clau- juales terres, prius appellatus vulgariter Koningskessie. [Charta Calvi pro Monasterio Fossatensi: Et in villa, que vocatur Montericus, Mansum ingenuelem, quem tenet Nodalbertus cum Nekobius suis, etc. Orcunt ibi plures in Tadali. ejusdem Monast. f. 9. Hincmarus Re- mensis tom. 1. pag. 716: Quot Mansae habeant in sua Parochia ingenueles, aut serviles, aut accolas, unde decimam accipiunt. Idem in Opuse. 55. Capitulor. cap. 1. Et sunt in eadem villa... Mansi in- genueles, 9. serviles 11. Charta ann. 906. in Probat. Hist. Luxemburg. pag. 9: Cum Ecclesia, omnique ejus decimatione, et casa dominicali, cum 12. Mansis inge- nuis, et 20. servilibus ad eam perti- nentibus. Addre Capit. Caroli Calvi tit. 42. et Annales Fr. Bertiniann. ann. 926.*

MANSI INGENUELES, ut *Ingenueles*, in Charta Lotharii Reg. ann. 812. apud Menester. Hist. Lugdun. pag. 86.

MANSI VERO serviles erant illi, quos semper coloni excolabant, sub censu, qui domino prestatibus, et aliis conditionibus, quam in servili graviores erant, quam in integræ. Cesario Abb. Pruniensis in Glossario *servilia mansa* dicuntur, *que in servitis omnibus, et pen- dendo fructu conditione deteriora erant. Sed maxime serviles maxime vocabantur, quorum coloni ex agri conditione villo- ribus servitus domino obnoxii erant.*

Chroniclo Besuense pag. 574: *Debet vero iste Mansus porcum et aristem, 6. panes et 6. sextarios vini, caroperam, et onnes consuetudines, quas dominus persolvere debent servi.* [Charta Caroli C. pro Mo- nast. Sthiensi: *Habent ad suos usque Mansum indominicatum et Mansa servilia 12. Charta Macharil Comitis ann. 885. apud Mirum tom. 2. pag. 935: Mansi se- rviceles ibidem deservientes abbas IV. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. De man- si serviles. Autemarus cervus et uco- reus... tenent dimidium Mansum servilem.]*

Tabularium S. Remigii Remensis: *Mansos ingenueles 32 serviles 34. Tabula- rum Belliencis Abbat. in Lemovic. ch. 8: Curtum meam indominicatum....*

cum bachelariis indominicatis et Mansis servilibus. Adde Capitul. Caroli C. tit. 42. et Baldricum lib. 1. Ch. Camerac. cap. 92. [¶ Ade ex laudatis Caesar. Gloss. Ibid.: Mansi serviles sunt, qui con- tinuo tenentur nobis servire: id est, omni- potenter habenda per totum annum tribus diebus. Præterea faciunt alia iura multa, sicut servitum est in libro.]

MANSI CENTRALES, a census, quem dominio pendebant eorum coloni, sic appellati, idem, quod *serviles*. Hist. Novien- tensis Monast. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1131: *Sunt curiae dominicae cum omnibus apponditatis suis. Ecclesia videlicet matrice cum deinceps suis, Mansus censuale atque serviles, sicut cum vi- meis ac pratis, curiae cum curiis, familiis ministerialis serviles et corporalis. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 107: De Mansibus censitis Culsumus colo- nias... habet de terra arabilis bun. III.*

¶ Observandum vero vocem *Mansus* unde interdum occurrere ut terra censu- um obnoxia significetur. Statuta reformata. S. Claudii ann. 1448: *Feudorum atque feudarum alienationes in jurisdictione dicti monasterii, videlicet feudorum, retrofeudorum nobilium, Mansorum quo- que et terrarum servilium et manus mortuæ conditionis, ab inde non habent, Mansos, terras et possessiones manegittendo vel affranchiando.*

MANSI SERVITIALES, apud Willel. Hedam in Baldrico Episc. Ultraject. Hinc.

MANSI MANOPERARII appellati in Chroniclo Fontanelensi cap. 14. quod operis essent obnoxii eorum coloni: *Sunt Mansi integræ reperti numero 1286. mediæ 1288. Manoperaria 18. qui sunt simul 1288. ab aliis 128. molendini 39. in beneficio 128. dedicata sunt mansi integræ numero 2130. mediæ 40. Manoperaria 225. qui simul juncti sunt 1285. ab aliis 126. etc. Mox: Summa namque universitas presentium verum inter integras, medios, atque Ma- noperiorum repertis mansi 4261. Polyptichum Floriacense passim.*

MANSUS TAILLABLES, *Tallie* obno- xijs. Charta dom. Barbarelli ann. 1407: *Quia ipsum corserium cinctus erat de Manso tailabili dicti domini qui remitti ad servitum recognoscibile.*

MANSI TRIBUTALES, *Mansi serviles et tributales*, in Annotatione Arnonis Epis- copi, apud Canarium tom. 2. Antiqu. lect. pag. 485. 487. 488. et 494. videntur illi, quibus a Principe tributum erat impo- situm ad onera bellicia, et sumptus re- publicæ procuranda: nisi idem sunt, qui *serviles*. Conradus Uspengensis in Philippo Suevo: *Ut videlicet quilibet Mansus rusticorum prediorum solvere- mittere unum avene, etc.*

MANSI CARROPERARII, qui carrorum operas debent, in Polyp. Flor. pas- sim.

MANSI LIDIALES, vel *letales* dicti, qui a litio seu servis excolabantur, ac proprieitate idem, qui *serviles*, vel certe qui militaris, oneribus obnoxii erant. In Glossario *Cameracensis* Abbat. ledilicio manæ sunt, quæ inveniuntur quidem dominis commoda forebant; sed non ita continuo serviebant. Ubi expungenda videbantur verbis non ita, vel certa vox non. [¶ Apud Hontheim.: Mansi letales sunt, qui nobis multa iura solvent; sed tamen ita continuo non serviant, sicut mansi serviles.] Diploma Ludovici Pii apud Chapeauvillum tom. 1. Hist. Leod. pag. 148: *Curtum dominicanum cum Manso letalibus et servilibus.* [Codex MS. Irminonis Abbat. Sangerm. fol. 68: Er-

*moldus colonus et frater ejus Gerardus... tenent Mansum 1. lidum... solvunt interetrosque soledos 11. ad hostem, si reliqua sicut illi qui tenent Mansum ingenualem preter unum solidum ad hostem. Et fol. 69: Airlifus lidus S. Germani et uxoris eius... tenent Mansum 1. Lidilem... solvunt totum debitum sicut ceteri de Mansibus lidorum.] Vide *Leti.* [oo Novem Mansos Litonum et quindecim Mansos expeditos in chart. ann. 1262 apud Haltaus. in Glossar. German. voce *Freyhufe*, col. 506.]*

Rursum *Mansi* alii erant *amazati*, id est, aedifici instructi, de quibus in voce *Amazatus*: ali vero absque aedibus. Hinmarus tom. 1. pag. 786: *Quoniam vestrum Ecclesias vestras negligere, et alios audio comparare, et in eis Mansos exstruere, aique excole, ac in eisdem Mansis feminarum habitationem habere, etc.*

Mansorum præterea alii erant culti, ali*inculti*. Charta Ragenfredi Episc. Carnotensis. ann. 864. in Probat. Hist. Montmorenciacae: *Gerninius villam in parva vena cum 80. Mansis cultis et incultis.* *Mansi* *inculti* erant ii, quos vulgo *abos* dicebant, de quibus optimus in hac voce.

MANSI *Nudi* non semel dicuntur in Tabulario S. Remigii Remensis: *Sunt fui 11. Mansi vestiti, nudi 3. Culti vero illidem, qui vestiti.* Capitul. 1. ann. 812. cap. 1: *Ut omnis liber homo, qui pratuor Mansos vestitos habeat de proprio suo, etc.* (Chronic. vetus S. Benigni Divon. tom. 1. Spec. Arch. pag. 870: *Contulit memoratus Princeps... his et aliis locis Mansi vestita et ipsa.*] Charta Leudonis Remorum. Episcopi, apud Colverneum ad Chronicum Flodoardi: *Ut pro vestitu nobis ad presens ex ea retineremus Mansos ingenuas et vestitos.* Vetus Charta apud Baldricum Noviom. lib. 1. cap. 52: *Mansos etenim, qui ad supradictum Mansum dominicatum deseruunt, vestitos 12. et alios, qui nuper vestiti sunt 12. qui nec adhuc integrum possunt saceres census abos 16. Alter in Chroniclo Besuensi pag. 573: *Apud Vetus-vineas unum Mansum, cum seruo in eo habitante, delegavit.* Traditiones Fuldense lib. 1. cap. 103: *Duas Mansas vestitas, cum omnibus substantiis suis.* Qui quidem *Mansi* *abos* sunt, qui *Mansi de terra arabis* dicuntur in Charta Wilhelmi Aquitan. Duci et Tabulario Angliae. In ipsa villa *Mansum de terra arabis*. Rursum: *Quatuor Mansos de terra arabis.**

* *MANSI* *ABST.* *Inculti.* Gloss. Caesar. Heisterbac. in Reg. Prum. tom. 1. Hist. Trevir. Job. Nic. ab Hontheim. pag. 662. col. 2: *Mansi abos sunt, qui non habent cultores, sed dominus eos habet in sua potestate, qui vulgariter appellantur Wroinde.* Vide *Abus* et mox *Mansus Dominicus.*

MANSI COBERTI. Vide *Coperius.*

MANSI LABORAT. Idem qui *culti*, Gall. *Labores*. Charta ann. 1064. in Hist. Eccl. Pedem. cap. 24: *Tres quoque alias Mansos in transcripta Plauiascha, unus ibi est solum in Dominicata cum Capella, atum rectum et laboratum per Constantium, etc. Infra: In Raonisio Mansum unum sicuti sicut rectum et laboratum per Willenhum.*

MANSI BARSALCI Vide *Barscalcus.*

* *MANSI CUBALIS.* Eadem notione. Vide *Cubalis Mansus.*

* *MANSUS CAMINATAE*, id est, *camera*: *Caminata* quippe est *camera*. Chartul. Aquilineta. fol. 41: *Dedit etiam idem pre-*

nominatus Haymo eidem Ecclesie dimicium Mansi Caminate apud Gendre cum omnibus appenditis suis.

MANSUM CAPITALE, quod vulgo *Caput Mansi*, nostris *Chesinet*, in Charta Henrici I. Reg. Angl. tom. 2. Monastic. Anglic. pag. 183: *Retinuit... Her in manu sua Mansum suum capitale, quia infra sepius Canonicorum adhuc receptaculum competens non habebat.* [Charta ann. 1192. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 150: *Noverit universitas vestra me... concessisse Ecclesie S. Mariae de Osensea... Capitale Mansum meum in Westona cum ejus pertinentia.* Alia ann. 1193. ibid.: *Concessi... totum manerium meum Mixeburg in liberam et perpetuam elemosinam cum Capitali curia et cum omnibus pertinentiis.* Idem ergo *Mansum* quod curia, ut supra dictum est.] Vide *Caput mansi*, in *Caput*.

* *MANSUS COMMENDATUS*. Cujus possessio domino fidilitate et hominio astriktus est. Placit. ann. 891. in *ter Inst.* tom. 6. Gall. Christ. col. 170: *In ipsa scriptura continebatur, quia.... villam Caderillam ad integrum, et in Mansa commendato... solemniter condonavera*! Vide *Commendatio*.

* *MANSUS DOMINICATUS*, *indominicatus*, *dominicicus*, *dicentur propriis et peculiariis nominibus manus*, quem dominus ipse colebat, cuiusque fructus percipiebat. Capit. Cariss. C. tit. 42: *Comes, qui habet Abbatiam, de suo Manso indominicato, simili tergo et de vasculorum, accipit de Manso indominicato denarii 12. de Manso ingenui 1. denarii de cetero dominicato, et 3. de sua facultate. De servito vero, duos denarios de censu, et de sua facultate duos.* [Charta Macharii Comitis ann. 885. apud Miraeum tom. 2. pag. 385: *Donamus atque transfundimus ad partem Ecclesie S. Genitricis Marie...* Mansum dominicatum cum castellis, ad quem apicem de terra arabis bunnaria IV. de silva bunnaria cc. Alia ann. 1096. ibid. pag. 1144: *Total et integrum cum Mansis dominicatis et indominicatis, alodis, feudis, mancipliis, etc.*] Chron. S. Benigni pag. 421: *Dederunt S. Benigno Mansum unum indominicatum cum supraposito, terrieque ad eum pertinentibus.* Vetus Charta apud Baldricum Noviom. lib. 1. cap. 52: *In villa Haidis Mansum dominicatum cum castellis et arborero, etc.* Mansus dominicatus, in Charta ann. 946. Addit. tom. 1. Spec. Arch. Acheriani pag. 599.

* *Gloss. Caesar.* Heisterbac. in Reg. Prum. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Hontheim. pag. 662. col. 2: *Præterea etiam inventari in libro de Mansis indominicatis, qui sunt agri curiae, quas vulgariter appellantur saligunt, sive atten vel.*

* *MANSUS ECCLESIASTICUS*, vel *Ecclesiæ*, dicitur agri portio, que ipsi Ecclesiæ in dotem assignari solebat, vel Presbytero Ecclesiæ deservienti, cum aliquo manciplio, que immunigerat ab omnibus oneriibus. [Chron. Wormat. apud Ludewig. tom. 2. Reliq. MSS. pat. 26. ex Glossa in Decret.]: *Mansus appellatur unde percipitur frumentum et viuum ad Eucharistiam consecrandam.* Vel *Mansus appellat dotem Ecclesiæ, quia dos talis esse debet, ut Ecclesiæ possit inde sufficere et sustentari abeque servit, et non debet ei dare portio onerosa.] Gildebertus Luncenensis Episcopus de usu Ecclesiastico: *Octo sunt, quibus sustentatur Sacerdos, parochia, Mansum, atrium, cemeterium, templum, altare, calix cum patena, corpus cum sanguine.**

* *MANSUM dico terram aratram, quem ad minus debet habere Sacrados. Capitula Caroli M. de Partibus Saxonum. cap. 16:*

De minoribus certulis et paucisnum omnibus ad unanquamque Ecclesiam summis et duos Mansos terrae pagenses ad Ecclesiam recurrentes condonant, etc. Sed duo isti Mansi pro Ecclesiarum doce apud Saxones duntaxat obtinuerunt, nam alias unicus sufficiebat. Capitul. Caroli M. lib. 1. cap. 83: Sanctum est, ut unicuique Ecclesie unus Mansus integer abeque illo servitio attributatur. Capitula Ludovici Pil nuper edita in nova Conciliorum Editione, ad ann. 824. cap. 1: Quod si forte in aliquo loco sit Ecclesia constructa, quia tamen necessaria sit, et nihil dote habuerit, volumus ut secundum iussionem Domini et genitoris nostri unius Mansus 12. bunnariis de terra arabis hominibus, qui ad eandem Ecclesiam officia Del audire... ut Sacerdos ibi possit esse, [et] divinus cultus fieri. Quod si hoc populus facere noluerit, destruantur. Quo spectant, quia habet auctor Vita Ludovici Pil ann. 817: Volens etiam unanquamque Ecclesiam habere proprios sumptus, ne per ejusmodi inopiam cultus divini negligenter, inseruit praedicto editio, ut super singulas Ecclesias Mansus tribueretur unus pro pensatione legitima et seruo atque ancilla. Et Matth. Paris in Vitis Abbatum S. Albani pag. 518: Vicarius Ecclesie habebit Mansum competentem. Hinmarus tom. 1. pag. 716: Si (Presbyter) habeat Mansum habentem bunnaria 12. præter cemeterium et coram ubi Ecclesia et dominus ipsius continetur, aut si habet mancipia quatuor. Denique vita Charta apud Pollicem Noviomensem lib. 1. cap. 52: Ecclesiam in Gentilio etiam Ecclesiastico Manso habente de terra arabis bunnar. 12. De ejusmodi Ecclesiastici mansi immunitate agent præterea Capit. Carroll. M. lib. 5. cap. 45. Ludovici Pil Wormaciense ann. 829. cap. 4. Caroli Calvi 32. cap. 11: Usq; uno Manso ad Ecclesiam dato nullus census, neque rabali pastus, senioribus de Presbyteris requiretur. Adde ead. Capit. Caroli Calvitii. 11. cap. 2. tit. 84. cap. 9. et Concil. Wormaciense cap. 50. Joannem VIII. PP. Epist. 13. Concil. Coloniense ann. 887. cap. 4. Metense ann. 888. cap. 4. Excerpta Egberti Archiep. Eborac. cap. 25. etc. Agros olim apud paganos, Sacerdotibus et plenis attributis fuisse, docent Siculus Flaccus et Aggenus.

* *MANSUS PRESBYTERALIS*. Tabularium Ecclesiæ Gratianopolitanum sub Hugo Episcopo fol. 25: *Mansus vero in qua Ecclesie S. Imerii fundata est, et vocatur Mansus Presbyteralis, etc.* Tabularium Ecclesiæ Gratianopolitanum. Andrea Viennensis: Et in Manso Presbyterali medietatem de quacunque re accipiunt.

* *MANSUS PROTECTORALIS*. Interdum vero *Mansus* pro sola aede curiali usurpat. Charta ann. 1336. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 481: *Habebat etiam dictus vicarius pro inhabitatione sua illum Mansum in qua presbyter parochie dicta Ecclesie inhabitat consuevit, et duo cottagia adiacentia: quemquidem Mansum dicti Rector et Conventus prima vice sufficienter et congrue edificare teneantur.*

* *MANSI EQUIUM* et *paganum*, in Charta Milonis Montani Comitis Aptensis ann. 883. tom. 1. novæ Gall. Christ. inter Inst. pag. 74. hoc est, qui a Millibus et pagani seu rusticis excoluntur.

MANSI EXERCITALES. Annotatio Ar-

nonis Episcopi apud Canisium tom. 2. Antiqu. Leng. ann. pag. 493: In eo Mansio 60. inter vestitum et abeo, et inter Exercitales banchulos cum omnibus appenditibus, etc. Mansi viri, qui a militibus excubabant, quibus in mercede loco attributi fuerant. Ibid.: Traditione impetrata Theodebertus Dux in pagis, vilianis... cum Mansis 30. inter vestitum et abeo, et exercitales viros, et quod ad eandem villam pertinet.

MANSUS FINITIVUS, an idem qui integrerat Charta ann. 926 apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 281: Quod sibi conservare suas et contra duplice dando conice flagitabent instabiles hereditates cum Mansis finitivis vi. et jugeribus VIII. hocque eis benevolentia concessimus. [Id est, Finitius, determinatus, duodecim jugeribus constant. Vide supra.

MANSUM FISCALE, Patrimoniale, quod jure hereditario a parentibus habetur. Charta ann. 924 apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 41: Traditione nobis immaterialiacionem loci Mansa fiscalis duo, ex propria hereditate in loco nuncupante Postas, cum familia ibi degentes XXII.

MANSI FLANDRENSIS, in Privileg. Doberlic. ann. 1285 apud Ludew. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 128: Trans ripam vero ejusdem fluminis Prinzipi octo Mansi Flandrenses ipse terminis adjectimus, id est, si bene conjicito, tot agri modos, quod octo Mansi apud Flandros continent, adjectimus.

MANSU HEREDITARIUM, Idem quod Facula Capituli Caroli Calvi ann. 869. cap. 13: De Mansis hereditariis presbyter parochi ac curi constitutum est, decimum consequitur.

MANSUS INADIGINARIUS. Vide supra Indaginarius.

MANSUS INMASELLUS. Vide supra Inmasellus.

MANSUS MEDIONARIUS. Vide infra Medionarius.

MANSI MUTABILES Charta Commune Cerniaci in agro Landunensi ann. 1184. Homines autem de Mansis mutabilibus, quodquod venire voluerint, abeque contradictione recipiuntur. Id est, homines, qui nulli certo manso, seu glebe sunt adicti.

MANSI SEDILES, Notione, ut videatur, opposita. Diploma Caroli Crassi Imper. ann. 882 apud Marten tom. 2. Ampliss. Collect. col. 32: Ut concederemus eis quemdam fistulum nostrum, Blandonium nomine... cum capella et pertinentes ejus, Mansis sediles XXXII. ter viles XII.

MANSUM REGALE, quod Regis prouiduum erat, in Capitulo 2. ann. 813. cap. 19. Vita S. Egwini Episc. Wigorn. n. 17. Castrum Alveastre, regale tunc Mansum. Addit. Divis Bambergense Gretseri pag. 75. 77.

Charia ann. 1208 apud Leuckfeld. In quo Gandersch. cap. 12. § 4: Castrum in Brugam cum ecclesiis et quingenitis regni Manis.

SELAM Selam, scilicet. Domus coloni in singulis mansis. Edicton. Pistorum cap. 30: Ut quoniam in quibusdam locis coloni, quam et de cassis Dei, suas hereditates, id est, mania, que tenent, non solum suis paribus, sed et Clericis, Canonici, ac vilanis Presbiteris, et aliis qui buscumque hominibus vendant, et tantummodo Selam ratinent: et hac occasione sic destructure fiant villa, ut non solum census inde possit exigiri; sed etiam que terre de singulis mansis fuerint,

jam non possint agnoscendi. Hincmarus: Exceptio atrio ad sepulchrum, et excepta Selula Manselli ipsius Capella, cum horculo. Vide Sedes 8. [oo Confer Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 6. col. 178. voce Sal.]

TENERE AD MANSUM, Sub certa scientia censu et annua pensione domino fundi praestanda. Charta ann. 1227. In Chartu. G. fol. 1. apud S. Germ. prat. fol. 153. vi. col. 1: Matrium nostrum profumus hunc modum, dederel quod dicta domus et grangia sunt de manu dicti Johannis, et quod eas tenet dicti Johanna ab Manso ab abate et conventu S. Germani de Pratis, et quod dicta abbas et conventus habent in dictis domo et grangia omnino modum justitiam sicuti de maneo, excepto quod in ipsis domo et grangia dictus Johannes habebit ventias, iurestitias et rotalicum, et excepto hoc, quod dicta domus et grangia immunes erunt, a tollia.

MANSUS, nude pro Mansione seu domo, in Vita S. Golege. tom. 1. pag. 771. col. 1: Qui vero loco illo, novo scilicet Manso, obsequis beati confessoris tenebantur, etc.

MANSUS PRO REDITO seu servitio mansi, in Cod. Irminonis Abb. San. germ. fol. 72: Solimanus et Aningus inter uiroque persolunt Mansum 1. servientem.

MANSUS pro Reditu seu servitio mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSARUS, qui mansum ingenuilem aut servilem excubabat, et certum censem aut annuum pensionem domino praedii ac fundi prestat, quod secus era in Dominica et indominateca mansis, qui sine Mansario erant, properante quod non elocarentur. Capitularia Caroli Calvi tit. 42: Episcopi, Abbatas, Comites, ac Vassilli dominici ex suis honoribus de unoquoque manso indominateca donent denarios 12. de manso ingenuili quatuor denarios de censu dominatico, et quatuor de facultate mansariorum: de servili vero manso, duos denarios de censu indominateca, et duos de facultate mansariorum.

Ubi tam dominus fundi, quam Mansarius, manso onus impositum inter se partiuuntur, ita ut de sensu dominicato, id est, quem persolvit Mansarius domino mansi, dominus partem resolvat, ut Mansarius ex sua facultate addat.

Epistolam Episcoporum Regni Franc. ad Ludovicum Imp. cap. 14. Editum Pistense cap. 29. Almoinum lib. 5. cap. 35. etc. [oo Vide Gherard. ad Irminon. Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 817. num. 28. Mitterm. Princip. Jur. Germ. § 48. not. 4. & § 83.]

MANSARIUS. Marculfus lib. 1. form. 22: Precipientes, ut sicut titulus a rei servitio in presentia Principium, nesciunt esse relaxari ingenui, etc. [oo Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 62. Et hec terra est tota divisa per Mansarios.]

MASOERIUS. Tabularium, Prioratus de Paredo fol. 38: Et redditus ipse Masoerius porcum bonum, et multonem vestitum, et cozanam de vacca, etc.

MANSUARIUS, Capitulare Villis cap. 39: Volumus, ut pullos et ova, quae servantes vel Mansuarii reddunt, etc. Capitulare Aragon. lib. 31. cap. 14: Qualiter non sit vobis necesse per quascunque occasiones, incipies quan ratio possidat, paratas acquirere, et pauperes Ecclesiasticos, et filios suorum... Mansuarii in carrucaturis et parvanebris contra debitum exigendis gravare. [Charia Baldini Comitis Fland. ann. 1116. apud

Mirenum tom. 2. pag. 1154: Neque Mansuarius justificabilis de his quae ad maneos pertinent. Adde aliam ann. 1140. apud eundem Mirenum tom. 1. pag. 888.

MANSUARIORUM COMES, apud Nitard. lib. 8. pag. 372. cap. 2. in fine. Idem forte qui Mansuarius in regum Francorum aula: male igitur Mansuarius, quem idcirco castigat Beatus R. de Gienne pag. 51. et 52. Vide in Comes 2. [oo et Mansuariorium Comes in Mansuariu. 2. Pertz. Script. tom. 2. pag. 683.]

MANSATA, est, quando dominus dat aliquam mansum, et de eiusdem possessionibus, et predictis hoc illi facit, ac hominem dominum, et ad certum aspergitur tenetur; et talis dicitur homo de Mansata, qui est homo ratione possessionum, perinde item eius liberus est, secundum Constitutio-
dinem Regni Francie, si dimisit Mansata alio se transferat. At Itali, secundum Mansata, vocant hominem de Mansata, et quodammodo, sicut de familia, et illi, quae prius Mansata habentur. Hec Speculator lib. 4. part. 8. de Feud. Ita in Charta Hugois Ducis Burgundie ann. 1258 apud Perardon:

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

MANSU pro Reditu seu servitio Mansi, in Cod. Irminonis Abb. San.

germ. fol. 72: Solimanus et Aningus

inter uiroque persolunt Mansum 1. ser-

vientem, etc.

talis militis escularia est potius quam ecclesiastici seu coelestis, et in clero electionem demotat in honorem.

* **Mante.** eadem notionem, in Lit. remiss. ann. 1401 ex Reg. 158° Chartoph. reg. ch. 461: *cellui Jaques avoit vendu audit Boyer un vestement appellé Mante, dit mante.*

* **MANTA.** Opertorium epiphii. Leg. Palat. Jacobi II. Reg. Majoric. tom. 8. SS. Junii pag. LV: *Jubemus quod quantum sollem Mante continuo sint parate ad tegendum dictas solas nostras persone servitio destinatas.*

* **MANTACUS.** [Gall.] *soufflet de forge*. (Invenit secr. Vatic. brevia Sixti IV, 1483, fol. 60.)

* **MANTARE, MANTATURA, MANTEA,** etc. Vide *Mantum.*

* **MANTARIUS.** f. pro *Mansarium*, Mansio, domus. Charta ann. 1341. In Reg. 73. Chartoph. reg. ch. 74: *Edificia seu Montaria, si qua iraderentur dicti comiti et eiusdem assista, nullatenus compulerentur.*

* **MANTEGATIUS.** Follis species, ut videtur, Ital. *Mantaco.* Stat. crimin. Cumman. cap. 24. ex Cod. reg. 4822, fol. 69^r: *Si aliquis puer... facerit bellum cum alio in civitate Cumana, vel infra confinia, de lotti, lapidibus, vel vagatis et baculis, vel *Mantegatis*, vel salvatis præbano, soldos decem. Vide *Manticum.**

* **MANTELA.** Idem quod *Mantellus*. Charta Henrici II. Imper. ann. 1023 apud Tolnerum. Histor. Palat. inter Instr. pag. 28: *Has duas curtes ad sagittam et ad femorata, Mantelas etiam et mensalia fratrurus, specialiter constitutimus. Idem occurrit in Diphysate Henrici III. ann. 1061, apud Marten. tom. 1. Amplies. Collect. fol. 428. Vide *Mantel.**

* **MANTELES.** Cortina, velum, Ital. *Mantellino.* Charta fundat. abbat. Aquilar. ann. 882. Inter Probat. tom. 1. Annal. Premonst. col. 104: *Duodecim lectorum cum sue lectaria, illud unum lectum ordinatum de palio et sex parelos de Manteles.*

* **MANTELETUS.** diminut. ex *Mantellum*. Charta ann. 1382. in Tabul. S. Germ. Prat. *Unum Mantellatum duplice de marbreo et panno flavo, etc.* Vide *Mantellum.*

* **MANTELLA.** Dicta nostris esse vestimentum liberacionis, que flebant officiabilibus regis convivis, seu commensalibus, que alicui *Pallia vel Robe* nuncupantur. Vide in his verbis: Charta Pisanorum. ann. 1296. in Lib. rubr. Cam. Comput. Paris. fol. 3^v. col. 1: *Concessimus quod ipsas (Gilli, de Barris miles) quas uos solidos Paris, quos in hospicio nostro percipiebat per diem, una cum decem libris Paris. pro *Mantellis* per annum, exin, in prepositura nostra Meloduni duobus terminis... percipiat annuatim. Vide mox *Mantelli.**

* **MANTELLARE.** Vide mox in *Mantellus*.

* **MANTELLARIA.** *Manticula. Papie.*

* **MANTELLATE.** Vide *Mantum.*

* **MANTELLATI CESPITES.** Locum vide in *Cespitaris.*

* **MANTELLATI.** Vide infra *Ordo Mantellatorum.*

* **MANTELLATUS.** Dicitur filius ante matrimonium natus, qui in ipsis nuptiarum sacra solemnis, cum patre et matre patello cooperitur, legitimatiois gratia. Et saec. eccl. S. Th. Argent. fol. 11. *Nossa a *Turbanis* dominella *Mantellata.** Ibid. fol. 141. *Johannes de Rynsette decanus ecclesia S. Thomae, et En-*

*nelina de Rynsette puella *Mantellata*, filia naturalis prefati domini Johannis decani, etc. Vide in *Pallium* 1. et alia notione infra in *Mantellus* 3. [oo] Vide Mittermaier. Princip. Jur. Germ. § 964. not. 4.]*

* **MANTELLETUM.** Vide *Mantum.*

* **MANTELLUS.** Eadem significatu quo supra *Mantella*. Charta Ludov. X. ann. 1815. In Reg. 52. Chartoph. reg. ch. 265: *Cum Johanni Broca Rotonda militi... genitor noster..... vadia sua consueta et *Mantellos* percipiendos, ad donum suum et in domo suo, quadrum vivet, super emulacione et redditus balivius Calentem concessisset, etc.*

* **MANTELLINA.** Pallium nigrum. Vita B. Columbe Reatinus tom. 5. Maii pag. 848: *Indumenta tunica alba.... et pallio*

*et *Mantellinam* dicunt.*

* **MANTELLUM** vel *MANTELLUS*, quasi advocatorum vestis esset propria, indicatur in Lit. remiss. ann. 1886. ex Reg. 129. Chartoph. reg. ch. 4: *Aquei supplianti *Patrem* *Pereson* demandata, At tu testu *Mantel*, dont te viens il, et tu auctor... Certe vestis honesta loco habebatur mantellus, cui multe meretrices illi induerantur, et subtiliter in Stat. Aventon. ann. 1249, cap. 116. ex Cod. 659: *Utrum autem meretrices publice *Mantellum* defere audirent, nisi a tertio potestatis. Ubi a viro distinguuntur, quod tisdem deferre prohibetur omnino. *Mantel* nostris, Paoni limbis, ora, vulpe, Listiere, in Stat. ann. 1339, tom. 8. Ordin. reg. Franc. pag. 336. art. 8. Vide infra *Mantellus* 3.**

* **1. MANTELLUS.** Vestis ecclesiastica, casula. Ordinar. eccl. S. Petri Insul. In Missis vigiliorum sanctorum sicut suffragia ferialis; sed uitior rubens *Mantellus*; et sunt tantum tisde pueris albis induti. Vide in *Mantum.*

* **2. MANTELLUS.** Fortis, Gall. *Battant d'une porte.* Comput. eccl. Paris. ann. circa 1381. ex Bibl. S. Germ. Prat. Item querendi aessellas cum merreno per fascione portæ granchie, que pet ad auros *Mantello*, quibiles *Mantello latitudinis quinque pedum super decem pedibus altitudinis.*

* **3. MANTELLUS, MANTELLUM.** Munitio-

nis species ex lapidibus vel ex lignis compacta, defensionis simul et aggressio-

nis utilis, nostris alias *Mantea*, nunc *Mantel*; unde *Mantellare*, ejusmodi machinam construere Eltham. in vita Henr. V. reg. Angl. edit. Hearne. cap. 28. pag. 148: *Castellum vero... antemurale habebat munitio[n]em aesculab[us] lapideis, quas quatuor aesculab[us] *Mantello* appal- tatum, etc.* Stat. ann. 1357. fol. 15^v. pag. 2. Hist. Neuf. pag. 185. col. 2: *Mantellus turris nova, quae sit ante dictum portale. Infra *Fiat* unum *Mantellum* magnum de cladis vel postibus, tale quod habeat custodiare debellatores thiderem destinatos.* Ordinat. ann. 1355. ibid. pag. 169. col. 1: *Item quia la barbacanne... soit repparede... garnie de gachis et de stagières et *Manteaux*.* Comput. Birth. du Drach. thesaur. guerr. ann. 1358: *Pour faire porter par charrettes et sommiers *Manteaux*, eschelles et artillie, etc.* Litt. ann. 1375. in vol. 6. auctor. parlam. Paris: *Item bretaches et *Manteaux* courroies ou galanzis de tours soustendront d'aisselles seulement sans gros.* Monstrel. vol. 1. cap. 78: *Et y avoit *Manteaux* d'aisselles et sur le derriere longues broches de fer pour clore une bataille.* Vide *Mantellum in Mantum.*

* **4. MANTELLATUS.** Eadem notionem. Stat. ann. 1356. inter Probat. tom. 2. Hist.

Nem. pag. 180. col. 2: *Primo fieri debent barbacanne, cadafaisi et *Mantellais* 14 muris.*

* **4. MANTELLUS.** Arcu linea lapidi

bus opplettus, que aquis opponitur, molis

specie. Sentent. arbiter. ann. 1500:

Item plus pronuntiaverunt... dicti arbatri

quod dicti parerit... teneantur et debent

*faceri unum *Mantellum* memoria sappeti*

bonum, fortis et sufficientem, longitudo

quatuor theynarum et altitudinis

quatuor mayernarum..... supra ripam

*Breydam, ... et illum *Mantellum* replere*

et implere.... debent de lapidibus bonis

et sufficiens.

* **5. MANTELUS.** pro *Mantellus*. Pallium.

Regula fratrum. Fontis-Ebraldi cap. 11:

*Non habeatis *Mantelos* in forma seculari-*

rum, quos soleat habere breviores tuni-

*cius. Vide infra *Mantelus*.*

* **6. MANTENEMENTUM.** Administratio.

Gall. *Mantiment.* Vita B. Gregorii Veruleni. tom. 1. Maii pag. 336: *De prole*

autem et Mantenementum domus (dictabat)

Prolem quisque, sit, satis acquirit qui

januas paradisi ingredi dignus efficitur.

* **7. MANTI.** *Funes*, quibus tenetur an-

tenna et rata, in Gloss. Franc. Barber.

*ad Doctum d'Amor pag. 238 Ital. *Manto*.*

* **8. MANTIA.** f. *Mansi appendicis.* Charta Ludov. Reg. Franc. ann. 874. apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 29:

*In strata manuam unum et *Mantias*, et in *Bracca* unum dinundum.*

* **9. MANTICA SUFFARCIATA.** Stragula, acu punctata. Gall. *Courte pointe*

S. Bernardi in *Apologia ad Gundul-*

num Abbat. tom. 1. edit. Mabill. col.

338: *Tum deinde gestus jubentur map-*

*pule, scyphi, bacini, candelabra, et *Mant-**

icas suffarciatae, non stramentis sed

ornamentis lectulacione.

* **10. MANTILLA.** Certa capillorum dis-

positio. Vita MS. Gerardi de Sata apud Stephanof. tom. 2. Antiquit. Bened.

Pietatis MSS. pag. 556: *Contigit cum*

*(Gerardi) ad moniales *Fiat* Ebraldi*

predicationis gratia declinare, ingressus

que Capitulum videt in malicie illis

Deo et Angelis abominabile nonstrum;

nam crinitum suorum tortura et circum-

*datura more meretricio phaleras et *Mant-**

icas pretente debet posterius, cornua ante-

ris. Inspecta ergo cornuta illi ratione

babitibus batis... Spiritus sancto suscitante

et per unum Giraudi suggestore tendentur

universa repente.

* **11. MANTICA.** Vestis species, pallium.

Stat. synod. eccl. Castr. ann. 1352. part.

2. cap. 1. ex Cod. reg. 1352 A. *Pannis*

*rubis aut viridibus et *Mantica* decollatis*

nec notantes brevibus... non utantur

*clericis. Vide supra *Mantelus*.*

* **12. MANTICARE.** Colligere vasa, *manti-*

cam seu terram, viatoriam, compone-

Gloss. Lat. Gall. ex Cod. reg. 702

*Mantice, trouser. Vide *Manticulus*.*

* **13. MANTICULARE.** Papias. *Manticulare*,

*furari. *Manticulatio*, fallacia, vel lenoci-*

num. Gloss. MS. Regium Cod. 1197

Manticulare, fraudare, furare. Aliud

Gloss. MS. Regium Cod. 1013

*Manticulat, fraudat, furat. Infra *Manticulare*,*

adtentare dolis ac fallaciis, vel divinare.

Vix originem habet Festus. Fridericus

duis in S. Wilfrido cap. 36:

Non errare licet, non Manticulare necesse est.

* **14. MANTICULATUS.** Per. instructus.

Gloss. Lat. Gr. *Mantica*, πάπια. Ita pe-

regrinabunt. Matth. Paris. ann. 1268: *Ut*

*percegnaret ille monachus *Manticulatus*.*

* **15. MANTICULUS.** Follis, in Glossar. Lat.

Gall. ex cod. reg. 7032: *Mantuluk*, foli.
Vide *Manticum*.

MANTICUM. *MANTICUS*. Papias. *Folli*, vulgo *Manticum fabri*. [Otonis] Morene *Hist. Laudens*, apud Murator. tom. 6, col. 1043: *Cunque super ipsam machinam habuerunt cum Manticis quae ibi haberant, ignem in ipsi cararris accenderunt, postea cum bene accense fuerant, projacerunt.*

• **MANTLE.** *Vas escarium*, in veteri Glossar. ex Cod. reg. 521. Latinis vero Linteum est ad abstergendas manus, unde nostris *Mantiz*, eadem acceptio. Lit. reniss. ann. 1457. In Reg. 185 Chartoph. reg. ch. 323: *Linceus*, *Mantiz*, nappes et autres linges. Est et te se cu-jus-*us* de sanctis mantillibus apta, nomen, in aliis I. ex Reg. 187. ch. 8. ann. 189: *Jehan Charles de Beaouray avoit pris envers deux aulnes de toile, appelle Mantis*.

• **MANTLE FERIALE**, id est, ni fallor, quotidiani usus. Testamentum S. Remigii apud Miremum tom. 1: cap. 4: *Remigie doctriena tria, que meo sunt nomine titulata, Mantis ipsius, quid habeo Fe-riale, transcribo.*

• **MANTILUM DATOR**, inter ministros ecclesie de Romanis recensetur in litteris Caroli Regentis ann. 1359. tom. 3. Ordinat. pag. 274. Idem qui *Mapparius*. Vide in hac voce.

• **MANTINUS**. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7857. *Seneguari*, *Proc. s- nisterius*. *Mantinus*.

MANTIPARA, *Papie, Leotia*.

MANTIPERIUM, *Mantum cum per-* Christianus de Scali in Vita S. Wenceslao pag. 55. *Cruina*. *Mantiperia*, vel *vestimenta largiora*.

• **MANTISSA**. *Onomast. grecorum*. Autarum superpondium. Vide *Martinii Lexicon et Scaliger. ad Festum*. Hinc.

• **MANTISSARE**, Accumulare, super-

addere, in Hierat. Juris Pontif. pag.

100. *Et sic de aliis qui nosis non assima-* sceruntur. *Mantissarunt*.

• **MANTO**, *Mentum*, Gall. *Menton*. Lit.

remiss. ann. 1386. In Reg. 129 Chartoph.

reg. ch. 287. *Pellis palpebrarum per cul-*

tum ipsius pendebat ad Mantu sem-

Vit. monx. Mantum 2.

• **MANTOR**, I. *Coriarius*, Gall. *Tineur*.

Statuta a Venet. MSS. *Statutum quod Mantora per conditum suorum teneantur tradere eam fususceris sequentem sicul superent et promoverent empori*.

• **MANTO ALARE**, pro *Manticulari*.

Vide in hac voce. Glossar. Provinc. Lat.

ex Cod. reg. 7857. *Mantulari*, calvere,

decipere. Provin. *Eaganar*.

• **MANTULE**. *Penula*, ex Græc. *πατέρινη*

Epistola Galilie apud Trebellium Poli-

Chlamydem *Dardanicam*, *Mant-*

tuem unam. Glossa Basili. *Mantua*.

19. p. 29. Oecurrit non Samel apud Xi-

philium pag. 108. 220. Edit. Rob.

Stephan. Artemidorum, Hesychium et

alios Grammaticos.

• **MANTULA**, *Papie*. *Mantella*.

• **MANTULUS**, *Mantellus*, Pallium.

Form. MSS. ex Cod. reg. 7657. fol. 39

v. *Armatus uno jaque et uno costelero*

seditus Mantulum, quem portabat, etc.

Vide supra *Mantellus*.

I. **MANTUM**, Pallium; Ital. *Manto*.

Gallis. *Mantua*; Glossa Lat. Gr. *Pala-*

damentum, *χλωρός*, τὸ πεπτόν. Gloss.

Arctico-Lat. *Diploa*, *zagum*, *Mantum*.

Lat. lib. 19. Originum cap. 24. et ex

eo Papiae. *Mantum Hispani vocant, quod*

manus tenet tantum; *et enim brevis*

amicus. Testamentum S. Cesarini Are-

latensi. Episcopi. *Ancille nostre Cesa-*

rie Abbatisse, quem ipse fecit Mantum maiorem, quem de cannabis fecit, dari uolo. Domino apud Cypriano Episcopo *Mantum et cindatque meliorem dari volo*. Anastasius apud Gregorii II. de Luitprando Hege Longobardorum pag. 70. *Sic ad tantam compunctionem plus monitus flos est, ut quis fuerit induitus, erueret, et ante corpus Apostoli poseret, Mantum, armilausiam, bolthum;*

thun, atque ensim deauratum, neon

coronam auream, etc. Charla Ferdinandi

Regis Hispan. ære 1101. Mantos duos

auro fuso, alio aiguez' auro testo, etc.

[Chron. Sielii apud Marten. tom. 3.

Anecd. col. 88.] *Forma militaria apparatu* *est cum pallieris de cindato et Monto*

de cindato.]

Bayflus vocem *Mantum* a Graecis esse deduxit. Servius ad 4. Georgic. ex

Lucilio et Plauto. *Mantellum esse par-*

ter, sit, quod Graeci πατέρινον vocant.

Gloss. Graec. MS. Reg. Cod. 103. *Mav-*

ter, πατέρινον περιπάτησις λογοθεατον.

Atuid Lex. Grati. Reg. MS. Cod. 202:

περιπάτησις λογιστικής περιπάτησις λογοθεατον.

Epiphanius. *Pontius luxus, luxus et καὶ πατέρινον περιπάτησις λογοθεατον.*

Atuid Lex. Grati. Reg. MS. Cod. 202:

περιπάτησις λογιστικής περιπάτησις λογοθεατον.

Pachym. rem tom. 1. pag. 181. Sed et

et iudeum originis. *Mantria, mantilla, et*

Mantissa, id est, mappas villosas, quibus

non modo mensas, sed et humeros in-

ternum tegenter, innuit idem Servius.

Glossa veteres. *Mantelia, mappa di-*

cunt villosas. Isidor. I. 19. cap. 26. *Mantelia* nunc pro *periundens mensa sint*, *nam non ipsum indicat, olim ter-*

pendens manus probabantur: sive man-

da et a madenda. Glossa Gr. lat. XI.

curvatus, Mantela, mappa. Χαροπάρτης.

Mantela, Joan. de Janua. Mantile, vel

riante quasi manutene, gaupase, quod

in terpendis manubus probabantur, unde

dictur Mantile vel Mantile, quasi manu-

ta. Trebellius. Potio in gallionis

Mantulibus aureis semper stravit. Man-

ta Cypris, apud euclidem Leo Ostiensis

lib. 8. cap. 57. *Et cooperis omnes me-*

sas refectoria Mantellis. Vide Salmasius

ad Vopiscum pag. 343. et 357.

• Errant, si filios Hickesio, quemque

que eiusmodi vocum originem a Graeca

linguis accersere conantur, cui quidem

sentientis calculum facile adjecte quis

probae noverit quantum in hac lingua

extranei fuerint antecedentes nostri.

Itaque in Celtaic. Theotisca, Climerica,

Saxonica quibus *Mantell* vel *Motul* pa-

lum sonat. Mantua deducere propin-

*tum est. Germania. *Mantel* non pallium*

modo significat, ut mons Eccardus, sed

etiam d' omne quod aliud circumdat,

*unde costris etiam *Mantela*, ut infra*

observabatur.

Mantem vero olim habitum inter

precipuus summorum Pontificum ves-

tem, adeo uulgaritas investitum, per illud

accipiter. Ceremoniale Roma-

nun lib. 1. sect. 2. Legimus superbi-

bus temporibus, cum duas partes in elec-

tione concordarent, Priore Diaconorum

consueverunt induere Electum Mantum Pa-

pale, dicendo Ego investio te de Papatu.

ut prævia urbi et orbis. Arnulph. Lexo-

*vieris, de Octaviano Antipapa. *Mant-**

um arrupit, ut ita se dannabilis pre-

sumptione intrus. Gerohus Reichersp.

de Alexandro PP.: Ohlato ei, ut mos est,

per Archidiacomum Manto, rubra videli-

cit illa capa, quem insignie Papale est.

Ac' a eisdem Alexandri III. PP.: Juxta

priscum Ecclesiæ ritum electum suum

Alexandrum fugientem, excusantem in-

super et omnino reluctantem Papelli

Manto, Deo fasente, induerunt. Vide

eiusdem Alexandri Epistolam I. Jaco-

bini Cardinalis de Coronat. Bonifaci

VIII. PP. lib. 2:

... Mantique relicto,

Inductus aitne non societas amictum.

Ita si deponebantur, aut sponte digni-

tatem abdicabant, Mantum, ut pre-

dictum insigne dimittabant. Pandulphus

Typ. lib. 18. cap. 15. de Elect. Honorii

II. PP.: Et quia electio ipsius Honorii

minus canonice processus... mittam et

Mantum sponte refusa depositus. Vide

Epist. Alexandri III. PP. apud Radevi-

cum lib. 2. cap. 51. Vitam. Gregorii X.

PP. pag. 346. Joan. Villaneuvi. 5. etc.

... Nec tamen Mantum summis Pom-

tinibus peculiare fit ornatum;

inter sacerdotalia enim recensetur in

Chartha Adelgasti. Principi tom. 8. Cod.

1. Hispan. pag. 91. Ad ornatum

ecclesie damus octo vestimenta et tres

Mantos et sex stolas. Mantos vero carnales

interpretatur Mabilionis tom. 2. Annal.

Pallo induere, tegere. Mantatum, dixit

Martialis I. 14. Epigr. 27.

In Pompeiaco lacum spectabile theatro,

Mantata populo vela negra solent.

*Glossa Isidori: *Palaclavis, mantalia*. Ita*

*lego pro *mantuatis*, nisi a *mantus* dicatur,*

ex Graec. πατέρινον et πατέρινον, quod

voluerunt. Immantare, D. Rolandum Can-

*cellarium. Et cap. 71: *Cunonici B. Petri**

ipsos, nullus alias Immantatus et latroni-

zatu, etc. Fastradius Abbas Claromensis

in Epistola ad Omnibonum. Verone-

*nensem Episcopum: *Octaniani nuliam**

fuisse electionem, Immantationem, fuisse

sibi ipsi, laicali adiutorio Pontificem occu-

psisse cathedram. Addo. Joan. Ste-

phen. Epist. 59. pag. 128. 129. ubi ba-

pe carant opere. Albert. Stadt ann. 1159.

Orten. Morenam pag. 63.

*AMMANTARE, pro *Immantare*, ex Ita-*

*lico *Ammantare*, Cencius Camerarius in*

Ceremoniali, sub Celestino III. PP.: Et

perscrutata omnium Cardinalium volunt-

atis ab aliquibus de ipsis, in quem major

et melior pars consernit, Prior Diaconi-

rum ipsum de pluviali rubeo Amantat, et

eidem Electo nomen imponit. Itali im-

*mantio interdum dicitur pro *manto*, ut*

Joannes Villaneuvi lib. 8. cap. 8.

MANTUM, proprium, etiam fuit Prefe-

ctoratus in Româ, cum hoc digni-

tate eo investitur. Acta Innocentii

III. PP.: Patrum urbi Prefectum ad

*ligiam fidelitatem recipit, et per *Mantum**

*quod illi donavit. Descriptio *Patrum**

Roman. lib. 1. sect. 7. ubi de in-

vestitura eiusdem prefecti. Mantum au-

re lindo circum amictum, operijs a parte

dextra.

MANTUM præterea inter regalia insi-

gnia Regum Aragonensium recensetu

in Gestis Innocentii III. PP. pag. 184.
186. et in Epistola Martini IV. PP. tom.
5. Hist. Franc. pag. 878.

Manto etiam vestitus mulieres,
cujus formam sic describit le Roman de
la Violette MS.:

Et Mantel ot d'ormeine au col.
Plus vert que n'est feuille de col.
A la cappe une cappe de velours
Qui meoilt sont richement ourvres.
Et ot à chescuse fourres
Atchaché une campanete
Dedans si que rien n'en paroit,
Et si très doucement sonvoit.
Quand il est en mantel fust le vent,
Je vous di que sur nul courroie
Harpes, ne violes, ne rote
Ne rendroit point si dolce note
Celo les eschelles d'argent.

MANTUM ROTATUM, Chlamys lim-
bis circum-ornata. Vita B. Gerardesch
tom. 7. Aprilis pag. 174 : *Induta est per
B. Joannem quodam Manto Rotato mira-
bili.*

MANTATURA, pro **Manto**, pallio, seu
potius attexta pallio pelle. *Doubleure*.
Rolandinus in Chr. lib. 2. cap. 14 : *Quo-
rum omnia similia fuerunt vestimenta, in
re una solummodo discrepantia, quod sci-
licet Mantatura patris mei fuit de arme-
rinis, sed aliorum fuit de pretiosis Varis
Slavonie.*

• Stat. Ferrar. ann. 1279 apud Mur-
ator. tom. 2. Antiq. Ital. med. ævi col.
424 : *Et in gonnella de Mantatura fo-
drata de pelibus, sex solidos Fer-
rarienses.*

MANTEA, Idem quod **Mantum**, ex Gall.
Manteau, Matth. Paris ann. 1188 : *Re-
indutus Mantea, hoc est, paludamento
regio.*

MANTEUS, Eadem notione. Concil.
Valentini ann. 1565. inter Hispan.
tom. 4. pag. 69 : *Decernit igitur omnes
prima tonsura initios... habitum etiunc
clericorum ordinarii deferre, ut pote oblo-
gum pallium quod vestum genus Maricos
appellamus.*

MANTELARIUM, Innocentius III. PP.
lib. 1. Epist. pag. 29. Edit. Coion. et 31.
Veneta de Canonici regularibus : *Ca-
pas nigras singuli de Mantellario ha-
beant vel nadivo, pelle agnina abas,
etc.*

MANTELLUM, **Mantellus**, diminuti-
vum ex **Mantum**: Gallie. **Manteau**.
Ital. **Mantello**. Ebrard. in Græcismo
cap. 12 :

*Papirus et palla ditis chlamys ac mediocri-
palla sunt. His Mantellus convenit haec res.*

Liber ordinis S. Victoriae Parisiensis. MS.
cap. 18 : *Pallium, id est, Mantellum. Vor-
uota Lucilio in Plauto in Capitv. Ar-
noldius Lubecensis lib. 2. cap. 9 : Dedit
autem et dona plurima, Mantellum et tu-
picam de optimo serico, etc. Almoinus
lib. 5. cap. 23 : 150. libris argenti, 150.
Mantellis 150. spatis, et 150. mancipiis
etc. Chronicorum Moguntinum. Purpur
optimam de almaria tollens, sibi fecit ves-
tes, tunicam, sorcotton, et Mantellum, ut
Imperatores et certi gloriosi appareret.
Testam. S. Edmundi. Duds. Ford-
jui. Mantellum unum de auro paratum,
cum fibula aurea, et aliorum operis val-
lum ut habeat. [Concil. Tirov. ann.
1310. apud Marten. tom. 4. Aneid. col.
249 : *Principimus districte ne Abbates vel
monachi, Abbatiæ vel moniales, sub
pena excommunicationis late sententie,
Mantella seu sorcotta opera portent de
cetero.*] Adde W. Tyr. lib. 10. cap. 11.
lib. 12. cap. 7. Falconem Benevent. ann.
1122. cap. 224. Cassarium l. 3. cap. 6. 1. 6.
cap. 5. Simeonem Dunelm. in Hist. Du-*

nel. Eccles. Radulf. de Dicto ann. 960.
lib. Usuum Ordin. Cisterciensis. cap.
102. Raihardum in Institutis ejusdem
Ordinis. cap. 59. etc.

MANTELLUS MENSALIS, Quo ad men-
sam utebantur, ut aliis vestibus parcer-
ent. Testam. ann. 1333. in Tabul. Ec-
cles. Massil. : *Item (legamus) unum Man-
tellum mensale cum duobus ca-
pucis. Vide Mensale.*

MANTELLUS uti vestis irreligiosa
et in honesta prohibetur achloriaribus in
Statutis Collegii Majors-monast. ann.
1304. apud Lobinell. tom. 3. Histor. Par-
is pag. 396 : *Item, quod nullus deferat
Mantellum per villam, nee alias vestes
irreligiosas, vel in honestas. Quod de
aliqua mantelli specie accipendum vi-
detur.*

MANTELLUS METENSE ann.
888. cap. 6 : *Nemo Clericorum... cottus vel
Mantellus sine cappa portet.* [Statuta Mo-
nitionis S. Salvatoris Massiliens. MS.
ann. 1400. *Mandamus ut subtilis cadaver
monialis defuncte ponatur Mantellus: ho-
nestus pennavoratus.*] Joannes de Gar-
landia in Synonymis :

*Pallia, pallio, chlamys, cum cyclada palla,
Ac habito manus, Mantellus jungitur istis.
Poeta vel Grammaticus infimi sevi MS.
post W. Britonis Vocabularium :*

*Pontificia struma, fax Clericis, sordida spuma,
Qui dedit in bruma subi Mantellus sine pluma,
Pauer Mantelle, sumi villa et sine pelle,
Si polos expresse frigus rabiensque procelle,
Dicit Mantellus. Milli sec pilos est neque velus.*

Vide **Mantellum** et **Mantellus suis locis**.

MANTELLUS ATAMANICUS, Au more
Alemannorum ? Originale domus Dal-
phin. tom. 2. Hist. Dolphin. pag. 315 :
*Volumus et ordinamus, quod in festo om-
nium Sanctorum singulis anni Persona
nostra, Baronies, Milites, Pasci, doctores
et Jurisperiti nobiscum, et de ipsa Hospi-
tia nostra existentes, videantur de una
medietate cum Mantello Atamanico de ali-
quo panno plani coloris, et mantellis sit
fodrata cum fodratura de aquila, et Man-
tellus sit de panno duplum, ita quod fod-
ratura sit de panno alterius coloris. Ita
quod malacitas cum fodratura, et Mantel-
lus sit.*

MANTELLA PENULATA, Politio or-
nata. Charta ann. 1115. apud Madar

Formul. Anglie. pag. 81 : *Item, de lo
lego. Willermo Bastard et Elizabethæ
uxori eius... meam Mantellam penu-
latam cum furris ejusdem. Vide Penu-
latum.*

MANTEL MARDRINUM. Ruodlieb

fragm. 13. vers. 108

Mantel Mardrinum senio sudoreco fuscum.

MANTELLUM AD ROSTRA: Gallis **Man-
teau à pointe**. Statuta Ordinis Hos-
pitaliorum S. Joannis Hieros. tit. 4. § 20 :
*Cum vita dcesserint, Mantellus ad ro-
stra, id est, cum punctis et cruce alba se-
peliantur. Tit. 10. § 5. Utantur tunics
et habitu longo et decenti, cum chlamydi-
bus rotundis longis ad manus sub genu,
vel rostratis sine ad punctas vulgariter
dictis.*

Si porro Mantellum regium describi-
tur in Comitatu Asturiani de la Fontaine
Argentaria Regii. ann. 1351. Pouy. 29
aules et dimes de fin velutuu vermeil des
fors, pour faire une garnache, un long
Mantel fendu à un costé, et chaperon de
meesmes, tout fourré d'ermesines, pour le
Roy à la dernière feste de l'Estoile, etc.

une fourrure de gris à fourrer un grand

Mantel fendu à un costé, que ledit Sei-
gnor et pour relever de nus. Alibi : Pour

*fouurer un surcot, un Mantel long fendu
à un costé, et chaperon de meesmes, que
le Roy ot d'une escarlate vermeille, pour
cause de latice feste, etc. Et capite, pour
le Duc d'Orlans: Pour fourrer un grand
surcot, un Mantel fendu à un costé, et
chaperon de meesmes, que ledit Sei-
gnor ot d'une escarlate vermeille. Vide
Pallium. 1.*

MANTELLO VERSO, Proverbium, Gal-
licum est, notice *Tourne casaque*. Lit-
teraria Angel. Petinolli et Innocentium
VIII. PP. ann. 1481. apud Illustr. Fan-
tinum in Antiqu. Hort. pag. 476 :
*Et quia Majestatis sua tractulatio plu-
querat, statim verso, ut auctor, Mantello,
contra omnem charitatem et præceptum cui
amorem... pacem cum illis conclusit.*

¶ Detinere, ab aliquo ad aliquem des-
ciscere. Instr. ann. 1384. inter Probat.
tom. 3. Hist. Nem. pag. 59 col. 2 : *Quod
er illa capite non poterant dominari,
statim caperunt vertere Mantellum, et
declinarunt nonnulli ad dictum domi-
num ducere Ituricensem et locum tenen-
tem.*

MANTELETUM, diminut. a **Mantello**.
Gall. **Mantelet**. Ceremonial. Episcopatu-
m. lib. I. cap. 1 : *Super vestem inferio-
rem talarem, cum extra domum exhibet,
induet etiam vestem breviorem apartam,
ut per scissuras brachia extrahi possint,
quod genus vestis Mantellatum vocant.
Est etiam*

MANTELETUM, Machina bellicæ spe-
cies, que pars, perticis cratibusque so-
lidata, teste Vegetio, quasi pallio, pu-
gnantes tegebant, dum in hostes tela et
lapides et machinis projiciebant. Com-
putus. ann. 1344. tom. 2. Hist. Dolphin. pag. 292 : *Pro expensis factis in quadra-
no domo apud Varapum in qua sunt repro-
site machine et Mantelli domini Dal-
phin. Ibid. pag. 282. Item, pro pala seu
perticis Mantellorum, VIII. sol. Occurrerit
præterea in Chron. Domin. de Gravina
apud Muratoriis. tom. 12. col. 674. Pe-
trus V. Rex Aragon. in Chron. lib. 3.
cap. 21. *Faen fer ginya in Valencia y en
Barcelona e Mantello e Gales per com-
batu. Ad idem. pag. 25. lib. 6. cap. 4.**

MANTELLATE dicit. Soluta de Pe-
nitentia B. Dominic. quod lanceo utan-
tar pallio, ut testatur Raimundus Ca-
puanus in Vita S. Catharine Senensis
num. 69. Tom. 3. Aprilis pag. 370 : *Et
cum sororibus de penitentia B. Dominic
que vulgari sermone Mantellate vocan-
tur.*

MANTELLATI dicti pariter fratres
tertii alieijus ordinis eadem ratione, in
Bulla Leonis X. a. m. 1516. in Contin.
Bullar. Rom. part. 4. 37.

¶ **MANTUM**, **Mentum**, Gall. **Menton**.
Constit. Carmelit. MSS. part. I. rubr. 10 :
*Quotiescumque communicare fratres, lin-
tum mundissimum a duobus fratribus te-
neatur, qui Mantis communicantium sub-
mittatur. Vide supra **Manto**.*

MANTUS, Armatura species, qua ca-
put et humeros tegebant. Testam. Rich.
de Bisunt. archiep. Rem. ann. 1389. in-
ter Instr. tom. 10. Gall. Christ. col. 70 :
*Item, dedit et legavit magistro Johanni
Vetus, olim battu suo Remensi, suam
tunicam, Gallici Col. a armis, ferrari-
am argento, bassinetum suum, metio-
rem Mantum, Gallicam Camail, et metio-
rem suum tunciam ferrream. Yde Came-
laueum.*

MANUA, **MANNUA**, Manipulus, fasces :
Italis. **Manata**. Gloss. velus : **Mannua**,
τάπεια, al. τάπηα. Gloss. Greco. Latin. :
Δάπεια. **Manipulum**, **Mantua**, **Dragma**,
Græci δάπειδα, vocant δάπειδα, xii cap. 7

χειρ δράστα. Idem. Gloss. Greco-Lat.: *Δέην, Μανίνα, φασίς*; leg. *Μανίνα*. Gloss. Isid. *Μανίνα, πιανπύλι*. Gloss. Lat. Gall. *Manipulus*: *Μανίνα, ου ποιγέδα βιάς*. *Μανίνα σφίν*, apud veterem Interpret. Juvenal. Sat. 8. v. 152. sic effim legendum pro *μανίνα*. [ο] Ambene, vide supra in *Μανίνα* 3.] *Spartium* in acervo *Manuatum*, apud Plinii. Idem *Manuatus* *faces* dixi in linea *Charta* ann. 1195, apud Ughelli, tom. 7. pag. 1321. *Octo salmas vint, et duas Manias tini, etc.* Perperam editum *manus*, ut et in Excerpta vel Lexico pag. 232. Recentiores Græci πανόρων vienianis appelle esse, rursum Latinis *Manuari* passio SS. XXII. Martyrum. Laura. S. Saude. II. 23: Μηνεύεις τοι λευκόν πανόρων επιφορτικόν, μάνινον από την πανίνον πανίνον και πανίνον πανίνον, πανίνον πανίνον πανίνον. Occurrunt etiam in Vite S. Euthymii pag. 138.

1. **MANUALE**, Sudarium. Glossa Isid. *Manuale*, *Orarium*, Gloss. Alfrici. *Manuale*, Hand-in, i manutergum. Acta Passionis S. Maximini Martini. *Manuale quo oculos fuerit ligaturus*, in partes duas discidit, etc. Acta S. Cypriani: *Indesmina vero et Manuale fratibus ante eum mittetur*. Mox: *Qui cum laciniis Manuale ligare sibi non potuisset*, etc. Vita S. Pelagii meretricis cap. 3. In *Vitis Patrum*. *Ponat faciem super genua sua*, et *Manuale sanctum quod tenebat sanctis manibus suis*. Τυχεῖν vocant Græci. Germanus Patr. CP. In *Theoria Myst.*: Τοῦτο τυχεῖν τοῖς ιαντίαις τοῖς ἀναπτύξασι γένεσιν τοῖς ιαντίαις.

2. **MANUALE**, Manipulus. Vetus Ceremoniale Roman. ex MS. Vaticano: *Holdendo statim super humerum, et Manuale in brachio, sicut Diaconus*. Liber Anniversario. Ecclesia Vaticanae fol. 144. *Item tres statas, et tria Manualea de opera Cyprensi*. Ita etiam usurpat Hist. Episcoporum Autioid. cap. 49. pag. 450.

3. **MANUALE**, ιαντίαιον. Libellus qui manu tacite gestari potest, aut qui seipso per se promptu est, et ad manum habetur. In libro de *manu*. Glossa Isidor. *Manuale, liber ad generalia opus, qui Enchiridion dicitur*. Libellus in Epist. ad Ebbonem Remensem. Etiam *Manuale deus* talia que videtur congrue, proprio inserere *Manuale*. Supra Enchiridion voce usus est. Mox sub fine Epistole. *Tale fieri jussisti opus quod paucisper manus gestetur, non quod in armario vel in scrinio reservetur*. Liudigerus in Vita S. Gregorii Traject. n. 20: *Liberus S. Augustini tradidit, quem Enchiridion, id est, Manuale ipse nuncupavit*. Idem Augustin. Bk. Retract. cap. 63: *Cum me postulasset, ut aliquod opusculum haberet, meum de suis manibus non recessurum, quod genus Græci Enchiridion vocant*. Idem in Enchir. ad Laar. cap. 5: *Tu autem Enchiridion nobis postulas, id est, quod manus possit adstringi, non quod armaria possit unerari*. Cattulphus in Epistola ad Carolum M. Regem Francie: *Post fidem Dei, et amorem et timorem, ut sapienti habeas Enchiridion, quod est liberum *Manualem*, legem Dei tu scriptam in mandibus tuis, ut legas tamquam diebus vite tuae*. Adelbertus Abb. Hildense prefat. Relatio etc. Quendam ex plurimis collegi, et in quadam minutissima operatione, et, ut ita dicam, in quoddam *Manuale* redagi. *Manuale posteriorum*, in Vita D. Martini Abb. Ratisp. n. 9. Editus est Ingolstadii ann. 1583. *Liber orationum*, quem Karo-

lus piissimus Rex Huicovici Caesaris filius colligere atque sibi *Manuale* scribere jussit. Ubi nemo non videt scribendum *manualem*. *Libellus, et liber Manuale*; in Epistola Taisonis Episcopi Cesaraugad Quiricorum Barcinonensem Antistitem, et in Vita B. Mathildis Reginae n. 1. Alcuinus in Pref. ad *Liber de Virtutibus*: *Ut habeas jugiter inter manus *Manuales* paternaem ammunitionis sententias, in quibus te ipsum considerare debuisse, aquas ad eternae beatitudinis excitare studium*. Isidorus in Prologo in libr. Genesios. *Veterum Ecclesiasticorum sententias congreantes, velut ex diversis pratis floribus, rursum Latinum *Manuari** passio SS. XXII. Martyrum. Laura. S. Saude. II. 23: Μηνεύεις τοι λευκόν πανόρων επιφορτικόν, μάνινον από την πανίνον πανίνον και πανίνον πανίνον, πανίνον πανίνον. Occurrunt etiam in Vite S. Euthymii pag. 138.

4. **MANUALE**, *Fasciculus*, Gall. *Bouquet*, vel *Manuale*, *Liber* in quo continetur *ordo servitii, Extrema, Unctionis, Catechesis, Baptismi, et hujusmodi*, in Statuta synodalibus. Odonis Episcopi Parisiensis in Concilio Bulgaroensi ann. 1270 cap. 42. et in Synodo Rajocensi ann. 1300 cap. 23. et apud Lindwodium a Provinciali Cantuariensis Ecclesiæ ib. 3. tit. 27. pag. 361. *Annal. Benedict.* ad ann. 838. tom. 3. pag. 361. *Liber ecclesiasticus, scilicet palmarum, comitem, antiphonarii, Manuale orationum, passionum, sermonum, ordinum, precii et horarum Statuta Eccles. Namnet. apud Marten. tom. 4. Anecd. pag. 334. *Liberum qui dicitur *Manuale habent singuli p. cubiti parochiales, ubi continetur ordo servitii mortuorum baptisatis, catechesis, extrema, unctionis.** *Manuale* meminit præterea Gilbertus Lunicensis Episcopus de Usu Ecclesiasticis.*

5. **MANUALE**, *Pulpitum portatile*. Gloss. S. Benedicti: *Manuale, ιαντίαιον*. Glossa antiqua MSS.: *Logium, Manuale, Alibi Manuale, logium, orale*. Vide *Analogium*.

5. **MANUALE**, *Fasciculus*, Gall. *Bouquet*. [^[ο] Nisi sit Serie, sacramorum globularum, valgo *Chapelet*. Vide *Rosarium*, 1.] Acta S. Francisci Rom. tom. 2. Martin. pag. 141. *Et dictus Apostolus in forma humana presentavit ipsi Beatae unum *Manuale rosarium* salis pulchrum, in quo erant rose viginti.*

6. **MANUALE**, *Cingulum* videtur ad usum ecclesiasticorum. Inventar. MS. *Hinc Sedis Apost. ann. 1203*. *Item unum succinctum vel *Manuale rubrum* et encyclo (sic) cum nodis et manipulis. Vide *Manuale 2.**

7. **MANUALE**, Quidquid ad manum alterius assignatur. *Charta* ann. 1283 apud Ugo inter Cen. eccl. Rom. *Hac sunt donatula et *Manuala*, que non nosse Cfridius de Miranda assignavit domino Batono castellano Miranda*. Que *Charta* sic inscribitur: *Instrumentum donatilarium et *Manualium* roce Mirande*.

8. **MANUALE**, Prima prescriptio, typum scriptum, Gall. *Minutæ*, Stat. comitat. Venass. sub Clem. VII. PP. cap. II. ex Cod. reg. 460. A. *Notarii... acta inter partes eorum manibus descripta ordinent, et ipsorum fitis officio ipsa *Manuala* eidem futuri notariis in dicto officio eis succedentibus restituere tenentur.*

9. **MANUALE**, Accepti et impensis diuini liber Gall. *Journal. Instr. ann. 1383*, tom. 7. *Ordinat. reg. Francie*, pag. 41. art. 42: *Quod receptor generalis... nec non idem contraventor tendentur sicut iter scribere in eorum papiris et *Manubibus* omnes receptas per eos factas. Stat. colleg. de Marchia ann. 1423. fol. 89. In*

*ipso collegio habentur *Manuale* seu dicta missa communis... in quo scribantur omnes missæ saltem extraordinariae et omnes receptas.*

10. **MANUALE PRETIUM**. Vide in *Pratum*.

11. **MANUALES**, in Glossis antiqua MSS. *Forcipes ferrarii*. Addit. Paplas: *Longum ferrum*. Ita Codex MS.

12. **MANUALIA**, Quotidiani et minores praebendæ redditus. Compendiosa benefic. expositi. fol. II: *Ut dispensari fructus preplanti quo vulgare nomine grossimeditat, dicitur vero et *Manualibus* sive ganisq; preventur. Concil. Mexicanum ann. 1562. Inter Hispan. tom. 4. pag. 408: Et nihil minus universi præbenda sue emolumenta et obventionibus, anniversariis et *Manualibus* que remittunt ab actualiter contuberniis partipuntur, perinde ac si divinitatis offici intercesset, gaudiat.*

13. **MANUALIA**, Pecora seu animalia mansuetæ, quæ ut dicitur Varro lib. 2. de Re rust. cap. 7. *ad manus accedere consenserunt*. *Grecis xipovōn Hispanis Almannæ. Lex Almanni tit. 99 § 14: Si quis peccat *Manualem*, qui aliud statuit, aut verem, aut duces, aut cibos, etc. Ubi *Manualium* alatorum nomine intelligunt galline, pulli, et alla volatilia domestica. Tabulari Casauriense: *Cum casis, *Manualibus*, coloniciis, terris, vineis.* Quod de manoperariis intelligendum opinor. Chronicorum Faricense apud Matur. tom. 2. part. 2. col. 625. *Manualia per singula castella, et bous parva eis sufficiunt, villanos omnes ad opera exercenda, etc.* Chron. Casin. lib. 3. cap. 57: *Cum decima piscarie et *Manualium* euocari. Res *Manuales*, in *Charta* ann. 1052. In eodem Tabulario Casauri. et tom. 6. Ughelli pag. 871. Isidorus Facensis Episcopus in Chron. æra 754. *Præda et *Manualia*, vel quidquid illud est quod olim predalius iudicium retentabat.* Vide Probat. Hist. Sabaud. pag. 20.**

A Latino hocce vocabulo deflexum Gallicum *Aumaille*, ead. notione. Guill. Guiart in S. Ludov.

Vilains tenui, femmes despuisent. *Les Aumailles partout accueillent, Aumailles belent, vaches meuvent.*

Idei. ann. 1302:

Et plus restaurant vers la ville, Epres con le conduit Aumaille, etc.

[Le Roman de Vacce MS.:

Les brebis preuent et l'Aumaille.]

Statuta Parisiensia in veteri Regesto de mercium variarum pretio: *Charta. Au malle, beufs, vache, toute maniere d'Aumaille, 8 den. Charta* ann. 1303 in Hist. Abbatie Longipontis: *Leurs bestes Aumailles, à saufour vaches et veaux.* [Charta ann. 1461. ex Chartul. monast. Baugessent: *Lequel a pris par plusieurs et diverses fois les pour cause, Aumailles et autres bestes qu'il trouvoit es dits bois.*] Occurrunt præterea in Consuetud. Britanica art. 400. Senonesi art. 147. Londonensi art. 19. art. 1. *Bestes animalines*, in *Charta Libertatum oppidi Aussonensis* ann. 1299 apud Claudi. Juvanum, in qua perperam scriptum *animalines*. Vide Ughelli tom. 1. part. 1. pag. 298. tom. 4. pag. 157.

[C. rea hujusce vocis etymon potior

mibi videtur Eccardi sententia, qui ab animalia, Aumalla deductum censem. Eviduntur Aumallae dixerunt nostri majora pecora, que illi animalia vocabant. Mitto Menagii originationem, quippe quae a fictito verbo exigitata sit.

1. MANUALIS. Amanuensis. Carolus M. seu Alcuinus Epist. 84: *Angilbertum Manuale vestre familiaritatis vestre direximus Sanctitati. Qui quidem Angilbertus, Auricularius suo Secretarius dicitur ejusdem Caroli, Epist. 83: *Manuale Notarium, in veteri Charta apud Baldricum in Chron. Camerac. lib. I. cap. 52. que sic clauditur: Ego Ernaldus indigenus Prebbyter et *Manualis notarius hanc donationem scripsi. Liboriam ad manum, in veteri script. 384. 11.***

2. MANUALIS. Instrumentum medicorum, ut dictum quod anima astringatur, dum durum consistit ferramentum, scilicet similius angustum spathomerum, gina vel giniam. Utrumq. **3. MANUALIS.** Domesticus, familiaris. Joannis VIII. PP. Epist. 141: *Quoniam specialiter noster est Manualis.*

* Inquisit. ann. 1235. apud Cene. inter Cens. eccl. Rom.: *Iten dicit quod vidit bucarnos... servire nuncius curiae, sicut proprii curiae Manuales, in omnibus sicut volebant et precipiebant ipsi nuncii.*

4. MANUALIS. Breve recordationis. Boni Abb. S. Michaelis apud Pisas tom. 4. Annal. Benedict. pag. 435: *Quod habebant et habere potui, dedi in reparatum ipsum iuris ad magistros ad Manuas, et ad quod necesse erat.*

* [e Pro fabrica pulpi beneficiorum quod fit in dicta basilica (S. Petri), videlicet dicto Johanni in dedicationem sue provisionis et decem *Manualibus* predictis et inscrisptis.] *Mandamentum Camer. Apostol. arch. Vallie., I. 139. an. 1469.*

5. MANUALIS. Servus predio adductus. Chronic. Farfense apud Murator. tom. 2 part. 2 col. 333: *Cum secum Manualis nomine Marcellinum. Et col. 590: Ut decimo terrorum, quas Manuales laborant ad eas manus, et servi et libertini, etc.*

6. MANUALIS FIDES. Vide in *Fides et Heltaus.* Glossar. German. voce *Handgebende Tresus*, col. 903.

7. MANUALIS OBEDIENTIA. Vide in *Obedientia.*

8. MANUALIS PREBENDA. Vide in *Prebenda.*

9. 1. MANUALITER PUGNARE. Manus conserere, continuus pugnare. Gall. *En venir aux mains.* Bartholomei Scriba Annal. Genuens. ad ann. 1224 apud Murator. tom. 6. col. 436: *Imo, quod non est praetermittendum, gens nostra, dimissis portis ipsius ville aperte, in occursum inimicorum, foras exhibant, et *Manualiter cum eis pugnabunt.* Salias Malaspina lib. 4. Rer. Sicul. apud Baluz. tom. 6. Miscell. pag. 298: *Sane ulrinque magna erat aviditas configendi et tanta quippe quod modo milites, modo pedies *Manualiter singulariter concertatione se jungunt.***

2. MANUALITER. Willel. Brito lib. 8. Philipp.:

*Plusque laborabant populo *Manualiter omni. i. opere manuario.**

18. MANUALITER. Pacifice. Charta ann. 1501. ex Schedis Præsid. de *Manualiter colligere et sine accanatione quacunque de dicis glandibus.*

* Vel potius nude, pro Manu, ut in Charta ann. 1390. ex Tabul. Flamar. *Juravit ad sancta Dei evangelia. Manualiter tacto libro* [oo] *Sub debito fidei, quam ipsi vice dominus *Manualiter presulit*, i.e. manu data promisit, in chart. ann. 1291. apud Guden. In Cod. Diplom. tom. 1. pag. 88.] Occurrunt passim. Legitur alia notio *Manualiter deprehendi infra in Manu.**

1. MANALUM. Vide *Manuale 3.*

2. MANAUPTUS. Ad manum, in promptu.

Vita S. Winibaldi Abb. Heidenheim. n. 8: *Primordialis Prophetae nativitas*

aliasque Sanctorum expositiones Manauptus habere solebat, ut de illarum imitatione scripturarum aliquid exequendo conservaret.

3. MANUARIA. Exactionis genus, in *Manaria.*

4. MANUARIA. Securis, que quibusdam deservit dicitur, [Provincialibus destraxi.] Auctor de Miracul. S. Columban. cap. 27: *Jussit filio ut ei ferramentum, quod usculo Manuarium vocant, afficeret, quatinus arbuculas ipsius agri succidat.* Tabul. Cassar. I. part. 1: *Vanidimus, et in ipso casale quicquid habere visus sum. Et primum a nobis receperimus vacas duas, porcos duos, pecudes duas, morem unum, Manuarium unum.* [Vide *Manavia.*]

5. MANUARIOLUM. Sudariolum quod manu gestatur. Regula Magistrorum cap. 81: *In restate habeant singula Manuariola lenores propter sudores.*

6. MANUARIUS. Operarius, *Manœuvre.*

Vita S. Johannis Valent. Episcopi apud Marten. tom. 3. Aned. col. 1701: *Acredi quendam Manuarium in solemnitate S. Marie festum illicite caruasse, etc.*

7. MANUARIES. unica voce, apud Michael Scutum lib. 2. Mensa Philosophica cap. 16.

8. MANUATA. Manipulus, pugillus, quantum manu capi potest. Inquisit. ann. 1241. in Reg. Olim parlam. Paris.: *Abbas S. Sulpiti Bituricensis de quilibet quadriga dentice sal Bituricum, habeat manuam Manuatam salis pro quadriga equo de quadriga. Vide supra *Manata et Manua.**

9. MANUATUM, de manu ad manum, Gall. de man in man. Vetus Pontifex apud Morin. *Interim penitentes. Manualium ab Archidiaco reddant Episcopo: et Episcopus reddit Diacono, qui ex parte eius est.*

10. MANUATRECTIONES. Quid illa sint *manuatractiones*, pro quibus

emendandis reo pecuniaria mulcta irrogabatur, non omnino constat: suspicitor tamen illa esse conventionum signa,

quibus alter alterius manum percutiebat, quæ cum haberent tanguijumenta non dimitebantur nisi inficta prius aliqua pecuniaria pena, quæ in usum cedebat sacerdoti: unde *Manuatractiones* inter ea quæ erant lisci sacerdoti recensentur. Si quic vero haec voce matrimonium, vel quidquid pro contrahendo matrimonio sacerdoti persolverebatur, designatum existimaverit, non diffitebor omnino. Tabular. Vosensem. fol. 3: *Concesserunt Deo et S. Petro Vosensem omnem fiduciam sacerdoti et academ ecclesiis ex baptisteriis, ex penitentiis, ex *Manuatractionibus*, et ex omnibus quod ad fiduciam sacerdoti pertinet.*

11. MANUBRIUM. Promptuarium, pena-

circa. 1180. apud Murator. tom. 4. Antiqu. Ital. med. svi col. 899: *Officio (diei Pascha) incipio, cicendularius obdomadarius porrigit panem exzymum subdiacono obdomario, receptum de Manubrio archiepiscopi vel camera ejus.*

12. MANUBRIA. Iteratio doctrinæ, in Gloss.

Isid. [Ubi apta omnino Gravius: sunt

hic, inquit prodigio corrupta. Forte

pro his substitendum *Manubria, spoliæ*

rapinae, rapina. Papias: Manubria, spolia,

rapina, res de preda manu collectæ. Glos.

Gall. Sangerman. *Manubria, Eschagatus, spolia, res de preda, choses*

de pris, rapina, rapina.

13. MANUBRIARE. Facer manus bria vel

ponere illa. Glossar. vetus ex Cod. reg.

21. *Manubriare, Emmancher.* In Glossar.

Gloss. Lat. ex Cod. 7884. Unde *Manubriator*, aptator et opifex manubriorum.

Arest. parlam. Paris. ann. 1388 in lib.

1. Statut. artific. Paris. fol. 303. v.

Quare (visitacionem) prefati merceris ad illos, qui dictos custos Manubriant et

Manubriant, et non ad illas spectare et

pertinere dicebant. Ibid. fol. 306 r. Alii

manubria faciunt, alii eis perforant et

specialiter inter dictos artifices sunt plures, qui dicuntur Manubriatores... Dictique

Manubriatores prefati merceris manubria et rivolas per alios predictos facta, et alu-

metas alio fabricatas tradere consueverunt pro Manubriando.

14. MANUBRIUS. [Thuribulum.] Tabular.

Eparchii Inculsum. *Festivis crucis*

et tabulas argenteas deauratas, calices

vero et turibula sive Manubrios, sonantia

cimbala argenteos deauratos, etc.

15. MANUBRÆNA, MANUBRSIA. Vide *Manubrus.*

16. MANUCALIS SPORTA. Vide *Manu-*

sis Sporta.

17. MANUCAPERE. In se quid suscipere,

vadem se præstare, se pro aliquo obli-

gare: vox forensis. Charta ann. 1283. In

Regesto Constabularie Burdigal. fol.

201: *Ad majorem rei securitatem nobiles*

viri N. N. pro nobis Manuceperint et

dico Domino Regi in causam predictionis

omnia bona sua... obligandum. Alia. Guill.

Abb. S. Vincenti dicitur Carnot.:

Proprietatum quicunque ipsa Hugo

dicto Canonicus, et Manucipant ad ga-

terrisandrum cunctas eleemosynas ab an-

terioribus suis facias. Alia ann. 1255.

In Tabulario Monast. Hederis fol. 108:

Ei Manuceperunt predictis persone pro

se et pro aliis parochianis ejusdem villa-

fide in manu nostra corporalis, quod, etc.

[Charta Johannis Reg. Angl. in Lib. illi-

gro Scarカリ pag. 189: *Mandaverunt*

tamen nobis, quod Manuceperunt pro eo-

dem Willemo, quod venire ad nos infra

*certum terminum.] Addit. ad Matth. Paris. fol. 102: *Ei post illam redemptionem**

invenerit 12. pleios qui ipsum Manu-

capient, quod deinceps non malefacient in

parci. Thom. Walsinghamus in Ricardo

*II. pag. 245: *Radulfus de Ferraris et**

Barones 4. qui Parlamento proximo inter-

fuere, Manucipatus est, donec per magis

videntis rationes suam innocentiam declarasset, id est, se vadem constituiti sis-

tendo juri: nisi hoc loco manucipatus,

sit idem quod captus. Gloss. Gr. Lat. do-

pulzios; manucipatus. Occurrunt priori

significatu, in 2. Statut. Westmon. cap.

13. apud episcop. Westmon. in Matth. Paris. fol. 144. pag. 122. et ann. 1251. pag. 543.

Florent. Wigorniens. pag. 429. Brom-

ton. in Stephano pag. 1039. Duchen.

In Probat. Hist. Vergeiac. pag. 142.

Braetonum lib. 3. tract. 2. cap. 1. In

Flita lib. 1. cap. 41. § 7. apud Stanfor-

dium lib. 2. de Placit. Coronis cap. 17. etc. Vide *Manucapito et Manucapitum*.

* **MANUCAPIK DE RATO.** Hereditatem adire pro sua parte. *Charia ann. 1824.* apud Thomasserium. *Coniectud. Bitoric. pag. 725.* *Quod dictus Gaufridus habebit pro parte sua et pro parte Joanne sororis monialis Fontis Euraudi, pro qua Manucapito de rato, ut est dictum, castrum de Vodolone.*

MANUCAPITIO. (Fidejussio, canticus) atque etiam interdum ipse fidejussor. *Gall. Cantion. 1. t. Edw. I. Reg. Angl. ann. 1306.* apud Rymer. tom. 2. pag. 100. *Ipsi amicis dictorum burgensium in Anglia venient ad inventendum ibidem, si possint. Manucapitione pro burgensibus illis. Et quid Manucapitio predicta per manum tabellonis in Instrumentum publicum redigatur, et nobis sub sigillis Manucapitorum postmodum transmittatur. Vide *Memoria.*)*

MANUCAPITOR. in Synodo Exoniensi anno 1287. cap. 50. in Ficta lib. 1. cap. 11. 17. cap. 6. apud Henricum de Knighton ann. 1390 etc pro vaide. *Charta Edwardi Reg. Angl. ann. 1303.* apud Marten. tom. 2. Amed. col. 150. *Et qui duxit nos in Christo frater Philippus Rannulphi procurator Abbatii de Piscampio in Anglia alienigena de potestate Francorum inventum eorum non nobis in Scaccario nostro. Manucapitio suus, qui manuciperant pro predictis procuratori Liber angel. Sacra. pag. 390. Manucapitores pro filio Willelmo de Braco. J. Mancipator, seu Mancipator, in Statuto Acton Burnel. ann. II. Edw. I. Reg. Angl. Vide *Manucapite.*)*

Vocis origine inde manasse videtur, quod si qui se vadent prestatant, aut filie, prebeat, nam, cupis sponsores erant, ad hoc hinc deducuntur. Manus illius aprehensa, seu *capta*, palam, coram iudeo et aliis, fidejussionem suam proficit in tur.

MANUDUCTIO. Idem quod *Conductus. Sauregarde de Joannes Sarisberiensis lib. 1. Epist. 33. apud Baron. ann. 1185.* *In eum enim quod Panam... mare ingressi sunt... et piratam exercunt, ut sine Manu actione eorum nulli omnino licet navigare in illo mari.*

* **MANUENSIS SPORTA.** Qua manu tur. Sic legendum auctor est. *Greaves. pro amanensis sporta, apud Cassianum Colat. 19. 4.* *Ob quam etiam causa et septem dierum cubus, hoc est, septem praeceptum parva sequestratum in proche- ron. id est. Amanensis sporta, die Sabbathi reponitur. Alibi. Manucapita sporta, pro Manucapita putata la Cerdia.*

MANUFICILLE. In Legibus Henrici I. Regis Anglie cap. 30. *Manu operatum.*

MANUFIDELLES. *scilicet mandati executores voluntatis, in Coniectu Bolognensi anno 1300. capo. 10. et in Synodo Coloniensi ann. 1303. cap. 1.* *[Testamentum Bertholdi ann. 1257. tom. 2. Ret. Mo- gunt. pag. 508.] Item volo et *Manufidelles* bus meis committit, ut ipsi omnes commensales meos, sive sint Canonicis, sive vicariis, post obitum meum in expensis curae mee prouocante honestate per mensen- ne ipsos itaque overerrantes contingat ebagari. Statuta Eccl. Leodiensi, ann. 1287. apud Marten. tom. 2. Amed. col. 881. *Et nos excommunicamus... omnes executores seu *Manufidelles*, qui bona de- cedentium, quorum sunt executores inva- dent, recipient.* [Vide H. Itatus. Glos- sar. Gerini voce *Treu-Hander*, col. 186.]*

MANUFIRMA MANUFIRMATIO, MANU- FIRMARE. *Manufirma est, fundus con-*

*cessus aliqui ad vitam, et heredium sub censu annuo, certis conditionibus inter- positis: proinde diversus ab Aldo, qui est hereditarius. Tabularium Vindico, et alii. *Cujus etiam Manufirma con- summum de meo vero in eorum transfor- dominium, ut hoc non Manufirma, sed alodus deinceps est Majoris Monasterii. Monachorum. Charta Caroli Crassi Imperatoris ex Tabul. S. Cyrici Nivern. 31. De Manu etiam firmis ut judi- cicio Episcopi et dispositione sicut in punctis habere exordium, in iudicio et de- cutione Episcopi utrum vero an false sint, utrum stabiles an instiles sint, tantummodo abeque judiciali potestate compo- tentur.**

*Manufirmarum primitus eadem fuit conditio, que feudorum et Beneficio- rum, cum a dominis ad vitam concede- rentur, que finitis ad donatores redi- rentur. Hariulfus lib. 4. cap. 21. *Hanc (terram) domini Geruni antecessore cuius concesserant Agenardo, ut ouandu- vixisset, firma manu posseiderat. In ho- tamen inter se differabant, quod Benefi- cia nulli alii oneri obnoxia essent, pre- terquam hemagio et servitio militari; quo erga dominum a quo haberet, quisquis sibi investitus, terebat, ab eo requiritur. Manufirma vero villus quidam reobabant, cum sub censu annuo concederentur. Existat preclarum ei- velut de *Manufirma* ad vitam conces- sione Instrumentum, in Tabulario Nobiliceniorum Monasterii in Pictoribus, ex quo euasimod contractum et concessio- num originem observare quibus potest: quod quia haecne ineditum, in acme prius tre hand gravabor: *Mos Mosaisa a prima temporibus est promulgata, ut qui- nique patens, vel aporus, possessionem suam venundare vellet, transacta anno ubile, et est quinquagesimo, restitu- retur illi possessio.* Ad instar ergo huius- cemodi moris constitutum est per spatium huius vasti orbis, ut *Manufirma* finitis successoribus absque ulia committit- deat, unde fuerat. *Igitur ego in Dei no- mine Vno Abba, et Fratribus nostris cuidam fidelis nostro, Borgoni scilicet, Canonico et archidiacono S. Petri Putavensis, Manufir- matum facimus de tribus jugis vinca- rum, aut eo forsan amplius. Et sunt se- cuius aliam Manufirmatum de Cassanas, ut quandiu vixerit, teneat, et post diesensemnum ad locum S. Juniani remaneat, et ad festivitatem ejus omni anno unam librariam de piperis reddat. Manufirma vero de Cassanas ipsa et mater ejus Aldeardis, quandiu vixerit, simul teneat ambo, et post diesensemnum amborum ad locum rema- neat, nullo contradicente propinquo. Si quis autem hanc Manufirmatum calum- na, vel inquietare presumpserit post diesensemnum Borgoni et Mater ejus, nolle solidos coactos componat, et in ira Dei omnipotenter corrual, et alios a consor- tio Christianorum frat, atque excommu- nicitate permaneat, consuppetus in in- fecto et in Dathan, Chora et Abiron. Et hoc Manufirma stabilit et inconvulsa sit, mutatis Borgoni et matris ejus Al- deardis est firmata, et parentes illorum ad firmandum data sunt illugonis filii Alboini. S. + Hugo filii Alberti.***

Quandoque, et credo, manufirma da- batur non ad unius modum, sed ad primi aut secundi heredes vitam, ita ut non decedentibus, nec liberis haberent, ad dominos revertentur, que erat *Precariarium et Prestariarium* conditio. Liber Aganonis, sive Tabularium Mo- nasterii S. Petri Carnotensis. *Pars vero B. Petro data a Guiberto Abbe quon-*

*dam improvide cuidam Milii, et duabus heredibus suis in Manufirma concessa esse degnoscerat. Prostant in eamdem sententiam varia Diplomata in Chron. Hariulf lib. 4. cap. 21. in Tabul. Abbat. Vindico, apud Gallandum de Franco alio- dic pag. 20. et in Tabulario S. Hilarii Major. Pictav. apud Beatum pag. 284. 285. 286. in quorum altero notandum occurrit, interdum successoribus vocabulo non semper liberos, aut proximiores heredes intelligi, sed eos quos ille cui fundus datum erat ad manufirmatum, eligeat ut nominare voluerit. *Depre- catio eius ut cuidam vero nomine Mai- nardo, et duabus successoribus ejus, quo- cunq[ue] eligatur voluntari, sub censu 3. soli- dorum concederet debenerunt. En aliud ex Originali Monasterii Nobiliceniorum desumptum.**

In nomine, etc. Interveniente Dei gratia Albionus Episcopus (Pictavensis), aliquis Abbas Cambodi Nobilicenioris, cum omni Congregatione ipsius Monasterii, notum quidem fieri cupimus recte fidibus S. Dei Ecclesie, presentis scilicet aliquae futuri, quod quidem fideli, noster no- minis Bornerius, Sacerdos. S. Petri Cam- binus, accedens tenit ad nostram pietati- tem precatus est nos ut aliquid ex nos- tro beneficio videlicet ut ei quales terre, et aliud terrain, quantum in terra villa Vallico visum est habere S. Marcius. S. Luce Evangelista et S. Juliani ex No- tiaco Monasterio, sub Manufirma per nostra auctoritatem scriptum dignissime concedere, quod et omnimodo nobis pli- cui fecisse. Terminatur vero ex uno la- te terra S. Petri, altera parte S. Hila- ri, tercia parte terra S. Radegundis, quarta vero via publica. Ea videlicet modo, quando vixerit prefatus Borne- rius sub censu XVIII. denariorum teneat, possideat, et faciat exinde quidquid ele- giri, jure Ecclesiastico, nemine contradic- ente. Post suum quoque deceasum, duo- bus successoribus suis qualescumque me- litus voluerit, sub eodem censu remaneat. Et si tardi, aut negligentes huius census fuerint, duplicatum reddant, et res non perdiant. Preciarum denique omnes nos- tri successores, ut ea que juste, ac ratio- nabiliter statuimus, sic conservent, sicut nos successoribus opificaverint permanere gesta. Ut eisdem hec Manufirma in Dei nomine plenarie oblique vigorem ma- nibus firmavimus, postea Fratribus Mo- nasterii coram eis tradidimus. S. Albini Ep. hanc Chartam a me factam et firmoiam, sic. Vide Hariulfum lib. 3. Ctor. Centul. cap. 81.

Certe inde colligitur vix illum esse discripsum inter *Manufirmatum* et *Prestari- um*, quibus alienare solebant Ecclesias- iarium prepositi res ipsas Ecclesiasti- cas. Hinc querela. Albonsi Monachi Serm. 5. *Diversa plane dolis si fraudu- bus predicti invaserint Ecclesie destruant presidia Christianitatis, hoc est, sedes Episcopales et Monasteria, predii scilicet, rapinis, precariis fulvidicis, Manu- firmatibus iniisque. Vide infra Praesta- ria et Precaria.*

Extinctis his, ad quos *Manufirma* ex concessionis pacto devoluta erat, ad do- minos revertebatur, nisi idem eorum heredibus denuo concederent, per novam concessionem, cuiusmodi secunda, et continuata donationis in manufir- matum exemplum profert *Ibidem Gallan- dus ex Tabulario sancti Cypriani Pic- tav. pag. 19.*

Denique idem in manufirmis, quod in

foudis, accidit: nam quae primum ad

vitam concedi solebant, postmodum

hereditario jure possesse sunt, et de his disponendi facultas, sive ac de fidelis, concessa est. Unde non semel Manuscripta donatae. Monasterii primus apud Pitheci in Zona ad Consuetum Trecen. art. 50. Ph. Labbeum tom. 2. Missalari pag. 567. Gallandum pag. 18. In Tabulario Vindocinensi Thuan. etc. Addit. Jac. Petitius post Prententiale Theodori pag. 669.

• Huius posterioris usus testis est Charta Guill. episc. Camerac. ann. 1297. ex Chartul. Valcel. ch. 65: *Comme Cholars de Audencourt ait vendut al abet et au couvent de Vauzieles un courtill;... lequel courtill cil Cholars tenuoit de nous a Mainferme, etc.*

Nihil porro erat discripn inter manuscripta, et terras censuales, seu censu obnoxias, que in eo differabant a feudalibus, quod censuales, seu manuscripta, nullum homagium, servitum, exercitum, domino, ut feuda, sed censum annum tantummodo deberent, qui in pluribus locis in mutatione domini duplicaretur, ut habet Buttlerius in summa rurali, ubi *terras ceterae, et Manuscripta, perpetuo feudalibus opponit*, fol. 140. 154. 177. 183. 186. v. Ed. Idem observare est in Consuetudinibus municipalibus Cameracensis tit. 1. art. 18. 23. 71. Hannoniensi cap. 68. 69. 77. 80. 84. Montium cap. 4. 7. 12. 20. 21. 26. Atrebatensi art. 14. 23. 136. Valentianensi art. 81. 91. 182. *Census de Manuscripta*, in Charta anni 1250. apud eundem Gallandum: *15 solidos Paris, de capitali censu, qui census dicitur, census de Manuscripta*.

• Interdum Manuscripta, idem est atque predium ab omni prestatione liberum et a quolibet servitio reali et personali immune, ut colligitur ex Charta ann. 1227. In Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 687: *Sunt omnia predicta moventia de franchisa, vocata Manuscripta, quae est idem quod frumenta aliena.*

• Ad vero Manuscripta nomen inde manasse videtur, quod eismodi concessiones manu concedentes, et donatores firmarentur, peculiariisque esset illis in contractibus formula, qua in plemento habebat, quos supra indicavimus. *Ut autem huiusmodi Manuscripta stabili et inconclusa permaneat, manu proprii firmavimus.* Tabularium Ecclesiasticum Gratianopolitanae ch. 12. sub Radulfo Rego: *Signum Drogoni qui cartam eleemosynariam istam scribere et firmare rogavit manu ejus firma Tabular. Britonense ch. 237. S. Ardinandi. S. Bertrille uxore sua, qui cartam confiterans istam se concibere vel affidimur rogaverunt manu eorum firma. Form. 54. ex Andegavensis. Unde convenit, ut manus eorum firmatas inter se acciperet debenter, quod ita et fecerint, etc. Tabular. Vindocinense ch. 106: Quod factum est, quando omnes contactu manuum cartam firmaverunt. [Charta Eboli Comitis Pietav. apud Stephanot. tom. 3. Antl. Benedict. Pietav. MSS. pag. 343: Ut autem hac Manuscripta pleniora in Dei nomine optime firmata manibus nostris propriis subtestifirmavimus.]*

Sequuntur differentiae formularum hanc non in solis duntur, sed Manuscripta fuisse usurpatam, ut in aliis concessionibus non superaret. Imo observare licet ex Capitulari 3. ann. 983. cap. 19. et lib. 6. Capital. Caroli M. cap. 237. *Manuscriptas*, apellari universalia omnia Diplomata, Regum et Imperatorum manus firmata et subscripta. Ita apud Besilium Charta Guillimi Pietavensis Comitis ann. 1019. quia alodium

quoddam Columbarium dictum. Monasterio Burgulensi concedit, absque ullo census onere. Manuscripta appellatur, his verbis: *Data est huc Manuscripta in civitate Pictavia, etc. Tabular. S. Martini de Campis : Ego Rex Henricus et Regina, pariter et Philippus filius, cum fratribus suis Manuscriptam corroboravimus. Alia Ludovici Regis ann. 936. apud Sammarth. in Episcopis Parisiens. num. 49: Pellerunt ut Ecclesia S. Petri in qua S. Modericus corpore quiescit, Manuscripta quae fecerint Comes Adalardus et Abba vasus, etc. precepto nostra auctoritatis renovaremus ac confirmaremus. [90 Vide] Haftala. Glossar. German. voce *Handfaste*, col. 902. *Handfasting*, col. 230.]*

FIRMA MANUS, pro Manuscripta, occurrit in Chronico Andreensi pag. 366. 372. 458.

1. MANUFRITUM, Charta qua fundus alicui nomine Manuscripta conteditur, in Chartulario sancti Cypriani Pietav. Vide Gloss. Juris Gallici V. *Mainferme.*

2. MANUFOlia, Chirotheca, Gall. Mouffes. Miracula S. Martialis Episc.

tom. 5. Junii pag. 555: *Cujus ictu Manuscripta, que sub capite auro foto potuerat, patetfacta in pavimento Ecclesie, ac si sacrilegi horre impedita, ornamenta gemmarum in lucem coram testi- vore vicerent.*

3. MANUFRITIS, Davidis epithetum, apud Gibr. Rudolph. tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 41. *Sicut et Manufritis insignis precentor bellorum Domini: Delectisti nos, inquit, dum alle- varentur.*

4. MANINSPEX, *χειροπαθές*, in Gloss. Graec. Lat.

5. MANULARES, Glossar. Graec. Lat. MS. et Editum. *Mouylax. Manulares. Reponunt viri docti manusales, sed legendum videtur manulares, sed manuleares*

Vide *Manula*.

6. MANULATUS. Vide *Manulat.*

7. MANULAVIUM, *ab latentur manus, antiquis mullariis. Uzutio.*

8. MANULEA. Glossarium vetus: *Manulea, xpsic. Gl. Graecio-Lat. Xpsic, manu- cula, manuela, Jo de Janua. Manulea, manica, manuleatus, manicatus* [Unde Gloss. Lat. Gall. Sangerini: *Manche de robe, ou mannette, comme chaîne de fer à mettre en prison par les mains.*] Gloss. Lat. Gall. Anglo-Sax.: *Manulius, vel manucus, gesledest.* Gloss. Lat. Gall.: *Manulea, idem quod manica.*

9. MANULARI, qui manuleas faciunt, a manula, que est manica. *Egutio.*

10. MANULEVANTUM. Vide *Manule- vatio in Manulare.*

11. MANULEVARE, Fidejubere. Consuetudines et iure Eccles. de Regula in Aquit. tom. 2 Bibl. Labbel: *Omnis tempore eti- tum est forum in villa Regula in die Sabbati dominus de Girauda tenet in hoc foro in feodum de Girauda constituit mer- cati: nec debet alia die Sabbati aliquid ultra rivos emere: quod si factum fuerit, ad dominum Giraudam pertinet justitia, et ipsa de Sabbati Manulevabit. Et infra: Propter et Clasiger poterunt Manulevare. Ibidem: Si duo vel tres soci fuerint in porco vel varca vel ariete, de unoquaque Manulevabit, etiam si unus renderebit pro omnibus. Fori Morlenses art. 22: Nemo huius villa debet domina accommo- dare, vel Manulevare propter voluntatem suam. Fori Oscæ ann. 1247, fol. 4: Con- pro illa clamo aliquis homo pignoraverit alii homini aliquam bestiam, et postea dederit ei ad Manulevandum usque ad certum terminum, etc. [Chartarium Ecc.*

Auxitana cap. 92: *Bonicellus captus olim apud Lavordeum, cum se redimere non posset, Raimundum Bergot consanguineum suum rogavit ut eum Manuleva- ret.* Vide Foros Aragonenses edit. 1. Consuetudin. Tolosa part. 2. Rubr. de Societatis. et Consuetudines vilium Mar- telli apud Justelum in Probationibus Hist. Turenensis pag. 40.

12. MANULEVATOR, inquit Michael del Molino in Repertorio Foror. Aragon. *Fidantia et Fidejussor sunt vocabula syn- onyma, ... et Fori et Observantie dictis vocabulis promiscue utuntur. Consuetudines seu Fori Jaccæ in Hispania apud Hieron. Blancan: Mercatores de Jaccæ, vel alio nomine extraneo nullus au- deat pignorare, nec destitutore, nisi fide- jussor sit, Manulevator, vel creditor. Ibi- dem: Nullus sit fidejussor vel Manule- vator ultra quod pignus. Usus in Majori- censes MSS. Dicitur vel fidejussor pos- sit deo pignus suo creditoris ad 10. dies cum Manulevatore idoneo. Vide tom. 8. Spilogli Achierian pag. 185. Itali. Mal- levatores dicunt, de quo voce vide Mana- gnum et Ferrarium.*

13. MANULEVATIO. Charta ann. 1287. in Regesto Comitatus Tolosa fol. 93: *Fon- tes, piscarias, et ribaticas, questas, tollas, successiones, et escaducas, Manulevacio- nes, et adempria, etc.* [Statuta Massil. lib. 1. cap. 1. § 18: *Item, quod ipse Reci- tor tenetur post exiitum sui regiminis moram facere in Massilia per quindacim dies continuos, causa persolvendi debita et Manulevaciones si que debuerit, et su- bierit tempore sui regiminis, vel post quadiu fuerit in Massilia donec solverit, vel solvi faciet debita que tunc tempo- ris debet in Massilia, et Manulevacio- nes, vel alias seu alii pro eo, et nihilominus secum retinet interim omnes illos quae pro eo aliquid Manulevassent tem- posu regiminis, quod lamen nondum eset solutione.]*

14. MANULEVATUM. Eadem notio, in Charta ann. 1412. ex Archivis D. de Flamenca. *Recognosco me recipisse ab Aymerico Bermondi plenam et integrum solu- tionem, satisfactionem et emendam in de omnibus et singulis debitis, creditis, Manulevatis.*

15. MANULEVATOR. Idem quod Manulevatio. Prima Curia Generalis Cataloniae Jacobi Regis Aragon. ann. 1291: *Nec ejiciamus ipsum a captione, neque absolvamus Ma- nulevatum, si manulevatus erit, usque dum restituuerit malefactum. Occurrat ibi pluries.*

16. MANULEVATIO. Fidejusso, cautio. Vide in *Manulare.*

17. 2. MANULEVATIO. Dominorum jus mutuo sumendi a subditis res ad vic- tum necessarias, quod non sit aliqua cautione fletor: unde nomen. Parag. inter comit. Fuxi et abb. S. Anton. Apam. ann. 1149. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 528: *Consentio etiam tibi (Rogerio Bernardi comiti Fuxi) Ma- nulevacionem ciborum et vestimentorum in castello, sicut usus est, per unum men- sum. Vide supra *Manulevatio.**

18. 3. MANULEVATIO. Cessio, abalienatio. Testam. Romae de Villanova ann. 1250. ex Tabul. D. Vencie: *Item debeo Guillermo Elzario pro Manulevacione et alienatione mithi facta, viginti quinque li- bras Raynetae.*

19. MANULATUS. Vide *Manulat.*

20. MANULIS. Vide *Manulus.*

21. MANULIUM, *Lo instrumento de mano.* Glossar. Lat. Ital. MS.

22. MANULUS. Charta ann. 1197. apud Ughellum tom. 7. pag. 1275: *Unam sto-*

*lam de catastrofis, unum Manulum de catastrofis, etc. Forte manipulum, vel manulum, seu manusalem. Chronicus Fossanova ann. 1198: *Manibus suis posuit super altare... pulchram solam cum Manule, optimam tunicam, etc.**

MANUMISSIO, apud Justinianum Institutio Libertatis, et ex eo in Glanius lib. 5. cap. 5. et in lib. 2. cap. 14: *est libertatis donum, nam quendam quis in servitute est, manu et potestate sui dominii suppositus est. Et cum manusuisse fuerit, ipsa est manu et potestate domini sui liberatus. Addit. Littletonem sect. 284. Hinc formula. *Per manum liberum dimittere, ut Lege Bajor. 4. Liberum dimittere, ut lib. 7. § 11: Per manum propriae personae dicente liberum dimittere, in Lega Rhenana lib. 57. cap. 1. Manum super seruum mittens, lib. 58. § 8. Bracton vero lib. 1. cap. 5. et lib. 8. manumissionis est donum libertatis, id est tertius secundum quodam, quia libertas est ex iure naturali, per jus gentium auctor non potuit, licet per jus gentium fuit ad usata. [9] Vide Grimm. Antig. Jur. Germ. pag. 381. seqq.]**

Manumissionum autem species varie recensentur: alia enim est *directa*, alia *conditionalis*.

MANUMISSIO DIRECTA, dicitur absoluta, plenaria, nullo retento obsequio, aut patronatu jure, in Concilio Tolentino IV. can. 73: *Quicunque libertatem a dominis suis ita percipiat, ut nullum sibi in eis obsequium Patronus referat; ita si sine criminis capituli sunt, ad Clericatus ordinem suscipiantur, quia directa Manumissionis absoluti esse noscuntur. Qui vero retento obsequio manumissi sunt, pro eo quod adhuc a patrone servitutem ententur obnoxii, nullatenus sunt ad Ecclesiasticum ordinem promovendi, ne, quando voluerint eorum domini, fiant ex Clericis servi. Addit. Capitulo re Attoni Episc. cap. 62. *Liberas directa, in leg. un. Cod. Th. de Manumiss. (4. 7.) Dicitur etiam perfecta et soluta ingenuitas, in Charta Ludovicii PII laudata in v. Ingenuitas.**

Manumissionis directa ea est formula apud Marculfum lib. 2. form. 32. 33. 34. Te dilecti filii tuos ex familia nostra a presente die ab omni vinculo servitutis absolutum, ita ut deinceps tanquam in ab ingenuis parentibus factus pro reatus, istam ducas ingenuam, et nulli hereditum aut praeherendum nostrorum, vel curcumque servitutem nec libertinitatem debetas, nisi soli Deo, cui omnia subjecta sunt: peculiares concessio, quod habent, aut deinceps elaborare poteris. Addit. Formulas Bignonii cap. 18. Formulas secundum legem Rom. cap. 12. et alias apud Vadianum lib. 2. de Colleg. et Monast. German. pag. 74. 83. Goldastum in Chartis Alaman. cap. 7. 8. et Rollandinum in Arte Notaria. cap. 7. rubr. 4.

Manumissionis *directa* potissimum effectus erat libertas data manumissioni eundi quo vellet, qua varia formulis concepit. Plautius in Menachimis: *Liber esto, atque abiit quo voles. In Lega Burdigand. tit. 57. Ut habeat libertatum quo voluerit discendi. In Lega Ripuar. tit. 61: Si quis seruum suum libertum fecerit, et cetera Romanum, portasque omelas conscriperit, etc. [10] Et subiunctus est: *Et subiunctus est formula pro nobis subire dignatus est, quatenus nos a Legis maledicto et servitio diaabolica liberaret, et sue ineffabili libertatis participes efficeret. Idcirco ego pro redēptione animarum et pro æternæ beatitudinis retribuzione, hunc seruum meju. s. W. et omnem fructum ejus ab omni servitio ejus iugo absolvio, ut ab hodiernis die et deinceps securus, et sue potestatis existat, et quicunque voluerit, portas habens apertas, et nulli servitutem obsequium, nisi soli Deo, pro cuius amore ipsum manumitto, debet, etc.**

Altera hisce verbis concipitur: *Possi-*

*ti mercato, comitatu vel hundredo coram testib[us] palea facial, et liberis ei vias conscribat aperte, et lanceam et gladium, vel quae libidinum exquirunt, in manibus ei ponat. In Formula veterib[us]. Bignonii cap. 6: Ut eai ubique, quae volunt partem perget, tanquam si ab ingenuis parentibus fuisse natus. In Testimoniis Billongi Episc. Veronensis anni 1020, apud Ughelium. Ut ambulandi liberam habeat licentiam. In Lega Longob. lib. 2. ut 35. § 1. [10] Rothar. 225.: De quatuor, vix ubi volueris ambulare, liberar habebas potestatem. Vetus Charta manumissionis: Ut post hunc diem in angulis terre licentiam et potestatem habeat faciendo qualemque seniorem eligere voluerit in omnibus, et sibi ambule, et sibi vital, de libero et absoluta maneat omnibus diebus vita sua. In manumissioni Burgensem Burgi S. Germani de Pratis ann. 1200: Ut omnimodari servitutem, quia habebamus, vel habere poteramus, in dictis hominibus, et eorum heredibus quantum ad personas et corpora ipsorum ubicunque de celero se transferre voluerint, totaliter et in perpetuam remittantur... ac perpetue libertati donamus. Sane, ut est apud Nicolum I. PP. in Regonis ad Bulgar. cap. 20: *Liber non est, sed ut de patria sua non audet exire. Vide Cujacium lib. 14. observat. cap. 27. et Savin. Hist. Jur. Roman. med. temp. tit. 2. cap. 3. § 46.]**

Hinc est, quod ubi quis in monachum recipiatur, incinato capite, cui maxum impositum, et caput prius, per quatuor partes sese vertit, et quasi libertatis nuntium daret. Huiusmodi ceremonia membris Ordinarium S. Petri Aures val, ubi de canonico regulari recipiendo. Postea prior claustralis accepit canonicum (novitium) et faciat ei fieri signum sancte crucis, tenendo eum et tangendo eum de manu super caput, vertendo eum per quatuor partes, inclinando caput versus terram in signum humilitatis et obedientiae. Deinde ducatur ad tondendum caput tonsura regulari, ut moris est.

Huiusmodi formulae præ ceteris damus duas Chartulas ex Tabul. S. Landi Andegavensis exerptas, quarum prima sic se habet: *Quoniam omnis potestas a Deo est, qui potestatis resistit, ordinationis Dei resistit, qui summa et mirabilis dispensatione Reges et Duces, celestesque potestates in terra constitut, et minor major, et consequens erat, servire potestatis; et inter eos, quodam dominos, et servos, et servit, ita tantum ut et Deum Dominum, et servos. Dominos venerant et amant, justo illud Apostoli, Servi obediunt dominum et dominibus cum timore et tremore; et ad dominos, dominum quod iustus est et sequitur est, servis proximate, minas remittit, quia minima habetur in colo: si et voles et illas dominare, quicunque ipse, qui Rex et dominus omnium est, forma et speculum totius boni, iugum servitutis pro nobis subire dignatus est, quatenus nos a Legis maledicto et servitio diaabolica liberaret, et sue ineffabili libertatis participes efficeret. Idcirco ego pro redēptione animarum et pro æternæ beatitudinis retribuzione, hunc seruum meju. s. W. et omnem fructum ejus ab omni servitio ejus iugo absolvio, ut ab hodiernis die et deinceps securus, et sue potestatis existat, et quicunque voluerit, portas habens apertas, et nulli servitutem obsequium, nisi soli Deo, pro cuius amore ipsum manumitto, debet, etc.*

Altera hisce verbis concipitur: *Possi-*

mus dominus noster Jesus Christus salverans inter alia precepit, que fidibus suis dedit ut eterna vita gaudia possent adipisci, precepit sui debitores suos a debitis illorum absolvere, quo ipsi ante summum judicem suorum commissorum veniam securi valeant expectare. Tanta agitur auctoritate pressatio compulsa, donecque Hugoardis Comitissima gratia prehensus animali, non Canonici S. Laudi fidelem nostrum Radulfum Ecclesiam nostram vinculo servitutis obnoxium, ab omni debito, et alijs conditionis, pro antibus nostris. Goffridique Comiti excellenterissimi, qui possumus Ecclesie nostre fundator et ornatus extitit omniumque benefactorum nostrorum, absolutorum: ut deinceps, cum omni fructu, et libertate liberali donatus, in quamlibet mundi partem eat, nec cuiquam successorum nostrorum cum ab arbitrio suo recurreat. Actum est Andegavi in Claustris S. Laudis 4. Kal. Octob. anno ab Incarnatione Dom. 1112. Ind. 5. concurrente 1. Exacta 1. Luna 8. Paschali Papa sedem Apostolicam obtinente, Ludovicu in Gallia regnante, Fulcone adolescente Consulatum Andegavensem regente, Raingaldo Episcopo Andegavensem Ecclesiam gubernatore. Huic re affuit Raingaldus Episcopus, et de Canonice sancti Mauricii... de laicis... presentibus et videlicibus istis testibus impostrimus nos Canonici S. Laudis manus nostras super caput Radulfi, ob favorem et confirmationem libertatem sue, videlicet Radulfus Sacerdos, Roialdus Sacerdos, etc.

Alter. Manumissionis plenaria in

Chartulis adscriptis effectus erat in peculis Manumissorum quia ipsi deinceps competebant, hac formula. *Peculiaris concessio quod habes, aut deinceps clavatore posita, apud Marculfum lib. 2. form. 22.* *¶ Charta Gaufr. comit. Andegav. ex Tabul. S. Aib.: Et rias quadrati orbis, nemine recismane, habere suum libere possideat et quid de eo voluerit sibi facere licet.*

¶ Ejusdem manumissionis absolute effectus, pluribus declarantur in Charta Guill. de Sancta Maura thesaur. svol. Laudun. ann. 1222 ex Reg. 86. Chartop. reg. ch. 1195. Eminentis penitus eum et dissidentes nunc et imperpetuum a nostra potestate, manu, dominio et ab omni conditione servilli et grarantine ac etiam operis et operario impositione obsequium, oꝝe consistunt in faciendo et in assuringendo, salutando et huiusmodi, quam earum que consistunt (in) non faciendo, p[er] tua non de vocando in ius manumissionem, venia non petita, et aliarum quoniam tam artificialium quam fabrikium, et revocatione in servitum ob quacumque ingratisitudinem, et breviter ab omni patronatus, quocumque sit, illud sibi jure remittentes.

Testamenti etiam condendi facultas indulguntur, jusque civitatis Romane, quod testator velires formula cap. 13. etc. Salviatus lib. 3. cap. 1. Ecclesie Cathol. In ea sequuntur quadammodo est ut servi, eti non optimus, sed impotentes servitutem, Romane a dominis libertate donentur: in qua scilicet et proprietatem peculi capiunt, et iuxi testamento consequuntur ita ut et vientes cui volent res tradant, et morientes donatione transcribant. [Charta ann. 1251. in Bibl. Colbert. : Totam dicto capitulo ad sollemitatem et in omnem libertatem, vitam, bladu[m] et glori. Radulfus filius suus constitutus et inducimus, et tanquam C[on]tra Romanos eos et suos pronunciamus]

• Hac manumissionem praecepsit absoluuta donabantur servi, qui clero cooptandi erant, in cuius signum, maxime si ecclesia servito addicti, ab unoquoque canonico solemniter rite tenebantur, teste D. Le Beuf tom. 2. Disert. pag. 92. non sine aliqua causa conditione ut videre est infra in *Singulari carta*, pag. 254. et al. et in *Mémoires Franc.* ann. 1784. mens. Sept. pag. 1953.

347 Manumissionis directe eam quoque accenendam existimo quae sub conditione celsus anni tantum concedeatur, cuius exemplum nobis proferit Charta Alfonsi Comiti Pictav. ann. 1209. in Bibl. Colbert. *Manumissionis et ab omni iugo servitus absolvinus et quatum ipsum et heredes suos de corpore ex legitimo matrimonio procreatos et procreandos perpetua libertatis munere decorantes bona ipsius tam mobilia quam immobilia de caselgio seu aliunde prove[nientia]... possidentia pacifice et quiete in perpetuum relinquentes, volentes ut exinde faciant suam in perpetuum omniammodum voluntatem sub deo[rum] sex denariorum Tholosana monete pro caselgio suo, nunc a nobis eidem concesso in feudum censuale.*

Manumissionis species altera, *directa* opposita, ea erat, qua sub conditione, vel retento servitu ac obsequio habebat; ita ut qui manumiscebantur, non plenariae ad omnitudinem libertatem consequerentur, ut Latinus Juniani, et Deditio apud Romanos, sed quodammodo obnoxii remanerent, eoque nomine veluti servi ad sacros Ordines non possent promoveri, ut est in Concilio Toletano IV. can. 33. laudato. Leo Ost. lib. 1. cap. 16. *Servos autem suis et ancilas omnes libertate donare, ut in caseis et in dictis et tuteles Monasteriorum singulique singulas annuatim operas Monasterio ubi sis precepitur, exercerent. Exstat apud Marculf. lib. 2. cap. 33. formula imperfecte manumissionis, qui scilicet manumissor servu suo libertatem conferat, ea conditione, ut dum adseritur, sibi de-serviat; post obtutum vero suum, si tibi superest fuerit, sit ingenuus, etc. Quae post olim dedita libertas. Cap. vero 31. habetur alia ipsius, qua ita libertas datur, ut manumissus manumissoris sepolcru[m] luminaribus anni singulis procuraret. Exstant præterea in Tabulario Fossati formula aliae ejusmodi conditionalium manumissionum, ann. 1206. in lege verba: *Manumissionis sub conditionibus inserit inferioris, et de voluntate ipsorum ante manumissionem, non tamen causa oneranda libertatis talia jura retinens, etc.* In alia vero Charta dyn. 1210, ubi eadem verba habentur, hinc subduntur: *Nem volunt dicta Isabellae suo et heredum suorum futurorum nomine et expresse consenserunt in jure coram nobis, quod nec ipsa, nec heredes suae, et heredes haere vel te-nerent possessiones alias, nisi aliqua bona jure procuratis parentum vel consanguinitatis suorum, et emptione, vel etiam quemcumque alium titulum sine modum, nec ex testamento vel ab intata successore, dominum proximilli sint, vel fuerint de conditione, et manu mortua ipsorum, etc.**

348 Singulariter certe manumissionis conditio quam exhibet Charta Guillimi de Curtiniaco ann. 1217. ex Tabul. Crisenon. *Ego Guillermus de Curtiniaco notum facio universis presentibus et fatus, quod pietatis intuitu et remissione peccatorum meorum manumisi Guillermum filium Roberti de la Curt, sacerdotem*

permanseri, si autem dictus Guillermus clericus esse notueris volo ut in prisiam redigatur servitum.

Manumissionis vero, quae adjecta erat conditione, prout dubio mode-rius, cum manumissus contra patro-num nemini alio esse debet. Charta Petri episc. Laudun. ann. 1377. in Reg. 120. Chartoph. reg. ch. 12. *Edelmanum feminam nostram de corpore, videlicet de capitio durarum chaloniariarum, ... sub infrascriptis modis et conditionibus manumissionis per presentes, videlicet quod de cetero, tanquam advocate, vel procra-trix seu alio modo quoquaque contra nos, successores nostros episcopos, vel ecclesiasticos nostratos Laudenenses atque alteri, publice vel occulte, consilium, ausi, vel patrociniu[m] aut juvamen dare ac etiam imperti non possit.*

• Interduum unius mensis servitum in anno exigebatur. Charta Eustach. de Confians ann. 1238. in Chartul. Campan. Comput. Paris. fol. 380. v. col. 1. *Ego franchus Robertus de Basil et heredes ipsius de corpore Marie quondam crucis sue procreatos: ita quod dicti Roberti mihi seruit per unum mensi anno, tanquam de libero fredo, et alter sufficiens loco sui, si haberet ecssum, per quod non posset mihi servire; nec ipsum ultra dictum servitum possunt cogere ad alium servitum mihi faciendum.*

Diores nonnumquam adeo erant conditions, ut haec libertas a servitute nihil discreparet: puta cum manumissus, etiam clericis factus, servitudo ita mancipatus remanebat, ut ab eo rece-dere nullatenus posset, immo tanquam fugitivis servus repetre-re, et, si iugis posterioris servitudo exi-asset. Ejusmodi manumissionis excepit enim in Tabularium Major monast. circa ann. 1162. in Lib. de Servis fol. 32. *Novent posteritas quod dominus abbas Albertus et Majoris monasterii fratres quondam servum S. Martini, nomine Radulfum, liberum fecerunt et clericaverunt, ius ratione et convenientia ut nunguani se a Martini servitu ad alienos transire auferat; sed scid prius, omni famulatu monachia eius subiacebat. Quod si se subtraserit, revocetur ut fugitivus et repeta-tur ut servus, ubicunque fuerit. Preterea ut caste se agat et pudicitiam tueatur. Et si ad ordinis ecclesiasticis promotus fuerit, nunguani aut illicito mulieri societur turpi cupiditate illicitus et nefaria te-meritate, scilicet nonnulli, deceptus, qui publicis, fronte perdita, nuptis contra ius fasque uirorum sacrilegis, immo scelerioribus adulteris copulantur. Si vero clericis solus manens uxorem duxerit, fructus eius, si scilicet infantes haberet, cum omni eorum decupce progenie S. Martini seruitur, qui pater eorum, antiquus clericus p[ro]cer, astrinxebat, adductus, etc.*

Sei postmodum secundum tempore obiectum aperte, et ostendit, impetrata haec libertas, que ita concedebatur, ut rotensis servorum obsequiis ac operis consueta, non tam servile nomen detinatur, quam servitus ipsa augeneret, aieo ut ad abolendas et extingueendas duras istas conditions manumissionibus apposi-tas, rursus manumissiones aliae ne-cessariae essent. Istruimodi sunt eorum manumissiones, quos homines de corpore et de capite, vel capitales appellabant, qui et obsequia de corpore suo, id est, operas et corvatas, (unde nomen) et cen-sus de capite seu capitale quotannis ex-solvere tenebantur, qui ita glebe addicti erant, ut ab ea recedere non licetum esset, quemadmodum nec matrimonia

contrahere. Inconsultis dominis, que quidem suis omnia locis pluribus obser-bamus. In hoc tamen servila diffe-rebant, quod in testimonio de servitu contra liberos admittuntur. Charta Caroli M. ex Tabulario S. Germani Par.: *Nemo homines de capite in judicio reprobare ullatenus presumat. Alla Caroli C. ex eod. Tabular. apud Besilum in Epis-copis Pictav. pag. 32. Homines de capite contra liberos in omni placito testimonium ferre concedimus.*

349 De his hanc dubie postremis manumissionis intelligendum Capitul. Chil-der III. n. 15. quo libertas testimonium dicere vetatur: *Libertas et liberta in nullis negotiis contra quemquam testimonium dicere permittantur, exceptis illis causis in quibus ingenuitas deesse dimicavit, sicut præmissum est, et de teris.*

Perstilit diu imperfecta ista libertas apud nostros, quam rectius *servitum* apud nomenclatura vulgo donabant, quod nihil ferme habebat quod libertatis esset, immo pene omnia quæ servitutis, donec sensim aboleri coepit, dominis ipsis seu pietatis ac misericordia modis, vel ex ipso compendio, acceptis ab manumissionis pecunias, plenariam libertatem indulgentibus. Nam interduum singula-tum ea conferbatur libertas, interduum subditis omnibus servitutis istius nexu derivabatur. Utroquin manumissionis in-finiti propemodum existunt. Chartæ, ac prioris quidem apud Doubletum in Histor. S. Dionysii Monast. pag. 907. Hararum in Castellaniensi Insulensi. pag. 181. 182. Locum in Clermont. Belgio pag. 128. 129. Buzelnum in Gallo Fladi. pag. 55. 563. Duxennum in Hist. Ver-berciensi pag. 241. Guichenonum in Bibl. Sebusiana pag. 43. in Histor. Bassensis pag. 5. etc.

Manumissionum generalium, seu li-beritatem, quæ pagoram incolis istius servitutis nexus obligatis generatim con-ferebantur, alia complures pariter le-guntur Chartæ, ac in primis Sugerii Abbatis S. Dionysii ann. 1125. pro huius villa S. Dionysii apud Doublet. pag. 857. alia deinde Ludovici VII. Re-ges. Franc. ann. 1180. apud Hubertum in Histor. S. Aniani, qui servos et ancilas quos homines de corpore, inquit, ap-pellassent quinque erant Arelatensis, et in suburbis et vicis et viltutis infra quin-tam leucanum existentibus, et nonne plus plus ab omni servitu iugo absolvit, et tanquam qui genitio nata fuerant, null permanentes. Exstat etiam alia ann. 1208. quia Capitulare censu[m] Eccl[esi]ie ad 300 manumissioni Ludovici Comes Blesensis et Clarimontis in Charta anni 1170. *Omnis homines Credulio menseis talibus mili debentes et comunitate obiecto, et ostendit, impetrata, et p[ro]p[ri]o iusto acta, do entari, nonne plus et inveniuntur esse concedi statutis quod quaeunque Credulio haec sicut habentur, si solidos Parisiensem singulis anni persolet, etc. Infra. Similiter omnes Credulio manentes, qui de sua servili conditione erant, et eorum heredes et tenetores ab anno iugo servitutis mox penitus quoto et absolvio. Qualibet si a villa recedere voluerit, liber et quietus recedat, etc.*

Habetur alia Mathildis Comitissa Niverensis 1. Aug. ann. 1221. quia cives de Autissiodoro tam in civitate, quam in suburbis, et Burgo S. Gerasini marentes, et ipsorum heredes, qui non erant de libera conditione, omnino et in perpetuum manumitti, et servitutis opprobrio post-

posito et quittato, ipsos et heredes ipsorum quotiescumque voluerint ab Autiſtiorum recedant et libere, verūtamēn suis ipsi rebus manentibus. Prostant similes manumissionum generalium Charta Henrici II. Brabantia Ducis ann. 1247 pro vassallis suis, et Hugonis Castellani Ganderis ann. 1243 pro hominibus suis de Wasia, apud Miracum in Diplom. Belg. pag. 174 et 386 Alta Guillermi Abbatii S. Divonis ann. 1218 pro hominibus villarum ad idem Monasterium pertinenter apud Doubletum pag. 397. Alta denique Thomas Abbat. S. Germani Paris. ann. 1250 pro Burgenib S. Germani apud Buronum lib. Histor. Paris. pag. 296. Etiam Comitis Valensis 9 April. ann. 1311 primitus episodum Comitatus in 47 Regesto Champloviacum Legi lib. 118, et aliae apud Thosassum in Consuetudinibus Iutungensibus.

*Exhinc Reges nostri, nos tam pietatis, quam compendii intuimus, ita ut sumus ac status urgente necessitate, subditos suos omnes huic servitutis obligatione subinde libertate donarunt, accepte ab his indemnitate, atque in prima Philippi Pulecher, qui Diplomate ann. 1302 quod est descriptum legitur in Regesto 36. Chertophiaci Regi. Charta. 47 Magistro G. de Ciliaco precipit, ut in Ballivio Padomensi certum servorum numerum manumittat, accepto ab his libertatis prelio, ob ingrauitam eam Flandrensis bella, data ei faciat, ut ipsemet loquitor Rex manumittat huius homines nostras de crebro, ita, i. de corpore, et quascumque personas Ballivio jugo cuperit hominis conditions astrita, eoque ab servitatu onere liberandis, plenius ei plena libertatis dona fit, ac concedere existimur vice et auctoritas nostra, quod possunt esse Burgenses, et quaderi privilegiis, libertatibus, et franchisias quibuscumque, quibus gaudent Burgenses alii regni nostri, unque ad certum numerum ... concedendi quoque quibuslibet temporalibus fidelibus nostris, quod homines sive de corpore, vel personas alias subiiciuntur, iuxta quibuslibet servitutis manumittere valent, et ab huius servitutis onere, etc. modicis mediatis penuria. Ecstat superius Ludovicus III. Hunc Diploma, quod ex Primo Memorandum Tamponi Comput. Paris. volumine, l. 77, erulmus, hocque loco integrum descripsimus operae praeiustissimam. *Loy par la grace de Dieu Roi de France et de Navarre nos amez et feauz. Mestre Saince de Chaumont, et Mestre Nicole de Braye, salut et dilection. Comme selon le droit de nature chascun ioitie nreste franc, et par avours usages ou costumes que de gran te anciennete ont esté entredutes et gardees jusques cy en nostre Royaume, et par avantage par le mefau de leurs predecesseurs multi de personnes de nostre commun peuple soient encheus en lieu de servitude et de diverses conditions qui moult nom desplai, nous considerans que nostre Royaume es nomme le Royaume des Francs, et ceillans que la chose en verite soit accordant au nom, et que la condition des gens entende de nous en la venue de nostre voulue et auerement par deliberation du Grand Conseil avons ordonne et ordonnes que generalement par tout nreste royaume de tant comme il peut appartenir a nous et a nos successeurs, telles servitudes soient remouees a franchise, et de ceur que de morme ou anciennete ou de nouvel que par mariage ou par residence de lieur de servitude condition soit encheus ou pourroient eschoir ou bien de servitude, franchise s'at donnee o-**

bonnes et louables conditions, et pour ce specialiter, que notre commun peuple, qui par les collectures, Sergens et autres officia que ou tempore passa ont esté despues seur le fait des Mortes-mores et formages, ne soient plus greves de domages pour ces choses, ni coûte, il ont esté pusees-cy, laquelle chose nous deuons. Et pour ce que les autres Seigneurs qui sont hommes de cors, pregnent example a nous de eus ramener a franchise: Nous qui de vostre lenete et approuvee diuersitatem nous fions tous a plain, vous commettes et mandons par la teneur de ces Lettres, que vous aiez: en la Baillie de Senlis et de ressorts d'elle et a tous les lieux, villes, Communes et personnes singulieres, qui ladite franchise vous requirent; traitiez et accordez: avec eux de certaines compositions par lesquelles souffrante recompensation nous sois faite des emolummens qui dedites servitudes poent venir a nous et a nos successeurs, et a eux donnee de tant comme il puis toucher nous et nos successeurs, general et perpetuel franchise en la maniere que deus est dit, et selon ce que plus plainelement le vous avons fait des faire et commun de bouché, et nous promet us en bonne foy que nous pour nous et nos successeurs ratifierons, et approverons, et endrons et ferons tenir et garder tout ce que nous ferez et accorderes a ces choses devoisees, et les lettres que nous dorrons, et en trait: compositions et armes de franchise a villes, communes, lieux ou personnes singulieres, que nous agreeons despendront, et leur en donnons les autres ... En toutefois que nous en serons ravis. Et donnons en mainement a tous nos Justiciers et subdjets, que, en toutes ces choses, il obseruent a vous, et entendent diligenter. Donner a Paris le tiers jour de Juillet l'an de grace 1315.

Alio porro Diplomate isdem Commisariis precipit, ut si qui ex servis manumitti nohnt, ab his habita facilitatione, rata subsidia exigant. Tradit denique Boissius in tractatu de Juribus dominicis cap 32. Henricum II. Regem Delphiniates, Bressenses, Sabaudos, Bugeenses et Versoissenses ab omnib[us] talabilitatis et mortuorum servitibus absolvit. Edicto mensis Novembri ann. 1322.

Quod porro spectat ad generales istas manumissiones, haud videtur omnitem quod de Blanchef. Regina sancti Ludovici matris portata ad hanc rem pertinent, per quod promulgat vernacular MS. ex Bibl. Monastica, hisc vernacula lib. La Roine Blanche, cap. S. Loy, qui lors gouvern le Royaume de France, dy que les Chanoines de N. D. de Paris avoient exprimee plusieurs hommes et femme s de corps qui ne leurs paient leurs tailles, et avoient en la prison moult de mesnies. Parquier la Roine qui grant pite, fist rompre les prisons desdits Chanoines, et les fist distrier. Et pour ce que celle Roine avoit pite des gens qui aussi estoient servis, ordonna en plusieurs lieux que les gars fuissest affranchis, moult auant autres droits et seipstervires que les Seigneurs prendroient sur leurs hommes et femmes de corps, et le fist en partie pour la pite qu'ele avoit de plusieurs belles filles a marier, qui on laissont a prendre pour leur servitude, et en estoient plusieurs gastes.

Potest ex Diplomate Philippi Padien Regis Landatorum colligitor, dominus feudalibus ejusmodi servos subi manumittit superiori domino manumittente, non huic, ex lege passim recepta, ut est

*in Stabilimentiis S. Ludovici lib. 3. cap. 34. *Nus Vasavors ne Genyhom ne peut franchir son home de cors en nul meuble sans l'assentiment au Baron ou du chief Seigneur selon l'usage de la Corlais. Sribit Justinus lib. 41. apud Parthus nulli servos manumittend concensum fuisse facultatem.**

*Exstat apud Chophinum lib. 8. de Sa-cri politia tit. 2. § 19. Charta Ludovici VIII. anno 1110, qua Abbati et Monasterio S. Dionysii plenum concedit potestatum servis excolcis emancipandi, et libera facienda consilio proprii sui, seu proposito assensu vel consensu suo: et illa se neque ipse neque successor eius nec quislibet Principium super eos aliquatenus reclamacionem faciat, vel redemptiorem proximam exigit. Karidem facultatem in aliis Ludovicus VIII. Capitulo Auro-Flanensi, ut colligitur ex Chartis sequentibus, quas ex Schediis Petrusiana descriptimus: *Ludovicus D. G. Francor. Re dilectis suis Decanis et Capitulo Au- relianensi, salutem et dilectionem. Concedimus vobis quod manumittatis homines restros de corpore, qui habitant in terra vestra Stampensi, vel qui tenent de ea, et quod eis vel successoribus eorum et terra vestra imponamus onera et consecutivinas, scilicet convenient inter vos et homines memoriemos, salvo iure nostro Actum Se- non. ann. Dom. 1224, mens. Jan. Ego Leberius Decanus, et universum Capitu- lum Aureliense omnibus in perpetuum. Noviter universi tam presentes quam futuri quod omnes homines nostri de corpore, tam masculi, quam feminis qui habitant in terra nostra de Stampeno, et illi etiam qui de ea tenent, vel possident ubilibetem communiantes, astrencent et solliciti per sacramenta a singulis sigilliatis corporatis praestrium et receptum, quod a singulis opibrium ab eis tolleremus, libertatis beneficium eis, et pli- nus, tam natis, quam nascituros, impen- dentes, quasenque fiducitantes, quam- cumque onera eis et hereditatis ipsorum, et terra nostra vellent, unquam iniquiter recipere, firmiter obser- rent, et in nulla contrarent. Nos ipsius attendenties multimoda commoditatum genera tam nostris hominibus et eorum hereditibus, quam nobis etiam et Ecclesiæ ex hujusmodi concessione libertatis posse provenire, eis libertatem duxiimus conce- dendum, et iam ipsos quam uxores eorum, et filios tam natos, quam nascituros, ab omni servitatu juxta emancipantes, in perpetuum liberos concessimus permanere, cum impositione tamen redhibitionem et onerum, que sunt inferiori annotata. Im- primis igitur ad extrahendum pentius de terra nostra de Stampeno constituta ser- vitutis approbavit, statutum, ut nullus seu nulla conditio servitallis homo vel servitatis potest in ea dormiri, vivere, vel agere, nisi non possidere, ut se de terra illa in posteris non possit in alia libertatis, quod huius ne horum fuit, et depresso opprime servitatis.* Etiam de Manumissione, vel ex ea. *Sic nos lo- neus in terra nostra cum excolcis manu- missione Stampensi per l. 1110. cap. 34. nem. Qualibet in terra nostra manumissa- molendina nostra, vel in feodis, et alibi et indecum non habet. Nullus enim et transmutare, et in terra de feodis, et in terra de feodis non habet, et non possit in alia libertatis, quod huius ne horum fuit, et depresso opprime servitatis.* Vnde etiam auctoritate et iurisdictione ipsorum et ceteris servitatis, et servitatis, quod huius ne horum fuit, et depresso opprime servitatis, vel ex ea.*

x. si plures non supererunt in campo numerandae, unam gerbam habeamus a nobis numerandam, et eligendam per cultorem agri ad nostram granigiam deportandam, que appellabitur Gerba libertatis. Circa campipartem tamen, et decimam, propter hoc nihil immutamus, sed saluum est nihilominus nobis per omnium campipartis, et decimae sicut ante. Similiter autem modo per omnia duodecim partem habebimus de bladis non ligatis. Per haec autem modum etiam in campo expresso sunt in hac libertatis Charta, in nullo alio cum nostro volumus prejudicium generari. Super ceteris enim redditibus nostris, consuetudinibus, corvallis, scutulis, tallis, et generaliter super alio quocunque iure nostro nil immutamus, sed volumus, quod ea omnia illibata et inconcessa in perpetuum manescant, exceptis tamen capitalibus que remittenda eis penitus duximus, et quitaudent. Nomina autem nominum nostrorum quos manutinimus, etc. Actum ann. Dom. 1221. mense Febr. In Regestis Parliamenti signato B. fol. 40, inter Aresta Epiphaniae ann. 1277: *Dicitum fuit quod Episcopus Catalaunensis manumittere non potest servientes suos, etiam si Capitalium consentanea, sine voluntate Regis.*

* [Hic cartam manumissionis ex capitulare concharam Ruthenorum (p. 172. an 1000) transcribemus, quam ex vetustate tum ex Christiana propositi magnitudine: « In nomine Dei Patris omnipotens ejusque unigeniti Filii domini nostri, qui ad hoc incarnari voluit ut eos qui sub peccati jugo dejectebantur in libertate filiorum adoptaret. Quatenus et ipse nobis nostra peccata relaxare dignetur, sub nostro jugo servitutis homines depresso relaxare derelinimus. Ipse etenim dixit: « Dimitte et dimittitur vobis: » et Apostolus « Omnes enim fratres vestri estis. » Ergo, si fratres cum nostris ex fratribus quasi ex debito ad servitutem correre delinimus. Et iterum la veritas testatur: « Ne vocemini magistris » Igitur si arguit humanae praelacionis arroganciam, multo magis dominacionis violenciam. Unde et nos ego Petrus et Gerbertus, tam competentibus testimoniosis correcti, hos servos et ancillas, videlicet Jerusalim nomine, cum uxore et illsi et illabus, et cum sorores ipsius Jersaldi Ildegarda et Ingelberga, cum illsi et illabus eorum, ab omni jugo servitutis, cum omnibus rebus suis et cum liberis suis, si qui ab eis vel ab eas sunt procreandi, absolvimus: ita ut in quocunque mundi partes voluerint, liberanter pergant, nec unquam aliqui ex nostro genere vel familia pro servi condicione respondeant. Facta carta ista in mense Octobrio, feria V. regnante domino et Francorum rege Philippo.]

Bangmense in Ecclesia industa potissimum legitur a Constantino M. in leg. I. Cod. de his qui in Ecclesia manumittuntur (I. cap. Jan. dicitur placuit ut in Ecclesia Catholica libet deinde de sua familia prestatre possint, si sub aspectu plebis, assistentibus Christianorum. Antistitibus, id facient, ut propter facti memoriam vice actorum interponatur qualisque scriptura, in qua ipsa testium signent. Adeo leg. unic. Cod. Th. eodem tit. (4. 7.) et Sozomen. lib. 1. cap. 9. S. Augustinus: *Servum tuum manumittendum ducis in Ecclesiam: recitatibus aut si desideri tui prosecutio. Dicis te servum tuum manumittere, quod tibi in omnibus servaverit fidem. Ubi observare licet dominata libertum offerre,*

quo libertatem serva suo ab Episcopo donari expectebat, quem *Petitorum* vocat Ennodius Opusculo: 8: *Gerontium itaque, cuius a me conperita fides... per presens posteriorum a Beatis vestrae Romane deprecans civitatis gaudere consortio, cuius ego absolutoris non tam largior, quam testis erit. Vetus Inscriptione in Ecclesia S. Crucis Aurelianensi. Ex beneficio sancte Crucis per Johannem Episcopum et Abbatem sancte Crucis Camerum facies est liberi Lamberti teste hac sancta Ecclesia. Existat in Tabulario Burgulensi Charta Theobaldi cognomento Pagani de Villanova, qui quendam colbertum suum Lamberthum nomine libertate donat, ubi haec subduntur: *Et ut hoc perpetuiter inconnubus permaneret, hanc chartam in publico Conventu astante et testante omni populo, in Ecclesia S. Christophori, die dominico, ante processionem, tam ego quam omnes qui tunc successores esse poterant, crucibus nostris firmavimus. Actum tempore Philippi Regis Francorum, et Wolfredi Parisiorum Episcopi, Milonis quoque ac Widonia fratris eius, Magni Milonis de Monteleherici filii, et test servientes suos, etiam si Capitalium consentanea, sine voluntate Regis.**

Fiebant autem ejusmodi manumissiones ad altare, vel circa altare, ex Concilio Berghamstedensi ann. (637. cap. 9. Legibus Luthprandi tit. 109. § 4. Legib. Asturiq. tit. 5. § 4. Leg. Longob. lib. 2. tit. 18. § 8. tit. 34. § 3. 5. 8. 9. [99] Lutpr. 140. (6. 87.) Aist. 3. Lutpr. 9. (2. 3) 23. (4. 5) 55. (6. 2.) Aist. 2.] in Capitulo 2. ann. 806. cap. 6. *Aucta altare, in Capitulari Bajw. ann. 788. cap. 6. Concil. Lemovic. ann. 1031. sess. 2. Denique semper fuit consuetudo, ut quicunque voluerint, sursum aut ante altare Redemptoris, aut ante corpus beati Martialis, servos suos libertate darent. Infra: *Huc de baptismis satis sint: nunc de servorum libertate dicendum, quia hanc agere licet est, ut apud nos etiam ante cor. B. Matiscon. vel ad quacunque Ecclesiastico domini elegerint coram testibus, vel ante corpus defuncti proximi, sicut sepe per plures ciuitates fieri vidimus, ita sane ut hujus sedis nonnullatus Cancellarius libertatem scribat. Nam et apud regale palatum, vel in quocunque loco rex fuerit, coram Rego liberales legitimas certaminis: immo Lex Salica continet, ut uincunq; servū dominus voluerit, potest servum relaxare. Willelmus Malmesbur. lib. 1. de Gest. Angl. pag. 33: *Ipsa dedicationis die Regem captivum ad altare manumittens, libertate palpit, memorabile clementia sua spectaculum exhibens. Vide Probationes Histi. Guinensis. pag. 61.***

Ante cornu altaris. Formule veteres Bignoni cap. 8: *Censo te atque statuo ante sacri altaris cornu, in conspectu Sacerdotum et Clericorum, et populi adstantis: presenti id et deinceps ab omni jugo servitutis humanae absolutum fore, civesque Romanorum appellare. Ad F. Matiscon. Lib. 1. cap. 1. Lutpr. 9. cap. 12. 30. 31. Prosc. Virgilunensis. Eo quod ex familia nostra fuit, seditione et libertatem recipit a cornu altaris canonice, et ordinavimus ad gradum Presbyteri. etc.*

Hac manumissionis forma, libertati plenariae consequuntur libertatem, eoque nomine *Cives Romanoi*, flent ex leg. 2. Cod. de His, qui in Ecclesia manumittuntur: *Qui religiosa mente in Ecclesia sue premio servis suis meritam concederent libertatem, eandem eo jure donasse videantur, quo civitas*

*Romana solemnitatibus decursis dari conseruantur. Quam quidem prerogativa has, qui in Ecclesia manumittentur, adscribunt veteres Formule Bignoni cap. 56. quae directe et plenariae manumissioni alias conveniebant ex cap. 8. et ex formulis secundum Legem Rom. cap. 12. et Formulae 38. ex Baluzianis. Epistolam Ludovici Phil. imp. ad Bernouvinum chrysopolitanam Ecclesie archiep. data anno 1000. cap. 8. Indice 14. scribatur libellus post facta et plenaria manumissioni, more quo haccecumodo libelli scribi solent, cives Romanum libere potestatis continens: et in fine libelli iam eorum, qui in tua parochia sunt Sacerdotum, quam illorum quis dominus servis secum adducerit testimonia. Existat alia formula plenariae Libertatis in Diurno Romano cap. 6. tit. 21. ex qua hoc dunt taxat damus. *Cumulo libertatis largito ab omni servili fortuna, et conditione liberum esse censemus, civesque Romanum solum ab omni subjectione nova decernimus, nec aliud cunctis, nisi solam salutationem debere, ut perfecto absolutus jugo servi, ritu possit degere, quibus adjudicari diebus, et more liberum.**

Hac denique ratione liberi facti, una cum eorum progenie sub tutione Ecclesie consisterebant, ex dicto tit. 58. Legis Ripuar. § 1.

* [De manumissionibus servorum. Vide Cartular. N. D. Par. p. p. Guérard. t. I. pref. p. CXVII. p. CCIV.]

Atque eam ob rem charta manumissionis in Archivis Ecclesie asservabatur, ut manumisso libertatem assertet, si qua deinceps controversia de eo moveretur. Appendix ad Marculfum form. 8. *Igitur ego ille minimus servorum Dei famulus Ecclesie Senonice Archicopae tanta Serenissima Hudorici Auguclii archistariorum, que tenet in carcere Ecclesie episcoporum generalium, fulvis per hunc libellum manumissionis, et fratrem nostrum, quem servulus condicione hanc adductum tenuit inter hujus Ecclesie familiam, quia fratrum festinatione, inter quos enutritus es, dignus ad sacerdotalem honorem suscipiendum predicanum, etc. Hinc est quod manumissionum Chartae, ut mox dicitur, a Scrinario, Protonotario, vel Archidiacoно conscribantur, quia penes eos erat custodia scribii vel archivii ecclesiae, ubi conscripta reponebantur.*

Ejusmodi ver manumissio, quae fiebat in Ecclesia coram Episcopo et Clero, dicebatur fieri *Episcopibus aut Ecclesiasticis gestis*, ut apud S. Augustinum Serm. 50. de Diversis, et Serm. 53. ad Fratres in eremo. Tabulae autem conscribabantur a Scrinario. Anastasi Bibl. in S. Julio PP. *Hic constitutum fecit, ut manumissionem Clerici in Ecclesia per Scrinarium, sanctae Sedis celebrarent. In Legi Riphariorum tit. 30. § 1. Archivacionis tabulas libertatis scribantur, iubet et commandat Legem Romam, quae Ecclesia curat. Apud Papijanos Protonotarii Ecclesie officium praeceteris erat facilius in Ecclesia factas scribere, ut est in Catalogo Offic. Eccl. CP. ad Medonium.*

Manumissionis in Ecclesia meminunt preterea Concilium Arausit. I. can. 7. Aurelian. V. cap. 7. Matiscon. II. cap. 7. Burchard. lib. 2. cap. 29. 32. Ivo cap. 6. cap. 130. 133. Sozomenus lib. 2. cap. 9. sub finem. Lex Wisigoth. lib. 5. tit. 7. § 2. 9. Papijanus lib. Resp. tit. 4. Lex Alaman. tit. 17. tit. 18. § 1. Lex Ripuar. tit. 58. § 1. Capit. Caroli M. lib.

5. cap. 30. Testamentum Perpetui Turenensis Episc. ann. 474. Formula vett. Bignonii cap. 56. Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 78 etc.

Manumissionis manumissionis in Ecclesia et ad altare votum diphonis, quod hic datus ex Schredu Poissone, Cum Christianissimus ac religiosissimus Imperator Ludovicus celestis protectionis ope suffragans inicitius nos Augustus iam, in matrem Ecclesiam ad meliora instantissime subverherat, hoc et inter cetera sancte devotionis sua studia exhibuit, ut usus validi insolitus alique reprehensibilis, qui dignitatem ejus magna ex parte fuscere videbatur, ut quod scilicet servilia et originariae conditionis persone contra statuta Canonum sacris divinisque Mysteriis quatenus applicarentur, aut euctoritorum precepto ab ea pellerentur, et qualiter deinceps hujusmodi conditionis homines Ecclesie utilitatis idonei reperi, nex servitii eriperentur, usq; cum consensu Pontificis et Opifitium Imperii sui statutis procuraverit: idipsum quoque veneranda proles ejusdem Imperioris invictissimus Rex Carolus pari votu honorificuisse S. Dei Ecclesie annuit. Igitur ego in Dei nomine Hugo misericordia Dei Abbas Ecclesie gloriissimi Confessoris Christi Aniani, iusta memorati pietatis Augusti praeceptum, te Clericum nomine Rauginaldum, ex familia ejusdem sancti Aniani progeniem ducentem, hoc est, ex Apiaris villa, ante nocturnum altare, et presentiam fratrum S. Petri, uniuscum coibentibus sororundem fratrum, et decessorum Aelardi Archiepiscopi, qui tandem apollinam Apiaris scilicet, in beneficio habet, a vinculo servitii ob amorem Dei nostri, J. C. ad cuius militiam eligaris, publice absolv, cincque Romanum institui, ut abhinc Christo favente, in iure et potestate consistente, ita vivas ingenus, cuiusque Romanus, tanquam si a libertate ortus fuisses parentibus, et neque nobis, neque successoribus nostris quicquam nosciale debetas servitius: sed sub integra, plenaque ingenuitate, quam proper sacri Ordinis dignitatem incipere mereris, tempore vite sue per natus, quatenus catena servit, cui nasendo haec tenus obnoxius existitis, per hanc abolutionem eruptus, securius uberiorque diuina potentia Domino adjuvante familiari valcas. Ut vero abolutionis hujus titulus per reverendis cultibus venerabiliter celebrata firmum omni tempore obtinet vigorem, manu propria subter robora, et nobilissimo S. Aniani Clero astupione destinavimus. R. Hugo. V. Adlardus Episcopus. V. Varimundus. V. Cunno, etc.

¶ Fiebant autem ejusmodi manumissiones a sacerdotio, manumissioni cum cereo in manibus circa altare teniente. Charta anno. 1056, apud Mistrorum tom 1. Antiq. Ital. med. sevi col. 854: In manu molo te Bento perebiter da plebem sancti A...., ani, ut vadat tecum in ecclesia S. Bartholomei apostoli, traxit te tribus vicibus circa altare ipsius ecclesie cum verso apprehensum in manibus tuis et in manibus suis: deinde exire et ambulare in via quadrabito, ubi quatuor vie se dividuntur, et date eam licentiam. Alia ann. 1107, ibid. col. 860: In plena et integrâ maneat libertate, sicut illi, qui in quadrato in quartam manum traditi et ambo faci sunt, vel sicut illi, qui per manum sacerdotis circa sanctum altare ad liberos dimittendos deducti sunt.

MANUMISSIONES fiebant etiam per

chartam, vel chartulam, que ingenuitate vulgo appellabatur, a qua Chartulati dicti hac manumissionis specie manumissa, quod hic datus ex Schredu Poissone, Cum Christianissimus ac religiosissimus Imperator Ludovicus celestis protectionis ope suffragans inicitius nos Augustus iam, in matrem Ecclesiam ad meliora instantissime subverherat, hoc et inter cetera sancte devotionis sua studia exhibuit, ut usus validi insolitus alique reprehensibilis, qui dignitatem ejus magna ex parte fuscere videbatur, ut quod scilicet servilia et originariae conditionis persone contra statuta Canonum sacris divinisque Mysteriis quatenus applicarentur, aut euctoritorum precepto ab ea pellerentur, et qualiter deinceps hujusmodi conditionis homines Ecclesie utilitatis idonei reperi, nex servitii eriperentur, usq; cum consensu Pontificis et Opifitium Imperii sui statutis procuraverit: idipsum quoque veneranda proles ejusdem Imperioris invictissimus Rex Carolus pari votu honorificuisse S. Dei Ecclesie annuit. Igitur ego in Dei nomine Hugo misericordia Dei Abbas Ecclesie gloriissimi Confessoris Christi Aniani, iusta memorati pietatis Augusti praeceptum, te Clericum nomine Rauginaldum, ex familia ejusdem sancti Aniani progeniem ducentem, hoc est, ex Apiaris villa, ante nocturnum altare, et presentiam fratrum S. Petri, uniuscum coibentibus sororundem fratrum, et decessorum Aelardi Archiepiscopi, qui tandem apollinam Apiaris scilicet, in beneficio habet, a vinculo servitii ob amorem Dei nostri, J. C. ad cuius militiam eligaris, publice absolv, cincque Romanum institui, ut abhinc Christo favente, in iure et potestate consistente, ita vivas ingenus, cuiusque Romanus, tanquam si a libertate ortus fuisses parentibus, et neque nobis, neque successoribus nostris quicquam nosciale debetas servitius: sed sub integra, plenaque ingenuitate, quam proper sacri Ordinis dignitatem incipere mereris, tempore vite sue per natus, quatenus catena servit, cui nasendo haec tenus obnoxius existitis, per hanc abolutionem eruptus, securius uberiorque diuina potentia Domino adjuvante familiari valcas. Ut vero abolutionis hujus titulus per reverendis cultibus venerabiliter celebrata firmum omni tempore obtinet vigorem, manu propria subter robora, et nobilissimo S. Aniani Clero astupione destinavimus. R. Hugo. V. Adlardus Episcopus. V. Varimundus. V. Cunno, etc.

¶ Fiebant autem ejusmodi manumissiones a sacerdotio, manumissioni cum cereo in manibus circa altare teniente. Charta anno. 1056, apud Mistrorum tom 1. Antiq. Ital. med. sevi col. 854: In manu molo te Bento perebiter da plebem sancti A...., ani, ut vadat tecum in ecclesia S. Bartholomei apostoli, traxit te tribus vicibus circa altare ipsius ecclesie cum verso apprehensum in manibus tuis et in manibus suis: deinde exire et ambulare in via quadrabito, ubi quatuor vie se dividuntur, et date eam licentiam. Alia ann. 1107, ibid. col. 860: In plena et integrâ maneat libertate, sicut illi, qui in quadrato in quartam manum traditi et ambo faci sunt, vel sicut illi, qui per manum sacerdotis circa sanctum altare ad liberos dimittendos deducti sunt.

MANUMISSIONES fiebant etiam per

chartam, unde Tabulari, dicti ejusmodi per tabulas (libri facti) apud S. Augustinum Epist. 50. Gregor. Turon. lib. 10. cap. 9. in Lege Ripuar. tit. 58. in Concilio Aurelianensi III. ann. 588. can. 26. etc. Ut et

MANUMISSIO PER SCRIPTURAM, in Lege Wisigont. lib. 5. tit. 7. § 1. 14. 15. in Lege Burgund. lib. 88. § 2. in Concilio Aurelianensi III. ann. 588. etc. Atque adeo

MANUMISSIO PER EROGATOR. apud Greg. M. lib. 1. Epist. 59. lib. 5. Epist. 12. Hujus manumissionis per inodum epistole servis ipsius manumittendis inscripte formula concipiebatur. Testamentum Berthachrani Episc. Cenom. Illos vero, quos de ratione Ecclesie pro singulis festivitatibus in Albis per Epistolam relaxavi, aut relaxavero, sicut Epistole sorum edocent, sub tuitione et defensione sancte Ecclesie rependeant. Supra: Tame isti, quorum nomina hic continetur, vel quos postea de gente barbara comparavi, aut adhuc comparare potuero, tam pueri quam puerelle, qui a me empli cognoscuntur, et epistolas eis feci, et ipsi in integra ingenuitate perdurant, et hoc observent, quod et pluris sorum et toti

sub tuitione et defensione sancti Patris persevererent. Eustathius lib. 10. de Ismael et Ismaenes amori. pag. 286: "Elevatio eius zaphepsis est aliud Balericum, vel xipha: vestris dicitur, si rite ameliorum hypostatis ei, Tropicos et eudoxianos tam et eis ascensionis zaphepsis fuit et rotulus vero proprius. Vide Festum in Manumissioni, et ibi Scaligerum, praefer J. C. Habentur preterea alii passim manumissionum formule, cuiusmodi est

MANUMISSIO PER TESTAMENTUM, de quod Codex Arelat. II. can. 28. Aurelian. III. cap. 20. Matison. II. can. 7. etc. Charta Balonii Viri Industris 7. Childerici Regis, et Tabular. Flaviniacensis: Manumissionisque manus, qui apud nos episcopales manumissiones accipere, inspectas eorum ingenuitatem, accolabus, cum merito eorum, vel omnibus, peculiari tam magiore, quam minore, etc.

¶ Manumissionis, valitura tantummodo post mortem illam concedentis, formulam prorsus notandum exhibet Codex reg. 7657. fol. 19. r: Scilicet ego P. me nunc habere si tenere ac a pluribus annis circa habuisse et etiam servuisse quendam servum sive sclavum meum, vocatum M. de partibus T. nunc christianum et unioni sancte christianitatis rediuctum, qui mihi, quandom ipsum tenui, fideliter et legaliter servivit, ac cum inveni in omnibus promptissimum et fidem; unde pistole motus volens et admovens cupiens ego dicitus P. de mea certa scientia sum gratiosus offranguimenti beneficio premiare ac reducere Christianorum fidelium libertati, ob reverentiam illius, qui cartam circographi humani generis proprio sanguine cancellauit, ipsum ideo M. seruum sive sclavum meum praeditum post mortem meam et non ante, ex nunc prout et tunc, et ex tunc prout ex nunc, manumittit, quilibet liber, ob solito, perpetuo, et usum eius et relata, et omni juge ei omni servitio, pro salute animisque ac memorum peccatorum redemptio, ut francum, quicum et liberum esse volo, iubeo atque mando, ita quod a tempore mortis meae in anteplanam et liberam potestiam et personam habeat legitimam, ac si esset de ventre libero procreatus, standi in iudicio, emendi, vendendi, contrahendi, mutuandi, testandi, testificandi, uxorandi ac omnia et singula dicendi, faciendo et exercendi, tam in iudicio quam extra, que quilibet Christianus et homo liber facere potest et debet.

MANUMISSIO PER MANUM PROPRIAM, in Lege Ripuar. tit. 57. § 1. [Vide Handicata.]

MANUMISSIO PER MANUM ERGATORIS, in Lege Longob. lib. 2. tit. 30. § 6. [Pippin. 34.] id est, per manum executoris testamentarii. Vide Ergigator.

MANUMISSIO IN COMITATO. Leges Villenei Notarii cap. 6. Si quis vell servire sive suum liberum facere traducere vicecomitem per manus destrinxit pleno Comitatu, quiescum claram debet et iugio servitius sive per Manumissionem, si ostendat illi liberus vias et portas, et tradat illi libera arma, sicut et lanceam et gladium, deinde liber homo efficitur. Vide Leges Henrici I. cap. 78.

MANUMISSIO PER DENARIUM coram ei presente Rege, qui manumissionem ratam habebat, et manumissi deinceps defensor erat, jactato denario quovis, tanquam manumissionis pretio, per manum vel dominum, vel almerius, et ex cuso de manu ipsius servi, qui manumittebatur, qui inde Denariatus et Denarialis censebatur et appellabatur. Ea

autem manumissionis forma Legis Salicis proprius fuisse dicitur. In veteribus Chartis e. tit. 48. lib. servio ante Regem per denarium dimid. melius fit. Formula vett. Bignonii cap. 46. *"Et postea ante dominum Regem jacentem domum secundum Legem Salicam te ingensum dimisi.* Vetus formula apud Pithoum: *Nos vero manus propria excedentes de manu suarum pradi- N. denarium; vel nummum, vel argenteum, vel aureum, vel draconianum, vel sextarium, vel minnum, etc.* Existat formula sequens ejusmodi Manumissionis per denarium in Tabulario S. Florentii Salmuriensis: *In nomine sancte et individue Trinitatis Odo gratias Dei Rex, notum sit omnibus fidelibus sancte Domini Ecclesie, presertim scilicet atque futuri, quia nos ab amore Dei eternorum remuneracionem, perdeprecationem Rainonis Episcopi, seruum juris nostri nomine Albertum astantem in conspectu nostro et fideliuum procerumque nostrorum, manu propria, a manu ejus excedentes denarium secundum legem servituli libertum facimus, atque ab omni servituli vinculo absolvimus. Ejus quodam solutio- nione, hanc hanc presentem auctoritatem nostram confirmamus, et nostri futuri temporibus firmiter aliquo inviolabilitate ratam eam esse volunt.* Prescientes ergo iustitiam, ut sicut reliqui manumiss. quod a Regibus antecesoribus nostris hoc modo noscuntur esse relaxati ingenui, ita deinceps, jam nominatus Albertus per hoc ipsum precepit solemniter in Domini nomine confirmatum nomine iniquitatem; sed duo auxiliante per se her. nostra mercatorum relaxatio per omnia tempora inviolabiliter conservetur, anno nostro subtergnari justissimum. Truannus notarius ad vicem Rollonus et recognovit et subscriptis. Date iv. Idus Januarii anno ab Incarnatione Domini DCCCLXXXVIII. anno se cundo regnante Odone gloriissimo Rge. Acum Aurelianis feliciter. Amen. [Aliam leg. si placet, inter veteras formulas Alsaticas quas Legi Salicae subiecti Eccardus. Preceptum Caroli Crassi Imper. ann. 887. apud Marten. tom. 1. Aenecl. col. 51: Cuius petitionem rationabilem proscipientes imperialis dignitate nostra decrevimus, ut more praedecessorum Imperatorum ac Regum nostrorum, videlicet a manu ipsius Leuthardi denarius excedatur, quatenus auctoritate imperiali nostra notum omnibus habetur, ut a presenti die, et in reliquo, idem Leuthariorum semper et ubique omnibus locis liberum ercat et propria potestate.] Charta L. Lotharii Regis ann. 906. apud Guillimann. lib. 2. de Reb. Helvet. cap. 11. Quendam proprium servum nostrum Johan nominem in praesentia fidelliū nostrorum per executionem de- noris de manu illius judicatae. Secundum Legem Salicam, liberum cum omnibus, qui habebat, vel que acquisivit, fecimus. Alias proferunt istiusmodi manumissionis per denarium secundum Legem Salicam formulas et Chartas Marculfi lib. 1. form. 22. Paradinus lib. 2. Histor. Lugdun. cap. 24. Bignonius ad Marculfum, Goidastus in Chartis Alemanni. num. 6. et Wendelinus in Glossar. ad Legem Sal.

Neque tamen omnino Salis, propria fuit, cum et apud Ripuarios observata legatur, ut colligitur ex Lega Ripuar.

tit. 57. § 1: *Si quis libertum suum per manus propriam, seu per alienam in presence Regis secundum Legem Ripuarum, et alia, tradidit, et per denarium.*

etc. In alia apud W. nummum Hedam in Hegibodo Trajectensi Episcopo, Franciis etiam adscribitur: Quo ejus constituta famulam quandam, datis, in Lex Salica docet, in commutatione duobus mancipiis prius, et postea secundum Legem Francorum denarium ejus executionis, hoc modo servitulus vinculo liberatur, et donavit in genitatu. Ad Salicam forte Legem referenda quae de hacce specie manumissionis habet S. Audoenus in Vita S. Eligii lib. 1. cap. 10: Redemptus capiuit protinus coram Rege statuens, iocatis ante eum denariis, cartas eis libertatis tribuendas. Adeo Chartam ejusdem Eligii apud Mabilionum tom. 2. SS. Ord. S. Benedicti pag. 1091.

Ea autem erat conditio Denarialis hominis, seu per denarium manumissi, ut hereditas in summa generatione non haberet, antequam usque in tertiam generationem perveniret: quod de Chartulario, seu manumissio per chartulam, pariter obtinuit: ita statutor in Lega Longob. lib. 2. tit. 84. § 11. [¶] Pippin. 18.] et lib. 6. Capit. Car. M. cap. 206. deinde, ut est in lega Ripuar. tit. 57. § 4. si absque liberum deceperit, Regem seu fiscum haeredem habebat. Ita si occideretur, illius compitudo ad Regem spectabat, ut caverit in Capitulo, quae Carolus Mag. Legi Rajwar. addidit, tit. 1. cap. 6. et in Capitulo 2. ann. 806. cap. 5. et 6. ubi idem obtinuisse de manumissione per chartam observatur. Uicebat porro unicuique hac manumissionis forma et rectatione suam manumissionem. Lex Ripuar. tit. 8. Quod si summa ejus (servi) ex ante Regem, Denarium, et alicuius voluntate, licetiam, habeat, et tunc 200. sol. solvit. Minima tamen poterant Tabulariorum manumissionis forma liberum de donari. Eadem Lex Ripuar. tit. 58. § 1: Nullus Tabularius denarium ante Regem praeuersum jactare: quod si fecerit, 200. sol. culp. jud. et nihilominus ipsa Tabularius et procreatio ejus Tabulariorum persistant, etc. Exacta istiusmodi manumissionis conficiebat charta, quae rem gestam contineret, et preceptum denarialium dicitur Marculfo, et charta denarialis.

Huc etiam quadammodo pertinet, quod habent Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 78: *Si quis de servitu redire in liberum, in teste manumissionis cum testibus redditus dominio 80. denarios reddat, scilicet pretium corii sui, et signum, quod ei dignum sit in eternum.* Vide Capitale 4.

MANUMISSIONIS IN PRESENTE REGIS, SECUNDUM LEGEM RIPUARIAM, TIT. 57. § 1. Eadem pars de servitu. Manumissionem per regularem largitionem in Concil. Triburienti ann. 888. cap. 28.

MANUMISSIONIS IN MANU REGIS DANDO, IN LEGE LONGOB. LIB. 2. TIT. 31. § 8. 8. [¶] LIUTPR. 9. (2. 8.) 55. (6. 2.) Vide quae mox annotatus de Longobardorum Manumissionibus.

MANUMISSIONIS CORAM TESTIBUS, IN LEGE WISIGOTH. LIB. 5. TIT. 7. § 1. IN LEGE BURGUND. TIT. 88. 2. IN SYNODO TRULIANA. 85. IN LEGIBUS HENRICI I. REGIS ANGL. CAP. 78. ETC.

Apud Longobardos quadruplex fuit manumissionis species, ut est in Libro 2. tit. 34. § 1. [¶] Rothar. 225. ac prima quidem, quae debat per quartum manum,

cujuis ritus ita ibidem describitur: *Si quis servum suum proprium aut ancillam suam liberos dimittere voluerit, et illi licentia, qualiter et placuerit: nam qui fulfredi et a se extraneum, id est, Amund, facere voluerit, sic debet facere. Tradat eum prius in manus alterius hominis liberum, et per gardashum ipsum confirmet, et illi gardashum tradat eum in manus tertii hominis, et sic modo, et tertius tradat eum in quartum, ipsa quartus ducat eum in quintum, et cinquaginta in undas, et gieslas ibi sint, et dicant sic: De quatuor viis, ubi voluntaria ambulare, liberum habebas potestatem. Si sic factum fuerit, tunc erit Amund, et ei manebit certa libertas, et postea nullum reparationem patrem adversus ipsum, aut filium eius habeat potestatem requirendi. Et si sine hereditibus legitimis ipsa, qui Amund factus, mortuus fuerit, curitis regis illi succedat, nam non patronus, aut heres patroni. Adeo 15. 9. [¶] LIUTPR. 28. (4. 5.) Aist. 2.] Exstat hujus manumissionis Diploma Scanibergi, et Luitprandii Ducum Longobardorum, in Chr. 8. Sophia Benevent. pag. 887. ex quo haec excerptinus: *In nostris tradidit manibus, ut justa ritus gentis Longobardorum liberum (Lipergam ancillam) sine conditione constitueremus: quam quidem audientes postulationem, in praemissa fideliū, ipsa Ansprandus in nostris tradidit manibus, et nos eam tradidimus in manum Theubaldii Duddi, et Referandri, Theubaldus tradidit in manum Joannis, Joannes tradidit in manum Rodolphi nostri, hoc est, in quartu manu tradidimus, qui te per nostram junctionem in vires, in galida, et giesli constituit uno cum filia tua, et in omni tua substantia hereditatis, quatenus amodo ei desinens, liberis dominiorum nostrorum habentia inveniari, etc. Ex quibus colligitur, quod modis manumissiones fuisse directae: plenaria, et etiam manumissionem per intrans, id est, in votum Regis factam, quod idem valit et coram Regis, de qua rursus agitur § 8. et 8. perinde ac tertiam manumissionis speciem, per quam qui fulfredi febas, vi cuius Amund factus plenam libertatem consequebatur, quatuor et vii cestas. In hoc itema saltem a priori differebat, quod ejusmodi liberto, si sine liberis decederet, patronus succederet. Quarta denique manumissionis species apud Longobardos fuit, cum quis aliquid aut aliud faciebat, quibus quatuor vias non dabantur. Vide Edictum Rotharis Regis tit. 81. [¶] 225. sqq.] et Leges Astulphi Regis tit. 8. [¶] 2.]**

MANUMISSIONIS PER SACRITAM apud Langobardos, meministi Paulus Warnefridus de Gestis Longob. cap. 18: *A servili jugo eruptos, ad libertatem statim perducunt, utque rata eorum haberi possint libertas, sancti morte solito per sagittam, immurmurantes nihilominus, ob primitates, quedam patria verba.*

MANUMISSIONIS ATRIBUTUS TRADITIONE. Leges Willilmi Nothi. Reg. Angl. cap. 63. *Si quis velit servum suum liberum facere, tradat eum Viccomiti per manus decimam in pleno constituta, et istum illum clamare debet a jugo servitutis sum per manumissionem, et ostendat ei libera portas et vias, et tradat illi libera arma, scilicet lanceam et gladium, deinde liber homo efficitur. Eadem habentur in Leg. Henrici I. cap. 78.*

MANUMISSIONIS, seu datio libertatis usque in septimum, Tabularium Casauriense: *Ego Raynaldus filius Gemma pro redemptione animae meae et Gemma*

et Dodonis, genitoris mei, te Vastam anticam libram dimitto, et liberam constituo abque illa occasione, et tradidi liberam manib[us] meis in manum Adelberti Monach[us], ut tu et filii, qui de me nascuntur, liberi sitis usque in sepiatum.

Erant præterea species alio manumissionis, seu potius rationes consequentes libertatis; verbi gratia, cum servi ægrotantes ejicabantur a dominis suis, hos enim lex facit liberos, ut est in Flita lib. 3. cap. I. § 8. Adic. lib. 1. cap. 5. § 6. et Appendix Codicis Theod. Consit. 5. Suetonium et Zonarau in Claudio.

Cum servus propria pecunia semetipsum a domino suo recipiat, in Legi Frision. tit. II. § 2. Vide Redemptio.

Aut cum dominus concedebat servum et eus hæreditibus liberum servitum, apud Bractonum lib. 4. Tract. 1. cap. 9. et 22. pag. 170. 194. et in Flita lib. 4. cap. 11. 22.

Atlas denique rationes, quibus ad libertatem pervenitur absque manumissione, tradit Regiam Majestatem lib. 4. cap. 12.

Sollemne præterea Regibus nostris erat quoddam servos manumissionis gratia docere, cum aliquod insigne a Deo beneficio accepert, quod factum præterea videmus ob natum ipsius illius. Manuifil 1. form. 29: *H[ab]e Re[ge] Francorum viri industr[i] illo Comiti. Dum nobis divine pietas justa votum fidei et procerum nostrorum de naturitate filii nostri illius manumissa gaudium habere concessit, ut misericordia Dei vitam eidem concedere dignata, iubet ut per omnes villas nostras, que in vestra regnum cuncti regno nostro sicutorum domesticorum sunt actionibus, tres homines servientes in utroque sexu in unaquaque villa ex nostra indulgentia per vestras epistolias ingenuos relaxare facias. Memorata epistola formulata legesta. ibid. lib. 2. form. 52.*

MANUMITTERE, præterea dicebatur, qui servum suum in Dominium alterius transmittebat, ut esset ejus servus: quod maxime fiebat in communionibus hominum de corpore, cum matrimonio contraherent cum hominibus alterius M. Pastorale Ecclesie Paris.: *Quidam servus noster.... habens filium nomine Genovesam, qui ancilla nostra era, non habens vero unde aliquando eam maritari posset, rogavit nos, ut a servitu Dei eam Manumitteremus, ita ut de servitu nostro, in servitum B. Marie Paris. transiret. Hoc autem ideo rogabat, quia quidam servus B. Marie illam in conjugem habere volebat, etc.*

Eadem vocem, sed minus proprie, usurpatam quoque legimus in Charta ann. 1238, qua Petrus Ymbaudi, qui domicelli insignitur nomine, liber ab omni vinculo servitutis et homini constituitur: hanc ut minime vulgarem exscribimus ex Bibl. Colbert.: *Noverint, quod n[ost]r[us] Arnaldus de Turris filius quondam nobilis viri D. Bern. de Turre militis pro nobis et Bernardo de Turre nepote nostro filio quondam Bern. de Turre fratris nostri et cuncis successoribus nostri... absolvimus, Manumittimus et liberum facimus vos Petrum Ymbaudi dominum de Planhano et omnem progeniem ex vobis natam et nascituram ab omni vinculo servitutis aliquis hominii seu homagii quod nobis facere tenetamini pro fendo seu redditibus et honoribus qui sunt*

apud podium Lunare et in toto tenemento dicto ville... quod quidem feudum, preventus et redditus fuerunt Pontificis de Magistro Militis quondam, et venerunt in comitissum D. nostro Regi a dicto Milite, et emisit ab eodem D. nostro Rego predicto... quod tamen redditus, honores et feudum predictum tenebant, et tenera a nobis debebatis in feudum honoratum, premissem, vobis facientes cum plenitudine libertatis et provocabili vobis et vestris sine retentione aliquam quam in persona vestra et successorum vestrum, et etiam infantum et rerum vestrum non faciunt, immo, totius et patronatus omnino retinunt vos... illius voluntatis voluntas... tali modo quod nulla civitas, curia, offencia vel iure vos vel aliquis ex vobis procuratus, numquam possit de re, et servitutis vel recognitione ratione, dicti feudi... revocari... Hanc autem libertatem, Manumissionem et absolutionem et libertatis donationem vobis et vestris facinom et fieri volumus propter multa et grata servititia que vos erga nos plurim faciatis... Renunciomus... omni iuri divino, et specialiter i legi que loquitur de servis et libertinis ex causa ingratis: udinis in servitute recandi.

MANUMITTERE, licet iam, vel facultate dare aliquip faciendo. Tabularium Ecclesie Carnotensis: *Et quod petit Capitulo Carnotensi se Manumitti ad Clericatum et tonsuram Clericalem, et quod dicto die, quia manumissus fuit, et ante manumissionem suam juravit publice in Capitulo, quod pro hujus manumissione, quam intendebat habere, nec dedit, nec fecit dari, nec aliis pro ipso quod sci-erit, Capitulo Carnotensi, vel aliqui alii, etc.*

MANUMISSIO, Dimissio, remissio, Quitement Tabularium Conchenois Abbat. Ruthenus ch. 49: *Scripta autem vel firmata hec donatio, vel convenientia, seu Manumissio Karind[us] Julli, etc. Hildeber[us] Turon[ensis] Epist. 65: Utranque autem exactiorum sub oculis totius Concilii Comes in nostra manu depositi, postulare in eis accommuniatis gradum extendi, quicunque aliquando vel manumissa petere, vel manumissioni praefundim immuniture, attentarent. Intra illam præterea Manumissionem de naufragiis et de substantia morientium, quam Comes in nostra manu depositi, etc. Vide Metropolim Saliburgensem tom. 3. pag. 42. et Manum missio in Manus.*

* MANUMITTERE, I. pro Manum mittere, manum injicere. Lit. Theob. comit. Campan. ann. 1230. tom. 7. Ordinat. Franc. pag. 362: *Quod si... Matheus rex Lotharingie et marchio, vel aliquis suorum... Manumitteret in ipsis vel in aliquo ipsum, pro capiendo, vel captiuo teneret, etc. Vide in Manus. A lati- tatu Manumittere, libertatem dare, nostri Manumittere, dixerunt. Lit. ann. 1254. in Reg. 84. Chartoph. reg. ch. 414: Avons francs et franchissons, avons Manumittere et Manumitter les enfans dudit Je-han Comte. Occurrat præterea in illis lit. ann. 1267. tom. 7. eisdem. Ordinat. pag. 464. Unde Manumittere manumissio, in Charta ann. 1516. ex Chartul. Latinac. fol. 248: *Gens de servile conditione, main-morte, Manumittit et offranchit, etc.**

MANUMISSIO, quæ alii Emancipatio, cum scilicet Clericus ab Ecclesia sua, et quam intitulatur est, ad aliam ab Episcopo suo transeundi facultatem impetrat, apud Stephanum Tornacensem Epist. 185.

* 1. MANUMISSOR, Qui manumittit,

Concl. Emeritense inter Hispan. tom. 2. pag. 630: *Contingere etiam solet, ut postquam Manumissio eorum ab hac discesserit luce, talis occurrat successor qui aut in Ecclesia familiam minime querat, aut, etc.*

2. MANUMISSOR TESTAMENTI, Executio Testamentum Petri Infantis Portu-gallie Regni Majoricarum Domini 7. id. Oct. ann. 1226: *Facimus testamentum nostrum, in quo eligimus Manumissores nostrorum D. Raym. Episcop. Majoric. et Abbatem de Regali Ord. Cisterc. [Testamen-tum] Jacobi Reg. Majoric. ann. 1272. tom. 3. Spell. Acher. pag. 246: *Nos Jacobus D. G. Rex... nostrum facimus testamen-tum, in quo eligimus Manumissores nos-tri, sicut etiam venerabiles, etc.] Charla-ta 1305. *No... Manumissores et execu-tatores testamenti seu ultima voluntatis nobilitatis vestrae. Testament. Sauro D. de Pinizo, filio Jacobi Regis Arag. Id. Jun. 1305: *Eligimus et constituius Manumis-sores et executores vestri testamenti, etc.] Tabular. Prioratus S. Johannis Tolos. In Dei nomine ego Andiculus de Fenollio... oculo... facera testamentum, et dico Manumissores meos Guillelmum... Ponolessem Archidiaconom, etc.] Occurrit testem-nator testamenti Guillelmi Jord. Canticis Certitatis ann. 42. Philipp[us] Regis Franc[ie] et in Foris Aragon. lib. 7. pag. 182. et eius observantis Regni Aragon. lib. 5. tit. de Tutoribus, Manumissoribus, et cabecaria-ris. Vide Cabecalaria.****

* 3. MANUMISSOR, Chartarum sub-scriptor. Vide Manus.

* 4. MANUMITTERE. Vide in Manumis-sio.

* 5. MANUMITTERE. [Police Empre-ger: * Ego Andreas et uxor mea Etrudiis in pingramus seu Manumissimus.] (Cart. S. Andreæ Viena. ed. Chevalier, n. 65. an. 55.)

* 6. MANUMOLA, Chirotheca, quod manus molam seu formam referat dicta. Computus ann. 1222. apud D. Brusel-lotus 2. de Usu feud. pag. CLXXV: *Pro redditu Manumolarum portandis apud Gollenfontein, et pro una summa, et pro balista et gabessibus portandis in Mar-ciano. LXI. s. Vide Manuola.*

* 7. MANUMORTALIS, Practici nostris Mainmortare, Servus gleba. Charta prioris de Joannina ann. 1288. In Reg. Chartoph. reg. ch. 267: *Johannem Villallop[us] huiusmodi servorum esse dicimus, et dicabamus de corpore, et capite taillabilem et explectabilem de alto et basso ac etiam de prosecutione et Mainmortabilem. Vide Manus mortua in Manus.*

* 8. MANUMORTATIO, Consensus domini ad preddorum tragefactionem in manum mortuam, idem quod Admortatio. Charta Anna 1269. in Chartul. Pontificia. pag. 278: *Promulgat Adm[ortatio]nem Johanna... quod contra concessionem, laudationem, quitationem, Manumortationem... non veniet. Rursum legitur ibid. in Charta ann. 1278.*

* 9. MANUMORTUA, Jus in bona defunctorum. Form. MS. Instr. fol. 81: *Eumdem abbatis per eum anulum, ut est mortis, manueller investitus (episcopus) actus et reservatis iuribus episcopalis* (decimus et Manumortua, etc.) *(* Manumortatio. Chart. ann. 1208. In Schan-na. Hist. Epist. Worms. tom. I. pag. 72. Tributariorum... capitalem justitiam, id est Manumortuum, etc.) Vide Manus mortua in Manus.*

* 10. MANUMUNDIUM, Manutergium, Ugu-tion, quo manus mundantur. Promotus in Grammatica MS: *Facterygium, togilla,*

mappa, mappula, gauope, orarium, mensa, manuarium, prandium, Manus mundum, manuspiarium.

1 **MANUMUNITUS**, f. Rei domesticus administrator, procurator, Gall. *Intendant*. Gestu Consulim Andegav. tom. 10. Spclii. Acher. pag. 494: *Cum Comes custodiam domicili sui Haemericu de Curone prebuerisset; dum ceteri murmurarent, tres famuli Hugonis, Gofridus Manumunitus, Robertus telonensis, et Railnessius carpenterius rem difficultem agressi sunt.*

* **MANUMUTABILIS**, Gall. *Mainpuable*, dicitur Servus, qui dominum pro libitu mutare potest. Charta ann. 1256 ex Tabul. S. Joan. Laudin: *Se il avouer... que li maistre et li jurd devant des recueulent ou eussent receu aucun hom ou aucune femme de cors de l'eglise de l'abé devant dit et lor commune, que ne fued Mainpuable de ce.*

* **MANUOL**, [c. II solid. et III denar. et I Manual campis census, (Chevalier, Inv. archiv. du dophin, n. 849, an. 1277.)]

MANUOPERA, etc. Vide *Manuopera*.

MANUOPUS, seu *cum manuspiario captus*, in Flcta lib. 2, cap. 52, § 2, est in furto, vel cum re furtiva reprehensus. Will. Thorn pag. 202: *Clamat in hundro isto in manerio suo de Swans tene placita de felonibus captis cum Manuopere ad seculam, etc.* Vide *Handbenda*. Alia notione apud Radulfum de Hengham in Parva cap. 7 disselsina fieri dicitur, cum *Manuopus* aliquius impeditur, etc.

MANUOPARE. Idem Radulfus de Hengham capite laudato: *Divortium celebratum est inter virum et mulierem, si post divortium vir teneat se in hereditate perquisita in matrimonio mulieris, statim cum post divortium Manuoparetur, dissisteret.*

* **MANUPARIUM**, *La toualia*, in Glossar. Lat. Ital. MS. Vide *Manuparium*.

MANUPASTUS, et **MANUPASTUM**, Domesticus ann. 966 et 970 et 971, in Canonibus Saxonici Edgar! Regis cap. 1. § 4. vox composita ex *re febo*, nutritius, pastus. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 66: *Si Manupastus aliquius accusetur de furto, solus pater familiæ emendare potest, et tunc, postea legi sine perjurante Concilium Isidoriane cap. 10. apud Ordine Cisterciens. lib. 5. Si Clericus rapax facerit vel furturn... aut incendiis fecerit, aut Manupastus sive, aut habitor, alibi similiter.* Cap. 28: *Si quid per contentio nem in domo Presbiteri vel Clerici, vel eorum Manupastum relictum fuerit, Episcopi erit.* [Charta ann. 1082, in Hist. MS. monast. Beccens. pag. 146: *In ceteris autem parochiis que ad eandem Abbatiam pertinent, et sunt de nostra diaecesi, hoc soli et concessimus, ut Manupastos suos laicos quietos habeant.*] Chronicum Beccense ann. 1124: *Proprius hanc reconciliacionem Ecclesia Lexoviana non perdet foris facturas suas de violatoribus, excepto Manupastu, id est, servientibus Monachorum.* Eadem notione occurrit in Monastico Anglic. tom. 2. pag. 71. 932. 994. 1002. apud Bractonum lib. 3. Tract. 2. cap. 10. § 1. Britonum cap. 12. fol. 19. In Flcta lib. 1. cap. 27. § 2. 4. etc.

ESSE IN MANUPASTU ALICUJUS. Leges Avred. Regis cap. 5: *Nullum a se dimittit qui inculpatus sit in Manupastu suo.* Leges Forestar. Scottic. cap. 18: *Si aliquis mansus invenitus fuerit in aliqua foresta, dominus in qua cum maxime fuerit, erit culpabilis factus de Manupasto.* Charta Henrici I. Regis Angl. in Regesto Normann. signata P. fol. 24. in

Camera Comptu. Paris.: *Ut habeant et tenentes in pace et integre... et quiete in omni potestate mea ab omni teloneo et modiatione, et omni alia consuetudine, et de omni seculari servitio et exactione, et sonagio honinum de Manuspiario eorum, et de omnibus querelis, etc.* [Charta Hugo. Duci Burgund. ann. 1188. apud D. Brusel tom. 2. de Usu feud. pag. 1006: *Dum liberi manebunt cum portis existentes de Manuspiario et familiae patres.*] In Statuto de Decimis Saladinis apud Rigordum ann. 1188. filius in Manuspiario patrius esse dicitur, qui nondum est emancipatus. Addit Fletam 1. cap. 27. 88. § 21. lib. 2. cap. 2. § 7. cap. 67. 26. Perardum in Burgundicis pag. 298. etc.

Nostris *Mainpatis*, eodem sensu. Pachtum inter capitulum et consules Noviom. ann. 1893. In Reg. 78. Chartoph. reg. ch. 280: *Item du descoir nez en parlament entre nous doyen et chapitre desusdi pour nos... eoz chappellains, nos clerici nos familiars non sergant, comme d'autre part nos de nos Mainpatis, etc.*

* **MANUPERANUS**, (Gal). *Border*: « Solvi Geroldi. *Manuperanus de Pessac*, pro. Z. Jornalibus. T. 22. p. 511. Solvi dicto Geroldo, Bordillerio de Pessaco. T. 22. p. 512. » (Arch. histor. de la Gironde.)

MANUPIARIUM. Joan. de Janus: *Manuparium, gauope, quasi manus piene.* In Gloss. Lat. Gall. Nape. Glossam Isid. Mappa, gauope, togilla, expiarium. Vide *Manuparium*.

MANUPLETUM, Gloss. Greco. Lat.: *Xu-plo-ri-ni, Cor-pul-en-tu, xip-o-lu-ni, Manu-pletum.* In *Matplatum* habetur.

MANUPRETUM, *xip-o-pu-ni*, in Gloss. Gr. Lat. in *Glossis vero Lat. Greco. Matplatum, xipobodion.* Asconius 8. in Verrem: *Manupretum dicatur, ubi non tam materie ratio, quam manus aquae artis ducitur.* Vide Varro. et Plaut. in *Menechmo*.

MANUS, Subscriptio, chirographum. Cicero in *Catilinam*: *Statius cognovit Manum et signum suum. Ita ad Atticum lib. 11. Ep. 2: Signum et Manum meam requirent. Facundus Hermianensis 1. cap. 4. Sed nunguid vel si proprium Manum Romano Episcopo non probant recipiat. etc.* Supra chirographum appellavit. Et *juratum sibi fuisse respondit, quod chirographum suum recuperet, si tec Romanus Episcopus non prodoret.* Epistola Clericorum Gallicarum directa ad Legatos Francorum qui CPD protoclebsantur ann. 529. *Quoniam ipsi Episcopi Greco ad voluntalem Principis dannaverant capitula ipsa, unde cause mota est: sed heatisimus Papa Manus eorum a serenissimo Imperatore recuperat.* Vetus Charta exarata ann. 18. Hudovic Regis in Orientali Francia, apud Joschimium Vadianum pag. 83: *Ego in Dei nomine Wolger cum Manu filii mei Engelaci consentientem tradimus ad Monasterium, etc.* Charta ann. 1170. apud Ughbell. in Episcop. Bergomensib. Ita ciudatur: *Manus Petri et Heriprandi: Manus Manfredi Vicecomitis, etc.* Ita in alia ann. 1178. ibid.

MANUS FIGERE, Subscribere, manu ac scripto firmare. Canones Hibern. lib. 33. cap. 4: *Rata reddit debita, pro quibus ficerat Manus. Manus suas imponere in epistola, pro epistolam subscribere,* in Lega Bajwar. tit. 1. cap. 1. *Manum posse in charta falsa*, in Lega Longob. lib. 2. tit. 51. § 1. [eo Luitpr. 68. (6. 10.)] Leges Luitprandi Regis Longob. tit. 17. § 2. [eo 22. (4. 4.): *Ita tamen ut ipsi*

parentes, qui interfuerint, aut judges in Chertula ipso Manus ponent.

[Addit. Leges Ratchis Regis tit. 7. § 2. (4. 4.) Vide Firmare 3.]

1 **MANU CAPERZ**, Eodem significatu. Charta ann. 1186. in Chartular. Melid: *Ego etiam (Henricus Trecentis Comes) ipsa roganibus Manus capi... annotatum sigilli mei impressione firmavi.*

MANUM MITTERE, nude, eadem notione, non semel in Chartis Veneticis apud Joan. Lucium lib. 8. de Regno Dalm. cap. 11. 12. lib. 4. cap. 9. quem hoc modo clauduntur: *Ego N. Manum misi. Manus suus in chartam mittens, in Lege Alemanni. tit. 2. 1. Manum Ponens, in Lege Longob. 1. 2. tit. 10. § 2. tit. 55. § 17. [eo] Luitpr. 22. (4. 4.) Rach. 4.] Charta Alemannica Goldasti cap. 90: *Ei Manus suus in ipsam chartulam possident.* Acta S. Maximini Confess. pag. 56: *Tatianus cui usq[ue] dicitur: in p[ro]fessu[re] vobis et[er]n[us] videtur. Vide Gloss. med. Gratit. in Xip.**

* *Vel potius Manu tangere: quod etiam nunc in quibusdam provinciis in usu est, ubi scribent nescil coram notario conventum, manum tractu approbat. Id preterea aperte innuit Charta Will. castell. S. Audom. ann. 1205. In Chartul. S. Bart. pag. 21: *Hanc alienacionem super altera S. Berlini, fratribus meis assentibus. Manus apponitur, opifiti. Vide infra Tangere 3.**

MANUS DIVINA, Imperatoria subscriptio de qua Brissonius in formulis pag. 365.

MANUMISSORES, Chartiarum subsignatores. Charta Germanica ann. 798. apud Henschenium ad Vitam S. Ludgeri Episcop. Acta est autem publica hac traditione: *coram testibus et Manumissoribus, etc. Occurrunt eadem verba in alia ann. 799. apud eundem. Tradit. Fuld. lib. 1. trad. 21: Coram his testibus et Manumissoribus, quorum nomina et signa infra scripta sunt.*

MANU FIDEM DARE. Tabularium Vindociense Ch. 179 ann. 1084: *Dedit etiam Domino Abbati Odericu fidem, Manus suum, sicut mox secularis exigit, in illius manum mittens.* [Le Roman d'Athis MS.:

*Et les Barres qui o lui ferent,
En la main Dieu de vrai lui mitrent
Quelle assembleront leurs servies,
Et pourchasseroient leurs amis.]*

(eo) *Vide Dextre 2. Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 188. seqq. et Haltaus. Glossar. German. voce Hand. col. 785. seqq. ubi multa de significationibus vocis Manus.]*

MANUM MITTERE in aliquem, in Lega Salicita tit. 15. § 1. Formula loquendi nostri familiaris. *Mettre la main sur quelqu'un: Manus aliqui iniurie, in Lega Bajwar. tit. 3. cap. 1. § 8. tit. 4. § 8. et in 1. 7. de Fil. Apparitor. (7. 22.) et tit. 1. 8. de Apparitor. (11. 80.) Cod. Theodosiani. Vide in *Manumissor*.*

MANUM MITTERE super manum alterius. Tabularium Ecclesias Matriconensis: *Misi autem Manum domini Hugonis Diensis Episcopi et Romani Legati, quasi in loco sacramenti, ne aliquis filiorum vel successorum suorum hanc verpcionem presumeret infringere.* Vide *Jurare in Juramento*.

MANUS in hominibus, *la bouche et les mains*, in Consuetud. Trecentis, et aliis. Leo Ost. lib. 8. cap. 48. (alias 50.): *Manobat ei, ut sibi fideliatem faceret, et homo ipsius per Manus deveneret.* Vide *Hominium. Hinc*

¶ MANUM DARA, pro hominum præstare, manus suas scilicet in manus domini immittendo. Charta Henrici Imper. ann. 1014. apud Murator. delle Antic. Estens. pag. 106: *Ponitque nos in Regem et Imperatorum elegantur, ut post manus nobis datus, et Sacramenta nobis facta, etc.* La Roman de Rou MS. Rer. Serv. b. 100. v. 100. et seq. Malma. 11. lvs.

• MANUS SUAS FACERE, Obedientiam alii proficeri, manus suas scilicet in manus superioris immittendo. Judic. ann. 715. apud Murator. tom. 8. Antiq. Ital. med. evi. col. 289: *Nam et ipsi presbiteri, quomodo ibidem custodes sunt, ita proficiunt per Evangelia et sacractiones ab Aretilina ecclesia episcopo suscipiant, et Manus eis, iusta antecessorum suorum consuetudinem, ibidem facient, et sacramenta prebuerint, et obedientiam usque artem impendissent et crisma suscipiant. Inquisit. ejusd. ann. ibid. col. 377: *Cum epistola Willerat multolet electus clericus venire ad ecclesiam S. Donati, et sagrationem ab episcopo Aretilino susciperet, et Manus suas facere et sacramenta preberet. Charta ann. 746. ibid. col. 411: Repromecto et spondeo, atque Manus meam facio tui domino venerabilis Walprand episcope, pro eo est me... presbiteri hordinasti.**

• MANUM OBEDIENTIE TRIBUERE, Eadem notio. Charta ann. 1152. apud eundem. Murator. tom. 5. earumq. Antiq. col. 1083: *Sacerdotem seu clericum electum abbas de ecclesia illa et his, que ad ecclesiam pertinent, investiat. Sacerdos seu clericus Manum obedientie si tribuat.*

MANIBUS COMPOSITIS FEUDUM RECIPERE. Jus feudale. Saxon. cap. 23. § 1: *Multis fratribus poterit dominus solum feudum conferre, si composita Manibus hoc receperint omnes simul. Id est, si una omnes homagium domino present. Add. cap. 29. § 16.*

PER MANUM ALTERIUS TENERE, Ad alio per horum agum et in feudum posse dare. Testamentum Ranimiri Regis Aragon. mrs 1098. apud Martinzelium in Hist. Pinnatensi lib. 2. cap. 88: *Et si Deus mihi dederit signaculum, et ego viero, quod teneam illam terram et honorem, quomodo usque hodie illum tenus in Dei servitu, et post meos dies habeat illam Sancti filius tuus jam dictus (primogenitus) in servitu Dei. Et dimitto Aybar et Exameron Laii cum omnibus eorum viiis, que ad eos pertinent, ad alium filium meum Sanctum, ut possideat illas supra scriptas villas per Manum fratri sui Sancti, quasi per me. Et si daberentur de eo, et laxaverit filium, tenuerit eus filias eas per Manum de Sancto fratre meo in sua fidelitate. Et si talen insaniam fecerit ad fratrem suum Sanctum, ut, quod absit, ei mentiretur, etc.*

¶ PER MANUS ALTERIUS JUSTITIAM ACCIPERE, Emendationem et jus suum a judece obtinere. Tabul. Gemeticense: *Quod si forte aliquis eorum hominum aliquem de hominibus Comitis, vel aliquem alium vulneraverit vel occiderit, et non delentes potuerit inde evadere, sequitur ultra praestata viam in propriam monachorum partem recipere, nulli omnino lecas usque prosequi, vel ibi capere; sed justitiama inde accipiet per Manum monachi qui Prior erit de Beu. In Charta ann. 1255. ex minori Chartul. S. Vict. Massil.: *Litigare in manu sua compellebat, id est, coram se de rebus suis dicere.**

¶ PER MANUM tertiam res suas adhucire. Vide suo loco Adramure.

MANUM ALTERIUS LUCHARI. Wibaldus Magdeburg. art. 103: *Manum alterius si unus testimonio tuncari vellet, occasione falsi, id facere cogitur mortierius, cum humerous fide digna.*

MANUS BONAE, Bona voluntate dicitur Rex qui prædicta de quibus illis est, interdum ea dirimatur, sibi asserit: ut **Manum regiam infringere**, qui bannum regium infringit, in Aresto Paris. penult. Janu. ann. 1319. Aliud eiusdem ann. 28 Junii: *Dicta Bonata existens in speciali gardia et protectione nostra una cum bonis suis, Manu nostra et penoncello et brandone regis apparente positis, etc.*

MANUX MITTERE in fortunam alterius. Bons illius sibi asserit. In iure Salic. tit. 52. num. 2. Eodem sensu in Statutis Ecccl. Cadurc. apud Marten. tom. 4. Anecdol. col. 739: *Manu n' apponere in rebus.*

MANUS DONATIVUM quod Clero a summis Pontificibus in novemilia solemnitatis, et regal. apud Presbyterium. Vide in hac voce. Ordo Romana. spud Mabili. tom. 2. Musel. Ital. pag. 129. *Ibi vero de Natalia dominis et die sonete Pasche dat omnibus prioribus Manum, id est presbyterium duum, pres. facti scilicet xx. solidis dominus Papa et Manum. Pluries ibi.*

MANIBUS COMPLOSSIS DEPRECARI. Hode dic. Toledo. lib. 2. de Ich. Hispan. cap. 18: *Confestim quasi debita jura noscentes, remissa istis et complicias ad pacem Manibus supplices substituit et colla [Manibus] velatis orasse supplices testis Flautis in Amphitryone 1.*

Velatis manibus orati, ignoscamus peccatum suum. Virgil. Æneid. lib. 7. v. 287: *Præferimus malibus vitas ac verba præceptum.]*

MANIBUS CANCELATIS, id est extensis, seu decussatis. Johanni de Janu: *Cancelaria, brachia extenderat. Epist. Pap. normit. ad Martinum IV. PP. in Chron. Sicilie. apud Marten. tom. 8. Anecdol. 84: Universitas Siculorum terre osculum ante pedes et flexis poplitibus ac Manibus cancellatis. Vide Cancelaria.*

MAN IN TERRAM PONERE solebant veniam petentes, etiam supremi dignitatis viri. Chron. Andr. presbyt. apud Murator. tom. 1. Antiq. Ital. med. col. 48: *Imperator vero Manum in terram ponens, veniam petivit, et gratiam filio suo reddit.*

MANU CLAUSA, id est, **Pugno percussus**. In Lega Salica. cit. 20. num. 9.

MANUS FERRE, Exertus, corpus militares fiducia Pacens. Episcop. in Chron. Hera 630: *Exercitus exercitu aduerso, cum Manu ferrea Persicem proficisciatur insequendo.*

SUB MANU ALICUIUS ESSERE, id est, sub potestate. Concilium Veneriane ann. 755. can. 11. et Aquisgran. II. cap. 8. can. 21. etc.

AD MANUM SUAM ALIQUID HABERE, tenere, possidere: nostris, Avoir en main. Vetus Charta apud Freherum in Origin. Palat. cap. 6: *Conscriptio Marche et silve, que pertinet ad Virunheim in pago Ranicow, sicut eam Chunradus Rex ad Manum suam habuit, etc.*

SUB MANIBUS HABERE, id est, **Ad manus**, Galli dicimus, **Avoir sous la main**. Elmham. in vita Henr. V. reg. Angl. edit. Hearn. cap. 32. pag. 78: *Cum quedam negotia, puta illud quod sub Manibus iam habetur, per alias inferioris*

condicionis personæ... expeditio felicis deduci veleant ad effectum.

PER MANUM SUAM SE DEFENDERE, id est, per duellum, in Regiam Majest. cap. 12. § 2. Add. Speculum Saxon. lib. 1. art. 18. § 1. lib. 2. art. 2. § 7.

DONATIONES FACTÆ PER MANUM REGI, id est, coram Regis, ut est in Capit. Caroli M. lib. 6. cap. 207. *¶ 212. Vide Speculum lib. 1. form. 12. 18. [Dare seruum manu] Regis hoc est, coram Regis mandatere in regibus Liutprandi apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 61. *¶ 213. Vide chart. ann. 1195 apud Schannat. Histor. Episcop. Wormat. tom. 1. pag. 246.]**

¶ AD MANUM SUAM PONERE, Sibi asserere, occupare, Gall. Se saisir. Charta ann. 1398: *Dictam carrieron ad suum Manum ponere et sibi appropriare posse.*

EXTRA MANUM PONERE, Rem quamvis modo cedere. Gall. Délaissier. abandonner. Charta Theobaldi Comitis Campanie. ann. 1228: *Ac si in ponendo extra Manum sorum hereditatem illam que de ipsa non morabit, aliquid haberent, ego similiter inde nihil percipiam.*

DE MANIBUS DARE IN TERRAM, Phras. Gallica. Donner des mains en terre. Se manibus excipere. Charta ann. 1298: *In dominium Amalricum et socios suos impingerunt... ita quod de Manibus dedit in terram.*

MANUS CONSECRATA. Charta anni 1108. in Tabulario Ecclesiæ Gratianopolitanæ sub Hugo Episcopo fol. 29: *Et Eusemia uxor Iamidoniae predicti gurpivit et donavit, sive laudavit prefatam dicimam in manu predicti Episcopi Hugo-ni, quam laudationem in manu Episcopi confirmatam pro sacramento habemus. Similiter et filie Guigonis, neptis Iamidoniae sive Eusemiae, in Manu consecrata Episcopi Hugo-ni donaverunt ac dimiserunt, sive gurpivierunt tertiam partem hanc decimaru[m] harum de tota parochia de Meljano, sc. Et fol. 81: *Omnies autem decimas... in Manu predicti Episcopi gurpisco: quam gurpitionem sicut sacramentum super altare timo. Fol. 99: Et hec promitto me servarum pro jureamento, in sacra Manu pronominati Episcopi Hugo-ni, et inde do ei occidum bone fidei sponso.**

MANUS AQUA, De fidejussione dicitur. In Charta ann. 1301. apud Madoc Formul. Angl. pag. 10: *Ita videlicet quod nisi illas (marcas) redirent in festo Nativitatis S. Joannis B. anno supradicto, quod D. Williams de Batonya cui illæ quiete clamatio credebatur custodienda in magna Manu, dicto nichil in suo certo afflato liberaret.*

MANUS JUDICIA, Judicium per fermum candens. Liber Chirographorum Abas fol. 171: *Si... contentio insurrexit per legitos testes, si potest fieri, finetur. Si autem, finitur sine duelio, et judicatur Manu, sicuti Abbas per fidem unius hominis affirmari fecerit. Et fol. 199: *Aliquæ si... contentio fuerit orta, testimonio legitimorum virorum,.... sine duello et judicata Manu finiri. Vide Fermum candens.**

MANUS PUBLICA, Chronicorum Fredericorum cap. 58: *Avaros et Scelos, castigantes gentium nationes, usque Manu publica, sum ditionis subiectum fiducialiter spondebat.*

MANUS RECTA, Sincere, sine fraude. Charta ann. 982. apud Mirsum tom. 1. pag. 38: *Si tempus aut res expostulave-*

rit, recta manus et vero auxilio, subministrat Ecclesia opera sui adjutorii.

MANUS auf daxtrum perdere, Penna decreta maxime in peruros, in Lege Wisiogoth. lib. 8. tit. 5. § 1. in Lege Burg. tit. 6. § 11. tit. 26. § 4. tit. 55. § 8. Manum redimere, in Lege Balwar. tit. 2. cap. 6. et cap. 11. § 1. Cum manu recessis compone, tit. 9. cap. 4. Addit. tit. 1. cap. 5. tit. 6. cap. 2. § 8. Capitul. 5. Carol. M. ann. 808. cap. 3. 18. etc. Capitulare ann. 779. cap. 10. Capitul. 4. ann. 806. cap. 6. 11. Capitul. triplex ann. 808. cap. 4. Capitul. 1. ann. 809. cap. 21. Capitul. 3. ann. 818. cap. 30. Capitul. 2. ann. 826. cap. 6. 11. Chartam Waldemari Regis Danie. ann. 1252. apud Pontanum lib. 7. Herum Danic. pag. 448. Ottoneum a. 8. Bissio cap. 40. Penna etiam monasteriorum in Edicto Pisanai c. 16. etc.

MEDIE et INFINIE MANUS HOMINES, qui medicina et infirmitate conditionis, qui medicina et infirmitate personae aliquantur. Vide in loco Homo. Radulfuse Dicto ann. 1112. Et plures huius Manus, quae sunt ex iustis et rationibus causa Re, sunt deinde redempti. Item ann. 1198. **Tandem Regis Francorum** liber suo duco Milites media Manus homines, dresatis in Angliam. Ita ann. 1190. et 1192. Inferioris et infirme Manus homo, apud eundem ann. 1198. 1195. [Assistens Hierosol. cap. 2] Chevaliers ne doivent pas faire nisi manus cum bordes, ne boursies et gants de base Main com Chevaliers.]

MANU INVOLUTA in palla alteria offere. Tabular. Cassarriense. ann. 24. Ludov. Imper. F. Lotharii. Ego Lupi. tibi dono Romano Abbatii ad partes Monasterii cum oblatione Manus involuta in palla alteria, etc. Vide Oblati 1.

MANU RUBRA, vel rubra Manus. Flagra delictum, manifestum. Glasse MSS. Ex' avropeo, in' berquali, et evre' re' xliwan. Leges Baronum seu Quon. Attach. cap. 89. § 2: Cum quis capias cum rubra vel recenti Manus homicidi, vel quod manuatis deprehendatur cum furto, vel latrocino. Statuta Davidi II. Regis Scolle cap. 2. Si quis calumnias fuerit de latrocino, ... si copias cum rubra manus, et aliquis cum sequatur, statim subeat iudicium. Silvester Giraldus lib. 2. Itinerarii Cambriæ cap. 1: Meritis proverbio quo dicitur, Anglia Regem Hibernia triumphantem ab homine cum rubra Manus in Hibernia viderem, per Menseum reducendo super Lechadem mortuorum.

FORTUM HIBERNIA IN MANIBUS, vel furto Manus habens, in furto seu flagrantia criminis deprehendetur in Legibus Adelstani. Regis. Et. Brempton. pag. 849. et 850. Let. Balwar. tit. 6. cap. 6: Fur nocturno tempore captus in furto, dum res furfis secum portat, et Latet cum furfis ambulans, in Capitulari. 8. ann. 818. cap. 29. Anglie. Maynour dicitur fur, qui in manu furto deprehenditur, ut auctor est Rastallus. Fux maiestatis, apud Plautum in Aulul. Aschiphi contra Clesiphontem, xliii. Ex' avropeo, deprehensa in admiso, apud Papianum, in leg. Si dominus. D. de Prescript. ex' ciruclis, apud Aschiphi in Prometheo vincio pag. 16. Edit. H. Stephani.

MANUALIS FACTUM, in Speculo Saxon. lib. 2. art. 85. 86. § 1. art. 84. § 1. 2. art. 71. § 4. lib. 8. art. 85. § 1. 3. art. 84. § 5. Wichbild Magdeburg. art. 110. 114. 115. et in Constat. Friderici I. ann. 1158. apud Goldast. tom. 8. Constit. Imper. pag. 280. Present fæ. interdum present, nude, in Stabili. S. Ludovici lib. 1. cap. 182.

lib. 2. cap. 2. Present mæset, in Consuetud. Insulis tit. 1. art. 18. Normannia art. 86. Alisiod. art. 86. Silvanect. art. 118. etc. Vide Harmenop. pag. 427.

MANUALITER DEPREHENDI, in furto flagrantia in Quoniam Attachiam. cap. 39. § 2.

MANUS POTESTATIVA. TRADERE, in Charis Alamanicis Goldasti 37. 54. 55. 76. Charta vero 76. sic clauditur: Notavi diem Martis 4. Non. Octob. sub potestativa manus Hudovici Regis et pueri et sub Adalberto Comite. Ita ut potestativa Manus hic sumatur pro auctoritate et facultate donandi a Principe induita. Vide Potestativa.

¶ **MANU COMMUNICATI VENDERERE**, Data dextris de pretio rel vendenda convenire. Charia ann. 1845. tom. 2. Hist. Trevir. Joan. Nic. ad Hontheim pag. 157. col. 1: Cupimus fore notum, quod nos Manus communicata, deliberato animo et spontanea voluntate vendidimus et vendimus... domos nostras. Vide infra Mercatum manus. ¶ Communis consensus compurgium una vendendum, spondendum, etc. Vide Halltans. Glossar. Germanicae vocis Grammatica Hand. col. 677. De maritis uxoris coadiuvante vel communione manus vide Mitterm. Princ. Jur. Germ. § 815.

MANUS IMPORATIO, xeropoxia, xepotatio, est positio manus super caput allicius. Hinc translati viri xeropox. Act. 6. 14. xeropox in' se' xepotatio, translati apud Clementem lib. 8. Constit. Apost. cap. 18. et alios. Isidorus lib. 6. Orig. cap. 19. Manus impositio ideo sit ut per benedictionem advocatus invitetur Spiritus sanctus. Tunc enim illa Paracleus post mundata et benedicta corpora libens a Patri descendit: et quasi super baptismi aquam, tanquam super pristinam sedem recognoscens quiescat. Nam legitur quod in principio aqua superferbatur Spiritus sanctus Concilium Chartaghinense IV. de ordinatione Presbyteri can. 3: Episcopo eum benedicere, et Manus super caput eius tenente. Et can. 4: Solus Episcopus, qui eum benedic Manus super caput illius portat.

Manus autem impositio primitus pro simplici benedictione sumptus est, quem xeropox xeropox dicitur Tarasio Patr. CP. act. 1. Concil. Nicenii II. Cum enim aliquem simpliciter benedicimus, manus et antiquo more imponimus. Sic enim Patriarcha Jacob cum filios Joseph benedicret, manus eis impositus. Gen. 48. et Dominus in Evangelio Marc. 10. oblatos sibi parvulos per impositionem manus benedixisse dicitur. Honorius Augustodunensis lib. 1. cap. 180. Quod autem impositio per Manus impositio datus unde exortum dicitur, quod Iacob Manus impositus, dum eum benedit, et Moyseus Iesus Manus impositus, dum eum ducem presecari, et Dominus in Evangelio Apostolis Manus impositus, dum eos principes et sacerdotess Ecclesiae constituit. Sed et ipsi Apostoli Manus imposuerunt, cum Spiritum sanctum dederunt. Vide S. Augustinus Ep. 59. S. Ambros. lib. 1. de Penitentia cap. 7. etc.

¶ Nec alia notio accipendum arbitror Capitulum 71. lib. 1. Capital. quo Abbatissis manus impositions interdicuntur: Auditus est aliquis Abbatissas contra morem sancta Dei ecclias benedictiones et Manus Impositiones et signacula sancte Crucis super capita viuorum dare, necnon et velare virgines cum benedictione sacerdotali.

MANUS IMPORATIO in benedictione De votarum, in Concilio Venet. can. 4. et

Aurelianensi I. can. 10. pro ipsa benedictione. Vide Notas ad Alexiad. pag. 418.

MANUS IMPOSITIONIS ORDINATORIA, qua Diaconi, Presbyteri, Episcopi ordinantur, ut Actorum 8. in Epist. ad Timoth. cap. 4. et 2 ad Timoth. cap. 1: xiporev xadiporev Tarsico CP. Hieronymus cap. 58. Esaias: Ordinatio non solum ad imprecationem vocis, sed etiam ad impositionem impletur Manus. S. Ambrosius lib. de Dignitate Sacerdotial. cap. 5: Homo imponit Manum, Deus largitur gratiam: Sacerdos imponit supplicem dexteram, Deus benedit potenter dexteram. Vide Stephanum Episcop. Tornac. Epist. 28. Baronium ann. 44. num. 88. 84. Seldenus ad Eutychii Orig. pag. 17. 24. 1. Edit. Morinum de Sacris Ordinationibus, etc.

MANUS IMPONITIO RECONCILIATORIA ea est, per quam penitentes, heretici, sive excommunicati, sancte Ecclesie reconciliantur. Anastasius in S. Euseb. PP: Hic hereticos intenuit in urbe Roma, quos vere ad Manus impositionem reconciliavit. Idem in S. Siricio: Hic constituit hereticum sub Manu impositionis. [Capitulum lib. 5. cap. 127] Criminalia peccata multa, ieiunia et creare Manus sacerdotibus impositionibus sonaque supplicationibus justa Canonicum statuta placuit purpurei, ita ut nemo sine Manus impositione Episcopi, aut ejus justificatus Presbyteri, se credat esse, nisi facinoribus absoluimus. Triplex enim porro Manus impositionem in penitentia publica fuisse observat. Sirmond. In Historia Penitentiarum publice cap. 7. primam per quam publicum criminum rei ad penitentiam agendum admittebantur ab Episcopo: alteram, que non una, sed multiplex fuit, in ipso penitentia de cursu: tertiam denique et postremam, in qua penitentes omnibus rite peractis Ecclesie reconciliabantur: que quando Manus impositio reconciliatoria dicitur in Concilio Arausianico I. can. 8. De ejusmodi manus impositionibus super penitentes agunt preterea Concilium Carthag. IV. can. 78. Carthag. V. can. 11. Meldense can. 76. Arelatense I. can. 8. Canones S. Patricii cap. 7. Vigilius PP. ad Eleutherium Episc. S. Augustini. lib. 8. de Baptismo, Leo M. ad Rusticum Inquisit. 18. et ad Nicanor Aquileiensem cap. 7. Avitus Vien. Epist. 6. 24. etc.

Hec autem manus impositio Laicos tantum special, non Clericos. Nam cum Laici abque Ecclesiastico communione solent partire, inquit Bernoldus Constantiensis, Clerici vero abque administratione offici, non mirum, ut Clerici per Manus impositio laicos, non sacerdos, partendi pro crimini admisimus, non ut Laici consequentes, qui nequaquam ut illi, pro crimini abcommunicari juberint. Si autem ipsi usque ad anathematice sententiam inobedientes existent consequentes est, ut per Manus impositionem sancte reintegrenetur Ecclesie, cum redierint, sicut et sanctum Nicenum Concilium de Novatianis instituit. Numquam tamen ut Laici remedium penitentis per Manus impositionem consequuntur, etiamne penitus abque ordine suscepto recipientur, etc. Vide S. Augustini Ep. 54.

MANUS IMPORATIO in Confirmatione Catechumenorum, Neophytorum, vel noviter baptizatorum, de qua Concilium Elliberitan. pag. 38. 39. Arelatense I. can. 8. Euseb. PP. in Epist. Anastasius

Biblio. in Vita Ejusdem Eusebii, Melchiades PP. in Epist. cap. 1 et 2. Innocentius II. PP. cap. 8. August. lib. 3. de Bapt. contra Donat. cap. 15. etc.

MANUS IMPOSITIO In Baptismo, de quo Concilium Carthag. IV. can. 3. 85. Arelat. I. cap. 6. 8. Matiscon. II. cap. 8. Tolet. XIII. cap. 10. Isidor. lib. 6. Orig. cap. 19. etc.

MANUS IMPOSITIO super infirmos, iuxta illud Matiscon. cap. 28: *Super agros manus imponent, scilicet super Catechumenos et Energumenos pro expulsione diaboli, que specialiter Exorcistis in ordinacionibus conceditur, quippe ut habeant testemtatem impositionis manus, ut Catechumenos sive Energumenos vide Medium ad librum Sacrament. pag. 840. 842.*

PER MANUS IMPPOSITIONEM ab hereticis baptizatos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti purgari debere, obseruat Zacharias PP. in Ep. ad S. Bonifac. Mogunt.

MANUS IMPOSITIO in Coronatione Regum, apud Adamianum in Vita S. Columbae lib. 2 de Aldano Rege Hibern. : *Imponerantur Manum super caput eius ordinans benedixit. Ordo ad Regnum benedicendum : Ut que per Manus impositionem hodie Regna instituitur, sanctificatione tua digna et electa permaneat.*

° MANUS MANTA, Sinistra, apud Joan. de Saintre cap. 40. pag. mihi 205: *Après eux venaient les rois d'armes et héraldroy de roy, per à ceulz de France et à leur basse Main.*

° MANUS MANCA. Eodem intellectu, sic dicta quod ea minus dextra agimus. Leg. Lusit. sub Alph. reg. tom. I. Probat. hist. general. domus reg. Portug. pag. 10: *Quando fuerit in congregations maritatis regine, ibit in Manu manca. Hinc Manu ipsa appellatur in Lit. remiss. ann. 1389. ex Reg. 130. Chartoph. reg. ch. 101. D'un conseil que ledit Jehan tenoit en sa main, il nraast cruellement le supplicant en sa main pote. Se je me feusse donnez gardes de la pote Man, in al. Ann. 1397. ex Reg. 131. ch. 368.*

° MANUS GARNITA, Id est, Armata. Chartul. Corbi. Sign. Cesar fol. 8. v. : *Si aucun se bat et ladite marie de Main garnye, il y a sonzante sol: Paris d'amers.*

° MANUS LINEAE, inter superstitiones et paganias recensetur in carmen indiculo, Capitular. tom. I. col. 152.

MANUS MORTUA, Gibelis servi absque liberis (masculis) ex legitimo matrimonio procreatis decedentis bona, ac hereditatis, que ad dominum ipso jure pertinent: cum de his testamento minime disponere, eti donatione inter vivos, licet, ut est in Consuetudine Arvernensis cap. 27. art. 8. 4. 5. *Exactio consuetudinis pessima, que Mortua manus dicuntur, apud Sugerium in Charta pro libertate villa. S. Dionysii. Servitus Manus mortua, linea humanae generis inhumana, in Chron. Episcop. Autisiad. cap. 64. Charta ann. 1102 ex Tabul. Campania: Statutum inter nos, ut annos singulis idem Episcopi noster et successores ejus Episcopi predicatorum hominem capitatis libere et integrè habeant; certe vero, id est Mortuam manus humanam et similiorum, et oligia, inter nos equaliter dividantur.* ¹⁰⁰ Vide Haltau. Glossa. German. voce *Todes Hand*, col. 1731. etc.

¹⁰⁰ De quo iure habet Charta Steph. abb. ann. 1302. Inter Probat. ult. Hist. Trenorch. pag. 182: *Nos vero pro his omnibus consuetudinem illam, que Mortua manus dicuntur, et odiosa, dura nimis et importunitas burgenses villa Trenorchensis erat, sed et infamis et pernigrina videbatur extrangis, tibi quisque successoribus, cum bona voluntate et fide remittamus in perpetuum.*

manus dicebatur, et odiosa, dura nimis et importunitas burgenses villa Trenorchensis erat, sed et infamis et pernigrina videbatur extrangis, tibi quisque successoribus, cum bona voluntate et fide remittamus in perpetuum.

Varie autem haec vox in consuetudinibus municipalibus et apud Practicos sumitur. Nam **Manus mortua**, interdum ipsos homines spectat, quos **Manus mortua** vulgo dicunt. Interdum prædia ipsa, quae bona **Manus mortua** appellant.

HOMINES MANUS MORTUA sunt servi glebe, quibus ut diximus, e bonis suis testamento cavere non est non perinde ac Latinis liberis apud Romanos, qui, ut al. Galvanius lib. 3. ad Ecclesiam Catholicam: *negare ultimes voluntates arbitrio, etiam que superlatives habebant, moriens donare non poterant. Redit igitur dominus Manus mortua hereditas, si absque liberis decedant, ad dominum, in cuius **Manus mortua** esse dicitur.*

Aresta Cande. 1391. art. 1. Regest. Parment. f. 190: *Abbas Compendialis recipierat in monasterio suo in "monachorum Conventus juandano ruscinis" et servum Ecclesie sua, in cuius Manus mortua, si reuocassit. Recubaberat tertiana partem, etc. Horum mentio est in Chartis anni 1270, 1274 et 1351, apud Roverium in Reccoma, in Consuetud. Calvino-montenart. 28. Victoriae art. 108. Melodinensi art. 183. Meduntenart. art. 77. Burgund. Ducat. art. 81 et seqq. Burgund. Comit. art. 99. Trecensi art. 8. 5. 9. Catalan. art. 17. 18 etc. Aliqueo dicitur ut causa de leurs personnes de condition servile, **Manus mortua** envers leurs Seigneurs en tous biens, meubles et heritages, en quelque part qu'ils soient assis, in d. art. 5. Consuetudinis Trecensis.*

MANUS MORTUA rursum ipsa prædia spectat, cum aliquis scilicet alcujus, aut Ecclesie domino haec se conditio addidit, servumque se esse professus est: vel cum id juris in eadem prædia ex longi temporis præscriptione haberet dominus, id est, cum ea prædicta huic servituti sunt obnoxia jure constituti, vel prescriptio, ut habent Consuetudo Arvernensis cap. 27. art. 11. et Marchensis art. 127. quæ quidem prædicta dicuntur *heritages tenus à condition de Manus mortua*. In eadem Consuetud. Arvernensis cap. 27. art. 1 quorum possessoribus servile habentur, eoque ipsa servitibus præstatisibus operis, quas libribus recessit caderet, consuetudo Marchens. cap. 17. obnoscit. [Charta ann. 1382. ex Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 952. Et porro avoir Manus mortua en ladite measure se jen wi.] Eiusmodi prædiorum mortuorum manus mentio est in Consuetudine Senonensi art. 28. Meldeins. art. 48. 77. Vadenisi art. 8. Victoriae art. 69. 70. Nivernensi tit. 8. art. 7. 8. Trecensi art. 59. Ducat. Burgund. art. 11. 75. Comitat. Burg. art. 86. 96. 95. etc. [Charta ann. 1198. ex Chartul. Campanie fol. 229: *Emptione centum librum Manus-mortuum in perpetuum concessi possidentam*] Charta P. Episcopi Meldeins. ann. 1229. mens. Febr. in Tabulario ejusdem Ecclesie f. 35: *Qui tenuimus hominibus de Varedia, de Germinaco, de Villanolo, Manus mortuam, tam immobiliam, quam mobiliam que ad nos devenire solebant, vel ad antecessores nostros in territorio et dominio sue justitia vicaria predicatorum habebant: ita quod acceperimus manus immobiliam et propinquiores heredes devoluerunt ubicunque fecerint mansionem, mobilium vero*

Manus mortuam, prout solet evenire, ad Episcopum de hominibus in dicto villa manusibus, ubicunque etiam dicta mobilia, habebant et inquinque haeredes obsecumque mansionem, fecerint dicti haeredes. Sed Manus mortuam mobilium, dominium ad Episcopum de hominibus contraria villa manusibus, habebat. Episcopus ubiqueque sive mobile, sive in via dicta villa, sive extra: si vero terra blanda excadat in predictis villa et territorio sive justitia earum, sicut erit blanda, ad propinquorem haereditam ducet. Sed in homo manus in aliqua predictarum villarum habebat terram extra dictas villas et territoria et justities earum, de quibus solet Episcopus habere Manus mortuam, terra tamen blanda ad Episcopum ducendia.

Interdum **Manus mortuam** res ipsas mobiles tantum spectat. Consuetudo Trecensis art. 8. de servis: *Les autres sont Maniables en meubles et les autres en heritages seulement.* Mox addit ejusmodi servis non licuisse testari de rebus Manus mortuam obnoxios, ultra 5. solidos in prejudicium domini.

MANUS MORTUA, denique quandoque ad certam personam invenitatis redacta erat ex manus mortuorum conditione, quæ ex bonis decedentis domino haeres prestatre tenebatur. Vetus Charta apud Harcourtum in Castellane Insulae pag. 178: *De respectus capitis sui 2. de servis de Manus vero Manus sex, de licetia maritali sex simili modo. Alii: Pro censu capitali duodecim denarios, si pro licentia maritali quinque solidos; pro Mortua vero Manus totidem solidos perolvant. Vetus Charta ann. 1102 ex Tabulario S. Arnulphi Crespiac. Et in factum numerum eorum (servorum) sumulum populum valuisse, ut omnino commutatum usorum ducentarum, et partem suarum pecuniarum, quam ruglo Mortuorum Manus dicimus, se datus denerarent.*

Hujusmodi vero servitutis immunitates passim produnt veteres Tabulari. Sugerius in eadem Charta apud Doublem, et tom. 1. Hist. Franc. : *Cum autem configerit prefatis burgenses protulatas nuptias tradere, post mortem earum, si absque heredibus obierint, stiam et parentes in villa S. Dionysii Mortuorum Manus habebunt, propinquior aliquis fuerit, qui in terra B. Dionysii, vel sub statuta eius, mansione in predicta villa minime habuerit. Si aliquando alieni evenerit, ut filii suis hominibus alieni sunt maritales, nullatenus eis Mortuorum Manus condimantur, sed in jure recessus omnino permutatus, ut videtur.* Charta Phillipi Flandrie Comitis ann. 1174. Nulli de Manus mutu in Buri ambulatum extorqueret, nec mortuorum possessiones permittebat partiri. Charta Communis S. Quintini: *Neque eos, neque alias super homine de Communia Mortuorum Manus clavabimur. Chartia Mathildis Comitissim Nivernensis ann. 1228: Quisito omnia et in perpetuum liberis meis civibus Aut. isidororensibus Manus mortuam, quem in prejudicium eorum confitor me arcessase, ut eorum haeres et successores ubicunque manuscent, successores parentum et predaceous eorum sive aliquis perturbationes si interuenient pecunia possident pacificos et quietos.*

¹⁰¹ Quale fuerit jus Manus-mortua, quæ scrupula præstata ab hominibus ejusmodi servitibus obnoxios, inclyenter explicatur in Charta Libertatis Montis-Britonis ann. 1376. tom. 1. Hist. Dal-

phin: pag. 88. quam hic summatis exscribere. opera prelum duximus: Primo quiescivit penitus et in perpetuum remisit Manum mortuam quam ejus predecessores capere et habere in dicto loco et mandamento conservaverant... Concedens ideo dictu D. predictis hominibus, incolis, personis et habitatoribus dicti loci et mandamentis ejusdem, tam presentibus, quam absentibus, et qui nunc sunt, et qui pro tempore fuerint... quod ipsi homines, et personae testari possint et ordinare de sororum bonis quicunque, et in personis quibus eu videbatur et plueret, ultimas voluntates, donationes causa mortis, et alios contractus facere pro libito voluntatis; et quod eis et in sororum libato, fratres, consanguinei, proximores et propinquos per testamentum vel ab intestato, prout ipsi volunt. Item cum dicti homines, coheredem, varas et diversas corvatas, fiscas et latus quan. as Domino erat necessarium et placuerat, concessit, etc. Item concessit quod ipse dominus uniuersus heredes et successores, aut aliquis Officium suorum non posset sine debeat contra dictos homines et personas, inquirere, ex officio curse nec contra ipsos seu alterum ipsorum inquisiri facere sine legitimo denuntiatione, etc. Item concessit, quod ipsi homines et personae utriusque sextri... possint et sibi licet maritari, et uxari se liberisque nepotes, agnatos et cognatos ipsorum quicunque et ubicumque sibi pluerent et in eis videbatur ad ipsorum imminentiam voluntatem, licentia domini aquilae personae non petita seu expectata, etc. Item concessit, quod ipsi dominus successoresque sui... non possint nec debeat, nec eis licitum sit in futuris servos homines, incolas et personas, cuiuscumque status sint..., fallire seu perquare tolliam, seu perrelegationem aliquam eis facere, aut aliquam servitutem talliae, doni vel exactioris pecunie cuiuscumque eis imponere, ac eisdem summissa pecuniariis extraordinarium petere, vel exigere, nisi, etc. Item concessit, quod ipsi homines et incolae... non possint nec debeat in futuris aliquigant cogi ad fortificandum donjonum dicti D. Monis-Britonis, nisi, etc. Inter qua illud precepit obseruandum arbitror, quod Liberi, etiam ex legitimo matrimonio procreatis; facultas concedatur bonis paternis succedendi: ex eo quippe recte colligitur, ius illud aliquando denegandum fuisse lis qui sub mortua Manus servitute degenerat.

Manus-mortuam, cui, ob ligacionem de corpore et persona, obnoxii erant nobilis. In Delphinatu que ac rusticis ignoblesque viri, eidem servitutis jugo adstricii, inhererentur, dubitate me fateor. Atqui tam in nulli inter eos discribens occurrit, in Charta ann. 1849, tom. 2. Hist. Dalph. pag. 501, quia a *Manu mortua* nobiles liberali Delphinus, ea conditione ut illi perinde homines suos ab ea eximerent: Item ipse D. Delphinus per se et successores suos remisit, quittavit totaliter et reliquit ubicumque terrarum et locorum Delphinatus et terrarum suarum perpetuo, omnem *Manum mortuam*, et omne jus, actionem et requisitionem, quod et que sibi competebant, aut competere poterant in

Baronem et Baronetas, Nobiles, Valvassores et alias qualibet subditi Delphinatus et terrarum ecarum, quarecumque, seu ipso sorum donis et hereditatibus quibuscumque, sicut, occasione *Manus-mortuam*, videtur et ordinare quod eodem modo Baronem, Baronetas, Nobiles, Valvassores et alii subditi Delphinatus, et aliarum terrarum suarum quicunque et remittant et remittere doceant et tenentur perpetua homitibus et subdolis sorum, et *Manum-mortuam* quicunque, et, omnes jus sibi complices si competitum est occasione *Manus-mortuam*, adversus eorum homines, seu subditi, sed bona eorum, alias nra predictam quittationem et remissionem facerent, aut si ultius dicta *Manus-mortuam* uterentur, illi sic utentes et volentes quittare dictam *Manum-mortuam*, nequamque gaudent nec gaudere possint, presenti privilegio remissionis *Manus-mortuam*, sed ab eo totaliter sunt excepti, si quandocumque causas forent contingentes in eodem aut successores eorum. V. Salvagium de Uso feud. 32.

D. ANUS MORTUA, Jus regis vel dominii acquisiti loci in extraneorum decedentium, etiam Gall. Droit d'aubaine. Privili. mercatorum, et al. ann. 1277. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 670. art. 3: Et eis concedimus quod bona decedentium, sine reclamacione *Manus-mortuam*, assignentur personae que legitime et decentibus causam habeant. Charta ann. 1224. ex Chartul. 23. Corb. c. Ego vero dictam preposituram... quittavi in perpetuum, cum omni jure ad eamdem pertinentem, videlicet justicia, relevamensque, *Mortui manus*, invadientibus, etc. Cum igitur hominibus manus mortue bonis suis testari haud licet, id nominis postmodum indutis personis Ecclesiasticis, Collegiis, Communitatibus, etc. quibus perinde de bonis beneficiorum aut dignitatum, vel Collegiorum testari ad disponere non licet: quia notio vocem hanc usurpant fere semper consuetudines municipales, et Edicta Regis.

Ejusmodi porro praediti in *manum mortuam* transferre non licet absque Regis, et domini capitulis licentia. Meminit Edwardus I. Reg. et Willelm. Thorr ann. 1298, et 1288. Statuta a se editi de terris et tenementis ac *Manum mortuam* non ponendis, licentia sua super hoc non obtenta. Unde Cowello *Mortua manus* est talis manus, que studiis apprehensum est sine omni amittere, aut secessori ex quicunque causa restituenda tenet. Inde etiam Edwardus Cokus ad Littletonem sect. 1. ejusmodi *Mortuam manus* dictam vult, quia possessio eorum est immortality: ita ut manus pro possessione: *morta* vera per antiphrasin pro immortali accipiat. Prædicta igitur que dabant Ecclesiis, dicebantur dari in *manum mortuam*, hac formula descripta in Charta ann. 1266. in Tabular. S. Arnulf Crispianus: Ita scilicet quod dictus Philippus de Glacia Armiger dedit in *Manu mortua*, et absque aliquo censu, redditu, seu dominio, nulli domino persolvendo, etc. M. Pastore Ecclesi. Paris. ann. 1278: Et volumus, quod dicti Decanus et capitulum dictas vincas teneant, et possident in *Manu mortua* sine homagio, sine servitio, aut redhibitione aliqua nobis vel hereditibus aut successoriis nostris in posterum faciendo.

Sed unde revera eaduca servorum ista hereditas, quæ ad dominum ipso jure devenerit, *morta manus* dicta fuerit, haud

temere qui definit. Nescio enim, an omnibus probetur, quod tradit Auctor magni Chron. Belgici ann. 1128. ubi de Adalberone II. Episcopo Leodiensi, a quo sublatum manus mortuus scribit: In eo vero consistebat jus, ut quandocumque aliquis paterfamilias, qui hanc debuit servitatem, et signum servitutis præterita optime pignus vel focale, quod in ipsius domo reperti contigerit, a domino exigendum, fin autem nihil esset, ut tum defuncti destra manus offerretur. Molanus 8. de Canoniciis cap. 35. et ex eo Locius in Orléans Belg. ann. 1142. addunt, dextram manum oblatam in signum, quod ei amplius non eraret.

¶ MANUS. ETRINA. Eodem sensu. Vide Haltius. Gloss. Germ. v. Ewigkeitscol. 418.

In *MANU-MORTUA-TENERE*, in Terciam Roberti de Sorbona tom. 8. Spec. Acher. pag. 219. Primo enim omnia bona sua (mobilia, que tenet in *Manu-mortua*, videlicet vineas, domos, causas, cum sorum pertinentia) que acquisivit Parisiensis.

PLACITUM *MANUS MORTUA* significat rachatum, quod debetur domino post mortem vassalli. Nam placitum hoc loco id sonare, docemus infra. Exstat Charta Almerici Vicecomitis Thoare. ann. 1258. quia Dom. de Rupe Militi concedit, quicquid habeat in villa S. Benedicti de Angra, breter homagium ligatum, et placitum *Mortua manus*, usque ad 10. libras videlicet currentis, quando illud contigerit venire, et quodcumque cararia desurgit, quādiu viderit illa, qui predictum placitum facerit. Aliam etiam Almerici anni 1254. profert Gallardus. Illa de Franco aliomodo. In his verba: *Et est assavoir, que ledit Vicomte de Thoars ne a quitté sole partie, que nous douvons mettre au plaisir et à rachat, que il a fait au Comte de Patisers daudelvant dites choses: et si il auenuoit, que rechât ou plait de Morte main fu fait au visage de moi Almeric dauant dit, des choses dauant dites, que ne fus tenu à rien maître: més après ma mort, ma d'ame die femme, mi moi, et mi successor sunt tenu à mettre au plaisir et à rachat de Morte main, second nostre partie dessus nommée, que nous avons des choses, et second cou que nostre autre mettront au plaisir et à rachat, par raison de la partie selon le usage et le costume du pays.* Catalogus Militum ann. 1271. tom. 5. Hist. Franc. 551: *Petit de Sainte Plaive dicit, quod nichil debet preter plecta *Manus mortua*, et servitum ad eas, et aliis suis. Tabularium S. Cypriani Viclavensis ann. 1401. Cum tribus solidis de placito, et cum 12. denariis pro omnibus servitibus solvendis de Morte manu. Idem. Cum 30. solidis de placito solvendis de *Mortua manus*. V. Cons. Pict. art. 173 et 174.*

MORTIMANUS. Charta Henrici Imper. ann. 931. apud Mirum in Cod. Donat. Piar. lib. 1. cap. 30: *Campastris et silvestris jura, et Mortimanus suas, et abmatrimonio tam libere in semipaternum possident, sicut fundator ipsius... possederat.* Vide *Mortalia, Manumissio*.

MANUS MORTUA. In Capitulari 2. Caroli M. incerti anni cap. 1. Edit. Baluz. et in Capitulari Caroli M. lib. 5. cap. 110. *Rationabiles ac legitime commutations Ecclesia utilis rata haberi, inutilis vero et incommode atque irrationalibus, dissolvit jubentur.* [¶] et recipiat unusquisque quod dedit.] Deinde additur: *Ob vero Mortua manus interjacet, aut alia quilibet causa, que rationabiliter esse videatur, inventa fuerit, diligenter describatur, et*

ad nostram notitiam perseratur. Eadem habentur in Legi Longob. lib. 8. tit. 10. § 8. [¶] Lothar. I. 51.] in Capitul. Wormatiensi ann. 820. cap. 5 in Capitul. Carol. Q. tit. 32. cap. 6. tit. 38. cap. 8. ubi pro rebellis, legendum rationabilis. Factor hic me executio. ¶ Si qui commu- taverit mortuus fuerit.

XXX. Commodo omnino locum hunc illustravit eruditus Muratorius in Notis ad eandem Legem tom. I. part. 2. pag. 142. **Manus mortua.** Inquit in his legibus significare multi videtur potest. sed in aliis sive possessionem Regis aut fisci, aut tenus: Cbl vero Ecclesiarum prae- dictarum. Et Regis, sive possessorum per personam, aut alia iurisdictionabilis causa Inter se generit. diligenter describitur, etc. ut: habet Codex Eusebii. Fiscum etiam non rurquam moritur, et immortali est: etiam decedente Rege: ad cuius similitudinem **Manus mortua** deinde desperant appellari Ecclesie, collegiae, etc. ut supra observantur est. In Capitu. Caroli Calvi hinc eadem Lex repeti- tur his verbis. *Et si Mortua manus, regis praeceptum regium super eis inter se acce- pta.* **Manus mortua.** ut reor, fiscum designat possessorum. **Præceptum** Regis privatum hominem possessorum, sed **Præceptum** regio munimt. Tunc ad Regem has- erant deferenda. Vide Legem 234. **Carli-** tharis apud eudem Murator. ibid. pag. 85. ubi de re, quæ ad certum **Regis** con- derit, nulla sit **repetitio**. Quod firmare iterum licet ex Capitu. apud Carlsianum cap. 8. in quo hæc eadem Lex ins- scripta legitur ubi de rebus Ecclesiasticis et deper, sermo sit.

Neaderlin vox sonetin Wibichl Magdeburg art. 103. *Quilibet persolvita debita declarare debet ad sacra post Manum mortuam metepseimus.* [Sensus forte est quod defuncti bona obtinuerint, hujus debitis se persolvit cum se alias ad sacram jurabit.]¹⁰⁰ [Germ. nach *todter Hard*, i.e. est. Post mortem ejus cui exsolvitur pecunia.]

MANC PROPRIA singula se idoneum facere. Id est absque conjuratoribus seu consacratib[us]. Capitular. lib. 8. cap. 91: *Et si aliquis querelit personam aduersam cum quantum querelam haberet, licet ei secundum legem ordinari cun sacramento quod ponimus Manu propria singula se idoneum facere, etc.* Videtur utrumque.

MANU, *septima*, *duodecima*
etc. *jurare*. Vide *Juramentum*.

MANU SALVA CAPER, quasi in *salvo*
gadia, seu in *secura* manu. Synodico
Nicosiense cap. 36. de Clericis. *Ne va-
dant de nocte, maxime post tertiam pul-
sationem, quod si invicti fuerint, licen-
tiam damus custodibus civitatis, ut ea
captiant sicut Manu, et delinquent usque
vigne, nobis quaasatoci ne representando*

MANUS, nōna quānctūs p̄sentātēs.
MANUS VESTA. Vide *Vestre*.
¶ **MANUS** diruntur avium rapacium
pedes, in Legibus Palatinis Jacobi II.
Reg. Majorie, ubi de Falconerio majori
tom. 3. S. Junii pag. XLIV: *Voluti
gres, capucia, longas, et alia arerna a
rostrum et Manus ipsarum preparanda
et etiam quecumque via ad necessaria pr
videbit.*

MANUS MOLARIS. Mola, ut videtur
que manus versari petest. Pedag. Bas-
palmi. ex Chartul. 21. Corb. fol. 239. v.
*La carette qui maine meullas, iij denier
le meulle, et Mains mollasses, j. denier*
[99] Margar. Comit. Flandr. chart. anni
1252 apud Lampon. In Orig. Euseb.

Hanseat. pag. 61 : Par Manus Molarium
abolum.]

Act. Soc. Cipri. et Maltese, tom. 1, fasc. 1, p. 10.
charo condita. Comput. ann. 1834. inter-
Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 85. col.
1: *Pro duobus pizidibus sive massap-
nis; unum de Manu Christi, et aliud de
confagis, etc.*

- **MANUS PAPIRI**, Gall., *Main de papier*. Chartratum scapus. Comput. ann. 1403 inter Probat. mod. H. Hist. Med. 1741 col. 1. *Probat. Manu papiri*, quod *manus libri* continebat *assassico* et *proceduram*, *deut.* Turon. Aletto ann. 1460, ex Tabul. S. Vulpe. *Abbaye Itali pro duplis Maribus papiri*, q. sol. vñ den.
- **MANUS**, Manubrium, Gall. *Manche*. Inventar. ann. 1476 ex Tabul. Flamin. *Rem plus tre picas ferri latomorum sive perrierorum cum earum Manus sive*

* **MANUS LAPIDUM.**, Unius laterum ordinis, crassitatis. Stat. Bonn. anno 1520-67. tom. II. pag. 582: *(Quod [fundamen]tum) ferri debat de muro cum qua tuor brachialis longitudine iiiij^{iiij} pedum pro quilibet bracile, et altitudine iiij^{iiij}. Manuum Lapidum, et sia: de bona calcina [Fr.]*
* **MANUS VANGE.** Bipalii ictus, id est quantum terra bipalii ictu fodit agricola: Italis, Vangae, Galli, *Coup de bœuf che*: Stat. Bonn. anno 1520-67. tom. II. pag. 153: *Manus et ordinatio manus quidam de terra debant cavarri et aperte hinc molirem, scilicet incipiendo justorum scindendum Galeris ad savandum vniendo superius scaligando et remondando dictam foream, et cavando ij. Manus Vange usque ad Marcamuntum... E* pag. 146: *Illi quod fossati sunt amplius dinis ij^{iiij} pedum, et cavi una Manu Vangae, [Fr.]*

Vande F.R.
MANUSCRIPTO. Subscriptio. Conclu-
lum. Cartaginensis. I sub Julio I. P.
cap. 12. *Manuscript omnes nostre tenentes
et pititacu. Berta Sanctimonialis in VII.
A. Adelheidis Virg. n. 7: Cujus libertat-
donatio ut in perpetuum rata foret
firma, et duorum Imperatorum, scilicet
Oltonis et Henrici. Manuscriptio ac
gilli impressiones confirmata. Turon
imprimuntur. Tunc*

MANUSCRIPTA. Gregor. Turon. c.
Vitis Patrum cap. 8 : *Tangens Manu-
cripturam, quam ipse depinxit.*

MANUSCRIPTUM, Chirographum, man-
propria subscriptum. Vita S. Basili-
anud Heriyeum Archiebiscomum Remet-

sem in Epist. ad Widonem Rotomage-
sem Archiepisc. cap. 17. de quadam, q[ui]
seipsum diabolo tradiditerat. **Abnegas**
Christum, (verba sunt demonis) et me
fessus est mihi et ecce **Manuscriptum** hu-
beo, et in die iudicii ad communem judi-
cacionem eum ducio. **Intra.** Et stante populo
in horum multam, extensam habente mu-
nis in column, ecce **Manuscriptum** pueri-
acrem delata et ab omnibus visa venuit, et

derentia admodum etiam
convenientia. Aeternamente ann. 1873, cap.
27. Statuum, quod nullus creditor
Christianus ad Iudeum, postquam fuerit
de integrō debito salutis causa, posse
contra voluntatem debitoris instrumentum
tunc vel Manuscriptum soluti juri debito
retinere. [¶] Pro charta diploma, in Insti-
tutio ann. 1874, apud Dan. Eberh. Barringer,
Clav. diploma pag. 112, ut monent Auto-
tores novi Tract. diploma, tom. 1. pag.
419. ¶

4. MANUSIGNATUS. *ut est Manuscri-*
ptus in Gloucester Clarendon Inter opera pos-
tum Mabiniolum tom. 2. pag. 23.

MANUTENENS. Protector, defense
vel vir intensus et nobilis. Regula hospit

S. Jac. de Alto passou an. circ. 1240. cap.
67 : *Manuteneantur, reges et principes ter-
rarum blasphemantes.*

MANUTENENTIA. Auxilium, presidium, supetum: si vocis etymon species, *Manutencionia* celerem ac promptam operem significat, citius enim adesse posse ei, quem manu tenes. *Charta ann. 1502 apud Stephanum Tom. I Antiquit.*

1902. apud Stephanum. tom. I. Antiquit.
Occitan. MSS. pag. 83: *Defensione
Manentiam*, pag. 83: *Manentiam
Lugdunensis et praeceps faciemus. Alia
anno 1392. tom. 4. novae Galli. Christ. in
Tertii Inst. col. 93: *Nos Delphinus Vien-
nensis... notum facimus universis... quod
et reverentiam et amorem, nec non et
Manentiam Archiepiscopi Ecclesiam
Lugdunensis nobis promissem. Chartu
Reginaldi apud Baluz. tom. 2. Hist. Aar-
vern. pag. 83: *Comes Ardeolus mihi...
auxilium et Manentiam contra G. de
Billo juxta illam interposita promisi. Sub
gratia et misericordia tua, apud Scotum*
Baronie. Vercellae.**

Le Roman de Fauve MS. : . .
Jacques puis n'en excedez de vous Maintenant,
Ains nos avez este en tout temps en nausement.

Vide *Manutenere*.
¶ *MANUTENENTIA*, ut mox *Manutenen-*
tio. *Ad Manutentem pacis publicae*, in
Charta ann. 1542 apud D. Calmet. tom.
3. Hist. Lotharing. col. 305. Occurri-

MANUTENENTIO, a Gall. **Manulementum**, Conservatio, integratas. Charta Eduardi VI. Regis Angl. ann. 1532. apud Rymer. tom. 15. pag. 300: In maioren augmentationem et Manutententio rem galis status corone sita, etc.

1. MANUTENERE. Asserere, partes ad cuius tueri, Gallis *Maintenere*. Habetutum haec vox in Epistola Eleutheri PP. ad Lucium Regem Britann. ann. 169, conscripta, si genuina est, quod in dubione jure vocatur. Matth. Paris: *Archiepiscopum contra nos Manuteneremus presunsumus* [Charta pacis inter Philippum Franc et Joannem Angl. Reg. ann. 1200 apud Duchesn. in Norman.]: *Et si ideo Comitatu Flandriae, ipsi Regi Francie malum vellet facere, nos non possemus contra deum minum Francie juvare vel Manuteneremus etc.* Addre Chiron. Parm. apud Muratori tom. 9. col. 821. In Statut. Massil. lib. 4. cap. 12. Vide *Manutenentia*. Occurrunt

passim.
¶ 2. **MANTENERE**, Conservare, aferre
Gall. **Maintenir**, entretenir. Statuta re-
formi, S. Claudiu ann. 1448: *Tandem Caro-
to Manuteneare competenter anti-pharomac-
legendaria, et etiam ad Manutencionem
aliorum librorum. Hist. MS. Recensio-*
monast. pag. 378: *Edidit eudem Ecclesiasticus
decimam omnium fructuum de foeda se
de Campaniis, ad lumine Ecclesie Ma-
nutenendum. Addit. Chartam Philippi V.*
Reg. Franc. ann. 1818, anud. Lopinot.

o 9. **MANUTENERE**. Subministrare suppeditare, Gall. Fournir, Inquisi-
tione, ann. 1284: Pro que antivagio dominu-

qui illud accipit, dolet eis ministrandum, et
Manutentia nemus ad munendum, et
eum, ubicumque nemus valeat reparari
salvis arboribus fructiferis. Nostri Main-
tenir une femme dixerunt, pro Commi-
tium libidinis libere cum ea. Comment
miss, ann. 1389, in Reg. 138. Chartop-
reg. ch. 119. Muniri estoit moult dolet
et courroux contre ledit Brussardin, qui
avoit dit plusieurs fous contre erste que
Maintenir la femme dudit Brussardin.

Recipimus in salvo tutela, custodia, Manutentia, et securu guardatio predictum locum de Taliudore cum omnibus suis horis et expeditis.

MANUTENTIO. Sumptus, conservatio, Gall. *Expositio in Obita* ann. 1451. ex Tabular. B. M. de Bono-Nuntio Rotomag. *Liber et exemplar arant et fons* datus ab omni recollectione *Manutentio* dicti cancelli. *Bulla* Pauli III. PP. ann. 1557. tom. 4. nos. 10. Gall. Christ. inter Instr. col. 118. *Magister puerorum, chori pro se et prefatis eis pueris manu prebendamus cum dimidio... pro seruicii virtute vestiti et Manutentione percipientes.* Vide *Manutentio*.

MANUTENTORES. JC. Anglia Rastello et Covello sunt illi, qui vel pecunia suis, vel alia ope item alterius judicalem, in qua ipsi justum interesse non habent, promovent, aut fovent. Vide *Littletonem* sect. 701. et ibi Edw. Cokum. *Executiones testamentariae* sunt in chart. ann. 1494 apud Haifa in Glos. Germ. voc. *Hanabard*, col. 807.]

MANUTENTORIA LITTERA. quibus ut aliquo in suo statu permaneat manatur. Instrum. ann. 1473. in *Bullario Carmelit.* pag. 297: *Reformatores, Manutentiores... atque exequitoriorum litterae decernere et concedere dignaramur.*

MANUTENTUM. *Est illa pars flagelli, que tenetur in manu verbatorum.* Gloss. Lat. Gall. ann. 1348. ex Cod. reg. 4120.

MANUTERCIUS. Testimenti executor. Charta Goiberti ann. 889 apud Folioquinum Levitanum Sthiensem lib. 2. pag. 109. *Anno eodem posthac in mense Novembrio, cum informatos sensisset appropinquare obitus sui diem, descripsit ipsa propria manu in tabulis ceratis... qualiter suis res Manutericu sui disponerent.* Vide *Manutericus*. 2.

MANUTULUS. pro Manutenere, Conservare, Entretene. *Testam. Card. de Talaru* ann. 1392. tom. 2. Macer. insulæ Barb. pag. 697: *Ordinavit quod dictus sacrista B. Stephanus successores suis teneantur... Manutule in dicta capella in bono statu, libras calicem... Tabularium B. M. de Bono nuntio Rotomag. Ile quod predictum prout defendere et Manutule ad opus Ecclesie prout.*

MANUTERGIL. Vide *Manutentio*. **MANUTERGIUM.** Joanni de Janua: *Togilatum quo tergitur manus*: [Touaille, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.] *xixviiij. tpo.* Græcis. Gregorius M. in libro Sacram. *Suldiacionis cum ordinatur, de manu Archidiaco accipiat ursulum cum aquamanili, ac Manutergium.* Histor. Episcoporum Autiodor. cap. 51. pag. 432. *Contulit... stolas eis cum Manutergiis, multiplices ac pretiosas.* Ade Ordinem Romanum sub initium.

MANUTERGIA. ad ostium reectori. Udalricus lib. 8. Consuetud. Cluniac. cap. 22. *Miser illa tria Manutergia, que in claustro jugiter pendent ad tergandas manus.* Historia de Fratribus Conscriptis tom. 2. Antiquitatum Alamanie. Goldasti. *Sed et foris ostium reectori ejusdem Manutergia Manutergio sunt hinc inde suspensae.* Occurrat ibidem mox.

MANUTERGIA. Manut. Gall. Serviette. Inventari. ann. 1478. ex Tabul. Flamar. *Item plus triginta Manutergias, tulgariter vocatas servietas, filii lisi.*

MANUTERGIES. in veteri Processionali MS. B. M. Duratori. *Illi quae aliant pedes et manus pauperes debent dum obtulerint tergo cum Manutergio quem portant super collum per modum stole.*

MANUTERGOLUM. diminut. a Manutergio. S. Wilhelmi Coemst. Hirsaug. lib. 1. cap. 98: *Tris Manutergiolum, que in omni quinta seria mulierantur; minime nego manus ad solida tergant manutergia fraterum, que pendent in classe.*

MANUTERGIUM. Sudarium, quo Sacerdos sacra facturus manus extergit. Gilbertus Languisensis de Urs. Ecclesiatico: *Potes ad manus latitudine, cum Manutergio.*

MANUTERGIA ad inviolandos codices. Theodemari Usus Casin.: *Concessum est etiam fratrum nostris habere Manutergia, sive sive ad consueta obsequia, sive ad voluntaria.*

***1. MANUTERIUM.** ut *Manutergium*. Pontif. MS. Mogunt. fol. 23: *Episcopus dei subdiaconi patenam ad tangendum postea calicem vacuum cum Manutergio, etc.* Vide *Subdiaconus*. **2. Occurrit etiam in Testamento ann. 183. in Guden Syll. pag. 682.]*

***2. MANUTERIUM.** Alia notione. f.

Candelabrum species ad formam menu, cuius usus est illud quod Bras vocatur. Chron. Forojul. ad ann. 1298. in Apud Monum. eccl. Aquilej. pag. 28. col. 2: *Stellis, quae sunt super altare majora, et portulano (fulgor) ad terram ultra et Manuteria, que sunt circa altare.*

***3. MANUTERIA.** Vita S. Euthym. tom. 2. Jan. pag. 324. col. 2: *Cum nos autem aliquando colligeremus diarium in solitude, id vero erat quod vulgo soleat nominari Manuteria, etc.* Vide ibi Editoris notatum.

MANUTIGMUS. quod Græci *χρυσός* vocant. [id est, Mollis attractus] Cellius Aurelian. lib. 1. Tard. miss. cap. 4: *Non aliter quam si quispiam in altis oculis Manutigio, quod Græci χρυσός vocant, temporaliter fricando relevare videatur.*

***4. MANUTIUS.** *Magnas manus habens.* Gloss. Isid. ubi *Gravibus Melius in veteri Vocabulario: Manutus, et a manus, natus, sic a manus, manutus.* Manutius est manus ortus.

MANUTRADERE. unico verbo. Tradere. Diploma Roberti II. Principis Capum ann. 1128. *Quinetiam Manutradimus, concedimus, alius confirmamus... omne jus, etc.*

***5. MANWERC.** Vide *Manuercere*.

***6. MANEA.** Ital. Juvencia, Gall. *Genisse;* Mano, *isidem.* Vitulus annulicus. Chron. Bergom. ad ann. 1406. apud Muratori. tom. 16. col. 985: *Et tibi cunorum incidunt aguayis acceperimus unam quantitatem vaccarim, Manotorum et pecudum, etc.* Ibid. col. 1006: *Ceparam super territorio de Sorisola et de Poltrona pecudes circa .cccc. et vaccas et Manas i.x.*

MANZER. Spurius, notus, e scoto natus, Hebreis vero a quibus traxi pzx apud Gregentium, Theophanem, edrenum, etc. Uguito. *Manzeres dicuntur filii scorti, vel adulterini, vel scelerati.* Gl. Lat. Gall. Sangerm. *Manzer, filii de putain, ou mauarais, desloial, et inde Manzarius, vel adulterinae I. Versus, laudati a Jionysio Pontano ad tit. 16. Consuetud. Blesensis.*

Manzarius scortum, sed morcha nobis dedit orum. Ut seget a spica, sic spurias est ab amica: *Sunt naturales, qui nobis sunt speciales.* In Deuteronom. 23: *Non ingredietur Manzer, hoc est, de scoto natus, in Ecclesiasticis Graeci interpretes, ix. n. 27.; Arabici Pharur alani, id est, pullus meretricia. Vide Joan. Selenum lib. de Success.*

Hebror. in bona defunctor. cap. 8. ubi multa de hac voce habet. Fragmenta Capitularium, edita a Steph. Baluzio cap. 4: *Viles peregrini et infames, Alstrones, scitiles, rugatores, Manzores, scermi, invenientiagi, etc. Ademarus Cabanensis in Chron. Nolensis sibi presens, filium scorti, erat enim (Gauzinus) nobilitissimi Francorum Principis filius Manzer. Idem Iordanus quando dicitur pater defuncti. Utuntur plures Sedulius lib. 5. Endemus in Histor. Nororum pag. 195. Historia Episcop. Engolim. cap. 19. Gaufredus Vosensis lib. 1. cap. 12. Petrus Blesensis Serm. 43. etc.*

MANZERINUS. Papim. *Adulterinus.* Gaufredus Vosensis lib. 1. cap. 73. *Prirei Coronebice religiose fornicantes non Manzeringas heredes habentes.* Sic etiam videtur legendum, apud Baldricum lib.

4. Histor. Hierosol.: *Nierordam itaque sic ossibus, filius suis occubebatur: in his a populi Manzeringis profundatur. Editus Codex Manzarinus papensis.* Addit. Ordicum Vitalem lib. 9. pag. 750.

MANZARUS. *Eadem notio.* Fortunatus lib. 5. Poem. 4. de Judeis: *Christicos et carnosus tunc aquila Manzerus jungi, etc.*

***1. MANZERINA VASCULA.** Epist. Abbonis ad Gregorium V. PP. *Dixerat etiam duo vascula Manzeringa, in quibus ex antiquo opere continentur Charitas et Ethica. Itinerarium. Baudry Abb. Burgonensis ex Archivis Monast. Fiscann. *Mihel de Abbas acyphum Manzeringum, quem tota avitudo suscepit... quia et tornum est formam et materiali decentissimam praetendebat.* Vide *Manzer*.*

***2. MANZIA.** Vide mon. *Manzius*.

***3. MANZILE.** Mansio seu redes cum agri portuicula. *Idem quod Mansio.* Vide in hac voce. *Charta ann. 1321.* in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 31. *Plures alii interrogati per me notarium... si dicto dominino regi erat comodissimum et utille inferire... piscaria, vocata domini regis de Vero, cum adiacentibus eiusdem nemora de Campi Maurello, et alia similia Mansilia de Vero.*

***4. MANZIUS, MANZUS.** Vitulus antifucus: Acad. Crusc. *Manzi, bos.* Stat. daclar. Riper. cap. 4. fol. 15 v. *Ordinatus est quod predicti beccarii possent et necesse occidere carnes Manziorum et Mansierianum, qui et que teneant dentem vituli.* Stat. Placent. lib. 6. fol. 80 r. *Carnes de vitulo de lute et de Manzio de dent, pro libra v. den. Sta.* Montisreg. pag. 283: *Carnes Manzi et Manzia de lacte, libra una soluat den. x.* Vide *Manzarius*.

***5. MANZO, ut Manzer.** Vocabul. jur. canon. Martini MS. *Spuris et Manzoni, usque ad decimam generationem, secundum legem Moyis, non intrabant eccliam.* Inter spuras, naturales et notios et Manzoni diversa fit dispensatio.

***6. MANZOLUM.** Cottura vitulinum. Stat. Placent. lib. 6. fol. 82 v. *Dicta planeta tam de homine quam de domina, habens corollas de Manzolo vel cordano.* Vide supra *Manzarius*.

***7. MANZUS.** Vide supra *Manzius*. ***8. MAO.** Fructus species, t. pomum. *Charta ann. 1321.* inter Stat. Peris. pag. 16: *Remittit in perpetuum communis, hominibus et universitatibus dicti loci Perusianae onores decimatis et jas decimatum granum, vieni, Maonum et omnium aliarum et singularium rerum.*

***9. MAP.** Vide *Mepe*.

***10. MAPA.** *[Nape d'autel: ** Inter canelas, *Mapas non honestas et alia bro-*

Inter Instrum. pag. 82: *Accipi ab eis pretium libras IV. denariorum novenque modios frumenti ac vini. Mappulam valde bonam ac scyphos ad aquam in manibus fundendam adeo optimos. Ubi perperam editum: Novenque modios frumenti, ac vini Mappulam valde bonam, ac si esset certa vini mensura.*

MAPPULA. interdum idem - quod *Mappa*. Constitutio Ansgesi Abb. in Chron. Fontanell. tom. 8. Spicil. Acher. pag. 245: *De Cera canisile III. ad Mapulas facendas longitudines ulnarum XII. latitudinem trium.*

MAPPULA. stud videtur apud Isidorum in Regula cap. 13: *Monachis in Monasteriis pallia... sacerdotum utantur,... sane si quis pallium non habet, humeris Mapulum superponat.* Etiam sacerdos, vestis genus, qua uterantur in itinere monachi. Vita S. Benedicti Anian. ann. 49. sec. 4. Bened. part. 1. pag. 211. *Ex quibus (scheulis) adsueta aliquoties aere nimissimus Imperator Mapulam monicasque ejus palpana reperiens, reportansque legebat.*

MAPPELAS fuisse propria Clericorum Romanorum ornamenti, adeo ut alii non nisi ex privilegio uti fas esset, scribit Gregorius M. In processionibus scientibus publicis cum ipsorum sistente Pontifice. lib. 2. Ind. 11. Epist. 54 ad Joannem Ravennatum Episcopum: *Hunc autem quod pro utendis a Clero vestro Mappulam scripturam, a nostris est. Clericus fortiter obciat, dicentes nulli horum unquam aliis cultibet Ecclesie concessum fuisse,... sed nos servantes honorem fraternalitatis licet contra voluntatem antedicti Cleri nostri, tamen primis Diaconibus vestris, quos nobis quidem testificati sunt etiam ante eis usos fuisse, in obsequio duntaxat tuo Mappulis uti permittimus; alio autem tempore, vel alias personas hoc agere vehementissime prohibemus. Episcopi vero sequens, quae est Joannis Ravennatis Episcopi, satis indicat in processionibus his potissimum Clericos usos, quae vel cum summo Pontifice, vel in eius obsequio ut eis apocrisiari nebantur: *Quia quales ad Episcopatum ordinatis sum, seu Responsi, Sacerdotibus vel Levite Rite tenentur. Ecclesia Romana venerunt, omnes in consuetudine vestrum cum Mappulis sine aliquo reprehensione procedebant: quare etiam eo tempore, quo istuc a predecessoribus vestro peccator ordinatus sun, cuncti Presbiteri et Diaconi mei in obsequio Domini Patris mecum procedentes usi sunt. [Agne]tius in eodem Johanne apud Murator. tom. 2. pag. 127: Sanctissimum tamen Pontificis concessus, ut Ravennatis Episcopi diaconi Mappulis uterentur, quando cum Episcopo procedebant, et ejus obsequio quia gratia, non alias: Clericos autem Mappulos et Planetatos, cum summo Pontifice ad stationes processione testatur Joannes Diacon. lib. 2. Vita S. Gregorii M. cap. 48: *Cumque magi ex planetatorum Mappulatorumque processionibus magnum Pontificem cognovissent, etc.* Verum hisce locis mappas non esse manipulos, sed candidi equorum strata concepit Laurentius Lantmeterus lib. 1. de Vestis Clericor. cap. 18. quod sane firma videtur Anastasius in Constantino PP. *Pontifex autem et ejus primates cum selaribus Imperialibus, sellis, et frenis inauratis, erat et Mappula ingressi sunt ciuitatem (Civ.) Vide que supra annotamus de Mappula, seu umbraculo summi Pontificis.***

Quodnam fuerit clericis Romanis ornamenti genus indicat Cerem. Rom.

MS. fol. 48: *Promoti clerici seculares staphilo, ab extra panno nigro, ab intus serico viridi cooperio, cum cordulis et Mappulis viridis. Ibid. fol. 51: Pileum ab extra nigro panno, ab intus serico cum cordulis et Mappulis caelestis coloris.*

MAPPE. Neque id Clericis qui cum Romano Pontifice procederent proprium fuit, ut in processionibus equos vestirent eandis stratis: hunc quippe rem a Miltibus accepentes videntur, qui ejusmodi ornamenti in solemnioribus pompis, puta in tornamentis, uti conseruerent. Le Roman de Partonopex XIII. latitudinem trium.

MAPPULA. stud videtur apud Isidorum in Regula cap. 13: *Monachis in Monasteriis pallia... sacerdotum utantur,... sane si quis pallium non habet, humeris Mapulum superponat.* Etiam sacerdos, vestis genus, qua uterantur in itinere monachi. Vita S. Benedicti Anian. ann. 49. sec. 4. Bened. part. 1. pag. 211. *Ex quibus (scheulis) adsueta aliquoties aere nimissimus Imperator Mapulam monicasque ejus palpana reperiens, reportansque legebat.*

MAPPULAS fuisse propria Clericorum Romanorum ornamenti, adeo ut alii non nisi ex privilegio uti fas esset, scribit Gregorius M. In processionibus scientibus publicis cum ipsorum sistente Pontifice. lib. 2. Ind. 11. Epist. 54 ad Joannem Ravennatum Episcopum: *Hunc autem quod pro utendis a Clero vestro Mappulam scripturam, a nostris est. Clericus fortiter obciat, dicentes nulli horum unquam aliis cultibet Ecclesie concessum fuisse,... sed nos servantes honorem fraternalitatis licet contra voluntatem antedicti Cleri nostri, tamen primis Diaconibus vestris, quos nobis quidem testificati sunt etiam ante eis usos fuisse, in obsequio duntaxat tuo Mappulis uti permittimus; alio autem tempore, vel alias personas hoc agere vehementissime prohibemus. Episcopi vero sequens, quae est Joannis Ravennatis Episcopi, satis indicat in processionibus his potissimum Clericos usos, quae vel cum summo Pontifice, vel in eius obsequio ut eis apocrisiari nebantur: *Quia quales ad Episcopatum ordinatis sum, seu Responsi, Sacerdotibus vel Levite Rite tenentur. Ecclesia Romana venerunt, omnes in consuetudine vestrum cum Mappulis sine aliquo reprehensione procedebant: quare etiam eo tempore, quo istuc a predecessoribus vestro peccator ordinatus sun, cuncti Presbiteri et Diaconi mei in obsequio Domini Patris mecum procedentes usi sunt. [Agne]tius in eodem Johanne apud Murator. tom. 2. pag. 127: Sanctissimum tamen Pontificis concessus, ut Ravennatis Episcopi diaconi Mappulis uterentur, quando cum Episcopo procedebant, et ejus obsequio quia gratia, non alias: Clericos autem Mappulos et Planetatos, cum summo Pontifice ad stationes processione testatur Joannes Diacon. lib. 2. Vita S. Gregorii M. cap. 48: *Cumque magi ex planetatorum Mappulatorumque processionibus magnum Pontificem cognovissent, etc.* Verum hisce locis mappas non esse manipulos, sed candidi equorum strata concepit Laurentius Lantmeterus lib. 1. de Vestis Clericor. cap. 18. quod sane firma videtur Anastasius in Constantino PP. *Pontifex autem et ejus primates cum selaribus Imperialibus, sellis, et frenis inauratis, erat et Mappula ingressi sunt ciuitatem (Civ.) Vide que supra annotamus de Mappula, seu umbraculo summi Pontificis.***

Quodnam fuerit clericis Romanis ornamenti genus indicat Cerem. Rom.

MS. fol. 48: *Promoti clerici seculares staphilo, ab extra panno nigro, ab intus serico viridi cooperio, cum cordulis et Mappulis viridis. Ibid. fol. 51: Pileum ab extra nigro panno, ab intus serico cum cordulis et Mappulis caelestis coloris.*

MARA. pro mas, Masculus, in Foris Antagon. lib. 2. *De Lege Aquilia.*

MAR. Syriac. Dominus meus, ut post Asseminium observant docti Hagiographi Jon. 4. Jul. pag. 263. col. 1. *Mar.* pro Gallico Mai. septius in Poem. Garini:

Mar le passerent, par le cors S. Denys.

MARA. Palus, lacus, stagnum. Anglo-Saxonib: *Mere, Killano, Meer, Maere, Gall. Mars.* [Charta ann. 1181 apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 184: *Ei onnes Mare que sunt in marisco, et campus Trosselbo quem dedit Rollandus Archiepiscopus Garino Trosselbo joculatori quendiu viueret, sunt de dominico Archiepiscopi.] Willermus Geometric. lib. 2. cap. 20: *Sedens super lacum, quem usu quotidiano loquendi Maran vocamus. Willerm. Brito in Philipp. lib. 5. pag. 146:**

... Latravi fontis aqua,

Que pro fonte Mara gaudet potare lupos.

HISTOR. fundationis Abbatis Rames. in Anglia: *Ambitum præterea idem locus paludibus angyllosis, Maris late patentibus, et stagni multimodi generis: picuum et arum natatilium nutritiis: de quibus Maria una est Ramesere, de nomine insule dicta, que celere adiacente aquas paluditudine et fertilitate superexcellas, etc. Non desunt, qui oportunt, etiam verabulum a Lat.*

Mara, quod Iudoro teste, aquarum geniegredi collectio significat. Alii ab anglo S. Hincunt, que vox quadructum sonat, sive suatum in prato per quem aqua ductar irrigando terræ crat.

MARA. Dolor gravis. Cumen de varia fortuna Ernesti Bavariae. Ducis lib. 6. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 392:

Plangentes corpora luctu.

Mulinudo, dum comparuit tot milles strato.

Rego, sub hospitibus Mara occidere verenda.

Vide Marancia.

MARA. La capa, in Gossar. Lat. Ital. MS.

MARABOTINUS. Marabotinus, Marmotinus, Marbotinus, Marabotinus. Ille omnis idem sonant, sed Marabotinus crebrius occurrit apud Scriptores. Mattheum Paris ann. 1176. Raduphum de Diceto pag. 598. Cubletum in Hist. S. Dionysii pag. 851. Guichenonam in Bibl. Seb. Cent. 2. cap. 51. Gariellum in Epis. cop. Magalon. pag. 279. et alios. Sic autem indigitantur moneta quedam Hispanice, aurea presertim.

MARABETINUS, in Charta Ramiri Sancti Regis Navarræ, apud Jos. Moret. Antio. Naufrag. 1.

MARABUTINUS. Charta Alphonsi Reg. Lusitan. era 1142 ex Tabular. Claramall.: *Tribuant in modum feudi et cassatio quinquaginta Marabutinos auri pro-*

parte.

MARABOCINUS. Limborch. lib. Sent. Inquis. Tolos. ad ann. 1306. pag. 68: *Ubi custodivit per 15. dies 80. Marabocinus auri et 8. denarios aureos.*

MARABUTINUS, in Charta Hugois Archiepiscopi Genuensis a.d. 1184. apud Ughellum.

MARABUNTINUS, apud Cene. inter Cens. eccl. Rom. MSS. *In episcopatu Portuensi. Petrus Laterij. Marabuntinus pro castro Chere.*

MARABUTINUS ANFUSINUS, in Charta

Si quis hominem liberum de caballo in terram per quodlibet ingenium iniquo animo factaverit, etc. Ubi Maral est equus worla vero delicere: que vox alias ejusmodi adjungi solet, ut wogworfin, rapoworfin, etc. Vide Marorphin.

MARALIUS, MARALUS. Vide Maralus.

MARAN-ATHA. Voces Syriacae, quae Dominus venit significant. Imprecations genus quod in chartarum infractores intentari soluit erat. Charta S. Amandi Tungren. Episc. apud Miricum tom. 1. pag. 8: *Si quis vero contradiceret voluntate anathema Maranatha, quod est predictum ad dicitum. Domini noster Iesus Christi, Chiesa Guillermo Alphachii pro Hospitali Hierosolim. Si aliquis de hereticis substris veneris et aliquis de dono supra scripto diversitate voluerit, si particeps cum Iuda traditore in inferno et anathema Maranatha. Concil. Toletan. III. Inter Hisp. tom. 2: pag. 849. Cui haec fides non placet aut non placuerit, sit anathema Maranatha in te invenientur Domini nostri Iesu Christi. Addit Bullam Alessandri II. PP. tom. 4. Annal. Bened. pag. 755. Append. Mærcæ Hispan. col. 970. 987. 1085. Hist. Lothar. D. Calmetti. tom. 1. col. 282. 340. etc. Vide Lex. Martinii et infra Marani.*

MARANCIA. Dolor, qui concipitur ex aliquo danno, vox a Marrie, et Marritio deducta: unde postmodum traducta ad ipsas multicas aut pones, que prelevoribus delictis, vel pro defectibus seu absentia irrogatur: nostris vulgo Marane. Charta ann. 1245. in Histor. Episcoporum Silvanect. pag. 454: *Si pena pecuniaria, que pro defectibus seu Marancia, que in Ecclesi nostra statutum est, voluerit se liberare. Consuetudines Ecclesie Rotomagensis: Post hec solent recitari Marancia, et offendere dii, et horum precedentium, et ibi puniri. Charta ann. 1247. in Histor. Monast. S. Marie Suession. pag. 450: Si infra primam Collectam venerint, Maranciam non facient. Infra: Qui vero Maranciam in officio majoris Missæ fecerit, duos denarios nigromantem de propria bursa persolvit. Rursum: Et nihilonius persolvet Diaconus Maranicam. Ibidem: In majori Missæ pano 2. denariorum incurrente contra eum, qui Maranciam fecerit, conveaderunt. [Statuta Capituli Suession. cap. 28] Si fore Marancia, seruos mulctet per l'advice du Chapitre. Statuta pro Ecclesia abbavillensi: Et in officio missæ tabular. Episcopat. Ambian. fol. 31. Qui Maranchiam Missæ fecerit, de pano 6. denario soluat. Qui vero Maranchiam Evangelii vel Epistole fecit 4. denar. Adde fol. 134. et aliud Tabul. [Eusd. Episc. fol. 40. v.] [Instrum. ann. 1423. et Tabul. Audomar. Item super articulo de Marancia super quo D. Nicolaus la Ro vicarius Maranciam commissione dicebatur in officio suo. etc. Statuta Capituli Tulensis. ann. 1497. cap. 7: Et si qui percipientur in navi deambulare, puniuntur Marancia. Autissiodorenses dicunt, Puer marance, vel Marancer quelqu'un. Caton en Roman MS.:*

*Se par ta deorte as Maranche,
Sendre le deo en patincha.*

Allibi:

*Il trouera sans doutanche
Meille chose qu'loit Maranche.*

MARANGO, et MARANGONUS, Ital. Marangone, Faber signarius, Gall. Charpentier. Sanctus no. 2. part. 4. cap. 16: Hebendo etiam scribus, quos in exercitu

esse docet ad scribenda et distribuenda victualia... atque Marangones lignaminis in magno numero. Cap. 20: Expedi quod in qualibet predictarum galearum foro semper unus Marangonus, et unus similiter calvatus. Et infra: In hominibus galearum, quibus stipendiis erogari debent, recomensentur Marangoni.

* [Antonio fabro lignaminis, seu Marangone... pro parte glis solutionis conductiois certarum trahimus.] (Man. Camer. Apostol. Arch. Vatic. an. 1490-92. f. 215.)

MARANHATA, ut Maranatha, in Charta ann. 905. Inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 97.

MARANI, apud Hispanos Mauri appellati, scilicet de qua voce Iw Joannes Mariana lib. 7. de Rebus Hispan. ubi de donatione Auri illi Regis Gallicie in Hispania. anno 818. facta Monasterio: Est inquit, ad memoriam insignis illi in literis contenta exercitatio, quo ejus donationis vocatoe jubetur esse Anathema Maranatha et communicatus. Unde intelliguntur Marani, vocem vulgarem a Mauris, quasi Mauriani, ut quidam suscipiantur factam in Italia Frederici Barbaro tempore cum Mauri primi. Idem Chiatifus datae in baptismo passim elutatae usum accepterent religione, violenter, sed potius ex Syriae voce Maranatha deducuntur, quia sonathemus ignominia excrecentem in divinis litteris continetur. At secundum sententiam Scaligeri de Emendatione temporum lib. 8. pag. 825. In verbis, inquit, Geographi Arabi fit mentio factionis Maravani. Sciant igitur studiosi. Abaz filius patrum Muhammedatis, atque ejus progeniem et gentem dictam fuisse, dicunt adhuc Abazium. Ad eos jus Chiatifus pertinebat, ut ipote qui propius sanguine Muhammedatis attingerent. Sed Marawan quidam primus Chiatifus ab illa gente ad suos, qui Maravanum dicti sunt, transiit per tyramnidem, ex quo nomine omnibus Muhammedanis in odio est nomen Marawanum ad hanc usque diem. Vide Maranes.

* Steph. de Infestura MS. ubi de Innoc. VIII. PP. Innocentius traxit unam bullam contra quosdam Hispanos. Iudeos vel hereticos, vulgariter dictos Marani Hunga Hispana.

Inde est, ut videtur, quod Itali proditores per antonomasiam Maranos vocaverunt. Casenat. ad ann. 1044. et alii Munition. tom. 14. col. 1125: Et die adam fecit predictos capitani ligatos, detare et contra castrorum forcas figere, astiansis eis, si non parcerent, quod fratres qui erant intus, parcerent, et ad dominum Communis, poserent eis in fords predictis, in quibus Pater, qui morabatur in castro, cum Maranis vel proditoribus aliis, impenderet eis videbat.

MARANTIA, Ital. Maranca, Navigii species. Raphanus de Carensis in Chron. MS. ann. 1079: Passus S. Clementia et Spiritus Marania et aliis navigi obtrusus. Occurrunt in Histor. Obsid. Jaensis ann. 1345. Et cap. 1. cap. 85. lib. 2. cap. 11. Sit forte appellata quod Marianorum, seu Hispanorum primitus esset.

* **MARAPETINUS.** Vide Marabolinus.

* **MARASCACHIA,** Jus quod marescallo competit. Vide in Marescalcus. Chartul. S. Joan. Laudun. ch. 63: Causa que inter ecclesiam S. Johannis Laudunensis

et Hermundum super Marascachia servabatur... Nichilamus abbas ei concessit prebendum unam ad equum sumum singulis diebus, cum ferro et clavo et coria equorum, qui de sella sua morientur.

* **MARASCALCUS, MARASCALIA.** Vide Marescalcus.

* **MARASCAUSIA,** Locus palustris, pandis pecoribus aptus. Charta apud Lobinell. tom. 2. Histor. Britan. pag. 168: Concessit Fridius Vicecomes ut in Marascausia XII. doves et equos et porcos nostros semper haberemus.

* **MARASMODES,** Ex agitudine senectus, in Gloss. ad Alex. Iatrosoph. MS. lib. 2. Passion. cap. 88: Hui, qui sicca et calida sunt natura, in fabris hæcias et Marasmodes infirmitates incident necessitas. Vide Marasmus.

* **MARASMUS,** papaverum, Tabes, mæcorum, a Greco papaver, Tabefacio, mæcorum. Apud Medicos specialiter Marasmus est corruptio viventis corporis, quo de siccatem. Ita Martinianus.

MARATHUS, Thomas Elenensis Monachus in Vita S. Ethelredi cap. 77: Accipit acculus Marathi, unde fuerat completa totius superficies pavimenti, etc. [Mellus apud Bolland. tom. 4. Junil. pag. 521: Accipientes surculos Marathi, una fuerat cooperia totius, etc.] Ubi viri docti Marathus herba speciem esse scribunt. [Feniculum nempe, Gall. Fenepi, cuius mentio fit apud Auctorem de Medicamine facili inter Ovidii opera:

Profit et Marathus bene oculibus addere myrram;
Quinque trahat Marathi scrupula, myrra novem.]

MARATORIE BIGA, Lambertus Ardensis: Rustici cum bigis Maratorias et carrias fumaris (forte fumaris) calculos trahentes. Rectius apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. pag. 600: Rustici cum bigis Maratorias et curvis (l. curvis) fumaris. Est autem Maratorias biga, currus species, quo in agris marga stercorans utitur agricola.

* **MARATRUM,** Feniculum, ut Macer: nos autem pro ipsius semine solam in uro habemus. Glossar. medic. MS. Simon. Januens. ex Cod. reg. 655. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 767: Maratrum, semence de fanou. Aliud Provinc. Lat. ex Cod. 767: Fenoli, Prov. feniculum, Maratrum. Vide Marathus.

* **MARAYDA,** Locus palustris, ut videtur, pascendis pecoribus aptus. Charta Ottion. III. comit. Burgund. ann. 1186. Inter Probat. tom. 1. Annal. Premonst. col. 455: Mansum et pratis apud Vener. Marayda et terram apud Bombalum. Vide Marascachia.

* **MARONEUS,** Uno heretico, in. Glos. sar. I. 10. MS. 10.

* **MARBOTINUS.** Vide Marabotinus.

* **MARBRETUS,** Pannus ex fibis diversi et variis coloris textus, nostris Mabre et Marbre. Vadja hospit. Rob. comit. Claram. ann. 1255. apud Ludewig. tom. 12. Reliq. MSS. pag. 18. col. 2: Pro ruris Marbreti pro quatror tunici, audacibus, per quatror pagis. Iust. sol. vi. den. Lit. offic. Paris. ann. 1382. ex Tabul. S. Germ. Prat. Unum supertunicale de Marbreti, fourratum de bougre, cum capucio fourrato de eodem. Hujus panni varias species memorat Compt. Steph. de Font. argent. reg. annis 1351: Marbre verdet, marbre vermeillet, marbre brouzequin, marbre caignet, marbre acrole, marbre de graine, marbre dossier. Lit. remiss. ann. 1380. In Reg. 118. Chartoph. reg. ch. 23: Ysabeau de Dampnemarie... et Guillaume Huel...

prirent... une cote de Marbre nusées à femme. Ains ann. 1397. In Reg. 158. ch. 74. Une cote hardie de Marbre, caigues, fourré de Gros vair. Marbre, in Stat. pro pannif. Commerc. Le Roman de Gerin :

Gilbert amicis mil chevaliers a lui,
Plus est de Marbre et blanc de semis.
Vide Marbrinus.

MARBRINUS PANNUS. Qui ex filii diversi et variis coloris textus. Statutum pro Draperia Trecensis ann. 1380. tom. 8. Ordinat. Reg. Franc. pag. 414. Et si ne peut-on tiltre en estain qu'il soit pris, caraque ou Marbre, etc. Melius ibid. pag. 416. art. 17. Et tous draps fixus de diverses laies, comme Marbre ou camgline, etc.

1. MARCA, MARCUS, PONDUS, quod appedit bessem libra regiae, qua negotiatori et pigmentarii, et aili uitur, omnesque omnino qui appensas merces venditant. Papias: *Marcus dicitur pondus argenti unius librae.* Mellus Johan. de Janus: *Marcus dicitur quoddam pondus 2 denarios esterlingos, ut est in laudato excerpto: non in Gallia dantatax, sed et in Germania, Anglia, Hispania, Flandria, et aliis Europa Provinciis, in publica presertim commerciis; libra usu fuit, et nominabatur. Quod inde evenisse putant, quod in Nundinis Campagna, seu Trecensis, quibus nullis in Europa celebriores et antiquiores existent, ejusmodi pondere mercatores uterentur.*

Pondus efficit, quae dividitur in 16 uncias: uncia vero subdividit in octo drachmas, vel 24. scrupulos, seu denarios: drachmas quidem tribus contata denariis, et in 2. grana secatur, quorum 24. continet denarius. Quapropter uncia continet 576. granis, ut libra 9216. At auri examinatores, vulgo Essacieurs, examen tam accuratum instituunt in auctoritate beatitudinis, ut ipsum granum in 512. particulas dividant. Haec ferme ex Buddeo et Mersennio.

2. MARCA usus, in ponderatione auri vel argenti ad tempora Philippi Augusti referunt nonnulli Scriptores. Antiquorem esse merito observat D. le Blanc in Tract. de Monet. pag. mithi 150. atque sub Philippo I. Inter ann. 1075. et 1083. cepisse probatex pluribus Chartis, quas piget hic excubiret. Ipsius consule.

3. MARCA nomen Germanicum esse scribit Georg. Agricola lib. de Restituendis ponderibus pag. 248. Sane verus est, ut quod habeatur in Charta Henrici VIII Regis Anglicorum ann. 837. apud Doublieum pag. 786. et in Charta Caroli Crassi ann. 881. de Expeditione Romana. Addit Ughbellum tom. 1. part. 1. pag. 391.

Vocis Elymon a veteri Germanico *Mark* arcuissit Joan. Siernhookus lib. 1. de Jure Suonemus yestuo cap. II. pag. 188. voce, *qua signum sonat, ut apid monargus.*

Quadruplicem autem Marcam obtinuisse in Gallia observo, Trecensem, Lemovensem, Turonensem, et Rupellensem, sive Anglicanam, pondere invicem diversa, ut videtur in Regesto Camere Computor. Parte generaliter fol. 204. 205. ex quo sequentia descriptis: *Ou royaume assavoir le Marc de Troyes, qui poise 14. sols 2. den. esterlings de poix. Le Marc de Limoges, qui poise 13. sols 3. ob. esterlings de poix. Le Marc den. de Tours, qui poise 12. sols 11. den. ob. esterlings de poix. Le Marc de la Rochelle, du d'Angleterre, qui poise 13. s. 4. den. esterlings de poix. Par le Marc de la Rochelle, qui poise 13. s. 4. den. esterlings, toutes monnaies quelle quelles soient, se*

alocent pour 12. den. d'argent fin de pour l'un comme l'autre: et tuis ensemble doivent faire et peter ledit marc, et chacun deudis 12. den. doit peser 24. graine. Celsus enim debet peser 8. den. ob. Tunc etiam generale debet esset Marc de Tournay selon le Marc de la Rochelle à 20. s. Tous... et ainsi se ordonner et hauez toutes les monnoies du monde selon le plus le moins, qui plus y met d'argent des deux autres, et den. et le demourant du metal, si convenira l'en disoit Mailles paties Tournaisis à 17. s. 0. den. au Marc de Troyes, qui est de Paris. Et ledit Marc est plus greant de celuy de la Rochelle, qui est 10. esterlings, qui doivent peser 80. ob. qui valent 2. s. 6. den. cinsi non il de 20. s. au Marc, selon celuy de la Rochelle; et furent faites telles petites Mailles l'an 1329. de 18. graine de ly argent.

4. MARCA TRECENSIS appendit 14. solidos 2 denarios esterlingos, ut est in laudato excerpto: *non in Gallia dantatax, sed et in Germania, Anglia, Hispania, Flandria, et aliis Europa Provinciis, in publica presertim commerciis; libra usu fuit, et nominabatur. Quod inde evenisse putant, quod in Nundinis Campagna, seu Trecensis, quibus nullis in Europa celebriores et antiquiores existent, ejusmodi pondere mercatores uterentur.*

Pondus Trecensis mentio fit in Epistola 221. ex Franciis, quae extant

tom. 4. Hist. Franc. Duchesni, et in Inst. Capituli gener. Cisterciens. dist.

7. cap. 3. que endem videtur cum *Marcus Regia, seu Marc le Roi*, in Chartis ann. 1306. et 1309. in Probat. Histor. Castileonum pag. 97. 102 ubi de Moneti Comitatu S. Pauli et Blesensis agitur.

Marcus trecensis, Eadem que *Trecensis*, in Charta Alfonsi comit. Tolos. ann. 1253. Inter Probat. tom. 8. Hist. Occit. col. 492: *Dicti simplices Tolosani debent ad pondere xviij. solidorum, j. denarii, ad drachmam Trecensem.* Neque alia est que ad *Triasta*, pro *Trecassa*, nisi fallor, dicitur in alia. Charta ann. 1251. ibid. col. 490: *Quod fabraca dicta moneta facienda ad legem, et pondus et numerum Turonensem, scilicet ad legem iiii. den. minus pugnia, et ad pondus xviij. sol. et j. den. pro marchio, ad Marcham de Triasta.*

5. MARCA LEMOVICENSIS appendit 18. solidos 3. oblos esterlingos, ut est in eod. Regesto.

6. MARCA TURONENSIS, Ibidem, appendit 12. solid. 11. denar. obol. esterlingos: ad quam marcam appendebant monete Regum nostrorum, et alliorum, que Turonenses vulgo appellabantur.

7. MARCA RUPPELLENSIS, que supra diximus.

8. MARCA ANGLICANA. Eadem que Rupellensis, et apud Matth. Paris. ann. 1255. pag. 206. et Willelm. Thorn. in Chron. pag. 2107. pro 18. solidis et 4. den. esterlingis computatur. At sub Henrico I. Rege videtur Marcia fuisse tantum pondere 6. solidorum et unius denarii. Ita enim in Legibus ejusdem Regis cap. 81. *Si erga Comitem, 40. solidos. 4. denariorum, 8. sol. et 5. den. qui faciunt marcas, et solidus denar. 12. denariorum.* Est autem Marcas idem quod Marcus. Cap. 86. *De Thibaldo hominis occisi] were debet reddi ad solidum Legum 90. solidi ad mandatorum, idem hodie 5. Marcus de Thibaldo, id est, Thaino, 120. sol. qui faciunt 30. Marcus.*

9. MARCA STERLINGORUM. Eadem que Anglicana. Literis ann. 1286. apud Rymer. tom. 2. pag. 327. *Nostris universi-*

tus vestra nos; nouina dominii nostri mutus recipies a magisfis Principiis D. Edwardo... duo milia Marcaram novarum et legatum Sterlingorum in pecunia numerata, transducant solidis et quatuor denariis pro qualibet Marca computatis.

10. MARCA ET LIBRA, in Anglia unum et idem interdum sonat. Charta ann. 1306.

apud euendum Rymer. tom. 2. pag. 729:

Cum non concesserimus dilecto clericu no-

ro Gilberto... quandom ecclesiam viginti

Marcaram vel librarum valorum annuum

attingerem.

11. ALLARUM MARCHARUM, sed infre-
quentior usus, menippe fit in Charta Richardi Reg. Angl. et Norman. Ducis ann. 1158. ubi earumdem pretium assi-
gnatur: *Ita ordinatum est... quod Marca de Cadomio, Dunensis, Pericensi, et Vendoniensi capitular ad scacarium pro*

xiv. solidis et ix. denariis, et de Gian-

gampa pro xiii. solidis et ix. denariis,

et de Andegavensi pro xv. solidis Turo-

nensis.

12. MARCA GERMANICA videtur fuisse 20. solidorum, quod marca dicitur pondere in Speculo Saxonico lib. 3. art. 45. In Chronico Laurishamensi pag. 93. dicuntur talenta 18. et dimidium surges in Marca 15. Jo. Hocsemius in Adolpho a Marck Episc. Leod. cap. 18: *In pro-
vincia nostra Coloniensi uncia 20. sterlin-
gos ponderat... sterlings 36. vel circiter
longiora grecorum grana, sive spolia, que apud
nos communiter sunt, et quasi aequales pondera-
rum, ad cuiusmodum gravatae sic lingi pon-
duis aquarii octo, vero vacante, archam
adlevant; sed et Marcha quinque angustia
quaque, pondus predictorum Regum
equipandit, etc. Vide Pondus Coloniensis,
in Pondus.*

13. MARCA DANICA. Hic observat Petrus Resenius ad Jus Aulicum Canuti II. Regis pag. 703. aliam scilicet fuisse auri et argenti, aliam vero alliorum ponderum: marcam enim auri puri et argenti defecati 8. unclarum pondus habuisse, marcam vero alliorum ponderum, idem fuisse quod semis et sex uncias Rome, etc.

14. MARCA HISPANICA, de qua sic Joannes Mariana libro de Ponder. et mensur. cap. 9: *Aurifices Marcum, hoc est, uncias octo auri quidem dividunt in Castellanis 50, quod genus ponderis et nummi est drachma majoris atque denario Romano. Castellani in octo tomines dividuntur: tomin in 12. grana. Argentum autem Marcum dividunt in uncias 8. unciam in tomidum octavas sive drachinas, octavam in grana 75. sic Marcus auriq[ue] sunder granorum numerum continet.* [Chronico Barcinon. tom. 8. Concl. His. pag. 314: *Undecimo Kal. Maii anno 1286. in Injunctione omnibus notariis Barcinonensis... quod posuerint in Charis Marcham argenti ad 40. solidos... Pon-
derum anno fuit inunctionis dictis notariis, quod posuerint in Charis Marcham ar-
genti ad 80. solidos.]*

15. MARCA CATHARO ROMANA. Quae sub Johanne XXII. pp. ann. 1222. erat 84. denorum, in Dalphinatu vero 63. Charta anno 1227. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 211. *Videlicet forent de virginis quatuor quaratis auri fini, et debent intrare in Marcha Curia Romana secun-
dum quinque de dictis forent et non plures.*

16. MARCA PONDEROSA, nempe Germanica, appendit 26. solidos, ex Wichbild Magdeburg. art. 19. § 1.

17. HINC MARCUS pes, apud nostrates

Poetas, pro ea quae ponderosior erat. Le Roman de Partenope MS.:

Que s'il se fust bien parvenu
Ne fait pas mile Marc paou.

Marc au grand poe vocat Le Roman d'Athis MS.:

Vingt miles Marc d'or en grand poe,
Et cent paou, et cent ordras.

MARCA SLAVONICA, appendit 12. so-
lid. Ita idem Wicbold Magdeburg. art.
44. § 8.

MARCA STENDATA, ad standardum
examinata. Charta ann. 1238. apud H.
Meibomium. ad Chronicum Mindense
pag. 40: *Ipro 23. Marci stendata ar-
gente, pro quo filiam fratris mei in suum
collegium ad servendum Deo reverenter.*

Vide Standardum.
Etiam si porro Marca solidis et dena-
rilis constituerit, non ideo cum Westio
existimandum videtur. Marcam fusisse
nummum eusum ac signatum. Solidi
et denarii, qui hinc recensentur,
pondera sunt, quae nusquam mutabun-
tur, quod de Marca argenti aut auri
pretio dici non potest, quod pro libito
Principum, minuebatur aut crescebat,
pro ratione pretii, quod monetæ impo-
nebatur.

Aliud præterea fuit Marca auri et
argentii signata, aliud infecta pretium.
Pluris enim semper valuit Marca si-
gnata, nam infecta idque propter trac-
tum ut Monetariorum voice utar, quo
nomine intelligitur sectigat, quod Prin-
cipes ex unanuque moneta signata aut
eius marca percepit. Cuius quidem
marcas infectas pretium Princeps solet
significare. Magistris Generalibus Mo-
netarum, quoties Monetam cudentam
curat. Quod ut plannum culvis fiat, en-
propono exempla, ex Tabulariis publicis
Curia Monetarum desumpta, que non
minimum proderunt ad percipienda,
que vulgo in horum temporum Diplo-
matibus et Chartis de Marcis pretio
circumferuntur.

³⁰⁰ Hac eum non minimis utilitatibus
existimaverit D. Cangius, ejus vestigia
inhærentes, pretium marce altius repe-
temus ex Cod. MS. Sangerman. manu
accurata, ut videtur, descripto: unde
etiam que addenda videbuntur lis quæ
protulit D. Cangius, excrescere non
pigebit.

Valor, in quo Marca auri fuit tempo-
ribus infra scriptis, et forme, cursus,
teg, et ponderis Florensis factorum
ibidem.

1 A 1. Febr. 1300, usque ad 1. Sept.
1308, siebant Parvi Regales auri, cursus
11. sol. tur. et dabantur pro Marca auri
pari 48. t. tur. quod usque ad diem Iouis
anno 1315. 1310. duravit.

1 A dicta die ante 15. August. 1310,
usque ad 8. Febr. ejusdem anni, siebant Re-
gales duri, cursus 21. s. t. ad 21. karate
auri puri, et dabantur pro Marca auri
88. Regales ponderis 38. den. 1/2 auri ad
marcam Paris.

1 Ab 8. Febr. 1310, usque ad 1. Sept.
1311, siebant Agni aurifini pond. 60. et
1/2 ad marcam Paris. cursus 15. sol. tur.
et tunc varium fuit pretium Marca,
scilicet 57. t. 10. sol. tur. 57. t. 12. sol.
tur. 54. t. 15. sol. tur. et 52. t. 10. sol. tur.

1 A 1. Sept. 1311, usque ad 21. Aug.
1312, siebant Agni ponderis et cursus ut
supra, Marca pretium etiam ut supra.

1 A 24. Aug. 1312, usque ad vigiliam
Paschæ 1313, siebant Agni ponderis ut
supra, cursus 20. sol. tur. 1. pro 20. Bur-
gensium, et tunc varium fuit pretium

Marche, scilicet 52. t. 10. sol. tur. 58. t. 54.
1. 10. sol. tur. 57. t. 10. sol. 57. t. 12. sol.
tur. et 58. t.

1 A dicta vigiliæ Pasche 1313, usque ad
7. Maii 1315, siebant Agni ponderis, ut su-
pra cursus 15. sol. tur. et dabantur ad

Marcham 58. et 58. Agni.

1 A 6. Maii 1315, usque ad 23. Jan. 1319,
siebant Agni ponderis et cursus ut supra,
et dabantur ad Marcham 58. et 57. Agni.

1 A 23. Jan. 1319, usque ad 27. Martii
1323, siebant Agni ponderis et cursus ut
supra, et dabantur ad Marcham 58. 57. et
56. Agni.

1 A 27. Martii 1323, usque ad 18. Febr.
1325, siebant Agni ponderis et cursus ut
supra, et dabantur ad Marcham 54. 57. et
58. Agni.

1 A 18. Febr. 1325, usque ad 20. Sept.
1326, siebant Regales duplices auri fini,
pond. 58. et marcam Par. et dabantur
ad Marcham 54. Regales, cursus 20. sol.
par. subinde variis pond. et cursus usque
ad 28. sol.

1 A 20. Sept. 1330, usque ad 9. diem Jan.
1331, siebant Parisienses auri fini, cursus
20. sol. par. pond. 33. [cum tribus quintis
et] dabantur pro Marcha 33. pecies auri
cum duobus quintis valentes 40. t. 10. s.

1 A 9. Januar. 1331, usque ad 21. Januar.
[vel 1. Febr.] 1336, siebant Regales auri
fini, cursus 15. sol. tur. ponderis 66. Re-
gales, et dabantur pro Marcha auri fini
Regales 54. valentes 40. t. 10. s. t.

1 A 1. Febr. 1336, usque ad 1. Febr. 1387,
siebant Scuta fina, cursus 20. sol. t. pon-
deris 51. scut. et dabantur pro Marcha
auri 50. scuta valentes 50. lib. et 51.
scuta versus finem dicti temporis valentes
51. t. 10. s. t.

1 A 1. Febr. 1337, usque ad 11. Septemb.
1338, siebant Scuta fina, cursus, pon-
deris, ut supra, et dabantur pro Marcha
auri in principio 51. t. 10. s. t. et postea
52. t. 1. t.

1 Ab 11. Sept. 1338, usque ad 14. Novemb.
postea siebant Leones auri, cursus 25. sol.
ponderis 50. et dabantur pro Marcha auri
auri 52. t. 1. t.

1 A 14. Novemb. 1338, usque ad 7. Jan.
postea siebant Leones auri, cursus 25. sol.
ponderis 50. et dabantur pro Marcha auri
auri 52. t. 1. t.

1 A dicta 7. Jan. usque ad 25. Maii 1338,
[leg. 1339] Leones ut supra, et dabantur
pro Marcha auri 60. t. 10. s. t. [Cod. MS.
Sangerm. 59. t. 10. sol. tur.]

1 A dicta 25. Maii [1339] usque ad 14.
Jun. postea siebant Leones ut supra. Mar-
cha auri empata 61. t. 10. sol. tur.

1 A 14. Junii 1339, usque ad 16. [Cod.
Sangerm. 10. Angl. postea siebant Ca-
thedralæ aurifini, cursus 30. sol. tur. pon-
deris 48. Marca auri empata 66. t. 1. t.

1 A dicta 16. Junii 1340, usque ad 17.
Decemb. [Cod. Sangerm. 19. Jan.] post
Leones [leg. Papillones] ut supra. Mar-
cha auri empata 69. t. 1. t.

1 A dicta 17. Decemb. [Cod. Sangerm.
4. 20. jun.] 1340, usque ad 7. Febr. post
Leones 48. Marca auri empata 66. t. 1. t.

1 A dicta 7. Febr. 1339, usque ad 20.
April. 1340. [Cod. Sangerm. usque ad 6.
April. post, ante Paschal.] siebant Coronæ
auri fini, cursus 40. sol. tur. ponderis 65.
Marca auri empata 82. t. 1. t. et versus
finem 80. t. tur.

1 A dicta 20. April. [Cod. Sangerm. A 14.
Apr.] 1340, usque ad 17. Maii post siebant
Duplices aurifini, cursus 60. sol. tur.
ponderis 66. Marca auri empata 95. t. 1. t.

1 A dicta 7. Maii 1340, usque ad 27. Julii
post siebant Duplices de 23. karatz auri.

fini cum uno karatz tenere, cursus et pon-
deris, ut supra. Marca auri empata 100. t. t.

A dicta 27. Julii 1340, usque ad 17. Oc-
tober. Marca auri empata 104. t. t.

A 17. Octobr. turcas ad 7. Februar.

post Duplices ut supra, cursus et pon-
deris, ut supra. Marca auri empata 108. t. t.

A dicta 7. Febr. 1340, usque ad 26. Maii

1341, post siebant Angeli fini, cursus 75.
sol. tur. pond. 33. cum duobus tertiis.

Marca auri empata 115. t. t.

A dicta 26. Maii 1341, usque ad 23. Aug.

post Angeli, legis, cursus et ponderis ut
supra. Marca auri empata ut supra.

A dicta 23. Augusti 1341, usque ad 7.

A dicta 23. Angeli fini, cursus ut supra,
ponderis 88. cum tertia unius. Marca

auri empata 130. t. t.

A dicta 17. Sept. 1341, usque ad 19.

Angeli post Angelii legis, cursus et pon-
deris, ut supra. Marca auri empata 130. t. t.

A 19. Januarii 1341, usque ad 28. Junii

1342. Angeli, legis, cursus et ponderis ut
supra. Marca auri empata 137. t. t. [Cod.
Sangerm. 136. t. t.]

A dicta 28. Junii 1342, usque ad 1. Aug.

post Angeli fini, cursus 4. t. 5. s. t. pon-
deris 42. Marca auri empata 138. t. t.

A dicta 1. Augusti 1342, usque ad 16.

Sept. post Angeli, legis, cursus et pon-
deris, ut supra. Marca auri empata 137. t. t.

A dicta 16. Septemb. 1342, usque ad 1.

Novemb. post siebant Scuta fina, cursus
45. s. t. ponderis ut supra. Marca auri

empata 137. t. t.

A dicta 23. Septemb. 1343, usque ad 1.

Novemb. post siebant Scuta fina, cursus
45. s. t. ponderis ut supra. Marca auri

empata 137. t. t.

³⁰¹ Cod. Sangerman. A 1. April. 1342.

usque ad 1. Jan. 1343, siebant Scuta auri

fini, pond. 51. cursus usque ad 22. Sept.

58. 58. et 59. sol. par. ad arbitrium populi.

A 22. Septemb. 1343, cursus ex Ordinat.

medie inquæ 36. sol. par. usque ad 1.

Novemb. et dabantur ad Marcham 117.

t. t.

A dicta 1. Novemb. 1343, usque ad 27.

Marthi 1344, siebant Scuta fina, cursus
16. sol. 8. den. tur. ponderis 51. Marca

auri empata 43. t. 6. s. 8. d. t. vel 52. Scuta

dicta.

A dicta 27. Marthi 1344, usque ad 29.

Augusti [Cod. Sangerm. 17. Julii] 1346,

siebant Scuta, legis, ponderis et cursus ut
supra. Marca auri empata 41. t. 3. s. 4.

dicitur.

14. Julii [Cod. Sangerm. 17. Julii]

1346, usque ad 3. Maii, post, non obstante,

quod per aliquam portionem temporis
pertinet. Scuta ut supra, siebant etiam Ca-

thedralæ auri fini, cursus 20. sol. t. [Cod.
Sangerm. addit. ex Ordinat. regis, ex
arbitrio vero populi cursus 18. 19. 20. et
21. sol. par.] pond. 52. Marca auri empata

52. t. t. [Cod. Sangerm. 50. t. t.]

A 3. Marthi 1346, usque ad 6. April.

1347. siebant Cathedrae ut supra, cursus

30. s. t. tur. ponderis ut supra. Marca auri

empata 72. t. t.

A 7. Aprilis 1347, usque ad 25. Sep-

temb. [Cod. Sangerm. 11. Jan.] post sie-
bant Cathedrae, legis, ponderis et cursus,

ut supra. [Cod. Sangerm. ex arbitrio po-
puli cursus 26. 28. 29. et 32. sol. par.]

Marca auri empata 75. s. t.

Item a 14. April. 1347, usque ad 10. Ju-

lii post, non obstante, quod Cathedra

erit, siebant etiam Scuta fina, cursus

16. sol. 8. den. t. ponderis 54. Marcha auri empia 52. scuta fina valentes 41. t. 9. & 4. den. t.
 A 25. Sept. supra scripta videlicet 1847. usque ad 8. Jan. post, fibant Cathedra fine, cursus 30. sol. t. ponderis 52. Marcha auri empia 75. t.
 A 26. [Cod. Sangerm. Ab 11.] Jan. post, usque ad 14. [Cod. Sangerm. 30.] August. 1348. fibant Scuta fina de 23. karata, cursus 18. den. t. den. turon. ponderis 58. [Cod. Sangerm. 51.] Marcha auri empia 51. t. 10. s. t.
 A 28. [Cod. Sangerm. A 60.] Aug. 1348. usque ad 23. [Cod. Sangerm. 30.] Martii post, fibant Scuta de 23. karata cum tribus quintis, cursus [16. sol. par. ex Cod. Sangerm.] et ponderis 58. ut supra. [Cod. Sangerm. 51.] Marcha auri empia 51. t. 10. s. t.
 A 30. [Cod. Sangerm. 12.] Martii 1848. usque ad 22. April. [Cod. Sangerm. 23. Maii] 1849. fibant Scuta de 22. karata, cursus et ponderis ut supra. [Cod. Sangerm. cursus 20. sol. par. ex Ordinat. regis 21. sol. par. ex arbitrio populi, pond. 64.] Marcha auri empia 51. t. 15. s. 3. den. t.
 A 31. April. 1849. usque ad 28. Maii post fibant Scuta, legis, cursus et ponderis ut supra. Marcha auri empia 52. t. 15. s. 6. den. t.
 A 31. [Cod. Sangerm. 21.] Maii 1349. usque ad 3. [Cod. Sangerm. 5.] Decemb. post fibant Scuta de 20. karata, cursus et ponderis ut supra. Marcha auri empia 52. t. 1. s. 6. den. t.
 A 31. Oct. 1349. usque ad 21. Aug. [Cod. Sangerm. 30.] April 1850. fibant Scuta, legis, cursus et ponderis ut supra. [Cod. Sangerm. ex arbitrio populi cursus 25. sol. par. et 30. sol. par. an. 1850.] Marcha auri empia 53. t. turon.
 A 4. 21. Apr. 1850. usque ad 1. Sept. post fibant Scuta cursus et ponderis ut supra. Marcha auri empia 53. t. ex Cod. Sangerm.
 A 4. [Cod. Sangerm. 1.] Septemb. 1850. usque ad 1. [Cod. Sangerm. 20.] Junii 1351. fibant Scuta, legis, ponderis et cursus ut supra. Marcha auri empia 53. t. 18. s. 9. den. tur.
 A dicta 4. Junii 1351. usque ad 20. ejusdem mensis, fibant Scuta, legis, cursus et ponderis ut supra. Marcha auri empia 51. t. 17. s. 6. den. tur.
 A dicta 20. Junii 1351. usque ad 23. [Cod. Sangerm. 27.] Julii post fibant Scuta de 20. karata cum dimidio, cursus et ponderis ut supra. Marcha auri empia 51. t. 18. [Cod. Sangerm. 17.] s. den. tur.
 A dicta 21. [Cod. Sangerm. 27.] Julii, 1351. usque ad 9. [Cod. Sangerm. 20.] Aug. post fibant Scuta de 20. karata, cursus et ponderis ut supra. Marcha auri empia 51. t. turon.
 A dicta 9. [Cod. Sangerm. 20.] Augusti 1351. usque ad 23. ejusdem mensis. [Cod. Sangerm. 18. Sept. post.] fibant Denarii auri fini cum flores liliis, cursus 40. sol. t. ponderis 50. Marcha auri empia 56. t. turon.
 A dicta 21. Aug. 1351. usque ad 21. Septemb. post fibant Scuta de 20. karata, cursus 18. den. t. ponderis 51. Marcha auri empia 56. t. 5. s. t.
 A 21. Sept. 1351. usque ad 17. [Cod. Sangerm. 19.] Novemb. post, fibant Scuta de 18. karata, cursus et ponderis 54. Marcha auri empia 56. t. 2. s. 6. den. t.
 A dicta 17. [Cod. Sangerm. 20.] Nov. 1351. usque ad 19. [Cod. Sangerm. 21.] April. 1351. post Pascha, fibant Scuta,

legis, cursus et ponderis ut supra. Marcha auri empia 60. t. t.
 A dicta 19. [Cod. Sangerm. 21.] April. 1352. usque ad 12. [Cod. Sangerm. 18.] Janu. post fibant Scuta ut supra. Marcha auri empia 60. t. 18. s. 9. den. turon.
 A dicta 12. [Cod. Sangerm. 18.] Janu. 1352. usque ad 23. [Cod. Sangerm. 21.] Octob. 1353. fibant Scuta ut supra. Marcha auri empia 60. t. 17. s. den. tur.
 A dicta 21. [Cod. Sangerm. 23.] Octob. 1353. usque ad 15. Januar. [Cod. Sangerm. 21.] 1354. fibant Scuta ut supra. Marcha auri empia 62. t. 22. sol. 6. den. tur. ponderis 60. et dabantur pro Marcha 65. t. 10. s. t.
 A dicta 5. Septemb. 1354. usque ad 3. Martii 1357. fibant eadem Scuta, cursus 22. sol. 6. Jan. tur. ponderis 60. et dabantur pro Marcha 65. t. t.
 A 11. Martii 1357. publicata fuit Camporibus Parisienses crescentia.... in Marcha auri dante pro Marcha 65. t. 10. s. t.
 Ordinatum fuit per Regem, quod per omnes Monetas nisi ferent similia Scuta, curva et ponderis 61. accepit cum uno tertio, pro Marcha dante Mercatoribus et Camporibus de qualibet Marcha auri fini 65. t. 10. sol. 6. per Litteras Regias, datas 25. Febr. 1357.
 A 4. Martii 1357. usque ad 8. April. 1357. fibant eadem Scuta cum corona, ponderis 61. et 1. tert. auri cursus 22. sol. 6. den. tur. et dabantur pro Marcha 65. t. 10. sol. tur.
 A 6. April. 1357. ante Pascha 1352. fibant eadem Scuta ejusdem cursus, pond. 61. et 1. tert. den. et et dabantur pro Marcha 67. t. turon.
 A 1. April. 1357. quia iterum publicata fuit Camporibus Parisiens. crescentia, usque ad 28. Aug. 1354. fibant eadem Scuta, cursus et ponderis ut supra, et dabantur pro Marcha 67. t. 10. sol. tur.
 A 23. Augusti 1354. usque ad 5. Non. 1355. fibant eadem Scuta ponderis 62. et dabantur pro Marcha 69. E 6. sol. tur. et tunc publicata fuit Camporibus Paris. crescentia.
 A 5. Nov. 1411. quia iterum publicata Camporibus Paris. crescentia, usque ad 5. Martii post fibant eadem Scuta, cursus 22. sol. 6. den. tur. ponderis 61. et dabantur pro Marcha 70. t. tur.
 A 5. Martii 1411. usque ad 11. Oct. 1415. fibant eadem Scuta ponderis et cursus ut supra, et dabantur pro Marcha 70. t. 15. sol. tur.
 A 3. Julii 1413. usque ad 11. Oct. 1415. fibant Scuta cum corona cursus 15. sol. turon. ponderis 60. et dabantur pro Marcha 70. t. 15. sol. cum grana.
 A dicta 22. Julii 1354. usque ad 22. Apr. 1355. fibant Franci et ut supra. Marcha auri empia 52. t. t.
 A 4. 5. Aug. 1354. usque ad 10. Septemb. post fibant Regales auri fini, cursus 20. sol. tur. ponderis 63. et dabantur pro Marcha 62. t. tur.
 A 10. Sept. 1354. usque ad 5. Maii 1355. fibant Franci aurum purum et turon. ponderis 65. et dabantur pro Marcha 62. t. t.
 A dicta 5. Maii 1355. usque ad 30. Aug. 1358. fibant Flores liliis, ponderis 64. cursus 20. sol. tur. et dabantur pro Marcha 62. t. 10. sol. tur.
 A 30. Aug. 1358. usque ad 12. Martii 1372. fibant idem Flores liliis, ejusdem pond. et dabantur pro Marcha 62. t. 18. sol. tur.
 A 12. Mart. 1372. usque ad 18. Martii 1381. fibant idem Flores, ponderis et cursus ut supra, et dabantur pro Marcha 63. t. 10. sol. tur.
 A dicta 5. Maii 1385. usque ad 30. Aug. 1388. fibant Flores liliis, ponderis 64. cursus 20. sol. tur. et dabantur pro Marcha 62. t. 10. sol. tur.
 A 17. Junii 1418. usque ad 18. Jun. 1419. fibant eadem Scuta parva et magna, ponderis et tituli ut supra, et dabantur pro Marcha 61. t. tur.
 A 7. Martii 1418. ordinatum fuit ut in moneta Tornac. fierent Scuta cum corona cursus 30. sol. tur. ad 23. karata, ponderis 67. et dabantur pro Marcha 108. lib. tur.
 A 18. Jun. 1419 usque ad 2. Martii post fibant Flores ad 22. karata, cursus 30. sol. ponderis 66. et dabantur pro Marcha 141. t. tur.
 A 1. 2. Mart. 1419. usque ad 11. Aug.

1421. *febant Scuta cum corona ad 23. karatis ponderis 67. cursus 50. sol. tur. et dabantur pro Marcha 171. lib. 18. sol. 4. den. tur.*

¹ *Ab 11. Aug. 1421. usque ad 6. Febr. 1422. febant Salutes ad 1/8 karat remedi, ponderis. 63. cursus 25. sol. tur. Item Semisses circumdum cursus 12. sol. 6. den. ponderis 126. et dabantur pro Marcha 76. 1. 5. sol. tur.*

¹ *A. 6. Febr. 1422. usque ad 4 Jun. 1423. febant Salutes ad 1. quart. karat remedi cum scuta Francia et Anglia ad 1. quart. karat remedi, cursus 22. sol. 6. den. ponderis 70. et dabantur pro Marcha 76. 1. 5. sol. tur.*

¹ *A. 6. Sept. 1423. usque ad... febant Salutes cum scuta Francia et Anglia ad 1. quart. karat remedi, cursus 22. sol. 6. den. ponderis 70. et dabantur pro Marcha 76. 1. 5. sol. tur.*

¹ *A. 21. Maii 1427. febant Angeli aurifai, quorum 8. valerant 2. Salutes, et dabantur pro Marcha 78. lib. tur. ut supra.*

¹ *A. 28. Jan. 1431. usque ad... febant Scuta cum corona et duabus liliis coronatis que scuti latera ambiunt, ad 1. quart. karat remedi, ponderis 70. cursus 25. sol. tur. et dabantur pro Marcha 88. lib. 5. sol. turon.*

¹ *23. April. 1438. febant Semi Scuta auri fini de 1. quart. karat remedi, pond. 140. an Marcham.*

¹ *Ordinatum fuit per Regem Litteris datis 19. Nov. 1433. ut Camparibus et Mercatores darent pro Marcha (3) 1/2. scuta, id est. 98. l. 17. sol. 6. den. tur. valente scuto 25. s. tur.*

¹ *Litteris 12. Aug. 1445. ordinatum fuit ut ferent Scuta de 23. karatis 8/1 cum 1. quart. karat remedi, ponderis 140. et semi-sculta ejusdem tituli ponderis 140. et dabantur Camparibus et Mercatoribus pro Marcha 70. 1/2 scuta, i. e. 88. l. 2. sol. 6. den. tur. ad rationem 25. s. quilibet scuta.*

¹ *Litteris 20. Januar. 1446. facta Scuta de 21. karatis 1/2 cum 1/2 karat remedi, ponderis 70. 1/2 cursus 27. s. 6. den. tur. et Scuta tituli et remedi ut supra, ponderis 140. cursus 18. sol. 9. den. et dabantur pro Marcha 71. scuta et 1/11 scuta, i. e. 97. l. 15. sol. ob.*

¹ *Litteris 26. Maii 1447. facta Scuta de 28. karatis et 1/2 cum 1/8 karat remedi, ponderis 70. 1/2 cursus ut supra, et dabantur pro Marcha 100. l. tur.*

¹ *Litteris 18. Maii 1450. facta Scuta de 28. karatis et 1/2 cum 1/8 karat remedi, ponderis 70. 1/2 cursus 27. s. 6. den. tur. et dabantur pro Marcha 100. lib. tur.*

¹ *Litteris 4. Jan. 1455. facta Scuta tituli et remedi ut supra, cursus 30. sol. 3. den. tur. et dabantur pro Marcha 110. l. tur.*

¹ *Litteris 2. Nov. 1475. facta Scuta cum sole de 23. karatis et 1/8 cum 1/8 karat remedi, ponderis 70. cursus de 30. sol. tur. et dabantur pro Marcha 118. l. 10. sol. tur.*

¹ *Litteris 24. April. 1488. facta Scuta ut supra, cursus 36. sol. 8. den. tur. et dabantur pro Marcha 130. l. 8. sol. 4. den. tur.*

¹ *Litteris 19. Nov. 1507. facta Scuta cum histricis, tituli, remedi, ponderis et cursus ut supra, et Marcha empia ut supra.*

Valor Marche argenti

A die Martis ante Carnis proprium 1288. usque ad S. Vincentium 1291. eo usque ad Pascha 1293. valuit Marcha argenti 3. l. 8. gross.

Ad Pascha 1293. valuit 61. s. t. 61. s. tur.

Ad Trinitatem 1296. 66. s. t.

Ad Nativitatem post 68. s. t.

Martis ante S. Martinum

festivalem 1297. 78. s. t.

Ad Pentecostes 1299. 4. l. 5. s. t.

Ad Pascha 1300. 4. l. 5. s. t.

Ad S. Georgium 1302. 4. l. 8. s. t.

[239] A die Martis ante S. Martinum

festivalem 1307. hucusque in statuendis

Marchas argenti pretius differunt ab

alatis Cod. Sangerm. et Regest. Cam-

mers Comput. in Bibl. regia asserva-

tum n. 805.

Ad S. Martinum festivalem 1297. 70. s. t.

Ad Pentecostes 1298. 75. s. t.

Ad Pentecostes 1299. 78. s. t.

Dominica post S. Dionysii 1299. 4. l. 5. s. t.]

Martis ante Brandonei 1302. 104. s. t.

Ad S. Bartholomei 1308. 6. l. t.

Ad Ascensionem 1304. 6. l. 5. s. t.]

Ad S. Joannem post 6. l. 19. [14.] s. t.

8. Sept. post 6. l. 15. s. t.

18. Decemb. post 7. l. 5. s. t.

1. Martin 1304. 7. l. 10. s. t.

Ad Pascha 1315. et usque ad Pascha 1306.

et a dicta die usque ad 8. Septemb. 51.

grossos Turonenses, quos de 8. sol. 4. den.

vall. 8. l. 10. s. t.

8. Septemb. post. usque ad

14. April. 1306. exclusive 55. s. 8. d. t.

14. April. 1306. 70. s. t.

20. Januar. 1310. 75. s. t.

19. Septemb. 1313. 51. s. t.

1. Martii 1317. 67. s. 6. d. t.

5. Maii 1322. 4. l. 4. s. t.

24. Juli 1326. 4. l. 12. s. t.

20. Januar. post 100. s. t.

8. Januar. 1327. 108. s. t.

7. Novemb. 1328. 111. s. t.

20. Decemb. 1329. 4. l. 4. s. t.

9. April. 1330. 55. s. 6. d. t.

9. Januar. 1331. 57. s. 6. d. t.

Et fuit chionagium a 20. Martii 1331.

usque ad 18. Febr. 1336. et tunc valebat

Marcha argenti supra magnum Pontem

Regale, qui a 18. sol. par. pecia

regali valebant 52. sol. par. qui valebant

65. s. t.

13. Febr. 1386. 72. s. 6. d. t.

1. Febr. 1387. 78. s. t.

17. Febr. post 4. l. t.

Pascha 1338.

Tunc 4. l. t.

19. Decemb. 1338. 4. l. 16. s. t.

4. Januar. 100. s. t.

Pascha 1339.

Tunc 100. s. t.

19. Augusti post 165. s. t.

28. Febr. tunc 6. l. t.

Pascha 1340.

Tunc 6. l. 15. s. t.

Prima Augusti post 7. l. t.

8. Decemb. 7. l. 15. s. t.

13. Febr. 9. l. 4. s. t.

Pascha 1341.

Tunc 9. l. 4. s. t.

21. Maii 9. l. 12. s. t.

28. Aug. 10. l. 15. s. t.

24. Octob. 10. l. 10. s. t.

24. Novemb. 11. l. 10. s. t.

27. Martii 10. l. 9. s. t.

12. April. 11. l. 5. s. t.

Pascha 1342.

Tunc 11. l. t.

Uu. Junii tunc 12. l. 10. s. t.

7. Febr. tunc 18. l. t.

9. April. 13. l. 10. s. t.

Pascha 1348.

Tunc 18. l. 10. s. t.

21. Sept. post 18. l. 15. s. t.

28. Octob. 64. s. t.

Pascha 1344.

Tunc 64. s. t.

16. Febr. post 68. s. t.

Pascha 1345.

Tunc 68. s. t.

9. April. tunc 70. s. 6. d. t.

Pascha 1346.

Tunc 70. s. 6. d. t.

Tunc 70. s. 6. d. t.

Pascha 1347.

Tunc 6. l. 15. s. t.

28. Junii tunc 7. l. 15. s. t.

24. Januar. tunc 100. s. t.

4. die Martii post 6. l. 15. s. t.

Pascha 1348.

Tunc 6. l. 15. s. t.

18. Junii tunc 7. l. 10. s. t.

24. Decemb. 100. s. t.

5. Febr. 6. l. t.

7. Martii 6. l. 8. s. t.

9. Martii 6. l. 8. s. t.

Pascha 1350.

Tunc 7. l. 10. s. t.

26. April. 6. l. 15. s. t.

11. Augusti 4. l. 15. s. t.

28. Aug. 4. l. 10. s. t.

24. Novemb. 105. s. t.

5. Febr. 113. s.

7. Martii 6. l. t.

9. Martii 6. l. 8. s. t.

Pascha 1351. 17. April.

Tunc 6. l. 8. s. t.

21. Juli 7. l. 8. s. t.

16. Aug. 8. l. t.

24. Octob. 6. l. 8. s. t.

21. Novemb. 7. l. 10. s. t.

24. Decemb. 8. l. 10. s. t.

7. Febr. 9. l. 4. s. t.

Pascha 1352. 8. April.

2. Junii 104. s. t.

21. Juli 12. s. t.

16. Aug. 6. l. t.

24. Octob. 12. l. 15. s. t.

21. Nov. 4. l. 10. s. t.

10. Febr. 100. s. t.

27. Martii 110. s. t.

12. April. 6. l. 5. s. t.

Pascha 1353. 24. Martii.

Tunc 11. l. t.

26. Maii 9. l. 2. s. t.

5. Julli 10. l. 12. s. t.

6. Septemb. 11. l. 8. s. t.

24. Novemb. 4. l. 4. s. t.

21. Januar. 4. l. 12. s. t.

26. Januar. 4. l. 16. s. t.

4. April. 106. s. t.

Pascha 1355. 5. April.

Tunc 106. s. t.

20. Maii 6. l. 10. s. t.

6. Juli
14. Juli
20. Aug.
23. Sept.
17. Oct.
9. Novemb.
6. Decemb.
2. Januar.

Pascha 1866. 24. April.

Tunc
10. Aug.
18. Sept.
27. Oct.
8. Decemb.
10. Januar.
20. Febr.
4. Marz.
28. Martii

Pascha 1867. 9. April.

Tunc
27. Januar.

Pascha 1868.

1. Maii
1. Juli
24. Juli
1. Sept.
21. Octob.
18. Novemb.
6. Decemb.
9. Febr.
27. Martii

Pascha 1869.

Tunc
8. Maii
9. Juli
Ult. Juli
8. Septemb.
18. Octob.
28. Novemb.
19. Decemb.
Ult. Decemb.
21. Januar.
10. Febr.
25. Febr.
2. Martii
18. Martii
24. Martii

Pascha 1870. 6. April.

26. Martii
6. Junii
29. Junii
6. Aug.
16. Aug.
26. Aug.
18. Sept.
8. Novemb.
19. Novemb.
12. Decemb.
25. Martii tunc

Pascha 1861. 26 Martii.

Die 24. April. tunc
Et fuit Marcha argenti ad hoc proutum
sine mutatione adhuc usque ad 5. Maii

1865. et dicta 5. die Maii 1865. valuit 100.
s. t.

Et fuit Marcha argenti ad hoc proutum
usque ad 11. Martii 1884. qua ordinatis
fuit moneta 25. usque ad ultimum Octo-
bris 1880. exclusive. fabant Albi Denarii
ad Scutum. cursus 10. den. t. ad 6. den.
legis et ponderis 6. sol. 8. den. in Mar-
cha. Et fuit empta Marcha argenti
albi.

Nigri usque ad 28. Octob. 1885. et adhuc
usque ad ult. Oct. 1889.

Et ad ult. Oct. 1889. incipit fuit mo-
netia 27. usque ad 7. April. 1811. Post

Pascha fabant similes Albi. et magni et

7. I. 10. s. t.
10. I. 1.
11. I. 1.
12. I. 10. s. t.
14. I. 1.
16. I. 1.
18. I. 1.
4. I. 15. s. t.

4. I. 10. s. t.
6. I. 10. s. t.
7. I. 5. s. t.
8. I. 10. s. t.
10. I. 1.
11. I. 10. s. t.
18. I. 1.
6. I. 10. s. t.

6. I. 10. s. t.
8. I. 10. s. t.

8. I. 10. s. t.
10. I. 1.
12. I. 1.
14. I. 1.
7. I. 15. s. t.
7. I. 1.
8. I. 1.
9. I. 10. s. t.
7. I. 1.
7. I. 10. s. t.

7. I. 10. s. t.
9. I. 1.
12. I. 1.
16. I. 14. s. t.
22. I. 8. s. t.
23. I. 8. s. t.
28. I. 8. s. t.
15. I. 1.
18. I. 8. s. d. t.
20. I. 12. s. d. t.
24. I. 9. s. d. t.
42. I. 1.
52. I. 17. s. 6. d. t.
72. I. 16. s. t.
102. I. 1.
11. I. 1.

11. I. 1.
7. I. 1.
10. I. 10. s. t.
15. I. 1.
17. I. 1.
18. I. 10. s. t.
18. I. 1.
8. I. 1.
9. I. 1.
4. I. 18. s. t.
100. s. t.

11. I. 1.
7. I. 1.
10. I. 10. s. t.
15. I. 1.
17. I. 1.
18. I. 10. s. t.
18. I. 1.
8. I. 1.
9. I. 1.
4. I. 18. s. t.
100. s. t.

11. I. 1.
7. I. 1.
10. I. 10. s. t.
15. I. 1.
17. I. 1.
18. I. 10. s. t.
18. I. 1.
8. I. 1.
9. I. 1.
4. I. 18. s. t.
100. s. t.

11. I. 1.
7. I. 1.
10. I. 10. s. t.
15. I. 1.
17. I. 1.
18. I. 10. s. t.
18. I. 1.
8. I. 1.
9. I. 1.
4. I. 18. s. t.
100. s. t.

11. I. 1.
7. I. 1.
10. I. 10. s. t.
15. I. 1.
17. I. 1.
18. I. 10. s. t.
18. I. 1.
8. I. 1.
9. I. 1.
4. I. 18. s. t.
100. s. t.

11. I. 1.
7. I. 1.
10. I. 10. s. t.
15. I. 1.
17. I. 1.
18. I. 10. s. t.
18. I. 1.
8. I. 1.
9. I. 1.
4. I. 18. s. t.
100. s. t.

11. I. 1.
7. I. 1.
10. I. 10. s. t.
15. I. 1.
17. I. 1.
18. I. 10. s. t.
18. I. 1.
8. I. 1.
9. I. 1.
4. I. 18. s. t.
100. s. t.

11. I. 1.
7. I. 1.
10. I. 10. s. t.
15. I. 1.
17. I. 1.
18. I. 10. s. t.
18. I. 1.
8. I. 1.
9. I. 1.
4. I. 18. s. t.
100. s. t.

11. I. 1.
7. I. 1.
10. I. 10. s. t.
15. I. 1.
17. I. 1.
18. I. 10. s. t.
18. I. 1.
8. I. 1.
9. I. 1.
4. I. 18. s. t.
100. s. t.

11. I. 1.
7. I. 1.
10. I. 10. s. t.
15. I. 1.
17. I. 1.
18. I. 10. s. t.
18. I. 1.
8. I. 1.
9. I. 1.
4. I. 18. s. t.
100. s. t.

11. I. 1.
7. I. 1.
10. I. 10. s. t.
15. I. 1.
17. I. 1.
18. I. 10. s. t.
18. I. 1.
8. I. 1.
9. I. 1.
4. I. 18. s. t.
100. s. t.

11. I. 1.
7. I. 1.
10. I. 10. s. t.
15. I. 1.
17. I. 1.
18. I. 10. s. t.
18. I. 1.
8. I. 1.
9. I. 1.
4. I. 18. s. t.
100. s. t.

11. I. 1.
7. I. 1.
10. I. 10. s. t.
15. I. 1.
17. I. 1.
18. I. 10. s. t.
18. I. 1.
8. I. 1.
9. I. 1.
4. I. 18. s. t.
100. s. t.

11. I. 1.
7. I. 1.
10. I. 10. s. t.
15. I. 1.
17. I. 1.
18. I. 10. s. t.
18. I. 1.
8. I. 1.
9. I. 1.
4. I. 18. s. t.
100. s. t.

11. I. 1.
7. I. 1.
10. I. 10. s. t.
15. I. 1.
17. I. 1.
18. I. 10. s. t.
18. I. 1.
8. I. 1.
9. I. 1.
4. I. 18. s. t.
100. s. t.

11. I. 1.
7. I. 1.
10. I. 10. s. t.
15. I. 1.
17. I. 1.
18. I. 10. s. t.
18. I. 1.
8. I. 1.
9. I. 1.
4. I. 18. s. t.
100. s. t.

11. I. 1.
7. I. 1.
10. I. 10. s. t.
15. I. 1.
17. I. 1.
18. I. 10. s. t.
18. I. 1.
8. I. 1.
9. I. 1.
4. I. 18. s. t.
100. s. t.

11. I. 1.
7. I. 1.
10. I. 10. s. t.
15. I. 1.
17. I. 1.
18. I. 10. s. t.
18. I. 1.
8. I. 1.
9. I. 1.
4. I. 18. s. t.
100. s. t.

11. I. 1.
7. I. 1.
10. I. 10. s. t.
15. I. 1.
17. I. 1.
18. I. 10. s. t.
18. I. 1.
8. I. 1.
9. I. 1.
4. I. 18. s. t.
100. s. t.

parvi, ad 5. den. 12. gr. legis et ponderis
6. sol. 2. den. cum quarto. Marcha argenti
albi empta.

A dicta 8. die April. 1801. usque ad 20.

Octob. 1411. fabant similes Albi, ejusdem
legis et ponderis. Marcha argenti albi
empta.

Et in Negro

Et in 30. Octob. 1412. usque ad 7. Jun. 1412.

(sic) fabant similes Albi, magis et parvi,
ejusdem legis et ponderis. Marcha in
Albo

Et in Negro

Et a 7. die Januar. 1418. inclusive. que
die suscepit sua moneta 39. usque ad 8.

Novemb. post fabant Denarii. vocati

Grossi Argenti, cursus 20. den. t. ad 11.

den. 12. gr. legis, ponderis 7. s. et 7.

duo decimales de Denariis. Et valuit Marcha

argenti tam albi quam nigri. 7. I. 1.

Et a dicta 8. Nov. 1418. usque ad 4.

Junii 1414. fabant Albi Grossi ejusdem

cursus ad 9. denar. legis, ponderis 5. sol.

6. den. cum quarto. Et valuit Marcha argen-

ti albi et nigri.

Et a die Junii 1414. usque ad 10. Maii

1417. fabant Albi ad 10. den. t. ad 5. den.

legis ponderis 6. sol. 8. den. Et valuit

Marcha argenti albi

Et a dicta 10. die Maii 1417. usque ad

21. Octob. post exclusione fabant Grossi

Denarii ad 50. den. t. ad 8. den. legis,

ponderis 6. s. 8. d. Et dabentur pro Mar-

che argenti albi et nigri.

Et a 21. Octob. 1417. que incipit fuit mo-

neta 60. usque ad 28. Maii 1418. inclusio-

nente Grossi consimiles 6. den. 8.

grana legis, ponderis 6. s. 8. den. Marcha

argenti tam albi quam nigri.

Et a dicta 28. Maii 1418. usque ad

19. Januar. sequentia fabant Albi ad

supra, magni et parvi, diversorum legis et

ponderis. Marcha argenti tam albi et

nigri.

Et tamen quamvis dicat ejusdem legis,

intelligendum est tamen, quod dicta Albi sunt

de 2. den. 16. grana legis, quod est mediatis.

Et a 10. die Januar. 1418. usque ad 7.

Martii post fabant consimiles Grossi ad

supra, et Albi, parvi et magni, diversorum

legis et ponderis. Et dabentur Parisi-

cum solum usque ad 8. mille Marchas pro

Marcha argenti albi

10. I. 1.

Intelligendum est tamen, quod dicta Albi

sunt de medietate legis dictae.

Et a 7. Martii 1418. que incipit fuit mo-

neta 100. usque ad 11. diem Febr.

post. fabant Parisienses Grossi ad 20.

den. tur. ad 2. den. 12. grana legis, pon-

deris 8. s. 10. den. Marcha argenti empta.

Et a 9. April. 1420. post Pasche, usque ad

6. Maii sequentia, fabant consimiles

Grossi ejusdem cursus, legis et ponderis.

Marcha argenti albi empta.

Qui quidem Grossi habuerunt usque ad

8. diem Nov. post exclusione, quea in parte

subsequuntur habent mentio. Quapropter aera

debet fieri usque ad dictam 8.

Novemb. prelio 28. I. t. pro Marcha,

prout caverit in Apunctamento in parte

sequentia facta.

Et ab 11. die Aug. 1421. predicta usque

parvi, ad 5. den. 12. gr. legis et ponderis
6. sol. 2. den. cum quarto. Marcha argenti

albi empta.

A dicta 8. die April. 1801. usque ad 20.

Octob. 1411. fabant similes Albi, ejusdem

cursus, legis et ponderis.

Marcha argenti tam albi quam nigri, empta.

Et in Negro

Et a 7. die Januar. 1418. inclusive. que

die suscepit sua moneta 39. usque ad 8.

Novemb. post exclusione, quea in parte

subsequuntur habent mentio. Quapropter aera

debet fieri usque ad dictam 8.

Novemb. prelio 28. I. t. pro Marcha,

prout caverit in Apunctamento in parte

sequentia facta.

Et ab 11. die Aug. 1421. predicta usque

20. Octob. 1422. fabant similes Albi, ejusdem

cursus, legis et ponderis.

Marcha argenti tam albi quam nigri, empta.

Et in Negro

Et a 7. die Januar. 1418. inclusive. que

die suscepit sua moneta 39. usque ad 8.

Novemb. post exclusione, quea in parte

subsequuntur habent mentio. Quapropter aera

debet fieri usque ad dictam 8.

Novemb. prelio 28. I. t. pro Marcha,

prout caverit in Apunctamento in parte

sequentia facta.

Et ab 11. die Aug. 1421. predicta usque

20. Octob. 1422. fabant similes Albi, ejusdem

cursus, legis et ponderis.

Marcha argenti tam albi quam nigri, empta.

Et in Negro

Et a 7. die Januar. 1418. inclusive. que

die suscepit sua moneta 39. usque ad 8.

Novemb. post exclusione, quea in parte

subsequuntur habent mentio. Quapropter aera

debet fieri usque ad dictam 8.

Novemb. prelio 28. I. t. pro Marcha,

prout caverit in Apunctamento in parte

sequentia facta.

Et ab 11. die Aug. 1421. predicta usque

20. Octob. 1422. fabant similes Albi, ejusdem

cursus, legis et ponderis.

Marcha argenti tam albi quam nigri, empta.

Et in Negro

Et a 7. die Januar. 1418. inclusive. que

die suscepit sua moneta 39. usque ad 8.

Novemb. post exclusione, quea in parte

subsequuntur habent mentio. Quapropter aera

debet fieri usque ad dictam 8.

Novemb. prelio 28. I. t. pro Marcha,

prout caverit in Apunctamento in parte

sequentia facta.

Et ab 11. die Aug. 1421. predicta usque

20. Octob. 1422. fabant similes Albi, ejusdem

cursus, legis et ponderis.

Marcha argenti tam albi quam nigri, empta.

Et in Negro

* 6. Avril 1389, avant Pasques l'en donna au marc d'or 4. l. Tour, de creus par dessus les 82. l. Tour, que l'en y donnoit paravant, et parmi ce fu 86. l. Tour pour marc d'or.

* 29. Jul. 1340. 5. s. Tour, de creus au marc d'argent en outre et par dessus les 6. l. Tour, que l'en y donnoit paravant, et parmi ce sont 100. l. Tour pour marc d'argent.

* 12. May 1340, de 100. s. Tour, de creus au marc d'or en outre et par dessus les 9. l. Tour, que l'en y donnoit paravant, et parmi ce sont 100. l. Tour pour marc d'or.

* 21. Jul. 1310, de 4. l. Tour, de creus au marc d'argent en outre et par dessus les 6. l. Tour, que l'en y donnoit paravant, et parmi ce sont 100. l. Tour pour marc d'or.

* 28. Oct. 1310, de 4. l. Tour, de creus au marc d'argent, et parmi ce qui pour marc d'or 108. l.

* 4. Dec. 1340, de 10. s. Tour, de creus au marc d'argent en outre et pardessus les 6. l. Tour, que l'en y donnoit paravant, et parmi ce qui pour marc d'argent 1. l. 10. s. Tour.

* Ibid. fol. 109. v. : Lit. Phil. VI. 97. Jas. 1310. Un marc d'or fin au marc de Paris vaudra et courra pour 12. mars d'argent, courant le marc d'argent le roy pour 10. l. 10. s. Tour, et un marc d'or pour 126. l. 5. s. Tour.

* Fol. 110. r. : 6. Fev. 1340. 9. l. 4. s. Tour, au marc d'argent.

* 8. Aoust 1311, de 15. l. Tour, de creus au marc d'or, et ainsi pour marc d'or 180. l. Tour.

* 28. May 1311, de 8. s. Tour, de creus au marc d'argent en outre et par dessus les 9. l. 4. c. Tour, que l'en y donnoit paravant.

* 8. Aoust 1311, de 8. s. Tour, de creus en outre et par dessus les 9. l. 12. s. Tour, au marc d'argent que l'en y donnoit paravant.

* 18. Dec. 1341, de 10. s. Tour, de creus au marc d'argent.

* 9. Mars 1341, de 10. s. Tour, de creus au marc d'argent.

* 19. Jan. 1341, de 6. l. Tour, de creus au marc d'or en outre et par dessus les 10. l. que l'en y donnoit paravant.

* 18. May 1341, de 4. s. Tour, au marc d'argent, en esterlin et argent d'Allemagne seulement, en outre et par dessus les 9. l. 12. s. Tour, que l'en y donnoit paravant.

* 26. Juin 1342. 168. l. Tour, au marc d'or.

* 8. Sept. 1342, de 10. s. Tour, de creus au marc d'argent.

* 14. Sept. 1342, de 60. s. Tour, de creus au marc d'or.

MARCE AUREE, prestatio apud nos tres nota, quae ab Officialibus prestari solet, cum codicillis dignitatis suis impletant, cuius mentionem fieri observo in volumine Ordinationum Ludovici XI. fol. 117. ubi descriptur Charta mensis Julii ann. 1468, qua vetatur Commissarii Regii in terris ducis Bourbonensis franca feoda, novos aquestus, vel Marcas aureas de Notaris exigere. Marca illa, que a Notaris pensibatur, argenti dicitur in Litteris anni 1261. in Histor. Episc. Lodovenium pag. 268.

MARCHA, pro Marca frequenter in veteribus Chartis.

MARCUS, pro Marca, non semel apud Officium Vitalem lib. 5. pag. 578. 680. 683. 581. 688. 698. et in Tabulario Conchensi in Ruthenis ch. 234. Frodoardus in Adriano PP.

Arca organi, calices Marco sicuti sunt.

MARCATA, Reditus unus marce aurum

aut argenti. Monasticum Anglicanum, I. pag. 841 : Et usum Marcata reditus de Newton. Occurrat iterum pag. 880. et apud Ercum Upsaliensem lib. 5. Hist. Sueciam : Rusticus, qui colebat usum Marcata terre, solitus in tributo majori, etc. Ubi hec Loccenius : Marcata terram, Marcians nocturnas vocavit; fundi enim et agri ex prisco insituto secundum marcas et aere distinguntur. Eundem vide in Antiqui. Suegothitis lib. 2. cap. 19. [Hist. Harcur. tom. 4. pag. 2198] Ex dono Roberti de Bosco ecclesiae de Claston et ecclesie de Thorp justa Melton cum terra, decimina... et usum Marcata reditus in Leicestria.] Vide Libritus in Libritus.

Marques, eodem sensu, in Charta ann. 1288. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 1088. Heret de Leon, per la raison de castle Joana sa femme, demandoit audit vicomte (de Rohan) cont Marquesses de rente proches audi Heret... De laquelle cause audiret cent Marquesses de rente et sessies se tindroient ledit Heret et Joane pour bien tenir, que ne furent de rente desmises.

* 2. MARCA, Ora, litus : interdum et ipse fluvius, quod sit veluti terminus, limes. Charta Bertrada ann. 722. apud Calmet, tom. 1. Hist. Lotharing. col. 289 : Deinde per Melina Sub aqua uaque ubi nobis obtinuit legitime aqua ad Winardo curte superius ad illa Meca qui nobis obtinuit. Charta ann. 982. apud Mirmum tom. 1. pag. 146 : Silvam et porcos alendos, quemadmodum jacit in duas Marcus (fluvios scilicet Brednum et As) cum omni iure, etc. Charta Lotharii Caesaris ann. 1181. Ibid. pag. 278 : Minimus numerus nostros, ad tenendam et dilatandam Marcam, seu nivalen viam in aliis supradicti fluminis XX. pedum latitudinis. Vide Marcha 1.

* 3. MARCA, Mensura vinaria. Terrear. Castell. ad Sequanam ex Cod. reg. 9398. 2. A Chastillon a la plus grande mesure de vin de Bourgogne ; car c'est la mesure que les seigneurs y estableissent. Prentrement tient deux pinte de scelles qu'on vend le vin en menu, et est appellé la Marc au vin ; et s'il estoit perdu, l'on prendroit la mesure au blef et emploiroit l'on de millet ou de sonerie, et le sixieme dicelle mesure seroit le Marc au vin et le douzième la pinte, a quoy l'on a accusatum de vendre vin.

* MARCAANDIA, Mercatura. Scacar. S. Mich. apud Cod. m. ann. 1221 ex Cod. reg. 4638. A : Burgenses Cadomi cognoscunt, quod non debent capere talium de septimo servientibus abbocie, facientes servum minorum in abbacia, nisi fecerint Marcandiam in villa Cadomi. Vide Marcandia.

* MARCACLARIUS, Editius, vel qui bona ecclésie administravit, a veteri Gall. Marcius et Marcius, iam Marcius, Necrologium Fratrum Minorum Silvanect. : Obitus Magister Johanes dictus Dionisius Marciacarius B. Mariae de Silvan. sepultus in claustru facta huius portae. Littera Caroli Regentes ann. 1358. tom. 3. Ordinat. pag. 28 : Cest assoroir que toutes matières de genz, contre-Marregliers lais, monnoies, etc. Vide Marrelarius.

* MARCADANTIA, Merces, Ital. Marcanzia, Gall. Marchandise. Chron. Astense ad ann. 1318. apud Muratori. tom. 11. col. 234 : Post hec Junuenses miserunt plures galeas ante portum Savone, prohibentes vicevia Marcadantias ne intrarent Savonam. Vide Marcadia.

* MARCADUS, Mercatum, forum, nun-

dum, Gall. March. Charta Childberti Reg. Franc. ann. 710. apud Mabill. Diplom. pag. 488 : Et ad Parisiu civitate inter sancti Marini et sancti Laurentii basilicas ipsa Marcadas fuit factus. Alla Pipini Franc. Reg. ann. 758. apud Doubletum Hist. S. Dion. pag. 694 : Anteriorum Reges D. Dagobertus et Chlodovici... quondam omnes bellorum, ad festivitate S. Dionysii Mart. tam in ipso Marcado, quam et in ipsa civitate Parisius, etc.

* MARCAGIUM, Martium, trimestre frumentum, nostris Marse. Charta ann. 1210. ex Chartul. S. Vinc. Laudun. ch. 173 : Quod si forte aliqua pars locutus dicti fundi Marcagio vel ibernagio fuerit onerata, collectis fructibus ad communem partitum redigetur. Vide mox Marcesschia.

* MARCANDIE VILLE, Emporia, nundina publica. Liber niger Scaccarii pag. 363 : Pro custo vestiture ad villas Marcandas. Ibid. : Marcande, Marconde, exdem notione.

* MARCANDISIUM FACERE, Mercatum facere, negotiari. Gall. Tresquier. Charta Philippi Aug. Reg. Franc. ann. 1218. tom. 4. Hist. Harcur. pag. 2171 : Ita quod de supradictis Marcandisiam non faciant, scilicet quod nihil emerint ad suendandum.

* MARCANDIKE, Quavis supelix, seu instrumenta que ad agriculturam pertinent. Charta apud Madox Formul. Angl. pag. 90 : Predicti vero Rogerus... habeantur liberum introitum et exitum cum equis, et bis, et omnibus aliis Marcandis, per portam et placeam predicti Johannis ad tenementa sua que habent, et ad haerentiam aquam de fonte sive aqueducto.

* MARCAPETUM, Suppedaneum. Gall. Marcepied, Inventarium. Ann. 1339 : Item usum Marcapetum debili.

* 1. MARCAR, o Galli Marquer, Notare, signare. Arrestum. Parliamenti ann. 1118. in Tabul. Latinac. : Nec non in possessione et causina... ipsas mensuras eorum signe Marcandi et signandi, etc. Vide also notione in Marcha 1.

* 2. MARCARE, Jus pascendi ratione limitis contermini seu Marca, ut videtur. Charta Theob. comit. in Chartul. Campan. fol. 297. r. : Sciendum quod in nomine de Lentia non poluerint dicti fratres Marcare. Nisi sit pro Pignori capere. Vide in Marcha 1.

* MARCASITA, [Italis. Marcassita : e Pro Marcasita que ponebatur cum stagno pro dictis saldaturis.] (Libri censuales S. Petri Rome, an. 1461.)

* MARCASIUM, Palus, stagnum, vel locus palustris, Gall. Marais. Charta ann. 1226. ex Tabular. Corbeiensi : Dedi citiam eis Marcasium continuaum Averne que ad desuper maliariam dicitur. Tabularium Kemperleg. : Ibi sunt miracula aqua videlicet tria Marcasia miro modo obliuientia, sicuti mare crescentia et decrescentia, unum saluum, alium dulce, tertium mixtum ; et ita sunt ut neque profunditas illorum inveneri possit. Vide Marcasius.

* MARCASIOLUM, diminut. a Marcasium. Tabularium Kemperleg. : Et paulo post recurvata (tossa) ad unum Marcasolum.

* MARCASIUS. Vita. S. Agili Abb. In eodem loco, qui prisca vocabulo propter geminum lacunar, Gemellus Marcasius nuncupabatur. Edito Mabilouli seculo 2. Benedict. habet Marcasius : sed, si fallor, legendum nostris, Plancher. [Legendum

wpior, propter geminum lacum, atque adeo retinendum Mercedeis, eadem notione qua Mercarium supra.) [** Forte propter geminam lacunam.]

[proper genitivum taciturnum.]
■ **MARCATA.** Vide in *Marcata*. 1.
■ **MARCATIO.** Nota, inustio, stigma, Ital. Merito. Stat. crimin. Saone cap. 17. pag. 19: *Puniciatur talis delinquens et condemnetur ad frusiam et Marcatio nem; et uno die fustigetur publice per civitatem Saone, alio die ferro ignito mar- chetur in fronte.*

MARGATUM., Forum, Gallice Margatum, Charta Lotharii Imp., ann. 846. apud Laquille inter Instr. Hist. Alsac. pag. 51: *pago Pragauid Muninga villa cum... danno et cyppo, Marcato et omnibus iustitiis. Hist. Comitat. Ebrolc. inter Instr. pag. 81: Reddutum quem percepit idem Ingerranus in et super Marcato de Gravilla. Vide Marchatum.*

MARCAEANA LIBRA. Vide Libra.
MARCELLUM, pro Macellum. Capitul. gener. S. Vict. Massili. MSS. Emanut carnes predictis de melioribus que in Marcello repertis poteruntur. Marcelli in Poemate de la guerre de Troyes MS. videtur usurpari pro ea currus parte qua continentur que in curru imponuntur:

Phryne dei Reis un curro creit
Qui d'estrance richez estoit...
Le tabernacle et la Marcella
Fu de mer d'olifant heilie,
Point à collier et à veste.

* Forum, nundinae. Charta ann. 1220:
*Item homagium franci Marcelli et omnium camporum Toscanaeum. Occurrat praterea in Lit. ann. 1306 tom. 4.
Ordinat. reg. Franc. pag. 676. art. 7.
Haud scio an bene intellecta vox Gallici Marcelli, quam libentius de pedaneo subsellio, vulgo Marches pied, interpretari.*

MARMEMENTUM. Lignea materia, materialio. Gall. Charpente. Leges Normann. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 201: Si autem domus sorum tali loco fuerint constituta, quod non e se dampno alterius incendi valeant et cremari, legumen saram et Marmementum debent evalli, et tali loco cremari, quod alius propter hoc nullum inferatur incommodum. Vide *Materia*.

* MARCEOLUS. [Martiolus : « Deinde Marceolum de sinu protulit et phialam otio belle correxit. » (Petron. ed. Buecheler, p. 51.)]

MARCESCA, MARCESCHA. Vide **Marcosca**.
MARGESCHIA, Martium seu trimestre frumentum, quod Martio mense scribitur: nostris, **Mars**, **Marsa**; **Marsio**, blé **Marsio**. Grains de **Mars**, in Consuet. Bononiensi art. 140. [**Marsage**, in Statu-
is Scholiorum Macciarerianum ad Mosam:
Ille dovuta pour chacun tier de blé d. i.
et pour chacun tier de Marsage une ob.
de **Marsage**, in Charta Hugo Comit.
Regilesiana ann. 1288. Marsage redditia
De chacun tier de **Marsio** une ob.
Charta Philippi Aus. ann. 1315. pr. Au-
relianensesibus. De singulis modis blaudi-
st. vissi, quod habuit tam de Marsio
quam de **Marcosca**, quecumque illa sit,
nobis debet. In Regesto Philippi Aus.
fol. 78. Charta ann. 1278. ex Tabul. Fos-
setensi f. 119. 1278. **De ybermanio**, Mar-
cosca, fabi, pisca, vecis, gueda, legumi-
nibus, sic. Ita ferre semper. Alibi: **De-**
de de quibusdam animali 4. corvis et per
annum, videlicet 8. in **Marcoschia** in hi-
naliibus et in territorialibus, et in vindemias,
etc. **Annona Marcoscia**, in Charta Ann.

1086. in Tabulario Ecclesiae Carnotensis num. 57.

¹ MARCOSA, et MARCESCHA. Idem quod Marcossa. Chartul. Aureliense in Lemovic. : Dicitur... quidquid habebat sci- licet la vinata, XII. denarios in artis, Marcessa, etc. Tabular. Vosiense fol. 43: De hoc maneo redditus Petrus Lavall.... vi- nata et Marcessa.

MARESCHIA, Ead. notione. Charta Petri Episcopi. Paris. ann. 1208. in M. Pastori lib. 20. charta 10: *In Cosa Domini unum modium bladi ad mensuram Parisiensem, mediatissimam hibernagii et mediastem Mareschia. In manumissionibus servorum ibid. l. 2. cap. 4. etc. Capitulum Parisiense retinet... sectione deci-*

man partem de yberniae, Marechiae,
fabis, viis, etc.

MARIESCA. Eadem notione, in Tabul.
Monast. Hedera fol. 48. ann. 1778. alibi
Marceschie, f. 8. Marcesche, fol. 16. 17.
Tabular. Maurigniacense ch. 79. ann.
1920. Medicina et dimidium de hiberna-
tione, modum et dimidium de Marcesche.
Arverni. Marcesse dicuntur.

* Nostris Marcapche et Marchaine. Charta Phil. VI. ann. 1389. In Reg. B. 2. Cam. Comput. Paris. fol. 118, v°: Item sur chausp mysi de pois, de feves, de verses et autres Marchaines, trois deniers du vendren: et trois deniers de l'acheur, et au dessous d'un mysi deudiz bles, ataines, pois, verses, fèves et autres Marchaines d'avantren. Lit. remise ann. 1451. In Reg. 181. Chartoph. reg. ch. 65: Pour ce que Colin Dagun n'avoit

aut faire leditaines Marchais en ladite métairie, qui est semer les menus bles, etc. Unde *Marcasche* legendum put, pro *Maresche*, in Charta ann. 1200, apud *Fleureau Hist. Bles*, part. 3, pag. 521: *Sacerdos ecclesiæ... singulis annis capiet in granchio de Estrechus de decima bladi modium et dimidium de ybernoia, et modium et dimidium de Maresche. Vide infra Maresches.*

Ejusdem originis est vox *Marcasche*, que festum Annuntiationis, quo membrum celebratur, significat, in Charta ann. 1200, apud *Chartarum Buxer.* part. 2, ch. 21: *Ne poigni se devenienter ou dit priez dès le jour de la Maresche jusques à la quinzaine de la S. Ronni. Maresche, eadem acceptio, in Lit. ann. 1311, tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 272. Et *Maresche*, in Charta ann. 1407, ex Reg. 162. Châtröph. reg. ch. 156: *Le jour de l'Annonciation, que l'en de la Maresche, etc.**

1. MARCHE. EQUIS. Vide Marcha.
1. MARCHA. MARCA. MARCHIA. Terminus, limes, seu finis cuiusque regionis. [46] Vide Grimm. Antiq. Jur. German. pag. 496. Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 2. col. 865. voce *Marka*. Hall. Glossar. Germ. voce *Mark*, col. 1815. sqq. Capitula ad Legem Alemanorum, cap. 84: Si quis alterum ligat, et foris *Carica sum vendit, ipsum ad locum revocet*, etc. 40. sol. componat. Charta divisionis Imperii Caroli M. cap. I: *Ut nullus sorum fratribus seruit terminos, vel regni limites invadere presumat, neque transire possit in aliis continentibus*; ut, *Adde Divisione Imperii Ludoviciani*, PH cap. 3. *Marc Tolosana*, in Charta sive Divisionis imperii ejusdem Ludoviciani, edita a Steph. Baluzio cap. 1. *Marc Hispanica*, ann. Eginhardi, anno 287.

886. Regino : *Carolanus Rotabonem venit
ibique Archos et fidei Bajoriorum dis-
ponit. Ante dies francorum ann. 708
Acarus in Marchia regnante ex parte Italiae
fugati sunt. Ann. 826. Imperator cum
filio Godofrido, pacato, quod ipsi
bant, cum eis in Marca sororum conformatum
fuerat. [Charta Ottonis Imper. ann. 965]
Quicquid propriatis in Marca vel regno
Dunorum ad Ecclesias in honorem Dei
constructas... pertinere videtur. Confede-
ratio inter Flandriam et Haanoniem Co-
mites ann. 1176 apud Marten. tom. 1.
Anecdot. col. 568. In confilio etiam ter-
rarum nostrarum quod vulgo Marcha di-
citur, non debetrum, nec possessum etiam
construere firmitudines. Milo in Vite S.
Amandi Episcopi Trajectensis cap. 2:*

Tu socio sis per Marcus classique reges.
Vide Leges Bajw. tit. 12. cap. 9. Alem.
tit. 47. Ripuar. tit. 60. § 5. tit. 75. Capit.
1. Caroli M. incerti anni cap. 8. 4.
et lib. 2. cap. 14. lib. 8. cap. 34. lib. 4.
cap. 4. lib. 5. cap. 182. Synd. Carisiena.
Capit. Caroli Cai. tit. 8. Leg. Longob.
lib. 3. tit. 80. § 2. [See Carol. M. 72.] Codicem
Carolinum Epist. 88. Ordinicum
Vitaem i. 5. pag. 558. Eleigem in Vita
S. Sturmi cap. 12. etc.

Le Roman d'Amis et d'Amy MS. :
Si salutres vos honors et vos Marches
Que l'an vos a donnees.
[Le Roman de Faukes MS.]

[Le Roman de Vaccus MS.:
Cela terre conquistâtre, si tiennent bien la Marche.
Ibidem :
Most l'ent cil de ses Marches crues et redoué. (.)
Le Roman de la guerre de Troyes MS.:
Les Marches sont si sene pris,
Et li homs sont moltz engreis.]

Hinc [Marchiorum dictum de eo qui vici-
nus est et conterminus. Charila ann. 1390. apud Rym. tom. 7. pag. 246.]
In Comitibus predictis, qui eidem terra
Walliae immediate adjacent et Marchient.
Alia ann. 1321. apud eund. tom. 10.
pag. 182. [Adae plene et libere, sicut aliqui
dominorum Marchientium in domi-
niis et marchiis suis Walliae habent et
usurpant. Marchiorum, eadem notio
ann. Postea.]

Si nevez sout, et Marchisent à moi.
[Le Roman de Garin MS.]

[Le Roman de Vacce MS. :
Pour conseil prendre de chose ouvre,
Ains que nel autre se desouvre,
Manda Robert le Comte d'Or
Qui Marchiat a eux de Vienne.

Le Roman de Cleomades MS. :

Le Roman de Cleomades MS. :
Car tolir li vorrent sa terre
Cinq Rois qui à lui Marchisoient.]

Inde Marchia appellari videtur Ora
silva, in Recognit. feed. dom. de Veteri-
pone pro castell. de Burii ann. 1886:
*Item cent' arpones de bois, que haises, que
buissons, que frisches, que Marches, etc.*
[ad Confer Maricis.]

MARICIA, eadem notio[n]. [Charta
ann. 1042. In Append. ad Capitul. col.
1500. *Intra territorium Pennense in loco
qui nominatur Salajano, aut infra istam
Marchiam Firmamam, aut infra totum
territorium quod est adiacens. Apud Adamum
Bremensem. 28. Reg. 10. Etiam de Dicato
ann. 1178 et alibi. Sacrament lib. 3, partie
11. cap. 10. in Chronico Andreonis pag.
685. 670. in Gestis Innocuentis pag.
114. 118. etc.]*

MARICIA. Maricionia, territorium

Marchionatus. Ditmarus lib. 8 de Lothario Marchione: *Filio salmari Wirscha-*
rio beneficium patris, et Marcum cum
ducentorum prelio talentorum acqui-
sivit. Utitur etiam Lambertus Schaffne-
burg.

MARCHIA, Eadem notione, apud eum-
dem Schaffneburg, ann. 1068.

MARCHA videtur etiam sumi inter-
dum per modo agri, vel certe pro terri-
torio. Notitia Alamannica Goldasti 91:
Testificati sunt, quod ex traditione Perah-
toldi Comitis medietas omnis Marcha,
qua ad villam Filisnanga nuncupata
depicit tam in silvis quam in aqua sine
pascuis, vel aliis quibuslibet rebus, ad
Monasterium S. Galli justa et legaliter
pertinet ab eo. At Charta 18: *Ex causa*
enim certe contumelie et perfidie, et quae cum
aliis Marcha et eodem pertinente-
bus, etc. [90] Vide Grimm. et Hultzschium
locis supra laudatis.]

MARCHA id aperit colligitur ex pluribus
Instrumentis, que, ut sententia D.
Cangii armatur, subiicitur Charta
Dagoberti Franc. Reg. ann. 9. Regni sui
inter Vindem. litter. Schannelli pag. 5:
Vix fuisse concessisse cum omnibus
statim cum ipsa Marca ad ipsas Balneas
pertinente que venit de ambabus lateri-
bus usque ad flumen Murgo, et de uno
fronte per Occidentalem rasta una
etc. Charta Otttonis Imperat. Ibid. pag.
7. qua omnibus qui monachis servient
concedit ut sine habent in Abbatis, id
est in Marchia, aut ubiquecumque, non pos-
sint cogi ad munendum castellum Charia
Caroli M. tom. 1. Rer. Mogunt. pag.
208: Quidquid in hoc sub meo potestate
consistit... tradit, ita ut ab illo loco undique
ad Oriente scilicet et Occidente, a
Septentrione et Meridi Marcha per tria
miliaria pagnum tendatur. Preceptum
Lotharii ann. 884. apud Marten. tom. 1.
Ampliss. Collect. col. 178: *Constulit.*
quidquid in pago Tulpicensi in villa vel
Marca quo vocatur Herigarda. habera
videbatur, id est. Ecclesiast. unam simus
cum terra, dominus, castiere adficiens
Charta ann. 1807. apud Ludewig. tom.
4. Reliq. MSS. pag. 411: *Vexillum S.*
Mauritii... per Marcam in die Ascensionis
Domini more solito defundens, etc. Adde
Epist. S. Bonifacii ad Fulradum tom.
1. Rer. Mogunt. pag. 872. Et Vitam
Meinwerdi Episc. apud Leibnit. tom.
1. Script. Brunsvic. pag. 529. Vide
Meyer. 2.

MARCHIA. Suggerit in Ludovico VI:
Sicut quidam Normannus *Ducatus se*
porrigit. Marchia non colligitur. Marchia
consuevit, in Charta anni 1180, apud
*Guichenonum in Bibl. Sebus, ex Tabu-*lario Cluniaciensi: Dicitum est quod in*
*Obedientia de Chauenit et ejus appendi-*citis habet Comes latronem, adulterum,*
*homicidiam, et feloniam, qui in prae-*sentia Decani de Chauenit legitime appro-*
bati fuerint vel convicti, censum, et Mar-
chias consuales, et custodiare viatorum
et pascorum. [Charta Henrici Ducis
Silesiae ann. 1180, apud Ludewig. tom.
6. pag. 4: Damus omnis et singula iura
*... nobis, hereditibus aut successori-*bus nostris in Marchia, provinciis, terris,*****

etc.]

MARCHANUS, Marchia, seu Provincia

limitanea incola. Capitulare Radelchisi

Principis Beneventani cap. 17. De Ser-*vis fugacibus: Quod si suspicio fuerit,*

*ut per consensum Marchanorum nostro-*rum per nosras marchas extra terram**

nostram extinerint, satisfacti ab his Mar-

chaniis.

MARCHIANI, Marcus Anconitanus in-

coim, que et *Marchia* dicitur, in Actis
Innocentii III. PP. pag. 4. Perperam
Marcus sicut. *Ancone dicitur Cinnamo*
lib. 4. n. 12. quod regionis adjacentis
nomen est. Guillelmus Apuliensis l. 2.
de Gestis Normann.:

*Sicut dicit Mo Iacobus facta indigenis genti-
bus Marchia probis digno reprobata Latini.*

MARCHESUS, Marchio, custos limitum.
Joan. Abbas in Chron. Casinensi: *Mar-*
ches tamen ad incolumarum tutissima di-

misi. **MARCHENIS.** Idem. Vide in *Marchia.*
MARCHITIMUS, Limitaneus. Gauerius
Cancellarius de Bellis Antioch. : *Fortis*
*congitit Algas... bellico apparatu Antio-*cheni honore partes Marchitimus atti-**

guere.

MARCA. Facultas a Principi subditio
potest, qui injuria affectum se vel spoliatio
potest, ut alterius Principis subditio queri-
tur, ut quis jus vel rectum ei denegatur.
In ejusdem Principis *Marchas* seu
territorios possendi, sibi quis facienda,
ut habeat Terram illam. 2. de Superioritate
Reg. cap. 17. vulgo droit de Marque et
de representatione [3] Marche, Andreas
de Yernia in Commentariis Juri Iuris-
cae. Marcha vel representatione in Charta
Jacobi Regis Aragonie ann. 1298. tom. 8.
Siciliogi Achierani pag. 280. [Charta
ann. 1361 in Regest. Poiretianio 78. vol.
2. apud Presid. de Mazariges: Nam de
jure secundum nullorum doctorum senti-
entiam, representatione seu Marcha, vel gaja-
ria, que secundum diversorum locorum
modis diverse Romana assumperunt,
sunt omnia prohibita. Infra. Nem cum
Marcha laxatio si quidam belli indicio
ut dicunt doctores, tali bellum indicio non
potest nisi per illum qui habet supremam
potestatem.]

MARCA, mentio fit non semel in Reges-
ta Parlamenti. In eo, quod Olim inscribitur
fol. 40. descriptio legitur Mandatum
Curiae, quo Iubetur Ludovicus et
Rex Siciliae uni et regis subditis, qui a
predonibus in mari spoliatis fuerat,
jus dicere, cum *Marche* comminatione,
absque data. Ibidem fol. 151. describitur
Epistola Caroli VI. Regis Franc. ad
Martimum Regem Aragonie, quia jus se-
facturum pollicetur ejus subditis, qui a
Francis se in mari predatos querebantur,
ut *Marca* vitaretur. 5. Martil. ann.
1398. Denique in Regesto ordinacionum
Barbinarum fol. 90. habetur extinctio
Marcarum, concessarum Occitanie et
Belliscrensibus contra cives Avenio-
nensis civitatis et Comitatus, decretum-
que, in posterum nullum concederentur
*Marche nisi a Rege, vel in Curia Par-*lementi 13. Junii ann. 1443. In Consule-**

tudine Bonaenensi rubrica de Marca
et representatione. Marcha impetrata non pos-

sunt, nisi lev. ius dictum est. Alias *Marca* non conceditur, nisi in casu

denegati juris. [Excommunicati pronun-

tiantur in Statutis Eccles. Caduc. apud

Marten. tom. 4. Aeneid. col. 744. qui

contra Ecclesiasticos aut eorum bona

Marca fieri permittunt.] Charta ann.

1152. apud Catellum in Comitibus Tolo-

sani lib. 2. Si aliquis, qui habet extra

Tolosanum, abstulerit rem aliquam, vel

malum malum fecerit aliqui, qui habitat in

urbe Tolosa,... et si nonuerit rectum facere,

ille, qui malum accepit, faciat Marcham

de illis hominibus terra. His ita facit, si

aliquis fecerit Marcham, ducat eam in

domum suam, et si ducenti nullus vim

*faciat. et si eam Marcham ad manu-*vendam, et si iudex bene securus. Et si**

*non sit, qui eam Marcham velit manu-*ve-**

ve, ille qui Marcham facit, eadem die
vel altera ducat eam in plateam ad judi-
cium, propositum hominum. Et si non po-

terit, et Marcham restituere, judicis pro-
borum hominum faciat, rectum copio

hominis. Et si eadem die vel altera non
traxerit Marcham ad judicium, faciat

sicut supra scriptum est, perdat illam
Marcham, et faciat rectum ei, qui Mar-

cham extra Tolosam ducat, et tenet eam
in Tolosa, vel in suburbio, et faciat sicut
scriptum est. Si quis traxerit Marcham

de Tolosa, vel in suburbio, reddat illam
solutam, et faciat rectum, et dat justitiam

Comiti et nunquam amplius faciat Mar-

cham proper illius factum. [In addenda

Ordinatio Philipp. Pueri ann. 1818. tom.

1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 516: Alten-

dentesque quod Marche, seu pignora-

nes, si quae in futurum fieri contingant

inter prefatis Regis et nostri subditos,

materialis dissensionis et discordis inter

utriusque regniculos de facili inducerent

et affarent, ideo justa tractatum et ordi-

nationem inter ipsum Regem et nos habi-

tan, tenore praesentum volumus ac aliam

ordinacionem quod celare inter dictum

corisimum concordiuimus nostrum Re-

gnum Aragonum incitum, et nos, regne et

terra, ac gentes ipsius et nostrar, non

fieri possint, nec debent, Marche vel pignoracio-

nes, justitiae, quae inveniuntur in regno

nosstrum altero, vel in officiis, seu gen-

teris nostris, vel subditorum nostrorum;

dictio defectus justitiae exponatur fuisse

invenimus primus, si una presumptoria re-

quisitionis novem mensum epulum con-

stituit, et faciendo justitia alter fuerit per

alterum remanserit, et si esse vel dictus

Rex cum de hoc requirendi causam, tem-

pore dicta requisitione, faciendo, et quod contra

dictam observantie seu ordinacionis for-

man Marche seu pignoratio fiet, Rex in

cuius regni, vel terra illa Marcha indu-

ceretur, fiat et fieri possit in civitate Par-

isiam coram gentibus nostris, aut magis-

tris per nos ibi depulatis, et in casu

absentie dicti Regis Aragonum in civitate

Barchinonensi, coram procuratore, vel

vicem gerenti ejusdem, et quod contra

dictam observantie seu ordinacionis for-

man Marche seu pignoratio fiet, Rex in

cuius regni, vel terra illa Marcha indu-

ceretur, sive per ipsum Regem, sive per

subdictum aliam justitiam habentem per-

paratur, teneatque ipsum propriis sumptibus

retractare, omniaque

damna et expensis, que ex dicta Marcha

et ejus occasione Marche seu pignorati

incurrent, in eorum juramento, ubi alle-

tius dictum est, affirmabatur. De hoc Mar-

cherus, Bonnor in L'Arbre des batailles, 4. part. cap. 80.

et seqq. Guido Papa Decis. 82. et seqq.

Chopinus lib. 8 de Dom. tit. 25. Jacobus

a Canib. et Martinus Laudensis.

Liber de Contradic. marit. cap. 10.

Cardinus Breitus de Superioritate Re-

gis, lib. 2. cap. 17. et all.

** Nostri Marques. Lit. ann. 1889. tom.*

2. Ordinat. reg. Franc. pag. 187. art. 10:

Nous voulons et leur octroyons que pour

cause des Marques à donner contre les

subjets desdiz royaumes ou aucun d'y-

coule, ils ou aucun d'euls, ne leurs biens, ne

puissent estre arrestez. Occurrat præterea

tom. 5. earund. Ordinat. pag. 884. et

498. etc. Unde Marquer, pro hac facul-

Iste ut atque ad eos pignori capere. Lit. remiss. ann. 1880. in Reg. 188. Char. reg. ch. 154: *Lesquels habitans n'ayant soulu tenir et porter ledit accorde le prestre s'en retourne aux Anglois, et fit par icelle Anglois Marquer, piller et prendre prisonniere les bonnes gens et habitans de ledite paroisse saint Victor.*

1 CONTRAMARCA. Facultas a Principe concessa, ut quis contra alterius Principis subditum, qui jure Marcus adversus eum utitur, eodem jure sese defendat. **Contra marcas.** Charta ann. 1492, apud Godfreduum in Observat. ad Vitam Caroli VII. reg. Franc. pag. 682: *Quod omnes et singuli iuris dictorum Principium (Franc. et Angl.)... vasallii et subdit... possint... emere et vendere... abegunt illo impedimento, offense, arrestatione ob causam Marcus. Contra marcas, repressio barum, cuius distinctione quacumque, etc.*

MARCARE. Pignori capere. Saisir, Prendre per droit de Marque. Liberties concessae Barcinonensis a petro Rege Arag. ann. 1388. MSS. *Viciuia, que apposueris in Barcinaone per mare vel per terram, de parte vino, carnibus et pascibus cum Marciatu, nec pignoren- tam pro alienis debitis, quam pro propria. Charta Jac. Regis Aragonie aucta: E' presentia ipsius Marchi Officiale usq; possint pignorare, capere, seu Marchari in Mari et in terra ubique bona, res et merces quomodoque subditorum nostrorum, etc. [Litterae Eduardi I. Reg. Angl. ann. 1385, apud Rymer. tom. 2, pag. 691: Rec omniis Bellivis, etc. Unde dictus Bernardus assirer se dampnificatus, usque ad valorem 700. libr. sterlingorum de rupi et rapina predictis. Quapropter idem Bernardus nobis supplicauit, ut nos subi licentiam Marchandi homines et subditos de regno Portugallie et bona sorum per terram et mare ubiunque eos et bona sorum inveniire posset, concederemus, quowequ de sibi solatis integrum habuisse restituendum. Huiusmodi litterae nostri dicantur Lettres de Marques; de quarum legibus fuse in Statutis Navalib. 8. it. 10.] Concilium. Marcianense ann. 1888. can. 44: *Personae Ecclesiasticae vel sorum bona pro aliis non Marchantur, vel pignoren- tur. Consuetudines Tolosa part. 4. de Immunitate. civium Tolosae: Et aliquis vivens in sinere silo... illum hominem ceperit, aut Marcabit, aut deprendabit, Consuli debent hominem illum manu- nescere, etc.**

MARCHAGIUM, Droit de Marchage. In Consuetudine Arvernae cap. 28. art. 3. Brivatensis, Pinibensis, Pradeni, quo pagani jure limitis contineant, seu Marcus, quam Galli Marche vocant, alterius jurisdictionem seu dominium pascua sua immittere possunt, quo in eo pascantur. Perperam porro a Mar- cher, ire, vocem quidam ducunt.

Allud est, quod apud Pictones, Andes et Armoricos, vulgo Marches vocant, feudi scilicet vel praedia in harum Provinciarum sita. Limitibus, quae singulorum jurisdictioni pro parte, vel, ut aliant, ex præventione obnoxia sunt, de quibus copiose, egit Gabriel Hullinus peculiariter tractatu, quem inscripsit, de la Natura et usus das Marches separantes les provinces de Poitou, Bretagne et Anjou. Nanneti edito ann. 1816.

2. MARCA, a Gall. Marque. Nota. Signum. Epitome Constit. Ecc. Valent. tom. 4. Concil. Hispan. pag. 174: *Quicquid ex Marchis nra multis absentium*

cujusvis hebdomada resultaverit, id totum dividatur die Dominica subsequente inter socios predicatorum Canonicos, qui in Ecclesia tunc presentiis invenientur.

* Charta ann. 1882. in Reg. 68. Char- top. reg. ch. 2: *Item quod Marcham custodis pluries mutavit, et pondus falsi- faceret.*

3. MARCHA. Vectigalis species: illud nempe, quod prestatur pro mercibus qui in marchis regni vel provinciis in- feruntur aut ex eis effunduntur. Charta ann. 1408. in Bibl. reg.: *In et super lib- ritibus et emolumenti impositione trium denariorum pro libra, que impositio cul- gariter Marcha nuncupatur.*

4. MARCHA, [Gallico] Marc: *Dnas ampulas argentes ponderantes duas Marchas.* » *Chevalier.* Necrol. Fratr. Predicat. Gratianop. p. 8.]

5. MARCHALIS. Genuinus, legitimus, Gallis, Loyal et Marchand. Charta ann. 1390: *Tres bichetos religiosi ad mensuram Ville-franche boni bladi legislati et Marchabiles.*

6. MARCHAGIUM. Vide Marcha 1.

7. MARCHALCHUS. Vide Marchalculus.

8. MARCHALIS. Ad marcham legalem. Charta ann. 1916. ex Chartul. Villelup: *Abbet a Villesuspensi teneretur... reddere duos rhiphos argenteos Marchales ad pon- turum furonensis monachos. Vide Marcha 1.*

9. MARCHALLUM, Armoricus Marchal- lac, Mercati plates, forum, in Chartulario Abbatis de Daoulas apud Armori- coni septius occurrit.

MARCHALISIA. Vide Marchalculus.

10. MARCHAMENTUM. Idem videtur quod Marcha, jus repressio. Charta ann. 1881. in Regest. Peiresc. 78. vol. 2. apud Præsid. de Massaguas: *Quoties verlebat urum cives Arelatenses pos- sent marcham sive repressias, seu ga- jamenta contra Massilienses facere, vel impo- nere per sorum Officiale.... Possunt faciari seu concedi Marchamenta seu gajamenta. Charta ann. 1480. in Tabul. Communis Massil.: Ut Massilienses pos- sent verlebat marchare et Marchamenta sive gajamenta facere. Hoc dubitanter proponimus, quod Chartas integras le- gerem non huius. Lubens quippe credidimus. Marchamentum hic est, vestigium quod prestatur pro mercibus suis in Marchis regni vel provincia in- feruntur, aut ex eis effunduntur, nostris Treto foris: ea certe notioe occurrit in Charta ann. 1882. in Tabul. Massil.: Quod lignum (navigium) quod veniet Massiliam causa carisandi vinum si quum ad omni Marchamento.*

* Idem certe est quod Marche in Ch. ann. 1480. mox laudata et in Instrum. ann. 1857. ad calcem Stat. Massil. Massil. 36. v. col. 1: *Domus comes tenen- tar eos (cives) juvare et inimicos sorum persequi et se opponere pro Massiliensi- bus universi et singulis ubique et Marcham seu gajamenta facere secundum quod de jure vel consuetudine fuerit fa- cendum.*

11. MARCHANDIA, Quae mercaturam facit, Galli. Marchende. Charta ann. 1800. tom. 1. Hist. Ital. Dalph. pag. 91: *Item quinque solidos bona moneta census, quos eidem Joanni faciat et facere tenet, ut dicat Domania Marchende de Mura.*

12. MARCHANDARI, Mercari; negotiari, Callis, Trækuer. Charta ann. 1808. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 180: *Heredes et familia sororum insimul vel divisione possint et eis licet ubique per totam terram nostram, Baroniam et districtum*

ire, conversari et Marchandari salves et securae.

* **Nostris Marchander.** Lit. remiss. ann. 1400. in Reg. 155. Chartoph. reg. ch. 214: *Icelli Jekan avoit Marchandé et rongé des escus de notre coing et aussi des blancs en la compagnie d'un homme nommé Marchandot et rongé d'écus et blancs. Alis ann. 1400. in Reg. 168. ch. 308: Le supradictus Jekan ont tousjours dépourvu ensemble en bâtel et communauté et vivaient en Marchandot.*

* Charta ann. 1882. in Reg. 68. Ordinal. reg. Franc. pag. 490. art. 6. et pag. 588. art. 1. Aliud sonat, scilicet de pretio rei venialis convenire, in Lit. remiss. ann. 1880. et Reg. 108. Michel le Charpentier et Jekan le Charpentier offrirent à Jekan le Conte, dit Mercier, un ou deux caques de verjur à écheter, et comme il ne voulut en donner de chacun caque que 14. sols, il ne Marchandement point.

Marchandement vero dixerunt, pro Mer- catore seu negotiatio causa, merca- torum more. Lit. remiss. ann. 1868. in Reg. 101. ch. 7: *Comme le supradictus fuit un Marchandement par mer en un ve- sel chargé de gros. Certains Flamands qui venaient estoient Marchandement en notre ville de Harsfay, en allis ann. 1378. ex Reg. 118. ch. 314.*

13. MARCHANDARIA, Merx, Gall. Mer- chandise. Instr. ann. 1814. Inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 18. col. 2: *Quod nullus moneta facia extra regnum Francie non haberent aliquem cursum, nec fuissent accepisti, nec misse ad aliquas Marchandises, etc. Marchandies, pro Conventio, pactum, vulgo Marché, in Lit. remiss. ann. 1468. ex Reg. 184. Chartoph. reg. ch. 581: Si me as fait torcher et palesonner une paroy, qui n'estoit pas de notre Marchandise, j'en rassu- erai et payrai.*

* **14. MARCHANDIA,** Mercura. Gall. Trafic. Charta ann. 1261. apud Thomae. seruum Consuet. Bilitur. pag. 91. Illi et illis qui vel quis de Marchandise vienient, reddunt mites unusquisque unum scat- rum suum, etc.

* **15. MARCHANDIA,** Merces, Marchandise. Genealogia Comitum Fland. apud Marten. tom. 8. Anecdot. col. 67: *Flandres graviter consternebat, quod Marchandise modo solito ad ipso deduci non poterant propter Regis Edictum. Vide Marchan- dia.*

16. MARCHANDISA, Merces, ex Gall. Marchandise. Matth. Paris: *Mercedare... sales Marchandise sue.* Vet. Charta: *Cum omnibus navibus et Marchandise.*

17. MARCHANDISE, Mercura, Trafic. Litterae Philippi Pulcri ann. 1809. tom. 2. Ordinal. reg. Franc. pag. 159: *Concedimus ut... videntur et gaudentur qua- di ipsos cum suis mercantur in dicto nostro villa de Harsfay morari. Marchandise et mercatores conseruent.*

* **18. MARCHANS,** Vendibili, qui vendi- et emi possit, Gall. Marchande. Codicil. ann. 1484. ex Tabul. Flamar. *Dare jus- sit duas conyugia frumenti soli, prout et Marchandise mensura Leonensis. Vide Marchandise.*

* **19. MARCHANDUS.** Eadem notioe. Lit. Montisab. ann. 1829. in Reg. 51. Chartoph. reg. ch. 347: *Consules haben- dent curam et diligentiam de mercan- disibus seu fructu aut numeribus pro facien- die tonante, videlicet quod sint Marchande, bene et legaliter.*

* **20. MARCHANUS,** Marchia incola. Vide Marcha 1.

* **21. MARCHARE.** Notare, signo aliquo distinguere, Gall. Marquer. Charta ann.

1874. tom. I. Annal. Tolos. inter Instr. pag. 96: *Faciendo Marche et signans uno signo equos ipsos, ne frus vel multatio possit committi. Et seruon leius chevaux signe de Marche, etc.* in Edictio Johanna Reg. Franc. ann. 1355. tom. 3. Ordinat. pag. 85.

* 2. **MARCHARE**, Pignori capere. Charta Jac. reg. Aragon. ann. 1280. ex Chartul. Campan. fol. 549. col. 2: *Nulius ergo de gratia nostra confidite audiat..... terram pignorari. Marchare impedire vel definire alicubi pro alieno debito.* Vide *Marchare* in *Marcha* I. et *mo Marchatum*.

* **MARCHASITA**. (*Marchassita*: è Luna ex metallis habet argentum et ex lapidis *Marchasita*, i. (B. N. ms. lat. 10272. p. 86.)

* **MARCHATE TERRE**. Fundus redditus uolis marcas auri vel argenti. Tabular. Castri Bleu. Henricus D. G. Rex Angliae.... concessimus Alano Vicecomiti de Rohan ducentas marchas percipiendas ad festum S. Michaelis.... nomine anni census. Concessimus etiam eidem quod infra festum S. Michaelis anno regni nostri XV. assignabimus ei ducentis Marchatas terra in regno nostro Anglie, ubi sou assignare possumus viciniores terris suis. Anno regni nostri XIII. Vide *Marchata in Marcha*.

* **MARCHATIO**, Idem quod *Marcha*, Facultas a principe subditio data alterius principi marcha seu limites transiendi sibi que jus faciendo. Lit. Jac. reg. Aragon. 3d Phil. Puer. reg. Franc. ann. 1310: *Cupientem attamen, ut semper fecimus, eis ut posse, ne infer nos trots et vestros suos Marchatoe, quae scandali ac dissensione possent materiam suscitare, aliquatenus ventur.*

* **MARCHATUM**. Metropolitana forum. Gall. *Marcha* apud Lobineau. tom. 2. Hist. Britan. pag. 22: *Et uenidimus.... Factum est hoc in loco Marchato Rannaco de Mercurii II. lat. Aprilis.*

* **MARCHATUM**. Bestiarum, Eorum pugnus. Sept. ann. 1390. Inter Constit. Ms. Petri III. reg. Aragona: *Per quam (sententiam) declaravit bestiarum Marchatum per eundem subicarium ad instantiam dicti archiepiscopi fore restituendum aliquibus carnificibus Barchinona, quorum erat, et ipsum non potuisse per debuisse pignorari tangunti viaualla, que portabant ad ciuitatem Barchinona.*

* **MARCHATE**. Vide *Marchio*.

* **MARCHARE**, Negotiari. Arest. ann. 1290. in Reg. 2. Olme parlam. Paris fol. 66. 1^r: *De avertis empis in villa sancti Quintini causa Marcheandi vel lucrandi. Marcheler, eodem sensu, in Lit. ann. 1300. tom. 2. Ordinat. reg. Franc. pag. 7. Vide supra. Marchandari.*

* **MARCHELAGE**, vox Saxonica. Sic Legem Martiana quae et *Merchorum*, vocant. Vide in *Lex. I.*

* **MARCHENSIS MONETA**. Vide *Moneta Barorum*.

* **MARCHENSIS**, ut *Marchio*. Vide in hac voce.

* **MARCHER**, Gradus, a Gall. *Marche* Bernardi Monachi Ordo Cluniac. part. I. cap. 33: *Qui vero processione iersuarii, ordinate stant ante altare Crucifixi extra Marcherias versis vultibus ad Conventum (leg. *Conventum*). Et cap. 24: *Infantes vero cum magistris stant iusta Marcheriam Crucifixi ad sinistram partem.**

* *Marche* vero idem quod *Incessus*, in Lit. remissa. ann. 1392. ex Reg. 143. Chartoph. reg. ch. 5. Tantot que Jehan

de Lorme oy la fraine et les Marchies, desidij Jeunes gens audi jardij, etc.

* **MARCHERUM**, perperam editum, pro *Marchatum*, mercatum, forum, tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 641. art. 87.

* **MARCHESEATICUS**, *Marchionatus*, Ital. *Marchesato*; Gall. *Marquisat*. Chron. Parmense ad ann. 1307. apud Murator. tom. 9. col. 865: *Captus fuit et confactus per quendam Grecum filium Imperatoris CPolitani, et cuyusdam filia, quandam Marchionis Montisferrati, qui illuc venit ad accipitendum dictum Marchesatum.* Vide *Marchesatum*.

* **MARCHESSIA**, Martium seu trimestre frumentum, quod Martio mense seruit. Charta ann. 1217. in Chartul. S. Avitii Aureli. *Duo modice Marchesum unum scilicet orde et alium de avena, ad minima granaria, percipes annuatim.* Vide supra *Marchesum*.

* **MARCHESIUM**, Palus, stagnum nostris alias *Marcha*, Charta Phil. episc. Aurel. ann. 1226. in Chartul. S. Avitii. *Marchesum vero quoddam, situm in nemore predicto, dividendo per dictum nostrum, volumus omnibus esse commune.*

Lit. feud. episc. Aurel. fol. 113. v: *Aquae sunt Marchesum ad piccadum infra metas herbas apud Scobrium.* Lit. remiss. ann. 1410. in Reg. 165. Chartoph. reg. ch. 378: *Comme les suppiants feussont alez pescier en un Marchais commun en ladis ville de Cheson en Gastinois, etc.* Aliis ann. 1467. in Reg. 200. ch. 11: *Ainsi que le suppliant abuivrot les beufs de son hostel en ung Marchais ou lac estant ou village, etc.* Quo spectat etiam vox *Marcheau*, pro *Mare*, aquarum, in Lit. remiss. ann. 1365. ex Reg. 98. ch. 906: *Icellui Guiot trouva Perrote, estant accrospie en ladis rue devant sa maison pour son aiseement faire,.... ledit Guiot li respondi:.... Alez pissar en votre Marcheau.* Vide *Marchesum*.

* **MARCESTA**, ut supra *Marcessia*, Marchatum seu trimestre frumentum. Charta Johannis Regis Fr. ann. 1382. in Reg. 91. Tabular. regis Ch. 390: *Tenebam reddere canonici Gerbordensis tenuis modis singulis annis imperatum, pro frumento frumentum, et pro Marchesta avgan.*

* Leg. puto *Marcessa*. Vide supra *Marchesia*.

* **MARCESUM**, Palus, locus palustris. Gallis. Marais. Tabular. S. Sergii Andegav. Quam divisionem ostendit sis Abbas per medias noas, usque ad *Marchesum Bistorum* quod est in divisione quinque parochiarum. Vide *Marchesum*.

* **MARCHETA**, *Marchetum*. Reglam. Majestatis lib. 4. cap. 31: *Scendum est, quod secundum assisam terre, quinque mulier fuerit, sive nobilis, sive serva, sive mercenaria, Marcheta sua erit una iuvenia, vel 8. solidi, et rectum servientis 8. denarii. Et si filii liberi sit, et non dominii villa, Marcheta sua erit una vacca, vel 6. solidi, et rectum servientis 6. denarii. Item Marcheta filia Thani, vel Ogethari 2. vacca vel 12. solidi.... Item Marcheta filia Comitis, est Reginae 12. uxoris. In quem locum sic Skenous: Marcha cum significat prisa Scotorum lingua. Hinc deinde metaphoris ab equitando, Marcheta mulier, dicitur virgi nalis pudicitia prima violatio et delubatio, que ab Eveno Rege dominio capitalibus fuit impia permisiva, de omnius nova nuptia, prima nuptiarum nocte. Sed et pia Malcolma III. sublati fuit, et in hoc capite certo vaccarum numero, et quasi pretio redimitum. Id hausti, ex Hectoro Boethio lib. 8. et 12. Histor. Scotor. pag.*

280. *[Consuetudo olim ab Eveno tyranno inducta, ut domini praefecture in suo territorio sponsorarum omnium, dignitatem prestatibant, dimidiata ergenti marca unam noctem a prefectorum iuribus redimenter sponsa; quod etiamnum conditoris coguntur, vocantque vulgo Marchetum mulierum.]* Alli a *Marco* vocem deducunt, quod ait Buchananus lib. 7. eundem Malcolmum (ann. circ. 1090) uxoris sua precibus concessisse ferunt, ut primam nove noctem, quae Proceribus per gradus quosdam ex lege Eventi debebatur, sponsus dimidiata argenti marca redimere posset, atque inde ejusmodi pensionem *Marchetam* appellatam. Occurrit præterea in Legibus Burgar. Scotior. cap. 19. Eo etiam referri debet, quod habent Leges Hoelli Boni Regis Wallie cap. 21: *Nemo feminis delito, antequam de mercato domino reddendo fiduciosorem accipiat. Puerilla dicitur esse desertum Regis, si ob hoc Regis de ea amachyr (i. pretium virginitatis) habere. Sed et huc fere spectat, quod in Maximiano Galero scribit Lactantius lib. de Mordib. Persecutor. u. 38: Postremo hunc iam incederat morem, ut nesciret sine ejus permisso uxorem ducere, ut ipse in omnibus nuptiis prægustator esset.*

* Huc etiam pertinet quod refert Polydorus Virgilius lib. 1. de Reg. invent. pag. 18. Adymachidas tempe Penorum populos, teste Herodoto lib. 1 solitos fuisse virginis nuptias Regi exhibere, qui quam vellet primus vi-

tar. At *Marchatum*, in Anglia, spectavit tantum eos, qui obnoxie conditionis erant, non vero liberos. Bracton lib. 2. cap. 8. § 2: *Marchetum vero pro filia dare non competit libero homini, inter alia, propter liberi sanguinis privilegium, etc.*

Et lib. 4. tract. 1. cap. 24. § 5: *Qui tenet in villaggio, talium potest ad voluntatem dominii, item dare *Marchatum* ad filiam mariandam ita apud Littletonem sect. 174. et 209. homines liberi nihil dominis suis prestare pro filiorum aut filiarum matrimonio; sed villani. Vetus Schœda apud Spelmanum *Marchetum*, hoc est, quod Sokemanni et nativi debent solvere pro filiabus suis corruptis sive defloratis, s. sol. 4. den. id est, si fallor, non corrumptantur aut deforentur a suis dominis in primis nuptiarum suarum nocte. Nam apud Anglos obtulit, ut *Marchetum* daret et prestatum, quo pro licentia subende datur. Extenta manerit de Wivenho sub Edw. 1.1. Ricardus Burre tenet unum messuagium, et debet tallagium, sectionem Curiae, et Marchet, hoc modo: *Quod si mariare voluerit filia suam cum quodam libero homine extra villam, faciet pacem domini pro matrimonio; et si eam mariarentur aliqui custumario villa, nihil dabit pro mariage; et dabit duplex heriotum.* Placita coram Consilio Regis, sub Henrico III. Dicit, quod tempore Regis H. avi Regis, solebant habere talium consuetudinem, quod quando Mariare solebant filias suas, solebant dare pro filiabus suis mariandas duas horas, (oras) que valent 82. denarios,.... postea veniunt homines, et concedunt, quod domina Johanna potest eas talliare semel in anno secundum facultatem sorum, et quoniam debent carriare moerarium; et quod debent dare *Marchetum* pro filiabus suis mariandas, sciatis 32. denarios. Placita de Banco sub eodem Henrico III. Will. Maynard, qui tenuit terras in Heurs, cognosci se esse villanum Abbas de Abbendon, et tenere*

de eo in villenagio, et per villanas consuetudines, videlicet per servitium 18 den. per annum, et dandi maritum, et Matisconensis, et alii, ad voluntatem Abbatis, et faciendo deo et villanae consuetudines. Porro Boiorum in Lexico Britannico, Amor, Cambro-Britannus appellari alt eam multam, que apud Britannos domino solebatur pro pretio virginitatis.

Scribit præterea vir doctissimus Daniel Paprobrochius ad Vitam S. Floranni Abbatis Walclodiensis, eam præstationem per redempcionem primæ noctis nuptiarum a servis gieba exigit etiamnum a prediorum dominis. In Belgii, Friesie, ac Germania aliquot tractibus ad quam etiam consuetudinem referendum illud videtur, quod olim Ambienensis Episcopus in suis diocesanis ius sibi competere asserebat, videlicet ut lis, qui noviter nuptias fuerant, tribus prioribus nocibus post earum celebrationem una cubare non licet, nisi certa pecunia summa vel persoluta: quod quidem [probabiliter] Littera Philosophi VI. ann. 1836. et Caroli VI. ann. 1838. apud de Lauri tom. 2. Ordinat. pag. 117.] tandem penitus abrogatum fuit. Abbaviliensem petitione Aresto Parliamenti Parisiensis 19. Martii anno 1409. nisi forte id juris sibi arrogaret Episcopus, quod Concilii Carthaginensi IV. can. 13. sponsus et sponsa, cum benedictionem accepterint, eadem nocte pro reverentia spiritu benedictionis in virginem eternam jubentur. Ita ut postmodum Episcopus, quod ea tempestate non tam animorum curae, quam redditibus per eas et nefas ambienda invigilabant, pro relaxatione hujusmodi pecunias extorserint. [Vide Bathmodynamum.]

¶ Ad consuetudinem, quod apud Ambienenses obtinuit, illustrandam, addo duo aresta parlementi Parisiensis: primum ann. 1839. 17. Jan. ex vol. 8. arestor. ejusdem: Quod singuli habitantes villa Ambienensis, habentes et solentes contrahere matrimonium et sponsalia, possunt die dictorum sponsaliorum et solemnisationis matrimonii messiere, prandere, cenare ac simul eodem die cubare et alias solennitates die dictorum sponsaliorum et matrimonii contracti necessarias et opportuna facere et compiere, abeque hoc, quod secundum et tertiam diem expectare tenerentur vel deberent; aut si dicta habitantibus vel singulis eorumdem placuerit licentiam et cedulam eorum curatis dirigendam dicto Episcopo et suis officiariis petere, libere et adeoque aliqua pecunie solutione habere deberent. Alterum ann. 1401. 11. Mart. in vol. 9. eorumdem arestor. Quoniam de pure communi virginitate cum suis uxoriibus liberè cubare prima nocte sui conjugii concedatur, dictus faren Episcopo (Amboienensis) per se, aut suos officiarios, ipsos componere et compone posse, quodam ad decem, aliis ad duodecim, nonnullis ad virginis vel trinaria francia, prius quam ipsi de cubando prima nocte cum suis de novo uxoriibus licentiam imperiri velit, aut alter ipsos compellenda a suis uxoriis per tres noctes abstiner. Vide Keyser. Antiquit. Septembr. pag. 484.

¶ Inter has vexationes recensenda quoque videtur exactio illa, quam Matisconensis impositam olim fuisse ab ecclesia Matisconensis cantore discimus ex Charta ann. 1403. in Reg. 72. Chartoph. reg. ch. 88. Aserbant nomine dicta ecclesie Matisconensis dictum can-

tores et suis predecessoris dicti ecclesie cantores, per se vel alium, esse et suos... in possessione et causina pacifici tradendis cibis et habitatoribus Matisconensis civitate, voluntibus rubore seu benedictionem nuptiarum in dicta civitate recipere, quandom caritatem sigillo cantoris sigillata: ita quod civis vel alii Matisconensis voluntibus, non potest nec debet, dicta carta, super hoc primitus a dicto cantoris vel ejus mandato petita, ostenta et recepta, et sigillo offici dicti cantoris sigillata; indeque pro dicta carta et sigillo predicto et emolumento sororium nomine, ad opus et ratione offici dicti cantoris, et dictis cibis et habitatoribus dicta civitate rubore seu benedictionem nuptiarum recipere voluntibus, recipiendi, exigendi, levandi et habendi in pecunia aut aliter ad ipsius cantoris vel mandati voluntatem, considerata conditione et diuiniarum potentia personorum. Cum vero id moieste ferrent Matisconenses, hisque ad curiam parlamenti detinata esset, controversiam tandem sententia arbitrii definitivit Guillelmus archiep. Lugdun. in hunc modum: Cum iure canonici et civili matrimonium debet esse liberum, pronunciamus, dicimus, arbitramur e. ordinamus, quod cives et habitatores et ciuitatis Matisconis, tam presentes quarti futuri et eorum imperpetuum successores, possint et eis licet rubore et benedictionem nuptiarum recipere impunes, ab ipso licentia sua carta predicti et alterius cuiuscumque nomine dicti cantoris: ita tamen quod pro iure et emolumento, que dictus cantor a numero voluntibus percipere conuerterat, ratione dictarum cantarum, quilibet clavis... nuvens et benedictionem nuptiarum recipere volens, ut supra in ingressu ecclesie et antequam intraret ecclesiam, rite suam capellante, a quo recipiet benedictionem, et capitalem, pro iure cantoris... sex denarios. Parte tradere et solvere tenentur, dicendo publice sic: Veet ci six deniers Parisis pour le droit du chantre de l'église de Marson. Huc denique pertinet quod legitur in Liber. Vienn. ann. 1801. ex Reg. 101. ch. 118: Item puelle maritandas non tenentur coram officiali personaliter respondere, nisi probabilitur dubitetur an sint viri potentes et nisi in casibus a iure expressis.

¶ Obtinuit et in Galliis nostris pesima Marcheta consuetudo sub nomine Cullage vel Cullage, ut in hac voce observat D. de Lauri in Gloss. Juris Gallici ex Instrum. ann. 1507. cap. de Reditu S. Martinis. le Gaillard: Item a ledit seigneur (le Comte d'Eu) audii lieu de saint Martin droit de Cullage quando on se marie. Singulari autem factum in hac re refert Boerius Decis. 287. num. 17: Ego vidi in curia Bituricensis coram Metropolitano, processum appellatissimum, in quo sector, seu curiosus proochialis, praetendebat ex consuetudine primi habere carnarium possessionem, que consuetudo fuit annulata, et in emendam condemnatus. Et pariter dicti audiui, et pro certo teneri nonnullos Vascones dominos habere facultatem prima nocte nuptiarum suorum subditorum ponendi unam tibiam nudam ad latum nequam cubantis, aut compонendicium ipsi. Eadem hanc consuetudinem extitisse apud Pedemontanos, quam Cattaglio vocabant, testis est Historia Sabaudie. [¶] Vide Mittner. Princip. Jur. Germ. § 98. not. 16. sqq.]

¶ Hujus moris appendix est quod legitur in Pacto ann. 1818. inter Joan. de

Berbigny dom. de Dercy et habitatores eiusdem ville ex Reg. 59. Chartoph. reg. de Dercy, se marroit hors de ladis ville de Dercy, il devoit et estoit tenus à emener sa femme au gîte en la devant dite ville de Dercy, la nuit que il l'espousoit: et se femme de Dercy se marroit à aucun de dehors, elle devoit et estoit tenus à gîter à Dercy, la nuit que elle espousoit.

MARCHETUM. SAMBINUS, in Flita lib. 3. cap. 18. ¶ Vide Sambina servita recentior. Vide Maritacionem.

MARCHET-FUDEB. [Pabulum equorum, sacramentum, palea, a Germanico March equus, et Futer, pabulum; eadem nomine qua Podrum, quod vide.] Charta Frederici II. Imp. pro Ecclesia Pataviensi ann. 1215. in Metropoli Salisburgense tom. 1. pag. 390. Super generali terre judicio, quod Landgericht nominatur, quod idem Dux in quibusdam bonis Pataviensis Ecclesiam suo iuri vindicabat, et in quibusdam bonis ejusdem Ecclesie fodrum, quod vulgo dicitur Marchefuder, ad se asserebat pertinere, etc. Infra Marchefuter scribuntur. Charta Rudolfi Imp. ann. 1277. in ead. Metrop. Salisburg. tom. 1. pag. 394. Cum decem modiorum redditibus ibidem dari consuetis Principi terre, pro iure, quod Marchefuder dicitur, etc. Supra pag. 390. habetur Marchefuter.

¶ **MARCH-FUTER.** Eadem notio. Litera Frederici Austriae et Styriae ann. 1248. pro monast. S. Floriani apud Ludewig. tom. 4. Reliq. MSS. pag. 220: Jus quoque nostrum quod Marchefuter in omnibus ecclesiis prædis, secundum antiquam collatum ipsi gratiam relaxamus. Chron. Mellicense pag. 144. ex Privilegio Ottocarii: Exactiones in pabulo quod dicitur Marchefuter... sive in aliis quocunque nomine censeantur, circa eos fieri omnino non admittimus.

¶ **MARCHETUM.** Mercatum, forum, nundinae. Gall. Marché. Charta Rogeri de Bulaco lu Monastico Anglie. tom. 1. pag. 558: Dedi stichum et forum et Marchetum in eadem villa, oblationem et libere, obaque tenemento. [Comput. ann. 1200. apud D. Brussel de Uss. feud. tom. 2. pag. CCV.: De forisfactis de Marchetis xv. 4.] Bris et azoci fait à jour de foire ou de marché, in veteri Consuetud. Pericula.

¶ **MARCHETA.** Alla notio. Vide Marcha.

¶ **MARCHEUS.** Vide Marcha. 1. **MARCHEKATUS.** Marchionatus, Gall. Marquise. Rolandinus Patavinus de factis in marchia Tarvis. lib. 13. cap. 8. apud Murator. tom. 8. col. 851: Cujus Esteense castrum et roccam Ecclesiam capituli hostiliter olim; sed ab reservatione Marcheckatus, quoniam plurimi patenter castri destructionem, castrum ipsum servavit incolam et illas.

¶ **MARCHEYUM.** Mercatum, forum. Novum Marqueyum, in Feud. Norman. ex Reg. S. 1. fol. 1. Comput. Paris. fol. 154. col. 1.

¶ **MARCHEFALLI.** Ab equo depositio, ex equo, equus, et fali, causa Lex Baiwar. tit. 8. cap. 8: Si quis aliquam de equo suo deponebit, quod Marchefalli vocant, etc. Ubi Editio Heroldi tit. 18. Marchefalli.

¶ **MARCHEFUETER.** in indice onomastico Michelbecker ad Hist. Friesing. Carta quantitas avena, ex Rubro parvo. Vide Marchefuter.

¶ **MARCHEFURT.** Praesatio martis seu trimestris frumenti. Charta Frederici Ducis Austriae et Styriae ann. 1248. apud

Ludewig. tom. 4. Reliq. MSS. pag. 228: Cum abevis nostra Leopoldus p[ro]p[ter]e memorie sui privilegi concessione omnia predicta Ecclesie prediis subditis vel habendo ubidem quoniam in eis regimini loco illius quoniam Prepositi absoluimus a redditione Marchialis annone, que dicitur Marchfurt, et omnis est juris exhibitionem voluntaria remisiit. Vide Marchesia.

* Eadem notio, qua Marchfuder; avens enim, una est Martialis frumenti species.

¹ MARCH-FUTER. Vide Marchet-fuder.

¹ 1. MARCHIA, Nota, sigillum. Chron. Cremon. apud Murator. tom. 7. col. 640: Et judices et notarios ipsorum cassouet et Marchias et capituli depositui, et omnibus legitimis artibus et jurisdictionibus illos privatis. Marchia, alio sensu, vide in Marchia.

¹ 2. MARCHIA, Gradus, a Gall. Marche. Bassa marchie, ordo in inferior dictus quod in publicis comititis infimas sedes teneat. Homagium Johannis IV. Ducis Britan. apud Lobnelli. tom. 2. Hist. Britan. pag. 528: Liceat in bassa Marchia dicatur quod ipse vobis tenetur ad homagium fidelitatis ratione sui Duxatus et Parerie Francie duxatas, attenam, etc. Marchia, alla itidem notio, vide in Marchia.

¹ 3. MARCHIA, Idem quod Marchionatus, Comitis marchae propositi dignitas. Investit. comitat. Prov. data ann. 1162. Raym. comit. Berchin. per Frider. I. Imper.: Nibentur probare Marchiam si totum comitatus ab utroque ibi esse concubum... Et quod comitatus Provincie seu Marchia predictorum privilegiorum auctoritate modo ad prefatum Honorem de Baucio specie debent. Quod ibi Marchia dicitur, Marchionatum appellat Frider. II. Imper. in Ca. confirm. ann. 1226. pro Raym. Barceng.: Raymundus Berengarius, comes et marchio Provincie, et comes Forcalquerii... devote et humiliiter supplicavit, quatenus et Marchionatum Provincie et comitatus Forcalquerii,... nec non privilegia predecessorum nostrorum.... de nostra dignaremur gratia confermare. Vide in Marchio.

¹ 4. MARCHIA, Idem quod Marescalcus in Marescalcus. Locus est infra in Marchia.

¹ MARCHIABILIS, Modus agri certis limitibus seu Marchia definitus. Charta ann. 1375. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 208: Una cum... redditibus, talibus, francis et serenis, bonariis et Marchiabilibus, etc. Et pag. 209: Marescalibus, decimis, parceris, etc. Vide Bonarium.

¹ MARCHIAGIUM, Eodem sensu atque Marchiabili. Charta ann. 1406: Cum omnibus et anguis ipsius manu eius villagi et tenendas supradictas introdolibus, exillis, aquarum cursibus, Marchiagia, pascuariis, etc.

¹ MARCHIALIS ANNONA, Martium, trimestre frumentum, Gall. Bl[ad] Marescalcus. Litera Roberti Carnot. Episc. e Tabular. S. Germ. a Pratis: Decimam de Cardonello monachi propriam habuerint, sed tamen annuarim deinde deodorant presbytero duo sextaria annona Marchialis. Vide Marescalcus.

¹ MARCHIANUS, MARCHIARE. Vide Marcha 1.

¹ MARCHICOMES. Vide Marchio.

¹ MARCHILEIUM, Mercuratum, forum, Gall. Marché, Armoricus Marchallach. Charta anno. 1206. tom. 2. Hist. Britan.

pag. 529: De banno nundinariis in Marchio banniarum clamas bannum ex parte Comitis et Episcopi.

¹ MARCHILIJUM, Palus, locus palustris. Charta Hugo dom. Fischae ann. 1218. ex Bibl. reg.: Contulit totum terram quem jacet a cunctisello, quo dicit a villa quem dicitur Concori, ad villam quem nominatur Escaldeum, recte h[ab]et ab ipso cunctisello per medium Marchilijum. Vide supra Marchilijum.

¹ MARCHIMUOTTA. [9] Idem quod infra Marchimuta. Vide in hac voce.] Vetus Charta in Metropol. Salisburgensi tom. 8. pag. 497: De Duci Bavariae habet Comitem in Lucentia: a Duce Orientali provincie de prediis ipsius Comitis in terra ipsa positis, habet modios, qui vocatur Marchimuita, et justitiam operum, quae in urbis Duci fieri debent, etc.

¹ MARCHIO, MARCHIUS, MARCHENSIS, etc. Marchia vel Marche, seu Provinciae limitanea. Prefectus, Comes Marche propositus. Paplas: Marcha dicitur Comitatus terra aliquius, unde ipsa Comes Marchio dicitur. Joannes VII. PP. Epist. 21: Quidam videlicet ex viciniis nostris, quos Marchiones solito nuncupatis, etc. Vita Ludovici ann. 786: Relicta tantum Marchionibus, qui fines regni tuentes, omnes, si forte ingruerent, hostium arcerent incursum. [Charta Caroli Simplicis Franc. Regis tom. 8. Annal. Bened. pag. 688: Robertus venerabilis Marchio, nostri quidem regni et consilium et juvenam nobiscum Rhenanus lib. 2. Rer. Germ. pag. 94: Erant preterea Comites ad custodium maritimam, item ad marcan tuendam deputati, quos hodie Marchionibus vocamus. Christopheri Muleti Introductio in Histor. Canonicae Sand Hippel. apud Duell. Miscell. lib. 1. pag. 288. Certis Francorum septentrionalium quae marchiae appellantur, assignati sunt praesidi seu Marchionibus ex quorum numero fuerunt Noricium missi Albertus et Ockarus.] Adam Bremerius pag. 48: Sic Henricus Victor apud Silvatici... regni terminos ponens, ibi et Marchionem statuit. Vide Capitul. 4. Caroli Magni incerti anni cap. 5.

¹ MARCHENSIS, in Annalib. Francor. Fuldenibus ann. 896. 898. 899. apud Adonem Vienn. ann. 799. in Fragn. Hist. Longobard. edito a Camillo Peregrino pag. 147. in Chron. Beneventanorum.

¹ MARCHIUS, Hincmaro in Epistola de Ordine Palatii cap. 90: Si inter Marchios in qualibet regn: pars ad aliud temp[us] deinceps date fuissent, etc. [Charta ann. 937. apud Mirsum tom. 1. pag. 39: Arnulphus, administrante supra Regis clementia, Marchiis, etc. Baldwinus Marchius, in Charta ann. 1042. tom. 4. Annal. Bened. pag. 784.] Utunt etiam Ordericus Vitalis lib. 3. pag. 481. Radulfus de Diceto pag. 660. Bromptonus, Albrevaldi lib. 1. de Mirac. S. Benedicti pag. 88.

¹ MARCHINANI, in Bulla Nicolai V. PP. 1451. in Bular. Carmelit. pag. 225: Inter alia solvit et ordinavit, quod de tribus milibus librarum monetae Marchionum, etc. Vide Moneta Baronum. Le Roman d'Athus MS.:

Un riche Duc de grand povoir,
l'aisance d'enca, riche d'avoir,
Y est Marchianus de la costre.

¹ MARCHIRIUS, in Charta ann. 1371: Ludovicus Marchiarus de Salerno miles, etc.

¹ MARCHISINUS de Bonelde, in Annal. Cassenat. ed. ann. 1316. apud Murator. tom. 14. col. 1185.

¹ MARCHISIUS, Idem qui Marchio. Tabularium S. Florentii: Geraldus venerabilis Abba monasterii S. Florentii nostram deprecatus es munificentiam et potestatem Liuracum concedere dignaremur,

quoniam, juxta diuinam memoriam genitor noster Gaufridus Marchianus ejusdem loci nomine Roberto ante concesserat.

¹ Nonris alio Marchis, a verbo Marchier. Conterminum esse. Lit. ann. 1388. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 208: La riviere du Roine par tout son cours, tant comme elle joint et Marchit en ou à notre royaume. Lit. Theob. comit. Campan. ann. 1281. tom. 5. earumq. Ordinat. pag. 550: Mathieu duc de Lohiriges et Marchis, etc. Je Ferri duc de Lohirrige et Marchis fas concessant, etc. in Charta ann. 1257. ex Tabul. S. April Tull. Margie, in illa ann. 1367. ex Chartul. Campan. fol. 218. v.

Nonnulli, ui Rhenanus et Brodeus lib.

8. Miscellan. putarunt, vocem effectam a

Marcisia Cellico vocabulo, cuius meminit Pausanias lib. 10. que aliam equi-

significabat, aut a March, quod

Francis nostris sequioribus equum no-

tabant, ita ut Marchiones dicti sint,

quasi equum Magistri. Alii a Marchia deducunt, apud quos voxp[er]ia est pro-

vincia, unde prima syllaba abita na-

onim vocabulum Marchia, et Marchio, opinantur.

Vерум a Marcha, seu limite dictos

Marchiones pridem observarunt Albertus

Krantzliu in Wandala lib. 3. cap. 13.

Hotomanus in Comment. verb. Feudal.

Chop. lib. 1. de Dom. tit. 5. n. 18. Zaxius

lib. 1. Feud. part. 5. num. 10. etc. Unde

Custodes limitum, in Vita Ludovici Pil

ann. 822. 828. Comites Marche, apud

Eginhardi ann. 822. et 826. Pris cete-

bus disserunt Jo. Seldenus libro de Titu-

liu honorarib[us] parte 2. cap. 1. n. 47. ut

et Scipio Ammiratus tom. 1. de Familis Neapolit.

¹ MARCHIO PALATINUS, cui adnexa erat

Palatini Comitis dignitas in ea mar-

chia, quam regebat; occurrit apud Pe-

trum de Vinclis lib. 2. Epist. 48. lib. 3.

Epist. 79.

¹ MARCHIO S. IMPERII. Froissart. 8. vol.

cap. 9. alt. Carol. IV. Imp. Wenceslaus

flgium creasse Marchionem S. Imperii:

Si lui donne encore la Souveraineté de

la belle, bonne et riche cité de Strasbourg,

et le fit Marquis du S. Empire pour aug-

menter son état.

¹ MARCHIO regni Francorum nuncu-

patur Hugo abbas Majoris monasterii,

in Charta abbas Majoris reg. Franc. ex Tabul.

ejusd. monast.

¹ MARCHIONATUS, Gall. Marquiat.

Charli ann. 1122. apud Mirsum tom. 1.

pag. 84: Danense Karolo Marchionatum

administrata in Flandria. Et alibi pas-

sim.

¹ MARCHISUS, in Vita MS. S. Folquinii

Tarvan. Episc. ex Bibl. Bertiniana: In

ipsa quoque ejus ingressu. Marchius

Arduinus propositu ejusdem sua aman-

tesse conjunxit.

¹ MARQUESIUS. Charta ann. 1366 apud

Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 349:

Nobilis Marquiesus de Belloforti filius na-

turalis, etc. Alia ann. 1369. ibid. pag.

850: Item dictus D. Daiphonus promis-

et donavit dicto Marquesio, nominibus

quibus supra, armenia eidem Catherine

competentia.

¹ MARQUISUS, in Hist. Tullensi pag.

511: Edouardus de Barro Marquisus de Pontis-Montone... ejusdem Marquisi eductor, etc.

¶ MARQUINUS, in Charta ann. 965 ex Tabular. Montis S. Michaelis: Lotharius G. D. Rex. Richardus Northmannorum Marquisus, cum auctoritate D. Johannis S. R. Sedis Papa restauravit in melius locum S. Michaelis ritum in marie pellago. [¶ Vide Glossar. med. Graecit. in voce Mepulone, col. 879.]

¶ MARQUINA, Marchionissa, Gallice Marquise. Regest. Parliamenti ann. 1408. apud Baiz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 842: Hugo Dolphini Miles et Marquisa de Godo eius uxor, etc.

¶ MARCTIONISSE, Eadem notio, in Charta ann. 1134. apud Calmet. tom. 2. Hist. Lotharing. col. 276: Ista et alii quamplurimae constulit Otto Comes... et cuius pater eius Arnulfus Comes primus consularis fuit Marctionis Matthi.

MARCHIA, Marchionatus. Speculum Saxonicum lib. 2. art. 19. § 5: Sententia in Comitatu reprobata, ad Marchium appellari non possit, licet Comes sit cum eo Comitatu a Marchione infeudatus; et hoc ideo, quia in Marchia non est regalis banus, et ex iure sororiis discrepant potiusimum: ad Romanorum ergo Principes appellatur. Adde Wicibild Magdeburgense artic. 10. § 1.

MARCHIONES, apud Meginfredum de S. Emeranno, tom. 1. Antin. Lect. Canisii pag. 63. 73. et 122. Comites Provincie ad Regni confina.

MARCHICOMES, Marchio et Comes, in Vita S. Wolfgangi Episcopi Ratisponi cap. 14. (et in Vita S. Ramuoldi Abb. num. 1. et 22. sec. 6. Bened. part. 1.)

¶ Charta ann. 1122. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. col. 277: Ostenderunt antiguum Chartiam, in qua Rainmundus Marchicomus ecclesiasticam sandom dedit in elo- dem Juncelisibus, cum omnibus rite pertinetibus.

MARCHATUS, pro Marchionatus, apud H. de Kniggen ann. 1539. nostris Marquisat.

¶ MARCHIONALIS DIGNITAS. Vide supra Bonnerialis.

¶ MARCHIONES, Marchio, ut videtur, incole, seu Marchiani milites Est autem Marchia, limes Anglie proxime Walliam, hodie The Marches. Radulphus de Diceto in Imag. Hist. ann. 1173: Receptis est intra burgum Marchionum certiorum, Britonumque cohortibus faciem suam precedenter. Et mox Britonum et Marchionibus in diragationem cœserunt. Eorum præterea meminit ann. 1174, et 1187. pag. 578, 579, et 689. lib. I. Infinitum Anglicorum. Marchionum, Wallensium et Armoricandum congregavit exercitum Marchio appellatur a Mattheo Parisio, ann. 1244. pag. 431. et ann. 1288. pag. 600. Atque hi præcipua militis laude et exercitatione præcebant, maxime propter continua bella, quibus cum vicinis Wallensibus confidabantur, cum ferre semper eorum incursus retinere necesse haberent.

¶ MARCHIONES, MARCHIENSES. Vide Moneta Comitum Marchie, in Moneta Barbarorum.

¶ MARCHIONITA, Marchio seu provincia limitaneus judex [¶ Marchio lignariae consortes. Vide in Marcha 1. mox Marcomannum Marcomanni et Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 602.] Charta Ottom. comit. Ravenberg. ann. 1166. Inter probat. Annal. Premonst. col. 698: Tribunos et jurispersonas in marchia conver-

santes secretius advocati, qui unanimiter in idem consentiebant... Quando Marchionita ligna cuique pro sua portione partiuuntur, dum illa curtes illo termino, pro placito succident.

¶ MARCHIPEDUM, Idem quod mortuus. Chartul. eccl. Carnot. ann. circ. 800: Ipsa coquus debet... posere tabulam ligneam, quae est sub pedibus particulariorum, quando tenent sanctam capaces prope altare, et extenderis dorso per umum Marchipedium sub pedibus sacerdotis.

¶ MARCHIPES, Tapes, quo tabulatum, vulgo Estrade, insternitur, Gall. Tapies pied. Inventar. S. Capel. Paris. ann. 1885. In Reg. I. Chartoph. reg. ch. 7: Item quartus Marchipedes de lana de armis France ad quartuor compassus Francie et Burgundie. Lit. remiss. ann. 1897. In Reg. 122. ch. 72: Un couvertoir de connue un Marchipés, un sacrum à femme, une horde, etc. Marchipés præterea appellatur Instrumentum quodcum in pincionibus accommodatur. Stat. ann. 1827. Ex Reg. 65. ch. 89: Item sous defondons Marchepé, à l'archet de Pasquier. Pen-tourcouse. Occurrat etiam in Stat. ann. 1888. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 77. art. 47.

¶ MARCHIPES, Tabulatum, Gall. Marchepied, estrade. Inventar. ann. 1476. ex Tabul. Flaman. Unum lectum incircumferendum... cum suo arcuato positum corripi: si cum suo Marchipe coralli, etc.

¶ MARCHISANA, Ital. Marchesano, Marchionissa. Charta ann. 1224. apud Cenc. Inter Cens. eccl. Rom. Ms. Ego domicilia Benedicti Marchisana Massa, judicis Balatinaria, etc. Vide Marchio.

¶ MARCHITIMUS. Vide Marcha 1.

¶ 1. MARCHIUS, pro Marcha, Ponus. Stat. ant. Florent. lib. 8. cap. 129. ex Cod. reg. 4621: Et dominis monete seu aliquo aliis... faciari faciat... quoniam, torsellum, pitam, puntellum, Marchium seu pondus monete aures vel argenteas. Vide Marca 1. et infra Marchus 2.

* 2. MARCHIUS, [Itali] Marchio, moule:

¶ Simoni Johannis de Florentia aurifero... ad emendum per eos Marchios et ottonem ad faciendum plures campiones seu matres ponderum retinendorum in Camera Apostolica ad justandum pro tempore stateras et alia pondera aliae urbis. » (Mandam. Camer. Apost., 12 Aug. 1466. f. 31).

¶ MARCHIGA, Moneta species, forte sic dicta quod in districtu Marchionis in usu esset. Chron. Extense ad ann. 1388. apud Murator. tom. II. col. 330: Dominus (Albertus Extensis) Marchio dicat... capellam dotauit insignibus indicibus annuatuum librarum... Marchigam garum sumnum capientibus.

¶ MARCHIUTTE, Idem quod Marchefuder. Charta Conradi II. reg. Rom. ann. 1147. apud Pez. tom. 6. Anecd. part. 1. col. 846: Statutum etiam et benigna concedimus clémentia, ut justitia illa marchie, que vulgo Marchiutte dicitur, et opera, que hacienus colinius (i. coloniis) excedebantur, deinceps ad usum ejusdem ecclesie conseruantur. Ubi Leopold. dux Austriae in diplom. ann. 1181. habet: Pabulum, quod marstallo nostro solvit. Ideo proinde est quod Marescalcia. Vide Marchimutta. [¶ et Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 2. col. 700. voce Multi, modius.]

¶ MARCHOCIA, MACHORIA, Equile, stabulum equorum, Gall. Ecclie, Armoricius Marchaury. Charta an. circ. 1297.

tom. 2. novae Gall. Christ. inter Inst. col. 459: Et ipsa (Exploitation) stabulum et poterat... eosque stabulum in Marchocia dicitur repartiri... et facti de Marchocia omnes eosque quos invenerit ibi, et suos et familiis suis ei servum qui secum erant, ibi reposi. Vide Marescalcia.

¶ MARCHOMANICUS. Vide infra Marchomanus.

¶ MARCHONATICUS, Pabulum equorum, jus exigendi fodrum. Charta an. circ. 818. tom. 1. novae Hist. Occitan. Inter Inst. col. 87: Ut nulla magna parvaque persona, neque Dux, neque Comes, neque Marchio, vir vel femina, neque uila clericatus vel laicella phalangia, potestatem habeat nec parvae, nec Marchonaticus, nec teloneos... ibi requiratur. Vide Marchefuder.

¶ MARCHRECHT, MARCHETRECHT, Jus mercatum instituendi et vestigalia ex eo perpendi. Charta Frider. imper. ann. 1182. apud Michelbecc. tom. 1. Hist. Friburg. pag. 880: Cum dux Austriae Leopoldus ejusque filius Fridericus omnem marchetrem suam resignaverint/justitiam quam dominum suum Prisingensem episcopi quondam ab iure privato possederent. Austria, id est Marchetra. Aliis (Wolkeri) Patav. episcop. 1193. Inter Prob. tom. 3. Annal. Premonst. col. 289: Justitiam fori nostri in Patavio, quod Marchetrecht dicitur, justitiam quoque nostram de Thelo, quod multa vocatur, in perpetuam remittimus.

¶ MARCHIUS, Idem quod Marca, Pon- dus. Charta ann. 1347. apud Rymer. Tom. 5. pag. 571: Quinderem millia marcorum sterlingorum argenti, ad communes Marchum Anglia. Ubi videtur esse ponens regale, quo certe pondera probantur. Occurrat etiam in Statut. Astena. cap. 11. pag. 17.

¶ Charta Guid. apud Clarom. pro villis Billioni et S. Lupi ann. 1381. In Reg. 78. Chartoph. reg. ch. 1: Qui libra propria falsa, vel Marchio proprio falso vendidit et convictus fuerit, sexaginta solidos componit. Vide supra Marchius.

¶ MARCHUS, Scopus uarvarum, racemorum, Gall. Marc de via. In Statutis Syndicalibus Odonis Episcop. Parisenis caverunt, se aliquis Christianus retinat apud se Marchum vindemiarum, quem Judei calcant aliquo modo, etc. Tabularium: Ecclesias Carnotensis ann. 1218. Ch. 145: Et ad vindemiarum condescendens, et racemos colligendos et folandas, etc. Marca 1. in torculari premendum, etc.

¶ 3. MARCHUS, ut mox Marcham. Item XIV. Marchos perlarum minutiarum non compuleruntur, In Annal. Mediol. ann. 1389. apud Murator. tom. 16. col. 800.

¶ MARCHIAN, Lex Alemann. tit. 69. § 5: Si quis dentem abdidit, quem Alamanus Marchian vocant, etc. Lex Alemann. war. tit. 8. cap. 1. § 24: Si quis aliqui dentes mazillarem, quem Marchian vocavit, excusserit, etc. Edit. Heroldi tit. 16. Marchant. Ubi Lindenbrok. dentes terminales ita appellari possunt, id est, qui caninos a maxillibus dentibus separant, quod nunc Germ. Scheidezzen appellant. [¶ Vide Graff. Thesaur. Ling. Fr. tom. 2. col. 846. et tom. 5. col. 684.]

¶ MARCHIA, vox Italica, rei cuiusvis fex, nostris Marc. Statuta Vercell. lib. 7. pag. 150. v: Item statutum est quod si homo vel aliquis de familia sua aliquas scapulatas,... compositam Marciam in rugitis, vel plateis, vel vitiis projectari, etc.

MARCIABILIS. Vide *Marcabilius*.
 1. **MARCIAGIUM.** Martium seu trimare frumentum, Gall. *Bld Marcols*. Obser. ann. 1226. In Tabular. Ecc. Carol. pag. 208: *In (grana) habere debet iure perpetuo et destricto et forrato, cujuslibet bladi tam hibernagii quam Marcias. Vide *Marcaschia*.*

2. **MARCIAGIUM.** Ius quod dominus censuali et directo competit in mutatione domini, non venditione, ut habent Glossa *Thaumasseri*, percipiendi fructus unius et tribus annis, aut medietatem ejusdem anni ratione fructuum ex industria procreatorum. *Droit de Marciage*, vel *Marciage*, *Marcier*, ad calcem Consuetud. Burbonensis. Charta ann. 1308. in Tabular. Medil monast. Blitric. *Ab omni feodo, retrofodo, rachatu, Marciacio, anniversario... garantet et defendet.* [Charter Petri abb. Aquinc. ann. 1310. in Reg. 47. Chartoph. reg. ch. 61: *In terra arabilibus, pratis et nemoribus, decimis, terragibus, redditibus, homagiis, foraviis, Marcias, introitibus, exitibus, rebus, etc.*]

MARCELLA ANNONA. Vide *Marcaschia*.

* **MARCIAMEKNUS.** Est munitio facta per prelatum. *et Dief.*

* **MARCIANI.** Appellationis rationem docet Joan. Simoneta in Hist. Franc. Sioring. ad antr. 1448. apud Murator. tom. 21. Scriptor. Ital. col. 470: *Quos assent preter ceteros maxime studiori Venient dignitatis, a divo Marco evangetia Marciani appellati.*

* **MARCIA TON.** Unguenti genit. Epist. 1. Hugo. Metell. ad S. Bern. tom. 2. Monach. Ber. actio. pag. 322. *Componunt unguentum ad taliter medicinas mentis officia.* Componunt *Marciamontride*, quod facit animum, non corpus vivere, cuius viriditas proprie frigus non marcasit, nec proper ardorem cunici pallescit aut languescit. Glossa. Lat. Ital. MS. *Marciatum, uno unguento. Itali dicunt Marcire, pro Tabescere: a quo forrasse voc etymon.*

* **MARCIDARE.** Tumpare, dissipare, in Glossar. Arabic. Latinis.

* **MARCIDITAS.** *Marcor*, *factor*, in Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657. Vide *Marcor*.

* **MARCILIS.** Chronicon Adengavense ann. 1168. tom. 1. Bibl. Labbel: *Hoc anno Rodulphus Senescalus tum tempore in Santonio extorxit a Pagano Priore S. Georgii de Olerone 150 nummos, inciso Abate Gerardo, et 12. scyphos argenteos. Mares. Vide *Maser*. [Forte, qui unam marciam appendebant.]*

* **MARCO.** *atomus. Vide Macio.*

* **MARCIONISSA.** Vide *Marcio*.

* **MARCECA.** Ut *Marcaschia*. Vide 1bl.

* **MARCECA.** Vide *Marcaschia*.

* **MARCEMOTUS.** *Marcio.* [Vide *Marcionita*.] Charta Theodoricii Episc. Traject. an. 1200. apud Jo. Lindenberg. in Not. Episc. Daventriensis pag. 514: *Comprovinciales et Commarchiones, qui vulgo Marcemota vocantur. Ade pag. 519.*

* **MARCK-FUTER.** Vide *Marcet-fuder*.

* **MARCHEA.** Vide infra *Marks*.

* **MARCLENIA.** Testam. Romel de Villanova ann. 1250. ex Tabul. D. Vencis: *Item debet Isardo de Castrono pro Marclenia mihi facis in civitate Nicis usque ad virginis quinque libras Turonenses. An Thorax maculis contextus?* Vide *Macula* 2.

* **MARCOGLIA.** Jus herbam immaturam depascendi. Tabul. priorat. Longi pont.

diosc. Paris. : *Guida senior de Monts Letherio das ut omnia prata quitta essent ab omni Marccio armigerorum. Vide Marccesca.*

* **MARCOMANNI.** Hermannus de Lerbach. in Hist. Comitatus Schauenburg. pag. 16: *Vicinantes autem usitato nomine Marcomanni plebes indecunque collectae, cum marcam insculperunt. Sunt autem in terra Slavorum marca complures, etc. Vide Melibomum ad hunc locum p. 50. et *Marchionita*.*

* Eadem appellatione donati Normanni. Hinc.

* **MARCOMANNICA SEVERITAS**, pro Normannorum savitria, in Charta ann. 875. inter Probat. ult. Hist. Trenorch. pag. 93: *In comitatu Alverniaco cellam S. Portiani, cum omnibus appenditis suis, que ipse solita piestate, causa confugi, monachis sancte et interemerat. Dei Genitris Mariae sancte Filiberti incligi confessoris, ob vitandam Marcomannicam severitatem contulerat. De Normanis his ac certum est ex Charta Caroli C. ann. 871. Ibid. pag. 88: concedentibus abbatiam S. Portiani monachis. S. Filiberti ut quendam persecutus Normandorum inuulneri, tandem abbatiam S. Portiani jam dicti fratres (possident) nec hoc illucque vacillantes discurrant, ad locum refugii congratulantes aptum. Et ex Charta Joan. VIII. PP. Ibid. pag. 98. ubi legitur: *Verum quid ob vitandam persecutionem Normannorum predictum locum gloriosus rex neque pater ejus contulerat, etc. Normannica savitia, infra p. III. ex Charta s. 224.**

* **MARCONES**, perperam, ni fallor, pro Martires, ferme scilicet exiguae ex genere mustelarum, quarum pelles habentur in Charta Henr. octuag. Cirrith. ann. 1108. apud Pet. tom. 6. Aeneid. part. 1. col. 289: *Cum omnes uulnere, silos, venationibus, punctionibus, pascuis, pratis, cultis locis et incultis... castoriibus et Marcinibus.... Saltu autem, qui Vorvulgo dicitur, cum omni usu, quem habet venationibus, melle, pellibus Marconum, etc.*

* **MARCOR.** Sopor. Gall. *Assoupiens*. Regula monast. S. Cesarie tom. 1. Jan. pag. 781. Si qua gravatur somno, alius sedentibus jubeatur stare, ut possit se omni Marcorem repellere, ne in opere. *Deus aut tepida inventariatur ait negligens.* Eadem notione Celsius lib. 8. cap. 20: *In hoc (lethargo) Marcor et inexcupinabili perdomendi necessitas.*

* **MARCORUS.** *Surculi abundans.* Glossar. Lat. Ital. MS. *Marcorus, pieno de marza. Italis, Marza, surculus. Vide supra *Malothus*.*

* **MARCOSSI SOLIDI.** Vide infra in Solida 2.

* **MARCOUCEIA.** Charta Roberti Comitis Drocaram ann. 1205. ex Tabulario Fossetensi f. 21: *Ullam pratorum depastionem, quam in pratis subitis Torictacum, aliis a radio Martio usque ad 1. diem mensis Maii singula annis habeamus, quia pratorum depastio, quod Marticea vocabatur, sic.* Vide *Marticea*.

* **MARCUS.** *Malleus punctus, Isidor. lib. 19. Orig. cap. 17. Marcus, petit mail, mailles.* in Gloss. Lat. Gall. San-germ. Martialis Epigr. 57. lib. 12:

1. *negat vitam
Ladungat mea, necct pistoris,
Aeratore Marci die tote.*

Martulum scriptum Plinius lib. 7. Hist. Natur. Est autem Marcus diminutivum a Marcus 1.

* 2. **MARCUS,** dimin. ab Italico

Marco, Moneta minutioria species. Barol. serm. in for. 2. hebd. 4. Quadrag. : *Et omnis iudex qui inititur fortuna... sicut de illo qui occisus est pro uno Marculo Marcius.*

* 1. **MARCUS.** Scopus uavarum, racemorum, Gall. *Marc de vin.* Charta ann. 1217. ex Tabul. Major. monast. *Ita quod nomen virorum illorum sive mulierum, qui nobis debent pressoragium, si ad pressorum ipsius Simonia Marca sua detulerint pressoranda, contra nos pressum defunderet.* Aliis ann. 1224. in Chartul. Barbel. pag. 280: *Homines de Nemesis non pressum debent Marcum suum de vineis suis, quas habent in coemate monachorum. Tabul. S. Maglor. Paris. ch. 14: Coram quilibet torcularum erit portuadam porta, qua die et nocte quilibet homo pro uno Marco in vindemias ibidem prouidetur usque ad ultimum tantummodo erit aperta. Merc. in Consuet. Castel ad Sequanam ex Cod. reg. 989. 2. Vide *Marcus* 1.*

* 2. **MARCUS.** Signum, nota, stigma, Ital. *Marco.* Stat. crimin. Sanpa. cap. 81. pag. 44: *Marchetur in facie Marco applice ferro ignio, ita quod cicatrix publice appareat.*

* 1. **MARCUS.** Malleus major dictus quod major sit ad cardendum. Papias.

* **MARCUS.** *Excelsus*, in Glos. Arabico-Lat.

* **MARCUS.** pro Marcha et limite, aspe occurrit in Tradit. Fuld. pag. 449. 450. 451. 452. etc. 522. etiupd Freher. in Orig. Palat. 1. part. pag. 51.

* **MARCUS**, pro Marco. Vide in *Marcus* 1.

* **MARDANUM**, pro *Maidanum*. Vide in hac voce.

* **MARDANUS.** *Mas ovium*, in Foris Aragonibus apud Michaelem del Molino in Repertorio, in voce *Ganata*: *Marem ovium, qui alias dicitur Mardanus, si aliquis eum surripuerit, etc.*

* **MARDARA SCUBA.** Toga pellibus mustelarum instructa. Epistola obscurum virorum: *Sed alias sum inimicus Juristarum, quia vadunt in rubis caligis, et Mardarais scuba. Vide Martires.*

* **MARDARINA PELLIS.** Vide in *Marture*.

* **MARDARIUS.** [Martre. Dief.]

* **MARDEGENA.** Uva species, de qua Petrus de Crescenzi lib. 1. cap. 4.

* **MARDERELLUM.** Charta ann. 1282. ex Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 1089: *Tradidimus et concessimus in locum et hereditatibus perpetuum Redulfo dicto le Vilain... usum pacium terretur etiupd Mardaris scuba. Vide Martires.*

* **MERDERELLUM**, apud Senonas, locus quidam suburbanus, vulgo *Merderei vel Merda*. Charta Officialei Senon. ann. ann. 1275: *Recognovit concessimus quasdam cameras... sitas super Marderellum subitis muros Senonenses, etc.*

* **Locus, ubi latrine publicae, Provin-**

cialibus *Lou Mardari*.

* **MARDOLUM.** [Gall. *Martre*: « Dua paria cirotcarum federatarum de pellibus albo et Mardote. » (Invent. Calixt. III. an. 1458, in Archiv. Vaticano.)

* **MARDORES.** [Gallice *Martres*: « Tres vestes, una videlicet nigra, et due rubree, omnes federates de *Mardorebus*. » (Invent. Calixt. III. an. 1458, in Archiv. Vaticano.)

* **MARDINUS.** Albertus Aquens. lib. 2. cap. 16: *In splendoris et ornati pretiosarum vestium tam ex ostro quam aur-*

*frigio, et in niveo opere harnellino et ex Mardino, grisioque et vino, quibus Gallerum Principes etiam utuntur. Idem lib. 8. cap. 20. *Sustulerunt, molles vestes, pellicios varios, grisios, harnellinos, Mardinos, etc.* Ex quibus certum videtur vocem *Mardinus* intelligandam de pellibus mustellarium, que magno in pretio apud nostros erant, atque adeo idem esse quod *Martures*. Vide in hac voce. Hinc facile crediderit pro *Mardinus* legendum esse *Martinus*. *[oo Mardinus occurrit etiam in Ruidib. fr. 18. vers 108. Vide Mantel in Manta.] Mardinus, alia notio, occurrit in *Mater*.**

MARDINUM. f. pro *Mardrum*. Mensura genui. Vetus charta Cantabrig. apud Somerorum in Tractat. de *Gavelkind* pag. 186: *Concessit etiam sis quietantiam Mardis infra urbem.* Vide *Matra*.

Mardis, quod idem esse videtur atque *Mardrum*, recensetur inter privilegia civitatis Rigensis in Charta ann. 1462. torn. 5. Cod. diplom. Polon. pag. 187. col. 2: *Conferimus omnia eorum privilegia... tanquam iugantur super judicium, libertatis, et Mardre vulgariter dicta, nostra civitatis Rigensis quam supra illa libertatis. Quae vox, si ad Mardrum referenda est, absolutionem a prestatrice pro mensuris exsolventia significat.*

MARDUBINA PELLIS. Vide in *Martures*.

MARE. Receptus quarunvis aquarum. Isidor. lib. 12. cap. 14. ex S. Hieronym. in Quest. in Genesi. *Mare* est aquarum generalis collectio: omnia enim congregatio aquarum, sive salinae, sive dulcis, abusive maris nuncupantur, iusta illud. *Et congregatio aquarum vocata maria. Monumentum Ancyranum. Rivos aquarum confluens locis vetustate labentibus, et aquam, que Maria appellatur, duplicauit, etc.* [Chron. Farf. tom. 2. Murat. part. 2. col. 409: *Concessit Guidonis unum petram terrae ad casas adificandum, et alias residendum ad cellam nostram S. Marias de Minione pertinente... et si necesse esset, guntas ad Mare faciendum.*] Gervasius Tiliberiensis lib. 3. Ottor. Imper. cap. 54. observat. Hebreos lacus majores, seu quamlibet congregationem aquarum, *mari* appellare. [Cui concinit Petrus Abielar Jus Exposit. in Hexam. apud Marten. tom. 5. Aeed. col. 1880: *Apud Hebreos cuncte aquarum congregations, sive salinae, sive dulces appellantur. Maria dicuntur.*] Ita lacus Tiberiadis, quem Pausanius lib. 1. Eliac. *λιμνή Τερπίδης* vocat, semper *τιτανούσα τιτανίδης* dicitur in Evangelio: S. Lucas *λιμνή* perinde vocat, quod ali *τιτανούσα της Γεννασσα*. Sed et observatum a Scholiaste Oppiani lib. 8. Haudent, vel in eiusdem *petram mare, λιμνή* appellatur. Lacus Asphaltitis, *Mortuum* mare, vulgo *Asphaltum*, forte latente vocis, *moer. moe*, pro palude, aut lato, apud Germanos, Flandros, et Belgos, apud quos, ut auctore est idem Tiliberiensis cap. 50: *Omnis con-vulsus meer seu Mare dicitur. Hinc stagna Hawering-mare, Mare Haweringi, Wiferness, Mare Wifari Regis, etc.* [Charta ann. 1218. apud kennet. Antiquit. Ambrosden. pag. 197: *Cum marisco integro qui vocatur Crotwellus, sive Alla ann. 1439. ibidem pag. 531: Incipiendo justa quoddam parvum Moore jacens ad finem cuiusdam semite.*] Vide Casuarium fratrem S. Gororii Theologici Dial. 1. cap. 81. Conrad. Uspurg. Proptidem *paludem* vocat: *Uique ad paludem sive sinum Maris, qui Brachium S. Georgii dicitur, devastantes.*

Fundatio Monasterii S. Crucis Burghensis: *Cum Oratorio S. Dei genitricis Marie, cum aquis dulcis de Mare salinis, usque ad Mare dulcia, cum montanis, cum pineta, cum pascatione, etc. ubi mare salinis videtur esse, quod dicimus, Mer salis.*

[3] Audierund ea de re, le Roman de la guerre de Troyes MS.:

En la partie d'Orbie.
Dont je parle avenerement,
Où seut hait mors : cest Capo,
Et l'autre est mer Pericole,
Li tierce nomerent, ce n'est vie,
La mer de Tymbride,
Li quarte nomerent, ce n'est vie
Pur nom la mer Melotte,
Et la quinte mer Rubrume,
Li sixte mer Arabicum,
Li septieme mer ou nom Champsire,
Li huitième dient la mer Mortre.

MARE ASTRALIAE, Mare Tyrrhenum, Gall. *Mer de Toscane*, pars maris Mediterranean. Charta divisionis regni inter filios Caroli M.: *Una cum ducatu Toscana usque ad Mare australi et usque ad Provinciam.*

MARE GRECORUM, Mediterranean. Bracton. lib. 5. Tract. 2. cap. 2. § 3. ubi de Easchini: *Sunt quidem de ultra Mare plura genera, scilicet de ultra mare et circa Mare Greorum, et est Easchium de ultra Mare Greorum et de circa Mare Greorum sic ut in peregrinatione versus S. Jacobum, etc.* Vinc. Belvar. lib. 32. cap. 21: *Intranic Mare Graecie, quod dicitur magnum Mare. Mare Graecum, in Monastic. Anglie. tom. 2. pag. 193. Ita apud Brittonum pag. 119. d. v.*

MARE LEONIS, Pars maris Mediterranean. ad Gallicam littora, vulgo *la Mer des Lions*. Gest. S. Ludovic. ann. 1269: *Die uero. Vixit nonnullus in mari circuus medianus noctem ventorum turbinatione processus fluctus exagittans mare dissipatus in Mare Leonis intrinxi, quod ideo sic nomenpat, quod semper est asperum, fluctuans et crudele.* Petrus Abertonensis Episcop. Senogall. In Itinerario Gregorii XI. pp. 20: *Noster transitus fuit ante Leonis Foroujensis diocesis. Golf. de Leo apud Raimundum Montanerum in His taria Reg. Aragon. cap. 172. Vide nuperum Notitiam Gallie.*

MARE MAGNUM, non modo Veteres vocarent *Mare illud, quod Mediterraneanum diecimus*, ut observavit Turnebus lib. 19. Advers. cap. 20. lib. 20. cap. 26. sed etiam Scriptores medie etatis, atque in his Sidon. in Panegyric. Majoriani v. 394. Senator. lib. 4. Epist. 30. Ibid. lib. 13. cap. 18. S. Eucherius de Laude erem. Fulcherius Carnotensis lib. 2. Hist. Hieros. cap. 55. lib. 8. cap. 34. 59. Villarduinus n. 65. Conrad. Uspurg. ann. 1152. Brocardus in Descript. Terra Sanctae pag. mihi 239. 296. Chronic. Novalcense lib. 3. pag. 641. vetus Charta in Chronol. Leriniensi 1. part. pag. 35. Historia Cattistorum lib. 10. cap. 7. Rufinus. Constitutus Provinc. pag. 64. etc. Papias *Mare magnum sit, quod ab Oceano ad Oceanum Iuli, et ad Meridiem vergit, deinde ad Septentrionem tendit: quod inde Magnum appellatur, quia celera maria in comparatione ejus minora sunt. Itud est et Mediterraneanum, etc.* Callus Aurel. lib. 2. Acut. cap. 50: *Vulpus quadam consuetudine propria atque dominante magnis nominibus appellat, ut Magnum mare, sacrum mare, atque suum dei locum, epilepticam passionem.*

MARE MAJUS, Idem quod *Mare magnum*. Conventiones Michaelis Palme-

logi Imperat. et Genuensem a nobis descripta in Hist. Franco-Byzant. pag. 11: *Promisi iterum et covenanti, quod non permittet de ostere negotiari inter Majus mare aliquem Latinum, neque Januensem et Pissimum. [Bernardi de Breydenbach Itin. Jerosol. pag. 170: Libet hic præstare mare Euzinum (ut alii) Mediterraneum, quod etiam vulgo Mare magus dicitur.]*

[4] MARE ORIENTALE, Pars oceani Septentrionalis seu maris Balticus. Præceptum Lodoici Pl. de institutione Episcopatus Hamburgensis tom. 1. Capitul. col. 688: *Certo limite circumscriptum esse volumus, determinata ab Alba flumine deorum usque ad mare oceanum, et rursum per omnem Stetorum provinciam usque ad Mare quod Orientale oceanum, et per omnes praedictas nationes Septentriones.*

MARE PETROSUM, Mare Adriaticum. Brevoil. : *Adrius est Mare petrosum, et dicitur ab Adros, Graecie, id est, Petre, eo quod magis est petrosum quam alia maria.*

MARE SCOTIÆ, In Legibus Malcolmi II. Regis Scotie cap. 8. 11. appellarunt ait Skeneus ammen seu fluvium, cui nomen est *Fortha*: cuius estuarium *Lethianam et Fifam*. Provincias separat, et reliqua omnia estuaria in hoc regno magnitudine superat, ideoque *Mare Scotticum* dicitur. Ita Buchan. lib. 1. *Forthen*, mœ Scotticum vocat, pag. 14.

MARE GERONDA, Fluvius, vulgo *Gironde*. Charta Henr. reg. Angl. ex Cod. reg. 8887. 4. fol. 44. r^o: *Uque ad bocam Jale, ubi Jala codit in Mare, vocatum Geronda... Aqua appellata Blanca descendit usque ad bocam sterri de Corrayeno, ubi dictum esterium codit in Mari, vocato Geronda. Vide Vales. In Notit. Gall. pag. 222. col. 2.*

MARIA QUATUOR. Statutum de Religiosis ann. 7. Edw. I. Regis Angliae: *Et ad omnes hujusmodi capitales domini hujusmodi feodi, qui plene statim fuerint, infra quatuor Maria, et extra priuas, per annum annum et dimidium negligentes fuerint, vel remiserint in hac parte,* etc.

MARE VITREUM, Vasis species. Charta Hugonis Ducus Burgundis tom. 6. Spiliæ. Achieriani pag. 456: *Cupae argenteæ... urceolum, Mare vitreum unum, corona argentea una, etc.*

MARE INCERTA, nisi nollone, bisi pateri solet. Vetus pactum nuptiale MS. ann. 1129: *Excepto ususfructu, feudi Guillermi Montipessulanii, et dridaria Portii Rainundi, et unius Mariæ.*

MARIS DESPENSATIO, Andr. Dandalus in Chr. MS. ann. 1176: *Tunc summus Pontifex (Alexander) gratias Deo agens, annalium duci porrexit, dicens, Te, fili Duci, tuosque successores auro anulo singulis annis in die Ascensionis Mariæ Mare desponeat volumus, sicut vir... sibi desponeat uxori, cum vere ipsius custodi cessari, et ab infestationibus nostrum mare tutum conservasti. Vide edictum sub ann. 1177. Nota sunt, quæ oblationem Venetiam eiusmodi ceremonia.*

• MAREA, a Thracico nomine, Martin pscis. Arest. parvus. Paris. ann. 1379. tom. 6. Ordinat. reg. Franc. pag. 407: *Pro qualibet calato Mare, unum denarium... pro qualibet equo portante Mare, unum denarium.*

MAREARE, Mare navigare. Hispanis

Marear. Ital. *Maregiare.* Charta ann. 1221. ex A. L. Castel Nannet. *Salvi conductus et portuum pro navigantibus seu Maritibus per mare Britannicum.*

¶ *Fluctuare per mare vel in portum havem dirigere nostris alias Marder et Marev.* Charta ann. 1342. In Reg. 74. Chartoph. reg. ch. 492. *Accordons... que des oves en avant ledz religieuse aient et prengent... de chascune gabarre, qui par ledit port Marérosa, dix soulz chascun an qu'ella Marérosa oudit port... Et est par le transig et accordé, que si pour leur fait, faute ou couple... l'en ne peult bonnement et libérément Marérosa par ledit port, etc.* Lit. remiss. ann. 1391. In Reg. 141. ch. 89: *Tu as fait que faut et traire a valer Mareos avecques autres que ceux avec qui tu es estoies loué.* Alio ann. 1453. In Reg. 82. ch. 52: *Le maistre d'cellui balenier le voulz abandonner, disant que plus ne le Mareroit pour le grand trait qu'il portoit. Occurrer præterem tom. I. Probat. Hist. Brit. col. 792.*

Maroier. *eadem acceptio.* In Lit. remiss. ann. 1453. ex Reg. 182. ch. 59: *Le supplicant, depuis qu'il puit a l'age de dix ans ou environ, il s'est mis a maronner sur les mer... tellement qu'il savon bien et seurement mener, condire et Maroient un navire.* Vide infra *Marrones.*

* **MARELLA.** Vide infra *Marescalcus.*

* **MARELLA.** *Partes maritimæ die vi-*

denter in Annal. Casanæ ann. 1297. apud Murator. tom. II. col. 1115. *Cana-*

nales cum Romani et Imolensis

cremaventes circa Maresella quasi totum

Comitatu Arretini Longianum.

* **MAREDES.** Charta Hispania ann. 955. apud Sandovalium: *Offero et concedeo Ecclesiæ sanctæ Marie de Flebenia, que est sita in Alfo de Colorico, cum Ecclesia Sancti Romani, et cum hereditatis, et collatis, et cum quantum ibi ad me pertinet; et itam meam Maredes, que est in Alfo de Ceroceda, quam cumparavi a Rege meo Ordonio, etc.*

* **MAREDUS.** *Madidus, datus Papias.*

* **MAREJUM.** *Mercatum, forum, Gall.*

Marché. Charta Philipri A. R. Franc.

Regis pro hominibus Clariaci ann. 1201. apud Stephanot. tom. 13. *Fragm. Hist.*

MSS. pag. 176. *Quando homines de Clariaco ibunt Aurelianis cum mercatura sua, pro quadriga sua solum numnum persolvent in urbe egressu, scilicet quando ibunt non causa ferie, et quando causa ferie in Marejo terint in ingressu Aurelianis quatuor denarios persolvent. Eadem habentur in Charta ejusdem. Regis pro hominibus Boscam. ann. 1196. tom. 4.*

Ordinat. pag. 67. ubi pro Marejo editum marco; unde suspicor id intelligendum de feris que mense Martio Aurelia habeantur. * *Pro Martireum, ut opinor.* [Vide infra in hac voce.]

* **MARELIUS.** Vide infra *Marella-*

ius 2.

* **MARELLUM.** *Palus, locus palustris.*

Tabul. Vallis B. M. in diec. Paris.

Drogo Buffe cum se in ecclesia Vallis sanctæ Mariae Dei servito subdidisset,

dedit eidem in elemosynam nemus de

guerraria, cum ipsa guerreria et Marellus

adjacentibus sui juris. Vide supra *Marella.*

¶ **MARELLA.** *Ludere ad Marellas, Jouer aux Marellas vel Marellas, iudi genus*

notissimum, in Satutis Montis Regal.

pag. 178. Vide Menag. in Orig. Gall. v.

Marella, et infra Marella.

* **MARELLUS.** Vide *Marella.*

* **MARELUCEUM.** (*Merlens. Glos. Lat.*

Gal. Bibl. Insul. E. 86. XV. s.]

* **MAREMIUM.** Vide *Materia.*

1. **MAREMMA.** vox Italica, Ager fertile et cultus ad mari littora. [Acad. Crusc. nude, Regio maritima, ora] Chron. Astense ad ann. 1312. apud Murator. tom. II. col. 226: *Henricus cum paucis militibus, et quasi occulæ equitatibus illa nocte per Maremmam, donec pervenit ad terram Comitum de S. Florio, etc.* Vide *Marietta.*

[¶ *Vide supra Maremma.*]

* 2. **MARESCAGIUM.** f. pro *Maregium.* Jus marcandi seu signandi ligna. *Arest.* ann. 1351. 30. Apr. in vol. 2. *arest. parlam.* Paris. *Item dictus dominus (villæ de Hamo) nives fuerat auferre ab eisdem (majore et juralis) Marescagium lignorum et mensuragium carbonum.*

MARESCALCUS. *Marscalcus, etc.*

Equiso, Curator vel Praefectus equorum, ex Germ. *march.* vel *marsach.* *equus, et schalch,* potens, magister, ut est apud Rhenan. lib. 2. Rer. Germ. vel famulus, minister, ut apud Claver. in Germania antiqua. lib. 1. cap. 8. *Anonymus de Nomibus Germanorium: Marschalcus nullum nomen fadus est corruptum per Italos, vel Scriptores. Est enim id, quod Mehier, seu major, et Stalher, qui est Magister equitum, ab equitatibus gubernandis, et dicendum ac scribendum fuit Merstalher, id est, major, superior, summus Magister equitum, qui est hodie titulus *Ducis Electoris Saxonie:* ac si non fuisset vox ea corrupta, non esset opus nunc addere *Archivellor-marschalik;* sed Merstallher, dedisset id, quod Erz vel Archi, cum significat summum Magistrum equitum. Quasi vero *Marschal* vox non ab ipsa Francia incunabulis nota esset. Lex Salica. Si quis majorum, *Inferorem,* *Scandionem,* *Marscalcum,* *Stratorum,* occidit, etc. Lex Alemanni. tit. m. § 4: *Si Marscalcus, qui super 12. caballos est, occiditur, 11. solidi. componatur.* [¶ *Ipsorum patræ Veritatis Nicetas in Baldiniano num. I. Vide Glossar. med. Grecit. in Marescallos. col. 879. Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. I. col. 482. voce *Marscalci,* et Murator. Antiq. Ital. tom. I. col. 119.]**

¶ Horum officium in aula Regia aliquando ex concessione regis ad filios transiit, et docent Annales Victor. MSS. fol. 1214. *Sepultus est (Henricus IV marescalcus) in monasterio de Torpanao, cui in Marescallia de mera benignitate regis. Philippi successi filius ejus Johannes impubes. Sed Galterus de Nemorio in Vastineto ejus vicis gasii, quoique ad statum adultam pervenisset.*

* *Sed Marescallos habuerunt etiam regine Francorum: Guillelmus Marescallus carissimus consortus nostre Johanne regine Francorum, in Charta Phil. Pule. ann. 1304. ex Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 480. v. col. 2.*

MARASCALCUS. ex *Marsach,* equus, de qua vox supra *Capitul. Carol. I. Cal. tit. I. cap. 13. Quando Marascalcos suis ad Marescallum dirigitur.* Vide mox, in *Marescallia.*

* **MARCHALCHUS.** in Charta Frederici Landgravi Thuring. ann. 1385. apud Schannat. *Vindem. litter. pag. 135: Testis hi, Petro dicto Portik Marchalcho nostro.*

* **MARESCALCHUS.** in Annal. Mediolanens. apud Murator. tom. II. col. 828.

* **MARESALLUS.** in Legibus Palat. Jacobi II. Reg. Majorie. tom. 8. SS. Ju. III. pag. xxiii: *Equorum cura non solum consistit in virtutibus ministrandis, sed etiam in ferraturis eorum pedibus affigendis, exigitudinibusque curandis et mutationibus faciendis, que omnia solent per Marescallos expediti.* Et alibi passim.

* **MARESCALCUS.** Anecdota. Murator. tom. 3. pag. 219: *Antonus da l'Acqua in tam arcto atque extremo casu nec sui immemor, nec desertor fuit, inquietus: Marescale, non hac intrabis urbem via.*

* **MARESQUALCUS.** Charta ann. 1220. tom. I. Hist. Dauphin. pag. 13: *Iti de-nari dividuntur in sextadecim partes,* de

quibus R. Comes capit septem partes, et
Marescallum novem partes.

¹ MARESCALLUS. Charta ann. 1077. tom. 2. Gall. Christ. Inter Instrum. col. 351: Non aliquis propinquus, non dapifer, non prepositus, non Marescallus, non serviens, etc.

¹ MARESCALLUS, in Charta Henrici Rom. Reg. ann. 1228. inter Instr. Hist. Alsatia. pag. 37: *Ferdum quod D. Fridericus Marescallum de Hagenowe a nobis in villa Benken habere dignovit.*

¹ MARESCALLUS, seu Episcopis officium fuisse explicitum. Ordinatione domus Humberti II. Dalphin. ann. 1340. quam consultas: tom. 2 Hist. Dalphin. pag. 394.

MAESCALLUS, in Capital. 2. ann. 813. cap. III.

MARESCALLUS. Constitutio Caroli Crassi Imp. de Expeditione Romana § 8. Singuli vero Principes suo habeant Officiorum speciales. Marescallum. Dapiferum. Pincernam. et Kannerarium. qui quatuor quanto plus in stipendio, in vestitu, in equipitu, præ ceteris sunt honorandi. sicut et unicuique istorum decem libras cum tribus equis tribuantur, quartus Marescallus addatur, quemcum unius ad precurredum, alterum ad pugnandum, tertium, ad spatiandum, quartum ad locum per fundandum. Adde Arnold. Libec. lib. 3. cap. 9.

MARESCALLI postea dicti, qui exercitibus et copiis militaribus praerant. Duciibus interdum dignitate et imperio inferiores, ut qui Centenabulo suberant Unde Budens. Marescallos esse, apud nostros opinatus est, qui Graeci noītizyptoi dicti, Polemon. pag. 3: Kai τοις οπταντοις επει, δι την τοις οπταντοις και παντων. Matth. Paris ann. 1214: *Rex autem Joannes constituerat Marescallum ultius exercitus Willelmum Comitem Sarsiberum, cum militia Regni Anglorum.* Fridericus in Constit. Sicul. lib. 2. tit. 20. Quae omnia pro Marescallum nostrum, vel per alium qui exercituum de mandato nostro pro tempore praerant, probari debent. Cantic. Domin. de Gravina apud Murator. Tom. 12. c. 569: Mandacrat autem Imperator sui exercitus. Marescalli quod, etc. Hinc Prepositi querarum dicuntur in Ordinari. Caro I. Locomentus Joannis Reg. Fr. ann. 1358. tom. 3. Ordinat. pag. 112: *Marescalli de l'Host le Roi*, apud Littleton sec. 102. Willelm. Brito lib. 8. Phillip.:

Cujus erat prima gestare la prælia plena,
Quippe Marescalli clara fulgescat horum.

Neque hinc omnitudinem vocis, etsi insulsum etymon, quod habet Matth. Paris ann. 1245: *Willelmus, utpote bellicosus et strenuus, dicitur Marescallus, quasi Martinus Senescalus.*

¹ Et quidam veteribus nostra Scriptoribus Senescalus et Marescallus idem sonabat. Ille Philipus Mousses:

Hunc Capel ses fias simes,
Qui moi est vies et mœurs.
N'engages n'ayma droit ne bien fes,
Pu Marescall de France fes.
Pour garder la liere communes.

¹ Marescalli dignitate privari interdum poterant, maxime cum certis officiis donabantur. Sic Bernardus dominus de Moreuil, Joannis ducis Normannie educationi prepositus, ea spoliatus est a Regis; quod tamen illius gravamen nullatenus factum esse, declarat Phillip.

Petrus de Creux qui Marescallus Francie dicitur in Charta ann. 1389. et dehinc eo nomine nusquam appellatur. Vide Menag. in Hist. Sabot. pag. 267.

¹ Marescalli, qui apud nostros secundus a Comiti stabul, præcipua haec fuit prærogativa, ut prime scilicet exercitus fronti præcesset: que tandem diligentias eo pervernit, ut a Regibus exinde cautum fuerit, ne haereditarior jure in eadem familia permaneteret. Charta ann. 1228. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1173: *Ego Johannes Marescallus D. Ludovici illustris: notum facio universi... me super sacerdotiam jurasse ipsi D. Regi, quod non retinebo equos nec palerfridos, nec roncinos, redditos ad opus meum ratione ministerii mei quod hoce de dono ipius D. Regis. Nec ego, nec heredes mei, reclamabimus Marescallum jure haereditarior tenendam et habendum. Duellis quoque præcessit Marescallus qua in re qua fuerit illius iura videlicet in Edicto Philippi Pulcri Duxatum. Hac dignitate per baculum hodie investiuntur Marescalli, quod aere annos 200. apud Italos in usu fuisse, cum aliisque prefectura copiarum confermativo testis est. Leonardus Brunelius in Crat. habita sibi Nicolaus Tolentinum duxerit Florentinorum. Vide Valdesiana pag. 188. ¹⁰⁰ et supra. *Angelus de baculo Marescallorum Angliae.**

¹ Marescalli dignitas in Dalphinatu, eadem que in Francia, sive Marescallum Dalphinatu, sive Marescallum in armis, aut Marescallum acutum appella- versi: his quippe nominibus idem officium designatum perire est. ¹⁰ Vide Hist. Dalph. tom. 1. pag. 49.

MAGNUS MARESCALLUS, qui Comes Marescallus interdum dicitur, ut in voce Comes adnotavimus. Vide Matth. Paris ann. 1228. pag. 268.

MARESCALLUS AULE, et Marescallus intrinsecus, apud Anglos, cuius officium est Mensis preparatis, mappis stratis, intrinsecus et extrinsecus secundum facultates suas evocare, et decanter, et curiose collucare, et indignos ejercere, non permettere canes autam ingredi, et toti familiae Regis, ipso momento, hospiti liberare. In Fleta lib. 2. cap. 15. *Intrinsicus dicitur eidem Scriptori edem lib. cap. 5. § 2.* Liber rubeus Scaccarii Anglici 30: *De officio Marescalli serviri Gilbertus Scogul, cuius est officium tumultus sedare in domo Regis, liberaciones officiorum facere, ostia auta Regis custodiare. Recipit autem de quolibet Barone factio Milite a Regis, et quilibet Milite, palefri dum cum sella. Apud Mathewm Paris ann. 1250. dicitur Marescallus auta Regis virgari præferre. Magno Marescallo. Vide Raduphum in Vetus. S. Ricardus Episcopi Cicestrensis num. 26.*

MARESCALLUS Regis de fropro, dicitur in Statuto 2. Westmonast. cap. 46. ubi eadem de hominibus Baronum habentur.

¹ Hinc Marescallum teneri a Rego in capite legimus in Charta Edwardi I. Reg. Angl. ann. 1287. apud Rymer. tom. 2. pag. 339: *Nos eidem Comiti promittimus, quod nullum factum quod ipse aut suis... fecerunt in expeditione nostra....*

vertitur in prejudicium super Marescalli, quam de nobis tenet in capite, aut cedat eidem in servitatem serjan- tie, per quam tenet Marescallum predic- tione.

MARESCALLUS CURIE, in Bulla aurea Caroli IV. Imper. cap. 27.

MARESCALLUS BANGI REGII, apud An- tuto Edwardi III. ann. 5. cap. 8. cui potissimum incarceratorum cura incumbebat. Inde Marescallus dictus ipse carcer Londinensis. Vide Placita Coronæ lib. 2. pag. 73.

MARESCALLUS FIDEI, dictus Guido de Lewis, Marescallus exercitus Crucis- gatorum contra Albigenenses, ut auctor est Tillius: sed idem in Charta, quam ipsomet exaravit anno 1228. in 30. Re- gesto Archivi Regli Ch. 75. sic inscribitur. *Guido de Lewis Marescallus domini Regis Francie illustris in partibus Albi- genorum. Ita ut titulus Marescalli Fidei ad fulgeat ei attributus sit, quod pro Fide Catholicæ militaret. In Tabulario S. Dionysii Thiano, uterque *Guido de Le- uis*, *Guido de Lewis Marescalli Albi- genorum* inscribuntur in Litteris ann. 1228. et 1234. Horum præ ceteris meminist Monachus Vallis. Sarra. cap. 56. 62. et Chronicorum. Flandria vernacular cap. 27. Guill. Guiart. ann. 1264:*

Souffre le jour d'armes le pole
Li Marescallus de Malpoids.

MARESCALLUS FORINNEUS, ad discri- men Marescalli cuius, qui *Forinnesus An- glicus* dicitur, ut est in Fleta. lib. 2. cap. 4. Eiusmodi autem Marescalla, (verbis eiusdem Scriptoris) est quidem Magna Sergentia Regis Comiti Norfolciensi in feodo commissa, cui, cum personaliter pro Sergentia illi Regi debitum servilium facere non se per posset, licet loco suo quendam Militem constitueret, assensu tamen Regio interveniente, qui vice dicti Comitis faciat quæ fuerint facienda, cui quidem servi- entis commissa est, virga coram Rege defenda, quae significat pacem, unde Virgata, appellatur spatium 12. leuca- rum, que sequitur Regem, ubicumque fuerit. In omni autem guerra seu bello Regis, ejus est officium, esse in prima acie, et loca assignare toti exercitui, et universis, in quibus erunt moraturi, etc. Tempore autem pacis ejus officium est hostipilis liberare seu assignare Camerario Regis pro Rege et Camerario et in- trinsecis suis, et alia exequi, quæ refert idem Autor. cap. 5. ut et Scheda Gallois, et Spelmano editæ, quas hic rursum describemus, quod multa con- ceperunt haud passim obvia.

Le Conte Marescall doit avoir le pale- froy 'le Roy, ou tout le harnois, et le pale- froy la Royne, avecq la chamber, quant il dendront au lieu, ou iez dovent estre corones a tour desendre.

Le Conte doit estre plus pres au Roy, quant il sera coroné, et il doit la Corone en sa main levier et mettre la Corone sur la chief du Roy.

Le Conte mettre la main à la flour de son escu, et faire celle flour en sa main, et soutenir la Corone, pour ce, qu'il est Ma- rescall.

Il doit en temps de guerre et en l'ost doit-il avoir l'avant garde.

Et nul autre luy doit mettre la main à sa Corone fors que la Conta le Marescall.

Doit apaiser les noises, et visiter tous ceulz qui croient sont en la selle, et par la verge 12. leughes dehors, d'environ des choses, qui appendent à la verge et à la Corone.

Il doit avoir le jour de Coronement pour

la huisserie le blancheur des deys, et le drap, qui pent deriere le Roy.

Le Marescal doit garder le jour, et al Coronement et as grandes festes le huis de la sale, et tous les autres huis, sauve les huis de la chambre le Roy, et avera les... qui au huissiers appendent.

Il doit avoir tous les qitachemens, les ferres, et les emprisonnemens cel jour de tous ceux dedens 12. leugnes enveron, et avoir les devant le Senescal et devant luy faire droit.

Si aveva il de cascun prisonier 4. d. et toutes les amerchemens, qui sont de 40. d. et de mains.

Et si doit communement faire droit de tout au peuple au Coronement.

Le Marescal doit aveure d'Erchevesque le jour qui fait hommage au Roy, ou autre, dix livres, ou son palefroy, avec tout le harnois, ou 1. marc pour le harnois; et de Conte, quant il est fait Chevalier, son palefroy, avec le harnois, ou 1. marc pour la selle, et plus le frain, ou pur le palefroy ou 1. Et quant il sera ceint du Conte, il aveva son palefroy ou 10. livres.

Et des Eversques, Abbés, Priours, et de tous autres, qui tiennent en chief des Roy et Barons, quant il sont receus du Roy, et tuy fauchent esclairs, ou quaut les luis seront fait Chevalier, ou qu'ils fauchent hommage, si aveva il leur palefroy avec le harnois, ou cinq francs pour le palefroy, et demi marc pour le harnois, si ne ait lui devant le hommage faire au Roy.

Et de tous autres, qui ne tiennent point du Roy par harnois, mais que autrement tiennent du Roy, quant il se font hommage ou faeué au Roy, il aveur le palefroy, ou le harnois tel come il veit suye la Court.

Et au nul fait hommage au Roy hors de sa chambre, ou hors sa Capelle, il aveva le fee, qui est demi marc.

Et au nul fait hommage au Roy as camis, armes à cheval, le Marescal aveva le heval et les armes.

Le Marescal doit livrer les hostes à la journée, et par tout là où le Roy est; et faire quaque appent à la liure à tout temps, en temps de paix et en temps de guerre, et à passi le Roy à la mèr, les neufs doit le Marescal livrer.

Le Marescal doit estre al jour de la feste, et à tous autres jours à les accopz; et les estableissementz des hostel seront faitz par le Senescal et par tuy; et si doit il seer à destre le Senescal à maignier: le Marescal doit avoir le jour de la feste 1. lemi sextre de vire le sextre de Londres q'amont 7. barel faire; deux torches et chunc candeilles: Et autres jours, quant il vient à la Court, il aveva demi sextre de vin de bouché, et demi sextre de autre vin, torch et tortis, et chunc candelles come le Senescal.

Le Marescal aveva toutes les bestes quey'nt le jour de la feste, ou autres jours.

Et il doit avoir à la journée dix livres del de Londres, et la plus belle coupe de Londres et assou de la sale.

Le Marescal aveva le jour de Coronement et de autres festes, toutes les eschines des givres et des chignes.

Cestes choses appendent au jour de Coronement et à la journée doit il avoir la maison del Eschequier pour soi herneisier.

Le Marescal doit avoir au Noël de la livrée le Roy, trois robes, dont la une robe doit estre de scoulet, et les deux de la suye des Chevaliers, et si doivent les deux robes estre ou jorures de bisches, la

une de dix scées, et l'autre de noëf, et la tierche fourrière de conynges. Et à Pentecoste doit il avoir trois robes, dont la une de scarlet tenué de scandal, et les deux de la sieut des Chevaliers.

Le Marescal doit avoir un Chevalier verge portant, et jurerà à celez le conseil le Roy: et si aveva un Sergeant verge portant à livrer les hostels, et à faire autres choses, et si aveva un Clerc, à recevoir de la pate de Sergeant et Soudours 2. den. de la livre, et à faire le commandement du Marescal comme as marchandises.

Et si aveva le Chevalier un Esquier, et un garchon, et tous yedies maingronz en la salle du Roy, et le Chevalier doit gair en la sale, et s'il doit gair hors de la sale, si aveva il demi sextre de vin, chuncq candeilles et 1. tortis.

Il gardera tous les huis où le Roy conseille, fors huis de la chambre le Roy.

Tous les chevaux recrus de l'hostel le Roy, dont le Marescal avoir qor ad le Al moignier.

Le Marescal doit avoir un Clerc, ou un Sergeant pour faire les attachemens, c'merces et à prender ce que append au Marescal.

Et doit faire crir le baan le Roy as villes ou le Roy doit jesar, et à 12. leugnes environ.

Le Marescal et son Bacheuler doivent estre francs ou seal de tout leur pourchas, et france au passage de la mer lui et tous les autres.

Le Clerc, que est attorné d'allors marchiede par le Roy, et de par le Conte Marescal doit avoir un contrerolle contre le Sergeant du marchie, et du Rolle le Sergeant et du Clerc doivent estre les extrates, livres à le Garderobe le Roy, et par icelles extrates doivent sourdre les fins et ces issus de les marches.

Et le Bacheuler le Conte et le Sergeant du marchie, et le Clerc le Conte doivent estre as constables de la ville le premier not qu'ils reviengent en la ville pour faire le mestier.

Si Conte, Baron, Visconde, Archeressue, Erchev, Abié, Priour, Chevalier ou Bourgois soit arrestus en la presence le Roy, il donra cascun jour demi marc au Marescal. Et al Eschequier quelque soit arrestus, il donra cascun jour demi marc, que en foy ore a le Clerg le Conte Marescal, qui est assigné à l'Eschequier.

Si le Roy soit en guerre, dont doit le Constable et Marescal tenir les plees, et le Marescal aveva les amerchemens et fourfautes de tous ceulz, qui enfregnevent les commandementz le l'onestable et Marescal.

Et de cascun prae aveva le Marescal toutes les bestes veyres forspris, montons, chevres, porc, que home apele pelfre.

Le Constable et Marescal doivent avoir le d. de cascun liure que le Roy paye assens d'arrees, pour sous et gaiges en tems de guerre, forspris les gaiges del Senescalz et Chambrelens.

Tous les Chevaux recrus rendus en host, sont Marescal.

Si en temps de paix ou de guerre soit pris laron par le Marescal, les armes sont au Marescal, et le corps et les autres cauteles tenu au Roy.

Et si solut estre que le Marescal devoit avoir donc damezelles à la Court le Roy, qui de nient faire serement à son Bacheuler, et il si sauveroient autres puitains a l. Tous qu'elles-mesmes, ne rabaudent sans avocerie de autre; ne laron ne mesel, qu'elles ne les monstreront au

Marescal, et il doit pourvoir la Court de toute.

Et se aucun home ou femme, à prié ou à cheval, suis la Court pour briefs, avoir, et respondre lui soit par le Conseil du Roy, ou par le Chancelier, qu'il ne doit tuer pour achar avoir, le Marescal lui defendra la Court, et se il suye outre la defense, le Marescal aveva le cheval avec harmous.

Le Marescal doit avoir tous les chevaux, ou garçons de mestier, qui ne preendent gagez; à leur chevaudi du Roy tous les chevaux, ou messagers du Roy, et tous autres chevaux, qui suyent le Roy à cassement.

Le Marescal doit avoir avec le hault Justice le Roy, par tout là où soit, son tourne ou ses aliées, un Clerc ou un Sergeant a recevoir les prisonniers et les foyes, qui appendent au Marescal.

Le Marescal doit avoir 1. Clerc al Eschequier, qui gettera les sommes, et doit armer la garde de tous ceulz, qui sont arrestus al Eschequier, et aveva de cascun le jour demi marc tant que ils soient detenus.

Item le Comte, le Marescal, ten dront tous les plais devant eux, et le Comte doable doira le jadignus, et aveva pour accuse celle qui est doameur la Court, 4. d. et le Marescal 2. d. et les plais ne pourront estre toutes sans le Comte, et Marescal ou leur Lieutenants chevaliers et le Comte devant le Marescal armeront les commandementz et le Marescal feront exécution des aliemens et tous autres arrestus.

Le Marescal sem indra les empêts et les sera venir, et le Roy trouvera le creur, et celi aveva de cascun, qui est detinuz à la barre, qui qu'il soit, 1. d. Et le Seneschal ne se mesdra de la maine le Roy de dans la porte, et ceux qui mesdront devant, et pourront estre pris, remoult et en le manier en le Marescal.

Ensuite le Marescal, a era en baies del Roy un Marescal, qui aveva la garde des prisonniers, et prendra foy come avant est dit de ceulz, qui sont commandez à sa garde, en la Marescale de l'ostel. Et ne doit nul estre mainpres en le Banck du Roy par la place, ne par nul des Justices de dit place, qui sont enditez ou apellos pour mort d'home, ou de diverses roburies; et ce voelt le statut. Et ledit Comte doit de droit de son office, par l. ou il vendra en Eng-terre aussi bien dedens franchises come dehors; et aussi bien dehors la presence, attacher tous les felonies et trespassseurs, et la vigne freschement sur le fait, et livrer le corps au Visconde du lieu, qu'il cause, ou Baillif des franchises, dedens franchises sonet le corps ou menez eux tan que au Marescal.

Item le Comte Marescal aveva un Bacheuler en l'Eschequier, qui gettera les sommes de l'Eschequier, et aveva la garde des foelies et tailles que sont allouez en mesme la place, et prendre de cascun, qui est commandez au garde pour la debite le Roy cascun jour qu'il demourerent en garde, demi marc pour son foie, et ne doit nul estre commandez au Fleet, fors tant sulement au Marescal, come port par le recorde del nair livrer del Eschequier, qui voelt que se nul Visconde ou Baillif soit trouvez en arrerag deverse le foie, qui maintenant soit commandez au Marescal, et à Comte, avant en la garde ledit Marescal; et ce pay le statut.

Item le fit Comte Marescal claine de aver cognassance de tous maneres des plais devant le Senescal le Roy, et lui si ayant comme ils solloient avoir en temps des

progenitores nostre dū Sr. le Roy. C'est assuré. Assise de nouvelle Dassaine, Fresche-fors en auncien demens, tous manières de fellonies, trespasses, dettes, contrats, et convenants de casus tempore. Vide *Marescallus in Comes*.

MARESCALLUS INTRINSECUS. Vide supra *Marescallus Aula*.

MARESCALLI TEMPUS. S. Johannis Hieros. apud Jacob de Vitriaco lib. 3. Hist. Hieros. pag. 1138. 1139. Statuta Ordinis S. Joan. Hieros. tit. 19. *Marescallus, Rajulius concentualis venerande lingue Alverne, vocabulum est militare, quod Galli a Germanis acceptum usurparunt, quo nomine Tribunos militum vocant*. Vide Chronic. Fland. cap. 82.

MARESCALLUS exercitus Dei et Ecclesie sancte. Vide Matth. Paris ann. 1215. pag. 177.

MARESCALLUS CAMPI. Qui exercitibus castri preparat. Gall. *Marechal de camp*. Charta Phil. Catal. episc. anno 1221. et Tabul. Monast. in Argon. *Vobis remendat, dominus de Damptera, compromisit in disretum eorum Joffridum dominum de Cepio. Marescallum Campi, ut pater faceret de multis querelis contra abbates et conventus de Monasterio in Aragona*.

MARESCALLI. Qui hospita magnificus ac dominis suis parat, sicut *Mansionarii*, hodie *Marechaux des foix*. Hugo de Chevre de Majoratu et Seneschallia Francie. *Si Consel perecerit ad Curiam D. Regis, Seneschallus perecerit Marescallus D. Regis, ut prepararet et liberaret hostem Comiti*. Charta Eiderici 1. Imp. anno 1185 apud Puriellum in Ambriensis Basilia pag. 109. *Et reservato in Modestia, quod Marescallus nostro Regis licet ibi hospita assignare*. Matth. Paris ann. 1251. *Dum quadam Magnatum editio, quae Marescallus appellamus, donis suis suis hospitiis prouidavit, etc.* Et anno 1252. *Pre-nuit suum Marescallum, ut adventum ejus nuntiaret*. Id porro monerit videtur primitus fuisse *Marescallorum militarium, quod et illi in exercitibus castris loca idonea prepararent*; unde *Protostatores a Graecis appellantur*; docimus ad *Cinnamum* pag. 475. *Le Roman d'Artus*:

Quant la cour li Roi fust i ostee,
Mout vissiez nelle assemblee,
Les Marechaux oster, l'ver
Soires, et chambres deliver,
Et tenuer que li avoient otez
Fare logez et toadre les.]

* **MARESCALLUS SUMMI PONTIFICIS**, apud Nicolaium de Jamilla de Gestis Prudentiorum Imp. apud Narrator tom. 8. et al. *Marescallus Summi Pontificis, sunt ei ejus notificantes accepi, mihi e Caput pro que ad nemus quod est contra Mandatum eius debet occurrere*.

* **MARESCALLUS ROMANE**, ita se inscribit Willebrandinus in Chartul. Campan. fol. 123. r.

* **MARESCALLUS EPISCOPI**. Tabularium Eccl. Gratianopolit. *Petrus de sancto Andrea Marescallus Episcopi*. Utrum vero ad hujus officium id tantum pertinetur, ut aulas et interiora domini Episcopi, ut infra dicitur, regret, an etiam ut copias militaris, quas Episcopus suis stipendiis cogitat, imperaret, hand satis mili constat, ut sit eadem notio.

* **MARESCALLUS ABBATIS**, in Charta ann. 1085. tom. 2. Hist. Eccl. Meldens. pag. 14. *De familia domini Abbatis, Ebalus de Turone, Frogerius, Durannus Mariscalcius*.

* *Quae fuerint ejus jura colligere est*

ex Charta Ger. abb. ann. 1334. Inter Probat. ult. Hist. Trenorch. pag. 246. *Et primo declaramus et discernimus dictum Marescallum esse et esse debere, dum et quando nobiscum fuerit, cambialis et semicallus hospitis nostri..... Item debet habere idem Marescallus et successores suos, et secundum etiam eis equos nostros et successores nostrorum, recredatos et inhabiles ad laborandum, sicut eis qui ronci, palefredi, somarti, sive mule vel muli, una cum veteribus callis, basiti, frenis, heris et aliis equiporum nostrorum instrumentis, quinquecunque es mutare contigerit. Item debet habere idem Marescallus... vestes nobilium sed dulium vestimentorum, sive vni viri sive sine mulieribus... Item debet habere dictus Marescallus et successores sui quo ubi anno in die Dominice bordarum unum tralicie Nalignon salis super illum, qui dictum sal dicta da pauperibus ergoabit. Marescalli prioratus de Paredo mentio fit in Lit. ann. 1321. ex Reg. 75. Charnoph. reg. ch. 33; ubi duas jura et in una fusius declarantur.)*

* **MARESCALISTA, Officina**. *Marescalli nomine foedi possent. Reg. feud. Norm. ex Cod. reg. 453. A. fol. 197. Domini e Guillelmo de Angerello marescalli est tenet feudum suum per Marescallus et suam, in qua debet esse marescallus duci Normannie*. Charta Guid. comit. Fland. ann. 1282. ex Chartul. Nancure. in Can. Comput. Insul. fol. 24. r. *Comine nostra chiere dame et me e Margherite.... jadis comtesse de Flandre et de Haynaut, fuit une eschange a mons. Baudouin de Baileul qui fu, iquelus fut huissiers heritables de Flandres, en tel manier que ille li donnast a et a son frere le Mareschau de Flandres a tel heritabile pour l'usurpe qu'il tenoit, etc. Hinc Mareschau, pro Marescalli uxori, in Charta can. Nivern. ann. 1230. ex Charta can. S. Steph. Autiss. *Nostre ame, et nostre faelle Adeline la Mareschau de Nevers... Juffrog de Bally Mareschau de Nevers...**

Marescallus, et in Charta Willielmi Ducis Picav. ann. 1087. In Monasterio novo

Pictav. Et concedo omnia ad ipsorum Monasterium pertinentia liberas, et hospitio et arbergaria.... ita ut nec ego, nec sacerdos, nec aliquis propinquus, non Dapifer, non Marescallus, non Cubicularius, non Prepositus aliquis meus, aut serviens in Obedientiis ipsius Monasterii aut locis, hospitiis, aut arbergariam per consuetudinem querat, aut talliam faciat, aut subiiciatur, et non sine cogitatione. Vide Metropolim Salisburgensem tom. 8. pag. 230.

* *Erat autem Marescallus prestatio in provincia Dumbensi duorum bichorum siliqnis, que ab illis potissimum exigebatur qui animalia acrioria habebant. Marescallia vero dicta habebant Marescallus etiam ut paterne et ego accipiebamus ritus temerario in quandam potestate sororum quem dicitur Cossiacus ad ejus nostros sive ad canes, quam vulgo Marascaliam et canaram appellant. Hinc patet vocis etymon.*

* **MARESCALLIA**, Idem quod *Marescallia*. Spicileg. Achera. tom. 9. pag. 129. *Dingito... consuetudinem quam pater meus et ego accipiebamus ritus temerario in quandam potestate sororum quem dicitur Cossiacus ad ejus nostros sive ad canes, quam vulgo Marascaliam et canaram appellant*. Hinc patet vocis etymon.

* **MARESCALCIA**, Eadem notio. Tabularium S. Juliani Cenoman.: *Guillerme D. G. Rex Anglorum... Notum sit omnibus... me concessisse... Deo et S. Juliano... omnem terram S. Juliani... omni tempore quietam de ricaria, et de barnagio, et de Marecalcia et de omnibus aliis consuetu-*

animbus. Occurrit etiam in Tabular. Bonne-vallis ann. 1238.

1 MARESCALCATA. Charta Gaufridi Vicecomit. Castriduni ann. 1232. pro Monast. Bonne-vallis ex Tabular. ejusd.: Item quicquid idem dominus habebat apud S. Maurum, scilicet hospites suos, consensu, furnum et omnem justitiam quam habebat in villa predicta, et terras et nemus et aquas, suas omnes Marescalcataas quas ipsius principibat... apud S. Maurum et apud Bonam, in quibuscumque pratis percepere. Bursum occurrit in eodem Tabul. ann. 1238.

1 MARESCALLIA. Charta ann. 1193. Omnes homines Ecclesie B. M. Belli villa liberari (Guichardus de Bellito) ab omni manopere et Marescallia. Alii ann. 1236: Unam tantum Marescalliam habent dicti domini communem inter eos, et recipiant emolumenationem ratione unitus Marescallis tantum.

1 MARESCHAUCIA. Eadem notione qua Marescallia. Charta Philippi VI. Regis Fr. ann. 1381. ex Tabul. Bonne-vallis Monast. Licer essent et fuissent per tempus sufficiens in possessione et salina... habendique roagium ibidem, nec non habendi ibidem et recipiendi in pratia Bonne-vallis Mareschaucias in quadrigitis et frassellis usque ad festum B. Joannis. Teloneum MS. Episcopat. Autissiodor. ann. circ. 1290: Mareschaucia circa XVI. seccar. avenae. Mareschaucia de Wessel circa V. seccar. avenae.

1 MARESCISCALCIA. Index MS. reddituum Monast. Corteviens: In omnibus aquis nostris et in arescis et eorum forisfactis, nihil habet, nisi si Maresciscalia fuerit, medietas Vicecomitatus nostra est, altera Balduni de Dours.

1 MARISCHACHIA. Charta ann. 1140. tom. 4. Gall. Christ. Inter Instr. col. 172. In villa vero qua dicitur Nevonis nulli sibi retinuit preter Mareschachian et brundianam.

• Mareschachia d'avoine, in Charta ann. 1261. ex Chartul. Steph. Autiss. Mareschache, in Lit. ann. 1271. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 591 art. 4. Hinc Mareschachia legendum pro Mareschachia, in Libert. villa de Tannay ann. 1252. tom. 8. earumq. Ordinat. pag. 59. art. 8: La redeneance d'avoine appelle Mareschachia sed et signeure, etc.

1 MARESCALCIALIS. Ad officium et dignitatem Marescalli pertinentia. Charta ann. 1559. apud Rym. tom. 15. pag. 588: Legem Marescallalem et Mariacalem... pro executione et exercitu ejusdem legum Marescallis sine Mariacala... ad exercendum, utendum et exequendum predicationem legem Marescallalem, sine Mariacalem.

• MARESCALCIA. Equile, stabulum equorum Obitular. eccl. Lingon. ex Cod. reg. 5191. fol. 51 v: Qui Sumon de Boscuria dedit ecclesiae... domum suam in qua inhabitat, una cum manso et Marescallis retro. Vide Marescallia.

MARESCHAGIUM. Tabularium S. Dionysii ann. 1267. Vendidit Abbat. S. Dion. quodam reditus et usus... apud Argentoratum: qui reditus Cursus et Mareschagium vulgariter nuncupatur, pro quadrangula libris Paris. etc. [Vide Mareschagium in Mariacis.]

MARESCHALCIA. Catholicum Armorium: Mareschacy, Gall. Estable à chevaux, Lat. Equistriatum, Matth. à Paris. ann. 1252: Ubina est Mareschalcia ad equos nostros stabulandos? Le Roman de Garin:

La est ester par la vie assise, Mareschalcia de chevaux estable.

[Le Roman d'Athis MS.:

Tant y a de grans gens venus,
Tous en sont pleins les rues,
Mareschalcies et cailler,
Ne se servent mais en logier.

Le Roman de la Violette MS.:

Dedans une Mareschalcie
Qui est son cheval estable,
Et lui donnent et font et bâti.]

Sed et fabri solarii, sen qui equorum pedes ferro muntunt, vulgo Mareschais ferrans, dicuntur Mareschauers les chevaux, cum equos curant. Computum Barth. de Drash, Thesaurarii Guerrarum ann. 1388: Pour Mareschauier ledit courtois, qui se sont blesseez et offeso audit voyage, etc. Assisia Hierosolymitan. MSS. cap. 106: Des bestes restes: Le Seignor li doit faire rendre ses deniers, et reprendre d'autre sa besta, se il fournit l'assez, et se il n'a la besta faite Mareschauier, ou culture [i. culturer] ou traire dens, ou descoillier la, et il apres la treuve restive, il ne la doit pas rendre par l'Assie. Et si il n'a la besta faita Mareschauier de l'une des trois ayant dites choses, et elle restive, et il la veaut rendre, faire le paut per ladite Assie. [Le Roman de Cleomades MS.:

Li marescal qui lors estoient
En la pays ne guisaient
Nus sens a Mareschauier.]

• MARESCHAUSIA. Eadem notione atque Mareschalcia, Equile, nonni Mareschacie et Mareschauade. Lit. remiss. ann. 1897. in Reg. 154. Chartoph. reg. ch. 844: In quadam Mareschauier prope dictior muros sandeon repouerunt et ambo demque Johannetiam violenter corrumperunt. Charta ann. 1246. ex Chartul. monast. de Escurey: Je Jahu ne sirs de Joinville... j'ai octroyé à l'abbé et courrent d'Escurey le pouvoir d'acquerer une place à Joinville, là où il pourront édifier à lor aisement une Mareschauier pour dix chevaux. Lit. remiss. ann. 1374. in Reg. 106. ch. 822: Leguel varlet eust laisse une chandelle ardoir en la Mareschacie,... da laguelle chandelle le feu se estoit pris en idote Mareschauier; et se n'eust este Prigent de Qurac qui ledit ars estoit, tous ses chevaux eussent este

1 MARESCHAUCIA. SERVITIUM, in Charta ann. 1284. tom. I. Chartulari S. Vandr. pag. 888: Vendidi, concessi... virs rectoris ab domino G. Abbatis et Conventu S. Vandr. regis pro quindecim libris Turon. totum jus et omne illud quod habebamus... in Abbatis S. Vandr. regis ratione cuiusdam seruiti quod vocatur servitium de la Mareschauie, et quidquid nobis ratione Mareschauie est detinet.

1 MARESCHALCIA. seu Marescallia, vel Marescallia, Carcer curia et fidelis Marescalli Domus Regis apud Anglos commissus, qualis illa in suburbis Londinensis, vulgo the Marshalsey dicitur. Henricus de Knigheton ann. 1330: Venit unus ribaldus sclerulus de Marescallia, et pro sua vita inde habenda, decollavit eum. Idem ann. 1339: Marescallia Regis. Vide Willielmum Stanford. lib. I. Pla- citor. Coronis cap. 23. 27. 32. pag. 32. 38. 35. Petrus de Vinelis lib. 5. Epist. 50: Tua noscat devotio, quod idem P. natus tuus supradictum M. cum compedibus et dextris in manibus Marescallis nostris causa et fideliter designavit. Occurrat praeterea in Charta Guillermo Comitis Nivernensis in Tabulario Ecclesie Augustodunensis.

1 MARESCHAUCIA. Catholicum Armori- cum: Mareschacy, Gall. Estable à chevaux, Lat. Equistriatum, Matth. à Paris. ann. 1252: Ubina est Mareschalcia ad equos nostros stabulandos? Le Roman de Garin:

La est ester par la vie assise, Mareschalcia de chevaux estable.

• Mareschalcia, eodem sensu, apud Froissart. In vol. 2. cap. 76: Ils vindrent de fransbourg de Londres,... abbatirent les prisons du roy, que l'on dit les Mareschalcies. Cap. 77: Mangarte nuncupatur: La prison du roy, que l'on dit Mangarie, fut abbature.

1 MARESCHELIUS, ut Mariacus. Vide in hac voce.

MARESCRIA. Idem quod Mariscus. Tabularium Ecclesie Gratianopolitanum sub Hugone Episcopo fol. 50: Et habeo unum mansum in eadem parochia, qui fuit de Stephano, et est in prato, sive justa Mareschiam. Vide Marcasum.

1 MARESCRUS. f. Mercatum, forum, Gail. March. Chartularium S. Vandreg. tom. 2. pag. 2032: Et medium et dimidium bladi quod valeat avenam Mares- chie, i. pretul quo avena in foro distrahit.

1 MARESCOSUS, MARESCUM, MAREZIUM, etc. Vide Mariacus.

MARESMUS. Charta Ludovici VII. Reg. Franc. In Patriarchio Bituricensi cap. 44: Quidquid de ligno est et ferro..... piuma et corio, lana, cannaba, et lino, Maresmos, et omnia domorum utensilia. Videut esse nostrum Marrein, quodvis lignum edibus edificandis idoneum. Vide Materia.

MARESTALLA, MARISTALLA, Equile, stabulum equorum, Germanis, Marstall. Petrus de Vinelis lib. 5. Epist. 70: Rom- chini vero in nostra Marestalla non sunt ad presens, quod tibi possemus commode. Thwrcius in Attila cap. 14: Sus stiam Maristalla, quam suis exercitacionibus in expeditionibus deferebat, pro majori parte, de purpura ceterisque exercitacis pax erat preparata.

• MARETEUS, paludosus, Gall. Mat- egeus. Ist. ann. 1459. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 291. col. 2: Ipsa Nemauia civitas est aquosa, male et peccaria fundata et constructa, quoniam super aquam Martebeam, sic. Vide Ma- ricus.

• MARETIUM, Estus marinus, Gall. Mare. Charta Joan. comit. Pontiv. ann. 1190. apud Joseph. Ignat. In Hist. Major. Abbavil. pag. 79: Dedi etiam et concessi dicte ecclesie (S. Valleric) in perpetuum seu redditus et donationis da piacebus mariis, que ego habebam, prius de qualibus navis territorio illius in mari pascente per totum anni circumlum singulis diebus et Maretiniis. Comput. dominii Bonon. comit. ann. 1478. in Cam. Comput. Paris: Recepta de eaves deues au roy, J'est assavoir que chascun pescheur.... doivent au seigneur en saison de coreme une Mare. Nisi hic idem sit quod supra Mare, pices marinus.

• MARETUM, a Gallico Mare, Palus, locus pauperrimus. Charta Gault. Laudun. episc. ann. 1153. ex Chartul. S. Vinc. Laudun. ch. 59: Ad usum ecclesie (concessi) ut falsas singulis annis in Maretum sicut et illentes hundindes ad tacta fa- cienda. Ibid. ch. 107: Pastore Maretum et eorum aientia aucta S. Vincenti.... ad quidquid sunt. Vide supra Mareteus.

• MAREUM. Eadem locutione. Charta ann. 1080. inter Instr. tom. II. Gall. Christ. col. 291: Dedi etiam pasturam animalibus suis in plano et in nemoribus meis, et in hodia, et in Mareis.

1 MARFACA. MURPACA. Species telis crassioris. Charta ann. 1470. apud Rymer. tom. II. pag. 675: Triginta et sex arrollos sive pecias de Murpaca valoris unus liber cum dimidia pro qualitate pecia. Et infra: Carricauerunt triginta et sex arrollos sive pecias de Marfaca de quo

funt sacci valoris unus libra cum dimidia pro qualibet arrolio sive pacia.

1. **MARGA**, vox Gallica Plinii lib. 17. cap. 6. pro eo, quod Marlam dicimus. Idem eod. lib. cap. 8. *Glosschromargan genus terrae candidae apud Gallos et Britannos auctor est, ex Anglico Glister, fulgere, vel Germanico Glitter, et Glizen, et Gleisen, quod idem sonat, ut auctor est Cluverius lib. 1. German. antiqu. cap. 8.*

2. **MARGA**, ex Marga, unde nostri Marlo. Edictum Pistense Caroli Calvi § 20: *Corporæ et manopera ex antiqua consuetudine debent, et Margam et alia quecumque carriare.*

3. **MARGA**, Otto Frising. lib. 2. de Gestis Frid. cap. 16: *Ferunt quadam die lapidem vi tormenti ex balista, quam vulgo Margam dicere solent, propulsum. Verum hoc loco mangam legendum primum nonnulli Isaac. Pontanus lib. 6. Ost. Francie pag. 561.*

4. **MARGA**, pro Manubium, vulgo Mache. Lib. remissa ann. 1401. 10 Reg. 208. Chartoph. reg. ch. 105. *Le suppliants qui tenont en ses marmes ou hernois, que on appelle poudre ou potes de fer aueques son Marge de bois, etc.*

5. **MARGAINON**, vox Gallica, cuius vim explicat Tract. Ms. de Pisc. cap. 4. ex Cod. reg. 688. C. *Anguillas in marem et feminam distinguunt. Marem vocant Margainon, quod briuore, crassiore, latiore est capite.*

6. **MARGANATICA**, est tertia vel quarta pars quem uxori in bonis mariti competit, ex Legibus Longobardorum. Vide Marganechia.

7. **MARGARITA SCIENTIA**, Philosophia dici videtur, in Litteris Caroli Regensis ann. 1354. tom. 8. Ordinat. pag. 237.

8. **MARGARITE**, dicta Graecis Scriptoribus Ecclesiasticis sacra Eucharistia, particulae, quippe Sacerdos post sacrificium, dum communicat, hostie quaternam partem absimit, tres reliquias summis digitis in particulas, easque minitulas super patenam communiat, iudicatis commodiisque ex pane recenti absorbitur, cum veteras alias panis, humore absumpio, in pulvorem, ut ita dicam, fatiscat, cum quidem particulae pro infirmis reservantur. Has particulas vocat Euchologium, papyspsia; Liturgia Chrysostomi, et Germanus in Hist. Eccles. pag. 147. *¶* Cyrilus Hierosolymitanus; micas, Paschalias lib. de Corpore et Sanguine Domini, [Margarita], Fortunatus lib. 3. Carm. 23. ad Felicem Bitur. Episcopum:

Quam bona jucunda, securi ut corporis Agni Margarita lages, serua dona feram.

Sed et *margarita*, appellant Graeci recentioribus cas. In ea enim conservantur, doct. Franciscus Richetus, et Belas de Insula sanctæ Irenei pag. 221. Vide Vitam S. Lucie junioris Thaumaturgi cap. 6. num. 42. [pag. 865.] et Leonem Allatum de recentiorum. Gravorum Tempis: preterea Concilium Matrice-nensis II. can. 6. ubi de reliquis sacrificiorum vino conserpant, ob innocentibus absumentis. [¶] Vide Glossar. med. Graec. voce *Mapyapir*; col. 878.] Hinc

9. **MARGARITUM**, vocatur quedam crucicula quæ Sanguinem et Crucis Christi particulam continet, in libello de sanguine Christi Augæ asservato, apud Mabili. tom. 8. Annal. Benedict. pag. 704: *Agilimius erga dominam suam interventor existebat (Tougoifus) quatenus... fulgidissimum Margassium ad Monasterium condonare dignaretur... Post-*

quem predicta Dei cultric sepe nominata cruciculam ad monasterium magna rub devotione transmisit.

10. **MARGARITAM**, Concharum margaritarum investigatores, qui urinando se in profundum mittunt, apud Firmicum lib. 8. Math. cap. 16. Sic describunt a Manilio lib. 4. Astron.:

Compsu sole dominicas noctes, valleque latentes Prostribi inveniunt, nihil ad hanc relictum. Quibus nocturne polaris correspondente latitudine perire quam prædicta exquirunt ipsa.

11. **MARGARITA**, Margarita. Vox interdum usurpata in epiphilis, ut observat. D. de Montfaucon. Antiquit. expl. 9 pag. 56. quia laudis vel amoris affectu exprimitur.

12. **MARGARITARE**, pro Margaritare, Ejurata. Chisti nunc Mahometismus profiteri. Acta S. Raymundi. tom. 8. Junii pag. 447. Tunc Amira Mumminus justus vocari statim Bentuegina... cum multi essent in exercitu suo Margaritare, qui bene robusti legeres et exponebant. Vide Margarita.

13. **MARGASSIUM**, Hara cunicularia, ubi nutritur cuniculi et multiplicantur. Pectus inter Humbert. dipl. et episc. Gratianum. ann. 1248. in Reg. 134. Chartoph. reg. ch. 34: *Rector tendendo ad pedem cuiusdam Margassia seu claperii... in quo Margassia seu clappero sunt due mutas arbres.*

14. **MARGELLA**, Corallum, xopædiæ, in Gloss. Gr. Lat. Vide Meursium in pag. 122, et Salmonium ad Vopiscum.

15. **MARGERUS**, Acerbus, congeries. Inquisit. Ms. ann. 1499. *In brotella silvum de Malone, ubi ipse portus abordat a parte Bressia, aposuit crucis domini Castellionis putida in quodam Margario lapidum. Ibidem. In quodam Margario lapidum vidit aponere penoncellos aut cruce.*

16. **MARGGRAVIUS**, Idem qui Marchio: vox confecta ex March, limes, et Graue. Comes Udalricus Zazius de Feudis part. 5. n. 10: *Huiusmodi Marchionum, sive, ut nos appellamus, Margaphiorum orgo in limitaneos. Prepositus, sive Curatus referenda: Margaphii, dicti, quod limitibus, quos vulgo Marchen appellantur, graphi, id est, Prepositi fuerunt. Aliud etymon huius vocabulo aressunt Leges Edwardi Confess. cap. 35. Locum vide in Margrave. Arnoldus Lubecensis lib. 6. cap. 8. de Marchione Landespersonis. Cum agitur Margravius castrensis, nos Supra, Marchionem appellavit. Margravius de Brandenburg, qui alias Marchio, in Historia Archipiscoporum Bremensium, et apud Albertum Stadmann. ann. 1240.*

17. **MARGHENHELT**, MORENGHELT, Census species. Charta capit. S. Petri Trajet. ann. 1310. in Suppl. ad Mirenum pag. 427. *¶* Willenus comes Hanoveriæ dedit consensu suum annuam universam jura Totonice cum suis Marghenhelt dictur, jacente in eis. *Cum census annuis universis qui Thononcuns sine Morgenghelt dicuntur, in Bulla Clem. PP. V. ann. 1312. Ibid. pag. 490. col. 1.*

18. **MARGIA**, Margo, Gall. Marge. Charta ann. 1482: *In quodam inferiori Margia litterarum depinguntur sex circuli secundum morem antiquum figuratae.*

19. **MARGIDOS**, pro *Marcidus*, Papiae.

20. **MARGILA**. Vide Marge.

21. **MARGILLA**, Margo, ripa. Charta Philippi III. Franc. Regis ann. 1279. in Cod. MS. Consuetud. Tolos. e Bibl. D. Abb. de Crozat: *Aliæ jura... que habent*

in terra, pratis et vineis, molendinariae et Margillis existentibus ultra et circa rivum Irci.

22. **MARGINARI**, Definiri, terminari, Gall. Bomer, limiter. Homilia S. Avili de S. Manceto tom. 2. Mall. pag. 681: *Exigit tempore triduum processus quod inter Ascensionis sacrum cultum diuque Dominicum, quasi quodam opportunitatis proprio limbo, circumpositi solemnitatis Marginarum Sidonius lib. 4. Epist. 20: Viridanitara saga limbis Marginata puniceis.*

23. **MARGO**, Terminus, finis. Negotia ad Marginem perducere, id est, ad extum Libellus de sanguine Christi. Augustus asservato, apud Mabili. tom. 8. An. 200. pag. 699: *Hoc interim ad procurandum commisi, donec negotia quæ instabant, ad Marginem perducerentur. Anastasius Bibl. Epist. ad Aronen Episc. Benevent. tom. 3. Spicil. Acher. pag. 14: *Salse Presul amate Deo sine Marginis.**

24. **MARGO**, Gradus scale, in Hist. MS. Gennet. Monast. pag. 74.

25. **MARGOT**, Gallum nomen unius e militibus turmis, que Gallum olim vastaverunt, forte a pica, que nostris Margot dicitur, sic appellata. Lit. remiss. ann. 1372. in Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 288: *Dum societas et inimici nosiri, et specialisti societas dicta la Margot, et Seguni de Radafollo militis, ac plures alii regnum nostrum, maxime in senescallicis Bellicadri et Nemausi discubebant, etc.*

26. **MARGPHIUS**, MARGRAVIUS. Vide Margravius.

27. **MARGUELLARIUS**, Editius, a Gall. Marguillier. Acta S. Africana Episc. tom. 1. pag. 87: *Joannis Valeux pro anno 1205. Comes procoepit ejusdem, Jacobi Grossæ Syndicæ, et Antoni Maignon Marguerarius. Vide Marguerarius.*

28. **MARGUILLUM**, Charta ann. 1244. in Regesto Tolosano fol. 14: *Prazeriam illam et Marguillum, quam et quod habeamus in flumine Tarni, cum rassis, abarillis piscares, et omnibus aliis iuribus et pertinentiis suis, etc. [Videtur esse pro Anguilla vel Anguillarium. Locus vel instrumentum aliquod in quo captiunt anguilles. Et quidem praeserie ibi est series palorum qui in flumine ponuntur, ut facilis captiuntur illi pisces.]*

29. **Nihil immutandum est in hac voce, quæ significatur Locus in fluvio vel rivo, ubi coenunt abundat, Gall. Marguillia, unde nomen, capendi pisibus et maxime anguillias accommodatus. Charta Phil. III. ann. 1279. in Reg. 52. Chartoph. reg. ch. 98: *Et alia jura... que habent in terra, pratis, vineis, molendinariae, Margillis existentibus ultra et circa rivum Irci.***

30. **¶ Parag.** Inter reg. et monast. Grandis silva ann. 1280. in Reg. 159. ch. 27: *Item molendina, cum suis pateriæ et executoriæ et aliis pertinentiis suis et Marguilla... sint per petro per medium inter dictum dom. regis et dictum monasterii... Item molendina, cum suis Marguilla, que construuntur aliquo tempore in flumine Garonne, sint per medium perpetuo inter dictum dom. regem et dictum monasterium. Charta ann. 1316. in Reg. 58. ch. 227: *In quodam Marguillo pieque fluminis Agoti decam solidos Turon. anni redditus. Aliæ ann. 1330. in Reg. 68. ch. 724: Dicta medietae aquæ seu fluminis et rami cum alijs medietae ejusdem fluminis... ad faciendum ibi Marguillum et quasvis alium modum pices et utilitates eiusas, etc. Hinc Marguillo, in luto volutare, in Lit. remiss.**

ann. 1385. ex Reg. 127. ch. 172 : *Lesquelz prindrent le suppliant au corps et aux draps, et le Margouilloient comme un porcet... après ce qu'il fu ainsi Margouilloté, etc.*

1 MARGILIENSIS MONETA. Vide in *Moneta Barorum.*
MARGULUS. Adrevaldus Floriacensis lib. 1. de Miracul. S. Benedict. cap. 24 : *Cum neque subulas maiores, neque maltoles, Margulios, nec aliquod officinae fabrili secum haberent, quo tam fabrefactum destruerent opus.* Videlur legendum *Marculus.* Gloss. Lat. Gr. : *Marculus, maltoles, et Maltoles, opusa, oīopra, xaiōēs.* [Vide *Marculus.*]

1 MARGUS. Tercius non vnuus, Nau-tarum mensura. Suppositio Antiquaria. **2 MARHA,** pro *Macha*, Moneta aurea. Bull. Alex. PP. II. ann. 1179. tom. I. Probat. hist. general. domus reg. Portug. pag. 8 : *Ad indicium autem quod prescriptum regnum (Portugallie) beati Petri juris existat, pro amplioris reverentia argumento, statuimus duas Marhas anni singulis nobis nostrisque successoris per solvendas. Vide in Marca 1.*

3 MARIA, *Ara, mella, ordea, vina.* Glossar. vet. ex Cod. reg. 7613. *Maria vero quid apud nostrates sonet, docent Lit. remiss. ann. 1475. In Reg. 196. Char-top. reg. ch. 1568.* *Et iubavimus sequi... Tar- viant potestatis et successores ejus... cum requisiti fuerimus per nuncium Tar- viant, vel per Maricum nostrum : et quod Maricus teneatur facere jurare homines, ut dicunt esti superius, omni anno. Synod. Aquilej. ann. 1282. inter Monum. ejusdem eccl. cap. 79 col. 790 : Potestates, gasticolae, Maricos, Lactores, ancianos, consistoriales, etc. Stat. Cadubr. lib. 1. cap. 58 : Quilibet Maricus vinculo sacramenti teneatur et debeat sine fraude et sorde procurare et facere suo possit, quod omnes et singuli sicut et vice, ac etiam callas et pontes existentes in suis villis et reju- lis teneantur curare et munire ab omni immunitate. Correct. corund. statut. cap. 7 : Ordinamus quod quandocumque aliquis tabernarius vel alius volens ven- dere vinum ad minimum in contractu Cadubrii, teneatur et debeat denunciare jurato vel Marico villa in qua habitat... quod veniant ad ponendum vinum ejus ad manum, et secundum quod per eos estimatum fuerit, teneatur et debeat dic- tumum vim vendere.*

1. MARAGIUM, Dos mulieris. *Marriage.* Odericus Vitalis lib. 8. pag. 488 : *Sub-ripuit Mariagium suum, hoc est, Noer Menardi, etc.* *Infra pag. 479 : Ecclesiast. S. Nicolai... cum adjacenti fundo in Maragio concessit. Addit. lib. 5. pag. 589.* [Charita apud Madox Formul. Angl. pag. 190. *Schatis me dedisse et concessisse totam terram de Sanford, que data fuit mari meo in Maragio, cum omnibus pertinencias.*] Vide *Maragium.*

2. MARAGIUM, Matrimonium, Gall. *Marriage.* Charta ann. circa 1204. tom. I. Probat. Hist. Brit. col. 707 : *Tales con-ventiones factae sunt... super Maragio Gaufridi de Filigerio cum filia predicti Eudonea filii coenite, quod Willelmus de Filigeris habebit et exercet tenetibus tertiam partem... illius videlicet terre, de qua predicti Willelmus scissimis in die illa, quia Mariagium illud factum fuit, Rompe son mariage, dicitur de muliere, quem fidem mariti datum frangit, in Lit. remiss. ann. 1398. ex Reg. 153. Char-top. reg. ch. 514 : *Durant lequel mariage, il fut commune renommée que la dame Tiphaine avoit rompu son mariage, et par especial que Perrinot de S. Germain esquerre la maintenoit.**

MARIALE, Gracilis recentioribus Mx- pia, Μαρία. Ιεροῦ τῆς Μαρίας ἔγκλιμα. Ita Theodosius Zygomas apud Martinum Crucis in Turco-Gracia pag. 248. Ita porro liberum suum de Miraculis B. Mariae Suession. non ita pridem editum cum Historia ejusdem Monasterii, a Michaelo Germano Benedictino, inscribere Hugonem Farsitum observat Sanderus in Bibl. MSS. Belgii pag. 354. 360.

MARIARE, Mare navigare. Literis Eduard. Regis Angl. ann. 1315. apud Hynd. tom. 3. pag. 509 : *Cum estate proximo primi dicitur Arnaldi... ma- gister maris vocatae S. Jacobi de Baiona, que est Johannis de Villa et Arnaldi de Oloro, concordium Baionæ, et cum ea Ma-*

riasset : filii iniquitatibus, quidam Fla- mingi et Scotti, ad dictam navem accesse- runt, et inter se atrociter debellarunt. Vide *Mareare.*

1 MARICADIUM, Palus, stagnum. Charta ann. 1185. inter Instr. tom. 10. Gall. Christ. col. 324 : *Fratribus dictis ecclesie quoddam Maricadium, quod con- catur Gerardii de Peltu, situm inter ne- mus vallis Hivonis et villam de Campa- gnes, et proutum quod est ante portam vallis Hivonis extra fossatum, ad usa- gium dictae ecclesie omnino libera conser- vatione tenenda in perpetuum.* Vide *Maricadium.*

2 MARICINIA Loca mari vicina, in ve- teri Glossar. ex Cod. reg. 521.

3 MARICUM, Palus, stagnum. Charta Richardi Reg. Angl. apud Marten. tom. I. Amisius collect. ch. 990 : *Teneant de nobis et heredibus nostris predictas villas cum omnibus pertinentiis, et bene et in- pace... in vivariis et stagnis, in Maricis et pisariis. Occurrat preterea in Charta apud Madox Formul. Angl. pag. 183. Vide *Maricis.**

4 MARICUS. Idem qui alibi *Major vel Syndicus* appellatur, qui res aliquas communis curat. Charta ann. 1199. apud Murator. tom. 4. Antiq. Ital. med. col. 177 : *Et iubavimus sequi... Tar- viant potestatis et successores ejus... cum requisiti fuerimus per nuncium Tar- viant, vel per Maricum nostrum :*

et quod Maricus teneatur facere jurare homines, ut dicunt esti superius, omni anno. Synod. Aquilej. ann. 1282. inter Monum. ejusdem eccl. cap. 79 col. 790 : Potestates, gasticolae, Maricos, Lactores, ancianos, consistoriales, etc. Stat. Cadubr. lib. 1. cap. 58 : Quilibet Maricus vinculo sacramenti teneatur et debeat sine fraude et sorde procurare et facere suo possit, quod omnes et singuli sicut et vice, ac etiam callas et pontes existentes in suis villis et reju- lis teneantur curare et munire ab omni immunitate. Correct. corund. statut. cap. 7 : Ordinamus quod quandocumque aliquis tabernarius vel alius volens ven- dere vinum ad minimum in contractu Cadubrii, teneatur et debeat denunciare jurato vel Marico villa in qua habitat... quod veniant ad ponendum vinum ejus ad manum, et secundum quod per eos estimatum fuerit, teneatur et debeat dic- tumum vim vendere.

1 MARIDATGE, Mariagium, dos mulieris. *Chirurgiae.* Aureliense in Lemovicibus. *Debet duos solidos quo habeat de- mo Maragium.* Vide *Maragium.*

2 MARIDATGUM, Quid labore et in- tuitu matrimonii natur. Charta ann. 1372. in Reg. 4. Armor. gener. pag. xxij : *Maria de Aragona... duxit Guillelmum Bertrandi de Guiseguardo domicello sponso suo futuro... in dote et Maridatgum... una- nia bona sua mobilis et immobilia. Vide Maridatge.*

3 MARIENUM, ut Materia. Vide in hac voce.

4 MARIGLERIES, Editus, custos ec- clesiasticus ; cuius officium *Mariglerie*, Gall. *Marolerie* vel *Marregerie*, appellatur. Chartul. S. Mart. Augustod. : *Sciendum est quod de Mariglerie ipsius ecclesie, quia abbas est, et ipse debet Mariglerium ponere et mutare.* Instr. ann. 1406. ex Bibl. reg. : *Iclusi depositos et messiere Guillaume Rigolot... qui... avoit en ce jour la garde de la Mariglerie de la Cha- pelle, se allerent establis en l'ouest de Guillaume Simon episciper... et apres ce que ils y orent este par certaine espace de temps... un des serviteurs de messiere Guillaume Belier vint dire audit Rigolot*

que il s'en venist tantoet en la sainte Cha- pelle et que l'ave en estoit ouvert, etc. In- tra : Marregerie Marillerie. [Charta ann. 1422. inter Instr. tom. 12. Gall. Christ. col. 203. Vide *Marregerie.*]

1 MARILA, a Greco usq[ue] seu pag[na] carbonum, favilla. Polix. Cal. Rhodig. 14. 16 : *Faber fumo appletus et Marila.*

2 MARIMENTUM, Quodvis lignum indi- bus construendis aptum. Charta Wil- lielmi Episc. Lingonens. ann. 1216. tom. 4. Gall. Christ. inter Instrum. col. 202 : *Retinuerunt autem sibi usuarium in ne- moribus suis ad foca sua et ad Marimen- tum ecclesiae sue et domorum suarum.* Vide *Materia.*

3 MARINA, Estus maris turgidior. Vita S. Wiframini Episc. Senon. sec- 2. Bened. part. 1. pag. 361 : *Cumque rheuma maris tempore Marina predi- cavit implorat locum, etc. Vide Malina.*

4 Marine, pro *Mer*, mare, apud Guill. Guiart. ad ann. 1249. ubi de navalu pu- gina :

Tel nombre d'autres i demeurent
Que couvert en est la Marine.

1 MARINA VASA. Naves coquavis gen- eris. Est etiam *Marina*, nude maritima ora. Gall. *Le côte.* Memoriale Potesta- tum Regiens. ad ann. 1281. apud Murator. tom. 8. col. 161 : *Videntes Picani omne malum, quod eis a Januensisibus erat inflictum, volentes suam injuriam vindicare multas naves et galeas et vasa Marina fabricaverunt in flumine Arni... Et distinxerunt postea Marinan Januensem, destruendo, consumendo, occi- dentando, capiendo et depredando. Occurrat preterea in Chron. Eustosi ab Andream. tom. 15. col. 397. Vide *Marina.* *Marina*, fascis, *beziers*, in Gloss. Lat. Greec. mendose pro *Manua*; quod vide.*

2 MARINALIS Lxx. Vide supra in Lex.

3 MARINARICIA. Vide *Marinarius.*

4 MARINARIUS, Navicularius, nauta, Marinier. Usatii Barcinonenses MSS. cap. 56 : *Homines nobiles et ignobiles, Magnates et Milites, et pedites, Marinarii, et cursarii, et monetaei in illorum terra stantes.* [Concil. Rom. sub Nicolo II. PP. ann. 1059. tom. 1. Annal. Bened. pag. 249. Post hec dum consultare per capi- tum illud, quod uni persona quatuor li- bre panis et sex potus quotidie concedun- tur, sacer Conventus Episcoporum exclu- mavit... quod illa expensa magis videtur constituere Marinariis, quam Canonici, matronis quam sanctimonialibus, clericis ut habeant unde sibi conci- gressi liberorum. Informations civit. Massil. pro passagio transmarino ex Cod. MS. Sangerm. : *Et si volunt con- siderare Marinarios ad mensam, constabunt Marinarii quilibet x. lib. qui erunt in summa vs lib. quot uel mense et facient ipsi Marinarii omnibus tempus suis.*] Occurrit apud Constantini Africanum III. Commin. locum Medicorum pag. 18. Bromptonum ann. 1189. Joan. Car- messounum in Vita S. Petri Thomasii cap. 4. in tom. 4. Spicilegi Achieriani, etc. [Addit. Constit. Friderici Reg. Sicil. cap. 33. Breviarium Hist. Pisanae ad ann. 1183. apud Murator. tom. 6. col. 178. Memoriale Potestatum Regiens. apud eund. tom. 8. col. 1094. Nicolaum Specialem de Reb. Sicilis lib. 4. itidem tom. 10. col. 990. etc. Le Roman de Rou MS. :

Done fist à tous dire et crier,
Et as Marineaux commander
Que les nefs furent despatchez.]

MARINERII, in Libertatibus Barcinonensis, anni 1288. [Statuta Arelat. MSS. art. 144 : Teneantur mittentes... barcas suas cum Marinariis in quicunque ligno.]

MARINARICIA, Italis Marinareza, Mares, que marinaria, seu nauta exsolvitur. Patronus in Statuta Venerorum lib. 6. cap. 71, et in libro Promotonis mafieciit in eiusdem Codice, cap. 32.

MARINARIUS, Viatore nostris Passager. Charta ann. 1290, e Tabular. Massil. Quislibet Marinarius solvit pro viaggio suo, etc. Statuta Massil. lib. 4. cap. 15. Si quis conduceret Marinarios, vel alios operarios, alias personas qui ei pro pretio, seu loquacitate consitulisti, aliquid licitum se facturos convernerint, etc. Occurrunt ibidem pluries et cap. 16 non semel.

MARINIARIUS, Nauta, nostris alias Marini, et Marin. Tabul. Massil. Item Bertrandus de Vilardello Calauana consuluit, quod dictus dominus admiratus facit juxta consilium majoris partis dictorum Marinariorum. Le Roman d'Alex. Ms. part. 2 :

La autre ruelle passer avec ce Marinair.
Lit remiss. ann. 1877. In Reg. 118. Char. top. reg. ch. 187. Giffroy Bertand de Saint Malo de Lille pour Marin, etc. Alia ann. 1412. In Reg. 106. ch. 270. Comme le supplicant se fous mis en un vaissel ne la compagnie du maistre et autres Marineaux d'icelle vaissel pour aler pescier, etc. Vide Marinarius.

MARINELLI, Idem, qui Marinarii, apud Matth. Paris pag. 162. 166. et S. Bernardum lib. de Modo bene vivendi cap. 57. [littere Henrici VI. Reg. Angl. ann. 1431. apud Rymer. tom. 10. pag. 489 : Lo nostrar mercatoribus seu Marinellis ad ornam naver vel bona, cum ad portus seu sanctis dictum terrarum vestrum. etc. Adde lib. nigrum : Seccari. pag. 383.]

MARINERII. Vide Marinarius.

MARINOLA, Gloss. MS. Eccles. Parisiens. : Encyclopaedia. Marinola lignes, qua amphora sustinatur. Papillas habet : Encyclopaedia, macinola, qua, etc. [leg. Macchinola, parva machina. Vide Encyclopaedia.]

MARINOSUS, Marinus, maritimus. Epist. Manasses Camerac. Episc. apud Baluz. tom. 5. Miscell. pag. 319. Itaque cum Deus spiritualem gladium nobis sollemnido reliquerit, illos spirituali gladio puniimus quorum Marinosis impulsi tempestibus neque die neque hora quiesceremus.

MARINUS, Provincialibus, Auster, vulgo Lou marin, quia a mari fiat. Charta ann. 1473. ex Schedis Pr. de Mazaguas : Et ab alto latere dictius terminus recipiet versus Marinum.

MARINUS, Piscator. Charta Adelf. reg. Aragon. era 1165. pro habitat. Tu-te in Reg. 53. Charthop. reg. ch. 295 : Et peracto nobis tota illa aqua quod peractio ubi contumelias sed tota illa sollicitus qui fuerint ibi prius, sed tantum meos et predictos meos Marinum per ad.

MARIOLE, Imago S. Marie virginis. Vitae Abbatum S. Albani. Hic quoque fere perficit pulcrum Mariolam cuius pertinens. Iterum : In Australi Ecclesiæ parte, iuxta nobilem Mariolam. Alio loco : Ante majus altare et Mariolam, que etiam supra ponitur. Willermus Guiart MS. in Ludov. VIII :

Aubes, fros, chassables, estoiles, Croix, Crucifix, et Mariolies, Unes d'argent, autres de fust.

* Mirac. MSS. B. M. V. lib. I :

Divent ne sei quel Mariole,
Ki tenu un enfant et acole,
Toute jour s'aloit accroquant.

MARIOLE dicebantur Sacerdotes vel Clerici, qui dir sancto Pasche trium Mariarum personam agebant. Ordine eccl. Caius. Ms. fol. 42 v^e : Interim in reverentia parantur fratres Marioles, quarum dum induit sunt casulis albae, et tercia dalmatica alba, cooperantur capitibus amictu, tenentes in manibus pompa aurea in genua aromatum.

MARIOLO, El brazo sobre el cuello. Glossar. Lat. Ital. Ms. Vide supra in Mararia.

MARIOLO, perpetram pro Morritio, Detinente iuramenta rei. Placitum Ann. 1212. fund. Mureator. tom. 2. part. 2. cap. 378. Jusserat ipse Princeps. [littere. Pius] supradictus Aladrano et Leon. ui. sine Maritione et de omni causa quam cum Guingis habebamus... plenam justitiam facere facilius.

MARS, Mensura sea copiens heminas. Vocalis lat. Sossianus.

MARISAN, Olaea mase, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

MARISARCHUS Vide Marearchus.

* **MARISCALCHUS**, Equitalis medicus, Ital. Malscalco, Mansentio et Malscalco. Stat. Bonon. ann. 1251-67. tom. I. pag. 87 : Testes fuerunt Joannes filius Johanes sartoris, qui habitat in domo bocaccii Mariscalchi. [It.]

MARISCUS, Palus. Gallis Mares, vel Marais, quam vocem a Mare, id est, collectione aquarum deducit Salmastius : Somnitus a Saxonico mersi, palus. [Charta apud Mabil. tom. 2. Annal. Be-ne. pag. 897 : Cum terra et silva et palus ad integrum meas portas transfracte transfundit. Tabular. Dolense ann. 1303 : Quidam terra arabiles sita, in parochia de Pleudeneux juxta flumen de Rennet, qui vulgariter appellantur magni Maresci D. de Querquen.] Inglifus : Vicinas paludas, circunque jacentes Mariscos immeables reddentur. Infra : Cum insula circumjacente, et duobus Mariscis adiacentibus. Occurrunt semelapud Matth. Paris, et alios.

MARESCHEIUS, Palus, locus palustris, Mares. Charta Gilonis de Aciaco Mil- litis ann. 1227. In Tabulario Ecclesiae Mel-densis f. 30. Ex parte Crociat ab introitu Mareschel... ita tamen dicorem mareschicos de Molignon, etc. Mareschere, dicebant nostri, quomodo maresca vertit ergo Plagon. in versione Galli. MS. VIII. Tervil lib. 2. cap. 19. Guill. Guiart ann. 1304 :

D'autre part entre la Riviere,
Se sont pris d'une Mareschere
Li Plessis tendus à grant presse.

Robertus Bourronus in Merlino MS. : Une tour fort et haut, qui seoit en une Mareschere.

* **MARESCULUM**, diminut. a Mariscus.

Lambertus Ardensis apud Ludewig.

tom. 8. Reliq. MSS. pag. 517 : In Marisculo apud Ardeam juxta molendinum exstans... fecit.

* Ita Maresquel, a Mares, in Charta ann. 1389. ex Chartul. 28. Corb.

* **MARESCOSUS**, Locus palustris. Wil-

lelmus Brito lib. 2. Philipp. :

Quaque Marescosus extendit Flandria campos.

* **MARISIACUS**, Idem quod Mariscus, Palus, Maras. Bulla Johannis VIII. PP. ann. 877. tom. 3. Annal. Hened. pag. 679. Bocca curcum, unde molendinum, Berzio Mariscos duo atque episcopum.

* **MARISMARE**, Mariscum, seu mate-

riani ligneum dominus modicandis ap-

tam excindere. Charta ann. 1276. In

Chartul. eccl. Litig. fol. 256. r^e : Abbas et concutus quittaverunt... totum usa-

gium, quod habebant in omnibus nemori-

bus de Marasco scindendi et Marismandi.

Vide Marismare.

* **MARISTALLA** Vide Marestalla.

* **MARISTUS**, pro Mariscus, Palus.

Charta Henrici Reg. Angl. ann. 1285. In

Tabul. regio Reg. 92. Ch. 58 : Cum om-

nibus aliis libertatibus... in stagnis et

veneris, in Maristis et piscariis, etc. Charta Johannis de Monteforti Ducis Britan. ann. 1360. ex Arch. castri Nannet. : *Sicut cum membris hamelitis, pratis, pastuis, Maritis, etc.*

MARITA. Uxor. Vetus Inscriptio Bar-
chone: *Cornelius L. F. Secundinus L.
Valer. Rufus Marita optim. etc. Alla Ro-
man. D. Iulius Piatas Marita optimas
C. Julius Symfor. fecit.*

* Glosar. Provinc. Lat. ex Cod. reg.
767: *Mother, Prov. uxor, Marita, mar-
telle.*

MARITAGIUM. Donatio, que a parente filii fit propter nuptias, seu intulit matrimoni. Regiam Majestatem lib. 2. cap. 18. § 1. et Gianvillib. 7. cap. 1: *In alia acceptione accipitur donum secundum Legem Romanas, secundum quas proprii appela-
tur dies, id quod cum muliere datur viro,
quod vulgariter dicitur Maritagium. Potest
queque liber homo terram habens,
quandam partem terra sua dare cum
aliis sua, vel cum qualibet alia muliere in
Maritagiis, etc.* Et cap. 48. § 12. ab ha-
reditatis distinguuntur. *Hinc possidente ex
Maritagiis, apud Ordericum Vitalem lib.
5. pag. 600. Dote in Maritagiis, apud
Radulphum de Diceto ann. 1199. nostra
vulgo. Donum in marriage, id est, favore
matrimoniali. Consuetudo municipialis de
Labour, lib. 9. art. 12: *Dote or donation
pour noces, vulgairement appellé Ma-
ritage. Leges Edwardi Confess. cap. 19:
Romane legales cum dotibus suis et
Maritagiis. Charta Henrici Regis Angliae
apud Matthei. Paris. ann. 1218: Et si mor-
tuus marito uxoris remanserit, et sine
liberis fuerit, dotem suam in Maritagiis
habebit. Addit. aliam Joannis Regis ann.
1216. Ibid. pag. 178. Statuta Alexandri
II. Regis Scottie cap. 22. § 1. 2. Fletam
lib. 5. cap. 24. Petrus de Vinea lib. 8.
Epist. 6. etc. [Edictum Philippi Pucleri
ann. 1219. tom. 1. Ordinat. Reg. Fr. pag.
26: *Premandibus vero matribus accessit id
quod ipsa secum attulit in Matrimonium,
vello legitimo, et quod ipsa facere potuit
per sui Epist. Friderici II. Imper. tom.
2. Spicil. Aachen. pag. 573. Non possumus
sicutio preterire, quod inter Marchionis Mi-
nistris sorors sua nuptias traxit, in terra
sua nuptias celebravit, cum plurima morti
gaudia celebretur, aggrexus est in lege
et surpresa non permisit, donec eos in glos-
manibus dotes et jura de quibus tenebatur
eis per Maritagio responderet, oportuit
necessario remississe. Charta ann. 1207.
apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag.
171: *Concessimus.. villam de Mene-
lida cum pertinentiis suis quam Alanus de
Dunstaniv pater ipsius Cecilia dedit
ad se Maritandum.] Maritagiis autem
allud: est liberum, aliud servitio obno-
vatum.****

MARITAGIUM LIBERUM, nostris Prac-
ticis, Franci mariage, dicitur, inquit Bracton. lib. 2. cap. 7. § 3: *ubi donator
sui, quod terra sic data, quieta sit et
libera ad omni seculari servitio, quod ad
dominum feudi possit pertinere; et ita
quod illi, cui sit die nuptiarum, nullum om-
nino facial inde servitio usque ad ter-
tium heredem, et usque ad quartum gra-
duum, qui tertius heres sit inclusivus.* Et infra: *Quod autem computandi
sunt a primo donatario usque ad tertium
heredem inclusivus, ut donatarius faciat
primum gradum, et heres nunc faciat se-
condum, et heres hereditas tertium, et ha-
res secundus hereditas quartus, qui quidem
tenebitur ad servitium, etc.* Ex his penes
habentur apud Gianvillam lib. 7. cap. 57.
18. in Regiam Majestat. lib. 9. cap. 57.
et apud Littletonem sect. 17. et seqq.

[Hinc in Lib. nigro Scaccar. pag. 89:
*Maritagium, quod dicit non adhuc debet
servitum. His autem locis cum donator
liberari dicitur a servitio et homagio, id
intelligendum est de servitio et homagio
donatoris, quod exerte indicat Littleton.
sect. 19. nam donator terram suam libe-
ram ab alterius domini homagio et
servitio conferre non potest. Charta Ma-
thildae de S. Lizid, in Monastico Anglic.
tom. 1. pag. 870: *Dedi... tertiam partem
totius maneris mei de Cratesfeld, quod est
liberum Maritagium meum, etc.* Pag. 416:
*Terram suam de Rudham pater suus de-
dit in liberum Maritagium.* Pag. 514:
*Ecclesiam S. Crucis... qua sita est in li-
berum Maritagio.* Ibid. niger Scaccarii pag.
262: *Præterea Willielmus Peuerell dedit
michi fratre in Maritagio quietis cum so-
nore sue fedem.* In milibus ann. 1356. apud
Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 261: *Willielmus Longspey
dedit et concessit Henrico filio dicti Ed-
mundi Margaretam filiam suam et her-
dem et cura ipsa in liberum Maritagio
maneria sua de Burcastor et Middleton
eum omnibus homagio, redditibus, ser-
vitiis et consuetudinibus et omnibus aliis
pertinentiis.* *[In liberum Maritagio
maneria sua de Burcastor et Middleton
eum omnibus homagio, redditibus, ser-
vitiis et consuetudinibus et omnibus aliis
pertinentiis]* *[In liberum Maritagio
maneria sua de Burcastor et Middleton
eum omnibus homagio, redditibus, ser-
vitiis et consuetudinibus et omnibus aliis
pertinentiis]**

MARITAGIUM autem servitio obnoxium illud est quod datur cum speciali reser-
vatione servitii debiti domino capitale:
et qui hujusmodi terras accipit nomine
maritagi, ipse et omnes eius heredes
tenentur facere servitio domino. Sed neque ipse, neque duo eius heredes
facient homagium domino; verum ter-
tius heres omnia servitio et homagium
facere tenebitur. Ita Regiam Majestat.
lib. 12. cap. 57. § 7. 8. 9. et Bracton. d.
cap. 14. [Vide Phillips. Histor. Jur.
Angl. tom. 2. pag. 184. sqq.]

*[In LIBERO MARITAGIO, hoc est, Solu-
to matrimonio, atque, ut habent alia
Instrumenta, in parte viduata, in libera
viduata et in ligia potestate; cum scilicet
uxo defuncta marito tota sui iuris
est. Kennettus sub ann. 1120. Antiquit.
Ambrosden. pag. 90: *Dictus Robertus
Ecclesiam de Oseenae fundavit, et Canonicis
regularis in eis constituit, et Ecclesias
de Cisdoni, et alias quamplurimas
eisdem Canonici contulit. Post mortem
vero ejusdem Roberti prefata Editha in
libero Maritagio suo plurimas terras pre-
stat. Canonici in Cisdonia dedit. Vide
Liquus.]**

MARITAGIUM HABERE. Formula usi-
tata apud Anglos in Literis, quibus Re-
alium concedebat. In uxorem ducere
Mistam, que de maioritate esset, sub
eius tutela establebat. Lit. ann. 1215. apud
Kennett. Antiq. Ambrosden. pag.
189: *Habere faciunt W. Com. Sarum.
Maritagiis filii Ricardi de Camville gen-
nium de Eustachio... de opere Willielmi sui
primogeniti... Cum tota hereditate sua
contingente ipsam filiam ejusdem Ricardi
in bellis sua ex parte matris erit.*

MARITAGIUM. Littletonem sect. 103. Ma-
riage, nude, dicitur, ius quod domino
feudi competit maritandi filias vassalli
sui defuncti: seu, ut definitur a Co-
welle. 1. 2. tit. 8. § 20: *est commodum
illud, quod dominum feudi e nuptiis minori-
te de per servitium Militare tenetis
confidere potest.* Statutum Mertonense
cap. 7: *Maritagiis ejus, qui infra statu-
tem est, de nuptiis pertinet ad dominum
feudi.* Vide Statutum 2. Westmonaster-
iens. cap. 12. Regiam Majestat. lib.
2. cap. 26. Fletam lib. 1. cap. 9. § 5.
et cap. 18. et quod notavimus ad Statutum
8. Ludovici. Quibus adjungenda omnino
Charta Henrici III. Reg. Angl. ubi istius

legis ac juris ratio redditur, apud Gu-
ielm. Prynneum in Libertatibus. Anglie.
tom. 2. pag. 602. ex qua quedam delibabi-
tur. *Cum per experientiam diligimus,
quod quamplures Domine regni nostri,
spiritu sancto, quis per legem et anti-
quam consuetudinem regni Angliae copi-
solent et debet obire, ne se in marijarii par-
mitarent sine causa, et voluntate nos-
tra, unde tam nobis quam Corone, et
damnum et oppiduum emerserant. Mo-
bius Mandamus, firmiter injungentes in
Iude, quia nobis tenetini, quatenus sine
dilectione a Margerie sorore quondam Co-
situë Warwickensis, quia est una de gene-
rerioribus mulieribus regni nostri, ei cas-
trum habet ingenio fortitudine, et si utrum
versus partes Marchiarum, pro quo nobis au-
taliter expidire, quod aliquem in vi-
rum acciperet, nisi de ipso, sanguinem
de nobis confidem, castrum de Warwick
et de terris suis, quas ipsi eligit, in ple-
gium capiatis, preter securitatem debi-
tum, quod ipsa nulli, viventium sine
licencia nostram matrimonio copulabistur;
ita quod si foris temerario ausu contra
nos fecisset, castrum predictum et terra
in plenum similius capite, nobis perpe-
tuo et hereditib. nostris incurvantur.*

MARITAGIUM SERVITIUM domino feudi
debet dicerebant feminas, que feuda
militarium servitii obnoxia posside-
bant, cas quippe, ne consuetum servi-
tium perire, ad nuptias cogebat domi-
nus feudi, modo sexagesimum annum
non diligenter. Quia ratione vero id feli-
citer discere est ex Analysis Hieros. cap.
249: *Quanti le Seigneur veult semondre ou
faire semondre si com il doit femme de
trois barons quant elle a et tient Ad qui
il doit service de corps ou de damoiselle d
qui le fit envoier que il il doit service de
corps, si il doit offrir trois barons, et tels
qui le soient a lui offerts de parage, ou
a son autre baron, et la doit semondre de
deux de ses homes ou de plus, ou faire la
semondre par trois de ses hommes l'une en
leuc de lui, et deux com Court, et tel qui
il a estable en son leuc a ce faire doit
dire enci: Dame, je vous offre de par
Monseigneur tel et le nome, trois barons
tel et tel et les nome, et vous semondre de
par Monseigneur que dedans tel jour, et
moins le jour, sera pris l'un des trois
barons que je vous ay nomise... et enci il
dit par trois fois. Addit. cap. 248. 244.
et 246.*

MARITAGIUM RATIONABILE, quod minus
heredi offert, ubi non disparage-
tur, in Statuto Mertonensi ann. 1215. Hen-
rici III: quod *Marriage adveniat vocat
Consuetudo Normannica vetus cap. 26:
Si aucune femme demande à son frère
mariage, si le veult, il la mènera avec lui,
et l'aura en garde un an et un jour, et
puis le pourverra de avencen mariage.*
Maritagiis present est, as elle est maride à
convenable personne selon son lignage et
ses possessions. Nova consuetudo Nor-
man. art. 867: *Les seurs ne peuvent de-
mander partage en la succession du pere
et de la mere, ainsi seulement demander
mariage. Mariage adveniat, Ibid. art.
229. et seq. Vide Notas nostras ad Stat.
S. Ludov. pag. 174.*

MARITAGIUM DUMAYENANS. Matrimo-
nium impar et minus dignitati persone
conveniens. Primum Regestum Johanni-
di de sancto Justo in Camera Computo-
tor. Paris: *Pater dat filium deservit
Maritagiis, mortuus pater relicto filio
infra statum, qui filius facit per omnium
et diem, postquam parcerit ad statum
legitimum, potest conqueritur, et sororem*

nam et maritum ejus, de Maritacio de-
savamenti, queritur ea posse.

1 MARITAGIA REGALEFACTA. Gall.
Maritages richardis. Secunda nuptia.
Boerius Consil. 40: Spousa viduarum
debet fieri de nocte, et non de die, ad
differentiam virginum quae debent des-
ponsari de die, et convocatis amicis... et ita
dicit (Angelus) servari Perusii, et verum
dici, quod etiam ubique terrarum vidua
desponsatur ante eorum, et solis or-
tum, dixi in § 1. in addit. incipientes. Ubi,
lib. cons. Biter. et hoc viduarum matri-
monia vocantur in vulgaris nuptias, seu
Matrimonio recolfacto, Noces richardis.

Ita D. Leuvenius in Gloss. Juris Gallici.
MARITAGUM, seu licentia maritalis,
maritandi, matrimoniorum, dictur de
servi conditionalibus, et giebas ad-
scriptis nubibus matrimonium contrahere
aliquam. Non est consensus domini non
honest. Epiphanius. Etat. 16. ad Hes-
tatem Comitem: Quidam homo vestor
nomine Heslaus, et ad nomine sectorum
Marcellini et Petri, venient postulans pro
eo, quod consenseret nomen suum illam
sibi in conjugio accipere sine
vestra justitia. Quod postulans hoc prouocauit
baptismatum vestrum, ut et nobis indul-
gentiam de hoc fisco perciperemus, monasteri,
etc. [Charta ann. 1225, apud Kennett.
Antiquit. Ambroden. pag. 401. Reber-
tus, et omnes alii custodiuntur... non debet
filium sumum ad literaturam sonare, neque
filiam suam maritare sine licencia et vo-
luntate Prioris.]

Ut porro consensus dominiorum obti-
nere servi, censum dedidimus hunc
præstabant. Charta G. Landunensis
Episcopi, apud Cognatum in Historia
Tornacensi: De uniuersitate eorum tam
servi quam ancille, habebitis annuatim
sex denarios censuales, et de mortuis
duos solidos, et de Maritacio duos
solidos. Vetus Charta apud Willielmum
Hedam in Ripsac. Traject. cap. 36: Re-
rum ne omnino sine respectu videatur
sancitudo Ecclesie pro licentia, subveni-
entia eis extra concedere potestem, de-
dunt 12 denarii, etc. Alia apud Basili-
num lib. 8. Gallo-Flandr. cap. 31: Quis
familie uniuersus anno... parvulus de
respectu capite sui 2. denarii, de
mortuis vero mensis 6. de licentia Maritaci
sue, et de solidis, etc. Licentia matrimo-
niuum, in Charta ann. 1108, ex Tabula
Lario Daniensis Tintano. [Ex Licensie
nude dictum in Notit. de nominib. 3.
Michalis Belvo, circ. ann. 1108, ex-
arata, post. Irmin. pag. 578.] Pro filia se-
cum adducere, quoniam coniugium em-
datur, consuetudinem, quae licentia co-
catur, scil. 15 den. 3. Michaeli... donavit.]
Addit. Harmonia in Castellani Insulens.
pag. 178. et Gallandum de Franco
allodium pag. 84. Chronicorum S. Bertini.
de Sifrido, primo Guineiensis Comite:
Servitium alienum induxit, ut quilibet vir,
mulier, senex, puer, aut infans, si denari-
num unum solvatur in anno, in Nuptiis
4. et in morte quatuor. Charta ann. 981.
in Probat. Hist. Guineensis pag. 48: Si-
gredi (servi) ad 4. denarios in censu Kai.
Octobr. 12. in Matrimonio 5. sol. posse ob-
tum. [Charta ann. 1248, apud Kennett.
Antiquit. Ambroden. pag. 470: Williel-
mus Scirch ad Abendum in uxorem
Johnensem quae fuit uxor Willielmi Foul,
venerabla in custodia et dei domino de fine
procedit in Maritacio Abendu x. sol.
Vide Reld. Gelond. in S. Englit. pag.
115. et Flandrieng. 170. The Hallan-
tius. Glossar. German. voco Hand-schil-
king, col. 578.]

Eadem erat apud Anglos Tonen-

num etiam a Rego seu Corona condicio-
num illas suas extra manerii sui dis-
tributum occupari tradebant. Charta ann.
1277, apud Kennett. Antiquit. Ambroden.
pag. 280: et scindendum quod si ho-
mines predicti filii sue extra libertatem
dicti manerii, et ceteris maneribus debent
domino pro qualibet filia sive viduaria
duos solidos, et hoc pro castella sive
libertatem dicti manerii cum ipso remo-
rit, et si infra libertatem ejusdem manerii
sunt eas maritaverint, nichil debent pro
Maritacio earundem.

Cum igitur inter servitum operas
non minimum illud esset, quod matri-
moniorum libertatem spectabat, hinc
in privilegiis civitatum et oppidorum
incolis a Regibus et Principibus induc-
tis legere est, id potissimum cautum ac
concessum, ut sis et soror hereditibus et
liberis suum pueras et viduas resu-
traderet, et juvenes uxores, et bellis
juvenum et puellarum sive viduarum ha-
bere sine alijs contradictione licet, ut
in Charta Allenora Reg. Angl. ann.
1180, pro Libertat. urbis Santonensis
apud Beilium pag. 56: Alla Ricardi
Comit. Pictav. pro Rupellino apud
eund pag. 600: Pratese ipsi concessi,
quod n. ipsi inter filios et filias suis et
viduas viduarum matrimonio contrahere
permitteret, ego et suum infernum violen-
tiam, nec ego et suam quaram filios et filias
resu ad maritandum; et si quis super hoc
in eis manus mittet, ipsi sine occasione
de defensione. Charta Communis Ro-
tense ann. 1207. [Item nullum de
Gibra. Rotense. cogere poterit
filii maritandi, nisi ex voluntate sua.
Charta Communis Hammensis: Conces-
sum vero est, ut filius filium sive
maritare viderit, sine causa conces-
sione domini et ab eo solo forficietur
poterit. Similia propemodum haben-
tur in Libertatibus concessis Anglorum
incolis ann. 1204. Castelli Amorosi in
diocesi Aginensis ab Edw. I. Reg. Angl.
in Regesto Constabulariorum Burleigh fol.
5 item Valentim in eadem diocesi ab
eodem Edw. fol. 140. Olerensesibus ab
Allenora ann. 1199, fol. 186. et Hagone
Lusitanico Comite Marchia ann. 1208.
Beil. pag. 187. Santonensis ann. 1199, apud
Beilium pag. 566, etc. Adda Statuta
Delphinalia fol. 50. etc. Constitutiones
Sicilius lib. 8. et 21. [Statuta MSS. Ca-
rolli 1. Regis Cambriae cap. 154] Sanctam
lib. 8. part. II. cap. 3. Consecutadum
Solensem ut 1. art. 3. [Privil. Rich-
ard. Rom. Regis ann. 1277. Weltfa-
matus statutus in Guden. Sylog. pag. 478.]

Emblematum in ejusmodi immunitati-
bus Nobilium feodalium matrimonia,
de quibus copia regimur in Notit. ad
Stabilimenta S. Ludovici. Charta Phil-
ippi Aug. ann. 1220. M. Novemb. pro
Cadiomensis: Preterea
siderem, quod nos nos nec heredes nostre
fratremus uxores vel filias eorum aliquibus
in Maritacio contra voluntatem eorum
nisi fiduciam, vel membrum loricis teneant,
propter quod debemus maritare secundum
us et conservandines Normannicas. Addit.
Vita S. Godbertri a. 2. Epist. 366. in-
ter eas, quae habentur tom. 4. Hist.
Franc. Math. Paris. pag. 168. g. 178. b.
etc.

3 Hand scio an hoc spectet Charta
Ludovici I. Reg. Hungar. ann. 1238, apud
Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 68:
Promittentes filio que supra, quod si aliquando
filio vel filias oblinicemus in futu-
rum, quod illos vel illas Maritacio sive
nuptiis iusticem caputem volumus nec de-

bamus quibuscumque spondere personis,
eque predictorum Regum Boemiae con-
stitu, favore si consensu. Utrum id natione
feodorum que a Rego Boemiae posside-
bat, promiserit, aut quavis alia, mihi
incertum.

MARITAGUM IMPEDITUM, incom-
patibile. Vide Comit.

3 Legi et consuetudine inductum
fuisse supra observatum est in Aus-
tria ut dominas a vassallis et subditis
certum esse, ut exigere, can filiam
suum primogenitum capitulum tradebat.
Idem etiam alcibi obtinendum pro cate-
ris filiis—maritandis colligunt ex
Scriptoribus a Salvatore landatis
Tract. de Usu feud. cap. 4. Sed et pro
sborre idem vestigai aliquando posse
pertinet, praesertim in Anglia. Ibidem parti-
ter dictum est. Quibus addendum vide-
tur postrem illud auxilium ab ipso
ipse Henrico Regi inter Nove et
vices annuenter in Charta ann. 1205
spud Medox Formul. Anglic. pag. 5:
Quia cerciorari non possumus, utrum ple-
naria fuerit nobis responsum ad Sonc-
rium nostrum de Auxilio quod nobis ne-
per Liberatioris concessit, ad maritandam
sororem nostram Romanum Impera-
toris scilicet duas marcas de quilibet feodo
quod de nobis tenet, in capite, tam
vei serui fassamento, quem de novo: et es-
dem modo de feodis Militum vestrorum.
etc. Porro hec prestatio.

1 MARITAGUM nude dicitar, in Con-
stit. Jacobi Reg. Siciliam tom. 1. cap. 7:
Licet nobis et hereditate nostra in eodem
anno subventionem imponere... pro militiis
quinque milium, et pro Maritacio quin-
que milium unicarum curi summas.
Vide Maritatio 2.

1 MARITAGUM nude, matrimonium.
Littera ann. 1203 apud Rymer tom. 8.
pag. 249: In negotio matrimonii, sive Ma-
ritagii præclarissima D. Blanchia D. no-
tra Regia filia senioris, etc. Et alii
passim.

1 MARITALIS FILIIUS. EX legitimo
matrimonio prout in Testamento
Armandi d'Alger ann. 1208 apud Mar-
ten. tom. 1. Anecd. col. 1115: In priuile-
gio Hugo domini illius meum legitimum et
Maritalem instituto in heredem universi-
tatem seu generalem in castris meis d'Al-
ger et de Chamael, etc.

MARITAMENTUM, pro Maritacio, i.

Tabularium Monasterii S. Andrei
Viennensis: Quis terra erat sua et Mar-
itamentum ejusdem Galburgie, etc. [Testa-
mentum Beatricis de Alborea ann. 1257.
apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1571:
Ite quod cum omni legato quod sicut
supra facimus, sint duodecim milia flo-
reni suri, ad sumum Maritamentum, in
pecunia.]

1 MARITANE PARTES, pro Maritano.

Littera Roberti Comitis Flandriae ann.
1203 apud Rymer. tom. 2. pag. 984: Ne
quid contineat in suis redditibus seu re-
cipienti confiteat seu extingat quoquo modo, et
specie littera in particulari Maritania.

1 MARITANE, Patres, Papas.

2 MARITANE, Nefandi sumi-
tur, in Testiam. ann. 1181, inter Probat.
tom. 2. Hist. Octobr. col. 416: Exem-
plari quoque filii mei dimitti quaque
milia solidorum Majorianum in her-
editate, cum quibus Maritani. Maritare
matrimonium, in Charta ann. 1225, tom. 1.
Probat hist. general. dictum reg. Portus.
pag. 28. Maritago, pro Marit. matrimonium
contrahere. In Stabil. S. Ludov. ann. 1270. cap. 12. tom. 1. Ordinat. reg.
Franc. pag. 118. Ere marit in femme, in Lit. romana. ann.

1404 ex Reg. 150. Chartoph. reg. ch. 249: *Combien que feu Simon Brantou fu Marid en femme, dont il devoit estre content, etc.*

• **MARITACUM**, Dos mulieris. Charta ann. 1068. ex Tabul. Major. monast.: *Cum de mediatis iheris tere moyseset columnam guidam Constantinus... esse rena eave suis conjugi in Maritacum datam. Vide Maritacum.*

1. **MARITATIO**, Idem quod *Maritagium*, Dos. Charta Henr. I. Regis Angl. pro Libertatis Angliae in ejusdem Legibus, apud Ricardum Haugustad. Maith. Paris. Brontionum et alios: *Et si moritur marito uxor remaneat eius, et sine liberis fuerit, datur suam et Maritionem habebit, et si uxor cum liberis remanebit, datur corpus suum legitime seruari, etc.* [Charta ann. 1068. apud Miremum tom. V pag. 458: *Quod contingit in Maritione cum nave sua, quae vocatur Castella pro grano, inventa nave dicitur Piscatorum.* Ibid. ad ann. 1120. col. 40: *In eodem mense galeas tres armatas surunt, quibus perficit Ceba, causa in Maritione militandi pro custodiendis multis innumerabilibus lignis, que in Maritione pro grano et blava ierantur.]*

2. **MARITATIO**. Tributum, quod domino nomine Auxiliis a vassallis et subditis "pro marianis primogenita filia sua, e' Lege et Consuetudine, exigere poterat. Charta ann. 1138. apud Lobiell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 17. *Primeros rogarerunt me supradicti monachi ut sis quasdam Consuetudines, quas eis dominus Gaufridus pater meus dederat, confirmarem, scilicet censum, ostium, Comitis sum, Maritionem, terre emptionem, corporis sui redempcionem. Ex quibus ultimus verbis perspicuum est vocem Maritatio ea, qua expousimes, notione, hic intelligendum esse: ne quis vero remaneat scrupulus, vide Auxiliu. Verum, quod omnino notandum est, videtur ex aliatis tributum illud etiam pensumtum fuisse, ubi nulla uiderat maritanda filia, quandoquidem monachis, ut eo utantur, concessum videmus. Unde aliquibi quasi censum annum ex actum fuisse lubens crediderim. Vide supra in Maritagium.*

• 3. **MARITATIO**, Matrimonii celebratio. Chron. Guill. Burdin. ad ann. 1303. Inter Probat. tom. 4. Hist. Occit. col. II: *Quod pro baptismate, Maritione et uncione sancti oleari per parochianis duos vel tres vel quatuor denarios solent (ele- ricti) exigere.*

4. **MARITATUS**, Matrimonium. Pactum matrimonii inter Henricum filium Regis Aleman. et Constantiam filiam Gastonis Vicecom. Bearn. ann. 1238. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 161: *Per duas ceteras domini Gastonis vel jam mortuas, et juniorum que non est adhuc Matritatus collocata, que juxta assertio nem D. Gastonis jam pubes effecta et emancipata, iuravit se conventionem ratificare predictam.*

5. **MARITELLUS**, Maritus in Vianae atriusque juris part. I. Rubr. de Adulterio. Si aliquis Maritellus habere cornua suspenderet. Ibid. Rubr. de Tut. et curis. *Matritus maxime juvenes, confidentes in distinctionibus Mariello rum, qui ipsas analogicas faciunt, ducent in bonis dies suos, atque cum ministris capitalibus Mariellorum defunctionum; quia ut plurimum gaudent de morte virorum.*

• Glossar. Lat. Ital. Ms.: *Maritellus,*

maritella, lo picolo, e trista, e marin.

Vide supra Marita.

• **MARITENUS**, Secundum mar. Vita S. Guthlacii tom. 2. Aprilis pag. 41. *Ab Austria in Aquilonem Maritenus longe simus traxi prestandi. [O. Pro Mag- nento.]*

• **MARITI**, nunc Porci, in yet. Glossar. ex Cod. reg. 764.

1. **MARITATO**, Mare. Ogerit Panis An- nal. Genuene ad ann. 1222. apud Mu- rator. tom. 6 col. 285: *Eudem quippe anno Baltramus de Nervi quam iacet in Maritione cum nave sua, quae vocatur Castella pro grano, inventa nave dicitur Piscatorum.* Ibid. ad ann. 1120. col. 40: *In eodem mense galeas tres armatas surunt, quibus perficit Ceba, causa in Maritione militandi pro custodiendis multis innumerabilibus lignis, que in Maritione pro grano et blava ierantur.]*

2. **MARITATO**, Mare. Ogerit Panis An-

nal. Genuene ad ann. 1222. apud Mu- rator. tom. 6 col. 285: *Eudem quippe anno Baltramus de Nervi quam iacet in Maritione cum nave sua, quae vocatur Castella pro grano, inventa nave dicitur Piscatorum.* Ibid. ad ann. 1120. col. 40: *In eodem mense galeas tres armatas surunt, quibus perficit Ceba, causa in Maritione militandi pro custodiendis multis innumerabilibus lignis, que in Maritione pro grano et blava ierantur.]*

3. **MARITATO**, Vide in Marca 1.

4. **MARIT-FUDER**, Vide Marchefuder.

5. **MARKETA**, ut Marcheta. Vide in hac voce.

• **MARKEZELD**. Monasticum Anglie. tom. 2. pag. 187: *Et valent per annum le Streteward et le Marketeld 18. sol. et obol. etc. [Legendum Marketeld, Stalagium seu prastatio pro stallis in mercato et nundinis nostris Etalage, ab Angl. Marke, mercatum, et Saxon. glid, primito tributum.]*

6. **MARKEZELD**, Vide Marchio.

• **MARLA**, Marga, de qua Plinii lib. 18. cap. 8. qua sive invenitur, Gallo Marla et Marne. Observat Clodius lib. 1. Germania antiqua cap. 8. in antiquissimis MSS. Plinii Codicibus Biblio- theca Regis Anglie Londinensis. lib. 17. cap. 8. pro marge, quod ter ibi habeatur, ubique scriptum *Marla*. Bracton. lib. 4. Tr. 1. cap. 34 § 7: *Et ita quod deficit melioratio in Marla, vel in sterco- ratione. Fleta lib. 2. cap. 76. § 4: Marla durabilior est (fimo) so quod finus des- condendo, et Marla ascendendo consumi- tur. Jacobus de Vitriaco Hist. Orient. lib. 8. apud Marten. tom. 8. Anecd. col. 291: *Est autem aqua fluminis (Nil) fin- guis, spissa et paludosa, quae plus quam aliqua finus vel Marla terram impin- gat.**

7. **MARLAYS**, in Lit. remissa ann. 1380. ex Reg. 139. Chartoph. reg. ch. 280: *Icellius Johannis avoil mené aux champs donec essoufflé avec une charrette ou fumierel charrié de fombroy ou Marlays. Vide su- pri. Mallore 6.*

8. **TRIMETRA MARLE**, Tempus, quo agros Marla impinguare solent spatium subiect quindicim annorum. Charta ann. 1188. ex Chartul. S. Vandreg. tom. 2. pag. 218: *Concessi... tres acres terra nostra de Mainillo tenendas ad Terminus Murle, hoc est, ad quindecim annos, eo pacto quod singulis annis terian gar- ban de illa terra ab illis accipiemus; finito vero termino terram nostram que- finio habebimus. Alia ann. 1178. Ibid.: Tradidi Radulfo de Menil duas acres acras nostra ad medietatem et ad terminum Marle. Charta Gerardii Decani S. Quintini in Viromand. ann. 1:27: *Terram autem maritiam a primo die mar- tiationis usque ad, 15. annos libere obi- neant.**

9. **MARLARE**, Marla seu marga agros

10. **MARLARE**, Marla seu marga agros

11. **MARLARE**, Marla seu marga agros

12. **MARLARE**, Marla seu marga agros

13. **MARLARE**, Marla seu marga agros

14. **MARLARE**, Marla seu marga agros

15. **MARLARE**, Marla seu marga agros

16. **MARLARE**, Marla seu marga agros

17. **MARLARE**, Marla seu marga agros

18. **MARLARE**, Marla seu marga agros

19. **MARLARE**, Marla seu marga agros

20. **MARLARE**, Marla seu marga agros

21. **MARLARE**, Marla seu marga agros

22. **MARLARE**, Marla seu marga agros

23. **MARLARE**, Marla seu marga agros

24. **MARLARE**, Marla seu marga agros

25. **MARLARE**, Marla seu marga agros

26. **MARLARE**, Marla seu marga agros

27. **MARLARE**, Marla seu marga agros

28. **MARLARE**, Marla seu marga agros

29. **MARLARE**, Marla seu marga agros

30. **MARLARE**, Marla seu marga agros

31. **MARLARE**, Marla seu marga agros

32. **MARLARE**, Marla seu marga agros

33. **MARLARE**, Marla seu marga agros

34. **MARLARE**, Marla seu marga agros

35. **MARLARE**, Marla seu marga agros

36. **MARLARE**, Marla seu marga agros

37. **MARLARE**, Marla seu marga agros

38. **MARLARE**, Marla seu marga agros

39. **MARLARE**, Marla seu marga agros

40. **MARLARE**, Marla seu marga agros

41. **MARLARE**, Marla seu marga agros

42. **MARLARE**, Marla seu marga agros

43. **MARLARE**, Marla seu marga agros

44. **MARLARE**, Marla seu marga agros

45. **MARLARE**, Marla seu marga agros

46. **MARLARE**, Marla seu marga agros

47. **MARLARE**, Marla seu marga agros

48. **MARLARE**, Marla seu marga agros

49. **MARLARE**, Marla seu marga agros

50. **MARLARE**, Marla seu marga agros

51. **MARLARE**, Marla seu marga agros

52. **MARLARE**, Marla seu marga agros

53. **MARLARE**, Marla seu marga agros

54. **MARLARE**, Marla seu marga agros

55. **MARLARE**, Marla seu marga agros

56. **MARLARE**, Marla seu marga agros

57. **MARLARE**, Marla seu marga agros

58. **MARLARE**, Marla seu marga agros

59. **MARLARE**, Marla seu marga agros

60. **MARLARE**, Marla seu marga agros

61. **MARLARE**, Marla seu marga agros

62. **MARLARE**, Marla seu marga agros

63. **MARLARE**, Marla seu marga agros

64. **MARLARE**, Marla seu marga agros

65. **MARLARE**, Marla seu marga agros

66. **MARLARE**, Marla seu marga agros

67. **MARLARE**, Marla seu marga agros

68. **MARLARE**, Marla seu marga agros

69. **MARLARE**, Marla seu marga agros

70. **MARLARE**, Marla seu marga agros

71. **MARLARE**, Marla seu marga agros

72. **MARLARE**, Marla seu marga agros

73. **MARLARE**, Marla seu marga agros

74. **MARLARE**, Marla seu marga agros

75. **MARLARE**, Marla seu marga agros

76. **MARLARE**, Marla seu marga agros

77. **MARLARE**, Marla seu marga agros

78. **MARLARE**, Marla seu marga agros

79. **MARLARE**, Marla seu marga agros

80. **MARLARE**, Marla seu marga agros

81. **MARLARE**, Marla seu marga agros

82. **MARLARE**, Marla seu marga agros

83. **MARLARE**, Marla seu marga agros

84. **MARLARE**, Marla seu marga agros

85. **MARLARE**, Marla seu marga agros

86. **MARLARE**, Marla seu marga agros

87. **MARLARE**, Marla seu marga agros

88. **MARLARE**, Marla seu marga agros

89. **MARLARE**, Marla seu marga agros

90. **MARLARE**, Marla seu marga agros

91. **MARLARE**, Marla seu marga agros

92. **MARLARE**, Marla seu marga agros

93. **MARLARE**, Marla seu marga agros

94. **MARLARE**, Marla seu marga agros

95. **MARLARE**, Marla seu marga agros

96. **MARLARE**, Marla seu marga agros

97. **MARLARE**, Marla seu marga agros

98. **MARLARE**, Marla seu marga agros

99. **MARLARE**, Marla seu marga agros

100. **MARLARE**, Marla seu marga agros

101. **MARLARE**, Marla seu marga agros

102. **MARLARE**, Marla seu marga agros

103. **MARLARE**, Marla seu marga agros

104. **MARLARE**, Marla seu marga agros

105. **MARLARE**, Marla seu marga agros

106. **MARLARE**, Marla seu marga agros

107. **MARLARE**, Marla seu marga agros

108. **MARLARE**, Marla seu marga agros

109. **MARLARE**, Marla seu marga agros

110. **MARLARE**, Marla seu marga agros

111. **MARLARE**, Marla seu marga agros

112. **MARLARE**, Marla seu marga agros

113. **MARLARE**, Marla seu marga agros

114. **MARLARE**, Marla seu marga agros

115. **MARLARE**, Marla seu marga agros

116. **MARLARE**, Marla seu marga agros

117. **MARLARE**, Marla seu marga agros

118. **MARLARE**, Marla seu marga agros

119. **MARLARE**, Marla seu marga agros

120. **MARLARE**, Marla seu marga agros

121. **MARLARE**, Marla seu marga agros

122. **MARLARE**, Marla seu marga agros

123. **MARLARE**, Marla seu marga agros

124. **MARLARE**, Marla seu marga agros

125. **MARLARE**, Marla seu marga agros

126. **MARLARE**, Marla seu marga agros

127. **MARLARE**, Marla seu marga agros

128. **MARLARE**, Marla seu marga agros

129. **MARLARE**, Marla seu marga agros

130. **MARLARE**, Marla seu marga agros

131. **MARLARE**, Marla seu marga agros

132. **MARLARE**, Marla seu marga agros

133. **MARLARE**, Marla seu marga agros

134. **MARLARE**, Marla seu marga agros

135. **MARLARE**, Marla seu marga agros

136. **MARLARE**, Marla seu marga agros

137. **MARLARE**, Marla seu marga agros

138. **MARLARE**, Marla seu marga agros

139. **MARLARE**, Marla seu marga agros

140. **MARLARE**, Marla seu marga agros

141. **MARLARE**, Marla seu marga agros

142. **MARLARE**, Marla seu marga agros

143. **MARLARE**, Marla seu marga agros

144. **MARLARE**, Marla seu marga agros

145. **MARLARE**, Marla seu marga agros

146. **MARLARE**, Marla seu marga agros

147. **MARLARE**, Marla seu marga agros

148. **MARLARE**, Marla seu marga agros

149. **MARLARE**, Marla seu marga agros

150. **MARLARE**, Marla seu marga agros

cap. 41. § 2. et Foros Beneharn. Rubr. de *Bosques* art. 14.

MARLERE. Eadem notione. *Charta Joannis Regis Angl. de Forestis ann. 1215: Unusquisque liber homo de cetero sine occasione faciat in bosco suo vel terra sua, quācum habeat in foresta, molendinum, vivarium, stagnum, Marleram, fossatum, etc.*

MARLEBLE. in Inquisitionibus de forisfacturis forestarum § 13: *Inquiratur etiam de Marleria, mineria, turbaria, etc. Fossia marleria, tom. 2. Monastic. Anglie, pag. 1011. Charta Roberti D. de Boves, pag. 3247. In Tabulario Corbeiensi lib. 7 Ch. 3: Et si est assavor qui li kemins me demeure enis come il est bonches, et i. Maillieres devant dites nō autre kemins ne puis faire ne clamer dedans le terroir de Thanes, etc. Et est assavor que les Maillieres devant dites sont kemuna d'assemens as homes, etc.*

MARLATORIE. Vide *Marta*, *toria*.
MARLETOLE. Agri marga, seu marla inpingualis. *Charta Philippi Aug. Regis Franc. anno 1220: Et i. Marles et castellas, quae sunt extra boscum, quem boscum et non donauimus. In iubus Marleto et postius numerantur 45 acres.*
MARLETUM. Eadem notione. *Netus Charta apud Speimannum: Sciaiz, me dedisse in perpetuum 22 acres et dimid. Marleti Ecclesie S. Michaelis, etc.*

MARLLARDUS. Anas masculinus, in Reg. S. Justi ex Cam. Comput. Paris, fol. 104. v. pro *Mallardus*. Vide in hac voce.
MARLOTA. Vestis species. *Bigeris et Beneharnensis efflannum in usu, quasi Melota, qua villosa et hispida, ex crassiori lana confecta. Hujus meminim Rabetius, lib. 1. 56 atque eam interdum per astutem deferre multierunt ibid. scribit. Vide *Hogera*.*

MARLUCIUS. Asellus minor, Gall. *Merlan. Charta pro Aquariatu de Talemundo. Item in diebus debent comediri pueri et ministeriales, sicutus Aquarius secundum tempora, videlicet de Marluco recenti ferula de duobus peritis pro diebus.*
Vel potius *Merlus*, quasi *Marsilius*. *Consuet. Ms. monast. S. Crucis Burdeg. ante ann. 1355: Marliolum in diebus puerorum quatuor (monachis).*

MARMA. Pontif. Ms. eccl. Elhensis ubi de inauguratione regis: *Induit (rex) super vestes communes lineam sic amplam camisanam lineam ad similitudinem aliae amphibulum novum, mundum et candidum, ac desuper Marinam purpuream aurum ac gemmis decoratum. Sed legendum propterea Manam vel Mantum. Vide in hac voce.*

MARMAITIS. *Herba que in desertis petris et saxi praeprissimis nascitur. Vocabul. Sussannei.*

MARMARIOS. pro *Marmorarius*, in Castigata ad utrumque Glossar.

MARMATORA. (*Flos aromaticus*: Linnae. *Dennascens Almamacora est calidior quam majorana.*) (B. N. Ms. Lat. 1018. f. 7v.)

MARMESSOR. perperam pro *Manumissor*. Executor testamenti. *Concil. Tarragon. ann. 1591: inter Hispan. tom. 4, pag. 555: Liceat etiam hereditibus seu Marmessoribus aut aliis consanguineis defuncti, magis elemosynam pro suffragatis ipsius defuncti eidem parochio libere ei gratis dare.*

MARMITA ECCLESIA. dicitur quidam Diaconus in Inquisitione de Vita et moribus B. Joannis Episcopi Vicentini. Sed

verentur viri docti, ne mendum insit. Vide *Marmitus*.

MARMITO. a Gall. *Marmiton*, qui villoribus cultiva ministertis inservit. *Instrument. ann. 1599: apud Lobinell. tom. 5. Hist. Paris. pag. 801: Nec tenet buntur iudem bursariorum ecclesiastici pauperes seu non beneficiarii, sicut et famuli sive Marmitones solvere quicquam, etc.*

Nostris Marmite. *Blandiloquus, virtutis et mansuetitudinis simulator, vulgo Chatelain. Mirac. MSS. B. M. V. lib. 1.*

Tex fuit le simple et le Marmitte. En cui origine main et habite.

Ibidem:

Tex fuit le simple et le Marmitte. Tex fuit devant semblant d'oreille, Qui regne et fiert par derrière.

Rursum:

Le Marmitte, le mite-mois. Peut tout qui son desou le roe.

Marmiteux. in *Diction. Trevolt*. *Mostitus, tristis, animo aegre: unde Marmousier, pro Mostitia, animi dolor, vulgo Melancolia, apud Froissart, vol. 8, cap. 35. Francois Acremen entra en una Marmousiere, telle que le plus de temps il estoit tout seul parmi la ville de Gant.*

Est et fili series species, quae Marmita appellatur, in Postum. Paris. ex Reg. sign. *Noster Cam. Comput. fol. 36 v.* *La livre ne say Marmitte de Geraud et pampes, iiiij. den.*

MARMO. Vide infra *Mormylus*.

MARMOR. Morbi equorum species in genibus vel articulis. *Vegetius lib. 2. Actis mil. cap. 48: Marmor duritiam ostendit et resiliens, etc.*

MARMOR. Tabula marmorea imaginata, qua in quibusdam Ecclesiis defert osculanda ad *Pacem* in sacra Liturgia. *Synodus Rajocensis ann. 1300. cap. 10: Inhibemus firmiter et districte, ne pacem recepiam a Presbytero in altare, pluribus quam diabus mulieribus, Marmor tradatur desecrandum. Vide *Lapis pacis*, et *Oculum pacis*.*

3. MARMOR. Mare. *Fridogodus in Vita S. Willifredi sec. 3. Benedict. part. I. pag. 178:*

... dum terrae sita parerent. Marmora, Palimpsestis recolentes orgia vela; Eco repentina pontis funditus undis infrenatis.

O uitir Virgilius Georg. lib. 1. v. 254:

Et quando infidum renis impelleret Marmor.

MARMORARE. Marmoribus ornare. *Acta S. Leonis III. PP. tom. 2. Jeui pag. 589: Tamque presbyteryum, quam totam ecclesiam Marmorari.*

MARMORARIUS. *Maximopat, maximopatologus, qui statuas e marmore facit. Gloss. Lat. Greco Sangerman.*

Occurrit præterea in vet. Inscript. apud Judium ccx. 4. et Fabret. III. 408. 197.

MARMORATA. *Our maritima, marmoratum mare directum Latinum. Vide paulo ante. Charta ann. 1158. apud Temp. inter Caus. eccl. Rom. Declar. Hostionenses duas placatas lignorum domino Papae, qui pro tempore fuerit, et suis sumptibus afferent et deponent ad mandatum dom. Papae a Marmorata sive a ripa Romena, unde dom. Papa voluntar.*

1. MARMORATIO PAVIMENTI. Solum marmore ornatum interstratum. Apul. florid. num. 18. *Præterea in auditorio*

Hoc genus spectari debet, non pavimenti Marmoratio, nec proscenii confabulatio, nec scene columnaria.

MARMORATUM. apud Vitruvium, est marmor tuzum calce admixta, quo utebantur veteres in tectoria.

MARMOREUS PANNUS. Visitatio Theaurariae S. Pauli Londinensis ann. 1305: *Tunica de quodam panne Marmores opisatum rotis et priscaibus, etc. Alibi: Casula Marmorei coloris. Marbre appellatur, quod variis coloribus intertingitur. Vide supra *Marbrinus*.*

*** MARMOSETUS.** [Gallice *Marmous*: Revertendo superius versus vicum posterne sancti Pauli, usque ad quadam domum, ubi sunt duo *Marmoset* lapidei.] (Cart. N. D. Paris. III. 278. an. 1360.)

MARMOTINUS. Vide supra *Marmotinus*.

1. MARNA. Idem quod *Maria*, Gall. *Marna. Procesus de Vita S. Yvonis tom. 4. Maii pag. 66: Nauta quadam onusca terrena appellata Marna.*

*Charit. ann. 1303: ex parvo Reg. S. Gerini. Prat. Apud abbat. et confessus ab Marmo, cuius nomen lapideum et Marmam sicut ante videlicet ad usum, nam pro prium tantummodo. Hinc *Marmoset*.*

1. MARNARIUS. pro *Marinarius*. *Nauta, navicularius. Computum ann. 1384. tom. 2. Hist. Daiph. pag. 279: Item, quando Senecaclus uenit in ligno parvo de porta Daiphini Januam, Marnaris ejusdem ligni, gran. x. Ibid. pag. 279: Item, pro vacca una ampla Janus distribuit Marnaris, unc. i. taren. x. gran. xv.*

2. MARNATURA. Agrorum cum marna stercoratio. *Charta Odon. archiep. Rotomag. ann. 1253. ex Cod. reg. 1265. fol. 103. r: Terras vero, quas rumpet, cum expensis nostris facit essariari, Marnaturas quoque et expensas, quas pro sustentis et relevandis dominibus expediti feri, persolvemus. Vide *Marna*.*

1. MARNERIA. Fossa, unde eruitur Marna, Gall. *Marniere. Charta ann. 1283. tom. 2. Chartul. S. Vandreg. pag. 147: Item acras terres sitas in duabus paciis terre, prima ad spinam... secunda ad Marmeram, iuxta terram heredum Pallachet. Vide *Marna*.*

1. MAROCHINUS. *Hircinum corium, nostris Maragogina, ... Statut. civil. Saluari. Cap. 146.*

*** MAROCHUS.** Homo corruptissimus, a voce vernacula bononiensis *Maroco*, quem mercium quaruncumque rejectio nem significat. *Stat. Bonon. ann. 1260-67. tom. III. pag. 509: Ordinaverunt... predicti quod omnes meretrices et latrones et rufiani et rufiane earum meretricum et bescaceri, sive Marochi excellantur de civitate bon. et districtu hinc ad octo dies prorimos.* (Fr.)

*** MARONA.** *Alysine, herba: DIEF.*

MARONES. Vide *Marrones*.

*** MARONEUS.** Ad *Maroneum* seu *Virgilium* pertinens. *Petrarcha in Itin. Syraciso pag. 559: Atrociatatemque facinoris Maroneo aliquo accedamus, etc.*

MARONITA. Hereticus ad Libanum montem, ita dicti a *Maronei* quodam presbiteri, scilicet i. *Wiliam de Tyrus* lib. 2. cap. 8. *Jacobus de Vitry* in Hist. Oriental. cap. 79. vel ut *Timothaeus Presbiter de Heresis*: *Ante postmodum eis etiam Marochei et Maroniti, et Gabriel Sionita et Hesronita in libro de Nonnullis Orientalium urbibus cap. 8: post Geographum Nubensem.*

MAROSERIUS. *Proxeneta. Statuta*

Mediolanensis 2. part. cap. 630: *Nihil Marcescens vel medicatus nihilque marcescens, cuiuscumque generis et materiae, vel matrimoniis, possit habere nec habere aliquatenus pro marcessu, vel gressu, mercede aliquid marcessi, ut supra) ultra soldos 10. imperialium. Adde cap. 631. 632. et l. part. cap. 63. *Marcessus*, in Statutis Astens. cap. 6.*

* **MAROSUM**, Proxeneticum. Vide *Marcessus*.

MARTINUS. Charta Theotononis Archiepiscopi Turonensis ann. 988. apud Sammarthanos: *De valentioribus igitur ac potenterioribus rebus, signis Regum insigniis testamento factis: de quibusdam vero mea editioni subiectae chartas additi atque firmatae, et Martino ipsius Ecclesiae servanda tradidit. Eadem forte dignitas, etiam Marcelli Ecclesiae dicitur in Inquisitione de Vita et Moribus B. Joannis Episcopi Vicentini: sed qualis illa, fator me ignorare, tametsi idem video, qui archivi custos.*

MARTOTA, Locus, vel piscina cum clastro, in Jura Hungarico.

MARPALIS, Strator, apud Longobardos. Ugutio: *Marpalis, Strator. Perpetram strutor in MS. Paulus Warnefridius No. 2. de Gestis Longob. cap. 9. Qui eidem Strator erat, quem lingua proprietae Marpalis appellatur. Lib. 6. cap. 6. Rer. vero Cunib. dum post hec cum Strator suo, juxta lingua propriam Marpalis dicunt, scilicet Marpalus, apud Erchampertum cap. 21. perpetra Marpalis in Charta Longobardica ann. 774. apud Ugelnum tom. 8. Italie sacre pag. 84: Qui fuerunt de judicaria Forroaldi Marpatius nostro. Adde Chronic. S. Sophiae Benev. pag. 690. 692. 697. 703. ubi male etiam Marpatius editum, pro Marpatius. Germanicus Mar est equus: est igitur Marpalis, vel Marpaus, aut Marpaige, quasi puer equi, qui equum curat. [o] Vide Murator. Antiq. Ital. tom. 1. col. 117. Inde.]*

* **MAREPHASSATUS**, dignitas et nomen Marpahis, in cap. 21. Erchenpert. supra laudato, apud Pertz. Script. tom. 3. pag. 248: *Lando Capuam, Pandu Mareschassatus, Landonofus Tezan reges.*

* **MARPHANHATU**. [Gall. *Morveux*: et dominus Petrus de Motu misit duos ronchinos Marphanhatus... procurando. Arch. Histor. de la Gironde T. II. p. 345.]

* **MARQUA**, Ius representale. Charta Johannis Reg. Franc. ann. 1300. tom. 3. Ordinat. pag. 475. *Volumen et cisternum (Iudicis) concedimus quod in regno nostro intrare, venire, et in eodem moriri, sive quo viritate cujundam Marque vel negligenti Marque, privilegium vel alii quisuscumque, paleans, arrestari, etc. Littera vero de Marqua vocantur ea quibus haec facultas a principe conceditur, ita Litteris Ricardi II. Reg. Angl. ann. 1300. apud Rymer. tom. 8. pag. 97. *Vellimus et consideratione prefatio Johanni Literis nostris de Marqua, versus prefatum Dicem et subditum suos, quousque eidem Johanni de summa predicta una cum... nomine Marque et repraesalie, etc. Vide Marca 1.**

* **MARQUE**, Signare, a Gall. Marque. Charta ann. 1488. inter Probat. ult. Hist. Trenorch. pag. 280: *Jus et facultates occidendi et signandi quascumque consuenses tam bladi, cini, olei, salis, ... illasque tradendi, visitandi, Marquandi, nec non etiam ultras tam pannii, quam stiam tela. Vide supra Cartayragum et Marca.*

* **MARQUEHUS**, **MARQUIA**, **MARQUIS**. Vide *Marcessus*.

MARRA, **Filia**, **Marre**. *Per seum intrumentum ad excindendas herbas accommodatum. Marre de Vignars. Gloss. Lat. Gr. MSS. : Marre, vulgo Marre. Pallas: Marre, sapo, insectivora rusticorum. Idem: Marre, tigrorum, idem verribus. Vocab. Wilhel. Brit. : Ligo, instrumentum rusticorum, Marre, uscic dicit. Vulgo, Gallici appellatione. Pictio. Catholicon Armoricum: Marre, G. offic. Fouqueus: *marre au houx les vignes, L. Ligo, (Hinc vignes Mar, des, &c. marr pastinaca, in Consuet. Biesenart art. 184. Prise de Marres, in vel Consuet. Aurelian. art. 104. cum instrumento que agricultura inservient, ob census statutio die non absoluotus, obsignantur.]* Colomella de Cultu horitorum:*

*Mer hox cum plena rivosa cepitis herben
Colomella Marre.*

[*Gesta Tancredi* apud Marten. tom. 8. Anecdot. col. 165.]

Uimul'gladis; ergo hic haec area Marria.

Occurrat etiam in *Vita S. Deodati* apud Surium. tom. 7. cap. 3. [et apud Juvenalem. Sat. 15.]

*Unde emendanda Miracula S. Jos. Gualb. tom. 3. Jul. pag. 482. col. 1: Tancr. Marii et surculis loco purgato, sic. Obi leg. Marris. Marrochon, eadem acceptio diminuit. Et Gallico Marre, in Charnoph. reg. ch. 166. ex Reg. 178. Charoph. reg. ch. 162: *Le suppantie se baissa pour prendre à terre un Marrochon ou carloneur, etc.**

* **MARRAMAS**. Vide *Matatabas*.

* **MARRAMENTUM**. Vide *Infra in Materia*.

* **MARRANCIA**, pro *Marancia*. Charta ann. 1227. ex Tabul. Eccl. Audomar. Ecclesia suo non defraudetur servizio. Non inde turbatio sine *Marrantia* processu in Ecclesia. Si vero per cupam aliquis absiderit defectus in cantando vel legendendo, unde oriatur scandalum vel Marranca, si presbuter est habdomadarius, pena puniatur diuorum solidorum. Charta foundationis Capellanius S. Clementis in S. Capella Paris.: *Quibus horis si non interfuerit, faciat Marrantiam et eam persolveat, sicut dicti subcapellani ad ipsa horis absentia.*

* **MARRANI**, Idem qui *Marent*. Tractus Vincent. Cigalit de Bello Italico: *Magister Paulus Brun scientibus in medicina et multum expertus de Brivata nunquam volebat assistere cum Marranca, ne Jucundus et bene faceret.*

* **MARRANA**, *Heresis*. **MARRANO**: *Cause detections hujus sunt quod dictus episcopus de heresi et Mariana ac similibus suspectis erat. Et generali S. Lucia inhibitus fuit ne de altero aliqui fabuleretur in choro sub pane Marcellino. Vide *Marrana*.*

* **MARRARE**. Vide *supra Bouquet*.

* **MARRANTIA**. Multa pecuniaria pro levioribus delictis. *Statuta Capituli Autistiodor. Aver. Domini 1392. in Capitulo generali S. Lucia inhibitus fuit ne de altero aliqui fabuleretur in choro sub pane Marcellino. Vide *Marrana*.*

* **MARRONUM**. Vide *Materia*.

* **MARRONIUS**, ut *Marcianus* apud Anglos. Vide in hac voce *Elmham*. In Henr. V. reg. Angl. edit. Hearn. cap. 64. pag. 180: *Eximis probatis milites, præfugio milicie titulo attollendus, comit Marcellinus, tunc tempore nominatus et existens, etc.*

* **MARRHEA**, pro *Marchia*, *Terminus*, *Limae*. Charta ann. 1377. apud Rymer. tom. 7. pag. 175: *Quod pro reparations facienda super attemptatio facies super Marreichis Anglia et Scotia, quidam dies te tenebit apud Libbottas. Et infra: Volumus tamen quod si... ad dictos diem et locum Marrer aliter Marrer ac courti de Anard*

Mandat... Apres qu'ils ouerent leur leudis Marreys, s'en retournerent besoingnter autre courti. Marreys, idem quod Marreys in villa Lit. san. 1418. ex Reg. 168. ch. 291: Leysgalz compaignons lebouchois en tact à Marreys et perchois une eigne. Marreys eodem sensu, in Lit. remissa ann. 1400. ex Reg. 163. ch. 344.

* **1. MARRELARIUS**. *Meditus, custos modis sacrum, vulgo Marcellus. Charta Ecclesie. Anicentia ann. 1312. Thesaurario Ecclesie VIII. I. Turribalier c. 1. pro videlicet x. s. pro Marrelario; a portorio minori pro balatu xx. s. Statutis Ecclesie Massili. ann. 1472: Marrelari non te, nec illas virint, nec illas comparsas ericias, nec illas virint, sub poena denariorum IV. Marlier in Statute Scabinorum Maceriarum ad Massili: Item ledit. Marlier est tenet d'avoir serviteurs soufflans avec lui pour aider à chasser à l'autal ou cuer. Marlige vere dicitur in eidem Statutis quod ipsi ratione sul officiū competit: L'en doit che, cum un audit Marlier le jour de Paques communauit chacun persone qui recoult Corpus Domini... son Marlige, cest assentir du moins ung double. Vide *Macrilius*, et *Marcellarius*.*

* **2. MARRELARIUS**. *Qui marellos seu tesseras in praedictis signum canonici, capellaniis distribuebat. Vide *Marcellus*. Charta Amaur. episc. Venet. pro fundat. colleg. eccl. de Clito ann. 1411. fol. 146. r: *Institutus ad tempus unus Marrelarius de dictis capellaniis aut illis ministris, qui singulis diebus, horis et missis interessentibus marellos distribueret, et capellaniorum celebrarentur missas. Infra: *Marrelarius*.**

* **MARRELLA**, *Ludi genos*, Madrelum. Vide *supra Marcellus*. *Statuta Ecclesie Lingones. ann. 1404: Non ludens etiam (Olerici) ad Marrellas, ad vices, ad cursum vel currendum in campo pro fuero vel pro vinc. Qui ludus ab Ovilio lib. 2. Triarium v. 481. sic describitur:*

*Pura sed et tenui instrita tabula lapilli;
In qua videlicet vel, continebantur res.*

* *Hinc Marrellier. Tabula lusoria, in Lit. remissa. ann. 1412. ex Reg. 166. Charoph. reg. ch. 306: *Ioculus Astiens prius lors toutes marelles et les galets de Marrellier. Marrellier, iodus ipso, apud Guigevil. in Peregr. hum. gen. ter. Ms. :**

*Quae tabula et ludo instrita tabula lapilli;
In qua videlicet vel, continebantur res.*

* **MARRELLUS**. Vide *supra Bouquet*.

* **MARRANTIA**. *Multa pecuniaria pro levioribus delictis. *Statuta Capituli Autistiodor. Aver. Domini 1392. in Capitulo generali S. Lucia inhibitus fuit ne de altero aliqui fabuleretur in choro sub pane Marcellino. Vide *Marrana*.**

* **MARRONUM**. Vide *Materia*.

* **MARRONIUS**, ut *Marcianus* apud Anglos. Vide in hac voce *Elmham*. In Henr. V. reg. Angl. edit. Hearn. cap. 64. pag. 180: *Eximis probatis milites, præfugio milicie titulo attollendus, comit Marcellinus, tunc tempore nominatus et existens, etc.*

* **MARRHEA**, pro *Marchia*, *Terminus*, *Limae*. Charta ann. 1377. apud Rymer. tom. 7. pag. 175: *Quod pro reparations facienda super attemptatio facies super Marreichis Anglia et Scotia, quidam dies te tenebit apud Libbottas. Et infra: Volumus tamen quod si... ad dictos diem et locum Marrer aliter Marrer ac courti de Anard*

Vide *Marcha I.* [¶ Male fortassis editum
pro *Marchea*.]

MARRIENIUS MARRIENIUM, Materialis
lignis subibus solidae idonea, Gall.,
Meiricea, alias *Marrageon* et *Mariens*,
Charta ann. 1842, in Reg. 73. Charloph.
reg. ch. 381: *Quamplurimae debentur ex
resistante fusione seu Marriensi emplo-
rum, etc.* Alia Odon. comit. Trecense ex-
Cod. reg. 9612. T. *Abdominalis, carpen-
tariorum qui Marrienium causim vendunt,*
etc. Libert, ville de *Perrusse* ann. 1847.
7. Ordinat. reg. Franc. peg. 32.
*Quamplurimae debentur ex
dicto villa de Perrusse, causim leur usage
en tous les bâts nom (sic) bâches,*
Marrageon, esfouage et clôture, etc. Charta
ann. 1857, ex Chartul. Monast. In Ar-
gona: Fr. Paris abbé du Montier en
Argonne a donné à notre épouse la dame
de Possesse quantité de Marriens pris
du boy de Tremblay. Vide supra Maren-
num.

MARRIMARE, *Ligna sedibus sedicandis aut reparandis apta parare, elaborare. Charta ann. 1157 apud D. Calmet. tom. 2. Histor. Lotharing. col. 338: Per totum vero bannum Montensem et Lunaris ville dederunt pasturas, pascuas, vias et ususaria ligna ad Marrismandum et ignes abbatis et grangia-
tum; et hoc ususaria concesserunt per totum alodium suum et feodum. Vide Materia.*

MARRI. Capitul. I. Caroli M. ann. 802, cap. 1. *Ei nemo per impugnam suum vel actionem prescripsit legem, ut multo solent, vel suam sibi justitiam. Marritus audeat, vel praevaleat, contra id est, matrimonium inferre, seu contra id est, quicunque agere, legem labefactare.* Et cap. 8: *Ut nullus bannum vel prescriptum domini Imperatoris nullus omnino in nullo Marritus presumaat, neque opus ejus credere vel ministro, vel impetrare, etc.* Mox: *Et ut nemo debitus suum vel censu Marritus ausus sit. Ade cap. 9. Est autem*

⁶ Nostris Marvir, matrictionem seu militiam inferre vel pati. Lit. remis. ann. 1390. In Reg. 189. Chartop. reg. 380. Guillaume Hureau dicit l'expansum de prime fac moult arrogaumentum. Garson tenuit, fuit par querer? et se plus en reg. 173. le Marrin. Alias ann. 1473. In Reg. 284. Et Soubzat quascutellus. Helen. Carrington. Et sicut d'aucuns chose, il estoit et devenoit fureur. Hinc e'Samarie, pro Sa troubler, s'insinger. Agitari, conturbari, in Vita J. C. Ms.

Saint Gabriel la regarde,
Qui doucement la conforta,
Ne t'Écart, fait-il. Marie,
De la grâce Dieu tes empêche.

MARRITIO. Detinutum autem tactura
ret vel multelesia aut animalium qualis
et domino nascit solet, quo sensu et nos
vulgo marritione nomine quoque dicimus
illum, qui de regulis matrimoniis: Gallic
Marritione Chartia Caroli M. spudic
num in Cons. Andium: abesse illa
Marritione vel dilatatione reddere facient.
Capitul. Caroli C. lit. 16. cap. 13. Et ipsa
tranquillo et pacifice animo donant illi
commentum, tantum ut ipsi et in uno
anno vel suis fidibus, aliquid dannum
aut aliquam Marritionem non faciat. Vetus
Charta in Actis Episcop. Cenoman. pag.
197: Quiet et regulariter abesse
ulla vergentes aut Marritiones securitate
cunctae rives permittant. Addit pag. 268.
Charta Ludovic. Ph. Imp. in Vita Al-
drici "Episcop. Cenoman. pag. 31: De
huius autem precipuum, et census loci

num, si nendo et dicimus omnis singulare
partibus prescriptis matris Ecclesiae ob-
tulae Martirio vel dilatatio reddere.
Tabular. Ecclesia. Viennae fol. 58
Post decessum namque nostrum agricultu-
lorum B. Mauricij abeque Martirio, vel
praejudicis in suorum ad matrem Eccle-
siam responcator potestate et dominatione,
etc. Tabular. Brivatenus ch. 328. Et post
decessum, nulla expectata, judi-
cium tradidit, vel nomine contradicente,
abeque Martirio manus meae dicta-
re, ad ipsam causam Del. In integrum
responcator. Charta b. inter Alemannicum
Goldstal. Post obtium vero anno abeque
ulla Martirio ad dictum Martirio
firmiter pertinente. Addo Chartas 61. 62.
et Vadianam de Monast. Germi llio. 2.
pag. 79. Le Roman de Girard de
MS.

Dedara Viana ses el mestre dom

Le Roman de Rou MS.

[Le Roman de la Rose MS. B. 1. 16. fol. 111v]

Ne manu deo si Marroneum.]
De vox origine sic ceaserunt
musa in Noidis ac pessima
putuli, marrone idem valeretur
per, perfringere legem
sumpta ab Itineribus, qui
declinantes marrone iter quo
num sis Lemovicensibus
est, marrone idem erit quod
contradicte, fossa scilicet
qua ducta ligone, quem
bant: unde marrone, ligone
fossam ligone facere, ut
vatum. Sed et Italus Sma-
rius qui a via aberrat, qui
amisit. Vide Octav. Ferrara-
ri.

* Pro animi dolore nostri dixeruntur
Marrem et Marison, Itali *Marrimento*.
Lit. remise ann. 1395, in Reg. 128.
Char-tog. rep. ch. 36. Laquelles servantes trouva-
que il n'avoit faitoit une darsote... et pour-
que il n'avoit faitoit noise et granz Mari-
son, suis Marison son frere qui *Maris-
ento*, oyant ces paroles, le fit faire
mena, sic. Unde *Marriso* Marissons
bus, qui animi angorem creat, appella-
tur in Lit. remise ann. 1425 ex Reg.
173 ch. 244: *Le mal la Marriso*, duquel
cheant femmes comme lengoureuses... La-

...femmes comme longueurs... La femme de Perrenet dist qu'elle avoit mal en sa forcelle, en ses râins et en ses aissous, qui est la forme et maniere que ont femmes maladees de telle maladie... Nisi Marris, a Latino Matrix potius accersendum putes.

pro triginta libris candelarum per annum, et vii sol.

MARRONES, MÁRONES, MARRUCI. *Vita sancti Odonis Cluniacensis Abbatis: Dum patrionae reverentur, inter Burdonem Alpes, etc. Reversus locum autem illum habitat quodammodo genus hominum, qui Marrones vocantur, si arbitror ex Marronea Aquilonaria provincia illud nomen traxisse originem. Idem, qui Marrucci appellantur ab eodem Odone in Vita S. Geraldii lib. 2. cap. 17. Ipsa quidem Marruci, rigentes videlicet Alpium incola, nisi queritiosus estimabant, quam si supcellentem Geraldis per iuga montis Joventini transveherent, chron. S. Trudonis*

lib. 12. ubi de Monte Jovis, in Alpibus:
Et post aliquot dies promonstratores eius
productibus Marobinus difficiuntur via:
Marones enim appellantur viarum pro-
monstratores, etc. [Hinc Marobinus
etiam dictus qui navibus in portam
introducendis precessit. Le Roman d'A-
MS.

Li Marconier faren ben Maestry.

Nisi legendum malis Marinier, vel Marrenier.

Sic vero appellata circa Alpum juga Saracencis gentis reliqua quedam, Saraceni in Afr. cum a tempestate valida in Provincias ora effecti fulserunt, Leone Philopatris imperante, illam potissimum regiom. insaderunt, tenequam randa aliorum, nam circa Marenus monsem in Italia et Gallia coenitatis adjacent, castroque Fraxineti expugnato, quod eorum insociis et excursionibus opportuniusdam fuit, propter adjacentes silvas, quas Fraxinetis sedis vocat Flodordius in Chron. ana. xxx. vicinas provincias vastarunt, occuparunt urbes et castra, tandemque Alpum clausa et juga insaderunt, unde in Burgundianis et Italianis sepius excurrent, ut pluribus commemorantur Wulkindus libro 8. extremo, Lathibrandus libro 1. cap. 1. lib. 8. cap. 12. lib. 6. cap. 4. Bonifacius Archiepisc. Mogunt. Epist. 1. Chron. Novale. lib. 4. cap. xii. Chron. Farfense pag. 688. Vita sancti Bonifacii Episc. Gentilensis apud Ughelius, Glaber, et alii. De itin etiam intelligentia. Anonymous Comediansianus in Constantino. Physyrog. vita num. 31. Iste Hugo Pro Italia, cui admodum molesti erant, Saracenos adortus, propter Berengarius regis exercitus sumpserat insignia, facto et amictu cum his federe, inglorie recessit et in apud Lutiphrib. lib. 5. cap. 7. Verum haud multo post, vicini Toparche collecto exercitu, non modo ex Alpum, quoque insederunt, jugis sed et ex ipsa Pratinella, atque adeo prima corusca sede Fraxineti, penitus exegrent fugaruntque. Quod quidem militare facinus Rotboldi Forcalciensis, Comiti, Arduino Hyporegim Marchionii, et Aymoni Comiti attribut. Chron. Novale. Willem vero Com. Provine. Rotboldi fratri, Glaber, lib. 1. cap. 4. Odilo in Vita S. Majoli, et Charta Runculii Episc. Forjuliens. apud Ruffum et Sammarthen.

Tabula Geographica ad dextram sinas Grimaldi, juxta quem extat vallis Frenesi dicta, cuius jurisdictionem et dominium, una cum Grimaldo Castro et Turre S. Tropelli, datam Genti Grimaldi constat. Istius vallis mentionem fieri compcrio. In Diplomate Ludovici Regis Neapol. ann. 1408 apud Augustinum du Pas, in Stemmate Aiganiacæ Familie pag. 601. Adeo præterea Ekkehardum Juniores de Casibus S. Galli cap. 5. sub nn. et m. initio, Reginum in Comitib. Provincie pag. 50. Columb. pag. 75. 110. et alios. Vide *Marsani*.

* Hinc nostris Pirata, imo et quivils datus vel naviarius Maronnel et Maronnius appellatis. Lit. remiss. ann. 1377 in Reg. 102. Chartoph. reg. ch. 270: Un Maronel appelle Jehan Chrelire, grant nombre de Maronpaulz garniz d'espées et de couteaux, etc. Alius ann. 1410 in Reg. 184. ch. 220: Le suppliant demanda à un pêcheur ou Maronnel combien il faisait une vente de poissons qu'il avoit; lequel pêcheur ou Maronnel lui eust fait un certain pris d'argent, etc. Charta ann. 1338 in Reg. 99. ch. 280: Come Jehan Honne de la ville de Leure nostre Maronner eust armé, appareilli et armillie un croier à ses propres cour, fraiz et despens, appelle la Mahieve, garnie de six compagnons pour aler en la mer sur nos ennemis, etc. Lit. remiss. ann. 1377 in Reg. 111. ch. 26: Colari Couvin, dit Ponnet, Maronner de eaus, demourans à Camons empres Amiens. Aliis ann. 1380 in Reg. 118. ch. 34: L'exposant entra en un vaissel d'armes sur mer avecques plusieurs Maroniens et escumeurs de mer, pour aler gaighier sur les ennemis. Bestiar. Ms.

Lies Maroniens qui par mer vont, etc.

Unde Maronniens, Artes piraticam vel nauticam exercere, in Lit. remiss. ann. 1458. ex Reg. 182. ch. 59: Le suprifiant depuis qu'il vint à l'age de xix-sept ans ou environ, il s'est mis à Maronner sur la mer,... tellement qu'il savoit bien et seurement mener, conduire et maroître un navire. Vide supra *Mareare* et *Mari-*

MARSA. Paschasius Radbertus in Epitaph. Wale lib. 1. cap. 2: Et quod calida discesserunt loco tenerant, et tenuerunt populo atque amicissimis Marsa manu prostrarent. Un sparsa pro larga? [f. Mersa].

* **MARSA.** zōmōrōpēc. Marso: Μαρσόνιος. Qui venatur serpentes. In Suppl. Antiquar. Vide *Marsi*.

* **MARSALIX.** Salicis genus. Charta ann. 1221 ex Tabul. Sangerm. *Compositum est quod dicti homines in predictum nemore capient genestas, spinam nigram et albam, salices et Marsalices, etc.*

* Gall. *La saule male*, alias *Marsale*. Charta ann. 1319. in leg. 56. Chartoph. reg. ch. 184. apud Marton. *Nomine bosci mortui accipiuntur salices, Marsalices, tremble, arable, charme, etc. El est à entendre mort boi boulz, tramble, fou, Marsous et genestres*, in illa ann. 1317. ibid. ch. 483. Occurrunt præterea totidem verbis in Charta ann. 1310. ex Reg. 45. ch. 129. Vide *Marenalis*.

* **MARSALLE.** MARSALLUS, f. Mercatum, forum, Gall. *Marsellæ*. Charta Lotharii Imper. ann. 844. apud Marton. tom. 1. Anecd. col. 82. *Nulla thelonia de illa coruca patella, que est in Mediano vico, hoc est Marsalle dare nec solvere debent, omnia tempore ipsa thelonius*.

de ipsa patella in Mediano vico seu Marsalla, etc. Charta Monast. S. Michaels in pago Virdun. apud Calmet. tom. 1. Histor. Lotharing. col. 556: *Nihil solvant, nec teloneum, nec transanicum, nec de patella sororu in vicq et in Marsallo aliiquid requiratur.*

* Nomen castelli ad Saltum flumen inter Medianum vicum Moyen vic. et Decem pagos. Dieuse, vid. *de Mars*. Vide Valois Notis. Gall. pag. 317. col. 2: **MARSAMUTINUM.** Marsamutina species, eadem, sicut *Marsamutina*. Vide in hac voce. Lib. cons. eccl. Rom. Ms. : *Ecclesia S. Lazarii de Tercola unum Marsamutinum. In episcopatu Cassanensis ecclesia de Aqua formosa unum Marsamutinum.*

* **1. MARSCALCIA.** Equile, stabulum equorum. Charta ann. circ. 1034. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 189: *Excepta ipsa sua sala de Petrone episcopo, que est in civitate Carcassona, cum ipseas cambras, et cum ipsas coquinas, et cum ipsas Marscalcias et cum appendiculis, etc.* Vide *Marscalcia*.

* **2. MARSCALCIA.** Quod ad victum diurnum equo præberi solet. Chartul. Celsinius ch. 664: *Dedit unam enimiam Brigantensem de civada et unum aqum aut sex denarios pro eo, et unam gallinam et unam Marscalciam diurnalem.* Vide *Marscalcia*.

* **3. MARSCALCIA.** MARSCALCUS, MARSCALLUS. Vide *Marscalcus*.

* **MARSCHUL.** In Charta Rudolfi Imp. ann. 1277. in Metropoli Salisburg. tom. 1. pag. 330. Vide *Marchel-fuder*, supra.

* **MARSENCHA.** Martium seu trimestre frumentum. Ital. *Marsuolo*. Stat. Taurin. ann. 1360. cap. 131. ex Cod. reg. 4622. A: *Si bestia grossa inventa fuerint dannum dantes in bladi vel Marsencha vel vineis, etc.* Vide supra *Marscherchia*.

* **MARSI.** Homines, nubibus naturalem vim contra serpentes inesse clime creditum, incantantes, etc. Veron. episc. Praeleg. apud Mart. 1. tom. 9. Ampl. Collect. col. 663: *Mars. seu genus est in Africa, cu non succedit serpentem, quando volent filii, propter quod atrum sunt, an non mutant illos inter serpentem, qui sunt extremis genibus, illas devorant serpentes.* Marci fuerunt in Italia incantatores serpentum, qui eos aut interficiebant aut nocere non sinebant. Vita S. Anandi Traject. episc. tom. 1. Febr. pag. 875. cpl. 2:

Fau est serpentes Maros turbes suetus.

[oo Vide Forcellini. et Isidor. Origin. lib. 9. cap. 56.]

* **MARSICULUS.** Qui cito mouetur ad iram. *Plautus: Quid ait homo Marsiculus?* Gloss. Isidori. Haec pessimae corruptum restaurata vide in *Monar.*

* **MARSIPPA.** Gloss. Saxon. Elfriedi: *Marsupium, vel Marsippa*. Leod. i. crux.

* **MARSUPA.** Piscis species, de qua mentio est in Vita S. Elpidi. Abb. Genet. cap. 81. [Gall. *Marsouin*. Tabular. Rothorn. *Dedit locum ad extrusam farientiam* in more austri. *Ilouani* in monachis compitum est et editum. *Prophetatorianus* partem in illa ad opus suum, exceptis *Marsupiis* et *sepis* et alia ad lumina Ecliptæ pertinenteribus.

* De qua videlicet Tract. MS. de Pis. cap. 130. ex Cod. reg. 6288. C. *Delphinus ab accolis Oceanii Marouini vel Moerschouini, quasi maris suis. Chartul. S. Joh. Ange-*

riac. ad ann. 1190. fol. 187. v. : *Dederunt insuper omnem piceationem que venient hoc solo retento, quod si balena aut Marus vel spiculus in ipsaessa capi fuerit, ipsius (Isemberli) erunt.*

* **MARTA.** Statuta Davidis II. Regis Scottie cap. 52: *Ordinatum est, quod certe summa vicinialium, et viciniorum partibus illi superstitibus, ut Marte, hunc deum, hujusmodi levigatus per annos, a capitulo domus Domini nostri Regis, etc. Marti, Anglis, nundinae, Galli, Foeres. Sed quid haec ad vocem hanc? videtur esse miscellum frumentum. Vide infra *Martelli*.*

* **MARTE.** Insulis appellantur Mullen res pauperes, que in una domo ex antiqua fundatione nutruntur. Acta MSS. capit. 8. Petri Insul. ann. 1555: *Hoc anno die prima Augusti proxime venturi transcede ante capellam Martarum, etc.*

* **Albert.** Archip. Magdeb. Statut. Synodal. apud Haltaus. voce *Paffenfirme*. col. 1660: *Terminarii in domibus suis frequenter soli cum mulieribus, quas ipsorum Martas, ut eorum verbis ulnam, habitanter non verentur, etc.*

* **MARTALOGIUM.** Necrologium seu obituarium, pro *Martyrologium*. Vide in hac voce. Instr. ann. 1392. Inter Probat. tom. 3. Hist. Ital. pag. 167. col. 2: *Quod deinceps anno qualibet fient per fratres ipsius conuentus... tria cantaria sive anniversaria... et ita ibidem fuit scriptum per alterum ex dictis fratribus in libro dicti conuentus, vocato *Martalogium*.*

* **MARTALUS.** Mustela species, in Gloss. super tres lib. Salomonis ex Bibl. Heilsbr. pag. 54. Vide *Martures*.

* **MARTARUS.** ut *Martarus*, ad *Martatos* vel *Marturas*, pertinens. Chron. Viti Arenpeki. apud Pez. tom. 1. Script. Auct. rer. col. 124: *Ipsa denique Elizabet informata, ut dicebatur, per regem Windistadum in montibus (i. m. austriacis) Martaria ann. domini 1412.*

* **MARTELARE.** Malum malloeo tundere, ita, sicut *Martellare*. Gall. *Martelare*. Statuta civit. Salonicar. Colbat. 5. cap. 129: *Quod qualibet molinarius cum suum molendinum Martelaverit, tenetur implea canaleum de suo farinacio.*

* **MARTELLAGIUM.** Jus quoddam, sic appellatum, quod cnonomanensi Comiti competebat in universis mercibus, quæ vel ab artificiis, vel ab ipsis mercatoribus in officiis propriis, vel in nundinis venum exponabantur, ita ut ex quacunque merciorum specie, postquam artifex vel mercator caput unus selegisset, *Martellagii* redemptor seu firmarius membrum subi adscribere licet. Vox. ut videtur, nata a *Martello*, quod primitus id juris in mercibus duntaxat, quæ malloeo confluenter, exigil soleret: sed postea ad alias quasvis traductum est, ut colligit ex Registro Ludovici Regis Siciliæ, quod in Camera Computorum Paris. asseratur, fol. 30. 31.

* **MARTELLARIUS.** Faber ferrarius. Arest. ann. 1390. 6. Oct. in vol. 7. auctor. parlam. Paris. *Martellarii Chabaudi Martellarii Stephanii Bonandi draperi consuli Novi, etc.*

* **MARTELLERIA.** Cataraeta, quæ continent aquæ. Instr. ann. 1358. inter Probat. tom. 3. Hist. Ital. pag. 207. col. 2: *Quod aliae intus muros existentes reperantur, et turnelle sunt, et aque restringantur per Martellarias fiendas.* Ibid. pag. 216. col. 1: *Et alia (fossata) curen- tur circumquaque villam, et sunt Martellaria ordinatae. Vide mox *Martellus*.*

* **MARTELLINUS RULSIS.** apud Medicos,

qui in dilatatione sua, antequam ad centrum regrediatur, ex percusione spiritus, et organi durie bis digitos percutere videtur, et hunc quasi dilatatione dum, sed precedens est major secunda minor, etc. Ita Gentilis de Fulgine ad hoc Egidi lib. de Pulsibus:

¶ In febre continua Martellus dominante
Cannate tebrili corda depacatur humor.

* **MARTELLUS.** Miscellum frumentum, Gallis, *Ried metell.* Charta ann. 1204. Histor. Comitat. Ebrolc. Inter Instrum. pag. 9. *Percipiet singulis anni unum modium bladi, scilicet sex sextariis frumenti, et sex sextariis Martelliis in granaria A. Iacob. Ubi regendum puto Martelli vel Martellus: est enim Martellus seu mettilio ejusdem significatio. Vide Metallum 2. et Mixtum 2.*

* **MARTELLUS.** Idem quod Martellaria. Reparati facta in seneccal. Carcass. ann. 1455. Pro una pecia de coral ex longitudine duodecim palmorum et latitudine trium quadratorum, pro faciendo Martellum dicta *Carcassona*, empis pretio xv. sol. Item pro viii. libris favulariis ferris pro dictis tarrassaria et paxeria; pro Martello et pro catheris, empis pretio v. lib. Vide alia notione infra in *Martellus*.

MARTELLUS. Vide *Martulus*.

* **MARTERINE PELLES.** Vide *Mactures*.

* **MARTEROR ET MARTON.** Occitanis vulgo *Marteror*, *Marçor*, *Martor*, sic vocant festum O. Se quod dixit R. Virgini sollempniter Martiribus separationem esset, ut testatur Ursarius ad Kal. November: *Festinatas B. Dei Genitricis, et omnium Martirorum, quam Bonifacius Papa celebret et generali instituit agi omnibus annis in urbe Roma. Tertius vero Gregorius Pontifex postmodum decrevit eandem in honore omnium Sanctorum etiamne observari perpetuo ab omni Ecclesia* [Charta Rogerii Comitis Fauxensis ann. 1095]. *In tali vero ratione impignorum robis hec omnia prescripta, ut ab hodierna die habeatis et possideatis iam predictam pigroriam de Martor in Martor, usque ego robis jam dictum prout per sollemnam ad Martor. Alio anno 1101, apud Stephanum. Antiqui Occitani. MSS. tom. 1. pag. 495. Totum hoc in ignorantia pro triginta soldos de denaros Hugo pupus de Martorius quis venit ad unum domum; et postea de Martor in Martone illo enganno. Charta Aymerici Vicorum. Narbon. ann. 1114. Ibid. pag. 51.*

*Et ista pignora permaneant de isto Martor ad tres annos, et de tres annos in anteriori reddiderimus iustud aurum et istum pignorum ipsius die de Martor in Monasterio Grossa, sine inganno recuperamus istum honorem; quae si ipso die de Martor non reddiderimus, iusta pignora permaneant de isto festivitate in ista Charta Occitanica ann. 1180. Item messe son amplement composis, accordatis et transigit que in ean present... de la fete de Martor, alias de Tous-ants, procheven renant en sept ans prenje la date Infante au Bearis dues mille florins, etc. Non alterius originis videtur vos Gallici, *Martroy vel Martre*, qui donatur forum Aurelianense allorumque quorum-dam locorum.*

* **MARTHA.** Mustella genus, seu vestis mustellarum pelibus munita. Statuta Arebat. MSS. art. 53: *Et si dominus voluerit facere bastari sa Martham, habeat sartor 11. den. et super totis cum chiozo XVIII. den. Concil. Dertus. inter Hispan. tom. 3. pag. 633. Neque (Clericus)*

folleratus deferat pellicum de Martis. Vide Martures.

* **MARTHERINE PELLES.** Vide *Martures*.

* **MARTHOLIGUM.** pro *Martyrologium*, Fasti sanctiorum, in Inventar. S. Capel. Paris. *Martholigum*, in Stat. MSS. S. Flori fol. 84.

* **MARTHOMONIUS.** pro *Mathematicus*.

Jacobi de Vilmaco Hist. Orient. lib. 3. apud Marten. tom. 8. Anecd. col. 276. *Haec Italia sunt in terra Aenomylitana tres populi ipsi serice quam plurimum efficiunt et utilis, scilicet Pisani, Januenses et Venetiani, navati exercitio predicit. T. aqua invicti, et in omni bello exercitati, Mathematicorum, vel Marthimoniorum vel Mathematicorum ingenio flagrant. Ubi ultimum apposuisse sat fuisse, reliqua enim tenua sunt librarii quia medica manus emendavit.*

* **MARTIANA PEX.** seu *Mercorum*. Vide *Lar.*

* **MARTIAPANIS.** [Gall. *mascépâne*: Presentari fecit eleem cardinali de Medicis confectiones, *Mariapanes*.] [Olar. Burch. l. 451. an. 1192.]

* **MANTATICUM.** Martium, trimestre frumentum. Radulphus de Gestis Friderici II Imp. apud Merator. tom. 6. col. 1190. *Et anno medium Martium nemo nemus arare potuit, et immoderate segetes corripuit (nix). Frustra vero non sunt adeo corrutra. Martiacum tamen bonum fuit. Vide *Marcachia*.*

* **MARTICA.** [Terminus: « De illa euce usque in illa que est juxta via publica et usque *Martica* Stephano Canaliario et usque in ecclesiastico. » (Cartul. Conchar. Ruthen. p. 38. ann. 1087.)]

* **MARTICULARIA.** [MATRICULARIA: Primo capitulo beate Marie, que est annexata officio Marticularia dicti officii.] [Chevrier, Vis. Episcop. Gratianop. p. 79.]

* **MARTICULARIUS.** pro *Marticularius*, in Charta Ann. 1358. Tabular. regi Reg. 81. fol. 599. Vide in hac voce.

* **MARTICULARIUS.** [Marguelier. (sive Lat. Gal. Bibl. Insul. E. 38. XV. s.)

MARTILAGIUM, et *MARTLOGIUM*, pro *Martyrologium*, habetur in Monastico Anglie. tom. 2. pag. 322. 323. 370. 657. tom. 8. pag. 234.

* Stat. MSS. eccl. S. Laur. Rom. : *De beatis emerit unum Martilogium, et in ipso Martilogio anniversaria scribere, ut decet, quemadmodum in ecclesia principis Apostolorum Petri servatur. Item quod anniversaria scribenda, in dicto Martilogio ponantur die proprio, cum presentia capituli, cum suo relicto generaliter et particulariter. Nostri Martilogio. Charta Ludov. comit. Claram. et dom. Barb. ann. 1225. in Reg. I. Chartoph. reg. ch. 6. Nostre presente ordinatione sois enregistrees a perpetuelle memoire ou Martologe de ladite sainte Chapelle. Martilogie. In Inventar. Gall. S. Capel. Paris. Vide infra Martilogium.*

* **MARTINELLUS.** Vide *Passionalis*, in *Passionis*.

* **MARTINETE.** Avicula merula minores, nostris *Martinets*. De his Silvester Giraldus in Topograph. Hibern. dist. I. cap. 18.

* **MARTINETI.** Sic dicti vagi scholares in Universitate Paris. de Boulay tom. 5. Hist. ejusdem Univers. pag. 658. Die 7. Octobris 1463. *Facultas Artium decernit adversaria vagi scholares, vulgo Martinetos, quae de collegio in collegium discurrebant.*

* **MARTINETUS.** Ustrina, Gallis *Forge*,

a *Martelli seu malitiis sic dicta* [Indira ann. 1840. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 411: *Mandamus... quatenus visis presentibus, excusatione, obstaculo, et dilatatione cestimibus, omnes quoconque, et singulos Martinetos, ac charbonarios, factos et factas, ubiqueque, vel per quoconque in proprietatis nostrae... ac domo... et edifici ipsorum Martinetorum ubicumque quoconquecumque sint, amoneantur colorites, et factas totiatis amores, et destrui facias, nulla quoconque Martini... remansent, nec ultraier patientia, quod aliqua membra... nostre scandantur, assentientur, vel charbonentur pro Martini... vel in alia grossis terrorum operibus facientur. Occurrit etiam in Statut. Civ. Saluciatis cap. 139.]*

* Proprie *Moletrina ferraria*, vulgo *Martinel*, quod in parochia S. Martini plures existant, nomen lubere dicitur Diction. Trevoit. Pactum inter Joan. d'Alph. et Petr. Barral. ann. 1415. [Item volumus et concedimus quod quilibet prelucite qui veritatis... possum in re sua propria, vel aliis facere construere, fabricas Martinetos vel fusinos haec pro libilo voluntatis.

* **MARTINETUM** in Sent. arbitr. ann. 1300. *In tabitu quod dicitur Martinetum dicti Lanberis se reposat et non potest in eodem operari. Lit. remiss. ann. 1474 in Reg. 204. Chartoph. reg. ch. 68: Le suppliant estant, en mea Martinet illec assis dedans une chambre, etc.*

* Eodem nomine appellatur machina quadram bellica proliendi lapidibus accommodata, apud Froussart. vol. 4. cap. 121. Cens Eu'ch'atel déclierent quatre Martinetos, quia avoient fait nouvellement pour levédier contre ledits chafauz. Ces quatre Martinetos gatoient si grosses pierres et se souuent sur ces chafauz, qu'ils furent bientot froizés.

* **MARTINIANA.** Chronicon Martini Poloni, idem qui *Martinulus* dicitur in Indice librotum ad calcem antiquissimi Pontificialis literis Saxonice exarati, et *Martinellus* in Negrol. MS. eccl. Paris. 6. Id. Jan. : *Dedit etiam tres libros, duos paschalones, et unus cui dicatur Martinellus. Instr. ann. 1392. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. p. 166. col. 1: Ordinaverunt quia viginti sex franchi auribus per conventionem fratrum Augustinorum Nemorum, ratione unius libri Decreti, et alterius libri vocati Martiniana, quia fuerunt de executione dicti domini Gaufrida Palmeri, etc.*

* **MARTINIEGA.** Tribuli species apud Hispanos, [quod forte ad festum S. Martinis solvabatur, sic dicta.] [¶ Acad. Hisp. Diction. : *Martiniega, Ciento genero de tribulo contribuens, llamado así porque se debía pagar el dia de san Martin.*] Joannes Diacon. in actis S. Agricolae num. 15. Accidit, quandam virum ex gratia eius ad diligendam exactissimam ratione, que vulgariter dicitur Martiniega, in tempore hiemis sub mense Decembri Majorinum certissime advenisse.

* **MARTINUS.** Qui suam acris quam per est, et obstinatus opinionem tuerit, consumat ful. Martinus Jurisconsultus velutis sub Fredeg. I. a quo, inquit Baronius ann. 1158. in variis proverbiis eius duritas spud. Id est in hanc usque diem portansit, ut Martinus appellerent, qui sue ipsius sententiae singulari pertinaci studio inherescat. Fuit it Martinus Grossa, unus cum Bulgaro, Legum Professor in Academia Bononiensi, de quo pluribus Otto Morena in Hist. Rer. Laudens. pag. 38. De alio

Magistro Martino, vide *Martinus Parisiensis*.
124, pag. 454.
*** MARTINUS BULLIANS**, vulgo *S. Martin de Besançon*. Vide in *Festis*.
*** MARTINUS REBULI**. Sic legendum pro *Martino Rebulo apud Vescum lib. 1, cap. 17.* *Plumbatorum quoque exercitatio* (quae *Martino Rebulo vocantur*) tradenda *in junioribus. Nam in Ilyrico dudum* duas legiones fuerunt... quae, quod hic teles sociates utebantur et fortis, *Martino Rebulo vocantur*. Ex quibus recte colligit Carolus de Aquino in Lex militi *Martino Rebulo non solum armorum genitum fuisse*, sed etiam appellationem militum, quibus ab eo arborum genere idem erat indutus nomen. Erant autem *Martino Rebulo* idem quod *plumbatorum* unde idem *Carolus* suspicatur regnandum esse *Martino Rebulo*, quod est missale plane consimile fustibalium, ut sit justis, seu clavae jaenitaria, appensa habens lora coriacea cum insulis globis plumbis. Plura vide in laudato Lexico ad *Vetus Ecclesia* voce. Adde *Stewchenius* ad *Vetus Ecclesia* locum *Matum*, et *Turnebus*. Advers. lib. 21, cap. 12.

*** MARTIOLINUS**, *MARTIOLIUS*, Ital. idem qui postris *Marcoschia*, *Bled Marsois*. Vide *Fremensis*.

MARTIRIA. Vide *Martius*.

MARTIRIA (MARTIRIUS). Vide *Martires*.

*** MARTIRIOGUM** [Martyrologium] et *Martirionium* et vita canoniconum. (Thes. Eccles. Claron. mus. arch. dep. p. II, ann. 1801).

*** MARTIRIUM (PONERE AD)**. Vide *Martyrium*. *Pec.*

MARTIRIZARE. Vide *Martyrizare*.

MARTIS AQUA. Vide infra *Mortuus Aquae*.

MARTISIA. *Glossar. Saxon. Antiquitatis Martis et Baptista*: *gobet ten* *lita et Sanctorum gebatani, est percus* *sus crista tunc. Tunc, cura, isid., lib. 20, cap. 2. Martisia in mortorio est pise* *facta, unde nomina* [2] *Glossar. Late* *Ital. MS. Martisana, et cito posto in* *mortorio]*.

1. MARTIUS: *Martius suum habere di* *cebat, cui agnum colere mente marte*, *vel serice lebetat. Id autem concedebat* *urbium incolis, quibus exterquinum,* *et alias annis temporibus in urbe stave* *necessis grat, que obligatur ressendis* *et stagnis diebatur. Charta Communia Incunatus ann. 1158. Concessum est, ut* *omnes homines de Communia suam ha* *beant Martiis apud villam a Purificatione S. Mariae Gaudie usque ad medium* *Aprius et a festo date S. Joannis Baptista si omni suorum habeant Augustum* *usque ad die festum anniversarium Sanctorum* *et sancti, omnia redditus voluerent, ipsi* *tua salva erunt* [Carta Communia *dysonis ann. 1158]. *Burgenses potest* *sic transfecti manere et in villam Pa* *riapicem R. Martis usque ad eundem* *Aprius et res a Martio, et a festo S. Joani* *na B. uero et ad festum S. Martini pio* *suo Augusto. Aide Communione S.* *Quintus*.*

2. MARTIUS, *Praestatio*, seu census qui eni in societate in annona vel denariis mensis Martio de quo passim in Tiberio *Iulio Viscensi*, ac presertim fol. 56. *Debet ser deuenire in Martio. Mansus Bene* *dete et omni his se facios segl. III. de* *narios et ad et quartuor Martii. Mansus* *Arial. N. de deuosis de rege, ad S. Marti*, *viamda sex, quatuor Marti.*

3. MARTIUS, *pro Medardus*, a Gallico *Marti*, quod abbreviando dixerunt pro *Medard*. *Charta ann. 1257*, in Reg. 80.

Chiroph. reg. ch. 87. Donus domini abbatis et religiosorum sancti Martii Suecianensis.

*** MARTORES**. Idem quod *Martures*. Petrus Damiani lib. 3, Epist. 1: *Nos in flammantibus Martorum submontibus rosis, etc. Epist. 2: Ostium itaque, simul et agnorum despicuntur exulta. Martores exquiruntur et vulpes.*

*** MARTRA**, *Eadem* notio. *Charta ann. 1406 apud Lobinellum* tom. 2. *Hist. Brittan. pag. 827. Legat nobilis viro Bertrano de Dinasno, unam suam hoplandam rubram Martini foderatam. Testam. anp. 1483 in Fabul. Eccles. Massili. Item nepoli nostro Henrico tunicae nostram rastaci coloris foderatam de Martres.*

*** MARTORETUM**. Vide mox *Martres*.

*** MARTREIUM**, Gall. *Martroi*, Forum publicum, ubi ret torquentur et morte multantur seu *martyruntur*; unde nomen *Charta ann. 1317* in Reg. 10. *Charoph. reg. ch. 116. Domus sita in Martrio S. Johannis in Graia. Obituar. MS hospit. S. Jacobi Meligeni. 3. Non. Mart. Odili. Agnes filia Petri de Aubignac, quae deinde duos solidos Paris armo redditus sitis... supra domus sita est Martreum. Ita quaque legendarium pati, pro Martreum. Vide in hac voce *Martreum*. Ita quaque legendarium pati, pro Martreum. Vide in hac voce *Martreum*. Ordinar. cit. Paris. fol. 20, r. *Et à ce qui chassent son decretum dans la ville, se feront publicques et halles, en Grève et au Martreum de la Jaffne. De quo intelliguntur decretum Ordinar. eccles. Paris. MS in festo Gorponis Christi. In Martordio dante obiecto post secundo.**

MARTRIES, *Martes, gallis, Martes*.

Silvest. Giraldus in exp. Hibern.

dist. I, cap. 19. Marticum copia abundans hic subterea, quarum venatio in igne noctes diebus continuat, etc.

MARTRINUS Vide *Martres*.

MARTRO. Festum *Omnium Sanctorum*, *Martiro* *Charta Kalmi*. *Treueav. ann. 1167*, inter Probat. tom. 3. *Hist. trecent. cap. 117. Donec nos tel pos* *teri nostri undecima mille salvoz antedictos* *vobis et eu voluntari Martiro reddamus*. *Stat. ann. 1111. 16m. Ordinat. Fraic. pag. 909. col. 2 art. 9. Martro justus à Careme-prenant, duc de tours; et de Careme prenant jupes à la Toussaint apres venant huit tour. VI. Martor.*

MARTULA. *Chronicon Magnum Belgicum* ann. 1102. *Saxo sedis pro tecto. Martula utens protectio* *st. Sed legidam, mattula* Vide *Martulus*.

*** MARTULUS**, *Martes et Pitanonice catena*, *Martulus* lib. 100 ep. 37. *Ahi ali legum. Mala et falso exiguum ex Semere musclarum quarum bellis habentur in brevi. Heleodus lib. 1, cap. 1, clex ex Adam Bremerius cap. 22. Ad Martulam vestem anhelamus, quasi ad summonum beatitudinem. Idem Bremerius cap. 22. Omnia enim instrumenta cana gloria, hoc est, aurum, argentum, sonpi de regis pelle, Castorum et Martularum, quia non admiratione sui dementes faciunt, illi pro nihil dicunt. Rorcs. Martinus et Lutruus, in capitulari triplici Caroli M. ann. 998, cap. 5. [Cooperiorum Martulon, in Testamento Arnaldi Episc. Tolosani Testam. Guisla Comit. Cerdan. ann. 1020, in Append. Marte Hispan. col. 1020. *Mefo pellicula*, unam Martulam, et aliam armellinam, rendite, etc. *Martularum pelle*, in Syloslo Londi*

nensi ann. 1138, cap. 15. Hugo Metellus Epist. 11: *Mutari mense, mutavi ves* *tem, et pro pellicula peregrini muris re*

*** MARTURARUM PRESTATIO**, apud Hungaros, in regno Scialovicie. Decreta Alberti Regis Hungarie pag. 62. Vide *Bancolabra*.

MARTURES Alia, in Normannia Sep

temptionali, apud Adamum Bremensem cap. 299.

MARTIKA, apud Eademerum lib. 2. *Vi* *ta. Angelini n. 85. Et ecce in via, qua* *grandebatur a bentida, etiam Martiram* *perdiderunt in ore ferabat.*

*** MARTURAS**, in Vita S. Meinwerkii Episc. tom. 1. Junii pag. 523. *Pelles Marturias et illi uncias auri pro* *modico tribuent.*

*** MARTURAS**, in Reg. anonymi Mo

nesti tom. 4. Annal. Bonet. pag. 574.

ludit, altera vice praedam pelles Marturias.

*** MARTURINE**, *Charta Philippi Reg. Fr. ann. 1207*, apud Duchesnum Hist. Norman. pag. 103. *Si mercatores natus* *jurare poterunt quod Martinas non inventaverunt emendas ad portum in quo char*

*guerunt. Alio pro Communita Bain. ann. 1208. *Dudende pellum Martina* *rum vel vulpnarum 5. denar.**

*** MARTURIARE**. Idem quod *Martyri* *zare*, *Radulphus de Gestis Frederici I. Imper. apud Murator. tom. 6, col. 1183.*

Tota ergo nocte onagris suis laboraverunt, et lapidaverunt et occiderunt ex illis qui erant in turri septem... Et isti Marturiati sunt ea more, que aliquo perisse nus

quam legimus.

*** Nostris Martires**, eodem sensu. *Chron. S. Dion. tom. 8. Collect. Histor. Franc. pag. 311. Ils s'achierent les espées, et Marturierent l'innocent, etc. Lit. remiss. ann. 1372, in Reg. 140. Chartoph. reg. ch. 94. *Lorannensis prent moner hors d'autre fort de Breteuil et la Denie. le fort dient ille Martires et coupe la route. Contient Aurel, apud Lannassier, ad cultorem Assisi. Hie-Sol. pag. 460. Cil. iuge que Martire auant a fort, le martyre de celo, qui est faire a Martire, est fortasse, etc.**

1. MARTUS *Malleus, Gallis, Marteau* *curas* de Fabaria de Casib. S. Galli cap. 14.

Ex incedere male Martis quassator et solus.

MARTUS, in Vita S. Genulfii lib. 2, cap. 2.

*** MARTIOTES**, apud Joannem Sarisber. lib. 4. *Potier* cap. 5. *Martulon de sinu profectus, utrum corveat apertissime.*

*** MARTULLUS**, *Paper, Medocoris malleus. Glossa S. Benedicti Martellus, 2222.*

Sic potissimum appellatus Caro. Major dominus Regni Francie, P. p. Regis pater. Caro M. Imperatoris avus, ob eximiam in bellis et praebris fortitudinem. Philippus Moukes MS.

Angl. Pepin. Dafin. Carbo.

Celui qui Martius et non.

*Vita S. Rigoberti Archiep. Remensis p. 10 de Carolo. *Et quia ab inveniente statio**

fuerit vir bellus, et viriliter fortissimus,

postmodum Martellus et ergonomatus.

Liber de Diversis Casibus Dervensis

Monasterii de eodem Carolo: *Qui ob nimis et Crispinianis temporibus antea innotescit Martellum, roctafus est. A maleo scilicet sex militibus fabri utuntur, quod ut ille tuditum, ita hostes in preliis ens filie contundunt ac prostrantur. Adversarius lib. 1 de Miracul. S. Benedicti cap. 11 et Ila rinifus lib. 2 cap. 17. Quamobrem cum adversaribus nullatenus cedere solet, nullique paterne, dñi a posteriori Tudes, ab actu rerum scilicet agnomen indephas est. Tudes enim mallei dicuntur fabrorum, quorum ictibus cuncta afferuntur duresse. Hic go Flavivascensis in Chronico. Qz. dñi Tudes appellatus est, quod est malleus fabri: quia sicut malleo universo tunduntur ferramenta, ita ipse contribuit omnia regna sibi vicina. Eadem habet Chronicon S. Benigni pag. 384, similiter etiam Chronicon Malleensem pag. 194. Karolus filius ejus senior vocatus est Martulus. Tudes enim mallei dñpatur fabrorum, quorum ictibus cuncta afferuntur duresse. Vita S. Genulii lib. 2 cap. 5. Qui Tudes, id est, Martulus agnominatus est, ol. plurimum scilicet bellorum virtutem. Siegherbertus Gemblaciensis in vita S. Siegherberti Regis Anstrazie. Carolus, qui Tudes, id est, Martellus est agnominatus. Egidius Parisiensis MS. lib. 1. Kardini, de Carolo Martello:*

*Et quia contusus tantus, contusus et ipso
Brinde fuit, qui cum Christi contundere hostes,
Eccliam tundit, non carcere tundit idem
Presto, multo vero non est tundere verbo,
Nota mea luce sermone vocare compati.
Dicitus Tudes vulgaris Malenus ore
Die sui simus et contusi malleus orbis, etc.*

Caroli pars memoria Sarraueni, quoniam pax sequitur, ut contundatur, admodum formidanda fuit, ut cariorum exilio remoto non alio cognoscere quam Martelli: denarent, ut auctor est Monachus S. Galli lib. 2 de Robus Caro I M. cap. 22.

Tudes autem vel Tudes appellatus Carolus, non contundit hostes a vicinibus vieti et superari dicuntur, quod proprium est mallei seu tuditis. Albinus vanus de Bruso:

*Ille genus Suevos acre, indomitus Scandibros
Contudi, neque lugubris barba tergo cedit.*

Et Severus Sulpius lib. 1 Hist. Sar, ut antiquiores præteream. *Allophilus que frequenter paxim contutus* Id sane de Carolo firmi Willelmus Malinesiensis lib. 1 de Gestis Regum Anglor. cap. 3. *Carolus Tudes quem illi Martellum vocat, quod tyrcum per totam Franciam emergentes contundit, Saracenos Gallias infestantes ergo depulerit.* Atque inde viri fortes, et qui cerebris peritis hostes atterebant, mallei sepe appellati. Ita Nabuchodonosor, Hieron. cap. 5. *Malleus universa terra* dicitur, non enim erant Belopheni, Tari, cum Saraceni, Willelmus Nebrigenus lib. 10. cap. 4. cap. 28, et lib. 5 cap. 14. denique Alexander Magni totius Malleus orbi, Jacobus de Vitriaco lib. 3, pag. 1132 et Nicolaus de Braia in Carolo VIII, pag. 282. Philippus Galerus lib. 7. Alexandri pag. 59. Sed et Carolus ipse in Epitaphio, quod in sede Sandoniensis olim extitit, mundi Malleus appetiatur:

*Tu Britannus Dux primus in arte triumplat,
Malleus in mundo, etc.*

Sic denique Arthurum Britannicum Regem Mab utrū appellatum scribit Nen-

nius, ob ferocem in pueritia, animum, Arthurum vero, voce Britanicis, quae maleum, quo leonum ora conteruntur, significat, in future fortitudinis praesagium.

Ex hac igitur loquendi formula Martelli nomen Indicis ensi, quo hostes conteruntur, quod sane indicat Froissartus 4. vol. apud Blaue, libro 12. Comitis stabuli dignitatem abbatum supremo Senatus iudicio, turn etiam, ut ful mande quod tenevia le mal de chate, entendere l'office de Connestable de France. Nec scio, an eodem nomine hanc vocem usurparint, quod sane vero simile videtur, autem Chronicus MS. Bertandi a Guesclia:

*Olivier de Clisson par la bataille va,
Et tenoit un Martel qu'a ses deus mains porta,
Tout aussi le shat comme fait le bouclier.*

Infras:

Bertrand de Glogue fu un champion plenier,
Qui assut Anglie à un Martel d'acier
Tout aussi le shat comme fait le bouclier.

Incognitus etiam, an Goffredus de Nan-

guino in Philippi III. ann. 1279, per

malleum enim intellectu, cum aut, in

quod in castellu Comitem Clarimon-

ti puerum et nouum Malleum donauit

pouere programmat, et Malleum totius

super caput plures et fortiter percus-

sus, refutatio cerebus intonitatis

duse in aquam perpetuam. Certo a

cerebus malleorum, seu ensim ictibus

Martelis dictus ipse condicetus, quod

septentibus hostium capita quasdam

modi conteruntur. Guillelmus Guiard

ann. 1202:

Mali fu de la Marteli,

La none, et le chepteler.

Et anno 1205:

Et puis à fer Marteleis

Troublé le pont levé.

Ut ut sit constat, gisfridum Comitem Andegavens, Henrici II. Regis Angliae predicione radem in qua Carolus de causa Martelli portundit, appellatum Historia Andegavensis. Comitum, de Comite Goffredo Martello cognominatus est, quem, sive confundens hostem, Alianus ann. 1010. Andegavensis Com. Goffredus Martellus hoc cognomen sibi usurpavit, quia videbatur omnes sibi obstantes feliciter quadam contundere: nam dominum suum Comitem Picardiensem aperte Marte cepit, ev. Radbodus Burgensis:

*Hoc Martelle jaceat. Martelli nobilis heros,
Rea a Marte quibus digna sedet inutus.*

Et infras:

Martelli Martellum te fecit causa vocis.

Eodem etiam cognominatum Comitum Ca-

rolini, I. Regem Hungarie notum est,

ut et carolum IV. Imp. apud Joannem

Abbat. Lendini, in Speculo Historiarum

MS. ann. 1388. lib. II. cap. 2. lib. 12

cap. 22.

MARTELLUS. Malleus, Gall. Marteles

Reg. Cam. Comput. Paris. 17. sign. in

Bibl. apud 1801. lib. 1802. De secula

marco merciorum operacione, lib. 1. tom. I. Martello, pro xii. lib. por. annua.

AD MARTELLUM companionum patet,

non Heratis pulsationibus. Et. Gall. Sonner le tosen. Charta ann. 1188. ex

Archivis S. Victoriae Massi. Quando

audet pulsare companionum ad Martellum

Anonymi, opusculum apud. Maratet

tom. 8. col. 109. Quadam die matrona

cepit ipsion, quod volebat facere pulsari

campanam ad Martellum, causa videndi
qualiter cives Vicentie current ad pla-

team. Regimina Padue ad ann. 1225. ibid. pag. 438. Campana magno Communi-

ni sonavit ad Martellum, et confalones

fratraliarum cum suis fratralibus, reverent

ad plateam propter rixam, et priorem.

Add. Chron. Domini de Gravina apud

rubrum tom. 12. col. 638.

Itali, eodem sensu, dicunt Sonare a

Martello. Annal. Victor. MSS. ad ann.

1274. Campana capitoli ad Martellum

secundum modum quo pulsari seu percussi

solent, eis adunatur populus ad rumo-

rum hostiantur invasum, indumenter

uno impetu ac, eodem contextu, pulsa-

reunt.

2. MARTUS, pro Martini opera, quæ

metus Martio Melitano. Reg. S. Justi ex

Cm. Comput. Paris. fol. 207. r. Item

sunt ibi tredecim homines qui debent

colligere ponca et tribulare. Ita quodan-

alia debet facere Martum. Vide Mar-

tius 2.

MARTYR, qui mortem pro Christo et

fide Christiana appetit. Ita Eusebius

hodie hoc nomen usurpat. Isidorus lib.

7. cap. 11. Martires seu testes idem vocati

sunt, quia propter testimonium Christi

passiones sustinuerunt, et usque ad mortem

pro veritate certaverunt. S. Augustinus

lib. 22. contra Faustum cap. 5. Per

quoniam confessores, passiones et mortes

hoc Deo placit attestari. Martyres appel-

lantur, qui latine testes in predictantur.

Ammannus lib. 22. Edes illis custodiencia

erat ut reliqui, qui de dare a Religioni

comitatu, pertidare erant ables ponas, ad

usque gloriosam mortem tenuerant pide

proprie, et nunc Martyres appellantur

Item lib. 27. His enim, quae interfici

tanguntur sacerdos, ut Martyres, id

est. Inveniunt acceptos, coll. Reliquie Ro-

man. Ubi legendum, censerunt ad-

scriptos.

At primitus, et sub ipsis Ecclesiæ

inveniuntur non eadem videtur fuisse

ratio. Constat enim S. Cypriani su-

perstitus. Martyrum appellatiōnēm

apostoli ut Epist. 1. p. quæ inscribitur

Martyratus et Confessio duci. Iste Christi.

Epist. 1. 1. Lib. 1. et ad Corin. et ad

Mart. et Confessores litteras feci.

Epist. 1. Literas. Secundum quibus, Martyres

et Confessores consilio magno qualiter pos-

sem, ad Iacobinam præcepta recurrerunt.

Epist. 20. 23. 52. et 59. In Comitatu

Cartagenensi quidam Confessorum, qui

hac Martiria titulis dominuntur. Sed et

ipsi locis Martyres a Confessoribus dis-

tinguntur Cyprianus, videturque numerus

Martyris Vocari, qui usque ad effusione

sanguinis pro Christo passi erant,

nei superstites, nec consummato

martyrio cur. Confessores dicuntur, qui

sola voce constanter Christiani confessi

essent, de quibus agit Epist. 30. Item

Luciano scribens Epist. 22. Nunc cari-

sane, iam inter Martyres depulant.

Epist. 23. Conspicunt hic per locum a

summari martyrum Epist. 30. Ibid p. 11

præter vellecum oddi s'ere, si Martires non

propter aliud Martires sunt, nesci ut non

sacrificantes teneant Ecclesias usque ad

effusione sanguinis sui pacientia. Etenim

tamen tam in internum utrumque non

confunduntur, verbis, strigulis, in Autu-

re, Colonia, verbis, in Nubia, quatuor

vis citram, p. 2. Confessores vero

Martorum appellatio, donat etiam

interiorum Ecclesiæ viros sanctitatem illustrat

quibus qui non pro confessione nominis

christi, sed in qua ratione mortem

perpessi sunt, verbis gratia a latronibus,

aut viris impus casti. Itusmodi sunt 8

Gervas. Cenomanensis Diac. in ejus Vita MS. cuius festum agitur pridie Non. Iu. III. S. Landoidius in ejus Vita n. 6. S. Patern. Sinonensis Monach. in ejus Vita num. 18. S. Liephard. apud Molanus. S. Germ. Abb. in ejus Vita n. 18. S. Leopold. in ejus Vita MS. Non. Octob. S. Germanus Scotus in ejus Vita Ambiani edita. S. Praxtus Episc. Rotomag. in ejus Vita. S. Paternus. S. Eoharnus apud Bolland. Benedictus PP. V. apud Baron. ann. 905. n. 2. S. Thomas Archiep. Cantuar. et alii passim. Gervasius Dorotheus pag. 1236. Eadmerum in lib. 1. Vita S. Anselmi Cant. Arch. cap. 27. 28 apud Sur. 21. April. Mabillonum tom. 6. Vita SS. Ord. S. Benedicti pag. 590. et Baron. ann. 400.

MARTYRA. Qua pro Christo sanguinem fudit. Missale Gothicum apud Mabillon. de Liturg. Gallic. pag. 215: *Evidenter ostendens, quod non solum perpetua virginitatis Martyra esse (B. Agnes) et Virgo mansura, etc. Ibid. pag. 216: Sancte Martyra tunc Cecilia, Domine, etc.*

MARTYRALIS PASSIO. Martyrium, in Act. S. Adulphi tom. 7. Sept. pag. 510. col. 2. Vide *Martyria*.

MARTYRIARIUS. Idem qui *Mansionarius*, *Custos Ecclesie*, qui sacras in Ecclesia reliquias custodiit, servat. Formula 48. ex Andegavensis: *Ideo convenit nobis unanimiter consentientes, et per voluntatem Martyriarum nomen illo Presbyterio, ut ipso infantio ad hominem, nomen illo, venustrare deberimus, etc.* Gregorius Turon. lib. 2. de Mirac. 46: *Post obtium Proserpi Martirum Lib. 4 Hist. cap. 11: Unde factum est, ut coniuncti Christi Leticii Martyriarii et Abbatiae, et Avernum prospereant.* Testamentum S. Areddi: *Turres, calices, palas, et corporia predictis Martyro: iis ad custodiendum tradidimus. Confratrum Aurelianense II. can. 13: Abbates, Martyrii. Reclusi, vel Presbyteri, apostolia dare non presumant.* Idem qd^o *Custos Martyrum*. Anastasio in S. Silvestro PP. Hic constituit, ut si quis desideraret in Ecclesia militare, aut proficie, ut esset prius Ostiarius, deinde Lector, et postea Exorcista per tempora, que Episcopus constituerit, deinde Acolytus annis 5. Subdiaconus annis 5. Custos Martyrum annis 5. Diaconus annis 5. Presbiter annis 8.... et sic ad ordinem Episcopatus ascendens. Vita S. Zozimus Episcopi Syracuse lib. 6. S. Zozimus cum estate, tum virtutibus inter Sanctos proficiens, custos pretiosi loculi S. Virginis Lucie constitutus a sancto Fausto Abate ipsius Monasterii. Et num. 9. Idem S. Zozimus ad Ecclesie loculorum S. Virginis Lucie custodianum relictus, moxque Ostiarius et templi custos dicitur. Vide Synodus Rom. sub eod. Silvestri cap. 11. et quae amissimis in voce *Capitulus*.

MARTIRIA. In mortorio ex pice sunt, unde ex rurur scola parva, Papias MS. in Editio ex pice pag. Martis. Vide in his verbis.

MARTIRIALIS. Ad martyrium spectans. Ambr. Moralis Chron. eorum que in Operibus S. Eulogii continentur. tom. 8. Conc. Hispan. pag. 145: *Causam cur in carcere fuerit missus, ipse in documento Martyriali et in epistolis reddit.*

MARTIRIANI. Heretici, de quibus Epiphanius heresi 80. et ali.

MARTYRISATIO. Martyrium. Miracula S. Eadmundi Angl. Reg. apud Martin. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 223: *In villula Suthune dicta, de prope Iaco Mar-*

tyrisationis pro instanti fervore rabida persecutio... requiri.

1. MARTYRIUM. *Edes sacra, Deo sub Martyrum invocazione dicata. Isidorus lib. 12. cap. 9: Martyrium, locus Martyris. Graeca derivatione, eo quod in memoriam Martyris sit constructum, vel quod sepulcrum sacerdotum ibi sint Martyrum. Walfridus Strabo lib. de Reb. Eccles. cap. 6: *Martyria vocabantur Ecclesie, quae in honore aliquorum Martyrum sicut: quorum sepulcris et Ecclesiis honor congruus exhibendus in Canonibus decernitur.* Lex 7. Cod. Theod. de Sepulcris violat. (9. 17): *Habent in potestate si quilibet in Ico Sanctorum sit aliquis conditus, pro ejus veneratione, quod Martyrium vocandum sit, addam, quod valuerint fabricarum. Sedes Apostolorum vel Martyrum, in leg. 6. eodem tit. Hieronym. in Chron.: *Cujus industria in Hierosol. Martyrium extrectum est. Rursum: Constantinopolis Apostolorum Martyrium dederat. Testamentum. S. Remigii Remensis Episc.: Martyris, Diocesis, Xenodochii, etc. Anastasius in S. Leone Factum est Concilium sanctum Episcoporum in Calcedona in Martyrio sancte Eusebii. Adamannus lib. 1. de Locis SS. cap. 8. Inter illam quoque Golgotha nam basilicam et Martyrium, quedam inest exedra, etc. Theodolphus lib. 2. Carm. 9. de S. Quintino:***

Cujus Martyrium devota mente frequenter
Plebs. etc.

Sic Graeci Mxpripius passim usurpant, Socrates lib. 4. cap. 18. Theodosius lib. 3. cap. 2. Sozomen. lib. 2. cap. 26. Concil. Laodic. cap. 8. Chrysostomus, et ali. *Memoria Martyrum Iustitiae*. Tertiano lib. 1. Progn. cap. 26. et 21. Bassus Martyrum dicuntur in capitulis Caroli M. lib. 7. cap. 2. Quo spectant ista S. Hieronimif in Apologia ad Pamphili. cap. 8. Quare ad Martyres ira non audent, quare non ingreduntur Ecclesias?

MARTYRIA. proprium etiam ipsa Martyrum sepulcra, memoriae, confessiones, quibus supereradicantur heretici. Liber Pontificalis Damasi in Febr. J. His constitutio. *Martyra: autem memoriae Martiorum Missas celebrari. S. Augustinus lib. 22. de Civit. Del cap. 10. Nos autem Martiribus nostris non tempore sicut dia, sed memorias sicut hominibus mortuis, quorum apud Deum vivunt spiritus, fabricamus: nec ibi erigimus altaria, in quibus sacrificemus.* Martyribus, sed uni Deo et Martiyanum et nostro sacrificium immolamus, etc. Eadem habet Serm. 101. de Divers. et lib. 20. contra Faustum Manich. cap. 21. Ceremonialis Episc. lib. 1. cap. 12. Sub altari majori ubi sanctorum Martyrum corpora re quisescunt, qui Martyrium sive Confessio appellatur. Scribit vero Theophanes lege sanisse Constant. M. Idolorum templi ambo docto: *in quo Christo appropio.*

MARTYRUM CONCILIA. etiam dicuntur ejusmodi aedes. Martyribus dicante, in Martyrol. 23. Jan. Liber Pontificalis, de Damaso: *Qui Martyrium concilia atque sepulcre versus declaravit.* S. Hieron. in Epitaph. Nepotiani: *Martyrum conciliabulo diversis floribus, et arborum comis, etiamque pampinis obumbravit.* De Memoris Martyrum floribus obumbratis agit S. August. lib. 22. de Civit. Del cap. 8. ubi etiam Martyrium vocat, templi partem, in qua exstans ipsum Martyris sepulchrum. Habetur perinde, ev-

atic: tunc pappripos, in Concil. Gangreni can. 20.

2. HAUD SCIO AN NON PRO DIE SANCTO. Martirum memoria sacra intelligendum sit, presertim ob mensis Junii adnotacionem, in Charta Ottone. Imper. ann. 947. ex Cod. reg. 10197. 2. 2. fol. 4. *Actum in opido Frauendorf mensa Junio in Martyrio Apostolorum Petri et Pauli.*

3. MARTYRIA. Martyrum ossa, reliquias. Mirac. S. Florent. tom. 7. Sept. pag. 426. col. 2: *Factum est, ut Alii qui sororant tam preclarissima Martyria, etc.*

4. 2. MARTYRIUM (PONERE AD). Extorquere crimen tormentis ab aliquo. *Ex parte illius tortura.* Gall. *Appliquer la question au accusé.* Stat. Bonon. ann. 1250. tom. 1. cap. 280: *Item si potestis per probations ipsos malefactores insipientem non poteris, et presumptiones aliquas contra ipsos habebit, sed habere poteris, habeat potestatem ponendi ipsos ad Martirium, et si pro martirio aliquid invenieris tenetur potestas infra viij. dies facere emendare ipsas boves.* [Fr.]

MARTIRIZARE. Martyrem facere, cruciare. Rogerus Hovedenus in Willeme. *Dani suum dominum Canutum Regem Martirizaverunt.*

5. MARTIR. In Contini. Guili. Tyrril apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 801: *Quant le roi d'Angleterre os fait Martirier. S. Thomas de Canterbury, etc.* Grossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 784: *Martrey, martirizatus.* Id est, Tormen tum, cruciatu.

6. MARTYRIZARE. neutro sensu. Mortem Christi causa perpetri. Acta SS. tom. 2. Martii pag. 877 de S. Longino milite: *Ad extremum vero Martyrizarvit in Cappadocia sub Octavio Præside.* Acta S. Theodore. tom. 1. Aprilis pag. 5: *Quaup sur Aureliano Imperatore Martyrizarvit.*

7. MARTYRIZARE. Angere, torquere, interficere. Miracula S. Willielmi tom. 1. Aprilis pag. 26: *Cum me tandem Martyris, qui Christi dona evangelicas? vita. S. Willibaldi sac. 3. benevol. pars 2. pag. 378: Cito illos punientur.* Martyrizarunt. Hist. Cortusior. lib. 2. apud Martirator. tom. 12. col. 794: *Et omnes sua contine (Regis Conradini) postquam capti fuerunt, secundum Martyrizarvit. Le Roman de Rom. MS.*

Et Normans o les baches les tems et Martire.

8. LIT. remiss. ann. 1357. in Reg. 89. Chartoph. reg. ch. 188. Dicta Isabellis in scia posita, et ibidem taliter Martirizata et combusata cum uno tortuoso ardenti, et exinde de dicta terra bannita.

9. MARTIRIZARE. Morte ob Christum afflictere. Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deaurato. Tolos.: *Sequitur fastum S. Saturnini martiris qui fuit primus Episcopus Tholozanus, et ibi pro fide Martirizatus, cuius corpus jacet in predicta civitate Tholozana.*

10. MARTYRIZATOR. Qui crucifixibus afficit. Haraliphus in Chron. ubi de Germino Centulensi Abb.: *Proprii corporis Martyrizator, regula virtutum, et corpore virginis, etc.*

11. MARTYROLOGIUM. Fasti Sanctorum. Gregorius M. lib. 7. Ind. 1. Epist. 29: *Nos autem pene omnium Martyrum distincte per dies singulos passionibus collecti in uno codice nomine Apocalypsis, atque quotidians obsequiis in coram generatione. Misericordia solennia agimus, non tam in eodem volumine quis qualiter sit passus, indicatur, sed tantummodo nomen, et dies passionis ponitur. Vide,*

que notavit Baronius in Prefat. ad Martyrolog. Romanus.

Sequituribz scutula, maxime apud Monachos, Martyrologium laxius sumptum pro Martirologio, seu Oblituario et Regula, quod fere semper in eodem volumina Martyrologium, Oblituarium, et Regula Ordinatio descripti legerentur. [Capit. Aquisgran. ann. 817. num. 60: Utas Capitulum primitus Martyrologium legatur, et dicatur versus, deinde Regula, aut homilia quilibet legatur.] Unde Martyrologio inscribi dicitur, cuius obitus dies 161 annotatur, ut scilicet ex ea congregatione seu fraternitate, cui quis adscriptus est. Ingliphus pag. 307: Non enim ejus, et locorum ejus fratrum nostrorum martyrologij, sed etiam anniversariorum Statuta Guigonis Prioris Cartusie de Quadrupedali exercitio Cellem cap. 41. Non enim vero cujusquam in suo anno anniversario, nec cujusquam anniversarium ex mero faciunt Addit. Hyst. Abbatis Condomensis pag. 473. Tabular. S. Eparchii Inclytissimorum pag. 68. 44: Quartus ipsi fratres memoriae meum post mortem meas in Martyrologio suo subscrivant, et dominum omnipotentem propacatis meis et parentum meorum denotius exponant. Neque dies duxata obitus annotabantur, sed etiam Ecclesias quaevis impensa beneficia, aut factae donationes. Dlmnr. lib. ult. pag. 103: Recipiacula, cum aliis utilitatibus plurimis tam in praedictis quare in mancipiis ego acquisiti, et ne te forsitan latenter, Martyrologio inscripti meo. Vide Fraternitas, Fratres conscripti, Monechi ad succurrendum, Regula.

* MARTILIOGUM, Oblituario, necrologium. Charta ann. 1488. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 626: Ordinavimus quod cum contigerit eundem Edmundum ab hac luce migrare, ut novina omnia superdictorum cum obitu eorum in nostro Martirologio inserantur, et singulis annis futura perlegantur in die anniversariorum suorum presentis Convento in domo nostra capitulari.

* Ovidii fastos Martyrologio nomine appellat Author libri de Mirab. Romanis in Diar. Ital. Montisfale. pag. 238.

* MARTYROR, ut supra. Martir, in Charta ann. 1114. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 389.

MARUS, Scotti, Iuueni qui vulgo submonitor: unde Serjanus dicitur non semel in Regiam Majestatem lib. 1. cap. 6. § 7. lib. 4. cap. 8. § 8. in Statutis Alexander. Regis cap. 15. § 4. in Statutis Davilii II. cap. 51. et in Statutis Roberti II. cap. 2.

* MARUSIA, La cima dell'cipressi, in Glossar. Lat. Ital. MS.

* MARZARIA, Minutæ merces, ut videtur, nostris Mercerie, Ital. Mercaria et Merceria. Statuta Vercell. lib. 3. pag. 104 v°: Liceat tamen cuique dulere vel duci fovere, mittere vel mitti facere bestias, ... catenas, patinos, Martarias, ferramenta, speciarias, etc. Vide Martaria.

* MARZARIUS, Harum mercurium propola, Ital. Mercario. Statuta Astens. Collat. 7. cap. 12. f. 24. v°: Ordinatum est quod nullus faber, Marzarius, campor, mercator, vel qui quis alius de Ast. audeat laborare, vel laborari facere aliquod opus nouum, id est argento, vel argenteo, non opus illud sit de bono aurum, et argenteo. Vide Collat. 17. cap. 61. pag. 61. Item Marzarii et dauerierii pro qualibet malo pondere, seu mala mensura per eos facto vel

facta in rebus et mercibus quae videntur vel emant, solvant, etc.

* MARZATICUM, Martium, trimestre frumentum, Ital. Marsuolo, a Martio. Martius. Stat. Placent. lib. 3. fol. 32. r°: De Marzaticis vero, videlicet milicemini et panico, vicio et omnibus leguminibus, tenetur domino justam reddere ratio nem. Vide Marzaticum.

* MARZOCHUS, vox Italica ejusdem originis, Martius animosus. Barel. serm. in Domini. 1. Quadrag. Quod unus sit... secundus, alter Marzochus, hoc totum case dicunt a constellacionibus.

1. MAS, Malis. pro Mas, maris, nisi mendum fuerit. Charta ann. 1488. et Schedia Pr. de Marzachus: Quod nomen dictos homines stros... facere condemnant pecuniarium de adulteria voluntariis, seu sine violencia perpetratis tam in Malam quam in frumentis cuiuscumque saepe.

MASA, MASADA. Vide Massa 5.

* MASACRIUM. Vide Macacrum.

* MASAGARA, Luncanica, botulus. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692: Massa, source.

1. MASAGA. Vide Massa 5.

* MASAMUTINUS. Vide Macmodina.

* MASANA. Vide supra Macana.

MASARA, Saracenis. Siculus, dictum Molentium ad molendinas cannas mellis, in Charta Guilliel. Reg. Siciliens. ann. 1176. apud Rocchum Purrum in Archiep. Monf. Peg. et in Bellario Casin. tom. 2. pag. 191. Iubi edit. Massara, quod in Sicilia ex Graeco, ut mons Micer in Hierolex. Trapezo vocatur.]

* MASARATICA. Vide Massaratica. [FR.]

MASARII, Qui presunt viciui vel scribanis, in Navibus, apud Sanutum lib. 2. part. 4. cap. 21.

1. MASARIUS, Alienus operis conductor. Statuta Astens. Collat. 20. cap. 35. pag. 60: Si quis aptaverit seu fuerit tamquam facere et factum potuisse possit tamquam facere et factum Potestas exigere vel exigi facere per se et suam familiam teatetur ad rotundatam Massari. Vide alia notione in Massarii et Massa.

MASARUM, Mansus. Vide Massaratum.

MASATA. Vide Massa 5.

* MASBUTINA, ut Massodina. Vide in hac vice.

MASCA, MASCHA. Urgitio. Maga, atria. Lex Longob. lib. 1. tit. 11. § 9. [eo Roth. 370]: Nullus presumat aliam alienam, aut ancillam, quasi strigam, quae dicitur Masca, occidere. Lib. 3. tit. 11. § 8. et Edictum Rotharis tit. 77. [eo 197]. Si quis eam strigam, quod est Masca, clamerat, etc. Gervasius Tilleberiensis MS. de Offici Imper. decisione 3. cap. 88: Lanica, quae vulgo Masca, aut in Gallica lingua atria, Physici dicunt nocturnam esse imaginem, quae ex gressitate humeri animas dormientium perturbant, et pondus faciunt. Arverni etiamnam Massas, scortagocant. In Glossario Saxonico Cottoniano Egesgrima, exponit massa: vox composite ex Egesa, horror, terror, et grima, feda oris species, siquidem vox Grimace apud nos propter reor. [eo] Vide Grimm. Mythol. Germ. pag. 668. Talamasca. pag. 518. Egesgrima, pag. 146.]

* MASCA, Larva, animalibus etiamnam sanguinem venetam similitudine. Hinc Gallicum Massas, larva natum arbitrio, quod primum deformes essent ejusmodi larve atque turpes, quales vulgo finguntur aliquas possessiones seu aliquae res immobiles cum sint, vel fuerint sub dominio Masseratiorum, etc. Chron. Januense Jacob. de Voragine apud Murator. tom. 9. col. 505: Qui dominus Philippus, quem jam Potestas suisse alias, et voluntates civium Janus cognoscere, tanguntur saepius et probus in principio sui regnantis pacem inter Rampino et Masseratos compone curavit. Ade coll. 491. 492. 498. 513. 517. et Histor. Cortusior. lib. 2. apud eundem Murator. tom. 12. col. 800.

* MASCAREL. Vide Massa.

* MASCARPIO. [Aliis mastopratio:

a. Impenit ego utique proper. Masser-

pio, lacrimisque ubi vim mananti-

b. obscuratum dextram caput super pul-

c. vinum inclinati.] (Petron. ed. Busche-

ler, § 184.)

mullerius illi vocantur. Vide Men-

gium in Orig. Gall. voce Massa.

MASCHA, eidem Ugionum Larva, Si-
mulacrum, quod larva, quod vulgo dicitur
Mascare, quod apponitur faciei ad
terrados parcos. Joannes de Janua
habet Mascare. S. Altheimus, de 8. Vi-
tis:

Sed quod Maschara fides credita fons est,
Quod larva a Mascaro non horret inde,
Qui proprio fratre prouenit Mare gaudi.

Catholicon Armoricum: Guen, Gell.
Faux visage, Lat. larva, quod vulgo dicitur
Mascara. Vide Talamasca.

Alias Faux-visage. Monstrel. vol. 8.
ad ann. 1489. fol. 10. r°: Se nommoient
et faisoient appeler ces malfaiseurs (An-
glois) les Faux-visages, pour ce qu'en ce
cas illes choses, ilz se vostroient et de-
uisoient d'habits dissolus et esportenta-
les, afin qu'on ne les cognoist. Inter-
vesties en domus et officiis publicis
probabant principibus, recensentur
in Comput. Rob. Sena ann. 1882. In-
ceptio, et Reg. 5. Chateauroux. fol. 5.
v: Item baillié et detourné, aux costes de
samis longues pour domes et pour cheva-
liers, et pour xii. Faux-visages avec les
chevaliers de soyé desfides pour chassure
cote avec les Faux-visages. Vide infra
Visagium falso.

* MASCARA. Personatorum turba, Ital.
Mascherata, Gall. Mascarede. Steph. de
Infestura MS. ubi de Innoc. VIII. ad
ann. 1491: Usu quoque cardinalis in
carapicris sumptuosissime in carnis
tritomphalibus et etiam equisibus cum
tubis et sonis larvatis et Masseras ad
urbem miserunt. Vide Massa et Massa-

re.

* MASCARATA, vox Italica. Larvato-
rum pompa, nostris vulgo Mascarde. Miracula S. Angeli Mart. tom. 2. Maii
pag. 78: Per totam civitatem vicissim
circumiectos quovis vertere renovabatur
litteris dies XVI. per Massaratas cavile-
tas, quintanias, luminae.

* MASCARATI et MASCERATI, ab Ita-
lico Maschera, Gall. Masque, appellati
apud Januenses qui Gibellinorum fac-
tionis notissimæ adhærebant. Charita
ann. 1331. Hist. Massil. pag. 207: Vox
jurabitur ad sancta Del. Evangelia quod
numquam inimicos predicti ciuitatis Massa-
ratus et non. Statuta Massil.
lib. 1. cap. 36: Statutum... quod quin-
quaginta civi Massas, vel ex parte cetero
aliquas possessiones seu aliquae res immo-
biles cum sint, vel fuerint sub dominio
Masseratiorum, etc. Chron. Januense Jacob.
de Voragine apud Murator. tom. 9.
col. 505: Anno Domini MCCXCV, de mensa
Januarii facta est pac generalis et uni-
versalis in ciuitate Janus inter illos qui
dicebantur Massarati, sive Gibellini, et
illos qui dicebantur Rampini, sive Guelphi.
Bartholomei Scripsi Annales. Genueus.
lib. 8. ad ann. 1214. apud eundem tom.
6. col. 505: Qui dominus Philippus, quem
jam Potestas suisse alias, et voluntates
civium Janus cognoscere, tanguntur saepius
et probus in principio sui regnantis pa-
cem inter Rampino et Masseratos com-
ponere curavit. Ade coll. 491. 492. 498.
513. 517. et Histor. Cortusior. lib. 2.
apud eundem Murator. tom. 12. col.
800.

* MASCARO. Vide Massa.

* MASCARPIO. [Aliis mastopratio:

a. Impenit ego utique proper. Masser-

pio, lacrimisque ubi vim mananti-

b. obscuratum dextram caput super pul-

c. vinum inclinati.] (Petron. ed. Busche-

ler, § 184.)

MASCAUDA. [Genus *vasis, cacabis.*] Vide *Bascauda*.

MASCELLARE. Rainerius de Invent. Reliquiarum SS. Eutychetis et Acutii: *Fecit et parvus duo Mascellarium ex auro mira arte sculpta, in quibus Evangelia in solennibus festivitatibus legentur. Forte manuellarium quis legat, id est. Pulpitorum, nam *manualia*, analogia dicta super observatum.*

* **MASCHA.** Vide *Masca*.

MASCHALAM TOLLERE. Proverbii genus. De bibonibus dicitur qui dum calices ebibunt altius erigunt cubitos: sumta metaphora a machina quadam episodio nominis qua sarcinae deponuntur in nave, aut ex ins extrahuntur. Vide Erasmus in *Adagios*.

* **MASCHARA,** Ital. *Maschera*, Galeæ species. Stat. Mantua lib. 1. cap. 3. ex Cod. reg. 4639: *Habituatores in castris et villis, ubi sunt fortalia, compellantur habere... singulum tectorium et singulam armaria vestrum capillum fori, et illa armaria vestra, etc.*

* **MASCHARIUM CONCUTUS.** Idem, ut videtur, quod *Masericum* infra. Statuta Astensis, aliud de *infratis portarum*; *Coria* *Mascharia solvent pro qualitate donena lib. 6.*

* **MASCHAREA,** [Gallice *Mascara*: « In hoc carnis privito, non feste mascharo. »] (Diar. Burchard. ed. Thuisne, II. EPL an 1898.)

* **MASCHARICUM.** Corium, aluta confectum. Stat. datiar. Riper, cap. 12. fol. 4. r. *De qualibet soma pensum duodecum, coriorum et peltum confectarum... et etiam Mascharicu, pro intratu soldi sex. Vide Mascharatum.*

* **MASCHERA.** Casei recentis species, Ital. *Mascherpa* et *Mascherpa*. Stat. Valbus-Ser. cap. 2), ex Cod. reg. 4619. fol. 111. r. *Quellibet persona... que vendicatur aliquo formagium, bulirum, Mascherpan et sonzian, et... Annal. Placat. ad ann. 1483, apud Murator. tom. 20. Script. Ital. col. 976. *Bulirus denarios virginis pro tribu; Mascherpa recens denarios sex; caseus carus, etc.**

* **MASCHOTUM,** Idem quod *Mashale*, Horreum sine lecto. Vide supra *Mashale*. Charta pro canoniceo Castriwil. ann. 1373. In Reg. 106. Chartoph. reg. ch. 138: *Sub duobus Maschotis, quod Gallicus Maschos nuncupatur, sita in intratu vocato de Rencemer, tres solidi Turon.*

* **MASCIA.** Mansio, domus cum agri portione. Charta ann. 1133 apud Conc. Inter Cens. eccl. Rom.: *In dominus, casalini, oritis, canopinis, Mascia, etc.* Vide *Mascia*.

1. **MASCIA.** Morbi species Joan. de Burnino Archipisc. Viennensis de Micali. Stephani Episc. Dijensis: *Altera agritudine, que morbus Mascia dicitur vulgariter nivis graviter laborat.*

2. **MASCIA.** *MASCLIA.* Tidericus Lan-

genius in *Saxonica*:

Tunc infinitus populus rutilus redimuntus, Mascis ornatus, ad quae bella paratus, Multa Baronies de Gracie nobiliores, Tunc processaverunt hue, navigoq[ue]s venerant.

Infra:

Gens armorum venit et hoc Ungariorum, Milles Masciorum Res quinquaginta suorum Secum ducunt, etc.

Ubi *mascis ornatus*, et *macecos*, loricatos interpretor. Vide *Macula* 2.

* **MASCUS.** [Gali: *Mâle* = *Masculus*, non *Mascus* = (App. ad Probum, Meyer, text. his latins, I. 1. 4.)]

MASCULI PIETAVENSES. *Masculina* *pe-*

*cina lib. 1. Epist. 20: Quod si trecentos solidos Pietavensium *Masculorum* eobis dare, etc.* Charta ann. 1091. ex Tabulariis Angleriacensi et S. Stephanus Lemovicensi: *Solidi ejusdem monete Masculinae. Paulo ante: Solidi nummorum Pietavensium. Ubi *Masculi Pietavenses*, sunt enim minuscules monete, quas vulgo *Mailles* vocant, crebrus *Mailles Poternes*, *Pitas Pietavinas*, de quibus agimus suis locis: ita ut Scriptores et Notarii ejusce *atlas* vocem *Mailles per masculum* extulerint, quod *masle*, vel *male*, id apud Latinos sonet. Vide Dissertationem nostram de Imperatorum C'Polti. numm. n. 102. et 103.*

* **MASCULINATAS.** Gall. *Masculinitate*, Sexus masculinus. S. Thomas I. Sentent. dist. 8. qa. 1. art. 2. *Masculinitas non ponitur secundum propriam apud scholasticos.*

MASCULO-FEMINA. Hermaphroditus, apud Philastrium, in Catalogo Hierosol. pag. 23. *Etiam in genere sexu.*

MASCULORUM CONCUBITORES. In Leg. Wisigoth. lib. 8. tit. 5 § 5 in Capit. Ca-rol. Mag. lib. 7. cap. 273. [c. 556] in Addit. 2. Ludov. Pil. cap. 18. Addit. 4. cap. 102. *videlicet, concubitorum. Vide Males.*

1. **MASCUS.** Larva, Gall. *Masque*. Charta Henrici VIII. Reg. Angl. ann. 1545. apud Rymer. tom. 15. pag. 62. *Concedit mus eidem Thomae officium magistrorum, reverendorum et *Mascorum*, vulgariter nuncupatorum *Revelles*, et *Masks*.*

* 2. **MASCUS.** Idem quod *Mansus*. Charta ann. 983 apud Marten. tom. I. Ampliss. Collect. col. 317. *In Ehrano Mansus novem, seu et villa que dicitur Allegole, Masci sex, seu et villa que dicitur Milesute, Masci novem, seu et villa que dicitur Orignana, Masci octo.*

* **MASDANERIUS.** pro *Masdanius*. Ital. *Masdaniere*, Miles in *Masdaniadum* seu familiam cooptatus. Vide *Masdaniarum*. Stat. ant. Florent. lib. 5. cap. 42. ex Cod. reg. 4621: *Onnes et singuli magnates de civitate et districtu Floren-tenentes aliquip *Masdanius* dominicos vel familiares armatos, tenebantur pro dictis *Masdanius*, domiciliis et familiaribus, si aliquip maleficium commiserint ipsi vel aliquip eorum, ad representandum ipsum vel ipsos.* Intra. cap. 48: *Nullus magnatum cum *Masdanius* armatis, etc.*

MASEGATICUM CORIUM. [hoc est Alutarium, Gall. *Passé en meje*.] Charta Idephonsi Comitis Tolose ann. 1141. apud *Astellum* Comitibus Tolosanis. pag. 192. *Concedit... auctoritate saltem distinguendo voluntari, et libere mittant ad sumnum suam dispensare sine ulla usatio, excepto illo sale, quod necessarium est corvis *Masegatici* albis.* [Vide *Masegatianum corium*.]

* **MASEGNA.** *Masegna*, Dura silex, a voce vernacula, honeniensi. *Masegna Italies, Macigno*; Gall. *Pierre grise pour laiter*. Stat. Bonon. ann. 1259-67. tom. II. pag. 49. *Statuum et ordinamus quod unus putens muratus de lapidibus locaria et cum una bona delta de *Masegna* debeat fieri, etc.* Et. tom. II. pag. 614. *Statuum et ordinamus quod pro Comuna Argellata... debeat fieri unus putens carus XX. pedes.... muratus de bonis lapidibus bene coctis cum una delta lapidea sive de *Masegna*.* [Fr.]

* **MASELATRIA.** *Masecum*, locus ubi carnes distrahitur, Occitanis etiamnam *Mase*. ¹ Vel forte idem quod *Maselaria*, domus leprosorum. Vide *Maselaria* [Statuta Montis-olivi diocesis Car-

casson. an. 1231. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 267: *Tarmini autem sunt tales, videbiles usque ad malum Bernardi Garcini, et usque ad *Maselatram*, et usque ad currieram saissagensem.*

* **MASELLUM,** pro *Macellum*, in Litteris Johannis Reg. Franc. ann. 1963. tom. 3. Ordinat. pag. 625.

* **MASELLUS,** diminutivum videtur a *Mas*, habitat, domus. Charta Phil. V. ann. 1819. in Reg. 69. Chartoph. reg. ch. 279: *Item quantitatam nemorum et *Masselorum* ad predictum dominum in dicta villa et ejus finaggio pertinentes, sic *Masselot*, eadem acceptio, in Lib. cens. castri. Arriac. ad Albani fol. 22. r: *Le Gallo (doit) pour ledit *Masselot* domine concilio.**

* **MASEMUTUS.** [Vide *Masmundina*.] **MASEMUTA** idem quod supra. *Mas-* *muta* 2. Familia hominum aliquo nomine subdit. Stat. Ferrar. ann. 1904. lib. 2. rubr. 107. apud Murator. tom. 1. Antiqu. Ital. med. evi col. 800: *De liberis hominibus occidentibus feminas de *Masenata* in uxores. Quod nulli libero homini propositi habere vel in futurum accipere feminam de *Masenata*, quin tenetatur ad prestatationem collecte et portet onera ville sua.*

* **MASERARE.** ab Ital. ni fallor, *Mas-* *tere*, *Tunore*, Gall. *Batre*. Statuta Verceil. lib. 4. pag. 82. v. *Item quod fonsasarius faciat lapides, cupos... bene coctos, Maseratos, etc.*

* **MASERIA,** ut *infra* *Masura*. Charta ann. 1232. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 118: *Concessimus... quandam petiam terre, sitam juxta *Maseriam* quam libere possidemus.*

* Italia *Maseria*, nostris *Mesiere*. Ex tractione ex Charta Ludov. X. reg. Franc. ann. 1315. in rotulo ex Bibl. reg. quia concedit Ludovico. *Sacrificariis l'usage au bois mort en la forest de Bourges à coper à la cognie pour son ardoir et son usen en sa maison et Mesières.* Lit. remiss. ann. 1389. in Reg. 15. Chartoph. reg. ch. 155: *L'exposant chargé de vin print un estuy de cuir bouilli et onto cuillers d'argent dorées; et ainsi abouvé les porta mussie sur une Mesiere.*

* **MASERICA.** *Maserius*. Vide *Maser*. **MASEVUM,** pro *Mazevum*, ni fallor. Vide in *Maser*. Charta ann. 1386. inter Monum. eccl. Aquilie. cap. 97. col. 946: *Item una cuppa de *Masevo* ornata, argentea coopula.*

* **MASGNELLUM.** Idem quod *Mansio-* *nile*, agri portuncula cum mansione seu auctore, nulli *Mansio* nisi *Mansio*. Charta ann. 1211. apud Stephanot. Antiq. Be-rrandius. *Gauvrag de Siuracio miles bone memorie dedit Deo et Ecclesie B. Juliani Nobilacensis quicquid juris habebat apud Conicum in foede ab Abbatie Nobilacensi tam in decimis quam terra- gnis, quam viniis, quam pratis, quam mastivis, quam hominibus et *Mansellis* et censis et alias rebus perpetuo habendum.*

* **MASHAU.** Capitular. 3. ann. 813. cap. 25: *Et quicquid in *Mashau* furaverit, duos geldos compondere faciat, in viridaria uncias dues, etc.*

* Idem forte idem quod supra *Mashotum*. Vide in hac voce et *Mashote*.

* **MASHFATUM.** [Cupsa in qua tempe-*rantur* que cerevisiae confectione inser-*viunt*, ab Angl. *Mash*, mixtura, et *Fat*, *cupa*.] Vide *Tapstrough*.

* **MASIA,** Mansio, domus cum agri portione, idem quod *Massa* 5. Vide ibi. Charta ann. 1120. apud Murator. tom. 3. Antiq. Ital. med. evi col. 1135: *Et tota*

Masio, quam detinet predictus Bonfilius, posita in loco, ubi dicitur, a Rio... Et omnia sedia supradicta, et omnes **Masie**, et terre, et vineas, culta et inculta, etc. Plures ibi, **Masa** semel.

¶ **MASIGNUM SAXUM**, Saxum vivum. Translato SS. Prosperi et Venerit. tom. 5. Junii pag. 61: *Et capitula ligamentum sunt magna artificio intredata et inplumata in dicto saxo Masigno.*

¶ **MASILINUM**, Mansus, domus. Martyrologia quod apud Marten. tom. 6. Amplias. Collect. col. 692. *Obitus Petrus diaconus qui dedit fratribus... omnia propria et quacumque eius est habere, cum Masiliis fratris et vincis ad sui memoriam recolandam.*

¶ **MASINATA**, Família, ut videtur, notione, idem quod **Masineda**. Annal. Cen. sat. ad ann. 1224 apud Murat. tom. 14. col. 1142. *Agestus Contestabilis cum tota ejus **Masineda**, Thomazinus Contestabilis cum sua.*

¶ **MASINATURA**, Eadem, ut videtur, notione, idem quod **Masineda**. Annal. Cen. sat. ad ann. 1224 apud Murat. tom. 14. col. 1142. *Agestus Contestabilis cum tota ejus **Masineda**, Thomazinus Contestabilis cum sua.*

¶ **MASINELLA**, Agri portiuncula cum mansione, seu domo, Gall. **Menil**. Martyrologia antiqua apud Marten. tom. 6. Amplias. Collect. col. 724. *Obitus Trutberius lucius qui dedit fratribus **Masinelle** suum cum vineis et campus in pago Sennico in villa Cacinco. Occurrunt iterum coll. 725. 727. Vide **Mansionis**.*

¶ **MASINELLA**, Agri portiuncula cum mansione, seu domo, Gall. **Maison**. Charta apud Madox Formul. Angl. pag. 50. *Socialis me concessisse, illam karuchatam terre quam idem Gilebertus tenuit... cum **Masine** que fuit Frone.*

¶ **MASIUM**, Domus, Gall. **Maison**. Lambertus Ardensis pag. 155. *Cubilat Canonico in villa conversanti et stationario arcis forum et circa novam Ecclesiam **Masi** dedit, et liberum concessit. Nisi hoc loco Lambertus Gallicum mas expresserit, qua voca nostri mansos denabant.*

¶ **MASK-FAT**, [Eadem notione, ut videtur, qua **Masifatuna**.] Leges Burgorum Scoticor. cap. 125. § 1: *Lectum pumam leonem plumbum cum le **Muskfat**, horcellum, etc.*

¶ **MASLINGUA**, Genus avis, *Pornith* dicatur. Papins.

¶ **MASMODIA**, Moneta Saracenor. Egyptiorum, quos **Masmudae** et **Masmudos** perpetuo vocant Hugo Falcondus in Hist. de Calamit. Sicil. pag. 649. 676 et alii, et Anonymous Cassiniensis sub ann. 1160. Andreas Boschus in sua Catalonia pag. 490. *Maymondina de or valium dos Reale Castelana, y dos dinera Valenciana, ditta per altera nom **Maimondina** los espines. Vide Beuterum lib. 2. cap. 20. Tabular. S. Victoria Massiliensis fol. 165. *Et recipimus nomine accipiti a vobis unam **Maimondinam** auri nocam. Dicitor **Moneta** **Masmudorum**, in quadam Diplomate Petri Regis Aragon. apud Baronum ann. 1097. n. 92. Epistola Arnoldi Archiep. Narbonensis de Victoria relata in Hispania contra Mauros ann. 1112. *Possidimus de compositione tractatum est in hunc modum, ut videbiles Saraceni Ubedae darent Regibus milites mille **Masmudinas**, ipsi vero remanerent in pœna vita cum omnibus aliis rebus suis. Epistola Honorii III. PP. in Hist. Episcoporum Massiliensis pag. 227: *Ad perpetuam autem decimationem indicamus duas marchas auri, centum **Masmudum** computandis pro marcha, quas Sedi****

*Apostolicam liberaliter obtulisti, etc. Ubi Gariellus observat, nescio quo auctore. Masmudinos nummos aureos, vel argenteos singulos sensi regalium estimatos, ab Aben-Josepho Mahosumeto Miramulmino, illo forte, de quo Rodericus Toletanus in Hist. Arabum cap. ult. traxisse nomen, qui supremum in Mauro Hispano imperium habuerat. [Garlelio assentit Ruffus tom. 2. Hist. Massil. edit. 1646. pag. 326. ubi editum **Masmudina et Masmudum**.]*

¶ **MASMUDINA**, Testamentum Nunonis Sancti Conni Ruscino. 16. Kl. De cemb. 1241. *Item abutu cuidam **Pisanum** in fossa sive... apud Romanum 120. **Masmudina** in auro.*

¶ **MASMUDINA**, in Charta Raimundi Borrelli pro Archlep. Arctat. ann. 1225. Tabula Arctat. *Reverenda nobis et successoribus nostris... iure dominica in die Castro una **Masmudina** fui ouri annidum in festo S. Michaelis a tobis et successoribus vestris praestanda pro loco predicto.*

¶ **MASMUDINA**, Digna in Charta ann. 1211 in Re-gesto Philip. Augusti Heraulianio fol. 108: *Propter hoc cutem non habet redditus annis marcas auri obolourum **Masmudinorum** legitimorum. **Masanus** Hispani, in Charta ann. 1165 apud Ugelium tom. 3. pag. 486. Privilicium Regis Aragon. in Testis Innocentii III. PP. pag. 134. *Ut annuatuum de Camera Regis ducente quinquaginta **Masmudum** Alostolicis Seda reddantur. **Masmudina**. Bullia Nicolai IV. PP. de Cenib. Ecclesie Romane: **Hospitale S. Jacobi** casalis nori 1. obolum **Masmudum**. Occurrunt ibi pluries. Fori Beneharnenses Rubr. de Prescr. art. 10: *Los Bales rondonas, sian deu señor, o de Gentius, non poden demanda deguns derrayeras de Fius, Leys, **Masmudas**, ni autres drets à lor degu, per rayos de las distas Bailyes, passats tres ans.***

¶ **MASCIMATINI**, in Epistola Honorii III. PP. apud Garlejum. Episc. Magalonaens. pag. 227. Vide **Marambitus**.

¶ **MASINORA**, Carcer apud Mauros. Acta S. Ferdinandi Principis Lusitan. tom. 1. Junii pag. 572: *Ei ostenderunt infanti et socio **Masimori**, id est corcero, et calanas que ipsi parabonant.*

¶ **MASINUTINA**, Vide **Masmudina**.

¶ **MASINUDA**, Vide **Masineda**.

¶ **MASINAGUM**, Mansio, domus, interdum cum agri portiuncula. Charta Hu-donis Constit. Reglest. ann. 1190. ex Tabular. S. Romigi Remensis. Vendiderunt et tradidit **Masinagum** et **Masmudum** reclamabantes. Charta ann. 1211 ex Archivis Montis S. Michaelis: *Concedo domum quod **Gaufredus Apolonii** fecit ecclesie S. Michaelis de periculo maiis, scilicet duas acres terre et **Masmudum** Bansili velindianari, et unus alterum **Masmudum** iusta **Masmudum** filii Gaudini. Tabular. S. Fromondi **Dinridia** acra terra sita in **Masmudum** predicti Guillelmi. Ibidem: *Unum boissellum frumenti percipientem super totum meum **Masmudum** de Molavalda.* Vide **Mansionis**.*

¶ **MASNAGIUM**, pro Familia que in **Masmudum** seu domo est. Charta Ludovici Comit. Blesens. ann. 1198. in Tabul. Bonavall. *Si paupertate vel quacumque necessitate donus a **Masmudio** deparetur, vel etiam integra existens habitatores non habebet, etc.*

¶ **MASNAGE**, pro Censu, qui domino propter donum seu habitationem debetur, in Liber. Busenc. ann. 1357. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 870.

art. 9: *Et parvicias, lidit burgoles et boygoises ne paixronne ne devront encouer. **Masnage**. Vide supra **Mansionaria**.*

¶ **MASNARDERIUS**. Vide supra in **Mas-**

deneus.

¶ **MASNATA**. Vide **Masineda**.

¶ **MASNENGA**, ut **Masineda**, familia. Statutis Astens collat. 4 cap. 1. pag. 16: *nec patet et filius ullammodo, nec duo fratres, nec patrus et nepos simul stant ad unum focum, nec **Masnengas** aliqui, vel aliunde ortus quam de civitate Astens. Hinc*

¶ **MASNENONTES**, vel **MASNENUS**, familiaris, domesticus, in Statutis Verdi lib. 5. fol. 122. v. *Item quod ad omnes et singulas personas predictas solvens teneatur dominus pro **Masnengo-***

nas sua dummodo ipsa dominus denun-

tetur infra octo dies post datum di-

*atum, ipsius—duum **Masnengum** fecisse*

*damnum **Masnenghus**, in Stat. Mont.*

*Heg. pag. 160. ibi et **Masnenga** occur-*

rit pro domum.

¶ **MASNIGLUS**, Mansio seu edes cum agri portiuncula, idem quod **Mandorla**. Charta ann. 24. Lothar. ex Chartul. S. Petri Carnot. Concordia ad locum S. Pe-
tri Carnotensis ecclesiam in honorem **Apostolorum** principum, clavigeris regni
coronarum Petri consecratam... cum **Mas-**

nigis et vīnis ei cum omni integratā

*ad ipsum pertinente. Vide **Masniglum**.*

¶ **MASNILE**, [MASNILUS.] Vide **Mansio-**

nile.

¶ **MASORIUS**. Vide **Mansus**.

¶ **MASORICUS**, Anastasius in Leone IV. pag. 196. *Obluit **Masoricas** olens tres se-
reto textas, colorque depictas, que in
circuito altaris dependent. Dominicus*

*Magnus vocem Arabicam putat. **Egypti-***

amique interpretatur, nescio quo aucto-

*re. Sed videtur idem valere quod **Ma-***

serica, adeo ut oleo, que non fuit oliva

pregrandis, ut opifinat, sed species

gemmarum, aut bullam grandioris, ex ma-

zoro, seu murribus materia confecta

*erit ad ipsum pertinente. Vide **Maser, Olea**.*

¶ **MASOVERIUS**. Vide **Mansionaria**.

¶ **MASPLICUS**, [Synodus Pergam. ann. 1311. apud Matur. tom. 9. col. 547.] *Vestes virgulatas seu de cabalriato, de*

*medicatae, vel listatae, vel frizis aut **Mas-***

*pliis argenteis, vel de metallo aliquo...
minime deferentes. Constitutiones Joani-*

nius Archiep. Nicensiensis ann. 1220.

cap. 4. de Habitu Canonicum extra

Ecclesias: Ut nullus extra domum suam

portet guarniciam de ante scissam, seu

*apertam per terram, nec **Maspilius** de*

argento, ni vero, nisi de panzeriis,

*etc. Ita **Maspilius**, præ **Maspilius**,*

Gall., Naffier, mespilium. Neffis que

quidem vore globulos vestim. Gall.

Boullons, significatis existim. qui ideo

Maspili dicuntur, quod mespili lormam

referrunt.)

¶ **MASPILLUS**, Stat. ant. Florent. lib. I. cap. 66. ex Cod. reg. 4621. *Banitores*

*communi **Florentia**, debent induere*

se expensis propriis... et in eorum testi-

*bus portare **Maspilli** argenteos.* Stat.

ann. 1342. Inter. Monum. eccl. Aquilei,

cap. 90. col. 903. *Item quod in panzeris et*

in testibus non possint portare orna-

*menta... exceptis lanceis seu **Maspilli***

circa pectus... Que tamen lanceas vel

***Maspilli** non excedant valorum unius*

marche denariorum. Ex quibus sperte

colligitur vestium fuisse ornameatum

hominibus perinde ac mulieribus com-

menne: quod potius de aculeis, Italico

Spuli, quam de globulis, Gall. Boulli-

on, cum clarissimo editore Bern. Maria de

Rubeis intelligendum existimo : si qui dem ibi memorantur botoni, a quibus proinde *Maspili* distinguuntur.

MASPINA. Gloss. Græc. Latin. *Ιπόν* ὄτον, *Cosendia*, *Maspina*.

• **MASPITER.** *Le pade della madre.*

Glossar. Lat. Ital. Ms.

• **MASQUARATA.** Personatorum ludus : dicitur de pompa seu ceremonia, quae irridetur videtur : quo sequitur *Mascarata* usurpamus. Arest. parlam. Tolos. ann. 1289. inter Probat. tom. 4. Hist. Occit. col. 87. *Si quis in suggillationem domini nostri regis, aut in fonsanum hereticis pravitatis, seu etiam in derisionem Catholicon inveniatur Masquaratas appellare, etc.* Vide supra *Mascarata*.

• **MASQUERIUM.** Idem videtur quod *Pasquerium*, pascuum : ut hoc a *Pascari*, ita illud a *Masquerare*, mandere, formatum. Charta gen. 1310. in Reg. 50. Chartop. reg. ch. 318 : *Ascendentesque ad carcerem seu passum de Maseris, dicitur Masquerare remanentibus committere, sicut prius. Quoniam etiam servus Gallus, Magister, recipit videtur in Lit. remissis. ann. 1489. ex Reg. 169. ch. 282 : *Lesquels compagnons trouvent en ung padequier ou Message de Saint Martin une jument, etc.**

• **MASQUINUM.** [U] *Damascquinum*. Gall. *Damas* : « Una sila casula de *Masquina*, cum stola, manipulo et cingulo. » (Invent. Calixt. III, an. 1458. in Archivio Romano.)

• **MASQUITA**, ut *Meschia*, Templum Mahometanorum, in Constit. MSS. Jacobii II. reg. Aragon. ann. 1306.

MASSE. Charta ann. 871 in Hist. Monast. S. Marie Sueusion. pag. 432 : *Masse etiam et piscinae super mare, etc.* Vide *Mare*.

1. **MASSA.** Clava, nostris *Masse*. Joan. de Janua : *Clave, que vulgariter dicitur Massa* [Leges Palat. Jacobi II. Reg. Major. tom. 3. SS. Junii pag. XXXIV] : *Pacis vero tempore ensam et Massam deferrit habent, etiam et armis complete.* Ermoldi Nigelli Carmen pro Ludov. Imper. lib. 1. apud Murator. tom. 2. part. 2. pag. 21 :

Ille tende gradum, lafer membra Massa.

Le Roman de la Violette MS. :

Li plus eours est trop hardis,
Mais n'est ne lances ne espées,
Cuchous et Masses en mail de fer.

Vide *Mazze*.]

2. **MASSA.** Malleus ligneus. Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratus. Tolos. *Prius ascendens ad meatus et pulsis cum Massa factaque collatione dum sicut fuerit Prior pulsabit cum Massa. Occurrit ibi non semel. Vide *Massore*.*

3. **MASSA.** Globus armorum, Galli dicimus *Peloton* de gens de guerre. Memoriæ Potestatum Regiens. ad ann. 1275. apud Murator. tom. 8. col. 1138 : *Reduxit se dictus Guido Comes contra populum, qui erant sine numero, ultra quatuor milles qui erant adhuc in campo in una Massa ad vexillum carriposi. Non multum diversa notione quavis moles Massa dicitur. Hinc Massa vocatur auro infictum. Gall. Lingot d'or, in Charta Henrici IV. Reg. Angliae ann. 1406. apud Rymor. tom. 8. pag. 441. [O] Charta ann. 1315. ex Bibl. reg. : *Item in Massa seu platea argenti tria milia sexies centum scragina et decem marchas.*] Sic etiam *Massa ferri*, in Charta ann. 1812. apud Ludewig. tom. 4. Reg. MSS. pag. 188. *Massa muraria*, in Instrum. ann. 1270.*

apud Menesterium Historiam. Lundun. pag. 18. [O] *Masse d'un pont*, in Lit. remiss. ann. 1450. ex Reg. 188. Chartop. reg. ch. 49 : *Les supplices monteront sur le Massa du pont du chasteau de Bruges, etc.*

• 4. **MASSA.** Matricula, apud Bollandistas tom. 7. Mail pag. 548. ubi de S. Valentino. *Pér reverendos D. Franciscum Ferraris et D. Segurum Morandum, capellanos Massa predictae Ecclesie majoris Genue.*

5. **MASA**, **MASUM**, **MASA**, **MASADA**, Voces ejusdem, notionis et originis, ac *Mansa*, et *Mansus*, certus agrorum modus, seu ut quidam volunt, conglobatio ac collectio quedam possessionum ac prediorum, quam Graeci σύγχρονοι vocant. [O] *Murator. Ant. Ital. tom. 2. col. 1240. Unio quodam prediorum aliquis unus interdum predium* : quo sensu vox semper occurrit in charia Longobardica antiquissima et apud Marinum in Diplom. papay. ubi videtur not. 7. ad chart. 91. col. 300.] *Gloss. Lat. Graec. Massa*, sive *Massa*, villa vel casula. Senator lib. 5. Epist. 13. *Palentino. Mansa*, *quam eis pro compensatione levigata nostra transfruerit.* Anastasius Biblioth. in S. Silvestro PP. *Massam Garibitanam in territorio Suassana, presidemtum singulis casinis solidis quadrangulis. In Zachaaria PP. pag. 79. Donationem in scriptis de duabus Massis, quae Nymphas et Formias appellant, juris existentes publici eidem sanctissime Papæ perpetuo directe possidentia. Epistola Adriani PP. tom. 3. Hist. Franc. pag. 775 : De precantes, ut Massas illas, quae si concessi- sis, per vestre auctoritatem largitatem possident. Concilium Ravennense. ann. 904. cap. 8. *Patronia, seu suburbana, atque Massae et colonias, etc.* [Charta Conradi II. Imper. ann. 1027. apud Iul. Fontanitum in Append. ad Antiquit. Horto pag. 386 : *Castellum de Buciniano in integrum cum ipsa Massa, quam pia memoria Benedictus Papa in ipso monasterio contulit. Addit. aliam Henrici III. Imper. ann. 1040. ibid. pag. 39. Chron. parvum Ferrarensi apud Murator. tom. 8. col. 478 : *Superbaezerunt quidam ex Augustis successoribus ipsi Ecclesiæ Romane jurisdictiones et dona. Inter quia dona XII. Massas et putes fundos ex quibus civitas Ferraria fluvio Padua conformata constituta mox est... In territorio quidam Ferraria... Massa XII. sunt inventae, quarum prima dicta est ecclesie Aventinianæ, etc. Ubi perspicuum est Massam pro collectione prediorum usurpata. Gregor. Mag. lib. 1. Epist. 1. lib. 4. Epist. 4. lib. 10. etc.***

• 1. **MASSALICE CASE.** id est, simul collectio. Charta ann. 998. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 847 : *Nos Hugo et Juliane jugalibus donamus et offririmus... id est curtem de S. Stephano quae est in burgo Arles cum virginis et octo nimirum Casis Massalicis, cum rebus suis vel cum omnibus ad ipsa curta pertinentibus. Vide an non idem sit quod Massari-*

ti case in Massericia.

• 2. **MASSA.** interdum strictius sumitur pro domo, mansio. Charta apud Lobine. tom. 2. Hist. Britan. pag. 841 : *Donavi eis Massam meam in Landegon, et vineam meam et quatuor manentes, etc.*

• 3. **Hinc Massas et Masse**, Censis, qui ex massis vel dominibus precipituntur. Charta ann. 1359. in Chartul. eccl. Lingon. fol. 281. r. : *La taile accountum a pater en*

argentum chascun an de mes hommes, les galines, les Masses de Chenoue, etc. Masses de Chenoue avecques toutes les rentes. Massau, eodem intellectu, videtur accipi in Lib. cens. castel. Arciac. ad Albani. fol. 9. v. : Autres rentes d'avoces dehors de constumes chascun an... sur les heritiages qui s'ensuient,... et en ce sont comprises les constumes que l'an du Massau. Hinc Terres massas appellari opinor agros ejusmodi tributo obnoxios, in Redit. comitat. Namur. ann. 1389. ex Reg. Cam. Comput. Insul. sign. Le papier aux aysselles (fol. 4. r.): Envoi à li cuens rentes des terres Massas k'on appelle terre des quartiers ; si a petit quartiers et grans quartiers. Ibid. fol. 8. r. : Se a li cuens rentes des terres Massas (sic) k'on appelle quartiers ; si tient chascun quartier cinq bonniers. Vide Mansueti. Massagium et mox Mansuetum.

*Massas, in Tabulario Angeraciensi : In Castro. Motto 4. Massos de terra arabil. Gallia, *Mass de terre.**

• 2. **MARSUS**, **MERTAKIUS**, et **Tertiarius**,

*Qui sunt medium tertiam redditum perten- tem reddit. Chartular. Prioratus S. Pe- trini de Domino. fol. 60. *Marsus Tertiarius* (debet) 1/3 lib. de porco, 2. sol. de mul- tene et 5. spallias... *Massus Mertakius* 8. libras de porco et sex denar. de ubiles et 4. spallias.*

• 3. **MANUS**, *Eadem notio que Massa. Testamento Matifredi Vicecom. ann. 986 apud Marten. tom. 1. Aneid. col. 86 : Ad monasterium S. Michaelis de Gallico remaneant ipsi Massi de Taurio. Charta ann. 1288. ex Tabular. S. Cornelii Compend. : Et scindunt quod in Massa emplo devaris Abbatis et Conventus, tenentur sacerdos granianus bonam... Item granaria in eodem Masso capientia 300. sextarios bladi et amplius... claudent etiam Massum predictum muro de lapide et terra. Ta- bular. S. Cypriani Pictav. fol. 116. *Inter monachos S. Cypriani et moniales Fontis Evraldi concordatum est de sex Massos de re, qui sunt Confolio, ut moniales primi mutus habeant duos Massos, quatuor alti partantur... Et minus sunt quatuor secundaria terra.* Occurrunt alibi.*

Massum, neutro genere. Charta Ro- berti Regis Francie ann. 20. Regni : In

Francia, quæ nuncupatur Cavares, tria Massa cum una mensura. [Charta ann.

*1247. apud Stephan. tom. 8. Antiquit. Bened. Pictav. MSS. pag. 714 : *Ipsa ex parte in perpetuum possidendo restituit, videlicet Massum de Grotia, præto**

fons, etc.

Massa, villa vel casula. Epistola Adriani PP. tom. 8. Hist.

Franc. pag. 700 : Si vero perfidus Deside-

rius, etc. Reg. Rac, non sub integratâ, sed

tantummodo Massas nobis, quanto repre-

rebit potius, quæ sunt antiquitatis Romani

Ecclesia terræ, ut nullæ ex illis portibus

Longobardorum ausus est resistere. Re-

gestum Carcassonne fol. 45 : El mou-

tin de Magal, et tous les Masses qui li en-

ay. Hinc Philippus Mouzak in Hist.

Franc. MS. hanc vocem usurpavit pro

ipsa Massarum familia.

De se geni et geni Massa à id.

*• 4. **MASADA**. Tabul. Bellitoense in Lemo-*

*viciis, n. 89 : *Dimitto ad filias meas...**

gastores Massadas. Vetus Charta apud

*Dominicum de Prerog. alioz. pag. 318 : *Illes vinas de illa Riberia quinque Ma-**

*sadas. Tabular. Celsitanense : *Et tres**

appendarias, et usum Massadan de vinas

ad Berrierias. [Charta apud Stephan. tom. 1. Antiquit. Occitan. MSS. pag.

390 : Done tibi Petro et infantibus tuis las
Massadas de Seivraco.]

MASAGIUM. Mansio, domus, habitatio,
Mense, casa villici, coloni. Monasticum
Anglican. tom. 1. pag. 982. Confirmavi
unam acram terram in West, cum Massa-
gita super eandem acram factis. Charta
ann. 1200. in Tabulario Prioratus Belli-
loci, in diocese Rothom. : Dedi et con-
cessi quoddam Masagium, quod habebam
apud S. Martinum. Occurrit non semel
in Tabulario Fiscanensi fol. 48. [Charta
ann. 1188. tom. 4. Hist. Harcur. pag.
1846 : Concessi... monachis ibidem Deo ser-
vientibus capellam S. Philiberti de Torpo
cum Masagio sex acraram in foresta Bro-
tonis et carriera acram terre. Chartular. S.
Vandreg. tom. 1. pag. 6 : Licet autem
dicto Roberto... facere plenam justitiam
super nostrum Masagium et supra nos-
trum hereditarium. Massaige et Massa-
ge, in Charta ann. 1279. ex codice
Chartul. : om. 1. pag. 45 : Un Massaige
ou tous les edifices deus edifices, lequel
Massaige est assis... juet le chemin de
notre Seigneur le Roy. Massaige, in alia
ann. 1288. Ibid. pag. 276 : Un Massaige
ouevres les edifices.

* **MASAGIUM.** Domus itidem, mansio
Tabular. Prioratus S. Himerii. Do Massa-
gius et gressum quod habebam in villa
S. Himerii.

MASACIUM. Eadem notio crebro
in Tabulario S. Egidi Pontis Audomari
in Normannia.

MASATA. Mansio, domus, mansura,
nostris Mause Curis Generalis Ostal-
anie Barcinone acta sub Petro II. Rege
Arag. ann. 1288. MS. cap. 23 : Si teneti
Masatam bordam et pernamentum, etc.
Charta Raimundi de Canavelli Domi-
celli Comitatus Ruscinonensis ann. 1288 :
Duas partes quarundam Masaturam et
bordarum, que sunt in dicto villari.

* Nostris etiam Massaige. Lit. remiss.
ani. 1449. In Reg. 179. Chartoph. reg.
ch. 311 : Le suppliant se transporat en
ung ort ou vorgier qu'il avoit aupres d'un
Massaige ou hostel. Septies vero pro ade
coloni cum agris huius adiectis, vij lo
Metairie, ut in locis supra laudatis, sicut
pro agris colendis tantum, ut in Charta
Phil. Pulec. ann. 1808. ex Lib. rub. Cam.
Comput. Paris. fol. 888. r. col. 1 : La ferme
de Carville ou les appartenances... Le tref-
fons de Massaige, ou que n'a point d'edifice,
oveques un closest, prisie a vint souls
Tournoys de rente.

* **MASATA DE SALINAS.** Locus videtur,
ubi sal conficit potest. Charta ann. circ.
999. inter Probat. tom. 2. Hist. Oct. col.
192 : Donamus simul in unum aliquid de
alodium nostrum sancti Salvatoris Gellone-
nsis ecclesiam disruptam, que voca-
tur sanctiam Reparationem, cum una
modicata de terra, que est in currite eccle-
sie istius, cum una modicula magna de
vineac et unum unc. Massaige de salinas.
Vide in Massa. 5.

* **MASSA CANOIDA.** Locus sit dictus
apud Cartaginem, in quo sub Impera-
toribus gentilibus et in Christianos se-
vientibus, foeva erat calce plena, in
quam Christiani, gentilium dila sacrificare
renuentes, precipitabantur. Pruden-
tius Porphyri. Hymn. 4 :

Prosternere ales curva rapido simili trecenti,
Gurgite pulvere: merces liquor arduis voravit,
Precipitansque globus, fundo tempe implicavit imo.
Corpora condor habet, condor vehit ad supera
[montes.]
Candida Massa delicia deli merit per omnes secundum.

Ubi Glossa Ieron. Magistr. : Candida
massa, id est, ccc. Martyres. Massa Cy-
priani dicuntur. Vincentius Belvac. lib.

19. cap. 190. de Passione 18. Martyrum,
qui dicuntur Massa Candida : Hi pri-
mum numerus multitudine Massa sancta, vel
Candida appellatur. Vide Savaron. ad
Sidon. lib. 6. Epist. 1. et Leonardum
Fuchslum ad Myrepsum. sect. 8. cap. 89.

* **MASSABITINUS.** Vide Massodina.

* **MASSACONICI.** Vide Maceconici.

MASACUMA. Matth. Silvaticus : Pete-
num, est quedam aqua, cum qua alkane-
ter vel invitreatur vasa: et sit ex piombo
et limature eris, et lapide focali, et voce
viri, vel aqua vasorum, quia ex ipso
invitreatur viridi intubratione vase
terres.

* **MASSADITIUM.** Territorium, distribu-
tus aliquicun massa. Stat. Mutin. rubr.
158. pag. 26. v. : Statutum est prout utilitate
homini habentium terras et possessiones
in Massadito burgi S. Joannis, quod adver-
sarium antiquum, quod est in possessione
boni et a latere de subitis clausuram
Massaditi, dicitur cavae, hoc modo, etc.

Massenit, eodem intellectu, in Pacto
inter abbas Fontan. et Gau. C. et C. Reg.
75. Chartular. pag. ch. 50 : Nos
homines de Savoye et au Massenit
pourront par commun parcourir user l'un
sur l'autre du droit de faire et penser
pierre et faire sans fende.

* **MASSAGIUM.** Vide Massa 5.

MASAJARIA. Legatio. Charta con-
ventionis inter Alfonsum Comit. Tolos.
et Carolum Comit. Andegav. ann. 1251.
apud Sebast. Fanton. tom. 2. Hist. Aver-
non. pag. 10 : Item quicunque ciues
Avernoni a dictio dominis vel coram Curia
rin in embarcaturam sua. Massajariam
mittentur, expensis dominorum seu Curie
ibunt.

* **MASSAIGIUM.** Agri portuncula cum
mansione. Charta ann. 1875. apud Balu-
tum. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 209 :
Manis, Massaige, curtilis... talis, per-
petialis, francis et servis, etc. V. Mais-
gium.

MASALLIANI. Heretici, qui et exi-
ta dicti, quod penit assidue orarent,
quorum meminit Facundus Hermianensis
lib. 8. cap. 7. De lis etiam Epiphanius,
Leontius de Sectis, Harmenopius,
Psellus de Operations demonum,
et alii.

* **MASALLITER.** Viritim, in commune.
Terullianus de fuga in persecut. cap.
13 : Massalliter tota Ecclesia tributum sibi
irrogaverat.

* **MASSANUTINUS.** Vide Massodina.

* **MASSANTINUS.** Moles, congeries,
Gall. Massa. Stat. Placent. lib. 6. fol. 80.
v. : De Massantio ferri a cochine et de
aure libra ultra, viij denar. Item
de massa eti cratali ad eam opportuno,
pro libra xi denar.

* **MASSANUS.** Massa incola, habitator,
rusticus. Charta ann. 1798. apud Cenc.
inter Cens. eccl. Rom. : Hoc agatum omni-
facta sunt in praesencia... plurimorum
circumstantum, tam milium quam
Massanorum. Ubi milites Massanis op-
ponit notandum est. Vide mox. Mas-
santius.

* **MASSANUTI.** Saraceni. Chron. mo-
nach. Cisterc. ad ann. 1153. ex Cod. reg.
5030 : Massanuti, quo guidam Moabitas
dicunt, Mauritiam, Bulgiam, Siciliam
et Apuliam invadunt ac in ipsam Roman
minutant insurge. Vide Marrones et
Moabitas.

* **MASSAPANUM.** Arcula, Gall. Petite
boete, Massiliensis Massapan. Charta
ann. 1893. ex Archivis S. Vict. Massil. :
Per D. G. Massiliensem Episcopum full
desigillatum Massapanum in quo sunt

cess capitulo gloriae martyris B. Lazari
dicta Eusebii servis. Etiam in eius memori
dendum illustrissime Principipe D. D.
Ludovico D. G. Regi Jerusalem et Sicilia
et Carolo Principi Tarentino fratris sue et
D. D. Mariae dictorum fratrum meorum.
Unam boyasiam sine Massapanum, in
Charta ann. 1400. ex eodem Tabulario.
Vide Massapanum.

* **MASSARA.** Ut Massara. Vide in hac
voce.

* **MASSARA.** Idem quod supra Massa 5.
Charta ann. 1282. apud Muratori. tom. 1.
Antiq. Ital. med. sevi col. 823. Etiam
quod ipse erat Massara de bone, grossa
[90] Ubi de femina quadam Thespha-
na agitur que erat Massara i. e. manu-
fructaria post mortem mariti. Vide
Muratori. Ibid. tom. 2. col. 1245.] Vide
alia notio in Massara.

* **MASSARATICA.** MASSARATICA. MAS-
SARATICA. Eudem notio, qua Massar-
tica et Massaratia. Stat. Bonon. ann.
1250-67. tom. 1. pag. 356 : Statutum quod
moderatio et qualcheris se possesse
Comunis scribantur in uno libro Comuni-
e, faciendo mentionem de campaniis et
Massaratibus (Massaraticis 90) molendinario-
rum, et qualcheriarum, et tom. II. pag.
166 : Et cum ipso dederit... dicto hospitali
domum unam preci CLX. liberarum bone-
niorum, et alias res plures et Massera-
tica sua. [FR.]

* **MASSARE.** Mandere, in massam
tundere, Masser. Leges Henrici I. Regis
Angl. cap. 98. Ultimi (deutes) sunt
molaris, qui concisa a prioribus vel con-
fracita a sequentibus molunt, et inde Massa-
re.

* Theod. Priscian. lib. 1. cap. 8. et lib.
2. cap. 29. Grav. in Hesiod. pag. 109.
Vide Massare 1.

* **MASSARE.** Massa, seu mallo li-
gneo fragorem edere. Vetus Ceremonialis
MS. B. M. Deaurato Tolos. : Quibus
candelis extinctis... pulsanter sive Massa-
tur ab omnibus... fustibus... et interim
omnes secularis recidunt et exunt Eccle-
siam ad libitum. Ubi sermo est de stre-
pitu qui sub finem officii Tenebrorum
cietur. Vide Massa 2.

* **MASSARIA.** Collectio quadam pos-
sessionum ac prediorum. Testamentum
Friderici Imper. ann. 1250. apud Mur-
atori. tom. 9. col. 683 : Item statutum quod
totum Massaria nostra, quam habemus apud
S. Nicolaum de Offido, omnesque proter-
vus ipsius deputentur ac reparentur et
obseruantur, portant ibi confitentes vel
conservantur. Constitut. Jagobi Reg. Si-
ciliae. 11 : Mandamus quod nullus ali-
quod officia et procurations Massariorum
nostra curia recuperare et exercere copi/ur
inclusus, etc. Adeo Constitutiones Frederi-
ci II. Reg. Siciliae cap. 108. Vide
Massa 5. et infra Massarius.

* **MASSARIA.** Officium massari, seu
fisci publici administratoris. Correct.
stat. Cadubr. cap. 11 : Item omnes expen-
sas etromnes introys communis Cadubri
singulo anno tempore quo per massariorum
communis redditus ratio Massaria, tene-
tur et debet describere seriatim in uno
quaterno. Vide in Massarius.

* **MASSARIA.** Arcilla, famula, Ital.
Massa. Stat. crimin. Riper. fol. 18. r :
Qui vero pedestriam sive fancticollam sine
Massariam stupraverit vel carnaliter co-
gnoverit, etc. Nisi sit massa incola.
* **MASSARICA.** Ut Massarica. In Obera
ann. 1107. apud D. Salmet. Hist. Lotbra-
ing. tom. 1. col. 121 : Desuper ergo que
super Matildis conferto et offerto Ecclesia
S. Dei Genitricis... Septimiacum et Massa-

gium, cum casis et Massaricis, et Ecclesiis
se familiis, etc.

* MASSARIOLUS. Vide Massarius.

MASSARITIA. MASSARITUM, Ital. Massaritia Supelix, instrumentum massae rusticum. Auctor Mamorecti Supelix, dicitur Massaritum; [de qua interpretatione videtur. Murator. Antiq. Ital. tom. 2, col. 1245, voce Massaro.] vel etiam mansus ipse hac supellectile instructus. Ratherius Veropensis in libro de Discordia inter ipsum et Clericos: *Ita inqualiter et per Massaritiam dividere, ut quidam illorum inde fiant ex pauperissimis locupletissimis, etc.*

Intra: Causa enim illorum, cum Dao gratias et alii hujusmodi extat divisa, ut quidam illorum inde valde ditescant, multitudine vero paupertate languescat, etc. [Acta sancti Syri Episc. tom. 3. Juli pag. 481] *Positam juxta flumen Tabiz et litus maris, usque ad jugum Alpium cum Massaricis et famulis utrumque sexus suo iure pertinetibus.* Testimonio Andreae Bertrandi Episcopi. Appendix tom. 4 Ughelli. *Sed et duo in Saffiano, et Massaritum unum in cassile Remissa, etc.* Occurrunt ibi pluries, ut et in Chartis Ludovici II. Imper. in Tabulario Cassariensi, et Berengarii Regis Ital. ann. 961, et Conradi Imp. ann. 1028, apud Augustinum de la Chiesa in Hist. Ecc. Pedem. pag. 233. dlo et alii apud Ughelini. tom. 4, pag. 612, 616 tom. 5, pag. 1572. Franciscum Mariam in Mathildi lib. 3, pag. 106, 108, 117. Guichen. in Bibl. Subsiensis pag. 185. 403, et in Chartis Italicas passim.

* Charta ann. 1252 apud Murator. tom. I. Antiq. Ital. med. test. col. 819. Item dicit, quod dicti canonici dederunt dictam terram et Massaritum dicti Bernardi dicti fratribus, tamquam homini bus macinatis dictis canonice.... Et ira testis aportavit Massaricia ad domum dicti Bernardi. Chron. Bergom. ad ann. 1406, apud eund. tom. 18. Script. Ital. col. 981: *Et habuerunt totum bladum, vinum, Massaritiam, lector, et omnia existentia in dicto castro.* Vide mot. Massatum.

* Ejusdem notionis et originis videtur vox Gallica Manantia, qui apud Poetas nostrates significativa opulentia vel quavis supellectile lata et pretiosa unde apud eosdem Manana dicuntur, qui illi optime sunt instructi. Le Roman de la guerre de Troye MS.:

Quae fu si tel Massacie,
Ne si riche prout accollie.

Ibidem:

Tous ont lor meillors grecies
Plenes de riches Manantes.

Rursum:

Tout doment à lor massacie
Et à l'achacion de lor Agnes,
Qui empesche poix ne feront,
Tousques riches et Massacie estoient.

Le Roman de Roy MS.:

Gestil fu de parage, et d'avoir fu Massanc,
Quaque ne fu Roy, tant fu fort et puissant.

Vetus Poeta MS. e Bibl. Coislin.:

Porque nos offrons nos tant
D'entre si riche et si Massanc.

AMASSARICIA, in Chro. Farfensi pag. 658.

* MASSARITIE CASE, Supellectile et instrumentis rusticis instructa [Casa in quibus Massaritii habitabant. Vide

Marin. Diplom. papyr. pag. 108.] Chron. Cassar. tom. 5. Spicil. Acher. pag. 855. Accepit... curtem in fundo Palme cum casis Massaritiae. Vide Massaritiae case in Massa 5.

* Massaritiae opponi videntur dominicata, in Charta ann. 1011, apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 135: *Et rebus vero ipsis tunc dominicatis, quam et Massaricie seu aldonaricis et tributarie, etc.* Unde colligitur Massaritiae fusse prædia quia sub annua præstatio excolenda concederetur vinenis, qui ex his pro dominorum libitu poterant amori.

MASSARUM, et MASARUM, Mansus, prædictum rusticum, in Veteribus Chartis Dalmaticis apud Joann. Lucium lib. 2. Reg. Dalmat. cap. 2, et 15. pag. 62, 99.

MASSARITICUM. Eadem notio que Massaritiae. Statuta Venetorum anni 1242. lib. 1. cap. 10. Si aliquis reliquerit alios Massaritum, volumus, quod non nominetur Massaritiae intelligantur ea omnia, quibus in qui reliquit, utetur in deum ad communem usum, vel utilitatem et coniugio ejus, et familia sua, exceptis his, quae non in auro, argento, et gemmis, etc.

* MASSARIUS, MASSARIUS, Villicus. Massae custos, colonus. Uigilio et W. Brito in Vocali. Massarus, cui commissa est curia totius finalis. Conductores Massarum, apud Senatorum lib. 12. Epist. 5. Casa Massarri, in Legge Longob. lib. 1. tit. 8, § 29. [¶] Rothar. 357.] Servus, qui sui Massarri est, tit. 11. § 3. 5. [¶] Rothar. 334, et 132, ubi scrutum Massariorum. [Præceptum Caroli M. ann. 778 apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 37. Villis, mensis mancipiis Massarri, adiutori, etc.] Bula Honori III. PP. ann. 1217, apud Ughelini. in Epise. Anagn. Item mandamus, quod Massarri, qui a collectis aliquo tempore sunt exempti, etc. Charta Conradi Imp. apud August. de la Chiesa, in Hist. Ecc. Pedem. pag. 223. Sed etiam manus 10. cum omnibus rebus ad eos pertinentibus, sicut nunc recta et laborata sunt per illos Massarios. Liberi Massari super Ecclesiastica res residentes, Massari et coloni liberi, in Charta Caroli Crassi ann. 882, apud Ughelini. tom. 5, pag. 628. Vetus Inscriptio Ecclesie Cathedralei Alexandriae in Italia: B. Guelphus Zuccus, Civis Alex. Massariorum hujus Ecclesie. Ut bollandus Massarium interpretatur custodem supellectiles, quae Massarie tota dicitur. Alia Inscriptio ann. 1178, apud Hyronymum dalla Corte lib. 5, extremo Historia Verponense: *Fieri fecit, coadjutabitis Salomon atque Rainaldus, ejusdem operis Massariorum, atque religionis, etc.* Id est, conductores.

* MASSARUS, nude, pro Habitator, qui massan seu dominum habet. Vide Massa. 5. Charta ann. 1252, apud Cenc. inter Cens. eccl. Rom. In eodem etiam parlemento surrexit magister Jacobus Minaldi notarius et nomine suo et omnium Massariorum seu popularium castri et loci predicti concinnando dixit et quod placet sibi et universis Massariorum et populibus et hominibus ejusdem castri, etc.

* Frequentissima est haec vox apud Balios pro custode totius supellectilis, machinarum scilicet bellicarum, aliorumque instrumentorum ad publica opera, quibus ex officio invigilabat Massarius. Statuta Vercell. lib. 3, pag. 52. v: Item quod ille qui fuerit Massariorum Communis tenens utensilia Communis recte. MASSARIA, Cura et officium Massariorum. Unde MASSARIARUM PROVISOR, seu Magister Massariorum, qui Massariorum praeses, siue invigilat. Petrus de Vinea lib. 3. Ep. 6: *Te Provisorum Massariorum Curie nostre infra scriptorum locorum..., ducentum statuendum..., quod si diminutionem carentem culpa seu negligenter Massariorum, qui praeses, reperiens contingisse, studens cum inde convincere coram aliis Massariorum convicinis, etc.* Videas preterea

France pag. 648. *Lga jarr, escherina, Massare et autres officers de ladite ville (Tourne), etc.* Vide ibi notam docti Editoris.

* MASSARI Molendinorum, in Statutis Astens. Collat. E. cap. 11, pag. 44.

MASSARIA, Cura et officium Massariorum.

MASSARIARUM PROVISOR, seu Magister

ne Masserii ipsi possessiones nostra Cu-
rie, cum Masseria proprie debitis, usur-
pare presumunt, ... Masseria ipsa
mutata sunt lignis, palea et forma, etc.

* Constat. *Mss. Caroli reg. Sicil. Item*
magistrorum passum, magistrorum Massaria-
rum, etc.

MASARIOLUS. Predium, in Charta
Berengarii Regis Italiae ann. 900, apud
Ughellum tom. 5, pag. 630: Quatenus
quendam Massariolum juris nostri situm
in Comitatu Veronensi, etc.

* **MASSAROLUS.** Idem qui *Massarius*,
administrator. Vide *Massarius*.

* **MASSARUM.** Vide *Massaratus*.

* **MASSATIO.** [Comessatio. Difff.]

* **MASSATIUM.** Terminus agrorum
plumbi stannove distinctus: vox Agri-
mensorum. Auctor incertus: *Terminus,*
si aliquid fictum habuerit per se, aut
plumbum aut stannum epitecnum, hoc
est Massatum fabricatum inter censa
Centurie. Nostri un *Massus* de pries.

* **MASSATUM.** Supellex, instrumen-
tum massa rusticum. Instr. ann. 187.
Inter Inst. tom. 6. Gall. Christ. col.
271: *Per singulos annos pro manso et pro
Massato, non ego dedit sancto Martino,
pro loco, non eadem altari duo se-
taria de oleo.* Vide supra *Massarius*.

* **MASSEA.** Clava, etc. Ann. 1336, in-
ter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 181.
col. 1: *Item quod quilibet, tam pauperes
quam duces habet unam Massacum cum
fronda, etc.* Vide *Massa*.

* **MASSELLARIUS.** pro Macellarium, cui
carnes in macello vendit. Littera Phi-
lippi IV, ann. 1318, tom. 1. Ordinat.
Reg. Franc. pag. 52: *Precipuum quod
omnes talamellarii, tabernarii, Massella-
rii, charbonarii, fornarii et omnes ali-
venditores denariatarum, etc.* Charta ann.
1321, apud Fenton, Histor. Avenion.
pag. 166: *Stare Potri de Turribus Mas-
sellarii.*

* Nostris *Masecelier* et *Maselier*. Stat.
civit. Tull. ann. 1297, in Reg. A. Char-
toph. reg. ch. 1: *Se aucuns Masecelier
avoient char forcemee, etc.* Lit. remiss.
ann. 1454 in Reg. 191, ch. 93: *Le mu-
nicipal vendi iresles vaches a ung boceler
ou Maselier.* Maselier, eodem sensu in
alii Lit. ann. 1457, ex Reg. 189, cf. 150.
Vide supra *Maceletor*.

* **MASSELLUS.** Tabula, ubi massella-
rus carnes venientia exponit. Gal. Eral.
Charta ann. 1303, consil. Appam. ann. 1443
in Reg. 73. Chartoph. reg. ch. 665: *Con-
sules venerunt ad hospitium dominorum
abatis et conventus Comba longe, si un
in loco vocato a la Bocana, et bancos une
Massellus in dicta capella ante dictum
hospitium constructos, in quibus carnes
redimicuntur, diruerunt.* Vide supra *Ma-
cellus*.

* **MASELUTINA.** Vide *Marmodina*.

* **MASSELTINUS.** Obit. Moneta

Saracorum. Arg. Itiner. inter Cens.

eccl. Rom. ann. 1192, apud Murator.

tom. 5. Antiq. Ital. med. etev. col. 833.

Vide *Massayata*.

* **MASERARE.** Baculo seu clava per-
cutere, unde *Maseratus*, ejusmodi per-
cussio. Ital. *Masicare*. Instr. ann. 1381,
inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag.
50, col. 2: *Guillelmum Durantum corporum
hostiliter et acere tractarunt per Masse-
rationes.* Item modo premisso corporum
hostiliter quatuor homines dicti loci S.
Anestazie, eosque *Maserarunt*. Item...
corporum hostiliter Johannem Bayes de
Mosiaco, ipsumque *Maserarunt*, adeo
quod fuit quasi semi-mortuus, et cum
ferro calido signatus in fronte, et taliter
compulsa inhumaniter quod ad certam

financiam ipsum deduxerunt. Vide supra
Massa.

* **MASERATICA.** Vide *Massaratica*.

* **MASERE.** Mercator, vox Anglo-Saxo-
nica in Capitulis de Wreodidis post
Concilium Gratianum ann. 928.

* **MASERIA.** vox Italica, qua merces
cujuus generis significantur. Charta
Frider. I. imperi. ann. 1159, apud Mur-
ator. tom. 4. Antiq. Ital. med. etev. col.
68: *Apid Figarolum de qualibet eoga, pro
qua navi trahitur, que Masseriam portat,
octo solidos Mediolanensis veterum.*

*Masseriana autem dicimus quampli na-
tem, quascumque merces, praeter salen-
tiam portantem. Vide mox*

* **MASERICIA.** Supellex quavis. Ital.
Massericia. Hist. Belli Forojul, apud
Murator. tom. 3. Antiq. Ital. med. etev. col.
167: *Honiates non habentes canipes,
in castro posuerunt eorum arcas, vide
eis, canes, pannos, Massericias.* Vide
supra *Massaricia*.

* **MASERIUS.** Qui massam seu clavam
ferit, clavator, serviens armorum, nostris
omnis Massae vel Sergeant a massae, nunc
Massier [²] Ital. Massiere. Vide *Maserius*.

1.) *Comitularia Humb. Plati de Hum-
berto II. Daiphil. ann. 1445, ex Sche-
dis D. *Lancelot.* Item apud *Massilium*.*

14. Aug. fecit 20. *Masserius, sive servien-
tis armorum, 3. Sertem, porta exi-
tis, in stiriorum publicum pro obedientia
Regis Scotie apud Baluz. tom. 2. Hist.
Arvern. pag. 688: *Dux ingressus est con-
stitutus cum multis Gallis et precedente
hastaldo et quatuor Masserio. Vide Massa**

1. et Serraria.

1.) **MASIA.** Curia, a Massa seu clava
servientum, quomodo barra dicitur a
barbo, capillis quibus septum est
auditorium. Charta Johanna Reg. An-
glie apud Marten. tom. 1. Ampliss.
Collect. col. 1024: *Quae etiam tria placi-
ta per manum ipsius vel ballitorum suorum
ante nos vel sensaculum nostrum, vel
Massias nostras debent adducis.*

* **MASIA.** Bacillus. Miracula sancta
Zoie tom. 3 Aprilis pag. 596: *Inueniendo
ipsam cum una croccia et una Massia in
manibus appodata.* Vide *Massia*.

* **MASICOTI.** Minores choi ministri
in Cathedralibus. Parisiis Macicoti, idem
qui Ital. *Maceconchi*. Ordinarium Sil-
vanecte, apud Marten. de Ant. Ecccl. dis-
cipul. pag. 83: *Massicoti vel clerici clari-
cutter induti capiti serice incipiunt
In rulatorium, Christus. Hinc eorumdeinde
ordo Massicoti dicitur in Instr. ex Archi-
chivis Eccl. Paris. Vide *Maceconici*.*

* **MASICUS.** Edgarus Rex in Legibus
Heydonsium Monachorum cap. 8. de
Adam: *Non illicite Massicus delectabu-
tur adulio; sed parcite contentum luto
utebatur obaro.* Sed legendum *Massu-*

cus, id est, edaz, ut est apud Papiani.

Glossa antique MSS. *Massicum, eda-*

cere.

* **MASSINA.** Instrumentum piscationis
ioneum, retis species. Charta ann.

1287, in Chartul. Guill. abb. S. Germ.

Prat. fol. 218. v. col. 2: *Dicit homines*

de cetero piscare poterunt in riparis

dicta villa, nec habere poterunt in

dicte riparia nave, nec flentum vel Ma-

ssinas.

* **MASSIO.** Mollo. Papias MS. Bituric.

* **MASSIOLA.** Bacillus. Miracula. B.

Zi. tom. 8. Aprilis pag. 594: *Et cum*

ipsa Massiola capit iter et viam pro ve-

niente Lucam. Vide *Massia*.

* **MASPIARIUS.** Vide *Manciparius*.

* **MASSODA.** MASSODATA. Idem quod

Massoyata, quantum vehi potest plaus-

tro *Massulus* dicto; duabus barratis
intimatur, ut videtur est supra in voce
Barrota. Terrear. Ms. Belli. reg. ann. 1500.
fol. 5. r: *Item plus dimidiata cuppem
eligintur... super quadam prato, conti-
nente duas Massodatas feni vel circa.* Fol.

7. r: *Super quadam prato, continente
una Massodatanam feni vel circa. Rursus
fol. 28. 1° Super quadam prato..., con-
tinente duarum Massodatarum feni
vel circa. Non semet ibi. Mansoie, eodem
sensu. In Lit. missis ann. 1118 ex Reg.*

167. Chartoph. reg. ch. 212: *Lequel Ber-
nardus dicit que icellus Fournier avoit pris
plus d'un sien boeuf qui ne devoit pas
etre... Lequel Fournier dist... qu'il
avoit encours a prendre deux ou trois
Mansoies. Ibid. ch. 410. Mansoies. Vide
infra *Massultata*.*

* **MASSOM.** Structura ex lapidibus.

Charta ann. 1225 ex Bibl. reg. col. 17:
Dono ad laborandum... totam illam clau-
sam, cum suo solo et planterio vineas et
arborum,... ita quod in hoc praesenti anno
claudiat totam ipsam clauam ad tapia
vel ad Massom, cum vena sorda decuper.

Vide *Massoneria*.

* **MASSONERIA.** Structura, Gallis,
Maponnerie, Bullarium Fontanell. MS.
fol. 119: *Tam in verroris, muris et Ma-*

soneria et cooperatura.

* **MASSONIUS.** a Galli. *Macon*, Latomus.

Regest. Johannis Comit. Pictav.

in Camera Comput. Paris. ann. 1358.

fol. 92: *Stephanus Sterlini Iethonus seu*

*Massonerius habitator Tholose, etc. Oc-
currit prateries in Catalogo MS. ann.*

1328. B. M. Daur. *Folosana*.

* **MASSONUS.** a Gallico *Macon*, Latomus.

Lapisidae seu *Massoni*, in Instr.

ann. 1304. Inter Probat. tom. 2. Hist.

Nem. pag. 49, col. 2. Vide *Massonerius*.

* **MASSONYA.** Clava, Gall. *Massus*.

Lit. remiss. ann. 1364. in Reg. 96. Char-

toph. reg. ch. 427: *Eam (domum) more
nulli intrane,.... de quadam clava seu
Massonya, quam deforbat, tam impu-
tione, impervenit, quod, etc. In hisdem
Lit. ex Reg. 98. ch. 256. melius, *Massuya*.*

Vide *Massua*.

* **MASSOTA.** diminut. a Massa, parva
clava, nostris *Massette*. Lit. remiss.

ann. 1409, in Reg. 163. Chartoph. reg.

ch. 304: *Cepit expone quendam bacu*

dei seu Massotan, quam juxta se inventus,

etc. Alii ann. 1376. In Reg. 109. ch. 280:

Post duodecime de morte se mirent a defense,

c'est assavoir Jahan. Pourcel le pere d'une

petite Massuetie qu'il portoit, fery Jahan

de Pumeroy d'une petite Massuya, qu'il

avoit en la teste, in aliis ann. 1388. ex

Reg. 124. ch. 224.

* **MASSOTA FOENI.** Eadem notio que
Massoyata, in Tabulario S. Crucis Savini-

ac.

* **MASUBbia.** pro *Mastigia*. Concilium

Colonense ann. 1260 seu Statuta Con-

radii Archip. Colonensis de Monachis

cap. 5: *Statutum inhibendo, ne aliqui*

Monachorum surcosus, caligis colo-

toribus, calcis nodatis, cingulis irregu-

laribus, aut, Massuibus serice usq[ue]rur,

etc.

* **MASSUBITINUS.** V. de *Masmordinus*.

* **MASSULLATA.** ut supra *Massoda*.

* *Super quadam prato, continente*

sedem duodecim Massullatarum feni vel

circos. A voce

* **MASSULTATA.** Carr. seu plastru ge-

nus, in eodem Terrear. fol. 28. r:

Debeat intenerere dictum iter,.... ades

quod transirent per illud possint facile

transire cum bobus, Massulta, pedes,

quos, etc. Lit. remiss. ann. 1376. In frag.
110. Chartoph. reg. ch. 150: Qui quidam
Michael dicit sibi: Amicos, dimitte verba
lata, et dimite ire boves meos, qui sunt
hic onerati Massullo et fumo. Vide Man-
suala.

1. **MASUM.** Ludus ad massu, nostris
Jenis de massi. Brevegium Hist. Pisana
ad ann. 1284, apud Murator. tom. 6. col.
195: Quadrilles, sagittamina et virginis
Sardorum in civitatem Lucanam projici-
fecimus (ex quibus supra muros, et in
civitate ipsa plures fuerunt lethiferae sau-
ciati;) ludum ad Massu, scutum et alia
jucunda tripudia huius, etc.

2. **MASSUM.** Ut Massu. Item et su-
per mediatis cuiusquam Massu, Gallica
Mass, tam terrarum, brieriarum, etc.
Quod quidam Massum tenet, etc. In Ter-
re... Quod S. Maurit. in Foresio ann. 1474.
Vide supra Massa 5.

1. **MASSURA.** Massu, domus. Char-
tular. S. Vincentii Cenoman. fol. 34: Ho-
milia mei cum assensu meo dederunt,
William de Somme quinque agros ter-
re... Burchester ad monachos linquunt unan-
i. Massuram Ibidem: Robertus Ruandi
primitus uxoris sua (dedit) unam Massu-
rum de quinque solidis conseruatis
Tabul. S. Martini Pontissar.: Quatuor
septuaginta avene, uno prebendario minus,
super quibusdam hospitibus vel Massuris
viorum religiosorum Abbat et Conven-
tus sancti Martini Pontisensis. Vide
Massura et Massu.

MASSUS. Vide supra Massa 5.
2. **MASSUYA.** Vide supra Massonya.
3. **MART.** vox Germanica. Sagina, sagi-
natio: unde pro iure, secundum porcos
glande in silva, quod hodieque Mast-
recht Germanis dicitur, et Waltmasta a
Germanico Wald, silva, nuncupatur, in
Charta Ludov. Pii ann. 828, ex Chartul.
Andelav. Ad Fregistad sortes duas et
Walt-masta ad porcos sugandum sep-
tingentos septuaginta dosos. Diploma Ot-
ton. III. Imper. ann. 980. pro monas-
tore. Quidam fidelis, Hemedich no-
mine, dedidit bannum ville cum omni
iure ex integro et justitia, que vulgo
dicitur Mast. Vide in Glandis 2. [60 et
Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 2
col. 882.]

1. **MASTALO.** Bollandistis, Inferior la-
pis, seu ilmen, testes, cui virga im-
missa plumbum affusus infingitur. Acta S.
Reynierius, tom. 8. Junii pag. 40: Et tra-
hentes adhuc fracta est infra eam et renan-
tit in genere Mastala plumbatum.

1. **MASTELLUM.** Academicis Crucianis,
Labelium, Gall. Cuestie. Vita B. Hen-
rici Brem. tom. 2. Junii pag. 371:
Dum una die quodam Mastello vinum
distribuerunt et pauperibus propinquant.
Miracul. S. Antonii de Padua. Ibid.
pag. 719: Prouocim... manu et pedi-
bus ambobus contractis, in Mastello
quodam ad B. Patris tunulum depor-
tit.

1. **MASTICARE.** Mandere, dentibus

conficere, Gall. Macher: pro Masticare,

inquit Salmasius ad Spartanum, a pa-
rat, paterox, que iben significat, et

maximus, et maxillam. [Masticare, com-
mendare, Papie: Masticare, masher, ou
manger, ou debiliter, enquerit, in Gloss.
Lat. Gall. Sangerm. Italis: Mastigare,

eadem notione.] Baldricus lib. 1. Histor.

Hierps: Si forte segetes immatures in-
venientur, spicas vellebant, et fricantes

Masticabant et glutiebant. Oliverius Scho-

lasticus de Capitone. Damascate, et Jac-

obus de Virbiaco, tom. 3: Damascate ob-
stat, Masticabat potestim afferens. Occur-
rit apud Marcell. Empiricum, Cæsarium

Heisterbach. lib. 8. cap. 44. 54. et Me-
dicos.

2. **MASTICARE.** Perpendere, medi-
tari; quo sensu Masticare itali et Galli
Macher etiam dicunt: inter Masticatio,
Consideratio, Elmham, in vita Henr. V.
reg. Angl. edit. Hearn. cap. 68. pag. 171:
Vix igitur et modis, quibus remocii ripa-
Sequens fluminis sue dicioni succumber-
ret, penitus, et Masticatio consideracionis
digesto, ponderatio scrutinio, etc. Ibid.
cap. 80. pag. 218: Demum postquam al-
terni confictus longeva justitia, quasi
per septem mensum spacia, partes dimi-
tare Mastigatio digestione perpen-
dit, etc. Charta ann. 1224. tom. 5. Cod.
Diploma. Poton. pag. 7. col. 1: Quidam
(itteris) per nos recipies, et debito Masti-
catus.

3. **MASTICINIA.** dicta quod colorum
masticis habent. Croce est. Papias.

4. **MASTIGATIO.** Flagellatio. Vita S. Di-
tis apud Ecardum Origin. Hasburgio-
Austr. col. 87: Sed in continua Masti-
gatione corpus suum dilaniaret, Vide
Mastigia.

5. **MASTIGIA.** Flagrum, flagellum, et
Greco: scutum. Gloss. MS. Reg. Cod.

1197: Mastigia, flagella vel virga. Glossa:

antique MSS. et ex his Papias: Masti-
gia, laures, flagella. Charta Ludovicii

Pii Imper. apud Doubl. pag. 376: Si vero
seruus fuisse comprobatur, centum quin-
quaginta scutibus publice nudatus coram
Judicibus Mastigia feratur. Gilda Sapiens
de Excidio Britania: Quosdam relin-
quentes Prepositos, indigenarum dorsa
Mastigias, cervicibus jugum, solo nudum
Romane servitutis honore facturos. Al-
mothones lib. 2. Hist. cap. 6: Non etiam
ferreis constringeretur meribus, aut ligar-
etur Mastigia. Atque inde Mastigia pro
fustaria et flagellaria poti suntur. In
Decretis sancti Stephani Regis Hunga-
rii lib. 1. in Proem. qui apud Hungaro-
rum servi puniuntur: Filiusque Salomo-
nia... minatus est populo percussions
frame pro Mastigia.

6. **MASTIGIA.** præstertia accipitur pro
scutis, ex corio confectis, qua Monachi

præsinguntur. Papias: Mastigia, corri-
gia, que mantellum conglutinatur. Jo-
sephus Janda: Mastigia est corrugia bathei-
vel quo mantellum conglutinatur, et
potius cum pro scutis Guibertus lib.
3. de Vita, cap. 5: Orabat sane
Mastigia chlamydis a fergo reiecta, junc-
tis a pectora inter orandum palmita.
Constrictræ itaque a posteriori parte lacerna,
alter coram ita sum inuitu, ut facili-
manus movere non posset. Vita S. Mo-
choemori, seu Pulcherius Abbat. n. 25:
Et ponens S. Pulcherius Mastigiam suam
in terra, ibi oblitus est eam, que crevit
in magni arborum. Mastigiale circu-
lit, in Miraculis S. Agili Abb. lib. 1
cap. 5.

7. **MASTIGOPHORUS.** Flagellarius. Ugo-
tio.

8. **MASTILIO.** Gallis, Bled mestile, quasi

frumentum mixtum. Statuta Gilde

Scoticæ cap. 19: Nullus frumentum,

Mastilionem, vel siliginem ad molas ma-
nuales molera presumat, nisi penuria

molendinorum hoc cogente. [Vide Mex-
tum 2.]

9. **MASTINUS.** Molossus, Gall. Mastin.

Liges Forest. Scotticæ cap. 13: Si ali-

quis Mastinus inventus fuerit in aliquo

foresta, Assisa foresta Henrici II. Reg.

Angl. cap. 6: Rex præcepit, quod expulso

Mastinorum habeat, ut ibi non fere-

sue pacem habent, vel habeant consueve-
runt. Knyghton lib. 2. cap. 15: Canes et

Mastini per omnes foretes Anglia occi-
duntur. Perperam Mastines, pro Masti-
nus, in Assisa foresta cap. 9. apud Spe-
mannum: Si quis Mastinus inventus fue-
rit super aliquam feram, et multulatus fu-
erit, ipse cuius canis erat, quietus erit
de illo facto: si non fuerit multulatus,
ipse cuius fuerit Mastinus, erit culpabilis
tamquam de manusata. [Statuta Arelat.

MSS. art. 80: Et Castellani tenentur
ibi tenere qualior canes Mastinos ad

custodiendum dictum castrum.] Occurrat
etiam apud Petrum de Crescentiis lib.

10. de Agricult. cap. 29. Joan. de Con-

dato MS.:

Grant rota de chima una et autres.

Mastini et genses, et grana viatres.

[et Can de la Scala, Verona dominus,
passim dicitur Mastinus ut in Vita Ca-
rol. IV. Imper. et alibi.]

11. **MASTIVA.** pro Mastina, Prestatio ex
frumento. Charta Ludovic. VII. ann.
1145. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag.
10. Porro de his Mastina præceptum est
ad justius minam prefarci civitatis
reddantur. Vide Mastina.

12. **MASTIVUS.** Vide Mastinus.

13. **MASTIX.** apud Papiam, pro Mastice,
Resina lentici, Gall. Mastic. Mastix, Une
maniere de gomme, profitable aux dens,
ou de couler, in Gloss. Lat. Gall. San-
germ. ex Johan. de Janua.

14. **Glossar.** Provinc. Lat. ex Cod. reg.
7557. Mastegue, Prov. Mastic. Mastix,
quoddam gummi ad corroborandum den-
tes, in Gloss. ad Doctr. Alex. de Villa-
Dei edit. ann. 1484.

15. **MASTRA.** Arcus, fornix, Gall.

Arche, arcade. Statuta Mediolanens.
part. 2. cap. 272: Teneatur judex stra-
tarum bis in anno visitare stratas, Mas-
trias, et fagias, et pontes super eis exis-
tentis, etc.

16. **MASTRA.** pro Macra, Gall. Mai,

Massiliensibus Mastre. Inventar. ann.

1291. ex Tabular. S. Victoris Massili.

Unam sagittam, unam Mastram, etc.

17. **MASTRA.** Arca, Gall. Coffr. Little-
tree Johannis Reg. Franc. ann. 1350. tom.
3. Ordinat. pag. 123: Quod possint ipsi
Consules generales arcadas, et Mastras com-
munas ab eis, et eis velante teneare In-
strumenta sua, pecuniam, et alia tangen-
tia dictam universitatim.

18. **MASTRICA.** Sardorum vestis. Ista-
dorius Origin. lib. 19. cap. 23: Mas-
trica, vestis Germanica, ex pellicula fe-
ravarum, de qua Cicero pro Scapo: Quem
purpure regalis non communis, cum Sar-
dorum Mastrica mutantur. Sed illa varia
Cicero ex industria hoc usus est per-
grino vocabulo, ut monuit Quintilianus
Orat. Institut. lib. 1. cap. 5. Acta S. Fe-
licis Presbyt. tom. 1. Januar. pag. 900:
Quid hic, queso, oblitus sensi persona
sentioris et in nauis vilissima, inops ha-
bitus et Mastrica Sardorum. Domino
lib. 1. de Vita Mathild. cap. 18:

Rex sibi Mastras post esse maxime pulchras

Donavit, forsan quoque pellicosas.

19. **MASTRICATUS.** Mastrica induitus, ut
totugis, qui vestitus tota, apud Cicero-
num de Prov. 13: Rer. in Sardinia cum

Mastricatus latrunculus gesta.

20. **MASTRUGA.** Idem quod Mastrica.

Histor. Monast. Chombergensis cap. 8.

apud R. Dicellum Miscell. lib. 2. pag.
28: Pro ista tomis omnibus delegationem

debet esse causatum, donec Mastrugam valde

bona et honesta, ut habeat et se urnas tui-
derat. Vide Cruxa.

21. **MASTRUGA.** in Glossis antiq. MSS.

fortis, aut fortissimus [Papias: Mastruga, fortis valde, lingua Sardorum.]

• **MASTRUTA**, perperam pro. Mastruca.

Vide supra *Martarus*.

MASTURSUM. Charta ann. 1284, apud Ughellum tom. 7. Italus sacra pag. 811: *Crona una de rame, cruce una de rame, cum calice carum, osis duobus de Masturzo, calice uno de statuo, etc. [Italis Masturzo est nasturium.]*

• **MASTUARE**, Manu turbare, diluvare, subigere, mollire. Gloss. Lat. Gr. MS. Sangerman.

• **MASUS**, Malus, navis arbor, Gall. Mts. Littera Eduardi III, Reg. Angl. ann. 1327, apud Rymer, tom. 4 pag. 273: *Unum videlicet dolium ante Mastum, et aliud retro Mastum. Pag. vero 330: Unum dolium vini ante Malum et unum aliud retro.*

• Charta Phil. V, ann. 1320, in Reg. 61. Chartoph. reg. ch. 499: *Nos seu iustificari nostri pro nobis duo dolia de vino predictis capere in navi seu vase predictis, videlicet unum in et de eis dolia ante malum seu Mastum ducere, etc.*

• **MASTYX**, vox Graeca, παντοίς, flaccillator, metaph. pro Represor. Christop. Mulleri Introductio in Hist. Canonice Sand Hypotyp. apud R. Duelium Miscell. lib. I, pag. 301: *Porro qui primaveram Ecclesie nostra institutionem, ad etiam D. Altmanni Patavienensis Episcopi, sive annum 1080, reducunt, antiquitatis nostrae Mastyges, ii palmare monda cum a semel ipsis confidit sibi habeant pro mercede.*

• **MASTE**. Charta Petri de Roete Vicarli Tolosan. ann. 1272 ex Cod. MS. Consuet. et privil. urbis Tolos. pag. 27. in Bibl. D. Abb. de Crorat: *Item constitutum: quod nullus festeriorum Tolosae sit ausus emere aliquas fustas seu trabes vel perticas de podio... nisi coquram, et mairanum, et Mastz, et virgo.*

• **MASUGIUM**, Domus habitationi idonea, Cowello. [o] Preedium rusticum, idem quod Mansa 5 et Masugium. Vide supra.] Charta ann. 1256 ex Tabular. S. Remigii Remens: *Vendidisse recognoverunt quidquid habeant, videlicet in Masugia censualibus et aliis redditibus universi. Tabular. SS. Trinit. Cadomens. fol. 70. Radulfus Blondus tenet in Masugia et feicit Abbatissam heredem sui castelli. Et fol. 83: Reficiunt Masugia manerii et forsan Charta apud Madox Formul. Angl. pag. 185: Noviter universitas vestra nos... concessione et hac presenti carta nostra confirmasse Deo et B. Marie et Monachis de Brueria, Masugium sicut justa molendinum nostrum de Fletta... habendum et possidentum, cum omnibus pertinentiis eius. Vide Mansa.*

• **MASUALE**. Idem quod Mansus, vel certe quod *Mansionis*; vide utrumque. Tabul. S. Nicolai Andegav. : *Barbotinus dominus Prugnacietius frater ejus dederunt S. Nicholao landiam de Alta percutia terram omnem ei Masuale suum atque postularam aliam in illa terra. Charta Miliana abb. S. Medardi Sues- sion. Assignat autem predictum censum super idem Mansale.*

• **MASUGIUM**. Vide Mansa 5.

• **MASUCHUS**. Malleus seu clava species, Ital. Martuolo, inter arma velita regensetur in Stat. Vallis Ser. rubr. 44, fol. 88 r. ex Cod. reg. 4619.

• **MASUELLA**. Species armorum, minor clava. Charta ann. 1319, apud Hy- mer. tom. 3. pag. 790: *Ne quis per circu-*

talem... gladium, Masuellum, vel alia arma, ex quibus contumelias presumatur orihi posse, aut alias suspicitiones mali habere debet... deferet in civitate praedicta.

MASUMATINUS. Vide *Mammodina*.

• **MASURA**, pro Mansura, mansio, domus; interdum cum aliquis agri portione. Charta ann. 1035, apud Lobinell. tom. 2. Britan. pag. 182: *Apud eandem autem villam donavit Deo et S. Nicholao Godbertus Bornus unam Mansuram terre cum exemplar que ibi erant unde Rebni sunt materies erat. Charta apud Madox Formul. Angl. pag. 302: *Dedit in perpetua et elemosinaria quandam Mansuram, quae est in villa eiusdem Madoxum. Consuet. Biterius pag. 283: Si aliquis hominum ilorum, terram suam ubi terriculum habeat ut habere debet, mutus, de derit vel vendidebit pro Mansura facienda. Charta ann. 1288 ex Tabul. B. M. de Bonenventio Rotomag. Donus et Mansura sita est in insula Monachorum iusti domini et Mansuram meam ex uno latere, et Mansuram Petri ex altero. Occurrat ibi plures. Tabular. S. Richarci ann. 1251: Vendiderunt quamdam Mansuram sitam in vicu recto, et nobis dabo xv. den. census Charta Otonis Aquit. Ducis tom. 2. Gall. Christ. inter Instr. col. 478: *Insuper confirmo prescritionis fratribus sicut continetur in charta secundi W. C. M. N. Comitis Picardie et atavi mei duas Mansuras de foresta mea ad ampliationem circa locum de Sabloncello. Liber niger Scaccari pag. 312: Remaneat autem modo in dominio meo i. curate terre et vi. Mansura super predictum servitum militi, quod vobis debet. Chartul. S. Vincenti Cenom. fol. 94: Ruadus de Caligneo Mansuram Gimundu et partem suam de molendino eiusdem. Occurrat in chartarum. Vide supra.***

• **MASURIA**, sicut continetur in charta secundi W. C. M. N. Comitis Picardie et atavi mei duas Mansuras de foresta mea ad ampliationem circa locum de Sabloncello. Liber niger Scaccari pag. 312: Remaneat autem modo in dominio meo i. curate terre et vi. Mansura super predictum servitum militi, quod vobis debet. Chartul. S. Vincenti Cenom. fol. 94: Ruadus de Caligneo Mansuram Gimundu et partem suam de molendino eiusdem. Occurrat in chartarum. Vide supra.

• **MASURIA**, Gallicum Gallicum.

Reg. Corbi. II. sign. Habacuc ad ann. 1510. fol. 56 v. Mansurae modum sensu, in Lit. remiss. ann. 1408. ex Reg. 163. Chartoph. reg. ch. 33: *Ils trouerent une femme toute seule assise au prieur de certaine mane ou Mansure. Et vide supra Mansera.*

• **MASURAGIUM**, Census, qui ex masuria seu dominio percipitur, nostris Masureo. Charta ann. 1317. in Reg. 76. Chartoph. reg. ch. 48: *Item oxioginta quatuor assinos aveant rendentes debitos ratione Masuragiorum in festo Nativitatis Domini... Item quadraginta duas gallinas... debitas ratione Masuragiorum. Reg. S. Justi Cam. Comput. Paris. fol. 196 v: Ecco partes (Brune) videlicet Masuria Genuer perlitteria, tres acres sine superficie unha acre, in qua est boscus. Bellotian. Ms. cap. 30. pag. 70. r. col. 2: Se les rentes sont deues par le raison des Masurages, et se les rentes sont deues par le raison d'autres heritages, le seigneur puet, si il n'est pates, les heritages saisir, et aussi fet il les masures. Hinc qui ejusmodi censum debet, Masurier nuncupatur. in Charta Rob. abb. Marchien. ann. 1312 ex Reg. 48 ch. 103: *Die et uit mens et deus b[ea]t[us] de rente des Masuriers de Sandemont, que on n[on]s doit lurer chascun an a Marchienas... Et se en aucun**

tempore, tanti comme il le (manoir) tenroit, gros marrons et felleis, etc. Vide supra Mentionarii et Mansa 5.

• **MASUS**. Vide *Mansus*.

• **MATA**, Modus agri. Charta Hispanica, seu Judicatum ann. 578. in Appendix Stephan. Baluzii ad Capitulum n. 104: *De ipso modo ubi est ipsa Mata, erecta descendit, etc. Charta Pontii Comitiss Emporitanus ann. 1063, apud eundem n. 149: Domus namque pro hereditate paterna vel materna ipsum forest, vel ipsam Matam, quae dictur sive S. Romani, sicut terminus de parte Circi in mallo S. Petri prescripti, et descendit per ipsam serram, et pervenit usque ad ipsam Guardiolam. [Pancarta Abbaticis Stephani de Vallibus apud Xantenses, Charta 2: Videlicet in decimeta, terra, vineis, hominibus et burgo de Vallibus, et furto cum salibus et augis totius parochie ad furni necessaria, in paleo ad Mata cum nemore. Ibidem, Charta 3: In paleo ad Mata et pratis] Mata terra, in Charta Baldwini Comitis Guineensis; in Historia Guineensi pag. 26, et in Chronico Andreensi pag. 319. [Vide *Mata*, et *Matas*.]*

• **Vox Hispanica**, Fruter, virgultum, plantarum seu arborum congeries, dum. Lit. remiss. ann. 1404. in Reg. 158. Chartoph. reg. ch. 45: *Antedictus custos ab initio recessit, et in quoddam viridi dumo seu Mata, a dicta vinea modicum longe se repousit. Schilt. in Glossar. Teuton. Matien wissen, prada.*

• **MATHA**. Eodem significatu. Charta ann. 1080. Append. Merit. Hisp. col. 104: *Vindimus ipsa terra verna super scripta... exceptus Mata de Jungs et vines netula; et exceptus Mata de S. Tomano.*

• **MATATA**. Eadem, ut videtur, notio. Infelix conjectura: est enim *Matas*, idem quod *Bertia*, quia vox gregem trium milium animalium significat.] Vide *Bertia*.

* **2. MATA**. [Gallice, *Outil de boulanger*: * Tenetur prepositus facere omnia que sunt furno necessaria... coxas, pastarias, *Matas*, cassas. (Cart. Magalon. Rev. Soc. Sav. 1873, p. 417.)]

• **MATABULUM**, **MATABULUM**, Campagna tudicula, Gall. *Pataint d'une cloche*, (Ocit. *Matabla*, Stat. Stat. ann. 1859. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 151. col. 2: *Item quod animalia grossa de quatuor in quatuor portent ad minus unum sonalham, cum Matabla competenti. Comput. ann. 1881. inter Probat. tom. 8. ejusd. Hist. pag. 83. col. 1: Solvi pro una corda canapis ad trahendum Matabla, campagna ad faciem locassem, et Stat. Stat. ann. 1476. (ibid. pag. 882 col. 2: *Et collo alterius decem animalium ministrorum seu latitudinem, unam rotam sive sonalham cum Metabulo, etc. Vide Matabula; ubi legendum forte, *Mata*-bulo.**

• **MATAFUNDA**, Machina bellica, qua lapides in hostes ejaculabantur. Monachus Vallis Sarra. in Hisp. Albigensis cap. 86: *Jacabant siquidem hostes super nostros cruentissimos lapides cum dubius trabucatis manganello, et pluribus Matafundis. Veteri Interpres Gallicus Willemi Tylli verbis ex lib. 18. cap. 6: Tantouq instabat saxonum pugillarium jactu; sic redditum: *Pierres leur giatot, lour asses à Matafondes, et aux mains.* [Vox deducenda, ut videtur Carolo de Aquino in Lex. milit. a funda, et matare. Vide infra *Matas*.]*

• **MATALACIUM**, **MATALASSIUM**, a Gallico *Matales*, Culictra. Capitulum

jecti cap. 1. n. 8. etc. [¶ Vide in *Abbas* pag. 16. col. 1.]
 ¶ **MATER ECCLESIA**, Cathedrals. Histor. MS. Monast. Beccens. pag. 146: Si autem in eadem parochia talis causa orta fuerit, que ferri iudicio finienda sit, tunc ex placito Abbas, aut apud Matrem Ecclesiam causa finiatur, iudiciumque postulatur, aut Archiepiscopus ferrum iudicandi ad hanc causam ministros suos destinabit. Vide *Ecclesia*.

¶ **Vulgo Eglise matrice**. *Mater*, nude, appellata in Actis S. Gauger. tom. 2. Aug. 138. 880. col. 2: *Porro ut Domini Gaugericus non procul a Matri superbis in ecclesia habitabat; verum semper aut in ecclesia aut iuxta ecclesiam versabatur. Vide infra *Maternitas*.*

¶ **MATER DE FONTE et Confirmatione**, quae alia *Matrina Galli*, *Marcasina*, dicitur. Concerit iuncti Decretum, apud Marten tom. 4 Aeneid. col. 57: *Homo si incestum commiserit de ista causa: de Ieo sacra, aut cum Matre sua de Fonte et Confirmatione, etc. Mater Spiritualis*, apud Aimoin. 1. 3. Hist. cap. 6.

¶ **MATER COQUINE**. Quae villora coquina officia implet. *Vetus Ceremoniale* MS. B. M. Beauteur Tolos. *Mater coquae tenetar isto die portare in refectorio duas duras plumbas quae speciales*. Ecce infra: *Prius administrator debet providere expensis Conventus de aliis et luctuus... et hoc debet facere mundare et preparare in coquina videlicet a Matri coquine*.

¶ **MATER FACULTATARIA**, dicitur *que habebat ex testamento mariti facultatem aliquid agendi, disponendi, determinandi pro liberis, in Decls. Rota ad calcem Fontis illius de Pact. nupt. edit. Lugd. ann. 1719. Decis. 43. et 44.*

¶ **MATER NOCTURNUM** nuncupatur apud veteres Saxones et Danos ea nox qua Christum natum existimabant, quod ab ea anni exordium dicerent, quasi illa esset pars et princeps omnium reliquiarum nocturnarum, ut pote a qua caput anni erit emeretur, inquit Jos. Scaliger lib. 2. de Mendac. temp. pag. 170. quem consule.

¶ **2. MATER**, nude, pro Natrix, vulgo *Mere noutrice*. Lit. Caroli IV. art. 1322. in Reg. 61. Chartoph. reg. ch. 342. Non dicitur *Matri nostra Agnes*. *Agnes Yassaco domino*, quae nos de sua lacte nutrit, etc. Alia eiusdem reg. ann. 1824. ex Reg. Campan. Compt. Paris. fol. 9. v. *Nous à nostre chiere et amfe Mere Agnes d'Iey*, laquelle nous nous nourris de son leit, avons donne 50 lures a Tournous de rente. Eadem ratione Joanna des Fosse, *Mater* nuncupatur Joanna reginae Caroli IV. uxoris, in Reg. 64. ch. 58.

¶ **3. MATER**, Alveus, Gall. *Lit d'au riere*. *Charita* ann. 1319. in Reg. 59. Chartoph. reg. ch. 318: *Exinde tenendo Matrem antiquam dicti rivi Dandaut, usque ad gurgum ejusdem rivi. Alia ejusdem ann. in Reg. 61. ch. 166: Deinde prout ipse rives de Vira descendit per Matrem antiquam dicti rivi seu fluminis Verge. Vide infra *Matri* 2.*

¶ **MATERES CEREBRATI**, sic dicti panniculi 635, qui circumdant cerebrum, quorum alter crassior, *dura mater* vocatur; alter plus levior, *leptica mater* *Constantinum Africanum*. lib. 3. Pantech. cap. 11.

¶ *Lit. ann. 1328* in Reg. 93. Chartoph. reg. ch. 230: *Cum dicto ense dictum Rapundum. Formam uno ictu in pulsus capitum percussit et letatam vulneravit et sibi pia et dura mater frigida. Vide infra *Matri*.*

¶ **MATERA**. Fermentum, quo in confi-

cienda cerevisia utuntur. Vide supra in *Matri* 4.

¶ **MATERACIUM**, Lanca calcita. *Charita* ann. 1347. tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 567: *Item volumus quod tibi de lacis, videlicet de Materacie, et pulvinaribus et paleis, tantum forrieri nostri debeant ministrare. Vide *Matarium*.*

¶ **MATERATUM**, Grabatus. *Miracula* B. Ambrosii Senens. tom. 3. Martii pag. 289: *Puer guidam de Ciggiano cecidit de quadam Materatio, quo pauperes pro lecto utuntur, et case sic concussum est, quod manibus et pedibus et totu corpore immobile factus, mortuus ob astinendum putaretur. Recurrit preterea in Constit.*

Cap. II. Ita: *Et* *ad* *Materiam* *et* *ad* *Constitutum*.

¶ **MATERCULARIA**, Ecclesia, cui adiuncta *matricula*; *anno consuli etiam matricula nudo dicitur*. [¶ *Vel potius, redditus officio Matriulari assistitus*.] *Statuta reformata*. S. Claudiu ann. 1442: *Item Matricularia villa de Poscine. Languitensis duces debet sacrificare monachis. Hinc Matricularia, quia Matricularia donatus, in iisdem Statutis pars 36.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*, *ligna* *fabricaria*. *Vide* *leg. 52. D. de Legat. 3.*

¶ **MATERIA**, *MATERIA*, *Materiam*, *Materiam*, *Maremum*, *etc. Voces*, *quae unum idemque significant, materiam, scilicet lignam redditus edificandis idoneam*. [quomodo Greci *Six* dicunt]. *Nati*, ut observat Polliu lib. 7. cap. 25. lignorum aliq. igni et foco destinatur, alii edificis: illa *Uva* *xix* *zizyphus*, *hac* *xylo*, *materia*. *Alii*: *Zizyphus*,

Quintini in insula pag. 156. *Et illas tres kaheras et planketas et ventalia tenentur suis sumptibus de omni marieno necessario et de omni carpentatione in perpetuum detinere.*

MERENIUM. Ingulfus: *Fest ipsa eodem Merenio plurime pulcherrimaque edificia.* Henricus de Buggtton in Rocard. *Fest et usum batitile de Merenio.* [Charta ann. 1210 apud Medoꝝ Formul. Anglie, pag. 284. *Et ad capiendum necessaria mea de Merenio ad carucatas, carras, etc. Merenium grossum et parsum.* in Charta ann. 1218. *Ibid. pag. 121.]*

• **MERENIUM.** in Chron. Joan. Whetham, edit. Hearn, pag. 584: *Et ad erectionem nisi fabricationem capelle istius ultra Merenium, etc.*

• **MAHERIUM.** in Fleta lib. 2. cap. 41.

• **Maherenium aut buscam de foresta.**

• **MAHERIUM,** in Litteris Henrici VIII. Regis Angl. ann. 1530. apud Rymer. tom. 14. pag. 363: *Ac pro captione et provisione quoruncumque Maherinis, petram sive lapidum, etc.*

• **MERENIUM.** in Chroniclo Rotomag. a Labbeo edito ann. 1227. [Charta Petri Comitis Autissiodor. ann. 1229. apud Thomasseron. Consuet. Bituric. pag. 709. *Et semel in anno nichil usque aduent Marrenium vel ligna de Fretoy apud Melliacum villam.* Computus anni. 1247. ex Tabul. Capituli Autissiodor. *Ultra hoc quod necessarium est Capitulo ad Marrenium clausa reponendum.]*

• **MERENIUM.** Charta Theobaldi Comitis Blesensis ann. 1215. ex Tabul. Calensi pag. 170: *Dedi siquidem Merenium in foresta mea de his copiendum.*

• **MERENIUM.** in Charta Philippi Augusti ann. 1209. lib. 2. Hist. Parisiensis.

• **MERRAMENTUM.** Eadem notio. Inventar. Chartist. reg. ann. 1482. fol. 807: *Littera decani et capituli Turonensis de Merramento eti conscesso de gratia in foresta de Taloie. De anno 1211.* Auct. Auct. parlam. Paris. in Reg. Ord. ann. 1290. fol. 88. *Jus non habeo arvestandi vel impeditio ne major vel communia ei juriati S. Jean.* Angelicus eti possit. *etiam Merramentum et illud extrahere a dicta villa Burdegalis et Wavonia.* Occurrit preterea in f. i. ann. 1248. tom. 6. Ordin. reg. Franc. pag. 801. art. 16.

• **MERRAMENTUM.** in Charta ann. 1260: *Merramentum etiam quod habet idem Abbas (Sangerm.) et eidem Guillermo jam tradidit, ut diebat, scilicet duo militia et centum de chevrons, etc.* Chartist. S. Vincentii Conoman. fol. 74: *Et si eam (grangiam) pejorari permettere, dicti monachi possent capere Merramentum domus et petram de circuitu, etc.*

• **MERRAMENTUM.** Vita S. Yvonis tom. 4. Mail pag. 565: *Ubi tam piti et sancti operis Merramentea scissa sumptu sunt.*

• **MERRIMENTUM.** Statuta Eccles. Nivern. ann. 1246. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1071: *Inhibemus, ne quando legitur Biblio secundum Ecclesie vestre usum, clerici aliqui seu Canonici Merementia seu ligna aliena comburenta pressumant.*

• **MERRIMENTUM operatum et non operatum.** in Charta Roberti Comitis Drocensia et Yolandis uxoris.

• **MERENIUM.** per se tam pro Merenium, nostris etiam Materie. Lit. remiss. ann. 1354. in Reg. 82. Chartist. reg. ch. 635: *Quodam necessitate dictum Johannem congentem pro grossa Materie et urina faciens, in quodam parvo nemore prope dictum iter iuvat.*

• **MATERIA,** pro Fermento, quo cerevisia conficitur. Vide supra in *Materia* 4.

• **MERENIUM.** Computus ann. 1225. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 376: *Et in diversis dominibus conductis et deponendis auctorib[us] venit Merenium, etiam assam et Leuidas. Occurrit iterum ibidem pag. 577.*

• **MARONNER.** in Charta Gallica ann. 1277. apud cumdem Perardum pag. 541. materialiter ex silvis auferre: *Fors les bois de ceste, qui en sont excepté, sauf ce que notre d[omi]ne Dame y ay son usage pour afoer, por maisionner por Maronner, et por la paixson de ses porc.*

• **MARONAGE, Droit de Maronage.** Jus ligna in nemoribus pro redditis excindendi. Charta ann. 1622: *Que les bois en seront distraits esquelles elle ne pourra rien prétendre, sinon pour son chauffage, Maronage et pesselage.*

• **MATRIE** et **MARRIENS**, passim Scriptoribus nostris. [Le Roman de Rou MS. Merriens à traire et fust porter, Chevilles faire et bois doler]

• **Johannes de Melun** in suo Testamento:

Hebas quand ja regardé mon estat premereau
Content Dieu me dist homme qui n'estoit rien
Et de si vil Matirien,
Bien devrois aimer Dieu, au moins sa doreille.

Galerius de Metz in Mappamundi MS. cap. 42:

Li haic mort en Ermeic a,
On l'ecou. Ne repose,
Encore et trouv' mode
Du Maris ou elle fu faite.

Guignevilla:

Qui de Maris mestier aroleant,
Qui que bosche à ardor verrouloient.

Philipus Mouakes de Simone Comite Montisfortis:

Et il Deens i est à ses englois,
U li fainoi trete Maris,
De la rebours d'una pierre,
Put coassez el cief derriere.

Vetus versio Gallica: Egidii de Roma de Regimine principium cap. 19: *Et se doit en avoir grant plénité de fer et de Mairien pour faire engins nécessaires.* Adde cap. 17. et Gloss. ad Villharduinum.

• **MATERIA.** Pallad. de Re rust. lib. 6. tit. 2: *Non autem amplius resectare et pullulantes vitiacula, quam due vel tres Materie. relinquuntur. Utitur etiam Columella.*

• **MATERIA FRANCA.** Consuet. Norman. part. 1. cap. 28 ex Cod. reg. 4651: *Ex institutione autem fit successio, quando feodium ex institutione facta ad aliud revertitur, quam a heredibus possidentis: et hoc maxime attenditur in doib[us] et vidutatibus secundum villarum coniectudines, ut apud Bajocas fracta teste, domorum possessio, quia sine franca Materia est constructa, ad dominum, de quo teneatur, debet revertere.* Quid sit vero Materia franca aperte declaratur in Gallico: *Qui est sans franche Materie, c'est sans carrel et sans mortier.* Quo etiam sensu intelligenda videtur vox Materie, in Stat. ann. 1366. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 270. art. 11: *Magonnierie, charpentierie, couverture, Materies, service pour ce faire, etc.*

• **MATERIA GROSSA.** Stercus humanum, nostris etiam Materie. Lit. remiss. ann. 1354. in Reg. 82. Chartist. reg. ch. 635: *Quodam necessitate dictum Johannem congentem pro grossa Materie et urina faciens, in quodam parvo nemore prope dictum iter iuvat.*

• **MATERIA,** pro Fermento, quo cerevisia conficitur. Vide supra in *Materia* 4.

* • **MATERIACIUM.** [Materes. (Gloss. Lat. Gal. Bibl. Insul. E. 86. XV. s.)]

• **MATERIALIA THERMATA.** Propositiones illustrandas, discutiendas. Libellus Episcoporum Italie contra Elipandum tom. 3. Concl. Hispan. pag. 100: *Ponamus igitur exempli causa secundum humanam ratione affectum, necessitate per omnia compellente, Materialia thermata disputandi.*

• **MATERIALIS.** Nothus, spurius, illegitimus. Stat. aut. Florent. lib. 6. cap. 88. ex Cod. reg. 4621: *Ordinatum est quod omnes et singuli legitimi et Materialis, sive Materiales tantum sive qui vulgo bastardi, appellantur, de donibus casatis scriptis, etc.* Vide supra *Filius materialis.*

• **MATERIAMEN,** MATERIARE. Vide *Materia.*

• **MATERIARI HERETICI.** Qui materialia natam aut factam negant. Tertilianus adversus Hermogenem cap. 20: *Audio enim apud Hermogenem celerosque Materialios hereticos, terram quidem informem et invisibilēm et rudem suisse: hanc vero nostram proinde et formam, et conceptum, et cultum a Deo consecratam.*

• **MATERIARIUS,** MATERIATURA. Vide *Materia.*

• 1. **MATERIATUS.** Opus quodvis arte elaboratum. Libellus de Canone mystici Ordinis vulgo Hugoni. in Corogr. ecclesiast. della cità e dioc. di Giustinop. pag. 61: *Hanc etiam partem male Materialian, antequam pene vitium faciat esse.*

• 2. **MATERIATUS.** Constructus. Inscript. ann. 1582. apud Naldin. in Corogr. ecclesiast. della cità e dioc. di Giustinop. pag. 61: *Hanc etiam partem male Materialian, antequam pene vitium faciat esse.*

• **MATERINUS.** Lance culcita, ex Gall.

Materas. Charla Ludovici Regis Franc. ann. 1259: ... Outfaise et in sudein domini bus liberasse, quicquid de igne est, et de ferro, era quoque et vitro, plumbō, stagnō, pluma, corio, lana, canabo, et lino. Materino, et omnia domorum utensilia.

• **MATERIOSUS.** Holwic, in gloss. Grac.

Lat. [o] Germ. *Nemorous,* in Castigat. ad utrumque Glossar.]

• **MATERIOLE,** propositoxoxia, Fictio personae. Gl. lat. Gre. Sangerm.

• **MATERNA,** pro *Matrons.* Gall. la Marne. Charta Matthie domini Montis Mirabilis pro Priorato de Radolio (Reul) ann. 1244. ex Archivis ejusdem Prioratus: *Dedi in puram elemosinam Prioratu de Radolio piscatoriam in aqua mea Materne.* Vide *Matrons.*

• **MATERNA LINGUA.** Vulgaris, vernacula. Chart. ann. 1308. apud Mador Formul. Anglie, pag. 339: *Omnes easdem animas nominavit et in specie in lingua Matrona idem Canonicus presbyt[er]e publice recitans et Deo devote recommandans.*

• **MATERALITER.** Vernacula, vulgaris sermone. Charta ann. 1189. apud Muratori. delle Ante. Estensi pag. 336: *Et cum predictus Patriarcha (Aquileanus) intercessione concenserit predicationem et per eius dictum Gherardus Paduanus Episcopus Manasterij ejus predicationem exponasset, etc.*

• **MATERNICUM.** Hereditas, qua ex parte matris provenit, ut paternicum, usq; ex parte patris. Charta Alamannica Goldasti n. 50: *Quantumcumque milii in iam dicto pago Auguscuagine aduenit tam de paternico, quam de maternico, seu de comparato, etc.* [oo] Adde chart. ann.

744. et 789. apud Neugart. in Cod. Dipl. Alem. num. 10. et 85.] Vide Matrimonium.

* MATERITAS, dicitur de ecclesia matrici seu Cathedrali, in Bula Calixti II. PP. ann. 1123. inter Probat. ult. Hist. Tresorch. pag. 148: Ex communis fratribus iudicio disfilium, vestram beati Johannis ecclesiam debere Maternitatem prorogativa in perpetuum obtinere. Ibid. pag. 144: Maternitatis ecclesia possideat futura temporibus dignitatem. Vide supra Mater ecclesiae in Mater 2.

MATERIA. Vide Mater.

MATERIA. Amata. Johannes Stephanus de verborum significacione pag. 67: Sed aliquando Materies sumuntur improprie pro patria sorore, Latine amita. In lib. 2. C. deficiensibus 34. Post avunculum, h. e. patrum ejusque liberos, Mater ter ejusque liberi habent ius successione.

* MATER. Palavic. lib. I. cap. 28. pag. 30. Quod si contingat aliquam item, causam vel questionem esse vel moveri inter patrem et filium, avum, prosum, nepotem... patruos, amitas et Materias, et quosque alios utriusque seruus conjectos, usque ad quartum gradum, etc.

* MATER. Hortus. Pancarta. Abbatia S. Stephani de Vallibus apud Xantonos. Charta 32. Censu qui est supra oris qui appellantur Mater. Vide Mata. [¶ Non men loci esse videtur.]

* MATERIS. Vide Matheis.

* MATERIA. Chron. Bergom. ad ann. 1888. apud Murator. tom. 16. col. 870. Facta fuit una andrea per homines partis Gibelini de Bremilia super territorio Guelphorum Vallis Immensis, et interfec- tus fuit unus Guelphus, ut dicitur in Matesma.

* MATERIA. Modus agri. Vide Mata.

* MATHALACUM, Culitra, Matelas. Aratii palae et Modicum de Mathalacu et de fassano, in Mirac. MSS. Urbani V. PP. ex Tabular. S. Victoris Massil. Vide Matelacum.

* MATHALUM. La macula, in Glosser. Lat. Ital. Ms.

* MATHA. Vide Mattes.

* MATHELATUM. [Mathalacum:] item una latera cum dubio Mathela et duabus ceteris aliis. a (Invent. Calif.) III. an. 1468. in archivio Vaticano.

* MATHELINUS, pro Mathurinus, Gall. Mathelin. Charta ann. 1156. in Reg. 84. Chartoph. reg. ch. 528: Le ministre de la Trinité de l'ordre saint Mathelin, etc. Vide infra Morbus S. Mathelinum.

MATHHEM, Doctrina, ex Gr. μάθημα apud Maxentium Joannem in Hbello Fidei. [Gloss. Grac. Lat. Mathra, Ma- thema, documentum, studium.] Sic porro Symbolum Nicenum appellavit SS. Patres, quod esset id, quod Christianos doceri oportet, vel quod fidelis decreta edoceret Concil. Chalcedon. Act. 1: Ταῦτα δέ τοι Ιησούς Ιησούντο τοῦ κατεπένθετο. Occurrunt ibi aliquoties, et in V. Synodo Constantinop. Act. 8. [Vide Henr. Valentinus ad Socratem lib. 1. cap. 8.] et Grossat. med. Gracit. col. 851. ubi Symbolum Apostolorum expinxerunt.

MATHEMATICA, Magia. Vita MS. S. Samsonis Confess.: Tu et pater tuus in principio magica arte eruditus fuisti; non enim conuenit cuiuslibet sapientia mundanam exercere. Mathematicam.

* MATHEMATICUS, Magique, Daemonum invocator. Judicis Sacrae, aut Marten. tom. 7. Antiph. Collect. col. 82: Si quis Mathematicus fuerit, id est, invocator daemonum, mentes hominum tulerit, aut debacchante fecerit, VII. annis punitus.

MATHEMATICI. Genethiaci. Chaldæi, qui, ut alt. Geilius lib. 14. cap. 1. de motu degredi stellarum dicere posse, quae futura sunt, proficiuntur. Ibid. lib. 1. cap. 9: Vulgo, quos gentiliter vocabulo Chaldæos dicere oportet, Mathematicos dicit. Unde colligitur, Geilius aveo vocem hanc vulgi tantum fuisse ac novitiam. S. Augustin. lib. 2. de Doctr. Christ. cap. 31: Neque ab hoc genere perniciose superstitionis segregandi sunt, qui Genethiaci proper dierum natum considerationes nunc autem vulgo Mathematici vocantur. Alcinus lib. de Divin. Offic. Astrologi, necnon Genethiaci proper natum considerationes... hi vulgo Mathematici appellantur. S. Audouenus de Vita S. Eligii: Mathematici speserendi, auguri, horoscopos, scientiam contentenda, etc. Addit. Rabanus. lib. 3. de Instit. Cleric. cap. 16. Sidonius. lib. 8. Epist. 11. et ibi Savaron. Sic Mathematis usurpatum Concilium Laod. can. 38.

* MATHERA, MATERIA. Voces mihi incertae notionis perinde a Matheria infra, nisi sit pre Fornix, aut certe quamdam fornici pars. Acta S. Lieberti tom. 4. Junii pag. 606: Cameraci vero decimam monete et Matheria, et in vicu de Paschierira cambium unum, et in bolengria fonsurum urum. Cfist. Britan. tom. 2. pag. 84. ex Chron. S. Florentii: Cursus destructa S. Joannis Baptiste capella super Yberia sita; consensu monachorum ab umbris inundationis, ab Albergia religiosa mudiere restauraretur. et ex iusta Matheriam destram sacerphugum aperuerunt, etc.

* In Actis S. Lieberti idem est quod Materia 4. ut videre est supra in hac voce. In Chronicis autem S. Florentii legendum esse Maceriarum existimo, sicque apertus est sensus.

MATHERIUM. Catalogus Abbatum Fi- riens. lib. 1. Miscellan. Baluzi: Porro in Matheria turris de qua signa pendebant, huicmodi inservit versus, etc. Vim vocis non agrosco, nisi legendum sit narthecio. Vide Descript. nostrum S. Sophie, ubi de Narthece. [¶] Trabes. Vide Materia.]

MATHESIS. Ebrardus in Gracismo cap. 10:

Sicre facta Mathesis: sed divina Mathesis. Dicque Mathematicis combit Theologie. Joan. Sarisberiensis lib. 2. Policerat. cap. 18: Mathesum ergo probabilem, que persuita brevi emulatur, quam si natura inducit, ratio probat, et utilitatis experientia approbat, quasi quadam doctrina sue jacunt documentum, ut exinde opiniosum surum lubrico, quasi quidam imagine rationis, in Mathesum reprobatur, que profutur extensa penultima, perniciosissime probulantur. Ita p̄sens et p̄sens distinguuntur Philosophi istius artis, tametsi p̄sens nonnullum dictum a Gracis constet. Egit contra hanc regulam Prudentius lib. 2. contra Symmachum:

Quisque rotat fato esse locum, sciat omnipotens esse Deum, nulli veitum fatibas eritis:

Nec Mathesis prescripsit aliquo p̄a vota repulit.

Ita Sarisberiensis infra, p̄sens doctri- nalem vocat, qua sciaret in quatuor speciebus tota consistit, Arithmetica sci- lice, Musica, Geometria et Astrologia. [Papias: Matesis, sine aspiratione dictur instrumentalis scientia, ut sacra celum quod alterius non potest. (Mathesis) est scientia rationis doctrinalis. De doctrinalis Placidus. Diaconus in Supplemento vi- rorum illustrum Casin. cap. 7. apud

Mator. tom. 6. col. 68: Insarcitius de Novaria professor monachus monasteri Florienti, cuius monasteri Abbas con- testimus quartum anno dicitur, rite eruditus in divinis Scripturis, certus in Philosophia et Mathesi certissimus.] Vide Quadrivium. De magica vero Ma- theria, Auctor Queroll: Mathesum et magi- cam sum consecutus. Vide Isidor. lib. 8. cap. 70. Lulthprand. lib. 1. cap. 8. Gloss. med. Gracit. col. 861.

* MATHIANA, Poma silvestria, in Gloss. ad Doctr. Alex. de Villa. Edit. ann. 1494.

* MATHIMONIUS. Vide Marthimonius. MATHITES, Matheria, Discipulus. Ver- sus Salomonis Episcopi:

Mathita fide presens didicentes esse.

* MATHILDUS, perperam pro Mal- hardus. Apes, masculus. Vide Mallerdus in Caro.

* MATHURINI. Vide Asinus 2.

* MATHIA, Baculus, officia seu digni- tatis insignis. Curio. Parmense ad ann. 1132. apud Murster. tom. 1. col. 844: Bi- videns ipse dominus Mathesius, quod non poterat resistere dictis adversariis suis, in instanti sine aliquo prelio et sine tenore depositus in dicto exercitu dominum civitatis Mediolani, et baculum sive Matiom suum capitanatus, et se posuit in diecum dominum Albertum Scotum. Vide Maria.

2. MATHIA. Papias: Matis, intestina, que sordes emitunt, unde Matisi di- cuntur, qui eadem trahunt ac rendunt. [Hinc etiam Matisi nuncupant latri- num desercatores.]

MATHERNI. [Judices probat et boni: Mat enim Britannico idiomatico prisca et moderna est Bonus, et Barn, Judicium, unde Barno, Judicare.] Charta Alanii Comitis Britannie ann. 1087. apud Argentrem. lib. 1. Histor. Armorice: Bu- dicus quondam Rex Britannie concessa- rat et dederat uni predecessorum (Vice- comitis Leonensis plures nobilitates super navibus, etc.) in matrimonio pro ipsius Vicecomitis probitate, fidelitate, et valentia, de consensu Prelatorum, Comi- tis, Matibernorum, et procuratorum Britan- niae, etc.

* MATHINA. Chron. Domin. de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 608: Ordina- veramus ad Matinam Padua. Vnde sibi tollere predicta omnia bona aqua vitam, tamquam nostrorum capitulum emulo- ramur. Et mandaverimus, proprie Matisino ratione utrumque illam.

* Non aperte mīhi est ejusdem vocis intellectus in Charta ann. 1117. ex Ac- cess. ad Hist. Cassin. part. 1. pag. 234. col. 2: Et concedimus ipsi homines, ut

gualamicum terram de sanum exaudi- nauerit, in hereditatem habeant ad res- pondendum, sicut in Matine consuetudo est.

* MATHINATA, MATTINATA, Acad. Crus- canis, Matinata, Matutinum amantium carmen, matutinus cantus, ut supra Matinata. Correct. stat. Cadubr. cap. 127: Eandem quoque ponant incurvant omnes illi, qui temerarias presupserint facere Matinatas, multangana tamen arbitrio vicari et consulunt, inspecta qua- litate facti et personarum. Stat. ant. Flo- rent. lib. 3. cap. 183. ex Cod. reg. 4821: De pona cytarizantium vel facientium Matinatam. Nulla persona... audeat.... ire cum cornuam, tuba seu cum aliquo instrumento vel aliquo alio genere musi- cali, seu cum cantoribus seu sonando. cantando vel Matinatas faciendo. Mas- tenet, pro Matinata, Matutinum tempus,

in Lit. remiss. ann. 1348 ex Beg. 77. Chartopp. reg. ch. 894. De supplicant se levo et distendit environs deux lieux avant journ. etc.

MATIO. Latomus. Vide Macio.

MATIOLICHUS. Qui parum comedit, aut qui in minimis astutum se praebat, vel qui ex mensuris lucrum venatur. Matium. munatum lucrum. Vocabul. Sussanne. A Graco extoloyde.

MATISCONENSIS MONETA. Vide in Moneta Barorum.

MATISCIUS. f. Ad artem macionis seu latomii pertinens. Munit. Perona in Reg. 34. bis Chartoph. reg. part. 1. fol. 98. v. col. 1: Omnes tornelli habeant supra terram rix pedes de pata Matiscia. Vide Macio.

MATIUS. Vortex. Gall. Mouton; ab Italico, ut videtur, Maschio. Musculus. Chron. Farfense apud Murator. tom. 2. col. 437: Iste qui supra in isto columello scripti sunt, solvere debent pensionem den. III. pullum unum. Matium can nepe i. carnatum, secundum quod habent,

MATMONOCUS. Bonus-monachus, ex Britannico. Mai. bonus, et Monocus, pro monachus. Charta Ludov. Pil. ann. 818. tom. 4. Collect. Histor. Franc. pag. 513: Notum si quid dum Matmonocus abba ex monasterio Landevennoch nostram adiunxit presentiam. Vide Mati barni.

MATO. ut Matto. Vide in hac voce.

MATOLOGIUM. Catalogus, descriptio, index; f. pro Martyrologium cui non raro subiecabant bonorum ecclesie indicem. Statuta Eccl. Meldens. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 948: Item et si Matologium habeat Curati, precipiat (Decanus) omnia donata ecclesiæ quocunque titulo, in eo scribi.

MATONUS. Later, ab Ital. Mattore, Gall. Bruega. Charta ann. 1345. tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 504: Ipsum castri ac villam claudere et firmare muris, seu palicia et fossatis, et pro clausuris et fossatis dicta villa accipere de ter-ia peregrini et nemoribus quibuscumque dicta. Abbatie quantum pro predictis castro et villa construendis, firmandis, et claudendis, leguhi, Matonis, calice et aliis necessariis facienda opus erit. Chron. Astense ad ann. 1190. apud Miratori. tom. 11. col. 147: Erat dicta civitas (Ast) de spina clausa, et non erat ipsa civitate domus aliqua de Matonis nova. Statuta civil. Saluer. Collat. 5. cap. 130: For nasarus... ter catus et facere debeat singulis Mattonos seu latere, ponderis... lib. 13. Vide Matto.

• Hinc forte appellata Maton, placentia species. Fabul. tom. 2. pag. 117:

Orem asse a nulli sicut,

Lai bulli, Matone et compote.

MATRA. p. p. Matris. Suppl. Antiquaria.

MATRACUM. Lanca culcita. a Gall. Matras. Vita S. Vincentii Ferrerii tom. 1. Aprilis pag. 511: Habetur Veneti quadam stratum ex lana confectum, quod vulgo vocant Matracum.

MATRASTA, nude in Gl. Arabico-Lat. Novera.

MATRATIUM, ut Matrarium. Regula reform. monast. Mellicensis in Chron. ejusdem pag. 359: Pro lecto habeat Matratum, lecto plurimum non utatur eamus intra monasterium, sed infirmus; extra monasterium ubi Matratum non habetur, poterit in tali lecto quiescere. Occurrunt rursum pag. 360.

MATRATUM, a Gall. Matras, Cul-

citra. Epist. Johannis Troester apud Raim. Duellum lib. 1. Miscell. pag. 239: Quam (morbis causam) ut effugere valeas, praesertim datus es donis, nunc politi scribendo, venando... nunc saginationem minuendo, super duris et intractabilibus Matritis corpus resupinando.

MATRATUM. Crepitaculum, Gall. Cresselle. Tabula lignea que pluribus maleolis pulsatur, sive ad excitandos fratres in monasteriis, sive ad horas divint Officij indicandas diebus infra hebdomadam sanctam quibus silent campane. Missale Mozarabum: His peractis pulseret ad Vesperas dicitur Matritis lignae.

MATREA. Noverca, in Gloss. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. pro Matridi. Vide infra. Occurrunt etiam haec vox in Gloss. Arabico-Lat. 1. cap. 10. 2. cap. *

MATRES. pro Mare. Lacus, aqua receptaculum. Gall. Reservoir; si tamen aqua lectio. Charta ann. 1196. ex mirori. Chartul. S. Victoris Massili. pag. 188: Salem vero qui successeret in Matribus (l. maribus) ut loca (log. lacis, pro lacibus) precepérunt esse communis Sacrae Sanctorum hominibus. Vide Maris 2. et Matrices.

MATRICA. Urbs provincie caput, Gall. Capitale. Expositio compendiosa, benef. fol. 5: Primates qui pluribus provinciis, Metropolitanus qui Matrice, Archiepiscopum qui provincie, Episcopos qui civitatis praesunt. Vide Metropolis.

MATRICARII. Scholiastes Juliani. Antecessor in l'ost. 23. cap. 88: Matricari dicuntur illi, quos videmus ad industria currentes, et portantes spongiae cum ferramentis, et alia ferramenta, per quae possint de parte in parietem transire, et ita incendium extinguere. Alii Carpenterios interpretantur. Glosse laudante a Pittheo: Ματρίκαιον, τε κατά τοις ματρίκαιοις, Τελούροι. A voce Materia, ubi vide, [vel a Matricula, quod in Matriculan. Pretorius essent relati, ut monet Brissonius.]

MATRICIANUS. Item quod Matrica; minus quidem propriæ, cum de eo dicitur, qui filium matrì dilectissimum occidit. Vita B. Joan. Bassandi tom. 5. Aug. pag. 88: Optimam uitam occasionem rex juvenem perirendi natum, iussi ipsius Matricianus in redendum crudeliter est occisus. Utin mate in tantum doluit, ut teneat desperaret.

Non placet deridetur. Editorum conjectura ad hunc locum.

MATRICOLA. Vide in Matricula.

MATRICOLA. Catalogus, descriptio, index; v. nota JC. Codex Canonum Eccles. Afric. can. 86: Matricola xxi. eternorum; 55: Noviziatus, ubi Cod. Lat. cap. 53: Matricula et archivum Numidum. Vide Matriz 1. et Bercario. Statuta Eccl. Valent. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 510: Item aliquis non recipiat ordines, nisi fuerit: nomen eius scriptum in Matricula.

MATRICOLA. Apud Scriptores vero Ecclesiasticos duplex est, altera Clericorum, altera pauperum. Clericorum matricula ea est, in quam Ecclesiastarum Clerici referbantur, qui ex nomine stipendiiorum Ecclesiasticorum erant participes, in Concilio Agathensi can. 2. Aurelianensis IV. can. 13. Autisiorensi can. 3. Capit. Caroli M. lib. 7. cap. 167. [237.] etc.

Dicitur etiam Matricula, in qua Clericorum hebdomadaliorum in Ecclesiasticis Officiis munus indicatur. Charta Odonis Episcopi Parisiensis ann. 1199:

Campanæ ordinatae pulsabuntur, Cantor

facit Matriculam in omnibus ordinatae.

Vide Tabula officiales, in Tabula.

MATRICULA. Itidem appellabatur Ordo divini Officii celebrandi per hebdomadam, qui singulis Sabbathis in ecclesiis legendus exponebatur. Littera ejusdem Odonis ann. 1300. in Tabul. S. Chodoaldi: Ad illo autem qui breve faciet singulis Sabbathis scribetur dies in Matricula, qui predictum officium dobeat celebrari.

MATRICULA pauperum ea erat, in qua pauperum, qui Ecclesiastici stipendiis alebantur, nomina descripta erant. Matricula egenorum, apud Lambertum in Vita S. Heriberti Archiepiscopi Coloniensis n. 26. Hinc pauperes ipsi matriculae tenentur, ut in Concilio Aduistio. ann. 53. can. 8: Vt S. Egardii Abb. Inciliacione cap. 9: Juani, ut collectis infirmis a Matriculis ad portam civitatis rei expectaret eventum, ita usupat Gregorius M. lib. 2. Indict. II. Epist. 44. 45. Fortunatus in Vita S. Hadegundi cap. 17: Præter quotidianam mentem, qua refobebat Matriculam duabus semper diebus, etc. id est, pauperes Matricule. [Gesta Berthichrammi Episc. Venoman. tom. 3. Analect. Mabill. pag. 111. Peregrinorum quoque sine Matricularum receptiones et refocillationes devotissime supplex. Testam. eiusdem Berthichrammi ibid. pag. 127. Tam in vestimenta, quam et in lectariis, aut in calciamientis, et istis fratribus nostris et Matriculabat S. Petri qui sub regimine suo esse noscuntur, etc.] Nam

MATRICULA, saepe usurpat pro domo, in qua pauperes alebantur, ad ostia Ecclesiaram, ut plurimum extrecta. Testamentum S. Remigii Remensis Episcopi: *Matrius, Diaconis, Xenodochi, omnibusque Matriculis sub tua dispositione posita*. Gregorius Turon. lib. 2. de Mirac. cap. 37: Cum ea ad Basiliacum properat, celebratique vigilia, mane pauperibus, qui ad Matriculam illam erant, cibum potumque protulit. Gesta Regum Francorum cap. 11. *Ante Ecclesie Matriculan in medio pauperum condidit*. Charta S. Leodegarri Episc. Augustodun. ex Tabular. ejusdem Ecclesie: *Quas villas... in statum Matricula nostra, quam ad ostium Ecclesie S. Nazari fabricavimus, cum omnibus appenditus delegamus, secessimus, transfundimus, ea ratione, ut iam a Preposito iustum Matricula Bercario... quam a successione ei et iudeo statim evertimus. Pontificis ordinamento, 40. fratribus co- diu diaria et stipendia omni tempore recipiant, ut liberius pro salute Regni ac Principi ac totius orbis, dominum deprecari possint. Testamentum Berthichrammi Episcopi Venoman. Propterea in his locis Ecclesie stipendia et Matricula, quia ego mihi erexit, supplex queso Domino meo Pontifici, qui mihi successor ferit, ut omni tempore Matricula ipsa, sicut usque nunc in eis temporibus stipendia promeruit, et semper in antea ministrante sancta Ecclesia alatur. Infra Matricula appellatur Chronicorum Musone: Mosomensem itaque Matriculam sepe per se revisens, ex parte per internatio commonefaciens, piii eleemosynarum suarum largitionibus instanter educans, Ecclesiastarum altaris, prout in manu sua venerant, virtutia fratrum ordinabat. Annexi autem erant certi redditus Matriculae, quibus pauperes alebantur. Adrevaldus lib. 1. de Mirac. S. Benedicti cap. 29: *Cuncta, quae juri subjacent Ecclesie Aurelianensis, excepta Matricula, in propriam molitur redigere po-**

testatem. Hoc est, redditibus ad matriculanum pertinentibus, Chonilon Fontanelense cap. 14 : *Hic Matriculam beati Martini Turonensis in beneficio jure... tenuit.* Testamentum S. Remigii apud Flodoardum. Pauperibus 12. in *Matricula positis, ante fore Ecclesie expectantibus stipem, duo solidi, unde se reficiant, inferuntur, quibus Corcelum villan dudum deseruere precepi.* Idem Flodoardus lib. 2. cap. 4. *Quidam matricula quoque sancti Martialis depauperatus.* etc. cap. 6. *Ad Matriculam praefero sancte Remensis Ecclesie nonnulla conutit donaria.* Vide Doubtum in Hist. S. Dionysii pag. 670. 677. 690. 800. et Privilegium anno Monasterio Atribentis circa 680.

MATRICULA. ipsamet Ecclesia, cui adjuncta **Matricula**, [Forma] a iuxta Andragav. apud Malib. tom. 4. Analect. pag. 263. *Cum in Dei nomine nos vero fratres, qui ad Matriculam Sancti illius rendere videamus.* Vetus Chron. Turon. laudatum ab eod. Malib. tom. 4. Anual. Benedict. pag. 196. meminit cuiusdam orationis quod erat *juxta Matriculam B. Martini, scilicet ecclesiam B. Marie de Scrigno, ubi montes erant.* In vita S. Udalrichi Episcopi Augustani. Marinus PP. eidem Udalrichi, qui se Augusta Vindelicorum ortum dixerat. *Neturberia, inquit, animo... te quidam Matricula daret esse pastorem.* Baronius matriculam Ecclesiam sic interpretatur : *Omnes simul Deum laudentes a. Ecclesiam Matriculam pervenerunt, apud eundem Odalricum Petri. Scritor. tom. 4. pag. 392. Occurrerat etiam pag. 389. In 27 quibus infra exscriptus est ad linea.* Ex quibus haud obscurum, etc. ubi.

OO MATRICULARI videntur esse Clerici ecclesie cathedralis, ut et cap. 20 et 21 ibid. pag. 407. et 49. Vide *Matricula*, et supra ad lineam. *Aud Scriptores.* etc.

MATRICULARI. Pauperes in matriculam relati. Glossa Isidori Mat. ult., rursus pauper. mops. Charta Dagomei lib. 1. cap. 1. Doubtum pag. 680. 687. Ad *Matriculam domini Iustini Martyris, qui ad ipsa Regis infra regno atio ad matriculam reddere pauperem.* quippe pauperes ad Ecclesiam loco stabant, stipe expectantes, vel postulantibus. S. Hieronym. Epist. 22. cap. 13. Vidi nuper huiusmodi *Romanorum militare in Basilia B. Petri, semper ante cedentibus, quo religiosi et putaretur, sanguinosum dispersere pauperibus, etc.* Alia Zuentebulchi Regis, apud eundem Doubtum, pag. 800. *Ad usus pauperum et Matriculariorum, etc.* Gregorius Turon. lib. 7. cap. 29. *Nonnulli etiam Matriculariorum et reliquorum pauperum, etc.* Acta Episcoporum. Cnonian. pag. III. ubi de Xenodochio. *Ei hoc constituit, t' omnes adventantes, ut omnia necessaria sumerent, viisque monachos regulariter degredi constituit, et Matricularios numero et tenore, quo in eius continetur testa mentis, ipsum synodochium sue sedis Ecclesie subfiguratum, atque suis successoribus nondeendum futuris temporibus more canonico aliquo Ecclesiastico dederunt.* Vita S. Arnaldi Episc. Metensis cap. 14. *Matriculari secundum propriam Hincmarus Remensis ann. Flodoardum lib. 3. cap. 25. Dicitur est mihi, quod Matricularios a ministro meo constitutos de illa matricula ejecisti, et ibi Boarium missisti, et pro illa matricula in pretio unum assimus acceperisti.* Idem Hincmarus in Capitulis de Rebus Magistrorum, etc.

cap. 17. *Ut Matricularios habeat justa qualitatem loci, non bubulcum aut paucarios, sed debiles et pauperes de proprio dominio.* Addit. eundem in Capitulo Synodi Remensi. ann. 874. cap. 2. *Aldielius de Laudibus virginitatis. Sed omne patrimonium et ornamentorum gloriarum, tam discriminatio capitum, et perseclides crurum, quam olfactorye narari, et repandus collo gemmifera lumen pendens ad stuporem manus et Matricularis prodiga liberalitate contulit.* Flodoardus lib. 1. Hist. Rem. cap. 20. *Quo pervenient, cibaris, que detulit, Matricularios parit.* Conventus Piestensis ann. 861. tom. 2. Spicilegium Achiericum. pag. 500. *Ad stipendium Matriculariorum, quos Nonnones vocant.* Addit. Gest. Dagoberti Regis cap. 35. Almoim. lib. 4. His. Franc. cap. 35. Hist. Trenorchensis Chiffetii pag. 220. etc.

PRIMICERI MATERICULARIORUM. Qui ex ipsa matriculariis deligebantur.

QUADRIGA. *Qui alio vivendo.*

dient ecclesiam Meldeniem, et res ipsius ecclesia nocte dieque; ac in sedem ecclesie assidue pernoctando jacebunt; ad processiones in ecclesia et extra preibunt, et alia facient ad praeceptum, dispositio- nem et ordinacionem Thesaurarii Mel- denie. Codex MS. Consuetud. S. Augustini Lemovic. fol. 2: *Eant omnes ad processiones in capella, sicut est consue- tum, ita quod Matricularius in usus debet praeire processionem cum magna Cruce et uno vesculo, et Diaconus indutus dalmatica portare librum Evangeliorum. Statuta Eccles. Anticler. MSS. ann. 1410: Matricularius anno die Matriculae, Missae, et Vespere ad pulsandum campanas chori, scilicet illuminandam vestimenta et omnia necessaria, prout suo incumbit officio, ministrandum incessanter per se vel per alium substitutum teneatur inter- resse. Vita S. Udalrici Episc. August. sec. 5. Bened. pag. 428: *Cursus sollicitus quotidianus cum Matriculariis in cho- rorum quedam matricula ab eo caute observa- batur.**

* Nostria Marregliers. Charta ann. 1408. ex Bibl. reg. Chanoines et Marregliers de la sainte Chapelle de notre paleis royal, etc. Marregliers. Instr. ann. 1408. ex ead. Bibl. *Contres marregliers lais*, in Ordinat. ann. 1558. tom. 3. Ordinat. reg. Franc. pag. 228. art. 15. ubi legendum, *Contres Marregliers*. Varia Matriculariorum officia in ecclie Lug- dumensi referunt Statuta MSS. ejusd. eccl. Statutum etiam fuit, quod sacrista poseret Matricularius, qui custodiat ecclesiam die ac nocte..... Matricularius etiam custodit clavem unius archæ, in qua reponuntur..... vestimenta sacerdotalia ad opus Missæ majoris altaris..... Habet etiam in custodia omnia thesaurum, quando ponitur super altera in solemnitatis..... Item tenetur custodire Matricularius omnia que infra ecclensem sunt,..... claves librorum, qui sunt necessarii ad opus servitii ecclesie. Officium Matricularius est illuminare et extinguere omnia lumina..... Tenetur etiam Matricularius facere officium, quod pertinet ad ipsam, in proprio personam, nec debet intrare, nisi videtur ecclesia nisi sit diaconus vel presbyter, in officio suo, sine causa appa- rente, scilicet exigitudine, vel ministrione, et semper debet esse paratus respondere cuique venienti et quaretu se pro aliquia necessitate. *Omnibus horum tenetur in ecclesia inventiri sine maxima necessitate. Item debet habere diligenter circa pululationem campanarum, ut bene et sine defectu puluerent, et ipse debet pul- uerent, si necesse fuerit; et nisi fecerit, gravissime debet puniri.*

In Ecclie Parisiensi Matriculari Sacerdotes seu Clerici, quatuor instituti fuere ab Odone Episcopo, ut constat ex illius Diplomate ann. 1204, quod habetur post Petrum Blesensem pag. 789, et in M. Pastorali lib. 20, ch. 8. Extat aliud ann. 1282 eodem lib. ch. 220, ubi de eorum officio agitur. Vide Sammarthanos in Episcopis Agnitionibus n. 29. De matriculariis vero Laicis ejusdem Ecclie Parisiensis, ita Odio Episcopus in eadem charta ann. 1294: *Si vero maior statim videtur ecclesia ser- tuta, Eccliesie residuata non fecerit, pro se servitorum idoneum providebit, qui cum tribus residuis Matriculariis tam circa pululationem campanarum, quam alia, que ipsa incumbunt agenda. Matricularius suppletib officium. Is autem ratione Matricularius homagium praestabat Episcopo. Tabular. Ecclie Parisiensis ex Bibl. Puteana sub ann. 1278: Joannes*

*dicitus de Crolent Matricularius in Ecclie. Parisiensi facit homagium ligium Episcopo Parisiensi pro Matricularia Ecclesie predictis. In Charta ann. 1255. ult. Aug. in Regesta Memorialium Cam- merae Comput. Paris. signato C. fol. 161: *In sancta Capella Regis sunt tres Canonici Matricularii ratione praedebitan- tos sui ad custodiendam Ecclensem nocte et die, et ad custodium rerum et ornamenti- rum Capella. De matriculariis Clericis et Laicis in Ecclesiæ Aurelian. vide Hubertum in Hist. Ecclie. S. Aniani pag. 65.**

* [De Matriculariis] in ecclie Parisiensi vide Cartular. N. D. Par. p. p. Guerard. t. 1, præf. p. CLXXII-CLXXVI.]

MATRICULARIUS vero in Monasteriis officium sic describit liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 21: *Sacri- cista rocum et coadjutorum habere debet Matricularium Ecclæ ad cuius officium specialiter partim horas canentes modo et die ad diuinum Officium celebrandum canentes, et ad officium missæ, et horologium tem- ptem, ad matinalias, et in matute post meridianam ad excordanas. Fratres in dormitorio, notam pulsare, ostia Ecclæ stolidum tempore claudere et sperire, et his, qui vel ad januas Ecclæ vel chori pulsant, ad eorum causam cognoscendam occurere... Matricularius puluerare debet Sacramentum in Ecclæ scopanam, in lampadibus lavandis et preparandis, etc. In Ecclæ tres semper ad minus dormire debent, videclista Sacrista, Matricularius, et tertius, qui Abbas injunxit, etc. Vide Superius de Administr. sua cap. 5. Chartam ejusdem apud Doubtulum pag. 874. (et Bernardum Mon. in Ord. Cluniac. part. 1. cap. 68.)]*

* MATRICULARIUS, nude pro Monachi. Miracula S. Vestarii cap. 1. sec. 4. Be- ned. part. 1. pag. 603: *comes Aretabatensis provincie, nomine Teuboldus, ambi- bus Fratribus auferre quamdam culturam cum horto..... at eoce conglobati palati Proceres auferunt Matricularius, quod collatum est a fidibus.*

MATRICULARII NUTRICARIIS. Vide Nutri- carii.

* MATRICULATUS, ut Matricularius. Bulla Innocentii VIII. PP. ann. 1248. in Cont. magni Biol. Rom. pag. 280: *Non licet nisi rectori parva fabrica, procuratori capitulo, et clericis chori ac Matriculariis dictæ ecclesiæ, qui pro nego- tiorum pergeant possint intrare et exire,* etc.

MATRICULARIES. Diaconissæ, Presby- teræ, viduae, que in matriculariis Ecclæ sim relatis, beneficiis et redditibus Ecclæ alitantur. Isidorus Mercator in Concilio Laodic. can. 11: *Mulieres, que apud Grecos Presbyteræ appellantur, apud nos autem vidim—seniores, et Matriculariis nonpertinet, in Ecclesia constituti non debere. Fioduardus lib. 1. Histor. Remensis cap. 9: *Deputat et soli- todes 30, ad ejusdem Ecclesie reparatio- nem.... Sanctimonialibus et viduis in Matricula positis solidos tres.**

MATRICULARIES. Officium Matriculari. Vide supra.

* MATRICULARIES ADVOCATI. Ecclesia scilicet matricis seu cathedralis. Vide in Advocati pag. III. col. 1.

* MATRICULUS. Clericus matricis Ecclæ seu Cathedralis. Acta S. Udalrici tom. 2. Juli pag. 104. [O] apud Pertz. pag. 881. lin. 11. cap. 4: *Hi mensas tres omni decore preparatas invenit, unam cui ille, cum quibus solebat, adcedere*

solebat, et aliam Matriculis, tertiam con- gregationi S. Afram.

* MATRICULUM, pro Matricula seu cata- logus pauperum. Testamentum Bertil- charumi apud Mabill. tom. 8. Anlect. pag. 117: *In unius sanctæ basilicae et monasteriis sui, sive clionia Canonico- rum vel pauperum, qui ad ipsam basili- cum sanctam ad Matriculæ sedere videntur, et vestitus per singulare annos suf- ficientem ostenduntur. Vide Matricula.*

* MATRICUS. Festus. *Matrica cogni- tantur honoribus malorum manens at- trahitur late potestibus. Ibi Scaliger legendum censet. Matricis, quod veteres Greco maxillas vocarent usus.*

* MATRIFILIAS. Sangtimoniales nun- cupantur. in Translat. S. Glodes. tom. 8. Jul. pag. 214. col. 1. *Veluti Matrifilias, ut viuentes devotis obsequiis, ita seculo deinceps sub tempore glorificationis sua debita corporis vietas adhucsero quietis.*

* MATRIGOLARIA, pro Matricula, in Charta Cholatri III. Reg. Franc. ann. 870. tom. 1. Annal. Benedict. pag. 698: *Villas ipsæ ipsi Matrigolarie, unde sub- stancia vidiunt habere, tempore presente asserunt possidere vel domenare. Hinc Matrigolaris ibidem pro Matricularius.*

* MATRLOCUS, Ecclesia matrix, a qua alle dependent. Charta G. Abbatis Septemfontium ann. 1200. ex Chartul. S. Nicasi Rem. *Quia Burys Matrilocus est, et Wimbeis ejusdem Matrilocu- pella.*

* MATRILOGIUM, Necrologium seu Obituarium, pro Martyrologium, nost etiam Matrologie. Charta ann. 1467. ad calcem Necrolog. Paris. MS. *Quam domum.... ad annum redditum decen- librarum Parisiensium.... distribuenda- rum anno quilibet manualiter in dictis Missa et anniversario, modo et forma contentis in registro super hoc in Matrilo- gio dictæ ecclesiæ nostra confecto, nobis realiter tradidit. Alia ann. 1481. in Reg. 188. Abbat. reg. ch. 28: *Et ausi- os. Matrilogio. T. V. Eglise S. Germani. (Autem ergo sera emerit le jour du trespassement dudit seu M. Guillaume. Vide supra Matrilogium.**

MATRIMIS, pro Matrimis, qu. matrem habet adhuc superstitem. {Gloss. Lat. Gall. Sangerm.: Matrimis semblant à mère, ou qui survit sa mère.} S. Gerardus Ab. Silve-Major. in Vita S. Adalardi cap. 6. n. 27: *Recepito patre fuit Matri- mnis orphani, gubernatorem recipiunt- ridge et pupilli. Vide Petrum Pithœum ad Collectionem Legis Mosaicæ lit. 18.*

* MATRIMONIALE, Matrimonium. Charta ann. 1178 tom. 1. Probab. Hist. Biol. col. 672: *Excepis oblationibus con- fessionum in Quadragesima, oblationibus purificatiōnē, oblationibus Matrimonialiū, oblationibus sponsi et sponsæ, etc.*

* MATRIMONIALIS. Ad matrimonium pertinens Tabula matrimoniales, apud Jul. Firmicium lib. 7. cap. 17.

* 2. MATRIMONIALIS. Ex legitimo matrimonio ortus, Quartus Major, mo- noster, pro pago Vindoc. ch. 121: *Nosse debet... Robertum quemdam et Hugo- num fratrem ejus, semperdum quoque istorum ambigunt, non Matrimoniale. Vide Matratalis.*

1. MATRIMONIALITER. Passio S. Eu- phalie Virginis MS. *Hec ergo ergo iusti- sima Sanctimonialia puella beatimorata, aquæ Matrimonialiter educta, annorum circiter tredecim, etc. An a matre, vel ut liberæ matrimonio nati educari so- lent? Vide Dextrum Bavar. pag. 348.*

1.2. MATRIMONIALITER CONTRAHERE.

In uxorem ducere. Charta Henrici III.

Reg. Angl. ann. 1264. apud Rymer. tom. 1. pag. 500: *Etiam super sancta Dei Evangelia iuramus, quod nos cum inclyta Aliena praecellente Regia Castella et Legante sorore, Matrimonialiter contrahemus, et ex nunc in se, quantum in nobis est, tanquam in uxorem legitimam consentimus, et hoc etiam per sacramentum confirmamus.* Charta Casimiri Reg. Poloniae. [1264. apud Ludewig. tom. 5. Reg. MSS. pag. 500] *Cum seruens ipsius patrum, inclinans Margaritam Comitem Palatinum Rheno, datum nomine iuramento tradidit, per voluntatem Matrimonialiter in uxorem. Matrimonialiter copulare, pro matrimonio jungere, in Statutis MSS. Augerii Episc. Conser. seculo 18.]*

MATRIMONIARE. Matrimonio jungere, in Legge Longob. lib. 2. tit. 1. § 8. et in Edicto Rotharis Regis tit. 39. § 1.
[¹⁰⁰ 228.]

MATRIMONIUM. Uxor. Marcellus Empir. cap. 18: *Augustianus constat hoc usum Matrimonium, deinde aliorum Cesarum. Matrimonio hoc dentifricio uia sunt. Sulpitius Severus lib. 1. Hist.: Ac natura sue originis degeneres, relictis superioribus, quorum incolae erant, Matrimonio se mortalibus miscuerunt.* Eodem libro: *Disciplinae inmemor, Matrimonio ex virtute assumere..... occupi. Ita ibidem. Conjugium eadem notio usurpat. Cum aduersum interdiximus Dei ex alienigenis Conjugia caput. Utetur Suetonius in Caligula cap. 26. Florus lib. 1. cap. 1. Justinus lib. 8. ubi de Lycurgo, et Augustinus Serm. 185. Ita Ammianus lib. 17. conjugium usurpat, ubi de terra motu Nicomediensi: *Interrim clanoribus variis excelsa culmine resultabant, querantur Conjugium, liberisque, et si quid necessitudinis arcta constringit. Sic idem Scriptor Sacerdotum, pro Sacerdotibus usurpat ibidem pag. 98.**

MATRIMONIORUM COMMUTATIO. Vide *Uzzare.*

MATRIMONIUM. pro bonis ex successione materna. *Matrimonio. Biens matrimoniorum, in Consuetudine Juliodu-* nensi cap. 20. art. 1. cap. 20. art. 28. *Matrimonio. Non legibus Wisigoth. lib. 4. tit. 2. § 5. 3. Vetus Charta ap. 10. Will. Heda in Bernulio. Et biscoron. Trajectensi: Cum omni hereditate patrimoniali et Matrimonii sui, etc. Innocentius III. lib. 1. Epistol. pag. 124. *Cum in diversis Ecclesiis ius obtineat patronatus, in quadam Capella sua de Rupera, que est in suo proprio Matrimonio constructa... proponit Canonicos institutore secularibus. Usos hac vice edendum notio Suetonium, Valerium Maximum, et Senecam, qui- dam contendunt, tametsi secundum videtur Casabonem ad Suetonium. [qui eos ex corrupta codicim lectione deceptos existimat. Vide Christoph. Colorem Parerg. cap. 6. Le Roman de Vacce MS.:**

Anjou out et le Maine de son droit patrimonial, Normans et English out de son droit; Matronologes.]

¹ **MATRIMONIUM CONTRADICTUM.** Interdictum, vetitum. Charta ann. 1212. tom. 2. Hist. Eccles. Meldens. pag. 102. *Abbas Redebancensis... exercet jurisdictionem, quia non exceptis videlicet crimine heretici, sacrilegio, contradictio Matrimonio, et concubinaria, quae ad Episcopum pertinet.* Vide *Contradiccio.*

² **MATRIMONIUM PRESUPPTUM.** Vocatur quando cognoscit qui carnaliter sponsam, cum que sponsalis fecerit de futuro, in Statutis Eccles. Cadurc. et aliarum apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 719.

ubi et matrimonii etyma sic proponitur: *Dictere autem matrimonium matris munium, id est officium. Et denominatur magis a matre quam a patre, quia in principalius bono matrimonii, scilicet in prole, magis laborat quam pater: nam proles ante partum est matri onerosa, in partu dolorosa, et post partum laboriosa.*

MATRIMONIUM TALE QUALE. Nostri fel. quel despactum sonat: unde Matrimonium tale quale conjugium impar et dignitatis personae non conveneris significare videtur; verum hic opposito sensu intelligentum opinor: quandoquidem materna habet neptem priuare tentat amita, quod illa non debet. *Matrimonio talis enim debet, atque prouide legitimum esse nomine matris heredem.* Asisa. Palest. ann. 1286. In Reg. 8. Justi ex Cam. Comput. Paris. fol. 20. v. col. 1: *Amisit deinceps brevis de nona successa tanquam propinquorum heredes, debebat habere testinam de hereditatis sororis sum contra neptem testinam, pro quo quod neptis non dicebat se natam ex Matrimonio talis qualis.*

³ **A IAL.** Matrimonium, nostri Matrimoniis, pro vulgaris *Marriage*, dixerunt. Lit. remiss. ann. 1408. In Reg. 162. Chartoph. reg. ch. 212. *Frere Guillaume de S. Bonoil religieux du mousier S. Martin le Limous... nez de bons parents et de loyal et legitime Matrimoine, etc.*

MATRIMONIUM CONTRAHERE cum capitale dannato si puerilla offretur, reum a morte liberabit, modo littere remissionis a rege concederentur. Lit. remiss. ann. 1382. In Reg. 121. Chartoph. reg. ch. 271: *Hennequin Doutart a esté condamné par nos hommes ligés jugans en notre cour à Personne... à entre trainé et pendu. Pour lequel jugement entériner, il a été traynd et mené en une charrette par le penderre quejues aux gibet et lui fut mis la hant au col; et lors vint illesques Jehanne de Mouchon, dite Robaude, jeune fille, née de la ville de Hamaincourt, en suppliant et requérant audit prévost ou son lieutenant que ledit Doutart elle penuat avoir à mariage, ou cas qu'il nous plairont: parquoy il fu ramand et ramis en dites prisons.... Par la tenuer de ces lettres remonentes, pardonnons et quittons le fait et cas desdies d'Eustache moriat, a exemplia haberent. In 11. Reg. 1370. ex Reg. 109. art. 40. et 278. Reg. 150. ch. 44. rursum in aliis ann. 1419. Consule Chasseneuz in Consue. Burg. de Justitiis rubr. 1. § v. num. 98. et 99. pag. 230.*

⁴ **MATRIMONIUM DIRIMITUR,** cum unus conjugium inhabilit probatur ad actum matrimonii. Lit. ann. 1373. In Reg. 106. Chartoph. reg. ch. 173: *Et si soit advenus, depuis que ladite maison fu ainsi réduise par ledit Thavenin, que séparation ait été faite par la court de l'Eglise de lui et de ladie Gillon sa femme, pour ce que trouvé fu que celle n'estoit pas able d'avoir compagnie d'omme, par la faute d'elle, etc.*

⁵ **MATRIMONIALIS BENEDICTIO,** quia

*sacramentalis est, iterum non debet, in Stat. MSS. S. Flori fol. 5. Cujus decisio- natio ratio subiicitur ibid. 82. v.: Quia caro semel benedicta trahit ad se non benedictam; cum per carnalem conjunctio nem effectu fuerit una caro... Sacerdos vero, qui contrarium fecerit, ab officio beneficilioque est suspensus et de jure ad sedem Apostolicam intendendus. Theologis habet satis prohibitor quod legitur in Iudic. Stat. *Cuius non per hoc sacra mentum (matrimonii) confertur gratia, sed per alia sacramenta. Tempus vero, quo concedenda est benedictio nuptialis**

definitur ibid. fol. 82: *In fine Missam benedictionem recipiens auspicialem, postquam ecclesia suscepserit Christi corpus et sanguinem, si non ante, ut in Missali bus continetur.*

⁶ **MATRIMONIUM, CONJUNCTIO, PERMISSIO.** Arnaldus in Rosar. MS. lib. 2. cap. 8: *Aqua tamen abluit et desibat terram, faciens Matrimonium tinturaram.*

⁷ **MATRIMONIARE.** Matrimonio jun gere, vel dotem assignare. Charta ann. 1256. In Reg. 84. Chartoph. reg. ch. 757: *Pro adjudicando sum ad maritandum seu Matrimoniantur tres filias quas habet, ius et obligations predictas... donamus et remittimus.* Vide *Matrimoniare.*

⁸ **MATRINA.** Jo. de Janua: *Matrina, quem aliquem de sacro fonte levat, vel in Ecclesiam introducit, Gallis Maraina. Matrina spiritalis de Fonte et Confirmatione, in Synodo Metensi ann. 758. cap. 1. et in Capit. Caroli M. lib. 5. cap. 7. [¶ 9.] Mater spiritalis, apud Almoïnum lib. 2. Hist. c. 6.*

⁹ **Glossar. Gal.** Lat. ex Cod. reg. 7084: *Matrina, maraine, qui lieve l'enfant pour marraine. Inventur etiam pour marraine. Allud Provinc. Lat. ex Cod. 7057: Mayenne, Prov. Matrina.*

¹⁰ **MATRINA.** Noverca. Jo. de Janua, *Matrina, noverca, Ital. Matrigna. In Leg. Longobard. lib. 2. tit. 8. § 8.* [¹⁰⁰ Luitpr. 32. (5. 8.)]

¹¹ **MATRINIA.** Eadem notio. Capitulare Archieps Principis Benevent. editum a Camillo Peregrino, cap. 8: *Qui de incerto matrimonio nascentur, ex noverca, id est, Matrinia, aut preigna, id est, filiastro vel cognata, etc. Tabularium Cassiurense ann. 18. Ludovicus I. Indict. 11: Sicut ipse Waldebertus predicit curtem cum pertinentis suis Areldi Matrinia sua in portionem dedit per ejus morganicaph. Adda. Edictum Rotharis Regis tit. 61. § 8. tit. 68. § 1. [¶ 100 169. 185.] et Legem Longob. lib. 2. tit. 14. § 12. Vett. Glossa pag. 381: *Materna, p̄p̄rix. Legendum, Matrina, p̄p̄rix.**

¹² **MATRIX.** [Matrix: Matris, marris.] (Gloss. Lat. Gal.) Bibl. Insul. E. 38. XV. 8.]

¹³ **MATRISANIMOLA.** Papiae, est genus *herbe sic dicta quod menstruum moveat, quod aliud nomine Epillula vocatur.*

¹⁴ **MATRIX.** Glosse. Græc. Lat. Bot. 69. Matris Ita Cod. MS. pro Orotrix. [¶ 9.] Lib. Matris pro Matricula. Vide *Glossar.* med. Grecit. in *Botanic* col. 26. 1.

¹⁵ *Vaicer Matrices, in Flotta lib. 2. cap. 76. § 10. Oues, Bidentes Matrices, cap. 79. § 14.*

¹⁶ **MATRIX ECCLESIA.** Vide *Ecclesia.*

¹⁷ **MATRIX.** Alveus. Charta ann. 1294. In Reg. 149. Chartoph. reg. ch. 78: *Qui (recessu) est quedam modica pars dicti fluminis Eraudi, alibi extra principalem Matricem fluminis ejusdem. Vide supra Mater 8.*

¹⁸ **MATROCES.** Lacus, stagna, ubi aqua pro confinio salae reservatur. Charta Caroli Simplicis Regis Franc. ann. 896.] tom. 18. Speli. Achter. pag. 265: *[Cum illorum salinas, et Matroces, et corvoris, vel adjacentes eorum. Charta Petri Comit. Biterr. ann. 1054. Append. Marcæ Hisp. col. 1104: *Donamus nos... pascitur fluminis et mari, seu rivis aquae salinae, cum portio et Matrocius et planities.* Vide *Matrice.**

¹⁹ **MATROCUS.** f. pro *Matracius*, a Gallico Matras. Telum vel missale. Lit. remiss. ann. 1455. In Reg. 189. Chartoph. reg. ch. 28: *Tolentis balistam quam ha-*

bebat et cum Matrocio dedit super caput
diem horum. Vide supra. **MATRONA.**
MATRONA. Uxor. Glossa antiqua
MSS. **Uxor Matrona, conjux. Idatus in**
Festis de Cynegro Consule. Cum magno
flatu totius populi civitatis deductum est
corpus ejus ad Apostolos 14. Kal. April. et
post annum transiit sum. Matrona ejus
Achania ad Hispanias pedestre. Julius
Africanus lib. 9. Histor. Apost. pag. 115:
Treptia, que erat uxor Regis, et Mygdonia
Charisia Matrona, etc. Historia S.
Appollinaris Mart. Matrona vero cuius
dam Tribunum militum nomine Thecla, etc.
Messianus in Vita S. Cesarii Arelat.
Illustrissima feminarum Agergia. Matrona
eiusdem viri, (Liberii Patricii.)
Charta ann. 579. ex Tabulario S. Bentii
Ditione: Codinus et Matrona sua
Lantrudis. Alia ann. 622: Ego illustris
vix Ermendertus, ejusque Matrona Ermendearia,
etc. Exstant apud Perardum in
Burgundia pag. 5. 7. Tabular. S. Vi-
tioni Viridum. pag. 1: Illustrer vir Pipinus
ejusque illustris Matrona Plectudris.
(Obarta Theoderici Regis ann. 677. tom.
8. Gall. Christ. Inter Instr. col. 38: Per-
consensum Ecclesiastice illustris viri
Amalfridi, vel Matrone ipsius Childeberti
ianae, vel filii eorum Ariane. Abbatia-
na, etc.) Addo Gennadium de Ecclesiast.
dogmat. cap. 72. Usus est etiam Martia-
lia lib. 8. Epigr. 12:

Inferior Matrona sive al. Princeps, marito,
Non alter huiusmodi virga pars.

Vide Dionysium Salvagum in Ibin.
pag. 71 [et infra Matronam.]

MATRONARI. Archithrenus lib. 8.
cap. 6:

Promissi in specie Majestas, subitis oris
Matronarum honesta.

MATRONA. Pro Matri. Matth. Paris
ann. 1248: Cathedrals Ecclesia B. Petri
in Colonia, que est omnium Ecclesiarum,
que sunt in Alemannia, quasi Mater et
Matrona, usque ad mures incendio est
consumpta.

MATRONA. Patrona. Vita B. Columbae
Realine tom. 5 Mail pag. 360. **Imini-**
tata pariter est Senensem illam eximiam
virginem Catharinam, alumnam ejus et
Matronam.

MATRONARE. Vide Matrona.

MATRONATUS. Matronalis habitus.
Apul. Metamorph. lib. 4: Unicara virgi-
nem filii liberali, et, ut Matronatus ejus
indicabat, summatus ejus regnos...
morem, et crines cum teste sua lace-
ravisse advehebant. Alii conditionem
matronorum interpretantur.

MATRONUM. Anastasius in Symma-
cho PP.: Apud B. Apostolum Paulum.
cameram facit et Matroneum. Idem in
Gregorio IV: Prothysatum amplum opus
rosi operis funditus constructum, cui ex
Septentrionali plaga lapidibus circa septen-
tum Matroneum adponitur. [Hinc emen-
dandus idem Anastasius in Leone III:
Matronam vero ipsius Lateranensis Pa-
triarchi que extendit a campo, et ultra
imagines Apostolorum, etc. Ubi leg. Ma-
troneum.] Eadem Ecclesia per videtur,
que pars matronorum dicitur in ordine
Romano, pars mulierum, pars feminorum,
ibidem et apud eundem Anastas. pag. 81. 118. 155. in qua scilicet
consistebant matronae, et mulieres. Vide
notas nostras ad Alexiadem pag.
420. 421.

MATRONICARIUS. Cui matronarum
viduarum, que ad Ecclesiae ministerium
erant adiecta, vel quae Ecclesiae stipendiis
alabantur, cura demandata erat.

Vita S. Stephanii Sabala tom. 2. Julii
pag. 572: Audier si alium quendam reli-
quum sit monachum, sumendumque
Christi Dei nosiri resurrectionis presby-
terum ac Matronicarium, genere Alexan-
drinum.

MATRUELLIS. Ex matris fratre natus,
in leg. 1. Dig. ad leg. Pomp. de patrid. cap.
48. 9) Aurel. Victor. de Orig. Rom. cap.
13: *Turmis Matruelis Amata. Gloss. Lat.*
Gall. Sanger. : Matruelis, marratre,
Malistrus et hoc Matruelis, pertinens ad
marteram (i. materteram) Matruelis, fili
ou filles de marratre.

MATSELDE. Praestatio ad bellorum
expensas. Vide in Hostis.

1. MATTA. Mensura annone, que
pretillo loco molitoribus exhibetur. Gall.
Mouture. **[oo** Eadem que German. hodie
Mette. Vide Haltius. Glossar. Germ.
voca Mette, col. 1382] Charta Alberti Ar-
chiep. Magdeburg. ann. 1219. apud Lu-
dewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 21: *lli*
fines imponere volumus questionis quam
super mensura molitorinaria pretillo que
Matta vocatur, burgenses nostri de Halis
asservare Ecclesiast. Non opere hactenus
adserunt. Vide Mette 2.

2. MATTA. Rusticus Dumbensibus,

est congeries cannabis que in aqua ad

macerandam ponitur. Gall. **Matta de**

chanvre.

3. MATTA. Lapis Sepulcralis. Gall.

Tombe. Gall. Christ. tom. 3. col. 756: **Berfolius de Spreng Marenhis quiescit**

in capitulo sub Matta. Vide **Mattare.**

4. MATTA. Storea, teges. Veteris inter-

pres Juvenalis Sat. 6: **Tege, ut Matta,**

supper cubili obeceni. Gloss. Grac.

Lat. **Wistac. Tege, tegestratoria, Matta.**

Ita Codex MS. sed vocem tegestratoria

dividendam puto in **tege, stratoria, vel**

storea; perperam terrator c. in Editis.

Papias. **Matta, tapetum.** Idem. **Matta,**

vulgo cella dictur Gregorio in Dialogo;

inde mattula, pro cultura. Nostris, Nati-

ves. [Inquisitio, de Vita D. Caroli apud

Lobmelli, tom. 2. Hist. Britan. pag. 45:

Item quod nec supra culictrum plumaeam

jacebat neque jacuit postquam captus fuit,

ut presfert, sed super quendam parvum

locum de Matta. Matteras Gallice, aliquo-

modo super stramina, cum solo cooperio

et lintheaminius. Et infra: Per to-

ton tempus quo fuit cum dicto D. Carolo,

ipse D. Carolus jacuit super straminibus,

superpositis quadam sargia seu Matta et

lintheaminius, abeque culictra plumea.

Addo Hystor. Paris. ejusdem Lobmelli

tom. 3. pag. 730.] Vox veteribus nota.

Ovidius lib. 6. Fasto: vers. 679:

plastris scripsi Matta fuit.

MATTA MONACHICA. apud Peurum Clu-

nici. lib. 2. Epist. 1. que Monachorum

propria habita est, quod ei cas ipsemet

terret, in his subiectis, orationes fu-

ndent, collationes habent, extremum

denique spirituum exhalarunt.

Matta. autem texuisse et confessisse

Monachos, docet in primis Regula S.

Pachomii, § 5 **Funiculus in Mattarum**

stramina manu celeri preparabit. Et

¶ 26: **Si Mattas operabuntur, interrogabit**

minister ad vesperum prepositos domo-

rum singularium, quibus junctorum singu-

li domibus necessarium sit; et sic infun-

det juncos, et mane per ordinem unicuique

tribuet, etc. Addo § 22. 24. 27.

¶ 26: **In mattis dormiebant Monachi.**

Consultationes Zacharia lib. 3. cap. 3. de Mo-

nachis: **Juncia perinde lectulis strata,**

parisque velaminibus permisum somno

corpus obteguntur. Regula S. Pachomii

¶ 89: **Prates, peccatum, id est, Mattam,**
in loco celium ad dormiendum nihil aliud
omnino substernit. Regula S. Benedicti
cap. 56: **Stramenta autem lectorum sufficiant, Matta, sacrum, lana et capitale.**

Addo Regulam Magistri cap. 81. Joannes

Mon. Cluniac. in Vita S. Odonis Abbat.

Cluniac. lib. 2: **Qui super sudam**

humum, Matta solum, et quibus inducatur

tertius vestitus contentus erat. Petrus Clu-

niac. lib. 1. Ep. 20: Mattas, antiquum

Monachorum opus compone, super quas

aut semper, aut semper dormias [Vita S. Mo-

negundi monialis sec. I. Bened. pag. 308.

Matum habens stratum seni, paleque

mollinen, nisi tantum illud, quod intextis

junci virgili fieri solet, quas vulgo Mat-

tas vocant... hos omnes lectuli commoditas.]

Addo S. Hieron. in S. Hilarione, Grego-

rium Turonens. de Vitis Patrum cap.

II. etc. **[oo** Vide Glossar. med. Graecit.

et vobis Xapadiov et Visiob, col. 1781.

In mattis orationes fundebant. Eutio-

gus lib. 2. Memoria SS. cap. 10. Adoo

substitutus Matta, in qua illa prostrato

corporis corporibus, humeris lacrymas pa-

nitentem ostenderat. Gregorius Mag.

lib. 2. Dialog. ca. 11: **Principi vir Da-**

statim eum in celo sua in pietatis, que

orare consueverat, projici.

In mattis collationes habebantur. Pe-

trus Clun. lib. 2. Epist. 1. Ioseph. 1. (Episc.)

in Matta monachica, que sedi illi contigu-

ra erat, assedit; collatio non de imis,

sed de supernis habita est.

Matta etiam morituri substerunt sole-

bant. Caesarius Heisterbach. lib. 7. cap.

52: **Preparare aquam calidam, unde la-**

vari debant, et post paululum sternite

Mattam. Addo lib. 11. cap. 9. 16. 17. 19.

25. 26. et Vitam S. Hildegundia n. 34.

Mattarum monachicarum passim alibi

occurrit mentio, apud Lanfrancum in

Statuta Ordinis S. Bened. cap. 10. Pe-

tum Biesensem. Epist. 90. in libro

Usum Ordinis Cisterciens cap. 94. in

Chronico Windesheimi lib. 2. cap. 23.

65. etc. Vide cetera in **Psalmum.**

Substerbant et mortuis in

solemnitate exequiarum. Statuta moni-

stria S. Salvatoris Massil. ann. 1400:

Mandamus ut subitis cadaver mortalis

defuncte ponatur mantellus honestus pen-

naforatus, cooperiorum bonum et suffi-

cien, ac Malatium cum traversio

sub pulvinari. Vide **Malatium.**

MATTARI, appellati Manichai, quod

super arundines et mattas accumperent,

ut auctor est Augustinus lib. 5. contra

Faustum cap. 6. et ex forte Eckber-

torum Schonaugiensis Serm. 1. adversus

Catolicos.

MATTALIA, Culicira, Papie, vel minor

matta. Alibi: **Matura, Culicira, Hariul-**

lus lib. 4. Chron. Centul. cap. 26: **Lectu-**

poma, congesta vili Mattula, procul

aberat. Occurrat apud Hug. a. s. Vict.

lib. 2. de Claustro animali in Prologo, in

in Vita S. Bertrandii Pitt. Episc. Biteric. n. 14.

in Vita S. Bertrandii Virg. cap. 2. num. 9.

in Miracul. S. Richarli. lib. 1. cap. 8.

Si Mattas operabuntur, interrogabit

minister ad vesperum prepositos domo-

rum singularium, quibus junctorum singu-

li domibus necessarium sit; et sic infun-

det juncos, et mane per ordinem unicuique

tribuet, etc. Addo § 22. 24. 27.

¶ 26: **In mattis dormiebant Monachi.**

MATTANA, Fatuistas, insuistas, ab

ital. Matta, fatuus, ineptus. Anonymus

apud Murator. tom. 8. col. 109:

MCCLXXXVIII. fuit D. Joannes de Gaode-

vaccé de Padoue Potestas Vicentie, qui erat de teste, et quadem die Maitana cepit ipsum, quod volebat facere pulsari campanam ad martellum, etc. Galli dice remus, et un jour il eut la soif de de, etc. Vide *Mattus*.

* **CACUS**. Crucianus. *Species di manico nis, nata da rincrescimento, e da non sapere, che si fare.* Vide *Mattare*.

* **MATTARE**. [Mattas fabricare.] *DIEP.*

* **MATTARI**. Vide in *Matta* 4.

1. **MATTEA**. Fragm. Petronii: *Hanc humanitatem inservit suna Mattae, singulari enim altissimis pro turdis circulate sunt, et res asperiores plieatae. Et infra: Stumpis tollit Mattae, respicens ad familiam Irenatice: Quia voi, inquit, addidit non cognosistis? [Tertullianus de Testimoniis cap. 10.] Vocis parro decurso, quando nostra portavimus oblationis et Mattae tibi posuit, patrem, et busto recedit. Est autem Athenaeus Mattae, Cibus delicatus et pretiosus, Gr. pittor, Suetonius: *Mattae dixit in Catalog. cap. 88.* Vide ibi Cassaubon. Et *Terr. cap. 28.**

2. **MATTEA**, ut *Matta* 4. Storem seu tegelis vel culicite minoris species. Tract. MS. de Re milit. et mach. bellic. cap. 142: *Post equites armatis horace, cossatii, gasterii, scuto et elmo, brachialis, cirothecis et Mattae in capite oritur.*

MATTIARII, in Notitia Imperii, sub dispositione Magistrorum præsentis, jungunturque cum *Lanciariorum* vel *Lanceariis*: ut et apud Zosimum lib. 3. Ammianus lib. 21, et Senatorem in Hist. tripartita lib. 6, cap. 87. Ita dictos putant a quodam teli genere quod *Matum*, seu *Matiobarbulum*, vocabant, a quo *Matiobarbuli*, appellati milites quidam apud Vegetium lib. 1. cap. 17. [Vide *Matiobarbi*.]

3. **MATTEI**, est unus ex legionibus sex Palatinis, quem sic appellata est, ut recte scribit Carolus d'Aquino in Lex. milit. a Mattio Cattorum oppido, cuius nomen in Tacitus lib. 1.

* **MATTIBALUM**, Genus missilis. Vide *Matiobarbula*.

* **MATTICI**. Vide *Matrikus*.

* **MATTINATA**. Vide supra *Matinata*.

* **MATIO**, Latomus. Vide *Mack*.

* **MATTOBARBULUS**, **MATTIUM**. Vide *Mattiarii*.

* **MATO**, Later. Gall. *Briques*. De elevatione corporis S. Secundi lib. 3. Martii pag. 808: *Et tunc mandat latorem seu Mattonem a muro cadere. Status Astensi. Collat. 7. cap. 6. fol. 94, recto: Juro dare vel dari, facere pro Communione forsanariis de Ast. qui hoc anno coquere voluerint et habere fornamen, modulos Communis tam ad cupos quam ad Matones faciendo.*

* Item solvimus magistro Nicolao fornacario pro 150. *Mattonibus* pro gradiibus supradicti chori. * (Libri censu-les S. Petri, an. 1464.) — * Paulino de Binasco et sociis muratoribus pro *Mato*bus et sepultura felicis recordationis Calisti page III. » (Arch. Vatic. Mandat. Camci. 1458. f. 1.)

* **MATTOLECTUM**, Male partum, quod per vim et contra jus tollitur, Ital. *Mattoleto*. Vita Innoc. III. PP. apud Mator. tom. 3. Script. Ital. col. 488: *Juramus stare mandatis domini papae super facta Vetraria, strata securitate, Mattolectum, etc.* Vide supra *Matolectum*.

* **MATTONATURA**, [Ital. *Mattona-*mento, Gallice *Carriagé*.] * Magistro Maufredino Lombardo pro *Mattonatura*

solarii. » (Mandam. Camer. Apostol. 1490. f. 19. Arch. Vatic.)

* **MATUALIS**, **MAT-VALLIS**. Vide supra *Madvale*.

* **MATTONUS**, ut *Matto*. Vide *Mate-*nus.

* **MATTE**, vox Anglicæ, quæ idem quod *Matta*, storea, teges, sordid, a Saxon. Meatte. Computus ann. 1425. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 574: *Et in v. acotellis minoris sortis empatis ibidem pro castoris officia IX. dñs. et IV. Mattis ibidem hoc anno XIII. dñs. Vide *Matta* 4.*

* **MATTLA**, diminut. a *Matta*, storea.

Vide in hac voce.

1. **MATTUS**, *Trialis*, in Vett. Glossa a Turnebio laudatus. Fragmentum Petronii: *Stomatines dux, et plane Manus sunt ubi quidam matus idem potant, quod ad angustias redactus, nostris Mat. Vide in *Matore*, et *Saturnus* ad Hist. Aug. pag. 461. [Le Roman de la Rose MS.]*

Homines et Mat. si me regna 1.

2. **MATTUS**, Stultus, ex Italic. *Matto*, in Vita B. Agidii Minorum num. 4. [tom. 8. Aprilis pag. 221.] *Matti vero dericiti cum dicentes, Mattus. Vide Mattana.*

3. **MATTEUS**. Vesti grossioris genus, quo loco cuculæ utebantur Casinenses. Theodemari Usus Casin. In Epist. ad Carolum M. *Seniores tenues nostri, et præsteri Abbatibus institutur fratribus nostris proprii diversos labores, tres tunicas habere, duas grossiores in Ayeme, unam subtilliorum in estate; similiter et in loco cucularum duos, quos nos dicimus Mattos, qui ex grossiori sago fiant, et unum in estate subtillius operemur.*

* **MATULATA**, pro *Matula*. Gloss. Grac. Lat. *Matulata*, apocriva. Eadem: *Matulata*, apocriva. [Supplem. Antiquar. : *Matulata*, apocriva *Araiana*, vas aqua-rum.]

* **MATUNUS**, Moneta genus. Hultzings in Histor. Monast. Hilgerthal. pag. 388: *Quendam grangia sua per Anglos tellata fuit ad octingentes Mattonus tempore capituli generalis.*

* **MATURA**. Vide *Matta* 4.

* **MATURALITER**, Maturæ, Gall. *De bonne heure*. Charta Henr. reg. Angl. ann. 1457. in Chron. Joan. Whetham. edit. Hearst. pag. 421: *Ipsi eciam Matraliter communicaverunt et diligenter ageretur universitas vices, etc. Matrualiter, etiam secundu. In Libello regi oblatio ann. 1561. tom. 1. Comment. Con duc. pag. 81. ult. edit.*

1. **MATUTITAS**. Amalarius de Ordine Antiphonarii cap. 69: *Populus enim invictetur ad vigilias et hora noctis, de qua dicebat David Propheta: Preueni in Matritate et clamavi. Ubi matritas accipitur pro media nocte, ut ex S. Augustino explicat idem Amalarius. Atque ita ea vox accipi debet apud Eckeardum Juniorum de Casibus S. Galli cap. 1: Prodigrius interea preuentor Matritas ad sepulcro cimiteri oraturs. Cap. 3: Quodam nocte in Ecclesia preueniens ut et ipse preueniret in Matritate. Ibid.: Quem inuenit surgentem, ut et ipse preueniret in Matritate. Vocis vim exponit Iso de Othmaro lib. 1. cap. 7: Cum nocturna celebratio vigiliis consurgendo preueniret. Ubi perperam Goldastus matritatem, matritatem et oram interpretatur.*

* **MATUTITAS**, Judicium mens, Gall. *Dom. sors*. Sidon. Apollin. Epist. 1. lib. 1: *C. Symmachus rotunditatem, C.*

Plini disciplinam, *Maturitatemque vestigia presumptuosa insequuntur. Hinc Terminus, et genitrix, et plena de grandioris et Maturitatem, Stat. ann. 1856. tom. 3. Ordinat. reg. Franc. pag. 141. art. 46. Dicitur etiam de fructibus maturi, pro Maturi, in Lit. remiss. ann. 1899. ex Reg. 99. Chaptorp. reg. ch. 279. Les fruit d'icelles signes venus à Maturi et preue in estat de cueillet.*

* **MATURITAS**, Moderate, gravitas. Stat. MSS. eccl. Lugdun. cap. *De Maturitate incedendi per chorum.* Quicunque ... debet per chorum mature incedere, humiliet et honeste, dum facit officium suum.

* **MATURINA**, pro *Matrona*, Gall. la Marne. Charta Johannis Reg. Franc. apud Rymer. tom. 6. pag. 422: *Datum Germaniaci supra Maturnam, anno 1398. Vide Materna.*

* **MATUTUS**. Vide *Mattus*.

* **MATUTINALE**, Liber, in quo officium ecclesiasticum matutinum continet, nostræ *Mattanæ*; quo præseruit significative officia B. M. V. vel liberum sacrae predicationis Charta ann. 1214. apud Muratori. tom. 5. Antiqu. Ital. medi. et col. 519. Et dicit, quod dictæ ecclesiæ dedi... antiphonarium unum de isti et aliis de nocte, et unum psalmum de unum *Matutinale*. Arest. parl. Paris. ann. 1398. in Reg. 71. Chaptorp. reg. ch. 296. *In signum huiusmodi liberationis, investiture, possessionis dicto Girardo tradidit dictus Petrus Hermieri commissarius quendam librum, vocatum *Matines*. Lit. remiss. ann. 1892. in Reg. 142. ch. 266: Unes Heures ou *Matines de Nostre Dame*. Alim. ann. 1404. in Reg. 158. ch. 426: *Comme le supplient... suis prins furentvenient en l'hostel Noel Gilles audiat lies de Monsfort unes Heures ou *Matines*, qui valoient environ vingt huit sols. La femme du suppliant a tenus escole de filles pour apprendre leur *Matines*, in aliis Lit. ann. 1477. ex Reg. 268. ch. 1154. Vide in *Matutini*.**

* **MATUTINALE ALTARE**, Dicitur illud minus altare in quo Missa Matutinalis celebratur in Eccles. Cathedralibus. Ordinarij Canonici. S. Laudi Romani. ad calcem Johann. Abrinc. pag. 207: *Discorus incensum ponat in turbulo, et cum processione sua altare magnum et Matutinalis incenset. Adde pag. 275.*

* **MATUTINALE DONUM**. Vide *Morgene-*gia.

1. **MATUTINALE OFFICIJUM**, Laudes, ut dicitur diximus in Vita S. Bernardi Abb. Gior. 4. Bened. Pag. 260. *Admissus illum in illo, quoque non habet monasticus, under nocturnam et Matutinalis officium intercallo, etc. Adde Amalarium in Antiphon. cap. 4. Vide *Matutini*.*

* **MATUTINALIS LIBER**. Vide *Matu-*tin.

* **MATUTINARIUS**. Regula Monachorum S. Cassiani, seu S. Tetradi. § 21: *Pot hoc dicunt Matutinare directionem: Extra tabule, Deus meus et Rex meus. Deinde in ordine totus Matutinarium in Antiphon. Regula S. Aurelianii pag. 67: Et sic impletis tribus Missis, (id est officiis) dicitur Matutinarum Canonicos, id est, Canticum in Aniphona, deinde directionem, Judica me, Deus, etc. [Vide *Matu-*tin.]*

* **MATUTINARIUS**, in Ecclesia Carnotensi videntur appellati, qui *Matulinis* interranc, quibusque ex eo certa distributio assignata erat, in Tabul. ejusdem Eccles. Ch. 175. 278. 279. 307.

* *Hæc minus accurate, capellani*

quippe designantur, qui ratione beneficiorum suorum non matutinis modo, sed et alias omnibus diurnis officiis intercesserent, eaque exequi tenebantur, in quibus vicem canoniciorum celebrabat, unde ipsorum vicarius intercedens dicuntur Gall. *Matutinarii*. Haec scio ac ab Horario distinguendit. *Matutinarii*, nisi forsitan quod aliqui ex illis potissimum matutini erant addicti. Lib. jurament. eccl. Carnot. MS. ann. 400. *Pro officio matutinarii sunt ibi instituti viginti quatuor Matutinarii pro horis nocturnis, et ali sunt instituti pro horis diurnis.* Vidi supra *Horarium* 2. Necrol. vet. ejusdem eccl. iiii. non. Mart. *Obitus Petrus de Mincavia diaconus et archidiaconus Blesensis, qui dedit ecclesie sui lib. annui redditus super domos suas in vicino Vasselliorum, per quoddam Matutinariam perpetuo. In recentiori Necrol. ad eadem legitur: Pro suo Matutinario vicario perpetuo, ex eius Testamento anno. 1387. et ex Computo ann. 1318. Idem Necrol. vet. et *Pridie Cal. Maii* (ann. 1382). *Obitus J. de Albitone presbyter, ut successor suorum eccliesie, qui dedit annui redditus etiam in clausorio rectro Eles monasterium. Hoc est de possessione predictus domus solitariae sive librariae Matutinario presbiterio instituendo, qui continebat numeri et alii Matutinarii. Allius recens. a. Cal. Mati Obitus Philippus de Cornillon obiit die xiiij. lib. pro usuis Matutinarii perpetui institutionis. Charta Caroli V. ann. 1387. ex Tabul. Carnot. : *Optimum quod duodecim dictae ecclesie capellani in collegio horariorum et Matutinariorum ipsius ecclesiae ex mundo per decanato et capitulum ejusdem ecclesiae electi, etc.* Qui illi praeferat in ecclesia Parochiali vel illi praeferat modis matutinis assigataes colligebat, distribuebat, Matutinarii suscipiuntur in Computo. *Chanoines eccl. ann. circ. 1381. ex Bibl. S. Germ. Prat.* : *A Matutinario super redditibus dati per annum apud Vernotum, c. 16* charta ann. 1312. ex Tabul. capl. Carnot. : *Pierre de Rochefort chanoine de Chartres et arcediacon de Langres a don... a l'église de Chartres cent souls et un mui de blé de rente perpetuelle aux us de un Matinier perpetuel en l'église de Chartres. Charta vero concessionis ejusdem Petri de Rupeforti ex eod. Tabul. habet: Ad usum matutinarium. Lit. remiss. ann. 1483. in Reg. 190. Chaptroph. ch. 500: *Ouequel cloître (de l'église de Chartres) auoit en la maison des Matiniers plusieurs des chansons qd latit deys, lesquales chantioen, jouoient et es sebastoient à plusieure instrumens. Nunc Matiniers vel Heurtiers vocant cantores quoscumque mercenarios.****

MATUTINATUS. Factus mane. Gasp. Barthii Gloss. apud' Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. pag. 180. ex Baldrici Hist. Palæst. : Antequam Matutinatus lucifer exalbesceret. Le Roman de Vacce MS.

* Nostris alias Matinier, matutines, vulgo Matinal. Lit. remiss. ann. 1475. In Reg. 190. Chartoph. reg. ch. 1512: tales Gendarmes dist a Jehan Delpiat telles paroles ou semblables: Soyez Matynier demain

MATUTINELLUM. *Jentaculum, cibus, qui mane sumitur. Custumularium Prioratus de Lewes fol. 18: Lanceta falca- bunt pratum domini cum corredio tali: Ad Matutinellum pars oreo et cassae; ad nonem potagio et dupliciti compasagatio; ad vesperam unum panem curiae, et fasci- lum herbeo. Et fol. 38: Dabitis Matutinellum.*

*lum de concretudine his, qui venerint
propter solem in aestate.*

toph. reg. ch. 822 : *Le supplicant avoit fait son labour ou mestier de foulon et mengoit Matinai, c'est assavoir un pou de pain qu'il trenchoit.*
MATUTINI. Vigilium nocturne. Almo-
no. Concilium Tur. II. can. 16. *In diebus festis ad Matutinum sex antiphona bimis psalmis expleturam. Infra: Cur ad Matutinum non temque sit duodecim expleturam?* Zacharias lib. 8. Consult. cap. 8. de Monachis. *Nunquam preterea postfallit diuinitus, sed annuo semper fallit, etiam in festis expleturam, aliquae offertendas Deas Lades deponit. Matutina competit.* [Chr. Novaceliana apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 744. *Mansiones illius ecclesiae... cum surrexisset, ut sonaret Matutinum, illum cereum minima reperitur.] Vide Honorius Augustod. lib. 8. cap. 28. et Baron. ann. 57. num. 161.*

Ambitum significatione esse **Matutinum** seu **Matutinos**. Post **Mabillonum** hic obseruare juvat. Apud plerosque veterum, cum eo nomine in plurimi numero uiuntur, illam ecclesiastici officii partem significat, quam **Laudos** appellamus. Ita SS. Benedictus, Aurelianus, et Isidorus in **Regulus suis**, **Matutinorum** vocem usurparunt. Cassiano pro **Laudibus** itidem usurparunt, et lib. I. Institut. cap. 4. in singulari pro officio **Prima**. Alio vero hac voce significant nocturnas preces, quae duplicit generis distinguuntur: alia **Vigiles** in solemnioribus featis usitatae, sic dicit, quod ab inueniente, aut certa a media nocte circiter initium ducere; alia **Matutines** in profectis et Dominica, quibus tardius nocturnae preces persolvebantur. Hoc postremo significatu **Matutinum** sumitur in Concil. Turon. laudato, atque in Venetensi anno 460. can. 14: *Ut clerici qui in civitate fuerint, Matutinis hymnis intinxerint.* In duplicit notione Gregorius Turon. **Matutinum** non raro appellat: pro **Laudibus** in lib. I. de Mirac. S. Marcellini cap. 88: *Mans autem facta, signo ad Matutinum commoto, reversi sursum dormitum;* pro **Vigiliis** in lib. de **Vitis Patrum** cap. 8: *Quodam autem manu cum surrexerunt ad Matutinas S. Nicetus, expectante dubius antiphona ingressus est in sacrorum; ubi dum responderet, Diaconus responsorum **Pratum** canere*

MATUTINARIUS cursus B. Mariae, Hugo Flaviniac. ann. 961 pag. 185: Qui tunc forte solo prostratus Matutinarium beatae Virginis decantabatur cursum. Unde illud officium B. V. in Ecclesia perantiquum.

MATZUCA, Clava, Ital. *Mazza*. Cupopal. de Offic. CP. in Hierolex. Macri: *Loco sanguis fert eam, quam vulnus vocat*

* **MAUBEUGE**, Campanes' nomen apud
Abbatisvillam. Stat. pannif. in Lth. rub.

sol. mag. domus publ. Abbavil. art. 81 :

Est ordéne que ouvriers et manouvriers de bras de quelconques mestier que il soient, soient dès à l'œuvre à l'heure de Maubeuge du matin, etc. Art. 17. Tous manouvriers retourne à son service aux heures qui sont ordenees au son de la

cloche de Moberge. Perperam Moberge
tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 555.
art. 17. Forte a voce *Maliberyfum* sic
appellata, quod convocandis civibus

MAVECHARUS. Charta Muncimiri Regis Croatiae ann. 882, subscrribitur cum aliis, a Prima Mavecharie, apud *Stili Drago Maccechario Comitis*, apud Joan. Lucium lib. 2. de Regno Dalm. cap. 15. In alterutro documento subiit, tametsi Maccecharius utrumque legendum censeatur, ut haec dignitas eadem fuerit quia *Magni Cocii* apud nos. Idem post *Lucius eodem cap. 15.* *Mavevarius* leguisse videtur. Vide *Maccecharius*.

* **MAUGNIMITAS**, [*« Maugnimitas, Aardemons.*] (Lex. Lat. Gal. Bibl. Ebrolc. n. 28. XIII. s.)

n. 28. XIII. s.)] **MAUGRA SACRAMENTA.** Libert. ville de Andelot anno 1269. tom. 8. Ordinal reg. Franc. pag. 196. art. 7: Si **Maugra sacramenta facta fuerint**, si postea compo- surerint, uterque reddit quindecim solidos. Quia emendanda proponit doctor Editor ex alia Lit. ann. 1198. Ibid. pag. 408. art. 8: **Vadis duelli in maxima prioris dabuntur, et tenetis illud** (illis) **usque ad Majora sacramenta.** **Magnum vero sacramentum dicitur illud, quod fit ad sancta Evangelia.** Vide in *Juramentum pag.* 289. col. 1.

M. col. I.
MAVISCUS, Malvicius, avis genou,
Gall. Mawis. Glossar. Lat. Gall. ann.
1884. ex Cod. reg. 4120: **Mavicus**,
Gallies Mavis. Lit. remiss. ann. 1887. In
Reg. 99. Chartoph. reg. ch. 207: **Cum**
Warinus de Gravobella armiger duos
Mavisco, aves videlicet vocatae **Gallici**
Mavis, pro suo solito ad instruendum
garrulare vel loqui, ut faciunt aves hujus
modi. Petri Heuin pictoriali vel savel-
lione in talibus una cum quadam gue-
stra capitulo de aliis animalibus post hoc,
tradiditius est. Chron. Angl. Tit. The Otter
bourne edit. Hearn pag. 261. Anno
1498. **fitu** hiems gravissima... sic
quod pene cuncte volucres de genere Ma-
viscorum vel murularum fame frigoreque
defecerant.

MAULA, f. pro Maure. Frenum, Gall. Mors. Charta ann. 1321. in Reg. 75. Chartoph. reg. ch. 355: *Maresas:us et sui heredes habens consecutorum suorum omnium stabulorum prioratus predicti de Paredo) sellas, bastum, Maulam, bens, terram dicti prioris veteres, etc. Vide supra Rera 1.*

MAVONES, inter superstitiones paganicas recensetur apud D. Le Beuf tom. 1. Collect. var. script. pag. 304: *Aviculas cantantes vel sternutationes ridiculissimas et signos observant et Mavones, quasi messes et vindemia portare*

MAVORIS, MAVORTE. Vide *Mafore*.
MAVORTINI, id est. Excusatio equitis

* MAUPTES. Acta S. Pherbutas tom. 3 Apr. pag. 22 col. 1: *Exit iattus im-*

3. Apr. pag. 22. col. 1: *Exit igitur imperatoris iusso Maupites, cuius nominis interpretatio est, Pontifex magorum, etc.*
1 MAURA, Sic catenam quandam, quae innocentibus puniendis erat destinata,

vocabant Lemovicenses. Vita S. Leonardi 6. Novembr. apud Surium pag. 167. n. 9: *Lemovicenorum Vicecomes quidam, oleo derrenchos homines a maleficiis, immaninibus jussat parari catenam, tamquam ad cinicum alligari, qui erat in*

media turri, haud procul ab ecclesia B. Martialis constructa. Prominent autem e recte columnae, et qui ea ad collum vincula- bantur, sub die alabantur: et multato quidem expositi erant omnis ardoribus, hyeme au tem minime et frigori: et utroque tempore plusius, ventis et imbris, aliquaque certi injurias, utrum non unum, sed mille mortes perferre videarentur. Eam catenam, Mau rian appellabantur... Surge incolunt, et hanc Maurum perfer ad occasum meam. Quod supplicii genus haud infrequens fuisse innuit Roman d' Athies MS.

Per un japonais prirent Athies,
S'il ont en la chaine mis.
Une chaîne avait à Rome,
On tombait trois jours en hennas
Qui avait fait fondre mortal,
Tous l'engraissant comestible,
Pour ce que malades les vomirent,
Qui de tel fait se châtiaient.

MAURABOTINUS. Vide Marabotinus.
• **MAURELLUS** vocatur a multis sol a trum et strigatum. Glossar. medic. MS. Simon. Januensis. ex Cod. reg. 1666. Vide infra Morella I.

• **MAURELLUS**, Subfuscus. Monstra ann. 1666. inter Probat. tom. 4. Hist. Occit. col. 162: Raymunda Athonis de Vies cum equo. Maurulo. Vide Morellus I.

MAURI Atlat. appellari per contumeliam. Genus. Moro blancha, a Regibus Aragonibus, ut observar. Michaeli Carbonellus in Chron. Hispan. fol. 100.

• **MAURIA** f. Spinuarum genus. Chaitul. S. Petri de Domina fol. 107: Post Calendas 6 denarios dubitatis... et trainas de lignis, et decem fascos de Mauria: et 60. extendentes (debetur.)

• Rubus ex fructu cum nigrum ferens, quem vulgo Mauria sanguine appellamus.
• **MAURISALUS**, MAURIZATIUS. Dominus seu castri nomine Mauri, indium. Chaitul. idem. (Caron. pro vills Blironi. et S. Lupi ann. 1281. in Reg. 73. Chaitoph. reg. ch. 1: Preterea (poterimus facere) turrim unam in muro communis ubi voluntarius, preter domos quas ibi modo habemus, scilicet turrim. S. Lupi et satam Maurizalem. Sallam Maurizalem, in eadem Charta ex Reg. 185. ch. 77.

Vide Furius, et Meursum in Maploviou, [Glossar. med. Graec. in Maploviou.]
• **MAURITIENSIS MONETA**. Monasterii Agaunensis, quod sancto Mauritio dicatum fuit, in veteri Charta apud Guelchenon. in Probat. Hist. Sabauid. pag. 40.

MAURORUFUS, Equi color, in veteri Inscriptione 342. Graeci paucis, est niger, Maupoppiav, nigra veste induit, in Hist. Apoll. Tyr. pag. 20. 38. Vide Meurs. in Maploviou. Vide Morellus I.

• **MAURUS**. Leprosus. 1500 Misellus. Bened. abbas Stridberg. in Henr. II. reg. Ant. edit. Hearn. tom. 2. pag. 460. at. 111. 1198. Templarii. Hospitalares, et canones et barones, et clerus et populus degenerant commissariam de Japhes in regnum (Jerusalem) sororem scilicet predicti Mauri (Balduini leprosi.)

• **MAURUSIA**. Maurica pictura, vulgo Moreque. D. Falconis, in cuius museo extat liber sic inscriptus: Variarum protractionum, quia vulgo Maurusia vocant. Liber nunc primum editus 1554. Baltazar. Sylvius fecit.

• **MAUSEOLUM**, Sepulcrum, vel fere-

trum aliquipus Sancti. Vita S. Godoberita tom. 2. SS. Aprilis pag. 86: Bestissimum Godoberianum transferri scipij... in prae fulgentissimum Mausoleum, tota purissimi argenti massa decoratum. Vita S. Johannis Abb. Parmens. tom. 5. Maij pag. 182: Raymundi Episc. tom. 4. Junii pag. 183: Atque ad ejus confusibant Mausoleum cum gaudiarum multiplici actione. Vide Mausoleum.

• **MAUSOLEUM**, Interius conciliale. Vita S. Silvieri Papa tom. 4. Junii pag. 16: Quis ingresso Silverio cum Vigilia, sole in Mausoleo. Ubi forte legendum Mansola.

• **MAUSOLEUM**, Feretur Sancti aliquipus apud Harmerum MS. de Miracul. S. Maurilli Episc. Andeg. Mausoleum, pro Musio. Vide Musio.

• **MAUSOLEARE**, Mausoleo condere. Tabularium Brivianense Ch. 43: Sacrosanctum Et Ecclesie S. Juliani Martyris, quae ipsa sanctus Dei Martyris corpus requiescit cum socii suis ibidem honorifice Mausoleatis. Ethelwerdus lib. 4. cap. 1: Cuius corpus iacet Mausoleum, etc. Et cap. 3: Cuius Mausoleum. Evora corpus, etc. [Liber Miracul. S. Edmundi Apul. Reg. apud Mardon. tom. 6. Ambras. Collect. col. 823: Mausoleum quidem, ut majorum nobis intimarunt relata, in villa Suthuse dicta, etc.]

• **MAUSSUS** f. Agger, moles. Charta ann. 1408. in Reg. feud. comitat. Pictav. fol. 255. v. ex Cam. Comput. Paris: Item adeoque unum molendinum drapier, situm ad Mausum de brolio de Vitrac.

• **Mausus** vero. Moneta minutioris species, in Lit. remissa. ann. 1404. ex reg. 159. Chartoph. reg. ch. 114: Dix blane, checun du pris de cinq deniers Tournous la piece, deux Mause, et un Blanc Breton.

• **MAUSUCA**, Paulo, ad dissolutum stomachum et imbecillum aloe, Mauseca, mastiz. Glossar. medic. MS. Simon. Januensis. ex Cod. reg. 6960.

• **MAUSURA**, pro Mausea, vel measure. Charta ann. 1191. tom. 8. Spicil. Achera. pag. 205: Trado tibi Guillermo... castrum de Omelacio cum omni domino ejus... menses et Mauseis, apponitis, tollis, etc.

• **MAUTOTA**. Vide in Tolta.

• **MAUTSET**, Tributum, quod pro transvehendis meribus exsolvtur. Gall. Droit de trespass, vel Traite foraine. Est etiam tributum omne quod a tunc securi tribus per terras aliquas dominii penitentiarum. Gall. Droit de passage. Germani. M. Merk. videlicet, qui vesticig illud existit. Charta. Friderici. Duchi Austriae. anno 1249 apud Ludewig. tom. 4. Bellopp. MSS. pag. 929: Nos quoque prefati principes Marchionis super eadem concessione ratum habentes, ipsam ecclesiastis esse concedimus abolutam tam a predicto iure, quam ab omni recitatione absolutoria, que ipsa vel officiales ejus in passagis nostris vel quibuscumque locis nostra Duratus que Mautset dicuntur, hactenus persolverunt. Statuentes ut in terra vehendo vino suo vel annone sua nomine telonei, sive in aqua sive in terra, nulla usquam ad eis penitio exigatur. [** Mautset, vesticig, stat, locus.]

• **MAUTURA**. Vide Moltia 2.

• **MAXA**, Massa, moles, Gall. Massa. Bulla Alexandri VI. PP. ann. 1500. pro erectione Academie Valent. tom. 8. Concl. Hispan. pag. 681: Ut eo factius homines ad tam excelsum humane condi-

tions fastigium acquirendum, et acquisiti onis in aliis, cum augumento comparsanti boni acquisiti, transferendi facultas inducatur, cum aliarum rerum distributio Mazam minus.

• **MAXARIA**, Minister, vel qui vestigia illa colligit. Epistola Panormit. ad Martinum IV. PP. apud Mardon. tom. 3. Anecd. col. 85: De sacerdoti triclini et horde data per regios Maxarias, potenter agricultor coram expeditis in arcta propinquitate vicinorum, et invenientibus, de censario omnium determinatum agnorum numerum et agnorum, etc. Alio omnino notitia Maxaria apud Lotharingis usurpat, sic quippe vocant casas ex lignis tabernacula inter se compactas, abeque luto aut bitumine fabricatas, quarum habitatores Maxaros idcirco appellant. Eiusmodi autem casis utuntur il ab initio veris usque ad Octobre, quo tempore armamenta ipsa pascenda ex inito pacto committuntur.

• **MAXIMARA**, Familiaris, homo de Maximade vel Maxenata aliquipus. Charta ann. 1178. apud Mardon. tom. 4. Antiqu. Ital. med. givi col. 29: Exceptio castellensis, qui ostendit habitans in castro sine fraude et militib; et Maxenada, et ministeris quendam monasterii, etc. Vide supra Macinata 2.

• **MAXIMARE**, Moliere, ab Ital. Maximare. Moudre. Memorale Potent. Regiens. ad ann. 1280. apud Mardon. tom. 8. col. 1147: Et secundum multa statuta prava contra Clericos. Primo ut nullus debet solvere sive aliquam decimam,... nec siam sis Maxenare, nec informare, nec barbare radere, etc. Vide Maxenare.

* **MAXINATA**, MAXINATA. Idem quod Maxenada, et Macinata 2. Stat. Bonon. ann. 1250-67) tom. II. pag. 846: Comprobauerunt in predictum d. manfredum de marengo ben. potestiam... occasione servorum et ancillarum, seu illorum qui habuit sumi de Maxenata, etc. Et pag. 849: Scripti sunt nomina servorum et ancillarum, seu Maxinatarum, et approbat per potestatem, etc. [F.R.]

* **MAXENATURA**, Molle molendinaria. Charta ann. 1192. apud Mardon. tom. 4. Antiqu. Ital. med. givi col. 87: Et pro hoc debet tenere communis duas Maxenaturas in canali uero, et alias duas in canali novo. Vide supra Macinata 1.

• **MAXIBRATRUM**, La code del parco. Glossar. Lat. Ital. MS.

IN **MAXILLA** comburi, Enyptioides in gen. Prena species servit propria. Radevicus lib. 8. cap. 26: Si servum non debitur, et in Maxilla comburatur. Intra:

Si servus furcum fecerit, et in furto fuerit depetratus, et prius ei non esset, non ideo suspendatur sed condicatur, serberebatur Maxilla comburatur. Occurrat ibi non semel. (Bamden ponam dabant, qui merces a se emitas, carius in exteriori vendebant, ut constat ex eodem Radevico lib. 1. cap. 26. Locum vide in Mercato.)

• **MAXILLARE**, Erosus levigatus, in Gloss. Gr. Lat. [Vide Malacaria].

• **MAXILLARE DENTES**, in Lega Longob. lib. 1. tit. 7. § 6. [** Roth. 58.] Le Roman de Parise le Duchesse MS. :

As la hache il brise il bras dans Maxillare. Le Roman de la Prise de Jerusalem. MS. : Bien le mangie le repas jusqu'à Maxillare.

• **MAXILLA** Maxilla et Metallile, pro gens. Gall. Joss. disserunt Poem. nos trare. Le Roman de la guerre de Troyes MS. :

As la hache il brise il bras dans Maxillare.

De son frere naill la nouvelle
Per ce se metto le Masselle.
O chevalier tenuer grant deul fet.

Ibidem :

Mout avoient les foyes belles,
Et nez, et bouches et Masselles.

Le Roman d'Artis MS. :

Dos peur pleure le Danoiselle,
Qui tenuit un mouselle en Masselle,
Le nez, la bouches, et le masselle.

Inde diminut. *Masselotes* ibid. ubi de muliere elegantis forme :

De la, de roses qu'il malloir,
Les Masselotes coulouerent.

MAXIMA. Recepta sententia, Regula, vuglo nostris et Anglis *Maxima*. Fortescuus de Laude Legum Angliae cap. 8 : *Principia autem quae Commentator dicit esse causas efficientes, sunt quedam universalia, que in Legibus Angliae docti similiere et Mathematici Maximas vocant. Rhetorici Paradoxa, et Civilista Regulas Juriis denominant. Christophorus de S. Germano in Dialog. de Fundamentis Legum Angliae cap. 8. initio: Quartum fundamentum legis Angliae sit in diversis principiis, que a peritis Legis Angliae Maximi vocantur, que semper habita et tenet sunt pro lega in hoc regno Angliae, quibus non est licet alicui legis perito contradicere.*

MAXIMATES. Proceres. Gall. *les Grands*. Bulla Clementis VII. PP. ann. 1538. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 600. *Citatis ipse* (Parisius). *Franco-rum Regum et regni Francie procerorum beneficia adeo excrevit, ut Regum eorumdem ac procerum et Maximatum, nec non Prelatiorum dicti regni quasi communis habitatio habeatur.*

MAXIMATI. *Catalapato, Maximatum partem.* Gloss. MS. Sangerm. nro. 501. legendum *Catalapeto*, a Graeco καταλαπτον.

MAXIMITAS. Utitur Arnobius lib. 6. [post Luciferum lib. 3] *Ne quedam co-gas summa Maximitate; id est, magnitudine.*

MAXIMA. Vide supra *Macina* 2.

MAXIMATA. Vide supra *Macinata* 2.

MAXUM VEXILLUM pro Maximum, nullo; usus enim italicis erat precepit, nomen totius exercitus vexillum in curru imponebat, et aequaliter numeris cum auxiliis. His, Hinc Laudensium apud Leibnitz. tom. 1. Script. Brusav. pag. 890: *Sed iusi perterriti statim signo dato tenetaria coperirent deponere, nonneque pedites cum plaustris et carozolis, super quod Maxium vexillum album cum cruce rubore deferrebant, abiit coperirent. Vide Carroccum.*

MAXINILE pro *Massile*. Agri Codex tuncula cum sede, Gall. *Ménil*. Codex MS. Irmunonis Abb. Sangerm. fol. 126: *In Massili Badanese habetur area molendini una*. Charta apud Stephanon. tom. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 844: *la villa que dicitur Anicacum Maxilie, certiferis, viridigariis, etc. Vide Mansonia.*

MAXORIMEN. Jus Vicentin. lib. 4: *Coloni tenentur dare fictus de gressibus, sive de Maxorimibus in fasto S. Felicis.*

MAZUGA. Clava, Gallis *Masseu*, Ordinicus Vitalis lib. 8: *Quidam enormis stature ferens ingentem Mazucum.*

MAZUCA. Eadem notio. Chronicon Casauriense lib. 4: *Iste Presbyter qui hic dicitur, cum Maruca uno itu confregit tempore meo. Maruca Graecis recentioribus: Leoni in Tactic. cap. 6. § 27. cap.*

18. & 84. Heroni, Niceta, et allis a Rigali laudatis. Steph. Sachec in Versibus Greco. Politicus MS.: *Ma την πατρόνα νομένην ἀνεψιν τῷ ὄπει.* Willème Gularis ann. 1304:

Un robust moi veult et moi,
En ce moins une Maroche,
Le moins ce sole rivierre.

Idem anno 1305:

La est-on mes vespe donner
Diverses drônes et autres,
Et toutz espres et Maroche.

[Le Roman de Vacce MS. :

Great boy for borjons, et autre gent menue,
Mais les legres bonnes, les vieilles, les chânes,
O bâtons, o arque, o barre, o Maroche.

Idem :

Lors veillies bâton vilaines,
Prix et Maroche en leurs mains.]

Chron. MS. Bertrandi du Guesclin: *De la Court du Ray pour sa Mace portier.* Scribit Nautilus sub ann. 1286. Ludovicum ad Assassini subi metuenter corpus sume per homines cupreas claves assidue deportantes fecisse diligissime custodi. Supra laudatus Gularis ad ann. 1191. vers. 1800:

Ainsi que Jouhaux par mespris,
Fut au Roy grant traision,

Avant au Roy de France.

Que le roi Richard d'Engleterre

Faisoit enfans codocrinus.

Pour lui occire et affiner,

Qui ja leroit tout esbene,

E de telles armes puras,

Oue chacun d'eulz eust ocias,

Toutz estoient armes il deust,

Et paix qu'il est mort rul,

Ne li chauast d'estre tue,

Car il deuoit tantost ses apres

Selonc la promesse du mestre.

Par ceste avoit Richard bencore

Des armes au roialme de France,

Donc il fu formez esjoi,

Puis que il Rois dire l'oi,

No fust-il qu'il ne se feist,

Doutans qu'en le soupreint,

Echausquierer en toutes places,

Nous et autres armes,

Et par trudure,

Cette constume encore dure,

Et dure si con ge prepose, etc.

Vide Will. Brittonem lib. 11. Philippid. pag. 327.

* **MAYA.** *Maya*, Congerie, cumulus: in Maya vel *Meia*, id est, Inasmal. Constatuetinus Marchis Dumburum art. 30:

Si aliquis furestur de die annus sciscium existens insimul vel in Maya, quod in illo casu illa furor 15. a. Vies, bonos solvere tenetur. Et art. 31: Si aliquis furestur

in Meia seu gerberio, etc.

MAYATA. ut Majacta. Vide in hac voce.

MAYDANUM. Vide *Maidanum*.

MAYERA, MAYERIA. Vide supra in *Moera* 4.

* **MAYERIA.** Axis crassior, Gall. *Mader*. Item, quodvis lignum edificationis idoneum. Extractum computi ann. 1384. tom. 2. Hist. Dolphin. pag. 248: *Item, pro expensis Johannis Morelli magistri ingeniorum missi... pro aliquibus Mayeris copiendia ad opus machinarum.*

Charta ann. 1347. ibid. tom. 1. pag. 66: *Ideo fuit injunctum Cellarerio, quod ibidem de dicta Mayeria fieri facial unam mustam bastardam cum quatuor culta: et si Mayeria deesset, quod ipse suppeditat et predicta faciet cum expensis domini. Vide Materia.*

* Sent. arbitr. ann. 1500: *Item... quod dicit parvus... tenetur... reueliter expe-*

*dire dicto Claudio Lambertii... duodecim Mayerias pro reparando dictam suam orcham, longitudinis quilibet, quatuor theysiarum pro minori et dimidi pedis in cauda. Pro Pedamento, cui vitis innititur, Gall. Echalis, occurrit in Charta Humb. daph. ann. 1348. Si aliquis in omnia vel arboreus alieni reprehensus fuerit fructus vel Mayeriam cuncte capiens, videlicet aliens et alio modo. Domibus Mayeris, dicitur Ramus salicis ex classie. Vide supra *Materia* 3.*

* 2. **MAYERIA.** [Materia] * Carta... de menamento Mayeriorum... (Chevalier, Inv. Archiv. Delphin. n. 249. an. 1277.)

* **MAYERCARE.** [Exmayercare]. Gall. Deuxième façond de la vigne: « ...In fine junii feci Mayercare vines de Lauromonte... T. 21. p. 342...: Bordiderius de Pessaco computavit se habuisse ad Es-mayercandum vines de Pessaco. T. 22. p. 185. » (Arch. histor. de la Gironde.)

MAYNERIA, *Mayerii officium.* Charta Humb. daph. ann. 1338. in Reg. Cam. Comput. Paris. sign. Vienne fol. 40. v. : *Contulisset etiam officia Mayeriorum curia nostra et castellanius Bellivius. Quia modo dictus Hugo pro dicti officiis matriallis et Mayeriarum tenendis... nobis remisit. 500. floreni auri, etc. Vide Mayerius.*

* **MAYMA.** Ludos, qui primo die Maii mensis, unde nomen, agebantur, hac voce indicat Oliver. Maillardus in serm. de SS. Jacobo et Philippo. *Hec vobis loquor, qui hodie curritis ad Mayma, ad chorras, ad ludos, etc. Vide supra Maiu.n.*

* **MAYMO.** *Gatius-Maymo, Species simiae.* Vide in *Gatius* 2.

* **MAYNADA, ut Maisada.** Vide in hac voce.

* **MAYNAGIUM.** Quid-quit ratione officii alicui competit, puta habitatio, vicus, vestitus. Charta ann. 1311. tom. 2. Hist. Dolphin. pag. 120: *Ipsum Guillermum quendam viziero retinuit de suis rubris et Maynagi scutifororum et militum, videlicet quendam erit scutif. ad resibus scutiforibus et quare citio erit minus ad resibus militibus.*

* 1. **MAYNAMENTUM.** Mansio, domus. Charta ann. 1408. in Reg. feud. comitat. Pictav. ex Cam. Comput. Paris. fol. 255. v. : *Johannes Salbrache domicilius... confessor habens altan, medium et basam justitiam et jurisdictionem dicti loci de Victrisco, cum terra, pratis, nemoribus et pertinentiis et Maynamentio. Vide Maynamentum.*

* 2. **MAYNAMENTUM.** Predium rusticum, item quod Mansio. Charta Guid. de Rupe ann. 1314. in Reg. 56. Chiroph. reg. ch. 424: *Concedimus... quod idem magister (Arnaldus Leutardi) aut sui heredes... possint edificare... domum fortis... in Maynamento suo de la Leutarde.*

* **MAYERIES.** MEYNERIA, Ideam apud Delphinates quod alias *Maisada*, *maineries*, apparitor, rustic Dumberases etiamnum famulos suos *Meynages* vocant. Jam vero quodnam fuerit *Mayeries* officium, que ejusdem privilegia et immunitates, discere licet ex iis quae *Mayeries*, unde et variis ejusdem vicissimnotiones notitiaeque recipiuntur. Charta ann. 1374. tom. 1. Hist. Dolphin. pag. 126: *Item de famulis seu Mayeries Archiepiscopi Viennensis, Abatis Roma-*

nensis, et Ecclesie de Romanis sic dicimus et ordinamus, quod illi qui dictas Maynerias ad prepons obtinent, illa jau- deant immunitate et libertate qua hacte- nus usi sunt : quia vero aliquando contigit, quod aliquis Maynerius ad dictum D. Archip. vel Ecclesiam de Romanis aliquo casu vel certa causa devenerunt, et modo pratio accepto, divitibus homini bus de Romanis concessis fuerint, et im- munitatem tailliarum et ceterorum cultu ac- hoc conseruentur, etc. Et infra item, quod Alius episcopus non eis familia sp. diem suam causa cognovit a ipsius canonico in clericum, vel aliquo de rebus familia, vel Mayneria. Charta ann. 1388. Ibid. tom. 2, pag. 307. Atque jura dictorum Decani et Capituli, et singula- rum personarum ipsius Ecclesie et o- curum familiarium et Mayneriorum, cus- todient. Aliis ann. 1388. Ibid. pag. 126. ubi de officio Mayneri. Qui Andreanus in civitate et territorio Gratianopoli ci- tare et auxiliare ad instantiam partis et portium debet viseat, mandato erexit, et litteras justi formam et tenorem dicta Curia. Gratianodunum. Statutum. Humberti II. Dalphini ann. 1349. Ibid. pag. 587. Item, voluit, declaravit et ordinavit ipse D. Dalphinus numerum Maignerorum seu servientium Curie... Item, quod Maigneri vel alii officiales Dalphinatus in dominis Baronum seu aliorum Nobilium Dalphinatus, seu aliarum terrarum suarum pignorare non possint ne debeat infra domos ipsas, quando pignora sufficiencia ipsorum pignorandorum extra domos eorum poterunt repertiri ad evan- dum scandalum que inde possent forsan evenire. Charta ann. 1381. Ibid. tom. 1, pag. 150. Constitutus Meynerium et barnerium nomine D. Dalphi, pariter et ordinamus, concedentes eidem Guignoni licentiam et autoritatem infra dictam Cassalliam et ejus rassortum citanti, ajornandi, multicandi, arrestandi, han- neyandi, bonis levandi, et alias ipsius officium Meynerie, et bannice, pluit consuetudinum existit... exercendi... In ura ann. 1389. Ibid. pag. 128. Et emouenturum proveniens ex delicto Mainerorum delinquentium in sua officia.

Pro apparito Maineriorum in Lit. remissis anno 1358. ex Reg. 81. Char- top. reg. cl. 29. Aprilis ex vii un ser- genti appella Radis, qui postea appelle au- dopiphilus. Mansio de eodem, etc. Mense eiusdem intellectu, ut videtur, in Stat. ann. 1370. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 389. art. 14.

1. **MATHELE**. Mansio, domus. Paricaria Abbatis S. Stephani de Vilibus apud Xantones in Charta 1. Abbat. et Conventus nobis in qualibet Maynili reddant et missant unum biscontum in festo Nativitatis Domini. Vide **Matrin**.

1. **MATINUM**. Vox frequens in Bres- sis et Dumbarum tractu, ejusdem si- gnificationis ac **Mansionis**, de quo supra.

1. **MATRAREN**. Lignum, unde dollia componunt, Gall. **Mairrin**. Consuetudo Brageria, art. 76 : Item nullus sit ause- sed, a villem dicti loci et districtus ejusdem dollia tonellorum vacuarum trans- ferre, neque Maynili, neque vimos, neque codram. Adde art. 77. Vide **Mat- rera**.

• **MAYRASTRA**, Gall. **Mardre**, Noviter. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7057 : **Mayrastra**, Prov. materna, no- verca. Acta MSS. Inquisit. Carcass. ann. 1308. fol. 23. v. : **Raimunda Mayrastra** ipsius testis, etc.

1. **MATRE**, Matrix, Gallice **Matrice**.

Mirac. MSS. Urbani V. PP. in Tabul. S. Victoris Massili. : **Muller** quedam pa- tubatur infirmitate corporalem que vulgariter appellatur la **Mayre**.

• **MATTA**. Vide supra **Matta**.

• **MATTALLATA**. Vide **Mayerita**.

• **MATTENIA**, M-nsura frumentaria. Statuta reformata. S. Claudio ann. 1444. Per Auditors Peillard supra unum pra- fundas **Materias** frumentaria. Vide **Mel- taria** 2. **Hinc**

• **MAYERITA**. Modus agrí, quantum sufficit ad satiationem unius mayneris. Antiqu. Recognit. Albericus in Regesto Probis fol. 62. Item Comes capit. ta- chian in III. **Mayerita** terce super vi- camp Radani, versus caminum d'Am- bault, quam terram tenet Guignona de Cruce : et potest valere tascia communis per annum. Vide **Mayerita**.

• **MATTALLATA**. Eadem notione. In eodem Regesto fol. 82 verso. Richardus autor et tres fratres sui tenent de comite xv. fons, vires retro castro, et debent inde XII. denarios consuleas. Et debent **Mattallatas** terre justi pontem.

• **MATUS**, Medius, dimidius, Gall. Demi. Arverni presertim. Anticensis Lou my, nostris Le milieu. Medium. Charta Guidonis Archip. Bituric. pro Confruntia S. Palladii ann. 1279 : Si in- fra quatuor annos et Muym animalia escent inventa in tallis, solent eman- dam.

1. **MAZA**, Rigidus panis, biscontum, ut vocant, vel quod ex farina, oleo et aqua conficiebatur, aliquo etiam ex lactic. Vocabul. Sussannae. Cibus est castren- sis, seu potius potenta genus, pecu- liare Persarum militum, quod quidam ex hordeo, melle et sapa commixtum fuisse existimat. Vide Lex. milit. Cal- ori de Aquino.

1. 2. **MAZA**, vox Italica, Clava, in Chron. Bergom. apud Murator. tom. 16. col. 339. Vide **Maza**, et **Mazara**.

• **MAZACCARA**. Salsitia, Magne, rotac, Alexander. Atrosophis lib. 1. Passion. cap. 67. De quadrupedibus autem sunt offerendi quatuor, interius, et ex ea exordiale facta, aut **Mazaccara**. Ubi Glos- sa. MSS. **Mazaccara**, solutus facta ex cornibus intestinorum.

• **MAZACRIUM**, Cedrus strages, vel ho- melidium dire perpetratum, Gall. **Mazacri**. Charta ann. 1218. In Probat. Hist. Monnem. pag. 84. Cum in domo illa habeant omnem justitiam... videlicet rap- tum, Mazacrum, homicidium. In illa ann. 1222. in Tabul. S. Dionysii : Dictum quod B. Dionysius in terra sua de Diogilo habet rapinam, homicidium, Ma- sacrium, et omnimodum justitiam. Ubi usurpatum pro murdo. Vide in hac voce.

• **MAZADA**, Mansio, domus cum agri portione. Charta ann. 1137. inter Probat. tom. 2. Hist. Oct. col. 495 : Ego Ray- mundus : Trecenale vicecomes Biteris et uxoris mea Adalicia, nos ambo donamus... ibi Raymundo de Ponairol... tertian partem de Tola Marziale Stephani Aldage- ri. Vide supra **Massa** 5.

• **MAZAFUSTUM**, **MAZZAFROSTUM**, Ma- chinæ bellorum jaculatoris species, fu- tabulus, Ital. **Mazzafusto**. Tract. MS. de Re milit. et mach. bellic. cap. 1. Cas- tella sive oppida... de iure sine selectio- fuisse. **Mazzafusto**, fundit. etc. Et cap. 36 : In castello dare debent homines, ar- mati ad offensandum castellionis sive ci- vies cum calidioribus, ignis, scapula et Marapostis. Hist. belli. Forouj. apud Murator. tom. 8. Antio. Ital. mod. revi- col. 1208 : Finaliter nostri fervorem animo

cum balistriis nostris, arcubus, Ma- zafustis, frangulis, etc. Vide **Meng- num** 1.

• **MAZAGANIA**, Curia regia Mauro- rum. Acta S. Ferdinandi Principis La- stan. tom. I. Junii pag. 568 : Interim equidabat Rex cum Lazaropio euque preficiat et tota aula quam **Mazaganum** vocatur. Vide **Mazaganum**.

• **MAZALIS**, soror castratrix, piagris,

f. pro **Maisis**. Vide in hac voce. Sist. Placent. lib. 5. fol. 65. v. : Si vero dia- tam porcam a ratio non tenuerit, posset tenere se porcas a carnibus, qui **Maze- les** appellantur.

• **MAZARETUS**, **MAZAREUS**. Idem quod **Mazarinus**. Vide in **Mazer**. Tactam. Rich. de Blunt. Rem. archiep. ann. 1380. in- ter Instr. tom. 10. Gall. Christ. col. 79 : Item magistris Remigio de sancto Hierar- chio unum cyphum Mazarorum cum pede de argento... Item domino Egido curato de Cormisiano... legatus unum de cyphis suis de Mazario cum pede de argento. Vide mox **Mazarus** 2.

• **MAZARINUS**, Fadem notiose. Charta ann. 1251. in Chartul. Valcol. sign. E. ch. 47. Insuper idem Adam confitit prodi- cisse ecclesie Vauclensis in puram ele- moniam quedam mobilia bona sua, ei- delicet unam carucam estoferam, chy- phum Mazarinum valente decem solidos alburni. Vide mox in **Mazer**.

• **MAZARINUS**, **MAZARUM**. Vide **Maser**.

• **MAZATI**, **NUMMI**. Leo. Ost. lib. 1. Chron. Casin. cap. 28 : Rupti ipsius Ma- zasteri vestiarum, et inde tali solidis Mazarus 14. millia.

• **MAZEGADICUS**. Charta Ildefonsi comi- tis Tolosa pro Liberabitibus urbis Toloi- se ann. 1141 : Excepto illo saile, quod ne- cessarium erit corris **Mazegadicis**. [Vide **Mazegadicum**; ubi quo proponenda erit lectio, definetur].

• **MARELINUS**, pro **Mazelinus**, Alle- nigona, adulterius. Vide **Mazier**. Alla notio in **Mazelinus**.

• **MARELLATOR**. Carnifex. Stat. Pin- centi. lib. 8. fol. 77. : Quicunque be- givit vel **Mazellator** in carcere con- siderat carnes porchorum femininas pro- masculis, etc. Vide supra **Mazellator** et **Mazellum facere**.

• **MARELUM**, f. pro **Mazellum**, Marcu- tum, forum. Memorial. Potest. Regesta ann. 1287. apud Murator. tom. 8. col. 1189 : Tempore praecedente diripiit domi- bus ipsorum extrinsecorum D. Matthaeus de Fojano ex lapidibus et lignamine ip- sarum, super **Mazellum** de plates fecit fori, quandom pulcherrimum domum, que vocata fuit Alta-Bella. [Vide supra **Mazellum facere**].

• **MAZENARIUS**, Qui a calcibus, vulgo

Mazenes dicti, erat. Liber niger Scac- carii pag. 350 : **Mazenarii** duplicitum ci- bium tantum (habentur) : **Mazenarii** Ubi Editor Hennius Sonneri sententiam de his peculia amplexicitur.

• **MAZER**, **MAZERINUS**, **MAZARUM**, **Ma- drinum** : ita passim appellant Scripto- res pretiosissima peculia ; sed quo eorum

fuerit materia, non omnino constat et opinio. Sonnerus lignea fusse dicit, et aspera, quod **Mazzer**, Belgis, aceris Arbori tuberculum sonet. Sed scribit Janus Dobius : **Mazzer** (notis 4 July autem Norwegicum antiquum pag. 46) pecu- lia ex aceris facta olim fusse in pretio apud Norwegios. At Fortunatus in Epis- tola. prefixa lib. 1. Poemat. peculia docens ut villora recente. [Vide Germ. **Mazzer**, olim **Mazzer** est **Tuber**, nodus truncus. Vide **Graec**. Thessaur. Ling. Franc. tom. 2. col. 875.]

Genuinam vero, ni fallor, notionem attigit vetas Glosarium Lat. Gal. dicit quinque eadem fuisse res, quae Latinis Murrhinas vocant. Murris, Hanes de madre. Sed et Mathieu Paris ann. 1183 videtur appellasse, Murrhina, que sibi Mazarine, pag. 97: *Tres cuppe Murrhinae.* Charta Gulielmi Episc. Ambian. ann. 1298, in Tabel. Episcop. Ambian. fol. 90 v.: *Ex cuiuslibet lacuum et scapharum argenteis et Murrhinae.* [Testiam. Johanni de Albinasco Episc. Treccani apud Camusatum pag. 201: *Uma cum omniibus et singulis ciphiis meis Murrhina tem cum padibus argenteis, quam sine pedibus, etc.*] ^o Lit. officia. Aulus. ann. 1298, in Reg. 23 Chartoph. reg. ch. 40: *Item duos ciphiis Murrhinae, valentes tunc communius extimatione sexaginta solidos Turron.* Charta ann. 1276. In Reg. 108. ch. 226: *Item omnes ciphios, tam argenteos quam de Madre, etc. Un hanap de Madre servient, iheral Amep fuit prius dousse sole Partie, in Lit. femise, ejusdem. ann. Ibid. ch. 98.]* Est autem Murrhina ut auctor est Pilatus lib. 37. cap. 3, lapidis proprii genitio odoris praestantiae commendabilis, et colorum varietate insigne, subinde circum-agentibus, se multiculis in purpura candoremque, et tertium ex utroque ignorante, veluti per transita coloria purpurea rubescere, aut hacte candescere.

Nascitur autem in Orienti apud Parthos. Papias: *Murina, gamma, apud Parthos signatur, unde dicuntur, quia varietas eius in purpurae candoremque et ignem, quasi in celis aere conspicitur.* Ex Iudiorum Origin. lib. 18. cap. 12. sect. 6. Notum vero Murrhina et Murrhina posse et esse magno olim fuisse in predictis, sed non modo in Philo, sed et Seneca lib. 7. de Benef. cap. 8. Sutorius. In Augusto cap. 71. Propriet. lib. 4. Eleg. 5. vers. 26. Martinis lib. 14. Epigr. 18. Pauli et Jav. lano JC. in leg. 3. 4. et 11. et 12. D. de Supellecili legit. (88.10.) (capitulo in Antonino Philosopho et in Alio Vero Lampidio in Heliogabale, Victore in Egit. in eodem Antonio, etc.

Ex quibus quidem Scriptoribus invicem collatis nondum certo erui potuit quemam fuerit. Murrhiniorum materia, adeo ut cum Turnebi lib. 8. Adv. cap. 1. dicere licet, ubi de Murrhina, tantum mobilissimorum Scriptorum, in re frequentissima dimensione annotationes dignas prouerbi existimandas. Quippe Baronius ann. 84. ex Mich. Mercato. Murrhina veterum, idem esse at quod hodie, Indi Bawri, seu Benivis, vocant, materialia scilicet ex murrhina, arbore incisa fluentem, ex qua in massam conagmata, coloribus ad speciem inducunt, arte inde potiora effingebantur, quae in summis populi deliciis essent. Cardianus, Julius Scaliger in lib. de Subtilitate, et Salmamus ad Solinum, murrhina antiquorum, esse vasa nostro scolio porcellanea vorata contendunt, prouident, ut Baroni, fictilia; [cui sententia Favonius Alph. Cisalpino in epist. ad Princ. Cardinalem, seu Merton. Com. 8. Ampl. Collect. 1594. Testim. Petrus Murrhina ex China tot generum, que Porcellanae patrio sermone appellantur.] Petrus vero Bellonius lib. 2. Observat. cap. 7. vasa murrhina ex aliquo conchiforme genere fuisse confecta existimat: et ideo sic denominari a Murice place, qui per excellenter alio nomine Conchillum dicitur. Antonius Nebrissensis agates esse putat. Andreas Cesalius de metallis lib. 8. cap. 23 ex scorria metal-

lorum confecta murrhina vasa existimant, neque sic dicta, quae pyrrham respondeat. Menique Nicomachus Guibertus Medicus Montpontanus in Assertione de Murrhina, edita Francofurti ann. 1697, confutatis aliis virorum doctorum sententiis, novam habuit, contenditque murrhinas vasa lapidis fuisse, et ex materia fossili non vero scutilla, licet id Proportionis videatur dissese: quod etiam hoc ipsum statuerat Georgius Agricola lib. 6. de Natura sonum, scribens, Onycha nominare Plumbum, nunc onycha cominare Plumbum, nunc murrhina. At cum species variae sint Onycha, idem Guibertus platici murrhinas vasa alienas est, quam Cornelianas albam vocant, spongia tamen diversis coloribus et aliquam similitudinem habentibus ad arcam castellorum (quas quidem venas, madras, vulgo apicillari annoit cap. 6. extremo) quatuor invenit. Sardonius dicit, quae polistinum in Caranaria probatissimum nascentur. Id præterea firmant Glouces. Grac. 1st. Epiph., et Apoll. maura, expedit. Sed et Sidonius Carm. 11. myrrinam Sardonicas dixit:

Myrra Sardonicus, amygdalus Dorus, implexa, etc.

[Apud Annam Comnenum lib. 8. Alexiad. pag. 94. xviii. exp. vñ. Aretas in Apocalypsin cap. 57. de Sardonyle: 'O Mæc vñc, ut xpois sacerdotis tysonikæ. Eiusmodi onychinorum vasorum meminit Concilium Duxiacense I. part. 4. cap. 5: Et probatum est coram omnibus in Synodo, quia calicem onychinum de ipso Ecclesiæ auro et gemmis ornatum, et patenam onychinam, quam Dominus Rex S. Maria Laudunensis Ecclesiæ dedit, auro et gemmis ornatum de scribitur... latens fuisse arr-pere. Unde colliguntur eiusmodi calicibus usum gladium in sacrificiis Sacerdotum, ut et ex Chr. Catino. 8. cap. ult. Helegaudus in Roberto Regino pag. 68. Urcelum ex onychina faciat, quod murrhina Rex dilectionis pretio. 60. librationem, item ipsi sanctæ Crucis loco constituti. In hoc tamen differt obserbat idem Guibertus invicem collatis nondum certo erui potuit quemam fuerit. Murrhiniorum materia, adeo ut cum Turnebi lib. 8. Adv. cap. 1. dicere licet, ubi de Murrhina, tantum mobilissimorum Scriptorum, in re frequentissima dimensione annotationes dignas prouerbi existimandas. Quippe Baronius ann. 84. ex Mich. Mercato. Murrhina veterum, idem esse at quod hodie, Indi Bawri, seu Benivis, vocant, materialia scilicet ex murrhina, arbore incisa fluentem, ex qua in massam conagmata, coloribus ad speciem inducunt, arte inde potiora effingebantur, quae in summis populi deliciis essent. Cardianus, Julius Scaliger in lib. de Subtilitate, et Salmamus ad Solinum, murrhina antiquorum, esse vasa nostro scolio porcellanea vorata contendunt, prouident, ut Baroni, fictilia; [cui sententia Favonius Alph. Cisalpino in epist. ad Princ. Cardinalem, seu Merton. Com. 8. Ampl. Collect. 1594. Testim. Petrus Murrhina ex China tot generum, que Porcellanae patrio sermone appellantur.] Petrus vero Bellonius lib. 2. Observat. cap. 7. vasa murrhina ex aliquo conchiforme genere fuisse confecta existimat: et ideo sic denominari a Murice place, qui per excellenter alio nomine Conchillum dicitur. Antonius Nebrissensis agates esse putat. Andreas Cesalius de

metallis lib. 8. cap. 23 ex scorria metallo. Et cum Turnebi lib. 8. Adv. cap. 1. dicere licet, ubi de Murrhina, tantum mobilissimorum Scriptorum, in re frequentissima dimensione annotationes dignas prouerbi existimandas. Quippe Baronius ann. 84. ex Mich. Mercato. Murrhina veterum, idem esse at quod hodie, Indi Bawri, seu Benivis, vocant, materialia scilicet ex murrhina, arbore incisa fluentem, ex qua in massam conagmata, coloribus ad speciem inducunt, arte inde potiora effingebantur, quae in summis populi deliciis essent. Cardianus, Julius Scaliger in lib. de Subtilitate, et Salmamus ad Solinum, murrhina antiquorum, esse vasa nostro scolio porcellanea vorata contendunt, prouident, ut Baroni, fictilia; [cui sententia Favonius Alph. Cisalpino in epist. ad Princ. Cardinalem, seu Merton. Com. 8. Ampl. Collect. 1594. Testim. Petrus Murrhina ex China tot generum, que Porcellanae patrio sermone appellantur.] Petrus vero Bellonius lib. 2. Observat. cap. 7. vasa murrhina ex aliquo conchiforme genere fuisse confecta existimat: et ideo sic denominari a Murice place, qui per excellenter alio nomine Conchillum dicitur. Antonius Nebrissensis agates esse putat. Andreas Cesalius de

metallis lib. 8. cap. 23 ex scorria metallo. Et circulo argenteo. Item cupa magna et pomellus argenteis. Charta Heocardi Comiti Augustodunensi apud Perardum: Et anapo cornu majora, cum illo de Mazaro. Testamentum Mag. Gerardi de Abbatis-villa. Archidiacoeni Ambiensis ann. 1271: Et tota suppedalis mea argentea, et cyphi de Mazaro, cum pedibus, et sine pedibus. [Charta ann. 1247. tom. 2. Hist. Dauphin: pag. 566: Item, unum ciphius de Mazaro sine copertorio, cum pede argenteo laborato in medio et decurato, cum sex esmailis parvis. Item, unum alium ciphius minorem cum copertorio de Mazaro cum pede argenteo, habentes unum esmailum laboratum in summatis dicti copertoriis.]

[Gall. Vulgo] Madre vocant ejusmodi cyphos et pocula. Computum Steph. de Fontaine Argentarii Regis ann. 1850. Madre et caillers pour boire une nouveauté: Pour un hanap de Madre fin à fourr le couvercle duquel l'enfant le Roy à table, 16 lis. Par. In eodem Computo: Pour faire et forger 7. bouillons d'argent gessas 2 onces d'or et émailler à leurs armes, et mis de fons des cailliers. Alibi: Pour appâneries et recouvre, 2. hanaps caillers, pour argent et facon 28. soi. Paris. Rursum: Pour faire et forger la garnison de sa coupe de Madre de son hanap de jour, et de son cailler de nuit, pour la forme de Toussaint, et les 12. bouillons pour les caillers de sa table. Ibidem: Pour faire et forger 4. bouillons d'argent doré et émailler pour mettre de fons des 4. cailliers, etc. Et cap. quod inscribitur Coutellerie. Deux paires de couteaux à trenchier avec les pare-pains, l'une paire, à manches de cedré, garnie de viroles et de tinglettes d'argent dorées, et émaillées de France: et l'autre paire à manches de Madre semblables, garnies et émaillées, livrées en ce terme pour le Roy aux festes de Toussaint et de Noël, douze livres. Passim ibi Regestum Peagitorum Paris. Hanap de Madre doivent un denier, et s'il y a hanap de fons, et si quête le madre, le fust tout pour un denier. Infra: Du tonnel des hanaps de Madre, de fons, d'escuelle, et de plateau. Regestum continens Peagitorum Bapalmensis: Le hanap de Madre à pied d'argent. Infra: Le hanap de Madre pour son boire [Tabularium Compagnie: Tradition furent Poës. Prior 2. et autres. 8. escaules d'argent, 1. hanaps, 2. biseaux dorées, 18. cuilleres en un coq, 9. et l'autre d'argent, 8. hanaps de Madre à pied. Testim. Drocenois de Vaucelles ann. 1398. Item da Alizone de Nigella pedaces mes. X. libras Par. et meum. magnum. cyphum de Madre cum pede argentei.] Charta Roberti Comiti Drocensis in Histor. Drocensi pag. 260. Excepto quod scriptum est de merceria et cyphis de Madre. Estantum hodie Angli pateram Mazer vocant.

[Mazerinus] Scynpus ex mazore. Radulphus de Diceto in Inag. histor. ann. 1182. Clif. 9. argentei, tres cuppe Mazarine, 8. salaria argentea. Teloneum S. Audomari in Tabulario S. Bertini: Sacrum cordatum cyphorum Mazarinorum 4. den. [Charta ann. 1247. tom. 2. Hist. Eccl. Meidens. pag. 150: Legavit... sorori defuncte Erembury, quadrangularis solidos, et quedam ciphius Mazarinum.] Inde apud Poetas nostrates vernaculae passum Mazaris, pro scypho ex mazore reperire est. Philippus Mouskes MS. in Philippo Aug.:

Et apertores ostiolas,
Hands, coupes, et boceras.

portabant, quos Mazzettos dicimus. Vide *Mazzetus*.

* **MAZZETTA.** Vestis Episcopalis pars, quae nostris Camellis dicitur. Articuli reformata. Paris. ann. 1550. apud Marten. tom. 4. Aeneid. col. 1194: *Tunicam litem, quam rochetum vocant, semper in duas, cum Mazzetta, ex Iheroncii decreto. Sine talari tunceta que ad collum odstrida sit, ac Mazzetta, neque e cibis culi caput, etc.* [¶ Leg. *Mazzetta*. Vide in hac voce.]

* **MEAMBLIS.** Genuinus, legitimus Gall. Local et marchand. Tabular. Cartasim de Bello-Larico : *Quadragesima octo bimetus avenus ad cunctum bonum et Meabilis. Vide Marchabilis.*

* **MEAGLA.** Nummbo aureus, medallia, Italia. *Medaglia.* Regimina Padum ad ann. 1274. apud Murator. tom. 8. col. 424: *Hoc anno de mense februario fuit inventum in clausura domus Dei per fratrem Rolandum tantum aurum in Meaglia, quod valuit circa XV. milia librarum Bagatinorum. Eadem Italice leguntur ibid. col. 580: In questi anno del mose di Februario fu ritrovato nella chiesa della ea de Dio per frate Orlando tanta quantita d'oro in Medaglia che valle circa diciasse libra de bagattini. Vide Medalia et Medalea 1.*

* **MEAIA.** Genus placente. Locum vide in *Collyridi sub fine*.

* **MEAIA,** Minutoris monete species, Gall. *Maile.* Chartis ann. 1158. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 574: *Ego Raymundus Trinacriensis dono licetiam operandi vobis Arnaldo de Carcasona et Guillermo Stephani et Petro Guillemini in moneta mea de Carcasona, quando volueritis, ex xxv. solidis denarios in libra, et ex xxvij. solidis Mealias in libra et sexta pars sine Mealias. Item quando voluntas nostra erit, habeatis item ministranda unam Mealias et non plus.* Glossa: Provinc. Lat. ex Cod. reg. 1557: *Mealias Prov. obitio, az. Vide *Mealias 1.* et *Medalla*.*

* **MEASUS,** pro *Mansus*, sedes cui adiuncta certa atri portio. *Charta Rixi vendis domine de Terminis* ann. 1288. in Reg. Registo Tabular. Regist. II. 81: *Nostrenobis in seundum albergem duorum Millium in unoguqua Measus, et casalatio. Et infra. In quibus Meassis, manatis velutinis manent homines, etc. Vide *Massa 5.**

* **MEATIM.** *Meu more,* in Glossis IsM. In Glossario veteri Saxonico, minilice, meatim. Vide *Priscianus* lib. II. Lonatum, et Grammaticos veteres.

* **MEBRETUS.** Pannus ex filio diversi et variis coloris textus, f. pro *Mabretus*. Vide supra in hac voce. Lit. remiss. ann. 1360. in Reg. 88. Charthop. reg. ch. 57. Ad ecclesias *Colloco mercatoe emittitur*... *mebretus, vestimentum trax de Mebretu, ex quantum de rubro. Lib. 10. col. parvo publ. Abbavil. fol. 28. v. ad ann. 1258. Chast li feurs des dras, ... li Ma- bres. iiiij. l. et zu s.*

* **MECA.** [Candela. Difff.]

* **MECANICUS,** pro *Mechanicus*, Artifex, Itai. *Mecanico.* Gall. *Artisan.* Arest. parlarm. Paris. 8. Aug. ann. 1416. ex Bibl. S. Germ. Prat.: *Dant pro ipsa decima pars eius eius iustimatione heredes vel executores seu causam habentes defunctionum burgensium, practicanum, mercatorum, Mechanicorum, etc. Gens mecanicae, in Lit. Franc. II. reg. Franc. ann. 1550.*

* **MECAPUS.** Papim. *Fatuus :* forte quasi mente captus, [aut pro malum capit, ut mefactore, pro male facere, et mefactum, pro male fecerum.]

* **MECARIA.** AMECARIA. Idem quod *Mecardia*, *Mecardia*, Particularia agricultura locatio, Ital. *Mecardia*, Gall. *Mecaria*. Sed debeat notari etiam huc vox pro particularia societate in quamcumque allo negotio, ut hinc apparet. *Sic. Boni ann. 1252-53. tom. II. pag. 130: Quod illi qui solunt exercere artem Mecarie pannorum solvano Comuni c. soli, et facient publicas factiones — Statuimus et ordinamus quod quicunque forent, qui noluerint Americariam exercere, teneantur quilibet anno solvere Comuni Bonum. c. soli bononiorum, et nullominus teneantur factores publicas factiones; intelligimus de his, qui faciunt Americariam pannorum et mercantaria. [FR.]*

* **MECELLUS.** Messor. Vide *Intra in Missionem.*

* **MECERIUS.** Messium custos ut *Mescarius* I. Libert. villa de Andel. ann. 1269. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 127. art. 13: *Burgenses ejusdem villa suos ponere, et Mecerios et custodes vinearum. Vide infra *Mescerius*.*

* **MECHAMNIUM.** Membri mutilatio, seu fractio. Johannes Skeneus de Verborum significatione. Vide *Mahamium*.

* **MECHANICATA.** Vocantur quedam mirifici humanis artibus facta de Dei creatura, quae qui nesciunt, opinantur esse divina. Papias. Sidon. lib. I. Ep. 9: *Deus bone, que illo digitus Mechanicata facit. Vide Mechanicus.*

* **MECHANICUM.** Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 90: *Si homo cadat ab arbore, vel quilibet Mechanico super aliquem, etc. id est, qualibet arte, vel ratione.*

* **MECHINUS.** Prestigiator. Hildebertus Episc. Cenomanensis in Vita S. Hugonis Abbat. Cenomanensis t. 16. de quodam Monacho cuius osculum respuerat idem Hugo: *Respondentem se Mechanicum esse, et incurvantem prestigium suum, inter prævaricos, citius, percutiunt, et sic quis exasperatus, dicitur, observat. Poterat in Panepistomone: quia scilicet quedam miranda effectus seu natura prestigia atque hinc prestigiatorei ipsi prævarixi forte appellati.*

* **MECHANICUS.** Operosus, qui manu operam navat. *Et inter ipsos sollicitiores esse infantes, pueros, laicos, Mechanicos fabros, sartores... plurim autum Mechanicarum artifices.* [Diar. Burchardi, p. 289. an. 1487.]

* **MECHINA.** Pulmo aliquicis animalis, Gall. *Mou ou poumon.* Comput. ann. 1488. inter Probat. tom. 4. Hist. Nem. pag. 46. col. 1: *Item solvuntur ullerius pro una oncia speciarum et croco, empti auctoribus, et sollicitis trax de Mebretu, ex quantum de rubro. Lib. 10. col. parvo publ. Abbavil. fol. 28. v. ad ann. 1258. Chast li feurs des dras, ... li Ma- bres. iiiij. l. et zu s.*

* **MECHITA** pro *Mechita*. Tempium Malumetanorum, Hisp. *Mesquita*, nostri Mosquæ. Charta Petri Sancti Aragon. Reg. ann. 1101. tom. I. Gall. Christ. Inter Insta pag. 54: *Notum est me... de case S. Salvatori, et sancti Fidei de Gochis... unam Mechitanam melioriter sciens quam esset in Barbastro, excepto de sede Episcopali, ad construendum ibi monasterium. Et infra: Praeslerus dominus S. Fidi gloriosæ virginis molendinos cum adiunctu suo: et horis ad ipsam portum, cum balneo et forno quoque fragrante ipso Mechita. Vide *Mechita*.*

* **MEDA.** Curatio, remedium, Papim, pro medicina. [Ex statim potissimum genus, Belgis *Meda* vel *Medea*. Bulla Lucili PP. Chartul. S. Quintinius insula pag. 100: *Decimam dilectionem et Medea in villa de Michelis.* Vide *Meda*.

* **MEDA.** Acerbus segetum, congeries vel strues in acum tendens. Stat. Cadub. lib. 8. cap. 72: *Volumus quod si quis Meda, et cornua, vel segates inter scandalum vel ligio alterius fraudulenter conductorit, condamnetur in decim libris Pap. curiae pro qualibet Meda seu cogulo vel ligio. Vide *Meda 1.**

* **MEDA.** pro *Meda*, limes, terminus. Charta ann. 1282. tom. 9. Collect. Histor. Franc. pag. 648: *Ab ipse Meda, que est infra portum *Frazani*, etc.*

* **MEDACULA.** Idem videtur quod *Medalita*. [Gall. *Maile*. Chartular. Camalensis: Appendaria de qua *severa* sunt motarelli reddit in *Malo* III. den. et *Medaculum* et *I. aquum*; et in *Kal.* III. den. et *Medaculum*.] Vide *Parvitetes*.

* **MEDELISSIMA.** Solummodo gaddium et penitentiam de illis hominibus qui mansos mes tenent, hoc est unum denarium pro gaddio et *Medaculum* pro penitencia. [Cart. Conchar. Ruthen. p. 178. an. 1053.]

* **MEDALA,** ut *Medalla*, Minutoris monete species, Gall. *Maile*, in Charta ann. 1132. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 484. Hinc *Maile* appellatur præstatio quedam, quod ea moneta solveretur. Charta Renaldi vicecom. Fales et Joan. de S. Lienardo custodis badii. Cadom. ann. 1293. ex Lib. rubr. Cain. Comput. Paris. fol. 242. v. col. 9: *Avons baillé la maile de ladie prévôté pour lxx. livres l'an. Alix Petri de Chamblanc ann. 1307. ex Reg. 44. Chartoph. reg. ch. 87: Item le marché et la coutume de la prévôté, que l'en appelle la Maile. Mailles des fauernes, ex Charta ann. 1297. laudata in *Macula* 1. Vide *Maile 1.**

* **MEDALADA.** Eodem significatur. Chartul. Celsinian. ch. 689: *De unoquoque manus a Paschas 1. dinarada de cerg et appendaria 1. *Medalada*.*

* **MEDALATA.** ALIADA. [Mensura araria.] Et vineam de furno, et una *Medalata* de vineam quem tenet Boca Moza. [Carl. Conchar. Ruthen. p. 82. an. 1083.] Cum vineam denariadas et *Medalata*. [Id. p. 146.]

* **MEDALEA.** Idem quod *Medella*, irregularis Padum ad ann. 1274. apud Murator. tom. 8. col. 481: *Repertum thesaurum tantum curi in *Medalea* in certis ortis ad summam librarum XVI. mil. denar. Venetorum. Vide *Meagle*.*

* **MEDALHATA.** Vide *mox Medallata*.

* **MEDALHO.** NATOT, PACOTUS. [Gall. Botte, amas, tas, meule de foins: « Et de III. libris receptis ex pretio trium *Medalhonus* feni... ex pretio II. *Medalhonus* sive notios feni venditorum in pratio, t. 21, p. 10... fecerunt acervum seu *Medalhoni* de dicto feno, t. 22, p. 374.... Emi a priore Sancti Jacobi XII. pacatos feni recepti in capite sui prati..., t. 22, p. 373. » (Arch. histor. de la Gironde.)]

* **MEDALHONARE.** [Gall. Mettre le foins en meules: « Sequuntur expense facti pro colligendo, portando et *Medalhondo* dictum fenum, t. 22, p. 324. » (Arch. histor. de la Gironde.)]

* **1. MEDALIA,** ut supra *Medala*, in

Charta ann. 1196. inter Probet. tom. 2. Hist. Occit. col. 445. "Pro nummo argro permutari invent. ann. 1940. apud Cl. V. Gardep. In Dissert. 7. ad Hist. B. Chiana pag. 288: *Iste viginis quinque Medallias sest.* Quis multum differt ab ea, de qua in Novel. antiqu. cuius manu Cangius v. *Medallia*. Vide ibi.

* 2. **MEDALLIA.** Moneta minutoris species, quarum dux denarium valebant. Stat. Bonon. ann. 1220-57. tom. 1. pag. 181: *et expendam ita bonum monensem sicut accipiam, nec medallias accipiam, nec dabo, vel dari faciam scienter.* Etiam auctor litteri, qui inscribitur *Il Novellino*: *de hoc numero mentitione facit. Usavano alora le Medallie in Firenze, che le due valerano un danaro.* [Fr.]

MEDALLA, MEDALLIA. Willhelm. Brito in *Vocabul.* et auctor *Mammotreti* 27. Levit. *Oboles dicitur Medallia, id est, medallias numerat.* Joanni de Janua, in *Diabolariis:* *obulus quod est Medallia.* [oo Medili, assie, in vett. Gloss. Germ. apud Graff. *Thesaur.* Ling. Franc. tom. 2. col. 707]. Tabularium Conchensis Abb. in Ruthenis ch. 418: *Bernardus Odo donati in Grasacco unan medium appendariam, et medium quartum, et tres Medallias de censi.* Charta Willim. D. Montispessulanii ann. 1108: *Sextalicum dono vobis... et tertium denarium in Arquintali, et Medallias; quae donant homines Montispessulanii et Longobardis pro Arquintali.* Alia ann. 1128. apud Jofredum in *Epsic.* Niclensisibus: *Redundunt enim supradicti homines annuatim 18 denarios Meroglienses, et Medalliam, et 4. sextarii annone, etc.* Tabular. Celsiniense: *Unam medalliam Claramontensem debent de Cereo Paschali.*

Datur etiam interdum *Medallia* nonnummum aureis. Legimus enim *Medallia d'aur,* *medallia aurea,* in veteri Instrumento Vasconico apud Marca lib. 5. Hist. Beneharn. cap. 13. n. 8. *Scriptor Novellarum antiquorum apud Pergaminum:* *Usavan si alora le Medallia in Firenze, che le due valerano un danaro.* (Ogerli Panis Annal. Genuens. lib. 4. ad ann. 1214. apud Murator. tom. 6. col. 405): *Statuerunt insuper iugd collecta super immobile constitutur est de denariis sec per libram, de quibus Medallia pro portu colligetur.* Additam. ad Chr. Mon. Patavini apud eundem tom. 8. col. 737: *Thesaurus cum Medallis aureis insperatus fuit in horio Domus Dei de Pavia]*

Hinc nummis veterum Romanorum sive Grecorum aureis, argenteis et aereis, *Medallia* nomen maneat. Scaliger ad Eusebium, ab Arabicis vocem accepit. *Hypothesis non vulgo Medalliam vocamus, invenimus enim Medallias: quod nescio quo commercio ad Arabibus, ad Italos, et Italos delatum, ita nescio vocare numismata Christianorum.* Quae ex nomine caput humanum prefrunt. Verum non est cur ad Arabes recurramus, cum ipsae nummorum nostrorum veterum hoc est. Franciorum inscriptiones originem vocabuli videantur prodidisse. Prostant enim in libello Petaviano Nummi aliquot argentei Ludovicus PII et Caroli Calvi, in quibus METALLUM scribitur in nummi circulo, interdum etiam in medio nummo, ita ut nummi inde *Metalla* nuncupari potuerint, quod vero admodum simile est, cum etiam nummum Francia *Metallia*, sit *Metallum*, vox a *Medallia*, vel *Medallia*, non ab ludens Manilius, de Collybista, seu nummulario:

Et huius monasteri erit nisi strigula Metallia.
Altorum et alterius super metallis in uno.
Ubi factum metallum, ut factum argenteum appellavit, i. *monachus*, signatum, cui oppositur *denar*, Infectum, non signatum.

* * * Alli ea voce in nummis exarata argenteum nude significari existimant: quod mihi verisimilis non videtur, cum se, aurum aut quevis alla moneta eadem voce designari potuerit. Vide le Blane pag. 100.

MEDALLIA^a, Reditus terre valoris metalliae. Tabular. Ecclesie Cadurcensis: *Itas 3. Medallias, que subito vineas Danielis, etc.* Tabularium Conchensis: Abbat. in Ruthenis Ch. 82: *Et vineas de furno, et una Medallia de vinea quem tenet Rocamora.* Ita in Ch. 84. 176. 260. 310. etc. Vide *Medallia.*

MEDALLIA, Terra redditus seu valoris unus *Medallia.* Charta ann. 1808. In Reg. 74. Charlott. reg. ch. 308: *Item acquisiverunt (canonicis S. Saturnini Tolos.) quandam domum cum orto ibi contiguo et quadam bordone cum una Medallia.* Alia ann. 1828: *Pro omnibus tredecim arpentibus et tribus Medalliaribus terre, etc.* Infra: *Medallaria terre.* Vide *Medallia in Medalla.*

1. MEDARUS. Charta Alamannica Goldasti 83: *Confinit... de aliis in via, et 2. Mediaris, in ipso loco, in ipso agro, et 1. seculares in ronceo confinit in Leones ex alia parte ipso Magno.*

2. MEDAE, Herba genus, quae utuntur directores. Charta commun. Mechil. ann. 1816. in Cod. reg. 10187. 2. fol. 82. r.: *Ononis medea, quarumcumque rotundifloris, subtili et renonciante vilis nostrarum prædictarum exceptis glutinosa, venenaria, et disticis melius solis et herbarum fructuum, quae vocari et Meda vocantur.* Ubi Marten. Iom. 1. Ampl. Collec. col. 1824. edidit: *Vocatio de Medae.*

3. MEDELLA. Vide *Medella.*

4. MEDELANIUM, pro *Medelanum*, non rectius, apud Bollandistas in Vita ejusdem S. Guthlacii tom. 2. Aprilis p. 46.

MEDELANIA. Vita S. Guthlacii cap. 31: *In ruit in quendam spinulam sub incultis telluris herbis latens, Medelanius plantæ ipsius infigens.* Pro medelanius, nt fallor, aut *medelanum.*

1. MEDELLA. Lex Alemanor. tit. 96: *Si quis Medellam rumpit aut involat, sed 8. solvit, si corrucans involat, qui rotas.*

2. MEDELLA. Editio Heroldi habet *Medella.* Videlicet esse modiolis rotis, le Moies.

[oo Gloss. Leg. Alem. Languit, quod exponitur vinculum plaustris, carpionem, Vide Graff. *Thesaur.* Ling. Franc. tom. 1. col. 745. et infra *Medella* et *Metella.*]

3. MEDELLA. Mensura liquidorum, eadem que *Meillerola.* Vide in hac voce. Charta ann. 1168. ex Lib. viridi Episcopat. Massil. pag. 11: *Domos autem quas Raymundus de Soleria Episcopus absolu- tu retribuio servitum Medellam de mette, et compiti de corallo, aut concamatum metallo operi Exclusus reddi mandatoimus.*

Exclusum significatur occurrit Medellarii de mette, in Charta episcopalis Victr. Victor. Massil. Eccl. denique sena accipienda etiam Bulla Anastasi IV. PP. ann. 1158. tom. 1. Gall. Christ. Inter Instrum. pag. 112: *In Ecclesiis S. Zacharias VII. sol. et duos Medallios de mette, etc.* Vide *Medalla.* [oo Vide infra *Medella.*]

4. MEDELLA. Reticula macula, Gall. *Maille.* Charta Phil. Pulf. ann. 1239. Inter Consuet. Genovaf. Ms. fol. 85. v. *Omnia alia ingenia pectoriorum qui de filo sunt, volumus quod sunt ad modulum*

nostrorum, videlicet ad amplitudinem vestris. Tunc grossi quilibet *Medella.* V. *Medella.*

5. MEDINA. Charta Ludovic. Lotharing. Regis Bois ann. 608. apud Browneus 1. 8. Anfalo. Trevir. pag. 628. 1. et 428. 2. Edit: *Nostre manusculis suggestis... ut Transversa civitatis monogram, talonium, coenacul, tribusque arque Medicorum agrorum cum fiscalibus contineantur... eidem Episcopo nostra maiestate successores possituerat.* Charta Ricardi I. Regis Anglor. tom. 2. Monastici Anglici. 1. 1088: *Et quoddam res liberum Medicorum potestate sua liberam, etc. Germania Medicorum, est mensura et modus agri, nostris: Mense de terra, alt Browerus: nescio an id sonet in his locis.* [oo Quis sit docet charta. Trevir. ann. 1088. apud Gunther. in Cod. Rheno-Mosell. num. 26. tom. 1. pag. 148: *De sis tributum et Medicorum S. Mariae sicut antea persolvantur. Est autem Medina septima de agro, tributum vero census statutus de vicinis, i. e. septima pars fructuum agrorum.* Vide Mittern. Princip. Jur. Germ. § 178. not. 8. et Graff. *Thesaur.* Ling. Fr. tom. 2. col. 709.]

1. MEDERE, pro *Metera.* Pactus Legis Salicis tit. 37. In lectio variante: *Si quis messum alienam triplicaverit, vel Mederit, hoc est, demessuerit.*

2. MEDERE. Curare. Vit. S. Projecti inter Acta SS. Bened. sec. 2. pag. 660: *Medico vel strenuus viros, qui hanc curam gerentes, ordinaverit; ita tamen ut semper ibidem vigenti agroti Mederentur, et stipendiis sibi posseverent.*

3. MEDERII VERBVS: Vide Virgil. Grammat. pag. 109.

1. MEDETARIA, pro *Medietaria.* Primum quod a colono partitario collatur. Charta ann. 1210. ex Tabular. Cantab. Vitrelli: *Gaufridus Abbas, totusque Conventus S. Malanii, dedicatus Canonicis B. Madgalena de Vitrelli ecclesiam de Molinis excepta Medetaria nostra et duas paribus decimatarum predicta Medetaria.* Vide *Medietaria.*

1. MEDFEE, vox Anglic. a Saxon. Medeoh, quae munus, premium significat, vel etiam illud omne quod in compensationem datur, cum aliquis fit permutatio. Charta ann. 1381. apud Th. Blount in voce *Arrur:* *Rentis... eidem Ricardo et Johanna... omnime mode opera, videlicet arruras, missiones et carriague.* Et ipsi non dabunt *Medees*, etc.

1. MEDIA, Gall. la *Mé.* Territorium quodiam in agro Nannetensi, sic dictu quod medium sit Ligerim inter et lieaderem. Charta Henrici Regis Angl. tom. 2. Hist. Britan. pag. 270: *Et omnibus hominibus et fideliis suis totius Mediae.* In *Garrandie,* vel in toto *Media*, etc. Vide *Mediterranea.*

2. MEDIA, pro *Medica*, vide in hac voce.

* 3. **MEDIA.** [Citrum. Dier.]

1. MEDIA VINI, Mensura, que alterius medie est, hemina. Chron. Melitense ad ann. 1451. pag. 424: *Hebesque quotidianis diversis rationibus et mensuram, et a spissis, et tenuis, inter præmodio et post comedem, non ultra quartaria.*

2. MEDIASCI. Vide Ebor. in *Mediale 2.*

1. MEDIALADA, Modus agri, idem, n. falior, qui *Medallia.* Vide *Medalla.* Charta ann. circiter 1080. apud Baluz. Histor. Tutel. col. 491: *Ego eni in Dei nomine Deusdedit monachus anno ad eius S. Petri ad locum jam dictum tres Media-*

ladas de vinea de aliquo nomine Adelbergo.
 1. **MEDIALE**, Mensura annorum, eadem, ut videtur, que **Mediana**. Vide in hac voce. *Charta Martini IV.* PP. ann. 1284, apud Illust. rectas. in Antiqui. Horis pag. 411: *Exst. ordinatus ad opus camerae supradictae usque ad quantitatem trecentorum Mediænum spelia, ipsius Cameræ nuncia in terra nostra possit libere emere et habere... Fecit enim ducenta Mediæna species de punctata camerae supradictæ.*
 o 2. **MEDIALE** appellatur etiam in re lignaria Pars Intima arboris, Gall. *Le cœur de l'arbre, quod ad intestinum operatur et minitoria facientur, et quod est de quo Simplicius et Sollium et Jac. Gothfr. in Comment. Cod. Theod. tom. 5. pag. 62. ad loc. 2. Cod. de excusat artifici in quo Modio legendum conset Medio parte, ut videtur.
MEDIAMNE vel **MEDIAMNES**, Insulae, vel terres, in mediis annibus emergentes. (*Præclarus lib. 17. A medio omnis, Mediæna.*) Ebrardus in *Grecismis cap. 10.*
 Insula sit morsa: at si dulcis aqua, Mediæna.
 Joan de Garlandia in *Synonymis*:
 • *Dic rives, lodos, palos, de stagno, palos: Amnis juniper, a quo Mediæna vocatur.*
 Siliq. Giraldus in *Topogr. Hibernia* dicit: *Lacus quoque plurimos.... huc terra profert: qui et Mediæna aliquæstulum elevatas et valde amaras infra se continent: ubi securitatis et refugii loca propriae dom' cilia, et preferuntur navigio inaccessibilius dominatores terrarum metri solent. Sueno in *Hist. Danica* cap. 2: Tandem confluentibus undique innumerabilibus, in Egdom fluminis Mediæna locus pugna constitutus. Infra: Deinde emissis utrinque pugib; ibus, in medio amne converuntur. Monast. Anglie, tom. 1. pag. 2: *Hec itaque insula (Glastonia) primo a Britonibus dicta est... insula vitre, propter ampnem scilicet quasi vitrei coloris in marisco circumfluenta. Insula vero dicta est, quoniam marico profundus est undique clausa; Mediænus magis proprie diceretur, quoniam medius ampnibus sit et sicus minus insula dicuntur, que in mari sita secunduntur.]*
MEDIANA, Porta media Basilicæ, seu templi, quam *Regiam* illi appellant. *Gregorius Tur. lib. 2. de Mirac. cap. 48.* *Procedens autem postea, cum ad Mediænam pervenisset, etc.* *Anastasius in Honore I. PE. pag. 38. Inventivis regias Janua in ingressu Ecclesiæ majores, que appellantur **Mediane**, ex argento. Vide *Hedonodus Mediana* et *Ordinarium Praemunir. Ord. pag. 204.****

1. **MEDIANA** Serrana, Mediæna utrals, Scriptura species. Vide *Scriptura. Dominicana Mediæna*. Vide in *Dominica.*
 2. **MEDIANETUM**, Fort. Oscenses ann. 1947, fol. 13: *De spondalaris vel cœbularis, aut testibus qui eos facit, sive constituit, qualicumque loco facit eos, ibi habet se iurava de eis; et si sunt alterius regni, non posunt se iurava de eis, nisi in Mediæneto, id est, neutro.*
 o Judicium, ut videtur, quod per mediatores seu arbitros fit. *Charta Ferdinand. reg. Castel. tom. 6. Jul. pag. 57. col. 1.* *Sic quoque et illi, qui ultra Serram sunt, si aliquod judicium haberint cum aliquo Tolotano, venient ad Mediænotum in Catalalifa, ibi se iudicent sanctorum patrum obediens et impiere precepta.*
 3. **MEDIANS**, Mediæna certa financia

pecuniorum, in Litteris Johannis Franco. Reg. ann. 1288, tom. 3. Ordinat. pag. 265. *Gallicorum Autem de, molens.*
 • *Medians competenti mercede, in Correct. stat. Cadubr. cap. 184. Mœvi, eadem notio, in Lit. Phil. V. ann. 1291. tom. 2. Spicil. Acher. 2. edit. pag. 710. col. 2.*
 1. **MEDIANUM ALTARE**, Idem quod **Mediæna**. *Translat. B. Bathildis sec. 4. Bened. part. 1. pag. 483.* *Modi venerabile corpus contingens, coram.*
 o 1. **MEDIANUS**, Dictum di miscello frumentorum. Gall. *Bleu* Mediæna ovina, in Charta ann. 1185. Nivel. episc. Successor. in Tabul. S. Crisp. in cavae. *Medians, eodem intellectu, in Charta ann. 1188, ex Reg. 98. Chartoph. reg. cit. 265: anni scilicet de Meissia et anni, sessiles de tremois par an, gravis de moies.* Vide *infra Mediænus et Mœvius 2.*
 2. **MEDIANUS**, *Medius. Mediæna acrotaria, Mediæna columnæ, Mediæna voc., apud Vitruvium. Mediæna arcus, Mediæna frons, apud Paulinum Epist. 12. pag. 158. Add. Capitulare Compendiens. pag. 757. cap. 7.*
 • *Mediana cena, Anatomia nostris, Vena inter basilicam et cephalicam, ex Animad. D. Falcon.*
 3. **MEDIANUS**, pro **Secundus**. *Audoenus in Vita S. Eligii: Lotharius Mediænus Pactus Legis Salicae tit. 2. Si quis portellum lacientem furaverit de chramme primo aut de Mediæna; id est, sicudo contulit.*
MEDIANUS, Compromissarius elector, cui eligendi facultas datur, ad idque deligitur a partibus. *Acta Innocentii III. pag. 8: At exclusi justitiarii Senatori, qui ei fideliates juraverunt, suorum justitiarios ordinari, electo per Mediænum suum alio Senatori tam in urbe, quam extra, patrimonium recuperavit super amissum. Et pag. 146: Fecerunt numerios destinari, qui ad eligendum patrem Mediænus, de his qui Romæ Senatoris eligebant. Mor. Consultum est ergo summo Pontifici, ut convocato populo assignari et sacerdoti Mediænum, qui unum elegere Senatorum. Ipse vero ne contra personam Mediæni quidquam objiceret, fecit eis assignari pro Mediæno nobilis virum Joannem Petri Leonis, qui ab universo populo approbatum, iuramento secundum morem exhibito, *Gregorius Petri Leonis Rainieri Senatorum eligit. Charta ann. 1207. apud Chierchianum in Aprutini. Epist. 1. Concedimus quoque vobis judicem, et potestatem cum iura vestra perpetua exercere, sed hoc modo: num tam stamin potestem eligendi generis, Ecclæsopœum hereditarius hominibus huius civitatis Mediænum inventari: hominibus videlicet idoneum, convenientem et non diffidatum, qui potestatem eligendi habeant. Occurrat ibi plures.**

MEDIANUS, *Medius magnitudinis. Ita passim in Historia Episcoporum Autistiorum. cap. 25. Cabala Mediæna, etc.*
MEDIANUS CARALLUS, *Medi preti, in Leg. Alem. tit. 70. § 3. Mediæna boe, tit. 78. Mediæna equa, Mediæna Alamanus, mediæ sortis ac conditionis, in Capitulis ad eamdem Legem cap. 22. 43. (Mediæna infans, in Leg. Alem. edit. Baluz. tit. 39. Mediæni digitæ, in Leg. Baluz. tit. 8. § 18. t. e. medii: Illos Mediænos duos digitos cum decem solidis componet. Add. tit. 4. § 9.)*
MEDIARCTUS, *In medio statutus et arcatus. Joan. de Jauja. [Unde Glossa.*

Lat. Gall. *Sangem.: Estabili cu. milles per force.]*

1. **MEDIARE**, Rem tractare, agere, compondere, non ut judex, sed ut intermedius et aequester: quo vocabulo Angli potissimum usi sunt, cum de contentiendis. *Attornatis seu procuratoribus agebatur. Charta Caroli VIII. Franc. apud Baluz. tom. 2. Part. 2. ann. pag. 206: Sed quod per dictum suorum receptum fuerit, per alium et alias processu, Mediari possit partiri et fieri vel ad effectum adduci instrum. ann. 1400 apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1620. Pro qua eodam (discordia) dissidavit, quod presifigere. *Mediæna loca et auctores consenserunt in qua Reg. Francie Mediæna vellet inter partes predictas, operare et easdem compondere sole, salvo utriusque pars honoris. Itiner. Owaini Principis Wallie ann. 1404, apud Rymer. tom. 8. pag. 356: *Dantes et concidentes eidem procuratōbus nostris, et eorum utriusque per se et in solidum, potestatum generalem et mandatum speciale... Mediare et finire, pro nobis et nomine nostro, etc.* Charta ann. 1492, ex Tabul. B. M. de Bono-nuntio Rotomag. Quod per utrumvis ipsorum incipit fuerit, sicut coram id prosequi, scilicet, Mediare, fermi- nare et finire. Add. Chartam ann. 1458, apud Madoc Formul. pag. 261. etc.
 • *Mœvius, eodem sensu, in Charta Ludov. reg. Navar. et comit. Campan. ann. 1314, in Reg. 50. Chartoph. reg. ch. 11: Nous traitans et Mœvianus avec lediz du Lorraine, Evêques de Metz et seigneur de Blancmont, etc. Comprom. inter abb. Bonaval, et Guid. dom. de Aineolo ann. 1291: Et pourra ledit Dean quenois, ordener, prouancer et Mœvianus sus ledit descoit.*
 2. **MEDIARE**, Per medium dividere. *Leges Palatine Jacobi II. Reg. Majoric. tom. 8. SS. Junii pag. LVII: Et cortina cum dicta sint talis longitudinis quod serviant tam ad ponendum eas ante lectum nostrum, cum opus fuerit, quam ad Mediænum, sive per medium dividendum omnium cameram, vel aliam magnam domum, vel unius alios similes. Apiclus lib. 8. cap. 9. *Coliculus elatrorum Mediæbia. Statuta Canon. Regul. art. 84. apud Raim. Duellum lib. 1. Miscellan. pag. 108:*
 Non relinque nisi valens (predicatus) sicut vel Mediare, vel dividere, transire vel pretere.
 • *Mœvius, nostris, eadem notio. Glossa. Gall. Lat. ex Cod. reg. 784. Mœvius, dividere, sive per medium dividere. Charta ann. 1397, apud Lam. In Delle erudit. inter not. ad Hodopeor. Charit. part. 1. pag. 114. *Invenit per testes omni exceptione maiores loca et antiqua confinia esse et fuisse et Mediæra inter comitatum Florentinum... et comitatum S. Miniatis, etc.*****

3. **MEDIARE**, Separare, dislicare, Gall. Diviser, écartier. *Chron. Andrei Danduli apud Murator. tom. 12. col. 482: Ne galles hostiles Mediæri vi. galles venturas de Candia, etc.*
 4. **MEDIARE**, Mediæna incedere. *Compendium Jur. et Consuet. Univers. per Robert. Goulet fol. 13: Sit progradientur ducentes corpus, quod quasi est medium inter Parisiensem Episcopum et Rectorem Universitatis; siue ipse Episcopus et ipse Rector semper lateraliter incedunt. Nec aliqui inter Episcopum et corpus de suo latere debent Mediare.*
 5. **MEDIARE**, Placitum, dare operam ut veniat ad colloquium. Gall. *Mœvius une entreve. Annal. Berlin. ad ann.*

68. tom. 7. Collect. Hispot. Franc. pag. 80. Medianibus inter eos domesticis ei auctor illorum placitum, quo simili reddunt, et de ipso regno apud se tractant.

¶ MEDIAIRE SYNODUM dicitur is, cuius auctor est congregatus concilium, Decretum Ordinis PP. apud Fontanum. de Anti. Notar. pag. 39. S. Synodus Ni-
ciana. pag. 318. patrum. Mediane Maximino Constantino Augusto. S. Synodus Ephesi-
ensis... consensus Octostini. PP. mediane Cyrillo Alexandriae. Antistite. Et
Arcadio episcopo ab Italia destinato... S.
Synodus Calchedonensis. Medianus
Maximiano Augusto et Ahalio-Cpano
Episcopo.

¶ MEDIAIRE. Inter duo loca positum-
case Hispan. Mediar. Elham. in Henr.
V. reg. angl. edit. Hearn. cap. 68. pag.
188. Non igitur erant pro tempore civitas
et abbatis ad accessum mutuus, cum
nulli Mediare Anglici, precepisti.

¶ MEDIAIRE. Dicitur eo qui incep-
tum prosequitur. Sermo mag. Joan.
Parvi in Conc. Constant. ex Bibl. Hell.
pag. 110. Eum jam iustissime prin-
cipasse, virtuous Mediassae et gloriose la-
minaturum.

¶ MEDIAIRIUS. D. Bouquet in Praeologio
ad tom. 1. Jur. publ. Franc. pag. xix.
Colonus partarius, non vero, Servus
duobus dominis adductus, ut interpreta-
tur Cangius, inquit Illi: sed hec vox
non legitur suo ordine in Glossario:
occurrit autem Mediarius, ea notio, in
hac voce. Illi praeleverat Murator. tom.
1. Antic. Ital. med. evi. pag. 874.

¶ MEDIASTICUS. Ut supra Medianus I.
Bladum mediasticum. Miscellum frumentum,
in Charta ann. 1211. ex Tabul. S.
Crisp. Sueton. in cavae.

¶ MEDIASTINO. Secundo. Ratheri Ver-
ron. Episc. Qualitative conjectura, tom.
2. Spirile. Achter. pag. 200. Se primum,
se Mediastino, si rodens in postuum:
indu obiectum, non invenerit. Conclu-
num in eis figura non desinit dentem.

¶ 1. MEDIASTINUS. Medicus. Translatio
S. Guthlacii tom. 2. Aprilis pag. 56. In
partibus Angliae Mediastinus, villosu que-
dam, patrio idiomata Causa nomen sororita,
sit in confinio fluminis Umbreensis,
etc. Vita S. Jacobi eremiti sec. 4. Re-
ned. part. 2 pag. 148. Soluit ergo a
peru Constantinopolitano, maresulcatur,
satis prope ad Coriscam insulam usque,
quem Mediastina est inter Constantinopo-
lum et Romanum.

¶ 2. MEDIASTINUS. Caminus, locus;
sic ut videtur, dictus, quod in medio
cubiculo extauritur. Vita B. Heimeradi
presbiteri, auctore Egberto apud Leibnitz.
tom. 1. Script. Brunvici. pag. 567. Nec
mora, proprietas se ad eundem Abba-
tem, ei expounderat sermonem, camino
adiacientem oleum, qui Mediastinus incan-
dauerat adversus eundem virum, cuius
familia longe in posteris essent duratura.

¶ Hinc pro Famulo culinario, qui fucum
curabat, apud Monachum. Mediastinus co-
gnitus regis. Vide S. Galopinus
oo et F. Bellini. Mediastinus.

¶ 3. MEDIASTINUS. Ut paulo ante Me-
diasticum. Vide supra in Bladum.

¶ MEDIALTERIA. MEDIALTERRIA. Vide
Mediateria.

¶ MEDIALTIM. Ex dimidia parte, Gall.
Par motio. Arest. parlam. Paris. ann.
1872. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 604:
Licet... praeferat financia in dicta terra
communi, Mediastinus ad nos et dictum
episcopum spectent pro individuo. Vide
infra Mediateria 2. et Medium 2.

¶ MEDIALTO, perperam pro Modiatio, in

Charta Henrici Reg. Angl. tom. 4. Hist.
Harcur. pag. 1411.

1. MEDIALTO, Intermedius. Cyprianus,
seu auctor de Cardinalibus operib.
Christi in Prologo. Unde haec sita di-
stinctum interius pectoribus assidet, et am-
bitio eius blanditiam mundum occupat,
ut per fas et nefas ad loca potesta-
tis de latibris aranti, moniali inge-
rent; et de omni gradu, ubi aliquaque
tue patet, anhelli brodagat, discutunt ad
judices, blandiantur Mediatoribus, con-
ducant auxiliarios, et modus omnibus
elaborant, ut sedeat cum Principibus...
(Chron. Romulidi II. Archlep. Salern.
apud Murator. tom. 7. col. 228. Et Hy-
acinthum dicacum Cardinalem, cum
Christiano Cancellerio, et alia Thronon-
cie, qui pacis Mediatores erant, ad eum
derexit) [¶] Via Haltius. Glossar. voce
Maiest.mann. col. 1880. et infra Medius.]
¶ Hispan. Mediatio, Galli, alias
Maienierres, eodem sensu, in Chron. S.
Dio. tom. 8. Collect. Hispot. Franc.
pag. 321. Maienierres, in hisc. Chron. ubi
de Gest. Caroli M. ibid. tom. 5. pag. 241.
Medene, in Charta ann. 1860. Et si le
dai en juveur se discordoient, illo
apertoient le descoir au tiers Medeneur que
li ro... mettra... Et h enquerreur et
li Meenierres doivent jurer leur sains que
il en bon soy termineront cette chose.
Lit. ann. 1285. tom. 7. Ordinat. reg.
Franc. pag. 890. Liques Meenierres, les
contens des marchies, qui seront entrelles,
devant dz ianrees et les bouchies, pour
raison de la marchandise des devant
dz cuirs, Meenierres dian et loff-
aument entre lesdictes personnes, par
leur serement; lequel Meenierres fait,
etc. Maenierres, ubi de multier agitur.
Charta Clemenciae dominie de Louvou-
ann. 1250. in Chartul. eccl. Lingon. ex
Cod. reg. 5188. fol. 171. r: Com il abbes
et le couvent de Bielleus meussem mis-
Maenierres de appeler le dian que
l'abbé et le couvent devant dz
d'une part, et les hommes d'Ortez et de la
Chapelle... d'autre part... cite descoir ait,
aut accordant bonement par nostre Mé-
nemant. Hinc etiam. Meenierres, pro
Médiation, entremise. in Charta scabin.
Camerac. ann. 1280. Parmi l'atirement
et le Moisenement des pseudonimes, ki
s'en entremisent, nous sommes accordat
enviers le capille devant dz, et en avons
fait pais des descoir devant dz. Vide in-
fra Medius.]

Ita Gracis Medicovis; dicuntur, qui re-
bus gerendis in Palatio presunt, res
quibus veluti sequestri Principes res
suis peragunt; Ministri ouite, Mamer-
tino in Paneg. Rerum Ministri, Manilio
lib. 5. nuncupati. Horum mentio occur-
rit apud Nicetani in Man. lib. n. 3. et
Cantacuzenii lib. 8. cap. 15. lib. 4. cap.
39. Summus vero rerum Minister Myca
Mezeus dicebatur, cuius dignitas in Pa-
latio proinde summa, cui Ducas cap. 21.
22. et 23. Vassiorum Turcicorum digni-
tatem equparat.

MEDIALTO, apud Bavos diceban-
tur, et in pluia media, bona Lacoru-
rum, que ab illis comparare ex Illebus
non licebat, ad Monasterii usus, Iisdem
per imaginariam donationem eadem
concedentibus, sibi comparabant Monas-
teri. Vita B. Martiani Abb. Ratisp. n. 16:
Aream unam... ementes per manum Me-
diastoris Prefecti Ratisponeis, ibidem...
Monasterii fundationem fecerunt. Num.
19: Agros et possessiones in usus... Fra-
trum per manum Mediastoris Henrici
Ratisp. Burchgravi, atque Ohmeha Land-
gravi comparavit. Addit. num. 20. Eadem

Vita n. 26: Ecclesiam quam ipse de pro-
pria facilitibus suis... construxeret,
cum 17. eratris Abdali prefato... per ma-
num Mediastoris Comitis Gerard, more
Bavario... contraxerit. ¶ Vida Haltius.
Glossar. Germ. col. 1086. et infra Se-
manus.

Ea porro acquirendi ratio per Monas-
terii Delegatus appellabatur. Charta
Lutipoldi Ducis Bavariae in Chronico
Richersbergensi ann. 1162. Hoc autem
traditio ad altare S. Michaelis in Richers-
berg me presentis ac potenti force et per
manum Comitis Lutipoldi de Bliesen dele-
gatione firma, in cuiusnamque Delegatio
sedam per manus nostram prius florat
facta. Idem Chronicon ann. 1157: Idem
Comes Periholdus... in manum Comitis
Periholdi de Pogen od. fidem Delegavit
Richersbergensi Ecclesie per manum que
omnimodis Delegandum ad petitionem
ejusdem Ecclesie Prepositum Fratrum.
Et ann. 1162: Ibi Prepositus Richers-
bergensis Magister Garous in audiencia pu-
blica (Curia) interpellauit ac monuit Comi-
titem Periholdum de Pogen, quatenus
primum, quod dicitur Mansuerit, secun-
dum quod in manum ejus daret, q. Ri-
chersbergensi Ecclesie Delegaret. Et De-
legatoris providentia: presens fuit Comes
Periholdus de Andechs, qui locutus est in
hunc modum: Facte debes, o cognate
Comes Periholdus, quod postulatur, quia
ego id ipsum primum sic in manum tuam
Ratispone delegavi, ut tu hoc Delegares
jam dicto Casabio, etc. Eiusmodi autem
donations ac tradiciones per manus ad-
vocatorum febant, ut ibidem innotuit.
Charter Ludovici Imper. ann. 910. apud
Brower. lib. 3. Anct. Fuld. cap. 16: Si-
guum Gebhardi et Churredi Comitum,
qui sedam traditione rerum fideli mensa
suscepserunt, et hoc coram Regis jurave-
runt, ut eas S. Bonifacio Marisi fiditer
Delegarent, et perceptio regis confirma-
runt. Et sicut in eis memorem referenda
videnter que habentur. Traditiones Medi-
astenses lib. 9. trad. 1: Hoc idem Wer-
mundus in manum predicti Goldobaldi
Comitis allegavit, ita et ille fidem ipsi
seruans in altero patroni nostri Delegavit.
Tradit. 3: Primum... in usum fratrum
hujus Ecclesie ob memoriam sui Delega-
vit. Tradit. 31: Idoneos testes 6. numero
conjugium suorum delegaverunt, quibus
harruariorum traditionis jus Delegaverunt,
illa hec jus delegationis invicem sublimau-
erunt manus fraudibus, etc.

2. MEDIALTO. Idem qui Mediastinus,
Gal. Mater. [Charta ann. 1244. in Ta-
bula. Compend.: Mediastores vero et illi
qui cariosum duc... nihil miscerent cum
cariorum in predictum dicti Majoris.
Tabular. SS. Trinit. Cadomensi. fol. 23:
Habemus... in Ambia terram uniuersi-
carum... et Mediastorum nec accurrum terram].
Tabularium S. Sergii Andeg. Ob. 36:
Terram proprie Capitalem S. Lazar. apud
Caloniam Mediastor Episcop. Hubertus Andeg.
deg. bonus suis et carius consuetudine
mediastores exercuit. ¶ Vida Gerard.
proleg. Chartul. S. Petri Carnot. pag.

3. MEDIALTO. Prmas, sponsor. Charta
exarata ann. 978. apud Ughelium in Be-
neventanis Archlep. Guaduum mihi de-
derunt Simons Clericus et Iudeas, et Ra-
doslaus Diaconus... et Mediastores posse-
runt Goldaries de iam dicta civitate
Sipontio. Similiter tam Marcus Clericus
guaduum mihi dedidit, et posuit Mediastorem
Milium fratrem suum... et ratione, ut si
aliquo tempore adveniente aliquam con-
trariastatem fecerint, per qualcumque
modum vel ingenium, obligauerunt: se
41

omnes componeantur cum predicto Archiepiscopo, etc. Vide *Medietates*.

MEDIATORIA, Predium quod a colono partitario cultur. *Charita Odonis Millitis ann. circiter 1050 apud Marten. tom. I. Ampliss. Collect. col. 420: Dono mediatoria unius capelle fundatae in honore S. Marie Virginis, et dono unam terram ad eum Mediatoria tantum pratis et ratis agripennos ad vineas. Vide *Medietates*.*

* Gall. *Métaire*, alias *Mestaria* et *Mestaria*. *Charita ann. 1218 inter Instr. tom. 8. Gall. Christ. col. 528: Ego Gaufridus vicecomes Castridunensis... cum... dedicem et contulisse unum hibernagii modium in *Mediatoria mea* de *Mamberolles*, etc.* *Allia ann. 1301. In Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 140. r. col. 1: La *Mestaria de Pauleon sur jour de Tres saies, dix bures. Recognit. feud. dom. de Verte-ponts ann. 1396 pro castel. de Buri: Ille une Mestaria assise aedificat lieu de Buri, etc. Moitierie vero, Reditus ejusmodi predi, ut et *Mestaria*. Lit. remiss. ann. 1482. In Reg. 208. Chartoph. reg. ch. 216: Pour raison de la moitié du jasgnage de la Moitierie de l'année, etc.* *Tabul. Fossat. fol. 2: Il ne doivent nulles constances de leur propre bestial norri en leur maisons, soit en *Mestaria* ou autrement. *Mestaria*, eadem acceptio; apud Bellum. Ms. cap. 27. pag. 67. v. col. 2. Vide infra *Mestaria*.**

MEDIATORIUM, S. Hieronym. lib. 2. adversus Helvidium. cap. 9: *Quale illud jejunium est, aut quod illa refectio post jejuniu[m] cum pridianis epulis distenditur, et guttur nostrum *Meditatorium* afficit latinarum?* [hoc est, quasi intermedium.]

MEDIATORIA, *Medietura*. Eadem notio que *Mediatoria*, Gall. *Mestaria*. Diploma. Odonis Comitis Carnot. ann. circ. 1015 apud Marten. tom. I. Ampliss. Collect. col. 376: *Tributu[rum] iugitor presatus Hugo clericis in iam dicta ecclesia... et in eadem loco duas Medieturas, utramcum tribus arpennis proxima, alteram cum quatuor. Alio ipsa quoque terra unum molendinum in donatio, et censum de eis molendinis, et duos arpennum arvensum et diminutum solvente censu, et in loco qui vocatur *Giroin* aliam *Medieturam*. *Charita ann. 1047. apud Stephan. in Antiqu. Bened. Xanton. MSS. pag. 327: Donatus... Ecclesiastis S. Ioannis de Anglia cum integratis sua et redicimatis de usu*terris* *Medieturia* nostris dominicis. Allia apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 118: Ibi donavit per manum eius *Gaufridus Comes filius Eudonis Comitis S. Martino Majoris Monasterii* duas *Medieturas* cumibus et agricolis. Ibid. pag. 109: Itemque dedit et duas partes decima duarum *Medieturarum* et totam decimam equorum suarum. Vide *Medietarius*.**

1. MEDIATUS, Ex parte media plena. *Acta SS. Philemonis et Apollonii tom. I. Martini pag. 765: Jusit exhiberi et alios quatuor saccos *Medietatas* arena, et immixtis in eos stercu, quatuor protectores et projecti in mare. Supra: Jusit exhiberi saccum cum arena.*

2. MEDIATUS, pro *Medietas*, *Motid*. *Littera Caroli Iohannis Reg. Fr. primogen. anno 1303. tom. 3. Ordinat. pag. 627: Sub anno obitum solidorum Parrot. vicebus a transversitate exigendum, quod causas exigit committendorum, et applicando *Medietatum* dicto dom. *Medietarii nostro ob-hibis, per receptorem Parrot vel futurum, et *Medietatum* in usibus confra-trim Beatae Marie, etc.**

MEDIAVITA, Concilium Colonense ann. 1810. can. 21: *Prohibemus item, ne in aliquo Ecclesiarum nobis subiectorum imprecacionis flani, nec decantetur *Mediavita* contra aliquas personas, nisi nostra scientia speciali: cum nostra intereat talia discurere, quando sint talia sciendi.* Joan. Hossemius in Adolpho Episcopo Leod. cap. 28: *Cuperunt Ecclesiarum maiestates, et Media vita esse canere contra ipsum. Albertus Stachialis, et Hinc. Archdeleg. Bremensis ann. 1394: Clerus qui graviter assenseret ex tempore expeldebant. Media vita, si alio mescratione carnime cum meroe conatabat. Ubi intelligitur Pross illa Lamentatio, quam fecit Notkerus Balbulum Sangallensem tradunt, cum in *Marinadodel* pons in loco prescripti ei periculissimo edificaretur. Media vita in morte sumus, quem querimus adjutorum, nisi te, Domine, qui pro peccatis nostris justus trasceris. Existat apud Canisium tom. 5. Antiq. lect. pag. 770. Cantitur autem illa Antiphona in Sabbato Dominicum tercias Quadragesimas in Completorio. Vide Du randum lib. 8. Ration. cap. 52. num. 5. Ordinari. Ord. Premonstr. pag. 904. et in voce *Reliquia*.*

MEDICA, Obstetrix, in *Glossa Isidori* in voce *Maria*, ubi perperam editum *Media*. Elusmodi *Media* non semel occurrit in vett. Inscript. 312. 4. 685. 9. 696. 1. 2. 8. Vide *Glossar. med. Graecit. in Tzepi*.

MEDICABULUM, Quod medeiam affert. Apuleius Florid. tom. 18: *Contulerimus que me ad *Pervianas aquas*: gratissima prorsus et sanis n[on] vula, et aegris Medicabula.*

* **MEDICAFERA**, Caveria. [Mensura quinque modiorum. Dief.]

MEDICALIS, pro *Medicinalis*. S. Columban. instruct. 11: *Plus suave est, plus Medicale est, plus salubra est cordi dilectio, etc.*

MEDICAMENTA MALA, *Pharmacis, venientia, incantationes, et omnium venenorum noxe. Sextus Platonis. lib. 2. de Medicina animalium cap. 2. n. 6: Adversus mala medicamenta, et vulnera [parvula] in pelle tunc, si circa brachia habent, nullum medicamentum nocere ibi potest, nec servare, nec latere, nec colla malitia, nec quidam phantasma sentire.*

[Plinii lib. 20. Hist. nat. n. 39: *Pythagoras eccliam in limine quoque Janus suspensam malorum Medicamentorum intritum pellere tradit.* Add. lib. 25. num. 31.]

MEDICAMENTARIUS, Veneficus, in leg. 7. Cod. Just. de Theod. (5. 17.) in leg. 1. god. tit. Cod. Theod. (8. 16.)

* **MEDICARE**, Medicinam profiteri, exercere. Statuta Montis Regal. cap. 47: *Item statutum est quod aliquae persona non posset nec debet Medicinare, vel uti, nec exercere, aut in aliquo operari artem Medicis physice. Et qui approbatu fuerit ad Medicinandum in predicta arte, tenetur, videlicet agnosce infra.*

* **MEDICINARE**, Medicamenta adhiberi. Gall. *Medecinar. Lit. romiss. ann. 1855. In Reg. 84. Chartoph. reg. ch. 495: Dicitur *Mahauia expirans*, non occasione ipsius percussione solumento, sed ex eo quod carui medicis... si Medicinata fuisse, sanari et reconvallescere potuisse.*

Charita fundat. collegi de Verdala Tom. ann. 1857. ex Cod. reg. 4228. fol. 12. r: Nulli corum extra mensum communem panis, vinum, pecunia, vel aliqua alia victualia ministrantur; nisi Medicinati, sanguinos minutus, aut alias tali corporis necessitas detent fuerint.

* **MEDICUS REGIS**. Vide *Architri. Chart. Langob. ann. 716. apud Brunett. Diplom. Etrur. tom. 1. pag. 458: Accepit ad *Gaduald vir. mansu. Medicus Regis publicus*.*

* **MEDICUS VULNERARIUS**, Chirurgus, qui vulnera curat. Mirac. S. Hyac. tom. 8. Aug. pag. 372. col. 2: *Petrus sartor de Casimiria, manus dextra graviter vulneratus, et Medicis vulneraris destitutus, post vota sonatur. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7637: Moge, Prov. medicus, plagarum.*

* **MEDICUS PLAGARUM**, Idem quod *Medicus vulnerarius*, Ital. *Medico chi-*

Medicatura, qua est specientrum sexaginta denariorum, qui faciunt solidos novem.

* **MEDICINA**, Emplastrum, malagathia; *Medecinæ* in *Stat. ann. 1812. tom. 1. Ordinat. reg. Franc. pag. 512. art. 1. Lit. remiss. ann. 1866. In Reg. 84. Chartoph. reg. ch. 630: Quidam medici diligentes Medicinas supra dictas plegas possent pro curando eas; tamen idem Stephanus quas sperneret sanari, dicitur, Medicinas de super vulnera predicta, statim cum dicti medici recedebant, ambo a Mortis, eadem notione, ut videtur, apud Guignevil. In Peregr. hum. gen. Ms. ubi de Medicina:*

*Et non pour quant mangier se boire,
Et ses empêtrures et ses Mortes,
Et ses emportementes, etc.*

*Méchines, pro *Médecine*, in Poem. Ms. Rob. Diaboli:*

*Car moult y et arbres plantés
Et herbes et bonnes racines,
Deut sur lui les bonnes Méchines.*

Bestiar. Ms. ubi de Castore:

*So sit on de ses glandières
Méchines à plusieurs autres.*

*Ubi textus Lat. *Cujus testiculi medicina sunt apissimæ**

MEDICINALBUM, *Iarpaxiū, in Gloss. Graec. Lat. [Medicinalbum, in Gloss. Lat. Gr. MSS. Sangerm.]* [O Adde ex Castigat. in utrumque *Glossar. Medicinalium.*]

* **MEDICINALIA**, Medicorum ars. *Pactus Leg. Salicis in variante lectione apud Eccardum pag. 178: De Medicinalia, ut infantis hanc discere mittantur. Ubi Editi: *De Medicinalia art.**

* **MEDICINALITER**, Medicorum arte. *Acta B. Franc. Fabrian. tom. 8. Apr. 990. col. 2: Marciatius... habebat maximam et pericularem infirmitatem in oculo, que a medici judicata fuit quod esset fumus cataracti, a qua non credebant quod possent sanari Medicinaliter.*

* **MEDICINARE**, Medicinam profiteri, exercere. Statuta Montis Regal. cap. 47: *Item statutum est quod aliquae persona non posset nec debet Medicinare, vel uti, nec exercere, aut in aliquo operari artem Medicis physice. Et qui approbatu fuerit ad Medicinandum in predicta arte, tenetur, videlicet agnosce infra.*

* **MEDICINARE**, Medicamenta adhiberi. Gall. *Medecinar. Lit. romiss. ann. 1855. In Reg. 84. Chartoph. reg. ch. 495: Dicitur Mahauia expirans, non occasione ipsius percussione solumento, sed ex eo quod carui medicis... si Medicinata fuisse, sanari et reconvallescere potuisse.*

Charita fundat. collegi de Verdala Tom. ann. 1857. ex Cod. reg. 4228. fol. 12. r: Nulli corum extra mensum communem panis, vinum, pecunia, vel aliqua alia victualia ministrantur; nisi Medicinati, sanguinos minutus, aut alias tali corporis necessitas detent fuerint.

* **MEDICUS REGIS**. Vide *Architri. Chart. Langob. ann. 716. apud Brunett. Diplom. Etrur. tom. 1. pag. 458: Accepit ad *Gaduald vir. mansu. Medicus Regis publicus*.*

* **MEDICUS VULNERARIUS**, Chirurgus, qui vulnera curat. Mirac. S. Hyac. tom. 8. Aug. pag. 372. col. 2: *Petrus sartor de Casimiria, manus dextra graviter vulneratus, et Medicis vulneraris destitutus, post vota sonatur. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7637: Moge, Prov. medicus, plagarum.*

* **MEDICUS PLAGARUM**, Idem quod *Medicus vulnerarius*, Ital. *Medico chi-*

rugo, Gall. Chirurgien. Stat. Bonon. ann. 1250-67. tom. II. pag. 47 : De Medicis Plagorum. — Statutum quod si impugnatio Doctissimi medico, et a mortis de tache, vel ab aliquo alio Medico Plagrum quodcumque fuisse a potestate de aliquo membro deducatur, quod ipsi de suo iurato testimoniar [Fr.]

* MEDIDURA. Tributum, quod ex mensura percipitur: ab Hispan. *Medida*, mensura. Charta Aldef. reg. Castel. Inter Acta SS. tom. 6. Jul. pag. 55. col. 2: Accipiat semper omnes Mediaturas aique directu-as, que in eodem menses evenient, ne omni iurito quod ibidem vendetur, ita quod quantum accipiat de illis. *Medidura* et directurus, expendatis in illis puer necessaria fuerint.

MEDIE, pro *Mediocriter*, usurpasse Lacantium, lib. 6. cap. 15. Ulpianum, Capitolium in Albino, etc. observatum a Salmasio ad Spart. pag. 184.

* MEDIESTRINUS, pro *Mediastinus*, servus ad villora servitius deputatus. Vox Latinis Scriptoribus haud ignota. Tabul. S. Leodegar. Prætelensis tom. 4. Hist. Harcor. pag. 7: Dunelma quoque soror Rogerie Bellmontis dedit in villa que vocatur Boscus-rehardi quendam *Mediastinus Ascelinum nomine*.

* MEDIESTRINUS, expvtr., Eadem notione, pro *Mediastinus*. Gloss. Lat. Gr. MSS. Sangerm.

* MEDIESTRANEUS. Medius. *Chyrophum mediastaneus*. Signum quod in media Charta apponi solet. * *Medius*, ut fallor, Charta in duas partes divisa, quarum una uni, altera alteri et contrahendit, dabatur. Vide in *Chyrophum*; Charta ann. 1171. apud T. Thomae. tom. 2. Hist. Lotharing. col. 361. Pretendebant quod ad eum contumeliam nominis hoc actudum, cum inde faciam nostri cartam predecessoris, Mediciana subsequens chyrophum, quod exinde cibis ulterius compausi, delatam faterem.

* MEDITERIA, *Meditas*, Gall. *Meitie*. Charta ann. 1255. in Chartul. S. Vandreg. tom. 2. pag. 1529: Tradidi... domino Abbatii et Conventui S. Vandregiulli in puram et perpetuam elemosinam... totam illam *Medietarianum campipartiri* quam ego habebam et percipiebam apud Chansors in illo feodo qui dicitur feodus de medietate sit in castellariis cum omnibus pertinentiis dictae *Medietariae*, justitiis et redditibus, et breviiter cum omni iure quod in dicta *Medietaria habebam*. Tabular. Pontisar. *Medietarianum terrae habebit*. Vide *Medietarius*. Hinc *Medietaria*, *territoria*, *partage*. Le Roman de la Rose MS. :

Si qu'il n'a soit mie domi,
Mais tout entier sans tricherie,
Ces n'etiez pas *Medietaria*.

MEDIETARIUS, Colonus partarius *Metayer*. In Consuet. Cenoman. art. 185. [Medietaria, in Bituric. tit. 9. art. 48.] *Pseuoy* populi, in Basiliac. Moschopulus pag. 67. *Medietaria* sive *moitie*. Historia in Geopatris legib. cap. 1. 3. *Medietariae* rob. zizpov. apud Hartmann. lib. 3. tit. 8. § 7. Qui ad medietatem laborat, in Capitul. Caroli M. lib. 1. cap. 168. [no 157.] *Partarius colonus*, in leg. 23. § 6. D. Locati. (19. 2.) *Medietaria* partaire, in Consuetud. Turonensi art. 113. *Charta fundationis Abbatiae d'Orbessier*, ann. 1007: *Sicut sint predictis Fulcheria et successoriis suis propriis animalia, sive *Medietariae* suis partitionaria*. [Charitular. S. Vincentil Cenoman. fol. 81: *Contentio super quadam gallina*

et meistina quam dicitur. *Willelmus petebat a Medietario elemosynas B. Vincentii*. Vide *Facherius et Partionarii*.

* *Metthier*, in Charta ann. 1255. ex Tabul. Cartus. B. M. de Parco. *Motolion*, in Charta ann. 1374. ex Reg. 108. Charthop. reg. ch. 202. *Moitoyer*, apud Belton. Ms. cap. 27. pag. 63 v. col. 2.

* **MEDIETARIA FUNCTIO**, *Medi præstatio*, apud Marten. tom. I. Anecd. col. 850.

MEDIETARI SERVI, Qui duobus dominis obnoxii erant. [Minus bene: neque enim de servis, sed de vilianis atque adeo colonis partibus, qui ad medietatem fructuum tenebant, hic agitur. Vide supra. *Mediarus*] *Tabularium Angliae*: *Concessit Deo et S. Joanni Baptista Cavillam, que erat sua villa, ut esset *Medietaria* S. Johannis ipse et filii sui in semipertuum, et totum servitum quod solebat perpolveret Connit, de cetero perpolveret S. Joanni.*

MEDIETARIA, *Prædium* quod collitur a colono partitorio, in Bibliotheca Cluniac. pag. 54. *Vetus Charta Pjebaldi Chabot*: *In decimis ac ferragis rupturarum et *Medietariorum**. [Charta ann. 1077. apud Stephanot. tom. 4. Antiqu. Bened. Pict. v. MSS. pag. 465] *Dedi insuper monachis ibidem Deo servitibus de possessioribus meis *Medietarium* scilicet de Coiderie que sita est in insula Oleron. Alia ann. 1240. ex Tabul. Pontis Otrani: *Gaufridus de Ver Miles concessi monachis Ponti Oleranni quandam *Medietariam* sitam in feodo meo in parochia de Arnez. *Chartuar. S. Vincentil Cenoman. fol. 76: Committavit... omnia illa que sunt iuxta *Medietarium* monachorum que dicitur Margueria pro duabus oschis terra*. Charta Guillermi Episc. Catualna. ann. 1221. Hist. Pertic. lib. 3. pag. 224: *Concessimus... herbagium propriis pecudibus... et suarum *Medietariorum*. Ad *Medietarium* committere*, in Chartul. S. Vincent. Cenoman. f. 1. 108. *Tenit et *Medietarium*, quod nos dicimus. Tenit à moitie*. *Tabularium Fiscanense* ann. 1218. fol. 68: *Quod quidem vineam ego et predeceperam mei de Ecclesia Fiscanorum ad *Medietarium* tenemus. Excolete ad *Medietarium*, in Arestis Omni. Ann. 1282. 1. Regest. Parlam. Vide tom. 18. Spicilegii Acherian. pag. 299. *Medietaria, non semel in Tabul. Novigenti-trotroci. S. Dionysii*.***

* **MEDIETARIA** ET **MEDIETERRIA**, Eadem. *Charta apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 189: Concedens anno terram unius carcere qui adiacet predicto loco et dicas *Medietarias* apud solum que nuncupatur *Piriacum*. Charta Guillermi de Meliello ann. 1193. lib. 4. Hist. Harcor. pag. 1897: Et *duas Media-terias apud Valles scilicet, clausum sumum de hortis et vineam. Begolas et pressor-gium sursum* *Medietariorum* quod spectat ad *Canonicos*. *Medietaria*, non semel in Tabul. S. Dionysii Novigentii Rotroci *Moitoyer*, in Charta vernacula ann. 1283. ex Chartul. Domus Del Pontis. *Faire à Moitoyer*, ibid. *Tenir à Moitoyer*, in Charta ann. 1285. ex edem Chartul.*

* *Hinc Doner à moitio vel à moitury, Ad medietatem fructuum agros locare*, Charta capiti S. Vulfr. ann. 1317. in Lib. 2. ejusd. eccl. fol. 88. 1er. *Ave bailli à Hucari Hezel de Vauchelles à Moitier*, quarent deux journées de terre. *Alia Egid. abb. S. Mart. Tornac. ann. 1321. in Reg. 61. Chartop. reg. ch. 200: Lesquelles (terres) pour ce que nous ne*

les poies cultiver, nous avions donné à Moitie. Infra: *A moitoyer*.

* **1. MEDIETAS**, Eadem notione qua *Medietaria*, *Prædium* quod a colono partitorio collitur. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 62: *De terra arabilis bwn. III... tenet eam Winteradus, aut arat eam ad *Medietatem*, aut dener. XII. solvit. In *Medietate* a*justiciabilis*, *explectabilis* et *taillabilis*, in Charta ann. 1371. hoc est, ratione media pars bonorum suorum. *Medietas*, non raro occurrit apud Scriptores medie et initime etatibus prodimidia parte reditum rei cuiusvis, quod annotasse nullum. *Pro Medietate*, in Legge Siles. tit. 61. idem quod pro *rebus cuiusque* parte sonat.*

* **2. MEDIETAS BENEFICI**, *Dimidia redditum ecclesiasticorum pars a Clero Anglicano in Belli summis Eduardo I. concessa*. Charta eiusdem Regis ann. 1294. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. pag. 39. *Cum dilectus nobis magister Radulfus de Mortival persona Ecclesie de Ambrosden *Medietate Benefici*,... nobis in sub-sidium nostrum de anno presenti justa taxatione ultimo inde factam liberaliter concenserit et grantanter*.

* **3. MEDIETATE TENETI FEUDA**, dicitur in veteri Consuel. Norman.: quando aliqua persona intervenient inter dominum et tenentes. *Et hoc modo tenent omnes postnati, Mediante ante nato*. Vide *Medietaria*.

* **4. MEDIETAS PERPETUA** appellari videtur *Prædium*, quod ex conditione feodo nomine possidetur, in Charta Phil. Pule. ann. 1285. ex Reg. B. Chartop. reg. ch. 2. *Concedimus... quicquid in dicta rava-soria (de Quatuormaris) habemus, sive in memoribus, terris, campipartibus et *Medietatis* perpetuis*.

* **5. 2. MEDIETAS**, Panus serico lanaque textus, *Ferandine*. Chron. Parmense ad ann. 1294. apud Murator. tom. 9. col. 828: *Et ipse dominus Atto Miles factus in continentia fecit atque III. Milites suis propriis expensis, quamdiu fuerit in exercitu Ferrarie, quorum auxilia donavit duas vestes varis, unam de samito, quam donaverunt ad curiam, et aliam de *Medietate*, quam in exercitu fuerunt. Synodus Pergam. ann. 1311. ibid. col. 517: *Vestes virgulatas seu de catastribo, de *Medietate*, vel listatae... more laicali minime defensantes*.*

* **6. MEDIETAS**, *Opera, intercessus, Gall. Moyen, entrezise*. Charta ann. 1285. inter Probat. tom. 8. Hist. Burg. pag. 178. col. 1: *Per *Medietatem* probra-virorum dictus prior... publicis con-cessus, etc. Vide supra in *Medietaria*.*

* **7. 4. MEDIETAS**, pro *Mediocriteris*, in Opus. Pithei apud Lolsel. pag. 357.

MEDIETATES, **MEDIETARI**. Sacramen-tum *Majorum* in villis ac prediis, in Charta Gosleni Episcopi Carnotensis in Tabulario ejusdem Ecclesie num. 227: *Non exigam ab eis (rusticis) reparationes terrarum, vel aliarum possessionum deca-dentibus patribus, vel aliis possessoriis eorum, neque de conjugatis, familiis conditio[n]es, neque *Medietates* habebu[m] cum rusticis, neque eos militare in plenum, etc. Infra: Neque ab eis (rusticis) exigam, nec annona[m], nec avenio[m], nec ovem, nec agnum, nec capro, nec gallinas, nec ligna, neque eos *Medietarios* habeam, aut in predictis militare, neque convivere, aliquam ab eis exigam, etc. Ubi *Medietates*, *plegia seu fideiussiones, *Medietores vero fideiussores esse* videtur. Vide supra *Mediator* 8.**

* *Misi vero hoc intelligendg videntur de participatione seu sociitate, quam in*

locandis et procurandis prediis allavebus, cum rusticis majorum jurisdictionis subjectis, habere iis vettum erat. Unde in Juram. balliv. apud Joinville. edit. reg. pag. 147: *Et avec ce il (les baillifs) jureront que il ne pariront à rente nulle de nos rentes, etc.* Gasterani secundus locus hic allatus ita emendandus est: ipsaenit Charta: *Non patiar amodo quod seruitus propositi apud rusticos in eis majorum jurisdictione habeant, neque ab eis quodcumque exigant, ... neque eos Mediatariorum habent, ... qui in plegium missant, neque corveiam aliquam ab eis exigant. Quia nostram intentionem manifeste probat sacramentum majoris rusticorum ex Cod. ann. 400 eccl. Can. not.: Ne se soyez pleges por aux ne se serrez leur mélètiers de nulle chose.* Ibidem: *Neque ero plegius eorum cuius me Mediarius.*

MEDIETENARIUS. [Administratores, procuratores, qui rem alterius tractant.] [Vel potius coloni partiariorum. Vide supra *Meditarii*.] In Charta ann. 1299 apud Thohassierum in Consecutio. Blitric. lib. 1. cap. 88: *Medietenarii et sanguientes dictorum religiosorum etc.*

1. **MEDIETURA.** Vide *Meditatura*.

• **MEDICILLA.** Medicamentum, remedium, sanitatem. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7641.

• **MEDIMISSARIA.** Dignitas ecclesiastica secundi ordinis. Reg. collat. dioc. Eystet. apud Falckenst. in Antiq. Nordgav. cap. 3. pag. 298: *Freyenstein, primaria. Freiental; Medimissaria. Freiental, capellania hospitalis S. Trinitatis. Infra: Greding, primaria S. Jacobi, Greding Medimissaria, Greding capellania B. M. V. ad sepulcrum extra muros.*

• **MEDIMA.** Mensura et quinque modiorum, dicto quod medietur quinque modiorum, qui sunt perfecti numeri, id est, decem medietas. Papias.

• **MEDINUS.** Moneta Turcica species, que 18 den. moneta Franc. valeat. Vocalianum Lat. - Saracenicum ad calcam Hispani Hieron. Bernhardi de Breydenbach pag. 290: *Ducatus duxi. denarius, denar. Medinus, medietas.*

* **MEDIO, DG.** [Anglisch hydrocl. DIEF.] **MEDIOCRES PERSONAE.** Vide *Homo*.

• **MEDIOCRISS.** Inferioris gradus. Instr. ann. 1308. tom. 5. Cod. diploma. Polon. pag. 26. col. 2: *Ne dum in prelatos Mediocres, sed etiam in superiores, puta episcopos et Archiepiscopos, etiam successores rebellionis esse spiritum temere exercerent.*

1. **MEDIOCITER.** pro *Mediocrites*, in Spicil. MS. Fontanel. pag. 202: *Mediociter semper servetur in canto.*

• 2. **MEDIOCITER.** Dimidiatum, sequitur. Gall. Par moiéti. Charta ann. 1822. in Reg. 61. Chartoph. reg. ch. 142: *Totum, quantumcumque fuerit, emolumentum... dicta villa de Colaredo,... sit communia et Mediocriter dividatur inter dominum nostrum regem et dictum militum (Bernardum de Aspello). Infra: Mediociter et pro individuo. Rursum: Mediociter et pro individuo. Parag. Inter reg. et abb. Scalae Del Taro. Lib. 2. ann. 1838. in Reg. 65. 2. ch. 284: *Medietaria insuper ut balaena in dicto parvulo... nouler facienda cum sorum redditibus, emolumenatis et preventibus predictis dom. nostro regi et nobis abbas predicto... aquiliter et Mediocriter pertinebunt. Vide supra *Medietaria*.**

• 3. **MEDIOCITER.** Anni inter se comparatis, vulgo Bon an, mal an. Charta Joan. de Oabilone episc. Ligon. ann. 1261. in Chartul. ejusdem. eccl. ex Cod. reg. 5128. fol. 272. v. *Item in cras-*

tinum festi nativitatis Domini pro servitio, qui ascendent et descendunt, valent Mediocriter anno sol. Tunc.

• 4. **MEDIOCITER.** Satis. abunde, Gall. *Sufficiamenti.* Chron. Lemov. MS: *Hic rex (Robertus) manus eius fit Mediocriter litteratus, et amator religionis et ecclesiarum.*

• **MEDIOCROUS.** pro *Mediocritas*, Gall. Moyen. Testam. ann. 1382. inter Probat. 3. Hist. Nem. pag. 161. col. 1: *Item legi amore Dei, Ariadna filio Guillermo Peyrius, canonico Nemausi, Mediocras decretales inuenit. Paulo ante memorantur Protes decretales.*

• **MEDIOLA.** I. pro *Modiola*, Mensura frumentaria; vel *Meditalia*, Minutoris mensura species, Gall. *Maitte.* Notit. Lieb. Camerac. Episc. *In Beating terminis articulis ej. den. et unam Mediolam solentem.* Vide *Medata* et in *Modius* 2.

• **MEDIORIUM MANSUS.** Qui ad medietatem frumentum tenet, cuius coloparii partularius est. Charta Carol. C. ann. 855. tom. 8. Co. *Mediatorum duorum in Basiliaca et Vitudine.* Vide *la Mansus*.

• **MEDIOXIMUM.** Meditullum. Leges. Materni Episc. tom. 4. Juli pag. 308: *Et Mediolani, velut hinc indeoque concurrerent parvum Meditullum augustale palatum collocauit.*

• 1. **MEDIOZIMUS.** Minor natu, secundo genitus, quasi medius. Codex Traditionum Sancti Emeram. cap. 194: apud Bernardum Petrum tom. 1. Anecd. 1. 8. col. 178: *Monitu Itaque et petitione Friderici filii ejus qui Mediozimus frumentum suorum erat, et gladiatura se excusat, fratres ejus Otto senior et Otto junior pro anima patris et matris condonationem vii in loco Ensdorfis in manu Episcopi Chunonis resignaverunt.*

• 2. **Nostris Moyen-né.** Litt. remiss. ann. 1875. in Reg. 107. Chartoph. reg. ch. 315: *Colin Garin filii Moyen-né, de ladite Collate, et Philippot Garin puissé, etc.*

Alii ann. 1430. in Reg. 176. ch. 788: *Le suppliant ala accompagné d'un jeune fiz, nomme Perrin, Moyen-fiz de sa femme, etc.*

• 2. **MEDIOXIMUS.** Medius. Pasch. Ratib. in vita S. Adel. tom. 1. Jan. pag. 111. col. 1: *Seputa sunt autem decanterinae carissimae senis in basilica B. Petri Apollonis ad fastigio inter ejusdem Medicorum quatuor ecclesias contra Gerard. in Miram. quod ibidem. pag. 118. col. 1: *Seputa sunt ecclesiam B. Petri principalem, media jacuit longe ante gradum cancelli inferiorem. En la Mayenne, in medio, Galli. Au milieu, Reg. 2. sign. R. urbis Duac. ad ann. 1472. fol. 110. R. Et ac y estoient Prudence et Justesse qui prenoient la representation de nosreseigneur le due de Bourgogne, par la main, pour le faire asseoir sur le banc en la Mayenne deudiz neuf preuls, en ung haul siege.**

• 3. **MEDIOXIMUS.** dicitur de *Miscellatio frumento*, Gall. *Bled méteil* Chartul. S. Joann. Laudun. ch. 127: *Ecclesia B. Johannis duo modius frumento, ad considerationem ministerialium de Novantia, Medicozimi ejusdem villa mensura, in fessitate S. Remigii Warneri et heredibus ejus annuatim per solvet. Vide supra *Medians*.*

• 4. **MEDITALLIA.** Semitallia, Gall. *Demitalle.* Charta ann. 1224. apud Lobine. tom. 2. Histor. Britan. pag. 342: *Dedit D. Jakobus omnem talliam de Medicione quam participabat in terra et foedis didiciorum Canoniconum Belliotti. Vide Metallia.*

• **MEDITAREMUS BLADUM,** vulgo *Bled* meatu, in Tabularia S. Genovefa Paris. ann. 1291. Vide *Bladum* et *Medium* 2.

• **MEDITANERI.** Mediiterranei. Chron. Angl. Th. Otterbourne edid. H. Mart. pag. 29: *Sed de Anglia canentes Meditanei, id est, Mercii et gens Northumbriorum.*

1. **MEDITARI.** Animus relaxare, prorsertim venatione. Genesis cap. 31.

• 1. **Et agressus fuerit** (Isaac) *ad Meditandum in agro inclinata jam die. Leges Palatinae Jacobi II. Reg. Majoric. tom. 3. Junii pag. XXV: Assumatur qui veator nominatus ei caustal, qui canes nosdos venaticos custodias et de ipsis curam gerat; cum quibus quotiens decans furoris et nobis placuerit Meditandum. Vide Astarte et Meditata.*

• 2. **MEDITARI.** Indicare, significare. Ordin. eccl. Ambros. Mediol. ann. circ. 1130. apud Muratori. tom. 4. Antiq. Ital. med. sev. col. 910: *Tunc primicerius lectorum paululum semotus a loco suo infra chorum, incipit antiphona in choro, letitoribus circumstantibus in modum corone, ipso Meditante manu et voce desponsatione antiphona et ascensionem. Simili modo finita antiphona, magister scholasticus vicinus cantat eandem cum puris suis, Meditando super ab altera parte chori.... Hac antiphona finita, salutis archiepiscopus, et magister porrigit in medium chori cum puris suis ad canendum hymnum victissim cum choro, et respondendo cum *Meditationis de Perpetua*.*

• 3. **MEDITARIA.** Idem quod *Meditaria*, Gallice *Metaria*. Antiquit. Bened. Aurelian. MSS. apud Stephanot. pag. 540: *Dederunt nobis medietam *Meditaria* de la Bouchardiere. Et infra: Dedit nobis teritorum partem *Meditaria* de *Mansus*. Charta ann. 1218. apud Baluz. Hist. Tutel. col. 527: *Assignavi eis 20. lib. censuens Pictaviniorum veterum, quae habebant in *Meditaria* parochie S. Can-**

dicati.

• 4. **MEDITARIUS.** Idem qui *Meditarius*. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 286: *Haec insuper adjunxit dono *Meditariorum* suorum decimam prescripte parochie. Charta ann. 1247. apud Lobinell. tom. 5. Hist. Paris. pag. 638: *Firmas molendinorum, fabricarum *Meditariorum* et editum ac etiam nomine habeat usitare.**

• 5. **MEDITATIM.** pro *Meditatae*. Vita S. Angelini. Episc. Licensis tom. 2. Martii pag. 638: *Psalmos quidem ut causa et *Meditatae* recitaremus, precepit.*

• 6. **MEDITATIO.** Animus relaxatio. Leges Palatinae Jacobi II. Regis Majoric. tom. 3. Junii pag. XXV: *Ita *Meditationes* sine recreacione magis audiuimus assumimus, que non circa unum tantum, sed circa diversa, licet iomam et honesta, occupationem capere digneosuntur. Vide *Meditari*.*

• 7. **MEDITATORIUM.** Locus ubi quia meditari studet. Habanus in Hierusalem: *Gravi agricultura pressus jam quis in lectulo accumbat, quem ad scribendum, vel ad legendum in *Meditatorio* sedet.*

• 8. **MEDITERRANEA.** Certum in agro Nannetensi territorium, sic dictum quod Ligerim inter et Hederem situm sit, vulgo la *Mée*. Charta apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 389: *Consigit temporibus... Henrici qui Francorum republicam regebat, illustris Hosti qui *Mediterranea* singulari prudentia gubernabat. Vide *Media*.*

• 9. **MEDITILLUS.** Gloss. Greco. Lat. MS.: *Micryne, Meditillus, (Edit. mediellinus)*

mediterraneus. *Mediterraneus, Meditullum, mediterraneum.* Edit. *Meditullum.*

MEDITURIRE. *Meditari sepiuscule, occurrit in Miracul. S. Servatii Episcopi num. 57.*

* **1. MEDIUM.** *Tribunal, seu jurisdictio apud Genuenses ubi de causis civilibus agebatur. Marchisii Scrib. Annal. Genuens. ad ann. 1222 apud Murator. tom. 6. col. 427 : Pro justitia vera in consulari civitatis Ancelinum de Fontana Placentinum, in Medio autem Guilelmum filium Agathis Picentini, in burgo namque Jacobum de Huno Tardosensem. Bartholomei Scrib. Annal. Genuens. lib. 6. ad ann. 1280. Ibid. col. 496 : Consules placentorum fuerunt in palatio civitatis Henricus Rochamus, in palatio de Medio Guilelmus filius Agadi, in palatio fortanorum Jacobinus de Saragossa, in palatio burgi Thomae magistri Caroli.*

* **Medium,** pro *Media* parte, dixisse Capitalium, in Plo observat Casabona.

* **2. MEDIUM LUGRUM.** Vide *Mejaria.*

3. MEDIUM PLANTUM. *Vite Complantes.*

* [Gallice] *terre concédée pour être complante, puis partage entre le seigneur et le tenancier.* Cedimus cuidam homini nomine Gibrerto aliquid ex nostra hereditate ad *Medium Plantum*, a (Cartul. s. Andre Vienn. ed. Chevalier. p. 116. an. 1004.)

* **4. MEDIUM PLANUM.** *Campus, planties, Salas, Malaspinae de Rebus Sicul. lib. 2. apud Baluzum tom. 6. Miscell. pag. 241 : Contigit quod cum dictis Comas et sui de strenuitate et multitudine confidentes in quedam Media Planata procederent, memorati Franciscus e: Petrus cum Thaumatozis secum morantibus... in eos viriliter irruerat.*

* **5. MEDIUM TEMPUS.** *Formula in foro Anglicano usitata. Th. Blount in Nomencl. : In placo de quo Warranto Albas de Burgo dicit quod clamat annum et vacum et Medium tempus.*

MEDIUM VINUM, *seu tenor ad medium vinum, vineam scilicet, et qua viritor partiaris vini quod ex ea proverit, alteri ex pacto præbet. Vetus Charta in Tabulario Ecclesie Vienensis fol. 71 : Et laudaverint illi et suis heredibus quos habent de tenuorula suum tenorem ad servitum denominatum, pariem clausum vini, plantias ad quartum cinuum, unam coccam vocata et sextarium vini, et panem de quatuor frumentis. [Dare ad Medium, in Chron. Parmensi ad ann. 1280, apud Murator. tom. 9. col. 794 : Fuit tanta abundatio vini quod vix poterat gubernari, et multe vinas dababant ad vindemianum ad Medium. Dare ad Medium plantum. Vide Complantare.]*

* **6. PER MEDIUM.** *Phrasis Gallica, Par moi id. Ex dimidia parte. Charta ann. 1314. in Chartul. eccl. Lingon. ex Cod. reg. 5188. fol. 194. v. : Item plures personas de Cuseio tenari ipsius conjugibus qualibet anno infra nativitatem B. Johanni: Baptiste in xxiij. aminetia bladi per Medium frumenti et avene... Dictus Petrus habet quartam partem xxvj. aminetarum bladi per Medium frumenti et avene. Occurrit rursus in Ch. ann. 1391. Ibid. fol. 272. v. Vide supra Medium.*

* **7. DARK AD MEDIUM BASTIMENTUM.** Vide supra *in Bastimentum* 2.

* **8. IN MEDIUM RELINQUERE.** Id est, in dubio. Gall. *Laisser en doute.* Chron. Fr. Andrei tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 230 : De morte quoque ejus (Gerberti)

non recte tractatur, a Diabolo enim percusso dicitur obesse, quam rem in Medium relinquiunus.

* **IRE PER MEDIUM.** *Trajectore, Gall. Passer au travers. Vita S. Guid. tom. 4. Sept. pag. 44. col. 2 : Habitatores loci frequenter ibant per Medium sepiuschi.*

* **9. MEDIUM.** *Ratio, argumentum; schoasticis, Medium terminus, Gall. Moyen. Stat. Univers. Andegav. ann. 1410. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 503. art. 29 : Arguent doctores modo preacto, quilibet duobus Medis, ad quorum unum dumtaxat licenciandi responderunt.*

* **10. MEDIUM.** *Media via et ratio, modificatio, ad conciliandos animos salubris et accommodatis, sequit conditio, Gall. Moyen. Moyen terme. Vide Hiltaus. Glossar. German. col. 1350. voce *Mittel.**

MEDIUM. *Glossa Isidori : Recipior, ac tor concordio. Medium. Papias, et ex eo Will. Brito in Vocab. : Medium, intermixtus, pacificator, et actor concordie. Idem Papias. Arbitrio dicitur, iudex Medium, informans. Haec vocem apud Grossos usum non observat. Seclusus de Usuris, pag. 176. Consulta Zachiel lib. 1. cap. 38. de Angelis. Hi ergo proprius dico, qui mea liberi, et quod impetrariorum quadam ministri semper ad Medium idem plus sciant. Charta Chanc. Imp. apud Brower. lib. 8. Antiqu. Fuld. Cum inter se de alterius electione discordarent, non consilio habuit. Medium mensa fecerunt, et omne concilium inde impuserunt. Aliis Frider. II. Imper. ann. 1218. in Tabul. Campan. : Episcopus Claromontensis constitutus est Medium, cuius arbitrio staretur. [Charta ann. circa 1050. in majori Chartul. S. Vict. Massil. Ego Ricarius Medium episcopus hoc domum firmo.] Pacis medium, apud Aimo- nium lib. 3. de Miracul. S. Bened. cap. 5. Collatio Chartagin. III. cap. 138 : Tu vir nobilis, qui Medium tenes hoc loco personam, etc. Adde Gregorium M. lib. 7. Indict. 2. Ep. 104. [oo] Charta ann. 1258 apud Kopp. Orig. Feder. Helvet. mun. 10. pag. 18 : Nos Rodofus comes de Hubenburg, etc. et nos frater Johannes Abbas de S. Urbano presentibus protestamus, quod nos prefatos comes... Mag. Hermannus de Murato et vir nob. Cunradum de Baudis, Et nos predictus abbas... Mag. Heinricus de Basilia et vir. nob. Vostricus de Balme... dignissimis arbitris... Medium velut dicimus nob. vir. vir. et Medium velut dicitur Ubi Medium est, quem Galli dicunt Surbitum. Compromissarius communis partitum consensu constitutus, cuius administratus terminatur, arbitris singulis ab ultra parte nominatis quicquid pro parte sua statibus. Vide Hiltaus. Glossar. German. voce *Mittel-mann*, col. 1360. Dicitur etiam *Medio Persona* et *Mediator* ;*

* **11. Moyen,** eadem notio, nostris. Pactum inter Henr. comit. Luxemb. et Trever. ann. 1392. tom. 2. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Hontheim pag. 15. col. 2 : Et apres des dettes et des bestanz, le nostre sougis ont eu au dia citoins jusques aujord'hui, nous en avons bons moyens.

Froissart. vol. 1. cap. 115 : Les deux cardinaux estoient trahise et Moyens.

Chron. Fland. : La contesse de Haynault, qui eur du roy d'Angleterre, se fit Moyenne des deux princes. Hinc Alter entre deux, pro

mediatoribus agere, in Stat. ann. 1389. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 278. art. 1. Se ledit arboris et de la confrerie dessuadit, ou li uns d'eulz,

est ou ouissent affaire contre le prochain sans de un de leurs confreres, ou plus ou moins, tenus est d'Aler entre deux, aux serres repous de son serment. Melius est Pro mediator. In Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7037. Vide supra *Mediator* 1.

* **12. Medium Junxit dicitur.** Is ad quem et a quo ad alium provocari potest. Litera Caroli primogen. Johannis Reg. Franc. ann. 1356. tom. 8. Ordinat. pag. 145 : Voulons et ordonisons que si encuns des subjet et justiciables dudit royaume, appeller desormais de juge sujet, d'encun sentence, pronunciation ou jugement en la Cour de Parliament ou autre Cour royal, en dédisant le juge moyen, etc. Litera salvamentis ejusdem Johannis Reg. Franc. ann. 1360. Ibid. pag. 467 : Et sum, abeque *Medio*, necessiter habuisse ressortum coram dictis justiciariis et officiariis nostris. Vide *Judex Medium in Jure*.

13. MEDIUM. *Mediocris, qui nec summi, nec infimi ordinis est. Medium Princeps, apud Ammian. lib. 14. Medium vir, apud Opusculum in Caro. Medium dux, apud Spartanum in *Elio Vero*. [Medium Altarum, in Leg. Alaman. lib. 25. § 4.]* [oo] Vide Grimm. Antiq. Ger. German. pag. 260.

14. Medium seu Tenor medium. vox formans. Dicitur autem vox medium, seu Tenor domini capitall, qui alios habet vasallos, aut tenentes, pro quibus respondere tenetur domino capitall. Vide Statut. 2. Westmonasteriens cap. 9. et Fleetam lib. 3. cap. 50. Vide *Medietate teneri in Mediumis* 1.

* **15. Medium, nude dicitur ager qui a colono ad medietatem fructuum collitur. Charta ann. 1251 : Damus omnipotenti Deo et S. Mariae matri ejus et toti capitulo S. Nazarii Carcassona... Medios, quartos, tertios, census, etc.**

* **16. MEDIUM MANSUS,** Ead. notio. Vide Mansus.

17. MEDLETA. *Idem quod Melita, Melita, apud Bractonum lib. 8. tit. de Corona cap. 35. [Culpa dicitur, inquit Speimarus, quam quis inopinate commiserit non rixando solum et pugnando, sed immiscendo se pacifice vel cuius vel negotio. Ranulphus de Glanville Tract. de Leg. Anglic. lib. 1. cap. 3 : Ad vicecomitem etiam pertinet per defensionem minorum cognoscere de Melletis, de verberis, de plagiis, etc. Anglia etiamnum Melletus, pro melletis, etc. Medium et melletis.*

18. MEDO. *Mada, Arca mites, et melicerum, Medice, et Hydromeli, Medicis melle miscet et dicitur Medo, melle, mela, inquit Jo. de Janua. [Uinde Gloss. Lat. Gall. Sangerman. : Medo, beverage de melle et d'yeux cuite.]* [oo] Gloss. Elstici : Medo, Meda, vel Medus. Ugutio : Hydro-melum, aqua mellita, quae consistit ex aqua cocta et melle. Idem dicitur Medo, scilicet melleum. [oo] Vide Graff. Theraur. Ling. Franc. tom. 2. col. 688. voce *Medo*.] Concilium Wormatiense ann. 886. can. 30. et Triburicense ann. 885. can. 56. de Penitentibus : Absident a carnis et caseo, a vino, et Madone, ac melle cervisia, nisi diebus Dominicis. Adde cap. 58. Monasticum Anglie. tom. 1. pag. 26. *Duas amphoras de melito potu, quam Madonem vocant.* Dittmarus lib. 7. : *Ignam imponitum, quod defecit aqua, Madone extinguit.* Chron. Reichenbergense et Togeno Pataviensis : Omnes Principes a Comite in vena et Madone et onomatibus multum ammirantur sunt. Petrus de Duisburg in Chron. Prussiae cap. 5. : *Pro potu habent simplicem aquam, et melicerum*

seu Medonem. *Enēas Silvius* in Hist. Bohem. de Medone : *Erat autem potus suarissimus quem Bohemi ex albo melle conficiunt.* [Annal. Bened. tom. 3. pag. 33] *Viginti sūtūs de Medone seu vino mulso.* Tabular. Rothom. tom. 2. Hist. Britan. pag. 80 : *Tristabatur tamen admodum, quod in adventu tantorum viorum viros non habebat, quanquam Medonem et cervisianum abundantissime habebat.* Vide Reginonem lib. 2. cap. 7. 9. Michael. Scottum lib. 1. Mensa Philo. sophicum cap. 8. Bromptonum. W. Thorn ann. 114. Chronic. Montis-Serreni cap. 168. Metropolim. Saliburg. tom. 2. pag. 8. etc. [Versus antiqui singulis mensibus subjecti in veteribus Missaliis, sub Januario leguntur :

In Jano clara calidique cibis dñe
Alque deinde in Februario, ut ubi notes.
Ledit omnia Medo tunc potes, uti bene credo.
Balneis tunc intres, ut remum scindere curas.]

* Occurrit etiam *Medo* pro mensura ejusdem portionis in Praecepto Ottonis Regis ann. 939 apud Eccardum in Probat. Hist. Marchionum Orient. col. 190 : *In tribus vero locis, Bidrici, Burg scilicet et Mokraniac, in unaquaque sorum tres Medones, duasque cervisias, sex modis tritici, duos porcellos, duas anseres, de cunctis gallinacis, etc.*

MEDA. Eadem notio, apud Aelfricum. Ethelredus Rievallensis : *Cum calice pleno Meda ergo eius, proceres invitatis ad potum.* Legg. Burgoenum Scoticum cap. 89. 15 : *Simile judicium erit de Meda, sicut de malo cervisia.* Monasticum Anglie. tom. 1. pag. 187 : *Decimam totius concreti mei prater decimam vini et Medae.* [Haud scio an ea notio accipienda haec vox in Charta Caroli Simplicis Reg. Franc. ann. 922. Append. Marce Hisp. col. 814 : *Quicquid prefatus Postifer Wigo emul in villa stagna et stagno et ipsas in Cuculo, valle Guntravi, vel ipsas Medas, etc.*]

MEDUS. apud Aelfricum, Nitio, apud Priscum. Excerpt. de Legit. Capitulare de villis cap. 31 : *Braicos, cervistas, Medum, mel, ceram, etc. Medi decoccio,* apud Fortunatum de Vita S. Radegundi cap. 15. et in Vita Abbatum S. Albani. Medonus porro variis conficiendi modis docent Dioclesios lib. 1. cap. 8. Columella lib. 12. cap. 1. Palaudia in mensibus, col. 8. Plinii lib. 14. cap. 17.

* *TEODORAPIA.* id est. *Littera inde Medographia.* id est, *medicina scriptor.* Vocata utriusque.

* Errat Vocabularium laudatum, ut et Calvinus in Lexico. *Medogrammateus*, in leg. 4. Cod. de Tabular. scrib. (10. 69.) ubi nonnulli. *Demogrammateus* emendant : non. Autem. *Medographia*. quae ad medicinam nulnomodo pertinet, sed ad munia publica, nemō non videt.

* *MEDOLLALIUS.* Locutus est in *Medella* 2. que definitur. *Mensura liquidorum*, eadem quae *Meillerota*. *Charta ann. 1000* ex majori Chancery S. Vict. V. coll. fol. 54. *Potitus Gaufridi* 1. *coloresum unum cum sextario legari de octo Medollalibus de olio olive... pro tensitudine duabus*

luminaribus in altare, etc. Vide *Medella* 2.

* *MEDULA.* Adalh. Statut. S. Petri Corbelensis. lib. 2. cap. 9 : *Spolia autem aut ordeum, qui similiter cum Medula sicut spuma colligitur, etc.* Ubi Guerrardo Medula idem est quod *Mota*, scilicet acervus segetum in acutum cacumen fastigium Gallis *Media*. Confer *Medella* 1. et *Medella*.

* *MEDULCARE.* Amarum dulci tempore. Chrop. lib. Michaelis apud D. Calmet. tom. I. Hist. Lotharing. col. 558 : *Noverit difficultatem observatione quoque Moris legis americana, gratia Evangelii, etc.*

* *MEDULCUM.* Nominis rationem docet Charta ann. 1839. lib. Reg. 71. Chartr. reg. ch. 817 : *Quos redditus ipsas Bernardus de Leparis habebat pars tempore in Medulco Burdegalie inter duo maria. Vide Mediterranea.*

* *MEDULLA.* Elychnum, Gall. *Mache*. Stat. MSS. eccl. Tull. ann. 1497. fol. 95. v. : *Medullam administrans (matricaria) ad uera lampadarum.*

* *MEDULLA.* Mica, Gall. *Mie*. Cremen. Rom. MS. fol. 11 : *Electo autem sedenti in sua sede diaconus cardinalis tergit caput cum Medulla panis diligenter et cum panno mundo.... et tunc electus latus manus cum mica panis et bene mundat.*

* *MEDULLITER.* Perfecte, plene, absolute. Nicolaus de Jamsilla de Gestis Friderici II. Imper. apud Muratori. tom. 8. col. 512 : *Ibique nūtios Barolitanorum remissus secunda vice recepit, auditisque ipsorum verbi, sensuque verborum Medulliter intellecto, remissi cos, ut certum sibi resonum, non suspicuum, ad diuinum a ciuitate referunt Charta ann. 1233. ex Schedit. Pr. de Mazzauges : Alligationibus utriusque partis consideratis et natura deliberatione Medulliter indagatis, etc.*

* *MEDULLITUS.* Perfecte, idem quod *Medullatus*, in Tract. de Dobibus. Baldi Novel. de Bartolinis edit. ann. 1497. * [Legitur in charta Tarasice, regina, filia Adolphi. VI. Hispaniarum regis (ad. 1277).] * Post mortem vero meam logo vos et *Medullitus* effangi ut in monasterio Cluniaciensi meum tricenarium flat. [Chart. Cluniac. Coll. Burgh. B. N. 1. 80. n. 211.]

* *MEDUNTINENSIS MONETA.* Vide in *Moneta Barorum*.

* *MEDUS.* Charta ann. 904 apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 58 : *Nec si (sic) quoque quod repetit, voleat vindicare nullo Medus; pro nullo modo.* Alii notio, vide in *Medo*.

* *MECHANISDA.* *merchandisa*, Merx, in lit. ann. 1366. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 696. Vide in *Mercurio*.

* *MEENELLUM.* Campana mediocris. Polypytchus Fisaniorum ann. 1235 : *Filius Bernari fabri debet habere unum galonum vini et unum panem emendacionis, quando fabricat batellos magnorum signorum vel Meenellorum...* Et quando *Meenella vel grossiora signa sonabunt.* Vide *Meenellus*.

* *MEER.* Vide *Meare*.

* *MEERIA.* Reditus, proventus, *Meer* Anglie ea notio apud Th. Blount ex Littlestone. [Nisi sit pro *Meeria*. Fructuosa seu redditum medietas. Vide *Meeria*]. Charta ann. 1291. tom. 1. Hist. Dolphin. pag. 188 : *Itin. super eo quod dictus D. Episcopus indebat percipit quartam partem Meeriae cuiusdam vinearum sitae prope Portum Rupis subtus Essonen,*

que Meeria special ad dictam Ecclesiam que causa legali seu elemosyna facta, etc. Et infra : Item quod Meeria predicta vienes eidem Ecclesiae remaneant in perpetuum, contradictione aliqua non obstante, ita tamen quod sit de communī dominio supradicto.

* *MEERRITZ.* ab Anglo *Meer*, Limes, terminus, Gall. *Borne*; seu prestatio quae ballivo pro limitibus ponendis exercebatur. *Mere*, in vet. Consuet. Turon. art. 8. *Mere*, in Cenoman. art. 50. et in Usatice Vicecomit. *Bajocens.* art. 2. Charta ann. 1249. ex Tabular. B. M. de Bono-nuncio Rotomag. : *Debetbam recipere et habere 12. parbas frumentis in aliquis culturam dictorum Religiosorum et les Merrit et omnibus culturis suis que sunt in bellaria meis.*

* *MEETERIA.* Prandum, quod a colono paritorio cultitur. Gall. *Méairie*, *Mestière*, supra in *Medatoria*. Reg. forest. comitat. Alencon. ex Cam. Comput. Paris. fol. 11. v. : *Scialis me dedisse... abbatis de Trapa in perpetuum elemosinam.... Meeteriam meam de Maher... cum omnibus libertatibus suis.* Vide *Meeteria* 1.

* *MEFACERE.* Vide *Misfacer*.

* *MEFFA.* *Resolutio, vel effundens.* *Par-* *plas* MS. Bituricensis.

* *MEFFACERE, Meffactum, pro Malefactum, delictum, Gall. *Messafat*. Charta Philipp. Augusti ann. 1217. apud D. Brussel tom. 1. de Uso feud. pag. 402. Si vero tertiam partem reddituum a proventuum de Vespa nobis integra non darent, nos sine *Meffacto*, *messamus ad partem* illius assignare. Nam habent apud Extremum Littere Matthaei Lotharing. Dux apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1082 : *Quod si non faceris, concessi ei et concedo, ut de meo capite possas sine *Meffacto*, et sine fidem contrari. Vide *Misfacer*.**

* *MEFFIUM.* Vide *Matum*.

* *MEGA.* Hungaria, est Regio, districtus, Comitatus. Decretum Calomani. Regis Hung. lib. 1. *Ducis ministri qui in Moga Regis sunt, et Regis qui in Moga Duci sunt, ante Comitem et Judicem, minores sunt, ante Judicem diligenter. Alii : In quaeruntur Comitis Moga Rex dignissat, ibi Judices duo Mogales cum eo conjunguntur, qui dissensiones populi illius discutere examine dirimant.*

* *MEGACENNUM.* *Prumptuarium, cella, Gall. Magasin. Stat. Genuens. lib. 2. cap. 22. pag. 51 : Si quis alienam dominum vel apothecam, aut *Megacecum*, vulgo *Maganum* appellatum, animo furandi effregerit... furor suspendatur.* Vide supra *Maganenum*.

* *MEGADOMESTICUS.* Magnus Domesticus, dignitas in aula Cipriano, summus militis prefectus. Willensis Tyr. lib. 15. cap. 23. : *Erat autem inter Principes vir magnificus, Megadomesticus, Joannes nomine, etc.* Vide que de dignitate attigitus supra in verbo *Domesticus*.

* *MEGADUCAS, et MEGALDUCAS.* apud Will. Tyr. lib. 20. cap. 14. et 17. lib. 22. cap. 11. qui Græcis seu Byzantinis Scriptoribus Myzæ dicitur. i. *Magnus Dux*, dicitur, penes quem summa rei nautice, seu classis militaris prefectura erat. Myzædæx, apud Ducam. cap. 37. pag. 148. Andreas Dandulus in Chron. MS. ann. 1295. *Philocalus et Navigatio Staminen obirent, imperiali privilegio Imperii Megeduca effectus.* Vide Notas ad Vilhard. n. 71. et Meursium in Gloss. [Cang. Glossar. med. Græcit. col. 328. voce Myzæ dicitur.] Errat Madriga Hispan.

nus Scriptor lib. del Princeps y su Señado, pag. 185, qui putavit illa dicitos los Gobernadores generales del Imperio forte ex Ramundo Montanerio, qui in Chronico Calatino Regum Aragon. cap. 19. de ab Andronico seniore collata, hoc subdit: *E fare Royer queo Megaducat de tot l'Emperi, e Megaducat es tal offici, que vol ayuntar dar, cum Princep sevgor de tote los soldaus de l'Emperi, e que haga á ser sobrell l'Amiral, et que toles les Illes sien entomes de la Romanie á ell, et encara los llochs de las Marines. Quo verbo um contextu satis innuit Montanerius precipuum fuisse Magdalucius in re nautica auctoritatem.*

MEGALJUANI, appellati presertim Servis Principes. Vide Zeta 1.

MEGALANDER, a Gr. pŷrē ãvps. Magnus vir, Epithetum quo Lutherus a sectatoribus suis insignitur, passim in Amoenit. liter. et alibi. Vide Megaducat.

MEGALINA PELLIS, eadem quia Mygallina, uti censeat Salmasius. Andreas Mon. lib. 1. Vite S. Ottonis Episc. Bamberg. ca. 48: *Tegumentum nocturnale mirabilis pretiis de serico, auro et Megalina pelle confectum inter alias dona ei est alatum. Infra: Aentes non opus esse Megalina legi pelillis leprosorum, et paralyticorum, quibus unicus oritur aut corporum vestimentis sufficiunt potissimum. Vide tom. 2. Antiq. lectio. Canigil pag. 464. 465. Est autem mygallina animal, cuius mentio est Levit. cap. 11.*

MEGALTIRARCHA. Ita corrupte apud W. Tyrius lib. 21. cap. 18. pro Megaterarche, qui Byzantini Scriptoribus Megalopis aperte dictur; sic autem appellabantur Proceres, qui cohortibus Palatini, et Scitis Imperii conflatis, praeerant quae Ercupias vocabant. Scylien. Michaelis Balbo: *Ex re Iuliette exsicca diuine, uti tali Ercupias, Iteneri vobis cunavere. Qui ex loco colligatur, ut et alio Anna. Communi lib. 1. pag. 11. Ercupias ad Palatini et Imperaturum potissimum custodium institutas. Horum Prefecti Ercupias, quique his summo Imperio praeerant. M. yutapayos dicti Constantino de Adm. Imp. cap. 51. Cantacuzeno lib. 1. cap. 52. lib. 2. cap. 6. Scyltice, Zorare, Massesse, et alia a Meurio et Fabrotto laudatis. [oo] Vide Glossar. med. Graecit. col. 439.*

MEGARES, Placentia species. Codex MS. B. M. de Argentolio fol. 57: *Nourent omnes quod Consentus de Argentolio feria 2. et 3. Royationum debet habere a Priore generale de ovis cum tarts. Quarla vero feria debet habere Megeras pro generali, et in die S. Marci Evangelista et in Sabbato IV. Temporum pro generali Megeras.*

MEGARIA, Praestationalis agraria species, quae ad medietatem fructuum exigit. Chart. ann. 1357. In Reg. S. Ludov. et Chartoph. reg. fol. 49. v. *Cum quartis, quintis, tachis, Megeras, laborationibus, culturis, etc. Vide Megeria.*

MEGARICUS, Mensura vinaria species, ut videtur. Census eccl. Rom. apud Murator. tom. 5. Antiq. Ital. med. sevi col. 833: *Prestata annus in euro quidem cuius, vini Megericorum centum. Vide Megeria.*

* **MEGARUS**, *[Macherel, maquereau. (Gloss. Ms. Turon. XII. s. Bibl. Schol. Chart. 1899. p. 328.)]*

MEGAS CURATOR, Dignitas in aula Byzantina. Vide Curatores.

MEGATERARCHUS, a Greco pŷrē.

Magnus, et rotis. Servo, sic dictus quod regia Diplomata servaret, quod ad officium Cancelleriarum speciebat. Epistola Innocentii VI. PP. ad Imper. Palmolongum ann. 1356. in Bullario Carmelit. pag. 89: *Venerabilis frater noster Paulus Archiepiscopus Smyrnensis et nobilis vir Nicolaus Sigoris Megaterarchi et Aperiarius Magnitudinis tuus ad Sedem Apostolicam venientes, etc. [oo] Vide Megalarcha.]*

MEGECHARIUS, Alutarius, Gall. Megasier. Arest. ann. 1868. in lib. 2. Ordinat. artif. Paris. ex Cam. Comput. fol. 70. r: *Ministeria baudieriorum, fanatorium, sutorum, bursariorum et Megaceriarum, etc. Vide Megasciari et infra Megalarcha.*

MEGECHARIUS, Medicus, nostris alias Megeras, a veteri Gallico Megeras et Meiger, Medicari, Gudrie, unde et Medicamentum. Chartam ann. 1357. in Chartul. S. Joan. In vele subtribunt Uxor Gildilini minutus et eius patus Jocelinus Megacharius. Vite SS. MSS. ex Cod. S. Vict. Paris. sign. 28. fol. 66. r. col. 2: *Saint Luque qui contoit Megeras et tres bons painciers, etc. Ibid. fol. 113. r. col. 1: Tu es de medecine, tu es Megeras, tu me dois garde. Cil diez L'art ne Megeras, dire, ne pas et pour ce toine puis garde. Infra: Megeras. Rursum fol. 68. r. col. 1: ubi de Agatha. Entors la menterie li vint une violart, et devant lui aillez une enfe, qui poroit lu mery, et poroit avec soi moult de Megeras. Occurrunt preterea in Asia. Hieros. cap. 228. Vide infra Miro 2.*

MEGECIARAE Coria subigere. Gall. Passer. *les poemes en Megeras. Computus anno 1302. apud D. Brusell tom. 2. de Usse feud. pag. CXLV: Pro X. coris tannais et sex Megeciaria. IX. l. et XII. denuo.*

MEGERIA, MEGORIA, Mensura frumentaria, simul et liquidorum, alterius media; unde nomen: Provincialis Megeria, Gall. Demi-pot. Charta ann. 1359. in Reg. 71. Chartoph. reg. ch. 297: *Item tres Megerias et tertiam partem unius Megeriae vini anni census, extimatiss ad quadrangulum solidos Turon. Alija ann. 1359. in Reg. 98. ch. 241: Item super quadam olivate... unam Megeriarum olei. Rursum aliis ann. 1354. in Reg. 146. ch. 441: Raimundus Rami servit duas partes quinque copie fragmenti et unam Megeriarum rasam avens. Vide infra Megerias et Megeria. Hinc Megeria.*

1. **MEGERIUS**, Colonus partularius, Gall. Megerier. Tabular. S. Salvatoris Massili. : *Descriptio mancipiorum de agro Albuciano col. in Plumbaria telonea Megeriarum cum uxore, etc. Vide Megeriarum.*

2. **MEGERIUS**, Qui vasa ad statutum mensuram exigit. Stat. ann. 1354. Inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 158. col. 2: *Item quod nullus Megerius rocamorum venditorum sit auus recipere per dies ad faciendum banastona Megerios ultra octo solidos Turon. Vide Megeria.*

3. **MEGERIUS**, Intermedius, Gall. Mitoyen. Charta ann. 1193. ex Bibl. reg. cot. 19: *Notum sit autem quod paries, que inter istum localem et localem Stephanii Roselli sit, debet esse Megeria. Vide infra Megerius 2.*

* **MEGERIA**. Vide supra Megeria.

MEGINA, I. Vas salinarium, Gall. Saloir. *[Nequaquam; est enim Dicuidia para porci seu lumbus porcinus, Provincialis Megerio.] Inventar. ann. 1358. ex Archivis S. Victoris Massiliens. : Duas*

Megerias carnium porcinarum, tres panes de siceribus, etc.

MEGIBRA, Mensura pistoribus imperatorum genus apud Hispanos, inquit Diazus lib. 2. cap. 114.

* **MEGESSARIUS**, Gallico Megerier, Alutarius. Arest. ann. 1868. 20. Jan. in vol. 8. arrestor. pariah. Paris: *Megessari Parisiensis seu bellum concessores, etc. Vide supra Megelerarius.*

* **MEGO**, *[Sacrelagus. DIKE.]*

* **MEGREGRASSUS**, Laboris tessera species, f. astragalis, Gall. Ossio. Stat. nova crimin. Cumane cap. 89. ex Cod. reg. 4622. fol. 86. v: *Nulla persona patitur aliquem iudicis ad taxilis, seu ad aliquem iudicium taxilorum, nisi Megrassorum. Et cap. 114. fol. 89. r: Item statum est quod taxili etiam appellen- tur Megrassus, etc.*

* **MEHAGNIARE**, MEHAIGNATOR, MEHAGNIUM, etc. Vide Mahamium.

* **MEHENCHUM**, f. Fascia, Gall. Bote, vel Acervus, Mauls, Stat. Avella. ann. 1406. cap. 130. ex Cod. reg. 4624: *Nomini de Avellana... licet in pratis cœsus vandandi ingredi, nisi scitis et Mekhnius et resergetis ex dictis pratis.... prius... recollectis.*

* **MEHENNARE**, Multar, graviter iudice, nostris alias Megerier. Libert. Dominiani. ann. 1246. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 690. art. 7: *Si servient domini melieam securit in villa eripjurata, ita quod cum non interfuerit nec Mekhennaserit, etc. Megerier, in Chiron. S. Dion. tom. 3. Collect. Histor. Franc. pag. 183. Vide Mahamium.*

* **MEIA**. Vide Maya. Occurrunt etiam apud Gruterum Meia pro Maje, obsterix. Vide Gravium. Id in voce Maje.

* **MEAHOSTEDA**, Panni species, Gall. Demi-ostada. Charta ann. 1516. in Reg. 4. Armor. gener. pag. xv: *Una peca de Meia-hosteda et tribus annis panni bruneo de Paris. Item unam rupam de Damye-ostada tande, in Ch. ann. 1522. ibid. pag. XXXV. Vide supra Hostredas.*

1. **MEIANUS**, idem videtur quod Megeria, lignum edificandis aut reparandis sedibus idoneum. Sententia arbitralis ann. 1292. inter abbatem et consulem de Gimonte: *Hoc tamam expensam modiculam seu laborationem laborantium circa dicta nemora dictorum hominum et dicti monasterii possint si debeat liberare exfractam ac secundum inde iugates et Meianus.*

2. **MEIANUS**, illud lignum quod clausuris. Gall. Cloiso, spicum est, nam] sign. 2. **MEIANUS**, nude, Murus intermedius; Gall. Mur mitoyen. Stat. an. 1370. inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 94. col. 1: *Item a portali de Poscharis ad portale de Pertus, et per totum Meianum, etc. Libert. villa S. Pauli senesc. Tolos. ann. 1819. in Reg. 29. Chartoph. reg. ch. 221: Et de stolidicis, protectis et Meianis ad consumib[us] ratione domorum.... possint cognoscere. Charta ann. 1324. ex Tabul. monast. Montisol: *Oilius abbas de consensu et voluntate conventus.... assignavit fratre Alberto de Lissaco ejusdem monasterii monacho quandoam comedere subiux dormitorium faciendo..... sub hac conditione videlicet, quod ipse Alberto faceret de suo proprio Meianum sive parietem de petra et de base, battendum de mortero, inter ipsam campanam et aliam justa eam faciendo. Et certe nostri fratres, pro Mogen, medianus. Tract. Ms. de Pinc. cap. 57. ex Cod. reg. 6898. C.: In Gallie Narbonensi per multis differentiationes (aurata) quae magnitudine definitur, diversa nomina habeat: nam quae**

palii magnitudinem nondum attigit, cum illis 34. mensuris de cupro debent mensurari omne vinum quod redditur in Massiliis ex grise et non debent mensurari cum Meillairola, vel cum alia mensuris, nisi illa Meillairola per ipsos emittentem et vendentem, vel alias pro eorum consensu, essent approbatæ et consequatae cum predictis mensuris de cupro, taliiter quod dicta Meillairola faceret quatuor de dictis mensuris cupri. Ibid. cap. 52. Meillairola vini et oleari. Addit. cap. 56. ejusdem lib. Massiliensis Meillairola 60. mensuras, vulgo pots, continent, quarum singula duas libras et 12. uncias appendiunt: ubi observandum 12. uncias Massilienses valere tantum 14. uncias Parisienses. Meillairola ut plurimum dividunt in duabus vasis appensiis ad latera squis deferre solet; unde tantundem valet ac saumentum seu onus qui sagmarium. Aquensis meillairola 48. mensuras supradictas capit: sed Aquensis mensura major est Massiliensis.

¹ MEJARDIUS. Vide Mardonius.

¹ MEICULUM, I. Via qua de cubiculo in cubiculum patet aditus, quasi mensulum via per quem meatur. Lambertus Ardens apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. pag. 550: *Hic gradulus et Meicula de area in aream, de domo in coquinam, de camera in cameram, item a dome in logium, etc.* Ibid. pag. 468: *In ea quoque (turri) labyrinthini formam adiicit exprimens, et gradulus supermodicane Meicula cameram camera superponit.*

¹ MEJERIA. Mensura species, eadem quæ supra Megeria. Charta ann. 1182. Inter Probat. tom. 2. Hist. Ordcl. C. 540. Comitatus est dominie Raimundi Transcaucasicus de eis, clamando illis fidem de Limoso, et omnes justitia, et mensuram ipsam, quæ vocatur emina, et Megeriam olei.

¹ MEJERIA. Idem quod Megeria. Regest. Probus fol. 328: *Saraceni sunt homines Comitis, et tenent de eo tertiam partem predicti massi de Chaubertia, et debet eiam III. solidos VI. den. et Megerias nisi de legumine, quæ possunt valera per annum II. lib. I. eminum frumenti et tot avene, et debet tallianum, præter Miechalem et Jordanam.*

¹ MEILHEUM, Millum, Gal. Mill. Charta ann. 1304. ex Tabul. S. And. Avenion.: *Decima omnium frumentorum, siliginum, leguminum, ordeorum, spesum, Meilheum, vinorum, canabæ, etc.* Vide Millum.

¹ MEILLEROLA, Liquidorum mensura species in Provincia Comitatu. Liber Rubens. Archiepiscopatus Aquensis ex Bibl. Regis: *Ecclesiæ quæ faciunt certam quantitatem vini domine Aquensis Archiepiscopo, videlicet Ecclesiæ de Venabreæ facil Meillierola vini duodecim.*

¹ MEILLEROLA et MEILLAIROLA. Eadem ratione vulgo Millera. Charta ann. 1210. ex Archib. Massil.: *Le Libra subtillis, in grise, in marchio, in Meillierola vini et oleari, in quibuscumque aliis iuriis consistant. Alia ann. 1302. Unum neptunum vini rubri teneant nosm meiretas seu Millærolas et duo scandalas, etc. Hinc Meillierola, videtur eadem mensura que Meireta; et quidem promiscue utraque vox usurpatur in pluribus Instrumentis ex Tabular. S. Vict. Massil. Statuta Massil. lib. I. cap. 39: *Rector... faciat fieri de pecunia Communis 21. mensuras de cupro ad talen mensuram quod quatuor de predicto**

numero faciant unam Meillairolam, et cum illis 34. mensuris de cupro debent mensurari omne vinum quod redditur in Massiliis ex grise et non debent mensurari cum Meillairola, vel cum alia mensuris, nisi illa Meillairola per ipsos emittentem et vendentem, vel alias pro eorum consensu, essent approbatæ et consequatae cum predictis mensuris de cupro, taliiter quod dicta Meillairola faceret quatuor de dictis mensuris cupri. Ibid. cap. 52. Meillairola vini et oleari. Addit. cap. 56. ejusdem lib. Massiliensis Meillairola 60. mensuras, vulgo pots, continent, quarum singula duas libras et 12. uncias appendiunt: ubi observandum 12. uncias Massilienses valere tantum 14. uncias Parisienses. Meillairola ut plurimum dividunt in duabus vasis appensiis ad latera squis deferre solet; unde tantundem valet ac saumentum seu onus qui sagmarium. Aquensis meillairola 48. mensuras supradictas capit: sed Aquensis mensura major est Massiliensis.

¹ MEILLEROLA. In Charta ann. 1564. e Tabul. Eccles. Cathed. Massil.: *Item pro distributione vini pro 15. canonice sunt in summa pro anno 345. Meillerola. Item pro distributione vini decem clericorum sunt in summa pro anno 230. Meillerola pro vino refectorii pro anno 140. Meillerola. Summa dicti vini est 715. Meillerolarum, quæ valent in summa ad rationem 8. sol. pro qualibet Meillerola. 186. libra regales.*

¹ MILLAIROLA. In Charta ann. 1396. ex Tabular. S. Vict. Massil.: XXXVI. Millairolas boni vini et puri.

¹ MILLAROLA. Charta ann. 1216. in Archivis Massil.: *In Millarola vini et oleari.*

¹ MILLAYROLA. Informations pro passagio transmarino ex Cod. MS. San-gemini. Item de vino duas Millayrolas pro qualibet persona. Item aquam pro equis 3M. CCC. Millayrolas.

¹ MILLEROLA. Charta ann. 1248. ex Archivis Communis Massil.: *In solido de Millerola vini.*

¹ MEILLIA. Vide Melodia.

¹ MEINAGIUM, ut Menagium 1. in Charta ann. 1500. apud D. Calmet. tom. 2. Hist. Lotharing. col. 381.

¹ MEINASME. Chronicon Ecclesiæ Hamelinæ apud Leibnitz. Script. Brunav. tom. 2. pag. 315. *Hoc autem sunt iura et decretalia, quæ sancione Episcopi et magister coram auctoritate et ex parte Consulim habebit judicare super omnes præsum debitos (f. de servito) quod vocatur Meinasme vel Aures, et super animalia pennata et super aves ablineras, et super loca septima et super quilibet adiistica. Occurrat eadem notio in Leg. Brunav. et Cellensis.*

¹ Meinasme et Meynaym editit Ludewig. tom. 10. Relig. Ms. pag. 22. 54. et 84. sed vim vocis non indicat; idem forte quod Melaria: rixa, seu ejusmodi delictorum, cogitio et iurisdictio. ¹⁰ Apud Ludewig. semper *Præsum de servitio*. Conf. Haltaus. Glossar. Germ. voce Lidion. Conf. 1265. *Ana* est Servitium, emolumentum, apud Schmeller in Glossar. Saxon. voce Arundi. et Graff. tom. 1. col. 478. unde Mein idem significat forte quod Lid in Lidion, de qua voce dubitare video Graffum Thesaur. Ling. Franc. tom. 2. col. 220.]

¹ MEINATA. Vide Meinada.

¹ MEINRIII. Apparitorum Delphiniatis, qui nostris Sergeantis. Statuta Delphinalia pag. 87: *Ne propter multitudinem ipsorum Servientium et Meinierorum*

graventer nimis ipsi subditi Delphinalis predicti. [Vide Meinatus.]

¹ MEINITIUM. Maneris, domus: est etiam locus ubi prius existit domus. Charta ann. 1405: *Meinitium in quo solebat esse domus. Vide Mansiose.*

¹ MEINPRIA. Vadimonium, manusceptum, de qua vox supra. Charta Angl. ann. 1174. apud Bromptonum: *Redderunt soluti et absoluti ab omni jumento et Meinpria, quam inter se vel cum alia fecerunt contra eum vel homines suos.* Alia Gallice exarata anno 1375. apud Will. Thorn in Chron. pag. 2158: *C'est assaver par chascun bille 6. d. outre les Meinpries que montent à 30. l. par estimation ou plus. Vide Cowellum in Main-prise.*

¹ MEJORAL, vox Hispanica, vestis mulierile species. Testam. G. Comitissæ Montisferrandi ann. 1199. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 257: *Totum reliquum argyrum et aurum quod habeo eis una copia et in joyas, et majores camisia meæ... et missa guimples et Mejoral... vendarunt.*

¹ MEIRA. Exstat titulus 1. in Statutis Corbelensibus Adalardi lib. 1. Inscriptus de Meira in festivitatibus Sanctorum. ¹⁰ Lib. 2. cap. 2.] Sed quid hec vox nomine, non facile est divinare, tametsi vir noctissimus suam conjecturam adscrifserit. [Vide Spicilegium Acheraianum tom. 4. pag. 12.] ¹⁰ Guerardo eadem sunt qui Meralli, Gall. *Méreau, Tessera propter solennitatem peractas data clericis; quibus postea, his ipsis redditis, pecunia numerabatur.*

¹ Gallicum *Meire*, Vestis genus videtur. In Lit. remissa. ann. 1404. ex Reg. 156. Charoph. reg. ch. 43: *Le meplaid print une Meire et un gone en la ville de Tremeur.*

¹ MEIREMIUM, Gall. *Mairrin*, in Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 623. Vide Mairrin.

¹ MEIRINUS. Vide Majorinus.

¹ MEISA, Dololum, Gall. Coque, vel Certe, cuiusvis rei collectio, nostris Maise et Maisse: hinc Maise, pro Fascie, manipulus, vulgo *Gerbe*, boce. Lit. remissa ann. 1402. in Reg. 157. Charoph. reg. ch. 274: *En la paroisse de Chasteau-neuf en plusieurs hérétiques le supplicant prirent quatre Messes d'oirier, dont il en trouva les trois Messes cossillies. Gerbes, en il alla de eadem re ibid. ch. 284. Charta ann. 1226. apud Ludewig. tom. 12. Reg. 111. Ms. pag. 821: De Meisa halicum, denarius. Stat. ann. 1320. tom. 2. Ordinat. reg. Franc. pag. 576. art. 6: Que nuls ne puise vendre ne acheter ledit harenç en Maises, ne en tonnies sans comte; c'est assavoir en chacune Maisse de harenç sur, doit avoir un millier et vingt harenç pour fourmature, en la Maisse de harenç blanc, doit avoir huit cent et seize harenç pour fourmature. Charta ann. 1450. in Reg. 185. ch. 88: *Ung estrelin chacune Meisse de harenç. Meise, in Stat. ann. 1408. tom. 2. Ordinat. pag. 614. Meise, in alto Stat. et Lib. sub. fol. magna domus publ. Abbatis. art. 1: Que tous herenç en mises demeurent à la mesure de quoy il sont amassé du lieu dont il viennent, au blanc ou rouz, sans mesurer des Messes, là où il ont esté amassé. Vide Meise.**

¹ MEISEA, Parus, Gall. *Méange*. Vox Germanica, hodie *Meise*, occurrit apud Monach. Sangall. de Gest. Carol. M. lib. I. cap. 2. Vide Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 2. col. 874.

¹ MEISEIA, an Predium, quod a colonio partiario colitur? Vide supra

Majeria 2. Reg. Phil. Aug. de Feud. Norman ex Cod. reg. 4658. A. fol. 159 : *Romanus Comes tenet unum quartarium feudi locios pro Meisteria quam de eo tenet. Messie, in Reg. S. Justi ex Cam. Comput. Paris. fol. 180. v. col. 1. Vide mox Meisteria.*

MEISONEGES, *MESSONEGES*. Prestatio quae, ea anni tempestate qua fruges metuntur, domino exsolvit. Rotulus scuuli xii. de Prioratu S. Pauli de Taras in Archivis monast. Cassa-Del : *Petrus Bernardi dedit..... II. sol. Pod. in Miso et Kl. III. sol. pro recetum, et vi. denar. Paschales et VI. Messoneges et VI. Kalendares et unum agnum et unum recetum Messoneges cum quatuor dominis.... Dono duos manus, quos habebam in villa que dicitur Tusa, ex quibus exsunt duo agni censi et duo solidi inter Kalendares et Paschales, et Maienses et Messoneges.*

MEISOS, *MEISSOS*, ut Messoneges. Idem Rotulus : *Dedit censum quod exit, scilicet IV. sol. Pedianas pro recet ad Meisos et II. sol. Pod. pro Meisoneges. Chartular. Camalariente : Unusquisque debet in Meisos quartum et convarium. Ibidem : Ad verem est unus manus cui reddit pro Meisos quartum et recetum. Vide Messonegum.*

MEISONARIUS, *Mesnor*, Gall. Moisonnare. Charta ann. 1215, ex Cod. reg. 4658 : *Mandaverunt quod ob blando Meisonariorum nichil accipiantur. Vide infra Meisonare.*

MEISTERIA. Premium, quod a colono partario colitur. *Charta fundat. abb. Montisi tom. I. Prob. Hist. Brit. col. 614 : Dedit... in Bretiolo duas Meisterias et una emeram a Conano Rothaudi, etc. Vide Meisteria 1.*

MEISTRALIS, dici, videntur inter artifices principali qui illis presunt, in Statutis Montis Regal. pag. 48 : *Et non possunt officiales Meistralis seu texores vel textrices et similes personae de dictis villis compelli per curiam civitatis predictam ad vendendum jurare sororu officia curiae dicte civitatis facere inquisitionem contra predictos Meistralis vel officiales, etc. Ibid. pag. 398 : Et primum capitulum tenentur omnes ferrari jurevere, quando ali Meistralis jurabunt, attendere et observare. Occurrunt ibi plures.*

MEISURA. *Chartul. eccl. Glanguens. ex Cod. reg. 5340. fol. 80. v. : Dedit unum plenarium iustum et unam Meistram in castello. Pro Mansura. Domum habitatione, ut legitur in alia Charta ibidem.*

MEITADERA. Mensura venus in Lemovicibus. *Charta ann. 1222. ex Tabul. Piperac. Guido de Sedda Abbas Piperae emer a Dalmatia de Pagrusse, quinque Meitadorensis venus ad Brugeriam. Vide Meitaderam 2.*

MEITADERIUS. *MANSUS*. Vide Massa 5. **MEISTERIA**. Premium quod a colono partario colitur. *Gall. Metairia. Tabular. S. Florentii : Ego Johannes filius Rivalloni de castro, quod antiquitus Dolis vocatur, confero partem victus mei, duas scilicet Meisterias apud prefatum castrum et octo arpennos vinearum. Vide Meisterius.*

MEISTERIA. Mensura frumentaria species. *Acta Capituli Eccles. Lugdun. ann. 1317. fol. 120. v. : Tres Meisteria avene ad mensuram veterem.*

MEITAKER, *Idem*, *Charta ann. 1196. in Chartul. eccl. Vien. fol. 85. v. col. 2 : Debet singulis annis xxvij. Meitaker avene, tam frumenti quam diligenter et avene. Vide supra Meisteria.*

MEYTERIUM, *Eadem* notione. *Antiq.*

recogn. de Alba-ripa in Regesto Probus fol. 62 : *Hoc capit Comus tachiane in III. Meysteria terra..... et potest valere tacha communica annis 1. Meysterium diligenter per annum. Ex fol. 67 : *Blancus Bergonius tenet de Comite 1. curtile quod confine III. Meysteriarum et 1. eminum terra in la Chap, et debet inde III. Meysteria frumenti consueta. Meysterium in Dumbis et Bressia duos bichates capit, Lugduni unum; sed neque bichatus ubique ejusdem est ponderis: ut plurimum tamen quadriginta libras apparet. Vide Meysteria.**

MEYTERIAT. Modus agri, quantum ad unum meyerum sationem sufficit, seu tantum frumenti producens. *Charia Rainaldi Comit. Forcas. ann. 1288 : De cuius foed. dicta tres Meysteria terra existunt, etc. Occurrunt plures. [Reges tum. Probus] mox laudatum fol. 67 : Petrus Borrellus et Hugo fratres... sunt homines Comitis, et teneant de eis curtille quod confine III. Meysteriarum terra, et debet inde v. solidos consuetales. Vide Meysteria.*

MEYTERIA. Modus agri, quantum ad unum meyerum sationem sufficit, seu tantum frumenti producens. *Charia Rainaldi Comit. Forcas. ann. 1288 : De cuius foed. dicta tres Meysteria terra existunt, etc. Occurrunt plures. [Reges tum. Probus] mox laudatum fol. 67 : Petrus Borrellus et Hugo fratres... sunt homines Comitis, et teneant de eis curtille quod confine III. Meysteriarum terra, et debet inde v. solidos consuetales. Vide Meysteria.*

MEYTERIA, pro *Makeralius*, ut opinor. Vide supra in hac voce. *Charta Alder. reg. Castel. era 1180. in Chartul. Cluny : Ne elemosinam, duo scilicet milia Melkallorum, quam ipsi, rex scilicet Fredericus (sic) propositus meus et Adejunus unus meis, Cluniacensi ecclesiis.... reddi statuerunt, videar retinere, etc.*

MEYOTES, *Fridogodus* in S. Wilfrido cap. 22 :

Gaudies stupore simis, sed summa Melotes Reges cum Decibus placato reddidit omnes.

Vox haud dubie a Greco effecta et corrupta, f. a p̄x. Consilium : Ita ut sensu sit: summo consilio, summa prudentia animis delinquentibus.

MELA, *Paulus capitulu de Anorexia, f. fastidio, que, inquit, a Romanis appellatur Melos, est aut veit aliquid de latrone, etc. Est quod fit ex spuma lacte et vino ascorbo, aliquantulum aceto, que Janus etiam utuntur, et vocant Melas vulgariter nure, appetitum provocans, si fastidium auferens. Glosar. medic. MS. Simon. Januens. Cor. reg. 8050.*

MELAGON. *Chron. Blanchard. pag. 82. Populus insuper dicti loci in insula Orontium et subiectum se origens Melacom, et superius supremum dominium tanti principis, etc. Ubi Heinrichus editor emendat Elacionem. Cur non Melancom? Vide mox in hac voce et Melenolia.*

MELAGIUM, *[Prestationis genus, sed incertum mihi notione], nisi idem sit quod Melas, seu ejusdem cognitio et iurisdictio. Charta Richardi Reg. Angl. ann. 1. regni eiusdem in Tabular. Dileppens: Habeant libertatem et quietitudinem de consuetudine et exactione hecscum... de Melagio, de bptagio, et galinagio, etc.]*

MELAGIUM, *F. prestatio quae ex melle percipiebatur. Charta Rob. comit. illi Rich. dictio Norman. pro monast. S. Mich. in Reg. 68. Chartoph. reg. ch. 1488. Transfundo omnes consuetudines quae in mense usus reinebam, hoc est Melagium, et omnia querunque ex ipso beneficio meis usibus provenientia. Mansum ex Tabul. eiusdem. Vide in hac voce.*

MELAGIUM, *Oleosus humor, qui ex corrupti cassibus effluit et instar cassionis communitorum fetet. Dol. Encycl. chirurg. tom. 2. de Ulceribus pag. 260. et 268. Hic ex animad. D. Falconet.*

MELAIUM, *Idem, ut videtur, quod*

mox Melagium 1. Tabular. Montis 8. Michaelis : Ego Robertus Comes Alius magni Richardi, G. D. et Princeps Normannia transfundio in usus servorum Dei in loco S. Michaelis servientium... omnes consuetudines quae in mense usus reinebam, hoc est, Melatum et omnia querunque ex ipso beneficio meis usibus

MELANCOLIA, *Quercis, expostulatio. Stat. Ms. eccl. Tull. ann. 1497. fol. 51. r. : Quotidianis angustior diuisis pro defensione ipsorum fructuum; et post maximis impensis, vir possumus respirare ex multis querimonia et Melancolis, quibus non casuimus vexari. Vide infra Melancolia.*

MELANGOLUS, *Malum aurantium. I. Stat. Ms. Steph. de Infestura Ms. ubi de Innoc. VIII. : Comestibilia donabat... unam radam ponis, usum saltem boni vini, et aliam carnium salitum, et pomorum seu Melangolorum. Merangulus, ibid.*

MELANGRIFICUM. *Vide Graffagia.*

MELARIUM, *Me-splum, Gall. Nefle, qui busdam in locis Melis. Acta Ms. Inquis. Carccas. ann. 1208. fol. 84. r. : Ipsa portavunt in quodam cubacio fructus, videlicet *Acus*, *Melatas*, et comedebant piaces. Atque ea notione intelligenda videatur vox Gallica *Mela* laudata in *Mella 8. Melo*, in Lit. remiss. ann. 1457. et Reg. 189. Chartoph. reg. ch. 26 : *Le supplante requisit a scilicet Poncet liui audier a scilicet le nefles, appellatae ou pais (Laonnois) Melies, etc. Vide Mella 2. et infra Melarius.**

MELCHITE, dicitur Graci qui per totam Orientem longe lataque sparci. Spiritu sanctum a solo Christo procedere. Purgatorium nullum existere possime credunt. Ill. Gabriel. Sionita de Nonnullis. Ordinationibus cap. 14.

MELCODIATA, *pro Melcodata, Gall. Menecaudas. Tabular. S. Quintini de Monte. Quisque Melcodiata apud Tilioe et quatuor apud Rioncourt. Vide Melcodatus.*

MELCULUM, *Lo dibile mele. Glossar. Lat. Ital. Ms.*

MELDA, *Manifestatio. in Legibus Adelstani Regis ex Saxon. Melid, indicatio, unde Melida, proditor, et Melid-foeh, indicatio pretium. Vide Blachornum.*

MELDEFON, *Premium indicationis vel delature, a Saxonico Melid, indicium vel delatura, et foeh, pecunia, cruentum. Leges Ins. cap. 30 : Qui investigabat eam, (carnem furtivam) habebat le Meldefos. Vide Delatura.*

MELDENUS DENARII. *Vide in Motu Baronum.*

MELIEACEUS, *Melaceus penas, Melagridis, ut opinor. Gall. Poula d'Inde. Statuta Astene. Collat. 7. cap. 8. fol. 25. v. : Ordinationem eis quod aliqua persona de ciuitate Ast. non audiret picare seu esciari nesciit... ad ingenium quod appellatur ingenium, de taravelis sine de astellis, nec ipsum ingenium contraescere cum penas Melaceis corrigit, etc.*

MELIBARE, *MELIEARE*, *Melaciam provocare, rixari. Charta ann. 1206. tom. 1. Prob. Hist. Brit. col. 805 : Si forte configerit quemque ex servientibus ranuncularum rizando vel Melacido extra claustrum suum aliquem ex hominibus meis percuterit, si ad melaciam applegatus fuerit vel detempitus, ad me omnis iuridictio pertinet et in curia mea iuri stabit. Sed si ad melaciam applegatus non fuerit nec detempitus, et ad claustrum*

redire poterit, omnis iurisdictio ad canonicos pertinet. Verumtamen si infra claustrum servios ipsorum riscando vel Meleiendo aliquem ex hominibus meis... percusserit, etc. Hinc *Melleyus*, pro *Querelleur*, brouillon, Rixous, in Lit. remiss. ann. 1375. ex Reg. 107. Chartoph. reg. ch. 206: *Jehan Fenin*, qui etiòli homine roteus et felons et *Melleyus*, etc. *Melleyus*, eodem sensu, in charla Joan. ducta Brit. ann. 1385. ex Bibl. reg.: *Ieron* si auerba des dicti chappellains. *Melleyus*, ne roteus, il ne mangera point en salles. *Melleyus*, apud Bellom. Ms. cap. 1. pag. 3. v. col. 2. et pag. 4. r. col. 2. *Melleyus*, in Lit. remiss. ann. 1492. ex Reg. 175. ch. 115: *Jocelli Guerard*, qui estoit homme merveilleux, *Melleyus* et roteus, etc. A verbo *Meler*, Discordiam concitare, vulgo *Brouiller*. Lit. remiss. ann. 1427. in Reg. 174. 6: Pour ce que icellui Waieron, qui estoit parent au suppliant, lavoit *Melleyus* envers le seigneur du Boe, etc. Vide *Melleyus*.

* **MELLECHINUS** BIZANTII. Vide in *Bizantius*.

* **MELLEGARIUS**, MELLEGARIUS. Ab Italico *Mellegario*, Milli indicl culmus, vulgo *Melice*. Stat. Bonon. ann. 1250-67. tom. II. pag. 193: *Statuum quod infra foceas, nec infra circulum civitatis nulla domus coperta de palea, vel de Mellegariis* (de *Mellegarius* '67) debebat esse (Fr.).

* **MELLEGATI**, Floris species. Peregri natione B. Odorici tom. 1. Januarii pag. 990: *In ipsa (insula Java) nascitur camphora, cubebae crescent, et Mellegate, nucusque musquatae. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarvisina lib. 1. cap. 18. apud Murator. tom. 8. col. 181: Camphora, cardano, cymino, gariofolis, Mellegate, cuncis immo forum vel spicierum generibus; quacunque redolent vel splendescunt. Mellegate, in Statibus Astensisibus, ubi de intratis portarum.*

* **MELEA**. Computus ann. 1202. apud D. *Brusell* de *Uau* feud. tom. 2. pag. CL: *Pro vino Iudeorum ix. 1. Pro Melia Stephanus missori. xx. lib. Idem quod intra*

* **MELELLUS**. Mixtus, dicitur de panno diversa texture aut diversi coloris. Charact. in. circa 761. apud Murator. tom. 2. Antiq. Ital. med. svi col. 407: *Pro quibus datum est in ipsa venerabilis loca in primis superscriptio pontificis pallio uno de blata Melella: similiter Salutationis archiprestero alio pallio de blata lusca.*

* **MELENCOLIA**, Angor, aggrito, Gall. *Facherie*, chagrin. Lit. remiss. ann. 1392. in Reg. 144. Chartoph. reg. ch. 168: *Durante furore et Melencolia occasione verborum predictorum, etc. Melancolieux et Melencolieus, nostris, Melancholicus: Teles besognes sont mouli ennuies et font homme Melencolieux, in Reg. Cam. Comput. Paris. sign. Qui es in celis fol. 86. v. Le Roman de Cleomades Ms.:*

*Et l'en la chambre troué
Melancolie et ieu.*

Hinc *Melancomoyer*, Meditari, vulgo *Rever*, apud Guill. de la *Perene*, in Geat. Brit. tom. 3. Anecd. Marten. col. 1457:

*Une mal en Italie,
Mélancomoye en la vie
D'un chevalier de bel este.
Que l'on clame menance Selvastre.*

Chagrinoux, eodem sensu, in Lit. remiss. ann. 1471. ex Reg. 183. ch. 588: *Martin Hermesse, qui estoit homme ancien et Chagrinoux, comme sont communement violles gens, etc.*

* **MELEQUINUS**, Moneta aurea species. Cencius in Lib. cens. eccl. Rom. Ms. : *In civitate Romana, ecclesia S. Egidii justa portam auream j. unciam Meliquinorum singulam annua. Si aliquis abbas mitra et pectoris fuerit (D. Pisa) dat et unum Meliquinum a xiij den. Papenses, in Disquisit. de sigil. Garfaga. pag. 15. Contra libi notam dociliss. Viri Garfagnili. Vide *Meliquinus* et *Molachinus*.*

* **MELESPERIUM**, μελέσπερον. Gloss. Lat. Græc. [?] Addit ex Castigat. in utrumque Glossar. *Melisperum*, μελέσπερον, forte μελιπέρων. Vide Ruell. lib. 8. cap. 16. Vulg. legit *Mesperum*, μελέσπερον. Infra *Mespolerium*, pro *Mesperum*.

* **MELETIA**. Vide infra *Melitia*.

* **MELETUM**, Mali species. Ital. *Melato*. Arest. ann. 1321. 9. Mail. in Reg. Olim pariam. Paris.: *Item duas capas rubeas cum Melitis de auro ruboris, pretii sex librarium.*

* **MELEZE**, vox vernacula, Larix, species arboris. Computus ann. 1390. tom. 2. Hist. Dolphin. pag. 325: *Dictum palatum est bene cooptum de optimis posti bus de Melze bene clavellatis.*

MELGORIENSIS. Vide *Montana Baronomus*.

* **MELIACHUS**, Ad melicam pertinens. Stat. civil. non Cumana cap. 30. ex Cod. reg. 4622. fol. 182. v.: *Si aliquis massariorum de cetero derelinquerit aliquod massariorum... non possit nec debeat exportare de ipso massariorum cesas, nec ligna cesse (sic) nec paleam Meliacham, nec culmum, etc. Vide *Melica* et *Meliachus*.*

* **MELICA**. *Charta Innocentii IV. PR. apud Ughellum* tom. 2. pag. 577: *Tam in frumento, hordeo, faba, Melica, et aliis blava, et leguminibus, etc. an, milium?*

* **Vox** est Italica, nostris *Blé Sarzin*, vel *millum Indicum*. *Memoriale Potestatum Regiens*. ad ann. 1227. apud Murator. tom. 8. col. 114: *Et eo anno fuit maxima catastro blavia, ita quod agricultarii frumenti vendebant milia solidorum per diuinum et statutum Melicham VIII. to. ibid. ad ann. 1227. col. 114: Et magna pluvia fuit, ita quod homines non potuerunt colligere Melicas de campis, unus eas siccare, nec potuerunt bene seminare. Addit Chron. Mutin. ad ann. 1311. apud eundem tom. 11. col. 99. [9 Vide infra *Melica*.]*

* **MELICHUS**, Prator Saracenus. Chron. Jord. apud Murator. tom. 4. Antiq. Ital. med. svi col. 1032: *Erat autem in loco unus Saracenus de Alexandria, Iesus nomine, qui accessit ad Melichum, id est ad rectorem terre, etc. Acta martyr. ord. S. Franc. tom. 1. Apr. pag. 53. col. 2: Motus hoc officio Melich, id est, potestas vel justitiarius civitatis, etc.*

* **MELIFICARE**. In melos, seu carmen redigere. Chron. Abbatis Gemblacensis tom. 6. Spicil. Acher. pag. 590: *Vitan S. Verani Confessoris composuit, cantum atque de eo Melificavit. Siegerbert. de Scriptoribus Eccles. cap. 17: Arte autem Musica, Antiphonas, Responsaria ad Sanctis Maclobio et Griberto Melificavi.*

* **MELIGA**. Eadem notione, qua *Melica*. Stat. Bonon. ann. 1250-67. tom. III. pag. 315: *Item ordinaverunt... modicam et singulare personae, que habent bladum necessarium pro se et eorum familia... non possint nec debent emere... et qui cumque... emerit in c. lib. bon. (puncta), quoniam contraferetur, nisi emeret vel emi faceret legumina sibi et sue*

familias necessaria, si non haberet, vel spilitam, vel ordeum, seu Meligam pro sua equis, etc. (Fr.)

* **MELIGARIUS**, Melicus palea, stramen. Stat. Mutin. rubr. 103. pag. 20. r.: *Canalia D. abbatis de Palude communis non restingerunt in aliquo, si restrictus est modo debito relinquit, nec in ipso Meligarii, nec aliquod aliud projiciatur, quod aquæ cursum impedit. Vide supra Meligarius.*

* **MELIGETA**, ut *Meligeta*. Vide in hac voce.

* **MELIGNIOSUS**, Vitiosus. Carnes meligniose, id est, morticinæ, corrupte. Litera Philippi Pulcri Reg. Franc. in Regesto XIII. ann. 1308. Camera Compt. Paris.: *Item volumus et concedimus... quod si in alio loco dicte carnes vendantur ad tallum... ut pote capre, yrcos seu bozas, oves, carnes Meligniosas, et alias carnes que in bono macello vendi non debent. Huc referre hret Chartam ann. 1291. tom. 1. Hist. Dolphin. pag. 29: Item qui carnes Morbosas, aut vitiosas, aut carnes suis, aut capre in macello vendiderit, debet pro tanto segregatio nes solidos Viennenses. Vide Mahamurum.*

*Hinc supra *Millargeuse*, mallem *Millargeuse*, vel *Milhageuse*, in Lit. ann. 1373. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 681. art. 4: *Tous bouchers vendans aux bals char Millargeuse, etc.**

* **MELIGOR**. Vox, ut videtur, a Græco *melipyne*; Vocalis, suaviter canens, efficta. Friderodus in Vita S. Willfridi sec. 4. SS. Benedict. part. 1:

*Fixata rurascit oscit protomata cavia,
Callosa omni Meligor velut excola annas.*

* **MELIGRATUM**, pro *Meligratum*. Vide in *Medo*. Glossar. medic. Ms. Simon. Jan. ex Cod. reg. 6869: *Meligratum, rimum ex melle et aqua faciun, et vocatur muka. Differit autem ab hydro meli, coquid hydro meli plus aqua ha-
bitat, quasi ipsa sit aqua melius. Vide Melitta.*

* **MELLINOPORPHYRUS**. Vide *Melina*.

* **MELINUS**, color luteus, seu color meli habens, ex Gr. Μήλων. Glossar. Græc. Lat. MS. Reg. Cod. 85: *Melius, gen. coloris. Gloss. Lat. Græc.: Luteus, μέλιον, χρώμα. Ita emendat Salmasius ad Plin. pro *exp. 254*. pag. 254. 27. [¹ Tinctio melina, apud Mabill. tom. 1. Itin. Ital. pag. 183.]*

* **MELINUM**, præterea est color quidam nativus, et optimus, quod ejus vis metalli per insulas *Cyclades* *Melo* dicitur, ut habet Anonymus de Re architectonica cap. 27. ex Vitruvio lib. 7. cap. 7. ubi Philander.

* **MELINOPORPHYRUS**, Color luteus purpureus. Charta donationis facta Ecclesiæ Cornutiana edita a Suaresio: *Vela toricata Melinoporphyrus uncinata duo.*

Hinc etiam vox

* **MILLONVULTIS**, in Epist. Michaelis Babli Imp. ad Ludovicum Plum Imper. apud Baronum ann. 824. 50: *Caeca memoriae affectionis quae inter nos est, ministrum per predictos missos nostra praesinovulam et millonvulam.*

Tyria dum blattas verda dura, dirichodina etc. cui melius melinovulm, ut fuerit pannus nescio quis lutei coloris ut prasinovulm, viridis. Si Græca suppetenter, fortasse vera notio erit posset: verum ne et quis conjecturam nostram hac in re desideret, addam eam quam Fortunatus noster suppedit.

tat lib. 8. Poem. 9. de Floribus super altare:

Amisit greda, vobis hinc bladensis eccl.
Coccomelitus publicus, lacrima inde nivis.
Sic proinde Venetus, paganus et fere colorem,
In quo less pede heredita putes.

Ex hoc, Inquam, loco licet augurari,
multum hic pro Venetus male effigi; ut
in Graecis voces istam barbaricas sic
scriptae fuerint *μελιοράτος*; et *σπανίωντος*.
Ab eodem fonte vox *Hodomelitus*,
in eadem Charta Cornutiana, de qua
suo loco, ut et *Cocomelitus*, in eadem
Donatione.

* **MELIORAMENTUM**, Reparatio, refec-
tio, Instauratio, Gall. *Amdiorisatio*.
Stat. ord. S. Joan. Hieros. tit. II. art. 9:
*De modo visitandi commandata pro Melio-
ramentu. Occurrerit passim in Chartis
emphythysiticis. Vide aliis notionibus
Meliorare.*

* [Affage]: « Item pro Melioramento
auri, ac si fuisset positum in zecchia ad
faciendum florenos. » (Mandat. Camer.
Apost. Arch. Vatic. an. 1484-89, fol.
308.)

MELIORAMENTUM FACERE. Cere-
monia apud Albigenses hereticis usi-
ta, forte quando quis illorum secte
nomen suum dabant. Limborch. Sent.
Inquis. Tolos. pag. 192: *Vidit quandam
personam genuflectentem coram Petro Au-
terii heretico in domo sua predicta, et tunc
ipsa fuit requisita quod faceret Meliora-
mentum nunc coram dicto heretico sicut
alia faciebat; et tunc ipsa capit genuflec-
tore coram dicto heretico, et nesciit fac-
cere Melioramentum predictum, et tunc
illiquiter presentes irreperunt ridere,
et ipsa fuit surrendada et recessit inde
Melioramentu, sicut notione, vide in
Meliorare et Meliorari.*

* Vim vocis explicant Acta Mas. In-
quialit. Carcass. ann. 1398, fol. 60, r.
*Interrogatus de modo quo faciebat Melio-
ramentum respondit et confessus est,
quod heretici predicti docerunt eum,
quod ipse debebat factere genua, ter et
deinceps ieiunio. Boni Christiani, benedictionem
Dei et vestram a vobis peto. Benedicite,
ter, et heretici respondebant in tertia
benedictione vel in tercio genuflexione,
Deus vos perducat ad bonum finem. Ibid.
fol. 66, vi: *Dixit mihi Petrus Aterii,
quod consuetudo erat apud eos, quod
postquam aliquis amicus eorum esset vide-
rat, ter vel quater, quod faceret suum
Melioramentum coram eis. Quid est il-
lud? dixi ego: Recipere, dixit ipse, be-
nedictionem a Christians, quia ita est
consuetudo apud nos. Et qualiter fit?
dixi ego. Flectendo genua, dixit ipse, et
dicendo ter. Benedicite. Vide supra Ado-
rare.**

MELIORARE, Meliorare, vel melius red-
dere, Meliorer, Vetus Charta apud Hens-
chenium 26. Mart. pag. 635: *Prestiti
dimidium comprehensionis illam in ea
ratione, ut diebus vita sua et filii sui Me-
liorare fiant res ipsa.* [Chron. Parfense
apud Morator. tom. 2. part. 2. cap. 10. fol. 100.
Eundem electum nequaquam, sed etiam re-
gimini: tam magni Meliorare vel profi-
cere, sed potius perficere cernambus. Me-
liorare facere, in Capitul. lib. 7. cap.
351. Utuntur Upians leg. 13 de 11-sfr.
(7. 2). Gregor. Mag. lib. 1. Epist. 50. lib.
2. Ind. 2. Ep. 32. lib. 3. Ep. 30. Balericus
lib. 3. Chron. Camerac. cap. 1. 6. et alli
passim.

* **MELIORARE**, Emendare, corrigerre
Capitul. Caroli C. tit. 12. cap. 1: *Donec anniente
Domino idem frater venerabilis a sua
infirmitate optabiliter convalesceret....
quoniam ut prudimus, a sua infirmi-
tate Melioraretur. Miracula S. Thomas*

*tescare, quod ipse donante Deo Meliorare
cupit.*

* **MELIORARE CHARTAM**, Confirmare.
Præceptum Ludovici III. ann. 815 in
Appendice ad Capitul. col. 1408: *Ostendit
nobis exinde auctoritas quod senior nos-
ter ei fecit. Nos vero alio si facere jussi-
mus, sicut Melioravimus.*

MELIORATIO, *Emelioratio*; in Gloss.

Grec. Lat. [Emendatio, incrementum,

refectio. Formula 25. inter Lindenbro-

gianas. *Cum omni addita Melioratione,
et omnibus supraspositione, etc. Charta ana.*

1076. ex Tabul. Eccles. Maliscon. *Ad*

*opus suum edidicimus non est recipien-
dum ad Meliorationem terrarum, sed ad*

quantitatem. Alio apud Madus Formul.

Anglic. pag. 125: *Et ad dæcessum eorum,
ea bene, competenter reparata, et adiusta*

*cum omni Melioratione superponita dimi-
nitent. Promiserunt... ponere in Meliora-
tione dicta domus, etc. In Charta ann.*

1076. apud Lobinell. tom. 4. Hist. Cen-

tral. pag. 528. Addit. Chro. Andrense tom. 9.

Spicil. Acher. pag. 634.]

MELIORAMENTUM SERVITIUM, in Capitu-

li 2. ann. 815. cap. 19. et in Charta Lotha-

rii in Vita Aldrichi Episcopi Ce-

ntral. pag. 19.

* **MELIORARE**, Baldricus Burgulensi-

Abbas: *Emelioratio subiecto, ordine, re-*

bus, etc. [Formula 19. inter Lindenbro-

: Quicquid idem autem in Meliorantu-

mque repertum fuerit, etc.

MELIORARI, *Firmum, servum*, in Lege

Wist. lib. 4. tit. 5. § 4. in Leg. Longob.

lib. 2. tit. 1. § 3. 4. 100. I. iupr. 113. (6.

60. art. 4.) aliquid donare quod praeci-
puum habeat, Avantager, nostris. (For-

mulas hac in re usitatas vide apud Mar-

cultum lib. 2. Form. 11. et 21. Inter Sir-

monicas. 11a.

MELIORARE, *Emelioratio*, in Lega

Wist. lib. 4. tit. 5. § 4. in Leg. Longob.

lib. 2. tit. 1. § 3. 4. 100. I. iupr. 113. (6.

60. art. 4.) aliquid donare quod praeci-
puum habeat, Avantager, nostris. (For-

mulas hac in re usitatas vide apud Mar-

cultum lib. 2. Form. 11. et 21. Inter Sir-

monicas. 11a.

MELIORANTUM, [pro Dotis acce-
sione, Incremento, Gal. *Augment de doti*]

usurpat Contractus nuptialis inter Her-
mannum Comitem Kiburgensem et Mar-
garetam Sabaudiarum ann. 1218. Et ipse

Conrad Armanus donavit pro Meliora-
mentu Margarete uxori qui duo milia

marcariorum argenti que ipsa habere debet

super Friburgum. Infra: Comes vero Ul-
dricus donavit filio suo Armanino extra

partem filiorum suorum pro Meliorantu-
mque de Medenges. [Contractus matri-
monii inter Raynaldum dominum Bal-
giaci et Sibilam de Belliaco ann. 1228
ex Archivo Pedemontano: *Cum autem
a parte dicti Raynaldi petitum esset Melio-
ramentum, volui et precepit quod cum
me a partibus Albinacensibus redire con-
tingat, dominus R. de Matricone Melio-
randi liberam habeat potestationem.] Carta
ali. ann. 1267. descripta a V. G. Della
S. Salvagno Boiss. Item, quod et or-
dinavit predictus Humbertus in ultima
voluntate sua, videlicet: *Alioquin dicitas uxoris
sua habere tale donum, quod predictus
Humbertus ei alias quondam fecerat
liberum. Vienensem pro Meliorantu-**

*mque Observat porro idem vir eruditus
etiam interdum hanc vocem usurpari
pro emphythysito.*

* **MELIORATIO**, Eadem notione, in Li-

bello, diversi ann. 1135. in Appendix

ad Capitul. col. 1558: *Donec habeat*

Beatrixis in vita sua medietatem omnium

*dominicaturarum et staticam S. Martia-
ni, per Meliorationem cum labore
bonum.*

* **MELIORARI**, Convalescere. Capitul.

Carol. C. tit. 12. cap. 1: *Donec anniente*

Domino idem frater venerabilis a sua

*infirmitate optabiliter convalesceret....
quoniam ut prudimus, a sua infirmi-
tate Melioraretur. Miracula S. Thomas*

Anquinatis tom. 1. Martili pag. 720: *Et
enim voto puer Melioratus ibidem exti-
tu, et abeque incisione totaliter est cura-
tus. His.*

* **MELIORAMENTUM**, Profectus in me-
lior, sanatio. Vita S. Yvonis tom. 4. Maii

pag. 607: *Cum Oliverius... in dextro pede*

propria cavillam infirmaretur... nec Melio-

*rarentum desperaret, sed de sua cura
desperaret, etc.*

* **MELIORATUS TESTIS**, Melior, in Lege

Wisigoth. lib. 2. tit. 4. § 6.

* **MELIORISSIMUM**, Optimus, in Lege Ale-
manni. tit. 106. Edit. Heroldi. *Meliorissi-
mus*, cap. 75. in Cod. MS. *Meliorissimus*,
in Capitul. ad eamdem Legem editis a
Steph. Baluzio cap. 39. 43.

* **MELIORES**, *Meliores homines, Meliores
viles*, Praecul vires civitas, in Lege Longo-
b. lib. 2. tit. 5. § 4. 100. I. iupr. 113. (6.
60. art. 4.) aliquid donare quod praeci-
puum habeat, Avantager, nostris. (For-

mulas hac in re usitatas vide apud Mar-

cultum lib. 2. Form. 11. et 21. Inter Sir-

monicas. 11a.

* **MELIORARE**, *Emelioratio*, in Lega

Wist. lib. 4. tit. 5. § 4. in Leg. Longob.

lib. 2. tit. 1. § 3. 4. 100. I. iupr. 113. (6.
60. art. 4.) aliquid donare quod praeci-
puum habeat, Avantager, nostris. (For-

mulas hac in re usitatas vide apud Mar-

cultum lib. 2. Form. 11. et 21. Inter Sir-

monicas. 11a.

* **MELIORANTUR**, *Emelioratio*, in Lega

Wist. lib. 4. tit. 5. § 4. in Leg. Longob.

lib. 2. tit. 1. § 3. 4. 100. I. iupr. 113. (6.
60. art. 4.) aliquid donare quod praeci-
puum habeat, Avantager, nostris. (For-

mulas hac in re usitatas vide apud Mar-

cultum lib. 2. Form. 11. et 21. Inter Sir-

monicas. 11a.

* **MELIORATU**, *Natu*, qui alios *Majores*

natu, apud Gregorium Turonensem lib.

12. cap. 45. lib. 7. cap. 19.

* **MELIORES MEUDRES**. Guill. Guiart. in
S. Ludov.

*Charles li quens d'Anzo ses freres,
Li preus, li plains de hardemens,
Li Meudres en tournoiem.*

Le Roman de Garin:

Trestot li Meudres qui est del parenté.

Chron. Ms. Bertr. Guescl.:

De celle ville cy tous les Meudres viven, etc.

* **MELIORI HORA**, Gall. *De meilleure
heure*. Solito ciuius. Vetus Ceremon. MS.

B. M. Deaurato. Tolos. *Officium matu-
ritatis incipitur hora Meliori propter so-
lemnitas.*

* **MELIORISSIMUS**. Vide Meliorare.

* **MELIORISSIMA**, *Bonitas, virtus, Mir-
acula* S. Edmundi Angl. Regis apud

Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col.

81: *Sed tumor arrogantis talis in mo-
dum vertitus Melioratitatis, Deo et Sancto
peccatori propitioribus, etc.*

* **MELIORE**, vox vulgaris Occitanica.

Vide infra Moliegum.

* **MELIOSISSIMUS**. Vide Meliorare.

* **MELIS**, seu *Melan* Grecz. Instru-
mentum chirurgorum, scilicet tanta vel
taeta ad tentaculum cavernas vulnerum,

ab uno capite in latitudine, ab alio in acuminis desinere. Glossar. medic. Ms. Simon. Jan. ex Cod. reg. 6269. Vide *Sphacelum*.

* **MELISSENSIS** Urbs, Ravennas. Agnelius in Vita Martini Papa apud Murator. tom. 2. pag. 182: *Admirati sunt proceres iustitiae Mellensis urbis, una cum sacerdotibus et reliquo populo.*

* **MELITA**, Potio confecta ex melle, eadem quam Melo et Mellita. Vide in his vocibus. Charta ann. 1220. ex Tabul. Autiss. Noviter quodam de ceterorum cuiusdam consuetudinum, que vocari *Mellita*, que dia observata fuisse dicatur, inter villas nostras Tucumacum, Tarcas et Bordas, etc. *Mellita*, in Charta ann. 1218. ex Chartul. S. Germ. Autiss. cap. 19.

* **MELIUS**, Potius. Charta ann. 1090. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. col. 352. Antequam daret ei episcopus dixit ad eum, *Cognosci tibi quod Melius beneficium habeas de me, et de S. Petro, quam de aliis seniori, et cognosci tu quod Melius sis homo de S. Petro et de me, quam de alio seniori?* respondit Guillelmus, *Cognosco. Nostris Avoir du meilleur, Prevalere, Gall. Avoir le deusus. Lit. remissa. ann. 1477. in Reg. 203. Chartoph. reg. ch. 18: *Foyant icellui suppliant qu'il n'avoit pas de Meillau, etc.**

* **MELIUS FORUM**, Gall. *Meilleur marché*, Minus, pretium. Stat. ann. 1454. inter Probat. tom. 8. Hist. Nem. pag. 286, col. 1: *Inponentes eisdem correctario et mercatori Melius forum facisse, et pro minori pretio dimisimis centum sumis allecorum quamplurimiis de Ne-*

MELIOMUM CONSTITUTUM, apud Aplicum lib. I. cap. 1. Vini seu potioris genus, ex aromatibus et aliis odoriferis confectum. Vide *Conditum*.

* **MELLA**, Mensura annonariorum genus. Charta Willerimi Archip. Remensis. ann. 1190. ex Tabular. S. Medardi Stes. *Habeat duodecim denarios et Melam frumenti et avene; similiter et de equis carriarum duos solidos et predictam annona mensuram.* Charta ann. 1206. in eodem Tabul.: *Ecclesia induxit ei... Molana frumenti et Molana avene. Ubi in recentiori Chartul. legitur talia.*

* *Mella* codem intellectu, in Charta ann. 1330. ex Reg. 168. Chartoph. reg. 621. *Iste deus sicutus de ole, tenuis et se soult, trois Mellæ et six gallois ren-dables.*

* **MELLA**, f. Mespilum, Occitanis, aliquis. *Mella*, Parisis *Nef*. Charta ann. 1200. in Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 126: *Ad Naras Domini tres capo-rias et tres denarios, ad festum S. Martini dimidium bossemum Mellarium.*

* **MELLA**, M. Robertus de Sorbona in Serm. de Conscientia: *Et certe Magistri illi quantumcumque proba essent, possunt bene posse Mellæ suas, quia nullus habens auditores.* (Gesta Tancredi, apud Marten. tom. 8. Anecd. col. 188.) *Estuas, furit, dolerit, et si tibi non fuerit dolor, Mellæ, auræ, venam ab infinita terra eruuisse cœveris. Nec magis agnoscovim vices Gallicæ Meles, quam ex Percival Taudat Borelius.:*

*Usoz ardens riches et belas,
Dont d'or et d'argent sont les Meles.*)

* **MELLARIUM**, Vas in quo mel conser-vatur, vel in quo vinum ponitur, vel uva calcantur. Jo. de Janua. [Unde Glossa.

Lat. Gall. Sangerm.: *Mellarium, Vaissel à garder miel.*

* **MELLAT**, Britannis *Souls*, vulgo *Ba-lon*, Ludi genus, quod etiamnum exercitum Britanni, atque in iis plebs vitor: strophum scrutine grandem, furfure aut tomento suffartum, loci dominus aut aliquis ab eo delegatus, saitem precepit quidem incola, proicit in medum, populo in duas factiones diviso, cuius pars una ad metam longe positam aut assignatam, puta ad Orientem, altera ad metam aliam, strophum manibus pedibus, toto nisu combatib; proferre quod non fit sine rixis et vulnibus. Statuta Rudolph Episc. Trecor. ann. 1440. atq. Marten. tom. 4. Anecd. col. 155: *Hinc et quod relatione fide dignorum nobis sit, quod existit, qualiter in nonnullis parochiis... quod lumen laudis perniciosa est nosca, nuncupatio vulgariter Mellat, cum strogo rotundo grasso et eminenti, festis et aliis temporibus exerceri, in quo ludo multa scandala consiperunt. Vide Choleare.*

* **MELLATIO**, Mellis vindemia, apud Colum. 11. 2. *Mellatio aestiva*, apud 1. lin. lib. 11. cap. 15.

* **MELLATUM**, Nonius *Sapa*, quod nunc Mellarium dicimus, mustum ad medium partem decoctum. Onomast. : *Mellatum, sicum, pectoris. Mætum, quasi mello, melle gondio. Ita Martinus in Lex.*

* **MELLEA**, Rixa, idem quod *Mellea*. Vide in hac voce. Charta ann. 1202. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 487. art. 8: *Si Mellæ in villa forte facta fuerit, qui inde accusabitur, se tertio se purgabut, et si unus juratorum Mellæam viderit, reus non poterit se purgare.*

* **MELLEGARIUS**. Vide *Melegarius*. [Fs.]

* **MELLEA**, f. Tributum pro melle præstitum. Computus ann. 1222. apud D. Brusel. tom. 2. de Usu feud. pag. 471: *Pro vino Alixioid, et pro glanda S. Germani et Roboreti, et de Mellæa.* XX. l. Ibid. pag. 471: *Ei de Mellæa Duni XL.* Idem jus esse videtur quod alibi Abolagium, in Consuet. municipal. *Espave d'avelles vel Espave d'abeilles* dictur. Jus nempe quod habet dominus feudi in spum examinibus et earum melle, cum remittatur in memoribus vassalorum. Vide *Bigrus*.

* **MELLEA**, MELLEA, MELLIATOR. Vide *Mælia*.

* **MELLERIUS**, Mespilus, Gall. *Nefier*, alias *Meller*. Charta Marie comit. Pontiv. ann. 1247. in Lib. nig. 2. S. Vulfe, Abbavil. fol. 20: *Omnis supradicta fide media interposita promis me fideliter observare... retinet mibi et heredibus Ponti-*ta, pomeri et Mellerio.* Excepte Melleri pomeri. In Charta Gallice redita Joan. comit. Pontiv. ann. 1177. ex Lib. alio dono publici ejusdem urbis fol. 167. v. Vide infra *Mellaria*.*

* **MELLITUS**, Pisces species. Spicileg. Fontanell. MS. pag. 94: *De quibus Mellæ, non sapient et a nobis detrahant inferiora, scilicet los et scilicetes Gallice, et hoc facientes secundum dominum (i. e. Abbatem) secundum nos omnes, secundum suam litteram hanc cartam. Ibid. Et similiter de Mellitis, Gallice Mellæ.*

* **MELLICATUS**, Illectus. Vita S. Vincentii Madelgaril. tom. 3. Juli pag. 675: *Quemadmodum sans apes ad alvearia contulit et revoluit astuta, ita nihilo minus ad montem vocabulo et religione alium alternatum confuebant Christianæ*

signiferi militum, praefati viri procul du-bio Mellicatu dulcedine.

* **MELLICIDA**, [Qui, ut videtur, apum cura demandata erat] Constitutio Caroli IV. Imper. de Forestaria et Zeldariis ann. 1338. apud Goldastum tom. 1. Constit. Imperial. pag. 869. *Forestari et Mellicida, qui Zeldarii vulgariter nun-cupantur. Occurrat ibi non semel.*

* **MELLICRATUM**, Melkipere. Idem quod *Modo*. Petrus de Dusburg in Chron. Prud. sive cap. 5: *Pro potu habent simplicem aquam, et Mellicratum seu medonem.* Vide *Mellita*.

* **MELLICUS**, pro *Mellitus*. Rythmi in obitu Henrici VII. Imper. :

Versus. Alum. Mellicum.
Verbiisque seriosum.

* **MELLIFICIUM**, Apum opus. Charta ann. 1288. apud Ludewig. tom. 1. Re-MSS. pag. 165: *Insuper proprietatis tituli in predicta villa... debitores Mellifactorum, qui vixgo dediti appellantur, et Mellifactorum jura vendidimus.*

Alla eiusdem ann. ibid. pag. 171: *Donavi-*m Mellificia et eorum solutores qui de-*dicti nuncupantur.* Charta Johannis Reg. Bohemicus ann. 1388. apud eundem Lu-*dewig. tom. 5. pag. 683: *Nec pascuis, so-*non campis, allodium, portus, Mellificis, piacionis, pascationibus, etc.*****

* **MELLISIGUS**, pro *Mellitus*, in Actis S. Cassiani apud III. Fontanum. An-*ter. Horae pag. 34:*

Archæ Mellitus, fama super mera nota.

* **MELLISSIMUS**. Vide *Melliorare*.

* **MELLITA**, Potio confecta ex melle, cum scilicet fami decouquatur in dulcere et barbaram potionem, ut sit S. Hieronymus Epist. 2. *Delibula melle vinorum* fol. 99. Capitula Theodori Cantuar. cap. 1. *Tres dies... a vino, madone, Mellita, et cervisia... abstineat.* Adamus Bremensis cap. 108. et Albertus Stadensis ann. 105: *Ordinavit ut Canonica in Dominica diebus unicuique duplex datur Mellita copia. Potio ex melle, in Epist. Theodori Abbatie ad Carolum M. *Potus in quo mel est*, in Epist. 82. Bonifacii Archiep. Mogunt. Idem quod *Pigmentum*. Vide in hoc verbo. *Mellita cervisia*, non semel in Prenestinali MS. Thuan. et in Concilio Wormaciensi cap. 40. Vide *Medo*.*

* **MELLITUS**. In jejunis prohibita ejusmodi potio. Formula veteres Alsaticæ apud Ecardum ad calcem Legis Salicæ pag. 243. *Cuncti omnino a carne et pinguis-*de, et omni quod ex lacte conficitur. Places et oves propter infirmitatem namo presumunt. Similiter vinum et omne quod modiciorum est.**

* **MELLITUS**, Stavitas. S. Bonifacius Monachensis Archiep. Epist. 1: *Quem mibi tempore dilaciones dari manus, nec Mellitæ pars blandimenta adulatio-*nem verborum faceta urbanitas activit.**

* **MELLITOR**, Qui mel vel ceram conficit. Forte Leirens. *Mellitor del per anum unum aliunde de melle, et unam libram de cera.*

* **MELLO**, [Profunda vorago vallis. Dipt.]

* **MELLOPROXIMI**, qui a *Proximo* scri-niorum primi proximique erant, proxime futuri, biennie veniente, qui *Proximo* proxime contingebant, quibus etiam eadem quam *Proximi* dignitas at-tributa. Vide leg. 16. et 17. Cod. Th. de Proximis, (6. 26) et ibi Gothofredum. In scrip. Ronze: *D. M. M. Aurelio Aug. lib. Isidoro Melloproximo a rationibus Her-*

mes alumnus et Glycon nutritor et Marcius bene merenti fecerunt. In alia Inscript. 398. 5. Spe beneficiariis, idem vallet ac Melo Beneficiarius.

MELLOPROXIMATUS. Constitutio Justiniani de Aduitoribus Questoriorum, edita a Fr. Pittaco: *In aliis autem duobus scrinias, id est, Epistolarum et Libellorum, in secundum gradum ventionibus et Meloproximatum ingredientibus, ut si tantummodo licentiam sibi haberent alium subrogare.*

MELNUS. Melinus color. Huiuslib. 8. Chron. Centulensis cap. 8: *Causa castanea 40., palma sericea 5. Melina sericea 8. Melinum vestimentum, apud Plautum in Epidico. [Glossa. MSS. Colbert. Minerv. xpoysa.]*

MELO. Nilus dicitur Symmacho lib. 1. Epist. 8. *Est Egyptio Melone major; ab aqua latus et caecus. Ita etiam apud Vergil et Horatius.*

MELOCINUS. Vide Melocinicus.

MELOCINUS. Carmen de Carolo M. quod Alcino tribuitus [9] Argibert. lib. 8. vers. 231:

Tota Melocinus fulgebat fons amnis.

Isidorus lib. 19. Orig. cap. 22. sect. 12. de Vestibus: *Melocinias, qui maliorum stamine conficitur, quam ali Melociniam, ali malochiam vocant. Papias: Melocina vestis, quae albo stamine fit, quam ali malibellam vocant. Idem: Melalea quae malorum stamine conficitur, quam ali malociniam vocant. Alii ex colore vestem hanc dictam volunt, qui Melochinas vocatur, quod malva, quam Greci polyox. et malaxyn vocant, colore referat, nam et Melochinarios appellant Callisia, apud Nonium, et Plautus in Aulul. molochini coloris infectores.*

* **Unde Gallicum Melochia et Meloquin. Fabul. tom. 1, pag. 217:**

Chassoune est vestis châine blanche,
Plus blanche que ne soit soie sur branche
Et Melochies moult avenaient.

Le Roman de la Rose Ms.:

Puis le rovest en mantes guises,
Robes faites par grant mestier,
Coutures, Melochies guises,
Indes, vermees, junes et brunes.

Hinc Meloquinier, Meloquinier et Meloquinier, eismodi pannorum textor. Lib. nig. prior. S. Petri Abbatis. fol. 27.
¶ **Johannes Ratal, tisser de toiles... Melo-**
thie. *Nostre Meloquinier.* Lit. remissa ann. 1388. In Reg. 100. Chartoph. reg. ch. 44. *Teknikos Tissor Meloquinier,* qui est un bon marchant. *Melochies Noel Meloquinier, etc.* Aliis ann. 1388. In Reg. 143. ch. 204: *Loris Bretois Meloquinier des queuechesfies, ner du Chastelet de Cambresis, etc.* Vide Moscia.

MELODIA. Vide Melodus.

MELODIA. Cantus Ecclesiastici species. Ordo Romanus: *Sequitur versus, Epulem, inde Melodia.* [Bernardi Mon. Ordo Cluniac. part. 2. cap. 19: *Ad soles Nocturnas et Vesperas super Psalmos, nonnisi Alleluia cantatur, ad Melodian subscriptiarum antiphonarum formata.*

* Ordo eccl. Ambros. Mediol. ann. circ. 1180. apud Murator. tom. 4. Antiq. Ital. med. et col. 871: *Tunc magister scholarum cantit Melodias cum pueris suis. Prosaam, quam ali sequentiam vocant;* hic designari opinor. Vide Melodiare. Nudo, pro Cantus. In Charta Caroli Simpli. ann. 917. tom. 9. Collect. Histor. Franc. pag. 382: *Ita tamens ut quadrum aduterium, sepius paupernorum Melodium cantare decantent.*

* **MELODIARE.** Certa vocis modulatione

decantare. Guidonis Disciplina Farfensis cap. 40: *Misam dicas honorifice, si- cut superior intulimus, et sequentiam Melodiam in eadem die. Chron. Francisci Pipini lib. 8. cap. 39. apud Murator. tom. 9. col. 706: Ha docte paullere, chorizare de Melodiar, et tympanizare... puerorum demulcent auditum.*

MELODIMA. Melodiana, Concertus. Vita S. Guillielmi Divion. cap. 18: *Psalmorum concentum distinguens, dulcissimum decorum Melodimate. Melodiana, Alano de Planctu nat.*

* **MELODIUS.** Canorus. Vita B. Colette tom. 1. Martii pag. 556: *Audiret in medio duorum ipsorum, vox quedam placabilis et Melodiosa.*

* **MELODISTER.** Suavi, sed tristi modulatione. Almericus de Peyrat Abas Moissacensis in Vita Caroli M. in Cod. MS. 1843. Bibl. Regis fol. 83: *Praedicti melodiae haec sequentiam cincinnetum Melodiam in memoriam et laudem perficiebant.*

* **MELODIUM.** Melos, qua: ita. Littera ann. 1345. tom. 2. Hist. Dalmat. pag. 518: *Hoc est, quod eos, quae vocis Melodium, in capilla nostra super auditorium resonare, in Capellam nostrum ipsum capella domesticam, cum privilegiis, gratia et prærogatiis... tenore praesentum retinamus.*

MELODUS. Cantator. Ausonius in Professoribus Burdigal. Carm. 18:

To felicibus non Ulysses impinguat,
Liquid omnes qui Melodus virginis.

Milo Monachus Elonenensis lib. 2. Vita S. Amandi cap. 1:

In coquile ibeo scripsit Melodus.

[Vita S. Romani Archiep. Rotomag. apud Marten. tom. 8. Auct. col. 1668: *Casti dulcissime pro virginibus Melodus.*]

MELODI INFANTES. In Ordine Romano, nostris *Enfans de Chœur.* Qui vero Melodi potissimum apud Græc. Byzantinos appellati fuerint, attigimus in Notis ad Alexiadem.

MELODUS. Cantus. Prudentius Hymno 9. Catetherem:

Da puer placentum chorus
Ut canens fidibus,
Datus carmen et Melodus.
Gesta Christi insigne.

S. Radobodus Episc. Carm. in S. Sibertum Episc.:

Hi tibi curvissimum pagi, vir sancte, Melodus.

MELODA. Eadem notione. Fortunatus lib. 9. Poem. 7:

Cor nini injungo lyrics Melodus.

Sidonius lib. 9. Epist. 15: *Melodus insinuare pulsibus, id est, concentibus suavitatis.* [Vide Glossar. med. Græc. col. 900. voc. Melo.]

MELOGARIUM. [fr. Crates, Gall. Clavis, vel virgitorum fasciculus, Gallice Faschine.] Petrus de Crescentis lib. 10. de Agricult. pag. 30: *Poterisque optimè locum custodire, atque viam introrsum longam cavare, et Melogaris et sabulo deservi operi. Cap. 28: Ita capitibus parvi baculi vel Melogarii, etc.*

* **MELOPYGENUS.** Cantus modulatio. Vide supra Baropycenus. [Perpetrare pro Mesopycenus. Vide infra in hac voce.]

MEOQUINUS. Moneta Italica species. Cencius Camerar. in Ceremoniali Romano: *Scindendum quod Cardiniales omnes, Græci, Primiceriorum... tales presbiteriorum et laudes datum accipiunt, quale in die Pascha superius nominatum recipiunt. Subdiaconi autem singuli singulæ*

Meloquines habent, quod tamens non sit in aliis predictarum solennitatebus: nam non datur eis, sicut Melodiam certum plenius inserviant, aliam 30. vel amplius essent nisi 12. Meloquini. Bulla Nicolai IV. PP. ann. de Censibus Ecclesiasticis. In Regno, Campania et Maritima: *In Archiepiscopatu Bereensi, Ecclesia S. Benedicti 2. Meloquines. [Le Romaie de Partenope MS. :*

*S'engarde vers celles brevet,
Le mes i veit qui dure tant,
Qua mes n'en peut venir la fin:
Per li ille Albermarle
Vivement et il bon algerien,
Li Meloquins et li Mangons.]*

Vide Melachinus.

* Prelil octo grossorum hec moneta, ut ex Cabrospini scheda observat Murator. tom. 2. Antiq. Ital. med. sv. col. 808. quam vocem Arabicæ sive Saracenicæ originis esse censem, a Melo, id est rex, quod essent nummi ab illius genitio rege percusi. Vide infra Moriatus.

* **MELOS.** odia, in Vita B. Davanzati tom. 2. Junii pag. 588: *Itaque quod famulus ille festinante patrem et consorem prestatum excitabat, ut Melodem illam audiret.*

1. **MELOTA.** Taxus, animal mordax. Ebrardus Betun. cap. 12:

Et arbor Taxas, si dicas, has; animalique.
Hic, si pronunt: dies Melota vector.

Dicatur a multa silva sub nomine palli.

Vide Silvestrum Giraldum in Topog. Hibern. dist. 1. cap. 20. Theodemarus Abbas in Epist. ad Carolum Mag. de Melota pellicula, de qua voce mox: *Quod tegumentum ideo sic appellatum est, quia solebat antiquitus de illius animalium pelle fieri, quod Melota propter rotunditatem sui corporis appellatur, quod genus bestiolarum nonnullis Taurus appellatur.*

* 2. **MELOTA, MELOTES.** Usurpat etiam hec vox pro loco, in quo animalia degunt, ut videatur ex his verbis Diarii Paridis de Grassia editi ab A. Fratii inter Documentum et studii publi. per cura della deputaz, di st. patria et di Romagni tom. 1. pag. 188: *Ibi (in Monte Ilorum) curia et equitatus omnis sic aliquis agri hospitatus est, alii in stabulis, alii in ovitibus, alii in Melotis habitant. (F.R.)*

MELOTE. Pelli orina, ex Græco pelli, a phœn. obta. Glossa vett. *Pelli talente, pelli pectore, apicem.* Eadem: *Melota, Pelli additum teichum in pelle.* Glossa MSS. Reg. 3. Meloquas, et, ut nobilere vocav. 58v. ut in Hispania, galterapæ. Eu-cherius: *Melota, in Regum libro, pelli simplex, quo Monachi Egypci stiam nunc utuntur, ex uno latere pendens.* Glossa Lat. MSS. Regis: *Melotes, pelli sorida, vel simplex, ex uno latere pendens, quo Monachi utuntur.* Papias: *Melotes, pelli orium sordida.* Melota, lanuta. Glossa Elfrici: *Melotes vel pelli, gressus, vel broccen rocc, i. hircinus vel fractus roccus.* Jo. de Janua: *Melota, quandam pastis de pili, vel pelliibus illius animalis (Melota), facta, collo pendens usque ad lumbos, quo Monachi utuntur, et iste habitat est, necessarius propriæ ad operis exercituum: eisdem et pelli, ut dicunt.* [G. Lat. Gall. Sangern.: Melota, una robe faite de pail, ou la plus du taizon qui va jusqu'aux reins, ou robe aspre de cheval. — Etiam Melota apud Hieronymum et Paulinum Epist. 20. Cassianum lib. 1. cap. 8. de Monachis Egypciis: *Ultimus habitus eorum est pellicia caprina, quæ Melotes vel pelli appellatur.*

ad Calendas duos Membra, etc. Mox: In alia appendaria vallenca de censu 4. denarios Pogesos, et unum Membrum, et una emina de vino, etc. Ch. 151: Quatuor sestarii de civata, et 4. Membra de porcos, etc. Tabularium Prioratus Domine in Delphini: Ad Natale Domini alterum recipiuntur. 4. Memoria de carnis, etc. Fol. 108: De maneo in villa Nautia servitio ad Kalendas 4. Memoria de carnis, etc. propter, etc. Ubi membrum idem valet quod perna.

MIVUNA VOLATILIA. Que motum habent Leges Ostalibonicum cap. 18: Multationes Membrorum volatilium, ex indignatione factas, utpote oculorum, pedum, manus vel laborum, puniantur, sicut de homicidio est premisum.

VITA ET MEMBRUM. Formula usitata in hominibus, qua vassallus domino cavit, ne vita et eripiatur, aut in membris ledatur, curam principiū se adhibeturum. Regestum Tolosanum Camera Comput. Paris. fol. 1, et alibi. Passim Omnia servitia quae fideli vassallus facere debet bono domino suo fideli exhibendo, et specialiter vitam et Membrum vobis per sollemnem stipulationem bona fide promitto, et inde ligum homagium vobis facio, etc. [Vide Hominium.]

MEMBRUM. Para alterius, vel quod ab aliо dependet. Charta ann. 1442 apud Madox Formul. Anglic. pag. 147: Manusrium de Rakell cum omnibus suis Membri et pertinencie suis. Ibidem non semel occurrit. Hinc

MEMBRUM LORICAE. Pars feudi loricae, atque ut definitur in veteri Jure municipali Normannia MS. I. part. sect. 3. cap. 28: *Membre du feu de Hauberc est l'ultime partie du feu de Hauberc, et toutes les autres parties qui sont contenues sous le membre Membre, si come la septieme partie de la sisime, et ces autres ensuivantes. In nova Consuetudine art. 886, et 880. Nec feuda omnia notilia dividit non possint, si feminis tantum heredes superiores feuda loricae inter eas dividit potest, usque in loca partes, quae Membris lorice appellanuntur, atque teneri, et Membrum locis dicuntur, ut habeat Charta Philippi Puler Reg. Franc. ann. 1308. tom. 4. His Harcor pag. 1197.] eoque casu habet ut inquit quodque membrum, ius curiae, usagium, iurisdictionem, et gagiūm-plegium. Charta Philippi Augusti Regis Franc. ann. 1218: *Exceptis boscis et feodi loricae et Membris sacerdotum loricae, etc. in Heroualliano Regesto fol. 176. [Vide Feudum.]**

* Hinc tenir per membra dicitur, cum feudum inter plures dividitur. Charta Phil. Pule. ann. 1298. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 49: *Les fiefs et les arreveries de la chateletie d'Eureuse (Eureux) tenuer per Membre ou par deme Membre, ou per baronies, ou en autre maniere au d'au de conte d'Eureuse.*

MEMBRUS. Membrana. Testam. regina Matilda ann. 1266. tom. 1. Probat. hist. geneal. domus reg. Portug. pag. 81: *Item mando monasterio fratrum Predicatorum de Portu... ducentes Membros testam illis quae debent mihi dominus Silvestris de Portu de Eiris et Peleguis Joannis fratris Domitici Joannis capellani mei, ad libras amercari... Item fratibus Ministris de Portu etiam Membros veteres quae mihi debet Stephanus Bordellus de Portu. V. Membrum 1 et 2.*

MEMENTO. Para Canonis Ecclesiastici, in qua mentio sit virorum et defunctorum, quae incipit ab hac voce. [Charta ann. 1297. apud Lobinell. tom. 5. Hist. Paris pag. 697: *In suo Memento Missa*

habeat speciem memoriam dicti fundatoris.] Architrenius lib. 8. cap. 22:

Item ita, sedis ortusque sui naturae Memoria Non nos habet odio, etc.

Vulgaris loquendi formula.

MEMINERE, pro Meminisse. Chrodegangus Metensis Episcopus in Regula Canonica. cap. 56: *Meminere debent Cenomani quod nec Davide sanctioris, nec Salomonis sapientis memorem esse.*

* **MEMINITUS,** Prefatus cuius facta mentio. Charis. Adefonsi Reg. Hispan. ann. 1094. apud Martien. tom. I. Ampliss. Collect. col. 548: *Dono et offero ad ipsius atrium iam Meminimum, alterum monasterium de Penna-fidel, cum sua hereditatis ad integrum.*

* **MEMORACULUM.** Monumentum, sepulcrum, vnguine. Festus: *Monumentum est quod mortui causa edificatum est, et quidquid ex memoria aliquius factum est, etc.* Florentinus JC. *Monumentum generatim res ad memorias causas in posterum prodita, in que si corpus, vel reliqua in feruntur, vel sepulcrum.* S. Hieronym. in cap. 22. Easim: *Quod non tam tabernaculum et domus, quam sepulcrum et Memoria appellandum est.* S. August. de Cura pro mortuis gerenda cap. 4: *Non enim aliud vel Memoria vel monumenta discutitur ea que insignis sunt sepulcre mortuorum, nisi quae eos qui viventium oculis mortis subtrahunt sunt, ne gloriosus etiam cordibus subtrahantur, in Memoria resonant, et admonente faciunt cogitari: nam et Memoria nomen id expertissima ostendit, et monumentum, eo quod monetas mentem, id est, admoneat, nuncupatur, etc. Idem in Pa. 48: *Pompas est funebria, excipit sepulcro preiōsos, involvit pretiosis vestibus, sepelit unguentis et aromatibus, deinde Memoria quem habet, quam marmoriam? oīci in ipsa Memoria illa ubi mortuus est. Infra: Quando cogitat sibi Memoria marmoriam aut escutum facere, quasi de domo aeterna cogitat, quasi ubi maneat illa dies.* Vide eundem lib. 29. de Civit. Del cap. 10. [S. Paulinus Epist. 33. ad Severum: *Prospectus vero basilica non, ut usitatur, maius est. Orientem special, sed ad dominum mei B. Felice basilicam pertinet Memorianum ejus obiectum. Aglmann. de Locis Sanctis lib. 2. secundo 3. Bened. part. 2. pag. 518: Trium quoque feminorum villorum et minorum genitrix Iovis, et Virgo, et Anna, et Vetus. Inscriptio: Servulus Troilius et eius comparsus. Memoriam sibi et suis. Alia: Comparaverunt sibi Memorias duas. Occurrerit non semel in aliis vett. Inscriptiōibus. Vitalis agrimensor. In aliis locis Memoria in finem constitutus. Ita apud S. Athanasium in Vita S. Antonii cap. 8. p̄tus pro sepulcro sumitur, ut prius, in Novel. Justin. 185. cap. 8. Vide S. Hieronym. Epist. 17. sub finem.**

MEMORATORIA, Ideam quod mox Memoratorium. Placitum ann. 999. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 490: *Ei idcirco hanc brevem Memoratorium de precepto supra dicti Imperatoris (Ottonis) et consensu domini Apostolic... facimus Abboti Hugo. Ibid. col. 503: Sic namque finitus est; unde pro future memoria futurique testimonio et cunctis, hanc brevem Commemoratorium predictius Imperator... avitare prescipit.*

MEMORATORIUM, Notitia, breve rememoratoria. Leo Ost. lib. 1. cap. 47: *Non videt, superbum, et invenit, et in loco Memoratorium, et predictius Abbotis, studio predictum reperimus de rebus et cellis huius Monasterii... connectimus. [Placitum ann. 999. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 508: Ei post scilicet possum hoc breve Memoratorium in omni robo-*

firmitatis permaneat. Vita S. Ansgelii sec. 4. Bened. part. 1. pag. 699: Memoria, quælibet domus ac venerabilis Ansgarius Abbas dispositus vestimentis et calciamenta, etc.] Vide Breve rememoratoria, et Notitia. Aliud sonat in Vita S. Licieni Episc. Andegav. n. 24: *Principiū ante se memoratum leprosum adducere, et de cibo suo reficer, et paci compleatum Memoratorium suum sibi presentari: parato autem Completorio teste, etc. Ubi videtur sumi pro Completorio.*

MEMORIA, Monumentum, sepulcrum, vnguine. Festus: *Monumentum est quod mortui causa edificatum est, et quidquid ex memoria aliquius factum est, etc.* Florentinus JC. *Monumentum generatim res ad memorias causas in posterum prodita, in que si corpus, vel reliqua in feruntur, vel sepulcrum.* S. Hieronym. in cap. 22. Easim: *Quod non tam tabernaculum et domus, quam sepulcrum et Memoria appellandum est.* S. August. de Cura pro mortuis gerenda cap. 4: *Non enim aliud vel Memoria vel monumenta discutitur ea que insignis sunt sepulcre mortuorum, nisi quae eos qui viventium oculis mortis subtrahunt sunt, ne gloriosus etiam cordibus subtrahantur, in Memoria resonant, et admonente faciunt cogitari: nam et Memoria nomen id expertissima ostendit, et monumentum, eo quod monetas mentem, id est, admoneat, nuncupatur, etc. Idem in Pa. 48: *Pompas est funebria, excipit sepulcro preiōsos, involvit pretiosis vestibus, sepelit unguentis et aromatibus, deinde Memoria quem habet, quam marmoriam? oīci in ipsa Memoria illa ubi mortuus est. Infra: Quando cogitat sibi Memoria marmoriam aut escutum facere, quasi de domo aeterna cogitat, quasi ubi maneat illa dies.* Vide eundem lib. 29. de Civit. Del cap. 10. [S. Paulinus Epist. 33. ad Severum: *Prospectus vero basilica non, ut usitatur, maius est. Orientem special, sed ad dominum mei B. Felice basilicam pertinet Memorianum ejus obiectum. Aglmann. de Locis Sanctis lib. 2. secundo 3. Bened. part. 2. pag. 518: Trium quoque feminorum villorum et minorum genitrix Iovis, et Virgo, et Anna, et Vetus. Inscriptio: Servulus Troilius et eius comparsus. Memoriam sibi et suis. Alia: Comparaverunt sibi Memorias duas. Occurrerit non semel in aliis vett. Inscriptiōibus. Vitalis agrimensor. In aliis locis Memoria in finem constitutus. Ita apud S. Athanasium in Vita S. Antonii cap. 8. p̄tus pro sepulcro sumitur, ut prius, in Novel. Justin. 185. cap. 8. Vide S. Hieronym. Epist. 17. sub finem.**

MEMORIE, dicta praesertim Christianis Oratoriis, in quibus reconducti Sanctorum corpora, interdum ipse reliquias rememoratoria. Lucifer Calaritan. lib. 2. pro S. Athanasio pag. 112. 1. Edit.: *Cum sis Memorias Beatorum Martyrum instaurare. S. Augustin. lib. 10. contra Faustum Manichaeum cap. 21: Populus Christianus Memorias Martyrum religiosae solemniter concelebrat, et ad existendam imitationem, et si mortis eorum concelebratur aliquis orationibus adiuvatur: Ite tamen ut nulli Martyrum, sed ipso Dabo vestrum sacrificium, quoniam isti Martyres Martyrunt, et conseruantes alie-ria. Consultatio Zachari. 1. 1. pag. 18: Non temere Dicatur, cujus officies salutatur, nec adolentur thure imponuntur, aut colenda crux superstant, sed Memoria pro mortuis exponuntur, ut exemplum factorum probabilium posteris praestent, et præsentis pro abusione caſigant.*

Paulinus Epist. 18: *Ipsius tempus ante meridiem est, in quo nos, quorum cura veneramus, per Apostolorum et Martyrum ecclesias Memoriae consumentes. Itinerari... in Hierosolymis, seu Burdegallense: In Theretino Gabron mil. VII. ubi est Memoria per quadrum ex lapidibus mira pulchritudinis, in qua posuit sancti Abramam, Iacob, etc. (Concilium Bracar. inter Hispan. tom. 2 pag. 190. Barbara gentis Anastatis universitas Hispaniam, tempis exercitata senior Christi occidunt in ore gladii, et Memoriam Sanctorum esse, sepulcrum, cometaria profanant.) Utuntur passim Scriptores. Act. martyrum S. Saturnini in Prologo et cap. 3. n. 16. Gregor. Turon. lib. 1. Miracul. cap. 27. Almoinus lib. 1. de Mirac. S. Bened. cap. 28. 29. Adammannus de locis SS. 1. 2. cap. 10. Lupus Ferrariensis in Vita S. Maximil. Trevir. cap. 6. Fulcianus de Gestis Abbatum Lobeniensium cap. 88. Vita S. Walalici cap. 29. n. 39. Anastasius in Vitis PP. pag. 3. Liber Miracul. S. Leutfredi. Rudolphus in Vita S. Liobae cap. 24. 25. Lib. I. de Mirac. S. Dionysii cap. 5. etc. Addit. Baldwinum ad Optatum pag. 100. 1. Edit.*

¹ MEMORIA. Ecclesia, sacellum. Charta ann. 1046. ex Archivis S. Victoris Massili. Ceditum quippe vel condonamus predicto nostro Redemptori ejusque alma Genitricis Memoria. Vita S. Liobae saeculo 8. Bened. part. 2 pag. 257: Ecclesia augustissima edificata... ova ejus transiit, et in australi portico iuxta Memoria S. Ignatii martyris posuit. Almoinus de Miracul. S. Benedicti scc. 4. Bened. part. 2 pag. 373: Domum omniem, iuxta praestans visionem, ad Memorian inclyte Virginis Mariae deforens, etc.

¹ MEMORIA. Altare. Vita S. Bertulfii Abb. Renticens. scc. 5. Bened. part. 1. pag. 60: In Blandiniensi namque ecclesia Memoria fiducium defunctorum conservat fidem vivorum industria.

¹ MEMORIA. Relicula, in quo Reliquia alicuius Sancti reconditis. Miracul. S. Landeberti Episcopi Prædict. sec. 3. Bened. part. 1. pag. 80: Diagnos et preparaverunt manuuncularum quin opera articulum mirabilis et copiosi molis, aureo argenti et gemmarum et lapidum pretiosorum... fabricata est... Ibique, ut docet, urbana et venerabilis mirifica Memoria. Hoc prægrandi ecclesia compoedita est. Ubi de loculo sermonem fieri ex eodem Mabilius, quod in primo Triumpho ejusdem Sancti Obertus Episcopus Memoria B. Marli in quo jacebant sacrae vestes ejus Reliquia, auro cooperatum exhibuit.

¹ MEMORIA. dictur de qualibet re que Sancto aliqui in usu fuit, v. g. de baculo. Transt. S. Launomari Abb. Curnionensis. scc. 4. Bened. part. 2. pag. 248: Misericordia monachorum secum deferunt gloriosi baculum Confessoris. At ne quis ignoraret istam. Sancti Memoriae summae ecclesie, superpositus altari rei fidem exhibuit.

¹ MEMORIA. Exequiae. Provinciale Cantatur. Ecci. I. 3. tit. 14: Peractis a viris Ecclesiasticis mortuorum Memoria, etc. (Synodus Limensis tom. 4. Concil. Hispal. pag. 754: Quod in oblationibus et Memoria que pro defunctis sunt non apponantur sacci paleorum nec legene agum, sed alia res que in specie non comitantur.)

¹ MEMORIA. Anniversarii Sanctorum dies, seu festa Joannes Hierosolymitanus lib. 8. In Strategemata B. Job. Proprietas et Memoriae Sanctorum facti-

mus, et parentium nostrorum vel amicorum in fidem morientium deovent Memoria agimus, etc. Anastasius Bibliothec. in Histor. Eccles. Festus Senator urbis Roma miseres ad Anastasium properaverunt civiles utilitatem, Memoriae sanctorum. Apostolorum festivitate majori petiti celebri.

¹ MEMORIA VICTORIE. Tropaeum, Gall. Tropaeum, Lib. de Mirabil. Roma ex Cod. reg. 4188: Date michi mille secessuras, et Memoriae victoriae michi facias per parvum bellum.

¹ MEMORIA. Commemoratio alicuius sancti in officio ecclesiastico. Stat. S. Capel. Bitur. ann. 1407. ex Bibl. reg. Beduinum dictum a vacario Abdondario in sua sede, si memoriae Memoria, et etiam habebit ibidem incipere antiphonam Memorialum.

¹ SANCTE MEMORIAE. Magno de Notia: SC. MM. sancte memoriae. Epitaphium in Cathedrali Ecclesia Vaisonensis: [†] Hie in pace requiescit Sancta Memoria Epixpi Pbr. qui sicut ann. XXVII. mens. X. d. XVIII. Ob. VIII. XI. Februar. P. C. iterum Agapiti V. C. Conse. 4. Commissorum Marii Mercatoris scc. 1: A quadam Paulina Diaconona Sancta Memoria Ambrosii Mediolanensis Episcopi, etc. Vide Ughelium tom. 4. Ital. Sacra pag. 948. et 1002. Bonae Memoriae. Aliud Epitaphium: Obiit don. M. Cassaria medium noct. D. Dominico inlustrans VI. Idus Decembr. quatuagies, et VI. P. C. Basili junioris V. CC. ann. XII. reg. domini Childeberti Reg. Indict. quinque. Addit. Joannem Sponum in Antiquitatibus Lugduni, pag. 48. 49. 66. 74. 201. 296. Beate Memoriae. Marius Mercator lib. subnotat. cap. 9: Sancta ac beata Memoria Augustini Episcopi, etc. Perennis Memoria, Constantinum M. de Constantino Patre, in 1. 8. Cod. Th. de Cohort. (8. 4.) Maxxim. avunc. de eodem Augusto, apud S. Athanasium in Epist. ad Constantium. Triumphalis Memoria, in 1. 1. Cod. Si nuptias ex rescriptis petantur, et SI. in Collat. 3. Carthagin. cap. ult. Venerabilis Memoria, apud Facundum Hermanensem lib. 4. cap. 4. Auguste Memoria, apud eundem lib. 12. cap. 3. de Marciano Imp. Principatus Memoriae. In Diurno Romano pag. 36. de Theodosio Imperatore. Clarissima Memoria Magno de Notia: C. M. V. clarissima Memoria, sic. Vide I. 1. Cod. Th. de annona et trib. (11. 1.) 14. de Naricula (18. 5.) Illustris Memoria, apud Willib. Tyrini lib. 5. cap. 28. lib. 20. cap. 8. lib. 21. cap. 1. lib. 22. cap. 10. Specialis Memoria, in leg. 25. 26. Heretic. (16. 5.) Admirabilis Memoria, apud Vigilius Tapensem pag. 559. Felicia Memoria, apud Victorem III. lib. 1. Dial. Apostolicæ Memoriae, de Summo Pontifice in Epist. 9. Hadriani II. PP. Hilaris Memoria, de Guillermo de Campelli Episcopo Catalaunensis, apud Johan. Sariber. lib. 8. Metalogic. cap. 9. Bonæ et fucunda recordationis, apud eundem Epist. 39.

¹ BEATE MEMORIAE. Pipinus rex dictatur a Carolo M. in Chârta ann. 797. tom. 5. Collect. Histor. Franc. pag. 717. Ita et Ludovicus VI. in Ch. Ludov. Jun. ann. 1188. ex Reg. 122. Chartoph. reg. ch. 240. Dives ac felicia Memoriae Henrici I. rex Franc. in Ch. Phil. I. ejus filii. ann. 1075. ex Chartul. 8. Magi. ch. 13. Excelsumissima memoria Alphonson rex, in Chârta ann. 1211. tom. 1. Probat. his. general. dominus reg. Portug. pag. 12. Liberalis manoria Stephanus avunculus Manassis episc. Aureli. in Ch. ann.

1150. Inter Inst. tom. 8. Gall. Christ. col. 510. Magna memoria. Henricus dux Brabantum in Ch. ann. 1387. ex Cod. reg. 10197. 2. fol. 35. r. Personae de grande Mémoire souvenante Guillaume de S. Germain.... procureur général du royaume seigneur, in Chârta ann. 1389. ex Cod. reg. 188. ch. 26. Merita recordationis S. Ludovicus, in Arest. ann. 1306. ex Reg. Olm parlam. Paris. Perhennis recordationis, inclitissima et diva memoria Henricus V. rex Angl. in Ch. Henr. VI. ex Cod. reg. 8867. 4. fol. 97. v. Persuasis memoria Arnulfus, Carolomanni filius. in Mirac. S. Emmer. tom. 6. Sept. pag. 499. col. 1.

Neque tantum ista formula de mortuis usurpat, sed etiam de superstitionibus, ut apud Eddiu Stephanum in vita S. Willridi cap. 21: Porro beata Memoria, adduc visum gratis domini, Arco Episcopis, etc. Cui scilicet librum suum dedicat. Adde cap. 68. 61. Unde vero ea orta formula, docet Goarus ad Eustoch. pag. 144. ^{et vide Marin. Diplom. papyr. num. 75. not. 18.}

¹ ALIA. simul collecta in hac rem exempla videtur in Dissertatione de Formulis Bonae memoriae, Pie memoriae, edita tom. 8. Opusculorum philolog. ab Ignat. Maria Como publicatorum Venetiis ann. 1738.

¹ MEMORIA. Scriptum summarium, quod rerum actuarum memoriam renovat; unde quendam Camera Computorum regesta, Memoriae apud Camera Comput. Paris. ann. 1388. tom. 7. Ordinal. reg. Franc. pag. 49. art. 24: In tertio libro scribantur et registrantur Memoria, acta et gesta in dicta Camera Computorum.

¹ MEMORIA. Sensus, Gall. Sentiment, esprit, sens, alias Mémoire. Lit. remiss. ann. 1381. in Reg. 120. Chartoph. reg. ch. 49: Johannes Condeat:... arcus cum ligone strictrum super caput ipsum Johanne Molnerii, sanguinis unda non modice profusum ac in terram decurrante, ita quod caput ipsum Johannis Molnerii fuit ex illo ita ligonia ruptum in quatuor partes, et ipse Johannes Molnerii maximo timore fore Memoria privatus.... Dicitus Johannes Molnerii videns tot angustias, tunc graviter percussus ac vulneratus Memoriaque fore privatus fuisse, ut jam dictum est, arripuit fugam. Prolog. in Mirac. S. Ludov. edit. reg. pag. 381: Cœus qui estoient hors de leur Mémoire, etc. Mémoire, Pars capituli aversa nunupatur, in aliis Lit. ann. 1455. ex Reg. 187. ch. 45: Icellius Pradel gatta una pietra à l'encontre dudit Etienne, qui estoit incliné vers terre, et lui en bailla sur la Mémoire de la teste, et lui en fit une grande plaie.

¹ MEMORIA. Litis judicando instruptione, ordinatio, Mémoire. Regestum Parliamenti ann. 1452. apud Balz. tom. 2. Hist. Arverna. pag. 455: Quid dicta Memoria seu scripture per modum Memoriae processus principaliter jungerentur. Vide Memorialia.

¹ MEMORIACUS. Qui memoriam conservat et ab oblivione vindicat. Prologus MS. Vita S. Samsonis Dol.: Hinc paucissime admodum verba Memoriae litteris tradere conatus sum.

¹ MEMORIALE. Idem, quod Memoria,

Monumentum, sepulcrum. Ordericus

Vitalis lib. 7. pag. 848: Memoriale ejus

super ipsam ex auro gemmis mirifice

constructum est, et epitaphium hujusmodi

literis aureis comite exaratum est. Ultius

et lib. 8. pag. 663. (Johannis Iperil Chron. S. Bertini part. 12. apud Marten.

tom. 3. Anecd. col. 613: *Memoriales vero ejus (Balduini) sive tumbam solemnem statuerunt, et altare ex terra fabrefactam et auratum cum cruce desuper ponta et affixa, que adhuc hodie solemnis et honesta durat. Anniversarium autem ejus, etc.*

* **MEMORIALE**, Diploma, charta, notitia. Littera Philippi I. Reg. Franc. ann. 1082. tom. 2. Histor. Ecccl. Meldeens. pag. 15: *Et ut hoc largitione donum et concessio nostra firma et inconsueta parvus esset, Memorialis istud inde fieri, et nostri nominis certe esse et similia, presertim de palatino nostro, quorum nomina subtiliter sunt signari et corroborari precepimus. Vide Memoratorium.*

* **MEMORIALE**, Index, syllabus. Epitom. Constit. Ecccl. Valent. tom. 4. Concil. Hispan. pag. 147: *Per archivarios Capituli fiat unum Memoriale omnium negotiorum ecclesie.*

MEMORIALIS, Memoria. Gestu Regum Francor. cap. 1: *Cuperantque edificare civitatem ob Memoriale eorum, appellata Sicambria, id est, in eorum memoriam. Charta Iliononis Capeti Regis pro Monast. Fossatiensi in iudeam Monasteri Tabul. fol. 13: Nostrum Memorialis conjugisque meo seu filii nostri Roberti Regis ac consorts regis nostri eternaliiter fundendo pro nobis precessi habetur.*

* **MEMORIALE COLLECTARUM**. Tabulae publicae, in quas referabantur collationes, tributa. Stat. Bonon. ann. 1262. tom. III. pag. 811: *Quod de libris Collectarum et Condemnationum fiant duo Memorialis. In aliis codicibus eorumdem Statutorum eodem intellectu usurpatur vox Abcedarium: De Abcedario facienda de libris Collectarum, et Capu-soldorum. [FR.]*

* **MEMORIALE CONDEMNATIONUM**. Vide vocem supra allatam. [FR.]

MEMORIALES Qui in scriptis Memoria militabat, de quibus lex 2. Cod. Th. de Privilegiis eorum qui in sacro Palio, etc. (6. 35.) Ambrosius Epist. ad Varro. 1am: *Potestina omnia officia, horum Memoriales, Agencies in rebus appartenentes diverso tempore, commodum.* Vetus Codex Pisan. MS. laudatio a Steph. Bautio. Et Theodos. V. D. *Memoriales sacri scripti epistolarum, et Adjutor Quatuor sacri Palati, etc.* In Concil. Aquileiens. sub Damasco PP. existat Epistola Marcelli *Memorialis.* Concil. Calchedon. Act. 4: *Ex hisc upropositi, rati Illyxanico, etc. Memoriarum seu monumentorum custos, [epouyipovos, in Hist. Concil. Florentini] per Sylvet. Siquorulum sert. 3. cap. 15.] Eosdem esse putat Meursius, qui posterioribus dicti sunt et in rati Avazipiatos. Vide Magister Memoriales.*

MEMORIALES videntur appellati in veteri Consuetudine. Bituric. apud Thomassimum pag. 835. quos *Graphiorum dicimus*, seu *Greffiers*. Statutum ann. 1227 pro Castelletto Paris. In Regesto temporali Camerae Paris. Comput. fol. 105: *Ceux qui feront les Memorialis seront personnes souffrantes et jurees, et ne feront Memorialis ne accors, et les parties ne sont presentes, et le accord de la partie, et feront les Advocats qu'ils ne contendront les Memorialis, ne se plaident auront, ainsi les recorderont selon ce que plaidé auront, et y seront irreus. Notaires mis et establez, de par le Prevoit, bon et souffrants, etc.*

MEMORIALES MEMBRANE, in Inscript. Codicis Carolini MS. apud Lambethianum lib. 2. Commentar. de Biblioth. Cesarea

cap. 5. que conservant memoriam, et ab oblivione vindicant. Capitul. Caroli C. tit. 22. § 13: *Et in suis Memorialibus adnotent de quibus Comitibus commenda-variunt. Eodem sensu quo *Memoriales libri* apud Suetonium, et *Memoriales tituli* apud A. Gellium.*

* **MEMORIALIA**, Scripta, quae illi instruuntur, inseruntur. *Memoriae. Instrumen-tum ann. 1262 ex Tabular. B. M. de Bononia Rotundag. Testes, literas, acta, Memorialia, instrumenta, et quacumque probacionum genera, in modum probacionis producentur. Vide in Mo-*

*bilium Petri de Cernitis Legum Doctoris Bononiensis, apud Ghirardaccum lib. 22. Histor. Bonon. pag. 16: Hic jacet vir *Memorioum D. Petrus de Cernitis Legum Doctor legalissimus, sepultus 1229. 18. Decembr.**

* **MEMORITER**, ut *Memorialiter* 2. Charta Sim. Tornac. et Noviom. episc. ann. 1148. in Chartul. S. Petri Insul. sigl. *Decanus ch. 78: Ut in ea (ecclesia) anniversaria nostra annuatim et Memoriter celebraretur Alio anno 1229. In parvo Reg. S. Germ. Prat. fol. 46. col. 2: Cujus porta altitudine et profunditas debet quadrata et dimidium vel circiter continere (pedes) cuius mensura penes nos et penes dictos abbatem et concen-tum in baculo ferrea. Memoriter retinetur. Charta Frider. episc. Brandenburg. ann. 1308. inter Probat. tom. 2. Annal. Praemon. col. 126: Qui (Norbertus) in eccl. S. Marie Magdeburgensis Memoriter tumba requiescit.*

* **MEMORIALIS**, Scriptum, in quo actor querelas suas exponit. Chartul. B. M. Mediol. monast. fol. 67. v: *Cum decanus et capitulum B. M. de Medio monasterio transirent in causam fratrem Andream cellerarium S. Sulpicii, Girardum Majoret et Robertum de Burgo super contentia in quoddam *Memorialis*, etc.*

1. **MEMOROUS**, *Myspoxikos, Memorabilis, in Gloss. Graec. Lat.*

* 2. **MEMOROS**, Memoris. Passionar.

Ecccl. S. Quint. tom. 9. Collect. Histor. Franc. pag. 110: *Cujus (ecclesia) Ambianiensis primo lacte dulciter fuerat lactatus (Oigerus), ut talene decutit filium, semper permansit *Memoros*. Vide *Memoros*.*

* **MEMORPHIM**, apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 47. pro *Morphophis*, quod

* **MEMPANIS**, *Torporibus. Gloss. Isidor. Ubi Gravius est Ethnensis Excerptis lego. *Membrana, torporibus;* et vide Isidorum lib. 6. cap. 11.*

* **MEMPERIUM**, *[Torchon de cul. (Gloss. Lat. Gal. Bibl. Insul. E. 38. XV. s.)]*

* **MEMPHITICUM**, Profanum quid, ab omnib[us] Libetius Auxiliu apud Mabili. tom. 4. Analect. pag. 619: *Et cum tanto probatoe predicatione toto mundo ut alter lucifer illuminaret (Foroum PF.) una pars in septentrionalibus dominis, etiam ea pars, ut memphiticum, quae est circa paludem. Ubi auctor ac cap. 21. lin. 4. Reg. respicere videtur. Memphis, odor, apud Sidonium lib. 2. Epist. 13. pro gravis, putidus. Matis (leg. Mem-phis) huius pueri, ou puer de terra, qui nascit d'yeux enroupides, in Gloss. Lat. Gall. Sanxerm.*

1. **MENA**, *Fodina, Gall. Mine; nec non et id modo ex ea exforditur. Littera ann. 1220. tom. 2. Hist. Daiphin. pag. 54: Ut menam quam exinde extraherentur, possint et debent ducere in terram nostram, ... et operari et affixare ipsam Menam et fundere et probare expensi suis propriis. Extractum computi anni 1236. Ibid. pag. 823: *Item pro expensis magistri Petri de Rausana et quatuor someriorum portentiarum Menam p. o. faciendo auro. Ibid. pag. 15: Item potest Menas omnium metallorum apparetire, etc. Computum ann. 1242. Ibid. tom. 1. pag. 94: Primo, recipit a Florio Gerbergio pro triginta duodeci Menas, datis pro qualibet duodecim Menas duabus libris ferris, id. libr. ferr. Vide infra *Minaria*.**

2. **MENA**, *Luna, Dea que pluribus praest. Laur. in Amalthea. A Gr. prymensis, vel prius, luna. Vide S. Aug. de*

Civit. Del lib. 4. cap. 11. et supra Flores 2.
o 3. **MENA.** Idem quod infra Menamentum. Vide in hac voce.

1. **MENACHE.** Statuta Card. Trivulfi Abb. S. Victoris Massil. ann. 1581. Subprior in die S. Illidis tenetur prouidere pitania dicta de Menache, ut moris est bene et honorifice.

2. **MENAGERIUS.** In Chartis Massiliensis frequenter, pro villicus, colonus, nostris Fermier, Massiliensis Menager.

3. **MENAGIUM.** Familia, Gall. Menage. Charb. Joach. Regis Scottie apud Wallingham pag. 68. et in Chron. Trivulii ann. 1296 pag. 67. Fidelitas et homagium, ratione terrarum quas in nostro regno tenebant, et etiam ratione Menagi, seu retentio nostra... vobis redditus per presentes.

4. Recitus Menagium eadem notione qua Retentio interpretatus fuisset D. Cangius. Vide in hac voce. Pro familia vero occurrit in Testamento Theobaldi de Marliaco ann. 1287. Pauperibus Menagiis de Leravilla, de Usavilla, et de Burco Alberti, istis tribus locis c. solidos distribuendos. Pro certi agri portiuncula, cum mansione seu sede occurrit vox Menage, in Charta Thomas de Couelaco ann. 1288: Je retieng ma maison et mon porpys, et puis accroistre mon Menage de deux mesures de terre par le gre des homes qui se seront. Idem proinde quod Messagium.

5. **MENAGIDM DECIMAE.** pro Decima decima seu Redecina, occurrit in Charta ann. 1289, memorata tom. I. Mercatorium. Barbara pag. 151. Quod ministerialitatis jus dictum apud Perardum in Burgundicis pag. 118. Adeo pag. 92. et 122. Vide Ministerialis I. e. Caprio.

6. Vectura, ductio. Lib. virid. eccl. Carnot. ann. circ. 400: Prepositi ecclae Carnotensis... tenebantur... blada et avens adduci facere od orva capituli... per illos qui debebant Menagia granorum.

7. **MENAGIUM.** pro Homenagium. Vide in Hominiun [Menage, Poësis nostratis] bus pro tutela, defensio. Le Roman de la guerre de Troyes :

Agamenon qui sacrifice, Vers la Deude se humifie, Dou toi se met en Menage.]

8. Vel potius, pro Arbitrium, potestas, ut Menagide, quod Rob. Burton in Poem. Merl. MS. Ova mea aquile de chou que li creantai... car je ne met d'oil tout en votre Manaide, si pour: ova faire de moi quanques il vous plaira, ou de occire ou de laisser vivre.

9. **MENAGIUM.** i. Minutum. Bignum quod aqua dicuntur: unde vocis origo. Stat. Taurin. ann. 1390, cap. 179, ex Cod. reg. 422. A. Nulla persona capiat Menagium super alienam terram. Vide Menagia ligna.

10. **MENAGIDA.** Vectura, quam quis dominum prestatre debet; a Menare, duceatur. Charta ann. 1188 in Chartul. Cluniac. Homines de Grandi-fonte et Fuiana de tribus mansis debent moisons, drieles, denarios et Menagidas juxta consuetudinem antiquam. Vide Menatura.

11. **MENALCHERA.** Servitium militare cum equis. Charta Theob. comit. Barri ann. 1240, inter Probat. Hist. Vitdun. pag. 15. col. 1: Omnes liberi erunt et immunes ab omnibus Menalcheris et exercitibus meis in perpetuum. Ubi le-

gendam suspicor Cavalcheris. Vide supra in Cabellus.

o 1. **MENAMENTUM.** MENA, Pactio, tractatus, Ital. Menamento a Menare, illudem. Tractare. Instr. ann. 1217. apud Cl. V. Garam. in Ind. ad Hist. B. Chiarri pag. 526. col. 1: Quod pro Mena vel ordinamento inter Tudertinos et Interamenses, vel illorum occasione, nulli dedimus nec dare convenimus, per nos vel per alium, potestis Tuderti, etc. Aliud ann. 1242. ibid. in Dissert. 8. pag. 245: Juraverunt non facere pactum, neque finem, nec Menamentum aliquod cum compimento, cum imperio, nec cum aliquo qui praeesset imperio... sine civitate Peruensi. Charta ann. 1257. apud Murator. tom. 4. Antiq. Ital. med. acti col. 129: Ad que vobiscum firmanda et facienda, Ranerium Zanglinum, nostrum procuratorem militum cum mandato ad hoc, quod predicta vobiscum infra terminum discordia et contumacia, cum ultra duos dies vobis, Menamentum, non credidit tenere non posse, faciet et firmabit.

2. **MENAMENTUM.** MAYERIUM [Item, carta donationis facta a Raymundo Berardi de Menamento Mayeriunum (Chevalier, Inv. archiv. Delphini, n. 249, an. 1277). Gallice Contrat pour la coupe des bois de construction.]

3. **MENANDISIA.** Charta ann. 1313 in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 393r. col. 1: Redditus thelenoi, quod annualiter percipimus et habemus super Menandisia ascendentes et descendentes per arcum magni pontis Paris. Sed leg. Mercantialis. Vide in Mercatum.

4. **MENARE.** a Gallico Menar, Duxere, regere. Camillus Peregrinus in Histor. Princip. Longobard. apud Murator. tom. 2. pag. 258: De aliis vero personis, vel rebus habeat sicut proprium suum Menandum et gubernacionem usque ad menses tres. Chronic. Bergom. ad ann. 1397. apud eundem. tom. 16. col. 894: Acciperunt duos equos qui Menabanti dicti plaustra. Vide Menata et Minare.

5. Unde nostris Menere, Tutor, gubernator. Charta Phil. Pulec. ann. 1308. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 340. col. 2: Iohanne dame du bois Arnaut et Roger du bois Arnaut tuteurs, curateurs, Meneurs, etc. Lit. remiss. ann. 1110. in Reg. 164. Chartoph. reg. ch. 323: Celui suppliant ou ses amis pour lui ont fait paix et satisfaction au fils dudit Turout, qui est soubsigie; ou a ses Meneurs ou tuteurs pour lui. A verbo Menere, Tuiri, ut tutores solent. Lit. ann. 1371. tom. 1. Ordinat. reg. Franc. pag. 382. art. 9: Et est accord entre nous et les ditz habitans, que se il advenoit que aucun desdiz habitans Menast son enfant, etc. Menener, pro Malmener, Male accipere, in Poem. Roberti Diabolii MS.:

As felons tient et depairent. Ceux qui sont fol ont Menener.

Vide supra Malertractare. Parmenae vie dissolute, Litudinose vivere, in Lit. remiss. ann. 1409. ex Reg. 163. ch. 287.

6. **MENARIA.** An idem quod in Consuet. Britan. art. 269: La mené et obéissance du fief dictrur? Charta Pontii Episc. Glaudianensis ann. 1066. apud Marten. tom. I. Ampliss. Collect. 550: Dedit predicto monasterio (S. Victoris Massil.)... de honore suo quem per alodium ex parte genitorum suorum possidebat, videlicet decenam in Castellana, et unum mansum in Rocha-rusa, et decenam in Alonso, et decenam in Thormina, cum tercia parte de Menaria quam ibi habebat. Vide Menée de pouillet. [o F.

pro Maneria, mansio, domus. Vide in hac voce.

7. **MENARS.** f. Fons, scaturigo, ab Hisp. Manar, scaturire. Charta ann. 1000. Append. Marcia Hispan. col. 1119: Et sunt hæc omnia terra, vineæ, caseæ, casales, molendina et Menares, et aquæ, cultum et eremum. Vide Meneres.

8. **MENATA.** Clandestinum consilium, ex Gall. Menè, Formula 24. ex Andegavensis: Quasi animalia per sua Menata eos ducre habuerunt, et ipsa animalia per sua Menata aliquas mortales fecerunt, etc. Et ipsi illi taliter locutus fuit, quod nec sua animalia nunquam mendassit, nec sua Menata ipsa animalia degers nunquam habuisset, etc.

9. **MENATA.** Ductio, ab Italico Menare, Duxere. Stat. Cadubr. pag. 52. r.: Item quod omnes et singuli mercatores lignamini, tam terrigena quam forense, conductae se conducti facientes tagiles per aquas et flumina terra Cadubr. tequantur et delatantur cum auctoritate domini per quatuordecim dies, unęquam incipiunt Menamenta aliquam facere, etc.

10. **MENATOR.** Asinaria, in Arrendino servitio, Ital. Arinario (Gall. Anter. Stat. Casal. sive. XIV. inter Mon. Hist. Patria. Tom. II. col. 165): Item statutum est quod molinarii teneant molere granum illud quod prius fuerit ad molendum... et possit quilibet Menator ducere tres asinas. Et paulo post: Item statutum est quod Menatores non debant ducere ad Padum multuram, sed capita multura ad locum, ubi pensaturo blava et farina, debeant ipsam ducere minus burrin. Cassalis, etc. [Fr.]

11. **MENATORIUM.** Instrumentum, quo aliquid cum altero jungitur et moveatur, Ital. Menatoo, a Menare, isdem, Agitare, commovere. Guido de Vigev. MS. de Modo expugn. T. S.: Restrinxant corda cum lignis Menatoriis grossis, ut est lancea; sic longis, ut unum Menatoriis conjugatur cum altero, ut possit simul ligari et Menatoria uniuersiter assiduus ligantur cum Menatoriis alterius lateris.

12. **MENATURA.** Vectura, ductio, ab Ital. Menare, conducere. Statuta Verceil. lib. 4. f. 52. v.: Teneantur molinarii omne granum custodire bona fide per se et ductores suos, et non capere pro molitura cocte et Menatoria ultra capos sex.

13. **MENALUM.** Jaculi genus est, cuius nemini Leo Imperator in Tacticis, sed scios, quod sciari, meijinunt. Ita Caro-los de Aquino in Lex. milit. [sic] Vide Glossar. [med. Gracil. in M. 200, col. 90.]

14. **MENATICA LINNA.** Minuta, ni fallor, Gallice Menus bois. Statuta Vercell. lib. 5. f. 123. recto: Salvo quod ligna Menatia et sicca de basco possint portari. Ibid. fol. 124. v.: Item quod licet cultibet capere et portare ligna quæ invenirent de Menatia aquarum. Haec cap. titulus praeditur. De lignis Menatia. [o Vide supra Menatium.]

15. **MENCALDUS.** Mensura frumentaria, in dioecesis Cameracensi et Atrebatis nota. Charta Nicolai Episc. Cameracensis ann. 1161. in Tabul. Montis S. Martini: Statutum est etiam quod 17. Mencaldi de frumento, quorum cumulus abrasus fuerit fusus ad fustam debuntur pro modo frumenti, et 16. Mencaldi de avena cumulati dabuntur pro modo ave- ne.

16. **MENGARDUS.** Eadem notio, in Charta ann. 1302. e Chartul. 2. S. Quintin-

tini in insula pag. 170 : Item 6. raso
avena, 18. sappones, 9. fousachas, quelles
bois souache valors unius Mencaudi bladi
solubilis ad consuetudinem brugensem.
Mencor dicitur Adhesitum mensu-
rum infra vocem Mencor.

MENCAUDIA. Gall. Mencaudie, [Men-
sura 110. virgarum] Charta anni 1209
Quoniam modiatas et quinque Mencaldatas
memoria de Hancigouri reclamarunt,
[Charta Eustachii de nova villa ann.
1235 apud Duchesnium Hist. Belun.
inter Probat. pag. 165 : Eider capella-
nia conserua decem et septem Mencaldatas
terre. Occurrunt passim in veteribus
Chartis apud Joan. Carpenter. 4 parte
Hist. Camerac. pag. 29 39. [Vide
Lancea Sartoria et Mencoldata.]

MENCALDATA. pro **Mencaltus.** Charta
anno circ. 1000 apud Miraeum tom. 2
pag. 955 : Ex quibus Petrus Porcarius
virginea Mencaldatas annuatim solvit,
Baldus etiam totidem.

MENCALIS. [Moneta Hispanica gen-
tis] Charta Hispanica apud Yezet in
Chronico Ordin. S. Benedicti tunc 6.
pag. 381 : De singulis quibusque annis
ducentis Mencallos, quibus incipitur dor-
mitiorum, quod ejo complete me spendeo,
vita comes fuerit.

MENCATUS. ut **Mencoldus.** Mensura
frumentaria Charta ann. 1200 ex Ta-
bul. eccl. Camerac. : Unum Mencatus
avene, duos capones et sex denarios da-
bit. Vnde prox. Mencoldus.

MENCEPS. Menic captus, insignis, Uga-
tionis. [Defensio] (Vita S. Guaridi Abb.
Bromiens. sac. 5. Benet. pag. 282 : Udo
quasi Mencens dentibus stirdere, monas
contorgi re, crura brachiaque huc illuc
dissectare. Menceps, horis de sens. in
Gloss. apud Galli. Sangerini.)

MENCHANNA. Prox. Mencope, cada-
jori, debrum.

MENCHIANUS. pro **Melitianus.** Pugus
Meldensis, vulgo Le Mullen, alias Men-
cien. Lat. remiss. ann. 1258. In Reg. St.
Chartif. reg. ch. 284 : John Bullot le
mouant a Estanegay en Mencies ou
ballage de Valois etc.

MENCLA. Vasa. Mentula. Supple-
Antiq.

MENCODATUS. Mensura agraria con-
tum virgarum Charta anni 1200 ex
Chartif. St. Corp. : De qualibet autem
dimidio Mencoldatis terre, iustiatio apud
Colunam, valo xij. denarios. VII. in
Mencoldatis.

MENCOLAITA. Eadem notio Charta
Andri Noviom episc. anno 1308 in Reg.
45. Chartif. reg. ch. 113. Item tres
Mencolaita terra vel circiter, que fue-
runt Simoris le Lattier.

MENCOLDATA TERRE. Idem quod
Mencoldata. Codex MS. Montis S. Quinti
super dedit ei Abbas unam Men-
coldatis terra vel pheatum, libram a
tervio, et non a iustitia. Vnde Men-
coldatis.

MENCODOUS. Mensura frumentaria,
idem quod Mencoldus. Charta anni 1201
in Chartif. prior. Leuhan ch. 16. Gno
prior et conventus Leuhanus tenentur nobis
annuatim in dubius Mencoldatis fru-
menti et dimidio : et nos teneremus eis
indubius Mencoldatis frumenti, etc.

1. MENDA. Cincasian. Aule Regis
cap. 23 : Carta et arta cum quadam
Menda circa cubitus dependente, in tu-
nica, que quasi aurum circumvolat atri-
nina, iam evidenter plurim vestimenta.
Ubi legendum puto Mencha, ex Gallieno,
Manche, id est. Manica, dependens a
cubito.

* 2. **MENDA.** pro **Emenda.** Tabular.
Parteniac. et Case Del apud Stephanot.
tom. 2. Antiquit. Bened. Pictas. MSS.
pag. 498 : Nullam rem penitus in pre-
dictis quibus relinentes propter Mendam
conveniuntur, quam solvent predicti
homines memorantur.

* **MENDACILOQUUM.** bestologia. I.
Mendacium. Grise. Lat. Graec. MS. San-
cti.

MENDACILOQUUS. λέπτος. Vetus

versio Epistola S. Pauli ad Timotheum,

in Concilio Simeoni tom. 1. pag. 281.
Intendit Spiritibus seductoris et doc-
trinis demoniorum et Mendaciopurorum.

Ita Lucifer Caritanus pag. 158. I.
Euit Mendaciopurum praefert. [Men-
dacione pro Mensegnor, mendax, usur-
pat] ut Roman de la guerre de Troyes
MS.

Non erit mos longius retrahit
Quae purum sonus et fons.
Et Monogmieri et desponsi.]

* **Mengongne.** qui est autem à dire
omnes mendax. in Lit. remiss. Ann.
1376 ex Reg. 24. Chartif. reg. ch. 38.
Menchonnable, unde inceptio ne, apud
Gloss. apud Galli. Sangerini.

Vnde ipsius et tenet a falso ?

L'Engane et Menchonnable ?

A. Vener. Galli. Menchonnable. Le Roman de Robert
le Fauve MS.

Et moult bien cet que cest Monholgne.

Gravimantia paniebatur, qui ultimum
Metabolium dicebat Charta anni 1240 ex
Chartif. Campan. fol. 365. col. 2. Si
quis aliquem dixerit Mendacem, sicut
inde clamor factus non fuerit ; si ad no-
stram majoris pervererit, si convictus

fuerit testimonio duorum burgensium,
duodecim denarios retdel dominis et ma-
jori duo denarios.

* **MENDATIOSUS.** Mendax. « Pasto-
ris latrones satellites viarum, Menda-
sores et proditores » (B. N. Ms. lat. 10272,
P. 142 v).

* **MENDATOR.** in viis. Isidor. pro
Mendax vel mentor. ex emendatione
Gravili.

* **MENDIBULA.** te Mendibula, ioe on
masquino anglois, et celos. Lat. Gal.
Bild. Ital. Eng. xv. s. j.

* **MENDICABULA.** de monachis potis-
sum dicitar, qui refusa suis Monas-
ticis, per diversas cellas vagabundis
Paulinus in Poem. ad Cytherium :

Qualia vagari per mare et terras solet
Avra Mendicabile,
Qui deprendo monachos se vel haufusos.
Nonne carmine venditatu.

* **MENDICALITER.** Lit. Phil. VI. ann.
1376 in col. 3. crestor. parlant Paris.
Exceptis ecclesiis, monasteriis, ciuitatis, pa-
pitis et clericis. Mendicabiles viventibus.
Id est, ex eisdem agitatis elemosynis. Men-
dic. pro Mendicante, in Vita J. C. MS. ubi
Ne claudo mihi portam Tempil curato

Car bies sorrent qu'il fu garis.
Qui tous tems est este Mendic.

* **MENDICANTES.** Gall. Les Mendians
compendium Jurium et Consuet. Uni-
vers. per Robert. Goedel fol. 13. ubi de
litis processions. Doctores in Tha-
logia ante quis parvus bellulus Faculta-
tis, et aliqui belli Mendicantion.

* **MENDOLE.** Piscis genus. Vnde infra
Selare.

* **MENDOSITAS.** Fallacia, mendacium.
Oberti Cancillarii Annal. Genvens. lib.
2 apud Morator tom. 6 col. 301. Pasis

reduentibus sub nimis Mendositas res-
pondent : nos dicimus ciuitatem Pis-
nam honestam et legalem esse pro ni-
mum, nec unquam falsum aut inhonestum
amavimus.

* **MENDOSUS.** Falsus, suppositius.

Lit. Carol. VI. ann. 1418. tom. 10. Ordin.

Monach. et Confess. 1. mense. nomina

supponunt. Vide Mendositas.

* **MENDUM.** Damnum. Charta ann. 1180.

apud Georg. Pilorum in Hist. Bellu-
neni pag. 30. Et si consigerit quod ali-
qui ex supradictis fecerit aliquod factum,
unde Mendum exire debebas, vel propter
iam dictam societatem aliquid ex suis ba-
si amiseris, prefatum Communis pro eo
Mendum facere debet, et amissa in inte-
grum staurare.

* **MENDUM.** Papias. Mendum in culpa
operis vel corporis. Mendum vero mendacio-
cum. Item. Mendum in libro proprie-
tate. Mendacium in exterioribus.

* **MENEET DE POUILLET.** Hist. Abbatis

S. Guillelmo Gauthier. Denique tum mo-
nachis, tum ipsorum hominibus induc-
tur ut libertatem recuperent, qua die as-
signata fuerit Rhenonis la Mente de
pouillet, quibus verbis signari inti videtur
generalis placus pro quodam territo-
rio vicino utcumque dicti loci a S. Al-
bino, maxime cum apud Dupas, Juhelias
et Geriana concesserint abbatis. Viter-
villo minima frumenta capientem in feuds
Renaldi de Mota, prope Castrum novum
Non en Pouillet, vel certe sequentibus sal-
tem diebus. Vide Meneira et Meneia

* **MENEHIS.** Charta anni 1242. ex Ali-
chivio castri Nannae. Gall. Ali-
cardialis de Franchimont in Regia Francie.

Ducatus Brabantiae. Apud Ali-
cardi Legatus. Greba auxes non trax quod da-
pulaverit, quam etiam praeceps ad nos de-
tulit illistris. Princeps et domini de
tre Brittanias Duc. Pratalis ac locorum
Ordinarios criminosis materialis tributare
delinquendi, dum scelerati homines et
varii irretiti crimini, ad quodam
prophana Episcoporum loca, confidunt,
quorum alijia Menehis vulgariter nun-
cupantur. Bulla Nicolai V. PP. ann.
1453. ex eodem Archivo. Sane pro parte
dicti filii, nobilis viri Petri Brittanum
Ducis nobis fuit querelante expositione,
quod quidam Pratalis sui Ducatus te-
rre ecclesiastica immunitate abutentes a
sacris canonibus Ecclesiae et Ecclesiasticis
locis concessa, illam ad quodam loca pro-
presa. Menehis vulgariter appella-
ta, etiam inculata et ab hominibus deponita
et extra membra civitatis et alia terro-
ria Ecclesiae ipsorum vel illa forte sub-
iecta innotuit extenderet, frontibus et
delinqüentes ad illa confluentes, pre-
textu immunitatis predicte, tanquam
ad loca sacrae confluenter, defec-
erat ex eisdem agitatis elemosynis. Men-
dic. non habuit, quia ne disponenda obie-
mentum. [Vide infra Musyf.]

* **MENEIA.** Charta k. 1. Regis Anglie

apud Gul. Brymmer in Liberatibus. Es-
cles. Anglie. tom. 3. pag. 672. Ha-
bendis ut dico ratione illas differunt, sim-
plicis annis patia et dona. Meneia ante
magis aliore S. Petri Westmonasteri-
ensi est. Vide Mene de pouillet.

* **MENERES.** MUNILLE. Vetus charta

Aragonens. tom. 8. Spello. Aragoni-

pag. 268. Et insuper vobis dona omnes

parvulas aquas et aquales boscos et

Meccas, præscientia et futura, etc. [In-
puncta.] Et insuper vobis dona omnes pa-
troras, et aquas et aquales boscos et Mene-
rias prædictas atque futuras, et pescato-

nes. Idem videtur quod Menars. Vide in hoc voce.

○ **MENERICE.** Vide Merenige.
○ **MENERIUM.** Pastus, Gall. "Miniere." Charta ann. 1327, in Reg. 74. Châteloph. reg. ch. 301. *L'opuscule noble... coram præfecto... in capitulo accipisse a quod bis fuit regis Menaria ferrari, ex quo p' eisdem suis operum. Vide Meneric.*

○ **MENESCALLUS.** ut Murescallus. Caput militarium praefectus. Steph. de Instiatura MS. de Bello inter Sixt. IV. PP. et reg. Ferdinand. ann. 1382. *Pouerunt custodes potis et pontibus, et fecerunt unam Menescallum pro guarda in qualibet regione.*

○ **MENESTERELLUS.** Qui equorum pedes ferre munit, Gall. *Marechal.* Vetus Ceremoniale MS. B. M. Desaurat. Tom. *Baupli Menescallorum faciunt dicere rotam Misam in altari B. Eligii.*

○ **MENESTERELLUS.** Minimus, qui instrumentis musicis canebat, nostris Menestrel. Charta Phil. VI. ann. 1336 in Reg. 68. Châteloph. reg. ch. 22. *Cum Franchegauis de Lucais Menesterellus noster exposuerit nobis, etc.* Lit. remiss. ann. 1374. in Reg. 111. ch. 67. *Ieux Menestrelz olerent per corner et faire mette en la chambre des compagnies de la ville de S. Goublain.* Alia ann. 1383. in Reg. 128. *Et Simon Danqu Menestrel de hanc instrumentis, etc.* Menestrelles de trompete, in annis ann. 1388. ex Reg. 137. ch. 10. *Quinque Menestrel de bouche, nez du pays d'Alemagne,* in ann. 1383. ex Reg. 144. ch. 4H. *Hinc Menestrelz.* Instrumentis musicalis canere. Lat. remiss. ann. 1403. in Reg. 135. ch. 388. *Operantibus in januis ecclieis Menestrelz operibus dentur pro vino xxx. solidi.* Vide Menestrali.

○ **MENETUM.** Leges Forestarum Seoticæ. cap. 2. 13. *Et si solus fuerit Forestarius, debet crucem facere in terra, vel arbore, ubi animalia inventantur, et ter cornuare Menetum.* Ubi Skeleus annotat. *Menetum esse speciem et formam cornu ligni, quod si inflatur, magnum et rauum edit sonum; illud forte quod Gracile appellabat, quod acutum, tenuem, et minutum (unde vocis etymon) sonum redederat.* Chronicorum Bertrandi de Guesclin MS.:

Leurs trompetes ont fait sonner et grader.

Moyses Graci. *Minutus Latinum dicunt gracilis sonum edere, (qui sonus palumbis est peculiaris, unde etiam vocis etymon haud absurdus accersit posset.) Apud Spartanum in Geto, palumbus Minutus dicitur. Porro menetum cornuare dicitur. Sicut expressit le Romanus de Ronciaco MS.:*

A septo cassis grisea sonner la Mende.

Alibi:

*De l'Oiphant la lumière dorée
Mist à la bouche, si corse la Mende.*

Le Roman de Garin :

*Sonnet cil gruelle, et cil Oiphant clair,
Cil Menet penant à recigner.*

Le Roman d'Alexandre MS.:

Ces Mesunis sonner, et ces labors legir.

Le Roman d'Attilus MS.:

*Sonnet buines et labours,
Grana cor d'ardia et Menet.*

Le Roman de la guerre de Troyes MS.:

Lor fet sonner des Moines.

Ibidem:

*Sonnet tant cors, tant Menet,
Et tant olifans clers et heus,
Tel le marail en retendire.*

Vide Gracile.

○ **MENEVELLUS.** Manipulus. Consuet. eccl. Jarcho. *de Thosiasco Eduens.* anno. 1383. ex Cod. Reg. 532. B. *Singuli purrochani capita homini debent curato an us singulis unum Menevellus canapis scutella. Menevellus vero, ut Menevelli, Manubrium-versorium. Pactum inter abb. et homines S. Rich. ann. 1324.*

○ **MENESTRALIUS.** Vide Ministri.

○ **MENESTRALLUS.** ut supra. Menestrel. Joan. de Trokelowe Annal. Eduar. II. reg. Augl. pag. 89. *At illi, in tanta perplexitate constituti, de necessitate virtutem faciebant, dicendo non esse moris*

in Reg. 64. Châteloph. reg. ch. 2. *Si les estrayres des puis... ont mestier de réparation... ou se il fauloit Menevelles, etc.*

Lit. remiss. ann. 1389. in Reg. 185. ch. 287. *Icellui Enguerran prial la Menevelle ou manche du treille d'un puis, etc.*

○ **MENEVERUM.** Jo. Fortescuus de Laudibus. Legum Angliae: *Capitulum ejus non duo quam Menevero penitulatur. Obi expressit nostrum Menuvair. Vide in Varus.*

○ **MENERIUM.** Pastus, ex Gallico Manger. [seu iuri pastus in prestationes pecuniarias commutatum.] Charta Philippi Regis Franc. ann. 1288, qua idem Reg. pro qualibet commutatione Inter Theobaldum Episcop. Dolensem et Simonem de Clémontis Dom. de Heze, dimitti 8 libras vero pro Mangerio, etc. [Charta apud Loblinell. tom. 2. Hist. Brittan. pag. 215. *Non valut eis sub tempore meo saxisnam doni sui amittere, sed animi illorum reddendos monachis suis annis de Mengeris de Servonio.* Charta ann. 1381 apud D. Brussel tom. 2 de l'au feud. pag. 78. *Men ung Menger sur le d' Evesque chacy an pour le Prévôt et Serjeant dudit Vidame, et un Manger chacy an en l'église de Toussaints le jour et en la maniere accoutumee.* [Vide supra Mangerium.]

○ **MENJALLIA.** Expensæ pro victu. Stat. ann. 1390. tenu. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 454. art. 85. *Animalia pro majori summa centum solidorum quantitate sit, capta et distracta, per debitos redimina non poterunt ultra mensuram in Menjallia consumantur.* Vide Menjallia.

○ **MENIANUM.** Projectio, projectus, ita: *Gloss. Lat. Graec. MS. Saengerman. Georgius Florus de Expedit. Caroli VIII. in Neapol. Reg. apud Gottofredum ad eundem Reg. pag. 295. Nam quod Hellustum ad Meniana quadam, ut spectaculo, descendente, etc. Ubi meniana adiuncta interpretatur vir doctissimum. Vox nota Latio. Vide Festum et Notum.*

○ **MENIARIUM.** Soler, quia solet fieri super menia, in veteri Glossar. ex Cod. reg. 521. Vide Menium.

○ **MENJALLIA.** Expensæ pro incarcenati hominis victu et potu, a Gall. Menjallia. Charta ann. 1334. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 244. *Et captos hinc inde liberare sine Menjallis aliquibus relaxandis et restituendis in locis ubi expedient. Occurrat præterea sepe in Compotis Castellanorum cum ejusdem provincie Vide Menjallia et Carcerarium.*

○ **MENICA ITALIA.** [Meningue. Dicit.] ○ **MENIDULAM.** *Collare, et Moneau.* Hist. monast. a Konig. in Sot. apud Marten. tom. 6. Ampl. Collect. vol. 321. *Sub initium istius abbatia (Simoni) existit monasterium a Kenlo anno Domini 1258... que (fama) daret id contiguere per Menidulam, dum suum constitueret nidum in eum coniugaret ordinente festucapi.*

○ **MENIFERRUM.** Collare, milibus. Gall. Collier. Job. Demusius Ch. 10. Placent. apud Muratori. tom. 16. pag. 102. *Et super aliquibus ponuntur frisia magnæ et larga auri circum circa collare gulari in modum Meniferræ, quod ponitur canibus circa collum eorum.*

○ **MENINUS.** Ephesus honorarius. Hispan. Meninus. Etat. B. Alfonso Gonzaga. tom. 4. Junii pag. 189. *Alfonius et Rudolfus adiecti in Meninos; hoc est, Ephesos honorarius. Jacobo Principi ministrarunt. Hinc Gallicum, Menin, Mignon.*

○ **MENIUM,** vel Meniarium, idem est

quod vestibulum, a manibus sumptum, etc.

Vocabul. utriusque juris.

MENIA, Panis, seu placente genus. Statuti Card. Trivulzi Abb. S. Vict. Massil. ann. 1581: *Item debus Natalis Domini... dare tenetur (Pitanterius) tres coloridas sive Menias pro quacumque pianta. Occurrunt iterum infra.*

MENNA, vox Arabicæ, Beneficus, propius, nomen Del, qui sua sponte largitur et benefici, ex Lexico heptaglot. Castell., apud Marten. in Ind. Onomast. ad cap. tom. 9. Amp. Collect.: *Adorabat Iahoh, et Jahuac, et Nuzava, et Alia, et Alozai, et Menna, in Tract. de Conci. novi et vet. Test. ibid. col. 190.*

MENNE, pro Mense, septius in Ind. Onomast. Metchebecki ad H. St. Frisingensis.

MENNUS, Hircus castratus, ab Ital. *Menso*, castratus. Charta ann. 1380. ex Archivis S. Victor. Mass. *Quibet Mennonus solutus quatuor annos.*

MENO, Idem quid *Mennonus*. Hircus castratus. Provine. *Menso*. Inquit ann. 1238. ex schedis Pr. de Mazariges: *Concederant furtive quendam Menonem de capra Guillalimi Grossi. Mononous non semel ibid.*

MENOARE, pro Minere. Charta Clodovei II. Reg. Frane. ann. 658 apud Felebian. Hist. S. Dionysii pag. vi. *Argentum aurumque vel gualecumque speciem de quod ibidem conlatum fuit, aut erit, auferre aut Menoare, vel ad civitatem deferre non debet.* [°] *Mononar et Menovare*, eodem sensu, dicitur Itali.]

MENOGLES, Manipulus minor, fasciculus, ab Italico *Meno*, minor. Stat. Avelina ann. 1489. cap. 46. ex Cod. reg. 4024. *Solvat pro qualibet jacea seu minori quantitate Menogli de bambino denaria duodecim, et pro qualibet Menoglo solidos duos.* Vide supra *Menoglius*.

MENOLATUS, at Italico, ne videtur, *Menoia*, pisces species. Sicardi Ep. se. Cremon. Chronic. apud Murator. tom. 7. col. 998. *Restans vero dominus Ilerum cum magna exercitu in structura montium transitum prohibebat, dicens quod non transirent, nisi centum suum rios auro et argento oneratos darent. Imperator autem respondit, se libenter dare, sed non nisi Menolatum unum.* Non malis de minuta monetâ id acciper.

MENOMENA, at *Menolatus*, quem Rosweydi eundem esse piscom existimat, qui Plinio *Mena* dicitur. Vita S. Johannis Eleemosyn. tom. 2. Jancarri pag. 102. *Mille restes siccatorum piscium, que Menomena dicuntur, mille vascula cum vela Menodid.*

MENORULUS, a Minor diminutivum esse videtur. Proscriptum Caroli C. ann. 851. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 39. Unde et *ei tractum agenam concessit in Liger de Menorule villa Reste.* Nostri Minor dixerit olim pro *Petit*, monstra. Petit Jean *Monjat de Paris* apud Borelum:

Seignor et escoutez, le grand et le Menor.

MENORUM vel *MENOTUM*, Manica terra nulli. *Menotta*. Stat. ermin. Saec. cap. 21. pag. 31. *Item quod aliquis faber seu ferrarius, seu queris alia persona cuiuscunq; conditionis existat, non audeat vel pressumant deferre seu ferrari vel auferri facere compedes seu ferrari, aut Menorum ab aliquo sclavo vel sclava aliquo eius vel districtuus Saxonie, absque licencia domini vel domini.*

MENOSCABARE, detrimentum pati, vox Hispanica *Menoscabar*. Observantie Re-

gni Aragon. lib. 9. tit. Actus Curiar. § 10. *Quod tales lenocinantes, salisfacere parti lessum totum illud quod ratione dicta collusione perdidissent, vel Menoscabaverint, etc. [Vide *Menus uelare**

MENOTRANNUS, Attida epitheton, quasi tyrannus seu rex mensium. Attis quippe idem qui sol, apud veteres. Inscrip. antq. : *Et Attidi sanctio Menotranus.* Vide Vandal. Dism. 1. pag. 29. et 146. Reynes. Epist. 19. pag. 618.

MENSA, Tumba, lapsi qui sepulcro inveniuntur, *Table de pierre*. Miracula S. Columbani cap. 9. *Jussi supradicto magistro, ut ad sacratissimum corpus cum magna reverentia accederet, Mensam sublevaret.* Marmor repertum ann. 1228. in Areal SS. Martyrum Faustini et Jovite. Briza in Italia, apud Ascanum Martibengum in horum SS. Vitis. *Faustrino et Jovite Martyribus Victor Maurus ex voto posuit Mensam cubitus suis.* In inscriptionibus sepulcris non semel occurrit haec verba. *Mensam contra eum posuit*, etc. 630. 640. 650. Observat seorsim scilicet ad Festum *menses* in seorsim portis, quod ad ea res dividit. Nam ita, sicut possumus.

MENSA, Cyprinum, Cagliagine, dicitur locus ubi martyrium consummavit et postum dum in memoriam mensa erecta est, non. Inquit S. Augustin. Serm. 113. de Diversis. cap. 2. *quia ibi est unquam Cyprinus epulatus, sed quia ibi est immolatus.* Existat aliquot Sermones ejusdem S. Augustini ad hanc mensam huius. Vide Enarrat. in Psalm. 28. et 80. et Serm. 187. de Tempore, præterea S. Fulgentius homil. 58.

MENSA, Altare sacrum, in quo scilicet sacram coniunctionem pergitur. Id est, in quo sacra Eucaristia conficitur et percipitur, unde et divina Eucaristia mensa nuncupatur ab Apost. I. ad Corinth. 20. *Non potestis inquit, Mensa Domini participes esse, et mensa demoniorum.* Ubi mensa Domini est ipsa Eucaristia, cui nomen istud inditum a loco, in quo a Christo instituta fuit: quam itidem exemplo Pauli sic saepe Patres nominant, tum Graci maxime, apud quos frequens est usurpatio hujus appellationis cum diversis qua adjuncti epithetis: *trascriva; sparsa;* in Jacobi Liturgia, a Johanne Chrysostomo in allatum Pauli locum, *sparsa; prostrata; sparsa; passim vocatur.* Neque mirum *terribilis* appellari, ut quae nobis representet *sparsa; prostrata;* ut Graci loquuntur Patres. Neque aliud, opinor, est Jurare *xtra vñ;* *vñ;* *Exstipendia apud Palladium in Chrysost. pag. 51.* quam jurare per sacram Eucaristia. Nicol. P. PP. Epist. 2. *Altare sanctum, in quo Deo omnipotenti sacrificari possit, lapidis est natura.* *commentarii... quia vero sacramentum est Dei adiutorium, et benedictionem suscepit.* Mensa sancta efficitur. Paulin. Nat. 9.

Namque et Apostolici cingue sub celis Mensa Depositi, etc.

In Capitulo Caroli M. ann. 769 cap. 14. veterantur Sacerdotes Missas celebrare, nisi in *Mensi lapideis ab Episcopis consecratis.* Vide Descriptionem nostram Adis Stephanian. n. M. 100 Glossar. med. Grecic. voce *Tzinta* *lapa*, col. 1597.]

MENSA CANONICA, ad quam una convivabant Ecclesiastici Clerici. Gregorius M. lib. 3. Epist. 37. *De Fortunato autem fraternitate vestram esse sollicitum volumus, ne volis a malis hominibus in aliquo subripiatur. Nam audiit eum*

cum decessore vestro ad Mensam Ecclesias per annos plurimos nunc usque concedisse, inter nobis consecratis, etc. Gregor. Turon. de *Vitis Patrum* cap. 9: *Ut nec ad canonicum tamen Canonicum cum reliquis occideret Clerici.* Item lib. 10. Hist. cap. 31. de Raudino. Episc. Turon. *Hic institutus Mensam Consecratus id est ut in communem vescentem. Hinc.*

MENSA, dictum quicquid ex bonis alijs est, bona ipsa, patrimonium, dominium, denique quicquid ad mensam instruendam, id est, ad vescendum, seu ad vita commoda necessarium est, aut conductus: nostris vulgo *Mense.* Fletta lib. 5. cap. 5. § 18. *Dominicum est proprius terra ad Mensam assignata.* Cyprianus in Vita S. Cesarii Arelat. *Dones omnes ab ipso essent redempti eo argento, quod venerabilis Eponius antecessor ejus Ecclesias Mensa reliquerat.* Charta ann. 850. apud Meurisius in Histor. Episc. Metens. pag. 187: *U nullus predictam villam tollat, alienet, obstruat... ab altero B. Arnulphi, Mensa Fratrum Monachorum.* Alio Steph. Episc. Metensis apud eundem pag. 415. *Mensae autem nos de mensa nostra quicquiam recidere, aut ex Ecclesia Metensi aliquid alienare concessionem tali arbitretur.* Adam Bremensis cap. 183: *Claustrum renoverat, et Canonicis Mensam ipse primus instituit.* Prius enim cum prebenda ferri tenuis ruderatur, adiecta ex sua parte quibusdam decimis, ita ordinavit, ut alias detur Fratribus paucis ultra solitam annuanam cotidie. In Epistola Joannis II. Archiep. Lugd. ad Glaucensem Episc. *In ciuitate Beneventana, quae proprie ad Mensam Apostolicam pertinet, rectorem Dominus Papa ordinavit.* Tabularium Ecclesiae Augustod. ann. 922. *Villam Ecclesiae S. Nazari destinamus, obsecrange ut nullus Episcopus aut Comes a mensa eundem Canonicorum subtraheat.* [Obligatum MS. Eccl. Morinensis. col. 9: *Leprosarie Morin. 8. sol. Mensa S. Spiritus 7. sol. pro familia sigilliferi 5. sol.]* Eodem sensu *Mensa Episcopatus* in Gestis Innocentii III. PP. pag. 103. *Mensa Episcopalis* [in Bull. Bonifacii VIII. PP. ann. 1295. et] apud Anselmum Leod. cap. 71. *Mensa Episcopi* apud Baldricum in Chron. Camer. lib. 3. cap. 49. [Mensi Monachorum, in Invent. Regin. S. Bertini sec. 3. Bened. part. 1. pag. 160. et in Vita S. Hildegardi Episc. Trevir. ibid. part. 2. pag. 470. 490. eadem que Conventualis dicitur in Hist. Mediani Monast. pag. 410.] *Mensa Patriarchalis*, in Ep. Clementis VI. PP. ann. 1342. apud Waddingum. *Mensa regalis*, apud Silvestrum Geraldum in Topogr. Hibern. dist. 3. cap. 5: *Totali Mediam Mensam regali appropriavit. Monasticum Anglicanum tom. 3. pag. 886. Aboluti etiam Rex.... Ecclesiam de Simondi burse, quam appropriavit Mensa sur. Hinc in Consuetudinibus municipalibus dominus feudalis dicitur prædia vasallum subiret mensa. Usque a sa table, in Turon. pag. 279. etc. Vide Stephan. Tornacensem Episc. pag. 277. 229. Gest. Abbatum Lobeni. pag. 550. tom. 6. Spicilegii Achieriani. Novonem Siennensem Abbatem de Invent. S. Bertini cap. 6. Privilegia Ecclesiae Hauniburgensis pag. 178. 191. Perardum in Gundicid. pag. 47. 52. Buzelium in Gallo Flandr. pag. 381. Probat. Hist. Guinensis pag. 48. Boquetum ad Innoc. III. pag. 141. etc. Ita *Tabula usurpatum in Tabulario Abbat. Conchensis in Ruthensis Ch. 50: Et si. quod obit, adveniret aliquis Abbas aut Monachus, qui hunc**

honorum vellet auferre de Tabula sancte
Fabre, etc.

o Mensa seu patrimonio proprio
domini mei regis, in Lit. ann. 1368, tom.
5. Ordinat. reg. Franc. pag. 287. art. 9.
Hinc.

o Mensa Dom. vulgo Bureau des pau-
tres, hôtel-Dieu. Charta anno 1240, ex
Tabul. Compod. Recognit. se vendi-
disse venditione legitime. Mensa Del
Compodio decem solidos Parisiensis
annui censu, etc.

oo Mensa S. Spiritus, eodem sensu,
apud Haltaus, in Glossar. Germ. voce
Heil. Geist, col. 622.

DE MENSA ALICUIUS ESSE, id est, de
 familia, unde *Commensales*, *domestici*,
Tabulari, *Piscanenses*, *anno 1103, f. 54*.
Et homines qui sunt de Mensa ejus, capi-
cient lepores in warena Abbatis. Liber-
tates Villa de S. Palad., in Bilitrigib.
anno 1273. Præponitus noster adversus
aliquem supradictorum hominem per
hominem de Mensa et de cibo suo n. h.
poterit probare nec discurare. Adde
Thomassier in Consuet. Bilitrig. pag.
64. 65.

o Mensa, eodem intellectu, in *Charta*
anno 1571. Le vicaire de S. Jacques, ...
comme estant Mensal dudit seigneur
abbe, etc.

MESSAM TENERE, Convivio excipere,
 nostris, *Tenir table*. *Anastas. in Ste-*
phan. IV. PPL. Tibusse denio, ut
mox est, pacem, ascendit ensrum, et Men-
sam, ut assent Pontifices, tenuit, seden-
tes cum eo aliquanti ex primis Ecclesie
et optimis Ecclesie. Gill. Bibl.
In Stephano VII. Per omnia sacri Palati-
ni, ex parte vestiaria, que in tantum
destitutis reperi, ut ne sacratus vasis,
quibus Mensas tenere festi diebus Pon-
tifices conservaverunt, paucissima inventi-
reuntur.

A MENSA SEPARARI, Excommunicatio,
 seu Epitomæ, species apud Clericos et Monachos, quia qui damnatur,
 excommunicatur; dicobatur, quod Abbatis be-
 nedictione in mensa prævaricari. Regula S. Benedicti cap. 31. *Sed quia Frater in*
leioribus culpis inventitur, Mensa par-
ticipacione prævaricatur. Ebo Romensis Ar-
chiepiscopus de Ministris. Omnes ne-
gligentias omnium publico deprehensorum
in Capitulo omnium Prætorum judicialium
puniens his tribus modis, id est, aut car-
cere, aut separatio Mensa, sive in
omnium verberum diversitate. Add. Regu-
larum S. Cassarii cap. II. et Concilium
Arelatense anno 1280 cap. II. præterea
Constitut. Ord. Præd. dist. I. cap. 18.
12.

Cum excommunicatis porro non lie-
 bat cibum sumere, unde qui a Christia-
 norum convivis arcebatur, excom-
 muniicati censebantur. Vincentius Li-
 rhinus Comunit. I. *Quid est dentare?*
 cum huiusmodi nec cibum sumere. Versus
 antiqui:

Si pro delictis anathema quis officiat,
Os orare, vale, communio, Mensa negatur.

Si tamen paterfamilias domus excom-
 muniicatis, intentio fuerit innodus, a
 participatione cuiusdam familia excusat, ut
 est apud Innocentium III. in Gestis
 eiusdem PP. pag. 80. Vide *Excommuni-*
catio.

Scribunt *Saxo-Grammaticus* lib. 10.
 et Sueno in Legib. Castrorisib. cap. 3.
 statuisse Kanutum Magnum, Datus
 Regem, ut Curiales in capessendo mensa
 discubuit, ordinis quo quisque Militaris
 munieris advocacyorem sortitus fuerat,
 uteretur, facioque antecellerebatur, qui prior

obsequio foret. Unde si quis delictum
 commisisset, non alia ei imponebatur
 pena, quam ut a consueto loco ad in-
 feriorem transferretur, atque adeo tot
 gradibus discubuit indignior feret, quod
 vicibus sodalem offendisset. Quod si
 maculasset, discreto a Milite loco,
 mensa alienus flebat, committittonum
 nemini castino aut calice communicabat.
 neque enim ter venienti experto
 ulterior ignoscendum putabat: quia
 ius nosa penam meruit, qui se ea
 toties affect. Ita Grammaticus. Sueno
 vero paulo alter: *Si quem obstinata*
presumptio ternis excessibus inobsequen-
ti, ut auctor, et resipiscere detrectari,
extra omnia locum statuerunt, itum dererunt, ut quibus convictorum
ossa in eum pro arbitrio suo jactaret, nec
quisquam præcepit temeritatem aut petu-
lante arboriter. Insuper ut illi in potu
et cibo nemine communicante, solus suo
cativo contentus esset et perire.

MENSA MARMOREA. Una e Parla-
 menti jurisdictionibus, antiquior, cui
 presunt Comites stabili. Marces aill
 Francia, Amiralibus et Protofostariis.
 Arestum Parlamenti anno 1399 apud
 Baluz tom. 2. Hist. Arvern. pag. 461.
Dicta autem causa inde ad predictam
Mensem marmoream remissa extiterat.

MENSA ROTUNDA. Vide *Tabula ro-*
tunda.

o Si quis vero quo ordine, quibusve
 cibis, non conquistissimis certe, mensa
 Delphinarum extrahatur, cognoscere
 velit, adest Ordinationem super numero
 et ordine mensarum ab Humberto III.
 editam, tom. 2. Hist. Delphin. pag. 311.
 et seqq. Addat et quae habet de re dissolu-
 rit docte et eruditæ auctor ejusdem
 Hist. tom. 2. pag. 385.

MENSA AUREA, Ad usum reginarum
 Siciliæ, apud Bohem. abb. Petropurg. in
 Henr. II. reg. Angl. tom. 2. pag. 612. ad
 ann. 1199: *Rez Anglie exigebat a Tan-*
credo rege Sicilie... cathedram auream
ad opus ejusdem Johanne (sororis suæ)
de consuetudine reginarum terræ illius;
et ad opus sui ipsius Mensam auream de
longitudine duodecim pedian et de latitu-
dine pedis et dimidi... et duas tripodes
aureos sub mensa aurea, etc.

MENSA, Stallum. Concil. Monspeliense
 anno 1258. cap. 3. Clerici mercimonia
 publice exercentes, operarietur scilicet
 ut Mensam, hypothecam vel similia pro
 vestiis reddit meritorum tenentes, etc. Vide
 Tabula.

o MENSA FORENSIS. Ubi in foro me-
 censum eriperetur. Bulla Innoc. II.
 PPL ann. 1113. inter Probat. tom. 1.
 Anhal. Premonst. col. 271: *Domum*
quam dedit Lambortus de Mosa, et duas
Mensas forenses, et horum monte ecclesie
vestre adjacentem.

o MENSA, in re bellicâ, ut observat
 Carolus de Aquino in Lex militi, sumi
 solet pro ea machinae jaculatorie parlo-
 que brachia, sive alias machinae et to-
 tum pugna supercriterium sustinet:
 quam sic describit Turnebus. Adversor.
 lib. 2. cap. 5. *Mensa interior est, et me-*
dius inter duas hinc inde scutulis, con-
statque reguli diapematis, et tabula inter
regulis et diapematis collocata.

MENSALIS, MENSALIS, Mappa, linteum
 stragulum, quo mensa instauratur.
 Glossa antiquæ MSS. et ex iis Papias:
 Mantua, mappe villosæ. *Mensales. Idem.*
Mensale, dicitur mod in mensa est.
 Glossa MSS: *Mappe, Epularum Mensa-*
lia. Brito in Vocabular. Mappa, quod
Mensale dicitur. S. Audouenus in Vita S.

Eligi: Vestimenta etiam et lectuaria, ac
litcamina, Mensalia, nocton, etc. Angel-
icus Laniganus Leod. in Wazone Epis-
coconantes, de ipsa mensa in medium
refectorium, etiam dederunt. Ratherius
Veronensis in Qualitatis conjectura pag.
200. Scannulus non querit. Mensibus
indiget, lectuaria mediocribus, cete-
raque supplectis detectatur. [Charta
Henrici II. Imper. anno 1029, apud Tol-
nerum Histor. Palat. Inter Instr. pag.
*23. *Has duas curtas ad regem, et ad**
seminalia, mantas etiam, et Mensalia
fratrum... specialiter constitutas. Guili-
elmi Discip. Farfensi, cap. 48. Rot-
toris quippe Mensales et tallas aliquas in-
teatina, quibus seniora manus fertur,
etc.] Galfridus de Vino salvo in Poëtria
MS.

Vnde in appellatione mensa Mensalia lutesca,
Peda furvæs, cibæ arver, potæ amarae.

[Haud scio an eadem notione Sarnovius
 apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. pag.
 321. canit.

Adiecta Mensa longæ, mellæ gratae,
Reflexionis centrum perpetuare. fulgi et astrem.]

Occurrat praeterea in Speculo Saxon.
 lib. 1. art. 22. § 4. art. 21. § 2. lib. 3. art.
 38. *o Germ: Duschaken,* apud Udalri-
 cum in Consuet. Cian lib. 3. cap. 21.
 Vincent. Belvac. lib. 26. cap. 62. in Sta-
 tutu Egidi. *o* Bisc. Sarisberiens. anno
 1250. in Architreni lib. 2. cap. 16.
 [apud Egidiun Gelenium in Colonia
 pag. 69. etc.]

o MESSALE DIVIDERE. Joannes a Leydis
 lib. 31. cap. 50. *Anno Dom. 1390. in festo*
Epiaph. Domini, cum illustrissimus
Iustus Willemus Comes de Osterwod sedi-
vit ad mensam Francorum Regis cum
multis aliis Principibus, ecce, supervenit
quidam Heraclius, scindens et dividens
Mensas ante jam dictum Comitem Wil-
helmum, assertus est deinceps Principem
sedere aliquem ad mensam Regis, qui
clipeo seu armis priuatis asset. Et cum
idem Guillelmus respondens se habere
clipeum et arma rursum Heraldorum
Senior ait, Nequaquam Domine mihi quida
Willemus quondam Comes Hollandie
tuis quondam proavunculus nedium in-
terfectus est a Friesinibus, sed et hodierna
die adhuc invictus jacet in terra ini-
ctorum suorum. Ab illi die idem Wilhel-
mus Comes cogitare copit, qualiter Will-
temus illam a se removere posset. Willemus Heda: *Anno eodem Willemus*
Comitis Hollandie assidenti mensa Regis
Francie, scidens quius Heraldum vocant,
laceravit Mantle sibi antepositum, obi-
cens indignum fore, quod aliquis intere-
set mensa regie carens insignia armo-
rum, innuens insignia ipsius Willemi
apud Friesos Orientales annina. Tracta-
tus MS. de officio Heraldorum: Se au-
cum Chevalier ou Gentilhomme avoir fait
trahiron en aucune partie, et estoit assis
tanor avec autres Chevaliers, ou Gentil-
hommes, ledit Roy d'armes ou Herour lui
doi aller couper sa touaille devant lui, et
lui user le pain du contrarie, si en est
requis par aucun Chevalier ou Gentil-
homme, lequel doit estre prest de la
combattre sur cette querelle: car ce n'est
pas belle chose, que un chevalier soit hon-
nouré comme un autre Chevalier ou Gen-
tilhomme. Dentique Alanus Charterius in
Quadrilogio inventivo pag. 451. Cet-
tel Bertrand laiso de son temps une
telle remontrance en memoire de disci-
pline, et de Chevalerie, dont nous parlons,

*que quiconque homme noble se fourfaisoit reprochablement en son estat, on lui veoit au manger trancher la nape devant soi. Vide *Toacula et Mappa*.*

MENSALIS, alias *Supertunica*, quod mensalis speciem referret. Provinciale Ecclesiæ Cantuar. lib. 8. tit. 1. pag. 127: *Nolumus prohibere, quia Clerici apertis et patentibus supertunicis, alias Mensalibus nuncupatis, cum manicis competentibus locis et temporibus opportunitate... uti valeant. Ubi Lindwodus Mensalis sic dicta sit, quia in eis solebant utentes sedare ad mensam: et evan hujusmodi supertunicae antiquæ vestes preparatae ad pardendum vestibus magis pretiosis, maxima tempore prandii vel cœni, quibus solent comeduntur et bensim vestes cibo vel potu ab ore cadente detinuntur.*

MENSALIS TERMINI. Vetus Agrimen-sor, pag. 256. *Termini sunt maiorum qui justa flaminia positi sunt. Mensates vocantur. Quod mensatum formiam referunt.*

* **MENSARE**, *Sepius mungere*. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7641.

* **MENSARIUS**, Officium in collegiata ecclesia diocesis Nivernensis, s. p. fallor, qui *mensa* seu bona illis ecclesiæ administrabat, vel qui mensam escariam curabat. Polyp. paroch. ejusd. dicitur. In archipresbyterato Luperciaco-burgo cura de Puteo, presentatio capti-vi de Franaio ad nominationem Mensarii, collati episcopi. Quod officium.

* 1. **MENSATA** appellar viuetur in Constit. capitul. eccl. Barchin. ann. 1421 rubr. 8 ex Cod. reg. 4382. *Cavatur ante sufficienter, quod servitum Mensata debitur, ad quod fructus et juc-anni ipsius immediate precedentis obli-gantur indubie, fiat debitis et complete. Rursum rubr. 15. Declaraverunt tamen ubi eadem constitutione nullatenus com-prehendi debere canonicas et p[ro]le-endas ac preposituras seu Mensatas, nec non officia diaconatus et subdiaconatus ac dormitoriarum dictas sedis, et bisufficia alia simplicia.*

2. **MENSATA**, Unius mensis servitium, quo Milites in Aragonia Regi obnoxii erant, quos inde *Ricos hombres de la Meada* appellabant, ut observari Hieronymus Blanca Ximinius Petri, Salanova Justitia Aragonum tit. de Privilegiis Baronum. *Item servitum de usanza, quemlibet Ricum hominem debere servire in anno suis expensis per Mensatas, que durat, sive computatur a die quoniam incipi-rit ad legem usque ad reverberationem, iuxta generali privilegium domini Regis Petri. Et de Militiis privilegiis Miles, vel aliquis de consere ejus, non tenetur facere pro denaria, quae teneat. Mensata sua expensis, sed Rebus tantum quae in anno, in eundo, stando et redeundo. Vide Servitium fallitum.*

MENSATA, Annona aut cibus ad unum mensem. Chronicum Fontanellense cap. 8: *Mensatas ad unumquemque mensem sufficientes præberent alimoniam, etc. Actus B. Hugonis Archiepisc. Rotomegens. MSS. Mensatas in hoc Cenobio constituti, deputatis videlicet villis, que per unumquemque mensem sufficientem præberent alimoniam. [Vide Mesaticum.]*

* **MENSIONARIUS**, pro *Mensionarius*, auditus, matricularius. Epist. Innocenti III. PP. ad Tarracon. Archiep. tom. 3. Conc. Hispan. pag. 410: *Sane ex nostra-tram noviter audientiam pervenisse, quod Ecclesia tibi commisit propter beneficia tam Mensionaris quam non Mensionaris assignata, cum ipsius radibus ad hoc sufficere non valeant, iam fere ad nihilum est redacta.*

* **MENSIONATUS**, pro *Memoratus*, pluries occurrit in Charta ann. 1488. Inter Schedes Pr. de Marangues. Vide *Memorare*.

MENSIS INTRANS, stans et exiens. Scriptores et Diplomata, aut Regesta anni medi, hoc est, post annum 1000, crebro haec verba ingerunt, dum rerum gestarum characterismos per dierum et mensium notas scrupulosus consignant.^[9] Antiquior est anno 1000, haec nomendari ratio in recensendis mensis diebus, ut videatur est ex Charta ann. 757 apud Murator. tom. 8. Antiqu. Ital. med. secv. col. 200: *Rexante domino nostro Iudeo rege, anno regni ejus, die proprio, primo, quinto die intrante mensis Novembri, etc.* Alio ann. 886, apud eundem, in issa Antiqu. tom. 1. col. 501: *Regnante d[omi]no N[ost]ro Carolo et Piripino filio ejus, viris edocentissimis rebus Langobardorum in Italia, anno octum regni, et xxi, die quatuor decimo intrante mense Januarii, Indictione xii.* Ex quibus mensis inter-gradis in duas distinxisse ac divisisse partes, non Italos modo, sed et Gallos nostros colligimus, sumpto prime medium pars initio a primo mensis die, alterius vero a decimo-sexto. Diversus tamen est utriusque pars numerandum et conti-nuanda modus. Nam prima mensis pars ordine consuetudo dinumerabatur, sumpto a primo ejusdem die principio, usque ad decimum quintum; altera autem sumpto ab ultimo mensis die initio, ordine retrogradu, non a Kalendis et a primo succedenti mensis, ut apud Latinos. Ita ut decimus-sextus fuerit ultimus secunda pars. Rollandinus qui vixit anno 1255 in tractatu Notularum, seu de Arte Notarie, *Ponitur dies instrumenta diversinodo: uno modo secundum consuetudinem Bononiensem in hoc exemplo, primo die intrante Maio, et sic de singulis usque ad 16. transacti autem 16. ponuntur per Exante, hoc modo, 15. die exante Mai, 14. die exante Maio, et sic de singulis usque ad penultimum diu, in penultimo dicunt, Penultimo de Mai, et in ultimo dicunt, Ultimo de Mai; et ita de singulis mensibus qui habent 31. dieu. In aliis autem qui habent 30. dies, procedunt similiter usque ad 17. per hanc actionem, Intervale a primis 3. diebus primis, des-cedunt per annos 15. cum haec dictio, Exante Semper in prima die cuiuslibet mensis non numeratur. Intrante, et in penultimo et ultimo non numeratur. Exante Aliam methodum edidit, s. MS. Cod. dictissimum Mabinonis lib. 1. Analect. pag. 480. hoc ratione. Mense Januarii intrante dies duo, et exante dies septem. Mense Februario intrante dies novem, et exante dies quinque. Martio intrante dies tres, et exante dies octo. Mensa Aprili dies decem, et exante dies octo. Maio intrante dies sex, et exante dies octo. Junio intrante dies novem, et exante dies novem. Julio intrante dies quatuor, et exante dies decem. Augusto intrante dies sex, et exante dies duodecim. [9] Septembri intrante dies tres, et exante dies septem.] Octobri intrante*

dies novem, et exante dies duodecim. Novembri intrante dies octo et exante dies duo. Decembri intrante dies duodecim, et exante dies tredecim. Haec omnia expendat Lector, quem cum Hollandino et Charlis non quadrant. [9] Ex his colligendum videtur, ut apud Mabili, adnotata non nobis oblique, saltem quibusdam in locis, tamen non posse divisos in duas tantum partes, ita ut primi quindecim dies mensi intranti, mensi vero exanti reliqui dies assignentur: sed dies solum aliquot pauci-rem mensi cum intranti, tum exanti fulsae assignatos.] Est igitur

MENSIS INTRANS, Pars prima mensis. [Charta consecrationis Eccles. R. M. de Epela diec. Veron. In Christi nomine Dei et eterni, anno a Nativitate D. N. J. C. 1186. Ind. 4. die dominico, secundo In-trante Novembri, etc.] Vetus Charta apud Ughelli, tom. 2. pag. 467. Anno D. 1259 Indict. 2. die 14. intrante Madio, etc. Adde pag. 638. Epitaphium Egidii Dini Iudicis Patavinii, apud Schraderum: *Cujus anima 1283. Ind. 12. 15. intrante Januarii sui corporis neri soluta lutoe, etc.* Nihil est quod habent viri doctissimi ad 20. Martii pag. 202. et 204. ubi die 19. intrante mense Aprili; quippe mensum est in numeri nota. [9] forte est 10. aut 9. Vide Inscriptiones Pucci-nei pag. 57.

* **MENSIS INTROENS**, Rad. notione, in Charta Henrici II. Imper. ann. 1059, apud Murat. tom. 1. Antic. Estensi pag. 48: *Pridie dei Introsunt mense Decem-ber, etc.*

* **MENSIS INTROITUS**, Idem, in Reg. Th. Chartoph. pag. ch. 388: *In nomine Domini. Aduer. Anno incarnationis ejus-modo millesimo ccmo. quadragesimo, die secundum quinta introitio mens. Aprilis, intulitudo secundum Kar. Mai.*

MENSIS EXIGE, Mensa pars altera, cuius dies ut diximus ordine retro-gradu computantur, sumpto ab ultimo initio. Vetus Charta apud Georgium Pilonum in Historia Belunensi lib. 9. pag. 111. Anno ejusdem Naturi. 1220. *Indictione 8. die Dominicæ 8. exante Madio, etc.* quo quidem anno litera Do-minicalis fuit ED. Et fol. 117. Anno Domini 1226. *Indictione 9. die Veneris 11. exante Madio, etc.* quo anno Ht. Domi-nicalis fuit FE. Alia Charta apud Ughelli, tom. 2. pag. 488: *Acta sunt huc Anno Domini 1274. Indictione 2. die 8. exante Septemb. Alia apud eundem pag. 1214.. die 7. exante mensis Octob. Ind. 2. etc. Adde pag. 1010. tom. 5. pag. 767. 788. 799. Tid. 830. Statuta Venetorum facta, exarata dicuntur. Currente anno Dominicæ Incarn. die 6. exante mense Sept. Ind. 1. Vetus Charta apud Hieronymum della Corte lib. 1. et Ht. Hist. Veron. Anno 1184. Indict. 12. die Dominicæ, duodecimo exante Madio, etc. quo anno littera Dominalis erat B. Schol. ita 12. exante Madio est vigesimalis. Schol. ita 12. apud Ughelli, tom. 1. pag. 376. Veronensis pag. 377. *Die Veneris 8. exante Januarii.* anno 1186. quo littera Dominalis erat E. Ita dies 8. exante Januarii, est 24. [Tabul. Meidi. Anno Domini 1281. Ind. 5. Pontificatus dom. Nicolai PP. IV. anno 4. octava die mensis Octobri exante, videlicet die Mercurii ante festum SS. Simonis et Jude Apostolorum, etc. quo anno littera Dominalis erat G. et ita dies 8. exante Octobris erat 22. Vide Hist. Cortisiorum lib. 1. cap. 3. Anonymum in Miraculis S. Ursinari num. 25. Vitam B. Luche-*

sii Tertiarii num. 5. Miracula R. Egidi. Minorita n. 105. etc. [Vide Exstus mensis.]

MENSIS STANS, instans, astans, idem qui exiens. Richardus de sancto Germano pag. 1010 : *Die Mercurii octavo stante Julio in vigilia S. Jacobi, etc.* qui est July 24. Diurnus Romanus cap. 2. tit. 1. *Die enim illi instantia mensis obit.* Charta apud Ughellum. In Episcopis Veronensis pag. 772 : *Die 10. instantio Martis, etc.* Ibid. : *Die 10. inst. April.* Interdum et sepe dies stans mensis scribitur. Apud eundem tom. 1. part. 2. pag. 202 : *Anno Dom. 1208. Indict. 6. mensis Augusti die quinta astante.* [Charterum Cassiurense apud Mabill. de Re Diplomat. lib. 2. cap. 28. n. 5 : *In anno Octobrino centesimo quinto, et die mensis Octobris stante quarto decimo, per Indictionem quartam decimam.*] Apud Falconem Bentiventanum pag. 819. Anacletus pseudo-Pontifex dicitur obitiss. anno 1198. *sexta die stante mensis Januarii, hoc est, 25.* ex quo error reprehenditur Baronii, qui ex iepreto haec verba ad septimum Januarii retinuit, ut cum scripsit Innocentius II. Pp. captum a Roggerio Rege Sicilius anno 1140. *die decima mensis Julii, cum Falco, quod quo exscripti, tradat captum decima die stante mensis Julii, hoc est, 22. Julii.* Ita et eundem Falconem. Rainulpus *Dux Apuliae* dicitur obitiss. ultimo die stante mensis Aprilis, quod recte idem Baronius ad ultimum Aprilis conficit. Romualdus Salernitanus ann. 1177. *Apud Vetus annus usque in quartam fieri, quando jejuniū inchoatur, non scilicet dies intrantia Martis dominorū.* 13. *die residuo stante mensis Martii ad portum Venetie, aura flante secunda pervenit I'hi in dies stans Martii,* est 19. non 20. ut est in margine. Idem Romualdus hoc ipso anno. *Celebrato ibidem festo Virginis (Assumptio) altero die Hadriaticum marinantes, aura flante secunda, non stans mensis Augusti suni et incolumes cum omnibus suis Barolomii descendentes, hoc est, 23. Augusti.* Idem rursum. *Sequenti vero die dominica, octava scilicet die residua stante mensis Julii in vigilia S. Jacobi, etc.* Denique anno 1178. *anno dominice Incarnationis 1178. mensis Augusti, 11. Indict. quartas die stante ejusdem mensis, videlicet in festo Decollationis R. Joannis Baptiste, etc.* qui in 29. Incidit.

MENSIS RESTANS. Charta ann. 1187. apud Ughellum in Neapol. Archiep. num. 18 : *Octave die restantis mensis Madii.*
Sed et haec numerandi ratio in recente sendis monachus diebus obtinuit in Francia nostra. Existant siquidem in Regesto Tolosano Comes Comput. Parisiens. Chartae compilares, quae sic clauduntur : *Actum tali die mirolii vel exitus talis mensis v. g. fol. 10.* *Actum anno Domini 1246. feria 5. tertio die introitii mensis Madii.* Et anno littera Dom. fuit G. Alla fol. 78. *Hec omnia fuerunt sic ponita et concessa 13. die introitii mensis Novemb. feria 1. anno 1244.* quo littera Dominicalis fuit CR. fol. 108. 15. *di introitum mensis Octob. die dominica ann. 1244. III. A. Et fol. 13.* In Charta alia : *Nona die exitus mensis Januarii feria 2. anno Dom. 1244.* qui quidem annus 1245. numerari debet, sumptu scilicet a Paschate initio, que littera Dominicalis fuit A. Et fol. 50. *In mensa Febr. feria 4. in 14. die ad exitum ipsius mensis anno 1183. ab Incarnatione Domini, hoc est, anno 1184.* sumptu a Paschate

annis initio : quo littera Dominicalis fuit A. G. proinde usque ad 24. Febr. III. A. cucurrit. Fol. 77 : *Actum 8. die exitus mensis Sept. Sabbato anno 1245.* quo littera Dominicalis fuit A. Alla fol. 51. haec verba praefert : *Hoc autem fuit 7. die eius mensis Februario, feria 1. anno 1230.* qui fuit annus 1237. sumptu a Paschate initio, quo D. littera Dominicalis fuit C. Et proinde huius dies incidit in 22. Febr. Alla fol. 72 : *Hoc fuit ita laudatum et concessum 2. die exitus Februario 6. ann. 1246.* (hoc est, 1249.) quo littera Dominicalis fuit C. Fol. 79 : *Act. ultima die mensis Decemb. feria 3. ann. 1247.* quo littera Dominicalis fuit F. [Charta ann. 1847. tom. 2. Hist. Eccles. Meldens. pag. 222 : *Die Maris post festum Pascha Domini, quo stet mensis Aprilis intrantia dies tercia.*] Eiusmodi porro loquendi, et mensutus dies numerandi formula occurrit etiam non semel in Regesto Majori ejusdem Camera Computor. Parisiens. homilia a Nobilibus Aquitanis Regi Angliae Burdigalae anno 1274. presertim continent.

* Etiam in Chartis Gallicis usurpatam hanc formulam reperio. Memor. D. Cam. Comput. Gall. Pa. ad ann. 1862. fol. 47. r^o : *Il ont otoyé au royaume notre sires pour un tant seulement, commerçant le jour S. Pierre entrant Aous prochain venant, aide pour sa délivrance.* Charta ann. 1450. ex Chartul. 28. Corb. : *Dont premier terme de palement sera et se querra au jour S. Pierre entrant Aoust prochain venant.*

* Huc revocari debere merito observavit Mabilionius Diplom. lib. 2. cap. 28. n. 6. Id quod A. Cellius lib. 12. cap. 13. inquirit, utrum scilicet his verbis, intra Kalendas, ipsa quoque Kalendas, tenentur. Quia in re ex Apollinaris Sulpici sententiā pronunciat, intra Kalendas, non ante Kalendas esse, sed in Kalendas : *Id est, so ipso dia quo Kalendas sunt.* Contra vero existimat ipsomet Kalendarii, quod omnes tempus, quod Kalendarii, non excluduntur, intra Kalendas esse recte dicuntur.

* MENSIS CARELI. Vide supra Calendum 2.

* MENSIS PENALIS, Julius. Vide Febralia.

* MENSIS MAGNUS, Junius appellatur in Chartul. Pontiniac pag. 288. *En nom de notre Seigneur. Amen. En l'an de l'incarnation d'icelui 1282, ou mois de Juillet le Grant, etc.* Ob longiores, ut puto, dies ipsius.

* MENSIS MATERNI, Quibus mater gravidis est. Vita Theodori abb. Andagin. tom. 4. Aug. pag. 849. col. 1 : *Materias interea Menesia evoluti, postquam mulier conceperat divinitus nuntiata, ipsa nocte festivitatem S. Martini, dum populus ad vigilias matutinales concurrevit, peperit filium.*

* MENSIS MESSONIUM, Augustus. Charta Joan. decani Christianit. Damel. in Chartul. S. Petri de Monte. : *Ca fut fait l'an ke li militaires corvois par 1270 ans, ou Mois de messons.*

* MENSIS NOVARUM, dicitur Aprilis, quia in Terra sancta nove fruges tunc inveniuntur. Glossar. Anonymi Ms. ex Bibl. reg.

* MENSIS PANCHALES. Vide Bernonom Abbat. de Miss. cap. 6.

* MENSIS PASCHALE, Paschatis hebdomada, vel Tempus Paschale, paschalum ad Dominicam in Albi, quod medii mensis spatiuum est. Charta Patri abb. S. Remigii Rem. in Chartul. Campan. fol. 217. v. col. 1 : *Actum anno Domini*

cc. vii. Dominica Mensis Pasche. Lit. ball. Senon. ann. 1288. in Chartul. eccl. Lingon. fol. 28. r^o : *Domine à Gray landem dom Mois de Pasques.* Charta Ludov. comit. Nivern. Regist. ann. 1304. in Reg. 52. Chartul. reg. ch. 840 : *Liques dans (de vin) comme autre pris chacun an au jour de Pasques commençant la granc messe chantée en autre continulement jusque au Dimanche dou Mois de Pasques, et en ce Dimanche aux et festis lidis dans la grant messe chantée.* Stat. Avenion. Mas. ubi de loco dando piscatoribus, in quod vendere possint pisces suos : *Et ad hoc facientium vector civitatis usque ad Mensem Pasche, post statuta recitata, omni dilacione possent tenetur.*

* MENSIS PHILOSOPHORUM, apud Arnaud. in Rosario Ms. lib. 2. cap. 4. *Mensis per Mensam philosophorum, quem adiutio in animalibus per inhumanationem tollitur et decotionem.*

* MENSIS vulgo RESAILLE, Ea nomenclatura donantur menses Junius et Iulius. Hist. Leod. tom. 2. pag. 418 : *Sentencie et prononce à Flouyes par nous les uns noms desusditz, l'an de grace 1380. le 1. jour de Juillet, qu'on dit Resaillemois, le Vendredi après la Pentecôte. Et par 490. L'an de grace 1376 le 14. jour de mois de Juing, que on appelle Resaillemois.*

* MENSIVAGOS. [Histrio, vagusque circa mensas allorum. DIEF.]

* MENSORIUM, Agrimensor, apud Frontinum. Aggenius Dolabellam, et alios. Alii sunt *Mensorum* in Cod. Theod. de quibus est tit. 34. lib. 8. *Ilorum enim munus fuit hospitium Principi preparare, Palatinis Principi comitantibus singulis deputatas duos modare, et postibus hospitarii nomen adscribere, ut docet lex 4. de Metatis (7. 8) eodem Cod. ubi plura Jacobus Gischedius. [Diversi erant *Mensorum* a metatibus : hi integris castris locum deligebant, illi singulis hominibus vel in castris, vel in urbe. Vide Pitticulum.] * et Glossar. med. Graeci. in M. 200. col. 206.]*

* MENSORIUM. Ugatio et Joan. de Janua : *Mensorum, quod est in mensa, ut manutile, et vas escarium.* Gloss. Saxon. Alfrid : *Mensorum, Meose.* In Gloss. Lat. Gall. : *Choce de table, comme repas, écuille, plat à servir à table.* Vide Messorium. Vid. mox.

* MENSTRUA, Reditus species. Bulla Innoc. III. PP. ann. 1199. inter Instr. tom. 11. Gall. Christ. col. 169 : *Capellam que est in grangia vestra de Bodvilla, et menstruas de archidiaconatu Beliam.*

* MENSTRUALIA, Idem quod *Mensata, uniuersalia servitum.* [Tributa signarii videntur, que singulis mensibus exigebantur.] Charta ann. 1251. ex Scheleis Poireac. apud Pr. de Massaues : *Concesserunt... quidquid habent, vel habebant in Crave eius aut pedagia, usatica, Mensaturalia, etc.*

* MENSTRUARE. Diminuere. Beneficii Chronicon cap. 89. apud Pertz. Script. tom. 8. pag. 719 : *Roma... a Saxon rege expoliata et Mensaturalia fortiliter.*

* MENSTRUALIS CASUS. Morbus, quo singulis mensibus vexatur. Vita S. Arnulfii tom. 8. Aug. pag. 285. col. 1 : *Domesticus mihi fidelis procurator et servus Mensuralis casibus male torquetur.*

* MENSUALE, ut *Mensata, nisi fallor, Annoeaut cibis ad unum mensem.*

Præceptum Caroli C. ann. 819. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col.

118 : *Decernimus... ut prefata villa Antoniacus cum omni integritate eiusque appendicis deinceps per omnia deseruat fratribus S. Martini peculiaris patroni nostri, ad illorum anniversarii vestimenta, excepto Mensuali atque agrario in victu sursummodi attributo.*

¶ **MENSUALIS.** Menstruus. Castello in Chron. Bergom. ad ann. 1422 apud Murator. tom. 16 col. 306 : *Item quod quilibet tales Mensualis... non duret nec vi-geat, nisi usque ad Kalendas Junii pro-xime venientis.*

¶ **MENSUATIM.** Singulis mensibus. Praecepit Caroli Mag. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 84 : *Inno-tuit Serenitati regni nostri, qualiter antec-eceor suus Autlandus Abba quasdam vil-las instituerit, que fratribus Mensualim per totum annum servire debent.*

¶ **1. MENSULA.** diminutivum a *Mensa*, quo, quid pudi ex bonis allecavus est, si-gnificatur. Chronicum Mosonense. *De meo Mensula unam villam, Odontem no-minem, cum omni tano suo subtraho. Vide Mensa.*

¶ **2. MENSULA.** Mappula. Chronicum S. Trudonis. Spicileg. Achter. tom. 7. pag. 46 : *Tres solidos ad utensilium evenda... mappas, et Mensulas, et manu-leras, et minuta homini. Vide Mensula.*

¶ **MENSULARI.** Particula qui Scriptoriis Latinis *Mensari*, qui mensam exercent, apud Firmicum lib. 3. Math. cap. 8.

¶ **MENSURA.** Modus agri, vulgo *Mesura*. [Eadem] si fallor, que *Arpennis seu Ugerum*, Gall. *Arpen*. Charta ann. 1297. apud Murr. tom. 1. pag. 266 : *Tunc quam habebam in pago Meusuram, circumscripsiisse et separare Meusuras, reddentes angula annis secum mensas, ut erupiuerant. Aliis annis 1228. ibid. pag. 417. Ut inhabitanter villam liberas. Mensuras quinquaginta pedum latitudinis et centum pedum longitudinis ha-beant; et singula Mensura, singulis an-nis duas solidas Flandrenses et duas ca-pones nobis et successoribus nostris sol-vant. Charta Guidonis Flandriae Comit. ann. 1279. ibid. pag. 500. *Viginti solidos annui census super duas Mensuras... vi-delict super duas partes Mensura juxta Werorum suum, et Mensuram et tertium partem Mensura in Oudervel.*] [¶ Vide Mensura 8.] [Chron. Bone Spei pag. 289. Acquisi-derunt. Mensuram aliam pratis 18. virga minus in eadem Roesira.] Chronicum Andreense : *Terra 12. Mensuraram, boscus 30. Mensuraram.* Occurrit ibi passim, et in Tabulario S. Bertini, in Probationibus Hist. Guineiensis pag. 96. 124. 125. etc. [¶ Vide Forcellini. in hac voce.]*

¶ **MENSURA ANNONARIA.** Chronic. Bo-ne Spei pag. 182. *Sub id tempus (i. anno. circa 1232) mutata Binchensi granorum Mensura, orta est difficultas inter nos et Piscatores Templarios, praedentibus sibi dehinc solo nova Mensura, que veteri multo major erat, certior 23. moditorum hybernarii et totidem arenarum... Quia decies anno 1253. reduxit 23. modiorum hyber-narii antiquae Mensurae ad 16. nonne ad 23. avens modius ad 20. Mensura idem quod *Sestierale*, in Charta ann. 1278. ex Conventione inter Jacobum Aragon. Reg. et Berengarium Magalone Episc. *Sestierale sive Mensura bladi, sc. Belli-joc. Mensura est Bichelus dimidiatus, qui capit 12. Cordonos.**

¶ *Mensura instrumentariae capacitas describitur in Consuet. Castell. ad Se-quananam ex Cod. reg. 898. 2. Les mu-*

gnices doivent prendre d'un moton une secuelle et non plus; et d'une Mensura denie secuelle... La grandeur de la Me-sure du blé doit tenir justement aux pin-tes au moins.

¶ **MENSURA.** in liquidis. Eckehardus Junior de Cassib. S. Galli cap. 9: *Cum pane abunda et quinque Mensuris de cer-visia.*

¶ **MENSURA REGALIS.** ad quam cetera mensure examinantur et reducuntur, in veteri Charta apud Will. Thorn pag. 1912. Edictum Plistense Caroli S. 20. Comes et republiques ministri... provideant, quatenus justus modius, eisqueque sexta-les... in civitatibus, et in vicis et in vil-lis, ad vendendum et emendum fiat; et Mensuram secundum antiquam consuetu-dinem de palatio nostro accipiunt, etc.

Mensura vero ista publice in uniuscun-justus civitatis Ecclesiis servari jubentur, in Novella Justiniani 128. et apud Julianum Antecess. cap. 55. Vide Notas nostras ad Alexiadem pag. 894 [De Men-suris Saxonum. vide Hickesium Gram-mat. Ang. Oxf. pag. 199.]

¶ **MENSURA BASSA.** Eadem que *Rasa*, Adequa-za. Charta ann. 1344. in Reg. 87. Chartob. reg. ch. 45 : *item rectita Si mons formosus unam eminentiam Bassam frumenti... Item Muthetus Marmenji unam eminenciam avenae ad Mensuram bassam.*

¶ **MENSURA CESSALIS.** Recta. Vide supra *Cessalia*.

¶ **MENSURA CURRENS,** que in usu est. Reg. feud. Aquit. in Cam. Comp. Par-isi. sign. JJ. rub. fo. 33. r^o: *Arnaldus de Fagia... debet solle reuuentum ad mensuram rasan et avenam ad Mensu-ras currentem.*

¶ **MENSURA MERCADALIS.** Publica, ad quam res omnes, que in mercato ven-ditur, exhibentur. Charta ann. 1201. apud Stephanon. Adspicit. Bened. Ordinan. MSS. part. 2. pag. 440 : *Singulare-nis in perpetuum unum modium ejusdem bladi, quod bladum ad Mensuram merca-dalem. Anianensem annuum in dicto festo B. Marie solvere nobis debetis. Men-sura cursabilis dicitur tom. 1. Chartul. S. Vandreg. pag. 216.*

¶ **MENSURAS PONERE.** De his statuere et definire. Charta ann. 1294. in Chartul. Belli. *Estoient en bonne saine et pos-sible possession de mettre les Mesures à blé et à vin, et toutes autres manières de mesures, grandes et petites, quelles qu'elles soient dedans leur banlieue.*

¶ **MENSURAS PANES.** id est, Certi et statuti ponderis. Edictum Plistense Caroli S. 20: *Sed quantos Mensurabiles panes in unaquaque civitate de justo mo-dio Episcopi vel Abbatii seu Comiti mi-nisteriali a pistoribus suis recipiunt, tantos Mensurabiles panes de aequali modo ficiant.*

¶ **2. MENSURA.** Charta Dudonis Abbatis Dervensis in Tabul. ejusdem Monasteri-ri: *Ut nequa sit, nequa successorum suorum temporibus quisquam vel Ministeri-um vel Officium aliquam vim vel maiorem constitutinam contra nostrum decreatum inferre audiat, neque Mensuras imponere, augere, minovere, neque carri-ferare, sc. id est, abbas, parvularium.*

Monach. S. Petri et B. Bertharii pro-lationem fecerunt ad magnanimum Comitem Theobaldum, de superfluitate quam Comes Breonensem dominus Wallerius faciebat eis. Quam proclamatum misit predictus Comes in Mensuram. *Est autem talis Mensura: Quando accipendum erit opus castelli, et carroperum, accipies Mi-*

aterialia S. Petri, et cum laude ipsius Ministeriali. Breonensem Comiti, et accipies secundum salutationem homi-nis S. Petri secundum salutationem Comitis. [Ubi] Mensura, idem eas videtur quod Comes seu dominus, quas sub-icit ac rusticis ex Lerc, non ex arbitrio dominorum suorum, ipsi prestare te-nentur.]

¶ **3. MENSURA.** Idem quod *Mensura*. Locus domui edificande idoneus et ipsa habitatio cum agri portione. Libert. villa Plicac. ann. 1308. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 604. art. 13: *Non licet burgenses meis aliquam suscipere com-muniam, nisi sub me Mensuram suscep-terit, quandiu supra dominicum meum infra muros villa vacuum habeo Mensu-ram; ita dico; si eidem velim incen-tere et depurare Mensuram. Atque ita intelligende videntur Charta ann. 1228. et 1278. laudare in Mensura 1.*

¶ **MENSURABILITER.** Mensuratum. Charta conventionis inter Henricum Reg. Angl. et Willelmum Reg. Scot. in Lib. nigro Scacarii pag. 38: *Et ad cas-tella custodienda assignabili Rex Scotorum de redditu suo Mensurabili ad voluntatem domini Regis. Charta apud Madoc Formul. Anglic. pag. 276. Et ad capien-dam de eadem aera Mensurabili in emendationem stagii sui.*

¶ **MENSURAGIUM.** Idem quod *Mensu-raticum*. Gall. *Droit de Mesurage*. Tabularium S. Albini. Andegav. ann. 1390: *Fulco de Torallo minor Miles... vendidit et concessit... omnes fructus quo habere poterat... in bonis, pressoris, presso-gitis... mensura, Mensuragium et usaria sive vaeris. Vide Mesuragium.*

¶ **4. OFFICIUM MENSURAGII carbonum.** Injer officia que ad dominium Regis pertinent, recentur in Memoriali Ca-mere Comit. Pag. pag. 57. versi-

¶ **MENSURAGIUM.** Vnde Jus mensurae, ad quam exigunt follicularium. Gall. *Droit de faugeage*. Vide supra *Jalagium*. Inventar. Chart. reg. ann. 1482. fol. 127: *Littera sub sigillo curiae Bituricensis su-per venditione voriae Dunensis, facta per Stephani Naolez et ejus uxorem. Guillermo Picardi de S. Amando, acceptis ministris a Mensuragio visi.*

¶ **MENSURALE.** Quod pro mensura exigitur. Idem quod *Mensuratum*. Leg. Polon. a Prilusio collecta pag. 428: *Nulle eis vestigilia aquatica foraria, Mensu-alia, alias Pomeryna, etc.*

¶ **MENSURARE AD ALIQUEM SANCTUM.** *Aproximum puerum vel Ius cadavere ad aliquos sancti ferentrum seu supplicium apiebant, et cereum ex volo ad ejusdem statutis secundum offerre. Canon. S. Th. Herford. apice. in Reg. Joan. XII. PP. fol. 7. r^o. col. 1. Infans, in fundo cuiusdam fossati... repertus mortuus. Mensuratus ad hunc sanctum, vita fuit mirabiliter restitutus. Vide infra Ponderare 1.*

¶ **MENSURARIUS.** Qui res veniales ad-me-suram distribuit. Liberties con-cessae. Barcinonensis a Petro Rege Arag. ann. 1293: *Quod quilibet ciuis Barcino-nensis possit vendere oleum in domo sua et quod nullus Mensurarius olei sit ausus vendere oleum.*

¶ **5. MENSURATA.** Eadem notione qua Mensura 1. Charta ann. 1088. in Addit. ad Ciron. Casuar. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 1008: *Prima petia est in vocabulo S. Petri, sunt modiola sex, habet fines ex utraque parte congruum de pre-dicta nostra ecclesia, secunda petia in vocabulo de Correto in pertinencia de*

villa Maina, ex Mensurato juxta cultura loci modiola quinquequaginta.

MENSURATE. Medicocriter. Fredegar. cap. 84: Erat sapiens, sed in primis cum simplicitate rebus Mensuratae datus.

MENSURATICUM. Quod pro mensura exigitur. Libertates Regni Majoricarum editae a Jacobo Rege Aragon. ann. 1248:

Sitis franci et liberi ab omni lesta, pedatico, Mensuratico, et penso, et ribatico, et ab omni questa, tolla, forcia, etc. Mox:

Intelligentes quod homines insula Majorica extra civitatem habitantes Mensuratum et pensum solvere conueeruntur.

Alli, de bladi venditione: Solutio nobis et nostris iure nostro seu mensuratico consueto. Occurrat etiam in Curia Generali Cataloniae ann. 1320. MS. in Charta Petri II. Regis Arag. ann. 1283 pro libertatibus Cataloniae, et in Bulla Honori III. PP. pro Ecclesia Senogallensi, apud Ughelli. tom. 2. pag. 930 etc. [Jus mensuraturae, dicitur Andrew de Ysern in Compend. utriusque Juris.] Vide Gloss. apud. Grexit. In Meroptixov.

• **MENSURATIUS.** Mensio, Gall. Mensura. Charta apud Madoc Formul. An-

glic. pag. 160: Secundum Mensuratiuum factum est virorum fide dignos ex parte nostra et ex parte eorumdem monachorum sicutos electos.

• **MENSURATOR.** Agrimensor, Gall. Arpenteur, alias Mensurier. Memor. C. Cam. Comput. Paris. Ann. 1390. fol. 93:

Albertus de Scote Mensurator botacorum per litteras regis datas viii. Martii 1350. Consuet. Aurel. apud Thaumass. ad calcem Aulis. Hierosol. pag. 488: Se Mensuratores de chans fait fausse mesure di son escaient, etc.

• **MENSURATORIUS.** Ad legitimam et receptam mensuram pertinens. Privil. Pisan. ann. 1283 apud Cod. annum tom. 8. Delic. erudit. pag. 276: Ex latere predicti logiae de Mensana versus Avanellam, que Avanella pertenditur recta linea usque ad mare, et fit larga per tri palmas Mensuratorius cannae.

MENSURNA LAMENTATIO. Vide La-

mentatio.

• **MENSURALIS.** Mensstrus, in not.

Matthaei Syllog. Epist. pag. 306. Vide Mensurum.

MENSURNUM. Unius mensis, sicut

diurnum, unius diei. Papiae. Liber de Disciplina Scholarium solo Boetio adscriptus cap. 3: Qui eaturius iniabat etramnum Mensurum, historiographus perspe diurnus, elegiaris annuus, etc.

Occurrit ibi rursum, et cap. 4. [Gesta

Abbatum Medianum monast. apud Martin. tom. 8. Anecd. col. 1119: Terris iam Mensurni imbris velenum resolutis, etc.

• **MENTAGRE** orbis terrarum, dicuntur

Britonum Scotiorumque particulae seu regiones, Cummanio Hiberno de Controversia Paschali.

• **MENTALIS INVOCATIO.** Quae sola mente concipitur. Laur. Byzynius de

Bello Hussitic. ann. 1419. apud Ludewig. tom. 8. Relig. MSS. pag. 198: Item invocatio non postulationem tam Menta-

tae non vocula, etc.

• **MENTAEI OCULI,** id est, Mentis.

Bulla Bonifacii VIII. PP. ad Episc.

Scotie apud Rymer. tom. 2. pag. 900:

Quam Menthensis oculis depresso, uti-

nam non prostratum cum anxietate res-

picius.

• **MENTATUS,** unde Dementatus, bär-

barum prorsus est. Lat. Eruditus, cor-

datus, mentis acie preditus. Goclenii

Lex. bpli.

• **MENTALITER.** Alta mente, attente.

Annal. Bened. tom. 8. pag. 710: Nas igitur petitione cum consenserit omnium fratraru Mentaliter considerantes, et deprehendentes non esse superfum, sed rationabilem, etc.

• **MENTICA.** [Malette. (Gloss. Lat. Gal. Biol. Inst. E. 36. XV. s.)]

METICULARE. Papiae. Dolis et fallacio intentare, vel civinare. Vide Mandu-

cularis.

• **MENTILIA.** dixeruntur. Gloss. Lat. Greec. Ms. Sanctorum. Ubi leg. Minutilla, i. e. minima. 8 adie et. Minutilla, in utrumque (Gloss. Gal. Minutilla Reg. Minutilla, forte Minutula).

• **MENTIO.** Memoria, sepulcrum. Vita S. Forannani csc. 5. Borel. pag. 592: Ante Sancti adventum iterum se oproiecti Mentionem Vide Memoria.

• **MENTIO.** Mendacium. Gloss. Lat. Gr.: Mento, avyvngc, xai vtevga. Regula Magistrorum cap. 15: Si Mentionem suadet frequenter, legatur ex diversis, ubi precepit veritatem. Hinc.

MENTIOSUS, Mendax. Gallia. Menteur, vel Menteur. Lex. Alemann. lit. 41 f. 1:

de Judge: Qui nec Mentionem sit, nec perjurior, nec munierun aceptor sit.

MENTIONARIUS. Eadem notio, Impos. Anastasius Biblioth. in Hist. Eccl. in Leone Isauro: Dominus Abazorum intimat Alanis, dicens, Ut inueniam, alium talam Mentionarium Justinianum, non habuit, quem mittere debuerit, et commovere vos contra nos vicinos neutros. scelus enim vos, etc. Ubi Theophanes

mentionarii de chans fait fausse mesure di son escaient, etc.

• **MENSURATORIUS.** Ad legitimam et receptam mensuram pertinens. Privil. Pisan. ann. 1283 apud Cod. annum tom. 8. Delic. erudit. pag. 276: Ex latere predicti logiae de Mensana versus Avanellam, que Avanella pertenditur recta linea usque ad mare, et fit larga per tri palmas Mensuratorius cannae.

• **MENSURALIS.** SEPE. Vide Menth-

nalis.

• **MENTIONARE.** Mentionem facere.

Charita Ludovici Episc. Xanton. ann.

1482 in Tabul. Angeriac. pag. 583: Nos

etiam qui contractui in ipso Instrumento

Mentionato ante nostram promotionem personaliter interfutus. Alii ann. 1482

ex Tabul. B. M. de Bono-Nuntio Roton-

mag: De qua (appellatione) in dictis

literis Apostolicis Mentionatur cum suis

dependenti et conexis responsis. Pro-

cessus de B. Hermanni tom. 1. Aprilis

pag. 718: Qui mentionem pastoribus....

supra positam commissionem ostendit.

Addit. Chariam ann. 1399 apud Menes-

ter. Hinc. Lurdun. pag. 126.

• **MENTIONARIO.** MENTIOSUS. Vide

Mentio 2.

• **MENTIRI.** nude pro fidem mentiri.

Vide Fide. Menti vadium. Vide Va-

dium.

• **MENTIRIOSUS.** Papiae. Fallax aut

• **MENTIUNCULA.** Mento, apud Vir-

gil. Grammat. pag. 118.

MENTO, pro Menth, usurpat Michael.

Scoius de Physionomia cap. 73. [Cin-

tar. S. Capel. Paris. ann. 1383 ex Bibl.

reg.: Item quoddam sanctuarium can-

nens de Mento et dentibus S. Ursule.

Allud ann. 1376 ex ead. Bibl.: Item

unum sanctuarium sive reliquiarium ar-

genti deauratum, in quo est Mento cum

dentibus S. Ursule virginis. Allud Galli-

cum: Un sanctuarium, dum il y a du Men-

ton à tout les déns de sainte Ursule. Oc-

currit rursum inter Instr. tom. II. Gall.

Christ. cdl. 213.] [0 Arnobio lib. 3. cap.

7. Mento est Menth habens solito ma-

jus.]

MENTONALIS. Mentionalis sepes, qua

ad mentum usque perstringit. Lex Ri-

puar. tit. 70. § 8: Quod si animal, sepe

impalaverit, et ipsa sepis Mentionalis non

furit. Perperam mentionalis, in Legi-

bua Henrici I. Regis Angli. cap. 90. ubi

eadem habentur.

MEN

MENTOR. Papim. Inventor. [Ita et Gloss. MSS. Sanctorum. num. 501.]

• **MENTORIA.** dicitur a discepcione, vel diverticula, id est, secreta edificia, alias Montoria. Vocabular. utriusque Juris.

• **MENTRE.** pro Intra. Charta ann. 27.

Conradi Reg. ex Archivis. S. Victoris

Massil.: Quid docurrit Mentre sacraginem

per terras, usque in via, quid dicitur Au-

relia.

• **MENTUM.** pro Collum. Reg. visitat.

Odon. archiep. Rotom. ex Cod. reg.

1245. fol. 17. v.: Visitavimus prioratum

Omnia. Villa Arcelli. Ibi sunt xxij. moniales...

Omnes nutrunt comam usque ad Men-

tum.... Principinus.... quod comam non

nutrunt ultra aures.

• **MENTURA.** f. Frons, facies edifici.

Gall. Papade. Charta ann. 1300. tom. 8.

Hist. Trevir. Joan. Nie. ab Hontheim

pag. 37. col. 1: Romani imperii celestudo

... dolumpis meruit stabilibus stabili-

... gregis edificiorum Menturia indiso-

lubus adornari.

• **MENUALIS.** f. pro Manualia; nisi

gondul sit Hannais. Libet. de Ande-

loio ann. 1289. tom. 8. Ordinat. reg.

France. pag. 129. art. 8: Hannales furnos

et molendina Menualia nobis retinuimus.

Vide in Mense num.

• **MENUDER.** Fratres Minor. ab

Hispán. Menudo. Gall. Menu. Testam.

Beroldi domini de Rupeforti ann. 1283.

apud Haluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag.

220: Item do et lego a los Menudetas

Claronientes. Ordinis S. Francisci

sezaginta solidos Turonenses reddituas.

Nostris etiam olim los Freres Menus

dicit. Menus apud Borel.

Le Roman des Brates MS. :

Quan fu grantz que el grant jore,

Pour changer sa honte à honneur.

Sen vient à un Frere Menus.

Intra :

Ains fist cil, hors pris congé

Li borgis au Frere Menus.

• **MENUDUS.** an pro Mutuus? Charta

ann. 1331. in Reg. 65. Chartophil. reg. ch.

52: Ad reportandum concordiam seu

pacem Menudam inter dictas partes,

dictum nostrum seu pronunciationem su-

per premisis in modum qui sequitur

pronunciationem.

• **MENTUERIS.** a Gallico Mennuiser,

in Terrea abbat. de Jugo dei anno.

cir. 1491.

• **MENTUSIA.** Parvus et minutus piscis.

Charta ann. 1287. in Chartul. Guifl. abb.

S. Germ. Prat. fol. 218. v. col. 2: Nec

statim videntur potius dicti homines

chopinam Menusie, ne similes centum

concentus, nisi tres denarios Turonenses

tanquammodo, nisi in Quadragesimo, in

qua potius videntur quatuor denarios

Turon. tanquammodo. Glossar. Gall. Lat.

ex Cod. reg. 7884: Menusie, siurus, i.

parvus et minutus piscis. Lit. remiss.

ann. 1391. in Reg. 148. Chartophil. reg.

142: Afin que eulz pechours d'eau douce

vendissent mieulz leys Menusie, que leys

Guillaume ne sa femme leurs poisons

de mer. Loches et valiron ou autre Me-

nuise, in allis ann. 1480. ex Reg. 207.

ch. 200.

• **MENUTE.** Intesta animalium.

Gall. Menutiales, Ital. Minute. Stat.

Pers. pag. 58: Quod nulla persona audet

effundere seu vacuare buclias seu viscera

auct *Monetas bestiarum infra villam*, etc.
Vide *Minervia*.

* **MENUTUM.** Minutior moneta Compat. ann. 1372. Inter Probat. tom. 2 Hist. Nem. pag. 819. col. 1. Tradidit Stephano *Salutoris et franco*; erant in *Moneto* 2 francs. et in *euro* 2 cent.

■ **MENERIKARE.** Vide *Magariare*.

• **MEODE.** Vide *supra* *Mede*.

■ **MEOLETUM.** *Boschum*. Silva cedava ut videtur, Gallico *Bos taillis*. [An non potius *Lignum*, quod *Bos* de molo appellamus?] Statuta Vercelli lib. 6. fol. 187. v. "Pro duobus terceris habentis praecipuum modios quadrangulare boschi *Meoleti*, videlicet de illo numero quod axorum frumentorum inter predictos Comites, etc.

• **MELHONUS.** ab Hispanico *Meollo*. Medulla, nucleus. Charta anno 1518: "Pro molaure dare tenentur partem olei stundi in molendino præmisso, et medium partem *Melhonorum*, sive della *Menthon*.

■ **MEPE.** Iberorum Regis dignitas ac appellatione, apud *Georgium Pachym* lib. 9. cap. 21. et *Phryzianum* lib. 8. cap. 1. [oo *Mixt.* in *Glossar. med. Graec.* col. 906.] Apud *Galfriedum Monachum* lib. 1. cap. 4. obseruare proceres quodam. Hinc, n. fallor, dignitas *Map* maximi donari, que forte radem cito *Mepe*. *Priester Consules predictos generum non minoris dignitatis heroes, Iacobus, Petrus, Paulus, etc.* *Mapapo*, *Cheres* *Map-choi*, *Penadurus*, *Mapadurus*, etc. Qui autem hic map dicuntur, hodi, mago videntur appelleri, que vox propioni soleat cognoscere, cum compuriorum illius. Illistrum, ut discere est ex *Britannia Tascadi* pag. 708. 709. etc. Edit. 3. verbi gratia, *Macconnell*, *Mac-choi*, etc. [Mar vero cui *Map Britannus* et *Mac Hibernis*, filius dicitur.] Vide *Septetus*.

■ **MEPHIUM.** Vide *Methium*.

■ **MEGERELLUS.** pro *Maque illius*. Gallice *Maquerneau*. Tabular. (ab sensu ann. 1247. Item prima de *Rogationibus unum statuonem*, et secunda die similiiter unum statuonem, tercia vero die unum *Maquerellum*, si interfuerint processio nibus).

MERA. [Locus palustres.] *Vine Mora* 2. ■ **MERA GUTTA.** Gal. *Mera goutte*, vimnum sponte defluens. *Charta* ann. 1250 apud *Lobinell.* tom. 3. Hist. Paris. pag. 207: "Pro quolibet modio vini unum sextarium de *Mera Gutta* vini pro decima. Vide in *Gutta*.

■ **MERA PROVINCIA.** Formula usitata in Diplomaticis Pontificum Romanis quibus aliqui beneficia ecclesiastica conferabant, cum electio tempore statu facto non fuerat, aut ipsius vitiosa videbatur. *Charilar. Ecc. Ebedrum*. tom. 2. Hist. Daiphil. pag. 75: "Denum per *Bonifacium Papam VIII.* ad *Mera Provinciam Apostolicam Sedis anno Dom. MCCCXII. Ioseph Martii, die tunc in crastinum Romae palmarum, scilicet die XXVIII. Romae ad latitudinem fuit in Archiepiscopum Ebedrumensem primitus conservatus.*

○ 1. **MERACA.** *Idem quod Medicina*, in veteri *Glossar.* ex *Cod. reg. 521*.

* 2. **MERACA.** *ATA.* [Pocio vinosa ad purgandum cerebrum. *Dier.*].

MERACULA. Monete minitoris species: idem forte quod *Minuta*. *Meraca*. Plantavitius in *Epsc. Lodovensi* ann. 1187: "Ex lege ut Prior ab Episcopo... dare singulis Synodis sex denarios et *Meraculum* unum, etc. Vide *Merallus*.

■ **MERACUS.** *Cupps.* *Merus. Onom. Me-*

rax, eus, Expare; Vocabul. vetus: *Merax*, *parus, merax, defensus; meracras, puritas, claritas.* *Sed merax non legi. Ita Martinus in *Lexico*.*

* **MERAGULARIUS.** Idem qui *Matriolarius*. Ordinari. *Cabilion*, apud *Martini*, tom. 1. de *Antiquis Ecc. Hit.* pag. 618. *Thaonius*, et *Subdiaconus inter alios* dicunt vestimenta sua *Meragularius* praetextus auxiliis sacerdoti. Vide *Merrelas*.

■ **MERAL.** Vide *Amir.*

■ **MERALLUS.** *Charta Willelmi Comitis Nivernensis* ann. 1167. In *Tabulario* S. Stephani Nivern. "Ego *Willelmus Comes Nivernensis dadi et concessi Bernardo Priori et Monachis S. Stephani Deo ibidem servitum, ut deinceps in burgo suo habeant *Merallum*, et proprium servientium suum, qui proclamet per burgum suum, jure perpetuo possidendum. Alia son. 1178. In *edem Tabulario*: "Ego Guido Comes *Nivernensis laudaci et concessi Ecclesie S. Stephani, et Bernardo ejusdem Ecclesie Priori, quod *Merallum* et nuncius *Meralli* sui publice concla nara per totam villam *Nivernensem*, et curvar, sicut nuncius castri qui quis habens *Meralo*, statuens deinceps, et in hibens, ne quis suncio Ecclesie defensum *merallum*, impedimentum ultum facere presumat." *Charta pro Vicario Biturupsi ex Tabul. S. Sulpici Bitur.* "Habebit.... de cuius unan culam: de *Merallis* vita, unum vitrum, etc. Nos *Hureau*, et *Marel*, calculum *merallorum* vulgo dicimus. Usatice *Vicarum* *Immitatus Aquarum Rotomagi*: Se fer balle a aucus la *Merel* en enseigne que si a auque sa marchandise en la *Vicomte de l'Four*, il avance que il se perde, etc. Si dicit *Merallenses*, dicta olim obstetricia noscio unde ducta vocis origine, nisi quando propter error merallum acciperet. Merallus obstetricia deinde pisse opinatur *Merarius*, quid si a *Gall.* *Mere* et *Aleger*, quod matris in partu latrantes allegramentum ferunt? Regerunt *Domus publica Ambianensis* sub ann. 1282. *Erimeline le Hardie* a est receue a estre *Merallenses*, par la relation de plusieurs femmes qui evaient comment *Merallenses* so dovent contenir en ladite science, etc.**

■ **MERAL.** *Paulo intricatione* videntur que de *Meralla* scripsit D. *Cangius*, quod variis hujuscem voci notiones haud satis distinxerit: que ut apertiora sunt observandorum quodvis signum seu symbolum nostris olim *Marel* dictum fuisse, hinc in aliatis a D. *Cangio* videtur accepti posse pro signo quo *vinum venale* significatur. Longe vero frequenter notio qua *Merallus* pro symbolo seu testes occurrat, que in pluribus Ecclesiasticis, Canonicis, Capellaniis aliquis prebeat dantq. in presentia signum, ut his quolibet Sabato exhibitis testentur quicunque et quibus officiis interfuerint, et debitas recipiant distributiones. *Statuta Canonigorum S. Capelle Paris.* pag. 22: "Quolibet Sabato anni omnes Canonici, Capellani et clerici convenienti in camera sotiorum, et deveni *Merallis* suos ibi asportare, ut videantur quid est quo corrum uniusquisque futurum lucratum. *Reformatio S. Capelle per Carol. VI. Reg. Franc.* Distributori *Merellorum* in vim presertim per eum, iuramentum inibentur, ne personis hec committentibus.... distributiones aliquas exsolvere presumant. Littera Francisci I. Reg. Franc. pro reform. ejusd. S. Capelle: "Denum *Merelli* presertim Canonici, Capellaniis et clericis distribuendi in choro dicta Ca-

pella tradentur, ne exsolvetur aliquid de dono Canonici et Capellaniis nisi ad rationem et modum dictorum *Merellorum*. Ex *Charta autem fundacionis S. Capelli*, percipiebant Canonici diebus privatis 12. den. In Dominicis et festis 9. lectionum 16. den. In festis quo cum anniversariis celebrantur 18. den. In festis duplicitibus 2. den. In festis annualibus 8. sol. *Statuta Capelli Audomar. MS.*: *Iam circa parvum et paucorum distributorem *Merellorum*, et paucorum anniversariorum, recipiet quilibet *merellus* (elector de Scoteris) IV. *Merelles* pro die interessando Diuinis... de quibus in *Merellis* pro prædicta solvit II. *Merelles* et unus pro causa receptoris *Domus singula* diobus.*

■ **Plumbet,** ut plumbum, erat huiusmodi *Merelli*; hinc *Plumbus nude* dicitur in *Charta* ann. 1480. *Apud Merellum* tom. 2. pag. 1443. *Item in Com. Gouf. sive Pasadena*. *Plumbus intercedens* *Merellus* distribuit. Erant interduces et chatefæc plumbi etiamnum in turbibus ecclesiæ ac præsertim in Ecclesiæ *Urbis*. *Capellans* distribuabant pro stipendiis Missarum quas celebrare tenetur; hi formam teruncii Francici et calicem ab altera eorum parte prefrunt, cum hac inscriptione: *Pour les Messes*. In nundinis prædictæ dabuntur *Merelli* in signum soluti predi pro merellis expositis. Dantur etiam in Ecclesiæ Reformatis, lis qui ad S. *Connam* admittendi sunt. Vocia etymon a Greco *meros* vel *meros*, Pars, portio, secundat D. *de Caseneuve*; *Mornacus* vero in I. *MS. Merello*, *Gall. Merenus* dictos putat, quod merentibus tribueruntur.

* **MERELLUS.** Solutio consignata aliquo symbole, *Gall.* *Acquit.*; a *Merellus*, quod signum vel symbolum significati, sic dicta. *Charta* ann. 1222, inter Instr. tom. 7. *Gall. Christ.* col. 98: "De *merellis* volumus quod amores nostrum quantum pertinet ad res ecclesiasticarum personam, et ducantur res illa quibus, data fide a quadrigarum vel servientibus carmen personarum, quod res quas ducunt, sunt clericorum vel ecclesiasticarum personarum. Alla ann. 1288, in *Charta Campan.* fol. 467. col. 1: "Vina depudata ad partitiones cotidianas in dicta ecclesia (Trecensi) et vina propria singularium libere sine *Merello*, sine pedagio, sine aliquo contradictione juri clericorum, secundum quod decet honestatem clericorum, intraducunt in civitatem Trecensem. *Merellus* admodum notione, in Lit. ann. 1300, tom. 5. *Ornat. reg. Franc.* pag. 316.

* **MERELLI.** *Calculi*, *scripl.* *Gall. Desnoes, Louen. Amal. Medioli*. apud *Murat.* tom. 16. col. 809: *Tabularium unum laboratum ad gura et ad jepidas cum scacchis de Merello*.

■ **Nos vero,** ut supra monuit D. *Cangius*, *Merellus* et *Merellus*, calculum tabularium vulgo dicimus. Haud absimiliter *Merellus* merellus argenteus qui in genitivo *Merellorum* eorum testis percussi sunt, et quibus aliquod etiamnum in suis Museis conservantur, nonnulli et curiosi indagatorum quod reservatur ad temporâ Francisci I. et *Charilarum* de Medicis. Vide *librum Gallicum*, cui titulus est: *L'art des Devises et Emblemes par le P. Menestrier. Villon apud Borelium*.

■ *Une bourse d'argent legere.*
Qui estat pleine de *Merellus*.

Le Roman de *Cortois d'Artois* MS.

Bles a son leme et son Merell,
Qui boit et joue au tremmel.

Intellectu occurrit apud A. Gellium. Pro mercenario, vide in *Mercatum*.

MERCATOR Cusatoris. Qui merces suas per diversa loca venum portat. *Locus est supra ipse Curatoris 2. Mercatores*, pro *Mercatorum*, qui pecuniam undequaque colligit. *Le Recus de Molens in Poem de Charitate inter observat. Canigii ad Hist. S. Ludov. pag. 99 ubi de Cardinalibus:*

Dans grand ester je ne leur,
Mais il n'importe il leur.
Mais le temps que l'an auz.
Cela et le tems sont Mercatores.

MERCATRIX aceris ponderis. Marchandises d'aceris poide, id est, mercium quae ponderis venduntur. In Charta ann. 1066, Roger. No. Tabular. reg. Ch. 256.

MERCATUM. Mercatus. **MERCADA**, Emporium, nundinas publicas, fere, Gallis Marché. Fairis. Cuiacius ad tit. di Nundinas et mercatibus, sit mercatus esse parvas nundinas, in idiotismo, Assemblée, neque adeo celebres ac nundinas denique mercatum unius civitatis aut viri, nundinas vero esse ubus prævinca ut Imperio.

MERCATUM. Eadem notione. Capitulo de VIIIIS cap. 54: *Unusquisque sudez prouideat, quatenus familia nostra ad sororu spes bene labore, et per Mercata vogando non eat.* [Charta Petri Ducis Brita in. ann. 1273: *Ileum de Mercato de S. Albino quod nos statueramus ad diem Mariæ, qua die Mercatum de Chevrie erat ab antiquo, non emonebimus illud Mercatum ad alium diem.* Mercatum annuale, in Charta ann. 1123, apud D. Calmet. tom. 2. Hist. Lotharing. col. 271.] Addit Edictum Caroli Calvi in Carisiaco, et Leges Lutprandi Regis Longobardorum tit. 56. § 1. [¶ 76. (6, 25.)]

MERCADUS, in Formula Lindenbrogii 161. charta Caroli M. apud Doubletum pag. 70. *Tam in ciuitates, castella, vici, portis, ponitis publica, et reliquias Mercadum admodum, etc.* [¶ 90 German. Marktflecken viro. Vide infra.]

MERCADA, in Formula Lindenbrogiana 11.

MERCATORUM. Idem quod *Mercatum*. Littera Eduardi I. Reg. Angl. anno 1300 apud Rymer. tom. 2. pag. 661. *In ciuitatibus, burgis, viliis, Mercatoris et singulis aliis locis, ac Tabular. S. Florienti. Dedit terram illam in qua est ecclesia S. Nicholai et dictam vinee et pomaria et Mercatoris.*

*Mercata autem dictis dominicis fieri vetantur in Capituli Caroli M. lib. 1 cap. 145. [¶ 139] in Capit. ann. 809 cap. 18, et in Edicto Piseensi Caroli C. cap. 19. Feiebant ea ut plurimum sabbato, ut et hodie. Agobardus de Insulento. Ju-dior. *Cum... nisi sabbatinus eorum impeditur. Mercata, nisi in sabbatis fieri solebant, transmutari preceperint.* Cujus instituti hanc ratione affert idem Scriptor, ut Christiani seilicet sabbato ementes ructus necessaria, liberis die domino Missarum solennitatibus et predictationibus vacent, et si quis de longe veniret, non sine causione Mercata tam respexit, quam matutinis occurrentis officiis, Missarum solennitate praerupta, cuius edificatione reverentia ad proprium Tonditum Concesserat Abbat. Ruthensis Ch. 74. *Excepto missis die Merito quod factum fuerit, scit, constitutione, ad in sabbatis, etc. Horum mercatorum sabbatum ne minit etiam Attimois lib. 4. de Miraculis S. Benedicti cap. 96.**

Quemodo vero mercata Regum auctoritate instituta docet. Edictum Piseense Caroli Cal. cap. 19. adeo ut non omnibus

Comitibus seu oppidorum et provinciarum prefectis et instituere licitum fuerit. Addit Legem Longob. lib. 8. tit. 18. [¶ 90 Carol. M. 62.] *Mercatum annuale, vel hebdomadale, in Charta Caroli C. ann. 809, pro Ecclesia Liagonensis apud Peratam pag. 48, et in Charta Adalberonis Episcopi Metensis, et Leonis IX. PP. apud Meurissem in Episc. Metensis lib. pag. 300. 855, apud Ughelium tom. 2 part. 2. pag. 33, etc.*

*Hinc post modum fluxit jus quod mercati vocant, [vel etiam nude Mercatum, ut habeat Praeceptum Ludovici III. ann. 886. Append. Marcus Hisp. col. 778.] ab ipsius Principibus. Dominis feudibus Indultu. Quarta Otonia Imper. apud Baldricum lib. 1. Chron. Camerac. 110. *Decimus jus, fas, aliquotientum facienda, nundinam, et construenda Mercati, cum mercato, vel mercato, etc.* [¶ 90] *Obl. jus viuum ipsum construendo, in quo nundinas et mercatibus, sit mercatus esse parvas nundinas, in idiotismo, Assemblée, neque adeo celebres ac nundinas denique mercatum unius civitatis aut viri, nundinas vero esse ubus prævincia ut Imperio.**

MERCATUM. Eadem notione. Capitulo de VIIIIS cap. 54: *Unusquisque sudez prouideat, quatenus familia nostra ad sororu spes bene labore, et per Mercata vogando non eat.* [Charta Petri Ducis Brita in. ann. 1273: *Ileum de Mercato de S. Albino quod nos statueramus ad diem Mariæ, qua die Mercatum de Chevrie erat ab antiquo, non emonebimus illud Mercatum ad alium diem.* Mercatum annuale, in Charta ann. 1123, apud D. Calmet. tom. 2. Hist. Lotharing. col. 271.] Addit Edictum Caroli Calvi in Carisiaco, et Leges Lutprandi Regis Longobardorum tit. 56. § 1. [¶ 76. (6, 25.)]

MERCATUM, in Formula Lindenbrogii 161. charta Caroli M. apud Doubletum pag. 70. *Tam in ciuitates, castella, vici, portis, ponitis publica, et reliquias Mercadum admodum, etc.* [¶ 90 German. Marktflecken viro. Vide infra.]

MERCADA, in Formula Lindenbrogiana 11.

MERCATORUM. Idem quod *Mercatum*. Forum, seu locus ipse, in quo nundinas sunt. *Dictmarus lib. 7. de Tewi.* *In magna haec ciuitate, que ipsius regni caput est, plus quam 400. milia ciuitatis, viis et inviis, quiescit et ingreditur, cunctisq; aliis, que ad prædictum mercatum dici vel nominari possunt. Plura vide apud Guider. In Goslar. Germat. col. 1004. voce Jahr Markt et col. 1022 voce Markt, sive Pfleffinger. ad Vitriam lib. 3 tit. 2. ¶ 37 et 38. Imperatorum etiam fuit juri priuobendi ne novi mercatus in prejudicium veterorum instaurerentur. Ibid. § 71. not. 13.] In his porro mercatis ea est securitas ac immunitas, ut non infringantur absque gravi delicto, quod mercatum frangere vocat eadem Charta, nostræ *Bris de marche*, ut est in Consuetudine Andegavensis art. 79. et in Normannica art. 26, ubi perperam hic editum, *Bruit de marche*, pro *Bris de marche*. In mercatis denique Regum Edicta publice religiuntur. *Edicta publice religiuntur. Cuiuslibet Comitatu Caroli Calvi 24. extremo.**

MERCATUM, in Formula Lindenbrogii 161. charta Caroli M. apud Doubletum pag. 70. *Tam in ciuitates, castella, vici, portis, ponitis publica, et reliquias Mercadum admodum, etc.* [¶ 90 German. Marktflecken viro. Vide infra.]

MERCADA, in Formula Lindenbrogiana 11.

MERCATORUM. Idem quod *Mercatum*. Forum, seu locus ipse, in quo nundinas sunt. *Dictmarus lib. 7. de Tewi.* *In magna haec ciuitate, que ipsius regni caput est, plus quam 400. milia ciuitatis, viis et inviis, quiescit et ingreditur, cunctisq; aliis, que ad prædictum mercatum dici vel nominari possunt. Plura vide apud Guider. In Goslar. Germat. col. 1004. voce Jahr Markt et col. 1022 voce Markt, sive Pfleffinger. ad Vitriam lib. 3 tit. 2. ¶ 37 et 38. Imperatorum etiam fuit juri priuobendi ne novi mercatus in prejudicium veterorum instaurerentur. Ibid. § 71. not. 13.] In his porro mercatis ea est securitas ac immunitas, ut non infringantur absque gravi delicto, quod mercatum frangere vocat eadem Charta, nostræ *Bris de marche*, ut est in Consuetudine Andegavensis art. 79. et in Normannica art. 26, ubi perperam hic editum, *Bruit de marche*, pro *Bris de marche*. In mercatis denique Regum Edicta publice religiuntur. *Edicta publice religiuntur. Cuiuslibet Comitatu Caroli Calvi 24. extremo.**

MERCATUM, in Formula Lindenbrogii 161. charta Caroli M. apud Doubletum pag. 70. *Tam in ciuitates, castella, vici, portis, ponitis publica, et reliquias Mercadum admodum, etc.* [¶ 90 German. Marktflecken viro. Vide infra.]

MERCADA, in Formula Lindenbrogiana 11.

MERCATORUM. Idem quod *Mercatum*.

MERCATUM, Communeatus, cibaria ad alimoniam exercitus, forum, interdum Tudebodus lib. 1. pag. 77. *Ilic inventis Italico et Longobardis... quibus Imperator jussiter dari Mercatum Eod. lib. Venientius autem nobis, ante ciuitates eorum, imperatibus combus, ut nobis securus apparerent Mercatum.* [Radevicus Frisingensis de Gestis Friderici I. Imp. lib. 1 cap. 26. apud Murator. tom. 6. col. 764. Sed si mercator Teutonicus ciuitatem intraret et emerit Mercatum, et portaverit ad exercitum, et carius vendiderit in exercitu, camerarius auferet ei forum, et emerit, et arberatur eum et tonderebit, et comburit in maxilla. Vide Ottomem Morenam in Hist. Berum Laudensem pag. 18. 76. 77. 92. Frideric. I. Imp. in Epist. ad Ottomem Frisingensem Episc. etc. [Le Roman de Vacce MS.]]

Tout le Marché il stellit
Qui per toute ville sellit.]

MERCATUS, pro Prelio terum venitum, quo in mercatis distribui solent. Chartul. SS. Trinit. Cadom. fol. 25: Dom. Abbatis debet habere pieces ad meliorem mercatum quam ullus homo. Gall. à meilleur marché. Chron. Domini. 620: Et vere valuerat ultra mille guinantes (uncias) largo Mercato. Nostræ dicere, à grand marché. Vido Forum.

MERCATUM. Contractus empionis vel venditib; nostræ Marchæ. Statutum de decimis Saladinis apud Rigordum ann. 1186: *Omnia Mercato que facta fuerunt... vel quæ deinceps fuit, rata erant.* [Diploma Philippi Pulcri ann. 1303. tom. 1. Ordinal. Reg. Franc. pag. 361: *Nec cum personis dictorum Ecclesiastorum, aut aliis quibuscumque subjectis suis conventiones, peccata se Mercato faciant de donata caria communis pacata.* Charta ann. 1337. apud Radecus Formul. Angl. pag. 101: *Per scriptum cum obligacione datus Mercato.* De vicibus Mercatus et Mercata, multa consergit Felix Osius in Notis ad Ottomem Morenam in Historia Berum Laudensem.

¶ **DE MERCATO** se INTROMITTERE. Mercari, mercaturam exercere. Gall. Se meler de négocie. Charta Odon. I. ducis Burg. ann. 1101. inter Probat. tom. 1. Hist. Burg. pag. 34 col. 1. Si homo sancti (Benigni) de Mercato se intromiserit, homines ducis poterunt in eum facere exactiōnem consuetudinariae cautionis, quendam idem ministerium tenuerit: at si a Mercato deficerit, nichil ulterius ab eo vel ab ejus herede exigetur, nisi ipse vel heres suus de Mercato rursum se intromiserit.

¶ **MERCATUM MANCALE**, Datis manibus conclusum. Stat. Riper. cap. 100. fol. 12. r. *Judices debent facere et redire rationem culibus patenti de fictis, dictis, redditibus, decimis, alimentis, Mercato manuali, armis, equis et mercere.* Vide supra *Manu communicata renderere in Manus.*

MERCATUM BURSE. Vox usitata apud Normannos, cum quis actos tenementum feodium, et revocata tentat, jure cognationis statuit. [¶ 90] Charta Ludovici X. ann. 131. tom. 1. Ordinal. Reg. Franc. pag. 391. *Quod in nullo casu in Mercato burse querendas, nisi me causa possideas, respondere nullatenus tenebas, aliam non Mercatum burse retrahere nisteremur.* Tabular. B. M. de Bononius Rotomag. *Iste dicit quod pluribus et plures personas placuisse in dictis placitis predictis de maritatio impedito, de foro burse, sed de nonimibus personarum, non recolit, nisi quod ipse tractus fuit in causam pro Mercato burse in dicta curia.* Et infra. *Vidit eos intentus de brevibus de maritatio impedito, de dictis, de partibus inter fratres et de Mercato burse.* Practici Clameur de Bourse. *Marche de Bourse*, in Charta ann. 1380 et Reg. 117. Chârtoph reg. ch. 83. Vide supra *Retractio per Bursam* in Bursa 1.

MERCADARE, Negotiari. Charta Pipini Regis, apud Doubletum pag. 694. *Ad illos necessitantes vel Mercadantes, etc.*

MERCANDIRE, Mercari, mandinari, mercari, rebus mercatorum, Legi. Alfred. et Godfr. cap. 10: *De illis qui Mercandant in diebus dominicis.* [Charta ann. 1345 apud Madax Formul. Angl. pag. 92. *Decim libras bonorum et legallum sterlingorum ad Mercandandum cupe*

eiendem denariis, ad opus et utilitatem ejusdem Willeimi.] Utitur hac voce etiam Thomas Walsingham pag. 357.

* MERCARE. Eadem notione. Testamenum Rudesindii Episc. ann. 978. idem. S. Cosm. Hispan. pag. 183: *Et Mercare misere pro ceteris terrena.*

* MERCARE. Eadre. Acta S. Vincentii Episc. tom. I. Junii pag. 627: *Et Mercatus corpus ejus libere pondere auri, et censis aromatibus apud praeclaram prædictum patrum tabulari.*

* MERCATARI. Negotiator. Tabulari. Si Victoris Massili. Volunt dum vobis pacient pacie et quiete, et vestri Mercata-

do et negotiando conservare.

MERCATILES res dicuntur, que facile distrahi possunt in commercio vel in mercatis. Vetus Charta apud Garciellum in Episcopis Magaloni. pag. 103: *Viginti modios boni frumenti Mercatiles, et totidem modios boni vini puri et franci Mercatiles, etc.*

* MERCABILIS. Eadem notione. Charta ann. 1281. in Chartul. S. Vandreg. tom. I. pag. 524: *Octo minas anni redditus mediatis ordines et mediatis avenae ad magnam mensuram S. Vandregesili boni, sani, Mercabilis et contuberniis. Mercabilis surum, in Charta ann. 1282: Joannes de Monteauero debet unum scutum aurum boni et Mercabilis Jacobo de Rupeforti.*

* MERCANTALI MENSURA. Vide Mensura 1. Mercantali more, in Charta ann. 1421, apud Rymer. tom. 10. pag. 120.

* MERCATIBILIS. In Chartul. minori S. Benigni Divion. Quinque eminas bladi frumenti et avenae per medium ac etiam Mercatibilis ad mensuram granaria Ecclesie S. Benigni.

* MERCANDISE. Merces, ex Gallico Merchandise, et Anglo Merchandise, in Monastico Anglie. tom. 1. pag. 408. tom. 3. pag. 69.

* MERCADANTILE. Eadem notione. Chron. Parmense ad ann. 1342. apud Murator. tom. 9. fol. 820: *Combusta fuit... cum omnibus fondachis, et mercatibus et drapparis et aliis Mercandantibus, etc.*

* MERCADERIA. In Statutis Avenion. Statutus quodlibet Mercaderia cuiuscumque rei, etc. [De contractu seu conventione inter ementes et vendentes ista sententia est haec vox.]

* MERCADERIES. In Consuet. Tolos. Rubr. de Socord. art. 1. 4. *Consuetudo est Tolose inter mercatores, quod si aliquis tradiderit alium vina vel aliquam Mercaderiam causa ducentum vel aliquam in quibusdam parte extra Toleram, sic Mercandis, ibid. rubr. de debitis art. 1.*

* MERCANISSE. Charta ann. 1481. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 1000: *Item, quod mercatores Ducatus Britonum tractabuntur in regno Anglie, quantum ad custumas et celeras res concerentes intercūrsum Mercandiarum. Charta Scabinorum S. Audomari ibi. n. 5. Scaccarii pag. 390: *Ne in terram nostram veniamus ad Mercandas ibi faciendo. nos ideo illud non omittemus.**

* MERCANTIS. In Charta ann. 1221. apud Rymer. tom. 10. pag. 121: *Cum persona, Mercantis, navibus, librī et rebus suis quibuscumque. Mirac. B. Colleto. tom. I. Martil pag. 501: *Navigiles diversi onus Mercantis. Occurrunt praeter ea in Statut. Vercell. lib. 1. f. 15. recto, apud Marten. tom. 7. Ampliss. Coll. col. 1009. etc.**

* MERCATIONS. Ogerii Panis Annal. Genuens. ad ann. 1281. apud Murator. tom. 6. col. 330: *Mercatores Janus galeas quatuor armaverunt circa festivitatem*

*Natalis Domini, in quibus Mercationem suam in Siciliam portaverunt; Bartholomei Scribe idem Annal. ad ann. 1284. Ibid. col. 582: *Et quoniam ieiunat caravanserius Vendorum que cum Mercationem navigare intendebat versus Alexandriam, appropiavit ei et viriliter peruenit ad ipsam. Addit. Chron. An. D. Dandull apud eamdem Murat. tom. 12. col. 462.**

* MERCATUS. Codex censuum Eccles. Audomar. Si quis Aliicus de Anglia huc venerit cum Mercatu suo, et vult videre in hac villa, dabit IV. den... Si vero per villam cum Mercatu suo transire vult, dabit thalenceum sicut aliis extransire.

* MERCADARIA. Mercatura, negotiatio, commercium. Gall. Trafic, commerce. Statuta Massili. lib. 2. cap. I. § 83: *Excepit lamen de his rebus quo secundum unum Mercadaria in alienando consueverunt transferri ad pondus, tunc in his causis ad consequendum solutionem debiti, etc.*

* MERCANDISIA. Eadem notione. Charta Henrici IV. Reg. Angl. ann. 1404. apud Rymer. tom. 8. pag. 376: *Ad incrementum communis Mercandisia, ac utilitatem Christianorum totius reipublice, etc.*

* MERCANDISIA. In Charta ann. 1478. apud eundem tom. 12. pag. 71: *Mercari sui Mercandiam facere, tam virtualium quam cuiuslibet alterius generis mercimoniae.*

* MERCANDISATIO. Littere Henrici IV. Regis Angl. ann. 1411. apud eundem Rymer. tom. 8. pag. 387: *Super factio communis Mercandisationis hinc inde habenda.*

* MERCANDIA. Charta Ludovici Reg. Franc. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1192: *De propriis multitudinis suis sine Mercandia facienda sicut burgenses nostri.*

* MERCANTILITER. Littere Henrici IV. Regis Angl. ann. 1412. apud Rymer. tom. 8. pag. 736: *Cum exorte diu controversiae et magna discordia inter certos mercatores villa nostra de Leun, partes de North-Berne prede Mercantiliter visitantes, mercium scilicet comparandum causa.*

* IN MERCE PLACABILE. Formula usitata in contractibus emtionsis et venditionis, quae Gall. reddit potest. In mercandia qui nous est agreeble. Tabulari. Aptense fol. 189: *Inde accepi de vobis pretium acut inter nos bona fide placut aquae conuenit in Merce placabile valente sum. IX. et nihil post vos de ipso preto remanant indebito.*

* MERCATUS. ut supra Marca 1. Chron. Angl. Th. Osterboer edit. Hearn. pag. 22: *De regia benevolenta allocati sunt Katherine Swyneford, super ducentia Lancastrie, mille Mercatus redditus annuus mercatu Lancastrie quos dux, pater eius, sibi concesserat, dum adhuc plus ausus esset come in Derby. Aliis notionebus, vide infra Mercatus.*

* MERCEDARII. Isidor. in Glossis, et papie. Qui pro labore sibi impensu dat mercedem. Jo. de Janua: Mercarius et Mercedonius, seruos, vel alios qui contribuit pecuniam sub domino suo. [Gloss. Lat. Gall. Sangerm. Mercederius. Distribuerit de loyers. Mercedonius. Seigneur qui paie le loyer aux ouvriers.] Alii, in Gloss. Saxon. Mercedarii, (perpetrari Mercedarii) Hyrgildian, i. qui mercedem solvit. Glossa a Scaligero laudate: Mercedonius, qui solvit Mercudem.

* MERCEDICUS [Loquens propter Mercem. DIEP.]

* MERICIA. Arbitrium, voluntas, nos- tri Mercy. Charta Odona. Vacis Bur. et Blanchet. comit. Trec. ann. 1217. in Chartul. Campan. *Quod si aliquis hominem, contra quem aliquam injuriam vel aliquod forfatum fecerit, de quo nolit cuius homo esset ante alios. Illa nostrum, cuius homo erit ante alios, terget per predictum iuramentum ipsum destruere et fugare de terra donet ad Merciam illius venerit. Denique, situs predictum mons, et venerit ad Merciam, et satisfactio- transe.*

* MERCELLARIUS. Mercator. [Minita mercis propria, GNA. Mercier. Vide Mercenarius 1.] Acta P. Francisci de Paula tom. I. Aprilis pag. 149: *Honorabilis Davide le Maistre D. N. Regis Francorum Mercellariorum ordinarius.*

* MERCENARIA, [et] MERCENARIUM. Forum rerum venalium, simul et jus quod inde dominio fori competit.] Regestum Burbonense ex Camera Comput. Paris. fol. 11: *Ego Archibaudus Dom. Borbone... concessi Mattheo de Monteacuto, et eius hereditibus de uxore rur procreatis Mercenariam meam de Veteribus casis, sitam in Parochia S. Angelii, cum pertinentiis ejusdem Mercenarie... quando dictus Mattheus et heredes erunt mansionari in terra mea, etc. [Chron. S. Martialis Lemovic. ad ann. 1288. apud Stephanof. tom. 1. Fragn. Hist. MSS. : Mercenarii fructuum et aliorum mercium que vendebantur in clauso Lemovicensi fuerunt mutata per gentes Vicecomitis Lemovicensis ad plateam S. Michaelis de leonibus circa leones lapideos.]*

* MERCENARIUS. Mercator, minuta mercis propria, vulgo Mercier. [Charta ann. 1267. in Tabul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 1023: Ex altera aboutante ad hemi-um. D. Regis pro ante, et ad haukus Mercenariorum pro retro.] Telomenum Monasterii Sancti Audomari: *Magnus Mercenarius, parvus Mercenarius, etc.*

* MERCENARIUS. Prestyter, qui ecclesiasticus deservit, certa et assignata mercede, qui et Firmarius dicter. Vide supra in hac voce. Lit. remiss. ann. 1341. Reg. 25. chartopm reg. en 189: *Jehan Adam prestre, Alix, 1886. in Reg. 151. ch. 61. Constant prestre, Chappelain Mercenaire de la ville de Charente, etc. Pierre Duplessis chappelain formier de l'église de la paroisse de Leun.* Ibid. ch. 109. Rursum alias ann. 1484. in Reg. 191. ch. 38: *Jehan de Bourges prestre, Mercenaire et sans aucune provision de benefice en l'église, gaignant sa vie en célébration de messe pour la soutienement de son vivre et estat. Vide infra Prebyter Mercenarius.*

* MERCENELAGA. Vide Lex Merciorum in Lex.

* MERCERIANUS. idem qui Mercarius. Vide in hac voce.

* MERCENALE ORDEUM. quod Martinus scribit. Tabularium Abbatis Fiscaneensis f. 126. et alibi passim: *Pagaverunt 6. minas ordini Mercennalem.* [f. legitim Gall. Marchand.]

* MERCENNALIS. [Mercenaire: * Agen-tes operibus curam Mercennalem.] (Du Merlin. poes. lat. med. eti. pag. 161.)

* MERCERIA. Minuta merx. Vide Mer-cessus.

* MERCERIUS. Minuta mercis propria. Mercier. Usatici Barcinonenses MSS. cap. 55. *Omnis Miles et pedies, tam Mercerius, quam negotiator. Libertates urbis Sejilli ann. 1285. Mercerius alterius debet de tanta unum obolutum in die*

fori. [Charta ann. 1209, tom. 1. Hist. Dedish. pag. 97: *Item a Mercario expoenenti merces eius ad vendendum in villa supra banham, levatur enim in septimana una obitum. Codex oenensis Calmont.: Branchia Mercorii continens duos colosios in ingresso alia Calmontia. Statuta Arelat. MSS. art. 74: *Commeuns habebat pondera, que erunt in Arelate, et a libra inferiori, cum quibus legitimentur omnia pondera nimiriorum, ... Mercediarum.*] Addit. Statuta Willielmi Regis Scotie.*

* MERCERUS, Eadem notio. Charta ann. 1345, apud Madoc Formul. Angl. pag. 92: *Noverint universi, me Hugonem de Huntingdon... Abuisse et receuisse... de Willmo de la Panete clavis et Mercero syudam ciuitatis, decem libras opoprum et legatum sterlingorum.*

* Mercerius a taudite, qui super tabularum merces suas venum exponit, in Pdag. Peron ex Chartul. 21. Corb.

* Qui Mercorius praeferat Rex mercerorum appellabatur; unde alias mercarios ex jure instituebat, quos Militum mercerorum nomenclatura donabat, ut discimus ex notis Guill. Fage notar. fol. 6. v.: *Anno Domini 1300 et die ultima mensis Aprilis, domino Johanne D. G. Francorum regi regnante, universi et singuli notarii flet, quod nos Johannes de Godriccio et S. Saturnino de portu, Rex mercerorum in toto Uicensi diocesi, et proxima lapide et Balneorum mandatis tenentes, habiti propter iuramento ita talibus praediti conuicti, presentio Johannis de Mala Johannis de Paris, Jo. Roseti de Savona, Joh. de Besancon, Girardini messalgeri mercerorum, et plurium aliorum publice ut est moris et consuetudinis, fecimus, crevamus et constitutimus ac ordinavimus Raymundum Rocelli de Chastilloro Sulhan archiepiscopatus Sauntensis, presentem et recipientem Militem mercerorum seu in officio merceria ipsius inscripsum militis militari, cui concessimus, et per presentium tenorem concedimus plenarium facultatem dictum officium merceria ubique exercendi et de privilegiis merceriorum sibique gaudenti et omnia alia facienda et direndi que ad septedictum (officium) militis mercerorum facienda incumbunt, etc. Vide Hist. Tutel. Baluz. pag. 787. et infra Rex.*

* MERCERIA. Mulier quam minutas merces distrahit. Constat. Toto. rubr. de debitis, art. 1: *Quod si aliqua mulier habitans simul cum marito suo, ipso marito consentiente aliquandam mercandum exercet publice, ut puta, sit tabernaria, ... Merceria, vel alterius hujusmodi, etc.*

Mercaria. Minuta merx. [Charta Childoberti Franc. Reg. ann. 705, aut 706, apud Miraeuri tom. 1, pag. 24]: *Una cum omnibus aliis, vel ad adjunctionem sua, et quidquid fiscus nostra tam de garantia quam de Merceria ibidem tenetur, vel de qualibet coactuosa fiducie possident. Statuta Montis Regal. cap. 50, pag. 288: Specie, Merceria, drogarie, non aliquae ob ea comprehendere sub genere Merciarum... portanter ad vendendum Mercieram, etc. Occurrunt rursum] in Charta Roberti Comitis Drocensis in Hist. Drocensi pag. 229. Vide Mercenarius.*

* MERCERNARIUS, pro Mercenarius, Qui operam suam ait locat. Statuta Arelat. MSS. art. 154: *Quilibet Mercenarius tenetur locare se... sub hac forma. Vide Mercendarius.*

* MERCERUS. Vide Mercenarius.

MERCES, Misericordia, Gall. Mercy,

pist. Gregorius M. 100. 12. Epist. 17: *Prudentes viri, sicut astis, Regibus adhuc multorum solamen est. Nam dum praestantiores sibi locum ad uacuum utilitatem sibi datum intelligent, certum est, quic Mercadis causa, ubi invadunt, non postponunt. Vide eundem. lib. 4. Epist. 40: *Fadus Regiensis in Epist. ad Felicem: Cum funerariis nostri sint, incipiunt nostri esse debitores, si quidem causa vestre devotionis et Mercadis materia sumus. Athalaricus apud Senatorem lib. 9. Epist. 16: *Dignus enim locus est, qui et gloriagani Mercem nostram, et Senatus amplissimi laudabilius deo et coetaneis. Desiderius Episcopus Cadorensis Epist. 8: *Tam de nos servos vestras, quam de cunctis fidelibus integrum dignissimum adores Mercadem. Ledratus Archiepiscopus Lugdunensis ad Carolum Imp.: Pe quae deo uante, et Mercede vestra annuntiante, in Lugdunensi Ecclesiis est ordo palliandi inserviatur. Hincmarus Laudon. Episc.: *Cum... per wordas emendaverit quod factum habebat, mandaveritque mihi usque ad tecum Mercedem venire, et rusticare quoniam illi commendassent harmoniam, dem in satisfactione facta Carolo Regi: *Exinde pector vestrum Mercedem ut vestris animis est mihi placuisse. S. Benedictus Abbas Anianensis in Epist. ad Nebridium Archiep. Narbon.: Supplico, carissime Pater, ut stet Mercedem natus semper de Fratibus, qui denuo in Monasterio Aniano, ita, etc. Olybrius Regni Aragon. lib. 6. tit. de Generali, pag. 16: *Pro quoque que membro voluntate vel alio stat et Mercedem Domini Regia, etc. (Bartholomei Scrib. Annal. Genuens. apud Maturat. tom. 6. col. 448: *Venerunt ad Mercedem Potestatis et Communis Janus, et se et dictum castrum Communis Janus reddiderunt, etc.********

○ IN MERCEDE ALICIUUS SE PONERE, In potestatum alterius se permettere. Constit. Freder. II: Imper. ann. 1244. apud Pertz. Leg. tom. 2. pag. 349: *Obtulerunt nobis... Ponere se in Mercedem nostra et potestatis et Communis Janus, et se et dictum castrum Communis Janus reddiderunt, etc.*

○ IN MERCEDE ALICIUUS SE PONERE,

In potestatum alterius se permettere.

Constit. Freder. II: Imper. ann. 1244.

apud Pertz. Leg. tom. 2. pag. 349: *Ob-*

tulerunt nobis... Ponere se in Mercedem

nossa et potestatis et Communis Janus,

et se et dictum castrum Communis Janus

reddiderunt, etc.

○ IN MERCEDE REPERIRE, Agere gratias,

quomodo dicimus: Grand mercy pro

Galli ubi gratias. Epistola Hildegardis

Episcopi Belvac. ad Widonem Suessio-

ensem Episcopum, ex Cod. Belvac.

MS.: *Multiplices cum flexis poplitibus*

referimus grates atque Mercedes de tanto

faderis nostri erga nos amore, quem

sacra nostra partibus directa resili

et denotavimus.

* MERCEDES REPLICARE, Gratias agere. Epist. Advent. Mett. episc. ad Nic. PP. I. ann. 867. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 594: *Cum in desideratissimo voto habeamus tales legatos dirigere, qui, ut decet summum pontificem, multiplices replicant Mercedes, quod*

nam per actum misericorditer nobis et ecclae-

siae nostra parvulum muninum porrige-

re docuerunt. Rediremus in eodem

senatu, apud Christi Pisan. in Carta V.

part. 1. cap. 9: Ad nos isti tres homines

(le due de Bourgogne) aperte que con hu-

militate mea resuendo plus Marcia quod re-

cepivis a me petitice n'appartenir, etc.

* MERCETARIUM, Mercatum, emplo-

rium, Gall. Marché, Regestum Philippi

Regis Franc. de feodis Normannis

tom. 3. Hist. Harcur. pag. 185: *Apud*

Sauces unum Mercetarium quod tenet

Richardus de Harcourt.

* MERCHA, Clarigatio, compensatio,

Gall. Marque, represailles. Charta ann.

1245. apud Kymer. tom. 2. pag. 692: *Si*

satisfactum fuerit extunc cesserent Mercha, retentio et appropriatio ante dictis. Vide Marcha 1.

• **MERCHATA.** Modus agri redditus unius' merca furi vel argenti. Charta ann. 1067 ex Tabul. Major. monast. Dedimus... quoque supradictis monachis unam Merchatam terre, cum pratis que ad illam pertinenter. Vide *Merata* in *Marcha*.

1. **MERCHENBLA** LXX. Vide *Lex Merciorum*.

MERCHETUM. Vide *Marcheta*.

* **MERCIBUDUS.** [Mergus, DIES.]

1. **MERCHORIS** DIIS, pro *Mercurii*. Concilium Tulugense ann. 1085 inter Hispan. tom. 3. pag. 244. Ab occasu soles quartae ferme, id est Merchoris die, usque ad ortum solis secunda ferme, id est Lunis die. Vide *Mercuris dies*.

1. **MERCIA,** Mercatura, negotiator. Gall. *Trofe, négoce*, Boilla Clemens IV. PP. in Statut. Alesiensi. vol. 5. Nullum gloriam statuum condonamus vel condonemus eorum officia, velat inedita; et si quis eorum officium, vel Mercurii seu occupationem aliquam (impedit) uta.

2. **MERCIA,** MERCIMENTUM. Multe mercamentum, micercordia, ex Galicio Merci. Monasticum Anglic. ann. 2. pag. 14. *Hec catala fuisse, et Mercuris que ex murdris vel aliis forisfactis coniunguntur.* Pag. 16. expo. pecunia que datur sole pro labore. Pag. 15. *Si aliquis homines suorum sit in Mercia ergo Regem vel Ballicos suos, pro quaevne deo, vel delicto, vel forisfacto, Mercieris et Mercumentum predictis Canonici redendant, seruato Regis potestatis iustitia moris et membrorum.* Pag. 18. *Catala furum et Mercurie vel micercordie que ex murdris vel ex aliquibus aliis forisfactis contingunt.* Addit. pag. 71. 138. 25. [Tabular. Majoris Monast. Quod si quis hanc elemosynam violaret, in Mercia domini Camburii esset, et de dannno monachis illato in septuplo restituere. Hinc nostris Reliefs à merci dicuntur relieria, quae muletæ obnoxia sunt, si stato tempore non flant. Vide *Americare*.

3. **MERCIMENTUM.** Jus, ut videtur, manus mortis, quod ad arbitrium domini exigebarat. Charta Guidonis Comit. Nivern. inter Ordinal. Reg. Franc. tom. 3. pag. 118. Si aliqui vel aliqua sine filio vel filia deserviter, echeata mortui vel mortue sine Mercimento aliquo ad propinquorum liberum heredem devenientia.

3. **MERCIA,** Misericordia, indulgentia, vulgo *Mercy*. Charta H. Episc. Matignon ann. 1284. In Chartul. Cluniae. Hugo de Petro Campi ecclesie Cluniacensis in capitulo pro Petro Barnesse Mercianus clamauit super morte dicti Johannis Barnesse, patris ejusdem Petri. Manate, eodem sensu, in Bestiar. MS.

*Mais il n'a point de Mansie,
Mais qu'il les tient en son goûton,
Tous les dévors chez l'étoile.*

Poem. reg. Navar. tom. 2. pag. 149:

*Moli parez for, li autre amor esse,
K'en castel n'a heret, ne fausté,
Ne de autre n'a de merci, ne Mansie.*

Hinc *Merciable*, Misericordia. Sermo 30. ex Cod. S. Vict. Paris. sec. 14. *Dex qui plus est et Merciable, oie nos oroissons.* Bestiar. MS. :

*N'est à moi entre Merciable
Vera cause qui vint contre moi
Ma signori que varessi*

1. **MERCIARE,** et **MERICARI**, Mul-

tam seu ponam pecuniarum, pro deficit modo et qualitate finium degenerare. Tabular. Geometrici: *Ite quod Abbas Merciarum illos pro forefacto suo usque ad valorem 30 solidorum... et si forefacti, dictus Abbas ipsas homines Merciabat et levabat emendas. Actum fuit hoc in Seccario Pasche anno. Domini 1217. Vide *Americare*.*

2. **MERCIARE.** Emere, in Charta ann. 1281 ex Schiedis D. *La Beau*.

1. **MERCARDUS.** Boilliaudius, Qui merces ad ultimam vendit. Acta B. Micheli. tom. 3. Junii pag. 986. *Omnis mercator, sartores, cimatores, Merciarum.* Vide *Mercarius*.

1. **MERICIDIUS.** Propter mercedem dicente, vel loquens Joan. de Janua. [Courtier, Gall. *Traite, négoce*, Boilla Clemens IV. PP. in Statut. Alesiensi. vol. 5. Nullum gloriam statuum condonamus vel condonemus eorum officia, velat inedita; et si quis eorum officium, vel Mercurii seu occupationem aliquam (impedit) uta.

2. **MERCIA,** Mercatura, negotiator. Americum, micercordia, ex Galicio Merci. Monasticum Anglic. ann. 2. pag. 14. *Hec catala fuisse, et Mercuris que ex murdris vel aliis forisfactis coniunguntur.* Pag. 16. expo. pecunia que datur sole pro labore. Pag. 15. *Si aliquis homines suorum sit in Mercia ergo Regem vel Ballicos suos, pro quaevne deo, vel delicto, vel forisfacto, Mercieris et Mercumentum predictis Canonici redendant, seruato Regis potestatis iustitia moris et membrorum.* Pag. 18. *Catala furum et Mercurie vel micercordie que ex murdris vel ex aliquibus aliis forisfactis contingunt.* Addit. pag. 71. 138. 25. [Tabular. Majoris Monast. Quod si quis hanc elemosynam violaret, in Mercia domini Camburii esset, et de dannno monachis illato in septuplo restituere. Hinc nostris Reliefs à merci dicuntur relieria, quae muletæ obnoxia sunt, si stato tempore non flant. Vide *Americare*.

3. **MERCIMONIUM.** Emporium, forum publicum. Hodeporius: S. Willibaldi episcopi. *Ad loca et in destinata, pars illud Mercimonium, sed dicebatur Hamic.* Mox de Rotomago: *Tentoria fixerunt in riva fluminis, quod nuncupatur Sigona, iuxta urbem que vocatur Rotum, ibi etiam fuit Mercimonium. Acta S. Wunibaldi Abb. *Ad loca venerant whalia, quod est Mercimonium.* Porro quod mercimonium in laudato Hodeporico dicitur, in Acta ejusdem S. Willibaldi portus nuncupatur. *Secus portum, quod dicitur Hamic.**

2. **MERCIMONIUM.** Mercatura, negotiator. Constit. Federici Reg. Sicil. cap. 65. *Quod si queri (Iudicium vel Sarraenum) nondum ad fidem conversum, causa Mercimonii emere, etc.*

3. **MERCIMONIUM.** Merces, premium. Paschalinus. Andro. *Ex apitaphio Walib. I. cap. 7. Hanc sibi hereditatis compitans partem, hanc luci premium, hanc justissime sue Mercimonium.*

co. **MERICOPOLIS.** Tabernarius, capo.

Ruodlieb fr. 18. c. vers. 7:

*Quis ad Mercipolim ventus si nonniveraceo
Nū das compone quod tradit in ima cruce.*

MERICOPOTUS. Pignus contractus, vel

emptionis, in Decretis Hungaricus, [sic

dicitur, quod, ut plurimum, in potu in-

sumatur.]

• Twing. Vocab. Lat. Germ. MS. : *Mericopotus, Winkoff oder bottembrot.*

Instr. locat. decimae in Künheim ann. 1485. *Mericopotum, vulgariter Winkauf dictum. Nostris, Vin du marche.* Vide infra in Vinum. ¹⁰⁰ et Hautaus. Glossar. German. voc. *Weinkauf et Leikauf*, col. 2058. et 2250.

1. **MERICIER,** *Mercierius.* Minutæ meritis propria. Charta Leduini Abb. S. Verdasti in. Charular. ejusdem. pag. 243. *Stalus dictus Mercier in anno IV. de-*

nor. Stalus pauperis Mercier, Sabbatho 1. omni.

o. **MERDA.** vox convicilli. Spurc-

Charta officialis Autiss. ann. 1348. in Reg. 72. Chartoph. reg. ch. 40. *Invenit Isabellum... que juvenis et pulchra mulier erat... cui tunc parturient... loco salutationis direxerunt talia vel similia verba. Or sua ordine vetula de Merda, vos vos jingitis, foris, foris, Gallice or fors.*

Lit. remiss. ann. 1346. in Reg. 106. ch.

324. *Tu me dons deux journées d'Aoust, paies les moi, tu fais que mauvaise Merde que tu les me dons tant.* Hinc Gallicum Merdale, eadem acceptio, in aliis Lit. ann. 1377. ex Reg. 111. ch. 132. *Les*

1. **MERICIPRECATI.** Misericordiam impiorare et exposcere, Gall. *Crier merci*. Oberli Cancellarii Antol. Genuens. lib. 2. apud Murator. tom. 6. col. 300: *Consulens S. Egidii adveniunt Corculum et alios potentes viros qui, serum tenerunt dicentes: Domini Januenses Mercipreca- mur, ne facias nobis iniuriam, quoniam Pisani in nostra fiducia sunt. Vide *Mercis*.*

o. **MERCOBULIA,** vel *Mercionatum*, Ma-

china pulsationis campanarum utilis.

Consul. MSS. monast. S. Crucis Bur- deg. ante ann. 1353. *Item habet (sacrifica)* tenere campanas monasterii bene garnitur et multas de eis, de cygnis, Merco- bulia, fuijaria, de curulis aliis necessaria, ut bune possint rotari per clariora sua. Sed legendum forteau *Matabulum*, campanas ludicula. Vide supra *Mutabulum*.

1. **MERCOLION,** *Murorum aggregatio*. Pa-

pulus.

1. **MERCOMARI.** Mercari, negotiari. Epist. Clement. IV. PP. ann. 1281 apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 410. *Etu, prout apud nos dicitur, non in angulo, sed in capite potius omnium plateau, cum aliquibus, qui Deum nesciunt, mercatus pariter et Marconatus, (dolis metuatis vero et necatis) effusa pecu- nia, etc.*

2. **MERCOMARIA.** Vide supra *Mercare*.

1. **MERCURA,** pro *Mercatura*. Mer-

x. Charta ann. circ. 1104 apud Stephanot.

Antiquit. Vascon. Bened. MSS. part. 1. pag. 485. *Si vero annona, vel alibi aliud emerit, et in fina mensa et diem ali- quid de illi Mercura vendicent, lenman pro ito dabit.*

2. **MERCURIO.** Nota, signum, Gall. *Mar-*

*que. Vide supra *Mercare*.*

1. **MERCURA,** pro *Mercatura*. Mer-

x. Charta ann. circ. 1104 apud Stephanot.

Antiquit. Vascon. Bened. MSS. part. 1.

pag. 485. *Si vero annona, vel alibi aliud emerit, et in fina mensa et diem ali-*

quid de illi Mercura vendicent, lenman pro ito dabit.

2. **MERCURINUS** DIIS, *Leimerkes*, in

Charta ex Chartul. Valcel. sigil. E. ch.

60. *Denece Ian de grase mil ce no-*

nante le Leimerkes sores le Magde-

lae. Quae ita Grance redduntur ex

*Charta Latina ibid. *Datum anno Do-**

ceni M. CC. nonagesimo septimo, feria

quarta post festum B. Marie Magdale-

nae, videlicet post Dñe.

1. **MERCURINUS.** *Lapidum congeries in*

cacumine collum. Gloss. Isid. Ubi Gra-

vius. Ex Prov. 20. 1. Vide Scanger. de

Emendat. tempor. et Seldenum de Dñs

Sys.

1. **MERCYIER,** *Mercierius.* Minutæ mer-

cias propria. Charta Leduini Abb. S. Ve-

rdasti in. Charular. ejusdem. pag. 243.

Stalus dictus Mercyier in anno IV. de-

nor. Stalus pauperis Mercyier, Sabbatho

1. omni.

o. **MERDA.** vox convicilli. Spurc-

Charta officialis Autiss. ann. 1348. in Reg. 72. Chartoph. reg. ch. 40. *Invenit*

Isabellum... que juvenis et pulchra mulier

erat... cui tunc parturient... loco

salutationis direxerunt talia vel similia

verba. Or sua ordine vetula de Merda,

vos vos jingitis, foris, foris, Gallice or for-

ris. Lit. remiss. ann. 1346. in Reg. 106. ch.

324. Tu me dons deux journées d'Aoust, paies

les moi, tu fais que mauvaise Merde

que tu les me dons tant. Hinc Gallicum

Merdale, eadem acceptio, in aliis

*Lit. ann. 1377. ex Reg. 111. ch. 132. *Les**

habitans de Muret et visiblement couverts que sur dix sergents présentent l'admirable, en disant : *Tres deshonneurment, senglant Mordaille, nous fent-il, ici faire cry de nos le roy.*

MERBARE. Cacare, apud Albertum Argentin, in Chr. pag. 308. [Vide Menagium in Orig. Gall.]

MERCIARUS. *Portis mardaria, Qua scilicet immunditia extrahuntur, in Lib. de Mirab. Roma in Otar. Ital. Monast. pag. 368. Vide supra Mardonius.*

MERDERELLUM. Vide Mardonius.
MERDOSUS. *Merde inquinatus, Ital. Merdo, Gall. Merdo, Necrol. eccl. Paris. MS. xiiij. Kal. Octa^a : Et triginta solidos super quinque quartos prati, que tenet Johannes carnifex in territorio, quod vocatur vicus Merdonus. Vulgo ruris Merdor.*

MERE. *Vox Saxonica, Sonner, Palus, stagnum, lacus ; unde vox Gall. Merre. Charta Guillimi I. Reg. Angl. apud Hickes. Dissert. pag. 71 : Do et concedo... hoc monasterium regium... cum cunctis pertinentiis in... stitis et patribus, aqua, molendinis aut stagnis cum meris et sac. etc. Vide Mora.*

MEREGELDT. *perpetra pro Wergold. Multa pro homine interfectora, a Sax. vere, homo et geld, multa, solutio, quasi valor seu pretium hominis. Charta ann. 1112. apud Calmet. tom. 2. Hist. Lotharing. col. 381 : Si quis ex familia interfector fuerit, prout illius, id est Meregold, totum abbatis erit. Vide Vera.*

MERELLA. *Merellum VINUM, Vincum tenuum et aqua mixtum. Mirac. B. Margai. Favent. tom. 5. Aug. pag. 853. col. 1 : Volens autem huc vina sendere, ut utroque dedit: emporibus ad yustandum, nihil sis dicere, utrum essent Merella vel pura; qui cum bis ut utroque gustassent, emerunt Merelle congiuntur plures tribus libris quam puri, ducentes quod numquam sic bonum, saporosum et preiosum vinum biberunt, quale hor aquaticum fuit, ignorantes illud esse Merellum.*

MERELLA. *Aliud sonat vox Gallica Merelle, item nempne, ni fallor, manu in faciem impactum. Lit. remiss. ann. 1402. in Reg. 157. Chartoph. reg. ch. 114 : Itz avoient escrie ensemble pour un lot de briomas ou cognoies.... Se vous ne feusseis mon maistre, vous eussiez une Merelle.*

MERELLUS. Vide Mervelle.

MERELUM, MEREMUM. Vide Merenda.

MERENATUS. *f. Striatus. Gall. Casiod. Anual. Mediol. apud Murator. tom. 16. col. 807 : Alia collana auri cum botonis xxxiii. Merenatus.*

MERENCOCUS. *Melanocholcus, nostris alias Merenculus. Inst. ann. 1459. inter Pob. tom. 3. Hist. Nem. pag. 291. col. 2 : Nemus civitas est aquosa, male et pessima fundata et constructa, quoniam super aquam meretan pro tribus hominum qualitatibus, videlicet sanguinosis, Merenculus et fleomatica damnosissimam. Lit. remiss. ann. 1875. in Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 151 : Comme Robert Brisebast fesoit tres austres, merveilleux et Merencolueux, etc. Mirencouie. Egritudo, molestia, in aliis ann. 1889. ex Reg. 198. ch. 98 : Apres plusieures courroux, desplaissances et Mirencouies, etc. Vide supra Melencolia.*

MERENDARE. *Meridis edere, quasi post prandium. Ita Papiae et Gloss. MSS. Sangerman. num. 501. Marendor*

eadem notiope dicant etiamnum quidam a nostris. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. Marendor, le mangier de l'heure de None.

Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 501 : *Marendor, Marendor, Gallicus. Lit. remiss. ann. 1400. in Reg. 168. Chartoph. reg. ch. 368 : Icelius compagno non se transporta en l'ostal de Bourras a heure de Marendor ou reieuds. Hinc Marendor, in illis Lit. ann. 1470. ex Reg. 184. ch. 487 : Apres ce que les compagnons de la ville de Bouriscourt... eurent Marendor en l'ostal de John Robert, etc.*

MERENDINA. *Merenda unde Merendina, idem quod Marendora Stat. Taurin. ann. 1400. cap. 257. ex Cod. reg. 4622. A. Fogatio et Merendina de fogatis jacentibus in parte pacifica regni neantur... et qui ministrari et traducti fogationis vel Marendina, sive inquisit. ann. 1288. in Access. ad Hist. Cassin. part. 1. pag. 388. col. 2 : Antiquitus conseruatur vestigia videlicet in manu panis Celsos parvilo octo ad prandium, ad Marendendum in Nonis paniculis septem.*

MERENIGE. *Manefata turpitudines, sine ingratibus fabulis, macula. Papig. MS. in Edito habetur Marendor. In MS. Collegi. Narvarum : Merenige, Manefata turpitudines sine ingratibus macula.*

MERENIUM. *Vide supra in Materia.*

MERENNIUM. *Vide Materia.*

MERENTES. *Milites. Lex. Wisigoth. lib. 9. tit. 2. f. 4 : Si aliquis... de hoste ad domum suum refugerit, aut de domo sua in hostem proficiari voluerit, in conventu Merentorum publice centena flagella accipiat, etc.*

MERENTUM. *Meritum. Merentum capere. Placere, gratus haberet. Charta Anselli Bridaine in Chartul. Campan. et Cam. Comput. Paris. fol. 451. v. col. 2 : Gaudet quod Petrus filius meus proponerit et velit homo vester (comitis Campanie) fieri. Rogo autem et attentius exoro nobilitatem vestram quod donum eius pro supplicatione mea capiat Merentum. Vide mox in Merere.*

MERERE ALICUO. *Reflunari, sibi*

potius beneficium agnoscere. Reconnoitre un bienfait, Meriter envers quelqu'un. Capitula Carol. C. lib. 16. cap. 7 : Quia nulli de ista causa volet repaire, sed totum ex corde dimittere, quod in illius persona in eis commisi, et suum servitum, quod illi et ante fecit, et adhuc. Deo juvenale facit, debet et restituere. Meriter vult illi Merere. Tit. 31. cap. 2 : Donec omnia ipsa nostra deinceps in te fidei latitatem et vestrum adjiciamus, quae semper contra nos cum omnibus Banianis demonstratis, vobis... Meritis passim, sicut: antea nostra nostra antecessoribus in bene Merentorum, et nos sub his cum omni bonitate columnas commiseremus. [Merit. cum Guillaume de Faucon MS. :

Aveo un chasteado servi,

Ecce ne li aye Mer.

Li servis qu'il li aye,

Pour avoir armes li servis.

Le Roman d'Athis MS. :

Et dient tous, bien vogez, Sirs.

Et il respect Dieux le vous dire.

Idem :

Dieux vous Meries c'est servis,

Don Jeux avec en main leur misse.

Le Roman de la Rose MS. :

Dieux le vous apres bien Mer.

Vide Remarke.]

Nostris Meris et Meriles, eadem ac-

cipione. Chron. S. Dion. tom. 2. Collect. Histor. Franc. pag. 344 : Pour ce la mesme poit furment, si dieoit que, ce li poit, jamais recuperer la grace le roy, il li Marendor estoit honeste. Ubi Almol. lib. 3. cap. 65. ibid. pag. 97 : Similes si retrubueret vicis studinam. Quod nos diceremus : Lui rendroit le parelle. Christ. Pisan. in Carol. V. part. 2. cap. 14. Le benois Filz de Dieu lui voulut Marendor. Froissart. vol. 2. cap. 94 : Dieu le vous veuille Marendor au corps et à l'ame.

MERERIE ALICUO. *Officium prestare. Rendre service, faire plaisir. Lit. remiss. ann. 1400. in Reg. 194. Chartoph. reg. ch. 62. Idem expones respondit, quod revera ipse vel tabuus aegre et multum pars fuerit in solvendo suum partem, atque quod non potest, prout iugulari, ad solvendum suum partem, possit dicimus. Super quibus idem Chaberius multum ad hoc indignatus... dicit, quod potquam cum iugares nolebas in solvendo prædictum, ipse volebat quod eorum amor dissideret; ... qui expones sit præfatio respondit, quod ubi calpe displicebat ei cursum amor separandus, et quod sit non forefaceret, quia non sit Marendor. Vide supra Merendore.*

MERESCALCHUS. *Qui equorum pedes ferro missi. Acta B. Michelina tom. 1. Junii pag. 988 : Fabri-magiari ligamentum, molendinari, Merescalchi, sellari, etc. Occurrat et pro exercitus Prefectio apud Murator. tom. 18. col. 108. Vide Merescalchus.*

MERESCHACIA. *Equile, stabulum equorum. Charta ann. 1400. in Chartul. Lingon. ex Cod. reg. 5188. fol. 308. r. : Denicte domine de Vercelo recognovisti... se vendidisse.... Guidoni episcopo Lingonensis.... Mereschaciam, quae est justa favorem grangiam fromagerem. Vide supra Mereschaciam.*

MERETRICALIS. *Herba, qua inaugunt mulieres ut apparet pulchra, in veteri Glossar. ex Cod. reg. 521.*

MERETRICALIS VESTIS. *Quæ moretricem tantum decet. Decretal. lib. 5. tit. 39. cap. 25 : Les encularum Principum autem respondeo satis efficax afferat argumentum, quæ manifeste caudum habetur, matronam, cuius pudicitia attenuata fuit, non potest riyam suam agere, at in casea Meretralis vesti decideremus. Hinc et Macr. Hieroleto ubi addit illi Merita et tentatio contradistingui meritorum ab illa honestis feminis.*

Ut et quis in habitu signis ab honestis feminis distinguenter meretrices, meretrici statutis passim definitum fuisse reperiatur est. Tolosanis statutis praescriptum erat, ut capituli tegmen album cum tenuis alibus deferrent; a quo signo ut liberarentur petierunt, cum Carolus VI regnum auspiciatus est: qui Lit. ann. 1400. in Reg. 187. Chartoph. reg. ch. 81. His induget ut tantum defere teneantur entour l'an de leurs bras une enseigne ou difference d'un jarterel ou liure de drap, d'autre couleur que leur robe. Severiora sunt in eas statuta Mantua MSS. lib. 1. rubr. 130 : Ordinamus quod meretrices publicas et quae publice, sive personarum detectas et palam, se omnibus traduent et sui corporis quæsum faciunt, in proscibulo et loco publico, illis per communem Mantua assignato, commoveri teneantur ac debent, non in alio loco vel contraria civitatis Mantua, et dum accedunt et vadent per civitatem, teneant portare super alias pennas unam clavigem brevem penum nisi seu pignolati abi, cum uero sonilio a parte anteriori, para cuiuslibet contradicienti,

vies qualibet, qua contraherit; centum soldorum, parvorum de facio auferandorum et communis Manuus applicandorum. Et quod dicta meretrices et impudicas mulieres non audeant et presumant, accedere per civitatem diebus dominicis vel festis ad aliquod festum solemnem, nec ad aliquam ecclesiam seu aliquem locum, in quo congregatio pudicarum matronarum, dominarum et mulierum honestarum et pudicarum adesset. Sed et ipsis, panem vel fructus venales tangere, nisi emerent, prohibent Statuta Avenion. ann. 1248. cap. 137. ex Cod. reg. 4668 : Statutum quod Iudei vel Meretrices non audeant tangere manu pa- nem vel fructus, qui exponuntur venales; quod si fecerint, tunc emere illud, quod tingerint, teneantur. Vide infra Muleris lepros.

* Quia hic uti infantes habentur, de comitatu regio fuerunt, pensionibus etiam donisque dotatae, medium usque ad seculum xv. ut patet ex Comput. terarii reg. ann. 1585 : A Olive Sainte, dame des filles de joye suivant la cour du roy. 30. livres par lettres données à Valence le 12. May 1585, pour lui aider et auxdites filles d'ivre et supporter les dépenses qu'il leur convient faire à suivre ordinairement la cour. Alius ann. 1589 : A Cecile Vieville, dame des filles de joye suivant la cour 30. livres par lettres du 6. Janv. 1588, tant pour elle, que pour les autres femmes et filles de sa vacation, a déparmenter elles pour leur droit au 1. jour de Ma. dernier passé, qui doit être à ceau duquel qu'elles présenteront au rooy ledit jour, que pour leurs estraines du 1. Janv. ainsi qu'il est accuséme de faire de tout temps. Evidem occurrunt annis 1540. 41. 42. 43. 44. et 46.

* Meretricibus infida fuere statuta, que si violassent, pecunia multelabatur. Comput. Joan. de Brassia Vicarius. curia S. Saturnini de portu anno 1514. Ab Isabelle Fornaria prostibulari muliere, quia die sancto Pasche Domini cum Georgio ejus amico jacuit et adulterauit, x. sol. Comput. Castellani Belli, cod. ann. A Margarita abbatis lupanaris super et quod, cum ex ordinatione Belli- cadii, quae cumque sit abbatissa non debeat recipere aliquem hominem pro cubando secum ultra unam noctem, ipsa cubavit in dicto lupanari cum nominato Anequin per se vel septem noctes continuas; per compositionem factam cum dom. vaste- lano, x. sol. Tur. Nona sunt statuta, que anno 1548 editit Joanna regina Sicilie pro publico Avenionensi prostibulo. Vide Gynaeceum.

* MERETRICALITER. Meretricum more; En maniere meretricaliter, in Lit. remissi ann. 1473. ex Reg. 185. Chartoph. reg. ch. 35. Alia ann. 1588. In Reg. 120. ch. 830. Quod Moneta plusibus viris se Meretricialiter copulari dicebatur, et quasi pro meretrici publici tenetor.

1. MERETRICARI, metaphorice, pro Dils paganorum servitu, vole colere. Paschasius Radbertus, lib. 3. de Partu Virg. Vesona quam incoltis, que pruis Meretricabatur post idola fornicationis, etc.

* 2. MERETRICARILITER. Rem habere cum muliere, copulari. Bened. abb. Petrop. in Hebr. II. reg. Angl. edit. Hearn. tom. 2. pag. 388. ad ann. 1183: Multos et filias et cognatas liberorum hominum vi rapiebat Ricardus comes Pictav. et concubinas illos faciebat; et postquam in eis libidinis sue ardorem extinxerat, tradebat eas in libidinis suis ad Meretricalandum.

MERETRICATIONE, Fornicatio. Papis: Iundinatio, in Gloss. MSS. Sangerm. n. 501. Indicus luginosus: Aliqua super eis. Meretrizatione subeannum... habita confitacione. [omnes]

* MERETRICATOR, Meretricum sectator. Lit. remissi ann. 1455. In Reg. 191. Chartoph. reg. ch. 158: Quidam Calhanus, nuncupatus Gabriel Barraga, coniugatus, magnus Meretricator et adulter. etc.

MERETRICUM, Stuprum, adulterium. Libertates concessae Reomagensi urbi al Aphonsio Comite Pictavensi. Ann. 1270. MSS.: Si aliquia mulier de extra villam, quem sit maritata, venerit in dictam villam, et fecerit Meretricium cum homina dicta villa, etc. Charta Occitania habet hoc loqui, aia fai adulteri.

MEREGA, a morges dicuntur: furca cum qua corda retegit portat. Joan. de Jana. [Uittr. Columella lib. 2. cap. 21.]

1. MERGERIA. Tabularium Monasterii S. Andreas Vienensis: Et dono post discensum meum mansum de Festale, cum omnibus appendicibus suis, et totam illam terram, que fuit adjuncta ipsi manso per Mergeriam, quod vocamus Medietatim laboris. [Leg. forte Mejeriam vel Mejeriam. Consule utramque vocem.] Vide Medietarius.

* 2. MERGERIA, Mensura vinaria, eadem que supra Mejeria. Vide in hac voce. Charta V. ann. 1318. In Reg. 36. Chartoph. reg. ch. 267: Item onnes Mergerias vini pro xij. lib. et x. sol. Turen. Ita quoque legitur in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 664. r.

* 1. MERGES, Manipulus setigera. Translatio S. Genulfus cap. 4. Bened. part. 2. pag. 235. In Resurrectione Dominicana primi Sabbati, ex multiplicatis manipulis, Mergetem colligere nuntiatur. Vox Plinio lat. 1. cap. 1. sive de Natura Rerum. [o] Glossar. Lib. Gall. ex Cod. reg. 521: Merges. Cell. Merentes. Aliud ex Cod. reg. 764: Merges, justes cum quibus measce colliguntur. Vide Merga.

* 2. MERGES. [Mergus: * Merges, nis, pl. plongea.] (Lex. Lat. Gal. Bibl. Ebroic. n. 23. xiiir s.)

* MERGO, dicitur equivoca, quia potest esse pertica quaedam, quae positur in aqua ad commovendum pisces, vel potest esse illa, qui se mergit in aqua. Glossar. vetus ex Cod. reg. 521.

MERGONES, Corvi marini, apud Fidericum II. Imperat. lib. 1. de Venat. cap. 2. 4. 35. [Boncompagni de ob-

dione Ancone apud Murator. tom. 6. col. 931: Ille vero ad modum Mergonis,

qui restrictus nis pro, una pelagi petit,

proprie submergebat in aquam.]

MERGOR, Situle quibus aqua de puto trahitur, in Glossis Isid. Joan. de Janua: Mergus, poris, situla, cum qua aqua de puto trahitur: et dicitur a mergo, is.

MERGORESUS. Vide Moneta Melgo-

rensis.

MERGREVE, Vox confusa et Mære. Saxon. et greve. Comes, quasi major. Comes vel dominus. Iudee. Edw. Confess. cap. 25. Testimon. Frisones, et Flandrenses. Comes suo Mergreve,

quasi majoris dominos, vel bonos pacificos vocare solet. Vide Maragravium.

1. MERGULA, Ornamentum vestium, quod prohibetur in Constitut. Federici Reg. Sicil. cap. 95: Et quod in gerlandis ipsa non sint aliquae Mergula sub pane unciariorum duodecim.

* MERGULUS. Johan. de Janua: Mer-

gulus, est diminutivum de merqua; et

est equivocum ad ferrum quod mergitur

in lampade, et ad tenendum papyrum, et ad eum mergum. Unde Gloss. Lat. Gall. Sangerm. Mergulus, le ferre de la lampe, en quoi est la mache, ou le Jon, ou per pluvion.

* Glosas. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: Mergon, Proh. mergus, Mergulus.

* MERI, Dianam. Vide Merus.

* MERIA. Peccatum Meriti seu Majoris, Gall. Maioris. Meria, in Charta ann. 1388.

Ex Lib. rub. C. Comput. Paris. fol. 448. vs Inventar. Chart. reg. ann. 1482.

fol. 198: Assignavit L. libras annui redditus supra receptum Propositum Meria

ses iudicature de Besmille. Vide in Major. 1. et Majorinus.

* MERIAGIUM, Par intellectu. Charta ann. 1221. ex Lib. albo episc. Carnot.

In Meriagio dicimus, quod episcopus debet ibi habere suum servientem, et de collecto Meriagio habebit episcopus partem suam et maior suam, et si fuerit defectus in Meriagio, debet hoc serviens episcopi monstrare majori, et major debet facere haberet defectum eundem. Vide supra Majores villarum in Major. 1. et Majorum.

* MERIBIBULA, Potatrix. Vita B. Lid-

winae tom. 2. Aprilis pag. 320: Quedam quoque de Meribibula muliercula pasien-

tes ad eam dicebant, etc. Adde August.

1. CONFESS. cap. 8.

* 1. MERICA, Nemus, Silva, atque interdum terra circumvallaque adiacentes. Charta ann. 1301. apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 235: Predicatum nemus sive Merican certis metris distinx. Ann. 1313. Ibid. pag. 288: Vendidi etiam eidem villam Drevitum cum silva posita retro villam... Cum autem predicta Merica ex parte una Merican patria mei Bodonis, et ex altera parte Merican Sazonia Ducis attingat, etc. Ibidem: Vendidi medietatem memoria que quandam Marchionis fuerat Misenensis. Et hæc distinc-
tio certa inter Merican que quandam fuerat Marchionis, et inter Saxonie Ducem Merican. Charta ann. 1323. Ibid. pag. 302: Nos Bod... dedimus et conti-
nuimus Mericam que dicitur Merica. Marchionis, iuxta est ad nos, haec conditione interdicta at tres villa Domastrof, Molten-
tei, et Wriatowitz habeant in predicta Merica ad usum eorum ligna jacentia atque siccata.

* Proprie, Silva, in qua aluntur apes: unde Merica apum, in Charta ann. 1391. Stat. Casimir. ann. 1347. inter Leg. Polon. pag. 47: De quercubus vero Meri-
canum, vulgariter labrowa, duas ecotis quilibet ipsam incideat personat.... Si quis autem dirbem cum apibus succide-
rit, etc. Consule Frisch. in Vocab. Lat. Germ. part. I. pag. 648.

* 2. MERICA, Stipula, Gall. Chaus., vel tegula quævis. Charta ann. 1042. apud Madox Formul. Anglie. pag. 124: Et predicti Robertus et Isabella et heres-
dum eorum, grossum meriemum et parvum ac stramen, seu Mericas inventent dictis Johanni et Johanna uxori, cum necesse fuerit, ad dictum molendinum facien-
dum, reparandum et cooperandum.

* MERICOLUM, Potio vini pura. Gloss.

Grec. Latin. MS.: Ἀρπάτον, Mericum. Edit.

arparton. Vide Merus.

* MERIDIALIS PARS. Quæ meridiem spectat. Necrop. S. Hilari Caronmont. apud Stephan. tom. 2. Frazer. Hist. Sepulcr. reg. 57: Pro predictis abbas infra dictam ecclesiam a parte Meridiali.... Item sepulcrum D. Poniti abbatis sicut pars. Gloss. Isidori. Diale. diurnum,

cur hic, fili, habitas? et respondit juvenis: Meritum meum mihi feci; et juravisti illi nulli se dictarum. Qui juvenis sororis suis filium occiderat, atque eam ob rem penitentiam agebat.

MERITUM, Pretium. Lex Wisigothor. lib. 8. tit. 4. § 18: *Alium ejusdem Meritis domino reformari cogatur. Addo lib. 9. tit. 1. § 6. Legem Bajwar. tit. 8. cap. 18. § 2.*

* 2. **MERITUM**, Domum, quod in venditionibus ceasonibus illa, qui venditionem et cessionem suam habebant, concedebant, seu manus ultra pretium re venditis datum; quod Lausenchild dictum fuisse observatur est in hac voce. Charta ann. 1109, apud Larium in Delle, erudit, inter not. ad Hodopeor. Charit. part. 8. pag. 1120: *Pro qua maa venditione et tradizione recipi Meritum ab Gherardo abate et rectore supra scriptis ecclesiis, unum per bellum in prefinito. Alii ann. 1108. Ibid. pag. 1193: Pro qua donatione agro Symeon profitore me recipi Meritum, seu lausenchild a supradicto patre suo Sardo, anulum ex reuni in prefinito. Pactum inter Gerard. comit. et Atton, archiep. Pisan. ann. 1120, apud Murator. tom. 8. Antiq. Ital. med. svil col. 1198: Unde prefatus vice dominus feci et Meritum spatiis unam. Charta ann. 1129. Ibid. col. 1146: Unde ipse Rogerius archiepiscopus feci et Meritum anulum aureum, ut magis omni tempore predicta finis et transactio aliquae resolutio firma et stabili permaneat aliquae persisteret.*

* 3. **MERITUM**, Corpus aliquius sancti, vel illius pars qualibet, ejusdem reliquiae. Hist. translat. 8. Baudelli Inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 4. col. 2: *Cernebat ferri geminas sanctorum feras, quarum alia habebat Merita. S. Baudelli martyris, altera vera Pavii et Amantii confessorum Omnipotente. Inventar. S. Capella Paris. ex Reg. Sign. Noster Cam. Comput. fol. 196. v. 2: Merita d'une des onze ville Tuyeres, et le reposoir de la pte. Porro existit. S. Capella d'unes sacrares reliquiarum thecae, in quarum una mentum S. Ursulae; in altera, ad modum capituli effecta, ejusdem sancte os capitite asseruntur.*

* 4. **MERITUM**, Scum ALICUI TRADEGE, Ponam, quem meretur, infligere. Charta ann. 1810, tom. 4. Cod. Ital. diplom. pag. 1809: *Omnis burse platea factius preparari et armatis gentibus custodi, ut si ipsi ventren, obviamus eisdem viriliter, et sumum Meritum trademus.*

* 5. **MERITUM**, Ratio, argumentum. Instr. ann. 1835, tom. 5. Cod. diplom. Polon. pag. 81. col. 2: *Predictarum causarum Meritis longe deliberatione pensatio, etc.*

* 6. **MERITUM**, Ipsa merces, aut plurimum, quod pro merito datur, Ital. R. compensa, Gall. Prix, paitem. Stat. Bonon. ann. 1260-67. tom. III. pag. 589: *Item ordinaverunt et providerunt predicti, quod dominus Macmillanus donagni et dominus Rovitius Meritum, qui prefuerunt officio bladi... pro Merito laboris eorum, quoniam... sustinuerunt in dicto officio... quilibet soror... debet... quindecim libras bononiensem. [F]ixus.*

* 7. **MERITUS**, Idem quod meritum. Preventus. Charta ann. 984, apud Perardum in Burgundicis pag. 185: *Hoc omnime superscriptio, praeferit quod habeat Meritos mox, reservari, quicquid in iama dicta villa... ad me permisi.*

* **MERLA**, Ecclesie pars, pinnis or-

nata. Hist. belli Foroij. apud Murator. tom. 3. Antiq. Ital. med. svil col. 1219: *Quidam nomine Milinus audie clamores ecclesiam cum solo ene velociter intrans contra ipsos, et iti contra eum, quae ene fractus est in Meritas. Ambò fortassis designatur. Vide in Merisiana.*

* 1. **MERLA**, Agros maris seu margina atercorare, Gall. Marier. Tabularium Audomari. Tenuentes eam (terra) debet finare, sic ad minus infra duos decumanos et semel Meritare. Vide Merlare.

* 2. **MERLARE**, Turri seu muri fastigium planis distinguere, Gall. Creneler. Computus ann. 1894, tom. 1. Hist. Dauphin. pag. 193: *Pro Merlandio vinteno Burgi dicta villa, pro facientis tribus ecclesias, etc. Chron. Parpense ad ann. 1265, apud Murator. tom. 9. col. 906: *Domus magna cum stationibus mercatorum juxta plateam Communis a latere de septiis, et Meritale aliquae dupla. Occurrit passim. Vide Meritum.**

* 3. **MERLATI**, Turris seu muri fastigium planis distinguere, Gall. Christ. Comit. pag. 52. col. 1: *Cum ipsa ecclesia fortificari, construit et crinalari, sive Meritari de Materis templum cum cemento et fustium, seu alterutrius erum.*

* 4. **MERLATIO**, Ipsa Meritarum constructione. Chron. Parpense ad ann. 1284, apud Murator. tom. 9. col. 806: *Pons dominus Gilis de Porta-nova expeditus est, et constituta in summum MMVD. libras et solidos vi. imperiales; et hoc sine planellatione et Meritacione dicti pontis per mediastem. Quod vero meritis pontes munire solebant, testis Petrus Azarius in Chronicis apud Murator. tom. 16. col. 823: *Nusquam viuis fuit pons ligneus aliquis tam longus, tam securus, quis ab utriusque parte asservis eraficiusque et Meritatus, et preparatus ad pugnam.**

* **MERLIA**. Vide Meritaria.

* **MERLETARE**, Meritios seu pinnas construire, pinnis munire, Ital. Merlare. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: *Meritis. Prosp. propugnacum. Stat. ann. 1857, tom. 1. Hist. Nem. pag. 1. Hist. Nem. pag. 194. col. 1: *Fiat murus foris, et Merletatur desuper, etc. Attio. ann. 1881. Ibid. tom. 8. pag. 47. col. 1: *Quod murus qui hon. et Merletatus, Merletatur prout decat. Vide Merlare 2.***

* **MERLETATIS**. Idem quod merla. Pinna. Charta ann. 1882: *Johanni Juglar lapicide pro edificando Merletos alterius ex turribus novi portalis Laureti. Vide Merlatus.*

* **MERLETARI**, dicti Merleti appellari videtur Virga apparitoris, quod in pinam desinere, vel illi vice propugnacum esset eaque ab injuris tueretur, in Lit. remiss. ann. 1776, ex Reg. 109. Chartoph. reg. ch. 298: *Icellui sergent avolt est audit. Suppos par ducum des habitans d'ilec baux et feras d'un couest palmi le corps tout oultre en plusieur lieux, en disant Tu ne sergenteras plus, via porter la Mlette à Chastillon.*

* **MERLINUS**, f. pro Mellinus vel Merlinus, a Melio. Vide in hac voce. Amiculum seu amictus quo Canonici caput humerosque tegebant. Statuta Eccles. Aquensis ann. 1252. Clavis beneficii corporis partis de politibus regulares portantes aut canonorum signorum, vestimentorum. Meritum cum ipsa capa.... Tempore autem quo superpellicium portabant, hebetibus almissis, vel capellois sive Merlinos Canonici de griseis, beneficiati de equis. Ibid.: *Cum chorum intraverint Canonici clericci et alii chorum*

frequentantes, amoto capacio capa, almissa sive Merlino et birrete tota, etc. Charta ann. 1297: *Cum superpellicio et Merlino, etc. Laurentio in Amalit. Medina, Veste arcivescovis mantica. Vide Almucium.*

* **MERLICHUS**, Ital. Merlusso, Pisces genus. Tract. Ma. de Plac. cap. 117. ex Cod. reg. 6898. C: *Aesalus, alias asina, alias nassello, nostris Merlinus dicitur. Charta Joan. ducis Brit. ann. 1379. in Reg. 50. Chartoph. reg. ch. 31: Concedimus dicimus sicciorum congeruum et Merliorium, cum suis pertinentiis et iuribus coenobitis, habendam et tenendum ab eis... Deinde etiam non... districte amittere... quod non meropis ipsius mercatoribus... posset in dicta locacione congrui et Merlios a Paschatis usque ad festum B. Michaelis in monte Tuba, etiam Podagrass. Massili. ann. 1404: Item pro qualibet selma Merlini, etc. Vide Merlinus.*

* **MERLIUS**, Ut Merlinus, ab Ital. Maria. Catari. Annal. Genuens. ad ann. 1169.

apud Murator. tom. 6. col. 272: *Februr. etiam in ipso muro Merlini mille septuaginta, tam pro formositate et fortitudine muris, quam pro commoditate et utilitate civitatis et ciuitatis. Rolandinus Patav. de factis in marchia Tarvis. lib. 6. cap. 18. apud eundem tom. 8. col. 270: Et accedit aliud in appennina sunt directi homo pulli, quod vocatur preferita per causa de Podescenda ubiquecumque errant, viam est ignis per Merlini castorum ardore diu, et manifeste comburere crates et munitiones. Occurrunt alibi passim.*

* **MERLIUS**, Pisces genus, Gall. Merlin, vel Morus. Codex censum Eccl. Audomari. *De Merlini II. den. De mula allocum I. den. etc. Vide Menagium in Origin. Gall. voce Merlin et supra Merlinius.*

* **MERONNARIUS**, Faber materialius, Gall. Charpentier. Comput. ann. 1871. ex Tabul. S. Petri Insul. Itam Arnoldo Meronniario pro alto bosco, rolfis, postonice, cassile, etc. Vide supra in Merlin.

* **MEROPS**, Mérange ou espèce, in Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7631.

* **MEROSETAS**, Ebrietas. Merous, ebrios. Glossar. vetus ex Cod. reg. 521. Vide Merons.

* **MEROSUS**, Vinosus, et Merum. Johan. de Janua. Vinosus, plein de vin, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.

* **MEROTECA**, Custos vini; et pro vase potest recipi, in Glossario, ex Cod. reg. 521.

* **MEROVINGI**, dicti Reges nostri ex prima stirpe, qui a Meroveo genus ducebant. Ado Vienensis in Chronicis: *Meroveus successit, a quo Francorum Reges Merovingi sunt appellati. Jonas in sancti Columbani Vita cap. 30. ex Surio: Dizerantque nunquam se audiuisse Merovingum in Regem sublimatum sponte aut Clericum fuisse. Eginhardus in Praef. vita Caroli M. *Gen. Merovingorum, de qua Franci Reges subi creare (MS. procreare) soliti erant usque in Valdericum Regem, qui jussi Stephanus Romanus Pontificis depositus ac detonsus aliquo in Merovingium tristes esse durasse putatur. Ubi Cod. 12. fol. 1. merito et moneta meritorius, habent Merovingorum. Merovingorum. Regnum Merovingorum. In lego Alemanni. Edit. Heroldi tit. ult. Vide Radulfus de Diceto pag. 808.**

* **MEROVINGIA**, Francia, quod a Francorum stirpe Merovingica possideretur. Anonymus de Miraculis S. Xyli lib. 1. cap. 3: *Roberto apud Merovingiam, que*

etio nomine dicitur *France*, tenetis fuit regnum.

MERQUA, Nota, signum : unde Merqua : Nomina signare : Merquier, in Charta ann. 1261. et Reg. St. Charloph. reg. ch. 260. Alio Regis Pontis et Blaueger. dom. ann. 1262. In Reg. 24. ch. 155 : *Concedimus consilibus... quod in dicta villa Bragereici sit Merqua, cum que ei- gnat et Margueritum terram et plena vinorum... Dicte Marqua sit ab una parte de armis nostris, etc.* Vide supra *Merces*.

MERRE, Idem quod *Mere*. Exod. 15. 23. Amaritudo, aqua amara. S. Paulinus Epist. 37. pag. 299 : *Quibus meminimus fratre de pacem emeram, quasi Mermannum in memine Moysi per lignum mystri, ut beatitudinem tuam sanctum et dulcissimum effutus in dulcedinem iustitiae spirituali suavitatis mutari. Idem: in Poem. 17. pag. 64 :*

*Sicut antiqui moches precepsis
Per sacrae mentes crevit, mala misera
Dolens ligna, precepsis tristes
Mera liquens.*

**MERRAMENTUM, MERRUM, MER-
RENUM, etc.** Vide *Materies*.

MERRARIUM, pro *Marrus*, *Pali-*
lus, Gall. *Marsa*, Ocharta Jac. reg. Scot.
ann. 1460. in Chartul. eccl. Gingac ex
Cod. reg. 5540. fol. 68 : *Episcopoi Gla-
guenses tenentes de nobis dictas terras...
cum universis et singulis communimatis
... in hisco, plemio, morte, Mervensis, vita,
etc. Vide in *Materies*.*

* **MERRINUS**, *[Bols merris]*. : A-
lermo la Mouche, mercatori *Merves* in
Mortalalaria commorant, pro sex pedi
Merves. : *(Compte de la refonte d'une
cloche de St. D. en 1398, Bibl. Schol.
Chart. an. 1392, p. 387.)*

MERVES, ut supra *Merves*, si
fallor, minima mera. *Rec. MSS. Ur-
bani V. PP. in abb. S. Victoria Mag-
nali. Jeanne de S. Amable oratione prope
Parisius, iuxta reverendam Matritum de arca
Merveia tenetis hospitium, etc.*

MERSUM, *Ingruphi pag. 581* : *Mene-
ria, Mansio, molendina, Mera, et
maricas, etc.* Pag. 594 : *Insulae, maric-
cas et Mera. Vox formata ex Saxonico
Mere, palus, stagnum.*

* **MERSEGERIA, MERABERIA**; pro *Mer-
segeria*, unde *Mersegerius* et *Merse-
gius*, pro *Messegarius*. Vide in his voca-
bus. Parisi. Inter reg. et abb. Gemondi.
ann. 1232. in Reg. 65. Charloph. reg. ch.
58 : *Dicitur monasterium et conserva-
possit... deponatur per terras et prata...
animalia cuiuscumque generis aut pil-
sint, libere abeque omni peccato non Mer-
segeria... Item quod possint instituere...
Mersegerium seu custodiunt in eis pro-
prietaibus. Infra Mersegeria et Mer-
segerius.*

MERSORES, Qui aquas subeunt, ur-
nitores. Matth. Paris ann. 1191 : *Ten-
dens a quibusdam Regis Richardi Mer-
sorebus ipsam subditam aquam invadentibus,
locis quae plurimis terebrant (navis)*

* **MERSORIUM**, *Stilus. Glossar. Lat.
Gall. ex Cod. reg. 521. Mersorium, secund
euse*.

MERSUINUS, Marinus proculus. Gall.
Marinian. Telon. S. Berlini : *De stu-
tione, iiiij. den. de talia celi, iiiij. den.
de Mervis iiij. den.*

* **MERTINUS**. Charta ann. 857 apud

Murator. tom. 8. Antiq. Ital. med. novi

col. 1029 : *Ei vobis non deducimus in ex-
proscripto constituto auxiliis boni Martini
nos centum, etc.*

* **MERUGIUM**, *Misericordia frumenta-
tum. Gall. Biol. metell. Ocharta ann. 1195.
apud Mirum tom. 1. pag. 268 : Quinde-*

cim modis exigit, in pars decimas Co-
munitate apud *Luccas* annuatim habebit,
mediatorem scilicet *Mengut*, et medie-
torem *steveni*.

* **MERULA**, Idem quod merula. Piana, Gall. et Graecus. Gaspar. Barthol.
Gloss. apud Ledewig. tom. 1. Belli.
MSS. pag. 242. Max. Androm. Hist. Palest. :
Venerant illi aquas et scalantes quae erat
erecta et fortificata lignis ad ciuitatem
Mervis, et admodum per eam hori-
nas aspergientia.

* **MERULA**, Avis *Egyptiacas* spe-
cies. Bernhardi de Brydenbach Iter Hier-
osol. pag. 285 : *Ibi (verna Alexandria) aces
capitulare quandoe candida et albie-
ta, quae Mervis nascuntur. Mollis
effusa et beatitudine tua sanctus et dulcissi-
mus effusa in dulcedinem iustitiae spirituali
suavitatis mutari. Idem: in Poem. 17.
pag. 64 :*

*Dicitur dicitur aucti annis
Per tantu m' vnguis emeram...
Mollis ligna, precepsis tristes
Mera liquens.*

* **MERULA**, quem perieris pectora
Merie vocati, nonnulli teurd, non
distinguenter turdum a Mervis. Tract.
Ms. de Pinc. cap. 74. ex Cod. reg.
656. C.

* **MERULANA**, vel *MEROLANA*, Locus
Roma in monte Esquilino, hanc prouul
a basilicæ S. M. Majoris, ubi ecclesia S.
Matthæi. Ordo Romanus n. 8 : *Die autem
Resurrectionis Domini precedentes se ad
S. Marium, notarium regionarius stat te-
lo qui dicitur Merolana, et salutato
Pontificis dicit : In nomine D. N. J. C.
beatis suis histerica nocte in S. Dei
genitris Mariae infantes masculi numero
teni, feminis teste. Alterius loci qui
Mervis dicitur, sed ab urbe octavo mil-
liario distans, meninat Gregorius Mag-
nus 2. Dialog. cap. II.*

* **MERULUM**, Idem quod *Merulum*,
Piana, unde sagittis impetrabuntur.
Charta Loth. II reg. Ital. ann. 868 apud
Murator. tom. 8. Antiq. Ital. med. novi
col. 68. *In aliis quoque propinquitate
modicæ turres et castella cum Mervis
et propinquacum et cum omni bellico ap-
pareat. Vide mor.*

* **MERULUM**, *Mera*, Piana, Italis
Meria, somme di muraglie non confi-
nante, ma interrotte con aqua distante
Ita Orascani. Sanitus lib. 8. part. 10.
cap. 8 : *Audire vero Rex Ascaridum
quod Henricus terra gubernatur et Ar-
menos transire, nuncius destinatus ro-
ganu ut in suo reditu visitaret. Ille
annuit. Occurrerit autem venienti Rex, et
multo honore praesentem est, ducens cum
per districtus sui castro et loca varie,
donec ad quoddam castrum perturbi, ubi
erat turris alta nimis; et in quolibet Mer-
vi erant viri duo alibi indui. Dicuntur
Rex hospiti suo, quod illi subiecti nequa-
quam... obedirent, qualiter sui est. Et
cum rex esse possemus respondisset,
excesseratque Rex: dum illorum se confi-
monio proficeret, etc.*

* *Charta ann. 918 apud eundum. Mur-
ator. ibid. col. 687. Propter stratum pre-
ceptum et dilucidandi castella in oppo-
sitione Noricorum attributum, usque cum her-
cilio, Mervis præpungacutis, appari-
bus atque foecatis, etc.*

* **MERULUS**, Eadem notio. Lib. de
Mirab. Romæ apud Montem Falac. in
Diar. Ital. pag. 268 : *Murus ciuitatis Ro-
mane habet turres 331. castella. I. e. Meru-
los 6000.*

MERA, Eadem notio. Grimaldi
citatus in Roma subterranea lib. 8. cap.
6 : *Habebat turres magnas et validas 44.
et quibus hadie quatuor tantum supererant*

*et propagacula eius Martis 444.
Chron. Parmense ad ann. 1259. apud
Murator. tom. 8. col. 660 : Et dicitur dicto
exiguo de terra Communio unigeni ex Mer-
vi, et de angulo et de fonte;* Matthæus Villanus lib. 7. cap. 108 : *A uno
de Marti ille fecit impendere per eam polo
de dicto castello. Vide Menagium in
Origo Ital.*

* **MERUM**, Territorium, districtus.
Charta Theodosii Regis ann. 576 apud
Mabill. Diplom. pag. 606 : *Concessimus,
ut quod infra Mare Adriaticum de flaco
nostra comparatus habebat,.. ac habet
concessum. Charta Hedeni Ducis ann.
716 apud Marten. tom. 1. Amplia. Col-
lect. col. 22 : *Dominum in perpetuum esse
suo domino et in Christo patre Willi-
brordi ex Meru, quod respectu ad *Romanum*
castellum, ubi et cognitum Dei interiorum...
monasterium construere.**

* **MERUM**. Epist. Petri de Condeito tom.
2. Spicileg. Acher. pag. 568 : *De cujus
(Rogita) meru Rex nostre doctiss. ultra
monum de Merum, quod de ipso nullum
timetatur, si quod abet, in dolore per-
versus abutus.*

* **MERUM EXAMEN**. Accuratio et di-
ligentia consideratio; *Maire* enim nos-
tris vel *Mere*, idem quod *Major*. Stat.
ecccl. Turra. ann. 1380. cap. 70. ex Cod.
reg. 1387 : *Cum magis consistat esse peccatum,
magis sinjungatur penitentia. Ubi
in Gallico : Comme ce soit Mere péché,
Mere penitence lui soit donnée. Charta ann.
1380. in Lib. rub. Cam. Comput.
Paris. fol. 188. v. col. 1 : *Avem apped
nos propres salutis ex Maire garantie
de servit. Libert. Laudosi ann. 1388. tom.
8. Ordinat. reg. Franc. pag. 305 : Sub-
mittitudo jurisdictionis, conuersio, virtus,
rigoribus, compulsionibus ac Meris essenti-
ales quercumque judicum competen-
tiam curare suarum. Ibid. pag. 305.
art. 42. legendum nostra, pro meru, con-
tracte scriptum.**

* **MERUS**, Potio pura vini, cui opponi-
tur *Mixtum*. Rogula Magistri cap. 37 :
*Meru cum oderint ad merulas Franci, es-
tigium comandat singulos Meru acci-
pites, quod Meru acceptum, singuli por-
triges abbotti sibi signaverint... in quibus
merulis meritis et non Meru qualeque
Frater de sua parte terras sibi, non emi-
piles, buccelles indinguant,... et ex ipso
primis Meru asinus temporis ad refacimen-
tum iam Scatula quam Nona, calidi omni-
bus cataris sufficient, extra illum Meru.
Cap. 58 : *Ab ipso die Quadragesima
usque in tricennium, propter laborem,
otium ad diem Fratris, non amplius acci-
pient potiones, id est, uina, Meru et
uino calidum. Rogula S. Casarii ad
Virginea cap. 19 : *Quae coquunt, singulis
Meri pro labore addetur. Vide Meri.***

* **MERI DEVARII**. Capitula Caroli Mag.
ad Legem Salicam lib. 8. cap. 11 : *Hui
autem merari et modo moneta sunt,
si personas et Meri fuerint, habebantur.
Lib. 4. Capit. cap. 22 et Edictum in Ca-
riaciso Caroli C. : *No aliquis bonum de-
seruit, id est, Merum et bene personam
regicere audiet. Edictum Pistense ejusdem
cap. 8. 10 : *Deserit Meru ac bene
personas : quibus opponuntur multe
cap. 18. id est, alia villori materia.
Illa curum argentei miscere veitum ibi-
dem cap. 28. cui perinde opponuntur
eum curum, quod nostri Drimeri voca-
bant. Le Roman de Gerin MS. :***

*Great le l'ordre del Baron Chavelier.
Gerbert affit quatre biens d'Orsier.*

Ibidem :

Ne sei à prendre au argent ne Ormier.

Passim ibi. L'Ordene de Chevalerie MS.:

Car en nos traces seront pris
Li treus nel besoent d'Ormier.

Chronicon Bertrandi Guesclinii MS.:

Car li tan avoit argens et Ormier.

Vide Exmerare. Sed et Lormiers nostri vocabant artifices. Regestum Censum et Fodori Carnoli : Item le Lormier qui fait envers desseins de mort qui fait autre qui n'est pas d'ordre, ou Meische.

³⁸⁵ An eo nomine atque proprio aurifaces apud nostros designati fuerint, ex laude Regesto non videtur quod intelligi. Et quidem alii artificibus commune fecit maxime his qui opera elaborabant inaurata vel inaerigata, quibus non nisi murum aurum adhibere licet, unde epithippiorum, calcarium et clavorum opifices, quod hinc inaurari solitum erat. Lormier nuncupatur : neque enim cum Furestre, qui eos olim, nescio quo vade, Lormiers appellatos afferit, a loris faciliendis sic dictos opinari possum. Vide Lormarius.

* MERUUS. [Morus. DIEP.]

MERUWEGI. Vide Merovingi.

MERWORPHIN. Lex Longob. lib. 1. tit. 38. § 4. [oo Roth. 276.] Si servis Regis oberos, aut vocaria, seu Merworphin, aut quamlibet talem culpam, seu minoren, fecerit, etc. Ubi Glossa. Merworphin, aliquem de caballo proponit. Anglo-Saxon. Merre, equus. Germ. Mer, equa. Werphen, dellicere. Vide Marwhorfin.

1 MERZADRUS. ut mox Merzator. Memorial Potestatum Regiens. ad ann. 1281. apud Murator. tom. 8. col. 1148. Et stationis dicti palati novi Communitate fuerunt ad pensionem Merzadris.

1 MERZARIA. Minuta merces. Gall. Mercaria. Vox Italica. Statuta Montis Regal. pag. 113 : Ita quod omnes condicione volentes pannum et merces, sive Merzarias, illas conducere quo voluntur sine solutione predicta, etc. Vide Merzaria. His.

* MERZARIUS. Minutarum mercium propria. Gall. Merzaria. Charta ann. 1212. apud Murator. tom. 4. Antil. Ital. med. sev. col. 711. Merzarios Melius ponam et tendeo in bina Merzariorum. Ferrarie, et eidem dabo et assignabo stationes quatinuscumque voluerint. Correct. Stat. Cadubr. cap. 40. Quod Merzarii forentur non possint vendere, nisi super nundinas vel mercatis Cadubrii. Vide Merzaria.

1 MERZATOR. Minutarum mercium propria. Statuta Vercelli. lib. 7. fol. 212. vi. Qui etiam promulga de non exercendo diebus liberis cuiilibet cononicis Mesagium panis, id est, quinque pants librae, de vino autem ad menutrum trium pitaforum. Vide Mesagium in Merzaria.

1 MERZET SALOMI. Martyrium Salomonis. Chron. MS. Eccles. Nannet. anno 876. Salomon Rex religiosissimus crudeliter ab impio apud operarios quod dicitur Bresia. Transversiter passus, quibusdam Episcopis, effossis oculis occiditur, et peribusque annumeratur. Unde et locus in quo occisus est, usque in hos dies, Merz Salomi, id est, Martyrium Salomonis nuncupatur. [o] Merz Salomi editum tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 221.] Hinc forte.

MERZINA. [Homicidium, muritrum. Gall. Meurtre, sonat] in Charta Jacobi Regis Aragonum ann. 1280. tom. 8. Spplegli pag. 270. Et criminis falsae moneta, et falsi testimonii, et criminis Merzina-

rum, et latrociniis publicis, sive aggressoribus viarum, etc.

1. MESA. Charta Swecica ann. 1314. apud Joan. Schefferum ad Chronicum Archiepiscop. Upsaliensem pag. 229 : De capturâ cœcum, de qualibet sagena qua habuerit pro manu sua duas Mesas unam Mesam : qua vero unam tantum, dimidiat Mesam. [o] Idem quod supra Mesas. Vide in hac voce.]

1.2. MESA, vox Hispanica, Mensa. Charta Hispanica ann. 1210. apud Anton. de Yepes in Chron. Ord. S. Benedicti. fol. 25. mirtas de Mesa, et 150. solidos pro servitu de Mesa, etc.

1.3. MESA pro Mesa, vel Mansus. Testamentum Matthei. Vitae Com. ann. 986. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 88 : Ipsa clodes de Villa magnis et Caucano cum ipsa ecclesia, et ipsa Mesa Cogiano cum ipsa ecclesia cum ipsa clodes qui communat cum Aldone.

* MESACRUM. Papaver, apud Aliabat. Glossar. medic. Ms. Simon. Januensis. ex Cod. reg. 6350.

* MESAGARIA. Legatio. Vide infra Mesagaria 2.

1. MESAGARUS. Officium monasticum, f. cui prædiorum rusticorum cura demandata erat. Necrolog. MS. S. Marialis Lemovic. Mesagarus facit cassos et solvit prebendas et debet tradere sacratissimis v. solidos. Et infra : 11. Kal. Nov. Mesagarius facit pitanianum.

1.1. MESAGIUM. Modus agri mansionalibus et redditibus rusticis instructus. Charta ann. 1224. apud Madoc Formul. Anglie. pag. 29. Super oblationibus Mesagi ejusdem Hardinge, et pane benedictio et candelæ... de dominico Abbatis in eadem villa. Mattha. Paris. ad ann. 1259. Et quantum ipsi in edificiis et spatiis litoribus augmentatur, tanto prior et conventus in donis suis et iuribus angustantur : quia redditibus, quia Mesagius fratribus collatis reasperant, sibi nunc perserunt. Charilaria. S. Trinitatis Cadomens. fol. 42 : Ailmerus Hod. pro uno Mesagio IV. communes comores. Vide Mesagium.

1. MESAGIUM. strictius pro Manso, domo, habitatlo. Charta apud Madoc Formul. Anglie. pag. 57 : Hac carta mes confirmavi Ricardio capellano Comiti, quoddam Mesagium cum crota... quod est inter domum quod pater meus tenuit, et inter domum quam Ricardus carpenterius tenuit. Tabular. S. Vincenti Cenoman. Mesagium, quod Mesagium iusta ecclesiæ ad habitationem monachis, nec non measuram cum quatuor stipendiis prætorum. Vide Mesagium in Merzaria.

1.2. MESAGIUM PANIS. Cordinum panis pondus. Tabular. Vivar. Eccles. Singulis diebus liberatus cuiilibet cononicis Mesagium panis, id est, quinque pants librae.

1.3. MESAGIUM. [Gallice Moison] : Eodem die, pro abbate Geraldio quatuor libras et XX. sol. helemosyne super molendino de Anerio et toto priorato, ita tamen quod debemus facere anniversarium suum ultimo die Mesagi de Anerio et bonam pitaniam, et mesagarius caseos. » [Obituarium S. Martialis Lemovic. f. 18. v.]

* MESAILHA. Item quod Mesalha. Obodus seu mesalha, que est 24. pars solidi. Charta Phil. Pule. ann. 1301. in Lib. Cim. Comput. Paris. fol. 127. v. col. 2 : Pro militari Mesailharum parvorum tertiam partem plus... percipiet.

MESAILHATA. Modus agri, apud Occitanie. Charta ann. 1300. in Regesto Phi-

lippi. Pulcri Regis F. ann. 1300. nunc. 49. Quinque argenti et unum Mesalitam vinearum quartandarum de Plaisance. Sic scripum, sed nescio ap non scribendum fuerit. Mesalitata. Vide Medalla. [Bene Mesalitata, hoc est, redditus unus Mesalha. Vide Mesalha.]

* MESALITA. Mensura dinaria, pretius unus Mesalha. Consuet. Carcass. in Reg. L. Charnoph. reg. ch. 8. Preco sini debet habere Mesalitam vini de quo præconizaverit, vel unum obolum nigrum.

1. MESALITA. Idem quod obolum, seu mesalita que est 24. pars solidi. Deliberatio trium Statuum Occitanie super Johanne Rege in carcere detento, tom. 1. Annal. Tolos. Inter Instr. pag. 94 : Et ultra pro summa quinqueginta librarum unus Turonius ; et pro summa virginis quinque librarum modillum, unus obulus seu Mesalha pro qualibet septimanâ. Eadem habentur in Litteris Caroli Johannis Reg. Franc. primogeniti ann. 1338. tom. 8. Ordinal. pag. 108. quibus predictam deliberationem confirmavit. Eiusdem notiones Mesalite infra, si tam en bono scriptum.

2. MESALITA. Mensura frumentaria. Bulla Innocentii IV. PP. ann. 1248. apud Illust. Potanum in Antiquit. Horis pag. 404. Quatuor Mesalites frumenti et sex de spelta tempore ecclesiæ, et duas salinas maris mundi in vindemia et duo patera jambonibus portæ in Natale Domini pro ipsa ecclesia. S. Jacobi. Item quatuor Mesalites frumenti et sex de spelta ad communem. Mesalites civitatis Orléans, qui per tempora erit pro ecclesia S. Marie et scolasticis S. Fortunatus.

* MESALITA. ut supra Mesalha. Charta ann. 1138. Inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 445. xxv. de Mesalitis in uncia, et in xx. sol. denariorū, tantum duos solidos de Mesalitis, etc.

* MESAMARE. Gall. Mesamer. Non amare, odio habere. Lit. remiss. ann. 1354. in Reg. 95. Charnoph. reg. ch. 191 : Hennequin l'Allement Mesamare, vituperans et seisi signe de lui (suppliant) haïr et voloir mal.

* MESANCULA. rectius Mesancylon, a Greco μεσανκύλος. Genus telli in medio amentum habens. apud Gall. lib. 10. cap. 25.

* MESARANA. pro Mirra, apud Aliabat. Glossar. medic. Ms. Simon. Juuenus. ex Cod. reg. 6350.

* MESATGARIUS. [Gallice Messier : Vide Mesagium.]

1. MESATICUM. pro Mensaticum. Anna aut cibus ad unum mensem. Dispositio rel. familiaris Cluniac. facta a Petro Abate, apud Bales. tom. 5. Miss. pag. 44. Mensatica per decanias constitui, et ut Conventum Cluniacensem de pane, de foie, et carum sagittinis quibus de Decanis uno mense, quidam duobus mensibus... procurarent, ordinaveri... Decanum de Cavaricaco procurabat totum Septembris, decanum Cluniacensem totum Octobris, et decanum Novembrem, etc. Hoc Mensatica ita constituta sunt, ut non tres tantum negres mutatis, sed variis frumentis aut plus sive minus ad operis industrias cuiusque diei obedientiariorum sum dicuntur granario, dent, sed quantum necessarium fuerit. Vide supra Mensatica.

1. MESAULMI SEPVI. Mediastini, obiectissima quaque munia inter servos obutetas. Vocabul. Sussannel.

1. MESAUOLUM. Mediana janua, vel in aula mediulmo locus. Idem Vocabul.

* MESCADERE, Gall. Mescheoir, Male

accidere. John ill. in S. Ludov. edit. reg. pag. 180 : *Sa il vous en est Meschue, ce est à bon droit.* Lit. remiss. ann. 1065. in Reg. St. Chartoph. reg. ch. 671 : *Heme-quin... le chevalier chaudrelle cuide... frer le chevalier John... d'un coulet... s'escriva et ghercille ledit John, sentant que en tel-lur siéde Meschue audie hançqua par son oultrege. Guill. Guilart. ad ann. 1267.*

Il convient que nous Meschue,
Se par herez nos deuours.

Hinc Meuscanche et Meuchance, Infortunium, adversus casus. Cons. Petri de Font. cap. 18. art. 26 : *la Meuscanche de l'escusson de se fame, etc.* Lit. remiss. ann. 1401. in Reg. 155. ch. 278 : *Ioculii Denisiori molt amers et quedans sa male Meuscanche, assur tout apres en resuillant le chat qui dormoit, etc.* Consolat. Boetii lib. 2. M. :

Cest coint que nous Meuscanche,
Comment j'en va bonnes chances.
Pour Meuscanche qui il avengie, etc.

La Mapemonde Ms. cap. 18 :

So ses premiers biens relouquet,
Pour Meuscanche qui il avengie, etc.

Unde Abit de meschane, Infortunii seu paupertatis habitus, in Lit. remiss. ann. 1400. ex Reg. 155. ch. 359 : *Le Dimanche gras ung nommé Simonet,... demourant en la ville de Avise en Champsaigne,... print l'abit de Meuscanche, qui est une chose accoustumée ledit jour en ladite ville, et se représente le seigneur de la grant lere, qui se nomme et appelle le maire des chastez.*

MESCALIA, Annona mixta, Delphinatus Mescal, alias Mescula et Mixture. Differt autem Mescalia a mixto blado, quod hec ex hordeo, frumento et avena simili mixtis constet: illud vero ex frumento et secali hyberno. Charta ann. 1224. ex Tabulario S. Roberti de Cornillon: *Quinque sextaria bladi bruni seu Mescularum. Vide Mesculanum, et Mixtura in Mictrum.*

* **Mesti, eadem forte notione, in Pedag. Bapal. ex Chartul. 21. Corb. fol. 88 : *Le sacre de Mesti, xiiij. den. Bla mescel vero dicitur frumentum corruptum seu vitatum, apud Ballon. Ms. cap. 47. pag. 97. r. col. 1. Vnde qui videntur manuatu, ou bis qui Mescal. Cest se je ai presé à auchi fourvouz tous assis, et il le me veut vendre Mescal, je ne le veux pas tenir à prendre.* Lit. ann. 1378. tom. 8. Ordinal. reg. Franc. pag. 390. art. 2. Se ledit blide ou greins estoient embouqués ou Mescal, etc.**

* **MESCAPIRE, Idem quod Forisfacer; sed ex errore potius et supino negletiu, quam ex animi deliberatione seu ex pre cogitatione malitia, Gall. Méprendre. Pact. inter Phil. reg. et Guill. episc. Paris. ann. 1222. inter Instr. tom. 7. Gall. Christ. col. 98 : *Episcopus autem quando dictos assuntem ministeriales, bona fide sine Mescapire versus nos, etc.* Vide Mespistare et Mesprendere.**

MESCHENIUM. [9] Crimen, delictum.] Charta Ludovicil VIII. Regis Fr. apud Hemereum in Augusto Viromand. : *Rogavimus ipsum Capitulum ut sententiam excommunicationis quam nulli in vos, pro eo quod quemdam hominem de Fontanis beneficiatis pro Meschenio panis, etc.*

MESCHENINGA. Vide Mischennung.

MESCHIDA. Vide Mischina.

MESCHITUS. Vide Mescihus.

MESCHITA, MESCHIDA, MERQUITA, Tempium Mahometanorum, Turcis Mes- sit, seq Mescit, quo nomine proprie appellan tempia et lignis fabricata, qualia scilicet ab his extrahuntur, quem nec-

dum Imperii crevissent opes, ut auctor est Leunclavius in Pandecte Turcico n. 20. Innocentius III. lib. 18. Epist. 184 : *Quinetiam Iacutius, Imperator ob gratiam Saladini fieri fecit in urbe C Politana Meschitam. Charta Jacobi Regis Aragon. et Majoricarum ann. 1230. apud Guesnatum in Anjal. Massil. hoc anno n. 8 : Laudamus vobis... infra civitatem Majoricarum (iuxta paulo ante expugnata) Alaudub Rex Martitanus) et extra, 300. domus et una Meschita in ipsa civitate. Charta ann. 1250. Vendimia meditacione cuiusdam Mequita, cum dominis ejusdem Mequita. Mescita, in Epistole Alfonsi I. Regis Aragon. et palatio eius. Mequita, in Foris Ocas anno. 1347. fol. 30. apud Rodericus Tolet. de Reb. Hisp. lib. 5. cap. 16. lib. 6. cap. 23. 25. lib. 7. cap. 8. lib. 8. cap. 12. lib. 8. cap. 14. et 17. et in Hist. Arabum plures, apud Anton. Brandao. lib. 15. Monach. Lusitan. cap. II. Waddington ann. 1840. n. 10. in Historia Pinnatensi pag. 689. etc. Mequita, in Actis SS. quinque Martyrum Ord. Minorum apud Bollandum tom. 2. in Chronic. Petri IV. Regis Aragon. lib. 2. cap. 16. Vide Stephanum Baluzium lib. 2. Miscalian. pag. 268. etc. Mequita, in Foris Ocas anno. 1376.*

huius non erat excepto ne quis.

Monsieur. Syneque, Mescita.

Et toutes Lois de tous langaiges.

Y ont mis et mettent leurs gages.

Meschita etiam dixit Dantes in inferno, cant. 8.

Quod Porro Innocentius de Mescita C Politana scriptum firmatur ex Scriptoribus Byzantinis. Primum etiam Saracenum Tempium in Praetorio Imperatoris extuctum Michaelis Balbo imperante, tradit Constantinus Porphyrogenitus de Admin. Imper. cap. 21. Malsamam Saracenum Principis, qui CPolim obadebat, rogatu. Quo loco Tempium istud *mescolio* appellat Constantinus, nisi legendum sit *mescolio*, ut Meschitam intellexerit. Illud dirutum fuisse, et a fundamentis eversum in quadam seditione, Alexio Angelo Imperante, auctor est Nicetas Choniates lib. 3. sed mox instauratum constat, cum idem tradat a Francis, expugnata CPoli, direptum et incussum. Tempio isti Saracenum, quod ad Septemtrionalem urbem pertinet, obversabatur, prout vocem fuisse, in hanc Mescitam, nisi mendax subtilis legendumque peritur. Quamquam non nobis habemus sicut etiam retineri, eaque appellatione doulatum Meschitam Saracenum, a situ dici posse, quod in Praetorio extitisse probabile est: *mescolio enim Gracis receptionib. Castra significat. Jam vero Mescitam CPolitanam ab Isaacio de novo instauratum post initum cum Saladinio fedus, tradunt etiam Mattheus Basilius ann. 1188. pag. 104. et auctor Hist. Hierosol. in Gestis Deli pag. 1159. Dignum, inquit ille, quod urbs illa solo tenus eversa procumberset. Nam si fama creditur, non vis polluebat Mahumeris, quas perfidus Imperator inducerat fieri, ut fedus quod Turcorum conjuratus intaret, obligavitis confirmaret.* Vide Ducan Historia cap. 13. et Oraculum 4. Leonis Imperatoris.

MESCA, Mistio, ex Hispanico Mescia.

Liberates Regni Majoricarum MSS. Ex quo possit fuerint res venales, non quo plus venders possit pretio posito, sed totam vendit rem venalem, nec facias in ea Mesciam ullam. Vide Mescia.

* **MESCLANIA, MESCLANTIA, MISCLANIA, MISCLANTIA, RIXA, pugna,**

Ital. Mischia, Gall. Rixa. Stat. Bonon. ann. 1250-67. tom. III. pag. 662 : Item statuit, precepit et ordinari dominici protestas quod si aliquis Mescianus, rixa, vel furuit, seu maleficium aliquod factum fuerit, etc... Et tom. II. pag. 97 : Statuimus quod nemo de aliqua societate armorum et artium civitatis bon. vadas, seu trahat ad rixam seu Mescianiam (Mescianam '90; — Mescianam '92; — Mescianam '93) [FR.]

MESCLANIA, Annona mixta. Charta Roberti Comitis Claromont. ann. 1344. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 228. Concessimus domui de Boschet tres armenta primum et tres eminas Mescianas debitas in census de Saureis. Vide Mesciana.

MESCLARIA, perperam pro Mescalaria, Domus leprosorum, Gall. Mescellaria;

Mescellaria, Normannia et Vasconibus idem qui leprosorum. Charta ann. 1281. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 507. Lega pro renuedio et mea cessione libras Turonenses, monasterium ecclesie hospitalibus, Mescellaria, capellis et pauperibus in civitate Tolosana. Guill. Archip. Tyriens, continuata Histor. Belli sacri, apud Marten. tom. 5. Ampliss. Collect. col. 588 : Ne demors quaires, puisque le jone Roi ot porté contre que le Vicari Mescel fu mort. Devent ce qu'il fut mort, manda-t-il tous ses Barons, qu'ils viennent à lui en Jarraslem, et il i vindrent. A ce point qu'ils vindrent trépasser li Roi Mescel de cest siecle, et furent tuit à sa mort li Barons de la terre. Vocis etymon a Latino missellus, quod leprosi conditio omnium misererrima sit, accersunt plures: ab Arabicco Mescora, Lepra, deducit Thomasinus tom. 2. Orig. pag. 407. Consule Menagli Origines Gallicas in voce Mescella. Vide Mescellus et Misselli.

MESCLATUS PANNUS, Varli fili et coloris. Charta ann. 1329. ex Archivis S. Victoris Massil. : Item unum pavnum de serico croceum, alium Mesclatum; item due petis de tela. Vide Mescela.

MESCLELANA, Idem quod Mesciania, Annona mixta, miscellum frumentum, nostris Mesciane. Libert. castri novi de Arrio ann. 1350. In Reg. 185. Charoph. reg. ch. 36 : Cognito ponderum et mensurarum, cornuum minus sufficiens, paucorum falisorum et falsa Mesciana, ac cuiuslibet mercatarii ita quod legendum est, tom. 5. Origin. reg. Franc. pag. 6. et 9. et tom. 8. pag. 267. art. 2. Reg. cens. dom. 44. Nove ann. 1418. ex Cod. reg. 9800. fol. 30. r. : Une querre de Mesciane de sens pour une lave située au terrer de la varenne.

MESCREDENTIA. Suspicio, Morescence, ex Mescroire, suspicari, non omnino credere. Vetus Charta apud Basilum in Coimbrus Pictav. pag. 389. Per istas Mescredentias auditas accepit Hugo seum sumum in hostaticum, dedique ei Comes per talentum conventum, quod si ei maledicet de istum conventum, de Gentio nichil faciat et servisset ei jam amplius.

* **Lit. ann. 1372. in Reg. 111. Charoph. reg. ch. 267. En dénonçant disurent qu'il avoient perdu certaine laine, qui d'une loge tenant à la loge de la maison là où demouroit ledit prisonnier, leur avoient esté ôtées et emplies, et en Mescroient plus ledit prisonnier que aucun autre, et finlement fu dit dudit Grison qui n'en savoit qui Mescroire. Occurrat passim.**

At vero Mescredentias, pro incredulitas, paganorum religio. Prol. ad Chron. S. Dion. tom. 8. Collect. Histor. Franc. pag. 158. Si ne fu pas sans raison (la

France) dame et rénommée sur autres occasions, car elle ne souffrit pas longuement la servitude d'ydolatrie né de Mescreance. Eadema Chron. Ibid. tom. 7. pag. 144. Fisi il abbd Hues baptizer aitane Normans... alant retrouerent leur gens, et pale reprirent leur mescreance, et vequerent paten, aussi comme devant.

* **MESCHOLLUS**, Arcus, fornix, locus concameratus. Charta adnot. ann. 1415. In Reg. 188. Chartoph. reg. ch. 328 : Item pro tribus symmetris terra, sitis ad Mescollum sive ad cladem facti quatuor de nariorum Tolosanorum. Vide supra Clota 1.

* **MESCHOLIA**, Mesequieria, Mesequerius. Vide infra Mesequerius.

* **MESELA**. Annona mixta. Computus ann. 1322 : Guido de Groles castellanus S. Saturnini computativus de blado, silagine, Meseila, avena, gilla, cera... que recipereat a cellarior. Leg. f. Mescela. Vide Mescela.

* **MESELARIA**. Vide Mescalaria.

* **MESELLA**, Bonorum mobilium communitas inter conuges, Gall. Communautas mobilis. Regestum Parliamenti ann. 1267. apud Duxbinius Histor. Castil. inter Probat. lib. 8. cap. 8. ubi de rebus Mathildis uxoris Philippi : De medietate vero Mescelia quam similliter cum aliis acquisitis pertinat a Regis, quoniam Regis tenet, nihil adhuc est determinatum. [Vide Mescella.]

* **MESELLA**, Prediculum rusticum; qua notione intelligenda quoque videtur vox Mescelia supra Conc. Paris. VI. ann. 889 : Sunt et illi eruditissimi funeratores, qui tempore necessitatibus pauperibus commode volunt, nisi Mescellas suas et discendas et praesilia, etc.

* **MESEMUTHI**, Mabumetani. Chron. Romualdi II. Archip. Salern. apud Mutor. tom. 7. col. 199 : Mescemuthi autem sunt undique per terram et mare obedientes Christiani vero qui in ea erant, illis viriliter resistebant.

* **MESERIBIA**, vox Graeca, Meridies. Vita S. Theoderic Metensis Episc. scripta a Siegerberto Levita S. Vincenti apud Leibnit. Script. Brunsvic. tom. 1. pag. 308 :

Quatuor, enca, plena per quatuor apices portas : Sicut Anatol. Dies, Mescembria, Aries, Qui videt ecclesia, christus ostendit salutem.

* **Mescembria**, in Vita S. Neotti tom. 7. Jul. pag. 300. col. 9 : Quod hinc a septentrionali plaga occidentalis processuerat, ac moravatur in partibus ab anatolo ariquo Mescembria et opposito remoluisse, sub glaciis tamquam dyse algore, fida aliquis caritatis semper feribus ardore. Vide supra Mescembria.

* **MESERIBA**, Fall., errare, cui praefizat Gallicum inde, i. e. mai, unde Mesceria, mescellae dicimus, ut observat D. Socinus ad Litteras Guidonis Comit. Nivern. inter Ordinat. Reg. Fr. tom. 8. pag. 117 : Jurare tenuerunt quod judicium hominum fidei fecerint, et si in hoc Mescembrii, fecerint ignorantes. Hinc Mesceria Poetus nostratibus. Le Roman d'Athis MS. :

Male je sui si vous aviez
Des uns plus de l'autre,
Dont un plus que autre Mesceria.
Si vous plaire si l'emanderie.

Mesceria ibid. Sed soni gratia :

Et en leur voix reconnaissent
Qui n'avez pas trop Mesceria.
Ne perdez votre bonté.

Le Roman de Cleomedes MS. :

Car qui per viles vest servire,
De s'assur bien des Mesceria.

* **Mesceler**, eadem notio, in Poem. reg. Navar. tom. 3. pag. 10 :

Po n'a pas pour qu'les vos croie,
Se la dure de vos ne le servira.

* **MESERASUS**, [Merieris]. (Gloss. Lat. Gal. Bibl. Instal. E. 88. XV. s.)

* **MESERIA**, Quod pro mensura exiguntur. Tabul. S. Albin. Andegav. ann. 1369 : Fulco de Torelo minor miles... vendidit et concessit... omnes fructus quos habere poterat in... anomagis, avenis, avenaginis, bennis, præsoriis, præsoraginis, Mesceria, bonagis. Vide Mesceria.

* **MESEROLUS**, Falcula, Gall. Faucille. Stat. Mutin. rubr. 388. pag. 80. r. : Nulla persona eudeat metra herbam in blavia cum Mesceria vel alio ferro. Vide infra Mesceria. Mesceril vero, nisl legendum est Mescel, Mansio cum agri portione, in Charta Caroli V. pro confart. cleric. Pontis ann. 1374. ex Reg. 106. Chartoph. reg. ch. 615 : Item sur un Mesceril que tient Guillaume Martin, assis près dudit cloe. Vide Mesceria.

* **MESFACERE** se, Seum reum erga aliquem constitutere. Charta Johanna Comitis Flandri ann. 1325. apud Baluz. tom. 7. Mscell. pag. 264 : Et si non solventur singulis annis mille libra, sicut dictum est, posset idem dominus Reg sine misericordia ad res meas et hominum meorum assignare donec solutio compleatur. Vide Mescare, et Mescare.

* **MESFACTUM**, Crimen, male actum. Charta Willi. de Damptena ann. 1228. in Chartul. Campan. ex Cam. Comput. Paris. fol. 205 v. col. 1 : Faciam etiam iurare pavessores meos... quod si aliquis Mesceril custodibus memorari per me vel per aliquem ex parte mea, videlicet, si violenter infringatur de terra vel domo ipse venirent ad dominum contumaciam cum feodis suis, donec Mesfactum asset planaria omnemdatum. Vide Mesfacto.

* **MESGA**, Serum lacis, vulgo Moegus. Statuta Ordinis S. Gilberti de Sempregham : In remotoribus grandis assertoribus certus numerus ovium ad opem comedere, qui ibidem fuerint, mercenari, secundum quod Mescga ibi abundaverit, et secundum numerum ibidem commorans. [Chartul. SS. Ordinat. Cadom. fol. 55 : Familia serum frumenti bidentes, et habentibus Mescga cum berceris, etc. Rursum occurrit ibid. fol. 60.]

* **MEGETUS**, f. Equalis, postular Mescela; hic quippe, præster expensas in equo nihil refertur. Computus ann. 1303. apud D. Brusel tom. 2. de seu feud. pag. CLXXXVII : Et pro rurino LX. pro Mesceta III. lib.

* **MEGETON**, Alutaribus, Gall. Mesceler. Charta Ludovici Junioris Regis Franc. ann. 1190. apud D. Brusel tom. 1. de seu feud. pag. 588 : Concessimus et nunc in posterum Theod. uxori Yvoni la Chose et ejus hereditario magisteriorum canonicorum, baudicorum, autorum, Mescycorum et burseriorum in villa nostra Prieurie.

* **MESIGERIUS**, Alutaribus, ut supra Mesceria. Gall. Mesceler. Obituar. Ms. hospit. S. Jac. Meledan. : 29. Mai. Nov. Obit. Petronilla soror istius domus, uxoris quondam defuncti Michaelis Mesceleri, qui dedit nobis certum librum. Tres. Mescerchier, eodem sensu, in Lit. ann. 1311. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 507. et Mesceller, Ibidem pag. 509. Unde Mesceler, Alutaribus arte prepa-

rare, in Stat. Bellar. art. 7. ex Lib. rub. fol. magn. domus publ. Abbavil. : Quis nolis archons ne soli houchids de mouton, ne Moeguchids. Hinc Mesceria et Mesceris, Alata, vulgo Peau passus ex Indijs. Lit. remiss. ann. 1304. in Reg. 167. Chartoph. reg. ch. 93 : Le supplément print six ou huit eschells de fil blanc, un pou de Mesceris. Aliud ann. 1404. in Reg. 168. ch. 380 : La supplication trouve en toculi écrits une bourse de Mesceria à usage de femme. Une chemise et une poche de Mesceria in aliis ann. 1420. et Reg. 174. ch. 812. Vide Mesceria.

* **MESCHABRE**, Gall. Mescervoir, Male habere, vulgo Maltrater, outrageer. Lit. remiss. ann. 1376. in Reg. 107. Chartoph. reg. ch. 368 : Et adonec s'entreprendre à rancuner et à Mescervoir l'us l'autre.

* **MESIDA**, Marrubium. Glossar. vet. ex Cod. reg. 7612.

* **MESILLUS**, Parvus mos. Gloss. Isidor. Ubi Gravibus : Scribe mesculus, a mos, ut a deo, flosculus. Ex Feste, qui Catonem hoc vocem usum prodidit.

* **MESIN**, Glans, in Glossa interlineari in Grammatica Smaragdi MS. [Mescen, eadem notio Britannis.]

* **Nostris Mesceris et Mesceris**, pro Mesceris et Mesceris, Cerase species et Cerasus alivertris. Lit. remiss. ann. 1478. in Reg. 197. Chartoph. reg. ch. 418 : Le suppliant s'arresta à l'endroit d'un Mesceris ou avoit des Mescres... lequel aliter de challeur es print à cuillir desdites Mescres pour soy refrochir.

* **MENIO**, Prestatio quæ a subditis et vassalibus domino fit, idem quod Tellus. Vide in hac voce. Statuta Vercell. lib. 7. pag. 203 : Non tenetur de aliquibus fodis vel adequantibus seu Mescionibus impositis per Commune Vercelliarum, etc. Vide Mescio.

* **MESIS**, pro Mensis. Charta ann. 1064. inter Instr. tom. 8. Gall. Christ. col. 171 : Teneat charta donatione vel gressuacione ista in dies Decembris.

* **MESILLA**, Vide Mescilia.

* **MESLEA**, ut mox Mescilia. Charta ann. 1308. in Chartul. Domini Del Ponti-Uar. : Quod nuptias Gaufridus vel servitios ipsius hominidium vel furium vel aliud quidquid, Mescilia scilicet, vel aliud quidquid super quo irrotari debet, perpetuare voreretur, etc.

* **MESLARE**, a. Gall. Meler, Immiscere. Edictus Philippi Pucri ann. 1330. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 36 : Quod nullus campator, nec mercator, nec aliis persona sint nisi Mescleare monetas per nos prohibitas ut nullum cursum habent, cum bona moneta quam de praesenti curri facimus.

* **MESLEIA**, Mescilia, Mescella, Mescilla, Rixa, que non tantum verbis, sed etiam facto committitur, nulla tamen preseunte certa animi deliberatione, sed et infortunio, ut est in Legibus Malcolmi II. Regis Scotie cap. 15. § 4. et opponitur foliaria, que si certo et liberato delinquendo animo. Statuta MSS. Caroli I. Reg. Sicil. cap. 19 : Tuncque que nos appelle Mescilia [Charta ann. 1308. ex Archivis Ecc. Nanc. : Si homo Episcopi fecerit Mesciliam in terra Comitie, et deprehensum fuerit ad Mesciliam, iurificatum, tollitum ad Comitem, et postea punitur. Charta Communis Peronneana ann. 1307. : Si quis cum aliquo infra justitiam Communis Mescilia fecerit, Major accedens utriusque personam tenere jubet. Charta Radulphi de Ciarromonte ann. 1304 : Omnes contraria, i. infractiones trahit, emendatio-

non sanguinum, et omnis Melles sine sanguine advenit pust.] Tabularium S. Victoria Paris. : Justitia latronis, sanguinis, et Melles. Ibidem : Et scilicet quod in tenuis predictis mihi restauit Melles, sanguinem et latronem. Le Roman de Vacce MS. :

Tu vies où à Melles, qui se départ saign.

Hinc Melletores dicti rixosi, qui amant melles, Gallo Quercilius. Statuta College Cornub. ann. 1320. apud Lobineu. tom. 2. Hist. Paris. pag. 508 : Casuam invicem et singuli se sis... violatores sui frateres nocturni, vel arribandi de nocte, brigosi, rixosi, vel Melletores. Unde Melles nostratibus Poëtis. Le Doctrinal MS. :

Li hom qui par osseste est Melles et osseus.

Alibi : Et sunt tel et Melles, et malus grand bœuf. Ibidem :

Et sunt tel et Melles et plain de postemur.

MISCILLA. Charta Theobaldi Comitis Campanie ann. 1200. in Tabulario Campan. Thuanii f. 78 : Quatuor iuristi erunt, qui mea iura et villa conservabunt. Si Miscilla in villa facta fuerit, qui inde accusabitur, ex tertio purgabili : et si unus iuristus Miscillam viderit, reus se purgare non poterit. [Statuta Patav. rubr. 45. Hoc tamen statutum non habet locum in iuramento, Miscilla, aut in præsto.]

MISOLA. Tabular. Campan. Thuan. : Si Misola in villa facta fuerit, qui inde accusabitur, ex tertio purgabili : et si unus iuristarum Misolam viderit, se purgare non poterit.

MESCLA. Arvernorum dialecto. Charta Bernardi de Turenne ann. 1270. apud Baluz. tom. 2. Histor. Arvern. pag. 511 : Et si i a Mescle et om i trai gian audiment per la Mescle, LX. scd. 2 la mero en Bernar de la Tor, hoc est, Si vero accidat mescle, in qua noctu gladii distinguntur, LX. solvantur scdidi.

CALIDA MELLEIA, Philippo de Beaumanoir cap. 08. Cauda mellea. Idem cap. 56. sit bellum trifariam moveri, aut indici, verbis, provocacione, et facto, beluti, quae Caudas Melles sourde, en tre Genitili-homines, fuit genitilis d'autre, Chateletum in Statuto Roberti II. Reg. Scottie. cap. 8. 9. Motus calidi comitatu in Statuto S. Ludovici in Diversi. 98. ad Johnvilliam pag. 584. Chaude coile. in Consequetud. Silvaneart. art. 96. 110. Tabular. S. Genovefa. Paris. ann. 1341 : Et successi justitiam sanguinis de primis, in ea calida Melles in dicto hospites, etc. [Charta Philippi III. Reg. Franc. ann. 1277. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1932. Bailliu nostro predicto pro nobis in contrarium dicente, omnem justitiam ibidem tam de jure communis, quam ex longissima prescriptione ad nos pertinere, excepta justitia de mobilibus cataliis et calidis Melles sine morte et maledicio, quam dictus baillius recognovit ad dictos Abbatem et Conventum pertinere. Calida Melles, in Charta ann. 1352. Reg. 80. Tabul. regt Ch. 408.]

Horum delictorum cognitione et jurisdictio eadam persimpe nomine appellatur. Legibus Scottie mellea cognitio ad Barones pertinet, a quibus ad Vicecomites provocatur, ut est in Regiam Majest. lib. 1. cap. 8. § 7. Adde Fletam lib. 2. cap. 51. § 21.

v

MESLETA, in Constit. Sieci. lib. 1. tit. 16. ubi perperam Vespas legit Melles.] MISLATA. Concil. Lillebon. ann. 1020. apud Marten. tom. 4. Aeneid. col. 117. Et si in exercitu, vel in curia, vel in via curia vel exercitus, Mislata evenerit, etc.

MELLIA, tom. 7. Spicilegi Achieriani pag. 227. Mischie Italia est rixa. Misles dicit Joan. Villaneus lib. 8. cap. 28. ¶ MELLIA. Spicileg. Achier. tom. 9. pag. 198 : Si quis autem extraheret gladium in Mellia super alium, et ex eo non percussus, quindam solidos nobis solvit. Statuta Eccl. Meldens. apud Marten. tom. 4. Aeneid. col. 909 : Item, diu trice inhibemus ne dicti archidiacconi vel eorum officiales de dominis Dei, vel de ecclesiis, seu cimetières violatis, neque de Mellis factis in eisdem.

Nostri Melles, interdum idem quod Multitudo, turba : vulgo Tropue, foule. Lit. remiss. ann. 1579. in Reg. 205. Charoph. reg. ch. 285 : Una Melles de gen, qui estoient assemblés au lieu de Semur pour cuider avoir les pastis de certaines noces, etc.

MESLEIARE, Rixari. Vide supra Melleare.

MESLERIUS, Mesplitus, Gall. Neflier. Charta an. circ. 1230. ex Bibl. reg. : De super le Meslier iurita viam Renoudis vallis de dubius acris terre... et de alia acris terre Johanes Fabri super predictum Meslierum ad coquendam sub monte Landrici. Vide supra Mellerius.

MESNADA, Feudum Menaderis seu podium IIII addictum. Stat. pro reform. regni Navar. ann. 1822. in Reg. Cam. Comput. Paris. sign. Noster. fol. 498. r. : Cum multi Menaderi essent in dicto regno et terra esset onerata multum... fuit ordinatum quod in merita Ripperie essent 50. Menaderi. Quilibet Menaderi xx. librarium Turon. Summa Menaderiorum 200. Ibid. fol. 440. v. : Item est ordinatum, quod Michael Petri de Ecano sculifer, pro bono servitio, quod facit domino regi, et oddi in negotio regio, habeat unum Menadum xx. librarium, et primis merita Sangosum, cum aliquando Menaderiorum mori contigerit. Vide Menaderi.

MESNADERIA, Eodem intellectu. Charta ann. 1317. in Reg. 54. Charoph. reg. fol. 56. r. : Item augmentavit Raymundo de Malocone filio dicti militis Menaderis triplostis librarium Turon. de decim libris Turon. parvorum.

1. MESNADA, MESNADERIA. Vide, Menada et Menaderi.

2. MESNAGIUM, Parcimonia, Gall. Epargne, ménage. Tabular. B. M. de Bononcius Rotolam. ann. 1366 : Et præsteres quæcumque fuisse aliquotiens pro aliquo tempore retiess Menagium seu commercium quædam maneri ibidem commorantes, etc. Ménage pro Menagio et dixerunt nostri. Le Roman de la Guerre de Troyes MS. :

Ne portent il astre gris.
Et sans Menage et sans mord.

Ibidem :

Tant portent il astre gris.
Et sans Menage et sans mord.

3. MESNAGIUM, Suppellex domestica, noctis Menage. Charta ann. 1365. ex Cod. reg. 518. fol. 19. r. : Dentes... domino Petro (thesaurario) possedentes plenaria... emendati et premarundi, tam viennesse. Menagia, vegisselam pro vasis et aliis. Lit. remiss. ann. 1369. in Reg.

46

148. Chartoph. reg. ch. 287 : *Pias, es-
cuelles, nappes, draps et autre Ménage
dudit hôtel.* Alia ann. 1409. In Reg.
163. ch. 489 : *Icelli Jehan disoit que le
suppliant avoit emblé certain Ménage,
qui estoit et appartenoit à sa chambrière.
Hinc Ménage.* Suppellectilem dispon-
nere rebus domesticis ordinare, in Lit-
toralis ann. 1450. ex Reg. 184. ch. 65 :
*Ainsi que icelle Alison chambrière fut
levé de son lit, et qu'allez soit aucunement
commencé à Ménage et besongne, etc.*
Vide supra *Maisonnaise*.

• **MESPOLIUM**, Idem quod supra *Mes-
nogia*. Gall. *Menni*, *Charte Gaufr.
episc.* Carnot. ex Chartul. B. M. de Jo-
sabat : *Messogium de Trochis et Hen-
eus filius ejus... dedecunt ecclesia B. M.
de Josephat Messogium quod vocatur Ti-
tellum, cum toto furo.* Vide *Mansionis*.

• **MESNEIA**, Familia, idem quod *Mais-
neda*. Charta ann. 1319. In Reg. 56.
Chartoph. reg. ch. 609 : *Idem miles ha-
bebat primo *Menseyanum* et fami-
narium de corpore taillabilem.*

• **MESNILLUM**. Vide in *Mansionis*.

• **MESSE**, Domus, hospitium, diversio-
num, porticus aundinaria, Hispan. *Mes-
sana*. Charta Aldef. reg. Castel. mra 1360.
tom. 6. Jul. pag. 55. col. 2 : *Dono Iaque-
vus si concedo illum Messenam in Tolosa,
ubi venditus triticum, ut sum habuisse in
perpetuum, et recipiat semper omnes
meas meas atque directuras, quae in eo-
dam Messene evenierint, de omni triticu-
quo ibidem vendetur.*

• **MESCHORUS**, Graece μαζηόπερος, id
est, in medio chorū existens vel presul-
dens, ut monent docti Editores ad Vit.
S. Helenei tom. 3. Aug. pag. 562. col. 2 :
*Tertio ad adolescentias, et filias scilicet
Hierusalem, inter quas et sponsum, me-
dis quidam quasi Meschiorum effecta, etc.*

• **MESOLEUS**, **MESOLUS**. Vide *Musi-
cum*.

• **MESOLUS**, Assis, tabula, Gall. *Plan-
che*. Stat. Mutin. rubr. 258. pag. 49. v. :
*Statulum est quod unus pons de ligna-
mine rotori cum quadratis e. Mesolis
super edugario, quod est inter confines
Graecorum, fieri debeat. Vide alia notione
in *Musico*.*

• **MESONCELLA**, Domuncula ; *Meson-
celle*, in Vila S. Ludov. edit. reg. pag.
854. *Maison-chelle*. Charta ann. 1265.
ex Chartul. 21. Corb. fol. 82. Reg. S.
Justi ex Cam. Comput. Paris. fol. 187.
v. : *Dua sive *Mesoncella* iusta monas-
terium, etc.* Vide supra *Meso-*

• **MESONRIUS**. Vide infra in *Messo-*
nare.

• **MESONCYTUM**, a Graeco μεσονύκτηνος,
Nox intempsa, noctis medium. Franc.
Bianchini Praefat. apud Murator. tom.
8. pag. 75 : *Dextra autem in latere (arme)
culeri figura visurum cum literis Cujus
Mesoncytum factum est v. id. Dec.*

• **MESOPENICIA**, Mulebris calcace-
menti genus, apud Pollucem Onomast.
lib. 7. cap. 20. Ita Hofmannus.

• **MESOPICATUM**, Quod in medio illūtum
est pice, inquit Vossius. Gloss. Isidori :
Mesopictum, in medio pictum.

• **MESOPICINUS**, Canticus species, qua-
sic explicatur ad calcem Breviarii Paris.
edit. ann. 1736. *Cantus oxyptychi, a re-
centioribus Majores vocantur. Mesop-
icini vero et Baryptichini minores appellan-
tur, habita ratione situs hemitonii
supra chordam finaliem, ut apud Gra-
cos... et ut a Mesopycnis accernantur, a
quibusdam Minores-inversi vocantur,
quis hemitonion habent infimo loco.*

• **MESORO**, Piscis genus. Tract. MS.
de Pisc. cap. 84. ex Cod. reg. 6888. C. :

*Mesoro, qui vulgo nostris Nobre de mar,
id est, lopus marius dicitur.*

• **MESPILETUM**, Ager *mespili* consi-
tutus. Charta ann. 1199. In Chartul. The-
campus et *Mespilieta* que ibi habent. Vide
Mespilia.

• **MESPILIA**, Silva *mespili* consita. Est
autem mespili nostris *Nefla* ou *Neflia*.

Tabularium Prioratus de Paredo fol.
94 : *Est enim silva Martiniaca ex una
paris castanea vel *Mespilia* ex ea ergo
paris qua *Mespilia* est, vel castanea om-
nem medietatem dedit ad jam dictum lo-
cum, etc.*

• **MESPOLIERUM**, Mespolium, Gall. *Ne-
fle*. Charta ann. 1382. In Reg. 66. Chartoph.
reg. ch. 1098 : *Exceptio... arboribus
fructiferis, videlicet pomarius, peries,
poloporis et aliigurii, etc.* Vide supra
Melsa.

• **MESPREDERE**, Idem quod supra *Mes-
pocope*, Gall. *Méprendre*. Arest. ann.
1308. In Reg. 40. Chartoph. reg. ch. 61 :
*Mansus per modum paragi... medietatem
videlicet per individuo omnium justitiarum
altiorum et bassarum, neconon forislagii
seu *Messagaria*... Erit signum commune
dom. regis et monasterii, et servientes et
Messagarii portabunt in baculis eius.*

Vide *Messagaria* et *Messagarius*.

* **MESSADERIUS**. [Gallice *Messager* :
etiam illis qui cum funere per aquam
ad insulam et ecclesiam *Magalou* ve-
nerint.] (Cart. *Magalou*. Rev. Soc. Sav.
1878. p. 417.)

• **MESSE**, Secte, in vet. Glossar. ex
Cod. reg. 7641.

• **MESSAGABILIS**, Jurisdictioni *Messa-*
geri obnoxius. Vide inox in *Messagare*.

• **MESSAGARE**, MESSEGARE, Jura *Mes-
sageri* exercere. Charta ann. 1319. In
Reg. 61. Chartoph. reg. ch. 428 : *Justitia-
biles, *Messagabiles* et taillabiles ipsi de
sancto Felice nunc existunt.... Consules
sceneti Felicis taillant et *Messagarii*, qua-
tenus laborachie hominum sancti Felicis
durant; et consules sancti Juliani taillant
et *Messagani*, quatenus laboranci homi-
num sancti Juliani durant. Aīe ann.
1384. In Reg. 69. ch. 304 : *Magister Bego
Gubabili... dixit quod ipsi consules de
sancto Felice habeant jus et ab antiquo
habere conservant, et erant in posses-
sione seu quasi *Messageri* jundi vice et nomine
dom. nostri regis in aliqua parte territo-
rii, de quo superius fit mentio, et pugno-
bant et pugnabant conservant talantes
et dampna dantes.**

• **MESSAGARIA**. Vide *Messagarius*.

• **MESSAGARIUS**, **MESSEGARIUS**, Nun-
cius, tabellarius, Gall. *Messager*. Codex
MS. Consuet. Tolos. fol. 38 : *Constitutio
sciendi, nisi in reparacione pontium,
itterium, et solitacione *Messagariorum* et
albergue consuetu. Computus ann. 1327.*

tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 216 : *Iam
eadem die Raynaudo *Messagario* misso
de ducto loco in terrano Fucignaci. Ordina-
tio Domus Dalphin. ann. 1340. Ibid.
pag. 386 : Item, deputamus ad nostra ser-
vitio unum *Messagarium equum ad
salarium quinque florinorum aurum per
annum. Et infra : Item, quatuor alios
*Messagarios pedies ad salarium trium
florinorum, etc.* *Messager*, pro *Messager*
Poetis nostrisibus. Le Roman d'Athis
MS.**

Un Message par bon avis
L'est été compter à Savis ;
En son palais fu o se gent.

Le Message con diligent
Dist, votre fils qui bien s'atourne,

Sire Savis deço retourne....

Sont-ils grecs loing, dit Savis,
Rouen, Sire, ce n'est pas,
Dit le Messager, vers les ça.

Messager. Idem qui *Missus*. Procurator, qui ab alio ut rem ipsius agat, institutus. In *Charia Margaretae Reg. Jerusal. et Sicil. ann. 1289 ex Chartu Domus Del Pontisar.* *Marguerite de Junay femme feu Gui du Maz..... estable ses procureurs et Messagers especiale, etc.* Infra item *Procureurs nude dicuntur.*

MEISSAGECERIUS. Autarius, Gall. *Megistus Statuta Stampensi ann. 1179 apud D. Fleureau Hist. Blesens cap. 28. pag. 173. Messageceri singuli nonni XII denarios pro bonitate dabunt singulis annis.*

MESSAGERIA. Vide *Messagaria.*

MESSAGRIA, ut supra *Messagaria*. *Liber, castri de Arrio ant. 1355. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 6. art. 2. Et erimus quod excubie nocturne, Messagaria et emolummentum ejundem, etc.*

MESSAGERIUS. Nunciis, cursor publicus, servis. *Charia ann. 1288. ex Tabul. archiep. Auxil. Quod sint liberi et immunes a prestazione decime personales, Messagieri, fossarii, etc. Lit. ann. 1870. ex Tabul. S. Vict. Massili. Tractatis tali Messagiero per nos missa cum certis litteris ad dominum papam, etc. Messagier, eodem sensu, in *Libert. ville de Peyrusse ann. 1388*, p. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 705. art. 8. Que les sergents et Messagieri desdies consoys... pourront lever du mandement desdies consoys les tailles et communs imposés et à imposer aux habitans desdies chastelet et villes. I. t. remiss. ann. 1409. in Reg. 164. Chartoph. reg. ch. 67. Les clercs et Messagiers de la ferte de Nostra Dame de Reins arrivent en la ville d'Argiers, etc. Messagier, pro Missus, legatus, in Lit. ant. 1404. tom. 9. carum. Ordinat. pag. 60.*

MESSAGIUM, ut *Messagium*. *Do nos habitationes idones.* Vide *Messagium* 1. *Charia Richardi Reg. Angl. tom. 4. hist. Harv. pag. 1281. Ex domo Godardis de Vallibus quedam in mercatu suo ipsius et heredum eorum per unum Messagium aperte Godardum, etc.* Vide alla ratione in *Messarius*.

MESSAGERIUS. *Messium custos unde nomen, et vinearum. Oropopust, in Legibus Georgicis tit. 2. § 3. Speculator, in Actis Murensibus pag. 59; Deinde cum botri creverit, vites mundare (debet) speculatorique communis mercedem dare. Messier, in Consuet. Melendun art. 906. Senonensi art. 154, et alii Consuetud. *Sargent Messier,* in Trecensi art. 122. Calvimontensis art. 67. *Charia libertatum oppidi Sivevuri in Burgundia: Major et Scabini ponent Messagium vinearum custodes, quod est in aliis vitiis expedita, etc.* *Vetus Poeta MS.**

Item Plectrum omne in sepiis plenis. Porcatae et ducit in sepiis. Ne una vite accidit in locis mis.

Les bles gardoit qu'il ne fasset mal mis.

MESSARIUS. *Dignitas olim in Ecclesia Cameracensi, cui incumbebat agrorum custodia. Charia Gerardi Episcopi Cameracensis anni 1245. *Salmus similiter remanent Messiar Ecclesia Cameracensis, custodi officis agrorum, leges de forefactis, in custodia sua, sicut hactenus habere conseruat.**

MESSARIUM. *Charia Edw. III. Regis Ang. tom. 2. Monast. Angl. pag. 182.*

Concessione etiam quam idem Willelmus per eandem cartam suam fecit eisdem fratribus de habendo separatis super terram et soluis ipsorum fratrum at

Reford, suum proprium imparcum et Messarium, ad capendum, chaceandum, et

imparcandum, etc.

MESSARIA. *Legatio.* *Charia ann. 1251. ex Cod. reg. 463. Quicunque clavis Avinonis a dictis dominis vel eorum curia et imbarzaturam sine Messagiorum mittentur expensis dominorum seu curiae ibunt. Ibidem. In imbarzaturam sine Messagiorum. Messagier, pro *Message*, Mandatum, in Chron. ad anno 1492. Inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 11.*

col. 1 : Item pour ce qui est nécessaire et besoing sera plusieurs fratz, Messagieries et despens, tane des temoings, sergents, que autrement pour le fait de l'adicide recherche, etc.

MESSAHLATA. Modus agri, redditus scilicet unus messalata, apud Occitanos Lit. admir. pro eccl. Tolos. ann. 1454. In Reg. 187. Chartoph. reg. ch. III. Item trius Messaithatas pratis. Quinque Messaithatas prati, etc. Vide *Messa-*

hata.

MESSELA. *Charia Ildefonsi Comitis Tolose et Marchionis Provincie ann. 1141. apud Catellum: Em'si in hoc villa illum (salem) vendere velint, dent le queaque summauta Messala: et si exira villam Islam vendere volerint, nihil dent. Forte pro *Mensale*, seu mensura juris prestatione. [Vide *Mesalha*.]*

MESSALIA. *Messor, in vet. Glossar. ex Cod. reg. 7641.*

MESSARIA NOCTURNA. *Messarii officium seu jurisdictione per noctem. Charia ann. 1319. in Reg. 59. Chartoph. reg. ch. 318. Item pro *Messaria Nocturna et de abscessione arborum, octo libras Turon. Infra: Excepta abscessione arborum et nocturna cognitione criminum, etc.* Alia ann. 1321. in Reg. 61 et 123: *La Messarie de la ville de Francy et du finage.* Lit. remiss. ann. 1412. in Reg. 168. ch. 209. *Icelli Jacob estant pour l'exercice des armes office de Messier es mettes de sa Messerie, etc.**

MESSARIA. MESSARIUM. Vide *Messa-*

rius 1.

MESSARIUS. *Messium custos unde nomen, et vinearum. Oropopust, in Legibus Georgicis tit. 2. § 3. Speculator, in Actis Murensibus pag. 59; Deinde cum botri creverit, vites mundare (debet) speculatorique communis mercedem dare. Messier, in Consuet. Melendun art. 906. Senonensi art. 154, et alii Consuetud.*

Sargent Messier, in Trecensi art. 122. Calvimontensis art. 67. *Charia libertatum oppidi Sivevuri in Burgundia: Major et Scabini ponent Messagium vinearum custodes, quod est in aliis vitiis expedita, etc.* *Vetus Poeta MS.*

Item Plectrum omne in sepiis plenis. Porcatae et ducit in sepiis. Ne una vite accidit in locis mis.

Les bles gardoit qu'il ne fasset mal mis.

MESSARIUS. *Dignitas olim in Ecclesia Cameracensi, cui incumbebat agrorum custodia. Charia Gerardi Episcopi Cameracensis anni 1245. *Salmus similiter remanent Messiar Ecclesia Cameracensis, custodi officis agrorum, leges de forefactis, in custodia sua, sicut hactenus habere conseruat.**

MESSARIUM. *Charia Edw. III. Regis Ang. tom. 2. Monast. Angl. pag. 182.*

Concessione etiam quam idem Willelmus per eandem cartam suam fecit eisdem fratribus de habendo separatis super

terram et soluis ipsorum fratrum at

Reford, suum proprium imparcum et

Messarium, ad capendum, chaceandum, et

imparcandum, etc.

MESSARIA. *Fructus ac*

*proventus ex Messarii officio, seu ex mulctis quae obveniunt domino ob furta aut damna in messibus ac vineis facta. Charia anni 1250. supra in voce *Ereboma-**

gium: De omnibus pertinentibus ad Majorianam ante dictam, videlicet Messarii, inuestigatrix, fabri, etc. Charia Odonis Archipel. Rotong. ann. 1262. apud Sammarthanos. Farni, molendina, molta scrica, scribula, servit rusticorum, quartaria, Messeria, servit vaverosum, etc. Charia Joannis de Fontaines

ann. 1350. apud Chiffetiuum in S. Bernardi genere asserto pag. 616: *Je fus promis foi service à noble homme Mons. le Comte de Roucy, c'est à savoir de la quarte partie du château de Fontaine, de toute la Messerie dudit lieu, etc. [Me-]sarie pro mensari officio occurrit in Tabular. B. M. de Argentello ann. 1328.*

Item au Messier, seu custodia messium.]

MESSAGIUM. *Idem forte, quod Messaria. Tabular. S. Diu. ann. 1291: Custodiebat segates, et pro eis custodes percipiebat donum et Messagium. Charia ann. 1223. in Tabul. Ecc. Meld. pag. 38: Concessimus eis quod ponant Messagium apud Varadas... et debit plus, gios de reddendo Episcopo 100. sol. ap. Messagio singulite annis ad Natale De mini et habebeant dicti homines quidquid pertinet ad Messagium, excepta justitia, quae renaret Episcopo, et tenetur Messarius servire Episcopo, sicut alii Messarii conservaverunt servit. [Charia Richardi Abb. CompPEND. ann. 1203. ex Tabular. CompPEND: Boscum de parvo Raretio trididimus extirpandum et excludendum ad decimam et terrapum, retentis nobis in nostro dominio et justitia, excepto dono et Messagio. Ibidem: Item de Messagio territorio de Longolio unum medium bladi et unum modium avens] Regestum Fedororum Comitatus Claromontensis in Bellavocca Camera Comput. Paris. pag. 29: *La moitié du Message de Ronquerolles appartient à Mons. le Due; et est à savoir que quant li prudome de Ronquerolles croit, estre un Messier pour garder les biens communs de la ville, etc.**

Prestatio, que fit pro custodia messium. Charia ann. 1222. inter Inst. torn. 7. Gall. Christ. col. 290: *Hoc autem que sis in majoria concedimus, fornicium granich nostris de Borronch, Messagium quod accipient a coloni pro messium custodia, etc.* Alia Relict abb. S. Faron. ann. 1289. in Chartul. Campan. fol. 296. col. 1: *Concesserunt.... omnem justitiam, omne jus, abominatione, Messagio, ac omne aliud jus et dominium et consuetudines, que et quae dicti armigeri habebant.*

*Charia an. 1306. in Reg. 1. Chartoph. reg. ch. 102: Item res remiss. de la Renni, quod in appelle Messagium, deditis quatuor villes palent per an 55. livres. Alii ann. 1318. in Reg. 60. ch. 89: Item du Messagie dicit villa, secundum libras. Lit. remiss. ann. 1333. in Reg. 145. ch. 409: *Le suppliant a confessé que pour le temps qu'il fut messier, il avait pris outre son droit de Message bien, jusques au nombre de tre cent sixiers de grains. Un trésor, appellé Messagies, in Consuet. Castel. ad Sequanam ex Cod. reg. 989. 2. Vide Messagium et alio sensu Messagium suo loco.**

MESSARIUS. *pro Adminisarius. Capitula ad Legem Alaman. 85: Si cuiuslibet Messarii de grege ruitetur, et castratus solvit. Vide Adminisarius.*

MESSATICUS. *Vide Messius 2.*

MESSEGARE. *Vide supra Messagier. MESSEGARIA, Tutela custodia. Inter Eduardii II. Reg. Angl. ann. 1317. apud Rymer. tom. 2. pag. 675: Cum universitas ipsa et Consules quadam, a tempore constructionis villa predictis (Florentie) Messagaria in bonis et possessiōnibus suis, que sub districto Vicoomiti Petrarum, et districto Vico, custo et gardia, ut sit haec tenet et servat. Et infra: Et quod ipsum (Universitatem) Messagaria predicta uti et gaudent permissis, prout et pacifice si quiete sua est admodum et gavias. Hinc*

1 MESSEGARIA, pro Districtu, juris

ditione et officio *Messagarii*, quia messum custos: [¶] Jus ediam instituendi *Messagarius*] quod ne inter villora officia, rem ex temporibus nostris testimoniis, repulimus, observandum illud inferiores quidem judices spectasse, ut videre est in v. *Messagarius*, eorum tamen jurisdictionem sequiparari Senescalorum aut propositorum regalium potestat. Tolosa vero *Messagarius* dicitur quoddam territorium, quod Capitulum jurisdictione subest, idem quod alii benevolens nuncupatur.

* *MESSEGERIA*. Eadem notione. Charta ann. 1280, tom. 1. Hist. Dolphin, pag. 149: *Domesnus* concedimus officium *Mandatarius* seu *Messagarius Quadratii* et quis mandamentum cum debito et solita perceptione *multitudinorum* adducatur officium *quoniamlibet* *arbitrium*. Idem ergo *Messagarius*, qui *Mandatarius*, quam vocem consuleat hoc, ut quid sit *Messagaria* plenius noscas.

* *MESSEGARIA*. Multa que *Messagarius* exsolvit ab eo cuius animalia in damno inveniuntur, quae quidem ab aliis quam in emendationem damni exigebant, distinguunt, in Sententia arbitrii ann. 1292. Inter abbatem et consules de Gimonte: *Dicti Pastores et alii conducti solvunt Messagariam et emendant talam sive damnum, ut alii homines dicte villa; ita tamen et hoc excepto quod animalia dictorum dom: abbatis et conventus, vel ea quae dicti pastores cum ipsi tenuerint, dictam Messagariam minime solvere tementur, sed temebuntur talam tantummodo emendare. Pluries ibi. Vide *Messagarius*.*

* *MESSEGARIA*, Praestatio, quae fit pro custodia messum. Charta ann. 1298, in Lib. rub. Cam. Comput. Paris, fol. 171. r. col. 1: *Item percepibat tertianam partem Messagariae, que fuit extimata valere sexaginta solidos Turon.* Vide supra *Messagium* 2.

* *MESSEGARIOR*, pro *Messagarius*, Agrorum custos, in Libert. Florent. ann. 1358, tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 90. art. 22.

* *MESSEGARIUS*, [Idem qui *Mandatarius*.] ¶ Ita nempe, ad quem custodia agrorum spectat, ut et Ius de damnis in iisdem factis cognoscendi et judicandi.] Existat post Consuetudines Tolosae rubrica seu caput, *de terminis, seu limitibus Messagariae: villa Tolosa*. Ibidem: *Intra quos terminos non sunt aliqui Conventus, neque Messagarii, nisi Capitularii Tolosae, sed sunt infra dictos terminos non colubus patrimonium, etc.* In hisdem Consuet. MSS. et Biol. D. Abb. de Crozat legitur *Messagaria, Messagaria, et Messagarius*. Charta ann. 1309, in Regesto Philippi Pulioli Regis Fr. ann. 1299. Tabulari Regii n. 201: *Et quicquid habemus at nobis competit in loco predicto et suis pertinetibus, scilicet tertianam partem Messagariae 30. s. Turon. anno qualiter cum extimatione valentem. Nescio an eo spectet vox Magister in veteri Poemati MS. cui titulus, the Roman de Garin.*

Recrue me, si creera vestre fit,
Qua chassane en l'herbe et Mesquer,
De connoissance a die mi Chavaine.

* *MESSEGARIUS*, Idem qui *Messarius*. Sententia arbitralis ann. 1292. Inter abbat. et consules de Gimonte: *Quod dicti dom. abbas et conventus possint habere omnium Messagariam in numero de Ceteris in perpetuum, etc.*

* *MESSEGUARIUS*, Messum custos. Statuta D. Gentili de Montesquivo pro

Communia ejusdem loci ann. 1300. ex Archivis D. Artagnat: *Messus custos vero seu Messegarius vel Messagarius dicti castri debent ingredientes, etc.* Vide *Messarius* 1. et

¶ 1. *MESSEGERIUS*. Nuncius, tabellarius. Charta ann. 1287, apud Rymer, tom. 4. pag. 322: *Familiaribus, valetis, nunciis, Messagarius, ac ministris, etc.* Vide *Messagarius*.

* 2. *MESSEGARIUS*, Nuncius, magistrum servios. Charta commun. castri de Podio Surgario ann. 1288. in Reg. 82. Chartoph. reg. ch. 153: *Habent unum Messagarium seu mandatorum, qui mandare valent dictos consules, consiliarios et clavarios.*

* 3. *MESSEGERIUS*, MESSEGUERIUS,

Messum custos. Charta ann. 1291. ex Tabul. archip. Auxit: *Item quod bajioli ipsius dominii comitis (Armaniaci) possint et valcent eligere annuatim Messagarios filie digni.... qui Messagierii debent custodiare ortos, vineas, prata et blada ipsius comitis, sicut blada communitalis. Messagarius, eadem acceptio, in Charta ann. 1291, ex Cod. reg. 420: Chartoph. reg. ch. 21: *Et mandato leudit homines les Messagierier, lesquels feront servir aux assignations de gars, bien et loyalment les biens de la ville et le droit des seigneurs.* Vide supra *Messagarius*.*

* 4. *MESSEGUERIUS*, MESSETHEINES. Vide infra *Messa*.

* *MESSETUS*. Proxeneta, Gall. Courtier. Stat. Riper. cap. 9. fol. 9. vs.: *Item quod omnes marseochi, marosserii sive Messesti dicti Riparis teceantur denuntiari seu manifestare dicto imperio omnes et singulas bestias, quas scient esse venientias per aliquam personam in communitate predicit. Stat. Mantua lib. 1. cap. 148. ex Cod. reg. 420: Nullus Messetus oudeat... ire nec accedere ad dominum alicuius mercatoris, pro ostendendo aliquem pannum, nisi in dictis garzarlis.*

* *MESSE*. CAMERA DE MESSI, Officina, ubi pelles alata preparantur. Charta Phil. VI. reg. Franc. ann. 1311: *Episcopus proponebat, quod licet ipse ratione episcopatus Melensis ecclesie predecessoresque sui fuissent soli et in solidum in possessione et saepta habendi et exercendi pacifici omnimediam, altam videlicet et bassam, justitiam in dominibus apud Melendit situatis, que cameræ de Messi nuncupantur; nichilominus gentes prefatae committit (Campingue) in dictis camari quatuor præfatas fecerant, duo videlicet tanaccerio mollejiam facientes ibidem. Vide supra *Messagarius*.*

* *MESSE*. MISSARI, dicebatur sa-

cerdos, qui inter Missarum solemnia (unde vocis etymon) mulieri, cum priro post nuptias ad ecclesiam veniebat, benedictionem impetrabatur, qualem post partum accipere consueverat, quod et perficere nuncupabatur, ut vide est in hac voce. Charta ann. 1384, in Tabulari Episcopi Ambiani fol. 105: *Cum nos Episcopus conueneramus super eo videbat, quod dicti Domini et Capitulum in parochia siendem subjecta in villa Ambiani dabant licetiam deponendam et Messiandi, simul et nichilominus dispensabant super bannis, quod facere non possebant, ut dicebamus, etc. His similia occurserunt in Statutis Eccl. Melensis. ann. circ. 1346, tom. 2. Histor. eiusdem, pag. 491: *De Missionibus. Item, prescipimus quod nullus oudeat Missare sponsalia secundu[m] desponsationis sue, nisi super hoc a nobis vel Officiali nostro recuperi mandatum speciale.**

* *Nostris, Messayer*. Arest. ann. 1401.

11. Mart. in vol. 9. arrestor, parlam. Par.

¶ *Terres en meiz*, eodem intellectu, in Reg. Cam. Comput. Paris. sign. Bel fol. 124. r.: *Item une piece de terre ampraié dans l'art, et une autre piece en Meiz, valant plus ou moins cinq sols.*

* *MESSEGUERIUS*, Praestatio, quae fit pro custodia agrorum, idem quod supra *Messagium* 2. Charta permulat. Inter reg. et archep. Rotomag. ann. 1292. in Reg. 90. Chartoph. reg. ch. 278: *Pertinentia de Gaillon de Noas et de Humeau et de Douren sont here,.... obdoluta, quarriagio, Messeria, etc. Vide Messagarius 1.*

* *MESSEGUERIUS*, Messum custos. Gall. Messier. Charta Portecles dom. Mausaecl ann. 1218: *Nec dictos religiosos, nec ieiuniorum borderios, sauneros, bubullos, pastores, vacherios, porcherios, Messagarios, nec ipsorum familiares, etc. Occurrunt rursum in alia ann. 1270. ex Ta-*

bul. S. Mich. in Eremo. Vide infra *Messarius*.

* *MESSEURUS*. Eadem notione, in Lit. ann. 1286, tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 453. Vide *Messarius* 1.

* *MESSES CULTA*. Lex Burgund. tit. 28. 1. 4: *Si cujusunque porci dannum faciunt in vicinis, pratis, aut in Messibus cultis, et silvis, glandiferas. Ubi forte multa cultus dicuntur agri culti et neminati [Meiz], eadem notione in Charta ann. 1288, ex Tabular. Commercias. : Item se aultus estrange est troué en viage, ou en Meiz, ou en jardins, ou en pré, ou en aultry bled, faisant d'hommaige, etc.]*

* *MESSETHENES*, MESSETHEINES. Vide infra *Messa*.

* *MESSETUS*. Proxeneta, Gall. Courtier. Stat. Riper. cap. 9. fol. 9. vs.: *Item quod omnes marseochi, marosserii sive Messesti dicti Riparis teceantur denuntiari seu manifestare dicto imperio omnes et singulas bestias, quas scient esse venientias per aliquam personam in communitate predicit. Stat. Mantua lib. 1. cap. 148. ex Cod. reg. 420: Nullus Messetus oudeat... ire nec accedere ad dominum alicuius mercatoris, pro ostendendo aliquem pannum, nisi in dictis garzarlis.*

* *MESSE*. CAMERA DE MESSI, Officina, ubi pelles alata preparantur. Charta Phil. VI. reg. Franc. ann. 1311: *Episcopus proponebat, quod licet ipse ratione episcopatus Melensis ecclesie predecessoresque sui fuissent soli et in solidum in possessione et saepta habendi et exercendi pacifici omnimediam, altam videlicet et bassam, justitiam in dominibus apud Melendit situatis, que cameræ de Messi nuncupantur; nichilominus gentes prefatae committit (Campingue) in dictis camari quatuor præfatas fecerant, duo videlicet tanaccerio mollejiam facientes ibidem. Vide supra *Messagarius*.*

* *MESSE*. MISSARI, dicebatur sa-

cerdos, qui inter Missarum solemnia (unde vocis etymon) mulieri, cum priro post nuptias ad ecclesiam veniebat, benedictionem impetrabatur, qualem post

partum accipere consueverat, quod et perficere nuncupabatur, ut vide est in hac voce. Charta ann. 1384, in Tabulari Episcopi Ambiani fol. 105: *Cum nos Episcopus conueneramus super eo videbat, quod dicti Domini et Capitulum in parochia siendem subjecta in villa Am-*

bianorum dabant licetiam deponendam et

*Messiandi, simul et nichilominus dispensabant super bannis, quod facere non possebant, ut dicebamus, etc. His similia occurserunt in Statutis Eccl. Melensis. ann. circ. 1346, tom. 2. Histor. eiusdem, pag. 491: *De Missionibus. Item, prescipimus quod nullus oudeat Missare sponsalia secundu[m] desponsationis sue, nisi super hoc a nobis vel Officiali nostro recuperi mandatum speciale.**

* *Nostris, Missayer*. Arest. ann. 1401.

11. Mart. in vol. 9. arrestor, parlam. Par.

¶ *Terres en meiz*, eodem intellectu, in Reg. Cam. Comput. Paris. sign. Bel fol. 124. r.: *Item une piece de terre ampraié dans l'art, et une autre piece en Meiz, valant plus ou moins cinq sols.*

* *MESSEGUERIUS*, Messum custos. Gall. Messier. Charta Portecles dom. Mausaecl ann. 1218: *Nec dictos religiosos, nec ieiuniorum borderios, sauneros, bubullos, pastores, vacherios, porcherios, Messagarios, nec ipsorum familiares, etc. Occurrunt rursum in alia ann. 1270. ex Ta-*

bul. S. Mich. in Eremo. Vide infra *Messarius*.

* *MESSEURUS*. Eadem notione, in Lit. ann. 1286, tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 453. Vide *Messarius* 1.

* *MESSES CULTA*. Lex Burgund. tit. 28.

1. 4: *Si cujusunque porci dannum faciunt in vicinis, pratis, aut in Messibus cultis, et silvis, glandiferas. Ubi forte multa cultus dicuntur agri culti et neminati [Meiz], eadem notione in Charta ann. 1288, ex Tabular. Commercias. : Item se aultus estrange est troué en viage, ou en Meiz, ou en jardins, ou en pré, ou en aultry bled, faisant d'hommaige, etc.]*

* *MESSETHENES*, MESSETHEINES. Vide infra *Messa*.

* *MESSETUS*. Proxeneta, Gall. Courtier.

Stat. Riper. cap. 9. fol. 9. vs.: *Item quod omnes marseochi, marosserii sive Messesti dicti Riparis teceantur denuntiari seu manifestare dicto imperio omnes et singulas bestias, quas scient esse venientias per aliquam personam in communitate predicit. Stat. Mantua lib. 1. cap. 148. ex Cod. reg. 420: Nullus Messetus oudeat... ire nec accedere ad dominum alicuius mercatoris, pro ostendendo aliquem pannum, nisi in dictis garzarlis.*

* *MESSE*. CAMERA DE MESSI, Officina, ubi pelles alata preparantur. Charta Phil. VI. reg. Franc. ann. 1311: *Episcopus proponebat, quod licet ipse ratione episcopatus Melensis ecclesie predecessoresque sui fuissent soli et in solidum in possessione et saepta habendi et exercendi pacifici omnimediam, altam videlicet et bassam, justitiam in dominibus apud Melendit situatis, que cameræ de Messi nuncupantur; nichilominus gentes prefatae committit (Campingue) in dictis camari quatuor præfatas fecerant, duo videlicet tanaccerio mollejiam facientes ibidem. Vide supra *Messagarius*.*

* *MESSE*. MISSARI, dicebatur sa-

cerdos, qui inter Missarum solemnia (unde vocis etymon) mulieri, cum priro post

nuptias ad ecclesiam veniebat, benedictionem impetrabatur, qualem post

partum accipere consueverat, quod et perficere nuncupabatur, ut vide est in hac voce. Charta ann. 1384, in Tabulari Episcopi Ambiani fol. 105: *Cum nos Episcopus conueneramus super eo videbat, quod dicti Domini et Capitulum in parochia siendem subjecta in villa Am-*

bianorum dabant licetiam deponendam et

*Messiandi, simul et nichilominus dispensabant super bannis, quod facere non possebant, ut dicebamus, etc. His similia occurserunt in Statutis Eccl. Melensis. ann. circ. 1346, tom. 2. Histor. eiusdem, pag. 491: *De Missionibus. Item, prescipimus quod nullus oudeat Missare sponsalia secundu[m] desponsationis sue, nisi super hoc a nobis vel Officiali nostro recuperi mandatum speciale.**

* *Nostris, Missayer*. Arest. ann. 1401.

11. Mart. in vol. 9. arrestor, parlam. Par.

¶ *Terres en meiz*, eodem intellectu, in Reg. Cam. Comput. Paris. sign. Bel fol. 124. r.: *Item une piece de terre ampraié dans l'art, et une autre piece en Meiz, valant plus ou moins cinq sols.*

* *MESSEGUERIUS*, Messum custos. Gall. Messier. Charta Portecles dom. Mausaecl ann. 1218: *Nec dictos religiosos, nec ieiuniorum borderios, sauneros, bubullos, pastores, vacherios, porcherios, Messagarios, nec ipsorum familiares, etc. Occurrunt rursum in alia ann. 1270. ex Ta-*

bul. S. Mich. in Eremo. Vide infra *Messarius*.

* *MESSEURUS*. Eadem notione, in Lit. ann. 1286, tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 453. Vide *Messarius* 1.

* *MESSES CULTA*. Lex Burgund. tit. 28.

1. 4: *Si cujusunque porci dannum faciunt in vicinis, pratis, aut in Messibus cultis, et silvis, glandiferas. Ubi forte multa cultus dicuntur agri culti et neminati [Meiz], eadem notione in Charta ann. 1288, ex Tabular. Commercias. : Item se aultus estrange est troué en viage, ou en Meiz, ou en jardins, ou en pré, ou en aultry bled, faisant d'hommaige, etc.]*

* *MESSETHENES*, MESSETHEINES. Vide infra *Messa*.

* *MESSETUS*. Proxeneta, Gall. Courtier.

Stat. Riper. cap. 9. fol. 9. vs.: *Item quod omnes marseochi, marosserii sive Messesti dicti Riparis teceantur denuntiari seu manifestare dicto imperio omnes et singulas bestias, quas scient esse venientias per aliquam personam in communitate predicit. Stat. Mantua lib. 1. cap. 148. ex Cod. reg. 420: Nullus Messetus oudeat... ire nec accedere ad dominum alicuius mercatoris, pro ostendendo aliquem pannum, nisi in dictis garzarlis.*

* *MESSE*. CAMERA DE MESSI, Officina, ubi pelles alata preparantur. Charta Phil. VI. reg. Franc. ann. 1311: *Episcopus proponebat, quod licet ipse ratione episcopatus Melensis ecclesie predecessoresque sui fuissent soli et in solidum in possessione et saepta habendi et exercendi pacifici omnimediam, altam videlicet et bassam, justitiam in dominibus apud Melendit situatis, que cameræ de Messi nuncupantur; nichilominus gentes prefatae committit (Campingue) in dictis camari quatuor præfatas fecerant, duo videlicet tanaccerio mollejiam facientes ibidem. Vide supra *Messagarius*.*

* *MESSE*. MISSARI, dicebatur sa-

cerdos, qui inter Missarum solemnia (unde vocis etymon) mulieri, cum priro post

nuptias ad ecclesiam veniebat, benedictionem impetrabatur, qualem post

partum accipere consueverat, quod et perficere nuncupabatur, ut vide est in hac voce. Charta ann. 1384, in Tabulari Episcopi Ambiani fol. 105: *Cum nos Episcopus conueneramus super eo videbat, quod dicti Domini et Capitulum in parochia siendem subjecta in villa Am-*

bianorum dabant licetiam deponendam et

*Messiandi, simul et nichilominus dispensabant super bannis, quod facere non possebant, ut dicebamus, etc. His similia occurserunt in Statutis Eccl. Melensis. ann. circ. 1346, tom. 2. Histor. eiusdem, pag. 491: *De Missionibus. Item, prescipimus quod nullus oudeat Missare sponsalia secundu[m] desponsationis sue, nisi super hoc a nobis vel Officiali nostro recuperi mandatum speciale.**

* *Nostris, Missayer*. Arest. ann. 1401.

11. Mart. in vol. 9. arrestor, parlam. Par.

¶ *Terres en meiz*, eodem intellectu, in Reg. Cam. Comput. Paris. sign. Bel fol. 124. r.: *Item une piece de terre ampraié dans l'art, et une autre piece en Meiz, valant plus ou moins cinq sols.*

* *MESSEGUERIUS*, Messum custos. Gall. Messier. Charta Portecles dom. Mausaecl ann. 1218: *Nec dictos religiosos, nec ieiuniorum borderios, sauneros, bubullos, pastores, vacherios, porcherios, Messagarios, nec ipsorum familiares, etc. Occurrunt rursum in alia ann. 1270. ex Ta-*

bul. S. Mich. in Eremo. Vide infra *Messarius*.

* *MESSEURUS*. Eadem notione, in Lit. ann. 1286, tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 453. Vide *Messarius* 1.

* *MESSES CULTA*. Lex Burgund. tit. 28.

1. 4: *Si cujusunque porci dannum faciunt in vicinis, pratis, aut in Messibus cultis, et silvis, glandiferas. Ubi forte multa cultus dicuntur agri culti et neminati [Meiz], eadem notione in Charta ann. 1288, ex Tabular. Commercias. : Item se aultus estrange est troué en viage, ou en Meiz, ou en jardins, ou en pré, ou en aultry bled, faisant d'hommaige, etc.]*

* *MESSETHENES*, MESSETHEINES. Vide infra *Messa*.

* *MESSETUS*. Proxeneta, Gall. Courtier.

Stat. Riper. cap. 9. fol. 9. vs.: *Item quod omnes marseochi, marosserii sive Messesti dicti Riparis teceantur denuntiari seu manifestare dicto imperio omnes et singulas bestias, quas scient esse venientias per aliquam personam in communitate predicit. Stat. Mantua lib. 1. cap. 148. ex Cod. reg. 420: Nullus Messetus oudeat... ire nec accedere ad dominum alicuius mercatoris, pro ostendendo aliquem pannum, nisi in dictis garzarlis.*

* *MESSE*. CAMERA DE MESSI, Officina, ubi pelles alata preparantur. Charta Phil. VI. reg. Franc. ann. 1311: *Episcopus proponebat, quod licet ipse ratione episcopatus Melensis ecclesie predecessoresque sui fuissent soli et in solidum in possessione et saepta habendi et exercendi pacifici omnimediam, altam videlicet et bassam, justitiam in dominibus apud Melendit situatis, que cameræ de Messi nuncupantur; nichilominus gentes prefatae committit (Campingue) in dictis camari quatuor præfatas fecerant, duo videlicet tanaccerio mollejiam facientes ibidem. Vide supra *Messagarius*.*

* *MESSE*. MISSARI, dicebatur sa-

cerdos, qui inter Missarum solemnia (unde vocis etymon) mulieri, cum priro post

nuptias ad ecclesiam veniebat, benedictionem impetrabatur, qualem post

partum accipere consueverat, quod et perficere nuncupabatur, ut vide est in hac voce. Charta ann. 1384, in Tabulari Episcopi Ambiani fol. 105: *Cum nos Episcopus conueneramus super eo videbat, quod dicti Domini et Capitulum in parochia siendem subjecta in villa Am-*

bianorum dabant licetiam deponendam et

*Messiandi, simul et nichilominus dispensabant super bannis, quod facere non possebant, ut dicebamus, etc. His similia occurserunt in Statutis Eccl. Melensis. ann. circ. 1346, tom. 2. Histor. eiusdem, pag. 491: *De Missionibus. Item, prescipimus quod nullus oudeat Missare sponsalia secundu[m] desponsationis sue, nisi super hoc a nobis vel Officiali nostro recuperi mandatum speciale.**

* *Nostris, Missayer*. Arest. ann. 1401.

11. Mart. in vol. 9. arrestor, parlam. Par.

¶ *Terres en meiz*, eodem intellectu, in Reg. Cam. Comput. Paris. sign. Bel fol. 124. r.: *Item une piece de terre ampraié dans l'art, et une autre piece en Meiz, valant plus ou moins cinq sols.*

* *MESSEGUERIUS*, Messum custos. Gall. Messier. Charta Portecles dom. Mausaecl ann. 1218: *Nec dictos religiosos, nec ieiuniorum borderios, sauneros, bubullos, pastores, vacherios, porcherios, Messagarios, nec ipsorum familiares, etc. Occurrunt rursum in alia ann. 1270. ex Ta-*

bul. S. Mich. in Eremo. Vide infra *Messarius*.

* *MESSEURUS*. Eadem notione, in Lit. ann. 1286, tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 453. Vide *Messarius* 1.

* *MESSES CULTA*. Lex Burgund. tit. 28.

1. 4: *Si cujusunque porci dannum faciunt in vicinis, pratis, aut in Messibus cultis, et silvis, glandiferas. Ubi forte multa cultus dicuntur agri culti et neminati [Meiz], eadem notione in Charta ann. 1288, ex Tabular. Commercias. : Item se aultus estrange est troué en viage, ou en Meiz, ou en jardins, ou en pré, ou en aultry bled, faisant d'hommaige, etc.]*

* *MESSETHENES*, MESSETHEINES. Vide infra *Messa</*

dit qu'il aimoit mieulx y aler (au bois) que eler à la Messe de son papa, qui avoit été marié le jour prochain précédent. Hinc.

* **MESSIATIS** vocatur ejusmodi Benedictio, in laudata Episcopat. Ambian. Charta: *Insuper voluntus nos Decanus et Capitulum quod dispensationes quas facimus super predictis dispensationibus et Missionationibus, etc.* Statuta Eccles. Camerac. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 1804: *Precipuus quod nullus presbyter aliquam mulierem in zie, qua inter ipsam et virum matrimonium fuerit sollemnissimum, ad purificationem seu Missionationem admittere presumat, nisi de nostra aut officiali nostri licentia speciali.*

* **MESSIO**, Pensitatio quae ex messinibus (Missions in Statutis Leodiensibus art. 1.) seu agrorum fructibus, domino feudi exsolvitur. Charta Galceri de Castellione Comitis S. Pauli: *Cum inter me et Fecundiam S. Martinis de Campis super quadam consuetudine, quae domino vocatur, contentio fert. Alio Ludovicus VIII Regis Franc. ann. 172. ex Tabulario Fossatiensi fol. 20: *Cum soror... non ibi tam... forent super eo quod Prepositus Milidunensis singulari annis Missionis frumenti ab hospitiis S. Petri Fossatiensi in Monisiaco erigerent, etc.* Alia Philippi Aug. ann. 1185 apud Morinum in Hist. Vastiniensi: *Absque roga, et Missionis seruacionis, et carret, salvo tamen certis censibus Ecclesie vicinarii, etc.* [Charta ann. 1208 in Tabul. Latinac. *Conveniuntur quandoque messo vocatur, quando in villa de Dampierre, et in omnibus hospitiis B. Petri latrone, et aquibane concessi.*] Tabularium Prioratus de Parcet fol. 17: *Et debet tale servitium, scilicet Missiones, oucas duas, et 4. panes, sectarium unum vini, etc.* Fol. 34: *Et reddit ipse missarius porcum bonum, et multonem vestitum, et casam de vacca, et per Missiones sectarium vini, et unum panem, etc.* Fol. 41: *Et debet tale servitium, scilicet Missiones, unum sectarium vini S. Martini, 5 quartas avence, etc.* Charta Hugois Archiep. Senonensis: *De ipsa decima Missionem suam annuatim capiat, 4. videlicet modios, unum frumentum, alterum siliquias, 3. ordei, 4. avene, etc.* [Vide Missus]*

* **MESSIO**, nude, pro **Messia**. Charta ann. 1112. tom. 2. Hist. Ecc. Meldens. pag. 20: *Ecclesiam S. Patricii cum atrio et omni magna decima et minuta, excepta Missione presbyteri. Infra: Excepta mense Presbyteri.*

* **MESSIO SACERDOTALIS**, Portio ex fructibus agrorum curionis, ab his qui decimas percipiunt, exsolvienda, vel etiam a parrochianis: et tunc a decima distinguitur. Charta Steph. Noviom. episc. ann. 1190. In Chartul. Montis S. Mart. part. 5. fol. 92 v. col. 1: *Altare de Taurinaco..., pertinente intellectu ad ius et iuramentum cum patrimonio suis, date, decimatione ac sacerdotali Missionis.* Alio ann. 1281. In Chartul. Guill. abb. S. Germ. Prat. fol. 73 v. col. 1: *Quoniam dicti abbas et conventus S. Germani totam magnam decimam bladi et vini percipiunt; idcirco totam Missionem presbyteri de Cella annuatim solvere tenebuntur.* Vide infra **Messia parrochialis**.

* **MESSONIA**, Eodem intellectu, in Charta ex Tabul. eccl. Belvac. et in alia ann. circ. 1240. ex Tabul. abbat. S. Pauli prope Bellovacum.

* **MESSIO**, pro ea anni tempestate qua

fruges metuntur. Chartular. S. Petri de Domina fol. 101: *Per Missiones debent per miserationem dare 9. hominibus manducare panem et caseum et per vindemias similiter. Vide Missionarium.*

* **MESSIO EXTREMA**, Vox non infrequens in veteribus Instrumentis donationum plarum, qua extremi iudici die significatur. Charta Rupertii Archiep. Magdeburg. ann. 1265. apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 128: *Oportet diem Missionis extremae pietatis operibus praevenire ac eternorum iniuriu seminarum in terra.* Tabular. Edunes. ann. 1364: *Nobis et potius vir D. Hugo dictus de Monestoy misa nostra dicentes Eduensis premissa diligenter considerantes et attendentes cupitanque diuinam cultus augmentum ad diem Missionis extremae pietatis operibus presentem.* Charta Fulconis Episcop. Paris.: *Oportet nos diem Missionis extremae operibus miseris cordis premissa.*

* 2. **MESSIO**, f. pro **Messio**, Expensa.

Reg. feud. Aquit. In Cam. Comput. Pa-

ri sign. JJ. rub. fol. 28 v.: *Res man-*

tabulacionis Aldoberto vel suo generi;

Item A. debitor vel suum genus manda-

bant uni de Claryac vel de Podio acuto

quod ires secum, quia rex inaudierat

sibi exercitum; et tunc dominus trahie-

bat eum de castro quia de honore exer-

citum; et unus burgensis ibat cum eis

et faciebat eis Missiones pro Castro et honore,

et quia gens castri et honore (i. ho-

nori) debebant persolvere. Vide Mis-

sionis.

* **MISSIONAGIUM**, Eadem notio quia

Missionis supra, seu Annocationis, in Charta Will. Comitis Mattocon. ann. 1180. In

Chartul. Cluniac. Bibl. Thibani et in

Bibl. Cluniac. pag. 1441. Alio ann. 1170.

apud Perardon in Burgundic. pag. 244: *Vel Missionagium, vel Missionarium, vel carredam.* In Consuetudine Normanne art. 16. et 19. **Messio**, sumitur pro ea anni tempestate qua fruges metuntur. Ita in Tabulario Prioratus de Domina in Delphinato Ch. 210: *Mansus et la Capelle in festivitate S. Joannis 2. sol. de multone, per Missiones medietatem tascha, etc.* Sic ibi non semel.

* [*Recognovi igitur et confessus sum quod in villa Paredi... non habeo talliam vel porcellagium, vel besenagium, vel Missionagium, vel annocationis, vel carredam.*] (In Chartul. Cluniac. Coll. Burgund. B. N. t. 81. n. 288. an. 1205.)

* **MESSIS**, Raguello in Indice Jurium Regalium, *et mercis preddi rusticis locati conducti, quae praestauerit a coloro, non in numeris, sed in spacio frumentorum, vel rerum altiarum.* Guido Papa Ques. 470: *Missiones pro decimis et aliis.* Idem vocet Salvianum Tract. de Usu feud. lib. 2. cap. 67. Est ergo **Messis**, praestatum, quod pro iure pasendi pecora in pascue alienis, maxime in stagnis, consumebatur, quoque ex missionibus seu agrorum fructibus exsolvi solita erat. Plura vide in Diariis Trivult. mense Decemb. ann. 1709. Charta Raimundi Comitis Forensi ann. 1292: *Quisam, francam, liberam et immunitam ab omni tollita, talia, calvagata, cornu, criso, Messis Prepositi, etc.* Idem jus Blasie dicitur apud Nivelnenses. Vide **Messio**.

* **MESSIS PROTHALIS**, Quae et protallia,

protallum et prostallum dicitur in Char-

ta Villenove Dumbarum, Prestatio-

duorum bichetorum siliquias, que ab

hominiis tallis iurique manus mortu-

obnoxia ex consuetudine exigebatur, ut

tallis ad voluntatem et corvatio exime-

reatur.

* 2. **MESSIS**, Pensitatio, quae ex mes-

sionibus seu agrorum fructibus domino

feudi exsolvitur, nostris Moisson. Charta

S. Thomae et homines ejusdem ecclie... ab omni collecta sine tallia, execu-

tione, consuetudine, ususq; et Messe. Alla

Joan. comit. Catalaun. ann. 1288. in

Reg. comitat. Cleram: Et causor ne je,

ne catapon, ne ille autre mi servent qui-

conques soient, ne poons ne ne devons de-

demandez, requerre ou avoir autre Moison

de desidio homines, ou autre chose pour

Moison. Charta ann. 1292. in Reg. 12. Chart.

reg. ch. 10: Item donum... mensa de pro-

mois... et latiane... mensa de Chassisauleus...

et ad costa recte appelles la Moison. Pro

Manipulus. Gall. Gerbe, legitur in Lit.

remias. ann. 1408. ex Reg. 182. ch. 182.

ibid: Depuis que icelle Johannis eud

couppé l'en ala sur seclouzaires autour

de la maison, et prisne un Moison. Messon

vero pro Moison, nessais, en alias Lit.

ann. 1448. ex Reg. 178. ch. 298: Lesquelz

compaignons se associerent... pour apier

et labourer ensemble en la présente Mes-

son. Vide Messis.

* 3. **MESSIS**, Servitium, quod domino

a subdito in mense debetur. Charta ann.

1816. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris.

fol. 581. r.: *Item (concessis) sororibus*

ordinis beati Dominici prope Montem-Ang-

quam corveys sive Messes. Vide

Messus.

* **MESSIS PARROCHIALIS**, Portio ex

fructibus agrorum, a decima distincta,

qua curioni a parrochianis solvitur,

eadem forte quam **Messis prothalis**. Charta

Guidonis episc. Eduensis. ann. 1350. in

Probat. tom. I. Hist. Burg. pag. 118.

col. 2: *Item totam Messam parochalem,*

prout parrochiani dictis ecclesie solvere

consueverunt curato ejusdem. Charta

feud. nobil. Castel. Dumbarum. ann. 1468: *Plus possedit quindam sines*

siliquias pro Messibus parochialibus de-

bitte proper castrum suum. Vide supr.

Messio sacerdotalis et infra Prota-

gium.

* **MESSIE FERIE**. Vide in **Feria**.

* **MESSONARE**, Metere, nostris etiam

Messonner, pro Moissonne; unde Mes-

sonner et Gallicum Messonner, messon-

ver qui quoqvad fructus colligit. Stat.

Ave. ann. 1482. cap. 161. ex Cod. reg. 4624: Antequam hilda aut ligata est abe-

scitur vel levata, et Messonner ipsa talis

personae... Messonner dictos recollectores

de leguminis impodiverit, sic. Stat.

Taurin. ann. 1360. cap. 182. ex Cod. reg. 4622. A. De non colligendo per Mes-

sonner glandem alienam ante tempus hic

statutum. Item statutum est, quod Mes-

sonni vel Messonner glandes alienas non

colligunt usque ad tres hebdomadas post

festum S. Michal. Litt. remiss. ann.

1410. in Reg. 119. Chartoph. reg. ch. 25:

Le suppliant estoit ale... picquier et Mes-

sonner certaine vase. Vita SS. MSS. ex

Cod. 28. S. Vict. Paris. fol. 29. r. col. 1:

Li diables li vint devant atout une fau-

aille de Messonner, etc. Glossar. Provinc.

Lat. ex Cod. reg. 7657: Moyre, Prov.

metre, falcare. Meyson, messis, messio.

Messonner, messor, mecelius, falcarius.

Vide supra **Messonarius**.

* **MESSONATOR**, Qui spicas derelictas

legit, Ital. Spigolatori, Gall. Glaneur.

Lat. Casal. sec. XIV. Inter Monum.

Hist. Patr. Taur. tom. II col. 1048: *De*

Spiculatoribus, sive Messonatoribus. —

MESTATICUS, perperam pro *Mestaticus*, in Charta Dagoberti Regis apud Doublum pag. 300. ¹⁰ Legitur tamen etiam in Charta: S. Dionysii.

MESTERUM. Vide *Mestellum* 2.
MESTERIA, *Mestaria*, *Mesticium*, Gall. *Mestier*. Charta ann. 1244. apud Rymer. tom. 8. pag. 480. *Quod tamen malefici... tenuis auferunt operariis... normam... qui... in dicta civitate... Mestras suas exercendo, sunt morali. Vide Ministerium.*

* **MESTERIA**. Vide supra *Mestaria*.
MESTERIUM, *Mesterum*. Vide Ministerium.

MESTERLENSIS MONETA, *Eadem*, ut videtur, que *Esterlingorum seu Sterlengorum*. Hist. MS. Monast. Beccens pag. 242 : *In burgo Augi totum redditum pectorum... octoginta libras Mesterlenis moneta. Vide Esterlingus.*

* **MESTICA**, pro *Mestitia*. Vide mot in hac voce.

* **MESTILLIUM**, *Miscellum frumentum*. Gall. *Metei*, alias *Mestillum*. Charta Joann. de Harecur. ann. 1269. ex Bibl. reg. cot. 19: *Condonam preceptorum et fratrum militum templi, ad S. Stephanum Campania morabitur, unum servarium Mestilli. Alio ann. 1291. in Chartu. Namur. ex Cam. Comput. Insul. fol. 41. v. : Les rentes d'avances, et varijs Chartas apud Thoressy, et varijs Chartas apud Bituric. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 228. Vide *Mestulum*.*

MESTILLO. Vide *Mixtum* 2.

* **MESTINUNCUM**, Decima frugum. Charta ann. 830. in Tabul. Matilson. Ecclesia parochialis erat destruta, unde incole et parochiani ibi adiacentes Mestinuncum reddere nobebant et debitum honorem perirevere.

* Vide supra *Messia parochialis in Messia 3*.

* **MESTITIA**, ab Ita Ico *Mestizia*, Pompa lugubris. Stat. anti Florent. lib. 5. cap. 40. ex Cod. Reg. 4621. *Natura magnatum cum monacharum armatis ad eum extra suum populum sive suum parochianum exequias mortuorum vel Mestizia (sic) vel ad aliquam monacham novellam seu ecclae domum novellam, et predicta locum non habeant et exequias. Mestizia monacatus, sacerdos, assent de pregenie talis magnis. Vide infra *Mestirium* 3.*

MESTITIA, *Prestatio ex frumento*, quod in agro colligitor et metitur. Charta Ludovici VII. Regis Franc. pro Monasterio Sandioniano. *Tallia de annona, que dicitur Mestitia*. Tabularium S. Cypriani Pictavensis fol. 104: *Hugo Liziiniensis dominus dimisit quandam inconvenientem consuetudinem, quam videlicet ministrari ejus de Cohet sub appellatione Mestitia in villa S. Marie Castri-Arardi, que vocatur Rals, videlicet 4. sexta. anno anni singulis, ut nunquam amplius requireretur ab illo homine. Charta Alienor. Duceisse Aquitan. ann. 1199: *Immunem redditimua villam de Voltaico, Italia, Mestitia, distractio hominum terre in expeditionibus Comitis, etc. Alio. Henrici I. Regis Anglie pro peage Pontis Cesaris, seu de Pont de l'Isle. Pro Mestitia apud Thoeritum, unum sexaginta frumenti, Mestitia aliquipus mescerit non reddet nisi obolum. Magnum Pastor. Eccles. Paris. lib. 2. Cum litigium esse inter Mestitia et mense, etc. Charta Ludovici Reg. pro Bituricensib. ann. 1145. *Præterea Prepositus aut Vigor Mestitiae et hospitiis capere conueverunt in septena. Consuetudines oppidi de Boudicen in Pictonibus, quæ habentur in Charta Mauricij de Bellis-***

*villa Dom. de Gonesche, ann. 1265: Domini ipsius terra debet percipere in ipsa frumentegium, quæ Mestitiam fodiem vocant, et domos hominum debent querere illam Mestitiam: ipsæ vero qui reddere contempnunt, cum pagis de 7. solidis redditus Seigniorum alio latere. Geneptis et Senecallibus de Machecalle illam querere Mestitiam per tenorem illam directissimum, ut Vigor, fodient, ibant postea similiiter sine menaces querentes. Consuetudines Andegavenses emendatae in Assisii An-degavens. ann. 1291. ex Registro Ludovic. reg. Siciliae f. 21. in Camera Computer. Parisiensia: *Sergens ne solent si hardii doremavant de prendre, assir, ne laer sur le peuple aucuns Mestite de blé, ne vins, sur peine de privation de leurs Offices. Regestum Censum Carnotensis Comitatus : Les Coutumes des portes de Chartres appartiennent à la Prevoste, quand elle est vendue; c'est à savoir le Desublage, le Tonil, et le Buchage, et les Mestives de Beause, més le Preussois poise lors le pas aux Meres, qui doivent avoir chacun en à dîver le jour que les Mestives sont assises. Addre Concilium Burdigalese ann. 1255. cap. 25. ubi perperam vir doctus festivas emendat pro Mestitione, et varijs Chartas apud Thoressy in Consuetudine. Bituric. pag. 62. 85.**

* *Qua ratione vero eiusmodi præstatio colligebatur, docet laudata Ludovic. Junioris Regis Franc. Charta ann. 1145. tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 10: De bovibus autem, in quibus Mestites accipiunt, statutum ab ipso est, ut quicunque bovem, post festum S. Michaelis acceptur, usque in sequentia messes, Mestitium nullatenus reddat. Et Charta ann. 1296. ex Tabulario S. Juniani Nobilicac. : Ab omnibus nostris de Ferrabos patet Mestitium videlicet duas quartas singulæ ab illo qui duo habebat boves, et unam quartam ab illo qui duo habebat asinos, et unum boissellum ab illo qui non habebat nec bovem nec asinum, et torbellum a libertate sive denarium pro torbello.*

MESTITIA, *Mestitium* colligere, percipere. Charta Petri Episc. Incilimensis ann. 1160: ex Tabul. S. Eparchii fol. 11: *Mestita vero, super qua quasi orta fuerat, sibi Sacerdoti concessimus. Si tamen Monachus Mestitio voluerit, parochionis sibi Sacerdoti diligenter admoneat, ne monacho de seipsum suis donet. [Charta ann. 1247. in Tabular. Portus-regil: Nobilis domina Maria de S. Scubiculo recognovit quod ipsa tenetur poterit singulis annis mestituarios ad Mestitandum decimam de S. Scubiculo, in quam dicebant moniales de Portu-regio se habentes partem suam cum aliis duabus, ita scilicet terpestive, quod predicti mestitiorum, quam sit garba dicitur decima ad grantiam adducantur, dictas garbas teneantur et passare et decimam trituras de die in die.]*

* *Nostris Mestitiis, pro Moissonne, mette. Lit. remiss. ann. 1155. in Reg. 187. Chartoph. reg. ch. 101: *Le supcipiens mensa sa vache en ung champ où il Mestitio, et y avoit blé en jauille, etc. Vide supra *Messonner*.**

MESTIVAGUM, *[Jus mestivam perciplendi]*. Charta ann. 1223. in Regesto Andegav. fol. 7. *Ubi et ocreto... non habentur de la Bercherie... et mis Seigniorum non mori Mestitiae appetitatis usus*.

MESTIVANS, Idem quoque *Mestitia*, in Charta Ludovici VIII. ann. 1224. tom. 1. Ordinat. Reg. Fr. pag. 49: *Mestitum*

nullatenus reddat. Rotulus supra in Litt. ann. 1145. Mestitiam.

* **MESTIVIA**, *Eadem* notio. Tabularium S. Cypriani Pictav. fol. 58: *Dilectorum omnes consuetudines et Mestitiae, et te pacis et te salvi defensum Mest et Junii, et missionem poverorum exerceamus etc.*

* **MESTITIA**, pro ea anni tempestate qua fruges metentur. Charta ann. 1265: *Non possunt concordamus quod dicitur aquarius ponet et tenet nos posse in ore Abbatis forem Mestitiorum anno qualibet autiundio de aliquo et residuo ore premitur.*

* *Nostris Mestitis et Mestis, eadem actione. Lit. remiss. ann. 1222. in Reg. 173. Chartoph. reg. ch. 115: En la seconde des mesisons ou Mestitiae, etc. Alio ann. 1451. in Reg. 185. ch. 159: *Le suspicant ditz qu'il avoit pris landis admettre et trouvent posé en rendre autant de nouveaux après Mestitiae.**

* **MESTIVARIA**, *Fructus et mestiva collecti*. Charta ann. 1208. ex Tabular. S. Vincentii Cenoman. : *In Mestivaria Asbestinus monachi medicamenta unam, alia medicata ad personam ecclesie remanente.*

MESTIVI, *Messores*, Gall. *Mestiviers*. Charta Hugo Archlep. Dom. de Perseigne. ann. 1160. ex Tabul. Abensioli fol. 26: *Dono iterum et concedo illis costumes de mestivis servientium, et de mestitis Mestivorum Abbatie, et grangiarum ejus que sunt in terra mea, ut ipsi Mestiti et servientes possint libere mestitas eues transference ubiqueque voluerint. Le Roman de Huon de Mery MS. :*

*Se et troué mesus apj
Apres la mûre en Mestivier,
Je l'ei glosé molt volontiers.*

MESTIVARIUS. Charta ann. 1208. in Tabular. Ecclesia Carnotensis n. 80. et 80: *Quinque Mestivarios, ordescam, fabicanam, pisacum, veciacum, lenticacum, palens avens, minute stramine, partem suam fini, et quidquid jure colobat in pennis, scutis, scutulis de Châlonsart. Alio ann. 1211. Ibid. n. 180: Et quidquid in carnisdem et hierum terrarum colobat, et predilectis in nostra proximitate comparavimus, scilicet ius mittendis in grancia et cum eccliesi, veciacum, fabicanum, ordescam, investitione, submonitione, hominum, bonacie, et districta, et quidquid in illis locis et granciae possidebat, etc. Alio ann. 1218. n. 184: *Sex Mestivarios, quos habebant in grancia nostra de Nongento, etc. Adde num. 181. 182.**

* **MESTITIUS**, Hispaniæ dicitur qui ex parentibus Hispanis et Americanis mixtum natus est. Concil. Liman. ann. 1582. inter Hispan. tom. 4. pag. 250: *Si que misci generis mulier, quæ vulgo Mestitiae vocant, in monasterio recipi velit, etc. Aliud ann. 1604. Ibid. pag. 764: *Provvisor et vicarii nostri... dabunt licentiam parochi secularibus sui districti, ut sacramenta ministriare possint, et ministrent Hispanis, Ethiopia, Malatis, Zambagiis et Mestitis aliisque personis non Indis. Vide Hofmannum in Lexico.**

* **MESTOLUM**, *Miscellum frumentum*, Gall. *Bled metei*. Charta ann. 1223. in Tabular. Portus-regil: *Ego Geoffridus de Bruxeria Miles... tradidictonibus Porrigi totam terram quæ habebam... pro tribus tabulariis summe Tabular. S. Magdalena de Castrodrone fol. 9. Donacionem illam quam fecerunt exceptores Bartholomei Logre de, duobus modis valentes unius doni frumenti et unius Mestitii Deo et Canonice, etc. Vide *Mixtum* 2.*

tabulum, prospéra navigatio. Ubi forte legendum insprospera. Hesychius: Metágoles, spayravet vel si parvovet, nápó 'talest. Rursus: Metawivies, diawivtes.

• METABOLARIUS VENTUS, a Greco peradix. Trajectio, ut solant docil Editores ad VII. S. Senili tom. 6. Maii pag. 71. col. 1: *Natus Del., preparans eis nesciulam ubi pariter in usum convenirent, et facili ventus Metabolarius, et sternit aquora. Vide Metabola.*

1. METABOLUM, Spatum, a meta. S. Eulogius lib. 8. Memorial. SS. cap. 8: Cumque dies illa maximum cursum eis excipiente Metabolum, tam pericli in horam non divergerat. Vide Metabola.

• 2. METABOLUM, Campana tudicula. Vide supra Metabola.

1. METACHRONISMUS, vox Greca, Temporum transpositio, cum scilicet a tempore rei gesta aberratur. Christophori Mulleri introductio in Histor. Caenonis Sand-Hippolyt. apud Rain. Duellum lib. 1. Miscell. pag. 800: Atti fundationis nostra principium ad Caroli M. statim reducunt, qua in octavo aduersus Hunnos bello strenuo perfunctus optimissimum plagi hisce Orientalibus tranquillitatem constituit annum circiter 700. Sed quantum isthac Metachronismo a veritate rei aberrant, qui ejus in eventus ita supponunt, ex dictis convincitur.

METACRIMUS, Gr. Metanephe, Isidoro lib. 1. cap. 81: est quoties in M. literam vocalis sequitur, ut bonum surum, etc. Uglitius, Metacrismus, et M. literam per sonacionem collidit. Pipil. Metacrismus, vel Metacrismus, em M. literam congenerata collidit: vel quiones litera M. sequitur, vel quiones vocabulus sequitur M. ut bonum aurum. Vide Diomedem lib. 2. et Senatorum lib. de Divin. Lect. cap. 15. Gregor. Mag. Epist. ad Leandrum Episc. apud Joan. Diacon. in judeo S. Gregorii Vita lib. 4. cap. 14: ipsam loquendi artem, quam maiestudium discipili exterioris insinuat, servare despici: nam sicut hujus quaque epistole tenor enunciari, non Metacrismus collidit, sed non barbarismus confusione deuio, sicut motusque exponendum, casusque servare concomitantia, etc. Chronic. Monast. S. Michaelis Virdun. Obsecro autem eis qui haec foia lecturi sunt, ne causentur propter solaciamos aut Metacrismos, aut quid horum simile frequentius accidat, etc. Ex his emananda Graimalicus in Regula Sollitacionum Prologo: Nostacrismos denique et barbarismos, nec non et ipsos prepositionum casus in hoc opusculo servare contempni, quia indigneum forte vehementem censui, ut serua Christi vel sanctorum Patrum sub regula prangererem Donati. Leg. Metacrismos.

• METADELLA Lapis. Qui loco mete, seu termini est. Charta ann. 1196. apud D. Calmet. tom. 2. Histor. Lotharing. col. 411: Et per transiit ejusdem montis usque ad lapidem Metalem, qui vulgo dicitur Karstein, etc.

• METALIS DISTINCTIO, Meta, limes, terminus. Charta Wladisla reg. Hungar. ann. 1404. inter Probat. tom. 1. Annales Primostr. col. 657: Productae sunt quendam litterae.... quibus medianitibus et nomina terrarum et earamdem Metales distinctiones, que sive etiam medicina ecclesiastica... collatae fuissent, etc. Signa metalia, in Lit. Casimiri III. ann. 1462. Inter Leg. Polon. tom. 1. pag. 201. Vide infra Signum 8.

• METALLARI, Aurileguli, in Cod.

Theodos. lib. 10. tit. 19. de Metallis et Metallearis. Vide Metallum.

• METALLATUS, Encaustus, encausto distinctus, Gall. *Emauld;* Inauguratio, Gall. *Dors;* Lobinell. milles recte. Testamentum Godofredi de Plessis anno 1333. apud laudau. Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 294: Item scyphi tres argenteas non Metallatas, ponderis eis marcharam et dimidiat, ad Marcham Turos, duo bacchini immetallatis, ponderis quisque marcharam et decim octo sterlingorum.

• METALLE, METALLUM, Lebes vel cacabus aureus, Inventar. bonor. Joan. de Madalhano ann. 1450: Dicitus procurator dixit: ea inventaria unum magnum Metalle cum tribus pedibus et cum duebus auriculis metallatis. Aliud ann. 1476. ex Tabul. Flam. *Et in coquias.... unum Metallum magnum.... Item plus duas alia Metalia, tenuitas quodlibet decam parvissim offari sive potegi.* Telon. S. Berl.: Torsa ollarum Metallinarum, iijij. den. Nostris alias Mete, pro Mete, etain, vel cuire, eas vel stannum. Lit. remises. ann. 1401. in Reg. 156. Charnoph. reg. ch. 158: *Un' flacon ou bouteille d'estain ou Mette. Six escuelles, deux plate tous de Mette, in aliis ann. Cris. ex Reg. 170. ch. 173. Vide Metallum I.*

• METALLE, Semitalia, Gall. Dennisit. Charta ann. 1365. in Tabul. S. Jacuti: *Taliiam et Metallum connellas habebit Brieniens de castro Brienti Miles, cum dictis hominibus, si eas possit retrahere. Vide Metallita.*

1. METALLUM: Es: Metallum, aureus, de Mete. Thwrocius in Stephano Regie Hungarico cap. 36: *Jussit Boltand Regem dolabro suo pugre contra portam urbis, in qua erat Metallina, etc.*

METALLUM, Campana aurea. Abbo lib. 1. de Bell. Paris. vers. 208:

Totis Ecclesia caneva bono Metalle.

METALLUM LAPIDOSUM, Fortunato lib. 9. Poem. 15. [S. Paulinus Poemate 24. pag. 158]

Quaque prima pilla stell, haec modo fula columnam Ville metale spirvit cuncta Metalla.

Vide notis in eadem Poemata pag. 104. Hinc in Cod. Theod. occurrit lex de marmoris secundi facultate inter eas quae de metallis et metallearis referuntur. It. 1. *Secundum marmorum tribuibus facultatem: ita ut qui cedens Metallum, atque ex eo facere quodcumque, decreverit, etiam distractri habeant liberam potestatem.* Anastasius in S. Silvestri Ep.: *Vita sanctum fontem ex Metallo porphyretico ex omni parte coporum, etc.* Adde Cassiod. lib. 2. Ep. 7.]

• Hinc in Metala dammar, apud Plin. lib. 10. Ep. 66. est in apicidinam dammar; unde et metallici dicuntur in leg. 10. 1. Dig. de pignis, (48, 18.) qui in metala dammar sunt.

• METALLUM HISPANICUM. Andr. Floriac. in Vita Ms. S. Gauzi. Bitor. archiep. lib. 1. *Fac et amplius Hispanico Metalo compatum, diebus utendum ferlorum. Intit. Hispanicum cuprum.*

• METALLUM LIGNEUM, in Vita S. Bonifacii Episc. auctore Willaldo sec. Bened. 8. p. 17. *Tunc autem annorum sextagesima annitatis consilio intitum fratribus, lignum ex supradicta arborie Metalo oratorium constructi.* Unde Metallum pro qualibet materia usurpatum colliguntur.

• 2. METALLUM, ut Metallum 2. Mis- cellum frumentum. Metallum in Charta ann. 1308. ex Lib. rub. Cam. Comput.

Paris. fol. 802. 1°. col. 1: *Le tiers dudit lib ex Metallu mettolas, etc. Alia ann.*

1308. in Chartul. S. Euvetilli Aureli: *Due sociarie Metallli redditibus super terras, quae corporativus ego et Johanes maritus meus quondam. Vide Metum 9.*

• 3. METANGI, METANGIOMONTE, a moto et ongo. Heretici sic dicti quod Verbum in Patri, ex Augustino has. tanquam unum vas in altero esse delirabant. Vide Collitione.

• METANIA, METANORA. Genuflexio, inclinatio, ex Greco profusa, eadem notatione apud inferiori myl. Graculic: Latinis sequioris statim Venit. Exhibens lib apud Naucratium in Encyclica de obitu S. Theodori Studiti pag. 880. Pagina MS. *Metanias, potestis. Legendam, Ponitatis, quia in Ponitatis eiusmodi genudexiones imponebantur.* [Vita S. Vindiciani tom. 2. Martil. pag. 79: *Sed cum ad culpe agnitionem veramque Metanam adduceret. Ubi pro ponitatis usurpar. Petrus Venerab. in Statuta Ord. Cluniac. cap. 4: Argus libe Metanias, quia quotidiano uenit in Capitulo fuit et vulgo Venit nominatur. Et cap. 58: Frequenter Metanam vel genudexiones Bernardi Monachorum in Camidu] in Vita S. Bernwardi Abbat. 1. cap. 1: *Sacerdos Minorum canaturus... a parte dextra, et socius a sinistra, apud altera metanias, atque ponit in medio altera (calicem) ac metaniam in parte dextra, et socius metaniam, facit ante altera Metaniam. Quod vero Metaniam hic, alibi venient appellat (deinde Bernwardi) Hibernianum Monachum Camidu] in Vita S. Bernwardi Abbat. 1. cap. 17: *Docibus nos et discipulis facilius in calle facerent, Metanias, ac genudexiones frequentanter. Anastasius Biblioth. in Vita S. Joan. Eleemosynarii n. 27: *Mitentibus igitur ambobus Metanam, et amplectibus alterutrum, sedetur. Gracca Leoniti habent facilius patrovav. Idem Anastasius in Collatione S. Maximini Mart. cum Theodosio pag. 188: Surserit, et misit in Metaniam, Et Gracca, ut dixi, phras. Bonellus patrovav. Synodus VII. Act. 4: *Avidetur patre pati ypsa; et alia capitulo 16. Ideo patrovav. Dorotheus Doctor. 4: *Educo aucto patrovav, iuxta alia capitulo 17, et alia evyseptos. Stephanus Monachus Sabala in Pass. SS. xx. Martyrum Laure S. Sabae n. 71: Kai filiali patrovav. Et patrovav curvus. Ita passim in Vita S. Nhilli Junior. pag. 30. 49. 69. 72. in martyrio Baechi Janioris pag. 80. apud [Anonymous] Combedianum in Porphyrog. Vita n. 4. 50.] Codinum in Orig. etc. Apud Amphilochium in Vita S. Basilii, subversus, et perperam Gratius vertit, et inde quodam aucto, recte Combedianum reverentiam facit. Gregorius De capitulo de Mirac. S. Georgii, narratio, 1. 67. 68. patrovav. usq. usurpat. Occurrunt preterea vox Metanosa apud Joann. Laudensem in Vita S. Petri Damiani Gard. n. 16. eund. Petr. Damianum in Vita S. Dominici Loriciati, et tom. 8. Opusac. 14. lib. 1. Epist. 10. lib. 2. Epist. 8. lib. 2. Epist. 26. 27. in Historia Episcop. Autisiolor. cap. 48. etc. Chron. S. Vincentii de Wituro pag. 678.******

Duplex autem est patrovav: magna scilicet, patrovav, cum quis, toto corpore, sine tamen genuum flexione, se fere ad terram usque, antrorum inclinat, altera patrovav, usq. cum tantum cervicem inclinat, et caput aliquo usque. Ita Gerachius apud Crusium in Turco-

Gr. pag. 206. [o] Vide Glossar. med. Græcis. col. 916. sqq. voc. *Métroca*. Græcis *Métroca* sunt etiam: Feminaria prava ac dissoluta vita, penitentium et ad meliorem frugem redeundum monasteria.]

METAMORPHOSIS. *Genus est testis.* Glos-
sus M.S. Cluniac. tom. 9. Oper. pos-
thum. M.S. Ubi leg. forte,
Genus est testis. [o] Vide in *Metamorphosis*.]

METAPHORA. *Omen si quedam pre-*

significatio. Gasp. Barthii Glossar. apud

Ludewig. tom. 9. cap. 8: *Qui si locum Me-*

tandi in sua concesserat. Apud [S. Pauli-]

nus in Poem. 24. pag. 136:

Suscipiente humili Metanomis in pectore Christum.]

METATUS, METATUM. *Aedes propria-*

domicilium, interdum hospitium. Pas-

sim apud Gregorium Tur. lib. 8. Hist.

cap. 7. lib. 5. cap. 19. 40. lib. 7. cap. 6.

29. lib. 2. cap. 24. lib. 9. cap. 3. lib.

10. cap. 15. de Mirac. lib. 1. cap. 44. lib.

2. cap. 21. 24. lib. 2. de Mirac. S. Martini cap. 11. lib. 4. cap. 21. de Vitis Patr. cap. 8. Anonym. in Vita S. Ste-

phanii Abb. Obazin. n. 4. Almoine, de

Vita S. Abbonis Floriac. cap. 20. lib. 2.

Hist. cap. 11. Fidoardum lib. 1. cap.

20. lib. 2. cap. 8. lib. 4. cap. 10. in Vita S. Machutis Episc. cap. 14. etc. *Hospiti-*

um et Metatum accipere, apud Gregor.

Mag. lib. 7. Ind. 2. Epist. 109. *Metatorum*

prebendorum onus, in Novella Theodosii

de Metatis, ubi plura de hoc onere: et

in Cod. Justin. eodem tit. Ita *metato-*

Græci dixerunt. Concilium CP. sub

Agapeto PP. Act. 2: Non potest: & xai:

pirate quto: & v. nata: xatipavev:

piorodo: autro: tñatipavev: VI. Synod.

Act. 11. *Ta dio: bidam: tv: vni: pioro:*

otra: xiponev: tv: tv: vni: boclo: v:

po: vnu: vnu: S. Athanasius de Im-

agine Berytensis. Encycl. metato. patcov

o Xerou: o: yrko: Paus. S. Basilei

Episcopi Amasea n. 8: Ev: urato: vno:

Em: dñp: vno: etc. Vide Meursii Gloss.

[o] et Cangii voce *Metaros*, col. 919.]

METATUS. *Pro universo domus,*

eiusque adiacentum, ambitu sumitur,

in Bulla Stephanii III. PP. ann. 755.

apud Felibilia. Histor. S. Dionys. pag.

XXVIII: Igitur quia pietatis a nobis qua-

tenus... dominum possumus tanta monastे-

rium B. Martini cum inferioribus et supe-

rioribus suis, cum Metatu suo et horti-

cello... vobis ad tempus emissa preceptione

concedere deberemus.

METATIO. Idem quod *Metatum*, apud

Tertullianum de Pallio. cap. 2. [Tortu-

ris in Mirac. S. Benedicti sec. 4.

Bened. part. 2. pag. 405: Denique mox

*ut *metatio* subiit similem, etc.]*

Recitentibus vero, jus procurationis,

Gistum, metati onus. Aymonius lib. 2.

de Miracul. S. Benedicti cap. 5: Puta-

cens: Parochio predictum assidua exina-

mentum Metatione. Mox: Contigit ut una

dierum metatiorum vir prandium sibi in

jamdicto predicatur, et benebit, etc.

METATOR. In Gloss. Græc. Et. *Erouzav-*

vi: id est: qui Metata, et mansones parat.

Ecouzava, metatio. [Gloss. Lat. Græc. MS. Sangerman. : Metatio, appa-

ratio, preparatio, trouzada.] Glossa Isid.

Metatores, mansiones preparatores. Pa-

plas: Metator, qui locum preparat ad-

ventui potestatis. Vegetio. Metator dici-

tur, qui precedens locum castris deligit.

Hispanis *Aposentador*, de quo officio
agunt Leges Alfonsinae, seu *Partide*,
part. 2. tit. 9. lege 15. S. Ambrosius lib.

5. Hexaemer. cap. 10: Qui metatores iti-

nera disponunt? qui duces iter dirigant?

Opitus lib. 8: Cum ante venturos mili-

ties Metatores, ut forte metatores militare-

D. Cypril. Epist. 22: Iuxta angustias

majores Metatores Antichristi, non tam

causa deterrimi, etc. Idem Epist. 81.

Rogatianum Metatores voces a non quos

martyrio antecesserant. Apud Petrum

Chrysologum. S. Joannes Bapt. dicitur

Metator Domini. Flodoardus lib. 14.

Carm. 18:

Agmina Metator eugen, loca prædicta apla.

Vide Mansioneerus. Prometator, ead. no-

titione apud Julianum Antecessor. cap.

587. Glossa Basilio: Metatoe, & anco-

lōneos: ἄγνοις: πρὸς τοὺς ἀπόκρυ-

ματούς: οὐδὲ τοὺς ἀπόκρυ-

Vita B. Lidwina tom. 2. Apr. pag. 270.
col. 1. Habet quicquid ipsa virgo uetus
quoddam cui remedit causa superponit
solubant invocations pomorum, qui dicuntur
Materas.

* MEUTRUM. Vide Moris.
MEUSNAGIUM. Charta ann. 1206.
in Tabular Floriac. Burgenses de Cas-
tallione remanebant quitti... de oblitia
que erant ad omnes consuetudines, vide-
lacet ad IV. denarios, galinam, corves
que debebant ratione dictarum obli-
tarum, vel de Meusnagiis dictarum obli-
tarum.

* MEUTMACHER. Flabellum seditionis,
a veteri Germanico Meutens, clandestine
agere, Gall. Mutin, ex Cardo, ut videre
est in *duabus*. Unde *Meutemacre*, apud
Monstrel. [vol. 2. fol. 142. v. ad ann.
1487. Grand partie des plus notables (de
Bruges) furent scavots au due de Bour-
gogne que voluntiers ayeront à punir
les dausuds Meutemacres. C'estoient
gens de peis estat que ne desrovoient autre
chose, que de fort entroubliez besognes,
pour eux augmenter et avoir majesté sur
les autres.]

MEUXAN. Otto Morena in Histor.
Berum Laudensis pag. 59. Laudenses
ubi in quodam Mezano, quae insula dici-
tur, primum cum Placentiis incipientes,
etc. [Legem in quodam Mezano, hoc
est, campo inter aquas medio, ut edidit
Murator. tom. 6. col. 1081. Ital. Mezzano,
medianus].

* MEXICADOS. Lateralis species. Pactum
inter abb. et consil. Aureliaci ann.
1350. In Reg. 78. Chartoph. reg. ch. 245.
Item quod statuantur in dicta villa certe
forma sive molle de tegulis, sive teule-
maginis et parvis, et de cayrelz et de Mex-
cados. Pauli ante : *Meycados*.

* MEXICA. Fructus species. Statuta
Montis Regal. pag. 224. Emendam sol-
vit toto anno, si caperet de alieni ar-
mentis, cibus, uitis, Mercie, et illis
fructibus.

* MEXOAR. Curia Maurorum. Acta B.
Ferdin. tom. 1. Jun. pag. 572. col. 2.
*Hui deduxerunt ipsoe infra portam non
ciuitatis, comitantes usque ad palatium
urbis et autam regiam; donec ventum
est ad locum concilii, quem sue ingua
Mexoar appellan.*

* MEXTADARIA. Predium rusticum,
quod a colono partitorio collitur. Charta
ann. 1406. *Acto expresso inter ipsas par-
tes, quod predicti coniuges dejebunt et
eisdem erit licetum et permisum, seu co-
rum familiis et omnibus et Mextadaria-*
*m tenentibus et possidentibus dictam
Mextadariam, de Tiarollo ire, removere
cum suis immobilia grossis et minutis,*
etc. Vide *Mextadarum*.

* MEXUAR. Metator. Acta B. Ferdin.
tom. 1. Jun. pag. 578. col. 3. *Ad singu-
las mansiones applicabantur tenoriorum per
Mexuar, qui ipsa metator castrensis est.*

* MEYANS. MEYANUS. MEDIUM. TO-
SELLI. [Gall. douelle du milieu du fond
d'une barrique ou d'une cuve, ... Pro
xli. Meyan, magnis et XVI. parvis.
necessariis pro reparatione dictorum
vasorum, tom. 21. p. 232... XXXI. Meyan-
doando pro pecta III. obolos... solvi pro
XLVI. Medio Tonelli qui emi ad repara-
tionem dictae vasselle, tom. 22. p. 319...
Emi tria. Media pro cuvis, tom. 22. p.
320.] [Arch. Histor. de la Gironde.]

* MEYARIA. Fructuum seu reddituum
medietas. Inventar. ann. 1361. ex Tabul.
dom. Venice : *Item tres pollenos, quod
autem teneat Guillermus Audeberti de
Gauda in Meyaria, causa societas. Vide
Mejuria.*

* MEYCADOS. Vide supra *Menezados*.
* MEYASNER. Vide supra *Menezame*.

* MEYATGERIUS. Domus et familia
caput, paternifamilia. Compot. ann.
1482. Inher. Probat. tom. 4. Hist. Nem.
pag. 18. col. 2. *Nem qui cessant et non
obstant clausura predictorum portulium,
plures Meyatgeri venientes de loco in-
fectis, se repousuerunt et aliquorunt, tam
infra dictam villam quam suburbia eius-
dem... ex deliberatione consilii fuit con-
clusum, quod depputarentur duo homini-
nes ad extrahendum a villa et suburbia
Meyatgerio, qui venerant de novo.*

Vide supra *Menzagio* 1.

* MEYENRIUS. MEYNERIUS. Vide May-
nerius.

* MEYSSONARE. Metere, Gall. Moisson-
ner. Charta ann. 1497 : *Item ne bladum
tempore massum dum Meyssonatum fuer-
it, in dictis Mauris perdatur defectu
equarum... ordinatis quod dicti domini
pro bladis excretis in dictis Mauris cal-
candis, ne perculsum sit propter exsartio
femur et ignes positos in illis pro cre-
mandis exsartis, habere tenoriantur
equas dictis nomibus annullata in media
mensa.*

* MEYSSOS. Vide *Meiso*.

* MEYSTARIA. MESTADARIA. Prædi-
um rusticum cum mansibibus, Gall.
Metairia. Obituarium S. Gerald. in Le-
movicibus foli 10 : *Confrontat iter quo
iter a villa Lemovica ex una parte et
terram Mestadarum Martini Audigerti ex
altera. Ibid. fol. 28 : Legavit nobis 10. so-
lida renditualis... quos assignavit supra
duabus dominis et vienis contiguis sitis
proprie Meystariam, etc. Et fol. 6. Con-
frontat et terram Meystariam, etc. Nec
autem notio Meyet et Meisi occurrit in
Codicibus census nullibus Caumontis et
Dumbarnis. Charta ann. 1308. : Jouxta
fructibus.*

* MEXOAR. Curia Maurorum. Acta B.
Ferdin. tom. 1. Jun. pag. 572. col. 2.
*Hui deduxerunt ipsoe infra portam non
ciuitatis, comitantes usque ad palatium
urbis et autam regiam; donec ventum
est ad locum concilii, quem sue ingua
Mexoar appellan.*

* MEXTADARIA. Predium rusticum,
quod a colono partitorio collitur. Charta
ann. 1406. *Acto expresso inter ipsas par-
tes, quod predicti coniuges dejebunt et
eisdem erit licetum et permisum, seu co-
rum familiis et omnibus et Mextadaria-*
*m tenentibus et possidentibus dictam
Mextadariam, de Tiarollo ire, removere
cum suis immobilia grossis et minutis,*
etc. Vide *Mextadarum*.

* MEYTERIA. Mensura annonaria
speciei, eadem que *Meteada*, vulgo
Metadene et *Metain*. Charta ann. 1282.
In Reg. 161. Chartoph. reg. ch. 104.
Item in maneo de Pacaire decam Meyten-
cogenis siligiosi. *Meytadene plures ibi.* Alii
ann. 1382. In Reg. 98. ch. 174. *Serviunt
eidem militi pro censu uno vulgariter
nuncupato Meytadene situata. Reg. par-
lam. Tolos. ad ann. 1483. 20. Jul. ex Cod.
Reg. 979. 6. Trois pichiers de vin, un pain
ou tourte de la grandeur de la tierce part
d'un Metadene de segle. Vide supra *Mey-
ria* et infra *Metadene*.*

* MEYTERIA. Modus agri. Idem qui
Meteada in *Metearia*. 2. *Pact. Inter
Guich. dom. Belli joc. et Guich. de Mar-
ziaco ann. 1317. In Reg. 58. Chartoph.
reg. ch. 474. *Pro una Meyteria nemoris,
sia in Escorbe. Charta admort. ann.
1412. In Reg. 166. ch. 272. Una piece de
terre pour pastourer bestes, contenant
une souloie entre bruyere, ... contenant
xxv. Meyteres de terre... Una terre, ...
contenant xxii Meteres de terre ou environ.**

Vide supra *Motona*.

* MEYTERIATA. Eodem intellectu,
nostris etiam *Meteada*. Charta offic.
Matiscon. ann. 1455 : *Terrae que continet
septem Meyteriatas terre vel circa. Item
una Meyterea de terre ou environ, in*

Charta admort. Jamjam laudata ann.
1452. Vide in *Meteoria* 3.

* METTERIUM. Vide *Meteoria* 2. et
Meteaderia.

* METTERIUS. Mensura annonaria
speciei, eadem que *Meteoria*. Obera
Bayna, dom. Bangiaci ann. 1290. Inter
Probat. alt. Hist. Trenorch. pag. 102.
Augmentaverunt meti et hereditibus meti
sefundum, quem tam ipse mei prede-
cessores a suis antecessoribus tenue-
runt, de tringula Metteria avena... Scien-
dum vero quod tringula Metteria reddendi
sunt apud Priciacum. Alla Humb.
dalph. ann. 1348. pro Libert. vilis de
Pineto : Qui signabunt mensuras in dicto
loco et mandamento ejusdem, exigere non
tententur a dicto burgensis, nisi de
uno Metteria duodecum denarios. Vide
infra *Meteria*.

* MEXACARIUS. Officium monasti-
cum, cui, ut videtur, annona mensuratio
ministranda ex predillis rusticis cura
demandata. Cod. MS. S. Martial. Lem-
ovici. nunc regius ad 81. Jul. : *Mexacari-
us facit piacentiam ; et si evenient (fe-
stis) S. Gerini, Autiss.) sexta feria rel-
axabitur, et picea vel floes. Vide mox
**

*MENADA. Quod ad metu annam per
mensum suppeditatur. Charta ann. 1282.
Intra Inst. tom. 6. Gall. Christ. col. 69.
Remanentes perpetuo dicta mensa Empo-
copali sancti Pontifici prioratu de La-
vinieri liberis et exoneratis... videlicet de
duabus monachis et seraginis pilis fru-
menti pro *Mezada*, etc. Vide *Mezagium*.*

* MEXADRIA. MIZADRIA, ut *Meytada*.

Gall. Premium rusticum. Ital. *Mezado*,
nostris, *Metairia*. Memoriale Ptolet. Re-
giens. ad ann. 1290. apud Murator. tom.
8. col. 1147. *Ei sacerunt multa staurata
prava contra clericos. Primo ut nullus
deberet solvere, sis aliquam decimam...
nec loqui sis, nec sigre in dominibus sororum,
nec super *Mezadria* sororu, etc. *Mezadria*,
in Chronico Regensi apud eundem
Murator. tom. 17. col. 10.*

* MEXADRUS. Colonus partarius.

Gall. *Metader*. Stat. castri Redaldi lib. 1.
pag. 20. *Si boves vel vaccos habuerint *Mexa-
drus* vel *terzarius* seu laborator cum
domino suo, et contigerit ipsum velle dis-
cedere a *Metadru* vel laboratorio, teneatur
et debet ille, talis *Mexadrus* vel *terzari-**

nus vel laborator medietatem totius fami-
lii quod habuerit, et cum bovis conduceatur,
domino suo dimittere, quando de *Mexa-
drus* discedit. Occurrunt præterea in Stat.

*Mallavic. lib. 2. cap. 24. pag. 93. Vide
Metadru.*

* MEXAGIUM. Annona, aut cibus ad
unum mensum. Tabular. S. Martialis
Lemovici. apud Stephanot. tom. 2.
Fragm. His. *Hinc sub Metadru que
remanserit facere Bitoris S. Martialis* xi.
Kai. *Fab. Propositus de Roto facit Met-
adru. Kai. Fabr. Propositus de Rosario
facit *Menzagium*. Kai. Martii. Propositus
de Quadris facit *Mezagium*. Vide *Meteo-
ria*.*

* MEXAIOLUS. Colonus, villicus, Ital.
Mezaiolo. Vita B. Augustini No-
vello tom. 4. SS. Mail pag. 621 : *Filia
cujusdam *Mezaioli* dicti Ugonis cecidit in
quamdam fonsam.*

* MEXALANA. Pinnus partim et lana,
partim et lino confectus, Ital. *Mezala-*
no. Stat. Ferrar. ann. 1279. apud Mu-
rator. tom. 2. Antiq. Ital. med. sec col.
42. *De vestito bizioli, id est *Mexalana*,
tutiane, stanforis, et cuiuslibet ellis
panni, sine tribus cucuris, tres solidos
Ferrarienses.*

* MEXALEITA. dimin. a *Mezalha*, obo-
lus seu mailia, parva lamina. Form.

MSS. ex Cod. reg. 7657. fol. 48. r. : Quendam mantellum ipsius tali frumentum sive numeratum certis Matalibus argenti laetenter accepti, et omnes Metalibus predictas seu dictum munimur argenti de dicto mantello armavit. Vide supra *Mesalla*.

* **MEZALIS.** Particularius, participes. Codex reg. sign. 4180. fol. 20. r. : Item unum campum laboratum, ... qui est ad quinque *Metalas*. . . . Item ecclesia S. Johannis insula Bisontinensis habet in dicto loco terras, . . . que sunt ad unum *Mesalam*. Vide *Parcennari*.

* **MEZALLA.** *Obolus* seu *malia*, quae est 24 pars solidi, in Charta ann. 1185. inter probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 478. Vide *supra* *Mesalla*.

* **MEZANELLA,** vox Italica, diminut. ut videtur *Meszano*. Annal. Mediol. apud Murator. tom. 16. col. 812 : *Taiseric* XXIV. alio argenti *Meszanella* signata in fundo.

1. **MEZANINUS.** *Mesinanorum moneta*, f. *Debillis*, ab Ital. *Meszano*, medium, mediorum. Conting. Chron. Andr. Dandoli spm. Murator. tom. 12. col. 419 : *Hec hoc tempore* (ann. 1346) idem dominus Dux monetae *Mesinanorum* de novo fieri jussit, facitque statutionem, quod soldini amplius non fabricentur. Vide *Mesninus*.

2. **MEZANINUS.** *Medius annus*, intermedium anni : vox Iberia a veteri Gallico *Mez*, *Medium*, et *Annum*. Notis in Catholicon Edit. Ratiponsen. ann. 1899. *No littere ista sint nimis velutinae*, solet Rex Philippus eas renovare de tribus mensibus in tres menses, et ad summum ds *Mesano* in *Mesannum*.

1 **MEZANUM**, vel *MEZANUS*. Vide *Mesannum*.

1. **MEZANUS**, *Tela medioris species*, quasi media inter utramque. Statuta Montis Regal. pag. 277 : *Quilibet taxtor vel textrix capiat tantum pro texture et orditura, pro qualibet tesi, teli subtilis lini, solidos quatuor... de Mezanis solidos sex: de minoribus solidos quinque.*

2. **MEZANUS**, *Medius*. Charta ann. 1851. In Reg. N. Chartoph. reg. ch. 28 : *Viginti duabus smaragdis grossis, octo smaragdis Mesanis seu de media forma.*

* **MEZAROLA.** Idem, quod *Mesara*, Mensura liquidorum. Vide in hac voce. Impositio Off. Gazarie, ann. 1818. inter Hist. Patr. Taur. tom. II. col. 328 : *Item illi et eis debet in ipsis galeis... vespes, sive butta una plena aqua de metra et sive Mesanae duodecim; et vobis que sint dicta capacitas dictiarum metretarum duodecim.* [F. A.]

* **MEZCA.** Infundibulum molendini. Gall. *Trémou*. Charta fundat. prior de *Heppe* inter Probat. tom. 1. Annal. Primonst. col. 643. *Molent ad molendinum meum sine nullura, quando venerantur, et tam (i. cum) Mesca fuerit encucata.*

* **MEZCLARI.** Perturbari, ab Hispan. *Mescla*, *Misito*, perturbatio. *Moretus* in Antiquit. Navarra lib. 2. pag. 496 ex Tabular. Pinnat. *Quoniam Mesclabatur omnis terra mea per judicium malos super terras et vineas et villas et casales, etc.* Quia *Moretus Hispanice* verit : *Estabam* *confusa*, etc.

* **MEZELALE.** Ponderis minoris spe-

cies. *Libert. Montisol.* ann. 1812. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 507. art. 54 : *Pro quotidie cartayrono, 8. obol. solvere tenentur venditor pro iusta et pedagio; et pro *Mesala*, obolum, si ponderarentur, usque ad 12.*

* **MEZELLADA.** Mensura agraria minor. Litt. admort. pro eccl. Tolosa ann. 1471. In Reg. 197. Chartoph. reg. ch. 159. *La troisième piece consiste une arpent et une Mesellade de pr. Mesellada ou pugrade, apud Graverol. in not. ad Aresta Ruplaid. lib. 2. tit. 7. art. 6. pag. 207. Vide *Mesellaria*.*

* **MEZELLORIA,** *Meselloria*, Vasculum, cadus statuta mensura. Statuta Montis Regal. pag. 200. cap. 49 : *De vino extraneo non ducendo in ciuitatem Montis Regalis vel posse. . . Et dominus vicarius, seu iudex non possit nisi ipsi capere licentiam nec alteri dare, nisi causa necessitatis, et tunc possit concedere licentiam usque in una *Meselloria*, et non ultra.* *Meselloria*, ibid. pag. 309.

* **MEZELLUS.** *Leprosus*, nostris olim *Mesel*. Statuta Massil. lib. 5. cap. 15 : *De leprosum in Massiliis non tolerandi. Observandum quod nulli leprosi seu *Meselli* divites, vel pauperes possint vel debent stare infra Massiliam, nec conversari. Pascheca, nisi tantum per xv. dies ante Pascha et per octo dies ante Natale Domini. Vide *Mescaria* et *Miselli*. Hinc *Mesel* nostri vocabant impurum, contaminatum, soridum. Le Roman de S. Leocade MS. :*

*Vine est lor via, ordre et Mesel,
De hupo nos fuit terterio.*

Poema cui titulus : *Fontaine des Amoureux*, ubi de *Plumbo* :

*Et secundu securis lansel.
Le veulent nommer ou Mesel.*

* *Pores leprosus seu Meselus*, in Stat. Perus. pag. 58. Lit. remiss. ann. 1411. In Reg. 165. Chartoph. reg. ch. 267 : *Vii caseo, qui vnde autem a dire comme Mesel, et vnde et cetera de ligno Mesel ou lader. Unde *Mesellaria*, pro Lepre morbus, apud Joinville. In S. Ludov. edit. reg. pag. 6.*

* **MEZELLARIA.** *Leprosaria*, Domus leprosorum. Charta ann. 1114 : *Domus leprosorum, tertiam partem de tois r' acsis, de Christianis saluatoribus et latronibus, qui fuerint capti de S. Juliano ueque ad crucem S. Afrodilias que est foras viam ueque ad *Mesellarias* de Biterrie, etc.*

1. **MEZENA.** *Galvaneus Flamma* in Chronico majori in Ottone III. : *Faci preconizari, quod nullus ligna venderet, credens quod Archiepiscopus cibum coquere non posset. Tunc Archiepiscopus liberator mundi pororum *Mesenas* pro ligno habuit, et mirabiliter canem paravit. Apud Ughellum tom. 4. pag. 184. [Chron. Astense apud Murator. tom. 11. col. 188] : *Dicitus Guillelmus miserat dicto Guidoni xx. parta boun, cum carris oneatis odififeri vino, farina triticci, *Mesena* statatis, etc. Italis *Mesena* est sudicium matris *Uteche de lard.*]**

2. *Stat. daterat. Riper. cap. 16. fol. 9. v. : Item quodque persona, que mactaret aliquem porcum in locis dictis Riperis cause vendendi, et illum venderet integrum sive ad *Mesanas* integras recentes, intelligatur *Mesena* integrum etiam abeatis capite, et spallia, et propria et quilibet spuarum *Mesananorum*.*

* 2. **MEZENA.** Species tigni vel materie. Correct. Stat. Cadub. pag. 51. v. : *Item statuimus quod nullus forensis au-*

*doat vel presumat incidere aut incidi facere, laborare vel laborari facere lignamen quadratum aut rotundum, tayolas, morellas, vel *Mesanas*, aut alterius cuiuscumque generis vel conditionis lignanum in nemoribus Cadubris.*

* **MEZERASUM.** [Marise]. (Gloss. Lat. Gal. Bibl. Insul. E. 38. XV. s.)

* **MEZES.** Charta Guillelmi de Hala ann. 1298. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvernus pag. 681 : *Cum censibus, redditibus... molendinis, ingressibus et egressibus, aquis, *Mesas*.*

* **MEZELLORIS.** Charta ann. 1316. In reg. 56. Chartoph. reg. ch. 278 : *In primis non dicta priorissa de Paulaque retinemus nobis.... pascheria, *Mesas*, loca publica sive communia. Terrear. castell. d'Isbois in Reg. 21. fol. 140. v. : *Vitis Ponit debet et secaria mixta pro quo dicat molendina cum quadam *Mesa*, et alias suis iuribus et servitibus. Hinc fortassis *Mesas*, pro *Pabell* genus in eiusmodi locis nascenti. Lit. remiss. ann. 1413. In Reg. 167. ch. 167. *Scallia Guillaume*, qui ce jour avoit charte à l'ostel du suppliant son maistre du foing ou *Micole*, etc. Vide *supra* *Mesaninus* 2.**

* **MEZETINUS.** Mensura salinaris species. Stat. Cadub. lib. 1. cap. 16 : *Quod quilibet homo si pondus, qui vendunt aliquas res ad pondus vel ad mensuram, debeant.... portare, ad domum ipsorum iuritorum.... *Mesetinos* o' sole et alias consuras quas exarcet, etc.*

* **MEZIBAN.** Capitul. 1. Caroli M. anno. 9. cap. 11. et lib. 3. Capitul. cap. 49. 50. *De *Mesibane*, id est, latrone forbenvendo, ut unusquisque Comes alii mandet, ut nullus cum recipere audeat. Latronem, qui forbenvit fuerit, recipere etiam velant Capitulu. Caroli Cal. lit. 12. cap. 6. [a Britannico, ut videtur, *Mez* vel *Mes*, foras et foris : et *Banni*, pellere. [o] Vide Grimm. Antq. Jur. Germ. pag. 785.]*

* **MEZIUM.** *Potionia seu cerevisiae genus*, Gall. *Miez*. Consuet. Vernal. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 611. art. 35 : *Famulatu regis qui edicit vinum in venditionem, de unaquaque editione, unum nummum, et de cerevisiae obolum; de *Mesel* obolum, etc. Lit. remiss. ann. 1367.*

In Reg. 37. Chartoph. reg. ch. 462 : *Jehan le Merv... meister bruygues de Douay... ont leys le meister de *Mes* brasser, etc.* *Mes* pro *Hypocrites*, apud *Le Beuf* tom. 1. Dissert. pag. 200.

* **MEZINUS.** Vide *Mischinus*.

* **MEZINUS.** Genus monetas Padus. Polydorus cap. 5 : *Cabellani quamdam consignavant reddendum annus quater mille libras *Mesinorum*. Vide *Mesinianus*.*

* **MEZINUS.** Vide *Mischinus*.

* **MEZQUITAS.** Tempul Mahometanorum, Gallic. *Mosque*. Donatio Jacobi reg. Aragon. tom. 2. Concil. Hispan. pag. 497 : *Damus vobis in perpetuum omnes *Mesquitas* et cometaria publica seu particularia. Vide *Meschita*.*

* **MEZUM.** Idem videtur quod supra *Mesana* 2. Reparat. factis in senescal. Carcass. ann. 1435 : *In ponendo duas brasas *Mes*... in dicto molendino.*

* **MI.** pro *Miki*, habetur in veteribus Chartis aliquot apud Perardum in Tabul. Burgund. pag. 36. 41. 43. etc. nisi forte in MSS. vox contracta, seu abbreviata fuerit, ut passim solet. Certe etiamnum inferiores Picardi mi dicunt pro moy.

1. **MICA.** Parvulus panis, quasi *micas* panis, nostris une *Miche*. Joan de Jauua : *Mica etiam ponitur pro pane mo-*

dico, qui sit in curia magnatorum, vel in Monasterio.... unde versus:

Chro Phobe, Mico, debitor tibi cum mico Mico.

Catholicon parvum : Mico, Mico de paes, ou Mico. Vetus Charta ex Tabulario Eccl. S. Laudi Andegav. fol. 82 : Quod autem de jure Theobaldi et domino concesset donum istud Canonicos obtinere, concesserunt et predictis caritatem Ecclesie, si ipsa possidaverit, semel in anno, unam Mico scilicet, et justam vini. [Tabular. Majoris Monast. anno 1287 : Rosellus de Ercis, et ex parte uxoris eius Isabel filia Agnes nominata octo Micos et unam lagunam vini sibi doberit.

¶ MICO, pro Mico. Charta Gaspardi Abbas. Stabul. ann. 1485 apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 150. Circa septuburam meam distribuit panibus.... tradicim abeo panes seu Micos.

MICHA. Eadem notio. Charta Anglicana apud Spelmannum : Capient de predicto Priori pro qualibet waya ciporum 3. ab eo panes vocatis Michis, et nigrum panem, et alia cibaria. [Una Michis de toria, in Necrolog. Abb. S. Patri de Casis, Panis impiorum.] Le Roman de Ronceraux MS. :

Qui tant seront et Miches et mornies.

Le Roman d'Aubrey MS. :

A tali mesjent ons deus de la Michie alioe.

Charta Gallica tom 2. Monasticis Anglicis. pag. 217 : Et chascus (pauvre) aveva une Michie et deux haranes, et potage, etc. [Computus ann. 1688. in Tabular. Vedast. : Deux livres pour une Michie, une livre pour un Michot et bisette, et deux livres pour le boulon; le tout de 16 onces et le livre.] Guill. Guiart in Hist. Franc. MS. :

Pour ceux qui sont dans gracie,

Qu'il se present ore une Michie.

Vide veteres consuetudines Bituricensis editas a Thomassero art. 126. 127. et 166.

¶ Unde dominum Michotta, in Pacto inter pior. et homin. S. Belini ann. 1461 ex Reg. 198. Chartophyl. reg. ch. 191 : Legal (pieur) et ses successeurs seront tenus de leur boulanger, chaque deuix et a chacune femme cinq Michottes.... de quarante neuf au bictot de froidement.

MICHEA, MICHA. Liber Ordin. S. Victoris Parie. MS. cap. 64 : Unusquisque unus Michiam et unus mensuram vini habebit. Charta Gerard. Comit. Malisc. ann. 1180 : Centum etiam Michias censuas, et custodiatis viarum et pascuum. Alio ann. 1258, in Regento Chartophyl. Regi signato 81. fol. 100 : Unam lagunam vini, et quatuor panes, sive Michias.

¶ MICHA MAGNA, hinc, sela. Charta ann. 52. Henrici III. ex Regesto Oseney fol. 242. inter Notas Hearnii ad lib. nigri. Scaccarii pag. 654 : Abbas et Conventus concesserunt Andrei Meris de Lang-Port quod invenient in tota vita hospitium deinceps infra Abbatiam de Oseney, et singulis diebus corredia duorum Canonicorum, et aliis servientibus et unus garcionis, et duos panes, qui vocantur magna Michia, unam bisam Michiam, unam salam. Michiam, et grossum panem, duas lagunes de melior cœvicia. Hic vero Michia magna ut observatur idem Hearnius, non aliud est atque a great manchet, vel, ut illi forsan a great loaf. Bu autem apud Gallos idem valet atque Brown apud Anglos, ut bis

michia sit a brown manchet, sive a brown loaf. Hinc facile discas Michiam salam panem plane fuisse dicti puriore; et quidem cum Salis, autem salam palatum vel curiam denotet, inde colligemus Michiam salam idem plane esse atque panem salarem vel curiam, qui tamen et ipse etiam fuerit quam dominicus impiorum. Hucusque Hearnius.

MICARIUS. Qui michia vivit, vel eas re-coligit. Fragm. Petronii : Homo pre-ficial, frugis et Micas.

MICATORIA, in veteri Glossar. Lat. Gall. Mico ex Bibl. Thuania Eumenius.

¶ MICA, in Bibl. Arat. Lat. Nuge. ¶ MICA, vox anatomica. Nervi cu-jusdam nomen. Lit. remis ann. 1450 in Reg. 188. Chartophyl. reg. ch. 89. Per quam (plagam) /ut fractus nervus, voca-

* MICALE. Una bestia simile ai ser-pente. In Glossar. Lat. Ital. MS.

¶ MICALLIA. Quidquid cibo et potu absorbitur. Gall. Mangasilla. Statuta vetera Bresiam de substationibus in-ter Usatice. Ravelli edit. 1729. part. 1. pag. 31 : Stabunt levata per 15. dies, in-fra quos si debitor solvere velit, reddantur predicti bona, suis expensis et sumptu-
-pertenientia, et levacionis et Micalis, pastus, si sint animalia. Vide Min-jayilia.

* MICANIA. La ingeniosita, in Glossar.

Lat. Ital. MS.

* MICATELLUS. [Usurier. DIER.]

¶ MICATORIUM, Esimoire. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7632. Alius ann. 1348. ex Cod. 4120 : Micatorium, esimoire vel fructus, et derivatur a mico. Vide Mica-toria in Mica 1.

* MICATUS, Ursi clamor. Acta S. Ezoni tom. 5. Mail pag. 57 : Bestia immanis egreditur, et solum a vicino carnem adesse, emisco horrendo satis Mico, si mulcere erexit in altum brachia, cum plantis minacibus sum agreditur. Uncare tamen vel seire ursorum esse scribit Ugueto. Vide Baulare.

* MICCIRE. Ugueto : Miccire Aircorum. Vide supra Baulare.

* MICHAELI. Vide Mico I.

¶ MICHALATI, MICHALATI, Nummi aurei Michaelis Imperatoris Constantiopolitani Imagine et signi. Willem. Tyrus lib. 11. cap. 12. Quocirca quod sit debiti summam : cui responsum est 100. milium Michaelitarum, quod genus aureorum tunc in publicis commerciis erat cele-bre, a quadam Imperatore Polito qui eam monstria sua fecerat insigne im-age signari. Bulia Nicolai IV. PP. ann. 3. de Censib. Eccl. Rom. in Regno, Cam-pania et Maritima : Monasterium S. Nicolai de Calusia 1. Michaelatum auri, quod valeat 5. Tarentinos Regia. Meminit præterea Michaelitarum idem Tyrus lib. 18. cap. 15. in Chron. Casin. lib. 8. cap. 57. lib. 4. cap. 4. 17. 46. Michaelisti dicuntur. Cujus Editor, et qui eum se-
-cuti sunt, Vossius, Menagius, et alli haud bene divinuarunt, dum censem ita nuncupantes nummos, quod Michaelis Archangeli effigiem præferent, eosque esse, aut sancis lis persimiles, quos Ange-los appellamus. Charta Rogerii I. Regis Siciliæ pro Ecclesia Brundusina : Concedimus villanos 20. demanios nostros, qui reddant singuli anni in duabus datis 140. Michaelatos, et centum Milaren-ses, Myrakarou, 1800. vocat Anna Com-nua. In Reg. 188. pag. 414. disertim-que indicat usus fulse a Michaelie Duca, dum ait Michaelis rot. xpodac-
-kavero, fulse

* MICHELATI, in Gestis Tancredi apud

Mariam. tom. 8. Anecd. col. 103 : Bea-mundus reveritus deinde mirabilibus Mi-chelorum vis redemans.

¶ MICHELINI. Bernardus Thesaur. de Acquist. T. S. cap. 121. apud Murator. tom. 7. col. 761 : Versus enim se detin-
-dum Michelinos eunus contum mille de-
-tentoribus ipse... Erat enim moneta
-imperante Michaelo CPoli fabricata, et ab
-e sic denominata.

MICHEA, MICHA. Vide Mico 1.

¶ MIGEI, pro Miki, in Charta ann. 425. Monast. Anglic. tom. 1. pag. 11. Id, licet notissimum, ex vetustissima Charta obseruare placuit.

* MICHELLETI, Nummi plumbi a Dominico Michelio duce Venetiarum cuius anno 1193. de quibus consule Dis-
-sert. editam tom. 24. Raccolt. D. Ang. Catalog. pag. 8.

* MICHITERIA, Signum pictoris, in Glos. ad Doct. Alex. de Villa Del edit. ann. 1484.

¶ MICHIUM, [f. Salina, locus ubi sal concurrit, Vetus Charta ex Tabulario S. Benigni Divion. apud Perardum pag. 97 : Unum bullionem, quem in vadimonio Habent in Michio, quod est iuxta fontem de Salis. Alii ibid. : Quae dedit Canonica in Michio suo 4. denarios in unaque septimana.

* MEL Putus salinarium, unde sal hauritur et ex Glossar. ad Calcem Ann. 4. Gall. Christ. sic dictus quod sal ex particulis quasi micos, componatur. Belli-giani monachi clamore fecerunt in concilio Divino celebrato ann. 1117. aduersus Humbertum filium Gualcheri Salinensis, quod unum Michium cum caldaris apud villam Salonia sis injuste atque violenter eripiabat.

MICHNI. Leges Forestarum Canuti Regis cap. 6 : Habeat etiam quilibet pri-mariorum quilibet anno de nostra warda, quam Michni vocant, duos equos, etc.

* MICHLARI. Vide mox Micolari.

* MICLIDIOR. Innocentius Agrimensor de Casin. literarum : Quoniam Miclidiores, hoc est, minores, c. invenies stantes quo-
-rum fines ostendunt. Videlur legendum Hemicyclares, ut pag. 257.

* MICILI. [Vitrum. DIER.]

* MICINA, Uno vase de nave. Glossar. Lat. Ital. MS.

* NICOLARI. Fabulari. Jo de Janua. [Statuta antiq. Canon. Regul. apud Car-
-dinalia post Micholentur; ubi Gloss. i.e.
-loquuntur.]

* MICRI. Minores, Mixpi. Domnizo lib. 2. de Vita Matildi. cap. 1:

Absolvit vice, qui juraret ab. Mico.

Ac processus grande, illus si Haecce vellet.

* MICROLOGUS, Lex. Gr. Lat. MS. Reg. : Mikrolycos, ο μικρολόγος. In Gloss. Lat. Gr. : Scrupulosus. Jo. de Janua : Micrologus, qui breviter loquitur, vel qui magnam rem narrare cupiens, quasi parvam despi-ciendo narrat : nuda hoc Micrologium, breviloquum. S. Columbanus Epist. 4 : Minimus maxime aggressus urbano, Micro-
-logus eloquentissimo, etc. Idem Epist. 5 : Licet enim mihi ministrum (f. ministrum) Mi-
-crologio, dc. Jonas in Vita S. Eustasii Abbat. num. 12 : Comperdidinanti, Mi-
-crologio et frivola cavillanti, Eustasius.... respondebit.

* MICROLOGUS, Liber in epitome spec-
-iem. Abrog. Domnizo lib. 1. de Vita
-Matildi. cap. 6 :

Musica seu cantus illius laudare Te Deum.
Non cessant : neque reverentur se facient.
Micrologus Musica ubi dicta Gaudi nomine.
Musica, et Musicae, nec non Erosa beatus.

Vita S. Theofredi Abbas cap. 10: Denique quodam tempore familiari semotus obsequio, Micrologus audire de lauso mundi, senecto determinat et sonone rhythmico. Vita Caroli M. scripta Iussu Friderici I. Imper. in Prost. Egregia vero ipsius beati Karoli gesta, et instrumentum bellorum ejus historiam alias relinquimus, que in catalogo virorum fortium, et in Chronicis ejusdem multiformiam repertur, cuius et nos officiosa edulitate Micrologum conscripimus. Ita porro etiam proprie appellavit librum de Rituibus Ecclesiasticis editum cum aliis similibus, cuius auctor vixisse dicitur sub fine secundi undecimi, ut est apud Cardin. Bona lib. 2. Rerum Liturg. cap. 30. art. 4. Alii sub Friderico I. Imp. scriptissime volunt. Acta Murensis Monasterii pag. 81: Item liber Miraculorum, et in ipso Romanus Ordo qui vocatur Micrologus.

¶ **MICROSCOSMUS**, a Graeco μικρός; et sic Gerhardi Tilber. Oria Imper. apud Leid. tom. I. Script. Brunsiv. In Evangelio omnem hominem dicunt creaturam, cum ali: Ne, predicat omni creatura. Et Graecus hominem Microcosmum, hoc est, minorem mundum appellabat. Petit monde, cest l'homme qui poi. dure, in Gloss. Lat. Gall. Saenger.

¶ **MIC SARABA**. Vas coquinarium. Inventar. ann. 1361 ex Tabul. dom. Venetie. Item duas Mic sarabas, etc.

¶ **MICTERIATA**. Mictus agri, idem qui supra Miceraria; a voce Micerium, mensura annonaria species. Terrear. Belli. loc. ann. 1529. fol. 94. v.: Super quadam vercheria, continentia duarum Miceriarum terra vel circa... justa Miceritata tercia dicti confitens. Ibid. fol. 276. r.: Super tercia... parte... quadrangulam terram... continentia semen trium Miceriarum bladi vel circa. Vide supra Miceria et Miceritata.

¶ **MIC TICUM**. Aereum Mictalis aeris. Leg. aereus. Papias MS. Bituric.

¶ **MIC TULIS**. Urinam clyens, a verbo mingere. Gall. Diuretique. Papias MS. Bituric. Anethum, herba omnibus cognita, accrime servena. Mictulis est.

¶ **MIC TURA**. Jo. Buschii lib. 1. Chron. Windesemans. cap. 28: Qui tam in fine vita sue Mictura sanguinis laborans, in bona pace vitam finivit. Vox formata a singer.

¶ **Vegetio**, Mictura. Chrys. Anglic. Th. Otterbourne edit. Hearn. pag. 5: Nec minus depalata prodiit (gagates lapis) femininae micturam.

¶ **MIC TURIA**. Mingere. Gasp. Barthili Glossar. apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 9. pag. 149. ex Ballici Hist. Palest. Supplement. Antiquar. Micturia. hinc. Subtilat. striguris laborat.

¶ **MICUM**, pro Mecum, apud me. Vetera Formula Andegav. num. 22: Ut interim res vestras Micum habuero illa blada, quem ibidem Deus dederit, in tuam roccas potestalem.

* **MICUS**, Cultergium. Dief.

¶ **MIDA**, vox Hispanica. Statuta Synod. Arnaldi Episc. Valent. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 519: Statutum quod de centro (clericis) non portent de die neque de nocte costarioris neque colliculos, ultra Midam in foro constitutam, nec etiam alia arma.

¶ **MIDI**, Mensura ligni. Partitio bono-

rum monast. Dionysiani facta ab Hildegardo Abb. ann. 882 apud Mabil. Diplom. pag. 520: Debuntur illis aut aucto centum, aut de argento pro eis libra una solvetur: de lignis mensura que Mida appellatur, miles centum. Ludovici VIII Diploma ejusdem anni quo partitionem prefatam confirmat Ibid. pag. 522: De lignis dentur eis mensura, que Mida appellatur, miles centum. Vide Modulus 4. **MIDISSIMUS**, Minimus, apud Virgil. Gramm. pag. 181. Locum vide in **Magnis**.

¶ **MIDRA**, Papia. Auri lamina.

¶ **MIDTERINA**, vox Saxonica, mid, cum, brina, ter. Loges Ethelred. Regis spud Venetynum edita cap. 15. Et si aliquis accusetur, quod paterit cum qui pacem Domini nostri regerit, iudicetur ad arbitrium 12, i cum ter 12, qui sumuntur 36.

¶ **MIFPIO**. Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 8. § 1. [900-910]. Tunc illa vidua facies in domum patris aut fratri regressa est, habeat sibi in ante morgancap et Miffo. Ubi legendum et metamus vel metum. Vide Legem Longobard. lib. 2. tit. 4. § 4. [900. Alt. 5.] et supra in voci bus **Meta**, et **Methum**.

¶ **MIGA**, pro Mica. Formula 11. ex Balzianis, de pane: A foris turpis est crusta, ad intus Miga nigris est nigra, aspera est in palato, etc.

¶ **MIGAIRA**. Fructuum vel redditum rædeletas. Charta ann. 1206 ex Bibl. reg. cot. 19: Impignoramus... domos... terras, vineas, cultum et incultum, Migairas, tercarias, quartos, quintos, agraria, decimes et omnia alta teramerita. Vide supra **Meyeris**.

¶ 1. **MIGALE**. Pica. Miscell. apud Bernardum Pezium tom. 1. Anecd. part. 1. col. 412: Ophiomachus, similis Micali, bausigrimilla, pica, agastris.

* 2. **MIGALE**. [Micer. Dief.]

¶ **MIGANUM**. Domus pars, t. ubi panis confectionis. Acta MSS. Inquisit. Carcass. ann. 1308. fol. 66. v.: Pransi fuisse simul de trochi relictus, quas ipsi portaverant de Ax: dicta autem Palazera non erat nobiscum, sed extra in quodam Migeno conuenit.

¶ **MIGERIBUS**. Partibus, dimidiatus; a veteri Gallico Mige medius. Testam. Beuren. Bern. ann. 1081. ex Bibl. reg. cot. 17: Omnes supradicti feuer haues Migerios cum fratre meo Guillermo. Lit. remiss. ann. 1377 in Reg. 110. Charthop. reg. ch. 228: Aseer lost apres les aseids hastement et les aconquis bi... Mige vole dudit lieu de sainte Colome et studia dieux de Vergier. Vide mox **Migerius**.

¶ **MIGERIA**. Mensura frumentaria. Instrumentum Visitacionis Populi monasterii. Ord. Cisterc. in diecesi Harchionis ann. 1216. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 148: Item, erant tam in monasterio quam in membris quingentis Migeria frumenti, et de aia blado quadrangiste (f. quadrangente) Migeria.

¶ **MIGERIA**. Est et Migeria mensura liquidorum, ut colligitur ex Charta ann. 1090. Append. Marcus Disp. col. 1185: Consentimus prestat Romundo in Perthus, Duran, Bosracol galina 1. fogae una, et Migeria 1. de vino et emina una de civeda.

¶ **Charta** ann. 1226. in Reg. S. Ludov. ex Charthop. reg. fol. 14. M: Item unam Migeriam vel valde duos solidos et sex denarios. Leudes min. Carcass. MSS:

Item de Oleo de Migeria, unam Polana pro leuda. Occid. Micerio quibus 22. pars est saumatae. Vide supra **Migeria**.

¶ **MIGERIA**, eadem notio. Charta Guillielmi Jordani Comit. Certam. ann. 1097: Dono deinceps unicuique clericorum

vices sua abdominad tenentis Misericordiam unam pericula caritatis et unum panem, et Migeriam usque videlicet etc.

* **MIGERIUS**, Idem quod supra **Miges**. 2. Murus intermedius, Gall. Mur milites. Libert. castri de Arsis. ann. 1655. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 6. art. 2: Cognitio contractuum simplicium, aqua usus, stillicidium, carverium, exstimum, et Migeriorum inter vicinos. Vide supra **Migerius**.

* **Miger** vero, Tellus genus, forte quod alterius medium sit, in Lit. remiss. ann. 178. ex Reg. 205. Chartop. reg. ch. 16: Le supplicant mis le trait qu'il avoit se main sur son arbalstre; c'estoit Miger, ouquel avoit un petit tailleur.

¶ **MIGMA**, Palea minuta, vel tritura frumenta permixta, in Gloss. Lat. MS. Reg. Edit. 1018. Eadem habet Ugutio, haecque subdit: Vel dictur commixtura, vel confusa saponis, vel unguenti alicuius et alchemie. Papias: Migma, Hebrewum est id est, mixtura, palea minuta, vel tritura fermento permixta. Gloss. Lat. Gall.: Migma, drye en paine. Aliud Gloss. MS. ad Alexandrum Iatrosophist. lib. 1. Passion.: Migma est equinatum, palea camelorum. J. de Janua et Mamoretus: Migma, atis, ordine cum palea. Isa. 80. Et pulsi asinorum qui operantur terram, commixtum Migma comedunt, ut in area ventillatum est. Ubi Orac. Edit.: Φύρων ἄργα παραποτεί τον φύρωντα. Hist. Translat. S. Guillelmi n. 17. Pōrcum, sīgus, cossis, et Migmate, impinguoservat. [Formule veteres Alsatice apud Eocardium ad calcem Pactus Leg. Sal. pag. 244. Tolle et da illis quotidie sal et ventilamina et commixtum Migma, ut tunc bonum sint. Tolle unum porcum... et da illi quotidianus sufficiens de sigila et hordeo, si imbrevis illum mixtura surfurum seu farine. Unde Migma ex varia grana, puta vicia, hordeo, avea, simili simus permixtis constituisse colligitur; a Graeco fortea pīvēa, Miseo] | Smigmator, in Miraculii B. Stanislai Canon. Regul. n. 49.

¶ **MIGMA**, Medicamentorum et unguentorum mixtura. Marcellus Empir. in Praefat. : Versiculis quoque lusinum Migmatum et specierum digestiones composita. Hist. Susannae cap. 17: Aferit mihi oleum et Smigmata, etc. Vetus Editio Migmata prefert, Graeca vero cypara. Ubi Mamoretus: Migmata, confectiones luporis, vel unguentum ad lavandum opti-

Migma, et, ordine cum palea, unde faciunt mulieres descoctionem forte ad nitores faciles. Quicam dicunt Smigmata. Acta Murens. Monast.: Abbas Odalricus constituit ut singularia annis 18. talenta pigmentorum dararetur. Migma facientium in Nativitate S. Martini. Gloss. Elfrici Sax.: Migma, secundum Vetus Palladium in Histor. Lausiacas cap. 26. pag. 989. et Fullerum lib. 6. Miscell. Sacr. cap. 18.

* **MIGNIANTUM**. [Minianum, pīvēa] au minimum: Pro suo opere chore noviter facti in aula sacrissima que fibebat capitulum; pro manufacture portarum et Migniani. » (Libri censuales S. Petri, an. 1464.)

* **MIGNONETUS**, MIGNOTUS. Pro aliis carus, gratissimus, Gall. Mignon. Proces. Egidi. de Rayis ann. 1440. fol. 165. v. ex Bibl. reg.: Erat idem Perrineus ejusdem rei Mignotus sive predilectus. Et fol. 178. v.: Qui quidem Perrineus erat dicti Egidi rei Mignonetus sibique inter celos predilectus. Nostris Mignot, pro Mignon, Delicatus, tener. Lit. remiss.

ann. 1884. in Reg. 125. Chartoph. reg. ch. 45: *Jehan Petit, dit de la Croix, et Alpeon se jouerent ensemble par plusieurs fois, et à l'une d'elles fois se coucha ledit suppliciant sur ledite Alpeon et fut se voulant d'elle; mais pour ce que en sombrant, elle faisait remontant de crise, comme telles feusses illi Mignot, fons qui lui mettait ses mains sur la bouche. Hinc Auctus magnus. Pecunia superflua, in alio Lit. ann. 1470. ex Reg. 206. ch. 1084: *Iodlui Paschal regest le suppliciant qu'il lui voulait passer devant accus d'or en lui disant qu'il avoit de l'argent Mignot. Unde etiam Mignotus, pro Exequita nimis cura. Lit. remiss. ann. 1480. Ibid. ch. 684: *Iodlui Paschal ne veult souffrir l'emplastrer, disant qu'il n'avoit cure telles Mignoties.***

* 1. **MIGRANA.** Hemicerana, capititis morbus. Gall. *Migrana*. Mirac. S. Gosselin. tom. 2. Febr. pag. 686. col. 2: *Hantholoma... virginis quatuor annis et ultra quasi Migrana in capite concutiebatur. Vide Migrana.*

* 2. **MIGRANA.** Granatum, malum punicum. Gall. *Grenade*, quibusdam in loco *Migrana*. Leude major. *Carcass. MSS.* Item malum granatum pro centenario, quod *Migrana*. Ubriac. *Malum* 1544. Item de cent pommes granates ou *Migrana* sic. *Hinc Mygre*. Malus punica ni fallor. Gall. *Grenade*. In Lit. remiss. ann. 1488 ex Reg. 185. Chartoph. reg. ch. 149: *Lquelle fille diait au suppliciant qu'elle avoit sa part audiesse pomme, et que c'estoit leur Mygre. Vide infra Migrana.*

MIGRANEA. Hemicerana, morbi in capite species, *Migrana*. Dittmarus lib. 4: *Cui in capite suo mulsum nocuit Migrana, quis duplex, aut ex gutta, aut ex vermis.*

MIGRARE IN VILLAM ALIENAM. In Pacto Legis Salicis tit. 48. dicuntur illi qui sine ullo decreto judicis, auctoritate privata, migrant, hoc est, irruunt in res alienas ac predia animo possidenti. Lemma tituli est de *migrantibus*. In Leg. vero Salica tit. 47. est de eo qui *villam alienam ecommodat*. Add. Capitulare 8. ann. 80. Continens Capitula de Interpretatione Legis Salicis, cap. 9.

* *Migrans*. Mirac. apud Gregor. Turon. Histor. Franc. col. 12: *Quo Migrante, Scloniane ex Prefecto subiectiuit.*

* **MIGRARE AD CRISTUM.** In Lit. ann. 1885. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 555. art. 9.

** **MIGRARE DE HAC LUCE.** In chart. Ludov. Pil. ann. 826. apud Schepfian. Alsat. Diplom. tom. 1. pag. 72. num. 188. et passim.

* 3. **MIGRARE.** Transfundere. Vita S. Amati tom. 4. Sept. pag. 108. col. 2: *Tandem pueri iussu dominis Dei ad memoriam revocantes, et cumundem pergunt, et narrant ei omnia. Tum illi: Ita, inquit, aique Migrat eae (apes) in vas, de quo dixeram. Ubi Codex Ultraject. inter notas ibid. pag. 108. laudatus habet: Ita, et mittatis in vas, etc.*

† **MIGENIUM.** Detrimentum, jactura [o] Rectic., si fallor, *Mihenius*, Particularis colonus, idem quod *Mecadrus*. Vide supra in hac voce et *Migenius*. Chartular. Abbatis S. Stephani de Villibus in Xanton. cap. 17: *Notum facio elemosynicasque Geraldus Gosselinus de Causa deducit vobis in capitulo nostro ut pescator nostre haberet et nos haberemus pescationem in aqua que erat suo foedo.... assumimus nobiscum societatem vesti et uxori sue et parentibus suis, ita tamen*

ne suis Mihenius malum inferremus hunc donationi, interfuerunt Bernardus, etc.

* 1. **MILA.** Millare. Gall. un. *Mille*.

Charta ann. 1409. apud Rymer. tom. 8.

pag. 683: *A dicto loco de Petrarofate per*

quoniam Milas dicta Nasse de Guise, continuus unam post alias, distat.

* 2. **MILA.** perperam, ut videtur, pro

Mola. Agger. Charta Caroli IV. Imper.

ann. 1383. tom. 1. Cod. Ital. Diplom. col.

1489: *Concedimus omnia et singularia castra, ciuitates, loca... cum vasculis... ripis, rivis, viliis, glaciis, etc.* Viz. Molla 4.

* 3. **MILA.** apud Molina. *Mel-*

plum. Gall. *Natura Charta apud Molina*. tom. 2. Hist. Frising. pag. 87: *Pro-*

didi curu uno fructuatu de generi arbore,

unde nascentur Milas, (sic). Vide Molla 2.

MILAGO. Charta ann. 1298. apud Ughel-

lin in Archipisc. Cusentinus tom. 9.

pag. 291: *Obligauerunt se... reddere an-*

nusum pro centu... legenas puri et boni-

olei 5. capientes singulas Milaqines binas

ad justam mensuram Russani. Russani. [®] Men-

sura species, ut opinor. Vide supra

Migeria.

* **MILARUM.** perperam pro *Melarium*,

in Lega Salica Ed. Lind. Vide *Melum*.

* **MILECIA.** Chartular. S. Vincenti

Canoman. fol. 43: *Predicutionis Alberto-*

cus habuit ventiones ipso die ad Mileciam

in dom. sua.

* **MILENE SALUTES.** Vide infra

Mille.

MILES. apud Scriptores inferioris sta-

tis, is potissimum dicitur, cui Militari

cingulo accinctus est, quem vulgo *Che-*

vel appellamus. [Gloss. Latino. Gall.

Sangerm. Miles, Chevalier.] Fulcherius

Cernotensis lib. 2. Hist. Hierosol. cap.

81. (ut ceteros omissit) *Miles nostri*

erant quingenti, exceptis illis qui Militari

nomine non cerebantur, tamen equito-

tes. Sed unde data haec appellatio,

non omnino constat: tametis proximum

videtur vero, inde apud nostris obti-

nuisse, quod qui aliquid Principi, sive

in officiis palatinis, atque in expeditioni-

bus militaris, militaret, ejus Miles

esse diceretur.

MILITARE quippe, pro aliquo officio

deiungit in curia Principi, usurpant

Scriptores. Quo sensu *reverentia*, dixit

Theophanes. Abbo Floriac. in Canon.

cap. 61: *Quicunque milites sunt cingulo*

disponentes, sive Miles adscribuntur.

* **MILITIA.** Charta ann. 1302. tom. 2. Hist.

Dalphin. pag. 119: *In remuneracionem*

lites non congruam predicatorum ac pro

sua Militie, etc. Cels. D. leg. 81. lit. 1.

lib. 22: Titium in testamento suo Publico

Militiam suam reliquit: sive pecuni-

am, quicunque redigi ex venditione

potuerit. Nisi malitia cum Carolo de

Aquinio in Lex. milit. interpretari de

stipendiis, vel supellectili militari.]

* **MILITARE.** Laborando lucrari. Au-

doenius in Vita S. Eligii tom. 5. Spicileg.

Acher. pag. 164: *Confusioneque ad sum*

(Eligium) undique viri religiosi, adveni-

entes et monachi, et quidquid Militares

poterat aut eis in elemosynam, dabat,

aut certe captivorum in prisa distractebat.

Qui igit Principi in quolibet officio,

seu in qualibet dignitate, palatina, ci-

villi, aut militari deserviebat, ei militare

dicubatur, ejusque esse miles: qua sane

nodone hanc vocem capiendam censue-

rim in vetustioribus Regum Anglo-Saxonum

Charis, quae subscriptiuntur a variis proceribus, post Episcopos, Duces, et Comites, cum Miles titulo: adeo ut

licet conjiceret non alios fuisse quam

Officiales dominus auguste, qui in suis

Militia appellaverunt: que quidem Miles

in aliis tribuitur. Non enim de his

Militibus Scriptura logatur, que ar-

maior militia determinatur, sed quoniam mil-

itia nisi cingulo utitur, dignitatis miles

Miles adscribuntur. Idem Epist. 54: *In*

officio Comitis Miles. Idem Epist. 76:

Miles clericatus Ordo Romanus: Abo-

lyti, cum Defensoribus, dimisni, hinc

inde partibus, prout Militant, praesedunt

Postulorum usque ad Ecclesiam. Hinc

[Capitul. lib. 7. § 456. In palatio habere

Militiam; Miles fascibus ustulis, apud

Avilum Viennensem. Ep. 89. Miles

titulus, Epist. 88. ubi Sigismundus Bur-

gandis Rex ad Imperatorem Anastasi-

um: Traxit istud a proavia generis

mei apud vos decessoreisque vestros semper

animo Romana devote, ut illa nobis

magis claritas pularetur, quam vestra

magis porrigeret Celsitudo: cunctisque austoribus meis semper magis

ambitus est quod Principibus suerentur,

quam quod a Patribus affluerent. Cumque

gentem nostram videamus regere, non

aliud nos quam Miles vestrum credi-

mus ordinari. Quo loco intelligit Patrici

dignitatem sibi ab Imperatore collatam,

quemadmodum Consularem Chlodovico

Regi impertierat idem August. Gregor.

Turon. lib. 4. Hist. cap. 36. de Mumamoto

qui Patriciatum oblinuerat a Rege

Gunterano: De cujus Miles origines

adiuvis quendam repetantur. [®] Vide

Glossar. med. Gracil. voce Exptalis, col.

247.

* **MILITIA.** Palatii regii officium quad-

vis. Charta Phil. Pulf. ann. 1301. In Lib.

rub. Cam. Comput. Paris. fol. 450. v.

col. 1: *Notum facimus quod nos dicto*

militi nostro Haymerico de Gaya dicti

fidelis Karoli Valeria comitis germani

nostri carissimi cavalloiano, gratis con-

cessimus ut ipse vadat, que ratione Miles

cum in domo nostra percipere consi-

vit, etc.

* **MILITIA.** etiam pro eo quod quis in

digitalibus consecutus est. Gregor.

Turon. lib. 8. cap. 89: *Qui multas altera-*

*cationes cum relicta illius defuncti (Epis-*copis)* habuisse probatur, eo quod res que*

tempore Badepisili Episcopi Ecclesiae

duerant, tanquam proprias retinebant,

dicuntur: Miles haec fuit viri mei. Lib. 10.

cap. 19: Miles omnis aurum argenteum in

huius. Episcopi regesto pondera sunt

reperi; que autem de illa iniuriantis

Militia erant, regalis thesaureus sunt

inventus. [Charta ann. 1302. tom. 2. Hist.

Dalphin. pag. 119: In remuneracionem

lites non congruam predicatorum ac pro

sua Militie, etc. Cels. D. leg. 81. lit. 1.

lib. 22: Titium in testamento suo Publico

Militiam suam reliquit: sive pecuni-

am, quicunque redigi ex venditione

potuerit. Nisi malitia cum Carolo de

Aquinio in Lex. milit. interpretari de

stipendiis, vel supellectili militari.]

* **MILITARE.** Laborando lucrari. Au-

doenius in Vita S. Eligii tom. 5. Spicileg.

Acher. pag. 164: *Confusioneque ad sum*

(Eligium) undique viri religiosi, adveni-

entes et monachi, et quidquid Militares

poterat aut eis in elemosynam, dabat,

aut certe captivorum in prisa distractebat.

Qui igit Principi in quolibet officio,

seu in qualibet dignitate, palatina, ci-

villi, aut militari deserviebat, ei militare

dicubatur, ejusque esse miles: qua sane

nodone hanc vocem capiendam censue-

rim in vetustioribus Regum Anglo-Saxonum

Charis, quae subscriptiuntur a variis proceribus, post Episcopos, Duces, et Comites, cum Miles titulo: adeo ut

licet conjiceret non alios fuisse quam

Officiales dominus auguste, qui in suis

Militia appellaverunt: que quidem Miles

in aliis tribuitur. Non enim de his

Militibus Scriptura logatur, que ar-

maior militia determinatur, sed quoniam mil-

itia nisi cingulo utitur, dignitatis miles

Miles adscribuntur. Idem Epist. 54: *In*

officio Comitis Miles. Idem Epist. 76:

Miles clericatus Ordo Romanus: Abo-

lyti, cum Defensoribus, dimisni, hinc

inde partibus, prout Militant, praesedunt

Postulorum usque ad Ecclesiam. Hinc

[Capitul. lib. 7. § 456. In palacio habere

Militiam; Miles fascibus ustulis, apud

Avilum Viennensem. Ep. 89. Miles

titulus, Epist. 88. ubi Sigismundus Bur-

gandis Rex ad Imperatorem Anastasi-

um: Traxit istud a proavia generis

mei apud vos decessoreisque vestros semper

animo Romana devote, ut illa nobis

magis claritas pularetur, quam vestra

magis porrigeret Celsitudo: cunctisque austoribus meis semper magis

ambitus est quod Principibus suerentur,

quam quod a Patribus affluerent. Cumque

<

Angl. tom. 2, pag. 11.] Sane non alii sunt ab auxiliis Ministris, quos siles Kanutus Magnus Danorum Rex ad suum famulatum vel comitatum adscivit, quos ad tria milia Milium excrevisse ait Sueno in Legib. Castren. cap. 20. Saxo vero Graenmat. lib. 10. ad sex milia: unde leges quas Rex idem ad continentam militiam istam auxilium constituerat, *Leges Castrenses* sive *Militares*, sive *Leges Curie* vocat idem Sueno in Proemio. Idem cap. 5: *Priscorum autem Curialium, qui et nunc Militari censentur nomine, huc vigebat consuetudo, etc.* Vide *Minister*, et *Thainus*.

Postmodum milita ista civilis, ad milititatem unice profuit: ita ut qui alii in bellis militare ac meritor, ejus esse Miles dicteretur: maxime vero qui beneficii sea feudi aliecuus ratione servitio militari obstricet et obnoxius: unde Miles pro *cassone* usurpat passim. *Principes isti apparetur nobilis, et dominii mei sunt Miles*. Idem in Chron. lib. 5, cap. 14: *Raimundus Aquitanus Princeps pro minis mille se in Militem dedit, sedque et iuramento servatum affirmavit*. Dido lib. 3. de Morib. Norman. pag. 120: *Haec fidei quo concatenantur Senior et Miles*. Charta ann. 934. apud Henricum: *Gerbertus sollicet et Anserus Miles ejus*. Conradus Imp. [oo cap. 1] in Legi Longob. lib. 3. tit. 8. § 4: *Firmiter statuimus, ut nullus Miles Episcoporum, Abbatum, Abbatissarum, Marchionum, Comitum, vel omnium qui beneficium de nostris publicis bonis aut de Ecclesiarum praedie nunc tenent aut tenerint..., sine certa el convicta culpa suum beneficium perdat, etc.* Ibi non semel. Berthold. ann. 1063: *Insuper et Philippon Regem Galliarum excommunicavit, eo quod propria uxore dimissa, Miles sui uxorem sibi in conjugium coacavit*. [Charta ann. 1225. ex Chartu. Campanie in Camera Comput. f. 16: *Nos requiremus a Milibus Corvatus Burgundie quod ipsi faciant homagium dicto Comiti (Campanie) salutis fideliatur nostra. Et si aliqui Miles seu Barones nolent facere homagium dicto Comiti Campanie Theobaldo, nos faceremus quod Barones illi et Miles facerent dicto Theobaldo... fideliatur]*. Regestum Tholosanum ann. 1248. fol. 72: *Dom. Guillelmus Undatus flexis genibus et manibus suis junctis missis inter manus dicti domini Comitis, accepit predictam terram... ab ipso Dom. Comite, et recognovit et concessit se esse Militem Dom. Comitis, et eius vice, et eti consenserunt servire ipsi Dom. Comiti et eius ordinem, sicuti fidelis Miles tenetur servus domini suum, tradens sibi osculum in signum fidelitatis. Occurrunt ibidem eadem formula plures. Chron. Novilicense lib. 5, cap. 8: *Milites innersis Miles (perperam Militem) fit Rodulphi. Gesta Gulielmi Nothi: Milibus et se se dedi, cuncta sua ab eo ut Miles a Domino recipit*. Dilmars. lib. 5: *Bohemiorum Duxem Politziam, qui cognominatur Rufus, ad Militem sibi, aliquique ad amicum familiarem blandiliis ac misericordiis. Et lib. 8. de eodem: In die sancti manibus applicatis Miles efficitur, et post sacramenta, Regi ad Ecclesiam ornato incidentem Armiger habetur, id est, strepam tenuit, quod vassallorum fuisse doculimus ad Cinnamum. Idem Dilmars. lib. 7. de Willermo Comite Burgundie: Miles est Regis in nomine, et dominus terrae, etc. Adde Albertum Stadensem ann. 951. Garrellum in Episc. Magalon. pag. 81. etc. Hinc in Militem**

adoptare, id est, vassellum sibi aliquem efficeret, dato ei beneficio seu feudo, apud Adm. Brit. cap. 159: cum omnes qui erant in Saxonie, et aliis locis, et in tribus clari et magnifici viri, et adoptarent in Milites, multis unde quod habuit, ceteris pollicendo quod non habuit, invito nomine vase gloriae mercatus... ad Cap. 159: Ut conjuratus tantum fratres ab invicem diligenter, Hermannum Contemps adoptaverunt in Militem. Cap. 165: Ignominiosum quidem, sed necessarium cum tyranno fædus pepigit, ut qui hostis erat, Miles efficeretur, offensore eis de bonis Ecclesie milie mansos et amplius in beneficio. Vide Adoptare. Ita usurpant Lex Longob. lib. 3. tit. 8. § 4. [o] Conrad. I. I Herman. Contract. ann. 846. 866. 1054. Hugo Flaviniac. in Chron. pag. 239. Greg. VII. PP. lib. 1. Ep. 43. lib. 9. Ep. 3. Vita Aldrici Episcopi Conoman. num. 1. Wolfard. Hasenrietanus apud Gretzer. de Episcop. Eystet. pag. 423. veteres Charta in Gallia Christiana. tom. 3. pag. 583. apud Besilum pag. 490. Anton. Brandao. lib. 12. Monach. Lusitan. etc. etc.

¶ *Militare, servitio militari obstrutum esse. Richer. lib. 1. cap. 4: Ut dono regum, hac provincia et (venient Normannorum) conferretur, ita tandem ut idola tristis penitus redicta, christiane relationi se fideleri manciparet, nec nos et regibus Galliarum terra marique fideleri Militari. Infra: Britannianum minorum, que est Galliae contigua aquæ Militem.* Ut porro apud Romanos, qui militare aliecuus armatae, seu palatine dignitatem aliquam consequerantur, cingulo dicebantur donari, que etiam persepsit ab ipsorum Principe, si altiora, a majoribus vero magistratibus, si inferioris essent ordinis, accingebantur: ita qui Militem aut ex dignitate, aut ex beneficio seu feudo domino de nobis, armis omnibus ab eo inestrubatur, quo Milites sui in posterum partes agerent, atque ita adipiscerentur in Militem: unde nostri fortean Adoubes un Chevalier dixerunt, ex voce adipiscere, de qua loquendi formula quedam adnotavimus in voce Adoubare. Atque id, ni fallor, profuit ex eo quod apud barbaros, seu nationes Septentrionales, adolescentes qui primum armam induere gestiebant, ea sibi dari ab alio, sive principe, sive quovis magnate, ac ense accingi curabantur, eoque ipso ab his a quibus arma accipiebant, adiabantur in filios, ita ut qui arma conferbatur, patris, qui accipiebat, filii vicem obtineret: de qua adoptionis specie pluribus egimus in Dissert. 22. ad Joinvillam, diximusque ab eiusmodi honorariis per arma, adoptionibus Miles apud nostras creandi processione.

Quemadmodum omnes fere pagano-rum superstitiones, quas penitus eveni possit haud existimant, ritu aliquo sacre condecorant, vel sanctificerunt Christiani, quod de castis adoptionum speciebus a nobis est observatum ad Joinvillam: ita eam quæ sola armorum hebat traditione, ab omni barbarico ritu purgariunt, armorum ipsorum benedictione a Sacerdotc. In Ecclesiæ facta, et novo Milite, vigilis ac jejunitis prævulis, in ipsa sacra Liturgia ense accincto: quod maxima apud Anglos obtinuisse refert Ingulus: *Anglorum erat consuetudo, quod qui Milites legitime consecrandus esset, vespera precedente diem sue consecrationis, ad Episcopum, vel Abbatem, vel Monachum, vel Sacerdotem aliquem contritus et compunctus*

de omnibus suis peccatis confessionem faceret, et abeclius, orationibus, et devotionibus, et afflictionibus deditus, in Ecclæsia pernoctaret; in crastino quoque auditur, gladium super altare offerret, post Evangelium. Sacerdos benedictum collum Militi, cum benedictione imponeret, communicatus ad eandem Missam sacris Christi mysteriis, deno Miles instantius conseruandus erat. Hanc consecrandi Milites consecrandam Normanni abominantur, non Milites legitimis tenebant, sed sovordem Equitum, et Quiritem degeneres deputabant. Id ipsum de Anglis tradit Robertus Bourrouis in Hist. Arthur. seu Merlini MS. Au fans des lors estoit coutume en le Grant Bretagne, que quant on fesoit Chevalier nouvel, on le riestoit tout de blanc samut, et puis le hauberc, et li mettoit-on l'espée en la main, et en tel maniere aloit duoir la Messe en tel maniere en quelconques lieu que il fust, et ce quant il l'avoit oie, il s'en devoit venir, adonc li chaignot cil qui Chevalier le devoit faire.

*Priusquam Milites consequerentur, balnea ingrediebantur, indeque loci prodibant. Jo. Monach. Majoris Monasterii lib. 1. Hist. Gaufredi Ducis Norman. de ejusdem Milites: *Illucescente die altera balneorum usus, ut tirocini suscipiendo consuetudo expostulat, paratus est.* Hist. Caroli VI. Franc. Regis, de Militia Ludovici II. Regis Steph. et Caroli fratribus:*

*In hoc statu cum matrem usque ad S. Bonifacium concurserunt, in secretioribus locis nude in preparatis balneis se mundarunt. Vita Steph. VI. pag. 90. apud Bosquetum: *Quo facto die Pentecostes inchoante statim aqua lotus (perperam editum manalocus) et Miles factus, talem subi titulum adsumens seu usurpatum, Candidatus quo Spiritus S. Nicolaus Miles, etc. L'Ordene de Chevalerie MS.: Mesires Hues, appellez chevalier son chef et sa barbe sans rere, miez qu'il n'estoit, et si le mist en un baing, et li deponda, Sire, savez vous que chel bains vous donne commencement de vous a entendre: Hues, fait-il, non. Sire, fait mesire Hues, ausi, nes et ausi mondies li enfes ist de pekies des fons de Baptisme, deoer: vous rair de ches baing de vilenie et de mauve teche, etc. Le Roman de Garin:**

*Quant fu hagnie, ... au palé en viat.
Bien fu vesti et de ver et de gris,
Mult fu spes et Chevaliers eslis,
Gros par espaulles, et larges par le pis,
Et l'ore le branc d'acier li cint,
Puis le bessa, mult'espousement li dist, etc.*

Alibi:

*Li Rois appelle le Borgfin Aubri,
Feit Gilbert baugne vostre neveu,
Si l'donnez a la ver et le gris,
Lequel a fet le Rois de Borgfin,
En la cue entre, mal il li peit, etc.*

Scribit Josephus Acosta lib. 7: Hist. Indicis cap. 27. in Regno Mexicano procerum filios a Sacerdotibus lavari consuevit, priusquam cingulo militari donetur, et tunc ibidem lib. 4. Strateg. actor est Pessone, Principem suum, priusquam diadematæ cingetur, in huius Aristib. lavasse. Vide Tithium pag. 43.

Atque si balneorum ritus potissimum obseruator in Anglia, maxime cum Regum inaugurarunt, a quibus novi Milites creari solent, quos Knights of the bath, seu Milites de balneis vocant, quod priusquam cingulo donentur, balnea subeant, de quibus Nicel. Uptonus lib. 1. de Milit. offic. cap. 3. Froissart. 4.

vol cap. 114. Camden in Britan. pag. 106. 8. Edit. Thom. Smith lib. I. de Rep. Anglor. cap. 17. Andr. Pavinus lib. 5. Theatri honoris, [D]Imarus in Dissert hac de re ex professo edita ann. 1726. [et alii. [oo Spelmani Dissertatione de Milite legitur in ejus operibus posthumis tom. 2. pag. 172.] Sed totam ejusmodi inaugurandorum in Anglia et alibi Militum ceremoniam, ex veteri Codice Gallico editid Edward. Bissaeus, quam pauli emendationem hoc loco inserere haud absurdum videtur, cum id genus antiquitatis non omnino obviunt sit.

Cy apres ensuit l'ordonnance et maniere de creer et faire nouveaux Chevaliers du bain, au tems de paix, selon le Coutume d'Angleterre.

Quand ung escuier vient en la Cour pour recevoir l'ordre de Chevalier en temps de paix selon la Coutume d'Angleterre, il sera tres noblement receu par les officiers de la Cour, comme le Seneschal, ou du Chambellan, si ilz sont presents, et autrement par les mareschaux et huissiers. Et adonc seront ordonnez deux Escuiers d'onour saiges et bien appris en courtoisies, et nourritures, et en la maniere du fait de chevalerie: si ilz sont escuiers et gouverneurs de tout ce qui appartient a celluy qui prendra l'ordre desuudit. Et au vespre que l'escuier viengne devant dinner, il servira le Roi de une escuelle du premier cours seulement. Et puis les ditz escuiers gouverneurs admeneront l'escuier qui prendra l'ordre en sa chambre, sans plus estre veu en celle journies. Et au vespre les escuiers gouverneurs envoieront apres le barbier, et il appareilleront ung bain, gracieusement appareille de toile, aussi bien dedans la cuve, que dehors: et que la cuve soit bien couverte de tapiz et manteaux, pour la froidure de la nygt. Et adoncques sera l'escuier rez la barbe, et les cheveaulx ronde. Et ce fait les escuiers gouverneurs yront au Roy, et diront, Sire, il est vespre, et l'escuier est tout appareillé au bain, quant vous plaira. Et aux ce le Roy commandera a son chambellan qu'il admene avecques lui en la chambre de l'escuier le plus gentil: et le plus saiges chevaliers qui sont presents, pour lui informer de son honneur, et enseigner l'ordre et le fait de chevalerie. Et semblalement que les autres escuiers de l'ostel, avec les menestrelz, voient pardessus les chevaliers, chantans, dansans, et rebatans, jusques a luya de la chambre dudit escuier.

Et quant les escuiers gouverneurs orront la noise des menestrelz, ils despoliront l'escuier, et le mettront tout nu dedans le bain. Mais a l'entre de la chambre les escuiers gouverneurs feront cesser les menestrelz, et escuiers aussi, pour le temps. Et ce fait les genzis saiges Chevaliers entreront en la chambre tout coyement sans noise faire: et adoncques les chevaliers feront reverence l'un a l'autre, qui sera le premier pour conseiller l'escuier au bain l'ordre et le fait. Et quant ilz seront accordis dont yra le premier au bain, et tels s'agenoillero pardessus le bain en disant en secret: Sire, a grant honneur sou'il pour vous cest bain, et puis lui montreront le fait de l'ordre, au meiliez qu'il pourra, et puis mettra de l'eau au bain dessus l'espaule de l'escuier, et prendre congé: et les escuiers gouverneurs garderont les vestes du bain. En mesme maniere feront tous les autres Chevaliers l'un apres l'autre, tant qu'ils ayent tout fait. Et donc partiront les

chevaliers hors de la chambre pour ung temps. Ce fait les escuiers gouverneurs prendront l'escuier hors du bain, et le mettront en sompit tant qu'il soit sachis: et soit ledit lui simple sans courtines. Et quant il sera sechis, il levera hors du lit, et sera addurné, et vest bien chauldemont pour le vestissage de la nygt. Et sur tous ses draps il vestira une cotte de drap rousset, avecques unes longues manches, et le chapperon a ladie robe en guise de ung hermite. Et l'escuier ainsi hors du bain, et attorne, le barbier ostera le bain, et tout ce qu'il a entour, aussi bien dedens, comme en dehors, et le prendra pour son sie, ensemble pour le collier, comme ensi n'est chevalier soit Conte, Baron Barret, ou Bachelier, selon la custume de l'escuier, il entrezront ensemble au lit, et diront a l'escuier: Sire, le trez bon jour vous soit donné, il est temps de nous lever et adrecier; et avec ce les gouverneurs le prendront par le bras, et le feront drecier. Le plus gentil ou le plus soign chevalier donnera a l'escuier sa chemise, ung autre lui baillera ses brases, le tiers lui donnera ung pourpoint, ung autre lui vestira avec ung kyrtel de rouge tarlair. Deux autres le leveront hors du lit, et deux autres le chausseront; mais volont les chausless denouz, avecques semelles de cuir. Et deux autres laceront ses manches, et ung autre le coindra de la sancture de cuir blanc, sans aucun harnois de metal. Et ung autre peignera sa teste, et ung autre mettra la coiffe, un autre lui donnera le mantel de soys de kyrtel de rouge tarlair estoier avec ung laz de soys blanc, avec une paire de gans blans, pendus au bout de las. Mais le chambellan prendra pour son fief, tous les garnemens avec tout l'array et necessaires en tout l'escuier estoit astournez et vestus: le jour quil entra en la Court pour recevoir l'ordre: ensemble le lit en qui il coucha premurement apres, le bain, aussi bien au bain singleton, que des autres necessaires. Pour lequelz ledit chambellan trouuera a sa dispense la coiffe, les gans, la coindure et la laz. Et puis ce fait les saiges chevaliers mestierront a cheval, et admeneront l'escuier a la sale, et les ministres touzjours devant, faisans leurs malodises. Mais voit le chambellan habille comme il enuit, Il aura une sale couverte de cuir noir, les artions de blanc fust, et esquarrez, les estriviers noires, les fers dorez, le poitrail de noir cuir avec une croiz patee doree pendant pardessus le piz du cheval, et sans croupiere, le frain de noir a longues cerres a la guise d'Espagne, et une croiz patee au front. Et aussi soit ordonne un jeune jouvencel escuier gentil, qui chevauchera devant l'escuier. Et il sera deschaperonné, et portera l'espée de l'escuier, avec les esperons pendans sur les eschallles de l'espée, et soit l'espée a blanches eschallles factes de blanc cuir, et la caiature de blanc cuir sans harnois, et le jouvencel tendra l'espée par la poignée, et en ce point chevaucheron jusques a la sale du Roy: et seront les gouverneurs prests a leur mestier, et les saiges chevaliers menans ledit escuier. Et quant il viendra, par devant la sale, les mareschaux et autres escuiers seront prests a l'encontre de l'escuier, et lui diront Dacandres: et lui descender, le mareschal prendra son cheval pour son fief. Et sur ce les chevaliers admeneront l'escuier en la sale jusques a la haute table, et puis il sera deschaperonné au commencement de la table seconde jusques a la venue du Roy, les chevaliers de ceste guy, le jouvencel a bout, l'espée estoit pardessus luy, par entre lesditz deux gouverneurs. Et quant le Roy sera venu a la sale, et regardera l'escuier prest de prendre le haut ordre de dignité temporelle, il demandera l'espée avecques les esperons. Et le Chambellan prendra l'espée, et les esperons du jouvencel, et les montrera au Roy, et sur ce le Roy prendra l'esperon de droit, le baillera au plus noble et plus gentil, et lui dira: Milte:

trede d'aler a la chambre dudit escuier pour le reveller, attourner, vestir et admener pardessus lui en sa sale. Mais par devant leur arriere, et la noise de mesme que ouys les escuiers gouverneurs ordonneront toutes ses necessaires prests par ordre, a bailler aux chevaliers pour attourner et vestir l'escuier. Et quant les chevaliers seront venus en la chambre de l'escuier, ils entressront ensemble au lit, et diront a l'escuier: Sire, le trez bon jour vous soit donne, il est temps de nous lever et adrecier; et avec ce les gouverneurs le prendront par le bras, et le feront drecier. Le plus gentil ou le plus soign chevalier donnera a l'escuier sa chemise, ung autre lui baillera ses brases, le tiers lui donnera ung pourpoint, ung autre lui vestira avec ung kyrtel de rouge tarlair. Deux autres le leveront hors du lit, et deux autres le chausseront; mais volont les chausless denouz, avecques semelles de cuir. Et deux autres laceront ses manches, et ung autre le coindra de la sancture de cuir blanc, sans aucun harnois de metal. Et ung autre peignera sa teste, et ung autre mettra la coiffe, un autre lui donnera le mantel de soys de kyrtel de rouge tarlair estoier avec ung laz de soys blanc, avec une paire de gans blans, pendus au bout de las. Mais le chambellan prendra pour son fief, tous les garnemens avec tout l'array et necessaires en tout l'escuier estoit astournez et vestus: le jour quil entra en la Court pour recevoir l'ordre: ensemble le lit en qui il coucha premurement apres, le bain, aussi bien au bain singleton, que des autres necessaires. Pour lequelz ledit chambellan trouuera a sa dispense la coiffe, les gans, la coindure et la laz. Et puis ce fait les saiges chevaliers mestierront a cheval, et admeneront l'escuier a la sale, et les ministres touzjours devant, faisans leurs malodises. Mais voit le chambellan habille comme il enuit, Il aura une sale couverte de cuir noir, les artions de blanc fust, et esquarrez, les estriviers noires, les fers dorez, le poitrail de noir cuir avec une croiz patee doree pendant pardessus le piz du cheval, et sans croupiere, le frain de noir a longues cerres a la guise d'Espagne, et une croiz patee au front. Et aussi soit ordonne un jeune jouvencel escuier gentil, qui chevauchera devant l'escuier. Et il sera deschaperonné, et portera l'espée de l'escuier, avec les esperons pendans sur les eschallles de l'espée, et soit l'espée a blanches eschallles factes de blanc cuir, et la caiature de blanc cuir sans harnois, et le jouvencel tendra l'espée par la poignée, et en ce point chevaucheron jusques a la sale du Roy: et seront les gouverneurs prests a leur mestier, et les saiges chevaliers menans ledit escuier. Et quant il viendra, par devant la sale, les mareschaux et autres escuiers seront prests a l'encontre de l'escuier, et lui diront Dacandres: et lui descender, le mareschal prendra son cheval pour son fief. Et sur ce les chevaliers admeneront l'escuier en la sale jusques a la haute table, et puis il sera deschaperonné au commencement de la table seconde jusques a la venue du Roy, les chevaliers de ceste guy, le jouvencel a bout, l'espée estoit pardessus luy, par entre lesditz deux gouverneurs. Et quant le Roy sera venu a la sale, et regardera l'escuier prest de prendre le haut ordre de dignité temporelle, il demandera l'espée avecques les esperons. Et le Chambellan prendra l'espée, et les esperons du jouvencel, et les montrera au Roy, et sur ce le Roy prendra l'esperon de droit, le baillera au plus noble et plus gentil, et lui dira: Milte:

estut au talon de l'escuier. Et ceilluy sera agenouillé à l'un genou, et prendre l'escuier par la jambe droite, et mettre son pied sur son genou, et ficher l'espéron au talon de l'escuier. Et le seigneur fera croix sur le gennol de l'escuier, et lui baisera. Et ce fait, viendra ung autre seigneur qui ficherà l'espéron au talon, senestre en même maniere. Et donecques le Roy de sa tres-grande courtoisie prendra l'espé, et la ceindra à l'escuier. Et puis l'escuier levera ses bras en hauts, les mains entrelacées, et les gans entre les pous, et les doits; et le Roy mettra ses bras entour le col de l'escuier, et liera la main droite, et frapera sur le col, et dira, Soys bon chevalier, et puis le baisera. Et adobques les soies chivaliers admeneront le nouvel chevalier à la chapelet à tres grande melodie jusques au haut aussi. Et yllecques se agenoillera, et mettra sa destra mano dessus l'autrel, et sera promise de soustenir le droit de sainte Eglise souts sa vie. Et donecques soyseme de cendre l'espé avec grande devotion et prieres à Dieu, à sainte Eglise, et l'offreira en priantie, à toutes Saintes, qu'il puise garder l'ordre qu'il a pris jngues à la fin. Et ceo accompli, il prendra une coupe de vin. Et à l'issue de la Chappelle le maistre Queux du Roy sera prest de oster les espérons, et les prendra pour son flé; et dira, Je suis venu le maistre Queux du Roy, et prens vos espérons pour mon flé, et si vous faites chose contre l'ordre de chevalerie, que Dieu ne veult/ je coupe ray espéron de dessus vos talons. Et pas les chivaliers ne demerteront en la sale. Et il commencera la table des chevaliers. Et seront assis entour luy les Chevaliers: et il sera servy si comme les autres, mais il ne mangera ne ne bevera à la table, ne se mourra, ne se regardera, ne déçra, ne dédi, non plus que une nouvelle marie. Et ce fait, ung de ces gouvemeurs aura un cuercheren sa main, qu'il tendra par devant le visage, quant il sera besoin pour le crasiere. Et quant le Roy sera leue hors de sa table, et basset en sa chambre, donecques le nouvel Chevalier sera mené à grans fousans de chevaliers et menestrels devant lui, jngues à sa chambre. Et à l'entrée des Chevaliers et menestrels: prendront congé, et il yra à son dinner. Et les Chevaliers départir, la chambre sera fermee, et le nouvel Chevalier sera despoliée de ses paremens: et ilz seront donnez aux Roys des Héraule, et ilz y sont presens, ou si non, aux autres Héraulez si ils y sont; autrement aux menestrels, avecques ung marc d'argent, et un bachelet; et se il est Baron, le double; et si il est Conte, ou de plus, le double; et le rosteau cappe de nuy sera donne au guet, autrement ung nodule. Et adoncq il sera revestu d'une robe de bleu, et les manches de custole en guises d'un prestre, et il aura à l'espoule senestre un los de blanche sous poulain, et il portera sur tous ses habillemens qu'il vestira au long de celle journée, tant qu'il est gaingé honneur et renom d'armes, et qu'il soit recordé de si hault record comme de Nobles Chevaliers, Escuiers, et Heraulez d'armes, et qu'il soit renommé de ses faiz d'armes, comme devant est dit, ne aucun hault prince, ou tres noble Dame, de pouvoir couper le los de l'espoule du Chevalier, en disant, Sire, nous avons oy tant de vray renom de vostre honneur que vous avez fait en diverses parties, au tres grant honneur de Chevaliere à voies meesmes, et à celuy qui vous a fait Chevalier, que droit veult que cest laz vous soit

oates. Mais après dinner les Chevaliers d'onore et gentilshommes vendront, à la Chevalerie, et se admeneront en la presence du Roy, et les escuiers gouverneurs de tout ce que j'pus, vous, remercie de toutes ces honneurs, courtoisies et bontez que vous nous avez, a vous en mercie. Et ce dit, il prendra congé du Roy. Et sur ce les escuiers gouverneurs prendront congé de leur huchire en disant, Sire, ceo nous avons fait par le commandement du Roy, ainsi comme nous fussons obligiez à nostre poivre. Mais s'il est, ainsi que nous nous ayons despierte par negligence, ou par fait en ce temps, nous vous requeurons pardon d'autre part, Sire, comme seray droit est selon les costumnes de Court, et des Royaumes d'ancien, nous vous demandons robes et fies au termes de comme escuier du Roy, compagnons des bacheliers, et aux autres signes. Si predictis Anglice reddidit Will Dugdale in Antiqui Warwicensib, pag 681.

Tradit præterea vestis Ceremoniale novis vestibus tirones a balneo prodeunt, donatos, exultis scilicet prioribus quæ scutiferorum erant Joannes Monachus, Majoris Monasterii lib I. Post corporis adiunctionem ascenda de balteo rum lavaco, bisso retorsa ad carnem induit, cyclada auro texta superposita, etc. Historia Caroli VI. Regis Franc. In curia de Parisius exiuit cum Duxum, Millium, et Baronum multitudine copiosas, quam etiam duo ejusdem filii, Ludovicus Rex Sicilius et Carolus, adolescentes egredi, equestres sine medio sequantur. Nam scutiferorum priscorum ceremonias gradatim ad tyronum ordinem ascendentium servantes, tunica lata talaris ex grisio bene fuso uterque induitus erat. Quicquid vero ornamenti sursum aijui vel initio deferentib, auro penitus carebat. Exclusi sunt panno, quicunque induit erant, quasdam puerorum complicatas, ac sellis equorum a tergo colligatas, defrebant, ut armigerorum antiquorum pergere proficiuntur speciem. Indumenta infra: Indumentis predictis exultis, vestimentis novæ Militis adornantur. Alia quippe erant vestimenta tyronum, alia Millium, que et qualia in hisce occasiunibus fuerint, accipe ex Computo Stephani de la Fontaine Argentariensi, Incipiente a 28. Augusti ann 1350.

Pour Monseign. le Duc de Bourgogne, premierement pour le Sacre du Roy une cote hardie d'Escuierie et un chaperon d'un brun marbre fourré d'agneau noir. Item de mesme une houze sangle et un chaperon sangle. Item une robe d'Escuierie d'un marbre brun de 4. garnemens et chaperon fourré d'agneau blanc. Item pour sa Chevalerie une robe d'un pers de 4. garnemens, et chaperon fourré de menu vair. Item pour sa Chevalerie une robe de 4. garnemens, et chaperon d'une vert fourrée d'un menu vair. Item une cole d'un somit vermeil fourré de menu vair, et le menu vair de cendal vermeil. Item un manteau de somit vermeil fourré de menu vair.

In eodem Computo Des misse en ce terme pour la Chevalerie du Dauphin et de ceux qui furent Chevaliers, et ad compaignie, cest assavoir le Duc d'Orléans, le Comte d'Anjou, le C. d'Alençon, le Comte d'Estampes, M. Jean d'Artois, le Comte du Pape, et le Seigneur de l'Escu, etc. Draps d'or et de soye à faire robes pour ladite Chevalerie. Pour 7. pieces de somit vermeil à faire cotes et manteaux, lesquelles cottes furent fourrées de menu

vair pour le Dauphin, etc. la veille de leur Chevalerie, etc. Pour 23. pieces et demys de drap d'or de plusieurs façons, cest assavoir 6. nasci d'or 40. ecus, la piece 2. autres racamas 25. ecus la piece, et 9. matelabas d'or 30. ecus la piece, tout à faire cotes et mantapæ semblables, comme des samites dessus dits le jour de la Chevalerie dessus Seigneurs, etc. Draps de laine pour ledits Seigneurs leur Chevalerie. Pour 41. aunes de sanguine More et de bruns empêtres: ensuivant ladite couleur, cest assavoir une sanguine de 38. par 11. par 5. aunes de semblable 32. par 11. par 5. aunes d'autre roya 30. sols par l'aune, tout pour faire coties hardies jorneys d'agneaux noirs, et houces sangleis à chevaucher pour ledits Seigneurs en stat d'Escuierie, etc. Pour 90. aunes de brun marbre en planteurs pieces de la grantmaison de Bruxelles, etc. tant pour faire robes aux Seigneurs dessus nommés qui furent Chevaliers, chacune de 4. garnemens fourré d'agneau blanc pour leur Estat d'Escuierie, excepté le Seigneur de l'Escu, qui n'en a point, ne dentelles coties hardies. Pour 11. aunes de brunette en plusieurs pieces de la petite maison de Louvain tant pour faire robes aux Seigneurs qui furent Chevaliers, et 12. aunes de semblable 11. par 11. par 5. aunes de Calabre à couvrir leur lits pour ledit estat d'Escuierie 20. par l'aune, etc. Pour 3. escarlates vermeilles de Bruxelles, etc. 2. grangines de la grant maison de Louvain, etc. tout faire semblables couvertoirs fourrez de menu vair aux Seigneurs dessus dits pour leur estat de Chevalerie, et 3. cotes et 3. manteaux pour le Viscomte de Thouraine, le comte de Damartin, le Seigneur de l'Escu devant nommés pour la veille de leur Chevalerie. Pour 10. draps de 2. couleurs pers guré et vert encré la graine maison de Bruxelles tout à faire 2. paires de robes chacune de 1. garnemens pour M. le Dauphin, et pour ceux qui furent chevaliers en sa compagnie, excepté le Seigneur de l'Escu, etc. Pour 21. aunes de 2. royes de Gant, et 1. piece à faire vireaux pour le Corps et pour commun de Monsieur le Dauphin pour cause de ladite Chevalerie, etc. Pennes et fourrureys pour ladite Chevalerie. Pour fourrureys de houces d'un drap moret que M. le Dauphin, et à chevaucher en son estat d'Escuierie, une numero d'agneaux noirs et un chaperon fourni de mesmes, 7. liv. pour fourrer Seigneur une robe de 1. garnemens pour ledit Estat. 2. pennes d'anneaux d'aque Chaperon et demy d'anneaux d'Aragon, et 1. peaux de semblables d'agneaux à faire poignez, etc. Pour fourrir un couvertoir et demy de brunette noire que ledit Seigneur, et pour ledit estat d'Escuierie, 2. fourreys de dos de Calabre, etc. Pour fourrere la cole et le manteau de somit vermeil que ledit Seigneur et la veille de sa Chevalerie pour ladite cole une fourrure de menu vair tenant 16. ventres, pour manches fourrées à plain 40. ventres, et pour le manteau 24. pour fourrere la cole et le manteau de drap d'or esquelle leitit Seigneur fu Chevalier, pour la cole 20. ventres de menu vair, et pour le manteau une fourrure d'ermynes, etc. Pour faire un couvertoir, et demy d'escarlate que ledit Seigneur, ou pour son estat de Chevalerie 2. fourreys de menu vair, etc. Pour fourrere deux paires de robes l'une de pers auver, et l'autre de vert encré chascune de 5. garnemens pour les quatre surcos, 4. fourreys de menu vair tenant chas-

cuse 200, vêtres pour les 2. manches de surcot, etc.

Ibidem : Chambres pour l'ordre Chevalier. Pour onze pièces de cendaux noirs des larges, etc. pour faire trois contrepoints noires pour les 3. chambres d'Escuierie du Dauphin, du Duc d'Orléans et du Comte d'Anjou, etc. Pour 8. pieces de toile tante à faire l'avers desdies contrepoints, etc. Pour 12. tapis noirs de laine, contenant chacuns 4. aunes et dens, qui sunt sur tout 54. aunes quarrees; c'est assavoir pour chacun desdies chambres noires 1. tapis, un au chevalier, et 8. par terre autour du lit 10. x. par l'aune. Pour 4. sarge noires de Cas, à couvrir le lit du Comte d'Alençon, du Comte d'Estampes, etc. Pour leur estat et chambre d'Escuierie, etc. Pour 78. pieces de cendaux vermeux en graine pour faire six chambres garnies, chacune de grant contrepoint, et de 8. courtines pour Mess. le Dauphin, le Duc d'Orléans, etc. Pour leur estat de Chevalerie, pour 16. pieces de toile tante à faire l'avers, etc. Pour 8. pieces de samet vermeil, etc. et 8. pieces de cendaux vermeux en graine, etc. Pour faire quarreurs pour lesdies chambres, c'est assavoir pour chacun 6. quarreurs, desquels les 2. sont grant pour l'Ordre, et la autre petite, pour 26. aunes de velours, faire au contraire, etc. Pour les coullets desdies quarreurs, etc. Pour 42. tapis vermeux, pour faire les 6. chambres desdies 8. Seigneurs dessus nommés; pour leur estat de Chevalerie, c'est assavoir pour la chambre de chacun Seigneur un tapis armoir aux cornes de ses armes, desquelle tapis il en i a un chevalier tenant quatre aunes de long, et 2. de large, 4. tapis à mettre entour le lit et sur la couche, tenant chacun cinq aunes de long, et 2. de large. Et les autres deux tenans, chacun 4. aunes de long, et 2. de large, pour couvrir les sommiers, etc. Pour 4. pieces de cendaux noirs de larges, pour faire contrepoints pour ledit Vicomte de Thouraine neveu du Pape, pour son estat d'Escuierie, etc. Pour faire une chambre garnie de grant contrepoint de 8. courtines pour l'estat de Chevalier dudit Vicomte, etc. Au compte commençant au 1. Juillet 1351. Meunier Nicolas Brague, Tressorier de France, Chevalier nouvel, pour fourrir un manel d'étoile vermeille pour le jour de sa chevalerie, un manel de gros vair. Pour fourrir un couvertor à couvrir le lit dudit Chevalier nouvel le jour de sa chevalerie, une peinte de grise de 18. livres. Lequel couvertor et pour faire deux paires de robes, l'une d'une veste, et l'autre d'un perte, chacune de trois garnemens, pour le jour de sa Chevalerie. Vide Selonduum de Titulus honorarii, 2. part. cap. 5. § 34. pag. 774. 2. Edit.

Ita loci novi tyrone, in Ecclesia parochiale, vestimentis, vescantibus, et proximo crastino sacre intoncent Litanie, quod ex Inguito supra attigimus. Historia Caroli VI. Insignes vero adolescentes predicti habitu colorem quo prius ante Martires reducuntur, ut ibidem sicut nos antiquae molentes, in orationibus premodarent. Eroissart, 4. vol. cap. 63. de Militia & Regulari. Hibernia: Et donec veillerent toute la nuit ces quatre Rois en lathe Eglise, et au lendemain à la messe, et à grant solennité ils furent faits Chevaliers. Le Roman de Girard de Vienne MS.

Li Damoisel si erent molt à priser,
Devant le Roi se voient agenouiller,
Font hommage voient mult Chevalier.
Et l'Empereur les a fait redresser
Ses Chevaliers empriest à armer
Premièrement adorera Remer.

Et de Girard Roi messe Ester.
Diant François, bien fait à estre,
Chambres pour l'ordre Chevalier.
Chambres de porc'heries apres le Roi,
Et des lei vestement un frez hermine chev.
Et un blason, que et fait entaller.
Un manel riche, qui valoit mainz denier,
Qui offissoit en noble guerre,
Pour Messe dir l'espous, et la mortier,
Car il estoit fait à nevel Chevalier.
Ango qu'il deuoit ses gardes ouz heller,
Depit sir Masse, et Dame Du preier,
Que il li deuoit tenir et nel hancer,
Et à droit terre tenir et justier.
Agape la Messe nostre mesme Remer,
Por adorer et glorifier plus plene,
Ses armes, et son escu, et son heaume,
Chambres de fer qui meulz font à proteire,
Et des li vestement un blanc subert debler,
Et chef le lepon un verj blason vergé,
Li Roi li gauntz un richem branc d'acier,
Et cel le Roi l'Emperore à v're,
Puis le Roi l'Emperore à Remer,
Mardi, Roche-Sainte, ou dit le frans guerre,
Se sera je, se Dieux me veit aider.
L'en li amende un suferur destre,
Li Roi monte par son escuestre estre,
Et cel li pend un sacre de querre,
Li Roi monte par son escuestre estre,
Fait un salut vers l'adverser corer,
Qui li restoit ses aperçus brocher,
Et par le cort et guchir et claser,
Et son espoz brandir et passer,
Et le deuoit aleoir et priser,
Foument le bout le prodrom Chevalier.

MS. Easdem ceremonias, jocose licet ac facete, perstringit le Roman d'Audiger MS. in Bibr. Coisini.

Habent, & ont vestu
Blanc, & ont legier,
Quelques soler, & chevachis
Coste l'autre,
En son chef li lacent
Heaume d'acier,
Qui trois ans fus en gaiges
Por son destre,
Tous li destre l'espous
Qui moultz l'espous
Plus manys vavenseur
De lui ne quer
La penance li done
Soz le chev.
Qui d'auz son destre li fait
Agenouillier,
En la place li traient
Son bon destre.
Et ce la Anglais
Qui son destre cher,
Avecques l'monta
Pas son lesteir.

In hisce sacris ceremoniis cingulum militare conferbatur novo Militi ab aliquo Principe aut Magnate data, ut solenne erat, alata militari, sacra faciente Episcopo aut Sacerdoti, ensemble benedicente cuius ritus exempla produnt prae ceteris Magnum Chronicon Belgaum ann. 1247. ubi de Milito Willemi Comitis Hollandie Imperatoris electi qui sacra faciente Cardinale, a Rege Bohemia gladio accinctus est, impacto in collum tyronum leti; et Vinciantius in Annalibus Hannoniensibus cap. 87. ubi de Militia Guillimi Hannoni Comitis Ostrevanti, quem a Guillemino Comite patre cingulo donatum scribit, Episcopo Cameracensi sacra faciente. Vide Alapa militaris.

Interdum Militie cingulum ab Episcopis et Abbatis ipsi conferbatur in ipsa Ecclesia, sacris vestibus induitis. Tabularium S. Martini de Hastings in Anglia traditum a Selenio ad Eadmerum. Terras cingulales non donet (Abbatis) ad fundam nec Militi, sed pro parte faciat. Chancery. Henrici I. Regis Anglie. Monasterio Radimense. Terras cingulales non donet (Abbatis) ad feudum, nec faciat. Milites nisi in sacra ueste Christi, in qua parvulus suscipere modeste caveat, etc. A Lanfranco Dorobernensi Episcopo Militie cingulum accepisse eundem

Herricum, posimodum Anglia Regem. Primum cognominatum, tradunt Ordericus lib. 8. pag. 865. Willielmus Malmoes. lib. 4. de Gest. Angl. pag. 120. et Matth. Paris ann. 1088. ut Baldinum Comitem Guineensem a S. Thomas Archiepiscopo Cantoriensis in Capella S. Catharinae apud Montorum, Lambertus Ardens pag. 113. et Chronicon Andreense pag. 466. Robertus Bourviv in Merlino, ubi de Arturi Regis Militia: Par le commun conseil, et par l'accord des Barons, fit l'Archevêque Artus Chevalier, et celebri nuptiis vestilla Artus à la maistre Eglise dueques au lendemain au jour qu'il fut ajourné.

Sed et ipse summus Pontifex Imperatore, Reges, aliosque promiscui Nobilioles Militis facit, ut est in Ceremoniali Romano lib. 1. sect. 5. et 7. apud Odoricum Rainaldum ann. 1304. num. 72. Ugo de Bergamo, pag. 1. pag. 267. Tom. 5. Histor. Francor. pag. 878. etc. Vettum tamem et interdictum in Concilio Londoniensis ann. 1102. ut Abbes, foecund. Militis, apud Rademurum lib. 8. II. st. pag. 69. et Willem. Malmesburiensem, uti jam supra monimus.

Ensis pro quo accingebatur Miles, altari ab ipsomet imponebatur. Joannes Sarisberiensis lib. 1. Policrat. cap. 10. Incolavit consuetudo solennis, ut ea die qua quaque Militari cingulo decoratur. Ecclesiastis solenniter adaeat, gladioque super altare positio et oblatio, quasi celebri professiones facta seipsum obsequio altaris decorebat, et gladii, id est, offici sui iugem Deo spondente famulatum. Quae quidem ipsissima verba descripserunt Hellendanus Serm. 8. in Festum omnium Sanctorum, Vincentius Belvac. lib. 29. cap. 181. [Philippus de Pergamo in Catone moralizato 2. part. Proemio cap. 14.] et Nicolaus Uptonus lib. 1. de Militari officio cap. 14. Petrus Blesensis Epist. 94. Sed si hodie tyrones enses suis repunni de altari, ut proficiantur, plus Ecclesiastis, atque ad hoc omnes Sacramentum, ad iustitiam perpungunt, ad vindictam malefactorum, et atri, liberatores, gladium accepisse. Quippe gladius quo accingebatur nouus Miles, prescipuum fuit, ut super Militaris ordinis argumentum. Hinc accingi gladio dicuntur qui habent Miles. Chronicon Reichenbergense ann. 1165. Henricus Rex occinatus est gladio in Pascha. Et ann. 1192. ibi dicitur: in eadem solemnitate et in presentia Imperatoris accincti sunt gladio l'ux Sueviae, Dux Bavariae, etc.

Cum Inde est etiam quod le Roman de Blanchandrin MS. canit:

Quare nos ne coignois branc d'acier
Adonec s'il n'avoit chevalier.

Neque tamen semper in hisce occasiobibus gladius ab ipsis Pontificibus Militi accingebatur: sed ipse modum interdum Miles de altari acceptum latere suo appetat, siquidem majoris dignitatis esset Princeps. Rodericus Toletan. lib. 9. de Hispan. cap. 10. de Regis Fernando. Et tertio. die anni festi. S. Adriani. in Regali Monasterio prop. Burgis celebrata Missa a Henrico. Mauricio. Burgensi Episcopo, et armis Militaribus benedictis, ipse Regis suscepto gladio ab altari, manus propria se accinctis cingulo Militari, et mox sua Regina nobilis ensis cingulum decucurrit. Idem de Alfonso I. Regis Portugallie refert Chronicon Gotthorum, seu Lusitanicum, editum ab Antonio Brandao, sub era 1163. Infans inclitus dominus Alfonsus Comitis Henrici et Regine D. Tarasim filius. D. Al-

fones nepos, habens etatis annos fere 13. apud pedem Zamorensis ab altario S. Salvatori ipsi sibi mensa propria sumptu militaria armis, et ibidem in ecclesie industria, ex accinctu militibus armis acutis moris est Regibus facere, in die sancto Pentecostes. Addit Raimundum Montanerum cap. 297. Quia quidem Regum Hispanicorum morem spectantem qui coronam non ab Episcopis, aut Archiepiscopis, sibi imponi patiebantur, sed ipsimet capitibus suis de altari sumptum aptabant, ut est in Chroniclo Petri IV. Regis Aragonum lib. 2 cap. 9. apud eundem Montanerium loco laudato.

¶ Et hoc quidem erat Principum majoris dignitatis praerogativa, ut recte monuit D. Cangius; ceteri quippe Milites ab alio ene accingebantur: quod mire illustrat le Roman de Partomopeus MS.:

*Costume fré des à cel tems,
L'ordre que fait, faire ou non, &
Qui ne croignoit pas lui appeler.
Si il a bal ou col ouice.
Se n'avoit la teste armée.
T'espèce a son col li pendait
Tant que ses tress le pressoit
Pour ce que l'armure estoit lée,
Puis se faisoit ses volontés.
Pour ce sont li vallet armé
Et devant la danse amendé.*

Infra :

*A tanti Mello prent s'espée
Si il a bal ou col ouice.
Des roquins fermez le bout.
Par les tress et bien li extrait.*

Neque iis opponendum Petrus Blesensis supra laudatus, cum indiscriminatum scribit. Tyrone enses suo recipere de altari. Id unum quippe vult gladium a Pontificibus de altari perceptum tyronibus accendi.

¶ Sollempne sacramentum praestabant tyrones, de quo idem Petrus Blesensis videlicet: *Omnis se juramenti vinculo Milites obligabant, quod starent pro Republica statu, quod non nos fuerint, et quod vite proprie utiliudem publicam prehaberent.*

Crebant autem Miles varia modis, inquit Nicolaus Uptonis lib. 1. de Militari officio cap. 3: *Videlicet per balneum, qui modis observatur in Anglia, et aliis regni ubi regnat paz. Iten creatur Miles qui acredit uxori fuit, Gervasius Brutonensis Vicecomis filium Miles fecit, aliasque plures armigeros Militaribus armis contra paganos instruxit.*

¶ Quo magis Militis dignitas illus traretur, atque ad eam obtinendam promissus excentrant adolescentium animi, statutis bellicis atque honoribus gaudebant Miles qui alias Militari honore necdum donatis negabantur, licet natum nobilitate etiam Miles ipsos praeceperat: hinc solis Militibus concessum ut Baronum mensam se dent: cuius moris exemplum insigne referunt Continuator Nangii ad ann. 1378. ubi de convivio quo Carolus V. Rex Franc. Carolini IV. Imper. et Romanorum Regem ejus filium excepti: *E fu l'ascieta telle que s'enaut: L'Eveque de Paris premier, le Joy, le Roy des Romains, le Duc de Berry, le Duc de Brabant, le Duc de Bourgogne, le Duc de Bar, et pour ce que deux autres Ducs n'étoient pas Chevaliers, ils mangèrent à une autre table.* Vide Loiselium in Insti. lib. 1. tit. 1. art. 14. Idem obtinuit in Hispan. et Aragon. Leges Alfonso seu Partit. part. 2. tit. 21. leg. 20. *Nin d'argento non debet être à offrir, mais tout au contraire, que elles, non à couver non debo assister, car elles escudero non otro ninguno si non Cavallero.* Constitutio et frugis Jacobi I. Reg. Aragon. ann. 1224. art. 9. Item statutum quod nullus filius Miles qui non sit Miles, nec ballistarius, sedeat ad mensam Miles, vel Dominus alicuius, nec calvet caligis rubeas, nisi sit talis qui secum Miles ducat. In Append. Marchi Hispan. vol. 1430. Observant regni Aragon. lib. 6 tit. 1. num. 21: *Item in Aragonia nullus filius Miles, in mensa Miles sedet, donec fuerit factus Miles.* Hoc post D. de Lauriere in Gloss. Jur. Gall. voce Chevalier. [¶] Atque solis militibus concessum ut cum Baro-

ronvillieus, etc. Addit Tiliuum, et Savorenim in Tractatu de Ense Francico pag. 27.

¶ Porro quisvis Militari honore donatus, alium Militem facere poterat. [¶] A rege tamen postea confidemant, ut videtur est infra in voce *Militatio.*] Charta Nobilitationis ann. 1378. descripta a Co-musso in Antiq. Trecensib.: *Ita quod Nicolaus et ipsius liber et tota posteritas corundem masculina quandamque et a quocunque Miles voluerint, Miles cingulo valeant decorari. Monstreletus. 3. voi. sub ann. 1352: Quando tous furent apprecher de leurs ennemis, le Seigneur de Saveuse fit Chevalier de sa main ledit Comte de Estampes, qui ne l'estoit pas encore, lequel Comte en fit inconfinent autres cingnante deux, etc.* Vide Nicolaum Uptonum lib. 1. de Militari Officio cap. 2. et Auctorem Somnil Viridari. In Aragonia, *Infans potest per quilibet Militem promoveri ad Militis dignitatem, ali: non nisi per Dominum Regem, vel alium de ejus speciali mandato, exceptis civibus honorarii civitatis Caesar Augusta, qui ex privilegio antiquitus dictis civitatis concessio, possident per quilibet Militem promoveri ad Militis dignitatem. Ita Observant Regni Aragonum libro 6. titulo de conditione infantionatus. Unde Michael Molino in Repertorio Forum Aragon pag. 224. Miles potest promovere in Militem quocunque insacionem.*

A feminis Militare interdum cingulum induitum Militibus testatur Ordenericus Vitalis lib. 11. pag. 82: *Sicuti quoque Philippi Francorum Regis filia, que acredit uxori fuit, Gervasius Brutonensis Vicecomis filium Miles fecit, aliasque plures armigeros Militaribus armis contra paganos insacionem.*

¶ Miles, armis et vestiti ab aliis distinguendebant, ut colliguntur ex Chartul. Belli: *Per omnes curtas seu villas imponimus judicis servos in tali convenientia, ut nullus ex illis negue de postoris eorum efficiatur Miles, neque ullus portet excutum neque spadam, neque illa arma, nisi tantum lanceam et unum espeditionem: non habeant vestem scissam ante vel retro, sed tantum clausae fiant. Vestibus curulis utebantur, quo ad exercita militaria expeditiores essent. Lit. remiss. ann. 1394. in Reg. 147. Chartoph. reg. ch. 49. Pour ce que Michiel Alart reparoit souvent officio avecques les seigneurs et gentilshommes du pais demourent à Yor et ailleurs environ, et estoit veste court, icellui Mignot par envoe ou autrement.... dist auditi Michiel par maniere de moquerie, s'il voulloit estre gentilhomme charpentier ou maçons, et qu'il seroit l'autre année vigneron. Vide in Arme 1.*

¶ *Miles, qui pro aliis sponsores erant, præsiderem saltem intra castrum vel urbem levare prohibebatur, cum rei promissa ab his, quos fiducierant, non fuerat factum satis. Charta Gilon. de Flagaco milii. In Chartul. Guill. abb. S. Germ. Prat. fol. 202. v. col. 1: Me constitui plegium per fidem præstare corporalem, ut quod si dicti alii et conuentus dampnum vel detrimentum patenterent in aliquo de præmissis, ego post quindecim dies, postquam a dicto abbatte fuero requisitus, tenebro prisionem apud castrum Meleduni infra villam, sicut alii Miles tenere debent, nec inde recessam donec de dampnia et de prædictis dictis alii et conuentui illatis erit satisfactum plenarie. vel dominum Milonem de Loco sancto generum meum, vel alium militem ydoneum ad voluntatem dicti alii et conuentus dampnum vel detractionem patenterent in aliquo de præmissis, ego post quindecim dies, postquam a dicto abbatte fuero requisitus, tenebro prisionem apud castrum Meleduni infra villam, sicut alii Miles tenere debent, nec inde recessam donec de dampnia et de prædictis dictis alii et conuentui illatis erit satisfactum plenarie. vel dominum Milonem de Loco sancto generum meum, vel alium militem ydoneum ad voluntatem dicti alii et conuentus dampnum modo supradicto. Vide Obstat.*

¶ Ad Militiam capessendum nulla fore erat acta definita, interdum enim premature dabatur, ut de Etheliano Anglorum Regis narrat Willielmus Malmesbury lib. 2. cap. 6. Baldricus Abbas Burghensis de quodam Milite quindenni mortuo:

... Ann dies assumpsit Miles arms Interdum ubi per statuonem licet, ut de Willielmo Notio idem Malmesburyensis scribit lib. 3. pag. 95. Sæpe infra statuonem, hoc est, ante annos majoritatis seu annum 21. ut est apud Matth. Paris in Charta Joannis Regis pro libertatibus

Angliae pag. 178 ac proinde antiquam in bella eundi et pugnandi statem habent, quae fuit ann. 21. ut est in Statuta S. Ludovici lib. I. cap. 71. Scribit Antiochenus annos 16. natum Militem factum a S. Ludov. Rege Francie. Vide Sigillum.

Gentis ac natalium nobilitatis necessaria erat, ut quis *Militiam* consequeretur, maxime apud nostros. Charta Beatrice Abbatissae B. Marie. Question. ann. 1291: *Excepti Clericos, Milites, gentibus religiosis, et excepti omnibus, qui Milites possunt originis ratione, id est, Viris nobilitatis. Guntherus lib. 2. Ligurini de Longobardorum gente.*

*Urois mis conuenit deplere finibus hostium
Ponit, et amorem patriam virtute laetit.*

*Quilibet ex humili vulgo, quod Gallia fodet
Iudicet, atque gladio concidit aquæstri.*

In Regesto 2. Parlam. fol. 46. et 51: *Omnes Nuerenenses emendam facit domino Regi, ac quod feratur Militem duos filios Philipi de Borbone, et scriptum, et Comiti Nuerensem, quod duxit duo factos Milites ad dominum Regem mitteret.*

*Et quia dicti duo filii Philosophi de Borbone non erant aedæ Nobilium ex parte patria, quod Milites fieri deberent, se fecerunt fieri Milites, emendaverunt hoc domino Regi, et solvit eorum quilibet 1000. lib. Turon, et Milites remanserunt, ut postea emenda fuit moderata ad 300. lib. Ibid. fol. 51. et 52 in Parlamento Pente cost. *Dicitur fuit, quod non obstante usu contrario ex parte Comitis Flandrensis proposito, non poterat, nec debebat facere de villano Militem, sine auctoritate Regis.* Apud Alamannos, ex Imperatorum Constitutionibus, *Milites fieri non poterant, qui de genere Militem non nati erat, uti testatur Petrus de Vinea lib. 6. Epist. 17. Ita etiam obtinuisse apud Aragonenses colligitor ex Statuto Jacobi I. Regis Aragon. ann. 1234, quo nultu fieri ab aliquo Militem, nisi filium Milites, veta;* et apud Sieulos ex Constitutione Rogerii Regis, que habetur in Constit. Sieul. lib. tit. 33. § 2 [8 milia leguntur in Statuta MSS. Caroli I. Regis, etc. cap. 16.]*

Sic etiam observatum in aliquo Gallia, testatur sequens Charta ex Chartyphylaco Regio, sermio Ordinationes l. fol. 227. *Nos, etc. Notum facimus quod uera et consecuta est, et fuerunt longiusquis temporibus observantes, et tanto tempore quod in contuberni memoria non existit, in Senectalia Bellicardii, et in Provincia, iuxta Burgenses conseruerunt *Non nobilis et Baronius, et etiam ab Archiepiscopis, sine Principis auctoritate et licentia, impune cingulū Milite assumere. Et signa Militaria habere, et portare, et gaudere privilegio Militari. Die Mart. post oct. Pentec. anno Dom. 1288.* Sed et in Charta Philippi Regis Fr. ann. 1206, que 300 servi Ecclesie S. Anani, eodem Regi permittente tuncquam ejusdem Abbate, a Canonice manumittuntur, quidam ex se *Milites* inscribuntur. Vide Probationes Historiae ejusdem Ecclesie pag. 109.*

A qua lege nonnunquam disseverunt reges nostri. Charta Phil. V. ann. 1220. In quo ex Chartyph. reg. fol. 60. v. *Guarino et Silvano de gratia, episcopi concedimus per concessione, quod licet ipse nobilis non existat, nec a nobilibus originem trahenti, quandomcumque et a quocunque sibi placuerit accipi valeat cingulo militari, ad hoc ex nunc nobilit-*

tantes suendum ac si fuerit ab utroque latere a nobilibus praeservatus. Imo interdum servi, qui libertate donabantur, non soli militiam adipisci poterant;

*sed, quod mirum videri potest, usq[ue]d[em] concessum legimus, ut ad hanc consequam non cogerentur, haud dubius quod milites prestare tenebantur servitia militaria, quibus, nisi sponte illa suscipiant, ipsos exemptione vult Theobaldus rex Navar et comes Campan. Charta ann. 1267. ex Cod. reg. 832. fol. 11. v. *Avons oþroy.* (A Jean de Pamphelme, sa femme et ses hoirs, entre frans à toujou... de toute taule et de demande... en telle maniere que cy ceudal puissent recevoir l'emprente et l'autorité de chevalerie, quant il courront et leur plairont; et que nous, né nostre hoir puissent exercer d'être chevaliers, et leur, coulent n'est. Vide infra in Nobis ligatio.*

Apud Germanos vero, etiam ab ecclesiasticis nemo miles creari poterat, nisi ex militari Sanguine procreatus, Hist. Ms. Introductio archiep. Bremens. ex scheda D. Schaplin. *Alio solenniter que obitum tu invictus archiepiscopus un consuetudo fuit, est ista, quod archiepiscopus potest et habeat creare Milites, int[er] palatium suum huc, qui ex militari sanguine procreant sunt, et non alios.*

A Militari cingulo arcuerunt etiam filii Sacradorum, Diaconorum, et rusticorum, Lege Friderici I. ann. 1187 apud Conradius Uspergensem.

Predictis addere placet quod apud omnes fere nationes obtinuit, neminem *Militem* appellavit, nisi qui Militarem ordinem revera consecutus esset. Mollinus in Repertorio. *Infanciones nascentur apud nos. Milites vero sunt seu creantur; quia sine creatione actuali, seu promotione ad Militem, nullus potest esse Miles.*

Atque hinc est quod ipsi etiam Principes et Duces hinc præ se titulum non ferebant, nisi post consecutam militarem dignitatem; quia semel obtinuit, eo potissimum titulo gloriabantur. Unde Johannes Dux Britannia Miles factus, in Charta ann. 1283. sese Militem inscribit *Johannes Dux Britannia Miles, etc.* Haud scio tamen ex eismodi usus obtinuerit ante seculum 13. quo circiter invenitur Miles nomenclatu *Bibulus* et *Caterinus*, sacerdos corporis adeo a Miles et *Genitilis hominum* (deinde nomine sacerdotum) obseruant Hada, Valde, etc. in Notit. Gall. pag. 338. ex Charta ann. 1228. quod sibi primum occurrisse monet. *Cum dominus Adam Miles dicaret, quod agnum dicti rivi (de Putello) debet et potest facere currere per terram ac pratis suis: et hac ratione, quia quilibet *Genitilis hominum*, habens libera feoda in Comitatu Campanie, potest et debet, quando vult, absque contradictione facere vivaria, etc.*

Quo fuerit Miles Sicilia apparatus, tradit Chron. ejusdem Regni ad ann. 1222. ubi de coronatione Petri II. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 89. *Firma Militaris apparatus est cum spallieris de cindato et manto de cindato. Item ense munito de argento valoris unicaron diarium vel trium ad plus. Item uncianum diarium vel plus, et cum parti 1. vestimentorum eiusdemque coloris preter quam de scardato et sine infederatura rayrona.*

Militum ali erant primi, ali secundi, vel tertii ordinis. Bruno de Bello Saxonico pag. 138. *Si militer pacis oculis dederunt ordinis secundi et tertii partis utriusque Milites. Wippo de Vita Conradi Salici pag. 428. Quod omnes Episcopi, Dukes, et reliqui Principes Milites primi, Milites Gregarii, quin ingenui omnes, et aliqui momenti sunt. Regibus fidem faciunt. Ubi Milites primi, et primi ordinis, sunt Barones ac Bannerets, qui educendi vexilla in præmis jus habent, et ali Milites secundi vel tertii ordinis et Gregarii, sunt et quos Chevaliers Bacheliors dicimus, et qui*

*MILITES SIMPLICES appellantur. In Constat. Sieul. lib. I. tit. 9. 10. lib. 2. tit. 3. ubi Baroniūs opponuntur. Philippus de Bergamo in Catone moralizat: *Alii qui autem ex nobilitate repertur, qui infinitim tenent nobilitatis gradum, ut sunt simplices Milites, etc. Consuetudines Albigenenses. Si inde convixit, aut confessi fuerint, dabunt singuli 10. libr. si fuerint Barones: si simplices Milites, 100. s. Ubi Barones generatis pro Banneretis Milites accipiuntur. Ita simplices Milites dicuntur Bacellarii in Charta anni 1274. tom. 3. His Franc. pag. 588. A qualibet simplici Milite, sol. etc. Milites minoris, Matthei Paris. ann. 1215. Milites mediani nobilitatis. In Gestis Wilhelmi Nobis pag. 207. quia medii sunt inter Barones, et scutiferi.**

MILES SIMPLEX, apud Aragonenses et Hispanos fere ceteros, dicebatur, inquit Vitalis Osenensis Episcopos, qui suis scutis, sive unius scuti vulgariter appellatur, vassalus aliquis præter Regem, vel Regis filium, vel Comitem ex Regis genere descendente, vel prelatum Ecclesie, vel qui ab alio quam a dicta persona Militari cingulo fuerit redimitus. Eximius Petri Salanova Justitia Aragonum libro de Observantibus: *Infacionum alii sunt Rici homines, et non Milites; alii Rici homines, et Milites; alii Menndarii Milites; alii non Milites; alii sunt Milites simplices; alii filii Militem tantum, etc. Lucas Tudensis aera 961: *Hunc simplicem Militem Castellani nobiles super se judicem exercentur. Rodericus Tolentanus lib. 8. de Rob. Hisp. cap. 2: Conveniunt et simplices Milites, nec non et de diverso ordine plurima multitudo. Ita cap. 3.**

MILES UNUS SCUTI igitur idem qui Miles simplex, cui scilicet in expeditiones rebus, runt non aliis Miles vas-sari aderat. *Charta MS. Petri II. Regis Aragonum ann. 1283. pro fueritatus Catalanae. Item quod ex omnibus causis feudalibus, quas nos cum Baronibus del Milites Cataloniae habere contigerit, faciamus per Paras Curie judicari. Baronies scilicet per Baroness, et Milites unius scuti per Milites unius scuti, et quod dicti Paras possint Accessores sibi diligere non suspectos. Joannes Abbas Lautinensis in Speculo Historico MS. quod desinit in ann. 1280. lib. 10. de Prælio Curtanensi: *Et tant d'autres, que sans les Princes i eust mors 90. Chevaliers bannerets, et once cens Chevaliers d'un Ecu.**

* *MILES MINOR* idem qui Miles simplex. Littera ann. 1289. in Tabular. S. Albinii Andegav. *Fulco de Torallo minor Miles, etc. Vide supra.*

MILITES PARVI, id est, inferioris ordinis, et qui servitum Militare integrum non prestabant. Seacarium Anglie, et alii Selenenum lib. de Titulis honorar. part. 2. cap. 5. § 17. *Iti sunt Milites de Baronia Irogonis jacensis de Montecuto, de parva Milibus Comitis Moreton, quorum 3. Milites non faciunt,*

sieur Jean Houze Maistre d'Hostel de la-dite Dame, lequel a esté en ce temps nouveau Chevalier du Roy par son Mandement donné au Bois le 2. jour de Février, etc. Alibi sub ann. 1350: *Des draps achetez de Jaques le Flamenc à la Chevalerie de M. le Dauphin pour cinq autres d'escravates vermeille de Bruxelles à faire cotte et manet pour la Chevalerie de Mons.* Bertrand de Taride Seigneur de Bigorre, lorsqu'il eut en ce temps Chevalier nouvel du Roy par son Mandement donné à Soissons le 6. jour d'Octobre. Ex quibus primo intuimus appellati *Miles Regis*, qui a Rego *Militia* consuecerant. Verum constat cosdem esse qui in Statuto de *Hospitale du Roy et Regis* dato Vicenca mense Januar. ann. 1295. *Chevaliers d'Hostel du Roy appella-* tur, et in veteri Regesto, hisce verbis: *En l'abregement des doixies faites en la voie d'Arragon pour les gaiges des Chevaliers de l'Hostel le Roy.* 170311. N. 19. *Pour les gaiges des Chevaliers qui n'étoient pas de l'Hostel.* 190254. II. 15. *et estoient trentos leuditis Chevaliers à gal-* nus, et non à gaiges, etc. Miles igitur Regii erant ex ipsa Regis familia. Philippus Moultis in Ludovicum Junioire, de Henrico II. Rege Anglie:

*Cavaliers ana et tournois,
N'i est avers, ne fous, ne cuvers,
Ains er li Sire des Haubers,
Et si tins de masme entier
Cent Chevaliers portans baniere.*

Exstat Charta Alberici Imperatoris. 3. Id. Decemb. ann. 1293: *qua Hugonem de Bovilla Cambellanum Regis Francie in suum Militem et Doinectum adscidit hisce verbis: Ad personam nobilis viri Hugonis de Bovilla magnifici Principis D. Philippi Regis Francorum illustris Camerarii nobis dicit ramos nostri favoris latius extendentes, ipsum in nostrum familiarem et Militem duumius assumendum, volentes ut unicunque locorum que Romanum proficiens Imperium, nostrorum familiarium et Militum prærogativa, quatuor libertatibus et iuribus perfrui debet, si gaudere presentium testimonio litterarum.*

Miles suis perinde habebant Reginæ, et aliae nobiles fem. *Chartam Aeno-ris Comitissæ S. Quintini ac ann. 1194. in Hisce Monast. Longip. his pag. 104. subserbunt *Theobaldus de Montfort et Ferdinandus, Miles Regis.* Alio alio hora Reginæ Angliae ann. 1233 apud Besilum, sic claudunt: *Tutis Radulfo de Fuya, Willelmo Vigerio Capicero de Calviniaco, Miles Dominus Regis.* Testamento Iolandis Comitissæ Inculmensis ann. 1314. ex Charlotphylacio Regio. *Item logo in retributionem servitorum mihi impensorum primo domino Radulfo Fruni Militi meo 200. li. semel. Item Dom. Fulcando de Rupe Militi meo 60. li. semel, etc.* Vide *Maisnadarri.**

MILES REGIS, in Charta anni 1387. apud Ughellum tom. 7. pag. 616: *D. Lottus de Admaris de Florentia Miles Regis, Straticus Salerni, etc. dicitur.* *MILES DE RODIA.* Chron. abbat. Corb. Ms. fol. 65. v^e: *Anno salutis 1308. fratres hospitalis S. Johannis Jerosolimitani, qui nunc vulgariter dicuntur Miles de Rodia, etc.*

MILES SALVATGE, id est, Silvestris, hisce verbis species. Curia 2. gener. Tarrac. sub anno Jacobi reg Aragon. *Statu- mus quod nullus faciat aliquem Militem salvagis.* Hinc colliguntur secundum Salvatge, adjectivam esse vocis *Militem*, atque adeo male lectum ex hisdem Constitutionibus cum virga seu militi, Sal-

*vage, ut videre est in hac ultima voce, quae male explicatur per *Saturnum*.* *MILES STIPENDIARIUS*, Is, ut videatur, cui de annis pro aliumentis praestatione sub titulo feudali proviso sit. Tabular. S. Florenti: *Ego Ebroinus Miles stipendiarius filii Edwardi et frateres mei, deditus S. Florentio monasteriorum quod vocatur Tremalouc, quod est pago Aletens in parochia que vocatur Com- burn. Vide Feudum Soldate.*

MILES TEMPLI, ROTUNDE. Vide *Templi.*

MILES VASSORES, Qui tenent de Baronibus terras suas, ut *Subvassores*, qui tenent de *Militibus*. In Legib. Malcolmi II. Regis Scotie cap. 8. § 8. Radulfus de Biscio ann. 1040: *Quandicun- jura mentis juri.* *Theobaldus proprius manu Consuli Gufridi et 21. Barones Castellenses cum eo, et aliis Miles vassos eiusdem terrarum, quibus et ipse.* Vide *Vassores.*

MILES VEXILLARI. Vide *Bannerari.* *MILES* Dominus aliquis casus aut feudi. Chironic. Voskneb. lib. 1. cap. 22: *Alter (Monachus) ex Militibus de Rupecavardi, id est, ex Dominis, etc. Mox. De cuius parentela exinde Gall. Ademari Miles de Calon. Parisi. Pe- trus frater Heri de Barri Miles castelli de Aria.* Occurrat apud alios Scriptores, et in veteribus Tabulis non semel.

MILES, Militum seu Nobilium ord. Appendix ad Chro. Episcop. Meten- sium tom. 6. Specileg. Achier. pag. 689: *Hic (Theodoricus) paci et tranquillati ecclesiasticorum omniumque sibi creditorum communitatis ea protinus d ligentia, et eum Miles. Clerus et populus reverenter ut dominum, et ut patrem diligenter.*

MILITISSA. Militis uxoris. *Femme d'un Chevalier.* In Charta anni 1379: *Joanna de Bethun Militissa, uxoris D. Ioannis de Roy.* Miles, apud Duchsenum in Probat. Histor. Bethun. pag. 202 [Miracula S. Amalberga. tom. 3. Juli] pag. 105: *Congregatur ubi populus universus mo- ram faciens, Miles, Equites, Armigeri, Militissæ Domicie, jux nobilis.]* Occurrat etiam in Vita B. Coleti num. 34. et 203. [et in Chro. Cornelii Zonfili apud Marten. tom. 5. Ampliss. Collect. col. 331.] In Nivelensiensi Monasterio Canon. cap. 3. Gertrudis in Brabantia, etiam cum nobilis ista Canonice, post exactum Statu, quod triennii essent, quintus seu creantur *Militissæ*, ad latere a quadam nobili Militi, ad hoc evocato, stricto ense in virtus impacto, coniunctio vero prout ostenditur.

¶ MILITRADS. Natalium nobilitate ins- ignis Buschius de Reformat. Monas- teri. apud Leibnit. tom. 2. Script. Bruns- vic. pag. 911: *Monialis quedam, soror Gertrudis Degen dicta.* *Militaris in mo- nasterio Ordinis nostri. Wieder nunc- pato, professio, et ibidem tunc sacra- sum alias ejusdem monasteriorum moniali etiam Militari, de monasterio suo clan- culo exiuit, habitu suo in choro derelicto, vestita seculariter, sicut in castris Domi- celi solent incedere.*

MILITARE. Militem facere, creare, baithem militari accingere. *Faire Che- valier, [ou seignor,]* in Gl. Lat. Gall.

Vita Innocentii VI. PP. pag. 116: *Ed- emus anno Petrus Rex Aragonum venit*

Avenionem, et... certos nobilis suos qui

secum venerunt, in presentia dicti Pape

Militavit. Albertus Argentin. pag. 116:

*Theobaldus Brizianensem ibi Militabit. Pag. 117: Autor hujus bellis quem Rebus Spira- Mitia uerat, etc. Addit. pag. 118. Mattheus Westmonast. ann. 1308: *Ad augmen- tam igitur professionem suam in So- ciatem, fecit Rex per Angliam publice pro- clamari, ut quicquid tenerentur fieri Mil- itis successione paterna, et qui haberent unde Militarent, addecent aquil. Westmo- nastrium in festo Pentecostes, admisuri singuli omnem ornatim Militarem, pre- ter equitatiram, de regia garderola.**

MILITA. Ordo ipse vel dignitas Mili- tans, *Chevalerie.* Vitalis Oscensis Epis- copus: *Infando... licet non sit Miles,*

sic tamen habet accipendi Militiam, si

possibilitas, voluntas, et opportunitas se

offerent. Historia Cortisiorum lib. 10. cap. 9: *Qui in suo regnum recepit Mil- itiam in Mantua ab Imperatore.* [Forma- electionis Petri Episc. Anicensis ann. 1053. tom. 4. Anual. Bened. pag. 742: *Nos autem dancis Anicensis atque Val- tensis Ecclesie catius communis voto Clerus, populus atque Militis, elegimus*

curiam nobiliter natum,... nomine Pe- trus.]

In *MILITIA APPROBATI* dicebatur,

Miles semel ac iterum, vel etiam tertio fortitudinis ac dexteritatis sue speci- men, vel in bellis, vel in iudicis decer- tationibus ediderat. Galfridus Momen- tius lib. 7. cap. 4: Quicunque ergo famosus proditatus Miles in eadem erat, unus coloris vestibus atque armis uter- bus. Facies autem mulieres constituta- bantur habentes nullius amorem ha- berere dignabantur, nisi tertio in Militi aprobato eret. Efficebantur ergo cas- te mulieres, et Miles amore illarum me- tiones. Vide Notas nostras ad Cinn- amum pag. 498.

*Probi etiam dicebantur, seu approbatii Miles, quis vulgo nostri Chevaliers sans reproche, vocabant, quorum vita ab omni probri suspicione vel nota pa- minuit, erat, cuiusmodi in Ordinibus Militaribus duxit atque admittuntur, ut est in Ordinis Perseclidis Statutis MSS. Velleris aureli apud Loerium in Chro- nico ann. 1391. S. Michaelis artic. 1. et Lunula, seu du Croissant, apud Col- lombierum tom. 1. Theatri honoris cap. 7. *Gentilhomme de nom et d'armes sans reproche,* apud Monastrellum 1. vol. cap. 8. 9. et Georgium Castellanum in Vita Jacobi Lalari cap. 32. 33. Quae vero delectus Miles ab ejusmodi Ordinibus arcerent, tria potissimum recensentur in Statutis Perseclidis haeresis nempe, iegasi Majestatis crimen, et ex prælio cui Princeps suus interesset, fuga. Reputant vero Siciliæ Rex a Tornementis repellit Miles ac Armigeros, qui vel in lis qua existimationem vel honoris caput spectarent, falsos si ac mendaces testifuerint, tum eos qui usurpari seu festebrantes habentur, denique qui impari matrimonio cepulissent.*

¶ MILIA. *Milia prohibabantur præ- tre, atque ea potentia privabanur, inci- stam et parvulida ex art. 7. capitular.*

¶ 71. Eadem erat punia, licet diu milis causa;

corum quae rustica opera ser- cuerant. Charta ann. 1223. ex Arribis

S. Victoris Massili. c. Statutus quod si

aliquis Miles, vel ejus filius, vel nepos

opera rustica facerit arando, fodendo,

ligna adducendo cum sauma, vel vine, et

alijs opera rustica faciendo non habeat

Militis libertatem. Quod de lis qui ope- ram suam alii locarent intelligendum arbitror.

MILITIA, alias Feudum Militis, et feu- dum lorice: *Terra que Militis debet in*

expeditione, in Charta Baldwini Comitis Blandriæ ann. 1119, in Tabul. Abb. S. Bertini; *Portio unius Militis*, apud Lucam Tudensem mra 880. *Concesserunt etiam similiter in perpetuum quos Christiani Milites in aliis expeditionibus, de eo quod a Saracenis acquisierint, ad mensuram portionis unius Militis B. Jacobo conferent.* Ita in Charta veteri apud Rodericum de Cunha, in Hist. Episcoporum Portensem in Lusitania I. part. cap. 12. *Allis Caballaria, de quae feudi specie quadam, sive attigimus in vicibus Feudum et Caballaria.* [In *Militio tenere*, in Tabul. Majoris Monast. Radulfus Fiologensis et uxoris eius Avicia tunc Hilduni manens. *Militum vel in Militia tenentium decimam, quam in proprietatem habebant, monachis Majoris monasterii pro milie solidis quos ab eis accepterant, tradiderunt.*] Militare autem don uno teneri qui *Militis* ac feuda possidebant, notissimum est. Dudo, lib. 8, de Actis Norman. : *Richardus insanti manibus suis date, super sacrosanctas reliquias fidem obsequentes famulos et militatione facientes, apud eundem et viceversa.*

verunt illi ut per omnia esse fidèles. Guitherus ib. 8. Ligurini.

Publica militi vasallus monens justum Non renuet, dominique liberum, causa vocatis, Aut in exercitu, aut in submittit tunc.

Arbitrio domini, vel quoniam latenter. Vide Compennet, radicinam suam mercato labore.

Petrus Dige, lib. 4. Hist. Casin. cap. 31. *Certes que manifeste Imperii erant. Militias, et contra Imperii. Comitatu. Tiberiensis MS. lib. de Quis Imperiali d'Henrico II. Imper. His legem institutum apud Teutones, ut Militia, mure Gallorum et Anglorum, successores iure devolvantur ad proximiores agnationes gradus, cum aliis penderent ex Principatibus. Charta ann. 1152, ex Regesto Biringensis, *Hedderunt Abbatii et socii ejus villani prænoniatam, et quidquid in ei jure hereditarii possidebat preter Militias, quas sibi tunc Consulti (Petrus Comes Hyrcensis) restituit, scilicet A Lonati de Sombra, et Arnaldi de Orbiag, etc.**

Charta ann. 1281, ex Regesto Toledano, pag. 97. *Videlicet Militias, Baroni, et Vassalarias, etc.* Alia ann. 1343, pag. 80. *Laudavit et concessit Ademario de Miro monte, et hereditibus, et successoribus suis quartam partem illius Militia, et terra, et honoris, quam ipse Ademarus enervat et acquisierat a Bertrando de Calcederius, etc.* Infra. *Sciendum quod Ademarus pro quarta parte dictæ Militie invenienti recognovit et concessit ea hominem et Militem D. Comitis, et successorum ejus, et secundum de hominum, etc.* Regestum Constabularium Burdigal., fol. 100. *Dominus de Cassane homo nobilis vendit et alienavit sine locutione D. Ratis telum, et Milites, et Baroni, et Vassalarias, quam nobiliter tenebat a dicto Ratis sub deverso nobilibus d'Or, et de Cassane, gantibus in nobilibus.* Et fol. 97. *Petrus de Malviet, homo innobilis tenet quam duci Cavallaram, seu feodium nobile, etc.* Hinc.

* *MILITIA REGIS EXERCERE*, pro Militaria servitia, que Reguli Militias ac feuda debentur, præstare, exhibere. Codex MS. Irminonis. Abb. Sangerm. fol. 16. *Sed quod Militiam Regis non valebant exercere, tradiderunt alios suos sanctos Germanos, nominatos his homini bus, etc.*

Ejusmodi porro *Militias* non nisi a *Militibus* possideri et teneri potuisse, docet præterea Charta Sancti Regis Majoricorum ann. 1323, que Raimundo Rubey

de Pratia concedit, ut tenerre possit aliquot villas quae a Brionensi, *de Col avunculo ex legato concessae fuerant, etiam si ab eodem Rege tenebrentur in feodium, et de Militari persona ad personam non Militarem ac legato deveniarint:* hæc apparet conditione, ut Raimundo extincto, ville eadem ad unum ex illis eius legitimis devenirent, qui *suo decenti tempore Miles officeretur.*

In 2. Regesto Homaglompon, Camerer Comput. Paris. *Militia seu feuda Militum, Gentilites appellantur, sub titulo, des Laines et S. Sever: Nicolas d'Espagne Ecuier fait hommage de l'hostel noble et Gentilitez de Migret l'an 1358.* Occurrunt ibi plures.

MILITIA, Titulus honorarius Militis. Epistola Ludovicii de Duracio Regis Neapolitanii ad Ludovicum Ducem Anglievensem ann. 1382. Quod si ita est, deinceps fuisse ut Militia id nobis prius scripta sit.

MILITIA, Cetus Militum, (Radevicius Frisingensis de Rebus gestis Friderici I. Imper. lib. 2, cap. 8, apud Murator, tom. 8, col. 791.) Accesserunt tunc quod Cremonenses cum Imperatore ad curiam venientes, Placentinorum Militia egressa ad, ce temen provocavat, quod modo rugor tumultum vocant. Ita *Militia Hispanica Herosyntani, apud Will. Neubrig lib. 4, cap. 19.*

* *MILITIA, Militis creatio, Sententia arbitrio ann. 1345, in Reg. 70. Chartoph. reg. ch. 39. De luminari autem, quod conuenerit est post in ecclesia Parvessi, et Militia, fibrum, tegum et baronum, cum de hoc bene infundit in exercitu superdetem, ut presenti. Charta inter Probat, tom. 2 Hist. Nom. pag. 1, col. 2. *Militia doctorum trium, patrum fuit in Pentecoste anno 1313.* Vide infra Militatio.*

* *MILITIA, Feudi militaris caput seu dominus principia, qualibus dominum, quod a militi posse datur. Reg. Iud. Aquit. sign. 12. rub. in Cam. Comput. Paris. fol. 37. r. Dominus de Benquetus pratus dixit se tenere a domino rege, ... Militiam seu capmasuram de Podio Bardos. Ibid. fol. 31. v. Vitalis de Namony: dominicella juratus dixit quod teneat a domino rege et dice ratione uxoris sue Militiam seu dominet de Segur cum pertinente.*

* *MILITIA, Militis stipendium. Reg. S. Ludov. ex Chartoph. reg. ad ann. 1313, fol. 30. Item augmentava eidem militi (Ozoro de Mileone) nonaginta Militias, quarum serdacum parcepit in terra Navarra, et residuum in thesauro nostro Navarra, de decem Militiis, quatinus placuerit regie voluntatis; dum tamen equis et armis pro defensione regni teneat.*

* *MILITIA, Capus vel praestatio pro servitio militari. Tabularium Burgosense fol. 115. De hoc feudo dobet Canonici 12 dearios de Militia in Nativitate S. Marie. Fol. 116: In hac terra retinierunt domini iura sua, articulat de 10. sol. talus 20. den. de 2. solid. cuique talis 10. den. et 2. den. de Militia in Nativitate S. Marie. Tabul. Abbatis de Rota fol. 184. Petrus pro ambre Dei et cunctis Taphur patris sui dedit Ecclesie et Canonici tua servitia tam talles quam Militiae, etc.* Ita *Militiam ex vet. Inscrip. interpretatur Fleugwodius in Sylloge Inscript. antiqu. pag. 438.] Vide Servitium nummorum.*

* *MILITES, Equites, Gall. Cavaliers.* Qui equo militant. Order. Vital. lib. 10. Hist. Ecc. Et atii fere 400. *Milites*

cum innomeris pedibus, capiti sunt. [o Richer. lib. 1. cap. 7. Congregari præcepit Milites pedibusque.... Exercitus regius in decem milibus equitum, pedibus et sex milibus erat.] Gasp. Barthii Glossa apud Lutewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 23 et Antonii Hist. Palast. cap. 21. Ordinata densaque sunt Acconia, Milites tenuecant plane, et patitas mochanea. Jacobii Autie Annal. Genuens. ad ann. 1282, apud Murator, tom. 6. col. 558. Maxime quum Milites et pedes semper in Pisa ad solidos acciperent. [o Eo sensu in Italia post xv. vel xij. scutulum hanc vocem accipi consuevit, observat Muratorius tom. 2. Antiq. Ital. med. xvi col. 484.] Vide supra Miles Plebeius.

* *MILITIA, Equitatus, Gall. Cavalerie.* Ottoboni Scriba Annal. Genuens. ad ann. 1196, apud eundem Murator. tom. 6. col. 558. Maxime quum Milites et pedes semper in Pisa ad solidos acciperent.

MILITIA, aliis significacionibus. Vide Milites, sive loco.

* *MILETA, Anser silvestris.* Vito S. Pharaidis virg. num. 18: *Aves quasdam aggregatas repperit, quas alii felis, alii Miletas, vulgas vero gantas nuncupat.* Vide Gante.

* *MILETUM, MILETUM, Millum, Gall. Millet vel Mt. Charta ann. 1341, in Reg. 33. Chartoph. reg. ch. 71. Item Miletum seu millum pro parte nos contingens ibidem, seraginæ sex solidos Turon. annuatim. Vt ann. 1281, in Chartul. Clunian. fol. 319. *Accina fabarum, pisorum, racemorum, Milleti, canabi et totius aliorum minuti blatti.* Et Crispi ann. 1406, in Reg. 161, ch. 18. *Le suppliant habitant de Tarbe en Bigorre lors le joutens ou eques de Raymond de Fort de Beaur pour piquer ou batre son Mil ou ble Hinc Miliere et Miliere, Ager millio constitutus. Lit remiss ann. 1385, in Reg. 127, ch. 197. Lesquels par une nuit gardotent une Miliere joignant ledit molin. Alla ann. 1416, in Reg. 169, ch. 424. *Lequel Paris avoit pris et emble en une Miliere, trois ou quatre brains de millet.* Le suppliant avoit fait alez ses basies en Miliere, ou orpe, in aliis ann. 1400. ex Reg. 190 ch. 141. Vide mox Milium.**

* *MILETUM, Pactus Legis Salicet. It. Edit. Ecclarii pag. 147. Hec lex de Iustitias vel letas sive Romanas in m. dietatis convenit observare.* Ubi idem Ecclardus monet legendum forte Militias, ut militantes idem sit qui militans, et hoc loco Militis uxor. Vide Militia, sive Miles.

* *MILEUS Souler de roy, in Glossar.* Lat. Gall. ex voto. reg. 7082.

* *MILICORIENSIS* Moreta et Milicoriensis demens. Vide in Moneta Baronum.

* *MILIGRA. Granatum, malum pulicatum. Glossar. Provine. Lat. ex Vod. reg. 7657. Miligrana. *Præc. malograna-**

tum. Leudes min. Carcass. MSS. Item de Miligrana, de cencum, quatuor Miligrana. Vide supra Migrana 2.

* *MILIEUM, ut supra Miletum. Inventar ann. 1176, ex Tabul. Flaman. Quatuor conqnas Militia ad communem mensuram dicti recconstituta Leonanie.* Vide Milium.

* *MILITAC, MILITACA, (Gall. Sorgio a baiai: Pro quadam homini de militano qui tulit Militaca sive de militis domino... t. 22, p. 361.) (Arch. histor. de la Gironde.)*

* *MILIACIUS PANIS, Ex milio confec-*

tus. Hist. Franc. Sfort. apud Murator. tom. 21. Script. Ital. col. 622. ad son. 1450: *Hic (Franc. Sfortia) cum ita eque, ut erat, apud virum gravem Albertum Marianum ante ejus medium linnina sumto modice bibasset, etc.*

MILIARE. Vide *Miliare*.

MILLARENIS. MILLARENIS, Moneta argentea minutior, quea in Montepesulano cudebatur ab Episc. Magalonensis. Tabular. Episcopatus Magalonensis ann. 1282: *Berengarius (Episc. Magalonensis) Joanni de Ripa, Egidio Joannis, et Guirardus Gos Monspeliensis ab legem 10. denariorum, una poggia minus, excudens monete Miliarensis vocata facultatem dedit; ita tamen quod in 12. denariis Miliarensis predictorum sint 10. denarii una poggia minus argenti fini, sicut in Montepesulano afferatur argentum. Hanc autem cudenti potestaten in tolo Episcopatus, et in tolo Comitatu permisit dictis Monspeliensis, excepto castro Melgoui, et fortia superiori Montiferrandi. Charta Guill. Gerunden sis Saviste ann. 1288: *Ta tamen quod de Miliarensi nobis et D. Infante Jacobo vero concessa habenda de quolibet mali- diu, ad opus curvarum, et construc- dum et perfundorum, etc. Fidelis usq. Carolum II. Comitem provinciali et Massiliensem art. 20. De predictis monachis que fiant in Massilia, habeat Dn. Comes 12. denariis Miliarensium minutiorum tantum pro marca argenti, etc. Et eodem modo intelligitur de moneta Miliarensi. Epistola Clematis IV. PP. ad G. Episcopum Magalonensem ann. 1286. apud Garileum pag. 219. Sane de moneta Miliarensi, quoniam in tua diocesi eudi facias, miratur plurimum, cuius hoc agas constito: non quod injuriam facias dicto Regi (Ludovico) si in febris nos suis fabricas, sed Regi glorie, extra cuius dominium nec hoc potes, nec aliud operari. Quid enim Catholicus monetam debet eudere cuius titulo Mahometi? quis etiam licet potest esse aliena monetae percussor? cum nulli eam licet eudere nisi cui vel summi Pontificis, vel Principis auctoritate conceditur, etc. Ex quibus verbis nescio an confidatur Miliarensis istos in Fran- cia eos, nummos fuisse Hispanicos, (nam ex aliat in Hispania obtinuisse videntur,) hoc est insta eorum qui in Hispania cudebantur, que vox etiamnum in Lusitanian viget, ubi nummi aurei Miliarensi appellantur, quam vocem corruptam putat Scaliger lib. de Rebus Hispan. p. 53. Quemque, verum nonen faciat, Muley-Rais, ab Auda Rege, quisquis is fuit, qui primus esse dem pondere et valoris nomisma in illa partibus Hispanie percosset. Quo capite videtur stuctare Clemens, cum alt Christianum nec debere non posse monetam eudere cum titulo Mahometi. At cum vox haec proxime accedat ad Byzantinorum Principum grecorum, minuta per monetas, de quibus egere prae ceteris Scaliger de Re numeraria, Petavius ad Epiphanius, et alii, nos etiam in Dissert. de Monetis Byzantinis, longe probabilitas videtur hisce moneti inditam ab his appellationem.**

Sed et non desunt qui a Miliarensis Graecanis Liards nostrates, minutiorum quondam trium denariorum monetam, sic nuncupatam, que in Aquitania postissimum obtinuit, nomen sumpsisse opinantur: quique Liards appellantur in Consuetudo Burdigalensi art. 116. et Balonensi St. 7. art. 32. Alii vero a Ricardo I. Anglor. Rege, quem ob pra-

claram animi generositatem Audacem cognominabant, seu Gallice, ut tum efferebant, li hardy, dictos volant: tum etiam quod in lis flex effingatur manus ensem strictum gerens: nam et li hardis et Arditi, passim dicuntur in Foris Beneharn et in Consuetudo Solent. Aquitanica autem ista moneta minutior argentea fuit, cujusmodi complices habent Regum Angliae et Francie, ut et Caroli Ducis Aquitanie Caroli VII. Regis filii, apud Hautinum in lib. de Monetis Francie. pag. 135. 175. 187. 189. 193. 235.

MILIARENTIS PORTICUS, apud Vopiscum, que millesis columnis sustentabatur. Ita Salmasius.

MILIARISIUM. Numismatis pars XII. complectens folles XXIV. Scholiastes Basilic. tom. 6. SS. Maii pag. 16°: *Nossa oportet ceratim unum solitum valore duodecim sive Miliario dimidio. Valent itaque cerata duodecim nonmata meo. Nam integrum nomisma continet Miliario duodecim sive cerata 24. Vide Glossar. mediae Graecit. in Macripius.*

MILIARIUM. Mille pondo librarium. Vita B. Columbae Reatinae tom. 5. Maii pag. 392°: *Descreverunt... campanam quandam veterem fractam, hereditate etiam in melius refundere molis duorum Miliarium.*

MILIARIUS. Miliare. Charta Wifredi Comitis Barcin. ann. 888. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 166: *Locum quemdam veterem fractam, hereditate etiam in melius refundere molis duorum Miliarium.*

MILIARIUS. Miliare. Charta Wifredi Comitis Barcin. ann. 888. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 166: *Locum quemdam veterem fractam, hereditate etiam in melius refundere molis duorum Miliarium.*

MILIARIUS. Granis species, quea passim veteres Charta P. I. Reg. Describitur a Petro Crescenzio, etc. de Agricultura, pag. 129. [9] Vide Murator. 2. Antiq. med. evi col. 351. et supra *Melica*.¹⁹

MILICAMILIUM. Eodem intellectu. Stat. Placent. lib. 3. fol. 32. 1°: *De mar- zatico vero, videlicet Milicamilio et pa- nico, rica et omnibus leguminibus tena- tur domino justam reddere rationem.*

MILICENTUM. Vox, ut videtur, corrup- tis ab Anglicis Millete vel *Milleat*, que ipsum rivi alteum, quo aqua indi- lendini continetur, significat. Hist. Harcor. tom. 1. pag. 192. Henricus tenet dicta tenementa et Milicenta de Cantabria et sancta domina de Rege, et non de Cantabria.

MILICONE. perperam pro *Militone*, in Charta Johannis Reg. ann. 1341 Reg. 99. Tahul. Reg. in Ch. 68: *Imponaturque ubi quod dictum incendium Militone et in hodierni dicta Patri posuit idem.*

MILICUS. Vide mox *Militus*.

MILIENDA. Vetus species, vel Pars vestis. Lit. remiss. ann. 1338. in Reg. 151. Chartoph. reg. ch. 73. *Leyuel Go- nays, qui aravit de soe: sa teste rese et sa barbe in se Milienda, etc.* Vide infra *Misele*.

MILIENSES. Chron. Laurishamense pag. 96. ubi de Fratribus Barbatis in Monasteriis:

Nunc quoque Barthai qui sint, attentione audi. Sun ergo iaci Milienenses associati. Quos risus populi dedidit hoc agnomine fungi, etc.

Ubi Milienenses summuntur pro *Monachis*.

MILIGRISIUS. Denarius: unde ducta vox origine, mili Incompetum, nisi

*Miliigrisius scriptum sit pro *Miligrisius*, vel *Miliigrisius denarium* vereum significat, et a colore ita sit nuncupatus. Miracula S. Georgii tom. 3. Aprilis pag. 148. *Oblato deinde Miligrisius seu deparso abire conati, etc.**

MILIINDRUM. Vulgariter vocat, pro eo quod elevationem menis inducat, hec herba *Hyoscyamus* appellatur. Papias.

MILINE. Gregorius Turon. lib. 6. cap. 14: *Magna igitur so anno lues in populo fuit, validitatis varie. Miline cum puauis et vecinis, que multum populum adseruerunt morte. Apud Fulbertum Carnotensem Ep. 95, ubi Gregorii locus laudatur, scriptum habetur, *Milina cum pusulis, etc. Duchesnus monet in aliis Codd. legi maligne. Alter Codex anti- quisimus, quem vidi, maligni pherit.**

* Huetus in Comment. de Reb. ad eum pertin. pag. 22 exponit. *Morbos en- totum cum varis similibus granorum mili- no.*

MILINOVULTIS. Vide *Milina*. * Ubi *Prasinovultis* interpretatio, a Cangio emendatur in *Prasinovultis* suo loco.]

MILIO. Milvus, accipitris species, Gall. *Milan*. Testamentum Oliverii de Chio ann. 1406 ex Archivo castri Blein- item legal domino Alano Vicecomiti de Rohan genero suo sumum *Milonem*, vulgariter *Milion*, unum equum quem equitat accepit, qui dictum *Milonem* regi, et ipsius accipitrem sibi remisit.

MILITANEA. Vide *Miletuna*.

* 1. **MILITARE.** Iter habere, maxime cum difficultate et aspernum est. *Chron. Maurinac.* apud Duchesnus. Hist. Franc. tom. 1. pag. 377. *Abbas autem propter morte illa alia ire disponuerunt, et cum ante lucem surrexerint, et per unam levem *Militare* in miraculatum fuit, cum Dei providentia ipsi nuncio noctis adhuc teneris durantibus obvia- sent.*

* 2. **MILITARE.** Configere, pugnare. Gasp. Barthii Glossar. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 28. ex Anonymi Hist. Palest. *Cörperunt nostri Militare in nomine Domini. Alius notiomibus, vide supra in Miles.*

MILITARES. Qui in exercitibus militant, maxime qui in militia aliquam dignitatem habent, in leg. 18. 32. 138. Ord. Th. de Decurion. (12. 1.) leg. 7. de Frument. urb. CP. (14. 16.) leg. 20. 21. Erogat militi annone (7. 4.) Acta SS. Tharaci et soniorum Martyrum. Non licet tibi universas manus mili adhibere, quoniam *Militi* s. fui. S. Augustinus Epist. 230. *Militi* nemo potest repertiri. Vide eundem lib. 1. de Morib. Ecccl. cap. 3. Vita S. Cesarii Arelii. apud Surius. *Comites et alii viri Militares non sinebant homines in domibus suis habitare et laborare, sed misere et macabrandi, etc. Cuntur etiam veteres Victorii opes in Tacto, et Annibamus lib. 14. 22. Epist. Synodalis Concilii apud Sapientiam ann. 80. *Nel- lun ei per vos, aut Militares Ecclesie vestre presbyteritatis suffragiant. Odo Clu- niae in Vita S. Geraldii lib. 1. cap. 11. Arma Militaribus apia ei prebut. Alias Militares qui milites fuerant, nec amplius militabat quod observatum a Salmasio ad Hist. Aug. pag. 300. Glossa- Isidori: *Militaris, opulans, id est, velut***

* **MILITARES PERSONAE.** Militare can- didati, vel militum familiares et domes- tri. Charta ann. 1270. in Reg. Cam- Comput. Paris sign. Vienne fol. 61. ¹⁰ Quod ipsi et antecessores eorum posuerint in predicto castro baulum seu exam juge- rium, vel consules, ... militibus vel *Mili-*

taribus personis predictis contrarium asserentibus; et super eo quod dicebatur quod predicti milites seu persone Milites offendunt predictos dominos, etc.

• **MILITATIO.** Ad militarem gradum ascensus. *Charia Phil. V. ann. 1320. in Reg. 58. Chartoph. reg. fol. 57. v.* Attendentis quod *Guillelmus de Verelo miles hujusmodi preconis indignatur; quod sollicite considerans defunctus R. quondam Bolonie comes cingulo militis cinctus eum et militari decoratis honore: nos exinde Militationem hujusmodi attempia habentes et gratiam, concedimus ei de gratia speciali quod honor et statu militaris omnino.*

• **MILITES.** Heretici, qui alias Floriani et Carpocratiani sacerdotes, quia de Miltaribus furvunt, inquit *Piliastrius*, ubi plura de eorum opinione.

• **MILITES.** *Rorculi. Numinis, vulgo Ridders dicti, in Legibus Ostabononicis cap. 21. [Charia Geraldii Abbatis Angeliacens. ann. 1382. in Chartul. Iust. Monast. pag. 450.] Item in *Crona Domini* cellularius debet ducentis praeceptibus libet quatuor allecia, et dominus Abbas debet vinum et unum quartarium fabrum, et centum justitias vini de capitulo, et centum Milites qui debent dari ducentis pauperibus in ecclesia, antequam veniant in clauso ad mandatum. Consule Menagii Origin. Gall. in voce Riddle.]*

• *Chevaliers de Guillaume memorantur in Reg. Cam. Comput. ex Cod. reg. 840. fol. 147.*

• **MILITA.** Diversi notionibus, vide in Miles.

• **MILITIALITER.** Viriliter, strenue, prout Milites decet. *Gesta Trevir. Archiep. apud Marien. tom. 4. Ampliss. Collect. col. 398.* *Eli non regnes tela et lapides de supra plesantes, illos obruentes, istos ferientes ac Militialiter defensarunt.*

• **MILITISSA.** Uxor militis. Vide Miles.

• **MILITUS.** vel *MILICUS*. I. Reditus, qui in *Mileto* penitentia. Vide supra in hac voce. *Charia ann. 1278. in Chertul. eccl. Lingon.* ex Cod. reg. 5188. fol. 199.

• *Cum ego Girardinus quendam redditum annum, qui guidem redditus vocatur redditus Militorum, ab ipso Veneto, emerito.*

• **MILLAGO.** *Uno pece che vela sopra Paga.* Glossar. Lat. Ital. Ms.

• **MILLAROLA.** *MILLAROLA*, etc. Vide supra *Millarola*.

• **MILLARE.** *Suere DIEF.*

• **MILLARENIS.** Vide *Millarenis*.

• **MILLARIUM.** *Mille, Gall. Miller.* Charta apud *Madox Formul.* Anglic. pag. 280. *Unam pisciarium que redditum unum Millarium siccarum anguillarum...* Et in villa que *Mose vocatur tria concessi. Millaria siccarum allictum.*

• **MILLEMBORIA** vel *MISORIA*; *Herbaria, struthioria, castanula; ut quidam volunt, urtica mortua; et quod folia similia urtica habeat, non tamen urentia.* Glossar. medie. Ms. Simon. Januensis. ex Cod. reg. 8359.

• **MILLENA.** ut *Millearium*. *Charia apud eundem Madox ibidem pag. 243.* *Concessi Deo et S. Marie et monialibus de Langeleau domidam Milennarii anguitam.*

• **MILLENE.** *SALUTES.* Gall. *Mille complimenta.* *Hildegard. Pictav. schol. epist. tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 490.* *Centenas Milenes excipere salutes.* Alia. Ibid. *In ipsi etiam centena centenas Milenes salutes ex mea parte conferatis.*

• **MILLENARII.** *Papias.* *Millearius, qui mille milibus preest,* Græcis *χιλι-*

zoc. Ita etiam Isidorus lib. 9. Orig. cap. 3. Victor Utic. lib. 1. de Persec. Vandalo. Fuit hic Vandales de illis, quae Millenaries vocant. Horum meminit Lex Wisigoth lib. 2. ut. 2. § 26. et Senator lib. 5. Epist. 27. Vide Saxon. Grammaticum lib. 5. Hist. Danicae pag. 78.

• **MILLENARII.** *Xáxera.* Heretici, qui et *Cerinthiani*, sicut dicti ab eorum auctore Cerinthio. *Hil mille annos, inquit S. Augustinus de Haeres. n. 8. post resurrectionem in terrano regno Christi, secundum carnales ventris et libidinis voluptates futuros fabulantur; unde etiam Chilastria sunt appellatae.* Vide *Patram. Baronum ann. 378. num. 14. etc.*

• **MILLENARIUM.** *Mille, Gall. Miller.* Charta Amal. episc. Silvanect. ann. 1168. Inter Instr. tom. 10. Gall. Christ. col. 218. *Insuper unum Millennium de ecclesi omniuersitate in usus ecclesiis et fratribus preparatum.* Leg. forte *Anguillarium.* *Militares, pro *Millenaire*, Millennium, in Tabul. S. Aprili Tull. Coelz presentes qui fuerint factae quanti *li* Milites. Signor corrot per mil et *dous cent* et cinqante sei ans. Unde emendanda Litera. Trent. comit. Canpan. ann. 1281. tom. 1. Ordinat. reg. Franc. pag. 550. *Ubi Miliare editum, pro *Militares*. Vide Millennium.**

• **MILLEPEDA.** Genus vermis pilosus, multis pedibus innum. Græc. *χιλίων.* S. Hieronym. lib. 8. in *Rufin.* cap. 3. Cu. *vernicius*, quem vulgo *Millepedam* vocat, tantum pedum agmine scatet. Aide eundem lib. 2. contra *Jovinianum* cap. 6.

• **MILLERIUM.** *Mille, Gall. Miller.* apud *Lobiniellum* tom. 2. *Hist. Brittan.* pag. 412. *Item de monetario de XXIII. grossis Millerarie de denariis, videlicet XI. lib. pro qualibet Millerario.*

• **MILLERIUM.** a Gallico. *Miller.* in Leudis min. *Carcass. MSS.* *Item de Millerio clavorum ferri. i. den.*

• **MILLEROLA.** *Vix Millerola.*

• **MILLIES.** pro *Milles.* *Tabular. Massil.* *Noveris me vestras recepiisse litteras qua *Milles* vos reparator. Milesies, per milie fosi,* in *Glossar. Lat. Gall. Sangerm.*

• **MILLEMETU.** *Vide supra Milemetum.*

• **MILLEMETUM.** *Vide Quintum.* *Bannileuca. Vide Quinta.*

• **MILLIARUM.** pro *Milliare.* *Vetus Inscrip. Rome: A Millario. XXXV. Frument. in Expositione formarum. Milliarum habet passu m. ped. v. stadi. VIII. Milliar. termini. apud veterem Agri numerum. [Addit Chartular. S. Vincenti Cononam. fol. 38.] Vide Descriptione nostram C."*

• **MILLIARUS.** Eadem notio. *Charia Willensis. Pictav. Comitis apud Stephan. tom. 3. fragm. Hist. MSS.* *Insuper addo eis station decimam omnium, si quid plus ryleus postea cultum fuerit, infra duos Milliarus ex anni parte hujus terre.*

• **MILLIO.** nostris *Million.* *Charia ann. 1514. apud Rymer. tom. 13. pag. 409.* *Pro dicta solutione dicitur summa unius Millionis, sive decem centum millionum scutorum aurii de sol.* etc. Occurrunt in Chron. Andr. Dandri apud Murator. tom. 12. col. 479. 521. etc. Vide *Moneta.*

• **MILLIO.** Incerta mihi notio, si bene scriptum, est in Chron. Erfordiensis ad ann. 1250. apud Schannat. in *Vindem. Litter. pag. 104.* Sic itaque redita Damiana Rex (Ludovicus IX.) centum millibus Millionum suam redemit captivitatem. Certe non idem quod Gallis nostris *Million* dicuntur, scilicet decies

cetena milia librarum; cum ex Joinville, cui fidem habendum existimat, constat Ludovicum Regem pro sua, vel suorum liberjate recuperanda octingentos tamquam-millia Bezzantiorum aureo-rum Saracenis soluisse, quod ad moneta D. la Blane præ 387900. lib. 7. fol. 6. den. Verum iste legendum puto certum millibus marcarum. Vide *Dissert. D. Cantigil in Joinvillam.*

• **MILLIUM.** *MILLUM, pro *Millum*, Gall. Miller.* Charta ann. 1351. ex lib. viridi. fol. 58. *Seu de *Millio* et *pensis* nihil recipit.* Scriptura Principis Adelgasti tom. 3. Concil. Hispan. pag. 90. *Ei in die quis vocati ad servitium fuerint, habent portionem edendi et bibendi, scilicet libra una et quarta pars *Milli.**

• **MILLUS.** Festo: *Collare canum venitiorum, factum ex corio, confixumque clavis ferris eminentibus adversus imperium luporum. Consule Martinii Lexicon.*

• **MILVIUS.** *Gall. Melle,* in *Glossar. Lat. Gall. ann. 1348. ex Cod. reg. 4120.* Vide *Millio.*

• **MILUM.** vel *MILLUM.* Acumen ossis in brachio, quod armo jungitur, apud Constantiū Afric. lib. 2. *Pantech.* cap. 7.

• **MILUS.** *Lex Aleman. Ut. 61. § 4.* Si autem visus (oculus) foras exierit, et *Millus*, 40. sol. componat. Ubi Heroidus, *millus*, quasi oculi orbis integer intellegitur.

• **MILUS.** *Idem forte quod supra *Millius.* Charta ann. 1119. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 450.* *A modo majoritatem termini habebet. Valdricus et ejus frater cum *Millis* et *nauellis.**

• **MIMA.** *Gloss. Arabic. Lat. Mima, i. mimatio bestiarum. Forte mina, i. mimatio bestiarum, a voce minare, ducere, Mina.*

• **MIMARE.** *Ludum mimicum agere.* Lit. remissa ann. 1361. in Reg. 91. Chartop. reg. ch. 241. *Requievamus unum minimum seu jugulatorum (sic)... pro ludendo et spatiando seu Minando cum ipsa.* Vide *Minarista.*

• **MIMARITLE.** Meretrici seu mimici. *Primitius Abbas in Excerpt. de literis Canonici. Mimartias et verba turpia. si amatoria, vel luxuriosa ex ore sua non proferat (Christianus).* Vide *Glossar. med. Graec. in Mispagov.*

• **MIMATA.** vel *MIMATUM*, f. Numerata, ut conjectat Hearnus. *Nummatum autem vel *Nummatum* idem atque *nummata* sive denarii. Liber Niger. Seculari: Quod justum et antiquum pondus primæ funturi stagni Cornubia antiquum, et nunc et semper solebat esse et debet esse, mox de XXX. *Nummati stagni quam primita prima funtura Devona.**

• **MIMBA.** *Ludum mimicum. Instrumentum ann. 1480. Mihi nomes Iterius transversa originatae. Probaentia finibus. Mima et centu victimæ aquila.*

• **MIMIFIA.** Iter Camerarii Scottici cap. 24. *De Sartoribus, qui accipiunt sibi particulas panis, et scissiones manucarum, et alias Mimifas. Id est, mimatas.*

• **MIMATENSIS MONETA.** *Vide Moneta Barbonum.*

• **MIMILOGUS.** *Mimus; Joculator. Ugitio, et ex eo Joannes de Janua: *Mimilogus, qui mimos docet, vel mimis loquens.* Inde *Mimilogium*, locutus mimis. Urbicarius *mimilogus*, apud Fulgentium lib. 2. Mythol. Harigerus Abb. Lobiniensis cap. 45. *Mimilogus quidam servus Christi derisit.* Vide *Isonis Glosas ad**

Prudent. Peristeph. Hymn. 14. v. 222. Interdum pro ipsis jocis. Baudemondus in Vita sancti Amandi Episcopi Traject. num. 20: *Apropos etiam cachinnans risu, verba quae vulgus Minilogum vocat, seruum Christi detrahere caput.*

MIMOLOGUS. apud Jul. Firmicum lib. 8. cap. 8. et Ivironem in Notis pag. 172. Mysologus, apud Hesychium, in dict. Papias: *Minilogus, qui mimos docet.*

Minographus, quod non scribitur.

o MINIHERELE IBS. Lutimica nempe, a Lat. *Mina* et *Graec. bádō*, ut notant doct. Editores, quod locum editionem significat, in quo gesticulatores saltare vel gestis ridiculis adstantes recreare solent. Passio S. Genes. tom. 5. Aug. pag. 122. col. 1: *Beatus Genius cum esset in arte Riona magister Minithenele artis, qui stans cantabat super pulpitum, quod themele vocabatur, et rerum humanae grat initiator.*

o MINUS. Musicus qui instrumentis musicis canit. Leges Palatini Jacobi II. Reg. Majorie, tom. 3. SS. Junii pag. XXVII: *In dominibus Principum, ut tradit antiquis, Minis seu joculatoris licite posuit esse. Nam illorum officium tribuit Letitiam ... Quapropter volvunt et ordinamus, quod in nostra curia Mina debeat esse quinque, quorum duo sint tubicinatores et tertius in tabulariis.* [9 Lit. remiss. ann. 1373. in Reg. 105 Chartoph. reg. ch. 27: *Ad Minos cornicinantes seu bucinantes accesserunt. Minimus, in Compi. ann. 1333, inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 124. col. 1.]*

o MINUS SECUNDUS, id est, qui secundas partes agit, dicitur S. Gelasius tom. 3. Febr. pag. 675. col. 1. *Fonsul ibi doctoris Editiores.*

1. MINA. Fodina, Gallic Mine. Charta Ludovici Imp. date Rensis ann. 5. Ind. 4. in Tabul. Dervensi. *Præter hæc omnia concedimus supradictæ Ecclesiæ quendam locum fusi nostri valde necessarium, et ad fodendum Minam plumbi cingulum in pago Lauense, etc.* Vide *Minera.*

o Mina etiam dicitur materia, quæ ex fodina eritur. *Charia Blan-hæ comit. Trever. ann. 1226* in Chartul. Campan. ex Can. Comput. Paris: *Ego concordem eis ut capiant Minas, quæ non nominibus nisi sive in tali conditio, quod ipsi repeteri faciat fossa, ubi Vinam accederint.* Alius Oliver. Abb. S. Remig. Senon. ann. 1311. in Reg. 17 Chartoph. reg. ch. 137: *Dicitur Jantianus emploj et ejus socii... in tota petia dicti memoria... poterant... de Mina ferrum fieri facere et dicunt Minam seu ferrum inde confectum, quibuscumque personis volunt, vendere.* Vide infra *Minaria.*

2. MINA. Clandestinum consilium, factio ad aliquem opprimendum. *Menæ,* ex misere, ducere, *Conduire una menæ.* Chron. Fredeg. cap. 98: *Ebruius quoque magis atque profissus crudeliter Francos opprimebat, donec tandem Ermenfredo Franco Minas parat, resque proprias tollere dedit.*

MINARE. Minam seu clandestinum consilium, in aliquem inire, factiōne instituere. Idem cap. 90: *Flacutus deinceps vehementer Minabat consilium de interitu Villobaldi.*

3. MINA. Mensura frumentaria. Charta Odonis Episcopi Belvac. ann. 1140. *Omnia concesserunt ab ipsius ultra retentione, præter quatuor Minas frumenti, quas accepit antequam a Monachis pro census Passim. Aldo tantum sequentia de mina Anglica et Lib. Joannis de Westerham Prioris Roffensis, circa ann. 1320, sub capite, *Quid mensura grangii**

continent. *Mensura, inquit, ad frumentum, et ad bladum, et ad pisa, que alio nomine Mina vocatur, continet 5. eskippas de duro blado; et iste 4. Mina, cum gate, que dicitur Gundulfi, faciunt 3. sumas, unde Mina et gate faciunt 3. quarteria. Mina ad gradiatum recipiendum continet 7. eskippas. Mina ad oratum continet 8. eskippas de duro blado. Mina ad farinam in pisanum continet largiter 7. eskippas, et debet mensura iugulari, et radi. Nec libet iste apud Spelmanum.*

o MINAS. Qualis fuerit Mina apud nosistros discimus ex Charta Guillelmi Comitis Pontivii ann. 1208. in Tabul. Centul.: *Concessi quoddam ius heredum quod nomine ad vocacionis apud Nostras annuas possidebam, scilicet quatuor sextarios et unam Minam avensem, quos subscripti viri mihi per oblationem: Gislebertus tres Minas, Robertus tres Minas, Ingelramus artis. Ubi manifestum est duas minas, ut et etiamnum, sextarium aquiparare. Nec minus in eamdem rem aptera sunt quæ leguntur in Chartul. 2. S. Vincentii Cenoman: Reddemus monachis, S. Vincentii singulis annis undecim sextarii bladi legitimi justus genus terra illius Erunt autem IV. sextaria et Mina de frumento: sex et Mina dimidiatum de hordeo et avena. Vide Adequationes mensurariae in voce Modius 2. Cujus ponderis fuerit Mina apud Genuenses colligere licet ex Annal. Genuens. ad ann. 1171. apud Murator. tom. 17. col. 1003: *Nam tum erat virtus inopia, et mensura frumenti Mina vocata, onus scilicet viri habile, ultra decem solidos non valuit, hisque temporeis si solidos 50. non transcedit ipsa mensura, frumentum valere nimis non dicitur.**

o Charta ann. 1141. In Chartul. S. Magl. ch. 40: *Triginta Minas frumenti et triginta Minas avensem, hoc est, duos modios et dimidium.* Convent. Saone ann. 1286: *Item pro salvante collo seu Mina frumentorum, etc.* Vide *Minera.*

o Mina Modus agric. cuius seminando mina sufficit, nostris etiam *Mina* Charta Phil. V. ann. 1319. in Reg. 59. Chartoph. reg. ch. 1: *Quatuor Minas terre seminando que fuerunt concessæ Minostris.* Lit. remiss. ann. 1479: *in Reg. 283. ch. 14. Le susliani transporta per minas d'escargot à Beauvois l'Estendu, démontant au village de Trete, baillage de Chartres, trois Mines de terre avecques ung Minot en plusieurs pieces.* Vide *Minata.*

o MINA PANIS. Tantum panis, quantum ex mina confiri potest. Vita S. Lanfr. tom. 4. Jun. pag. 621. col. 1: *Cum enim intercessores ejus duodecim pauperes quotidie reficerent, et aliis Minam panis erogarent, hic.... integrum sextarium instituit quotidie dari.*

o MINA. Mensura vinaria. Acad. Crusc. Hemina. Ordin. eccl. Ambr. Mediol. ann. circ. 1130. apud Murator. tom. 4. Antiq. Ital. med. xvii. cap. 873: *Cicendelarius debet habere de camera archiepiscopi unus Minam vini, de quo si fit ministrum per totam ebdomadam.*

1.4. MINA. Eadem notione qua pñ apud Graecos. Luthprandi Hist. lib. 6. cap. 14: *Rainmunus Aquitanorum Princeps cum adit, et pro Minis milles se in Militem dedit fidemque et iuramento servaturum affirmavit.* Concil. Lucensem ann. 573. inter Hispan. tom. 2. pag. 383: *Et quicunque Archiepiscopus, Episcopus, Abbas claustralium vel Episcopatus, pro dignitate, vel ordine, vel alio in ecclesiastico beneficio Minam daret Regi, sive aliquæ aliae personæ, ille excommunicatione perpetui Anathematis innodatur. Mili*

vero non constat an eodem sensu, an præciso numero accipienda sit hoc vox in

Charta ann. 1216. tom. 4. Gall. Christ. inter Instr. col. 201: Singula annis per-

solvent quingentia Minas frumenti de

admodum, et sec Minas avensem. septem

Minas Lingonesiæ moneta.

o MINABILIS. Minax. Epistola Johan. Troester. sub R. Dicellum lib. 1. Mis-

cell. 106. 38: Quæ in timororum Minas

brevi conendum iudicium perduravit.

o MINACHIUM. pro Minagium. Redit.

Villa-nova in lib. 1. fol. 34. bis. Chartoph.

reg. part. 1. fol. 92. r. col. 1: *Minachium*

et theleneum vñ lib. 6. c. sol. Rectius

Minagium ibid. part. 2. fol. 108. r. col.

1. Vide in hac voce.

o MINES. Partes murorum pinnatae, quæ ad emissionem sagittarum fenestratae sunt. Will. Brito in Vocabulario MS.:

Item Minas, altitudines murorum dicimus.

Hac notione vocem usurpat Fulcherius Carnotensis lib. 3. Hist. Hieros.

cap. 17: Cumque murum Saraceni per

quinque dies iam aliquantulum lessissent, et Minas desuper a lapidando plures

disriserunt, etc. Et cap. 32: *Cives quoque*

per muri Minas nostras tam sagittis, quam

lapidibus sive spiculis crebro, valde lade-

bat et vulnerabant. Vita abbreviata. Columbani: *Tecta itaque templi, culmina*

murorum restaurat, Minas, cetera, que-

ad Monasteri necessitatem pertinent.

Vox Maroni nota:

..... Jacent interupta, Minasque

Murorum ingentes.

Ubi Servius minas esse ait, continentias

murorum, quæ pinnas vorant. Utuntur

et extrea Animalium lib. 50. 21. 29. Fe-

nix Avienus in Ora maritima, et Rufinus

apud Josephum lib. 8. cap. 7.

o MINECENA. Conc. Ætham. ann.

1009. cap. 1: *Monachi, Minæcena, can-*

nicæ et nonne ad vitæ se convertant infi-

*gratatem. Vide *Minæcena*.*

1. MINAGIUM. Jus quod competit domi-

nino pro mensura frumentaria per

minas. [Charta Philipp. Augusti Reg.

Franc. ann. 1187. De annona sua quæ

de labore suis et de labore etiam minium

assursum habuerit, Minagium reddat.]

o Charta ann. 1226. ex Tabul. S. Arnulf.

Orispac. Petebant Minagium ab omni

generi bladi quod vendebatur in dominis

nostris et extra, etc. Charta Agnetis Co-

munitiss. Piclavensis ann. 1048. ex Tabu-

lario Angeliacensi: Stallum de blado et

vino, si quales voluerint, facient, et Mi-

ngium nunquam abuent. Charta Ro-

berti Comitis Drocensis: Ubicumque

facta fuerit venditio bladi a nona hora

dies Mercarii, usque ad horam primam

dies Veneris, Ecclesia est Minagium. Re-

gestum. Peaglorum. Parisiens: Nul-

qui qui soit, n'est quite du Minage, s'il

mesure à la mine du Roy. Supra: Cil qui

blé doit livrer, et partant doit il paier le

Minage, quand il mesure à la mine du

Roy. [Charta ann. 1473: Le previd de

Graon doit fourrir aux marchands me-

asures à grains, et a ledit previd outre sa

coutume, Minage, qui est de chacun bois-

seau vendu une jointée d'icelui grain, en

assembiant les deux paumes de la main

ensemble.] Vide *Regestum Feodor. Comi-*

tatus Claromontensis in Bellavac pag.

14. Duchesnum in Ducib. Burgund. pag. 53. 113. Bestium in Episcopis Pi-

tav. pag. 125. Gallandum de Franco slo-

do pag. 373. etc.

o MISAGATOR. Qui jus, *Minagium*

dicitum, quod competit domino pro men-

suratione frumentaria exigit et qui mina-

*metitur, nostris *Minager* et *Minageur*.*

riis suis vel familiaribus suis quod residuum erat in cuius sacrum... mod similitudine interdicitur ne ulterius fiat.

* **MINATA.** Modus agric. quasum ad sationem unius minae sufficit. Charta ann. 1261. in Tabular. Compend. : Si contigerit predictas XII. Minatas sepe dicti Nemoria ad terram arabilem redire decimam in iisdem XII. Minatis monachi percipient. Tabular. Montis S. Eligii Atribat. : *Concessum unam Minatam terre ad omnes cimiterti et templi construendi, unam Minatam terre in villa de Mainoval pro manso presbiteri faciendo. Tabular. S. Vincentii Cenoman. : Johannes de Cruce dedit S. Vincentio quatuor sextariatas de terra et unam Minatam pro sua anima et ejus uxori. Idem alii verbis legitur in Charta ann. 1154. tom. 2. Hist. Eccles. Meldens. pag. 43 : Terram etiam sonians trium Minarum ; eodem sensu dixisset tres minatas terre. Occurrit passim in Tabul. Absensi et S. Albinii Andegav.*

* **MINATOR.** Fosso cunicularius. Gall. *Miner.* Charta ann. 1220. tom. 1. Hist. Dulphin. pag. 93 : *Come velit habere argentum quod provenit de dicta genteria, et velit prius tradere denarios eos Minatoribus, debet illud habere pro omnibus aliis pro eodem foro, pro quod daretur aliis, et si aliis Minator dimittit croterium suum in Minaria. Itua D. Comini renonet pro voluntate sua facienda. Comptus ann. 1348. ibid. tom. 2. pag. 568. : *Solit pro expensis XX. Minatorum qui mina fuerint in exercitu Mirebelli, etc. Minator. Reges concurvorum et fortalitorum, in Monasteri anno 1361. Camer. Compil. Paris. f. 66. Vide Minaria.**

* **MINATOR.** S. Eligius Noviom. Episc. Homil. 11. : *Qui mina currit, id est Minator : turpis sectans, et immunda loquens, corrigit seipsum, et deinat esse quod fuit : discat bonum loqui, qui potius vana et turpia loquendo, fuit se, quam auditors suos maculat. Legendum videtur minator, nisi haec voce intelligantur Uxorium circumductores, qui inter securras et turpia joca sectantes recentur apud Hincmarum. Vide in hac voce.*

* **MINATOR.** Haud scio an Minator S. Eligio non idem sit qui antiquis minar, vulgo arstalogus dicitur, placta videlicet loquens ad sui ostentationem et allorum oblectationem : quem inter securras recenset Salmarius ad Vopiscum cap. 42.

* **MINATOR.** Ductor, qui minat; dicit. Charta Vicariae Montisepus ann. 1103 : *In unoquoque manu amasato de terra una saumatam de lignis in Nativitate Domini per singulos annos... et aenum unum cum Minatore ejus.*

* **MINATORIO.** Minax, minitabundus, Ital. Minatorio. Stat. crimin. Saec. cap. 26. pag. 57 : *Si autem aliquis verbo aliquo injurioso, inhonesto vel Minatoria protulisset contra aliquem ex ipsa magistris, etc.*

* **MINGO.** Ericius. Isidori : ubi Grecius : sic et Papias et Constantinus. Puto tamen legendum : *Erisacius, ericius.*

* **MINATE.** Tercia. Dier. : *MINATE* Tercia. Tabular. S. Albinii Andegav. [pro Minata. Vide in hac voce.]

* **MINEGANCIA.** Jus quod dominus fundi ex minis seu fodinis competit, a Mina et Ganancia. Hispania, Lucrum, redditus. Charta Ottonis Vicecomitis Leonensis ann. 1082. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 515 : *Donamus etiam ad loco et sidem monachis... mer-*

catum totum, simul et teloneum, et Mingeanciam totam, et justitiam totam, ab intero sine gloria, vdmentio, et alijcuius Noninis vel multieris.

* **MINELLUS.** Mensura frumentaris, diminut. a *Mina*. Charta Sonenensis ann. 1264. in M. Pastorali Eccles. Par. lib. 7. Ch. 55 : *Et valer tres Minelles ordei ad predictam mensuram. [Charta Thome Abb. Sangem. ann. 1249] Pro quibuslibet quinque Minellis bladi unum boisselum cumulation per totius anni circulum nobis solvent. [Chartular. Meldens fol. 68] Teneor reddere dicitur Episcopo et Capitulo unum Minellum yberaquinque quilibet septimanis. Tabular. Cilense pag. 128 : *Hem a Bertranno Vanuus tres Minello arena, etc.] Occurrit, non semel in Tabulario Fossatensis.**

* **Nostris Minel.** Charta ann. 1401. in Chartul. Latinac. fol. 172. v. : *Item pour arpent et demy de terre... trois mignons d'avoyne, vj. Paris. Item pour ung quartier de terre... ung Minel d'avoyne, vj. Paris.*

* **MINELLUS.** Idem quod *Minagium*. I. Jus quod ex mensuris pro *Minellos* domino competit. Charta ann. 1818. in Reg. 98. Chartoph. reg. ch. 62. Item (assedit) *Minelles prepositure de Ernacico.. communibus annis ad octo frumenti modios ascendentis. Vide mox Mineria 3.*

* **MINERA.** Fodina. Gall. *Miniere.* Joan. de Janua : *Minerala, id est, corpus invenit terra generata, ut plumbum, vel altum metallum. Joan. de Garlandia in Synonymis Chymicis. Minera, id est, venia. Idem lib. de Mineralibus cap. 5 : Ratio in vivo argento, scia quod ipsum est frumentum et numerus eius est secundum minorem unum Minera. [Chartular. Roger. Reg. Siciliæ ann. 1129. apud Marten. tom. 6. col. 622] Minera, coque et similia que in locis ciuium inventiuntur, sint ciuum ipsorum, præter eas que in praeditis regis concessis ipsi ciubus repertentur. Vincentius Belvaciensis lib. 31. cap. 143. In terra Iconi inventa fuit aurum Minera. Caesarius Nurnbergensis in libro Miraculor. S. Erendruidis cap. 7. Accedit, ut de terminis sue metis Minera silium, et de fodina salis, etc. Add. Michael. Scotum lib. 2. Mensæ Philosophicae cap. 14. Leges Hungaricas pag. 113. Vitæ Abbatum S. Albani pag. 101. Annales Colmariensis ann. 1292. 1293. tom. 1. Monastici Anglic. pag. 718. etc.*

* **MINERALE.** Eodem significavit, in Conci. Lymanno ann. 1582. inter Hispan. tom. 4. pag. 24.

* **MINERUM.** Monasticum. Anglic. tom. 3. pag. 92. Minerum quoque plumbum ad cooperiendum Ecclesiæ S. Marie, etc. Moz. : *Minerum ferri, etc.*

* **MINERA.** præ *Mina*, seu cuniculo, usurpat a Nicolao Uptonio lib. 1. de Militari officio cap. 3.

* **MINERA.** pro *Imminere*. Charta ann. 1228. in Chartular. S. Vandreg. tom. 2. pag. 1740 : *Et cum dicta Decauis de Gasnuria et aliis... sequeretur de gressu, in partibus Mirebeli, nec non de reparationibus in dicto suo Decauis ruina Minante necessaria facienda; hoc est, imminentia ruina.*

* **MINERE.** pro *Miniere*. Hist. MS. Beccensis Monast. Excommunicatos pronuntiavit eos qui possessiones et quodque ad sua predicti monasteriorum in Ambianensi parochia pertinet, Minendo, distrahendo, etc.

* **MINERIA.** Fodina. Gall. *Miniere.* Charta Lotharii Episc. Leodiensis ann. 1192. apud Miræum tom. 1. pag. 720 : *Dedit preterea... Mineriam ferri que sita est supra Mosam, contra Claramontem. [Occurrit preterea in Charta ann. 1184. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 60.]*

Dedit preterea... Mineriam ferri que sita est supra Mosam, contra Claramontem.

[Occurrit preterea in Charta ann. 1184. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 60.]

* **MINERIA.** Cuniculus. Gall. *Miner.* Genealogia Comitum Flandrie apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 406. *Obedit Insulam, et sic per trium mensum spatiū impugnando eam cum insulibus bellicosis, machinis, sagittis, lapidibus et Mineris, paron proficit.*

* **MINERIA.** Eodem sensu quo supra *Minellus*. Inventar. Chart. reg. ann. 1482. fol. 127 : *Littera sub sigillo curie Bituricensis super venditione vocie Duensis facta per Stephanum Naalez et ejus uxorem Guillermo Picardi de S. Apändo, exceptis Mineris et mensuratio vi.*

* **MINERIUM.** ut *Mineria* 1. Charts Alfunsi comit. Pictav. ann. 1269. in Reg. Chartoph. reg. fol. 143. r. : *Exigendo et levando focagium vel subventionem seu auxilium pro subsidio Terre sancte, nec non super argento novo Mineris Dorzale, etc. In alia ibid. : Argenti fodina. Vide Minerum in *Minera*.*

* **MINERIUS.** Vide supra *Minarius* 8.

* **MINERVA.** Mulieres in tela sua Mineram nominare, Malefici aut superstitionis species, apud Firminiana. Excerptio de sacris libris Casanica, [tom. 4. Analect. Mabil. pag. 686.]

* **MINERALICUM.** exortacionis : *Compendium. Supplim. Antiquar.*

* **MINERUM.** Vide supra *Minera*.

* **MINETA.** pro *Moneta*, seu officina monetaria. Litera Eduardi IV. Reg. Angl. ann. 1472. apud Rymer. tom. 11. pag. 735. Abenque aliquo collatione... *duobus ejusmodi de argento... Magister Minet. Turris Londoniæ seu aliqui alii portanda, ad cambium sue Minetam, vel alibi deliverandam pro qualibet, etc. Ade tom. 12. pag. 8. et 10.*

* **MINETA.** Modus agric. idem qui *Minata* : vide in hac voce. Chartul. S. Vincentii Cenoman. fol. 114. : *Guillelmus natus de Malevo sunden Priorum et Prioratuum de novem denariis Cenomaniensis, quos ab eodem Priore pelebat pro tribus Minetis terre, quatuor. Liber niger Scaccarii pag. 118 : *Willemus de tribus Minetis fedorum III. militum.**

* **MINETUS.** Mensura annonaria, idem quod *Minellus* 1. Charta ann. 1228. in Reg. 61. Chartoph. reg. ch. 90. : *Curato de Montigniacis tres Mineti frumenti,.... et tria Mineti ave.*

* **MINGA.** (Gall. degât, perte, déchet, etc.) Debebat restare in graneris..... excepto degasto sive *Minga* bladorum. • T. 23. p. 175. (Arch. Histor. de la Gironde.)

* **MINGARE.** [Plantare, serere. DIEF.] * **MINCUS.** Minotus. Papini. *Rubicundus.* Sermo Anonymi apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1884. : *Tricolor sardonis, imago niger, medio albus, vertice Minuscus beatum designat virum (Andouenium) qui decorum pulchritudine, candidus puritate, recte veritas decorum, etc.*

* **MINGELIA.** *MINALIA.* Vide *Minaylia*.

* **MINIARE.** quasi mimio describere, Relever en vermillion. Joan. de Janua : *Minarie, minio preparare, vel scribere minio. Rodericus Tolet. lib. 8. de Rebus Hisp. c. 4 : *Id in ipso operabatur benignitas, ut pms excellenter videbatur equitas, sapientia, gravitas, conspersio; sic omnia Miniatibus, ut his feret ejus curialitas in spirum, et strenuitas in exemplum.* [Conc. Valent. ann. 1500. inter*

Hisp. tom. 4. pag. 462: *Qui formas illas Agnus Dei dicas per Rom. Pontificem benedictas depinarent, inficerit. Miniarerit, notaverit,... eo ipso sententia excommunicationis inficitur.*

MINIOGRAFARE. Eadem notio, apud Joann. de Janua.

MINIATOR. Qui minio scribit, vel preparat minium. *Minigraphus, qui minio scribit. Minigraphia, scriptura cum minio facta. Ita Jan de Janua, a quo Gloss. Lat.-Gall. Sangerm.: Escrieur de vermeillon, Escriture de vermillion. Miniator, Upiano. [Vide que de minata scriptura docuit Mabillonius Diplom. lib. I. cap. 10.]*

* 2. **MINIATOR.** Charta ann. 950 apud Marten. tom. I. Anecdot. col. 76: *Ego in Dei nomine Rostagnus, G. L. Episcopus, cogitavi de Dei misericordia, vel abluendo recata, ut pia Dominica de peccatis meis Miniator dignetur. Haec corrupta aut male exscripta suspicor, neque enim alia videntur ab his quae plene occurruunt vol. 74. et 77. Uli minia Domina veniam donare dignetur.*

* 3. **MINIATOR,** pro Minator, Fosser cunicularis in Memori Camer. Comput. Paris. ann. 1369. fol. 96. *Girardus de Beaufort sculpsit institutus Miniator castorum et villarum senescalci Rutherfordensis. Vida supra. Minare 3. et alio sensu in Minatore 1.*

* 4. **MINIATURA.** (Gallice Miniature: Incipiunt capitula reformationis statutorum artis pictoris et Miniature.) (Archiv. Acad. Pontificie. S. Luca. 1478.)

* 5. **MINJAYLLA.** Expense pro incarcernati hominis vita et potu, a Gall. *Manegaille.* Computus ann. 1381. Item pro *Minjyllis illius qui interficit Cunyl, et aiorum latronum, et pro adiuvando eum* IIII. lib. Charta ann. 1342. tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 440: *Ipsi homines hostiagati, expediuntur et deliberentur, et quitti sint a dicto hostiagamento et obligatione ejus, absque aliquibus Minjyllis et sumptibus. Vide supra Menjayllia.*

* 6. **MINGELLA.** Eadem notio. Charta ann. 1392. tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 38: *Et ultimo voluit tam pro Mingellis quam mercede dictorum duorum clientium decim libras octo solidos.*

* 7. **MINIALIA.** Eadem significata. In Charta ann. 1304 apud Menester. Hist. Lagdun. pag. 120: *Si... aliquis minus justus ductus fuerit in carcere, omnes ei legitimas expensas sumptusque quos vitio erroris tolerasse constitit, redivi coegerit nec ad aliquam Minialiam solvendam de cetero teneantur. Alia ann. 1399. ibid pag. 127: Sed cum dictus carcerarius petere Minialias et expensas dicti prisonarii..., dictus iudex decim solidos pro dictis Minialia ad tantum ascendentes realiter soluti, etc.*

* 8. **MINICULATOR.** Vide Miniare 1.

* 9. **MINICULUM.** Auxilium. Gloss. Isid. frequentioris usus compositum adminiculum.

* 10. **MINICUS.** Eadem Gloss. Isidor. Vide supra Minicus.

* 11. **MINIERA.** Fodina, a Gall. *Miniere.* Frequentia occurrunt in veteribus Instrumentis, videlicet *Minera.*

* 12. **MINIGUNGA.** Admonitus, ex Saxonico miniegung, quod idem sonat. Vide Leges Adestani apud Thundresseldam editas cap. 7. apud Bromptonum.

* 13. **MINIHI.** *MINIUM, Asylum, locus*

profugii certisque privilegiis donatus. Vox Armorica. Charta ann. 1292. in Tabor. Abbat. Belli portus: *Alanus D. de Goelou Henrici Comitis filius, dedit insulam S. Ronisque vocatur Guerneses, quantum mare permittit desiccare circa proximatam insulam, ut sit Minhi. Statuta Ecclesiae Tregor. ann. 1334. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1116. Item, quia nonnulli malevoli, invidi et emuli franchissas, immunitates et libertates Minthi se asyl B. Tudiguals infringunt; talias collectas, et alia onera hominibus et vasali dicti Minthi imponunt; terrarii accedunt: quod fuit olim apud Gallo-Bardorum ministerium, ut auctor est Tacitus. Neque enim alios a Minthi, veterum Gallorum *Bardos* fuisse pluribus probat. Henricus Valesius ad 15. Ammiani. Le Roman d'Alexandre MS.*

denebare, quam in ore sursum et nomine indigni, licet omni haberetur laude dignissimum, in orbe terrarum deferri. et cum instrumento musicari, vel decantare.

Interdum etiam virorum insignium eis herorum gesta, aut explicata et jucunda narratio commemorabant, aut suavi voce inflectione, fidibusque decabant, quo sic dominorum, ceterorumque qui bis intercesserint iudicris, nobilium animos ad virtutem capebendam, et summorum virorum stationem accenderent: quod fuit olim apud Gallo-Bardorum ministerium, ut auctor est Tacitus. Neque enim alios a Minthi, veterum Gallorum *Bardos* fuisse pluribus probat. Henricus Valesius ad 15. Ammiani. Le Roman d'Alexandre MS.

Quand il Rois est mangié, s'appelle Helinand, Pour lui sauver le condé que il chante : C' est comme à notre assiette, celle qui jaient. Monts soldent au ciel que l'assiette, Entre les Dieux y ont une bataille grant, Si ne fust Jupiter à se foudre bruyant, Qui l'ont les desrocha, ja ne furent garant.

Chronicon Bertrandii Guesclin:

Qui veut avoir renom des bons et des vaillans, Il doit aller souvent à la pluie et au champs, Et faire entre en la bataille, ainsi que fu Rollans, Lequel fut vaincu par le plus grand, Li Des Lions de Bourges, et Guillaume Consta, Perceval li Galois, Lancelot et Tristano, Alixandre, Artus, Godefroy li sachane, Desquoy cil Monestrier font les nobles Romans.

Nicolaus de Braia describens solemne convivium, quo post inaugurationem suam principis partim excepit Ludovicus III. Rex Fraporum, ait inter ipsius convivio apparatus, In medium produxisse Minum, qui Regis laudes ad extharam decantavit, quas prestat hocce loco describere, ut planum fiat cuiusmodi ex fuerint Ministellarum cantilenae:

Dumque forent genium geniali mensae Bacchi, Nectare commiso curas removente Lyzo.

Principis a facie, cithara celebrans arte, Auctus Minum, qui regis laudes decantavit. He ergo chorda resonante subtili iste?

Inlute Rex Regum, probatus stremante vernans.

Quem vigor et virtus extollit in aethere fama.

Indole virtutis qui vincit facta parentis,

*Major ut aedes patrum Neptunus Heros **

Aspergili, Petilia excedit Pales, Jason

Eoquo, quis primus in aethere patrem,

Corda gicas, agnus facie, Laertius astis,

Consilii Nestor, ingensos effigie seruos,

Natu roris adhibere fidem jecanibus aureis :

Natu sic in famulos armaturae sive potentes,

Et auctor Minum, qui regis laudes ligavit.

Dedecit ergo sisca vtilis coruscare mores

Tu pisi esto pisi, hosties te scindit hostis,

Te rigidem times, confundas penitus hostem

Incidente mato : si se tibi dederit, ipsum

Exscipit cum venia : proles hostis fiat amicus,

Jungitq[ue]tib[us] q[ui]c[um]q[ue] fraterno pacis.

Sed si ex odio majoris p[ro]p[ter]eas,

Fodas, et ampla fides natiuum pertira per avum.

Infanti vita no vernans fama labore,

Crimes avaritiae fuge, dona corde queritum

Ungu : per hoc potius cordis tenore dolorem.

Mitto reliqua similia, ex quibus omnino patet ejusmodi. Mitorum et Ministerorum cantilenas ad virtutem Principes excitat. Quod et firmat præterea Haimundus Montanerius in Chiron. Reg. Arag. cap. 238 ubi de convivio Regis Alphonsi post ejus coronationem: *Et cum forent lugy asseguis in Romas, jutular cantu ali veux un serventech davant le seignor Rey novell, quel le seignor Infant era asjal, quel dit seignor Infant li dix en aquell que significava la Corona, e el*

pom, e la verga, et segons la significanca, lo Senyor Rey que devia fer, etc.
 Id presentem in pugna procinctu, dominis suis occinebant, ut Martium ardorem in eorum animis concitarent, cuiusmodi cantum *Cantilenam Rollandi* appellat Willelmus Malaesib. lib. 3. de Gestis Angl. Aimoinus lib. 4. de Mirac. S. Bened. cap. 37: *Tanta vero illis securitas... ut scurras se procedere facerent, qui musico instrumento res fortiter gestas et priuor bellis precineret, quatenus his acris incitarent, etc.*

Quod ministellorum munus interdum praestabant Milites probatissimi. Le Roman de Yaco MS.:

Quant il virer Norman venir
Mout veissies Engles frenair...
Tallefer que nulz ne chassot,
S'auz que nulz qui totz alz
Devant eulz aloz chantant
De Kalemaigne et de Roullant,
Et d'Oliver et des Vassaux,
Qui moururent en Raincheveux.

Oui quidem *Tallefer* a Guillelmo obtinuit ut primus in hostes irruebat, inter quos fortiter dimicando occubuit.

Adeo vero ingens scurram et mimerum olim fuit in palatis Principium numerus, ut que in his aut entridens aut remunerandis flebant impense, eorum praesertim qui ejusmodi *ministellorum* assentationibus delectabantur, seraria plenaria exhaerirent. Lambertus Ardensis pag. 217: *Arnoldus itaque militaribus vix induitus vestimentis prouicit in medium, et ministerribus mimicis, nebulonibus, gacionibus, scurris, et jocularibus omnibusque nomen ejus invocatus et predicantibus satisfecit: adeo ut in renumeratione primitum laudem eorum consecutus est et gratiam. Cum enim quecumque haberet poterat, vel perquirere liberalitatis pras quasi despiciens tribuisse, et in prima Porphyri pagina, quasi in nudis et puris constitutis intellectibus, dando maxima cum ministris, dendo sua, et a suis commodata, vix se primum sibi reliquit. Joan. Sarisbriensis Epist. 247:*

Nisi enim monachorum ejus secuti in histonie et Mamo, et hujusmodi monasterio horumque et famae redēctionem et dilatationem nonnulli effundit opes vestras, et Ricardus de Gestis Angl. cappi Aug. ann. 1185: Cui in primis Regis seu aliorum Principium, frequens turbas histoniorum convenire soleat, ut ab eis aurum, argentum, equos, seu vestes, quas persperga mulare conseruerint. Principes, ob eis extorquent, verba joculatoria varis additumibus plena pro ferre nituntur. Et ut magis placeant, quicquid de ipsius Principibus probabilitate fingi potest, videlicet omnes delitias et leporis, et visu dignas urbanitates, et certas ineptias trahitantes buccis in medium eructare non erubescunt. Videntur quondam quosdam Principes qui uestes diu excogitas, et variis floribus pictivariis artificios elaboratas, pro quibus forsan 20. vel 30. marchas argenti consumptivant, vix revoluti 7. diebus histonioribus, ministris Diaboli, ad primam vocem dedisse, etc. Bernardus Silvester de Verberione rei familiaris: Homo joculatorius dum intentus, citi habebit uxori, cui homines erit pauperitas, ex qua generibus filios, et nonnus erit derisor. Quidam et Philippus Melaku in Philip. Aug. fugit Carolum M. Pavlinum Confutatum scurra et minimis olim donasse, indeque postea tantum in hac regione Poetarum numerum excrevisse:

*Quer quant li beens Rois Carlemaine
Si toute suis a son domine*

*Provence, qui mult est plenive
De vins, de bois, d'aigre, de rive,
As lecours, as Menestrels,
Qui font auques luxurieus.
Le douze toutz et depart, etc.*

Hanc immensam in Pantomimos magnatum prodigalitatem exigitat S. Augustinus tract. 180. in Joan. cap. 6: *Dona res suas histonioribus, vitium et immane, non virtus. Illa sanies Rome recepta, favoribus aucta, tandem collabeficit bonos mores, et civitas perdidit, coegerit Imperatores seipsum eos expelere. Longe sapientius egit Henricus Imperator, qui in nuptiis suis cum Agneta Pictavensi in Ingelheim celebratis ann. 1044: In infinitum histoniorum et joculatoriorum multitudinem sine cibo et maneribus vacuum et morem abire permissit, ut est in Chronicis Virtziburgensis.*

MINESTRALI, apud Fletam lib. 2. cap. 23. pag. 71. [2]

MINESTRALI, in Literis Eduardi IV. Reg. Angl. ann. 1489. apud Rymer. tom. 11. pag. 682: Ministerrorum nosstrorum accipimus qualiter nonnulli, rudes agricultores et artifices diversarum ministeriarum regni nostri Anglie, finierunt se fore Ministri, quo: un aliqui liberatam nostram eis minime data portarent, seipso etiam fingentes esse Ministerrum nostrum proprium, cuius quidem liberatus a dictis artis vive occupationis Ministerrorum colore, in diversis partibus regni nostri predicti grandes pecuniarum exactiones de ligata nostris deceptive colligunt. Hinc.

*MINISTRALIA, Ministerrorum iudicaria. Charta ann. 1377. apud Rymer. tom. 7. pag. 160. *Peracto autem prandio, ascendebat D. Rex in cameram suam cum Prelatis, Magnatibus, et prouerbis et Predictis: et deinceps Magistrates, Milites et Donini, aliquae generosi dem illorum, usque ad tempus cena, in tripudio, coreo et solempnibus Ministralciis, pro gaudio solempnitatis illius, continuabantur.**

*MINESTREYS, in Consilio Massili. ann. 1381: *Ita quod nullus Menestreys seu joculator audeat pincare vel sonare instrumentum, etc.**

MINSTRELLI apud Th. Blount in Nomoexico, ex Charta Eduardi IV. Angliae.

*Porro ministerrorum voce intelligebantur cum scurra et minimis omnibus, tum buccinas infare, aut musica instrumenta, pueris, et scabatis. In Computo Hospitali Regis ann. 1317. et 1320. de Menestrello conforter inter alios Officiares. In alio Ducus Normanniae et Aquitanie ann. 1348. sub titulo *de Menestrello*, recensentur ceui qui jouent des naquaires, du domino, du cornet, quaterna Latina, de la fluite Belaigne, de la trompette, de la guiterne Morechelle, et de la vielle. [Le Roman de la Rose MS.:*

*Li versies flacours,
Menestrels et juglours.]*

Menestrellorum vero vox in malam partem sumpta pro nebulonibus, in Stabilimento. S. Ludov. lib. 1. cap. 32. ut Menestrello, Ministrellum agere, nugari, in Consecutud. Insulae tit. 1. art. 20.

*REX MINISTELLORUM. Supremus inter Ministulos, de cuius munere, ac potestate in ceteros Ministulos, agit Charta Henrici IV. Regis Angliae Gallica in Monast. Anglicano tom. 1. pag. 355. Charta originalis ann. 1388: *Je Robert Caverous Roy des Menestrels du Royau-**

*me de France. Alia ann. 1357. et 1362: Copin du Brequin Roy des Menestrels du Royaume de France. Computum de auxiliis pro redēptione Regis Joannis ann. 1367. Pour une couronne d'argent qu'il donna le jour de la Tiphaine au Roy des Menestrels. [Charta ann. 1367. apud Rymer. tom. 7. pag. 555: *Supplicavit nobis Johannes Caunius Rex Ministrallorum nostrorum, qui versus diversas partes transmarinas transire proponit.*]*

1. MINISTER, pro Ministellus, Joculator. Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deaurator Tolos. Item etiam congregabuntur piscatores, qui debent interesse isto die in processione cum Ministeris seu joculatoriis: quia ipsi piscatores tenentur habere isto die joculatoris seu nimis ob honorem Crucis... et vadunt primi ante processione cum Ministeri seu joculatoribus semper pulsantibus usque ad ecclesiam S. Stephan.

*2. MINISTER, Diaconus. S. Cyprianus Epist. 65: *Diaconos autem post ascensum Domini in celos Apostoli suis constituerunt. Episcopos eius et Ecclesia Minister. Adde Epist. 66. Lactantius lib. de Mortib. persecutorum num. 15: *Comprehens Presbiteri, et Ministeri, et sine illa probatione ad confessionem damnati. Illefonius Episcopus Toletanus in Connotaphio. B. Holladri.***

Illefonius ego, quem fecerat ipse Ministerum. Persolvi sancto carmine pauca seu.

*Passio SS. Martyrum African. sub Hunericu: Sacerdotum et Ministerum ce-
risaient et maximam turbam... exilio crudeli detracti. Commodianus carmine inscripta Ministeria.*

*Ministerium Crisost. Zecches, exercite casta.
Exercito Ministeri facili precepta Magistr. etc.*

Utitur etiam Ennodius lib. 6. Epist. 9.

*1. MINISTRI, sic nudo interdum subtribunt Episcopi, suppresso quovis alio titulo. Ito D. G. Carnotensis Ecclesie Minister. Epist. 74. Frequentius vero cum adiectivo humiles, ut videtur est apud euidentem Ivoneum passim et Stephanum Tornac. Epist. 227. 282. Charta ann. 1123. tom. 2. Hist. Eccl. Meldens. pag. 22. Burcardus D. G. sancta Meldenia Ecclesie humilia Minister. Alia ann. 1357. ibid. pag. 33: *Henricus D. G. sancte matris Ecclesie Senonensis humilia Minis-
ter. Adde Librum nig. Scaccarii pag. 133. Rymer. tom. 2. pag. 277. et Ordinat. Reg. Franc. tom. 3. pag. 56.**

2. MINISTER IDIOTUS, ita se ipsum inscribit Bartholomeus episcopus Laudoniensis in Charta ann. 1117. inter Monum. sacer. Antiq. tom. 2. pag. 2. Quae formula haud infirmans est.

3. Episcopos hoc in re imitati otiam Abbat. Lib. Niger. Sacerdoti. pag. 62. Venerabili karissimo domino suo Henrico D. Anglia Regi. Foster A. indigenus Minister. Certes solutem et orationes. Sciat diligenter vestra karissima poteret domine, quod Abbat. Certes debet ad servitum nostrum tres milites. Occurrat præterea ibidem pag. 75. 76. et pag. 117. ubi, Minister humilis.

4. MINISTER ALTAIRIS, Sacerdotes. Capitulare Aquigr. ann. 789. num. 70: Sacerdotibus. Sed et hoc flagitamus restram almitatem (Episcopos alloquitur) ut Minister altaris Dei suum ministerium bona moribus ornent.

*5. MINISTER CAPELLE. Qui palatinæ seu Regis capelle præterat. Epistola Hadriani PP. ad Carolum M. seculo Bened. IV. part. 1. pag. 98: *Præterea directum a vestra clementissima præcessa regali**

potentia suscepimus familiarem vestrum, videlicet Engelbertum Abbatem et Ministri capellam, qui penit ab ipius infante rudimentum in palatio vestro enutritus est.

MINISTRI ECCLESIE. Episcopi, sacerdotes in *Edicto Pictensi*, cap. 1; *Ministri Ecclesiastici*, cap. 2; *ministri Episcoporum*.

MINISTRI ECCLESIE. Inferioris ordinis Clerici, in *Legge Bajwar*, tit. 8. *Si quis Ministri Ecclesie, id est, subdiaconum, lectorum, exorcistam, acolytum, ostiarium, etc. Capitular. lib. 2, § 5. Schola sane ad filios et Ministros Ecclesie instruendo, vel edocendo, etc.*

MINISTRI EPISCOPORUM. Archipresbyteri et Archidiaconi, *Capitular. lib. 7, § 22. Et ibi ab Episcopo, id est, in civitate, sive a sua bene dicta Ministri bono animo instruantur de sacris lectiobibus et diuinis cultibus et sanctis canonibus, etc. Capitular. Caroli Cal. tit. 5, § 3. Ceteri presbiteri per famulos suos debitam dispensam Ar-chipresbyteris aut Episcoporum Ministri convehant. Et procurant Episcopi, ne Ministri illorum presbiteros dehonorent. Formula antiqua apud Baluzium tom. 2, *Capitular. col. 624. Ministri vero, id est, Archipresbyteros et Archidiacones, secundum quod provide Domino inspirante et cooperante valuerit, tales constitutus (Episcopus) qui oderint avaritiam, etc. Adjutoriae ministeria Episcoporum, in *Capitulo Ludovici VII ann. 1088*, inter quos recensentur Choropiscopi, Archipresbyteri, Archidiacones, Vicedomini et Presbiteri per parochias eorum.**

MINISTRI EPISCOPORUM appellantur etiam judices qui sub Episcopo ius dicuntur, *Capitular. Caroli C. ann. 883, § 9: Ut Missi nostri omnibus per singulas parochias deuantient quia si Episcopus aut Ministri Episcoporum pro crimibus eorum flagelaverint cum virga propernet auctor, etc. Ad hunc Capitulum ejusdem. Caroli ann. 888 tit. 38, § 9. Vide infra.*

MINISTRI PALATINI. Aule regiae officiales, *Officier de la maison du Roy. Epistola Episcoporum Franciae ad Ludovicum IX. Com. ann. 888, cap. 12. Constituta Minister Palati, qui Deum cognoscendi, amant, et metuanus qui marianum curam gerant quatenus necessariis palatium aderint, et per quos pomerentur, patrem et consolatorium mirantes, gaudente vobis videre occurrant, non quam diu nolumus, gemendo et maledicendo refugiant.*

MINISTER PALATINI in Vita Ludovici VII ann. 887. Apud Agobardum Matrice d'Asper Palati, *Minister Imperatoris et Palati* appellatur, in Epistola ad euodem.

MINISTER PARTITIONIS. Prepositura serviens seu apparitor *Charta ann. 1233*, et Tabul. S. Gauger. Si prepositus credit Ministrum partitionis plus percepisse de sua portione, quam ei reddire rit, etc.

MINISTER PONENTIENTIS. Qui a confundibus est. Obiit frat. Minor Wisby Gothl; apud Ludewig, tom. 9. Reliq. MSS. pag. 187. Anna Domini 1481, die conversionis Pauli, obiit reverendus pater, frater Egerus, Minister ponentientis Danie, Suecia ac Norvegia, cujus anima se externaliter cum Deo.

MINISTER SANGUINIS. Carnifex. Stat. M. eccl. Tull. ann. 1497, fol. 100: *Et si contigat quemquam dictorum tradecim hominum criminaliter delinquere, incarcetur in prisione capituli, et fa-*

cera tenentur dicti justificari ejus processum ac eum condemnare et executionem reponere ad villicum de Villeyo, qui velum per Ministram Sanguinis fieri procurabit ad patibulum de dicto Villeyo.

MINISTRI. eodem sensu, in Lit. remiss. ann. 230, ex Reg. 155. *Charoph. reg. ch. 230. M. M. Sed ut si estoit venu pour exercuter ledit Watelier, qui estoit condempné à mort.*

MINISTRI. In aula Regum Anglo-Saxonum, eorum Diplomata subserbunt post Episcopos, Abbates et Duce, apud Ingulfum pag. 882, 883, 884, 885 in *Convento Westmonast. ann. 1088*. In Monasterio Anglic. tom. 1, pag. 37 in *Addit. ad Matth. Paris pag. 157*, apud Doubletum pag. 882, etc. Qui quidem Ministri idem sunt qui Saxonice degens, in Diplomatica vero *Thaini*, et *Taini*, que voces ministros et servientes sonant. Ita, qui haec nomenclatura Regum Angl. Saxonum Chartas subserbunt, erant precipi-
pui aula regis ministri, ut Camerarii, Senescalii, Venatores, Aciplirarii, etc. In Monastico Anglicano, tom. 3, pag. 121, quidam *Godo* (sub Edw. Confess.) *Optimas Ministeria Regalis* inscribitur. Vide *Seligenst. ad Eadmerum* pag. 170, et infra in voce *Thainus*. Totum porro hunc Ministeriorum regiorum ordinem belli describit *Florentius Wigorniensis*, ubi d' Alfredo Rege Anglo-Saxonum: *Consilio divinitus invento, omnium uniuscujusque anni censu successum bisferi prius Ministris suis dividere, et qualiter imperant; quarum primam suis Ministri nobilibus, qui in cultu regio vicissim commorabantur, in pluribus ministrantibus ministeris, annualiter largiebatur. In tribus namque cohortibus praefatis Regis satellitae prudentissime dividuntur; adeo ut prima cohors uno mense in cultu regio die nocteque administrans commoraretur: meisque finito, alia cohorte adveniente, prima domum redibat, ut ibi duobus commoraretur mensibus. Secunda itaque cohors mensas peracto, et adveniente tercio domum redibat, ibidem duabus commoratur mensibus. Hoc ordinatum in regal cultu rotatabatur administratio. Ejusmodi Ministeriorum alibi non sicut in annis 1071, 874, 878, 905, 1088, 1010, 1089, ut et Roger. Hovedenus pag. 150, 457, et Simon Dunelm. ann. 1088, 1010, 1013, 1067, cui de plurimum nobiles ac prepotentes Ministeri dicuntur.*

MINISTRI PROVINCIALES. Telomini apud Leithm, tom. 2, *Script. Bruns-
vici*, pag. 812. *Hic enim mercenarios suis pedes, que Latino sermone Provinciales Ministros, vulgari vero Landsknecht appellant, aduersor civitatem Brunsviculum collocauerit.*

MINISTRI REIPUBLICE. Comites, judices, villici regii, et alii hujusmodi. Ita usurpat Capit. Caroli C. tit. 8, cap. 5. tit. 11, cap. 9, tit. 18, cap. 8, tit. 23, cap. 12, 14 ejusdem *Capitulare Compendiense* ann. 888, cap. 8, 10. *Synod. Suessione. Farsense pag. 666* etc. *Reipublice administratores*, in Capit. Caroli C. tit. 43, 1, et parte 2, ejusdem tit. § 1, et in *Concilio Trosleianum* ann. 909, cap. 1. *Ministri regni*, tit. 45, cap. 4, eorumdem Capit. Ecclesiastice et reipublica administratores, in *Charta Ludovici VII*, in Vita Aldrici Episcopi Cenoman. pag. 84.

MINISTRI. Minores officiales. [Ministri

*Regis, in Capitular. Lotharii Imper. tit. 5, § 87. Ministri publici, in iisdem Capitul. tit. 8, § 29.] *Ministri Ducum*, in leg. 8. Cod. Th. ad legem Jul. Repetund. *Ministri Comitum, Missorum, etc.* in Capitulis Caroli C. tit. 32, cap. 16, qui alias *Ministeriales*. Concil. Cablionense II. cap. 21. *Sed et Ministros, quos Vicarios et Contenarios vocant, justos habere debent (Comites et Judices).**

MINISTRI. Judices sub dominis suis ius dicentes. *Notitia ann. 1015*, apud *Loiselium in Bellavaco: Dans si mediatione Vicecomitatus, et dimidias leges de fonsibus hominibus, ita ut Minister Episcopi et Minister Comiti justificantur, et leges aliorum dividantur.* In *Chara Ludovici VII. Regis ann. 1151*, apud eundem, *Ministeriales dicuntur: Et si quis excessus vel fornicatum contingat, ad Episcopum vel Ministeriale, ejus referendum est clamor. Vide supra.*

MINISTER. *Regalis, auxilius, famulus, servus, officialis, in vet. Glossar. ex Cod. 7641.*

MINISTER. Qui res domini regit et curat. *Liberi Clarimont. ann. 1248*, tom. 5 Ordinat. reg. Franc. pag. 600, art. 1. *Quicumque ibidem manere voluerit in libertate, cing soli Pruriuenzes de redditu suo annuatim personale nostro Ministerio. Minister, in Lit. ann. 1372, ibid. pag. 516.*

MINISTER. Artifex, Galli, *Artisan. Charta commun. Peron. ann. 1209* *Ducem majoris Ministeriorum de propriis Ministeris super sacramentum suum elegant xxii. homines, etc.* Confirm. ejusdem. ann. 1388: *Quia discesseritis habitato-ribus dicta ville, minui debebat numerus Ministeriorum, volumus ut loco xii. majoris Ministeriorum, qui debabant eligere xxii. sint et sufficiant secundum dumtaxat, qui habent eligere xii. loco xxii. predicatorum. Vide in Ministerium.*

MINISTER. Idem qui *Ministerialis*, apud Germanos, de qua voce infra *Miracula S. Quirini Mart. lib. 2, num. 23: Natus Miles, Dictramo nomen erat, nobilis Fri-
singe Minister, etc.*

MINISTRI GENERALES Ordinis S. Francisci, quorum officium ac dignitas *Ministerialis* dicitur in *Bulla Clementis VI. PP. apud Waddingum ann. 1448*, num. 5.

MINISTERIALE. Apparatus ad Missam. *Acta S. Salvii Episc. tom. 5. Junii pag. 28: Habens autem S. Salvius Ministeriales, ut um ecclesiasticum, vestimenta ex auro et gemmis ornatae.*

MINISTERIALLUS. Idem qui *Ministerialis*, inter officiales regum Siciliae et Majoricarum recensetur in *Iliner. Philipp. Pol. Iudicato tom. 1. tract. novi de Re diplom. pag. 467. Inter notes.*

MINISTERIALES DOMINICI. qui alias *Ministri, famuli honorarii, in Notitia Imperii sub dispositione viri spectabilis Castrensis. Vide Panciroli lib. I. cap. 91. Ministeriales et Pedagogiani, in leg. 5. Cod. Th. de Divers. offic. (8, 7). Ministeriales Imperatorum, apud veterem Agrimensorem pag. 380. [Capitul. Caroli M. de Villis § 41: Et stabula atque coquine, et pistrina, seu torcularia, studiosae preparata stant; quatenus ibidem condigne Ministeriales nostri officia sororibus nitide peragere possint. Regula consueta Torbili Archiep. Linus. tom. 4. Conc. Hispan. pag. 665: Poteant tamen in choro esse taci, qui sunt cantores, vel aliqui Ministeriales.]*

MINISTERIALIS. in *Pacto Legis Salicis*

tit. 11. § 6. pro quovis famulo domestico.
Glossæ Isonis Magistri ad 2. Prudentii
contra Symmachum: *alumnos, nutritios,
Ministeriales, famulos.*

Mixtum tractamus. Minores - Officiales Regum. Dicunt Comitum, et dominium regum feudalium, qui dominorum subditus ius dicunt, eorum iura procurant, censu- et redditus exigunt, villici seu villarum praefecti. Haec enim passim indi- tantur in veteribus Tabulis. Charta Pr. vigeiorum concessionum Hispanis a Lati- dio. Plo. Altius vero censu ab eis negue a Comite, neque a junioribus et Ministeriis eius exigitur. Hincmarus de Ordine Palati cap. 12: *Tales etiam Comites et sub se iudices constitutae debet, qui avaritiam oderint, et iustitiam diligant, et sub hac conditione administratio- nem suam peragant, et sub se huiusmodi ministeria subiungant*. Flodoardus in libro 10. *Una etiam iustitiae apud Ministeriales regni, non fieri potest*. *Ministeriales Advocatores* in T. Carissima ann. 561. Ministeriales Palatinus, in Capitulo. Caroli M. *Ministeriales ministrorum*, in Capitulo. Caroli C. 16. cap. 16. *Ministeriales regni, tit. 31. cap. 11. Ministeriales Comitatus, tit. 43. cap. 31. Tabularium Vindocinense Thuan Ch. 85. Si vero per obliuionem vel neglectum Ministeriales ejusdem loci terminos pre- fatis censu recordari præterierit, etc. (Charta anno 1288 in Hist. Medianii Monast. pag. 316. *Si proper culpam, emenda ad manus villici vel aliorum Ministerialium devenerit*) *Hia Edictum Pis- tensem cap. 39. Vett Charta apud Bes- solum in Comitibus Petav. pag. 293 San- Julianum in Matisonem pag. 239. Gui- chenonum in Probat. Hist. Bressensis pag. 10. 18. S. Bernardus tom. 1. col. 271. Miracula S. Adalberti see 3. Bered part. I. pag. 638. Chron. Farsense apud Murator tom. 2 part. 2 col. 596.**

33. His addere placet Chartam Baldumini Comitis Flandrie, ann. 1161 apud Miraeum tom. 2 pag. 1153, ut fusa quæ ad Ministerialis officium pertinuerint, tecne declarantur. *Ad ambas (festivitas) S. Amandi undūdū quartigūrū curvias accipiat, neque creditione ultimā unde dāmmū aliquo homines Sancti suscītante habeat, neque exactione quam vulgo tolpi vocant, sive heribat aut consulēdū invocat Abbatē exigit, neque jumenta per villam violentēs mutuant aut tollere aticūs ex operis occasione audeat. Quia ab Abbas terram venditūr, Ministerialis nihil habebit. De justitia pontis non intercedat, neque peditus neque scītā, prā quādū Cūlūtū pēdēs pēdē justiā habere poterit, neque manus pēdē justificabit de his, quæ ad manus pertinet. De terra consualubis iudas tenet censum unioquicunq; anno dabit, neque exinde aliquid cuiquam in feodū dare ei licet, neque terram ex aliis emere neque aliqua terra sine voluntate Abbatis invēstīt poterit. Vadiū: etiam, si pro qualibet forisfactura accepterit alii aliquo, non alii quam infra curtim S. Amandi commendabili; ipse vero Ministerialis ab adventū nihil accipiet nisi sex denariorū panum et duos capones. Latro ab eo adductus. Nullo modo placitabit, nisi in eam adiutoria, vel in portis aut hospitio, et hoc premitur Abbatē vel Preposito monacho. De oīlīa pīlīa plūtū que fūnt per Scabinos suum tertius habet et illius Abbatī et Fratribus tertiis habet, non potest accipere, nisi per Abbatem, non*

Prepositus monachum; neque in dominis curibus aliquam positionem excepit aut recipiet. **Nobis unquam a Ministerio** nisi recipiet luculentiam martanda; et si **Ministerialis virtus decedens plures plas** reliquerit. **Abbas et Fratres quoniam filii** magis idoneum videtur. **Ministerialis** constitutum. Quod si sine fibris mortuaria fuerit, in potestate Abbatia erit cui ministerium illud reddere volunt. Nec prete reundum in eadem Charta **Prepositus** vocari qui **Ministerialis** subinde appellatur; unde emendare fuisse qui aliis **Bal** live dictur, merito colligimus. Vide in **Prepositi.**

Nostris Menestrelz et Menstrulae eadem acceptione. **Charta Fridri** duis Lothari, anno 1225 in Chartul. Romane ch. 31. **La commandement saint Pierre** dont tenus les plus et mestre tous les Menestrelz et osteir de par saint Pierre Regt. comitat. Namure, anno 1265, ex Reg. Cam. Comput. Insul. sign. Papen fol. 23. v. **Et ne jetz sur nien telles** ne prendez ces tallez tailles... sans le Menestrelz del regne, et de ces tallez tailles auant toutz le Menestrelz. **Charta** anno 1303, apud Hist. Leon p. 42. **Item que a faire tellez tailles** (poule des mesures) la Menstrulae deont arde de charoies come un denar. Menstre, pro cuiusvis regi administratione, in Ch. anno 1343, apud Toul, cant. Gironde.

1330. ex Tabul. capit. Carnot.
MINISTERIALES DIVI. Abiegi sancti vel ecclesie vassalli, episcopi servitio mancipati, apud Ant. Math. de Nobilitate, de Principiis etc edit ann. 1686.
MINISTERIALES. Episcopi, Chartar. Joan. II. episc. Aurel. ann. 1129. ex Tab. Mieciac. *Sicut autem successorum sive Ministerialium nostrorum contra homines auctoritatis postea privilegium aliquam clausimur, teneat tempore nostra, etc.* Vide supra in Minister 3.
MINISTERIALES, in Monasteriis, quae praesupposuit preparatoria, adiutoria, ardus in Statutis antiquis Carbonescens. Monast. lib. I. cap. 1. *Etiam Ministeriales habent inde singulis breves suas, id est, Camerarius, Cellarius, et Senechal.* Et cap. 6. *Et veniat ipsa annona domus eius villa, quas Prepositus specialiter in ministerio habet.*
MINISTERIALES. Idem qui Ministeriales (charta ann. 1156 apud Marciator. tom. 2. part. 2. col. 74). *Una cum Ministerialibus nobis Joanne et infantes suis* (Charta ann. 1156) in Proth. Hist. Duciun Burgundie. *Concessi et si latracione facilius suissit et clamor al. Monachos et Ministeriales eorum decenit ipsi iustitiam planam facient.* Alia Huzon. Duciun Burg in Probat. Hist. Vergaenseis pagina 131. *Ministeriales sicutdam mei, homines de Pareo proper uariantur quod ipsi in confino potestant Pasche prolabuntur, cerebrum vacuapet solvant* (charta ann. 1232). *Recepimus post tertium de Memant que de jure spectant ad obtinendum de Dinoto, de quibus tertius Dominus de Sanz et filii sui se faciebant Ministeriales Acta sancti Guillermo Eremita tom. 6. Man. pag. 331. Duplicit opus clavis in parte superiori, que custoditur a Ministeriale, id est judice, Vallis pro tempore existente. Funtur preterea auctor Gestorum Episcopum rurum Saliburgensem pag. 321. tom. 2. Antiqu. Canisii, Ciron. Mindense pag. 742. 744, etc.*

MINISTERIALES. Eadem notio. Chartar. *Principia de Domina in Delphin. fuit postulata ad iuramentum.*

MISTERIALES, apud Ludewig, tom.

1. MYSTERIALES, apud Ludewig, tom. 4. Reliq. MSS, pag 411. *Habuit etiam quaeas cum Masterialibus Ecclesie Magdeburgensis, inter quas Wolmerstadt casum primo ad Ecclesiam Magdeburgensem venit.*

1195. et 1196. apud Gusehenonum in
Probat. Hist. Sabaudieæ pag. 45. 46.
vulgo *Mistrals*, in Antiquitatibus Vien-
nensisibus Joannis le Lievre pag. 414.

37 Ut autem *Mistratulus* Delphini-
plum phenor atque dilucidior habeatur
totio, horum dupliceum ordinem distin-
guendum existimamus, neque enim
omnium, quibus id nomen commun-
erat, eadem fuit dignitas, idem offi-
cium, eadem prerogativa. *Mistratulus* ita-
que in maiores et minores distingui-
tur, majoris urbium praefecturam
exercebant cum omnino da jurisdictione
potestate, ut Viennae Allobrogum ubi
duo erant *Mistratus*, unus pro Comite
Viennensis, alter pro Archiepiscopo. Hic et
Canonorum numero electus urbis
Prefecti fungebatur officio, atque cum
suprema auctoritate subditis Archiepiscopo
civibus jus duebat de utriusque
Mistratus officio et potestate plurima
contrectum notitia digna in Inquisit, pro
jurisdict. Comitum, eti anno 1276 tom.
I. Host. Dalmat. pag. 23 que haec paucis
exscriptio non abs re erit. *Primo D.*
Guido de Tullio Mistratus et Canonico
Viennensis. dicit quod *Comites*
Viennensis et eorum Mistratus pro eiusdem
habent iurisdictionem Viennae sub homi-
nibus qui morantur penes dictos Comites.
Item dicit quod si aliquis jacuerit penes
dictos Comites ... illa nocte et in crastinum
per totum diem efficietur de jurisdictione
ipsorum Comitum, ita quod si deliquerit
illa nocte vel in crastina, quocumque re-
rit debet puniri per Comites donec jacue-
rit penes Archiepiscopum Viennensis; quo casu... non puniri adhuc per
Comites. Item dicit quod cum nondum
Comitum incipiunt, Mistratus et gentes Co-
munit renuntiant ad dictum testem, et venire
debent, vel ad eum qui est Mistratus Ar-
chiepiscopi pro tempore, et petunt ab eo
claras sententias, et ipsa debet ei tradere
recepto ab ea pruis juramento, quod ipsa
custodiunt regitler ciatent, et quod finis
et nondum restituent eidem Mistratu-
s clavis praetexta formantes et cibae
prout modum traduntur. Item dicit
modus custodia etiam istud pertinet ad Mis-
tratum Archiepiscopi per totum annum,
excepto quinquaginta diebus ministracionis
Comitum. Item dicit quod si aliquis debet
ir armatus per noctem Viennae venire,
mis familares Archiepiscopi et Mistratu-
s. Dominus Siboudus Mistratus Comi-
tum, homicidium illum faciat ponen-
tes et preceptari in Roadaunum. Comi-
tus habuerunt Mistratum et judicem
suum qui cognoscerant de causa, et pu-
nientib[us] malefactores. Gentes Comitan-
s et Mistratus ceperunt bona ipsius defuncti
suum hordeum, et dispersi viter se, et
Archiepiscop. Viennensis Mistratum sup-
annum 1338. censuit Johannes XXII.

31 Alii *Mistralis*, quos minores appello, mulietas et pecuniaris penas imponere, tidejussores exigere. *Leges et Statuta locorum asserere poterant. Pacta et conventiones anni 1291.* *Ibid. pag. 137. Item exstat *conventum et ordinatum ... quod uterque de dictis Mistrali**

*in simili levare ad opes doctorum dominorum et communitorum laudiumque recuperare et condonare ambo simili recipere. Ius tamen dixisse nusquam videntur, sed curia judicata executioni tantum mandasse ibid pag. 136. *Poam duos Mistralis... et mandent executionem quod provocatum fuerit per judicem ibidem Mistralis dominorum procurabant iura, redditus, census et alia hujusmodi exigebant domino fide littera reddenda. Inquisitus Morestelli ibid pag. 131. *Bernardus Morestelli est homo Comitis, et tenet de eo Ministerialis de parte Valentia... et debet recolligere et levare census et omnia usagia in Mistralia, et si tibi reddere domino. Addi quod propriis sumbitis dominorum agros excolere, fructus inde colligere, aqua in eorum horrea deportare tenebunt. Charta ann. 1239 ibid. pag. 129. Mistralis capiunt 4 gerbas, et orientas et solagium... et pro iis que Mistralis capiunt in dictis corvatis, debent facere arare, seminare, et hercure eas quando seminatur, et bladum recolliere, et facere apportare ad granarium Comitis, et alias opes circa culturam carum necessarias. Primum frumentum vero etiam id plus quam ex officio percepient, ad ipsos quam pertinentem tertius pars bannorum, escatariam, plactorium, quae absque dominio regis immunitatione solvens erat. Charta mox edita capiunt ratione Mistralis de Avalone fortium partem omnium bannorum et escatarum de Mistralis sua. Ita videlicet quod si Comes capit pro aliquaque offendit scragitos solidatos aliquos, ipsi postea levabunt ab eodem triginta solidatis pro parte sua. Quoniam cum militiis non modicos efficerent, isthme officia, ut primum suis familiaribus aut vasculis ad nutrum reverandi committeebant dominum fedales aut per se ante per Castellanos suos, postmodum in feuda erescere, quae ipsi etiam Nobilio ambiare, sepius et exercere non designati sunt. Sed tandem non multo post, ubi exactiones varias et vassalos et dominis ipsius operi eas coparent, quare Mistralis sua peccatum multi redemere ut G. Episcop Graianopolis ann. 1289. Archiepiscop: Vienensis ann. 1275. ceteras penitus sustinunt Carolus V. ann. 1377. si paucas experit. Plura vide non minus fusa quam eruditio pretractata in Hist. Dalphin. tom. I pag. 107 et seqq. Addi D' Choisier Hist. Dalphin. lib. II et 22.***

*MISTRALIA, in Chartis mox fundatis, et in aliis passim, pro Officium: iurisdictione et districtu Mistralis. Verum non in Dalphinatu tantum, sed et 12 Provincia nota et usurpata fuit haec vox, ut colligitur ex Charta Godofredi Comitis Provincia XI. sicut apud D. Chateletops in Hist. Mont. Major ubi Ministerialis non pro justitia accipititur. Denique in illa quae rustic lingua nominal Postumum, longanum Mistraliam, et portum, et mercatum, et districtum. 19. Mistralis, in Lit. ann. 1367. tom. 5 Ordinat reg. Franc. pag. 84. *Menistre, edon, semper in Tenuis, R. B. Sicil. ann. 1370. tom. 2. Col. Ital. diplom. col. 1278. Les plus quantite de trent sixiers de froment et seme de die livres, ledit seigneur assiet et assigne sur les rentes et reueves de la Menistre. Pro beneficii seu feudi specie, in Charta ann. 1065 ex magno. Chartul. S. Viet. Massil. pag. 32. *Landulfus ministerialis omnia que habebat in castro Baido sive Gandalberto pro Ministerialia et castellarria, dedit et vendidit et accepti solidatas xij.***

a monachis. Vide in Ministerium] Neque alio sensu accepunda videtur

*MISTRALIA. Tabularium Prioratus de Domina in Dalphinatu fol. 18. Ministerialis autem hujus tabulariae executioni tantum mandasse ibid pag. 136. *Poam duos Mistralis... et mandent executionem quod provocatum fuerit per judicem ibidem Mistralis dominorum procurabant iura, redditus, census et alia hujusmodi exigebant domino fide littera reddenda. Inquisitus Morestelli ibid pag. 131. *Bernardus Morestelli est homo Comitis, et tenet de eo Ministerialis de parte Valentia... et debet recolligere et levare census et omnia usagia in Mistralia, et si tibi reddere domino. Addi quod propriis sumbitis dominorum agros excolere, fructus inde colligere, aqua in eorum horrea deportare tenebunt. Charta ann. 1239 ibid. pag. 129. Mistralis capiunt 4 gerbas, et orientas et solagium... et pro iis que Mistralis capiunt in dictis corvatis, debent facere arare, seminare, et hercure eas quando seminatur, et bladum recolliere, et facere apportare ad granarium Comitis, et alias opes circa culturam carum necessarias. Primum frumentum vero etiam id plus quam ex officio percepient, ad ipsos quam pertinentem tertius pars bannorum, escatariam, plactorium, quae absque dominio regis immunitatione solvens erat. Charta mox edita capiunt ratione Mistralis de Avalone fortium partem omnium bannorum et escatarum de Mistralis sua. Ita videlicet quod si Comes capit pro aliquaque offendit scragitos solidatos aliquos, ipsi postea levabunt ab eodem triginta solidatis pro parte sua. Quoniam cum militiis non modicos efficerent, isthme officia, ut primum suis familiaribus aut vasculis ad nutrum reverandi committeebant dominum fedales aut per se ante per Castellanos suos, postmodum in feuda erescere, quae ipsi etiam Nobilio ambiare, sepius et exercere non designati sunt. Sed tandem non multo post, ubi exactiones varias et vassalos et dominis ipsius operi eas coparent, quare Mistralis sua peccatum multi redemere ut G. Episcop Graianopolis ann. 1289. Archiepiscop: Vienensis ann. 1275. ceteras penitus sustinunt Carolus V. ann. 1377. si paucas experit. Plura vide non minus fusa quam eruditio pretractata in Hist. Dalphin. tom. I pag. 107 et seqq. Addi D' Choisier Hist. Dalphin. lib. II et 22.***

*MISTRALIA. Officium monasticum, videtur qui Prepositus. Charta ann. 1373. apud Lobine, tom. 3. Hist. Paris pag. 480. *Capitulariter convocatis et congregatis reverendo in Christo patre dom. Pontio D. G. abbate (S. Antonii Viennensis dicitur) Humberto de Balma canavar, Andrea Baudeti infirmario et corriero, Jacobo Piscatoris brasserie, Guillermo de Fiscaribus pitanceria, Petro Johannis Mistrali, etc.**

*MINISTERIALES, apud Alamannos seu Germanos varie appellantur: nam in Speculo Saxonico lib. 1 art. 13. § 2 art. 38. § 2 art. 52. lib. 3 art. 3. art. 42. § 2 art. 3 art. 74. § 2 art. 80. § 2. 55. Germ. *Dinstman, Dinstwif*. Servis vel certe hominibus obnoxio conditions accepuntur, adeo ut Liberis semper opponantur, et deinde libertate donari, et permutari a dominis. Ita Ministeriales appellati, quod dominorum ministeria exequuntur, sed officia ab his impuncta, quod liber non faciliat. Serrarius in Notis ad Vitam Godofredum Comitis Campebergensis. Ministeriales in Westphalia ait plebis esse genit. 1. qui corpore, jumentisque suis domino accipiunt, et vocari *potuia integræ*, 2. qui corpore, diecos Battar. 3. qui labillarios agunt, *Bringsitter*. Eorum ministerium seu iuge obsequium erga dominos testatur Constitutio Caroli Crassi*

*Imper. de Expeditione Romana ann. 881. § 5. Similiter de Ecclesiarum filiis vel domesticis, id est Ministerialibus, vel quorumcumque Principum clientela, qui quotdie ad servendum parati esse dent, statuimus, etc. Vetus Charta in Privilegiis Ecclesie Hamburgensis pag. 31. *Nos Henricus Octo Milites fratres deis de Barnsteide renuntiant nobilitati et libertati nostra sponte volentes, facti sumus Ministeriales Ecclesie Brevernensis... facientes corporaliter jurementum, acutum Brevernensis Ecclesie ministeriales facere conauerunt, curantes nos Ecclesie antedictae acutum Ministeriales perpetuo servitores. Ucros nostra liberi nostri jam nati, et adhuc nascituri dem sciant, quando predictus D. noster Archiepiscopus, vel eius nuncus duxerit requirendos, etc. In aliis Chartis ann. 1083. apud Hubertum Leodium in Monuments antiqui. Ministeriales a Liberis perinde distinguuntur: *Pro presumptuione autem delicti, imperando dijudicamus, ut si liber est 10. talenta; si Ministeriales, 5. taleria; si ex familia, totam substantiam ad Cameram nostram per solvit*. Addi Bruschium de Monast. Germ. pag. 41. Eurorum liberi perinde ac servorum in partitionem veniebant. Charta Henr. Comitis Palatini Rheni ann. 1282. in Metropoli Salisburgensi tom. 1 pag. 388. *Si quis ex Ministerialibus utriusque partis ex alterius familia uxorem duxerit, gratiam utrinque tenet, et proles inde nata equaliter dividetur, et primogenitus patrem sequatur, ex iure pertinentia: unicuius autem heres communis erit, et proles ex eo genita dividetur.***

Sed postmodum e fecit hominum enervis, habitus deinceps inter nobiles, fieri inferioris ordinis. Petrus de Andlo lib. 2. cap. 12. *Post Baronum ordinem Valvassores, id est, minores Capitanos, qui et proceres sive Ministeriales dicuntur, locum sibi vindicant, simplicem Militiam transcendentem. Crantzus in Metrop. lib. 1. cap. 2. *Sublimus nomen et Ministerialibus nunc acupantes, Nobiles se dicit volunt, non sit insinus nobilium gradus, Baronibus. Et lib. 2. cap. 11. Ministeriales sive, qui soli volunt hodie dici Ministeriales, cognoscunt urbani ac militiam conscripsi, quos etiam in ordinibus duxit, nihil minoris habentes. Sed posteriora secula distinxerunt ordinis militantium et urbicorum, ut iam non patiantur ab illos coquari: et quod est arrogantis, iam qui olim Ministeriales dicti sunt, aut feudatarii, nunc ambunt dici Nobiles. Sed coquunt eorum superbiam usus principalius scribanum, et omnium recte discernentium munera gradum singulorum. Primi enim Baronum inter Nobiles deputantur, inde Liberi domini, postea Comites, inde Dukes, quae appellat Papa Nobiles viros. Quid patitur Ministeriales, ut in hac Nobilitatis appellatione coquari querat Duci?**

Quod vero Crantzus, Ministeriales feudatarios fuisse aut affirmare preterea ex aliis Scriptoribus, praesertim ex Petro de Vincis lib. 3. epist. 5. adeo ut si fuisse videantur, qui certa et rata, ac pactis definiti obsequi dominis suis debent, ut apud nostros. Illos quo servientes fedatores vulgo dicimus, de quibus suo modi id est deseriptio colligere est ex Charta Contra Comitis Lutetianum, anno 1135. pro Monasterio S. Matthei Trevit. *Accepimus igitur per sententiam, quod equos eorum qui Ministeriales sunt et ius Ministerialium a predecesso-*

MIN

ribus suis integratae generis et conditio-
nis obtinuerunt; illi quid ad hoc officium
infodati sunt, circa annos octo et decim
festi in quadam prati, quod ad hunc
duducunt, et usque ad nonam sequente-
diei, vel quandoi Abbas ipsos Ministeria-
les detinuerit volunt, custodiunt, nullum
pabulum eis debetur. Ministeriales, si
cum uxore sua venerit, 12. panes, 6.
sextaria vini, ovem unam recipiunt. Si autem
sine uxore venerit, cum Abbatie ipse et
familii sui, qui duo tantum, vel tres esse
debet, comedet. Et sicut nullum predica-
torum Ministerialis a consilio et a
mena Abbatis in ipso festo acrius debet,
ita nullus eorum predictum seruitum for-
ris offendrum recipiet, nisi loco Militis
Abbatis deconcertere assistere et servire possit.
Ministerialis Ecclesie extra-
neam uxorem duxit, filii ejus predica-
tum servitum cum patre eorum, quia
Ministerialis Ecclesie non potest videlicet
habent, non habebunt. Femina Ministerialis
Ecclesie, si viro extraneo nupserit,
filii ejus propter conditionem matris
dicto seruitio non privabuntur, ipsi Mi-
nisteriales deposito aniculi chlamidei, vel
alterius supervestimenti, in Vespiris, in
Corno, in Missa subsequenti festi debito
cum reverentia Abbatis obsequio se offe-
rent. Abbas, si proximo die post festum
de negotiis priuatis vel communibus cum
Ministerialibus alia quam tractare voluerit,
sive non presentes, sive absentes fueri-
mus, abegit expensis eorum ipsos define-
bit. Si ad placitum venire non poterimus,
et Abbas eorum per essentia carere voluerit,
circa nonam in ipso festo rediudi-
cet propria singulis licentiam dabit. Hec
igitur de jure nostro, de jure Ecclesie, de
jure Ministerialium per sententiam nobis
relata, et assensu omnium comprobata,
Abbas et Fratribus atque Ministerialibus
petitibus, scripto commendauimus, et
Similiter prope Constitutionem de Mi-
nisterialibus Bambergensis Ecclesie
descripti Grotzterus in Divis Bambergensis

39. Qualis fuerit apud Germanos Ministerium Infedatorum status et conditio, fuse et aparte declarant Leges feudales Tecklenburgicas apud Ludewig. 2. Reliq. MSS. pag. 297. ex quibus, quod mihi praecipuum visum est, ex scribam: *Oto D. G. Comes in Tecklenburg. Notum ac omnibus quod jus nos habemus et Ministerialium nostrorum tale est. Propter est quod Ministeriales nostri infedatari ante eam. per nuntium nostrum infedatari ante eam. per dies ad nostri castri munitionem vocamus tenorem, tenebuntur et per quatuor septimanias residentiam in castro nostro facere eam propriis expensis, etc. Secundum est quod si fortior nobis vellet nobis inferre violentum, si de consilio Ministerialium nostrorum ipsi justitiam facere volumus, quamduum iuris ordinis hoc modo prosequinur, infedatari, nostri nobis corpore et bello servire tenentur, etc. Ministeriales vero nostri a nobis infedatari, si in necessitatibus sae nobis exhibuerint in seruitio nostro in nobis necessariis procurare tenemur, ... si vero ex detractione aliquicui Ministeriale nostri fuerit diffamatus apud nos, ad nos vocato et Ministerialibus nostris predictis, ipsam audiens tenemur, et secundum omnes contentiam causam ejus justi terminare. Si vero contrarium facere vellemus, defidatur poster per annum et diem in quoque loco, quod non nostro procurabit, Ministerialis cum suis iure et gratia apud non intercedentibus. Si vero his contentiam contrarium vellemus, in palatio Eusebiano, Osnabrugia*

per annum et diem est procurandus, Episcopo cum sua Ecclesia pro ipso jus et gratiam a nobis portantula, haec obseruantia disciplina quoniam in duobus predictis terminis, id est iustitiae et castitatis nostrae existabat, tali reverentia gratias nostram captando. Si vero Ministerialis nostre auctoritatis lumine et camerario dominio uxoris nostrae dicatur introitio, et super hoc fuerit infamatus et iure quo convenienter fuerit concutitus, bona que a nobis tenuit, libere ad nos rediunt et gratia nostra carabit. Item si erariunt nostrum absque camerario nostro introitio et ibi reprehensus fuerit, etc. Item si mortem nostram machinatus fuerit, vel in honore nostri depressionem conspiraverit, etc. Item si aulam imperialem ire disponivis, Ministerialis nostra pluribus vel paucioribus assumptis, ipso in expensis nostris exhibebit tenetum et in omnibus necessariis isdem: providere. Profecti vero in pedem alpium, et transalpate volumus, ipsa liberum est redire ad sua, nisi de bona voluntate nostra regit non voluntur. Si vero Ministerialis nostra aliquis violentiam ulli infamatus in quo quod parvum coram nobis fuerit, et quod ipsa in castro nostro recipere tenetur, et quidam iuri paruerint corpore ad robus jugare. In bonis vero hereditariis in quibus nancuntur nostri Ministeriales, quamdiu in cognatione sue genealogia vel mulier inventetur cui talium bonorum ius ex actio competere possit, hæc bona ad nos tanquam vacanciam redire non possunt.

37. De negotiis feudalibus non Ministeriali modo, sed et Nobilium ratione gnoscantur, atque iudicantur. **Charact.** Henrici Reg. Rom. ann. 1222. apud Butenkens tom. I. Troph. Briquet. Institut. libat. lib. 4 pag. 88. **Instit.** sententia sententiam est ibi, quod in iure Feudalium, quod in iure Ministerialium, quod in iure feudatarii, quis potest dicere possit, super feudi Nobilium et Ministerialium; exceptis tamen feodi Principiis. Adhuc sententiam est tamen quod quilibet Nobilis sue Ministerialium, feudatarius, a domino suo jure feudatarius, prima citatione ad quendam posset citari. Iterum si aliquis sive Nobilis sive Ministerialis aliquid Ducas de Tuce per net in feudum, ipse Duc eum citare potest super illo albedo.

38. Concessus etiam feminis Ministeriales titulus. Charta pro Monast. Altenburg. ann. 1237: *Berchtes Ministeriales imperii.*

Erant igitur Ministeriales non ex servis, ut hi de quibus agit Spec. Saxo. Etiam neque etiam ex his quos nobilis et Liberos vocantur vocabantur, sed ex Nobiliis, interiore ordine, immode per Liberos intelliguntur qui non autem libellem obligaverint. Unde post *Liberos homines vulgo recensentur in veteribus monachis*, descripti in libro de fundatione Monasterii tereti Gozencensis pag. 211. 218. Hist. Treveriensis pag. 225. tom. 12. Hist. Achieriani: *Convocata ad se Liberorum et Ministerialium multitudine gravata*, etc. Liber de fundatione Gozencensis. Monasterii pag. 225. *Fecit et hoc Ecclesiarum ipsius videlicet et Hildesheimensium, vecitigibus, et apparitoribus primus Ministerialis institutus, Liberorum hoinonia suscepit, et tunc illos quam istas, stipendiis Pratrum inveniebaciavit.* Hist. Archiepiscoporum Bremensium ann. 1337:

Respondebit humiliter se non eminere
Sanguine, divitiis, nec tamen egere:
Sed de medlocribus genitum sincere,
Qui sponte nobilibus multum servire.
Nobilitatis negro argumentum est, quod

pradivites interdum essent, quandoque etiam *Miles* fuerint. sed initio Ministerialium agit Liber Miraculorum. S. Ludgeri Episcopi Minimorum, num. 52: *Quidam Ecclesie Mindensis predives Ministeriales.* De *Militia* vero titulo, Charta Henrici IV. Imp. in Metropoli Salisburg. tom. 3. pag. 265. *Oferuntur vira Militares, qui dicuntur Ministeriales, cum praedisi et possessionibus suis, etc.* [Littera] Wichmanni Archiep. Magdeburg. apud Ludewig. tom. 2. Reliq. MSS. pag. 94. Miles quidam Conradus cognomina Schaph, Ministerialis Ecclesie Magdeburgensis manus quodam possidebat, diversum ab aliis quodam *Precepto Ecclesiastico B. M.* in cuiusceppe et foedali tenere. Historia Novissima Monast. apud Marten. tom. 3. Aeneas. 1. Monast. His itaque curibus subjecta familiae aristarice esceritur. Prima Ministerialis, que etiam *Militaris recta dicitur, adeo nobilis et bellatrix, ut nimis liberis conditioni comparatur.* Casuarus lib. 2. cap. 12. *Erat in proximo manens Miles quidam dives et honestus, Ministerialis fama Lib. 4. cap. 77.* Henricus de Wida Miles fuit dives, validus potens et nominatus, Ministerialis. *Henrici Dux Saxonum.* Sed et Ministeriales dicti interdum ipsi Comites. Metropolis Salisburgensis tom. 3. pag. 13. *Hi testes attributi sunt Percholdus Marchio de Andechen, et filius eius Percholdus Marchio Ministerialis eorumdem, etc.* [Carta Rudolphii Romanorum Regis anno 1277 apud Ludewig. tom. 4. Reliq. MSS. pag. 252.] *Monachus quoque, qui singulari annis acaritia exposcente, solebat renovari, in prejudicium commune habitatrorum ejusdem terre ex nunc volumini sine consilio communis Ministerialium majorum Stirie, per aliquem futorum Principum terre nullatenus renovari.* Ministerialis Austriae sessi inscribit Rigerus de Prant in Charta anno 1267. ibid. pag. 78. *Aha d: Ministerialis vice apud Goldastum tom. 1. Rerum Alemann. pag. 217, et Meiboom ad Levoldi Northovii Chronicon Marcianum pag. 40.*

Illis adde Johannem Georg. Estor qui Commenrium de *Ministerialibus* nuper editit, ubi quoque præstilo pro instituti sui ratione docuerat D. Cangius, fusori explicita lie, a quo monumenis undique collectis exornat. Vide præterea Schilter, in *Gloss. Teuton. voc. Dienen*, sive *Fürthil. librum de Ministerialibus*, Colon. ann. 1886 e libro et aliis quos enumerat Mittermaier. Princip. Jur. Germ. [50].

quidquid Papo filius Waldgery habuit in Ministerium in hoc Comitatu. Ade quae supra annotavitus de hac voc.

MINISTRALIS SERVUS, in Lege Bur-
gand. tit. 10. § 1. qui ministri loco
domino est.
MINISTRALIS FUNDI, Villicus, ni fal-
lor, seu Major. Hugo Flaviniac. in
Chron. pag. 245: Et cum columniaretur

tumos homines produximus, predicti
fundi servum qui pariter datum est, et
Ministrale ejusdem fundi nostri, qui
interfuit, etc. Tabularium Prioratus de
Domina in Delphinatum Ch. 174: Scien-
dom quoque quia in predicto manu
Domini Pontii, Humbertus Ferrolus Mes-
sianus habebat, etc.

MINISTERIALIS, Atticis, qui antiquus est ministerii, in Privilegiis concessis a Philippo Aug. Textoribus Stampens. anno. 1204 apud D. Fleurebas Hist. Bles-sens. cap. 29. pag. 183. Constituent... quatuor de probis Ministerialibus illorum per quos ipsi se justificabunt et emenda-bunt in que erunt emendanda.

Op-
cialis, quo Infra Synodus Celichytem
sis ann. 816, cap. 2. *Ubi Ecclesia edifi-
catur, a proprio diocesi Episcopo sanc-
tificatur, et ita per ordinem compedit,
sicut in libro Ministerialis habetur.*

1. MINISTERIALITAS. [Jus redicemam
seu decimatum charta apud Perardum
per decimam partem percipi-
plendi.] Vetus. Charta apud Perardum
in Burgundia. In quæ quoque erat suus
Ministrialis, qui decimatum redicemam
capiebat, ipsamque Ministerialitatem
totam liberam dedit, ut Canonici ad eam
suum Decimatorum ponerent. [Vide supra
Carlo et Menacioum.]

12. MINISTERIALITAS. *Jure Ministerialitatis tenere, ea conditio scilicet qua soient Ministeriales: ubi observandum a jure feudal distinguuntur Transactio inter Henricum Comitem Palatinum et Archipelegum Bremensem ann. 1219. apud Tolpericum Hist. Palat. inter Instr. pag. 61. **Ministeriales autem ipsius Palatinus...** bona, quia **hacenus a Palatino teneruerunt jure Ministerialitatis, in jure feudali ab eo reperiuntur.** Hoc est, si in falorum, quas ipsi prius ex ministeriis suis ratione salari percipiebant, eadem sub beneficiis seu fidei titulo eisdem deinde concessa sunt. Vide in **Ministerium.***

MINISTERIALITER. Virtute ministeriale Alpinosnus de Castro lib. 4. contra Hier. tom. 3. coh. Hispan. pag. 388. **Sacerdotis ceterum remittente Ministerialiter.** Deus vere peccata tunc renuntiavit. Vide infra Ministerialiter. [90] **Ministerialiter.** Ut ministerialis, in constit. Frider. II. imperial. ann. 1255. § 12. apud Pertz. Leg. tom. 2 pag. 318.]

Principum, idem qui *Castrenses et Castrensi*, de quibus est titulus in Cod. Justin. lib. 12. et in Cod. Theod. lit. 6. Vocabulū utriusque juris: *Ministeriani*, dabantur *fore a ministrando*, quia praeerant castris principum. *Ministeriani*, qui in mensa *Principis* ministrabant, Panciroli lib. 1. Thes. cap. 77.

MINISTERIARACHES, Inter ministros
princeps, in Mirac. S. Emmer. tom. 6
Sept. pag. 499, col. 2.

MINISTERIUS. *lexicov.* Minister
Suppl. Antiquarii.
MINISTERIOLUM, diminut. a *Minis-*
terium. Diploma Henrici I. Imper. ann.
1019, apud Marutor, tom. 2, part. 2, col.
144. Ut quædammodum illa *dominam*
nostre & *S. Mariam* constituerem heredem
eius proprio, ita et nos facimus de nostro
Ministerio publico, ne forte si aliqui
seculari concederemus illud, ea occasione
predicatio inaderenter res.
MINISTRUM.

MINISTERIUM, Abarus, mensa in qua
ocula reponuntur. *Gloss.* Lat. Gr.
abaci, *Delsice*, *Mνιστρία*, quod ad abar-
um stent *Ministri*. *Fulcuinus de Ges-*
is Abbatum Lobiens. tom. 6. Spicil.
Acher. pag. 573: *Comea cum conjugi in*
acratio Ecclesie mansitabat, et mensa.

in qua sacerdotissimum Domini corpus obsecrabitur. Ministerium calciamen-
tum et paterorum ecclesiarum effi-
ciebatur. Bernardi Mon. Ord. Cluniac.
part. 1. cap. 46 ubi de Officio congre-
gationis. Quo factu congregant omnes ante tabe-
lano scutellarium, quo alio nomine Minis-
terium potest appellari, quia quasi scute-
las ministerial, que loce super eam ser-
vantur. Si etiam appellant Credentiam,
seu mensulam juxta altare, in qua repro-
nuntur vasa ad sacrificium idonea.
Iussum antiqui Ordini. Cisterciensis cap.
22. 53. Interdum pro vasis ipsis. Lar-
pridius in Alexandre Severo: *Ducen-
taria librarum argenti pondus Ministerium*
ejus numquam transire Julius Africanus,
seu Abdias lib. 6. Histor. Apostol. Con-

aggregat runt itaque familiæ, et vas, et
Ministerium, et argentum, et aurum, et
Vide Ordinar. Ord. Premonstrat. cap. 4.
MINISTERIUM SACRUM, Ecclesiasticum,
Sacrorum vasorum, donariorum, et ornamenti-
mentorum, atque adeo vestimentorum
Ecclesie congeries et appatus, quod ad Dei ministerium hæc omnia conse-
crata sunt, ut ait Justinianus *¶ Sacre*,
Inst. de Rer. divisione, et Lex *Sancimus*,
Cod. de Sacros. Ecl. Victor. Vibilis *opus*
1. de Persicis Vandalis: Statim vi Deo

plenus et carus universo vase Ministerium aureo vel argenteo distractum, et libertate servitutis barbarica liberare, et præc. Infra. *Muti Proculum quenam in pro- tralvium Zeugmata, qui coarctaret ad curtos, Dhimi Sacerdos, ut primo ar- mis nudaret, et ita facilius invenire hostes callidius captiueret.* Concilium Valentini. III. ann. 855. cap. 20. *Thesaurus, sive Ministerium, vel ornamentum Ecclesiarum, sive Fulberti Carnot. Epistola tom. 2. Spicil. Acher pag. 890. Notan- dum quod B. Gregorius dicit, quia omni- nigravata est frustra Ecclesiastica Minis- teria, id est, candelabro, thuribulo, et cetera huicmodi reverenda. Hæc vero minora Ecclesie Ministeria; *vasa autem sacra et crucis excellenter* vocat ibid. idem Fulbertus. *Ita passim usur- pant Scriptores, Sixtus I. PP. Epist. III. cap. 2. Concil. Aurelian. III. cap. 28. Arvernense cap. 8. Paulin. Epist. 12. Gregorius M. lib. 1°. Epist. 60. lib. 2. Ind. 10. Epist. 27. 29. Ind. 11. Epist. 41. lib. 4. Epist. 8. Gregor. II. PE in Capitu- lariorum cap. 5. Avitus Vienensis Epist. 2. Martini lib. 1. Carm. 15. Gregor. Turon. lib. 2. Hist. cap. 27. lib. 3. cap. 10. lib. 11. 21. 26. 7. cap. 24. 1. de Mirac. cap. 86. lib. 2. cap. 7. lib. de Gloria Confess. cap. 22. Haligitianus in Pontin. cap. 7. Lediadus Lugdun. in Epist. ad Carolum M. Vita S. Desiderii Episcopi Cadurens. cap. 9. Othlo- nius lib. 1. de Vita S. Bonifac. Mogunt. cap. 23. Concil. Triburie. ann. 895. cap. 18. [Diurnus Romanus] cap. 8. tit. 9. Vita B. Anscharii sccg. 4. Rened. 2. pag. 84. Passio S. Phillipi Episc. apud Mabill. tom. 4. Aneala. pag. 186.] Anastasius in Vitis PP. pag. 3. 6. 12. 18. 16. 26. 27. 119. Flodoard. lib. 2. Hist. Rem. cap. 5. Aimoin. lib. 3. Hist. cap. 67. 71. Wladrus Abbas Flaviniac. In primo suo Testamento pag. 687. Lex Bajwari. tit. 1. cap. 3. § 3. etc. Vide Bal- dinum ad Optatum Milevanum pag. 37. Ceterum aurea illa fuisse, atque adeo pretiosa materiæ vase et ministerio ecclesiastico jam a primis Ecclesie incubantibus donum Idem Optatus lib. 1. Prudent. Hypn. in S. Laurent. etc. Adde Baron. ann. 803. etc.
• *Nostris Master, eadem acceptio-***

Inventar. ann. 1415. ex Cod. reg. 9842. fol. 490. r: *Item quatre Mestiers d'argent doré, pour maistre torches à servir sur table. Ubi candelaire significantur.*
MINISTERIUM, Instrumentum quod vid. Lit. missis. ann. 1355. in Reg. 84. Charthop. reg. ch. 170: *Cum Robinus papaverum. Ministerium pro tuendo de sua arteficio cum corneta tuis set... qui de suo ludebat Ministerio, etc.*
Vide infra Musterium 4.
1 MINISTERIUM CANONICUM, Quod a Canonibus prescribuntur. Capitul. Carolini M. ann. 801. num. 83: *Similiter et Comes faciat contra eum Episcopum, ut in omnibus illi adiutor sit qualiter intra suam canoniam Canonicum possit explere Ministerium.*

¹ MINISTERIUM DIVINUM, Missarum solennia, et alia que ad cultum divinum spectant. Capit. Karlomanni ann. 742. num. 2: *Servis Dei per omnia omnibus armaturam portare vel pugnare aut in exercitu et in hostem pergere omnino prohibutum, nisi illi tantummodo qui propter divinum Ministerium, Missarum scilicet solennia adimplenda, et Sanctorum patrocinia portanda, ad hoc electi sunt. Idem quod Ministerium Ecclesiasticum ibid. num. 4. dicitur.*

Ministerio. Districtus seu territ-
orium intra quod ministeriales et offi-
ciales ministerio superexercant. Capitu-
lare de Villis cap. 8. Ut judicis nostris
vimes recipient *natas*, que de eorum
sunt Ministerio. Cap. 9. Volumus ut
uniusquisque *judeas* in suo Ministerio
monstraverit. *temere habebat*, etc. Capitul. I.
Carol. M. lib. 2 cap. 18. Sicut in Capitu-
lis que de *hoc* re erat. *Ita Comitibus dedi-
cimus et quoniam Ministerio moneta per-
petuiter constituta est*. Vide Capitul.
Capitul. pro partibus. Sicut in
cap. 38. Capitul. ann. 802. cap. 21. 23.
28. Capitul. ann. 807. cap. 3. 21. 23.
11. Imp. anno 807. cap. 3. 4. Et
mimulas vett. cap. 90. apud Bignoniun.
Charitam Caroli C. in Chronic. Farfensi
pag. 688. et aliam Caroli III. apud
l'ghelliun tom. 4. pag. 594. Donations
Ecclesie Saltzburgensis: *Concessit ei
tributales de (in) suo Ministerio manentes*,
etc. Capitul. Radelchisi Principis Bene-
ventani ann. 851. cap. 1. *Quae evenit per
integra guastaldata seu Ministeria que
hui descripta sunt.*

nis Marscalli, quod non potest retinere equo reddere ratione Ministerii sui, nec reclamabit Mesterium iure hereditatis.
Vide Ministerialiter.

MINISTERIA, Officia minora. In Compte Thesauri Incipit, a 1. Jan. 1312, sublitt. Ministeriorum, describuntur Falconarii, Valteti Falconum, Venatores, Arcuarii, Carpentarii, Furcarii, Aviculariis, etc. Fit ibidem mentio Clericorum Ministeriorum, in quibus recensentur Clericus Panetarius, Clericus Scancionarius, Clericus Coquine, Clericus Fabricae, Officia servitorum, que Ministeria vocant, in Charta Willhelmi Abbatis S. Dionysii ann. 1174, apud Doubletum pag. 181. Ministeria domus ejusdem Monasterii, pag. 508. In Concil. Lateranensi ann. 1179, can. 3. Minoria Ministeria dicuntur Decanatus, Archidiaccontus, et alia que animarum curam habent annexam. Hinc o MINISTERIUM SILVAE, illius custodia Chartul. Celsinian. ch. 883: *Tradidissent leadam ferrum picaque, que exigeatur in foro Celsinensi; sed et Ministerium silvae, que vocatur Bormus.*

MINISTERIUM AMITTERE, pro ab officio amoveri, Gall. *Perdre sa charge.* Additio 4. ad Capitul. § 116: *Quicunque Vicarii, vel alii Ministri Comitum tributum quod inferendo vocatus majoris prestiti a populo exigere presumperit..... his quibus hoc nulli cum sua lege restituit, et insuper prestatum nostrum componat, et Ministerium amittere.* Capitul. Ludovici II. Imp. tit. 4. § 4. Similiter eorum (Comitum) ministeri si aliquem dimiserint, et propter eum Ministerium perdant.

A Latice loitur hauserunt Franci nostri vocem *Mester*, quam primitus Aula Regie ministris majoribus, postea quibusvis artificiis attribuerunt. [Itiner. Provincialibus artifice] etiamnam *Mesteriaux* vocantur. Almoinus lib. 4. de Miracul. S. Benedicti cap. 33. in idem rus advenaverunt altera mulieres, que textrix fungebatur officio. *Deinde habebat cooperativam, que ejusdem erat Ministerii.* Galii dicenter, qui estoit de même mester. [Charta ann. 1226, ex minori Chartular. S. Victoris Massili. fol. 106: *In quo (consilio) Potesas major et senior pars Consiliariorum et Capitum Ministeriorum presentes aderant. Occurrunt præterea in Litteris Johannis Reg. Franc. ann. 1360, tom. 3. Ordinat pag. 446.] Le Roman de Garin MS.: *Li Rois donra ses Mesters à servir.**

Allibi: *Bracconier mestre en fai li Rois Pepin, Les chiens li batte, cil volontiers les prist, Li Duxeliers richement en servi Col Mester, li Rois li retolt, Faconner mestre de ses oiseaux en fust.*

Le Roman de Jourdain de Blaye MS.: *Mar sera, mais en ma cort Despencier, Je vous doray assas autres Mesters.*

In Statuto pro Hospitalio Regis Philippi Magni ann. 1317. *Les Mesters jurront que ils tiendront sans entraide cette Ordinance.* Et mox: *Par celle Ordinance li Rois n'entend pas à nul de ses Mesters ou de ses Officiers ou servans à faire, donner congé, etc. Atque hinc capienda Mesterii vox in Charta Odonis Abb. S. Dionys. ann. 1280, quam Gallandus in tract. de Franco alio pag. 351, non percepit: *Mattheus dicebat se esse Cambellanum Abbatis B. Dionysii de jure Mesterii quod tenet in feodum ab Abbate S. Dionysii, etc.**

Neque res est omnino insolens, Mesterium seu officium titulo feudi con-

*cessum: preter allatum enim exemplum, occurrit in Chartular. S. Vandreg. tom. 1. pag. 707: *Ratione Ministeriorum que habemus fedatiter in Abbatis S. Vandregedilli.* Ejusdem notios, quod legitur in primo apographo Tabulari Justiniani Monast. fol. 417: *Littera Roberti Pepin et Matildis uxoris sue qui vendidit nobis quodcumque habebant in domo nostra ratio cuiusdam Ministerii.* Vox Italiam etiam nota: *Memoria Pontificatus Regis, ad ann. 1272, apud Murator. tom. 8, col. 1235: Dominus Studius de ciuitate Florentiae, factus fuit Potestas Reginorum per artes ciuitatis Reginorum, sive per societas Ministeriorum.* Chron. Parmense ad ann. 1387, apud eundem tom. 9, col. 812: *Ministeria et artes ciuitatis Parmae, etc. Legitima et honesta Mesteria, ta Charta Massili. ann. 1244.**

MINISTERIUS, Eadem notio. Chron. Parmense ad ann. 1279, apud Murator. tom. 9, col. 791: *Omnis Mesteria de Parma a maiore usque ad minorem inveniunt ad dictam figuram cum paleis et canelli.*

MINISTERIUM, in Charta Eduardi III. Reg. Angl. ann. 1331, apud Rymer. tom. 4. pag. 496: *Cum Johannes Kempe... textor pannorum laneorum, infra regnum nostrum Angliae causa Mesteri sui iniici exercendi, et illos, qui inde addiscere voluerint, instruendi et informandi, accresceri moratur, et quosdam homines et servientes, et apprentices de Mesteri illo secum adduxerint, etc. Vide eundem Rymer. tom. 5, pag. 246.*

MINISTERIORUM CAPITA, Gallice *Chefs de mœurs.* Charta ann. 1251, ex Schedis Pr. de Mazzauges: *Quod universo Consilio tam generali, quam Capitum Ministeriorum Arelati ad sonum campanæ in aulam palati Communis Arelati more solito congregato. Nullibi vero fuisus descriptur quae ad Ministeriorum Capita spectabunt quam in Statutis Massili. presertim cap. 10. lib. 1. cui titulus: De Capitibus Ministeriorum eligendis. Centum quotannis inter artifices probatos seligebantur viri, quibus licet utratur ad sonum campanæ conveniens, et de negotiis civitatis tractarent. Exinde eis ipsi melius visum fuerat Rectori congregandum deferebant. Discordias civium cedebant, scandala coercere tenebantur ex solemnis iuramento. Consule, si placet, Statuti laudata. Non minoris dignitatis erant qui eodem nomine consobrini apud Arles. Iis proprium fuit sigillum quod nobis exhibet Petrus Saxius in Pontificio Arelat. pag. 276, in cuius parte altera efficitus leo cum hac inscriptione: *Nobilis imprimis dicti solet ira leonis: in altera vero urbs Arelate conspicitur cum hisce characteribus: Urba Arelatensis est hodus hostis et enisis. [9] Urbis. Arelates sigillum est: quod vero indicandum erat, exhibet Saxius ibidem, pag. 277, cum hac inscriptione: *Capita Mistrorum, contracte pro Mistrorium.***

MINISTERIUM INTROITUS, Quod ab artificiis aliquam artem invenientibus exsolvit, Gall. *Droit d'entrée de mester.* Privilegia concessa a Philippo Aug. ann. 1294. Textoribus Stampens, apud D. Fleury. Hist. Blesensis, cap. 29, pag. 133: *Quotidianus omnes testores... tam de collecta summa de omni demanda et introitu Ministeri.*

MINISTERIUM, Benefici seu feudi species, que sub certi obsequi ac servitio conditione concedebantur. Lambertus Ardensis pag. 176: *Cum Arnoldus Marcinensis terram, que in Ministerio, sive in Castellaris Brugensem... sibi a Bal-*

*duino fororio suo jam mortuo exciderant, et configerant, etc. Charta Eustachii Comitis Bononiensis ann. 1122: Terram quam B. Bertinus infra Ministerium de Meri possidet. Alio Philippi Marchionis Namurensis ann. 1210: *Cum calumnia regi quendam terram justa mare sitam in Castellania Gandens sub Ministerio de Hulsi.* Charta Theodorici Comitis Flandris. ann. 1147. In Tabulari Monast. S. Bertini. *Et quoniam Ministeria villarum S. Bertini multas et magnas injicias septem in suis Ministeriis faciunt, homines Sancti deprendendo contra voluntatem Monachis procuracionem ville habent, et sine iudicio scabinorum coacti petitiue ferendo, et plusquam decimum nummum de placitu que ad Abbatem pertinent. Ecclesiæ tenetor auferrando, etc. Mox. *Eam legem de ceteris Ministerialibus Ecclesie legendarum auctorizamus, ut scilicet nullus corvus vel per hereditarium successionem vel in feodum habeat suum Ministerium, nec alio modo quam Abboti vel Ecclesiæ dare placebit, et Ministerialis de preparacione decimum nummum tantum secundum prestatam conventionem de placitu jure suo accipiat.* (Chron. Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 590. Portionem de Ecclesiæ S. Marie in Asiniano infra Ministerium de Ulno... et in fundo Torellano infra Ministerium de Clentis. Hist. Beccensis Monast. MS. pag. 485: *Concessit in perpetuum elemosynam... in Ministerio de Strutari totona campum de Willewilla.* Mesters vocant Flandrenses, apud quos nota quatuor Flandrigi Ministeria, *les quatre Mesters de Flandres* lia.**

MINISTERIUM accipitur pro Vicaria, seu districtu Vicarii, in Tabulari Conchensi in Ruthenis, Ch. II: *Similiter in aliis locis in pago Artintia, in Ministerio Ateracense cedo villa mea, etc. Infra: Similiter in aliis locis in pago Arvernic, in Ministerio Cartladense in vicaria Arpajonense hec est villa mea que vocatur, etc.* Ch. III: *Et sunt ipsas vineas in pago Ruthenico, Ministerio Dunense, in loco quem dicunt Vermecaleme. Quod vero ministerium hoc loco, in Ch. II. Vicaria appellatur: Et ipsa vinea in pago Ruthenico, in Vicaria Dunense, in loco qui dicitur Vermecaleme. Occurrit passim in hoc Tabulario.*

MINISTERIUM, Villa, praedium rusticum. Constituto Ansegisi sicc. 4. Bened. part. I. pag. 610: *De Ministerio Rotunditione fabarum modios tres, pisorum modios quinque.*

MINISTERIUM DECIM. Idem videtur quod Ministerialitas 2. Charta apud Stephan. tom. 3. Antiqu. Bened. Picav. MSS. pag. 555: *Dimicte etiam hor quod in terra de Jugul habebant, id est, accipiebam decimum, et viningam meum retrodecimum, dimicte Ministerium jugus decime, et divisa retrodecimum.*

MINISTRABILITER, Virtute ministeriali. Conc. Armeniæ ann. 1342 apud Marten. tom. 7. Ampl. Collect. col. 330: *Ministrabiliter datum est a Deo ministeris Ecclesiæ dimittere peccata.* Vide supra Ministerialiter.

MINISTRALIA, Ministrallus. Vide supra Ministeriales.

MINISTRALES, MINISTRALIA. Vide supra Ministeriales.

* 1. MINISTRALES CONTRATARUM, apud Bononienses, alias viciniores gentes, appellabantur Magistri viarum, quibus tota ipsa tuendi ac custodiendi cura commissa erat. Duo singulis duabus mensibus pro qualibet via eligebantur per suffragia ab incolis vicinalis.

Qui Ministeriales duas vel plures vigillas seu guiaitores eligebant, ut noctu propriam viam invigilarent, ne vastaretur aut furtis patret. Stat. Bonon. ann. 1250-67, tom. III, pag. 128-129: Statuimus quod in qualibet contrata sint Ministeriales, qui eligantur ad brevia a vicinis illius contrata... et ita debent provideres predicta singulis duobus mensibus eorum, donec Ministeriales duraverint... et dabant eligere duos guiaitores vel plures ad voluntatem vicinorum suorum, qui custodiunt capitulum de nocte, et recipiant quod ipsi guiaitores bene facient guiam... Et paulo post: Addimus huc statuto quod dicti Ministeriales teneantur accipere bonam et yadearum securitatem a dictis guiaitoribus de data custodia facta per integrum annum; et securitas eorum teneatur. Comuni feudum vestitum a dictorum... et securitates non essent huius Ministeriales, qui eas caperint, teneantur. Comune teneat securitatem. De quibusdam aliis eorumdem officiis munib[us] vide op. cit. tom. III, pag. 747. [FR.]

* 2. **MINISTERIALES NUNCIORUM.** Qui nuntia perferbant habeant quidem propios Ministeriales, qui eligebantur inter sepe per suffragia eorum potestatis judice, vel tabellone, bimestre erat eorum officium, nec in eodem anno iterum sumere fas erat. Stat. Bonon. ann. 1250-67, tom. III, pag. 99: Et addimus quod Ministeriales Nunciorum... debent eligi ad brevia inter eos eorum judice protestis, vel ejus notario, et predicti Ministeriales debent mutari singulis duabus mensibus, et qui semel fuerit Ministerialis non amplius in eodem anno posset esse; et tom. I, pag. 227: Et si eis Ministeriales Nuntiorum bona fida inquit, cum socios meos, et scrutatoris de exercicio officii possint, et si a iugum invenero delinquentem contra suum officium potestas eadem die manifestabo, et potestas publica dicere teneatur. [FR.]

* 3. **MINISTERIALES SOCIETATUM ALTIUM ET ARMORUM** appellabantur Bononiæ qui ipsi Societatis prepositerant. Eligebantur per suffragia ad universo Collegio, et semestre erat eorum officium. De ipsorum numero, conditione, munere at privilegiis vide plurim in Stat. Bonon. ann. 1250-67, tom. III, pag. 892-897, sub Rubrica: Quot Ministeriales habeat quilibet Societas aratum et armorum, quanto durare debent, et quando cessare. [FR.]

* 4. **MINISTRALIS.** Operarius, artifex. Testament. Beatricis de Alboresia ann. 1367, apud Marten. tom. I. Anecd. col. 1521: Sartores, drapiferi, sutori, et alii Ministeriales, quibus forte secundum eorum labore tenemur eidem, vel aliquoties in retinendo laborem de eis que emuntur ex eisdem.

* 5. **MINISTRALLISSA.** Femina ministerialis, in magn. Chartul. S. Vict. Massil. pag. 1080. Vide in Ministeriales pag. 419, col. 1.

* 6. **MINISTRALLUS.** Idem, ut videtur, qui sive *Bajulus* dicitur, qui filiorum Principis educationi praeficiebatur. Littere Edwardi III Reg. Angl. ann. 1345: Cum Garsus de Cyvill, Ministerialis illustris Infante primogeniti Regia Castelle, qui nups est barribus Ispanie in Angliam, ob aliquam causam vellit, jam ad eisdem in comitatu Johanna, filia nostra carissimam celebriter redditurus, etc. Vide *Bajulus* 2.

* 7. **MINISTRANTIA.** Hierotheca, arcula in qua reconduntur Reliquias. Acta S.

Wernheri Mart. tom. 2. Aprilis pag. 707: Quae argento recondita super epiphium querinum cerebatur, que nunc in pretiosa Ministrantia, carnea... Christi ostenditur fideliibus. Vide *Ministrantia*.

1. **MINISTRARE SACRAMENTA.** Gall. Administrare les Sacremens; quibus verbis munia quae ad parochum spectant designantur. Charta ann. 1250, tom. 2. Hist. Ecc. Meldens. pag. 153: Quod Canonici S. Nicholai possunt et debent Ministrare personis inferius annotatis, et nullis aliis, videlicet Vicecomiti et ejus familiis... universa et singula Sacramento sive sacramentalia.

* 2. **MINISTRARIA.** pro Ministerium, Supplex ecclesiastica. Vita S. Desiderii Episc. Cadurc. Jam vero in altaris Ecclesie Ministeraria, dici non potest quantum se futuri, quantaque fecerit, quam numerosa, quam pulchra, ... candeabra respondent. Vide supra in Ministerium.

* 3. **MINISTRATIO.** Ferculum, missus. Papras: *Fercula*, pluraliter, ministratio epularum. Chrodegangus in Regula canonorum Metensis cap. 22. Edit. Labbel: *Palmumentum vero ad Sextam: cunctum in tertio Ministracionem unam, et Maria una accipiat; et si cibaria non habent, tunc una Ministeriales de carne at lardo habent, etc.*

* 4. **MINISTER.** parum dissimili notione, pro distributione scilicet eleemosynarum, in VIT. SS. Mas. et Cod. 28. S. Vict. Paris. fol. 11. v. col. 1. ubi de S. Steph.: *La cause de ces mormurement peut estre entendue double; ou car celes (veuves des Genilis) n' estoient receues ni Ministeri; ou car elles estoient grevées plus que li autres et consideraient Minister. Que verba de sunt ex Act. Apost. cap. 8. v. 1: Factum est murmur Græcorum aduersus Hebrews, ex quo despicerentur in Ministerio quotidiano vidue eorum. Ubi textus Grecus: οὐ τοις δοκεῖν.*

* 5. **MINISTRIES.** Qui instrumentis musicis canit. Comput. ann. 1478. Inter Probat. tom. 8. Hist. Nem. pag. 341. col. 2: *Et primo solerentur Ministeris sonantibus, tam in portando panem caritatis, etc. Vide supra Monasterius.*

* 6. **MINISTRILIS.** Fidicen. Gall. Joueur d'instrumentis. Epitome Constit. Valentin. tom. 4. Concil. Hispan. pag. 180: *Nec aliquis ejus (capellis) singulari cantor seu Ministerialis de cetero non posset illi tempore diebus festis nec sacerdis die noctis cantare... Predicti cantores et Ministeriales appartenient per eum qui a populo designabuntur. Vide Ministeri.*

* 7. **MINISTRIX.** Terpsichore, in vett. Glossis. * 8. **MINITOR.** Fosser cunicularius. Gall. Mineur. Epist. Anonymi de capti urbis, etc. Vide supra Monasterius.

* 9. **MINOFLEDO.** MINOFLEDUS. Capitula ad Leger. Alamannor. cap. 42. Edit. Baluzi. *S. Baro fuerit de Minofledis, solvatis sol. 70. Si nomen Alamanus fuerit, 200 soli componatis infra: Si femina Minofleduis fuerit, solvatis soldatis trecentos viginti: si mediana fuerit solvatis solidos quadringentos: si prima Alamania fuerit, solvatis soldatis quadringentos octoginta. Cap. 89: Si quis alterius infans Minofleduis fuerit, 3. soli componatis, mediana fuerit, 6. soli, componat: si mediana Alamanus fuerit, 12. soli, componat. Sic Minofledus fuerit infimus hominum status spud Alamanos, ex compositione ratione. Manet vocis vestigium in Albofledi sōore Chlodovei I. Regis Francor. spud Gregor. Turon. lib. 2. Hist. cap. 81 de cuius obitu existat Epistola S. Remigii Archiep. Remensis.*

* 10. **MINOLIUM.** pro Mixtolum, Miscelum frumentum. Charta Ludov. Jun. ann. 1142. in Tabul. Maurign. : *Concesserunt duos modios et dimidium boni Minoliis de decima et campiparte granchie sua de Bello-videre. Vide Mixtum 2.*

* 11. **MINOR.** Fosser cunicularius. Vide Minare 8.

* 12. **MINORANTIA.** Jactura, damnum, ab

ex eodem Testamento: *Quicquid remanerit inde ad comprehendendum persolvatur de Minoriis, et de Villa-magna, et de Bruna, et de Avena et de Teddes. Jam superest ex ipso autographo genuinam lectionem accipere.*

1. **MINNA.** Glossa Iconis Magistri ad Prudentium lib. 1. In Symmachum:

Ardor, amor. Minna. Alibi: Furores,

Monna, Rursum: ignem, ardorem, Minna.

Theutonibus minnen, est amor, dile-

gere, atque adeo veneris voluptibus

fieri, amare, amori litare, maxime su-

perioribus Germanis, ait Killanus. [Inde-

f. Gall. Mignon.] In Sacramento populi

Theotisico apud Nitardum lib. 3. In re-

des minna, exponit in Romano, pro

Dor, amur, id est, pro Del amore. Glossa

Keronis: Amor, Minna. Amori, Minna.

Vide Freherum in Expositione federis

Inter Ludov. et Carolum Reges.

○ Grimm. Mythol. German. pag. 36.

Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 2.

col. 71.]

2. **MINNA.** pro minia, Mensura fru-

mentaria, Gall. Mine. Charta ann. 1177.

apud Thomasserus Consuet. Bituric.

pag. 73: *Recipiamus de manu ejusdem*

Prepositi de unaquaque domo ubi boves

fuissent. Minnam. Vide Minea 8.

* 13. **MINNARIUS.** Morio, stultus, malus.

Glossa Isid. ad quas Greivius: leg. Mi-

narius ex Scholiaste Juvenalis ad Sat.

6. 275: *Tu ibi tunc, curruca, places. Curruca Mimarii stupidum nomen finxit. Quia*

femina questu frequenter fallitur, cum

agit et personam mariti. Vulcanius malit:

Mimarius, maritus, stultus. Ulcumque

tamen posse retineri Minarius opinatur Martinus, adeo ut sit vox a Gall.

Mine, gestus: moriones enim sunt ges-

tuosi. Nec sanior vox Ninnarius, cuius

uxo machatur et tacet, in Gloss. ejusd.

Isid. Ninnarus, Papiae et Johan. de Ja-

nia, a quo Ninnarius, couz c'est de qui

se femme fait avoutrerie, in Gloss. Lat.

Gall. Sangerm. Sed his locis Mimarius

legendum censem iterum Greivius. [Vide

supra Minarius 4.]

* 14. **MINIO.** f. pro Minio, Minum. Gall.

Vermillon. Acta Mass. Inquisit. Carccass.

ann. 1308. fol. 94. r: *Ostenderunt mihi*

quendam librum valde pulcrum et cum

obtima littera Boponiensi, et probitame

illuminatione adhuc et Minone. Vide

Minio 1.

* 15. **MINOFLLEDUS.** MINOFLEDUS. Capitula

ad Leger. Alamannor. cap. 42. Edit. Baluzi.

S. Baro fuerit de Minofledis, solvatis

sol. 70. Si nomen Alamanus fuerit,

200 soli componatis infra: Si femina

Minofleduis fuerit, solvatis soldatis trecentos

viginti: si mediana fuerit solvatis solidos

quadringentos: si prima Alamania fuerit,

solvatis soldatis quadringentos octoginta.

Cap. 89: *Si quis alterius infans Minofle-*

duis fuerit, 3. soli componatis, mediana

fuerit, 6. soli, componat: si mediana Alamanus

fuerit, 12. soli, componat. Sic Minofledus

fuerit infimus hominum status spud

Alamanos, ex compositione ratione.

Manet vocis vestigium in Albofledi sōore

Chlodovei I. Regis Francor. spud

Gregor. Turon. lib. 2. Hist. cap. 81 de

cuius obitu existat Epistola S. Remigii

Archiep. Remensis.

* 16. **MINOLIUM.** pro Mixtolum, Misce-

lum frumentum. Charta Ludov. Jun.

ann. 1142. in Tabul. Maurign. : Conces-

serunt duos modios et dimidium boni

Minoliis de decima et campiparte granchie

sua de Bello-videre. Vide Mixtum 2.

* 17. **MINOR.** Fosser cunicularius. Vide

Minare 8.

* 18. **MINORANTIA.** Jactura, damnum, ab

Italico Minoranza. Barthol. Scribe Anna. Genvens. lib. 8. ad ann. 1242. apud Murator. tom. 6. col. 494: *Auditio itaque quod Guiselimus Spinula filium suum ad Imperatorem mandaverat, ut damnnum et Minorantiam Communis Janus tractaret.* Ibid. ad ann. 1244. col. 509: *Intendens quotidie super Minorantam et offensionibus Communi Janus faciendas. Vide Minornatio.*

1. MINORARE, Minores, Papie. vett. Glossae: Minor, barro. Glossae Isonis Magistri: *Decus, decurta, vel detruncata, Minoratus.* [Gloss. Lat. Gall. Sangerm.: *Minorare, amoindrisier, faire diminuer; Minorar, amoindriser, faire diminuer, etc.*] Capit. de villis Cardini M. tit. 28: *Ei, ut dimittitur, hoc minatur et curvatur non Minorare. Edictum Pistensis anni 20. Provideant ne illi, qui primum concurvatur carnem per generalia aut vinum per sextaria vendunt, adulterare et minores possint. Quo si inventi fuerint adulterare vel Minorare, ut supra diximus, etc.] Vita S. Virgili Episc. Arelat. Nihil de nominis sui proprietate. Minorans, dux vigil permanit in opera, etc. Epist. Gregorii IV. PP. ad Episcopos Regni Francorum. *Eo quod, ut dicit, pertineat ad injuriam ac dehonestationem Imperialis potestatis, et ad Minorationem et reprobationem nostre auctoritatis. Aurora: Majestate Patri Patre Minorar, sum.* Chron. Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 681: *Quibus auditus maxime doluit et ingenuit; et quasi mente Minoratus, quia factum emendare non poserat, etc. Oberli. Canculari Annal. Genvens. lib. 2. apud eundem tom. 6. col. 291: Et ne tamen videar Rempublicam minus diligere, quam quondam dilexerim, et responde arbitrio aliquatius Minoratus, etc.] Occurrit in leg. ult. D. de Serv. export. (B. 7.) apud Saxon. Gramm. lib. 2. et non semel in sacris libris. Nostris Gallis, Ameriner, eadem notione. Assisi MSS. Hierosolymitanus cap. 41: *Sans rien accroître ne Amermor. Cap. 135. Ne poëst il Amermor le pris que de la valeur de la besté. [Amenuiser, eodem significatu. Le Roman de Vacce] MS.:***

Mes se il Rois m'loit de que que soit bolant, que du don qu'il me fait m'loit Amenuisant.]

1. MINORARE PLACITA. Vide Majorare 2. MINORARE Fodinam aperire. Charta Oliver. abb. S. Remig. Senon. ann. 1311. In Reg. 47. Chartoph. reg. ch. 127: *Dicitus Janianus emperor et ejus socii... in toto petia memoria... poterunt facere Minorari, et de mina ferrum fieri scilicet contradictione aut usurpatione vel Minoratione recipere.* Diploma Conradi II. Imper. ann. 1027. apud III. Fontanum in Antiquit. Horte pag. 388: *Principia ergo jubemus, ut nullus Dux, Marchio, aliquam Minorationem facere possit.* Idem occurrit in Charta Henrici III. Imper. ann. 1040. Ibid. pag. 388. Vide Minoratio.

2. MINORATIO. Glossae Isonis Magistri: *Dispensia, pericula, Minorationes. [Capitul. Caroli Calvi ann. 844. num. 8: Si mul etiam precipientes intingimus, ut nullus hominem... aliquam Minorationem contra legem facere audeat. Preceptum Ludovici Imper. memoratum in Charta ann. 1024. apud Baluz. in Append. ad Capitul. col. 1546: Sed licet... decimas ab eis sua Ecclesia debitas abque cuiuslibet contradictione aut usurpatione vel Minoratione recipere.]* Diploma Conradi II. Imper. ann. 1027. apud III. Fontanum in Antiquit. Horte pag. 388: *Principia ergo jubemus, ut nullus Dux, Marchio, aliquam Minorationem facere possit.* Idem occurrit in Charta Henrici III. Imper. ann. 1040. Ibid. pag. 388. Vide Minoratio.

3. DEMINORATIO. Charta Ludovici II. Imper. pro Ecclesia Volaterrana apud Ughellum: *Ecclesia variae a nonnullis*

occupatoribus invasiones atque Deminorationes sub occasione libelliarum, etc. * MINORENNIS, Minor annis, minor natu. Excerpta ex opere Johannis Rhode Archiep. Bremensis apud Leibnit. Script. Brunsvic. tom. 8. pag. 270: *Gherardo de hanc luce subtracto, Henricus de Schwarzenberg quia Minorensis, in administrationem eligitur. Nostris Mainenit. Le Roman d'Orger le Danois MS.:*

*La biasté de sa mer accoste
Blanche fr., et vermeille, et blonde...
Or vous dirai de la Mainenit, etc.*

* Meindre d'age, in Chartul. S. Benign. Divizion. *Ce sont les personnes notables et scélérates qui furent presentes à Dijon le 17. jour de mois de May l'an 1350, quant messire Jehan de Vescace duc de Normandie, à cause dou bâti de Philippe de Bourgogne Meindre d'age, repris de frère Pierre abbé de S. Benigne de Dijon, etc. Merme d'age, easdem exceptione, in Assisi. Hierosol. cap. 87: Ci d'au que por teneure que l'on fice de héritage de Mermia. Mais se il avient que celui qui requiert héritage a été Merme d'age, etc. Merme, nude, pro Moindre, minor, Ibid. cap. 218. Vide Minoratio 1.*

MINORENNITAS, Minor et pupillaris etas, ex Gal. Minoritæ d'ans. Magnum Chronicon Belgicum ex Chron. Traject. Episc.: *Dispensatio super Minorenitatem annorum. Vide Majorenne.*

1. MINORARE. Instr. ann. 1381. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 1336. Charta Friderici I. Imper. ann. 1156. inter Probat. jur. domus Bavar. ad regna Hungar. et Bohem. pag. 5: *Insuper potest idem dux Austria, quando impugnatus fuerit, ab aliquo de duello, per unum idoneum, non Minorenitatem macula detentum, vices suas prouersus supplice.*

1. MINORES. Posteri. Glossae antiquae MSS.: *Futuri, juniores, Minores. Alibi: Minores, juniores, futuri, posteri, nepotes. Turtius Rufus Asterius Quintus V. C. Exconsul ordinarius atque Pautius:*

Utrius ob meriti cuncti perire Minores, Salvator cuncti unius ob meriti.

Gloss. Gr. Lat.: *Metayavtorpoi, Minores, singulare non habet. Charta Chlodovei I. Regis Fratrum apud Roverium in Reimo pag. 29: Ut et non nostrum succedit. Rerum, neque cum viris, nec cum Minores, nec ullus quilibet de judicaria potest, etc. Alii Siegeberi Regis Franch. apud Bollandum I. Fabr. pag. 284: Cum ipsa venia dominica, que dicitur Arma, cum Probardo, Babone, vel Minoribus eorum, qui ibidem servire videntur. Vide Junior.*

MINORES. Nulla dignitate conspiculi, qui inde promiscue Minores et private personæ dicuntur in Legi Wilsigoth. lib. 12. tit. 1. § 2. *Minores personæ in Legi Burgund. tit. 2. § 2. Aleman. tit. 39. § 2. Balwar. tit. 2. cap. 8. § 3. tit. 6. cap. 1. § 3. Capitul. Caroli M. lib. 1. tit. 186. (o 207) Minores homines, in Legi Balwar. tit. 2. cap. 4. § 4. Minimi homines, in Legi Longob. lib. 1. tit. 9. § 21. (o 210) Lutpr. 62 (6. 9.) Vicini majores vel minores, in Capit. Caroli C. tit. 12. § 18. Vide Homo.*

MINOR NATU, Eadem notione, cui opponitur major natu. Gregor. Turon. de Gloria Confess. cap. 28: *Quale excidium Arvernae regione Rex Theodosius maior, cum neque majoribus, neque Minoribus natu, aliquid de rebus propriis*

est relicum. Statuta Davidis II. Regis Scotia cap. 11: Si quis major natu vel Minor Curiam Regis advenit, etc. Cap. Car. M. lib. 8. § 230. [no 302.]: Ut Minoris qui majoribus irrogaverunt injurias, corceantur. Infra: Si quis tumidus vel consumelius excederit in majorem natu, etc.

2. MINORES, Religiosi Ordinis S. Francisci, qui sectatoribus suis id nominis indidit, Regula a se scripta cap. 6: *Nullus vocetur Prior, sed generaliter omnes vocentur Fratres Minores, et alter alterius lavet pedes. Matthæus Westmaston. ann. 1207: Sub his diebus Predicatorum, qui appellati sunt Minores, facientes pietatis exercitum repiecerunt, etc. Conradus Abbas Usperg. ann. 1219: Dominus Papa in loco ipsius (pauperum de Lugduno) exsurgens, ter quosdam, quos te appellabant Pauperes Minores, confirmavit. Moi hi tamen postea attendentes quod non nunquam nimis humilitate nomine gloriationem importat, et de nomine propriatis, cum multi eam frustra suadent, apud Deum vanius inde gloriantur, meruerunt appellari Minores Fratres, etiam Minores pauperes. Apostolice sedi in omnibus obedientes. Adde Jacob. de Viatico in Hist. Occidentali cap. 38. ei que congressit Waddingus.*

1. MINORIA. Vide Minum.

1. MINORIFICATUS. Minutus, diminutus. Richardi de S. Germano Chron. apud Murator. tom. 7. col. 971: *Tandemque cum Minorificato exercitu in Allemanniis reversus est.*

1. MINORISSA, Virgo Deo sacra sub Regula S. Clares, Gall. Cordeliers, vel les filles de S. Claire. Charta ann. 1204. apud Rymer. tom. 2. pag. 664: *Dare possum et assignare dictie nobis in Christo Abbatissas et sororibus Minorissas, Ordinis S. Clare, etc. Testam. Johannis de Nevill, ann. 1386. apud Madox Formul. Angl. pag. 427: Item D. Eleanore sorori meae Minorissa, ad emendacionem domorum S. Clare extra Algata London, c. marcas. Item Elisabetha. filia mea Minorissa ibidem, XL. marcas. Vide Minorissas.*

1. MINORITAS, Pupillaris etas, Gall. Minorite. Nicolaus de Jamsilla de Gestis Friderici II. Imp. apud Murator. tom. 6. col. 498: *Destruxit autem quasdam civitates, alias tempore Minoritatis sue, alias postquam sibi rebellaverant. Ese in Minoritatis, sed alterius tutela esse, in Epist. Caroli IV. Imper. ann. 1355. apud Budew. tom. 5. Reg. 45. MSS. pag. 451: *Domus admodum assensum in Minoritatis constituti, cum serenissimo Princeps D. Joanne Regis Francie illustri. Vocabul. Juris utriusque. Minor, est qui nondum impetravit nigissimum quantum annum. Notitia olim Merme d'age. Minor statim Assisiensis Hierosol. cap. 37: Mais si il avient que celui qui requiert heritage a etat Merme d'age, en tant que l'autre l'a tenu, et il dedans l'an et jour apres ce que il fu en son droit age est venu en sa requete, bien peut requerre l'heritage, et de tant de temps comme il fu Merme d'age, la teneure de son adversaire.* Li grigres.*

2. MINORITAS, Defectus, decrementum. Chartular. Abbatis Boni-loci apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 82: *Ita scilicet quod si summa ejusdem decimæ quingenitorum sexariorum fuerit, Minoritas de reliqua terra suppleatur.*

* Stat. pro arte pannif. Carcass. renovata ann. 1468. In Reg. 20. Chartoph. reg. ch. 121: *Removetur caput sive*

signum colonis a dictis pannis per dictos suppositos, propter solam brevitatem seu Minoritatem ponderis ipsorum.

1. MINORITATIS OFFICIIUM, Parvum officium B. M. Synodus Valent. ann. 1590. tom. 4. Concil. Hispan. pag. 471: *Officium Minoritatis B. Mariae dum dicitur in choro, semper chorus siet.*

2. MINORITAS, Conditio seu dignitas minor. Bulla Innoc. IV. PP. pro Premonstr. : *Secundum maiorem vel minorem elevationem et personarum numerum, pro majoritate vel Minoritate personarum, predatorum, etc.*

3. MINORITAS CAUSE, dicitur de re minoris momenti et ponderis. Locus est supra in *Majoritas*.

4. MINUTUS, Mensura frumentaria, dimidia pars mina. Charta ann. 1248. in Tabular. Sangerm. : *Oneratum ut dictum, 90 denarii capitale census, tribus Minutis orenas Tabular. Monast. Montis Mart. ann. 1324. Item duodecim pauperibus mulieribus videtur..... culibus legavit unum Minutum bladi. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 69: *Par solvent unum Minutum bladi dictius monachis Chartul. Kemperle. Minot frumenti et tria numera pro consuete Minot bracasti, in quibus annis. Vide Adi. quatinus monstrarum l. v. Modius 2.**

5. MINUTARIUM, *Locus, vel vas ad minendum, quod recipit urinam. et idem dicitur Minutarium. Ugoito [Aude Joan. de Janua in Minutis].*

6. MINUTARIE, *dem quod mox Minutre. Vide supra Boulares.*

7. MINUTIRE, Murium vox. Carmen de Philometra ad calcem Cod. reg. 6816:

Mas avide Minutri, vel mortuus drindit.

8. MINTHUS, *Flos in sterquiliniis nascentes, quo mira afficiuntur hirci; vel retrimenti coprarium. Vocabul. Sussanell. Mictor. Hesychio. Stercus humanae.*

9. MINUARE, Minuere, distinguere. [Præceptum Childeberti Regis ann. 528. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 4: *Ait aliquid de rubis aut de ferrinis Minuare cogitatis, aut in aliquo molesti esse utilitas. Testam. ann. circ. 690 apud Felibian. Hist. S. Dionys. pag. xi: Et si quis contra hanc delibera. ionem ut Sanctis basilicis dilegavi infrangere, tollere. Minuare, presumperit. Charta S. Willelm. Dictr. ann. circ. 812. sec. 4. Bened. part. 1. pag. 90: Quia nos Deo juvente per istam donationem speramus aliquid de nostra Minuari peccata. Caro. degangus Metensis. Episc. in Regula Canon. cap. 9. Edit. novae. cap. 9. 24. Vasa ministeria sui... sane et munda cibario reconsignet, et si aliquid ex illis Minutum fuerit, ad Capitulum die Sabati veniam petat. Lex Longob. lib. 1. tit. 21. § 5. [9] Rothar. 338.] Dominus qui sum animal intricatum invenerit, aut forsitan iam marcidum aut Minutum, etc. [Add. Marculf. Formulas 2. lib. 1. et. 5. lib. 2. et alias.]*

10. Minuer, eodem sensu, in Lit. ann. 1372. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 529.

11. MINUARE, Primum perscribere, Gall. Minuer, alias Minuer. Comput. ann. 1357. ex Tabul. S. Vulfr. Abbavil. fol. 10. r: *Item clericu pro Minuando et grossando, ej. sol. Lit. remiss. ann. 1395. In Reg. 148. Chartoph. reg. ch. 128: Laquelle relation ledit sergent le jour de l'assumption Minuera en une feuille de papier, et icelle Minuera en un autre emporta pardessus lui. Vide infra Minuta.*

12. MINUATIM, Particulatim, Gall. En detail. Charta ann. 1328. apud Rymer.

tom. 4. pag. 261: *Ita tamen quod merces, que vulgariter mercerie vocantur, ac species, Minutum vendi possint, prout antea fieri conseruit. Supplem. Antiquari. Minutum, xxiij libr., minutum Minutum, petit a petit, in Gross. Lat. Gall. Sangerm.*

13. MINUTIO, Detrimentum, damnum. Marculf. Formul. 40. lib. 2: *Ahque ullo prejudicio Ecclesie nostra vel Minuatione aliquis de qualibet in integrum amba locella excolare debeatis. Minutio sanguinis, vide in Minuere.*

14. MINUDARIA, Rivilus, ni fallor. Stat. Mutin. rubr. 110. pag. 21. r: *Eodem modo tenetar (potestas Mutinae) videre Minudariam, edugarium campanae salicet.*

15. MINUERE, Minuere sanguinem, Sanguineru detrahere, venam incidere. Veget. lib. 1. de Arte veterin. cap. 22 ubi sanguis detractione et phlebotomie: *Valeres autem prudentioresque auctores donec necessitate depeler anti natae veturunt, ne in cunctudo Minuenter, si tempore aliquo facta non fuerit, statim intra corporis mortuum ac valitudinem generi. Pelegius. Episcopus Ovetensis. In Ferdinand. Rege Hispan. Volunt Minuere se sanguine, et postquam sanguinem Minutus, dedit in lotu, et mortuus est. Luc. Tuderis in Chron. aera 1123: Cum esset in vinculis, agrovavit, et Minutus se sanguine.*

16. MINUTRE, Contra. Usperr. in Philippo. *Hervi* rationem sanguinis fecit ibidem de venti utriusque brachii; plurimi quoque de suis Minueant sanguinem. J. Joan. de S. Victore, de Utilitate tribulationis cap. 8: *Purgatur corpus humanum Minutione, et hoc duplicitur, scilicet vene aperiens, et phlebotomie percussione. Petrus. Diac. lib. 4. cap. 100: Ubi quondam Leo Papa sanctissimus cum Normannis prestatutus sanguinem Minuendi. Statuta Syndicallia Odonis Episc. Paris. cap. 2. 6: Et ne sit linea Minutus, cum debet Synodo interesse, prohibetur.*

17. MINUTUM, erant minutiones temporibus Monasteriis, extra quae sanguinem minuere fas non erat, nisi graviter iugulo ret infirmatus. Hujusce ritus rationem sic exequitur liber Ordinis Victoris Parisiensis MS. cap. 55: *Iste est modo Minuendi. Quinque in anno fient generales Minutiones, extra quas sine periculo gravis infirmitatis luctuosa Minuendi nulli omnino conceditur. Propterea enim tam sepe conceditur, ne ab aliquo, exceptis his temporibus, superfluo regulariter requiratur. Prima est in Septembri: secundo est ante Adventum: tertia est ante Quadragesimam: quarta post Pascha: quinta post Pentecosten: tribus diebus Minutio durabit. Post tertian diem ad Matutinas venient, et de cetero in conventu erunt: sicutque die quartu in Capitulo absolucionem accipient. Similia habent ferme S. Gileberti in Reg. Ordinis de Sempringham, pag. 92. [Statuta Regul. apud R. Druel. tom. 1. Miscell. pag. 99: *De minutionibus fratribus.**

18. De Minuendis quod Minuant quatuor, atque necesse Valde si fuerit plus]

Chron. S. Trudonis lib. 9: *Quando Minueant Fratres, chorus totus unus simul Minueant cum silentio et psalmodia, sedentes ordinante in cello una. [Statuta Ordin. Clister. ann. 1184. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1226: Minuantur conversi quando Abbes precipiant. Qui conseruent, perdat Minutionem illam. Charta Odonis Abbat. S. Dionys. ann.*

19. MINUTI, in Tabular. B. M. de Argentolio: *In Minutionibus vero habeantur Minuti in infirmitatis a Priori pittiam singulis diebus per tres dies. Addit. libr. Usuum Ordinis Cisterciensis cap. 91. [Bernard. Mon. Ordin. Cluniac. part. cap. 28. Guidonis Discipul. Farfens. cap. 41.] et Constitut. Ordin. Predicat. dist. 1. cap. 2. Guigonem II. Priorum Cartusiensem in Statutis ejusd. Ord. cap. 39. 54. Minutiones generales, in Statut. antiqui ejusd. Ordin. 2. part. cap. 8. § 12. cap. 15. § 3. et Statut. Ord. Premonstr. dist. 1. cap. 18. 19. [Infirmitaria generales dicuntur non semel, in Consuet. Cluniac. MSS. ann. 1301. ex Bibl. B. M. Deaurate To. 8.] At in Capitali Ludovici Pii ann. 817. vetantur Monachi certum phlebotomie tempus observare. Cui consentit quodammodo Udalricus lib. 2. Consuet. Cluniac. cap. 21. Addit. idem Chiron. Trudonense pag. 458. addicta fuisse in Monasteriis predictis ad ejusmodi minutiones: *Oppidanus quidam noster Arnulfus terram tenere volebat sine servitu, que debet servire Fratribus ad eum Minutionem sanguinis eorum. Vide Alredum Rievill. in Vita S. Edw. Confessoris cap. ult. Concilium Dusiaceum I. part. 2. cap. 13. Lambert. Ardensem pag. 109. Decretales Gregorii IX. PP. lib. 3. cap. 6. Vitas. Abbatum S. Albani, etc.**

20. Quid de statis apud monachos minutionis temporibus docet Cangius, observare etiam licet apud canonicos sacerdotes. Obituar. Rotomag. MS.: *Qui licet canonicus, dunnodo fuerit residens per tres menses, potest capere in anno duodecim phlebotomias, et durat tres dies; sed non valeat in festis triplicibus. Stat. ercl. collig. S. Dion. Leod. tom. 2. Monum. sacr. Antiq. pag. 445: Item quinque sine licet petita sanguinis minucionem faciendo in civitate Leodiensi, si infra triduum minucionis ipsius moret, nihil de anno gratis recipiet.*

21. Sed et apud laicos viguit idem usus: imo nonnulli a monachis licentiam vel jus obtinebant se se in monasterium recipendi, eum sanguinem, cautionis causa, sibi detrahere vellent; quod parvum differt a jure pastus et procuratio- nis. Vide in his vocibus. Charta Radulfi vicecom. Bellumont. ann. 1226. ex Tabul. Major. monast. *Poteramus in prioratu monachorum Majorie monasterii, apud Pottonum in terra nostra, Minutiones minus, er in annis singulis celebrare; et ibidem per tres dies continuos in singulis Minutionibus immorari cum uxore nostra et familiis et gente; et tunc nobis monachi tenebantur, iam nobis quam nostris, in omnibus necessariis providere.*

22. MINUTOR, Vena incisor. [Buschius de Reformat. Monast. apud Lebnit. Script. Brusav. tom. 2. pag. 482: *Omnia otiam officia mechanica in suo habent monasterio, videlicet sartores... sartores, Minutori et cetera similia officia. Chron. Windesheimense lib. 1. cap. 28: *Rasor et Minutor, Chirurgi uaque expertissimus, Hinc mendandus est. Damian. lib. 6. cap. 28: Nonnulli vegeti corpore... va- grandam Minutori venam prehens. Perperam nemitor editum. Vide in Lan- cula.**

23. MINUTIO, pro Minutio, in Capitulari S. ann. 780. cap. 3: *Et de pallore earum propter sanguinis Minutionem.*

24. MINUERIUS, a Gallico Minuier, in Terrear. abbat. de Jugo Dei ann. circ. 1491.

25. MINUITAS, Diminutio, in Ep. 217. Joan. VIII. PP.

MINULA, dimin. a **Mina**, Measura frumentaria. Charta ann. 1290, apud Murator. tom. 2. Antiq. Ital. med. sevi col. 55. Quilibet habitator de quilibet manuus debet solvere annuatim curia Seruorum duas Minulas de frumento. Vidi supra Mina 8. et Minellus 1.

MINULARE FOENUM. Tabul. Fossatum. Quilibet focus non habens equum, debet nobis corvacion ad fena nostra Minulanda, et debet habere quilibet pro corveni 3. oblos. i. Minulanda. Nostri Boteler dicunt.

• Melius forte, Fenum in metas extruere. Gall. Metre en meule.

MINURIRE, Minupicte, Exili voce lamentari. Gloss. Lat. Grac. MSS. San geron. Ugatio. Hieronymus Antinom. vel Minurire dicitur tamquam Minurire secundum Antonius in libro avicularium. Sidonius lib. 5. Epist. 2. Disticu philologiam inter fructus sibillantem, pro grecis intercesserat Minurientem. Hinc

MINURITO, apud Festum: Minuritiones appellatur anum minorum canus.

MINUS, pro Nimum. Spicileg. Fontanell. MS. pag. 171: Cetus et (re)pliendo in novitium) sequit ad quem venisse debet dabitur terminus non Minus remotus.

MINUSCULARII, in leg. 8. Cod. Th. de Iude gent. debitor. (11, 28) dicti speciales et minimi vestigialum exaciores, Collectores particulares, ut censem Jacob. Gothofred. Sed videntur potius fuisse vestigialum certorum conductores, qui majoribus suberant, illisque etiam rationes suas deferant. S. Augustin. lib. 7. de Civit. Dei cap. 4: Ridemus cum deo vidimus partibus inter se operibus distributis, tangamus Minutularios vestigialum conductores. Alii Minutularios legunt.

MINUSIA, Pottonis species. Comput. Ms. monast. Clareval. ann. 1304. fol. 2. v.: Pro quinque pīli. et chōpīli Minusia pro quinque pīli et chōpīli Laurentium Vercelliarium. Iti. sol. vī. den.

MINUSTRE, Sigillatum effige, Gallia. Dire par le moins. Formula 82. ex Andegavensis. Vel reliquias res quam plures, quam longum est per singulas Minusia.

1. **MINUTA**, Moneta minutissima, quam Graci latrī vocabant, de quo multa Scaliger et alii qui de re nummaria scrupulent. Almolius lib. 8. de Miracul. S. Benedicti cap. 3: Desiderio accensus est adeundi Matris Christi autam... quam introrsus, Minutam sibi a Vicario ejusdem viri Ermefredo nomine, obtenu transmissam elemosynas, altaria... superponens cupiens, sonati suos resoluti nervos. Tabul. Celsinianense: Et debet in mense Maii multonem 1. cum lana, et 1. agnum, ad masses 1. sextarium de silice, et alium de civitate, ad vindicias carthaginis, aut 2. sol. per porcum, et pascoage, per pastum 18. den.... et Minutam de Poies, et 1. parem. Ubi Minuta de Poies idem valet quod Poyensis, seu moneta Podiensis. Vide in Moneta Romanorum. Tercius. Devene. Monast.: Omnes vero castelli sunt locis ferme una hab domada Martii, et non in alio mense: et opus non fuerit, pro redemptione operis

sex denarios de manus vestito, de dimidio tres, de quarto parte manus tres Minutae. Ita denarius bina minutis constituit, (tale adeo idem quod nullis Tabular. Saviniac: Debet septem denarios et unam Minutam de censi. Minuta Alfonsona, in Charta ann. 1302. ex Archivis S. Vict. Massil. Vide Massiliensis moneta in Moneta Barorum.) [9] Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684: Minutum, mīlīs, demī denier. Joan. de Janua: Minutum, quadram pondus, scilicet media pars quadrantis unde pauper vidus misi duo Minutae, id est, quadrantum.

2. **MINUTA**, Italia quilibet grana præter frumentum. Memoriale Potestatum Reg. 1216. 1208. apud Murator. tom. 2. col. 1152. Non fūd. ista anno plenitudo annus: messe, quantitas et frumentum; sed quantum ad eas secales quas agriculti Minutae appellant, maxima fertilitas fuit, scilicet de panicò: de milio, de milico, de fasciolo et de rapido.

3. **MINUTA SILVA**, Silva cedrus. Gall. Bois taillis. Charta ann. 706. apud de Bouchier inter Probat. Orig. 2. et 8. stirps Reg. Franc. pag. 70: Cum quartarius septem et Silva Minuta ad dies viginti in loco qui dicitur Boveser Silva..... prout etiam ad falsas frigidae, et siccam Minutay ad dies nonaginta.

4. **MINUTA**, Scriptum primarium, Gall. Minuta. Burcard. Argent. pag. 41: Lecia sunt plures Minutæ brevium per ipsum, ut dicebatur, sine scitu èt voluntate S. D. N. Pope, expeditiorum. Vide supra Machera, ubi Minuta, forte pro Minata, et Miniatore 2.

MINUTALIA, Intestina animalium, Galli. Menuscula. Auctor Querio pag. 66: Jam porro de osibus fractis placuit convenienter ut in Minutibus solidius in principibus vero ossibus, argentei libra protinus tradetur, que autem vel principalius videri ossa debent, vel minuta, medicorum tractatus inveneris. Eglin. Epist. 23: Bovæ vero qui occiduntur, sunt volumus ut facias ad Ludivacum venire, et ibi occidere. Unum ex his volumus ut dari facias Hruolonge, et illa Minutia aliquæ interranea, que ad nostrum opus servari non possunt, volumus ut dentis ad illam familiam que ibidem est.

5. **MINUTARE**, Minutum communiuere. [Translat. S. Gutherli] tom. 2. Aprilis pag. 60: Nisi citius ab ejus angubibus hucus ad mortis frustu Minutatu.] Utitur Thomas Waltingham. pag. 267. 6. **MINUTARE**, Minutus, invenimus. Ital. Minutare. Charta ann. 1429. ex Cod. reg. 9861. 2. 2. fol. 178. r: Quorum (item) tensor de serbo ad verbum, nisi addito vel remoto quod faci substantiam Minutus aut variis intellectum, sequitur. Vide mox Minutatu.

7. **MINUTARIUS**, f. Mercator minutaria mercium. Acta S. Francisci de Paula tom. 1. Aprilis pag. 149: Cornelius Christianus Minutarius in parechta B. Mariae dicitur, etc.

• **Minuyer**, eodem sensu, in Lit. recess. ann. 1459. ex Reg. 189. Chartoph. reg. ch. 868: Au temp de lagelle defense le suppliant et autres marchands Menuyers conduoient leur marchandise et graine difficulte par faulte de monnoye manus. Vide mox Minutatu.

8. **MINUTATUS**, Minutus, exilis. Charta Gallo. de Barro ann. 1219. ex Cattol. Carnot: Principi flori de meo proprio de origine marchis argenteis quendam militum Minutatum super equum suum; et illud tradi... accedit B. M. Carnotensis precepti. Vide supra Minutare 2.

9. **MINUTI VARI**, a Gall. Menus-vaires. tom. 2. Hist. Britan. pag. 566: Mantelum seu clamidem suam de panno auroe fourratiem de Minutis variis eisdem pauperibus erogavit. Folatura variorum Minutorum, in litt. Caroli V. Reg. Franc. ann. 1367. de forma vestium. Vide Vares.

10. **MINUTIA**, ex. Exiguum fragmentum, particula, parva portio. Chron. Episc. Metens. tom. 8. Spicil. Achern. pag. 648: Singulas marmoris fractis Minutias adunans et componens orationem fiduci. Charta Nicolai Episc. Cameros. ann. 1142. tom. 4. Gall. Christ. Inter Inst. 130. 280: Minutiasque terrarum quae sunt et ubi fidiles conulerunt. Minutias dixit Apuleius lib. 9. et 11. Metamorph.

11. **MINUTIA**, orum. Minutæ merces, res villoris pretii. Capitul. de villis. Caroli M. num. 48: Cardones, sapones, uncium, vascula, et reliqua Minutia que ibidem necessaria sunt. Charta Aldefonsi Regis aera 1216: Concedo totum portium et de lignis omnibus et omni madera et de sale et de carbone, et de omnibus aliis Minutis que per barrium S. Johannis transaut. Menurie nostri vocabant osculacula aurea vel argentea. Statuta Johannis Reg. Franc. pro Aurifabris Paris. ann. 1355. tom. 8. Ordinal. pag. 12: Que nult orferves ne puissent mettre en nulis joyaux d'argent de Menurie, woirines avec garnas ne avec pierres fines.

• Ea potissimum, que exquisita arte elaborata erant, vulgo Bijoux. Menurie, in Stat. ann. 1378. tom. 6. Ordinal. reg. Franc. pag. 883 art. 14. Ouvrages de Menurie appellantur, in Lit. ann. 1474: ex Reg. 204. Chartoph. reg. ch. 87: Ung ouvrier ou plus à faire une serrure ou autre chef-d'œuvre et d'ouvrage de Menurie dudit mestier, dont à peine auront il ung escu; ainsi la main et le labour de l'ouvrier passe et excède le chastelet et poufflet.

12. **MINUTIA**, Intestina animalium. Ital. Minugia. Vide supra Minutatu. Vita S. Meinwerci Episc. Paderb. apud Leibnitz. tom. 1. Script. Brunsvic. pag. 580: XX. maldros frumenti et LX. modios brasii et III. bacones, cum totis Minutis dari constituti, heredi ejus dans griseas pelle et pernam unam. [oo Minutia, e, porcorum, occurrit semper hoc sensu. In Statut. antiqu. Corbelens. lib. 2. cap. 11. Guerardo Intestina ac membra militaria concisa, unde fuit succidit, farinaria, insula porcina, varie condita, inque carnario adservanda.] Vide Minutatu.

13. **MINUTIO**, Collectio, exactio tributi: quod in minutis seu minutissima moneta solvatur sic dictum existimo. Statuta Vercell. lib. 1. fol. 18 recto: Item teneatur Potestas infra senensem post in tributum sui regiminis facere consilium super faciendas recipitis seu Minutissimis super statim et viis venientibus ad ciuitatem Vercellarum. Vide alias notione in Minure.

14. **MINUTOR**, Venus incisor. Vide Minutatu.

15. **MINUTULARII**. Vide Minutularius.

16. **MINUTUM**. Vide Minuta.

17. **AD MINUTUM VENDERE**, Gall. Vendre en detail, Ital. à Minuto. Richard de S. Germano Chr. apud Murator. tom. 7. col. 180: Factum canapis organino remittitur; vendentibus vinum eius ad Minutum, sis ad grossum, nihil requiritur. Occurrunt passim.

1. MINUTUS. Cui vena incisa. Vide in Mirevere.
 2. MINUTUS. Plebejus, infima plebe, Itali. Minuto, Gall. Mens peuple. Lit. remiss. ann. 1330. In Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 344: *Ouidius operarius vinsorum dixit, quod si Minuti volebant si credere, ipsi facerent bellum contra grossos, et ipsos occidere. Populus minutus, in Instr. ann. 1379. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 24. col. 1. Mensuilla, ut et Italii Minutaglia, eadem notio, apud Guill. Guiart. ad ann. 1241:*

*Et chevaliers quarante et un,
 Et queut vingt de leur pistolets,
 Et grant nombre de Mensuilla.*

3. MINUTUS. Tener. junior. Lit. remiss. ann. 1367. In Reg. 101. Chartoph. reg. ch. 98: *Prefatus Petrus a patre exultatus uxore pregantem ac Ministris liberis oneratus, etc. Minutulus, codem sensu, apud Plautum. Neque alia notio Mingrelina, in Lit. remiss. ann. 1406. In Reg. 161. ch. 1. Jehan Tholomer dist que Jehan de May n'astoit que un Mingrelin, et que une commere frapperoit plus grant cop de sa quenoille, que il ne ferroit d'une espèce.*

4. MINUTUS. Ad minuta officia deputatus in monasteriis. Constit. S. Petri-Mont. Inter. Monum. sacr. antiqu. tom. 2. pag. 485: *Caveant autem tam Minuti, quam in officiis occupati, ne nimis tarda dormitorium intrinsecus, fratres jam quiscentes inquietent. Nisi sit a verbo Mirevere supra.*

* MINUUS, [Minutus] : Omnia membra per minutas partes, anno, tolle m'hi. * (Du Méril. Poes. lat. med. et p. 397)

MIOLIUM, Poculum, vas potorum, Longobardis Molo. Statuta Montis Regal. pag. 279: *Et non possint dicti venditores vini mensurare, seu mensurari facere, vendere seu vendi facere vino ad copam seu Mioliu, vel ad aliud vas, nisi ad dictas mensuras contentus in presenti capitulo.*

MIR, auid Gothos, adjectum nominibus appellativis, quid significet, Joenutus Simmatio in Comment. in Paroles Donati. In Francorum Gothorum genere hec patrimonialis species frequentatur multo: et avarum enim geniti et Theodorei venient lingue, quibz in exemplis Gothorum pauca primum ponimus nomina quorum hec sunt: Altimir, Glitmir, Rigmir, Rainmir, Walmir,... et similia, quorum hec est in Latinum interpretatio. Altimir namque vetulus mihi, interpretatur: Glitmir, debitus mihi: Rigmir, potens mihi: Rainmir, nitidus mihi: Walmir, vestimentum mihi. [oo Vide Grimm. Gramm. Germ. tom. 2. pag. 571.]

1. Mir, veteri Gallo-um Princips, dominus, aut vir eximis dignitatis denotator. Hinc crebra Regum Francorum appellationes in Mir destinet, ut Marcomir, Ingomir, Chlodomir. Eodem significatu Mar usurparunt, ut Virodomir, etc. An a Syriaco Μαρ, seu Chaldaico μαρ, Mare, quod dominum sicut, ducta vocis origine, affirmare non audeamus.

1. MIRA. Eadem notio que Mazer; quod vide: Testamentum Sibilla Comitissae Flandr. ann. 1270: *Item omnes scyphos de Mira tunc cum pedibus argenteis, quam sine pedibus existentes.*

2. MIRA. Specula. Ita Mirare, spectare, respicere. Rodrianus Platina de Factis in marchia Tarvisia. lib. 8. cap. 6. apud Murator. tom. 8. col. 256:

Faciis quibusdam speculae eius Miris in riviaria, unde iter de Padua ad montem Silicam, positi sunt in illa loca custodes, ne possint ad illa castra villa vicinaria deportari. Idem lib. 10. cap. 8. col. 318: Rusticus quidam de villa Volta qui sibi securus intubebatur; stans enim in sublimi quadam arbores, et erat specula, quibus Miram dicimus, ibi facta in capite, quibus ipsius villa, die ac nocte videbat cuncta quodammodo, quae fabantur in exercitu Ecclesiis, et gentem ejus. Addit. Chron. Estense apud eundem tom. 16. col. 315.

3. MIRA. Punctum collineationis, Gall. Mire; ab Italico Mirare, collinare, hila oculis aspicere, nostris Miser.

Guido de Vilgev. Ms. de Modo expugn. T. S. *Si homo faciendo supinus in terra tropicis turris, et Miram, cunctum tuum super hoc cunctum baculis: et cum habuerit sic rectum Miram, et non menoveretur, etc. Stat. Saluc. coll. 8. cap. 246: Statuum est quod quatuor pars possessiones situate super fluvius Balcanorum, si aqua pluvia et diluvii in eas convenienti commoda scolaris possunt superius possessioe vel super communis: si autem non possint, debet quantum possesse sociare inferius in possessionem magis propinquam et magis descendenter per Miram suas possessiones. Et licet sit transversum ripam seu cavae agmina facta visitatione et potest. Licencia judiciali, ac dandum discursum dicta aqua descendendi per Miram alterius possessionis inferioris. Vide infra Mirare 2.*

4. MIRABILIS. Acta. capit. ecci. Lugdun. ex Cam. Comput. Paris. fol. 103. v. col. 1. ad ann. 1345: *Bartholomeus de Balmo cancellarius curia secularis Lugdunensis ordinaverunt et sibi praesuperunt, quod Mirabilis faciat citrare ad diem Luna ante festum proximum nativitatis B. Johannis Baptiste. An Conventus publici, ad quos omnes vassalli convenire tenebantur, G. II. Plaice gendarum? An fructum terrae adjudicationes?*

5. MIRABILIA. Acta. capit. ecci. Lugdun. ex Cam. Comput. Paris. fol. 103. v. col. 1. ad ann. 1345: *Bartholomeus de Balmo cancellarius curia secularis Lugdunensis ordinaverunt et sibi praesuperunt, quod Mirabilis faciat citrare ad diem Luna ante festum proximum nativitatis B. Johannis Baptiste. An Conventus publici, ad quos omnes vassalli convenire tenebantur, G. II. Plaice gendarum? An fructum terrae adjudicationes?*

6. MIRABILIS. Ingens, maximus. Radius de Gestis Friderici I. Imper. apud Murator. tom. 6. col. 178: *Percurrit in campo de Videguif, cum Peperitus Mirabile, et alium... Et tunc erat frigus Mirabile et raro accidit. Congregaverunt Mediolanenses exercitum Mirabolam. Notione non multum diversa Cicero lib. 1. Offic. scribit: Que formae et levissi facies, si oculis cornervetus, ut sit Plato, Mirabiles amori excelerint sororiantur.*

7. MIRABILIS. Ut Miraculator, Miraculorum patrator. Poem. Atheismi triumph. a Campanel. tom. 1. Act. liter. fac. 2. pag. 68: *Neque enim prophetam neque Miraculorum misericordiam facio. Actio mundana sconica, Jus de Miracle appellatur, in Lit. remiss. ann. 1411 ex Reg. 165. Chartoph. reg. ch. 188: *Li Dimanche xviij jour d'aoüst, les supplications, jurerent armes, comme le jeu le requeroit, chacun un personnage à certains jeu des Miracles, qui fut joué en la paroisse de Saintenç, ou bailliage de Constantin. Morbi vero genus, epilepsia scilicet, Miracule de S. Widewert dicitur, in Charta ann. 1428. ex Chartul. 21. Corb.: Comme iudit feu Pierre des longtemps feust entechie de plusiure maladies, et entre les autres, des Miracles de saint Widewert, et tellement que souuentefois cheut à cop, perdait sens et memoire.**

Merveilleux dixerunt, pro Stupefactus, territrix, a verbo Merveiller, Mirari, Ital. Merveille, -re. -re. ann. 1448. in Reg. 170. ch. 311: *Quando supplicant eis le sonz, il fut bie Merveilleux et adabey. Chron. 6. Dion. tom. 2. Collect. Histor. Franc. pag. 360. Li rois se pria à Merveiller comment ce possit faire. Ubi. Almo. lib. 8. cap. 57: Reg. ammiratur. Consol. Boetii. Ms. lib. 1:*

*Ester au rois de faire Merveiller
 Si merveille le portent envie.*

Se donner merveilles, eadem acceptioe, in Lit. remiss. ann. 1450. ex Reg. 185. ch. 4: *Jamest Torrillon dist au supplicant qu'il se donnoit Merveilles, que on ne l'avoit assis à plus grant somme de deniers en nos tailles, etc.*

8. MIRABELLS, mendose, ni fallor, pro Mutabilis, qui ab officio amoveri potest. Assis. Abrinc. ann. 1286. in Reg. Tom. 2. Hist. Ecccl. Meldens. pag. 201: *Nous l'annde des Merveilles MDXLV, qu'avo toutes esté à Paris pour peur de la guerre des Bourguignons; ob insignes victorias, ut milites videtur, nec anno a nostra reportatas, de quibus Thuanus lib. 1. Hist. pag. 21. Quo Aunc (annum 1548) securus, multi Antonii Borbonei Vindocini... egregii militaris facie et urbium expugnatioe nobilitate fuit: sed praeceps defensio Landrecio a Cesare (Carolo V) tam potenti exercitu, ac tot fortissimi duabus, quos in contituatu habebat, obsecro. Tandem Anglia inde urgent, hinc Cesare ex imperio cum ingenti exercitu, quem a Principe Germania imperator, descendente cum distractis viribus utrique sustinendo hosti Gallus per esse non posset, parta ante aliquot menses memorabil illa ad Cartidenum (Cerizoles), victoria dux Br. Borlione Angiano Vindocini fratre, etc.*

9. MIRABOLANUS. Plinio. Myrobalanum, a Graco apppellavere, Gians unguentaria Medicis nota. Statuta Astens. ubi de infestis portarum: *Mirabolani ponantur et adiungant pro qualibet libra pondere lib. 1.*

10. MIRABUTINUS. Moneta aurea Hispanica species. Charta ann. 1212: *Prior san. Liberales... dabit perpetuo unoquoque anno in die festo inventionis S. Stephaniani Agiani unum Mirabutinum aureum, sive decem asse. Vide Marabutinus.*

11. MIRACULARIUS, ut Miraculator, Miraculorum patrator. Poem. Atheismi triumph. a Campanel. tom. 1. Act. liter. fac. 2. pag. 68: *Neque enim prophetam neque Miraculorum misericordiam facio. Actio mundana sconica, Jus de Miracle appellatur, in Lit. remiss. ann. 1411 ex Reg. 165. Chartoph. reg. ch. 188: *Li Dimanche xviij jour d'aoüst, les supplications, jurerent armes, comme le jeu le requeroit, chacun un personnage à certains jeu des Miracles, qui fut joué en la paroisse de Saintenç, ou bailliage de Constantin. Morbi vero genus, epilepsia scilicet, Miracule de S. Widewert dicitur, in Charta ann. 1428. ex Chartul. 21. Corb.: Comme iudit feu Pierre des longtemps feust entechie de plusiure maladies, et entre les autres, des Miracles de saint Widewert, et tellement que souventefois cheut à cop, perdait sens et memoire.**

12. MIRACULATOR, Miraculorum patra-

*facienda vel vendenda; et Miropola, id est, vendor unguentorum; et Miropolum, id est, domus ubi fiant vel venduntur unguenta. Conrad Fabularius MS. Hinc nostris Mise, pro Medicus, chirurgus vel medicamentarius. Mirac. S. Ludov. edit. reg. pag. 408: *Lequel Guillot demanda et quist conseil des Mires, qui li distrent que il convendroit trenchier son pied. Lit. remiss. ann. 1389. In Reg. 188. Chartoph. reg. ch. 98: Euvat estant sargent de guet à cheval de nuit s'accompagnent de nomme Colas le Conte Mire. Infra: Circumst. Usurpation cygurien, in aliis ann. 1390. Ibid. ch. 163: Miresse, que medicamenta adhibet, apud Guigneville, in Peregr. hum. gen. MS.:**

*Je sui de tout gouvernance
Et de tous mali je sui Miresse.*

* Unde Mirer et Mirciniane, Medicari. Consuet. marit. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 787. art. 7: *Mais si le maître les envoie en aucun service pour le prouffit de la neff, et ils se blessent en nom de lui: ils doivent entre guerres et Mires se les cousts de la neff. Lit. remiss. ann. 1426. In Reg. 178. ch. 289: A l'occaison d'herzelles bleuece et nauvres icelius Ahume Noise a maladie par l'espace d'un mois, pendant lequel le suppliant l'a fait Mircinier et visiter par les plus expers et souflans Mires et barbiers de la ville de Reims. Quis omnia a Greco popo, unguentum, arcessenda videntur. Vide Remiser in Mirari.*

* MIROBOLANUS, Greco purobölavoc. Glossar. medic. MS. Simon. Januens. ex Cod. reg. 6968: *Mirobolanus Cornelius Celsus dactilos vocat: multi etiam Fenicobolanus. Vide Mirobolanus.*

* MIROCOPOS. Vide supra in Miro 2.

* MIROLARI. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: *Faulear, Prov. fabulari, Mrolari.*

* MIRONES. Vide Miratores.

* MIROPOLA, MIROPOLUM. Vide supra in Miro 2.

* MIROPOLUM, Taberna mercatoria. Vide supra in Miro 2.

* MIRRHEINUM. *Genus optimi vestri, et sapphirini coloris, inde murrhinae vocata dicuntur Papias. Vide supra Maura.*

1. MIRTA, vero Myrtus. Vide supra B. Columbae Realium, tom. 6. Mail. pag. 388. * Cum floribus lauri et Mirta. Aliia notione,] vide in *Grecicus.*

* 2. MIRTA, Locus pascuum et aquis irriguus. Charta ann. 1264. In Chartul. S. Dion. pag. 249. col. 2: *Cum desibus arpentis prati cum quadam nos seu Mirta.*

* MIRTUS. Mensura species. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692: *Mirtus, Gauja. Vide supra Gauja.*

1. MISA, Impensa. *Pro Missa. Charta ann. 1215. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1124: Pro tribus rachatis, quae ibi dominus Rex habebat, et pro magnis expensis et Misas, quae ibi fecerat. Charta ann. 1284. In Tabular. Autissiodor: Et quoniam Misas et expensis prisarum et arrestorum burgensem Autissiodorensem pagari solent de cense supraiecta, nos pro his Misas et expensis, et Mandatum Eduardi I. Reg. Angl. ann. 1304. apud Rymer, tom. 2. pag. 964: Vobis mandamus quod circa Misas et expensis predictis, talem ac tantam diligentiam et sollicitudinem opponatis, etc. Chartular. fol. 168. * Ex isti non residunt nec gallagium, nec minagrium, nec aliena consumaria in villa, nec aliquid ponunt in Misas villa. Hinc*

* MISE, apud Th. Blount in Nomolex.

Anglic. dicuntur etiam prestationes illae, quas a frumentis pristinalis immunitates Castro Palatinatus subditus novo cuilque Comiti impendunt.

2. MISA, Idem quod Misericordia, Arbitrium. Scaccarium Pasche ann. 1220. apud D. Brusell tom. 1. de Us feud. pag. 602: *Judicatum est, quod omnes illi burgenses de Bernaco qui erant in villa Bernaco quando Iudeus interfecit fuit, et qui non venerant ad clamorem, sunt in Mise domino Regis, nisi unusquisque per legem Sectionem parvum suum defendat. Frequentior formula, in misericordia Regis, ut videtur est in Misericordia Regis, sed eadem notione. Pro Arbitrio, fol. 101. Autem, apud Rymer, tom. 1. pag. 709: *Tam ipsa, quam Bernaco serpedicit se posuerit in Misam, in hac forma: ut scilicet, trax pro parte Regis, trax quoque pro parte Baronum ad hoc eligentur. Cum igitur, per formam Misas supradictas, ad non eximis pertinet rem ipsam per dictum nostrum inter memoratos Regem et Proceres suas diffiri. Adeo aliam ann. 1284. Ibid. pag. 788: Misas, eodem sensu occurrit, apud Bellomanerum cap. 4: Procurer se puer fere paix ne Misas. Cap. 14: *Sed metris in Misas. Charta ann. 1284: Nous avons fait Misas amiablement par commun accord de haut et bas et redouable. Pater Simon Archevque de Bourges. Hinc etiam Misas, pro Arbitrio, apud eundem Bellomanerum, cap. 41.***

* Petrus de Font. In Cons. cap. 18. art. 1: *Mise, ce dist le lois, est remende à la semblance des jugemens, et apartient à finir les plais. Charta ann. 1286. ex Tabul. S. Petri Insul.: Arbitri, discur, Misas u ordeneur, prius dou consentement des parties. Lit. compromis. ann. 1284. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1194: Et ne doit, ne puet avech iaus i estriers, qui Misas soi avech iaus, ne mettre ne l'i puet souveraine, ne autres, se nous et li dit Misas ne nous i accordent tout et ensante. Misas prasteres appellarunt videtur, qui rem aliquam alterius nomine curat et exequitur, in Charta Joan. duchi Brit. ann. 1429. ex Cod. reg.: *Amons commis et ordonné Guillaume Lescuyer Misur de l'édifice et fondation d'icelle chapelle. Vide infra Mise 2. et Misas 8.**

3. MISA, pro Misa, in fallor. Fodina, Gall. Ministr. Fragon. Hist. Brittan. apud Marten. tom. 6. Anecd. col. 883: *Capitulo vero videntur huius turbinis, per abdita incolis omnes fugiunt, atque non in hi fuit unus magnus invasionis ardor, qui bibliothecam, quae usque hodie in Eboraco Nauuentem habatur, in collo suo accipiente, fugit, ut se sicuit alii Misas latitaret.*

* 4. MISA, Quavis exactio seu praestatio. Charta Theob. comit. in Chartul. Campan. fol. 881. v.: *Dedi dilectis meis abbatis et conventui de Nigella unum modium frumenti liberum ab omni Mise.*

* 5. MISA, Reditus, dominium. Charta Guill. domicelli ann. 1284. In Chartul. Buxer. part. 18. ch. 4: *Assignavi dictos viginti solidos super Misam meam de Juse. Hinc fortassis Misie, pro Jurisdictione, districtus, in Hest. contin. bellis cruci apud Marten. tom. 6. Ampl. Collect. col. 719: Aprés cette bataille ale l'empereur assasier une forte cité mult effortiem, qui estoit de la Misie de Melan, et avoit nom Vincenze.*

Mise vero et Misalle, idem quod Sponsio, pignus, vulgo Gageure, enjus. Lit. remiss. ann. 1264. In Reg. 149. Chartoph. reg. ch. 162: *Lesquelle des Olches et Poilevin se priaient à jouer*

au jeu des des, tant que débait se mett entre eux sur une Mise ou fermaille que'ils ayez faite, et que ledit Fairouze et ceux de son costé iugeraient contre ledit des Olches. Alim ann. 1476. In Reg. 195. ch. 1671: *Thomas Campion demande à John Cave, s'il voulloit point faire une gageure ou Mise. Alim ann. 1305. In Reg. 165. ch. 103: John Nicolas, qui avoit fait avec le supplicant certaine Misaille, par ledit supplicant avoit de lui gagné une quartie de vin, etc. Denique alim ann. 1471. In Reg. 197. ch. 145: *Fut fait Misaille entre ledit Rend et ung nomme Bouchart, se ledit Bouchart avoit passé une marche ou bate parides entre eux, etc.**

MISALITA, in Legibus Kanuti Regis cap. 2. mendoso pro Magibota, et observat Somerus: ex Saxon. magibote, compagno eius cognitis compagno.

* MISICA. [Mich]: Circa corpus Christi tres administrationes et dimidia et tercias pars, et Misas tamen erant infra sicutum. (Chassiller. Visit. Episcop. Gratian. p. 92.)

* MISCELLIA. Rita, Jurgium, Ital. Mischia. Stat. Crimin. Ripper. cap. 170. fol. 24. r.: *Quod aliquis personae non debet currere nec tecum armis seu aliquo genere armorum ad aliquam rationem Misecastiam vel rumorem. Vide Misecastia et mox Misecastia.*

MISCELLIA. Vide Mischia.

MISCELLIO, Qui novis armis miscondi diverso cibis vel potus. Jo. de Janua. [Festo. Miscelliones appellantur, qui non certe sunt sententia, sed variorum miscitorum judiciorum.]

1. MISCIERE. Confabulari, miscere sermones. Capitula Caroli M. de rebus diversis. ann. 789. cap. 10: *Principimus ut Episcopi, vel Abbates non vadant per casum Misecastia. Concl. Aquingranense II. capit. 1. can. 4. de Iisdem: Neque religiosi, vel indisciplinati locutionibus, tam in domibus, quam in forinsecis conventiculis omnino indulgent. Capitula Adalhardi Abbatis cap. 47: De Misecando in sacro, et cito liberando.*

2. MISCIERE, Ses immiscere. Gregor. M. lib. 7. Ind. 1. Epist. 1: *Et iuravimus de omnibus que adversus eum dicta de misericordia, vel ex schismate simonico fuerint, Misum se non esse, i. quod de hisce rebus se non immiscuerat. Gregor. Turon. lib. 8. cap. II: Clerici autem qui sceleri hunc Misas fuerant, etc. Lib. 7. cap. 26: *Loquuntur tunc multi homines Medardum Tribunum in hoc sceleris Misum fuisse. Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 68. § 8. [¶ 100.]. Purificatio ecclesiarum, et causa sacramentalibus suis legitimis, quod Misas in mortem mulierum non sit.**

3. MISCIERE. Vinum, vel quemvis alium liquorum infundere, ministriare. Vide Misca.

* POCULUM vini aqua mixti sumere. Epist. Wigon. an. circ. 988. apud Pez. tom. 6. Anecd. part. 1. col. 119: *Præfatu omni sabbato præ certitate Misecandum post mandatum, aliquaque summis festis uendendum, non medicum vini emptum sumus cum illa pecunia, quam utrius nortri dominorum largiti sunt. Neque alio sensu intelligenda Capitula Adalhardi laudata in Misere 1. teste Mabil. in Tract. de Misa et Commun. pag. 62. Consule prasteres D. Claud. de Vert in Disser. ad hanc eandem rem pag. 375.*

* MISCEATOR, pro Mistor. Ut Misecator Deus elementis suscepit membra mortalia. in Sacram. Gall. apud Mabil. Misec Itali. tom. 1. pag. 269. col. 2.

* MISCHARE ab Italico Mischiare,

Miscere confundere. Stat. Casalis sec. XIV. inter Mon. Hist. Patr. Taur. tom. II. col. 1014: *Et quod [bachari] non possint, nec debent super uno bancho carnes de porcho cum carnibus de porcha, nec carnes de pecude possint vel debent Mischara, vel simili ponere, vel tenere cum carnibus castroni super dicto bancho.* [FR.]

¶ MISCHEA, Sarracens, Ecclesia. De V. Mart. Francisc. in Indis tom. I. Aprilis pag. 65: *Ipsa Melich editicari mandavit quatuor Mischeas, id est, Ecclesias, in memoriam Martyrum beatorum. Vide infra Meschita.*

¶ MISCHENNINGE, Idem quod Miskenn-ing. Vide in hac voce.

MISCHINUS, Gall. Meschin. Charta Veremundi regis anno 1070. ex Tabulario Ecclesiæ Luccensis apud Bavarium: *Dicentes quod habeamus de illos grande donacione et malversatione in Ecclesiæ Meschinois sita Charta Sancti Regis Aragon. mense 1181. etiam et Suntam lib. 1. Ind. Catellum in Hist. Comitum Tolos. pag. 98. et Ypez: Cum omnibus decimis suis, cum villa et Mania, et cum omnibus hominibus et Mischinis suis, et posteritate illorum.* [Tabular. Pinnat. apud Moret. Antiquit. Navar. pag. 384: *Do et concedo S. Juliano illas sex Mesquinos quos habeo in Bienv. Charta Veremundi Iranensis Abb. ibidem pag. 618: Senior Lopez... misit omnem radicem suam quam habebat in villa, que dicitur Sotes, etiam et Mesquinos quos ibi habebat, ad monasterium B. Marie de Iran.] Apud Francos medie etatis Scriptores sumunt vox Meschin, pro adolescenti, et juvenculo. Le Roman de Garis.*

Très-bien le lievent et vieillier: et Meschin.

Altro loco:

Les hyumes mettent maintenant li Meschin.

Rursum :

Li Laberans fu à l'escoule mis,
Tant come il fu jovenciez et Meschin.

Idem Poeta :

Alés en fuere, s'il vous plait, le matin,
Si vous sivront et dosset et Meschin.

Alibi :

Vos estos janes jovencieux et Meschin.

Idem :

Envoys-le l'Empereur Pepin.
Si bien Chevalier le Meschin,
Se parent est, et ses cousins german.

Le Roman de Guillaume au Court-nez MS. :

Nous sommes quinze mille Meschin et bachelier,
Qui devons nosse pris et nos les acheter.

Philippe Mouskes, de filia Comitis Flandriae:

A Little vint à la Meschin,
Qui mult estoit vaillans et fine.

Alibi :

See filles qu'il avoit enkor,
Dit la Roine Alienor.
Alo et a nom, cele Meschin
Dont li boins Rois a fet Roine, etc.

Chronic. MS. Bertrandi du Guesclin, de Henrico Notto Castella Rege:

Dit qu'il le Uverre à Henry le Meschin.

In Monast. Angl. tom. I. pag. 74: *Ex dono Alani de Perci le Meschin. Et tom. 2. pag. 80: Willielmus Peverellus le Meschin. Sic Meschines pro pueris usurpat le Roman de Garis.*

A media Herent Meschines et pucelles.

Le Roman de Rou MS. :

Li Duc de Normandie avoit une servante Meschine la mesche, nées n'eroit pas Salgour. Guillaume de Poitiers torna vers lez amours, Li freres li donna, et cil en di soient.

Alibi :

Puis li donna une Meschine:

Fille Torchelli locana.

Idem Poeta :

Une Meschine l'ont amée,
Arred out nom, de boyres née.
Meschine aert ancora et pucelle.
Avances li sembla et belle, etc.

Postmodum vero pro famulis et ancillis vox usurpata, quod Juvenculi, et pueris, potissimum, dominorum atque dominorum servitio sese addicant. Willem. Guiart sub ann. 1185. de Cotterellis verba faciens :

Deus sine corporeis des Yglises
Pascient voles et chassies
Commandement a leure Meschine,
En des des œuvres diverses.

[Vetus Poeta MS. e Bibli. Colisl. :

Quan rieva ne sai de son cousin,
Se ci est Dame de Meschine.

Infra :

En la chambre et une Meschine,
Qui moult est de gentil orme.

Chron. Bonae Spei pag. 348: *Ordonnons que à nostre venerable frere en Dieu Abbé de Bonne Esperance, pour son gouvernement, pour un serviteur et pour une Meschine, et pour vin, cerise, etc. pour chaque moitié sera baillie par le Commis 20. livres. Eadem notione etiamnum Picardi nostri Mequoinis dicunt pro famulis.*

Vide Stabilitimenti. S. Ludovici lib. 1. cap. 138. [vel 140]. Edit. de Lauriere tom. I. Ordinal. Reg. Franc. pag. 224. ubi vox Meschinage occurrit pro famulatus, Gall. Service; quo minus recte pro Lupanar Interpretatus est D. de Ca-seneuve in Origin. Gall.] Consuet. Han-nionensem cap. 38. urbis Insulensem cap. 113. Ital. Meschin, infelicem, miserum sonat. Dantes 50. 3.

Ne la semblaient mi parez Meschine.

Ita etiam usurpatura a Raimundo Montanero in Chron. Aragon. cap. 127: *Et les gens Mesquines, veilles et pôtres, etc. Vide Menagier. Gall. et Ital. et Lat. et Oct. Ferrarium.*

MISCHITA. Auctor Mamotreti ad Cantic. cap. 7: *Monilia sunt Mischita, id est ornamenta colla.*

* MISCHULUM, [Médi (?)]: *Ex coloribus blavium et Mischulum.* = (B. N. Ms. Lat. 10272, p. 123.)

* MISICULA. [Mica: « In custodia nemorena inventa sunt Misicula dicti corporis Christi. » (Chevalier, Visit. episcop. Gratianopol. p. 83.)]

MISCITARE, Misere, [Gall. Mester. Marten. de Rit. antiq. Eccl. pag. 176: Misicata ipsa chrisma cum aqua, et spargit per omnes fontes, et super omni populo.] Incertus agminster: *Collectaculum de carbonibus in calce Misicata.*

MISCLA. Vide in Mesclia.

* MISCLANIA, Idem quod supra Misclania. Stat. Mantua lib. I. cap. 17. ex Cod. Reg. 4820. *Consules villarum districtus Mantua tenuantur dominiare in continentia vicaria sua omnes. Claves et Misclanias atque gravia maleficia. Et cap. 58: Si quis fecerit rumorum vel Misclaniam sine armis admittendo contra aliquem et non percussarit, in quin-*

que libris parvorum puniatur. Vide in Mesclia.

MISCRAVATIO, [Injusta postulatio.] Vide Cravera.

MISCLARE, Misere, unde Gallici, Messier. Edictum Pistense cap. 28: *Faber vero qui post prefatas Kalendas comprebat fuerit aurum vel argentinum ad vendendum vel emendum adulterans, vel*

Misclasse, etc. Hincmar. Remens. de Coercendis militum rapinis: Quoniam de istis rapinis ac depredacionibus nihil vos debatis Misclare, unusquisque suo defendat, ut possit. Galli dicent,

Vous ne devez pas vous Messier des rapines, etc.

¶ Ital. Miscolare. Stat. Riper. cap. 225.

fol. 23. v. *Nulta persona cudeat plenum Miscolato.* Vetus Placitum sub Capitulo M. apud Sammarthanos in Episc. Massiliensis. *Et si quis videt ipsas quas justas ad Domini Regem Karolum obtingebant in alio, Ante quod actabat per ipsam Miscolationem, seu et ipsam Caladum villam, viuis fuit de ipsa causa dei abstrahisse.*

COMMISCIARE, Misere, commiscare. Capitul. Caroli C. lit. 16. cap. 7: *Qualiscumque de vobis tali modo in isto facto Commisculatus est.* Tit. 25. cap. 8. *Ut Rex Christianus cum Rege Regum Christo concordet, et aliena perditoni se non Commisculat. Formula vulgaris, se Meler des affaires d'autrui.*

COMMISSULUS. Gloss. Lat. Gr.: *Commissulus, xvavc.*

MISDICERE, Allene, famis detrahere,

Gall. Misidire. Hincmarus Laudon. Episc.

contra Hincmarum Remens: *Rez dixit, quod Misdicatum illi fuerat, et easdem*

re ab Ecclesia Laudunensi distrahere nolebat. [¶ Ital. Misdire. Nostris Mai-palier, maledictio, detractione. Charta Joan. abb. S. Germ. Prat. ann. 1852. in Reg. Bl. Chartoph. reg. ch. 498: *Voulans encore eschiver les obloquios et Malparler de plusieurs medisans, etc.* Vox autem mis, vocibus addita, vitium vel defectum denotat etiam apud Danos. Gloss. Uphilis Gothicum: *Missa, defectus, error.* Vide Resenium ad Canutii II. Regis Danie Jus aulicum pag. 588. Observat. Junii in Wiliarm. pag. 85. 86. Gilii Logonom. Anglic. cap. 9. et Walsil Gilii Logonom. Ling. Anglic. cap. 14. pag. 116. *¶ Graft. Thes. Ling. Franc. tom. 2. col. 882.*

2. MISDOCERE, Male docere, haud recte instituere. Leges Alfredi et Godfrini cap. 8. *Si Presbuteri populus suum Medicato de feto, vel de iugario, reddat 30. sol.*

Edictio Saxon. habet misavissian, a verbo viessian, al. gevissian, instruere, docere, et mis, male, inique.

¶ MIS-DU. Niger, Mis-keru, aque niger. Sic inenses Novembrem et Decembrem vocant Armorici Britones, quod inter duos hos menses sol quasi stet iterum ascensurus.

* MISELE, Capitile tegumentum quadrangulare videtur. Lit. remiss. ann. 1460. in Reg. 192. Chartoph. reg. ch. 80: *Dicitus Georgius supplicantem unum magnum icatum in spatulis dedit, et alium super summum Miselle, et plures icitus, etc.* Vide Milenda.

* MISELEUM, f. pro Mausoleum, ut suscipiantur docti Editores, ad Acta S. Aurem tom. 4. Aug. pag. 760. col. 1: *Taurinum vero et Herculanium in portu Romano abscondit, hecatum Theodorum tributum habuit in Miselle suo.*

MISELL. Leprosi. Gloss. Lat. Gall.: *Lepra, Mescelerie. Leprosus, Mesieus.*

Matth. Paris ann. 1254: *Ecclesiis S. Justi* tunc ubi Misella; et *Ecclesiis S. Mariae de Pratis*, ubi Misella vix habent vita necessaria. Charta anno 1165: *Assignata vita necessaria secum illi domini Misella de Miladuno cum per habendis in fato S. Remigio.* Raimundus Episcopul Magalon: *Si Misella uel Misella, Leprosus vel Leprosus recipi in domo volunt. Liber Revelationis num Anonymi cap. 87. de duabus virgunculis lepra infectis. Cutis superficies (sicubi fatus cutis potuit supererosse Misella) immaniter pustulis frequentissimis turgescunt. Addit Vitam S. Clari: Abbatum Viennensis, num. 6. et Garpielum in Epistola copis Massiliensis pag. 107. *Mesal Gallici* medi avi. Nangius MS. in Dagoberto *Leone asserti demando unde Mesal, qui s'essoit bouté si messeie en un angel. Bellonius manerius MS. cap. 62: Quand Mesalias apels hora salit, ou quant li hom soint apels un mesal, li Mesalias poi mettra en defense qu'il est hora de la loy mondaine. Vetus Consule. Normanniae MS.: Li Mesal se la porche entre heurs a nudit, portans que li maladit apparaissant communiquant, il me l'endrois sur que l'heritage qui me tenoit au dessus li fitur *Mesal*. Assisimus Hierosol. MSS. cap. 128: *Qui est ueniam clamer per assise d'Ecclesiis d'Etat claque que il ait acheté, qui soit Mesal ou que Messala, ou que li chretien mauvais man. Lecluse de Molines MS.***

Que tes oreilles entourent
Au Mezel pourtra palerme
L'assise, sans que tu sois

Occurrit, passim apud Poetas vernaculae
sive medi. *Misella* apud Joan. Villanuevam
lib. 8. cap. 108.

MISELLIA. Domus Leprosorum.
Charta ann. 1246. In Regesto Comitum
Tolosae pag. 45. *Concessa Gilhardo de*
Mata et Bernardo de Mireval. Leprosorum et
Fundatam. Sororium domus
Misellaria propter Norbertum, etc. In
Charta sequenti, intermixta domus Lepro-
sorum, interdum Misellaria dicitur. Alia
ann. 1256. *E tenet ultra Miselliarum de*
Vocatio. Tabular. Prioratus de Dominica
pof. 127. *Debet 12 den. de campo in quo*
est Misellaria. Perdiccas Ephesus de
Themat. Hierosolymit. At Arphegundus
prope apyza xatonia. Hinc emen-
damde Consuetudinib. Tolosae. Si ali-
quod donaverit... aliquod domus religio-
norum... allicui domus religio-
rum vel personae religiosae seu hospitali, vel
Macellarie, vel alteri loco, qui sub no-
mina religiosis censatur. Ubi legendum
in dubio Misellaria. Mesellarie pro ipso
tempore. Glossa Lat. Gall. Lepre, Ele-
phant, Macellaria. Le Pelerinage de
l'humain. Et Macellaria.

*Homme qui ne se sent bien dans
Entre santé et maladie.
Entre le grand Meilleur et*

Vide *Concessuatus Aurelianens. art.*
225. [et *Moscaria.*]
• Lepre curandis remedium, de quo
• annis medicos stet iudicium, produnt
• Lit. remissio, anno 1408. In Reg. 162. Char-
• op. reg. ch. 228 : *Guislain de Rebernes*
• oia laditte l'errante qu'elle voulloit bai-
• ller enfant morinde, et lui jura et
affirme que ce n'estoit pour aucun mal
faire ; mais seulement fuit maistrot en un
bois d'ognement dans la main et lui en fa-
roit en oindre le visage du assigneur, qui
fustoit Maseil ; et par ce sa rafle fuit char-
tuo de son visage.

MISELLINUS, pro *Misellus*, apud Rabanum Maurum hymno 28. de Charitate:

*Mata Del felix home comunitator fratribus,
Mucilosis et pupillis, oculis et orphosis.*

MISERABILES PERSONAE, in leg. un-

cod. Jud. Justin. Quando Imp. inter pupilli-
os, vel viduas, vel miserabilis perso-
nas, etc. (8. 14.) *Fortuna iuris Miseri-
bilium*, in leg. 2. Cod. Th. da Officio iudici-
um omnium. (10. 10.) *Miseri homines*, in
append. Cod. Theodos. *Const. I.* [Statuta]
Vercell. lib. 1. f. 7. v. *Item quoque
potestas rite rector tenetor ad eligere unum
iudicem Vercellorum qui... conditum et
acutriacrum prestatibus... viduas et orpha-
nis, pauperibus et aliis Miserabilibus per-
sonis qui propter paupertatem... non
rurunt sufficienes ad expensas in ea se-
cundum. Advisamia Sylli curiae Ecclesie
Iloric. Promotor curiae adiudicet: *Causas
miserabilium personarum
posse tenus promouere*. [O] Vide Haltaus.
loasar. Germ. col. 1400.]*

[MISERABILIA LOCA, Gall. Lieux de
misere, vel olim dicebant, Lieux pitio-
nes, ubi scilicet miserables seu paupe-
res recipiuntur. Littere Philippi V.
eg. Franc. ann. 1830: *Prosaef beatissi-
mi Luosici propositi nostri sanctiam in-
ventionem quan ad Domum Dei predic-
am et alia pia et Miserabilis loca semper
abutit attendentes.*

[MISERABILITAS, Commissario, Gui-
tum in Vita sua lib. 1 cap. 3. Felic-
iter alias in ea se infinita non tam
interit quam Miserabilitati addicit.
[MISERABILITAS, Miseria, Concil. Der-
by, ann. 1899 inter Hispan. tom. 8
cap. 868. Quorum astuta, fraudulenta
et Miserabilitatis et oppressionis colorare
et ventre, peragendum exigitas nistri
mitas inventire.] Joan. de Cardisalacomo
termo in Natale Domini: Tertio attende-
do ut pone asfigibilitatem sine Misera-
bilitatem, cum dicit, quod repletus multis
serier.]

1. MISERATIO. Græc. οἰκεπόδιον. Rufinus
resb. in Psal. 50: Misericordia virtus
in Deo est: cum autem ex-
istat misericordia, et aliquid beneficia
huncuntur. Miserationes deinde. Chrysostomus
et Iulilius Archiepiscopi Dom. Patriarchae
anno 1169. ex Tabulario Abensiensi
l. 26: Domus eiusdem et concedeo in ele-
emosynam terras et talles earum, at quid
mei iuri est in eis quas habilitatores
eis acquisierunt, vel acquisituri sunt
cunctis feedis meis, excepto quod si
opter acquisitionem terrarum amodo
querendaram aliquam feedis mei ser-
tum amiserim, Abbas Abies inde Mi-
serationem meam exposuile. Vide Mer-
itum.

9. MISERATIO. Preces quas statis dicimus pro defuncto funduntur. **Canones** **10. MISERATIO.** S. Spicil. Acher. pag. 12. **11. MISERATIO.** *ad Memoria* Misericordiam omnis eius in die vita, fecerint, reddent amici precium eius, *et sedatuum communem*. **in Memoria.**

12. MISERATIO. MISERATIONE DIVINA, formula non episcopis tantum, sed et batibus usitata. *Charta ann. 1290.* ex bbl. reg. : *Miseratio Miseratione ab invictissima beati Dionysii in Francia ab invictissima milis, etc.*

13. MISERATIO SACREDOTALIS, Absolutione.

lio, ut videtur, a peccatis. Charia ann.
88. In Chartul. Cluniac. : *Ad infirmos
am non accedant (monach) nisi vocati,
gus sacerdotalem Miserationem ali-
ando exhibeant.*
P. 6. MISERATIO. Parchimonia. Comod.
me nomine act. 2. scen. 1. ex Cod. reg.
88. *Sumpius pro voto sine Miseratione*

* MISERICRATRIS, Misericors, Gall. Misericordieus, alias Misericors. B. de Amoribus in Spec. sacerdot. MS. cap. 29.

Six papier, malle, legume, juteux, Minerale.

Douil et misericorde, in Lit. ann. 1873. tom. 5. Ordinal Reg. Franc. pag. 496. Illus ann. 1418. In Memor. H. Cam. Comput. Paris. fol. 18. v. : Lesquelles chose sont dure, inhumaunes, damnablees, iniquae, cruelles et deraisonnablees, par especiel en royaume tres christien. Misericorde est catholique, comme le nostre est et doit estre. Vide Misericordieus.

MISERIA, *Commissariatio. Chron. Mau-riacis, ubi de morte Philippi filii Ludo-vici Grossi. Asinus omnium nescio si dicam Misericordiam cui misericiam dlam ingre-bant, et doloribus augmendandis fomente. Miracula B. Martinis apud Baluz. tom. 7. Misericordia, pag. 170. Patissebat autem in misib; Erat enim videtur Misericordia diceremus: C' dicit pitié de le voir. Vide Merces.*

MERCES. 1. MISERICORDIA. Idem quod **Merces**, nostris **Mercy**, de qua voce supra egimus, indulgentia. [Lex Bawjar. tit. 14. 8. num. 2.] Si vero de ancilla haberetur filius, non accipiunt portionem inter fratres nisi tamulum quantum ei per Misericordiam dare voluntur fratris eorum.] Concilium Renense II. can. 48: Quodlibet omnes liens et iuribus in sua Misericordia terminum habere potuerint. Cap. seq. Quatenus in sua plissima Misericordia, in qua necessaria sunt, au-

MISERICORDIA MEMORIA, Servitium
perpetuum pro defunctis. Annal. Bened.
tom. 3. pag. 604 ubi Charta mentio fit
qua a Gesu Abbatissam Romarici-montis
instituta est **Memoria Misericordie**, seu
servitium perpetuum, post occisione a pag-
nisi homines de potestate, quia dictum
testimonium.

MISERICORDIA, Quod contra prescriptas Monasteriorum regulas in celo, potu, ac etiam vestitu, Monachis, per indulgentiam, vel ex necessitate praebeat. Gerardicus Vitalis lib. 13 : *Absoluti colloquia, et infirmi corporis quadam subdivisa, quia illis moderata Patrum hactenus permisarunt reverendorum clementia, Liber Ordinis S. Victoris Parisiens. MS.*

Misericordia. *Indulgentia quavis* : Misericordiam quareare. *Domandare misericordie*, pardon. Liber Ordinis S. Vict. Par. MS. cap. 88 : *Si alius Abdormade cap. 35 : Quando aliqui infirmi... Udalricus recordat aliquid durar, etc. Udalricus 8. Consuet. Clun. cap. 8 : *Per talium astem in diebus dominicis ad canem impenditur illis Misericordia de lacte.* Cap. 11 : *Ei Camerarius si cui habentis pelliticia, adhuc pro Misericordia addit et gunellia, etc.* Cap. 29 : *Cocpartiorum idea non ibi datur, quia id magis habent Fratres pro Misericordia, quam pro illa regulari constitutione, etc.* Michael Scotus lib. 4. Mensse Philosophicas cap. 86 : *Quidam Monachus Carthusianus, cum illi offerretur Misericordia in sexies seris, etc. Intra . Semel fuit Misericordie de angustiis, etc.* Vitæ Abbatum S. Albani 1. *Huius quoque procurari, ut desistebat injuriantionis Misericordiarum (in quibus prior et fratres erat Misericordia) prohiberetur. Vide post, etc.* Et Statuta Ordinis de Sempringham, pag. 728, 764, et alibi passim. Misericordias regulares, que ex Regula prescripto indulgentur, in Monastico Angl. tom. 1. pag. 149.*

MISERICORDIA, Indulgentia quavis : Misericordiam quareare. Domandare misericordie, pardon. Liber Ordinis S. Vict. Par. MS. cap. 88 : *Si alius Abdormade*

proper quilibet incommunitatem non posse compiere, indicet hoc Abbatum secreta, et postea si ipsa statuta, gerunt in Misericordiam. Capitulo. Id est, indulgentia Statuta antiqua Cartusiana. 2. part. cap. 6. § 47: Prioris quacunque causa iudicio Capituli inutiles reputati, moneantur, ut petant Misericordiam. Quod si noluerint, Capitalium utilitatis domus providerent tenetur. § 48: Cum Prior propter infirmitatem vel senium factus inutilem voluntari super annum habere Misericordiam, significet domui Cartusie, etc. Adde cap. 7. § 5. cap. 12. § 7.

MISERICORDIA. Sellulae erectis formarum subcellulis appositi, quibus stantibus sénibus vel infirmis, per misericordiam insidere conceduntur, dum allstant, [notris] Misericordias vel patientes. S. Willielmi Consuet. Hirsaug. lib. 2. cap. 2: Primum in ecclesiis quādū scilicet pulsatur ante nocturnos, super Misericordiam redditis sui, si opus habet, quiescit.] Veteres Consuetud. Floriacensis Cenobii: Conventus erectis subellulis, Misericordia assidet. Statuta Ordinis de Sempringham pag. 721: Facta oratione super formas aut Misericordias, si tali tempus fuerit, signantes se inclinat. Infra: Et tunc prosternantur super formas, vel si tali tempus fuerit, inclinat, et post residant super Misericordias. Statuta Ordinis Cartusiensis: Item tunc sicut in seculosis suis verba facie ad fidare, donec ad Misericordias, vel super formas, prout tempus postulat, inclinet. Et mox: In festo XII. lectoriū ad Misericordias inclinamus, omni vero alijs tempore procuramini super formas. Ita haec ratione usurpant Usus antiqui Ordini. Osterreichensis cap. 50. § 56. 68. 69. 74. 76. 82. et Statuta antiqua Ordini Cartusiensis 1. part. cap. 8. § 3. cap. 11. § 27. cap. 12. § 10. 37. cap. 31. § 1. 6. cap. 36. 27. cap. 37. § 2.

MISERICORDIA. Aula Mónasterii, in qua forte comedebant, quibus ab Abbate aliquo, in cibis et potu indulgentia concedebatur. Chronicon Beccense ann. 1452: Tabulas in aula que dicuntur Misericordia, facit renovare et directorium, etc. [Provinciale Lyndwoodi de statu Regulari, pag. 211: Ad hec statutum, ut cum pro debilitate vel alia iusta causa monachii seorsum in Misericordia commorantur, semper habeant secum duos ad minus seniores, qui aliorum levitatis debita correctione compescant. Et qui postmodum in Capitulo testificarentur qualiter Misericorditer fuerint conversati.]

MISERICORDIA, vox forensis, in qua vis forisfactura, nullis definitis legibus, sed iudicis relictis arbitrio, qui minorem vel maiorem in reum pro delicti modo, decernit: non quod soleat hujusmodi multa irogari contenti, et misericordiam petenti, ut quidam volunt, auctoritate ex misericordia et clementia pendet. [De rebus in Glanvillia anno Th. Blount in Nomina Angl. Ed. Misericordia domini Regis, qui quis per iuramentum legalium horum in vicino, eatus americiandus est, ne aliquip de suo honorabiliter contempernet amittat. Multa seniora sic dicta quod lenissima imponitur Misericordia; graviores enim multas fines vocant, atrocissimas Redemptions.] [¶] Glanvillia lib. 9. cap. 11. § 2. Posteriora verba sunt. Blount. Galli effuerunt Mercy, Angl. Americam. Leges Kanuti Reg. Angl. cap. 74: Si quis ordinis infrastructam feciat, emendat secundum ordinis dignitatem warre, vita, ... et omni Misericordia. Le-

ges Burg. Scotticorum cap. 181: Viri non tenentur respondere, neque de Misericordia sequitur, nisi actiones partis adiutoriae. [Charta Eduardi I. Reg. Angl. ann. 1238. apud Rymer. tom. 2. pag. 258: Pardonavimus siam ei Misericordiam ad nos spectantem pro usurpatione sua predicta.] Historia Fundat. Prioratus de Dunstable in agro Bedford.: Et per hujusmodi confirmationes... habuerunt dicti Canonici omnia placita, et Misericordiam hominum suorum. Addit. Flent. lib. 1. cap. 48. § 8. 21. Leges Henrici I. cap. 1: Non dabit vadum in Misericordia pecuniae sue, etc. [Le Roman de Vace MS.:

De nos livres fut envers l'Evêque en Marché.]

In MISERICORDIA REGIS esse dicuntur, qui ob rata et definita legibus quādū delicta, a Rege, qualis ille vult, multa distinguit possunt: que tamen Regis misericordia non extenditur ad amissionem tenementis hereditatis. Ita Regiam Majest. lib. 2. cap. 74. § 7. et lib. 8. cap. 1. § 18. Vide lib. 1. cap. 8. § 35. cap. 26. § 5. cap. 27. § 7. lib. 2. cap. 74. § 5. 6. 7. 8. 9. 10. cap. 36. § 4. lib. 4. cap. 1. § 16. Quoniam Attach. cap. 58. § 8. cap. 51. § 5. cap. 74. Statuta Alexandri Regis Scotie, Leg. Burgorum Scottie. Iter Camerarii, Bractonum lib. 4. tract. 1. cap. 13. § 8. etc. Rogerum Hoveden. pag. 788. etc.

IN MISERICORDIA VICEROMITIS. Glanvillia lib. 9. cap. 10: Adversa pars... in Misericordia vicecomitis erit, quia generaliter verum est, quod de quolibet placo, quod in comitatu disductur et terminatur, misericordia que inde provenit vicecomiti debetur. Que, quanta esse debet, per nullam assūsum generaliter determinatum est, sed pro consuetudine singulari comitatus, debetur. In quodam comitatu plus in quantum nimis. Misericordia dominii, lib. 9. cap. 1. § 8.

IN MISERICORDIA Regis corpus ejus erit, in Legibus Edw. Confess. cap. 12. COMMUNIS MISERICORDIA. Monasticum Anglie, tom. 1. pag. 976: Ac de mordre, et de communis Misericordia quando contigerit, videlicet Comitatus et hundredi cordis nobis vel aliquibus Justitiis nostris, etc. Et pag. 669: Et sint quiesciens acrisys et hundredis... et de vicero Comitatus et communis Misericordia. Comitatus, et hundredi, et de opere castellorum et pontium, etc. Ubi communis misericordia videtur appelliari multa tolli pago aut communiti irrogata.

MISERICORDIAM POSTULARE dicitur, qui in ordinem Cartusiensem admitti postulat, apud Guigonom in Statutis eiusdem Ordinis cap. 22. § 1. 5. in Statutis eiusdem Ordini. part. 2. cap. 2. cap. 24. § 1.

IN MISERICORDIA FACERE, Poenitentiam regaliam impetrare. Chron. Mellicensis pag. 489: Fecimus Misericordiam Abbatis, vocant, et cum iam recipere deberemus resignationem, defecimus in notario.

MISERICORDIA. Quodlibet onus quod a Comitibus, Vicecomitibus et Praesōribus, provinciarum aut urbium incolis, pro eorum arbitrio imponitur. Charta Edw. I. Regis Angl. tom. 1. Monastici Angl. pag. 939: Concedimus istiam... sicut Abbatii et Monachis et eorum successoribus, quod sint quiesciens omnibus Miseri-

cordia in perpetuum. Vide tom. 1. pag. 210. Hinc crebro Misericordia Comitatus; Vicecomitatus, Praesōribus hundredis, etc. in Chartis Anglie. tom. 2. pag. 184. 288. Vetus Charta in Hist. Monast. ill. S. Audouin Rotom. pag. 490: Et inde parva, plena buntur, et omnibus Misericordia et ecclesiasticis, excepta querela pro qua codicis bellum datum fuerit, debemus habere. 2. solidos.

MISERICORDIA. Eleemosyna, apud S. Petrum Chrysolog. Serm. 54. S. Fulgentium lib. de Trinitate, etc. Misericordiam dispensare pauperibus, in Capitulo. lib. 6. cap. 24. [Gesta Consulum Andegav. tom. 10. Spec. Acher. pag. 489: Manus misit ad loculum Misericordiam leproso valens impendere.]

2. MISERICORDIA. Pugio, culterius brevis, sica. Nominis rationem affert Falcatus, quod milites seu equites ejusmodi pugione, quo accingebantur ad dextrum latus, prostratos hostes ad misericordiam victoris implorandam adiungent. Gaufridus Voisensis lib. 1. Chron. cap. 44: Cumque se ad muli pedes inclinaret, abstracio Burgenses gladio, qui Misericordia vocatur, crudeliter Miliis inficit. Lambertus Ardensis: Manus in eum injecerunt, et extracti patulis (leg. spatulis) eum immisericorditer jugulaverunt. Charta Communiae Atrebatenensis ann. 1211. § 10: Quicunque cultellum cum cuspidi, vel curvante spatu, vel Misericordiam, vel aliqua arma multiratio portaverit, etc. [Le Roman de la Rose: Piés qui à tous bien s'accorde, Tenont une Misericorde, Décurrant de plors et de larmes, Ou lieu d'espér, entre tous larmes, Parties, il Affecte de riant, Percorrit pierres diamants.]

[Le Roman de Guillaume au Court-nez, MS.:

Misericordes et bons bastons planes.]

Willelm. Guiart ann. 1302:

Plusieurs pieux François à la Plaine pour prisonniers n'ont pas cordes, Mais courtes et Misericordies, Dont on doit servir en tels festes.

Et ann. 1303:

Fauchois tranchans, espées cleres, Godedans, lances emmoulues, Coulians, Misericordies nues.

Li livres de l'exemple du Riche nomme et du Ladre, MS. cuius auctor Canonicus Ferri super Esiam ann. 1352. cap de armes de Penance :

Et porte une Misericorde
De bonne paix et de condesc.

In Inventari bonorum mobilium Ludov. IIutini Regis Franc. in Camera Comp. Paris. sunt deux espées de Toulouse, et deux Misericordes. Libelus Catalanicus MS. de Batalia facienda: Jo aytal jur que asso de que he repai aytal es veritas, et que li ho manare el camp ne metre, colet, ne Misericordia, ne alema, no agyello, ne negune manera d'armes, si ne aquelles que acostumadas son de me.

¶ Misericorde ou cousteau à croix apud S. Gorians, in Charnierum lib. de Ordine Militari. Tom. Placit. Edicid. II. Reg. Angl. ann. 7. Bk. 1. rot. 74. in Abrev. Placit. pag. 818: Pocula Ricardum fratrem, suum de quadam ornata, quae vocatur Misericord, quae est in longum 3. pedum et lata prope hiltam 2. pollicum et apud punctum dimidium pollicem.]

¶ MISERICORDIOSUS, Misericors. Bulla Benedicti VIII. PP. ann. 1018. apud Mu-

rator. tom. 2. part. 2. col. 558 : *At vero qui pio intuitu custos et observatores hujus nostre prouilegii existentes, gratiarum aliquarum misericordiam vitamque eternam a Misericordia nostra Domino Deo nostro concessi qui mereatur in secula seculorum. Amen.* Misericordiam, in Charta XI. sec. apud Chanteloup in Hist. Mont. Major.

¹ MISERICORDITER. Per indulgentiam. Concilium Romanum III. tom. 2. Spicil. Achera pag. 668 : *Quicunque... aliquis ecclesiasticum beneficium per pecuniam ad suum illum dimiso ibidem Misericordiam et in sacris ordinibus vivere possunt. Occurrunt passim.*

² MISERICORDITER CONVERSARI. De monachis dicitur dum in aula, que Misericordia appellabatur, existunt. Vide in Misericordia 1.

³ MISERIA. Injuria, damnum, quo quis miser efficitur. Sent. ann. 1811. apud Lambum inter not. ad Hist. Sicul. Bonincont. part. 8. in Delic. erudit. pag. 201 : *Et licet de ceteris ipsorum auctoribus sub silentio et dissimilacione taceatur ad pressens, multa Misera gravissima, que nullatenus videtur posse tergiversatione celari, graviter commiscerunt.*

⁴ MISEVERIA. Male evenire, male succedere. Galli *Miseveria* dicunt. ⁵ Ital. *Misveria*. De eo potissimum usurpatur, qui de murdro vel adulterio accusatur, sequi purgare, et culpa liberare satagenses, non valet, sed in purgatione deficit. Leges Kanuti Regis cap. 78. apud Bromptonum : *Et si compellatio sit, et in emendando Miseveriat, sit in Episcopi potestate, et ipse graviter iudicet. Eadem habentur cap. 83 et in Legibus Henrici I. cap. 92 extremitate.*

⁵ MISFACERE. Perperam agere : Gall. *Misfare*. ⁶ Ital. *Misfare*. Adiunctio Hludovici Regis apud Confidentias § 7.

In hoc si frater meus mis fidelibus, qui contra illum nihil Misfacerunt, et me quando mihi opus fuit, adjuvaverunt, etc. Addit. Capit. Caroli Calvi tit. 27. cap. 8. part. 2. cap. 5. et Conventum Turonensem ann. 879. cap. 7. Hincmarus Lazdunensis Episc. ad Remensem : *Cum... per vadia emendaverit quod Misfactum habebat. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 86 : Si homo suus Misfacerat, sine pose vel velle suo. Cap. 87 : Videat qui Misficerit, ut per omnia secundum legem emendaret. Addit. cap. 94. Charta Eredi Briennii D. de Rameru, ann. 1228. in Tabul. Campan. Thuanii : Quod si deficerent in aliquo, quod absit, de istis conventionibus tueri, in quibus ego teneor Theobaldo Comiti prenotato, quod ipse licenter sine Misfaceret, sine fidem memori posset capere de rebus meis, ubi cum eius inventaret, et eas in manu sua retinuerit. Quod ex ego compleverimus, sicut conventiones superioris annotatas, etc. Vide Fabri Cantuariensis de Feodi pag. 88. 44. 45. 47. 48. 87. In Probat. Meffaita, misfactura in Consuetud. Marchensi art. 348. 341. 350. 355.*

⁶ MISFACERE. Se in aliquem se reum constitutere delinqueret. Littere Guido Comti. Nivern. ann. 1231. Inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 8. pag. 117 : *Burgenses possent captum excusare a quocumque capiente sine se Misfaceret. Maufacterre, malefactor, in Litteris ann. 1201. ibid. pag. 295 : Se aucune Maufacterre, quois que il fust, estoit pris en chuitie en l'eskewinage d'Abbeville, seroit amener et jugiez à l'esbarrat des Ekevines. Vide Misfacer.*

⁷ MISHERING. Vide Abishering.

⁸ MISIA. Impensa, Gall. *Mise*. Re-

gestum Parlamenti ann. 1389. apud Bajulum tom. 2. Histor. Arvern. pag. 225. *Dictum Daiphinum in expensia et Misia ob hoc facta eidem Roberto filio et heredi predictio reddendis, etc.* Littere Johannis Reg. Franc. ann. 1336. tom. 2. Ordinat. pag. 78 : *Reditum legitimam de receptione et Misia ob hoc facta semel in anno reddere teneantur.* Charta ann. 1383. tom. 2. Hist. Eccles. Meldensis. pag. 239 : *Proprietate predictae partes multa damnata habuerunt et sustinuerunt, et magnas Misias fecerunt.* Addit. Spicil. Achera tom. 10. pag. 278. Galli Christ. tom. 3. inter Inst. col. 69. Hist. Britan. tom. 2. pag. 410 etc. Vide Misia.

⁹ MISIA. Exactio vectigalium, se presatto quae virtutem exhibet. Charta ann. 1184. apud Baluz. tom. 7. Missel. pag. 801 : *Præterea statuimus et concedimus ipsi decem burgenses probos homines communis assensu ville eligant, ut cum omnibus diligenti negotiis ville Misias sciatis, procurant. Charta Theobaldi Comitis Campaniæ ann. 1228. in Toul. Latinac. : In unius omnino... ab omnibus exercitu, chevalchia et exercitio; praeterea et ab omnibus Misia que fiat occasione mea aut heredum meorum. Charta Philippi Puleri Reg. Franc. ann. 1334. apud Menester. Hist. Lugdun. pag. 93 : Cum nuper deputatis ad regendum negotiis et facta civitatis Lunduni nobis exponi fecerint, conquerenderunt quod nonnulli habitatores dictæ civitatis, qui tenentur in talibus Misia, dependit a debitis ejusdem pro supertardis oneribus et necessitatibus ipsius, tallias eis debite impositas solvere contradicunt in iuste. Vide supra Misia.*

¹⁰ MISIA. Arbitrium. Scacar. S. Mich. apud Fales. ann. 1219. ex Cod. reg. 4653. A. : *Judicatum est quod si articulus nominatus ita infirmus sit, quod cum alius in Misia procedere non possit, illi qui nominavit cum aliis loco ejus ponere compellatur.* Vide supra Misia. 2.

¹¹ MISIO. Expensa, amasio. Hist. Harcur. tom. 3. pag. 19 : *Tunc divine illustratione in gratia, istic fluctuatione Missionem, illa vero orationis locationem esse percipi.* Vide Missiones.

¹² MISIULE. Moribida, in Glossis veteribus [Suppl. Antiquar. : *Misiule, mortuorum, canicas.*]

¹³ MISIUM. perperam pro Juicium, apud Perardum in Burgund. pag. 334. Vide in hac voce.

¹⁴ MISKENNING. Bromptonum, est variatio loquela in Curia. Est autem loquela idem quod causa, placitum, juris sui persecuto judicialis. Ita variare loquela dicitur, qui aliud petit, quam quod initiat et in prima litis contestatione petierat, vel qui in prosecutione juris sui non sibi constat. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 2 : *Et amplius non sit placitum nisi in alius placitis infra civitatem, etc.* Et cap. 22 : *Ut qui in prefectura vel qualibet potestate constitutus sepe diffiri exigeret, dum licet, quod sepe cum labore, frustaque prosecutur destitutus, transeunt autem in mislocutione.* Michaelis de Cenning, in hismorni in Londonia. Ubi Mislocutione idem valet quod Miskenning, misloqui enim dicitur, qui perperam loquitur, quia via test vocis est autem Cenning, et Ceninan, Anglo-Saxonibus, citare vocare cuius adiectum, maledicere. [Unde in Legibus Henrici I modo laudatis cap. 12. Miskenning definitur. Iniqua et iusta ius locatio; inconstanter loqui in curia, vel invariare.] Ita Miskenning, est mislocutione, quomodo Mauparler videtur usur-

passe Petrus de Fontanis a nobis edit. ensione cap. 5. § 7 : *La peine de celui ki son ensione ne veut nommer, ne jurer, oest de lui l'aide de Dieu en se querelle, encore l'eust-il bone; et en voit-on multi souuent perdre par Mauparler, ou par autres cirerens. Qui porro misloquebantur, sen loquelas suis variabant, in multam incidebant, quas*

¹⁵ MISCHENNINGA et Miskenninga dicitur, cum ejusmodi variationes veterantur, ut ex Legibus Henrici I. colligatur. [Charta Henrici II: Regis Anglia apud Medox Formul. Anglic. pag. 45 : *Habent per totam terram suam, soccam et saccam, et toll et team, a Mischenninge, et infanghenhof, et omnes assultus in suo jure.*] At cum ea multe levioribus de causis irrogarentur a judicibus, regisque subditis ex varientur, has sustulit Stephanus Reg. Angl. apud Ricardum Haugastol. : *Omnes exactiones, et iustitiae et Mischenningas sive per Vicecomes vel alios qualibet male inducuntur, extra po.* Hinc etiam in veteribus Tabulis immunitates continentibus, ut in Chartis Henrici III. et Ricardi III. Regum Angliae Domestico Anglic. tom. 2. pag. 184. 827. haec verba passim leguntur. *Sunt quatuor de Warpani et Averpani, et Hundredespani, de Miskenninge, et Bladwiche, etc.* [Addit. Charlam Eduardi Confess. ibid. tom. 1. pag. 237.] ¹⁶ Charta Edwardi reg. Angl. ann. 1044. in Suppl. ad Mirorum pag. 18. col. 2 : *Concedo etiam in omnibus terris suis scriptis, ac scilicet... Miskenninge, mislocutione, omnes leges et consuetudines, que ad me pertinet.*]

¹⁷ MISLATA. Misle. Vide Misleia.

¹⁸ MISLOCUTIONE. Vide Miskenning.

¹⁹ MISMALVA. Vide Bismalva.

²⁰ MISMBRIA. Vide supra Millenaria.

²¹ MISNENSIS MONETA. memoratur in Charta ann. 1389. apud Schlegel. In Dissertatione de Nummis ant. Got. etc. edit. ann. 1717. pag. 58 : *Pro xxv. sexagesimis novorum grossorum Misennum. Vide ibid. pag. 58.*

²² MISOCCLUS. f. pro Misellus, diminut. a Misus, tenue ferculum. Canones Hibernali apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 7: *Pane sine mensura, et ferculo aliquatenus buty: o impinguato dicit Dominico (utatur prenitis:) ceteris vero diebus panis mensura, et Misoclo parvum impinguato.* Vide Misus 1.

²³ MISPARTISTER. Divilonensis voluntari presbyteri illi, quos Rectores ecclesiarii parochialium, vel religiosi, sibi assortiant ad regimen animarum, Gall. *Prætres habitez*; idem qui alibi Portionari dicuntur: sic autem appellati videantur quod portio illis assignata minor esset curiali, vel etiam quod diuidimis oblationum partem tantum participant. Consule Hist. Eccles. S. Stephani Divion. auctore D. Fyt. Vide Portionari.

²⁴ MISPERSUASIO. Roswitha Monialis in Praefat. Panegyrici ad Ottobrem I. impetr.: —

Sed hoc non esset male Mispersuasio mensis, Nec summa veri contempta spolia fedelli.

Ita Editum a Melibomio, ubi alli legunt Mispresumptio. [oo Pertz. mis presumpcio dubius vocibus, Ita ut mis sit gentilicus antiquus pro mis, de quo Quintil. lib. 8. cap. 3.]

²⁵ MISPRENDERE. Idem quod Forisfacer, in Capitulo Caroli Calvi tit. 27 : *Ut illi homines qui in isto regno contra sentio-*

rem nostrum Dornnum Karolum Mispriserunt, si se recognosserint, propter Deum... se vult indulgere. Infra: De illorum indulgesia qui in isto regno Mispriserint, etc. In Consuet. municipal. Britan. art. 31. 84: Personnes Misprénantes sciemment en leurs Offices. Le Roman de l'assassine.

Se mi tuenes vous fizant a Roem Meesprisoen,
Ne fu este par moi, si del s'voir partion.

Le Roman de Garin MS.:

S'il a vers vécu nul chose Mispris

* Nostris *Mesprenere*, eodem sensu. Johnvill. in S. Ludov. edit. reg. pag. 142. Se je la maloja en plus ordene, si *Mesprenote* vers li. *Mesprenere* vero, pro Furari, surrepere; vulgo Dérrore. Lit. remplaç. ann. 1880, p. Reg. 90. Chârtoph. reg. ch. 568 : *Icellus Guillumin a confessé avoir fait plusieurs larrocine, et Malpris et embles plusieurs dentiers, entre lesquels il a confessé avec Malpris et embles, etc.* Voir supra *Mescapere*.

MISPRISIO., definitur neglegitio que datur spirito rei cui libet sed proprie-
tate apud T. Aquinum, Bastardum sollicitum et
Cowellium lib. 4. Instit. Juris Angl. tit.
18. § 7. et 37. dictetur, si quis aliquem
feloniam perpetrasse cognoscat, eumque
Regi vel magistratui non pateficiat. Ita Misprisio vox nuda usurparum,
et definitur apud Guillermum Stan-
fordium in Placitis Coronis lib. 1. cap.
89. his verbis: Misprision, est proprement
quoniam accusari, ou connatur, que un
auter a fait treason ou felonie, et il ne
voit lui decouvrir au Roy, ou son Conseil,
ou à aucun Magistrat, sans concedre son
offense, legal offense Bracton ad mises

1. MISSA, pro Misia: Impensa,
Miss, in chart. vet. apud Perac
pag 898.

12. MISSA. Error. Vide *Misericordia*.
3. MISSA. pro Missione, seu dimissione, aperte, quodcum accessus maris, pro accessione, apud Serrium in 1. *Aeneid.* et Itinerario Hierosol. *Sponsio, et Expeditio, pro expositione, apud Interpretum Novellarum: Ultro apud Ovidium, pro ultione: Remissio, pro remissione, apud Tertullianum et S. Cyprianum: Confessio, pro confessione, etc. Vide Criticum Arnobianum Meursii lib. 4. cap. 10. Vox vero missa, pro missione seu remissione, occurrit apud Suetonium in Caligula cap. 25. et in leg. 3. Cap. Tertius Prodigii. 26. etc. Etiam Celsanus lib. 2. de Octavo. Inst. cap. 7. Finito Psalmio, non statim ad incurvacionem genuorum currunt, quemadmodum vestimenta genitio, coruscant, quibusdam modis. Hoc est *missio*, *missio novellorum*, qui nec sunt bene finiti, neque satis proculrum, festinantes ad celebationem Missae quantosque properantes. Cap. 19. Quare post Missam nocturnam dormire non oportet. Cap. 14. Post orationem Missam uniusquisque ad suam cellam redat. Lib. 8. cap. 5. Missa Canonicae celebrante, usque ad lucem post hec vigilias extendentur. Cap. 7. Ite qui in Tauris, Sexiis, Novi, priuasque *Psalmus capitulus finiatur, ad orationem non occurrit, ultius oratorium introire non audet, nec semetipsum administrare possentibus; sed congrexationis Missam, stans pro foribus prestatulator, donec agredientibus cunctis submissae in terram ponuntur, negligentes sua vel tarditatem imperio ventum. (Ubi missa, est dimissio Fratrum peracto officio). Cap. 8. Post vigiliarium Missam. His igitur locis missa fieri dicitur, cum nonnullis ab**

Ecclesia dimittit, peractio officio, his
verbis quae adhuc obtinente*nte*, Missa
est, id est, Missio vobis intenditur. Nam
et si *Avitus Viennensis* Epist. 1. in
Ecclesia, *Palatinaque*, cum *Missis* *Pretorii*,
Missa fieri prouocatur, cum *populus ab*
observatione dimittitur. Sane ejusmodi
missas etiam in *Palatina* iudicatas se
prouocantur testatur *Luitprandus* lib.
6. cap. 9. ubi de *Palatina* *Civis* *Misericordia*

5. cap. 9. ubi de Patribus CP. Moris ita-
que est, hoc post malitium diluculum
max omnibus patere; post teriam vero
diem horam, emissis omnibus, dato signo,
quod est Mis, usque in horam nonam
cunctis oditum prohibere. Ad hinc etiam
morem referenda quae habet Chronicon
Alexandrinum anno 5. Justinian pag.
700: Ka^{τη} καθημένοις αὐτεῖς τὸ τέλον διεκόπει
Βασιλεὺς, ταύτην εὐθύνεις μηδεποτε τοῦ τοῦ
κατατίτητος καὶ λέγει τοῦ συγχρόνου: "Αἰδί-
ας θάνατος φύλαξτος τῶν οἰκον αὐτοῦ. Vide
Glossar. medie Gracit. in Micer. col. 387.

4. MISSA. Invenimus Christianorum
sacrificium, in quo Christi Corpus con-
sacratur: qua notione vox haec usurpatā

factur: quia notioe vox haec usurpat
sempiter in Romana Ecclesiâ, ut ob-
seruat in Breviario ann. 34. cap. 1.
Ita. De vocabulo originis variae sunt
Scriptorium sententiae. Hanc enim qui-
dam, ut Idem Baronius, ab Hebreo-
misso, id est, oblatio, arcessunt alii a
mittendo, quod nos mittat ad Deum, ut
est apud Alcuinum de Divinis officiis
Honорио Augustод. lib. 1. cap. 2. Ru-
perum lib. 2. cap. 23 etc. [Huc etiam
spectat quod scribit Gaufridus in Epist.
34. apud Marten. tom. 1. Anecdota. col.
883: *Hoc autem sacransionem altaris
mysterium incroci Missa dicunt, quia ad
placitionem et solutionem iniuricatu-
rum que erant inter Deum et homines*

sole valens et idonea missio est.] Alii
rursum a missu, i. ferculo, vel a Mittere,
quæ vox est sacrificiorum, ut Scholias-
tes Bedano Historia Saxonum pag. 4

tes Bedana Historia Saxonica pag 4.
Verum missis ejusmodi et similibus
conjecturis, constans est et recepta ab
omnibus viris eruditis, Bellarmino,
Casubonio exercit. 10. in Baron. Scall-
gero. Card. Bona. et alii, corudem
inveniunt, Honorio Augustod. in cap. 1. cap.
91. Isidorio lib. 6. Octavo. cap. 19. Bel-
trami cap. 94. eto. sententia seribitur.
Missa dictam a Missa Catechumenorum,
ea scilicet parte sacra Liturgie, in qua
finita concione, et Epistole ac Evangelio
lectione, Catechumeni exire Jubebantur,
Diacono dicente, *Ite, Missa est.* 1. excede-
re: quomodo hanc vocem acceptam
innolumus in *Missa*. 3. Neque enim
Catechumenis licet habere interesse sacris
mysteriis, ut infra observetur. Kero-
Monachus: *Missa sonia, quia mittitur*

zatione. *Missa sunt, quia missarum populorum Papiae.* Missa tempore sacrificii quando *Cedacutini fore militumur, clamante Leuite ad eum, ut dicitur, remanserit, exeat foras;* et inde *Missa, quia Sacramentis altaris intercessione non possum, qui nundum regenerari sunt.* Cum vero in sacris quibusvis Liturgiis, sicut missis, *missae, ac uocis* therent, inde accedit, ut
Missæ, pro quoque Ecclesiastico officio, quod in sedibus sacris pergebatur, interdum sununtur, vel ut censem Card. Boni lib. I. cap. 2. n. 3. pro Lectione. S. Cassarius in Regula ad Monachos cap. 20. Vigilias, a mense Octobri usque ad Pascha, duae nocturnas facient, et 8. Missæ. Ab una Missa legit Frater solle tria, et orate, Cap. 21: Omni Dominica 8. Missæ facit. Prima Missa semper Resurrexit legitur, dum Resurrexit legitur, nullus sedcat... Perfecta Missis dicte matutinas. Regula S. Aurelianii. Fonsic.

cap. uit. de Arding paalend: Post dictio-
nes /Nocturnos/ quia socii crescant,
facit ad librum Missarum: unus Frater
legat paginae aut tres aut 4: quemodo
manus fuerit liberum... et sic implie-
tus Missa dicit matutinarius Canonicos etc.
Dicit Aurenfanus: In Natale Domini et in
Epiphania tercias horae surgunt: dicitur
utrum nocturnum et facit per Missas de
Ioseph. Preceptum: Unus dicitur secundum

Isaia Propheta. Iterum dicit secundum nocturnum, et legantur alia sex (nempe Missa) de Evangelio..... In Martyrum festivitatibus res aut 4. Missa fiant. Primum Missam de Evangelio legit, reliquias de passionib[us] Martyrum. Passim Ibl. S. Isidori Regula cap. 7: In quotidianis officiis vigilarunt primum tres Psalmi Canonici recitandis sunt, deinde 3. Missa psalmorum, quarti canticorum, quinta m[od]ulacionum officiorum. In Dominicino vero diebus, vel festivitatibus Martirium, solemnitas causa singulis addantur Missae. Regula S. Fructuost. cap. 8: Sabbatuum uero et Dominicarum noctium curriculis, sene Misericordia superadjecto officio, senis etiam Missa vigiliis cum sensis responsoriis celebrantur: ut Resurrectionis Dominicini solemnitas ampliori officiorum psalmodia magis honoretur, quod et precipuarum festivitatis Misericordia precedente nocte competenter officiorum generis de qualib[et] solemnitate semper est celebrandum. S. Aurellanus in Regula ad Virgines cap. 38: Missa de Apostolo fiant. Cap. 40: Sexta feria per nocturnos duas ferias fiant in estate in hieme tres... Post celebratos secundos nocturnos, quia noctes crescunt, quotidie ad librum facite Missas tres, etc. [Capitul. Ordin. Cisterc. ann. 1191 apud Marten. tom. 4. Aeed. coll. 171] Ad Missas matutinalibus dicatur totum neuma in fine responsori. Vide Haefenum lib. 7. Disq. monast. tract. 8. Disquist. 5.

SE Eadem notione, pro lecture nimirum, accipendus videtur Canon. 15. inter Hibernenses apud Marten. tom. 4. Aeedot. col. 8: Qui non occurserit ad consummationem, canas VIII. in ordine psalmorum. Si excedatur uenit post Missam, quidquid cantaverunt, replicet as ordine,

*fratres. Si enim ad secundum veneri, cora
1. MISSALE ORPICUM, pro Officio praes-
sertim matutinali, in Gestis Aldrichi
Episc. Cenoman apud Baluz tom. 3.
Miscell. pag. 49: Constitutus etiam ut
jani dicti Canonici plenier et decenter
venirent... ad vesperas et vigilias jam
dictae festivitatis et dedicacionis Domini
Saluatoris et ipsius monasterii Ecclesie,
in qua tam vespertinali quam et matut-
inali seu Musaeo officium dedicacionis
Ecclesie.... agatur.*

MISSA. interdum pro dimissione a quippe Ecclesiasticis officio sum videatur apud Cassianum lib. 2. Instr. cap. 13. Quare post Missam nocturnam dormire non oportet. Cap. 15. Post orationem Missam unusquisque ad suum cellulum redet. Regula S. Benedicti cap. 17. Post expunctionem vero 3. psalmorum recitatione tactio una, versus, et Aysse elecion, et Missa fiant. Quanquam non desunt qui hi locis quodvis divinum officium intelligi volunt.

Missa, pro ea Liturgia parte, in qua Corpus Christi conficitur, usurpatela legitima est, apud nos primus S. Ambrosius. Epistola 28. Epoca manus re missaria. Missarum facies cum duplo offerto, respustum cognomine Caudilium quendam, etc. Cassarius Arelat. Episcopus Homili. 19. Si diligenter alterderit, cognomina quendam datur. Missarum numerus

lectiones, in Ecclesia reciantur: sed quando munera offeruntur, et Corpus vel Sanguis Domini consecratur. Nam Lectio-nes sive Propheticæ, sive Apostolicæ, sive Evangelicæ, stant in dominis vestris aut ipsi legere, aut alios legentes audire possint. Consecrationem vero Corporis et Sanguinis Christi, non alibi nisi in Domo Domini audire, sed videre poteritis. Ideo qui vult Missam ad integrum cum lucro anima sua celebrare, usquequo Oratione Dominicana dicatur, et benedictio populo datur, humiliatio corporis, et compunctione corde se debet in Ecclesia tenere. Missa autem iomen pro sacrosancti sacrifici Liturgia usurpatum a Pio, qui vixit anno 106, et Cor-nelio PP. qui ann. 304. in Epistolis, [Supposititiis illas probat D. Costantius in Appendice tom. I. Epist. Rom. Pontif. pag. 17. et seqq.] atque adeo a S. Ambrosio Epist. 13. et Serm. 34. S. Au-gustino Serm. de Temp. II. 237. et aliis laudant Card. Baronius, Bona, etc.

¶ Præsul Iterum vox Missæ accipi-titur pro ea Liturgia parle, quia dimis-sionem Catechumenorum exigit, in Ordine officii Gotthicum tom. 8. Concil. Hispan. pag. 265. Unde Iterum firmatur vox oris: Quia dñeceps fluit, magis huic sacrifici propria censetur, quod ab hoc loco cum quibusdam orationibus in-choat, quarum prima nomen Missæ sortitur: eam vero præcedit, Dominus sit semper vobiscum.

¶ Missam celebrare, nisi ciborum prius facta roctione, vetant Statuta MSS. S. Flori fol. 84. Nullus, nisi in nocte dor-mierit et digestione non celebrata, cele-brare præsumatur, qui non intelligitur esse jejunus. Sed si digestio celebrata sit, quamvis dormitio nulla præcesserit, licet poterit celebrare: sed et licet dormitio præcesserit, si tamen digestio celebrata non sit, celebrare non licet.

¶ Missam aliquando cum oleo, loco cere, celebratas testatur Charca WII. archiep. Rem. ann. 1198. Inter Instr. tom. 12. Gall. Chist. col. 62: Attenden-ti necessariis missariorum de Joyac. . . deducuntur sicut in Clemencyum perpetuam centum solidos. Præcuniam . . . ea uique ratione, quod Missas privatae, quod cum oleo celebrabant, cum corde dñeceps cele-brabant.

MISSAS FACERE, Sacram Liturgiam celebrare, quod qui sacram Liturgiam peragunt, Missam faciat, id est, Catechu-menos ab ea dimittit. Ita passim usur-pant Scriptores, S. Ambrosius Epist. 38 ad Marcellinam, S. Gregorius M. lib. 4. Epist. 34. Theodosius Cantuar. In Penti-tentiali cap. 2. Messianus in Vita S. Cesarii Arelat. pag. 233 Stephanus PP. apud Doubtum pag. 449. Concilium Toletan. VII. cap. 3. Aurelianum cap. 5. 6. 8. Capitul. ann. 789. cap. 9. Capitul. Caroli M. lib. 7. cap. 196. [oo 272.] Vita S. Pamphilii Ep. Salmon. num. 2 etc. Anastasius in Constantino PP. pag. 6). *Die vero dominico Missas Imperato-ri fecit*. In Hadriano pag. 108. *In Ecclesia B. Pauli Apostoli Missas vide Regi-fecti*. Fronde loquendi nostri familiares. *Deinde la Massa a quelqu'un*. Vide tom. 5. Canisii pag. 787. Vocem facere in rebus auctoritate usurpasse veteres, notum est Natio Marcellio, et alii. Vide Goar-rum ad Eucholog. pag. 10.

MISSAS ARENTIA, in lib. 1. Sacram. Eccl. Romanam cap. 75 apud Victorem Uticensem lib. 2. de Persecut. Vand. pag. 19. Flodoard. lib. 2. Hist. Rem. cap. 18. Walafrid. Strab. de Vita S. Galli cap. 26. etc.

MISSAS AGERB vel tractare, apud Vic-torem Uticensem lib. 2. de Persecut.

Vandal. initio.

¶ MISSAS AMITTERE, Phrasis Gallica, Perdere la Massa, huius non adess. Epis-tola encyclicalis monachorum Burdigol-ton. 3. Spicili. Acher. pag. 517: Per totam hebdomadam cum Missam quotidie aydisset, quam nullo modo amittere volebat.

MISSAS DICERE, Gregorio Turon. 1. 9. c. 20.

¶ MISSAS REDDERE, dicitur Episcopatus, cum in ecclesia que interdicta fuerat, sacram Liturgiam celebrare rursus per-mittit. Annal. vett. Mutin. ad ann. 1240 apud Murator. tom. II. col. 68: *Et si die predicta redditio fuerunt Missas Communi Mutinae, quia tunc civitas Mutina erat interdicta.*

MISSAS TENERE, in Relatione Joannis Epiphani Presbyteri Thessalonicensis, Inter Epistolam Hormisdæ PP.: *Sta-terunt omnes in unum Episcopo, ne quis Missas foras ciuitatem teneret*. Ulti-erat Concilium Agathense can. 21. Bruxellenses I. ann. 588. cap. 16. Regula S. Benedicti cap. 67. Lambetus in Vita S. Heriberti Archiep. Camb. n. 19. 25 etc. Missas tenerentur est in Is. in-teresse sag. audire, in eodem Concilii Agath. can. 47. et Braccar. can. 16. Missas tractore, in Concilio Autissiodoro. can. 19.

MISSAS CONFERRARE, apud Gregorium Turon. de Vita Patrum cap. 6. *Nunc ei-ius Clerici concinunt, qui consecrant Missas*.

MISSAS CELEBRARE, in Penti-tentiali Theodori cap. 2. Capitul. Caroli M. lib. 2. *Ut omnis Presbyter Missam ordine Romano cum sandaliis subcrebet. Anastasius in S. Zephirino PP. et alii passim. Radulfus de Diceto ann. 715: Gregorius PP. secundus hic consti-tuit ut quadragesimali tempore jejunium, Missarumque celebra: faret, quod ante eum non erat. Add. Casaril Arelat. ex Homilia 12. locum supra allatum, Vigiliu. PP. Epist. 2. cap. 4. et Concilium Matiscon. II. can. 6.*

¶ MISSAS celebrazione in altari in quo eadem die Episcopus celebravit, prohibe-bentur sacerdotes in Statuta MSS. Au-gerii Episc. Consernat. ann. 1280. et alibi passim.

¶ Eodem verbo celebrandi pluntur interdum Scriptores cum de laicis agunt. Gregorius Turon. lib. 1. de Glor. Mart. cap. 55 ubi de Sigismundo Rege: *Si qui nunc frigoriici in ejus honores Missas devoles celebrent*. Lib. de Glor. Conf. cap. 65 ubi de muliere quam Cele-brans quotidiani Missarum solemnia, et offert: oblationem pro anima viri.

¶ Interdum pro eas audire, nisi inter-esse, quod pluribus probat. Pagius tom. 4. pag. 718 quem consule.

MISSAS CANTARE, passim, et locis indi-catis a Steph. Baluzio in Notis ad Capitular. pag. 1168.

¶ De privatis Missis frequens haec formula. S. Willielmi Constit. Hirsaug. 40. [Missæ S. Juliani, in Charta ann. 892. apud Baluz. in Append. ad Capitul. col. 1523. Missæ S. Anthimi, in Annal. Ben-ed. tom. 2. pag. 390] Missæ S. Philiberti, in Ch. Caroli C. apud Sanjul. in Tornutio pag. 510. Missæ S. Michaelis, apud Cathwifus in Epist. ad Carolium M. Missæ Domine Batide, apud Adalard. in Stat. Corb. lib. 1. cap. 2. Missæ S. Joannis, apud Nicolaum PP. Epist. 27. Nitardum lib. 2. in Leg. Longob. lib. 1. tit. 29. § 75. [oo Pippin. 48.] in Capit. Caroli M. ad Legem Bajwar. tit. 2. cap. 2. in Capitul. lib. 4. Append. 2. cap. 16. lib. 5. cap. 196 [oo 207.] in Capitul. Car-roli C. lib. 7. apud Adhemarum ann. 828. Reginonem lib. 2. cap. 247. etc. Missæ S. Joannis ante Portam Latinam,

MISSAS DECANTARE, apud Frotha-

Missa Dark, quod Missiones Cata-chumeni dentur in sacra Liturgia. Anastasius Bibl. in Hist. de Exilio S. Martini PP.: *Porro dominica die datus Missis in predicta sancta Dei Ecclesia, etc.*

MISSAS LEGERE, apud Cosmam Pra-

gens. in Chronico Aulic. Regis cap. 8. Vide Card. Bona lib. 1. cap. 18. num. 5.

¶ Celebrare Charta Henr. dom. Rotenburg. tom. 4. Sept. Act. "SS. pag. 726. col. 2: *In festo vero sancti illius in cuius honorem ecclesia consecrata est, Missam legerem posse de sancto illo.... et sacerdoti hanc Missam legenti cunctis diebus mensura vini in meliorationem pensionis sua datur.*

¶ MISSAS REVOCARE, Reddere expli-cant. Vide Revocare.

¶ MISSAS SPECTARE, pro his interesse, apud Gregor. Turon. lib. 8. Hist. cap. 7. et 81. lib. 9. cap. 10. lib. 10. cap. 8. et in lib. 8. de Miraculis S. Martini cap. 19. Concil. Aurelian. can. 29. prohibetur, ne quis sacrificia Missarum cum armis pertinensibus ad bellorum urum speciat.

XVIII. pro festo Sancti alioquin, quod in eo Missa sollemniter peragatur: unde forte inquit Vadianus, Germani Me-teo, seu Mus. nuntiibus appellant, quod in festis principaliibus inducit et condecorari populi frequentem solent. Obstat Dagoberti Regis Franc. apud Doublum lib. 8. cap. 8: *Cognoscet sollicitudo et prudentia nostra, qualiter volumus et constitutimus in honore domini et gloriarum patroni nostri Dionysii mercatum con-sistendum ad Missas inde quae eneunt septimo Idus Octobris mensis in anno, etc. [Vetus Penti-tentialis MS. Tres Quadragesimas jejunem, unam ante Natale Domini 2. ante Pascha 8. ante Missam S. Johannis. Et si totam Quadragesimam ante Missam S. Johannis implere non possit, post Missam impleat. Ita missam pro festo alioquin Sancti licet passim observare apud Scriptores. [Missa lumen, pro festo Purificationis, apud Gretserum in Muricibus Christianis pag. 117.] Missa S. Marini, apud Chrodegangum in Regula Canonici. cap. uit. 2. Edit. in Vita Ludovici PII ann. 801. 829. 832. 838. 884. 885. apud Eginhard. Epist. 28. in Edicto Pistens cap. 8. 10. 15. in Annalib. Franc. Berlinianis ann. 828. 829. 881. 882. in Donat. Ecclesi. Salisburg. cap. 8. in Legem Edgar. Regis Angl. cap. 8. in Canonicis ejusdem Regis cap. 10. apud Besilum in Comitib. Pictav. pag. 240. Meurissem in Episcopis Metensis. pag. 169. [Missæ S. Martini agnata, in Capitulari de villa cap. 15. Ita Missa S. Andreas, in Capitali de villa cap. 15. in Capitulari ann. 828. cap. 30. et apud Continuatorem Almoiñ cap. 86. 40. [Missæ S. Juliani, in Charta ann. 892. apud Baluz. in Append. ad Capitul. col. 1523. Missæ S. Anthimi, in Annal. Ben-ed. tom. 2. pag. 390] Missæ S. Philiberti, in Ch. Caroli C. apud Sanjul. in Tornutio pag. 510. Missæ S. Michaelis, apud Cathwifus in Epist. ad Carolium M. Missæ Domine Batide, apud Adalard. in Stat. Corb. lib. 1. cap. 2. Missæ S. Joannis, apud Nicolaum PP. Epist. 27. Nitardum lib. 2. in Leg. Longob. lib. 1. tit. 29. § 75. [oo Pippin. 48.] in Capit. Caroli M. ad Legem Bajwar. tit. 2. cap. 2. in Capitul. lib. 4. Append. 2. cap. 16. lib. 5. cap. 196 [oo 207.] in Capitul. Car-roli C. lib. 7. apud Adhemarum ann. 828. Reginonem lib. 2. cap. 247. etc. Missæ S. Joannis ante Portam Latinam,*

apud Horopium Augustod. lib. 3. cap. 160. *Missa S. Petri*, in Tabul. Bellio-
censi num. 163. et in Legibus Saxonici
Edgari Regis cap. 4. *Missa S. Diemysii*, in
Charta Caroli M. apud Doubletum pag.
709. *Missa S. Remigii*, in Synodo Pictavi-
cap. 9. in Edicto Pictavi cap. 23. 21.
apud Chrodegangum Metensem in Re-
gula Canonica, ut sit. Edit. et Hinc-
mariana in Epist. ad Carolum. Regem.
Missa S. Bonifacii, in Libello supplice Mo-
nachorum Fuldensium porrecta Carolo
M. § 14. et in Tradit. Fuldens. lib. 2. trax.
143. *Missa S. Benedicti*, apud Perardum
in Burghundia pag. 44. *Missa S. Galli*,
in Charta Alamanica Goldasti n. 75.
Missa S. Zenonis, in Charta ann. 922.
apud Ugelbum in Episcopis Veronensis.
Missa S. Bavonis, apud Eginhar-
dum Epist. 24. *Missa S. Mauricii*, in Ta-
bulario Vindocinensi Thuan. Ch. 18.
Missa S. Bartholomei, apud Eadmerum
in Vita sancti Guthlaci cap. 32. *Missa*
SS. Primi et Feliciani, in Tabulario
Belli loci.

Ita Saxones vocem hanc usurpasser-
e constat ex Canonibus Saxonici. Edgar-
i Regis Angl. cap. 54. et ejusdem Legi-
bus cap. 8. et Legibus Canuti cap. 10.
ubi Petresmæssan, est Missa seu
festum S. Petri, et Martinesmæssan,
festum S. Martini. Occurrit præterea
non semel in Kalendario Runcico, quod
editid Olaus Wormius in Fastis Danti-
cic. Vide Monasticum Anglic. tom. 1.
pag. 278. Sed et inde Germanis, Missa
nomen nundinis publicis, quæ ad alcu-
jus Sancti festum vel Ecclesiasticis cele-
brari solet : verbi gratia *Francfurter*
misse, *Strasburguer-misse*, idem valet ac
Franco-diemense et *Argentoratense* nun-
dine. Vide *Gretserum* in *Muricibus*
Christianis pag. 75.

¶ *MISSA ADVENTIA*. Eadem qua vo-
tiva. Episcopis Constitut. Eccles. Valen-
tton. 4. Concl. Hispan. pag. 171. Inter
alia agens de ordine qui circa celebratio-
nam Misericordiarum, tam beneficio-um in ec-
clesia fundatorum.. quam etiam votiva-
rum, et ut dicunt, Adventuarum, haberi
debet.

¶ *MISSA DE AGUINALDO*. Concilium
Mexicanum ann. 1585. inter Hispanom.
tom. 4. pag. 356 : *Missa vero quæ Hispani-
cæ de Aguinaldo vocant antequam dies
illuzerit, ne celebretur*. Aguinaldo His-
pani idem quod Stern. Et Eremes.
Sic autem dicta hec Missa videtur
summa mane, quasi dies primitiæ
Deo offeretur.

¶ *MISSA ALTA*. Solemnis cum canto
Charta ann. 1377. apud Rymer. tom. 7.
pag. 159 : *Uique sumnum altare ad Altar-*
um Missam celebrandam accesserunt.

¶ *MISSA AMBROSIANA*, qua ultor Eccle-
sia Mediolanensis, fuit a S. Ambrolio
instituta, ut auctor est Walafridus
Strabo lib. de Reb. Eccles. cap. 22. De ea
fuse egit Cardinals Bona lib. 1. Rerum
Liturig. cap. 10. [Vel] ut rectius di-
cam, portis ritibus perfecta. Vide P. le
Brus tom. 1. pag. 170.

¶ *MISSA ANGUINUM*, qua cantatur pro
defunctis, in Vita B. Mathildis Reginae
num. 9. 10. et apud Durandum lib. 5.
Ration. cap. 5. num. 18. De Missa pro
defunctis, vide Concil. Vasionense II.
can. 48. Vasensem III. can. 8. Bracar.
ann. 663. can. 16. Bracarensis ann. 572.
can. 10. Alcuinum lib. de Divin. offic.
e. de Exequiis mortuorum, Rabanum
lib. 2. de Institut. Cleric. cap. 44. Wal-
afrid. Strabon. lib. de Reb. Eccles. cap.
21. Capit. Car. M. lib. 7. cap. 82.
[** 407.] Card. Bona lib. 1. cap. 15. dum.

4. etc. Julianus Toletanus lib. 1. Pro-
gnost. cap. 22 : *Cum Deo sacrificia pro
spiritibus defunctorum offerantur, pro
valde bonis gratiarum actiones sunt : pro-
nō valde misere recipientes sunt : pri-
uilegia, atque iuris sicut et amicitia
mortuorum. Qualescumque tamē sunt
consolaciones viventium, quibus tamē
prosunt, aut ad hoc presenti, ut sit plena
remissio, aut certe ut tolerabilior fiat ipsa
damatio.*

¶ *MISSA PRO ANIMA* etiam viventis ce-
lebrata. Charta sub Henr. I. reg. Franc.
apud Stephanot. in Antiq. Bened. Le-
mov MSS. pag. 266. *Hoc autem fecerunt
tali consentaneo, ut omni anno, quādiū
ipsi vicerint, fratres ejusdem loci (monas-
terii Vosiensis) Missas decantarent pro
animabus eorum et omnium parentum
sorum omniumque fidelium defunctorum.
Post mortem vero illorum, etc. Quod ma-
nifesti causa aliquando factum fuisse do-
cent. Statuta. S. Flori MSS. fol. 96 v. :
Nullus Missam, pro regiis defunctorum
promulgat, pro viuis celebrat, ad hoc
ut illi mortis periculum incurant.*

¶ *MISSA ANNUALIS*. Quæ singulis d.e-
bet per annum dicitur, nostris *Annuali*,
in Statutis Cisterci. ann. 1189. apud
Marten. tom. 4. Anecd. col. 1265. *Nulli
abbatum licet a modo alijs personæ
quotidianam Missam concedere vel An-
nualem.*

¶ *MISSA AUDITA*. Compendium iurium
et consuet. Univers. Paris. per Rob.
Goulet fol. 18. *Hora sexta pro grammatis
parvo lectio fiat ut aptius congregen-
tur in sacello, et hora septima precise
celebratur Missa, ut loquuntur, *Audita*.*

Fortè ob premissam lectionem.

¶ *MISSA AUREA*. Buschius de Reforma-
t. monast. apud Leitn. tom. 2.
Script. Brunsvic. pag. 49 : *In Hilden-
stein etiam Sabato post convivio (1.
Communi. Vide Communio) que con-
cionat Dominum post missam, accipiente-
m, hædominam meritorum. Amissa
Missa ab omnibus Canonici totius civita-
tis, et a cunctis Prelatis et religiosis cu-
juscunque Ordinis, etiam Mendicantibus
per tres aut quatuor horas decantari so-
let de B. Maria Virgine in organo. Unde
cuncti presentibus dantur notabilis pres-
entia Prelatis, sicut mihi pulvis carita-
tis, pretiosus speciebus conditus, pulvis
casatus, dimidia stopa viae, cuneus sine
albus cum magnus, quod omnibus nobis
nobis ad mensam sufficeret ; et quatuor
solidi dantur. Singulis vero fratribus
dantur duo solidi Lubicenses pro presen-
tia. Habes nominis rationem : quod Iterum
firmat Chron. S. Godeh. Hildesh.
ibid. pag. 408 : *Item Missam singulis an-
nis instituit de beata semper Virgine Ma-
ria, quam suam magnificientiam Au-
ream vocamus.**

¶ *MISSA BASSA*. Eadem qua privata,
seu quæ submissa vox celebratur, ut le-
gitur apud Lobinellum tom. 2. Hist.
Britan. pag. 160. hoc est, sine canto,
vel ut habet Bulla Benedicti XIII. can.
1419. secundum Chart. Fidelis de Gia-
lico apud Mirasum tom. 2. pag. 1845.
Alii vero quinque beneficiati non hæ-
dominadis viginti Bassas Missas Obli-
tuar. MS. Eccles. Morin. fol. 89 : *Insu-
per ordinavit tres Missas Bassas celebra-
endas ad dictum altare. Occurrit passim.*

¶ *MISSA BENEDICTIONIS*, vulgo *Messe*
de benison, Eadem qua Nupialis, ante-
cujus solemnia scilicet fit benedictio
nuptiarum. Alibi alias usus. Vide supra
in *Matrimonium*. Acta dissolut. matrim.
Ludov. XII. ex Bibl. reg. fol. 65. r. :

*Per benedictionem supradictam confundat...
falsa conjunctione huiusmodi, falso cele-
brata Missa, vulgariter nuncupata la
Missa de benison. Missa nupialis, in
Arest. ann. 1400. 19. Mart. ex vol. II.
sector. Arlam. Paris.*

¶ *MISSA BIFACIATE*, trifaciata, dicta
cum Missis plures diversi argumenti
usque ad offertorium amplius literata,
tandem uno Canone concludebantur :
adversus quæ studiose scribit Petrus
Cantor in *Verbo abbreviato*. Ita Georg.
Cassandra de Liturg.

¶ *MISSA*. Verum non una erat eiusmodi
Missas celebrandi ratio : plures enim
aliquando uno concludebantur Canone,
interdum una duobus Canonibus per-
gebat, ut docent Statuta MSS. Auger-
rii Episc. Conser. ann. 1290. exarata :
Nullus plures Missas sub uno Canone,
vel cum uno sacrificio, vel unam cum
duobus Canonibus vel sacrificis celeb-
rare presumat, quamvis sub uno Canone pos-
sint plures hosties consecrari. Reprobandi
ergo sunt qui incipiunt Missa de die vel
olto, procedentes in ea usque ad Offerto-
rium, et tunc incipiunt aliam forte de
sacra Spiritu.

¶ *Hinc apud Thiers tract. de Superst.
tom. 1. part. 2. cap. 3. Bicipites, quadri-
faciata, multifaciata, etc. Conc. Paris.
ann. 1212. apud Marten. tom. 7. Ampl.
Collect. col. 98. art. 10 : Statutus sub
pena suspensionis, ne aliquis sacerdos
aut in nundinis aut alibi bifaciat aut tri-
faciat Missas contra canonicas sancções.
Vide eund. Marten. de Ant. eccl. Rit.
tom. 2. pag. 278. art. 20*

¶ *MISSA ABSQUE CANONE*, Eadem quæ
Navalium et Sicca. Annal. Victor. MSS. ad
ann. 1270. Circum medianam noctem pos-
Dominicam iterum orta est tempestas gra-
vior quam primo, pro venti cuiusdam va-
litudine : sed cum residuo (i. residuum)
noctis cum tanto periculo petrassissent,
res in mare fecit, quædā Missas abso-
lutamente decantatae, *Missæ de Spiritu
Santo et Beata Maria, de Angelis et de
Sanctis, et tunc circa Terciam cassavæ
tempestas marea*. Vide infra Missa fata.

¶ *MISSA CANONICA*. A canone ecclesi-
astico transcripita Charta Guill. Mau-
conduis milit. ann. 1306. In Reg. 45.
Charop. reg. ch. 206 : *Prefatus Cle-
mentis et alii capellani successores. Mis-
sa canonica qualibet die celebrare
sunt astricti.*

¶ *MISSA CARDINALIS*. Quæ in aera cer-
niali celebratur. Miracula S. Bertini
sec. 3. Bened. part. 1. pag. 182 : *Nam
post sanctum Paschaliam resurrectionis
diem transcursius quatuordecim dies, ubi
die Dominico hora qua Cardinalis missa
convenit publica agebatur, etc. De pu-
blica seu solenniori Missa haec acci-
pienda videntur ; quæ quidem D. Can-
tini sententia est in voce *Cardinalis*, ubi
altare cardinali præcipuum interpretatur :
haud gratis certe, cum ibidem al-
tare capitaneum, et ipud Povonem, arca
principalis ibidem altare vocetur. Censet
M. Mabillonius loco citato pag. 138.
sicut et idem esse quidem præcipuum
altare in aere seu in fronte et
siliceo pomo majestatis arca locatum, in
quo Missa matutinalis celebrari solet.
Quod firmat, et hodiernæ ejusdem alta-
ris sit, quod eodem loco hactenus ex-
sistit, et in eo Missa prima quotidie ce-
lebratur. Rem definitiæ doctores.*

¶ *MISSA CATECHUMENORUM* appellatur
ea sacra Liturgia pars, quæ Missam
Fidelium antecedit, quæ scilicet non
nisi Fidelibus presentibus peragitur.
cui quidem priori parti Catechumenis

licebat interesse, si nempce, quam vulgo dicunt constanti baptisatoe et Evangelii lectione. Nam lectio Evangelio dimittiebantur ab Ecclesiis solemnis Diaconi voce, ut est apud Clementem lib. 8, cap. 12, tumque sacra adiis fore claudiebantur, ut est apud S. Maximum in Mysstagog. cap. 16, ea autem Diaconi vox erait: Si quis non communicat, dei locum, id est excedat, ut est apud Gregor. M. lib. 2. Dialog. cap. 28, unde cum ab ea dimissione inciperet Missa Fidelium, nomen inde sumpsit ipsa quae pro Fideibus peragat incipit Liturgia. Missa enim idem quod Dimissio, ut supra est observatum.

Missam sicutem Catechumenorum, peculiare Diaconorum munus fuisse, inuit Cassianus lib. 11. Instit. cap. 15, ubi de quodam Monacho xvtoq[ue] genito, qui celebrabat velut Diaconus Catechumenis Missam. Nam Diaconis semper spectavit Lectiones et Evangelii lectio. Fuit tamen tempus in Ecclesiis, quo Catechumeni ante Evangelium dimittiebantur, quod ex Concilio Arauciano patet cap. 1. ubi h[ec] leguntur: Evangelii deinceps placuit Catechumenis legi apud omnes provinciarum nostrarum Ecclesiis. Quem pravum morem suo seculo invaluisse conqueritur Amalarius Fortun. lib. 3. cap. 36. Nefas autem fuisse Catechumenis spectare mysteria, tradunt Isidorus lib. 6. Orig. cap. 19. Idem Amalarius lib. 1. cap. 36. Rabanus Maurus lib. 1. de Instil. Cler. cap. 30. Micrologus cap. 51. Innocentius III. lib. 5. Myster. missae can. 12. etc. Preterim vero Julius I. PP. in Epist. ad Orixiens. Ex istis rationibus Athanasius facile colligebamus fieri non potuisse, ut qui monte oblationem decumbebat, in sacris constituerit, nec oblationem consecret, nec oblationem proponit potuisse, cum intus Catechumeni, vocati ad missam, ita tunc adhuc agentibus, tempore oblationis nondum esse potuit. Sed et Concilium Valentini. Hisp. cap. 1. satis innuit numerum illationem factam post missam Catechumenorum.

Neque tamen Missa Catechumenorum prima fuit totius sacra Liturgie pars, sed secunda, ut colligitur ex Concilio Carthag. IV. cap. 84: Ut Episcopus nullum prohibet credi Ecclesia, et audire verbum Dei, sive gentiles, sive hereticis, sive Iudeum, usque ad Missam Catechumenorum. Ex hoc enim canone evincitur Missam Catechumenorum secundam fuisse partem xeroupiac seu missa: primam vero, illam in qua sermo publicus habeatur ad populum, ut salis indicat Concil. Laodicen. can. 19. cui interesse poterant gentiles, heretici, Judaei, atque adeo ipsi excommunicati, ut est in Concilio Hierdensi cap. 4. Cujus rei rationem reddit Concilium Valentini Hisp. cap. 1: Sic enim Pontificum predicatione auditu nonnulli adtracti, ad fidem evidenter acserunt. Monachus meminit S. Augustinus Serm. de lemni. fol. 207. cap. 8: Ecce post sermonem hi Missa Catechumenis, manebunt fideles, venient ad locum orationis. Id est, Catechumeni exire juberetur. Vide Vitam S. Pelagie meretricis cap. 5. In Vit. Patrum.

Miss. B. M. de Choro, Quae ad altare, quod est in choro, celebratur. Charta ann. 1300. ex Tabul. Auriac. *Elevations dicta missa* (S. Geraldii) facta, incipiat *Missa B. Mariae de choro*.

MISSA CHRISMALIS. Quae dicitur, cum sacrum Chrisma conficitur, Feria 5. majoris hebdomadæ, in libro Sacram.

Gregor. M. in Cod. Remensi et in lib. 1. Sacram. Eccles. Rom. cap. 40.

Missa COMMUNIS. Publica. Brullio Caesar Augustinus in Epist. Vitis S. Emiliani preficit. De eadem quoque solemnitate ut Missa reckare communia, injunxi dilecto filio meo Eugenio Diacono, etc.

¹ Missa CONVENTUALIS. Eadem notatione. Concil. Talet. ann. 1365. inter Hispan. tom. 4. pag. 76: Quoniam Missa Conventualis ad quam omnes olim convenire solebant, magna celebrante peragenda est... statuit Synodus, ne in diebus Dominicae et festis colandis a tempore defunctis epistles usque ad ipsam communiationem, Missa private in Ecclesiis celebrentur. Vox apud Mohachos frequentissima.

² Missa COPETATA, a Gallico Copti, alias Copetera, Campanæ alternum latus divisus et distinctus, iictibus pulsare. Charta ann. 1398. inter Probat. Hist. Autiss. pag. 182. col. 1: Item tenetur dictus tenens sacrisimis... ad omnes pulsationes... excepti pulsationibus... Missa copetata. Una Missa copetata per trenta coupes, in Testam. Ludov. ducis Aurel. ann. 1408, inter Observ. ad Hist. Caroli VI. pag. 634: Laquelle Missa se coppetera chas en jour trente coupes par long tractus à la grosse cloche, in Charta ann. 1472. inter Instr. tom. 12. Gall. Christ. col. 204. Quae pulsata, il ratio seu pulsus ipse Gobet et Gobetis dicebatur. Testam. Franc. ducis Brit. ann. 1449. inter sched. Mabill. : Le plus gros saut ou cloche duit mouster estre sonné par dous coupes et Gobetis, l'un coup distant de l'autre, etc. Au son de la grosse cloche par dous coupes et Gobetis, in Testam. Isabel. ducisse ann. 1482. tom. 8. Probat. Hist. Brit. col. 428.

³ Missa DECESITÆ, in Charta ann. 760. apud Baluz. in Append. ad Capitul. 1382: Ducas portiones tam de terra, vino, vodo visus fui condonasse, ut missa decessit. Missa in ibidem Decessitæ esse decessit, hoc est, ni fallor, ut de canti cultu Missa celebretur.

⁴ Missa pro decimis sollemnitate, in Liturgia Gallica. fol. 2. pag. 169.

Miss. DIEI. Quae post Missam Matutinatem, orto jam die, canitur, apud Joan. Episcopum Abrinc. de Offic. Ecclesiast. pag. 36.

⁵ Missa DOMINICA; Major, solemnis. Statute MSS. Ecc. Lugdun. Nullus clericus ad Missam Dominicam in festis diebus, ex quo Angelicus hymnus incepit est.

⁶ Charta Uigeril. episc. Andegav. inter Probat. ult. Hist. Trenorch. pag. 151: Dicitum etiam confirmatione fuit, ut abbas vel prior Cunaldensis accederet in festo S. Dionysii ad Ecclesiam Doadeensem, Missam dominicam celebraret, et sic dominus ab aliis honoraretur. Vide Spicil. Acher. tom. 9. pag. 71.

Miss. DOMINICALIS, quae Dominicus diebus cani sollempne, in Missali Gothicis pag. 385, et apud Joan. Abrincens. Episc. de Ecc. offic. pag. 23.

⁷ Missa DUCIS, A Joanne scilicet duce Bituricensi quod fundata esset, sic dicta. Reg. ejusdem ducis in Cam. Compl. Paris. fol. 207. r. ad ann. 1412: Ad undevicesim annus missæ qualibet die sollemniter celebrande in aurora, vocata Missa Duxis, etc.

⁸ Missa de EXCEPTATO, pro de Exceptato, in Missali Ambrosiano, ea dicitur que, die vigiliæ Natalis Domini precedente, cantatur: unde eadem

Preparatio ad vesperam Natalis Domini vocatur in Missali Gothicis seu Gallicano.

⁹ Missa EXQUITALIS, Quæ pro defuncto solemniter ritu celebratur. Parid. de Grassis episc. Pisaur. Cerem. capell. Papal. MS.: Pro cæsare vero, aut rego rego absente defuncto, aliquando apostolice benedictione, pontifex in capella communiter exequias Missam celebrare mandata per prelatum de natione.

¹⁰ Missa EUCHARISTIALIS, in qua Corpus Christi conficitur, ad diuini Missæ sicut. Testam. Petri Damasi ann. 1505. in Tract. de Jur. honorif. domin. in eccl. tom. 3. pag. 485. edit. 1714. Ordinat deinceps singulis diebus Litteræ in predictis capelle celebrari unam Missam Eucharisticalem pro remedio animæ ipsius testatoris.

¹¹ Missa FAMILIARIS. Eadem que pro Familiaribus inscribitur in libro Sacram. Gregorii M. pag. 266. Edit. Menardi. vel Missa privata, cui opponitur publica. Eademer. lib. 1. Vitis S. Anselmi Archiep. Cantuar. cap. 14: Si aliquando a celebratione ipsius Sacramenti impeditaberetur, eos qui Missas familiares debent, suam per anima fratris Missam dicere faciant. Addit. Bullam Johannis XI. PP. in Hist. Monast. S. Cypriani Pictav. pag. 120. Ordinar. Canonice Regular. S. Galli Rotomag. apud Johan. Abrinc. Episc. de Ecc. offic. pag. 291: Excepto quod Missas familiares non dicant. Vide Udalricum lib. 1. Consuet. Cluniac. cap. 7.

¹² Missa FAMILIARITATIS, Eadem atque Familiaris, que nimur pro familiaribus seu benefactoribus offeruntur. Ordinat. ant. eccl. Bisunt. inter Probat. Hist. Sequan. tom. 1. pag. 28. ubi de initio Quadragr. : Finis sexto, cantatur Missa familiaritatis a sacerdote cui iuncta est, post hec incipiatur Missa de jejuni.

¹³ Missa PECULIARIS, Eadem notione, in Capitulo. Theodulfii Aurelian. cap. 45: Ut Missa que per dies Dominicos peculiares a Sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiunt, ut per eas populus a publicis Missis româ solennibus, que hora tercia canonica fiunt, abstrahatur. In Additione altera ad eadem Capitulo: Missa que familiariter a Sacerdotibus fiunt. In Concilio Lambethensi ann. 1382. cap. 2: Sacerdotibus per cœlestes universa, ne Missarum peculiares seu familiarium se celebrationi obligent, quo minus valent canonico officio commissarii ibi Ecclesiam officiare, ut tenentes. In Concilio Saleynstadiensi ann. 1022. cap. 1. et in Capitulari Anglolico incert. Auctoris cap. 4. superstitionis culpidam mentione, quæ quidam laici, ac maxime matrones, Missas peculiares, hoc est, de sancta Trinitate, aut de S. Michaeli, quod audiebant, pro aliqua divinatione, que ibi vetatur.

¹⁴ Missæ FERIALES, que singulis hebdomadæ feris canuntur. Prisca quippe temporibus, ait Beletus cap. 51. et ex eo Durandus lib. 1. Rat. cap. 1. num. 28. heresibus pullulantibus, et Trinitatem impugnantibus, ex institutione Alcuini magistri Caroli, rogati Bonifacii Archiepisc. Moguntini, statuentis, prima feria de Trinitate dicebatur: secunda de Sapientia: tercia de Spiritu sancto: quarta de Charitate: quinta de Angelis: sexta de Cruce: septima de beata Virgine. Causa vero cessante, illud cessavit, et dominicali officio ordinato, statutum fuit, quod prima feria suum

haberet officium, scilicet de Trinitate, secunda de Angelis, etc. Cur autem in septima, feria de beata Virgine Missa dicitur, id initium habuisse traditum idem Beatus, et ex eo Duratus usque ad finem quod in suorum Epistolis Constantinos polis angulis diebus sabbati patrabatur, in sua veium, quod totam tegebatur et velabat Delphini ibi depictis imaginem foris seta ab eis divinitatis a vesperis nemine moveente recederet. In vero peractis, rursus cunctis videtur, in sabbato, vesperis absolutis, descendere veluti de celo, et totam imaginem usque ad sequentem sextam feriam contigeret. Ex quo miraculo, inquit idem Scriptor, sanctum est, ut semper illa feria de B. Virgine cantaretur. Certe admodum probabile est istud miraculum, quod ex eius fuit, que consueta et curvum vocant, in Ecclesiis Delphini Blachernensis patraru solitum fuisse, proinde illud, cuius nemini Anna Comnenia lib. 18. Alexiad. quod quidem miraculum mihi non occurrit, cum eum locum commentator.

Missa feriarum aliqui solemnes et publica vocantur: feria enim interdum dicti dies festi.

Missa Ficta, quam *Simulationem Missae appellat* Eckius in Annotatione ad librum oblatum Cesarii art. 21. ita describitur in Stat. S. Flori MSS. fol. 33. v.: *Potest tamen sacerdos unam missam cum sacrificio et aliam fieri dicere. Missa ficta dicitur, si sacerdos non valeat confidere, quia jam forte celebravit, vel ob aliam causam; accepta stola dici introitum et alias cantualia, orationes quoque, epistolam et evangelium et benedictionem: scilicet nec improbadum est si forte ex devotione, non ex superstitione, acceptis vestibus sacerdotialibus totum officium missae usque ad finem offerenda dicat, dimittens secretum et totum canem; prefationem vero dicere potest, sive in eadem videantur Angeli ad confectionem Corporis et Sanguinis Christi evocari, orationem quoque Dominicam dicat, certum est huius non habere, nec de causa, quae etiam super ea dicuntur vel sunt, aliquis dicat vel faciat.* Tamen dicere Pax Domini, etc. si exinde officium peragere. *Tutissimum est ei talibus abstinere et precedentem formam servare.* Vide *Missa siccata*.

Missa GALLICANA. Ea scilicet quae ante Pipinum et Carolum M. in Gallia obtingebat: hanc eandem cum *Tolosana* fuisse doce et copiose probat Cardinalis Boni lib. 1. Rerum Liturgic. cap. 12.

Missa DE GALLI CANTU. Eadem quae de aurora hodie dicitur, Gaufredi Vosiensis Chron. part. 1. cap. 27. tom. 2. Bibl. Labbeana: *Missam de Galli cantu Dominicae nativitatis in ecclesia puerorum S. Marie, que dicitur ad Regulam decantavit (Urbanus II. PP.) Missam de luce in basilica regali apud S. Martalem celebravit: inde triumphalis coronatus ad sedem apostolicam Episcopalem. Ubi perperam Mabilionius *Missam de Galli cantu*, primam Dominicas nativitatis: et *Missam de luce*, de ea qua in aurora dicitur, est intercessus, tom. 5. Annal. Benedict. pag. 361. Rectius de solemnitate Missae intelligitur.*

Provincialis nuncupatur Massa de l'Aube nostris de l'Aube du jour Verum falso hic arguitur. Mabilionius quoad *Missam de Galli cantu*; bene autem quoad *Missam de luce*.

Missa GENERALIS, Solemnis, cui omnes intersunt. Charta ann. 1057. ex Chartul. monast. B. M. Dolensis: *Mona-*

chi predici loci content tres Missas generales pro anima patrie mei Osonie, ad quas offerent curculi monachi Deo laudes et hostias.

Missa B. GERALDI vel B. Jacobi, Quae ad altare sub invocatione horum sanctorum dicatum celebratur. Charta anno. 1300. ex Tabul. Auriliac. Campana pulsetur in aurora, ut consuetum est ab antiquo in dicto monasterio, pro Missa que dicitur B. Jacobi: et post incontinentem missa dicta, in sorte: post elevationem vero dicta missa pulsetur una campana; deinde alia postmodum, que sonet pro Missa B. Geraldii.

Missa S. GREGORII, Quae juxta ritum Gregorianum celebratur. Pauli Mantelli Epist. 7. apud Marten. tom. 3. Ampliss. Collect. col. 914: *Missas, que rulgo sancti Gregorii dicuntur..... incepimus.*

Testam. ann. 1488. apud Cl. V. Garlamp. in Dissert. 14. ad Hist. B. Chiara pag. 378: *Item voluit quod celebrentur testificris, sumptibus sue hereditatis* Officium 30th missarum, quod totidem diebus paragitur pro defunctis, a Gregorio M. PP. ut ferunt, institutum, haud dubie intelligendum est. Vide *Tricennarium*.

MISSA DE JEJUNIIS, Quae die jejuniū celebratur. Statuta Eccl. Cadurc. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 706: *Missae de Jejuniis in hora nona poterunt celebrari, alia vero anteā celebrentur. Vide Liturg. Gallic. lib. 3. pag. 281. et seq.*

MISSA ILLYRICANA. Ea scilicet quam Mathias Flaccus Illyricus olim Argentinus vulgavit, atque Romana antiquiore falso opinatus est. [Anno nimirum 1557. quam ut sit dogmatismissus haud faventem subduxerunt Religione reformatae sectatores: edita deinde a Rerum liturgicarum scriptitoribus Cardinale nomine Bona. P. Bonitate. tom. 2. et Marten. de Antq. eccl. Ritib. Vide P. de Brune tom. 2. pag. 340.]

MISSA JUDICIA, Inter Formulas exorcismorum tom. 2. Capitol. col. 647. cum scilicet quis ad iudicium Dei sese disponet, quod innocentiam suam tueri, et crimen objectum a se amoliri posset. Vide in *Judicium*.

MISSA DE LUCE. Vide *Missa de galli cantu*.

MISSA LUNATICA. Celebrata die Luna, in Statutis Confraternitatem clericorum apud Pontisicatum.

MISSA MAJOR CONVENTUALIS, Publica, solemnis. Transactio inter Abbatem et Monachos Crassenses anni. 1351. ex lib. viridi fol. 58: *Consuetum est quod pro anima bone memoria D. Charoli Magni Imperatoris quondam fundatoria dicti monasterii offertur quotidie in Missa majori conventuali dicti monasterii, panis et vinum cum quibus debet ipsa major Missa celebrari, et ista debent offerri per D. Abbatem.*

MISSA MATUTINALIS, Quae post exactas matutinas dicitur apud Joan. Episcopum Aufinc. de Offic. Ecclesiast. *Missae matutinae, in Concilio Vasconensi cap. 20.*

Quae summo mane dicitur. Missa matutinalis, in Stat. eccl. castri Clarmont. ex Reg. feud. ejusdem comitat. in Cam. Comput. Paris. *Item le chappelain de l'autel S. Jehan en ladie église doit chanter chœurs jour la Massa matinante devant Notre-Dame, environ l'heure de soleil levant. Messe matynelle, in Reg.*

Corb. 13. sign. *Habacuc ad ann. 1518. fol. 109.*

MISSA MERIDIANA, Quae post *Sextam*, *Meridies* dictam, diebus jejuniū celebratur. Ordinar. MS. S. Petri Amiens. *Missa meridiana sine de jejuniū, dicitur de Apostolis cum solemnitate consecrat. Vide supra Meridies.*

MISSA MINOR, Eadem que *Matutinalis*. Miracula S. Columbani cap. 7. sec. 2. Bened. pag. 44: *Festis vero Matutinis, et ad Minorem Missam venientibus, ipse sicut jam dixi adventus. Diaconus vero in ambonem adscendens, Evangeliumque pronuntians, etc.*

MISSA Gallic Moitiere, ab illius fundatrici nomine, in Lib. nig. prior. S. Petri Abbavil. ann. 1487. fol. 4. r.: *Lesquels curés (toujours ladite maison) des obis de S. Uffran à cause de leurs messes, pour la Messe Moitiere par xxxvi.*

MISSA MOZARABUM, cuiusmodi fuerit, docent prece ceteris Alvarus Gomezius lib. 2. de Reb. gest. Cardin. Ximenet et Cardin. Bona lib. 1. Rerum. Liturgic. cap. 11.

MISSA NANNESTENSIS, Stal. MSS. eccl. Brioc. cap. 6: *Tanquam presentes, distributiones quotidianas illius horae et etiam Missae Nannetensis habebunt. Acta MSS. ejusdem eccl.: L'estat de la Messe de Nantes est tel, vall. cr. liu.*

MISSA NAVALIS. Vide *Missa siccata*.

MISSA NOVA, Quae a novo Sacerdote prima celebatur. Concil. Vallis-Oletana ann. 1322. Inter Hispan. tom. 3. pag. 558: *Missam novam post consecrationem infra sex menses solemniter celebrant, nisi legitime fuerint impediti. Conc. Terrac. ann. 1501. Ibid. tom. 4. pag. 364: Atque etiam que in primo ecclerio cuiuslibet sacrificio, quae novae Missae vocant, etc. [O] Charta ann. 1225. In Chatut. Buxer. part. II. ch. 3: Calo, filius domini Iohanni Rufi de Sautz, die quae fons ejus contavit Missam novam, etc.] Eadem que*

MISSA NOVELLA dicitur in Epis. 125. Petri Delphini apud Marten. tom. 8. Ampliss. Collect. col. 1071: *D. Benedictus Dominica proxima Missam novellam celebratur est, neque magno (ut moris est) apparatu.*

MISSA NUPTIALIS, In benedictione nuptiarum celebrari solita. Concil. Toledo ann. 1328. Inter Hispan. tom. 3. pag. 552: *Qui alieno parochiano absque alia testimoniali sacerdotis proprii Missam celebraverint nuptiam, trecentos moratus nobis solvere teneatur.*

MISSA ORDINIS CRESCENTIS, Testam. Renati reg. Sicil. ann. 1474. tom. 2. Cod. Ital. diplom. col. 1279: *Item ledit seigneur laisse et donne à ladite église la somme de cent livres Tournois de rente annuel et perpétuel, pour dire et célébrer à jamais perpétuellement une messe bâie à l'autel de monseur S. Maurice... appelle la Messe de l'ordre du Croissant. Vide infra in Ordo 6.*

MISSA PALMI, Quae sit in ecclesia Rotomagensi discimus ex Obituar. ejusdem eccl. ad 29 Jan. Hac die major festum est Beatae Mariae, ratione palii Theobaldi; et vocatur la Messe du palii. Rurum in recentiori Obituar. ad candens diem: *Receptio palii Theobaldi. Ubi annotatur. Quod hac die major missa de B. M. dicitur in cho., ratione palii supradicti, loco majoris missae, et idem nulla possit celebrari Dominicis.*

MISSA PARDONIS. Vide infra *Missa Veneris*.

MISSA PARROCHIALIS, Quae a paro-

ecclesiastica ad Missam celebrandam. Chronicus Farfense apud Murator. tom. 2. col. 551: *Sead cum nolent ei dare, ut promiserant, ornamentum Missale, quod, ut fuit, mirabile erat valde. Missaticus apparatus, in Actis S. Iohannicis cap. I. tom. 2. Jijli pag. 100. See Paratura Missatica, ibid. cap. 18. et 27. Missalia vestimenta in Othonio VIII. S. Wolkangi cap. 22.*

MISSE PRESBYTERI. Sacerdos ordinatus. Presbyter qui Missam dicit. Glossa Africana. *Presbyter, Massaprest.* Sic passim in Canon. Saxoniam. Gloss. Saxon. exaratum sub Edw. III. Messe. Presbyter, ubi matut. Messe. Zeggen. *Messethene*, in Legib. Adolstani Regis apud Bromptonum pag. 185. seu *Messethene*, ut praelect. Concilium Gratianum ann. 1228. cap. 13. quasi *Missalis Thainus*. Vide in voce *Thainus*. Capitula de Wergildis, post idem Concilium Gratianum, et Leges Henrici I. cap. 64. *Misse presbyteri et secularium Thaini justipandorum in Anglorum Legi computatur usque carum.* Ut opponitur *Sacerdoti qui regularum ritu dicunt, et Sacerdoti plebeo.* Vide cap. 68. et Leges Edwardi Saxonicas cap. ult. § 8.

MISSES PRESBYTERI. Concilium Glossohense ann. 821. *Ad praestationem istius pioniorum assuerunt Missa les 50. Presbyteri, et Presbiteri ali 100. Max. Haec sunt nomina Missalium illorum Presbyterorum qui ad dictum parvum aderant, etc.* [Missas Sacerdos, in Charta Eduardi I Reg. Angl. ann. 1266. Rymer tom. 2. pag. 73.] Ita in Legibus Presbyterorum Northumbrensis ann. 977. cap. 51.

MISSA. Sicut sedulitum, pia societas Galli. *Confarmitate Charta ann. 1341 in Peg. 74.* Chartoph. reg. ch. 566. *Comme les freres et sœurs des Messes de sainte Marie Magdalene, envoient leurs ordres par vont et cinq manders à faire célébrer chacun jour, en l'eglise St. Hugues de Paris, etc.*

MISSAGIUM. Oblatio, seu proventus oblationis. *Ermoldus presbyter S. Mariae de Altanaisa cum fratres et sœurs festi per annum medietatem oblationis in mox dictae ecclesie sube haberet, duas inde partes monachis S. Vincenti qui anteas alteram medietatem accepient, dant.* Dicitur quod etiam supra nominatis presbyteri Missagium illos sollicit denegare, prorscriptis quinque festis, quasi ex suo iure, de communis oblatione sibi retinere prorsusnebat. *Ad cuius rei confirmationem malleolum quendam super altare S. Vincentii posuit.*

* **1. MISSALE.** Missa, officium Missae Charta ann. 1281 apud Kennett in Antiquitate Ambrosianae pag. 304. *Habebat etiam de oblationibus ad altare provenientibus unum denarium, Missale quoties celebraverit, et denarius provenierit.*

2. MISSALE. Liber Ecclesiasticus, in quo continetur missarum officium, a Gelasio Papa primum compositum, deinde a Gregorio Magno in meliorem formam redactum, cum *Sacramentaria*, seu *Liber Sacramentorum* titulum imposuit, ut auctor est Joannes Diaconus in Vita eiusdem Gregorii. Tabularium S. Remigii Remensis. *Missale, Gregorii cum Evangelio et Lectionario, alterum Missale Gallicum, lib. 1.* *Missale Gregorianum,* in Cod. Eustolianum. Bonifacii Archiep. Mogont. Epist. 114. *Missale qui vocatur Gregorianum,* apud Amstelarium lib. 3. de Eccl. off. cap. 40. Igitur. *Missale, liber ubi continetur mysterium*

*Missale, Liber Missalis, apud Ordericum ann. 1084. Coder Missalis, apud Leonem XI. lib. 1. Chron. Casin. cap. 56. Agobardus de Correctione Antiphonarii cap. 19. *Ad celebranda Missarum solennia habet Ecclesia librum mysteriorum fidei, parissima et concisa brevitate digestum.* Perperam fidei in Eccl. In Statutis Odonis Episcopi Parisiensis praeciput *Sacerdotibus non omnes redditus et possessio eius Ecclesie scribant in Mosalibus suis.* Et Heribertus Monachus de Heribertis Potestatis submisus. *Nec communione percepit, sed hostiam juxta ad retro altare, aut in Missale projectum.* [Le Roman de Rom. Ms.*

Portem Missarum, portent sautiers.
Portent mstre et encenseurs.

¶ **3. Præter redditus et possessiones ecclesiasticas quas in Missalibus exenti soluta erat, ut patet ex Statuta Odonis max. landatis et aliis pressis, nomina proprie beneficiorum ad missarum et canonicis in Missali adnotatae. [Charta ann. 1211 ex Bub. reg. nov. 19.] *Assumpta era massa coadiutoria quia in honore R. Virginis coadiutoria; et debet pontifices meam in margine Missalis, et in missa fai de me memoria specialis.* Charta ann. 1242. inter Alred. W. Worcester in Lib. ms. Scaccarii pag. 520. *Nomina dictorum Wilhelmi et Johannis in anni Missarum in ecclesia Westmonasterii in margine Canonis scribentur quia non nisi matris predilectionis pars exscribenda committitur hanc. Capitul. Capit. 7. fol. 570. Et si opus est Evangelium et Psalterium Missale scribentur, perfecte statu manus, recubant cum omni dignitate.***

MISSARUS. Eadem notione, in Capitulo Caroli M. lib. 1. tit. 10. [12. 101.]

* **MISSALE.** Min. Ubi, in fallor. præter ea que ad Missam spectant, alia occurant. *Testamentum Mastertonis Comitis Ruthenensis ann. 1291 apud Baiz. tom. 2. Hist. Arvern pag. 550. Documentum Fratribus Minoribus unionis Missale mutum ad eum dicta Capellana.* Vide *Mission 3.*

* **MISSALE PLENARIUM.** nuda interdum Plenarium vel Plenarius, Liber Ecclesiasticus, in quo Evangelia et Epistola plenaria continetur. Acta Mariani Monasterii pag. 31. *Sunt et hoc Missales plenariae, et brevia, et brevissima, quartus enim habet trahitule cum orationibus quatuor tantum, tertius enim habet Leo Ost. lib. 3. cap. 19. Librum ad Massam describi curavit, nonque non illud tempus in Plenario Missale tam Epistole quam Evangelia leghanciar, sed quoniam esset in honestate, mod. satis admodum. Leo IV. pp. de Civita Pastorali. Rutherford Veron. in Synodus ad Presbyteros, et Regino in Inscriptione Episc. cap. 10. *Invenimus, et Missale plenarium, et Lectionarium, et Antiphonarium unaqueque Ecclesie habeat; nam in sua Missa perficie hoc celebratur.**

Testamentum Heccardi Comitis Augustod. apud Perarium pag. 26. *Missale plenarium cum Evangelio et Epistolis. Inventarium ornamenta apud Marten. Itin. Litter pag. 211. Missalis liber plenus, etc.*

PLENARIUM. nude. Honorius Augustod. in Gemina anima lib. 1. cap. 4. *Post quos septem Diaconi cum Plenariis, incedunt. Durandus lib. 4. Ration. cap. 6. n. 17. ubi de Processionibus Illos sequuntur Subdiaconi cum Plenariis, significantes illos, qui per eandem gratiam, plenitudinem divinitatis in Christo habitan-*

taturam corporaliter docuerunt. Wilde-Sanctus? Processionibus igitur in unum convenientibus, hinc inde discantari, et longas coru' barbas, que illorum peccatorum, sicut quedam Plenaria contegebant, multo hiacu' vidimus laborare. Acta Muneris pag. 29. *Aduic sunt tria duo Plenaria, unum cum auro et lapidibus pretiosis optime factum est, alterum adem cum argento.* Acta Episcop. Cenoman. pag. 149. *In Pollegituris tamen et Plenaria sancta matris pre hunc urbis Ecclesie haec tenet operari inserta.* Ep. pag. 239. *Et alia viliulis ad eas pertinentibus, sicut in Plenariis iam dicta Ecclesie continua Adele Adamum Bremerensem cap. 161. Chronicus Episcop. Mendenianus cap. 15. Chron. Menden. Melbomini pag. 106. Chronicus Novae Cœlestis. Apperdiuum ad Concil. Saegustadiense ann. 1022. etc.*

PLENARIUM. dicitur etiam, de auctoribus. Acta Murensis Monasterii pag. 39. *Inde de novo Testamento sunt hic duo Plenaria, uno ab invicem est diversum.* Vita S. Hadouini Episcopi Cenoman. ann. 5. *Et certas viliulas, quarum nomina propter astidum, hoc non inserimus, in Polyptychis tandem, et Plenariis Ecclesie hanc tenet operari inserta.* [Glossa. Charta Ludovici VII in Vita Aldrii Episcopi monachens. num. 11. *Sunt in Plenaria et brevissimae episoden Ecclesie continentes, etc.* Adele pag. 40. et 111. Sed hoc loco idem est quod *Missale.*

* **MISSALETUM.** dimini a Missale. Invent. ann. 1218. inter Probat. tom. 1. Hist. Nom pag. 65. col. 1. *Item apud S. Spiritum inventi duas vestes sacrales: calicem argentei; paxidem eboris; missale; tertium et Missaleton.*

* **MISSALIS.** Idem quod Missale 2. chartul. S. Joan. Angeriac. fol. 152. *Vt Haec rei ipsa Alderardis et filii sui coeptio sacramentorum, qui rculo dicitur Missalis, donum super altare S. Petri fecit Messier, eodem sensu in Ch. ann. 1304. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 1187.*

* **MISSALIS ANNONA.** Decima, sic dicta quod *Missali presbytero seu Curato debeat.* Charta ann. 1319 apud Ludewig. tom. 1. Reliq. MSS. pag. 287. *Cui videbatur plenaria de apsis sue parochia decimam sive annonom Missilem solentibus diuibus modis diligenter perire per totam parochiam annuatim qualiter possit atque.* [—. Vide Hallitus. Glossar. German. voce *Messissa*, col. 131.]

* **MISSALIS MMMS.** Oblatio, que saepe ut prius Missa ab eo celebranda offeruntur. Charta Eng. b. Colon. archep. ann. 1210. inter Probat. tom. 2. Annal. Prémon. col. 5. *Ex eiusdem missis, hos dies in proprio persona deservit, hos factus ab inde cum coniugarii clara suspicatur, nomen Missales, qui cudo continent Missas. Vide Missasante in Missa 4. et infra Missio 6.*

* **2. MISSARANA.** Vasis genere ad usum missarum, incolumis, Gelli. Racette. Inventar. ann. 1379. MS. *Item dux Missarana cum corveccello et una alia sine corveccello stagia.*

* **1. MISSARE.** Missitare, mandare, prov. Glossar. Prov. Lat. ex Cod. reg. 7057.

* **2. MISSARE.** Vide in Missa 4. et Missarie.

* **MISSARIA.** Officium missarii seu nuncup publici. Statuta Astensi collat. 4. cap. 5 pag. 17. *Quilibet nuncup qui electi et constituti fuerint ad officium*

MISSARIS sive nuntiorum communis *Astensis*, et qui securitatem fecerint de ipso officio bene et fideliiter exercendo pecuniam formam capituli de *nuntia* defendit, etc. Neque alio significatu accipienda hec vox in Statutis MSS. Auguri Episc. Conseran. ann. 1290: *Sed hec aliquo opera in honesta exerceat (sacerdos) ut pale de Missaris, seu quibuslibet aliis que sacerdotalem dedecant honestatem. Vide Messagarius et Missaticus in Missus 2.*

* 1. **MISSARIUS**. Presbyter, qui missam dicere tenetur: *Missier*, in *Jabul*, monast. de Regula. Stat. ann. 1446. In Suppl. ad *Mirenum* pag. 192, col. 1: *Item prima Missarius suam missam in dies celebrare vel celebrari sacerda sit obligatus. Ebdomadarum seu presbiter Missarius.* *Ebdomadarum seu presbiter Missarius.* Instr. ann. 1402, inter *Probat.* tom. 3. Hist. Nem. pag. 159, col. 2.

* 2. **MISSARIUS**, Ad missam pertinens. cat. collig. Fuxehs. *Tolos*, ann. 1457. In Cod. reg. 4228, fol. 204 v. *Vespere defunctorum, sacerdote cum rappo Missarum seu plurius arnua nostris facili induo... celebrantur. Vide alla notione in Missus 2.*

* 3. **MISSATICA**, Missi officium. Litt. Saladin apud Iam in Delic. erudit. Inter not. ad Hist. Sicul. Bonifacius part. 1, pag. 206. *Carta vestri archiepiscopi et consilium percutere ad nos, representata nobis per manus vestri missatici Bulgariae, quem elegistis et mandatis... quae juxta nos venire fecimus, et adiunimus et integrerimus ejus Missatricem et honorem; fecimus.*

* 4. **MISSATICUM**. Domum, muuas, vel missi nuncii Servitium. Charta Bern. de Mirabello ann. 1195 apud Ughell. tom. 1. Ital. Sacr. col. 1126, edit. 1717: *Feudum Giberi debet xxvij. cuppas olei et iv. salmas vini et vi. stolas grani et vi. stolas hordei et etenim et Missatice et operas.* Vide alla notione in *Missus 2.*

MISSATICUS, MISSATICUM. Vide *Missus 2.*

* 5. **MISSATIO**, Missa celebratio. Vide in *Missus 4.*

* 6. **MISSERABA**. [Forsan burette, ut *Misserrana*: *a Misseraba de metallo*, (Cart. Magalon. Rev. soc. sav. 1873. p. 417.)]

MISSERVIRE, Male servire. Le Roman de Vace MS.:

Et per knowers qu'il crise,
Richas son frere *Misservi*.

* 7. **MISSIATICUM**. Vide *Missus 2.*

* 8. **MISSILLIS MONETA**. Vide *Moneta*.

MISSICUS. Ad militiam aptus, vel quod militiam habet. [Invenimus de antiquitate, ex Cilicia Isidori: *Missicus*, qui militiam exhibet, unde emendanda edit. Missilius, qui missilia exhibet.] Sed videtur legendum exhibuit: [vel, ut emanat Carolus de Aquino, *Missicus*, qui militia exhibuit.] *Missici enim dicti veterani milites, qui a militia missi erant, nec amplius militabant. Vetus Itiner. Trib. Leg. XI. Act. ET MISSICUS Leu. VI. AUG. GL. Basil.: Missicos, valeris: extirpatione, exoluic.*

* 9. **MISSIFICARE**, Missari, celebrare. Contin. Hist. sacr. Sleydon ad ann. 1076: *Hoc leges ubi probasset ille (imperator), Papa Missificat.* Ibid. ad ann. 1212: *Ad hoc gravatum erat inter Gracos atque Latinos dissidium; nam super quibus ari Latinii Missificassent, etc.*

* 10. **MISSILLA**, alias *Missalia*, dicuntur donaria, vel quedam prestationes quas novus pretor creatus mitebat in vulgo, ut quod quiesque apprehenderet ejus fieret:

ut in coronatione *Papa vel Imperatoris feri solet*, etc. *Vocabulari Juris utriusque.* * Pontif. MS. eccl. Elmensis, ubi de coronat imper. *Camerarius seu dispensatoribus ipsius Missilia seu pecunias in vulgo longe ad turbam arcendam spargentibus ante ipsum (imperatore).*

* 11. **MISSILLA**. [*I* Solvit et quietavit... ab omni cohroata, sehargaya, oharaamento, bastimento et ab omni *Missilia*.] (*Chevalier, Inv. Arch. Delphin.* n. 1948, ann. 1920.)

* 12. **MISSILLA**. [*I* Solvit et quietavit... ab omni cohroata, sehargaya, oharaamento, bastimento et ab omni *Missilia*.] (*Chevalier, Inv. Arch. Delphin.* n. 1948, ann. 1920.)

* 13. **MISSILLA**. Stat. *Reatinus* MSS. cap. De pena clericorum, qui vadunt ad *Inhibitus ne quis orum (clericorum) de cetero cum ad funus aliquorum mortuorum una cum aliis clericis ire contigerit ad domum vel ad ecclesiam, ubi caputa seu bretium extrahat, vel manus ad *Missillas* suas extenderit, vel illatus alios more laicorum emitat.*

* 14. **MISSIO**, Legatio. Ekkehardus Jun. de Casibus S. Galli. Ut circa missiones convenienti, et *Missionis sua responsa* respondenda communis disponerent consilio. Vide *Missa*. In Vita S. Bernwardi Episc. Hildesheim dicitur, quod *missio electus est, multi nobiles Clerici missionem illam optarent. Hinc*

1. **MISSIO**, pro Verbi incarnatione, in Opusculis S. Benedicti. Antan apud Baius, tom. 6. *Missi*, pag. 18. *Sed siue Filius Missio incarnationis intelligitur, ita Spiritus sancti Missio manifestatio declaratur.*

* 2. **MISSIO**, Cessio, dimissio. *Bulla Urbani II. PP. ann. 1086*, tom. 6. *Spicile. Acher*, pag. 21. *Raimundus... honoris honorum Dei et B. Agidii reverentiam dereliquit. Quidam videlicet Missionem apud Nemusensem Concilium jurans in manu nostra Odiloni Abbat: et eis Fra-tribus fecit... Si quis ergo ecclesiastica seculariatio persona Ranci supradicti Comitis Missionem, et nostram, atque iotius Concilii confirmationem evacuare aut pervertere presumpsit, etc.*

* 3. **MISSIO**, Administratio, onus, impensa, Hispan. *Mission*. Charta ann. 1206, apud Marten. tom. 1. *Ampliss. Collect. col. 1072*: *Mando vobis... ut ope-reis et construatis castrum de Civitate, et habeatis super illam potestatem dicti castri, illam Missionem illius operis, et cum dictum castrum constructum et operatum fuerit, ego vel mei successores per solvamus vobis dictam Missionem, tamen a vobis fideliiter et bona fide computatam.*

* 4. **MISSIO**, Tradition, additio. *Gall. Deliverance*. Lit. ann. 1411, tom. 9. *Ordinat. reg. Franc. pag. 600*, art. 6. *Sup vero bonis invenientibus de locis, quae pars cuius fiduciam, ad se opponendam, si vel leti, Missioni ipsorum: et si non comparatur talium contumaciam ipsius rei decoratur Missio realis fienda, et mandatur emplo mitti in possessionem realem ipsorum bonorum.*

* 5. **MISSIO**: *Ius concedendum facultatem utendi re aliqua.* Charta ann. 1201, ex Chartul. monast. de Bauges: *Mis-
sio bocci et prohibito erit Tancredi.*

* 6. **MISSIO**, Oblatio, que sacerdoti pro Missa ab eo celebranda offertur. Vide supra *Missalis Numism.* Charta ann. 1154, inter Instr. tom. 12. *Gall. Christ. col. 41*: *Hec omnia non per me-
dium, sed ex integro et sine sacerdotis ad
monachos pertinere (scindendum est); sa-
cerdos vero Missionem sive monachis sus-
cipiat.*

MISSIONES, Expenses, *Missa*. Charta Jacobi Regis Aragon. ann. 1228, apud Joan. Dametum in Hist. Regni Bales-

rici pag. 204: *Primitus vobis insuper quod si de isto viatico desistens, reficiamus vobis omnes Missiones et expensas, etc.* Add. Chartam aliam anni 1270. in Probat. Histor. Castilloneæ pag. 109. [Charta ann. 1225, ex Archivis S. Victor. Massil.: *Comes habeat quartam partem liberam et expedient sine aliquo onere et sine aliquibus Missionibus, etc.* Tabular. Eduense ann. 1294: *Damnae, depor-
ditio, Missiones, costantia... tenebatur dictus Johannes eidem Episcopo restaurare.* Bartholomaeus Scribe Annal. Ge-
neva. *Statutum Caroli Regantis ann. 1390*, tom. 3. *Ordinat. pag. 430*: *Comme nous esconvoings à presenter faire plus ou moins de mission, etc.* Hierapol. MSS. cap. 11: *Et la Messe que si sera fait autre chose à la date, Part. 2, cap. 2: *Des dons et ventes, et échanges, et espous qui touchent en la haute court, et en la seigneurie, lesquels ont devant donés, doivent recouurer leurs deniers, et doivent rendre le surplus qu'ils auront reçus, accueillant les Messions que ils auront faites, et les basseins.* Cap. 30: *Le Seigneur de l'esclaf, ou de l'esclau doit rendre en general les Messions que l'on aura faites, jusqu'à tant qu'il sera mandé en la ville. Et infra: Celui est tenu de rendre les Messions et les hautes ordene-
sées Cap. 31: *Et toutes les Messions que l'on aura fait, le Seigneur de la chose les doit payer.* Vide *Missa. Far las Missiones, frais, et mises, in Consuetud. Solensi tit. 35, art. 16.***

* 7. **MISSIO**, Jactus, Distributio, pecunia virium solvenda. *Gall.* *Tate.* Vide *Jactus Missionum*.

* 8. **MISSIO**, *Alas Gall. Missionis; unde Missionis;* Impensis aliquem fatigare, ad ex-
pensis cogere, vulg. *Faire des frais à quelqu'un.* Charta ann. 1380, inter Pro-
bat. ult. Hist. Trenorch. pag. 252: *Les-
quelz plateaux ne se doivent point prendre en nos bois: et ledit prieur les main-
tenir à sa mission.* *Lit. remiss. ann. 1383*, in Reg. 124. *Chartoph. reg. ch. 1*: *Comme ja piega Andrieu Fromageau eut mis en cause et procès Robert de Chartres che-
valier, para dudit escuer, sans cause rai-
sonnable... et ce voyant ledit fiz que sondit pere estoit ainsi inquiet et Mis-
sonnet, etc.* *Altis ann. 1431*, in Reg. 181: *Chacun batant fasilz excommeiner et Missionoit très grandement les cites et
convoies, etc.* *Unde Maître, niale, promul-
gante: Dépense, emploir, etc. 11.
Charta ann. 1380, ex Reg. 124, ch. 38: *Le suppliant demanda à celle Jeanne:
que vous avez fait de l'argent que vous
avez reçus?... laquelle lui répondit
qu'elle l'avait Mis et qu'il n'avoit que
faire ou elle l'avoit Mis. Vide infra Mit-
tere 6.**

* 9. **MISSIPULARE**. Suppl. Antiquarii: *Missipulat, nomine, siblat, aplaudit*

* 10. **MISSONUM**, *Fascis*, *Gall.* *Paquet,* boite. Charta ann. 1330, ex Archivis S. Victoris Massil.: *Item pro decima cana-
bus et fini decimum tertium Missionum.*

* 11. **MISSOR**, Idem qui *Missa*, qui alte-
rit nomine agit. Charta ann. 1313, in Regest. 56. Bibl. Colbert. *Per dominum* Regem. *Missores constituti Bernardus* Mergholoni *sindicus de Lengate, etc.* et præ-
dictus Castellanus, ac magister Guilliel-
mus Aragallus jurisprudens, etc.

* 12. **MISSORIUM**, *Lanz*, seu discus. Glossa

antiquæ MSS.: *Ferrula, Missoria.* Glossa

Arabico-Lat.: *Discum, Missorium. Pa-*

prias: Lancea, vasa quibus sacrificatur,

Misoria. Vide cumdem in voce *Vas*.
Glossa Isidori: *Lancibius Misoria*.
Vas et ex eis Will. Brito in *Vocabular*.
MS. *Ferculum dicuntur mensa seu discus*
adentis et aliis vasculum. *Misorum in*
quo spule feruntur. *Misorum Mensa*
rum dicitur a mensa, vas scilicet parvum,
quod in mensa positum. *Joan. de*
Janua. *Misorum concha modica, ubi*
aliquid liquoris immittitur, et dicitur a
mitto. *Auctor Mamotrecti ad Cantic.*
cap. 3: Ferculum, mensa sine discus
edentium, et vasculum Misorum in quo
spule feruntur. *Gregor. Turon. lib. 6.*
cap. 2: Ibique nobis Rex Misorum ma-
gnum, quod ex auro gemmique, fabrica-
verat, in librarium pondere ostendit,
etc. Adde lib. 7, cap. 4. Hist. Episc. Au-
tisiod. cap. 20: Dedit et alium Misorum
similiter anachoreta gravellatum: ubi leg.
granellatu n., granis interstinctum. *Hist.*
Translat. S. Sebastiani n. 64: Preter
monita virorum, atque mulierum, Misso-
ria quoque diversi ponderis, atque vase.
Fortunatus in Vita S. Germani Paris.
cap. 13: Incident aurata Misoria, argen-
te vas communens, etc. Idem [in Vita S. Radegundis] cap. 19: Misorum: cocheare, cultellos, cannas, potum, etc.
Occurrunt passim, in Testamento S. Remigii Episc. Remensis, [in] Testamento Ermengridis Liturgie Gall. pag. 468.]
In Chron. S. Benigni pag. 385 apud
Fredig. in Chron. cap. 74. Flodoardum
lib. 1, cap. 4. lib. 2, cap. 5. Aimoine. lib.
S. Hist. cap. 16. 58. 1. 4. cap. 25. Monach.
Autisiod. pag. 66. Reginonem ann. 800.
Ennodium Epigr. 18 etc. [M]es: eadem
notione dixerunt nostri. Littere Johanni-
ni Reg. Tu. ann. 1362. tom. 8. Ordinat.
pag. 100. Et chascune accouchee dudit
Hotel-Dieu doit avoir un M[is]s en tier]
MISORIUS, in Gestis Dagoberti Regis
cap. 39.

Messorum. *Isidorus lib. 20, cap. 4:*
de iasis escaris. Messorum vocatur a
mensa per deviationem, quasi misso-
rum. *[Gloss. Lat. Gall. Sangerm.]* *Meso-*
rum Vaissaux à mettre vante stande pour
table.

MENSORUM m. *ut mensa dicitur, quod*
est in mensa, ut mantile, et vas escarum.
Jo. de Janua. Charta Sisnandi Archiep.
Compostellani arr. 92, apud Anton. de
Yepe: tom. 4 Chon. Ord. S. Benedicti.
Venapae 4, plumatios 5, tapeta 1, lectos 6,
cathedras 10, mensas 8. Mensoria. 8. con-
cat. 15, arras 5 etc.

• *• Hinc Prendre metz, simul convivari,*
in Lit. remiss. ann. 1448. ex Reg. 176.
Chartoph. reg. ch. 236: Lesquelz compa-
gnions se associerent et frindrent Metz
pour soier et labourer ensemble en la pré-
sente messon.

MISORIUM m. *pro Misorum, in Charta*
Athelbertri Regis Angl. apud Will.
Thorn cap. 1. § 9. et pag. 2124. et in
Monastico Angl. top. 1. pag. 24: Mis-
orum etiam argenteum, scapton au-
rum, terum sellam cum freno auro, etc.
Ita Graecis recentioribus Misopopis inter-
dum dixerunt uero Constant. Porph. de
Themata pag. 7. M. Cochetus 3, ut in
Anthol. Graec. Edit. II. Steph. pag. 378.
878. Vide Theophilum Inst. lib. 1, tit.
1. § 44. Et sane a misu, misus Mes, vo-
cis etymon arcessit Sironianus ad Enno-
dium, quod malum, quam quod Vossius
ait, ita vocatum, quia dono mitti soleat
a Principibus.

1. **MISUS**, nostris *Mes de mariage*, Jus
 quod domino castri d'Asia competit,
 quod eiusmodi est, ut ex singulis cibis
 qui in vassallorum nuptiis apponuntur,
 discus unus ad dominum deferri debeat.

Allud simile debetur Domino de la Bou-
 laise in Normannia, quod *Regat de ma-*
riage appellatur, quo tenetur sponsus
 ad suppetrum cum citharista affere
 ad dominum 2. auctoritate, 2. pinces
 et spatuam matronae, nomine, deinde
 dominum redire. *Charta alla Lu-*
довici de Sainte-Maure D. de Caen,
de Saulz, et de Richelieu anno 1612.
Item nous avons droit de Metz de mar-
riage, qui est deus par ceux qui se ma-
riant, et qui viennent espouser à l'Eglise
duclu Saulz, lequel se doit apporter jus-
qu'au chasteau par l'épouse avec les
joueurs d'instrument; ledit Metz doit
estre compose d'un membre de mouton,
deux poulets, deux quartiers de veal, tal-
lants quatre paines, quatre pains, quatre
chandelles, et du sel le jour des espo-
sailles, en peine de 60. sols partie d'a-
mende.

3. **Plat nuptialis**, in *Chartular. Gem-*
met. tom. 1. pag. 52. Et quand succu se
marie au dit lieu, il est tenu le jour de
ses esouailles nous aporter à nostre
manoir de Genouville un plat de viande,
deux pains et un pot de vie, les menes-
triers precedans, qu'y appelle le Plat nup-
til. Ab ecclésiasticis quoque ejusmodi
fercula pro matrimonio celebrando
exigunt poterant, etiam sub excommunicati-
onem pena. Statuta Eccles. Meldens.
ann. circ. 1366. tom. 2. Histor. Eccles.
ejusd. pag. 483: Ne ullus sacerdos aut
capellanus exigat aliquid ante benedic-
tione nuptialis, sive pro testimonio re-
rendo, sive pro matrimonio celebrando,
occasions ferulorum que debentur in
nuptiis. Celebratio autem matrimonio,
recipiat ferula sua, et exigat, si fuerit
necessa, publice sub excommunicatione.
Vide Fercul.

• 4. **Eiusmodi juris mentio fit in Arest.**
 ann. 1468. 20 Jul. ex Reg. par. 10.

• *• Os in Bibl. reg. La Cour adjuge à*
feuere Armand de Polignac, prieur du
prévôt du bourg de Bourtereau... de pren-
dre, lever et percevoir des habitans dudit
lieu, toutes et quantes fois qu'ilz ou leurs
enfans ou leurs parents ou autrez leur pu-
voir et gouvernement solement, non so-
les dedans l'église dudit lieu, trois
pichiers de vin, un pain ou tourte de la
grandeur de la tierce part d'un metail
de sept... et une besanche de lart ou
chair solee.

• Sed et a novo sacerdoti, qui primam
 missam celebrabat, ut a recente nuptiis,
 idem ferulum a juvenibus ejusdem loci
 interdum exigebatur, ut colligatur ex
 Lit. remiss. ann. 1384. in Reg. 124. Char-
toph. reg. ch. 214: A laquelle solennité
de la nouvelle messe) icellai Henri pria
et queus plusieur de ses amis et voisins
... et au dîner et souper... Aprés laquel
souper... ledit Juquet demanda le Mes,
c'est assourir un pot plain de vin, un pain
et une pièce de char: auquel ledit Henry
répondi qu'il s'en alast; car à telle feste
n'en devoit on rien payer. Vide supra
Bannum 5. et Cochetus 3.

2. **MISUS**, Legatus, nuntius, qui ab
 alio mittitur. *Gloss. Greec. Lat.: Misus,*
axiostole. Glossa MSS. ad Concil. Afri-
can. Legati, Misus. Vita Ludovici Pil-
cip. ann. 914. Beneventanorum itidem.
Praesepem Cimoolam non quidam ve-
nientibus sed Misus suu[m]mittimus, puto
et sacramentu[m] consiru[m]t, etc. Conventus
apud Marsnam cap. 8: Sciatu quia com-
muner Misos nostros ad Nordmannos
pro pace acipienda mittimus. Domnizo
lib. 1. de Vita Mathild. cap. 19: Inde
sue Misus, donec redeat, jubet ipsum
Regem nullo modo super ipsos pergere.

Ita idem lib. 2. cap. 17. *Leu. Avermann.*
tit. 21. 80. 86. Vita Ludov. Pil. ann. 817.
Chronicon Moissiacense ann. 802. Anna-
les Francorum Bertiniani ann. 781. 804.
etc. Flodoard. lib. 4. cap. 8. Chron. S.
Vincentii de Vulturno pag. 679. et Scrip-
tores alli passim.

Ex Latio hauserunt Scriptores nostri
 variis illi inediti evi suum *Mes*; unde
 nos *Mes*, pro nuntio etiamnum
 apud nos mansit. *Le Roman de Garin*
MS. :

Li Des Garin est al pais morte.
O tel le Mis que il a repoussé.

Alibi:

Un Mis retourne qui en vient à Balin.

Caron. Bertrandi Guesclin MS.:

Demande son se gatta il Mis à genouillon.

Le Roman de Vacce MS.:

Li Mis qui de Roy viat, dist au Duc en l'oreille, etc.

Le Roman d'Athis MS.:

Attaillons sur le rivage.

Le repaire de leur Messager... .

A tout est le Mis retourne.

Qui le donne c'est davant.

Le Roman de la guerre de Troyes MS.:

A tout les messes lemes entrent,

Cent'ois les piassors ne leveront,

Davant le Roy sont armé,

Uiles et premiers partis.)

Stabilimenta S. Ludovicil lib. 1. cap. 126:

Se aucun devoit au m[is] le Roy deniers,
 et le Mis s'en fu al clamer à la Justice
 le Roy, et la Bar de qui castellerie ce seroit,
 en demandant la cour d'avoir, il n'en
 avroit point, et le mesme au Mis le
 Roy sont le Roy ! Ubi pro Mis en quibusdam
 MSS. legi Niel vel Niel, id est,
 Neveu, monet D. de Lauriere in hunc
 locum.]

Misus, apud Scriptores nostros, pro-

prie dicebantur qui a Palatio in civita-

tes et provincias extra ordinem mitti-

bantur a Principe cum amplissima po-

testate, ut de omnibus causis que ad

correctionem pertinere videbantur, quanto

possent studio, per somelipsos regia au-

toritate corrigerent; et si aliqua diffi-

cultate in qualibet re eis obsteret, ad Regis

seu Imperatoris notitiam deferre cura-

rent; deinde ut inquirerent quomodo hi

qui populan regere deberent, unusquisque

qui in suo ministerio se custoditum habe-

ret, quique gratiarum actiones, et qui

correctione et increpatione cognoscere

videbantur; ut est in Capitulari 3. Ludovicil

Pil. cap. 8. 4. 5. unico verbo mittebantur,

ad iustitias faciendas, exequendas, ad

recta judicia determinandas, ad oppres-

siones popularum relevandas, etc. Quo

spectat quod in veteri Inscriptione legitur

P. Aquilus Scævæ et Flavius filius... .

extra servitorum auctoritate C. Cesar. et S.

C. Misus ad compomedum statum in

reliquam provincie Cyperi, etc. [Ermoldi

Nigelli Carmen elegiacum pro Ludovico

Imper. lib. 2. apud Murator. tom. 2.

part. col. 44.

Nam mihi mente setet, desiderio quod nuper in orbem

Legatos, populos que patet regnat.

Nam nunc, quod in orbem responsum,

Atque per imperium curris rite nascu.

[Vide Francisci de Roys librum de

Misus. Documentum editum Anagni. ann.

1672. Lips. ann. 1744. et in Venetian.

Capitul. Baluz. editione. Eichhorn de

Misus agit in Histor. Jur. Germ. I. 160.]

Aspersertina enim Misus delegabantur

ut in Comitum et Judicium. Pluvitantes

inquiererent, si aliqui homines iniuste

privatis fuisse[n]t de hereditate parentum

per eorum cupiditatem, aut dicitum, aut reddere facient, ut est in Chronicone Monastaceensi anni 815. Ut nobiles et sapientes et Deum timentes Judices constituerent ex Lega Longob. lib. 2. tit. 52. § 24 [90] Lothar. I. 91] de Comitum et Judicium negligientia ad Principem referrent, ex Capit. 3. Ludov. Pil. cap. 5. et ex Edicto Pistensi cap. 2. Unde in iis tantum Comitum ministeria morari debentur, de quibus quærimonie ad Principem perverterant; non autem eorum quæ bonas justitias factas habebant proinde placa tenere vetabantur absentibus Comitibus reipublica causa, ex d. titulo 2. Legis Longobard. § 19. 20. [90] Ludov. Pil. 50. si j. Atque ex hac Missorum in Comites auctoritate, iis preponuntur Missi, in Episcopis Francie ad Ludov. II. Regem cap. 14. Quo spectant ista Theodulphus Aurelian. Episcopi in Pararesi ad Judices v. 99 ubi alt a carolo Rege Missi onus sibi commisimus.

Præfectura mibi fuerat peragenda tributa,
Res que acto grandi, officiisque potens.
Nulo vi, studiisque pia, armisque secundus
Res ex aquila tuis putra Tolosa loca.

Et vers. 143:

Unde qui convenient populi, Clericos celare.
Et Synodus Clericis legi ab aliis locis
Qui bene conquisita, nos tandem synclita recipiu-
Orbi Areias, civis quam statuerit mihi.

Mox .

Quo Synodo Cleri, legum inoderamini plebi:
Pectora contundimis juris et artis ope.

Quae in anno legationes suas obi-
bant, propter justitias quæ usquecumq[ue] de
parta Comitum remanserant, in hunc
Januarii mense, in verbo Aprili, in
estate Juliani in autumno octobri, Ca-
teris vero etiam in uniusque Comitum
placitis summae aliebat, et justi-
tiae faciebat Ita Capitul. 3. ann. 812.
cap. 8 et lib. 3. cap. 81.

Missi porro seligebantur ex dictioribus et honorariis Palati, ne si pauperi-
ores essent, muteribus corrumperentur. Chronicone Monastaceense ann. 802
Recordatus pessimum Karolus Imperator
in sua de pauperibus, qui in universo
Imperio ejus erant, et justitias pleniter
habere non poterant, noluit de intra Pa-
tatio suo pauperiores cassos suis translati-
nare, ad justitias faciendas propter mu-
nera: sed elegit in regno suo Archiepi-
copes, et reliquos Episcopos et Abbates
cum Ducibus et Comitibus qui jam opus
non habebant super innocentes munera
accipere, et ipsa misit per universum re-
gnum, ut Ecclesiis, viduis, et orphaniis, et
pauperibus, et cuncto populo justitiam
facerent. Cetero quippe numeribus ten-
tari solitos Missos innuit Theodulphus
Remensis cap. 18.

De Monasteriis etiam ac Ecclesiis in-
quirebantur, ac possimum de conversa-
tione virorum et puellarum, de sartis
Ecclesiis, si emendata vel res-
taurata essent, ex Capitul. Caroli M.
lib. 1. cap. 122 [90] Synodo Suesian. ann. 851. cap. 2. et seqq. et ex Capitu-
lari Compendiensi ann. 888. ubi multa
de Missorum officio circa Ecclesiis et
Monasteriis habentur.

Curabantur ut provincie latronibus ac
predatoriis purgarentur, ex Capitul.
Carol. C. tit. II. cap. 1. tit. 12. cap. 4.
tit. 18. cap. 1. tit. 20. cap. 7. 8. 9. denique
ad hoc potissimum mittebantur, ut que-
relas pauperum et oppressiones, sive que-
runcunq[ue] causas examinarent, et secun-
dum legis æquitatem definirent, ex hisdem
Capitul. tit. 17. cap. 7. et Annalibus
Francon. Berthians ann. 814. Præterea
de orphantibus et viuorum causis, et de
reprobatis justis, et maxime de rapaci-
bus puellarum, et viduarum, et Sancti-
monialium, et de his qui durius in Pres-

byteros saevirent, cognoscabant, ex
Edicto Pistensi cap. 2.

De hisce porro rebus omnibus ita au-
toritate regia decernerant, ut siquidem
civiles essent cause, vel Laicos spectra-
rent, eas in pleno mallo seu placito
cum loci judicibus judicarent, ex Chro-
nico Farfensi pag. 633. etc. si vero Cleri-
cos et Ecclesiæ, in Synodo cum Epis-
copis et Sacerdotibus dirimerent, quod
testatur Theodulphus in Pararesi ad
Judices vers. 167, ubi att. Missum se a
Rege delegatum in aliquot provinciis,
quas sic describit

Quæ Synodus Clericorum, populis lex stringerat alma,
Urbibus et validis moxque decorque plus,
Quæ Aras et Vitis, et ruris, et agri cultus acer,
Est, quæcunq[ue] his consummandus Aras.
Quæcunq[ue] Alpes Latio, Lybia, discriminat sequor,
Quæcunq[ue] Pyrenæus orbe ab, Ibero, tuo.
Seu quis Lugubris Arcturo aut Aquilonis revellit,
Res que Aquitanus tuis putra Tolosa loca.

Et vers. 143:

Unde qui convenient populi, Clericos celare.
Et Synodus Clericis legi ab aliis locis
Qui bene conquisita, nos tandem synclita recipiu-
Orbi Areias, civis quam statuerit mihi.

Mox .

Quo Synodo Cleri, legum inoderamini plebi:
Pectora contundimis juris et artis ope.

Quae in anno legationes suas obi-
bant, propter justitias quæ usquecumq[ue] de
parta Comitum remanserant, in hunc
Januarii mense, in verbo Aprili, in
estate Juliani in autumno octobri, Ca-
teris vero etiam in uniusque Comitum
placitis summae aliebat, et justi-
tiae faciebat Ita Capitul. 3. ann. 812.
cap. 8 et lib. 3. cap. 81.

Missi porro seligebantur ex dictioribus et honorariis Palati, ne si pauperi-
ores essent, muteribus corrumperentur. Chronicone Monastaceense ann. 802
Recordatus pessimum Karolus Imperator
in sua de pauperibus, qui in universo
Imperio ejus erant, et justitias pleniter
habere non poterant, noluit de intra Pa-
tatio suo pauperiores cassos suis translati-
nare, ad justitias faciendas propter mu-
nera: sed elegit in regno suo Archiepi-
copes, et reliquos Episcopos et Abbates
cum Ducibus et Comitibus qui jam opus
non habebant super innocentes munera
accipere, et ipsa misit per universum re-
gnum, ut Ecclesiis, viduis, et orphaniis, et
pauperibus, et cuncto populo justitiam
facerent. Cetero quippe numeribus ten-
tari solitos Missos innuit Theodulphus
Remensis cap. 18.

De Monasteriis etiam ac Ecclesiis in-
quirebantur, ac possimum de conversa-
tione virorum et puellarum, de sartis
Ecclesiis, si emendata vel res-
taurata essent, ex Capitul. Caroli M.
lib. 1. cap. 122 [90] Synodo Suesian. ann. 851. cap. 2. et seqq. et ex Capitu-
lari Compendiensi ann. 888. ubi multa
de Missorum officio circa Ecclesiis et
Monasteriis habentur.

Curabantur ut provincie latronibus ac
predatoriis purgarentur, ex Capitul.
Carol. C. tit. II. cap. 1. tit. 12. cap. 4.
tit. 18. cap. 1. tit. 20. cap. 7. 8. 9. denique
ad hoc potissimum mittebantur, ut que-
relas pauperum et oppressiones, sive que-
runcunq[ue] causas examinarent, et secun-
dum legis æquitatem definirent, ex hisdem
Capitul. tit. 17. cap. 7. et Annalibus
Francon. Berthians ann. 814. Præterea
de orphantibus et viuorum causis, et de
reprobatis justis, et maxime de rapaci-
bus puellarum, et viduarum, et Sancti-
monialium, et de his qui durius in Pres-

vel in Constitutionibus definiebantur.
Capitula Ludovici Pil. Volumus ut la-
tem conjectum Missi nostri accipiunt,
quando per Missatum suum perrezerint;
hoc est, ut unusquisque accipiat panes 40.
friskings 2. porcellum aut agnum unum,
pullus 4. ova 20. de vino sextarios 9. de
cervisa modios 2. de annonâ modios 2.
Et quando prope sunt de illorum domi-
bus, nullum accipiunt conjectum. Hinc
Theodulphus in Pararesi ad Judices
v. 283.

Hæc ego detraciam sumbam parva libenter,
Quæ non esse manus, cara sed illa dabat.
Sed non arboreos fructus, horique virantia.
Ora, mens, pars, cura, et cibis.
Summamq[ue] libatores, medocenses volucres,
Corpora sunt quarum pars, sed apta cibis.

Ad Missorum conjectum spectant etiam
qua habet Lex Longob. lib. 3. tit. 1. § 38 [90] Ludov. Pil. 54]. Et Missi nostri
qua vel Episcopi, aut Abbates sunt, aut
Comites, usquequo infra suam judicia-
riam vel terminum fuerint, nihil de alio-
rum conjecta accipiunt. Postquam vero
unde longe recesserint, tunc accipiunt
quod in sua tractoria continetur. Vassi
vero nostri et Ministeriales qui miseri sunt,
ubiqueque venerant, inde conjectum acci-
piant. Vide Henric. Valesium ad Ex-
cerpta Diodori Siculi pag. 61.

Sed de Officio Missorum legenda om-
nino Capitularia 5. et 6. Ludovici Pil
ann. 819. 828. 829 etc. in varia Capitula
disperita, qua fore omnia in libros Ca-
pitulorum Caroli M. relata sunt.

Seligebantur Missi ex utroque ordine,
id est, ex Clericis et Laicis, ut est in
Capitul. Caroli Cal. tit. 6. cap. 30. Epis-
copi scilicet, Abbates, Comites, et vasa
dominici, in iisdem Capit. tit. 12. post
cap. 13. [Ermeldi Nigelli Carmen elegia-
cum pro Ludovico Imper. lib. 2. apud
Murator. tom. 2. part. 2. col. 44.

Legatos alieni monachorum ex ordine lectos
Cesar adesse jubet, qui sua jussa colant.
Quos herum natal per sacra monastica casta.

Ex quoquinque vero ordine selecti, a
Romano Pontifice simul, et Imperatore
consenserunt, Capitul. Lothari Imper. ann. 821. tit. 1. cap. 4.
Volumus etiam ut Missi constituantur a
Domino Apostolico et a nobis, qui annua-
tem nobis renuntiant qualiter singuli
Dices et judices justitiam populo facient.
Quæ de partibus transalpinis Lothario
subjectis intelligenda sunt.] Quod vero
a Rege mitterentur, dicti ut plurimum
Missi DOMINICI, id est, proprii, ex
domo Regia selecti, in Lege Longob. lib.
1. tit. 13. 13. lib. 2. tit. 16. [90] Carol. M.
22. 94] in Capitul. Carolomanni tit. 2.
cap. 8. apud Flodoardum lib. 2. Hist.
Rem. cap. 18. Adrevaldum de Miracul.
S. Bened. cap. 2. Perardonum in Chartis
Burgundicis pag. 148. etc.

MISSI REGALES, in Capitulis Caroli
M. ann. 797. editis ab Holstenio cap. 4.
et in Notitia ann. 1014 apud Murator.
Hist. Antic. Estensi pag. 191.]

MISSI REGII, in Synodo Pistensi ann.
862 cap. 4. in Edicto Pistensi Caroli
Calvi cap. 25.

MISSI PALATI, in Lege Longob. lib. 2.
tit. 52. § 17. lib. 3. tit. 13. § 3. [90] Ludov.
P. 38. Guid. 4.]

MISSI A LATERE, ex latere, in Synodo
Romana sub Bonifacio II. edita ab Hol-
stenio pag. 77. Vita S. Prejecti cap.
3. Inquad Pontificem, quod predia pre-
dicta feminis clauditi nō venditaret,
causaque Regi deponuit: obtinuitque
cum Princeps, ut Missos ex latere dirigere

ret, qui eum per fidajusores nuntiarent, et in aula Regis facerent presentari. Vita Ludovici PII ann. 824: Statutum est etiam iusta antiquum morem, ut ex latere Imperatoris mitterentur, qui iudicariam exercentes potestatem, justitiam omni populo facerent, et tempore quo visum foret Imperatori, aqua lance penderent. Anonymus de Miraculis S. Vedasti part. 2. num. 10: Idem Comes dicitur adiisse Principium, regans milii viros a latere, ut iustitiae... dissuageat ad Remensis provincias. Comes his interesse altercationibus.

LEGATI. Legati a latere regi. Concilium in Verno cap. 2: Quiescunt ut escularum patres, missis a latere vestra probate fidei Legatis, abque respectu personarum, et excoecatione numerum coescerant. Annales Fr. Bertiliiani et Metensis ann. 798: Seditiones commota Legatos regios, qui tunc ad iusticias facienda apud Regem conversabantur, comprehendunt. Et ann. 814: Habit quoque Aquigrani populi sibi conventu, ad iusticias faciendas, et oppressiones populorum relevandas. Legatos in omnes regni sui partes dimisit. Ratbertus de Casio. S. Galli cap. 5: Contigit autem tempore quodam in Wolfsharium Remensem Episcopum legationes a domino Karolo sibi in iunctia ad iusticias in Rethia Curiosi faciendas et ipsum pagum venisse. Iudicis a latere dati, in Chronicis S. Vincentii de Turmo pag. 680.

Missi DISCURRENTES, seu *currentes*, ut est in Capitulo. 8. ann. 811. cap. 8. videbantur appellari, non quidem Missi de quibus agimus, sed qui ad certas quasdam functiones a Principe extra ordinem mittebantur. Fredegarius in Chron. cap. 87: In crastino videntes quod Radulfus nichil praevaluerit, Missis discurrebant, ut pacifice Remum iterum transmiserent, cum Radulfi convenientia. Sigbertus et ejusdem exercitus ad propria remarent. Capitula Caroli Calvi tit. 90: Et volumus ut sicut nobis convenit, inter nos fideles Missi discurrant, et que in uniuscujusque nostrorum regno emendanda sunt, et alter alteri innoverint, emendentur. De fratribus alienis. Missi inter nos discurrentes, et hoc quod in regnis nostris emendanda sunt, emendandis, etc. Et tit. 27: Huc Missi nostri discurrentes faciunt, omnibus in suo Missatico firmatibus que inter nos carissimum fratrem nostrum aliquę dilectos nepotes nostros facta sit, notam faciant. Ex quibus, et aliis locis, ita jurisdictionem exercuisse Missos discurrentes colligatur, ut si res essent majoris momenti, vel que mandatum eius injunctum excederent, ad *Maiores Missas* per ipsum Missaticum constitutos referre, vel cum his res ipsas pergeret tenerentur, ut est d. tit. 27. pag. 245. 258. Ubi *Maiores* idem sunt qui *Dominici*, qui in certas provincias mittebantur a Principe ad iusticias faciendas. Missorum vero discurrentes crebre est mentio in veteribus Tabulis. Charta Caroliannae Regis ann. 882. in Tabul. Abb. Belliacci n. 7: Ut nemo sancte Dei Ecclesie fidicium nostra aut futura temporibus, non Comes, vel Vicecomes, aut Missus discurrens, eau quilibet Republica minister ab iudicis, et Abbatibus, et Monachis... expensas requireatur presumat. Quae quidem formula passim fere habetur in Chartis aliis, in Chronicis Laurishamensis pag. 69, in Chronicis Farfensi pag. 862. 658. 668. apud Willelmum Hedam pag. 297. 1. Edit. San Julianum in Tornutio pag. 510. Doubletum pag.

718. Besilum in Regib. Aquitanis pag. 40. etc.

1. MISSI DISCUSSORES idem vocantur in Edicto Chlotharii II. Regis ann. 615. tom. 1. Capitul. col. 24: Episcopi vero vel potentes, qui in alius possident regibus, judices vel Missos discussores de alius provinciis non inserviant nisi de loco, qui iustitiam percipiunt, si ante reddant. 2. MISSI FISCALES, in Leg. Ripuar. tit. 89. 3. MISSI, in Leg. Longob. lib. 2. tit. 52. § 18. [90] Carol. M. 127. ubi codex unus iudicis fiscalis, videntur fuisse, qui in fisces regios mittebantur a Princeps, ut villicis invigilarent, resque dominicas recte disponerent.

3. MISSUS DUCIS, in Leg. Alaman. cap. 30: Si quis Missus Ducis infra provinciam occiderit, tripliciter sum solitus sicut lex habet.

MISSUS COMITUM, qui vice Comitum absentium agebant in placitis et malis publicis, et eorum mandata exequabantur, in Leg. Aleman. tit. 86. § 1. 8. 4. 6. in Capitulo. Caroli M. lib. 2. cap. 24. in Edicto Pistenisi pag. 82. etc. qui ministri Comitum dicuntur in Leg. Longob. lib. 2. tit. 52. § 12. [90] Carol. M. 120.]

MISSUS REIPUBLICA, id est, Ministri Comitis, in Epistola Episcoporum Francie ad Ludovicum II. Regem cap. 7. qui nude Missi republie dicuntur in Edicto in Caristio ann. 861. in Edicto Pistenisi cap. 81.

MISSUS JUDICIS, in Capitulo. excerptis ex Leg. Longobard. cap. 89. idem qui apparitor.

MISSUS PRESBYTERI, Idem qui Procurator, in Leg. Alaman. cap. 21. MISSUS ABBATUM, eadem notio, in Synodo Verdensi ann. 755. cap. 6.

MISSUS EPISCOPORUM, in Edicto Pistenisi cap. 81. Vide *Ministri Episcoporum*. [90] Convent. Erford. Henr. I. Imper. ann. 982. cap. 5. Ottone. I. an. 982. cap. 10. ap. Pertz. etc.]

MISSUS PETRI, Legati Apostolici. Archiepiscopus Bonifacius, qui est Missus sancti Petri, in Capitulari I. Caroliannae Principis ann. 742. cap. 1. Zacharias PP. Epist. II. ad euudem Bonifacium: Tu vero Legatus es et Missus, ut iustitia Apostolica. Addit. concil. Liptinense cap. 1. Nicolai PP. Epist. 26. [Leone Gabiniense] Episc. Sancte Romane Ecclesie. Missus, et Apocrisarius vocal Capitulare Caroli C. ann. 870.]

MISSATICUM, Missatus, Nuntium, Uglitum; Legatio, Gallis Message. Capitulare S. ann. 818. cap. 7: Si quis Missus dominicum occidit, quando in Missaticum directus fuerit, etc. [Diploma Caroli Crassi ann. 887. apud Marten. Tom. 1. Amplia Collect. col. 228: Sed quoniam ejusdem loci (Corbeiae nove) Abbates Missaticum regum pergero soliti erant, concedimus eis ut triginta homines ab aliis professionibus secum immunes habeant. [Leo III. PP. Epist. 5: Nam Missaticum per patrias deportare non nobis videtur quod idoneus sit. Concil. Engelhemense ann. 948. in Prasat. Hugo] modi procul dubio afferunt tam salubri Missatico gloriosissimis Reges.... congratulantes, etc. Vita Alcuini n. 13: Et precibus postulavimus, ut ad se post expiationem Missatici in Franciam revertieretur. Histor. Translat. S. Sebastiani n. 18: Dominus Papa euanusmit nosse non ferat Missatico. Codex Epistolarum S. Bonifacii Arch. Moguntini Epist. 116: Contigit ut Dominus Imperator pairiter meum, et teum in Missaticum super Elbam. Guillelmus Bibliothecarius in Hadriano II. Marino CPolitani Missa-

ticum devotissime, ut diximus, sortito, etc.

1. MISSI DISCUSSORES idem vocantur in Edicto Chlotharii II. Regis ann. 615. tom. 1. Capitul. col. 24: Episcopi vero vel potentes, qui in alius possident regibus, judices vel Missos discussores de alius provinciis non inserviant nisi de loco, qui iustitiam percipiunt, si ante reddant.

2. MISSI FISCALE, in Leg. Ripuar. tit.

3. MISSI, in Leg. Longob. lib. 2. tit. 52. § 18. [90] Carol. M. 127. ubi

codex unus iudicis fiscalis, videntur fuisse, qui in fisces regios mittebantur a Princeps, ut villicis invigilarent, resque dominicas recte disponerent.

4. MISSUS, in Leg. Alaman. cap. 4. part. 4. p. 9. etc.

1. MISSATICUM, Eadem notio. Vita S. Alcadri Abb. Genetic. cap. 13. sac.

2. Boned. pag. 999: Cognoscend ad que

in animo B. Alcadri Abdissi veredabatur pro sua sancto Missatico, quam celerrime

Meritis omnibus que in via erant necessaria, etc.

1. MISSATICUM, Epistola. Acta S. Johannis presbyteri tom. 4. Junii pag.

1881: Debet. 8. salmas vini, et 8. manuose

liri, et Missatica, operas 5. tres ex his in

personas, et duas in alia cum bobus. Infra:

Et ecenca, et Missatica, et operas. [Forte, item quod decima. Vide Missalis an-

nona.]

MISSATICUM, Districtus et Jurisdictionis.

Missi, seu ministerium Missi, ut est in

Concilium Suescion. II. ann. 858. cap. 10.

Concilium Duziacense I. part. 5. pag.

288. 1. Edit. de quadam Comite. Et

omnia que ibi habuit (idem Cenes)...

sunt Missi, vel littera, vel verbo Regis, in

sue parochia, et Missatica illi per violen-

tiam abutit. Ita passim usurparunt in

Capitulis ad Legem Bajwar. tit. 2. cap.

4. In Capitulis Caroli M. lib. 8. cap. 17.

64. 80. 84. 87. lib. 4. cap. 68. in Leg. Longob. lib. 1. tit. 18. § 8. lib. 2. tit. 52

[90] Carol. M. 29. Ludov. P. 51.) in

Capitulari tertio Ludovicus PII cap. 10.

1. In Capitul. Caroli C. tit. 6. cap. 57.

11. cap. 2. tit. 12. cap. 7. 12. 13. tit.

21. in Synodo Suescion. II. cap. 12.

in Synodo Caristio. can. 2. in Synodo

Pistenisi cap. 2. etc. Ubi etiam non pre-

districtu duxit semper sumitur, sed

interdum pro ipso Missorum offi-

ciod. [90] Missi, vel Missorum, in Leg. Longob. lib. 2. tit. 52. § 17. [90] Ludov. P. 38.]

Justitiae. lib. 3. tit. 1. § 80. [90] Idem

54. 1. dictur. Missari, porro videtur

appellari in Consuetudine Solensi tit. 4

2. 1. districtus Missi, seu Missaticum.

[Vide Missaria.]

MISSATICUS, Missus, nuntius. Ugozio:

Missatus, qui frequenter missitur, nunti-

iuit. Synodus Pontigonensis ann. 878. cap.

18: Ipsi nuntiis Missatus, Episcopi sin-

guli in sua Episcopio Missatici nostri

potestate et auctoritate funguntur. Vita S. Delcolm Abb. cap. 8: Prefates Lupe

Missatici notio agitores supervenerunt. Ta-

bularium S. Martinii Turonensis apud

Samarthanos in Archiepiscopis Turo-

nensis num. 64: Amatus Ronanus scilicet

Missaticus. [Jacobi Aurie. Annal.

Genuens. ad ann. 1280. apud Murator.

tom. 6. col. 574: Ordinatione quibus fuit

quod in ipsi iste Missaticus pro Communi

Janus vir nobilis Manuel de Negro ad

Imperatorem Palaeologum.]

MISSATICUS, Eadem notio. Anony-

mus Barensis in Chron. ad ann. 1063:

Argro direktus ipso Episc. Tivonense

Consuetudinopoli Missatico. Tabularium

Lascurrens. Si misi Missaticum Gas-

sternaldum Vicecomitem Aquae, qui te-

nusset placito ante se, sicut Comes debet facere. Bartholomei Scriban Annal. Genuens. ad ann. 1237. apud Murator. tom. 6. col. 476. *Ipsa quidem anno Mesianicus Regis Tuenas venit Januam in una galera armata de Saracenis.*

3. **MISSUS.** Procurator, qui res alterius administrat, nostris alias *Miseur*. *Item* *missus* *in Ratis*, *ann. 728*, apud Mabill. Dipl. lib. 6. numm. 44. *Venientas iuxta dicti Missi et advocati S. Dionysii, etc.* Chartul. Celsinian. ch. 501. *Accipiat Missus S. Petri partem meam de mansione et de vinea, et sepeliat me.* Vide supra in *Missa 2* et *Missus 2*.

4. **MISSUS.** Positus, Gall. *Mis.* Chron. Andr. Presbyt. ad ann. 873. tom. 7. Collect. Histos. Frane. pag. 206. *Vinum postquam vindemiam, et intra vacula Missum, tunc turbulentum fuit.* Vide *Missus et Mittere 2*.

5. **MISSUS.** *Navis vel genus narium, arborum, ex Cod. reg. in Castigl. ad utrumque Glossar.*

MISTERALITER. Ministerii seu officiis virtute, Stat. Synod. eccl. Corisopit. MSS. *qua naturas de nichilo creavit, potest unam in aliam mutare; sed a sacerdotio virtute verborum sit Misteraliter et quasi instrumentaliter.* Vide *Misterium 2*.

MISTERIUM, f. Vasa mysteria celebrandis necessaria. Acta S. Judicialeis MSS. *Dimidium superius erat aureum, lucens ut pharus angelicus, in quo erant cavi illi aurei curvæ, plena candelabrorum, thuribulorum, Mysteriorum, librorum, Evangeliorum.*

1. **MISTERIUM,** pro *Ministerium*, vulgo *Misterio*. Ars. Tabularium Fiscanensis fol. 87. *Notum facio quod ego nihil hereditatis habeo, in ministerio de pistrino Fiscanensi, videlicet in custodia hostie ejusdem pistrini nec in Mysterio quarti hostiorum quibusdam dedicti nihil pro servitu, nisi ut etiam in Mysterio in Monasterio Anglicano tom. 4. pag. 102.* [Statuta Avernum. MSS. Statutum quod nullus de castitate cuiuscumque Mysterio sit tenens operariorum, etc.] Vide *Misterium 2*.

2. **MISTERIA.** Eadem notio, in Charta apud Rymer. tom. 1. pag. 751. *Ac qui dan alio operario lanarium ac pauporium, pro laus ipsorum operandis, et Mysteria alias sua in eundem regno excrendendo... et laus operandis, et Mysteriarum suam alias excrendo, etc.*

3. **MISTERIA.** In Constitut. Caroli M. in Codice Sangall. pag. 227.

4. **Alia Gall. Mysteria.** Lit. ann. 1239. tom. 5. Ordinal. reg. Frane. pag. 209. *Pensi, conservante, opus hujusmodi Mysterio facere non reverentes, etc.* *Ubi legendum videtur, Pejus quam conservante.* Lit. Phil. VI ann. 1334. in Reg. 69. Chartoph. reg. ch. 1. *Establishimus per la tenueris ces presentes lettres que en nostredite ville de Hellebœke soit donec en avant fait tout mestier et Mysterie de draperie qui plus profitablement y pourra faire, tout de filier tresor, foulz, lances, tambours, comme de toutes autres choses, qui à Mysterie de draperie appartiennent. Hinc Mysterium, pro Artificio, vulgo Artisement, in Hist. Caroli VIII. pag. 156.*

5. **MISTERIUM.** Jugum, fabritis machina, nostris Mester. Codex MS. redditum Episcopat. Autissidor. ann. circ. 1290. exaratus *Omnia Mysteria textorum debent quodlibet XII. den. Comiti; et illa de sago et tapetis VI. den. Si aliquis homo habereb. XX. Mysteria ad texandum pannos, deberet quodlibet summam supra*

dicitam, scilicet de Mysterio sago et tapetis VI. den. et de Mysterio ad pannos XII. den. Nostris Mysteriis, pro Opificium. Gall. Ouvrage. Le Roman de la Violette MS.

*Ung jour en la chambre son pere
Fist une estoule et ung Myster
De soie et d'or noull soubliment*

6. **MISTERIUM,** pro *Officium*. Charta Philippi Pueri Frane. Regis in Bullario Fontanell. fol. 38^r. *Damus et la hereditatem concedimus redditus arenarum, garbarum bladi, tortellarum, gallinarum, et ororum quos et quas ratione Mysteriorum Sorianiense in foresta Brotonne, etc.*

7. **MISTERIUM,** pro officio emolumenatum. C. quidquid ad illud pertinet Charta Henr. reg. Angl. et duces Norman. in Reg. 62. Chartoph. reg. ch. 388. *Scialis me concessisse. Odono de Mala palude seruientes meo totum suum Mysteriorum de mea panaria, ... et vole et confirmo quod in curia magna habeat, ... quatuor ferula, unum ex magnis et duo ex multibus et unum dissensibile. Mysterio, pro Ministerio, in Prod. ad Chron. S. Dion. tom. 3. Collect. His. Frane. pag. 154.*

8. **MISTERIUM,** Officium ecclesiasticum, et ejusdem pars, Italicum *Misterio*, eadem acceptio. Cercm. vetust. MS. et. Carnot. *Feria v. vigilia Domini fit totum Mysterium sicut prediximus. Indi-phi de officio Tenebra. In his tribus diebus provideant mansionarii ut tot ad Tenebras ascendant lunaria, quot finienda sunt Mysteria, scilicet antiphona, psalmi, versus, lectiones, responsoria, versus, et quot finientur tot extinguntur.*

9. **MISTERIUM,** vox generica, Res, negotium, quodvis instrumentum rei ab aliis confundere aptum. Chartul. S. Ioannis Anazarbae fol. 60^r. *Bonum suum super altare S. Joannis per quoddam parchmentum posuerunt, recapitulato er ordine toto Mysterio in seruis comprehe-nsu. Hid fol. 141^r. *Rainoldus et frater eius Macarius de derant S. Joanni in matriu. Vix salinam unam, ... cum omni Mysterio et maracione.* Stat. Cadubr. lib. 2. cap. 126. *Ordinamus quod aliquis terrena vel forensis non sit auctor, ... in nemoris Cadubru... lignamen aliquod inuidere, ... pro carbono nec pro alio Mysterio faciendo.* Vide *Maracio et supra in Ministerium*.*

10. **MISTICO.** Mysteriis. Secretorum Principis conscius. *Auricularius, dignitatis Palatina apud Byzantinos. Will. Tyr. lib. 15. cap. 23. de Manuele Imp. CP. Ubi fratrem natu se priorem palatum, audita patris morte, iam obi-tem, per Mysterium suum, qui patro-ri et thauum, et tunc autem inter nos, et imposse optione nostra, conjec-temus inter principias et illustratos Ande. Cidatam dignitates reconserunt a Constantino de Administrando Imperio cap. 51. et Codino de Offic. Aular. CP. Mysterios aliquot habent scriptores Byzantini. [Anonymous in Lacapene. n. 15. in Porphyrog. n. 10. II. Nicophil. Gregoras lib. 8. pag. 206. Joannes Cantacuzenus lib. 3. cap. 36. et 89. Joan. Tzetzes in Ep. pag. 288. et alii quos laudat Meursius. Tzetzes, loco citato, Mysticum Serviliuum compellans, εργα-*

πος γραφεις, έργον της αρχής, μεταπλα-σματα. [Vide Glossar. medie Graecit.]

11. **MISTILIO.** Miscellum frumentum, in Chron. Rotomag. apud Labbeum. tom. 1. Bibl. MSS. ad ann. 728. et in Char-
tul. S. Avit. Vide *Mistoli 2*.

12. **MISTIOLIUM.** Miscellum frumentum, Gall. *Mistoli.* Charta Phil. episc. Aurelian. in Chartul. S. Avit. *Duo modii bladi, scilicet unum Mistoli et unum ave.*

13. **MISTRIOLE.** Caupo, in Glossa interliniari in Grammatica Smaragdi MS.

14. **MISTOILIUM.** Vide *Mixtum 2*.

15. **MISTOILIUM.** *Mistolium. Charta ann. 1242. ex Lib. albo episc. Carnot. Duo modii bladi ibidem percipiunt annuatim ad mensuram Montisfortis, medietatem scilicet frumenti, vel boni Mistoli, si frumentum purum ibi non craverit, et medietatem avene. Occurrat etiam in Ch. ann. 1212. ex Tabul. episc. Paris. fol. 106. Vide *Mixtum 2*.*

16. **MISTOLIUM.** *Mestoli. [Glos. Lat. Gal. Bibl. Insul. E. 96. XVe s.]*

17. **MISTRA.** *Odia, mensura. Papias MS.*

18. **MISTRALE.** *Frustum, Gall. Moreau, picre, alias Misral. Lit. remiss. ann. 1388. in Reg. 153. Chartoph. reg. ch. 220. *En laquelle place ou jardin (des arbalestiers de la ville de Douay) le connestable deudis confreres de l'arbaleste avoir intention de faire traire par esbatement a un pie de bœuf, qui devait estre mis en hault a un pel... et celui qui le copperoit en beau jeu d'un bougon, ordonne a maistre de farciel, devoit gaigner deux Mistraux de bœuf cuius et saussie par bonne amour.**

19. **MISTRALES.** *Mistralia. Vide Ministeriales.*

20. **MISTRALIA.** *[e] Dedit et concessit Mistralia castri et castellanie Moreselli et Goncelini cum iuribus, emolu-ments et pretiis eiusdem. [x] (Chevalier, Inv. arch. Delphin. n. 1723, an. 1380.)*

21. **MISTRUM.** *Lo odio nascoso.* in Glos-
sar. Lat. Ital. MS. unde emendandus Papias in *Mistra*, ubi leg. *Odia occulta, vel quid simile.*

22. **MISTUM.** *pro Vinum, apud Cenelium in Ord. Rom. tom. 2. Mus. Ital. Mabill. pag. 201. Marescalci debent quando vadunt ad herbas, vel paleas, vel ad fenum, habere Mistum et furcas. Vide *Mixtum 1*.*

23. **MISTURA.** *Vide *Mixtum 2*.*

24. **MISURARE.** *Metiri. In perpetuato Cod. MS. Epist. S. Pauli Graeca et Latinis litteris uncialibus scripto et Bibl. Sangerm. hoc verba Graeca 2. Cor. cap. 10. 12 πάττα τοι εποιεῖ εποιεῖ περιποιεῖ, καὶ περιποιεῖ, etc. sic Latine reducuntur: Sed ipsi intra nosmetipsos Misurantes et comparantes, etc.*

25. **MISUS.** *pro Misus, Positus, Gallis. Capitula ad Legem Alamannor. cap. 22. Si in clida Misu non fuerit, etc. Occurrat ibi pluries.*

26. **MIT.** *Volat. Vide *Falcus in Falco*. Mit Anglo-Sax. Met Belges, et *Mith*, in Evangelio Gothicis, ut observat Ecardus ad Legem Salicam tit. 36. Graecorum petri respondet atque Latinum cum de-nectat.*

27. **MITA.** *Lex Rajwar. tit. 9. cap. 2. 13. et 4. De illo Granario, quod Parach appellant, cum 3. sol. componat; de Mita vero si illam deterget, vel incendat, cum 3. sol. componat. Ubi, opinor, recte viri docti existimant esse idem quod meta, acervus setigerum. Vide in hac voce. Quidam Codd. *meda præferunt*.*

28. **MITA.** *Moneta grecæ Flandrensis species 4. obolorum pretij. [Chron. Tru-*

don ad ann. 1282. Tempore Guillelmi Abatis Arnulfus de Lai nullum jus habuit in villa nostra de Berlo, nisi reditus alij posse... nisi solumentum ad Mense Schandich dicitur quod sublegebat veterem Mitam cui dominus Mitta. In Edicto Philippi VI Reg. Franc. ann. 1322 tom. 2 Ordinal. Reg. pag. 86. Quae Mitta... doubles cornu... asterlina... ne nullas autres monnoyes faites hors de notre royaume n'aient nul cours.] Vide Lindanum in Teneremunda, lib. 2 cap. 2. p. 46 et *Mitta* 2.

* *Lil.* remiss. ann. 1377 in Reg. 110. Chartoph. reg. ch. 322: *Comme... Etoit de l'Arbre... avec Goret le Long... jouassent amiablement et paisiblement l'un à l'autre pour Mites de Flandres, etc.* Alia ann. 1459. in Reg. 189 ch. 358: *Le duc de Bourgogne... fist forger à son coing autres monnoyes noires, nommées mailles et Mittes, dont les deux mailles sur les quatre Mittes se alouoient pour ung denier. Hinc Mittula, Nummus arcus vel ex are et argento confatus, in aliis Lit. ann. 1397 ex Reg. 152. ch. 115. Icelli du Rut trouva un petit sachet où il y avoit Mitula, qui est appellé billon. Pro Ferri fragmenta, vulgo Mitralie, in Lit. ann. 1401 ex Reg. 161. ch. 57. Quantité de menu ferraille, appliquée à faire de marchandise de Mitula. Ubi per legitur.*

* 3. **MITA.** Mensura potis. *I sus Culture Conoman. Ad cornam habent Prior et Prepositus, et cellararius et baillulus, et duo Priores de foris, magnam Mitam.*

* 4. **MITA.** Idem quod Mitana infra. Charta ann. 1218 ex Tabular. S. Victoris Massili. *Prohibemus ne Prior vel monachus (deterrat) Mitta nisi forte Mittas quas suerunt de panno.*

* 5. **MITA.** f. *Cibus, esca, et quidquid ad cibis pertinet, sicut lenimenta ann. 1396. et Charta ann. 1401. Quoniam indecens ut modi pueri doctrinam, et conditum, et rorundum domos ad verrea tam vel rigaudum frequent, vel Mittan, et alias res in eis, dominus faciunt, omittimus, etc.* Auid ann. 1360 ibid. pag. 462. *In diligenter invigilante parochi, ne periret, ut Indi in templo que sunt domus orationis, faciunt partitiones Mitiarum, seu tributariorum, vel rerum rusticarum Hispanis. Megas de pars cordio est palmenti reservetur, quia sapere sciatim et Mitta ex dictis frustis eveniunt.*

* **MITABENDUS.** Vide infra *Mitare*.

* **MITADELLA.** pro Metadella, ut etiamnum a Thuseis appellatur. Mensura solidorum simul et liquidorum, quae est pars octava. Sextarii apud Etruscos. Albertinus. Müssatum de Gestis Henrici VII. lib. 13. rubr. 8. apud Murator. tom. 10 col. 536. *Angyalque Imperatoris Pisanorumque anima quida jam victimam (victus) petarunt intabulatio suas afficerent, et certum vini defectum, et omnime quae cedens mensura, nomine Mitadelia terrigena vocant, Itane monete solidi duobus arrogatis tenditoribus eme retur. Consule Villani notam in hunc locum.*

* **MITADENCUS, MITADENCUS, MITADESTE.** Mensura annonaria, varia capacitate pro diversis locis, vulgo *Mitadenc*. Charta ann. 1396. in Reg. 68. Char-

toph. reg. ch. 17. *Item unum Mitadencum evata centihale cum domino, quod percipiebat in et super domo dicta del Colombe.* Alia ann. 1338 in Reg. 72. ch. 533. *Item acquisiverunt a Poncio de Sapo, priuatore Raymundi de Turretta, qui fuerit sextaria et unum Mitadencum aliquinis. Alia ann. 1352 in Reg. 88. ch. 101. Item, duo sextaria et unum Mitadencum aliquinis, et unum Mitadencum aliquinis. Item pro manu del Tagrac septem Mitadengus aenea de censu.* Alia ann. 1377 in Reg. 112. ch. 102. *Item unum Mitadencum fragmentum, quod facit octauam partem sextaria, in territorio Maricotti. Pluries ibi Lat. ad mort. pro eccl. Minim. ann. 1461. in Reg. 199. ch. 418. Item unq. quartiel, ung. Mitadenc frontem et Mitadenc avunc. Vide *Mitadela* et supra *Meytencus*.*

* **MITADENCA CALICINA.** Calice species. Stat. Bononi. ann. 1249-67. tom. II. pag. 548. *Et quod vj. clavige la. inde fianc boni Calcina Mitadenga et tom. II. pag. 562. Et fiat [clariva] de bona Calcina Mitadenga, et de boni lapidibus cocti; — et tom. II. pag. 612. Statuumus et ordinamus quod dictis pois debeat volvi, et fieri de bonis lapidibus et bona Calcina Mitadenga. Nescio an per analogiam hanc vox accipienda sit eadem sensu, quo infra *Mitadengum bladum* i.e. *Miscellum fragmentum*, quo sensu verbis *Calcina Mitadenga* responderent alii *Malta Calcina*, quo occurruunt passim in eisdem Statutis, ut e. e. tom. II. pag. 345. *Quod una claviga fieri debeat murata undique de bona Malta Calcina;* — et tom. II. pag. 410. *Et hincines Savigny tenuant facere ibi aliam portam, et dictum murum et portas de bona Malta Calcina;* — et ibid. II. pag. 624. *Statuumus et ordinamus quod duo pontifici... fiant de bona Malta Calcina;* et per pleonasmum forsitan utraque locutio perhibetur coniuncta in tom. II. pag. 625. *Et ab d'eat fieri de bonis lapidibus et bona Malta Calcina Mitadenga.* Et 1.*

* **MITADENQUM BLADUM.** *Miscellum fragmentum, Blad metet, Pravine Metadela.* Charta ann. 1282 ex Schroder. tres. de Mazaques: *Pro quibus bonis deis et seruit animatum in quilibet festo S. Michaelis unum quartale bladi Mitadencum.* Vide *Mitadela* 2.

* *Alitas Mitadencum.* Charta ann. 1251 ex Scheles Pr. de Mazaques: *Sab tali pacto, quond tu... debes dare nobis annuatim, quatuor saumatia bladi Metadencum ad mensuram Tharaconis.* Alia ann. 1281. in Reg. 61. ch. 310. *Quoniam sextaria bladi Mitadencum census alia Montable, eodem modo in Chartul. Corb sign. Exequiel ad ann. 1115 fol. 18. v. exxiij. inue de grain Montable et l'autre aratina, etc.* Vide *Bladum Metadestum*.

* **MITADOLUS.** Inscriptio ejusdem vas-

sis, apud Sugeron de Rebuis in admis-

nistracione sua gestis:

Hoc vas sponsum dedit Anno Regi Ludovico.

Mitadolus avo, mihi Rex, Sanctus Sugeron

Forte nomen proprium.

* **MITALIA.** Pièces de monnaie, médaillies de bronze, éclipsées à l'alliage des deux... et Reginaldi. Martise. in Reg. S. Martini. cunctiorum, pri. V. 11. fol. 10. XIII. lib. cum dimidio de *Mitalia*. *A Resonte d'une cloche de N. D. en 1396.* Bibl. Schol. Chartar. 1872. p. 363.]

* **MITALIA, MITANNA.** Lanca, vel polluccia chirotheca, Gallis *Mitaina*. Institutiones Capituli Cisterciensis, distinct. 5.

cap. 7. *Pueri euntes assidue cum personis ordinis non deferant cutellos acuminatos, vel vestes varias, nec sera in capiibus, nec chirothecas in manibus, sed *Mitanae*.* *Mitana de panno, in distinct. 18 cap. II. Statuta Ord. Grandimont. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1234. *Mitanae vero lancae eis non prohibemus.* Statuta Ord. S. Odoberti de Sempringham pag. 729. *Cyrollecarum et *Mitannarum* omnis superficietas conturbatur. Guigo II. Prior Cartusie, in Statutis gladiis Ordinis cap. 57 § 1. *Maniculum caputum *Mitanae* lancae unae, lumbaria duo, etc.***

* *Lil.* remiss. ann. 1356. in Reg. 83. Chartoph. reg. ch. 83. *Predictus Nigus... percussit dictum Richardum... in extremitate digitorum manus, tunc induit de quadam *Mitana* drappellorum. *Mitana* prebebantur magistris Computorum, ut legitur inter eorumdem vadia in Reg. eiusdem. Cam. sign. Croix fol. 126. v. *Quilibet magistrorum precipit per manus argentiarii quadam *Mitanae* de panno et quadam chirothecas de cerro.**

* **MITARE.** Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: *Puptar, Prov. ambigere, dubitare, dubare, muscare, sitare, Mitate, Doptos, Prov. dubius, Mitabundus, anticus.*

* **MITARIUS.** Particeps, ut videtur, qui aliquid cum aliis commune possidet. Charta ann. 1396. in Chartul. S. Joan. de Jardo: *Item quandam peciam terre, in qua sunt plures *Mitari*, continentem circiter unum quartarium. *Mitanier* vero, idem qui *Melayer*, colonus partiarius, medietarius, a veteri Gallico *Mitan* vel *Mitie*, pro *Motie*, medietas, ut legitur in Charta ad calecum. Chartul. S. Joan. Laudun: *Si nous offroient de quitter la *Mitan* des tailles, si nous voulions icelles faire garder... lydis abbes et couvents penrovent une moitié à leur choir, et l'autre moitié desdits tailles à nous appartenir.* Alia ann. 1265. ex Chartul. Pontiniac. *La *Mite* ou bois de Montigny, qui part au bout d'Auxerre, que l'an appelle Bois de *Jeu de la Mite* ou bois de *Merry*, qui part de *Jeuroz de la Mite*.* *Lil.* remiss. ann. 1356. in Reg. 729. Chartoph. reg. ch. 301. *Il hurenter à l'our d'au certain maistre des appartenances de lade *Mitanier*, en laquelle estoit le bauoir ou *Mitanier* grande grange, ... Lequel Jehan Sorel sou tenant, ainsi frappe par ledit bauoir ou *Mitanier*, etc.* Vide infra *Mitene*.*

* **MITATORICUM.** Sacarium, secretarium. Acta SS. tom. 3. Maii ubi de S. Niclaeo Patriarcha CP. pag. 510. *Ut erinde pariter dexter ecclesie parte, via consueta penitus relata, ad *Mitatoricum* usque pertinazirat. *Mitzatopios* vel *Mitzatopio*, Graeci recentioribus. Leo Grammat. in Leone Philos. pag. 488. *Oev. Mitzatopio ato τοῦ ἀτοῦ μίπος μίπη τοῦ μιταποπίου*, etc. Vide Gloss. med. Græc. v. *Mitzatopios* et Suicerum v. *Mitzatopio*.*

* **MITCHA.** Charta Henrici III. Imper. ann. 1049. apud Chiffletum in Tornio:

*Galdaria quatuor ad sal confidendum, cum propria sedibus, que vulgo *Mitcha* vocantur. Vide *Mitcha*.*

* **MITELLITA.** Vide infra *Mitare*.

* **MITERIATA.** Modus agric. Charta Ludovici VII. Regis Franc. ann. 1179. apud Sammarthanos in Episcopis Matisecon. p. 40. *Quatuor Miteriatae terra Capitulo donavit. [Vide *Miteriata*.]*

Charia ann. 1331. inter Probat. ult. Hist. Trenorch. pag. 224 : *Quandam peciam terre, cum quodam prato eidem terre contiguo, continentem circa unam Miteriatam terre.* Vide supra *Meyteria*.

o MITERIUM. Mensura annonaaria species, eadem quæ supra *Mitadencus*. Charia ann. 1336. in Reg. 65. Chartoph. reg. 278 : *Item acquisuerunt duo Miteria avens et quandam vinsam subtus Chacquot.* Vide supra *Meyteria*.

o MITGERIA. Mensura species. Vide *Migeria*.

o MITHIUM, ut *Mithium*. Vide in hac voce.

o MITHRA, pro *Mitra*, capitilis tegumentum, apud Caſtarum lib. 1. Annal. Genuensis. tom. 6. Murator. col. 253.

o MITHRIDATUM. Plinio : *Mithridatum antidotum*. Epist. Ambrosii Camaldul. apud Marten. tom. 8. Ampliss. Collect. pag. 410 : *Vascula duo testacea, alterum opata, alterum Mithridatum*.

o MÉTRIDAT. in Lit. remiss. ann. 1460. ex Reg. 189. Chartoph. reg. ch. 476 : *Icelle femme bailla entre deux escaillles ou quoquilles de jambes, qui croisent la mer, une chose ressemblant de couleur à tortue ou Mériderat.*

o MITHRIDAT. Lex Frision. lit. 22. § 50 : *Si membranam que fecerit et spem pendat, quod Mithridati dicunt, vulneraverit, 18. sol. componat.* Cbi Sciam legendum censem mithridat, vel middelratis, i. pellucida, qua exstis ad intestinus inferioribus separantur, [a Saxon. Midhrife, quod Sonneno diaphragma, mesenterium sanguinificat.]

o MITICITAS. Mansuetudo, benignitas. Lit. remiss. ann. 1383 inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 50. col. 1 : *Regalis consuetudinis juvans. Miticitas benigna compassione subveniat.* Vide *Mititia*.

o MITIFICARE. *Mitum facere*, in Glossis antiq. MSS. [Amotoloi, eadem] notione usurpat le Roman de la Rose MS. :

Il se sei Amotoloi
Par chuer et par souloier.]

o MITIPLANARE. Leniter declivem facere, Gall. *Donner une pente douce.* Stat. Placent. lib. 5. fol. 61. f. : *Statuum est antiquum, quod omnes rivi civitatis Placentiae, qui non sunt terminati vel Mitiplanati, sed postulatione cuiuslibet, cuius interest, terminentur et fundentur et Mitiplanari per magistros aquarum, et manuteneantur per illos, qui ducunt aquam, secundum quod terminati et Mitiplanati fuerint per magistros aquæ.*

o MITISCUS, ubi tenet homo pedes suos, cum sedet in caballo, in Glossis MSS. Sup. *mitis*.

o MITITIA, a *Mitis*, Mansuetudo, apud Ebrardus Bethun. lib. contra Valdenses cap. 2. pag. 56. *Mitis*, in Glossa ad Genesim 15. (Camillo Torelli. ann. 1223. inter Hispan. tom. 9. pag. 571. *Castitas, Mitis, sobrietas, benevolentia, etc.* Charta ann. 1383. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1589. Regalis consuetudinis innata. *Mitis benigna compassione subveniat.* Occurrit preterea quod S. Laurent. Justin. in ligno vita tract. de Charl. cap. 5.)

o MITIUM, et **MITRIUM.** Vix vocis minime attigisse videntur doctissimi viri Bignonius et Cangius noster, cum *Mitus* pro *Mitus* scriptum suspicantur; autem proprius accedit eruditus Eccardus in Notis ad Legem Sal. a Carolo M.

emendatam pag. 176. ubi *forsennito uno verbo, id est esse tradit, quod est projectio, seu in puto, et modum illicet veteris similem est aliquous symboli projectione rei cuiusvis possessione sese exerceat*, atque adeo alium investire. Hinc est etiam quod *Mitus* apud Marculfum lib. 1. Form. 23. de legali ad judicium citatione interpretatur, quod ramo perinde abjecto et in sinum adversarii projecto, ejusmodi citatio fieri solitum erat. Mibi vero *Mitum*, idem videtur quod Dominum, legitima possessione: quo sensu non obscurum occurrit in Charta Caroli M. ann. 771. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 11. *Principes ergo iubemus, ut neque vos, neque juniores aut successores vestri Abbatisbus ipsius loci (Anisolumensis) nec Mitio possitis illorum, nec hominibus qui per ipsos legibus sperare videntur, inquietare... presumatis.* Aliud ejusdem Regis ann. 760. ibid. col. 27. *Vel qui quieti, unde legitimo redetebit Mitio, sub sermone tuitionis nostra, etc.* Quæ alia non videntur ab illis que leguntur in Diplom. Caroli M. ann. 760. ibid. col. 32. *Ita ut nullus iudex publicus in curtes ipsius monasteriorum (Corbeiensis) vel homines qui supra terras communare videntur, etc.* Et in alio ann. 782. ibid. col. 42. *Ut nullus iudex publicus ut fieri possit in iunctis villis et facultatibus eiusdem Sancti Martini ad agendum, etc.* Quæ interpretatione alia quæ a D. Cangio laudantur, haud invita Minerva posse accommodari existimo. Vide *Foras-mitos* in *Foras*.

o MITIUS, pro *Mitus*, Legatus, in Formulis Lindenbrog. 36. 37. 123. [Vide *Mitum*.]

o MITOLOGIA, pro *Mythologia*, in Epist. Gunzoni ad Augiensis Fratres ann. 940. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 300.

o MITONENTUM, Pradium rusticum, quod a colono partario colitur. Gail. *Mitaria* Charta Joannæ comit. Fland. ann. 1233. in Suppl. ad *Mitrum* pag. 35. col. 1 : *Volo insuper... ut predicta ecclesia in omnibus communibus cunctis et usuagis, sive usancis terra meæ, ubi ipsa ecclesia curtes vel Mitonem habuerit, habeat usugia et usancias suas.* Vide supra *Mitarius*.

o MITONNUS. Mensura annonaaria species, eadem quæ supra *Mitadencus*, Gall. *Miton*. Charta prius non const. Vezeliac. ann. 1278. in Reg. 113. Chartoph. reg. ch. 142. *Quilibet focus debet quinque Mitonus avene.* Item quinque Mitonus a pluribus personis debitos, etc. Lit. remiss. ann. 1386. in Reg. 97. ch. 643. *Icelle Ysabel pris larcheinement en l'hostel dudit Guillaume trois Mitons de fourment.* Vide infra *Mitonus*.

o MITOS. Flum. Ebrardus Bethunensis in Gracismo cap. 10 :

Est. mihi credo, Mitos, flum. : sed fabula Mitbos : A Mitos, examinat. de Mitbos, Mythologia.

o MITRIUM, perperam pro *Mithium*. Vide supra *Mithium*.

o MITRA, Apex, fastigium campanilis, Gall. *Fieche d'un clocher*, quod in acumen destinat sic dictum. Acta S. Bertrandii. tom. 1. Jun. pag. 785 : *Et Mitram*

campanilis ecclesie nostre non facimus nisi rotunda.

o MITRA, Isidorus lib. 19. Orig. cap. 4. et L'ugtioni, *Funis, quo navis medievicula [Mitra, la corde de quoy le milieu de la nef est lié, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.]* Tertullianus Carm. de Jona :

*Noticias interas penitus clara omnis tentat
Pro rale, proque anima, sparsa mandata mortales,
Obliquaque Miram, claverous stringere nubes,
Vel reluctance impulsa pectora gyros.*

o MITRE. Feminarum sunt, ut pleia virorum, ait Servius ad. 9. *Aeneid.* [Gloss. Lat. Gall. Sangerm.] *Mitra, coiffe à femme;* Warnerius MS. in Caprum Scottum Poetam, ut veteres omittant :

Hic dictis sajena subrict domine parumper,

Et Mitre pulcrum apposuit faciem.

S. Hieronymus. Epist. 10. de Magdalena : *Non habuit crispanites Mitras, nec stirpes calceolos, nec orbes stibio fuliginales.* Epist. 32. *Tunc crines ancillule disponabant, et Mitella crispanibus vertex arborabat innocuus.*

o MITRE. Erat autem *Mitra* tamen species, quia mitrella caput circabant, quod ordinariis mitris ipsi propriis existimabatur, ut viris probos, etc., hisque non nisi in desuete insimulacione concedetur. Servius ad. *Aeneid.* 4. 216. *Qui bellum effeminatum criminis dabatur, atque Mitra adscribatur.* Vide Mercurium ad Alex. Gen. Sem. pag. 524. Passerat. ad Probert. et Salmas. ad Hist. August. pag. 380. Interdum *Mitra* pro quavis mitrella, publica ut fieri possit in iunctis villis et facultatibus eiusdem Sancti Martini ad agendum, etc. Quæ interpretatione alia quæ a D. Cangio laudantur, haud invita Minerva posse accommodari existimo. Vide *Foras-mitos* in *Foras*.

o SEMIMITRA. Dimidiata mitra. Utilissima leg. 2. § 10. D. de auro, arg. et mundi.

o MITRA, dictum Deo dicatum capitis tegumentum. Isidorus lib. 19. Orig. cap. 31. *Mitra est pilum Phrygicum caput pro gens, quale est ornamentum capitis de votarum Mitram autem a sole distinguit idem Isidorus lib. 2. de Offic. Ecl. c. p. 17. ubi alt. mitram virginis Deo dicatas, quasi coronam virginalis gloria preferre in vertice.*

o MITRELLAS. vocat Optatus Milevitanus lib. 6 : *Sam illud quam stultum, quam vanum, quod ad voluntatem et quam ad dignitatem vestram revocare voluisti, ut virgines Dei agerent penitentiam; ut jamdudum professa signa voluntatis capitibus postea vobis jubentibus immutarent?* ut Mitrellas alias projicerent, aliam acciperent? Mox de ejus mitre : *Nec ultra sunt precepta conjuncta, vel de qua lana Mitrella fieret, aut de qua purpura pingetur; non enim panno potest virginitas adjuvari, etc.* Utitur ibi non sentiel. Mitellas, dicit Virgil. in ludo Poematis. Apoll. Arg. lib. 11. f. 7. et 8. Metamorph. *Mitra* Monialibus etiam tribuit Statuta Ordinis de Semingham pag. 782. *Habent etiam si voluntates et Mitras lineas nigras et foras de caninis pelibus.* Atibi. *Omnis habebant Mitras lineas de grossiori panno, etc.*

o MITRA proprium hodie dicitur summorum Pontificum capitis ornamenti ac tegumentum, atque adeo Cardinatum, Archiepiscoporum et Episcoporum: cuius tametsi mentionem inter ornamenti Pontificum, apud veteres Autores, qui de Officiis divinis scripserunt, aut in Sacramentalis, vel veteribus Liturgiis fere nullam fieri observavit Menardus ad librum Sacramentorum Gregorii M. adeo ut vix ann. 1000. ea

tributatur Pontificibus et Episcopis, ut
apud Petrum Damian. serm. i. de Deduc-
tione, et lib. I. Epist. 29. Hugonem Flavi-
niensem in Chron. ann. 1090 pag. 203.
S. Bernardum 490, etc. Honorius
Augustod. lib. II. cap. 24. Mirra lego-
que *Pontificis sumptus est ex usu legis*.
Hab ex bissex conjectur et thysara, etc.
Addit. Hugonem a S. Victore lib. I. de
Sacram. cap. 53, et in Speculo Eccles. cap. 6. Philippin. Eystetensem in Vita
S. Willibaldi cap. 22. Innocent. III.
PP. lib. I. de Myster. Missae cap. 10. III.
41. 6. etc. Jacobus Cardinalis de Boni-
facio VIII.

**Cornua fronte gerit duplēm signantia legem,
Legem quippe novam Christi veteromque figuram.**

Mirae Folquinii Morinensis Episcopi qui ann. CCX mortuus est, meminit Jo-
han. Iperius in Chron. cap. 14 apud
Marten. tom. 3. Aenecl. col. 560 ubi eam
in monasterio suo Sithensi asservatam
una cum cappa eiusdem Folquinii et chi-
rothecais atque sandaliis testatur.
*Aduerit sub antiquo donore conservamus cap-
pam eius unam processumnam. Miram
chirothecas atque sandalias, stolas queque*

Theodulf. Aurel. episc. lib. 5.
carm. 2.

Illius ergo caput resplendens **Mitra** tegebat.
Loreto ergo saeculo x antiquior est mi-
tra ad usum episcoporum. Consule Ma-
ten de Ant. eccl. ritib. tom. I col. 356
edit. 1780. et Tract. nov. dipl. tom. 4
pag. 325.

Episcopos interdum non nisi ex concessione Romani Pontificis ruram usos fuisse, colligitur et Epist. Calixti II. P. ann. 1120) in Batava sacra pag. 189, qua Godewaldo Traiectensis Episcopo ejusque successoribus pro *communione ipsius ecclesiae reverentia, et diutine ad iniun- citionis dictionis affectu concedit. Episcopa- lem Mitrarum*

Item Mitram.

Episcopalis autem mitre triplicem
speciem statutum Ceremonialis Episcopo-
rum lib. I cap. 17 *Mitra usus antiquis*
simus est, et i ois triplex est species: una
qua pretiosa dicitur, qua gemmis et la-
pidiis pretiosis, vel laminis auræ vel
argenteis contexta eas, solet; altera auræ
phrygia sine gemmis, et sine laminis
auræ vel argenteis, sed vel aliquibus
margaritis composta, vel ea serice alba
auro intermixta, et ea tenua auræ simplici
sine laminis et margaritis. Tertia que
simpliciter sive auræ, ex simplici
serico Damasceno, vel atio, aut etiam li-
nea, ex tela alba confecta, rubris laciniis
seu fringedis et cinctis pendentiis. Pre-
tiosa uitum Episcoporum lib. solennioribus

MITRA CONSISTORIALIS. Qua utitur Papa cum in consistorio sedet. Gajeta-nus in Ord. Rom. apud Mabill. Mus. Ital. tom. 2 pag. 440. In pronunciacione ipsorum legatorum vel functionariorum ipsae (Papa) debet portare pluviale aurifrigatum, et *Mitram* consistorialis nuncupata. Alter Ordo Rom. Ibid. pag. 232. sic eam describit. *Mitra cum aurifrigatis* in titulo sine circulo uisitare (Papa cum sede-

in consistorio, et judicat; unde coronam regalem representat.

Cangio assentit Lazar Andi Boquiti lotus In disquisit. histor. de Sacra Liturgia, ut obseruat Georg Riediger, in Liturg. Rom. Pontif. cap. 28. num. 7. quod non ita intelligentem esse monetur ut mutras delinque gestare cessarentur. Ita quippe superius usi sunt et etiam nunc stulantur, cum in sacris summis pontifici inserviant, et quidem sericeo ex concessione Pauli II. initio sui pontificatus, teste Gobel. Ieronima seu Pio II. in Comment. lib. 2. num. 40. Cardinalibus qui sacris indui vestibus, a prelatis inferiorum ordinum, praterquam locis non cognoscendis, unioni Mitre sericam Damasceni oreris, rubraque capitulii indutis.

MITRA ROMANA, ejusdem nempe forme quam Cardinallum charta Leonini IX PP. in favore Eberhardi Archiepiscopi Trevreni anno 1048 Quapropter onibus ipsius laudentibus et respuentibus pro investitura ipsius Primitus, Romana Mitratio caput restrum insignimus, quia et vos et successores vestri in Ecclesiasticis officiis Romano more semper utamini, semperque vossete Romane sedis duipulos reminiscamini.

Mitras Canonorum induitum a summis Pontificibus interdum aliis quam Episcopis, verbi gratia Abbatibus de quorum *natura* egiunis in voce *Abbas mitratus*, præterea Canonicis Ecclesiasticis Cathedralium. Anonymous Hasenmetallensis in Gebhardo Episc. Westensis, dicit Clemente pp. *Qui eidem Bambergensis hoc pri privilegium, ut in summis festi- tibus, tum ministri altaris, tum etiam ceteri seniores Mitram habent in capi- tibus.* Habentur in Bohemia Dia lib. 5 pag. 64, 65. Bulla Pontificis Urbani Bonifacii, quibus facultas conceditur Canonicis Pragensis Ecclesie, cum Ar- chiepiscopis celebrantibus in Subdiaconatus et Diocesanis missis, absunt in missis sacerdotum. In Vitis Bohemarum S. Albericus in iug. *Vicarius in Ecclesia B. Hilario incedit mitratus in omnibus anni festi- tibus, nec derogat Mitra Episcopali di- gnata.* Vide Vilam S. Henrici impera- toris cap. 18. et Bonifilium Constantium in Messana lib. 8. fol. 58 v.

MITRATA BENEFICIA. Edicibus

MITRATA BENEFICIA, Episcopatus
Abbatiae Gualvaneus de la Flamma apud
Murator. tom. 12. col. 1009: *Illi* (Johannes
XXII. PP.) *fuit in concedendis gra-*
tius ultra modum benevolus; iste (Bene-

dictus XII. pp.) fuit crudelissimus; retinuit enim 330 beneficia Mitrata cum baculis pastoralibus, et sic ecclesiarum non pastor, sed destructor fuit.

• MIRAS omnibus clericis communes
fuisse, docet synod. Tornac. ann. 1866.
inter Stat. ejusd. eccl. pag. 51. art. 14 :
Item intrantes vel exirentes cancellum
sancte basilicæ indicant et alteri

capita humiliter inclinent ad altare; et dum divina celebrantur, Mitras in capitibus non habeant. Ubi capitis tegmen clericorum proprium intelligendum est.

MITRAS Monachis tribuit etiā liber
Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap.
18 : *Mitras laneas, quales Conversis for-*

maximus, in opere tamen operarius, et illerantibus in itinere concedimus. Et cap. 40. ubi de Infirmis. Cum in superpellucis ante infirmarios sedent, conceditur eis ad protegendum caput, capparones, vel Mitras laneas ferre. [Regulis reformat. Monast. Mellicens. ann. 1451 in chron. ejusd. Monast. pag. 390: Item quilibet habebit unum Mitram de lana ad tegendum caput tempore dormitionis, et siiam aliam ad caput nocturnum, et caput Matrella, easdem notione. Ibid. pag. 413. In refectorio conventualiter constituti sicut et in aliis actibus conventionalibus caputius habitus tecti, nisi necessitas vel concursum disproporcionem erigat, solemus existere, nudam Mitrellaram delationem, quantum commode fieri potest, congrue devitantes.] *Huius mitrae [et mitræ] videtur appellari ejusmodi capitis tegumenta quæ capparones vocant: quomodo hec vox videtur sumi in Jure Feudali Saxonum cap. 33. art. 5: Anteiquum vasallus accedat ad dominum, gladium, cultellum, et calcaria, pileum, et Mitram deponat, chirotecam et cappas exuat, etc.*

MITRA viris etiam tribuntur. Albert. Argentin. ann. 1817 : Rex alloquens jocose hospitem suum, videns eum pulcheram habere Mitram in capite, sicut tunc moris erat, dixit Rex, se oportere Mitrari eandem habere, et ipsam extraxit de capite illius.

^o Quandonam vero ea uti abstinuerunt, innuit Anonymus Leob. in Chron. ad ann. 1336, apud Pez. tom. I. Script. rer. Austr. col. 948: *Capucis etiam omnes incepérunt uti, tam rustici, Judai, pastores. Cessavit etiam tunc usus Murrum virilium, per quas inter laicos plu-*

MITRAM denique vocabant nostri capitis tegumentum, quod Imperatorum

*personae militi non consecueruntur, in signum
intimorum dilectionis.* — Alexander II.
P. 1. est. 4. In Epistolis Gregorii VII.
PP. lib. 1. Epist. 38. [9] *Mitra* duobus
Boemis concessa a Romano pontifice
sub annuo censu, cuius meminit Liber-
cens. eccl. Rom. *Item in quodam tho-
mudo Lateranensi accepta extera Spicci-
neus dux Boemianus accepit licentiam a PP.
Nicolaio sibi portandi Mitram, et prouisit
se daturum omni anno centum libras ar-
genti de terra sua sub nomine censu.]
Rogero Siculorum Regi concessit Lu-
cius II. PP. de quo ita Otto Frising. lib.
1. de Gest. Frider. c. 27. 28. Concordiam
inter Siculum et Papam hujusmodi esse
aceperimus. Papa concessit Siculo virginam,
et annuum dalmaticum, et Mitram at-
que sandalia. Et Innocentius III. PP.
Regi Aragonie, in Gestis ejusdem PP.
pag. 185. *Regalis insignia universa,
inquant videlicet et colobium, sceptrum et
ponum, coronam et Mitram ad opus tuum
non minus pretiosa, quam speciosa faci-
mus preparari, et ut liberaliter tibi dona-
vimus, insignia gratis specialis.* Addit
Odor. Ratisboni ann. 1201. n. 71. et
tom. 5. Hist. Francor. pag. 378. Ita siud
Hebreos. Ponentes prater fidem in Mi-
tram gestabant, ne inveniretur inima-
statim attingeret. Philo de Vita Mosis
lib. 3. Mitz 24. In' exord. 25. in 4. exord.
explicat qd' mizra. Vide Selenium de
Success. Hebr. lib. 2. cap. 27. De mitra
pluscula congesstil C. Paschalibus de Co-
ropa lib. 4. cap. 20. 21.*

9. **MITRA.** Capitii tegmen militibus
proprium. Stat. provinc. conc. Treviri.
ann. 1310. tom. 2. Hist. Trevir. Joan.
Nic. ab Hontheim pag. 45. col. 1. *Preb-
teri, canonici et clericis rugatas et scaca-
vates vestes gestantes, nec non Mitras, ut
vulgariter dicamus (i. cucu-
fas) coram episcopis et ordinariis, ac etiam
in ecclesiis in quibus ipsi beneficia obti-
nent, deferentes, venerabile clericale si-
gnum... deferre... vilipendunt, ut sic alle-
rati in milites armate militi vidantur.* [9] *Mitra Ferrea*, in Notit. ann. 1229
apud Guden. Cod. Diplom. tom. 2. pag.
1865. Ruodlieb. fr. 1. vers. 25.

In Mita gallo collant gestat chalybiam,
Districtus gladio complo capitulo suo.

Occurrunt ibidem fr. 5. Vers. 45.

MITRA. BAPTIZATORUM. Vide Chri-
mate in *Chrisea*.

MITRA. GICORUM, seu capitisi amici-
cum. Guillelmus Apul. lib. 1. de Gest.
Norman. :

... Ibi quendam conspicientis
Mox virum Graco vestitum nomine Melum,
Exul ignotum vestem, capitulo ligato
Insolens Mitre mirans, idesse rotula.

Ita sane sunt Turcorum Tuncibani; Gra-
cos vero eiusmodi capitum segmenta
gestantes, nescio an legatur.

MITRA. Capitegium, seu operculum,
quo falconis caput et oculi teguntur, ne
videat, apud Albertum Magnum lib. 23.
de Animal. cap. 8. 4.

MITRATUS. Tu fuisti *Mitratus pro falso*,
apud Bartol. ad Leg. Eum qui D. de In-
jur. Memoriale Petri de Paulo sub. ann.
1353. de quibusdam maleficiis. *Ubi unus*
*dictorum Sacerdotum S. Bernaeus Mitra-
tus fuit, et in eadem mina ductus fuit
ante dictum alii. Officii ligatus,* etc. Vide Julian. Claram in Selen. pag.
898. Poeta Gallicus inferioris evi. editio
ann. 1580. In Carm. hoc titulo: *Epitha-
ton contre deuz faux temoins mitres :*

Nous faux temoins que vous voles Mitres,
Par gens lettres, qui ont bien ven les livres,

Pour nos malfeits, qui sont enragietres
Sommes moines et ainsi accusatres
Sous le hazard d'en avoir quatre livres.

Addit Ludovicum d'Orleans in Expostu-
lat. pag. 207.

10. **MITRA.** PAPYRACEA quibuscumque
reis, maxime falso criminis damnatio. In
ignominiam imposita. Stat. Mantua lib.
1. cap. 50. ex Cod. reg. 4620. *Falsum co-
mittens qualibet vice in falsitate depre-
hensus et condemnatus aliquo ex causis
suprascriptis, si prorsus fuerit, mitretur
cum Mitra papri, in qua sit scriptum
nomen et praenomen ipsius mitrali, et co-
gnomen et agnomen, et causa quod sit mi-
tratus, et per totam civitatem Mantua
ducatur per loca publica dicta curtales,
et denum cum dicta Mitra ad berlinam
ponatur, in qua per totam diem reseat.* *Quea quidem Mitra, postquam predicta
fuerint execrationes mandata, in palacio
communis Mantua appendatur ibidem ad
perpetuam infamiam, notam et detestacionem
criminosi perpetuo permanens.* Stat. crimin. Canaria cap. 12 ex Cod.
reg. 4622. fol. 64 v. Si quis fecerit vel
fabricaverit seu fabricari vel fieri fecerit
Carmam falsam vel via publica falsa...
condamnabatur pro prima occa... quadru-
plum contentis in tali instrumento, et
interius quod Mitretur, et tricus dubius
continens sic Mitratus perducatur in pu-
blico. Lit. romiss. ann. 1283. in Reg. 124.
Chartoph. reg. ch. 180. Il a estre impose
a Jehan Roche avoir este en placeau de
semblea a Sens... et y a our... acha-
ndue et dit certaines paroles de menaces
de tuer et autres, tant a nos officiers
comme a autres... et sur quoi, nos refu-
mateur... condamnabent ledit suppliant
a estre mis et tourne au pillory audit
Sens tenant en sa main une figure de do-
gue et ayant sur sa teste une figure de Mi-
tre ronde de papier, ou il aur aien... erist
au dchors en effect ces paroles: Il mena-
ge de tuer en l'assemblée en tenant sa daque,
etc. Alix ann. 1473. in Reg. 125. ch. 1159.
Jean le Bourrelier prestre... print et voia
un encensier d'or du pouds de six marc
quatre unces et dix-sept esterline d'or...
pour lesquelz cas il a estre condamné à
estre eschelé et Mitri. Lib. rub. fol. parvo
domus publ. Abbavil. ann. 1478. fol.
242. r. : *Bolet Cantine pour avoir voulu
atraire par maniere de macrelage Jean-
nette fille Witure de Queux à soy en ale-
er en la compagnie de ung numme Fran-
gueville, homme d'armes de la garnison
de cette ville, soubs la charge de Mons. de
Joyeuse, et a faire sa volente d'se, fu
condamné et a estre mené Mitré en
un bœuf par les carrefours et ses che-
vaux brûlez au pillory, et ce fait bancy.*

... In dominicali ad mitram argumen-
tum a se inveniente, et a se inveniente
cum mitra archipiscopum Schonensem
habere jus de lever eschelles pour condam-
ner à la Mitre et faire amende honorable,
non seulement devant sa court ou circuit
d'cale, mais aussi au dedans de tous en-
droits et deus de sa maison archiep-
copale.

MITRALE. Theca in qua reponit mitra.
Charta Joannis Archiep. Capuani
ann. 1304. in Sanctuario Capuano. *Mi-
trare unam cum malitis... cum Mitrali in
quo ponitur ipsa mitra* [Addit Gajetanum
in Ord. Rom. apud Mabill. tom. 2. Mus.
Ital. pag. 290].

MITRALE. Liber sic inscriptus. Ri-
cardo Episcopo Cremonensi compositus.
Laudatur semper a Durando Matimatensi
Episc. in Rationali divini. offic.

11. **MITRARE.** Mitra ornare, apud Vir-
gil. Grammat. pag. 10.

12. **MITRIDIBUS INFRIMATAS.** Miracula B.
Humiliatio. tom. 4. Mail pag. 306. *Quae
dam mulier de Florentia... cum patres
hebdomadas infirmatam Mitridibis paten-
tur tam periculosa, quod a multis medi-
cis judicaretur mortuura penitus. Ubi Hol-
landista: An semiperfana febris, turpi-
ratio Galeno dicta? Ast in expansi quo-
dam Italico foto de vita Sancte, dum
summatim enumerantur miracula, dicti
vulnus liberatus a malo convolvuli,
vulnus Miserere, dicti. [9] Vide *Mithridi.**

MITRIDA. Fulcherius Carnot. lib. 8.
Hist. Hierosol. cap. 60. *Basilicus autem
(serpens) est ad semipedem longitudine
vulnus quasi Mitra, lineatus caput, etc.*

13. **HIC.** emendanda ex Solino cap.
50. quem exscriptis Fulcherius. *Serpens
est (basilicus) pena ad semipedem longi-
tudine, alba quasi Mitra lineatus ca-
put. Ubi Mitra est diminut. a Mitra.
Macram, pro Mitra dicit. Plinius.
Vide Notas Salmassi ad laudatum Solini
locum.*

14. **MITTA.** Mensura, salario et fru-
mentaria species, a Saxonice mitten-
mensa. Monast. Anglie. tom. 2.
pag. 28. *Ego vero dedi dictis Canoniciis...
redditus 20. solidorum apud Stokes, et se-
tem Mittas, 10. Wit. Intro. Excep-
tus 7. Mitta salis 14. Mitre salis tom. 1.
pag. 128. Mitre brani, pag. 136. Alia vide
ad Spelmannum. Vide *Mitcha.**

15. **MITTA.** Moneta Flandrensis spe-
cies, in Charta ann. 1280. apud Mi-
trea. tom. 2. pag. 1312. Vide supra
Mit. 2.

16. **MITTA.** Pars panis interior et mol-
lior. Gall. Ms. Lat. romiss. ann. 1357. in
Reg. 96. Chartoph. reg. ch. 50. *Mittam
duodecim panum calidorum in cuppe co-
metus diebat monachos Johanes.*

17. **MITTARE.** Littera Gundonis Comit.
Nivern. inter Ordinal. Reg. Franc. tom.
3. pag. 119. *Quotiens baillivum vel pre-
postum, aut aliud mandatum nostrum
de Nivern. Mittaverimus ipsos purare
facientes quod omnia premissa per suum
juramentum obseruant, etc. Si mendum
non est pro institucionis vel ordinacionis
est atque infra *Mittere* 3.*

18. **MITTELA.** Lanea, vel penitencia chirio-
thaea. Gall. *Mitaine.* Regule reformat.
Monast. Mellicens. in Chron. ejusdi. Mo-
nast. pag. 413. *Contra aeris inclem-
tiam per hyemem conceduntur duos pelli-
cia, magis et minus, de pelibus ovinis
cum calceamentis, caligis et Mitellis, acci-
cui aliisque necessarius. Vide *Mitana.**

19. **MITTENDARI.** Palatini, qui in sacro
Palatio militabant, et in provincias extra-
ordinarias mittabantur a Princeps, ut
eorum mandata perferrent, cum Comiti-
bates Palatini in ipso palatio subsis-
tent, ut docent *Glossa Basilea* in voce
mitte. *... Ut deinde ex parte... mitte-
re Mitte... et Senator lib. 1. Epist. 47.
Ex parte enim propria... Mittendarios
voluntus, non migrare sentimus. Vide
I. 2. 5. 7. 8. 22. 23. Cod. Th. de Phat. (6.
30) et Pancirolium ad Notit. Imp. lib. 1.
cap. 88.*

20. **MITTENTES.** mendose pro Nutrices,
in Ordinal. Philippi Augusti. Specieleg.
Archer. tom. 6. pag. 483. *Item Clerici non
debet excommunicare eos qui vendunt
blada, vel alias merces diebus Dominicis,
vel eos qui vendunt Judeis, vel emunt
ab illis;... sed bene volunt quo Mitentes
Judeorum excommunicent. Vide in voce
Judei ad lineam. Quae quidem, etc.*

21. **MITTERE.** Permittere. Paulus PP.

In Epistola ad Pipinum : *Et Mittat Deus ut semen vestrum usque in finem mundi fruatur, etc.*

2. **MITTERE**, Ponere. Lactantius de Mortib. persecutor. n. 2 : *Per omnes provincias et civitates Ecclesie fundamenta Misericordia. Ubi idem scriptor l. 4. Instit. cap. 20. Discipuli vero per provincias dispersi fundamenta Ecclesie ubique posuerunt. Ita usurpant passim Agrimensores, quorum locis indicavit Rigaltius. Capitol. Caroli C. tit. 16. cap. 5. Quia multos dies in illius servitio Misit, possit. Fulbertus Carnot. Epist. 96. Ego vero Min causam hanc totam in manu ipsius. Vita B. Torelli Puppinius num. 15. Quicunque poterit solvit eum Mittere [in ferebro] sic ad Ecclesiam suam ferat. [Statuta Arelat. MSS. art. 82. Quod nullius Mittere ignem in stipulis.] Mittere manum ad pecuniam alterius. Gall. Mettre la main sur l'argent d'autrui, in Legib. Henrici I. Regis Angl. cap. 13. Addit. cap. 98.*

3. **MITTERE**, nude pro Tredore, in possessionem mittere, instituire, in Chariatio Celsinianensi a Mabili Diplom. ib. 2. cap. 28. n. 8. laudato. Et in hac eleemosynae Mitto D. Ambrosum Archip. Lugdunensem, et D. Stephanum Arvernensem Epic. ut partem habent, etc. Ibidem. Pro filio meo Willermo, quem monachum Mitto in eodem monasterio. Iterum. Et in ista eleemosyna Mitto D. Stephano et D. Roberto Abbat. ut ipsi sint defensores mei.

4. **MITTERE**, in possessionem nomine veutris, est mittere, in possessionem nomine ejus qui est in ventre: ut clavis mulier pregnans mittitur in possessionem nomine filii vel filius hereditas, quem vel quoniam habet in utero et marito premortuo. Vocabul. Juris utriusque.

5. **MITTERE**, Instituire, introducere. Caron. S. Petri Vivil tom. 2. Spicileg. Archer. pag. 744. Consuetudines pravas, injunctas et malas, quas Galduinus in ea Misericordia, et Rainardo Comitis sua inertia Mittere siverat, omnes ad nihilum raya vi et potenti rediget (Mainardus.)

6. **MITTERE** SE in aliquo per convenientiam. De re aliqua pacisci, conventre. Charta ann. 1196. apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 388. Set cum dicta diu sive fuerit agitata coram predictis arbitris, predicti arbitri dixerunt participes, quod Mitterent se in eis per convenientiam, quod partes fecerunt.

5. **MITTERE**, Inducere. Gall. Mettre. Paulus Warnefrid. lib. 4. de Gestis Lang. cap. 23. Cuperunt osis uis, super quas equitanus tyburnus byrrus Mitterebat.

6. **MITTERE**-MANUM. Gall. Mettre-main, Dolia tenobrare, Mettre en perce. Statuta Avenion. MSS. Ne laudemur Mittant-manum antequam vocaverint banneros.

7. **MITTERE**. Contribuere, conferre. Matild. comit. Nivern. ann. 1223. tom. 6. Ordinat. reg. Franc. pag. 422. art. 15. Homo qui non habuit uxorem et est bachelarius, quandiu in illo statu erit et hospiticum tenebit, reddet annuatim quinque solidos de censa, et ad negotia communis Mitteret, sicut et uxori.

Vide supra Missiones.

8. **MITTERE** IN AMICOS, Arbitris

rem definiendam committere. Scacar. S.

Mich. ann. 1220. ex Cod. reg. 4653. A.

Judicatum est quod Adam de Cornaio

miles, postquam se Misit in amicos cum

fratre suo, potest facere ensionem de via

curiae. Aliud apud Cadom. ann. 1228. in

Reg. S. Justi ex Cam. Comput. Paris.

Io. 22. v. col. 2: *Judicatum est quod secuti de combustionis domus, qui Miserunt se ad finem in amicos, facient peregrinationes et alia abjudicata.*

9. **MITTERE ALICUI SUPRA**, Phrasis Gallica, Mettre ses, pro Impiter, charper, Culpan, crimen alicui assignare. Tabul. S. Albini Andegav. Venit latro viarius ad aliquem de villanis, et Mittit ei supra, quod olim vel sanguinem alicuius fudit, vel furtum fecit, etc. Pluries ibi [90] Hincmar. Remens Annal. ad ann. 922. Hufrido super quem Warenjandus infidelitatem Misericordia. Idem ad ann. 863. Duo quoque Northmanni, qui nuper cum Weando, de navibus exterriti, infidelitatem super eum Misericordia, quorum unus secundum hinc sunt morum cum eo negante armis coram rege contendens, illum in certamine interfecit. Altero sensu Mittere super aliquem pro et in injungere in Admuntatione D. Ildeph. Reg. ann. 900. arudi Confluentes art. 2. Misericordia super encopios et cateros fidates nostros; ut illorū inventarent, qualiter nos ad hec dimicemus, cœquenda, adunaremus.]

Mettre sus, pro Rebelli, reparare. Refere, reg. 162. in Charta ann. 1449. ex Charta Lutinae fol. 12. Et par deus fons e voi, scellus prius fatus rediffreret et Mittit eus, comme il est à present. Sed opposito Mettre sus, pro Luxus tollere, controvensione sedare. Stat. ann. 1870. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 359. art. 19. Toutes mes seront Mises sus, et sera bonne paix et amour entre les deuxs dits. [90] bat. Controversiarum Dimittere, ut in chart. anno 1312 apud Herrigot. Geneal. Habsburg. vol. 2. pag. 162. et pa-sim.]

10. **MITTERE** post ALICUI, Accessere, Gall. Envoquer quisque. Alcuin. M. Inquisit. Carccas. ann. 1398. fol. 21. v. Dicta Raimunda Misit post ipsum testem quod veniret ad dominum suum.

11. **MITTERE CURIAM**, Ab officio judicis abstinere. Charta Guid. episc. Claramont ann. 1281. i. Reg. 73. Chartoph. reg. ch. 1. Item si bajulus aliquem habenter couiam in villa sultu force, vel ruanuteneret, vel eidem patrocinarci, Mittit curiam sine suspicione.

12. **MITTERE** IN DEPERRITUM, In pinguis depondere, unde dannum resarcitorum. Charta Petri comit. Autiss. ann. 1199. in Reg. 1. Chartoph. reg. ch. 1. Castrum cum omnibus pertinentiis ejus dum regi et heredibus ejus Mittit in deperritum, si has conventiones ei non tenerem. Vide Deperritum.

13. **MITTERE** IN OPERE, Phrasis Gallica, Mettre en œuvre, Adhibere, util.

Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 84.

Præterea veteres essoullas de monasterio,

que non poterunt Mitti in opere, etc.

14. **MITTERE** IN PLACITUM, In jus vocare, citare. Charta Phil. Aug. ann. 1185. in leg. 34. bis Chartoph. reg. part. 2. fol. 116. 1er col. 1. Si vero consanguinei Galcerani super hoc Mittantur in placito plenum, etc. Vide Ponere 4.

15. **Mixtus** ad ALTHEN. Estimatio no-

tionis. Chartul. S. Steph. Drocen. Si

ille, qui partem pedagii recipit, reddendi

decem solidos in tazza festivitatibus,

transgressus fuerit, ad rationem Mittetur;

et si reddere noluerit infra quin-

quoniam, anathematæ plectetur. Vide in Ratio 1.

16. **MITTIBILIS**, Legitimus, qui expendi-

potest. Charta ann. 1234. in Chartul.

Ravm. comit. Tolos. pag. 315. Damus

vobis in unquaque anno, in festo omni-

um Sanctorum, septuaginta quinque

solidos Tholose bonos et bene Mittibilis.

Vide supra Metibilis.

17. **MITTIO**, pro Missus, occurrit apud Marculfum lib. 1. form. 28. et 34. Vide lib. Bignoniun. [et Mittum supra.]

* **MITTRA**, [Mitra. * Accedit superpellio, amictu et stola et pluviali, Mitra simplici et baculo pastorali. * Chevalier, Visit. Episcop. Gratianop. p. 47.]

18. **MITULUS**, Turnebus Aversar. lib. 27. cap. 26. est id quod in sedilice extra prominet, aliudque sustinet, unde vocis origo.

19. **Mitus**, La favola jocosa, in Glossar.

Lat. Ital. Ms.

* **MIXA**, **MIXALIS**, pro Missa, Missalis. Chartul. Cassin. Ponamus ibidem intro de ecclesiis duos libros Mixales, ... et quinque paramentos de panno de Mixa, cum omnibus armamentis ipsorum.

* **MIXARIUM**, Acta SS. tom. 5. Julii

pag. 474. De S. Johanne Cassiano:

Deinde apparet saltem fructum, olives

ternas, quibus post hec superintulit canis-

trum habens cicer fructum, Mixaria

bina, caricas singulæ.

* **MIXOLIDIUM**, Ellychnium, lucerna,

lumen. Epist. Benzon. episc. Albens.

apud Ludewig tom. 9. Reliq. Mass. pag.

82. Domini Dioniso planetarium gou-

deristi Mixolidio, etc. Vide Myces.

* **MIXTA**, Quæ ex parentibus diversa

gentis nata. Concil. Mexican. ann. 1585.

Inter Hispan. tom. 4. pag. 351: Quando

Mixta aliquæ feminæ in moniale aliquæ

monasteriorum recipiunt, pro elemo-

nia amplius quam aliae non det. Vide

Messibus.

MIXARABES. Vide Morarabes.

* **MITTARE**. Vide in Mixtum 1.

* **MIXTEOLUM**, Mixtum frumentum.

Chartul. Floriac. 10. 217. v. Cum Pe-

nitio de Montignaco perciperit in decimis

et terrigenis nostris in parochia de Mes-

seria ratione majorie, vel alta ratione,

ut diebus, decima et terrigena equali,

Mixteoli et altuarum segementa, etc. Vide

Mixtum 2.

* **MIXTERIUM**, Mensura annonarie

species. Lit. remiss. ann. 1385. in Reg.

138. Chartoph. reg. ch. 188. Qui (agri-

cola) cum dicta pedicea composuit ad tria

Mixteria bladi et tres parvæ florenos

auri. Vide supra Miterium.

* **MIXTIM**, pro Mixtum. Vetus Ceremo-

niale MS. B. M. Deauratus Tolos.: Et

post omnes similiter tendunt ad mensam

sunt rionachi quæ seculares: sed qui

Mixtum cun monachis.

* **MIXTHOLUM**, Mixtolium. Vide Mix-

tum 2.

* **MIXTIONARE**, Miserere, Gall. Mix-

tionare. Charta ann. 1484. apud Baluz.

tom. 2. Histor. Arvern. pag. 234: Quod

ad dictam venditionem terre de Livradois

factendum per dolum et fraudem dicto

contractu causam dantibus vinum Mix-

tionatum sibi bibere faciendo, et in ejus

vino rubeo vinum album loco aquæ po-

nendo inductus fuerat.

* **MIXTIS**, pro Mixtus, in Charta ann.

1399. ex schedis Pr. de Mazouges: De

actione realibus, et personalibus

se. Mixtis.

* **MIXTONES** Petrus Boerius ex Abbate

S. Augustini Tomeriarum Episcopus. Urbe-

vanus, in pro. Content. Regule

cap. 98: Apud nos quibusdam Monachos

fuerunt quidam panes, quibus Mixtones seu

Mixtiones vocantur: sic forte dicti, quia ex

mixitura frumenti et hordei vel milletinis

est aut quinque modici panes, quod qua-

tuor aut quinque sunt necessarii uni fra-

tri per diem. Et quia quarta pars annone

debet dari fratri pregastranti, dicitur hic,

quod frater Lector Mixtum accipiat, id est, unum panem, Modicum vocatum sive Mixtonum; vel ab hoc Mixto sunt verius appellati Mixtones.

MIXTUM, Latinis Scriptoribus sumitur pro vino mixto, cui opponitur **merum**. Gloss. Græc. Lat. : Κοινός, **Temperatum**, **Mixtum**, **Κοινός**, **Mixtum**. Materialis lib. 3. Epigr. 56 :

Cum poterem Mixtum, vendidit ille verum.

Ps. 74. v. 9. *Vini meri plenum Mixto
Novatus Cathoicorum ad fratres
Infinutum putant enim Hocum ad ipsos non
potest facere, et arbitratu quod alios non
hoc potest facere, aut forte non habet, nec
ipsam aquam Metam. S. Eulogius lib. 2.
Memor. Sancti cap. 10. de Georgio quo-
dam. Monach. *Merum aqua lantua
temperabat, usque dum color inferrebetur,
sapro aleset. Iuspidus angustus illi gus-
tus (ita referatur) nec bibere nimirum, nec
tenulari contivam patitur. Charta Caroli
Calvi pro Monast. S. Mariae Sueosian.
ann. 583: *Vini modii 200, et mellis modii
10. ad dandas omni tempore regulares
eminat, et in solennitatis Miries per-
rasque potionem propinandas. Potione
mixta Monachie opponitur pura, apud
Ratpertum de Casibus S. Galli cap. 16.
pag. 101: *Hic cum circa Subdecanum
Ruodpertum membrum pure potionis
sua coram se habentem considasset, ut
domi solitus erat, statim bibere volens,
cum manu suspisi, et impiger hauis, etc.*
Vide Regulam M. iugistri cap. 23. 27. 77.
et Ordinem conservationis Monasticae
cap. 11. ubi *Mixtum pro ipsa potione
mixta sumitur. Hinc****

MISERIC. Vinum et aquam in sex-
minu infundere, bibere, in eodem
ordine convers. Monast. d. cap. Tzutio:
*Miseric dictum est pro ministra et pro
pinare.* Theodemarus in Epist. ad Carol.
Iun. Mag. *Aliis diebus, prouidentibus
fratribus, quam vinum nobis obstat,
singulis phialas Miseric facimus, in sum-
mis que festivitatis.... jan bis ad
prandium Miseric facimus.* Capitula
Monachor. ad Augiani directorum cap.
Tzutio: *Ut autem signum Cellararius ad potum
putaverit benedicendum, satis octo
vel decem surgunt juvenes abepta ulta
tarditate ad Misenum Fratribus.* Capitu-
la Monachorum S. Galli ann. 517. cap.
Tzutio: *Ubiq[ue] parvus... depen-
tentur ad Misericendia qui tamen
rursum... fortunatis in vita S. Radegundis num. 4, sec. 1. Bened. pag.
280. Virorum capit. diluens, ministe-
rium faciens quos ante levata, eisdem
sua manu Miserebat, ut fessos de sudore
sumptu potu receraret. Alcuinus in Vita S.
Willibrordi Episc. n. 17. sec. 3. Be-
ned. part. 1. pag. 612. *Mandavimus specia-
lem etiam flascom sumere, ac pauperi-
bus Miseric Christi. Addit. Vitam sancti
Anscarii Episc. sec. 4. part. 2. pag.
108. cap. 35. et 513. etc. Hinc**

MIXTUM, quevis potto. Kero Monachus: *Mixtum, merod, sc. poculum.* Vita S. Desiderii Episc. Cadurcensis cap. 10: *Subito rubore perfusus, mixtum aque poscere cepit, anzie ac vehementer salare: quem Episcopus cernens nimis an- xie palpitare festinante vinum seruissus a fuisse mandavit... allata igitur vino, nullatenus homo ori suto applicare permit- sit, sed longe repellente guttam aqua clama- re caput, cumque aqua fuisse allata, cuathum wreminere declinavit.*

* Unde *Messce*, ut videtur, potus seu cerevisiae species. *Jura castellani Camerac.* ex Cod. reg. 8128 3. fol. 217. r.

MIX

Item le Chastellain doit avoir des cambiers pour donner congé de brasser, et aussi de ceulx qui font le Messcé, toutes-fois qu'il brassent, un sectier et xij. de-

At quid Mixtum signifieat in Regulis Monasticis, ambigunt viri docti. Regula S. Benedicti cap. 38: *Frater autem hebdomadarius accipiat Mixtum, priusquam*

incipiat legare, propter communem
sanctam, et ne forte gravis sit et seipsum
sustinerit. Ubi S. Hildegardis ait **Mixtum**,
esse panem in vino intinctum. Boherius
in eamdem Regulam cap. 39. scribit
Italis **Mixtum**, significans **jenacodium**,
se quod non vulgo le **Dejuner** appella-
mus. [Ea notio **Mixtum** occurrit in
Constitut. Sororum Preuent. S. M.
Magdal. apud R. Duellum, tom. I. Mis-

cell, pag. 150). *Nec tunc seruimus quae Maxum sumant;* hoc est in Adventu, Quadragesima, aliisque jejuniis ab Ecclesia indiciis; *Certe vini certam men- suram et panis certam quantitatem* ita appeleri docet Bernardus Monachus in Consilio limbis Cluniacensibus MSS. ex Buctili Sangermanensi cap. 7: *Est au- tem consuetudo quatuor renditibus panis asperatur scyphus plenus vino, et dimis libra panis, diciente Priore post verba- rationem.* Modo date ei Mition. Et cap. 32: *Et sicut alio tempore mis est, vino cum infantibus susgunt de pane et vino mix- tum.* Liber Usu Ordinis Cisterciensium cap. 73: *Mensura Mition sit certa pars librae panis, et certa pars hemine vini.* Quod firmat etiam Beletus cap. 119: *Statutum est in quilibet Ecclesiis, et ubique terrarum sic debet fieri, ut illo dis-*

(quod Communio seu Euccharis dat) datur
panis et vinum in Ecclesia habentur, et
cum homines communicaverint, deluntur
statim unicuique panis hucus et priuam
recedant, et paululum vini, ne forte quip-
pianum de Sacramento in ore remanserit,
quod expundo facile emitti posset. Quae-
enam facili contingere, si non statim co-
moderetur. Quae sane laudata consuetudine
omnibus probatur, sumptue origine
ex institutione B. Benedicti; institutio
namque vir sanctissimus ob eandem cau-
sam, ut illi qui alii Fratribus dehent in
prando post Communionem ministrare,
aliquis prius consideret. Atque hoc qui
dem prandium. Mixtum appellari solet.
Ita etiam mixtum interpretatur Sma-
ragdus, Chrodegangius M-tenensis in Re-
gula Canonicorum Metensium cap. 21
Et Lector et Cellarius, et Portarius ve-

*El Lector et Cellarius, et Portariae vel Septimanarius, vel qui ministrant quandoque Episcopus cum Clero in refectorio reficit antequam Fratres in refectorium veniant. Mixtum de pane et porri accipiunt, ut grauis sit, et jejunum sustinet, interea quod Clerus reficit. Libet Ordinis S. Victoriae Parisiensis, cap. 12. Eos qui posse Capitulum. Matus acceperint, aut qui lecti certi quantitate ante Conventum sicut humum habent, id est cap. 10. Et cap. 11. mons. Ioseph de laub. Ad Armariam quarever, quid et ubi legere debet. Mixtum si voluerit, accipiat. Capitulum Monachorum ad Audiam directorum, cap. 5. Edit. Baiuariana. *Lector vel post Sextam*, antequam accedat ad lugendum, accipiat. *Mixtum supra*, accipiunt super constitutam annomanum Mixtum, ut non possit eiis grave jejunium, dum ministeriat. Neque alter Conventus studiis Floriacensibus Post Tertiam Mixtum pueri accipiunt, et dabant habere a Cellario caseum. Constatuetudines Eveshavensis Monasterii in Anglia. Quandocumque est, potius posse das de Cellario, et ad Mixtum unam duas jubes.*

MIX

dem. Qui ad superiorum mensam sedent, si Custos ordinis sedenter, duplum (panem monachorum percepit;) qui missam in arogenem celebrarent, duos: Lector vero et servitores unum ad Mixtum. Edmerius de S. Anselmo similiter inibus cap. 46: Datur Mixtum interea cibi, donec conueniant omnes qui cum eo erant conaturi, etc. Leo Ost. lib. 1. cap. 14: Ppondus quoque libere panis et mensuram vini, et calcis mensuram, quam in Mixto servatoe, adcipi debent, ... transactum est, quod aquila missus misericorditer usurpauit Usus acuti. Cisterciens. de cult. 114. 78. 82. 86. 91. 108. 100. 112. et Statuta Ord. Premonstrat. dist. 1. cap. 7. 17. 19.
¶ Vide Glossar. med. Gracit. voce Exportio. col. 445 et App. pag. 75.

15 Ex quibus omnibus vix dubitare

litteris quin *Mixtum* apud Monachos idem
fuerit quod *jentaculum*, ex parte scilicet
et medico vinea constans, quod alli-
sterum monumenti, armari potest.
Hildegardus in Comment. ad Regulam
S. Benedicti, quod sub Ludovicu Pio
editur, ad cap. 38: *Mixtum enim intel-
ligitur panis et vino, sicut superius
dirit, singulos biberes et panem Cul-
consona sunt que Bernardus Mon. in
Ord. Cluniac. part. 1, cap. 74, scribit:
*Perlatus est aliquando R. P. D. Hen-
rico sedenti in Capitulo, quod menas
Lector, Hesdomadarius etiam coquere,
et Cellararius. Cugostus eccliesie qui
consuetudinaliter post maiorem Mis-
sam *Mixtum* accipere solet, mensuram
panis et vini olim a B. Benedicto,
statutus alia quadam epularum munus-
cula, a Decanius horas canonicas, profes-
sionis sibi, in prandendo preventio-
nibus, sibi largita intermissione: que-
res non modo ex irrationabilis visa est,
verum etiam contra Constitutionem Re-
gule predicti Patrii Benedicti usurpatam,
in qua precipiunt singulos biberes tantum
et panem *hesdomadarius* coquere al-
lectori dari super statutum annonam; i-
nde generali definitione sancivit nihili
penitus aliud, quam quod Regula preci-
pit, in Mixto esse sumendum. Quia vero
fuerit panis et vini mensura in hoc
jentaculo assignata docet S. Hildegardus
lib. 1. Constitut. Hirsang. cap. 97: *Ad
Mixtum non accipiunt, nisi quod S. Be-
nedictus precipit, quartam partem panis
absque libra sua, et de vino (s'mittere
quartam partem mensuram solita.) Adder-
bit. Usuum Ord. Cisterc. cap. 73 supra-
laudato.***

MIXTARE. Mixtum sumere, quod possunt dicunt defunetur. Statuta Ordinis de Sempringham. *Debilitatis plurimorum nostrorum gratia misericordie condescendentes, Canonicos permititimus. Non tamen quoque 30. annos post mortem compleverint in majori, vero etate ad fieri omnino prohibentibus, nisi ordinante in Capitulo plena misericordia, aliquae infirmitatis causa ad tempus condonatur.* Mixtum sumere, pars panis et cervisia detinatur et nihil melius, nisi forte necessitate contingat aliqui misericordia dispensandarum ad tempus. Adolescentes quiq[ue] diebus jejuniorum Mixtum sumere conceditur, sicut ante Tempum in estate, ante Sacramentum in hieme illud sumantur, mensura Mixti sit quartaria pars librae panis, et tercia pars emine potus, et scendum quodcum capite jejuni, usque ad Pascha, excepto dominicus diebus, et 3. diebus Rogationum, et 4. Temporum, et vigiliis Domini et Sanctorum, Mixtum non sumitur, nec pulsatur.

MIXTUM. Charta Caroli Calvi anno 23 Ind. 10 ex Tashulario S. Dionysii apud

chandies... se trouva tres poure et indigent. **Moublage** vero, Prebitio, suppedatio, vulgo **Fourniture**, provision Charta Caroli V. ann. 1537. In Reg. 158. ch. 478: *Donnon et octroions ledit office de sergenterie de Meublage dedites forges en Bray, etc.* Charta ann. 1510. In Reg. 45. ch. 135: *Item pour les espoirs du Moublage de la prévosté de Gaillenfontaines, etc.* Vide **Mobilia**.

* 2. **MOBILIA**, res mobiles. Occurrit apud Ottudem Morenam in Hist. Rerum Laudiniensium pag. 10. 14. 24. 28. Hollandi in Summa Notaria cap. 8. [et Petrum Azarium in Chron. ad ann. 1361. tom. 16. Murator, col. 897.]

* 3. **MOBILIA**, Supellex, domesticum instrumentum familiæ Ital. **Mobilia**, Gall. **Mouble**. Stat. Cons. Jan. an. 143. inter Mon. Hisp. Patr. Tauri. tom. II. col. 250: *Et rescursum hominum in habitaculo huic civitatis faciemus eum surgo ut perpetuum sit habitor huius civitatis, et quod veniat lanuam ad habitandum cum uxore et filiis, qui secum steterint in familia si haberint et cum mobilia.* [FR.]

* 4. **MOBILITAS**, de servis et ancillis dicitur, qui prædium rusticum excolunt. Charta ann. 942. apud Baiuz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 479: *Ego igitur Engelbertus... dono predicto loco, Cluniaco scilicet monasterio, mansus indominicatus qui est in villa Flaviaco cum omnibus suis appendicis, vineis, campis, cultis, et incultis... cum sua Mobilitate, servis videlicet et ancillis.*

* Inter res mobiles recensentur servi glebae adscripti. Lit. remiss. ann. 1538. in Reg. 82. ch. 2: *Cum prefati habitatores de Aquileyo sint homines sui de corpore et manu mortua et Mobile suum prorum, etc.*

* 5. **MOVILE**, Eadem notione, in Charta ann. 884, apud Murator. delle Antic. Estensi. pag. 211: *Cum curitis, hortis, terris... Movile seu se Movie, seu qui se moventibus sint servis et ancillis, etc.*

* 6. **MOC**, Cerevisia. Vide **Marna**.

* 7. **MOCADUS**, Mocarus, a Gall. **Mouchet**, Emuncut. Dicitur de candelæ seministri reliquo, Ital. **Mocco**. Comput. ann. 1362. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 243. col. 2: *Item pro viij brandonibus... proprie Rogationes, ponderantibus xiiij libras, computatis pro libra iij grossis et medio, et deducta cere altorum brandonum Mocatorum, etc. Torchamocada.* in Comput. ann. 1399. ibid. tom. 3. pag. 158. col. 1: *Instr. ann. 1459. Ibi. pag. 297. col. 1: Item vole et ordino quod dicti cerei minime de circa adas accessiva Mocata, que minime prelio venditur et diutine debet. Vide **Mocata**.*

* 8. **MOCCUS**, Mercurii nomenclatura a quadam mente in dicasæ Lingonensi ubi Mercurius celebatur, ex vet. Inscrip. Inter Collect. var. script. D. Le Beuf tom. 2. pag. 279: *In H. D. D. DEO. MERCUR. MOCC. L. MASCI. MASCULUS ET SEDATIA BLANDULA MATER I. EX VOTO.*

* Hinc **Moce**, forte pro **Mote**, Collis, in Charta ann. 1312. ex Reg. 48. Charthop. reg. ch. 222: *Item dou sixte que il aquistrent de madame Johanne Barrabyne, que elle avoit au des Moces qui sont audit Pierres Aymer, assises à Manse. Vide infra **Mota**.*

* 9. **MOCCHA**, Vestis ornamentum: quodnam sit docent Littere Caroli V. Reg. Franc. ann. 1367. de forma vestium pro Montpeliens. : *Item quod nullus vir vel mulier audeat portare in Mochis vel pendebus manicarum aliquam pellem vel*

foderaturam erminorum, vel alterius pel-
tem quod non audeant portare Mochas vel manicas pendentes latiores trium digitorum, etc.

* **MOCINONILO**, Cassio Felici. **Manu-**
lis mola, sive **teruntur medicinalia**. Glos-
sar. medie. Ms. Simon. Januens. ex
Cod. reg. 8369.

* 10. **MOCIMA**, Scrofa, Belgis, **Mocke**, Gall. **Truus**. Charta apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 473: *Et iussit ut singulis anni post obitum suorum utriusque anniversario die dentur servitio fratrum V. Mocime, II. porcine, II. onine (l. ovine) III. ducie, (l. auce) X. galine, et duo porcelli, etc.*

* **MOCINAGIUM**, pro **Marinagium**, ni-
fallor, usus torcularium, quod scilicet domino penitenti præparavi, prelo supponendis. Idem apud **Pressingam**: Charta ann. 1243. ex **Chartulae socii collegi de Castel, super Indram**: **Noveritas** quod in presentia nostra constitutus **Bartholetus miles omnes** **Mocinagium** suum, quod habebat in vineis, de cessivo suo moventibus, in castellis **Castile-**
giano, ecclesia nostra dedit. Vide **Marina**.

* 11. **MOTCA**: I. Avis species, Gall. **Mouche**, Hisp. **Moche**. Acta B. Bartholomei: **Eremite** tom. 4. Junii pag. 535: *Ad approbadam vero sine corroborandan rudiis adhuc anachoritae parsimoniæ, ad ministrandum ei Dominus Mocatum deputavit, que singularis diebus Qua-*

dragesime primi anni piscitulum... ad refectionem detulit.

* **MOCULUS**. Urtica. **Cassidæ**, vel cas-
sidæ, dicitur **sacculum**, **pera**, **sarcipe-**
rum, **sicutium**, **marsupium**, **Moculus**, **loculus**, **crinena**.

* **MOCUM**, Simile est fibra, legumen est. Papias MS.

* **MODAGIUM**. Vide in **Modatio**.

* **MODAMEN**, **MODANUM**, Modus, exemplar; nostris **Modele**. **Statuta Montis Regal**. pag. 270: *Et etiam teneat qui libet venditor solarum, habere solas ad Modamen Communis quod est signatum in lapide cisterne. Et quicunque vendiderit, seu penes se habuerit solas venales in minori Modano seu modanis Communis, signato vel signatis in lapide praedito, etc. Occurrunt rursus Modanum infra.*

* **MODEKINUS**, Modius, mensura frumentaria. **Charit. Mont. S. Mart. part. 4. fol. 90. r**: *Ermoul de Erweteghem trios Modelins de blet et quatre capons de se masuræ à Erweteghem. Vide supra **modanus**.*

* **MODELIA**, Modus, unde nostri **Modele**, pro exemplari. Fulbertus Carnotensis in **Carminib**. pag. 182:

*Est tamen observanda diuina Modela dieta.
Libra cibi solidi, simplex emissa Falerni.*

Ubi quidam reponunt media.

* **MODELLUM**, Grus tractoria species. Tract. Ms. de Re milit. et mach. bellic. cap. 76: *Hancrum sive Modellum duplcatum alias grossum quatuor rotellatum, habens varochum cum pericis volgentibus ac trahentibus funem sive canapem cum colona altius levata, est apprime utile ad opus lignatinum, lapides, saxe et omnia alia necessaria causa casamentis adiscendi. Quod ex trabibus compingebatur, sic nuncupatum: nam*

* 1. **MODELLUS**, Trabs. in eodem Tract. cap. 135: *Machina ista cum ariete intus, proprium ejus nomen est testudo.. Isla machina est composita lignaribus*

*frabunculia et Modelis et aliquando teti-
gitur corio dubalino.*

* 2. **MODELLUS**, Lagena, Gall. **Bou-**
taille, vel quodvis aliud vas in quod vi-
num infunditur. Usus et Consuet. Mo-
nat. S. Germani Paris. Inter Probat.
Hist. ejusd. pag. 135: *Primo vero dicto
lectionis quidam juvenis pendebat super petram
eleemosyne, et tunc surgent quatuor aut
quinque vel plures, et accipiunt Modellos
vino, non argenteos et implebunt eos
vino. Vide **Modelius**.*

* **MODERABILIS**, pro **Moderatus**. Theganus de Ludovico Pio cap. 19: *Erat in
cito potuque sobrias, et indumentis suis
Moderabilita.*

* **MODERACULA**. [*Camisia mulle-*

ris] **DIFP**.

* **MODERAMEN**, Temperamentum, Gall. **Reserve**. Littere Joannis Reg. Franc. ann. 1356. tom. 3. Ordinat. Reg. 66: **Articulatio** de abusivo faciendo ab ipsi Consilibus, ad quatuor necessaria-
tates, in quo remanebit vigore, haec **Modera-**
mine adhibito, ut jus illorum qui non
morabantur in castro... circa hoc rema-
net eis salvum, etc. [oo] Vide **Hiltaus**. Glossar. German. col. 141. voce **Bechsch-
denheit**.]

* **MODERANTIA**, Tempores. Miracula

B. Ambrosii Senens. tom. 8. Martii pag. 224: *Calor febris extintus est et reductus
ad plene Moderationem sanitatis.*

* **MODERANTIA**, Modestia, continen-
tia. Vita sancti Guthlaci tom. 2. Aprilis
pag. 40: *Sub clericali habitu etiam im-
mense Moderantia peregit.*

* **MODERATIO**: *Salsa Moderatione Con-*
cili generalis. Formula non infrequens
in Bullis summorum Pontificum, pro **Salvo modo**, **statuto**, etc. Bulla Gregorii
X. PP. ann. 1274. apud Rymer. tom. 2.
pag. 23. **Specialiter autem decimas, ter-**
ras, domos et agros... vobis et per vos
eidem monasterio vestro auctoritate Aposto-
lica confirmamus et presentis scripti
patrocinio communimus, salvo in predi-
cis decimis Moderatione Concili generalis. Eadem habentur in illa Bulla Gregorii
XI. PP. ann. 1373. apud Ludewig. Tom.
I. Reliq. MSS. pag. 387. Nostram interpreta-
tionem firmat Bulla Honori IV.
PP. ibid. pag. 506: *Eis privilegia et in dulgentias Apostolice Sedia eidem (Cisterciensibus) concessas inviolabiliter conserveis et facias ab aliis conservari,
salvo Moderatione Concili generalis,*
rideltes ut de alienis terris a tempore
prodicti Concili acquisitis et de cetero
acquendis exsolvas decimas ecclesias,
quibus ratione preditorum antea solleban-
tur, nisi alter cum eis ducerint compo-
nuntur.

* **MODERATOR**, Dignitas praesidum Hellenni et Arabie apud Byzantinos. Vide **Glossar. mod. Graecit. in hac** voce col. 942.

* **MODERATUS**. Ad modum seu mitem
exquisite accommodatus, vel **Moderato-**
tior seu exigui pretii. B. de Amoribus
in Speculo sacerdot. Ms. cap. 2.

Sit tuus ornatiss non carus, non Moderatus.

Non argenteus, aureatus nec vanus.

Vide infra **Modus** 2.

* **MODERNITER**, Nuper, Gall. **Dernie-**
rement. Libert. villæ de Naiaco ann.
1368. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag.
222. art. 12: **Concedimus per presentes, ut**
ipsi consilibus Moderniter nominatis seu
electis, seu quos nominari seu eligi de-
cetero contingat, etc. Vide **mox**

* **MODERNUS**. Joan. de Janua: **Moder-**
nus, i. iustus temporis, et dicitur a modus,

inde modernitas. Senator lib. 4. Epist. 51. *Antiquorum diligentissimum imitator.* *Modernorum nobilissimum institutor.* Occurrit passim.

• Epist. Hincmar pro instit. Carolom. tom. 2. ejusd. oper. pag. 201. *Ad institutionem istud puerorum Moderni regis nostri.* Occurrit posterea apud Goldast. in Eadmaro fol. 100. edit. in 4 et alibi passim. [o] *Noverint iugular tam Moderni quam futura formula frequens in chartis social. XIII.*

• MODILATAS. Sugerius in Ludov. VI. *Quo facto nostrorum Modernitate, vel multos in temporum antiquitatem nihil clarus Erat nea fecit.*

• MODERO. *Ex ea raga. Supplm. Antiquari.*

• MODIADA. Vide Modius 2.

• MODIAGIUM. Datus ad firmam sub certa prestatione tot modiorum frumentorum, de quibus convenit, idem quod admodumatio. Vide in Admodumare 2 Charta Ermaldi archid. Carnot. ex Tabul. S. Petri Carnot. *Hoc factio monachii samdem decimam Goberto ad Modiagium tradididerunt, ut ser sextaria de iheringio annuatim rediat.* Alio caput. S. Quinti Viromandi. ann. 1319. in Reg. 78. Chartoph. rez ch. 176. *Terra nostra vel omnino remanent inculce vel satis, pro minori prelio seu Modiagio tradenatur ad censem, quam consuetum fuit eas tradi. Muyage, eadem acceptio, in Lit. Reg. ann. 1352. ex Reg. 104. ch. 9.*

Comme Jean Mauleur cust ten a ferme ou Muyage partie des terres a bleu de Jehan Daridel, etc. Charta ann. 1340. in Chartul. fol. 201. Corp. fol. 200. v. *Pour le cause des arrenges des Muyages des terres dudit chevalier... que ledit Pierre a tenu a ferme; lyquel Muyage ont este ravalie a la diste somme de noef cena lures Par. Chartul. ejusd. monast. sign. Ezechiel an ann. 1415. fol. 18. v. *Sauf et reserve xxix journies et lires, versier de terre, dans au terrro de Warfusé, baillies a Muyages.* Unde Muietur, qui ea conditione aliquid tenet, infra in Modius 2. Modiagium, alia notione, videlicet in Modiatus.*

• MODIALIS. Mensura agraria, sadenque Modius infra. Testamentum Telloensis Curtensis Episc. ann. 1267. in Append. ad tom. 2. Annal. Benedict. pag. 708. Item in territorio agrum ad Luti. Modiatus sexaginta quinque. Occurrit ibid. pluribus.

• MODIARE. Modiationem pertipere. Vide in Modatio.

• MODIATA. Vide Modius 2.

• MODIATICUM. Vide Modatio.

• MODIATICUS. Mensura qua fit per modios. [Codex MS. redditum Episcopat. Autissiodor. ann. circ. 1290. exaratus: Et si emptum fuerit, debet roagium et minagium cuiuscumque Modiationis sit.] Vide Cujac. ad leg. 6. Cod. de Naufrag. Jac. Gotofredum in Notis ad leg. 32. Cod. Th. de Navicular.

• MODIATIO. Prestatio pro qualibet modio vini. [Charta Richardi Reg. Angl. ann. 1195. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1012. *Trecentos modios vini percipiendos singulis annis in Modiatione nostra Rotomagensi per integra dolia, sicut ea recipere solemus in Modiatione nostra.* — Charta Henrici Regis Angliae fol. 11. Mathildis, pro Ecclesi. Primit. ex Registo Ormanni sign. P. in Camera. Compil. Paris. fol. 24. *Concedo eis in perpetuum decimorumnam 8. mensura terra quicquid de omni censu et constitutio, et omni alia re, excepta sola Modiatione mea de vino.* Alla Odonis

Archiepiscopi Rotomagensis ann. 1290. ibid. *Terra arabilis, vinea, Modiationes vni, prata, nemora, uarenne, etc.* Charta Johannis Episcopi Carnotensis ann. 1178. in Tabul. Prioratus fol. 33. *Addebat quinque etiam Modiationem Monachorum de Brolo, etc.* Monasticum Anglicum. 2. pag. 991. *Reddendo sine contradictione sex modios de Modiatione de Watencro. Pag. 1016. Decima Modiationis de Rotomago. Pag. 1012. Et in civitate Fotiomagenis quantitatis de teloneo, et de Modiatione, et de aliis omnibus consuetudinibus.* Charta Communis Rotomagensis ann. 1291. *Modiationem tamen nostram de vino Rotomagensi reddent nobis, preterquam de vno quod eis datum fuerit ad potionem suam, quod nullo modo vendere poterint, quin inde reddant Modiationem.*

• MODIATOR. Penitenti frumentaria pro qualibet modo annone. [Charta ann. 1191. in Tabul. S. Vincenti Ceroman. Controversa inter monachos S. Vincenti et personam ecclesie de Reueo, super Modiatione exclesia de Soona. Asserbat Robertus de Gueremera persona de Reueo quod de Modiatione ecclesie de Soona duos modios annuatim habere debet. Monach. quod predictus Robertus de Modiatione predicta non debet accipere nisi tantum XVIII. sextarios, abservabat. Statutus quod dicitur Robertus duos modios singulis annis haberet de Modiatione ecclesie de Soona, scilicet VII sextarios frumenti VII. sextarios et ministris dei mestri. VI. sextarios et ministris dei mestri. VI. sextarios arenas. Idem Tabular. fol. 18. *Et si forte persone ecclesiasticas qui Modiationem habent in decimis monachorum S. Vincenti, aliquod de leguminibus reclamaverint; monachii S. Vincenti eis super hoc sati facere non tenebuntur.* Tabular. Abbatis de Strata: Monachii singulis annis reddent eis octo sextarios Modiationis, quatuor annone et quatuor annen ad mensuram Drocensem.

• MODIATICUM. Ide n quod Modiation. In Capitulari Sicardi Principis Beneventani. fol. 88. cap. 34. est de Modiatione. cap. 35. de regisatio et Modiatione. Charta Rogerii Regis Siciliæ ann. 1197. apud Ughell. tom. 7. pag. 564. *Ut deinceps nac Salernitan. nec eorum homines pro Modiatione aliquod persolvant, sed semper ab hac conditione liberi et absoluti permaneant. Ubi perperam editum modiaticum.* [Addit. preceptum Pipini Reg. ann. 881. apud Baluz. in Append. ad Capitular. col. 1431.]

• MODIAGIUM. Idem quod Modiaticum. Tabular. Prioratus S. Vincenti Laudeniensis. ann. 1224. *Recognoverunt unum modum ad mensuram S. Quintini, qualiter solvitur in Modiagio Ecclesie S. Vincenti.*

• MODAGIUM. Eadem notio. Charta ann. 1203. in Tabular. Crisenon. *Ego Acelinus de Merriaco notum facio quod Regna mater mea... donavit Ecclesie B. Marie de Crisenone... Modagium terrae meae de Lisi.*

• MODIARE. Modiationem percipere. Tabularium Episcopatus Autissiod. *Roagium et plainagium sunt Comitis, Episcopi, et Vicecomitis, et in hoc roagio et plainagio Comes et den. Episc. et Vicecomes obire recipiuntur.* Clerici, Milites, Religiosi, non debent roagium, plainagium, nec minagium, nisi Modiant. Si vero Modiant, debent de medio unum den.

• MODIATIO CAPITALIS. Velut Inquesta in Regesto Philippi Augusti Regis Franc. Hieroualliano fol. 171. *Quicunq;*

que vero habeat capitales Modiationes, sive Miles, sive alius, ipse habet venditiones et justitiam.

• MODIATIO. Quod pro mensura, quae per modos sit, exigitur. Charta ann. 1266. in Chartul. S. Corn. Comitabili. fol. 126. r. col. 1. *Salvis dictis addebat et coeventus Compendiensis omnibus juribus et iuratis suis, quae in praefatis terra ante habeant, videlicet demania, terragio, caria, Modiatione, placentis generalibus, etc.*

• MODIATIO. Fruges, quae ex mediazione seu conventione percipiuntur. Vide supra Modiagium. Charta ann. 1220. ex Chartul. 21. Corp. Mansuari... Modiationes Corbieensis eccliesie illius territorii apud Corbeianum proprius vehiculis durecutebantur. Tabul. capit. Carnot. Reddet eis quinque modios annone, cuius medietas erit iheringis rationabilis, et alia medietas avena. *Hec Modiatio solvetur ad mensuram de Bruerolus.* Hinc

• MODIATOR. Qui ad modiationem seu frumenta tenet. Charta Inger. dom. de Bona ann. 1219. ex Chartul. 21. Corp. fo. 190. v. *Quittavit in perpetuum eccliesie beati Petri Corbieensis traversum, quod petebant a cultoribus et Mediatoribus terrarum de Guise et S. Nicolai de Regni, ita videlicet quod dicti Mediatores et cultores terrarum predictarum quieti et liberi, sine predicto traverso, remanebunt.*

• MODIATOR. Moderator, rector, in Notit. ann. 1515. apud Guden. in Diplom. tom. 4. pag. 651.

• MODIATUM. Mensura agraria, ut supra Modiata. Charta ann. 1163. in Chartul. Clarifont. ch. 29. *Sed Modiata terra de terra Fulkeri iure tenuenda perpetuo... Concessit etiam ecclesie decimam dimidi. Modiata terra.* Vide in Modius 2.

• MODIATURA. Vide Modius 2.

• MODICILLUM. Modicum. Acta S. Stanisi. tom. 2. Mail pag. 264. col. 2: *Puerus pro mortuo ab universis habitus et extinxitus, tandem quasi Modicillum sub mortuus quo respirare vius est.*

• MODICITAS. Testituta, parvitas. Lit. ann. 1194. ann. 5. Ordinatio regis Franc. pag. 562. *Venerabatur ex hoc nimirum testificatio fieri consueverunt, sed solus parvus cartelli parti solventi clancionem antedictum tradi consueverunt, qui quibus cartelli, proper sorum Modicilate sepius constitutur, etc.*

• MODICUM. In modico, paulo post, post exiguum tempus. Gasp. Barthol. Glossar. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 209. ex Baldric Hist. Palæst.

• MODIETARIA. Pedium rusticum quod a colono partitorio colitur, Gall. Metairie. Charta ann. 1282. in Tabular. Centul. *Nobis vendiderunt totam Modietaria cum suam cum appendicis, quam de nobis tenebamus in feundum et per homagium ligium, et erant LX. jornalia in diversis pecies... remiserunt etiam nobis pro certa summa denariorrum quatuor sectarios bladi et quatuor avene quoniam singulis annis illis care tenebamus pro seminaria illius terra seu Moyleries.*

• MODIETAS. Modus agr. Tabularium Ecclesie Carnotensis Ch. 72: *Dono... duodecim carrucatas terre, unamquamque novem Modietarum, in situ que vocatur Gaudus sancti Stephani.* Vide Modius.

• MODIFICATIO. Moderatio, exceptio, condito, a Gall. Modification. Epist. Clementis VII. PP. ann. 1384. in Tabular. Episcopat. Meidei. *Faciat auctoritate nostra exemptionem, liberationem, decretum et ordinationem, concordiam,*

Modifications, interpretationes ac declinationes et confirmationem predictas in violabilitate observari. Charta Henrici IV. Reg. Angl. ann. 1406. apud Rymer, tom. 8. pag. 454. **Cum modicione clausis, coquationibus, Modificationibus, et circumstantiis necessariis.** Charta ann. 1503. apud Madoc Formul. Anglic. pag. 338. **Summarum centrum librarum legale monetae Angliae in pecunia numerata, prefatis Abbatu et Conventui monasterii S. Crucis de Waltham, sub quadam Modificatione infra scripta disponendam.** Hinc.

1. MODICATUS. Moderate, in Charta Henrici III. Reg. Angl. ann. 1250. apud Rymer, tom. 1. pag. 880. **Plenam danum potestatem ad Modificandum, nomine nostro, illam summam pecunie, quam, etc.**

MODICATUS. Apud Witkind. lib. 3: **Vasa surnera etiam, et omni genere Modicata stranaria, basamum, etc. variis modis elaborata.**

MODIGUS. Modius. Testamentum Sancti II. Reg. Portugallie aera 1286. apud Brandao. tom. 4: **Septem Modicos panis, qui consueverunt mihi dari.**

1. MODILLA. Melodia, Modulatio. Exposit, brevis antiqui Liturg. Gallic. apud Marten. tom. 5. Anecd. col. 90: **Spiritalibus vocibus praelata Christi magnifica Modilla pallat Ecclesia.**

MODIOLUM. Gloss. Latin. MS. Regium sign. 1013: **Situla, quod vulgo Modiolum dicit. Papias: Situla dicta, quod sibiensibus apta sit ad bibendum, quod Greci cadum dicunt, vulgo Modiolum dicuntur. Graeculus puerorum, vestis species est. Vide Mursilis Gloss. et infra Modius.**

4. Idem quod Modius, mensura annularia. Martyrol. Autiss. ex schedis D. Le Beau: Cellerarius per unquaque annum canonica persolvere debet ad frumento Modicola xx. de ordine Modicola iij.

1. MODIUS, um. Modus agric. Charta Bononiae Fulginensis. Etymop. apud Ughelium et comp. S. Valentinus Modiola tre, et in Cassio Modicola quinque, etc. Alia in Tabulario Casuaricensi: **Modioli terrapretatione unam per mensuram Modiolum unum, et quartarium unum. Crebrius ibi occurrit. [Chron. Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 543] Excepta ecclesia S. Marie cum Modicolo I. Et col. 556: Tradidit pro anima Dodecavir sua in hoc monasterio Modicola cccc. consentiente genitore suo.]** Vide Modius.

12. MODIOLUS, Mensura liquidorum. Bernard. Mon. in Ord. Cluniac. part. 1. cap. 12: **Hoc est autem quod specialiter pertinet ad ipsum Refectoriarum majorem, quoties pigmentum datur ipse Modicoli infundit. S. Wilhelmi Constitut. Hirsaug. lib. 2. cap. 49: Quotiescumque ad charitatem propinatur, ipse et aliquis adiutor eius Modicola (i. Modiolis) infundit. Vide Modellus.**

3. MODIOLUS, Medium rotæ, cui infliguntur radii nostris Moieu. Occurrunt in Mirr. S. Berlin. Virg. cap. 2.

3. Hunc nomen Moni, pro Jaune d'aux. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 708: Moieu de ruf vitellus.

o MODIORA, terminazione Longobardica si tamen mendum non est pro Modicola. Vide Modiolus I. Charta 1131. apud Murator. tom. 1. Antin. Ital. med. avii col. 951: **Damus... unam petiam de terra culta et inculta... que est per mensuram cum justa pertica mensurata Modiora quadrangula.**

1. MODITIO, Praestatio frumentaria, eadem quae Modicatio, nisi ita legendum. Charta ann. 1185. in Tabular. Centul. Si autem predictum bladum ad jam

dictos terminos non reddiderint, ad molitum molendini, sicut consuetudo est, Ecclesia per se tenebit, donec supradictus certus vel Modicola datur.

2. MODIUM. Mensura liquidorum simul et aridorum. Testamentum Haganonis ann. 819. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 22: **Unde dabit ipse, et quicumque post eum de sua progenie teneruit, ad predictam festivitatem omni anno ad refectionem fratrum tritici Modia v. vini Modia v. pullos LXXX. Occurrunt ibid. pluries. Charta Lamberti Comitis ann. 850. ibidem col. 36: **De sale annuatim modia c. Dotatio Gulfradi diaconi ibid. col. 68: Annuatim in die obitus mei dare potestatem ad Modificandum, nomine nostro, illam summam pecunie, quam, etc.****

MODIFICATUS. Apud Witkind. lib. 3: **Vasa surnera etiam, et omni genere Modicata stranaria, basamum, etc. variis modis elaborata.**

1. MODIUS. Est cui arbor navis insititia, ob similitudinem mensuralis vasis dictus. Papias.

2. MODIUS, Mensura liquidorum, constantis 16. sextariis. Adalardus in Statutis Corbeiensis. lib. 1. cap. 4: **De potu autem quotidie detur Modius dimidiatus, id est, sextaria octo, etc. Vetus Agrimensor pag. 34: Quemadmodum de sextaria, sic et de Modio. Altera placuit 16. sextaria Modium impetrari; altera 20. et duobus alius 24. sed mensuras liquidorum et aridorum, ad mensuram Parisiensem reducunt, habet Codex MS. Sangerman. ann. circ. 400. hoc loco inseramus, cum id genus antiquitatis non omnino obvium sit. Atque iij. de liquido fol. ix¹². vi. verso inde leguntur: Cest le rapport que les Jaugeurs de la ville de Paris ont fait à nos Seigneurs des Comptes sur les mesures de denrées de pain et d'escoups (scups) des paix et des lieux ci autres parmes selonz ce que il leur est avis que nos ditz Seigneurs leur avaient encharge à faire, et à rapporter par Jehan Rotangis, Robert Daucengny, et Maci de Saint Port, à l'accord des tous autres Jaugeurs de Paris, si comme les dessus nommez disoient. Cest escript fait baillé l'an mil CCC. XXX. par les dessus dìs le XXVI. jour de Juillet.**

1. Un tonnel de vin de Gascoigne doit tenir vii. muis. x. sextiers de vin, à la mesure de Paris, se il est de moison.

Item, un tonnel de S. Jehan (d'Angely) vi. muis. VIII. sextiers à la mesure de Paris.

Item, un tonnel de Rochelle vi. muis et VIII. sextiers, à la mesure de Paris.

Item, un tonnel d'Espagne vi. muis. XI. sextiers à la mesure de Paris.

Item, un tonnel de S. Pourcain que les ditz Jaugeurs appellent queüe, III. muis. et XII. sextiers à la mesure dessus dito et Souvenay.

Item, un tonnel d'Anjou que ils appellent queüe, III. muis. XII. sextiers, à ladite mesure.

Item, un tonnel d'Orliens et de Dervoy que ils appellent queüe, III. muis. V. sextiers, à ladite mesure.

Item, une queüe de Gastinois, III. muis. XIII. sextiers, à lad. mesure.

Item, un tonnel de Nevers, III. muis et demi, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Biaume, VI. muis, à ladite moison de Paris.

Item, un tonnel de Bourgogne, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Ville-nouve, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Bladis, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Pari, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Senon, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Ripparia, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Ripparia, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite mesure.

Item, un tonnel de Vallis Mauri, VI. muis, à ladite

glaci, et VIII. piches faciunt sextar. et XII. sextar. faciunt modum Flagiaci.

Modus vini Flagiaci valet III. modios Par. et XVI. sextar. faciunt modum Flagiaci.

LORRIACUM IN BOSTAGIO. [9] BOSGAGIO leg. ex cod. Cam. Computi] Modius bladi Par. valet I. modium, III. sextar. III. minello, et quartam partem minelli ad mensuram Lorriaci in Bostagio, et III. minelli, vel III. piches faciunt sextarium, et XII. sextar. faciunt modum Lorriaci in Bostagio.

Modus aveae Par. valet II. modios, III. sextar. III. minello Loretii, et III. minelli, vel III. piches faciunt sextarium et XII. sextar. faciunt modum.

Modus vini Lorriaci valet III. mod. Par. et XVI. sextar. vini faciunt modum Lorriaci in Bostagio valet III. mod. Par. et XVI. sextar. vini faciunt modum Lorriaci in Bostagio.

GRIESSI ET CAPELLA. Modius bladi Par. valet I. modium et dimid. ad mensuram Gressi, et XII. sextar. faciunt modum et III. minelli vel piches faciunt sextarium.

Modus aveae Par. valet II. modios, V. sextar. I. minellum et quartam partem minelli Gressi, et III. minelli vel piches faciunt sextarium.

Modus vini Gressi valet III. mod. Par. et XVI. sextar. faciunt modum Gressi.

MORETTUM. Modius bladi Moreti valet I. mod. V. sextar. I. minam, II. boissellos dimid. Par. et XII. boissellos faciunt sextarium.

Modus aveae Moreti valet X. sextar. I. minam, VI. boissellos Par. et de illis boissellos XX. faciunt sextarium Par.

Modus vini Moreti valet II. mod. II. sextar. et dimid. Par.

SAMESIUM. Modius bladi et aveae Samesi equalis est modio bladi et aveae Meleduni.

Modus vini Samesi valet XXV. sextar. Par. et XVI. sextar. vini faciunt modum Samesi.

FONTE BLIAUDI. Modius bladi, aveae et vini Fonte Bliaudi est equalis modio Samensi.

MELEDUNUM. Modius bladi Par. valeat mod. III. minello et boissellos III. sextar. faciunt modum Meleduni, et de illis.

Modus aveae Par. valet I. mod. I. minam, I. boissellos Meleduni, et de illis VII. faciunt minellum et XII. sextar. et aveae faciunt modum ibi.

Modus vini Meleduni valet XXI. sextar. III. chonias Par.

CORBOLIUM. Modius bladi Corboli valet I. mod. I. minellum et dimid. boissellos, ad modum [9] mensuram] Par. et XII. sextar. faciunt modum Corboli et XII. boissellos faciunt sextarium bladi Corboli.

Modus aveae Corboli valet I. mod. III. minello, II. boissellos ad mod. Par. et XII. sextar. faciunt modum Corboli et XX. boissellos faciunt sextar. Corboli.

Modus vini Corboli valet XXX. sextar. I. quartam et dimid. Par. et XVI. sextar. faciunt modum Corboli.

MONTIS ALGI. [9] ARGII. Modius bladi Par. valet XI. sextar. I. quartam et dimid. piches Montis Algi, de quibus piches VIII. faciunt sextarium, XII. sextar. faciunt mod. et III. quartae sextarium.

Modus aveae Par. valet XVIII. sextar. I. minam Montis Algi et XII. sextar. faciunt mod. et III. quartae faciunt sextarium.

Modus vini Montis Algi valet III. mod. Par.

LORRIACUM IN GASTINETO. Modius

bladi Par. valet XVI. sextar. III. quartas Lorriaci, et XII. sextar. faciunt modum. III. quartae faciunt sextar. et II. quartae faciunt minam.

Modus aveae Par. valet XXV. sextar. III. quartas Lorriaci.

Modus vini Lorriaci valet III. mod. Par.

BALLIVIA AURELIANENSIS.

VITRIACUM. Modius bladi Par. valet III. mod. et dimid. II. boissellos. Vitriaci, de quibus boissellos VI. faciunt minam, et XII. minae faciunt modum ad.

Modus aveae Par. valet V. mod. III. boissellos Vitriaci, de quibus boissellos VI. faciunt minam et XII. minae faciunt modum ad.

Modus vini Vitriaci valet II. mod. VI. sextar. Par. et XVI. jaloni faciunt mod.

Vitriaci.

POSTUS. [9] BOSSETUS] COMMUNIS. Modius bladi, aveae et vini Posti Communis et jalis faciunt modio Lorriaci et GASTINETO CASTRO M-NAVUM. Modius bladi Par. valeat III. mod. II. boissellos Castro nori et VI. boissellos faciunt minam, et XII. minae faciunt modio Castro nori.

Modus aveae Par. valet III. modios, III. minas ad mensuram Regis, in qua mena avea reg recipiuntur ibid. et XII. minae faciunt modum, ad mensuram currentem in villa V. mod. XII. minae aveae de unaquaque mensura faciunt modum.

Modus vini Castri nori valet II. mod. III. sextar. Par. XVI. jaloni faciunt modum.

STAMPAE. Modius bladi Par. valet XXI. sextar. et XVI. havechias; de quibus havechias res (rasi) faciunt minam, II. minae faciunt sextarium, et XII. sextar. faciunt modum apud Stamps.

Modus aveae Par. valet XIX. sextar. I. minam ad mod. Stamparum, et XII. sextaria, et XII. havechias combles faciunt modum. Stamparum, et II. minae faciunt sextar. et II. minelli faciunt minam, et XII. havechias combles faciunt minellum aveae Stamparum.

Modus aveae ad mensuram Graneria Stampensis valeat XX. sextar. III. havechias combles minus ad mensuram villa Stampensis, et II. havechias combles faciunt minima villa Stampensis, et VIII. minoti faciunt modum ad mensuram graneria.

DODONATEM. Modius bladi Par. valeat XII. sextar. ad mod. Dordani, et XII. sextaria faciunt modum, gl. III. minagi faciunt sextarium, et II. minoti faciunt minam, et XII. boissellos faciunt sextarium.

Modus aveae Par. valet XIII. sextar. III. boissellos ad mod. Dordani, et XII. sextar. faciunt modum, III. minagi faciunt sextarium, et II. minoti faciunt minam, and XVI. boissellos faciunt sextarium.

Modus vini Dordani valet I. mod. III. sextar. et dimid. quartae Par.

HYENVILLA. Modius bladi Par. valeat XIII. sextar. I. minam, and III. boissellos Hyenvilla, et XII. sextaria faciunt modum Hyenvilla, III. minoti faciunt sextar. II. minoti faciunt minam, and XII. boissellos faciunt sextar. Hyenvilla.

Modus aveae Par. valet II. mod. II. boissellos ad mod. Hyenvilla, XII. sextar. faciunt modum, III. minoti faciunt sextar. II. minoti faciunt minam, and XII. boissellos faciunt sextar.

Modus vini Hyenvilla est equalis modio vini Aurel.

AURELIANUM. Modius bladi Par. valeat III. modios, VIII. minas, III. boissellos

III. modios, VIII. minas, III. boissellos Aurel. XII. minae faciunt mod. et XII. boissellos faciunt minam.

Modus aveae Par. valet VI. modios, VIII. boissellos, et XII. minae faciunt mod. et XII. boissellos faciunt minam. Item, modius bladi Par. valet II. modios, IX. minas ad magnam mensuram graneria.

Aurel. XII. minae faciunt mod. et XVI. boissellos faciunt minam. Item, modius bladi Par. valet III. mod. dimid. et III. boissellos ad mod. graneria.

Aurel. et XII. minae faciunt mod. et XVI. boissellos faciunt minam. Modus aveae Aurel. ad magnam mensuram graneria.

Aurel. valet XVI. minas et II. boissellos ad parvam mensuram, XII. minae faciunt mod. et XII. boissellos faciunt minam ad parvam mensuram.

Modus vini Aurei. valet II. mod. VI. sextar. Par. et II. sexteron; de quibus

XII. sexteron faciunt quartam Par. et III. quartae faciunt sextar. Par. et XVI. jaloni faciunt mod. vini Aurel. en rescasiorum, et XVIII. jaloni in vindemias.

BALLIVIA BITURICENSES.

BITURICE. Modius bladi, aveae et vini Biturice, est equalis modio Par.

YSOLDUNUM. Modius bladi Par. valeat XX. sextar. ad mod. Ercold. XII. sextar. faciunt mod. et X. boissellos faciunt sextar. Ysolduni.

Modus aveae Par. valet XIII. sextar. I. minam Ysoldi, et XII. sextar. faciunt mod. et XVI. boissellos faciunt sextar. aveae.

Modus vini Ysoldi. valet I. mod. III. sextar. Par. et XVI. jaloni faciunt modum.

CISTRUM RADULPHI. Modius vini Cistri Radulphi valeat XX. sextar. I. quartae et I. sexteron. Par.

ALBIGNIACI. Modius bladi Par. valeat I. mod. dimid. et I. minam ad mensuram Albigniaci. XII. sextar. faciunt mod. III. quartae faciunt sextar. et II. quartae faciunt minam.

Modus aveae Par. valeat XIX. sextar. I. minam et II. boissellos res, et III. boissellos res faciunt quarternum, III. quarterni faciunt sextar. et XII. sextar. faciunt mod.

Modus vini Albigniaci valeat XXV. sextar. et dimid. Par. et XXIII. sextaria faciunt modum Albignaci.

PASSIACI. Modius bladi Par. valeat XII. sextar. et I. boissellos Passiaci, et XII. boissellos faciunt sextar. Passiaci.

Modus aveae Par. valeat XVI. sextar. Passiaci, et XVI. boissellos faciunt sextar. Passiaci.

Modus vini Passiaci valeat XXXVI. sextar. II. quartas et dimid. Par. et XXX. sextaria Passiaci faciunt modum Passiaci tempore vindemiarum.

MEDONITA. Modius aveae Medontia valeat XV. sextar. I. minam, III. boissellos combles ad mod. Par. de quibus XX. boissellos combles faciunt sextar. aveae Par. et XII. sextar. aveae faciunt mod. Medontia.

MELLONTA. Modius vini Mellonta valeat XXXVI. sextar. III. quartas et I. sexteron Par. III. sexteron faciunt quartam Par. et XXIII. sextar. faciunt mod. vini Mellonta ex rescasiorum, et XXX. sextar. in vindemias.

VERNO. Modius vini Veronis valeat XXXV. sextar. II. quartas Par. et XXX. sextar. faciunt mod. Veronis.

CALVIS MONS. Modius bladi Par. valeat I. mod. III. minotis Calvis montis, III. minotis faciunt I. sextar. et XVI. boissellos

faciunt sextar. et XII. sextar. faciunt modum.
Modius avene Par. valet I. mod. II. sextar. et I. minotum Calvi-montis, IIII. minoti faciunt sextar. et XVII. boisselli faciunt sextar. et XII. sextar. faciunt modum.
BELLUS-MONS. *Modius bladi Bellimon-tis valet ad mod. Par. IX. sextar. I. minotum, III. boisselli et dimid. quartae.*
Modius vini valet II. modios. II. sextar. I. chop. minus ad mensuram Par.

BALLIVIA VIROMANDENSIS.

SILVANETUM. *Modius bladi Par. valet XIII. sextar. I. minotum Par. Silvan. et modius Par. Silvan. X. sextar. I. minotum VI. boisselli. Par. unde XX. boisselli faciunt sextar. Par. Sil.*

Modius avene Par. valet XIII. sextar. I. minotum Par. Sil. ut supra.

Modius vini Bernulii valet XXX. sextar. et II. quartas Par. XXIII. sextar. faciunt mod. Bernulii.

BESTIASACUM. *Modius bladi Par. valet XIII. sextar. Bestiasaci.*

Modius avene Par. valet XIII. sextar. II. boisselli Bestiasaci. et XVI. boisselli Bestiasaci faciunt sextar.

Modius vini Par. valet XVIII. sextar. Bestiasaci et XVIII. sextar. faciunt modum ibi.

VERBERIA. *Modius bladi Par. valet I. mod. I. minotum, VI. boisselli ad mod. Verberie, et XVI. boisselli faciunt sextar. et XII. sextar. modum.*

Modius avene Par. valet I. mod. III. minotum, I. quartae et dimid. ad mod. Verberie. et III. quartae faciunt minotum.

Modius vini Verberia valet XX. sextar. I. quartam Par. et XVI. sextar. faciunt modum.

COMPENDIUM. *Modius bladi Par. valet II. modios et dimid. et I. quartam et di-mid. Compendi, XXIII. minoti faciunt modum et II. quarteron faciunt minotum.*

Modius avene Par. valet LXVII. minotum et III. boisselli Compendi, unde XII. boisselli res faciunt minotum. et XXIII. minoti faciunt mod. Compendi.

Modius vini Compendi valet XXIII. sextar. II. quartas Par. et XXII. sextar. faciunt modum vini Compendi.

CRISPACIUM. *Modius bladi Par. valet LXVII. pitchet et I. boissellum et dimid. Crispaci, unde III. boisselli faciunt I. pitchet. et XXIII. pitchet faciunt mod. Crispaci.*

Modius avene Par. valet LXX. pitchet et II. boisselli Crispaci, unde V. boisselli faciunt I. pitchet. et XXIII. pitchet faciunt modum.

Modius vini Crispaci valet I. mod. et dimid. Par. et XXV. sextar. faciunt mod. vini Crispaci.

PETRAFONS. *Modius bladi Par. valet LXI. pitchet. II. boisselli Crispaci, unde XII. boisselli faciunt I. pitchet. et XLVIII. pitchet faciunt mod. Petrafons.*

REMY. *Modius bladi Par. valet LVIII. pitchet et I. quartam ad mod. de Remy, et III. quartae faciunt I. pitchet. et XXIII. pitchet faciunt mod. Petrafons.*

Modius avene Par. valet LXIII. pitchet. II. boisselli Crispaci, unde XIX. boisselli faciunt I. pitchet. et XLVIII. pitchet faciunt mod. Petrafons.

FERITAS MILONIS. *Modius bladi Par. valet I. mod. III. sextar. I. minotum, et III. boissellus Feritatis Milonis, unde V. boisselli rasi faciunt I. pitchet.*

Modius avene Par. valet XVI. sextar. II. boissellus combles, unde V. boisselli combles faciunt I. pitchet ad mensuram Feritatis.

VILLARE-CAUDA-RESTI. *Modius bladi Par. valet LXVIII. pitchet. I. boissellum et dimid. ad mod. Villaris, unde III. boisselli faciunt I. pitchet. et XXIII. pitchet faciunt mod. Villaris.*

Modius avene Par. valet LXXX. pitchet et II. boissellus Villaris, unde V. boisselli faciunt I. pitchet. et XXIII. pitchet faciunt mod. Villaris.

LAUDUNUM. *Modius bladi Par. valet XII. jalonus et II. boisselli faciunt jalonus, et XII. essin faciunt I. jalonus.*

Modius avene Par. valet XII. jalonus et III. boissellus Laudun. VIII. boisselli faciunt I. jalonus, et XII. jalonus faciunt mod. et II. essin faciunt I. jalonus.

CRISPACIUM IN LAUDUNO. *Modius bladi Crispaci in Lauduno ad mensuram Gastinelli valet XII. jalonus et dimid. et II. boissellum ad mensuram Crispaci in Laud. Gastinelli, et XI. boisselli faciunt I. jalonus. Gastinelli, et XII. jalonus faciunt mod. et II. essin faciunt I. jalonus.*

Modius avene Laud. valet XVII. jalonus et II. boisselli ad mensuram Crispaci in Laud. Gastinelli, et XI. boisselli faciunt I. jalonus. Gastinelli, et XII. jalonus faciunt mod. et II. essin faciunt I. jalonus.

RIBEMONS. *Modius bladi Par. valet XLV. jalonus et I. boissellum Ribemontis, de quibus boisselli III. faciunt I. jalonus. et XI. jalonus faciunt mod.*

Modius avene Par. valet III. modios. I. jalonus. minus, et XXIII. jalonus. faciunt modum.

S. QUINTINUS. *Modius bladi Par. valet III. modios. II. sextar. I. minotum, et I. boissellum S. Quintini, et VIII. boisselli faciunt I. sextar. et II. minotum faciunt I. sextar. VIII. sextar. faciunt mod. et I. sextar. faciunt I. res. et VIII. res. faciunt modum.*

Modius avene Par. valet III. modios et II. res S. Quintini et XVI. res faciunt mod. S. Quintini.

Modius vini S. Quintini valet XVII. sextar. I. quartam Par. et XVI. sextar. faciunt modum vini S. Quintini.

PERONA. *Modius bladi Par. valet III. modios et III. minos ad mod. Perona, et II. minos faciunt I. sextar. et VIII. sextar. faciunt modum.*

Modius avene Par. valet II. modios. VI. sextar. III. boissellus Peron. et XVI. sextar. ultra. XVI. res faciunt modum et III. boisselli faciunt dimid. res Peron.

Modius vini Peron. valet I. mod. II. quartas Par. et XV. sextar. faciunt mod. vini Peron.

RESSON. *Modius bladi Par. valet LXV. minicos et medietatem dimid. quartae Resson. et III. quarteron faciunt I. minicos. II. minicos faciunt minotum, mina faci sextarum, et XXIII. minacos faciunt mod. Resson.*

Modius avene Par. valet LXV. minicos et medietatem dimid. quartae Resson. et III. quarteron faciunt I. minacos. II. minicos faciunt minotum, mina faci sextarum, et XXIII. minacos faciunt mod. Resson.

CALVIACUM. [O CALNIACUM.] *Modius bladi Par. valet III. modios, et VI. minacos, et III. boissellus Calviacum, et II. minacos ultra. II. res faciunt sextarium, VIII. boisselli faciunt I. minacos, et X. sec-*

tar. ultra. X. res faciunt mod. bladi Cal-viaci.

CLARUS-MONS. *Modios bladi Par. valet LXXI. minotis Clarimontis, et XXIII. minotis ultra XII. minos faciunt mod. Clari-montis.*

Modius avene Par. valet LXXXVI. mino-tis Clarimontis, II. minotis faciunt minotum, et XXIII. minotis ultra XII. minos faciunt mod. Clarimontis.

Modius vini Clarimontis valet XXX. sex-tar. Par. et XXIII. sextaria mod. Clari-montis.

CREDULIUM. *Modius bladi Par. valet II. minotis et dimid. et I. boissellum ad mod. Credulii, et II. minotis faciunt minotum, et III. boisselli I. minotum, et XXIII. minotis faciunt mod. Credulii ultra XXII. minotum.*

Modius avene Par. valet LXI. minotis, et dimid. et I. boissellum ad mod. Credulii, et II. minotis faciunt minotum, et III. boisselli I. minotum, et XXIII. minotis faciunt mod. Credulii ultra XXII. minotum.

Modius vini Credulii valet II. modios. I. sextar. et dimid. ad mod. Par. et XXIII. sextaria faciunt modum Credulii.

* His subtiliende duximus descripta ex Reg. Cam. Comput. Paris. sign. No-ster fol. 885. r.

Le mui de vin de S. Denis vaut xxvij. sextiers de Paris.

Le mui de Gonesse vaut xi. sextiers de Par.

Le mui d'Amiens vaut xxvij. sext. de Par.

Le mui de Verberie vaut xxvij. sext. de Par.

Le mui de Berlon vaut xii. sext. de Par.

Le mui de Senlis vaut xiv. sext. de Par.

Le mui du Crêle vaut xxvij. sext. de Par.

Le mui du Pont S. Mæxance vaut xvij. sext. de Par.

Le mui de Pierrefonds vaut xxvij. sext. de Par.

Le mui de Villés-couteret vaut xxvij. sext. de Par.

Le mui de Compiegne vaut xvij. sext. de Par.

Le mui de Soissons vaut xxvij. sext. de Par.

Le mui de S. Eloy de Noyon vaut xvij. sext. de Par.

Le mui de Peronne vaut xvij. sext. de Par.

Le mui de Laon vaut xij. sext. de Par.

Le mui de Bruyères en Laonnois vaut xiv. sext. de Par.

Le mui de Mondidier vaut xix. et une quarte de Paris.

Le mui d'Amiens vaut x. sext. de Par. une quarte moins.

Le mui de Corbie vaut xj. sext. de Par.

Le mui de Bapaume vaut xxvij. sext. ij. quartes de Paris.

Le mui de Tournai vaut xx. sext. de Par.

Le mui de Gant vaut xij. sext. ij. quartes de Par.

Le mui de Courtray vaut xxvij. sext. de Par.

Le mui de Lille vaut xxij. sext. de Par.

Le mui d'Arras vaut xxij. sext. de Par.
Le mui de S. Riquier vaut xiv. sext. de Par.
Le mui de Hedin vaut xxij. sext. de Par.
Le mui de Montereul vaut xij. sext. de Par.
Le mui de Sichem vaut xxij. sext. de Par.
Le mui de Dorlenc vaut xij. sext. et iiij. quartes de Paris.
Le mui de Rue sus la mer vaut xiv. sext. de Par.
Le mui d'Aberville vaut xiv. sext. de Par.
Le mui de Blaquesne vaut .
Le mui de Paillart vaut xxxij. sext. de Par.
Le mui de Breteuil en Beauvoisin xxxij. sext. de Paris.
Le mui de Blauv: vaut xxiv. sext. de Par.
Le mui de Braieres vaut xij. sext. de Par.
Le mui de la Villeneuve en Hes xxxij. sext. de Par.
Le mui de Clermont en Beauvoisin xxx. sext. de Par.
Le mui de S. Just en Beauvoisin xxxij. sext. de Par.
Le mui de la Ferté Milon xxx. sext. ij. quartes de Paris.
Le mui du Frasay vaut xxij. sext. de Par.
Le mui de Noissi vaut xxij. sext. de Par.
Le mui de Villers S. Pol vaut xxxij. sext. de Par.
Le mui de Longuel vaut iii. sext. de Par.
Le mui de Noyentel en Beauvoisin vaut iij. muis de Paris, qui font xxij. sext. de Par.
Le mui de Queenel de les Villeneuve en Hes vaut xxij. sext. de Par.
Les ij. quartes de Mau: valent ij. quartes de Par.
Le mui de Dant Martin en Gouelle xij. sext. de Paris.
Le mui de Nantueil le Houduin xx. sext. de Paris.
Le mui de S. Leu de Cerenz vaut xl. sext. de Par.
Le mui de Biaumont vaut ii muis de Par.
Le mui de Fraisne l'Aguillon ij. muis, ii. sext. de Par.
Le mui de Chaumont en Veuguesin xx. sext. de Par.
Le mui de Pontoise vaut xl. sext. de Par.
Le mui de Chars en Veuguesin xxxij. ou xl. sext. de Paris.
Le mui de Gisors vaut xxx. sext. de Par.
Le mui du Neumarche vaut xxx. sext. de Par.
Le mui d'Arches en Normandie ij. muis, ix. sext. de Paris.
Le mui de Gourdal en Normandie xxxij. sext. de Paris.
Les xii. sextiers de Lyencourt valent xii. sext. de Paris.
Le mui de Tiebes (ou Troles) vaut xxvij. sext. de Paris.
Le mui de S. Victor en Caus vaut ij. muis, ij. sext. de Paris.
Le mui de Lillebonne vaut xxiv. sextiers, qui sont xl. sext. de Paris.
Le mui de Hareste vaut ij. muis, xij. sext. de Par.
Le mui de Gournay de le: Langny xxiv. sext. de Par.

Le mui de Villeneuve S. Denis xxiv. sext. de Par.
Le mui de Greci vaut xxiv. sext. de Par.
Le mui d'Ajenville vaut ij. muis, ij. sext. de Par.
Le mui de Roen vaut xxx. sext. ij. quartes de Par.
Le mui du Bac Hellion vaut iiij. muis, ii. sext. ij. quartes de Paris.
Le mui de Lyons vaut xxxij. sext. de Par.
Le mui du Chastel en Mortanier a xxiv. sextiers, dont les xij. valent xix. sext. de Par.
Le mui de Blauveoir en Lyons vaut xxvij. sext. de Paris.
Le mui de Noyon sus Andelle vaut xxiv. sext. de Paris.
Le mui d'Andeli sous Gailliars vaut xxiv. sext. de Paris.
Le mui d'Estrepeigny vaut xxx. sext. ij. quartes de Paris.
Le mui de Vernon vaut xxvij. sext. de Par.
Le mui de Maante vaut xxvij. sext. de Par.
Le mui d'Espone vaut xxix. sext. de Par.
Le mui de Poissi vaut xxvij. sext. de Par.
Le mui de S. Germain en Lays xxvij. sext. de Par.
Le mui de Taverni vaut xxvij. sext. de Par.
Le mui de S. Clou vaut xij. sext. ij. quartes de Par.
Le mui de Trapes vaut xxvij. sext. de Par.
Le mui de Neafle le vier vaut xxvij. sext. de Par.
Le mui de Montfort vaut xxvij. sext. de Par.
Le mui de Houdin vaut xxvij. sext. de Par.
Le mui de S. Liger vaut ij. muis de Par.
Le mui de Nogent le Rembert xxvij. sext. de Par.
Le mui d'Anet vaut xl. sext. de Par.
Le mui de Pacy vaut xxx. sext. ij. quartes de Par.
Le mui de Biaumont le Roger vaut iij. muis de Par.
Le mui de Bourcachart vaut ij.
Le mui de Pontiav de mer vaut ij. muis, ij. sext. ij. quartes de Par.
Le mui de Bonneville sur Touque vaut ij. muis de Par.
Le mui de Caan vaut ij. muis xij. sext. de Par.
Le mui de Quarenten vaut ij. muis, x. sext. ij. quartes de Paris.
Le mui de Valognes vaut ij. muis, xj. sext. de Par.
Le mui de Chierbourg vaut ij. muis, ij. sext. de Par.
Le mui de S. Lo vaut iij. muis, vi. sext. ij. quartes de Paris.
Le mui de Periere vaut iij. muis, xiv. sext. ij. quartes de Paris.
Le mui de Coustances vaut iij. muis, viij. sext. de Par.
Le mui d'Averanches vaut iij. muis, x. sext. ij. quartes de Paris.
Les ij. sextiers de l'Amboise valent xix. quartes et deniers de Paris.
Les ij. quartes de S. Jame de Bevron valent xii. quartes de Paris.
Les iij. deniers galons de Moretien valent v. quartes de Moretien.
Les xii. poz de Danfron valent xv. quartes de Par.
Les xii. poz de Tenierchebray valent xj. quartes de Par.

Les viij. poz de Chatel de l'Isle valent ix. quartes de Paris.
Le poz de Condé vaut une quarte de Paris.
Le mui de Falasse vaut ij. muis, x. sext. de Par.
Les xviij. poz de Vieures valent xv. quartes de Par.
Les xii. galons de Ses valent ix. quartes de Paris.
Les xx. galons d'Alençon valent xxvj.
Le mui de Eusey vaut xl. sext. de Par.
La quarte de Bone-Molins vaut la quarte de Par.
Le mui de Breteuil vaut iiij. muis, viij. sext. ij. quartes de Paris.
Le mui d'Erreuse vaut xxvij. sext. de Par.
Le mui de Verneuil vaut ij. muis, ij. quartes de Par.
Le mui de Conches vaut ij. muis, iv. sext. ij. quartes de Paris.
Le mui de Mortaigne vaut xij. sext. de Par.
La paelle de Belame vaut xxij. poz, dont les poz valent iv. quartes de Par.
Le mui de Timer vaut iv. muis iv. sext. j. quartes de Paris.
Le mui de Leigle vaut iv. muis de Par.
Le mui de Mortaigne vaut ij. muis de Par.
Le mui de Nonancourt vaut ij. muis, ij. sext. ij. quartes de Paris.
Le mui de Dreuses vaut xxiv. sext. de Par.
Le mui de Antoingny vaut xxiv. sext. de Par.
Le mui de Gommez vaut xxiv. sext. de Par.
Le mui de Dourdan vaut xx. sext. de Par.
Le mui de S. Ernoul vaut xix. sext. j. quartes de Par.
Les xii. sextiers d'Estampes valent xix. sext. de Par.
Le mui de Chartres vaut xliij. sext. de Par.
Le mui de Bonneval vaut xxvij. sext. de Par.
Le mui de Mourées vaut ij. muis, vij. sext. de Par.
Le mui de Vandoeme vaut ij. muis, xii. sext. de Par.
Le mui de Chastel Renaut vaut iv. muis, viij. sext. de Paris.
Le rouet du Mans vaut ij. muis, xij. sext. de Par.
Le mui de la châtel de Tours vaut ij. muis de Par.
Le mui de S. Martin de Tours vaut iv. muis, viij. sext. de Paris.
Le mui du Pont-le-Roy vaut iv. muis, vij. sext. de Par.
Le mui de Loches vaut iij. muis, xij. sext. de Par.
Le mui de Biaulieu vaut iij. muis, x. sext. de Par.
Lémuir d'Amboise (Amboise) vaut lx.cj. sext. de Par.
Le mui de Montrichart vaut ij. muis et vij. sext. de Par.
Le mui de Cormery vaut ij. muis, xiiij. sext. de Par.
Le mui d'Aizay sur Gudre vaut ij. muis, viij. sext. de Par.
Le mui de Leron le Cormery vaut xxvij. jaloies, qui valent xliij. sext. de Paris.
Le mui de Bournau a xxvij. jaloies, qui valent iiiij. muis, xii. sext. de Par.
Le mui de la Haye en Touraine a xxvij. jaloies, qui valent iiij. muis, viij. sext. de Par.

*La sme (p. c. somme) de Chastiau-Leraut vaut xij. sept. viij. quartes de Par.
Le mui de Selles sur Chier vaut xxiv. sept. de Par.
Lemui de Monestor sur Chier vaut xxx. sept. de Par.
Le mui de Chasteillon sur Aindre vaut viij. muis de Paris.
Le mui de Chinon vaut v. muis, xij. sept. de Par.
Le mui de Lordrem vaut viij. muis, xij. sept. de Par.
Le mui de S. Martin de Queuele vaut viij. muis de Par.
Le mui de Fronteaux vaut viij. muis de Par.*

de Par. Le Mirabiau vaut xxiv. sext. de Paris.
Le mui de Poitiers a xxiv. jaloies, qui
valent xxi. sept ij. quarters de Par.
La jaune de Saussins vaut v. quartes de
Par.
Cinq muis de Montereul valent xxij.
jaloies, qui valent ij. muis de Par.
Le mui de S. Messant a xxvij. jaloies,
qui valent xxiv. sext de Par.
Le mui de Niors vaut xxx. sext. de
Par.
Le mui de Chesi de le Niors vaut xxx.
sext. de Par.
Le mui de Beneou vaut xlviij. sext. de
Par.
Le mui de Roche de vaut xlviij. sext. de
Par.
Le mui de Surgieres vaut iiij. muis de
Par.
Le mui de S. Jean d'Angeli xxx. sext.
de Par.
Le saume de Poaz emporte xxij. sext.
de Par.
Le mui de Saintes vaut xxx. sext. de
Par.

Par. *Ne nimis ea in re videar, superse-
do hinc excribendis, que circa mensu-
larum ardorum adequationes ex Reg.
Cam. Comput. Paris. sign. Peter de-
principserunt, ea contentus subiecere,
que ex ab initio libris seu chartis occur-
serunt, et menda, quae ex Codice Ms.
Sangerm. in Glossarium irreverserunt,
corrigere.* *Constitutio. Not. 1.*

⁵ Reg. Acad. Comput. sign. Noster fol. 331 vs. NOVIOMUM. Modius bladi NOVIOMUM currit per viij sextaria, que faciunt ad mensuram Paris. iij sextaria STESSIO. Modius bladi Suession. currit per xxiij essinos, qui faciunt ad mensuram Paris. viij sextaria, ij boissellos ad mensuram Paris.

⁹ Charta caput. Ambian. anno. 1187. ex Chartul. 21. Corb. 158. ^v Concessimus ecclesiam S. Nicolai de Regni, sub censu sed modiorum annona, quicquid habeamus in territorio de Ameli, in terris, pratis et aquis, sive in aliis rebus, ita ut quod predictos sex motios, tres frumentorum per decem et octo sextiers, tres vero areas per regiati duos sextiers ad mensuram carillari persolvendorum. Alia ann. 1220. ibid. *Ilus quod pro Modio frumentorum tredecim sextarii computari debentur.* Rursum alia ann. 1194 Corb. fol. 199. *Le mug de blé à la mesure d'Amiens, ne vault que xviij sextiers, tant auble comme à Parvaine. Le sou de blé au my et à la mesure de caputtle, vault xix sextiers de blé, et le mug d'avoine vault xxiiij sextiers et la ruij partie d'un sextier. Com-suet Castel ad Sejanum ex Cod. reg. 9808. 2. La grandeur de la mesure du blé doit tenir justement six pintes au minot, et la doit en adjuster à menue graine, comme de millet. Les deux mesures font une moiton; les deux moitons font une émuote; les deux émuotes font une émuote.*

8. MAMMUS inter panum et vinum. Cuius

MODIUS inter panem et vinum iustissimam estimatione et proportione continet
panem et vini. Chartocephalum modium
10. fol. in. *Conformatum imperatuum*
S. Albino, *nam Modicum inter panem
et vinum singulis annis. Nisi modium
bladi et vini intelligas.*
MODIUS. Iudicatur Mensura ad usum
Iudeorum. Tancaster. Mensura ad usum
Iudeorum. Isaac medieci
Carcess. Iudei anni. 1335. ex Chartocephalum
reg. Montispessulani. In remissionem peccatorum
meorum lego uno Modium vini Ju-
dicatum quoblet anno.

^{oo} MODIUS FRATERNALIS. Vide *Fraternalis modius*.
^{oo} MODIUS FORENSIS. Vide post *Forensis 4.*

¶ Ex quibus hic iterum observare-
re, quod jam non semel a nobis, pro-
data occasione, factum est, miram sci-
ficet fuisse in mensura diversitatem :
quot enim loca, tota mensura. Molius
nigque receptus, si vocem specte, nulli
fere ejusdem capacitatibus reperitur.
Ex statutis Adalardi supra memoratis
modius liquidorum XVI. sextariis consi-
tabat. Papir vero est **mensura librarum** 44, **id est**, **sextariorum** 22. In Charta ann
1050 apud Miranum tom. I. pag. 160. mo-
dium 29. sextariis ad minus caput: **Nihil**
plus inde nulla vel successoribus neis
accepit debeat, quam caratara vini de-
cem et octo modiorum tantummodo, nec
**modius plus continet, quam viginti se-
xterios.** Ne magis constans fuit, ubi de
re frammentaria exigitur, ut ex superiori
affatis facte, sic agitur. Ita addo Ele-
phantum ecclesiasticum in Charta Caroli
M. Mart. Major ubi dicitur: **In se-
xtris esse dictum union modium an-**
tonia pudica et clara, et valer Modium
secentum sextaria a mensura Relatio-
Infra. Union modium, seu XVI. sextaria.
In agro Cenoman, 12. sextaria et dimi-
nio constat modius, et discimus ex
Charta v. **Medio latitudi** Rota: rotomag-
viro 12. tantum sextariis. Charta ann
1291 in Tabul. S. Au loenti. **Percipit**
singulis annis unum modium bridi, scilicet
sex sextarios foementi, et sex sexta-
rios martellis in granchia d'Alboe.

Motus, Mensura agraria, verbi gratia, ager seu terra tot modiorum esse dicitur, quod ejusdem mensura semenes capax est. *Vetus Agrimensor Juge rurum unionis, podes 240, et in latitudine per pedes 129, faciunt terram Modiorum 3.* Motu vero, quoties de re frumentaria agitur, non semper hanc fit. In Digesta Formula 21 ex Andegavensis. *Ad illas campello ferente Modios tantus, etc.* Ita Form. 34. Charta ann. 1145, apud Hug. Bonham tom. 7. pag. 1322. *Unam petiam terre capacem semenes Modiorum 6, adjutorum sectarum Pennensis civitatis.* Ne etiologium Ecclesi- & Carnotense. *Aquarum sicut apud Eremontianam terrae arabilis capient septem Modios semens, etc.* Alexander Monach. in Chron. S. Bartholomei de Carpino lib. 5. *De terra sua.* *Caecilia reliquit et tantaum quod erat capare semenes 8.* Modiorum. Charta ann. 962, ibid. pag. 1277. *Tantum de terra quam in possessione Modios trecentos Liber de Flandria. Monast. S. Clementis Insulae Piscatorum.* *De mensura triticea in una terra.* Modiorum 614. Gregor. M. lib. 9. Epist. 16. *Territorum Modiorum plus minus decem.* Ita lib. 10. Epist. 50. *Territorum Modiorum triginta.* *Campi trecentorum Modiorum,* in Testamento S. Cesarii Areæ. *Atque vita S. Cesarii Areæ.*

MOD

Amati Abb. cap. 7. *Abaciso nemore compellunt facit capientem quartam Modis, in quo hordeum sericeo solebat.* [Charta ann. 1070 apud Miraeum tom. I pag. 160] *apud Halice terram unius Modis et curtile et dimidium. In pago Athrebates apud S. Leodegaris dimidii Modis terram.* Chron. Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2 col. 588: *In Comitatu Asino, ubi dicitur ad Pratum, collata sunt in uno monasterio quendam res Montium.* In Ossario apud Cibos. Cisan. lib. II. cap. 36. 41. 47. 48. 50. lib. II. cap. 6 et alibi non semel. apud Falcon. Benevent. pag. 341. Alexander. Monach. in Chon. S. Barthol. de Carpineto pag. 124. etc.

MOHIOLA TERRÆ. Charta Ottonis Imp. ann. 936. Upphæmtum modum. I. part. 1. pag. 418. *Ubi sunt mille Modiolæ terre, etc., duo milia Modiole de terra, quæ tendunt, etc. Adde pag. 419. 740.] que Modiolus 1.*

agro. Cameræcensi *Modiata terra* equi-
paratur. *Agremondi* *Modiata terra*, in Viromandio,
vero 8. sextarijs. *Modiata terra*, pro preti-
chus Chardu Ludov. *Modiata terra*, pro ecclesiis
Arelatensis. *Modiata terra*, in Chartia ann. 1221, apud *Miriam* tom. I.
pag. 75. *Castamentum* S. Eccl. Arel-
at. Archip. in Libro nigro S. Eccl. Arel-
at. fol. 19. *editum non semel*. *Agellum*
inquit *Archianorium*, unde parvam parti-
culam *Monasterio deumus*, multa ser-
vamus, non plus minus centum arpiennos
vines, et trecentorum modiorum campos
reservavimus, et supradicto *Monasterio*
centum *Modiatis de terra* que ego plan-
tavi, habent *Modiatis* 40, et de setere
seca vir 30. *arpiennos contulimus*. Testa-
mentum S. Fulperii Episcopi Lutvens.
Decem Modiatis de vinea, quas mihi adver-
nerunt, etc. *Ibi perperam mediatas*, editio
apud Bollandum. *Charta Lotharii Regis Provincie ann. 855*, tom. 12. *Spili-
eglii Acherianij pag. 13*: *Sunt autem de rebus S. Stephani, quas Wigarius*
proprietario jure possidebat, *Modiata duo*
milia, prata quibus possunt tolli et ferri
taiva quingenta, de silva achallie (1. ad
mille) quingenta porcos saginandum. *Tribuit* insuper in ipsa coniunctio
rebus ipsius sancti loci, quas usurpatio
ad jus proprium detinebat, Modiata tre-
centas sexaginta novem, et Modiata de
terris aliis annos centum octoginta. *Par-*
torum *Modiata de terra de Casellas*.
Charta ann. 1217, in Tabul. S. Nicisii Rom. *Homines de Buto habeant pastu-*
ragnum et ius pastorumq; in CXX. Modia-
tis I. Vide Heretorum in Augusta Viromandio, pag. 233. 244. *May et mœde de*
terre, in *Charit's Galbae*. Regestum Fen-
dor, in Camera Comput. Paris, fol. 215.
Lige de 4 fauchoies de pre, et de deux
May de terre. Adde Consuetud. Dunense
art. 25. *Cassilinovii* art. 11. etc.
Charta Matthei D. de Beauvoir, anno
1290 in Regest. signat. 39. Ch. 325. et
Reg. sign. 51, fol. 102, ex *Chartophylacio*
Regio. Au bo Lanclot huit Moyses de
bos, au bos Medame Adelis dix et sept Mois
ies, à Longpre 30 Moies, etc. *Charta*
anno 1210 apud Carpenter. 4. parte Hist.
Cameræc. pag. 36. *Deux Mœdes de terre*
abuanaro Concheinensi in Ruthenia, ch. 32
et alibi. *(Semino)diata de vinea*, in Ta-
bulari. *S. Victoris Massiliens.*
Modiata de terra *Terre*, *Si legendum*
pro *Mediatura*, in *Charta ann. 1067*, tom.
12. *Capitulum de* *Mediatura*.

MOIATA. Idem quod *Modiata*. Tabularium S. Eparchii Inculsum. fol. 1. Item in *Enguina union orton tenetem dimidiata Montatum de terra*. [2] *Nostris Modere*. Lit. remiss. ann. 1160. in Reg. 192. Charnoph. reg. ch. 9. *Trois Modere de terre*, etc. Vide infra *Moiata*.]

* **MODIX.** *Chorus Papiae*.

* **MODO.** perperam pro *Modo*, apud Ludewig. tom. 2. Reliq. MSS. pag. 396. Vide in hac voce.

* **MODOLAGUM.** *Modologus*, f. Prae-

Statio pro mensura, idem quod *Mensu-*

atio. Dipl. Caroli C. ann. 84. inter-

Instr. tom. 12. Gall. Christ. col. 98. *Ro-*

corovorum cum codam Conrado pro Mo-

dolog o modulaverunt.... In Bernensi

pago eiusdem una urus et Modologus. Ubi

legit forsan unius quinquaginta rursum oc-

curredit in modum. [1]

* **MODOLASCO.** Vide *Modula*.

MODOLON. Congeris *garbarum*, seu

mergitum, nostri Picardi dicunt, *Mow*. Vide *Gaber*.

* **MODRIS.** Idem quod *Maltra*, men-

sa germanica continens quatuor modi-

os. *Charita Henr. Dalph. episc. Me-*

tens. ann. 1320. ex Cod. reg. 980. fol. 2. 2

fol. 130. s. Baudouin Voenc de Kop

domicillus confessus fuit se tenera a

nobis in feodium tringata Modres silviginis

duas Modres avense. Ubi *Modra* legitur

in Chara ann. 1310. de eadem re ibid.

* **MODULA.** si vera lectio est, Quer-

cus. *Leges Iotharis apud Murator. tom.*

1. part. 2. pag. 41. Si quis roborem, aut

cerrum, seu quercum, quod est Modula,

iscil, aut glandem, quod est sae inter

agrum alienum, aut infer culturam, vel

clausuram, in cuius vicino incident, com-

ponat, pro arbore tremes duos, ubi Codex

Mutin. habet. Modolasclo; Estensis.

verò Modulacio. Vide Lawcum.

* **MODULATOR.** Consors, qui alteri ac-

cepit unde vox *charata* ann. 1300. tom.

3. Cod. 17. fol. 10. fol. 1572. Posit in

dictis logis et getis iudeis vel tenere Lu-

dam ad portam libramur viginti quinque

denariorum Pisanorum pro qualitatice

et a suis Modulatoribus auferendis.

Vide supra *Accessor*.

* **MODULARE.** Musici moduli can-

tarie. Gaufridus Vouensis cap. 50. *Res-*

ponsorum Canonici incipiunt, virgineus

sequentem quibus voluerint melodus mu-

sica explicant. Atletua. Monachi Modu-

latorum et Modellia. [1]

* **MODULUS.** Moles, species aggeris,

Gallice *Môle, jetée*. Bartholomei Scribe,

Annal. Guennei. ad ann. 1227. apud Mu-

rator. tom. 6. col. 448. *Dominus vero*

Lazarus ex decreto consuli fossata ipsius

civitatis explanari fecit... et Modulum des-

trui, ut occurrencent portus non possent

ulterius subire. Jacobi Auriac. Annal.

Guenei. ad ann. 1229. Ibid. col. 586.

Quod prope portum venient in-

tantum, quod supra Modulum proiec-

tentes lapides taliter fixatos. Vide Moles.

* **MOLE.** *Modus*, species aggeris.

Gallice *Môle, jetée*. Bartholomei Scribe,

Annal. Guennei. ad ann. 1227. apud Mu-

rator. tom. 6. col. 448. *Dominus vero*

Lazarus ex decreto consuli fossata ipsius

civitatis explanari fecit... et Modulum des-

trui, ut occurrencent portus non possent

ulterius subire. Jacobi Auriac. Annal.

Guenei. ad ann. 1229. Ibid. col. 586.

Quod prope portum venient in-

tantum, quod supra Modulum proiec-

tentes lapides taliter fixatos. Vide Moles.

* **MODULUS.** *Cantus rhythmicus. Vide Modus.*

* **MODULUS.** *Modus agric. Vita MS. S. Winvaloei: Fundum quendam repe-*

riens nos parvum, sed quasi unus plebe

Modulum sive dumisque undique circum-

septum.

* **MODULUS.** *Mensura struis Bigni,*

Galli, Moule de bois. Charta Philippi

Puleri Regis ann. 1309. in Reg. Regesto

eiusdem Regis. Ch. 70. ex Tabul. Reg.:

Centum quadrangulis quadrigatus basi

Modulus tunc continente, etc. Eadem tr.

in Charta alijs articoli IV. Reg. ann. 1309. tom. 7. col. 1. Achier. pag. 21.

* **MODULUS.** *Modulus, mensura anno-*

naria. Lit. ann. 1328. tom. 1. col. 1. fol. 1.

Franc. pag. 41. art. 16. Quod dicti

auditoris vel clerici, tenebuntur scribere

in principio cujuslibet compoti et subse-

quenter, proprie diversitatem mensura-

rum locorum, quo sectaria faciunt sombra-

granorum vel vinorum, emine; quo secta-

riarum; quo quartulus emine; quo Madi-

durum, seidarium. Vide supra in Modius

2. MODURA. *Vide Motta 2.*

* **MODURANCIA.** *Variae moliturae mis-*

cellulae fragmentum, nostris Modurengi.

Chara ann. 1307. in Reg. feudor. comit.

PIctav. ex Cam. Comput. Paris. fol.

129. r. Item duos boicellos Moduranchi-

reditus, quos habeo super molendinum de

Villars. Duez charges de Modurengi.

in Lit. remiss. ann. 1359. in Reg. 188.

Charnoph. reg. ch. 51. Vide infra Mous-

durancha et Mousturanga.

* **MODURARE.** *Moduram percipere. Li-*

ber. ville de Pineto. ann. 1343. Item quod

in molendin teneatur una caza

terra, que catola plena octo vicibus,

voleat unam cupam, cum quod Modure-

tur, et quod blada sua ibi molere possint.

Vide *Modura 2.*

* **MODUREYRA.** *Mensura annonaria,*

eadem quod supra Modula 1. Chara ann.

1247. ex Chartul. 1. Eparch. : Nos... de-

dimus... prioratu de Circulo... duodecim

Modureyram avenae venditis et emitis

ad mensuram Turria abeo.

* **MODUS.** *Cantus rhythmicus. Onomas-*

ticum. Modus, utroq. sp. Sueno in

Hist. Danicar. cap. 1. A quo primum

Modus? Skiodanus sunt Reges

nuncupati. Id est, in rhythmis canorum

modus, sive cantilenas antiquas, quibus

Islandi fortia herorum facta ad lyram in

convivis decantare solebant. Ita Ste-

phenus Suonius Editor.

* **MODULUS.** *Eadem notio. Vetus Vo-*

casul. Modulus, Tropus, Cantus. Gloss.

Lat. Grac. Modulus, μολύβης. Apud

Auctore Mamotretti ad libr. Judith. cap. 16. Modulus dicitur cantus cui pre-

cipiuntur in principio Misere, vel Ifforarum

et dicitur etiam Tropus.

* **MODUS.** *Mos, ritus, usus. Elmham.*

in vita Henr. V. reg. Angl. edit. Hearn.

cap. 31. pag. 73: Reginum Anglie et

Francie nobilitas. Modos et gesturas,

quorum fama laudabilis digno laudis pre-

concio, multorum assertione fideli, suis

auribus frequencius insonabat, cognoscere

et videre desiderat (Sigismundus).

* **MODUTA.** *Vide in Modura 2.*

* **MECHARE.** *pro Mechari. Index veter-*

rum Canonum tom. 3. Concil. Hispan.

pag. 3. Ut virginatam profecties, si

Maximiliani, inter bellum Hispaniarum.

* **MECHEL.** *Ad mechelum. Poche Rad-*

beri in vita Henr. Wale abb. Corb. in-

ter Acta SS. Bened. part. 1. sec. 4. cap.

10. A palatio namque sacri imperii pe-

nituit omnes abominationes, Machiam fu-

gavit, etc.

* **MELLEDA.** *Constit. Woldem. reg.*

Dan. ann. 1300. apud Ludewig. tom. 12.

Reliq. MSS. pag. 166: Si vero aliquis pos-

sesse sessionem alicujus, que dicitur Maledam

vel fischedam, destruerit, redditum sum in da-

mpampum cum jure al marcarum, et tan-

tum solvit regi. An proprietas seu

possessio, quem jure haereditario tenetur?

[*o Stagnum, unde aqua in molam de-*

currit. V. Fischeda.]

* **MEMICARE.** *Communicare. Papias.*

* **MENINE.** *Eidem Papiae. Menia con-*

truire. Mori pro muri, apud eundem ex

exco. Etiam. En. lib. 10. 24.

Quia intra portas aliquas ipsius pise misca-

Agrippa Mororum, et laudes sanguis foec.

* **MOERDAET.** *Belgia. Homicidium.*

Lit. remiss. ann. 1420. in Reg. 171. Char-

toph. reg. ch. 242. Qui ferioi le contrarie

de ce, si seroit sur enfraints de paix et

sur murte, que l'en dit up paisorale eude

up Moerdast. Vide Morth.

* **MESILEUM.** *Vide Musileum.*

* **MESTICUS.** *pro Mestus. Epit. Au-*

rel. Episc. Lugdun. apud Severt. pag. 191:

Domusque rerum nesci postular morte palearunt.

Canis subtilis Mestica dicta vocata.

* **MESTITICA.** *Vide supra Mestitia.*

* **MESTORIUM.** *Tristitia. Papias.*

* **MESTUOSUS.** *Tristis, luxuosus. Littere ann. 1282. apud Rymer. tom. 2. pag. 210: Hujusmodi Mestusdam matre-*

ram sub brevi loquio transiunt.

* **METEUM.** *Circealis Maliris species.*

Chart. ann. 1300. in Tabular. Capituli

Antissiodor. Iher. die Sabbathi sancti te-

metur facere fieri et ministrare unum

grossum carsum de 50. libris vel circa et

alium de 17. libris vel circa cere quadra-

ta, cui sunt in Mofie fustes ad hoc a

longo tempore facies.

* **MOFFADOR.** *Charita originalis cujus-*

nam. Majoricensis ann. 1258: Miramo-

meni dat mihi in decem in decem diebus

40. Bisancios pro expensis: et de die in

diem mittit 40. equos summo mane ad

equitandum cum multitudine venerabilium

Moffadorum, qui me et totam meam

familiam intus civitatem et extra honori-

comitatur. [Mofador, Hispanis, Irri-

ridere. Forte de quadam joculatorum

homini societate hic agitur.]

* **MOFFLET.** *Moffletus. Panis deliciosa species, qui diatim*

distribut solet Canonicis prebendaris:

Tolosatibus Pain. Mofflet, quas Pain

et medius cancellus. Limborth. lib. Inquisit. Tolos. pag. 70: *Misi dictu hereeticis per dictam Guilelmam duas placetas, et duas panes Moffletos.* Vide *Panes prebendarii in Panis 2.*

o *Mofflet,* in Mirac. MSS. B. M. V. lib. 2.

Pain d'orge vent pour pain Mofflet.

* *MOFFOLUM.* Vide *Machale.*

MOFFULA. Lambertus Ardensis pag. 25: *Hec enim rustici cum bigis martalibus, et carnis funariorum (imariis) calculis trahentes ad sternendam viam in Moffulam et scapularium se ipsos ad laborem inveni animabat.* [Eadem nomine quis *Moffula*, Gall. *Mouffles*. Le Roman de S. Leo-cade MS. ubi de Episcopis.]

Et comportant le sor des Moffles,

Lor coets et lor escoffes, etc.

Le Roman de Florence et de Blanche Flore MS.:

Et Moffles mette en lor mains.]

o *Nostris Moffles, et Moffle.* Acervus congerius. Lit. remiss. ann. 1327. in Reg. 15. Chartoph. reg. ch. 283: *Icellus Simon print un tison de feu et de l'estrain et ola bouler le feu en un Moffle de foing, lequel Moffle estoit en la terre dudit Simon Alix ann. 1402. in Reg. 15. ch. 114. Il estoient en aquet derriere un Moffle d'esteule.* Alix ann. 1414. in Reg. 15. ch. 338: *Laquelle file tirer et sachoit à un Moffle ou tas de feure, estant enmy la court d'icelleu Thôras.*

o *MOFILIS.* Morbi genus, an idem quod supra *Masca 1.* Mirac. metrica S. Steph. episc. tom. 3. Sept. pag. 185. col. 2:

Specialiter in morbis

caeruleis, paralitice,

Mollibus et cynaegi, etc.

* *MOFLETUS.* Species panis. Vide *Mofflet.*

o *MOGENSA.* Taberna seu *Præstatio*, que domino pro vino in taberna diveniendo solvitur. Inventar. ann. 1476. ex Tabul. Flamar. : *Omne jus quod habebant et haberent poterant in loco emotu-*

mento simul profugio. *Mogense sive taber-*

na et macecum in loco de Flammeron.

* *MOGGIATICA.* Taberna ab Italico *Moggiata* idem quod *Modata*, aper mo-

diorum certo numero constans. Charta ann. 1358. apud Corbinet inter Probat. domus de Gondi pag. circij. : *Item unum petrum terre Moggiatiche cum querubus.*

Vide *mox. Moa.*

MOGGUS. *Bleus, sive Bulbus.* Ita Anastasius Bibl. ad VIII. Syn. act. 6. ubi de Petro Mongo hæretico, qui Græcis poy-

yc. Gloss. Lat. Græc. *Atibus, payz-*

ios, ubyros, i. qui cum difficultate loquutus,

Atibus vero, quasi ænos, dictus,

qui inarticulata loquitur. Liberatus Dia-

con. cap. 16: *Petrum cognomento Mog-*

gum, qui vocatus est Bleus.

* *MOGLUM.* *MOLLEM.* *MOLLUM* (PON-

ERE AB). Immersum aliquid detinere, Ital. *Mettere in Molle.* Gall. *Tremper.* Stat. Bonon. ann. 1230-67. tom. I. pag. 208: *Et procurabo ne tintores aquam tintore, nec guadi, nec herbas, nec multitudine pellippariorum, nec aquam folie pro-*

hiciant, nec coria scarment, nec ea ponant ad togam iadu. Molum 30, 60, — ad

Mollem 30, 60.

MOGNERIA. Tabular. S. Eparchii Ir-

culism. fol. 40. v: *Quicquid habemus in*

moldeninis et in anguillari de Fissac, id

est tertiam partem, et unam Mognieranum,

etc.

* F. Quantum monu continetur. Haud

scio vero quid sit *Moigneux*, qui inter minorum coquime regis ministros recentur in Ordinat. hospit. reg. sub Phil. III. apud Marten. tom. I. Anecl. col. 220: *Item, souleurs desquels l'un sera Moigneux.* Neque mihi notior vox *Moigneaux* in Lit. ann. 1239. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 391. art. 5. *Adequæ ce, nous leur avons octroyé les Moigneaux en leur cause, au fief des autres du commandement en dehors que si l'unes d'eul fait (f. 1. reg. soit) au faire major et jures et sergnes. Ubi agitur ius eligendum inorum, juratos, etc. Unde mendum hic subesse autumo.*

* *MOGRA.* *Arabice, Magra vel almagra est sinopida architectorum, qua linea signant. Glossar. medic. Ms. Simon. Januens ex Cod. reg. 633.*

* *MOGTONAGIUM.* Tributum ex vervebus, seu *mutonibus*. Chartular. S. Vincenti Conoman. fol. 4: *Noverint universi Robertum filium Comitis Johannia- dedisse in perpetuum elemosynam... Ecclesiæ S. Vincenti Conomanensis Mogtonagium de Corgoëin pro salute anime fratris sui.*

* *MOGUDA.* Molestia, motus, perturbatione. Pactum inter Roger. vicecom. Bitter. et Guid. Guerrejat. ann. 1177. inter Probat. tom. 3. Hist. Orcit. col. 149: *Per omnes Mogudas et renogadas, quas Raymundus comes supradictus et filii ejus vobis fererint, vigore hujus jurisdictioni, fidelis adjutor et defensor semper vobis existat.* Vide *Remogude.*

* *MOGLIS.* Morbi genus, an idem quod supra *Masca 1.* Mirac. metrica S. Steph. episc. tom. 3. Sept. pag. 185. col. 2:

Surgitur in facinus. Vadi coriante tunulita Henricus, figens morti tentori Moço.

* *MOHATRA.* Vox portentosa qua significatur Contractus quo, inquit Escobarus, quis egenus pecunia emit pecunia credita a mercatore merces summo pretio; et statim ei pecunia numerata pretio in fine revendit. Qui contractus divinis ac civilibus Legibus prohibetur et observatum est in Diction. Trevoit. Idem *Barata* interdum dicitur, quo nomine Baratus, interdum indicatur. Vide in *Baratu-*

rus. In propositione a Clero Gallicano damnata ann. 1501. definitur. *Contractus que a mercatore res majora pretio ad certum tempus solvendo distrahuntur, ac statim ab eodem, stante eo contractu, minori pretio præs nec pecunia redimuntur, licet est, citam respectu ejusdem persona, et cum contractu rebenditionis prævio, immo intentione lucri.* Consule Leon. Leontard. de Usur. qu. 24. num. 25. et Petrop. de Usur. lit. 3. edit. ann. 1731. pag. 112. Vide *Diction. Acad. His-*

pan. in hac voce.

* *MOIA.* Mensura agraria, ager modi seminantis capax, nostris *Moëe, Moëe, Moëye, Moëye et Moëye* Charta Olsardi de Haute mill. ann. 1230. in Reg. 30. Chartoph. reg. ch. 362: *Concessimus virginis tres Moias terre et duodecim Moias socii, que omnia habeamus apud Baciacum Reg. Joan. datus Bitur. in Can. Comput. Paris. fol. 11. r: Item una autre*

piece de terre, contenantem circa Moies, et

terram ann. 1230. et circa Moies de bac. in

Ch. ann. 1230. ex Tabul. S. Autb. Came-

rac. lib. febus. Aurel. fol. 16. r: Deux

Moies et deme de terre ou euron,

assis in trois pieces en la paroisse de S.

Loren des eaux. Recognit. fund. pro

castell. de Buri ann. 1231. Item una mes-

tarie assise audit lieu de Buri, contenant douze Moies de terre. Infra: *Une Moies de terre, etc. Charta Joan. de Hanges ann. 1247. inter Probat. tom. I. Annal. Præmonst. col. 583: Et si ai donné à laudis abbaye en accroissement... ou Més Quesnel quatre Moies: en Léon le quatre septiers: au San Romy une Moies en Hatermont de Moys. Alix ann. 1231.*

*Item terrea de Marchais onte Moys de terre, ou la meure, dont liu, etc. Inquit ann. 1338. in Reg. 74. Chartoph. reg. ch. 429: Item dix et sept Moies ou environ de bois, séant en une piece.... Item trois Moies de terre ou environ, séant au terror d'Appeil. Chascune Moys fu prisie neuf vins livres, huit deniers Parisis, et cest assavoir chascune mensaudi onze livres, cinq souls, maiale Parisis, in Charta ann. 1341. ibid. ch. 663. Lit. admort. ann. 1466. in Reg. 191. ch. 216: Pluseurs terres, tant en labour comme en ries, contenant vingt Moyes et demie, vallans chacune Moysie, à la mesure de S. Quentin, huit septiers. Vide *Modiata in Modius 2.**

* *Moje* præterea dicitur Rei cujuslibet congeries. Joinvil. in S. Ludov. edit. reg. pag. 28: *Gran Moys de tonnus de vin.*

* *MOIATA.* Vide in *Modius.*

* *MOJATICUM.* Idem quod *Modiatricum*, ab Ital. *Moggio, modius, Pensatio frumentaria, pro qualibet modio arnonie.* Vide in *Modiata 1.* Charta ann. 1188. in Access. ad Hist. Cassin. part. 1. pag. 382. col. 1: *Qui aliquo titulo habuerit res ipsas, non tenetur inde facere aliud servitium vel Mojaticum reddere... Servitium aliquod vel Mojaticum non queratur a filio, vivente patre. Veruntamen mortuo paire, faciat mater servitium et reddat Mojaticum: Vim vocis apertius explicat alia Charta ibid. col. 2: Universi habitatores casiri Pedemontia et villa, sunt ratione municipal, quam ratione bonorum que possident, tenentur solvere et reddere annuatim monastrio Cisterciensi de grano tunulum unus et de ordine tunicum unus nomine redditus annus. Tunicum unus nomine redditus annus.*

* *MOIL.* Piscis species. Trag. Ms. de Pise. Cod. reg. 6828. C. cap. lisi: *Mulius... a Gallo surmulet, a nonnulus barba... ab aliis Moil, id est, maris perdrix, dicitur.*

* *MOINERIUS.* Molitor. Gal. Meunier. Charta ann. 1304. ex Adversarius Pr. de Mazzaquies: *Item habet ibi in quadam molendino situ in Grava duas partes, excepto quod Moinerius percipit illo die quo molis unam tinnhateriam ultra tertiam partem luci.*

* *MOINUS.* a Gallico *Moine, Monachus.* Charta ann. 1439. *Appellavit eum Cuffa de Moine.* Nostris alias *Moines, pro Moineau* Glossar. Lat. Gall. ann. 1348. ex Cod. reg. 4120: *Passer, Gall. Moines, et dicitur a pluma.* Charta ann. 1343. ex Chartul. S. Vine. Laudum. *Item huius religiosus avoient pris Jean Cousin nostre soubsmanane tendans ou chassant aux Moines.* Chartul. Corb. sign. *Cesar.* fol. 59. r: *Fut donne congé... à Jshannet... de prendre aux Moines.*

* *MOJOLARIUS.* *Vasorum, que Mojoli appulabantur, a artex. Stat. Manilius 1. cap. 129. ex Cod. reg. 4020: Nullus territorum vel forensis, præsumunt condere in ciuitates. Manilius, aliquod circuus laboratum, sine licencia magistri Francisci Mojolarii seu alterius Mojolarii.* Vide *mod. Mojolus.*

* *MOJOLASCA.* Decret. Rachisii Lan-

gobard. reg. gnu. 747. apud Murator.

tom. I. Antiq. Ital. med. exi col. 517: *De alio tater per fluuim ipsam Nure ascen- dente per aquam et loco designato inter duas Moysas et levante ad lacuaria inter capanna Gajaria. An Colis vitibus con- sita et inde Tumulus terrous, collie- lus?* Vide infra Molare I.

1. MOJOLUS. Vas quoddam vinarium Iohan. Demensis Chiron. Placent. apud Murator. tom. 16. col. 582: *Et duo come- dunt super uno tajore, et quilibet habet menestram suam, et unum Mojolum, vel duos utri pro se, unum pro vino et aliis pro aqua.*

○ S.AT. Mantua lib. 1 cap. 114 ex Cod. reg. 4620: *Quilibet persona... que vendat tunum ad minimum in civitate Mantua vel districtu, habere et tenere unum cir- culum cum una casella a Mojolio appensa ad ostium. De quilibet cavigatura Mojolo rum et vitrorum, etc. in Stat. datiar. Riper. cap. fol. 4. v.^o. Nostris Moyau Cupa vel dolii species. Lit. remiss. ann. 1387. in Reg. 130. Chartoph. reg. ch. 298. *Lesquels par maniere de blasphem- mement, de injure ou autrement mistrent le suppliant en une Moyau ou cuve, ... et lui getterent grans quantite d'eau. Modin vero, Crater, poculum, ut videtur, in Inveri ad eccl. Camerac. ann. 1371. Item un fassel doret querel a pierres verdes et rouges, et une grande vermeille ou Molon.**

2. MOISO. Mensura, a verbo metiri. Tabular. S. Benigni Divin. Secundum Moisonem locorum occurrit passim in Chartis Burgundicis. *Maison*, nos-tris eadem notione. Le Roman de la Rose MS.: *Le col fu de bele Maison.*
Gros. aunc. et long. per rasone.

○ Lit. ann. 1373. tom. 5. Ordinat. reg. Franc pag. 682. art. 6. *Quiconque sera- tonneaus ou pipos per vendre, qui ne seront de loyale Maison, etc. Meson, in aliis ann. 1588. tom. 7. eurum. Ordinat. pag. 216. Mesure ou Mison, in Ch. W. comit. Pontiv. ann. 1202. ex 1to. albo dominus pabi. Abbavil. fol. 176. v.*

3. MOISO. Contractus, quo sub anno redditu fundi ad aliquod annos possidendi dantur, simul et ipse redditus. Gall. *Maison* et *Meson*; und. *Mou- sonneur*, *Moussier*, et *Muier*, qui ea conditione aliquid tenet. Charta Alairdi Bren. comit. ann. 1177. in Chartul. S. Lupi Trece. *Abbas vel monisti ejus ei- dem furo pro sua voluntate furnerum utiliter prouideat et ponat, aut ei volue- rit et pro quanto potuerit ad Moisonem tradat Assis comit. Fuxi in Reg. S. Ludov. Chartoph. reg. fol. 132. *Miso-* tres modios et quatuor sextarii et eminam bladi. Charta ann. 1237. ex Chartul. Compend. fol. 182. v. *Se il avenoit que il dobet et il convient deuuisant leur deute a Maison, ou que feussem cuerler par leur propre servient, il me feroyent avoir le sement des Mousars ou de leur propre seruant de garder toute ma d'voture.* Lit. Phil. Pulec. ann. 1294. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 137. v. col. 1. *Des terres et des vignes audit Renier que nous ou autres de par nous avons fait semer et couliver ceste pre- sente annee, nous et les autres aurons droite Maison; c'est a scarvor la moitie, et l'autre moitie demourra audit Renier.* Lit. remiss. ann. 1391. in Reg. 141. ch. 226. *Icellui Girard drouit que le suppliant lui avoit baillie certaines terres a certain temps et pour certaine pension ou Moi- son, etc. Le fermier ou Mousseur, in Instr. ann. 1382. tom. 7. Ordinat. reg.**

Franc. pag. 226. art. 5. Lit. remiss. ann. 1389. in Reg. 136. ch. 280: *Jehan censier ou Mousseur de la maison S. Ladre de la ville de S. Pol, etc. Alixe ann. 1396. in Reg. 130. ch. 112. L'exposant qui est fermier et Mousseur d'une maison et terres appartenantes a Jehan de Messeles es- cuier, seutre en la ville de Ramol et au Beaucé. Vide supra Modagiun et Molatu- tio 8.*

4. MOISONNA. Idem quod Modiatio 1. Praestatio pro quilibet modo vini. Arest. ann. 1414. 12. Maii in vol. 11. arrestor. parum. Paris. *Super acquitum etum vino ibi (Rotomagi) affuentum duo modi seu due manerias, quorum seu quarum una consuetudo et alia modiatio seu Mousonna nuncupabantur. Modiatio duobus membra continebat, quia in ea modus quadrate acquitandi vina per argumentum seu pecuniam, basse modiatio appellatur, et aliis optio nuncupatur, observabantur.*

5. MOISSINA. Necrol. eccl. Paris. Ms. ad Kal. Maii. *Obit Guifridus episcopus qui ierdonavit nobis quasdam consuetudines de exceptione et renditione vini et de Moussonis, quae habeant episcopum in Ori- villa. Non vocis explicit Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 521. *Aicus, pepinus usw. Inde, acutum, congregato racemo- rum, Gall. Moissive. Idem ergo Mois- sine, quod Scopus uavarum, racemorum, Gal. Marc de vin. Vide Gotgrav. voce Moussonis.**

6. MOISSO. Messia, missiois tempus, Callis. *Maison, Tempis de la Moisson.* Gilbertus ann. 12. His. Hispan. cap. 8: *Pars sine illis stipendit non turpissime, pars ergo autem pudore in Franciam compulsi rediret. Et quia idem castrensis Moisonem vocabant, et raversi ad suas, ad Moussonem usque se fuisse dicebant, etc. Vide Messio.*

7. MOITOIERIA. Predium rusticum, quod a colono partiario cultior. Lit. Phil. V. ann. 1335. in Reg. 69. Chartoph. reg. ch. 281. *Nous avons obtenu et ob- trouvons aux freres Precheurs du couvent du Mans la Moitoiere, appelle le Pleres, cesse en la paroisse de Cepoy. Ubi ad marginem *tratta facta atribus Predicatoribus consentius Cenomanensis, quod Moitoieriam, vocatam le Plesays, possint transference cunctaque persona: Moitoerie, in Charta ann. 1291. ex Chartul. Na- more, in Cam. Comput. Insul. fol. 41. vi. Moitoerie, in ali ann. 1516 ex Chartul. Latinac fol. 211. v. Vide supra Mediatoria.**

8. MOITONNUS. Mensura agraria species, seu ager mensura. *Moiton vel Moiton nuncupatae, semantis capax, eadem que supra Meyeria Charta a- mort. ann. 1374. in Reg. 106. Chartoph. reg. ch. 170. Item unum Moitonnus terre vel circiter ante dictam *nassaram*; qui quadam Moitonnus terre a quadam via publica prorubatur et adiuva dicitur hospitali, jacobae et nassare. Item tria jacobae et nassare, quinque Moitonnis et una herchia terre. Liberti, villa de Vandene- vere ann. 1271. in Reg. 72. ch. 188. *Le cheval paiera cinq Moitons de bief, monstre journal et moite aveine. Charta anni. 1321. in Reg. 61. ch. 17. Item sex Moitons frumenti... percipiendos in et super quamdam domum... sitam in villa de Barro (super albam). Item quatuor Moi- tons frumenti percipiendos in et super quamdam vineam. Infra: Moiton. Dix Moitons frumenti et dix Moitons aveine, in Charta odon. Ducis Burgund. ann. 1337. ex Reg. 74. ch. 484. Consuet. Castell. ad Sequanam ex Cod. reg. 9888. 2. La grandeur de la mesure du blé doit**

tenir justement six pintes au moins....

Les deux mesures font une Molon: une deux Moitons, dont un bichat. Bonello sequiparatur in Lit. remiss. ann. 1422. ex Reg. 172. ch. 122. Une sechde d'envi- ron cinq Moitons ou boisseaulz de fro- ment, que le suppliant porta à Châlons, etc. Vide supra Molonus et infra Mo- teus.

9. MOL. Tabularium. Abbatie Conchen- sis in Ruthenis Ch. 44. *Et donant de censum duos solidos Pogessios, et ad Cal- tendas 4. membros, et duo sextaria, et duos de civada, et duos panes, et a meyo- sis unum Mol sans la pel, et 2. sextaria de vino, etc. Occurrat ibidem alio loco. An unum multonen sine pelle?*

10. MOLA. Jo. de Jania: *Mantica, i sarcina, scilicet Mola: sed legendum Mala. Vide in hac voce.*

11. MOLA. Occurrat tamen ea, ut videtur, notione in Tabular. Compred.: *De aliis piscibus maris, summa debet 1. denar. Mola integra obolum, Mola transformata 1. den. Ubi mola minor sarcina quam summa. Vide Sagena. Eiusdem signifi- cationis Mola in Capitulari 2. Carol. Magni ann. 813. num. 10.*

12. MOLA. pro Fascis, vulgo Bote, in Stat. ann. 1388. tom. 8. Ordinat. reg. Frat. pag. 369. art. 4: *Que nul ne puis- vendre osier... farde de pire osier dedens les Molas que par dehors.*

13. MOLA. Molendinum. Anastasius in Honorio. *Et ibi constituit Mola in mu- riorum in loco Trajanis justa murum ciuitatis, et formam que deductum aquam in lacum Subtinuum Lucas Todiensis era. Clavis nunc obcurassima dicitur: et in una Mola omnes Christiani conclusi sunt, totam noctem in lacrimis et orationibus peragentes. Leo Osti. lib. 2. cap. 8. Tar- pas et Molas in fluvio Saone. Chartul. 1199. pro Ecclesia Hammaburg. Cum... Molis, molendinis, piscacionibus, etc. pag. 161. 182. 183. 164. [Bulla Stephan. III PP. ann. 733. sicc. 4. Bened. part. 1. pag. 6. Nécon aquae, Molis, oluetis, vel quidquid in quibuscumque locis habere vel teneri videtur. Chron. Fosse-Nova apud Murator. tom. 7. col. 893. Devasta- rit segetes S. Marie Fluminis et incendit et unam Molam et duas Molas S. Clemens] Addre Chronic. Episc. Mindens. pag. 742. [et Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 452. et 592]*

14. MOLE. pro Meule, in Lit. ann. 1389. ex Reg. 146. Chartoph. reg. ch. 223: *Lequel maistre Bernart... toly (de son Moulin) et ostre les Moles et autres harnois ablie- nens appartenans audis moulin. Maul, pro Moulin, in Lit. remiss. ann. 1387. ex Reg. 152. ch. 260. Jehan Morel print aux Molas d'Arcies quatre aulnes et demie de drap pers,... et porta icelles quatre aul- nes et demie de drap aux Moulas Badin per.*

15. MOLA. Idem quod Modulus, de qua voce supra, in 8. Regesto Philippi Psicri. Rogis Franc. Ch. 9. ex Tabular. Regio. Mensura lignaria. *Mole de bois.*

16. MOLA. Moli. Egger. Gall. *Mole.* Brevarium Hist. Pisani ad ann. 1168. apud Murator. tom. 6. col. 180. *Fuerunt enim illa tempore nouem inundationes marine fluminis Arni, que vilam de Putignano, et arcus magni pontis de stagno destruerunt, et Molas inclinave- runt ipsius pontis. Vide Modulus 1. et Molas.*

17. MOLA. Informationes pro passaggio transmarino in Cod. MS. Sangerm. : Item xv. *Molas de sarcia subtili quelibet ponderis duorum quintalium.... quelibet Mola vult habere longitudinis c. passus.*

Inventar. machinarum bellicarum castri Somerieræ in Occitan. ann. 1200. Item 11. torni ad opus balistarum. Item 1. Mola in fabrica, etc. Precautio frumentaria occurrit in *Mella* 1.

♦ 6. **MOLA**. Ad Cottellios, Acundis cuitellis *Mola*. Reg. 1. Justi in Cam. Comput. Paris. fol. 197. v. *Pro quadam Mola et cuitellos perpetuum, etc. Meule à taillant dicitur, in lit. remiss. ann. 1300. ex Reg. 138. Chartoph. reg. Vide infra Molendinum ad cuitella.*

♦ 7. **MOLA**. Mensura liquidorum. Libert. Montisol. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 505. art. 39: *De vini preconizatione Molam plenam vini ejusdem quartonem continentem et obolum habeat (proco) antedictus. Vide infra Moleta 2. et Moleum.*

♦ 8. **MOLA**. Piscis species. Tract. Ms. de Pisc. cap. 41. ex Cod. reg. 688. C.:

Mola in nostro mari aliquando capitul, sed rarissime.... Massilensis Mole vacant a rotunditate, quod mole molendinaria similit sit. Hispani bout appellant, et nonnulli ex nostris, qui Provinciam Hispaniamque frequentarunt, utraque conjuncta appellatione, Molebus nominant.

MOLACHINUS. Monetas aurea (Saracena, in talior) species. Charta Alexandri III. PP. ann. 1102. apud Petrum Mariam Campum in Regesto part. 2 Hist. Eccl. Placent. n. 16. Statuinus, ut de cetero solunomodo duas Molachinos nobis nostrisque successim prout anguis solvere teneatur. Vide *Meloponus*.

* **MOLACIA**. [*I*] Lapis longium est destructus propter incundum et est aqua in quidam mortario seu vase. *Molacia*, *(Catala)*. Vfsc: episcop. gratianop. p. 67.

♦ 1. **MOLACIO**. *Sæqua*. Molitura Suppl. Antiquaria. Vide *Molla* 2. [9] Addit. ex Castiglione in utrumque Glossar. *Molaco*, *Sæqua*. *Molator*, *æteric*, Delirius ad Oecl. Seneca pag. 100 legendum censem *Sæqua* et *æteric*, ab *ætico*, salsugo, et mola in sacrificiis salsa.

♦ 2. **MOLAGIUM**. Vide *Molla* 2.

MOLANUS. Vide *Miramolinus*.

♦ 1. **MOLARE**, *an*, Molendinum, vel ager, seu aliquod propugnaculi genus? Computus ann. 1284 tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 251: *Item, librarii in cavalata facta per ipsum butyrum ad capendum Molare quod erat in dicta basida, etc.*

Idem quod *Molare* 2. *Meta*, tumulus terrenus, collibus. Charta ann. 1346. *Quandam molam nostram seu Molaram in pecta de Fontana arverum*. Vide infra *Molarium* 3.

♦ 2. **MOLARE**, *Mota*, tumulus terrenus, Gallice *Butte*, *motte de terre*. Codex censualis Calmontensis: *Quoddam Molare cum vercheria contigua*. Vide infra *Molaria*.

♦ 3. **MOLARE**, *Molere*, Gall. *Moudre*. Charta ann. 1278. apud Thomassarium Consuetud. Biturie. pag. 110: *Ipse numerus et heredes sui Molare teneantur ad molendinum nostrum*. Chronic. Vormat. ad ann. 1407. apud Ludewig. tom. 2. Reliq. MSS. pag. 152: *Similiter nec pistoribus negue Molandi notoribus aliquid dabunt*. Charta ann. 1408. apud Madox Formul. Anglic. pag. 148: *Et praeditus*

Johannes idem molendinum per se emendatum, ut in eo quana bona possint Molae, et fine termini sui predicti dimittet.

♦ Quamdam variæ effrant nostri, *Mauræ*, in Convent. inter dom. Bretol. et alb. ejusdem loci: *Et devenient li oste venir Mauræ à pie müelinz. Mauræ*, in Charta ann. 1308. ex Reg. 52. Chartoph. reg. ch. 300. *Molre et Morre*, in Ch. ann. 1343. ex Chartul. S. Vine. Laudun. *Morre*, in Libert. Jonvil. ann. 1334. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 28. art. 27. *Morre*, in Ch. ann. 1322. ex Reg. 74. ch. 143. *Moulir*, in Ch. Guid. comit. Fland. ann. 1283. ex Chartul. Naure in Cam. Comput. Insul. fol. 24. v. *Moure*, in Ch. ann. 1310. ex Chartul. S. Joan. Laudun. *Moure*, in Ch. Joan. Comit. de Roucy ann. 1338. Hinc *Grain molale* appellatur frumentum, quod ad molendinum domini molere vassalli tenetur, in Ch. Ludov. comit. Stampens. ann. 1378. ex Chartul. S. Carrauni. *Moudre* vero in Stat. ann. 1330. inter Consuet. Genov. MSS. fol. 2. v. *pro Exacuere, vulgo Emoudeire*, ut et *Mouldre*, in Lit. remiss. ann. 1305. ex Reg. 127. ch. 150. Vide infra *Molera* 2.

♦ 4. **MOLARE**. Prima alicuius rei finimenti exprimitur, talis *Molere*. Acta S. Francisci de Paula. tom. 3. Aprilis pag. 139: *Et vidu corpus defunctum exanim, et ut similitudinem virtutis eius, et similitudinem corporis suorum dimumperit. Molauit et impressit*. Vide *Molarium* 1.

♦ Se molute, pro *Se remette*. Se colligere in Chiron. S. Dion. tom. 3. Collect. Histor. Franc. pag. 197: *H. (l'odomur) tourna envers se ensomis, puis se Moula en armes et s'acema pour combattre*. Ubi Aimoine. lib. 2. cap. 4. *Se se colligit in armis*.

♦ 5. **MOLARE**, *Vexare*, spoliare. Acta S. Oswini tom. 4. Art. 61. col. 2. *Fluctus saevientes nadas, præter paucos, submerserunt, et ad littus ecclesiæ, quam Molariam, spolia egerunt*.

♦ 1. **MOLARIA**, *MOLARICIA*. Idem quod *Molla* 2. Littera Henrici V. Reg. Angl. ann. 1421. apud Rymer. tom. 10. pag. 89: *Una cum libra Molaria in molendinis nostris dictæ villa. Statuta Vercell. lib. 7. f. 151. v. : De his qui pro coram usu non debent solvere Molaricari. Item statutum quod si quis curia rel districtabilis Vercellarum emerit aliquam vel aliquas molas ad usum suum, scilicet molendinis sui; vel quod ab alio tenerit, non debeat solvere communis vel alii pro communi Molaria. Et si emerit non ad usum suum, sed causa videntur, solvat Molariam, ut coquetur est.*

♦ 2. **MOLARIA**. Idem quod *Mola* et *Molendinum*. *Mota* (thebandi) *Chabat*, tom. 4. Gallia Christiana pag. 4. *Immanum eidem Molarias, que sunt in dextro oriente Leonis Moræ. Universæ autem concessiones nostras... liberas ab omni costatione, talia, ac servientia esse concitimus, cunctisque ad eorum Molarias ac molendinum et opera venientes, etc.*

♦ 3. **MOLARIA**. Locus, unde mola extrahuntur, lapicidina. Vide infra *Molaria*.

♦ 4. **MOLARIS**. *Colliculus*, aliquæ terra congeries, rusticæ Dumbensis etiam *Molard*. Charta Humberti de Mirbel ann. 1086. apud Joan. Columb. lib. de Cartusianorum inititis: *Ipaa vero, quam eis dedimus eremus, ha habet terminos, scilicet infra locum qui vocatur Cluso, et rupem claudentem vallem, et pertingentem usque ad Molarem claudentem et dividentem Combam caldam, deinde Molarem alium, qui descendendo*

perducitur per expadinem planatus, etc.

*Charta Amodei Comitis Sabaudie ann. 1300. apud Guinchenum in Episcopis Bellicensib. part. 59. 60. *Uque ad summitem montis de Les Auz, et a dicto Molari de Les Auz, recte, tenendo usque ad Molare d'Armant, etc. Max. Uque ad crestatum seu summitem cludadam Molare vocati de Evernia. [Vide Molare 2.]**

♦ 1. **MOLARIUM**. Bollandistis. Numismata horumq[ue] alterius valutu effigiatum, sic dictum a *Mola seu Modulo*, id est, typo cui infusum metallum formam recipit. Hispan. *Molla*, Franc. *Moule*, Teuton. *Mol*. Leges Palatinæ Jacobi II. Reg. Majorie. tom. 3. Junii p[ro]l. LII. *Item quod non recipiat vestes atque neque Molarium.*

♦ 2. **MOLARIUM**. Molendinum. Charta ann. 1307. tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 131: *Recognovit... se tenero ab ipso D. Dauphino in feudum et de feudo ac dominio predicto omnia donata, et quoddam Molarium, quod asserit se super acquistus.*

♦ *Molage*, pro Molendini infundibulum, vulgo *Tremoute* in Lit. remiss. ann. 1301. ex Reg. 52. Chartul. reg. 23. *Quod le suphan le eftre ou molin, il se basse et regarda par dessus le Molage duot molin*. Alba ann. 1478. ex Reg. 20. ch. 155. *Le suphan gata le blé dedens le Molage du molin, et puis descendit de la teste entreveu, etc.*

♦ 3. **MOLARIUM**. Tumulus terrenus, colliculos, idem quod supra *Molare* I. Pactum inter Humbert. dauph. et episc. Gratianopol. ann. 1343. in Reg. 131. Chartoph. reg. ch. 31. *A quoddam lapide albo, in summate dicti Molari de Colletto existente, recte descendendo per pedem bordaria præ molis. Vide Molaris.*

♦ 4. **MOLARIUS**. Qui molas ex lapicidina extrahit et secat, nostris molari. Charta ann. 1228. ex Chartul. S. Maglor. ch. 228: *Noverint universi nos tradidisse et concessisse Simoni Pastorelli et Johanni dicto Bonneri Molariam (sic) nostra tria quartaria terra vel circiter... pro molis trahendis et lapidibus tailendis, sub tali conditione et pacto, quod ipsi Molarii tenentur nobis reddere et solvere nonam partem pretiu seu valoris molaram et lapidum predictorum*. Lit. remiss. ann. 1374. in Reg. 105. Chartoph. reg. ch. 43: *Comme A'belet Gouvet curier et faiseur de molas et mouins allait aux vespres pour la solennite de S. Ligier, dont les Moliers faisoient la teste, etc.* Vide infra *Molaria* 1.

♦ 5. **MOLAT**, *SCARLATA*. f. Acupicta. Computus ann. 1282. apud D. Brussel. tom. 1. de Usu foli. 196. c. CLXXXIII: *Pro capite scarlate Molata puam Re tunct habuit, xli. l. Vide Mollica.*

♦ 6. **MOLATIO**. Vide supra *Molacio*.

♦ **MOLDURE**. Mensura ammoniarie species. Vide in *Molla* 2.

♦ 1. **MOLATA**. Vide *Molla* 2.

♦ 2. **MOLDIUM**, pro *Modius*, apud Ecardum in Origin. Saxon. lib. 2. pag. 59: *Habuit in redditibus magna mensura istius patriæ centum et triginta sex Molida triplex*. Ibid. non semel occurrit.

♦ 3. **MOLDA**, *MOLURA*, etc. Vide *Molla* 2.

♦ 4. **MOLDUM**, pro *Modius*, apud Murator. tom. 2. pag. 155: *Confregunt Molchos et serras, et cum victoria in suas regersi sunt domos.*

♦ 5. **MOLDA**, *MOLURA*, etc. Vide *Molla* 2.

♦ 6. **MOLERIA**. *Mola*, molendinum. Charta ann. 1289. in Tabular. Portus regis: *Guerinus de Porresio recognovit*

descriptus. Charta ann. 1300. tom. 1. Hist. Daphin. pag. 88: *Hem habet dominum quinque Molendinae in quinque dominis, videlicet tres Albos et duos Brundos, qui vident ad firmam, ut nunc, per annos septuaginta sextaria frumentum, et septuaginta sextaria siliquine, anno propria.*
 • MOLENDINUM AQUAE. Idem quod Aquaticum. Gall. *Moulin à eau*, in Charta ann. 1312. ex Reg. 58. Chartoph. reg. ch. 88. Vide Aquimol.
 • MOLENDINUM AQUATICUM. Gall. *Moulin à eau*. Charta ann. 1369 apud Madox Formul. Anglic. pag. 148: *Aerum, pasciari, et Molendina Aquatico ibidem cum pertinencia.*
 • MOLENDINUM AURERUM. Cuius molia auro seu' vento versatur, in Charta ann. 1377. ex Cam. Comput. Aquens.
 MOLENDINUM BANNALIS. Hugo Flaviniac. in Chron. pag. 132: *Molendina 4. Cum banis ipsius ville*. Vide Secta molendini.
 • MOLENDINUM BASTARDUM. Idem quod *Bannalis*, ad quod subditi frumenta sua molieri tenentur. Vide supra in *Bastardus*.
 • MOLENDINUM BATANNUM. Vulgo *Boutres*. Quo pauci densantur, et desquamantur, vel querunt cortices, aliae que id genus tunduntur. Charta Joan. ducis Bitur. ann. 1389. in Reg. 130. Chartoph. reg. ch. 172: *Molendinum bladi rodierum et etiam batannum pannorum, etc.* Vide supra *Bouterum*.
 • MOLENDINUM BLADATORUM. *Bladerum*, *Bladaturum*. Ubi bladi molitur. Vide supra *Bladaturum* et *Bladerus*.
 MOLENDINUM BRASSARUM. Ubi brassum, seu bracca molitur, occurrit in tom. 2. Monastic. Anglic. pag. 961. et in Itinerario Camerarii Scottic. cap. 28. § 8.
 • Molin brassarum, in Charta ann. 1448. ex Chartul. 23. Corb.: *Si n'avoit au'il lieu (Corbie) que troys molins seulment, dont l'ung nomme le Molin brasser n'estoit que à trois braies, grain à brasser cerise ou goudale.*
 MOLENDINUM CABALLARIUM. In Charta Philippi Comitis Flandriæ ann. 1188. apud Buzelinum lib. 1. Gallo Fland. cap. 41. *Molendinum ad equos*, in Regesto Philippi Augusti Regis Heroualliano ann. 1218. fol. 77. [Molendinum ad equos, in Chron. Parm. ad ann. 1247. Molendinum equum, apud Blount in Nomolex. Anglic.] Vide *Animal de hoste*. [^o Molendinum equorum, in Reg. S. Justi ad ann. 1232. fol. 29. v. col. 2. ex Cam. Comput. Paris.]
 • Molendinum equorum curum furnum, aut cauponam, ut Molendinum caballinum aut manusuale facere voluntaria faciat. [Fundat. La Nefelle o. Larris, an. 1207. mos. arch. de pag. 102.]
 • MOLENDINUM CAMELLARIUM. Ubi granum pro cantha seu cerevisia conficienda molitur, idem quod supra Molendinum brassarium. Locus est supra in *CameLLariuM* 2.
 • MOLENDINUM CHOISEULLUM. *Moulin à Choisel*, in Charta ann. 1319. ex Reg. 59. Chartoph. reg. ch. 243. Charta Nic. Session. episc. ann. 1142. inter Probat. tom. 1. Annal. Præmonst. col. 477: *Dedit molendinum suum choiseulum, dictum in Ru-pré, inter Dornans et Souillacum sítum*. Unde emendanda Bulla Clem. III. PP. ann. 1190. tom. 1. Prot. Hist. Brit. col. 718. ubi *Chostella, pro Chosellis*: *Duo molendina chostella latre Gingampum, que dedit commissæ... Dimidium molendinum choselli;.... unum molendinum Chosell ex occiden-*
 talis parte. Idem quod est Molinellum quod volvitur ad coiselium, in Chartul. Thelon. ex Cod. reg. 1649. Quodnam sit vero iustum molendinum, facile colligitur ex Phil. de Greves. lib. 1. n. 36. In Pictor. *Molendina et aquaria collectaria et conquisitaria quae dicuntur Molendina ad Chosell*. Ibidem: *Qui nütur in proprio ingenio et humana sapientia, non semper habent aquas copiam, et sunt quoniam Molendina ad chosellum. Id est, quis sine aquarum undequecum collectare in aqua, molere non possunt. Ex quibus manifestum est illa molendina, non non bene situs rotarum, ut dictum est, ad Molendinum coiselarium, ab aliis discrepare; sed quod ipsorum rotas versentur aqua, que undequaque collecte clavis continentur et per canalem fictitium ad molendinum ducuntur. Unde a corrupta voce Clusa sic nunquam existimo: est autem Clusa Joan. Hering. de Molend. qu. 13. § 8: *Fistula sive canalis accipiens claudens aquam profundit et ad molas defert, illarumque gyrationem efficiens.**

• MOLENDINUM COSELLARIUM. [R]ibetonis Milis costelleri, cuius rotas aquaria perpendiculariter vertitur. Charta fundationis Abbatie de Fonteneto in Norm. in Registo 106. Tabul. Reg. Ch. 370: *Unum Molendinum Cosellarium iuxta edifici Ecclesiasticæ, quod Roberus pater meus ad victimum Monachii dedit huc ipsi Ecclesiæ, etc. Occurrunt rursus infra. Vide Molendinum Chosellum.*
 • MOLENDINUM COSELLARIUM. *Pastellaria*, Molli ad cuellos acuendos, in Reg. 34. bis Chartoph. reg. fol. 90. v. col. 1. Vide supra folio 6. et infra *Molere* 2.
 • MOLENDINUM DRAPERIUM. Idem quod *Fullonarium*, oblongum, tenuissimum et desquamantur. Charta ann. 1108. ex Chartul. monast. Caunes. *Bengangardus Caunesianus abbatis Bernardi... unum loget in villa de Caunes, ut Molendinas ibi daperios et bladeros molantur et faciant quantos volent... concessit. Pactum inter reg. et episc. Angl. ann. 1307. in Reg. 37. Chartoph. reg. ch. 20: *Item medieas Molendini draperi*. Reg. feud. comitat. Pictav. ad ann. 1408. fol. 255. v. ex Cam. Comput. Paris.: *Item aducho unum Molendinum daperi, sicut ad mausum de brolio de Vitrac.*
 • MOLENDINUM FILATORIUM. T. pro *Fullonarium*. in Ch. Isab. comit. Carnot. ex Chartul. B. M. de Trappa.
 • MOLENDINUM FISCALIUM. Ad fiscum pertinens, in Charta ann. 1154. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 549.
 • MOLENDINUM FEGLERIUM. Idem quod *Fullonarium*. Charta Juellii dom. de Mediana ex Tabul. Major. Monast. ad petitionem monachorum Majoris monasterii deinde decem solidos Cenomanensis monachorum conservolendos... de molendinis meis folares. Molendina folare, in súa Charta ibid.
 • MOLENDINUM FULLONARIUM. Quo panni densantur, desquamantur, poluntur. [in Charta Philippi Augusti Reg. Franc. ann. 1191. apud Marton. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 995. et in Charta Ludovici Comitis Bressensis in Magno Pastorali Eccl. Parisiens. lib. 19. Ch. 47. Molendinum fullonicum, in Monastico Anglic. tom. 1. pag. 837. [Molendinum fullonicum, in Charta ann. 1208. ex Chartul. Campan. Thuano fol. 187. Molendinum ad pannos, in Charta Guilonii Archiep. Bitur. pag. 114. Molendinum fullarium, et de fustis, apud Th. Blount in Nomolex. Anglic.]
 • MOLENDINUM HIBERNATICUM, in quo moluntur fruges hibernaticæ. Polyptychus S. Remigii Remensis: *Est ibi Molendinus Hibernaticus, unde recipiuntur annones modi 5. Vide Hibernagium.*
 • MOLENDINUM DE MIESO. f. Nomen loci, istud idem sit quod *Pulatorium*. Vide infra in hac voce.
 • MOLENDINUM AD MOLAM. Quod molli, non tundit. Charta ann. 1358. in Reg. 88. Chartoph. reg. ch. 492: *Cum occuparet quadam locum seu plateau... ad Molendinum ad molam construendam, et nollet ad pileum, etc.*
 • MOLENDINUM NAVALIS. NAVENCUM. Quod tayl imponitur. Parlag. inter reg. monast. apendi silva ann. 1250. in Reg. 132. Chartoph. reg. ch. 23: *Item reges eiusdem Molendina navalis, que sicut in Garone. Dictum monasterium semper possit habere et in aliis Molendinis navalis propria et in solidis. Charta Joan. comit. Arman. ann. 1372. in Reg. 159. ch. 25. Concordimus Goffredo Rolandi militi, quod ipse et heredes sui... possint construere, habere et tenere Molendina navalis, etc. Vide mox Molendinum Pendens.*
 • MOLENDINUM PASTELLERIUM. PESTELLENTI. Quo pastellum seu glustum premitur. Vide *Gaudium*. Charta ann. 1361. in Reg. 103. Chartoph. reg. ch. 78: *Pro quadam Molendino pastellero, etc.* Pro quadam Molendino pastelli, cum borda ibidem sita. Alii Caroli VII. in Reg. Cam. Comput. Bitur. nunc. Paris. fol. 151. v. : *Item super Molendino pestellerio, cum viridario eidem contiguo,.... j. de Turon. Lit. remiss. ann. 1449. in Reg. 179. ch. 169: Un molin pasteller, autrement dit molin à gueules. Aliis ann. 1470. in Reg. 196. ch. 521: Quan: les compagnons furent en ung Moulin pasteller, etc.*
 • MOLENDINUM PENDENS. Mobile, dicitur illud, quod in navis positum facile loco movere potest. Charta ann. 1301. in Reg. 27. Chartoph. reg. ch. 14: *Molam de terra, nomine eiusdem prædicta, vel alterius forme, cuiuscumque curvatus intritus, extubus et ribagis, cum una seu pluribus rotis, etc. Alia ann. 1306. in Reg. 40. ch. 117: Item le Moulin pendus, que nous avions sur le pont d'Orléans.*
 • MOLENDINUM AD PILEOS. Quod pilei tundit, idem atque *Batannum*. Locus est supra in *Molendinum ad molam*.
 • MOLENDINUM DE PLANCHIA. Tabulis serra desecandi accommodum. Redit. præposit. Ebroic. in Reg. 34. bis Chartoph. reg. part. I. fol. 90. v. col. 1. *Molendinum taneret et Molendinum de Planchia sunt extra firmam et extra præposturam.*
 • MOLENDINA QUADRATA. Quæ inter dicuntur in Consuetud. Blesensi. art. 2. et Burbon. art. 537.
 • MOLENDINUM RESSEGEA. Eadem notitia. *Illustrata Gadifer de Aula milit. senese. Bigor. ann. 1360. in Reg. 148. Chartoph. reg. ch. 35: Paup. de Nogaro redit dedit castellum Ecale. De locum etificandi Molendinum ressegea ad ressegandum fuisse. Vide infra. Nogaro.*
 • MOLENDINUM ROUEANTUM. Ad rotis sic nuncupatum. Charta Joan. ducis Bitur. ann. 1385. in Reg. 130. Chartoph. reg. ch. 172: *Molendinum bladi Rodeum... videlicet molendinum cum duas bus rotis et duabus molis, etc. Fragm. Reg. Fulginat. ad ann. 1280. apud Murator. tom. 4. Antiq. Ital. med. sv. col. 140: Fuerunt facta Molendina rotaria per communæ justæ pontem Cavallum. Charta ann. 1214. ex Chartul. Campan. fol. 289. col. 1: *Blanca nobilis comitissa excombi-***

vit et admodum dedit Molendinum suum in tribus refis, quod adquisivit et de novo construerat apud Pruvium.

• MOLENDINUM SANGUINIS, Idem quod Molendinum de brachii, ab opero et molesto molitoris labore sic dictum. Lection. vet. Inter Probat. tom. I. Hist. Nem. pag. 10. col. 1: Dominus Johannes de Blandiaco... tempore suo fecit fieri.... in auspicio episcopali. Molendinum sanguinis. Stat. ann. 1356. ibid. tom. 2. pag. 181. col. 2: Item quod sicut infra muros civitatis x. vel xij. Molendina sanguinis.

• MOLENDINUM AD SICHUM, Tract. MS. de Re milit. et mach. bellie, cap. 88: Potes, habens altam rotam dentatam volgentem rurcam molendini, volvitur ab homine intus in ea, si volvitur tardius aut festina secundum hominem semper sepius passus moventur,... et dicitur Molendinum ad sichum. Notandum est quanto magis vota distat a centro stigi, magis giratur et frequenter, quia jam cursum suum cepit.

• MOLENDINUM AD STANNUM, pro ad Tannum, quo scilicet cortex querceus teritur. In Reg. Phil. Aug. de feidis Norman. ex Cod. reg. 463. A fol. 188.

• MOLENDINUM TERRENUM, Quod terra inflata est, ad distinctiorem notitiam. Vnde supra Molendina navalis. Charta ann. 1180. ex Tabul. B. M. Deaur. Tolos. Dedi totapte ripam Garonne et Gave et aquas, que erant ex parte S. Cipriani, a posse now nunc ad albam domi cuius denariorum ad faciendum fidem Molendinos terreus, quoniam facere vellet.

• MOLENDINUM AID THAN, in Charta ann. 1211. in Hist. Drocensi pag. 245. [Molendinum ad tan, in Charta ann. 1231. tom. 2. Hist. Britan. pag. 159.] quod Molendinum tannarium dicitur in Charta foundationis Blancae landa ann. 1154. apud Columbum [Molendinum tannarium, in Chartular. S. Vandreg. tom. 1. pag. 1080. Molendinum tannare, in Chartular. S. Martini Pontisar.] Nostris vocant querceum corticem in nubilem redactum, quo Coriarum ad subgenda coria utuntur. [Hinc Molendino ad corticem dicta quibus ejusmodi cortex teritur. in Charta ann. 1228 in Tabular. B. M. de Charitate, et in illa ann. 1279. apud Thomassier. Consuet. Bituric. pag. 114.]

• MOLENDINI FOSSATUM, Canalis aquae quae moles ventur, in Charta ann. 1243 apud Joffreann. id Nicleribus Episc. pag. 182.

• MOLENDINA, seu Molerina in leucis, admodum in Balsarium scribit. Procopius lib. 1. de Bello Gothicis. cap. 19.

• 1. MOLENDINARE, Molendinum. Reg. Cam. Compt. Paris. sign. JJ. rub. ad ann. 1274. fol. 19. r. Tenuer a domino rege Anglie et duce Aquitania... Molendinare de Sequae.

2. MOLENDINARE, Molere. Dominito lib. 1. de Vita Mathild. cap. 10:

Non ibi pigmenta tritiant, sed quasi spelta,
Ad carnosum lympham Molendinare ibidem.

• Charta ann. 1225. ex Bibl. reg. : Dicti tenentes predictarum masuruarum ad molendinum nostrum tenerentur Molendinare, sicuti ali homines de villa. Alia Henr. reg. Angl. et duris Norman. in Reg. 82. Chartoph. reg. ch. 39: Odonius de Malo palude debet Molendinare totum bladum suum in molendino meis de Rothmaya, liberum et gusetum sine motura. Alia ann. 1410. ad calcem Chartul. S. Joan. Laudun. Furni et molendini vililarum predictarum bannales nostri erunt,

ita quod nec coquere nec Molendinare alias poterint.

• 1. MOLENI, Eadem notio. Charta ann. 1279. apud Thomassier. Consuet. Bituric. pag. 114: Homines dicte ville Moliri facient blada sua, etc.

MOLENDINARIUM, Molator, etc. in Gloss. Gr. Lat. [Charta Hugois Ducis Burgund. ann. 1171. tom. 4. novae Gall. Christ. Inter Hist. col. 91: Molendinarius quorū defluvio Arrio ab omni calumpnia et exactione mea et meorum obelos et quittos clamo. Alia Godefridi Episc. Lingonens. ibid. col. 179: Molendinarius autem per manus monachorum intrat et exeat. Codex Legum Normann. cap. 45. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. pag. 481: Omnes etiam illi qui habent in membro iorice prepositum, vel fornarium vel Molendinarium; dum tamen furnum vel molendinum Baronum habebant. Occurrat præterea in Statutis Synod. Eccles. Lodiensis. ann. 1267. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 858. in Statutis Avenion. MSS. et in Chartular. Capituli Ambian.]

• 2. MOLENDINATOR, Eadem notio. Vita S. Chartaci tom. 3. Maii pag. 384: Pater, Molendinatore nostrum non dico... cum enim vado ad molendinum, ipsa non vult mecum ovesa de equis tollere. Itam. Duellii Miscell. lib. 1. pag. 419: Nolum facimus universi, quod Chunnard Molendinato, cum, etc. Necrolog. Lauresham. Vindem. Litter. Scannalii pag. 23: Johannis Molendinato in molendino mortuus.

• 3. MOLENDINARIA, Molitria, Gallice Mouiere. Ludewig. Reliq. MSS. tom. 8. fol. 390: Farinaria. Molendinaria in Sprengelius. per rotam molendinum enomerata. Vide also sonus suo loco.

• MOLENDINA, Penitatio pro molitura frumenti. Charta Hugo dom. Berziac. ann. 1215. in Chartul. Cluniac: Cum crederem me... tale jus in molendo de Firmitate... habere, ut sine Molendina ibi deberem. molera, tandem... conperi quod in hoc nichil juris habebam, sed Molenduras, sicut et aliis extraneis, dicas persolvere. Vide infra Molera 2.

• MOLENDUS, pro Molendino, in Chartular. S. Vandreg. tom. 2. pag. 1237.

• 1. MOLEIRE, Facere molere. Liber. ville de Stagello ann. 1331. in Reg. 89. Chartoph. reg. ch. 174: Possint facere per dicta loca besalia, paxeram et paxerias seu tydoneas ad irrugandum possessio-nes suas et eorum fundos, et ad Molendum molendinaria.

2. MOLEIRE, Acure, a veteri Gallico Moudre, quod pro Emoudre, dixerunt. Charta S. Ludov. ann. 1229. in Chartul. Barcel. pag. 606: Poterunt etiam: ut dicta molendina... ad Molendum ferratum ad omnes usus alios, præterquam ad molendinum. Chartul. Lit. remiss. 1281. in Reg. 129. Chartoph. reg. 810. Una meglia a Moudre couteaux. Vide supra Molare 3.

• 3. MOLEIRE, Pisces genus. Hispanis. Vide supra Foca 2.

• 4. MOLERIA, Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 181: Contentio facta sunt... super quibusdam pratibus... que sunt sub monte Maherococha de Bracerus usque ad Moleriam. Vide Molaris. Ad Molendinum, vel colliculus?

• Neutrum: est enim Lapidina molaris, seu locus unde mole eruntur, Gall. Molire. Charta ann. 1300. ex Chartul. Guill. abb. S. Germ. Prat. fol. 250. r. col. 1: Inquirant diligenter de communione jure, quod nos... habemus super... nenus de Brice... Item. Molerias dicti memoria. Quia sic Gallice redduntur in Ch. Biancha reg. Navar. ibid. fol. 248. Item les Molieres de ce bois. Charta ann. 1323. in Reg. 61. Chartoph. reg. ch. 321: Duas solidas Turronenses super qualibus mola fabricanda de eua Moleria, magistri et operarios dictarum molarum fabricandrum.

• 2. MOLERIA, Penitatio pro molitura frumenti, ut supra Molendura. Bulla Celest. III. PP. ann. 1196. inter Probat. tom. 1. Annal. Pramonist. col. 696: Molendipum cereale ex concessione obelos et capituli Flavincensis cum tota Moleria. Et pol. 697: Moleriam annona quoniam curia liberaria in molendino de Eure. Pactum: inter eccl. Rom. et episc. Tri- castri. ex Cod. pag. 5836. A. fol. 74. v.: Item sibi retinuit (episcopus) senaciones, Molerias et omnes alios redditus, ... molendina, furna, etc. Vide Mola 2.

• MOLES, Portus, Ital. Mole; a moli- bus, seu crepidinitus, quarum objectu maris atrocitas frangitur et retunditur. Vita S. Virginii Archiepisc. Arelat: Ad latus aquoris, quod vocatur Molis, acrescens, ubi insidiator illa (diabolus) quasi novum onerarium adveniens fallacie speciem imaginis ante oculos susus est con- fuggere, etc. At apud Dinarium Patri- cium in Vita S. Maximii Episc. Reg. ubi eadem verba leguntur, molis scribitur. Vim et originem vocis attigimus in Notis ad Alexiadem pag. 86. ex Scriptoribus Graecis inferioris seculi quibus paleo, et paleo, et poile, idem sonat quod Mole, seu portus: quibus consentit Procopius lib. 4. de Adict. cap. 10: Princeps de civitate, res ipsa molera, molendipus, molendipus, frangit in ea paleo, et oblongus, et aliis vesperibus paleo, et porto, paleo, etc. Gloss. Or. Lat. Mole, Molas. [Vide Modulus 1. et Mola 4.]

• 1. MOLESCERE, pro Inolescere, ut recte emendat D. Secousse tom. 4. Ordinat. pag. 138.

• 2. MOLESTATIO, Molestia. Charta ann. 1177. in Chron. Andr. Dandili apud Muratori. tom. 12. col. 500: Vel alterius reipublice exactioris pertimescat, aut sensu Molestationem. Utitur Constant. Afric. lib. 7. cap. 6.

• Unde nostris Moleste, eodem sensu. Charta ann. 1322. ex Tabul. S. Petri Carnot: Si ledits religieux veulent icelle tourelle hebergier en quelque maniere que il leur plaira, que il le puissent faire sans danger et sans Moleste de nous ne de nos homs. Occurrat preterea in Lit. ann. 1371. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 45.

• MOLESTATOR, Qui molestiam alicui exhibet. Charta Wilhelmi Roman. Reg. ann. 1263. apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 1. fol. 417: Vos contra Molestatores quodcumque defendam.

• MOLESTER, etc. La pelle de cervo. Glossar. Lat. Ital. MS.

• MOLESTIA, Egitudo. Ut de Molestatim chalcicam caderemus apud Gregor. M. lib. 2. Epist. 31. De aedific. capituli qua de- determinatur Molestia. lib. 7. Ind. 11. Epist. 49. Vide Glossar. medie Grecitatis in 'Aya-xvri.

• MOLESTOR, pro Molestatator, Qui molestiam alicui infert. Libert. Avracci ann. 1328. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 311. art. 18: Non temest (burgensis) in hospicio suo de nocte extra horam latrone, jocatore, seu aliquo Molesto.

• 1. MOLETA, a Gallico Mollatta. Stel- latum calcar. Invent. S. Capel. Paris.

ann. 1363. ex Bibl. reg. *Item alia casula, dalmatica et tunica de dyapreto albo ad Moletas.* Aliud ann. 1376: *Una tunica de dyapre albo ad Moletas.* Inventat. Gall. *Item une autre charable, dalmatique et tunique de dyapre blanc à Moletes d'or.* Memor. C. Cam. Comput. Paris. fol. 234. v. ad ann. 1353: Petrus Lermite propositus Picardie portavat ad Cameram sigilli propostorum sub, que predeceperat suis, qui fuerat capti per inimicos, ut dicebat, galos, supplicare ut ipso, si fueret aliquis additio vel signum rotum ad tollendum omnem sinistram suspicitionem, et in crastinum dicto dei fuit ad dicta una Moleta in diego sigillis per quendam angulum abrum.

° 2. **MOLETA**, Membra agrariae species. Charta Ann. 1232. In Chartal. S. Dion. pag. 366. col. 1: *Dederunt quidam partem de duodecim arpentis terra et quintam partem quatuor arpentorum pratis: quae terra et prata sunt ad Moletam beati Dionysii.* Vide supra *Mola* 7.

° 3. **MOLETA**, Morbus equinus, mollis scilicet tumor in imo tibie seu, Gall. *Moleta.* It. remiss. ann. 1368. In Reg. 99. Chartoph. reg. cn. 319: *Eo quod ipsa equus in eis tibie Moletas habebat, ut ab aliis crederet, ipsam adduxit in domo eiusdem huius, vocati le Marechal de Gouffin, cui mineralium dictum equum posuit in equitacione... pluraque Molles quas diebat iumentum habebat in tubis, fibulamontavit, Gallice, effundit. Mol. pro Mollet, sura in litt. remiss. ann. 1455. ex Reg. 187. ch. 235: *Ictui Valete... en tumbant se va attardare de la coignie qu'il tenoit, en la rabe ou Mol de l'une de ses jambes.**

° 4. **MOLETUM**. Gall. *Moulet.* Mensura liquidorum apud Tullenses, quae evanctorum sextarios Gallicos, seu duas pinta' Paris. capit. Hist. Tullensis pag. 102.

° 5. **MOLETURA**, ut *Molla* 2. Vide in hac voce.

° 6. **MOLETA**, a Gallico *Molée* et *Moulée*, Intra species ex ramentis cultorum allorumque ferrariorium fabrorum coacte. Arestum ann. 1356. 18 Febr. in vol. 8. arrestum. parlam. Paris: *Ordinatum fuerat quod non venderentur panni.... tincti mala tintura, et specialiter in altera duarum, quarum una Moleya, vulgariter en Molée, etc. Stat. pannif. Paris. eod. an. ibid.: Item aucune ne pourra vendre.... draps teinte en Mouleure, pour ce que c'est une teinture corrosive, mouillante et ardente de soy.* Aliud pro filiis ann. 1350. In Reg. 78. Chartoph. reg. ch. 48: *Quod nolite haud in Molé flende. Ade tom. 7. Ordinatum reg. Franc. pag. 357. art. 2. et pag. 387. art. 1. Moller. tom. 8. earund. Ordinatum pag. 379. art. 16. Mole, eodem sensu, in Stat. Vallensis Rotomag. ann. 1470. ex Reg. 201. ch. 67: Item que nul ne puisse mettre tainture de charbon, ne de Mole, ne d'ocre, ne d'autre peinture, fart, et polissement en cuir, ne en poil, en peaux. Molée etiam appellatur Fuligo alieni, in Stat. textor. ann. 1391. Inter Consuet. Genov. MSS. fol. 24. v. *Aucun ne mettra... noir de chaudiere, que on appelle à Paris Molée.* Vide supra *Molada*.*

° Neque aliud sonat vox Gallica *Moléteron*, in Poem. bell. Trojan. MS.: *En celle chambre n'oli nolens*
De chose, d'arbre, de ciseaux,
Des bateaux, Molles, ni emplostre;
Tote entière d'Almouster.

Hinc *Molionner*, pro *Enduire, crêpir, Inducere* in Chartal. Corb. sign. Daniel ad ann. 1427. fol. 73. v: *Doit lever toute la vielle machonnerie dudit cay et icelle*

rassier et remachonner bien et soufflament et ce *Molionner*.

° **MOLGI**, Furcs, a mulgandi constructione. Vocabul. Sussannei.

° **MOLLARIUM**, Molatria, pistrinum minus. Charta Eduardi II. Reg. Engl. ann. 1312. apud Rymer. tom. 3. pag. 336: *Cum deducsemus... castrum de Tan-talon, cum omnibus pertinentiis suis, Moliaris, pratis, etc. Occurrunt rursum ibidem pag. 428. Vide supra *Molendinum* 2.*

° Vel potius *Lapicidina molatia*, ut supra *Molatia* 1. Reg. feud. Aquit. in Cam. Comput. Paris. sign. J. rub. fol. 23. v. *Terra, vinea, monora, plana, aqua, Molatia, vel aliud, etc.*

° **MOLLARIUS**, polono. Gloss. Lat. Gr. Sangerini. Vide supra *Molatia*.

° **MOLICINA**, Vide *Molacina*.

° **MOLIZIUM**, Sponsalia, ab Italico *Mogliera* vel *Mogliere*, uxor, conjux. Stat. ant. Florent. lib. 5 cap. 77. ex Cod. reg. 4621: *Nultus de magnibus..... habens guerram sive inimicitiam patens est... tria... tria aliquam invitata... pro Molizia seu sponsalis.*

° **MOLIBDOS**, Plumbeum, in lib. de Noct. Greec. Molibdena, quam aliis gelenam vocamus, est plumbi et argenti vena communis, melior quanto magis aurei coloris, quandoque minus plumbi sociabilis et in modice grana adhaesrecti, auri argenteum formicatus, hanc metallicam erat, laudata annaque a Cypriof. Gross. sec. medie. MS. Simon. Janiens. ex Cod. reg. 4930. Aliud Lat. Ital. MS. Mo libotum, la fice del auro e el piombo aro.

° **MOLINA**, Mola, molendinum. Glossa S. Benedicti cap. de Agricultura. *Moline, Spazia:* P. Victor. In leg. 14. urbis Roma habet *Diana Molinas*. Amianus lib. 18: *Quem (ascensus) scissis collibus Molina ad calles arcandas edificare densius constringebant.* Marius Aventicensis *Hoc anno mons validus in territorio Vallenisi subito ruit... et pontem Genavarum, Molinas, et homines per vim dejectis. Officina Molinarum, in Testamento. S. Remigii Episcopi Remensis apud Fiboardum. Occurrunt non semel in Charta Rachisi. Regis Longobard. apud Ughellum tom. 5. Ital. sacre pag. 67. [in Chron. Farf. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 38.]*

° **MOLINUM**. Greg. Turon. lib. 3. cap. 19: *Ante portam autem Molina mira velocitate divertit; quae loco Aimoinus lib. 2. cap. 23: Molindis summa veritatem velociate. Prodoardius lib. 14. Carm. 19:*
Fornieri fabricam versus Molina.

[Charta ann. 1001. tom. 2. Hist. Eccl. Meldens. pag. 7: *Et terram que pertinet ad eos in suburbio Meldens, cum prato uno et arca una ad Molinum.* Charta Adelfensi Regis era 216: *Conformatum hereditatem in qua fundatum est monasterium cum Molino et furvo.*] Occurrunt præterea in Legib. Wilsroth. tit. 7. tit. 2. § 12. lib. 8. tit. 4. § 30. in Legib. Longob. lib. 1. tit. 19. § 4. tit. 27. § 1. [¶ Roth. 149. seqq.] in Chron. Farsensi pag. 955. apud Cogitosum in Vita S. Brig. cap. 7. num. 34. Ardon. in Vita S. Bened. Antian. cap. 3. num. 12.

° **MOLINUM**. Idem. Locus est in Curvis.

° **MOLINUS**, in Lege Salica tit. 24. § 1. [Præceptum Caroli Reg. ann. 859. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 30: *Terminat predictus aliud de una parte ad Molinos Guadalpadi, qui sunt sorti in ripa Ur-*

bius. Tabular. S. Petri de Cella-fructu in pago Engollum. 13. circ. sicc. *Bono... melius partem de terra de Sonperte... exceptio stagno et Molino, quos habent clerci sine me. Occurrunt ibi non semel.]*

° **MOLINARIUM**. Eadem notio, in Tabularia Abbatis Bellifoci num. 59.

° **MOLENARE**. Charta Lotharii Regis Franciæ ann. 987. apud Michaelem Carbomelum in Chron. Reg. Hispan. *Cum dominibus, vineis, terris, cellis et incultis, Molinaribus, pratis, etc. Occurrunt rursum ibidem pag. 428. Vide supra *Molendinum*.*

° **Molinare** est sedes seu locus ad molendinum construendum aptus, idem quod *Molendinarium* 1. Ch. ann. 136. In Reg. 37. Chart. reg. ch. 21: *Cum rex habeat unum Molinare, sicut et proprie Ni-gram pilicidam in rivo vocato del Grautius... habile ad edificandum molendinum, de quo Molinari ipse dom. Rex numerus habuit aliquod emolumenatum.* Charl. Celsinian. ch. 616: *Adjunxit rex donatione unam apendiarium et unum Molinare, in quo super fuit contructum molendinum.*

° **MULINARE**. Eadem notio. Tabularia Castauriense ann. 24. Ludovicus Imp. filii Lotharii: *Ipsum Molinare cum ipsa terra ubi positum est, cum curte sua, et cum ipsa forma, et aliis de ipsa aqua, etc.*

° **MOLINARIA**. Eodem sensu, in Charta Adelgase et Principis ibidem pag. 89.

° **MOLINARE**. Molitor. Vetus possarium. *Molinarius, Spazia:* Gloss. Lat. Gall. *Molendinarius, Molinier, Servus Molinarius, in Lege Salica tit. 11. § 5. [Placitum sub Ludovicio VIII. tom. 2. Annal. Bened. pag. 223. Molinum unum in Amierto cum Molinario suo.] Jacob. Hemricurtius in Speculo Hasbanico pag. 8. alt primum Warsusen gentis stipitem Molinier appellatum, partant qu'il avoit plusieurs molins.*

° **Nostris Molinier et Molinier**. Libert. castri Montisol. ann. 1312. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 508. art. 44: *Quod quilibet solvus cuiuslibet Molinario (ita leg. pro Molino, cui superscripta est nota abbreviationis in Reg.) de duabus sessbris unam ponheriam (sic) et non plus, pro molitura.* Lit. remiss. ann. 1356. in Reg. 47. Chartoph. reg. ch. 261: *Jehan Connnarde varlet du Molinier de Cheppi, etc.* Aliud ann. 1412. in Reg. 176. ch. 113: *La femme Gilot s'en alla bien matin à la maison du Molinier pour molire son blé.* Vide in *Molina*.

° **MOLINERIUS**. Ead. notio. Charta ann. 1356. *Dominum quod cognitum esset per bonis viris partibus in talibus sicut et Molinari. Occurrunt præterea in vet. Catalogo Cinfrat. in Nativit. B. M. Tolos. Vide *Molinarius* et *Mulinarius* suis locis.*

° **MOLINELLUM**. Glossa. Pittheane: *Fractilium, Molinellum ad frangendum piper.* Le Roman de Garin MS.

Del breui de l'ess torment en Molinel.

° **MOLINELLUM**. Iugatio. *Cannus, quadram genus ferri freni, vel pars, scilicet quod vulgo dicitur Molinellum.*

° **MOLINUM**, in Lege Alemann. tit. 83. 1. et in Lege Baiwar. tit. 8. cap. 2. § 1. Vandalis, *Mule*, et Slavis *Mlin* est molendinum, ut auctor est Orbinius.

° **MULNETUM**. Eadem notio, in Tabular. S. Cyrici Nivern. ch. 17: *Ex alia*

fronte rivulum Credendum cum uno Molino. Occurrit rursus ibid.

MOLINUM ANIMAL. Vide Animal de hoste.

• MOLINA FERRE. Ad tundendum ferrum. Charta ann. 1311. In Reg. 48. Chartoph. reg. ch. 133 : Concessimus et concessavimus Raimundo,..... quod ipse posset tenere et facere quamdam Molinam ferrream in nomine dom. nostri regis de Renoldio. Si eas Molinas fereas tenere possitis, in dicta ann. 1327. ex Reg. 63. ch. 65. Vide infra Molinum fabria.

• MOLINAGUIA. Idem videtur quod Molina. 2. Charta ann. 1102 apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 619. Sunt liberi et immunes per totam ferram nostram..... abeque vinda, telono,.... paenatio. Molinagio, formagio, etc.

• MOLINAR, ut Molendinarium. Vide ibi.

• 1. MOLINARE, MOLINARIA, MOLINARIUS, etc. Vide Molina.

• 2. MOLINARE, Mola tollonia pannos densare, desquamari et polire, unde Molinatura, ipsa desquamatio. Charta ann. 1816. In Reg. 53. Chartoph. reg. ch. 33 : Plures panni lanei fibant in villa Tholosa (per nonnullos textores, in quibus pannis recendo immiscantur flature, vocate tramadas sive flature falsi lanagi, propter quod dicti panni fibant et erant vicious... nam tales flature, vocate tramadas seu falsi lanagi, colores tintularum capere non poterant commode... De ictu predicto latum pannorum lancearum Molinorum ratione tintularum seu falsi lanagi cognoscere..... Vicinus hujusmodi apparere pretestu operum seu Molinatura paratorium. Vide Molendinarium fullonarium.

*** MOLINARIA.** [Gall. Meules.] « Aquis aquarumve ductibus vel reductibus, molinibus, Molinarius. » (Cart. Ventilona in Cerdanya Hispanica, an. 988, Mus. arch. dep. p. 38)]

• MOLINELLUM. Vectis verisorius, Gall. Moulinet. Munit. cast. dom. reg. Molinella, holista de cornu, etc. Histor. bello Porcius, apud Murator. tom. 3 Antiq. Ital. med. avl. col. 1197. Venerunt super italem Griseum cum balistris grossis. Molinellis et arganellis. Molinet, nro fustis species, in Lit. remiss. ann. 1118. ex Reg. 70. Chartoph. reg. ch. 27. Usus huiusmodi nomine Molinet de pone. Vide infra Molina.

• MOLINA, vestis que ex albo stamine fit, etc. Papias MS. Bituric. Vide Molicineus.

• MOLINUM FABRILE. Idem quod supra Molina ferrea. Reg. feud. Aquit. in Cam. Comput. Paris. sign. J. rub. fol. 29. r. Helias de Beuvilla. et Willelmus frater eius, tenent ab eo (rude) tres soldos de firma de Molina fabrili, cum una quarantana terre. Vide in Molina.

• MOLIO, Molitor, Gall. Meunier. M. S. Apr. tom. 5. Sep. pag. 73. col. 2. Cum Molio farinarium suum tempore negligenter ab opere compescere, etc. Vide supra Molinerius.

• MOLIONE, ut Molina, in Tabular. S. Millan. apud Moret. Antiqu. Navar. pag. 547. Ad rive valle Venarie, ad Gramneto ubi est Molione sito, etc.

• MOLIRE, Molere. Lit. ann. 1371. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 383 : Valeant tot molendina ad ventum, quod et quo ciens sibi placet, edificare seu edificari facere, et in ipsa grana sua Moliri pro suo libito voluntatis. Comput. ann. 1479. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 387. col. 1: Illi fontanario, qui dicebat facere

magnis et parvis. Vide mox Molla et infra Molles.

• 3. MOLLA, pro Mola. Gall. Meule, in Charta fundat. prior. Montis-Guid. ann. 1086. Inter Probat. Hist. Sabol. pag. 359.

• MOLLARE, Mensura lignaria, Molla nuncupata, mensurare. Charta. ann. 1272. In Reg. 45. Chartoph. reg. ch. 94: Tenebuntur.... quinque molas basci vivi et mortui pro qualibet quadrigata liberare Molatas fideler et parasas. Vide supra Molles 1.

• MOLITIO, Quicquid molitur. Charta ann. circ. 1226. apud Hearn. ad calcem Annal. Edwardi II. Reg. Angl. pag. 266. Haec tam quod Mollio mea et familiæ meæ in eisdem molendinis quiete sit, ab omni iniurâ.

• 1. MOLITURA, Item quod Mixtura. Charta Ansberti domini Montis-regalis. ann. 1202. Concessi illi presbytero, qui Missam meam celebrabit, unum sextarium blaudi laudabilis, cuius medietas erit frumenti, alia Molitura. Vide Mixtum 2. et Molendinaria.

• 2. MOLITURA, Gall. Mouture. Vide Molla 2.

• 3. MOLITURA, Granum molendinum. Charta ann. 1083. Inter Instr. tom. II. Cap. Christ. cap. 14: Usus molendinum ubi tria Molitura de Grimont-maisnil debet teneare, si dominus ville molendino caruit.

• 4. MOLITURA, Idem quod supra Molendinaria, Molendinaria, Molendinatura, Molendina, Moleria. Vide in his verbis. Stat. Bonon. ann. 1250-67. tom. 1 pag. 170: Et si invenero molendinarios se, vel per suos nuntios in fraudem cum majori nippo accipere Molituras, quam a me vel a meis sociis fuerit designata, quod est cuius in molendinio Comuni, in aliis vero servandecim, etc. a quo loco conjectum frumenti portionem, quae pro Molitura pensabiliter. [FR.]

• MOLITUS. Molita arna, samia, acuta. Vide in Arms 1.

*** MOLIUM.** Vide Mognum. [FR.]

• MOLIUS, Vas vinarium. Stat. Taurio. ann. 1300. cap. 270. ex Cod. reg. 4622. A: Non mensuretur cinum venale... ad mensuram que non impletatur, nec in uno sypho vel Molio ultra unam minutam.

• 1. MOLLA, Mensura lignaria, nostris Molles; unde Mollier, lignum ea ratione mensurare, Molleur, qui molles metitur, et Mollage, ejusdem merces. Charta Phil. Puic. ann. 1233. In Lib. sub. Comput. Paris. fol. 7. v. col. 2: Statiuentis ut prior et monachi sepedicant, tunc pro quam pro posteriori suis, in restituitionem consuetudini usuarie mornante, sexcento decem et octo Molles lignaria, prout dederint sui... et tunc possint et sepperint ponendere. Aliis Phil. V. fol. 186. in Reg. 38. Chartoph. reg. fol. 59. r: Donamus una cum fusa (l. fusta) sive mercede cuiusdam rotæ et quadam Molla et aliis donis ejusdem pertinientibus. Lit. remiss. ann. 1381. in Reg. 138. ch. 18: Les Moulins de busche de Paris doivent avoir de chacun Molle de busche Mollier et compter certaine somme d'argent, etc. Ordinat. ann. 1415. In Reg. 170. v. 1: Item les molleins et computeurs ourront droit de compaigne et Mollage de toute maniere de busche vendue et livrée à Paris à compte et à Molles. Vide Molla 3. et infra Molle.

• 2. MOLLA, Typus, forma, Gall. Moule. Pactum inter abb. et consul. Aurel. ann. 1350. In Reg. 78. Chartoph. reg. ch. 246: Item quod statuantur in dicta villa certe forme sive Molle de tegulis, sive teules,

Julius Firmicus lib. 3. cap. 7: Faciat Molles, cynedos, et qui sedulibus accibus dedicant. Cyllos Aurelian. lib. 4. Chron. cap. 9: Molles sive subactos. Graci Malthacos vocaversant, quos guidem esse nullus facile virorum credit. Non enim hoc humanos ex natura venit in mores, sed pulsu pudore, libido etiam indebitas partes obscenæ usibus subjugavit, etc. Quo spectant ista Alani de Insulis in Plantu nature pag. 295. Multi etiam alii juvenes

Molles erat, facileque viris facilius heros.

Julius Firmicus lib. 3. cap. 7: Faciat Molles, cynedos, et qui sedulibus accibus dedicant. Cyllos Aurelian. lib. 4. Chron. cap. 9: Molles sive subactos. Graci Malthacos vocaversant, quos guidem esse nullus facile virorum credit. Non enim hoc humanos ex natura venit in mores, sed pulsu pudore, libido etiam indebitas partes obscenæ usibus subjugavit, etc. Quo spectant ista Alani de Insulis in Plantu

mei gratia pueritudinis honor vestis,
 debriato amore pecunie; suos veneris
 malleos in incudum transstulerunt officia.
 Salvian. lib. 7. de Gubernat. Del: Non
 quia Molles plurimi fuerint, sed quia
 mollices paucorum labes est plurimorum.
 Ipsa: Igitur in tanta affluenti rem
 nullus eorum Molles effectus est. In illis
 nullus qui Romanorum illi Mollium pol-
 lueretur incestu. Eodem libro: Abstuler-
 ent enim de omni Africa sordes-virorum
 Mollium, contagiones eliam horruere ma-
 reticum. Liber Penitentialis Gregorii
 II. PP.: Si que mulier cum altero coitum
 fecerit, 4. quadragesima penitentia. Molles
 unum annum penitentia. Capit. Theodo-
 dorii Cantuar. cap. 180: Perjurii 8. anni
 penitentia: Sodomitae 7. anni: Molles
 unno anno. Orderic. Vitalis lib. 8: Molles
 flaminis cremonas turpiter fecerat
 Venus sodomitica. Vide Joan. Sarisber.
 lib. 3. Poetral. cap. 13. [Salmus de
 Trapezi. fenoer pag. 154.] et Gloss.
 med. Greec. voce Malax.

Sunt qui Molles putant esse illos Eu-
 nuchos, de quorum prodigiosa Venere
 agunt S. Basilius lib. de Vita virginis
 Arnob. lib. 5. S. Hieron. lib. 1. adv.
 Jovinian. etc. Adde præterea Peniten-
 tiale Rom. tit. 3. Bedam lib. de Remed.
 peccator. cap. 2. præter Juvenal. Sat.
 16. Philostrat. lib. 1. cap. 21. 28. etc. Vide
 S. Augustini lib. 7. de Civit. Dei cap. 26.
 et super in vocibus Ephesinatis; Ephesia.
 Feminae.

MOLLIETIES, Peccatum [psagni] mollium.
 Synodale MS. Eccl. Andegav. Cum au-
 tem peccatum Mollieris vinal adulterium
 et haereticum et mulierem ministrum fa-
 ciat, etc.

° 3. MOLLES. Expressa in cera imago,
 specimen. Lit. remissa. ann. 1397 in Reg.
 153. Chartoph. reg. ch. 234: Item quod
 postmodum dictus preventus hujusmodi
 litteras, cum quibusdam Molles Jasium
 scutis in cera, tulit et posuit... subiit
 quasdam gelasias, et ibi fuerunt reperte
 cum dictis Molles, etc. Vide Molla 2. et
 Molles.

° 8. MOLLES, ab Italico Molle, For-
 ceeps. Acta B. Joan. Firm. tom. 2. Aug.
 pag. 463. col. 1: Cogitavit ire ad coqu-
 iam fratribus, et accepit illud instrumen-
 tum ferreum, quo ignem aptamus, quod
 usitato vocabulo Molles vocamus. Inven-
 tar. ann. 1218. inter Probat. tom. 1. Hist.
 Nem. pag. 67. col. 2: Caput foci, et pa-
 rensse, quasdam Molles, etc. Vide Mol-
 letum 1.

° 1. MOLLESTRA. Festus: Mollestras di-
 cedant pellis ointis quibus gatæ exterge-
 bant.

° 2. MOLLETA. [Italis Molletta: Una
 Molles de Argento, et due fibbie de ar-
 gento p. missas cum armis Eugenii. (Inven-
 ta Calixti III. ann. 1488. in Archiv.
 Romano.)]

° 1. MOLLETUM. Forficula, ni fallor,
 nostris etiam Moleis, Pinsettæ, Mirac.
 MSS. Urbani V. PP.: Fistula in oculo
 taliter prossimæ et inflammatum in quo
 supervenerunt vermes et jam offuscati
 verus virus; quidam extraxit 24. vermes
 cum Molletto.

2. MOLLETUM. Vetus Charta apud
 Ugbellum tom. 1. part. 1. pag. 390: Et
 de ipso Molletto, et de molle omnia
 exinde faciamus, etc. [° F. Tumulus ter-
 reus, colliculus. Vide supra Mol-
 etum 2.]

° 3. MOLLLIA. Locus cavus, per quem
 aquæ decurrunt. Charta ann. 1377. in
 Reg. 112. Chartoph. reg. ch. 151: Accen-
 sat et abbergat et in emphaticissimæ perpe-
 tuam tradit, cedit et concedit insulam

supradictam, cum dicta Mollia seu de-
 cursu, etc.

1. MOLLARCERE. Extrahere, parcer. Papias, unde entendendus MS. Biluric.
 Molarcere: extrahere partim.

1. MOLLICIA, Tapet. acupictus, opere
 plumbario decorus. Expositio brevis an-
 til. Liturg. Gallic. apud Marten. tom.
 5. Anecd. col. 98: Ideo autem venientem
 sacerdotem: cylindrum tradere, expande-
 tur super cancellum Mollicia plurimum,
 vel candida sabona.

MOLLIDITAS, MOLLITIES. Vita S. Mar-
 culi Abbati. n. 10: Lectus ejus, nec etiam
 quidquam Molliditas habebat, sed tan-
 tum nuda jacens in humo, etc.

1. MOLLIFICATIO. Actio qua aliquid
 molle efficitur. Boncompagnus de Obs-
 cione Anconae. cap. 10: agnus Murator.
 tom. 6. col. 186: Deficientibus tandem his,
 accipiebant coria boum, et ea post Mollifi-
 cationem diuturno labore coquebant: post
 decoctionem vero quidam cum piparata
 vini... comedebant.

1. MOLLITIES. Mollettes. Acta S. Mo-
 rugundis tom. 1. Julij pag. 314: Nullum
 habens stratum seu paleaque Mol-
 lities.

1. MOLLINUM. Vide Molletum 2.

MOLLIPES. [Anxiōnos], in Gloss.
 Greec. Lat. [Cicer. de Divinit. 1. 1. 1.
 S. Augustini. lib. 7. de Civit. Dei cap. 26.
 et super in vocibus Ephesinatis; Ephesia.
 Feminae].

° 1. MOLLIRE, Moltere. Charta Hugon. de
 Montef. in Reg. 74. Chartoph. reg. ch.
 61: Tradidi: Hugoni et Quieseta militi-
 meo senescallo. Tradidimus tollere molles;
 et Molles illi Hugo post primum, quem
 invenerit ipsi molentem ad mea... solle-
 dia; nec poterit retardari. Molliendi-
 nisi pro pane de propriis canibus castelli.
 Vide supra Molles. [°] In sensu Tur-
 nadum Molire, pro Moliri, in Annal. Xan-
 tens. ad ann. 873. apud Pertz. Scriptor.
 tom. 2. pag. 235].

° 2. MOLLIS. Typus, exemplar. Libert.
 civit. Caturec. ann. 1344. in Reg. 18.
 Chartoph. reg. ch. 312: Rem habent...
 mensuram ad mensurandum blada, vina,
 oleum, sal, calcem et latere sua teutes...
 Quæ quidem mensura. Molles et pondera
 signatur... signo consultatus predicti.
 Vide supra Molles 2.

1. MOLLITIVUS. Vide Molles.

MOLLITIVUS, Molliendi vim habens,
 Medicis nostris Emollient. Mollicitum ca-
 plasnum, apud Constant. Afric. lib. 4.
 num.

* MOLLUS. Vide Magnum. [FR.]

1. MOLLUS, Natura lignaria, Gall.
 Mollis de boe. Assignat. dotalit. Joan.
 reg. Franc. ann. 1319. in Reg. 60. Char-
 top. reg. ch. 69: Item pro mille octo-
 geniis virginis quinque Molles lignorum
 fornicata de Hallate.... Mollo exti-
 mato sexdecim denarios. Vide supra
 Molles 2.

2. MOLLUS. Acervis, meta. Gall.
 Molla de foie. Charta ann. 1280 ex Chal-
 tut. S. Vic. Laudun. Prato predictio
 falcatu et in Molles positu, licetis infra
 tres eidemadas post hoc vel cito, si
 dicti Molli fuerint portati, dicis homi-
 nibus animalibus sua in dictum pratum
 immittere ad pascendum. Vide Infra
 Molles 2.

MOLMAN. Tabular. Prioratæ de Lewes
 in Anglia fol. 16: Item omnia Molman
 inventari equum, si haberet, ad portan-
 dum corredum Prioris: et si haberet,
 duos panes hordei: et si panes portaverit,
 de iisdem 2. haberet, cum companionio
 et flagellari probandani Prioris per
 unum diem, cum corredio domini, et ha-
 bitat 2. panes ad vaporam cum com-
 panagio, exceptis illis qui non dant vita-
 ger. [bl] Spelmanthus putat idem esse
 quod Madman et Malman. Vide in hac
 voce.

1. MOLMUTINA LEX. Vide in Lex.

1. MOLNAGIUM. Idem quod infra Molta.
 Droit de mouture. Charta ann. 1183.
 apud Pillet. Histor. Gerbored. pag. 887:
 Vel XVIII. minas frumenti quas ibi ha-
 bet Wido de Achis pro medietate Mol-
 dagi.

1. MOLNAIRONUS, MOLNARIUS, MOL-
 NERUS. Voces ejusdem significatio, quæ
 molnitores allores in molendino ser-
 ventes denotant. Statuta Massiliæ lib.
 1. cap. 55: De Molneris et Molnairone,
 et molateris ei duobus officialibus super
 hoc eligendis. Intra: Predicti tam Mol-
 neris quam Molnaironii jurent ad sancta
 Esa Evangeliæ et fideliæ tam bla-
 dum quam farinam custodiæ et fideliæ
 molere bladum. Occurrit ibid. pluries
 non sine alijs interdum vocum muta-
 tione. Charta ann. 1215. in Tabul. Cor-
 bellepsi: Ea scilicet conditione quod ip-
 sum molendinum in levigatione et hi quis
 ad molendinum pertinent, ita temperari
 faciat ut molendinum ex-kenfo, quod
 predicto subjaceat, aquam sufficientem ha-
 beat, secundum arbitrium Molnaironiorum
 gace utriusque servata.

1. MOLNARE. Molere. Charta Isemb. de
 castro Allionis ann. 1130. in Chartul. S.
 Joan. Angeriac. col. 187 v. Venientes
 etiam ad ista molendina et rediuentes Mol-
 narios sub sua protectione in pace et in
 guerra miserentur. Vide supra Molendi-
 na.

1. MOLNARIA, MOLNERAGIUM, MOLNEA.
 Vide Molta 2.

1. MOLNARIUM, Moletrina. Charta
 Theob. Chabol in Tabul. Absensi ch.
 68: Donamus monachis Abrus... molat-
 rias que sunt in dicto territorio et nos-
 tra partem unius Molnarii et unius
 stanni.

1. MOLNERIA, Pensatilia pro molitura
 frumenti, Gall. Droit de mouture. Charta
 ann. 1342. in Reg. 74. Chartoph. reg. ch.
 32: Tradimus communitatæ seu universi-
 tati castri de Montaniaco... rotam et inte-
 gram illam partem seu Molneriam dota-
 lem mihi dicta Angletina, quam nos dicti
 conjuges habemus... in quadem rota mo-
 lendinorum dictæ universitatis... et vo-
 catur dicta rota communiter molendinum
 mesynorium: que insuper pars seu Mol-
 neria est dare duas poncherias inter diem
 et noctem, quando dicta rota molat...
 est vero etiam pars predicta seu Molneria
 dare mediætatem farine seu remolte,
 quam lucrabitur rota predicta. Vide
 Molta 2.

1. MOLNERIATA. Pari intellectu. Char-
 tul. General. de Gulicio fol. 26 v. : Veni-
 didi Gurhanno monacho totam illam par-
 tem Molneriate molendinorum stagni de
 Castello.

1. MOLOCENARII. Qui pascunt canes, quia
 molos canum dicitur. Ita Ugutio. Forte
 Molneraria.

1. MOLOCHINUS. Vide Melocineus.

1. MOLOLUTA. Vide Molta 2.

1. MOLON, vox Hispanica, eadem no-
 tione quo Molaris supra. Charta Adel-
 gastri. Principiis tom. 2. Concil. Hispan.
 pag. 89: Et per pennam sarmosa et per illo
 Molon, de inter ambo rios et per lumbi-
 tas. Ubi, quod notandum, de limitibus
 agitur.

° Acervus cuiuslibet rel. Glossar. Pro-
 vinc. Lat. ex Cod. reg. 767: Molon.
 Prov. acervus, sorica, cumulus. Molonar.
 Prov. acervare, cumulare. Moloston. Prov.

globus cuiusque rei. Formula MSS. ex eod. Cod. fol. 35. r. : In corpore erant diversi globo et Moloni verum, quare in filii partibus prouidebat esse valeris.
MOLONUS. Congerles garbarum, Massiliensibus Molon, vel Garbolon. Charta ann. 1330. in Tabular. S. Victoris Massili. Solvam tertiam decimam garbarum, quod attulit et per Molonos suis garbaros. [Molonus.]
MOLONYMPRIUS. Qui nondum uxorem duxit. Vocabul. Sussanni.
MOLOSIRICUS. Pallium molopiscum tetrostylum, in Charta ann. 421. apud Angel. Calog. in Raccolta Venet. edita tom. 6. pag. 505. Ubi leg. Holosertum. Vide in hac voce.
MOLOSUS. Grandis, qui est intar molis. Miracul. S. Augustini Episc. Cantuar. tom. 6. Mail pag. 403. Inferens de nocturno acris justi intumus, et fluctus qui Molosus puppim sequitur viribus ducabant, indomita bello frangere aut absorbere parabant.
* **MOLOSUS.** [Molossus : « Molonus, Loumier. » (Glos. Lat. Gal. Bibl. Insu. E. 36. XV. 8.)]
MOLSA. [Gall. Mousse : « Conjurū hominē ad congregandū de la Mousa et del brū pro linendo et clavendo torcularia. t. 21, p. 687. » (Auct. Histor. de la Gironde.)]
MOLTA. Clementum. Vide *Malta*.
MOLTA. Penitentiā quam a vassalī exigit dominus pro frumenti molitura in molendinis suis. *Moule*, iq. Consecutud. Andegav. art. 17. Cenoman. art. 36. *Droit de mouillage*, in Consuetud. Turon. t. 1. art. 14. et Burbon. art. 535. [Charta Philippi Aug. Reg. Franc. ann. 1201. in Tabular. Calensi pag. 102. Si vero contingat, quod aliquis hominum de Caloune imponatur quod ad aliud molendinum faciet Abbatiss., et quisque hominum se altero purgare poterit, quicunque erit, qui vero hoc jurare non poterit, Molari reddit et duos solidos de emenda.] Vondat Anglie. tom. 2. pag. 97. Concedo S. Amando quatuor viros panificos at omni servitu meo quinque et liberos, et Molam suam, sed et Molam simillim et omnium ciuum S. Armandi. Addit. tom. 1. pag. 700. Tabularium Burgense ann. 1214. fol. 10. Propter debet Molana de Unoquoye sacer unum basileum et plenum farinagum. Adeo Probat. Hist. Genital. des Chateignier pag. 182.
* A qua prestatione immunitas Franci moudre et Franci moulū nuncupatur. Charta Phil. Pule. ann. 1308. in Lib. rub. Comput. Paris. fol. 344. v. col. 1. *Les autres dimes que les diaconie avoient en ladite ville, robatis les Moudres francs et coustumes ou pris de dī livres. Alla ann. 1380. ex Chartul. 21. Corp. fol. 312. v. : Saufet réservé Franci moult molin*.
MOLTA SICCA. [Quae in pecunia numerata exsolvitur.] Charta Ottonis Rotomagensis Episcopi ann. 1262. *Denarii, oboli, vendi, furni, molendina, Molta sicca, estoebagia, etc.* [Charta ann. 1276. in Chartular. S. Vandreg. tom. 1. pag. 781. *Tendendas et habendas dictas duas pechias terrae libere, panifice, sine campi- partu et sine sicca Moula, etc. Molta sicca et madida, in Charta. Philipp. Pulechri. Reg. Franc. ann. 1308. tom. 4. Hist. Harcor. pag. 2117. Vide Censu sicca. [et infra addit.]]
* **MOLTA HUMIDA.** Vndeque. Quae frumento molito solvitur. Reg. S. Justi ex Cam. Comput. Paris. fol. 307. v. Item
Molta humida. Charta ann. 1818. In Reg. 66. Chartoph. reg. ch. 332. Item ratione implendandi dicta villa cum Molta sicca et viribus, iei. 66. Motes seches et moyses, in Ch. ann. 1008. ex Bibl. reg. Alfa ejusd. ann. ex Bibl. rub. claud. Cam. Comput. fol. 102. r. col. 1. Et avarcias ea toutes les Moustes, seches et moyses, et tous les banières.
MAUTURE. Idem quod *Molté*. in Statutis MSS. Ecclesi. Glandatensis ann. 1337.
MODURA. Tabular. Cartusia Bellarici. *Bedi quatuor bichetos. Modura super molendino.*
* Charta ann. 1352. *Proprietate raritatem gentium, que remanserint ex mortalitate predicta, ipsa molendina et Modura et aritus servos non valuerunt per annum, omnibus computatis, ultra tertiam partem dicti census. Ita quoque legenorum predicti Moduta, in Lib. ann. 1312. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 109. art. 17.*
* **MOLVIMUM.** Littere ant. circa 1190. tom. 2. Hist. Ecclesi. Meidens. pag. 67. *Mando etiam vobis et prorsor, quatenus Molagum... capella S. Mariae de Fonte Serend monachō ibi habitanti habere facias.*
MOLVURA, non semel in veteri Notitia ann. 1174. in Tabulario S. Laudi Angev.
MOLDA. Tabular. Burguliense fol. 63. *Simulque Moldam ipsius terre concedo molendinias S. Petri.*
MOLDUREIRE. Tabular. S. Eparchii Incilsum. fol. 130. *De panibus vero obisibus, concordatum est, ut duo fierent de una Moldureire bene concusa et in testa rasa.*
MOLEARIUM, in Charta ann. 1280. Locus in Molearia.
MOLENDINAGIUM. Bulla Pauli III. PP. ann. 1587. tom. 4. Gall. Christ. inter Instr. col. 118. *Immunes sint perpetuo et solutione Molendinagi seu moliture suorum granorum.*
*MOLENTUR, in Charta ann. 1151. apud D. Calmet. tom. 2. Hist. Lotharing. col. 340. *Ia molendinū que sunt in alio loco Domini Castrī molent, nec dabunt Molitūrum. Concedo I. MSS. Ann. 1201. art. 38. *Item concessum est ibidem, non omnes habitatores civitatis et villa de Auio et pertinetiarum ejusdem possenti, in omnibus molendinis intra terminos et pertinentias predictae civitatis et villa Molitūrum habere pro 30 parte, nec plus poterit a voluntibus molere exigiri ratione Molitūrum.*
MOLITURA. Charta ann. 1257. ex Schedis Pr. de Mataugues. *Retento. jure coquendi panem sine fornacio et molendi bladum ad opus sui et familiis suis sine Molitura. Charta ann. 1324. tom. 8. Hist. Harcor. pag. 40. *Cum fossa justa praturae et Molitūrum ejusdem terre, etc. Molitura libera, in Charta ann. 1245. apud Kennett. in Antiquit. Ambrosden. pag. 236. Vide Molito.*
MOLNARIA. Charta ann. 1216. in Tabular. S. Barthol. Betun. fol. 32. *Quintum boitemum Molnaris in molendino de Coisaua elemosinavi... Ego enim dictam portionem Molnarum a Matheo de Duaco emi bene et legitime secundum legem et iudicium patris.*
MOLNEA. In Charta Johannis dom. Bononiae. Pag. 4. ann. 1192. e Tabular. Corbelensis. *Concessum us in elemosinam eidem infirmis Molnarae suam libaram et absque emolumento perpetua quietam, in diobus nostris molendinis et huius.*
* **MOLNARIA.** in Charta apud Losinj. fol. 16. *Molnarae, in charta apud Losinj.*
*Molna humida. Charta ann. 1216. In Tabular. S. Barthol. Betun. fol. 32. Quintum boitemum Molnaris in molendino eiusdem de Livrein sine Molna, et totam Molnarae huius de feodo Abbatis S. Vandregesil. Molna quieta, i. e. libera, in Charta ann. 1289. ex eod. Chartul. tom. 1. pag. 657. Leges Normann. cap. 85. apud Ludewig. tom. 7. Reg. MSS. cap. 285. *Molendina tamen, bannum et Molnae ambancia, si per se teneantur sine aliis foedis; per L. solidos solent relevari, etc.*
MOUTURA. Charta ann. 1220. apud Miramum. tom. 1. pag. 740. *Molendinum cum libra. Moutura, et omnia jura ad molendinum pertinentia. Alla ann. 1270.******

100

MOL

tom. I. Chartuas. S. Vandreg. pag. 588: *Oto boissellos Mouturam... et predictam Mouturam... contra omnes garantizare tenetur.*

MOLIGUM, in Charta ann. 1088: *aut Basilius in Episcopis Picav. pag. 78 Droit de moulage.*

MULTURA, in Monastico Argelic. tom. 2. pag. 426 [Charta ann. 1201. apud Mirum tom. 1. pag. 727: Assignationus Thesaurariae predictae Ecclesiae 14. sextarius frumenti... percipiendos de Moulura metioris frumenti. Addre Kennett. In Antiq. Ambros. pag. 120.]

MOLDURA, ex Gallico. *Mouture*, [que molitoriatione salarii competit]. [Charta ann. 1152. apud Catellum in Comit. Tolosanis lib. 2. Molendinarii... non accipiant propter suam Molduram ultra secundam partem.

* *Est etiam Moldura mensura' genus quod in ea molta sum acipiat molitor sic dici videtur. Hanc aliquid Mules nuncupant: et 16. alibi 20. vel 24. partem quartigli continet. Charta ann. 1324. ex Tabul. D. de Flamenca: Et salvis et retentis, sibi et suis una eynina frumenti et sex Molduris.*

MOTTURA, et MOUTURA, ut Molta. Tabulari. Capituli Ambian. *Molendina* rii autem in hebdomada octo boissellos habere debent de Mottura communi. Ibidem: *Nec molendinarii farinam aut ali- quid preter justam Mouturam ab his exigere poterunt.*

* *MOLTA. Ipsi sum frumentum in farnani fedactum. Arestum. Parlamenti ann. 1272. apud D. Eleureau Hist. Bles- sens. cap. 22. pag. 73: Quod consuetudo est in comparsa Stampena quod illi qui habent molenda in dicta castellaria possunt capere tempore commissum e quo alterius castellania parentes Moltam in castellaria Stampenam.*

* *MOLTRA, MULTURA. Eodem sen- su. Polpt. Irminon. Br. 21. sect. 1. Ha- bet ibi farinarios 3... qui accipiunt de Mol- tura modios 300. Br. 24. sect. 1: Habet farinarios 6. qui solvent inter totos de Moltura modios 265. Br. 9. sect. 2. Habet farinarios 22. qui reddunt de Moltura inter totos 1400. de viva annona, de bra- cis modios 177. Ibid. sect. 158. Farinario 1. qui solvit de Multura, inter totas annonas, modios 500. Addre Br. 13. sect. A. et Statut. S. Petri Corbeiens lib. 1. cap. 7.*

* *3. MOLTA. Prestatio agraria seu que- fructibus agri solvitur, nonnotis Molte et Moute, idem quod Agrarium. Charta Amaur. de Vernoia anno. 1205. ex Bibl. reg. cot. 10: Dedi monachis et abbatie S. Maria de Noe totam Molam meam de sex actris terre, quae eius dederunt Willer- manus Romanus et Ali. Th. de S. Joanne ann. 1200. Ibid.: Dedit... terram absolu- tam ab omnibus a Molta, a relevamento, ab omni talia. Reg. S. Justi ex Cam. Comput. Paris. fol. 194. I. item sec. acce pratorum, molta etca. Molta gerba- rum. Lit. remiss. ann. 1289. in Bibl. fol. 136. Chartoph. reg. ch. 156: Comme Rau- Vasse, demourant à Caudebec, ait tem- certaines terres sur lesquelles Colart de Villeguier chevalier, à cause de son fils, seigneurie et jurisdiction qu'il a à Ville- guier, se dit avoit droit de Moults, qui est un droit et profit, qui se doit sur les fructs, qui viennent ès dites terres. Alia ann. 1224. in Reg. 178. ch. 23: Comme le suppliant eust chargé une cherette de gerbes, sans paier de dix-sept gerbes une, pour la Molte ou seigneur de Biensfaire et de Heilbandiere, etc.*

* *MOLTARIUS, MOLTERIUS. Qui molte-*

seu pensitationi pro molitura frumenti obnoxius est. Charta Phil. Pule. ann. 1300. in Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 494. et col. 2: Si inter dictum militum aut ejus heredem vel causam habentes ad eo, et homines bannerio seu Moltariorum ipsorum medicatia molendinorum, occa- sione malice ejusmodi medicatia vel per- tentiarum, vel aliis, contingat ori quare- tam vita. Alia ann. 1308. in Reg. Chartoph. reg. ch. 45: Si iudicem dicti Robezium... et homines bannerio seu Moltariorum ipsorum molendinorum, occasione pro- rrumdem, etc. Alia Ludov. X. Ann. 1315. in Reg. 56. ch. 164: Quod si inter religio- sos predictos seu causam, habitibus ab ipsis et homines bannerio seu Moltariorum molendinorum, predictorum, occasions, moltarum... omni contingat querela, etc. Vide infra Monacius.

* *MOLTERIUS. Vide supra Molteria 2. Vide in hac voce.*

* *MOLTERIA. Vide supra Molterius.*

* *MOLTIRUM. Statuta Veronensis lib. 4. cap. 33: Nec aliquod vas calcinato- rum seu Moltrorum, nec biscoitorum por- nere, etc. [O Italis Moluccio, Limus, cinc- num.]*

* *MOLTO, MOLTCAGNUM. Vide Moltu.*

* *MOLTONINA. Pelis vervecina. Leuda- min. Careass. MSS.: Item de duoden- Moltoninaria apparaturam, iij. den. item de duodena de Moltonis non appa- ratis, iij. ob.*

* *MOLTRUM, MOLTURA. Vide Molta 2.*

* *MOLTURENGIA, Varia molitura mis- cellum frumentum. Chartular. S. Vincenti Cenomani. fol. 42: Duos modios aronne. Molturengie monachis reddit. Vide Mouturangia.*

* *MOLTA, MOLUETA. Vide Molta 2.*

* *MOLUCRUM. Illud cum quo mole verti- tur, i. tumor ventris. J. de Janua. [Roet de molin, c'est ce qui fait tourner la mole, in Gloss. Lat. Gall. Sangerman.]*

* *1. MOLUM. Idem quod Moles. Chro- nici. Parten. apud Muratori. tom. 2. part. 2. fol. 614: In Catula ad mures Pa- lumbi medicatia, quod illi Moli pro solidis xv. Chron. And. Danduli apud eudem tom. 12. col. 455. Thadeus ergo submersus galeis VII. et naufragi, se au defensionem exposuit in terra supra Man- fredonicu Molo.*

* *2. MOLUM. Mensura lignaria. Gall. Moule de bois. Inventar. Chart. reg. ann. 1482. fol. 92. v: Littera acquisitionis seu exoneracionis trecentorum Molorum bœci- sive molus de busches, quæ Radulphus de Bello-monte accipiebat in foresta S. Ger- maine Laya. In anno 1315. Vide supra Molus 1.*

* *3. MOLUMENTUM, pro Emolumen- tum. Charta Eduardi II. Reg. Angl. ann. 1315. apud Rymer. tom. 3. pag. 584: Quodcumque ipse, eo praestitu dampnificatus fuji in Molumento jurisdictionis halliv- rum predictarum, et expensas fecit pro predictis, etc.*

* *MOLUM, Verberibus atriores facti. Vocal. Lar. Sussanne.*

* *MOLUTA. Vide Molta 2.*

* *MOLUTA ARMA. Vide Arma 1.*

* *MOLUSES. Muletus, vulgare, Gall. Taire. Charta ann. 1208. in Reg. 40. Chartoph. reg. 24. 137: Homines dicti castri de Boulz... et pertinentalia ejus- dem dent... de quolibet gressu, contine- quadriginta peccora et ultra... unum Mol- uses de mane unius diei... et tenentes dictum gregem teneant facere de lacte ex dicta Moluses provenientes caseum seu caseos... et predictos caseos reddere ad suas expensas dominis supradictis. Vide infra Mulsio.*

* *MOMAR, Siculus, stultus, qui cito moveatur ad iram. Plautus: Quid tu, o Momar Siculus homo puerum? Vide Festum in hac voce, et quæ ibi notat Scaliger.*

* *MOMBOR. Vide Mundiburdus.*

* *MOMENTALITER. Idem, quod Momenta- tive. Fugitius. Mytholog. 2. 3: Iris ornatus variis pingens arcuato curva- mine, Momentaliter refugit.*

* *MOMENTANA, Libra. de SS. Petro et Paulo. tom. 5. Junii pag. 488: Quod si hec differre desiderat pignora, patio- lum aliquod. Momentana (id est libra) pensatum, jacit in irinsecus. Sic etiam legendum est. Momentaneum apud Isidorum, monet Graevium.*

* *MOMENTANEI. Loc. Johannee in Vita S. Odonis sec. 5. Bened. pag. 482: Nec obstante opponens querelas, sed Mo- mentaneos querentes locis terra prostra- tus venians est depricatus. Id est, oppor- tuna momenta observans.*

* *MOMENTANEUS. [Hoc verbum, quod apud Terutilianum tantum inventar, frequentius apparet in medievis chartis: s. Quam difficultatem patres sancti Columbe in domo Del omnipotentis absque ruga examinantes Momentaneum forem fugitiui seculi respernunt, cruce- sum suum, sicut ait apostolus, gestans. (Charta Cluniac. Coll. Burgund. B. N. 8. 79. n. 158. an. 1083.)]*

* *MOMENTATIM. Vix continue. Vita MS. S. Winwalo. Tunc corda pavido- rum Momentatum tremunt.*

* *In singula momenta. Vita S. Joan. Laudens. episc. tom. 3. Sept. pag. 109. col. 2: Talibus ergo virtutum exercitia dum more suo Joannes instaret, apostoli- que instar que retro oblitus, Momenta- tum in anteriora contendenter, etc.*

* *MOMENTATIVE. In momento, statim, de repente, in Historia Translationis S. Guthlacii n. 6.*

* *MOMENTIOLUM, dimini. a Momen- tatu. Vita S. Columbae abb. tom. 2. Jun- pag. 233. col. 1: Tunc post modicum ali- cuum Momentiolum intervalum, etc.*

* *MOMENTUM, Stilus, quo momentaria inclinatur. Gloss. Isid. ubi Graevius le- gendum putat: que movente libra incli- natum. Non mutandum videtur, cum momentanam Libra dixerint inferio- rum avi Scriptores, quidmet etiam momen- tarium? Vide Momentum. Gross. Lat. Gall. Sangerman. ex Joh. de Janua. Mo- mentum. Momentum, ou moment, la di- partie d'une heure, ou l'instrument où sont percus les momens, ou languette de balance.*

* *Moment, pro Consequence, force, va- leur, in Lit. ann. 1334. tom. 4. ordinat. reg. Franc. pag. 392: Et n'est mie nos- tre intention que les choses dessus dites soient d'autrui valeur ou d'aucun Me- ment.*

* *MOMERIUM. Commodianus Instruc- tionis.*

Das tibi Momerium.

Id est, te ridiculo exponit.

* *Hinc nostris Momme et Monnerte, Personarum chorea, turba, Gall. Mas- carade; unde Monnere, ejusmodi ludum agere, et Monmear, illius actor. Lit. remiss. ann. 1400. in Reg. 136. Chartoph. reg. ch. 13: Comme plusieurs bourgeois de ville d'Ar... faisaient alez esbatre à un esbatement, que on nomme..., lesquels demandaient aussi serviteurs dudit Soher s'ils avoient Monnerte, lequel respondent oil; et lors ledit Cou- tant leur dist qu'ils Monnassent à lui et ledit Simonnet respondi qu'il n'avoient*

point de clarté, car leur torche estoit faillie et ne pouvoient Montrer à lui, ne à autre. Aillez ann. 1454 In Reg. 184. ch. 51o: Icelius supplicant le Dimeche xiie jour de Janvier partit de l'ostel de son maître... en entenant de ater Monnier; et de fait y a là desquisez, ainsi que l'on a accoustumé faire au pays (Thérouenne) en temps d'iver. Monstrel. ait ann. 1453. 3. vñ. fol. 56. r: Après le banché furent les dances et les Monneries. Monnerie, iudi species; in Lit. remiss. ann. 1477. ex Reg. 206. ch. 1000: Icelui Darleux commença à dire au supplicant qu'il failloit jurer la Mohmerie aux dez Ex quibus stirnatur Perzonni etymon, qui a Græco populo, larva, hæc voces arcens. Vide mox. Monnus.

MOMIA Vide Mumia.

MOMOLIS Charta ann. 1212. in Chartul. Ravn. VII. comit. Tolos. pag. 97. Tūtum quicquid habemus vel tenemus,... videlicet bochos et bartas, domos et casales, ad finia et bastimenta, Momoles, et vineas, prato et pascua, &c. Sed legendum Maloles, ut plures infra occurrit in eod. Cartulari. Vide supra. Maloles.

MOMPAS Vide Mundibulus.

MOMOS Larva. Testam. reginae Mafaldae ann. 1236. tom. I. Probat. hist. general. dorsus reg. Portug. pag. 32 Item infantu domino Petro fratre meo mecum. Et pag. 33: Mandu et meum Monum quadratum et altum et traham quadratum. Vide supra. Monerium.

MONA Vidua, a. Græco πόνος, sola. Legio Normannia apud Ludowici. tom. 7 pag. 292: De protectione Monarum et orphanorum. Quoniam autem Duxes Normannia assueto ductu cantans ex antiqua custodia sub protectione sua suscepserint et pupilos. Vita B. Augustini Novell. tom. 4. Maii pag. 621: Iudicus puerulus filius dicto Moys Margarita.

MONACHA, MONACHARE, MONACHATIO. Vide in Monachis.

*Ex charta Cluniae. Coll. Purgund. in Bibl. Nat. asseverata (t. 76. n. 28 marte 350) quomodo Monacharetur tales intelligimus. Ego denique predictus Leothaldus, cingulum militie sovraen et roman capitus barbamque pro divino ampre defundens, monasticum. Deo auxiliante habitum in predicto (Clunia) monasterio recipere dispono.

MONACHATUS Vide Fraternitas, et Monachis.

MONACHATUS, Monachorum orationes et suffragia. Charta priori partus. Paris. ann. 1390. ex Reg. Joan. duis. Batur. in Cam. Compt. Paris. fol. 144. vs. Concedimus etiam edem (Iohanni diei) huiusmodi quaque possumus, trice novum perpetuum indebet de S. Spirito quando utrum dixerit in humana et post eius obtutio de defunctis, nonne duo Monachatus, unum videlicet de presenti, quem ad ducentas missas taramus, una cum proleris et aliis debitis per nos presbiteros, clericos, redditis et conversos, et alium in obitu, non comprehendentes in hoc tempore sepulture, quo quilibet monachorum et aliorum religiosorum, secundum tantu principis benefactoris nostri eximiit decentiam, debitum adimplere curabut. Vide alias notiomibus in Monachis.

MONACATUS OFFICIIUM. In Constit. capitul. eccl. Barchin. ann. 1423 rubr. 15. ex Cod. reg. 4332: Verum quia ex commissione et concordia nostrorum dicti capitul. cum venerabilis Guillermo Carbetti sacrista dicto ecclie factis pro officio Monacatus sublatio, etc.

MONACHI, ex Gr. Μοναχοι, appellantur qui strictoris vita Christianam intituli in solitudines recedebant; vitato omni hominum consortio. Gloss. Gr. MSS. Regis: Μοναχοι, ο μναχος θεοφ. Rutilius Namatian. lib. I. Itinerar.

Rutilius Namatian. lib. I. Itinerar.

Ipsa se Monachos Graec cognomine dicunt.

Quod soli nullo viro teste volunt.

S. Hieronymus Epist. 1. Interpretare

vocabulum Monachi, hoc est, nomen tuum: quid facis in turba qui solus es?

Epist. 4. de Vita Monachorum: Quid desideramus urbium frequentiam, qui de singularitate censemus?

Epist. 18: Si cupis esse, quod dicens. Monachus, id est, solus, quid facis in urbibus, quae utique non sunt solitudo habitatcula, sed multorum?

Quo spectat Epigramma ex Antholog. lib. I. pag. 189:

Et pax, et pax, et pax, et pax, et pax,

Et pax, et pax, et pax, et pax, et pax.

Canones Lib. 38. cap. 1: Monachus Graecus, Latine undix, sic quod solus in eis vita solitaria ducit, sic quod eius impeditio mundi mundum habet: sic quod in hac vita solus, est in multis habitat, versetur. Geraldus in Vita S. Stephani fundatoris Ordinis Grandmont. cap. 3: Monachorum (autem Sanctissima nomine, non ultimum, qui nomen sanctitatis, vel singularitatis soliti sunt) abdicatione: quorum illi specialiter Monachis dicuntur, qui sic curam agunt, nec aliud cogitant, nisi tantummodo de Deo. Monachorum in urbibus primum invenimus a sancto Athanasio, auctor est Hieronymus ad Principium Epist. 16.

Triplex autem Monachorum genus statuit Cassianus Collat. 18. cap. 4 et 5: primum Corobitarum, qui solit in congregatione pariter consistentes, unus senioris iudicio gubernantur; alterum Anachoritarum, qui prout in Coronibus instaurati, jamque in actuali conversatione perfecti solitudinis elegere secreta; tertium denique Sarabattarum, de quibus omnibus agimus suis locis. Quartum addit S. Benedictus in Jigula sua cap. 1: Quartum vero genus monachorum quod nominatur Gyravagorum, qui tota vita sua per diversas provincias terrenas aut quaternas diibus per diversorum cellos hospitiantur, semper vagi, et nunquam stabiles, et propriis voluptatibus, et gitez alicebis servientes, et per omnia deteriores Sarabatis. De his preterea occurrit in Capitulo 2. Caroli M. ann. 280: De Vita Monastica laude, ac præconio etiam habet pro ceteris Arnoius Lascivus. cap. 9: Quod ohi erat ista Monachorum, ne quis sit innocentia, sentio justitiae uenientia formata, quod post dies? Hoc enim est Angelorum societas. Apostolus assecula. Maragoni testis Confessorum gloria. Virginum corona. Mitto reliqua ut et quae in hanc rem habent ipsi heterodoxi Scriptores, quoniam hoc congesti legantur in Monast. Anglie tom. I. pag. 107.

30. Monachos Clericorum nomine intendunt apud Veteres designatos fuisse, probat Praeceptum. Caroli Calvi anni 573. apud Marlen. tom. II. Ampliss. Collect. col. 197: Sunt autem ipsæ res site per diversa loca in comitatu Cenomanico, id est, quæ dicitur Chanon, quam S. Domnulus Clericis S. Vincenti atque Laurentii pretiosorum Martyrum tradidit. Eadem donationem referunt Acta Episcoporum Cenoman. tom. 3. Analect. pag. 90. ubi loco Clericis, habent Mona-

chis: Alio vero pars de suo Episcopo erat, cuius vocabulum est Canon, quam si personificam canoniconum suorum. Monachis in Ecclesia S. Vincenti, et S. Laurentii in Eadem dedit.

Voce Monachus, nullius familiæ nota adiecta, Benedictinum, intellectum semper apud veteres, ut apud Graecos Basianum, observat. Seldenus ad Eademerum pag. 115.

MONACHI LAICI, in lib. Miraculor. S. Winocci Abbat. cap. 25. et apud Lanfrancum in Statut. Ord. S. Benedicti cap. 1. sect. 4. qui Fratres laici dicuntur.

1. MONACHUS MILÉS, Idem qui Advocatus. Vide in Miles.

MONACHI SECULARES, qui strictiore regulam non amplectebantur, dicti Ordini Vitalis ævo, uti testatur lib. 8. pag. 716. Herimanus de Restauratione S. Martini Tornacensis cap. 67: Postea vero cognovit à Monachis iuxta urbem habitantibus, quos populares sive seculares quidam nominant, non ex toto antiquorum instituta posse servari. Contra.

MONACHI REGULARES, in Councilio Lemovicensi ann. 1091. sess. 2. dicuntur, qui illicia nolentes, non suo, sed alieno imperio vivunt, quibus omnia in medium conferunt communia, nec aliqui habent, quod Abbas non dederit, aut permisit. [Capitula Monachorum ad Augiam direct. in Appendix ad Capitular. coll. 189]. Né, dum Regulares Monachi venerini qui iussi imperiali tota canobia gentis nostre, ubi opus fuerit, regulariter intrare deberunt, etc.]

MONACHI, albi, nigri, grisei, etc. Vide Ordo.

MONACHI AD SUCURRENDUM, dicuntur, qui dum extrema agunt, vel urgente mortis periculo, monachicam vestem induunt, quo fratum ac monachorum suffragiorum, seu orationum dant participes, eoque ipso anima sua saluti consultant, ac succurrant quomodo hac voce uititur Inquisitio de Presbyteris apud Reginonem cap. 87: Similiter ordinis baptismi ad succurrendum inservit. Quo spectant orationes, que describuntur in lib. I. Sacrament. Eccl. Roman. cap. 73. et 74: Cum expiatori infirmis et fons benedicatur. Deinde: Benedictio aquæ ad succurrendum: Et cap. 26: Ad succurrendum benedictio olei exorcizati. Bernardus Mon. in Consuet. Clun. ac. MSS. cap. 22. et ex eo Udalricus lib. 2. cap. 28: Si quis infirmus, et uult, ad succurrendum benedictionem accepit, etc. Monastrum Anglicanum. tom. I. pag. 632: Si quis ad succurrendum metu mortis in toto pronominare dederit, illuc recipietur. Statut. Ord. S. Sempringham, et de scriptis in morte id est, qui monachicam habitum induunt mortuorum. In domo vero quo suscipitur scribetur in martyrologio, et in brevibus mortuorum scribetur ad succurrendum si habitum haberunt. Liber Ordinis. S. Victoris. Parisiensis MS. cap. 22: De illa vero qui in infermitate constituti habitum religionis exposcunt, quid fieri oportet, in dispositione Abbatis relinquimus. Sicut enim tales nec omnino recipiendos esse, nec omnes repellendos, sive nostra possibilis audemus, ita quoque qui magis suscipiendi sint, vel non suspiciendi, determinare non possumus: maxime cum quorundam dilatationem non solum Ecclesiis, sed ipsis etiam magis utili fuisse videamus: hoc tamen summopere observan-

dum est, si ii qui in infirmitate converti-
voluti, si ex pro aliquo dispensatione pro-
voto non annulerit, consilie tamen et au-
xilio quomodo possibile est, et ex auxiliis
ad salutem, adjuventur. Vide in hanc
sententiam Thomam Cantiprat. lib. 2.
de Apib. cap. II. n. 8. 9. Charta Prioratu
S. Egidii de Mediana: *Odo Episcopi filius maxima aegritudine vacans, succi-
pit habitum monachicum... et Monachus
ad succurrendum effectus est.* Tabularium Conchensis Monasterii in Ruthen-
ia. Ch. 83: *Et his omniis Millibus
superficie concessorum Dom. G. Abbas
et Conversatus, et promittere habuit re-
ligionis illius extremis morte ad defores,*
etc. Nomocanon super editum a V. Cl.
Joann. Bapt. Colerio cap. 445: *Edu-
cere adhuc regnare et ducas ex te, ipse
zidens eum omnipotens, ut aucto na-
turali Kaloris tempore efficiat diluvium eva-*
gebit. Tabula Celinianense: *Quod si in
vita Monachus non recipiat, ad succurrendum
dono suu dicti Monachus Celinianus
audiret. Galendum Monachum occurreret
ad succurrendum et honeste occurreret. [Ne-
crolog. Corbeiensis: vii. Id. Febr. Iohannes
priester de Hamel Monachus ad suc-
currendum, qui dedit nobis XIII. Iornalis
terre in territorio de Boussacensis.] Quod
si conjugii nexus illigati essent, Monachus
ad succurrendum fieri non obligantur, ab
quo uxoris consenserit. Et sic in Epist. II.
Alexandri II. FP. ad Landulfum Brux-
tonius ann. 1088: *Hoc anno Regulus de
Bellis illustris Comes Salopie obiit, qui
cum discubaret, ad succurrendum animus
suum Monachus factus est. Adhuc Comiti-
tus consentiente. Misericordia namque Regi-
nalidum Priorum Salopie Claustrum pro
funeris S. Eugenii Abbatis induens.
Statuta Ordini. Cartas. ann. 1238. I. part.
cap. 4. § 95: *Domus associata novi immen-
tur nisi ad breven solum pro tunc qui re-
cipiuntur in habitu ordinis mortuus,
nisi permanescant in ordine anno uno
post habitu sic susceptum.* Part. 8. cap.
3. § 8: *Donati et probendarii sines, debili-
les, et infirmi, sicut inde possent ad suc-
currendum, etc. Suscepimus denum habitu-
lum monasticum, si pristinam valetudinem
rursum consequenter, dimittente haud fas erat: quia, ut id ratum
magis esest, recuperata sanitate iterum
mortuus sollemni professionem emittebant.*
Dialogus inter Cluniac. et Cleric. Mon.
and Marten. tom. 8. Anecd. col. 1005:
*Leidens cum per mortuorum, Del conse-
luatione de infirmitate sua, aduenient me
de infirmitate, et statim me inde al-
faret, et fecerint me litteris confirmare
legere secundo. S. Willibrordi Confess. Hir-
saag. lib. 1. cap. 70: Si vero ad monas-
terium ollatus de infirmitate convaluerit,
post Primam vel alio tempore post Ter-
tium in celum Novitiorum per infirmita-
rium in capitulum pro petitione faciendo
per magistrum ducatur; sed quandoque me-
nistica benedictio adiutoria sit, tamen
capitulo carebit, etiamen et domino Abbate
concessus sit... quoniam cum sit, qui
benedicendi sunt, professionem faciat.]
Quod si habitum dimitterent, pro aposto-
tatis habebantur, nisi a voti religione
summi Pontificis dispensatio intercede-
ret. Gestis Dominor. Ambasianum:
Burchardus de Montemureno mense con-
cessus Monachus officiter, qui concessione
Monachum emul, et Romae ante Papam
quod ignoramus effectus esset Monachus, nec
de aliis acquirere... jurendo affirmavit,
tulit enim redire in Lombardia, quandoam
Marchionum duci uxori, etc. Denique
si uxori conjugi in extremis habitum***

Monachi postulant consensum primitus, eodem ad pristinam sanitatem
reverso, datum semel consensum con-
vele non poterat. Exstat in eam
rem Epistola Marbodi Episcopi Re-
donensis in tom. 18. Spicilegium Ach-
erianum ad Can. 2. Pseudo-Synodi Photina-
num. Ejusmodi Monachorum ad succur-
rendum crebra est mentio in Monasticis
Necrologiis. Martyrolog. Corbeiensis. Ne-
velonius nomine inscriptus. 5. Id. Jan. O.
Valterus Monachus et Iacchus N. C. (i. no-
toriter Conversus) ad succurrendum 7. Kal.
Febr. : *Gervinus S. et Mon. N.* ad succur-
rendum Louvetum in Stolidum Belva-
censib. pag. 418. quidam *Miles Canonici*
ad succurrendum dicitur in Necrolo-
giis Belvacensis. Ita *Canonicus ad succur-
rendum, passim in Necrologio S. Victoris*
Parisienis: 2. *Iudas Iuli Natalis conver-
sus ad succurrendum... Robertus de co-
quinas frater noster familiaris ad suc-
currendum. Drogo Medonus Canonicus, et
noster ad succurrendum Conversus.* Item
Necrolog. 2. Kalend. Septembr. : *Anni-
verser. Iacobus nullus Conversus ad suc-
currendum.* 8. Id. Febr. Iohannes
priester de Hamel Monachus ad suc-
currendum, qui dedit nobis XIII. Iornalis
terre in territorio de Boussacensis.] Quod
si conjugii nexus illigati essent, Monachus
ad succurrendum, et Margareta uxor eius,
soror nostra ad succurrendum. *Conversus*
et *familiaris ad succurrendum.* Ibid. 7.
Id. Novembris: *Si et in Epist. II.*
Alexandri II. FP. ad Landulfum Brux-
tonius ann. 1088: *Hoc anno Regulus de
Bellis illustris Comes Salopie obiit, qui
cum discubaret, ad succurrendum animus
suum Monachus factus est. Adhuc Comiti-
tus consentiente. Misericordia namque Regi-
nalidum Priorum Salopie Claustrum pro
funeris S. Eugenii Abbatis induens.
Statuta Ordini. Cartas. ann. 1238. I. part.
cap. 4. § 95: *Domus associata novi immen-
tur nisi ad breven solum pro tunc qui re-
cipiuntur in habitu ordinis mortuus,
nisi permanescant in ordine anno uno
post habitu sic susceptum.* Part. 8. cap.
3. § 8: *Donati et probendarii sines, debili-
les, et infirmi, sicut inde possent ad suc-
currendum, etc. Suscepimus denum habitu-
lum monasticum, si pristinam valetudinem
rursum consequenter, dimittente haud fas erat: quia, ut id ratum
magis esest, recuperata sanitate iterum
mortuus sollemni professionem emittebant.*
Dialogus inter Cluniac. et Cleric. Mon.
and Marten. tom. 8. Anecd. col. 1005:
*Leidens cum per mortuorum, Del conse-
luatione de infirmitate sua, aduenient me
de infirmitate, et statim me inde al-
faret, et fecerint me litteris confirmare
legere secundo. S. Willibrordi Confess. Hir-
saag. lib. 1. cap. 70: Si vero ad monas-
terium ollatus de infirmitate convaluerit,
post Primam vel alio tempore post Ter-
tium in celum Novitiorum per infirmita-
rium in capitulum pro petitione faciendo
per magistrum ducatur; sed quandoque me-
nistica benedictio adiutoria sit, tamen
capitulo carebit, etiamen et domino Abbate
concessus sit... quoniam cum sit, qui
benedicendi sunt, professionem faciat.]
Quod si habitum dimitterent, pro aposto-
tatis habebantur, nisi a voti religione
summi Pontificis dispensatio intercede-
ret. Gestis Dominor. Ambasianum:
Burchardus de Montemureno mense con-
cessus Monachus officiter, qui concessione
Monachum emul, et Romae ante Papam
quod ignoramus effectus esset Monachus, nec
de aliis acquirere... jurendo affirmavit,
tulit enim redire in Lombardia, quandoam
Marchionum duci uxori, etc. Denique
si uxori conjugi in extremis habitum**

SS. Ordinis S. Benedicti num. 21. Vide
Angelica vestis.

³³ Alia item Monachorum species,
eorum scilicet qui in monachicam fra-
ternitatem adscripti, non in orationum
modo, sed et in rerum temporalium
participationem admittabantur. Il mon-
achicam vestem aliquando induturis
se profientes monachorum privilegii
et munitatis gaudebant, adeo ut eorum
causis, prout suis, patrocinarentur
monachi. Unde ab illos distinguendi vi-
dentur, qui nude in fratres assumti, licet
interdum monachi appellati, tamen non
in orationum suffragiorumque mona-
chorum participes erant. Vide Frater-
nitas. Liber Usus Eccles. S. Victoris
Paris. in Bibl. S. Germani Autiasidor.:
In hoc loco quorundam consuetudinem
(qua uirum imitatione aut omnino repre-
sentatione digna est, judicare volumus)
præterendum esse non puto. Siguiden
quod monasteria hanc consuetudinem
tenent, ut seculariae in suum sociabilem,
et fraternalitem omnino, sicut opere,
sciam ingressuros, per investitum com-
munione, tam corporaliter, quam spiri-
tualiter suscipiant: et post talem plena-
riam susceptionem, sine prefato termino
conversionis, quantum libuerit, in seculo
parnassus sinunt. Hoc tamen in ejusmodi
nomini talis susceptione indubitate
pertinet, quod sepe
tale non vole religionis, sed defensionis
sua causa in societate religiosorum ac-
scripti volunt uideri, non ut ipsi ad reli-
gionem conuersi, meliores fiant, sed ut in
tempore persistentes, sub patrocinio et
tutela ecclesiasticorum maneat futuros. Pro-
pterea, ut in gratia maculam aliquem
infamiam puritate religionis inferant,
dum eorum qui in religione constituti sunt,
ad patrocinandas causas turpas, et igni-
mines pro sua defensione, quasi ex debito
compellunt.

¹ MONACHELLUS, In Gestis S. Anselmi
tom. 2. Aprilis pag. 927. *Abjecto Mona-
chellorum testimonio.*

² MONACHOLUS, *Monachulus. Testa-
mentum Herlemondi Episc. tom. 3.*
Analect. pag. 218: *Ut ipsi Monacholi vel
pauperes ibidem conversantes substantiam
minime habeant, etc. Acta S. Intriben-
ti Episcopii tom. 2. Junii pag. 92:*
*Dominus Carileffo et suis Monachulis per
scriptum tradidit.*

³ Monachus junior. Consuel. MSS. S.
Crucis Burdeg. ante ann. 1305 ille qui
capitulat, debet se induere sacris vestibus,
et debet incensare omnia altaria ecclesie,
et clericis sacrists debet cum sociare cum
novatis, ubi est incensum, et Monachulus
vel juvenis sustinere cappam. Cerem-
on. Ms. eccl. Carnot: *In medio chori
responsionum Constitutes caniter puer nos-
trorum Monachul. Acad. Hispan. in Dic-
tion. Monacella est Parvus minister alta-
ritatis, certifer. Vide eti. Monach.*

⁴ MONACHA, Sanctithalis. Monialis.
Anastasius in S. Lonis pag. 27: *Hic
constituit ut Monacha non sicut patet ve-
minus capitla benedictionem, nisi probata
fuerit in virginitate serapinta annorum.*
(Tabul. Vosienae fol. 18: *Natum est cum
hominibus quae Bernardus Vicarius
de Aient dedit Deo et S. Petro Vosieni
pro matre sua, quam Monacham fieri fe-
cit in monasterio Vosieni, bordarium,*
etc.) Vide Diaconissa.

⁵ MONACHINA, diminut. a Monacha.
Acta vener. Marie Bagnezie tom. 6.
Mali pag. 135: *In vasculo vini ubi, quod
ipsi servabant reverende metres mona-
sterii Angelorum, vulgo dicta Monachina.
Et vere Monachina seu monachula, quia*

pauperes spiritu, sed multa pace ac gratia Dei dicitur.

MONACHARE. Monachum agere, vel facere. Zacharias PP. in Epist. ad Anglos apud W. Malmesbur. lib. 1. de Gest. Pontif. : Ut prius probaveris iaceat, quoniam Monachentur. S. Bernardus Epist. 201. Usus de Milibus temporaliis locis Monachari in ordine nostro. Chartular. S. Amandi Vinculum. : Petrus Jordanus filius Bernardi Jordanii Monachari se in Ecclesia S. Amandi, et donavit eidem Ecclesie, etc. [Tabular. Conchense in Ruthenia: Et si utili fuerit, faciat illum ordinare ad presbiterium. Et quando voluntari, faciat illum Monachare in monasterio. Charta ann. 1156. in majori Chartular. S. Victi. Massili]. pag. 150: Gaufridus Vicarius Massilius donavit S. Victori quartam partem de sex fursis pro hereditarie possessione duorum suorum filiorum quo tradidit Monachandos.] Adeo Joan. Sarriensis Epist. 201. Speculum Saxonum lib. 1. art. 25. lib. 3. art. 22. Vitam Willibaldi Abbat. Roschild. n. 4. Vill. Malmebur. lib. 2. de Gest. Pontif. pag. 288. Christianum in Vita S. Gerardi Abbat. Grandis-Silva n. 27. etc. Magdeburg. eodem sensu dixit Nicetas Chonister in Isacio lib. 8. num. 1.

MONACIZARE. Eadem notio. [Charta Rodulphi Episc. Leodiensi ann. 1178. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 918: Item donna Rengardis de Morelliniano cum quadam filio suo in ecclesia Westklosteriorum Monachis.] Vita S. Findiani Contest. cap. 1: Tunc senior ejus in proprio Monasterio, quoniam Rinungia vocatur, sicut Monachizari fecit, etc. Florentius Wigorniensis ann. 991: Clericos Wigorniensis Ecclesie monachis habuit suscipere renuentes de Monasterio expulsi, consentientes vero... Monachizare. Et ann. 1078: Ante ultum obitum Monachizare.

MONACHILIS CINGULUM PROFITERI. Monastica vita nomen dare. Translatio S. Sebastiani sec. 4. Bonet. part. 1. pag. 885: Licet enim Monachile cingulum in agonia spirituali militare professum sit, etc.

MONACHISMUS PROPITERI. Eadem notio. Charta ann. 1181. tom. 4. H. Harc. pag. 1802. Beccensem biblio. hexam centum et quadraginta voluminibus adaurit, bona spe datus quod brevi eo loci Monachismus profiteretur.

DEMONACHARE. Monachum Iegardare. Continuator Almoiti lib. 5. cap. 51: Quemdam aliam serum nomine Isaac in Monasterio quondam timore mortis tonsuratum. Demonachatum patitur affixum. Utitur etiam Sugerio in Ludovico VI.

MONACHITIO. Monastica vita professio. Testamentum ann. 1242. ex Schedia Pr. de Mazagués: Guidonem filium meum volo esse monachum Cluniaci... et si ante Monachationem deseruerit, etc. Vide Cicatio. Le Roman de Vacce MS.:

A plus de ses homines descouvrir son courage,
Qu'il voudra prendre à Jumages ordre de Moigny.

Ibidem:
A Fécamp puis moigny devint,
Le Moigny sera ma et tui.

MONACHATUS. Eadem notio. Charta apud Mador Formul. Anglic. pag. 285: Scutis quod Willenus filius Durandi Nani veniens in presentiam meam propositum se habere asservit ad Monachatum transiundi.

MONACHATUS. Cella seu obedientia monastica ab Abbatis dependente. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 22:

Bartholomeus pistor dedit Monachis S. Vincentii unum arpanum vires in Monachatu suo perpetuiter possidentem.

MONACHATUS PLENARIUS. Cibi et potus integrus portio, quo monachis quotidie datur, dum quod Preseenda. Charta ann. 1480. in Tabular. Cartusie de Bellario-Larico: Bartholomeus habet Monachum plenarium.

MONACHITAS. Idem quod Monachatu. Charta ann. 1086. in Tabular. S. Flarenti: Et incepit adolescentem clericum, nomine Hubertum, ad Monachitatem regatu illorum suscipiunt.

MONACHIA. Pro Monachis, apud Gilbertum lib. 1. de Vita sua cap. 9. et alibi.

MONACHIA. Cella seu obedientia ab Abbatis dependens. Capitulum gener. S. Victoria Massili. MS.: Item statutus quod nullus Prior sine monachis socio morari presumat, et nisi in locis ubi duo monachi vel plures resident, Monachus de cetero assignetur: nec ubi unus monachus sive cum corpore moratur, ipse Prior cum monache non audiet de Monachia ad invicem concordare.

Idem quod prioratus seu prepositura. Charta ann. 1159. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 618: Concessimus... abbatis fundari... ut tamens tenore retento, quod si in monachium ordines ipsius abbatis mutaretur, nulli nisi nobis ipse datur. Alii ejund. ann. ibid. col. 618: Et si aliqua rationabile causa exigerit, ut dominus ad Prioratum redeat, coram propria cella sit.

MONACHIA SEMIPITERNA. Sic posse sion Monachorum vocabant, qui ipsius iure morticini concessa erant. Charta ann. circ. 854. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 56: Requisitus Salomon Princeps Britannie Raefrid, quare frequentissim securitatem suam super Convocationem abbatis et monachis S. Salvatoris in ille perturbatione post mortem Erispos? Quis supradictus Raefrid et fratres ejus in suaproducta perturbatione reserunt ad monasterium Romam, dicen ut se estabherent in Bain, et sic Convocatione Abbatis, et monachis addiderunt quoniam hereditatem in Bain totam. Abbatiss. S. Salvatoris incendebat et predabant. Tunc supradictus Abbas et ejus monachi inviti dederunt ei quod quererant, id est octo partes in Bain et IV. partes et diuiditum in Siz... Sed postquam Salomon totum dominium Britanniam obtinuit, et hoc audisti, valde et displicuit. Dicende iustus Raefrid venire ad se, et interrogavit cur Monachiam semipiternam S. Salvatoris par vim et tyranudem teneret. Tabular. Rothorn: Verbaeum dat monasterium suum sicut in pago Broserio super flumen Ult in Monachia semipiterna, frades illi per suam crux que de cole sue pendebat, super altera S. Salvatoris. Vide Abbatis semipiterna.

MONACHICALIS. Monasticens. Charta apud Stephanof. tom. 8. Antiqu. Beauf. Pictav. MSS. pag. 550: Si vero Monachicalis habitus accipi sibi coenam (concessum) fuerit, etc.

MONACHILIS. Eadem notio. Vita S. Idianeti in Chartul. Landeven. : Et ad sanctum Similienum Abbatem venit, Monachilis habitus de manu ejus accepto.

MONACHELE CONJUGIUM. Fraternitas seu societas et communio inita cum monachis. Charta Burchardi episc. Camerac. ann. 1118: Quod si omnes serum parochialis infirmitatis causa Monachis conjugium elegant, non nisi concessione

et ductu parochiali presbyteri cui a monachis recipi poterit. Vide in Monachis.

• **MONACHORENUM.** pro Monachorum, quod vide; in Reinard. Vulp. lib. 4. ver. 61.

MONACHIUM. Monasterium, ex Gr. monachos, in leg. 12. de Sacrosanti. Eccl. [1. 5.] [Council. Rotom. ann. 1221. apud M. 1. Anecd. col. 122: Cum consenserit interdictum quodcumque monachorum in abbatis monasteriis, etc.]

MONACHIA. La sede d'are, in Glossar. Lat. Ital. MS.

• **MONACHORUM.** Vide Monachorum.

MONACHES. Charta MSS. ann. 1182:

Ego Gaufridus Comes Beneventanus, et Girardus filius meus... donamus tibi Galli... domum de Apiana et omni tuis posteriori in fiducia dicta Monachos eum, ut ducas illum aquam ad Apianum per gaudens que locum per tuam terram volueris; ad facientes molendinos quicunque tibi placuerit, et in gaudemus loco volueris, ad irrigandas agros eis agros, et generaliter ad omnes voluntates tuas facientes, etc. In dorso scriptum, Origines de Monachis molendinorum de Apiana. [Vide Monachis.]

• **MONAGA.** MONAGA. Vehiculum una rotula, unde forte vocis etymon, instrutum et manu versatilis, Galli. Breve, vel ejundem causa. Comput. fabr. S. Petri Insul. ann. 1481. ex Tabul. ejund. eccl. : Item Luca Cartier, pro tribus Monaga et alia partibus in eis codicis contentis, iv. lib. xv. et al. Aliud ann. 1486. Ibid: Item Luca Cartier, pro una Monaga, una vehiculum et alia reparacionibus in eis codicis declaratis, iij. et al. Vide infra Monaga.

• **MONAGIUM.** Idem quod Monagium.

Id quod a vascula domino praestatur, ut monachum mutare et non licet. Charta ann. 1159. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 649: Sunt liberi et licentes pro... ut terram mutare... ab aliis vendere, talionem, etc. Monaga, Biene, etc. Statuta Ecclesie Andegav. ann. 1304: Et nos qui a plurimis... relatae acceptimus, quod nonnulli dominici temporeis civitatum, vel diocesis Andegavensis, et coram aliquot qui et publici etiam dicuntur, coram pedagio, vestigialie, Monagia et costumes colligentes, etc.

• **NILLI NECESSAE EST.** cur ex locis supra laudatis et sensu intelligatur vox Monagium; idcirco praestationem esse existimo, quae pro jure utendi molendino pensabatur, qua notio aperit occurrat in Charta Henr. Ralph. Motens. episc. ann. 1333. ex Reg. 101. Chartoph. reg. ch. 105: Nullummodo possit in dicto (Regalis-montis) construere facere molendinos aliquos, seu batisterium, seu quodvis aliud instrumentum, quod... minusve possit fuisse Monagii... immo predicta rivesque et aqueductus et Monagium predictum sicut perpetuo liber. Generalitate pro molitura frumenti, quae diligenter molitorum debet distinguere. Invenit. Charta ann. 1280. in Cod. reg. 1016. 2. 2. fol. 62. v. : Nous donnons et dévoissons maistre Jahan, le monastre, le Monage et le moulin aveces toutes les franchises, les droitures et les appartenances que nous avions en la ville et sous la ville de Marle en Ostremont. Vide mox Monachis, Monas et infra Monagium.

• Alla notio Monage. Primitio nempe a mercatoribus forensibus exoluta pro facultate vendendi et emendi merces. Vide in Monagium 4.

• **MONAS.** MONASTERIUM. Charta

ann. 1228, in Reg. 65, bis Chartoph. reg. ch. 184: *Jardini huicmodi cum pertinetius sicut se comportat, a vico qui dicitur Astmet, usque ad Monagium dictorum religiosorum, etc.* Vide *Monachium*.

MONALE, f. Alveolus. *Charter Calmontis ann. 1393: Quidam pratum et quoddam Monale. Vide *Monades**.

MONANCIUS, Qui prestationem, quae *Monagium* dicebatur, debet, seu qui ad molendinum domini frumentum suum molere tenetur. *Monant*, in Charta reddit. comitat. Namure, ann. 1289, ex Reg. sign. *Le papier aux ayses* in Cam. Comput. Insul. fol. 25, v^e: *Encor à li cuen les Mounans à ses molins vers Golesines. Moulent, in alia ann. 1305, pro Monast. Montisburg. ex Reg. 178. Chartoph. reg. ch. 548: Lesquels religieux demandoient que icellui Gaufrroi jasme banner et monter de leurs molins*

*Charter ann. 1308. In Reg. 40, ch. 92: Affermatio ad pertinaciam religiosorum sacerdotum et fratrum domus Dei de Monte Maurilius Picaviensis diocesis,.... molendina ipsius domini regis de Monte Maurili, cum exclusis dictorum molendinorum et cum omnibus molentibus, ad dicta molendina et cum omnibus Monan- ciis seu monas, qui possunt ad dicta molendina et debent pertinere. Ad molendina dictorum religiosorum,.... dicti monantes et Monancii seu monas bladum suum molere tenebuntur. Dicti monentes (sic) et Monancii seu monas tenebuntur ad alia predicta molendina molere blada sua. Est actum quod prepositus Montis Maurili... compellere dictos molentes et Monancios ad molendum... tenetur,.... ut inclemtes et Monancios ad dicta molendina molent. Vide supra *Monagium* 1. et mox *Monare*.*

MONANTESIUS, *Perpetuus pro Monantesius. Vide in hac vole.*

MONARCHA, Episcopus. *Fridogodus in Vita Wilfridi scc. 3. Bened. part. 1. pag. 184:*

Annulli ipse quidem regnibus improbo captis, Subtinuis terrenis sub nomine Presulis intra Codigos Patri finis illo usque Moarches.

* *Hinc Monarcha supremus militantis Ecclesiæ dicitur Romanus pontifex, in Act. S. Sebaldi t. 3. Aug. pag. 772, col. 2: Monarcha regis Evangelista inscriptio inter duas de seminariis titulus Commentarii quem de utroque iure edidit quasi jurisconsultorum Princeps.*

MONARCES, Titulus honorarius Comitum Flandrensis, in Vita S. Winnoci cap. 16, scc. 3. Bened. part. 1. pag. 311: *Quem (Carolum Calvum) praefatus (Baldeinus) Flandriarum Monarcches adiens, etc.* Hinc

MONARCHIA titulus ibid. cap. 15. In signitu Comitatus Flandriae: *Carolus cognomine Calvus Francorum in scriptis imperium agebat, Baldeinus ejusdem gener Monarchiam Flandriarum gloriouse pollebat.*

* *Charter ann. 1047, in Chartul. S. Petri Gand. ch. 14: Rege Henrico regante in Francia et Flandrensiu Monarchiam moderate Baldinu gloriose marchio. Et titulo etiam donatur. Normannie ducatus, in Charta ann. 1062, a Milionne (audaci) ibid. 4. Annal. Bened. pag. 386: Actum est in Verone carissimo Willmo illico, come tenens Normannie Monarchiam [sic] Gratiae in Antq. Brabant, scribit cap. 7, pag. 22. Antwerpianos majus sigillum vocare sigillum Monarchie sue. Vide *Haitaus. Glossar. German. voce Majestet-Siegel, col. 1298.**

MONARCHIA REGIA, pro Majestas seu dignitas regia. *Charter Roberti Reg. Franc. tom. 4. Annal. Bened. pag. 692, col. 2: Adit regiam culminis nostri Monarchiam Fulco Comes, pro commodis et profectibus nostra auctoritate stabilendi et roborandi cuiusdatur canobii, nomine Cormarici.*

MONARCHIA, Regio, provincia, ejusdem dominium. *Vita S. Romualdi scc. 8. Bened. part. 1. pag. 299: Per totam namque illam Monarchiam usque ad Romualdi tempora, vulgariter consuetudine quisquam novarum simoniacam heresim esse peccatum. Ubi de provincia Camerina agitur.*

MONARCHIA, Qui principatus dominatio, unde de jurisdictione. Episcopi dicitur in Epist. 3. Hilari. PP. ad Leontium Arelat. Episcopum Abbat. in Vita Patrum, scc. 1. *Monachus Tunc etiam in Capellani regi, in Chron. Haruuli: Qui (Hugo) Monarchianus clericus in palatio obtinens, ducaunum etiam regni post Regem nobiliter administrabat.*

MONARCHIA PALATI. Vide *Comes Palati*.

MONARCHIANI, Heretici, qui Præream sectantes, teste Tertulliani lib. adversus eudem heresiarcham, Deum unum fatebantur. Trinum negabant.

MONARCHOPRESUL CONONIATARUM, id est, Abbas, in sermone de Elevatione S. Quintini pag. 25, ubi quidam Monachopresul legendum putant.

MONARCHUS, [Alea species, apud John. Sarisberensem lib. I. de Nugis Curialium cap. 5] Vide *Vulpes*.

MONARE, Molere. *Charter ann. 1323, in Reg. 62. Chartoph. reg. ch. 133: Ita quod Monantes dictorum molendinorum non sustinente dampna ob defectum mediici se parvamenti dictorum molendinorum; quod si contingebat Monantes dictorum molendinorum sustinere aliqua dampna,.... idem Gaufridus tenetur... predictus Monantibus... dicta dampna emendare. Vide supra *Monagium* 1. et *Monancius*.*

* [*I* Omnia jura molendinaria que predictus dominus rex Francie habet et possidet in villa de Philitino, sita in ripa fluvii auge dicta Crose, cuia omnibus juribus et pertinentiis dictorum molendinorum et cum *Monantibus* universis et singulis dictis molendinis de jure aut de consuetudine patrie pertinentibus. » A. N. 11. 62. pag. 147. an. 1323.]

MONARIA, Monoptota, qua unam tantum positionem habet. Probi Ar. minor. sect. 483: *Sunt nomina binaria, ut se, sunt nomina Monaria, ut puta cornu.*

MONASTA, Monachus, ex Gr. *Mοναστης*. Versus antiqui in Metropoli Saliburgensi tom. 2. pag. 518:

Etas deinde Monasteriorum fandivit amores.

MONASTERIA dicuntur cellæ, in quibus unicuius degit Monachus. Ita Cassianus Collat. 18, cap. 6. S. Hieronymus in Vita Paulæ, 8. Anastasius in Vita S. Antonii cap. 9. Nilus narrat. 5. pag. 77. etc. Isidorus lib. 2. de Offic. Eccl. cap. 15: *Inter Conobium et Monasterium ita distinguuntur, quod Monasterium possit unum et Monachii habitat numcupari: Conobium cutem non nisi priuorum. [S] Master, in Charta ann. 1266, ex Chartul. Campan. fol. 403.*

MONASTERIA postea etiam ipsa Conobia dicta. Synodus Romana sub Euge- nio II. PP. ann. 826, cap. 27: *Abbas per Conobias, vel, ut hoc tempore nuncu-*

pantur, *Monasteria, tales constituantur, etc.*

MONASTERIA, Agnello dicuntur capella, in quibus defunctorum corpora sepeliebantur, cum ea intrâ basilicas ipsas sepelire nondum licet. Agnelius in Vita S. Maximiani cap. 2, apud Muratori, tom. 2. pag. 108: *Ad latere vero ipsius basilicae Monasteria parvus subjacxit, quia omnia novis tessellis surata, simulique promiscue allis calcis infixa mirabiliter apparent... Monasteria vero parte virorum, etc.* Vide *Observationes ad vitas S. Joh. Angelopli et Joh. II. ibid. pag. 70. et seq. ubi hi S. Paulini versus referuntur quibus haec sententia mire confirmatur:*

Celula de mullo, que per latere undique magis deposita tecis prebeat, ancora sepulta Hospita.

[*O* Vide Marin. Diplom. papyr. pag. 246.]

MONASTERIA CANONICORUM, in Concilio Turonensi III. can. 31. Vide *Molam lib. II. de Canonis* cap. 12.

MONASTERIUM DUPLEX, donis novis, virorum scilicet et feminarum. Balsamoni ad cap. 7. VIII. Synodi: *Δικά πεντράγλιον τον τύπον λέγεται, ου τα εξόργια ταύτω και, ξύδρας και γυναικας, αλλά το πλεῖον και τριπλήμενο κτενίστα, και λογίζεται δια ωραῖον δια την λόγιαν λύτρων.*

Adde Zonaram ad cap. 20. Synodi VI. Jul. Anteces. Const. 115, cap. 483: *In uno loco Monachos et Monachas permittimus unum Monasterium habere: sed nec ea que duplicita vocant, etc. S. Eulogius lib. 3. Memorial. Sanctor. cap. 10: Expletio jam propriis sumptibus Tabanensi Granobio, eo se viri cum mulieribus Christo milititanti conferunt. Et infra: Claustra feminarum a celitum Monachorum altis interiectis dispara ta maceris, licet unus Patris gubernaculo regenterunt, he tamon sequestratio se mancipulatio retrudentes, nulli omnino contundunt se facultatem predebat. Rudolphus Monachus Fuldensis in Vita S. Liobæ cap. 1: In quo dux Monasteria antiquis à Regibus gentis titulis constructa sunt, muris ante firmis circumdata, et omni sufficientia sumptuum rationabilis dispositione procurata sunt, scilicet Claustra, altis interiectis feminarum quorum ab initio fundatis suis ultrimumque ea lego discipline ordinatum est, ut neutrum illorum dispar sexus ingredieretur: nunquam enim virorum congregatiōne famina, aut virginium confutarium virorum quisquam intrare permittebatur, exceptis sollemnibus Presbyteri, qui in Ecclesiæ euriū ad ugenda Missarum officia tantum ingredi solent, et consummata solenniter oratione ad sua redire. Mox ibidem subditur Tettam Abbatissam ultrimumque Monasterium rexisse. Ejusmodi vero monasteria duplicita in posterum fieri vetantur in Synodo Nicena II. can. 20. Agustus præterea de hisce duplicitibus Monasteriis Isidorus lib. 2. de Eccl. offic. cap. 15. Beda lib. 4. Hist. cap. 15. Vita S. Hadeloga virg. cap. 3. Vita S. Eulodia, Vita S. Gileberti Sempringhamensis pag. 679. Jo. Bollandus ad Vit. S. Angilberti n. 13. etc. Vide præterea Ignatius Diaconus in Vita S. Mephobi Patr. Constantinopol. n. 27. Mandatum dari solitum Metropolitanis 18. in Jure Secorum pag. 432. el infra in voto. Sover.*

* *A eiusmodi monasteria apud Italos unquam extiterint, ignotum sibi esse profetetur Muratori, tom. 5. Antiqu. Ital. med. avl. col. 527. Ceterum Grego-*

rio M. nullatenus probabantur, quippe qui lib. II. Epist. 25. Januarium episcopum Calaritanum laudet, quod in domo Epiphani monachorum monasterium conservari refuerat, ne pro eo quod domus ipsa ancillarum Dei monasterio coharreret, deceptio exinde contingaret animarum. Idem interdixerat Justin. I. sanctiss. C. de Episc. et Cleric. (I. 8.)

* Singulariter est monasterii genus, de quo Anonymus Leob. in Chron. ad ann. 1330. apud Pez. tom. I. Script. rer. Austriac. col. 988. Ludwicus occasione cuiusdam visionis (ut asseruit) Monasterium non consuetudinum est hactenus inaudita fundare caput, quod Etia; id est *Vallis legis dictum*, migrat monachos ibi locare, nites ameritis cum uxoribus ad defensionem monasterii ordinatis, res monasteriorum aliorum abstractas huic adiungit. Potuit tamen eum instruere ad hoc factum sine scientia zelus Dei: nec enim duxit militiam in pectus accedere cum usque sicut B. Martinus dixisse legitur euadere militi, quodam conjugem suam in monasterio vivere et servire Domine pastulevit. Haec sunt sententiae in illud monasterium novae consuetudinis et hactenus inaudita dixerit. Anonymus, quod monachi una et militis cum excoribus suis sub eodem tecto manerent, vel quod laicis monasterii boporum administratio fuerit commissa. Novum certe utrumque, at primum hactenus inauditu merito visum fuisse.

* MONASTERIUM CAPITALE. A quo alia dependent monasteria. Charta Bathildis Reginae ann. 1030. tom. I. Chartul. Geometric. pag. 303. *Dedit ad Gemmunicensie Abbate capitale Monasterium.*

* MONASTERIA COENOMIALIA. In quibus Coenobii degunt. Theganus de Gestis Ludovici Pil. cap. 24. *Dragonii Episcopatum dedit, et Hugo canoncialia Monasteria.*

MONASTERIA CONSISTORIA, dicta ea te quibus non nisi consistorialiter, seu in Consistorio Romano disponi consuevit. Vide Octav. Vestrum lib. I. de Judicis Aulae Rom. cap. 1.

* MONASTERIA EPISCOPALIA. Quae jurisdictione Episcoporum subjecta, in Synodo Verbenensi ann. 755. cap. 20.

MONASTERIUM MONASTICUM, ad discrimen Monasteri Canonicorum, in lib. 2. Miraculorum S. Bertini cap. 9.

MONASTERIA REGULARIA, ut secundum regulam suam, in Leg. Longob. lib. 8. tit. 1. § 3. [scilicet Car. M. 3.]

MONASTERIA EXCEPTA a jurisdictione Episcoporum et Sedis Apostolicas immediate publica, cuiusdam compara extant, de nibus (la Gregorius VII. PP. lib. 2. Epist. 69: *An ignoras quod sancti Patres plurimum et Religiosae Monasteria de subiectione Episcoporum, et Episcopatus de Parochiis Metropolitanae Sedis propter infestationem presidentium diviserunt, et perpetua libertate donantes, Apostolicae sedi velut principalia capitii suo membris adhaerere concerunt?* Vide [Bignoni] Notas ad Marculfum et Abbatibus exemplis in Abbas.

MONASTERIA REGALIA vocant que a Rege nude pendent, [que] in mundo palati ad noscuntur, ut est in Capitali. Pippini Reg. que ad mundum palati pertinent, in Capital. 6. Ludovici Pil. ann. 819. que ex regali largitate sunt, in Capital. eiusdem Imper. ann. 823. que ad ius regum proprie pertinent, apud Monachum Sangallensem lib. I. cap. 14. Que ad Regem pertinent, apud Abbonem Floriacensem in Canonib. cap. 18. que pendent de manu regie,

apud Baldricum Noviom. lib. 8. cap. 30. que ab Imperio dependent, in Chronicis Senonensis lib. 9. cap. 1. que sunt juris regi, in Charta Ottonis I. V. Imper. ann. 1210. apud Ughelum in Episc. Dertonaensib. Basiliaca poveriora, Theophani pag. 411. et Constantino de Administr. Imp. cap. 52. In Jure Grecorum pag. 141. 258. et apud Crusium in Turcogr. lib. 4. Epist. 18. Imperialia, apud Innocentium III. lib. 18. Epist. 39. et Anas. tarium Biblioth. in Praefat. ad Serm. Theodori Studite de B. Bartholomeo: *Monasteria regalia*, in Chronicis Farfensi pag. 671. I. 8. tit. 1. c. 30. [scilicet Pipini] 31. etc. In Charta Caroli C. que habetur in Tornitio Chiffeti pag. 223. Compendium, Regum Monasteriorum appellatur, Monasterium nempes. Cornellii, cui, an idem Imp. in feudationis Charta Regum vocabulum dedimus. Charita Regum pag. 20. Monasteria S. Albini apud Andegavenses, unde et *Regalibus Abbatis*, in Charta Nefinae Episcopi Andegavensis dicitur, ut Monasteria S. Diuersi, S. Germani, in Pratis, et Beueti, et Ligerini *Regales Abbates*. In Charta Philippi Regis ann. 1210. in Tabulario Fossatensi fol. 158. Abbatis Ferrariorum, in Chronicis Morinicensi pag. 389. Corbeis nova, in libello de Fundatione Cenobii Bigaungensis pag. 248. Philippius frater Ludovici VII. Regis Fr. Abbatum se inscribit *quarundam regalium Abbatarum*, videlicet S. Mariae de Stampis, S. Mariae de Corboile, S. Maria de Medunta, S. Maria de Pintaco, et S. Melania de Pontisara, in aliquot Chartis quae descriptae habentur in Probat. H. St. Drocensis pag. 226. 228.

FISCALIA etiam MONASTERIA, interdum dicuntur, quod in fiscalia regis exstructa essent, et ab ipsis Regibus dotata. Tz. 20. Episcopio poveriora, in Nov. 8. Alexii Commentarii in Jure Grecorum. Flodardus lib. 4. cap. 46: *Quod Monasterium Dominus Gunibertus vir illustris in honore S. Petri construuisse traditur, quod Regale vel Fiscule vocatur, so quod Regali potestate usque ad moderna tempora fuerit habitat.* Vita Aldrichi Episcopi Cenoman. n. 6: *Quod Abbatis S. Vincentii non esset de iure antedicti Episcopi, sed fiscus expediti Ludovici Imperatoris esse debet.* Diploma Henrici II. Imp. ann. 1012. apud Ughelum tom. 2. pag. 857: *Unde Abbatiam de Pomposa ab omni subjectione Archipiscoporum sive aliorum excutimus, ut Regalis sit, nulli donatum personarum subjecta.* Alia Friderici II. Imp. apud Rocchum Pirrhon. tom. I. pag. 156: *Asserens dictum Monasterium nostrae regali dignitatis fore immidiam subiectum.* Charta ejusdem Friderici ann. 1198. pro Monasterio S. Quirini Tegernseensi: *Ut si regalis Abbatis in perpetuum, et omnimodo libertate sublimata, et ab omni obligatione subjugatione, libera, ut nulla Episcoporum vel Archipiscoporum, vel Ducum, vel Marchionum, vel Comitum, vel Principum, omnino persona presumatur, haec monasterium, et ab aliis dimovere.* Innocentius III. PP. lib. 16. Epist. 182: *Cum ipsorum Monasterium, iusta morem patrum (Grecorum) a jurisdictione queruntur, Ecclesiasticis Prelatorum exemptione fuerit ab antiquo, et soli C. Politano Imperatori subiectum.* Idem vero summus Pontifex in Epist. ad Patriarcham CP. in Gestis ejusdem pag. 108. satia insinuat ea Monasteria ab ipsa etiam Patriarche jurisdictione fuisse exempta. Vide Metropolim Salisburgensem tom. I. pag. 276. tom. 8. pag. 388. et Bullarium Casinense tom. I. pag. 78.

* Pertinacium duriusque interdum monasteriorum ab episcopali jurisdictione exemptione a summis Pontificibus seu ab eorum legatis propagata sunt, ab ipsis episcopis licet primis sint concessae. Illae etenim legitimis tantummodo censeri debent, quas Or-

dinarii, monachorum commodis potius consulentes quam iuribus suis, approbaverunt confirmaruntque, ut canones definiti. Id potissimum observo ex sententia Anselmi de Breda archidiaconi Leodiensis ab Eugenio IV. PP. delegati in Herveyum episcopum Brionensem. Monasterii Belli-ports ordinis Premonstratensis exemptionem impugnare ausus fuerat. Hec sit. Angelini verba inter Probat. tom. I. Annal. Praemonst. cap. 209. Mandamus quatenus singulis diebus Dominicis et festiis in suis ecclesiis monasteris et capellis infra prescriptarium Horarum solemnia... gaudemus. H. Herveyum et contradicentes et rebellis excommunicatos nominatis (denuntiant), campanas pulgatis et candelis accensis, ac denum in terram projectis, cruce erecta et religion... inducta, aquam benedictam aspergendo ad fugandum demones qui eos delinquent ligatos et suis laqueis catenatos, orando quod D. N. J. C. ipsos ad catholicam fidem reducere dignatur, ne eos in tali perversitate dies eorum finire permittat; ... et hoc facto et finito, ad januas eccliarium svarum una cum clericis de parochianis accedendo, et ad terrorem, ut ipse D. Herveus episcopus ad contradicentes et rebellis eo citius ad obedientiam redeant, tres lapides versus domos habitationum svarum proiecendo, in signum maledictionis aeternae, etc. Hac in rebus etiam gravissimis fortean nimis graviora videntur: neque tamens his terminis stat sententia: Interdicto subleuitur tota episcopici diocesis, ac denum ipse principi puniendis dimittitur, si hujusce monasterii exemptionem exigatior persistat. Legesia charatum ipsum loco laudato.

Verum ex aliquando pervenit exemptionum injunctum abusus et licentia, ut ab omni jurisdictione, cum secularii ecclasticis libebrarentur. Monasteria scilicet Deo et sanctis differenter: quae in institutione monasterii puerilis de Caranaria diocesis Taurinensis factum a Magnofredo marchio, et ab eius conjugi Berta comitissa observat. Muriatorum tom. 5. Antin. Ital. med. sev. col. 526. ex Charta ann. 1028. Ut nullo modo permaneat ipsum monasterium in regimine illius episcopi, in cuius episcopio est sicut, nec alterius personae, nisi in Dei omnipotenti, quem ejusdem facinus heredem, et sequente eo sit ordinatum.

Hinc nude Monasteria libera passim dicuntur, *Abbas liberales*, in Charta Ottonis Imp. in Metropoli Salisburgensi tom. 8. pag. 344. [xvi]dib[er]ta povertas, in Nov. 8. Alexii Comneni Imp. lib. 2. Juris Graevorum J Innocentius III. lib. 18. Epist. 39: Cum libera Monasteria, que Imperialis nuncupantur, Graevorumque dominio nulli essent, Archiepiscoporum vel Episcoporum, sed aetate, th. Roberti, Episcopi Neapolensis, ann. 1094, apud Roccam Pierum in Episc. Pacteris, pag. 387: Placuit... prefata Comiti Reginae Siciliae, ut per Siciliam in territorio Episcopatum Ecclesiastiarum libera constituerat Monasteria Monachorum, etc. Charta alici Ricardi I. Regis Angliae in Monastico Anglic. tom. I. pag. 527: Ita ut prefata Abbatis in perpetuum libera et in capite de Corona nostra sit, sicut Abbatis S. Edmundi, et alias Abbatis Regales, que per Angliam sunt constituta. Ita tamen interdum libera erant, ut Sedi Apostolica immediate subleuerentur. Dlmarius lib. 3 Congregatis ibi Monachis liberam fecit Abbatis, datique sibi rebus necessariis,

Apostolica confirmavit privilegia. Historia Monasterii Melicensis: Territorium vero (Monasterium) a progenitoribus suis fundatum... libe[re]t donati, alio tempore Apol[itica] obtulit crederemus permissionem et rogavit D. [Salvius] Episcopi Picaviensis anno 1049. ex Tabulario Fossatensi fol. 15: Sed usque in auctum Apostolicae atque regalis Abbatis existat. Et si in hisce immunitatibus Episcoporum, in quorum diecesibus erant Monasteria libera, consensu interveniret, haec semper conditio apponerebatur: Subtem personae nostre successorumque nostrorum canonica reverentia, ut est in Epistola Walteri Episcopi Cablionensis pro Monasterio Cisterciensi, in Hist. de ejusdem Ordinis exordio. Privilegia, quae Iohannis Papae pro Ecclesia Locheensi a Goffrido Grisagonea constructa: Quos nos divina fulti fiducia ita confirmamus, ut prefatis Ecclesie sit semper ad omnium hominum dominatione libera, ut preter Romanum Pontificem nullum habet presulatum... Hoc autem factum est assensu et voluntate Harduni tum tempora Turonensis Archiepiscopi. Vide Vitam Aldrici Episcopi Cenom. num. 47. Vitam S. Baboni n. 20. Edit. Petri Chiffetti, Ughelli, tom. 4. Italiae sacrae pag. 674. et Baluzium ad Lupi Ferrariensis Epist. 12.

MONASTERIA LIBERA interdum etiam appellantur, quibus integra libertas erat in Abbatum electionibus. Chronicon Mauriniense lib. 3: Abbatione liberam, et a tempore ari sui per liberalitatem Vulgrin ab omni obnoxiae emancipata, in illo iam proxime electionis articulo potestere coactio[n]es distinctions ad hoc tentatio[n]e perferantur, ut Monachos non electio[n]e, sed auctoritate uestra non haberent, sed ut subjugata Abbatis, qui per manus aliorum et considerationem, sive esse imponitus, supererant. Epist. 15. ex Sugerianis.

MONASTERIA LIBERA deinde appellata, quae ab omni secularii jurisdictione exempta erant. Acta Murensis Monasterii pag. 15: Diximus eis ut ipsi componentes et dicentes cartam libertatis... et dimisit locum liberum penitus ac perfecte, ut nullus posterorum sacerdotum vel hereditum posset ullam rationem habere vel excogitare ad istum locum. Adde pag. 16. 21.

MONASTERIA LIBERA denique dicta,

qua exempta erant a jurisdictione

Episcoporum. Charta Joann. Episcopi Pergamensis ann. 1210. in Hist. Pergam. tom. 3. pag. 372: Statut et ordinavit (id. Episcopus) ut Monasterium beatiss. Gratiae liberum sit, et similiter venerabilis Justinae Abbatissa, et ceterae sorores ejusdem loci, que nunc sunt, vel pro tempore fuerint, sint libere et exempte a jurisdictione. Perpetua et immutata, ut ipsi Monasteria a se extirra fundatores ipsi Monasteria et a se extirra Sedi Apostolicae offerebant, cui solo obnoxia esse volebant, sub aliquo censu annuo. Bertholdus Constantiensis ann. 1093: Idemque Monasterium... sic melioratum et de sua potestate emancipatum S. Petro sub iure tributariorum contradidit, ut Apostolicae Sedi deinceps principaliter subjaceret, et sub ejus defensione, ut alia libera Monasteria, iure perpetuo polleret. Vide Acta Murensis pag. 21. Ughelli, tom. 7. pag. 705. 715. etc.

³⁷ MONASTERIA libera ab ingenuis interdum distinta, fuisse, observat Mabillonius tom. 4. Annal. Bened. pag. 48. Libera, dicebantur, que Romano Pon-

titel in Spiritualibus; ingenuis vero quae soli Regi in temporalibus subjecta erant.

Monasteriorum Regalia, ea etiam erant prerogativa, ut eorum Abbates non nisi ab ipso Imperatoribus aut Regibus, vel certe cum eorum nutu, instituerentur, diligenter, et investirentur, atque adeo installarentur. Ilarulfus in Vita S. Angelii, Abb. Cenit. cap. 2: Et quoniam moris erat in locis Regibus, ut nemo presceleretur abeque regio nutu, etc. Lex Longob. lib. 3. tit. 1. § 30. [eo] Pipin. 31.] De Monasteriis et Nodochiis, que per diversos Comitatus esse videntur, et regalia sunt, ut quicunque sa habere voluerint, per beneficium domini Regis habant, id est, ea ab ipso Regi impetrant, sed forte in beneficium nam § 29. sola Ecclesiam Baptismales a laicis hominibus teneri velantur, non item Monasteria. Odo Fossatensis Monachus in Vita Burchardi Comitis Corbiliensis, eundem Comitem hisce verbis Robertum Regem convenisse scribit: Oro namque ut Ecclesiam Fossatensem Conobis que regali subditis est dominio, ut terque fiscus fore videatur, multi servitatis vestre obsequi parenti tuis praesertim Majestas concedere dignetur. Cfr. Rec. ait: Cum omnibus eis et predecessoribus nostrorum contemporibus regalem semper fuisse Abbatis modicam, salet fieri ut nostra regali potestate separaret? Vide Jordan. VIII. PP. Epist. 34. Vitam S. Willielmi Abbatis Roschid. n. 20. et Vitam S. Walteri Abbatis Pontisarense. n. 5.

De Regalium Abbatarum Investitura prostat Charta Henrici II. Imp. ann. 1013 apud Ughelli in Episcopis Valentini. Quadam Abbatiam ad honorem S. Bonifacii super res nostri juris constructam, in Alpe que dicitur Bifurca, tantum a Regibus vel Imperatoribus solitam investiri, etc. Ex quibus docemur Abbatis de quibus investiture, perinde a Episcopatum, per baculum feabant, Regales fuisse.

In Monasteriis vero ubi electio locum habebat, fiebat illa Regis consensu prius expedito. Testamentum Philippi Aug. Regis Frane ann. 1190. apud Rigordum: Si forte continget Sedem Episcopalem, vel aliquam Abbatiam Regalem vacare, volumus ut Canonici Ecclesie, vel Monachi Monasterii vacantes reniant ad Reginam et Archiepiscopum, sicut ante nos venientes; et liberam electionem ab eis petant. Unde scribit Sugengius in Ludov. VI. pag. 310. Adamo Abate Sandionysiano mortuo, se in Abbato a toto Convento electum, sed quia in consilio Regis id factum fuerat, eundem Regem electionem non posse admittere. Estantem complures Monasteria, quibus Abbatis Regalem electionem confirmandam Regis expectant ab insula Monachis electoribus, in Prob. lib. de Immunit. Ecclesie Gallicane cap. 16. num. 6. 8. 9. 11. 14. 20. 21. De Regalium vero Abbatarum installatione per Reges ipsos, legitur Charta Philippi Aug. ann. 1193. pro Episcopo Silvanecti. In Regesto eiusdem. Regis Heroualliano fol. 106. Galfrido Episcopo Silvanectensi concessimus donum illud quod genitor noster bone memorie Ludovicus Rex fecit Amalrico Episcopo Silvanectensi de Abbatis regalibus in stallum mittendis, videlicet ut non per aliun quam per eum tantum, vel per ejus successores possint institui. Atque inde Abbates Regales dicti. Abbates ad Palatum pertinentes, in Capitulari Radel-

chisi Principis Beneventani ann. 851. cap. 4. 5. In Regesto Eodorum Ecclesie Lingonensis part. 2. fol. 107 verso habetur Epistola Regis Philippi Augusti ad Innocentium III. PP. ann. 1212. in qua fit mentione contentio que inter Regem et Episcopum Lingonensem pro jurisdictione Abbatem Besunensis vertebar, cuius Abbas Abbatem Regalem se esse assertabat, proindeque a jurisdictione Episcopi exemptum: hanc descripsit Jacobus Petitus post Pontificale S. Theodori pag. 706. [9 Lit. Phil. Aug. ann. 1212. in Chartular. eccl. Liguron. ex Cod. reg. 518]. fol. 247. v. : *Abbas Besunensis se esse dicbat Abbati nostrum regalem, et episcopus contra assertabat ipsum abbatem e: ecclesiastiam suam et burgenses suos, esse de sua jurisdictione temporali.*

Cum igitur Abbatie istae Regales ex fundis Regis dotatae essent, equaliter Abbatas in rationam ire, et Regalibus servire tenebantur, ut est in diplomate Henrici Imp. anno 1081. pro Monasterio S. Maximini Treviriensi, quod a Duebus non descriptum est in Historia Lumburgensi pag. 22. Quoquidem Monasteria Regis sunt, que Regi militiam vel dona debet dicuntur, in quadam constituto, quod habetur in tomo 2. Scriptor. Histor. Franc. pag. 223. Chronicon Soneniense cap. 16. de Mediano Monasterio: *Sed quia idem Monasterium, sicut et alia circumiacentia, Imperio Romano subiectabantur, et in expeditione Imperatoris armatorum ruris de jure mittente solebant, prout rebris innovantibus. Ecclesia miserabiliter opprimebantur. Ardo Monachus in Vita S. Benedicti Abatis Anianensis: Erant etiam quedam ex eis munera militaria que exercentes (Abates.) qua propter ad tantam devocationem pauperiem, et aliam vestimentaque deessent Monachis.*

Id praeterea juris Regi competit in Monasteriis Regalibus, quod utendo iure suo regio possit Monachum vel Monalem in iis in principio nisi regimur post suam coronationem revero, ut est in Regesto Parliamenti Olim, fol. 26.

Rogalum denique Monasteriorum et Abbatarum Annate ad Regem spectabant, quas Ludovicus VII. Regis Francie Monasterio S. Victoris Parisiensis concessit. Vide *Annale.*

Pratera *Ablates Regales*, perinde ac Episcopi Buticarii Francie centum solidos exsolvere tenebantur, cum Abbatiali dignitatis confirmatione ab Rego expetebant, vel forte cum eidem fidelitatem prestatibant sacramentum. Ad id sane Abbatem S. Lupitii Buticensis et Abbatem S. Dionysii in Francia Aresto anno 1263. condemnatos de conuictu ex 1 Regesto Parlamenti fol. 14. et Stylo antiquo Parlamenti part. 4. Buticarius Francie componebat contra Abbatem Boilevalum, quod *Ablates Regales Regi Francie in hora coactione sua generaliter solvere tenerentur Ministeribus de Hospicio domini Regis 2. libras Paris videlicet Dapifer 10. libras. Buticarii 100. sol. Cambellano 100. sol. et minoribus Cambellano centum sol. quoquidem Abbas hec dixerit sed ad hoc non teneri, cum domino Regi non faceret fidelitatem vel homagium, ad id exsolendum Judeo et Aresto Curiae damnatus perinde fuit Memini Alex. et III. PP. Ep. 162. ex his quae habentur in tomo 4. Hist. Francie, hujuscem præstationis ab *Abbatibus Regalibus*, Francie Buticarii fieri solite, hec frusta contra reclamarent. De hocce*

jure Buticariotum, et de hominibus et sacramentis fidelitatis ab Abbatibus Regibus præstatis, existat insigne Diploma in Tabulario S. Genovefae Paris. quod hic describere visum est.

Anno Dom. 1282. die Jovis in Cen-

Dom. videlicet 8. Kl April. Frater Gui-

telius dictus de Antisiodoro, novus Abbas

S. Genovefae Paris. per provisionem

summa Pontificis, comparuit coram Dom.

nostro Regi Francie Philippo, apud Mon-

tem Irgi, in Camera ipsius Regis, et

oblitio dicto Regi quod paratus erat ei

faceri nomine predicti Ecclesie, quod

debet. Atque respondit Consilium Regis,

quod homagium debet facere dictus

Abbas, et fidelitatem jurare, et Prior, et

Conventus dicti loci per literas pendentes

regula petet. Dictus vero Abbas ju-

mentum fidelitatis statim oblitio facere,

quod fecit sub hac forma. Allatum fuit

Misale, et datum in manus eius, et

stolela ejus opposita, et tunc jura-

dicti Regi in monachis fideliter esset et quod

Regi bonum, et fidele constituti daret, si

Regi bona regaveret. In homagio

faciente et regalibus petendis, dilec-

tionem pei ita, dat super hoc, cum Con-

ventu sue deliberasset, quod dilatio con-

cusa est de: ad huc presentes fuerunt

Decanu S. Martini Turon. tunc Cancel-

larus Regis, et Guillelmus de Crepi-

Notariorum Regis, Dom. dictus Granthe-

Miles. Frater Gaufridus Camellarius, et

Frater Legerius Canonicus S. Genovefae.

In Parlamento sequenti cœco factum

Ascensione Domini venit dictus Abbas

ad Regem in Camera sua, et fecit homa-

giuum sub ha: verbis Gallicis: Sire, je de-

vouez vostre hom. liges, et vous prome-

tez la morte jusque à la mort. De Regalibus

petendis dicit Abbas, quod Papa n. imple-

verat per literam quam misera et super

provisionis sua, quod Corvinus et Prior

facere debuerat; quod Rex grantanter

acceptavit. Pro droutria Curie Regis

super premisso subiit dictus Abbas in

omnibus ad dictum Magistrorum Gaufridi de

Templo et Magistrorum Petri de Conde Cleri-

orum Regis 25. libr. Paris. videlicet ipsi

Rei pro Senescalio 10. libr. Paris. domi-

nus Joanni dicto Juvain 10. libr. Paris. pro Cambellano. In Regesto

Tabulari Regi hic dicuntur Ablates

regales, S. Diaconi, S. Germani, S.

Genovefae, Ferrariarum, S. Benedicti, S.

Mauriniaci, Mauriniaci, S. Maretini in

Putaria, de Burgio, Majora Monasteri,

S. Egidi, Trinacri, S. Columba, Com-

pendu, S. Medarii, S. Crespini, S. Renati,

Cordele, S. Richari.

MONASTERIA PATERNARIA, quae

sunt Patriarchalia Constantiopolitana

punctualiter salita erat ab Episcopo

perinde a respiratione exempli. H. illis

tempore, ignoramus in Vita S. Theodo-

rii Syracosiarum 52. Vnde Gloss. med.

Genit. in 25. reg. 25.

MONASTERIA MINUTA, ubi Nonnes

sue regulæ sedent, in Capitulari ann.

789. cap. 3.

IN MONASTERIA AMANDARI aut refe-

riari, vice pientientie, solebant Clerici

et Laici. Vide Nov. 123. cap. 4.

Responso Stephani II. PP. cap. 10. 13. Con-

sil. Cabillon. II. cap. 40. Isidorum His-

paniens. Anastasiu in S. Sircio PP.

Gregor. Mag. lib. 1. Epist. 42. lib. 2.

Iud. 11. Epist. 27. 42. 49. lib. 4. Epist. 5.

Gregor. Turon. lib. 5. Hist. cap. 49.

Vitam Ludovici Pil. ann. 818. Leges

Wisigoth. lib. 3. tit. 5. ¶ 1. Capitularia

Caroli M. lib. 6. cap. 98. Concil. Saris-

beriense ann. 1217. cap. 9. Petr. Fabrum

lib. 3. Semestr. cap. 21. pag. 335. et

Mormum lib. 7. de Recitent. cap. 15.

Monachi ipsi interdum in aliud distri-

tutus Monasterium in panitentiam redi-

dicuntur apud Gregor. Mag. lib. 9.

MONASTERIUM sepe sumitur pro Ec-

clesia cathedrali, quod plerisque in

Ecclesiæ Cathedralibus Monachi, non

ut hodie Canonici, olim sacra munia

obirent: unde usi servato etiamnum

in Germania Cathedrales Ecclesiæ di-

cuntur Munster, ut observant Nebridius

Mundelheimus Ep. 17. Antiq. Monast.

et Gretzrus lib. 1. Observat ad Vitam

S. Willibaldi cap. 17. [¶ Poloni quoque

memorialis haec appellatur. Charta Alberti

Rigens. episc. ann. 1211. tom. 5. Cod.

dipлом. Polon. pag. 16. col. 1: Poscente

tandem tempore arcam quoque, quam

decuit ad construendum Monasterium et

castrum cum dominibus necessariis nobis,

secundum nos, cathedrali placuit assi-

gnare.] Ita Ecclesiæ Cathedrales Atre-

tienses, et Cavarrenses. Monasteri

nomina dat Baldricus Notari. lib. 1. cap.

3. cap. 4. et 48. Sic per Mariam Scot

ann. 1081. Ecclesiæ Cathedrales

Moguntia Monasterium Episcopalis. Do-

dechinus ann. 1137. Monasterium princi-

palipe vocant. Monasterium Cathedrales

Ecclesiæ apud Philippum Eystetensem

in Vita S. Willibaldi cap. 38. ¶ 5. pro

ipsa Ecclesiæ seu Basilica, ubi de causa

quædam: Et statim properans dies due-

torum ad Monasterium Cathedrales Ecclesiæ

S. Willibaldo perpetuam continentiam

rovit. Ubi Monasterium Cathedrales Ec-

clesiæ non est, navis Ecclesiæ, quod

videt idem Gretzrus. In Tabul. S. Cyrici

Niver. Ch. 58. Hugo Episcopus Niver-

nense Ecclesiæ S. Cyrici monasterium

vocat.

¶ Probabilis forte quis existimat

Eccl. Cathedrales ob id potissimum

Monasterii nomine designatas

fuisse, quod Canonici, qui in illis sacra

munia obirent, sub Episcopo suo vitam

a Monastica non multo diversam ager-

ent, quare eorum habitat Monasterium

qui in illis obirebant, unde Eccl. Cathedrales

Monasterium ob interdum usurpata

erit. Marianus Scotus in Chron. ad

ann. 1148. Padibrumna civitas cum duo-

bus Monasteriis, id est episcopatus et

monachorum, feria sexta ante Palmis

ig. a consummari. Idem narrat Tritheimus

in Vita Hirsau. ad eundem annum,

ubi quod mire sententiam nostram

firmat. Eccl. Cathedralem a monas-

terio seu canonicorum omni modo distinguunt.

Anno p̄ficiato ciuitate Padibrumna

in Sazosis cum duabus Monasteriis Ca-

thedrales Ecclesia majora, feria sexta

ante Palmas incendio miserabiliter con-

flagrari. Vita S. Bernwardi Episc. sec.

6. fons. part. 1. pag. 224. Duodecimo

Kalendas Februario nobile Monasterium

sante Hildenernensis Ecclesiæ.....

pena incendio perdiderunt est.... Verum S.

Dei Genitricis interventu.... illud vene-

rabile templum manat incolunt.

Sed et universim Ecclesiæ omnes

Monasteria dicte. Vita S. Protadi Episc.

Vesontini n. 9. Corpus vero ejus (Sancti)

detinunt est ad B. Patri Monasterium. Ea

enim sedes non Monachorum, sed Paro-

chialis est. Concilium Rotomagensis

ann. 1072. cap. 14: Nuptia non in occulo

fiant, neque post prandium: sed sponsus et sponsa ieiuni a Sacerdotio ieiuni in Monasterio benedicantur. [Charta Petri Abb. S. Dionysii ann. 1224: De terra in qua fecimus Monasterium de Trapis edificari pro eo quod fecimus dirum vetus Monasterium quod erat in castello nostro de Trapis.] Ita S. Eulogius lib. 1. Memorial. S. cap. I. Carnobium vocat, quod Basiliacum paulo ante appellaverat. Villardus num. 138. 139: le Mostier des Apostles, le Mostier sainte Sophie. Vetus Gallicus Interpres MS. Codicis ad tit. de S. Trinitate: Auctus iorense qui volent eare enselvare dedens les Mostiers, si fu dit a l'Empereur, que nul ne doit cuider que les Ilyses soient otores à cors d'hommes, etc. [Vetus Poeta. MS. e Bibli. Coloniensi:]

Una viles ala au Mostier
Soventes fons per Dieu prieur.]

1 MONASTERIUM, nunc pro Ecclesia Monasterio. Ipsorum in Chiron. S. Bertini part. 4. cap. 21. apud Marten. tom. 3. Anecd. 541: Cumque corpus (Balduini) pars aliqua militum hic in Suthia Monasterio justa patrem vellet sepelire. Estrus comissa ejus uxor cupiens cum illo in eodem loco incinerari, eum ad Blandinum transferri, et ibidem tumulari facti anno Domini CXVIII. Nondum enim erat licet mulieribus hoc intrare Monasterium. Adde cap. 23. part. 2. Hist. MS. Beccensis. Monast. pag. 80: Et quoniam discidenti ipsi nepoti suo Lanfrancus rogande precepertur, ne prima sui novitatis anno aliquam vel in refectione vel in capitulo, aut in Monasterio lectio nam legeret, etc. Tertarius in Miraculis S. Bened. part. 2. pag. 38: Si placeat itaque vobis meum consilium, ingressi Monasterium, coram ipso (Benedicto) terre prosternamur, etc. Adde Vitam S. Geraldii sac. 6. part. 2. pag. 882. et seqq.

2 MONASTERIUM, Locus occultus vel solitarius, ut interpretantur docēdo. Editores ad Acta SS. Firmi et Rust. tom. 2. Aug. pag. 420. col. 2: Audiens autem beatus Proculus episcopus, qui propter metum paganorum cum paucis Christiani non longe a muris civitatis in Monasterio suo latitabat, etc. De scelito seu loco seculorum intelligi potest.

3 MONASTERIUM, Parvum Monasterium, ab aliō majori dependens. Hadrianus II. PP. in Epist. ad Hincmarum Remensem: Monasteriolum illud, quod in loco eiusdem tenet, non sicut monasteriale, sed monachorum. Notitia anni 818. pag. 16: monachorum... tenet eum nunc Ughellum in Episcopis. Veronensis: Monasterium pullarium, in Capitulari ann. 828. cap. 3. Hinc indite appellationes aliquot oppidis Gallia, qua Mons treulis vocant, ut est Monasteriolum ad mare in Picardia, etc. Vide Metochium. MONASTERIALES, Monachi, non semel in Concilio Cloveshovensi ann. 717.

4 MONASTERIALIS ECCLESIA, Quae monachorum est. Charta ann. 1046. in Tabular. S. Victoris Massili: Donamus S. Victorii et sociis ejus quorum Monasterialis Ecclesia corpora se gaudet retinare, etc.

5 MONASTERIALIS DISCIPLINA. Con suet. antiqu. S. Petri-montis inter Monum. sacr. antiqu. tom. 2. pag. 430: Dicere debent si quid a capitulo antecedenti usque illam horam contra disciplinam Monasteriale videbunt factum.

6 MONASTERIALIS GREEK, Monach. apud Gr. Titurel. lib. 3. hist. cap. 9. **7 MONASTERIUS**, pro Monasterium. Epist. Johannis Monachi ad Richardum

Card. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 523: De Lucensis audiunt de hoc quod trutatum valde, quod Monasterius noster non habuit nisi c. solidos. Charta Wifredi Comitis Barcin. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 165. Imprimis in Comitatu Fluminensi, ubi ipse Monasterius fundatus est.

8 MONASTERIUM. Charta ann. 1270. In Access. ad Hist. Cassini. part. 1. pag. 312. col. 2: Excepti etiam de Monasterio ad siccum, de quibus dixit se ignorare utrum consuetum sit petre licentiam pro ipsius construendis. Leg. Montanum. Vide infra in hac voce.

9 MONASTIUM, contracte pro Monasterio. Testamentum Henrici II. Reg. Angliae ann. 1192. in Lib. nig. Sacchari. pag. 5: Domini majoris monasti perdonio marcas argenteas.

10 MONASTRIA, Monacha, ex Gr. Μοναστία. Gregorii M. lib. 6. Ep. 28: Ancilla Dei quae in Constantiopolitanis Graecis linguis Monasteria dicitur. Julianus successor Const. 115. § 31: Si quis contra Clericum vel Monachum, vel Diaconis, vel Monastram, vel Asceticam habeat aliquam actionem, etc. Adde § 67.

11 MONATARIA, f. Locus monata. Concil. Legion. ann. 1012. inter Hispan. tom. 3. pag. 193: Monatariae dent singulare argento. Sayoni Regis, per unam quaque hedonadam.

12 MONATOR, exarxus, Monitor, signif. cator. Supradictum. Antiquari.

13 MONAZONTES, Monachi, seu potius Eremitae, Monozonti, apud Gregor. Nazianzenum in Carm. vi: οἶκοι τοῦ ποταμοῦ, et Basilium. Epist. 394. Lex (G. Cod. Th. de Decr. 12. 1.): Quidam ignavie sectatores, deserti ciuitatum numeribus, captant solitudines ac secretas, et specie religionis cum cibis Monazonton congregantur. Hos agitur atque huiusmodi intra Aegyptum derrehensos, per Comitem Orientis, erū et latebris consulta preceptione mandamus, atque ad munia patriarum subeunda revocari.

14 MONATARIUM. Locus occultus vel solitarius, ut interpretantur docēdo. Cassian. Collat. 18. cap. 5: Qui patlatim tempore procedente segregati a re dentro turbis, ab eo quod a conjugi abstinenter, et parentum se consorcent mundique totius conversatione serernerent, monachi sue Monazontes singulariter ac solitaria vita distinctione nominati sunt.

15 MONBORATIO, Defensio, tutela. Monboratus, qui sub tutela vivit. Codex SS. Firmi et Rust. tom. 2. Aug. pag. 420. col. 2: Audiens autem beatus Proculus episcopus, qui propter metum paganorum cum paucis Christiani non longe a muris civitatis in Monasterio suo latitabat, etc. De scelito seu loco seculorum intelligi potest.

16 MONBORATUS, tutela. Monboratus, qui sub tutela vivit. Codex SS. Firmi et Rust. tom. 2. Aug. pag. 420. col. 2: Audiens autem beatus Proculus episcopus, qui propter metum paganorum cum paucis Christiani non longe a muris civitatis in Monasterio suo latitabat, etc. De scelito seu loco seculorum intelligi potest.

17 MONCA vel **MONCA**, Cuspis. Charta Guill. ducis Normani in Reg. 72. Char. reg. ch. 191: Habebunt tantum quantum poterunt sursum percudere de Monca spata sua, si quae fuerint, ignem defendendo.

18 MONCALDUS, pro Moncaldus, Mensura frumentaria. Charta Jacobi abb. S. Bert. ex Tabul. ejusdem monast. Qui unum rediderit, dabit de долю rimi sextarium ad foragium de furno, qui debet tenere quatuor Moncaldos ad minus, solvent in qualibet fornitione panem unum, quales possunt fieri viginti quatuor de uno Moncaldo.

19 MONCELLUS S. GERVASI, Certum Parisiis territoriorum ab eude S. Gervasio sacra sic dictum, Gall. etiamnum Monceau. S. Gen. Vetera monumenta Monasti. S. Victoris apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 222: Item. D. Galerannus Comes Meulentii 40. solidos

de censu quem habet Parisius in Moncello. S. Gervasi.

20 MON-BAER, MOND-BOOR, MONDEBURDUS. Vide Mundiburdus.

21 MONBRUCE, Anglis. Multæ vel præstatio[n]is species. Charta Eduardi reg. Angl. ann. 1041. In Suppl. ad M. reg. pag. 13. col. 2: Concedo eis etiam in omnibus terris suis prænominitis consuetudines hic Anglice scriptas, scilicet... Monbruce... aliasque omnes leges et consuetudines, que ad me pertinent.

22 MONDECIA, Mundities, Ital. Mondeza. Inquisit. ann. 1196. apud Muratori. tom. 2. Antiq. Ital. mgd. sevi col. 92: Quicunque descendet per ripam pro causa foec, vel lupi, vel latrone, debet dare tres solidos curiae: de Mondecia viaduram tres solidos.

23 MONDICATUS, Mundus. Statuta Pallavic. lib. 2. cap. 69. pag. 127: Ordinatio est quod quilibet persona stans et habitans in castro Buxeti teneatur Monadicatus præceptas et nitidus tenere et monitores dugantes.

24 MONDINA, Mensura frumentaria, eadem, ut videtur, quo modius. Reges. pag. 87: Chartophylaci Regis: Item dimidium journalis terre situm in Vernanion, iuxta terram Guillelmi Enpa, pro quibus facit domino unam Mondinam frumenti, quatuor denarios, unam Mondinan et dimidium avenæ, etc. Occurrunt ibidem plures.

Male lectum pro Mondinâ, ut legitur in Charta ann. 1353. ex Reg. 8. laud. col. 2: Pro quibus omnibus debent dici fratres domino unam cartam, quinque Mondinas et dimidium avenæ et decem denarios. Vide supra Modura 1.

25 MONDOALDUS. Vide infra Mundualdus.

26 MONEATA VIA, Lapidibus strata, munita, Gall. Parvæ. Forte a verbo minima ducta vocis origo. Statuta Montis Regal. pag. 208: Item statutum est, quod quilibet persona que habeat domum, vineam vel hortum, seu possessionem intus ciuitatem Montis Reg. teneatur Moneatas factas... manuteneri apicatas suis exensis quilibet in rectitudine sue possessio[n]is, usque in medium via... Et si aliquis projectet... terram, forem seu vinaciam in aliquam viam, seu Moneatas... teneatur prædicta afferre... Elegantur duo massarii in quolibet tertioris qui facient Moneatas novas expensis Communis, et vias Moneatas veteres procurent. Ibid. pag. 210: Teneatur præcipere terram... in quilibet viae Moneatas, etc.

27 MONEDAGIUM, ut Monedagium. Id quod monitarii seu moneta fabricatores domino cuius est moneta, exsolvent Charta Gauf. comit. Pietav. et Agnet. comit. pro fundat. S. Marie Xanton. ann. 1047. in Reg. 123. Chartophyl. reg. ch. 23: Adiutorium autem donis nostris monetam et Monedagium et combitum totius encopatus Xantonensis. Ille.

28 MONEDATUS, pro Monetatus, in lib. 6. Capital. cap. 281. Vide Monetare.

29 CHARTA ALFONSI reg. Aragon. ann. 1111: Jubemus quod ex qualibet marcha argenti allegati ad legem xij. denariorum et oboli et ad numerum trixij. denariorum argenti... ista salaria... de dicta marcha argenti Monedati deducantur. Hispan. Mondar, monetam edere.

30 MONEFACERE, Commonefacere. Acta S. Gauger. tom. 2. Aug. pag. 678. col. 1: Et ne ab incepto desisteret, sed magis de diem proficiens, clericinari cum omni devotione satageret, Monefacere.

31 MONEGAGIUM, Professio monastica. Testam. Burgond. de Podio Luperio

ann. 1250. Item logo in subcidium mari-
torum vel Monetorum filiarum nobilis Joha-
nus de Affanello de Mimeto xxv. florenos
aurei. Si vero de dictis filiis una dece-
derit abeque nuptia vel Monetorum, etc.

MONEIA, pro **Moneta**, ex Gall. **Monie**,
sive **Monete**, uti efforimus. Domus del tit.
Wirentre: *Burgenses plures habuit, et*
pro 15. hodiis se defendit, quando Monetia
verbatur, quiesca Monetarius dabit 20.
lidos ad Londinium, pro cuneis monete
accepit. Ubi verbatur idem valer ac
mutabatur.

MONELLA, Moniti, admonitio. Lucifer Cataitanus lib. 2. pro S. Athanasio
pag. 97. *Tanguam fuguet sicut domini*
Monetarum, etc.

MONELLUS, Campanae species. Sta-
tuta Capit. Tullensis ann. 1497. cap. 1.
*de Pulsationibus: In dominica et professis ultima cum duabus mediocribus cam-
panis annul; et in duplicitis cum Monel-
lis. Vide *Meonellus* et *Meonellum*.*

o **Nostris Moenies**, Ordinar. MS. eccl.
S. Vulfr. XIV. sac. *Campannis Guillelmo*
majore et les deux Moenies. Est et
tube sed buevne bellaria genus. Le
Roman de Garin:

Et les eschelles font à fesser flater,
Là ouvre les Moenies glâter,
Et les busines et les grentes bondir.

Allud poëma:

13 comment Moenies, tropes et olifans

MONERIUS, Molitor, Gall. Meunier. Charla apud Stephanot. tom. 3. Anti-
quit. Picard. MSS. pag. 944. *Action item*
ful... alio compromissu quod triginta
*solidi qui fuerint levati per manus pre-
positi o Monerio dicti Abbatu. Vita S.*
Yvonis tom. 4. Mulf. pag. 590. Dum
*canalis seu aqua meatus clausione min-
ciatus inservit... senex Monerius cau-
ram explorans.*

MONESTERIUM, pro Monasterium. plures occurserunt in Charta Henrici I. Imper. ann. 1014. apud Murator. gall. Antic. Esterse pag. 110.

MONESTERIUS, pro **Monetarius**, qui
monetam coxit. *Conspectus Inscrip. ad*
Histor. Occitan. spectantium a R. P.
de la Porte Ord. Minimorum editus. *Sententia contra quodam falsos Mones-
terios.*

MONETA; Monete ipsius character ac
figura Papias: *Moneta, simulacrum [Mo-
netae, proxior],* In Gross. Lat. Graec.
Sangerm. Curios. Furtuanum lib. 1.
Artis Scholasticae. *Vobis moneta est*
ut numismatica Moneta signata. Ita
*monetam latiani eloqui dixit Symma-
chus, pro charactere. Vide Juretum ad*
hunc locum pag. 315. Eadmerus lib. de
S. Anselmo. Inimitud. cap. 9. Denarius
*bonum vero ex ore recto pondere. Monet-
tarum levitatem debet considerare. Infra. Is*
autem Monachus qui adeo est senex, ut
ante et retro jam nequeat inclinare, de-
*nari illi est similes, cuius Monetam tem-
poris antiquitas jam delerit. Rursum*
*Assimilatur nummus ponderoso. Monetan-
tamen non habenti, et ideo non exige ve-
nali [Guillelm. Nangius in Chron. ad*
*ann. 1173. Tertio Idus Februario appa-
reuerunt de nocte ignes actes, et lux tanta*
eruit quod nummus cuius Moneta esset
posset agnosceri.] Bened. abb. Petropburg.
In Henr. II. reg. Angl. edit. Hearn. tom.
2. pag. 611. *Et si aliquis confit monetam*
domini regis, in qua Moneta apparerit,
nisi fracta fuerit infra circum. Alanus
*in Anticlaudiano lib. 2. cap. 7. de Gram-
matica:*

Infantes docet illa loqui, linguasque ligatas
Solvit, et in propriam deducit verba Monetas.

MONETA, apud Papiam, *ea deum et tru-*
mina dicta, quid admonet ne qua fraus in
metallo vel in pondere fiat. Iter Camera-
rii Scoticu cap. 10. § 5. de Brasiatoribus.
Non habent mensuras, videlicet quartam,
pintam, tertiam, et portes concordantes
Moneta domini Regis, per quas mensuras
populus possit doservire debite, cum indi-
querit. Ubi Moneta sumitur pro mensura
publica ac regia que pretium monete
fixum habet. Ibid. cap. 9. § 3. *Quod non*
*faciunt panem concordantem monete, pa-
nem pro denario, panem pro obolo, panen-*
pro quadrante.

o *Eo sensu* occurrit in Charta Gue-
rard. II. Camarac Epise. ann. 1089. apud
Mirarium tom. 1. pag. 73. Dijon. Bel-
gic. *Tradit ad usum fratrum S. Camerac.*
Ecclesie... audient de Liessentis, et de
Witrem, cum Magia, cum teloneo et
macera et scutato, cum molendinis, cum
manuaria cultu, etc.

MONETA, Officina, seu loca, ubi mo-
neia coeditur. Charta Agnetis Comit.
Pictav. ann. circa 1050. Inter Aneid.
Marten. tom. 1. col. 187. *Vident autem*
*hac admodum pacata supra iaci deci-
mam nisi monetagi in Moneta Picta-
vensi. Occurrunt rursus in Charta*
ann. 1215. Ibid. col. 844. et alibi
passim.

o **MONETA**, Instrumenta monetalia

seu quibus editur et fabricatur mo-
netae. Testam. Guili. monetarii ann.

1213 ex Cod. reg. 5255: *Majori filio meo*

Johanni logo... totum manuum majorum
quo manebo ad nave, cum via Moneta
*et cum suis omnibus, botiguis et operato-
ris.*

MONETA; Jus cuendit monetam, vel
emolumenta quia moneta domino obve-
niunt. Charta Pontii Comit. Tolos. ann.
1037. tom. 2. Hist. Occitan. inter Instr.
pag. 200. *Dono tibi dilecte spouse mee*
*Majorie, episcopatum Albense, et civita-
tem, et Moneta, et mercatum.*

MONETA. Tabula nummularia. Gall.

Change Charta Olton. Imper. ann. 1001.

inter Instr. tom. 3. Gall. Christ. col. 1.

Didimus jus, satisque licentiam faciendo,

statuendo atque construendo mercatum

cum Moneta, teloneo, hano et totus pu-

blis rei ministeris, in quadam proprie-

tate sancte Cameracensis ecclesie, in loco

qui vocatur Castellum S. Marie...

Atque predictum mercatum, Monetam, telo-

neum, bancum, cum tota publica func-

tione, in propriis circumscriptionibus

Cameracensis ecclesie, talis tenor, ut nul-

li dum marchio, sine comes, seu aliquis

*homino ullam patetatem habeat super me-
moratum mercatum. Ubi haud obscurum*

est praecipuum, hujuscemus concessionis

propositum ad mercatum spectare, seu

forti instituti facultatem, cuius ap-

pendedice enumerantur omnes, mensa

nummularia scilicet, jus exigendi tri-

buta ex mercibus, bancum indicendi at-

que officiosi constitundi, qui si ser-

vandis invigilarent. Neque alio sensu

intelligendebatur Charta huius simili-

bus, in quibus moneta percussio non

exprimitur aut indicatur. Aliunde vero

jus cuendit monetam ecclesiae Camerac-

ensis assertum infra, ubi de monetis

baronum, ostendemus. **oo** *Huc etiam*

pertinet charta ann. 1089 supra e Mi-

laudata. Vide Mercatum. Moneta

vero his locis est Jus statuendi de omni-

bus que ad monetas et earum usum

pertinet.

MONETA ANNIVERSARIORUM, dicta

qua illis distribuebatur qui Anniversa-

riis intererant. Est penes nos nummus
in cuius una parte efficta inter duo li-
teria major A, cui imminent corona,
cum inscript. MONETA ANNIVER-
SARIORUM; in altera numerus XII.
Cum 3. Hillis et inscript. REQUIESCANT
IN PACIE.

MONETA AUREI, Nummus aureus.
Lib. cens. eccl. Rom. : *In episcopatu*
Constantiensi, Fratres de Monte Angelo-
rum (debent) unam Monetam auri. Ibi-
dum. Ecclesia de Monte Angelorum unam
Monetulam auri.

MONETA BLANCHA, Argentea, *Mon-*
eta Blanche, cui nigra seu area oppo-
nitur. Edictum pacis Jacobi Reg. Arag.
ann. 1228. tom. 8. Spicil. Acher. pag.
380. *Prestabiliti insuper centum vigin-*
is dñi de Blanca Moneta.

o Charta ann. 1220. ex Chartul. Corb.:
Tanti in monete d'or comme en blancque
marie.

MONETA BOSSANAYA, Monetæ Bar-
cinonensis species. Locus est in *Bossa-*

na.

MONETA BRUNA, Eadem que area

seu nigra aliis dicitur. Vide Bruna 1.

MONETA CENSALIS, Qua census
persolvi debent, atque adeo eadem at-
que fortis, cuius scilicet materia purior
erat, qualis nimurum eo tempore quo
instituta fuerat, ejusmodi pensatio: tunc quippe mltus erat adulteria. Instr.
ann. 1389. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag.
373. *Dedit et concessit, iudeicit pro*
summa quadraginta librarium bone Mo-
netæ censualis. Vide supra *Censuales*
nummi.

MONETA COMPUTABILIS, Qua in
Computu datur et accipitur, in Charta

ann. 1261. ex parve Reg. S. Germ. Prat.
pag. 53. r. col. 2.

MONETA [oo] **ÆREL CONTAMINATA**.
Area, eadem que nigra [oo] Gall. Bil-
lon] Tabular. Minat. ann. 1306: *Ad*
episcopum et ecclesiam Minatensem per-
tinet jus... cuendendi monetam ære Conta-
minata et monetam argenteam, etc. Oc-
curred præterea apud Rymer. tom. 5.
pag. 44. col. 2.

MONETA CORIACEA cum clavo argen-
teo. Hanc tempore captivitatis Johannis
Reg. Franc. cusam scribit Guido Papa
qu. 493: *Ponamus. Inquit, quod a tem-*
pore venditionis circa facta est Moneta de
corio, sicut fuit tempore captivitatis Regis
Johannis, de qua moneta licet curribilitate
in centum flor. non valent duos flo-
renos de Moneta currente tempore contrac-

tionis. Ex hoc re habet apud philipp.

de Communi. lib. 5. cap. 18. Et mi. (le

Roi Jean) le royaume en si grande pa-

vre qu'il y avoit longtemps monnoye

comme de cuir, qui avoit un petit clou

d'argent. Ex his tamen minime certo ef-

ficitur his temporibus existisse ejusmodi

monetam coriaceam, præsertim cum

pullum superrit, hac de re Edictum,

unde opinionem habet deliramentum

esse atque puerilem fabellam ait Moll-

ius de Usur. n. 799. neque probabilior

videtur D. le Blanc pag. 230. De moneta

itaque debiliori, quia urgente necessi-

tate cuidi jusserat Carolus Regens, haec

accipienda existimat. Et quidem extat

Edictum datum Parisis 25. Jan. ann.

1356. tom. 3. Ordinat. reg. Franc. pag.

35. in quo memorantur gravissimæ que-

rebus quas de immunitione monetae ha-

berunt populus, pars ut fieret salis

fortiori monetam cuendam eodem

Edicto curavit. Huc speculum. Bon. S.

monet. lib. 2. cap. 17. et B. pag.

cap. 89. Antiquioris usus fuit hec co-

rea moneta apud Francos, si fides Jon.

Iperio in Chron. S. Bertini cap. 49, apud Marten. tom. 1. secund. col. 727. *Ad quod tempore non agnum Francorum intermixum est fabricari monetam, et maxime quando Rer erat absens, sed moneta curva (curvib) frusta de corso cuius inscio clavis aurea vel argentea, s. auri vel minori, et secundum hoc erat majoris pretii vel minoris. Haec credat qui alius quis tibi profert, fabulus idem habere solet. Monetam coriaceam apud Lacedemonios in usu fuisse docet Seneca lib. 5. de benef. cap. 14. quod et propter exhaustam diuturnitatem Italici bellum pecuniam fecisse Fridericus II. Imper. narrat Antoninus Florentinus in Chron. ad ann. 1240.*

** Similiter fabellam, quam de Mediolanensium vulgarum Gobelli. Persona in Cosmod. et. vi. cap. 48. et Theod. de Nien in lib. de Privil. et Jur. imper. ex conficto Ottonis M. decreto, expositi et exhibitis Muratoriis tom. 2. Antiqu. Ital. med. et. vii. col. 300. Vide infra Britannia ducum denarii in Moneta Barbonum.*

** MONETA DEBILIS. Quae fortis opponitur. Vide infra. Occurrunt praeterea in Privilegiis Capituli S. Barnardi de Roma ann. 1338. tom. 3. Original. pag. 277. et aliis passim. Nomina locis, in Charta Philippini minoris de Falkenstein pro monast. Ful. ann. 1268. apud Schannat.*

** MONETA FORTIS. Eadem que Debilita seu non justa ponderis. Vide supra. Frigola.*

*Moneta Fortis, vel fortiorum. Ita vocabant eam monetam, cuius materia prius erat, minique adulterata. Vetus scheda: *Ad Nativitatem beatae Mariae 1398. incipit fortis moneta, et fuerit cursum debili moneta ab omnibus Sanctis Iusti, usque ad dictam Nativitatem. Libra fortiorum, libra fortiorum, in Chartis aliquot, in Historia Monasterii S. Mariae Suezensis, pag. 450. apud Duchesnium in Just. Drocensi pag. 276. Giuichononum in Histor. Sabaudiae pag. 52. 60. 61. cumd. in Bill. Sebuania pag. 319. 355. et in Episcopis Belliensi pag. 78. Justellum in Hist. Turenensis pag. 30. Roverium in Reomo pag. 327. etc. Charta Lud. Imp. ann. 1329. pro Monetatis Papiensibus. Et debent taliare monetas predictas tali modo, quodvis duabus univis non sint plures quam 3. denarii fortis, et 3. debiles, etc. Infra: Et debent taliare monetas tali modo, quod nullus de predictis denariis, erit fortior vel debilior suo justo pondere ultra 1. granum. Charta ann. 1398. pro Moneta Comitatus S. Pauli. Et les deniers seront taillés à dose forte, et à dose faible; c'est à savoir les forts à 14. sols d. et les faibles à 19. s. 6. d. Adde Statuta Leodiensis art. 19. et formulam assentientem terras in Durota Burgham, et Comitatu. Monetae fol. 70. sub finem capituli. In Charta ann. 1182. apud Ghirardacum lib. 3. Hist. Bonon. pag. 85. Recepit ab eo centum libras aforicitorum. Debaris, inforciatorum, passim in Tabul. Abbat. Dolonensis fol. 4. 5. 7. 49. 55. etc. Ibidem fol. 70. Accipit 8. libras de forciis, et pictaviis. [9] Solidi inforciatorum, eadem acceptione, in Charta ann. 1171. apud Stephanot. ex Antiq. Pictav. Bened. MSS. part. 4. pag. 596. [Solidi inforciatorum, in nova Gall. Christ. tom. 2. Inter Instr. col. 61. Solidi reforciati, in Charta ann. 1323. tom. 2. Hist. Daiph. pag. 110. col. 2. Lega. Enseignarde filii, nesciis libras Reforciatorum, sive Turenensis bonorum, in Testam. Isnardi de Antravenis apud**

Gaufridum tom. 1. Hist. Provinc. pag. 71. Hinc.

1. REPORTUM MONETARIUM. dicitur, cum ad materiam puriorum monetarum reverantur, apud Franc. Marcam Decis. 482. part. 2. pag. 224. [99] Vide Savin. Histor. Jur. Rom. med. temp. tom. 3. cap. 22. [161. not. 1.]

*MONETA CUM GRANIS. Chronicon Malacense: *An. 1112. nummi mutati sunt, et cum grana illi facti sunt.**

** MONETA MIXTA. Nummi diversi generis. Charta ann. 1277. in Reg. 66. Charto. reg. ch. 715. Item et duos sacos Monetas mixte dicti regni, ponderantes cc. marchas.*

** MONETA PLUMBEA. Lit. remiss. ann. 1388. in Reg. E. L. Charto. reg. 289. *Comme le suppliant eust acheté certaine Monnoye de plomb de huit et de quatre deniers Parisis pour le pris et somme de huit blancs; et huit jours après ou environ eust icelle monnoye de plomb vendue à un nomme Jehan Michal le pris et somme de cinq sous Tournois, et d'icelle monnoye eust été trouvé quatre ou cinq jours après icelle Jehan Michal sans en la ville de Littlebouchart, et pour ce eust été emprisonné audit lieu.**

** MONETA NIGRA. Erea, vel arre mixta. Ita alba, seu argentea opponitur. Marcelli lib. 1. Epigr. 100:*

*Ut conviva sumptuosa,
Toto que sonet apparet in anno,
Nigre sorribus explices monete.*

*Sic enim arcuata moneta intelligi consil. Salmasius. Nicolaus Opusculis Episc. Lovoy. de Mutatione Monetarum. cap. 3. Et quoniam aliquoties in aliqua regione non satis competitatio habetur de argento... imo potius aqua argentea, prout quatuor, eest minus bene palpabilis, prout nimiam portationem, uero facta sunt multo de uaria bona materia, sicut argento. Et inde habuit actionem Nigra Moneta, que est congreget per aquam mera- roris. Charta Joannis Sigillensis. Basmini apud Vassorum in Novioductu pag. 162. *Centum solidos Negroponti vel Alberghensis moneta, ta pectoris 18. numerum magnum singulis annis me et ha- redem meum solutarium concido, etc. Taronenses nigri, in Charta ann. 1393. in Probat. Hist. Turenensis pag. 42. Nigelli. in Charta Communia Crespiacensis ann. 1223. *Dicta vero Communia pro his omni- teris, et debilibus Balibus nostris apud Crespiacum singulis annis trecentas et septuaginta libras Nigellorum. [Et] in Charta ann. 1212. tom. 2. Hist. Eccles. Wald. pag. 155. *Dam ut et concedamus in parum et perpetuum elemosinam sexaginta libras Nigellorum.] In Consultatione. [Sedens] art. 1. sexaginta sol. nigr. [19] solidi neccl. dicuntur valore 36. Et alio. Vide Tenuidum in Probat. Hist. Suessus pag. 24. Justellum in Probat. Hist. Turenensis pag. 61. Hist. Monasterii S. Mariae Suessoniensis pag. 166. etc.****

** MONETA FERNALIS. de ierna, id. per- tenere, de duplo, sic dicta moneta. Bar- binonum s. in Usatice Barbinon. et in Charta petri Regis Aragon. ann. 1295. Chronicus Barcinonensis XI. Kl. Apri- lis ann. 1212. fuit aspersa a domino Roi. Petro moneta de Quaterno Barbinon. [X. Kl. Martii an. 1231. fuit a domino Roi. Jacobo aspersa moneta de Duplo Barbi- non. VIII. Kl. Sent. an. 1238. fuit aspersa a domino Roi Jacobo moneta de Terno Barbinon.] Andreas Boschus de Titulus honorar. Catalani lib. 4. pag. 400. La-*

moneda de terra de Barcelona, qual era de la constitucion del Rey Don Pere de 1285. que en la moneda se fabricava en Barcelona en el taller deldito Pro- legio del Rey Don Jaume año 1258. Rey Don Pere ab pragmatica del año 1285. Chronicón Petri Regis Aragon. lib. 3. cap. 8. Sino nos solamente batieron moneda en Catalunya, e que sia moneda Barcelo- nesa, e que data dins la Ciutat de Barce- lona: laquel moneda es appellada de Tern. Moneta de bino, en Catalonia meminuit Paulus Xammel lib. de Antiquit. Barci- non. § 10. num. 41. [99] Vide Campma- nus Antiquit. Barcino. tom. 1. Probat. Append. pag. 122.]

** MONETA SEPTIMA. Charta Almerici Castro novo anno. in Regesto. Tolosa. Camara Comput. Paris. ch. 70. *Hoc predictum donum... nos et successo- res nostri, si voluerimus, possimus recuperare datis, immo persolutis successoribus nostris 5. millib. solid. Tholos. Moneta septima, vel Malgor. duplex largos ad ipsorum electionem, vel et singulis 21. solid. Tholos unam marcham argenti fini, et de pure pro eadem ratione, si Tholos. et Malgor. abiebantur vel minorabantur expressio de lege, etc.**

** MONETA OCTAVA. Tabularium Ecclesi- sie Viennensis. sub Guidone Archief. fol. 71. *Acquisitualaris hominibus aliena metietatione Ecclesie, cum decimis, et oblationibus, et sepulta: a Barlone filio Barnardi quatuor parsen ejusdem Ecclesie, et dedit ei inde 4. libras denario. Viennensis octava. Moneta etc. Infra: A Falcone filio Isardi accepit Gal- derianus laudante Ademaro fratre suo. de- dit ei 300. solidos Viennensis octava Mo- neta, etc.**

** MONETA DECIMA. Tabular. Monaste- rium Andrei Viennensis. *Vobis impo- namus pro solidi vicos quadraginta libras de Moneta decimata etc. lib. 1. De- predicti solidi interpres monachos jacti- cavitantur Monachos. Est a deo Moneta de una et electissima. Libra Tabular. apud Achurum tom. 13. Speculator. pag. 281. Longa per tempora stetit ipsa Mo- neta bona in pondere, et manuva decusa. Moneta decima octava. Charta Arcim- baldi de Solha ann. 1229. At scindens, q[ui]od dehinc Prioratus de ville de Capella triginta et octo solidis a Monete de eadem octava ad Parisiensem, a uniuersi- tate, etc.**

** Cur autem Moneta ista Tene. Octa- ve. et Decima. appellata fuerint, hard facile est definire; nisi ad voces a Moneta vulgo receptas. Moneta prima, se- cunda, et tercia, etc. referri debent, et quarum intentio habetur in Consilio Cu- riae Monetariae sub Philippe Palero Rigo. Frane. ad quaram explanationem in- veniatur ex Adversariis. Magaz. Peires- ci, usque manu descripta, olim ex corporibus, quia ut minimum trita hic in manu hard absurdum fortasse habent. Moneta decimata quatuor parsen de la Cour, sive la face des monnaies de deux. Philib. de la Ro. Ces- tenuit se devenant ordinariamente pour la monnaie d'argent et billets, qui estoit une facion de palear usitée entre le Roy et les Maistres généraux des monnaies, pour le moyen d'icelle; et le pris que le Roy faisoit danger au marc d'argent hors œuvre, qui estoit toujours constaté es mandementz qu'il envoyoit aux Maistres généraux, savoir la traite, ou l'imposi- tion que le Roy prenoit sur chaque marc d'argent le Roy en œuvre, des espèces qu'il faisoit fabriquer. Pour entendre ce*

que dessus, il faut prendre pour fondement que MONNOYE PREMIERE qu'au
tres appellent GROS, est cinq sols. MONNOYE DEUXIEME est dix sols. MONNOYE
TROISIEME, quinze sols, et ainsi du plus au plus. MONNOYE XIIII, soixante sols,
parce qu'en 6. il y a cinq fois 12. MONNOYE XV, 75. sols. MONNOYE XVIII, 4. l.
10. s. Or quand le Roy ordonnaient une fabri-
cation d'espèce, pose que soit celle qui est mentionnée au 2. art. de l'advice de la
Cour dont se au Roy Philippe le Bel sur le
faire de monnoyes, qui est à 6. den. /de
loy de 14. s. 8. den. /de taile/ ayant cours
pour 8. den. Tournous piece : il faut con-
siderer premièrement que ledit 14. s. 8.
den. qui fait 178. pieces, ayant cours pour
3. den. chascune, valent en tout 528. den.
Tournous, revenant 44. sols. Tournous,
qui est la valeur du marc d'argent à 6
den. /de loy, en œuvre dedites espèces,
qu'il appelle Monnoye XVIII laquelle pour
n'estre qu'à 6. den. de loy, qu'il est la
moitié d'argent le Roy il faut doubler
la valeur de 4. sols pour évaluer la valeur
de la suidite monnoye XVIII qui servent à
cette raison 4. livres 8. den. encore sur ladite
monnoye XVIII doit faire 4. livres 10.
sol. et non 2. sols sur le tout, ou sur les
deux marcs de 6. den. de taile/ la sorte
qu'en tel article il y auront faute à la
taille dedites espèces, lequel il faudront
augmenter de 1. den. pour la faire remir
à 15. sols de taillée, et non que ledits 2. sols
fussent retenuz par celles qui en donnaient
l'autorité pour la façon et la fabrication des 2
marcs. Et pour évaluer la traite et l'im-
position, que le Roy prenoit sur ladite
monnoye, il faut remarquer que le Roy
par le mandement qu'il envoyoit aux
Maistres généraux des monnoyes, leu-
mandoit le prix de marc d'argent, sur
lequel devaient être fabriquées leditess espèces,
qui valloit moins que le marc
d'argent en œuvre dedites espèces. Com-
me en cet exemple de la monnoye XVIII, le
marc d'argent en œuvre, c'est à dire, mon-
noye, dont valeur 4. livres 10. sols ; et pos-
soit mandé que l'on donne du prix du
marc d'argent 4. livres, son intention es-
tant de prendre 10. s. de traite ou d'im-
position, ou pour la façon, sur ciascun
marc d'argent dedites espèces. Et la mon-
noye cinqcentième, du temps du Roy Jean,
vaut cent 28. livres Toul. et le Roy faisoit donner en ces monnoyes aux Marchands
qui l'avaient l'argent, ou le bilion, 102.
livres Tournous, lesquels deduit de 125.
liv. restera 23. liv. que le roy prenoit de
traite, et ainsi du plus au plus, et du
moins au moins. De façon que pour sen-
voir la traite, ou le profit que le Roy y
faisoit deduit monnoyes XV, XVIII, etc.
il faut évaluer le prix du marc d'argent,
lequel estant toujours spécifique et arrêté
dans les mandements que le Roy envoyoit
aux Maistres généraux des monnoyes. La
difference dedites monnoyes XV, XIIII,
etc. est que la plus basse, c'est à dire, la
XV, est la plus forte monnoye, parce que
les espèces, dedites monnoyes n'au-
roient cours que pour 2. den. Toul, sur
le pied de la monnoye XVIII, lesquelles sur
le pied de la monnoye XVIII, devraient
courir pour 3. den. Toul, et ainsi plus la
monnoye est haute, plus les espèces de
mesmes poids et de mesme bonté sont aug-
mentées en cours. Comme par exemple,
les suidites espèces estoient 6. den. de loy,
et de 14. s. 8. den. de taile, dressée sur le
pied de monnoye cinqcentième, auraient
cours pour 1. s. un d. 40. de denier. De tout
ce discours se tire que la monnoye XIIII, est
le pied de la monnoye qui est fabriquée à
raison de 8. le marc d'œuvr. c. Et la mon-

nnoye XVIII, est le pied de celle qui se bat-
toit sur le priz de 4. l. 10. s. ledit marc
d'œuvre; et à mesure que le marc augmen-
te de priz, on augmentoit aussi le nom-
bre du terme de monnoye, d'autant qu'il
y avoit de foie cinq sols; jusqu'à la
monnoye cinqcentième, qui valloit 125
livres.

¶ Propositam a Cangio Peiresci ha-
rum vocum explanationem legimus in
Lit. Phil. VI. ann. 1336. l. Jan. ex Reg.
B. Cam. Comput. Paris. fol. 105. r. Or
denons que l'en face nos monnoyes dor
blanches et noires, distingueant ; c'est
assuré nos monnoyes blanches et noires
sur le pied de 12. gros. Tournous d'argent le
roy au marc de Paris et notre monnoye
d'or fin au pris de denier, et que le
roy aussi marc de Paris, c'est à dire
que un marc d'or fin vaudra et courra
pour deux marcs d'argent. Et ainsi
pour... ce servent toutes nos dites monnoyes
d'or blanches et noires, auxquelles dis-
tribuées en courant le marc d'argent le roy
aujourd'hui du marc pour quatre livres, six
sols Tournous, et un marc d'or fin pour
cinqcentième, quatre livres Tournous argent
le roy des monnoyes deduis dites. Ainsi
que... Reg. ult. Oct. ann. 1338. Ibid. fol.
111. Ordona que l'en face nos mon-
noyes blanches et noires unquatriennes
sur le pied de 12. gros. Tournous d'argent le
roy au marc de Paris, et nos monnoyes
d'or fin au pris et la valeur à courir un
marc d'or fin pour courante deux livres,
six sols Tournous. Et aura chose au de-
meur d'ordre pour vingt-cinq sols Tournous,
et nos monnoyes blanches et noires,
courues à present, seront et demeureront du
prix de courre et du cours que elles sont à
present. Et donnez en tout or fin au
marc de Paris cinquante huit livres
Tournous, et en tout argent et bilion à
ceulz qui servent leur loy, quatre livres,
deux sols Tournous de celle même mon-
noye.

¶ Hec vero legendi formula, que
sub Philippo Pulero in usu esse cepe-
rat, desit sub Ludovico XI. ann. 1467.
ut monet. D. le Blanc pag. 254.

¶ Aliq. hic non res fuerit ob-
servare proportionem 12. inter aurum
et argentinum statutam esse ann. 161. in
Edicto Pistensi cap. 24: Ut in omni re-
gno nostro non amplius vendatur libra
auri purissime cocti, nisi duodecim libras
argentis de noxa et maris denariis. ubi
libra auri purissima, vel, ut monetario-
rum vocetur, ad 21. karatis, duodecim libras
argentii puri, seu ejusdem legis
aquisiatur.

¶ MONETA DECIMA. Pars decima inter
metas seu monetarias. Pactum inter ar-
chiep. Lugdun. et comit. Forens. ann.
1167. cap. 1. art. 1. fol. 5100. fol. 13. v. Peda-
giam tam in fluminibus, quam in terra,
monnia sunt inter archipiscopum et
comitem Forens. Moneta similiter comuni-
cans est : excepta decima, que archi-
episcopi specialis est. (¶ De decima, non
de moneta decima agitur.)

¶ MONETA PERFORATA. Fleta. lib. I.
cap. 8. l. Si quis denarium inventias
retinosis, vel de alio cuneo, quam de
cuneis communibus Anglie, Hibernie, et
Scotie, statim illum faciat perforari, et
restituiri.

¶ Perforabantur monetas cum ea-
rum cursus prohibebatur, vel invenie-
bantur adulteria. Litera. Stephani Dom. Sacri-
censis ann. 1178: De forisfacto Moneta ita
specialiter stipulata est, quod qui accusa-
verit aliquem de hominibus predictis,
quod accepit monetam quam Dominus
Sacricessaris accipi voluerit, postquam
voce praescricta prohibita fuerit, etc.

¶ MONETA PES. Nostris Pied de mon-
noye, Budello, est metra monetaria pres-
cripta in cedulis nummis, quam omnino
observeare tenentur. Occurrat passim in
Edictis ad rem monetariam pertinenti-

perciens ou trenchés les rendront franche-
shant. Occurrat plures in veteribus Edic-
tis ad monetarum spectantibus: at in re-
centioribus, Cizaller, legitur. Vide Co-
pator moneta.

¶ MONETA USUALIS, que in usu publico
constituta, in leg. 1. Cod. Th. Si quis
pecunias confaverit (9. 28.); que in usu
versatur, apud Lanpridium in Alex.
Severo, in conversatione publica, leg. 2.
dicto tit. et leg. 1. de Conlat. artis. (11.
21.) Senator in forisfacto Comit. sacr.
Largitionis lib. 9. Epist. 7. Hanc libe-
ralitatem nostra, aliud docentes obser-
vamus, ut figura cultus nostri metalli usualis
temporibus futura, secunda communione
(Expositio, in Statutis MSS. Augerii Epis-
copi Conseran. ann. 1299. Cursibilia, in
Charta ann. 1215. apud Calmet. tom. 2.
Hist. Lothar. col. 14.) Usualis et cursi-
bilia, in Tabulario Palensi apud Mar-
cana in Hist. Beneharn. lib. 4. cap. 18.
num. 7. et in Chronico Senoniensi lib.
2. cap. 16. Denarii usuales et dativi, in
Charta Caroli IV. Imp. ann. 1351. in
Chronico Constantiensi. [Vide Cursi-
bilia.]

¶ MONETA CURSITALIS, Eadem notio, in
Charta Libertat. Bellomont. ex Cod.
MS. Costlin. : Mansurus infra metas
predictas... soluti nobis viginti solidos
moneta monete in comitatu Nivernensi.
Moneta cursitable, in Edicto. Philippi
VI. Reg. Franc. ann. 1336. et in illo
ann. 1339. tom. 2. Ordinat. pag. 142.
Cursitalis.

¶ MONETA CURRIBILIS, in Charta Ja-
cobi Reg. Aragon. ann. 1272. infra la-
data.

¶ MONETA DATIVA et accepta, i. que in
uso est, et datur et accipitur. Charta
Friderici I. Imper. ann. 1156. in Hist.
Pergamensi toin. 3. pag. 450: Us licet
ei in sua civitate monetam publicam cu-
dere, quam per omnem Comitatum et
Episcopatum ejus dativam et et acceptam
esse precipimus. Occurrat etiam in
Charta ann. 1258. apud Maximilianum
Henricum in Apologia Archiep. Coloniensis pag. 33. Tabularium Conchense in
Ruthenis Ch. 89. Centum 84. solidos
denariorum exhibilium et pecunibilium
publica moneta Carcassone, etc. Nummi
usuales, in Speculo Saxonico lib. 1. art.
65. ¶ 5: Nummi committentes audentes val-
usuel, lib. 3. art. 40. ¶ 4. Occurrat pas-
sim. Vide Ambulare.

¶ MONETA LIBRARILIS, Que est justi-
penderit, eadem que Usualis. Vide su-
pervisibilis.

¶ MONETA MISSILLILIS, Gall. de mise,
in Charta ann. 1222. in Maceritis S. Bar-
bare Lugdun. pag. 203.

¶ MONETA PONIBILIS, Eodem intel-
lectu. Vide Ponibilis.

¶ MONETA ARCA. Curia, que de cau-
sis ad monetarum spectantibus cognoscit
et judicat. Charta Henr. I. reg. Angl. ex
Tabul. S. Petri super Divam: Bellum, si
oritur fuerit de plazito monete, ... apud
Arcam monete terminalitur.

¶ MONETA FORISFACTUM, quod fuerit,
docet Charta Stephan. Dom. Sacri-
censis ann. 1178: De forisfacto Moneta ita
specialiter stipulata est, quod qui accusa-
verit aliquem de hominibus predictis,
quod accepit monetam quam Dominus
Sacricessaris accipi voluerit, postquam
voce praescricta prohibita fuerit, etc.

¶ MONETA PES. Nostris Pied de mon-
noye, Budello, est metra monetaria pres-
cripta in cedulis nummis, quam omnino
observeare tenentur. Occurrat passim in
Edictis ad rem monetariam pertinenti-

bus. Vide laudatum Budelium lib. 18. pag. 75. *de Lauriere* tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 329. et *Poulain ad cal-cem Tract. de Monet.* pag. 423.

MONETA. Vertrix. [Eiusdem monetae, ceteris suis aliis, præstatione.] *Chartera Guillielmi Episcopi Cadurcensis in Tabu sicutum Ecclesie. De Moneta vero redditibus unde controversia multa exorta est, hoc constitutus; ut habeant Canonici medietatem omnium, et super medietatem decimam ex omnibus quicunque que ex Moneta recto uero perueniunt. De investitura quoque ejusdem Monetae, quam vestitione dicunt, cum tempus expostulaverit, ita disponimus fieri, ut cum post mortem Episcopi, per manum successoris Episcopi Monetarii Monetarii suam acquisierint, pecunias inde provenientes habeant Canonici præstitutam partem, scilicet me- diatem et decimam, etc.*

MONETÆ RELATIVIO. *Chartera Ludovicii VII. Regis Franc. ann. 1159. ex Tabulario S. Maglorii Mon. fol. 67. et apud Brolium lib. 1. Ant. Paris. *Prædia, possessiones, beneficia, libera sunt et quia ab omni exactione, redditione, conuictudine, et relevatione Monetae, que tertio anno a nobis exigitur. Idem videtur quod Monetarium in Normannia.**

* **MONETÆ CONSUETUDO ET RELEVATIO** dicitur in *Chartera Ludovicii VII. Reg. Fr. ann. 1159. apud D. le Blanc pag. 156.*

* **MONETÆ REDEMPTIO.** Eadem notio ne, idem quod *Monetarium*. *Chartera Philippis Aug. Reg. Fr. ann. 1187. laudata a D. le Blanc pag. 156. ex Reg. 8. Chartophylaci regi fol. 66: Monetam Aurela nensem que in morte patris nostri cre- rehat, in tota vita nostra non immutanda concessimus et eam neque mulari neque alterari patiemur. In tertio anno pro Redemptione ejusdem Monetae de singulis mortis vix et huius anni annona binas de numeris et singulis modis aeneas singu- loes denariis, sicut in tempore patris nostri fiet, capiamus.*

* **MONETA TERRÆ.** Que in certo territorio in usu est, eadem que usalit in Charis ann. 1398. apud Schlegel. Disserit de Nummis antiqui. Gothan. etc. pag. 61. 10. *libris denariorum bonorum usualium seu Moneta Terræ.*

MONETA. Matrix feminæ, in qua formatur embrio, et *xxviii*pt. *Egidius de Urbini:*

In muliere magis portandit probra Moneta, Si calor est ruina, etc.

Ubi Gentilis de Fulgineo. *Matrix, Mo- netæ dicitur metaphorice, quia sicut au- torum incudens moneta tundit, sic in ma- trice fatus, monetariorum.*

MONETA, in Edicto Rotharis Regis Longobard. tit. 60. § 3. tit. 65. § 1. 2. 4. [o] 167. 178. 179.] scribitur, ubi Reg. Lon- gob. habet *Meta.* Vide in hac voce.

MONETA REGIA, dicebatur, quia Rege cudebatur, vulgo *Monnoie le Roy* vel *Monnoie du Roy*, ad discrimen Monetae Baronum, quibus id eliam juris compe- tabat.

* Civitates, in quibus erant officinæ monetariae, sic appellantur in Reg. Cam- Comput. ex Cod. reg. 6108: *Villæ in quibus sunt monete regni sunt, Par- ius, Tornacum, Trece, S. Portianus, Monspesulanum, Thososa, Monasterium, Rothomagum.* Vide infra pag. 497. col. 2. et pag. 500. col. 1.

Moneta vero Regia in Francia plures erant prærogativa, quarum prima cen- seri debet, quod suréam vel argenteam cudere solitus Regis esset, quod Baronibus haud licebat, nisi regio induita:

eoque casu non altioris pretii quam unus denarius, ut est in quadam Scheda de Monetis circa ann. 1390. exarata: *Nuls des Barons de France ne puet, ne doit faire Monnoie d'or et d'argent, se ce n'est le Roy, ou par son commandement, ne Monnoie qui valira plus d'un denier. Nox, cum de Baronibus qui Statuta de Monetis infringunt, agitur. Le Queen de Bretagne a encommencé à faire une Monnoie qu'il deuoit deniers. Et dem porro Brolium. *Terre de Langu- dus XI. Rex monetam auream induendi facultatem induit. Diplinante mons Oct. ann. 1465 exarato, quod descriptum legitur in primo volumine Ordinatio num ejusdem Regis. f. 97. Chartophy- lacio. Parlamenti Parisiensis. Habetur illa apud Hautinum lib. de Monetis Fr. pag. 30.**

* Hac emendat. *D. Brussel* tom. I. de Usu feud. pag. 291. ut minus accura- ta, consente laudato Edicto reprobari veterem usum, quo Baronibus assertum haec tenus fuerat jus monetam argenteam euendi, cumque altioris pretii quam unus denarius: haud immerito quidem, cum ex infra dicendis certi- sit moneta regia cursum non in omnibus Baronum dominis invaluisse, in quibus primum necessarium erat eidi monetam auream vel argenteam, ut es set commercio locus. Existat præterea Chartera ann. 1303. in Tabular. Mimata, quia Philippus IV. Reg. Franc. agnoscit Ecclesiæ Mimatensi competere jus cu- dendis montanæ argenteam, quod a pre- decessoribus suis illis concessum non dicit: *Ad episcopum et ecclasiæ Mimatensis pertinet jus... cuendis Monetam aurea contaminatum et Monetam argenteam, etc.* Ex monetis vero argenteis Baronum, quia etiamnum supersunt, nihi videtur certe collig: posse: aut enim ad Baronis que eorum, ex regio induiti, gaudebant, referri debent, aut esse monetas regias in his locis casus suspi- cari.

* Id tamen moris illi temporibus aliquibus viguisse, ut monetas argenteas non cudebentur nisi ex regio induiti, utcumque subjet. *Chartera Jacobi Regis Aragon. ann. 1272. ex lib. maximo. Tala- mus Montispessol. fol. 21. Jacobus Regis percepito quod moneta Melgori in villa nostra Montipes, curribili ab antiquo sufficeret non valente usibus hominumque ville, ad requisitionem fidelium nostrorum Consulimus Montispessol, volentes occur- rare. Monetam gravam argenteam, denario scilicet et obolos, cuius quilibet denarius valeat 12. denarios Melgoriensis, et quilibet obolus 6. denarios Melgor. cu- dendam in ipsa villa, seu ejus domina- tionis et non alibi... duximus ordinare.*

Aique hanc quidem auream monete cuendens facultatem vassallis suis saepe concessisse Imperatores Germanicos legimus, cum in ipsa Germania, tum in Italia, quæ eorum juris fuit, quia etiamnum illi gaudent. *[oo] Vide Pfeffing. ad Vitriar. lib. 3. tit. 4. § 4. not. c. pag. 439. sqq. Chronica Slavica Anonymi. Anno D. 1310. Bartholodus Comes de Henneberg impetravit ab Imp. Ludovico Lubican. auctoritem faciendo auream Monetam, bullæ auræ Imperatoria Majestatis.*

[oo] Ibid. pag. 471. Moneta regia altera erat prærogativa, ex Statuto S. Ludovic. Regis Cam- putis ann. 1262. circa medium Quadra- gesimam scriptio, quod moneta regia in universo regno, nulliusque alterius in terris Baronum, qui moneta jure non gaudebant, usus obtineret: *Et que nulla*

*Monnoie ne soit prise au Royaume, de la S. Jean en avant, là où il n'a point de propre monnoie, hors la Monnoie le Roy. Et que nuls ne vendre, n'achapte, ne fasse marche hors que à celle monnoie. Et puet et doit courre la Monnoie le Roy par tout son Royaume sans contredit de nuls qui ont propre monnoie, ou point, que ele courra en la terre le Roy. Et ne seront refus: Paris, ne Tournois, tout soient paiez; mais qu'ils aient cognissance devers Crouz ou Pile, que ils soient Paris, Tournois, pour qui n'y faille piéce. Et il ne veut et commande que telles Monnoies nient receues à ses rentes, comme il commanda à prendre en sa terre, et que nuls ne puise recouurer, ne troubicher la Monnoie le Roy, la paine de corps et d'avoir. Similia habet de noua moneta Statutum. Philippus Pulci ann. 1313. In Philipp. III. Regis Fr. Statuto exarato circa Pentecosten ann. 1274. descriptio in 10. Regest. Chartophylaci. f. 62. puncto edito apud *de Lauriere* tom. I. Ordinat. pag. 291. in terris suis dominicis nullam aliam præter regiam in usu esse debere statuit: præterea ut in terris Baronum qui jure monetae gaudebant, præter regiam, et ipsorum Baronum, nulla alia cuderetur et esset in usu.] in terra vero Baronum, quibus id juris non erat, nulla alia præter regiam in usu perinde esset, vel ea cuius ex antiquo usus ac cursus in his inva- luerit: denique eo Statuto vetatur Baronis monetam regiam immixtuere. Similia habentur in Statutis Regis Philippi Pulci mens. Aug. ann. 1289. 29. Maii ann. 1303. et mens Jun. ann. 1313. Consilium Nicolai de Migniana, Guillelmi Contel, et Johannis Distrier, da- tum Regi super Monetis, ex Regesto Camerae Comput. sig. Noster, fol. 211. 212: *C'est l'ordonnance que le bons Rois Lys, cui Diez face merci, fist sur le fait des monnoies. Premièrement il ordena que nulle monnoie ne courrissent en sa terre fors que les sœnes propres; et es terres des Barons courrissent que leur propre monnoie le Roy de la terre de chacun Barons tant seulement. Et les Monnoies nostre sire le Roy doivent courre et être prises par toutes les terres aux Barons pour le pris que elles valent à leurs monnoies. Statutum Philippi Regis Franc. 17. Jan. 1303. in Regesto ejusdem. Regis Chartophylaci. Regis: *Ex volumen insuper quod nunc Moneta currant et capiuntur in terra ipsorum Baronum pro pretio moneta- rum suorum, valorem ad coloratum.***

* Hac quidem erat ex parte mo- netarum regis prærogativa, vel ut verius dicam, hanc illi assere turn curabant Reges Francorum: prius vero alium obtinuisse morem, quem illi Ordinatio emendatum volvere, merito ex alia colligitur. Huc etiam spectant repetita Regum Edicta, quibus ballivis regis præcipitur ut monetam regiam per ballivias suas currere faciant; unde id juris regi inique tulisse Barones, atque regis moneta cursum in coram terris aliquando inhibitum suspicari. Id alii rursus arguments pro- bandum suscipit D. Brussel de Usu feud. tom. I. pag. 197. 198. 292. et sqq. quod præsertim efficit ex conventione inter Ducem Burgundiam et Episcopum Lin- gonis. ann. 1313. quia nulla alia moneta præter Divonensem et Lingonensem in usu esse apud Castellionem permittitur; unde et regiam prohibtam fuisse con- tentit. Ne quis vero hac in re remaneat scrupulus, subjecimus monumentum hactenus ineditum, Litteras nempe Phi-

lippi Augusti, quibus ab Abbatem Corbeiensi postulat, ut moneta regia Parisiensis in Comitatu Corbeiensi cursum habeat, sub fine in verbo regio præstata ejusdem Abbatis monetam, cum eam iterum curveret, placuerit, in usu futuram sine illa conseruare. Hinc tunc temporis auctienda, non solum certe ex causa Abbatem Corbeiensem conjicito, unde necesse erat monetae vicinorum Baronum cursum permitttere; quam libertatem preter alios monetas suis obtinere his literis nudit Philipus Rex U^r: ut sit illa aperite declaratur moneta ne regiam in terris Baronum, qui jure moneta gaudenter, usum ea velate non habuisse, nisi forte id ex more jam obtinuisse. Chartularium nigrum Corbeiense ann. circ. 1220, exaratum pag. 31: *Philip. De gratia Francorum Reg. Noverint universi ad quoslibet iste p[ro]verberint, quoniam nos fidem nostrum Joscum abbatem Corbeis rogarivimus et postulavimus, ut Monetam nostram Parisiensem in villa sua currere faceret, salvo iure suo; et eidem concessimus, et in verbo regio creantur, quod quum monetam suam iterum facere voluerit, contra non ibimus neque vim aliquam ei aut successoribus ejus inde faciemus; immo ad placitum suum monetam suam in villa sua sine contradictione currere faciet. Quod ut firmum et stabile permaneat presentem paginam sigilli nostri auctoritate precipiunt confirmari. Actum Ambiani anno incarnationi Verbi MCLXXXV. regni nostri anno VII. mense Martio.*

¶ Alterum vero, quod moneta Baronum, ut ei regia, in usu perinde fuerit in terris aliorum Baronum, ubi ex antiqua consuetudine id obtinuerat, ex superius dictis non minus recte sequitur. Idem rursum efficitur ex eo maxime quod Baronitus licet alterius Baronis monetarum usum intra dominiorum suorum limites inducere: quod tacitum fuisse ab Aiberono Episc. qui obiit ann. 1159, docet Berarius in Hist. Episc. Aiberoni, apud D. Calmet. tom. I. Histor. Lotharing. Inter Probat. col. 236. *Nec illius de laude Episcopi pretenderet est, quod post 15 annos quibus præsumt sedet, plebiscule auctoritate, et per percussuram proprii numismatis deputatam, nos post primum anum suum de posuerit, et Catalaunensem monetam inducens, nunguanus deinceps numini per cussuram, ne pauperes inde prævarerentur, mutari fecit.* Id etiam colligitur ex eo quod de monetarum suarum cursu Baronies inter se compone poterat. Hinc Henricus Trecensis Comes Episcopo Meldensi concedit ut Ipsius moneta per comitatum Pruvinensem et Trecensem curret. *Carta ann. 1165 apud Brusel Tract. cit. pag. 194. Meldensem Monetam nec bonam nec falsam deinceps fieri faciam aut fieri permittam, sed cum Pruvinensi et Trecensi moneta eadem legi et eodem pondere per comitatum Pruvinensem et Trecensem curret in toto posse meo.* Eo etiam pertinet initia societas inter Blancham Comitissam et Godefridum Episcopum Meldensem ann. 1208, quam confirmat ejus successor Willenus ann. 1214. Vide laudatum D. Brusel id. pag. 193. At cum dignitati regiae haec non consentanea videbentur, Edictis supra memorem statuit ut monetae Baronum cursus inter eorum dominia, qui eo jure gaudenter, collibetur: quod ut facultas obtinuerent, Reges Franc. jus cognoscendi de delictis circa monetas etiam Baronum commis- sis, atque multicas ob forisfacta impo-

nendi, sibi attribuere, ut pluribus probat idem D. Brusel pag. 204. et seqq. Quibus addi potest Arestum Candelosse ann. 1274, apud Molin. tom. 2. pag. 661. quo Comes seu Dux Britannie multat, quod monetam suam in metalli præstatu villesat. Neque tamen continuo batis valde usum existat quippe in Tabulari Vivarii Transactio inter Philippum Pulem D. Fr. et Episc. Vivarii ann. 1307, que constat monetam Baronum tunc tempore, etiam ex eius eorum terras, in aliquo usu fuisse. *Nos (Philippus Rex) non impediemus directe vel indirecte, quod minus monetam dicti episcopi, quam ipse episcopus cudi faciat, in terra sua cuidatur, et cursum habeat in civitate Vivarii, et tote episcopatu Vivariensis, extra vero episcopatum predictum, moneta ipsa libertatem habebit illam, quam monetae aliorum Baronum regni nostri habebunt etiam terras eorum.*

Tertia monetarum regia prærogativa erat, quod ejus typi ac figuræ eius solius essent, nec Baronibus, qui ministræ gaudebant, monetis suis eas imprimere fas esset. Statutum S. Ludovici ann. 1282: *Il est esgardé que nul ne puisse faire monnoie semblant à la Monnoye le Roy, que il n'y ait dessenblance aperie, et devers Crois et devers Pâlis, et que elles cressent, et être faites doresnavant.* Idem statuitur in Statuto Philippi III. ann. 1270, et Philippi IV. ann. 1313.

¶ Quod servituros se barones solemniter sacramento jurabant. Reg. Cam. Comp. Paris. sign. B. ad ann. 1345. fol. 10v. : *Mes. Jehan de Lendas fu en la Chambre des Comptes, et jura a saintes Evangiles que j'amus il ne sera, ne souffrira entre faise monnoie au chastel de l'Incourt et es appartenances semblable a celle du roy, et que celle que il fera, il la fera telle et si... différente, que le peuple le pourra appercevoir clairement.* Hinc prævaricatores, bonorum suorum privatione multabatur, ut patet ex Lit. ann. 1378. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 681.

Cum vero Barones, quorum monetæ usus intra dominiorum suorum limites coartabatur, suis ut plurimum easdem ferrugines, quibus regie insigne erant, impingentes et apud iterarum sitem ipsaros huiusmodi seu usus locutus proferret, varie subinde Regum nostrorum promulgatus, hoc super re inhibitus. Hinc etiam crebre super his Baronum usurpiationibus querelæ, etiam ad ipsos summotis Pontificis deitate, ut capitex Bulla Clementis VI. PP. data apud Villan novam Avienionensis diocesis. 3. Id Martii ann. 1. Pontific. In Regest. Memo-italian. Camerae sign. C. fol. 122. sub ann. 1358. *Nonnulli nullam habentes auctoritatem juris vel consuetudinem seu privilegium faciendo monetam, falsam edundant et fabricant in regno Francie et locis vicinis, alii vero monetam fabricant sub vero signo carissimi in Chr. filii nostri Johannis Regis Franc. illustris studiosi depravant, et ex hoc cedit a suo recte pondere. Quam plures etiam in locis circumvicinias, quibus de jure aut consuetudine seu privilegio jus competit fabricandi monetam, signum proprium monetæ regie, monetæ sue quam fabricant, quantum possunt similitus speciem et formam insculpunt, constitutum et imponunt. Et quamvis moneta predicta sorum ad usurpatam similitudinem predicitam defat a justo pondere argentei, et solidi in Regia monetæ et more et consuetudine observata, simplices tamen et populares personæ non habentes inter monetas tantæ*

similitudinis peritiam discernendi, sustentur quotidie ea occasione in una monetarum, recipientes monetas falsas assimilatas pro veris, etc. Habetur integrat. ton. II. Spicilegium Acherianum pag. 402. cui Chartam aliam earundem usurpationum indicem adnectemus, ex Cartophylacio Regio, scrinio Monasterio, tit. 28.

Nous Eudes Duc de Bourgogne, Comte d'Artois et de Bourgogne, Palatin et Sire de Salins, faisons savoir à tous, que comme nous avons entendu que notre cher et redoublé Seigneur le Roy de France, se tient mal plaisir de faire faire que le Maistre de nos monnoies il faut donc à entendre que nous faisons à maintenir battre monnoie en notre ville d'Auxonne, et semblable au coing et à la forme de nos monnoies, que petite différence y avoit entre sa monnoie et la nôtre, et que multi degens pouvoient estre déchets en prenant notre monnoie comme la monnoie de nos Seigneur. Nous qui pour rien ne voulions faire chose qui deplaisent à nos Seigneur, voulons et promettons faire le coing en la forme que nous faisons quant à présent abattre en notre ville d'Auxonne, et faire en notre dite monnoie tel difference, et tel forme, que un chascun pourra apertement cognostre notre monnoie dissimilable à la monnoie le Roy Monseign, pour tel que nos dites monnoies hauroient son cours tant seulement en notre Comté de Bourgogne, et en la terre de l'Empire: et commanderon, et defendron, et ferons defendre, que il ne fassent la monnoie du Royaume, et les ferons jurer, et aussi ne recevront, ne feront recevoir le bilion du Royaume. En témoignage de laquelle chose nous avons fait mettre notre seal en ces présentes Lettres faites et données au Bois de Vincennes le tiers jour d'Octobre 1357.

Ob crebras igitur Baronum super Monetæ regis usurpationes, statuit Philippus Pulem Statuto anxi 1313: *Que les Maistres qui feront les monnoies des Prelats et Barons, soient tenu de jurer sur les SS. Evangelies, que ils ne fonderont, ne feront fondre nulla des Monnoies du Roy... Et d'autant que nulla monnoie ne peut, ne doit estre sans garde, elle ordonnera qu'en chascune monnoie des Prelats et des Barons il y aura un Garde de par le Roy, à ses propres couts et despens, et ce Garde pourra ce que frauder contre les Ordonaunce, ne puisse estre fait, délivrer, les deniers de tel priso[n] que il sera ordonné, et sera tout les accaps d'argent et de bilion; et que l'on ne pourra fonder, ne mettre à fourneau, se ladite Garde n'est présente, par quoy l'on ne puisse fonder nullen monnoies contre ledites Ordonaunce, et iron les Maistres des monnoies du Roy par toutes les monnoies des Prelats et des Barons, et prendront les boîtes dedites monnoies, et en feront essay, pour scavoir se icelles monnoyes seront faites de tel poids et de telle loy, comme ils doivent estre, etc.* [Vide Egid. Gelenium in S. Engelberto pag. 203.] ¶ Frequentes admodum existent Baronum monetæ regiarum typi insigniti, temporibus imprimis Johannis, Caroli VI. et Caroli VII. neque regum inhibitiones impide potuerunt, quomodo Robertus dux Barensis factus, aliorum Baronum exemplum secutus, monetas Johannis et Caroli V. regum, usque in suis monetis accurate descripseret. Ludovicus IX. et successorum grossi Turonenses non solum in Gallia, sed in Germania etiam imitando exprimebantur, necnon Flandrenses dynaste

nounulli, Caroli VI. *Albos magnos effingebant. Hoc Vir Clarissimus de Sauley.*

[30] Inter moneta Regis prærogativas haec etiam recenseri potest, quod ejus adulteratores graviori supplicio puniri solet, quam quod Baronum monetam adulteratores. *Vide de Lauriere tom. I. Ordinat. Reg. Franc. pag. 93.*

Mis manus amputaverunt ex capite Ludovicus VIII. ann. 819. cap. 19. [99] Vide Grimm. Antiq. Jur. Germ. p. 766.]

Mondæ regis adulteratores oculis privabantur, ex Stabili. S. Ludov. cap. 29: *Et cil pert les iaz... qui fait fausse monnoye. Dehinc aquæ bullentis supplicio multati patibulo suspensi fuere ut videare est supra in Bullire 8. Feminæ vero fossa immergabantur vive. Lib. rub. fol. parvo domus publ. Abbavil. ad ann. 1200. fol. 18. r: Waiters Heraus fuenvoie en la court l'ëveske pour fausse monnoye que il ablooit et que on trouva en se maison, et pour chu fait meisme Maroie Pissoun et se femme fu enfouie toute vive le Mardi de Penthecouste. Monetarum falsarii, vel qui adulterare moneta scienter uterantur, igni damnabantur apud Italos. Stat. crimin. Cumanea cap. 147. ex Cod. reg. 4622. Si quis fecerit vel fabricaverit... monetam falsam, vel monetaria fuitam spenderiditer scienter... comburatur, ita quod morialitur.*

Denique moneta Regis id juris peculiariis erat, quod ad eam cūdendam universi Regni Monetarii, dimissis Baronum monetis, evocati convenire tenentur, ut est in *Charthophylactio Regio, scritio Monetarius. Ut. 31.*

MONETA PALATINA. Quæ in Palatio cudebatur. *Capitulare Caroli Mag. ad Legem Salicam tit. 3. cap. 11. et lib. 3. Capitul. cap. 13. et Capital. 3. ann. 805. cap. 17. De falsis monetis, quæ in nonnullis locis contra justitiam, et contra Edictum nostrum sunt, volumus ut nullo alio modo nisi, nisi in Palatio nostro; nisi forte iterum modis alter fuerit ordinatum. Capitulare. [Judicium Caroli ann. 808. cap. 7. De moneta, in quo loco percutientur nisi ad certem, et illud denarii Palatini mercantur, et personis discurrent. Meminit prælerior. Monete quæ in Palatio regio cudebatur, Edictum Pistoris cap. 12. quæ quidem pro Inscriptione hanc præferantur. Moneta PALATINA. Additum Capital. ann. 828. cap. 18. Buterorum de Monetis Franciis pag. 287. 376. [et 1]. *Le Blanc* Tract. de Monet. pag. 49. 73. 98. et 109.] [99] *Trientes sub regibus prime stirpis causas hanc inscriptionem habent monuit nos. V. C. De Sauley. Vide Tab. I. num. 21.]**

Sed priusquam ulterius progrediamur, rem Lectoribus haud injucundam nec inutilem fore arbitratur, si monetæ nostræ Regias ac Palatinas, de quibus sermonem institutum, earumque figuræ, pondera ac pretia hic perstringamus, cum frequens apud Scriptores et in veteribus Tabulis harum occurrit mentio, et absque hujusc rei notione hæc plerumque necesse sit Lectoribus, dum monetarum pretia, atque adeo ipsas nomenclaturalas, sic noscant. At cum autem Philippum Pulvrum Regem, id est, ante annos 1000, monetariorum fabricas in Regis vel Camera Compromissum acut Curia Monetaria archivis, in dictiorum Gazophylacis per pauca habeantur ante haec tempora aures Regum, tertius maxime stirpis, monetæ, qui huius dispositioni operam hactenus dederunt, ab eodem Rege fere semper seriem Monetariam Francicam orsi sunt, quorum

exemplum secuti, ab ejus ævo quicquid sani ex veteribus Tabulis demotore liquit, in gratiam hujusmodi rei monetaria studiorum proponemus, ut quodrum sint quæ tanto servant studio, monetæ, vel inde alijs tantum quibus id ignorum est, additis ipsarum duxataxat tabularum, archivorum, et argenteriarum ecclipsi, quæquot sub manu occurrunt. Natus enim Regum posteriorum monetæ omnes aureæ, ac argenteæ, hocce loco describere statuimus, cum id argumentum iam incoperior vir peneruditus, edito una volumine, in quo qui prioris stemmatis Regum sunt, numeros aurores delitavist, spesque sit operi a viris doctis expedito, duque intermissio ultimam tandem manum posturum sed illas tantum utriusque metalli monetæ dare prestat, que et certum non men, et statum pondus habent ac pretium: ut cum ea apud Scriptores occurrit, sciat. Lector a quibus cuse sint qualeve fuerit singulis temporibus earum pretium. Denique ut quæcumque typum præterierint, agnoscat, si non omnium, complurimum, saltem figuræ delineari curavimus. Monetarum autem Francicarum pondus, pretium, nomina pecuniaria, ac tempus quo primum cuse sunt, sub tercia duxataxat stirpe certa habentur: neque tamen, ut diximus, ante Philippum Pulvrum Regem, quo imperante describi ea cœpero in rerum monetariorum tabulis et archivis, a quibus qua deinceps dabimus, excerpta sunt. Nam earum quæ ante cusa habentur in Gazophylacis, noninna ac pretia fere incertæ manent, ut aurearum Philippi II. Ludovici VIII. et S. Ludovici IX. tametsi posteriora quædam non men ipsum monetae praferant. [99] Ante Ludovicum IX. nullas a tertie stirpis regibus monetæ aureas ruras esse inter omnes harum rerum peritos hodie constat. *De Sauley.* A Philippo igitur quarto ordine, cum ipsis monetariis scribitur. **[31]** Rem monetariam altius repetrere animo liberat, idque haud intelliçit successu facturos nos sperabamus, maxime cum amplissimum collectionem Edictorum ad monetas spectamus. Immenso studio summisque impensis, et diligentia comparata, singulari orbitanitate nobis supeditaverit. Monetis Franciis Prefectus D. *Grassin*: illi tamen altius, quantum licuit, attente perfectus, cum D. Cangio a Philippo Pulvro exordium ducentum existimavimus, quod nihil maximus momenti aut indubitate fidei de anteacis temporibus nonis occurrit. Id præterea suasit exemplum *D. le Blanc* qui hac in re licet versatissimum sapientissimum implicatus hæret. Ad sequiora vero tempora illustranda non minimum proderit locupletissima hæc collectio, cuius etiam ope figuræ, pondera ac pretia monetarum ad hanc usque attatem dabimus. [99] Figuraram hujus editionis indicem vide ad calcem voluminis. Easa primis regni incunabilis usque ad Ludovicum XVI. tempora exhibemus, typos ab ipsis nummis musei regii repetente viro solletri E. Cartier, usi in hac re consilio viri clarissimi de Sauley, Academicus regii.]

MONETÆ AUREÆ REGUM FRANCIE TERTII STEMMATIS. *Sub PHILIPPO IV.*

[32] Moneta in pondere et legi immunita a Philippo Pulvro ann. 1205, ut patet ex Litteris datis mense Maio ejusdem anni apud *de Lauriere* tom. I. Ordinat. pag. 32.

* *Grossi regales auri (Gros Royaux d'or) nuper eusi currere jubentur pro 20. s. Paris. Edicto ann. 1205 apud de Lauriere tom. I. Ordinat. pag. 543.*

*Floreni magni et parvi, (Florens d'or grande et petit) eusi anni. 1302. 1303. Regest. 36. Archiv. Regi ch. 60. Florenus existat, quod forte is est qui hic indicatur, tametsi hec nolimus asserere. Alio Altera parte Joannem Baptistam breviforti sum. Inscript. S. Joannis B. In altera illius Florentinum, cum Inscript. P. Di Gia. Fta. [99] Floreni qui Florentinos imitando exprimit, ante finem seculi xiv. in Francia eusi non sunt, sed pluribus seculis omnes monetae aureæ vulgo Floreni dicebantur. *De Sauley* Vide in voce *Floreni*.*

[33] *Florenorum* mentio occurrit in Charta ann. 1088, unde merito colligit D. *le Blanc* pag. 147. florenos antiquiores esse ann. 1222 quo primum Florenos cudos scribit. Villanœuvs Histor. univers. sui temporis lib. 6. cap. 54. [99] Hanc chartam, quæ existat, in libro inscripto *Histoire véritable de l'antiquité du vicariat de Pontoise* pag. 22. seculo decimo quarto exaratum esse, anno forte 1308. Harum rerum peritus, quisquis eam legit, facile videbit.

Regales parvi auri puri et examinati, petit Royaux d'or fini ponderis 3. denariorum et 15. granorum, et 70. ad marcam Parisiensem, pretii 11. solid. parvorum Turonensem, [leg. videtur Parisiensem] eusi ann. 1305. [in Edicto 3. Maii ann. 1305. apud de Lauriere tom. I. Ordinat. pag. 429. et in alio dato die Luna post Magdalena ejusd. ibid. pag. 431. currere dicuntur pro 11. sol. bonorum parvorum Parisi.] In eorum antica Rex sedet in sella Leoninis capitibus exornata, inter bina illa, cum inscriptione, PHILIPPUS D. G. FRANCORVM REX. In postica, crux efficta consistet inter 4. illa, cum Inscript. XRC. VINCIT. XRC. REGNAT. XRC. IMPERAT. Regest. 36. Archiv. Regi ch. 288. 290. Statut. 1. Febr. 1306. diuid. in. Mai ejusd. ann. [99] Regals parvi sub Philippo III. cusi typum exhibemus. Tab. VI. num. 17.]

Ad Nativitatem B. Marie 1306. incipit fortuna et fortuna cum venerabilis moneta ab Omnia Santi. 1303. usque ad dictam Nativitatem. Vt Reges.

Anno 1308. Floreni cum Cathedra, (Florens d'or à la Chaire) pretii 20. solid.

Turon. in Edicto *Philippi Regis* dat. Paris. 18. Jan. ann. 1308. Sic dicti quod Rex in cathedra sedens effingitur. Tab. VII. num. 3.

Eodem anno *Denarii* dicti cum *Regina, Denarii à la Reine* correbant pro 16. sol. 8. den. *Idem Statut.* Querunt viri docti, cuius Regina fuerint hi denarii: nam cum illy interdicuntur in Edicto anno 1310. cui Florensis Florentinus et alii monetis extraneis, videbatur conjici posse extraneæ pariter Principis fuisse. Verum ex ipsi statuti verbis id omnino non evincitur: [im] et contrarium ut cunque ex illis colligere licet: illy quippe denarii in Francia interdum eusi dicuntur.] Præterea in Consilio Monetariorum ann. 1308. *Denarii cum Regina* dicuntur currere pro 14. sol. et 54. confidere ad marcam ut et *Bona cum Regina* (*Bona à la Reine*) 32. et semissim ad marcam, et cuore ac *Agni* pro 15. sol. unde plerique opinantur ejusmodi denarios fuisse eos in Navarra regno a Johanna Regina Navarre. *Philippi Regis* uxori. Verum in Francia ipsi cudos arguit Statutum 4. Aug. ann. 1310. de quo mox. Prænde illy fortasse fuerint, qui Blancam

Reginam stantem inter 3 illis preferunt, cum inscriptione BLANCHA REG. LUDOVICI FRANC. REGIS MATER: habetur in Gazophylacio Regio. [90] Nemo unquam vel unicum hujus moneta exemplar vidit. De Sauley.

[91] Alia est figura hujusce denarii in Gazophylacio regio asservari, si fides D. Blane, qui se prae manibus sappius illum habuisse scribit, cuius etiam genuinum dictum delineari civitate pag. 168. Sed nemo ex eis concludi posse auctor est item D. le Blanc cuius sit auctor, cum in sequitur temporibus cusum fuisse perspicuum sit. Eiusmodi tam enarios ciosus sub Phillipo IV. dubium non est ex laudatis Edicis, unde nos fuisse opinatur in quibus Regis et Reginae efficta protinus: at cujus tituli, et ponderis fuerint prorsus incom- pertum.

Statuto dato die Martis post Pascha ann. 1308. Denarii auri ad Cathedram currere jubentur pro 25. sol. Turon. Denarii cum massa, (Deniers à la Mace) pro 22. sol. 6. den. Turon. [92] Denarii cum Massa typum exhibemus Tab. VII. num. 1. et Semissis ejusdem ibid. num. 2.] Denarii cum Regina, pro 16. sol. 8. den. Turon. et parvi den. super cuius sive 12. sol. 6. den. Turon. Ita in alio statuto 18. Jan. 1308.

In Consilio Monetariorum ejusdem anni 1308. supra laudato dicuntur praetera Floreni cum Massa, 26. ad marcam confecisse, et valuisse 21. sol. 3. den. Floreni cum Massa, 87. ad marcam confecisse, et valuisse 20. sol. 8. den. Floreni cum Cathedra, valuisse duobus Florentiniis: quorum quidem Florentinum aliij 70. ad marcam confiebant et valebant 12. sol. 2. den. obol. aliij confiebant 72. ad marcam, et valebant 11. s. 10. den.

Regales duri (Royaux durs) duplum, fore pendentes parvorum Regalium, sed legis minoris, scilicet 22. karat auri, cum iisdem ferme figuris, pond. 5. den. 12. gran. et pretii 24. solidi. Paris. quorum 34. et dimid. confiebant marcas auri, ann. 1310. di Jovis ante Assumptionem Depars, usque ad 8. Febr. reg. Regales Philippi Aug. Regis et Ludovic, incertum ad Massam. nonnulli circunferuntur.

Denarii cum Agno, (Deniers d'or à l'Agne) cum iisdem figuris, quibus insigniuntur Mutones, (les petits Moutons) pond. 3. den. 5. gr. pretii 15. solidi. Turon. ab 8. Febr. 1310. usque ad 1. Sept. 1311.

[93] Hec emendanda probat D. le Blanc pag. 180. ex Statuto 22. Jan. ann. 1310. Agnes que nous faisons forger comme au temps de S. Louis pour 16. sol. Par. Unde leg. 16. sol. Par. vel 20. sol. Turon. Ipsius consule.

Edicto dato die Martis ante S. Vincentium ann. 1310. cudi jubetur moneta aurea, qui est et sera appelle à l'Aignel, laquelle est du temps S. Louis nostre aieul, pour 16. s. Paris, et aussi pour 8. s. de Bourgeois fors, et pour 16. s. de Bourgeois pates. (Idem legitur in Mandato Camerae Comput. dato Dominica ante Candelosam ann. 1311. apud de Lauriere tom. 1. Ordinat. pag. 482.) Ne mettre les deniers d'or à l'Aignel pour plus de 16. sole petite Bourgogne.) Unde colligitur monetam auream Francicam Agno signatam jam inde a S. Ludovicis temporibus obtinuisse, quod suo loco docimus in voce Muto.

[94] Exstat illud Edictum apud de Lauriere tom. 1. Ordinat. pag. 477. quod

datum dicitur Pisciaci die Martis post S. Vincentium 1310. i. e. 27. Jan. ubi hisc leguntur que cum laudatis a D. Cangio non omnino convenienti. Qui est et sera appelle à l'Aignel, laquelle est du temps de S. Loy, autre fois chier aiseul, que nous faisons forger à present, facies prendre et mettre pour deux sols parisis, et aussi pour nati sols de Bourges.

Edicto alio dato Paris. 7. Febr. 1310. cudi jubetur moneta auri examinatu, dor fin, qui sera appelle à l'Aignel, de 38 den. et un tiers, au marc de Paris, et seront tailles sans fors et sans feuble. Quod factum non fuisse ex consilio Monetariorum monet D. le Blanc pag. 181.

Edicto dato Paris 4. Aug. ann. 1310. prohibetur cursus denariorum aureorum dictorum cum Regina, (à la Reine) quod in multis locis contradicte fuerint, ac eorum plerique falsi, vel minoris pretii, quam si qui in Francia eis fuerant, quo etiam Edicto inhibentur Floreni Fiorentini.

Edicto laudato dato Piscaci die Martis ante S. Vincentium anno. 1310. inhibentur Denarii auri cum massa, (à la Mace) post proximum Pascha, ut et Turonenses argentei 21. denariorum, et Denarii auri cum Regina.

A 1. Sept. 1311. usque ad 24. Augusti 1312. eis fuerint denarii aurei cum Agno, ponderis et pretii supradicti.

A 24. Aug. 1312. neque ad Sabbathum Sanctum 1313. eis iisdem denarii cum Agno, ejusdem ponderis, pretii vero 20. solidi. Turon. vel 20. solidi Burgensem.

Denarii auri cum massa, interdicti Statuto dato Parisiis 12. Aprili ann. 1311. (apud de Lauriere tom. 1. Ordinat. pag. 480.)

Iudem rursum prohibiti, ut et Denarii cum Regina; et Denariorum cum Agno cursus pro 16. sol. parvorum Burgensem statutur, Statute dato Meldis 16. Febr. ann. 1311.

Rotulus Thesauri ann. 1312: Et es

sciendum quod duo solidi dictorum Grossorum argenti computantur ibi pro uno

Regali dato Parisiis 12. Aprili ann. 1311. (apud de Lauriere tom. 1. Ordinat. pag. 480.)

Iudem rursum prohibiti, ut et Denarii cum Regina; et Denariorum cum Agno cursus pro 16. sol. parvorum Burgensem statutur, Statute dato Meldis 16. Febr. ann. 1312. apud de Lauriere tom. 1. Ordinat. pag. 480.)

Edicto dato Pontes mense Junio ann. 1313. moneta aurea ad Agnum, cudi jubetur 15. solidi. Turon. parvorum, certarum monetas interdictis, præter Turonenses, Parisienses et Burgenses. Guillimus Nanglus in Chronico ann. 1313: Philipus Rex Francie circa festum B. Virginis... monetam ejusdem valoris et ponderis quo fuerant tempore Beati Ludouici, fabricari fecit, Florenos ad Agnum, qui in quindena pro 22. solidis parvorum Burgensem communiter ponendarunt, usque ad aliam super hoc ordinacionem per 15. solidis. Turonenses duntarunt cursum suum habere decernens. Fecit in-

super Edicto Regio et sub pena amissionis totalis bonorum districtus inhiberi publicis et proclamari, ne quis alia moneta quacunque auri vel argenti alter vel sub alterius estimatione premit vel utitur publice et occulta. Quemque qui habet mutationis causa subita multum extitit murmur in populo: in brasi, quod multa donna saltem exinde percepit sunt ei incommoda, et precipuis mercatores, etc.

Sub LUDOVICO X. HUTINO.

Edicto alio dato Parisiis 17. April. ann. 1314: interdicta omnis moneta præter auream cum Agno, cum tunc cudi statutur pretii 15. sol. parvorum Turon. vel 12. solid. Paris. cum Inscript. Lud. Rex, sub Agno. Addit. Statuta 6. Maii 1315. et 28. Januarii 1319. Typus hic describitur, Tab. VII. num. 17.

[95] Perperam Edictum 17. Aprilis 1314. Ludovico X. tributur: nondum enim regnum erat adeptus; neque in eo memorata. Inscriptio occurrit mentio, ut videre est apud de Lauriere tom. 1. Ordinat. pag. 538. Verum existat aliud Edictum datum Meldis 28. Febr. 1315. ibid. pag. 617. quo interdictur quævis alla moneta præter Denarios aureos cum Agno, quorum cursus permititur usque ad Pascha proximum prout 12. sol. Paris. bonis, et subinde pro 10. solid. tantum currere jubentur.

Sub PHILIPPO V. MAGNO.

Idem Denarius cum Agno, ejusdem ponderis et pretii, a 23. al. 24. Jan. 1319. usque ad 27. Martii 1328. Tab. VII. num. 18. Typum damus. Tab. VII. num. 18.

o Charta hujus reg. ann. 1319. mense Jan. In Reg. 59. Chartop. reg. ch. 212: Chascas florins à la chose pour xxvi. souz Par. Chascas florin à la mace pour xxx. souz Par. Chascas florin ad nouant et à la royne pour xo. souz Par. Chascas florin de Florence pour xiiij. souz Par. Chascas gros Tournois à deux Oz pour xiiij. den. Par. Chascas gros Tournois à un O pour xij. dan. Par.

Sub CAROLO IV. PULCRO.

Idem Denarius cum Agno, a 27. Martii ann. 1328. usque ad 16. Febr. eis Inscript. Kts. Reg. apud Agno. Typus hic describitur, Tab. VII. num. 19.

[96] Edicto dato Paris. 5. Maii 1322. apud de Lauriere tom. 1. Ordinat. pag. 767. eisdem jubentur Denarii auri cum Agno ejusdem ponderis et tituli ac ilij qui tum cudebantur, pretii 10. sol. monete currentis pro 2. den. Turon. vel 20. sol. monete simplicis (moneta singula) aut pro 16. sol. Paris. Interdicta quævis alia moneta aurea.

Regales duplices auri puri, (Royaux doublés d'or fin) in quibus effictus Rex sunt in partitu cum Inscr. Krol. Rex FRANCOR. et in aversa parte, Crux in quadrangulari (quidam hosce aureos Longe estut vocant) pond. 2. d. 7. gr. pretii 20. sol. Paris. 58. pond. ad marcam Parisiensem, a 16. Februar. 1325. ad 20. Sept. 1330. Statuto ann. 1329. currere jubentur pro 12. sol. Edictis alias eorumdem Regalium pretium subinde usque ad 20. s. adactum legitur. Typus hic exhibemus. Tab. VII. num. 20. Regalis parvus aurum (Petit Royal d'or) ibidem

num. 21.

[97] Monetas quæ sub initia hujus regni ejusdem legis et ponderis fuerant ac sub finem Philippi Magni, immixtum Carolus IV. ob impersas belli Aquitanici: quod ab ann. 1322. usque ad ann. 1330. perseverasse videtur. Consule D. le Blanc pag. 200.

o Chart. 1324. ann. 8. Apr. ex Lib. plenit. S. Germ. Prat. fol. 182. v. Cent livres. Paris... c'est assavoir des florins d'or et autres monies chiliz. lit. et xvj. ouz. ou florins d'or à la mace, xl. lit. et xvj. sous Par. et en gros Tournois à un O et esterlin viij. sous Par.

o Charta ann. 1328. ex Tabul. Carnot.: Moyennant le prix de quatre mille cin-

quante florins royaux, pour xxvij. sole
Par. chacun florin.
° Denarii auri ad reginam. Vnde in
Moneta argentea sub hoc rege

Su PHILIPPO VI.

Florins Regales aurei, (Florins Royaux d'or) idem quia infra Regales nude dicuntur, currere jubentur pro 28. sol. Paris. usque ad Natale Domini anni 1329. ab hac die usque ad Pascha seq. pro 21. sol. Paris. subinde pro 16. sol. Paris. Edictio dato Luparae 21. Martii anno 1328. tom. 2. Ordinat. p. 28. Edicto alio 25. Mart. an. 1322. ibid. p. 85. currunt pro 12. sol. Paris.

Parisenses aurei, (Parisie d'or,) in quibus effictus Rex in cathedra sedens, cum blinis leonibus ad pedes, pond. 5. den. 10. gran. pretii 20. sol. bonorum parvorum Parisiensium. In Regestis vero Curia Monetarum dicuntur fuisse pond. 5. den. 17. gran. et 33. denar. scilicet ad marorum et 3. quintos ponderis ad marciam Paris. die Sabbath post Michael. an. 1323. 20. Septemb. 1380. 9. Jan. 1381. Typum hic describimus. Tab. VIII. num. 4.

Dicitur Edicto 6. Sept. 1329. tom. 2. Ordinat. pag. 35. cuius jubentur per pondus et legem pro 20. s. bonorum parvorum Paris. illius valoris et quales erant parvi Parisiensis. Et aperte quo civebat B. Ludovicus Rex. Sic autem dicti quod libram seu 20. sol. Paris. valebant.

Edictio Regis ann. 1329. In Regesto Noster, fol. 26. statuitur ut boni Parisienses aurei qui cudebant currant per universum. Regnum prostridit Natal. Domini usque ad proximum Pascha pro 80. solid. Paris. Iantum, et 3. Parisienses aurei pro 5. Regalibus aureis. Idemque Regales graves currant pro 18. solid. Paris. et Aenei auri graves pro rata, ceteris monetis interdictis. Post Pascha vero ut currat fortis moneta, scilicet Parisiensis aureus qui tunc cudebatur, pro 20. sol. Regalis pro 19. solid. bonorum Parisiensium. et Angelus aureus pro rata.

Edictio 6. Sept. supra laudato, interdicta veteri moneta aurea, cursus Aurei vocati ad Agnum permititur pro 14. grossis Turon. argenti. et 7. parvis Turon. In Charta 8. Nov. 1315. tom. 3. novae Gall. Christ. inter Instr. col. 122. 10. Agni aurei valere dicuntur sex libras.

Malliae aureae, pretii 8. sol. Paris. fortium, mentio ita in Charta Theodoricus Abbat. S. Martini Tornac. ann. 1380. Locum vide in Malgia.

Regales aurei examinati et puri, (Royaux d'or fin similes Duplices Regalibus Caroli Pulcri, pond. 4. den. 10. gran. pretii 15. Turon. 9. Jan. 1331. 1. Febr. 1336. usque ad 1. Febr. 1337. Typum hic exhibemus. Tab. VIII. num. 1. Regestum Cameraria Comput. Paris. Noster, fol. 478. A 20. die Sept. 1330. usque ad 1. Febr. 1336. feabant Parisienses aurei, ponderis 34. et 4. quint. et Regales de 30. et 1. tert. [In Computo anno 1334. ad 22. Jan. tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 281. Regales aurei dicuntur valere per 20. grossos.]

Denarii aurei puri cum Scuto, (Deniers d'or fin à l'Escu) in quibus Rex in cathedra sedet sinistra scutum lillatum, ensemble dextra tenens, pond. 8. d. 18. gr. et pretii 20. sol. Tur. vulgo Scute prima (Escus premiers) appellantur. A 1. Febr. 1336. ad 1. Febr. 1337. 24. Nov. Typus hic describitur. Tab. VIII. num. 8.

Denarii aurei puri cum Leone, (Deniers d'or fin au Lion) in quibus Rex sedet in cathedra, cum leone prostrato sub pedi-

bus, pond. 8. den. 20. gr. pretii 25. Turon. 14. Nov. 1338. 12. Dec. 1338. 25. Maii 1339.

14. Jun. 1339. Regestum Noster: A 1. Febr. 1336. usque ad 14. Nov. 1338. feabant Leones ponderis 50. scilicet ad marciam. Typum hic perinde describimus. Tab. VIII. num. 4.

Denarii auri puri cum Papilione, (Deniers d'or fin au Pavillon) in quibus Rex sedet sub papilio seu tentorio lillato, pond. 10. gran. pretii 20. sol. 48. pond. ad marciam Paris. 14. Jun. 10. Aug. 1338. 20. Jan. 1339. [8. Jun. 1338.] Regestum Noster: A 14. Nov. 1338. usque ad 14. Jan. 1339. feabant Papiliones ponderis 48. Hoc typum hic describitur. Tab. VIII. num. 5.

Denarii auri puri cum Corona, (Deniers d'or fin à la Couronne) in quibus effictus major Corona in campo lillato, ut Comitum Provincie, pond. 4. den. 6. gran. pretii 40. sol. Turon. a 7. Febr. 1338. usque ad 7. April. ante Pascha anno 1340. Regestum Noster: A 7. Febr. 1339. feabant Coronae ponderis 45. ad marciam Paris. scilicet. Typum hic damus. Tab. VIII. num. 6. De hisce predictis monetae ita Johannes Villaneus lib. 11. cap. 71: *E sece fare nuova moneta d'oro, che si chiamavaano Scudi, pigliorando la lega della buona moneta 25. per cento: e le monete del argento a l'avante.* E poi *sece un'altra moneta d'oro, che chiamavano Leoni, e poi un'altra che chiamavano Padiglioni, pigliorando ciascuna di lega e di corso, per modo che done il nostro Florino d'oro, ch'è ferma e leal moneta, e di fine oro, valea alla buona moneta ch'era prima in Francia soldi 10. di Parigi, inanzi fosse gli anni 1338. valse il Florino d'oro in Francia soldi 24. di Parigi, et il quarto più a Tornesi piccioli. Et poi l'anno 1340. fece un'altra moneta nuova d'oro, chiamata Agnoli, e pigliorola tanto, et così quella dell'argento e piccioli, chel nostro Florino d'oro valea a quella moneta soldi 30. di Parigi.*

Denarii auri puri, id est, Duplices Regales. in quibus Rex cum sagu militari lillato sedet in cathedra veluti operis clementissimi, sceptrum et manum justitiae ultraque manus tenens pond. 5. den. 8. gr. et pretii 60. sol. Turon. 21. April. 27. Maii. 27. Jul. 17. (al. 7.) Oct. 1340. Regestum Noster: 20. April. 1340. post Pascha feabant Duplices aurei fini ponderis 30. ad marciam Parisensem. At. vel 12. [17.] Maii 1340. Duplices aurei de 23. kar. ponderis 36. ut supra Typum hic describitur. Tab. VIII. num. 7.

Dicitur id est sunt qui Doubles d'or apparetur in Edicto 15. April. anno 1339. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 132. at et in alio 8. Jun. ann. 1340. ibid. pag. 146. qui ceteris monetis aureis interdictis currere jubentur pro 60. sol. Turon. In, etiam memorantur Denarii doubles d'or qui tum cudebantur pretii 30. sol. Turon.

Littere ann. 1340. 12. Maii in Reg. B. Cam. Comput. Paris. fol. 103. r^e: *Faites faire et ouvrir nos deniers doubles d'or de pois et du coing que l'en fait à présent, à xxij. quarans d'or fin et un quart de tenue.*

Denarii aurei puri cum Angelo, (Deniers d'or fin à l'Ange) in quibus effictus Angelus togatus et coronatus draconem pedibus premens, dextra crucem floraram, et levia scutum tenens, in quo tria tantum expressa illa, pond. 5. den. 16. gr. et pretii 15. Turon. ponderis 33. et 2. tert. ad marciam Parisensem. Atque hi Primi Angeli vulgo appellantur.

28. Jun. 1340. Itursum a 7. Febr. 1340. usque ad 28. Aug. 1341. cuius denarii auri puri cum Angelo, pretii 75. sol. Turon. et 33. et 1. tert. ponderis ad marciam Parisensem. A 28. Aug. 1341. ad 19. Jan. seq. cuius similes denarii. Ita denique a 19. Jan. 1341. ad 18. (al. 28.) Junii 1342. Horum typum exhibemus. Tab. VIII. num. 8.

Sed idem denarii (Deniers d'or fin appelles Angles) ejusdem pretii et ponderis ut supra, citi jubentur Edicto 27. Jan. 1340. ubi etiam eorum semisses pretii 37. sol. 6. den. Turon. vel 30. sol. Paris. memorantur. [9. Alio ejusdem ann. 27. Jan. ibid. fol. 103. v^e: *Faites faire et ouvrir deniers d'or fin, appellez Angles, qui auront cours pour lxxv. sol: Tour. la piece, et pour lx. sol: Par. de xxvij. et deux tierces de pois au marc de Paris... Faites ouvrir deniers d'or fin, appellez demi Angles, qui auront cours pour xxvij. sol: vi. den. Tour. et pour xxx. sol: Par. dont les deux vaudront justement un des Angles doubles.] Edicto 8. Aug. 1341. cudebuntur ponderis 38. et 1. tert. ad marciam Parisensem. Antiquior est Philippo VI. haec moneta, cum eius mentio occurrit in Poemate de la Rose sub Philippo Pulcro, ut vulgo creditur, exarato:*

Pour soyant fut un Angeles.

Secundi Angeli, (seconds Anges) pond. 5. den. tantum, et pretii 75. Turon. pond. 42. ad marciam Paris. a 28. Jun. 1342. ad 16. Febr. seq. In Regesto 123. dicuntur pretii fuisse 4. lib. 5. sol. Turon.

Tertiis Angeli, pond. 4. den. 18. gr. pretii 4. lib. 5. sol. Turon. 16. Sept. et 10. April. ante Pascha 1342. Regest. Noster: 7. Febr. 1340. feabant Angeli fini pond. 33. et duo tercia. 23. Aug. 1341. Angeli ponderis 38. et 1. tert. 28. Jan. 1342. Angeli ut supra, ponderis 42.

Denarii auri puri cum Scuto, (Deniers d'or fin à l'Escu) ejusdem figure et formæ qua predicti aurei. ann. 1336. pond. 3. den. 18. gr. pretii 36. Paris. 51. ad marciam Paris. At. ann. 1344. 27. Mart. cudebantur pro 16. sol. 8. den. Turon. secundum fortē monetam, quod anno præcedent factum fuisse docet. Edictum 26. Octob. 1344. apud de Lauviers. tom. 2. Ordinat. pag. 192. qui cursus iterum confirmatur. Edicto 13. Dec. ejusdem anni. 10. April. ante Pascha 1342. 1. Nov. 1343. Regestum Noster: 1. April. 1342. feabant scuta aurei ponderis 30. Marca aurei empta. 32. scuta 27. Mart. 1344. scuta ut supra. Marca aurei empta. 33. scuta. In Regesto 123. dicuntur eorum pretium fuisse usque ad 22. Sept. ann. 1343. 56. 58. et 59. solid. pro populi arbitrio: deinde Statuto 22. Sept. ann. 1343. 36. sol. usque ad 1. Novemb. seq. quo cuius idem denarii, pretii 16. sol. 8. den. usque ad 27. Mart. 1344. quo rursus cuius idem denarii ejusdem pretii. quo pertinent quae habet Joannes Abbas Laudunensis in Speculo Historiali scripto ann. 1388. lib. 11. cap. 73: *En ce mesme temps (ann. 1343.) le Roy de France fist cheur sa monnoye, par telle condition, que ce qui valoit 12. deniers de la monnoye courante, ne valroit que 9. deniers: c'est à savoir que le Escu qui valoit 60. sole, ne valoit que 36. sole, et le gros. Tournai, et boldrois, que 3. sole, le gros, jor de Septembre, et en la Picardie existent proclame l'Escu ne valoir que 24. sole, et la moie deux sole, et la moie blanche six deniers plus qu'en my Septembre l'an dix-neuvième, et plus ne dureroit, etc. Mox: Et fut la*

clameur du peuple si grant, que le Roy ce même an, o'est assavoir l'an 1348, le 28 jour d'Oct. fit choir du tout les monnoies devant dites par telle maniere, que le gros rauiroit 12 deniers, et la maille blanche rauiroit trois Tournois : le Florin à l'Escu 13. sols 4. den. le Florin de Florence à l'Escu 13. sols six deniers, jasoint ce que paravant il eut osté le cours aux autres monnoies excepte aux Bruxelles qui valoient 2. deniers, lesquels furent à une maille Tournaise, etc.

Denarii auri puri cum Cathedra. (Deniers d'or fin la Chaire) in quibus hexagoni sedet, et longiori sceptro et manu iustitiae, ut vela appellatur, cathedra vero est collum, non excedit, est pond. 9. den. 16. gr. pretil. 30. sol. T. pond. 52. ad marciam Paris. 17. Iulii. 1348. [2. Oct. ejusd. anni apud de Lauriers tom. 2 Ordinat. pag. 251.] 4. Mart. et 6. April. 1347 Regestum Noster: 14. Iulii 1348. feabant Cathedram auri, ponderis 52. Marca auri empia 50. Cathedra auri 6. Matth. 1348. Cathedra ut supra. Marca auri empia 48. Cathedra. 7 April. 1347 post Pascha Marcha auri empia 50. Cathedra auri. Regestum 128. a. 4. Mart. 1346. usque ad 6. April. 1347. Idem denarii cusi, quorum pretil. sunt 30. sol. Rursum a. 6. April. ann. 1347. ad 11. Iun. seq. idem cusi denarii, quorum pretil. sunt ex arbitrio populi 28. 30. et 32. sol. licet aliud statutum esset. Edictio regio. Typum hic damus. Tab. VIII. num. 9.

¶ Edicto dato Paris. 16. Jan. 1346. tom. 2. Ordinat. pag. 254. prohibetur quilibet moneta/urea praeferre Denarios aureos ad Cathedram (à la Chaire) qui tum cadavantur pretil. 16. sol. Paris. Alio Edicto 24. Febr. seq. Ibid. pag. 257. alibi etiam monetis interdictis, eorumdem den. pretil. m statuitur 24. sol. Paris. ut in Edicto 21. Iulii 1347. Alio 6. Jan. ejusd. anni redicuntur ad 16. sol. Paris. Rursum 27. Mart. 1347. et 3. Jun. 1348.

Denarii cum Scuto. (Deniers d'or à l'Escu) ut supra dicti, pond. 8. den. 14. gr. pretil. 15. sol. Paris. et pond. 51. ad marciam Paris.

Ann. 1347. cusi ad unum kar. ariis, id est, ad 23. kar. arii : vulgo appellatur Secunda scuta. Gal. Escus deuimes Statio 5. 1. [5.] 1347.

¶ Statuto dato Paris. 3¹ Junii 1348.

tom. 3. Ordinat. pag. 268. currere jubentur pro 15. sol. Paris. et Edicto 27. Aug. seq. Ibid. pag. 290.

Ann. 1348. 12. Mart. cusi sunt ad 22. kar. [Edicto 28. Aug. ejusdem anni cusi ad 22. karatis 8. quart. pond. 54. ad marciam Paris. pretil. 15. sol. Paris. tom. 2. Ordinat. pag. 290.]

¶ Edicto 6. Maii 1349. cudi jubentur pond. 64. ad marciam Paris. tituli 21 kar. pretil. 20. sol. Paris. tom. 2. Ordinat. pag. 301.

Ann. 1349. 13. Maii cusi ad 21. kar. pretil. 20. sol. ex populi vero arbitrio 34. sol.

¶ Edicto 19. Maii 1349. tom. 2. Ordinat. pag. 302. cusi sunt 6. vel 7. dies ad 22. kar. subinde ad 21. kar. tantum.

Ann. 1349. 5. Decemb. pretil. 25. sol. ex populi arbitrio.

¶ Ann. 1350. 12. April. cusi ad 21. kar. pond. 54. ad marciam Paris. tom. 2. Ordinat. pag. 322.

Ann. 1350. 28. April. et 1. Sept. similiter. eorum non immutato cursu, id est. pretil. 15. sol. Regestum Noster: 26. Jan. 1347. feabant scuta auri de 23. karatis, ponderis 54. Marca auri empia 50.

scuta 18. Maii 1349. feabant scuta ut supra. Marca auri empia 55. et 1. tert. 10. Maii 1349. scuta, ut supra, et 1. tert. 4. Sept. 1350. valuit 57. scuta et 1. tert. 10. Jun. 1351. valuit 58. scuta et 1. tert. 17. Sept. 1351. 60. scuta. 4. Octobr. 1351. 62. scuta. minus 1. quart. 19. Octobr. 1351. 64. scuta.

21. April. 1352. 65. scuta.

Habentur in Camera Computor. Parliamentaria Monetarum aurearum praetia sub Philippo VI. Rege, ex Edicto 18. Jun. ann. 1346. in quo *Denarius aureus* seculo atheniense dicitur 18. sol. 4. d. *Florensis Florentinus* 10. sol. 1. *Cathedra* 20. sol. *Parisiensis aureus* 20. sol. *Muta. Agnus* 12. sol. *Regalis* 12. sol. 1. *Leo* 14. sol. *Papio* 14. sol. 6. den. *Corona* 15. sol. 6. den. 100 *Tympanum* etiam *bimaculatum*. Tab. VIII. num. 6.] *Postremus aureus* 19. sol. *Primus denarius ad Angelum* 20. sol. 10. den. *Secundus Angelus* 18. sol. 4. den. *Postremus Angelus* 16. sol. 9. den. *Cursus Florensis ad Scutum voluntari* 1345. 23. Mart. 14. s. *S. Joan.* 24. s. O. SS. 27. s. 4. d. 10. Nov. 28. s. 16. Nov. 24. s. 11. Nov. 14. s. 2. Dec. 15. s. 1. d. 5. Jan. seq. 16. s. 8. d. 1. Feb. 16. s. Martio seq. 17. fine Martii 19. s. Ea sunt Scuta Philippi, prima.

1347. 15. April. 22. sol. *S. Joan.* 24. s. O. SS. 27. s. 4. d. 10. Nov. 28. s. 16. Nov. 24. s. 2. d. 2. Octobr. 27. s. 4. d. *Nativitatis Domini* 28. s. 6. den. 28. Jan. 29. s. 8. den. et 30. s. 11. Jan. feabant Scuta Philippi ad 23. karatis cupri 22. Febr. 15. s. In *Martio* 16. s. 8. den. Ea sunt Scuta Philippi secunda.

1348. 28. Jun. 18. s. 39. Aug. feabant Scuta Philippi ad 22. karatis 3. quart. 8. Octobr. 18. s. 6. den. 1. Nov. 19. s. 23. Dec. 19. s. 2. d. Ea sunt Scuta Philippi tercias ad 22. karatis 3. quart. 12. Mart. feabant Scuta ad 22. karatis, in *Martio* 22. s. 6. den. Ea sunt Scuta Philippi quartas ad 22. karatis.

1349. 21. Maii feabant Scuta de 21. karatis, nā *S. Joan.* 24. s. 6. den. ult. Jun. 23. s. 4. Jul. 25. s. 2. den. Nov. 29. s. Mart. 29. s. 4. den.

1350. 25. April. 30. s. 26. April. 15. s. In Aug. 16. s. 6. d. in Sept. 17. s. ad Nativitatis 20. s. Mart. 20. s.

1351. Ad *Pascua* 23. s. Ea sunt Scuta Philippi quinta.

Ex Regest. Noster fol. 481 :

Jan. 1347. feabant Scuta Philippi ad 23. karatis auri 1/2. et 1. habebat cupri.

Aug. 1348. feabant Scuta Philippi de 22. karatis 3. quartas.

Mar. 1348. feabant Scuta de 22. karatis.

20. Maii 1349. feabant Scuta de 21. karatis.

10. Jun. 1351. feabant Scuta Joannis prima de 21. karatis.

Item 21. Jun. feabant Scuta *S. Joan.* de 20. karatis et demi.

Item 27. Jul. feabant Scuta *S. Joan.* de 20. karatis.

1. Sept. 1352. feabant Regales auri fini ponderis 70. ad marciam pretil. 20. sol. et poeta facti fuerunt 70. ad marciam.

13. Decemb. 1350. facti fuerunt Francisci auri fini ponderis 68. ad marciam, pretil. 16. sol. Paris. Regales de 69. ad marciam 13. sol. 4. den. Par. Scuta *S. Joan.* 10. sol. 8. den. Par.

Statutum præterea fuit ut ad Natale ann. 1348. *Regale* pretium esset Parisiis, apud *S. Martinum*, et apud *S. Germanum*, 20. solidorum, in aliis vero locis 18. solid. 4. den.

Ad Regis etiam Philippi VI. monetas

aureas spectant quas de illa habet Budimus lib. 5. de Asse, pag. mihi 655. ubi de Numismatibus extenuatis : *Hoc idem Francia experta est. Si quis enim hujus temporis nomisma cum antiquo examinet exploraretque, dimidio uberiori situd. hoc invenerit et pondere et indicationes, aqua ob etiam amplius. Nos enim Philippus habuimus genitios plus sesquisolato pesentes. In his genitus est atarus, quales divini statores pingi solent, illata insignia tenens. Extans et alii Philippis scripti nonnulli, alii etiam solitati, Regis istius trabeato jura pro potestate reddentes. Ibi Majestate regnum plane coherentes, qualem hodie nemo meminit, regis auctoritate religio Londinum innitente. Hiscripta forma pectorum raro, sed qui minima similitudine binis Solidae trahunt; qui maxima et preuisima, si pondere habent secundum Eduardos Angliae maximum, eisque proximum. Hoc genus omnium, quae vidi, (namet nullus generis non habui quod quidem Modis existet.) scite formatum erat. Hoc et Ronatas Eduardoeque pondere supererant Caroli Anjuitane, qui Fortes appellantur, in quibus Dux armatus genu nitens Leonem manus Herculis more elidit : sed superiorum indicatura Peculatorum bonitatem per est, quod Joannes Rex signavit, tripli et ipso forma et magnitudine, omnes primaria auri notam obtinentes. Quanto autem jejunior sis, et exanguvor, ut ita loquer, res nummaria, ex eo certe constare potest, quod qui Francici extant auri equites podieisque, olim 20. solidos valentes, (unde quoque appellamus) nunc solidis 40. Edictio etiam Principi entmantur, pluris etiam in foro permutables. [Ils addit. Villanum lib. II. cap. 71. supra laudatum.]*

Præter supra memoratos nummos aureos Philippi VI. visitur alter in Gazzophilaci, cuius mentio nulla occurrit in Edictis monetariorum, in cuius parte altera Eques galeatus conspicitur, hastam vel spiculum longius in serpente equi pedibus substratum intorquens, in area illata, cum Inscriptione, PHILIPPUS DEI GRA. FRANCORUM REX. In altera effigie crux in quadricircino, in cuius angulis exurgent totidem scutula cum tribus illis, et Inscriptione solita, xci. etc. Ejus typum hic delineari curavimus. Tab. VIII. num. 10.

¶ Hac moneta eadem videtur esse *Florini*. S. Georgii, vulgo *Floris*. S. George dicitur, cuius cursus numerus in Charta anno 1340. Edicto Joannis Philippi VI. Reg. primogeniti. 21. April. ann. 1346. tom. 2. Ordinat. pag. 242. *Denarii boni auri puri (boni denarii d'or fini appelles Florins S. Georges)* qui tum cidebantur, currere jubentur pro 20. sol. Iuron.

¶ Charta anno 1348. in Chartul. Ligon. eccl. ex Cod. reg. 518. fol. 109. V. Mutuo recuperant... a dom. episcopo Ligonorum... videlicet in Florensis de Florentia ac Turonensis et obolis argenteis, computato videlicet florensis de Florentia pro xiiij. solidis Turon. parvorum, regali pro xvj. solidis, tribus denariis, Parisiensis aureo pro xxvj. solidis, agno aureo pro xv. solidis, Turmensis argenteo ad O rotonduum pro xiiij. denariis, et obolo argenteo pro iiiij. denariis Turon. parvorum.

¶ Charta anno 1341. 7. Jan. in Reg. 74. Chartoph. reg. ch. 410. Confessor habuisse... sexcentas libras Turon. videlicet xxxv. denarios auri, vocatos Angels,

pretio cuiuslibet quatuor lib. Turon. et xxx florenos auri, pretio cuiuslibet xl. sol. Turon.

Computata scudato auri pretio vi-
ginti quinque solidorum Turonensem, in
Charta ann. 1350. inter Instr. tom. 8.
Gall. Christ. col. 283.

Sub Rego JOANNE.

Eo regnante aurum argento miscetur-
tur: unde Moneta ejusdem subalbide-
sunt.

Denarii auri cum Scuto, ejusdem pon-
deris et pretii. 1. Sept. 1350. ad 20. ka-
ratis, et semissim. et 20. Jun. 1351. ad 20.
karatis, 27. Iuli, et 20. Oct. 1351. ad 18.
karatis, 24. Sept. 1351. 21. April. et
18. Jan. 1352. 25. Oct. 1353. ejusdem Caro-
li. Auctarium ad Chronicon S. Albini
Andegavensis. Anno 1351. valuta deci-
sum frumentorum et monetae marchan-
gandi. Nam valuti apud Urcum sacrum
lib. monetae videntur, et valebat Flo-
renus Florentius 40. sol. Florenus ad
Scutum de primis 20. sol. de ultimiis 42.
sol. et vinum etiam fuit carissimum sed
optimum, nam pipa vini valebat 13. Flo-
rentinus. videlicet 12. denarios ad Scutum
de novo. Typus hic describitur. Tab. IX.
num. 12. [0] Vulgo Ecu.]

** Denarii auri cum scuto (Denaria d'or à l'Ecu) nuper cusi et qui tum cude-*
bant currere jubentur pro 20. sol. Turon. Edictio 12. Martii 1353. tom. 2.
Ordinat. pag. 550. Also Edictio 14. Nov.

1351. ibid. pag. 550. pro 12. sol. 6. den. Tu-

ron. Horum preterea mentio fit in An-

nal. Hier. Angl. Wilh. Worcester ad ann.

1356. Lib. nig. Scarcerri pag. 422.

Tazata fuit postea redemptio predicti.

Regis Johannis ad tres miliones scutorum,

quorum duo valeront VI. s. VIII. den. et

est nullus millesima milie, vel secundum

quodam, tazata est redempcio atri tria-

nita milium florenorum, quod idem est.

Memoriale C. Cam. Comput. Paris.

fol. 14. r^e. *Die 17. Martii 1358. fuit or-*

ditionis per regem in consilio suo, quod

floren ad scutum habeant cursum de ce-

tero pro xvij. sol. Par.

ibidem fol. 157. v. ad 6. Febr. 1354.

Adiudicatio in auro si faciendo de lxxvij.

sicut et Johnnies unam marcham auri.

que advaluabuntur ad premium marche

auri in agno nunc currentibus, ridelicet

pro dictis lxxvij. scutis stenii. floren ad

agnum, quibus computabatur pro xx. sol.

Par.

Denarii auri cum Liliis, (Denaria

d'or fin aux Fleurs de lys) (qui et Floren-

aurei nuda dicitur), pretio 40. sol. Tur. 50.

pond. g. marcam Paris. a 20. [10.] Aug.

1351. fol. 17. sept. gen.

Hoc pales auri puri (Royaux d'or fin) in

quibus hex stans in tabernaculo affi-

gitur pellio instar pluvialis amictus ad

pectus clauso, cum sceptro liliato in

dextra, quod sinistre digitu videtur in-

dicare: hos alli Trabeatos seu Longus-

tus vocant, pond. 2. den. 21. gr. preti-

25. sol. Turon. pond. 56. ad marcam

Paris. 30. Aug. 1358. 20. April. 1359. Ve-

etus Regestum: *Prima Sept. 1358. febri-*

primi Regales auri fini, ponderis 67. ad

marcam, pretio 20. sol. Paris. et poste-

facti sunt de 69. ad marcam. Ejus ty-

pum hie damus. Tab. IX. num. 14.

Edictio Caroli Regentis 22. Aug.

1358. tom. 8. Ordinat. pag. 244. cudi ju-

mentur Regales auri puri pond. 66. ad

marcam Paris. pretio 23. sol. Turon.

quorum 68. dabuntur Campsoribus pro

marca auri fini. Edictio 15. April. ann.

1358. ejusdem Caroli ibid. pag. 335. cu-

duntur pond. 66. ad marcam Paris.

A 20. April. 1358. ante Pascha usque

ad 2. Junii 1359. cusi idem Regales

pretii 25. sol. pond. 69. ad marcam Par-

is.

A 2. Junii 1359. ad 1. Jan. 1360. similes

Regales cusi.

¶ Edictio 10. Sept. 1359. Caroli Regen-

tom. 3. Ordinat. pag. 368. cusi pond.

66. ad marcam Paris. Alio ejusdem Caro-

li 22. Nov. 1359. ibid. pag. 376. eorum

cursus reducitur ad 19. sol. Turon. Rur-

sum alio dato eod. ibid. pag. 377. ad

32. sol. Paris. qui cursus confirmatur

Edicto 27. Mart. 1359.

¶ Edictio 18. Jun. 1360. ejusdem Caroli

ibid. pag. 418. cudi jubentur pond. 69.

ad marcam Paris. pretii 25. sol. Turon.

ita et 30. Aug. seq. ibid. pag. 424. At

Edicto 3. Dec. ejusd. anni ibid. pag.

439. reducitur ad 13. sol. 4. den. Par-

is vel 16. sol. 6. den. Turon.

A 5. Aug. ann. 1361. usque ad 10.

Sept. seq. cusi idem Regales, pretii 20.

sol. pond. 63. ad marcam Paris.

Denarii auri puri cum Agno, (Deniers

à l'Agne d'or) in quibus effectus

Agno, quem Dei dicimus, sub cojis

pedibus scriptum, JON. REX. cum hac

Inscriptio: AGNUS. DEI. QUIT. TOLLIS.

PECCATA. MUNDI. MISERERE. NOBIS. In

aversa parte crux florigeria cum 4. liliis

in angulis effecta: cuius hic typum da-

mus. Tab. IX. num. 18. ponderis 3. den.

16. gr. preti 25. sol. Turon. pond. 52.

ad marcam Paris. 21. Novemb. [17. Jan.

1364. 9. Jun. [30. Dec.] 28. Jan. [et 23.

Febr.] 1355.]

¶ Edictio 10. Jun. 1361. tom. 3. Ordinat.

pag. 90. coruus monetas Interdic-

tur, currende jubentur pro 20. sol. Par.

Edictio Caroli Regentis 25. Nov. seq.

pag. 90. coruus preti 1m statutor 30.

sol. Turon. ita alio 12. Mart. ejusd.

ann. quod 19. ejusd. mensis reducitur ad

20. sol. Turon. pro partibus Occitanie-

ris. Edictio 28. Jan. 1357. ibid. pag. 198.

currunt pro 30. sol. Paris. ubi Tu-

ron. leg. puto.

Semisses Denariorum ad Agnum, (De-

ni-Denarii à l'Agne) pondere denarii

et 20. granorum. 30. Aug. 1361. Fros-

ti. vol. cap. 151. Ce mesme mois le

Roy de France fit faire Florina de fin or

appelée Florina à l'Agne, pour ce qu'en

est pille avoit un Agne, et estoient de

au mare, et lorsqu'ils furent faites, le

Roy en donna 48 pour un mare de fin

et defendit l'on le cours des autres

Florina.

¶ Idem qui Petits Aigneles: voran-

tur, pretii 15. sol. Turon. Edictio 12. Mar-

ti 1361. tom. 3. Ordinat. pag. 148. Alio

23. Jan. 1357. ibid. pag. 198. currunt pro

15. sol. Paris.

Florina auri puri, (Denaria d'or fin) 52.

ad marcam, pretii 18. sol. et 4. den. 28.

Decemb. 1358.

Anno vero insequitur quale fuerit mo-

netarum, surerarum presertim, pretium,

accipere Regesto Memorialium Camera

Comput. Paris. signato C. fol. 67. Die

22. Martii 1361. Joannes Poilevelein reu-

lit in Camera quod Domini de Consilia

ordinaverunt mout in scedula scribitur;

cuius tenor talis est:

Denarii d'or fin à l'Agne du coing du

Roy, qui est à present pour 20. s. pour la

piece.

Denarii d'or fin au Pavillon, pour 20. s.

6. den.

Denarii d'or fin au Lyon, 19. s. 8. d.

Denarii d'or fin à l'Ecu: vies pour

18. s.

Royaux d'or fin pour 16. s. 8. den.

Floris d'or de Florence de bon poide,

pour 13. s. 10. d.

Ecu de Philippe, si comme il cher-

vent, pour 13. s. 4. d.

Ecu de Jean du coing du Roy pour 18.

s. 4. d.

Gros deniers blanc que l'en fait à pre-

sent pour 8. deniers Tournois.

Paresis petits, et Tournois petits, et

mailles Parisis, et mailles Tourn. pour

leur droit cours.

Gros Tournois d'argent viez: et de poids,

pou 2. s. Tourn.

Gros Tournois d'argent viez: de non

poids, pour 20. deniers Tournois.

Deniers blancs à la que d'arrainement

fait pour 2. den. obole Tournois.

Franci auti puri, (France d'or fin) in

quibus Rex sinistra gladium vibratum

tenens, sago liliato et armis militibus

decoratis. Equo vestito ac liliato insi-

det. In aversa parte crux florigeria effi-

cit. ibid. pond. 3. s. 1. gr. preti 30. s. 10.

61. ad marcam Paris. a 12. Jan. 1361. ad

18. Aug. 1361. et 5. Aug. 1364. Statuto

alio Regis Joannis captivitate reducis,

compendio 5. Decem. ann. 1360. de

Institut. Compendiorum, et instauratio

forte monetae/ Denarius auti puri, dictio-

Francus aureus, appretiatus fuit

16. sol. Paris. et Regalis auri puri, 13.

sol. 4. den. Paris. Existat illud in 8. Re-

gesto Memorialium Camera Comput.

Paris. fol. 38. Typum hic delineatus,

Tab. IX. num. 16. [0] Vulgo Franc d'

cheval.]

* Franci magni auri puri (trans Franc

d'or fin) qui tum cudebantur, curre

re Jubentur pro 24. sol. Paris. Edictio 10.

April. 1361. tom. 3. Ordinat. pag. 484. In

aliо 14. ejusd. mensis ibid. pag. 486 di-

cuntur pond. 42. ad marcam Paris. et

pretii 30. sol. Turon.

¶ Ordinatio ann. 1361. 17. Sept. in Me-

mor. D. Can. Comput. Paris. fol. 28. v^e.

Aveo fait faire bonnes monnaies et fines

d'or et d'argent, c'est assavoir bons de-

liers d'or fin, appelle: Frans, ausquelz

ausquels donnasmes darrainer cours pour xvij.

¶ Sub Johan. Rege Francos aureos

primum eosus vulgo creditur quod

falsum esse pursus efficit D. le Blanc

pag. 147. ex Charta ann. 1058. in qua

memorantur Franci auri: dimisi sepi-

tem solidos Parisiens supra dictum do-

mum, pro pretio quatuor Francorum auri.

[¶ Hanc chartam seculo decimo quartu-

ro anno 1058. exarata esse, supra monuimus.]

Videtur hoc loco describendus, qui in

Regesto Notar. Camera Computorum

Paris. fol. 16 habebit Cursus Floren-

orum ad Scutum

15. April.	22. s.
S. Joan.	24. s.
O. SS.	27. s. 4. d.
10. Nov.	29. s.
16. Nov.	28. s. 2. d.
1. Oct.	37. s. 4. d.
Nativ. Dom.	28/ s. 6. d.
S. Jan.	39. s. 8. d.
11. Jan. <i>febant Scuta Philippi</i>	23. karat
<i>auri fini, et 1. karat cupri.</i>	
22. Feb.	15. s.
3. Mart.	16. s. 8. d.
	1348.
28 Jun.	18. s.
8. Oct.	18. s. 8. d.
1. Nov.	19. s.
23. Dec.	19. s. 2. d.
In Martio	20. s. 8. d.
	1349.
Ad S. Joan.	24. s. 6. d.
Ultima Jun.	25. s.
14 Jul.	25. s. 2. d.
Nov.	29. s.
Martio	29. s. 4. d.
	1350.
25. April.	10. s.
26. April.	15. s.
In Aug.	16. s. 6. d.
8 Sept.	17. s.
Ad Nativ. Dom.	20. s.
In Mart.	22. s.
	1351.
Ad Pascha,	23. s.
Ad Indictum,	24. s.
Ad O. SS.	30. s.
Ad Nativ. Dom.	36. s.
6 Febr.	12. s.
Martio,	14. s. et 15. s.
April.	17. s. 6. d. 18. s.
In fine April.	30. s. et 20. s.
	1352.
In Martio,	16. s.
In Jun. et Jul.	16. s. 8. d.
In Aug.	17. s.
In Sept.	18. s.
In Octob.	20. s.
In Nover.	22. s. 8. d.
23. Decemb.	24. s. 2. d.
3. Janu.	25. s.
10. die Jan.	26. s.
2. Febr.	30. s.
	1353.
April. ante Pascha,	18. s.
Medio Maii,	21. s.
Fine Maii,	22. s.
In Junio,	23. s.
Principio Julii,	24. s.
Fine Julii,	25. s.
In Aug.	26. s.
22. Sept.	27. s.
1. Octob.	28. s.
5. Nov.	29. s.
16. Nov.	30. s.
21. Nov.	1. s.
1. Jan.	12. s.
15. Jan.	13. s.
1. Febr.	14. s.
1. Mart.	15. s.
	1355.
Ad Pascha,	16. s.
Fine April.	18. s.

Ad Indictum,	22. s.
8. Jul.	24. s.
20. Jul.	27. s.
Princip. Aug.	28. s.
Fine Aug.	29. s.
9. Sept.	30. s.
20. Sept.	31. s.
8. Oct.	32. s.
18. Octob.	33. s.
24. Octob.	34. s.
10. Nov.	35. s.
14. Nov.	36. s.
17. Nov.	37. s.
12. Dec.	38. s.
18. Dec.	39. s.
27. Dec.	40. s.
1. Janu.	41. s.
5. Jan.	42. s.

20. s.	et ponderis quibus Regales supra des tribus, pond. 3. den. gr. pretii 20. sol. Tur. pond. 64. ad marciam Par. Alio hi postremi nude <i>Fleurs de lys d'or</i> ap- pelantur in Computo Auxillorum pro liberatione Regis Johannis ann. 1366 fol. 32. vers. A [30. April. 15. al.] 5. Maii 1375. ad 30. Aug. 1368 [6. Febr. 1369] 12. Marti. 1371. [1. Maii 1371. 10. Aug. 1374]
21. s.	[Franci aurei dicti etiam in denarii quod pretii essent 20. sol. qui ut ab aliis in quibus effectus Rex eques distingue- rentur, Franci pedites (Francis à pied) nuncupati, alli vero Franci equites (Francis à cheval) ubi Rex sagatus effec- tu eques cum gladio, equo ipso, ut aiunt, vestito, uesteque liliis et delphini- nis interstincta, cum hac Inscriptione, KAROLUS FRANCORUM REX DALPS VIENNAE. In parte altera, crux florigera cum solita Inscriptio XRC etc.
22. s.	Littere ann. 1365. 2. Jul. in Memor. D. C. M. Comput. Par. fol. 75. r. : <i>Les florins que nous faisons à présent faire, appelés Fleur de lys d'or,... qui à pre- sent vont courir pour xx. sol. Tour. la piece.</i>
23. s.	6 Charta ann. 1367. 15. Sept. in Char- tul. Guill. abb. S. Germ. Prat. fol. 20 r. col. 1 : <i>Nouem centum libra Turonen- ses in novem centum denariis aurum, Fran- cis nuncupatis, boni auri et legitimi pon- deris.</i>
24. s.	6 Charta ann. 1367. 15. Sept. in Char- tul. Guill. abb. S. Germ. Prat. fol. 20 r. col. 1 : <i>Nouem centum libra Turonen- ses in novem centum denariis aurum, Fran- cis nuncupatis, boni auri et legitimi pon- deris.</i>
25. s.	6 Charta ann. 1367. 15. Sept. in Char- tul. Guill. abb. S. Germ. Prat. fol. 20 r. col. 1 : <i>Trente francs d'or, franc d'or pour vingt sole, in Ch. 17. Mart. ann. 1373. ex Chartul. episc. Carnot. Trois cent florins, francs d'or du coing du roy pour vingt sole, ibid. ex Ch. 18. Jan. ann. 1379.</i>
26. s.	6 Charta ann. 1367. 15. Sept. in Char- tul. Guill. abb. S. Germ. Prat. fol. 20 r. col. 1 : <i>Trente francs d'or, franc d'or pour vingt sole, in Ch. 17. Mart. ann. 1373. ex Chartul. episc. Carnot. Trois cent florins, francs d'or du coing du roy pour vingt sole, ibid. ex Ch. 18. Jan. ann. 1379.</i>
27. s.	6 Charta ann. 1367. 15. Sept. in Char- tul. Guill. abb. S. Germ. Prat. fol. 20 r. col. 1 : <i>Trente francs d'or, franc d'or pour vingt sole, in Ch. 17. Mart. ann. 1373. ex Chartul. episc. Carnot. Trois cent florins, francs d'or du coing du roy pour vingt sole, ibid. ex Ch. 18. Jan. ann. 1379.</i>
28. s.	6 Charta ann. 1367. 15. Sept. in Char- tul. Guill. abb. S. Germ. Prat. fol. 20 r. col. 1 : <i>Trente francs d'or, franc d'or pour vingt sole, in Ch. 17. Mart. ann. 1373. ex Chartul. episc. Carnot. Trois cent florins, francs d'or du coing du roy pour vingt sole, ibid. ex Ch. 18. Jan. ann. 1379.</i>
29. s.	6 Charta ann. 1367. 15. Sept. in Char- tul. Guill. abb. S. Germ. Prat. fol. 20 r. col. 1 : <i>Trente francs d'or, franc d'or pour vingt sole, in Ch. 17. Mart. ann. 1373. ex Chartul. episc. Carnot. Trois cent florins, francs d'or du coing du roy pour vingt sole, ibid. ex Ch. 18. Jan. ann. 1379.</i>
30. s.	Sub CAROLO V.
31. s.	* <i>Florenos aureos, quos cum Delphi- nus esset cudi jussaverat, joo Typum ha- bentes. Tab. X. num. 14. ubi regnum est ad eftus immutavit: in his quippe se Re- geri Franc. et Delphinum Viennensem inscriptis. Hii ex cod. MS. quem laudat D. le Blanc pag. 235. erant pond. 68. et 1. tert. ad marciam Gratianopolit. pretii 12. gross. et semiss. Delphinalium, hoc est, circiter 18. sol. 9. den. Ante In- script. CAR. et Delphinum praeferunt: in altera parte stat S. Johannes Inter Delphinum et scutum cum duabus Del- phinis una crucicula divisa cum In- script. S. JOHANNES.</i>
32. s.	* <i>Regulai auri p[re]ciosi (Royaux d'or fin) in quibus effectus Princeps armis militari- bus et sago hilario instructus, stans in tabernaculo, ensim dextra, et manu iustitiae sinistra tenens, in campo lilio pond. 3. den. 1. gran. pretii 20. solid. Tur. pond. 63. ad marciam Par. A [27. Julii] 15. Aug. ad 10. Sept. 1367. Typus hic existat. Tab. X. num. 12. et in Edictis monetariis editis.</i>
33. s.	* <i>Francisi auri puri, (France d'or fin) ejusdem figure et ponderis quibus alii præterquam quod loci Joannis KAROLI LUS scribuntur, pond. 3. d. 1. gr. pretii 20. s. [3. Sept.] 10. Sept. 1364. 15. Maii 1365. Typum habentes. Tab. X. num. 13.</i>
34. s.	* <i>Horum mentio occurrit in Tabu- lar. Brivat. ann. 1365: Unus denarius auri vocatus Franc pro xx. sol. compu- tatur. Pro eodem pretio currunt Edicta 6. Febr. 1360. 1. Maii 1371. 10. Aug. 1374. 29. Jul. 1378.</i>
35. s.	* <i>Denarii auri puri cum lilia, (Denarii d or fin aux fleurs de lys) ejusdem figure</i>

Sub CAROLO VI.

*Denarii auri puri, dicti Eucus à la
Couronne, quos vulgo vetera Scuta nun-
cupamus, in quibus effectus scutum
coronatum, in quo descripta, tria lilia,
absque sole, cum cruce admodum va-
riegata, pond. 3. d. 4. gran. pretii 22. s.
6. d. Tur. pond. 60. ad marciam Par. [11.
al.] 18. Mart. 1384. [8. Juli 1385. 5. al.] 5.
Sept. 1386. Typus hic exhibetur, Tab.
XI. num. 8.*

*Denarii auri puri cum Corona, (Deniers
d or fin à la Couronne) cum lisdem figu-
ris, pond. 3. den. 8. gr. pretii 22. s. 6.
den. Tur. pond. 61. Mart. 1387. [27. Nov. 1388.
cum pro 22. sol. Turon. 11. Sept. 1388. 8. April.
1394. 1. April. 1398. 8. al. 28. Aug. 1393.
29. Juli 1394. 2. April 1407.]*

*Similes Denarii cum Corona, pond. 3.
d. 8. gr. pond. 64. ad marciam Paris. 28.
Aug. 1394. [2. vel] 5. Nov. 1441. [In Charta
ann. 1441. 5. Mart. 1441. 5. al.] 5. Julii 1443.
30. Jan. 1446.] 11. Octob. 1445. Atque hi
nummi aurei Couronnes, et Couronnes
de France, dicuntur Froissartii tom. 4.
cap. 26. 64. 66. Adie Historiam Belu-
niensem pag. 375. Hist. Durdanensem
pag. 108. etc.*

*Alli Benarii parvi seu Scuta cum Co-
rona, dicti Eucus à la Couronne petit,
cum lisdem figuris, pond. 2. d. pretii 15.
s. Tur. pond. 28. ad marciam Paris. 3.
Jul. 1443. 11. Octob. 1443. [20. Jan. 1447.]
10. Maii 1447.*

¹ Denarii auri puri cum liliis (*Deniers d'or fin aux fleurs de lys*) cum lisdem figuris, ejusdem etiam ponderis et pretii quibus sub Carolo V. cudi jubentur Edictio 25. April. 5. Aug. 10. Aug. 30. Oct. 1381. 15. Maii 1388. 11. Sept. 1389.

<sup>Agri, vel parvi Agri, (*Moutons, ou petits Moutons,*) [sic] vel *Agnel.*] veteribus Agnis similes, præterquam quod sub agno scriptum est, k. 2. lib. pond. 2. de-
narii pretii 20. sol. A 10. Maii usque ad
21. Dec. 1417. Typum hic describimus,
Tab. XI. num. 4.</sup>

² Idem denaril pond. 96. ad mar-
cam Paris. currere jubentur pro 30. sol.
Turon. Edictio 18. Junii 1419. Alio 26.
Febr. ejusdem anni reducentur ad
20. sol. den.

³ Franci auri puri ejusdem figura et
ponderis quibus sub Carolo V. currere
jubentur pro 20. sol. Turon. Edictio 27.
Nov. 1388. et 11. Sept. 1389. ejusdem pre-
tii statuantur in Arresto ann. 1380. 20.
s. Provinciis, estimantur in Charta
17. Junii 1408. Inter Schadas Præs. de
Montreuil.

⁴ Scuta cum Galeata, (*Ecus Heaumes à 3.
fleurs de lys*) simplicia et duplicita, in
quibus effigie galea coronata, cui immi-
nit majus lillum apicis vice : in aliis
deest apex.

ponderis [9 d.] pretii [40 s. Tur.] pond.
96. d. 4. 21. [Oct.] Decemb. 1417. ad 12.
Junii 1418. 18. Jan. 1419. Typus hic
relinetur, Tab. XI. num. 4. 5.

^{Scuta cum Corona, (*Ecus à la Couronne*)} veteribus similia, præterquam
quod in crucis centro stella perforata,
quam molesta dicimus, ad stellarorum
scutorum quo multo meliora sunt, dis-
criter habent pond. 9. d. 30. gr. pre-
tii 30. sol. Tur. 23. karats, pond. 67. ad
marcam Paris. Stat. 17. Jun. 1418. Id
hunc Denarii statutum, ut ad certe-
rorum discrimen versus crucis, inter
Carolus et Dei, crucula vice puncti,
et in aversa parte inter primum Christi
similis crucula, cum ceteris solitis
discriminibus effingatur. Ita Regest.

⁵ Eadem Scuta sub lisdem figuris ad
23. karatis, pond. 67. ad marcam Paris.
pretii 30. sol. Tur. cuditur in montea
Tornac, in aliis vero locis itidem ad 23.
karatis, pond. 64. ad eamad. marcam,
pretii 50. sol. Turon. Edictio 7. Martii
1418. et 16. ejusdem mens. At Edicto 26.
Febr. 1419. cudi jubentur ad 23. karatis,
pond. 63. ad marcam Paris. pretii. 40.
sol. Paris.

^{Agri, vel parvi Agri, (*Moutons, ou petit Moutons*)} pond. 2. den. pretii 30. sol.
Tur. 22. karatis, pond. 96. d. ad mar-
cam Paris. A 18. Jun. usque ad 2. Mart.
1419.

<sup>Vetera scuta cum Corona, (veneris Ecus
à la Couronne) ut alias, pond. 2. den. 30.
gr. pretii 50. sol. Turon. 24. karatis
et pond. 67. ad marcam Paris. A 2. (sl. 12.)
Mart. ad 11. Aug. 1419. quo etiam Edicto
2. Martii statutum ut Agnorum pretium
esset 33. sol. 4. den.</sup>

⁶ Edictio 19. Dec. 1420. usque ad 12.
Oct. 1421. cuditur similia Scuta ad 24.
karatis, pond. 66. ad marcam Paris. pre-
tii 52. sol. 6. den.

<sup>Denarii auri puri dicti Duplices au-
rei (Doubles d'or) currere jubentur in
Francia et Delphinatu pro 2. lib. Tu-
ron. Eoruendem semisses pro rata por-
tionis Edictio Caroli Regenti 25. Aug.
1420.</sup>

<sup>Salutes cum Armis Francie, (Saluts
aux Armes de France) in quorum aureo-
rum altera parte, scutum cum tribus
liliis effingitur inter Angelum et Delpa-
ram : in volumine scriptum Ave, supra
radii celestes eminent. In altera visi-
tur crux plana inter duo lilia, cui su-
best litera k. eusi ad 24. karats, 8. parte
minus, pond. 3. den. 1. gr. et pretii 25.
s. Tur. 22. pond. 63. den. ad Marchia
Par. 14. Aug. 1421. usque ad 6. Febr.
1422. Typus hic damus, Tab. XI.
num. 6.</sup>

<sup>Semisses eoruendem aureorum, ponde-
ris et pretii pro rata portione, dicti
Demisalutis. De Monetarium aurearum
pretii sub Carolo VI. imputatione, vide
Monstrelium I. vol. cap. 251[et] Scrip-
tum brevis Hist. Caroli VI. ad calcem
Juvenalis des Ursins]</sup>

<sup>Aureus alius præterea prostat, Par-
isiensis forte, cum is typum eundem fere
preferat quem Parisiensis Philippi VI.
Regem scilicet sedentem in cathedra
Ieronimis capitibus exornata, cum binis
leoniibus ad pedes parentibus, binisque
hinc inde scutulis 3. lilia præferentibus,
et hac Inscriptione, + CAROLVS DEI
GRA. FRANCORVM REX. In altera parte
crux liliata conspicitur cum solita Inscr.
etc. Typus hic exhibetur, Tab. XI.
num. 5.</sup>

⁷ Computus fabr. S. Petri Insul. ann.
1388. ex Tabul. ejusdem eccl. Item ex le-
gato dom. Willem de Walecamp ij.
francos, valentes xxvij. sol. franco com-
putato pro xxxij. sol.

⁸ Ordinatio ann. 1384. 11. Mart. in
Memor. E. Cam. Comput. Paris. fol. 58.

⁹ Denarii auri fini, vocati scuta ad
coronam, qui habeant cursum pro xvj.
sol. Par. petia, et erunt ponderis t. scu-
torum ad marcham Paris. marcha auri
fini empta t. v. lib. x. sol. Tur. Denarii
alibi cursum 2. den. Tur. petia, ad vj.
den. leg. argenti regis et pond. vj. sol.
ij. den. aliorum ad marcham Paris.
Duplex Turcensis cursum ij. den. Tur.
petia, ad ij. den. xij. gr. leg. argenti re-
gis et pond. xij. sol. cum quarti. de-
ad marcham Par. Parvus denarii Par. et
parvus Tur. qui habeant cursum pro ij.
den. Par. si j. den. Tur. petia, ad ij.
den. leg. argenti regis et pond. xij. sol.
vij. den. Par. ad marcham Par videlicet
parvi Par. et parvus Tur. pond. xx. sol. x.
den. Tur. ad marcham Par. Item parvi
oboli Par. ad ij. den. leg. argenti regis et
pond. xxv. sol. ad marcham Par. Et
dabuntur camporibus pro marcha auri
fini t. v. lib. x. sol. Tur. et pro marcha
argenti in albo allegato ad vj. den. leg.
xvij. sol. Tur. et in nigro allegato, ut
supra. xij. sol. Tur.

¹⁰ Charta ann. 1385. die 8. Jul. ex Char-
tol. 23. Corb: Deux cent quarante neuf
escus d'or couronnés de xvj. sols. vj. den.
Tour. la piece. ijxx. liv. ij. sols. vj.
den. Tour. en france. xx. sols. Tour.
la piece. vj-lili. liv. Tour. en blanc de x.
Tour. la piece; septi libras, quinque
sols. Tour. en blanc de x. den. Tour. la
piece. xxvij. liv. xij. sols. vj. den.
Tour. en blanc de vj. den. Tour. la
piece.

¹¹ Alia ann. 1388. in Chartul. Latinic. fol.
127. vi: Pour le pris de treize libras
Tournois, fort monnoye, courant à pré-
sent le franc d'or pour xx. sols. Tour.

¹² Alia ann. 1384. die 21. Jun. ex Bibl.
reg.: Milla francorum auri in scutis, octo
scutis videlicet pro novem francis compu-
tatis.

¹³ Alia ann. 1386. 7. Aug. in Lib. pli-
ment. S. Germ. Prat. fol. 188. v: Cent

frans d'or... en quatre vingt et huit escus
d'or à la couronne de dix huit sous Par.
la piece, de fin or du coing du roy nostre
sire et en un franc de fin or du coing de
France.

¹⁴ Alia ann. 1387. 20. Aug. Ibid. fol. 141.
v: Pour le pris et somme de xxvij.
escus d'or à la couronne du coing du roy
nostre sire de xxiij. solz. vj. den. Tour.
piece. Inventarium Chariar. monast.
Athana. fol. 54. v: Instrumentum 27.
Script. ann. 1389. decem librarum Turon.
moneta regie, cuius xxiij. solidi cum di-
midio valant unum scutum auri regis
Francorum, boni auri et legitimi pon-
daris.

¹⁵ Compertus ann. 1400. ex Tabul. S.
Petri Insul.: Datum procuratori eccliesie
in Cameraco pro pensione sua iiii. fran-
cos, franco pro xxvij. sol. vj. lib. xii. sol.

¹⁶ Scuta dicta Houppelandes, a sago,
quo rex vestitus in his effigie erat, me-
morantur in Lit. remiss. ann. 1402. ex
Reg. 157. Chartoph. reg. ch. 61: Sept
escus d'or, nommee Houppelandes, trente
quatre escus d'or nommee Couronnes.

¹⁷ Charta ann. 1408. 21. Aug. ex Bibl.
reg.: Pour le pris et somme de huit milles
quatre cent libras Tournois, monnoye
courant, qui ont été nommés en sept
milles, quatre cent quarante six escus d'or
à la couronne, du coing du roy nostre
sire, aiana cour pour xxiij. solz. vj. den.
Tour. piece, et xv. solz. Tour. en blancs de
x. Tour. piece.

¹⁸ Scuta cum corona pretii 18. sol. ann.
1418. 1417. 1418. et 1420. ex Tabul. Corb.
20. sol. Par. ann. 1421. 1422. ex eod. Ta-
bul. 24. sol. ann. 1426. Ibid.

¹⁹ Sub HENRICO VI. Rege Angliae.

²⁰ Salutes cum Armis Francie et Angliae,
(Saluts aux Armes de France et d'Angle-
terre) in quibus effigie ex variisque
scilicet Angelus et Delpara, pone utrum-
que scutum, cum volumine continente
Ave, Inter utrueque capita, et hac Inscr.
HENRICUS. DEI. GRATIA. FRAN-
CORUM. ET. ANGLIE. REX. In aversa
parte, crux plana inter illam et leopardum
scutum. Pond. 2. d. 1. gr. pretii 25. sol.
cum 4. parte remedii, pond. 63. den. ad
marcam Paris. 70. d. cum 4.
parte remedii 6. Sept. 1423.

²¹ Similes Salutes, ponderis 2. den. 17.
gr. pretii 22. sol. 6. den. Tur. confiden-
tes ad marcam Paris. 70. d. cum 4.
parte remedii 6. Sept. 1423.

²² Angeli, (*Angelets*) qui surt duo tresses
Salutum, in quibus effigie Angelus utrumque
Francie et Anglie scutum tenens: in aversa
parte, eadem cruce cum lilio et leopardo exaratis, pretii 15.
sol. confidentes 105. d. ad marcam Paris. 24. Maii 1427. Typus hic perinde
describitur, Tab. XII. num. 4.

²³ Aureum alium descripsit præterea
Hautius pag. 127. in quo Rex ipse
sagatus equo vestito et liliis ac leoniibus
distincto insedit, gladium vibrans, cum
Inscr. HENRICUS. DEI. GRATIA. FRAN-
CORUM. ET. ANGLIE. REX. In aversa parte
crux plana inter illam et leopardum
scutum. Solita Inscr. etc.

²⁴ Typus exhibetur, Tab. XII. num. 5.

²⁵ Hactenus monetarum fabricæ ex Ma-
gistrorum Monetariorum rationibus.
Postmodum vero in Regesta recepta
sunt ex Regis diplomaticis, quarum
prolince dies et annus incerti manent,
quod ea ut plurimum multo post cnde-
rentur, sicut haud est proclive earum
publicationis tempus indicare.

Sub CAROLO VII.

Regale auri. (*Royeux d'or*) in quibus Rex effictus palliatus in area liliata, dextra virgam, sinistra sceptrum tenens, pretili 20. sol. Octob. 1430. Typum hic describimus. 16. Tab. XII. num. 18.

Regale. ad prioribus similes, preturam quod punctum certum (O) ante circulum deferunt. 1430.

Ducari auri puri. (*Ducres d'or fin,* appelles *Ecu* à la *Couronne*) in quibus effecta 9. lilia coronata ad scutum latera, cum 4. parte remedii, pond. 2. den. 17. gran. (pedunt tantum 3. den. 14. gran.) pretili 26. sol. Tur. pond. 20. den. ad marcam Par. Statuto 1435. 28. Jan. quod deumus executioni mandatum Parisiis 4. April. 1438. [Idem statutor Edict. 12. Juli 1438. et 81. Dec. 1441.] Horum hic exercitus typus Tab. XII. num. 14.

Horum denariorum mentio fit in Statutis MSS. S. Audomari ann. 1432. Verum cum monetas variari, deteriorari vel maliori contingat, libras supradictas intelligi volumus 40. grossis Flandrensis pro libra computatis, in eo et i ali valore quod 42. grossi similares Coronam auri de 67. in marcha ad minus valent.

Eorumdem denariorum semisses, pondere et pretilo similes, cusi Edicto 26. April. 1438. dicti demiri Ecuos. Tab. XII. num. 15.

Diplomatic Regio dato Salmarlii marcas auri puri premium fuit 86. lib. 17. sol. 6. den. putato qualibet scuto pro 26. sol. Turon.

Edicto dato Parisia 12. Juli 1438. reprobant omnes monetas quas in Francia cudi jusserset Henricus Rex Anglie.

Similia Scuta, et eorum semisses partis ponderis, pond. 70. et semiss. et 141. den. ad marcam Paris. Diplom. 12. Iug. 1445.

Similia Scuta, ad 28. karatas et semiss. cum 8. parte remedii, pretili 27. sol. 6. den. pond. 70. d. et semiss. ad marcam Par. Edicto 20. Jun. 1446. 26. Maii 1450.

Eorum semisses, pro rata.

Similia Scuta, ad 28. karatas et 8. quart. cum 4. parte remedii, ponderis et pretili ut supra, Edicto 26. Mai. 1447. 18. Maii 1450. quo anno marcha auri finit et optimi estimatur 96. lib. in Charta eiusdem anni. tom. 2. Hist. fundat. Capella et Cathedr. Catalaub. pag. 150.

Similia Scuta, ponderis 2 d. 16. gr. pretili 27. sol. 6. den. (pond. 71. den. ad marcam Paris.) Diplom. 16. Jun. 1455. [et 7. Junii 1456.]

• Computus ann. 1421. ex Tabul. S. Petri Insul. Receptum ab executoribus domini decani pro quadam emenda, per unum hominem de Dianudore, 1421. xiiij. franco, valentes xii. lib. xvj. sol. Recepimus a dom. Guillermo Moreau pro loco sue sepulture in circuitu chori per eum electo, id. scuta aurea, pro quolibet xlii. sol. valentia exxxi. lib.

Chartul. Corb. sign. Daniel ad 6. Febr. ann. 1427. fol. 72. v.: Telle monnaie de tel pris et valeur, que pour xxij. solz Par. on puisoit avoir ung Saluz d'or. Idem fol. 183. v. ad ann. 1432. 12. Jan. xxvij. Par. pour un Salut d'or, ibid. ann. 1438. 9. Jun. fol. 194. v.

Charta ann. 1438. 20. Mart. ex Char- tui. 21. Corb. fol. 251. v.: Dix couronnes d'or du coing et forge du roy nostre sire ad present ayans courre, tellement que les lxx. pesans et faisans le marcq d'or au marcq de Troyes.

*** Scuta aurea pretili 22. sol. memoran-** tur in epocha ann. 1432. ex Tabul. S. Germ. Prat.

Sub LUDOVICO XI.

1 Scuta vetera 25. sol. matimantur in Charta 14. Febr. 1455. ex Tabul. Corisoplit. Duodecim scutorum antiquorum ad xv. libras moneta ascenduntur.

1 Scuta fortis aurea que tum cude- bantur in Francia et Delphinatu, pond. 2. den. 16. gr. pretili 27. sol. 6. den. Turon. Edicto 4. Jan. 1470.

1 Eisdem semisses, pro rata.

1 Ejusdem pretili statuuntur Scuta vetera Francia / à pied et à cheval/ cod. Edicto.

1 Regale auri pond. 2. den. 28. gr. pretili 30. sol. Turon. laudato Edicto 4. Jan. 1470.

1 Scuta nova (Ecu neuf) tam in

Francia quam in Delphinatu, pretili 28. sol. 4. den. Turon. Edicto 12. Mart. 1472.

Similia Scuta Caroli VII. Scuta, cum plinis lillis ad latera, ad 28. karatas cum

pretili 30. sol. 8. den. Turon. pond. 12.

ad marcam Paris. Diplom. [28. Dec.

1473.] 4. Jan. 1473. Typum exhibetur, Tab. XIII. num. 1.

Semisses, pro rata. Typus habetur apud Hautinum pag. 189.

Scutum aureum estimatur 22. sol. 6 den. fortis monete, in Charta 7. Aug. 1473.

Scuta cum Sole, (Ecu au Soleil) in quibus effictus sol octo radiorum supra coronam flosculis adornatam, ad 28. karatas et 8. part. remedii, pond. 2. den. 17. gr. (nulli tamen reperitur graviores 15. gran.) pretili 83. sol. Tur. Diplom. 2. Nov. 1475. Eorum fabrica decreta tam in Francia quam Delphinatus officinis monetariis. Eodem Diplomaticum statutum, ut prius cusa Scuta pretili essent 82. sol. 1. den. (Typus hinc delineatur, Tab. XIII. num. 2.)

Angeli varli ponderis et pretili, vulgo Angelots, in quibus effictus S. Michael, gladium dextra, leva scutum cum tribus lillis tenens, pedibus serpentem terens effigientur, cum Inscript. LUDOVICUS DEI GRA. FRANCORUM REX. In altera parte, [Scutum Francicum, vel] crux florigera, cum solita Inscript. XRC. Describuntur ab Hautino pag. 178. (Typum habens hic, Tab. XIII. num. 3.

Scutum a sole, ejusmodi numismatis aurea et argentea va-

rii ponderis, quae perperam inter monetas annumerantur observat D. le Blanc pag. 249. cum ob institutione ab ipso Ordine S. Michaelis cusa fuerint, non ut in publico uso essent. Id tamen affirmit non solum.

• Charta anni 1402. 6. Febr. ex Tabul. Carnot. etiam. lxxv. s. solz payens, quatre vingt quatre escus d'or, seu du coin du roy, ayant cours per xxvij. sols, viij. deniers chaques piece, dix reaux d'or du prix de xxx. sols piece et xv. sols Tournois.

• Instrumentum ann. 1439. 2. Nov. ex Tabul. Flamare. Et hoc totum pro pretilo et summa xiiij. scutorum et xiiij. grossorum auri, scuta vero boni auri et recti ponderis, cugni et legio dom. nostri Francie regis, videlicet cugni noui nunc cursum habentis, compundatio scutum auri pro decem et octo grossis auri et duobus arditicis, et pro quilibet grossi auri sex arditicis, et pro arditico duos jaquetos monetas nunc currentis.

Necrologium eccl. Paris. ubi de do- natione Guill. Chartier de Bajocis, qui

oblit. 1. Maii ann. 1473; Summa septuaginta scutorum auri, quotibet pretili xxij. sol. Par.

*** Scutum aureum estimatur xxx. sol.** ij. den. in Charta ann. 1475. 29. Oct. xxiiij. sol. in alia ann. 1481. ex Tabul. Corb.

Sub CAROLO VIII.

1 Scuta cum Corona currere jubentur pro 35. sol. Turon. Edicto 80. Julii et 29. Jan. 1487. 24. April. 1488. Ejusd. pretil memorantur in Charta ann. 1488. apud Rymer. tom. 13. pag. 528: Valente unaque Corona 25. sol. Turon.

1 Scuta cum sole statuuntur pretili 36. sol. 8. d. Turon. Edicto 80. Julii et 29. Jan. 1487. Tab. XIII. num. 8.

Scute, Francie et Delphinalibus similia, pretili 36. sol. 8. den. Turon. Diplom. 24. April. 1488. [•] Habent typos Scutorum aureorum, Tab. XIII. Franci num. 18. Delphinalis num. 16. Britanicae scuci ou soleil de Bretagne num. 14.]

Habentur præterea ejusdem Regis arieti simili, in quibus Regis Sicilia, et Jerusalem, alijs in quibus Piamorum Liberatoris titulus elidebuntur.

Legitum in Regno videlicet novo Castelleti Paris. fol. 89. Statutum de moneta Turon. pretili, 16. Februar. 1485.

Grans Blans au soleil tant aux armes de France, que du Dauphiné pour 11. den. Tourn. piece, demi uncias à l'équipol-

lent.

Liers et hardis pour 8. den. piece. Doubles et petits deniers Tournois pour 2. den. T. et 1. den. Tournois.

Les Parisis pour 1. den. parisii pieces.

Les Gros d'argent tant aux armes de France, que du Dauphiné pour 2. sols 10. den. Tourn.

Tous les Ecu à la Couronne qui sont faitis à divers poids, à tout le moins, qui poient deux d. 14. gr. au pris de 82. s. 1. d. T. piece. Les demi Ecu à l'équipol-

lent.

Les Ecu faits au pays de Dauphiné du poids dessudout pour 82. s. 1. d. T. piece, et les demy à l'équipol-

Les Ecu au soleil, qui sont faitis de 70. de poids au marc à tous le moins, qui poient deux den. 16. gr. pour 88. s. 1. T. piece, et les demi Ecu à l'équipol-

Les Ecu faitis au soleil, qui sont faitis odius de Dauphiné de semblable poids pour 85. s. T. piece, et les demy à l'équipol-

Leies et hardis pour 8. den. piece. Doubles et petits deniers Tournois.

Bons Saluts à 37. s. Tourn.

Bons Ecu au soleil pour 86. s. den. Tourn.

Bons Ecu appeller à la couronne pour 85. s. T. piece.

Grans Blans au soleil appeller douzains pour 18. den. Tournois.

Grans Blans à la couronne appeler uncias per 12. den. T. piece, et les demy à l'équipol-

Gros du Roy, qui par cy devant ont eu cours pour 2. s. 10. d. T. aurours cours pour 8. s. T.

Liers et Hardis, doubles Tournois, Petits Tournois et deniers Parisis au pris qu'ils courrent à present.

Statuto denique alto ejusd. Caroli 17.

Decemb. ann. 1488. ibid. fol. 122. statuit nova custo des Grans Blans à la Couronne à 4. den. d'aloï argent le Roy, à 2. g. de remede, de 7. s. 8. den. et demi de poids au marc de Paris, qui auront cours pour 10. den. T. la piece, sur la pie de 11. livres T. marc d'argent.

In Regesto ceruleo Castelletti Paris. fol. 50. existat aliud Caroli Regis Statutum 31. August. ann. 1488. quo custum statuantur monete aureas et argenteas, scilicet:

Les Escus fins au soleil de 10. de poide au marc, qui est 2. den. 17. gr. 8. quartis de gr. et remede de 2. d. 16. gr. du prix de 36. s. 8. d. T. les demi à l'équivalent.

Les Escus à la Couronne, qui sont à 72. de poide au marc, qui est 2. den. 14. gr. du prix de 35. s. T. Les demi à l'équivalent.

Les gros de Roy de 2. den. 16. gr. pour 3. s. T.

Les grans Blans au souleil aux armes de France et du Dauphiné pour 19. den. T. les demi à l'équivalent.

Les grans Blans à la Couronne pour 10. den. T. etc.

Alii magni regii cum sole, in Invent. Chart. monast. Athan. fol. 12. v. Instrumentum ann. 1488. pensionis annue xxv. florinorum monete regie, quilibet floreno valente xviii. alios magnos regios sive solem. Et fol. 25. r^e: Instrumentum 26. Mart. ann. 1488. annue pensionis unius scuti auri ad coronam sine sole, valoris xxxv. solid. Idem legitur in Ch. 3. Sept. ann. 1486. ibid.

Sub LUDOVICO XII.

Scuta vetera pond. 3. den. currunt pro 40. s. Turon. Edicto 4. Julii 1498. 12. et 22. Novemb. 1508. quae vero pendant tantum 2. den. 23. gran. pro 39. sol. 6. den. Turon.

Scuta cum Corona pond. 72. ad marcam Paris. seu pond. 2. den. 14. gr. atatuuntur pretii 38. sol. Turon. Edicto 4. Julii 1498. 23. Mart. 1508. 12. et 22. Nov. 1508. 25. Decem. et 3. Febr. 1509.

Scuta cum Sole qua tun cudebantur post 1. gen. ad 1. iunij Paris. vel pond. 2. den. 16. gr. currere iubentur iudicatis max Edictis pro 36. sol. 3. den. Turon. Typum exhibet Tab. XIV. num. 3.

Sub FRANCISCO I.

Scuta similis [cum Sole] pond. 2. den. 13. gran. currere iubentur pro 40. sol. Turon. Edicto 27. Nov. 1516. [2]. Jul. 1519. 28. Sept. 1526. Pro 45. sol. Turon. currunt Edicto 5. Mart. 1532. et 18. Octob. 1539.]

Scuta cum porva Cruce, (Escus à la petite Croix) pretii 45. sol. Turon. pond. 2. den. 16. gran. Diplom. 19. Mart. 1540.

Scuta cum Sole ad 28. karats cum 8. parte remedii que prius cudi jusserat Rotomag. quibus monete distinguabantur ex Statuto 14. Jan. 1538. ut si qua in his fruis fieret, meritas ponent rebus.

Mart. 1540. 15. April. 1545. Debiliora 1. gr. pro 44. sol. 8. d. Turon. currere iubentur laudato Edicto 19. Mart. 1540. quae vero 2. gr. minus pendunt pro 48. sol. 6. d. Turon. At litteris datis mense Jan. 1544. Scuta pond. 3. den. 15. gran. currunt pro 45. sol. Turon.

Scuta vetera pond. 64. ad marcam Paris. cussa ad 23. karats et semiss. curre iubentur pro 31. Turon. Edicto 19. Mart. 1540.

Scuta cum Corona ad 28. karats, pond. 2. d. 14. gran. pretii 30. sol. Turon. pond. 74. ad marcam Paris. Edicto 27. Nov. 1516. 28. Sept. 1526. In Charta ann. 1525. apud Rymer. tom. 14. pag. 45. dicuntur valere 38. sol. Turon.

Eadem Scuta statuantur pretii 40. sol. 6. den. Turon. Edicto 5. Mart. 1532. Pro 48. sol. 6. den. currunt Edicto 18. Octob. 1539. et 15. April. 1545.

Franci pedites et equites (Francs à pied et à cheval) cusi ad 24. karats minima 4. parte, pond. 2. den. 20. gran. pretii 48. sol. 10. den. Turon. Edicto 19. Mart. 1540.

Eodem Edicto Regales suri ad 28. karats, pond. 2. den. 20. gr. pretii 47. sol. 6. den. Turon. statuantur.

Ex his vero minime colligendum Scuta cum sole que cudi jussit Franciscus I. veteribus prorsus simili existisse, ut illis quippe distincte fuerunt vel Salamandris, unde Escus à la Salamandra nuncupata; vel parva cruce in aversa parte efficta, unde Escus à la petite Croix, vel à la Croisette dicebantur. Horum typi hic exarantur. Tab. XIV. cum Salamandris num. 19. cum parva cruce num. 18. 19e et semissimis num. 14. cum F. littera coronata num. 15. semissimis cum cruce littoralis num. 16. et 17.

Sub eodem Franciso I. capitulo usus ut caput Regis effigeretur in Scutis aureis, uti monet. à la Blane pag. 284. quod jam sub Ludovico XII. in Grossis Testimonib[us] factum vide est infra in monetis argenteis. Ab eo etiam institutum ut annus eusionis in monetis notaretur, quem morem Edicto confirmavit Henricus II. Primi scuti hac nota signata typum damus. Tab. XIV. num. 20. [oo] Alterum adjectum num. 18. qui specimen loco cusu publici juris non est factus.]

Regales Franci pedites et equites (à pied et à cheval) pond. 2. den. 22. gr. currere permittunt pro 30. sol. Turon. Edicto 4. Julii 1498. 12. et 22. Nov. 1508.

Scuta cum Histrice, (Escus au Porc aspic) in quibus binae histrices scuti latera ambiant: in aversa parte crux visitur, in muris Pontici vellus desinens, inter binas histrices, et bina L. pond. 2. den. 17. gran. pretii 36. sol. 3. den. Turon. Diplom. 19. Nov. 1507. [et 25. Decem. 1511.] Typum damus. Tab. XIV. num. 3.

Sub HENRICO II.

Denarii Auri, dicti Henrici, (Deniers d'or, dits Henrici) in quibus regis lau-

reati et armis instructi efficta protome, et in aversa parte Crux ex litteris H. coronatio compacta pond. 2. den. 20. gran. pretii 50. solid. Turon. Ducati etiam appellabantur, cusiique et dupli-

cies. Diplom. 14. Jan. 1549.

Scuta cum sole pond. 2. den. 15. gran. pro 45. sol. Turon. currere iubentur Edicto 29. Jul. 1549. Pro 46. sol. Turon. Edicto 23. Jan. 1549. 5. Febr. 1550. 5. Ju-

nii. et 20. Jan. 1551. 12. Sept. 1554.

Franci pedites et equites pond. 2. den. 20. gr. statuantur pretii 48. sol. 10. den. Turon. Edicto 29. Jul. 1549.

Eodem Edicto Regales pond. 2. den. 20. gr. currere iubentur pro 47. sol. 3. den. Turon.

MON

Scuta cum sole (Escus au sole) in quibus loco crucis, Rex coronatus effictus, pond. 2. den. 16. gran. pretii 46. sol. Turon.

Scuta cum Sole in quibus caput Regis coronatum ad vivum effigitur cum inscriptione, HENRICUS II. D[omi]NI GRA. FRANCOR. REX. quam procedit crucifixum: ex altera parte inter binae H. coronatio Scutum Francicum cum corona imperiali cui sol imminet, et solita inscript. XRC. etc. ann. 1549. cudi iubentur Edicto 29. Jul. 1549. Typum hic habes. Tab. XV. num. 15.

Scute duplices cum sole dicta Henrici, in quorum una parte caput Regis coronatum effictum cum Inscript. Henricus, etc. et in aversa parte inter quatuor litteras ex quatuor litteris H. coronatio compacta, cui sol imminet, et Inscript. DUM TOTUM COMPLEAT ORBEM. 1549. cudi iubentur Edicto 8. Febr. 1548. [oo] Typum semissimis scuti ita inscriptum exhibemus. Tab. XV. num. 16. ubi caput regis nudum apparuit.]

Duplices Henrici pond. 5. den. 17. gran. pretii 5. lib. Turon. simplices et semissimis pro rata parte Edicto 23. Jan. 1549. 5. Febr. 1550. 29. Januar. 1551. 12. Junij 1554. 18. Maii 1555.

Henrici duplices et simplices, paris ponderis, cum figura muliebri galatea super trophae sedente Victoriolam lauream porrigitatem dextra preferente, cum Inscript. GALLIA OPTIMO PRINCIP. Typum describimus, Tabul. XV. num. 11. [oo] Speciminis loco cusu hic numerus.

Semissimis pro rata.

Scuta cum Sole et Lunulis, paris ponderis et pretii. Typum damus, Tab. XV. num. 13.

Monetae quam ad molendinum dicimus, (Monoy) ad molendinum fabrica Parisia statuta in domo Thermarum Regiarum, ad caput hori Palatii, in quo circa [Edicto 29. Jan. 1551.]

Scuta vetera pond. 3. den. statuantur pretii 51. sol. Turon. Edicto 29. Jul. 1549. Pro 55. sol. Turon. currere iubentur Edicto 23. Jan. 1549. 5. Febr. 1550. 5. Jun. 1551. 12. Sept. 1554.

Scuta cum Corona pond. 2. den. 14. gran. pretii 48. sol. 6. den. Turon. Edicto 29. Jul. 1549. Pro 45. sol. Turon. currunt Edictis mos laudatis.

Scuta cum sole pond. 2. den. 15. gran. pro 45. sol. Turon. currere iubentur Edicto 29. Jul. 1549. Pro 46. sol. Turon. Edicto 23. Jan. 1549. 5. Febr. 1550. 5. Ju-

nii. et 20. Jan. 1551. 12. Sept. 1554.

Scuta cum Corona pond. 2. den. 14. gran. pretii 48. sol. 6. den. Turon. Edicto 29. Jul. 1549. Pro 45. sol. Turon. currunt Edictis mos laudatis.

Scuta cum sole pond. 2. den. 15. gran. pro 45. sol. Turon. currere iubentur Edicto 29. Jul. 1549. Pro 46. sol. Turon. Edicto 23. Jan. 1549. 5. Febr. 1550. 5. Ju-

nii. et 20. Jan. 1551. 12. Sept. 1554.

Franci pedites et equites pond. 2. den. 20. gr. statuantur pretii 48. sol. 10. den. Turon. Edicto 29. Jul. 1549.

Eodem Edicto Regales pond. 2. den. 20. gr. currere iubentur pro 47. sol. 3. den. Turon.

Sub FRANCISCO II.

Sub quo nullus aureus esse monetæ quae eius nomen preferant, sed typis Henrici parentis, [quædem] ponderis et pretii Edicto 24. Febr. 1550.]

Scuta cum Sole pond. 2. den. 15. gran. et supra, pretii 50. sol. Turon. semissimis pro rata.

Scuta vetera pond. 3. den. ejusdem pretii.

Scuta cum Sole et corona pond. 2. den. 14. gran. pretii 46. sol. Turon.

Salutes pond. 2. d. 17. gr. pretii 49. sol. Tur.

Sub LUDOVICO XV.

1 Ludovicus Aurelii tituli, ponderis et
medii statutorum. In Edicto mense Maii
1708. et declarat. 5. Nov. ejusd. anni, in
quibus effectum caput Regis cum Ins-
cript. LXXXV. etc. in altera parte scutum
Francorum rotundum, cui immixtum
corona, manu Justitiae et sceptro pone-
scutum decussatum positum, cura solita
Inscriptio Circa, etc. pret' 30. lib.
cudi jubentur. **Edicto mense Dec.** 1715.
Typus hic exhibetur. Tab. XX. num. 1.
Eodem Edicto marca auri puri pretii
128. lib. 12. sol. 8. den. 8/11.
2 *Ludo. si aures cuius est Edicto mense*
Maii 1708. et non reformati, pretii 16.
lib. Edicto mense Decemb. 1715. usque ad
ult. Jan. 1716. a 1. Febr. seq. pretii 14.
lib. usque ad ult. Mart. ejusdem pretii
usque ad ult. Mart. Aredo. Consil. Reg.
21. *Mart. 1716. pretii 24. lib. 12. sol.*
Aredo 22. Jan. 1720. pretii 28. lib. 14. sol.
Aretus 22. ejusd. mensis. 3. nov. et 20.
Febr. seq. pretii 24. lib. 12. sol. Aredo.
23. *ejusd. mensis. Parvus pretii 28. lib.*
14. *soli. et 21. mensis Mart. 1720. usque ad*
24. *Febr. 1. April. seq. pretii 24. lib. 12. sol.*
Dubius 25. Mart. 1720. pretii 28.
16. *sol. Aredo 29. Maii 1720. usque ad*
1. *Jul. seq. ab hac die usque ad 15. ejus-
dem mensis pretii 30. lib. 15. sol. sub-
iectum pretii 27. lib. 12. sol. Aredo 10. Jun.*
1720. *pretii 49 lib. 12. sol. Aredo 30. Jul.*
1720. *usque ad 1. Sept. seq. hinc usque*
ad 15. ejusdem mensis pretii 43. lib. 8.
sol. ab hac die pretii 37. lib. 4. sol. usque
ad 1. Oct. inde usque ad 15. ejusd. mens.
pretii 31. lib. dein pretii 24. lib. 16. sol.
ejusdem pretii ad placitum Regis Aredo
26. *Dec. 1720. Forum cursus inhibetur*
post mensem Jan. Edicto 21. ejusdem
mensis 1721.

⁴ Idem Ludovicus Aurelii reformati ad figuram eorum qui cum cudebantur, ut illi duplices et semissimes pro ratione. *Edictum mensis Aibrebre*, 1713. *Edictum mensis Iunii*, 1713. *Edictum mensis Julii*, 1713. *Edictum mensis Augosti*, 1713. *Edictum mensis Septembris*, 1713. *Edictum mensis Octobris*, 1713. *Edictum mensis Novembris*, 1713. *Edictum mensis Decembris*, 1713. *Edictum mensis Januarii*, 1714. *Edictum mensis Februario*, 1714. *Edictum mensis Martis*, 1714. *Edictum mensis Aprilis*, 1714. *Edictum mensis Maii*, 1714. *Edictum mensis Junii*, 1714. *Edictum mensis Julii*, 1714. *Edictum mensis Augosti*, 1714. *Edictum mensis Septembris*, 1714. *Edictum mensis Octobris*, 1714. *Edictum mensis Novembris*, 1714. *Edictum mensis Decembris*, 1714. *Edictum mensis Januarii*, 1715. *Edictum mensis Februario*, 1715. *Edictum mensis Martis*, 1715. *Edictum mensis Aprilis*, 1715. *Edictum mensis Maii*, 1715. *Edictum mensis Junii*, 1715. *Edictum mensis Julii*, 1715. *Edictum mensis Augosti*, 1715. *Edictum mensis Septembris*, 1715. *Edictum mensis Octobris*, 1715. *Edictum mensis Novembris*, 1715. *Edictum mensis Decembris*, 1715. *Edictum mensis Januarii*, 1716. *Edictum mensis Februario*, 1716. *Edictum mensis Martis*, 1716. *Edictum mensis Aprilis*, 1716. *Edictum mensis Maii*, 1716. *Edictum mensis Junii*, 1716. *Edictum mensis Julii*, 1716. *Edictum mensis Augosti*, 1716. *Edictum mensis Septembris*, 1716. *Edictum mensis Octobris*, 1716. *Edictum mensis Novembris*, 1716. *Edictum mensis Decembris*, 1716. *Edictum mensis Januarii*, 1717. *Edictum mensis Februario*, 1717. *Edictum mensis Martis*, 1717. *Edictum mensis Aprilis*, 1717. *Edictum mensis Maii*, 1717. *Edictum mensis Junii*, 1717. *Edictum mensis Julii*, 1717. *Edictum mensis Augosti*, 1717. *Edictum mensis Septembris*, 1717. *Edictum mensis Octobris*, 1717. *Edictum mensis Novembris*, 1717. *Edictum mensis Decembris*, 1717. *Edictum mensis Januarii*, 1718. *Edictum mensis Februario*, 1718. *Edictum mensis Martis*, 1718. *Edictum mensis Aprilis*, 1718. *Edictum mensis Maii*, 1718. *Edictum mensis Junii*, 1718. *Edictum mensis Julii*, 1718. *Edictum mensis Augosti*, 1718. *Edictum mensis Septembris*, 1718. *Edictum mensis Octobris*, 1718. *Edictum mensis Novembris*, 1718. *Edictum mensis Decembris*, 1718. *Edictum mensis Januarii*, 1719. *Edictum mensis Februario*, 1719. *Edictum mensis Martis*, 1719. *Edictum mensis Aprilis*, 1719. *Edictum mensis Maii*, 1719. *Edictum mensis Junii*, 1719. *Edictum mensis Julii*, 1719. *Edictum mensis Augosti*, 1719. *Edictum mensis Septembris*, 1719. *Edictum mensis Octobris*, 1719. *Edictum mensis Novembris*, 1719. *Edictum mensis Decembris*, 1719. *Edictum mensis Januarii*, 1720. *Edictum mensis Februario*, 1720. *Edictum mensis Martis*, 1720. *Edictum mensis Aprilis*, 1720. *Edictum mensis Maii*, 1720. *Edictum mensis Junii*, 1720. *Edictum mensis Julii*, 1720. *Edictum mensis Augosti*, 1720. *Edictum mensis Septembris*, 1720. *Edictum mensis Octobris*, 1720. *Edictum mensis Novembris*, 1720. *Edictum mensis Decembris*, 1720. *Edictum mensis Januarii*, 1721.

⁴ *Ludovicus Arago et aliis ad. Regiam. In quorum regno regis Arago. ad. Regiam. Recepit coronam visitarum in postica bina scutula Francie et bina Navarra coronata in modum crucis inter quatuor lilia disposita, cum solita Inscript. Chas. etc. post. 9. d. 14. gran. et 2. quint. pretil. lib. ut. cudi-jubrant. marca aurea puri pretii 472 lib. 10. sol. Edictio mensa Nov. 1716. pretii 36 lib. Edictio mens. Maii 1717. et Arago 17. Id seq. usque ad 1. Aug. vel Sept. seq. pretii 45 lib. Arago Consul. Regia. et Aragonia. 1720. pretil. lib. ut. cudi-jubrant. marca aurea puri pretii 3. et 20. Febr. seq. pretii 45 lib. Arago 25. ejusd. mens. pretii 80 lib. Arago 5. Mart. 1720. Parisis pretii 52 lib. 10. sol.*

quorum pœstica parte effectus inter duas palmas binas sunt, quibus ambi-
nit corona pond. 37. et semina ad mar-
cam, pretii 27. lib. allorum cusione ob-
hibita, cudi jubentur *Edictio romana Aug.*
1723. Duplices et semisses pro rata
marca auri puri tum pretii 1087. lib. 12.
sol. 8. den. 8/11. Idem statuantur pretii
24. lib. *Aresto Consil. Reg.* 4. Febr.
1724. pretii 20. lib. *Reg. 37. Marf.* 1724.
sed promulgati 4. April. seq. pretii 16.
lib. *Aresto 22. Sept.* 1724. pretii 14. lib. a
Jan. 1726. et 12. lib. a 1. Febr. seq.
Aresto 4. Decemb. 1726. Typum hic ex-
ramus. Tab. XX. num. 5.

MONETÆ ARGENTEE REGUM FRANCIE,
partim ex Regesto inter duos asser-
dicto, quod in Curia Monetarum asser-
vatur, partim ex Regesto Cameræ Com-
putorum, Bari, signato 128. et aliis mo-
numentis excerpit.

SUB PHILIPPO IV.

Parisienses duplices, (Paris: doubles)
id est, denarii duo Parisenses, quarta
parte Turonensi graviores: in quorum
parte altera crux effigitis in flore
desinens cum Inscript. PHILIPPUS REX.
In altera illium in medio nummo, cui
vox REGALIS subest: in circulo, MONETA
DUX. *Die Luna post Quasimodo 1383.*
dicit S. Trinit. 1296. [Paris: *Parisienses dupli-
ces pretii 2 den. Paris. Edictio dato Pon-
tefectus mense Jun. 1313, tom. I. Ordinat.
pag. 520. Ad hoc Edictio 1. Oct. ejusdem an-
num. pag. 532. *S. duplices Parie. debiles*
statuuntur pretii 2 Turon. parv. bonor.]
Typum hic damus, Tab. VII. num. 10.]*

~~MS.~~ / A voce *Regalis* in lis denariis exarata dicti etiam *Regales Parisienses duplices*, ut in Edicto ann. 1286. apud D. le Blanc pag. 184. ubi dicuntur preterea 2. den. Paris. Horum Regalium preterea meminit le Roman de la Rose MS. :
Si donc chil ki jous d'nozmes,
Tant leur doint doublez et Rainez.

Turonenses duplices (*Tournois doubles*)
id est, denarii 2. Turon. Parisiensibus
pollo minores, cui effecta crux pedata
(*Croix pâle*) cum Inscriptione in cir-
culo, & PHILIPPE REX. In adversa,
triangulis, seu fastigium ab initia crucis
cruce supra insignitum, [inter linea illa]
cum hisce characteribus in circulo, MON.
DUPLEX. Regis enim turon. qui per
descrips. Camilo est, Denarii per
denarium exhibemus, Tab. VII. num.
11. ut et simplices Parisienses ibid. num.
18. et 14. *Turonensis denarius* est ibi
num 12. Advertat lector *Crucem pedata*
Cangili semper cum esse quae Gall.
spatæ vel *spatæ* dicitur, scilicet cuius
trabes quatuor extrema excedunt lati-
tudine interiores partes quibus conjun-
guntur. *Sed Sacra.*
¶ *Parvus Turonensis* (*Petite Tournois*)

nuper cusi, preti 6. den. Paris. Edicto
ann. 1285. [6] Typum exhibemus, Tab.
VII. num. 5.) Iidem dicebantur
Mallie alba, (*Mailles blanches*) quarum
mentio est in *Tabulis Philiippi Regis*

ann. Regis ann. 1308. In 36. Regesto Archiv. Regis num. 80. [oo Vnde mox ad lineam Oboli tertii. Sunt 4. denario rum.]

Parvi Parisienses. (Petits Parisiens). In eodem Regesto ch. 91. descriptum legitur Edictum Regium, quo: subetur ut parvus Parisiensis super cucus pro duplo Parisiensi currat. [In Edicto apud de Lauries tom. 1. Ordinat. pag. 370. legitur Parisiensis parvus noviter factus pro uno duplo Turonensi. Ubi pretermisso existimo, pro uno duplo Parisiensi, et parvus Turonensis; quod ex sequentibus satis liquet] et parter. Parvus Turonensis nova etiam fabricatur, pro duplo Turonensi, quia Parisiensis et Turonensis simplices ejusdem sunt pretii, dat. Vincensio Sabbato ante S. Magdalena 1308.

Denariorum Parisiensium inventio fit, secundum Le Blanc pag. 148. In Charta anno 1308. p. Tabul. S. Alionysii. Quam ad modum monetae primitae librae denariorum Parisiensium. Turonensem vero in Charta anno 1308. ex Tabul. S. Cypri. Pictav. Habet octo libras Tournensis. Ex quibus perspicuum fit hanc monetarum distinctionem antiquiore esse Philippo Augusto, cui tamen vulgo tr. butur.

* Annales Victor. Ms. ad ann. 1295. Tunc facta est duplex moneta, Parisiensis et Turonensis; unde postea multa mala sunt orta.

* Charta anno 1308. die Jovis post festum S. Mart. biberni ex Chartul. 21. Corb. fol 182: *Je Guerars de Pincquegn chevalier... et vendu... pour diz noefcens et xxiiij. livres de Paris, de le monnoie quil courroit devers la Nostra Dame en Septembre, lessquelz dix noefcens et xxiiij. livres valent six cens et quarante et une livre, onto soit et vij den. de bon peis de Paris. Alla ejusdem anno die Veneria ante Advent. Deux milles huius communearum, et cinq. tierces et sept. sole et quatre deniers de Paris, sis vides, dont lidis deniers de Parisis viés dent lidis deniers et maxime valent un gros Tournois viés, de la lou et du poidez assone il gros Tournois, que li rois S. Loys fait battre et cours en son realme.*

Grosi Turonenses argentei. (Gros Tournois d'argent) cuius seque probi ac erant tempore S. Ludovic. [pond. 58. ad marcam, leg. 11. den. 12. gran. 10. den. et malles bonorum parvorum Parisiensium ad] *Pondus Parisiense mentio est sub ann. 1298. tom. 5. Hist. Fr. pag. 435.* [et in Computo Magistri Monet. a festo Omni. SS. ann. 1301. ad Ascensionem anni 1292.]

Grosi Turonenses argentei. (Gros Tournois d'argent) cuius sub S. Ludovic et Philippe d'Audace, eiusdem ponderis, et legis. pretri 31. den. et malles Parisi monetas currentis. Dat. Athenae die Jovis post S. Trinitatem ann. 1305. Ex eod. Regesto 38. ch. 229. In altero scriptum legitur, Grossum Turonensem S. Ludovic et alios esse 12. den. legis argenti regi, à 12. den. de loy argent le Roy. In Edicto die Mart. post Pascha, ann. 1308: statuit, ut Grossi Turonenses currant pro 10. den. et malles Parisi. Grossis Turon. 21. den. interdictis et confundiad. In alio, dato Parisiis 18. Jan. ann. 1308. idem Rex, ut reducerentur monetas ad preium et legem, quibus erant sub S. Ludovic, statuit: ut duplices Parisienses et Turonenses ejusdem essent pretii; quo prius erant, ut et Grossus Turon-

sis argenteus 10. denar. et malles Parisiensis, nec illud augere licet: problematis ceteroque Grossis Turonensisibus 21. den. qui antea etiam interdicti fuerant: cum Mallis haud ita pridem cuse fuissent, ut mercatores res suas facilius transferre possent. Hicque duas ipsas pro 4. den. exponerant, velantur ex ipsorum pretio, quasim 3. denariorum (et mallis Parisiensis) exponi. Regest.

*³ Il denarii crucem-nudam prefrunt, cum duplicit Inscrip. BENEDICTUM SIT NOME DOMINI ET PHILIPPE REX. Et in aversa parte templum Turonense solitum, cum inscriptione in ambitu, TURONUS CIVIS. et limbo illato [Edict. 18. Jan. 1308.] 11. ad 10. Nov. et 20. Jan. 1310. Typus hic describitur. Tab. VII. num. 6. [oo Typus qui in editione Beneficiaria exhibetur num. 4. et nobis Tab. VII. num. 15. est Oboli Tournensis, qua est moneta cypris, non argentea.]

notam, pro simplicibus. Duplicibus Parisiis denaria concurrentem, etc.

Burgenses fieri jubentur Tolosae. Dat. Plassaci ante S. Vincent. 1311. Ex 1.

Regesta Memori Camarae Computar.

Oboli Tertiis. (Obolis Tercies) sic dicti, quod pretii essent tres, solidi, id est, 4. den. Turon., ponderis 1. den. 2. gran. et 12. den. legis argenti regi, pond. 14. sol. 6. den. ad marciam Paris. quod quidem monetas species admodum exigua est, cum duplicit inscriptione: † BENEDICTUM SIT NOME DOMINI ET PHILIPPE REX. Et in aversa parte templum Turonense solitum, cum inscriptione in ambitu, TURONUS CIVIS. et limbo illato [Edict. 18. Jan. 1308.] 11. ad 10. Nov. et 20. Jan. 1310. Typus hic describitur. Tab. VII. num. 6. [oo Typus qui in editione Beneficiaria exhibetur num. 4. et nobis Tab. VII. num. 15. est Oboli Tournensis, qua est moneta cypris, non argentea.]

Sub Ludovico X. HUTINO.

Parisienses, pond. 20. gr. legis 4. den. 12. gr. pretii unius denar. Paris. 12. gr. pretii, p. den. Tur. 9. Sept. 1313. 10. Mart. 1315. quod quidem binis monetis dicta pars Cornuti, (petite Cornus) quia minus bene custi et formati, in Edicto ann. 1315. quo prohibentur: figura similes sunt et Turonensisibus, de quibus mos:

*³ Exstat inter Ordinationes legum Franc. tom. 1. pag. 516. Edictum datum Parisiis 15. Jan. 1315. in quo nulli Cornuti memorantur, prater *Tornutus* quos ad figuram Turonensem duplicit cudi fecerat Gillelmus Flandrensis Comes: unde dubium mihi est utrum Cornuti inter monetas Ludovici X. debent annumerari.

Parisienses et Turonenses parvi ejusdem pondoris quo Cornuti similes Turonenses pedantes inscripti: cum Inscript. Ludovici X. REX. et in aversa parte, templo solito et Inscript. TURONUS CIVIS. A 20. Mart. 1315 ad 1. Mart. 1317. Typus oboli Turonensis damus, Tab. VII. num. 16. [oo Parisiensem cum Turonensi, qualem exhibent Beneficiarii num. 5. squidem nunquam vidi. De Saulcy.]

Sub PHILIPPO V. MAGNO.

Grossus Turonensis argenteus. (Gros Tournois d'argent) pond. 3. den. 5. gran. legis 11. den. obol. argenti puri. pretii 12. den. Paris. quorum 59. et sexta pars marcam Parisiensem confluunt. Moneta magnitudinis Juli Romani, cruce inscripta, cum duplicit inscriptione, BENEDICTUM SIT NOME DNI NRI IHH XRI et f. PHILIPPE REX. In aversa vero parte, templo cum cruce, et Inscript. FRANCORVM et limbo illato A. 1. Mart. 1317. ad 7. Maii 1322.

Sub CAROLO IV. PULCHRO.

Parisienses duplices. (Paris doubles) ponderis 1. den. 2. gr. et legis 6. den. pretii 2. d. Paris. 14. sol. Par. pond. ad marciam Paris. Haud bene constat, an ea sit moneta, que crucem illatam prefert, cum Inscript. MONETA DUPLEX. et in aversa parte coronam, cum Inscript. CLVS REX Ad 27. Oct. ad 2. Mart. 1322.

Edicto Caroli Regis dato Parisiis 15. Octob. 1322. jubetur fieri moneta, cuius pretium sit 2 parvorum Parisiensium, et parvus Denarius, cuius pretium sit unus Parisiensis, quorum duo ejusdem

erunt pretii, quo unus ex predictis. Item *Mallie parva*, quarum due erunt pretii unius denarii simplicis; et ut Grossus Turonensis, seu Sr Ludovicus, seu alii non currant nisi pro sex denariis eorum qui current pro 2. Paris. et pro 12*ex simplicibus*. Ex 1. *Regesto Memorandum Camera Comput. Paris* [o] Typum datus, Tab. VII. num. 24. Denarii *Parisienenses*. Num. 25. *Mallie Turonensis*, et num. 26. denarii vulgo dicti *la coronne*.

Grossus Turonensis pretii 17. den. Ex *Charta 21. Mart. 1323* tom. 1. Hist. Dalph. pag. 41. col. 2.

Grossus Turon argenti cum O rotundo estimatur .16. den. et sine O rotundo 16. den. cum obolo, in *Charta 4. Nov. 1323* tom. 2. Hist. Dalph. pag. 110. col. 2.

Item curi O rotundo pretii 21. den. Ex *Computo 29. Aug. 1324* ibid. tom. 1. pag. 130. col. 2. 4.

Cursus voluntarius Grossi Turon

cum O rotundo, ex *Regest. Camere*

Comput.

An. 1312. 22. 23. 24. pretii. 12. den.

An. 1323. circa *Candelosam*. 13. den.

An. 1324. circa S. Remig.

Circa *Nativitatem*. 14. den.

An. 1327. ad *Pascha*. 15. den.

Ad S. Johannem.

Circa S. Remig.

An. 1328. circa *Pascha*. 16. den.

Circa S. Remig.

An. 1328. circa *Pascha*. 17. den.

Circa S. Remig.

An. 1328. circa *Pascha*. 18. den.

Circa S. Remig.

An. 1328. circa *Pascha*. 19. den.

Ad *Nativitatem*. 20. den.

Et tant on depuis valut; et pour ce que le

Gros ne se haussoit pas d'un denier au

coup, ains valut au Change; et pour ce

qu'ils prevoient cours d'eux-mesmes sans

ordonnance du Prince, il n'y a nulle cer-

taine journee de muance. Hac post D. le

Blanc pag. 205. Typum hic habes, Tab.

VII. num. 22.

Grossus Turonensis cum flora liliis seu

O fanduo pretii 20. den. Ex *Computo*

29. Aug. 1324 tom. 1. Hist. Dalph. p.g.

13. col. 2.

Oboli alihi. (Oboles blanches) pond. 1.

den. 15. gr. Iugis 10. den. argenti regi-

pretii 6. den. Paris. 3. oct. 10. den. ad

marcam. Paris. *Traductio* *Parisien-*

sus medietatem confidentes et similis

figura, sed minoris. Ad duplices circu-

crucem Inscriptio BENEDICTUM. SIT

NOME DNI. NRI. et CAROLI. REX ET

in aversa parte templum. Cum Inscriptio-

FRANCORVM, et limbis blato. 2.

Mart. 1322. 4. Maii 1323. 18. Jan. 1324. 3.

April. 24. Jul. 20. Jan. 1325. 7. Nov. 1328.

Typus hic describitur, Tab. VII. num.

23. Turonensis parcus.

Historia Occit. inter Probat. tom. 4.

col. 169. Anno 1322. die sabbati in vigilia

Rami palmarum, que sunt xiiij. Kal.

Apr. fuit preconstatim publice apud

Burgum, quod Parisienses cornuti cur-

rant et halecant cursum iij pro ij den.

Tur. et mites ij preij. den. Tur. Denar-

ii aure ad regnum pro xiiij. sol. moneta

predicta.

Charta ann. 1324. ii Reg. C. Char-

toph. Reg. 19. 29. 30. Stellinae chacun baillie

pour 4 pates deniers Turon. Turonens-

es a genti à un O. chacun pour quinz deniers

et monnoye double nefve, chacun

double compié pour deux peti deniers et une maille.

Sub PHILIPPO VI.

Oboli alihi. et

Duplices Parisienenses. (Doubles Parisi)

ejusdem ponderis, legis, pretii, figura

et Inscriptio, præter nomen Principis.

A. 7. Nov. 1328. ad 10. Nov. 1329.

Mallie alihi pretii 6. Turon. et

Parisienses duplices 3. malliarum

Paris. usque ad Pascha apn. 1328. et su-

binde mallie alihi pretii 4. Turon. et

Parisienses duplices 1. Paris. Edicto 21.

Mart. ann. 1328. tom. 1. Ordinat. Reg.

Franc. pag. 28.

Parisienses parvi, (Paris petit) pond.

1. den. legis 4. den. pretii 1. den. Paris.

in quauna parte altera nuda crux (ef-

ficta in testa) cum Inscript. PARI-

SIVS. In aversa, in Campo FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

100

circulo, PHILIPPUS REX. Quidam ex-

stant, quorum in medio scriptum FRAN

</

anno, ab habitantibus in dicta villa et
ejus jurisdictione.

A 6. Martii 1394 cessavit monetarum
fabrica, defactu materie, usque ad 13.

Febr. 1394.

Denarii argentei cum Corona. (*Deniers d'argent à la Couronne*) pond. 2r den.
legis 10. d. 16. gr. arg. regil pretil 15.
den. 8. solid. ad marcam Paris. In Edictis
vulgo appellati *Blaes deniers à la
Couronne*, magnitudinis JMMI Romanis.
Cruix inscriptionem attinat: **BENEDICTUM
IRT NOMEN, etc.** et **PHILIPPEUS
REX.** In averse parte templum coronatum,
cum Inscr. in circulo, **FRANCORUM**
et **limbo illato.** **18. Febr. 1388.** ad 3.
Nov. 1387. **et 8. Nov. 1387.** ad 1. Febr.
seq. 18. Febr. 1387. 6. Febr. 1388. 26. Oct.
16. Nov. 18. Dec. 3. Jan. 1388. 19. Aug. 17.
Decemb. 5. Febr. 10. April. 1388. 1. Aug.
1389. Typus hic describitur, Tab. IX.
num. 5.

**Eorumd. denariorum mentio occurrat in Charta ann. 1387. apud D.
Chamisoup Hist. Mont. Major. *Mondia
defendere justa legem aujusmodi asset
estimatio, ut legitime Turonicus esset 13.
denarioli justi, antiqui, et Corona
notatis, 12. vero de predictis Turonicis
argenteis, unius floreni Florentini, vel
assum trdecim, et denariolis memoriale
Corona signatis costitueruntur.***

**Mallum parvi Parisiensis et Tur
principiabile iterum currere jubentur**
Edicto ult. 1390.

1. Turonenses cum Leone memorantur
in *Litteris* 26. Aug. 1389. At cuius figura
aut pretii fuerint, mihi incomperium,
cum aliis non occurrant. [sic] Forte mo
netas ducum Aquitanie. De Saulcy.]

Duplices Turonenses. (*Doubles Tournois*)
pond. 1. den. 1. gr. legis 2. den. pretil 2.
den. Turon. 18. Febr. 1340. incertum, an
eadem sit moneta, ut altera Philippi
Pulcri. Hujus mentio est in Computo
Bartholomei Du Drach, Thesaurarii
Guerrarum ann. 1349. 1350.

Grossi, et Parisiensis. (*Gros, et Parisie*)
similes, ejusdem ponderis et legis, scilicet
Grossi, pretil 8. den. Turon. et
Parisienensis, denarii Parisiensis solum
modo, sicutque pretium immunis
illata. cuius pars inferior Inscriptio non
pertinet: **MONETA DUPLEX.** In averse
parte illata, illa, cum hinc ad
circulo, **PHILIPPEUS REX.**

Grossi, et Parisiensis argentei,
Parisienensis parvi, et
Obole parvi. (*Oboles petites*) quorum
duo pretil erant parvi Parisiensis, ejus
dem ponderis et pretii, qui predicti. A
9. April. 1346. ad 17. Jul. 1346.

1. Duplices Parisiensis nigri. (*Doubles
Parisiens noirs*) pretil 2. den. Paris. leg. 2.
den. argenti regili, ponderis 14. sol. ad
marcam Paris. **Edicto 27. Jan. 1348.** pre
til 1. malum Turon. **Edicto 26. Octo
ber. 1348.** pretil 2. den. et malum Turon.
Edicto 27. April. 1346. pretil 1. den. Pa
ris. **Edicto 8. Jan. 1347.**

2. Littere ann. 1340. 27. Jan. in Reg. B.

Cam. Comput. Paris. fol. 109. v. Item
fautes ouver deniers nigris, appellez
Gros Tournois, qui euron cours pour ex
petits Tur. et pour ziz. den. Par. à ej.
de loy, et de vij. sols de poit audit
marc, et deniers doubles noirs, qui euron
cours pour ij. den. Par. le piece, à ej.
den. Par. le piece, à ej. den. de loy ar
gent le roy, et de zizij. sols de poit audit
marc.

Denarii duplices Parisiensis nigri. (*De
nieri duplices Parisie noire*) pretil 2. den.

Paris. legis 3. den. 18. gran. argenti
regili, et pond. 15. sol. ad marcam Paris.

A 17. Jul. 1346. ad 27. Jan. seq. et 27.

Jan. 1346. ad 3. Mart. seq.

Duplices Parisiensis nigri. pretil 2.

den. Paris. legis 3. d. argenti regili.

pond. 15. sol. ad marcam Paris. A 3. Marc.

1348. ad 28. Jul. 1347. et 11. Jan. seq. Cuius

idem denarii pretil 2. den. legis 3. den.

8. gran. pond. 15. a. 8. den. ad marcam

Par. Typus duplice Parisiensis est Tab.

IX. num. 6.

Denarii albi dicti Grossi. (*Deniers*

Ibidem denarii, leg. 8. den. pond. 18.
sol. ad marcam Paris. caducatur **Edicto**
24. Febr. 1346. pretil 1. den. Turon.
Edicto 27. Mart. 1347. Eorum cursus
caducatur **Edicto 3. Jun. 1348.**

Grossi Turonenses. (*Gros Tournois me
moeyenne*) pond. 8. den. 4. gran.
legis 12. den. pretil 8. sol. 9. den. pond.
6. ad marcam Paris. Crucem postinde
preferunt, cum solita duplci Inscriptio.
PHILIPPEUS REX. In averse templum cruciatum
cum limbo illato, et **TURONUS CIVIS.** et
Tab. IX. num. 1.

3. Idem videtur qui **Denarii albi**
cum cauda, (*Deniers blancs à la queue*),
de quibus infra sub Joanne Rege.
Paris Denarii Turonenses. (*Petits De
niers Tournois*) pond. 18. gran. legis 3.
den. 18. a. 8. den. Tur. pond. 90.
sol. 7. den. ob. ad marcam Par. similes
Denarii Ludovici Hulini, cum templo
cruciatu, et Inscript. **TURONUS CIVIS.** et
Tab. IX. num. 1.

4. Petiti denarii Parisiensis. (*Petits de
niers Parisiens*) pretil 1. den. Paris. legis
3. den. 16. gran. argenti regili. pond.
18. sol. 4. d. ad marcam Paris. et
Paris Oboli Parisiensis. (*Petits Oboles
Paris*) quorum duos erant pretil parvi
denarii. Paris. legis 3. den. 6. gran.
pond. 6. sol. 6. den. ad marcam
Paris. 22. Sept. 1342. 16. Febr. 1344. 9.
April. 1345.

**5. Petiti denarii Parisiensis et Tur
principiabile iterum currere jubentur**
Edicto ult. 1390.

6. Turonenses parvi 12. vestimentantur 1.
grossi Turon. et

7. Turonenses parvi 12. ejusdem pretili,
Edicto 26. Oct. 1342.

Denarii Parisiensis. (*Deniers Parisiens*)
ponderis 21. gran. legis 8. den. 16. gran.
pretil 8. den. Paris. Cruce insigniatur
illata, cuius pars inferior Inscriptio non
pertinet: **MONETA DUPLEX.** In averse
parte illata, illa, cum hinc ad
circulo, **PHILIPPEUS REX.**

8. grossus ibidem num. 2.

Grossi Turonenses argentei,
Parisienensis parvi, et

Obole parvi. (*Oboles petites*) quorum
duo pretil erant parvi Parisiensis, ejus
dem ponderis et legis, qui predicti. A
9. April. 1346. ad 17. Jul. 1346.

9. Duplices Parisiensis nigri. (*Doubles
Parisiens noirs*) pretil 2. den. Paris. leg. 2.
den. argenti regili, ponderis 14. sol. ad
marcam Paris. **Edicto 27. Jan. 1348.** pre
til 1. malum Turon. **Edicto 26. Octo
ber. 1348.** pretil 2. den. et malum Turon.
Edicto 27. April. 1346. pretil 1. den. Pa
ris. **Edicto 8. Jan. 1347.**

10. Littere ann. 1340. 27. Jan. in Reg. B.

Cam. Comput. Paris. fol. 109. v. Item
fautes ouver deniers nigris, appellez
Gros Tournois, qui euron cours pour ex
petits Tur. et pour ziz. den. Par. à ej.
de loy, et de vij. sols de poit audit
marc, et deniers doubles noirs, qui euron
cours pour ij. den. Par. le piece, à ej.
den. Par. le piece, à ej. den. de loy ar
gent le roy, et de zizij. sols de poit audit
marc.

11. Denarii duplices Parisiensis nigri. (*De
nieri duplices Parisie noire*) pretil 2. den.

Paris. legis 3. den. 18. gran. argenti
regili, et pond. 15. sol. ad marcam Paris.

A 17. Jul. 1346. ad 27. Jan. seq. et 27.

Jan. 1346. ad 3. Mart. seq.

Duplices Parisiensis nigri. pretil 2.

den. Paris. legis 3. d. argenti regili.

pond. 15. sol. ad marcam Paris. A 3. Marc.

1348. ad 28. Jul. 1347. et 11. Jan. seq. Cuius

idem denarii pretil 2. den. legis 3. den.

8. gran. pond. 15. a. 8. den. ad marcam

Par. Typus duplice Parisiensis est Tab.

IX. num. 6.

Denarii albi dicti Grossi. (*Deniers*

blanche, appeller Gros ponderis 2. den.
6. gr. legis 6 den. pretil 15. den. pond.
6. solid. ad marcam Par. 22. Jan. Rege.
1348. 13. Maii 1349. 23. August 1350. Im
certum an ea sit moneta quae crucem
audat, inscriptionem inferiore vel parte
pertinentem, praefat, namque coronata
cum solita duplci Inscriptione, et
in averse parte templum coronatum, et
in circulo, **TURONUS CIVIS.** cum limbo
illato, Typus hic exhibetur, Tab. IX.

12. Idem videtur qui **Denarii albi**
cum cauda, (*Deniers blancs à la queue*),
de quibus infra sub Joanne Rege.

Paris Denarii Turonenses. (*Petits De
niers Tournois*) pond. 18. gran. legis 3.
den. 18. a. 8. den. Tur. pond. 90.
sol. 7. den. ob. ad marcam Par. similes
Denarii Ludovici Hulini, cum templo
cruciatu, et Inscript. **TURONUS CIVIS.** et
Tab. IX. num. 1.

13. Idem videtur qui **Denarii albi**
cum cauda, (*Deniers blancs à la queue*),
de quibus infra sub Joanne Rege.

Paris Oboli Turonenses. (*Petits Oboles
Paris*) quorum duos erant pretil parvi
denarii. Paris. legis 3. den. 6. gran.
pond. 6. sol. 6. den. ad marcam
Paris. 22. Sept. 1342. 16. Febr. 1344. 9.
April. 1345.

14. Petiti denarii Parisiensis. (*Petits de
niers Parisiens*) pretil 1. den. Paris. legis
3. den. 16. gran. argenti regili. pond.
18. sol. 4. d. ad marcam Paris. et

Paris Oboli Parisiensis. (*Petits Oboles
Paris*) quorum duos erant pretil parvi
denarii. Paris. legis 3. den. 6. gran.
pond. 6. sol. 6. den. ad marcam
Paris. 22. Sept. 1342. 16. Febr. 1344. 9.
April. 1345.

**15. Petiti denarii Parisiensis et Tur
principiabile iterum currere jubentur**
Edicto ult. 1390.

**16. gr. legis 6 den. pretil 15. den. pond.
6. solid. ad marcam Par. 22. Jan. Rege.**
1348. 13. Maii 1349. 23. August 1350. Im
certum an ea sit moneta quae crucem
audat, inscriptionem inferiore vel parte
pertinentem, praefat, namque coronata
cum solita duplci Inscriptione, et
in averse parte templum coronatum, et
in circulo, **TURONUS CIVIS.** cum limbo
illato, Typus hic exhibetur, Tab. IX.

17. Idem videtur qui **Denarii albi**
cum cauda, (*Deniers blancs à la queue*),
de quibus infra sub Joanne Rege.

Paris Denarii Turonenses. (*Petits De
niers Tournois*) pond. 18. gran. legis 3.
den. 18. a. 8. den. Tur. pond. 90.
sol. 7. den. ob. ad marcam Par. similes
Denarii Ludovici Hulini, cum templo
cruciatu, et Inscript. **TURONUS CIVIS.** et
Tab. IX. num. 1.

18. Idem videtur qui **Denarii albi**
cum cauda, (*Deniers blancs à la queue*),
de quibus infra sub Joanne Rege.

Paris Oboli Turonenses. (*Petits Oboles
Paris*) quorum duos erant pretil parvi
denarii. Paris. legis 3. den. 6. gran.
pond. 6. sol. 6. den. ad marcam
Paris. 22. Sept. 1342. 16. Febr. 1344. 9.
April. 1345.

19. Petiti denarii Parisiensis. (*Petits de
niers Parisiens*) pretil 1. den. Paris. legis
3. den. 16. gran. argenti regili. pond.
18. sol. 4. d. ad marcam Paris. et

Paris Oboli Parisiensis. (*Petits Oboles
Paris*) quorum duos erant pretil parvi
denarii. Paris. legis 3. den. 6. gran.
pond. 6. sol. 6. den. ad marcam
Paris. 22. Sept. 1342. 16. Febr. 1344. 9.
April. 1345.

**20. Petiti denarii Parisiensis et Tur
principiabile iterum currere jubentur**
Edicto ult. 1390.

21. Petiti denarii Parisiensis. (*Petits de
niers Parisiens*) pretil 1. den. Paris. legis
3. den. 16. gran. argenti regili. pond.
18. sol. 4. d. ad marcam Paris. et

Paris Oboli Parisiensis. (*Petits Oboles
Paris*) quorum duos erant pretil parvi
denarii. Paris. legis 3. den. 6. gran.
pond. 6. sol. 6. den. ad marcam
Paris. 22. Sept. 1342. 16. Febr. 1344. 9.
April. 1345.

22. Petiti denarii Parisiensis. (*Petits de
niers Parisiens*) pretil 1. den. Paris. legis
3. den. 16. gran. argenti regili. pond.
18. sol. 4. d. ad marcam Paris. et

Paris Oboli Parisiensis. (*Petits Oboles
Paris*) quorum duos erant pretil parvi
denarii. Paris. legis 3. den. 6. gran.
pond. 6. sol. 6. den. ad marcam
Paris. 22. Sept. 1342. 16. Febr. 1344. 9.
April. 1345.

23. Petiti denarii Parisiensis. (*Petits de
niers Parisiens*) pretil 1. den. Paris. legis
3. den. 16. gran. argenti regili. pond.
18. sol. 4. d. ad marcam Paris. et

Paris Oboli Parisiensis. (*Petits Oboles
Paris*) quorum duos erant pretil parvi
denarii. Paris. legis 3. den. 6. gran.
pond. 6. sol. 6. den. ad marcam
Paris. 22. Sept. 1342. 16. Febr. 1344. 9.
April. 1345.

24. Petiti denarii Parisiensis. (*Petits de
niers Parisiens*) pretil 1. den. Paris. legis
3. den. 16. gran. argenti regili. pond.
18. sol. 4. d. ad marcam Paris. et

Paris Oboli Parisiensis. (*Petits Oboles
Paris*) quorum duos erant pretil parvi
denarii. Paris. legis 3. den. 6. gran.
pond. 6. sol. 6. den. ad marcam
Paris. 22. Sept. 1342. 16. Febr. 1344. 9.
April. 1345.

25. Petiti denarii Parisiensis. (*Petits de
niers Parisiens*) pretil 1. den. Paris. legis
3. den. 16. gran. argenti regili. pond.
18. sol. 4. d. ad marcam Paris. et

Paris Oboli Parisiensis. (*Petits Oboles
Paris*) quorum duos erant pretil parvi
denarii. Paris. legis 3. den. 6. gran.
pond. 6. sol. 6. den. ad marcam
Paris. 22. Sept. 1342. 16. Febr. 1344. 9.
April. 1345.

Denarii Turonenses. (Doubles Turonenses) pond. 21. ac fere 22. gran. legis 1. den. 18. gr. pretili 2. den. Tur. pond. 17. sol. 6. den. ad marcam Par. A. 17. Maii et 28. Junii. 18. Aug. 19. Septembris. 20. Sept. 14. Febr. et 27. Marti. 1851. 21. Jan. 1852. etc.

Mallis albae. (Mallis Menches) pond. 1. den. 8. gr. absoque remedio, legis 4. den. 12. gr. pretili 6. den. Paris. pond. 12. sol. ad marcam Par. Idem sunt cum obois quantum ad pretium, sed figura diversa. 17. Maii ad 28. Junii 1851. 28. Septembris. 1851. Vide Hautinum pag. 81.

Mallis albae pretili 2. den. Paris. 28. Jan. 1851.

Grossi Turonenses pretili 8. den. Turon. leg. 2. den. 8. gr. pond. 6. sol. 9. den. et 1. quart. grossi Tur. cudi jubentur Edictio 28. et 29. Jan. 1851.

Grossi Turonenses. (Gros Tournois) pond. 2. den. 8. gr. legis 4. den. pretili 2. den. Tur. Crucem pedatam cum apostolis in extrema preferunt cum Inscriptio dupliciti, + JOHANNES REX. et in aversa parte templum cruciatum et Illatum ad latera, cum Inscript. TURONUS CIVIS. 4. Febr. 1851. 18. Maii. 24. Nov. 1854. Typum hic damus, Tab. X. num. 16. [Obi] vero tempulum nec est cruciatum nec illatum sed coronatum. Vide praesertim Hautinum pag. 81.

Parvi Parisienses pretili 1. den. Paris. Item.

Parvi Turonenses pretili 1. den. Turon. Edictio 24. Mart. 1851.

Grossi Turonenses leg. 4. den. argenti regli, pretili 8. den. Turon. pond. 8. sol. ad marcam Par. cudi jubentur Edictio 22. Julii 1852. Idem denarii cudentur leg. 4. d. pond. 10. sol. ad marcam Par. Edicto 24. Nov. seq.

Duplices Turonenses pretili 2. den. Turon. leg. 2. den. 8. gr. argenti regli, pond. 16. sol. 8. den. ad marcam Par. cudi jubentur Edictio 22. Julii 1852. ejusdem leg. et pretili, pond. 20. Edicto 24. Nov. et 8. Febr. seq. ejusd. pretili, leg. 1. den. 16. gr. argenti regli, pond. 22. sol. 2. den. et 2. tert. den. dupliciti Turon. Edictio 20. April. 1853. ejusd. rursus pretili, leg. 2. den. 12. gr. pond. 18. sol. 6. den. obol. Edicto 5. Oct. seq.

Grossi Denarii albi pretili et pond. ut infra, leg. 3. den. 12. gran. argenti regli Edict. 8. Febr. 1852. 20. April. 1853. 1. Mallis alba pretili 2. obol. Edicto 20. Octobr. 1853.

Grossi Denarii albi (Gros Deniers blanches) pretili 8. den. legis 3. den. 8. gr. argenti regli, pond. 11. solid. 8. den. ad marcam Par. A 22. April. 1854. ad 2. Aug. seq. 2. Aug. [18. et] 27. Nov. 8 Decembr. 1858.

Duplices Turonenses. (Doubles Turonenses) pretili 2. den. Turon. legis 1. den. 16. gr. argenti regli, pond. 16. sol. 8. den. ad marcam Par. A 26. April. 1854. ad 24. Maii. 1854. 28. Maii 1854. ad 5. Jul. seq. 5. Jul. 1854. 7. Septembris. 1854. Turonensis duplicitus typum exhibet Tab. X. num. 9. simplicis num. 11.

Denarii albi leg. 3. den. 8. gr. pretili 5. den. Turon. pond. 6. sol. 8. den. ad marcam Par. cudi jubentur Edicto ult. Oct. 1854.

Denarii parvi Turonenses. (petits Deniers Tournois) pretili 1. den. legis 1. den. 20. gr. argenti regli, pond. 18. s. 4. den. ad marcam Par. A [31. Oct.] 24. Nov. 1854. ad 24. Jan. seq.

Denarii albi cum Corona, (Deniers

Moneia à la Couronne) pretili 5. 4. Tur. leg. 2. d. 8. gr. pond. 8. 8. 4. ad marcam Par. A [14. tom. 2. Ordin. pag. 350.] 24. Nov. 1854. ad 24. Jan. seq. Cracem illitam preferunt cum inferiore, sui parte longiori Inscriptio peripherie pertinet, + JOHANNES DEI GR. et in aversa pars coronata in superiori parte, cum hinc latratae characteribus Francicis. Ray et Illebo illata. Typum hic descriptum, Tab. 10. num. 1. Edictio Regio pretium supradictorum Duplicitum Tur. vito oboli Turon. et eorumdem alborum Denariorium quicunque probant 8. den. 2. gr.

1. Mallis alba (Mallis Menches) pond. 1. den. 8. gr. absoque remedio, legis 4. den. 12. gr. pretili 6. den. Paris. pond. 12. sol. ad marcam Par. Idem sunt cum obois quantum ad pretium, sed figura diversa. 17. Maii ad 28. Junii 1851. 28. Septembris. 1851. Vide Hautinum pag. 81.

1. Mallis alba pretili 2. den. Paris. 28. Jan. 1851.

Grossi Turonenses pretili 8. den. Turon. leg. 2. den. 8. gr. pond. 6. sol. 9. den. et 1. quart. grossi Tur. cudi jubentur Edictio 28. et 29. Jan. 1851.

1. Mallis alba (Mallis Menches) leg. 8. den. arg. regli, pretili 10. den. Turon. pond. 8. s. ad marcam Par. cudi jubentur Edictio 30. Dec. 1855.

Duplices Turonenses pretili 2. Turon. leg. 2. d. 12. gran. pond. 12. sol. 6. den. et

Parvi denarii Parisienses pretili 1. den. legis 2. den. pond. 20. solid. ad marcam Par. Item.

Mallis Turonenses pretili oboli Turon. legis 1. den. 12. gran. pond. 20. sol. ad marcam Par.

Grossi denarii albi cum lilio. (Gros Deniers blancs à la fleur de lys) pond. 3. den. 4. gr. legis 4. den. pretili 8. den. Tur. cruce pedata inter 4. Uta inscriptio, cum Inscript. BENEDICTUM SIT NOMEN DNI. NAI. DEI. IHSU. XAI. et in aversa parte illum Florentinum coronatum in limbo dentato cum Inscript. JOHANNES DEI GRA. FRANCORUM Rex. 5. Jan. 1856. 9. Aug. 19. Sept. 26. Oct. 1856. Typum hic delineatur, Tab. X. num. 6. Vide Hautinum pag. 87.

1. Grossi Denarii albi leg. 4. den. arg. regli, pond. 5. sol. ad marcam Par. 2. den. Tur. cudi jubentur Edictio 16. Jan. 1856. ejusd. pretili, leg. 3. den. pond. 6. sol. 8. den. ad marcam Par. Edictio 26. Julii 1856. ejusd. leg. et pretili, pond. 9. sol. 4. den. et semiss. Edictio 18. Sept. seq. leg. 4. den. arg. reg. regli, pond. 6. sol. 8. den. pretili 12. d. Turon. cudi jubentur, primum in Occitanie, Edicto 26. Nov. ejusdem anni.

1. Grossi Denarii albi cum Corona (Gros Deniers blancs à la Couronne) pretili 12. den. Paris. leg. 8. den. 9. gr. argenti regli, pond. 6. sol. 8. den. ad marcam Par. cudi jubentur Edictio 11. Julii 1856. ejusd. pretili, leg. 9. sol. 4. den. et semiss. Edictio 18. Sept. seq. leg. 4. den. arg. reg. regli, pond. 6. sol. 8. den. pretili 12. d. Turon. cudi jubentur, primum in Occitanie, Edicto 26. Nov. ejusdem anni.

1. Grossi Denarii albi cum Corona (Gros Deniers blancs à la Couronne) pretili 12. den. Paris. leg. 8. den. 9. gr. argenti regli, pond. 6. sol. 8. den. ad marcam Par. Item.

Parvi Denarii Parisienses. (Petits Deniers Parisiens) pond. 1. den. legis 1. den. 12. gr. arg. regli, pond. 12. sol. ad marcam Par. Item.

Parvi Turonenses. legis 1. den. 20. gran. argenti regli, pond. 21. sol. 4. den. ad marcam Par. A 26. Mart. 1856. ad 28. Jan. 1857.

1. Parvi denarii Parisienses pretili 7. den. Par. et

1. Parvi Turonenses pretili 7. den. Turon. Edictio 28. Jan. 1857.

1. Grossi Turonenses argentei leg. 6. den. argenti regli, pond. 6. sol. 8. den. ad marcam Par. pretili 12. den. Turon. Item.

1. Duplices Turonenses nigri leg. 2. den. 12. gr. arg. reg. pond. 18. sol. 8. d. ad marcam Par. et

1. Denarii parvi Turonenses leg. 1. den. 18. gr. pond. 28. sol. 4. den. cudi jubentur in moneta Occitanica. Edictio 28. Nov. 1856.

Grosi Denarii albi pretii 12. den.
Tunc Edicto 25. Nov. 1356.

1 Denarii albi pretii 3. den. Turon. Edicto 25. Nov. 1356. leg. 3. den. arg. reg. pond. 9. sol. 4. den. et semiss. ad marcam Par. Edicto 25. Jan. seq.

1 Duplices Turonenses pretii 2. d. Turon. Edicto 25. Nov. 1356.

1 Grossi Denarii argentei cum Corona ex 2. s. Turon. reducuntur ad 16. den. Turon. et

1 Parisi Denarii argentei cum Corona ex 12. den. Turon. ad 8. den. Turon. Item

1 Denarii duplices dicti Burgenses fortes (Bourgois fortes) ex 2. den. Turon. ad 16. den. Par. pro partibus Occitanicis Edicto 19. Mart. 1356.

Oboli albi ad cadaum cursum non habentes. in Lit. remiss. ann. 1357. mens. Jun. ex Reg. 89. Chartoph. reg. ch. 143.

Grosi Denarii albi eum lilio (Gros Denarii albi à la fleur de lys) pretii 15. d. Tur. legis 4. den. argenti regli. pond. 6. sol. ad marcam Par. Item

Denarii Duplices Turonenses pretii 2. den. legis 1. den. 16. gr. argenti regli. pond. 5. sol. 7. d. et semiss. 4. [22. et]

23. Jan. 1357. ad 1. Maii 1358.

1 Grossi Denarii albi cum lilio leg. 8. den. 8. gr. arg. regli. pond. et pretii 15. d. supra Edicto 7. Maii 1358. leg. 3. den. arg. reg. pond. 8. sol. 8. d. ad marcam Paris. Edicto 22. Aug. 1358.

1 Duplices Turonenses leg. 2. den. 6. gran. arg. regli. pond. 15. sol. ad marcam Paris. Item

1 Parisi Parisienses leg. 1. den. 18. gr. arg. reg. pond. 18. sol. 8. den. ad marcam Paris. et

1 Parisi Turonenses leg. 1. den. 12. gr. pond. 20. sol. ad eamdem marcam Item

1 Grossi Denarii albi cum Corona leg. 4. den. arg. reg. pond. 4. sol. 5. d. et 1. tert. ad marcam Par. pretii 12. den. Edicto 22. Aug. 1358. leg. 3. d. arg. reg. Edicto 16. Nov. seq.

1 Grossi Denarii albi ex 12. den. Paris. reducuntur ad 6. den. Turon. Edicto 22. Nov. 1358.

1 Denarii albi (Deniers blancs) leg. 3. d. arg. regli. pond. 7. sol. 6. d. ad marcam Par. pretii 6. den. Turon. Edicto 22. Febr. 1358. ejusdem leg. et pretii. pond. 8. sol. 4. den. ad eamdem marcam Edicto 25. ejusdem mensis.

1 Duplices Turonenses leg. 1. den. 20. gr. reg. pond. 13. sol. 9. den. ad marcam Paris. pretii 2. den. Turon. Edicto 22. Febr. 1358. leg. 1. den. 18. gr. reg. regli. pond. 14. sol. 7. den. ad marcam. Edicto 25. ejusdem mens. legis 1. den. 12. gr. arg. reg. pond. 16. sol. ad marcam Ed. 16. seq.

1 Parisi denarii Parisienses leg. 1. den. 9. gr. et 1. tert. arg. reg. pond. 16. sol. 8. den. ad marcam Paris. pretii 1. den. Paris. Edicto 22. Febr. 1358. leg. 1. den. 6. gr. arg. reg. pond. ejusdem Edicto 25. ejusdem mensis.

1 Parisi Turonenses leg. 1. den. 6. gr. arg. regli. pond. 20. sol. 10. den. ad marcam Paris. Edicto 25. Febr. 1358.

Denarii albi cum Corona. (Deniers blancs à la Couronne) pond. 2. den. 18. gr. legis 4. den. pretii 12. den. Turon. pond. 5. sol. 5. den. ad marcam Paris. cum cruce pedata inter 2. lilia, et duplices solita Inscriptione: in aversa parte cum corona esse imminentia, et in circulo FRANCO. REX. I. et 2. Jui. 9. Jul. 12. Jul. 5. 19. 22. Oct. 12. Mart. 1359. Typum hic damus. Tab. IX. num. 18.

1 Denarii albi cum tribus liliis (Deniers blancs à trois fleurs de lys) pond. 2. den. 17. gr. legis 3. den. 12. gr. pretii 15. den. pond. 5. sol. 10. den. ad marcam Paris. cum cruce pedata, et duplices solita Inscriptione, et in aversa parte, cum tribus liliis coronatis, et in circulo, FRANCORUM. REX. I. et 2. Jui. 9. Jul. 12. Jul. 5. 19. 22. Oct. 12. Mart. 1359. Typum hic damus. Tab. IX. num. 18.

1 Denarii albi cum tribus liliis leg. 2. den. 6. gr. arg. regli. pond. 7. sol. 6. d. ad marcam Paris. Edicto 7. Sept. 1359. ejusdem leg. pond. 9. sol. 4. den. et semiss. ad eamdem marcam Edicto 2. Octobr. seq. leg. 2. den. arg. reg. pond. 10. sol. ad marcam Paris. Edicto 18. ejusdem mensis; ex 12. den. Paris. reducuntur ad 4. den. Paris. Edicto 22. Nov. seq.

Denarii albi cum Stella, (Deniers blancs à l'Etoile) pond. 4. den. legis 4. den. pretii 2. den. 6. den. Turon. pond. 4. sol. ad marcam Paris. Crux prefecunda pedata, cum parvula apertura inter 2. stellas perforata, quae solutes dicimus et duplices solita Inscriptionem: in aversa vero parte lillum liliatum ambo in medio descriptos characteres, FRANCOR. quis bina corona, et iis quatuor adjuncta lilia infra et supra ambient. Nostreb. 4. 19. Dec. 21. Jan. 10. 25. Febr. 3. Mart. 21. ann. 1359. Vide Hautinum pag. 85. [9] Exhibit Tab. X. num. 7. Denarium album cum stella duplice, qui crucem preferat pedatum sed sine apertulis; in aversa vero parte habet in medib. JOHS. FRANCO. REX. in circulo MONETA DUPLEX ALBA. et lillum liliatum.]

Ex Edictis a D. Cangio laudatis forte quis existimaverit totu. illo tempore quis existimaverit totu. illo tempore denariorum denariorum idem obtinuisse prout, eosque ad eamdem legem cuso fuisse: cui errorre ne locus prebeat, Edicta subiectimus in quibus eorum corsu vel custio statutur. In his vero auxiliis antiquis occurrit ann. 1329. quantum paulo post constitutionem Ordinis Stellae ann. 1351. denarius cum Stella falsus credat vir docissimus.

1 Denarii albi cum Stella leg. 4. den. arg. regli. pond. 4. sol. 6. d. ad marcam Paris. pretii 2. sol. 6. d. Edicto 22. Nov.

Grossi Denarii albi, (Gros deniers

blancs) pretii 6. Turon. legis 8. den. argenti regli pond. 7. sol. 6. den. ad marcam Paris. Item

Parisienses parvi, (Paris petit) pond. 23. gr. legis 1. den. 8. gr. pretii 1. den. parvi. pond. 16. sol. 8. den. ad marcam Par. cum cruce pedata, et Inscript. à PARISIIS CIVIS, et in postica, FRA. et in

circulo + JOHANNES REX. 25. Febr. 1358.

1 Denarii albi cum Corona Tab. X. num. 10.

1 Denarii albi cum Corona pretii 6. den. Turon. A 27. Martij ad 16. April. 1356.

24. April. et 8. Martis 1356.

1 Denarii albi cum Corona pretii 6. den. Turon. leg. j. d. arg. reg. pond. 10. sol. ad marcam Par. Edicto 24. Nov. 1356.

ejusdem leg. et pretii. 12. sol. 6. d. ad eamdem marcam Edicto 24. Nov. 1356.

ejusdem pretii et pond. leg. 2. den. 12. gr. arg. regli. Edicto 8. Maii 1356.

Grossi Denarii albi, leg. 8. d. arg. regli. pond. 6. sol. ad marcam Paris. pre-

tii 1. den. 8. den. ad marcam Paris. leg. pond. 6. sol. 8. den. ad marcam Paris. pretii 2. sol. 6. d. Turon. Edicto 10. Sept. ejusdem leg. et pretii. 10. sol. 6. den. ad eamdem marcam Edicto 24. ejusdem mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusdem pond. 10. sol. 5. den. ad marcam Paris. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam Paris. leg. 1. den. 12. Mart. seq. pretii 2. den. Turon. Edicto 27. ejusdem mensis.

1 Denarii albi ex 15. den. Turon. redu-

cuntur ad 5. den. Turon. Edicto 22. Nov.

Duplices Parisienses, (Doubles Paris)

2. den. Paris. legis 18. gr. 15. sol.

pond. ad marcam Paris. Ult. Dec. 1359.

1 Denarii Duplices Parisienses nigri

pretii 2. d. Paris. leg. et pond. ad atrium monetari Edicto 22. Febr. 1359.

1 Parisi Denarii Parisienses leg. 1. den. arg. regli. pond. 16. sol. ad marcam Paris. pretii 1. den. Par.

1 Parisi Turon. leg. 1. d. arg. reg. pre-

ti 1. d. T. pond. 20. s. ad marc. Par. Ed.

27. Mart. 1359.

Grossi Denarii albi, (Gros Deniers

blancs) pond. 8. den. legis 3. [4.] den.

pond. 5. sol. 4. den. ad marcam Paris. pretii 15. den. Turon. Edicto 27. Mart. 1359. Tab. X. num. 18.

1 Grossi Denarii albi leg. 3. den. arg. regli. pond. 5. sol. 4. d. cudi jubentur

praterquam in Occitania Edicto 25. April. 1359. leg. 4. den. arg. reg. pond.

5. sol. 6. den. ad marcam. Paris. pretii

10. den. Turon. Edicto 30. Aug. seq. leg.

4. den. 12. gr. arg. reg. reg. ejusdem pretii. pond. 4. sol. 6. den. ad eamdem marcam

Edicto 26. Febr. ejusd. anni.

1 Parisi denarii Parisienses nigri (Patins

Deniers Parisi noirs) legis 18. gr. arg. reg. pond. 16. sol. ad marcam Paris. et

1 Parisi denarii Turonenses ejusd. leg.

pond. 20. sol. ad eamdem marcam Edicto 25. April. 1359. Idem denarii Paris. et

Turon. ejusd. pond. et pretii. leg. 1. den. arg. regli. Edicto 28. Maii seq.

1 Denarii albi (Blancs Deniers) pretii

12. den. Paris. leg. 2. den. arg. reg.

pond. 5. sol. 4. den. ad marcam Paris. Ed.

28. Maii 1359. ejusd. leg. et pond.

1 Parisi denarii Turonenses ejusd. leg.

pond. 20. sol. ad eamdem marcam Edicto

25. April. 1359. Idem denarii Paris. et

Turon. ejusd. pond. et pretii. leg. 1. den. arg. regli. Edicto 28. Maii seq.

1 Denarii albi (Deniers

blancs) pretii 2. sol. tantum Edicto dato

sod. die; leg. 8. den. arg. reg. ejusdem

pretti et pond. Edicto 2. Dec. seq. quod

pecuniam haberi jubetur; leg. 2. den.

12. gr. arg. reg. pond. 5. sol. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 3. den. Paris. Edicto ult.

ejusd. mens. leg. 2. den. arg. reg. ejusd.

pond. 6. sol. ad eamdem marcam

Edicto 21. Jan. 1357. ejusdem pretii. et

pond. sed pretii 2. sol. 6. den. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 2. den. arg. regli. pond. 8. sol. 8. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr. ejusd. pond. 10. sol. 5. den. ad marcam

Par. pretii 2. sol. 6. den. ad marcam. Paris. et

Paris. Edicto 28. ejusd. mens. leg. 1. den. 12. gr

Nov. seq. 2. den. 12. gran. pre-reguli.
pond. 5. sol. 8. den. ad marciam Paris.

¶ Tymus delineari curavit D. Can-
gius, in cuius antica parte major Crux
pedata, cum Inscript. MONETA ARGENT.
et altera maius illum visitur in qua-
druplici circulo et Inscript. GLOJIA. IN
EXCELSIS DEO. Incertum cujusdam
moneta tymus hic exaratur. [¶] Moneta
Argentoratensis, Gall. de Strasbourg.]

¶ Denarii albi cum lilio pretii 8. den.
Par. Edicto 5. Decembr. 1360.

¶ Parvi Denarii Parisienses (Petits De-
niers Parisis) pretii 1. den. Par. regis 2.
den. argenti regii, pond. 16. sol. ad mar-
cam Paris. Item.

¶ Parvi Turonenses, pretii 1. den. Turon.
legis 1. den. 18. gran. pond. 17. sol. 6.
den. ad marciam Paris. Item.

¶ Denarii albi cum lilia, (Blans deniers
aux fleurs de lys) pond. 8. den. 15. gran.
legis 4. d. 12. gr. pretii 10. den. Tur.
pond. 4. sol. 6. den. ad marciam Paris.
Majorum crucem pedata preferunt.
Inscriptionem priorem pertingentes.
inter 4. lilia. [¶] coronas cum Inscriptio-
ne, + JOHANNES DEL GRA. et in aversa
parte campum illatum, cum Inscript.
FRANCORUM REX. in circulo illato [¶]
17. Dec. 1360. 28. April. 1361. Continuator
Nangii ann. 1361. : Eodem anno fecit
sibi Rex Francie monetam valde bonam
scilicet grossos albus 12. den. Paris. non
tamēta via magnos, sicut erant Grosseran-
tiqui, quia illi 16. Parisienses tunc tem-
poris valuerunt. Typum hic damus, Tab.
X. num. 2.

¶ Denarii albi cum lilia pretii 8. den
Turon. Edicto 10. April. 1361. pretii 6.
den. Turon., ut ex parvis albis, qui ad
3. den. Turon. reducuntur, coniunctio.
Edicto 14. ejusdem mens. unde recte
pretii 3. den. Turon. rursum statuuntur
in Edicto 3. Mart. ejusdem anni.

¶ Albi Denarii, (Blans Deniers) in Gros-
sorum speciem, pond. 2. den. 6. gr. legi-
42. den. argenti puri, pretii 15. Tur.
pond. 1. sol. 6. den. ad marciam Paris
crucem insigniti pedata, et duplice solita
Inscriptione: in aversa parte, templo
coronatio, + cruce insigniti et Inscript.
TURONUS CIVIS. cum limbo illato.
23. April. 1361. 2. Maii. Typum da-
mus, Tab. X. num. 3.

Semigrossi Turonenses Denariorū: (Demī
Blans Deniers) pretii 7. den. oboli. legis
12. den. argenti regii, pond. 11. sol. ad
marcam Paris. 22. April. 1361 ad 2.
Maii. Item.

¶ Grossi boni Turonenses argenti puri
(Bona gros Turonais d'argent fin) pretii
12. den. Paris. Edicto 10. April. 1361.
ejusd. pretii leg. 12. den. arg. regii,
pond. 7. sol. ad marciam Paris. Edicto
14. quod. mens. 29. Oct. seq. ejusd. pretii
13. Mart. ejusdem anni.

¶ Ordin. ann. 1361. 17. Sept. in Memor.
D. Cam: Comput. Paris. fol. 28. " Le
gros Tournaisis de bon argent, pour xij. den.
Par. la piece, et le denier gris de bon ar-
gent, pour iiij. den. Par. la piece, et le
petit denier noir, qui est en Tournais de
Paris, pour j. den. la piece, et l'autre
petit denier noir, qui est en fourme de
Tournais, pour une oboli Par. la piece;
et pour ce que d'icelles monnoies n'avoit
pas encore assez de faites, suissen
donné cours aux blans à la couronne
pour iiii. den. Tour. la piece, et depuis
ramené à trois, et depuis leur avons osté
la cour: et aussi suissen donné cours
aux deniers blans, à fleur de lis pour x.
den. Tour. piece, et depuis ramené à huit.
¶ Semigrossi Turonenses argenti puri

(Demis-gros Tournais d'argent fin) pro-
fata ex iisdem Edictis.

¶ Duplices Turonenses pretii 2. den.
Tur. Edicto 10. April. 1361. ejusdem pre-
tii, leg. 2. den. 12. gr. arg. reg. pond.
11. sol. 8. den. ad marciam Par. Edicto
14. ejusd. mens. ejusd. pretii et pond.
leg. vero 2. den. 10. gr. Edicto 29. Octobr.
seq. ejusd. pretii Edicto 3. Mart. ejusdem
annis.

¶ Denarii Parisienses leg. 2. den. arg.
reg. pond. 14. sol. ad marciam Paris.
pretii 1. den. Par. Edicto 14. April. 1361.

¶ Parvi Parisienses pretii 1. den. Tu-
ron. pretii 1. den. Paris. leg. 2. den.
pond. 14. Item.

¶ Parvi Turonenses pretii 1. malles.
Par. pretii 1. den. Turon. leg. 2. den.
arg. reg. pond. 17. sol. 6. den. ad mar-
cam Paris. Edicto 10. et 14. April. 1361.
28. Octobr. et 8. Mart. item.

Sub CAROLLO V. sub Oressmia tempora.

¶ Grossi Denarii argentei (Gros deniers
d'argent) pretii 15. den. Turon. leg. 12.
den. arg. regii, pond. 7. sol. ad marciam
Paris. Typum habes, Tab. X. num. 15.
Item.

¶ Duplices Denarii Turonenses leg. 3.
d. arg. reg. pretii 2. d. Tur. pond. 13.
sol. 1. den. et semiss. ad Marciam Paris.
cudi subuentur Edicto datus Paris. 27. Jul.
1364.

¶ Parvi Parisienses et Turonenses pre-
tii 1. den. Paris. et 1. den. Turon. leg.
2. gen. arg. reg. pond. 16. sol. ad mar-
cam Paris. Edicto 29. April. 13. Maii et
18. Nov. 1365.

¶ Albi denarii, (Blans Deniers) pond. 2.
den. legis 4. den. pretii 5. den. pond. 8.
sol. ad marciam Paris. Crux in limbo
preferunt, et Inscript. SIT NOME DOMINI
BENEDICTI M. et in aversa parte literam
K. coronata inter 2. lilia et Inscript.
CAROLUS FRANCORUM REX. in limbo. 2.

Maii 1365. Typum damus [¶] Quem nos
damus Tab. X. num. 16. preferit literam
coronatam inter duo lilia et Inscript.
DEI GRACIA. intra limbum illatum, et
in aversa parte crucem cum Inscript.
FRANCORUM REX. et in limbo BENEDIC-
TUM. etc. Item.

¶ Parvi Denarii Parisienses. (Petits De-
niers Parisis) pond. 1. den. legis 2. den.
pretii 1. d. Par. pond. 8. sol. ad marciam
Paris. Item.

¶ Parvi denarii Turonenses, pretii 1. den.
Turon. legis 2. den. argenti regii, pond.
20. sol. ad marciam Paris.

¶ Denarii albi argentei, nuper eusi et
qui tum cudebantur pretii 4. den. Paris.
Edicto 15. Maii 1365. pretii 5. den. Tur.
Edicto 6. Febr. 1369. Incertum an de tis
denar intelligendum Chron. Bone-Spei-
reg. 228 ubi sed ann. 1365. Solidi albi
14. currentes equivalent in Comitatu
Hannonia 15. Turonensibus.

¶ Denarii albi argentei (Deniers blancs
d'argent) pretii 15. den. Turon. leg. 11.
den. 6. gr. pur. pond. 8. sol. ad marciam
Paris. Edicto 16. et 23. April. 1361.
ejusd. pretii et pond. leg. 11. den. 6. gr.
pur. aut circiter Edictis 25. ejusd. mens.
et 15. Aug. 1361. 15. 20. Maii. 17. Jun.
14. Jul. 7. et 12. Aug. 1362. 5. Dec. 1362.

¶ Denarii parvi Parisienses sub forma
currente pretii 1. den. Paris. leg. 2. den.
arg. reg. pond. 16. sol. ad marciam Pa-
ris. cudi subuentur Edicto 21. Octobr.
1361. 24. Octobr. 1362. 19. Jul. 16 Mart
1363.

¶ Albi Denarii cu. Scuto, (Blans Deniers
à l'Escu) dicti a Cambiatoribus, seu tra-
pezzis Guernas, pond. 2. den. 13. gr.
legis 6. den. pretii 10. den. Turon. pond.
6. sol. 3. den. ad marciam Paris. Crucem
majorum pedata inter duas coronas

tii 1. denar. Paris. et Turon. Edicto 1.
Maii 1371.

¶ Anno 1372. ex Cod. MS. a D. le
Grosi argentei leg. 9. deg. pond. 1. den. 1. gran.
in quibus effectum castellum cruce loco
coronæ insignitum, cum limbo. 10. illis
ornato. et Inscript. BENEDICTUM SIT
etc. qui denaril interdum Spina (Epi-
nus) nuncupantur.

¶ Denarii albi argentei pretii 15. den.
Turon. pond. 8. sol. ad marciam Par.
leg. 11. den. 6. gr. arg. reg. Edicto 11.
Sept. 1373. ejusdem pretii et pond. leg.
12. arg. reg. reg. Edicto 13. Octobr. seq. ejusd.
pond. et pretii, leg. 11. d. 6. gr. Ed. 4.
Aug. 1374.

¶ Parvi Mallie Turonenses leg. 1. den.
6. gran. arg. regii, pond. 8. sol. ad
marcam Paris. Edicto 10. Jun. 1374.

¶ Denarii albi pretii 4. den. Turon.
Edicto 10. Aug. 1374. ejusd. pretii, leg. 4.
den. arg. reg. pond. 8. sol. ad marciam
Paris. Edicto 12. Dec. seq.

¶ Parvi Denarii Parisienses pretii 1.
den. Paris. 2. gen. arg. reg. pond. 10.
den. vel. 10. sol. ad marciam Paris.
Ita.

¶ Parvi Turonenses pretii 1. den. Tu-
ron. leg. 2. den. arg. regii, pond. 20.
den. vel. 20. sol. ad marciam Paris. Edicto.
1. den. vel. 20. Jun. 1374.

¶ Denarii albi argentei pretii 15. den.
Turon. leg. 12. den. arg. reg. pond. 8.
sol. ad marciam Par. Edicto 15. Oct. ult.
ejusd. mens. et 6. Nov. 1375. ejusd. pretii
et pond. leg. 11. den. 6. gran. pur. aut
circiter Edicto 21. Sept. et 3. Octobr.
1375. ejusd. pretii Edicto 28. Julii 1378.
ejusdem pond. et pretii, leg. 11. den. 17.
gr. Edictio 19. Aug. seq. et 8. Mart.

¶ Denarii parvi Turonenses leg. 2. den.
arg. reg. pond. 20. sol. ad marciam Pa-
ris. pretii 1. den. Turon. Edicto 20. Nov.
1378.

¶ Denarii albi pretii 5. den. Turon.
Item.

¶ Parvi Parisienses et Turonenses pre-
tii 1. den. Paris. et Turon. Edicto 8
Mart. 1379. Ieo Typus parvi Parisiensis
est Tab. X. num. 19. duplicitis num. 17.
et 18.]

¶ Litera remissa ann. 1376. in Reg. 110.
ch. 242. Ie illi Odinus et Regnaut par
ebattement gaigerent ensemble pour es-
sance de dix solz, que icellui Odinus ne
s'avoit à dire combien v. blans valent,
de frans; lequel Odinus respondi que v.
blans valent vij. frans; et lors icellui Re-
gnaut dist audit Odinus quel il avoit perdu
la gaigeure: car v. blans ne valent que
vij. frans et déni.

Sub CAROLLO VI.

¶ Denarii albi argentei (Deniers blancs
d'argent) pretii 15. den. Turon. leg. 11.
den. 6. gr. pur. pond. 8. sol. ad marciam
Paris. Edicto 16. et 23. April. 1361.
ejusd. pretii et pond. leg. 11. den. 6. gr.
pur. aut circiter Edictis 25. ejusd. mens.
et 15. Aug. 1361. 15. 20. Maii. 17. Jun.
14. Jul. 7. et 12. Aug. 1362. 5. Dec. 1362.

¶ Denarii parvi Parisienses sub forma
currente pretii 1. den. Paris. leg. 2. den.
arg. reg. pond. 16. sol. ad marciam Pa-
ris. cudi subuentur Edicto 21. Octobr.
1361. 24. Octobr. 1362. 19. Jul. 16 Mart
1363.

et bina lilia preferunt cum Inscriptio: SIT NOMEN, etc. et in postica scutum cum 3. illis, et Inscript. + KAROLUS FRANCOR. REX. 11. Mart. 1384. 30. Oct. 1389. 7. Jun. 1418. Typum damus, Tab. XI. num. 10. Semissis num. 11. Eorumdem Alborum semisses, vro rata.

* Literae remissa ann. 1380. mens. Apr. ante Pascha ex Reg. 118. Chartoph. reg. ch. 408: Pour lesquels deux sols, Jehan Thomas bailla audit Relais un gros Tournois d'argent à deux Os, qui font valoir au pais.

* Grossi denarii argentei / Gros deniers d'argent/ leg. 12. den. arg. reg. pond. 8. sol. ad marcam Paris. pretii 15. den. Turon. Edictio 22. Nov. 1384. 27. Nov. 1388.

* Denarii parvi Parisienses pretii 1. den. Turon. leg. 2. den. arg. reg. pond. 4. sol. ad marcam Paris. pretii 15. den. Turon. Edictio 22. Nov. 1384. 27. Nov. 1388.

* Denarii albi pretii 10. den. Turon. leg. 2. den. arg. reg. pond. 20. sol. ad marcam Paris. Edictio 11. Mart. 1384.

* Denarii albi pretii 10. den. Turon. leg. 2. den. arg. reg. pond. 20. sol. ad marcam Paris. Edictio 11. Mart. 1384.

* Denarii albi pretii 10. den. Turon. leg. 2. den. arg. reg. pond. 20. sol. ad marcam Paris. Edictio 11. Mart. 1384.

* Denarii albi pretii 2. den. Turon. leg. 2. den. arg. reg. pond. 18. sol. ad marcam Paris. Edictio 11. Mart. 1384.

* Denarii albi pretii 2. den. Turon. leg. 2. den. arg. reg. pond. 18. sol. ad marcam Paris. Edictio 11. Mart. 1384.

* Denarii albi pretii 2. den. Turon. leg. 2. den. arg. reg. pond. 18. sol. ad marcam Paris. Edictio 11. Mart. 1384.

* Denarii albi pretii 2. den. Turon. leg. 2. den. arg. reg. pond. 18. sol. ad marcam Paris. Edictio 11. Mart. 1384.

* Denarii albi cum Scuto /Petit deniers blancs à l'Ecu/ pretii 5. Turon. leg. 6. d. arg. reg. pond. 12. s. 6. d. ad marcam Par. cudi jubentur sub figura et typo magnorum alborum cum Scuto praser quam quod una tantum corona et unum illum in illis effingitur, Edictio 29. Sept. 1388.

* Malitia veterum cursus/ inhibitetur Edictio 11. Sept. 1388.

* Denarii parvi albi cum Scuto /Petit deniers blancs à l'Ecu/ pretii 5. Turon. leg. 6. d. arg. reg. pond. 12. s. 6. d. ad marcam Par. cudi jubentur sub figura et typo magnorum alborum cum Scuto praser quam quod una tantum corona et unum illum in illis effingitur, Edictio 29. Sept. 1388.

* Malitia veterum cursus/ inhibitetur Edictio 11. Sept. 1388.

* Denarii parvi albi cum Scuto pretii 10. den. Turon. leg. 5. den. 12. gr. arg. reg. pond. 6. sol. 2. den. 1. quart. den. ad marcam Paris. cudi jubentur in Francia et Delphinatu sub forma et typo currentibus Edictio 11. Sept. 1389. Item.

* Albi cum Scuto, dicti semisses alborum /demi blanc à l'Ecu/ pretii 5. den. Turon. leg. ut supra. pond. 11. sol. 4. den. et semiss. Item.

* Duplices Turonenses leg. 2. den. 12. gr. pond. 14. sol. 8. quart. den. ad marcam Paris. Item.

* Parvi Parisienses leg. 1. den. 16. gr. arg. reg. pond. 15. sol. ad marcam Paris. Item.

* Parvi Turonenses ejusdem leg. pond. 18. sol. 10. den. ad eamdem marcam Paris. Edictio 11. Mart. 1384. 11. Sept. 1388.

* Parvi Parisienses leg. 3. mall. arg. reg. pond. 25. ad marcam Par. Ed. 11. Mart. 1384.

* Denarii parvi albi cum Scuto /Petit deniers blancs à l'Ecu/ pretii 5. Turon. leg. 6. d. arg. reg. pond. 12. s. 6. d. ad marcam Par. cudi jubentur sub figura et typo magnorum alborum cum Scuto praser quam quod una tantum corona et unum illum in illis effingitur, Edictio 29. Sept. 1388.

* Denarii parvi albi cum Scuto pretii 10. den. Turon. leg. 5. den. 12. gr. arg. reg. pond. 6. sol. 2. den. 1. quart. den. ad marcam Paris. cudi jubentur in Francia et Delphinatu sub forma et typo currentibus Edictio 11. Sept. 1389. Item.

* Albi cum Scuto, dicti semisses alborum /demi blanc à l'Ecu/ pretii 5. den. Turon. leg. ut supra. pond. 11. sol. 4. den. et semiss. Item.

* Duplices Turonenses leg. 2. den. 12. gr. pond. 14. sol. 8. quart. den. ad marcam Paris. Item.

* Parvi Parisienses leg. 1. den. 16. gr. arg. reg. pond. 15. sol. ad marcam Paris. Item.

* Parvi Turonenses ejusdem leg. pond. 18. sol. 10. den. ad eamdem marcam.

* Duplices Denarii Turonenses /Doubles Deniers Tournois/ pond. 1. den. 8. gr. legis 2. den. 18. s. 12. gran. pond. 18. sol. 2. den. 1. quart. den. ad marcam Paris. pretii 2. den. /demi blanc à l'Ecu/ Citer ornantur pedata et in illis desinere, cum Inscriptio perpendicula et in circulo, + MONETA DUPLEX. et in aversa parte tri-

bus lillis in area, aut in scuto, cum Inscript. + KAROLUS FRANCOR. REX. 11. Mart. 1384. 30. Oct. 1389. Typum damus, Tab. XI. num. 10. Semissis num. 11.

* Parvi Denarii Parisienses, pretii 1. den. Paris. legis 2. den. Paris. pond. ad marcam Paris. Item.

* Parvi Denarii Turonenses, pretii 1. den. Turon. legis 2. den. pond. 20. sol. ad marcam Paris. Item.

* Albi Denarii cum Scuto, /Blanc Deniers à l'Ecu/ pretii 10. d. Tur. leg. [5. d.] 12. gr. arg. reg. pond. 6. sol. 2. den. 1. quart.

* Albi cum Scuto, dicti semisses alborum, /demi blanc/ pretii 5. den. Tur. ejusdem legis. pond. 12. sol. 4. den. et semiss. den. ad marcam Paris. Item.

* Duplices Denarii Turonenses, /Doubles Deniers Tournois/ legis 2. den. 12. gr. pond. 14. sol. 8. quart. den. ad marcam Paris. Item.

* Parvi denarii Parisienses, legis 1. den. 16. gr. pond. 15. sol. ad marcam. Item.

* Parvi Denarii Turonenses, ejusdem legis et pond. ad marcam 18. sol. 9. den. 4. den. 30. Oct. 1389. ad 31. ejusdem mensis secundum April. 1390. 8. April. 1391.

* Denarii albi pretii 4. den. Turon. Edictio 3. Nov. 1389. qui cursus proprorius usque ad Pascha proximum Edictio 18. Dec. secundum April. 1390.

* Parvi Parisienses pretii 1. den. Paris. leg. 1. den. 16. gr. arg. reg. pond. 15. sol. ad marcam. Item. Edictio 27. April. 1390. Maii 1392.

* Malitia parvus Turonenses pretii 1. mall. Turon. leg. 1. den. 4. gr. arg. reg. pond. 25. sol. 8. den. 8. quart. den. ad marcam. Edictio 11. Mart. 1384. 26. Nov. 1388. 11. Sept. 1389. ejusdem pretii et leg. secundum April. 1390.

* Denarii albi cum Scuto leg. pretii et pond. ut supra, et eorum semisses Edictio 29. Jul. 1394. Item.

* Duplices Turonenses et Parvi Parisienses et Turonenses: quod iterum statutur Edictio 12. Jan. 1386. 7. Dec. 1386. et 2. April. 1407.

* Denarii albi cum Scuto qui tum cudebantur pretii 10. den. Turon. Edictio 2. April. 1407.

* Eorumdem semisses pro rata. Item.

* Duplices Turonenses pretii et leg. ut supra. pond. 18. sol. et 4. part. den.

* Denarii albi cum Scuto /Petit deniers à l'Ecu/ pretii 10. den. Turon. legis 5. den. argenti regi. pond. 6. sol. 8. den. ad marcam Paris. Item.

* Duplices Denarii Turonenses, /Doubles Deniers Tournois/ pretii 2. den. Tur. leg. 2. den. pond. ad marcam 15. sol. 4. den. Item.

* Parvi Parisienses pretii 1. den. Paris. et Parvi Turonenses pretii 1. den. Turon. Edictio 20. Jan. 1410.

* Albi Denarii dicti semisses Grossorum pretii 10. den. Turon. Item.

* Albi Denarii dicti quartus de Gros pretii 5. den. Turon. Item.

* Denarii albi cum Scuto pretii 15. den. Tur. legis 1. den. 12. gr. pond. ad marcam 18. sol. 4. den. pretii 1. den.

* Parvi albi cum Scuto pretii 5. den. Tur. Item.

* Duplices Turonenses pretii 2. den. Tur. Item.

* Parvi Parisienses pretii 1. den. Paris. et Parvi Turonenses pretii 1. den. Turon. Edictio 20. Jan. 1410.

* Albi Denarii Grossi dicti /Blanc Deniers appellat Gros/ pond. 2. den. 2. gr. legis 8. den. pond. ad marcam 6. sol. 8. den. pretii 20. den. Tur. cum cruce liliata et binis coronis inter brachia, et Inscript. Sit NOMEN, et in aversa parte cum 3. illis coronatis, et Inscript. KAROLUS FRANCOR. REX. 11. Mart. 1384. 26. Nov. 1389. Typus hic delineatur, Tab. XI. num. 8. Semissis num. 9.

* Parvi Denarii albi pretii 5. den. Turon. legis 4. den. arg. reg. pond. 13. sol. 4. den. ad marcam Paris. Edictio 10. Maii et 14. Junii 1417.

* Malitia parvus Turonenses pretii 1. mall. Turon. leg. 1. den. arg. reg. pond. 30. sol. 4. den. ad marcam Paris. Edictio 10. Maii 1417.

rum: /demi Gros/ pretii 10. den. Tur. ejusdem legis. pond. ad marcam 14. sol. 1. den. 2. duod. den. Item.

* Albi Denarii dicti quartus de Gros, pretii 5. den. Tur. ejusdem legis. pond. ad marcam. 18. sol. 12. den. 4. duodec. den.

* Albi Denarii dicti Grossi argentei, /Blanc Deniers appelles Gros d'argent/ pond. 2. den. 22. gran. legis 9. den. pond. ad marcam 5. sol. 5. den. pretii 20. den.

Tur. cum crucie liliata, et duplice Inscript. Sit NOMEN, et KAROLUS D. G. FRANCOR. REX. et in postica cum 3. illis coronatis, corona ipsam attinente Inscript. Grossum, Turonus, et cum lindo liliata A. 3. et 18. Nov. 1418. ad 4. Jun. 1414. Typus damus, Tab. XI. num. 7.

Eorumdem semisses.

* Albi Denarii cum Stato, /Blanc Deniers à l'Ecu/ pretii 10. den. Tur. legis 5. den. argenti regi. pond. ad marcam 6. sol. 8. den. similes lis quis Guenars appellatos dimimus. Item.

Forum semisses dicti Demi Blancs. Item.

* Duplices Denarii Turonenses, pretii 2. den. Tur. legis 2. den. pond. ad marcam 13. sol. 4. d. [oo] Duplicem denarium Turonensem exhibemus, Tab. XI. num. 14. et. Obolum Turonensem ibid. num. 16. 1.

* Parvi Denarii Parisienses, /Petits Deniers Parisiens/ monetas exiguae, pond. 1. den. legis 1. den. 12. gran. pond. ad marcam 18. sol. 4. den. pretii 1. den.

Paris. cum truce liliata, et Inscript. + PARISIUS CIVIS, et in postica hisce, in medio characteribus, FRAN. quibus imminet corona, et in circulo, KAROLUS REX. Typus damus. [oo] Ex Turon. Duplex Caroli V. nobis Tab. X. num. 17.] Item.

* Duplices Denarii Turonenses, pretii 2. den. Tur. legis 2. den. pond. ad marcam 18. s. 4. den. Item.

* Parvi denarii Parisienses, legis 1. den. 12. gr. pond. ad marcam 16. sol. Item.

* Parvi Denarii Turonenses, ejusdem legis, pond. ad marcam 20. solid. A. 4. Junii 1414. ad 10. Maii 1417.

* Denarii albi argentei pretii 20. den. Tur. Item.

* Albi Denarii dicti semisses Grossorum pretii 10. den. Turon. Item.

* Albi Denarii dicti quartus de Gros pretii 5. den. Turon. Item.

* Denarii albi cum Scuto pretii 15. den. Tur. legis 1. den. 12. gr. pond. ad marcam 18. sol. 4. den. pretii 1. den.

* Parvi albi cum Scuto pretii 5. den. Tur. Item.

* Duplices Turonenses pretii 2. den. Tur. Item.

* Parvi Parisienses pretii 1. den. Paris. et Parvi Turonenses pretii 1. den. Turon. Edictio 20. Jan. 1410.

* Albi Denarii Grossi dicti /Blanc Deniers appellat Gros/ pond. 2. den. 2. gr. legis 8. den. pond. ad marcam 6. sol. 8. den. pretii 20. den. Tur. cum cruce liliata et binis coronis inter brachia, et Inscript. Sit NOMEN, et in aversa parte cum 3. illis coronatis, et Inscript. KAROLUS FRA. REX. 10. Maii, 20. Octob. 1417. Typus hic delineatur, Tab. XI. num. 8. Semissis num. 9.

* Parvi Denarii albi pretii 5. den. Turon. legis 4. den. arg. reg. pond. 13. sol. 4. den. ad marcam Paris. Edictio 10. Maii et 14. Junii 1417.

* Malitia parvus Turonenses pretii 1. mall. Turon. leg. 1. den. arg. reg. pond. 30. sol. 4. den. ad marcam Paris. Edictio 10. Maii 1417.

MON

MON

¹ Denarii albi cum Scuto pretii 10 den. Turon. leg. 2 den. 16 gr. arg. reg. pond. 6. sol. 8 den. ad marcam Paris. Edictio 21. Oct. 1417.

¹ Abi denarii, dicti Grossi, pretii 20 den. Tur. legis 8 den. argentii regii, pond. ad marcam Paris. 6. sol. 8 den.

¹ Abi Denarii cum Scuto. (Blancs Deniers à l'Escu) pretii 10 den. Turon. legis 4 den. pond. ad marcam Paris. 6. sol. 8 den. Item.

Eorum semisses dicti deni, blancs. Item.

Duplices Denarii Turonenses, (Doubles Deniers Tournois) pretii 2 den. Turon. legis 2 den. argentii regii, pond. ad marcam 16. sol. 8 den. Item.

Parvi Denarii Parisenses, (Petits deniers Paris) pretii 1 den. Paris. legis 1 den. malia regii regii, pond. ad marcam 20. sol. Item.

Parvi Denarii Turonenses, (Petits Deniers Tournois) pretii 1 den. Turon. legis 1 den. malia regii regii, pond. ad marcam 25. sol. Item.

Parvi Malles (Petites Malles) pretii malia Turon. legis 1 den. argentii regii, pond. ad marcam 36. sol. 3 den. 17. Maii 1417. et 21. Oct. seq. 28. Maii, 19. Jun. 7. Martii 1418. 9. April. post Pascha 1420. 6. Maii 1420.

Parvi Denarii albi cum Scuto, (Petits Deniers blancs à l'Escu) pretii 5 den. Turon. legis 3 den. argentii regii, pond. ad marcam Paris. 12. sol. in quibus effigie in utraque parte illorum initio Inscriptionis, ubi cruculae preponi solet 16. Maii 1417. Vide Hautinum pag. CXLV. 1. et pag. CLIX. 6.

Grossi Denarii albi pretii 20 den. Turon. leg. 8 den. 8 gran. arg. reg. pond. 6. sol. 8 den. ad marcam Paris. Item.

Denarii albi cum Scuto pretii 10 den. Tur. et 7. Mart. 1418.

Parvi albi pretii 5 den. Turon. Edictio 7. et 10. Mart. 1418.

Grossi Denarii albi ejusd. prelii et pond. quibus alii, leg. 4 den. arg. reg. Item.

Albi denarii dicti semisses Grossorum pretii 2 den. Turon. leg. 9 den. 8 gr. arg. reg. pond. 11. sol. 8 den. ad marcam Paris. sub figura eorum qui nuper eusi fuerant, Edictio 18. Jun. 1419.

Parvi Denarii albi pretii 5 den. Turon. leg. 2 arg. reg. pond. 11. s. ad marcam Paris. Item.

Parvi Parisenses leg. 18. gran. pond. 28. sol. ad marcam Paris. pretii 1 den. Paris. Litteris 17. Januari. 1419.

Grossi Denarii albi (Gros Deniers blancs) pretii 20 den. Turon. leg. 2 den. 12 gran. arg. reg. pond. 8. sol. 4 den. ad marcam Paris. sub eadem figura, nisi quod loco trifoliorum eorum corona uno lilio et binis semi-lillis ornatur ex Ordinat. General. Monetar. cudi jubenter. Edictio 6. Maii 1420. ejusd. pretii Edictio 21. Aug. seq.

Duplices Turonenses pretii 2 den. Turon. et 7. Mart. 1420.

Parvi Turonenses pretii 1 den. Turon. Litteris 1. Jun. 1420.

Denarii albi cum Scuto pretii 10 den. Tur et.

Parvi albi cum Scuto pretii 5 den. Tur. Item.

Duplices Turonenses pretii 2 den. Turon. Eorumdem semisses pro rata. Edictio 21. Augusti 1420.

Denarii nigri, dicti Quarts de Gros,

pretii 4 den. Paris. legis 1 den. arg. reg. pond. 12. sol. ad marcam Paris. Item.

Denarii nigri, dicti Duplices Denarii Parisenses, pretii 2 den. Paris. legis 16. gr. arg. reg. pond. 16. sol. ad marcam Paris. Item.

Duplices Denarii Turonenses pretii 2 den. Turon. leg. arg. reg. pond. 20. sol. ad marcam Paris. Item.

Denarii parvi Parisenses pretii 1 den. Paris. legis 12. gr. argentii regii, pond. 24. sol. ad eamdem marcam et

Parvi Turonenses pretii 1 den. ad marcam Paris. Edictio 13. Oct. 1420.

Grossi denarii albi pretii 20 den. Turon. legis 11. den. 12. gr. arg. reg. pond. 17. sol. 2 den. cum 4 part. den. ad marcam Paris. Item.

Albi Denarii dicti semisses Grossorum legis ejusd. pretii 10 den. Turon. pond. 14. solidi. 4 den. et semis. den. ad marcam. Item.

Albi Denarii dicti Quart de Gros ejusd. leg. pretii 5 den. Turon. Edictio 19. Dec. 1420.

Albi Denarii, dicti Duplices Denarii Turonenses, (Blancs Deniers apelles Doubles Deniers Tournois) pond. 1. den. 17. gran. 1 den. 12. gr. pond. ad marcam. 1 den. 9. sol. 3 den. (et semis. den.) pretii 2 den. Turon. praeferunt crucem pedatam, cum Inscript. + DEI TURONIS FRANCIE, et in aversa parte, liliu coronatum, cum Inscript. XAVIERIUS FRANCORUM REX. li. Aug. 14.1. ad 23. Nov. 1422. Typus Tab. XI. fortis quois Florettes appellatus. 12. Il forte quois Florlettes appellatus est in tempestate scribitur. Monstrabat 1 vol. cap. 231. quorum 2. den. proutum sunt.

Forum semisses. Typum exhibet Tab. XI. num. 15.

Grossi Denarii albi pretii 20. sol. Turon. reprobaruntur. Edictio dato Paris. 22. Maii 1422.

Sut HENRICO VI. Rege Anglia.

Albi Denarii, cum binis scutis Francie et Anglie, (Blancs Deniers à 2 Escus de France et d'Angleterre) pond. 2 den. 13. gr. legis 5 den. argentii regii, pond. ad marcam Paris. 6. sol. 3 den. pretii 10. den. Crucem nudam praeferunt, et caudatam, inter liliu et leopardum, infra HENRICI, et in circulo SIT NOME, etc. In postica, duo scuta juncta, et supra, HENRICI, et in circulo coronulam, et Inscript. FRANCOR. ET ANGLIE REX. In aliis loco coronula est liliu vel leopardus. A 23. Nov. 1422. ad 4. Jun. 1423.

Typum hic damus. Tab. XII. num. 6. Mirum non descriptum ab Hautinum, cum passim occurrat. Alterum hujus regis denarium album exhibit Tab. XII. num. 8. ubi in medio tria lilia, quibus innuncit corona et in utraque parte leo pardus, cum Inscriptione HENRICI, etc. REX. in aliis loco partis crux pedata et liliata, que praeferunt in medio literam H. juxta crucis brachia corona et leopardus, cum Inscript. BENED. SIT. etc.

Semisses eorumdem Alborum, pretii pro rata, cruce nuda et caudata inter H. et R. decorantur, cum Inscript. SIT NOME, etc. et in aversa parte binis scutis ipsam inscriptionem pertinenter, HENRICI REX. In aliis loco coronula effigie crucula. Describuntur ab Hautinum cxxv. 3. atque hic delineari curavimus. Tab. XII. num. 7.

Parisenses (Paris) tuis ad Anglis similis Parisiensibus Caroli VI anno 1417. qui crucem pedatam praeferunt et illata-

tam, cum Inscript. PARISIENSIS CIVIS. In aversa pagie, hosce in medio exaratos characteres, HENRI, cum Coronula, supra, et illius ac leopardo, infra: pond.

23. gran. alterius legis, scilicet 1. den. et 12. gr. pretii 1. den. Paris. Nulla fit injusce moneta, cuius mrc. typos datus, Tab. XII. num. II. et 12. mentio in Regestis Curia Monetarum. [oo] Vulgo Nigres dicuntur.]

Denarii nigri, (Deniere noire) pond. 1. denar. 6. gran. gravium, legis 3. den. pretii 3. den. Tur.

Parvi Denarii Turonenses, (Petites Denieres Tournois) pond. 20. gran. legis 11. den. 12. gran. pretii 1. den. Turon. Crucem habent pedatam, et Inscript. TURONIS FRANCIE. (leg. TURONIS CIVIS, vel OBOLES FRANCIE.) In aversa vero parte liliu et leopardum, cum Inscript. HENRICUS FRANCIA ET ANGLIA. Vide Hautinum cxxxii. 3. 4. 5. Typum habes hic. [oo] Tab. XII. num. 9. Denarii Turonenses cum inscriptione HENRICI FRANCIE. Et in aliis et in altera parte HENRICI US. REX, et in aliis, Oboli Tournensis cum Inscript. OBOLES CIVIS ET HENRICUS REX.

Parvi Malles Turonenses, (Petites Malles Tournaises) pond. 16. gran. legis 12. den. pretii 20. semisses denarii, quod est Malles.

De monetis aureis et argenteis ab Henrico in Frauia eisis, audiendus Monstrelletus I. vol. cap. 251: *Quels cours aussi fut ordonné par le Conseil Royal, que les Florlettes qui avoient cours pour 4 deniers, seroient remises à deux; Et l'Escu d'or qui avoit cours pour neuf francs, fut mis à 18. sols Paris, pour les quelles mutations en ensurant telles dont dessus est faite mention, furent moult de gens troublés; voins que leur chevauches qu'ils avoient été monnoies dessusdictes, estoient diminuées la huitième partie. Et pour avoir prouision d'autre monnoie nouvelle celle qui fai de valeur, furent forges: Saluz d'or, qui avoient cours pour 25. sols Tournois la piece; et l'avoit en iceux 2. Escus, l'un de France et l'autre d'Angleterre. Et au regard de la blanche monnoie, ou forges Doubles qui eurent cours pour deux deniers Tournois, et enfin en commun langage furent nommee: Niquet; et furent en regne environ trois ans tant seulement.*

¶ Charta ann. 1435. 22. Aug. ex Tabul. Petri de Regula: *Vendidit quandam vinaceam in decimaria S. Aniani prelio viquatuor francorum, computatis pro qualo est franco sexaginta arditi.*

¶ Sub CAROLO VII.

¶ Denarii albi cum Scutis Francie et Anglie reducuntur ad 7. den. Paris. Lit. tab. 28. Jun. 1426.

Magni Albi cum Scuto Francie, (Grands blances à l'Escu de France) crucem pedatam praeferunt in quadruplici circino cum 2. coronis et 2. liliis, inter crucis brachia, et Inscript. SIT NOME, etc. in altera parte Scutum Francicum inter 3. coronus ir triplici circino, et Inscript. KAROLUS FRANC. REX. pretii 10. d. Typum exhibemus, Tab. XII. num. 18. Item.

¶ Parvi Albi sub hisdem figuris, pretii 5. den. Edictio 12. Jul. 1436. Typum damus. Tab. XII. num. 19.

Diplomatica Regio dato Turonibus 9. Augusti 1436. jubenter Trapezite, seu Cunibatores dare marcans argentii pro 7. lib. Turon.

¶ Maghi Albi leg. 5. den. pond. 6. sol. 8. den. ad marcam Paris. pretii 10. den. Turon. Edictio 31. Dec. 1441. Item.

¹ Parvi Albi ejusd. leg. pretili 5. den. Turon. pond. 18. sol. 4. den. ad eamdem marcam.

¹ Magni Albi pretili 10. den. Turon. leg. 4. d. 31. gran. arg. reg. cum 1. gran. remedii, pond. 6. sol. 10. den. 8. quart. et remiss. ad marcam Paris. Item

¹ Parvi Albi, (*Petits Blancs*) pond. 1. den. 8. gr. legis ejusd. pretili 6. den. Turon. cum cruce pedata, et Inscript. SIT NOMEN, etc. et in postica cum K. coronato inter 2. illis. et Inscript. KAROLUS FRANCOR. REX. Item

¹ Denarii Nigr. (*Doublons noirs*) pretili 2. den. Turon. leg. 4. den. arg. reg. pond. 16. sol. ad marcam. Item

¹ Denarii Parisiensis pretili 1. den. Paris. leg. 1. den. 8. gr. pond. 16. sol. ad marcam. Item

¹ Parvi Turonenses ejusd. leg. pretili 1. den. Turon. pond. 20. sol. ad marcam. Item

¹ Oboli Turonenses leg. 18. gr. pond. 25. sol. ad marcam Paris. *Diploma* 20. Jan. 1466.

¹ Denarii Parisiensis, (*Deniers Parisis*) pond. 1. den. legis 1. den. 8. gr. pretili 1. den. Paris. Crucem habet illatam, et Inscript. PARISIUS CIVIS, et in aversa parte in medio, FRAN. corona supra imminentia, cum Inscript. KAROLUS REX. ¹⁰⁰ Est Carol V. nobis Tab. X. num. 17. Item

¹ Parvi Denarii Turonenses, ponderis 18. gran. legis 1. den. 8. gr. pretili 1. den. Turon. cum cruce pedata, et Inscript. TURONIUS CIVIS, et in postica cum 2. illis, et Inscript. KAROLUS REX. Habet typum. ¹⁰⁰ Est Carol VII. nobis Tab. XI. num. 16. Item

¹ Mailles Turonenses, (*Mailles Tournoises*) pond. 15. gran. legis 18. gr. pretili 1. den. Turon. cum cruce pedata, et Inscript. OBOLUS FRANCIE. In aversa parte, corona cum illo supra imminentia, et Inscript. KAROL. REX. Item

¹ Grossi Turonenses argentei, (*Gros Tournois d'argent*), quo Cambialeis vulgo *Jaques Cour*, vocant, pond. 2. sol. 6. den. Turon. cum cruce illata, et binis illis, inter crucis brachia, et Inscript. SIT NOMEN, etc. in postica. cum 8. illis coronatis, et Inscript. KAROLUS FRAN. REX. Typus describitur. *Diploma* XII. num. 17. *Diploma* 1470.

¹ Albi, (*Blancs*) ponderis 2. den. 8. gran. legis 5. den. pretili 10. denar. cum cruce [in 4. coronulas desinere] inter 4. illis. vel binis illis et binos Delphinos, et Inscript. SIT NOMEN, etc. in aversa parte, ill. K. coronata inter 2. illis, (vel illum inter et Delphinum) et Inscript. KAROLUS FR. R.

¹ Grossi similes, et
¹ Albi cum Corona, (*Blancs à la Couronne*) magni et parvi, pond. 2. den. 8. gran. legis 4. den. 12. gr. pretili 10. den. Crucem praeferunt pedata ut in vulgaribus soldatis, cum 2. illis, et 2. coronis inter crucis brachia in quadruplici circulo. In aversa parte scutum cum 8. illis inter 3. coronulas, in triplici circulo, et Inscript. ¹ KAROLUS FRANCOR. REX. ¹⁰⁰ Est Carolus FRANCOR. REX. ¹⁰⁰ Denarii. Tab. XII. num. 18.

¹ Grossi Turonenses 30. estimantur 37. sol. et semiss. Tab. XII. num. 184. ex vet. Necrol. Eccles. Virg. Procrester Universitatis distributio debet in quatuor dictorum anniversariorum 30. Grossos valentes 37. sol. cum dimid. 1. Grossi Denarii argentei, pretili 2. sol. 6. den. Turon. leg. 11. den. 12. gr. arg.

¹ Parvi Albi cum Corona, (*Grans Blancs à la Couronne*) predictis similes, pond. 2. den. 6. gr. legis 4. den. 12. gran. pre-

reg. pond. 5. sol. 9. den. ad marcam Paris. Typum damus, Tab. XII. num. 16. Item

¹ Magni Denarii albi pretili 10. den. Turon. leg. 4. den. 12. gr. arg. reg. reg. pond. 6. sol. 9. den. ad marcam; et

¹ Parvi Albi ejusd. leg. pretili 5. den. Turon. pond. 18. sol. 8. den. Item

¹ Denarii Albi pretili 10. den. Turon. leg. 4. den. arg. reg. reg. pond. 6. sol. ad marcam. Item

¹ Duplices Turonenses pretili 2. den. Turon. ¹⁰⁰ Typum habes, Tab. XII. num. 20. et

¹ Parvi Parisiensis et Turonenses pretili 1. den. par. et Tur. *Edictum* 16. Jun. 1455. et

¹ Denarii Parisiensis pretili 1. den. Paris. Item

¹ Sub LUDOVICO XI.

¹ Arrestum parlam. Par. 18. Febr. 1463. ex Tabul. S. Germ. Prat.: *Fut dit et déclaré que lessidis de Cléaux seroient tenus de payer ladiste pension à ladette monnoye de petits Tournous, au pris et valeur quatre francs, cinq sols Tour. le marc d'argent, pour les années 1461 62. et 63. et des tressors en avant sans diminution.*

¹ Litera Ludov. XI. ann. 1464. 3. Mart. ex Bibl. reg.: *La somme de sept mille trois cent vingt-huit livres, quinze sols Tournous, moins mille deux cent sols, ej. den. Tressors pour l'an 1461.*

¹ Parvi Liardi Delphinatus, (*Petits Liards de Dauphiné*) seu denarii albi similis Liardi, pond. 1. den. legis 8. den. pretili 3. den. Tur. cum cruce inter binis illis, et binas coronulas, et Inscript. SIT NOMEN, etc. in aversa parte, cum Delphino, et Inscript. LUDOVICUS FRANCOR. REX. *Diploma* dato Parisiis 18. Sept. (ca. 18. Oct. 1470). [ejusd. pretili *Edictum* 4. Jan. 1470.]

¹ Parvi Liardi Francie, (*Petits Liards de France*) cusi in illis officinis monetariis, atque adeo Aquitanicis, in quibus locis Delphini effigintur parvulus Rex palli involutus, ensemble manu tenens, cum eadem inscriptione. Quae quidem moneta species non recensetur in veteribus Regestis. Hujus typum exhibemus, Tab. XIII. num. 10. Vide Liardus.

¹ Grossi Denarii argentei pretili 2. solidi. 6. denariorum. [¹⁰⁰ Grossum denarium argenteum dat tab. XIII. num. 4.] Item

¹ Magni Albi pretili 10. den. et

¹ Parvi Albi pretili 5. den. Turon. Item

¹ Duplices Turonenses pretili 3. den. Tur. Item

¹ Parvi Parisiensis pretili 1. den. Paris. et

¹ Parvi Turonenses pretili 1. den. Turon. *Edictum* 5. Jan. 1470. [¹⁰⁰ Parisiensem exhibet Tab. XII. num. 8. Turonensem ibid. num. 10.]

¹ Parvi Albi pretili 10. den. et

¹ Parvi Albi pretili 5. den. obol. Turon. Item

¹ Ardisi et Liardi Francie et Delphina-

¹ tur. pretili 3. den. Turon. *Edictum* 28. Dec. 1470. Vide Ardisi.

¹ Duplices Turonenses pretili 2. den. Tur. Item

¹ Parvi Parisiensis et Turonenses pretili 1. den. Paris. et Turon. Item

¹ Magni Albi cum Corona, (*Grans Blancs à la Couronne*) predictis similes, nomine KAROLUS excepto, pond. 2. den. 5. gran. legis 4. den. 12. gr. pretili 12. den. Turon. *Diploma* 24. April. 1468. Typus exaratur, Tab. XIII. num. 18. Predicti vero magni Albi soiales, (*Grans Blancs au soleil*) existimantur eodem *Diplomatico* 13. den. unde postmodum Trezeni (*Trezaine*) huncupati. [¹⁰⁰ Album solarem grossum Caroli habes, Tab. XIII. num. 18. Semissis vel parvum num. 20. Párvum album cum delphino num. 22.]

¹ Albi cum K. coronato, (*Blancs au K. couronné*) postea Karolus appellati, pond. 2.

¹ den. legis 4. den. pretili 10. den. Turon. cum cruce que in 4. coronulas desinat, [inter 2. illis] et Inscript. SIT NOMEN, etc. et in postica, cum K. coronato inter binis illis, et Inscript. KAROLUS FRANCOR. REX. *Diploma* dato Stampa 11. Novemb. 1468. Typum damus, [¹⁰⁰ paulo diversum] Tab. XIII. num. 16. Semissis ibid. num. 17.]

¹ Idem denarii a littera K. in his

til 11. den. 4. Jan. 1478. Typus hic describitur, Tab. XIII. num. 5.

¹ Eorumdem semisses pro rata.

¹ Scutum auri aquivalet 33. Magni albis, in Litteris Ludovici XI. ann. 1470.

¹ apud Rymer. tom. 12. pag. 20.

¹ Magni Albi cum Sole, (*Grans Blancs au soleil*) pond. 2. den. 10. gran. legis 2. den. 10. gran. pretili 18. den. Turon. cum cruce pedata in quadruplici circino, et Inscript. SIT NOMEN, etc. et in postica, cum 3. illis in triplici circino inclusis, et sole in superiori parte Inscript. LUDOVICUS FRANCOR. REX. *Diploma* 2. Nov. 1475. Typum damus, Tab. XIII. num. 6. Semissis ibid. num. 7.

¹ Duplices Turonenses leg. 1. den. 12. gran. arg. reg. cum 2. gran. remedii, pond. 14. sol. pretili 2. den. Turon. Item

¹ Parvi Parisiensis leg. 1. den. arg. reg. cum 2. gran. remedii, pond. 16. sol.

¹ Parvi Turonenses ejusd. leg. et remedii, pond. 20. sol. ad marcam, pretili 1. den. Turon. *Edictum* 15. Sept. 1478.

¹ Eodem Edicto Mallis quacum duc pro 1. den. tum currebant, probantur.

¹ Grossi Denarii argentei, pretili 2. sol.

¹ 6. denar. Turon. *Edictum* 30. Maii 1477.

¹ Ardisi leg. 3. den. argenti reg. cum 2. gran. remedii, pond. 18. sol. ad marcam, pretili 3. den. cudi jubentur in moneta Burdigal. *Edictum* 12. Novemb. 1478. Item

¹ Denarii Burdigalenses (*Denarii Bourdaloi*) sic dicti quod in moneta Burdigalensi cuderentur, leg. 16. gran. ejusd. den. remedii, pond. 25. sol. 6. den. ad marcam, quorum quinque pro uno Ardisi dabantur. Typus hic delineatur.

¹ Oboli Burdigalensis Tab. XIII. num. 12. Obolum Parisiensem habes ibid. num. 11.]

¹ Sub CAROLO VIII.

¹ Grossi Regii (*Gros de Roy*) pretili 11. sol. 10. d. Turon. Eorumdem semisses pro rata *Edictum* 29. Jan. 1478. Item

¹ Magni Albi cum Sole pretili 12. den. Turon. und. *Duodenarii (Douzaine)* ap-

¹ pelati. Item

¹ Magni Albi cum Corona dicti Unde-

¹ nari (*Ozaine*) pretili 11. denar. Turon. Semisses pro rata. Item

¹ Liardi et Ardisi pretili 3. den. Turon. Item

¹ Duplices Turonenses pretili 2. den. Tu-

¹ ron. et

¹ Parvi Parisiensis et Turonenses pretili 1. den. Paris. et Turon. Item

¹ Magni Albi cum Corona, (*Grans Blancs à la Couronne*) predictis similes, nomine KAROLUS excepto, pond. 2. den. 5. gran.

¹ legis 4. den. 12. gr. pretili 12. den. Tu-

¹ ron. *Diploma* 24. April. 1468. Typus exaratur, Tab. XIII. num. 18. Predicti vero

¹ magni Albi soiales, (*Grans Blancs au soleil*) existimantur eodem *Diplomatico* 13.

¹ den. unde postmodum Trezeni (*Trezaine*) huncupati. [¹⁰⁰ Album solarem grossum Caroli habes, Tab. XIII. num. 18. Semis-

¹ sis vel parvum num. 20. Párvum album cum delphino num. 22.]

¹ Albi cum K. coronato, (*Blancs au K. couronné*) postea Karolus appellati, pond. 2.

¹ den. legis 4. den. pretili 10. den. Turon. cum cruce que in 4. coronulas desinat, [inter 2. illis] et Inscript. SIT NOMEN, etc. et in postica, cum K. coronato inter binis illis, et Inscript. KAROLUS FRANCOR. REX. *Diploma* dato Stampa 11. No-

¹ vember. 1468. Typum damus, [¹⁰⁰ paulo diversum] Tab. XIII. num. 16. Semissis ibid. num. 17.]

effecta dicti Carlesi vel Carlini, interdum etiam *Dissains* quod essent pretii 10. den. Turon.

¹ Grossi Denarii pretii 8. sol. cudi jubentur in moneta Tornac. *Edictus* 24. Maii 1489.

²⁰ Liardi Francia typum dat Tab. XIII. num. 21. Liardi Delphiniatus num. 22.

³⁰ In Statutis Eccles. Meldens. ann. 1488. tom. 2. Hist. ejusdem. pag. 518. 32. Abi esilmantur 13. sol. 4. den. Turon. *Ne ratione circulatione quatuor in qualibet parochiali ecclesia Francie curaria (decani) ultra summam XXXII. Alborum valentium XIII. sol. IV. den. Turon. pro sua ratione... exigere presumant.*

SUB LUDOVICO XII.

¹ Grossi Regis (Gros de Roy) leg. 2 den. 16. gr. pretii 3. sol. Turon. Item

² Magni Albi cum Sole pretii 18. d. Turon. Item

³ Magni Albi cum Corona pretii 12. denar. Turon. [²⁰ Magni albi cum corona typum exhibemus, Tab. XIII. num. 9.] Item

⁴ Magni Albi cum K. coronato pretii 10. denar. Turon. Item

⁵ Liardi. Duplices Turon. Parvi Paris. et Turon. pro solitis pretiis. *Edicto* 4. Julii 1498. 12. et 22. Novembris 1506.

⁶ Magni Albi cum histrio, (Grans Blans au Pore-Espic) dicti Ludovicus, pond. 2. den. legis 4. den. 12. gran. cum cruce inter 4. illia. et Inscript. Sit NOMEN. etc. in aversa parte, cum scuto et 8. illia coronato, et ab histrio sustentato, et Inscript. LUDOVICUS FRANCOR. REX. *Diplom. dato Blesia 19. Novemb. 1507.* Typus hic describitur, Tab. XIV. num. 8.

⁷ Magni Albi cum Sole pretii 18. d. Turon. Item

⁸ Magni Albi dicti Ludovicus, vel cum Corona qui tum cudebantur pretii 12. den. Turon. *Edicto* 25. Dec. et 8. Febr. 1511. quo etiam Edicto deinceps cui prohibentur. Item

⁹ Magni Albi cum K. coronato pretii 10. denar. Turon. Item

¹⁰ Liardi. Duplices Turonenses, etc. pro solitis pretiis. [²⁰ Liardi typum exhibet Tab. XIV. num. 11. Turonensis ibid. num. 12.]

¹¹ Grossi Denarii, (Gros Deniere) pond. 4. den. 3. gr. legis 6. den. pretii 2. sol. 6. den. cum cruce illata, et binis coronulis et binis L. inter crucis brachia, et Inscript. Sit NOMEN. etc. In aversa parte, cum scuto 3. illorum coronato, et binis L. coronatis ad latera. Inscript. LUDOVICUS DEI GRA. FRANCOR. REX. *Diplom. dato Blesia 8. Febr. 1511.* Typum describimus, Tab. XIV. num. 7. Item

¹² Semissi Grossi (demi Gros) pond. 2. den. 19. gran. legis 4. den. 12. gr. pretii 15. den. Turon. cum cruce anchorata, et illis. et binis L. inter brachia. In positiva, cum scuto inter binis illia coronata, etc. Item

¹³ Denarii cum L. coronato, (Deniers à l'L. couronnée) pond. 2. den. 2. gr. legis 4. den. pretii 10. den. Tur. cum simili cruce et Inscript. in aversa parte cum L. coronato, et ad ejus latera X. et II. quae XII. conficiunt, et Inscript. LUDOVICUS, etc. Typum describimus, Tab. XIV. num. 10.

¹⁴ Grossi Capitones, seu Testones, (Gros Testone) pond. 7. den. 12. gr. pretii 10. sol. Turon. præferunt Regis caput pīlo depresso opertum, et in aversa parte scutum Francicum coronatum cum limbo dentato, et Inscript. XRC VINC.

etc. atque hi sunt primi Testones Francici anno 1513. primum custi pond. 12. gran. argenti regii Testonibus Francisci I. longe meliores. Typus passim habetur in Edictis monetariis a quibus huius delineamus, Tab. XIV. num. 5. Semissis num. 6.

¹⁵ Grossi Capitones, seu Testones Mediolanenses, (gross Testons de Milan) Regis caput eodem operto pīlo præferunt, cum illio ad pīctus, et Inscript. f. LUDOVICUS D. G. FRANCORUM REX. In aversa parte S. Ambrosius mitratum, equitem, manu flagellum tenentem, sub quo, et in ipso circulo Inscriptione continente, et scutum cum 8. illis coronatum, MEDIOLANI DUX. [in aliis vero scutis Francicum coronatum in illis illis, in postice parte S. Ambrosius mitratus effigie in cathedra sedente, manu dextra tenens flagellum, sinistra pedum Episcopale.] Vide Ambroni.

¹⁶ Alterum Testonem numisma esse existimat Viri Eruditii, quod cum iudicatur Julius II. PP. ut Ludovicum e Mediolani ditione depulsum significaret. Alij irrederet. Idque innuere videtur, neque quod Pontifices ex armis Ludovicis in altera parte effigie castanea sive sectentur Francicum equi protinus effigie. Sed hoc omnino suadere oportunit alterum numismati quod Ludovicus ut injuriam injury repellere, cum pīctus jussit, de quo sic Thuanus lib. 1. Hist. Causa Julio II. non secundum amicidium coluit Ludovicus, quippe cum infestissimum hostem semper expetivit, quem gravissimum amicum habebat debet. Quod si eo sequeretur, ut moribundi omnia in duas diras contrarie obnubilantes generosus reuerterit, cuso etiam eureo nūmō, qui titulus Regis Francie regis Neapolitanis cum effigie sua ex una parte et insigni Francie ex altera referebat, cum hoc eloquio. Perdam Babylonicis nomen: quales adduc hodie multi repertur. [²⁰ Numeris adhuc hodie multa repertur. ²⁰ Numismatis typum damus, Tab. XIV. num. 8.]

¹⁷ Magni Albi cum Sole pretii 18. d. Turon. Item

¹⁸ Grossi Albi dicti Ludovicus, vel cum Corona qui tum cudebantur pretii 12. den. Turon. *Edicto* 25. Dec. et 8. Febr. 1511. quo etiam Edicto deinceps cui prohibentur. Item

¹⁹ Magni Albi cum K. coronato pretii 10. denar. Turon. Item

²⁰ Liardi. Duplices Turonenses, etc. pro solitis pretiis. [²⁰ Liardi typum exhibet Tab. XIV. num. 11. Turonensis ibid. num. 12.]

²¹ Grossi Denarii (demi Gros) pond. 2. den. 19. gran. legis 4. den. 12. gr. pretii 15. den. Turon. cum cruce anchorata, et illis. et binis L. inter brachia. In positiva, cum scuto inter binis illia coronata, etc. Item

²² Denarii cum L. coronato, (Deniers à l'L. couronnée) pond. 2. den. 2. gr. legis 4. den. pretii 10. den. Tur. cum cruciula, et Inscript. FRANCISCUS D. G. FRANCOR. REX. In postice, cum cruciula et Inscript. Sit NOMEN. etc. [²⁰ Typum damus, Tab. XV. num. 11.]

²³ Duplices Turonenses, (Double Tournois) pond. 23. gran. legis 1. den. 6. gr. pretii 2. den. Tur. cum cruciula, et Inscript. Sit NOMEN. etc. et in aversa parte, cum scuto 8. illorum, et Inscript. FRANCISCUS, etc. [²⁰ Typum damus, Tab. XV. num. 8. ²⁴ Duplicis Delphi-

net. De gros, qui veulent laij. lie. Tour. de st. gros pour chaque liere.

Sub FRANCISCO I.

¹ Grossi Testones leg. 11. den. 18. gr. pond. 25. et semiss. den. ad marciam, pretii 10. sol. Turon. *Edicto* 27. Nov. 1516. Typum hic damus, Tab. XV. num. 4. Item

² Liardi. Duplices et Parvi Turon. pro solitis pretiis.

³ Magni Albi cum corona, (grans Blans à la Couronne) pond. 2. den. 2. gr. legis 4. den. 3. gr. pretii 12. den. Tur. *Dipl. 21. sol. 1516.* Typum exhibemus, Tab. XV. num. 5. Item

⁴ Magni Albi cum F. corona, (grande Blans à l'F. couronne) pond. 1. den. 22. gran. legis 3. den. 18. gr. pretii 10. den. Turon. Typus hic delineatur, Tab. XV. num. 7.

⁵ Grossi Testones, pond. 7. den. 12. gran. legis 11. den. 6. gran. pretii 10. sol. Turon. Inscript. XAC RONAT, etc. usque ad Carolum IX. [et semissas pro rata Edicto 10. Sept. 1531.] et Dipl. 6. Mart. 1532. Typum damus num. 1. et 3. Semissis num. 4.

⁶ Grossi Testones ejusdem. leg. et pond. 11. den. 6. gran. pretii 10. sol. Turon. Inscript. XAC RONAT, etc. usque ad 10. sol. 5. den. Turon. *Edicto* 18. Octob. 1538. qui cum definceps prohibentur *Diplom. 24. Febr. anni ejusdem.*

⁷ Duodenarii cum Salamandria, (Dousaines aux Salamandres) pond. 2. gran. legis 4. den. 4. gr. pretii 12. den. Turon. *Diplom. 26. Febr. 1539.* [marca argenti tum pretii 12. lib. 10. sol. Turon. In eorum vero parte crux pedata conspicitur in quadruplici circino inter cuius brachia due Salamandrie, cum Inscript. Sit NOMEN, etc. in altera scutum Francicum coronatum inter duas pariter Salamandras in triplici circino, cum Inscript. FRANCISCUS, etc. Typum exhibemus, Tab. XV. num. 6.]

⁸ Denarii Duodenarii, (Deniers Dousaines) seu solidi qui longiori crucem praefrunt, pond. 2. den. 2. gr. legis 3. den. 16. gr. pretii 12. den. Tur. *Diplom. 19. Mart. 1540.*

⁹ Testones eodem Edicto cum prohibentur; at eorum cursus modo sint ponderis 7. den. 10. gr. leg. 10. den. 18. gr. 9d. in. permittitur pro 10. sol. 8. den. Turon.

¹⁰ Parvi Liardi, (Petits Liards) pond. 12. gr. legis 2. den. 6. gran. pretii 2. den. Turon. cum F. coronato. Inscript. FRANCISCUS D. G. FRANCOR. REX. In postice, cum cruciula et Inscript. Sit NOMEN. etc. [²⁰ Typum damus, Tab. XV. num. 11.]

¹¹ Duplices Turonenses, (Double Tournois) pond. 23. gran. legis 1. den. 6. gr. pretii 2. den. Tur. cum cruciula, et Inscript. Sit NOMEN. etc. et in aversa parte, cum scuto 8. illorum, et Inscript. FRANCISCUS, etc. [²⁰ Typum damus, Tab. XV. num. 8. ²⁴ Duplicis Delphi-

net. Parvi Denarii Turonenses, (petits Deniers Fournis) pond. 18. gr. legis 18. gr. pretii 1. den. Tur. cum cruciula, et Inscript. TURONUS CIVIS FRANCOR. In postice cum 2. illis in triplici circino, et Inscript. FRANCISCUS D. G. FRANCOR. REX. Typus Tab. XV. num. 10.

¹² Grossi Testones leg. 11. den. 6. gran. argenti regii, cum 1. gr. remedii, pond. 2. sol. 1. den. et semiss. seu 23. et semiss. den. ad marciam cudi jubentur *Diplom. 20. Sept. 1542.*

Anno 1542. *Diplom. dato 25. Juili Testones* pretium fuit 11. sol. Turon.

¹³ Duodenarii cum Salamandria, legis,

ponderis et pretii ut supra *Diplom.* 13. *April.* 1516.
 * *Duplices et Parvi Turonenses* cudi deinceps prohibentur. *Diplom.* 6. *Jul.* 1536.

Sub HENRICO II.

* Denarii *Duplices et parvi*, ut et Liardi cudi iterum ad tempus prohibentur *Edicto* 3. *Sept.* 1538.

¶ Edicto dato ultima Januarii 1518. *Duodenariorum (Douzains)* hac forma prescribitur. In una parte scutum Francia effigiat inter binas lunulas coronatas, supra imminentem coronam imperiale, cum Inscript. *HENRICUS II. etc.* In altera crux ex 8. gran. arg. reg. remedium, cum parva desinens in illis. Inter crucis brachia binæ porcupine et binæ litteræ H. cum Inscript. *SIR NOMEIS*, etc. et anno 1540. Typum hic delineamus, Tab. XV. num. 29.

Grossi Testones, (*Gros Testons*) pond. 7. den. 12. gran. legis 11. den. 6. gr. pretii 11. sol. 4. den. [sab. eadem forma qua Scuta cum sole] *Dipl.* 14. *Jan.* 1519.

Vaghi Albi, dicti *Duodenarii*, (*grandes Blancs appelle Douzains*) cum cruce ex lunulis simul implexis compacta, pond. 2. den. legis 3. den. 12. gran. pretii 12. den. Turon.

Grossi dicti *Nigellenses*, (*Gros de Nesse*) quod Parisiis in Turri Nigellensi primum cusi, vulgo appellat *Pieces de six Blancs*, pond. 4. den. 18. gran. legis 4. den. pretii 2. sol. 6. d. *Diplom.* 25. *Mart.* 1549. Typum habes, Tab. XV. num. 19.

Semisses eoru[n]dem Grossorum.

* *Duodenarii (Douzains)* pond. 93. et semiss. den. cum 1. gran. remedii cudi jubentur *Edicto* 20. *April.* 1550.

Diplomatic Regio dato Blesis 27. Jan. 1550. Moneta Molendinaria, seu *la Monnoie du Molin*, instituta in domo Thermarum Parisiis, ubi hodie est *la place Dauphine*, in qua cusi.

Grossi Testones (Gros Testons) cum lunula, ex Inscript. *DUM TOTUM IMPLEAT ORNEM*, et aliis predicti, similes pondere, pretio et remedio. Tab. XV. num. 17.

* *Grossi Testones* pond. 7. den. 10. gr. gravium, pretii 11. sol. 4. den. Turon. enduntur in domo Thermarum Paris. *Edicto* 21. *Jan.* 1551. Item

* *Duodenarii (Douzains)* pond. 2. den. gravium, pretii 12. den. Turon.

* *Duplices et Parvi Turonenses* cum crucula nuper cui u[er]o prohibentur *Edicto* 22. *Jan.* 1552.

* *Grossi Testones* ponderis et pretii ut supra. [oo] Typum exhibet Tab. XV. num. 18.] Item

* *Duodenarii* pond. et pretii ut supra. Item

* *Grossi Nigellenses* pond. 4. den. 14. gran. gravium, pretii 2. sol. 6. den. Turon. Semisses pro rata, *Edicto* 12. *Sept.* 1534.

Sub FRANCISCO II.

Nulla, ut supra observatum, cuse sub eius typo monetae, sed sub typo parentis Henrici.

* *Grossi Testones* (Gros Testons) cum scutu Regis, pond. 7. den. 10. gran. pretii 19. sol. Turon. [oo] Typum exhibemus, Tab. XVI. num. 1.] Semisses eorum pro rata. Item

* *Grossi Nigellenses* (Gros de Nesse) pond. 7. den. 14. gran. gravium, pretii 2. sol. 8. den. Item

* *Duodenarii (Douzains)* aliquae monete pretii ut supra *Edicto* 24. *Febr.* 1558.

Sub CAROLO IX.

Grossi Testones, et semisses, (*Gros et demi Testons*) in quorum aversa parte effigiam scutum Francie cui innaret corona imperialis inter binas lunulas coronatas, cum Inscript. *SIR NOMEIS*, etc. in altera caput Regis laureati, in scriptis Capitulo VIII. etc. pond. 1. sol. Tur. *Diplom.* 17. *Aug.* 1561. Typus exhibetur, Tab. XVI. num. 3.

* *Monete sex Albiorum* (sic *Blancs*) aliquæ pro solitis pretiis curvantur *Edicto* 17. *Aug.* 1561.
 * *Denarii* pretii 20. sol. Paris, unde Francia dicti leg. 10. den. 18. gran. 3/4 et 1. sol. quilibet denario pond. 15. den. 14. gran. cudi jubentur *Diplom.* 31. *Oct.* 1563.

* Forumidem semisses leg. 11. den. 6. gran. argenti reg. pond. 10. sol. 2. den. Item

* *Solidi Parisienses (Sols Parisis)* leg. 6. den. 18. gr. arg. reg. pond. 12. s. 6. d. pretii 12. d. Item

* *Liardi* pretii 3. den. leg. 3. den. 6. gran. arg. reg. pond. 32. sol. 6. den.

* *Solidi Parisienses (Sols Parisis)* qui vulgo dicuntur *Picos de 3. Blancs*, cum cruce ex 4. lunulis seu 3. composita, pond. 1. den. 6. gran. legis 6. den. 18. gran. pretii 15. den. Turon. *Diplom.* 5. *Oct.* 1564. Typum damus, Tab. XVI. num. 5.

* *Duplices Solidi Parisienses* leg. 1. den. 6. gran. arg. reg. cum 2. gran. remedii, pond. 21. sol. 2. den. ad marciam. Item

* *Denarii parti leg. 18. gr. arg. reg. cum eod. remedio*, pond. 29. s. 4. d. Tur. ad marciam. Et

* *Liardi* leg. 2. den. 6. gran. arg. reg. cum eod. remedio, pond. 22. sol. 8. den. ad marciam *Diplom.* 3. *Mart.* 1566. [oo] Typum damus, Tab. XVI. num. 7.]

* *Duplices Solidi Parisienses*, (*doubles Sols Parisis*) pretii 2. sol. 6. den. cum 3. lunulis coronatis in aversa parte. *Diplom.* 18. *Jan.* 1568. [pretii 2. sol. *Diplom.* 28. *Sept.* 1568.] *mensis*. Typus hic delineatur, Tab. XVI. num. 4.

* *Minute Monete* pro solis pretiis curvare jubentur *Edicto* 21. *April.* et 16. *Oct.* 1571.

* *Denarii Duodenarii (Douzains)* leg. 4. den. 2. gran. arg. reg. cum 2. gr. remedii, pond. 118. d. ad marciam, pretii 12. den. Tur. Item

* *Denarii Duodenarii* leg. 16. gr. arg. reg. ejusdem remedii, pond. 330. den. ad marciam. Item

* *Liardi* leg. 2. den. arg. reg. ejusdem remedii, pond. 256. den. ad marciam *Edicto* 17. *Oct.* 1571.

* *Denarii Duodenarii*, (*Deniens Douzains*) pond. 1. den. 21. gran. legis 3. den. 12. gran. pretii 12. den. Turon. atque hi sunt vulgares solidi *Dipl.* 8. [18.] *Jun.* 1572.

* *Solidi Parisienses Duplices et Simplices* cudi deinceps prohibentur *edictum* *Edicto* 13. *Jun.* 1572.

* *Duodenarii (Douzains)* pond. 1. den. 20. gr. gravium, leg. 3. den. 8. gr. et semis. arg. puri cum 2. gran. remedii, *Aresto Curiae Monet.* 16. *July.* 1572. [oo] Typum exhibemus, Tab. XVI. num. 6.

* *Grossi Testones* pretii 12 sol. 6. den. *Aresto Curiae Monet.* 27. *Sept.* 1572. *Diplom.* 20. *Dec.* seq.

* *Duplices Solidi Parisienses* leg. 1. den. 2. gr. arg. reg. cum 2. gr. remedii pretii 2. sol. 6. den. Tur. ex vigo. Parte appellantur, a quadam Jacobo Platanello Molendario eoru[n]dem inventore.

* *Denarii Turonenses et Liardi* leg. et

pond. ut supra *Aresto Curiae Monet.* 9. *Dec.* 1572.

* *Testorum* pretium fuit 12. sol. 8. den. *Diplom.* 2. *Septemb.* 1573. Deinde 13. sol. *Diplom.* 28. *Maii* 1578.

* Eodem Edicto minutas Monetae pro solitis pretiis currere jubentur.

* *Solidi Parisienses Duplices* leg. pond. et remedii statutorum *Diplom.* 28. *Jan.* 1568. cudi jubentur per tres menses in monetais Divonensi et Trecenti *Diplom.* 29. *Mart.* 1574.

Sub HENRICO III.

* *Monete minute pro solitis pretiis* curvare jubentur *Edicta* 7. *Jul.* 2. *Septemb.* 1573. et aut. *Maii* 1575.

* *Testones* interdicti. *Dipl. ult.* *Maii* 1575. Item

* *Franci argentei*. (*Franci d'argent*) cum Regis capite laureato, etc. et flor. coronato in cruce centro in illis et flor. desinente, cum Inscript. *Sir NOMEIS*, etc. 11. den. 2. gran. legis 16. den. argenti puri, pretii 20. [21.] sol. Tur. Typum hic damus, Tab. XVI. num. 9.

* Semisses et Trientes eoru[n]dem.

[oo] Typos exhibemus, Tab. XVI. num. 10. et 11.] Item

* *Duodenarii (Douzains)* predictis similis, pond. 1. den. 21. gran. legis 2. den. [21. gr.] argenti puri, pretii 12. den. Tur.

Item

* *Parvi Liardi*, cum H. coronato, pond. 16. gr. legis 1. den. 15. gr. pretii 3. den.

Item

* Officina monetaria molendinaria cuius *Duplices et Denarii* serei, qui vulgares sunt. *Duplices* quos *Doubls* vocamus, in quibus scilicet *Duplicibus* efficiuntur illa cum Inscript. [*Doubls Tournais*. In Denarili vero 2. illa, cum eadem Inscript. [*Typum* damus, Tab. XVI. num. 17. et 18.]

* *Franci argentei* leg. 10. den. arg. puri, cum 2. gran. remedii, pretii 20. sol. Tur. cudi jubentur loco *Testorum*, semisses et quadrantes eorum pro rata *Aresto Curiae Monet.* 26. *Jul.* 1575. Item

* *Duodenarii* ad rationem 17. lib. 15. solid. marcas arg. regi. [

* *Grossi Testones* ejusdem leg. pond. et remedii quibus ille qui ex *Edicto* 26. *Maii* 1573. cusi fuerant, cudentur in moneta Paris. *Diplom.* 7. *Maii* 1576. Item

* *Duodenarii* ad rationem 17. lib. 15. solid. marcas arg. regi. [

* *Grossi Testones* ejusdem leg. pond. et remedii quibus ille qui ex *Edicto* 26. *Maii* 1573. cusi fuerant, cudentur in moneta Tur. *Diplom.* 20. *Jul.* 1576.

* *Franci argentei* pond. 11. den. 1. gr. pretii 20. sol. Turon. usque ad 1. *Jan.* *Edicto* 22. *Mart.* 1577. pretii 23. sol. in moneta Tur. *Diplom.* 20. *Jul.* 1577. Item

* *Testones* pond. 7. den. 11. gr. pretii 16. sol. Tur. laudato vero *Aresto* pretii 16. sol. 6. den.

* *Quadrantes Scutorum*, (*Quarts d'Ecu*) 7. den. 13. gran. [vel. 7. den. 12. gran. et semis. gravium.] legis 11. den. argenti puri, pretii 15. sol. Tur. *Diplom.* 1. *Septemb.* 1577. Typus hic exhibetur, Tab. XVI. num. 12.

* *Octava pars Scuti*, pro rata. [

* *Testones cum armis Francie* pond. 16. sol. 10. gr. gravium, pretii 14. sol. 6. den. Turon.

* Eoru[n]dem semisses pro rata. Item

* *Moneta sex albiorum* (*Pieces de six blancs*) pond. 8. den. 14. gr. legis 8. den. pretii 2. sol. 6. den. Tur. ex vigo. Parte appellantur, a quadam Jacobo Platanello Molendario eoru[n]dem inventore. Typum habes, Tab. XVI. num. 14.

* Eoru[n]dem semisses.

[†]Eadem Monetae cuse sub Carolo IX. pond. 78. ad marcam. ejusdem statuantur pretili. ut et alias nups. cuse pond.

5. L. calidem coronata. Item.

[†] Semissis Francorum (Demi Francs) pond. 5. den. 12. gr. gravium; eorumdem Quadrantes pro rata. Item

Pars Liardi. (petits Liards) pond. 18. gr. legis 1. den. 12. gran. argenti puri. pretili 3. den. [oo] Typum damus. Tab. XVI. num. 16.]

^{SW} In Liardi postea cudentia ejusdem pretili quo supra. loco crucis tria lilia effiguntur cum H. aut Daiphino ex Edicto 22. Jun. 1583.

[†] Franci argentei pretili 20. sol. Tur. Item

1 Quadrantes Scutorum (Quarts d'Esca)

pretili 15. sol. Turon. Item

[†] Testones pretili 14. sol. 6. den. Turon. Edicto 18. Oct. 1583.

[†] Franci argentei licet 6. gran. debiliores. ecrumque semisses et quadrantes recipi sub Henrico VIII. Septemb. 1587. 3. April. et 31. Decemb. 1588.

Sub HENRICO IV.

[†] Denarii Duodenarii (Dousains) pretili 12. den. Turon. [oo] Typum habes. Tab. XVII. num. 13.] Item

[†] Duplices cuprei (Doubles de cuivre) cum Armis Franci pretili 2. den. Turon. Edicto 30. Mart. 1588.

[†] Franci argentei pretili 20. sol. [oo] Tab. XVII. num. 9.] Item

1 Quadrantes Scutorum pretili 15. sol.

[oo] Tab. XII. num. 11. Semisses scutorum num. 10.] Item

[†] Testones pretili 14. sol. 6. den. Edicto 5. Jun. 1588. et Aresto Parlamensi ejusdem.

[†] Duplices cuprei puri ejusdem pretili. potenter et remedii quibus li qui cuiuerant sub Henrico III. Diplom. 10. Febr. 1588.

[†] Franci argentei pond. 11. den. 1. gr. gravium. pretili 20. sol. Edicto 24. Maii 1601. Aresto Curia Monet. 18. Mart. 1602. Item

[†] Quadrantes Scutorum pond. 7. den. 12. gran. pretili 15. sol. Item

[†] Testones pond. 7. den. 10. gr. pretili 14. sol. 6. denar.

[†] Franci argentei pretili 21. sol. 4. den. Item

[†] Quadrantes Scutorum pretili 16. sol. Item

[†] Testones pretili 15. s. 6. den. Edicto mense Sept. 1602.

[†] Denarii pretili 20. sol. unde Piece d'une livre nuncupabantur. pond. 9. den. 6. gr. gravium; eorumdem semisses et quadrantes cudi jubentur Edicto dato mense Aug. 1600.

[†] Quadrantes Scutorum leg. 11. denar. pur. qui tunc dicebantur Pieces de 16. sole fortioris ponderis et legere cudi jubentur eodem. Edicto. [oo] Semisses quadrantes Tab. XVIII. num. 12.]

^{SW} De minutioribus monetis deinceps paucis decimis quod in lis scrupulis referendis frustra. ut nobis visum est. immixtum erat. [oo] Duplices Turonenses habes. Tab. XVII. num. 14. Semisses Turonensem ibid. num. 15. Liardum num. 16.

Sub LUDOVICO XIII.

^{SW} Monetarum cursus iterum statutus Edicto mense Sept. 1602 prescriptus iterum statutus Edicto 5. Dec. 1614. marca argenti pond. 11. denar. 1. gr. gravium. pretili 20. lib. 5. sol. 4. den.

[†] Franci argentei (France d'argent) pond. 11. denar. 1. gr. gravium. pretili 27. sol. Edicto dato mense Mart. 1636. et 25.

Jun. ejusdem anni; pretili 28. sol. Edicto monetae. Specie et Aresto Curia Monet. 5. Dec. 1641. [oo] Francorum argenteum. semisses et quadrantes habes. Tab. XVIII. num. 4. 5. et 6.]

[†] Quadrantes Scutorum (Quarts d'Esca) pond. 7. den. 12. gran. gravium. pretili 20. sol. Edicto monetae Mart. et 25. Jun. 1638. pretili 21. s. Edicto monetae Sept. et Aresto Curia Monet. 5. Dec. 1641. [oo] Semisses Quadrantis typum exhibet Tab. XVIII. num. 7.]

[†] Testones pond. 7. den. 10. gr. gravium. pretili 19. sol. 6. den. Edicto monetae Mart. et 25. Jun. 1638. pretili 20. sol. 6. den. Edicto monetae Sept. et Aresto Curia Monet. 5. Dec. 1641.

[†] Eorumdem semisses pro rata.

[†] Duodenarii (Dousains) leg. 2. den. 21. gr. pur. pond. 102. ad marcam cudi bim. Inscript. Edicto 24. Dec. 1638. et mense Febr. 1640. pretili 15. den. Edicto monetae Mart. et 25. Jun. 1640. in his effecta crux pedata inter cujas brachia bim. corona et bim. littera L. cum Inscript. Sir NOMEN. etc. in altera parte scutum 3. f. horum. cui imminent corona imperialis. inter binas L. et Inscript. LUDOVICVS XIII. etc. Typum hi. exhibentur. Tab. XVIII. num. 13. Semisses vel dinarii num. 14.]

[†] Lilia argentei sc. Scutorum (Lilium blanc) pretili 60. sol. leg. 11. den. 12. gr. pur. 21. den. 8. gr. gravium. in quibus effigium caput Regis laureati cum Inscript. LUDOVICVS XIII. etc. in altera parte scutum Franci. cum corona imperiali. Inscript. Sir NOMEN. etc. reprobata. Cuspidi Francorum argenteorum. marca argenti regi tunc pretili 28. lib. 10. sol. cudi jubentur Edicto dato mense Septemb. 1641. Typus hic exaratur. Tab. XVIII. num. 10. See Semisses num. 9. quadrantes num. 10. octonarii num. 11. dimidi octonarii num. 13.]

^{SW} Monetarum argentearum debilitum cursus permittitur usque ad ult. Dec. 1643. Aresto Consilii Reg. ult. Dec. 1642. [oo] Denarii Turonensis et Duplices Turonensis typos habes. Tab. XVIII. num. 16. et 15.]

Sub LUDOVICO XIV.

[†] Franci argentei pond. 11. den. 1. gr. gravium. pretili 28. sol. Aresto Consilii Reg. 20. Dec. 1643. Aresto Curia Monet. 18. Mart. 1644. Aresto Consilii Reg. 20. et 27. Jan. 1644. Aresto Curia Monet. 20. April. 1644.

[†] Denarii nuper custi a 1. die Mart. seq. currere inhibentur Aresto Consilii Reg. 7. Jan. 1645.

[†] Denarii pond. 150. ad marcam. pretili 1. d. Turon. cudi jubentur Edicta 12. Mart. 1648.

[†] Ludovic. argentei (Louis d'argent) pretili 8. sol. cudi deinceps prohibentur Aresto Curia Monet. 18. Jun. 1648. ejusdem pretili 21. d. 8. gr. gravium. Aresto 1. Aug. 1650. pretili 3. lib. 6. sol. usque ad 1. Jul. seq. subinde 3. lib. 9. sol. Aresto 29. Mart. 1652. rursum pretili 3. lib. 6. sol. usque ad finem anni Aresto Consilii Reg. 31. Jul. 1652. pretili 3. lib. 10. sol. Aresto 7. Mart. et 29. April. 1653. usque ad ult. Jun. seq. a dicta die usque ad ult. Sept. seq. pretili 3. lib. 9. sol. ab hac die usque ad ult. Dec. seq. pretili 3. lib. 6. s. rursum usque ad ult. Mart. 1654. pretili 3. lib. 8. sol. subinde 3. lib. ejusdem. pretili Edicto mense Dec. 1655.

Aresto 15. Mart. et 8. April. 1656. 16. Dec. 1650. 16. Dec. 1652. 17. Dec. 1653. sol. 31. Jan. 1658. Aresto Consilii Reg. 7. Dec. 1655. ad 8. lib. revocantur Aresto 16. Sept. 1655. ad pretili 8. lib. 2. sol. Edicto monetae Dec. 1659. qui caraus obtinuit usque ad 1. Jan. 1661. a qua die pretili 8. lib. 1. sol. statuantur Aresto 19. Dec. 1660. pretili 8. lib. Aresto 18. April. 1661. usque ad 28. Aug. 1668. qua die ex Aresto currunt pro 8. lib. 2. sol. quod alio Aresto 22. Sept. ejusdem ann. confirmatur. [oo] Typi exhibentur. Tab. XIX. num. 5. et 8. Semisses num. 7.]

^{SW} Marca argenti regi statutur pretili 26. lib. 10. sol. Aresto Curia Monet. 18. Jan. 1649.

[†] Lilia argentea (Lis d'argent) in quibus effecta Regis laureati effigies cum Inscript. LUDOVICVS XIV. etc. in altera parte crux ex liliis coronatis. et Inscript. DOMINE ELEGISSI LILIUM TIBI. inhibita cusione Ludovicorum argenteorum. cudi jubentur leg. 11. den. 30. gr. quolibet lib. 10. sol. 8. den. gravium. pretili 30. sol. Edicto monetae Mart. 1656.

[†] Eorumdem semisses pro rata.

[†] Lilia argentea in quibus effecta crux ex 4. litteris L. duplicitibus coronatis. inter cujas brachia 4. lilia. cum eadem Inscript. leg. 11. den. 12. gr. pur. 21. den. 8. gr. gravium. in quibus effigium caput Regis laureati cum Inscript. LUDOVICVS XIII. etc. in altera parte scutum Franci. cum corona imperiali. Inscript. Sir NOMEN. etc. reprobata. Cuspidi Francorum argenteorum. marca argenti regi tunc pretili 28. lib. 10. sol. cudi jubentur Edicto monetae Mart. 1656. et Typum delineatum. Tab. XIX. num. 6. Semisses.

[†] Monetae typos absum (Pièces de six blancs) pretili 8. sol. Aresto Curia Monet. 12. Dec. 1659. Exarum curvus inhibetur Edicto 10. Nov. 1657. quo.

[†] Denarii pretili 80. den. cudi jubentur; at Turon. causa interdicta Aresto Consilii Reg. 14. Aug. 1655.

^{SW} Marca argenti puri statutur pretili 27. lib. 18. sol. 10/23. Aresto Curia Monet. 1. Febr. 1651. pretili 26. lib. 10. sol. Aresto Consilii Reg. 1652.

[†] Monetae pretili 2. sol. 3. sol. et 4. sol. leg. 10. den. pur. cudi jubentur Edicto 8. April. 1674. Denarii pretili 3. sol. prohibentur. Aresto Consilii Reg. 2. October. 1674. Monetae pretili 4. sol. currere jubentur a 1. April. seq. usque ad 1. Jul. pro 3. sol. 9. den. subinde pro 3. sol. Edicto 28. Mart. 1675.

^{SW} Monetarum argentearum cursus praeceptum Aresto 16. Septemb. 1608. et Edicto 28. Mart. 1629. iterum statutur 21. Jul. 1630.

[†] Ludovic. argentei (Louis d'argent) in quibus effecta caput Regis cum solita Inscript. in altera parte crux inter 4. lilia ex 4. litteris L. duplicitibus quibus imminent corona. cum Inscript. CARAETUS REGNAT. etc. leg. 11. denar. pur. 21. den. 8. gr. gravium. pretili 3. lib. 6. sol. semisses coram pro rata. cudi jubentur Edicto monetae Dec. 1659.

^{SW} Marca arg. puri pretili 30. lib. Ed. 3. Jan. 1650.

[†] Ludovic. argentei recusat ex Edicto mense Dec. 1659. pretili 3. lib. 6. sol. usque ad 1. Jun. seq. subinde 3. lib. 5. sol. Aresto Consilii Reg. 2. Mart. 1659. iterum statutur 21. Jul. 1660.

[†] Ludovic. argentei (Louis d'argent) in quibus effecta caput Regis cum solita Inscript. in altera parte crux inter 4. lilia ex 4. litteris L. duplicitibus quibus imminent corona. cum Inscript. CARAETUS REGNAT. etc. leg. 11. denar. pur. 21. den. 8. gr. gravium. pretili 3. lib. 2. sol. Aresto 7. Feb. 1659. pretili 3. lib. 4. sol. Aresto 24. ejusdem monetae. 31. Mart. 28. April. 30. Maii 1658. pretili 3. sol. usque ad 1. Aug. subinde 3. lib. 2. sol. Aresto 16. Jun. 1658. ejusdem pretili Edicto monetae Sept. seq. pretili 3. lib. 3. sol. Aresto 10. Oct. 1658. ejusdem pretili 3. lib. 12. sol. Declarat. 11. ejusdem monetae. ad 3. lib. 2. sol. reducuntur. Aresto 20. ejusdem monetae. pretili 3. lib.

3. sol. *Aresto* 1. et 22. *Dec.* 1688. 3. lib. 7.
sol. *Aresto* 22. *Sept.* 1690.
* *Moneta* 5. sol. cum ex Edicto mense Sept. 1691. currerunt pro 5. sol. 6. d.
Edicto mense Dec. 1688. ejusdem pretii 10. den. pur. pond. 42. gr. cum 2.
f. gr. gravium sub figura Ludovici argentei cudi jubentur. *Edicto mense Dec.* 1690.
* *Moneta* pretii 3. sol. 6. den. ejusd. leg. et pond. sub alia figura, pretii 4. sol. statuuntur. *Edicto Aug.* 28. *Aug.* 1691.
* *Duodenarii* (*Doucains*) qui tum curabant pro 12. den. reformati currere jubentur pro 15. den. *Edicto mense Oct.* 1692.
* *Ludovici argentei* (*Louis vel Escus d'argent*) leg. 11. den. pur. pond. 21. d. 8. gr. gravium, in quibus effictum Scutum Franciae rotundum, cui adhaerent binae palme cum Inscript. *SIT NOMEN*, etc. pretii 3. lib. 8. s. marca argenti puri tum pretii 30. lib. cudi jubentur. *Edicto mense Sept.* 1688. Idem *Ludovici* pretii 3. lib. 12. s. semisses pro rata. *Declarat.* 11. *Oct. seq.*
* *Moneta argenti puri* statuuntur pretii 3. lib. *Aresto Cons. Reg.* 12. *Dec.* 1692. 33. lib. 10. sol. *Aresto* 22. *Sept.* 1690.
* *Ludovici argentei* cusi vel reformati ex *Edicto mense Sept.* 1690. pretii 3. lib. 10. sol. *Aresto Cons. Reg.* 12. *Sept.* 1690. pretii 3. lib. 11. sol. 1. *Jan.* 1700. usque ad 1. *Febr.* 1701. ab hac die usque ad 1. *April.* seq. pretii 3. lib. 10. s. subinde 3. lib. 9. s. *Aresto* 22. *Nov.* 1690. pretii 3. lib. 8. sol. 1. *Jan.* 1700. usque ad 1. *Jan.* 1701. ab hac die usque ad 1. *April.* seq. pretii 3. lib. 10. s. subinde 3. lib. 9. s. *Aresto* 22. *Nov.* 1690. pretii 3. lib. 8. sol. 1. *Jan.* seq. *Aresto* 23. *Mart.* 1700. qui cursus obtinuit usque ad 1. *Jan.* 1701. ab hac die usque ad 1. *Jan.* 1702. *Moneta* 3. lib. 8. sol. 1. *Jan.* seq. *Aresto* 20. *Nov.* 1700. pretii 3. lib. 8. sol. *Aresto* 30. *Nov.* 1700. pretii 3. lib. 8. s. *Aresto* 17. *Maii* 1701. pretii 3. lib. 5. sol. *Aresto* 28. *Jun.* seq. *Edicto mense Sept.* et *Aresto* 13. *Dec.* ejusd. ann. ejusd. pretii usque ad ult. *April.* seq. cursus deinde prohibito. *Aresto* 11. *Mart.* et 22. *April.* 1702.
* *Ludovici argentei* veteres nec reformati, quorum cursus inhibitus. *Aresto Cons. Reg.* 12. *Febr.* 1688. item currere permittuntur pro eodem pretio quo reformati. *Aresto* 21. *Mart.* 1702. pretii 3. lib. 7. sol. 6. den. *Aresto* 19. *Sept.* 1701. pretii 3. lib. 10. sol. 6. den. *Declarat.* 27. *Oct.* ejusd. annis et *Aresto* 29. *Oct.* seq. usque ad 21. *Nov.* seq.
* *Duodenarii* pretii 15. den. Item.
* *Moneta* dicta *Pieces de quatre soles* pretii 4. sol. *Aresto Cons. Reg.* 18. *Maii* 1700. pretii 3. sol. 9. den. *Aresto* 15. *Maii* 1701. *Edicto mense Sept.* seq. pretii 4. sol. *Declarat.* 14. *Mart.* 1702. usque ad ult. *Jun.* seq. quo tempore reformatae current pro 5. sol. non reformatae pretii 4. sol. statuantur. *Aresto* 27. *Jun.* 1702. usque ad ult. *Aug.* seq. eorum cursus postea inhibito.
* *Moneta argentei puri* pretii 31. lib. 15. sol. *Aresto* 1. *Mar.* 1701. 30. lib. 16. sol. *Aresto* 1. *Mar.* 1701. 30. lib. 16. sol. *Aresto* 28. *Jun.* seq.
* *Ludovici argentei* (*Louis vel Escus d'argent*) in quibus effictum Scutum Franciae rotundum, sceptrum et manu iustitiae decussatum positis, cum Inscript. *SIT NOMEN*, etc. leg. 11. den. pur. pond. 21. den. 8. gr. gravium, pretii 3. lib. 10. sol. marca argenti puri tum pretii 32. lib. 16. sol. 7. d. cudi jubentur. *Edicto mense Sept.* 1701.
* *Ludovici argentei* cusi vel reformati ex mox laudato *Edicto* pretii 3. lib. 16. sol. *Declarat.* 27. *Sept.* 1701. pretii 3. lib. 11. sol. 1. *Sept.* seq. *Aresto Cons. Reg.* 2. *Aug.* 1702. qui cursus obtinuit ad 1. *April.* 1703. *Aresto* 17. *Oct.* 1702. Nov.

1702. 8. *Febr.* 1703. quo *Aresto* a dicta 1. *April.* curreret jubentur pro 8. lib. 7.
sol. pretermis lib. 10. sol. usque ad 1. *Aug.* seq. *Aresto* 17. *April.* 15. *Maii* 1703. a dicta 1. *Aug.* pretii 3. lib. 11. sol. usque ad 1. *Oct.* pretii 3. lib. 10. sol. *Aresto* 30. *Oct.* 1703. marca argenti puri tum pretii 31. lib. 10. den. 10/14. pretii 3. lib. 8. sol. usque ad 1. *Jan.* seq. *Aresto* 24. *Nov.* 1703. pretii 3. lib. 10. solid. usque ad 1. *Maii* 1704. *Aresto* 29. *Decembris.* 1703. 22. *Jan.* 1704. *Febr.* et 18. *Mart.* 1704. a dicta 1. *Maii* usque ad 15. ejusd. mensis pretii 3. lib. 9. s. *Aresto* 1. *April.* 1704.
* *Moneta* pretii 10. sol. pond. 2. den. 9. gr. gravium, leg. 10. den. gr. puri. cudi jubentur. *Declarat.* 29. *Maii* 1704.
* *Ludovici argentei* (*Louis vel Escus d'argent*) leg. 11. den. pur. pond. 21. den. 8. gr. gravium, pretii 4. lib. 15. in quibus conspicuntur 4. litterae L. duplices coronatae in modum crucis, inter cuius brachia 4. lilia et in medio 3. lilia circulo contenta. cudi jubentur. marca argenti puri tum pretii 34. lib. 10. sol. *Edicto mense Maii* 1704.
* *Ludovici argentei* veteres pretii 3. lib. 10. sol. usque ad 15. *Jun.* seq. subinde 3. lib. 8. sol. ex eodem *Edicto*.
* *Ludovici argentei* reformati ex laudato non. *Edicto* pretii 3. lib. 10. sol. a 1. *Febr.* seq. *Aresto* 26. *Jan.* 1705. usque ad 1. *Sept.* seq. *Aresto* 3. *Febr.* 17. *Mart.* 1705. 21. *April.* 1705. et 7. *Jul.* 1705. a dicta 1. *Sept.* pretii 3. lib. 17. sol. usque ad 1. *Jan.* 1706. *Aresto* 18. *Aug.* 1705.
* *Moneta* 3. Oct. et 17. *Nov.* 1705. a dicta 1. *Jan.* usque ad 1. *Mar.* pretii 3. lib. 16. s. ab hac die usque ad 1. *Jul.* seq. 3. lib. 14. s. *Aresto* 17. *Nov.* 1705. et 20. *Decembris.* 1705. a dicta 1. *Jul.* pretii 3. lib. 12. sol. *Aresto* 8. *Jan.* 1706. usque ad 1. *Jan.* 1707. *Aresto* 17. *Feb.* 1706. usque ad 1. *Jan.* 1708. *Aresto* 24. *Aug.* 1706. usque ad 1. *Jan.* 1709. *Aresto* 31. *Oct.* 1706. a dicta 1. *Jan.* pretii 3. lib. 11. sol. *Aresto* 27. *Novembris.* 1706. usque ad 1. *Mar.* 1707. *Aresto* 26. *Febr.* 1707. *Mart.* 19. *April.* 21. *Maii*. 21. *Junii*. 26. *Julii*. 30. *Augusti*. 27. *Septembris*. 22. *Octob.* 29. *Novembris.* 27. *December.* 1707. et 17. *Jan.* 1708. a 1. *April.* 1708. pretii 3. lib. 10. s. *Aresto* 1. *Febr.* 1708. usque ad 1. *Jan.* 1709. *Aresto* 17. *April.* 17. *May.* 1709. usque ad 1. *Nov.* 1709. *Aresto* 20. *Sept.* 1709. a dicta 1. *Jan.* 1710. *Aresto* 22. *Oct.* 11. *Nov.* et 7. *Decembris.* 1709. subinde eorum cursus prorogatur usque ad 1. *Febr.* 1711. pro 3. lib. 10. s. *Declarat.* 7. *Octob.* 1710.
* *Moneta* pretii 20. sol. cusa vel reformati currere jubentur usque ad 1. *Sept.* seq. pro 14. s. 6. den. *Edicto mense Maii* 1709. pretii 3. lib. 10. s. usque ad 15. *Jun.* seq. *Aresto* 14. *Maii* 1709. pretii 3. lib. 12. sol. *Aresto* 4. *Jun.* 1709. usque ad 1. *Jul.* seq. ab hac die pretii 3. lib. 10. s. usque ad 1. *Oct.* seq. *Aresto* 20. *Jul.* et 13. *Aug.* 1709. a dicta 1. *Oct.* 21. *Sept.* 1709. et 7. *Decembris.* 1709. subinde eorum cursus prorogatur attamen iterum currere jubentur usque ad 1. *Febr.* 1711. pro 3. lib. 10. s. *Declarat.* 7. *Octob.* 1710.
* *Moneta* pretii 20. sol. cusa vel reformati currere Jubentur usque ad 1. *Sept.* seq. pro 14. s. 6. den. *Edicto mense Maii* 1709. pretii 3. lib. 10. s. usque ad 15. *Jun.* seq. *Aresto* 14. *Maii* 1709. pretii 3. lib. 12. sol. *Aresto* 4. *Jun.* 1709. usque ad 1. *Jul.* seq. ab hac die pretii 3. lib. 10. s. usque ad 1. *Oct.* seq. *Aresto* 20. *Jul.* et 13. *Aug.* 1709. a dicta 1. *Oct.* 21. *Sept.* 1709. et 7. *Decembris.* 1709. subinde eorum cursus prorogatur attamen iterum currere Jubentur usque ad 1. *Febr.* 1711. pro 3. lib. 10. s. *Declarat.* 7. *Octob.* 1710.

solita Inscript. *SIT NOMEN*, etc. leg. 11. den. pur. pond. 1. unc. pretii 4. lib. 8. s. eorum semisses pro rata, cudi jubentur. *Edicto mense April.* 1709. quo marca argenti puri statuuntur pretii 35. lib. 9. sol. 1. den. 1/11.
* *Ludovici argentei* ejusdem legis, pond. et figura quibus alii pretii 5. lib. cudi jubentur. *Edicto mense Maii* 1709. *Aresto Cons. Reg.* 30. *Sept.* 1718. a 1. *Dec.* seq. statuantur pretii 4. lib. 17. sol. 6. den. a 1. *Febr.* 1714. 4. lib. 15. sol. a 1. *April.* seq. 4. lib. 12. sol. 6. den. a 1. *Jun.* seq. 4. lib. 10. sol. a 1. *Sept.* seq. 4. lib. 5. sol. a 15. *Okt.* 4. lib. 2. sol. 6. den. a 1. *Dec.* seq. 4. lib. *Aresto* 25. *Aug.* 1714. a 1. *Febr.* 1715. pretii 3. lib. 17. sol. 6. den. a 1. *April.* seq. 3. lib. 15. sol. a 1. *Jun.* seq. 3. lib. 12. 6. sol. den. *Aresto* 8. *Octob.* 1714. usque ad 1. *Sept.* 1715. subinde pretii 3. lib. 10. sol. *Aresto* 23. *Jul.* 1715. et 13. *Aug.* ejusdem anni.
* *Ludovici argentei* cusi vel reformati ex *Edicto mense April.* 1709. pretii 3. lib. 10. s. usque ad 1. *Sept.* seq. *Edicto mense Maii* 1709. pretii 3. lib. 10. s. usque ad 15. *Jun.* seq. *Aresto* 14. *Maii* 1709. pretii 3. lib. 12. sol. *Aresto* 4. *Jun.* 1709. usque ad 1. *Jul.* seq. ab hac die pretii 3. lib. 10. s. usque ad 1. *Oct.* seq. *Aresto* 20. *Jul.* et 13. *Aug.* 1709. a dicta 1. *Oct.* 21. *Sept.* 1709. et 7. *Decembris.* 1709. subinde eorum cursus prorogatur attamen iterum currere Jubentur usque ad 1. *Febr.* 1711. pro 3. lib. 10. s. *Declarat.* 7. *Octob.* 1710.
* *Moneta* pretii 20. sol. cusa vel reformati currere Jubentur usque ad 1. *Sept.* seq. pro 14. s. 6. den. *Edicto mense Maii* 1709. pretii 3. lib. 10. s. usque ad 15. *Jun.* seq. *Aresto* 14. *Maii* 1709. pretii 3. lib. 12. sol. *Aresto* 4. *Jun.* 1709. usque ad 1. *Jul.* seq. ab hac die pretii 3. lib. 10. s. usque ad 1. *Oct.* seq. *Aresto* 20. *Jul.* et 13. *Aug.* 1709. a dicta 1. *Oct.* 21. *Sept.* 1709. et 7. *Decembris.* 1709. subinde eorum cursus prorogatur attamen iterum currere Jubentur usque ad 1. *Febr.* 1711. pro 3. lib. 10. s. *Declarat.* 7. *Octob.* 1710.
* *Moneta* pretii 20. sol. cusa vel reformati currere Jubentur usque ad 1. *Sept.* seq. pro 14. s. 6. den. *Edicto mense Maii* 1709. pretii 3. lib. 10. s. usque ad 15. *Jun.* seq. *Aresto* 14. *Maii* 1709. pretii 3. lib. 12. sol. *Aresto* 4. *Jun.* 1709. usque ad 1. *Jul.* seq. ab hac die pretii 3. lib. 10. s. usque ad 1. *Oct.* seq. *Aresto* 20. *Jul.* et 13. *Aug.* 1709. a dicta 1. *Oct.* 21. *Sept.* 1709. et 7. *Decembris.* 1709. subinde eorum cursus prorogatur attamen iterum currere Jubentur usque ad 1. *Febr.* 1711. pro 3. lib. 10. s. *Declarat.* 7. *Octob.* 1710.
* *Moneta* pretii 20. sol. cusa vel reformati currere Jubentur usque ad 1. *Sept.* seq. pro 14. s. 6. den. *Edicto mense Maii* 1709. pretii 3. lib. 10. s. usque ad 15. *Jun.* seq. *Aresto* 14. *Maii* 1709. pretii 3. lib. 12. sol. *Aresto* 4. *Jun.* 1709. usque ad 1. *Jul.* seq. ab hac die pretii 3. lib. 10. s. usque ad 1. *Oct.* seq. *Aresto* 20. *Jul.* et 13. *Aug.* 1709. a dicta 1. *Oct.* 21. *Sept.* 1709. et 7. *Decembris.* 1709. subinde eorum cursus prorogatur attamen iterum currere Jubentur usque ad 1. *Febr.* 1711. pro 3. lib. 10. s. *Declarat.* 7. *Octob.* 1710.
* *Moneta* pretii 20. sol. cusa vel reformati currere Jubentur usque ad 1. *Sept.* seq. pro 14. s. 6. den. *Edicto mense Maii* 1709. pretii 3. lib. 10. s. usque ad 15. *Jun.* seq. *Aresto* 14. *Maii* 1709. pretii 3. lib. 12. sol. *Aresto* 4. *Jun.* 1709. usque ad 1. *Jul.* seq. ab hac die pretii 3. lib. 10. s. usque ad 1. *Oct.* seq. *Aresto* 20. *Jul.* et 13. *Aug.* 1709. a dicta 1. *Oct.* 21. *Sept.* 1709. et 7. *Decembris.* 1709. subinde eorum cursus prorogatur attamen iterum currere Jubentur usque ad 1. *Febr.* 1711. pro 3. lib. 10. s. *Declarat.* 7. *Octob.* 1710.
* *Moneta* pretii 20. sol. cusa vel reformati currere Jubentur usque ad 1. *Sept.* seq. pro 14. s. 6. den. *Edicto mense Maii* 1709. pretii 3. lib. 10. s. usque ad 15. *Jun.* seq. *Aresto* 14. *Maii* 1709. pretii 3. lib. 12. sol. *Aresto* 4. *Jun.* 1709. usque ad 1. *Jul.* seq. ab hac die pretii 3. lib. 10. s. usque ad 1. *Oct.* seq. *Aresto* 20. *Jul.* et 13. *Aug.* 1709. a dicta 1. *Oct.* 21. *Sept.* 1709. et 7. *Decembris.* 1709. subinde eorum cursus prorogatur attamen iterum currere Jubentur usque ad 1. *Febr.* 1711. pro 3. lib. 10. s. *Declarat.* 7. *Octob.* 1710.
* *Moneta* pretii 20. sol. cusa vel reformati currere Jubentur usque ad 1. *Sept.* seq. pro 14. s. 6. den. *Edicto mense Maii* 1709. pretii 3. lib. 10. s. usque ad 15. *Jun.* seq. *Aresto* 14. *Maii* 1709. pretii 3. lib. 12. sol. *Aresto* 4. *Jun.* 1709. usque ad 1. *Jul.* seq. ab hac die pretii 3. lib. 10. s. usque ad 1. *Oct.* seq. *Aresto* 20. *Jul.* et 13. *Aug.* 1709. a dicta 1. *Oct.* 21. *Sept.* 1709. et 7. *Decembris.* 1709. subinde eorum cursus prorogatur attamen iterum currere Jubentur usque ad 1. *Febr.* 1711. pro 3. lib. 10. s. *Declarat.* 7. *Octob.* 1710.
* *Moneta* pretii 20. sol. cusa vel reformati currere Jubentur usque ad 1. *Sept.* seq. pro 14. s. 6. den. *Edicto mense Maii* 1709. pretii 3. lib. 10. s. usque ad 15. *Jun.* seq. *Aresto* 14. *Maii* 1709. pretii 3. lib. 12. sol. *Aresto* 4. *Jun.* 1709. usque ad 1. *Jul.* seq. ab hac die pretii 3. lib. 10. s. usque ad 1. *Oct.* seq. *Aresto* 20. *Jul.* et 13. *Aug.* 1709. a dicta 1. *Oct.* 21. *Sept.* 1709. et 7. *Decembris.* 1709. subinde eorum cursus prorogatur attamen iterum currere Jubentur usque ad 1. *Febr.* 1711. pro 3. lib. 10. s. *Declarat.* 7. *Octob.* 1710.
* *Moneta* pretii 20. sol. cusa vel reformati currere Jubentur usque ad 1. *Sept.* seq. pro 14. s. 6. den. *Edicto mense Maii* 1709. pretii 3. lib. 10. s. usque ad 15. *Jun.* seq. *Aresto* 14. *Maii* 1709. pretii 3. lib. 12. sol. *Aresto* 4. *Jun.* 1709. usque ad 1. *Jul.* seq. ab hac die pretii 3. lib. 10. s. usque ad 1. *Oct.* seq. *Aresto* 20. *Jul.* et 13. *Aug.* 1709. a dicta 1. *Oct.* 21. *Sept.* 1709. et 7. *Decembris.* 1709. subinde eorum cursus prorogatur attamen iterum currere Jubentur usque ad 1. *Febr.* 1711. pro 3. lib. 10. s. *Declarat.* 7. *Octob.* 1710.
* *Moneta* pretii 20. sol. cusa vel reformati currere Jubentur usque ad 1. *Sept.* seq. pro 14. s. 6. den. *Edicto mense Maii* 1709. pretii 3. lib. 10. s. usque ad 15. *Jun.* seq. *Aresto* 14. *Maii* 1709. pretii 3. lib. 12. sol. *Aresto* 4. *Jun.* 1709. usque ad 1. *Jul.* seq. ab hac die pretii 3. lib. 10. s. usque ad 1. *Oct.* seq. *Aresto* 20. *Jul.* et 13. *Aug.* 1709. a dicta 1. *Oct.* 21. *Sept.* 1709. et 7. *Decembris.* 1709. subinde eorum cursus prorogatur attamen iterum currere Jubentur usque ad 1. *Febr.* 1711. pro 3. lib. 10. s. *Declarat.* 7. *Octob.* 1710.
* *Moneta* pretii 20. sol. cusa vel reformati currere Jubentur usque ad 1. *Sept.* seq. pro 14. s. 6. den. *Edicto mense Maii* 1709. pretii 3. lib. 10. s. usque ad 15. *Jun.* seq. *Aresto* 14. *Maii* 1709. pretii 3. lib. 12. sol. *Aresto* 4. *Jun.* 1709. usque ad 1. *Jul.* seq. ab hac die pretii 3. lib. 10. s. usque ad 1. *Oct.* seq. *Aresto* 20. *Jul.* et 13. *Aug.* 1709. a dicta 1. *Oct.* 21. *Sept.* 1709. et 7. *Decembris.* 1709. subinde eorum cursus prorogatur attamen iterum currere Jubentur usque ad 1. *Febr.* 1711. pro 3. lib. 10. s. *Declarat.* 7. *Octob.* 1710.
* *Moneta* pretii 20. sol. cusa vel reformati currere Jubentur usque ad 1. *Sept.* seq. pro 14. s. 6. den. *Edicto mense Maii* 1709. pretii 3. lib. 10. s. usque ad 15. *Jun.* seq. *Aresto* 14. *Maii* 1709. pretii 3. lib. 12. sol. *Aresto* 4. *Jun.* 1709. usque ad 1. *Jul.* seq. ab hac die pretii 3. lib. 10. s. usque ad 1. *Oct.* seq. *Aresto* 20. *Jul.* et 13. *Aug.* 1709. a dicta 1. *Oct.* 21. *Sept.* 1709. et 7. *Decembris.* 1709. subinde eorum cursus prorogatur attamen iterum currere Jubentur usque ad 1. *Febr.* 1711. pro 3. lib. 10. s. *Declarat.* 7. *Octob.* 1710.
* *Moneta* pretii 20. sol. cusa vel reformati currere Jubentur usque ad 1. *Sept.* seq. pro 14. s. 6. den. *Edicto mense Maii* 1709. pretii 3. lib. 10. s. usque ad 15. *Jun.* seq. *Aresto* 14. *Maii* 1709. pretii 3. lib. 12. sol. *Aresto* 4. *Jun.* 1709. usque ad 1. *Jul.* seq. ab hac die pretii 3. lib. 10. s. usque ad 1. *Oct.* seq. *Aresto* 20. *Jul.* et 13. *Aug.* 1709. a dicta 1. *Oct.* 21. *Sept.* 1709. et 7. *Decembris.* 1709. subinde eorum cursus prorogatur attamen iterum currere Jubentur usque ad 1. *Febr.* 1711. pro 3. lib. 10. s. *Declarat.* 7. *Octob.* 1710.
* *Moneta* pretii 20. sol. cusa vel reformati currere Jubentur usque ad 1. *Sept.* seq. pro 14. s. 6. den. *Edicto mense Maii* 1709. pretii 3. lib. 10. s. usque ad 15. *Jun.* seq. *Aresto* 14. *Maii* 1709. pretii 3. lib. 12. sol. *Aresto* 4. *Jun.* 1709. usque ad 1. *Jul.* seq. ab hac die pretii 3. lib. 10. s. usque ad 1. *Oct.* seq. *Aresto* 20. *Jul.* et 13. *Aug.* 1709. a dicta 1. *Oct.* 21. *Sept.* 1709. et 7. *Decembris.* 1709. subinde eorum cursus prorogatur attamen iterum currere Jubentur usque ad 1. *Febr.* 1711. pro 3. lib. 10. s. *Declarat.* 7. *Octob.* 1710.
* *Moneta* pretii 20. sol. cusa vel reformati currere Jubentur usque ad 1. *Sept.* seq. pro 14. s. 6. den.

SIR NOMEN, etc. eudi jubentur Edicto mense Maii 1718. Typus hic delineatur, Tab. XX. num. 7.

¹ Ludovici idem reducuntur ad 5. lib. 11. den. Aresto Cons. Reg. 23. Sept. 1719. marca argenti puri tum pretii 50. lib. 12. s. 4. den. 4/1 rursus pretii 6. lib. Aresto 22. Jun. 1720. reducuntur ad 5. lib. 18. sol. 6. den. Aresto 28. ejusdem mens. pretii 6. lib. Aresto 25. Febr. 1720. pretii 8. lib. Aresto 5. Mart. seq. a 1. April. seq. pretii 7. lib. a 1. Maii post pretii 6. lib. 10. sol. Declarat. 11. Mart. 1720. pretii 8. lib. 5. sol. usque ad 1. Jul. seq. Aresto 29. Mart. 1720. a dicta 1. Jul. pretii 7. lib. 10. sol. usque ad 16. ejusdem mens. ab hac die pretii 6. lib. 15. s. Aresto 18. Jun. 1720. pretii 42. lib. Aresto 30. Jul. seq. usque ad 1. Sept. 1720. ab hac die usque ad 16. ejusdem mens. pretii 1. Oct. pretii 9. lib. a dicta 1. Oct. usque ad 16. ejusdem mens. pretii 7. lib. 10. sol. subinde pretii 6. lib. 13. sol. 4. den. 1. Oct. usque ad 16. ejusdem mens. pretii 7. lib. 10. sol. Declarat. 11. Mart. 1720. qui cursus confirmatur Aresto 24. Oct. 1720.

¹ Ludovici argentei pond. 9. ad marcam. pretii 5. lib. 6. s. usque ad 1. Aug. vel Sept. seq. Edicto mense Maii 1718. et Aresto 20. Sept. seq. ejusdem pretii Aresto 20. Sept. ejusdem an. pretii 4. lib. 18. sol. Aresto 3. Dec. 1719. qui cursus Parisiensis prorogatur usque ad 1. Mart. seq. Aresto 15. Jan. 1720. in aliis regni locis currere jubentur pro 4. lib. 14. sol. pretii 5. lib. 18. sol. 4. den. Aresto 22. Jan. 1720. ad 6. lib. 6. s. reducuntur Aresto 28. ejusdem mens. qui cursus obtinuit usque ad 25. Febr. seq. Aresto 9. et 20. ejusdem mens. pretii 6. lib. 13. sol. 4. den. Aresto 25. dicti Febr. pretii 8. lib. 17. sol. 9. den. Aresto 30. Mart. 1720. a 1. April. seq. Aresto 29. Mart. 1720. pretii 9. lib. 2. sol. usque ad 1. Jul. seq. Aresto 29. Mart. 1720. a dicta 1. Jul. pretii 3. lib. 6. sol. usque ad 16. ejusdem mens. ab hac die pretii 7. lib. 10. sol. Aresto 10. Jun. 1720. usque ad 16. ejusdem mens. ab hac die usque ad 1. Aug. pretii 22. sol. 6. den. a 1. Aug. pretii 40. sol. usque ad 1. Sept. seq. ab hac die usque ad 16. ejusdem mens. pretii 35. sol. a 1. Oct. dicti ejusdem pretii 30. sol. a 1. Oct. usque ad 16. ejusdem mens. pretii 25. sol. subinde pretii 30. sol. Aresto 30. Jul. 1720.

¹ Ludovici argentei seu Trientes Scutorum (Tiers d'Ecus) in quibus effigie 4.

ittere lib. duplices coronatis in modum crines, inter cuius brachia 4. illis, cum monetae nota in medio et Inscript. CHIUSUS REINAT, etc. leg. 11. den.

per pond. ad marcam. eudi jubentur

Edicto mense Martii 1720. qui curum

primum statutur usque ad ult. April.

seq. 60. sol. a 1. Maii 55. s. ejusdem pretii usque ad 1. Jul. seq. Aresto 29. Mart. 1720. pretii 50. sol. a dicta 1. Jul. usque ad 16. ejusdem mens. ab hac die 45. sol. Aresto 10. Jun. 1720. pretii 4. lib. Aresto 30. Jul. 1720. usque ad ult. Aug. seq. a 1. Sept. 10. lib. 6. sol. a 16. ejusdem mens. 8. lib. 1. Oct. 50. sol. 16. ejusdem mens. 40. sol.

¹ Ludovici argentei seu Trientes Scutorum ejusdem leg. et pond. quibus alii, pretii 90. sol. eudi jubentur Edicto mense Sept. 1720.

¹ Ludovici argentei pond. 10. ad marcam eusi ex Edicto mense Maii 1781. deferri jubentur ad monetas posse 15.

Ost. seq. ut reformati ad figuram eorum

qui tum eudebantur in quibus effigie

nudum Francie Scutum, currant pro

3. lib. Edicto mense Sept. 1720. ejusdem

pretii usque ad 1. Jan. 1728. Aresto 8.

24. Octob. 1720. 16. lib. 1. Jan. 24. April. 24. Jul. et 18. Octob. 1725.

¹ Ludovici argentei pond. 10. ad mar-

cam. i. pon. et romedii statutorum

Edicto mense Maii 1704. ad eisdem

figuram. quia reformati Edicto mense

Sept. 1720. eudi jubentur ex veteribus

monetis Declarat. 9. Aug. 1728.

¹ Ludovici argentei pond. 10. s. recudi jubentur lib. pond. et figura

quibus ad Edicto mense Aug. 1728. quo

s. attingunt pretii 6. lib. 18. sol. Eorum-

dem semisses pro rata. Marca argenti

puri tum pretii 74. lib. 3. sol. 7. den. 7/11.

8. den. subinde pretii 7. lib. 10. sol. qui cursus confundit. Aresto 24. Oct. 1720. 1. Sartantes Scutorum (Saximedes d'Ecus) pond. 60. ad marcam. leg. den. pur. pretii 20. s. ejusd. figura qua Ludovici argentei eusi ex Edicto mense Maii uit. eudi jubentur Declarat. 19. Decembr. 1718. Item.

¹ Duodenarii (Douzimes) pond. 120. ad marcam. pretii 10. sol.

¹ Monete pretii 20. sol. euse ex Edicto mense Maii 1718. pretii 18. lib. Aresto Cons. Reg. 10. Dec. 1719. pretii 20. sol. Parisitis usque ad 1. Mart. seq. eorum cursu pro 18. sol. perseverante in aliis regni locis Aresto 15. Jan. 1720. pretii 20. sol. Aresto 25. Febr. seq. pretii 30. sol. Aresto 5. Mart. 1720. a 1. Maii seq. pretii 27. sol. 6. den. Declarat. 11. ejusdem mens. Mart. pretii 20. sol. a 1. Aug. seq. Aresto 10. Jun. 1720.

¹ Libre argentei (Livres d'argent) quod essent pretii 20. sol. sic dicta, leg. 12. den. pur. pond. 65/11. ad marcam. in quibus effigie binas L. aversa corona subiacentes, cum Inscript. SIR NOMEN, etc. eudi jubentur Edicto mense Sept. 1724. Typum hic habes. Tab. XX. num. 10.

¹ Eorumdem semisses pro rata.

¹ Ludovici argentei veteres vel novi a 1. Jan. 1728. pretii 8. lib. 10. s. a 1. Febr. seq. 3. lib. marca argenti puri tum usque ad 65/11. ad marcam. in quibus effigie binas L. aversa corona subiacentes, cum Inscript. SIR NOMEN, etc. eudi jubentur Edicto mense Sept. 1724. Typum hic habes. Tab. XX. num. 10.

¹ Eorumdem semisses pro rata.

¹ Ludovici argentei (Louis vel Ecus d'argent) in quibus effigie caput Regis circinatus, altera parte scutum Francie rotundum inter binas L. et interne luncias corone imperialis habet, cum solita Inscript. SIR NOMEN, etc. leg. 11. den. pur. pond. 8. 8/10. ad marcam. pretii 5. lib. marca argenti puri tum usque ad 65/11. ad marcam. in quibus effigie binas L. 9. d. 9/11. eudi jubentur Edicto mense Jan. 1726. quo catervatum monetarum cursus inhibetur. Typum hic delineamus. Tab. XX. num. 11.

¹ Eorumdem semisses, etc. pro rata.

¹ Idem Ludovici pretii 6. lib. statuan. curus. Etiamnum in uso est. mense Oct. 1728.

¹ Semisses et Trientes eorumdem.

¹ Consulto pretermisimus Edicta que vel ex posterioribus iuris fuerunt, vel quae ad publicum monetae cursum non pertinet, sicut videlicet in illis quae nolo tantum statutur quia recipiendi numeri qui reformandi deferuntur ad monetarum officinas: ea etiam tamen quae de monetis Alastim et Flandris promulgata sunt, quod extra metanas nostras vagari animus non fuerit, hisque duntaxat Illustrandis operam determinimus, quae fuerunt publici usus.

MONETA BARONUM,

Iicitur jus cuendende Monete, quod

Principes ac Barones interdum vassalli

suis concesserunt, vel quod li usurparunt,

dum bella civilia vigenter. [9] Vel

etiam quod feudorum suorum iure ha-

buerunt si nes habatur D. Bouquet

tom. I. Jur. publ. Franc. pag. 263.] His-

tor. Translat. S. Sebastiani, et Guili-

elmi Pisa. Moneta, etc. publicis,

cum incubidit et traxerat, perpe-
tui familiati, sacris ipsius (Monasterii S.

Medjardi Suessionis) desuperiorum

subdit. Charta Caroli Crassi ann. 887.

In Tabular. Lingonensis Eccles. Ch. 5:

Obtulit preterea obitibus Celitidinis

nostris auctoritatem precepti p[ro]m[ulg]ationis

avunculi nostri Caroli Imperato-

ris, qualiter ipse ob depreciationem Isac

venerabilis Episcopi ejusdem Lingonensis

Ecclesie, et in eadem Lingonie ciuitate,

et in Divonia castro monetas fieri conces-

siunt, ea tamen ratione, quod abegit alicuius

ius judicis seu Comitis inquisitio jam supra memo-

*ratio Ecclesie Rectorum pertinere per pertinere debent. Exstant similes Charta de concessione Principibus, presertim Ecclesiis, monetas cuendae ius, quod auctoritate aliorum Regis. Stemmatis auctoritate sibi in propriis asseruere deinceps usurpatum, quod similis de causa accidisse in Anglia narrat. Willelmus Neubrigensis illi, I. cap. 22: *Ulla quippe diutina concordatio peritiae, ei molitus ageribus, Provincialis discordantia processum motus effabueris. Castella quippe per singulas provincias studio partium crebra surrecerant, etiamque in Anglia quadammodo ut Reges, vel potius Tyranni, qui Domini Castellarum, habentes singuli percussuram propriis numismatis, et potestatem subditis regio more dicendi juris.**

¶ Ex his aliquis monumentis que post Mabilionum Diplom. lib. 8. cap. I. num. 6. D. le Blanc Tract. de Monet. pag. 137. D. Brusel de Usse feud. tom. I. pag. 192. et seqq. excipere piget, perspicuum fit jus cuendae monetae Ecclesie, Monasteriis, quidquid contra sentient viri eruditii concessum fuisse ante Carolum Simplicem. Illud vero in primis rem conficit quod ipse Carolus Rex Waloni Eduenais ecclesie Episcopo monetam ejusdem urbis, *judum ab eadem ecclesia pravitate quorundam indebet alienatam, sua invaditione redintegrat et restituendo restaurat*, in Hist. Vergiac. pag. 22.

¶ Sed, ut quod res fatear, id juris prius Ecclesiastici viris concessum videtur quam laicis; quod majorum pietatis adscribendum est: neque enim antiquus quod laicos spectet nobis occurrit monumentum propter Chartam Rodolphi Regis qua ann. 924. Episcopi Podiensis ius cuendae monetam asserti, quod, hactenus ad dominium Comitis pertinuisse dicitur. Vide infra Podiensium Episcoporum moneta.

¶ Id autem jus sepiissime Ecclesiis, ut vox dicebamus, non carum Episcopis spectaret ejusdem jurisdictione, titulo beneficium concessum laicos interdum subfodabant: primum probant Charta Philippi Meldens. Episc. ann. 1225. mor laudanda et Diploma Alberti Roman. Reg. pro Episc. Leodiensi ann. 1290. apud Marten. tom. I. Ampliss. Collect. col. 146: *Permitit enim ut idem episcopus monetam quam ad Imperio tenet in suum cudere, milliare, sive fabricare debat in sua diaconi, in equivalentia et pondere, in quibus vicinies episcopi..... cudi faciunt. Alterum colligunt ex Charta Burchardi episc. Meld. ann. circ. 1130. exarata apud eudem Ibid. col. 690: Quod Meldensem monetam qui episcopalis iuria est, quam sicut plerique testati sunt, predecessores nostri alii atque alii, qui non erant de genere Brimodi, pro commodo suo ad benificiariatum suum dederant, etc.*

¶ Néque vero cum laudato D. Brusel ibid. pag. 198. sentire possum monetam Episcoporum plerisque extra episcopatus urbium, et in duabus nonnullis quin illud contra constitutum monrem, si tamen unquam, constatum existimo. Et quidem Episcopi plorioris conditionis non erant, quam alii Barones quorum moneta in toto eorum districtu cursum obtinebat; quidam perinde Episcoporum in toto eorum episcopatu? maxime si Barones intra ejusdem episcopatus limites non essent, qui jure monetam gaudent. Sed id apertius pate-

bit ex monumentis infra laudandis ubi de monetis Episcoporum litterarum ordine dicuntur: *... Hoc exscribemus. Charta Conventionis inter Philippum Patrum Reg. Franc. et Episc. Cantuensem Eccles. Viver. ann. 1307. ¶ In 1322. Chartoph. reg. ch. 294: Nos non impediemus directe vel indirecte quoniam moneta dicti Episcopi, quam ipsa Episcopus cudi faciat in terra sua, cuatur et cursum habeat in civitate Viriorum et toto Episcopatu Vicartensi. ¶ Extra vero episcopatum predictum, moneta ipsa libertatem habebit illam, quam monetae aliorum baronum regni nostri habebunt extra terras eorum. Quod monetas ergo illemones privilegii, quibus laici barones, gaudent episcopis.*

Cum Philippos IV. Rex cognomento Pulcher, consilium cepisset de emendandis monetis, et ad meliorem materiali reducendis: literas scriptis ad Francie Barones, qui jure cuendae monetam gaudent, quo ad Octavias Omnes. Legatos suos mitterent, qui cum Magistris Camera Computorum, et Magistris Monetarum Regis super hac re deliberarent, ac statuta ederent, quae Rex ipsi ac illo observarent. Illo porro ita recensentur in primo Memoriali Camerae Comput. Paris. fol. 27. 29: *Archiepiscopu[m] Remensis, Episcopu[m] Cadurcensis, Magalonensis, Tornacensis, Podensis, Albiensis, Dom. Comes Vadenensis, (seu de Valois) Comes Auvergnensis, Duces Burgundie et Britannie, Comes Suessoniensis, Dom. Castroradulphi, Vicecomes Lemovicensis, Comes Flandrie, Windonensis, Sacri Caesaris, D. Ludovicus de Clarmonde, D. Burbon, D. Comitissa Atrebatensis, Comes Tornacensis, et Dominus Virsonis. Ubi observandum, non Barones omnes, jut iure in Francia gaudent, tum sumonitos cum longe plures alii essent, quibus id juri competebat.*

Praterea non quae fraus in Baronum Monetarum delinquit, seu in his quis, seu in potestate, vel denique in metalli probante, statuit Rex Philippos Edictio dato Pontis mense Junio ann. 1313. quod descriptum legitur in I. Regesto Memoriali Camera Computorum Parisiensis fol. 21. 22. et 23. ut Regi Monetarum custodes in singulis Baronum moneta statuerentur, regis sumptibus, qui dum ea cuendenter, adessent ipsi, et ut Statuta regia strictius observarentur, invigilarentur. Statuti ipsius verba hic damus: *Hem pour ce que nul monnoie ne peut ne ne doit estre sans garde, nous avons ordene et ordonnes que en chascune monnoie de Prelate et Barons aura une Garde propre de par nous a nos propres coûts et despens, laquelle Garde por ce que fraude encontre nos Ordénances ne puisse estre faite, delivreront les deniers de tel poide comme il sera ordene, et sera d' tous les echets (essais) de l'argent et du bilion, et ne porra l'en fondre ne mettre en fournil, se nostre die Gard n'est presente, parquoy on ne puisse fonder nule monnoie contre nos dites ordénances: et ironz les destrans, nos monnoies et toutes deniers de nos fiefs, et barons, et garderont des boîtes dendites monnoies, et en feront essai, pour savoir si icelles monnoies seront faites de tel poide et de tel loi, comme elles doivent estre. Et s'il auenoit que il fausset in la boîte de ladite monnoie un grain ou deux grains de loi, que celui à qui la monnoie seroit, fut tenu de faire autant large à ses despens, parquoy le profit du peuple ne venist en la bourse des Barons.*

Ut frus omnis, que in monetis, tam regis quam baronum, fieri posset, praveretur, servientes delegabantur a rege in province, cui de moneta inquirent. Charta Phil. Pulu. ann. 1308. In Reg. 41. Chartoph. reg. ch. 96: *Servientes nostros exhibitoris praesentium... dasinus per omnia loca totius regni nostri, in quibus moneta fluit, ad inspicendum, probandum et tamplandum utrum predicta moneta fluit eo modo quo debet fieri, vel alter, tam moneta nostra, quam nostrorum etiam baronum. Et volumus insuper quod nostra moneta currant et capiantur in terris iporum baronum pro pretio monstarum suarum, valorem ad valorem.*

Monetarum emendas, etiam in terris baronum, ad regem pertinere, judicatum est in Scacar. S. Mich. ann. 1377. ex Reg. S. Justi Cam. Comput. Paris. fol. 88. 1re col. 1: *De dicto comite (de Guilles) et alii nobilibus Normannis altam justitiam in sua terra habentibus, potestibus emendas moneta. Concordatum fuit quod non haberent, immo domino regni remanerent. Et quidem monetarum abusus ad regem ita spectare opinabantur, ut solus de illa legitime judicaret. Lit. Phil. VI. ann. 1386. In Reg. B. 2. ejusd. Cam. Comput. fol. 66. v: *Comme Jehannot Bougier eust esid pris par nostre bailli de Lille about certaine quantité de la monnoye du royaume notre amé et fealé la dame de Neel, et yelle monnoie eust esté aportée à Paris pardevers nos gens des Comptes et trésoriere, pour ce que nos dites gens maintenaient que elle nous devoit être acquise,... pour ce que à nous et à nul autre appartient en notre royaume le cognolissement de mesus de monnoies;... l'évêque de Tournai rejouquant au contraire que la connoissance en appartenoit à lui, pour ce que ce estoit pas monnaie fausse... ne confonduoit au contraire la norme... accordeant... que la value d'icelle monnoie seroit donnée à Robert Bougier pere dudit Jehannot en pur don, sans ce que ce face ou poist préjudice à nouz audit évêque.**

Si quando Barones monetam novam cuiderat aut mutare vellent aut immovere, veteri reprobat, Regem hac de re commonere tenebantur, ne subdit Regi ex hac imminutione damnum patenter, ut patet ex hoc Diplomate: *P. Dei gratia Meldensis Episcopus universis praesentes litteras inspecturis, salutem in Domino. Universitati vestre notum facimus, quod cum non fecissemus Meldis novam monetam, veteri reprobat, Dominus noster Ludovicus D. G. Rex Francie, dicitab, quod homines in feedis suis manentes in locis illis, in quibus vetus moneta currere consuevrat, ledebantur, eo quod ante reprobatum eis non fuerat nunciatum, ut de veteri se liberarent. Quia vero ad sacrum specialis officium proximum non ledere, et subvenire oppressi, Nos eidem concessimus, ut quiescensque Nos et successores nostri mutabimus monetam nostram, quam tenemus ab eo, faciendo fieri novam, usque ad tempus anni, ut in die festi, et successibus suis haec significabimus per 4. mensas ante, ut hominibus in feedis suis monumentibus in locis illis in quibus vetus moneta curere consuevrat, faciat notificari, ut se liberent de veteri moneta. Ita tamen quod si nobilis Vir TA. Comes Campanie et successors sui facerent fieri novas monetas, veteribus reprobat. Nos et successores nostri, quantum ad dominia, et feeda, et totam potestatem predicti Comitis,*

statim possimus monastam nostram Mel-
densem (quem, sicut supra dictum est,
tenemus ab eodem Domino Regi veterem
reprobare, et novam facere. Quod ut fir-
mum, etc. Dat. Parisis anno Dom. In-
cuso. 1225 mensis Maio.

* Unde comes Britanniae multatur,
quod ex solito moneta sum pondere de-
ficerat. Arresto ann. 1274. ex Reg. Oli-
parlam. Paris. Comes Britanniae eman-
davit hoc quod ipsa monetam suam, que
erat de pondere novem solidorum, mino-
ravit et posuit ad pondus duodecim soli-
dorum; a: injunctum fuit dicto coram, ut
expellere. Lombardos de terra sua, juxta
ordinationes in domini regis.

Interdum etiam certis emergentibus
causis Reges monetarum Baronum cu-
sionem ac operationem inhibebant, et
docet sequens Charta: *Philippe Dei
gratia Franc. Rex dilecto ac iudeo nostro
Nicolao Episcopo Meldensis S: et dilect.
Cum nos super diligentia deliberatione
prohibita et Republica utilitate pensata,
cusionem seu operationem monetarum
Predatorum ac Baronum quorundam
Regni nostri ad manum nostram ex causa
pauperium, docet eum hoc aliud dux-
erimus ordinandum, mandamus vobis sub
fidelitate vobis, que nobis astrixi te-
nemini, punitus injungentes quatenus ab
huiusmodi monetarum cusione ruis pre-
sentibus penitus deistatis. Actum Mele-
dius die 22. Martii ann. Dom. 1307.*

* Atque haec cusionis inhibitiō
tamdiu durabat dum litteras regis
acciperent quibus monetam rursum cu-
dere lisis libet, ut colligatur ex lau-
dato supra Edicto ann. 1318. num. 14.
tom. 1. Ordinat. p. 522. Item, pour ce
que la bonne monnoie que nous entendons
à faire ouvrir, pour la nécessité, et les
causes dessus dites, ne soit empêchée
ou retardée, pour les monnaies des ducs
Barons, nous avons ordonné et ordonnons,
commandons et défendons que nula pre-
late, Barons, ne autres de nostre royaume
qui ont droit de faire monnoie ouverte en
leurs terres, ne puissent ouvrir, ne com-
mencier leur monnaies jusqu'à tant
qu'ils aient Lettres pendantes de Nous,
contenant comment et quant ils devront
ouvrir.

* Illud præterea erat Regis ac mo-
netas Baronum jus, ut ad se pyxides
assariarum (Gall. boîtes des essais) ut
monetariorum voca utar, defere jube-
ret, si qua fraus in his monetis fieri
suspicabatur. Littera Philippi V. Reg.
Franc. ann. 1317. tom. 1. Ordinat. pag.
761. Quoniamque monetas Predatorum
ac Baronum et aliorum quorundam
regni nostri, qui monetas ipsas faciunt,
poni mandamus ad regiam manuam
nostram, capique fecimus, et ad certainam
diem precepimus nolis affirri pyxes
assariarum monetarum parvum, ut per
hoc defensum contubescat plene cognoscere
Edictum littera istud nonne cognoscere
habent ibid. pag. 755.

* Monetari regi cuendimus baronum,
extraneorum principum monetis ope-
ram dare non poterant, ut colligatur ex
Lit. Phil. VI. ann. 1339. in Reg. 72.
Chaptoph. reg. ch. 521. Comme Aymer
de la Coste eust été accusé d'avoir ouvert
en aucunes monnaies des barons, de notre
royaume et dehors; c'est assavoir en la
monnoie de la dame de Seuly, de Gade-
ran, de Ligny, du conte de Namur, de la
contesse de saint Pol, ou d'autres, etc.

Ex hac monetarum in Regno diversi-
tate non minimis orbeantur incom-
moda, quae Regios, ipsosque Dominio-
rum vassallos ac subditos, gravabant,

adeo ut Philippus V. Rex ann. 1321.
consilium cepit, non modo de men-
sulis, sed etiam de monetis ad unicam
redigendam. Continuator Nangii: *Prepo-
suit etiam idem Rex, ut in toto Regno
omnes monetæ ad unicam redigerentur;*

*et quoniam tantum negotium sis magnus
sumptus impleri non poterat, falsi, ut
dicitur, detentus (f. deceptus) consilio
proposuerat ad omnibus Regni sui quin-
tam partem bonorum suorum extorquere:
unde et propter hoc ad diuinam causam
solennes Novitii missi Proletaria et Prince-
cipibus, quibus ab antiquo jus diversas
monetas et monendum diversitatem locorum
suorum et hominum exiguum faciendo,
una cum Communiamitas bonorum villa-
rum Regni dissidentibus, in facto negotio
ad Dominum sunt reversi.*

Verum crebras que Regem inter et
Barones super monetis emergebant, con-
troversia, eo Barones ipsos tandem
adegere, ut ultra Regibus nostris jus
moneti cuendimur distrahentur. Reges
qui illud ab illis compararent, unde
extinctum ferme in Francia jus istud
monete. Existant quippe in Chaptophy-
laco Reg'o, scrinio Monetae, tit. 18. 14.
15. 16. 27. varia Diplomatica, quae ejus-
modi juris distinctiones et emptiones
iis de cunctis continent: ex quibus docemus
a Carolo Comite Vadeni 14. Maii i.n. 1319. Monetas Carnutes et
Andegavenses pretio 50000. lib: bonorum
parvorum Turon. Philippum V. compa-
ratus, ut a Comite Claramontensi D.
Borboni Monetam Claramontensem et
Bohemensem pretio 15. mill. lib: bono-
rum parvorum Turon. 27. Jan. ann.
1320. et Philippum VI. Monetam Ble-
sensem a Guidone de Castille Comite
Blesiensi pretio 15. mill. librar. Tur. 3.
Maii ann. 1328.

* Monetæ Principi jus cuendenda
monete aureo vel argenteo conceditur
Arresto consili Regii 16. Oct. 1613. cu-
dus monete cursus in Francia permit-
tit Edicto dato mense Sept. 1614. et
Arresto ejusdem. Consili 31. Jul. 1622.

* Eodem jure gaudet etiamnum
Dominus de Bois bell' et d'Enrichemont,
ut patet ex Litteris 10. Maii 1613, quibus
Petro Freid et Claudio Minard facultati-
concedit monetam suam cuendimam,
dum Statuta Reg. Fr. quod ad monetas
spectant, observat, quod ergo non
firmatur Edicto dato mense Jan. 1614.
Acc. le poinçon de battre monnaie d'or et
d'argent. Sed et anno 1719. 6. Juli Edic-
tum apud Dux Sulliaci contra monetar-
um adulteratores, qua jurisdictione
Barones, quibus jus cuendenda monetæ
servatum est sub Ludovico IX. privati
sunt, ut supra docimus.

Se-vturi in Camera Computer. Par-
siensi Regestum de monetis, siglatum
in fol. 123 quod sic inscribitur: *Ce
sont les monnoies des Barons et des Pra-
dicts du Royaume de France, qui se dient,
avoir droit de faire monnoie, telle comme
il la doivent faire de poids, de loi et de
cong, qu'ils ont faites anciennement, etc.
vers Noël l'an 1315. La quo quidem Regesto
describuntur figurae carumdem moneta-
tarum. Ex eo autem et variis aliis mon-
etnam quendam excipiuntur, quae
Baronum Franciorum ejusmodi moneta-
tas spectant, literarum serie hocce loco
utique digesta, descriptis etiam
eorum typis, praesertim iis, qui in eo
volumine exarantur. Non malum
ex ipsius moneti typus delineare, quod
summo studio petetur super laudatus
Dom. Carter, nummos describendos
Indicante V. Cl. de Sauley.]*

MONETÆ BARONUM FRANCIORUM, vel
certe eorum, quibus in Gallia cuendis
moneta jus fuit ab antiquo, et querum
mentio occurrit epud Scriptore.

* ACROMOTENSIS moneta in Comitatu
Urgellensi, mentio occurrit in Constitu-
tis a Jacobo I. Rege Aragon. editis
ann. 1224. in Append. Marca Hispan.

col. 1490.

* EGIDIENSIS moneta. Vide infra Eg-
diensis.

* AGATHENSIUM Episcoporum moneta
meminit Clemens IV. PP. in Epist. 877.
apud Marten. tom. 2. Anecd. col. 404.

* AGENNENSIS moneta, (quam Episco-
pus fit in feudum a Comite tenere dicitur
in Charta ann. 1217. inter Instrumenta
tom. 2. novis Gall. Christ. col. 48.) mem-
tio fit in Charta P. Episcopi Ageniensis
ann. 1246. in Regesto Tolosanis Ca-
mers Comput. Paris. fol. 45.

* AIRACENSIS moneta. Gall. d'Aire.

Typus num. 1.

* ALBIENSIS Episcoporum moneta
mentio est in 1. Memorial Camer-
Computer. Paris. fol. 2. Monetam Albi-
ensem uxori sue concedit Pontius Comes
Tolosanum Charta inter Instr. tom. 1.
novis Gall. Christ. pag. 4. col. 2. Typum
computemus, num. 1. 2.

* ALTISSODORENSIS moneta meminit
Innocentius III. PP. lib. 4. Epist. 123.
Typum hic damus, num. 4.

* AMBIENSIS moneta meminit Gui-
bertus lib. 3. de Vita sua cap. 7. pag.
594 de qua etiam consulendus Adrianus
Morlierus in Antiquitatibus Amian-
Hic unam damus ex Gazeo Nicolai Du
Mont. Consilliariorum apud Ambianos
Decani meritis, num. 6. [oo et
aliam argenteam num. 5.]

* ANDEGAVENSES Denarii, ex Regesto
123: jubentur esse 3 den. 10. gran. legi-
argenti Regis, et 18 sol. 6 den. port-
eris ad manu. Passioneum. Malles
veri corundum denariorum, 2. den. 21.
gran. legis argenti Regis, et 17. sol. 4.
den. manu. duplice ponderis, etc. (quo-
rum 14. den. vestimentur in eodem Re-
gesto 12. parvis Turon. idem fere pre-
sumit ilis assignatur in Statuto S. Lu-
dovicii Reg. Franc. ann. 1215. tom. 1.
Ordinat. pag. 94: *Quinze Angervia pour
douce Tournois.*] [9] Scheda. ann. 1308.
*La monnoie d'Angiers quievre pour Tour-
nois, et vaut moins viii. den. la livre.* Moneta typum descripsit Thevetus lib.
15. cap. 7. ut et Hautinhus lib. de Mo-
netis Francicis pag. 57. Moneta Ande-
gavensis mentio est apud Ordericum Vital.
lib. 12. pag. 87. Innocentius III. PP. in
Epist. pag. 183. 433. Edit. Colon. in Hist.
Franc. tom. 4. pag. 649. apud Besilum
in Comitib. Pictav. pag. 493. et in Epis-
cop. Pictav. pag. 124. Chopinum de
Sacra Politis lib. 3. tit. 1. § 8. tit. 6. §
17. Duchesnum in Hist. Drocensi pag.
224. Typos damus, num. 7. 8. 9. Minutissi-
mam fuisse monetam docet le Roman
d'Aubry MS.

No me forcant valient en Angervia.

Le Roman de Gari:

Que ja i mette valiant en Angervia.

Allibi:

Si no vos prenez valiant en Angervia.

Chron. Bertrandi du Guesclin MS.:

Mais ce n'empêche pas valiant en Angervia.

[oo] In nonnullis Gallia provinciis e. g.
Metensi Angervia dicebatur minutissima
moneta, quam est quadrans denarii; ca-

dem alias parva Pictivina, Gall. Poitevina. Vide supra Ordinat. Phil. V. ann. 1329. pag. 508. col. 1.

AQUITANICI, moneta ita dicta, apud Duchesinum in Probat. Hist. des Chassagnes pag. 28. Typi num. 10. II. 12.

1 ARAUASIENSIS. Principatus moneta, in qua effectum cornu, quod insigne fuit Galli etiam prius, ut tertur, Arausensis Principis, typum hic delineamus. Typi num. 13. 14.

2 ARELATENSIS ecclesie in gratiam Manassias Archiep. Ius custendi monetam concessit Ludovicus III. Imper. Charta Inter Instr. tom. 1. nova Gall. Christ. pag. 95. col. 1. Eiusdem moneta memini. Bull. Anastasi IV. PP. ann. 1153. Ibid. pag. 98. col. 1. cuius fabricam ann. 1168. Petro de Toro concessit. Petrus Aixanus vel Isardus (Eynardus) vocat Saxis in Pontif. Arelat. pag. 289. Archiep. Charta Ibid. pag. 100. col. 1. Hanc cusam interdum fuisse in castro Bellicardi, quo iure simul cum castro ccessisse Michaelens Archiep. ann. 1214. in gratiam Simonis Comitis Montisferratis discimus ex Charta Ibid. edita col. 2. Vide Altissaram de Dicibus, et Comit. Prov. lib. 2. cap. 5. pag. 142. Typi num. 15. 16.

1 ARGENTINENSIS moneta meminit Charta anni 1275. in Hist. Mediani Monast. pag. 334.

2 ARGENTINENSIS. Vide Arvensensis.

3 ARNALDENSIS moneta, eadem forte quam Leonensis Vicecomitum Carcassoniensis, aut Conveniens, quibus perinde a communione fuit Arnaldi nomen. Vide Arnaldensis.

4 ARTESIANI, Moneta Arebatensis. Charta Joan. dom. de Oysi anno 1300. in Chartul. Mont. S. Mart. ch. 22. Hanc sibi libertatem seu liberationem ecclesiae comparante undevies viginti libris veteris. Autrebatensis, etc. sc. Charta S. Ludo. in Reg. 89. Chartoph. reg. ch. 527. Cum Thomas de Sabaudia comes singulis annis exerceret et haberet in Flandria ad vitam suam, ut dicebat, sex milia librarum Artesianum, sc. Alia ann. 1242. in Chartul. S. Petri Insul. sign. Decanus fol. 127. v. Adams de la Falese a envegat à l'église S. Pierre de Lisle, por sissant et dis livres d'Artesian, trois muis de la dime k'il tient de mi en fide. Rursus memorantur Artiesenenses in Charta ann. 1374. pro monast. S. Nicol. prope Torthacum eo Reg. 105. ch. 523. Arest. ann. 1270. in Reg. Olim. parlam. Paris. Cum major et iurati Silvanetenses quosdam, qui falsos et prausos Artesianos et stelligos apud Silvanetenses expéndebant, cepissent, etc. Reg. Corb. 13. sign. Habacuc ad ann. 1514. fol. 217. *La somme de huit vingt livres monnoye d'Artys de xl. gros monnoye de Flandes pour la livre.*

5 ATREBATESIS moneta mentio est apud Vassorium in Annalib. Noviodunense, p. 352. et Hemereum in Augustia. Virmand. pag. 202. Typi num. 17. 18. 19.

6 S. AUGENDI vel Eugendi seu S. Claudii moneta mentio fit in Lit. remiss. ann. 1376. ex Reg. 110. Chartoph. reg. ch. 104. *Oye l'umble supplication de nostre bien amé Guillaume de Beaufort abbé de S. Oyant en l'empire, contenant que comme je piace en usant de son droit et des priviliges otroyez à son église par plusieurs empereurs, lesquels priviliges ont été confirmés par nos trez amé oncle l'empereur, qui est à présent, ledit abbé ayant fait faire et forger monnoye à son coing en sa ville de Moy-*

rance en l'empire, ou diocèse de Besançon, sans avoir contrefaict, monnoye d'autrui; et pour ce que l'arcevesque de Besançon disoit et maintenuoit que, sans son congé et licence en son diocèse, aucun ne pourroit faire forger monnoye, ledit arcevesque eust fait mettre le cas en ladite ville de Moyenne, dont ledit abbé, qui de ce se sentit agressé, appela à court de Rome, où il alla et y poursuyit sa dite appellation, et il longtemps qu'il obtint sentence pour la contraindre ledit arcevesque.... Mais au plus tard qu'il fut retourne de ladite cour de Rome, fut accusé de batre ou forger monnoye en sa terre, sans ce que depuis aucune y ait été faise ou forge.

Vide Moneta Cindotescensis.

7 AUGUSTOVIENSIUM Episcoporum moneta mentio est in Hist. Fr. tom. 1. pag. 65. apud Frisonum in Galia Purpurata pag. 167. in Probat. Hist. Vergiliensis pag. 22. 28. fit apud Johan. Munier in Disquist. Antiquit. Augustod. pag. 87. et 159. Exstat Charta Caroli Simplicis Regis Franc. ann. 8. Ind. 3. qua moneta urbis Heduenus, dudum ab Ecclesia ejusdem urbis primitave quorundam alienigenarum, et quam in prefata urbe coralis auctoritas dominabatur, eidem Ecclesie restituit.

8 ARELIANENSIS Episcoporum, nomine mentio est in Hist. Fr. tom. 1. pag. 65. apud Frisonum in Galia Purpurata pag. 167. in Probat. Hist. Vergiliensis pag. 22. 28. fit apud Johan. Munier in Disquist. Antiquit. Augustod. pag. 87. et 159. Exstat Charta Caroli Simplicis Regis Franc. ann. 8. Ind. 3. qua moneta urbis Heduenus, dudum ab Ecclesia ejusdem urbis primitave quorundam alienigenarum, et quam in prefata urbe coralis auctoritas dominabatur, eidem Ecclesie restituit.

9 ARELIANENSIS Episcoporum, nomine mentio est in tom. 4. Hist. Franc. pag. 338. 498.

10 Aurelianenses, Dominorumque an Episcoporum non mihi constat, moneta meminit Tabul. Dunense Ch. 30. [In voc. Moneta Redemptio, supra col. 480.] Item mentio est Moneta Aurelianensis, nullum vero hodie cognitum est exemplar Monetae Aurelianensis nec Dicum, nec Episcoporum. De Saulcy.]

11 AUSONENSIS in Catalonia moneta meminit Charta ann. 9th. in Append. Marcia Hispan. col. 839.

12 AUXONENSIS dominorum moneta meminit Golitus in Histor. Sequanica pag. 56. 422. 533. Typi num. 20. 21.

13 Auxonensis moneta solidum Stephanensem (Sol Estevenant) sub Philippo I. Adde cuseum exhibet Juranus Hist. Auxon. pag. 51. meminit ibid. pag. 63. grossi Auxon. quem eudi jussit Carolus ultimus Burgundie Duc. Vide infra Burgundie Dicum nota.

14 BARBARINI. Moneta vicecomitum Lemovicensium. Vide supra Barbarini.

15 BARCHINONENSIS moneta mentio fit in Charta ann. 1229. tom. 8. Spec. Asher. pag. 250. Constitutio vobis a domino marido meo in doto quatuor militia librarum Barchinonensem de terno, de qua moneta 15. solidi valent unam marcham argenti fini, recti, pensi Perpinianni. Adde Marcian. Hispan. col. 1430. et Chartam ann. 1302. apud D. le Blanc de Monet. pag. 23. Moneta Barcenoa, in Charta ann. 1067. inter Probat. Hist. Occit. tom. 2. col. 257.

16 BARENSIUM Dicum moneta alba uno denario levior moneta Francie, nigra vero ejusdem legis et ponderis cuditur ex Litteris ann. 1354. apud D. Calmet. Hist. Lotharing. tom. 2. inter Probat. col. 621. Typos plures ibidem exhibet laudatus Auctor num. 122 et seqq. et unum damus num. 22. et alterum aureum. Jun. 23.

17 Charta Yolandeum. Barcens. ann. 1354. inter Probat. Hist. Virg. ann. 24. *Jofrou de Gondrecourt, maistres de nostre monnoye de Clermont en Argonne ha d'livrer, pour deux quenches de vin achetées à Varennes, quinze escus et demey d'or des Johanness.*

18 BAVIARDI, BAUVIARDI. Vide in voce Baviardus.

19 BELLOVACENSIMUM Episcoporum monetae Bellocum in Hist. Bellov. pag. 29. 80. 98. 182. 367. 268. 276. 277. 317. 328. Louvetum pag. 452. [Pilletum in Hist. Gerbored. Inter Instr. pag. 344.] in Monastico Angl. tom. 2. pag. 978. 1008. etc. [Tabular. S. Martin. Pontisar. : Solvit unoquoque anno in festivitate S. Remigii XII. denarios Belvacenses seu XVIII. Parisiensis, etc.] Typum damus, num. 24.

20 BENEHARENENSIS Vicecomitum monetae Morianensium meminit Marca in Hist. Beneharn. pag. 972. 308. 405. 496. 497. quo et describitur. [Vide Moria.]

21 BERGENSIUM Moneta, typum damus num. 27.

22 BERGARDINI. Moneta a Bernardo de Andusia nomen habens. Arest. ann. 1265. in Reg. Olim. parlam. Paris. : *Rex in dicta terra (de Andusia) non tanquam dominus principalis, facit monasterium Turonensem curialem per solam regnum, et non regnum Remundinorum et Bernardinorum, que erat moneta dicti Bernardi, et habebat cursum tantum in dicta terra.* Typus num. 29.

23 BETHUNENSIS Moneta typus num. 28.

24 BITERRENIUM solidorum sub Philippo I. Reg. mentio est in Tabulario Conchensi in Ruthenis Ch. 26. [Charta ann. 1078. inter Probat. Hist. Occitan. tom. 2 col. 301.] *Per hanc vero dimitionem sui quiripionem accipio de abbate d. solidos Biterrenses.*

25 BITURICENSIS Dicum monetam auream descripti Joan. Chauveau, in Hist. Bituric. lib. 6. cap. 8. [Ea vero moneta est Brabantina : monetam Bituricensem damus, num. 30. et 31. De Sauley.]

26 BLESSENSIUM Comitum Denarii, ex Regesto 123. jubentur esse 3. den. 10. gr. legi argenti regi, et 19. sol. 7. den. ponderis ad marciam Par. Eorumdem vero Mallei, 2. den. 1. gran. legi argenti Regi, et 17. sol. 4. den. maliari. duplicit. ad marciam Par. [ejusdem typus existat in Regesto, quem etiam delineavit Thevetus in Cosmogr. lib. 15. cap. 6. ut et Hautinus pag. 49. Add. Histor. Castilionensem pag. 139. et in Probat. pag. 97. 99. [Antiquorem typum exhibet Petavius in Gnorism. veterum numerorum. Typi num. 32. 33.]

27 BOLONNENSIS Comitum monetam exhibens, num. 34.

28 BRIENNENSIS moneta mentio fit in Reg. Cam. Comput. Paris. sign. Croix et 122. r. [Briennenses valent vi. lib. xii. sol. vi. den.]

29 BRITANNIENSIS Dicum Denarii, ex Regesto, debent esse legi 3. den. 16. gran. argenti regi, et pond. ad marciam Paris. 19. sol. 6. den. Mallei, eorumdem denariorum debent esse legi 3. den. argenti regi, et pond. 16. sol. 9. den. obol. duplicit. ad marciam Par. etc. [13. ejusdem monetae denarii 12. parvis Turon. valere dicuntur.] Moneta typus existat in eodem Regesto, quem descripsit etiam Thevetus lib. 13. Cosmogr. cap. II. ut et Hautinus in lib. de Monetis Francicis pag. 41. Add. eundem Hautinus pag. 99. 101. 103. et Argentrum in Histor. Armor. lib. 1. cap. 18. pag. 95. Hujus preterea meminit Monstreletus 3. vol. p. 8. Berrius in Carolo VII. pag. 168. [et Lobinei. pas-

simi in Hist. Britan.] Vide Targa. Typos monetae Britanicum damus, num. 33. 36. et 37.

¶ Charta ann. 1088. ex Cod. reg. 8342. 3 : Tunc temporis curribat in Britannia moneta argentea, valente qualibet albo argenteo sex denarios Turon. et siam parvus denarius nigri curabant etiam tunc in Britannia ; in qua si quidem imbuta alba erant in aspera due erminea circa crucem et in pila tres erminea, in cuius quidem moneta marginis seu circumferentia et scutum sic : MONETA ALANI BRITONUM. CIS. INSTR. ann. 1391. ¶ Vi trouva de Nantes en la tour neuve ès rues d'or du Jardin plusieurs especes de monnaies de Bretagne, qui estoient marchees douz coins de plomb et divers Ducs, et aussi en fut trouué de monnaies nrore de diverses especes, et de celles que l'ea de soit qui estoit de cuir.

BROSSIA Vicecomitum, ex familia Saviniaca, Denarii, ex Regesto 123, debent esse legis 3. den. 8. gr. argenti regii, et pond. ad marcam Paris. 20. s. Malles eorumdem Den. legis 2. den. 18. gr. argenti regii, pond. 17. sol. 2. den. miliar. dupl. etc. Adscribitur haec moneta Andreu de Savigny, Vicecomiti de Bresse, seu, ut vulgo effimerius, de Brossia. Vide Thevetum tom. 1. pag. 547.

Dom. Petri de Brossia, Dom. de Huret, et de sainte Severe, ex eodem Regesto, Denarii debent esse leg. 8. den. 6. gran. arg. regii, pond. 20. sol. ad marcam Paris. Malles eorumdem Denariorum leg. 2. den. 16. gr. pond. 17. sol. 2. den. obol. dupl. Utrique monetae inscriptus merget triticus, familia insigne. Vide eundem Thevetum pag. 550. Typum exhibemus, num. 38.

¶ BRUXELLENsis Moneta. V. in hac voce.

BURDEGALENSIS monete meminit Chronicum Burdegalenum Arnaldi sub fine. [In ea tertium partem habebant Episcopi, ex Charta Richardi Ducis Aquitan. ann. 1186. inter Instr. tom. 2. nove Gall. Christ. col. 283.] Typus num. 39.

¶ Reg. Cam. Comput. Paris. sign. in Bibl. reg. 8406. ad ann. 1310. fol. 161 v. 5. Burdegaenses valent 4. Turon.

BURGUNDIENSIS Ducum moneta. Divionensis mentio est apud Duchesnius in Hist. Ducum Burgund. in Prob. pag. 55. 100. 101. in Hist. Vergiacensis pag. 116. 117. in Prob. pag. 2. Roverium in Reoman pag. 25. 26. Sammarthanus in Gall. Christ. tom. 4. pag. 308. 369. 370. et Typus datum, num. 40. 41. 42. Describitur in Tabulario Comitatus Divionensis ex Bibl. Petaviana Charta Hungonis Ducis Burgundie ann. 1187. quia moneta suam Divoniam non posse fortiori facere, quan ad iugm. 5. denario proflitatur.

¶ Digenois in Testam. Hugo, ducis Burg. ann. 1314 ex Cod. reg. 9944. 2. fol. 155. ¶ Nous denons à ces de la chapelle d'en vaul de Noient, près de Bremur, cent souldens de terre, près de Digenois... Nous denons et laisons à cent pucelles, à chacune vingt livres de Digenois por elles marier.

¶ Eiusdem monetae pretium colligitur ex Charta Guillelmi de Bellavaura Episc. Cablion. ann. 1297. inter Instr. tom. 4. nove Gall. Christ. col. 253. Dedit centum solidos Divionenses reteres, quorum duo valent unum Parisensem. Ut Ducis Burgundie moneta cursum obtineat in Francia ut regia jubetur Edictio Caroli VI. Reg. Franc. ult.

Mai 1419. Huc etiam revocanda duximus quia de moneta Comitum Burgundie scriptis D. Cangius sub nomine Stephanianensis, ut que ad Burgundiam hac in re spectant simul collecta habeat lector.

¶ STEPHANIENSIS, Moneta Comitum Burgundie, a Stephano Comite dictum, quo nomine duo polissimum indigitantur, nempe Stephanus Guillelmi Comitis filius sub ann. 1101. et Stephanus alter sub ann. 1147. a quo postremo cussas ejusmodi monetas probable est, cum ante eum harum mentio non occurrit. Vetus Regestum sub ann. 1810. Stephan., qui currunt in provincia Bizantina, sunt idem qui Taronenses, quinque Burdegaenses vel 4. eodem modo Divonenses, Arnaldenses, Petragorens. Venerae, Sanchez, qui currunt in Narbonne, vel quinque Tauri. Estevenenses dicuntur in Charte Aegidi Episcop. Tulensis ann. 1255. apud Prothrum pag. 382. Tente-cinq livres d'Estevenenses. Sed legendum Estevenenses, ut est in Historie Vergiliensis Probat. ab ann. 1822. 1370. pag. 386. 396. et apud Prothrum in Hist. Comitatus Burgundie sub ann. 1291 et 1301 lib. 7. cap. 26. lib. 9. cap. 26. [Stephanianensium pretium indicat Charta : nn. 1318. tom. 2. Hist. Dolphin pag. 21. Valera assert. quatercentum libras. terra anni redditus. Stephanieni comprata grossa Taronensi pro xv. den. Eorumdem mentio fit in Statutis S. Claudi ann. 1448. pag. 46.]

¶ Centum et viginti librae Stephanii, in Tabul. Morbac. Ejusdem monetae plurimes fit mentio in Testam. Joan. de Nant episc. Paris. ex comitatu Burgundie oriundi ann. 1265. in Tabul. archip. Paris.

¶ A Divionensi basilica S. Stephanii dictos Stephanianenses existimat Valesius in Notit. Gall. pag. 270. cui utrumque facit D. le Blanc de Monet. pag. 139. Probabilis vero a Stephano Comite Auxonensis, quem Estevenenses appellabant, sic nuncupatus censem. D. Brusel de Usu feud. tom. 1. pag. 355. Sed si conjecturis conjecturas opponere licet, longe verisimilis mihi videtur a S. Stephano, cuius sub nomine Deo dicta ecclesia cathedralis Vesontionis, qui Comitatus Burgundie caput est, nomen et originem habuisse : praterquam enim quod antiquior celebriorque fuit Vesontionensis ecclesia certum est hanc ante ann. 31. Caroli Calvi. est 874. Ius euenduti monetam non obtinuisse ut liquet ex Charta ejusdem Imper. inter Probat. Hist. S. Stephanii Divon. pag. 31. Isaac Lingonensis ecclesie reverendus Antistes... postulauit quatinus... ecclesie S. Mammelis Lingonensis, atque ecclesie S. Stephani Divonensis... monetam quam antea habere non cogenerant, concederentur. Porro multo ante hanc tempora eo jure gaudent ecclesiæ Vesontionensis, ut videtur ex apud Chiffitum in Vesont. part. 1. pag. 187. Et his etiam non absurde legitur Burgundie potius in Comitatu Auxonensem, inter ultramque Burgundie statum Stephanianenses inducuntur, qui a Comitate Auxonensem excepisse Burdegandenses. ¶ Ecclesia Vesontionensis S. Stephano dicata sub eodem nomine fertur moneta, cuius duos typos penes nos habemus : in quorum uno legitur in una parte Bivontium, in altera Phumartur, in alio Porta nigra B. Stephani.] Addit. Dom. de Saulcy Vesontionenses denarios, qui

frequenter occurrant, omnes inscriptos esse. S. STEPHANUS PROTHOMAETVR. indeque sine dubio moneta moneta extitisse.] Restat nunc opinio D. Cangii que eo ipso quo stabilitate est fundamento corruit : exstat enim Charta Arelate exarata in Tabular. S. Victoris Massil. ann. 1032. ubi Stephanianensem occurrit mentio : Acceptis in pretium eius bona fide inter ipsos complicitus de denarios Stephanianensis lib. vi. Erant itaque Stephanianenses ante appellatas a D. Cangio Stephanos, quibus proinde nomine acceptum referri non debet : neque enim a quoquam in dubium revocari posse arbitror eo loci de Stephanianensis Burgundie agi, cum utraque provincia eidem imperio tunc temporis subjaceret; maxime cum Arelat. Episcoporum moneta sub nomine S. Stephani percussa nusquam occurrat. A corrupta pronuntiatione nominis Stephan, quem Estevenenses efferebant, dicti etiam idem denarii.

¶ TESTEVENENSES, in Charta ann. 1265. apud D. Brusel de Usu feud. tom. 1. pag. 333. Sub prelio quinquaginta librarum terra anni redditus monetae Eustevensis. Testament. Philipp. Boni Fland. Comit. ann. 1441. apud Miraeum tom. 2. pag. 190. col. 2. Comitatus castrensis opulum et districtum Monasterii... cum omnibus que ex predictis, causulis que generis sint, et redditum quinquaginta librarum Eustevensis distinctum producere estimantur. Ubi denariocimus ecclesie Metensis, qui nomine S. Stephanianis insignibantur, mentionem fieri opinor. ¶ Libra Stephanianensem Burgundie sunt, Metenses enim contra nusquam a S. Stephanus dicitur. De Saulcy.] Sol. Eustevensis, in Consuet. Burgundie Comitatus sub finem. Littere Philipp. Dom. Juvillio ad Ararim ann. 1354. Inter Ordinat. Reg. Franc. tom. 4. pag. 234. Pauperi etiam feuer... dixi sol. Eustevonensis.

CABILONENSIS Comitum moneta figura descriptum in pupula Historia Cabilonensis, initio tom. 1. tab. 2. et lib. 1. pag. 100. Typum hic delineari curvamus, num. 43.

¶ CADURCENSIS Episcoporum Denarii, ex Regesto 123. jubentur esse 8. den. 16. gr. legis argenti Regis, et 21. sol. 10. den. ponderis ad marcam Paris. et 1. den. amplius in 3. marci. eorumdem vero Malie 2. den. 4. gr. legis argenti Regis, et 18. sol. 8. den. ponderis ad marcas Paris. [In eodem Regesto horum denariorum pretium sic statutum, ut 20. den. Cadurc. valeant 12. parvis Turon.] Moneta typum hic damus, num. 44. dedi etiam Hautinus pag. 51. Hujus mentio occurrit apud Cruceum in Hist. Episcop. Cadurcens. pag. 65. 121. Justellum in Hist. Arvern. pag. 47. in Probat. Hist. Turen. pag. 38. etc.

¶ CAMERACENSIS Episcoporum moneta mentio est in Charta Ottonis III. Imp. ann. 1001. tom. 3. nove Gall. Christ. Inter Instr. col. 1. qua Herluino Episcopo id Juris conceditur. Typus exhibemus 45. et 46.

¶ Cameracensis Episcoporum, qui et Comitatus titulus insigniuntur, monetae primi primi monetae occurrit in Charta Caroli simplicis ann. 912. et Tabul. eccl. Camerac. Precepimus ergo iubemus et huius precepti vigore invicta firmamus, quo prestat locis ville et domum Castelli nostra possident parvus manufactaria ac mercatum et proprii monentatis percussuram. Moneta officinam simili modo donamus, in alia ejusd. reg. ex

cod. Tabul. quam minus recto Carolo C. attribuit. Mirum. Diplom. Regiae cap. 10. Charta Ottonis regis anno 1000. in eod. Tabul. : Concedimus prelatis episcopo (Volcberto) et successoribus ejus omnes solitum, cum Moneta civitatis sua Cameracensis. Ordinar. MS. ejusd. eccl. fol. 11. r. ubi de missa in die Nativit. : *Duo canentes, nec alii cantantes Christus vincit; quo canante, accedunt ad episcopum, recepti per eo singuli duodecim denarios Cambrienses. Inter plures hujus monetas typos ex museo D. M. ecclesie Cameracensis decant electi aliquot hic exponuntur; quibus duos subiectum capituli ante annum 1440. cōsiderabilius ex eodem museo.*

* Primitus est Nicolai de Fontanis ann. 1249, qui in altera parte exhibet caput episcopi mitratum cum inscriptione. *Nicolaus episcopus; in altera crucem cum inscriptione in circulo exteriore Ave Maria gratia plena. Et in crucis angulis, Camerac.*

* 2. Guidonia de Collemedio ann. 1297. In quo aquila expansa alijs visatur, cum inscriptione : *Guido epis. Cameracensis. In altera parte cum duplicitate inscriptione Ave Maria gratia plena et Domini benedictus.*

* 3. Roberti de Gebennis ann. 1308. In quo ille eques sagittarius et gladio armatus effingitur, et vestito insidens, cum inscriptione. *Robertus dei pra. epis. et count. Camerac. In altera parte, XPC. IMPERAT. XPC. VINCIT. XPC. REGNAT. [Co] f[ecit] Tab. IX. num. 15.*

* 4. Joannis de Gauze, alias de Lens, ann. 1412, ubi duo scuta, unum gentilium, alterum comitatus Cameracensis, cum inscriptione. *Johannes epus. et comes Camerac. In altera parte. Sit nomen Domini benedictum. Et in interiori circulo, Moneta f[ecit] in Cameraco.*

* 5. Maximilianus a Bergis, primi Cameracensis archiepiscopi ann. 1569, in quo ipsius scutum gentilium, cum inscriptione : *M. a Bergis D. G. eps. Sd. Ca. S. Imp. P. Co. Ca. In altera parte, Nec citio, nec tenere.*

* 1. Capituli, ubi caput mitratum certinatur, cum inscriptione : *Moneta capituli. In altera, Ave Maria gratia plena. Et in crucis angulis, Camerac. Similiter nummo Nicolai de Fontanis.*

* Alter typus preferit in medio Camerec. et in circulo, *Capitulum sede vac.* In altera parte crux, cum inscriptione in ambitu, *Moneta duplex.*

CAMPANIA Comitum monete *Prutenensis* [dicta, quod in oppido Prutenensi cuderetur] mentio est non semel apud Scriptores, et in veteribus Tabulis, apud Innocentium III. lib. 14. Epist. 91. 92. 128. Roverium in Reccano pag. 231. 232. 236. 237. 297. in Hist. Castilone, in Probat. pag. 43. in Hist. Brecensis pag. 38. [In Charta ann. 1197. tom. 2. Hist. Eccles. Meld. pag. 32. Charta Johannis Valeri anno 1201.] In Tabul. San Germano. *Nos erga regem Johannem de Milisaco de 100. libris Proveniensum de libertate, videlicet uno ex quoque solida pro 17. denariis, minus Pictoribus.] Hinc liberum Proveniensum, apud Aragonum Lexoviensem in Epist. pag. 56. in Chron. Ceccanensi, seu Fossae novae ann. 1201. 1202. 1210. et alibi passim. Charta ann. 1216, apud Ughellum tom. 3. pag. 499 : *Nos profitemur mutuo recipi... 20. libras honorum Proveniarum Senarum. [Moneta Proveniens] in Charta ann. 1194. tom. 2. Hist. Eccles. Meld. pag. 81. Alii ann. 1213. ibid. pag. 127 : Si cum la prevoste de Collomiers le content, et si**

cum je la tenuoit... pour VIII. ringi et IX. lib. de Proveniens.] Chron. MS. quod legitur in Tabul. S. Magiorii :

L'au mil deux cent et vingt trois
Est Thibaut se monnaie abatre.
La Lorraine monnaie de Provence,
De l'au bell courant de bons vies.

[Moneta typum describimus num. 47.]

* *Provisiones fori, in Charta ann. 1288.*

ex Chartul. monast. de Escurelo. Ad hu-

ius monetas exemplar denarii Romae

curi, appellati sunt *Provenientes Sena-*

tus, perperam Senarum apud Ughell.

super laudatum, quod eorum denario-

rum valor Sanctus Romanus decreto sta-

menterat ut censeat Muratorius tom. 2.

Antiq. Ita moneta lev. 108. Charta

ann. 1185. ibid. col. 88. *Pro ducientia*

sextubus Provenientes Senatus, et quin-

que solidis, eo quod denarii Papiae

secundum statutum formam a iudicibus

et mercatoribus Urbi, duodecim denarii

pro viginti Provenientes senibus punc-

computantur; et habite portione Prove-

nientium veterum ad Provenientes Sena-

tus, qui nunca duodecim Provenientes

severes pro sex Provenientesibus et dimidio

Senatus cambiantur. Alii ann. 1289. ibid.

col. 897. *Item et ducentas et viginti libras*

bonorum Provenientes senibus vide-

rebus ann. 54. quem delineauit

vit etiam Hautinus pag. 51. Alterum

damus num. 53.

CATAULUNIENSIUM. Episcoporum mo-

neta mentio est apud Laurentium Leo-

densem pag. 33. et Hemerium in

Augusta Viennam. pag. 174. Typum

habes num. 63.

CATALAUNIENSIUM. Episcoporum mo-

neta mentio est apud Laurentium Leo-

densem pag. 33. et Hemerium in

Augusta Viennam. pag. 174. Typum

habes num. 63.

* *Ejusdem typum sub Rogero II.*

Episc. percussum habet D. le Blanc qui

Tract. de Monet. pag. 148. scribit id

ius vel eius confirmationem obtinuisse

Rogerum a Philippo I. cuius inaugura-

tionem ann. 1080. Intervenerat. [⁹⁹] Est

moneta episcopi *Laudunensis*, quam pro

Catalaunensis exhibet *le Blanc. De*

Sault.]

* Bull. Alex. III. PP. in Chartul.

Campan. fol. 17. v. col. 2: *Bitantum*

auri boni et ponderis trium denariorum

et oboli Cathalaunensis monete, quem Ca-

thalaunensis ecclesia angulis annis... ec-

clesie vestre rationabiliter debet perso-

vere... vobis confirmamus. Charta ann.

1290. ex Chartul. S. Vinc. Laudun: Item onto Paris sur la vigne Watin

Chardon devers Bucy. Item deux Cha-

tons et une malle Chaalons sur la mai-

Gilon le boucher.

CELENSES CORNUTI. Vide supra Cor-

nutus 3.

CENOMANENSES Denarii, quos Mansois

vocabant, ex Regesto 123, debent esse

legis 6. den. argentei Regii et 16. sol.

ponderis ad marcam Paris. Mox additum:

Et ainsi vaudront les Mansois dessusdicti

20. deniers moins la livre, que Tournois

pellets; c'est à dire que les Mansois ne

devront que 2. sols de petits Tournois,

etc. Moneta Inscriptum. SIGNUM DEI

VIV. In altera parte, MONTE CENO-

MAN. Ita etiam habetur in Thevetum

lib. 15. cap. 7. et Haquin pag. 45. Et

penes me denarii alter Cenomanensis,

In cuius parte altera crucula cum 2.

globulis et 2. filiolis in singulis crucis

litteribus, cum hac Epigrafe: STIICUM

DEI VIVI. In altera COMES CENOMANN.

[Non multum absimiles denarii cuius

typum describimus; loco illorum effi-

ctae litterae Graeca A et Q, in altera parte

Comitis monogramma. Alii typi penes

sunt qui solo monogrammate differ-

unt.] Vide Thevetum lib. 15. Cosmogr.

cap. 3. Charta ann. 1315. de Cenomanen-

sibus denarii haec subdit: Et avoient

cours pour 20. deniers moins que la livre

Tournoise du Roy composée de 20. de-

niers. Ladite livre de deniers Mansois

valloit à cette raison, et estoit composée

de 200. deniers. Cenomanensis monete

mentio præterea occurrit apud Ordericu-

mum Vitale pag. 579. 681. 708. Innocen-

tium III. PP. pag. 415. Edit. Colon.

etc. Apud Raymundum de Agiles in

Hierosol. pag. 160. Mansoi dicun-

tur, ex Gallico Mansois, vel Mansais,

quomodo appellantur in Consuetudine

Cenoman. art. 4. 5. 6. etc. et apud Philippum Mouskes in Hist. Francor. MS. :

Pe se nescio omnia,
Et de Bona, et d'Excellens,
Et de Mansis, et d'Argentines,
Qui li virent de Normandie.

Bertrandus Clericus, au Roman de Giscard de Vienna MS. :

Totes nos terres nos ont si en destraies,
Que nos n' prenons vaillans de nos Manses.

[Charta ann. 1220. In Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 188: *Penitus dimisi Nicolao Tyebo fratri meo, pro quinque uno Mansis, tres virgatas terre. Haud scio an idem denarii indicantur in Charta Guili. Estandardi Sonescalii Provincie ann. 1207: Pro marchia Mansen. novorum dent XXVII. sol. Provinciales.*] Tipl. 56. et 57.

Ut porro vel pondere, vel pretio Cenomanensis denarius Turonensi inferior, Ita Andegavensis superior erat, ut qui in veteri Statuto S. Ludovici Regis de Re monetaria duobus Andegavensisibus (deux Angevina) valere dicatur. Nec Andegavensis duxit, sed et Normannicis denariis gravioreser Cenomanenses, cum Cenomanicus Normannicus et semisse valeret: atque inde vulgo apud nostros *Mallia morum patientes*, ut verbo utri Stephan. Episc. Tornac. Epist. 108. in proverbiis abilit, Cenomanensem valere Normanno et semisse, quod ad utriusque gentis acutum ingenuum traducunt, quo Normannis, quantumlibet callidis ac astutis, praecepsunt Cenomanenses. Ita Cardinus Bretius lib. 2. de supremo Regis Imperio, cap. 13. Metalli porro probatim denariorium Cenomanensium arguit lex 8. denariorum, que in exteriorum trium tantum fere semper esse solet. Jus vero euidenti monetam habuisse Episcopos Cenomanenses ex concessione Pipini Regis, celi- gitur ex Vita Aldrii, ejusdem urbis Episcopi pag. 100.

³⁷ Antiqui videtur jus endenda monetae concessum Episcopis Cenomanensis, cum in Precepto Ludovici Pil apud Baluz. tom. 3. Miscel. pag. 100. a Pipino sive a Theoderico atque anterioribus Regibus id habere memorantur: unde an merito Charta Theoderici suspecte sit fidelis eruditus viris nescio. Ut sit ex ea discimus sub nomine S. Gerwaldi Cenomanensis ecclesiae patroni, et Regis percutsum fuisse, atque adeo non quadam figuram quo moneta Comitum Cenomanicum. Agilbertus Cenomanicus urois archiepiscopus nos deprecatus est, utl monetam publicam in sua civitate, et in nomine S. Gerwaldi ac nos concederemus, apud Mabill. tom. 3. Analect. pag. 200.

CLAROMONTENSIS Episcopi et Capituli Demand. ex Regesto 123. debent esse 8. den. 16. grana, 8. denarii, 20. sol. 6. den. pondere ab aliis. Paris. [18. ejusmodi den. valent 12. parvis. Turon.] *Mallia* eorumdem Denariorum 3. den. leg. arg. Rogis. et 16. sol. 9. d. obol. duplice pondere ad marem Parisiensem. Moneta typum hic damus, quem proferunt etiam Thevetus lib. 14. cap. 12. Savaro in Orig. Claromont. pag. 278. 1. Edit. ut et Hantinus pag. 45. Hujuscum monetae mentio occurrit apud Gallandum de Franco aldio pag. 107. Justelium in Hist. Arvern. In Probat. Hist. Turenensis pag. 57. etc. In Charta ann. 1219. in Regesto Philippi Aug. Heroualliano fol. 165. haec habentur: *Levabuntur* 15.

Claramontenses qui valent 30. Podienses.
[¹⁰ Vide supra Durastangi.]

CLAROMONTENSIS Comitum in pago Bellavaco moneta typum recentiorum, cum antiquior nobis non occurrat, hic delineamus. Vide supra [¹⁰ Nos satis antiquum Episcopi exhibemus num. 58.]

CLUNIACENSIS. Abbatum monete mentio est in Bibliotheca Cluniacensi pag. 1410. 1410. 1585. et apud Gallandum de Franco aldio pag. 57. Typus num. 59.

Cluniensis, pro Cluniacensis, in Charta ann. circ. 1150. et 1160. inter Probat. ult. Hist. Trenorch. pag. 108: *Accipit ab eo predictus prior eccl. solidos Cluniensis monete.* Alia Beatr. comit. Cabili. ann. 1212. in Chartul. Cluniac. *Ego Beatris comitissa Cabiliensis... Deo et eccliesi Cluniacensi in perpetuum tenui... in universis terram meam ainde curar, nec alta de celero possit curare mensa.*

COLONIENSIS moneta mentio est in Charta ann. 450. apud Marten. tom. 2. Ampl. Collect. col. 45.

CONFADENCESTIS monasterii, seu S. Eugendi vel S. Claudi monete mentio fit in Histor. rhythma eiusdem Monast. apud Mabill. tom. 1. Annal. pag. 100. quod quidem ius acceptum refertur. Friderico Imper. ut patet ex Charta ann. 1175. inter Instr. tom. 4. nova Gall. Christ. col. 22. [¹⁰ Vide supra S. Augustini moneta.

CORBEINSIS. Abbatum monete mentio occursit in Charta Philippi Aug. ann. 1185. quam supra retulimus inter premissam, ad monetas regias, et unde etiam colligere promptum est. Abates id juris antiquitus obtinuisse. Penes nos est recentioris typi pars antica. In qua efficta Crux pedata inter cuius brachia bina corona et bina illa cum Inscript. SIT NOMEN, etc. alteram recuperare non licuit. Solo ut idem sint cuncte de quibus Mabill. tom. 3. Annal. pag. 87.

Charta ann. circ. 1085. in magn. Chartul. nig. Corb. ch. 24. fol. 48. r.: *Everardus abbas Corbeiae scriptis etiis volumen qualiter Moneta Corbeiae nostrae temporibus agendo sit, quantave summitate nobis viventibus sit tenenda. Constitutum autem eam ad septem denarios argenti, justa legem et pondus Amiensensis monete: obolos quoque ponimus ad sex denarios, et ita ut tredecim illis denariis integrorum duodecim denariorum pondus efficiant, ne ad singulos centum solidos denariorum, nisi tantum viginti solidos, ut etiam misseri permittimus. Typus hujus monetae sub Joanne quodam abbate existat in cimelioru D. Fauvel. In cuius antica parte efficta crux pedata cum binis coronis et binis illis inter illius brachia, et inscriptione: JOANNES, in altera pedum pastoralis inter A. et E. cum Inscript. ABAS CORBEIEN. [¹⁰ Nos paulo diversum exhibemus num. 60.]*

CREPIACENIUM, seu Vadentium Comitum moneta mentio est apud Hemerium in Augusta Viromand. in Regesto pag. 46. 47. [¹⁰ Mowbray Crepaci. in Charta ann. 1184. tom. 2. Histor. Eccl. Meld. pag. 72.] Typus num. 61.

Charita Phil. Aug. ann. 1214. in Hist. Abbavil. pag. 108: *Comit. Bellionensis et de Crepaciaco et Alienis usque ad quendam constituta Viromandia, doctissima in perpetuam elemosagiam ecclesiae. S. Judocis supra mare decum libras de moneta patrum Crepaciaco... Dicta comitissa dedit et concessit in perpetuum elemosagiam dicta ecclesiae centum solidos moneta Crepaciaco. Vide infra Valozius.*

DELPHINALIUM monetarum origo repetetur a Gulone II. cui ann. 1153. ius cuendii monetam concessit Fridericus I. Imper. Bull. descripta in Diplomatico Friderici II. ann. 1228. quo idem ius Delphini assertor tom. 1. Hist. Delph. pag. 98: *Preterea potestam condendi et fabricandi novam monetam in villa quae dicitur Swan, que sita est ad radicem montis Jani, quia ibidem moneta fabrica non erat, a nostra Majestate impetravit Gulio Delphini. Aliis etiam fuere Delphinalium monetarum officia, apud Oysencium videlicet, unde Lib. Oysenc. id Decis. 492. Franc. Marci part. 2. pag. 224. Avisanum, Crimicum, Cerviam, Gratianopolim et Romanum, in quibus moneta aurea, argentea et cuprea cudebantur, ut discimus ex Extracto Computi ann. 1830. tom. 1. Histor. Delph. pag. 95. et Instrum. ann. 1227. ibid. tom. 2. pag. 214. 215. Jam vero de eorum figura, lege et pondere paucis dicendum, ac primo quidem.*

Florenti jubentur esse de 24. quaratis auri fini, ad remedium ligas octave partis unius quarti pro qualibet marcha, et ad remedium pondere octave partis 1. flor. pro qualibet marcha. Item in dictis florenti s. t. ab una parte imago B. Johanni Bapt. et supra spatulum dextram ipsius imaginis s. t. unus parvus Delphinalis et circumscrivatur a dicta parte SANCTUS IOANNES BAPTISTA. Ab alia vero partedita figurantur s. t. dextro, circumscrivatur a dicta parte GULIO DALPHINUS. Consilium a. 1827. tom. 2. Hist. Delph. p. 214. ejusdem legis, pondoris et figura ex Ordinat. ann. 1340. Delphinalis pag. 415. [¹⁰ Florenti Delphinali exhibemus num. 61. ubi figura illum scriptum. Hu. Delph. VIEN.] Item

Ab denarii, dicti Grossi Delphinalis pond. 60. ad marcum Delph. leg. 11. den. arg. puri, ad remedium legis 1. gr. circiter, et ad remedium pondoris sex septenarum 1. grossi, preti 17. den. : Quilibet grossus habeat ab una parte in medio figuram seu imaginem unius hominis sedentis super duobus piastribus Delphinalis, uno ad dextram, et alio ad sinistram partem, habentis in manu dextera unam virgam, et in summittate ipsius virga unum florin, et habentis in capite unum circulum florum, et circum circa sint... primo supra caput dicta imaginis una cruz, et praeter littere continentibus hec verba, HUMBERTUS DALPHINUS VIENENSIS, ab aliis vero varia debet esse una magna cruz in medio, et quatuor pieces Delphinalis parvi, videlicet unus in quolibet quarteno seu vacuo dicta crucis, et circumquaque primo cruce et deinde littere.... GRATIA DALPHINALIS. Item

Oboli grossi Delphinalis cursus 8. de s. ob. leg. 8. den. arg. puri, pond. 7. s. 4. d. dictorum oboli. ad marcum, ad remedium leg. 1. gr. et semis. et ad remedium pondoris semis. den. : Quili-

ob obolus grossus habeat ab una parte in medio unum magnum pisces Dalphinum, et circums circa primo cruz, et deinde littera... HUMBERTUS, etc. alia vero parte debet esse in medio una magna cruz, et duo Dalphini, in duobus quartanis dicta crucia et circumquaque premissa cruce littera... OBOLUS GROSSUS DALPH. Item

Duplices Dalphinales leg. 4. den. pond. 15. s. 10. den. ad marciam, ad medium legis 1. gr. circiter, et ad remedium ponderis 1. duplices, pretii 2. den. ejusdem figure in antiqua qua oboli supra, in alia vera parte sit quedam cruz magna que vadat a qualibet parte usque ad summitem circuit, et unus pisces Dalphinus in uno quatenoribus dicta crucis, et littera circum circa.... DUPLEX DALPH. Item

Denarii nigri Dalphinales leg. 3. den. ponderis 24. sol. ad remedium legis 1. gran. circiter, et ad remedium ponderis 2. den. pretii 1. den. In antiqua effectus Dalphinus ut in obolis, in altera crux cum Inscrip. DECARHUS DALPH. Item

Ob obolus natus Dalphinales pretii 1. den. leg. 24. minus 2. gr. pond. 35. sol. 4. den. ad marciam, et remedium legi 2. gran. circiter, et ad remedium ponderis 4. ob. ejusdem figura in antiqua qua denarii nigri, in positione illi in medio una cruz que extendatur a qualibet parte usque ad summitem circuit, et littera circumquaque premissa cruce.... OBOLUS DALPHINALIS.

Doseni pretii 19. den. leg. 6. d. argenti puri, 1. pond. 10. sol. ad marciam. Item

Moneta alba leg. 6. d. arg. puri, pond. 6. s. ad marciam, et habeat ab una parte circum infra quem sit unus Dalphinus, et ab aliis parte sit una crux parva, prout habent Turonenses argenti regni Francie ex laudato supra Clermont ann. 1383. Vide Dosenu. [oo] Typus exhibemus num. 83. et 82.]

Ordinat. Caroli V. dalph. ann. 1357. 8. Jun. in Reg. Cam. Comput. Paris. sign. Vienne fol. 18. r. Primo (cudamus) denarii albi curribiles pro decem octo denariis ad octo denariis argenti fini, de liga et de pondere lx. sol. den. promarcha... Et habeant dicti denarii ab una parte arma nostra dalphinus infra compassum rotundum, et in circuitu sint hec verba : KAROLUS PRIMOGENITUS FRANCORUM REGIS; et ab alia parte sit una cruz longa transiens totum compassum, et inter brachia crucis sint duo flores lili, et duo pisces dalphi, et in circuitu, DALPHINUS VIENNIENSIS. Item denarii nigri currentes pro sex denariis, de liga iiii. den. argenti fini, et de pondere xiiij. sol. iv. den. dicte monete... Et habeant ab una parte unum compassum rotundum, et in medio sint hec littere, KROL, et de super dictis litteris unum florim lili, et a parte inferiori unum pisces dalphi, et ab circiter. K. PRIMOG. FRANC. REG. et ab aliis partibus una cruz cum tribus brachis floribatis de flore lilio et pede transversum compassum, et in circuitu sit, DALPHINUS VIENNIENSIS. Item denarii nigri curribiles pro iiii. den. ad iij. den. et xij. gr. de liga, et de pondere xiiij. sol. den. pro qualibet marcha dictorum denariorum... Et possunt esse in fratre duo fortis et duo debiles ; et habeant ab una parte infra compassum duo flores lili, et duo pisces dalphi, et in circuitu, K. PRIMOG. FRANC. REG. et ab alia parte infra compassum unam crux planam, et in circuitu, DALPHINUS VIENNIENSIS. Item denarii nigri curribiles pro i. den. de liga j. den. argenti fini, et de pond.

xiiij. sol. iiiij. den. pro qualibet marcha... Et habeant ab una parte infra compassum quatuor flores lili, et sit scriptio circuitu, K. PRIMOG. FRANC. REG. et ab alia parte infra circuitum litterarum habeant unum pisces dalphi sine compassu, et in circuitu, DALPHINUS VIENNIENSIS.

S. DEODATI (S. Diey) apud Lotharingos monetæ mentio fit in litteris Ermengardis ann. 1051. apud D. Calmet. tom. 1. Hist. Lothar. col. 411. in Chartis ann. 1115. 1176. ibid. tom. 2. col. 261. 388. ubi moneta typum delineavit num. 153. ejusd. præterea meninit P. Benoist in Origin. Domus Lothar. pag. 531. Typi num. 65. et 36.

oo DIENSTIS Civitatis nummi typum exhibemus num. 67.

S. DIONYSII in Francia Abbatum moneta, de qua Doubletus pag. 407.

Hujus typum delineavit curavit Molinetus in Museo S. Genov. pag. 145.

1. DIVONENSIS moneta. Vide supra Burgundia. Ducus Moneta.

o DOLENSIS moneta mentio fit in Charta Gir. Vilhelmi abb. ann. 1012. ex Chartul. Bauges. Turon. dicitur. Pro amicabilis compagno inter partes taliter intercessit, quod dictus abbas (de Baugesio) dedit dicto Petro pro bono pacis diocesis libras dolensis monete. [oo] Vide Castri Roduli dominorum metas.

DROGENSIS Comitum monete mentio est apud Ordericum Vital. lib. 5. pag. 576. 586. 685. [Addit. Vitam S. Hildegardis tom. 2. Spicil. Acher. pag. 630.] Hujus meminit quo Charta ann. 1267. ex Tabul. carnot. Carnot.] [oo] Typum damus num. 68.

DUACENSIS moneta. Charta Nic. S. Humb. Maricoli abb. ann. 1185 ex Chartul. S. Vinc. Landian. ch. 165: Ecclesia Lescheriana nobis proper hoc... diuocim solidos Duacensem in festo S. Remigii anniversari peregit. Attra Joan. episc. Camerac. ann. 1202. ex Chartul. Mont. S. Mart. part. 3. ch. 82. Accepto. ecclesia Montis S. Martini centrum libris Duach. moneta. Census eiusdem monast. ibid. fol. 78. v. Nous avons à Douray une maison... liquelle doit de rente par an quatre sols de Douesiens. Charta ann. 1210. ibid. part. 6. fol. 113. r. col. 1. Viginti quatuor modios frumenti et triginta libras veteris monetae Duacensis. [oo] Typum habemus num. 69.]

DURENSES denarii, [quorum] 14. dicuntur valens 12. parvis Turon. ex Regesto 123. jubentur esse 3. dep. 10. gr. legis argenti Regis, et 19. sol. 7. den. ponderis ad marciam Paris. Malice eorumdem denariorum 2. den. 21. gr. legis argenti Regis, et 17. sol. 4. den. ob. duplice ad marciam Paris. Moneta inscriptum, CASTRIDUNI. Figuram hic damus, quam delineavit etiam Thevetus tom. 2. Cosmop. p. 519. ut et Hautinus p. 49. [eius alterum typum subiectum, num. 70. et 71.] Hujus mentio occurrit in Hist. Drocensi pag. 137. [et in Charta Ludovic. Comit. Blesensis ann. 1197.]

HURUM meminit Charta Theob. comit. Blesensis. ann. 1190. in Chartul. B. Magdal. Castriduni. fol. 1. Alia ann. 1220. in Reg. 59. Chartoph. reg. ch. 471: Robertus comel. Bolonie et Arvernia (transluit) ut dictum de Credonio et cum ipso totum vicecomitatum Castriduni, cum mero et vicecomitatu, jurisdictione alta et basa, feudis et reversionibus, dominis et iure fabricationis monetae. Scheda ann. 1308: La monnaie de Chas-

teaudus quevre pour Tournous et veut plus faire sols la livre.

o JUNI ad Mosam moneta. Elenclus Chartularum continentalium in Chartul. 2. castren. Asperim. ex Bibl. reg. 49: Instrumentum commentum medietas d'Aspremont ait estabili praeside Lambert de Namur par deux ans à faire se monnoie à Dun, blanche, noire, et d'arg. et d'or, et de tout et quantité, et comment li mons monsieur y doit i estre. Alis ibidem extant Chartulae ad eandem monetam spectantes.

1. ERREDUNENSIS Archiepiscoporum monetae mentio fit in Charta ann. 1147. tom. 1. Hist. Dalph. pag. 89. col. 1. qua id juris Willeme Archiep. concedit Conradus II. Imper. Typus num. 72.

Egidienensis moneta, que in civitate S. Egidii sub Comitibus Tolosanis cudebat occurrit mentio in Charta ann. 1093. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 386. Vide Egidienensis Typus num. 73.

Exoldensis monetae typos sistimus num. 74. et 75.

FALCUMBERGENSIS Domina (Fauquenberge) Denarii ex Regesto 123. jubentur esse 4. den. 12. gr. legis argenti Regis, et 17. sol. pond. ad marciam Paris. Moneta nulla est Inscriptio, cuius typum hic damus. [oo] Nos aliam exhibemus cum inscriptione num. 76.]

Flandrenses monetae priscae et recentiores passim habentur in libris Monetariis. Exstat in Regestis Parlamenti fol. 576. 586. 685. [Addit. Vitam S. Hildegardis tom. 2. Spicil. Acher. pag. 630.] Hujus meminit quo Charta ann. 1267. ex Tabul. Carnot.] [oo] Typum damus num. 68.]

FUXENSIUS Comitum moneta figura hic describitur, de qua nihil mihi praeterea occurrit. [oo] Hunc typum nos ex editione D. Benedictinorum iteramus.

1. GALLI moneta Agnum per aschalem seu vexilliferum prefecbat, ex Vadiano in Johan. Christopli. Olear. Isagog. ad Nummophyl. bracteat. pag. 29.

o GAPIENSIS moneta typus num. 80.

1. S. GAUGERICI Cameronsensis moneta, cuius typum descripsit D. le Blanc pag. 127. Incertum tamen an id juris umquam haberuerit istud monasterium, nullum quippe ea de re militi occurrunt monumentum; unde monetam regiam esse suspicor S. Gaugericu nomine insignitum, quod in monasterio, vel Camerac, ubi in primis colebatur, percussa fuerit. Id autem non semel factum ex infra dicendis observare est.

GENEVENSIS Episcoporum moneta meminit Scriptor libri, cui titulus le Catinat de Geneve, pag. 177.

o Ejusdem sub nomine Gebennensis moneta occurrit mentio in Charta ann. 1231. Inter Instr. novae Gall. Christ. tom. 4. col. 90. et in Statutis S. Claudi ann. 1448. pag. 88.

1. GERUNDENSIS monetae, in qua tertiam partem habent Episcopi, meminit Silvester II. PP. in Epist. ann. 1002. Append. Marcas Hispan. col. 939.

1. GIEMENSIS in dioecesi Autissiodorensis monetae mentio fit in Computo ann. 1220. apud D. Brusel. tom. 2. de Usu feud. pag. cl. Fuit autem Giemum prisci Comitatus caput, teste Va-

lesio in Notit. Gall. pag. 224. Typus num. 81.

* Charta ann. 1197. In Chartul. Buxer. part. 6. ch. 6: Hugo filius Willielmo de Quercu... cedidit fratribus de Buxeria etiam quatuor... pro xx. libris et x. solidis Gienenses... illa. VIII. archiep. Bilitz. ann. 1200. ex Chartul. Proges. Abbes et fratres de Beauvois dico Chambeaudo et filii greci lat. libri. Gienenses monetae caritative dederunt. Alii ann. 1211. ex Lib. I. feud. Borbon. Propter hoc dedit mihi dominus Guido quinque cursum libras Gienenses. Lit. remissas ann. 1280. in Reg. 117. Charnoph. reg. ch. 137: L'expous et Estienne le Jondray se prirent à jouer aux dés sur un denier, appellé Giennois, qui valoit demi blanc.

* GUIENNAEIS, vel GUIENNENSIS moneta. Guennois scilicet seu Aquitanum ducum. Vide supra voce Guennois.

* GUILLEMENES, Moneta Comitum Forcalquieri, quibus commune fuit Guillermo nomen, unde vocis origo. Charta ann. 1202. apud Gaufridum Hist. Provinc. pag. 79: In pace et concordia facta per Raimundum Comitem Tolosanum, inter Willendum Comitem Forcalquieris et D. de Stimana et de Bellaria, mandatis dictus Raimundus ut... haberet albergam 200. equorum, vel redemptiōnem pro albergis 500. solidorum Guelmenesium. Anno 1242. 58. sol. Guilliel. computantur pro marca argenti puri, apud D. le Blanc pag. XXIX. Libri et solidi Willemenses. In Charta Gaufridi Episc. Apt. ann. 1146. apud Sammarth. Willemenses solidi, in Ch. ann. 1247. inter Instr. tom. 1. novae Gall. Christ. pag. 80. Typus damnum. num. 82.

* GUINGAMPENSIS libra memoratur in Charta ann. 1215. tom. 1. Probat. Hist. Britan. col. 829. Typus num. 83.

HUDUCENSIS moneta. Vide supra AUGUSTODUNENSIS Episcop. etc.

HUGONENSIS, Moneta Comitum Ruthenensis, ab Hugone, ut videtur, qui ab ann. circ. 1010. usque ad ann. 1066. Comitatum Ruthenensem obtinuit, sic dicta. Hugonensis. In Charta ann. 1085. tom. 2. Hist. Occitan. Inter Probat. col. 827. Pro 800. solidis. Hugonensis de moneta occitana exhibebat et percorribat. Hugonensis. Ibidem col. 884. ex Charta ann. 1095. et in Chartis ann. 1126. col. 429. 431. Hugonensis, in Charta ann. 1101. Vide in voce Marterior. Eborundem mentio rursum occurrit in Charta nominationis ann. 1251.

INCULSUS moneta meminit [Tabular. Dalonensis Abbatis fol. 30.] Ademarus Cabanensis pag. 100. Histor. Pontific. et Comitum Engolismum cap. 13. et Besilius in Episcopia Pictav. pag. 79. Typus num. 84. 85.

Hujus figuram regnante Ludovico Juniore exhibet Molinetus in Museo S. Genov. pag. 147. altera existat in cimelario Baronis de Grassier ab ea non nihil diversa.

* INDENSI moneta. S. Cornelius monasterio Aquisgran. seu Indensi monetam a genitore suo tradidit confirmat Otto III. Imper. Diplomatic. ann. 985. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 896: Mercatum quoque ibidem habendum, una proprio cum Moneta, sicut a pio genitore nostro illis tradidit, compumperimus, ita et nos concedimus.

LAUDIENSIS Episcoporum moneta. Quae Maitili. Laudensis appellata docet Regestum 123 debent esse 8. den. 18. gran. legis argenti Regis, et 15. sol. miliar. dupl. ponderis ad marcum

Paris. Ills inscriptum, LUDOVICUS REX... GAZO EPISCOPUS. [Statutum Ludovici IX. ann. 1265. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 94: Que nul ne prangens concedit juxta cedendi monetam.] et Claudio Robertum in Galia Christ. pag. 388. 390. In Regesto foederalum Ecclesiarum Lingon. fol. 14. Pactum describitur initium ann. 1185. inter Hugonem Ducem Burgundis et Episcopum Lingonensem, quo cavetur, quod nulla alia moneta currans apud Castellionem nisi Divonenses et Lingonenses. Ibi etiam Dux promittit, quod moneta Divonensem a lego nec a pondere mutabit in vita sua aliquo consensu Episcop. [In Charta anno 1190. ex Chartul. Lingon. in Bibl. Col. Henricus dominus de Fouvento concessit Minasero Episc. Lingon.: Ut moneta Lingonensis semper apud Fouventum in tota terra sua de calore liberius curret et plene recipiat.] Charta alias ann. 1265. fol. 31. Je Richer. Sirre de Passavant. salut. Caprons chose soit à tous que mes oncles le sires Richer de Montreal ha reconu qu'il est hors l'Evesque de Leignes pour 12. livres de Leignes qu'il doit paire en la vente de Leignes chaescs en toujourz. etc. [Vide Gautherotum in Anastasi Lingon. pag. 388.] [O] Typus num. 80. ex Duby de moneta Barorum.]

* LOCHIENSIS moneta. Eadem que comitum Andegavensium. Charta Fui- con. Andeg. comit. ann. 1104. pro fundat. Bellioci: Addo preterea eis, ut habent et faciant in ipso alodo monetam monam de Lochis.

LODOVENSIS. Episcoporum monetam meminit Plantavilius in Episc. Lodo- ven. pag. 81. 90. 97. 112. [ubi Raymundus Episc. qui et Pastor bonus nun- cipatus, dicitur ann. 1122. instituisse Bernardum Gilbertum monete magistrum cum facultate ipsam cedendi, vel ab aliis nomine suo cusum probandi. Pag. 96. Philippus Aug. regio Diplomat. ann. 1188. confirmat Lodovens. Episcopis jus cedendi monetam, que, ad instar mo- netae regie, ut habetur pag. 112. ex alio Dipl. ann. 1210. per totum Lodovensem ab omnibus acceptatur. Addo pag. 97. et 237. ubi quevis alia moneta prohibetur praeter Parisiensem et Lodovensem, ex Charta ann. 1265.] [O] Typus num. 91. ex eodem Duby.]

* LOTARINGIE. Duxum monetarum typos quotquot reperi potuit, profert D. Camet initio tom. 2. Hist. Lothar-

iae. Et lib. pluribus disserit: unum aut alium quod curavimus. Primus Timotheus hic delinquit curavimus. Primitus Ferrer. Ille esset idem qui ann. 1296. obtinuit ab Alberto Imperio cedendi monetam apud Ypres. Inter Theobaldi II. qui ab anno 1302 ad ann. 1312. Ducatum habuit. A Spachis illis effectis denarios esse putat qui Spachis seu Espadina dicebantur. Vide eadem de re P. Benoist de Orig. domus Lotharing. pag. 580. et Baiscourt in Tract. Hist. de Orig. ejusdem familiae pag. XXVII. et oclxxvii. Typ. num. 92. 98. [O] Librum. V. C. de Saulcy. Essai sur les monnaies des ducs héréditaires de Lorraine.]

LUGDUNENSIS moneta typum ex Hau- tino hic exhibemus num. 94. Charta ann. 1151. in Hist. S. Barbara. Lugdun.: Mi- stis... in gagerias pro 10. millibus solidorum Lugdunensis monete, cuius 20. solidi valebant marcam puri argenti.

* Jus cedendi monetae Archiep. Lugdunensis concessum videtur a Friderico Imper. ann. 1157. Bulla aurea in Instr. tom. 4. Gall. Christ. col. 17.

• Jus eam cūdendi ad archiepiscopum simili et capitulum pertinebat, ut colligatur ex Actis capit. ejusd. eccl. in Cam. Comput. Paris. ad ann. 1388. fol. 40. r. col. 2: *Domini decanus et capitulum monetarum cūdendam, nomine ipsorum et domi archiepiscopi Lugdunensis, concesserunt. Charta pro institutione monetaria anno 1388.* reg. 3187. fol. 74. r: *Diclo magistro confratrum suorum ipsas dictas monetas... possit facere fieri... cum omnibus signis, signaculis seu caracte- ribus, quae sibi placuerint,... dum tra- men in dictis monetis sit scriptum in ar- ticulo: PRIMA SEDES GALLIARUM.*

• LUXOVIENSIS monasterii monetae aureae figuram, alli omnibus, ipsa etiam Condatescens antiquior habeo inter schadas meas descriptam: in cuius antica parte crux monti imposita effingitur cum inscript. MONASTERIO; in altera calli sera vas sacrum duabus ansis instructum, cui supereminet crucifixum, cum inscript. Lossovio. Hujus monetae antiquitatem probant littera O in Loraniā efformata et litera S. prostrata: unde ad Waibertum Luxovil abbatem electum ann. 625. referandam opinor, quod indicare videtur litera W. cruci suppositione. Nisi moneta regia apud Luxovium cusa.

MAGALONENSIS Episcopi Denarii, (quorum 13. computantur pro 12. parvis Turon.) ex Regesto 128. debent esse 3. den. 16. gr. legi argenti regii, et 19. sol. 6. den. ponderis ad marcam Paris. *Mallie* eorumdem Denariorum 3. den. legi argenti regii, et 16. sol. 6. den. mailiar. dupl. ponderis ad marcam Paris. Moneta non parte cruce praefert, [crucem hic non agnosco] altera 4. globulos in quadratum effectos, absque ulla Inscriptio. Typus existat in Regesto. Habetur apud Hautinum pag. 45. et Thevetum lib. 16. cap. 8. pag. 580.

MAGDUNI in Biturigibus (*Mon. sur Yonne*) (Robertus Atrebastensis) Denarii, (quorum 15. valere dicuntur 20. parvis Turon.) ex Regesto 128. debent esse 3. den. 16. gr. legi argenti regii, et 20. sol. pond. ad marcam Paris. *Mallie* eorumdem Denariorum 2. den. 16. gr. legi argenti regii, et 17. sol. 2. den. obol. dupl. ponderis ad marcam Paris. Moneta mentio est preterea in Charta ann. 1177. apud Thomasserium in Con-suetudo localis Bituricensibus pag. 79. Vide Thevetum lib. 14. cap. 15. Typum damus num. 95.

• MALLEONIS, vulgo Mauleon, in valle Subola apud Novempopolos, moneta. Charta Honor. PP. inter census eccl. Rom.: *Honorius episcopus, etc. dilectus filio nobili viro Savario de Maloleone cruce signato, salutem... Idem rex (Anglorum Joannes) penitatis tue devotionis obsequis, in terra tua cūdendam monetas tibi liberam potestatis de liberalitate regia concessit... Nos concessionem huiusmodi gratiam habentes, eam tibi, sicut ipsam juste obtines et quiete, auctoritate Apostolico confirmamus.* Typum exhibemus num. 96.

MARCHIE Comitum, ex Regesto 128. denarii debent esse legi 3. den. 6. gran. argenti regii, et pond. ad marcam Paris. 20. sol. (Eisdem preter atque Magduni denarii.) Eorumdem *Mallie*, leg. 2. den. 16. gr. argenti regii, et 17. sol. 1. den. obol. dupl. Atque hi denarii *Mallie* et *Marchieses* vulgo appellabantur. Chronic. S. Stephani Lépovensis: Anno 1211. *Hugo li Bruns Comes Marchie fecit novas Marchiones fieri. Li- brae Marchionenses*, in Charta ann. 1261.

Librae Marchionum ann. 1262. *Marchiones veteres*, in Charta ann. 1256. apud Justellum in Probat. Histor. Turenensis pag. 47. 49. 54. 56. *Solidi Marchionenses*, in Charta Willielmi Burdegal. Archep. ann. 1227. in Tabulario S. Amantii Inculsismensis. [*Solidi Marchiones*, in Testam. Almerici apud Stephanot. tom. 8. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 756: *Pro aliis marchis redditus eidem 1. solidos Marchionenses. Plures ibi. Marchionenses, in Charta ann. 1251. ibid. pag. 861. Marchionenses monetas in Bulla Nicolai V. PP. ann. 1451. in Bulla Carmelit. pag. 225.] Ex Charta anni 1221, et euodem Justellum colligimus has tempora 13. solidos Marchionum valueris 10. deno- nibus. Alii videntur *Oboli de Marchia*, in Visitatione Thesaurarie Adis S. Pauli Londinensis. ann. 1295. in Monastico Anglic. tom. 8. pag. 312. Marchionum Comitum denariorum figura est in Regesto: hanc etiam descriptio Theveti in Cosmographia lib. 14. cap. 8. ut et Hautinum pag. 41. Typus damus num. 97. 98.*

MARGULIENSIS moneta. Vide infra Melgoriensium Comitum moneta.

S. MARTINI Turenensis Abbatum monetae videntur Proustius in Loduno pag. 23. 25.

• A predecessorebus suis Regibus id juris concessum Ecclesiae S. Martini Carolus Simplex in Charta qua idem ius rursus eidem asserit ann. 919. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 275: *Expetiti (Roberto abbas) ut... sicut priscis temporibus, a predecessorebus nostris Regibus concessum fore probatur, propriam Monetam et percussuram proprium numismatis nostra auctoritate concedere possemus. Eadem habent Diplomatica Rodulphi Reg. ann. 930. apud euendum tom. 1. Anecd. col. 65. et Hugo Reg. Reg. ann. 987. tom. 1. Ampl. Collect. col. 311. Hujus monetae typum hic describimus, num. 99. Frequentissimum usus fuit haec moneta, ut pole quae nec pretio, nec lege, nec pondere unquam mutaretur.*

MASILIENSIS moneta, urbis, vel Vicecomitum, aut Episcoporum Massiliæ, vulgo *Marseillæ* dictæ, meminerunt Statuta Massiliensiæ, confirmata ann. 1237. *In moneta grossa, que vulgariter Marseillæ, vel in minuta, que similiter appellatur Marseillæ, habeat dominus Comes 12. denarios Marseillenses, minutus de qualibet obolo argenti, fini operata in dicta moneta, et identiter intelligatur de moneta Marseillensiæ.* Ita eo tempore quod dictum est inter Carolum Comitem Provincie et Massiliensiæ, ann. 1237. art. 20. eadem propemodum habentur: et ea conditione id iuris conceditur ut in Massilia, et non alibi et per homines Massiliæ cūdatur haec moneta. [In illo vero quod inter eosdem sanctum est ann. 1269. statutum est, ut deinceps 14. denarii Massiliensiæ, 12. Turenensiæ valerent. Legi in Analyseis Petreianis, Raimundum Berengarum Comitem Provincie facultatem Massiliensiæ concessisse grossam monetam cūdendi, in inferiore urbis parte, dummodo moneta illa esset proba et legalis, et ut ex unaquaque marca de-narii duo sibi darentur, Tabulit 17. Kal. Jan. ann. 1218. Vide Guesnaium in Massilia Gentili lib. 1. cap. 81. et supra in voce *Milarense*.

• Duplex itaque moneta Massiliæ in uso fuit, minuta una, dicta solidi minoris Massiliensiæ, pretili 1. sol. Reg. quorum 20. libram Regalem efficiebant: altera fortior, quae Grossa nuncupatur. *Marseillæ gross et Marseillæ menuæ*,

in Comput. ann. 1251. Kal. Feb. ann. 1228. *libras Massilienses computantur pro 1. uncia auræ, et 3. bezanci et medium de suris pro 2. lib. Massili. et 3. bezanci de cibo pro 1. lib. Massili. Idem legitur in Pace Comit. Provinc. et Commun. Massili. ann. 1243. In Computo ann. 1241. *Florenus parvus et justus dicitur valens 12. sol. Massili. sive Regal. Plura vides apud Ruffum Hist. Massili. 2. Edit. ann. 1686. tom. 2. pag. 888. et seq. Minuti Massiliensis typum hic damus num. 100. ex illis qui nuper Massiliæ effoss sunt: quemad etiam descriptio Ruffus pag. 44. Histor. Massili. 1. Edit. Hujus prelum est 7. solid. hodiernæ.**

MATISCONENSIS moneta mentio est apud San Julianum in Matiscone pag. 251. 269. et Thevetum lib. 14. Cosmogr. cap. 17. ubi et descriptio. Typum exhibemus num. 101.

• Charta anni 1239. in Chartul. Clu- niac. *Tradiderunt ecclesie Cluniacensi pro xxi. libra Matisconensem, quicquid juris... habera poterant... apud Chaoi. Alla Caroli regum reensis ann. 1359. ex Reg. Joan. ducis Bilit. in Cam. Comput. Paris. fol. 88. vs. quia concedit Joan. Pictav. comit. fratre suo comitatu Matisconensem cum auctoritate eius potestate faciendo ei cūdandi na- netam auræ et argenti, album et ni- gram, etc.*

• S. MAXIMINI Treviriensis Monasterio ius cūdendi moneta concessum ab Otone III. Imper. Diplom. ann. circ. 1000. apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 361.

• S. MEDARDI moneta. Huic monasterio ius cūdendi monetam concessum a Ludovico Pic supra documentum ex Hist. Translat. S. Sebastiani. Typum profert D. le Blanc pag. 136. in cuius altera parte Inscriptum MONETA S. MEDARDI. unde a monachis S. Medardi cūsum certo existimat, re hanc satis perspicio: est enim moneta palatina, seu in piaffo regio S. Medardi percussa, quod fieri so-litum jam monimus. Alterum descrip- sit Dormaia initio tom. 2. Histor. Sueas. quem monete monasterii S. Medardi typum esse lubentius crediderim.

• Typum hujus monete, si tamem regia non est, profert Molinetus ex cimeliarcho S. Genov. pag. 146. cum Inscript. S. MEDARDUS et CIVITAS SIB-ESIS. [o] Alium typum damus num. 102.] MEDUNTENSIA Comitum moneta me- minit Ordericus Vitalis pag. 593. 595. MELDENSIUM Episcoporum Denaril., quorum 14. computantur pro 12. parvis Turon.] ex Regesto 128. jubentur esse 3. den. 10. gran/argenti Regis et 19. sol. den. ponderis ad marcam Par. *Mallie* eorumdem Denariorum 2. den. 21. gr. legi argenti Regis, et 17. s. 4. den. obol. (s. p.) ad marcam Paris. Moneta typum damus ex Regesto. [o] Nobis 103. et 104.]

• Ex iure privatum a Comite, longe ante annum 1130. gaudebat Episcopus Meld. ut constat ex Charta Burchardi eiusdem, urbis Episc. ex circ. anno exarata apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. col. 606: *Notum facio... quod Meldensem mo- netam, que episcopalis juris est, quam sicut plerique testati sunt, predecessores nostri alii... ad beneplacitum suum dede- rant, etc. Charta Henrici Comit. Trec. ann. 1165. Ibid. col. 878: Juravi quod Mel- densem monetam nec bonare nec falsam deinceps fieri faciam.*

MELGORIENSIS Comitum moneta in Occitania, deinde Episcoporum Maga-

lonensium, seu, Montispessulanum, postquam idem Comitatus in eorum jus devinit ex Innocentii III. PP. concession ac infestatione, ann. 1197, qui longe ante summo Pontifici concessus fuerat a Petro Comite Melgiensi, Godefrido Episcopatu Magalonensem obtinente ann. 1065, ut docet Catellus lib. 5. Rerum Occitanarum pag. 187. Hujus porro moneta cuendem Juris partem postea vendiderunt. Episcopi Magalonenses Montispessulanum Consultibus et Dominis ut habeat. Idem Catellus pag. 299. Id tamen non cuendem moneta Magaloniensis. Episcopi deinceps controversum fuit. S. Ludovico, vel supra hac re querelas suis exposito Clementi IV. PP. ut ex Epistola eiusdem Pontificis doceatur, quam describit Illustris. Episcopus Monspeliensis in Nov. 1209. Epistola Innocentii III. pag. 198 ex quo item Clemens Episcopum ab Indebit. Juris usurpatonem objurgavit scripta in Epistola data Viterbi 6. XI. Oct. ann. 2. ejus pars de scriptis Dadius Alterssia lib. 2. de Comit. Provincial cap. 5. pag. 142 non quo Regia sibi est iura vindicaret, quandoquidem Comitatus Melgiensis Ecclesia non Regni Francie. feudum erat; sed quod id Juris Summi esset Pontificis, neque in ea quam Innocentius III. Comitatus Melgiensis Magalonensis fecerat concesione contineretur, nihil ad tem faciente quam proferbat, possessione. Ubi hoc advertebat in binis istis Epistolis, monetam hanc *Milarensem* appellar, et ita scribi in MSS. Codd. non vero *Melgiensem*, ut edidit Altersia, cum *Milarense* nomine species monetarum Melgiensis intelligi debet. *Melgenses*, quos aii *Melgienes*, vocat Raimundus de Agiles, seu *Agiles*, qui vixit ann. 1100. [Ex Charta ann. 1130. inter Probat. Hist. Occit. tom. 2. col. 456. discimus que lege et quo pondere cunus, et atate Melgienses. *Prater ipsam monetam apud Melgienses de cetero non faciam fabricari nisi in hoc pondere et iis hacte lego*; videlicet denarios integros ad IV. den. argenti fini, et XXIV. den. in uncia, et medallias ad III. den. argeni. fini, et XXV. in uncia, et in XX. sol. habeat semper III. sol. de medallias tantum. Edicte habentur in Charta ann. 1132. Ibid. col. 464. Si vero interius moneta fuerit facta apud Melgiensem, Idefonsus comes factum est, hinc agno pondere et lege quo fieri debet, videlicet XII. denarios ad IV. den. argenti fini, et XII. den. medalliarum ad XI. den. argenti fini, et XXIV. denarios, et medallias ad pondus unius unciae, et in XX. sol. habeat semper III. solidi medalliarum. Addit. ibid. col. 467 et 477. Eorumdem prout ibid. col. 461. statutum in Charta ann. 1131: *Debenus reddere libram de argento fino ad pensum directum de Biterri ad computum du solidis LXV. Melgiensem*.] Charta ann. 1145. ex Tabular. Arelatensi fol. 126. docet 48. sol. Melgienses confecisse marcam argenti, leudi pretii ann. 1145. ex Charta inter Schedas Pr. de Mazagues; in Charta ann. 1160. ex Bibl. Colbert. 48. sol. Melgienses computantur pro una marca argenti fini; in Charta ann. 1161. 50. sol. Melgor. conficer dicuntur marcam argenti; item in Charta ann. 1167.] Plantavith in Episc. Lodovens. pag. 90. statutum ann. 1188. 24. millibus librarum Turenensem: *Valebat enim, inquit idem Scriptor, asses octo Gallicos hodierni*

temporis solidus unus Melgiensis: [in Charta 8. Aug. ann. 1190. inter Schedas max laudatas 700. marcas argenti fini sequiparantur 35000. sol. Melgor. Ibid. ex Charta ann. 1198. 50. sol. Melgor marcam conficiunt; ejusd. pretii ann. 1204. 1209. ex Tabul: Carrascos. ann. 1213. ex Plantavith in Episc. Lodovens. pag. 119. solidi Melgor. ejusd. valoris atque Turonensis statuantur in Charta 22. Jan. 1303. Ex his facile colligitur erare Pittonem cum scribit lib. 2. Hist. Aquensis pag. 100. 25000. sol. Melgienses valuisse 20000. Scutis: nusquam enim solidi Melgor. plurim. aestimati quam 11. vel 12. sol. nostrae monete. In Tabular. Ecclesie Narbonensis habetur Charta ann. 1163 in qua *solidus Melgiensis* dicitur esse a *lege 4. denariorum argenti*, et marcam argenti fini valuisse 48. Melgiensi. [Chartular. Montispessulanum dictum *Magnus Talanus* fol. 19: *Primitus probi... quod moneta nostra Melgiensis cudi et fabricari faciemus in perpetuum... argenti 4. denarii minus pecto argenti fini Montispessulanum, et ad po' due 18. sol. et 9. den. in marca Montispessu.*] Sed et etiamiam in Ecclesia Narbonensi solidis *Melgiensis* rationes inveniuntur. Observat proutem. Chartellus lib. 1. Rerum Occitan. pag. 51. in compilariis Occitanis tractibus fodinae existuisse auri ac argenti, maxime que in Melgiensi, quod potius sumum ex cavernis et latumis, quia adhuc visum est, colligere est: unde forte accidit, sit idem Scriptor, ut Melgienses monete officine presertim inclaruerint. Id autem juris erat Dominis Montispessulanian in hase monetas, ut pro quacunque libra que cunderetur, tres denarios percipiere eis licet. Guillelmus cognomento de Tortosa, quod ejusce urbis in Hispania dominus esset, filius secundogenitus Guillelmi Domini Montispessulanian et Sibylla, tres hōse denarios in hæredi sortem a patre obtinuit, quos Guillelmus Domini Montispessulanian fratris donavit Diplom. ann. 1157. quod in Camera Computor. Parisiensi asservatur. Addit. Gariellum pag. 128. 133. 149. Alio deinde mense Mart. ann. 1188. scripto, Guillelmus Dominus Montispessulanian filius Duccissus Mathildis, professus est teneri in se feudum a Raimundo Comite Tolosano, et Melgiensis Comite, illos tres denarios *Melgienses*, quos habebat, et percipiebat in moneta Melgiensi in singulis libris ipsius monetarum in Chartis exinde factis continetur. Endemque Diplomatica pollicetur Guillelmus Raimundo et ejus successorum Comit. Melgor: *quod monetam Melgiensem non faciat contrafacere, nec aliam monetam aliam argento non faciat in Montispessulanum, ne in toto posse ero, nisi istam monetam Melgiensem, quod non erit ejus legis et pondere qui statuto sunt, sicut in Chartis ipsius monete inter eos facta continetur*. Descripsit Gariellus in Episcopis Magalonensis pag. 100. Edit. ann. 1052. Diploma Honori PP. II. quia Melgiensem monetam alibi quam Melgorii cudi, eamque adulterari vetat. Ad Monetas denique Dominorum Montispessulanum pertinet, quod in veteribus schedis sub ann. 1220. scriptis legitur: *Ce sont ceus qui vont contre ces estableissement des monnoies. Le Roi d'Arragon fait faire une monnoie en la terre de Montpellier qui court pour 12. tournois par toute la terre le Roy qui*

est en Provence, et ne valent pas tant comme deniers d'argent de 4. l. le marc, et fait faire en la ville de Montpellier plusieurs monnoies d'o: contrefautes, dont onques mes nul Sires de Montpellier n'ot ne ne fit monnoie courable en la terre de Montpellier.

[³³⁷] Endemque jam tum ante hunc tempora exposta querela, ut discimus ex Concordia inter Petrum Comit. Melgor. et Guillelum dom. Montispess. ann. circ. 1080. tom. 2. Hist. Occit. inter Probat. col. 311: *Manifestum est quia Petrus comes interpellavit et rancuravit de hominibus de Montispessulanum, et de aliis hominibus de Guillelmo de Montispessulanum, de ipsas cogolas, et de ipsis raptis et de ipsis homicidiis, et de ipsis arguitars, et de ipsis Moneta de ipso duro, etc. Typum moneta Melgiensis habet num. 100.*

* *Margulienses* ut *Melgienses*, in Charta ann. 1113. ex Chartul. Aptensi fol. 15.

* *Melgienses*, in Charta ann. 1109. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 37.

* *Melgurensis*, in Charta Raimbaldi Archip. Arelat. apud D. Chanteloup in Hist. Montis Majoris MS.

* *Melgurensis*, apud la Faile tom. 1. Hist. Clos. pag. 37. ex Charta ann. 1127.

* *Melgienses*, in Statuta Arelat. MSS. art. 76.

* *Melgurense* Annal. Genuens. Oberti Cancell. apud Murator. tom. 6. col. 308.

* *Mitguris Denovi*, in Charta xi. seal ex Chartul. Aptensi fol. 72.

METENSUM Episcopatum, monetæ mentio est apud Valaderium in S. Arnulf. Basilica pag. 3. et anno 1143. Murrissium in Episc. Metensis pag. 338. 476. 529. 624. [Charta ann. 1296. in Hist. Mediani Monast. pag. 314: *Inviadivit tertiam partem decimorum sub summa XV. lib. Metensis monetæ, quando XXXVI. solidi valebant marcham puri argenti.*]

* Reg. Cam. Comput. Paris. sign.

Croix fol. 122. r. : viij. xxv. lib. Metensis currentum in provincia Ronensis valent M. iiii². lxx. lib. vi. sol. Tur. Hujus monetæ typum delineari curavimus, in cuius antica parte crux efficta cum duplice inscriptione: *BENEDICTUM SIT NOMEN DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI. GROSUS METIS*; in aversa Episcopus benedicens cum inscriptione in circulo, THEODORUS EPS. METIS. num. 105.

[³³⁸] Id jus cuendem monetæ Consultibus civitatis a predecessorebus suis venditum redemit Cardinalis Lenoncurtius 7. Oct. 1538. quod Henrico II. Reg. Frac. cessit. Cardinalis a Lotharingia ann. 1556. ut scribit D. Calmet. tom. 3. Hist. Lothar. col. 42. qui ejusd. monetæ typos descriptis ibid. tom. 2. num. 130. et seqq. Vide præterea P. Benoist de Orig. Domus Lothar. pag. 380.

* S. MICHAELIS Ecclesie /S. Michaelis/ jus cuendem monetam concessum a Richero Virdunensi Episcop. doct. Charta ann. 1099. apud D. Calmet. ibid. tom. 1. col. 512.

MIMATENSIS Episcop. monetæ mentione est in Charta ann. 1285. in Regesto 31. S. Ludovico ex Tabulario Regio, in qua haec habentur: *Nec valuit præterea Regis cursus monetæ Episcopalis, si quam habebat, (Episcopus Gabalitanus) impeditur in tota diocesi sua. (Eiusdem mentio fit in Charta ann. 1306. ex Tabular. Mimat. Vide Moneta Contaminata supra pag. 483. col. 8.) Typus num. 107.*

* Arest. ann. 1266. in Reg. Olim parl. Paris. : *Cum episcopi Mimatenes*

anno 1344. lib. 8. sol. coronat. computantur pro 180. Florensis de Florentia, quorum unus valet 16. sol. Provinciarum. Ex Charta 37. Mail 1346. pp. lib. rub. Tabul. Capit. Aquens. fol. 218. 1. sol. Provinc. pro 10. den. computantur: ejusdem. pretil. 28. Mart. 1348. ex eod. lib. pag. 270. Anno 1354. 20. Dec. ex Charta inter Schedas Peiresc. 150. lib. coronat. valent 140. lib. 12. sol. 6. den. In Testam. ann. 1350. ex lib. rub. supra cit. 16. sol. Provinc. equiparantur 1. floreno auri: ejusdem. pretil. 17. Jun. 1408. ex Charta inter Schedas Peiresc. Anno 1453. in illo process. antiqu. ex Schedis Pr. de Mazagoues 20. grossi computantur pro 35. sol. 8. den. Provinc. Anno 1454. ult. lib. ex lib. rub. supra cit. non regni de Rego valit. 18. sol. Provinc. Statuta. Atenensis. Cuius sub nomine. ann. 1559. pag. 59. Et tunc actio quoniam res dent pignora aut fidjussores Curia ad rationem 8. sol. per libra. Ubi in margini scriptum: Solidum accipit ex valore 8. den. Regal. pro unoquaque solidu, sive valent chartum trois liars.

* Renati regis, comitis Provincie moneta argentea typus existat: in cimelio archo Pr. d'Agrefeuille, in cuius antica parte effigie acutum gentilium eiusdem regis, cum inscript. RENATUS EX LILIS SICILIE CORONATUS; in posteriora vero crux duplex, cui in circulo supereminet monstral genus. Provincialibus Tarasque nuncupatum, quo Tarascone cusum fuisse significatur, cum inscript. O. CRUX AVE SPES UNICA. Altera cupra extat in eodem museo, in qua ex utraque parte prostant Neapolis et Hungariae insignia.

* PRUMIENSIS monasterio jus cuendim monetam concessum a Lothario Reg. Charta ann. 861. apud Marten. tom. I. Ampliss. Collect. col. 158.

* S. QUINTINI Virmandensis moneta: pum exhibet Molitentes ex Cimelio Marchio S. Genov. pag. 146. Charta capit. S. Quint. ann. 1181. in Chartul. Mont. S. Mart. 8. fol. 98. v. * Predictam silvam ex omni exactione liberam in perpetuum possidat, ita tamen ut in constitutione novi abbatis tres solidos monetae sancti Quintiniensis nobis perfata persolvi ecclesia. Alla ann. 1193. ibid.: Tribus solidis pro foresteria de Noverol sancti Quintiniensis monete, xiiij. denarii pro Bonit quadam monete. Charta Ellen. comit. Virom. ann. 1197. ibid. pp. 1. ch. 8. Hugo Solus ecclesia Mon. S. M. et foresteri ducientes libras monetae sancti Quintiniens. [Vide Viromandensis Comitum moneta.]

RAIMUNDENSIS. In nuncupata moneta Comitum Tolose, apud quos Raimundi nomen frequens fuit, (nam ad septem recententur in eorum stemmate.) Raimundensis solidi, sub Henrico et Philippo I. Regib. Franc. occurunt non semel in Tabul. Conch. Abb. in Ruthenus ch. 68. 268. 269. 412. etc. [In Charta ann. 1077. inter Probat. Hist. Occit. 2. col. 296. computantur 8. den. Raimundensis pro 1. multone.] Huiuscem monetae præterea mentio est apud Innocentium III. PP. lib. 15. Epist. 186. [In Charta ann. 1205. apud Gaufridum lib. 3. Histor. Prov. pag. 78. in Charta ann. 1212. apud Chanteloup in Histor. MS. Montis major. ubi Raimundensis novi dicuntur esse ad legem 8. den. cuius moneta. 88. sol. valens marcam argenti; Ibid. in Charta ann. 1222. et] in Charta ann. 1228. ex Tabul. Vallis bone descripta a D. Luca Achero ad Guibertum pag. 680: Item dat dicta Jordane

librarium 35. denarios Raimundensem, unum denarium, et solidos centum. Raimundensem, in robus, rotante ipsius fagiellibus unfructu in vita sua. Quindecim extincta Comitatu Tolosa stirpe, ipso que Comitatu ad Regiam Coronam de lapeo, mansit eidem monetas ipsum idem Raimundensem nomen. Quippe existat in Regesto 19. Tabulari Regili ch. 146. continens compositionem super moneta Raimundensem, Albiensem inter R. Comitem Tolose, Durandum Episcopum Albiensem et Sicardum Almanni, super eo quod eorum quicunque habebat pleno iure tertiam partem in dicta moneta, et in omnibus redditibus ex eis provenientibus, in qua conveniunt, quod predicta moneta cuderetur, et fabricaretur, quandoconque eam audi vi fabricari contingeret, in Castro novo, de Bonafos, et aliis, quod Castrum Sicardi Almanni terrena in feudum a Dn. Comite et Dn. Comes ab Episcopo Albiensi. Convenuerunt, et repliceretur communetas ab omnibus in civitate Albiensi, et in omnibus terris et diocesiis Albiensi, Ruthenensi et Caturensi, constitutas. Act. 11. Kal. Jul. ann. 1248. in Castro Narbonensi. Describitur præterea in Tabulario Regio, sc. nro. Monasterio, Charta 8. Kal. Junii ann. 1278. quo B. Episcopus Albiensis et Philippus de Furcia pro Philippo dege Francie, videruntur, conservaverunt et tradidierunt ad cuderendum, fabricandum, et faciendum in ciuitate Albi monetam suam Raimundensem Albiensem Navarro Casaforti burgenses Mars, ad duos annos, sub modis et pactis inferiori comprehensis, scilicet quod ipsi Navarrus et Joannes custodi et fabricant ipsam monetam ad tres denarios legi, ad tale argentum, et its bonum et finum, sicut Turonensem sunt ad quatuor denarios, minus pieca, et ad pondus 18. sol. et 8. denariorum ad pondus marche, ad quam marcham diu dominus Regis deliberat et expedit pecuniam sine monetam suam. Ibidem præterea statuitur, ut oboli custodiant et fabricentur ad legem predictorum denariorum superiori designata, et sint ipsi oboli ad 19. sol. et 2. den. ad marcham predictam. Raimundensem denique mentio occurrit in Aresto Parlam. Paris. dato penult. Januar. 1319. Typus num. 119.

* Celebrior est solidorum Raimundensis estimatum cui praefit Praeses de Mazagoue ann. 1711. cum enim iudicio 7. Oct. 1351. statutum fuerat solidi Raimundenses semissime Turonicum valorem, et Turoniam etiam illas monetas peribis vel circulus in uso fuerat, effectus Eruditissimus Praeses 50. sol. Turon. marcam argentei concessione anno 1288. unde solidi Turon. tum pretium erat 11. sol. 2. den. 1. ob. et 9/25 or atque adeo solidus Raimundensis, qui Turonici media pars erat, valebat 5. sol. 7. den. 1. pict. 9/25. quod Aresto 18. Jul. 1711. confirmatum fuit. Raimundensem rursus mentio occurrit in Charta ann. 1263. et in Statutis Arelat. MS. art. 80. Errat Plitonius, ut obliter moneamus, cum scribit pag. 100. Hist. Aquensis. solidos Raimundenses aureos fuisse: argentei erant, ut apud omnes certum est.

* Reg. Cam. Comput. Paris. sign. 8408. in Bibl. Reg. : xz. lib. ix. den. Raimundensem, valens vj. lib. xv. sol. vj. den. Tur.

Ita præterea dicta moneta Vicomitum Turenensem, apud quos pariter Ra-

mundi nomen familiare fuit, cum ad sex redescendantur: in cuius fidei alter cruci, cum voce RAYMUNDUS, describatur, in altera blana crucis, cum voce TURENNE. Alio Vicomitatu Turenensem insignia præferit: cum voce RAYMUNDUS, in altera facie cruce cum bisce characteribus: Mon. Viccom. apud Justelius lib. 1. Hist. Turen. cap. 14. qui has monetas Raimundo I. Vicecomiti, qui expeditione Hierosolymitanam interfuit, adscribit: sed viri doctissimi fidem nolim omnino hac in re prestare, cum familiariter insignia monetas et tempestate, qua et forte neque fixa erant, minime apponenter. Preterea Charta anni 1252. ab eodem relata pag. 64. Raimundensem fuisse monetas Vicomitatu Turenensem discrete inuit: Quinqvaginta libras Marchionum, vel Raimundensem de Turen. Anni 1212. pag. 28. docet ejusdem fuisse pondus, quo fuit Caduricensis, et 20. solidorum semisse confecisse Raimundensem Marcam. [Hujus moneta typum habebit etiam Reg. 141.] Occurrat præterea mentio Raimundensem Turenensem in Charta ab eodem Justello scriptis pag. 66. 70. 154.

* Fuit etiam Comitatu Provincie ejusdem nominis moneta, si fides Gaufrido lib. 3. Histor. Prov. pag. 78. quo a Raimundis Berengaris sic nuncupatur. Fucum fecit eruditio viro Raimundi nomen, quo tam tam nulla moneta Comitatu Provincie insignita occurrit: unde Raimundenses Tolosanos in Provincia usum obtinuisse certum videtur: maxima quippe erat inter utrumque Comitatu societas.]

* RAYMONETUS, RAYMUNDINUS, ut Raimondensis Tholosanus. Testam. Romel de Villanova ann. 1250. ex Tabul. D. Venice: Item confiter me debere Bertrando de Gardo militi meo de equis, quos ab eo habui, tres mille solidos Raymonetos. Moneta Raymondinorum, in Arest. ann. 1285. ex Reg. Omnia parlam. Paris.

* REDONENSIS monetas mentio est in Epist. civium Redonensem, apud Martin. tom. I. Anecd. col. 603. Vide supra Poplicani.

* Charta ann. 1184. ex Tabul. S. Julian. Turon.: Prior spopondit se reddidrum de decim solidos Redonensis monete.

* RODITENSIA Comitatu Denarii, [quorum 18. valent dicuntur 12. parvis Turon.] ex Regesto 128. Jumentus esse 3. den. 16. gr. legi argenti Regis, et 19. sol. 8. denar. ponderis ad marcam Paris. Motu vero corundens Denariorum, 3. den. legi argenti Regis, et 16. 6. millesimis ducendis, etc. Moneta typum delinquitur. Thevetus tom. 2. Cosmogr. pag. 590. ut et Hautinus pag. 47. [Non aliam typum datum num. 210.] RODENSIA Archiepiscoporum Denarii, ex Regesto 128. debent esse leg. 4. den. 19. gr. argenti regi. pond. ad marcam Paris. 17. sol. 8. d. Mollis eorumdem denariorum leg. 2. den. 18. gr. argenti regi. ponderis ad marcam Paris. 15. sol. 6. den. obol. dupl. [Mor. hoc adduntur: Et la porre faire que le disiens partie de mesailles doubles; et ainsi vaudront les deniers et les mesailles dessus dites etant, plus ne moins, come les Parisie petit; et les mesailles Parries.] Moneta typum descripsit Thevetus lib. 15. Cosmogr. cap. 2. Remensis moneta mentio est apud Alexandrum III. PP. Epist. 66. ex lis qua Sirmondus edidit, Ducensem in Hist. Castillon. pag. 600. etc. Videtur olim appellata Rancien, in

Charla Hugonis Comitis Registensis et Felicitatis ejus uxoris, pro villa de Machau: *Qua chacune chevaus traheant paiera 3. sestiers de blé, et 3. sols de Ranciens.* Infra: *Dis oit deniers Ranciens.* Vide preterea Marlotum in Metropoli Remensi lib. 4. cap. 16. Typos exhibe-

mus num. 121. 122.
¶ *Juris custodio Episcopo una cum Comitu Remensi concessit Ludovicus Transpirinus ut ex Floredo lib. 4. cap. 27. docemur. Consule Altar-*

sernum de Comit. Provinc. pag. 141.

* *S. Remigii monetas mentio est in*

Focagio civit. Aqenuis inter Schedas Pr. de Mazagues ubi Turonus S. Remigii dicitur valere 13. den. pro 14. den.

computantur in Ration. Clavarli Ave-

nion. ann. 1315. ibid.

** *Riomensis moneta typum damus*

num. 123.

† *S. Silviniensis moneta meminit Charta ann. 1102. inter Probat. Hist.*

Occit. tom. 2. col. 359.

ROTOMAGENSIS monetae meminerunt

Alexander Celestius Abbas lib. 8. fol.

8. lib. 4. cap. 1. et Ordericus Vitalis fol.

495. Typos damus 124. 125.

RUPELLENSIS monetae meminit Fro-

sat. 1. vol. pag. 394. ut Hist. Probat.

Hist. Occit. tom. 2. col. 359.

RUTHERENSIIS monetae meminimus

Tabular. Conchensi in Ruthenis. Ch.

14. 33. 33. 141. 237. etc. *S. Roderici*

in Ch. 319. Typum dedit. Theron: lib.

14. cap. 8. [Vid. supra. *Hugonenses.* In

moneta Ruthenisi, immos singula-

ris septimanis habebant. Eiusmodi, ex

Charta ann. 1103. inter. Instrumento

tom. 1. *Vox Gallie Christianae* pag. 51.

col. 1. Typum damus num. 126.

* *Reg. Cam. Comput. Paris. sign. 8406.*

in Bibl. reg. vj. lib. xxiiij. vol. j. den.

Ruthenensis, valent itij. lib. ij. ss. vj.

de Tur.

SARAVIDELO Comitum ad Durcum monetae

aureas ac Argenteas omes veteres

ac novas collegit ac descripsit Guiche-

ponus in Histor. Sabaud. lib. 1. cap. 15.

8 pag. 142. ad pag. 160.

SACRI CÆSARIS Comitum Denarii,

[quorum] 15. computantur pro 12. parvis

Turon.] ex Regesto 123. jubent esse

3. den. 6. gran. legis argenti Regis, et

20. sol. ponderis ad marcam Paris. Eo-

rumdem vero *Mallis* 2. den. 10. gran.

legis argenti Regis et 17. sol. 2. den.

mellar. Guplic. ponderis ad marcam

Paris. Monetas binos typos descripsit

Hautinus pag. 49. et Vnde Thomas

serium in Historia Bituricensi lib. 6.

cap. 41. et 76. Typos damus 127. 128.

SANTONENSIS monetae meminit Tabu-

larium Delpar. Santon: *Moneta Santo-*

nensis civitatis est Comitis propria: et si-

quis refutaverit eam, justitia est Comiti.

Ibid.: *Willelmus Comes filius Guidonis*

fecit fundare monetam suam, que dice-

batur de Golart. Typus 129.

¶ *Estat. Charta Ludovici VII. Reg.*

Fr. ann. 1137. apud Basilium Floureas

in Antiquit. Stampens. cap. 27. pag. 108.

ubi hec habentur. Concessimus quod

propter tabularum monetae quod

ibi a patris nostro deceas habebatur, nos

omnibus diebus nostris viis neque muta-

bitimus, neque lego, neque ponderis allevia-

bitimus, neque alleviaris ab aliquo patiemur.

Ex quibus verbis non absurde efficitur

id. tantum Stampensibus concessum

fuisse, ut moneta regia que Stampis

percurteretur Regis nomine ejusdem

semper esset legis et ponderis; neque

aliud innuit typi, de quibus ibidem

mentio fit. Sed illud in primis rem con-

flicti quod plurimas existent eadem de re

Regum nostrorum Charta, quibus alii

civitatis pollicentur nusquam se mo-

netam mutatus, quamdui certam

prestationem exsolvent. Id ergo unum

SAUVINACENSIS moneta fuit Dominicus Bonborii et prioris ejusdem Prioratus, ex variis Paris utrumque initio, quorum meminit Historia ejusdem Monasterii pag. 340. seqq. Huius Denarii, [qui ejus] pretiosi dicuntur stipe Turoniarum ex Regesto 123. jubent esse legi 3. den. 16. gran. argenti regi, et pond. 19. sol. 6. den. Malli, leg. 3. den. argenti regi, et pond. 16. sol. 9. den. mellar. dupl. ad marcam Paris. Moneta inscriptum in eo Registo, S. MAIOLUS, cuius vultus effingitur, in altera parte, DE SAVINACENSIS. Typum damus [90] nobis 130. ubi SILVINIACO.] qui habetur etiam apud Hautinus pag. 41. et Thevetum tom. 2. pag. 547. [E]iusdem monetas 35. solidi marcas argenti puri confabant, ut colligunt ex Charta Archambaldi dom. Bonborii apud D. le Blanc pag. XXIX. Persolvent autem vel in nummis, vel in argento, ita ut Silvinaciensis marca argenti puri pro XXV. solidis accipiat.

¶ Recte Molinetus in Cimeliario S. Genov. pag. 143. emendat Silvinaciensis, legendumque censem Silviniacum, a quo adeo non Sauvigni, sed Soubigni. Ch. Silviniacensis prioratus in Arvernia ubi S. Maiolus obit, sepelitusque est, hic intellegundus quod mirum circumspecta diploma Hugo. Capell. ann. 996. t. 10. Collect. Hist. Franc. p. 565. *Cum essemus Silviniaci villa et adiremus ecclesiam S. Petri ubi gloriatus confessor Christi et dilectus noster quondam Maiolus abba ibi in perpetuum requiescat;*... coquendus ut malias de bona lege, cum nomine et imagine confessoris memo-ati Maioli, possit facere Odilo abba venerandus et successors sui, nomine ecclesie Silvinaciensis: et current malias S. Maioli omni tempore, et valoris perpetui erunt in terra Archimboldi comitis cum malis nostris in perpetuum. Id rursus confirmat Charta Joan. comit. Catal. ann. 1232. ex Reg. comitat. Clarimont. ubi denarii huius monetae Hugo. capell. ann. 1003. inter. *In le terrae et de domine Bragny, je doi avoir tant seulement sept livres de force Silvinienas chascun an.*

* SECUSIENSIS moneta, pro Sequensis, id est, Lugdunensis. Charta ann. 1150. in Chartul. Clunian. *Placuit... ut ab Anguisone, priore Contaminia, mille quadrangulis solidos Secusientes eo pacto et de tenore acceptent, etc.*

STAMPENSIS, moneta Dominorum Stamparum, in agro Aurelianensi. Le Roman d'Aubrey le Bourguignon M.: *Stampens, in agro Aurelianensi. Le Roman d'Aubrey le Bourguignon M.:*

Ervis seu fratre malint mult bien ses trois,

qui il n' perdi veillant au Estamps.

¶ Estat. Charta Ludovici VII. Reg.

Fr. ann. 1137. apud Basilium Floureas

in Antiquit. Stampens. cap. 27. pag. 108.

ubi hec habentur. Concessimus quod

propter tabularum monetae quod

ibi a patris nostro deceas habebatur, nos

omnibus diebus nostris viis neque muta-

bitimus, neque lego, neque ponderis allevia-

bitimus, neque alleviaris ab aliquo patiemur.

Ex quibus verbis non absurde efficitur

id. tantum Stampensibus concessum

fuisse, ut moneta regia que Stampis

percurteretur Regis nomine ejusdem

semper esset legis et ponderis; neque

aliud innuit typi, de quibus ibidem

mentio fit. Sed illud in primis rem con-

flicti quod plurimas existent eadem de re

Regum nostrorum Charta, quibus alii

civitatis pollicentur nusquam se mo-

netam mutatus, quamdui certam

prestationem exsolvent. Id ergo unum

ex laudata Charta sequitur. Stampenses scilicet jus quod monastrium vocabant, præstitisse. Vide D. le Blanc pag. 156.

* STEPHANIENSIS. Vide supra Burgundie *Ducum moneta.*

SUSSIONENSIS Comitum Denarii, quos appellant Noires, ex Regesto 123. debent esse 3. den. 12. gr. legis argenti regi, et 23. sol. pond. ad marcam Paris. Mox subdit: *Et vaudront les Deniers dessusdicti avoués à Parisis petit et à Maciles Parisis les 20. Noires 7. [12.] Parisis petit.* Moneta figuram descriptis Thevetus lib. 15. Cosmogr. cap. 3. ut et Hautinus pag. 45. Mention habetur Suessionensis moneta in Histor. Suessionis, passim, in tom. 2. Hist. Francor. pag. 335. etc. Typum habet num. 181.

TOLOSANI, Gall. *Tolosa,* moneta Comitum Tolosanorum, quorum cursus interdictus in Statuto S. Ludovici Regis Francie ann. 1285. Inter regni times, hoc est, intra Dominitica Probat. In Charopiaclo Regio, sermio Monasterio, est Charta Alfonsi II. Comit. Tolosanorum pro locacione Tolezana, in qua sequentia habentur: *Similes Tolosani debent esse leges et ponderis Turonenses, hoc est sciendum, ad quatuor Poussiennes minores legales, sicut debet fieri moneta domini Regis apud Carcassonam et Nemanus; dicti enim simplices Tolosani debent deliberari de ponderis 18. solidorum unius denarii ad marcam Trecensem. Oblii vero debent esse de eadem lege, de qua sunt Tolosani simplices, et ponderis 18. solidor. et 10. denar. ad marcam Trecensem.* Et Grossi Tolosani debent esse legis et ponderis Cenomanis, videlicet de lege ad 6. denar. et obolum, et de ponderis 14. sol. et dimidi. ad marcam Turonensem, etc. Charta alla ejusdem Alfonsi ann. 1285: *Debet autem facere dicti burgenses infra dictos duos annos apud Tolosan 25. millia grossa Tholos. alborum ad 7. den. de lege, ad bonum argentum de Montepessuolo: qui dicti Tolosani debent esse de pondere 18. sol. ad marcam Tolosanam, etc. Vide Historiam Abbatum Condomenis tom. 13. Specielegi pag. 460. 481. Typos exhibemus num. 182. 183.*

¶ *Huius monetas præstera mention fit in Charta ann. 1095. inter Probat. Histor. Occitan. tom. 2. col. 387. Charta ann. 1098. ibidem col. 348. in Charta ann. 1111. ibid. col. 378. etc. Ex Charta ann. 1212. apud D. le Blanc pag. XXX. 26. sol. Tolos. marcas argenti puri conficiunt. Denarii Tolosae, in Charta ann. 1286 apud la Faïte Annal. Tolos. ann. 1286. pag. 17. quem rursus com. Inter Probat. ejusdem ann. 1286. t. 14. 15. et 37. Maitila exigit a D. Cangio in Dissertat. 14. ad Joinville Raimundo a S. Egidio minus bene adscripta, cum in expeditionem Hierosolymitanam ann. 1097. profectus ibi mortem obierit: sed ea tempestate, ut super monut vir doctissimus, familiarius insignia monetis nomine apponebantur: unde Raimundo V. alterius Raimundi nepoti, qui et Palatinus nomenclatura insignis fuit, tribuendum censeo.*

¶ Nec sanior videtur eorum opinio, qui Consules Tolosanos una cum Comitibus ius cuidenti monetam habusunt arbitrantur: nullum quippe ea de re extat monumentum præster Litteras Alphonsi II. Comitis apud Castelium de Comitibus Tolos. pag. 382. ex quibus id inferre difficultissimum est: *Cartos nuntios nostros videlitis, qui vobis.... super confirmatione monete quam petitis, secundum vestrum beneficium taliter respon-*

debunt. Quod de monetarum immunitatione accipendum existimo.

* Solidi *Tholosani* cum *foro*, in Charta ann. 1308, ex Tabul. B. M. Deaurata Tolos. Reg. Cam. Comput. Paris. sign. 8408. In Bibl. reg.: i. den. *Tholosanus*, vale. ii. den. *Turon.* *Tholosina*, in Stat. ann. 1355, tom. I. Ordinat. reg. Franc. pag. 65. art. 8. *Tholosina* et *Tholosina*, in Lit. remiss. ann. 1485, ex reg. 207. Chartoph. reg. ch. 208.

* TORNACENSIS Episcoporum monetae mentio fit in 1. Moniali Camera Comput. Paris. fol. 27. et apud Acher. tom. II. Spicileg. pag. 251.

* Charta Mich. episc. Tornac. ann. 1288. 'n Suppl. ad Mirsum pag. 421. col. 1. *Nous envoques de Tourtay... fermez boire et forger monnoye en la chide de Tourtay... dont li doi d'ancres veuront en Paris bien le loisir.*

* TORNODORENSUM Comitum moneta ibid. mentio est ab Odone Rege obtinuit Bilitarius Abbas ann. 889. ut patet ex Charta edita apud Chiffletius in Hist. ejusdem loci pag. 270. Id confirmavit Carolus Simplex ibid. pag. 272. Charta ann. 915. ex qua discimus ex ea moneta effictum fuisse regium monogramma: *Concedimus quoque ut frateres locu predictus habeant, qui nostri nominis signum singulis impriment summum. Et quidem in eo, quem hic describimus, num. 186. typu nesse monogrammam videtur, sed cuius sit non satis agnosco: in una facie inscriptum Scs. VALERIANUS, qui Trenorchiensium est apostolus et patronus; in altera TORNICIO CASRIO. Vide laudatum Chiffletius cap. 24. Alterum ejusdem monetae typum vide ille apud Petavium in Gorism. vell. numerum. unde idem jus cuendis monetas Trenorchiensibus a Lothario confirmatum, forte et amplificatum ex ipsa in primis Inscript. LOTHARI REGIS Praemissionis cogitatur.*

* TREVIRENSIS Ecclesiae jus cuendis monetas restituit Ludovicus Rex ann. 902. apud Bower. Annal. Trevir. tom. 1. pag. 44. Hujus monetae typos delineauit curavit D. Calmet. initio tom. 2. Hist. Lothar. n. 127. 198.

* TREVOLTI Dominorum moneta, que ab anno 1310. cudi coopt. ad hunc usque ferme tempora obtinuit, ut ex variis monumentis constare testatur D. Aubert eruditus Dubmarus historiographus. Typi 137. 198.

* TRICASTINENSIS moneta *sem aurum argenti, arma regis Delphini, et crossum communiter habentis*, cuius emolumenta inter delphinum et episcopum communia sunt, mentio est in Paraglio anno 1409. tom. I. novis Gall. Christ. inter Instr. pag. 123. col. 2. Typi 139. 140.

* TULLENSIS, moneta Episcoporum Tullensium, *Toulois*, in Charta Theobaldi Ducis Lotharingia ann. 1312. Interdicta in Francia sub nomine *Tholais* legitur in Statuto Regis Philippi dabo Pissaci Sabbatho, post Theophilianum ann. 1318. cum *Piles Villes*, et *Venetianis* (*Piles Vuille*, et *Veniciensis*) propter defectum.

* Id erat Episcoporum Tullensium jus ex Charta Udonis Episc. ann. 1069. apud D. Calmet. tom. I. Hist. Lothar. col. 467. ut monetam suam mutare possint sine consilio Comitis. Hanc apud Liberdunum cudi concessit Fridericus

I. Imper. Charta ann. 1168. Ibid. tom. 2. col. 364. Vide P. *Benoist* cap. 7. Hist. Tullens.

* *Tulosis*, in Charta Feder. III. ducis Lothar. ann. 1285. *Toloi*, in Lit. ann. 1357. tom. 6. Ordinat. reg. Franc. pag. 632. art. 12. Reg. Cam. Comput. Paris. sign. Croix fol. 122. r: viij. lib. xvij. sol. *Tullenium currentium ibidem (in provincia Remensis) valent xij. lib. xx. sol. ij. den. *Tulosis*.*

* TUNENSES Vicercomitum monetae mentio occurrit apud Justelium in Historia Tunensis pag. 31. 37. et in Prob. pag. 40. 58. 62. 63. 64. 88. 95. 98. 104. 105. 110. Vide supra *Raimundus*. Typum num. 135.

* TURICINO parthenonii jus cuendis monetas concessit Carolus Crassus: cuius monetae typos adhuc reperi qui bus uns facie vultus mulieris velata, altera scriptum CAROLUS Imper. refert Guilliman. lib. 3. Rer. Helvet.

* VALENENSIS, VALENTIANA, VALENCENSIENSIS, Valentianarum, vulgo *Valencianus*, in Hanapia moneta, Gall. *Valentianus*. Charts Buch. episc. Camerac. ann. 1119: *Statusimus ut praefata S. Maria ecclesia priori et fratribus S. Salvii quotannis decem Valentianensis monete solidos pro rebus parochialibus... persolvit. Alia Nic. S. Humb. Marcol. abb. ann. 1185. ex Chartul. S. Vinc. Laudun. ch. 165: Ecclesia Leschierenis nobis propter hoc octo solidos albo-rum Valentianorum aut xii. solidos Duacensem in festo S. Remigii annuatim persolvit. Lit. Jac. dom. Gusti ann. 1189. apud Vales. in Not. Gall. pag. 260. col. 2. xii. solidos alborum *Valencianensis* in vinagro meo de Landrecis. Charta ann. circ. 1200. in Chartul. Mont. S. Mart. part. 6. fol. 104. r. col. 2: *Singulis annis Ehamensis ecclesia xxx. solidos Valentianensis monetae ecclesia Montis S. Martini in festo B. Luce Camerac per-solvit. Alia Gulch. prior. S. Salvi ann. 1203. ex Tabul. S. Gauger. Camer. *Memoratum hospitale singula anni die Natus Domini talentum unum septem solidorum Valentianensis monetae consu-uster nobis persolvit. Ordinat. Phil. III. reg. Franc. ann. 1282. Nous avons de nouvel ordene que quiconques aura en nosre eglise boudelias, ou Valentianus, ou autre blanche monnoye ou notre de l'ordre du royaume de France, que il soit, fore que esclave, si ne l'aure fete parcer dedes un mois apres ce que cette ordene aura esté crée, soit changeur, soit autre, il l'aure desors en avant perdre et forfets. Typum damus num. 145.***

* VALENTINENSIS moneta Comitum, vel Episcoporum Valentiniensium, in Delphinatu provincia Francie, meminit Raimundus de Agiles in Histor. Hierosol. pag. 165. et Charta Hugo Episcopi Gratianopolit. descripsa a Jacobo Petitio pag. 601. Occurrunt præterea non semel in Tabulari Prioratus Domine in Delphinatu. Typus num. 148.

* Valentiniensi Ecclesiae concessione facultate cuendis monetam a Friderico I. Imper. confirmavit Fridericus II. Diplomate ann. 1228. *Solidi Valentiniensia*, apud Spon. tom. 3. Itiner. pag. 17. *Valenciani*, in Tabular. Prioratus Domine. Typum episcopalis monetae hic delineamus num. 142.

* VAUVILLARENSIUM dominorum monetae typus ann. 1355. exstat in Tabulario abbatis Luxoviensis. Vide supra *Moneia Castellei dominorum*. [*Typum monetae antiquioris damus num. 144.*]

* VEGETICENSES moneta Episcopo ejusdem civitatis concessa a Ludovico Junio Charta ann. 1156. tom. 6. Gall. Christ. col. 299.

* VESUNIONENSIS Archiepiscoporum monetae figuram delineavit Jo. Gallus Chiffletius in Vesunione part. 1. cap. 4. Hujus etiam meminit Golutus in Hist. Sequanica pag. 563. Typum damus num. 146.

* VIENNENSIS moneta mentio in Tabulari ejusdem Ecclesie pag. 25. in Hist. Franc. tom. 1. pag. 21. in Hist. Episcop. Bellensis pag. 46. in Hist. Becham. pag. 288. apud Justelium in Hist. Becham. pag. 171. in Prob. pag. 51. 51. 139. in Specie Aderino. tom. 18. pag. 284. [In Hist. Dolphin. tom. 2. pag. 185. et 238.] apud Jacob. Petrum piet. Pocentiale Theodori pag. 601. etc.

* Hojus moneta typum damus num. 147. cum Inscript. S. M. (Mauritius) VIENNA MAXIMA GALL. qua uti solitos Viennenses Archiepiscopos testatur Gerulus Tilber. in Ottis Imper. apud Gall. tom. I. Script. Brunsvic. pag. 915. Viennenses Burgundie Archiepiscopos et Regis cancellarius, cuius numerus etiam in scripto habet: MAXIMA SEDE GALLIARUM.

* Reg. Cam. Comput. Paris. sign. 8406. In Bibl. reg.: *Quinque Viennenses salent quatuor Turonenses*. Terrar. Belliocc. *Unum denarium Viennensis moneta, cuius decem octo solidi valent et moneta pro viginti octo solidis Turon.* Regendum esse viginti solidis certum videtur ex pluribus aliis locis ibidem.

* VINDOCINENSIS Comitum Denarii, [quorum] 14. computantur pro 12. parvis Turon.] ex Regesto 123. Jubentur esse 8. den. 10. gr. legi argenti regii, et 19. sol. 7. d. ponderis ad marcum Paris. *Malliae* eorumdem Denariorum, 2. den. 21. gran. legi argenti Regis, et 17. sol. 4. den. mallar. dupl. ponderis ad marcum Paris etc. Moneta typum descripsit Theventus lib. 15. Cosmogr. cap. 6. Ejusce monetae mentio est [in Tabul. B. Magdal. Castrodrum] apud Besalum in Comitib. Pictav. pag. 429. et Galandum de Franco alio die pag. 283. Typi num. 148. 149.

* VIRDUNENSIS Episcoporum monetae mentio Laurentius Leodiensis pag. 327.

* VIROMANDENSIS Comitum, seu S. Quintini moneta mentio est apud Vas-

tinum in Novioduno 1. vol. pag. 26. et Hemereum in Augusta Virom. pag. 34.

35. 154. 162. [Vide supra S. Quintini moneta.] Typus num. 150.

* VISIONENSIS Domine in Biturigibus Denarii, [quorum] 15. dicuntur valere 12. parvis Turon.] ex Regesto 123. jubentur esse 4. den. 6. gr. legi argenti Regis, et 20. solis ponderis ad marcum Paris. Eorumdem Malliae, 2. den. 16. gr. legi argenti Regis, et 16. sol. 2. den. mallar. dupl. ponderis ad marcum Paris. Moneta typum descripsit Hautius.

* Alius damus num. 151. 152.

* VIVARIENSIS Episcoporum monetas mentio in Charta ann. 1307. quam supra retulimus inter premissa ad *Konetas Baronum*. Typus num. 153.

* WISIMBURGENSIS monasterio diocesis Sprenensis ius cuendis monetas concessit Dagobertus Rex Diplomate ann. 28. ejus regni, apud Trithemium Annal. pag. 62. Compilari habentur monumenta de Baronum nostrorum monetas, ex quibus sequentia excerptum est: Regesto Camer. Comput. Paris. signata. Qui est in eius fol. 106. et ex signato Noster f. 212. 213:

Ad Nativit. B. Mariae 1806. incipit fortis moneda.

Ad Candelasam 1810. inciperunt Burgenenses et inferunt ad Nativ. B. Mariae 1818.

Burdepalenses currunt Burdegales.

In diocesi Petragor. currunt Petragoric. Lemovic. et Marchionis. et Engolom. qui debent valere 3. den.

In diocesi Engol. currunt Engolism. et Marchionis.

In Ageno currunt Arnald. Chapoton. et Petragoric.

150. Stephan. qui currunt in Provinc.

Bisanti. valent. 150. Tur.

20. libr. Divon. val. 16. lib. Tur.

5. Burdegali. valent 4. den. Ruken. et Cature.

5. Arnaldi et Chipotis valent 4. den.

Tur.

20. libr. Petragor. valent 16. lib. Turon.

20. libr. Viennensis. valent 16. lib. Tur.

1. denar. Tholos. valent 2. denar. Tur.

16. lib. 18. sol. 1. den. Ruken. et Cature.

valent 4. lib. 2. sol. 2. den.

9. lib. 12. sol. Rnd. et Bienn. valent 6.

lib. 15. s. 6. d.

5. Morian. valent 8. den. Tur. nisi in

diocesi Baisonensis ubi 3. Morian. valent

4. den. Tur.

5. Lemovic. et March. valent...

7200. Marchisi 15. s. 1. d. Leod. valent

1111. lib. 2. 7. den. obol. Tur. parvorum.

Marcha pro 10. stellina. vidi alibi quod

quilibet valent 4. den. Tur.

100. lib. Melagon. (Melgor.) in diocesi

Uticensi. valent...

119. lib. 18. sol. Tur. de tempore Burg.

(Burgensem) valent 95. lib. 16. s. 9. den.

Bonorum Tur.

666. lib. 2. sol. Divisionens. debilium

cum Burgenenses curabant per Parie. va-

lent 500. lib.

32. lib. 17. s. 7. d. Divisionens. fortium et

bonorum.

350. lib. Tur. delitili moneta valent 14.

sol. 8. d. moneta Burgensem parvorum

735. lib. Melonis currentis in Provincia

Remensi valent 1470. lib. 6. sol. Turonensem.

8. lib. 16. sol. Tullensis currentis ibidem

valent 11. lib. 15. sol. 2. den. Tur.

Scheda alla ann. 1808: La monnoye au

Vicomte de Limoges qui queut en sa

terre et ailleurs pour Tournous, et pia-

vaut 2. sols la livre. La monnoye au Vi-

comte de Turenne et celle du Comte de

Pierregot qui queut 15. den. pour 13.

den. Tourn. dont les 16. ne valent que 13.

Tournous. La monnoye de Bretagne, d'An-

giers et du Mans queut pour Tour-

nous, et valent moins 18. den. la livre. La

monnoye de Vandomme et de Chasteau-

dure queut pour Tournous, et valent

plus 4. sols la livre. La monnoye au Comte

de Nevers queut pour Tournous, et

vaut moins 19. den. la livre.

357. Hec sane est precipua nostri

Glossarii pars, qua diligenterum exige-

re curam et accusationem videbatur:

sed res est nimis laboris quam, ut, ea

qua par esset diligenter, peiractaremus.

Qui enim poteramus tot tantisque rebus

distenti in evolendis historiis, i.e. Gazo-

physiacis invendis et perscrutandis,

in exquirendis undeque nummis

tempis, quod necessarium erat, ponere?

opus certe non unius anni. Quanta-

cumque igitur sit hac in re Cangil no-

traque lucubratio, multis adhuc augeri

posse ultra agnoscamus: que omnia, ut

spes est, abunde prestatib. Vir pereru-

tus, cum operi quod jamdū incipit,

ultimam tandem manum adhibere vo-

lueri.

MONETABILIS POENA. Multa pecu-

naria. Statuta Ecc. Avenion. ann.

1207. apud Merton. tom. 4. Antec. col.

120: Et si quis contra fecerit, ou ipsius

Monetabilis, monetae factorem, plecter-

tur, scilicet quod fructus eorum, si exaudi-

mentum medietatem perdat, qui in ecclesia

fabriciam, vel alias plus usus nostra arbitrio

conseruantur.

MONETAGIUM. Id quod Monetarii, seu

Moneta fabricatores, domino, cuius est

moneta, exsolvent ex monetaria fusio-

nis et signature preventibus. [Charta

fundacionis Abbatie S. M. apud Santo-

natus ann. 1047. tom. 2. nov. Gall. Christ.

inter Instr. col. 490: Adjunxit autem

moneta nostram et Monetagium, per

cambiatum totius episcopatus Xant-

ensis.] Charta Phillipi Aug. ann. 1202:

Eversardus de Vinel homo noster conces-

sionis nobis et hereditibus nostris tertiam par-

tem Monestagi Tormacense, et ipsa duas

partes habebit. Alia Gaufridi Electi Mel-

densis ann. 1206. et Tabulario Campa-

nia: De omni Monestagi et de servitio

quod fuit pro moneta... duas partes habe-

bunt, etc. Charta Alphonsi Comitis Picta-

vensis et Tolosae Jun. ann. 1206. de Mo-

neta Tolosana: Idemque burgenenses (Mo-

netarii) debent nobis Monetagium nostrum

solvere bis in anno, scilicet in anno O. SS.

et Tunc. Domini, secundum quod

angusti termini facient de moneta.

Testamentum Raimundi Comitis Melgo-

riensis: Dimittit ei septingentis scilicet

Melgoriensis moneta in moneta Melgo-

riensis de Monetage, postquam regis solidis

ad decimam milia solidis, reddenter

etiam aliquis homo vel femina habeat de

moneta suprascripta de Monetage, si

morsus fuerit in tunc. [Computus ann.

1270. in Tabulari castri Nante: Compu-

tus magister moneta. De Monestagi

XXIV. grossi milleri de dimariis, vide-

liber XL. lib. quilibet miller 900. lib. pro

Monestagi 11. mill. obolorum 690. lib. Al-

ter Computus ann. 1279. apud D. Brus-

sel de Usu feud. tom. 1. pag. 473: Pro

Monestagi cuiuslibet marche XV. denarii

Turon... valent Monestagi vii. IIIⁱⁱ

XVII. lib. XIII. sol. 1. den. Turos. Occur-

rit rursum in aliis Computi ann. 1289.

Ibid. Vide Probat. Histor. Castillonien-

s. pag. 98. 162. Decima moneta; seu

Monestagi capitulo 2: Monestagi comune

quod non fuit tempore Edwardi

Regis. Hoc ne amode fuit, omnino defendo.

De Ricardum Hagustaldensem ann.

1135. et Matthaeum Paris pag. 38.

Monoyage, eodem sensu, in Charta

ann. 1319. ex Reg. 59. Chartoph. reg. ch.

248: Item les resses des ditz vassou-

res... paient de trois ans en trois ans

ans soit Tournois pour ayde d'ost, c'est

asseoir l'an que le Monoyage cheut.

358. Hec eadem præstatio in minori

Britannia obtinuit, ut in voce Fouger

documentis; concessa etiam aut usurpata

ab illis quibus jus cuendis moneta com-

peteret, quod in plurimis Chartis le-

gitur se testatur D. le Blanc pag. 156.

Sed etiam Aragonenses singulis sepa-

rebus in auctoritate, sub nomine Monet-

abili, quod primus Jacobo I. Regi ab

Aragonensis ann. 1288. concessum est,

at non immutaretur moneta Jaco-

censis: subinde vero ad alia translatum

est, videlicet infra in Monestacum.

Hanc consuetudinem in Francia penitus

sustulit Carolus V. Rex Diplomatica

Sept. ann. 1390. quod ex Memoriali Ca-

mera Comput. Paris. refert D. Brus-

sel. tom. 1. de Usu feud. pag. 216.

Adiectendum præterea hocce loco

videtur quod Magni Peirescil manu ad-

notatum et scriptum de hac vocis no-

tione in ejusdem Adversaril olim legi-

mus: La Livre de Monoyage, le sol de

Monoyage, et le denier de Monoyage,

en termes de Monnoyage, vallent autant d'espaces que chacune d'elles contient de deniers de Monnoyage courante. Comme une livre de Monnoyage eut 30. sols de tout avantage le livre vaut 30. sols de la monnoyage courante, et une sol. de Monnoyage vaut 12. deniers, de quelques espaces que ce soit, soit or, argent, ou cuivre, de même que le sol vaut 12. deniers de la monnoyage courante, et un denier, est une espace seule de quelque matière que ce soit, comme d'or, d'argent, ou billet, l'on dira en terme de monnoyage, un Denier d'Escu, un Denier quart d'Escu, etc. Et en ce faisant, dans un sol de Monnoyage il y a 12. deniers de Monnoyage, qui sont 12. espaces de quelques coins et matières que ce soit, et dans une livre 30. de cesdits sols, qui sont 240. deniers, de quelques espaces ou matières que ce soit. Par exemple, au 3. art. de l'advis donné au Roy Philippe le Bel, dans lequel est parlé de monnoyage 18. à six deniers de loy, de 14. s. 8. den. de taille, qui avaient cours chaque pour 8. den. Tous pieces, les 14. s. 8. den. est la taille, ou quantité d'espaces que le Prince ordonnaient entre en chacun marc, vallants à raison de 12. den. le sol, avec les 8. den. 176. den. que le Prince ordonnaient en chacun marc d'œuvre desdites espaces 6. den. de loy, argent le Roy, ayana courre pour 8. den. Tous pieces. Et pour trouver ce que devait peser chacune desdites espaces, par ladite taille ou quantité, faut considérer la subdivision du marc, et savoir combien il contient de deniers ou d'onces. Le marc est composé de neuf vingt douze deniers, vallans à raison de 24. grains le denier 4000. grains, lesquels divisés par ladite taille de 76. pieces, vous aurez 26. grains de poids, vallans un denier 2. grains et 32. grains qui donneront à peu près 176. pieces.

MONETARIUS. Jus cuendit monetam. Charte Philippi Pulei Reg. Franc. ann. 1307. apud Merton. tom. 1. ampliss. Collect. col. 1415. Notum facimus quod super Monetariis et curva monetae quo dicitur noster Nicolaus Meldeensis Episcopus, per se et ejus predecessorum, nomine ecclesiae eius Meldeensis, se habere dicebat, plenaria informata; sumdem de dicta moneta, curva ipsius recipimus in nostrum homagium. Litera Johannis Reg. Franc. ann. 1350. tom. 4. Ordinat. pag. 60. Nec volumus quod per huc nobis aut successoribus nostris Francie Regibus, in dicto Britanniae Ducatu aut super dicto Duce, vel alia quavis persona sui Ducatus, fiat iure Monetariis seu Monetam cuendendi, vel aliter quomodolibet, saxisina vel novum jus aliud acquiratur.

NONERAGIUM. Monete officina, locus ubi cuendit moneta. Edictum Caroli Joh. Reg. primogeniti anni 1356. tom. 8. Ordinat. Reg. Franc. pag. 106. Ut in tota lingua Occitana in locis at Monetariis consuetis, fiat pecunia aurea, etc.

— Lit. pro clero Mimatis. ann. 1304. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 632. art. 1: Facimus paulatim cursum minii monetarum, que in Monetariis nostris cuenduntur ad presentes. Charta pro civili. Agen. ann. 1359. in Reg. 198. Chartoph. reg. ch. 645. Insuper concedimus... quod Monetariis cuendit, et non auctoritate, sed civitate Ageni predicta, et inibi auri et argenti moneta cuendat. Monnoyage, ipsa moneta cuius, in Lit. ann. 1353. eod. tom. Ordinat. pag. 690.

In Comitatu Bononiensi jus quoddam obtinuit, seu prestatio, que Monnoyage dicitur, in Computo Domani ejusdem Comitatus. ann. 1402: Cest assavoir de tous Marchans forains et faisans residence

hors de la Comté, qui doivent de toutes denrées et marchandises qu'il vendent et achètent, au dedans ville et Vicomté de Béarn, 2. den. ob portique.

1 MONETALE. Idem quod Monetarium. Charta ann. 1359. apud Ludovicum. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 54: Cassimus perpetuo et cedimus totaliter ciuitatem nos trax Lubin... cum iuribus, jurisdictionibus, Monetaliibus et anomaliibus.

MONETARE. Monetam cuendre, fabri- care, signare, Monnoyer. Capitula Caroli M. ad Legem Salicam. Ut. 8. cap. 11: Illi denarii qui modo Monetati sunt, si pensantes et fieri fuerint, habeantur. In Capitulo. 2. ann. 806. cap. 18. lib. 8. Capital. cap. 13. in Edicto Pistensi cap. 18. 14. etc. Leges Athelstani cap. 19: Placuit nobis ut una moneta nisi in solo Regni Imperio, et nullus Monetet extra portum. [Annal. antiqui Corbeliens. ad ann. 888. apud Leibnitz. tom. 2. Script. Brunsvic. pag. 338: Mercatio publica cum jure Monetandi datur, etc. Chron. Farfene apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 661: Omnia hec dederunt pro anima Transuersi mercato usque in perpetuum pro libris xxx. argenti Monetarii. Bertrandus Clericus in Poenitenti MS. de Girardo Viennensi:

No pro grise, ne tener Meida.

Interdum et metaphorice usurpatum. Alanus de Insulis in Planctu nature contra Sqdomitum:

Codit in lucido Vito semina nella Moneta,
Horre et incendit malorum ipsa manu.

Alibi: Illic peditacus cum sui guttulis in-
cude voca Monetam fabricabat humane.
Ibidem: Illic arsa per portas narium
fetus entus deformans, spora stylus lingue
crevans dasambando Monetam, mestorem
ducendas in formam. Rursum:

Quae Nox plures recens idea,
Singules rursum species Monetas, etc.

In codem Opusculo: Statuit ut expresse conformatio Monetata sigillo, sub deri-
vanda propagacionis calle legitimo, ex sim-
ilibus similis educerentur. Mor. : In
propriis incubibus rerum effigies Communi-
tatis. Adeudum in Anticlo Chadiano
lib. 1. cap. 4. et cap. 8. lib. 2. cap. 6. lib.
7. cap. 1. 5. [Summa Magistri Pauli
apud Raymundum Duellum tom. 1.
Miscell. pag. 65:

Quidquid agri homines, intende judicem omnes,
Sola voluntas forma Monetam operis.]

MONETARIUM. Locus Monetis, Ugu-
tationi. [Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg.
7884: Monetarium vel Monetum, Locus
ubi fit moneta.]

MONETATOR. Qui monetam cuendit, tñ
Edict. Pistensi cap. 16. Monnoyer.

1 MONETARIS. Idem qui Monetarius.

Charta ann. 1384. apud Rymer. tom. 2.
pag. 284: In novo denarios ab ipsius Mo-

netariis redigendo.

MONETARIUS. Ἀργυροχός, qui mo-

netam cuendit, signal. Lexicon Gr. MS.

Reg. Cod. 2002: Monetario, δο τοί αἴρε-

τούνοντος. Willelmus Malmesbur. lib.

5: Trapesit, quo vulgo Monetarii vo-

can. Senator lib. 5. Epist. 89: Moneta-

rum autem quae speciales in usum pu-

blicum rotundat inventos in primitu-

ridicimus transire dispensandum. Mo-

neta urbis, apud Gregor. Turon. de

Gloria Confess. cap. 106. S. Audouenus

in Vita S. Eligii lib. 1. cap. 8: Tredidit

cum imbundendum honorabilis viro Abboni

vocabulo, fabri aurifici probatissimo, qui

se tempore in urbe Lemovicina publicam

fecit moneta officinam gereret. Et cap.

15: Cum omnis census in usum collectus Regi pararetur forendus, ac vallet domes-
ticius, animal et Monetarius adhuc eorum
imperium, fornicatione purgare, etc. [Charta Ludovici VII. Reg. Franc. ann.
1171. apud Baius. VII. tom. 2. Hist. Arvern.
pag. 67: Monetarius, idem, et aliquis quo-
cumque qui aliquid in Podio a Vicomitiis
tenebant, ab hominibus et fideliis et ac
monetis sibi factis absolvit. Alia Philippi
VI. ann. 1339. tom. 2. Ordinat. Reg.
Franc. pag. 141: Magistris autem Moneta-
rii et operarii sunt quieti et liberi ab omni-
bus consuetudinibus, ad usus et conve-
nientes, quem fuerint tempore p[ro]m[oti]o[n]e recordationis Regis. Philipp[us] genitoris
nostr[us].] Vide Leges Athelstani Regis cap.
19. apud Bromptonum. Le Roman d'Au-
berg. 140. apud Bromptonum.

Aveil la ville croit aussi Monetier.

Et maine orifice, et maine bon leverier.

Illi porro observatione dignum, quod in Monetis Regis stante prima Regum nostrorum stirpe, licet eorum vultus ac imago imprimetur, nomen tamen fere semper ac tituli minimi describerentur, sed nomen monetarii, adjectis hisco characteribus M. vel MO. vel MON. vel MONET. aut MONITAR. etc. qui Monetarius sonant; ex altera vero parte urbis nonmaxime patet ex nummis illis Regum nostrorum ejusdem stirpis, quos nobis exhibuit Bouterous. Id etiam obtinuisse in Anglia colligitur ex nummo Plec-
mundi Archiepiscopi Cantuariensis, qui vixit ann. 889. quem descripsit Seldenus ad Eadmerum pag. 217. [Vide D. le Blanc Tract. de Monet. ubi de Monetariis pluribus disserit.]

Lit. reims. ann. 1451. in Reg. 185. Charloph. reg. ch. 109: Le supplicant

Monnoyage d'escu et ligne, etc.

MONETARIORUM DISTINCTIONES. Char-
ta Genuini Episcopat Cadurciensis in Ta-
bul. iudiciorum Ecclesiae Justitiae vero et
distinctiones Monetariorum, sive monetariorum
moneta, sive non monetatur, et ipsa monetatio
abque cuiuslibet persona calumnia, pro-
priis erunt Episcopi.

MONETARIUS. ad quem pertinet, non
tam jus cuendere monetarum, quam ejusdem
fusionis emolumenta et commoda.
Ita recte D. Lucas Acheryus ad Heri-
mannum de Restaurat. S. Martini Tornacensis cap. 59. observat Goswinum fratrem Castellani Tornacensis Monetarium agnominatum, quod esset Dominus
moneta Tornacensis, (cujus cuendens ab
episcopum pertinebat) ut est in Charta Communis Suessionensis ab eo edita tom. 11. Spicilegi pag. 351.

**MONETARIUS EX SACRAMENTO IMPE-
RII.** Existat in Regesto 120. Tabul. Regi
Charta 188. Caroli VI. Regis data in
Ponte Arch. 28. Martii ann. 1387. hocce
argumento: Charles, etc... Comme de
notre droit à cause de notre joieux ave-
nement en nostre Duché de Normandie nous
appartenons et puissions faire et
créer un Monetier du serment de l'Em-
pire, savoir faire que nous pour la
bonne relation à nous faite, de sens,
de force, et suffisance de notre d[omi]ne amé
Ancheaux, et aussi pour confirmation de
nostre amé et feal Confessio[n]e l'Esg[ois] de
Baieux duquel il est nement locutu[us]. An-
cheaux avons aujourdhui fait et crée
de la teneur de ces présentes, faire et
créer de nosre autorité, grace speciale
et pleine puissance Monnoyer du serment
de l'Empire, à avoir, faire, et exercer le-

dits offices de Monnoier par lui et ses apres perpétuellement, aux droits, franchises, et libertes, et autres profits et emoluments qui à office de monnoier dudit serement doivent et peuvent appartenir, à lui et à sesdits hoirs aygns oitrois et oitrois que par toute nostre dite duché de Normandie ils puissent ouvrir et monnoier, et user desdites franchises, priviléges, et libertes, ainsi que fons et ont accusumé faire d'ancienneid les autres ouvrires, et monnoiers dessusdicti. Si doupons en manement au Prevoit, Gardes et ouvrires des ditz monnoies qui auz ditz ditz sont, etc.

Hic ergo sunt les Monnoires du serment de France, en manuels Placitorum Parlementi, 19. Jul. 1374. ubi mentio fit controversia inter Monastarios Sacra-menti Francie, et Monastarios Sacra-menti Imperii, super eorum privilegiis, ubi Monastarii Sacra-menti Imperii, idem, quibus Francici immunitatis ac privilegiis gaudent, et in Regnum Fran-cie. Rege evocatis suisser assurant.

1 MONETARIUS. Ad monetam pertinens.

Turris monetaria, in qua scilicet monetae cudebantur, in Charta ann. 1125. inter Probat. Histor. Occitan. tom. 2. col. 451.

2 Veil ad monetarium spectans. Testam. Guill. monet. 1218. ex Cod. reg. 9855 : *Filio meo Ermengaudo dimitti et dono jure hereditario... totam vineam meam Monetarium cum campo sibi continguo. Nisi idem sit quod recens plantatum. Vide Monstare.*

3 MONETARIUS. Chronicum Podiensib. idem col. 9. ad ann. 1102 : *Cives Antiques... elegerunt subi antisitem... Pon-tium : qui uncinctus chiripe locatus in pontificali sede, milites superbos, Monastarios vocatos, magnis injuriis affligentes cives urbis, in tantum humiliavit, ut turres eorum et maximas sedes suas in urbe fecerant, ... terre coquaserat. Præcipui quidam Milites hic indigitantur, atque in primis Proconsuli Podomarienses de quibus in eodem Chron. ad ann. 1077. ubi legitur. D. Ademarum pretio 25000. sol. Podiensis moneta libertatem ecclesias sua ab ipsis obtinuisse: quod et Pontium Ademari successorem datis 10000. solid. fecisse loco laudato memoriatur: unde Monetarii appellatos censeo vel quod monetarii, quae Episcopoi erat, sibi arrogare tentabant, vel quod pecuniam numerata pacem ecclesiastarum ab ille redimere non semel contuluerant Episcopi.*

4 MONETATICUM. Tributum in Aragonia et Catalania impositum a Petro Rege Aragonum, quod ejusmodi erat, ut omnes duodecim denarios pro singulis rerum mobiliis libris exsolvere tenebantur: a qua tamen pensione imminentes erant Milites, ut scribit Surita lib. 2. cap. 59. cui Monedatius dicitur: ut et Ecclesiasticis et Religiosis Petrus II. Rex Aragon. in Charta pro liberal. Catalana: *Item quod nos nec successores nostri non recipiamus Monetaticum, nec Quintam ab hominibus Ecclesiasticis, Religiosis, Baronum, etc. Exilmus Petri de Salanova Justitia Aragonum, apud Hieron. Blanckam in Commentario Reorum Aragon. pag. 748: Quod sine Monetatico locorum regni Aragonum sunt aliquae assignationes facte in generali, alia super Merindibus, alia vero in speciali super terris et locis. Infra: Super Monetaticum, quod generaliter consuetum est, et super certis locis, fuit, et assignatum. Hoc tamen attendendum est, quod qui habent assignationem super Monetaticum generali, vel super Merindus in generali, non potest*

exigere nec petere Monetaticum unius loci: sed collectores omnes regni debent solvere illi qui habent assignationem generali. Michael del Molino in Repertorio Fororum Aragon. : Monetaticum non recipit D. Rex vassallis Baronum, Merinditum, et Insacionum, quia illud tantum solvent Dom. Regi ejus vassalli, et vassalli Ecclesie, Ordinis, aut Religionis, etc. Itura Monetaticum et Morabedum solvit D. Regi de ostendendo in septenarius, id est, Occubus, ubi plures ubi semper cum Morabedum coniunctur. Quia primo institutum Monetaticum, et concedit ab Aragonensis Regi Jacobo I. in Curia generali Montisoni ann. 1236. ut non immunitetur moneta Jaccensis, servata lega, pondere et figura. Tum enim promiserunt, se ipsis obligarunt, heredes et successores suos, quod omnes habitantes pro singulis dominis, quod velat suum decem aurores et ultra, de septenario in septenarius Regi et successoriibus unum morabedum tantum dare tenentur. A qua pensione homines Religionum et ordinum, et Ecclesiastarum et Regis, non eximuntur in eo Diplomatico. Sed postmodum immunes dicti, ut si pra observatum. Vide Foros Aragon. Edit. 1624. fol. 8. v. 129. v. 172.

5 MONETATIUS. Idem quod Monetarium. Mact. Paris ann. 1248 : *Pondus veteris monete pro pondere nove dabatur trutinatum, et preterea pro opere fabrili, id est, Monetarium, quam vulgariter dealbatione vocant, pro qualibet libra tredecim denarii solvabantur.*

6 MONETATOR. Vide Monetare.

7 MONETICUM, pro Monetaticum, in Charta Petri Reg. Aragon. apud Rymer. tom. 2. pag. 210 : *Arrarum nomine damus et assignamus loca inferius notata... cum omnibus villis, aliis, pechis, Moneticie, etc.*

8 MONETULA. dimin. a Moneta. Vide supra in hac voce.

9 MONETUM. Will. Brito in Vocabul. : *Monetarium, locus monete, quod hodie Monetarium dicitur. Id est, la Monnoie.*

[*Vide supra Monetarium.*]

10 MONGERIUS. Moniculus, Gall. Montjoye. Littere ann. 1447 in Cod. MS. Coislin. *Ad et prehendendum de patio de Moniqui usque ad Mongerium, Gallico Mont-joye d'achueras, et per viam, etc. Vide Monique audi.*

11 MONGNALE. MONGNILE, Moletrina, molendinum. Charta ann. 1343 : *Guille-mus filius quondam Petri Baralis, confesus fuit... se tenens a domino nostro dolphinio in emphysco... quendam domum et curtem... sicut... justa Mongnile seu alium molendinum ipius Guillelmi Barralis, etc. Infra Mongnale. Vide Mongnaria.*

12 MONGNIARUS. Molitor. Gall. Meunier. Charta ann. 1258. in Chartul. "V. Vandreg. tom. 2. pag. 1986: *Per testi-nium duorum suorum vicinorum propinquorum abeque contradictione tenentium molendinum et Mongnariorum credentur.*

13 MONIACITIO, pro Monachito, Monasticis vita professo. Conc. Lateran. III. ann. 1179. tit. de Simonia : *Ne merces pro Moniacitione recipiatur. Moniagio, eodem sensu, in Chron. S. Dion. tom. 8. Collect. Histor. Franc. pag. 344: Et si dux (Guillaime) qui en toutes manieres devoit à prendre l'abit de Moniagio et entrer en religion, etc. Monial, vulgo Monachus, monasticus. Una præveniente monial in monachum. 1289. in Oct. fol. 21. Corp. fol. 77. v. Vide in Monachi.*

14 MONIALE. Monasterium monialium. Charta ann. 1550. apud Rymer. tom. 15.

[*pag. 231: Quod talia super monasteria, abbatis, prioratus, Monialia, colle-gia, etc.*]

15 MONIALIS. Monacha, Sanctimonialis. Ildephonse Toletanus era 674. de S. Isidoru Hispaniensi : *Doctor et sustenta-nus in Chr. ann. 883: Judeos certa de causa. Moniales ab urbe Senonica ex-pulsi. Tidericus Langenus in Saxonia:*

Nobis velut tales sicutus Christi Moniales.

16 MONIALITER. Cum habitu Monialia. Chronic. Domini de Gravina apud Maturator. tom. 12. col. 554: *Quod videlicet Sam-pha Regina prefata, quod sam non pos-set talibus ab actibus renovere, subito Deo conuersus monasterium sancte Crucis de Neapoli Monialiter est ingressa, regali dignitati renuntiata.*

17 MONICA. ut Monialis. Bleyn. Instit. pag. 272 : *Adda quod et Nonna et Moni-ces, interdum quoque appellantur, idque a pia et religiosa duorum Ecclesiae Doctorum matribus, si credamus Baronio in Martirolo. sub S. Augustino; ait enim Moniales, et matre D. Gregorii Nazian. Nonnas apud Grecos, sicut et a Monica matre B. Augustini Monicas apud Latinos suisse appellantur.*

18 MONIANIUS. Venditores Monianiorum. in lib. 1. cap. 2. Hist. et Ant. Universit. Oxon. pag. 158. Vide supra Monerium et Monius.

19 MONICA. [Sarracum. DIEP.]

20 MONICULUS. pro Monachulus. Testa-ment. Bertichramni Episcop. Ceuoman. [tom. 3. Analect. Mabill. pag. 183:] *Ad ipsa basilica in honorem ipsius pedium civitatis: [pro obitu in civitate] Cenomanica edificavi, et casas inibi edificavi, et Moniculus institui, qui inibi Christo pro-prietate in perpetuus temporibus officium et servitum procurent.*

21 MONIETAS. Idem quod monachitas. Receptio in monachum. Tabular. Vos-sense fol. 66 : *Cuncta presentibus atque futura notum esse volumen quoniam Bonua de Kosas propter Moniatalem suam dedit Deo et B. Petro. Apostolo Vosensi meditatoe piana Abou. Vide in Mo-nigia.*

22 MONIETUM. Occurrat præterea tom. 1. Probat. Hisl. Brit. col. 415.

23 MONIGA. Quantum monago seu ve-hicula sua rotis instructo et minus ver-satili continet. Gall. Brouettes. Com-put. fabr. S. Petri Insul. ann. 1478. ex Tabul. eliud eccl. *Item pro duabus Monigis, Gallice Brouettes, ter et figuli ad appendund lapidibus marginis pulci, etc. Vide supra Monaga.*

24 MONILLUS. Charta Ottonis I. Imp. apud Ughell. in Archiepiscopis Floren-tini n. 15: *Habebitis... potestatem et in ipsa Ecclesia vestre Moniliis in suiibidem mittendum, et omnes Moniliis quam ibi-dem invenientur, que de ista plebe et de foras frashendum et tollendum, et faciendo... quod vobis placuerit. [Vide Mundilio.]*

25 MONIMEN. Monumentum. Ebrardus Bethun. in Græcisimo :

Monastica dicas tempus, Monimen monimentum.

Vide Munimina.

26 MONIMEN. Monitio. Epist. 33. Nic. I. I. PP. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 421 : *Ac per hoc tamquam conuentum a nobis et admontum, ac sa-lubri Monimini satisfacere solentem, etc.*

27 MONIMERIUM. Julianus Antecessor Constit. 88 : *Quarum autem (processio Consulum) ex que Monimerium dicitur,*

ubi quod pancorum vocant, celebrandum est. [¶] Vide supra Monasterium.

1 MONIMINA, pro Monimentum, in Charta ann. 1038 apud Murator, delle Antic. Extensi pag. 208: Et alia exemplar de alia caritate, et Moniminas exinde pertinentes, quas vos exinde abergetis et ostenderes potueritis, etc. Occurrunt rursum infra.

2 MONIMINE, Idem quod Monimias, Privilegia, praecpta, diplomata principum pro ecclesiis. Charta ann. 932 apud Murator, tom. 1. Antiq. Ital. med. evi col. 163: Unde et omnes Moniminas de suprascriptis immobiliis locis apud me moeque heredes rejecunt, ad conservandas et salvas facientes. Alio ann. 936 ibid. col. 163: Unde et aliae Moniminas testas novas apud me reservo. Vide Monimias.

3 MONINELLUM, pro Molinellum, Vetus versorius, Ital. Molinello, Gall. Moulinet. Stal. art. lana terre. Fabr. ann. 1389. pag. 21. Item statimius si ordinamus quod non licet aliqui de dicta solitudo non teneat pannum filatum ac Moninellum in sua camera, vel alibi factum contra formam statuti. [Fr.]

4 MONINUS, Acta B. Torelli Pupillensis n. 7: Ecce lupus, quem vulgo Moninum vocant, hoc est, humana carna videntem, puerum raput. Ubi Hieronymus Radiolanus Homininum legit, quasi scilicet etymon daturus lupi, qui homines vorat. Nos ejusmodi lupos Lupas Cervas, seu Cervarios appellamus, quod in cervos potissimum irruant. Statius lib. 5. Thebaid. vers. 165:

... Qualis cum cerva crevit
Circumvenia lepus.

Verum lupi cervarii, si Plinius auditus lib. 8. cap. 84. innocuit hominibus sunt. Ital. Monine, et Occitanis Mouino, simiam sora.

5 MONIPOLA, Fraternitas, sodalitium, collegium. Telomonus de Bello cum civitate. Brensvic. apud Leibnit. tom. 2. pag. 91: Habent hic singula artes mechanicas societas, quas Monipolas aut gildas appellant, quibus singuli registri present. Vide Gildum.

6 MONITAS, Immunitas, seu districtus qui aliqua immunitate seu jure asyli gaudet. Charta ann. 4. (l. e. 889) Rudolph Regis apud Stephanot. tom. 8. Fragm. Hist. MSS. pag. 56: Quod nullus Comes seu Viccomes, nec vicarius, nec centenarius nec ullus homo in eorum (monachorum) vocacione, in illorum Monitatis prendisset nec boves, nec caballos, nec asinos ... sed omnia sint in alimoniam pauperum et stipendia monachorum. Vide Tertia et Mutua 2.

7 MONITIO, Proclamatio. Epistola Simonis Antioch. Biturica apud eundem Stephanot. tom. 8. Fragment. Hist. MSS. pag. 450: Et est scilicet quod dominus super hoc fecit fieri quamdam Monitionem generalem sine nominum expressione cum denuntiatione excommunicacionis a canone late in malefactores facinoris iudicati.

8 MONITIO, pro Motio, expeditio bellica, nisi sit pro Submonitione, Herebanus. Chronicou Salernitan. cap. 5: Idem Francorum rex... generali contra eum decrevit facere Monitionem. Cap. 40: Contra eosdem Francos decrevit facere Monitionem, et cum magno exercitu obvivit sis. Cap. 44: Contra eum decrevit facere Monitionem, et congregato valido exercitu, etc. Cap. 81: Audita hoc Agarenorum gens, generalem faciens Monitionem, Calabria finibus adiungit, etc.

1 MONITORIUM, Citatio Juridica. Acta S. Petri Regalati tom. 8. Martii pag. 878: Quia quidem citatio seu Monitorium tamquam de substantialibus judicii erant omnino necessaria.

2 MONITORIUM, Locus monitionis, sicut Schole, ubi discipulos docemus et monemus. Ugutio et Joan. de Janua. Veteris Glossa. Lat. Gall. Sangem.: Monitorium, lieu ou l'on fait ammonitiones, monitories.

3 MONITORIUM, pro Munitus, in Exposito brevi antiqui Liturg. Gallic. apud Martin. tom. 5. Anecd. col. 94: Qui non est purgatus baptismi, est non Monitus Cruci significatum.

4 MONIUM, La cathedra. Glossar. Lat. Ital. Mag.

5 MONNARIUS, Molitor. Gall. Monior. Charta Ludov. VII. ann. 1188. In Reg. Chertoph. reg. ch. 610: Si in molendinis Monnarii vel aliqui alii aiquid referocent, etc. Vide Mongnaricus.

6 MONOB, Charta ann. 1117. tom. 2. nove Gall. Christ. inter Instr. col. 107: Hoc autem carta Monobi est, etc. Forte idem cuod authentica, originalis, uti conjecturam Sammarthianus noster.

7 MONOCA, Charta Decani S. Petri Insulensis ann. 1230. apud Hararium in Castellensis Insul. pag. 198. et Buzelinum lib. 2. Gallo-Fr. cap. 18. Contulit etiam decem libros ad aliare S. Joannis, quod ea in Monoca Eclesie.

8 MONOCHORDUM, Instrumentum musicum, quod unica chorda constat. Moνοχόρδον, Polluci lib. 4 cap. 9. Nicetas Choniates in Andronico lib. 2. Τραγούντης οὐκοπίειται. Ubi Codex Greco-barbarus, Μονογύρον λαμβάνεται μέσον. Nostri vulgo Monochordum. Chron. Trudonense lib. 8. pag. 441: In hoc proficit, quod quidquid alicubi in Monocorde cantari potuit de Usu Ecclesie non pretermittit, etc. Vide Jul. Scalig. lib. 1. de Art. Poet. cap. 48.

9 Mouscords, inter Instrumenta musica recente tom. 1. Poem. reg. Natura. pag. 248:

Huius, clav. Mouscords
Ob il n'a une scie corda.

Minus vero recte illud instrumentum cum nostro Monocordio confundit Canthus: hoc enim organi fiduciaris species est pluribus constantis chordis; quod alterius distinctioni repugnat.

10 MONOCHROMA, Unius coloris pictura, a puto, solus, unus, et ψευδε, color. Acta B. Petri Petronii lib. 7. Maii pag. 228: Cum illius effigiem passim subveniente Monochromate.... efficiant aspirationem.

11 MONOCOLEI, Semicastrati. Rely. Inst. pag. 167: Habentur Monocoleos, qui semper unum dentataz amiserunt testem. Et Graeco puto, et zōiko, testiculum.

12 MONOCOSMUM, Isidoro, Urgutio, et alii, est genus vehiculi, quod ab uno jumento trahitur. Vide Meursium in Kéquev. [Monocosmum edidit Gravius ex Isidoro, ubi addit: Glossar. Arab. Lat.: Monocosmum, vehiculum unum tantum portans, a puto, povo, povo, rūtū.]

Lapsus est Gravius in referendolo Glossarii Arab. Lat. ubi legitur: Monoco, vehicle genus, quod ab uno jumento ducatur, in Thesaur. utriusque Ling. B. Wulc. pag. 707. Glossar. Lat. Ital. MS.: Monocosmum, una caro che porta morti, o altro. Vide supra Monaga.

13 MONOCUSSIS, Anastasius in Leone IV. pag. 197; Item aliam crucem de auro

unam habentem in medio Monocessum. Ubi Bulengerus Monocessum legendam subdubitat, inanis, ni fallor, conjectura. Videtur enim hic intelligi lapis quispiam pretiosus.

14 MONOCRATOR, Imperator. Anastasius in Epitome Chron. Casin. apud Murator. tom. 2. pag. 832: Post haec tertullus Patricius, cupiens oblationem quam Deo et Sanctis ejus fecerat, imperialis sanctiones roborare, novam Romanam edidit, et orbis Monocratore Justinum suo electoritate firmare obitrix precibus postulavit. Meoxpatrum, qui solus, tenet imperium.

15 MONOCUBITALIS CANDELA, hoc est, unius cubiti, in Chartular. S. Vandreg. tom. 2. pag. 1949.

16 MONOCULARE, Vide mox in Monoculus.

17 MONOCULUM BENEFICUM, Unicum. Expositio compendiosa benefic. fol. 37: Neque enim... (beneficia) Monoculus, duplice, regularia, in nominationibus secundaria, secularia, in nominationibus regularium... comprehenduntur. Consule Decisiones Rotae Decis. 40. I. rescript. et alios qui de Benefic. scripsierunt. Monoculus beneficium, unicum, quo unico lumine claricus non privandus. Laur. in Amath. ex Gonzal.

18 MONOCULUS, Coelus, ποντίστας, vox hybrida, qua uititur Guillelmus Armericus in Philippo Aug. ann. 1188. Ebrardus Betbunensis in Gracismo cap. 7:

Gorgone aqua tres Monoculae fuera sorores. Regestum Castri Lidi in Andibus f. 47: Preco habet consuetudinem capraram, de predictis ipse habet, capram Monoculam. Statuta MSS. S. Victoris Massil. Statuta quod nullus de celo alicubi recipiatur in monachum epilepticus, aut alio morbo incurabilis vel contagioso percussus, aut claudus, surdus, Monoculus, deformis ait, gibbosus. Monoculus, seu claritatis aliter oculorum suorum privatus, in Charta ann. 1388] Utuntur Esreddus in Vita S. Edw. Confess. Cesarius Heisterb. I. 4. cap. 62. Rotharis Rex Longob. Edicti tit. 117. [¶] 880.] et aliquot alii. Vett. Glossa: Uniculus, ποντίστας.

19 MONOCULARE, Alteri oculo privare. Occurrunt apud Matt. Paris. ann. 1258.

20 MONOGAMUS, Unius uxoris vir. Vita S. Joh. Guialberti tom. 3. Juli pag. 336: Non alicubi prout datione palam vel occulis datur, sed ecclesiasticum promovetur officium, non nisi virgo, sed Monogamus, videlicet in Mediolano. Hist. apud Murator. tom. 4. pag. 35: Omnes auctoribus sacerdotibus Monogamos, et alicui caste simulantes se vivere. Vox notissima.

21 MONOGIUM, ex Gallico Monogia, Moneta minorit. Gesta Willimi Majoris Episcopi Andegav. cap. 30: Pedagie, vigilia, Monogia, et coustumas existunt, et extorquent. Occurrunt rursum in.

* dem videtur quod supra Monogium 1. quomodo etiam forte legendum est. Vide ibi.

22 MONOGRAMMA ex Graec. μονόγραμμα, Nomen compendio scriptum, ac certis literarum implexibus cohincinatum, quod scilicet magis intelligi, quam legi promptius est, ut ait Symmachus: seu, ut habet Plutarachus in Catone, επιγραφή μητρὸν καὶ βασιλέα τοὺς τολλὸν γράψαντες. Rabanus Maurus Abbas Fuldensis de Inventione Linguarum: Litera Monogramma scripta nonnullis in locis inventumur, ut pictura cum museo in parte imaginis, aut in solidi,

pag. 207. 514. tom. 4. pag. 628. tom. 5.
pag. 209.

Eiusdem *Henrici*, ex Tabular. Eccles. Comensis Chron. Mindensi pag. 795. Hist. Leod. tom. 1. pag. 213. 226. Zylle-

sio pag. 29. et Strada pag. 407. 408.

Eiusdem *Henrici* ex Ughello tom. 4.

pag. 930. tom. 5. pag. 673.

CONRADI II. cogn. *Salluci*, ex Chron.

Mindensi pag. 748. et Hist. Leod. tom.

1. pag. 204.

Eiusd. *Conradi*, ex Tabul. Casaur. et

Ughello tom. 1. pag. 497. 902. tom. 2.

pag. 164. 208. 309. 211. et Strada pag. 411.

Eiusd. *Conradi*, ex Chron. Mindensi

pag. 795. Zylleus paulo alter

pag. 309.

HENRICI III. ex Cosma Pragensi pag.

14. Chron. Mindensi pag. 489. Zylleus

pag. 41. 47. paulo secundum

Eiusd. *Henrici*, ex Tabul. Casaur. et

Ughello tom. 2. pag. 212. 598. tqm. 4.

pag. 509. 638. tom. 5. pag. 279. tom. 6.

pag. 864.

Eiusd. *Henrici*, ex Chr. Mindensi pag.

787. Hist. Leod. tom. 1. pag. 280. Jo. a

Bosco in Vienna pag. 88. et Zylleus pag.

86. Vide Stradam pag. 418.

HENRICI IV. ex Chron. Mindensi pag.

748. 749.

Eiusdem *Henrici*, ex Actis Murensis

Monast. pag. 28. Chr. Mindensi pag. 741.

Zylleus pag. 48. 49. 52. Ughello tom. 1.

pag. 748. tom. 2. pag. 363. Browero tom.

1. pag. 598. 2. Edit. etc.

Eiusd. *Henrici* ex Waldo in Chron.

Lobiensi pag. 401. Vide Stradam pag.

414. 415.

LOTHARI II. ex Ughello tom. 1. pag.

508. et Strada pag. 421.

CONRADI III. ex Ughello tom. 1. pag.

510. tom. 4. pag. 517. Vide Stradam pag.

528.

FRIEDRICI I. ex Aventino pag. 390.

Eiusd. *Friedrici* ex Privileg. Ecclesie

Hamburg. pag. 182. Joan. a Bosco

pag. 58. et Hist. Leod. tom. 2. pag.

108. 121. et Egidio Gelonio in Co'Gria

pag. 74.

Eiusd. *Friedrici*, ex Ughello tom. 1.

pag. 515. 916. tom. 2. pag. 220.

Eiusdem *Friedrici*, ex Ughello tom.

1. pag. 515. 916. Vide Stradam pag.

424. 425.

HENRICI VI. ex Jo. a Bosco pag. 90.

Ughello tom. 1. pag. 617. tom. 2. pag.

221. 264. tom. 4. pag. 908. tom. 6. pag.

898. et Strada pag. 408. 427. et Giulio-

ni in Annalib. Alexandre pag. 15.

PHILIPPI II. ex Privileg. Ecc. Ham-

maburg pag. 186. paulo alter in Metro-

poli Salisburg. tom. 3. pag. 361. et apud

Aegidium Gelenium in sancto Engi-

berto pag. 92.

OTTONIS IV. ex Ughello tom. 1. pag.

699. tom. 3. pag. 367. et Strada pag. 439.

431. Alter exhibetur apud Gelenium in

S. Engelberto pag. 27.

FRIEDRICI II. ex Ughello tom. 1. pag.

469. Strada pag. 434. et Metrop. Salis-

burg. tom. 2. pag. 182. tom. 3. pag. 261.

272. 363.

GUHAELMI, ex Octavio Strada.

RODOLPHI, ex Metrop. Salisburg. tom.

2. pag. 181. tom. 3. pag. 262.

ADOLPHI, ex Octavio Strada pag. 448.

ALBERTI, ex veteri Charta.

CAROLI IV. ex Chron. Mind. pag.

748. 749.

MONOGRAMMATA REGUM FRANCIE.

CHLOROTERI I. apud Perardum in Bur-

gundieis pag. 2.

CHLOROTERI I. apud eundem pag. 3.

DACOBERTI. apud *Egid.* Waulde in

Histor. veriac. Lobiensi pag. 917.

PIPINI SENIORIS, apud eundem pag. 327. Hoc porro quatuor Monogrammata abit ut tanquam genuina hic proferamus: quinimo ea omnino adulterina et fictilia censemus, cum viro eruditissimo Daniele Papbrochlo in Propyleo q. ad tom. 2. Aprilis, qui blista Waldensia iure, proscripsit. Et tamen hic describenda censurimus, ut ad simile profundent judicium Lectorem provocremus.

CAROLI MARTELLI, ex Goldasto tom.

2. Aleman. pag. 145.

PIPINI REGIS, apud Browerum tom.

1. Annal. Trevir. pag. 378. ult. Edit.

LUDOVICI II. cogn. *Baldi*, ex Tabul. Eccles. Hedone, et Chiffletto in Trenorchie pag. 28. 282.

LUDOVICI III. ex Bibl. Cluniac. pag.

268. 271.

KAROLMANNI, ex Tabul. Eccles. He-

dvensis.

ODONIS, ex Chiffletto in Trenorchie pag. 271.

CAROLI cogn. *Simplicis*, ex Hist. Leod.

tom. 1. pag. 461. 170. et Chiffletto in Tre-

norchie pag. 274.

ROBERTI, ex Besilio, in Hist. Pictav.

pag. 299.

Eius d. *Rodulphi*, ex Bibl. Clun. pag.

411. et In Notis pag. 71.

Eiusd. *Rodulphi*, ex Besilio pag. 229.

et Chiffletto in Hist. Trenorchie pag. 277.

LUDOVICI IV. ex Bibl. Cluniac. pag.

268. 267. et Chiffletto in Trenorchie pag.

280.

LOTHARI II. ex Tabul. Monast. Humo-

riensis.

Eiusd. *Lotharii*, ex Besilio pag. 252.

Eiusd. *Lotharii*, ex Buzellino pag. 343.

HUGONIS CAPETI, et

ROBERTI filii Regum, ex Charta ann.

987. in Tabulario Corbeiensi.

Eiusd. *Robertii*, ex eisd. nummo in sp-

ecie RR. PP. Canonico. Regul. S. Gene-

novae Paris.

Eiusd. *Robertii*, ex Perardo in Burgundi-

cis pag. 171. paulo alter in Tabular.

S. Genoveae Paris. ann. 1035.

Eiusdem *Robertii* ex Tabul. Fossa-

tensi.

HENRICI I. ex Tabul. Humolariensis.

Eiusdem *Henrici* ex Chiffletto in Tre-

norchie pag. 315.

Eiusdem *Henrici*, ex Tabular. Fossa-

tensi.

PHILIPPI I. ex ejus nummo.

Eiusdem *Philippi*, ex Chiffletto in Tre-

norchie pag. 316.

Eiusdem *Philippi*, ex eod. Chiffletto pag.

325. Bibl. Cluniac. pag. 528. 580. et

Scilicet Achieriano tom. 2. pag. 601.

LUDOVICI VI. ex Bibl. Clun. pag.

1390.

LAPOVICI VII. ex Bibl. Cluniac. pag.

1430.

Eiusdem *Ludovici*, ex 30. Regesto Char-

tophaci Regi Ch. 271.

Eiusd. *Ludovici*, in eod. Regesto ann.

1224.

S. LUDOVICI IX. ex Bibl. Cluniac. pag.

1508. 1520.

Eiusd. *S. Ludovic*, ex 30. Regesto Ta-

barulari Regi Ch. 271. et al.

PHILIPPI III. ex eod. Regesto.

PHILIPPI IV. ex Tabul. Regio.

MONOGRAMMATA ALIORUM REGUM.

**PIPINI I. Regis Aquitanus*, ex Besilio in Regis Aquitan. pag. 25.

PIPINI II. et III. Regum Aquitan. ex eodem Besilio pag. 21. 26. 28. et Chiffletto in Trenorchie pag. 198.

CAROLI Regis Provinciae, Lotharii F.

ex Tabul. Viennensis.

KAROLMANNI Regis Bajociaris, ex Ughello tom. 2. pag. 184. et Strada pag. 385.

Eiusdem *Karolmanni*, ex Tabul. Ca-

sariensis.

LUDOVICI Regis Bajociaris, ex Aven-

tino pag. 185.

CAROLI Regis Bajociaris, ex Ughello

tom. 2. pag. 186. 189.

ZURTEBALDI Regis Lotharingia. ex

Hist. Leod. tom. 1. pag. 163. et Bro-

wer. tom. 1. Hist. Trevir. pag. 441. 2.

Edit.

BOSONIS Regis Provinciae, ex Tabul.

Ecclesie Viennensis fol. 18.

LUDOVICI Regis Provinciae, Rodulphi Regis ex Ermengarda F. ex Tabul. Eccl.

Eccl. Gratianopol. pag. 84.

CONRADI Regis Burgundie, Rodulphi F.

F. ex Bibl. Cluniac. pag. 267.

Eiusd. *Conradi*, ex Tabul. Viennensis

Ecclesie.

Eiusd. *Conradi*, ex Tabul. Eccles. Viennensis.

RODULPHI III. Regis Burgundie, ex

Nots. et Bibl. Clun. pag. 72.

Eiusd. *Rodulphi Regis*, ex Tabul. Ecccl.

Ven. fol. 9. 10. Vide Opt. Stradam. pag. 894.

WIDONIS Regis Italiae, ex Ughello tom.

2. pag. 122. 191. tom. 3. pag. 275. tom.

4. pag. 491. Vide Octav. Stradam pag. 892.

LAMBERTI Regis Italiae. Vide Stradam

pag. 892.

BERENGARII Regis Italiae, ex Ughello

tom. 1. pag. 896. tom. 2. pag. 198. tom.

3. pag. 37. tom. 4. pag. 98. 488. 608. 795.

tom. 5. pag. 290.

Eiusd. *Berengarii*, ex Tabular. Cassarensi, et Tabul. Episcopatus Comensis, et Strada pag. 390. et Annalib. Alexan-

dris pag. 336.

HUGONIS Regis Italiae, ex Tabular.

Episcop. Comensis, ex Joan. a Bosco

pag. 60. et Ughello tom. 1. pag. 855.

tom. 2. pag. 197. Vide Stradam pag. 895.

LOTHARI Regis Italiae, Hugonis. Vide Stradam

pag. 896.

Eiusd. *Lotharii*, ex Ughello tom. 1.

pag. 856. tom. 2. pag. 383.

Eiusd. *Lotharii*, ex Jo. a Bosco

pag. 60.

ARDONI, cujus meminit p[ro]c[on]st[itu]tio[n]e

Petrus Damasc. lib. 5. Epist. 16. ut et

Lec. Ostiensis lib. 3. cap. 68. ex Tabul.

Episcop. Comensis.

MONOGRAMMI SEMINES. Qui admodum

breves sunt, vel etiam concisi, mi-

nuti, exiles. Vita et Sycletio. tom. 1.

Jan. pag. 259. Nam nudi semines soror[um]

et Monogrammi uidetur similes picturis

qua scilicet quidem, sed facile delectibus

coloribus exaratae, parente brevissimo

tempore. Monogrammus, homo longus,

macilens, delinatius latius, non addi-

titus coloribus, apud Laur. in Amith.

[*Monogramma*].

MONOLINUM. Filum, [monile], quo

margarita inserta sunt. [Allis *Mon-*o-*linum</i*

Le Roman de Renousseau MS.:

Mojole criest per le gent ralier.

Infra :

Mojole criest per se gent rochardie.

Le Roman de Vacce MS. :

A rester Gantier ont fait grant estorme.
Toutz lez vassals, lez vassals, Des sie,
Franchelot criest Auroz et Angers Vale,
Et il Quene Thibaut Charlez et Pauvret criest

[Ibidem :

Clé de France criest Monjouz.
Ces lor est tel que l'en les ce;
Guillemet criest lez vassals.
Qui l'ame de Normandie;
Et Renouf criest a grant gide.
Saint Sever, s're asiet Sèvres;
Et Hamonens va reclamer,
Saint Amand, s're saint Amand.]

Quanto vero cultu S. Dionysium colde-
rint Reges Franci, ex Epistola Ludovicij-
Phii ad Hilduinum Abb. S. Dionysii, qua
illum horatior ad conscribendam Vitam
ejusdem, abunde colliguntur, ut ex Charla-
S. Ludovicij ann. 1259. Quia cum pos-
quem beatissimum Dionysium patrem et
Apostolus Franciam Francorum patrem et
prinordia fidei orthodoxae Francia
dudum engulasset, et ab errore pagano
illos salubriter divertens, feliciter martyris
palmarum inde repartitum, sacramun-
tum sepulcrum mira Dei ordinatione in
agro Francie elegisset, Francorum Reges
Christidianissimi nostri antecessores, tan-
quam vere discipuli et imitatores Dionysii,
ac eorum populi et regnique, Catholicam
legem illi disserunt, quod ad pressens lex
ipsa Christianaque fides, a nulla tan-
ta natione, sicut a Gallia vera Christi-
cita inviolabiliter colitur, et tantum ab
eodem Sancto sumperunt fiduciam, ut
sua prece non solum in prosperis sceleris,
sed etiam ipsi et eorum militis in ejus
gloriosi Dionysii nominis exclamatione
inimicorum tela in bellis deviciisse credi-
runt. Vide supra laudatum Dissertati-
onem. [90 et Grimm. Mythol. German.
pag. 114. not.]

• MONS GAUDII, Heraldi seu fecialis
Francie nomenclatura, a cuius officio
Monyss etiam appellatur omnis serues-
ter pacis. Mirac. MSS. B. M. V. lib. 4:

Entre Dieu et home est Monjole, (la Ste. Vierge)
Tous les pais fait et ravote.

• MONS GAUDII, Nomen castri in silva
de Martiaco paucis ab hinc annis dirutis.
Litt. ann. 1338. In Reg. 86. Chartoph.
reg. ch. 615. In capitannia et custodi-
castris nostri de Montjoye sunt Denis.
Montjoye appellatur, in aliis Litt. ann.
1408. Et Reg. 180. Et 280. Pierre Morel,
di Marais, eccusior, capitainus de Castro
castell de Montjoye. Memori. D. Cam.
Comput. Paris. fol. 52. Et. Die ruy. Non.
1382. Stephanus Rat institutus custos
turris Montis Gaudi, loco magistrati Joha-
nia Pastorelli. V. Monsgier.

MONS PLACITI. Vide Malbergium.

1. MONSTRA, pro Monasterium, si-
tamen mendum non sit. Charta ann.
1202. apud Marten. tom. 1. Ampliss.
Collect. col. 1339. Dederunt Deo et B.
Marie, et fratribus Grandimontia ordini-
nis... omnimodam justitiam altam et
bassem, et... quidquid habuerunt vel ha-
bere potuerunt temporebus futuri occa-
sione quacumque infra fossata, ex quibus
Monstra sorundam frustrum cingitur.

2. MONSTRA, Militum recensio. Vide
infra Monstrum 1. Item alio sensu mox
in Monstra.

• 3. MONSTRA, a Gallico, Monstre, Osten-
sia, specimen. Stat. ann. 1391. ex Tabul.

Massili: Nulla persona privata aut ex-
trans audient portare blade vel Mon-
tras bladorn, vel laguminum diebus
Luna ad forum, vel plateau fori seu bla-
darium. Iste infra Monstra 2.

• 4. MONSTRA. Scyphi species, quo
vinum degustandum offertur et mon-
stretur, nostris Monstria. Lit. remiss. ann.
1356. In Reg. 96. Chartoph. reg. ch. 119:
Prefatis Petrus unam Monstria eni-
denariorium vel circa prefato Guillelmo
abutiti. Quae Monstre dargent a mon-
stretoribus, in aliis ann. 1356. ex Reg. 147.
et 212. Et aliis ann. 1397. In Reg. 158. ch.
157. L'exprompt priez m'as en son sac
une tasse d'ame appelle la Monstre.
Bursum occurrit in aliis Lit. ann. 1404.
ex Reg. 158. ch. 343. Hinc Monstre appellarci
videtur Doctolom baculum, quem emen-
titibus in specimen datur, in Stat. ann.
1350. tom. 2. Ordinal. reg. Franc. pag.
358. art. 92: Si te vendeat et lachelet
accordent que haran. sicut. com. pl. le
vendent prenda un Monstre et lachelet
une autre rame main estrange, et a la-
revenue que ces deux reviendront, doi-
vent faire le renouement des haran.

• 5. MONSTRA MANICARUM. Assutus
manicus, rynalus. Gall. Parement. Ital.
Monstre. Villar. ann. 1449. et Tabul.

De Ven. ie. Itali. quiescam alia capa
de viride fuderata taliis rubis cum colleto
ranversato, foderato de tarsenoi, cum
monstris manicarum, ipsius quondam
domine.

MONSTRABILIS, Conspicuus. Sidon.
lib. 3. Epist. 7. Ob omnia felicitatis na-
tureque dona Monstrabilis. Vide Savone-
ronem. [Conventio inter Henric. Reg.
Angl. et Robert. Com. Fland. in lib.
Scarraci pag. 9: Si non remanserit
proper Monstrabilem sui corporis insir-
mitatum.]

MONSTRE, vox Fori Aragon. Instru-
menta, documenta, quibus quis in lite
suum assertit, ac tuetur. Jacob. I.

Rex Aragon. in Foris. Oscor. ann. 1247.
fol. 17: Cum aliquis infantio, aut aliis
homo demandaverit alteri homini ratione
sui auiculari hereditatem, quam possidet,
secundum forum bene potest eam petere,
donec illi, qui possidet hereditatem
illam, monstret illi sufficientem Mon-
stri, pro qua possit se defendere. etc.

Rursum: Non possunt demonstrare de-
mandatori quod antecessores corum di-
serunt hereditates cum caris, aut aliis
certis Monstria, etc. [9 Vide Ostendo 1.]

• Hinc faire monstranche dicitur is,
qui Instrumentorum exhibitione se legi-
timum possessorem rel allicujus esse
demonstrat, nisi malis idem esse quod
possidat et contiones in oriente-
lasti professione, scilicet, illi, Alius
aut et denobramento. Charta ann. 1390.

In Tabular. Corbelegni. A toutz chies,
etc. Henris chevalier sire de Fluy, salut.

Comme nobles homs mes chies et sires
Jehanne, Vidianes d'Amiens sire de Pine-
keigny, m'eust demandé que je ad jour-
nés certaine, qui me fu assignée de par li,
fusse à Pinekeigny pour faire men estage,
si comme je li devroie, et pour faire cer-
taine Moustranche des fiefs que je tenois
de li, à laquelle journé je fu et li mourrà
les tenences des fiefs et des avant-fiefs
que je tenoie de li, etc. Aliud est Monstre
vel Monstræ in nostris Consuetud. mu-
nicipalibus, testante Raguelo: dicitur
enim cum litigantes in rem presentem
veniunt, et in predium, de quo litigatur,
simil profiscuntur, quo actor certior
hat de hereditate, et facilius iudex pos-
sit suam ea de re ferre sententiam.

• MONSTRALIA Lex. Qua quis jus

suum amerefe et probare nititur. Leges
Normann. apud Ludewig. tom. 7. Reliq.
MSS: Eo autem quedam leas que proba-
bills, que Monstralia in leas curia mem-
cupatur, per quam quis probare nititur
in curia, que intende.

MONSTRANTILIS, Equus detestabilis.

Item Papias MS. et editus.

• 6. MONSTRANTIA. Militum recensio,

Gall. Monstre, revile, Germ. Mustering.
Knebel. Chron. Cris. M.: Quod dux Bur-
gundia esse in Dijon et ibidem faciunt
omnes quos congregari in campum, et
singulos quoque vidit, et faci Monstran-
tiam de singulis armis, et Postea reintra-
vit oppidum. Vide Monstratio 2.

MONSTRANTIA, Phylacteria, seu ar-
cula in quibus reconduntur Reliquiae,
atque ades sacra Eucharistia, quomodo
Monstrances in Belgo etiamnum vocan-
tur, quo Fidelibus osculanda prebeantur
et monstrantur. Acta S. Quirini

Mart. n. 11: Effigi sanguinis testimoni-
um... prebet quadrangularis argentes,
ut vocant, Monstrantia, in qua sub vitro
crystallino crux... inclusus continetur.

[Chron. Vormat: apud Ludewig. tom.
2. Reliq. MSS. pag. 187. et ann. 1497:
Faci autem fieri in suam memoriam
magnum Monstrantiam pro deportatione
Sacramentorum in festo Corporis Christi.

Hist. Monast. Villar. lib. 1. cap. 16.
apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1304:
fecit fieri Monstrantiam argenteam
deputatam, que defatur sacroconsecratum
Corpus Christi post die ejusdem sacra-
menti. Necrolog. Laresham. apud

Schannat. in Vindon. Litter. pag. 27:
Contulit S. Nazario 10. flavesco in auro
ad unam Monstrantiam pro remedio
animis sua suorumque parentum.

MONSTRUM, Endem notione. Inventari-
um Ecclesie Eboracensis in Monast.
Angl. tom. 3. pag. 178. sub titulo He-
liquo: Item usum Monstrum cum orbibus
S. Petri in Beryl, et crucifijo in summ-
mate, etc. Vide Descriptionem nostram
editio Sophiana num. 62. Aliud vero est
Monstrance. in Consuetud. Hannoniensi
cap. 57. Vide supra.

• MONSTRARE, Milites censere. Vide
infra Monstrum 1.

• MONSTRARE DUELLOM. Monoma-
chiam seu singularē certamē propo-
nere et inire, quo ambigua disceptatio
dirimatur. Divisio jurisdict: villa Chabi-
li. Chartul. Campan. fol. 258. v.: Si
vero judicatur, quod... unus possit Mon-
stre contra alium duellum, etc.

• Monstrant, pro Avantageux, orgueil-
losus, superbus, arrogans, gloriosus de
se ipso predicans, in Lit. remiss. ann.

1398. ex Reg. 151. Chartoph. reg. ch.
79. Pierre Labé, qui en sa vie estoit
homme asses Monstrant et de diverses co-
lons incognitus feut armes moult chaudes
mett contre ledit Theuenot, etc.

• MONSTRATA. Certa parsus memoria,
que forte monstrar. It est designatur
cadenda. Charta G. Abbott. Moissac.
ann. 1215. in Tabular. Campanie:

Pernisus nobis vendere tres Monstrata
memoris, quod est in gressaria sua, facias
Preparatio de Marais, etc. [Vide Mon-
stre.]

• Charta Phil. Pule. ann. 1308. In Reg.
201. Chartoph. reg. ch. 120: Pro qualibet
Monstrata ad capienda merrans pro
edificando, libram. Alia ejusd. reg. ann.

1309. ex Reg. 13. ch. 95: Tres quadriga-
buci viridi... capiendas in bocis
predictis in Monstrata sibi et aliis ves-
geris villarum vicinarum, per manum
nostram forestarii faciendo. Monstre, co-
dem intellectu, in Lit. remiss. ann.

1474. ex Reg. 108. ch. 1098: *Icellus suppliant qui auctoritate prius una Monasterie de boe des religieus abbd et convent de Lorry. Vide infra Mestra 4.*

1. MONSTRATO. Probatio que instrumentorum exhibito fit in re judicaria. Chartularia S. Vincentii Cenoman. fol. 323: *Tunc vero Hamelinus de Rorae, qui loco domini Regis et meo intererat, ad querimoniam Abbatis et monachorum jam dictum Philippum apud Balonum in curia domini Regis venire cogit: et audita monachorum gueria et dicti Philippi responso post quandam Monstrationem inde eis adjicatacum carta (sic) quae dictas Gaueteria de supradictis elemosinis dabo, Abbatia iudicio curiae domini Regis, idem Hamelinus et milites viri legiti in curia presentes audierunt. Vide Monstra.*

1.2. MONSTRATIO. Idem quod Monstrum, Millium recessio. lib. n. Scatellari pag. 107: *Cum novitas de domino ex veteri et ex novo, debetur vobis in custodia Sartibarie et in Monstratione servitum xx. millium. Charta ann. 1468. apud Lobinei. tom. 2. Hist. Britan. 1299. Inchoando dicti servitum die Monstrationis seu aspirantibus dictiorum sagittariorum, que vnguis dicitur la Monstra; quare sagittarium et cornu capitaneorum. Rex solleit stipendiis pro tribus mensibus. Vide Monstrum 1.*

MONSTRA. Certa nemoris portio, quae domino monstratur, seu assignatur praesertim portae vassalorum suorum. Charta ann. 1224. tom. 2. Gall. Christ. inter Inst. col. 71. Item quod per Monstrationem servituum domini Magdenensis et paucum quatum ad quadrangula porcos suis proprios et pascuosa et secunda animalibus suis... ubique tempore huiusmodi donationis nostre communia habeantur. Vide Monsta 1.

MONSTRIPARUS. Qui monstra parit; metaphorice dicitur de machinis belllicis jaculatoriis. Elmanh. in Henr. V. reg. Angl. edit. Hearn. cap. 54. pag. 184: *Sedibus apicissimis plurima grandia saziuom... situari constituit, quorum dum ulti Monstripari nocivis erant vicini partibus... proles immisericordia nataliciae predicatebant.*

1. MONSTRUM. MONSTRA, ex Gallico Monstra, cum milites recensentur, vel se spectando probent ad militaria stipendiis percipienda: etc; apud Pachymer. lib. 12. cap. 23. Rotulus Parlamenti tenti apud Westmonast. ann. 5. Henrici IV. apud Spelman: *Assignavimus vos conjunctim et divisione ad arrianum et triandum omnes et singulos homines ad arma, ac homines armatos et sagittarios et ceteros, predictos... et ad Montestrum sive ad Monstrationem armorum dominum apud armis, ac hominem et motorum et sagittariorum de tempore in tempore quoque indigerent, diligenter facientes et supervidende... etc. Historia Cortusorum. lib. 2. cap. 5. Dux Padus fieri Monstra milium, etc. Monstra, Monstrationes armorum, in Statute Henrici V. Regis Anglie tempore guerra, apud Uptonum pag. 186. [Charta ann. 1314. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 150] Committe idem dominus Rex vel heredes uni persona quam eligerint ut Monstrum videat de genite armigera. Charta Phillipi Reg. Erf. ann. 1381. In Tabular. Bonae Vallis: *Lices essent et fuissent per tempus sufficiens in possessione... faciendo fieri Monstrum de burgensis propriis quatuorscunque opus fuerit, etc. Adde Murator. tom. 6. col. 495. tom. 8. col. 570. Statuta Vercell.**

lib. 1. fol. 8. Ordinal. Reg. Franc. tom. 3. pag. 35. 105. 171. etc. Vide in Parlementum. Hinc.

MONSTRARE. Militia censere. Matthei Paris ann. 1253: *Ut secundum Pristinam consuetudinem arma civibus competenter assignarentur, et Monstrarentur, et censerentur, ut essent sufficientia et competencia secundum cuiuslibet facultates. Huc spectat vetus Saxon: TEMPORIBUS CLAUDII TIBERII FACTA: HOMINUM ARMIGERORUM, OSTENSIONE.*

2. MONSTRUM. Alias notio. Vide Monstraria.

MONSTRARIA. Varie mixture frumentum. Charta ann. 1161. in Tabular. Sangerm. : *Decem servitios et plenam minima bladi Monstrarum videlicet annui redditus... quos sequuntur servitios et plenam minima bladi, videlicet Monstrarum... quod in processu temporis alios redditus bladi seu Monstrarum....* Vide Monstrarum.

MONTA, perperam pro Mouta, ex Conseru. Norman. tom. 1. cap. 29. apud Lund. pag. 11. Belli. MSS. pag. 223. Vide Mouta 2.

3. MONTADA. Mons, collis, idem quod Montana. Enq. ann. 1268. ex chedis Pr. de Maizagues: *Eta dicto dente per vallem majoris foras sequitur ad vercellium de Naguella, iusta Montandam per ambo Monte, endiit in fallo, notione in Charta ann. 1341. ex Reg. 71. Char-*

toph. pag. 519. Une monte assise en plein le voys de Laignes Bourieuse d'une la chauche de la maison austis freres d'autre part, et avec es environs el arpons de terre entre (f. arable) assise devant ladite Monte.

MONTAGIUM. MONTATIC. Tributum, quod a navigis, que n' fluvis adversa aqua remigant, exigunt. Gall. Montage. Charta Matthei Dom. Montismorenciaci ann. 1200: *Et ego propter illa nemora 12. libras Ecclesie B. Dionysii annuation ipsi reddendas in Montagio mea aqua Secave assignavi. Infra: De primis redditibus Montagi aqua, etc.*

MONTATIO. Eadem notio. Charta Raimundi Comitis Tolos. pro Alcario Archiep. Arelat. In Tabul. Ecc. Arelat: *Et de leida navigiorum et navium, que Montatio portum, quam Bertrannus Comes habet apud Arelatam. In eod. Tabular. fol. 16. est alia Charta cum tit. de Montacione navium, ann. 1140: Conquereratur de eo, quod de Montacione salvo navium, que cum sale ascendebant, debito consumi sibi persolvere nolent. Ibidem apud Sanmarthianos: Quartam partem de pascuis, leidis, et Montacionibus. Adde Catalogo in Comitip. Tolosan. pag. 43. Chronol. Episc. Lodovensis. pag. 98. Annales Massilienses Guesnail pag. 350.*

MONTAGNIOLA. Mons parvus. Charta Francisci de Vigintimillis Comit. Quimara apud Rocca. Pirrum. In Sicilia sacra pag. 455. *De Busserrubu ascendentibz ad Sarrom magnam seu Montagniolam ibi sistentem, et de dicta Montagniolae iubar per terram, etc.*

1. MONTALIS. Mons Chronicus Parmense ad ann. 1284. apud Murator. tom. 8. col. 828: *Capti fuerunt et duci Parnam, et trascinati ad caudas mulorum usque ad Montales de Collo, et ibi fuerunt appensi per gulam.*

2. MONTANA, MONTANEA. Mons, locus montanus. Innocentius Agrifensori, monitores allis Gromaticis. Montana Cordubensis, apud S. Eulogium lib. 2. cap. 11. lib. 3. cap. 12. Montana. Odo de Diogilio, et Epist. 39. ex Sugerianis: *Fuerunt*

eniu mortui in ascensu Montane. Laudis milioris, inter districta, locorum, etc. Adde Brocardum in Descript. Terra sancte Petrum de vineis lib. 8. Epist. 55. etc. ¹⁰⁰ Ultra Montana transire, Italiam adire in Stat. Friburg. ann. 1120.

MONTANEA. apud Tudebodium lib. 1. pag. 765. Baldricum lib. 4. Hist. Hieros. pag. 127. Ordericum Vitaliem lib. 9. pag. 743. 747. 752. Sanutum lib. 4. part. 4. cap. 31. etc. Vita B. Stephani Abb. Oasin. lib. 1. cap. 26: *Habitatio sororum Montanensis hemisphaeris cingitur. [Charta ann. 1233. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 72.] Item, quod monasterium sancte Crucis predictum non possit tenere in Montanis ipsius, nisi septem trecentorum oviuum. Bernardus de Acquisti-C. T. S. apud Murator. tom. 7. col. 688: *Intra civitatem sunt quatuor Montanesa salia alta, in quaerat sublimiori est castellum premiatur urb. Adde Statuta Montis Regal. pag. 181.**

4. MONTANUS. In Vita MS. S. Wiswaeli. in Tabular. Landeven. pag. 141. Qui vocatur in quendam Montaneum, qui vocatur Natura.

MONTANUS. Willelm. ab Oldenborg in Itinerario T. S. de Cypro Insula: *Habet in se alta Montana. Infra: Consendimus montes. S. Crucis appellatum, quia omnia Montana Cypris supereminet.*

MONTANUS. Locis, apud Innocentium de Casis literarum pag. 245.

De Montanis agminantes Armeni. seu pojus Cilicias. Toparchas, quod hec regio montibus et rupibus altissimis passim aspera sit, docimus ad Bryennium lib. 1. n. 21. Otto de S. Blasio cap. 35: *Principibus Armeniorum ad cum undique confundibus, et precepit Leonum illarum regionum nobilissimo Christiano principi qui in Montanis habebat.*

MONTANA. In Glossis antiquis MSS. Circum castelle de montibus posita.

1. MONTANARIUS. Qui montes incolit. Gall. Montagnard. Memoriale Potestatum Regiens. ad ann. 1250. apud Murator. tom. 8. col. 1120: *Unde Potestes et Commune Regii sacerdotum magnum exercitum de Montanariis ad ipsam rocham, et obcederunt eas. Chron. Farfense apud eundem tom. 2. part. 2. col. 446: Terra quam tenet Teuto filius Latonius Montanarii in colle Lizzano. Adde eundem. Murator. tom. 18. col. 981. Vide Montarus.*

2. MONTANOSUS. Gall. Montagneux. Montibus frequens. Charta ann. 1341. in Reg. 72. Charthop. reg. ch. 250: *Ipsa locis et districtus est steriles et Montanosa. Vide Montana.*

3. MONTANERIUS. Montium incola. Ital. Montanaro. Gall. Montagnard. Annal. Victor. MSS. ad ann. 1300: *Ruthicos homines, effeminator, utique bestiales et ratione carentes, sordide vobabulo Montanorum appellatis, ad discordum cardinalem terrorum in multitudine innumerabilis Romanis intraverunt. Infra: Montanaria. Vide in hoc voce.*

4. MONTANIA. Idem quod Montana. Testam. Guifredi Comitis Cerritan. ann. 1335. tom. 6. Spicileg. Acher. pag. 451: *Et ipsa Montania relinquo filio meo. Beccario. Occurrerit preterea in Chron. Farfensi apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 650.*

5. Ital. Montagna. Tract. MS. de Re milit. et mach. bellic. cap. 97: *Rubertus haebat recusorum ad fossatores, qui fodant (sic) dictam Montaniam aut montem.*

Vide supra Montada.

1. MONTANOUS. Vide Montana.

2. MONTANISTAE. Hereticis, sub Arcadio Ipp. Papias, et ex eo Uguio: *Mon-*

tanti, heretici dicit quod tempore persécutionis in montibus iacturunt, unde se disserunt ab Ecclesia Catholica. Hi et Phryges appellant: Synod. Trulliana cap. 98. Mov. Afric. tom. xviii. Prospictr. apud Vida legen. 34. 48. 57. et 61. Cod. Tit. Hieron. (115.)

2. MONTANISTE apud Hungaros, dicti praversi quidam, in quorum territoriis montes erant, in quibus erant minoria auri, et cupri, unde decimastagi pendebant. De his plura in Scheda subiecta: Decretia Regum Hungariorum pag. III.

3. MONTANUM, Molefrina, molendinum, Charta ann. 1270. in Access. ad llist. Cassini. part. I. pag. 312. col. 1: Nullus de eodhei castro potest construere Montanum ad aquam vel ad siccum ad vacinacionem olivas in eodem castro, sine licentia predicti monasterii. Eadem rursus legitur in Inquisit. ann. 1278. ibid. pag. 338. col. 1. Montant de terre, Modus agri, in Ch. ann. 1497. ex Tabul. Commerce: Itan encore un Montant de terre au bout du prey devant dit, contenant environ un bon quartier.

4. MONTARE, Valere. Charta Blanche Comitissae Campanie ann. 1260. apud I^o Brusel. tom. 1. de Usu feud. pag. 452: De omnibus autem donis et foris factis que non Montabant plus quam xx. solidos, domina Comitissa habebit quatuor partes, et preposito quintam. Statuta Massil. lib. 2. cap. 1. § 12: Quantum Montaret pecunia debita pro qua fuerit executio. Montante, valor, pretium, in Stabili. Francie lib. 2. cap. 41. Mont. pro fenus, usura, Galli. Interests de l'argent, in veteri Poeta MS. ex Bibl. Coislin:

¶ Si sunt pauperes,
Il sunt tanti de honte,
J'aimerai tous les siens,
Le chateau ne la destre.

Montes montes, in Edict. Caroli VI. Reg. Franc. 10. Febr. et mens. Dec. 1889. nos-tris Interests.

• Le Roman d'Alexandre MS. part. 2:

Se j'aime la pucelle, et je sui bien courtise,
J'aimerai tous les siens, que c'est ralesse et drôle,
Je ne li refuserai le Montance d'un poile.

• Montes vero Pertinerent, spectare, vulgo Concerner, appartenir, sonat in Charta Godefr. episc. Cappi-ac. ann. 1228. ex Tabul. eiusdem eccl.: Pluseurs querisies ki Montent à amētias et à caueus... Par nos mesmes à qui le queriele Monte.

5. MONTARE, In alium tollere, a Galli. Monter. Computus ann. 1244. tom. 1. Histor. Dolphin. pag. 132: Pro fusa garinarum castri de Lueys adducenda, charreando, carpentando et Montanda supra murum garinarum.

6. MONTARE, Carius vendere, augere. Stat. datiar. Riper. cap. 2. fol. 17. v° Quod aliqua persona, non debet aliquod genus bladi, grani vel leguminis, quod conducerit seu conducti secari ad mercatum, in aliquo ascenderit vel Montare alium personam, quem illi tali persona pertierit causa illud volenti emere, ultra primum pretium quod sibi dicatur. Sic et nostra Montes Montes dixerunt, cum ex clandestinae constructione metteant carius dividuntur. Charta ann. 1219. in Reg. 59. Chartoph. reg. ch. 414: Illes (les Isserans) firent compilation, taquenans, mawes, Montes et enchiérissemens à leurs volontés de leurs œuvres.

7. Nostri vero Contremont, pro Gliscere, increscere. Gesta Ludov. PII tom. 6. Collect. Histor. Franc. pag. 152: La

traiton et la conspiration... Contremont et seurprenant aussi comme chanciers. Hinc Montes, pro Accesso, Incrementum, in Chalons. Ann. Musiaci ann. 1292. ex Tabul. Petri Capell. J. Confessio de l'abbé et le couvent de saint Paul de Chartres... tiennent... Aut ce que il ont en mon fid, en quenquôle leu que ce soit, guillement, franchement, sans Montis, sans faille, sans corvée, sans aides faus, etc. Unde Montepoler, pro Pecuniam pecunis addere, in Poem. de la Rose MS. ubi de Avaro:

No res est de soussouz,
D'accordoir et de Montepoler,
Ne j'angoisse n'en autre.

MONTARIUS. Venator, qui in montibus venatur: Hispanus Montero. Rodericus Tolet. lib. 6. de Reb. Hisp. cap. 17. Et collacatis ibi Montaris et venalioribus remanent loci sue subditus ditionis, pauculot Christianos gnavos venandi et offici agitando illi accolas collacavit. Fori Leirens: Montarium (I. Montarius). deit del verato lumbum costale.

1. MONTATA, ut Montata, Mons, in Statut. Vontis Regal. fol. 292: Eundo versus Carasorum est cima Montata Bassorum et Ronchorum. Eundo versus Brodum est cima Montata Broduli. Vide alla notio in Montata.

2. MONTATICUM. [I]tem, ut mihi videtur, quod Montaticum supra, in Charta Karlo-manni Regis Franc. ann. circ. 890. in Append. Marce Hispan. col. 812.] [¶ Idem sonat quod Montago Academica Hispani, Vectigal scilicet pro grexum in montana transmutatione. Charta Aldef-reg. Castel. ann. 1173. inter Probat. tom. 1. Annal. Prémonst. col. 98: Dono ut omnes vestri ganados per omne regnum meum secura et absoqua omni ingrediatur, exactio, et Montatico illorum admodum permissa. Vide infra Montata. Charta filii Adofensi Regis uxoris, Utracca filii Adofensi Comitis, et Utracca filii Adofensi Regis uxoris, anno 1140. Et adhuc datus vobis es omni tercia parte Salamantinae civitatis census, quia in nostra parte evenerit, ut tertia inde pars sit vestra in quocunque loco, vel quelibet modo eam repperire poteritis, tam de portacito, quam etiam de Montatico, vel de calumnia, aut de facinore, vel aliquo reatu, qui in predicta urbe configitur, etc. Alla Adofensi, eiusdem Rainmudi filii, anno 1164: Item ut ex omnibus redditibus ejusdem civitatis ubicunque possint inventari, tam de Montata, quam de portacito, de quinta, de moneta, de calumnia, vel hominidis terram partem, et de acaciis et picariis, etc. Fori Alcagonenses: Omnes qui quassint pauper cum suo ganado in termino de S. Maria des Alcagones, prendant de illis Montadicis de gregis das ova, e carnosos, et de busto das vacas, una vaca. Isto Montadicis est de Concilio. Supra: Ganado de Alcagones non si Montado in nulla terra.

3. MONTATIO. Vide Montagium.

4. MONTATUS, Equo incausus. Charta Galceri de Barro ann. 1219. ex Tabul. Carnot.: Quidam miles Montatus super eum.

5. MONTAUS. AQUÆ Montées, an-

que sali confidendo aptas? Vide Montea in Quæ scilicet continentur? Charta ann. 1228. ex Chartul. S. Petri Insul. sign. Decanus: Dicimus quod aquæ, que vulgariter dicuntur Montées, existentes ad presentem in terris dictorum Insulensis apud Deulensem, in ius dictorum decani et capituli Insulensis remaneant, sicut sunt, et eorum hospitum; et quod de

celero horis flant tales aquæ, que vulgariter dicuntur Montées, nec possint fieri, nec debent.

6. MONTEA, MONTATA, MONTATA, Burghalis, Montes, [Certe siquæ quantitas sali confidendo aptas? quod ex receptaculo aliquo vase 2. s. s. alias circiter continente haustatur, sic dicta. Chartular. Accincti fol. 59: Fluctus de Accincto de Comite Stephano unam Montiam in puto Ledonis de Rolant Sancti, de uxore eius et de Johanne filio earum unam Monteyam et b. s. s. Huberti Magazigne 15. s. s. s. de Durango Corde et Montio filio eius 26. s. s. s.] Charta Stephani Burgundie Comiti, ann. 1178. Notum facio.... quod Ecclesiæ Theoloci unam Monteam salis apud Laudonium dediderunt. Alius Stephani filii ann. 1213: Tre Montes muris, etc. Alius Joannis Comitis ann. 1201: apud Chiffetum in Beatrice: Nos Joans Cuens de Bourgogne et sire de Salins, facons savoir..... que tant de myrre, come Estiene sire d'Oliesler nostre frere, pourra conquerir ou Puis de Laon, tant que à trois Montées de myrre, en accroissement de son chassement et de sié que il tient de nous, li offranchissons, etc. Montea muris apud Ledonem; diuidis Montea, in Bili. Sebusiana Cent. 2. cap. 8. 48: Montea sive in puto Ledonem, in Charta anni 1230. Ibid. cap. 66.

* MONTECELLUS. Vide infra Montezelius et Monticellus. [Fr.]

7. MONTENSES, Donatistæ hereticæ, sic Romæ appellati, quibus ex Africa solebat Episcopus mitti, ut auctor est S. August. lib. de Her. cap. 69. sic dicti, quod Spalatinus quendam foris a civitate cratibus separatis, ubi conventiculum habere potuerint, inquit Optatus lib. 2: ex quo Ecclesiæ Roma primum in monte habere civesarent, ut Hieronymus in Chron. Lib. 48. Cod. Theod. de Hertile. (16, 5). In Donatistæ, qui Montenses vocantur. Horum nomines non meminit. Hieronymus in Luciferum in Bili. Epiphani. Gennadius de Scriptoribus Ecclesiæ de Macrobio, etc. Perpetua vero Altisserra a Montense in Africa, cuius mentio est in Notitia Imperii, dictio scripta.

8. MONTERA, Genus pilæ per sestatem apud Hispanos, Ital. Montiera. Concil. Mexic. ann. 1582. Inter Hispan. tom. 4. pag. 339: Galerum acuminatum, seu id gen. pilæ, quod Hispani Montera aut gor'a appellant, aut sericum pilum ne defensari, sed tantum lanceo galero, et ea forma confecto utantur, quæ gravitatem suæ status profiteantur.

• Academ. Hisp. Cobertaro de la ca-beza, con un casquete redondo, cortado en cuatro cuadrantes, para poderlos unir y coser mas facilmente, con una vuelta o cajón al rededor, para cubrir la frente y las orejas. Piloslos venatorios, quos Monteras vocant, in Conc. Tolet. ann. 1582. apud Jos. de Aguirre tom. 4. pag. 215.

* MONTERIA [Quæ ad MONTAM pertinet: « De quadam possessione cum suis appendiculis la Burgo Ledonis que sibi dicitur, et Montera vocatur. » Chart. Cluniac. Collect. Burgund. B. N. t. 81, n. 31. et 32. 1582.]

9. MONTERRUS, Idem qui Montariæ. Venator, de qua voce supra. Vide Desparare.

10. MONTE, Fortes, seu etiam Montes sine adjuncto vocarunt. Majores nostri castella, quod in montibus, quo accessu difficillora essent, edificari solebant. Hinc monuisse sufficiat.

MONTESCERE, Montis instar attolini. Vite S. Mocet tom. 3. Aug. pag. 748. col. 3: *In aqua cum Mocet parentibus... ceterorum suis intrat mare: et ecce venit auctoritate aquora feruent, fluctus Montes: cuncte etc.*

MONTESIANI, Apud Commodianum Instructio 21: *Inscripta est Montesianus; primusque versutus concipitur:*

*Montes deos dicit, dominatur in eave
Oscenari male, etc.*

In MS. scriptum nominentur. Ubi Rigitius, *Montes et deos dicit*, restinuntur, **Montesianus** existimat, qui numina quedam in montibus esse credebat, ut alli in lucis. Cui conjectura faverit Lactantius in Persecutor. num. 11: *Erat mater eis Deorum montium cultus, mulier admodum superstitionis. Sed Montenses deos malis depone prochilori emendatione, vel potius Monteses, quomodo Epiphanius Novatianus proponit vocal. Deorum Montensteinum est in vet. Inscript. apud Gruter. pag. 21. Montes tamen habet etiam Auctor Prædestinatib. 1. her. 44: *Sicut Donatii, et Montes, et Parmenianos vocamus, Donatistas et Donati, Montes a monte tibia, etc.* Et heresi 69: *Hic hereticus in partibus Italiae Montes appellavit, et in interiori Africa Parmentius, in Cappadocia enim Donatista.**

* **MONTESINUS**. [*Ut eum pavones galli columnas Montesinae coturnicas.*] (B. V. lat. 1022, p. 121.)

* **MONTES-LUS**, MONTECELLUS, MONTECULUS, diminut. *Montes*; voices, quae per metaphoram cuiusque significantem. ubi de nominis portari: *Montonina* sive basane afflante ponantur et solvane pro qualibet tubo, et si plus vel minus pro rata lib. 6.

* **MONTENAYA**. Vide *Montea*.

* **MONTEPENSIRIUS**. Vide supra *Montensarius*.

MONTICELLUS, Collis, vox Agrimen-soribus familiaris. Vide Rigalii Glos-sar. ad Agrimen-soribus. [Chron. Farsense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 587: *In ipso Monticello cum omnibus perfrumentis. Vita S. Columbae. tom. 2. Junii pag. 281: In cuiusdam Monticello cacumine quid eidem supererat campulo, sic occulit consideraverat.]*

* **MONTINIA**, Continui montes, Gall. Chaine de montagnes. Vita MS. Wintoniensis: *Hinc vero sita conspicuit decorata supra Montinias postea, et valle in medio constituta et ordinata, spectata.*

* **MONTICULOSUS**, Monticulus. Lambertus Ardensis pag. 11: *Et quod in armentis, et pecoribus nutriti totam perfundere intentionem, terram in parte Monticulam, etc.*

* **MONTIFODINA**, Fodina, Gall. Mignere. Charta Henrici V. Reg. Anglie ann. 1414, apud Rymer. tom 9. pag. 176: *Super omnibus ipsorum electoribus, (t. electoribus) principatis, iuribus, ... monitis, Montifodinis, etc. f. Aurirodinis.*

* **MONTINA**, vulgo *Montine*, Ludi genus. Lit. remias. ann. 1450. In Reg. 182. Chartoph. reg. ch. 74: *En la ville d'Arras les jeunes compagnons enfans de bourgols de ladie ville et autres, ont accustomed de leur assembler et aler la veille de la feste des Roys es hostels de leurs royaumes dessus bourgys et autres gencs d'icelle ville, et porter par esbatement et joye de la solemnitez de ladie*

*festa succens petit joyeux, dans en pre-sente de monsieur de monestres ou autres joyeux: et autres, et jous en l'aste de l'hostel de bourgoyls ou autre chose, ou ung jous nomme Montine: et ce iequo compagnoz demandi audit jous aux gens dudit hostel ou ils entistent, on les chasse dehors par esbatement, sans leur donner a boire; et se ils payment, ou leur donne a boire, et on l'onneur. Ex quibus videtur fuisse ludicra sortioz species, vulgo Loterie; tunc ludere qui proponebant, si ludebant adversa fortuna, eo fere modo habebarunt, quo spud nos olim crustulari, Gall. Oublieux. Vide supra *Epiphania*.*

* **MONTICILIUM**, Montis vertex, supercilium. Gualt. Hemingford, in Eduard I. reg. Angl. ad ann. 1298. pag. 163: *Statuerunt enim Scotti omnes plenum suum per turnas quatuor, in modum circulorum rotundorum, in campo duro et in latera uno cujusdam Monticilli justa Fawkeire.*

* **MONTICILIUM**, Vectigal pro gregum in montana seu pascua transmeatione, idem quod supra *Montaticum*. Charta Caroli II. reg. Sicil. ann. 1304. apud Mufator. inter not. tom. 6. Antiq. Ital. med. svi col. 663: *Ipsa civitas Aquile cum districtu et prefata terra Lapone sub unius capitanei, seu rectoris officio, jurisdictione consistans, et etiam gubernatur; regibus tamen, ac regulum iuribus, bauitulatione, Monticiliis, passagio, pedaggio, domino reservatis.*

* **MONTO**, MONTONAGUM, etc. Vide, Multo.

* **MONTONINA**; vox Italica, Vercicina pelli. *Pena de mouton*. Statuta Astensi. ubi de nominis portari: *Montonina* sive basane afflante ponantur et solvane pro qualibet tubo, et si plus vel minus pro rata lib. 6.

* **MONTONAGIUM**; ut *Montonagium* in Multo. Locus est infra in *Neapagium*. * **MONTONUS**, Acervus, Ital. *Montone*, nostris *Monceau*. Statuta Vercell. fol. 88: *Et tenetor fornassarii predicti de quilibet fornasa lapidum facere tres Montanos, scilicet unus de blanchis, et alium de ferrolis, et alium de vermelius, et Montanos duos de cupis. Occurrit rursum fol. 72. Vide alla hotione in *Multo*.*

* **Hisp. Monton**, nostris etiam *Mont*, eadem acceptance. Lit. remiss. ann. 1406. in Reg. 160. Chartoph. reg. ch. 355: *Lesquelz en reculant cheirent sur un mont de cheneys.*

* **MONTORIUM**, Idem quod *Monticum*, Continui montes. Constit. MSS. Roberti regi Sicil.: *Robertus Des grata rex Jerusalēm et Sicilie iustitiarius principatus citre serras Montoris, gratian et bonam voluntatem. Montouer, Scalo, gradus, gradus vulgo Escalier. In Lit. remiss. ann. 1378. in Reg. 114. Chartoph. reg. ch. 289: En la ville de quaque puerula roya, et Paris, entre la pierre de marbre, nostris Montouer, et nostri audierunt, etc.*

* **MONTRAGIUM**, Charta Arcembaldi D. Borbonensis pro libertatis Villafranche, etc. ann. 1217. apud Thomasseron. *Omnes liberi homines Domini Borboni possunt venire apud Villam/Vanacham causam Montragi, si hereditates venerant aliquem de parentela sua, potest manere licite in Villafranca. [Mendum librarii, legendum enim ex emendatione ejusdem Thomasseroni: Causa maritagi, si hereditates venerant aliqui, etc.]*

* **MONTROEVE**, vox Belgica, Multa pecunaria, que proximis aliquo occisi penditur. Lit. remiss. ann. 1420. in Reg. 171. Chartoph. reg. ch. 242: *Pour l'amendement des proximes et amis, que*

ven appelle ouer de Montpoere, eu de Montchon de ladite mort, et monte ladite Montpoere à la somme de xxv. livres de Pouzie, lez Leg. Mortoies et Montchon.

* **MONTUOSITAS**, Eminentia. Nicolaus de Jamilla de Gestis Friderici I. Imper. apud Murator. tom. 8. col. 560: *Ad dependentum civitatis ingressum, que ad duos fere milliaris longe a civitate, poterat ex loci Montuositatis et passuam angustia et declivitate defagi.*

* **MONUBILIS**, Sidonius lib. 2. Epist. 2: *Porticus columnis invicinas Monubibus. Itinerarium Burdigalense: Inde non longe, quasi ad lapidis missum, sunt ronumenta duo, Monubiles, mira pulchritudinis facte. Cyprianus in Vita S. Cassarii Arelatensis: Et ut conferret sc̄a. Virginibus, quas congregaverat, curam necessariam sepulture Monubiles arcas corporibus humandis de sacris ignibus noviter fecit excidi. Varis sunt super bac voce eruditorum sententiae, quarum fere nulla arridet. Sirmundus ad Sidonum, *mōnubiles*, insigines ac praeciosas, ut sunt monumenta, interpretat. Salmasius in Itinerario Burdigal. volubiles legendum censem, id est, concameratos, *stupratis*: At vox volubiles, columnis etiam convenient, quas concameratas dicere absurdum fuerit.*

Astianatius in Gregorio III. pag. 72: *Columnas sexaginta onychinas volubiles. Unde emendandus locus alter apud evmd. Scriptorem pag. 182. Simulque et columnas volubiles, legendum enim volubiles, nisi utrobius monubiles legatur.*

Ludovicus Cerdia *monubiles*, columnas adstricatas ad monumenta esse putat.

Denique Vossius nescio quid de machinis bellicis hic commentatur, que ad vim vocis perpendunt nihil conferunt.

Sed ne praesallati locis, *monubiles* non modo colliguntur, dicuntur ut apud Sidonem, sed et *monumenta*, vel *sepulcris*, in Itinerario Hierosol. et arce, seu corporum conditoris apud Cyprianum,

deinde ut quid insigne ac preclarum de-

notari hocce vocabulo par sit credere, tametsi incertum haecneat etymon.

³³ Mihhi vero *Monubiles* idem videtur quod *monumentalis*, ad monumentum seu sepulcrum pertinens: vel quod *memoria*, cui notionis agregie, nisi me fallit animus, praesallati loci conveniunt.

* **MONUMEN**, Charta, instrumentum publicum. Acta S. Majoli tom. 7. Maii pag. 689: *Dominus Majolus Cluniacensis Abbas venit, et presentavit duo Monumina.*

* **MONUMENTARIUS**, Bustuarius. Apuleius in Floridis. num. 4: *Io iugur cum caesar in tibicino apprine nobilis; nihil quod se laborare et animo angi et mente dicere, quam quod Monumentarii ceruantes ibi videntur.*

* **MONUMENTI**, NOMINIS, Lapis se-

pulcralis cum epitaphio. Vita S. Anse-

gisi sec. 4. Bened. part. 1. pag. 68: *In qua (curia) etiam Monumentum nominis sui colloccari fuisse, ut dum vita presen-*

tia terminum daret, illuc a suis depone-

retraheretur.

* **MONUS**, Tegula species. Stat. Tau-

rin. ann. 1330. cap. 271. ex Cod. reg.

492. A: *Habetur modus Monorum et corporum fornassariorum ripolarum, ad*

quae modum fiant Moni et copi bene

cocti.

1. **MONZIA**, Mansio, domus cum ali-

qua agri portione. Chartularium Cam-

lar. : Ad pinum est una Monzia que re-

dit quartum. A la Briveireta una Monzia cum quarto. Item a la Concheta una Monzia cum horto.

* 2. **MONZIA.** f. Präs, fidéjussoz. Charta ann. 1054 ex Tabul. S. Vict. Massil. : Et dedū sis Ugo Guittalmus monachus viginti quinque solidos, et apprehenderunt filium de Ricau Petroni Ricau prd. Monzia. Academ. Hispan. Monzon. ybꝫ nautica, Ventus pro tempore firmus.

* 3. **MOPSICUS.** Mys, Lusciosus. Suppl. Antiq.

1. **MORA.** Erica. Statuta Roberti III. Regis Scottie cap. II: Non fiat combustio Moram, sive bruar, nisi in Martii, etc. Ubi Skeneus: Nostrates murburne vocant. Erica enim heat or hedder in suo ericeto incenditur, que brevi revivescens, teneris agnis pascendis matura inservit. Fletta lib. 2. cap. 71. § 7. Item de pannagio, herbagio et melle, et omnibus aliis exibitis forestarum, boscorum, Mova- rum, bruerarum, et vastorum, quantum valeant per annum.

2. **MORA.** Mous. Locus palustris, aquaticus, [palus, stagnum, Gall. Maura], Angl. Moore, Flandria Moer, et Moeren. Hinc dictos Morinos pliquecent, populos Galliae, scilicet ad Oceanum Britannicum, quod palustres regiones incollerent, ut sunt Flandrenses, quos peculiariter vocabant, Morinos, vocat Obertus Aquas Gemini-pusis filius Miracul. S. Veron. cap. 2 (Chartul. SS. Trinit. Cadom. fol. 44). Rhetor gener Symonis tenet de domino duo particulas et unam Moram. Consult. Furn. MSS.: In Moro Comitiis videlicet aqua est, erun. Comitis et pieces et aves. Monast. Angl. tom. 1. pag. 501. Sunt 3. carra ad terce arbitrio, cum horco. Moro et pastore, quam de eis habentur iudeas. Pag. 59. Unum molendinum, et Moras ibi adjacentes ad piscandum, et warennam. Tom. 2. pag. 50. 52. Usque ad Moram, id est, mucosam et humidam plasmam. Addo tom. 1. pag. 501. tom. 2. pag. 50. (Chartam ann. 397 apud Knipperberg, in Hist. Ecccl. Geldrie pag. 58.) Roger. Hoved pag. 455. Will. Thon. in Chron. ann. 1240. ¶ 13. Seld. de Tit. horner pag. 38.

Morts. Eadem notione. [Charta ann. 1191, tom. 3. Gall. Christ. int. Instr. col. 121]. Octo mensuras Mori, ad foien-das turbas. Lambertus Adensis: Quidquid etham habebat in Hondescoto, sive terram, sive mariscum, vel Morum, sive Alare. Infra: Et Morum, sive mariscum. Galterus in Vita Caroli Comitis Flandri. n. 89: Ut libertatem oblinere rustici nostri excedunt et depascant pecudes suas super terram, que dicitur Mor. Passim in Chartis apud Buzelimum in Gallo-Fland. pag. 386. Mirame in Dogn. Reg. lib. 2. cap. 50. 68 in Diploma Belg. lib. 1. cap. 24. 55 in Notit. Eccles. Belg. cap. 73. Malbrancum lib. 10. cap. 30.

Mora, Eodem etiam significatu, ex Moore, in Charta Philippi Alsat. Comitis Fland apud eundem Malbrancum lib. 10. de Morin. cap. 28.

MOROSUS. Paludosus. Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 648: In viis et semitis per vallem guardans Morosam et aquas, etc. Infra: Per Morosum fontem. Addo pag. 649. Limosa palus, in Charta Philippi Flandri Comit. ann. 1172 apud Miraenum in Diplomat. Belg.

* Meur, in Charta Gallica Guid. Comit. Fland. ann. 1290. ex Reg. 48. Chartoph. reg. ch. 90. Comme nostre chiere compagnie Ytabeaux contesse de Flandre et

de Namur tenist aucun prestage, si comme Meurs et pouires, ki sont waingnet des gids de la mer. Muer, in Chartul. Namur. ex Cam. Comput. Insul. fol. 5. r. Hinc Mourmaistre, qui moris prefectus est, in Charta Phil. comit. Fland. ann. 1399, ex ead. Cam.: Establissons par ces lettres nostre Mourmaistre general de tout nostredit mour de Flandres aux gages de exl. livres Parisis de nostre monnoies de Flandres par an... Donnons plusi pouvoir, de neigercier bien et deuelement jedis office de Mourmaistre, de visiter et auiser soigneusement et faire visiter nostredit mour et les diques de mer.

* 3. **MORA.** vox Italica. Cofumia structa, Gall. Pile. Chron. Parmense ad ann. 1279 apud Murator. tom. 9. col. 78. Guilibet ex pontibus de Galeria et domine Gilia facta fuit una Mora seu pila per Commune Parma. Ibid. ad ann. 1287. col. 113: Inscriptus fuit pons Saltariorum, et facte sunt ibi septem Mora et quinque volte. Mora ibid. col. 839.

* 4. **MORA.** Vide Moratus. [S. Dionysius Carthus. in Enarrat. Jo-

hanianis. 1. MORALITAS, Morum probitas. [S. Ambrosius] tom. 2. pag. 1039. Iste ad Ambrosiodestam admodum affecta ait: patitur, illa ad abstinentiam admodum affecta ait: patitur, Otto de S. Hinc in Chron. de Rebus gestis Frederici I. Imper. cap. 12. apud Murator. tom. 6. col. 871: Preter hec librum sermonum mira subtilitate compositum, in quo preter alia utilia, Moralitatem mentibus mortalium miro modo inculcat.] Petrus Blesensis. Epist. 12. Hinc non promovet honestas, sed cupiditas, non Moralitas, sed venalitas. Utitur etiam Fulbertus Carnot. Epist. 12.

* 5. **MORA.** Mansio, habitatio. [Gall. Logement. Mandatium ann. 1314, apud Rymer. tom. 3. pag. 476. Et ei cameram infra a clavis cameram competenter pro Mora ad assignari. Itid. ann. 1340, apud Rymer. tom. 6. col. 173: Maoriam turris nostram Londonis (in qua Moras ad navis nostri Francie, das assensu Consilii nostri, certis de causa ordinavimus) etc. Statuta Collegii Datinville ann. 1384 apud Iobinell. tom. 3. Hist. Par. 1. pag. 51. Si aliqui foranen scholares boni et honesti vellent accipere Moram in dicta domo nostra, etc. Vide Moratus.

* 6. **MORAM.** seu mansionem facerent in cadiem villa, in Lit. ann. 1380. tom. 5. Ordin. reg. Franc. pag. 389. art. 5.

* 5. **MORA.** pro Morium. Gall. Mure. Miracula B. Ambrosii Senens. tom. 3. Martii pag. 206. Et brachium erat nigrum in modum Mure.

* Alias Mureon. Lit. remiss. ann. 1380.

in Reg. 139. Chartoph. reg. ch. 19. Qui donrour à menger ou à boire à une personne du jus ou du noir de Mureons, dont l'en noircit les cuirs, ou du prunelle, mais qu'il feust cruelly à la fete S. Estienne, estant ou moins d'Aoust ou environ icelle fete, elle en mourroit.

* 6. **MORA.** [Sagum. DIEF.]

* MORABIDES. Vide Morabares.

* MORABOTINI. [UT MARABOTINUS.]

Persolvat regie parti mille Morabotinus et ecclesie sancti Johannis hereditatem duplatam restituunt. (Civ. Ad. regis. in Cas. 139. Mus. Arch. pag. 76.) Legitur in carta pertinente ad monasterium de Vega: « Pectet in cuncto CCC» Morabetinus » (ibid. pag. 81. an. 1664).

MORACUM. Vide Moratum.

* MORADA. Modus agri vineis consi-

tus. Charta ann. 1162. ex Bibl. reg. cat.

17. Unam sextiadam terrae ad combam in terminio S. Laurentii, et medium Mo-

radam vineas ad condaminam de Portello. Vide infra Morata 2.

* MORADIUM. [Dumus. DIEF.]

* MORAGIIS. Nutibus longis. Papias.

Unde emendandum vetus Glossar. MS.

Sangerm. Moragis, nutibus longis.

* MORAIJA. Vestis seu ornatus spe-

cies videtur. Comput. MS. ann. 1245.

De quadam Moraija data Aelipti de Pis-

sacio. vj. sol.

* MORALE COLLOQUIUM, Longum. Gui-

dobis Discipl. Farfens. lib. 2. cap. 54: Prior sonet fabulam (et tempus fuerit lo- quio) quoque ex illo redierint.

* MORALEX. Hocus, ni falder, olviss, quibus Italii Moraioli nuncupantur, con-

tom. 1. Antiq. Ital. med. sevi col. 919:

Insuper, donec vivimus, illi de nostra terra unam legitimam partican, una cum Morales coherentes perpetualliter possi-

dom.

* MORALIGATUS, perperam pro Morali-

tus, in Lib. 1. Rer. Danic. apud Lu-

dewig. tom. 9. Reliq. MSS. pag. 200.

ubi inter aliquot libros recensetur Ovi-

dus moralitatis. Vide Moralitatis.

* MORALIS, perperam apud Guicheao-

dis in Vita S. Dominicani, pro Motatis.

Vide in hac voce.

* MORALITAS, Moralis sermo, apud

Dionysium Carthus. in Enarrat. Jo-

hanianis.

* 1. **MORALITAS.** Morum probitas. [S.

Ambrosius] tom. 2. pag. 1039. Iste ad

Moralitatem et Moralitatem disciplina-

ria, illa ad abstinentiam admodum affecta ait: patitur, Otto de S. Hinc in Chron. de

Rebus gestis Frederici I. Imper. cap.

12. apud Murator. tom. 6. col. 871: Pre-

ter hec librum sermonum mira subtili-

tate compositum, in quo preter alia utilia,

Moralitatem mentibus mortalium miro

modo inculcat.] Petrus Blesensis. Epist.

12. Hinc non promovet honestas, sed

cupiditas, non Moralitas, sed venali-

tas. Utitur etiam Fulbertus Carnot.

Epist. 12.

* 2. **MORALITAS.** Actio scena informa-

mandis moribus destinata, ut putabant;

quoniam in ea sacra mysteria sancto-

rum facta ridicule agerent, nostris

Moralit. Vide supra in Ludus et infra

in Pius 2. Stat. MSS. eccl. Tull. ann.

147. fol. 67. r. : Fini ibi Moralitates

et simulacra miraculorum cum farcis et

similibus joculis, semper tamem honestis.

Lit. remiss. ann. 1477. in Reg. 201. Char-

toph. reg. ch. 189: Certaine Moralite ou

force, que les escolliers de Pontoise avoient

fait, ainsi qu'il est de costume. Eodem

etiam nomine appellabant Bazochien-

ium facetas seu satyras. Vide supra

Bazochia.

* 3. **MORALITER.** Diurna aliqua mora,

aut communione. Gasp. Barthol. Gloss.

ex Hist. Palest. Fulcherii Carnot. apud

Ludewig. tom. 3. pag. 354.

* 4. **MORALITER.** Secundum bonos moris. Translatio S. Alexandri. cap. 4: Quem predictus rex secundum regnum suorum clementer inservient, ac Moraliter in familiam suam participem in alio principes esse concessit.

* **MORALIZARE.** Dicit ad mores ap-

pare. Epist. Roberti: Prioris Celsin. ann.

1419. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Col-

lect. col. 1119: In deductione non fuit

oblitus. Moralizare, illud videlicet quod

Magi obtulerunt Regi eterno tria munera,

auro, thus et myrram. De virtut. B.

Ambrosii Senens. tom. 3. Martii pag.

212: Quicunque nautae, agricultores et

mores hominum adaptabat, et ea sepe sicut

et Scripturarum gentes, Moralizabat.

[oo Vide Glossar. med. Graecit. in Ho-

merico] Append. fol. 80.]

* **MORALIZATOR.** Qui moralia docet.

Chron. Trivetti tom. 8. Spicil. Acher.

pag. 573: Suavissimus quippe Moralizator

erat (Johannes de S. Egidio) ut satis con-

siderare poterit, qui libros ejus inspecti

mane propria emendatos.

* **MORALLA.** Cadivus serm. pessulus,

Gall. **Morillon**, ferrum quod arcis operculo annexum serum immittitur; Armoriorum Morail idem est quod ille postea ob ex quo porta clauduntur, qui datus coquus dicitur: hinc forsitan vocis etymologia habet. Dunensis Charta 93: *Tunc unus ex foris qui vocatur Furarius ut extorsio Morillam de serratura et apertum archam.. Et in negavit Furarius se ut extorsio Morillam de serratura, et ideo se traxisse Morillam de serratura et se nullam vim intulisse Morillam.*

* Alias Morillon. Lit. remiss. ann. 1381, in Reg. 119. Chartoph. reg. 124: *Un confre, diquel le Morillon fu rompu. Eodem sensu Morrel, ib. null. Lit. ann. 1457, ex Reg. 186, ch. 31: Lesuppliant, d'une serpe qu'il avoit, rompit le Morrel d'un forceur ou coffee.*

* **MORALLUS**, Mensura vinaria species, stat. MSS. eccl. Tull. ann. 1407, fol. 3 v.: *Gengulphini nequeunt sub graubus plinis prevenire pulsationem manus huius ecclesie... exceptis vigilia et die festi Gengulphi, in quibus eis licet pulsare ad libitum, mediante responsione unius modi, vini ad Bayart, constituentia sibi. Morallus mensura capituli.*

* **MORAMENTUM**, Mora, impedimentum. Apuleius in Floridis cap. 21: *Hicce igitur Moramentum omnibus qui volunt debitori et devore subtiliter prepos. ab directorem subiecti equum diligunt.*

* **MORAPETINUS**. Vide Marabotinus.

* 1. **MORARE**, Remanere. Specieleg. Acher. tom. 9, pag. 333: *Quodque... liberi orbis parentibus Morassent, injustitia sine fallo regnasset. Gloss. Lat. Graec. MSS. Sangerm.: Morare, degere, &c; vivere.*

* 2. **MORARE**, pro Morari. Gall. De meurier, habiter. Libert. Clarim. in Basig. ann. 1348, tom. 5. Ordinat. reg. can. pag. 801, art. 21: *Si vero aliqui alieni in dicto liberto... quid Clarimon tem Morare venerint sic Morare vero, pro Estimare, vel Moderari, Gall. Abonner, in Charta ann. 1380, ex Reg. 128. Chartoph. reg. ch. 51: Et a lais seigneur de Buffaloue court et ussie... laquelle court et ussie feust Moras que et jugé valoir de rente xx. solez Tournois.*

* **MORARI**, AD SOLIDOS. De militibus dicitur qui stipendiop merent. Bartholomei Script. Annal. Genens. lib. 6, ann. 1235, apud Murator. tom. 6, col. 438: *Sicutque ambo civitatis milites et predicti quatuor fessos undique circumdantes conseruerunt in fugam, XXVII. de nostri militibus retinetur, quorum XII. de cunctis erant, et alii Morabantur ad solidos.*

* **MORARIUS**, Morus, Meurier, in Capitulo de Villis cap. 70.

* 1. **MORATA**, Breve temporis spatium. Translatio S. Thomas Aquin. tom. 1. Martii pag. 790: *Dominus Papa aliquantulum hesitans, post Moratam copit loqui.*

* 2. **MORATORIS**, Modus agri. Charta ann. 1382, pro S. Eparch. Engolism. monast. tom. 8. Collect. Histor. Franc. pag. 321: *Item in Enghena unum hortum tenentem dimidiam Moratam de terra. Vide supra Morada.*

* **MORATORES**, Incole. Clives, in Charis Iurianis apud Brandao, in Monach. Lusitan. tom. 3, pag. 287, tom. 4, pag. 237. Gloss. Isid.: *Moratores, adlocuti. Cbi Gravius: Sed Papias: Morator, cestator, segnis, piger. Si sic dicti sunt ad vocati aliquando, facilis est ratio. Quia*

moras semper faciunt, et lites protrahunt quasitus sui causa.] [9] Leg. forte Narratores. Vide in hac voce.]

* **MORATORIA**, Litera, qua iuridica actio retardatur. Instr. ann. 1410, apud Murator. tom. 6. Antiq. Ital. med. sevi vol. 182, inter not. : *Moratoria non conductantur debitoribus, et necnon salvi conductus in prejudicium creditorum. Vide Moratorium.*

* **MORATORIUS**, Quo mora effertur, in Statut. Avienon. lib. 1, rubr. 21, art. 19, pag. 91. Moratores.

* **MORATUM**, Potio nomen, [f. ex vino et metu dilutis confecte.] Capitulare de multis cap. 34: *Vinum, acetum, Moratum, vinoctum, etc. Adde cap. 62. Meniccius Huntindon. lib. 6. Hist. Similis a vino, metone, cervisia, pigmento, Morato, sicere, etc. Perperam moraci, editum, apud Boningtonum ann. 1038. Vetus Provinzialis. MS. Juanum.*

A vino, metone, cervisia, Morato, et carne... abstinen debes. [9] Vide veter. notit. ex cod. Sangmer. apud Guerautum post Irminon. pag. 30.] [10] Richard. Abb. Fuldis. ann. circ. 1022 auid Schannatt. pag. 250: *Talentum pipera, sextarium Morati, sextarium acetii. Vetus Poeta MS. et Bibl. Coislin.*

Moult ont bons vies et bons vies Mores. Et moult fa li Quens bonores.

Intra:

Moult ont bons més et bons vies vins, Et bons Mores et clares fées.

* Gloss. Cas. Heisterbac. in Reg. Prum. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. de Hontheim pag. 671, col. 2: *Moras, braibren, homines nostri tenentur colligentes ad faciendum Moratum, propter solennitates et infirmis fratres et magnas hospitales. Alia videtur ab ea, potione, que Morae appellatur, in Lit. remiss. ann. 1412, ex Reg. 166. Chartoph. reg. ch. 282: *Lequel Berter faisoit taverne d'un beuvage fait de miel et d'eau, que l'en appelle More. Vide Medo.**

* **MORETUM**, Eadem notio. Statuta antiqua Canonorum S. Quintini in Vimondi: *Ad postmeridiem debet nubes, et oblatas, et Moratum, et vinum. Infra: ipso die post meridiem et nobilis et oblatas et Moredo cum duplis. Rursum: Et debet habere unusquisque privatus domi etiua de Moreto. Antiqui: Moratum, spuma, ex varia herbis coniunctis edendum. Antiqui haud ignorantum.*

* 1. **MORATUS**, Mansio, habitatio. Vita S. Dunstani tom. 4. Mail pag. 331: *Jussum estum ablatio dignitate, etiam omni honore priveri, et sibi sens Moratum ubi vellet sine se suscepere conqueriri. Vide More 4.*

* 2. **MORATUS**, Niger, fuscus, Ital. Morato. Charta ann. 1386 ex schedis meis: *Unam cotam panni Morati, panni Francie. Vide infra Morelusa.*

* 3. **MORATUS**, Alia notio. Moratum Galliam, quem moribus suis regitur, vulgo La France coutumiere, appellat Moratus in leg. 15. n. de inoffic. testam. pag. 285. tom. 3. non semel.

* **MORBATUS**, Morbo aliquo et pestilenti infectus. Chron. Bergom. ad ann. 1382 apud Murator. tom. 16, col. 916: *Quod dignatur de bonis civibus Bergomi facientes ccc. qui personaliter tenentur facere guardias ad novem portas burgorum Bergomi occasione pestis, ne nullus de portibus Morbatus intrat in civitatem Bergom.*

* **MORBERE**, Agrotare, morbo labo-

rare. Gloss. Gr. Lat. MS. : *Artevo, agroto, languo, Morbo, languesco. In Editio morose.*

* **MORBIDARE**, Morbo, afficer. Acta S. Valeriani, etc. tom. 2. Aprilis pag. 203: *Ardores criccaat, aeris Morbitant, esca inflant. [10] Miracul. S. Adalberti cap. 7: Incantaciones et malificia sua ad maleficendos nos et Morbadandos exercet.*

* **MORBIDUS**, Premit acquisitionis facta ab hominibus manus mortuus, seu monasteritis, aut collegis religiosis. Charta Alf. reg. Castel. aera 1230, tom. 6. Jul. pag. 58, col. 1: *Quod nullus homo da Toledo, sive vir sive militier, possit dare vel vendere hereditatem suam aliqui ordinis, excepto, si volunt: eam dare vel vendere sancta Marie de Toledo, quia est sedes civitatis;.... et ordo, qui eam accedit, datam vel venditam, amittat eam; et si eam venderit, amittat Morbidos, et habeant eos consanguinei sui propinquos. [9] Forte pro Marabotinus]*

* **MORBIFICATUS**, Agrotus, apud Petrum de Vinea lib. 3. Epist. 8.

* **MORBILIA**, Infirmitas puerorum. Dic.

* **MORBILLOSUS**, Laborans morbillis, apud Henr. ab Heere in Observ. Vide mox.

* **MORBILLUS**, Gloss. MSS. ad Alexandrum latrocinoph. : *Turpedo, nihil aliud est nisi cutis deturpatio facta ex varia maculatura diversarum distinctione. Hunc passionem quidam Morbillum, i. maximum morbum communiter dixerunt, eo quod patientes per totum corpus ministeri uideantur habere pustulas. Alii leprosum, quod illi lepre similes, etc. In sequentibus, quatuor turpedinis species explicantur.*

* Morbilli italis vocantur pustulae rubentes sive varioli, ut notant docti Editores ad Mirac. S. Rose. tom. 2. Sept. pag. 448, col. 2: *Cum quadam Maria Antonii Abonis Lombardi de Sutrio, patetur Morbillos, ex quorum uno exerto in sinistro oculo ejus oculu ceca effecta penitus.*

* **MORBIOLA**, MORBOLA, Ludi taxilorum species. Vide Ludus ad aquarum. [Fr.]

* **MORBITER**, Instar morbi. Vita B. Bernardi penit. tom. 2. Aprilis pag. 683: *Puer quoque circa genitalia Morbiter inflatus.*

* **MORBOSUS**, Vide Meligniosus.

* **MORBOTINUS**, Vide Marabotinus.

* **MORBONIUS AMBIANENSIS**, qui et S. Firminus, Sacer ignis. Lit. remiss. ann. 1427, in Reg. 173. Chartoph. reg. ch. 707: *Par accident d'une maladie que on dit le Mal d'Amiens, icellui Buisson alla de vie le trepas. Alias ann. 1389, in Reg. 100, ch. 118. Icellui prestre fu navré et playé en plusieurs lieux sans mort, équelles plages trois ou quatre jours après ce la Maladie S. Fremi se mist; et pour ce fut mené par devant le brevet saint en dévotion à son Sanctissime d'Amiens, etc. Vide supra Ionis S. Firminus.*

* **MORBUS S. ANDREE**, qui et S. Antonii. Eadem notio. Lit. remiss. ann. 1346, in Reg. 73. Chartoph. reg. ch. 423: *Le feu S. Antoinye et S. Andree se prist en son bras, et pour ce lui fut apper.*

* **MORBUS S. ANIANI**, Lit. remiss. ann. 1383, in Reg. 172. Chartoph. reg. ch. 558: *Le supplicant estoit et est encore malade et enferme d'une maladie, que l'en nomme le Mal saint Aignan.*

* **MORBUS S. ANTONII**, qui et infernalis Sacer ignis. Miracul. B. Edmundi apud Marten. tom. 3. Aneidot. col. 1886:

Morbus canonicus Eduensis natura Morbo dicitur. **S. Anthoni**, vel informatic. Vide Ignis inferior.

* **Morbus**, vol. I, cap. 300 : *La principale maladie, dont ledit roya (Henri) alla de vie à mort, lui vint par son, qui lui print par dessous au fondement, assez semblable que l'on dit être la Maladie sainte Anthoine.*

* **MORBUS Gall. d'AVERTIN.** Qui a sensu avertit, epilepsia. Vide supra Aversatus.

* **MORBUS S. BLASII.** Barel, serm. 2. in Domin. I. Quadrag. : *Quinto tentat de gula : sicut Morbus S. Blasii.* Vide infra **Morbis S. Martini et Vitium S. Blasii.**

* **MORBIS CALIDUS.** Febris ardens, vulgo *Feuvre chaude*. Lit. re niss. ann. 1856. in Reg. 84. Chartoph. reg. ch. 139. *Ipsa Johanna patibatur febrem, et deponebat Petronilla se credere quod ex illa febre, quam vocat Mal de chaleur, mortua fuit dicta Johanna.* Aliae ann. 1556. in Reg. 188. ch. 180 : *La femme du suppliant fut surprise de la maladie de fevres, et ausi de certaine maladie, que on appelle ou pais (d'Auvergne) le Mal chalou.*

* **MORBUS DRAGUNCULI.** Ulceris vel cancer species. Excerpt. ex Jord. Chron. apud Murrator. tom. 4. Antiq. Ital. med. evi col. 976 : *Morbo autem dragunculi, qui sibi erat natus, mortuus es (Henricus Imperator).* Vide *Dragunculus*.

Morbis S. ELOI, seu ut Galli efferrunt, *Le mal S. Eloi.* [Miracula B. Edmundi iuxta Ermagardis de sancto Juliano de S. Salvio. Morbo sancti Eligii curatur.] Vide *Vassorum in Annibus Noviomontensis* pag. 499.

* F. Scorbutus morbus. Lit. remiss. ann. 1576. in Reg. 110. Chartoph. reg. ch. 142 : *Pour cause de son mauuer governement se engendre en la plaine du germe le Mal de S. Eloy, et y vindrent deux ou trois pertuis.*

* **MORBIS S. EUTROPII,** nostris *Eutrope*, *Ytropus* et *Ytropica*. Hydropisie : unde *Ytropite pro Hydropique*. Hydrop. Lit. remiss. ann. 1578. in Reg. 112. Chartoph. reg. ch. 271 : *Lequel Roland, qui estoit infers d'une maladie nommee Ytropice, etc. Ytropise, in alia ann. 1571. et Reg. 102. ch. 114. Aliae ann. 1554. in Reg. 191. ch. 64 : Il surroit à icelui Liegeart une maladie de S. Eutrope, etc. Aliae ann. 1447. in Reg. 178. ch. 257 : Ains qu'icelle femme engravoisoit, disoit et faisoit entendant scellum Froberi à l'oncle d'icelle, qu'elle lui sembloit estre ytropite.... Icelle femme, tant qu'elle peut, cela sa ditta grosse, et dist à sondit oncle qu'elle doutoit estre malade de ladite maladie de S. Ytrop.*

* **MORBIS FRANCOSCS,** Italis, Morbus venenous, quem Galli contra mal de Naples vocant, quod eudem in obsidione Neapolitanorum rorante ex novo mundo adiectum contraxerunt atque inde revertentes, crimi sanguinis quacunque transibant Vita. S. Columba Reatinae tom. 5. Maii pag. 381. * *Ita Morbo Franciscos laborabat, ut laberetur in desperationem.*

* [Legitur in annibus Francisci Muriati, patricii Comensis, ed. ab Aloisio Doninio, p. 46. an. 1405.] * *Infirmitas autem hanc in Italianum inaudita a Gallis revinxit, que Mal gallici abinde nomine assumpsit. Erat quidem infirmitas pessima, pestilentialis in tota parte corporis inducet et longe latet, et ab his doloribus intensi in juncturis, in ore et in capite dabuntur, sanitem et putridum san-*

guinem pestille emanabant. Initium hujus morbi reprehendebatur ex vulva mulieris, nam homo in cultu cum muliere morbos illius infirmitatis in virga in primis sentiebat pruritus, deinde cataractes ostendebantur, deinde in juncturis intensi dolores, et magne pestile et in ore et in introitu gutturis. Et tunc infirmitas esset ignota, nec in antiquis codicibus descripta, nullaque ab Hippocrate Avicenna et Galeno medicamina attributa, quium ipsa nullam de ea facient mentionem, indicatis occidit infirmitas ipsa. Medicis nostis temporis ad sui placitum tribuebant medicamina, et in ea infirmitate incidere pontifices, reges, principes, marchiones, belli duces, milites, quasi omnes nobiles, mercatores et omnes qui in libidine resiliunt, clerici seculares, regulares unde optime dignoscabantur pudicitia ad impuris hominibus. Sed ex longa investigatione medicis reperierunt medicamina morbo appropriata, scilicet sulphur et alia medicamenta venenosa, unde nunc multo sanantur. Multique in ejus principio privati suat membro, nonquam vires corrosi remanebant, alli sine navo, aliisque oculis sunt privati. Erat quidem stupor et res miranda quae eum a Deo in coitu posuit. Mulieres a viro, et viri a muliere continebantur : multis libros de eo morbo Gallico multi compositoris. *

* **MORBIS GALLICUS,** Scabies. Miracula S. Benitois tom. 3. Junii pag. 190 : *Morbo Gallico ita graviter laborabat, ut oculum alterum penitus amitteret.* * Rectius Strume. Mirac. S. Hyacinthi tom. 3. Aug pag. 374 col. 1 : *Margareta Simonovna instatrix de Crocovis per sex annos continuo passa Morbum Gallicum, ita quod videbatur facies putrefacta.*

* **MORBIS S. GENOVESE.** Sacer ignis. Lit. remiss. ann. 1411. in Reg. 166. Chartoph. reg. ch. 85 : *Celle Johanna qui estoit malade en sa jambe du Mal, que l'on dit de Sainte Geneviève et de S. Anthoine, etc.*

* **MORBIS S. GERMANI,** f. Eadem notio. Lit. remiss. ann. 1408. in Reg. 162. Chartoph. reg. ch. 368 : *Una machine amaladi ; pour laquelle maladie, un nommé Jehan Marquien..... qui se entremaist de garis de Maladie de saint Germain, etc.*

* **MORBIS GROSSUS,** qui et *Magnus* dicitur, idem atque S. Johanna, Epilepsia. Lit. remiss. ann. 1370. in Reg. 100. Chartoph. reg. ch. 748 : *Icellus Johannis Chartoph. reg. ch. 748 : Icellus Johannis chez le temps si longue plusieurs autres fois estoit cheu : car il estoit de la greuse maladie. Barigot estoit entaché du grant mal, etc. in alia ann. 1380. ex Reg. 138. ch. 222. Aliae ann. 1556. in Reg. 149. ch. 124 : *Un tel homme entaché de mauvaises conditions ou maladies, et par especial de la grant maladie, dont l'en chef. Denique. Aliae ann. 1415. in Reg. 168. ch. 294 : Des le temps de sa nascion le supplicant a estoit entaché d'une maladie contagieuse, que l'en appelle le grant Mal ou le mal S. Jehan.**

* **MORBIS INIQUUS,** Sacerignis. Vide Iniquus.

* **MORBIS S. JOANNIS,** vulgo *Mal de Saint Jean*, Epilepsia, in Chartoph. reg. Reg. 80. Ch. 214. ann. 1550. Vide infra.

* **MORBIS S. JULIANI,** S. Fiacri. Anonymus de Miraculis S. Thomas Cantuar. edit. a Stapletono, cap. 38 : *Sanavit etiam eos, qui apostematibus, lesionibus,*

esterisque morbis, vulgo S. Juliani, et S. Fiacri appellatis, laborabant.

* Charta ann. 1347. in Reg. 776. Chartoph. reg. ch. 124 : *On trouve que il estoit mort de Mal S. Julian, dont il estoit entaché.*

* **MORBIS S. LAZARI,** Lepra. *Mal S. Lazare,* in Lit. ann. 1389. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 197. Vide Lazar.

* **MORBIS S. LUPI,** Epilepsia, comitatus morbus. Lit. remiss. ann. 1352. in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 494 : *Morbus Lupi, seu alter caducum, sustinere sepius dissimilat. Aliis ann. 1579. in Reg. 115. ch. 194 : Et cecidit icelui Reynault.... que du Mal S. Loup fussent eulz abatuz.*

* *Mal humine faignans qui tu faust malade* d. *Mal monstre saint Loup, etc. in alia ann. 1418. ex Reg. 167. ch. 79.*

* **MORBIS MAGNUS.** Vide supra Morbus grossus.

* **MORBIS B. MARIA,** qui *Flores vel Rose B. Maria etiam appellatur.* Scutatus morbus, vel *Erysipela*, Sacer ignis, Ital. Rosella et Rosea. Vide infra Rosilia. Charta Capit. Paris. ann. 1348 : *Cum ecclesia nostra in parte exteriori, que agri et Morbo, qui beata Maria nuncupatur vulgariter, laborans... reponi consenserunt, etc.* Lit. remiss. ann. 1381. in Reg. 86. Chartoph. reg. ch. 157.

* *Pour certaine maladie que ledit Grand-Jean avoit parassant ledite souvere et dont il estoit entachier, c'est assavoir du Mal des roses Notre Dame, etc.* Aliae ann. 1381. in Reg. 119. ch. 156 : *Icelle femme fut emprise et entachée d'une maladie, nommée le Mal Notre Dame, et aussi du Mal saint Santin, tellement que assez faste aprés elle ait de vie à trépassement.* Vide supra Flores 3.

* **MORBIS S. MARTINI,** Gall. *Le mal de S. Martin,* Ebrietas, propter vina que in feriis seu nundinis vinariis circa festum S. Martini distractabunt. Chart. in MS. Bertrandi Guesclini, de quā dā fecit, qui inebriatus fuerat;

* *Et respondet docteur pour le Heret devant,* Quo le Mal S. Martin tenait moult fortement.

* 2. **MORBIS S. MARTINI,** Anglor. Gall. *Exquinancie.* Charta ann. 1342. in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 424 : *Spem et quidam infirmitas in gula, que in illis partibus infirmitas S. Martini vulgariter appellatur, et inde causata suis magnis fistulatis in gula.* Quae Gallico ibid. in alia endere dicitur Charta sic estheretur : *Pour cause dou Mal nuncupé de saint Martin, qui le tenoit en la gorge, en la bouche, si que il grande paine pouloit ruer, et que il en avoit la gorge toute empêtrie.*

* **MORBIS S. MATHELINI** vel *Mathelinus*, Vertigo, stupor, Gall. *Vertige, stourdissement, folie.* Lit. remiss. ann. 1416. in Reg. 169. Chartoph. reg. ch. 389 : *Le supplicant qui aucunefois est malade de saint Mathelin, etc.* Aliae ann. 1448. in Reg. 179. ch. 178 : *Le supplicant estoit surpris d'une maladie, appellée la Maladie saint Mathelin, qui encors bien souvent le tient deux ou trois foiz le jour, et est tout estourdi quant elle le tient, tellement qu'il ne voit qu'il fait.*

* **MORBIS S. MAXENTII,** Gall. *Mal S. Maxent,* f. Sacer ignis, vulgo *Erysipela.* Lit. remiss. ann. 1373. in Reg. 11b. Chartoph. reg. ch. 62 : *Depuis vingt à trentaine jambes une maladie, que l'en appelle le Mal S. Maxent, et d'icelle maladie ledit Jehan Messent, qui l'eust malade xv. jours, et puis est alors de vie à trépassement.*

* **MORBIS NEAPOLITANUS,** nostris bus ; Italis contra, Gallicus, Morbus.

venereus. Chron. abbat. Corb. Ms. fol. 90. r: Anno salutis 1396. novum morbi genus cepit in tota Francia, vulgariter Neapolitanus nuncupatus, propterea quod sub descensu Francorum in ipsum regnum primo ibidem inchoaverit. Dico iussi et quam nulla sit etas experta: pauci, pro numero agrotantum, extincti; sed multo pauciores a morbo servati. Longe antiquior est iues illa, si de ea intelligendus sit Guillelmus de Placentia in opere quod ann. 1275. inscript: Summa conservatio et curatio. editio titulus ann. 1592. lib. 1. cap. 48. titulus: Deputatis alibi et scuris et corrugationibus, que sunt in virga et circa preputium propior coitum cum mætrice vel fada, vel ab alia causa. Huc etiam spectant, sicut prope accidunt, quae leguntur apud Murrator. tom. 18. Script. Ital. pag. 338. ad ann. 1399. Dom. Nicolaus marchese (Estensis) passus fuit in inquisitio unum tuberum ave angum, qui fuit ita rabida molestationis, quod dubitanibus quibusdam ex medicis, non foret morbus natura pestilentialis de salute insius domini accidit non modica dubitatio. Sed divina gratia redactus cum medicis ad multificationem et sanem, et denuo scissus, nihil attingit suspendit formidat. Consule Transact. philosoph. et D. Astre. Vide Morbus Francicus.

• MORBUS ONSCURUS, Gall. Malitia obscure, Epilepsia, comititalis morbus. Lit. remiss. ann. 1390. In Reg. 138. Chartoph. reg. ch. 277: Jehan Carbonnel pour homme, sourt, malade de Maladie obscure, desquelles il cheut souvent soudainement, etc.

• MORBUS S. NAZARII, Idem videtur qui supra Morbus S. Mathelini. Lit. remiss. ann. 1403. In Reg. 139. Chartoph. reg. ch. 277: Jehan Carbonnel pour homme, incensé de sens et entênement, malade et entaché de la Maladie de S. Nazaire, etc.

MORBI OFICIALES. Vide Constanti- num African. lib. 5. de Morb curat. cap. 1. 5. lib. 4. Pantechn. cap. 7. lib. 6. cap. 7.

• MORBUS PAPICI. Vita B. Humiliantis. tom. 4. Mail pag. 387: Scitur cum recessisti a me, nunquam illi et latenter dolores sensi.... Infirmitas illa vulgo Papici vocabatur, alio autem vocabulo ignis volatilis, alio modo gutta salsæ nominata.

• MORBUS PERSICUS, Paralysis, vel potius Eresipelas, ut interpretantur Bollandiste, qui morbus Belgii vulgo Rosa dicitur, a roseo seu persico, quem affecta parti inducit, colore. Acta S. Bonnensis. tom. 3. Junii pag. 177: Gravissimum per dolorem contrarazet, quem Morbus nunc Persicum, nunc paralyticus medici vocant. Ibid. pag. 180: Magnitudinem in altero pede cum morbo Persico con- junctionem contrarazet.

• MORBUS PONDERUM. Miracula S. Mariae Magd. de Paris. tom. 6. Mail pag. 310: Dominus Fabius... gravem infirmitatem quam Ponderum vulgus nominat, cum febre continua intensissime doloribus patiens, etc.

• MORBUS PULCHER ex adverso appellatur Morbus confitit, etc. Lit. remiss. ann. 1404. In Reg. 139. Chartoph. reg. ch. 390: André Guiberteau qui paradoctus pou de temps avoit été déleu et chou du mal caduc, appellé vulgariter le Beau mal, etc.

MORBUS S. QUINTINI. Chronicon Bertrandi Guesclin, ubi ita Angli qui Norti in Pictonibus obsidebantur:

Et disloient en hant. Entenda Francequin, Alde boire à Paris la chope de vin. Et la souffriront, et faire le boutein: Car sans ce vin, il n'y a morte au boutein. N'a gout tous vestes en baschet doublante, N'a mangier le pain sec, boire l'eau au malo. Vous y pourrez bien prendre le grand Mal S. Quintin. [Quintin]

• Hydropisis, ut videtur. Lit. remiss. ann. 1382. In Reg. 132. Chartoph. reg. ch. 34: Icellius Estevenin avoit le visage et le corps enflé, et lui sembloit et aussi le disloient les gens que c' estoit le Mal S. Quintin. Aliâ ann. 1459. in Reg. 183. ch. 38: Il survint a icellui varlet une Maladie qui fuit en virga et circa preputium, propior coitum cum mætrice vel fada, vel ab alia cause. Huc etiam spectant, sicut prope accidunt, quae leguntur apud Lepros. Epist. Zacharie Episc. ad S. Bonifacium tom. 1. Ref. Mognit. pag. 202: De his, qui Regio Morbo vexantur, inquisivit, sive homines se eis sunt, quid faciendum sit ei de illis. Si homines ex nativitate aut genere, iusti sunt, hi ex civitate conversari debent. Vide Ruffinum lib. 10. Hist. cap. 25. 10 et infra Regius Morbus.]

MORBUS ROMANUS. Petrus Cunigenensis lib. de Mirac. cap. 13: Irritus post paucos dies, tam in vicis, quam in victoribus, Romanus illi pestifer Morbus, et pene omnes tam Monachos, quam famulos in brevi prostrerit. Infra, de Pontio Cunigenensi Abate: Ille quidem Morbo Romanus aliquammodo fatigatus moritur. Mox apud eundem Febris Romane dicuntur pestifer, cutaneosque Petrus Damiani in 1. Epist. 9: Cur ego non deponam provocandis tuos amicos ut viderem Romanum? quanquam et ipsi corporis meo non sit prorsus innoxia, ut pale ferax februm nec egarum. Unde et tertiaricis haec olim proutisse memini.

Roma verae hominem, domus ardus costa virorum, Roma ferens socios est ubique fragrum. Romanus, sicut stabili sunt jucunda fiducia, quem semel invadent via e vivente recedunt. Qui quidem versus laudantur ab Alberico in Chron. MS. Vide Carmen de Curia Romana v. 110. apud Mabillon. tom. 4. Ansictor, vel Febris Italicæ, apud Eckardum juniores de Casibus S. Galli. cap. 1. pag. 47.

• MORBUS S. GREGORII. Quo celerrimus noxi alicuius humoris motus et dolor significatur. Vita S. Bernardi pag. 204. Aprilis pag. 694: Morbo advolante usiis cruris, qui virtute sub momento privatus est. Sagittis vero Morbo non cessante... non solum cruris virtute, sed etiam a totis viribus suis ab articulo rum surorum novissimis pube tenuis in una parte sui destitutus est.

• MORBUS S. SANTINI. Gall. Saintin, alias Santin. Vide supra Morbus B. Marie.

• MORBUS SONTIGUS, Epilepsia, Plinio aliisque. Vita B. Simonis de Lipnicia tom. 4. Julii pag. 528: Quid Morbis Sonticis vel quorum seritas omnem ingentis artere eripi, ex solo palli et chordæ dii nostri contactu remedia promiscue querantur. Idem qui

• MORBUS VALENTINI dicitur, in Miraculis S. Bonnensis tom. 3. Junii pag. 181: Cum eadem epilepsia infestaretur, volo facto dico Valentino, cui nostri cunctum proprium hujus morbi dicarunt, quoniam ei primus Morbo Valentini nomen indiderat. Callis Mal de sein, vel Mal de saint Jean. Vide supra.

• MORBUS S. ANTONIUS, Sacer ignis. Lit. remiss. ann. 1389. In Reg. 136. Chartoph. reg. ch.

235: Lequel enfant cheoit en maladie, que l'en dit de S. Othoïne et de S. Verain, si avant, que ledit clerc ne le poroit plus souffrir en leur chambre, pour la peur de ladite maladie.

• MORBUS S. VICTORIS. Idem qui super S. Mathelini. Lit. remiss. ann. 1389 in Reg. 100. Chartoph. reg. ch. 384: Icellius Renaud, qui n'a gueres avoit esté malade du Mal S. Victor, et lié comme homme hors du sens et de son memoire, etc.

• Qui morbi idcirco appellantur sanc- torum nominibus, quod eorum curatio ab eis nominibus exorabatur.

• MORCIDUM. Vide Morta.

• MORGIDARE. Macerare. Supplém. Antiquit. Medicina, typus, macerare.

• MORGULIX. Vide Muriphilo.

• MORDACIUM. Fibula, Gall. Agraffe, alias Mordant. Arest, parvum. Lib. ann. 1301 inter S. Mordant artif. Petrus. lib. 1. fol. 34: Declarantes quod licet dicti sclerati sui offici ratione... non possint strigiles seu astrivos, batulos, Mordaces, capos seu clavos facere aut fabricare, ipsam tamen poterunt... et in sella et basis suis posse, clavare et rivare. Vide Mor- dant 2.

• MORDAD. Vide Morta.

• MORDANTUS. ut Mordaciun, a Gall. Mordant. Comput. Ms. ann. 1345: Pro quadam Mordante ad bracale, ij. sol. Lit. remiss. ann. 1355. in Reg. 84. Chartoph. reg. ch. 553: Quia transuerso extrematis ferrature, potente Mordant, spes ipsius Johannis sommertoris adhuc misterio dicti Ingerrani, etc. Un Mordant d'argent à lire, in allis ann. 1395. ex Reg. 148. ch. 315.

• MORDANUS. Eodem intellectu, in Comput. ann. 1382. inter Probat. tom. 8. Hist. Nem. pag. 170. col. 1: Pro quadam bouclera et fibulas Mordanis solitaribus, etc. Hinc Morden appellantur postes, in Stat. ann. 1357. ibid. tom. 2. pag. 195. col. 1: Item est faciendum... una nova turris, quæ exeat extra murum per unam cannam, et fiat in latitudine, prout pro- tenditur de una Morden in altera Mor- den dicti antiqui muri.

• MORDAX. Instrumentum ad evelindandas ex corpore, si quis infixa fuerint, spinas. Pinces. Regula S. Pachomii cap. 80: Nullus habeat separatum Mordace par- vulam ad evelindandas spinas, si forte cal- caperit, abegue Preposito domus et secundo, pendenteque in fenestra, in qua Codices collocantur.

• MORDENS CANDIDUS. Dens lupinus in scutis gentilitiis. Charta ann. 1402. apud Ludewig. tom. 6. Reliq MSS. pag. 83: In usu habentes, seu in clypeo ges- tantis, tres Mordentes candidos, hoc est, dentes lupinos in feram partem incin- das, galeam coronatam, in aquæ duas alas aquite.

• MORDER. Parvum animal, sic dictum quod maxime mordet, et cujus bellis vestibus idonea est. Ita Interpres Joan. de Garlandia in Synonymis, ad ista:

Dani pelli palli Morder, bever, cyrogrillus, id quoque caniculus, cimamus dant et larvones.

[oo Vide Martures.]

1. MORDERE. Attingere, conjungere. Veterus Agrimensor: Super se montem habet, et ad pectus stricta alia casa, eam ibidem Morder, post se riuum habet, etc. Infra: A piano contra pectus facit, et sub se Morder eam alia casa.

2. MORDERE. Expositio in Regulam S. Benedicti, quam quidam Paulus Diacono adscribunt, cap. 88. de Micto commen-

tans: *Illi terrae consuetudo fuit, unde nos dicimus Mordere, Mixtum vocare.*

* **MORDHERN.** Leg. Danica apud Ludewig. tom. 13. Reliq. Ms. pag. 182: *Si vero negaverit et veridici ipsum defendenterit; et postea testimonio episcopi et aliorum fide dignorum in provincia dictum fuerit, quod reum defendenterunt, extincit illi pace privatus, quia homicida erat et negauit se facisse, si pace merito privabitur, quia erat crudelis occisor, qui dicitur Mordherm, quia factum quem noverat.* Vide *Mordere*.

* **MORDICATUS.** Actio morsibus, veluti fructibus lanati. Mirab. S. Joan. Guib. tom. 3. Jul. pag. 448. col. 1: *Pedes totum corpus Mordicatus cruciabantur secus ac famili pratoris ignitis fructibus sudum damnum corporis varis in partibus... excurrenti.* Vide *Mordicatum et Mordacare*.

* **MORDICUM.** Morsus. Acta S. Willebaudi tom. 1. Aprilis pag. 575. *Rabidus... Mordicus et lobis quaecunque consequi potuerat truculentis dentibus lacerabat.*

MORDOSUS. Arxuus, in Gloss. Græc. Lat. Qui mordet.

* **MORDTHOTUM.** Homicidium. Vide infra in *Morth*.

MORDRIDATUS. MORDRUM. Vide *Morth*.

MORECIA. Morbi genus. Academ. *delle Cruci*, *Morice* in plurali dicitur hemorhoidum morbus, ex copia sanguinis ad venas secretarum partium concurrens. Acta SS. tom. 7. Maii pag. 159: *Monachus quidam... infirmatorem quae a medicis malum Morecia vocatur, incurrit, et nec quiescere poterat nec dormire. Hinc mendaciam dicitur Miracula MSS. Urbani V. PP. ex Tabular. S. Victoria Massil. : Patiebatur dolorem gravissimum de Moreciis circa posteriaria. Ubi legendum de Morecia. [O] NIHIL emendandum, nam Provincialibus Mourso est Hemorrhoids. Morenia, eadem notio, apud Cotteravium.]*

MORECIEPECHE. Regestum Abbatum de Ousey in Anglia fol. 104. apud Spelman. *Hanc donationem fecit apud Ousem in placie Regis, quia appellantr Moregaspe.* Vide *Moregaspe*.

* **MORELA.** [Morel. (Gloss. Lat. Gal. Bibl. Insul. F. 96. XV. 5.)]

* 1. **MORELLA.** sive *Maurella*. *Solairum et stirigium, et in libris de Graeco una tulpina: sed apud Arabes una vulpis diciatur.* Glossar. medic. MS. Simon. Januensis ex Cod. reg. 6369. Vide supra *Maurellum*.

* 2. **MORELLA.** *MORELLUS.* Lignum tigni genus. Charta ann. 1297. apud Lam. in Delic. erudit. inter not. ad Hodoepor. Charit. part. 1. pag. 115. *Pariter in fluminis Ecclesie per dicti confinias et loci flori facerunt plures Morellas et palos figi, loco terminorum et confinium inter dictum commune castri Florentini et sancti Miniat, et pro terminis et confinibus dictas Morellas ponit et palos figi facerunt, presentibus testibus, etc. Pluriae infra pag. 120. 121. et 122. Correct. stat. Cadubr. pag. 51: *Decernimus quod quilibet mercator vel alia personae... qui laylus, Morellas sive matenias extra distinctum Cacibrit trahens, ducere vel ductare quoniam non possit tempore et debet duas partes ad minus ipsorum tayolarum dimittere ad secundandum in terris. Vide Morenare et infra Morta 2.**

1. **MORELLUS.** Subfuscus. Michael Scotus de Physiologia cap. 46: *Cum sanguis regnat, homo somniat se videre... scarlatam sindonem rubeam, vel viola-*

ceam, Morellum, rosam ingranciam, etc. Item Color equi, [Gall. Chosei morevus. Computus ann. 1282: *Item pro uno corserio Morello affolato in Flandris, etc.* Testament. ejusdem. anni tom. 2. Hist. Dolphin. pag. 236: *Item, Guillermo Bergarelli ejus scutifer legavit equum suum Morellum. Occurrerit etiam apud Madec Formul. Anglic. pag. 428. Morello eadem notio usurpat Ital. Vide Menagium in Orig. Gall. voc. Morevus.] Le Roman de Ronceveaux MS.:*

Brache Morel des esperme bernis.

Le Roman de Guydon MS.:

Et Bernard sis sur le val d'Alemagne,

Et Vivien au Morel d'Aquitaine.

[Le Roman de la Rose MS.:

Et ce que je di de Morel,

Et de feruel et de feruel,

Et de Hart et de Morel,

Dige de vache et de toro,

Et de laurier et de laurier.

2. **MORELLUS.** Vitellus sive meditillium ovi. Ugut.

* **MORELJUS.** ut *Morellus*. Subfuscus, niger, Ital. *Morello*. Charta ann. 1297. apud *Muristor*. tom. 2. Antiq. Ital. med. evi col. 908: *Unam goralam de Morelo, etc. Nostris Moresquin. Lit. remiss. ann. 1466. In Reg. 188. Chartop. reg. ch. 209. Cing aulnes de drap noir, appellé Morequin, du pris l'aune de arvo. solis Tour. Vide Morelum 1. et mox Moreta.*

* 1. **MORENA.** Contextus, ni fallor, et series palorum, vel in materiali, Gall. Charpent. Vide *Morenum*. *Vetus Chron. S. Martialis Lemovic. MS. Anno 902. obit Fulbertus (abbas S. Martialis) et successor Stephanus anno XVII. et fecit Morenam et turrem de cortine.* Vide mox *Morenare*.

* 2. **MORENA.** Imago. Chron. Gaufridi Prioris Vosiensis apud Labbeum. tom. 2. nova Bibl. MSS. pag. 812: *Classe personata, convenient omnes super Ecclesiam sancti Pauli cum tenitis, crucibus, ferentes Morenam, id est imaginem Protochristi cum gla'e sancte Flaviae. Vide Morena.*

* 3. **MORENA.** Cista species. Tabul. Massil: *Unus banastonus de cordine soli j. pater Morena ij. denar. Morenna, Globulus, Gall. Gland. ornamentum genitus. Lit. remiss. ann. 1292. In Reg. 122. Chartop. reg. ch. 264. Una petit boules de soie, et de petites Morennas ou sonniettes d'argent.*

* 4. **MORENA.** Palos ligno transverso rotundis, ligata. Charta ann. 1847. tom. 1. Hist. Dauph. pag. 68: *Viderunt etiam burgum de Moreis retro castrum in quo pluris pali deficiunt, et non est Morenna seu fractius dictum pallium, tamen injunctorum castellano, ut dicti palos per illos de villa seu mandamento venire, adducere et plantare faciat, et etiam Morenare et freciare faciat.*

* **MORENTES.** Manentes, habitantes. Charta De Linterilia ann. 1288. apud Thomasserium Consuet. Bituric. pag. 196: *Ut gaudeant eschasi, si sibi obvenient, ac si essent Morentes in villa de Linterilia.*

* **MORESC.** vox Gallica obsoleta, eadem notio quæ *Morellus* subfuscus. Testimentum Beatrice de Alborea ann. 1297. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1558: *Item legamus ecclesie B. Mariae de Graeca unde pannum sursum Morec, vermulum, forsan de tale Iudea.*

* **MORETA.** Idem quod supra *Morellus*. Pannus niger. Conc. Trevir. ann. 1810.

cap. 35. tom. 2. Hist. ejusdem seci. Joan. Nic. ab Hontheim pag. 50. col. 3: *Nec habent (oblates vel monachi, abbatis, vel moniales) penes de nigra bruneta, nec de Moreta; nec quanto haberit potest humilioris pretii. Ita quoque apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 249. ubi legendum case de Moreta frustra monitum in v. Moretum 1. quod vide.*

1. **MORETUM.** Panni subfusi species. [Concl. Trevir. ann. 1227. apud Marten. tom. 7. Ampl. Collect. col. 131: *Præcipientis districte ut abbates et monachi, abbatissas et moniales, nec manilla, nec eurchitos portant de cetero, nec habent penes de nigra bruneta, nec de Moreta.*

*Bursum infra occurrit. Hinc perperum editum de Moreta ex anno istud Trevir. Conc. ann. 1810. apud eundem Marten. tom. 4. Anecd. col. 249.] Matth. Paris ann. 1288: *Venit intra Londinium cum 20. Apulitanis, cuius familia collateralis 8. cognom. videlicet S. Claudio et S. manecius de optime Moreta superbito redimita.**

* 2. **MORETUM.** Pottonia genus. Vide *Moretum*.

* **MOREL.** Tarditas. Papias.

* **MORFOSE.** Transformatio: Idem *Papias. A Morel, forma, et nō posse, formatio, etc.*

* **MORGAGIPPA.** Vide *Morganagippe*.

* **MORGAGIUM.** Gall. *Mortgage*. Hypotheca creditoris sic oppignerata, ut fructus, quos durante tempore oppigneratio producit, omnes fiant creditoris, idque sine computo inde faciendo debitori. Ita Cowellius lib. 2. Inst. 4. § 1. Charta Henrici V. Reg. Angl. ann. 1291. apud Rymer. tom. 10. pag. 144: *Qui Ducas in pignus, hypothecam, seu Morganagium obligatus sive impignoratus existit. Vide *Vadum*.*

* **MORGANATICA.** Matrimonium ad Morganaticam. Vim vocis profert Liber 2. Feudorum tit. 29. ad calcem Nov. Just. lin. edit. Paris. ann. 1559: *De filiis hatis ex matrimonio ad Morganaticum contracto. Quidam habent filium ex nobili coniuge, post mortem ejus non valens continere, aliam minus nobilis dant: qui notam existere in peccato sive desponsatione ea legi ut nec ipsa nec filii ejus amplexus habent de bonis paternis quam decurrit tempore sponsorum: verbi gratia decem libras, vel quantum volunt deinde quando sane desponsaverint, quod Mardonianas dicunt, accepte patrum et Morganaticas, sibi Leg. Salices. Vide Berengarii Fernandes. Commentar. II. hunc tit. Eadem docet Jacobinus de S. Georgio Turicensis J. C. in Tract. de Yndia cap. ult. Vide *Vadum*. [See *Mittermaier. Princip. Jur. Germ. § 414. Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 480.]**

* **MORGANATICUM.** Idem videtur doct. viri Schœpffino ac *Viduum*, quod Argentinenses appellant. Ein widmen Charta ann. 1436. ex Lib. sal. S. Thom. Argent. fol. 266: *Item super Morganatico predicto. Barberi, per prefatum Bartholdum ejus maritum super et de predictis redditibus centum florinorum... Ipsius venditores in solidum, pro se et sicut hereditibus universi, juri dictos redditus et Morganaticum sive volvuntur obnoxios, obligatos et hypochecatos prefatis emploribus... Et quod redditus vulgaris florensis et Morganaticum prescriptio non sive dotatio, sive redditus vulgaris florinorum non sicut feudales et nulli ejus obnoxios, venditi vel obligati esse reverentur.*

[See *Vide Haltius. Glossar. Germ. voce Morganagippe. col. 1808.]* Idem ergo quod *MORGAGIPPA*.

* **MORGAGIBA.** *MORGAGIBA*, etc. Dos

a marito profecta, *donum matutinale*: *donis* vero nomine donatari, licet revera aliud sit a dote. *Glossarium Saxonicum* Ellfrici: *Dos*, morgen-gifa, vox formata ex Saxonico et Germanico morgen, aut in orghe, mane, et gife, aut gift, *donum, munus*, quod ita appellarent donum illud quod maritus uxori offerebat in die nuptiarum: ante nuptiale convivium, ut est apud Kilianum: seu, ut est in Specul. Saxon. lib. 1. art. 20. § 1. quod antiquissimum militaria ordinis successione, sive hereditate assensu, nomine *dolis*, erogare vel onerare, cum ea ad prandium discubuerit. Verum libellus dotis, qui ex Tabulari Casuarensi descriptus est a Gallandio in Tractatu de Franco alodio pag. 323 proorsus indicat donum istud matutinale factum mane, post primam noctem nuptialem, quasi ob premium virginitatis, cuius spolia proxime preterita nocte returnerat, uti fuere apud Gracces & xerophyta. Munus autem illud fuit, apud Longobardos potissimum, quartae partis bonorum mariti, ut est apud Papiani et Hungarionem, et in eodem Diplomatico quod ipsi etiam ex ipso Tabulario descriptissimum. Ita autem se habet: *In Dei nomine scriptum Morginap, qualiter ego Joannes, filius quondam Dominici, dono, trado, atque confirmo, tibi Micer, filie condam Joannis dilecta conjugi meæ, quartam portionem de omnibus rebus proprietas meæ, quas modo habeo vel inante, Deo juvante, conquerire potero, sive infra territorium Pinnense, in loco qui nominatur Salajano, aut infra istam marchiam Firmam, aut infra totum regnum Longobardorum, ubiquecumque habitabilius, vel possessoribus fuerit, quartam portionem de cassis, terris, vineis, campis, pratis, passulis, silvis, salticis, cannetis, olivetis, ficariis, pomis, arboribus, fructiferis, et infructiferis, cum rivis, ripis, et aquis, aquarum cursibus, et uno aquarum, se rebus censutis, et manualibus, de montibus et plantis, de castellis, et curiis, de Ecclesiis et ornamentiis, et pertinetius suis de locis molendinis, de servis, ancillis, de auro, et argento, de caballis et yunctis, et equis, et raccis, et minutis animalibus, de ferro et carne, de panicis lanceis et linois, et sericeis, de vellibus mobilibus et immobilibus rebus, ut sita die post noctem nuptialem, qui est dies totorum nostrorum, ante parentes et amicos nostros ostendam hoc scriptum testibus roboratum, et dicam: Ecce quod conjugi meo in Morginap dedi. Quod sic ab hodierno die firmum et stabile tibi Micer, vel tuis hereditibus permaneat. Quod vero scripsi ego Acto Notariis et Iudeo ab Incrinal. Dn. Jesu Christi anno M. XLIII. mensis Octobr. Ind. XIII. Actum in Pinensi feliciter. Bernardus, Joannes, Ardoinus testes. Vide Spicilegium Acheniæ tom. 12. pag. 158. [100] Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 441. Phillips. de Jure Anglos. § 40. Mitterm. Princip. Jur. Germ. 1. 389. Murator. Antiq. Ital. tom. 2. col. 115.]*

¶ Notandum vero donum istud voluntariorum omnino fuisse, adeo ut modo maius, modo minus pro mariti erga conjugum summa majori vel minori amore et coniuncta assistente, non gratuitam donationem vocet lex Longobardorum lib. 2. tit. 1. cap. 8. [100] Rothar. 220.) seu, ut merito suspicatur Baluzius, vetus quidam ejusdem legis interpres: *Par gratuitam donationem, id est, Morginap.* Cum autem in profusum et dissolutam liberalitatem aliquando abiret ejusmodi donatio, modum huic intemperantia

lege lata adhibuit Rex Longobardorum Liutprandus anno quinto regni sui, qua velut ne quis in *Morginap* uxori tribueret supra quartam partem bonorum suorum. Hinc *Quartisum* dicitur in Testamento, ann. 1183, apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 365. Plura vide apud laudatum Baluzium in notis ad Capitular. Add. Origines Gallicas D. de Casseneuve, in hac voce. Varie autem haec vota effertur.

MORGANGINA, apud Gregor. Turon. lib. 9. cap. 20: *Tam in dote, quam in Morganigiba, hoc est, matutinali dono.*

MORGENGEBÄ, in Lege Burgund. tit. 42. § 2.

MORGANGEBÄ, in Lege Alemann. 56. § 2. in Legi Ripuar. tit. 37. § 2.

MORGINAP, apud Papiani: *Morganap, id est, matutinalis pars in Lege Longobardorum*, [Gregorium Mon. in Chron. Parfensis apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 577. et Testam. ann. 1145. apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 382.]

MORGINGA, in Legi Longob. lib. 1. tit. 9. [100] Rothar. 201.]

1. *MARGINAP*, in laudato mox Testam. apud Murator. ibid.

MORGANGABA, in Legi Longob. lib. 2. tit. 1. § 4 et 8. tit. 4. § 1. 4. tit. 12. § 1. tit. 14. § 15. [100] Roth. 192. 223. Litupr. 7. (2. 1) Aist. 5. Roth. 197. 199.]

MORGAGIFA, in Legib. Kanuti Reg. cap. 99. apud Bromptonum.

MORGANGIVA, et *MORGANGIVA*, in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 11. et 70. [100] ex Legib. Canut. et Ripuar. tit. 37.] Saxonibus morgangyte.

MORGICAPUD, in Capitulari Adelchis Principis Beneventani cap. 3: *Si mulier Morgicapus factum non habuerit aut factum perdidit. Si clarum manifestum fuerit quilibet feminam consuetudo, et legaliter habuisset maritum, et quartam seu octam habuisset ab eo sibi factam, camque perturbationis temporis perdidisse quomodoconque, vel si etiam, ut accidere solet multoties, quartam eadem vel octaba non fuerit scripta, etc.*

MORGNATICUM, in Charta ann. 1310. descripta in Probat. Histor. Sabaudica Guichen. pag. 150.

MORIGCAPH, apud Rollandinum in Summa Notariis cap. 2. rubr. de *Donat. proprieatis*: *Nota, quod instrumentum predictum in civitate Bononiae a constituta temporis et statutis solitum esse dignoscitur: sed ipsius donationis recta non est tantumdem donare, quantum dare in doto, et dicitur haec donatio iure Lombardorum Morgicaph, etc.*

MORGENGANGAB, in Charta ann. 1306. Ernesti Ducis Bavar. ex originali. Et in executione aliquis donationis facta D. Duciis Elizabeth per prefatos Dominos Duciis pro Bono mane, quae vocatur per Theutonicum Morgengangab, etc. Ubi nescio an non legendum, pro dono mane, nisi bonum mane, ibi sit quod dicimus le bon jour. Ex Rollandinio porro et hoc Diploma liquet hujus vocis usum diu etiam post Longobardos retentum, maxime in Italia. Ex his etiam restituenda vox *Morginab*, pro *Martinapi*, in Charta Longobardis apud Ughelium tom. 7. Ital. Sacr. pag. 581. Vide Steph. Baluzium ad Capitular. Regum Franc. pag. 192. et Johan. Sternhookum lib. 2. de Jure Sueon. vetusto cap. 1.

2. *MORGANALE*, *MURGITATIO*. Odofred. in Legi cunctæ C. de Donat. ante nupt. fol. 288. *Et nota hic quod ista donationes propter nuptias variis modis nuncupantur*, secundum Longobardum

vocatur *Murgitalia*, sed secundum vulgare nostrum vocatur *Murganale*.

¶ Pratum in manu quando surrexit de lecto, dicitur in Charta ann. 1188. apud Fontan. in Append. ad Vindic. ant. Diplom. *Morgengasse*, in Charta Isabel. Rom. regin. ann. 1305. inter Probat. tom. 2. Hist. Burg. pag. 122. col. 8: *Com Rœule jadis roys des Romaine, nos tres très chères sires et armes compainz, hait promis donez à nos, pour nos et pour nos hoirs, en don fait au matin, que l'on appelle vulgalement, selon les us d'Alaigne, Morgengasse, trois milles marches d'argent, etc. Neque aliud videtur esse donum, quod *Exsuperet* et *Exsuperat* appellatur tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 328. et 337.*

3. *Alii vocibus a prelatissimis multum diversis idem significatur inter populos qui alio utuntur idiomate. Scripta* id donum nuncupatur apud Catalaunenses, testante Fontanella de Fact. nupt. tom. 2. claus. 7. gl. 1. part. 1. *Greto* dicitur in Valentia regno, in Aragonia *Hereditamentum maritorum, Firma doits*; *Arras* vero a Castillen apud euudem Fontanell. Ibid. n. 8. in T. Taur. 50. et 41: *La Ley del fuero que dispone que nos pueda el marido dar mas en Arras a su mujer de la decima parte de sus bienes, no se pueda renunciar.*

* *MORGANICUM*. (Chalivoli. (Glos. Lat. Gal. Bibl. Incol. E. 98. xv. s.)

° *MORGARIUS*. Fibula, nomis *Morgant*. Comput. fabr. S. Petri Incol. ann. 1481. ex Tabul. eiusdem. ecci. *Item pro duobus Morgariis* (f. Morganis) *Argentis, qui libro missali capellis servitum, pondere unius onciae et xviij. editi in argenti, Guillermo van Mayen, fabri fabr. in lib. xi. sol. iiiij. den. Invent. ann. 1893. ex Cod. reg. 9484. 2. fol. 366. r: *Item una scintilla de un rouge tissu, la bocle, le Morgant et trois clous d'or*. Vide supra *Mordanus*.*

* *MORGENGELT*. Vide supra *Morgenheit*.

° *MORGENSPRACKE*, Matutinum colloquium, a *Morgen*, mane, et *sprache*, colloquio. Privil. sutor. ann. 1284. apud Ludewig. tom. 11. Reliq. MSS. pag. 622: *Item statuimus, quod predicti sutores nullam habeant, quod dicitur in vulgo Morgenspracke, nisi duobus de consilio consulunt presbitibus et duobus de sutoribus.* [100] Vide Hiltaus. Glossar. Germ. col. 1867.

* *MORGUME*. Vide *Aliphosis*.

1. *MORED*, id est, homicidium in absconso, in Legi Longobarda. Papias MS. Buric. Vide *Morte*.

° *MORTAL*. Vultur de animalibus, quos in societatem conveniuntur. Chartul. S. Joan. Angeriac. fol. 91. *r: De omnibus quicunque gainauerit, habebit S. Joannes medietatem; et dabit illi monachus de Murone tres boves, qui nunquam Moriuntur.* [100] i. e. mortal loco alium dabit.

1. *MORIA*. *Carnes de Moria*, hoc est, animalium ex quovis morbo mortuorum, carnes morticinae. Statuta Massil. lib. 2. cap. 33: *Constituimus ut nullus macellarius vendat in Massilia scienter carnes hircinas vel caprinaz... vel carnes de Moria, nec carnes leprosas, vel infirmas, etc.* Statuta Avenion. MSS: *Item statuimus quod carnes vitiate vel carnes de Moria, vel porci granati, vel leprosi non vendantur in macello crude vel cocte.* Veteribus Gallis *Morie*, Damnum quod morte accidit. Le Roman de la Rose MS.:

Et ne fut mie grand Morie,
S'ella morut, ne grand peché.

Vide *Morina*.

• *Nostris Morina vel Morine et Muria*. Stat. ann. 1379. tom. 6. Ordinat. reg. Franc. pag. 816. art. 8: *Nul bouchier ne pourra vendre char de Morine. Sed ledum videtur Morine, ut in Stat. ann. 1390. tom. 7. parum. Ordinat. pag. 233. art. 3. Aliud ann. 1381. eod. tom. 6. pag. 607. art. 1: *Aucunes charue ou poissone corrompus, infectueux ou de Murie ne seront vendre. Char de Murie, in Consil. civit. Gall. ann. 1291. ex Reg. A. Chartoph. reg. ch. 1. Ital. *Moria*, vorbus, lues.**

• 2. **MORIA**, *Muria*. Aquae sali confi-
ciendo aptim receptaculum. *Charta G. comit. Matisecon*, ann. 1177. ex Bibl. reg.: *Aimo Desideratus... tolam Moriam, que
et in puto continebat, locavit predictis
ecclesiis [Clarevallis] fratribus per viii.
annos multa solidis fortium Ledonensis
moneta et a libris Divisionarium. Hec
est autem Moria que juris eius est, teria
pars nonne dimidiat montata singulis eb-
domadiis, et quinta que est juris predictae
badiorum. Duas montatas Moriae nostra
in puto Ledonis dedimus. In Ch. Steph.
comit. Burg ann. 1216. Ibid. Alla ann.
1216. ex Chartul. Cluniac. *Ego Willer-
mus Viennensis et Matisoensis comes...
deci eccliesie Cluniacensi in perpetuum
dimidiam monteiam Morie apud Ledo-
nem. Neque alius significare videtur
Mortelayers, in Charta ann. 1449. ex Reg. 179. Chartoph. reg. ch. 72: Pour
maintenir en estat leditez salines, cabanes,
Mortelayers, divers pons et plusieurs
gorges nécessaires à la facon du sel. Vide
Mora 2. et *Intra Mortarium 4.***

• **MORIANDA**, Impedimentum, haud
dubius quia morana facit. *Statuta Arelat.*
MSS. art. 144: *Si aliquod lignum steti-
rit... ad sircum vel ad Morandam de
pa sono, etc.*

• **MORIBUNDUS**, Lethifer. *Vita S. Go-
deberti* tom. 2. Aprilis pag. 35: *Quatenus
per ejus sacramissimum intercessio-
num Moribundus paralyticus a Domino
mirabiliter curitatem.*

• **MORIFICARE**, *Moran facere*, in *Glossis*
Isidori.

• **MORIGERATAS**, Idem quod *Morigeratas*. *Aurillii libellus* tom. 4. *Analect.* Mabill. pag. 614. *Hic enim Fornici-
sum cum esset celebrior an tempesitate suis
contributibus nobilitate. Morigeratitate,*
graciarique omni probitate, etc.

• **MORIGERARI**. *Morem gerere*, [acom-
modare, compонere] *Gordianus* in *Vita S. Placi* Martirij, pag. 614. *Præcepit ut
passim illius atque miracula exereantur.*
*S. Ecclesie filius ad legendum Morige-
rare* Huchelius Einponensis in *Vita S. Rictundi* cap. 15: *Factus postmodum
Levita eidem nomine et officio condigna
Morigerari curavit, ratione et vita.* [o] *Vide Forcellinum in hac voce. Pro
Morem occurrerit in Ruodlieb fragm. 2.
vers. 28:*

... Non est sic Morigeratus.
Ut quid verborum solet mutare suorum.

Thietmar, lib. 1. cap. 10. *Bene mone-
ratu*.

• **MORIGEROSITAS**, *Morum probitas*. *Vita S. Endeli Abbatis Arianensis* n. 1. *Velut
rosa inter spinas odorem Morigeratas,*
ac ruborem naturale honestatis ceterus
plerius ostendit. *Vide Morigeratas.*

• **MORIGINATUS**, Idem quod *Morigera-
tus*: *Moratus*. *Plauto. Gallis, Morigen-*
Ebrard. *Betuniens*. *In Gracisimo* cap. 18:
Est homo morosus, si sit bene Moriginatus.

MORIGENATUS, apud Joan. de Deo in
Prentitariolo lib. 5. cap. 17.

• **MORIKINUS**, *Maurorum seu Hispani-
cum moneta species, ab Hispan. Mo-
riko, Maurus, nostris *Moriles* et *Mou-
ricle*. *Charta ann. 1390*, ex Chartul. 21.
Corb. fol. 240. v^e: *Theodericus de Campo
predictus solvit tres Morikinos cum dimi-
dio. Item solvit dictus Nicolaus de Curia
peccatum Morikos cum dimidio. It. rem-
issa ann. 1397. in Reg. 181. Chartoph.
reg. ch. 25: *Ioculus præsonum n'avoit
qu'or d'Espagne, 'est auoir Morikos
jusques la somme de quatre cent souz
et cinq. Alia eiusdem an. Ibid. ch. 225:
Ouguel sachet avoit ensuoir quatre cens
soixante et deux piéces d'or, appétées
Mouricises, et enuiron cing ou six escus et
quince ou seize solz, en menue monnoie.***

Vide supra *Melopinus*.

• *Ejusdem originis est vox Gallica
Morique, Saltationis species, in Lit.
remissa ann. 1475. ex Reg. 196. ch. 1594:
Lesquelz compagnons vindrent veoir une
Morique que certains compaignons es-
tanguis faisoient par la ville et suivirent
laudie Morique. Alia ann. 1179. in Reg.
205. ch. 311: *Le suppliant et pluies autres
se madrenz et dansent par maniere de
Morique... et se habilent les uns de
chavres, les autres retournement leurs
robes à l'envers et les autres se habille-
rent diversement, ainsi que à chacun
venut à appetit. Vide supra *Mauricis*.**

1. **MORINA**, [Lucs, Gall. Maladie, mor-
talis] *Fleta* lib. 2. cap. 79. § 6: *Lana
(ovium regrotarum) per se vendatur cum
pe.libus. Morina mortuarum 1. 9. Venira
corat Ballivus coram eo omnes pelles
ovium occisorum, nec non et Morinas
mortuarum § 16: Cum aliquis pro mortuis
fuerit presentata, et visa fuerit, quod
mortua sit per Morinam, infirmatorem,
vel ex case inopinato, etc. [Wilhel. Wyr-
ester Annal. Rer. Angl. ad ann. 1383: *Hoc anno... fuit magna Morina anima-
tionis.*] *Vide Mortitius, [et Morsa. Le
Roman de la Rose MS.]**

Les noires brêches douleurrees,
Lasses, châties, Mourinrees, etc.]

• *Est et lana, que ex pelibus ovium
aliquip ex morbo mortuarum apellari
poterit, nostris ea propter nuncupata
Morina vel *Morine*.*

2. **MORINA**, *Divina potio, que appelle-
tur a Grecis *Paternum vinum*. Papias.*

Vide Moratum.

• **MORINUM**, *Sed quis est? non tu meus
yustus, Simeonia et hec uiles folia. Sup-
plementum Antiquar.*

• **MORIO**, S. Augustin. Epist. 7: *Illis
quos vulgo Moriones vocant, quanto magis
a sensu communis dissonant, magisque
abuso di et insuhi sunt. Idem Epist. 54:
Quid in tanta sunt fuligines, ut non
multa in a percibunt differant, quos Morio-
nus vulgo vocant.*

• **MORIOC**, vox Longardica, cuius vim
proficit Lex Long. lib. 1. tit. 6. § 6.
[o] Roth. 387]. *Si quis homini liber
brachium super cubitum hoc est. Morio-
cerupit, componat sol. Edictum Ro-
tharii Regis tit. 121. § 4. habet moroth.*

* **MORION**, [Turba centum militum
DIEP.]

• **MORIRE**, pro mori. *Decretio Childe-
berti Regis* cap. 5: *Quia justum est, ut
qui injuges non sit occidere, discat justie
Morire. Ita in Cod. MS. habet monet
Steph. Baluzius: [Tabul. Conchense. In
Buthenius cap. 311: Et si ipse filius pri-
mus Morierit ante suum sororem, etc.*

Ibid. cap. 611. In tali contentientia ut si

*Postrus et Bernardus filii sui Morierine
sine filiis, etc.]*

• **MORISCUS**, *Concil. Toletan. ann.
1382. inter Hispan. tom. 4. pag. 218:
Principia... cura adhibenda est in fide
christianis instituendis atque in fide
confirmandis, qui ex Saracenum secta
ad fidem rectam conversi sunt, vel ab illis
proxime genus ducunt, quos nostri tum
scaphylos tum Moriscos vocare consue-
verunt.*

• **MORIUM**, *Gallice, Morvel, in Glossar.*

Lati. Gall. ann. 1348. ex Cod. reg. 4120.

Aliud Provinc. Lat. ex Cod. 7657: Morvel,

Pro Mureto polita.

• **MOREN**, vox Scotica, Magnum ca-
put, interpretate Bollandio ad vit. S. Ken-
tieri tom. 1. pag. 818. col. 2.

1. **MORLANUS**, *Libra moriana, solidi*

*moneia. Moneta Beneharnensis, sic
dicta ab oppido Morias sito prope civi-
tatem Paleensem, in quo cudebatur.*

*Morlanus Turonensem triplo cum qua-
drante superbat; ita ut solidus Morianus
tres valeret solidos et tres denarios*

*Turonenses. Currebat, hec moneta non
per Beneharniam tantum, sed et per*

totam Vasconiam. Vide Marcum Histor.

*Beneharn. lib. 4. cap. 16. pag. 303. et
307. Testamentum Dominici Episc.*

*Balio. ann. 1392: Capellani habeant et
percipiant annuatim dictas 18. libras*

*Morlanas. In margine veteris exemplaria
ejusdem Testam. legitur: Libra Morl. est xv. sol. Add. tom. 1. novis
Gall. Christ. Inter Instr. pag. 201. col. 2.*

2. **MORIC**, Cam. Comput. Paris. sign.

*Croiz fol. 221. r: Quinque Moriani val-
ent: viij. den. Tur. nisi in diocesi Bayo-
nen, ubi tres Moriani valent iiii. den.*

*Tur. Charta ann. 1328. in Reg. 65. 2.
Chartoph. reg. ch. 134: Invenimus quod
idem dom. noster rex habet in dicto loco
de Ynossio ex una parte perpetui et anni
redditus ecc. solidos Morlanorum, qui in
festa assumptionis B. Marie et xx. sol.*

*Morlanorum, vocatos Carraus (sic) et
alios xx. sol. Morlanorum, vocatos Carna-
nus (sic) qui in mensa Septembri, et
Dec. sol. Morlanorum ex alia parte, qui
in festo O. SS. et xx. sol. Morlanorum ex
alia parte, vocatos Carnaus, qui in mensa
Madi dom. nostro regi per sindicos, con-
sules seu juratos dicti loci. Item et inventi
in dicto loco Ynossio et sol. Morlanorum,
qui vocantur Majestate, habet dictus dom.
ex dicto loco Ynossio et solvantur
anno qualibet in mense Madi.... per
certos homines et pro certis rotulas.*

• **MORIANENSES**, Solidi, in Charta

ann. 1384. ex Tabul. archiep. Auxil.

*Im predictus dom. abbas retinet sibi et
suis successoribus omnes leges xx. solidos*

*Morianensem. Item dedit dictus consu-
libus omnem legem x. solidorum Morla-
nensis, etc.*

• **MORMYLUS**, *Adie a Romanis Mor-
millo, a Venetis mormyro. Massilie et in*

*Liguria sine mormo, in Gallia Nar-
bonensi mormo, in Hispania marmo.*

Pract. MS. de Pise. ex Cod. reg. 688. C.

MORNANTESIUS, [Gall. Mornantes, f.

a viro Mornan nomen habens: Mensura

frumentaria apud Luggdunenses, quæ

duobus bichetos Luggdunenses, vel tres

Vimiacenses continet.] Statuta Ecol.

Luggdunensis cap. 21. [tom. 9. Spicileg.

Arch. pag. 76.] Statutum est, ut qui

*inveniuntur, vel habent, vel habitu sunt,
quod diebus in refectorio, et obedientia*

debuto fratribus refectionem debent, tot

*mensures aequaliter, que Mornantesi ap-
pellantur, ministrare elemosynæ... prestare*

debent, etc.

MOR Hinc emendanda Charta ann. circ. 1225. tom. 4. Gall. Christ. col. 188. Pro suo anniversario reliquit conventibus trium Ecclesiastum centum marcas argenti, cum quibusdam terris, apud Condrasum. Ad opus majoris Ecclesie centum marcas, et in memoriam eleemosynarum quingentos Monasterios diligenter. Ubi legendum Mornantesios.

MORTENTARIUS, Eadem notione, in Charta ann. 1128. apud Menester. Histor. Lugdun. pag. 23: Deberent tot menses diliginis, que Mortentarii appellantur, ab illi Mornantesios, etc.

MOROBATINUS, Moneta Hispanica. Vide Morabotinus.

MOROS (Serpens sanguinolentus. Dier.)

MORONA. Supplum. Antiquar. Colunmridum, wptapivoc, edulium ex thynni picea carne salita, quod Venedi Moronam appellant. Itala Morona thynnum.

MORONUS, Morus, Meurier, Ital. Morone. Statuta Montis Regal. fol. 200: Delata fuit plantatio Moronorum albarum, de qua cum foliis aluntur vermes facientes setam. [O Vide JC.]

MOROSITAS, Cura, attentione, diligentia. Vita S. Catharinae Senensis. tom. 3. Aprilis pag. 955: Vulneraque delegerat sanum abstergeret et lavaret, ac omni Morositate circumligaret.

MOSOSUS, Nimirum exacte omnia fieri cupiens. Laur. in Amath. Hinc Morosa confessio que cum mora et non superficialiter fit, in Summa Magistri Pauli apud Duellum tom. I. Miscell. pag. 82. Morosus alla notione. Vide in Mora 2.

MOROSUS, Duplicit notione accipitur, nempe pro Bene moratus et pro Tardus, apud B. de Amoribus in Spec. sacerdot. MS. cap. 56:

Sic bene Morosus et ad ipsius facta Morosa: Scandala rectorum, non perdidi popularum.

MOROTH, Homicidium. Vide Morth. **MORPHEA**, Frustum, Gall. Morcea. Tabul. Piperacense: Morphæa panis et pistaphus vini. Quo in tractu Morfier dicunt pre comedere, Gall. Manger.

MORPHEA, Infirmitas, cum color in aliis mutatur. Medecina Salern. edit. 1622. pag. 242. Rochus le Baillif in Diction. Spazyraco pag. 124: Alboras en maculosa defecatio plane cutis, neque in principio est ita cruentaria, sed in processu comparsit idem quod Morphæa. Itala Morfæa, est species scabici. Gall. Gallo.

MORPHÆTICUS PACIE. Qui faciem sebioso habet. Ladisi. Sunthemi apud Oecl. tom. 2. Script. rer. Boicar. pag. 567. col. 2: Fui (Ludovicus Dives dux Bavariae) amabilis atque probus princeps, et amator mulierum, et fuit pinguis et facie Morphæticus et podagraicus. Vide Morphæa 3.

MORRUM, Columna structilis. Vide Mora 3.

MORRENA, Materiaatura, Gall. Charpente. Statuta S. Claudio ann. 1448. pag. 70: Item, tenetur idem eleemosynarius consumiliter manutene claustrum ejusdem monasterii de copertura, atque edita præscripta, ad ut copertura defectu nemus seu Morrenum non corruiat. Vide Materia.

MORERARE, Monstrare. Vide Monstrare.

MORIA, Ut supra Moria 1. Consuet. Carcass. in Reg. L. Chartoph. reg. ch. 3: Carmen de Moria, vel infirmam, vel non niam nullus vendat.

MORRONENSIS ORDO, vulgo *Clementinorum*, cuius auctor et institutor fuit S. Clematitus PP. ante Pontificatum agnominatus de Morrone. Charta Philosophi Pucri Oct. 1818. in Regesto Chartophylaci Regi 49. n. 172: Religiosi viri dilecti nobis fratres Ordinis Morronensis, apud Ambergum, et apud Cantolium, diocesis Aurelianensis, commorantes de novo ibidem fundati et instituti. Fratri del Morrone dicuntur Joanni Villaneo lib. 12. cap. 50.

MORRÙDE, Piscis genus. Vide supra Circulum 2.

MORS Sic nuncupatur sexta e novem partibus in quas frangitur Hostia, in Missa ritu Mozarabico celebrata. Vide Hostia 1.

MORS Charta ann. 1157. apud Cenc. Inter Cens. eccl. Rom. Propria spontaneaque voluntate manus inter vivos, non causa Mortis investitio, ad propriam perpetuamque hereditatem tradito.... Et inter vivos, non causa Mortis, irrevocabili dono et offero. Formula est, ut videatur, quo quis sana mente nec mortis metu periret aliquid, tradiisset se testatur. [O Vide JC.]

MORS CIVILIS, Reditus ad meliorem frumentum. Regula reformat. monast. Melitensis. in Chronic. ejusdem pag. 349: Debetis etiam reputare, quod per hoc dividuum cum fuerit mortuus, non quidem Morte natura, sed Gaudi, hoc est, a vita veteri quam traximus ad Adam, sic.

MORSARIUS, Wichbild Magdeb. art. 28: Ad hereditatem pertinent... vasa seu dolia que vacua sunt, et item galli et alii aves, canes et cati, Morsarius, ac omnis generis armatura, clypeique, etc. Vide in Germ. Mörser, Mortarium.]

MORSELLA, Buccella, frustulum. Johan. de Janus: *bi coelia*. Morella panis. Processus de Vita S. Yonis tom. 4. Maii pag. 514: Multitas momordit sum..... et levavit unam Morsellam de tate suo sinistro.

MORSELLUM, Pars, portio Reg. S. Justi ex Cam. Comput. Paris. fol. 19c: Quoddam Morsellum de reva. Item sex libras et decem denarios censurales. Morsel nostris, pro Sortilegiu, quo quasi frustulo venenato quis inficitur. Lit. remiss. ann. 1380. in Reg. 26. Chartoph. reg. ch. 534: Perrete la Baudoyne empoussone le suppliant et lui bailla ung mauvais morselle, tellement que à cause de ce et depuis ledit temps il n'est peu, ne ne peut aider, labourer, ne gaigner sa vie; mais toujours depuis ledit commencement est, en langueur; et ce connoissant ledit suppliant qu'il n'avoir alliance et parison, et que ledit langueur digne lui voulroit oster le mauvais morselle qu'elle lui avoit baillé, etc. Ibid. ch. 550: Le suppliant divot par icelle la Baudoyne estre ensorcelé et que trois ans avoir qu'elle le tenuit en son sort.

MORSELLUS Vide Morsus 1.

MORSERIUM, Frustum, Gall. Morcea. Comput. ann. 1428. ex Tabul. S. Petri Insul. Item magistro dicti operis unus Morserium metalli, ponderis xxij. lib. pro libra iij. sol.

MORSI, pro Monordi, in Miraculis S. Zita tom. 3. Aprilis pag. 525: Una serpens Morsis sibi in calcaneo.

MORSICARE TENALEA, Sontis carnes laniare forcipi, nostris Tenauer. Chro. Mutin. apud Murator. tom. 15. col. 613: Deinde fuit telanæ Morsicare, etc. Apud Apuleium Morsicare, est sapientia mordere.

MORSUS, MORSELLUS, Buccella, frustum. Glossæ Ieronis: *Offas, morsus*.

^o Morde codens sensu, in Lit. remiss. ann. 1459 ex Reg. 182. Chartoph. reg. 363: Aperte que icellui Drouet et menid ung Mors de pais et beus une fois sur-bous à la table, ou souppoit le suppliant, etc.

MORSELLUS, Frustulum, Gall. Morsus. Auctor Masmotreci ad cap. 28. Ecclesiastic. : *Infructus, gulosus, qui sapores non querit in Morsello quem devorat semicoccum. Sanitus 1. 3. part. 18. cap. 9: Cibum vel potum in terram projicere et specialiter Morsellum cuiusquam ori impositum. Chr. Windemense lib. 2. cap. 14: Dominus aperit manum suam, sicut bucculas, parvum Morsellum de sua nobis prebene dulcedine, etc. Utuntur Matth. Paris. pag. 438. Casarius 1. 4. cap. 89. lib. 10. cap. 8. Cantipratanus, et alii aliquot.*

MORSELLUS TERRE, agri portiuncula, quomodo etiamnam dicimus un morscella de terra, in Monastico Anglic. tom. 2. pag. 82. [Charta ann. 1289. in Chartul. S. Vandreg. tom. I. pag. 289: *Vendredi Abbat et Conventui S. Vandregi pro XLIII. solidis Turon. unum Morsellum terre, etc. Tabular. S. Vincentii Cenom: Vendiderunt monachi quendam Morsellum terre cum totidem prati, unde reddet singulis annis octo denarios censuales.*] **MORSUS**, Fibula. *Fibula. Morsus fibula*, apud Tertull. lib. de Pallio cap. 6. Virgil. lib. 12. *Aeneid.* :

.... et latens jacutare fibula mordet.
Sidon. in Panegyr. Anthemii Carm. 2. Fibula mordaci refusa a pectori vestes
Denit capit.

Et Carm. 5. in Panegyr. Majoriani:

Ostricolor pepi status, quem fibula torto
Mordet dentis vorat.

Matth. Paris. ann. 1250: *Tumaculum, quod vulgariter Morsus dicitur, avulsum. Idem in Vitis Abbatum S. Albani: Ca pam unam purpuream, Morsu et tasselis carissimum redimunt. Historia Hildensis Monasteri in Anglia: Cruces quinque, scrinia decem, textus totidem, auro, argento, gemmisque pretiosis, cum Morsibus et apparum aureis excrustatis. Visitatio Thessaliarum. Paul. Londinensis ann. 1235: Caput Roberti le Moyne de cendato affracto allo, cum margarita ante, loco Morsus. Addit Monasticon Anglie. tom. 3. pag. 179. 309. part. 2. pag. 83: fibula Morsus describuntur Statuta MSS artificum Paris. tom. 1. Quicquid veut faire attacheur à Paris, c'est assamer, faire de clouds pour clourer, boucles, Mordans, et membres sur courroies, etc. Vide Oct. Ferrarium in Orig. Ital. v. Morsi. [Le Roman de la Rose MS.]*

*La boucle d'un pierre fu
Qui ont grant force et grant vertu....
D'une pierre estoit li Mordens
Qui garissoit du mal des dens.]*

MORSUS, Stimulus conscientia. Gall. Reinorda Epist. Roberti Reg. Calabriae in Chronic. Sicilia apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 71: *Quod stigmas est legitime apud Deum et homines. nec Morsum recipit, ut pænalis exigit aculeus punctionis.*

MORSUS, Rostrum, Gall. Museau. Charta ann. 1309. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 98: *In qualibet bestia bovina occisa in macilio, ut supra, quatuor pedes bovis, et Morsus sive Grota ejusdem. Nostris Moue, eadem notione. Pathelin apud Borellum:*

Vous êtes pris par la Mort,
Il doit venir manger de l'os.

15 MORSUS INFERNALIS. Morbi genus, idem, ut videtur, quod sacer ignis. Charta ann. 128 apud Marten. in Itiner. 2. pag. 102: Universitati vestrae notum fieri volumus, quod cum oīn peccatis hominum et mulierum exigentibus, quodam insinuatis que vulgo dicitur Morsus infernalis invaserit populum diocesis Tornacensis et Cameracensis diocesum, etc. Vide Ignotus.

6. MORSUS ET REMORSUS CANDELA- RUM, i. Reliquia, Gall. les Restes. Ordinalis Hospital. S. Judicis Reg. Franc. ann. 128 edita in Notis ad Juvilliam, de Val. eti. Camera: Quilibet eorum habet unum pallium ac cursum pedestri, pro rob. 100. sol. per annum, quilibet partem suam equaliter Morsum candelarium. Infra: Candelaria, fabricam, et partem suam Remorsuum candelarum, scilicet Vales Camere.

7. MORSUS. Petrus de Crescentis lib. 9 de Axicriti, cap. 1 de Equorum estate, Masticare equorum est per dentes molares, dentes autem primi, quos ibi mittant, sunt duo superiores et duo inferiores, qui vocantur primus Morsus, et vocatur pullus primus Morsus, quod quidam dicunt fieri secundum annos, etc. Hinc proverbum, Prendre le mors aux dents.

8. MORSUS MALUS. Fraus, fallacia, ut opinor. Charta Milon. episc. Morin. ann. 116; in Reg. 73. Charnoph. reg. ch. 172: Notum sit... Symonem de Moigny pepigisse, quod ipse si heredes sui nobis et successoribus nostris decem modia vini legitim. et sine malo Morsus, ad mensuram Noviomensem in Noviom. singulis anni persolvit.

11. MORTA. Locus in quo aqua fluit stagnat, et quasi mortua videtur, unde vocis etymon. Charta Thossiacensis ann. 1104 Guli'el'mus Regis tenet tria foranum seu pertus ad ponendum volvus existens in dicto prato a parte nuncupata la Morta.

Sent arbitr. inter Petr. de Cusclio dom. Eccl. nova et abb. monast. Vallis de Feuer. ann. 132, in Reg. 6. Char topo. reg. ch. 47: Ascendendo de aqua de S. petro riu[m] riu[m] de Condat ad galanam ei[us] Morta, quae sunt inter mansionem del Golfo soberiori... a due gahan et Morta, prout lobitus aqua descendendo ad galanam, que est in fine angulus Hinc Morteau, pro Morteau, vocant. Autissiodorenses fossas in vino transversas, quibus aqua dilabatur. Eiusdem originis est pagus quidam Autissiodorensis, qui nunc Morteau et in Chartis 500. annorum Morteuaqua nuncupatur.

9. MORTA. Lignum, ut videtur, tigni species. Vide supra. Morella 2. Stat. Taurin. ann. 1330 et Cod. reg. 462 A Plaustate lignorum, foni, palea, Mortarum, pallearum, etc.

10. MORTAILIA. Jus domini in bona hominum manus mortua defunctorum. Charta Her. dom. Virsion. ann. 1213. apud Thaumasser. in Opusci. Bitur. pag. 79: Si mortua filium vel filiam mandat, secum habuerit, et eum mori contigit, dominus suus quidam in eo habebit Mortalliam. Alia Joan. ducis Bitur. ann. 146, ex Bibl. reg. Cum omnibus. Mortalitas foret anguis, etc. Hinc Mortalitas qui hunc iuri percepiente phebopus est. Lat. semiss. ann. 1411, in Reg. 165. Charnoph. reg. ch. 279: Symon Creney nostre soror et Mortalier ou bâliege de saint Père le Moustier, etc. Vide Mortalia 2.

1. MORTALIABILIS. Qui servituti mortua taliae seu manus mortuæ obnoxius est. Mortalib[ile] Charta Caroli VII. Reg. Franc. ann. 1446, apud Thomaser. in Biturig. pag. 107: Secundum unum et consueitudinem dictarum terre et castellane de Culante Mortalib[iles] erant et semper fuerant. Vide Mortalia 2.

2. MORTAIROL. Species pulmenti, f. sic dictum ab Hispan. Mortero, vel Italico Mortao, Gall. Mortise, quod in mortario contundenter ea, unde conficiebatur; nisi idem sit quod nostris Mortadella, Crassior lucinariaque ut ex carnibus ita ex piscibus diversis conficitur. Charta ann. 1261, in Tabular. S. Victorii Massili. In omnibus copiarum festivitatibus quibus pars tanta ad ipsa plena sententia, quodnam sit de Mortairola et tres pitantias, etc. Vide Mortairola 2.

¶ Constat. Abbat. S. Pauli Narbon. ann. 1137. Inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. col. 33: De Pasca usque ad matutinam S. Johannis Baptiste donent illis in Dominici diebus carnes mortuorum cum Mortairolibus. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657. Mortayrol, Prov. invenit. Mortayrol, in Consuet. MSS. S. Crucis Burdeus, ante ann. 1305: Dantur quotidie duae forcula, et in diebus duplicitibus ad datur tertium, scilicet Mortayroul... Infirmarius habet dare semel in anno... abbatis et suis servitoribus... quodammodo asten unius porci integrus, et species ad faciendum Mortayroul. Ex eis certum est tomacium hi significari. Mortayrol Academicis Hispanis, scilicet Morsuero Academiciis Hispanis.

3. MORTALIAGIUM. Quod ex mortuis, seu ex decedentibus legatis, Ecclesias observat. Jus Mortalagi, in Charta ann. 1192, apud Gassendium in Notitia Ecclesiastica Bignensis pag. 139. Alia Raimundi Archiep. Arlesiensis ann. 1186, apud Sammarthanos: Cum cometerrite, et Mortalagii, et cum omnibus ad ipsas Ecclesias pertinentibus. Mox: Deinde dividiam partem Mortalagi et omnium obventionum mortuorum, etc. Alia Petri Episc. Massiliensis ann. 1170: Et in sepeleendo et in Mortalagi liberam eis facultatem concedimus. Alia Raimundi Episc. Massiliensis ann. 1201: Hu tamen pacis obtinere Mortalagi relictis sive in rebus mobilibus et immobilibus, seu in moventibus, seu in pachis illis, qui sunt repulsi fuerunt, etc. Alia apud Colombarum Episcop. Sistariensis lib. 2: Tertiam partem Synodi, et tertiam partem sua quarta partis Mortalagi in omnibus Ecclesias donavit. Alia lib. 3: Cum oblationibus et onni jure parochiali, et Mortalagio ad Ecclesias pertinente. Alia lib. 4: Cum ad nos de iure communia quarta pars mortalagiorum seu legatorum ad pias causas pertinet, etc. (Charta ann. 1229, tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 90.) Salvis nobis et retentis nostris et dicti trivioris redditibus spiritualibus; uidelicet decimis, primitis, Mortalagi, oblationibus, etc. Statuta Capit. Glandat. ann. 1327: Statuerunt quod Prerogatis primis panis et vini, frumenti et ceterorum decimandarum, Mortalagi et alia funeralia habebit. Adde Petrum Jofredum in Episcopis Niciensis pag. 165. 174. 175. et Gnesinum in Annal. Massiliens. pag. 340.

MORTALITAS. Eadem noctilone. Charta ann. 1181 apud Sammarthanos in Archiep. Arles. Donavit etiam tertiam partem Mortalitatis totius Episcopatus, operibus S. Marie et S. Salvatoris, in illis Ecclesias, quas in dominio suo retinere placuit.

3. MORTALIAGIUM. Jus quod domino competit in bona decedentis vassalli, cum dei his testamento minime dispositus. Charta ann. 1315, tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 108: Exceptis obventionibus que dicto Nobili adventare possent rationes Mortalagi, seu interventu mortis aliquius suorum hominum mortuorum quorumcumque, quam obventionem dicti Nobilis sibi retinuit. Vide Mortalia 2.

MORTALE PECCATUM. quod mortem aeternam infert, passim. Pro criminis, cuius pena mors est. Capitula Caroli M. de Partib. Saxonia cap. 13: Si quis pro his Mortalibus peccatis latenter commisit ad Sacerdotem confugerit, etc. Mortalib[ile] culpa, in Legi Bajtar. tit. 1. cap. 5. Mortale crimen, tit. 6. cap. 3. § 1. in Concordio Coloniensi can. 36. apud abbemon. Flavianum in Calmon. cap. 38. Mortalib[ile] crimen in Instructionibus Syntidalibus cap. 56. apud Reginonem lib. 2 de Ecclesiastica disciplina cap. 5.

4. MORTALIA. S. Augustin. Enarrat. in Psalm. 78: Mortalia vero (mortalia) dicuntur mortuorum. Mortalia vero visorium corporum nostra est. Eadem habet Beda lib. de Orthogr. Vide eundem S. Augustinum in Psalm. 8.

¶ Nostris Mortaliis, Exequias, funebria justa, vulgo Funerales. Lit. remiss. ann. 1414 in Reg. 168. Chartoph. reg. ch. 83: Comme le suppliant venoit des Mortaliis ou obseques de la mere etc. Occurrat preterea in Stat. ann. 1399, tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 388. art. 17. Mortable vero, pro Mortel, mortiferus, in Lit. remiss. ann. 1385, ex Reg. 148. ch. 23: Depuis fu envojet un barbier pour visiter et cirurgier Jahan Langlois, lequel dist et rapporta en vérité que la plaie estoit curable et non Mortable. Vide infra Mortarium 3.

5. MORTALIA. Idem: quod Mortua manus, quasi mortua taliae, vel mortui taliae, quod scilicet post mortem aliquius exigitur. Mortalite, in Consuet. Arvernensi cap. 17. art. 12. 127. etc. ubi ejusmodi servi, a servis consuetudinariis (Coununiere) distinguuntur. Mortaria ann. 1230, in Tabular. Virzion.: Monumen Stephanii de Melluno Militis et Mortalitatis, mortalis diebus et corpore tabilium et explectabilium, et de Mortalia as voluntatem. Privilegia S. Paladii ex Cod. Ms. Colisin. nro. 5. pag. 1: Quicquam ab omnimodo iugis servit, servici, taliae, Mortalit[is], etc. Charta Roberti Comitis Arvernensis ann. 1276: Illam autem servitores que vocatur Mortalia, sive Manus mortua, quam in aliquibus hominum mortuum de Comitatu nro de Arvernia percipere consuevit, homini meis... remitto in perpetuum. Charta Eboris domini Castri Meliandi de Immunitatibus dicti Castri. Concessi etiam quod dicti homines ad meidomum pertinentes, et eorum heredes, a manu mortua, que vulgari er Mortalia appellatur, liberi sint et immunes; sed cum decesserit quislibet illorum, qui commoda poterit, ad plus 5. sol. mihi et heredibus meis dabit in recognitione dominii. Compotus Baillivarum Francie ann. 1306: De Mortalia uxoris Thibaudi Burgundi deducto jure Prepositi. Vide Thomasserium de Consuet. localib. Bituricensis. lib. 1. cap. 6. 64.

6. MORTALISSIME PECCARE. Graviss-

tinens, unde compotis expectatur, aut culpa queritur, duplicitis secundum antiquam consuetudinem componatur, excepto mundo de libera, non Morth, et alii qui conseruare, unde 300 solidi. *Judiciorum Tit. 9. § 15.* [90 Ruth. 373.] Si seruus Regis Morth fecerit, ita decernimus, ut componat ipsam personam, sicut appretiata fuerit, et seruus ipse super eosam ipsius mortui appendatur, etc. Inquisitiones Synodales cap. 6. apud Reginonem lib. 1. de Ecclesiast disciplina cap. 5. *Est aliqua feminae que in fornicatis ne concipiatis, tunc ne manifesteretur, infantem proprium aut in aquam proiecerit, aut in terra occultaverit, quod Morth dicunt.*

MOROTH. In Edicto Rotharis Regis Longob. titulus 5. [90 14.] inscribitur de Moroth, ubi agitur de eo qui homicidium in abdito perpetraverit.

MORCHIDUM. Concilium Moguntiense: *Hec eadem penitentia imponenda est: qui sponte per fraudem et avaritiam hominem innoxium occidunt, quod Morchidum vocant.* Ita apud Rabanum, Reginonem, Burchardum, Iovinem, et in Penitentiali Romano constanter legi observavit Steph. Baluzius, ubi Lindenbergius et ali. *mo-tridum* prouferunt. Vide Capitulum 4. ann. 803. cap. 12.

MORDAD. Consuetudines Arkenses ann. 1281. In Tabular. S. Bertini: *Majores cause, ut sunt rapitus mulierum, bero, Mordad, etc.*

MORTAUDIRE. Interficiere, *furtive hominem occidere*, apud Ulpianum in Collat. Legis Mosaique tit. II. Lex. Alemanni. tit. 76: *Si quis Mortaudire barum aut feminam, qualis fuerit, secundum legatum veregedulum nono geldo solvatur.* Ubi Editio Henroidei tit. 77: *Si cui Mortaudire imponitur sive sit baro, aut feminam, etc.*

MORTADUS. Per mortuus interfectorum. Lex Alemanni tit. 46. cap. 1: *Si quis hominem occidens, quod Alamanus Mortaudo dicit, ac ubi varie hanc vocem effigi in MSS. monet Baluzius, mortaudo, mortolo, mortio, mortitudo, mortitum, et mortuum.*

MOROTHOTUS. Eadem notione. Vetus. Probat. ex Cod. reg. 3978: *Huc eadem penitentia imponenda est: his, qui sponte per fraudem et avaritiam hominem innoxium occidunt, quem Theudisco lingua Mortothotus vocant.*

MORTKAUDUS. Constitutio Friderici I. Imp. ann. 1158. apud Goldastum tom. 3. Constit. Imper. pag. 281. *Occiditius aliquis pater, frater aut cognatus, quamvis sibi de patratoris sceleri consolat, eundem lictus, dummodo cum ipso Mortakaudo judicialiter actionem non inciperit, tumultu, etc.*

MORDRUM. Eadem origine et notione. Lex Saxon. cap. 1. § 6: *Si Mordrum totum quis fecerit, etc.* Capitulare 3. ann. 803. cap. 44: *Si quis hominem in Mordro occiderit, etc.*

MORDUM. Conradus Uspurgensis ann. 1158. Unde et illi res sunt de toto Mordro.

MURDRUM. Charta Henrici domini de S. Petro anno 1091: *De rapto, de Meurtri de hominio, etc.*

MURDRUM. Charta ann. 1230. In Tabular. Centuri. *Exceptis Mordro et latrone et rato et scato et lege duelli que ad abbatem et conventum pertinet.*

MURDRUM. Charta Hugonis Vicecom. Brucium ann. 1222. In Tabular. Floriac. *Dicitus Prepositus de Saltu... omnimodam habebit et exercabit jurisdictionem et justitiam, ... exceptis tantum-*

modo isti casibus videlicet Multro, incendio, rapto, etc. *Chartera Constatinae Am-ericanorum, anno 1190. apud Baluzius, fol. 7. Missallum, pag. 325.* Si quis bannitus est pro aliis fornicatis, excepto Multro, et alii qui conseruant, unde 300 solidi. *Judiciorum Tit. 9. § 15.* [90 Ruth. 373.]

Si seruus Regis Morth fecerit, ita decernimus, ut componat ipsam personam, sicut appretiata fuerit, et seruus ipse super eosam ipsius mortui appendatur, etc. Inquisitiones Synodales cap. 6. apud Reginonem lib. 1. de Ecclesiast disciplina cap. 5. *Est aliqua feminae que in fornicatis ne concipiatis, tunc ne manifesteretur, infantem proprium aut in aquam proiecerit, aut in terra occultaverit, quod Morth dicunt.*

MOROTH. In Edicto Rotharis Regis Longob. titulus 5. [90 14.] inscribitur de Moroth, ubi agitur de eo qui homicidium in abdito perpetraverit.

MORCHIDUM. Concilium Moguntiense: *Hec eadem penitentia imponenda est: qui sponte per fraudem et avaritiam hominem innoxium occidunt, quod Morchidum vocant.* Ita apud Rabanum, Reginonem, Burchardum, Iovinem, et in Penitentiali Romano constanter legi observavit Steph. Baluzius, ubi Lindenbergius et ali. *mo-tridum* prouferunt. Vide Capitulum 4. ann. 803. cap. 12.

MORDAD. Consuetudines Arkenses ann. 1281. In Tabular. S. Bertini: *Majores cause, ut sunt rapitus mulierum, bero, Mordad, etc.*

MORTAUDIRE. Interficiere, *furtive hominem occidere*, apud Ulpianum in Collat. Legis Mosaique tit. II. Lex. Alemanni. tit. 76: *Si quis Mortaudire barum aut feminam, qualis fuerit, secundum legatum veregedulum nono geldo solvatur.* Ubi Editio Henroidei tit. 77: *Si cui Mortaudire imponitur sive sit baro, aut feminam, etc.*

MORDRUM. Charta Henrici VIII. Reg. Angl. ann. 1196. apud Rym. tom. 15. pag. 600: *Ad iniquendum de omnibus et omnimodis proutib; feloniis,*

MULDREDUM. Charta Elizabethae Reg. Angl. ann. 1596. apud Rym. tom. 15. pag. 600: *Ad iniquendum de omnibus et omnimodis proutib; feloniis,*

MURDRUM. Charta Hebrici Regis Angl. ann. 1134. In Hist. MS. Monast. Beccens. pag. 36: *Habeant in toto parochia Beccos omnes regias libertates, Murdrum, mortem hominis, etc.*

MURTRUM. In Charta Bernardi de Turre ann. 1256. apud Baluzius, tom. 2. Hist. Arvern. pag. 510: *Si quis malefactor extraneus in familiari deprehensus fuerit in Murtre, etc.*

MURTRUM. Statuta Ludovici VIII. Reg. Franc. ann. 1223. apud Achery. tom. I. Spiril. pag. 646: *Eo excepto, quod nobis retinemus Murtrum, rapitum, homicidium et justitiam pedagii nostri. Statuta Eduardi I. Reg. Angl. apud Rym. tom. 2. pag. 290: Nec sanissimum bona sua... nisi pro Murtro Murtrum per perspicuum, in Consuetud. MSS. Auctor. Occurrunt preterea tom. 8. Ordinat. Reg. Fr. pag. 84. et 204.*

MURTRUM. In Charta ann. 1205. In Tabulario S. Albini Andegavensis: *Excepta villicaria seu iurisdictione trium delictorum, videlicet rapitu, Murtri et encim, seu encimi. Vide Encimum.*

MURDRUM. Vox qua passim occurrit,

notris Meurtri. *Murdrum autem homicidium furium factum definitur in Charta Wilhelmi Comitis Pontivii ann. 1250. In Hist. Eccles. Abbatia-villa cap. 46. Lex Baywarii tit. 18. § 1: Si quis liberus occidit furtivo modo, et in flumen ejecisti, vel in talum locum, ut cadaver redderes non quiverit, quod Baywarii Murdrum dicunt, etc. Lex Frisionum tit. 50. § 2: Si quis hominem occidens, et ab eo non fuerit quod Murdrum vocatur, et ab eo non fuerit quod Liges Henrici I. Regis Angl. cap. 92. Murdrus homo antiquitus celebratur, cuius interficere aliquis vel in quocumque vel in quoconque esset inventus, nunc adjunctionem facit, licet sciatur quis Murdrum fecerit. Homicidium per proutib; apud Matthei. Paris ann. 1216. de Joanne Rege: Arthurus nepotum suum propriis manibus per proutib; interfecit, pessimo mortis genere, quod Angli Murdrum appellant. Ita Chronicon Mauriniacense lib. 2. ann. 1108: Nefandissimo et abominabili super omnia genere mortis, quod*

vulgo Mur vocatur. *Hominem innocentem vultus affocavit. Homicidium, for hoch... felonie, siue Murther, in Statutis Roberti II. Regis Scotti cap. 50. § 1: quod factum fuit per Murther, vel precepsitatem malitiam. Regiam Majestatem lib. 4. cap. 5 § 3: Due sunt genera homicidii, unus quo dicitur Murdrum, quod nulla videntur, vel scientiae, clavis perpetratur, preter subum interfectorum, et ejus complices, ita quod mox non sequatur clamor, aut vox popularis... Secundum genus homicidii est illud quod dicitur simplex homicidium. Ita murdrum opponitur homicidio quod per infortunium fit, in Legibus Malcolm I. Regis Scotti cap. 5. § 4. seu calore irascimur, videlicet Chaudemelle, in Statutis Roberti II. Regis Scotti cap. 8. Latinis hisce vernacula subjecimus, ac primum ex Assisi Hierosolymitanis MSS. cap. 77: *Murte est quanto homine est tuus de nulli, en repos, dehors ou dedans ville. Et qui veut faire apesu de Murte, il doit faire apporter le cors murtri devant l'hostel don Seigneur, etc. Cap. 88: Home murtri, et home tuer autrement que murtri, n'est pas une chose; car le tue sans Murtri est homicide. Cap. 89: Murtri est fait en repos, et pour ce est lassise faite, tel que l'on peut prouver par son cors; car en cas cas le cors murtri porte partie de la garniture, et l'appelle l'aude, et calus a que l'on donne cors, dequoy il repou mort, et homicide, ne homicide ne plus de home prouver par l'assise, ou l'usage des Roialme de Jerusalem, que par lois que gardera de la ley de Rome. Il facera que lois gardera que il le jurent lors con donner de que il a mort recte. Cap. 90: Et qui fait apesu d'homicide il doit savoir que est homicide, et que il se mette en droit gage. Quant l'on fait apesu d'homicide, que quant homme est tué en appet devant la gent en malice, et homicide ne peut l'on prouver de son cors, si le convient prouver par gardena. Hinc vetus Consuetudo Andegavensis, et Statuta S. Ludovici lib. 1: *Meurtri si est, quand l'en tue homme ou femme de jour, ou de nuit, en son lit ou en autre maniere, pourquoy ce ne soit en mesme, ou sans tancer, ou sans li defier. En une foire pourraoit l'en homme tuer en Meurtri, se l'en la feront sans tancer avec lui, ou sans li defier. [Murdrus, in Litt. ann. 1356. tom. 8. Ordinat. Reg. Franc. pag. 92. Le Roman de la Rose MS.:***

Per te se l'escis ore Herres,
Or tristes, ou riantes,
Or d'autre Murdrus achameante, etc.]

Duplex autem statutur murdrum, in Legibus Malcolm I. Regis Scotti cap. 15. publicum et privatum. Publicum murdrum, quod et apertum dicitur, quod in loco publico coram testibus, vel in aucto- rum, cum aliquis est imperfectus, vel submersus, vel in aliquo loco inventus. In Arctolis. ann. 1261. 16. *Nativitate B. Ma-riam. cap. 1. Regest. Parliamenti fol. 117: Dicitum fuit agus qui se suspenderat, fac tum ad Murdrum lib. 8. tract. 2. cap. 15. 2. Fletani lib. 1. cap. 30. § 1. Willelmum Stanforidum lib. 3. Placitor. Corona cap. 10. Rastallum in voce Murder, etc.*

MURDRUM. *Pecunia que solet dari pro Murdro. Hinc quietum esse a Murdro, in Leg. Henrici I. Regis Angl. cap. 2. et in eodem Monastico Angl. tom. 1. pag. 687. 688. 689. 722. 851. tom. 2. pag. 16. etc. hoc est, a multis pecuniariis, que villanis locorum, in quibus mur-*

drum perpetratum fuerat, irrogabantur. Si quispiam enim, ut habent Leges Edwardi, Confessoris cap. 15. murdratus alicubi reperiendebatur, quereretur apud villam ubi inventebatur, interfector illius. Qui si inventari posset, tradiebatur justitia Regie infra ipsos 8. dies interfectio- nis. Si vero inventari non posset, mensis et statu dicti respectu abbatibus ad eam perquirendum. Quod si inter terminorum correspondentes in villa ab marcha etc. Additum Latinas vernaculas et Latinas Wilhelmi. Notch cap. 26. 46. et Henrici I. cap. 91. et Monasticum Angl. tom. I. pag. 688. 690. etc.

³⁷⁹ Eadem notione, scilicet pro mul- cia quae domino competit ex murdro, seu pro iurisdictione et cognitione mur- droi, vocem Murdro usurpat le Romanus de Vape MS.:

Et tant fratrebus tunc domine,
Comme le des en la terre a;
Il est le Murdro et le herres,
Le rape, l'omicide l'arse.

¹ MURDRUM. Eadem notione, in Charta Henrici II. Reg. Angl. ann. 1158. apud Kennett. In Antiquit. Am- brosden. pag. 114: Concordia sive etiam quod ubicumque ierint cum mercationibus, emptionibus vel contractibus suis, per totam terram meam Anglia... sint quieti de thelonie, pontagio,... et de Murdredis et de variis ad Murdrum pertinientibus.

³⁸⁰ Haud scio an eodem significatu accipienda sit vox Murthra, in Charta ann. 1158. apud Hickesium Dissert. pag. 86. ibi enim Murthra intelligitur tributum quod de terra exigit solitum erat, a cuius prestatio immunes dicuntur terra quas dominicas, hoc est, a nullo dependentes, vocant: *De ista eadem terra, quidam vicecomes Radulphus Picc nonnus scutum et denegandum et de Murthra et cetera quae de terra reddi solent, exigebat in jure... Per iudicium totius Comitatus ostensem et diracionatum est a iustitia vel ministri Regis, vel ab alio aliquo nichil omnino de predictis excepti vel accepti debere... quae Domini terra eorum est.*

¹ MURTRARIUS. MURTRARIE. Per Mu- trum occidere. Leges Norman. apud Ludewig. tom. 7. Holiq. MSS. pag. 276: *P. queritur de T. qui patrem suum in pace domini Regis nequirer Multravit. Regestum Magn. Dier. Campanias ann. 1298. fol. 48. apud D. Brusel. tom. 1. de Usu feud. pag. 228: Cum quidam in villa Meldensi in iustitia domini Regis Murtratus fuisset, et relicta ipsius Multrati semina de corpore abbatis, etc.*

¹ MURDRARE. Eadem notione. Littere Henrici V. Reg. Angl. ann. 1421. apud Rymer. tom. 10. pag. 159: *Qui Johannem, nuper Duxem Burgundie, occiderunt et Murdraverunt. Murdrir, in Edicto Caroli Regensis ann. 1358. tom. 3. Ordinat. Reg. Franc. pag. 225.*

MURDRARI. Per murdrum occidi. Par- lamentum ann. 1. Henrici VI: *Rex praefatsum Dicem... crudeliter Murdrari fecit. Murdratus, per murdrum Interfec- tus, in Isdem Legibus Edwardi Con- fess. cap. 16. apud Knighton lib. 2. cap. 4. etc.*

¹ MURDRATOR. Qui murdrum perpetrat. In L. Edwardi Confess. cap. 15. 19. in Legibus Malcolmi II. Regis Scot. cap. 11. 1. apud Henricum Knighton lib. 2. cap. 4. etc.

MURDRING. In Fleta lib. 1. cap. 18. § 8: *Ius aliquius Murdrare. § 10: Mur- drare appellum. Galli dicent, Etouffer un appel.*

MURDRITRIS. Thomas Walsinghamus in Ricardo II: *Ut nullus occidit jugi- tor, quales Murderers appellant An- glii, etc. [sic] Mordritis Rudib[us] fr. 6. vers. 20.]*

MURDRITATUS. Peremptus, per mur- drum occisus, in Concilio apud Theodo- rium-Villam ann. 621. apud Burchard. lib. 6. cap. 10. [¹ Mordritis, Mordritus. Annal. Fossenses. ad ann. 1225. et 1270. apud Pertzum Scriptor. tom. 1. pag. 32. et 33.]

MULTRARIUS, ex Gallico Murtrarius. Charta Communis S. Quintini ann. 1193: *Si quis extraneus qui Multrarius sit vel latro, vel qui rapto fecerit, etc. [Charta] Philippi Augusti Reg. Franc. ann. 1214. apud Duchesn. Script. Norm. pag. 1085: *Naque similiter Multrarius, aut aliquis forbanitus ab ipso Rego Anglie, etc. Occurrunt iterum in alia ejusdem. Regia ann. 1218. apud Baluz. tom. 7. Mis- cell. pag. 388. Tabul. Calense pag. 81: *Multrarius ibi captum per Prepositum debere reddit abbatibus, etc.***

¹ MULTRARIUS. Eadem notione et origi- ne, apud Stephanot. tom. 1. Fragm. Hist. MSS. : Anno 1214... postquam liber- tati fuerunt, iterum contemptu compromiso facto per juramentum, munierunt castrum cibaris et Murtrarii qui cepe- runt invadere homines, etc. Charta ann. 1223. apud eundem tom. 3. Antiquit. Pictav. Bened. MSS. pag. 844: *Licetib[us] vigorio advocatis vicinis quoque volunt[er] fide- dignis ire ad domum Murtrarii et videre cum his qui secum fuerint bona Murtrarii obsequia sua potestatis sciendi. Charta Johanni. de Castellione Comit. Bles- sis. ann. 1285. Inter Schedas d. Lance- lot: *Catale hominis Murtrarii, vel ho- micide, etc. Edictum Johanne Reg. Franc. ann. 1352. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 498: Alii Murtrarii, ali latrones, nonnulli monasterii falsato- res, etc.**

¹ MULCTRARIUS. Charta ann. 1220. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1144: *Nultus Mulctrarius nec aliquis qui fuerit forbanitus a predicto Rego Francie, etc.*

MURTRARIUS. Homicida, qui mur- drum perpetravit. Gall. Meurtrier, alias Mourtrier et Muldrarius. Charta ann. 1221. in Reg. E. E. Chaptorp. reg. ch. 83: *Quod duos Murtrarios in carcere regio Limosi detentos de nocte per corruptionem abire permisérat. Pillars, roburis, Mul- drarius et autres malifeactores, in Lit. rem- iss. ann. 1271. ex Reg. 103. ch. 6. Lex Godefr. episc. Camer. ann. 1227. art. 41: Infames, homicidae, qui vulgo Mour- drare appellantur... banitatis ab op- pido vel civitate per suos judices pro tali criminis, civitas non recipiat. Murdrare, in Lit. remiss. ann. 1355. ex Reg. 127. ch. 16. *Mulre, homicidum, in Lit. ann. 1271. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 719.**

¹ MURTRARIUS, in Consuet. Lemovic. art. 7.

MULTRITORIA ARMA, Eadem que Molita, Galli. Armes esmoquies, in Stabi- limenti S. Ludovici lib. 2. cap. 11. Vide Arma 1.

¹ MORTH-BOSCH. Mortuus boscus, hoc est, siccus Bullarium Fontanell.: *Quod forsan vocati noluerint venire et dare, tunc fratres licenter et sine ca- lamine, tam ferentes convenienter quantum opus fuerit ad suarum necessitates de his duabus forestibus accipient et Morth- bosch quantum voluntaria. Vide Boscus mortuus.*

¹ MORTHWWRTHI. Vide Faldwirthi.

¹ MORTIA. Vide supra Mortes. ¹ MORTICINUM. MORTICINUM. Gloss. Lat. Gr.: Morticina, tenebris. Papias: Morticinum, quod ab hominibus non util- tur, se quod non occidunt, sed mortuo- rum animalium est morbo caro, nec apta ad salutem corporis, cuius causa eu- militer. Priora quidam observant propriar- um animalium mortuum partitum. Sed non- quicquid Christianus observat, ut furios tel- misus, cunctus, excludit nisi leporum non edat, si manus a cervis percussus, nullo eructo vulnera occidere est. Theodo- rius Cantuar. in Capitul. cap. 89: Qui manducat Morticinum, 40. dies jejunet. [Boncompagnus de obsideone. Anconae cap. 8. apud Maturor. tom. 6. col. 920: Vivebat enim sicut milvus ex rapto; et relut corrum Morticinum, sic quorundam bona requirebat.] Vide Ivonem parte 15. cap. 100. Penitentiale Halligarii cap. 10. Adamum Bremensem cap. 178. et quod observat Baronius ann. 51. n. 18. et seq.

² MORTICINUM. Idem quod Mortua- riun, de quo infra. Charta Friderici I. Imper. ann. 1158. apud Hundium in Metrop. Salisburg. tom. 2. pag. 377: Stabi- limenti ei u[er]o Morticinia quas vel dicuntur (quidam reponunt vendicantur) de homi- nibus ex parte dicti Monasterii, ubicunque defuncti fuerint, Monasterio salva sint et custodiata, nec in eis aliquius loci libertate injuriant patiatur. ³ Emenda ex Probat. Hist. S. Emmer. Ratisbon. pag. 146: Stabilitus etiam ei (monasterio) ut Mor- ticinia, quae Val dicuntur, etc. Ita leg- endum esse probat usitate etiamen judecium iuriis appellatio, Todfall nomen- inatum.]

³ MORTICINUM. Mortifer et gravis morbus. Miraculus S. Genugphilii tom. 3. Maii pag. 650: *Hujus mortis laqueo hic idem extricatus, acris Morticini genus incurrit rursus. Per tres nimurum heddo- madas infrimatis lectum tenuit, nec cibi aliquid genus omnino deglutiire valuit. Morticino corruse, in Annal. Edwardi II. Reg. Angl. auctore Johan. de Proklowa pag. 85.*

⁴ MORTICINUM. Mortifer et gravis morbus. Miraculus S. Genugphilii tom. 3. Maii pag. 650: *Hujus mortis laqueo hic idem extricatus, acris Morticini genus incurrit rursus. Per tres nimurum heddo- madas infrimatis lectum tenuit, nec cibi aliquid genus omnino deglutiire valuit. Morticino corruse, in Annal. Edwardi II. Reg. Angl. auctore Johan. de Proklowa pag. 85.*

⁵ MORTICINUM. Licentia tenendi possessionem in manu mortua. Gall.

Ardensis, in Morditorum, uno Morticina possesso, apud Chopin de Leg. Andium. part. 1. pag. 690. col. 1. Vide Mortificatio.

⁶ MORTICINUS. Mortuus: dicitur de ligno exsecato. Ital. Morticina. Stat. Taurin. ann. 1380. cap. 178 ex Cod. reg. 4822. A: *Nulla persona ad collum appor- tato ligno de lignario, nisi essent Mor- ticinia.*

⁷ MORTICINUS. Lethalis, Ibid. pag. 654: *Inter Morticinos angores suggestur mihi fratres assistentes, etc.*

⁸ MORTIDATOR, Homicida, Idem qui Murdror, Galli. Meurtrier. Lambertus Ardensis: *Mox quesiti Mortidatoribus et preditoribus alios inrotavit, alios im- particavit.*

⁹ MORTETUM, a Gallico Mortier, Are- natum. Comput. S. Egid. Abbavil. Ms. ann. 1386: *Pro Morteto in recouverture ecclesie, recouvertore ex dem. Vide Mor- tarium 2.*

¹⁰ MORTIFERABILITER, Lethaliter. Vita S. Bibiani Sancton. Episc. apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 667: *Puer quidam a vipera percussus Mortiferaliter inficiatur, cuius miseranda tabe genescit, prae nimis aculeorum doloribus multo fili contigit.*

¹¹ MORTIFERO, Morditorum, Interimor. Gloss. Lat. Gr. MSS. Sangerm.

* MORTIFEX. [Pelican. DIK.]

1. MORTIFICARE. Idem quod Amortizare, de qua voce supra, in manum mortuum ponere. Charta ann. 1280. in Tabulario Prioratus S. Nicetii de Mellemento fol. 40: *Ego Guillermus dictus de Mota armiger vassallus omnino et dimis, et penitus et expressus Mortificando quietavi religiosam viri Priori et Conventui S. Nigri de Mellemento, omni jure proprio tamen et dominium quod habebam vel habere poterem expone. 8. solidae Parisi, quae quidam 8. solidae Joanne dicitur. Postea de tuberculosa vendidit dictis religiosis viris eorum prete, etc.... quae vero tres solidae a predicto Joanne Pouscic sibi condidit super ea prete de Specie domini predicti viri religiosi ac curandam exortosos tenebant et possidebant sic Mortificatos, sicut superius expressum est, in tali libertate sicut ego predictus Guillermus de Mota ante Mortificationem istam primut obtinabam, etc. [Charta ann. 1378. in Chartul. Domus Del Pontis. Quod ipsi tenetor Mortificato ex toto conditione dictarum decimaru[m] ac ipsas decimas erga virum nobilium Guillermum dominum de Pois.]*

* Testam. Guid. de Mellettio ann. 1370: *Item de redditibus legatis Mortificandis, volumus ut Mortificator qui Mortificato poterunt. Occurrat præterea in Ch. Friedr. reg. Sicil. ann. 1300. tom. 2. Cod. Ital. diplom. col. 1648.*

2. MORTIFICARE. Morti dare, occidere. Venericus de Unitate Ecclesias conservanda pag. 34: *Quarebant omnibus modis Mortificare Regem Henricum. [Diagram Belli Hussiticus apud Ludewig. Reliq. MSS. pag. 185: Ipo ergo de Mortificatio clerus perverus presupposuit in regno Boemia et marchionatu Moravia, qui condemnationem ipsius contributionis pecuniarum et modis alia diversa procuravit.] Ita hanc vocem usurparunt Lucifer Galeritanus lib. 1. pro. S. Athanasio, ut et Flodoardus lib. 1. Hist. Remers. cap. 4.*

3. MORTIFICARE. Graviter vulnerare, mutilare. Charta ann. 1244. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 22: *Si hominem creperatur, aut si membrum Mortificaretur, remaneat in misericordia domini nostrum. Excerpta e Johanne a Beyon. In Hist. Medianii Monast. pag. 265: Sigifredus pincarius cuius collega patrem..... olim graviter Mortificaverat, sic. Vide Mafatum.*

* Liber villa de Alvarado ann. 1287: *Item statutum quod si quis alium percusserit unde membrum aliquod Mortificatum fuerit sive scissum, seu aliquis ex ea percussione de aliquo membro impotens fuerit aut deformis, pro banio et offensa justitia et nostra misericordia substitutatur. Vide infra Mortificatio 3.*

4. MORTIFICARE. Corpus macerare, poenis affigere. Cogoll. Nerdense inter Hispan. tom. 2. pag. 243: *St.... digna puniuerint, ita ut Mortificato corpore cordis contriti sacrificium Deo offerant. Vox nota Scriptoribus asceticis.*

5. MORTIFICARE. I. Pudore suffundere. Anonymus de Gestis Manfredi et Conradi Reg. apud Murator. tom. 8. col. 608: *Irrund quidem equites numero forte milia in Saracenos predictos, quod Mortificati universaliter cum arcubus, et quodammodo facili exanimare solo metu, et nomine adhuc percussente, prostrabantur.*

II. Corpus macerare, poenis affigere. Statuta Astensi cap. 10. fol. 26: *Juro omnia ea que in hoc statuto superius vel inferius scripta sunt, et non sunt deleta, cancellata, vel Mortificata, vel*

vacuata, attendere, facere et compiere, et observare bona fide et sine fraude,

* 7. **MORTIFICARE.** Extinguere. Lit. remiss. ann. 1410. in Reg. 165. Chartop. reg. ch. 34: *Dicitur multa discidua et ipsorum Moneymen actibus dictum tenetur, ut in Mortificatione. Mirac. S. Rufi. tom. 6. Aug. pag. 222. col. 1. Statuta canonicum S. Nigri de Mellemento, omni jure proprio tamen et dominium quod habebam vel habere poterem expone. 8. solidae Parisi, quae quidam 8. solidae Joanne dicitur. Postea de tuberculosa vendidit dictis religiosis viris eorum prete, etc.... quae vero tres solidae a predicto Joanne Pouscic sibi condidit super ea prete de Specie domini predicti viri religiosi ac curandam exortosos tenebant et possidebant sic Mortificatos, sicut superius expressum est, in tali libertate sicut ego predictus Guillermus de Mota ante Mortificationem istam primut obtinabam, etc. [Charta ann. 1378. in Chartul. Domus Del Pontis. Quod ipsi tenetor Mortificato ex toto conditione dictarum decimaru[m] ac ipsas decimas erga virum nobilium Guillermum dominum de Pois.]*

* Testam. Guid. de Mellettio ann. 1370:

Item de redditibus legatis Mortificandis, volumus ut Mortificator qui Mortificato poterunt. Occurrat præterea in Ch. Friedr. reg. Sicil. ann. 1300. tom. 2. Cod. Ital. diplom. col. 1648.

8. MORTIFICARE. Graviter vulnerare, mutilare. Charta ann. 1244. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 22: *Si hominem creperatur, aut si membrum Mortificaretur, remaneat in misericordia domini nostrum. Excerpta e Johanne a Beyon. In Hist. Medianii Monast. pag. 265: Sigifredus pincarius cuius collega patrem..... olim graviter Mortificaverat, sic. Vide Mafatum.*

* 8. **MORTIFICATIO.** Coercito, cohiculo, interpreti D. Bouquet ad Capital. Caroli C. ann. 828. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 686: *Confisi de Dei misericordia, apud quam sic acceptabatur mensura temporis doloris et nec abstinencia ciborum sicut Mortificatio vitiorum, etc. Vide Mortificare 4.*

* 9. **MORTIFICATIO.** Idem quod Mafatum, Membrum mutilatio, enormis lesio. Charta Phil. comit. Fland. pro castell. Brug. ex Cam. Comput. Insul.: *Homicidium de castro hominum invenientur et Mortificatio relinquitur in mensu comiti et castellani. Vide infra Mortificatio 8.*

1. MORTIFICATOR. [Vulnus leve, sine sanguinis effusione.] Vitalis Episcopus Osenensis: *Et respondentes sicut de colonia, hoc est, de ponte pecuniaris et aliis iuri bus, quae ipsorum locorum causa sunt recipere assueti. Peccatum enim perinde a homicidio, Mortificatorum et fractionem, multitudine inclusivæ et similitudine minorum, ad ipsum Ricum hominem, vel ejus curiam dignoscuntur sine dubio pertinere. Vide Iustus orbis.*

2. MORTIFICATURA. Abrogatio, rescissio. Stat. Matrit. lib. 2. cap. 8. ex Cod. reg. 469: *Pro Mortificatoria banius et recipiatur illa pars quatuor; et hoc vel quocunque judice et officiali servetur: et non possint nisi amel vel bis exire de banio non curso. Vide Mortificare 8.*

3. MORTILEGIUM. Necrologium, in quo nomina beneficiorum defunctorum inscribuntur. Charta ann. 1518. apud Madras. in Formul. Angl. pag. 272: *In memoria in die Missæ cotidie in capella predicta ut premittitur, celebranda, ut hunc et ibidem recensentur quorum nomina et cognomina, ad perpetuam rei memoriam, in Mortilegio monasterii predicti*

inter alias beneficiorum ejusdem. Idem emendatur confidetur.

* **MORTILLOHUM.** Liber de morte discendit. Chron. Togana apud Ostalium tom. 1. Script. res. Bolcan. pag. 680. col. 1. Script. anno. Domini 1265. func. Rom. pro pace in congregations eranda Mortificatione scilicet utili.

4. MORTIMANUS. Vide Manus mortua.

MORTIMENTUM. Idem quod Manus mortua. Charta ann. 637. apud Mirsum. tom. 2. pag. 1125: *Cum iure Mortimenti, et omniis accollerum ad vocis ad faci dominici opera in accepta libertatis signum.*

* **MORTINA.** vox Italica. Myrtus. Chron. Estense ad ann. 1347. apud Murator. tom. 15. col. 443: *Coronatus fuit magnificus Miles dominus Nicolaus tribunus Romanus,.... et imponerunt ei eas coronas, primam queru[m], secundam elora, tertiam Mortina, quartam lauri, quintam oliverarum, sextam arantij.*

MORTITIUM. Caducum, jus caduc. mortis manus. Charta Tancredi Comitis Licii ann. 1185. apud Ughell. tom. 9. pag. 67: *Et aquarium iuxta sum, qui ex parte Mortiti ad nostras pervenit manus, et quicquid Mortiti habemus in terricella iuxta Ecclesiam. Occurrit in Constit. Sicul. lib. 1. tit. 94.*

MORTITIVUS. Monasticum Anglican. tom. 2. pag. 114: *Præterea concessio sit ad pacificos Fratrum omnes pelle agnorum de omnibus maneris meis..., tam de his quae eduntur, quam de Mortitivo. Id est, quae moriantur. [Carnes Mortitiae, in Statuti Aven. MSS.] Vide Mortina 1.*

* **MORTILATIO.** Concessio in manum mortuum. Gall. Amortissement. Stat. ecci. Barchin. ann. 1228. rubr. 18. ex Cod. reg. 4522: *Nunquam de castro posset per episcopatum vel capitulum fieri concessiones, alodiationes, Mortificationes et divisiones generis alienatione rerum immobiliarum ecclesiasticarum. Vide supra Mortificatio 1.*

* **MORTORIUM.** pro Mortarium. Charta ann. 1299. in Tabular. S. Victoria Massilii: *Iem unum Mortorium cum suo triso.*

MORTRAIDUS. Homicida. Vide Morth.

* **MORTUA.** Vim vocis docet Concil. Tarrac. ann. 1501. inter Hispan. tom. 4. pag. 150: *Singulare persona tomus ecclesiastis quam seculares, hujusmodi pecunias indigentes, ut cum minori incommodo ea habeat possiat, per venditiones annualium censusnum, que Mortua nuncupatur.*

* **MORTUA-AQUA.** Locus in pago Dunensis, corruptus pro Mortis-Aqua vel Campus Martis, ex Chartul. Major. monast. pro bonis apud Castridunum sills, in Bibl. S. Germ. Prat. ch. 21: *Concedo Den et S. Martino Majori monasteri aliquid de rebus meis, quod muti a quadam propinquo meo, nomine Fulcherio, dimisum est, unum endelicat alodium in territorio Dunensi, iuxta Campus Martis sicut in loco qui antiquitus Martis-aqua, novitate depravatione appellatur Mortua aqua.*

* **MORTIAGUM.** Idem quod mox Mortuaria. Bulla Clementis V. pp. ann. 1300. apud Lobine. tom. 2. Hist. Britan. pag. 461: *Super Mortuagis seu præstationibus ecclesiis parochialibus, videatis in tertia parte bonorum mobilium, que tertiarium dicuntur, sc. st.*

* **MORTUARIA.** Vide Manus mortua.

* **MORTUARE.** Gall. Amortir, in ma-

nus mortuam ponere. Necrol. Ms. S.

Joan. in Valle: *Nomis Martii obiit Joan-*

nec comes Brocensis, qui Mortuaris nobis tres modos grant. Vide supra Mortuare 1.

1. MORTUARIUM. Jus illud dicitur, quod Ecclesie, seu illius Rectori debetur, cum quis decedit, [quod jus, canonice portio dicitur, in Statutis Eccles. Cardu. apud Marten. tom. 4. Aneid. col. 738.] Quippe si decadens parochianus trivel plura ejusunque generis in bonis suis haberet animalia, optimo, cui de jure fuerit debitum, reservato, Ecclesia sue, a qua Sacramenta recepit, dum vivens, sine dolo, fraude, seu contradictione qualibet, pro recompensatione subtractionis deciminarum personalium, necnon et oblationem, secundum melius animalia reservatur post obitum, pro salute anime sue, huiusmodi liberandum. Quod in duo tantum in bonis decadentis extiterint animalia, de mansuetina Ecclesia excedat quilibet nomine Mortuaris remittitur. Item Statuta Provincialia Stephan. Archip. Cantuariensis apud Lambetham ann. 1392 et ex illi Simon Langham. Archepisc. Cantuariensis in Provinciali Ecclesi. Cantuariensi lib. 1. tit. 3. Addit. lib. 2. tit. 2. lib. 8. tit. 16. et Concil. Mertonense ann. 1390. cap. Eamdem mortuariorum originem et causam attigit Synodus Exoniensis anni 1287. cap. 51. Mortuariorum predationem ex eo intellermus sublimeri sumptuose initium, quod decimis majoribus et minoribus, ac ceteris iuribus parochialibus per ignorantium non solitus, missis Ecclesiis prestat: rentur, ut talis oblitio procedens ex inculta non solvens, posset saltem per hoc apud dictum iudicem excusari. Mox dicitur mortuarium esse secundum melius avium. Synodus Sodenensis ann. 1228, in Insula Manni. cap. 3. In Mortuaris principale animal Ecclesia persolverat vacca, vel bos, vel equus, si fuerit ad valorem sex solidi: um aut minus. Et quantum ad vestes, si homo Mortuarium persolverat, ad arbitrium Ecclesie stabit, ac veltes, aut tres solidos et sex denarios habere maluerit, etc. Regiam Majestatem lib. 1. cap. 19. 17: Si vero dixerit (Sacerdos) quod pro Mortuario rem illam receperit, etc. Charta Edw. II. Reg. Angl. an. 1316: Item si Rector petat Mortuarium, ubi mortuarium dari consuevit. Ch. Aleman. 2. Post mortem vero eorum Abbas qui pro tempore fuerit, de singulis Mortuariorum accipiet. Fleta lib. 2. cap. 60. § 30: Item si Rector petat Mortuarium in partibus quibus dare consuevit. Chron. Constantiensis cap. 19: Ut autem in bono animo ministrarent dominis, huiusmodi donatio cum laetitia ipsoe, scilicet ut cura que presentiter ipsorum successorum, quod de morte illos esset, moreceretur, exsuse de non sumerentur, sed heredes relatacum hereditatem induciam possiderent. Charta Arnaldi Nicensis Episc. ann. 1159. apud Jofredum: Omnes primicias, et omnes panos et lecas sive redditus, sive receptus mortuariorum, et ipsa dedit Canonici, et nos adjudicavimus. Vide Gul. Prynneum in libertatibus. Eccles. Angl. tom. 3. pag. 336. 349. Ughellum tom. 1. part. 1. pag. 817. et infra in Pirotum. Vide etiam Catalogum Heriotum. Non defuerit denique ex Parochia, qui jus istud mortuarium ab illis, qui Vitam Monasticam amplectebantur, deberi contendunt ut qui in saeculo pro mortuis haberentur, quod prohibuit Honorius III. Pap. Bullia data Laterani II. Non. Decembr. Pontif. ann. 11. ex Tabulario Abbatiae Barbellensis juxta Melendrum: Significatus siquidem nobis, quod in quibusdam partibus consuetudo

detestabilis invicit, videlicet quod cum aliqui annulantis carnis malis meliora, chesterie nostri ordinis volunt causa religiosus intrare, ut ibi Dominus famulatur, capellaniorum, donec ab ipsi pacuniam, que Mortuarium nuncupatur, extorquent, prout a parochianis suis consueverint accipere, illis se temere opponunt, quarum super hoc nostra providentia, medium flagitatis, etc. [Eadem Bulla sub nomine Gregorii, qui Honorio affectus est, legitur in Chartulario Regniensi data apud Urbem veterem iv. nonas Iuli pontific. ann. iv. hoc est, ann. 1280. ab Abbate Cisterci. et combates directa.] ^[9] Vide Haltius. Gloss. German. voce Fall, col. 420.

* Varie a diversis ecclesiis perceptum, ut docent Statuta eccl. Castri. ann. 1358. part. 2. cap. 4. ex Cod. reg. 1582. A. Ubi distincte et cum sua sana intentione elegans in alio cimiterio sepeliri, tunc canonico portio erit parochiali ecclesia restituenda... Portio vero predicta secundum consuetudinem diversarum ecclesiastarum aliquando est media, aliquando terita, aliquando quarta: sed quartam consuevit, ubi de aliisque portione per consuetudinem non apparet. Vide supra Funeralia 2.

* Vide Eodem mortuaris notitiae designata reperimus tributum, quod a domino post mortem vassalli exigebatur, nisi forean et illud inter iurias ecclesiastica a laicis usurpata recensentes, atque adeo a jure mortuarii, de quo mox dictum est, indistinctum vefts. Charta ann. 1348. apud Keneff. Antiquit. Ambrosden. pag. 47: Jure mortuarii... quod Willenus Fouli qui de domino tenuit unum messuagium, diam et unum classi extreum, et debentur dominio nominibus heretiae et Mortuarii 2. vacas pref. XII. s. Vide Mortalia 2.

MORTUARII appellatione, in Statutis Ordinis Hospitaliariorum. S. Joannis Hieros. tit. 5. § 4. tit. 17. § 1. tit. 19. § 16. intelliguntur fructus Commendacarii, qui colliguntur a die obitus Commendacarii ad proximum festum Nativit. S. Joannis Baptiste. [9] Vel potius ad primam Maii post mortem possessoris. Mortuaria, in Lit. ann. 1401. tom. 8. Ordinat. reg. Franc. pag. 479 ubi innotescit bene definitur Fructus, qui colliguntur a die obitus commendatarii ad alterius institutionem: Selon les ordonnances et constitutions de leurdit ordre (de l'Ordre saint Jean de Jherusalem) les Mortuaires et vaccans des prieurs, chasteaignes et commanderies dudit Hospital appartiennent au commun trésor du couvent de Rodes.]

12. MORTUARIUM. Necrologium. Lutetiae tom. 8. Reliq. MSS. pag. 228. ex vetustis membranis. Continet scriptura Mortuariorum et S. Joannis mortuorum, quod pro annoventio gius oblatum est unus manus.

* **3. MORTUARIUM.** Funus, exequies, idem quod Mortuarium. Charta ann. 1358. in Reg. 40. Chartoph. reg. ch. 169: Fauemus dicta Yolam restitut omnes fructus et exitus levatorum de dictis terris, ab illo tempore dictis mortis circa deductis et retentis expensis factis in Mortuario dicti Guiardi. Vide supra Mortalia 1.

* Mortuaria vero pro Pestis, iues, que

in populo grassatur, in Poem. cui titulus *Les Advertences advenues en France ab ann. 1214. ad 1412.*

Et l'autre année (1347) advint si grant mortalité

Qu'il mourut bien le tiers de la Christienté...

Après le Mortuare, fit le temps si très chier,

Que pourra gars n'avoit pas grantement à mangier.

MORTUATUS. Morti datus, occisus, seu

definitus per mortem, id est, mordrum. Constituta ad Legem Alamannor. cap. 28. Edit. Steph. Baluzii: Si quis Mortuus fuerit baro aut femina, etc. Vide Mort.

1 MORTUORIUM. Funus, Gallic. Enterrement. Epitome Constit. Eccles. Valent. inter Concil. Hispan. tom. 4. pag. 199. Unicusque ex canticibus dicta sedis in particularibus Mortuoris tantummodo dentur... portiones sequentes, etc.

1. MORTUOSUS. Mortuo similis. Cellus Aurelian. lib. 1. Acut. cap. 8: Mortuus vultus. Cap. 10: Mortuorum accidentia.

* **2. MORTUOSUS.** Morticius: dicitur de carne animalis ex aliquo morbo mortuorum. Consuet. Carrasc. ex Reg. L. Charthop. reg. ch. 8: In nullo loco macelli vendatur carne hyrcorum vel de ede, nec caro Mortuosa, nec infirma vel leprosa pro sana. Vide supra Mortis 1.

MORTUUS. pro Occiso. Histor. Cortubrigae lib. 1. cap. 18: In cuius obdictione Mortuus fuit Dr. Galeranus frater Imperatoris icti segitus. Occurrat passim in hac Historia.

MORTUUM super mortuum posere. Vide Bisuum.

MORTUUS IN ECCLESIA SEPELIRE ventur Canones. Vide Notata a Lindenbrogi in hac voce.

* **CARMINA diabolica,** quae super Mortuos nocturnis horis vulgo fieri solent, prohibent Statuta MSS. ann. 1280. Auct. reg. Episc. Conser.

* **MORTUUS Sicut VIVUM.** Gall. Le mort sicut le viv. Practicis nostris eis, cum heredis et defuncti possessio coheret et continuatur. Charta Carol. Reg. Franc. ann. 1322. apud Museum tom. 1. pag. 206: Cum Robertus de Flandria, Miles filius defunctus Robertus quondam Comitis Flandrie, tanquam proximior et unicus successor eius filius, ut dicebat, diceret se esse secundum patrem, per consuetudinem patris notarium, quod dicitur, quod Mortuus sicut vivum de Comitiis et patria Flandria, etc. Stabilim. S. Ludovic. reg. Franc. pag. 250: Et li usages de Paris et d'Orléans si est tenuz que li Mortus sicut le viv, et que si doit avoir secine, ne autre ne se trez avant qui sit plus grand droit en la chose que cil. Vide Gloss. Juris Galli in hac voce.

* **MORTUUS.** Mortuorum cadavera suis insignibus et armis vestiendi atque publice exponendi antiquis mos, ut colliguntur ex Praefat. ad Chartul. S. Petri Carnot. quod inscribitur Aganus. Astinus in feretro armatus, quasi mortuus collocatur, et in ecclesia a suis deportatus, patrino suo presulsi cum simulato fletu exhibetur, ut Christianorum ex hoc seculo decedentium festinus officium perageret; qui devote humanitatis officium paragens, cum in sepulcro ex morte cadaver mortui, ut estimabatur, deponi jubetur, Barbari (Normanni) ingenio vocibus clamare coegerent, maledicta perstrepunt, totaque ecclesia attonita, vocis nimis affolitatur. Quid plus? Ille fuscus scutella de lecto subito exiliens, aevigato gladio facinus conceptum satagit paragens, et primo quidem in patrinum suum antistitit....ensem levat, cumque crudeliter crucifex, capite truncato, martyrum offici. Vide supra Funeraria 1.

* **MORTUORUM DIVISIO.** Quod ex mortuis seu ex decedentium legatis, ecclesia obvenit. Charta ann. 1154. inter Istr. tom. 12. Gall. Christ. col. 41: Beneficia vero ad sacerdotem quoquo modo venientia, videlicet baptisterium.... Mortuorum divisionem, monachi et sacer-

dos per medium dividant. Scindunt ut prouferent... quidquid siedem monachus vel datur vel dividitur pro Mortuis,... sine sacerdotis ad monachos pertinere. Vide Mortalagium.

• **MORTUUS ET VIVUS**, nude, dicitur Census, qui pro facultate depascendi, in pecunia aut pecude solvitur. Charta ann. 1068. ex Tabul. S. Vict. Massili. Facimus quippe rationem S. Victor Massiliensi et S. Genesio in territorio de Dromone.... de toto alio, de terra cultis et incultis.... de Mortuis et de vitis, etc. Nisi de ligno viridi et sicco intelligas. Vide supra *herbarium*.

• **MORTUUS CENSUS**, qui redimi non potest, practicas notariae non recabatur. Constit. Ms. Ferd. reg. Aragon. ann. 1418. Ordinamus quod nullus pri debito civili queratur officio pro vita constitutum, peccato transcursum, et si oblate fuerit nullatenus administratur. Si autem per conditionem coniugalem, quae coniugio Mortuus vulgo in Castellana nominatur, etc. Charta ann. 1504. Reg. 8. Armor. gener. part. 2. pag. 19. Usus forenum anniversarii et pensionalem ac Mortuorum, sine cuncto domicio directo. Vide in *Census*.

• **MORTION**, vox vulgaris, Monete argenteum nomen. Lit. mens. ann. 1853. in Reg. 127. Chartoph. reg. ch. 41: *En laquelle bourselle ladie femme avoit pris quatre petites serpentes d'argent, une piece d'argent, appellée Mortion.*

• **MORUA**, Gall. Moruz. Piscis genus. Charta ann. 1809. tom. 1 Hist. Dalphin. pag. 98: *Item grossa bestia onerata... piceibus, elecibus, Morus et similibus, debet pro pedagio octo denarios.*

• **MORUICULA**, an Horreum in quo decima reconduntur? Charta ann. 963. tom. 9. Collect. Histor. Franc. pag. 699. Decimam etiam unius vici, in qua sita est ceterarum Moricula.

• **MORULIA**, Boletorum species, Gallis, Morilla. Monachus Savinensis in Vita S. Matthei Abbatis Cluniac. cap. 14: *Quidam die ad horam refectoriae sua tibi jubet parari Morulias, que species sunt cuiusdam boleti, quas Sibrandus famulus ejus confractas, et nulli usi optinas invenit. Infra: Jussit iterum perquiri, si inibi vel in circuitu quo conserderant, aliquas invenissent Moriculas.*

• **MORVISA**, ita dicta moneta aurea Alphonsi Regis Hispanie, voce. Ut videatur, detorta ex maravediis. De hac monete specie multa commentatus est Covarruvias in Collat. veterum numismatum cap. 6.

• **MORULA**, Brevis mora. Bernhardi de Breydenbach Iter Hieros. pag. 274: *Quando tam parva Morula temporis, finta hostium manus cocidisset, nisi, etc. Utitur August. Confess. lib. 11. cap. 28.*

• **Brevis temporis vir transacta Morula**, apud Elmham. in Henr. V. reg. Angl. edit. Hearn. cap. 71. pag. 205.

• **MORULARE**, Moram trahere, manere. Guillelmus Gemmet. lib. 2. Hist. Norman. cap. 8: *Cumque diu Morulans Walgras deponeretur. Histor. Harcur. tom. 4. pag. 1817: Interim Rex Ludovicus Morulans Rothomagensis urbis moribus, etc. Dudo de Dubius Norman. apud Duchein. Script. Norman. pag. 113:*

*Quesa deux heures et come plante
Ere indigne Morulant hic.
Ere et deces occuluerent.*

• **Hinc Morueuz**, non Morueux, qui lares sovet, homo ignavus, iners, in Poem. reg. Navar. tom. 2. pag. 138:

*Or s'en trouz ell vaillant boutech,
Et devant Dieu et l'autre de tout mort,
Et s'engoufrent vers le ciel plus;
Et il Morueuz, il condamne demeurent.*

Unde *Morument*, Morose, morte, in Hist. Joan. de Sainte pag. mibi 580. Vide supra in *Caminate*.

• **1 MORUL**, Verberibus strictores facti, a mortis nigris dicit. Arnalth.

• **2 MORULUM**, dim. a Morum. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7637: *Mor,* Prov. morum. *Moribus*, causam.

• **3 MORULUS**, Gall. Mor. Frenum. Charta ann. 1261. in Reg. 108. Chartoph. reg. ch. 78. *Patrus Gocini de Ceramanno senatur facere quoque anno pro amperamentu unum Morulum parvum, cum consueta argentea et laevia de circulo, pro quibusdam bonis, sita proprie villam Montis Gathardi, sine aliqua alia servitute.*

• **4 MORUS**, f. Morosus, in Charta Alfonsi Reg. Aragon. Vide *Mas*.

• **5 MORUS**, Locus palustris. Vide *Mor*.

• **6 MORUTA**, vel MORUCA, Piscis genus. Gall. Moruz. Compil. Ms. ann. 1444: *De alicet et Moruta datis Guilelmo de Lorriac. Vide *Morus*.*

• **7 MOS**, Pensatio, qui ex more praestat, cujus initio ignoratur et a quo inducit. Charta ann. 1285. in Chart. Cluniac. *Jocannus Grossus, Brandevinus dominus... concedo quitationem, quam Stephanus dominus Calismonti fecit monachis Cluniacensibus de Berardo des Ponières, quem ipse Stephanus quitauit ab omnibus, exceptis Moribus qui sunt in villa de la Verrere. Vide Consuetudo 4.*

• **8 MOS**, [Gall. Mors. e ...] Pro uno capsali et I. *Mos pro brida... a (T. 22. p. 380. Arch. Histor. de la Gironde.)*

• **MOSAGIA**, *Lo fluso de sangue, pro Mosagia, in Glossar. Lat. Ital. Ma.*

• **MOSAICUM**. Vide *Museum*.

• **MOSARABES**, dicti Christiani in Hispania, qui sub Arabum dominatu viveant, quasi mixti Arabibus, uti censem Stephanus Prescon or Ulyssiponensis de Miraculis S. Vincentii Ulissiponensis editis cap. 1. n. 8. Surbit lib. 10. Indic. Algarve 752. et ex illi Barcianus ann. 688. n. 87. Quippe *Mosarabes* Christianum significat, ut *moscovites* Blanca ann. 714. quod clymon attigit Julianus Toletanus, et *Mosarabes* dicuntur: *Era 757. id Modii data est civitas Tolosi Mauris sub hac conditione, ut relinquenter Christianis ipsorum Ecclesias, Mosarabes quas vocant, etc. Infra: Erant autem ipsi Mosarabes sanctis Justa, ubi jacens in pace, etc. Illi volunt Mosarabes dicos a Muza Arabus duce, qui Hispaniam domuit. Jacobus de Vitriaco in Hist. Hierosol. cap. 80. Illi vero Christiani, qui in Africa et Hispania inter Occidentales Se-accederant, Mosarabes nuncupati, Latinum habent literam, et Latino sermone in scripturis utinatur, et sanctis Romanis Ecclesiis, sicut illi Latini, cum omni humilitate et devotione obediunt, et articulis Fidei vel ecclesie illi deviantur, etc. Adde Eugenius III. PP. Epist. 88. Sanutum lib. 8. part. 8. cap. 4. Vitam S. Theotonii Canonici part. 2. cap. 2. n. 8. Horum Officium divinum, Mosarabes inde appellationem retinuit, jam olim, et maxime D. Leandri Hispanus. Et D. Isidorus temporibus usitatum. Intra hoc usus est Hispanus usus ad Alphonsum VII. quo tempore auditoriae Gregorii VII. PP. institutum est era 1109. ut est in Charta S. Ramirelli Regie Aragon. descripta in Hist. Pinnatensis lib. 3. cap. 16. licet et Toleti adhuc in sex Paro-*

chis servetur, et in Cathedrali Ecclesia in sacello Fratris Francisci Ximenes, ac Salmatica statis diebus in sacello Doctoris Talabrensis. Ordinem vero divini iustis officiis descripsit et edidit Euperius Roblesius, ex quo in Bibliotheca Palmarum relatus est, tom. 6. ult. Edit. De Moratrico et Gothicis officiis in aliquot Ecclesiis Hispanicis consuendi Rodericus Toletanus lib. 6. Hist. cap. 96. 97. Ambrosius Moralis lib. 18. cap. 19. Mariana lib. 9. cap. 17. 18. etc. V. Bivarum ad Pseudochronicon Marci Maximii pag. 494. Notas ad Concilia Hispanie ann. 1068. et Sebast. Cobarruviam in Thesauro lingue Castellane. Huc etiam spectant Epist. 69. 84. 88. Gregorii VII. lib. 1. et Epist. 18. lib. 8. Epist. 2. lib. 9.

• **9 CONSULE PRIMERA P. Le Brun** de Liturg. et Tract. Hist. Chronol. de Liturg. ann. Hisp. initio tom. 6. Jul. Act. SS. cap. 4. § 2.

• **MORABITES**, perperam, ni fallor, pro *Mosrabes*, editum in Chronico Mauritanicensi pag. 379.

• **10 MOSATA**, Prassationis species ex vino, vel Modus agri vineis consistit. Vide supra *Morada et Morata* 2. Charta ann. 1850. in Reg. 84. Chartoph. reg. ch. 611: *Iten in et pro Mosata vini, estimata viiginti quatuor solidos Turonenses.*

• **11 MOSCUDUS**, Ital. Moscado, Maculis, quasi muscis, distinctus, Gall. Mouchelette. Monstra ann. 1889. inter Probat. tom. 4. Hist. Occit. col. 182. *D. Ponius de Villamuro miles et baro cum equo ferrando, facit Moscada, estimato cc. libras. Vide infra *Moscoue*.*

• **12 MOSCATELLUS**, Ital. Moscadello. Apiana uva, Gall. Raisin muscat. Statuta Astens. cap. 97. fol. 35: *Si quis hono vel femina conditoris uasa preter Moscadelum... amittit pro pena sol. x. Astens. Occurrit præterea in Statutis castri Redaldi lib. 8. fol. 51. Vide *Moscadello*.*

• **13 MOSCEDA**, Tempulum Mahumetorum. Ital. Moscheta, nostris *Moscheda*. Complut. Chronic. Andr. Dandini ad ann. 1291. apud Murator. tom. 12. col. 408. Melchisidor soldanus Belisentis civitatem Achon.. die XVIII. Maii viriliter cepit, quam statim, exceptis Moscheta, facit funditus ruinari, etc. Vide *Moscheta et Moscheta*.

• **14 MOSCHETTA**, Tempulum Mahumetorum. Acta S. Peregr. tom. 1. Aug. pag. 78. col. 2: *Duxerunt ad Moschetas, id est ad synagogam eorum, ad templum Dei ipsorum, ut ibi incenseum offerret Mahometus. Vide *Moscheda*.*

• **15 MOSCHETTA**, Telum quod balista validiori emititur. Chron. Estense ad ann. 1800. apud Murator. tom. 15. col. 385. *Propter magnam multitudinem Moschetarum quas sagittabant, dicti domini de Ferraria non præsumperunt accedere ibi ad domum predictam. Vide *Moschetta*.*

• **16 MOSCHETTUM**. Vide in *Muscarium*.

• **17 MOSCHUS**, Moscus. Vide *Muscus*.

• **18 MOSCIA**, (Teles teuularis species: *Picardia nocturna* M. nocturna, qui ejusmodi telis tenet.) *Glossar. Provinc. Lat. in Cosmodromio. cap. 11. Quid in refectorio Mosciae reficeretur, et silentium in locis dictis servarentur, et silentium in locis dictis habebant, ut dictis de plumbis, neque camisia, hinc interventur, etc. [Vide *Moscheta*].*

• **19 MOSCLARIS**, Hamus. Massiliensis Muscarius. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7637. *Mosclat, Pro. Aamus. Charta ann. 1262. ex Tabul. Massil. Et de quodam modo piscandi siccio, utili, consueto*

jam est diu fari cum Mosclari magna personarum multitudine dicta civitatis Maritimae victimum suum solita est lucrari.

• **MOSCOSUS** Maculis, quasi muscis, distinctus et varius, Gall. *Moucheté*. Monstra ann. 1889, inter Probat. tom. 4. Hist. Occit. col. 182: *Ahens Dunzen cum equo ferrando Moscoso, lex. libras. Vide supra Moscadus.*

* **MOSCEMINATA**. [Plantationes adulteri. DIFP.]

• **MOSENA**, Species bladi, *Moussene* apud inferiores presertim Occitanos, Vasconibus *Mouzene*. Sententia arbitralis ann. 1292, inter abbatem et consules de Gimont: *Alio vero blado que ligari non possunt in eorum paleis ut sit mihi, foeh et Mosena, et alio similia, partantur.*

• *Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: Mosenna, Prov. solia. Vide mox Mossoide.*

• **MOSIBUM**, MOSIVUM. Vide Musivum.

• **MOSICHA**, Pocha. Glossar. Lat. Ital. Ms.

* **MOSIMA**. [Genus repositori. DIFP.]

• **MOSLEMES**. Vide Moustempi.

• **MOSNARE**, f. Mansio, domus molitoris. Charta Oliverii abbatis S. Joan. Angeriac. ann. 1285, in Tabular. ejusd. monast. pag. 196: *Item predictum Mostnare nostrum sicut subtus molendina de Cedrello in aqua... cum omni iure et de verio quod habemus et habere debemus in dicto Mostnare et aqua et circumstantiis ipsius.*

• **MOSNERIUM**. Molendinum, vel Aqua, qua mola versatur. Chartul. S. Joan. Angeriac. fol. 183, v: *Gislebertus de Rochefort et de concedo... ecclesie S. Joannis Angelicensis... ex integrum levigatum et ribagium ab exteriori Sibilo usque ad Monerium de Labessa de ponte Natali. Vide Mostnare.*

• **MOSO**, *Lo factore*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

• **MOSSEN**, in Aquitania, Ofcittan, Vasconia, Benearno, et alibi; vox composite ex *Mos* et *Sen*, quasi dices *Meus Senior*, idem esse quod *Francis Messire*, observat Petrus de Marca lib. 3. cap. 9. Marcæ Hispan. col. 261.

* **MOSSE**, Locus uiginosus, stagnum, Anglis *Mose*, Cambdenus in Descriptione Lancastrensis agri: *Ubique solo tolerabili, nisi uiginosus quibusdam et minus salubribus locis, Moses vocant, qui tamen hec sua incommoda, communis suis rebus exterioribus. Vide Musa 2.*

• **MOSCICLUM**, in Glossario Saxonico Cotoniiano, in alio *Moscum*, raga. Voces admodum incerte. [Legendum forte ex Sonnerio *Mosciculum*, et Rubus *Mosylicus* intelligendum.]

• **MOSSOLA**, *ut supra Moena*. Charta ann. 1469: *Tres cariones cum dimidio bladi frumentati seu Mossola.*

* **MOSSU**, Dimotus seu luxus. Processus de S. Thoma Aquinate tom. 1. Martii pag. 695: *Ex quo percussione os ipsius brachii quod jungitur cum humero, erat totaerum *Mossum* et fractum.*

• **MOSTA**, Pensilatio pro molitura frumenti, f. pro *Molta*. Charta Guill. de Rupibus ann. 1209, inter Probat. tom. 2. Annal. Premonst. col. 336: *Dederunt molendina de Rogeret,... et totam Mostam et Molentes parochiarum da Precinio et de Courtilieres. Murrage, pro ipsa molendina in Charta ann. 1254, ex Chartul. 2. Vind. Cam. Compt. Insul. fol. 28, p. 14: *Li molines devant dia ne peult esfuir au Murrage de la ville de Hulst.**

• **MOSTALE**, Species tenementi, ad excolendum sub onere praestationis, cen-

sus et operarum concessi. Charta ann. 812, tom. 2. Annal. Benedicti, pag. 719: *Dono, donatunque esse volo in perpetuum pro bona ecclesiæ retributione, hoc est res infra ciuitate Nemauso, id est manum seniorum, ubi ipse commanera videor, cum reliqua manus ad ipsum manum aspiciendibus, cum edificiis... horitis, vineis et Mostalibus. Infra: Conciida, communis, Mostalibus, etc. Vide *Motalia*.*

• **MOSTADERIA**, a Gallico *Moutardier*, Intrite sinapis viscum, in Instr. ann. 1488, inter Probat. tom. 8. Hist. Nem. pag. 239, col. 1. Vide *Mustardia*.

• **MOSTASAFUS**, Cujus officium, *Motasafus* nuncupatum, pluribus describitur in Charta institutionis ejusdem a Petro III. reg. Aragon. ann. 1339: *Cum pro parte consiliariorum ac proborum hominum universitatis ciuitatis Barchinona nostra nobis nosbit instantissime supplicatum, ut pro bono statu dicte ciuitatis et habituorum ejusdem concedere dignaremur, quod officium Mostasafus sit de cetero in ciuitate cum dicta; ea propter concessum, tandem, quod amodo in ciuitate posuit Mostasafus, qui dictum Mostasafus officium tenet aliae regal. sub modo et forma inferiori comprehensum, quicque eligatur anno qualibet in festo S. Andrei... Statuentes ac etiam ordinantes, quod dictus Mostasafus, tandem penes se originale pondere et mensuram, tam panis, vini, olei, pannorum et aliorum omnium, que venduntur ac vendi consueverunt sub penso, pondere vel mensura... Qui quidem Mostasafus in fine sui officii subsequente successori in officio sua dicta originalia tradere tenetur. Dictus vero Mostasafus, sine viario, bajulo et alio officiali nostro, auctoritate propria sui officii, recognoscet: et posset recognoscere et judicare pro veris et falsis pensa, pondera et mensuras, et delinquentes punire, vel eis gratiani facere usque ad decem solidos Barchinonenses tantum et infra, et etiam ultra decem solidos, cum ei de consilio vicarii vel bajuli Barchinona... Tertia pars (penna) curia nostra; tercia vero universitatis ciuitatis predicit, et tertia dicto Mostasafuso pro suo salario et labore, factis tribus et equis paribus adquiratur... Dictus vero etiam Mostasafus habeat sex teneat, et habere seu tenere debet unum vel duos sagiones, qui sibi assistant, continue, vel illi qui ponderabit pro eodem, et illud, quod sagionibus ipsius vel alteri eorum per ipsum Mostasafus in executione ipsius officii mandatum fuerit, exequantur. Teneatur iesus ipsius Mostasafus, et in fine anni, quo dictum officium officium, redere rationem et computare bajulu nostro Barchinona, vel ejus locis agentibus, et presentibus consiliariis dicta ciuitatis. Dictus tamen Mostasafus, si occurrit dubium de aliquibus rebus, an sunt male, multe, incommunata vel falsa, de et cum consistit consiliariorum predicit ciuitatis cognoscat et determinat supradictam (pennam) secundum ordinaciones seu statutas, que per dictos consiliarios edita fuerint super eis, et faciat prout cognitum fuerit, executionem publice per plateas, et exigat calones sive penas a delinquientibus seu transgressoribus, prout sibi viuum fuerit expedire... Præterea super discretionibus et questionibus operum, portalium, fenerarum, despillerarum, stellicidiorum, partium mediorum, viarum et aliorum consilium, idem Mostasafus cognoscat et procedat summarie et de plano, non recepta in scriptis petitione vel responsione, sed solum rationibus partium verbo auditis, et ea omnia determinet et dicat verbo*

tantum, per ea vel cum et de consilio, si dubia sint occurrent, consiliariorum ciuitatis predicit, ac illorum qui preterito tempore ipsum officium tenuerint, quia quidem cognitione vel decimo nemus faciat appellare, et si fuerit appellatum, ipsi appellati non admisisse, dictæ causa seu questiones per dictum Mostasafus terminentur, et etiam aequaliter.

Nos enim iam dicto Mostasafuso tenore presentis Carte damus et concedimus cognitionem, decisionem, executionem et exactiōem omnium predicatorum et etiam universorum et singulorum bonorum ordinaturum per consiliarios et probos homines dicti ciuitatis Barchinona presentes et futuros, super illis rebus videlicet, super quibus in ciuitate Valentia banna exigitur ac levantur per Mostasafus ejusdem, ac super eisdem omnibus et singulis eidem potestatis et liberam facultatem conferimus, ut superior continetur. *Mustagafus* et *Mustacafia* ex eadem Charta in Cod. reg. 4673. Acad. Hisp. in Diction. Almotzen, Publicarum mensurarum et ponderum curator, additis.

• **MOSTAYLA**. Charta ann. 1327, in Tabula S. Victoris Massili. *Tertius mensis præteriti fecit caricari LXII. givar alquitran, et tria pondera de Mostayla. At multa gen mosteling pelle? nostri. Alium *Moustoile* vel *Moustule* pro multo.*

• **MOSTELLUM**, *varix*, *Monstrum*. Suppliem. Anti-quari, et Gloss. Lat. Greco. MSS. Sacrae. [Addo ex Castigat. in utrumque Glossar. ac Monstrellum?]

• **MOSTILLUS**, *Mostellus*, dimin. a *Mos*, *costuma*. *Prob. Glossar. Provine. Lat. et Cod. reg. 7657.*

• **MOSTERINUM**. *Anonymous* [quem Nicolum de Jamillia esse docet] *Muratori. tom. 8, col. 576] de Rebus gestis Friderici II. Imp. pag. 861: *Inter quos currus unus inventus est Mostellus, et fabellat tantum oneratus, que pro inservient refrigerium caloris incendi faciendum, et rebus medicinalibus oneratus, etc. [Codex alter apud Laudatum. Muratori habet: *Mosternis*] Legendum moscherinis: *moscamur enim hanc est moschino, voce a Latino formula.***

• **MOSTIERA**. Vide *Multa* 2.

• **MOSTONAGIUM**, Tributum ex vervecibus seu mutonibus. Charta Caroli regent. ann. 1338, ex Bibl. reg. *Item Mostonagiū regium, quod collig. debet et recipi quolibet anno circa festum ascensionis Domini. Vide in Multo.*

• **1. MOSTRA**, *pro monstra*, Militia recensio, ab Ital. *Mostra*. Charta ann. 1322 apud la Faïle tom. I. Annal. Tolos. Inter Instrum. pag. 96: *Prominent nobiles Mostram facientes tempore dictae Mostrae prædictis deputandis, sub eorum una fide et ali. Nobiles jurabunt ad Sanctos quatuor dei Evangelia eorum. Nobilis deputans tangenda, quod ipsi revocabunt, quam prout poterint, com mode Mariscallus seu Mariscallus datus querere omnes illos quos vidocent vel sus tinerint aliqua bona a subditis regia mediate vel immediate rapientes, etc. Vide Monstrum 1.*

• *Charita ann. 1356, inter Probat. tom. 4. Hist. Annal. col. 238: Item quod Mostra per deputatos ab universitate recipiuntur. Inter servitios vassalorum dom. Aphor. in ejusd. Terrear. recensetur: Mostram facientes toliens quotiens.*

• **2. MOSTRA**, Ostensio, specimen, Gall. Montre, Ital. *Mostra*. Stat. ann. 1454 inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 286, col. 1: *Eidem Pellorgas tradi-*

dit Monstram dictorum allieorum, ut manifestaret quibuscumque de dictis alleis emere voluntatem, et factum quod idem Pellorgas, aut cum Monstra dictorum allieorum, aut et accessit, ad mercatores.

*Stat. Astur collat. 15 cap. 26 pag. 45 r.
Statutum est quod aliquis portator, non possit stare sub sextauaria nee tenere Monstram aliquis grani sine blava. Vide supra Monstra 3.*

3. MOTRA. Instrumentorum exhibito, quibus quis in iure se legitimum possessorem ref. alieuius esse demonstrat. Ares. parlam. Paris ann. 1381. in Reg. 69. Chartoph. reg. ch. 90: *Dicto militi potestie dictas alias voraria, et justitia dicti burgi ville d'Ennave, prout inde Motra seu vende facta fuerat. Vide Motra.*

4. MOTRA. Moustara. Certa mensura nemoris, que monstratur, id est, designatur caedenda. Charta ann. 1293 ex Tabul. Major monast. *Dedit abbate Majoris monasterii pecuniam libra et nemoris sitam inter Monstram Stephanum de Toufou militis et antiquam Monstram de Gihart.* Vide supra *Monstrata.*

5. MOSTULUS. Vide *Motulius.*

6. MOTURANGIA. Vide *Moturangia.*

7. MOSUM. vel *Mots.* I. pro Motum regest. feodorum Campagne fol. 82 apud D. Brusel. tom. 2. de Usu feud. pag. 946. *Henricus de Hanc, ligna, post Comitem Barriensis, et comitem Graue dissipavit, ut debet, de his que Comissa Successionis tenuit apud Hanc;* scilicet de loco, *Mos,* et *charuagia.*

8. 1. MOTA. Collis, seu tumulus, cui inde dicuntur castellum. *Iudem quid in Delphinae aliisque provinciis Paupia nuncupatur. In hac voce.] Mota, in Consuetud. Arverni cap. 12 art. 5d. Mote Seigneuriale, in Consuetudine Trecensi art. 14. Et Altimontensi articulo 8. Caribertos Ardeni. pag. 117. Motam aliud nomine, *dapponem eminentem in montibus, sumpnum fluviorum, et in augeum concavum.* Ordine Vitalis lib. 19. pag. 72. *El fortissimum, quam apud Balacne continebat, Motam Regi tradidit, per quatenus omnipodium adversari subactum paruit.* [Charta ann. 1252 apud Guebremont pag. 21. *Pervetus de Salmoio... re cognit se tenere a Domino Baugre Motam seu poignam, quam habet apud Salmoia eon propriis et fossatis. Begimana Padua ad 1320 apud Morator. tom. 8. col. 433. Recensit de predicta summo mane per viam Podis corvi versus quamdam Motam magnam, quam faciebat facere dominus Canis cum mufossis et tayatu et clavendendo Paduens. Tabular. Veteris villa. Fili Gallerter Truses dederunt abbatia Veteris villa totum pleiscionem suu et Motam et sedem molendinum] Ocurrunt apud Sigerium in Lut. VI. cap. 29. Brompton in Stephano Rege, in Chronico Andrensi pag. 396. in Gestis Dominorum Ambrosianis cap. 6 n. 9. apud Albertinum Mussatum lib. 6. de Gest. Henrici VII. rubr. 3. Hist. Dalphin. tom. I. pag. 66. etc. Le Roman de Vace MS.**

*Habert de Rie est à sa porte
Entre le monastier et sa Mote...
Enco est Habert son pont
Gardoit a val, gardoit à moud.*

La Bataille des sept Arts MS.:

*Tuit chapelerent sur Aristote
Qui fu fier com chasteal de Mote.]*

Ejusmodi porro Motas praecitate describit Joannes de Collemedio in Vita B. Joannis Episc. Morinorum cap. 6. n. 25: Motas namque est diutoribus quibusque re-

*gionis hujus hominibus et nobilioribus, eo quod maxime iniunctum vacare soleant exercendis, et cedibus, ut eo modo ab hostibus maneant tutiores, et potentius maijore, vel vicant pares, vel prestant inferiores, terra agerem quante prevalent celstitudinis congerere, eique forsitan late patentem, multamque profunditatis altitudinem habentem circumfoderat, et supremam ejundem agerem crepidinam, salto ex lignis tabulatis firmissime compacto, unde quaevis muri circumvenire, turribusque secundum quod possibile fuerit per gyram dispositis, intra vallem, domum, vel que omnis depicta, et in medio edificare, ita videtur a porta introitus ipsius villa non nisi per pontem, vel aereos, dictis vult Octav. Forzarius in Quig. Linzus Ital. Vide *Mota* 1. 100 et Morator. Antiq. Ital. tom. 2. col.*

10. Ipsum castrum, principia fodi domus. Charta ann. 1292 ex Chartul. 21. Corp. fol. 192. Promerorem le Motte et le fossé d'entour le Motte de Vauve. Le

Motte de mes manoir de Caen et les fossés entour en la ann. 1381. Ibid. fol.

11. Sans vapareller Motte ni fossé, in Ch.

dom. Maskei ann. 1222 ex Tabul. Si

Patri Curia. Motte et fossé nostris, pro

gloria, ut remissi, ann. 1383 in Reg. 96.

Chartoph. reg. ch. 111. bis. Perrin de

S. Denis prist un Motteau de force de

force et le jeta par jeu à Guillot. Pro

cujus rei collectione legitar in alius

Lit. ann. 1388 ex Reg. 135. ch. 26. Les

quelz venient recevoir les gades, que

leur pere aveant acheté dudit debitor, chan-

cent vent de Motzux, le pris de trois sols

Paris.

12. Mota vero ea notione duplicitis est

generis, una que praesupponit est fodi

matuum, de qua Conscript. Trecensi

lit. 2. art. 11. Le principal chastelet ou

motte, ou place de madison

seigneuriale. Altera que in villenago

posseditur, cuius tenuerit in Annal.

Endensis dicuntur homines Motales et

Motales servi, quorum conditio eadem

peccide est ac eorum qui servi gleba-

ti. Mortallables nuncupantur. Vide

Customar. gener. tom. 4. part. 1. pag.

411. et seq.

13. Motta, Eoden significavit. Charta

ann. 1112 apud Maser in Augustinum

part. 2. pag. 41. Conspicere tenero in feudi-

dom, domum, et Motan meam de Glau-

mo, etc. Chron. Parment. ann. 1112. Et

multi homines capti et dictio carceribus

Communi Parment. pueri pueri capti

D. Simon de Montredon qui aufragerat in

quadam sua Motte, et ductus Parment in

carcerem; et non Motta capta et subiusta

erat in terra Seccani, et erat in terra

Mota. Quemque eminentia. Charta

ann. 1382 in Tabular. Montis S. Michaelis.

Cum contentio monasteriorum inter Prio-

rem de Monte Dol, et Robinum Paucel

clericorum super quadam Mota seu platea

in qua nos soleramus habere molendinum

ad ventum, que platea nominatur magna

Mota.

2. MOTA. Curia, placitum, conventus,

ex Saxonico gemote, conventus. Vide

in Genotonia. [chartularium 2. Campanie ex Bibl. Colbert. fol. 196. apud D.

Brusel. tom. 2. de Usu feud. pag. 766.

Zones habet census suo apud Chableias,

in quibus habet tendas, et homines suoi,

et Motam, et plateas circa Motam, et do-

motae fuerint similiter XXXII. in Annal.

Mediolan. ad ann. 1288 apud Murat.

3. MOTA. Charta Mathildis Imperatricis filie Henrici I. Reg. Angl. Scitis me fascise Milonem de Gloucestre Comitem de Hereforde, et deditissime et Motam Herefordie cum tolo castello in feudo et hereditate sibi et heredibus suis, ad terendum de me et heredibus meis. Hinc forensibus Anglis to mota, et placitum statis, to mota, unde illi thoro ante hill, i. mons placiti, de quo in Malbergia. Sed in hoc charta videtur Mota usurpare eum, et colli seu tumulo cui inediicitur castellum, non vero pro curia, aut placiato, tametsi motas ejusmodi seu colliquo, ita dictas censuram, quod in his placita dominorum tenerentur, indeque motas placiti appellatas. [Vide *Mota* 1.]

4. MOTA. Expeditio bellica. Vide *Motore 1.*

5. MOTARIUM. Charta Philippi Regis Franc. ann. 1229. in Magno Pastoral. Eccles. Parisiens. lib. 21. Ch. 21. et 26: *Motas quoque et pascationes, sive in Motariis, sive in aqua mortua, sive in magno fassato, etc.* Idem forte quod monatio. Vide in *Montagium.*

6. MOTA. Rem non attigit Cangius. Mota quippe hic nihil videtur nisi ignaria illa et palustris gleba, que Gall. Tourbie, Parisis Mota dicitur. Motariis vero palustris est locus, unde ejusmodi Motae eruntur. Charta ann. 1210. in Tabular. Calensis pag. 25. Non vero Ansello et hospitibus qui in predicta possessione continentur ad usus suos marescum consumunt, ut Motas occupant, et breuerant in scopulo. Charta ann. 1472. apud Th. Blount in Nomolex. Angl. 1. Rogers tradidit prefato Thomas tria stagna et unam Motam pisciarum existentem infra manerium D. de Yeffyn, habenda et tenenda predicta tria stagna et predicta Motam cum tota pascatione in eisdem. Vide *Motaticum.*

Non melius de ignaria et palustris gleba exponitur agerem enim sonat, quo continentur aqua, cui construendo et reparando facultas conceduntur ospites erundi, ut ex sequentibus manifestum est. Charta Avalonie de Solingenaro anni 1388. Tom. 2. S. Marianum Autiss. *[Quod vero molendinari et homines nostri ad continentiam, a juventute, haec omnino decipiunt fieri probabit.*

Alia Alans de Montetenero in Reg. 56.

Chartoph. reg. ch. 53. *Quoniam omnibus et singulis dictorum molendinorum pertinet, scilicet chaceis, crassis, evasis, evasis, Motas motagis, pascaturis, rivagatis, etc.*

etc. Lit. ann. 1311. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 439: Et quedam Motae sive

plateas, sive super duo stagna dicta

villae. Que sic Gallie redduntur in aliis eadem de re. Ita ejusd. ann. ibid. pag.

411. Et la Motte qui est sur les deux es-

tangs du chastelet de Limoges. Charta Rob.

de Veteriponte ann. 1330. ex Chartul. S.

Joa, in valle: Le prieur de S. Nicolas de Courbeville] or prieurs de leur droit

et pourront prendre Mote et motage

en tous nos frouts, pour la préparation de

tous leurs molins, biefs et châcuis, sans

contreredit de nous, ne de nos gens. Qui

habet de nos haud invite applicari possunt, quem

allegantur supra: appellationis vero

ratione nemo non videt. Vide Motaticum.

7. MOTA PAPELARDORUM. Terreus ar-

gen, qui hodie *Le terrain Notre Dame*

appellatur. Sent. ann. 1282. ad calcem

Nevel. eccl. Paris. Ms. Item de sepi-

ento articulo, videlicet de Mota Papelar-

dorum; ordinamus quod nichil projici-

tur in aquam, per quod cursus, aqua-

valent impediens, Mota permanente ut prius.

5. **MOTA**, Campanula. Vide **Moto** 4.

6. **MOTA CANUM**, ex Gall. **Mous de Chiens**. Vide Prynneum in Libertatibus Eccles. Angl. tom. 2, pag. 980, 981. [Le Roman de la guerre de Troyes MS.:

Un cert trouvere mestement.
De xl. remors flere et grer.
Les Musters il est descouper.
Laudes et bies entantables.]

7. **MOTA**, *Obitus de Mota* assipius occurrit in Obituario, celebrandus pro Cardinale de Mota.

8. **MOTABILITER**, *hoc est in transitu*, apud Virgil. Gramm. pag. 91.

9. **MOTACISMUS**. Vide **Motacismus**.

10. **MOTADENCUM BLADUM**, Miscellium frumentorum. Charta ann. 1818. in Reg. 50. Chartoph. reg. ch. 1: *Pontius Patri Salianus domiculus vendidit universitate predictis tres omnes bladi Motadencum et cunctas. Vide supra Motadencum bladum.*

11. **MOTAGIUM**, Obligatio, quo vassalus placuisse domini vel interesse teneatur. Mota quippe idem quod Cato plachim. Vide in hac voce num. 2. Charta ann. 1361. Et Reg. 92. Chartoph. reg. ch. 19: *Autor baillie à Regnaut Willot... en pur leffage à fin et perpétuel héritage nostre maistre de Berengerville... avecques certaines franchises; cest assavoir... entre fraue de Motage et de quel en moutre chustel. Alia notione, vide in Motatione etc.*

12. **MOTALDUS**. Idem Muratorio, qui Mundualdus. Tutor. Vide in hac voce. Charta ann. 980. apud eundem. Muratorium. 2. Antiq. Ital. med. evi col. 135: *De largitatem Motatalis filii itemque Motatalis item ex Alemagnorum genere etc.*

13. **MOTALIS**. Modus agri, jugerum. Tradit. coll. lib. 1. cap. 3: *Tradit in almo-mo-panam... quidquid proprietatis habet in Larungum et in Sulidorphero Marcus, nisi tamen in Larungum. 2. Motales, id est, iugeres, et unam arisalem. Occurrunt preterea hec vox, sed nescio an eadem notione, in Charta Garsim Regis Navarrae circa 1084. apud Antonium de Yerri in Chron. Ordin. S. Benedicti tom. 1. It est, de Guardia de Comite per se- motam ad vallem de Potes, denumerum ad illam arborum valle de Fabrici, et per alium Motalem usque ad portellum mediae numeri. [Ubi Motalis, si fallor, idem ac Mota, emendatio.] Hinc emendanda videtur Vita S. [Dominiani], apud Guichetum: *Et paucum campum secundum Motalem, et dominos cum integratis vobis dominum. Legendum enim censurum, motalis defensio.**

14. **MOTARIA**. Vide **Mota** 4.

15. **MOTATICUM**, quid sit, docet Tabularium Majoris Monast. Tiron. seu Vindocinensis Thugni, Charta 87: *Et quidam census 4. denar. de terra illa reddebatur, non tamen pro palatio, sed pro Motatico, hoc est, pro eo quod ex ipsa terra prenditur ad opus excusae motestatis illius. [Est ergo Motaticum præstatio, quae pro facultate erandi Motas seu cespites exiguntur. Vide **Mota** 4.]*

16. **MOTACORUM**. Eadem notione. Charta

ann. 1805. in M. Pastorelli Eccl. Paris. lib. 16. Ch. 14: *Si autem contigerit quod Canonici Parisienses predicantes pastores ad prota, vel Motagium, vel terras arabicas, vel ad alias uniuersitas reducentur, etc. Tabularium Monasterii Deiparae de Josaphat Charta 1218: Reliqui Ecclesiae de Chevaux 6. donarios censuales, quos Hugo de Suavilla Miles mihi debebat pro Motagio sui molini. Tabular. Absente: *Duas sextariatas terre et lo bath ad molendinum, et le Motagie al bush adobar, et l'autre Motage subus pratum, etc. Infra: Qui etiam percalvavit terram et lo Motages ad molendinum cum Petro Abbate, etc. Liber Chirographorum ejusdem. Monasterii fol. 20: Et concessit ipse Petrus rivagium et Motagium molendinum, etc.**

17. **MOTATIO**, Lis, controversia, qua quie a possessione amoveri potest. Charta apud Hickesum Grammat. Anglo-Sax. pag. 174: *Ut hæc largitio et stabilitas sine Motatione et disputatione perseveret.*

18. **MOTATIO**, Vulnus non grave, levissima. Canones Hibern. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 6: *Si in tibirom non perenni (sanguis) percussor ancillam reddet; si in specie ejus, tertiam partem de argento retribuit. Percussio ejus ancille pretio restituatur, Motatio ejus, ut predictum, sanatur.*

19. **MOTAVITUR** vel **MOTAVRUS**, Artifex, nescio quis. Libert. Petri assassin. ann. 1341. in Reg. 74. Chartoph. reg. ch. 67: *Item quod dicti consules possint instituire et destitutere bauxum seu bojais super quilibet ministerio texitorum, macellariorum et aliorum Motavitiorum similium. Ubi forte legendum Mecanico-*

rum.

20. **MOTBEL**, Anglo-Saxonicus, Campana qua conventus publicus: indicitur, Campana bannalis: a Mot, conventus et bellum, campana. Leges Edwardi Confess. cap. 35: *Debet statim pulsatis campanis, quod Anglici vocant Motbel, conuocare omnes et universos, quod Anglici dicunt Fomtoe, i. vocatio et convocatio populum, etc. Vide Campana bannalis, in Campane 2.*

21. **MOTELATUS**, Globulus, Gall. Motte vel Pelote. Lit. remiss. ann. 1854. in Reg. 82. Chartoph. reg. ch. 69: *Cum multi juvenes... de nive ad invicem luderent, et unus contra aliun proiecerent plures globos sive Motelatos nivis, etc.*

22. **MOTELLA**, diminut. a **Mota**. Charta ann. 1256. in Tabul. S. Nicasi Remens. *Vendidit totam te suriam, jardynum, Motellam, terras, etc.*

23. **PRO PARVA INSULA**, in Charta ann. 1819. ex Reg. 60. Chartoph. reg. ch. 69: *Item proquadrata Motella, sita in Sequana, tres solidos.*

24. **MOTENONUS**, Mensura annonaria species, nostris Mottego. Charta ann. 1278. in Chartul. eccl. Lingon. ex Cod. reg. 5188. fol. 294. v: *Debet consululariter dom. Jacobus de Valle quinque Motenonus avena ad mensuram dicti loci. Et fol. 225. r: Debet consululariter dom. Guillermus Fatuus unum Motonorum fragmentum ad combitum..., unum Motonorum siliginis ad combitum. Vide supra Motonum.*

25. **MOTETUM**, Cantus ecclesiasticus, quem Motet vulgo dicitur. Guillelm. Durandus de Modo generali Concili celebrandi cap. 19: *Videat valde honestum esse quod cantus indepositi et inordinati Mototorum et similium non fuerint in Ecclesia, etc. [Le Roman de la Rose MS.:*

Qu'il fait dans Jaffraut,
Notes, fables, et chansonnieres,
Qu'il voulle à ce mie envoier.

Ibidem:

Chantant au pardouplié
Notes, gaudies et chansonnieres.)

26. **MOTERUS**, Cantus species. Constit. Monach. Mass. part. 1. rubr. 8: *Neque Motetus, neque uppaturem, vel aliquem cantum magis ad lasciviam quam devotionem provocantem, aliquis decantaret, sub pena gravioris culpi. Vide infra Motulus.*

27. **MOTERA**, Idem quod **Mota** 1. Charta Henrici VII. Reg. Angl. ann. 1509. apud Rymer. tom. 13. pag. 248: *Pro riparis, gurglitibus,... ueris aut Motis actis, adiustatis, exaltatis, elargitatis extensis, etc.*

28. **MOTIBILIS**, Qui non est perpetuus, sed moveri potest. Ita autem dicitur leguleius Anglis persona, quae cum sit in aliquo statu vel dignitate, ex ea amori potest, verbi gratia. Prior, Religiosus, sacerdos, prouide in Iure conveniri non potest. Fletia lib. 8. cap. 8. § 22: *In carcerebus detentis, Canonici, vel alii Religiosi, Motibiles, furiosi,... surdi, muti... conservari non posseunt. Motibilitas, ibid. lib. 8. cap. 54. § 9. Motibiles, ibid. 8. cap. 87. § 8. cap. 38. 1. 4. MOTIO Vide **Movere** 1.*

29. **MOTIRE**, a veteri Gallico Motir. Monere, declarare. Charta ann. 1218. in Chartul. Campan. ex Cam. Comput. Paris: *Si aliquo modo deficerit de emenda facienda, comes Barri ducis et dominus de la Fauche, pust si dies in quibus res Motitentur de emenda facienda, etc. Assis. Hieros. cap. 12: Puisque l'on demande conseil, sans Motir de quoy, etc.*

30. **MOTIR**, a veteri Gallico Motir. Monere, declarare. Charta ann. 1218. in Chartul. Campan. ex Cam. Comput. Paris: *Si aliquo modo deficerit de emenda facienda, comes Barri ducis et dominus de la Fauche, pust si dies in quibus res Motitentur de emenda facienda, etc. Assis. Hieros. cap. 12: Puisque l'on demande conseil, sans Motir de quoy, etc.*

31. **MOTITIO**, in Statutis Ordinis Hospitalis S. Joan. Hieros. tit. 19. § 22. vulgo Smutito, Gallice dicitur est, et significat nominationem, seu pronuntiationem: Nam uero Gallorum lingua Motir, idem est quod dicere, nominare, vel pronuntiare. Et utinam Fratres in linguis, cum declaratur cui commenda, cuius administratione vacat, concessa fuerit. Vide quæ observantur ad Stabilimenta S. Ludovici anno 1803. [Motitio jour, apud Petrum des Fontaines in Consil. cap. 8. Motir la gueule, in Assisi Hieros. cap. 20. 48. Motir le terme, cap. 228. Ibid.] Vide infra Smutito.

32. **MOTIVUM**, i. Gall. Motif, Causa, incitamentum. Littera Henrici VI. Reg. Angl. ann. 1452. apud Rymer. tom. 11. pag. 812: *Non postmodum aliud vestrum nobilitati rescribere responderemus, quam quod contenti sumus de Motivis litteris vestris adductis, etc. Inveniar. Chart. reg. ann. 1423. fol. 281: Rotulus perga-*

MOTI in quo continentur Moties, que
moveant debent dom. papam ad commi-
tendum unctionem, consecrationem et
coronationem Henrici imperatoris Romanorum
quibusdam cardinalibus.]

• 1. **MOTIVUS**, Movendis animis ac-

commodatos, Ital. Motivo, Gall. Tou-

chant. Acta S. Domini, tom. I. Aug. pag.

302. col. 1: Quibus coram se posse pre-

dicavit jacens sermonem pulcrum valde

et Motivum.

• 2. **MOTIVUS**, Seditiosus, turbulentus,

Gall. Remugans, alias Remouvens. Lit.

remissa. ann. 1880. In Reg. 101. Chartoph.

reg. ch. 127: *Præfatus Guigius erat homi-*

brociosus et Motivus ei motus in rebus militi-

bus. Alter ann. 1771. In Reg. 100. col. 914:

Ioculus Biscayensis existit boni de granti

language. Remouvens, parlaist audire

marchais plusieurs fois de grosses paro-

les, etc. Remoueur de hustines, in Lit.

ann. 1371. tom. 5. Ordinat. reg. Franc.

pag. 713. Muitemavera, pro Muete-

makers, a Belgico Muitemaker, eodem

sensu. Libel. supplex duci Burgundia-

a. Gaudenitibus oblatus apud Mirxen-

tom. I. Aneid. col. 1628: Item, s'il fuit

que aucun... donnast malice parler ou

reproches pour aucun dedans ces guerres,

ou appellans tiershomme ou Muitema-

*vers. etc. Vide *Movementum*.*

• 3. **MOTONAGIUM**. Vide in *Multo*.

• 4. **MOTIA**, Colliculus. Charta. ann.

1278. in Tabular. S. Benigni Divion. Et

super, unam pociam terræ... et super Mo-

totiam sitam a latere domini Marcelli cum

omnibus ejus arboribus.

• 5. **MOTTENIUS**, Moneta Brabantina,

Belgii Mottoones. Charta ann. 1882. apud

Mirxen tom. 2. pag. 1349: *Ut præsen-*

tus nostrum oppidum Lovanienses nobis

hoc præstet obsequium, persolvendi unde-

rum milita Kottensiorum monete nostra

notionibus in Mota 1. et 2.

• 6. **MOTTONIUS**, Moneta Brabantina,

Belgii Mottoones. Charta ann. 1882. apud

Mirxen tom. 2. pag. 1349: *Ut præsen-*

tus nostrum oppidum Lovanienses nobis

hoc præstet obsequium, persolvendi unde-

rum milita Kottensiorum monete nostra

Brabantie.

• 7. **MOTTONUS**, Vervex. Gall. Mouton.

Convent. Saona ann. 1691: *Pro omni*

trementario Molitorum, grossos tres.

Hinc.

• 8. **MOTTONINUS**, Verveinus, in idem

Convent. Pro Molitorum. In Consil. S.

Pauli Narbon. ann. 1127. Inter Instr.

tom. 6. Gall. Christ. col. 89.

• 9. **MOTULI**, MOTYRA. Vide *Mota*.

• 10. **MOTUL**, Stat. ant. Florent. lib. 1.

cap. 88. ex Cod. reg. 4821. fol. 24. v:

Nullus rex potest procedere a aliquo

negocio civili nisi criminali contra no-

rios forenses, qui vulgariter appellantur

Motuli forestieri, de maleficio deputati.

• 11. **MOTULUS**, Cantus species. Reg. visi-

tat. Odon. archip. Rotomag. ex Cod.

reg. 1245. fol. 358. v: *In festo S. Joha-*

nis et Innocentium nimis jocostias et

scurrilias cantibus utebantur (moniles

monasterii Villaris) ut pote farsis, con-

ductis, Motulis : precepimus quod honesti-

tas et cum majori devotione aliae se ha-

*berent. Vide supra *Motulus*.*

• 12. **MOTUS**, Piscatio, ni fallor.

[Rota est aquaria, qua in piscatione

anguillarum utuntur.] Chronicon S.

Michaels Virgini. pag. 388: *Dedit..... 7.*

mansos et dimidium cum molendino in

villa Ormeracis super fluvium Motaric,

eo pacto ut solvant sinecūdum 15. modis

Kalendas Maii et 30. modis vini in

festo S. Remigio : et si Motus fuerit aqua,

30. anguilles in festo S. Andreæ.

• 13. **MOTUM FACERE**, Vela dare. Gall.

Faire voiles. Cadari Annal. Genuens.

lib. 1. apud Muratori. tom. 6. col. 285:

Galæ vero virginis quinque et milites una

Motum facerunt, et inter galæ inventantes

alias recolligentes steterunt secum. Mo-

vera, eadem notione adhibuit Bartholo-

meus Scriba. lib. 6. Annal. Genuens.

apud eundem ibid. col. 467: Moverunt

dicta galæ x. ut ad partes ultramarinas

accederent.

• 14. **MOTU PROPRIO**. Hac formula pri-

mus usi sunt Romani Pontifices in Si-

tuus, quorum usus minor, notoritas

et usus quam bullarum; exinde sensim

inconscito Cardinalium concilio, nullo

potere promulgare se significant.

Hoc invidiolus Gallos semper fuit, quan-

tu liberitatis Gallicanae contraria;

et adversum constanter rejecere. Bulla

Eugenii IV. PP. ann. 1437. apud V. III.

Fontanini in Antiqui. Horte pag.

468: *Motu proprio, non ad aliquas*

super hoc nobis oblatas petitiones ins-

tantiam, sed de nostra mera liberalitate,

etc.

• 15. **MOTU**, Vox vulgaris, qua lignum

calentaciendo furno aptum significatur;

lignum siccum, quod mortuum appella-

n. Charta ann. 1808. In Lib. rub. Cam-

Comput. Paris. fol. 182. r° col. 2: *Quales*

et diligentes... de tout don, de toute taille

de chevauchide deus à nous ou à autres

par nos de nous, par Muete de guerre,

par don de nosces, etc. Sed et Muete iudei,

pro Discessus, profectio, vulgo Départ.

Lit. Alain de Montfleury ann. 1691.

Inter Probat. Hist. Villehard. pag. 10.

Desque floribus mihi doli patitur... deus

mihi, avanti su Muete en tout volage. Ita

et apud Bellom. Ms. cap. 3. pax. II. v.

col. 1. quo etiam sensu Intelligentus

Peritus laudatus in Muete 1. Vide infra

Muete.

• 16. **MOTVENTES** Res. Pecora. Edictum

Nunonis Sancti tom. 8. Spicil. Acher.

pag. 388: *Sub pace et truce ponimus*

omnes ecclesiæ cum earum cemeteriis et

sacrarīis, quæ speciali dominum cense-

bit. De intelligenti, et cum omnibus

rebus rebus immobiliis et immobiliis

et cum omnibus et cum hominibus

et cum rebus.

• 17. **MOTRONEM SUMERE**, E loco moveri.

Stat. eccl. S. Vulfr. ann. 1288. ex Lib.

rub. ejus. fol. 8. r.: *Non discurrat per*

chorum aliquip, nisi de stallo suo sump-

serit Motronem.

• 18. **Movere**, Iter ingredi. Chron. S.

Petri Vivi tom. 2. Spicil. Acher. pag.

755: *Quapropter idem Abbas XII. Kal.*

Noembris Motiv et Cluniacum tenevit,

et per tres dies comoratus est.

• 19. **Movere**, Iter ingredi. Chron. S.

Petri Vivi tom. 2. Spicil. Acher. pag.

755: *Quapropter idem Abbas XII. Kal.*

Noembris Motiv et Cluniacum tenevit,

et per tres dies comoratus est.

• 20. **Movere**, Expeditionem suscipere.

Annales Francorum Berlinian. ann.

867: *Reliquum populum regni sui para-*

tum esse precipit, quatenus mox ut ipse

jusserit, preparari Movere hostiliter res-

tit. Anastasius in Hist. Eccl.: Exerci-

tum Motiv Gomer cum Arabum multitudi-

nibus contra Romanum. Ubi Theophane-

habet interprætor. [Littera Ludovici

Hutini ann. 1315. tom. 1. Ordinat. Reg.

Franc. pag. 603: Et si te ait que l'au-

teau Motiv est àler ouït ost, les dites gens de

Payeron pour tous retours de che-

vaux, cinq cens livres tournois tant souli-

ment, mais se l'en n'y Mouvoit àler, il

n'en pauroient rien.

• 21. **Mouvoir**, Dependere. Gall. Mou-

voir. De feodis dicitur quæ certis servi-

tis sunt obnoxia, et ab alio dependunt.

Charta ann. 1242. in Tabular. Meldeus.

Concessi ecclesiæ Comarca/ontis serva-

torum terræ et dimidiatum quæ Mouvoir

et Terræ ipsius. Ch. Bernardi de

Turri ann. 1308. apud Baluz. tom. 2.

Hist. Arrov. pag. 793: Item, dominus

potest retinere terræ quæ mouvit de census

et feudo ipsius renditane infra viginti

dies et non ultra. Alla ann. 1341: apud

Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 496:

Cum feuda Maseria aliqua castellania

et immediate ressortantia ad eam judicen-

tur et terminentur secundum usum et

consuetudinem loci loci Moverent. Adde

Rymer. tom. 18. pag. 748.

• 22. **Movere**, Dicitur de portis, qua

parte aperiuntur. Reg. 84. bis Chartoph.

reg. part. 1. fol. 96. r. col. 1 : *Dux porti ibi erunt, que Mouebuni de fossato, et portes ad eam.*

* **MOWER** Cuiuscum. Clamorem cicer in aliquo. Lit. remiss. ann. 1357. in Reg. 89. Chartoph. reg. ch. 68 : *Oportet quod dictus Chartrotus, timens hostium suum frangi, Mouseret crudum contra defunctum et suis complices. Nostris Esmevoir la main, vulgatus Lever, Manuminas intendere. Charta ann. 1433. in Chartul. Latiniac. fol. 40 : Il est Esmevoir la main pour le frapper.*

* **MOVILE**, pro Mobile. Vide Mobilitas.

* **MOVIMENTUM**, Motus, sedito. Albertinus Massutus de Gestis Henrici VII. lib. 15. rub. 6. apud Murator. tom. 10. col. 554 : *Norūm in Placentia Movimentum exortum est circum Julias Calum Placentini cives, qui in castro S. Johannis erant placandorum concivium litiumque causa, etc. Vide mox Movita.*

* **Movita**, eadem notio, in Stat. ann. 1370. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 338. art. 19. Pour ce que plusieurs riotes sont meues na la marchandise, pour l'Emouvement d'aucuns vendreurs, etc.

* **MOVIMENTUM**, Qui quis ad ali-

quid agendum moveatur, nostris Molit. Litteræ Johannis Reg. Franc. ann. 1383. tom. 3. Ordinat. reg. 640 : *Laquelle informatione telle estre portee pardevers eux (les gens du grand Conseil) et ouïe plusieurs Mouvements que tendent bouchera auquelz les choses desendentes, etc.*

* **MOVIMENTUM**, Aditus. Gall. Mouvement. Occurrat apud Baltherum Mon. in Vita S. Fridolini Abbat. num. 11.

* **Movita**, Motio, contentio, rixa. Gallici Emette, alias Mesles Formula veteres apud Bigonniom, cap. 30 : *Postquam ipsos prætentis livores recipit, necessitate compulsus, ipsum plagant, per quam mortuus jacet : et in sua contentione, vel in sua Movita atque per suas culpas ibi interficietur fuit. Occurrat in alia apud Lindenbriogum. Spelmannus inde Gallicum Mawattie, id est improbitas, arcessit; sed Mawattie, a Mawais deducitur, sed qua postrema voce quedam annotavimus ad Joinvillam.*

* **Moula**, Mensura lignaria, Gall. Moule. Charta ann. 1300. in Reg. 13. Chartoph. reg. ch. 131 : *Sexaginta quadriginta bosci, quamlibet Moulas quatuor continentem, concedimus et damus. Vide supra Moula.*

* **Mouldura**, Pensatio pro molitura frumenti, Gall. Mouture. Charta ann. 1327. in Reg. Cam. Comput. Paris. fol. 20. v. : *Qui in dicto molendino molera conseruerunt... molere teneantur... et ad hoc competenter et pignorarent pro deo utriusque Mouldura, et confararum facerent. Vide supra Moula.*

* **Moultnagium**, Tributum ex verbeibus. Gall. Moutons. Charta Phil. episc. Helvac. ann. 1256. ex Chartul. Guill. abb. S. Germ. Prat. fol. 100. v. : *Miles pro aduocatione sua decem solidos singulis annis de parte S. Germani accipiet et Moultnagium proprium habebit. Vide in Multa.*

* **Moulitura**. Premium quod datur pro mutatione predi, cum alteri ceditur aut venditur. Charta Galerani Comitis Mellenti tom. 3. Histor. Harcur. pag. 44 : *Radulphus Croc vendidi sis quādam terrā jura pratum eorum pro duodecim solidis Carnotensis, pro Moulture hujus terre habuit Radulphus Eflanc duodecim denarios Carnotenses, quia quicquid eam concessit. Vide Muta 2.*

* **Mounagium**, Pensatio, quam a vassalibus exigit dominus pro frumenti molitura. In imendingis suis. charta Hugob. dauph. ann. 1319. in Reg. 79. Chartoph. reg. ch. 83 : *Concedimus castrum nostrum, nuncupatum Castrum villanum... cum universis et singulis censibus... sumis furnagis, molendinis, Mounagis, etc. Vide supra Monagium 1.*

* **Mounaironus**, Massilicibus vulgo Meunairon, secundus a molitore. Mounierius, Molitor. Gall. Meunier. Statuta Massil. lib. 1. cap. 55 : *Si aliqua predicti mulieris, vel Mounieris vel Mounaironis in predictis repertis fuerit fraudem committere, etc. Charta ann. 1326. in Tabul. S. Victorii Massil. : Stephanus de S. Egidio Mounierius. Vide Mounaironus.*

* **Mourelus**, pro Morello. Vide in hac voce. Inquisito pro canonisatione S. Yvonis MS. : *Et vidit quadam die servientem Regis Francie, qui quandoam equum Moulleum, valoris L. liberarum de domo episcopali separat.*

* **Mourus**, pro Morus. Locus palustris, aquaticus. Charta ann. 1276. apud Miraeum tom. 2. pag. 865 : *Insuper predictis religiosis sylvam, integratam cum omnibus fundo, ducentaque horario. Mori facientia justa eamdem sylvam. Occurrat iterum ibid. pag. 866. Vide Mora 2.*

* **Moudurachia**, Variae molitura miscellum frumentum, ut supra Moduranchia, Gall. Mouturengue et Mousturengue. Charta ann. 1272. ex Chartul. eccl. Vastionis : *Item lego canonicis Vastionensis unum minima. Moudurachia super molendinum reddituum, et unum Moudurachia super molendino de Pologne. Alia ann. 1307. in tabul. Cam. Comput. Paris. fol. 11. r. col. 2. : Jehan Fouquet le genou et Estevon sa femme... recognoverunt et auoir vendu deux sectiers de Mousturengue à la mesure de Chastillon. Alia ann. 1330. ex Bibl. reg. viij. muis de froment, xij. muis de Mousturengue, et x. muis d'aveine. Vide Mousturengue.*

* **Moustaderius**, a Gallico Moustardier, Sinaparus artifex; propola. Charta ann. 1276. in Reg. A. Chartoph. reg. ch. 20 : *Item pro domo quam Radulphus sellarius et Guillelmus Moustaderius tenet, quatuor denarios. Vide supra Mostaderius.*

* **Moustra**. Vide supra Mostra.

* **Moustura**, Mouta 2.

* **Mouturangia**, Mouturangia, Varia molitura miscellum frumentum, seu bladum, quod a molitoribus ex frumento, quod ad molendinum deferunt, pensatior. ex Gallico. Mouture, Mouturage, in Charta ann. 1303. apud Duchesnium in Hist. des Chevaliers paix. Diction. Ossiet. Carpent. et alii. Mouture, mestanza de froment et d'orge. Charta ann. 1340. ex Tabulario Fossatiensi f. 159. : *Concessimus mihi et heredibus meis 16. sextarios Mouturangie competentes, etc. Alibi : Molendinum dicti loci valer quilibet anno 6. modios Mouturangie ad mensuram dicti loci Rursum. Molendinum... valent annuatim 13. modios bladi, videlicet 4. modios frumenti, et 10. modios Mouturangie. Charta ann. 1248. in Magno Pastoral. Ecclesia Paris. lib. 9. Ch. 43 : Decem sextarios tam frumenti, quam Mouturangie annui redditus, quos percepies annuatim in Molendino Capituli, etc. Occurrat et in Ch. 51. lib. 11. Ch. 5. lib. 23. Ch. 97. [Charta ann. 1284. in Tabular. Sangerm. : Decem Sextarios et plenam minam bladi videlicet Moustu-*

ragie... Alio... redditus bladi seu Mous-

tangie in aliis dictum molendinum

dicitur Mouturatum. Alia Gaufra in Bis-

copi Moidensis ann. 1311. in Tabul.

Campan. Et in molendino de Stegno.

dictum Comitissam.. debere eis reddere

singulis annis tres modios Mouturengie in

perpetuum in festo S. Martinis hiemalis

ad mensuram Nonenti, etc. Alia in Hist.

Monmorenciaca cap. 36 : Habent etiam

predicti Fratres in Molendino de Stagno

sex annos modios, tres de Mouturengie,

et tres de mestiel. Mouturangia, in Ne-

crologio Eccles. Paris. Kalend. Martii.

* **Mouta**, Pretium quod datur pro

mutatione predi, cum alteri ceditur, ut supra Moutura. [¶ Nisi idem sit quod

Mouta 3. Vide ibi.] Charta Nicolai

d'Estouteville tom. 4. Hist. Harcur. post

Errata : Has donationes dono et concedo... possidentis libere et quiete et pacifice abaque servitio et auxilio et releveo et

Mouta et abque omni exactione. Tabul.

S. Fromondi : Dedi in elemosinam libe-

rit et quietam ab omnibus servitius... exactionibus secularibus et exercitu et

Moutra. Charta ann. 1260. in Tabul. B.

M. de Bono-nuntio Rotomag. : Quietie

et omnibus servitius, redditibus, querelle

Mouta et exactionibus, etc. Vide Mouta 2.

* **Moutanagium**, Moutonagium. Vide in Multa.

* **Moutonnagium**, Tributum ex verbeibus. Gall. Moutonnage, in Charta Phil. Pule. ann. 1310. ex Lib. rub. Cam. Comput. Paris. fol. 350. v. col. 1. Vide in Mouta.

* **Mouto**, a Gall. Mouton, Vervex, in Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 74. Vide Mouto.

* **Mouttura**. Vide Mouta 2.

* **Moutum bladum**, Molitum, a Gall.

Moudre, Molere. Statuta Massil. lib. 1. cap. 55 : *Officii teneantur... sacre emer-*

deri et restituti a moliteris molendinorum

annum datum seu factum in blado male

Mouta, sive in farina male Mouta.

* **Moutura**. Vide Mouta 2.

* **Mouturare**, Moutana seu prestatio-

nem pro frumenti molitura capere, nos-

tri Mouturer. Stat. Avenion. ann. 1248.

cap. 53. ex Cod. reg. 4659 : Statutus

quod omnes molendinarii non possunt

pro molitura accipere ultra quarante et

et habeant pognadinas et alias mensura-

ferro communis signatas, et non Moutu-

rent, nisi cum poingadina. Lit. remiss.

ann. 1411. in Reg. 165. Chartoph. reg.

ch. 288 : Leguel prestre dist au meunier

qu'il emoustat ou pris moliture de Cull-

laume de Banguenarre qui lors moulot;

auquel il respondit qu'il estoit bien tout de

l'eamour ou Mouturer et qu'il n'avoit à

plez moulot.

* **Mouturengia**. Vide Mouturangia.

* **Mowntee**. Statuta Henrici V. Regis

Angliae tempore, gaudi et apud Nor-

manum Uptonum de Maltari officio lib. 4 :

Volumus item... quod nullus cuiuscum

que conditione, natione, gradu vel di-

gitatis existat, clamores vel turbaciones

facere audiat, quibus nos vel exercitum

nostrum turbari contingat quavis modo :

et specialiter illam clamorem ; quem

Mountee appellamus, vel aliquem alium

clamorem irrationaliter, etc.

* **Moxiquinus**, [italis Moxizone :

a item unus Moxiquinus magnus cum

sirico et auro in capitibus. » [Invent.

Calixt. III. an. 1458, in Archiv. Ro-

mano.]

* **Moyatus**, Mensura vinaria. Necro-

log. S. Martialis Lemovic. ix. Kal. Juli.

Jordanus Dares monachus dedit nobis

Moyatos vini cum captis, et Prior de mulione solvit.

* **MOYDA.** Mensura species, quam estimare licet ex Charta ann. 1309. tom. 1. Hist. Dauphin. pag. 91: *Johannes venditor pro dicto heminali accipere debebat... videlicet pro quolibet animali portante sal ad venditum in dicto mandamento, unam Moydam, de quibus valent duodecim una heminalia salis.*

MOYOLUS. [Vasis species inter ministeria.] Vide *Lito.*

* **MOTTERIA.** Predium rusticum, quod a colono partitorio cultur, nostris *Motterie.* Ide supra *Motteria.* Charta Nic. abb. C. ort. ann. 1101. In magn. Chartul. nig. [Jus. monast. fol. 216. f.]: *Viginis quatuor menses de quibus Moyteriam de herten a fini Wacelini qui eam clavem comparval, nobis in elemosinam legavit.*

* **MOTETUS.** [Mensura frumentaria apud Venetos. Vide *Chafeus.*

* **MOZICA.** quasi modica, unde mozus, z pro d. sicut solit. Itali dicere hodie pro horis; nam antiqui horae dicebantur, *apud Acad. Hisp. in Diction. Muzeta est Amiculum humerale.*

* **MOZINA.** MOZITIA. Jo. ne Janua: *Mozina a modis, genus repositorius, quasi Modina.* Gloss. Anglo Sax. Alfrici *Mozitta.* vel arcula, tag. i. clausula clusa, uti interpretatur Sonnerus in Gloss. Saxon. in teag., qui haec laudat ex veteri Charta Ecclesie Cantuarie: *Mansionem quoque que est in aquilonari parte Dorobernia, et clausulam quod Angli dicunt teage, que pertinet ad predictam mansionem, etc.* [Vide *Mozica.*]

MOZOLUS ROTÆ. Ital. *Mozollo.* Trut. ex Italico *Mozetta*, nostris, *Mozette d'Evèque.* Ceremonial. Episcop. lib. 1. cap. 1: *Utanur domi et foris loco mantellati, Mozetta ejusdem ectoris supra rochetum.* [Hinc emendandum Mazzetta tom. 4. Anecd. Marten. col. 1194.]

Est etiam *Mozetta* vestis ecclesiasticorum et sacerdotum. Miracula B. Stanislai tom. 1. Maii pag. 791: *Superalbus scilicet et albinus nivea Mozetta, de super nigra, rubeo colore subtilissima et birrete nigro quadrato in capite.* Concilium Linense inter Hispan. tom. 4 pag. 75: *Et Sacros indutus sit superpetita storia et Mozetta.* *Mozettam* quoque vocant Franciscani ecclesiastes partem quae humeros collit, alias *muta*.

* **MOZELLA.** ex Italico *Mozella*, in qua includuntur falcones, cum plumas mutant. Charta ann. 1309. in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 554: *Johanni de Serans falconario nostro et custodi falconum nostrorum in muta seu Muta falconum, quas habemus in villa de Serans, etc.*

Vide *Muta*. 3.

* **MUAGIUM.** Pensatio frumentaria pro quilibet modo annona. Charta ann. 1340. in Reg. 71. Chartoph. reg. ch. 384: *Johannes de Anisiaco... supplicatus ut ei vellentes concedere, quod sibi liceret octava partem grani, quam in Muagio civitate et paci Laudunensis habere noscitur.*

Idem esse atque *Modiagum* in *Modiatio* I. aperte declarant lit. thesaur. reg. huic Charta annexæ, ubi legitur: *Octavam partem grani, quam habore dicatur in Modiagio civitate et paci Laudunensi.*

* **MUANDA.** Servitii genus. Charta Rigioli de Alsanza pro Stabul. monast. Tertia etiam parte servitii quod *Muanda* vocatur.

* **MUANUM.** f. Emissarium. Gall. Evier. Libert. Castri novi de Arrio ann. 1356. in Reg. 185. Chartoph. reg. ch. 36: *Cognitio contractuum simplicium, aquevernum, stillicidiorum, carceriarum, extituum et Murorum inter vicinos, etc.* Nisi si Murus intermedium, Gall. *Murmitio.*

* **MUARIUM.** f. Locus palustris, aquaticus, vel Piscatio. Charta ann. 1386. apud Rymer. tom. 7. pag. 500: *In bosco et piano, in pratis et pasturis, in aquis et molendinis, in vix et semitis, in stagnis et Muriis, in maricis et piscariis, etc.*

Vide *Motus aquae.*

* **MUCALES.** *Dactili palmarum.* *Papis.*

* **MUCATA VESTIS.** Brevis, ni fallor, quam puerulus vestire, ab Hisp. *Mucata* puerulus. *Galvaneus* de la *Flamea* apud. Mutator. tom. 12. col. 1029: *Ipsa enim cuperant strictio et Mucata, vestibus uti sole Hispano.*

* *Acad. Hisp. in Diction. Muzeta est Amiculum humerale.*

* **MUCATORIUM.** Furfex candearia, Gall. *Mucatior.* Glossar. lat. Gall. ex Cod. rev. 767: *Mucatorium, Gallice Emucatum.*

* **MUGGAGO.** Viscositas quedam. *Humeur* ipsa. *Medicinae Salernit.* pag. 76. edit. Ann. 1622. Vide *Mucus.*

* **MUCCA.** Vide *Mucus.*

* **MUCCATUS.** Nasus, quo *mucus* fluit. Lex Ripuar. 101. 68. 5.5: *Quod si quis abesse effusione sanguinis alium brachio, pede, oculo, auditu, Muccatus, vel quo unquilibet membro mancaverit, etc.* Hinc *Mousque*, pro *Moustache*, Barba, quo naso subjetat, in Poem. Rob. Diabolli Ms. 1194.

Est etiam *Mozetta* vestis ecclesiasticorum et sacerdotum. Miracula B. Stanislai tom. 1. Maii pag. 791: *Superalbus scilicet et albinus nivea Mozetta, de super nigra, rubeo colore subtilissima et birrete nigro quadrato in capite.* Concilium Linense inter Hispan. tom. 4 pag. 75: *Et Sacros indutus sit superpetita storia et Mozetta.* *Mozettam* quoque vocant Franciscani ecclesiastes partem quae humeros collit, alias *muta*.

* **MUCCA.** ex Italico *Mozella*, in qua includuntur falcones, cum plumas mutant. Charta ann. 1309. in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 554: *Johanni de Serans falconario nostro et custodi falconum nostrorum in muta seu Muta falconum, quas habemus in villa de Serans, etc.*

Vide *Muta*. 3.

* **MUCCARE.** Vox medicorum. Alex. Ietrosoph. Ms. lib. 2. Pass. cap. 80: *Patititigur conationes cura ascellandi delectatione et ventostate; faciunt enim per securus ventris Muccagineum cum pondere.* Vide *Mucago.*

* **MUCCINUM.** apud Arnobium lib. 2. Mappula, facitgium, *Moucher*; Orcitali, *Muschene*; apud Rabelais. tom. 1. pag. 78.

* **MUCCUS.** Quod et naribus fluit, Latinis *Mucus*. Glossa Isonis Magistris ad Prudent. *Muculentis, sordidis. Mucus, Hots.*

Lex Alemana. tit. 62. 5.2: *Si autem sum mitis nisi ut Muccus contineri non possit, abscissa fuerit, etc.* Adde Leg. Ripuar. tit. 70.

* **MUCCARUM.** Muccum ejicere, *Moucher.*

Lex Ripuar. tit. 5.2: *Si nasum excusserit, ut Muccars non posset.* Editio Heroldi habet *Mucare.*

Muccosus. Gloss. Graec. Lat.: *Muccosus, puto,* Morveus. Hinc pro *humidus*.

Monasticum Anglic. tom. 2. pag. 50. et 52: *Usque ad moram, id est, Muccosam et humidam planitatem.* Vide *Mora*. 2. Angli *Muck* vocant quicquid purgaminis in stercorarium *muckhill*, quasi *mucca* acervum.

* **MUCERANII.** Christiani Hispani sub domino Saracenorū degentes, apud Ordericum Vitalem lib. 12. pag. 892. videantur idem qui *Morani*, atque ita forte legendum.

* **MUCETUM.** [Instrumentum ad piecanum.] Vide *Sauvatum.*

* **MUCHEUNT.** Leges Forestarum Canuti Regis cap. 11: *Veridis et veneris (renatis) forisfactiones, quas Mucheunt dicunt, etc.*

* **MUCHIS.** Vide *Masicis.*

* **MUCULA OCULI.** Arabice est *Anterior pars ejus aeri paenae.* Glossar. medic. Ms. Simon. Januens. ex Cod. reg. 5059. Vide *Mucula.*

* **MUCLEA.** Charta Frider. I. imper. ann. 1177. tom. 4. Cod. Ital. diplom. col. 11: *Confirmamus..... tam silvas quam Mucelas. Ubi leg. videtur Nuclearias. Vide Nuclearius.*

* **MUCORARE.** [Expectorer. Dier.]

* **MUCRA.** Vita S. Agili Abb. MSS.: *Comperit tandem inter duas Mucras, ad causas et fieri, quodam Nanholiacense, sed tunc ad villam quo Maitius dicitur adserere. Ita etiam Edita cap. 18.*

* *Fluvia nomen, vulgo *Morain*: duo ejusdem nominis sunt, quorum unus le grand Morain, alter le petit Morain appellatum est mouet *Le Beuf.**

* **MUCRELUS.** Asilorum ductor. Bernhardi de Breidenbach. Iter Hieros. pag. 192: *Quod unicuique peregrinorum pro equitatu arimum disponeret cum ductu bus corundem, qui scilicet ducores Mucrelis ab ipse appellati. Occurrerat iterum pag. 217. [9. Vide *Muscio*.]*

* **MUCRO.** Anastasius in Gregorio IV. pag. 161: *Oblitum... vestem de fundato non habentem Mucrones per circuitum. Infra: Cortinam Alexandrinam usam, et alia habentem Mucrones de fundato 4.* [Fimbria que in acumen seu Mucrone non desinit, non secus ac folio cultrato Mucrone, de quibus Plinius lib. 18. cap. 7. *Mucronatum rostrum*, apud eundem lib. 32. cap. 6.]

* **MUCROLUDIUM.** Hastillidi species. Chiron. Estense ad ann. 1382. apud Mutator. tom. 15. col. 478: *Dom. Aldrovandinus marchio fieri fecit in Ferraria quoddam Mucrolodium super platea Ferrarie.*

* **MUCTA.** perperam pro *Musta*. Vide in hac voce.

* **MUCUCIO.** Tributi genus. Charta Richardi Reg. Angl. tom. 4. Hist. Harcor. pag. 1281: *Predicti monach... sint quieti de thaloneo et portagio..... et de wreckmaris, et de Mucuncione in mari et foragio, etc.*

* **MUCOLA OCULI.** *Anterior pars oculi:* *Mucula oculi est interior pars ejus aeri paenae.* Ita Matth. Silvaticus.

* **MUCULENTUS.** Vide *Muccus.*

* **MUCUS.** [Corrosivus papirus, juncus. Dier.]

* **MUDA.** pro *Muta*, seu *mutatio*: vox Italica, que occurrit in Charta Petri Ziani Ducis Venet. ann. 1211. in Hist. Bellunensis pag. 109. Vide *Muta*. 2. [Item alia notione, vide in *Muta*. 7.]

* **MUDAGIUM.** ut *Muta*. 2. Pretium quod datur pro mutatione predi, cum alteri ceditur. Tabular. S. Roberti de Monts-ferrando apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 63: *Dederunt etiam... quartam partem capellante libere et quiete perpetuo possidentam sine Muda-gio.* Occurrerat esdem notione non semel in Chartular. S. Ildidi Claromont.

* **MUDANTIA.** Mutatio, Ital. *Mudanza*.

Acta S. Francisci tom. 2. Marlii pag. 105°: *Et case ne ab illo lateri nibi ventus*
Mudancia.

1. **MUDBURDUM**. Vide Mundiburdus.

MUDELAIRE, Maud, qui expugnata ab Alphonso, Rege Cesaragusta, in Guadalquivir regione remanserant, tributa conferentes Regi, qui inde ita vocati, sicut Hieronymus Brixius in Comitatu Rerum Aragon, pag. 637.

2. **MUDELLUS**. Tabularium Prioratus de Paredo fol. 64: *Et in alio loco ad Praetum rotundum dedit Muelles duas fons* [pro muelles, ut videtur. Vide mox in hac voce.]

3. **MUELLUS SALIS**, Modius, in charta Gurrendensis Sacristi ann. 1398. Vide Mille.

4. **MUELLUS**, Moles, cumulus, Gall. Mule. Charta Thoissiacensi ann. 1463: *Praetum continens plateau trium Muelorum fonti vel circi. Vide Mullo.*

• Consuet. Domb. Ms. ann. 1325. art. 30: *Si de feno futuratur in Muello vel cunctioribus, ad summam predictam solvere tenetur. Aliud vero sonat vox Gallica Muelle, in Lit. remissa. ann. 1408. ex Reg. 168. Chartoph. reg. ch. 166: Un cuir fort, autrement de Muelle, copleé en deux ou trois pieces, et la teste de l'otite Muelle coupée en trois.*

5. **MUELLO**. Specula, turris, in cuius fastigio excubant vigiles; a veteri Gall. Muello, quod inde in tumultibus bellicis convocaverunt iubes, ut stat ad armis parati. Vide Movere. Charta anno 1317. tom. 1. Hist. Dauphin, pag. 69: *Faciat unam Mustam bastardam cum quatuor culis.... Item injunctorum dicto Collario, quod Mustam quae sit super portale de burgo dicti burgi de Montis facili preparari, ita quod paxta possit facere desuper, et quod sit defensabilis cum expensis domini.* Ibid. pag. 67: *Item cum in portibus dicti burgi Turris non possit aliiqua ad defensam stare neque paxta jaceret, ordinaverunt et injunctorum Collario, quod dicta portalia reficiantur, et ad defensam ponantur; et si quod dicta paxta possint jaceret et ad defensam venire, cum expensis domini. Computatis ann. 1394. Ibid. tom. 2. pag. 261: *Item, pro quadam ingenio magno et duobus parvis et eorum ornamentis et necessariis et quibusdam Musti ibidem factis et aliis edificiis, XLIX. I. II. s. Charta anno 1341. Ibid. pag. 429: Item, quod muri, chafaricia, schiffe, Musta et omnia alia facta constructa ad resistendum dicto domino Daiphino, seu ad ipsius emplacementum, vel villa fortificationem. Ubi perperam editum. Mucta. Haud scio an eadem notio Pervaserit:**

De la Muste, de la Falée.

• Nostra Musta. Charta offic. Paris. ann. 1399. ex Chartul. episc. Paris. fol. 184: *Obligavit specialiter vicinam domum seu manuam, quam habet ut dicobat, ante Mustam S. Martini de Campis Paris, ultra pisotum in censive S. Maglorii. Lit. remissa. ann. 1428. in Reg. 172. Chartoph. reg. ch. 566: Eux étaient à la Muste du chastelet,.... tirerent deux viretons, etc.*

12. **MUETA**. Liber niger Scaccarii pag. 857. **MUETA Regis VIII. d. in ds.** Ubi Hearnus editor: Cavea, aviarium. Vulgo autem per Mustam Regis ipsum locum intelligunt, ubi olim Regis accipitres adserabant ac nutribantur. Vide

• 8. **MUETA**, Domus venatoria, vel in qua includuntur falcones, cum plumbas mutant. Charta Gir. abb. S. Germ.

MUG

Prat. ann. 1378. ex Chartul. AD. ejusdem monast. fol. 81. r^o: *Eminimus totum boscum Galliarum cum fundo, clausura, Mucta, quae impetravimus et procuravimus a domino Regis Francorum illustri. Vide supra. Mucta.*

2. **MUFFA**, vox Italica Mucor, noscitur Flora de vin. Moisissure. Joan. de Janus: *Mucor, in vino et aqua, sc. Mufa vini. Mox : Mufa, idem est quod mucus, vel mucos. Mufa, apud Petrum de Crescenzi lib. 4. de Agricult. cap. 42.*

3. **MUFFULE**. Vide Muffula.

4. **MUFFULE**, Gall. Muffles, Chirothecae pellita et hiberna. Capitul. Aquisgran. ann. 917. et Capitul. M. addit. 1. cap. 20: *Wantos in estate, Muffles in hieme vervecinas Monachis dentur. Muffles habent eadem notio Adelardus in Stat. Abb. Corbeilensis. lib. 1. cap. 8: Wantos duos, Muffles duos. Muffles, Leges Henrici I. cap. 70. seu ut quidam Codd. praefrunt, mufas. Ita etiam Statuta Ordin. Prostramon. dist. 2. cap. 18: *Mufas de panno alto vel griseo sine nota curiositate federalis pallibus permisae sunt nemus haberi per frigore repellentes. [Miraculo] S. Martinis apud Stephanian. tom. 4. Fragm. Histor. MSS.: Sed et de genitivo, aureo ornamento intercurrentibus, Muffles variarum manusculi complecti, et sufficere sibi credens quod abstracter, ut paxta esse possit, omnia paxta et paxtula temporebat... obdormivit... Muffles cum genitivo caput supposito apparet. Compilius anno 1392. apud D. Brevard. tom. 2. de Usu feud. pag. CLVII.: Pro griseo? informis et Moforum, v. e. Mefugio a Mofeli, quod Germania, idem sonat, vocis etymon.] Vetus Poema MS. de Vulpe Coronato:**

*De chasse, assat chepere,
Et de Muffles, bousines à chevre.*

[Le Roman de la Rose MS.:

Néé pas le bras en Muffles.]

Jean. Molinetus pag. 98. v^r:

Primit manus gria, chapelle, et Muffles.

Vide Muffle.

• Est etiam vestium ornatus species, ut colligunt ex Lit. ann. 1365. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 566. art. 8: *Quibus secretariorum et notariis ad celero creandus, illico quod erit per regem regatus in secretarium vel notarium, tenebant decenter et honeste se gerere, et vestire; nec poterit aliquis ipsorum radicetas vel partites vestes, aut manicas tunicae super manus extenuare, que Muffles vocantur, aut polenam in solitariis deferre.*

5. **MULUS**. Vide Muffula.

6. **MUFO**. Papiae: Cubicula, Mufo.

7. **MUGA**, Cumulus, acarus. Vide Mullo. [Acad. Hisp. Mugra, Limes, terminus.] Observatio Regni Aragon. lib. 6. tit. de Generalib. privilegi. I 36: *Imo debent redire sua paxata ad aream villa vel proprie, quilibet dia si volunt paxata nocte sequenti: alias si peracto- rent proprie Mugam, essent prompti ad pacendium, et destruerent pastus alterius villa. [Vide Mugium.]*

8. **MUGA**. Agraria: « Una Muga de terra et Cumpredit et unum arpentum de vinea et Traverser. » (Cart. Conchar. Ruthen. p. 358. an. 1072.)

9. **MUGA**. Matth. Silvaticus: *Perniones et resules, sunt excoriationes que sunt in nimbo frigore in calcaneis, que Muga vulgariter dicuntur. Muga fuisse etiam in digitis pedum et manuum.*

MUG

1. **MUGER**, Mucosus. Festus et Paulus: *Muger dici sole a castrisibus, quod mucosus, le qui testa male fudit. Sive simplicitate, anquum mucor ex mucosus, sive secundum nomen, sicut ita Martin. in Lat. Vide supra Mucor.*

2. **MUGILLARE**, onopurorum, in Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657.

3. **MUGILLARIE**, Papiae, Muttus, a magio. Vide Mufillatio.

4. **MUGILIO**. (Gallice Muid: « Debet habent per census de unaque appendaria unum Mugilum et IIII. sextarios de vino. » (Cart. Conchar. Ruthen. p. 409. an. 1080.)

5. **MUGINARI**, Murmures. Nonius. Glos. Lat. Gr.: *Muginor, verrucae. Festo: Muginari, est auguri et quasi tardie co-*

queri. Vide Muggisor. Papiae: *Fallax, cellidus, murmurator. In Glossis Antiquis MSS.: Cellidus anus, messor.*

6. **MUGILLE**, Murrurationes, querimonia. Vita B. Columbae tom. 5. Mail pag. 398°: *Cum tamquam affines coniungentes Mugilum tristramusque verbis una cum procacibus mindi tam septies returnarent.*

7. **Ab Italico Mugolare et Mugolare**, Acad. Crusc. Gannire, subejulare, conque.

8. **MUGHIM**, Acerbus, cumulus, ut Mulin. Statuta Vercelli. lib. 5. fol. 195: *Item quis faxum paxias vel stipulas alienas sicut in paxario vel Mugio feni, etc.* Vide Mug.

9. **MUGIUS**, Modius, mensura vinaria. Charta ann. 1405. in Reg. feud. comitat. Pictav. ex Cam. Comput. Paris. fol. 66. r^o: *Item usum cinquain... quam tener a me Thomas Luccis ad usum Mugium seu myni redditus.*

10. **MUGLIA**, vox Gallica, Panni species. Lit. remissa. ann. 1409. in Reg. 183. Chartoph. reg. ch. 310: *Una petite bourse de soye quarrée et double de Muglia, etc.* Vide Mug.

11. **MUGNARIUS**, Molitor, Ital. Mugnasio, Gall. Mounier. Stat. Pistor. ann. 1107. apud Murator. tom. 4. Antiq. Ital. med. evi col. 568. § 149: *Ut facient jurare Mugnarios et suos familiares a zie. inante, quod non tollent fraudulenter, nec fraudabunt blasphemam aliquo ingensio nec farinam, quem acceptant pro macinare. Et si invenierint aliquem ex Mugnariis, etc.*

12. **MUGNERIUS**, Eadem notio. Proces. Ma. ann. 1374: *Mandamus quatenus citatis et adiornatis Guillermum de Fracu, alias Riveta, Mugnerium molendinorum de Sallita, etc.*

13. **MUGULARE**, Mugire, Gall. Mugler, monachum, Addit. ad Vitam S. Antonini num. 66. [tom. 1. Mail pag. 348: *Et si non paxtum, sic mutus veperit ad populus septentrionalis sine epula locutionis perverterit, signum non habens ultimam faciem unquam loquendi, sed neque etiam Mugulandi. Ubi Editores eruditissimi: Hic mugulare, est labile clavis, per namsum effere quemdam inconditum et inarticulatum sonum, ad instar littero p^o.]*

14. **Alias Muir**. Mirac. S. Ludov. edit. reg. pag. 48: *S'escroït ausi com en Muirant, etc. Unde Muient et Mugment, mugilis. Vitae SS. Mas. ex Cod. 28. S. Vict. Paris. fol. 8. r^o. col. 1: *Les bestes marines apparissent sur la mer, et donneront Mugment dagues au ciel... Toutes les bestes as chans Muyens, etc. Bestiar. Ms. ubi de Panthera:**

.... Jetz es si grant Muyement.

C'en le post air clairement.

MUGULI. Sanutus lib. 8. part. 19. cap. 17. de Soldano Babylonie: *Reperit sex mille Mugulos, quid illi multam intulerat molestiam, etc.* Ita, opinor, vocat eos qui suberant Principi, quem le Grand Mogol dicimus.

MUIBLA. Idem, ni fallor, quod *miasma*, intestina animalium, Gall. *Miasma*. Charta Phillipi Augusti ann. 1211. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1101: *Tantum capit ecclesia S. Martini quantum Comes; et si qui ea recipiunt debent esse pro fidem constricti servientibus B. Martini, et qualibet septuaginta eorum ecclesia debet habere consuetudinem Muiblorum et costituta carnificum.*

MUIHOTUS. Inventar. Ms. ann. 1256: *Item duos Muiblos, conservari de tafata signatis.* Vide supra *Muiflos*.

MUIOLUS. f. Modius. Charta ann. 1418. apud Rymer. tom. 9. pag. 563: *De qualibet pice cisa, cernixa si bocheto quinque solidos Thurohenses ac etiam de qualibet Muiole solis.*

* *Vel Avervus, ut supra Muilus, a Gallico Muio, eadem notione. Lit. remiss. ann. 1423. in Reg. 172. Chartoph. reg. ch. 265: Le supplicant trouva icelle muisse, et desfouy la Muoy de terre, et print les biens qui y estoient. Muio vero, Muillus, piscis genus, vulgo Mule, in Comput. ann. 1488. inter Probat. tom. 4. Hist. Nem. pag. 47. col. 2: Pro 84 libris piscium, tam pagelli, dawrades et Muolz, etc. Vide infra *Muile*.*

MUIRA. Aquæ sali confidendo apte receptaculum, idem quod supra *Moria* 2. Vide in hac voce. Charta ann. 1241. Probat. tom. 1. Hist. Burg. pag. 106. col. 2: *Concedimus Muiram abbatissimam de Tarte, conventus Muiram suam, quam possident in putes Leodenensi,.... habeant potestatem ponendi in manu ejusdemque puerier.*

* **1. MULA.** perperam pro mula. Quodvis vegetalis. Charta ann. 1386. anund Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 524: *In bonis suis hereditariis, videlicet trachelis, Mula et alii quibuscumque possessebant, non bonis suis iuribus, etc.* Aliis ejusdem anni ibid. pag. 524: *Et milioribus ipses dominis, Japonica pars redditum, thalaneorum et Mularum... de nostro beneficio uti ac frui debet. Hoc ipsius habere tenetibus super Mula et thalones supradictis. Vide Mula 1.*

* **2. MULA.** Cepida, Gall. *Mule*. Collect. Tarragon. ann. 1591. inter Hispan. tom. 4. pag. 50d: *Nullus clericus subulalam collari et manicis rugatis seu luctuatis deferat.... sed nec Mulas ornamenti aureis, argenteis aut sericeis ornari patitur. Vide Mula.*

3. MULA FERRANDA. Charta ann. circ. 1130. ex Chartul. Stirpensi: *Unde Gaufridus de Monz cepit Mulam ferrandam cum sella et freno. Vide supra Ferrandus.*

MULAMINUM. Leges Adelstani Regis apud Thundrefeldam editæ cap. 19. ubi de ferri igniti examine: *Quando ferum projectet, et sanctum altare festinat, inagiellatur manus ejus, et inquiratur die tertia si Mulaminum in intra consigillationem. Textus Roffensis. Scanic. cap. 16: Si ferum gestatum fuerit, panno aliquo involventur, cui diligenter astriclo, sigillum etiam apponetur.... Hoc velamen in*

pedibus vel manusibus usque ad sabbatum permanebit. Vide Ferrum candens.

* **MULATERIUS,** a Gall. *Muletier*, Muilo, Ital. *Muletarius*. Statuta Massali. lib. 1. cap. 53: *Statuentes insuper quod nulus Muletarius accipiat de saunata VII. seminarum vel VIII. pro vertute ultra quatuor denarios. Plures ibid. occurrit. Computus Daiphonis ann. 1386: Pro expensis personarum hospiti sui et Muletatorum portianorum raudam dominas, et avenam, etc.*

* *Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7857: Muletarius. Prov. mulio, mulius. Colinet, dit Provençal. Muletier de nos chians, etc. In Charta Caroli IV. reg. Franc. ex Reg. 62. Chartoph. reg. ch. 451: Hispanus Muletarius, nostris Muletaria vel Muletaires, dicuntur ilii qui ex preceptibus Africani, et Siculi, mixtum nati sunt, Muilus, ut notum est, qui sit ex asino et equo. Concil. Lima. ann. 1582. inter Hispan. tom. 4. pag. 297: Item si sciant quod aliqua persona inter turbo vel impedire pretendat quod Indi, Nigri et Muletii suo servitu[m] principali contrahant: matrimonium. Vide *Mestitus*.*

* **MULINUS.** Mulinus, in Statutis Montis Pegal. pag. 221: *item statutum est quod si aliquis bestia caravallina, Mulinus, armilla, et bovinus, etc.*

* **MULCA** vel **MOLCA**. Dicitur videtur de re quæ visus, in Invent. ann. 1381. ex Tabul. S. Vict. Massili: *Ungam obricam plenam Mulca, duo pulvinaria plena pluma, etc. Forte muscus, Gall. Mousse.* 1. **MULCARE.** MULCATOR. Papias. Mule, affigere, varcare, calcare, affigere, cedere. Mulcator, peremptor, qui corpora acribit vel cruciat. *Mulca, damnata.* Gloss. Arabic-Lat. *Mulco, pugnis calcibus acribit.*

2. **MULCARE.** Mulcere. Althelmus de 7. Vitis capitalibus:

Denique si potius celli Muleare catervae.

* **MULCIARIUM.** Vide *Mulgarium*.

* **MULCEBRIS.** Joan. Sarisb. lib. 1. Pollicrat. cap. ult.: *Dux sunt, inquit ille, ut opinor, virtutes ignis; altera edax et perterritoria; altera Mulcedore et innocazionis.* Id est, quia demulceret, fovet. Epist. Johan. Troester apud R. Duebel. lib. 1. Mecat. pag. 22: *Amor est multus et ratione propria naufragium dulce... mortis vita. Mulcibris multat, triste corum, amarus career. Bulla Bi-*

nificantil VIII. PP. ad Reg. Angl. ad abdicationem Celestini V. et sua electione, apud Rymer. tom. 2. pag. 869. Eam (eccliam) de ammissione prioris interdum inutilia, per promotionem Mulcibrem accommodi successoris instaurata.

* **MULCEDO.** Conventus. Sidonius lib. 5. Epist. 17: *Ad S. Justi sepulcrum vigilias ollertane Mulcedine monachi clericique psalmices concelebrabant.*

MULCHUMAT. Epistola Basilii Macedoni Imp. ad Hadrianum II. PP. apud Baronium ann. 871. num. 8: *Transmissi- mus autem sanctitati vestre..... usin unus unum aerem habentem unum, Mulchu- lum unum, planetaria castanea duo. Monstra verborum, que nescio an quis iniunxit.*

* **MULCIFER.** pro *Mulciber*. Papias.

* **MULCRUM.** *Lo vase de mongers.*

Glossar. Lat. lib. 1. M. Allud. lib. 1. Gall. ex Cod. reg. 7879: *Mulcrum, foliaria, a mulgo. Prol. Provinc. Lat. ex Cod. 7857: Molysora. Prod. *Mulcrum, multrale, mulgarium, Molser, Prov. mulgere.* Vide *Multrale*.*

1. **MULCTA.** Tributum, vectigal, seu potius exactio inusta, malatolta. Guille-

mus Bibl. In Stephano VI. PP. pag. 280: *In qua Ecclesia, sive idem sanctissimum Papa... malam contumaciam transirent, ut Presbyteri, qui ibidem Diuino sacrificium quotidianum offerbant, omni anno unum Mulctam darent, quam constitutissim Mariae PP. encrascerent ejus frigerat... sub forti oblationes precepit, ut nullus unquam ab eis non solum hoc, verum etiam aliquod tributum acciperet, etc.*

* **MULCTAS** peculiarias seu corporales Chartis appositas legimus ante Christum natum, non solum in testamentis, sed etiam in inscriptionibus tumulorum, ut videre est apud Gruterum lib. cap. XVII. Indice seu conceptus Inscriptiōnēm. Eas postmodum adhibuerunt Imperatores Christiani; apud Reges vero Francorum, si Chilpericum exceptis qui, testa Greg. Turon. lib. 6. cap. 46, occulūm evulsione Chartarum contemtorum multabat: rarissima ejusmodi exemplia ante Capetianos. Multas pecunias frequentius usus in Chartis Provisoriorum: quam ut personaliter qui Chartas infregunt, precipit Lex Alman. cap. 1. num. 3: *Ei Mulciam illam quam charta continet, personaliter. Vide Mabill. Diplom. lib. 2. cap. 8.*

* 2. **MULCTA.** Condemnatione pecuniaris. Ital. *Multa*, Gall. *Amenda*. Stat. Bon. ann. 1250-67. tom. III. pag. 458: *Et in Comuni boni ipse condamnationes et Mulcte debeant integratiter perservare, et potestas boni eas exigere tenetur, sicut tenetur exigere alias condamnationes et Mulctas per eum factas.* [Fr.]

MULCTRALLE. Glossa MSS. in Prudentium ex Bibl. S. Germani Paris. Cod. 561: *Mulcta, vas in quo mulctetur. Mulctralle, locus in quo coagulationes sunt. Vide *Mulgarium*.*

* **MULCTRARIUS.** Homicida. Vide *Morth*.

* **MULTUM.** pro *Mulcia*, in Charta ann. 857. apud Loblinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 59: *Mille solidos Multum componat cui litera intenderit, etc.*

* **MULDIO.** perperam pro *Aldius*. Charta Albrici clerici et abbate apud Marton. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 21: *Inter jacens de uno latere faci ipsius qui vocatur palatio itaque Bavaris, unde est tractus, et de altero latere, Aldemega, Multidionibus meis ex villa Graida sub tributo annali. Vide *Aldius*.*

* **MULDURM.** Vide in *Morth*.

* **MULE.** Genus calciamenti. Gloss. vetus MS. Sangerm. De vocis etymo consideratio Menagium in Orig. Gall. voce *Mules*.

* **MULENDINUM.** Moletrina. Charta ann. 5. regni Rodulphi Indict. XII. in Tabular. Matise: *Tantum de terra ubi adsciscit Muledinum.*

* **MULERARIUS,** pro *Multerous*, apud Jul. Capitolinum.

* **MULES.** Piscis genus, mullus. Libert. villa de Lunacio dioc. Agen. ann. 1226. in Reg. 48. Chartoph. reg. ch. 124: *Obi- neant imperpetuum omnia jura... et libertates suas, que et quas habent... in portibus fluminis Garona et Olti, et pascunt ipsorum fluminum et padantis eisdem locis, exceptio pictum vocato Mules. Vide supra in *Mulohn*.*

* **MULETTARIUS.** [Gallico *Muletier*: a Muleto, *Muletarius*]. *Muletarius quinquaginta quatuor.* [Dicit Burchard. Ed. Thuras. II. 177. an. 1494.]

* **MULETTINUS.** *Mulius parvus, in Adit. ad Vitam S. Antonini tom. 1. Mall. pag. 842. Cum parvole suo Mule-*

tino ipsum tumidum (flumen) trans vadit.

• **MULETUS.** Vide *Muletus*.

• **MULETUS.** Mulus, a Gall. *Mulet*. Charta ann. 1387 tom. 2. Hist. *Dolphin*. pag. 394 : *Librentur equi usque ad numerum sexaginta, computatis Muletis pro hospito et soheris.*

• **MULFOILA.** Vide *Mulfula*.

• **MULFOSSA.** Fossa, valum quo urbs vel castrum munitur. *Regimina Padua* ad ann. 1320 apud *Murator*. tom. 8. col. 433 : *Ierunt... versus quamdam motam magnam, quam faciebat facere dominus Canis cum Mulfoissa et tajatis ad claudendum Paduanos.*

• **MULGARIS.** Idem quod *Melgoriensis* species. Vide in *Moneta Baronum*. Charta ann. 1301 inter *Probata*. tom. 3. Hist. Occit. col. 191 : *Propter eis. M. et c. sol. Mulgares... bonos ac rectos.*

• **MULGARIUM.** *Vas in quo mulgetur, id est mulgetra, Papiae.* In *Glossa antiqua MSS.* : *Vas in quo mulgentur pectora. Alibi : Mulcaris, vase in quibus lac mulgetur.* [Ita *Glossa vetus Ms. Sangermanus*.]

• **MULCUS.** Congeries, cumulus, acervus, Ital. *Macchio*. Stat. *Taurin*. ann. 1360. cap. 213 ex Cod. reg. 4622 A. : *Quicunque, ignem posuerit in fano vel in bladio, solvit bannum pro qualibet Mulgo, seu qualibet carreta blave libras decem.* Vide *Mugium*.

• **MULICURIUS.** Vide *Mulomedici*.

• **MULIERIA.** Menstrua, seu purgationes mulierum : *vivaxia*, Aristoteles. *Papias* : *Muliebris, supervacuus mulierum sanguis*. Genes. cap. 18 : *Eran autem ab omni sexu, proiectaque etatis, et desierant Sarx fieri Muliebris, quae sic expressi Leonius in Historia Sacra MS.*

• *Dum seque virumque
Cogitat esse avunc, prodeat etiis utroque,
Jam deinceps ubi fieri Muliebris nocens.*

Leges Hoeli Boni Principis Walliae cap. 13. de Virgine. *Scilicet sit matura in pilis et uberioribus, et si venerint Muliebris ejus, etc.*

• **MULIEBRIUM.** Veteres *Glossa MSS.* Sangermannenses : *Multere, a mulieribus aliquid factum. Muliebriuum per mulieres ordinatum, et per viros gestum.*

* **MULIEBRIUM.** [Passion pour les femmes. Dico.]

* **MULIEBRIUM.** *vivaxios, Conclave mulierum.* Gl. Lat. Græc. MSS. *Sang-*

germ.

• **MULIER.** Uxor, Hispania *Muger*, Italia *Moglie*; Provincialibus *Mouillé*, Béneharribus *Moché*, [Molhe], in Foro Navarra Rubr. 25 art. 18] nostris olim *Mouller*, *Mullera*, uxorem dare filio, in *Chronico Petri IV. Reg. Arag.* lib. 6. post cap. 12 Acta S. Prudentii Garayensis Episcopi, apud *Bivarium*: *Sacerdotes dormiebant cum mulieribus eorum. Concilium Duziacense I. part. 5: Mulier Comitis Regis, nomine Nortmanni. Hac passim notione vocem usurpatam reperierte est, apud S. Cyprianum de Discipl. et habitu virg. *Ulpianum in leg. Titius*, § 1. de Legat. 8. in Collat. *Legis Mosicae* cap. 4. in *Lege Bajwar*. tit. 14. cap. 9. Alamanni. tit. 58. § 1. In *Capitulari questionis*, ann. 744. cap. 9. in *Compendio* ann. 1257. cap. 5. in *Concordio Wormateni* cap. 62. in *Monach. Romanus* ann. 863. cap. 2. apud *Nicolaum I. PP. Epist. 22. Anastasium in Hist. Eccl.* pag. 52. 120. etc. Adde *Diploma Henrici Imper. ann. 1081*. apud *Ughell. tom. 8.**

Ital. sacr. pag. 419. *Monastic. Anglic.* tom. 2. pag. 22. *Hist. Bergamasca* tom. 3. pag. 109. *Ruffini in Cœlium Provincias* pag. 66. Et. *Brundusius in Thesaurus* 2. part. cap. 206 : *Li fils sont li bien qui lient main et Moillier ensemble en un amor, por ce que li fils sont si commun bœuf d'aux.* *Chronic. Flandriae* cap. 50 : *Et vous suppliez que vous li veuillez otroir votre fille Madame Ysabel, à estrre a Mouillier.* *Le Roman de Guillaume au Court* : *Et vous suppliez que vous li veuillez etre à Mouillier.*

Puis l'épouse à Moillier et à per.

Le Roman de Garin :

Puis voi prendrai à per et à Moillier.

Willelm. *Guicciard. 1210 :*

Avoir le lene passé

Au Comte Philippe Moillier.

Qui cuide le Roy despoiller.

Le Roman de Renard couronné MS. :

Entre ses bras tint la Moillier.

Denis Ermeongari la sire expuse.

Chronicon MS. Bertrand du Guesclin :

Et se Dieu me prenoit sans hon de ma Moillier.

[Philippus Mouskes pag. 216 :

Staves si un Due Moillier,

Cel ne me fait mie de bonheur,

Cest guidement out le royaume

Donc ses gens eurent due amer,

Et as Moilliers a cuer mari.

Redevont prendre a cuer mari

A épous un filion geyart

Et il fut estoit de male part.]

Robertus Borronus in *Merlino MS.* : *Et amant chascuns avec soi sa Moillier.* *Hist. Bellorum ultramarinum.* MS. *Et tant fient vers lui, tel donna sa seror à Guion à Moillier.*

• **Mother.** In *Lit remiss ann. 1118 ex Reg. 170. Chartoph. reg. ch. 22* : *Sa femme ou Mother, etc. Moillier et Moillier*, in *Compend. Hist. Franc.* tom. 10. *Collect. Histor. Franc.* pag. 273.

• **MULIER.** *VANA*, pro *Meretrix*. *Lit. remiss. ann. 1404. in Reg. 158. Chartoph. reg. ch. 307:* *In qua domo erat quaedam Mulier levia, sive meretrix communiter reputata. Stat. villa Bain. ann. 1344 : Item quod nulla Mulier vana sit quia portare aliquam gerlandam, neque Selim in capite, nec in rauibus suis hermine, nec capucium apertum cum botoni bus nisi totum clausum.*

• **MULIERES.** *Boxe* ex adverso appellant *Mulier* illæ delitrantes, quæ ad nos non illæ convivantes, quos *Sabbatis* vestigant se deforant somniant. In *Mirac. S. Germ. Autiss. tom. 7. Julij*, pag. 287. col. 2 : *Hospitalus (S. Germanus) a quodam loco, cum post canam iterum a quodam loco, admittit admiratus interrogat cui de novo prepararentur. Cum cuius dicerent, quod bonis illis Mulieribus, que de nocte incedunt, præpararetur, etc. Vide supra Diana.*

• **MULIER.** *MULIERATUS.* In *Jure Angliae*, si quis concubinam post suscepitum ex ea bastardum in uxore duxerit, et ex ea filium vel filios suscepit, illius, sive sit unus, sive plures, dicitur *Mulier*. *Littleton*, sect. 390 : *Si homé est seisis de certaine terre en fee, et ad iste sue filis, et l'eigné fils est bastard, et le puainé frere est Mulier, etc. In Jure autem Scoticó dicitur filius *Mulieratus*, et patri suo de jure succedit, ut hæres. *Regiam. Majestatem* lib. 2. cap. 13. § 3. 6. Si autem post filios habuerit *Mulieratus*, id est, ex sua ponsa legitime procreatos, etc. Legitima scilicet uxore,*

quam ante nuptias in concubinatu co-
gnovit. [Hos in *Mulieratus* procreatos,
veteres Galli. Thomas Blount in No-
mire Anglic. Leodice Reynald engen-
dra. Simon de Andrie en Mulierie, lequel
Simon engendra Alice, Agnes et Margarie
en Mulierie.] *Bastarde vero de jure*
*Regnum Scotia et Anglia per subsequentes nuptias non legitimantur, ut
est in lib. 2. cap. 51. § 9.* Vide *Rastalum v. Bastarde, et Mulier, et infra in
Palium 1.*

• **MULIER.** pro Virgine adulta, in *Tes-
tamento Ludovici VIII. Reg. Franc.*
apud *Duchesni*. tom. 5. *Hist. Franc.* pag.
825. *Item legamus et donamus orphanis
et viduæ pauperibus Mulieribus mari-
tandis tria militia librarium.*

• **MULIER.** *Voraz*, in *Glossis antiquis
MS.*

• **MULIERARE.** Effeminare, apud No-
mum. Hinc *Mulierarius*, mulieribus de-
ditus. Vide *Femellarus*.

• **MULIMENTUM.** *Lo guadagno.* *Glos-
sar. Lat. Ital. MS.*

• **MULIERATUS.** Vide *Mulier*.

• **MULIERITAS.** *Pubertas. Tertull. de
Virg. velandii cap. 12 : Vertunt capitum, et acti lascivore comam sibi inse-
runt, crinibus a fronte divisi apertam
prosternunt Mulieritatem.... Sola autem ma-
nifesta paratura totum circumserunt Mu-
leritatem.*

• **MULINARE.** Vide *Mulina*.

• **MULINARIUS.** *MULINDINUM, MULI-
NUM.* Molendinum, Charta regnante Lo-
thario in Tabular. *Matisse*, fol. 113. *Do-
Mulinarium qui est situs in pago Lugduni-
nensi in villa Corcellis.* Tabular. Aptense
fol. 65 : *Ubi edificet Mulindinum... Aliam
autem meietatem de ipso Mulino ad fiduci-
tatem episcopis teneat.* Miracula. S.
Vincentii Ferreri tom. 1. Aprilis pag.
512 : *Cum autem imprudente Mulino
qui proximum erat adhucissent, ambò im-
petu aquæ et vorticibus rapti in profun-
dum ferreabant. Mulinum, in iuge Al-
aman. cap. 83. num. 1. Vidi *Molina*.*

• **MULINARIUS.** *Molitor, Meunier, Ita-
lis *Mulinaro*.* Statuta Astensi, fol. 78 : *Mandamus quod si quis colonis, partici-
arius, massarius, fictabilis, aut *Mulina-
rius*, qui aliquas domos, terras, massari-
as, possessiones, molendina, vel alia
bona immobilia conduxerit, etc. Pluries
ibi. Occurrat præterea in Memoriali
Potest. Regiens. ad ann. 1280. apud
Murator. tom. 8. col. 1147. in *Statutis
Placent.* lib. 6. fol. 68. v. Vide *Mul-
nerius*.*

• **MULINUM ANIMAL.** Vide *Animal de
habe*.

• **MULIO.** *Mulius, Ital. Mulo, Gall. Mu-
lio.* Vide *Brython* lib. 3. apud *Murator.*
tom. 19. *Script. Ital. col. 512.* *Sed,
queso, quid a *Mulino*, si jumenta ves-
tra (nam his plurimum utinam) a latro-
nibus correpta fuerint?*

• **MULITA.** pro *Muleta*, in *Liber. Fi-
giaci ann. 1339. tom. 5. *Ordinat. reg.
Franc.* pag. 264. art. 1. *Multa*, in *Lit.*
ann. 1338. *Ibid. pag. 149.* *Mulier*, multa
punire, in *Lit. remiss. ann. 1339. ex Reg.
137. Chartoph. reg. Hinc**

• **MULITARE.** pro *Multare*, in *Lit. re-
miss. ann. 1339. ex Reg. 140. Chartoph.
reg. ch. 203 : *Citando voce præconis, Mu-
litando et aliter, sicut proceditur contra
absentes.* Vide *infra Multare*.*

• **MULITIO.** Vide *Munitio in Munimen-*

• **MULITUDO.** *Vide Munitio in Munimen-*

• **MULITATE.** *Prolitatem in filiis, Multatatem in
conjugiis.*

quod mulcent suavitate sua. Papias. [Gesta Gaufridi de Loduno Episc. Cenom. apud Mabili, tom. 3. Analect. pag. 372 : *Multa* (matrone) scobet ecclesia Multicidio deportantes, ipsa Multicida equatore pueris equatorem gaudentem.] Utitur Juvenalis: *multum.*

1. **MULTICIDIO.** Homicidium. Charta Richardi Reg. Angl. inter Privilegia Equit. Meilt. pag. 81: Concessione omnes ius... in latrocinis, et in rapto mulierum, ut in incendis et in Multicidio, etc. Eadem habentur apud Rymer. tom. 7. pag. 688.

1. **MULTICUM.** Purgamenta quavis. Statuta Vercelli lib. 7. fol. 150: *Item statutum est quod si quis homo vel aliquis de familia sua aliquas scropatas/vel tefam, vinacas... Multicum, cunctarium, etc.*

* Et speciatim ad Purgamenta coriariorum significanda usurparunt huc vox in his locis Stat. Bonon. ann. 1250-67. tom. 1. pag. 203: *Et procurato ne fastigium aquam intoritur... nec quadi, vel herbas, nec Multum pellipariorum, nec arietum foliaceorum.* — et tom. II. pag. 454: *Additione huc Statuto quod infra illi denuo non solum nec Multicum Multipatum 82, 37 : Multicum 64) pelliparis in dominibus nec extra, sed pena t. soldorum bonorum surum.* [P.R.]

1. **MULTICOLE** de paganiis dicitur, qui multos Deos colunt. Fulgent. adv. Arian. Multicole pagant.

1. **MULTIFIDI GRADUS.** Varii. Versus antiqui apud Marten. Itinerario 2. pag. 283:

*Ex alieno ingredere Sien in collibus urbem.
Aurea Multitudine pendit ad extra gradus.*

1. **MULTIFORA.** Multis scissuris aperta. Charta Caroli C. ann. 881. apud Doubl. Hist. Sandion. pag. 281: *Asperientur quis sitiam adnullatum pane jardini monasterii contiguum lumen, Multiforamque crebre populatione jam clapsam.*

1. **MULTIFORABILIS.** MULTIFORATHIL Tibia. Quis multis foraminibus est cava. Apuleius Metamorph. lib. 10. Jam tibia Multiforabis canthus Lydios dulciter consonant. Idem in Floridus cap. 3: *Solus ante alias causis canere: nondum quidam tam flexuoso sono, nec tam pluriforme modo, nec tam Multiforatus tibia. Simplex quippe erat antiquorum tibia, unius parvae foraminis, ut describit Horat. in Arte poetica:*

*His non si nunc, orichalcis vincta, tubaque
Emissa, sed templa, simplerque feramini parte.*

1. **MULTIFORIS.** Multifariam. Charta Jo. de Editorum Episcop. ann. 889. apud Pocat. lib. 1. T. bulbil. Burgundicis pag. 147: *Et quia amissione sancte solei, ut quis pie et devoto ad diuinam Multis honoratur, occasione Multifora conveilluntur, necessarium judicatur, etc.*

1. **MULTIFORMITAS.** Summa varietas. Wernerus Rolevinc. de Santie. Saxonum sita in translat. apud Leibnitz. In Prefat. ad Script. Bonavent. pag. 3. pag. 608: *Tam multiforme eruditus variegus Multiformitate, rationalem sanitatem ad imaginem summi formatum dignificavit; etc.*

1. **MULTIBURNTIA.** Repetite nuptiae. Tertull. de Jejun. cap. 1. Ignacio figur animalium idem studio canitis que tota constat, iam multiformata quam Multiburntia prouam. Occurrunt iterum lib. de Pudicit. cap. 1. Hinc

1. **MULTIUM.** [apud Hugonym. adv. Jovin. 1. 15. et Epist. 11. ad Agerum. I. apud Crisanum in Brevalio cap. 118. ubi Synodus Neocesar. can. 3: *Oi sacerdos: yepos; episcopos; etc.*

1. **MULTIPETAX SCRERUM.** Multis operibus criminibus. Vox Iherida. Fridegodus in Vita S. Witfeldi sec. 8. Bened. part. 1. pag. 172:

*Totus regnus domus gressu a multis.
Multipetax alia seculorum multibus derum.
Anglorum extrema sole horae episcopi Britanni.*

Forte athleta.

1. **MULTIPICATOES.** Novitatus Secretorum adinventores. Chagra Henrici VI. Reg. Angl. ann. 1456. apud Rymer. tom. II. pag. 379: *Quis timor penalis ab investigatione et practica tangitorum secretorum multos viros ingeniosos, naturalibus scientias doctissimos... ab multis aliis autem abducuntur... ne ipsi in paucis incidentibus ejusdem statuti tempore, rem Henrici ait nobis, contra Multiplicatoes editi et prioris: quapropter non consilium ingeniosum est... statuto predicto, nisi quocunquam alio modico penali, in contrarium vel contra Multiplicatoes editio seu proviso non obstante, etc.*

1. **MULTIPICATUM.** Bluries, appennimo. Gall. Pluteus foia. Charta ann. 1295. Inter. Infr. tom. 12. Gall. Christ. cap. 893: *Obiectum infra positos Multiplicatoes modis praestiteruntur.*

1. **MULTIPICUM.** Volumen panni vel lini. Necrol. abbat. Altorf. : Obiectum Nicolae Kasch et uxoris eius iv. Cal. Novembris anno Multiplicum ad album duo umbrales. Vide *Multea*.

* Notitia Montepiamenti, pro Accrescimento, Incremento, propagatio Praefat. ad Chron. S. Diu. tom. 3. Collect. Histor. Franc. pag. 153: *Elle fut nation des Francs) durant plus le Montepiamenti de la foi, que elle ne faisait l'accroissement de la seigneurie terrienne.*

* 2. **MULTPLICIUM.** [Camise ridea. (Glos. Lat. Gal. Bibl. Insul. E. 35. xv. 8.)]

1. **MULTPLICUS.** Multiplex. Eulogius Cordub. lib. 2. Memor. Sanctor. cap. 2. *Multiplicus ecclere, iniquitate prælarys.*

1. **MULTINOMIGER.** SONITUS, Rumor maximus, qui de re aliqua circumferatur. Luitprandus Hist. lib. 5. apud Murator. tom. 2. pag. 465: *Fit quam maxima multinomiger Constantinopolis sonitus. Romane quidam vocem ejusdem, Constantium vero ejus generum ali interfectum clamitabant.*

1. **MULTISSIMUS.** Plurimus, in Charta ann. 1459. apud Bolland. [tom. 2. Maii pag. 608.] In Vita S. Miri Eremitae: *Multissimus miraculorum claruit, etc. [Multissimum et antiquissimum tempore, in Chron. Andr. Danduli apud Murator. tom. 12. col. 481.]*

* **MULTISURIA.** [Meretriz. Diep.]

1. **MULTITARE.** Multare. Gualt. Hemingford. de gestis Eduardi I. reg. Angl. ad ann. 1403. pag. 214: *Indictati sunt multi, quorum quidam capti fuerunt, incarcerati et suspensi, quidam vero Multitatis graviter. Vide supra Multitare.*

* **MULTITAS.** Tributum, exactio. Charta Henr. II. Imper. ann. 1016. tom. 1. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Hontheim pag. 361. col. 2: *Poppo sancta Trevirensis ecclesie archiepiscopus non sapio mouit... ut Multitatem rerum et familiæ S. Petri... dignaramur revocare.*

1. **MULTITUDO.** Superfluitas omnium in corpore humano humorum. Gaspar. Barthol. Gloss. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. pag. 242. ex Raimundi Agili Hist. P[ro]test. : *Tenquam de Multitudine confundentes.*

1. **MULTIVIDUS.** Oculatus homo, vir perspicax ingenii. Roberti monachi Hist. Palens. lib. 3. cap. 4: *Deo... Raimundus ut vir Multividus, si Normannus Comes de miles animosus, ut vidarent animos quorundam titubos, præcipue militis omnes descendere. Papias. Multivide videns.*

1. **MULTIVIRA.** Meretriz. Johan. de Janua.

1. **MULTIZARE PELLES.** Illas atumine et sale maritimo cum aqua decoctis, quod Multizum vocabant, imbuerere. Statu criminis Riper. cap. 221. fol. 29. *... Omnes pelipari, tenentes Multizare pelles bono et concreto Multizum sub panis liberum quinque... qualitas et qualitas vel vice; et tenentur et debent facere Multizum et Multizesse per totum mensum Iuli, vel ad finem aque ad quando-*

MULTO. MUTO. Verver. Gallia Mouton. sex. [Charta ann. 1064. in Archivis S. Victoris Massil.]: *Donando ei vita mea pro singulos annos precessi. Viris ex eodem manu usum Multonem et agnatum. Aliis ann. 1247. tom. 1. Gall. Christ. Inter. Instr. pag. 30: Excepto quod censum de dicto castro, rite canones qui erat unus sterlingi, permulcanus in unum Multonem vivum, qui valeat octo solidos Villadimenses.] *Vetus Notitia et Jubula* de S. Albini Andegav. *Sicut panem, sicut canem, et Multones, et agnellos, et fringuelles etc.* Thom. Waingtonius in Edw. II. *Quilibet porcus duorum annorum vendatur pro 3. solidis v.d.* *Multo tonus crescas vero pro 1. Multo lanatus crescas vero pro 20. den.* Addit. Chartam Henrici III. Imp. ann. 1048. apud Ughellum tom. 5. pag. 278. aliam Gastonis Vicecomitis Beneham. ann. 1101. apud Marcam lib. 5. cap. 13 num. 2. Will. Thorn. in Chron. pag. 1041. 1005. eund. Ughel. tom. 4 pag. 810. *etc.**

* Ex his patet nihil immutandum in contextu Anonymi de Bello Palens. lib. 4. cap. 1. apud Ludewig. tom. 2. Reliq. MSS. pag. 15. ubi legendum esse *Multones* censebat Bartholus: atque adeo per *Multones*, non minutos mulos, ut idem exposuit, sed vervecies intelligendus esse.

1. **MULTITUS.** Tabularum Prioratus, cum lana. Tabularum Prioratus de Paredo fol. 65: *Et debet tale Multitum, 1. porcum præsto 2. solidi. Multonem vestitum, 2. sextarii viisi, etc. Alibi: Et reddit ipsi massorius porcum basum, et Multonem vestitum, et coquam vocem, etc. Fol. 45: *Quis debet talis censum, anni anno Antelias 1. vestitum lana, aut 12. denarii. Fol. 64: Multonem vestitum, etc.**

1. **MULTO.** Idem quod *Multo*, in Charta ann. 997. in Append. Marca Hispan. col. 888. Charta ann. 997. in Tabular. Matice: *Omniq[ue] anno ad mense Madio*

percebat Molionem unum, et in maneo
Octorio porcum usum.

¹ MOLTON, in Charta ann. 1116. Ap-
pend. Marcus Hispan. col. 1245. Molle-
nus, in Statutis Vercell. lib. 8. fol. 56.

¹ MURILLO, in Charta ann. 1277. apud
Kenneff. Antiquit. Ambrosden. pag.
287 : IV. boves, vi. Mutilones, et sex afri-
canae feminine.

¹ MUNTO, et MUNTO, in Diplomata
Guillelmi Reg. Siciliæ apud Rocchum
Pirream in Sicil. sacra pag. 280 : Et pro-
tarensis, vino, Montonibus, agnellis, por-
cupis... Et pro II. vino, Montonibus,
agnellis, etc.

¹ MONTONUS, ut Multz, in Statutis
Montis Regal. fol. 294.

MUTO. Eadem notione. Ebrardus in
Grecianis cap. 9. et Joan. de Garlandia
in Synonymis, de Aritete :

« cum sit mala, poterit bene Muto vocari.

Tabularium Bellioccense n. 91 : Et
exsunt duos solidos ad Notabilium Do-
minis, et 2. panes, et 2. gallinas, in Au-
gusto. 6. denarios et 9. sextarii de rueda,
de Mutilo, vel Muto, certe. Unde vero vox
Multz vel Muto, certe, non omnino constat.
Ferrarius ita dictio existimat, arti-
ctes, quod in feminis saient, quod mon-
tans. Certe Picardi monachus dicitur.
Vide Animal, et Origines Gallicas.

¹ MUTTO, in Charta ann. 1116. apud
D. Calmet. tom. 1. Hist. Lothar. col. 584.

MUTONAGUM, MOUTANAGUM. Tribu-
tum ex verbebus, seu monobius. Mou-
tanage, in Consuetudinibus Bononiensib;
et Hericiensi; Montenage, in Consuet.
Monstrum. 24. Moutanage. In Edicto
Caroli Regentissim. ann. 1288. tom. 8. Ordin-
nat. pag. 228. Moltitudinum quibus
dam. Ut monachus Baguelius,
Monimus, et Montanagius. In Martiro-
physico Regio, scrinio, cui titulus,
Monastario, est Charta Joannis de Fau-
sonne Senescallii Viromand. ann. 1289,
qua S. Ludovicus Regi vendit 30. solidos
annui redditus, quos habebat super Mou-
tanagum ville S. Quintini. Charta Joanni
Abbatis S. Bertini ann. 1228. Mou-
tanagum vero habebat apud Scates, sicut
haciens habebit. Occurrat sepe in Tabu-
lis vernacula. Computum Dominali Sta-
pularum in Comitatu Bononiensi ann.
1475. fol. 80 : Recepta de Moutonnages,
qui se payent au jour de S. Jean Baptiste,
en pains de 20. sols d'amende ; est à sa-
voir pour chascune besta à taine, une
denier. Regestum, Feodorum Comitatus
Andegav. ann. 1387 : Perrot Rileau de
Peray homme ligé à cause des sep et mai-
son de la Baume à devoir garder les pri-
sonniers, quand le cas y échet, et les ren-
dre à Bauge, et aussi cueillir le Mouton-
nage au paroisse de l'ergot et de Bi-
teux.

¹ Redit. comitat. Hannon. ann. 1205.
ex Cap. Comput. Insul. De xiiij. bestes
prent en lande, tanq. y qd. chascune
doit j. den. justes à mi. deniere. Et si
appel l'on casta veulue Moutonnage ; et
le prent-on à l'Ascension. Hinc Mouton-
nier appellatur qui ejusmodi tributum
erigit in Reg. feud. eccl. Camerac.
Et pareillement est l'un des Moutonniers
avec la iiii. frans fiefos, et aux deux en-
semble sont tenus de cacher le Mouton-
nage, dont pour ce il doit avoir pour es-
part au jour S. Jean deux moutons.

¹ MOUTANAGUM. Eadem notione.
Charta ann. 1288. In Tabular. Sangern.
Pro advocatione sua x. sol. singulis en-
nis de parte S. Germani accipiet et Mol-

tunegium proprium habebit. Vide Lar-
gatum.

¹ MONTONGIUM. Chartular. B. M. de
Bono-buntio Aurel. : Quando famulus
in terram seniel Montongium querere,
hopes ad cuius domum venit, etc.

¹ MOTONAGUM, in Charta anni 1205.
In Hist. MS. monast. B. M. de Blancha:
Confrimo dicto abbatia foodum quam
nobis domina mater mea cum una domo
in Heru induita et Motonagio suo de Boing
etiam abbatia in perpetuum donari.
Alia ann. 1286. In Tabular. S. Quintini
In Insula pag. 244 : Reliquias extra
portas et nos in Motonagio, correda, etc.
Vide Warteggia.

¹ MOTUSAGUM. In Tabular. S. Vin-
centii Campani. fol. 29. Dedi... abbatia
S. Vincentii... illud servitum quod Mo-
tusagum quod vocatur, quod anachorite-
res mei habebant de suis hominibus in
Saponem.

¹ MULTONAGUM. Chartular. B. M. de
Bono-buntio Aurel. : Parvulius decem
et octo denarios per singulos annos prop-
ter Moutonagum. Histor. Britan. tom.
2. pag. 162 : Frumentagum, et Moutona-
gium, et bidem et latitatum, etc. Vide
Frumentagum in Frisinga.

Accepitur etiam pro quoivtributo, in
1. Regesto Parlamenti Paris. fol. 6. sub
an. 1257 : Inquesta facta super eo quod
Prepositi D. Regis capiobant duo Mouton-
agum apud S. Richarium de burgundensi
ville, unum rationi burgensis, et aliud pro
Abergao, etc. Charta ann. 1288. In Tabu-
lar. Mauriliacensi : De quibus nobis
singulis unquamque mensa integra di-
recturam integrum, Moutonagum scilicet
6. denariorum... reddebant. In Tabu-
lar. domus publica Ambiani fol. 200.
Est Charta Caroli VI. Regis 20. Jul. 1385.
In qua fit mention auxili, seu subventionis
Moutonagum, etc.

¹ Mouton, ut monachus Baguelius,
Monimus, et Montanagius. In Martiro-
physico Regio, scrinio, cui titulus,
Monastario, est Charta Joannis de Fau-
sonne Senescallii Viromand. ann. 1289,
qua S. Ludovicus Regi vendit 30. solidos
annui redditus, quos habebat super Mou-
tanagum ville S. Quintini. Charta Joanni
Abbatis S. Bertini ann. 1228. Mouton-
age vero habebat apud Scates, sicut
haciens habebit. Occurrat sepe in Tabu-
lis vernacula. Computum Dominali Sta-
pularum in Comitatu Bononiensi ann.
1475. fol. 80 : Recepta de Moutonnages,
qui se payent au jour de S. Jean Baptiste,
en pains de 20. sols d'amende ; est à sa-
voir pour chascune besta à taine, une
denier. Regestum, Feodorum Comitatus
Andegav. ann. 1387 : Perrot Rileau de
Peray homme ligé à cause des sep et mai-
son de la Baume à devoir garder les pri-
sonniers, quand le cas y échet, et les ren-
dre à Bauge, et aussi cueillir le Mouton-
nage au paroisse de l'ergot et de Bi-
teux.

¹ Redit. comitat. Hannon. ann. 1205.
ex Cap. Comput. Insul. De xiiij. bestes
prent en lande, tanq. y qd. chascune
doit j. den. justes à mi. deniere. Et si
appel l'on casta veulue Moutonnage ; et
le prent-on à l'Ascension. Hinc Mouton-
nier appellatur qui ejusmodi tributum
erigit in Reg. feud. eccl. Camerac.
Et pareillement est l'un des Moutonniers
avec la iiii. frans fiefos, et aux deux en-
semble sont tenus de cacher le Mouton-
nage, dont pour ce il doit avoir pour es-
part au jour S. Jean deux moutons.

¹ MOUTONAGUM. Eadem notione.
Charta ann. 1288. In Tabular. Sangern.
Pro advocatione sua x. sol. singulis en-
nis de parte S. Germani accipiet et Mol-

vol. cap. 171. ait post primum Picta-
venas tum primum casus ejusmodi
nummos : Item en cel en en meid de Jan-
vier si faire le Roy Florins de fin or, ap-
pelle Florins à l'aignal, pour ce qu'en le
piles avoit un signe, et estoient de 12. ou
marc, et le Roy en donnais lez que il fu-
rent faitz, 10. pour un marc de fin or, et
defendit l'en faire li courre de tous autres
Florins. Regestum Memorialium Camera
Comput. Paris. signat. C. : Ordinatio
cursum florinorum ad agnum, et evolu-
tione ad Scula et mercum, argenti : in
contractibus communibus adveniatis in
euro fet faciendo de 74. Scutis Johanni
vnam mercum aurum, quod adveniatur
ad pretium mercum aurum in Agno cum
currentibus, videlicet pro dieis 74. Scutis
12. Florens ad agnum, quod hoc computa-
tur pro 20. solidi. Paris. aut faciendo
mercum quod floribus 6. Pez, anno 1284.

Vetus rouge antea hac figura a Regi-
bus nostris usum numero aureo con-
stat, cum legamus. Parliamentum Par-
isiense ergo Regis Philippum Fulcrum
politus in instaurando, ut videtur. Fin-
ciem ad probitatem a valorem redu-
centur quibus erant sub 6. Ludovico,
sique adeo Monachos aurum, ad 5. solidos
rum pretium, ut erant sub eodem Rego.
Chartam porro praestat hic describere
ex Tabul. Regio, scrinio, Monastario,
ut in duabus Rotulis pergamentis habe-
tur, quibus inscriptum nude. LA COURT.
Item, si comme il li semble, que quant
au fait de la monnoye de l'or, li Rois
noste Sire, ou es Gens communi ou fet
des monnoyes de l'or, pourroient donner
58. MOUTONS du marc à 24. quarrees d'or
monnoy et à monnoyer, et au four de
l'autre à 20. quarrees, ou à 18. ou au des-
sous en descendant jusques à la fin, sans
rien rebatre de l'affiner.

Item dit, si comme il li semble, que qui
ne prendroit que FLORIN AU MOUTON,
qui courroient pour 6. sols 8. deniers de
la monnoye à 6. deniers de 14. sols 8. de-
niers, et qui auroit cours pour 8. deniers
à la MONNOYE XVIII. ou pour 2. den. à
la MONNOYE XV. ou pour 1. den. Tourn-
ois. Attest. la MONNOYE XVIII. et pour 1.
den. pour 18. gr. qui courroient les deux pour un
de ceux à 6. deniers et de 14. sols et 8.
deniers qui courroient pour 8. oboles à la
MONNOYE XVIII. ou pour un Parisis à la
MONNOYE XV. ou pour un petit Tournais
à la MONNOYE XII. dit, que peu courroient
de DENIERE D'OR, se n'en courroient
d'une piece par le Royaume, quant aux
marchandises qui s'y font : car autrement
se corromproient les Ordonnances, qui
les ferroit, ne ne les pourront l'en tenir.

Item dit, si comme il li semble, qu'il
veudroit mieux donner cours à la mon-
noye de son Royaume, qu'il ne ferroit à
celle dehors. Pourquoy je di, Je ferrois
courre les DENIERS DU ROY DE LA
MASSE, les deux pour trois de ceux AU
MOUTON, c'est à savoir pour 10. s. de la
monnoye à 6. den. de 18. s. et 8. den. et
pour 20. s. de la monnoye à 8. den. 18.
graine, et de 18. s. 4. den. et pour 20. s.
de Tournais petit, de ceux de 22. s. et 2.
den. et pour 20. s. de Parisis à 4. den. 12.
graine, et de 22. s. 2. den. et tout en la
mesme, que dessus, et ditz dessus MOU-
TONS, et non autrement.

Item dit, si comme il li semble, que s'il
plieoit au Roy noste Sire qu'il laisseat
courre de gracie especiale les DENIERS
DE FLORENCE en son Royaume, tant
comme il li plairoit, et que l'en les print
de poide de 70. au marc, pour 5. s. 5. den.
de la monnoye à 6. den. et de 14. s. 8.

den. et pour 10. s. 10. den. de la monnoie à 12. den. 12. gr. et de 18. s. 4. den. ou pour 14. s. de petit Tournais de 20. s. et 2. den. et par ainsi ne vuidrapi le Feblege vuidre Royaume, ou se feblera au coing de la monnoie du Rng nostre Dame Sire, et par ainsi les MANTELZ et ceux à la CHAIRE conveindront pour deauz le Florence, et pour les prix que ditz est en ce article.

Item dit, si comme il semble qu'il laissez courre FLORIN A LA ROYNE pour 8. s. 8. den. de la monnoie à 6. den. et à 14. s. 8. den. et pour 18. s. 6. den. de la monnoie à 8. den. 18. graine, et de 18. s. 4. d. et par ainsi de la monnoie, comme dessus dit est.

Item dit, si comme il semble, comme l'en donnant courre à FLORINS DE FLORENCE, à MANTELZ, à CHAIRES, et à ceux de LA ROYNE, s'entendent est que pour le prix, à quoy ils sont, si comme dessus est dit, et deus, qu'ils n'ont nul cours; mais seulement pour tout fonder et convertir au coing des DENIERS AU MOUTON de notre Sire le Roy.

Item dit, si comme il semble, que quando au fait de la monnoie d'or, qu'il sera crié solennellement par tout son Royaume, et sur la paine telle comme elle appartient, et face tenir fermement les Ordinances desdites monnoies pour le pris que dessus sont ditz, et bien garder à toutes les issues de son ditz Royaume, qu'il n'en issa monnoie nulle, s'elle n'est d'or, avec la neuve à 6. den. et de 14. s. 8. den. et celle à 8. den. 18. gr. et de 18. s. 4. deniers.

Item dit, si comme il semble, que s'il est tenu et gardé sans corrompre, ne onfraindre en la maniere que dessus est dit et deus, l'on ouvrera à la XVIII. à la XX. ou à la XII. et tout pour regle, sans corrompre l'œuvre de l'art.

Item dit, si comme il semble, que par celle Regle, cez dehors le Royaume rarer porteront pour un marc d'or 14. marcs d'argent, ou la valéte; ainsi s'empira le ditz Royaume d'argent à grant plement, et videra de l'or, en confondant ceux de hors du Royaume, que par leur cauteille, engin, ou soustutie, l'ont mis dedans ledit Royaume.

Item dit, si comme il semble, que qui aura audit Royaume 14 marcs d'argent pour un marc d'or, qui ne deveroit valoir que 10. marcs d'argent, et comme autrefois a valoir, quant l'en fairoit petit Tournais, l'on pourra bientot aller vider hors du Royaume ledit or, quer encore y en demeurra-t-il assez.

Item dit, si comme il semble, que quand DENIERS AU MOUTON ne vaudroient que 6. s. 8. den. de la monnoie à ob. den. et de 14. s. et 8. den. qui ne courroient de la bonne que pour une petite Tournais, et de 18. s. 4. den. et de la monnoie à 6. den. 18. gr. et de 18. s. 4. den. qui courroient chacun pour un petit Tournais, il conviendroit maistre les MOUTONS de 6. s. 8. den. 6. 6. s. et de 18. s. 4. den. à 12. s. et les FLORENTINS qui courroient pour 5. s. 5. den. de la monnoie à 6. den. et de 14. s. 8. den. et pour 10. s. 10. den. de la monnoie à 9. den. 18. gr. et de 18. s. 4. et tout pour le pris dessus dit; et ainsi conviendroit il que l'en mist les FLORENTINS de 5. sole 5. deniers à 5. s. et 10. s. 10. den. à 10. s. et tous les autres DENIERS D'OR, évalués, si comme dessus est dit, et par ce point ne courroit-il audit Royaume pour marc d'or que 12. marcs d'argent.

Item dit, si comme il semble, que qui voudroit évaluer l'or, selon le bon temps du Roy Monsieur S. LOUYS, il convien-

droit que l'on mette DENIERS AU MOUTON à 5. s. 4. den. et FLORENTINS à 4. s. 8. den., et la monnoie à 6. den. et de 14. s. 8. den. et pour 8. s. 4. den. de la monnoie à 3. den. 18. graine, et de 18. s. 4. den. le tout les autres DENIERS Iuxta, conviendroit appeler aux pris comme dessus est dit. Et par tel point ne courroit-il audit Royaume pour un marc d'or, quo 10. marcs d'argent.

Item dit, si comme il semble, que s'il plaise à nos Maistres Nosseignours de la Cour, à nous quer sur le fait des monnoies dessusdictes, faire à l'argent comme à l'or, de donner graces de nous entendre, il nous est admis que tout ce que dessus est dit, est dit et vrai, à la grant honneur du Roy nostre Sire et au grant profit du commun peuple, pour toujours més ouvrir sans quer coing, tant de l'argent comme de l'or.

Id etiam firmat Instrumentum aliud usque mvi, quod ex Regesto Camera Computer. Parisiensi signato Noster f. 208. erulmus, hinc perinde descripsimus in rei monetaria nostris studiorum gratiam.

Veectz l'accord qui fu fait par les genz des bonnes villes, qui furent mandées pour le fait des monnoies l'an 1304. etc.

Premièrement, il fu accordé que l'en face petit Tournais et Petits Parisis et Mailles petites Tourn. et Par. du temps et de la toy S. Louys, et nulle autre monnoie.

Item il fu accordé que toutes monnoies furent abatues d'or et d'argent, excepte le Gros Tournais et les Mailles d'argent, et le Gros Parisis pond. 12. Tourn. et la Maille d'argent pond. 4. Tourn. pour la faute qui est de monnoie, tenu comme il plairoit à notre Seigneur le Roy.

Item, il fu accordé que la monnoies d'or tout autre monnoie d'or soit abatue.

Item, il fu accordé pour avoir plus matiere à faire monnoie, que l'en praigne le quart de la vessellame d'argent par souffisance pris, et que l'en n'en face nulle vessellame jusques à 2. ans.

Item, il fu Roy pourchace pardevers ses Barons, que il se suffrent de faire ouvrir jusques à 2. ans; car autrement il ne peut pas rempris son peuple de bonne monnoie, qui n'en Royaume: et furent à accord que il Rois dont tant en or en argent, que il n'en praigne nul profit.

Item, que li doubles que l'en appelle Cornus, furent abatues de tous poins.

Ejusmodi monetarum aurearum ab ipsomet Philippo Pulo ro cusrum monetarum Statuto quippe dato Pissaci die Martis post festum S. Vincenti ann. 1310. statuimus qu'il sera forger monnoies d'or, qui est et sera appellée à l'Agnel, laquelle est du temps S. Louys nostre aveul, pour 18. den. et pour 8. s. de Bourgeois fare, et pour 10. s. de Bourgeois petits. Statutum aliud Ludovici Hispani Regis 15. Jan. anno 1315. Item, paro que cest notre volonté de garder les Ordonnances de Mons. saint Loye nous avons fait garder en nos Registres sus le fait de la monnoie de l'or, et avons trouué que il fut faire le denier d'or, que l'en appelle et le fut ajuster le plus lealement que il pot, et qu'il eust cours pour dix sole Parisis tant seulement. Ex quibus patet obtinuisse id genus monetæ etiam sub ipso S. Ludovico. In Charta alla scripta die Jovis post Conuersiōnem S. Pauli ann. 1311. ea moneta esse debet 88. denar. et tremiss. ad marcum

Regiam. Statuto dato Pissaci die Sabatti post Epiphaniam ann. 1313. statutum et Moneta à l'Agnel, que tum cu- debatur, valeat 15. solidis Turon. partis.

R. Statuto dato Parisi. 17. April. 1314. omnis agens moneta interdictur, preter unum quod dictum à l'Agnel, que tum cu-deatur, preffit 15. sol. parvorum Turon. aut 18. den. id. Paris. Denique Statuto Capri. IV. dato Parisiis 15. Octob. ann. 1328. statutum ferri dentaria à l'Agnel pour 7. sole et six den. qui courroint pour deniers Parisis, 15. sole des dentaria sexages. Habatur en Statuta la primo Regesto Memorialium Camera Comut. Paris. fol. 13.21. 35. 38. 39. 131. 132.

* Reg. 138. Chartoph. reg. ch. 267.

Anno Domini 1369. die prima Februario.

Muto autem tunc curvatum pro exercitu. sol. Turonis. Invent. Chart. monast. Athanasi. ann. 1519. Instrumentum ann. 1360. do-

nationis cuiusdam annus pensionis. qua-

tuo Moutonum aurum quodlibet oblongo

duos denarios aurii. Lit. remiss. ann.

1379. in Reg. 115. ch. 18. Icollui. Mouton-

rez et dix sole. Alio ann. 1422. in Reg.

172. ch. 60. La somme de soixante quinq[ue] escuz, c'est assavoir deux douzaines et trois Moutonneaux en or et le residu en blanche monnoye. Moutonnet. Ibid. Lib. rub. fol. parvo dominus publ. Abbavil. ad 15. Febr. ann. 1428. fol. 198. r.: xij. Moutoncheus d'or et dix francs en vieilie blanc. Charta ann. 1472. 3. Febr. ex Tabul. Flamin. Summa decem Moutonum aurii, computando pro qualibet Moutone aurii decem grossos aurii, et pro qualibet grosso aurii ex ardcis, et pro ardcio duos jaquetos monetæ nunc currentis. Eadem rurum legitur in Ch. ann. 1475. ex eod. Tabul.

* MULTONES DUPLICES, Moneta Brabantina, in Lit. remiss. ann. 1377. ex Reg. 111. Chartoph. reg. ch. 193. Florins de Brabant, appeller double Moutons.

Hinc igitur planum est, ea ietate, Mu-

tones afferentes usu fuisse. Sed altius

Magnus Peirescius, existimatibus, a Regibus nostris cussus, vigintibus contra

Albigenses bellis, in quibus praecipua

Crucesignatorum vexilla eo ipso Agno Dei insignita erant, qui inde pro insig- nibus toti Francia Clero, et clero puri-

Busi Ecclesias Cathedralibus et Colonia-

bis mansit, atque adeo ipsi urbi Tolosa-

ensi, ex quo in eorumdem Crucesignatorum potestatem venit, servata tamen eius, quam in insignibus gestabant

Comites Tolosani, Crucis figura. Proinde

metabat Peirescius cussus hac imagine

monetas, quibus Crucesignatorum sti-

pida exsolverentur.

* Hanc Peiresci sententiam utcumque firmanc moneta Comitum Tolosanorum typi duo, unus Raimundi a S. Egidio, alter Alfonsi ejus filii, in quibus effictus erat Agnus Dei, ut testatur D. le Blanc. An inde Moutones aureos anti-

quores esse. S. Ludovicus, an aliunde colligerit vir ocultissimum, tacuit. Ut

et est Moutonum originem a sanctissimo

Rege repetundam nihilominus censem,

laudatis Blanc, quorum usus ad tem-

porum Moutones obtinuit.

Moutones Flamin. in memor prete-

rii Tilius lib. in Partic. inter. Francos

et Anglos sub ann. 1351. et 1361. pag. 273.

Habui etiam Hispania suorum agnus

Dei, de quibus Ita Covarrubias de Vete-

rum numismatum collatione cap. 1. n.

9. Ante quidem Henrici III. hisce re-

regis habuit cursum monetæ nuncupatae

Agnus Dei, que initio equivaleret Mare-

medinum: deinde percursum fuit ex tam insima materia, ut scilicet valvularum unum Coronatum, vulgo Corrado, volvut traditur in Chronica ejusdem Regis Henrici III. Iste moneta meminit etiam Marianam lib. de Ponder. et mensuram cap. 22.

¶ Oblivniit etiam haec moneta in Daiphinatu sub Humberto II ut probat Computus ann. 1883. tom. 2. Hist. Daiph. pag. 272. Itens, recipit ab eodem ibidem Agnos de euro LXXV. et fuerunt expensi ad rationem Carolinis XIV. cum dimidio pro quilibet, sunt in summa in Carolinis argenti unc. XVIII. torn. II. of granae XV.

Mulius seu Mouton, apud Froidartem 8. vol. cap. 109. pro machina bellica usurpatum, quoniam forte veteres Artes vocabantur. Quia sara emittebantur ad quadrangulos muros, atque adeo ab antiquis arcis distincta: ab his tamen non invenimus videtur, quod quemadmodum etiam ita illa machina dirutio: rent mura. Un engin qui estoit merveilleusement greve, et qual aroit vingt pieds de large et 40. pieds de long, et appellez on cestu engin en Mouton, pour getter pierres de faitz dedans la ville, et tout effondrer.

Moutonières vero appellantur, locis in carcere angustis, vulgo Cachot, in Litt. remiss. ann. 1479. ex Reg. 205. Chartoph. reg. ch. 258. Certains lieux de la galle, nommés les Moutonières, qui sont les lieux où l'on accoustumé meître à tenir les prisonniers détenus pour cas de crime.

MULTOCIUS, pro cito, usurpat auctor 1. Vita S. Marcioli Abbat. n. 14. [pro] multo amplius legitur in Vita S. Benedicti Antian. sec. 4. Bened. part. 1. pag. 208. Ita sius quoque Ludovicus Rex, quo ab insulis magis magisque irridebat. Benedictus venerabilis Abba, eo sibi eum in dilectionis sociabat Multocius amore, actis mundi amatorum esse consuetudinem profectibus obesse justorum.]

MULTOR, Molitor, Gall. Meunier. Vita S. Godeleve tom. 2. Juli pag. 432. Verum Multoris quo nescio interveniente imponit, et exequorium nutabat res: oculorum, et venorum percutitatur oculos famelica. Cfr. Cor. Z. 2. / Et iei apud Marten. tom. 5. Amaliss. Collat. col. 387. Hi Lenino more super conatus irruevit plurimos ex fabris et Multoribus, fugato mambruno, peremperunt. Occurrunt etiam in Chartular. S. Vandeg. tom. 1. pag. 182.

MULTOTIES, Sapius. Concil. Tolet. XIII. inter Hispan. tom. 2. pag. 699. Adicit enim Multoties, ut causa salutis aliquip vel collationis necessaria, evocati a principe vel metropolitano consimilis sacerdos, venire dicerant.

¶ MULTRA, Mulgaria lacte. Glossar. vet. ex Cod. reg. 761. Vide Multrale.

¶ MULTRALE. Vide supra Multrum. MULTRALIS, etc. Vide Morth.

¶ MULTROCINIUM. Homicidium, seu muleta quo domino competit ex mullo; vel jus de eo cognoscendi et indicandi. Liberti. Domini mediarii ann. 1246. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 690. art. 4: Let ducit ex quo datur vadit et Multrociniuum sunt dominii. Quae rursum leguntur Ibid. pag. 982. art. 26. Vide In Morth.

¶ MULTUM, pro Multa. Tabul. Rothom.: Si quis contra hanc donationem calumniam generare presumperit, mille solidos Multum componat.

¶ MULTUOSE, pro Tumultuose, in Lit. ann. 1372. tom. 5. Ordinat. reg.

Frane. pag. 366: De suspendinge vel subiungendo dictis odim servientes Multuose, impotuisse ac seditione renunciare fecerunt.

1. MULTURA, Quod molitor ex frumento quod molit, prestatur. Monasticum Anglic. tom. 8. pag. 91: Dabunt Multuram ad vicecumum vasculum, quando et quandiu ad molendinum meum matera valvularum, etc. [Hist. Mediani monast. pag. 257] Confutis S. Petri... ex offici ratione ut quendam ipsa videret, in uris propriis refinaret unum tantum denarium de censu et quartarium unum de Multuris persolveret. Addit. Chartam ann. 981. In Appendice Marcis Hisp. col. 927. Vide Molda 2.

¶ 1. MULTURA SICCA, Quae in numerata pecunia exsolvit. Charta Roberti II. Reg. Scot. In Suppl. Diplom. pag. 108. Domo... octo mercatas terra cum octodierum bolla farine de siccis Multura de dicta terra. Vide etiam in Mota 2.

¶ 2. MULTURA, Molentiana. Multura. [Hist. Frane. pag. 617. Omnes quendam in hunc usum, et in cuncto Rosiliense paro sanctus. Genesius habere dicuntur, in silvis, in pratis, in vineis, in aqua, Multuris et in salinis, etc.

* 3. MULTRUM, Idem quod supra Multura. Bladum molendum. Stat. Casse. scc. XIV. inter Non. Hist. Patr. Taur. tom. II. col. 1059: De Multura non descendit ad Padum. — Item statutum est quod menatores non debent ducere ad Padum Multuram, sed capta Multura ad locum, ubi pensaturo blaueat farina, debent ipsam ducere intus burgum Cassalii. [Fr.]

* 4. MULTRARIUS, Mensuræ annonarie species; quod in ea multuram suam accipiat molitor, sic dicti videtur. Stat. Avelia ann. 1496. cap. 104. ex Cod. reg. 482: Unus sestarus raus faciat et continuat xix. Multurarios raus... capiendo pro multura cujuslibet sestaris et qualibet sestaro unus Multuratum (sic) rausum. Vide Moldura in Mota 2.

¶ MULTORENGIA. Variae moliture miscellanei frumentum. Charta ann. 1100. In Tabular. Sangerm. fol. 73: Dedit illis in eleemosynis in molendino suo Multuram sestaria annua. Medicamenta Muliengis, et medicamenta Muliengis. Charta Galerani Com. de Mellemont. tom. 4. Hist. Harcor. pag. 1820: Restinamus in manu nostra duos modios et dimidium Multurengie, singulis annis nobis per venditos. Ubri perpulit editum, Multurengia. Vide Mousturangia.

* 5. MULTUS, Molitus. Gall. Moulu. Charta ann. 1381. In Reg. B. Chartoph. reg. ch. 257: Ad que pondera dicti molineri, res: seu dicta violencia gubernantes blada molenda et farinam Multam apparetur et pondere haberent.

MULVELLIUS, Piscis, qui in mari Anglia Borealis aperte capturatur in recte, Milvus, apud Sylvestrum Giraldum lib. 2. Itiner. Camb. cap. 9. et in Descript. Cambriæ cap. 5. ubi perperam Multetus, ut et in Fletu lib. 2. cap. 12. § 12. Vetus Charta Iaudata et Spelmanno, etc. Dedit... quibuslibet leprosis Eborum residentibus in vigilia diei S. Johannis Bapt. Mulvellum, butyrum, panem, cerevisiam, etc.

1. MULUS. Epitaphium S. Prudentii Episcopi Tarrac. apud Ambrosium Moralem lib. II. cap. 74:

Funes sarcophagi, non mortali loco latens,
Sed proprio Mulo conditæ nec temula.

Quid hic mule sonat, non percipio. *

¶ 2. MULUS Nativa et propria significatio hic Mulus accipitur, ut dicimus ex ejusdem Prudentii Vita tom. 3. April. pag. 568: Principio ut corpus meum imponeatis super mulum, cui insidera conserui; et ubi requiescerit ibi sepulchrum mihi parate..... Straverunt mulum, et corpore venerandum leviter ab occulta trahentes, illud super mulum imponeverunt..... mylum in via abeque ductores miserunt..... Id narratibus mulus cum corpore S. Prudentii, et genu flexo ibidem passauit.

¶ 3. MULUS, Acerius, cumulus, Gall. Meule. Lib. nig. episc. Carnot: Major de Platovillari edocuit se tenere a domino Carnotensi episcopo, videlicet.... unum Mulum feni in prato de Berjone villa. Vide supra Mollus 2.

¶ 4. MUMAX IGNIS, Confectiūs, qui et Ignis Grecus, Gall. Feu Grégois, dictur. Vide Ignis. Pandulphus in Vita Gelasi II. PP.: Sava insuper jam per ripam Alamanorum barbaris tela contra nos mixta toxico jaciebat. Ministrabantur ofiam nos in aqua natantes Mumaci igne cremare, nisi Papain et nos in manus eorum redderemus.

¶ 5. MUMBURDUM. Vide in Mundiburdus.

MUMIA, apud Matth. Silvaticum, est illud quod innervatur in sepulcris balzamatorum, in quibus humor mortui cum alos et myrra resolutur, quibus ipso corpora condiebantur, et similitur pici mariae. Solebant antiquis corpora balzamo, myrra et alos condiri, et hi apud paganos et Saracenos circa Babyloniam, ubi est copia balsami. Idem Silvaticus: Kretal. I. Mumia Constantinus Africanus lib. de Gradib: Mumiam quidam dicunt esse aspalathum; quedam tamen species est in veteribus monumentis inventa, qua optima est. Antiqui etiam mortuos ex ea ungebant, ne cito putrescerent, aut vermes producarent. Calida et secca est in tertio gradu. Valeat contra fracturam capitum, etc. [Anastasius in Epitome Chron. Casin. apud Murator. tom. 2. pag. 361: Jam vero de scleratis scaccatoribus sentina et totius perverstatis et nequitiae radice Strumbulo qui ei Mumiam quid dicam? qui justa nominis iniurias diuertit, liquor foetus interpretatur. Mumia enim liquor relictus est, fluens de cadaveribus mortuorum. Salmasius ad Solinum mumias et monias dictas putat a thure, quod quae vocabant, quo condiebantur corpora. In describenda Egyptiorum conditura multa habent Herodotus lib. 2. et Diodorus lib. 1. ex quibus observare licet cadavera olim domi subrecta in loculo ad parietem statuta: sed postmodum lectulis imponi consueverisse scribit Athanasius cap. 40.]

¶ 6. MUMIA, Cadaver siccum, in Miracula B. Gregorii Veruncul. tom. 1. Maii pag. 589: Ex quo praे infirmitatis longi Claudi odorat post funes stantis anno Corpus, et a mortis exsanguinem hunc separat umbras. Vide Kirkmannum lib. 1. de Funeribus cap. 8. Chiffletum de Linteis sepulcribus cap. 8. Petrum de Valle in Epistolis, etc. Alias vocis Mumia originaciones ex Bocharte et alii, vide apud Menagium in Orig. Gall. pag. 816. et Octavianum Ferrarium in Orig. Ital. Addit. Leonardi Fuchsim ad Myrepsum sect. 1. cap. 18. et lib. 1. Paradox. medicin. cap. 40.

¶ 7. MUMIA, Cadaver siccum, in Miracula B. Gregorii Veruncul. tom. 1. Maii pag. 589: Ex quo praē infirmitatis longi Claudi odorat post funes stantis anno Corpus, et a mortis exsanguinem hunc separat umbras. Vide Kirkmannum lib. 1. de Funeribus cap. 8. Chiffletum de Linteis sepulcribus cap. 8. Petrum de Valle in Epistolis, etc. Alias vocis Mumia originaciones ex Bocharte et alii, vide apud Menagium in Orig. Gall. pag. 816. et Octavianum Ferrarium in Orig. Ital. Addit. Leonardi Fuchsim ad Myrepsum sect. 1. cap. 18. et lib. 1. Paradox. medicin. cap. 40.

tudine tantum pollicet et cassa recinet.... ita quod cadaver et Mumiam dicere.

* MUMMENTUM. Remigius Autistidor. in Homili. de Nicodemo: Quis ergo talis alius sibi Mummentum, ut pote doctor, cassa videatur. Ubi Glossator quidam, i. e. Sublimatus. Legerem ego momentum, prompta et facilis emendatione.

MUNA. Charta Italica ann. 1287: Venerem... quod apparetur ad apertum... etiam sicut (S. Ambrosii Schenatis) unum Munum, at minorem. Vide Bollandum 20. Mart. pag. 208. Muna, munera que militibus dantur. In Gloss. Isid. Ital. Munus, munus, donum.)

* MUNATA. Statuta Verceil. lib. 1. fol. 15: Ut bechari seu loco et tempore de carnibus Munatas facient malorum et bonas carnes vendent. Alii perinde mithi ligata notione lib. 2. fol. 84: Habit res pectus ad statutum quo cavetur quod de bonis immobilibus dentur Munatae quinque pro qualiter in solutum creditibus.

* MUNBURDUM, MUNBURDUS, MUNBURNARE. Vide Mundiburdus.

MUNCHERWAT. Monasticum. Anglie. tom. 1. pag. 398: Prohibeo stiam ne aliquis piceatur infra signum et Muncherwat. preter Monachos.

* MUNCTORIUM. [Mocheron de castellis] (Gloss. Lat. Gal. Bibl. Irisul. E. & XV. s.)

I. MUNDA. [f. Idem quod] Defense. Locus forestis in quo nec venari nec usq; capere licet, a Saxon. Mund. Defensio.] Charta Pontifici Comiti Tolsanii Primarchionis et Ducis Aquitanorum, et Gardis excoris, apud Catellum: Damus similiter totum allodium et totum potestatuum de Ecclesia et omni Parochia.... et fontes, montes et colles, et Mundas cum nemoribus, cum silvis et forestis, et cum omnibus fratribus et mercariis, etc.

2. MUNDA, Os: unde Teneremunda, urbs in Flandria, quod extracta sit ad ostium Teneris fluvii, vox orta a Gothicis apud quod mundus est et buccana sonat, ut testatur Smaragdus in Comment. ad Paris. Donat.; cui Wigmanni est: Valerius buccus. [Pitius. Potus buco]. Ramunt, Constitutum oris, etc. Vide Linda-num in Teneremunda. [et Schlif. in Gloss. ad vocem Mund.].

3. MUNDA. Mappa. Regula consueta Toribus Archip. Lime, tom. 4. Concil. Hispan. pag. 674: Singulis septimanis apponunt Mundas et pallia et corporalia et purificatoria et omnia alteria.

* MUNDALIA, MUNDANALIS. Vide Mundus 1.

* MUNDALIS. Secularis, nostris alias Mundas. Lib. de Mirab. Rome apud Montemfalc. in Diar. Ital. pag. 260: Et siue ipsi sunt nudi, ita omnis Mundalis scientia nuda et aperta est mentibus eorum. Troues justices, tunc ecclesiastes comme Mundaines, in Charta ann. 1855. ex Chartul. Valcet. sign. E. Oeuvres mundaines appellantur, Opera consueta, a quibus abulnere solet diebus Domini-nicis festivis, [Lit. ann. 1872. tom. 5. Ordin. reg. Franc. pag. 608]: Pour ce que le jour de Dimanche est jour de repos, et doit on cesser de toutes œuvres mundaines par tout fœl Cretien, etc. Vide in Mundus.

* MUNDANUS. [Ut MUNDALIS; vide quoque in Mundus: « Ut qui cybæ Christi pauperibus exhibebat, in pastum Mundanus militum transferretur, heu, pro dolor, tanquam Mundanus possessio dilaceratur. » (Charta Cluniac. coll. Bur-gund. B. N. t. 78. n° 112. an. 1059.)]

* MUNDAT. Immunitas, locus vel dis-trictus exclusus a jurisdictione civili ordinaria. Codex MS. Ruffacensis apud Schilt. in Gloss. Teuton: Hic notantur redditus et possessiones Episcopi A. in districto Ruffacensi, qui vulgariter dicitur die Mundat. Vide Muntas 2.

* MUNDATA. Charta Guidoni Malivici ann. 1284. Inter Probat. tom. 1. Annal. Premonst. col. 326: Dedi etiam dictis canonici... sacramenta solidata Parisienses in redditu meo de Mundata illi annuatim reddendos. Sed leg. Mundata, Gall. Manie.

* MUNDATIO. Purgatio. Charta Hil-dunii anno 883. apud Feilbian. in Hist. Sandionys. pag. 11: Infra monasterium in posteris quinque, in Mundatione Crux. id est supra.

* MUNDATORIUS. Advocatus monastirii, a Saxon. Mund. Protectio, tutela, defensio, sic dictus, quod monasterii jura defendat ac tueatur. Preceptum Pipini Reg. Aquitan. in Tabulario S. Fiorenzi: Si in immunitate monasterii de Gloucestre reperitur fuerit vel dictus, sentire distinguitur, non a loco Mundatiori, nisi forte exinde ipsius latronis fuerit affectus. Nec cuiquam mirum esse debet quod Advocatus judicis partes hic agat, eos quippe jus dixisse, intra jurisdictionem ecclesiarum quarum Advocati erant, certum est. Vide Advocatus.

* MUNDATIUS per ASSISIAN. Solemni judicio absolutus. Leges Mainzimi II. Regis Scotti cap. 8. n° 3: Pro qualibet homine Mundato per assiam, pro tractu extra rotulos, quatuor denarios. Galli dicere: Pouz être tiré du rôle des accusations ou des amendes.

* MUNDRICE, MUNDRICH. Vide infra Mundbrace.

* MUNDRUGUM, MUNDEBORO, etc. Vide Mundiburdus.

MUNDRECE, in Legibus Edmundi Regis cap. 6. Mundræ, in Legib. Al-vreidi cap. 8. Mundrichi, in Legibus Kanuti cap. 2. Mundrichi, apud Bromptonum, ubi exponitur Iusto M-justatio: Infractione pacis, in Iudicem Legibus cap. 82. Maxime vero, si etymo-vosa spectetur, protectionis, tutelæ, ac defensionis Regis violationem et infractionem sonat. Infractione de la sauvegarde du Roy. Confelta enim ex Saxonico mund. protectio, tutela, ut in voce Mundus, docens, protegere, rupta. Occurrunt præterea in Legibus Henrici I. Regis Angliae cap. 37. 66. Ethelb. cap. 75.

* MUNDREUS. Libellus memorialis, Gall. Memoire, a Sax. Mund. Memoria. Charta Ottonis Comit. Paisienni ann. 1281. apud Tolner. Histor. Palat. Inter. Instr. pag. 148: Volumus ut... uterius capellane nostre conservet, vel socii Camerarium nostrum subiecto Mundus conservare, et distributio elemosinarum nostrorum iuste discretionem predicti Prelati facta et ordinatur.

* Mundus ex eadem Charta inter Probat. tom. 3. Annal. Premonst. col. 284.

* MUNDIA. Idem quod Mundum infra, apud Jo. de Janua. Vide Proba.

* MUNDIAT. [MONDIALITAS, MUNDIANUS, etc.] Vide Mundus 1.

* MUNDIBURDUS. Vide Mundiburdus.

* MUNDIBURDUS. Patronus, defensor, tutor: vox ejusdem originis ac mundus, Anglo-Saxonibus mund-bora, Kiliano mund-beor, mund-beor, et mom-

boor. [ee Vide Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 495. Graff. Theor. Ling. Franc. Ann. 8. col. 147. vobis Mundus.] Ridicula porro Ugutio, et ex eo Will. Brito in Vocabular. MS. et anchor Mamotrecti: Mundus mulieris, dicitur apparatus ad ornatum mulieris,.... eude et ministros talium Mundiburdorum vocamus. Charta Rodulphi Arch. Bitur. ann. 855. in Ta-bul. Belliocense Ch. 14: Ut pro voto et arbitrio sui quem tutorem et Mundiburdum habere voluerint, eis concedatur facultas eligendi. Alijs Friderici I. Imper. ann. 1171: Memoriam Episcoporum opificiorum sibi beneficium,... in manum nostram reportavit, nosque illud petitione et assente ejus de manu propria in manu Henrici ejusdem Ecclesie. Prepositi et Agibili Comitis de Durachio, qui fradi-cione hujus Advocatus et Mundiburdus institutus est,.... liberis et absoluto fradi-cimus. Burchardus Wormaciensis in Lega Familiæ: Si quis sorum domum alterius cum armata manus introriet, et filiam ejus vi rapuerit, cuncta vestimenta quibus fuit induita fuerat, quando rapta est, singulariter in triplicem patri ejus, vel Mundiburdo restituat.

* Nostris Mainzbourg, eadem no-tione. Confederatio inter Carolum VIII. Reg. Franc. et Maximiliani I. Reg. Rom. ann. 1485: Item que les Comtes de Bourgogne, Artois, etc. seront rendus au Roy des Romains comme pare et Mainzbourg de mond: Seigneur l'Archiduc. (ee Germania Mompar, Monbar, etc. Vide Hist. Glossar. German. col. 1879. voce Mundiburdus).

* MUNDIBURDUS, ui Mundiburdus, Tutor. Charta Boni episc. Hildesheim. apud Leuckfeld. in Acta. Walckenried. part. 1. cap. 10. § 6: Consenserunt et ad-scripulatione fratris sui Bodonis legitimi Mundiburgi et heradis.

* MUNBURDUS. Eadem significati, in Precepto Rodulphi Reg. Franc. ann. 890. apud Baluz. Hist. Tutel. col. 326: Qui decadent, qualiter communiter vo-luerint Mundiburdum et causadicum ha-bent.

* MUNDEBORO, Idem qui Mundiburdus. Charta Chlodovici III. ann. 698. apud Feilbian. Histor. Sandionys. pag. XIV: Ipsa Arnulberthus nec veniisti ad placi-um, nec ipso Mundoborone suo iniusti-viro Ermecharto.

* MUNDIBURDIS. Eadem notione, in Charta apud Willelmum Hedinam in Ber-nulfo Episcopo Traject. 20: Mundibor-dis, vero et ad defensionem dicti non inquirimus nisi ad supradicti Sancti altare, ad defendendum scilicet, etc.

* MUNDIBURDIS, MUNDIBURDUS. De-fensor, tutela, etc. Leg. Rih. It. 26. § 3. 11. 58. 13. In Capitu. 1. Caroli M. ann. 803. cap. 40. In Capitu. 8. ann. 818. cap. 13. In Capitu. 1. Incerti anni Caroli M. cap. 54. In Concil. Meld. ann. 845. cap. 41. Marcif. lib. 1. form. 24: Et sub Mundoburdo vel defensione illustres viri illius Majoris dominus nostri, quibus debet residere. [Testam. Karileff ann. 14. Childeberti apud Mabill. tom. 8. Analect. pag. 81: Ipsa predictio Pontifici domino Innocenti tradere cupibam, sub cuius Mundiburdo vel defensione tam ego, quam et ipsa res sive homines ibi degenentes, futuri temporibus esse meritissemus.] Charta Caroli Martelli apud Serrarium lib. 8. Rerum Moguntiarum pag. 470: Cum nostro amore, vel sub nostro Mundoburdo et defensione predicti cooperatus esse debent. Capit. Caroli Cal. It. 26. 27: Un Ecclesie..... talis Mundoburdis et honorem habeant,

scis tempore antecessorum nostrorum habuerunt. Et tit. 33: *Mundeburden autem ad defensionem Rom. Ecclesie pariter conservabimus. Addit. Tradit. Ful. lib. i. trad. 39. [Mainbourg, in Edicto Philippi Puleri ann. 1308. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 459: Commandons quant as vives, que nous, la Royne notre compagne, quant nous l'aurons, nos-façons estans avec nous, en nostre Mainbourg.]*

MUNDEBURDUM. Eodem significata, in Precepto Caroli C. ex Tabular. Compend.: *Volumus pariterque juberemus ut sub ea lege qua res fici nostri jugiter maneant, aliqua sub eo Mundeburde et defensione tecumur ac defendantur et sub ea tuitione imperiis consistant quod ceteris.*

MUNDEBURDUM. Eadem notione. Concilium Meldense cap. 41: *Causa defensionis et Mundeburdi. Charta Pipini Regis Aquitanie apud Besalum: Sub nostro Mundeburdo vel immunitate tuitione. [Capitulo. 4. Caroli M. ann. 893: Ut videtur orphani et minus potentes sub illa defensione et nostro Mundeburdo pacem habeant. Addit. Diploma Caroli Simplicius Reg. Franc. sicc. 5. Bened. pag. 8. et Odonis Reg. ann. 890. Inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 25.]*

MANDEBURDA. Charta Ludovici Imper. ann. 815. apud Meurisiam in Hist. Episc. Metensis: *Deprecans et ipsam precariam quam a supremazorato Abbatie Optario acceptar, per nostras Mandeburdum et licentiam diebus vita sue, scilicet inter eos convenerat, haberet potest.*

MUNDIBURDUM, et MUNDIBURNUM. in Charta Ottonis II. Imper. ann. 990. apud Mirreum tom. 1. pag. 856: *Sub Mundiburnio et defensione succendentium Regum vel Imperatorum deliberatum est monsuum... Sub defensione nostra ac Mundiburdo nostra sint, atque successorum nostrorum.*

MUNDIBURDUM. Defensio, tutela. Charta Odon. reg. ann. 899. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 24: *Quatenus ipsum locum in nostra defensione, cum omnibus ad eum pertinenterit, habememus simul et defensione, sicut praecedentes reges comprprobantur hancem praeceptorum indagare fecisse. Quod non quoque audientes liberter sorum acquiescimus consilii et praeferimus conobimus sub nostro Mundiburdo ac tuitione statutis. Vide in Mundiburdo.*

MUNDIBURGUM. Withredus Rex Cantuariorum in Judicis cap. 2: *Pais Ecclesie, quod Mundiburgum vocant, 30. solidorum estimo esse compendiatum.*

MUNDICRUCIUM. Vistola Caroli Martelli 32. tom. 1. Epist. S. Bonifacii Archiep. Moguntini: *Bonifacius Episcopus de nos vult, et nobis suggestus, quod sub nomine Mundeburdo vel defensione sum recuperare deberemus. Prout nos taliter essi fecimus ei rotatim dare, ut ubique que ubi et ubi ambulare videtur, cum nostro amore, vel Mundeburgo et defensione quietia vel conservatus esse debeat.*

MUNDIBURDUM, in Capitulari 2. Caroli M. ann. 802. cap. 20.

MUNDIBURGUM ECCLESARUM, in Capitulari 7. Caroli M. ann. 803. cap. 1.

MUNDEBURNIUM, et MUNDIBURNIUM, in Charta Ottonis II. ann. 990. apud Hermannum Stangefolium lib. 3. Annaulum Circuli Westphalici pag. 201. et in alia apud Bartholomeum Flizem in Hist. Leodiensi pag. 270. [Preceptum Chlodovech. Reg. Franc. ann. 498. (si ta-

men penulimum) tom. 4. Gall. Christ. Inter Instr. col. 125: *Nostre celestitudini tradiit et commendavit, ut sub nostra munitate et Mundiburnio, nostrorumque successorum Regum semper maneat. Charta Pipini Reg. ann. 765. apud D. Calmet. tom. 1. Hist. Lothar. col. 281: *Sub Regum Mundiburnio in securitate manere docemo. Addit. Chartam Henrici III. Imper. ann. 1061. apud Toinne pag. Histor. Palat. Inter Instrumenta pag. 36.]**

BUNDUBURDUM, pro Mundeburdom. Diploma Alberti Regis Italicum pro Monasterio Casariense. Tabul. MS. claud. Monasterii. *Ideo hunc Bunduburdum scribere juberemus, praecepimus, etc.*

MUDUBURDUM et MUNDURDUM. Charta Ottonis imp. ann. 998. apud Ughellum tom. 7. pag. 131: *Si quis situr confitatio, praecepit, seu cessionis Muduburdi violator extiterit, etc. Adde pag. 184.*

MUNDURDUM. Charta Pugonis et Lothari Reg. Ital. ann. 945. apud Ecclardum. *In Originis Habsburgio-Austri. pag. 104: Recipimus insuper prefatam ecclesia cum sacerdotibus et clero nunc et in posterum inibi famulantibus, sub nostra tuitione Mundurdum.*

MUNDURDUM. [Charta Caroli M. ann. 775. sec. 9. Bened. part. 2. pag. 265: *Principium pretereat prefatam monasterium, cum fratibus et monachis ibidem Dei famulantibus, sub nostra tuitione Mundurdum omni tempore permaneant.】 Cronicum S. Vincentii ad Vuitturum lib. 1: *Sub ipsius tuitione Mundurdum omni tempore pacata et quiete valerent persistere. Addit. pag. 675. 677. 684. etc. Testamentum Ademari Vicecomitis Schenensis et Abbatis Militis Morasterii Tuteleensis: *Sunt autem Monachi in Mundurdo Regis ad locum saluum faciendum.***

MUNDURGUM. Eadem notione. Charta Hugo reg. Ital. ann. 928. apud Murator. tom. 5. Antiq. Ital. med. seci. col. 940: *Monasterium de Gazo... cum omnibus que dici vel nominari possint ad eundem monasterium pertinetibus vel aspiciuntibus, pro Dei amore antineque nostra renedium, sub nostra tuitione Mundurdum defendimus et custodimus.*

MUNDURGUM. Charta Henrici Reg. Rom. ann. 1008. apud Martin. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 933: *Nostram suppeditare praecita est elementum, ut et nos ipsi locum cum suis pertinenterit in nostrum Mundurium et defensionem, per redemptionem animae nostrae suscipimus.*

MUNDURDCUM. [Donatio Rodulfi Comit. Turen ann. 884. apud Baluz. Hist. Tutel. col. 309: *Quemcumque de heredibus nostris vestris elegerit, ciuitatis in Mundurbo vel tuitione, etc.】 Charta Caroli C. Imp. ann. 859. in Tabulario Abbatis Belliolicensis in Lemovicensi bus num. 4: *In nostra defensione et tutela sei Mundurbo recipemus.**

MUNDURDUM, in Charta Pipini Reg. ann. 764. apud Calmet. tom. 1. Hist. Lothar. col. 280: *Præceptum Arnofti Regis ann. 891. apud Martin. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 288: *Sub nostra protectione, tutamine et Mundurdio quiete persistere, Deique misericordia pro nobis attentius exorere. Joannes XVII. PP. in Epist. a Gretzera edita in Vita S. Henrici Imp. Sit ille Episcopatu Bambergensi. Sit ille Episcopatu liber, et ab omni potestate extranea securus, Romano tantummodo Mundurbo subditus. Dicitur lib. 2: *Eandem Abba-***

*viam Mundiburdio Ethelagi Bremonis Archiepiscopi subdidit. Acta Murensis Monasterii: *Predicis sue, sub causa legitima illi contradiderunt, ea conditione ut sub Mundiburdio ac defensione illi semper tuis valorem esse. Charta Henrici IV. Imp. ann. 1119. in Mabrol. Sallier. tom. 3. pag. 94. *Sub Mundiburdio defensoris non accipi. Ita rursum pag. 380. Vide in Bullario Casinensi tom. 2. pag. 7. Vide Joannem VIII. PP. Epist. 29. Roveridm in Reomo pag. 92. Diplomata Belgica Miral lib. 1. cap. 8. etc.***

o MUNBORATIO. Polyp. Irmin. Br. 9. sect. 288: *Qui per chariam Munboratio nem S. Germani habet.*

MUNDIBURDIA dicta præterea ipsa Imperatorum ac Regum Diplomata, quibus Ecclesiæ ac Monasteriis in eorum Mundiburdio, seu tuitide ac defensione ponuntur ut apud Ughellum tom. 2. pag. 569. 645. 708. tom. 7. pag. 1311. 1384 et alios. Papas: *Mundiburdia, Regum vel Principum sunt præcepta. Quo spectant ista ex Vita S. Hermelandi Abb. Si autem pro pars retributionis intulit Monasterium adficari desiderat, hortor ut regalis eum manibus tuendum committat, et ut Regis clementia talen præceptionem facerit dignetur, ut nulla alia potestis maligno instigatio spiritu, omni dominacionis percausione sublata, molestiam habitantibus in ea ingeneret audeat, quatenus Regali defensi præsidio, pro ejus totiusque sui Regni pace, libera, remota prævorum impulsione, Christi interpellent clementiam.*

1. MUNBURNARE, Therl. regere. Charta ann. 1264. tom. 2. Hist. Eccl. Meid. pag. 163: *Mittent duos fratres ecclesie sue in dicto domo ad servandum et Munburnandum dum predicanter et omnia bona ipsius.*

1. MUNDIBURGUS. Quod a curte dominice dependet, ejus pertinentiae, appendi- dicitur. Hist. Novientens. Monas. apud Marten. tom. 3. Aneid. col. 1184: *In Vincivile que est in pag. Prisiacensi curte dominice cum omni Mundiburgus sua, ecclesia videlicet ecclesia dei, deinde sancta gallica, et monasterii serviles et censuales, etc. Ibidem. ubi sicut curtes recensentur loc. mundiburgi, legitur pertinenter, appenditum, consequentis, utilitatis; unde genuina vocis mundiburgie notio appropinqua videtur.*

1. MUNDICINA. Id quo aliquid tergitum, mundatur. Apuleius in Apologia: *Nam petitis cum a me aliquid tenui den. mal, et petidi, Mundicinas denunt.*

MUNDICRUS, unica voce, Mundos corde, in Vita Alcuini num. 9. [Occurrit præterea apud S. Bernardum Serm. de S. Martino, in Vita vener. Ida tom. 2. Aprilis pag. 168. et in Actis S. Veroli tom. 8. Junii pag. 383.]

1. MUNDICULOS. loem qui infra Mundito. Concil. Trevir. ann. 1152. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 79: *Super Mundiculos vero minister ecclesie et advocatus placitum tenere debent, et ecclesia cum mundiculis, ecclesia videlicet monasteriis serviles et censuales recipit.*

o MUNDIFICATIO. Mundities. Ital. Mundificatione. Pactum inter reg. episc. et consul. Catena. ann. 1351. in Reg. 80. Chartoph. reg. ch. 487: *Poterunt dicti consules statuere super ipsa, quae concernent discoramentum et Mundificationem civitatis.*

MUNDIFICATIVUS: Purgando, mandando aptus, apud Matthaeum Silvaticum. Vide supra *Mundificatus*.

MUNDILLA: Italis *Mondigile*, sunt purgamenta, Gall. *Epilichurei*; hic vero fragmenta excreta intellige, Gall. *Cribidures*. Statuta Astens. cap. 17. fol. 28: *Teneatur Potestas sine tenore facere jure omnes pectoris et pistorias, quod non immiscetur legumina, neque diligendum, neque Mundillam vel barbarecum cum frumento.*

MUNDILLA: Eadem notio. Bulla Benedicti XII. PP. ann. 1387. In Tabul. S. Victoris Massi: *Debet solvere blada sic mundata et mundo quod de centum sextantibus non oporteat fieri immunditas, sive Mundilla ultra utrum securiorum.*

MUNDILIO: Charta Adalberonis Episcopi Metensis, apud Merurium: *Statutus aliquis ad usum fratrum in predicto scripto loco De mundis quantum daglam in finibus cum patre etiam, nomine Burnedo, sibi etiam Mundillonum plurimi B. Arnulphi commandent, atque commandantes tandem supradictam, ac daglam: Iustitia sanctione custodiunt, ac procurant, quatenus a presenti die at deinceps supra mentem servis Dei inibi degentes teneant, possident, liberamente in omnibus habeant potestatem quicunque ex illa valerint agendi. Vox ejusdem, ut videtur, originis que est mundius, tutor, qui alia mundo. Vide *Mundum*.*

* **Vox quidem origo repetenda videtur a Mundum, tutela, defensio, patrocinium; et vero non tutor ipse, sed qui sub tutela est, significatur de his quippe servis hic agitur qui patronos habent perinde ac liberti quilibet. Ait, *Fiscalini*, vel *Liti* nuncupabantur, ad rurales præsentim operas addicunt, hec aliqua iam libertatis specie donantur. Haec præter alia non obscurè innuit Charta ann. 766 apud D. Calmet. I Hist. Lothar. col. 288: *De omnibus Mundionibus, quos in Wormacionis regione damus, venient quinque solidi, et octo denarii in misa S. Martini, et in anno tria placita non iussa in Flammerstein curia requirent. Alia ann. 1121. ibid. tom. 1. col. 267: Mundionis quoque annali precio debent interessere et nullum ius debent aducere persolvere. Vide *Mundiculus*.***

* [**Mundionum** si qui extra positum sunt, masculis denario, ex feminis plurimum; et persolvit.] (*Manu missio Incendium Morville-sur-Seille*, an. 967. Mus. Arch. dep. p. 81.)

MUNDILLA: Vide *Mundilio*.

MUNDUM: Vide *Mundum*.

MUNDITENENS: unica voce, Mundrector, apud Tertull. lib. adv. Valentini. cap. 22: *Et tam diabolus quoque opus Demiurius affirmat, et Munditenensem appellavit. Occurrit apud eundem lib. 5. adv. Marc. cap. 18. et lib. de Fuga cap. 13.*

MUNDITER JURARE, secundum veritatem, in *Legi Longob.* lib. 2. tit. 55. § 14. [P. 1. pag. 61. (6, 8,)]

MUNDITIAS FACERE: Scopis purgare, mundare vox Monachorum præsentim: *Balater, Nettoier, Plautus in Sticho: Munditis vole fieri, affira scopes.*

Regula S. Benedicti cap. 25: *Egressurus de Regimense, sabbato Munditas faciat. Bernardus Mon. in Consuet. Cluniacens. MSS. cap. 48: Dia vero sabbati facient Munditas, quod est bene labore cum scopis fontanæ clavatæ, atque levatorianæ, et mundare pavimentum necessarium.*

Capitula Monachorum ad Augiam directorum cap. 10: Ut in sabbato, quando Munditas facere solent, pedes cum silencio levant, sicut Chrodogangus. Metensis Episc. in *Regula Canon.* cap. 9: *Munditas vasorum faciat, et vase ministerii, quae ad ministrandum accipi, eane et munda cellario recognoscet. Vila B. Stephanii Abb. Obasini, cap. 30: *Vestes abibit, domos scopare, et ceteras Munditas solliciti exercere. Kero Moenachus: Munditas, Arcinelli, Ardo in *Vita S. Benedicti* Abbatis cap. 2. num. 8: *Munditas Monasterii, quoties opportunitas expedit, exercet. Vida Vitam S. Marinas cap. 4. et Joannem Abb. S. Arnulphi in Vita B. Joannis Abb. Goricensis num. 7. Statuta Gulgonis II. Prioris Cartusiensis cap. 4. § 20. cap. 28. § 5. Statuta antiqua eiusdem Ord. Ord. cap. 18. § 7. Mundare porro vox in hac re propria. Ebrardus in *Gracissimo* cap. 10:***

Sedis domus mundata: scda est quod mittit extra: Sedis est quod mundat: quod scda sit inde repete. Gregor. Tur. lib. 9. cap. 35: Cur non sunt, sciammo? Nec opera stragulis, aut domus ecclipsi Mundata?

MUNDITIA: Leges Luitprandi Regis Longobard. lib. 68. § 1. [68. 94. (6, 41).] Si quisque liber homo ancillam suam pro religione et Munditate causa vestem reliquias induerit, etc. Vox ejusdem, ut videtur, originis que est mundius, tutor, qui alia mundo. Vide *Mundum*.

* **Vox quidem origo repetenda videtur a Mundum, tutela, defensio, patrocinium; et vero non tutor ipse, sed qui sub tutela est, significatur de his quippe servis hic agitur qui patronos habent perinde ac liberti quilibet. Ait, *Fiscalini*, vel *Liti* nuncupabantur, ad rurales præsentim operas addicunt, hec aliqua iam libertatis specie donantur. Haec præter alia non obscurè innuit Charta ann. 766 apud D. Calmet. I Hist. Lothar. col. 288: *De omnibus Mundionibus, quos in Wormacionis regione damus, venient quinque solidi, et octo denarii in misa S. Martini, et in anno tria placita non iussa in Flammerstein curia requirent. Alia ann. 1121. ibid. tom. 1. col. 267: Mundionis quoque annali precio debent interessere et nullum ius debent aducere persolvere. Vide *Mundiculus*.***

* [**Mundionum** si qui extra positum sunt, masculis denario, ex feminis plurimum; et persolvit.] (*Manu missio Incendium Morville-sur-Seille*, an. 967. Mus. Arch. dep. p. 81.)

MUNDILLA: Vide *Mundilio*.

MUNDUM: Vide *Mundum*.

MUNDITIA: Tutela, in *Legi Aleman.* tit. 51. § 2.

MUNDITIA mulier, que in mundo est. In *Legib. Luitprandi Regis Longob.* titulus 68. inscribitur. *De Mundata in sacramenta missa, etc.* Ita tit. 109. § 3. [68. 92. 159. (6, 89. 86.)] At *Glossa Isidori* videtur legissa *mundiana: Frete vel Mundiana, de parente suo relicta.*

MUNDUM: Quævis protectio Ecclesie et Monasteria, et Senodochia, que ad Mundio palatii pertinent, aut pertinere debent, in Capitul. 5. ann. 819. cap. 5. [Quæ in Mundio palatii esse noscuntur, vel etiam in Mundio episcopi, vel ceterum hominum, in Capit. Pip. Reg. Ital. ann. 783. cap. 18.]

MUNDICLUDE: Dipl. Caroli IV. Imper. ann. 1346. tom. 2. Hist. Trevir. Joan. Nic. ab Hontheim pag. 170. col. 1: *Item voluntate et firmiter inhibemus, ne quis homines excladeant Trevirensis aut subditorum ipsius, in vicinis oppidanis, qui vulgariter paiburger vel Mundiclude nuncupantur... admittantur. Mundiclude in Charta ann. 1376. ibid. pag. 271. col. 1. Ubi designantur vassalli seu subditi. Vide *Laudes*, [oo] et *Mundman*. Germani vocie *Leute* alias *Lude* pro plurali vocis *Mana* utuntur.]*

MUNDMAN: Qui in mundio seu tutela alterius sunt, qui se alterius potestatis commendant, idemque qui *Commendati*; ex mund, tutor, protector, et man-

dato. Laudum seu sententia lata ann. 1258. apud Maximilianum Henric. in *Apolog. pro Archiep. Colon.* pag. 21:

Item quod diversi cives et potentes recipiunt, et recipere consueverunt popularis et impotentes in suam protectionem, no-

minantes vulgi nomine Mundiman: Ita

quod quando tales popularis delinquunt,

clandestina servita dant potentibus, et ob

Noc ipsorum excessus defendunt. Charta

*Carol. M. in *Monumentis Paderbornen-**

sib. pag. 225: *Omne regale vel seculare*

iudicium, vel servos suos, et lidones, et

liberos, malman, et Mundman, et omnes

utriusque sexus homines, etc. Charta Fri-

derici II. Imp. anno 1219. de Juribus ac

privilegiis civitatis Norimbergensis,

apud Goldasum. Quodcumque civis ante-

dicto civitatis fecerit, se aliquid Mund-

man, tam cuius ille, quam qui hoc solo

reciperat cum gratiam nostram demansit,

et in utroque par non violatur. Alia ejus-

dem Imper. ann. 1290. pro Privilegiis

urbis Ratisponensis, in Metropoli Salis-

burgensi tom. 1. pag. 240: Statuentes, ut

singuli potentes de civitate sua, qui vas-

solles sibi facient ad tyrbandam pacem civitatis, qui Mundman vulgariter nominantur, ad munitiones civitatis dant 10. libras, nichilominus a fideliis precastis relinquentes huiusmodi absoluunt.

MUNDORARDIA. Tutela nobilis pupilli, Gall. Garde noble Charta Prudentici II. Imp. ann. 1235. apud Ludewig. tom. 2. Reflq. MSS. pag. 220: *Cum nos concesserimus Gottofredo de Hohenloes filii nostro Mundorardium flororum et bonorum quoruendam Rudolphus de Kieslow qui in servio nostro decessit, etc.*

MUNDALDUS. Tutor, qui tenet in mundiu. in Lege Longob. lib. 1. tit. 16. § 8. tit. 17. § 5. tit. 30. § 11. tit. 33. § 3. lib. 2. tit. 2. § 4. tit. 8. § 1. tit. 8. § 2. tit. 37. § 1. [oo] Aist. 6. Lutpr. 141. (6. 88) 31. (5. 2.) 93. 99. (6. 88) 40. (2. 6.) 30. (5. 1.) *Defensor. Legibus constitutus. dictior lib. 1. tit. 30. § 13. [oo] Lud. P. 17.] Si quis alienam sponsam rapuerit, cui patri ejus, aut ei qui legibus defensor esse dolet, cum lege sua eam reddat. ab Cassar. Ego Adelberga filia quondam Lupen, consentiente mihi Sigillo filio et Mundodado meo, concedo ad usum frumentorum vobis, etc. Allo loco: *Vero ipsam Gundu uxorem habeo, et quod mihi eam ad legimum matrimonium tradidit Amelredus filius ejus, cum Mundodado suo. Et infra: Et predictus Amelredus Mundodulus qui in hac illatae consuetudine consenserit iustit. Notitia Judicialis ann. 1061. ibid. Tunc ista. Purpura per conservationem de Odenseum. Mundualdo suo manu scripta dicit. Charta Richelieu Comitis ann. 1025. in Bullario Castin. tom. 2. pag. 77. Bonifacius marchio jugula et Mundodado meo. Vide Ughellum. tom. 1. part. 2. pag. 371. tom. 3. pag. 78. etc. Statute. MSS. Caroli I. Reg. Sicili. cap. 141. ubi de feminis deceptis: *Mais il puet armer la presence d'autres juges, ou de lor Medaols, ou de leurs parents, etc. [Vide Frea 1.]***

MONDALDUS. Eadem notio, in Charta ann. 1083. apud Murator. delle Antie. Estensi pag. 98: *Adeleyda filia quondam Bosoni Comitis. ipso namque jugula et Mondaldo meo michi consenserit et super confirmante.* etc.

MUNDALDUS. Procurator, iusta partes alterius tuerit. Constitut. Caroli II. Reg. Sicili. lib. 2. tit. 44. Edit. 1560. pag. 189: *Mulieres Longobardorum seu Francorum iure viventes, in judicis dictum restituendas esse sancimus, cum per negligenciam vel fraudem Mundodadorum seu procuratorum suorum, enormiter less prohantur.*

MUNDALDUM. Idem quod Mundidurum Charta Ugoni et Lotharii Regum Italia circa 814. in Ughellum. tom. 2. pag. 120: *Constitutus est... omnia sub nostra tutioris Mundaldo, quieto ac pacifice ordine habebit atque possident. Alia Lamberti Imperatoris. ann. 988. pag. 124. Fam recipientes sub nostre tuisdies Mundaldo, etc.*

MUNDANUS. vulgo Seculum, le Siecle. Epitaphium Afrodites Christianae laudatum a Gruterio pag. 1177. et a J. Spino in Itin. pag. 14:

Resuunt haec Mondo, semper celestia querunt, etc.

Walafridus Strabo lib. de Reb. Eccl. cap. 31: *Habet Mundus veredarios, commentarienses, habet Ecclesia acolytos, lectores, etc. Ita apud Palladium in Hist. Lausiac. cap. 54. xix: usurpat prout: eo quod seculum Latin Patres vocant: Hisce Koepkox; apud euudem Palladium cap. 61. 68. et alios, qui Latinis*

MUNDIALIS. Secularis. Glossa Isid. MUNDIALIS, homo mundi statu. Leg. in mundi statu. [Charta ann. 1060. in Archivis S. Victoris Massili.: Frater autem Aicardi juvenis, Mundialis ac secularis animi, etc. Constantius in Vita S. Germani Autissiodori: ubi de S. Genovefa: Ceterum universa alia Mundialis pulchritudinis ornamenta, auri gemmarum compacta fulgoribus, numquam tuis vel collo vel digitis inseri patiaris." Add. Monast. Ant. tom. 1. pag. 52.] Prudentius Testim.:

Doctor sive Mundalis pro aran jessore.

MUNDANUS. Eadem notio. S. Ildephonsus in Addit. ad S. Isidor. de Viris illustr. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 80. Sigue post lucis Mundanalis occasum, in basilica S. Leocadii tenet habitationem sepulcr. Charta ann. 1424. apud Stephanon. tom. 2. Antiquit. Occitan. Bened. MSS. pag. 497: *Porro nos Geraldus memoratus episcopus considerans quod corpora humana sine aliqua Mundanis sustentatione in terris non possunt rire, etc.*

MUNDANUS. Laicus Charta Roberti Comit. Arvern. ann. 1086. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. pag. 122: *Per querimonia judicem ecclesiasticum ser. Mundanus. Alia ann. 1329 in Tabular. Edensi. In omni loco dominatio nis et alio quovis et coram quibuscum judicis ecclesiasticis et Mundanis. Litera ann. 1319. apud Rymer. tom. 3. pag. 461: In quaerunque curia ecclesiastica et Mundana. Ita tom. 10. pag. 122. et Ordinat. Reg. Fr. tom. 2. pag. 159.*

MUNDIALES. pro Homines. Glaber. Rodulphus apud Duchesn. tom. 4. Hist. Franc. pag. 36:

Plasmator parco moestis Mundialibus. Securari fletus intimes doloribus. Pascat momentis singulorum genitibus. Humanus decus duez rapti interius. [Vide Frea 1.]

MUNDALDUS. Eadem notio. in Charta ann. 1083. apud Murator. delle Antie. Estensi pag. 98: *Adeleyda filia quondam Bosoni Comitis. ipso namque jugula et Mondaldo meo michi consenserit et super confirmante.* etc.

MUNDALDUS. Procurator, iusta partes alterius tuerit. Constitut. Caroli II. Reg. Sicili. lib. 2. tit. 44. Edit. 1560. pag. 189: *Mulieres Longobardorum seu Francorum iure viventes, in judicis dictum restituendas esse sancimus, cum per negligenciam vel fraudem Mundodadorum seu procuratorum suorum, enormiter less prohantur.*

MUNDALDUM. Idem quod Mundidurum Charta Ugoni et Lotharii Regum Italia circa 814. in Ughellum. tom. 2. pag. 120: *Constitutus est... omnia sub nostra tutioris Mundaldo, quieto ac pacifice ordine habebit atque possident. Alia Lamberti Imperatoris. ann. 988. pag. 124. Fam recipientes sub nostre tuisdies Mundaldo, etc.*

MUNDANUS. vulgo Seculum, le Siecle. Epitaphium Afrodites Christianae laudatum a Gruterio pag. 1177. et a J. Spino in Itin. pag. 14:

Resuunt haec Mondo, semper celestia querunt, etc.

Walafridus Strabo lib. de Reb. Eccl. cap. 31: *Habet Mundus veredarios, commentarienses, habet Ecclesia acolytos, lectores, etc. Ita apud Palladium in Hist. Lausiac. cap. 54. xix: usurpat prout: eo quod seculum Latin Patres vocant: Hisce Koepkox; apud euudem Palladium cap. 61. 68. et alios, qui Latinis*

et omnibus habeat potestatem, et omnia ei reddat quod ei per legem obtingit. [oo] Vide Mundum. Eleganter Tertull. Mundum muliebrem sit describit lib. I. de Cultu fem. cap. 4: *Habiles femine duplex speciem circumferi, cultum et ornatum. Cultum dicimus, quem Mundum mulierem vocant: ornatum, quem immundum mulierem convenit dici. Illa in auro, et argento et gemmis, et vestis et earum partium corporis que oculos trahunt.*

MUNDUM. neutr. gen. Eadem notio, apud Nonilum ex Lucilio: *Lugando quidam uxori Mundum omne, per numerum.*

MUNDUS. Multitudo, certus hominum numerus. Ital. Mondo et nostra Monda, eadem significatio. Charta ann. 1877. ex Bibl. reg. Quod dominus dux Andegavus haberet promittere regi Aragonum in adiutoriorum certum Mundum gentium armorum, etc.

MUNECKA. Fragmentum Petroni: *Tu leticulorum, nec Muneckia arguta susas factis.*

MUNERA. [Ciborum, quo altare tegatur. Vide in hac voce.] Ademarus Cabanensis in Abbatibus S. Martini Lemovici, de Abbate Stephano: *Hic composuit super altare Salvatoris Ecclesie ex auro et argento, quam vocant Munera.*

MUNERARE. Honore Principatus Muneramus, in leg. 3. Cod. Th. de Princip. agn. (6. 28.)

MUNERARE. Munire, instruere, Gall. Garis. Form. MSS. ex Cod. reg. 7657. fol. 43. r: *Quemdam mantellum ipsius talis fratreum sive Muneratum certi megalithis argenti latenter accepit.*

MUNERARIUM. I. Villa, praedium rusticum. Vita S. Turketuli sec 5. Benedict. pag. 503: *Transiens itaque venerabilis Cancellarium... regali sanguine generosissimum... seraginta Munerariorum dominum divina gratia disponente, etc.*

MUNERARIUS. Gloss. gr. Lat. Φιλος. Ambitus. Munerarius, liberalis. Eadem Glossa: *Avosofini. Munerarius, id est, qui gladiatorium munus impedit, in leg. 2. Cod. Th. de Gladiator. (15. 2.) Cujus vocis primum auctor facit Augustinus Quintilianus. lib. 8. Vide Colloquium lib. 7. cap. 7. Hieron. Est. 2. Munerarius pauper et operis candidatus sic festinat ad colum. [ib] Munerarius idein qui eleemosynaria distributor. Gloss. vetus MS. Sanctorum. Munerarius, qui munera dat. Johannes de Monasterio Epist. ad Petrum et Gontherum preceptores suos, apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 1400. Sed Munerari, animus erat designiori vocabulo dicere, de ariario publico aut thesaurio. Regis supra modum curvant. [Add. Passionem S. Martis Mart. num. 4]*

MUNERATIONES SACRAE. id est, Sacra largitiones, apud Symmachum lib. 10. Epist. 48.

MUNERATOR. Qui spectaculo, quod munus vocant presidebat. Adelmus de Virg. cap. 19: *Igitur urgente Muneratorum decreto SS. Martires in circi spectaculo terdens cuparum gremius traduntur.*

MUNERBA. Laencia vel urec species. [Sic cucurbita cuiusdam fructum appellant, qui nostris vocatur Calabasse, in urec modum cavari solitus, etiam lib. antiqui. Plinius lib. 19. cap. 24: *Cucurbitarum numeronior usus... Nuper in balinearum usum venere urecorum vice, jampridem vero etiam cadorum ad*

vina condenda.] Itinerarium S. Willibaldi: Quando erat in Hierusalem, amebat sibi bascam, et replevit unam Munerbam. Taliis igitur unam Munerbam quae fuit concava, et habuit lumen: et illam replevit de patre obo, et fecit intus in Munerbam, et secutus illam canans partem Munerbae, ita ut in margine ambo similes essent, et sic claudebat eum Munerba.

MUNERIUS. Molendinarius, ex Gallico Munier. Occurrit in Tabulario Ecclesiae S. Laudi Andegavensis, fol. 92. [et in Vita S. Philippi Archiep. Bituric. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1886. et 1888]

MUNERUS. Vox Scotica. Vita S. Kentigerni tom. 1. Jan. pag. 816. col. 2: In ecclesiis S. Servani dicitur fuit: illum que Munerius, quod Latine dicitur Carrissimus amicus, coniunctus appellavit.

MUNGUS. Nomen cuiusdam animalium Indic. quod ad plantas quadam qua libenter uitur translati sunt. Vide Diarium Trivoli. mensis October. ann. 1715. pag. 1844.

MUNIET. Lit. Joan. ducis Brit. ann. 1481. ex Bibl. reg.: In ecclesia Treverorum est quadam immunitas, quae vulgariter nuncupatur le Munies de Treveria, quae statim spatio quatuor locarum sive duodecim milliarium: ubi quicunque homicidie, raptore... et quicunque alii criminis plena gaudere volunt immunitate. Vide Menchiz.

MUNIACI. Papias: Munia, officia ciuitatum, tributa. Muniaci, Regis Consilia. Glossa antiqua MSS. : Municias, Regis Consiliarii.

MUNICIPS. Ille ipsi. In vett. Gloss. Will. Brito in Vocab. MS. : Municipia, et Municipalia et Municiparis, omnia dicuntur in codem sensu: hoc enim nomine censentur Castellani in municipio suis et permanentes, et etiam milites stipendiarii, qui pro custodia municipi munia capiunt, et etiam originales, etc. Certe pro Castellani, seu Castellariorum praefectis, non semel usurpat Ordericus Vitalis, lib. 4. pag. 582: Guillermus de Firmitate, aliquis Regis Municipis expugnans et victus. Lib. 11. pag. 803: Consul de bello per pariem Yonias, qui Municipia ergo Vicinorum, et Firmarius Regis, callide intravit. Et pag. 822: Alii quoque Municipiis per totam Normanniam a Duke absoluunt, ac non obstante, ante omnia, reddentes municipia, triumphatori reconciliantur. Addi pag. 807. 818. 858. 857. Castorius municipes vel domini, apud Harulfum. lib. Chron. Centul. cap. 21. initio. Vide Guibertum lib. 1. de Vita sua cap. 7. et Galfridum Monemuthensem lib. 3. cap. 4. Vide Muniones.

• Vide Ulpian. L. 1. ff ad Municipal.

MUNICIPALIA GESTA. Instrumenta publica. Charta ann. 8. regni Theodorei tom. 2. Annal. Bened. pag. 702: Presentem vero donationem, nequam civitatis gestis Municipalibus colligere curavimus, et omnino deservimus, ne aliquin in eam de hunc causam quicquam videat repetere.

MUNICIPES. Dii, quorum honor intra muros sibi terretur, Minucio Felici init. Octav. qui et Speciales dicuntur Sidonio, Gracis vero scriptoribus varopeesi: de quibus prae ceteris S. Athanasius in Grat. contra Gentes. Vide Disser. Canig. de Numinis. Infer. evi num. ix.

MUNICIPATUS. Castellania. Ordericus Vitalis lib. 4. pag. 522: Hugoni vero de

Greniermaisillo Municipatum Legrecessus coniunctus.

MUNICIPATUS. pro Patria, apud Ter-tul. de Corona cap. 13: Sed tu peregrinus mundi hujus, cuius supernas Terram, noster, inquit, Municipatus in eolis est. Ita et lib. 3. adv. Marcion. cap. 34. Vide Cleric. in not. ad Hammon. ad cap. 3. v. 20. D. Pauli ad Philipp.

MUNICIPATU. Prefectura. Vita S. Projecti sec. 2. Benedict. pag. 640. Genesius eo tempore vir illustris et generositas pollens opibusque opulentiss., in prefata urbe (Arvernorum) Municipatum obtinens.

MUNICIPIUM. Castrum, castellum muris cinctum. Sugerius in Vita Ludovici Grossi apud Duchesn. tom. 4. Hist. Franc. pag. 284: Terram ejusdem Bur-hardi depopulans, Municipia et incutes preter castrum subvertens, presumpedit, incendo, fama, gladio contristri. Vita S. Norberti lib. 1. Junii pag. 854: Et Municipium, quod ab Imperatore Ottone ibi constitutum era, antiquitus, loco turris confundit ecclesiam.

MUNICIPES. Telonearius, minister, vel curia. ex Bibl. reg.: In ecclesia Treverorum est quadam immunitas, quae vulgariter nuncupatur le Munies de Treveria, quae statim spatio quatuor locarum sive duodecim milliarium: ubi quicunque homicidie, raptore... et quicunque alii criminis plena gaudere volunt immunitate. Vide Menchiz.

MUNICIPALIS. Papias: Munia, officia ciuitatum, tributa. Muniaci, Regis Consilia. Glossa antiqua MSS. : Municias, Regis Consiliarii.

MUNICIPES. Ille ipsi. In vett. Gloss. Will. Brito in Vocab. MS. : Municipia, et Municipalia et Municiparis, omnia dicuntur in codem sensu: hoc enim nomine censentur Castellani in municipio suis et permanentes, et etiam milites stipendiarii, qui pro custodia municipi munia capiunt, et etiam originales, etc. Certe pro Castellani, seu Castellariorum praefectis, non semel usurpat Ordericus Vitalis, lib. 4. pag. 582: Guillermus de Firmitate, aliquis Regis Municipis expugnans et victus. Lib. 11. pag. 803: Consul de bello per pariem Yonias, qui Municipia ergo Vicinorum, et Firmarius Regis, callide intravit. Et pag. 822: Alii quoque Municipiis per totam Normanniam a Duke absoluunt, ac non obstante, ante omnia, reddentes municipia, triumphatori reconciliantur. Addi pag. 807. 818. 858. 857. Castorius municipes vel domini, apud Harulfum. lib. Chron. Centul. cap. 21. initio. Vide Guibertum lib. 1. de Vita sua cap. 7. et Galfridum Monemuthensem lib. 3. cap. 4. Vide Muniones.

• De expensis apparitorum, qui in dominum debitoris a judice milituntur, hec revera recipienda esse probant Lit. ann. 1368. tom. 8. Ordinal. reg. Fraunc. pag. 544. art. 2: Quandoque plures interfuerunt comitores, commissarii vel servientes, aut aliis in Municipio in dominis dictorum debitorum, qui ex hoc multipliciter agraverunt. Nostris vulgo Garvensis. Vide Comestores.

MUNICIPUM. Quicquid usui humano necessarium ad victimam. Charta Alfonsi Reg. Castille apud Stephan. tom. 8. Fragm. Hist. MSS. : Dono, et concedo totum portugiam, et de lignis omnibus et de omni madera, et de roto et de carbone et de omnibus aliis Municipiis que per barrium S. Johannis transirent. Vide Muni-cipio 1.

MUNICIPALIA. Chronicon Andreense: Anna 1161 prefato Domino Petro Munis, id est, parvo, ad regimur hujus loci dominis, sicut credimus, transmisso, etc. Legendum videtur munio. Id est, Monachulus quippe Picardi pueros chorales symphonicos Molinios vocant.

MUNIFER. Qui munera fert. Gloss. Isid. Munifex, munera dona, in vett. Gloss. MS. Sangerm. Vita S. Abundii tom. 1. Aprilis pag. 91: Unde epiphana præmonita tuis studiis et meritis parva, non de artifice eloquentia, sed de Munifice sunt sapientia, quae dedit lapidi talismanum.

MUNIFICARE. Munera largiri,

Dudo apud Ducheanum Hist. Norman. pag. 71:

Item debet complectere, Municipabit.

MUNIFICATIO. Munus, munerus praebitio. Isidorus Pacensis Episcopus in Chronico sera 730: Diversaque Munificatio, sive munera, remanenda sublimans.

MUNIFICENTIA. Publicum opus. Gloss. Isidor.

MUNIFICES. Milites gregarii qui munus facere coguntur, diversi a Principibus que privilegio munitionis, apud Vegetum lib. 2. cap. 7. Ammianus lib. 16: Municipia militis et fortuito cito contentus. Glossa vett. : Municipes, Autopryces. Glossa antiqua MSS. : Muneribus, munera dona. Munus facit, i. officium ali-

MUNIFICIA. pro Municipientia, nisi ita legendum sit. In Hist. Translationis SS. Ragnoberti et Zenonis cap. 18: Qui tandem Municipiarum murorum rebus exornanda Ecclesias Dei, etc.

MUNILLA. Papia, Pectoralia equorum vel ornamenta in cervice mulierum; pro monilia.

MUNIMEN. Defensio. Concil. Ovetense inter Hispan. tom. 8. pag. 150: Quod ipsum locum muro firmissimo, monum videlicet Murinaria validavit.

MUNIMENTI. Sigilli impressio, apposito: Et hoc firmum et stabile permanet, et permaneat, cartam sigillorum nostrorum Municipium, confirmavit. Frequens hec formula in veteribus Chartis, qua authenticata probatur.

MUNIMENT VILLE. Historia Archiep. Bremensis ann. 1142: Concessi diuersi omnes coloni Ecclesie, ab omni censi, expeditione villa vel urbis Municipia et petitione precaria immunes et liberos. Vide Fossatum, Muragium.

MUNIMENTUM, MONIMENTATUS. Vide Murinaria.

MUNIMINA, MUNIMINA, MUNITIONES. privilegia. Praecepta, Diplomata Principum, et Ecclesiis et in earum favorem, ut illi ea ministeriat adversis invasio-nes boualem. Ecclesiasticorum. Charta Ludov. Ultramarini Reg. ann. 948. ex Tabulario Humolariensi: Iudicium vero Comes nostra dictio sacerdotem (Abbatiam) obtulit, ea scilicet ratione, ut præcepto nostro auctoritate ista hanc munitione subvenire, quo aliquo ulla omnino dimittitur, et sine aliquo subjectione Abbatis regulari concessa inviolabilitis in perpetuum permaneat. Charta Karolomanni Regis ex Tabulario S. Crucis Pictav. : Murinima Chartarum. Petr. Diac. lib. 4. Chr. Casin. cap. 70: Simil etiam et Murinima nostra secum deforans. Cap. 89: Revolutio Casinensis Cenobii Murinina, eisque libros persecutae. Vide eundem cap. 111. Notitia Judicati sub Conrado I. Imp. apud Ughelium tom. 7. pag. 1417: Ostenderunt ibi in iudicio Munitionem unum, id est, doctum (leg. documentum) de praedicta Ecclesia, etc. (Placitum ann. 828 apud Murator. tom. 2 col. 875: Dicunt quia et Murinima et testes exinde haeret, et praesentia illius ostendimus, et in Murinima pro manibus ostenderunt, si cum ipse Monachus reliqui fecerimus, continebatur in eis qualiter, etc.) Occurrit non semel in Legibus Luitprandi Regis Longob. tit. 35. 1. 2. [Cap. 54. 6. 1.] in Capitulari Adelchisi Principe Beneventani cap. 4. 7. et in Capitulari Radichelii Princ. cap. 18. 21. apud Palenem Benevent. in Chr. pag. 221. in Chronico Benevent. S. Sophie pag. 802. 803 etc. in Chronico Farfensi pag. 533.

656, etc. apud Ughellum tom. 1. pag. 1100, etc.

* MUNICIO, apud Gregor. M. lib. 12. Epist. 2. lib. 8. Epist. 48. lib. 9. Epist. 24. Charta Pandolphi Ducis Beneventi. In Chron. S. Sophim: *Ut concederemus in eundem Monasterio cuncta... de quibus petiti a nostra Excellentia Munitionem fieri, etc.* Hinc emendandum; ni fallor, Glossam Isidorij: *Munitiones, ordianum, seruum, sine constitutionis.* Sic enim legendum puto: *Munitiones, archilium, seruum, constitutiones.* Vide *Munitione* 3.

MUNIMENTUM. [Vocabular. ut jusque juris: *Munimenta dicuntur protectiones et instrumenta que causam munitionis. Charta ann. 1381. apud Rymer. tom. 7. pag. 888: Carte, scripta, Munimenta, rotuli, evidentiæ, etc.] Matth. Paris: *Episcopos itaque cum Munimentorum inscriptionem habere non posse, etc.**

* Nostris Munimenta, eadem acceptione. Charta Guidoni comit. Fland. ann. 1372 ex Chartul. S. Autb. Camerac. fol. 70: *Nous renonchons fermement à toutes lettres, à toutes chartres, et à tous Muniments que nous avons ou poons avoir des quarante chluns livres de rente devant dites.* Lit. ann. 1378. tom. 6. Ordinat. reg. Franc. pag. 451: *Privilégies, chartres, usages et Munimenta, etc.* Hinc emendandum alioz Lit. ann. 1383. tom. 8. earumq. Ordinat. pag. 640: ubi perperam editum *Munimentum, pro Munimentum.* Lit. remiss. ann. 1461. in Reg. 181. Chartoph. reg. ch. 67: *Les supplices se rendrent en l'otiel du juge de la cour de Cognac, et remirent instantanément qu'il lui plait leur faire faire, et faire les procès, actes et Munimenta de ladite cause.*

* MUNIMENTATUM SCRITUM. Subscriptione munitionis. Acta S. Benito tom. 1. Junii pag. 411. *Sunt donationis scripta Munimentata bullataque, etc.*

MUNIONES. Defensores munitionis. Ordericus Vitalis lib. 9. pag. 739: *Pugnaces urbis Muniones pondus Turcans bellis tota die sustinere, etc.* Lib. 10: *Balsarensis Itaque Munio ad hunc promptius oppida nova condidit, et antiqua præceptibus fossis cingens ad modum firmavit. Custodes munitionis, qui mox muniones, lib. 11. pag. 906. Simonialis munio, de quodam Abbatie simoniaco, pag. 817. et lib. 12: *Robertus de Candio Munio Regii danganiorum.* Lib. 18. pag. 907: *Dum in arcem Sappi impatum facerent, et Muniones illius accirrime resisterent, etc.* Vide *Munitione*.*

* MUNIPARIS. Vide *Municipe*.

* MUNIRE INFIRMOS, Sacramenta illis administrare. Charta Brunon. Colon. archiep. ann. 1183. Inter Probat. tom. 1. Anna. Pomerani. col. 115. *Ipsi fratres Rumbeki indubitate per omnia curam animorum gerant in Wodenchesouen, tam in hospitalibus pueri, quam in Munitione infirmorum et confarmitibus succipiendis. Quod de sacra infirmorum unitate potissimum intelligendum. Inquit Charta sequens, in qua legitur: quam in ungencia infirmi. Vide supra *Adressa*.*

* MUNIS. Officiosus, qui munia lubens prestat. Festus: *Munem significare certum est officiosum; unde e contrario immunia dicuntur, qui nullo fungitur officio.* Vide Lexicon Martinii.

* MUNITAS, f. Mansio, Gall. *Séjour*, vel, ut conjectant docti Haglographi, *Exactio pecuniaria.* Vita S. Meinwerci tom. 1. Junii pag. 528: *Denique contra ius ei fas ubique fidelium res invadesca et diripiente, ...quodam tempore iter suum ad monasterium Hervordum directus,*

faciensque ibi magnam Munitionem, Separorum ibidem requiescentem, et suas sororis oblationes nominis Godini, et congregationalis S. Martini thesaurum confriget.

* MUNITAS pro *Immunitas*. Arbitramentum Rudolfi Reg. apud Schilt. In Gloss. Teuton. ex Freher: *Quiescere istam, quae ab his, qui extra civitatem, que vulgo dicuntur Munitate, spectantibus habitant, ante cameram prenotati abbatis deduci contigerit.* Charta Radulf episc. Leodiensi ann. 1170. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 492: *Reservata legum longe a se portis, Munitiones atrii frangunt. Infra: Quasi notis ecclesias Dei et sacras Munitiones ardore. Vide Descrip. Monast.*

* MUNITAS. Charta immunitatis. Diploma Ludovici Reg. Franc. ann. 877. apud Leibnitz tom. 2. Script. Brunsvie. pag. 373: *Si vero persona quelibet posteriorum nostrorum, quod minime fore credimus, hoc nostre concessionis Preceptum trumpera temporaverit, et quod in Municipio et electione a nobis concessa scripto continuo violandu decesserit, Dei omnipotens sit iram incurrire se nullo modo duos.*

* MUNITAS, Munimen, arr, castrum. Vita S. Eucher. sicc. 8. Bened. part. 1. pag. 597: *Ne silenter cum ipsi clientia adiutori Alpinum Munitionem convolare, etc.*

* 4. MUNITAS (Castellorum). [Gall. Fortificatio, ouvrages de défense:

*Defenses vero maximam
Pecuniarum copiam
Alio prædictorum communi
Castellorum munitionem.*

(Gesta Pontificum Cameracensem, p. 199.)

* 1. MUNITUS, Omnis generis annona, cibaria, Gall. *Vores, Munitione de bouche*. Computus ann. 1322. apud D. Brus. lib. 2. De Usu feud. pag. CLX: *Pro famulo qui custodiens ariles et vacas Munitionis, etc.* Infra pag. COVII: *Pro III. festariis et plena nitra pisarum et faberum ad Munitionem Fortitatis, XXII. s. Computus ann. 1324. tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 284: *Expenses facte in Terra Turria pro hospitiis, imprimis liberatis pro 28. vacatis pro Munitione hospiti, etc.* xxiv. flor. et dim. Item, in Munitione facta apud Lugdunum per fratrem Simonem, capite scutis, cora, elutaria, et pannis lineti, etc. Acta S. Richardi Episc. tom. 2. Junii pag. 218: *Quatenus cives Munitione in castro mitterent. Vide Municipio et Municipium.**

* 2. MUNITIO, Quo vestes ornantur et instruantur, Gall. *Fourniture, Garniture.* Computus ann. 1334. tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 278: *Urgino eutor pro munitione roburarum domini factarum ibidem, taren. x. gran. x. Hinc*

* MUNITA VESTES, In Contractu ma-

trimenti inter Ptolemaum de Fortia et Margueritam Bernardi ann. 1340. ex Archivis D. Flammarion: *Videlicet lectum et vestes competentes Munitionis ad opus dictæ Marguarie.*

* Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 591. *Munitio, garnement, Gallice.* Vide *Infra Munitus.*

* 3. MUNITIO, Privilegium, diploma. Vide *Munitione*.

* Charta Ludov. Jun. ann. 1145. ex Chartul. Maurign.: *Universa, quae in Munitione patrii nostri designata sunt, per eadem verba subscribi et eodem ordine factum enumerari. Eadem habentur in Charta Phil. Aug. ann. 1182. Ibid.*

* 4. MUNITIO, Reditus, fructus, quid-

quid ecclesiæ munienda et constituenta assignatam est. Bulla Eugen. III. PP. ann. 1146. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. col. 280: *la Lutetiana episcopatus dominus S. Genesii Lutetiae et ecclesiam S. Johannis cum villa, sive Munitione ead, ostiariusque pertinentia eius. Vide Mundubium.*

* MUNITIONE OBSERVATORIUM dicuntur vassalli, qui ex feeding suis tenentur ad tuenda castra dominum suorum.

Idem qui *Stagerti*. Vide in *S. Stephani Epist. ad Blancham comitis. Campan. ann. 1218. apud Vilichard. pag. 354: Intimamus vobis primores quod scripta foederum vestrorum sunt in ecclesia S. Stephanii Trecarum, et in scriptis constitutur duo milia et ducenti milites, quemque milles et octingenti sunt tam ligati, quam Munitione observatores.*

* MUNITIONIS, Munitus, Gall. *Fortific.*

Tabular. S. Joannis apud Morel. Antiquit. Navarras pag. 296: *Turres et Munitiones itaque loca fabricare volentes.*

MUNITIONE. Joant. de Janus: *Obiectio, unde, inquit, in 4. Regum dicitur: Res Asyriorum non ingreditur urbem hanc, nec circumcidit eam Munatio. Vulgata Editiones habent munitionibus.*

MUNITIONE, etiam dicit Guitelme Apul. lib. 5. de Gestis Norm.:

... Sed praesertim Munitione tota
A Due dimid. Castelli jura negavit.

* Glossar. vetus ex Cod. reg. 521: *Munitione, circuitus castrum, quando aliquis princeps vult capere illud castrum. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. 7084: Munitione, i. obido, steg, i. est de gen. d'armes deinde una valla.*

MUNITIONE, Praescatoria, succinctio-

ris, in Glossar. Isid. "Glossa de Janua": *Munitorium, locum in quo sunt munitiones, id est ipsius munitionem. Glossar. Lat. Gal.: Munitorium, Garrisone, locum de Garrisone.*

* MUNITUS, Ornatus vesti assutus.

Form. MSS. ex Cod. reg. 7057. fol. 48. r: *Quendam manillam ipsius taliis frumentis sive munitionibus certis mesathis argenti latenter accipit, et omnes mensalibet predictas erit dictum Munitione argenti de dicto manello amorit. Vide supra Munitione 2.*

* 1. MUNIUM. *Lo tributo.* in Glossar. Lat. Ital. MS.

* 2. MUNIUM, Funcio, munus, officium, aoud Laur. in Amalith. Testam. Bert. Cassinelli canon. ann. 1397. inter Probst. Hist. Autiss. pag. 127. col. 2: *Iste voluit quod si aliquo modo possit operare, quod dictus magister Marchus sibi tenetur in aliquo, tangitatione administratione vel Munio,...* Et eadem resonant et sit quidam.

* MUNIUS, pro *Munierius*, non attenta

abbreviatione nota, in Charta ann. 1210. ex Diario Viridun. mens. Dec. ann. 1764. part. pag. 441. *Locus est infra in Toscana, videtur Munierius.*

* MUNISTERIUM. *Munisteriale.* Synodus apud Colchyt, ann. 816. can. 2: *Sicut in libro Munisteriali habet.* Et mox: *Per Munisterium. Et car. 11: Aliquid alterius Munisterii ad se pertinere. Sed opinor legendum Munisterium. Ministerialis, nisi idem sit quod Monasterium, Gall. Monaster.*

* MUNITATOR. Idem, Hearnio, qui fos-

sor cunicularius, Gall. Mineur, in lib.

Scaccari pag. 149: *Rogerius, filius Odonis, tenet feduum 1. militis et 3. Munitorum.*

* MUNITURA. [Gallico Préparation:

* Pro Munitura dicta lane, sive deal-

tom. 1. pag. 729 : *De Muregio, portagio, panaggio, portagio, passagio, etc. Occurrunt iterum pag. 928, 929, et tom. 2. pag. 867.* ¹⁰⁰ Adde Chartas ann. 1282 et 1285. apud Lappenn. Orig. Hisp. pag. 134. et 280. Iustus penitentia ad muros perficiendo mentio apud. Senatorum lib. 9. Ep. 14 : *Pro reparacione Muregia per curias diversis Provinciis distinguitur actiorum, cum tamen nulla excede respondeat reparatione constructione.* Operatio muregia dictum in Monastico Anglicano MSS. Statutum in potestate quod emendare homines, nobilium sine capitulum et ordinum Clericorum et Militium... militant et solent partem suam ex bonis suis in reparando et operando murius vel satis civitatis Majoricorum, at in talachis, et armamento mariis et terra, ad defensionem civitatis et regni Majorie. Charta Jacobi Regis Majorie, ibid. : *Volentes provideere reparations et Muri civitatis nomine Fossam, de rebus vel mercibus ascendebus ad quantitatem 20. sol. et ultra, donent de auctoritate Domini dei mercibus con- suendum est Zari. Conc. Aventinensis anno 1208. cap. 8: Prohibitionis ut Ecclesiasticis personis, sicut in quibusdam locis huc usque presumptum audiuimus, vice simus pariem annuorum redditum in posterum ratione Muregorum vel aliquo occasione loaci extorquere premissum. Vide leg. 84. Cod. Th. de Op. publ. (15.1.) et novellam Theod. et Valent. de Pantalopis, Harmenopoli, lib. 2. tit. 5. § 6. etc. infra Vetusuersum.*

Murego, eadem notione, in Charta anno 1220 inter Instr. tom. 10. Gall. Christ. col. 138 : Dersches le Murego de Passei, en pris de deux sole de rente par an.

MURALLIA, Murus, a Gall. Murale. Computus ann. 1817. tom. I. Hist. Dolphin pag. 84: *Computum P. Chaberti de Ursis... de Murallia in dicto monasterio constructa... que Murallia data fuerunt per D. nostrum Daiphinius facere ad pretium, etc. Vide Murallia.*

MURALLA. Uuglio: *Murale, idem est quod murus, Gall. Muraille, Ital's. Mura, Henric. Huntindon. lib. 3. pag. 324: Resonabiles colles, resonabiles urbis Muralia. Gerv. Tilberiensis de Ottis Imper. MS.: Extine erga (Carolo Mag. regnante) apud Latinos est terminata Gracorum potencia, Romae nomine accepto amissum, non dominium, modo tamen contentus termino, non caput orbis, non pars orbis, non capitulum, neque dicta potest, quia sine eis omni potestio ceteris, nunc sive Muralia collibet non sufficit. [Bartholomaei Scribe Annal. Genuens. ad ann. 1225. apud Mistor. tom. 6. col. 439: Circitatis Alba usque ad Muralia et portas ipsius circitatis vestimenta]. Egid. Corboliensis lib. I. Karolini MS.:*

... ruptaque pedis Moralia volant.
Idem lib. 8. de Medicaminib. :

Incombit pelago, tanque Muralia radit.
MURALIA, in Notis Tyronis pag. 163.
MURALIA, Murus. Charta ann. 1418.
ex Schedis D. Lancelot: *Ad complen-
dum ordinationem factam super Muralia
vile Belenois et reparations ejusdem.*
Vide Muralia.

* MURALIA. Inventar. ann. 1491.
inter Probat. tom. 4. Hist. Nem. pag.
55. col. 2 : Et ibidem sive traditum in-

*centarium capello per dominoe ; primo
xxvij. sudaria, tam parca quam magna ;
item xxij. de Muralchia. An sudaria muro
ADDICDBA ?*

MURAMEN. Murus, Italia Muramento. Charta ann. 1289. [tom. 7. Spicil. Acher. pag. 271.]: *Hic quod perpetuo Muramene inclusum (Monachis) menest. Vide Mureate I.*

MURAMUS. Muralia. Acta 8. Gau- ger. tom. 2. Aug. p. 689. c. 3: *Altare quod intra Muramum ambulium crypta et arca seruum.*

1. MURARE. Murum circumducere, muro oppidum munire. Concilium Narbonense sub Recaredo anno. 588: *Dominico nullam operam facient, nec boves jungantur, excepto si in Murare necessitas incubuerit. Ubi quidam repauunt metiendo. William. Brito lib. 10. Philippid. :*

Protest. Andegavia, nella massima clementia
Ingresso, legato incipi Murco quadrato.

Itali Murere, fabricare muri, edificare,
struere, muros ducere, dicunt. [Breviatio-
nist] His. Pisanae ad ann. 1150. apud
Murator. com. 6. col. 173: *Anno 1150. in*
quarto consulatu Cochii, Pisana es in Mu-
randis semper intenti, fecerunt quinque
*gates et 24 guardias mures, etc. Memo-*riale Polet. Regio[n]is. ad ann. 1213. apud**

eu[rope]o. 6. col. 1149: *Facta fue-*
nientia, cum formosa pro Communi occa-
*sione Murendi residuum muri dicta cui-*tatis* 1. Vite. Murus.*

* Amuræ, eodem sensu, in Charta ann. 1316. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 1265: *Nostre clœs de outre l'œs... et commœ il est clœs à Amuræ. Pro lapidibus extrahere, in Chron. Tegernæ, apud *Desfolium*, tom. 1. *Saint*, non *Poissan*.*

Defellum tom. 1. Script. rer. Boicar. pag. 631. col. 2 : **D**omum Muradum comparsus ; sed et capellam Muratam ad fontem S. Quirini de novo erexit, quae annis lignis fuit.

1. **M**URABE, Munire, claudere. Memoriale Potest. Regiex. ad ann. 1918. apud Murator. tom. 8. col. 1008 : **E**st illico ligna et rami in flumine submersi fecerit, et ripam ipsius fluminis parviter et manegant et aliae machinari Muravisi, et castri lignorum.

1. 2. **M**URARE VIVOS IN CRUCE, Ad mortuorum crucifixionem. Chron. Pisanius ad ann. 1017. apud Murator. tom. 6. col. 106 : **F**udi Muregut resurrexit in Sardiniam, et capiti civitatis medias ibi, atque homines vires in cruce Muras : tunc Pisani et Januenses illuc veneri, et illa propter paucorum sorum fugit in Africam.

* 8. **MURAKI**, Muro seu carcere includere. Elmham. in Hencr. V. reg. Angl. cap. 4. edit. Hearn. pag. 9: Rebellis quodam captio veris plectibus moribus, alios aut in loca montana Murabat, aut in alias munitiones seu cas-

MURARII. Murorum artifices. Eginaldus ann. 821: Cum... cum ad castella Murus.

MURARIUM, *Gloss.* Græco-Lat. : Tpi-
fic. *Tritorium. Murarium.* ^{1º} Addo ex

66. Tritorium, Murrorum. [Add ex Caisticat. In utrumque Glossar. leg. Murrorum. Vide in hac voce.]

Aretio n. 8 : Ad quandam Muriam, quae
tunc temporis iuxta Ecclesiam S. Antonii
facta erat, in qua sorores aliquam Deo ser-
tientes, accessit.

2. MURATA, vox Italica, pro burgo

maris classe. Bulla Urbani VI. PP. apud Ugelbium tom. 2 pag. 477 : Cum Ecclesia cathedrali... pastore sit et in chiesa in cittadella seu fortificata, alias vulgariter Murata nomen ducatur, etc. [sic]
Addo chart. Geriac. Archiep. Magunt. anno 1360. apud Geden. In Cod. Diplom. tom. 3 pag. 362.]

star muri. Charta ann. 1550, in Char-
tulari Buxer. part 14. ch. 7 : *Nemus dou
Bocharte... descendente usque ad radum
de Noe, prout Murata, quae est in dicto
nemore, distidit. Aliis ann. 1202. Ibid.
part. 18. ch. 5 : *Concessit Deo et mona-
chis de Buxerie vicinam, ... sicut vi dic-
tum, que venient Belae dirigit versus
Corbos, iugis ad territorium canonicorum
Belae, origines se per Muratas quodam-
verum chiamimus, quod dicitur Lave.**

* 4. **MURATA**, perpetuus pro **Ninata**,

Mensura agraria. Charta ann. 1807. In Reg. 44. Chartoph. reg. ch. 64: Concedimus duodecim Murales terre in territorio de Villarca in fodo nostro. Vide supra Mine 3.

I. BROMATIUS, Eadem forme notione
BROMPTON. In Stephano Rege: *Ego vero
de castis et Murationibus meis securita-
tem telem Duci... consilio sancte Eccle-
sie fac, ne Deus me dederit per hoc
damnatum aut impedimentum regni in
curreat.*

* 2. MURATIO. [Gallia Maconnerie : Magistrato Gentili della cava muratori pro resto salari sui cuiusdam Muratio-
m pro eum apud castra Montis Compatrium et Genzani de mandato D. N. pape facte. » (Mandat. Camer. apostol. arch. Vatic. 1480-81, f. 148.)]
MURATOR. Confector murorum. Ma-

motrectus ad 4. Reg. cap. 25 : Trulli, instrumentum cemiteriorum, sive Muratoriorum. [Acta B. Michellinae tom. 8. Junii pag. 388 : Septimo accedere debent beccarii, Barberi, Muratores. Occurrat præterea in Statuta Vercelli, fol. 212.]

in Statuta Verbi. vol. 222.
Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg.
7607. *Murator.* Prosc. architectus, Muro-
tor. *MURATOR.* Murus. Acta Synodi Cic-
terianae ann. 1157. *Ipsorum Hugenorum in
castris castro nunc. obediunt, valloque et
castra undique circumdedit, omnemque
ulli appretiandi eum. Murato interclusit.*
Sic enim ibi legendum. Acta Episcoporum
Cenomanie pag. 299. tom. 3. Analect. :
*Vinum quoque et Muratum certe altare
positum, nullum Deo et sanctis ejus deinceps
honorem, violenter abutitur. Etsi. Ubi vi-
detur sumi pro Cancello altaris. [Marchi-
belli Annal. Genuensia, ad ann. 1221.
apud Murator, tom. 6. col. 49.] Insper-
trophorum unum plenum lapidibus et
Murenum ante fauces Vinchimili pro
ipsa (urbe) claudenda desiderat. Occurrit
rursum ibid. col. 1196.]*

MURATILLIA, Murus, a Gall. Muradille. Computus ann. 1894. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 193 : Computavit dictus collarerius... super Murayllia per ipsum de novo facie in castro S. Saturnini. Vide Murellia.

MURCA, pro Amurca. De S. Romano
Abb. Jurensi tom. 8. Febr. pag. 740. ubi
de Evangelico amico qui tres panes ab
amico suo postulat: *Quod licet insuffi-
bit divinoque, ut dominus, praemineat
sacramento, habet tamen in Murca remu-
nerationis murum. atiam dum simpli-*

MURCARE, MURCINARIUS. Vide *Murcus*.

• MURCINA. Steph. de Infestura MS

ubi de Innoc. VIII. : *Cepit multas Murcias rusticorum secures metentium et ibi laborantium.*

* MURCIRIUM, MURCUM. Glossar. Provine. Lat. ex Cod. reg. 7657: *Nerca, Prov. Nerca, Murcum, Nercas, Prov. Murgorium. Ital. Morgia et Mordia, amurca.*

MURCUS, Segnus, ignavus, mutillus. Iso Magister in Gloss. ad Prudentium: *Murcus, qui praeceps habet nasum. Ammianus lib. 16: Nec surus aliquando quicquam, ut in Italia, sumus Martium pertinaciam, pollicem sibi praeceps habens. Joachim (al. Joachitis) Murgorium. Innocentius I. PP. Epist. ad Felicem Nucerianum Episc. : Scriptoris in his Clericos quos constituit, non habere, aliquos vero Murcos, aliquos bigamus esse. Mursiam segnium. Deam statuit. Arnobius lib. 4. adv. Gentil. Hinc Murgidus, pro ignavo, apud Plautum et al. et Murgidius, mutillus, in Glossis Isidor. Vide leg. 5. Cod. Th. de Tyronib. (7,18) et lib. Jac. Gothofredum, præterea Menagium in Amonitatu. Juris pag. 12. Edit. Martini.*

MURCARU UNGUES, Resecare ungues, apud Monachum Sangallensem lib. 1. cap. 84.

* MURDIFICATIO, MURDRARI, MURDRATOR, MURDRUM, etc. Vide Morth.

* MUREA, Idem forte quod Italis Murella et Muricciuolo, Sediile lapideum. Charta ann. 1288 apud Murator. tom. 4. Antiq. Ital. med. et col. 669: *Edificium cuiusdam domus longitudinis virginis septem pedum, et largitudinis decem pedum et dimidi, scilicet cupos, lambreas, columbras, spondas, Mureas portas in ea.*

* MURELLEN. Charta Waldemari Regis Danie ann. 1286 apud Pontanum lib. 7. Rerum Danic. pag. 446: *Si aliquis incusus fuerit quod auctor in aqua emerit, ipsa tenuis manus se purgabit, et haec de causa concreta, et accidente, nostro tantum tria Murelles tenet, non videbantur.*

* MURELEGINUS. Vide Murelega.

* MURELEGIS, Cuniculus, Gall. Lapin, quis Murelego seu foli non dissimilis. Consuetudines et Assisias Korentse: *Licetum est abutiri de Burgo S. Petri venari et capere lepores, vulpes et Mureleges, infra metas forestae.*

* MALLEUM, Feles silvatica, vulgo Chat sauvage.

* MURELLUS, Parvus murus. Miracula B. Simonis tom. 2. Apr. pag. 880: *Et in quod Murelo dedit cum capite, etc.*

MURENUM. Vide Materie.

MURENA, MURENULUS, Mullerum ornamenti auro, quibus metallo in virgulas lentescente, quadam ordinis flexuosa catena collum cingebatur, ut scribit D. Hieronymus Epist. 15. et ex eo Iudicior. lib. 18. Orig. cap. 81. Gillebertus Bishop. London. in cap. 1. Cantico. Fori Oscas ann. 1247. fol. 26: *Si villanus, qui habet domus propria, in muro trabea fizerit, debet ipsam muram cum ipsius Murena, quoties, ne fuerit reparare. Infra: Nullus debet in muro trabea Murenae fizerre, nec murenam cum Murena. Vide Foros Aragon. fol. 145.*

* MUREFACA. Vide Marfaca.

* MURGANALE, MURGITATIO. Vide Morganapie.

* MURGERIUM, a veteri Gallico Murgier, Acervis, congeries, maxime lapidum. Charta ann. 1290. in Chartul. Buxer. part. 8. ch. 16: *Ab illa comba usque ad Murgierium, quo quendam meta est. Stat. Avellina ann. 1496. cap. 186. ex Cod. reg. 4624: Si aliqua persona cepe-*

*vicem ornandam extinxit. Haec curia et argenti tenentur virgulis, dicta e Murena que capta veriti se in circulum.] Auctor Mamotrecti: *Murenula, est catena in ornatum collis, ex virgulis curvi et argenti, et contexta in similitudinem Murenae pisci. Leges Anglorum tit. 6. § 6: Murena, auscas, monilia, insures. Willerius Abbas in Cantico: [Non sibi noctem.**

Auct. Murena argentea verniculata
Res sibi noctem.

MURENULE. Moses lib. 4. cap. 81: *Pervigilides, et armillares, et canentes, et decantantes, et Murenulas. Hieronymus Epist. 15. ad Marcellinum: *Aurea collis aut, quae quidam Murenulas, quibus vocat, quod sciatis metallico in virgulis latissimis, quadam ordinis, flexuori catena continxit, abeque parentibus vendidit. Idem Hieronym. in cap. 3. Isaiae 1. Et Murenulas, quae curvi aigue argentei tenentur virgulis. Gregor. M. in Cantica Cantic. cap. 2: *Murenulas monilia colla ligantur. Gregorius Turonensis, de Gloria Confess. cap. 83: Annulus Murenulasque aureus. Will. Tyr. lib. 18. cap. 81: Murenula, insures, perizicida, etc. Ubi vetus Interpres. Gallicus murenulas, Mousches formax veritatis. Murenula et murenulas aureas inter Basiliacarum ornamenta non recenset Anastas. in Leone III. et Greg. IV: *Murenulas prasinæ pretiosissimas duas. Item: Murenam trifoliam auream, que habet buticulas 88. Item, Murenam in qua pendunt gemme hycinthinae 18. Item: Murenam flatam. Item: Murenas tres, omnes morenas cum pertinentiis eorum. Erant, inquit Bulerius, monilia oblonga murenarum instar. Pertinentias vocat radiolos pectinatus insertos.****

MURES, Eminens sazum, in Glossis antiqui MSS.

* MURETUM, Murus parvus. Charta ann. 1275. tom. 1. Gall. Christ. inter Instrument. pag. 32: *Et ipsam ecclesiam de super et auctoritate parte ipsius barbarem et Mureto fossorum, quod est a parte sinistra ipsius ecclesie, junctum est.*

* 1. MURETUS, Pavus murenas, Ital. Muretto. Lit. ann. 1284. in Reg. 126. Chartoph. reg. ch. 108. *Jusdictio prius magistrorum predictorum lapicidas duos Muretos (sic) sive alejas largitudinis eis spicitudinis trium palmorum. A dicta turra etiam stans similis modo duo Mureti spicitudinis, prout supra. Vide Murenum.*

* 2. MURETUS. Purpureus, murice tinctus. Testam. Phil. episc. Sabini. ann. 1372. ex Bibl. reg.: *Item caput et mandibula serrata Mureta, cum capitulo foliatum dominae de Podio septi mes. Provincialibus vero Murets, idem quod Gallice Loir. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: Muret, Prov. Glia.*

MUREXUS, (Plana, ut videtur, Gall. Cremona.) Fori Oscas ann. 1247. fol. 26: *Si villanus, qui habet domus propria, in muro trabea fizerit, debet ipsam muram cum ipsius Murena, quoties, ne fuerit reparare. Infra: Nullus debet in muro trabea Murenae fizerre, nec murenam cum Murena. Vide Foros Aragon. fol. 145.*

* MUREFACA. Vide Marfaca.

MURILEGULI, Kerykeleval, in Gloss.

qui legendis conchyliis, seu murice, vel purpurea, ad fuscationem, seu ad colorandam et tingendam blattam sericem et metaxam in usus Principis, operadabant, de quibus copiose agit titulus Cod. Th. (10. 20.) et Justin. (II. 8.) de Murilegus, ubi et Conchyloeguli dicuntur. Vide ibi Cujacium et Jacobum Gothonfredum.

* MURILEGUS, Felis. Glossa Isid. : Mu-

rigulus, Catus. Gloss. *Æfrici: Muriceps, vel mus, Murilegus, Catt. Ugolio: Mu-*

rigus, catus vel cat, quis legit, i. colligi mures. Unde quidam:

Murilegus bene sed, coquas gerundas lambit.

Ebrardus in Gracisimo cap. 19:

Sed omnes latr. : hic Murilegus caillat.

Math. Silvaticus: *Catitus, vel Murilegus.*

Add. Nicolaum Uptonum lib. 4. de Mi-

litari officio, pag. 167. Odoricus de Foro

Julio in Peregr. T. S. : *Canes illici canunt*

mures, quia Murilegi, seu cati, nihil ad

*rit alienos lapides... in alieno Murgorio vel amassæ lapidum, etc. Lit. remise. ann. 1688. in Reg. 99. Chartoph. reg. ch. 182: *Lequel veillat ainsi mort, ledit Nicla l'ouest fait traquer aux champs et fait enterrer et courrir en un Murgier de pierres. Alim ann. 1884. in Reg. 126. ch. 58: Il s'enfourierent vers un Murgier de pierres près d'îles pour eux défendre.**

* MURIBISSO, Callidus murmurator, triser, illusor, Papias. [Festus: Murisoni dixerunt a mura et decisione. Vide Martinii Lexicon.]

* MURI MARIANI. Furcula, quibus via-
torum sonus ferunt, a Mario inventa.

* 1. MURIA. Puer muria, Aquam sali-
cofiniendo accommodata receptacu-
lum. Vide Murensis.

* 2. MURICA, inter animalia domestica, re-
cenestur, in Monastico Anglic. tom. 2.
pag. 668: *Item de multioribus 381. de huc-
tis et Muricis 207. de hogris 121. et de aquis 100.*

* MURICEPS, Felis, qui mures capi-
t. Gloss. *Æfrici: Muriceps vel musio, mu-*

ricino, Catt. Petrus Diac. lib. 4. Chron.

Casin. cap. 98: Parasites esse ex solo ante

se canum, Muricipum, et equorum carnes

commodere, quam, etc.

MURICEPS, Avis quia mures capit.

Pontientiale MS. Thuanum: *Si tunc*

alia illa, quia Muriceps vocatur, eo quod

capiat mures, et modo Pasca nominata

est, etc. ^[oo] Apud Burchard. Worm-

ter. Collect. Decret. pag. 198. eo quod

mures capiat et inde pascaur nominata,

etc. Vide Grimm. Mythol. Germ. pag.

657.]

MURICINUS. Charta Amati Archiep. Salernitanus apud Ughellum tom. 7. pag. 506: *Item de quadam Ecclesia: In his hanc Salernitanam civitatem, inter muro et Muricino, etc. Italis Muriccia est acerbus lapidum; muricio vero et muricottolo, parvus murus.*

* MURIES. Charta Principis Adelgas-

ti tom. 1. Concil. Hispan. pag. 89: *Et*

quicunque in istis regionibus continetur,

villes portuariae, ita villa de fundo Ro-

mae, Muries Vacello et Villalau.

* MURIGNALE. Charta ann. 1243: *Item*

quandam domum, sicutam infra villam

Alaverdi juxta Chevelom ex una parte,

et juxta Murignale de Cuchifeta ex al-

tera. Haud scio an sit pro Mongnale, vide

supra.

* MURILEGULLI, Kerykeleval, in Gloss.

qui legendis conchyliis, seu murice,

vel purpurea, ad fuscationem, seu ad colo-

randam et tingendam blattam sericem

et metaxam in usus Principis, operad-

dabant, de quibus copiose agit titulus

Cod. Th. (10. 20.) et Justin. (II. 8.) de

Murilegus, ubi et Conchyloeguli dicun-

tur. Vide ibi Cujacium et Jacobum Go-

thonfredum.

* MURILEGUS, Felis. Glossa Isid.

: Mu-

rigulus, Catus. Gloss. *Æfrici: Muriceps,*

vel mus, Murilegus, Catt. Ugolio: Mu-

rigus, catus vel cat, quis legit, i. colligi

mures. Unde quidam:

Murilegus bene sed, coquas gerundas lambit.

Ebrardus in Gracisimo cap. 19:

Sed omnes latr. : hic Murilegus caillat.

Math. Silvaticus: *Catitus, vel Murilegus.*

Add. Nicolaum Uptonum lib. 4. de Mi-

litari officio, pag. 167. Odoricus de Foro

Julio in Peregr. T. S. : *Canes illici canunt*

mures, quia Murilegi, seu cati, nihil ad

Aec valent. Utitur etiam infra. Ordericus Vital. lib. 10: Porro leopardi responde velut Murilegi murum transilierunt. Fori Osca Jacobi I. Reg. Aragon. ann. 1237. fol. 34: *Eti tradendus Curia loci que ipsam nudum cum Murilego superposa in collo ex parte posteriori duci facta ab uno ostio ciuitatis usque ad altum; et eadi corrigit isto modo, quod latro et Murilegus equitatus feriantur, etc.* Addit. Statuta Alexandri II. Regis Scotie, cap. 26. Falconem Beneventan. pag. 183. etc.

* [Casco]lin quidam servandum misit in arcum. Mus veniens forat hanum intrat, comedit, satum exit. Vir ne quis redieret, evadat ponit in arcum Murilegum: vorat hic quod mus ante reliquit. Sic vastant multi quod debent iure tueri. » (Ms. Trinit. Colleg. Cambriae. O. 245. p. 17.)

MURLEGOUS, apud Knighthonem lib. 3. pag. 258.

MURLEGINA PELLIS, in Statuti Abbatum Nigr Ordinis ann. 1249: *Cooperatoria sunt de albo vel nigro panno, vel de ruseado cum pellicula agmina abus vel nigris, aut Murale, inis, aut vulpis. Julius Scaliger exercit. 215. in Cardanum: Murilegus, Fales appellat: hanc vocem apud Plinius non memini, sed ne analogiam quidam habet. Longe diversa res, legere, et rapere. Montani vulgi nostri vocabulum est, neque falem significat, sed falem predam soricam, cumque nonnisi parvum, et a reptione qua: mures superal: aut quasi pusillum murem, translatis ele: menitis.*

MURILEGUS, Catus, machine quam Catum vocant. Williel. Brito lib. 1. Philipp. :

Catibus interos, platis, et rubore crudo, Murilegos strigunt, sub quo secunt interos. Dum studet instanter fessis implere, juvenis. Vide Catus.

MURINA, *Apespatheo*, in Gloss. Gr. Lat. Vide Mus.

MURINUS SONIPES, Equus a murina colore sic dictus, Gall. *Poli de Souris*. Agellius in S. Felice PP. apud Murator. tom. 2. pag. 101: *Illa vero Murino sedens sonipede, extrinsecus illustrata Itala, secta reuertitur in hora, et ait ad socios: Ienam excubias tuas, quo peragratim civitatis.*

MURIONES, [Papias: Murio, morio. Vide in hac voce.] Gregorius Turon lib. 9. cap. 41: *Excursus turba Murionum prefatorum, tanta ecce in ipsa sancti Hilaris Basilicae cede mactavat, etc.* Supra cap. 40. dixit, congregatis secum furibus, homicidio, adulterio, omniisque crimini: reis, etc. Putat Vossius legendum Muriones, que vox occurrit apud Tertull. lib. de Prescript. Attina apud Varron. lib. 6 de Ling. Lat. Ita appellari ait personas distortas oribus. Glossa Isid. et Pithoi: *Muriones, Viratores. Mirones, fantasiarum inanum numeraturi (miratorum) imitatores.* [Vide Mirones.]

* MURITETUM. [Aqua calida de terra manans. DEFF.]

* MURITIUM, Parvus murus. Testament. Adelaidis Vicecom. Narbon. ann. 1080. apud Marten. tom. 1. Aneid. col. 108: *Et in burgo Villa nova domo eius... infra ipsum cum Muritium casalem unum, cum ipsorum.*

* MURMARATIO, pro Immuratio, di fallor, in perpetuum carcere inclusio. Charta ann. 1224. ex Chartul. Campan. fol. 436. col. 1: *Super magna justicia ho: minum noscitorum de Prudeno pro ase: ribus suis ad mutilationem membrorum,*

vel ad Murmarationem, vel ad mortem dampnandorum, etc. Vide supra Mure: rum, fororum. Vide Morina 1.

* MURMIRE, *Paragras*, circuare. Glos: sar. vet. ex Cod. reg. 784.

* MURMURATIVUS. [Murmurabu: dus: e Murmuratus, iracundus, dissipa: tivus, calidus, lenonis, negotiator: bus atque genitus federatus. (B. N. Ms. Lat. 1008. f. 108¹.)]

MURMURINUS, pro Murmur. Vita S. Bertili cap. 2: *Abus Murmuring stude: batur in terra omnia que ibi fuerant in: juncta. Ilia in Recens. S. Benedicti MSS. Codicibus cap. 5. legi observant viri docti. Vox etiam nota S. Augustino. Oc: carrit preterea in lib. 2. Miracul. S. Ric: trudit n. 80.*

* Nostris Murmurement, Conquagatio: querela. Vita SS. MSS. ex Cod. 28. S. Vict. Paris. fol. 11. v. col. 1: *La cause de ces Murmurements peut être entendue double, etc. Lit. remiss. ann. 1448. in Reg. 179. Chartoph. reg. ch. 126: Plu: sieux des manans et habitans des villes et lieux du pays de Languedoc, qui ont assé... receveurs, etc. ont fait monopoles, congrégations, assemblies, Murmurement, etc. Pro humor, susurratio, in silla ann. 178. ex Reg. 114. ch. 208: Sur le Murmurement, diversas parolas se départi d'iles ledit Guillaume Hus. Evidenter originis Murmure, murmurari, verba in: distinete proferre, in Mirac. MSS. B. M. V. lib. 1:*

*Ce n'est pas si tout lesoles,
C'eust ces et des deux miserables,
Qui ilz estoient et Murmureus,
Baudelaire et verbales
Et les autres et les malices.*

Ibidem :

Slosses ranger et Murmure.

MURMURIOSUS, in Regula S. Benedicti cap. 7. Glossa veteres: Murmurus, ruy: eric. Kero Mon.: Murmurius, mur: mulitas. [Vita MS. S. Wlwaloei: At vero illi ut puta prudentissima, non ad luctum Murmuriorum, sed ad Deo gratias agendum.]

* MURMURIOSUS, Jurgiosus, rituarum amans, nostris alias Murmureus. Reg. visitat. Odon. archiep. Rotomag. ex Cod. reg. 1245. fol. 556: *Fratres Thomas se in: festum seu excoemum omnibus reddobat... et coram nobis in capitulo insenatus litigio: sum et Murmureum. Penit. Adami MS. cap. 23: Mauvais Murmure et rho: tiques, qui ut vocat in cestus monde se: longe leur concupiscentie.*

* MURORECHARIUS. Vide infra Myr: brecharius.

* MUROLUS, diminut. a Murus. Sta: tula Capituli Tull. ann. 1497. cap. 57: *Cantator Missa solemnis de Reipublica, et fons exequia super sum. Officio expletio conducatur ad omnia, et cum cruce usq: ad Murolum ante ecclesiam.* [9] Vel Murolus. Vide supra Muretus 1.]

* MURONES, Idem qui Muriones. For: mula 15. Inter Baluzianas: *Nolite Dom: na, nolite sancte, nolite credere fabulas falsas: quia nullum habebit falsetorem, qui nobis proficeret falsos sermones, furi: atque Muronis, similes dicam et susur: ros.*

* MURRA. Vide Mazer.

* MURRARE, pro Murmurate. Glossa Isid. Murel, murmurate.

* MURRECHUS, Idem quod Muretus, Xerampelinus color. Inventar. MS. thes. Sedis A. Post. ann. 1386: *Item iiiij. quid: obes de Murrecto de aure.*

MURRENA, Lues, Anglia Murrena.

Henr. Knighthon. lib. 5: *Murrons domes: rum, fororum. Vide Morina 1.*

* MURRET, Leviter distillat. Ita Papias MS. ubi editus habet mure.

* MURRETOS, Muretus, Xerampelinus color, puluis et ater, ex Anglo Murray. Visitatio Theaurarum S. Pauli Londi: nensis ann. 1386: *Item benzakius Mur: etus cum melle et floribus, de dono Reg: isti. Item benzakius Muretus cum grif: foribus. Item 2. benzakius murret cum roto et griforibus duplicitibus, etc. Alibi: Item panus cum campo Mureta por: partes, et eureo per partes, cum grifo: nibus.*

* MURREUS, Murinus. Vide in Maser.

* MURRENA, Clamare, proprium murium. Papias.

* MURRU, Morus, Gall. Morus. Charta ann. 1386. apud Rymer. tom. 5. pag. 149: Quingentis (lastra) de Murrui... allecia, Muret: et stolif.

* MURUS. Vide Murcus.

* MURT, Morth. Vide in hac voce.

1. MURTA, Myrtus, apud veterem Agrimensorum. [Suppliem: Antiquari: Murta, pupin, myrtus.]

* 2. MURTA, Tomaculum, Ital. Morta: deta. Convent. Saone ann. 1528. Item pro picibz salis sive salinibus ac vero recentibus, coccis sive de Murtta, etc. Vide supra Muret.

* MURTIARIUM, cuius, Macstio. Glossa Lat. Gr. MSS. Sangerman. Vide Morth.

* MURTEA, quasi Morteta, id est, aqua refusa a loco mortorum, id est, inferis. Papias.

* MURTEMET, Lo bagno, e aqua calida de bagno, in Glossar. Lat. Ital. MS. Vide Muret.

* MURTHRA. MURTRUM. Vide Morth.

* MURTEPEL, Flos cordis. Ita Guitheras in Histor. Constantinopol. cap. 8. ubi de Alexio Duca Imp. CP. cognomen Meuprepele: *Cordis cujusdem cognati est, nolite gaudere certi, sed perfidi, qui Murtepele, id est, Fleu cordis, in genio illa occidentur.* At Nicetas in Isaac et Alex. num. 4. Alexium ita appellationem subilit, ut et ovem, ut et leptos, vel oficium, inserviat. Muret, Muretum, dicitur Villardus num. 116.

* MURTERIUS. Vide supra in Morth.

* MURTUS. Vide supra Muretus 1.

* MURELLENTUS, Mucidus, Gall. Mots. Gabr. Barel sermo in Domin. 4. Ad: venti. Nonne repuleretur insipiente, qui optimum romanum vel malitium posse: ret in vase Murulete? Intra: *In vase*

* MURUM, pro Murus, Gall. Murella. Charta ann. 1277. in Chartul. S. Vandreg. tom. 2. pag. 1500: *Vendidi... unam virginalem terrae quam habebam in excess: dio pro augmento habegamenti dictorum religiosorum in quo augmento Mura: bergamenti fuerunt sita iusta culturam, dictorum religiosorum.*

MURUS, Carcer. Concilium Tolosanum ann. 1386. cap. 11. de hereticis: *Ad agendum pontificis per Episcopum loci in Muro culti illi incitandis curia: tis, quod facultatem non habentes illos corripendi. Concilium Archlep. Narbon. in Concilio Biterrensi cap. 45: Boni quaque hereticorum et credentium, vel pro: confusione, vel ad Murem, facultate similiter confusari.*

* MUMURARE, Carceri includere. Concilium Narbonense ann. 1386. cap. 9: *Quia tamens intellectus nos de his tantum in pluribus partibus multitudinem (hereticorum Albigenium) invenimus, ut modum*

expenses, sed vix etiam lapides aut cimenta sufficiunt possint ad carcere construendos, conestimis ut eorum immuraciones, ubi expedire videbatur, differantur. Non dicimus, *Mettre en quatre murailles.* Mandatum Philippi Pulcri Regis Franc. ann. 1240 ad Senescallos Tolos. et Cassouon. In 12 Reg. ejusd. Regis Char. topi reg. num. 18. *Mandamus vobis quatenus carcere necessario. Muros et cunctum detentorum pro criminis heres vulgariter appellatos, in solo nostro constitutos, etc. Adeo Consilium Archiepiscopi Narbonensis in Concilio Biterrensis ann. 1246, cap. 22. 23. 25. 26. et Garielum in Episcopis Magalonensis pag. 276. Utitur etiam Thomas Walsinghamus pag. 464. [Le Roman de la Rose MS.:*

*Et jure qu'il ne peut durer.
Qui est au face de l'assuré.*

MURUS ANTEPECTORALIS, Murus brevior. Vide *Anpis*.

MURUS FALSUS, Quo porta, debinc aperienda, occluditur. Charta Rogeri episc. Camerac. ann. 1180. ex Tabul. ejusd. eccl. : *Tempore guerra (porta) clausa erit; et adhuc, si incautius timor, falso Muro interim munietur; sed pace redditia, abeque columnis reaperiatur.*

MURUS PLENUIS, Lapidibus et axis extremitatibus. Charta Eust. dom. de Conflans ann. 1242. In Chartul. Campan. ex Cam. Comput. Paris. fol. 389. v. col. 2 :

Ego tenet domum meam de Maruel de domino Theobaldo Dei gratia regis Navarre, Campanie et Brus comite palatino legaliter; et ipse mihi concessit, quod epi possem ipsam perfervare de plenis Muris, sine turribus. Murus, nude, eodem sensu, in Charta ann. 1242. ex Reg. 75. Chartop. reg. ch. 227 : Quae quidem hospitiis erant tunc in parte constructa de Muro.

MURUS ECCLESIASTICIS EXCLUDI, Funiculari, apud Facundum Herniensem lib. 6. cap. ult. et alibi.

MURUSCULUM, *Bellicum machinacum, unde muri dissolvantur, unde et dicitur. Papias. [ubi Muruscum pro musculum irrepessisse opinatur Carolus de Aquino in Lex. milit. Vide *Mus*-cute 1.]*

MUS PEREGRINUS, Mus Ponticus, *Hermes. Peregrini muris pollici, apud S. Hieron. lib. 2. contra Iovin. Idem Epist. 8. ad Demetriadem : Cincinnatus puerus calceatus, et peregrini Muru solerentes pollici, virgo deuici. Renomen de peregrinis polliis portuorum Murum, apud Odericum. Viat. lib. 4. pag. 565. Pelles silvestrum murum, apud Ammianum lib. 31. Guibertus lib. 1. de Vita sua cap. 5 : Cui etiam cum pacie pecuniae tunicae ex peregrini Mure pollici, quam Remonens sociant, puerorum mater misit. Vide Dissertationem 1. ad Joinville.*

MURINA, *Pellis muris Pontici. Alcunius [90] Angilb. lib. 3. vers. 225.] in Poemate de Carolo Magno :*

Lantes quippe ferunt predilecta aquila Meriana.
Quidam legunt murinam, de qua voce supra : sed potius videtur murina, pro pelle collum ambiente : cuiusmodi Roberto Regi tribuit Helgaudus, quod ornamenti pollum a collo dependentem vocat pag. 63. et 70. *Mure dicitur in Poemate MS. de Expugnata Hierosolyma a Tito :*

*Li Senechalz i val, i' est la Mare nautarde,
Veste d'oro polles richement agathe.*

Est etiam Murina, lapidis pretiosi species, de qua Isidorus lib. 16. Orig. cap. 13.

MUS PONTICUS, Ordo Equestris de Britannia, institutus aut restauratus a Joanne V. Britannia Duce, circa ann. 1365. His torque aureus maculis distinctus, symbolum A me via. Hofman. ex Sammarthano.

MUSA, Instrumentum musicum, a Musa dictum, nostris *Cornemus*, Herodians lib. 4. *Haec non possum, opava rati, non possum, rati, quod est apysca, Omnis faria Musica instrumentum.* lib. 3. Miracul. S. Dionysii cap. 7 : *Cum guidaria rusticus irrefragabilis Musa canaret, etc. Joan. Molinetus Valentianensis, ou Chapellet des Dames :*

*Et instrument don't joy les records,
Plus ressource que Musa de berger.*

Eiusmodi instrumento musicu pro tuba in bellis ac preliis utitur Hiberni, ut testatur Richard. Stanhurstus lib. 1. de Reb. Hibernicis, a quo ita describitur : *Utitur etiam Hibernici, loca tube, lignes quadam fistula, calidissimo artifici fabricata : cui succus ex corio compitus, et cingulus arctissime complicatus, adhaerescit. Ex pellis lateris dilatata fistula, per quam, quasi per tubum, fistula, inflato collo, et buccis fluentibus, inflat. Tum pellicula aere farcta, turgescit : intusq[ue] rursus premit brachio. Hac impressione duo alia excavata ligna, brevis scilicet ac longius, sonum emitunt grandem et acutum. Adest item quartus fistula, distinctus loca perforata, quem buccinator ita articulorum solubilitate, qui clauderunt, que aperiendo foramina, moderatur : ut ex superioribus fistula sonum, seu grandem seu remissum, quemadmodum ei visum erit, facile eliciat. Totius tam rei prora et puppis est, ut aer per ultam: aliam folliculi particulis, praeter fistularum introitus, pervadat. Nam si quis vel acu punctum in cunctis penetratur, actum asset de isto instrumento, quodcumque fistula subito flaccidatur. Hoc genus nostra apud Hibernas bellum, quod inter nos esse constat. Nam et aliis milites tubarum sono, ut usi auxiliis clangor ad pugnandum ardenter incendiuntur. Eiusmodi rhymeras, rursum inveniuntur Lydi, ut est apud Scholastem Pindari Olymp. od. 5.*

Hinc Mus, eo instrumento canere. Mirac. MSS. B. M. V. lib. 3 :

Chorus qui Musset et qui flagulet, etc.

2. MUSA, *Confectio quedam, opiala. Gloss. MSS. ad Alexand. Iatrosoph.*

3. MUSA, pro *Musiro* opere. Vide in *Musum.*

4. MUSA, seu pates, inter ministeria sacra apud Graecos inferioris avi, de cuius vocis nōtione consulendi Meurus in Gloss. et Leo Allatius lib. de Recitentorum Gracior. templis pag. 149. et de Concordia utriusque Eccl. pag. 184.

5. MUSA, Libri cujusdam titulus. Obser. eccl. Lingon. ex Cod. reg. 3191, fol. 174. : *Fratres Ludovicus posterius prioris prioratus Barri-ducis, ordinis S. Benedicti, Tullenensis diocesis, hunc ecclesiae librum, qui dicitur Musa magistrum Iunonis de Orchis, in duabus voluminibus, in choro ejusdem ecclesiae cathedratis, erogavit.*

6. MUSA, Polyp. Matascon. fol. 12. v. : *Curati et rectores saruendam (ecclesiarum parochialium) per se vel album presbiteriorum assistentes debent circum circa altare majus B. Vincentii Matasconensis a Tito :*

*Li Senechalz i val, i' est la Mare nautarde,
Veste d'oro polles richement agathe.*

induti sacerdotibus vestimentis, quando episopus celebrat in pontificalibus, et ibidem stare; que astantia seu statu, vulgo Musa nuncupatur.

6. MUSAC, Vox Hebraica quae occurrit 4. Reg. cap. 16. vers. 18. ubi Mambr. : *Musach, i. archam in quam reprobabant donaria regum et principum ad reficienda sarta facta templi. Unibos vers. 26 :*

*Non est in Musac casuum,
Nec corham posidemus,
Argenti tenuis pretium,
Quamvis tegit tegurum.*

Inde pro ventre in Rein. Vulpe lib. 4. vers. 225 :

*Sis mihi tu Jesus, et tibi causa ego.
Ecce prophetiam nulli est, tibi siue annulo
Dicitur, et Musac projectare manus.*

7. MUSACHINUM, Dorsi armatura, Academicis della Crusca : *Musachino, parte di armatura di dosso, della quale se perduto l'uso. Computus ann. 1324. tom. 2. Hist. Dolphin. pag. 279 : Item pro arnense uno de malleo de astario pines Musachinus et collaris cum paro uno de colligis unc. v.*

8. Nostris Musequin. Pedag. Peru. ex Chartul. 21. Corp. fol. 334. v. : *Item le Musequin ne doit riens.*

1. MUSEUM, *Egyptia erat mensa continens viros in toto terrarum orbe doctrinae celebres. Vocabular. Sussangel.*

12. MUSEUM OPUS MUSAICUM. Vide infra *Musum.*

9. MUSACUS, Musicus. Elimham. in Henr. V. reg. Angl. edit. Hearne cap. 39. pag. 73 : *Festum nativitatis D. N. J. C. constitutis celebrari, cuius solitas observantiae deoibus laudibus... et Musalcis concentibus... dilatavit.*

10. MUSALMI. Vide *Musulmani*.

MUSANDINUS, Egidius Corboliensis qui viri sub Philippo Aug. lib. 2. de Medicinibus MS. :

*Dalda Thraci resonans modulacione vnde
Tangere chori, digitaque fidia percurse sonare,
Largo Cerer Ihamane pecta suonari,
Diva Hammada evete discere legem.*

Idem in Proemio ad librum de Urinis : Ab hoc autem opere fugiant, qui planeti sunt, et discursores alienis febribus imbuti, et a Musandino dogmate recedant alieni : Idem :

Claude Musandini terribiles fannias uadas.

Ibi Gentilis de Fulgineo : Id est, inunctio de instrumentis illius viri qui dicitur est Petrus Musandinus, quem imitatus est Egidius. Idem Egidius lib. de Pulsibus :

Vox Musandini manens condita sapore.

Ubi Gentilis : Id est, sapidis et sententious auctoritatibus Petri Musandini, qui fuit patronus et supremus opifex hujus facultatis, qui alium non habuit parentem, nec habitus est sequentem. De Petro Musandino non meminerunt, opinor, qui de Scriptoribus Medicis scripserunt : nisi quod is laudatur ab Arnoldo de Vilanova in Breviario practice, ubi Medicorum Parisiensem fuisse ait.

MUSARABES. Vide *Mosarabes*.

MUSARDUS, Otobius, piger, stupidus, forte ex Germanico. *Musa otium : aut ex Musare. Papian : Musat, dubital in loquendo, timet, murmurat. Musare, Florentinus, et stolidus, far niente, come stupido. Ita etiam Musar Gallo est ostiari, vel rebus nullius momenti immorari. (Edictum Caroli Johannis Reg. primogeniti ann. 1356. tom. 8. Ordinat. Reg. Franc. pag. 131 : Ainsotz leur con-*

vienoit Muser et despendre tous le leur, et autr en ales senz rien faire.] Adelbero Laudun. Episcop. in Carmine ad Robertum Regem :

Si musus celebres, clamans Musarum Sacerdos.

Galerius de Metu in Mappa mundi MS. cap. 50 :

Quant à la Ville fu revenue,
Des gens fu pour Musar tous,
De che que gy oasi monter.

Joinville in S. Ludovico pag. 6 : Ha
foul mousset, Musar. Guill. Guiart ann.
1288 :

Sont-ils bien tous Musas et siors.

Le Roman de Vacce MS. :

Li Rois fu mult dolens, mult se tist à Musart.
[Vetus Poëta MS. in Bibl. Coislin. :

Musar d'foies estordi.

Or es ta tot mis en oublie.]

Le Roman de la Male Marastre : Et li
Emperere dist, Mai de het au qui nous
salut, maistre Musar, et moult i estes
hardes qui i estes venu en ma presence. Addre Christianum Pisanum lib. de la
Cité des Dames, 1. part. cap. 4. Hinc Mu-
sardie, segnante, stupiditas. [Le Roman de la Rose MS. :

(Quiconques croye, qoi die,
Que ce soit une Musardie.)

Aegidius de Vieila maison :

Je ne voi point comment on peut beoir,
Ne atenir a plus hant Musardie.
Que de querir le hant li e n'est mie.

Guill. Guignevilla in Peregrinatione
anime :

Et soy je ne voy que sole,
Et nuchete et Musardie.

Le Roman de la Vielette :

Iva dist, Je vous ferai bevoir,

Sire Vacce, ve Musardie.

Vide Menagii et Ferrari Orig. Ital.
* Museldore, in Mirac. MSS. B. M. V.
lib. 2 :

Ne soyons pas Musetdore.

Mais tout adies puer.

Hinc Muserie, Nuge, ineptia, in Lit.
remiss. ann. 1448 ex Reg. 179 Chartoph.
reg. ch. 191 : Leguet (batelour)
faisoit agenouiller les bonnes gens devant
lui et leur prechout precheour jahesures
et Museries. Glossa. Provinc. Lat ex
Cod. reg. 7057. Musar. Prov. vagari,
undecim. Conf. Mut. 3.

* 1. MUSARE. Musier operam dare. Hugo Metellus Epist. 40. ad Humber-
ton quemdam condiscipulum tom. 3.
Analect. Mabill. pag. 463 : In Tullio
stium declamavi tacitum in arithmeticis
numeratis tecum, in musica Musari tecum,
sub geminis natus sum tecum. Vide
Musar.

* 2. MUSARE. Visere, adire, salutare.
De Notker. Baiulb. sac. 5. Bened.
pag. 11 : Nam Rex (Carolus) cum ob cari-
tates agendas fratribus, ut solebat, coro-
bio veniret, totumque triduum gratis re-
verentur conversantium ibidem moraretur,
sanctique nostris, ut et Raptoriis scribit,
municibus abbeis jam Musato abire para-
set, etc. Notione non multum diversa
Musar pro spectore usurpat le Roman de
la Rose MS. :

Tout l'entre de vergier emosset

A cela qui dedans l'eau Musar.

* MUSATICUS. Vide Pierius.

MUSATILIS Ars. Vide in Musivum.

* MUSAURUM. [Herba quadam.

DIEP.]

MUSCA. Auctor Mamotrecti ad 8. Ju-
dic. : Monile ornementum quod dicitur
Musca. Monasticum Anglicanum tom. 1.
pag. 210 : Dedit unum aureum calcum,...
et unam auream Muscam pulcre gemmis
ornatam. Vide Muscarium, et Musca.

MUSCA IN CEREDIO. Conradus Uspeng.
in Frider. I. ann. 1167 : Principatum Ra-
vennae Conditoris de Lutzelinharti contulit,
quem Italia Musarum in ceteris nominat
nam, eo quod plerisque Musas demens
aderat. Musca in cervello appellata:
in Actis Innocentii III. PP. pag. 5. et
apud Anonymum Casinensem ann. 1193.
Vide Scaligerum in Eusebium pag. 501.
2. Editionis.

* MUSCABELLUM. Vinum ex musca-
tello confectum. Charta ann. 1345 tom.
2. Hist. Daiphil. pag. 519 : De vino D-
sonat, de Muscabello III. com. rat. XIII.
flor. Vide Muscatellus.

* MUSCALE. Idem quod Muscarium Inventar. S. Capelle Paris. ann. 1381
ex Bibl. r. g. Item du flabello, vulgar-
e nuncupata Muscalia, ornata perlis.
Aliud ann. 1356. Item du flabello, Gal-
lice Fanouschka, ornata de perlis.

* Nostris alias Mouchette et Mouchote.
Examen apum, vulgo Esaim. Liberto-
tella de Pouilly ann. 1341 in Reg. 74
Chartoph. reg. ch. 68. Se il avenoit que
ledic habitans... trouvaient une Mouchette
et ou plusiure ou fineage de Pouilly,...
les trouvaient auant la moitié de l'adie
troouver pour leur part. Consuet. Castel-
let. ad Sequaniam ex Cod. reg. 988. 2 :
Quiconques trouve Mouchettes en la ville
et fineage de Chastillon et il la recoit en
son voisell, etc. Mouchette, in Lit. remiss.
ann. 1407. in Reg. 161. ch. 217 : Le sup-
pliant avoir emblé environ six besennies
ou paniers de Mouchettes, etc.

* [s] Morata ad defendendum muscas
in estate, qui debent esse de palm. (Cart. Magalon. Rev. Soc. Sav. 1873,
p. 417.)

* MUSCARDA. Vide Muscadera.

* MUSCARDUS. Accipitrus species. Ter-
tarius. Itali. Musardo. Gall. Mouchet.
Stat. Cadub. lib. 3. cap. 82. Quod inveni-
tiori vel acciperi heram sivoni vel
tricoli. austurum seu tricoli ab austure,
sparaverit vel Muscardi, vel aliquem
dicti avibus ceperti, etc. Vide Mus-

* MUSCARUM. Muscæ. in Gloss. Lat.
Gr. Gloss. Lat. MS. Reg. Flabellum,
Muacarum. Jo. de Janua : Flabellum,
Muacarum, scilicet quo musca abigimus
S. Hieronim. Epist. 20 : Quod autem et
matronis offertis Muscaria, parvis anima-
bilis eventilanda, etc. Moschetto, Italis :
Moschetum, in Statut. Mediolan. part. 2.
cap. 157. Vide Flabellum.

* MUSCARUM. Insigne est imprimitus Muscarium
in ecclesia Trenchoriensis assertorum,
quod delineari curavit Auctor Historiarum
ejusdem loci propediem in publicum
prodidisse. Cui usul fuit indicant ver-
sus et Inscripti, referente Mabillonio
tom. 4. Annal. pag. 856 :

Sunt duo qui medicina confort estate flabellum :
Infestis alijs muscas, et mitigat infusum.

Manubrium churneum sculptili opere
decorum duos amplius pedes longum
est, in quo auctoris nomen hoc versu
exprimitur :

Joel me sancte fecit in honore Mariæ.

* MUSCATA. Nux aromatica, Gall. Mus-

cade. Rolandinus de Factis in marchia
Tarvisina. lib. 1. cap. 18. apud Murator.

* MUSAURUM. [Herba quadam.

MUSCA. Auctor Mamotrecti ad 8. Ju-
dic. : Monile ornementum quod dicitur

Musca. Monasticum Anglicanum tom. 1.

pag. 210 : Dedit unum aureum calcum,...
et unam auream Muscam pulcre gemmis
ornatam. Vide Muscarium, et Musca.

MUSCA IN CEREDIO. Conradus Uspeng.
in Frider. I. ann. 1167 : Principatum Ra-
vennae Conditoris de Lutzelinharti contulit,
quem Italia Musarum in ceteris nominat
nam, eo quod plerisque Musas demens
aderat. Musca in cervello appellata:

in Actis Innocentii III. PP. pag. 5. et
apud Anonymum Casinensem ann. 1193.
Vide Scaligerum in Eusebium pag. 501.
2. Editionis.

* MUSCATELLA. Eadem notione qua
Muscattellus. Charta ann. 1461 : Debent
et sint astrixi de novo cauere et plantare
una uineam de Muscatella.

* MUSCATELLUM. Vinum Apianum. Compu-
tus ann. 1393. tom. 2. Hist. Dal-
phin. pag. 25. Item. die 19. Decembrie
apud Bellumvire liberavit cuidam num-
bro qui portavat cunum Muscatellum do-
mino ad terram Faginaci, pro expensis
uix et animalis deferentes vinum pra-
dictum... IX. d. gr. Adde Chron. Berg-
om. apud Murator. tom. 16. col. 895.
Vide mox Muscatellus.

* Nostris : Muscadet. Ordinal. ann. 1415.
in Reg. 170. Chartoph. reg. ch. 1 : Vin
bastard, Muscadet, ou autres semblables
vins, etc.

* MUSCATELLUS. Vitis species, ex qua
vinum Apianum conficitur, de qua Pe-
trus de Crescentiis lib. 4. cap. 4. sic
dicta, inquit Oct. Ferrarius, quod Musca-
tes et apes hujusmodi uivas appetant. [Vide
Moscattellus.]

* Gall. Muscat, alias Muscada. Lit. re-
miss. ann. 1478. in Reg. 194. Chartoph.
reg. ch. 370 : Lesquels compagnons
estans en ung jardin assy pres la mu-
raillée de la ville de Romans, où ilz es-
toient aillez en entencion de y trouver des
Moscattellus, etc.

* MUSCATELLA. Emunctoria candela-
rum. Mouchette, vel Emouchotte. Liber
Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap.
12. de Officio Refectorarii. Sed et matas,
superseedes, et Mucatatoria, et duccato-
ria ad lavatorium, et ipsum lavatorium,
quofid ipsu est, emundare, etc.

* Nostris. Moucheron appellarent accen-
so candele residuum. Lit. remiss. ann.
1409. in Reg. 183. Chartoph. reg. ch.
45. Thomas Michelot souffla et estaigny
la chandelle, et n'en demoura que un
Moucheron, dont l'en ne recoit gueres cler
en la chambre où il estoient. Alise ann.
1448. in Reg. 161. ch. 628 : Le suppliant
respondi qu'il n'avoit point de chandelle ;
et ce nonobstant leur en fist bailler par
sa femme ung Moucheron. Vide supra
Moscattellus.

* MUSCATORIUM. Idem quod Musca-
rium. Visitatio Theaurarie S. Pauli
Londinensis ann. 1295 : Septem oscula-
toria, et unum Muscatorum de pennis
porionum.

* MUSCATUM. Vide Muscus.

* MUSCATUS. A. UM. [Muscada : a Re-
ciproc. croci. storci. et incusi. nucis
Muscata : (B. MS. lat. 10272, p. 171).]

* MUSCERDA. Sterculia muricata. Papia-
b. In Gl. Isid. Muscorda.]

* Estron de souris. in Glossar. Gall.
Lat. ex Cod. reg. 764.

* MUSGETUS. Accipitrus vel falconis

species, quem alli *Fragellum* vocant; apud Albertum M. lib. 20 de Animali, et Anonymum de Natura rerum. *Musca* tus, dicitur Petro de Crescenziis lib. 10 de Agricult. cap. 2.

MUSCERA, ut mox *Muscheta*, *Mosqués*, Jacobus de Voragine in Chronic Januensi apud Murator. tom. 8 col. 32. *Papirarchæ autem et quidam Apostolicæ Sedis Legatus Muschem majorum in honorem B. Petri Apostoli, et aliani in honorem S. Laurentii consecravit.*

MUSCHETA, Mosqua, Tempium Matumetanum. Will. Apul. lib. 3. Rer. Norman.

Gloriosus Dom. Tempil destruxit integras strucções, et que Muscheta volveth Et puto. Marii Schirici virginianum: Et quod Muscheta fuisse nomen sene, Sedis loca Del. Si dignus jubes telli.

Bernardus de Breydenbach in Itinerario Terræ Sanctæ: *Hic diebus quibus in Muscheta congregantur, et quando precipuas habent confraternitatem, etc.* [Idem: *Justa illud templo plenariae Sæculi Soldanus novam edificationem auctam sita Muschetae, Caffari Annal. Genesio lib. 1. apud Murator. tom. 6. col. 282. Sartorius notandum illico armæ et alia dimisserunt, et ad Muschetas eorum fugere inciperunt. Occurrat ibid. non semel.] Nicolasus Hien Itinerario Hierosolimæ: *A la maison S. Anne a une très belle Eglise en l'honneur de sa fondation: mais en un ont fait une Musquette.* [Vide Muscheda.]*

MUSCHETTA. Telum quod balistæ validiori emittuntur, apud Sanutum lib. 2. part. 4. cap. 22: *Potest preterea ferri quod hoc eadem calisse tela possent trahere cum Muschetae vulgariter appellantur.* [Hist. Curtius lib. 2. apud Murator. tom. 12. col. 795: *Aliæ terria pars immediate balistæ suas ponderat cum Muschetta, et quod telis etiam sagittæ.* Joan. Villaniæ lib. 10. cap. 21: *Molti se furo feriti a morti di Muschetta, e di balistri di Genovesi.*] Guill. de Guignevilla in Peregrinatione hominum:

*Ne nati teli duri si post modice,
Combini quo ea in modo trahe,
Maledicere das sepius,
Ne proponas ne Muschetta.*

Hinc fortassis nostris sclopeteris machinae, bouques: nam ut a falconibus venuclis machinas tormentaria Falco[n]es et foliæ appelluntur: ita et Muschetas, quæ non raro dicuntur sparsoriæ masculi vulgo Muscheta. Germanæ vero Sprites unde Springallæ, et Eprigales, ejusmodi machinae, quæ non raro muschetas inuiti Guignevilla, ut auctor est Oct. Ferrarius in v. *Smeriglio*. Express galarum meminit Chronicon Flaminum cap. 110: extremo, et alijs passim. [Vide Gloss. Greco. Barb. in Mæt. et supra Muschetta.]

MUSCHETUS. Vide Muscetus.

MUSCHETÆ. Vide Muscheta.

MUSCHUM. Vide Muscus.

MUSCIDUS, Mustarius. Vinum mustum, mustum. Charta ann. 1315. in Reg. 98. Chartoph. reg. ch. 65: *Cum ipsi predicti servitu annua vinaria domino regi ab eis debita, tempore vindemiari, vel statim post, de vini suis calidae et quarti Muscidis ac in finis adhuc excedentes conservarent ipsi solvere.*

MUSCILLINUS, apud Roch. le Bailli in Diction. Spagyri. *Aqua lubricata ad Muscillinum, ut disrupta.*

MUSCIMARIUS, ut supra. *Muscardus, Oiticus, pler. stundus.* Glossar. vel ex Cod. reg. 704: *Muscimarius, insulæ Hypereæ.*

MUSCIO, MUSCINO, vel *Musmo* et *Musmo*. Aathus. Jo. de Janua: *Muscino* vocatur animal quod ex capro et ericæ nascentur, et deinde ex his. Hericus Monachus de Miraculis Germaniæ Autioid. Episcopi cap. 53: *Tum etiam et alius azizensium (alii) cadaver ostenditur: ad quod accedens ait, Surge Muscio, et vertatur hospitio. Hic baculo ammonitus contremiscit, et statim prostratus, dorso auribus concusus, nihil adoperari se possum elaci vigore testatur. Supra Astinus appellavit. [Isthmæ asini fabula integræ omittitur in velutissimum Samarium. ejusdem Horic. MS. Codice.] Apud Papiam, *Mucionis, vulgo, a mucis vocantur: idon et bibione, sicus et Posta ait: In oculis sunt bivalves volant.* [Gloss. vetus MS. Sangerm.: *Musmo, vocatur animal quod ex capro et arietate nascitur.* Vide Isid. lib. 12. Orig. cap. ult.]*

MUSCIPULA, Felis, quod muribus insidiis facit sic dictus. Vide *Musipula*. Boncompagnus de Obsid. Ancone cap. 11. apud Murator. tom. 6. col. 988: *Quidam serum cates, Muscipulas et mures eo tempore comeduntur.* Chron. Andr. Dandoli apud eundem tom. 12. col. 478: *Patentur canes et Muscipulas ac vilissima quedam quassasse.*

MUSCIPULARE, Insidias componere, alii quiddam machinari, Gall. *Tramer contra quelqu'un*. Fredegarius in Chron. Brodu[li]su volens repotest stabilitate in regnum adversus Dagobertum *Muscipulare ceperat: sed hujus rei visciditudinem probavit eventus.* Vetus Vocabul. ex Gravio ad Gloss. Isid. *Muscipular, decipio: quod mures muscipulas decipiuntur.* Hinc *Muscipulator, Deceptor*, Uigt. et Isid.

MUSCUS, pro *Musculus*, Hippæta Poetica. Machina bellica de ame Cesari lib. 2. de bello civili. Veturius lib. 1. cap. 16. Isidorus lib. 18. Orig. et alijs passim. Abbo lib. 1. vers. 90. de Obsidione Lutetiae:

Qui vero capiunt mures secidere Muscis.

Guillelmus Armericus in Philippi Aug. ad ann. 1202: *Musculi ductiles, sub quibus tuto latebant qui expugnabant castrum.* Vide Carolus de Anjou in Lexico milit. et supra *Catus* 2.]

MUSCUS, rursum pro *Musculus*, Mytilus, piscis genus, Gallice Moule. Charta Henrici IV. Reg. Angl. ann. 1401. apud Rymer. tom. 8. pag. 684: *De quo libet basilei pescatoru, cum piace, alicet, osiris vel piacis vocatis Muscæ, etc.*

MUSCUS, Fustis seu baculi species adictar. Lit. reratis. ann. 1415. in Reg. 169. Chartoph. reg. ch. 77: *Ut saltem tradidimus unum tunicum, quam alter iporum (pastorum) supra Muscum portabat.*

MUSCO, *Magna musca*. Vocabular. vetus apud Marinum.

* **MUSCRANUS, CERANEUS**. (Animal infestum araneæ et formicæ. Dix.)

MUSCULA. Concha marginifera. Henricus Huntington. lib. 1. Hist. *Ister que sunt et Musculæ quibus sepe inclusum marginatum omnis quidem coloris optimam inserviant.* Videtur legendum *Muscule*, vel *nucula*, parva nucæ. Vide Musca. [Hinc medica manu non indigent; est enim *Muscula* vel *Musculus*, concha species in qua marginæ reperiuntur. Græci pueri, Athenæo pueri.]

MUSCULARIUM, dimin. a *Muscarium*. Glossar. Provin. Lat. ex Cod. reg. 7057: *Dosendal, Prov. Rabellum, muscarium, Muscularium.*

* **MUSCULATUS**, Ad modum *muscus*, seu conches effictus. Vide *Muscule*. Inventar. MS. thes. Sedis Apost. ann. 1205: *Item duodecim doctoni auri Musculati, ponderis qualiter unclearum.*

1. **MUSCOLUS**, Navigil species. Gloss. Saxon. *Æfricæ* cap. de Navibus: *Muscus, sceort, scip, i. brevis havis. Gloss. Isid. et Uigtio: Musculus, pars portu. Occurrat præterea in Notis Tyrolie interdum in vigitorum vocabula.*

* 2. **MUSCOLUS**, Instrumentum quo murus ait lacrymar. Gall. Ric. Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 501. Pro machina bellica, de qua Caesar lib. 2. de Bellio civili, occurrit in Tract. MS. de Re milit. et mach. bellic. cap. 65: *Omne editi facies sine machine belopliandi, et non habens debet mantellum ambulatorium, sive Musculum ambulatorium, sub quibus stantes balistari sive accipitari defendentes mechanis et eam dicentes retro aut ante.* Vide *Musculus* 1.

* 3. **MUSCOLUS**, Os, facies, nostris popularibus *Musæ*. Lit. remiss. ann. 1372. in Reg. 104. Chartoph. reg. ch. 37: *Dicitur Jarosse cum uno magno baculo percussit dictam Margaretam supra Musculum, quem adhuc ipsa dolet ex illo tetu. Iuli ann. 1399. in Reg. 154. ch. 407: *De platô dicti epis dictus clericus percussit ipsum Bernardum supra Musculum, et cum puto duobus icibus supra pectus. Vide Musum.**

MUSCUS, *Moschus, Moschus, Odoramentum quod ex umbilico culisdam animalis colligitur, quod ita describitur a Paulo Veneto lib. 1. cap. 62: Inventur in hac provincia *Muschum optimum, et quo melius in mundo non inventur. Est enim animal quoddam pulcherrimum in hac provincia, calli habens magnitudinem, et pilos grossos ut cervus, pedes quoque habens ungulatos, et dentes quatuor, dous supra, et duos infra, longitudine fere digitorum: justa umbilicum vero inter os et caput et carnem vesicam habet sanguis plenus, et sanguis est *Muschum*, a quo tam suauissimus exhalat odor.* Ade lib. 2. cap. 31. 37. 38. *Gazetam* vocat Julius Scaligerus in Cardanum 1. 3. 4. 5. 6. Vita S. Velazini cap. 11: *Totali implenti aeram ex odore suam.* *Musco fragrare*, apud Hieronymum in Jheremiam cap. 29. Et in Epitaphio Marcelli: *Aurum portare cervus, et suribus perforatis rubri mero pretiosissima grana suspenderat, fragrare Musco mure, etc.* Joannes Sarlesber. lib. 8. Pollic. cap. 12: *Ita tamen qui Musco et speciebus exoteris placant olfactum, et provocant, etc.* Chronicum Reichersbergense pag. 269: *Mus si centum folliculus Mosci.* *Mox: Et bestiolam quæ fert Muscum.* Computus ann. 1384. tom. 2. Hist. Daphni. pag. 278: *Item, pro Musco, pro Domina Daphna, taren. XII.* Quod attinet ad vocem *Muscus*, occurrit apud Arnobium et Apulejum, ita ut non adeo recens videatur. Vide Diodorum Euch. lib. 1. Polychemis cap. 28. et Constantini Africani lib. 6. de commun. loc. medic. cap. 31. [Medicina Salerni. pag. 240]. Edit. 1622:*

Genitali hepar spodio, maco cor, cerebrum quoque Musco]

* **Gall. Musc; Muge**, etiam nomine, nisi sit pro *Mugæ*, id Mirac. MSS. B. M. V. lib. 2:

Quæ piso Mago ne quo morte

Pidre sonat lor renomme.

MUSCATUM, Musci odor, apud Rufin. lib. 8. de Vitis PP. num. 39: *Proprie-*

Thymiamata et Muscata, et alia diversae, etc. [Computus ann. 1534. tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 288.] *Herm, cuiusdam Lombardi per manus Michaelis hypothecaris dominio suo Muscato empto per dominum, XII. fieri.*

MUSA. **MUSIA.** **MUSARIUS.** *Glossa Iudicii: Musea, nidi soricorum. Musas, nidi soricorum, Musarii, qui per musas querit. Hinc forte Musarci, de quibus supra, dicti, quod rebus nihil immoratur, dum in foraminibus quidquam queruntur. Glossa Pithœeana: Musee, cavi murum.*

MUSEARIUS. *Vide Musivum.*
MUSELENENSIS, pro *Mocellenensis*, Populi ad Mosam, apud Dittmarum lib. 5. pag. 54. quam vocem non intellexit Editor.

MUSEUM. *Vide Musivum.*
MUSELLA. Tribut species, apud Turcos Asiaticos. Guibertus lib. 8. Hist. Hieros. cap. 8: *Satrapes itaque pacto inter eos intito, Comiti eidem portiam illam aperili, per quam eamus Hierusalem introiunctionis peregrini, et introire, et penitentes, quae Musellas vocare solent, solvere nimis indebet ac crudeliter cogebantur.*

MUSELLARE. Os pastomide occidente. Chron. Farnense apud Matur. tom. 2. part. 2. col. 662: *Insuper Dri famulum spoliatus nudum cum quadam muliere in focum miserunt; alium vero Musellaverunt, et morti tradidrunt.*

MUSELLATUS. Appellans, apud Speculum. De Appellat. v. *Si quis est Mussellatus.*

MUSEUM. *Vide Musivum.*
MUSELLUS. Rostrum, rictus, Gallicus Museu. Charta ann. 1506. tom. 1. Hist. Dauphin. pag. 96: *Item scindimus, quod ad quolibet bonum seu vacca venditis in dicta mucedo, linguis, quatuor pedes et Musellus cum tribus plenis digitis de corde, cum Musella levantur. Vide Musum.*

MUSEPENEGHE. vox Belgica. Quod pro mensura existimat, idem quod *Mensuratum*. Charta Margar. comit. Fland. ann. 1275. In Chartul. Fland. ch. 843. ex Cam. Comput. Inail: *Les droitures qu'il avoit achatees a cause ki nos doient la rente de l'et capier, deniers que on apelle Musepenepe: cest assavoir de trois termes de la reception, de chascun huit de fourment quatre deniers, et de chascun huit d'avaine deur deniers de notre monnoye de Flandre.*

MUSEUM. *Vide Musivum.*
MUSEUS. Qui penit premeat. Leges Palatinæ Jacobi II. Reg. Majoric. tom. 3. Junii pag. xx: *Ordinamus itaque et volumus, quod unus bonus et legalis, qui cognominetur Museus, ex nostris coquinaris deputetur, qui clavem reservatorium nostrum coquinas teneat et deferat; nec non die quolibet carnes, que empte et portate ad dictam coquinam per emplorem et subemptorem Merini, ante illarum fractionem presentemque scriptio rationis vel ejus scriptio, et altero dictorum empator, responderetur fideliciter non omitti. Quibus modis preparandis, faciat ut certas partes sciendi et frumenti diligenter demet, et etiam piaces frangere teneatur, et illas que pro personae nostra emples fuerint et fractae, coquinaris ad ferula pro ipse nostra personae preparanda et decoquenda; et alias carnes amplias et fractas ad opus nostrorum domesticorum, coquinaris ad illas preparandas et decoquendas deputantur, tradat ordinante. Ex his videtur vocis etymon a veteri Gallico *Musser*, abscondere, servare, non*

absurde posse deduci: *Musei* quippe erat servare ea que ad penum spectabantur.

MUSIFULE. *Vide Musifula.*

MUSIA. **MUSARIUS.** *Vide Musæ.*

MUSIUM. *Vide Musivum.*

MUSICA. nude pro *Cantus*. Vetus Codex MS. Fontanell. de modo canendi: *Musica, est pericia modulationis soni cantusque consistens, et sunt partes ejusmodi. Armonia, quæ decernit in sonis acutum et gravem. Rhythmus, quæ requirit incusioneum verborum, utrum sonus bene aut male cohæret. Metrica, quæ mensuram diversorum metrorum probabile ratione cognoscit.*

Egid. Carlierius de laude et utilitate musicæ cap. 1. ex Cod. reg. 7212. A.: *Musica tripartitam doctores quidam esse discerunt, scilicet armonicam, organicam et rhythmicam. Armonica vocali concordatur; organicâ flatu sonum emittit; rhythmica pulsus sive tactus completere.*

MUSICA CORDULA. Quæ fibulis cantatur. Statuta antiqua Canonice. Regul. apud Dueillum tom. 1. Misselli. pag. 96: *Nec vox, sed votum, non Musæ corda, sed os.*

MUSICA MUTA. *Vide Muta 5.*

MUSICALITER. Cum notis, apud Marten. de Discipl. celeb. divin. Offic. pag. 22: *Hymnum, Vassili regis prouident, incipiunt Musicaliter ad pulpitum.*

MUSICARE. Instrumentis musicis ludere, canere. Lambertus Ardensis apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MSS. pag. 608: *Et cum instrumento Musico et decontare Vita S. Lendelin. tom. 2. Junii pag. 1067. Nec veila in monasterio aliquis tollatur vel cum clericis Musicanti, nisi officia.*

MUSICARIUS. Instrumentorum musicorum artifex. Vetus Inscriptio apud Gruter. *Colocatio vernæ dulcis. et Musico ingenitoris.*

* **MUSALMUS.** In not. ad Tertul. De Pallio. pag. 443: *Musicarius, qui voca canaret.*

MUSEUM. Idem quod *Mausoleum*, Papiae. Glossa antiquæ MSS.: *Musoleum, monumentum. Innocentius Agremensor: Circa Musoleum in pedes 70. amplius pedes minus inventus. Agrennus Musoleum dixit: Musiles vero habent iuris sui horum modum circumiacentem, vel prescriptum agri finem. Ubi eterne loquitur de tumulis ac monumentis quæ in agrorum finibus collocabantur. Quæ loco eadem ratione vocalis Frontinus. Vide Lourius. Anastasius in Leone III. PP.: In Musoleo beatis Petroniliae, quod ponitur ad B. Petrum Apostolum, fecit coronam ex argento pensantem libras 20. Occurrunt mox infra idem *Musoleum B. Petroniliae*, ubi videtur esse ferulum, seu loculus, in quo reconditum erat corpus sanctæ Iustinae virginis. Et in Stephano II. ex Ord. MS. Bibl. Cassarensis apud Laurentium lib. 1. pag. 927: *Faciat autem et justa Basiliacum B. Petri Apostoli, et ab alijs parte B. Andreae Apostoli, in memoriæ Misericordie appetit, Basiliacum in honorem S. Petroniliae.**

MUSOLEUM. In veteri Inscriptione Tarragonensi: *Hic Musoleus nemisi III. debet. Musoleus, in alia Roma, apud Gruter. 807. 1. Vide Musio.*

MUSIMO. *Vide Musio.*

MUSIMARI. *Mulceres, placare, lenire. Papiae MS.*

MUSIO. *Dicitus quod muribus infestus*

sit, hunc vulgo Catum a capture vocant, etc. Papiae. Versus scripti in fine Bi-

bliorum Codicis qui fuit Ecclesiæ Metensis:

Autem Brito stabile fuit, vel Musio nomen. Per hoc, quem nomen doni honorique tuas.

MUSIPULÆ. *Catus, felis. Anonymous de Desolatione Monasterii Morimundensis in agro Mediolanensi: Persequentes fratres fugientes per abitum loca, quemadmodum solet Musipula persecuti musæ, etc. [Vide Musipula.]*

MUSIPUPUS. *Regis Tunetani minister primarius. Pact. inter reg. Tunet. et Pisano ann. 1508. tom. 1. Cod. Ital. diplom. col. 1190: Item, si aliquo Pisano emerit mercimonio vel alias res ab aliquo officiali vel Magistris dicti regis, etc.*

MUSITARE. pro *Musitare*, apud Goffridum Vindocinensem lib. 2. Epist. 36. lib. 4. Epist. 31.

MUSITATÆ. *Notis musicis, ut videatur, descriptus. Statuta S. Vict. Paris. MSS. part. 1. cap. 18: Quoties historiae græcae et Musitata te accessio canuntur, tempore fratres pronosticant (canor) ut cantando præsidant. Vide Musitare.*

MUSIVARIUS. *Vide Musivum.*

MUSIVATOR. *Mulces, placere, lenire: musicator, tenetor. Papiae. Unde clementanda. Glossa, ut perperam musicator, tenetor. [Mallem, musicator, ut in Excerptis legitur.]*

MUSUM. ex Graeco novetos, Schola Alexandrina, apud Spartianum. In Hadriano: *Apros. Alexandrinam in Muso multæ questiones professoribus propo-*

*siunt. ** **MUSUM, INUM.** [Nidi soricum. Dicitur.]

MUSIVUM. Opus, dicitur libid. quod tessellatum est lapillis variorum colorum, *trichromi* insidetur, et est apud Nicetam in Alexio Man. F. n. 6. qui nevynx, *trichromi* dicuntur in Synodica Orientalium ad Theophilum Imp. pag. 118. erantque ex vitro confecta. Glossa MSS.: *Musivum, quod sit ex vitro particula. Vetus Scheda apud Marliolum de Eccl. S. Nicasii cap. 8: Est quedam Ecclesia in suburbio Romæ postea miro columnarum ornata, arcibus, auro et vire lapilli interpositi micanitibus, etc. Vita S. Laurentii Episcopi Sipontini cap. 2: Ex minutis vtræ lapidibus, etc. Eiusmodi autem musivum videtur est passus Roma, CPoli, et in variis Christianorum templis in Italiæ, Gallia, et quod quidem a concinnitate et elegante dictum vult. Scaliger ad 5. Manili, cum patet, et stupet, et pavet, et pavet, in eam partem accipiunt Greci. Quæ sententia longe est in libro, ea quam profert Longus Nebrisensis, et Musivum dictum putat, quod ejusmodi picturia ornamenti musivum. Spartianus in Pessone Nigra: *De Musivis videtur. 8. Augusti lib. 16. de Civit. cap. 8: Quæ in maritimæ plateas Carthaginis Musio pietæ sunt. Paulinus Epist. 19: Camera Musio illius. Astibera, in Origin. CP. Idem Paulinus Epistola 67. in Epistolis Pontificum: Resens civilitate Musio atque marmore, castaque ammone, tam in strate quamque in porticibus, etc. Vetus Inscriptio Romæ 1. iudeo S. Stephani: Opus quod Basilicus B. Martyris Stephani defuit, et Joannes Episcopo marmoribus inchoatum, juvente Domine, Felix Papa addito Musio splendor, Sanctæ Deli perfect. Alii ibidem: *Dominino juvente Felix Episcopus Deli famulus forum Basilicus beati Martyris Musio et in marmoribus decoravit. Occurrunt pas-***

comes Joannes Moreton, inter ipsum et me divisit, etc. Et mox : Scilicet in terra cultis et incultis, in bosco et plane, in pratis et pasturis, in moris, et Mussia, et marieci, in aquis, etc. Occurrunt preterea pag. 88. 988. tom. 2. pag. 426. Mossa, eod. tom. 2. pag. 682. Vide Mossa et Musula.

MUS Eadem notio vox *Mousus vel Mousse* usurpare videtur le Roman de la Rose MS.:

Une foise tout recoupe,
Trove tressous et perlede,
Plante d'espèce graine et ferre,
Et la plante pousse et émerveille,
Mais n'est pas moins à blesser,
Et si avoit petite issue.

Infr ubi de terris incultis :

Il devront toutes Mousses
Si l'ont en excesses tenu.

Hinc Moisseron, pro Mousseron, Botleti species, in Lit. remiss. ann. 1880. ex Reg. 158. Chartoph. reg. ch. 27. *Jehan le Charlat et Perris Breyart dierant ensemble pour habitation aux champs,.... pour cultur des Mousserons. Mous vero et Mouscul libi, idem quod Muscosus, musco applicatur.*

MUSSAL Tabularium Prioratus de Paredo pag. 7. *Cum verberia que debet 2. secentas arcas et 2. panes, et 2. capons et 1. de capone et 1. Mussal de canabo. Fol. 34. Et reddit ipsa Tabularia exponitur bonorum et malorum vestimentorum, et Iacobianum fructuum, et Iacobianum, et Mussal de canabio. Fol. 51. Sex panes et fachiam ipsius terra, et 1. caponen, et 1. Mussal canabi, et per vindemiam plenam refectionem. Ubi Muscal forte faci- culum sonat.*

MUSSANTER, Occulte, tecte, latenter, a veteri Gall. *Musser*, absconde. Charta ann. 1170. tom. 18. Fragn. Hist. MSS. Stephanot. pag. 19. *Considerantes ouili Domini diabolum Mussanter insidias parare, etc.*

Nostris alias *Mucidement* et *Musidement*. Lit. remiss. ann. 1404. In Reg. 158. Chartoph. reg. ch. 442. *Iocell suppliant r's en als couvertement et Musidement apres ledit de Paris. Aliis ann. 1410. In Reg. 185. ch. 29. On imposoit au supplicant qu'il avoit fait et forgi monnoie Mucidement et en r'epoit.*

MUSSA, Locus secretus et occultus, Gall. Cache, alias Muze, mache, muese et mucheus. Lit. remiss. ann. 1397. in Reg. 151. Chartoph. reg. ch. 317. *Plusiane bona mobilis in quadam Musse, Musse Gotica, existentia..... coperata. Charta ann. 1825. In Reg. 64. ch. 66. Una condempnation de trois cent livres, une vache, une bœuf, et Jument. Et G. recte... pour cause d'une Muze d'argent que il a volé trouée... laquelle Muze il a volé et recollé. Lit. remiss. ann. 1470. In Reg. 201. ch. 107. *Iocell chapelle... a une revoilee en maniere de une boules ou Muze, qui est maconnee. Vetus Patrum MSS.**

De serpens qui li renouoit,
As parois Dieu le deportoit,
Ne lui greve, ne Muze.

MUSSARE, *Saxipivit, Dijudicare.* Gloss. Lat. Grac. MSS. Sangerm.

MUSSIO, *est qui in vino nascentur.* Ita Glossa Arabic-Lat. Supra in illudem: *Bibones dicuntur, qui in vino nascentur. Joannes de Janua: Muscio, dicitur quasi mustio, quod mustum bibet. Item et bibio, omis.*

MUSSULA, *Muscus, seu musculus, nostris Mousse.* Gregorius Turon. lib. de

Gloria Confess. cap. 44: *In hoc loco et super terram sepulcrum habens, de quo magnum beneficium praestatur, potentiibus: nam de Musculis super natis medicamina populi promerentur, etc. Vide Musca 2.*

MUSSUS, vel *MUSSUM*. Cassarius lib. 6. Mirac. cap. 5: *Cum pauperes Musso, quem de memore colligerant, orantes praesertim cornuta. Fascis lignorum vel herbarum, aut muscus, herba seu lanugo arborum et locorum palustrium, inquit editor, Gallis, Mousse. Glos. Grac. Lat.: Bativa, vel: voix; xxi q[ui]elec: ovipupu[m], Muscus.*

1. **MUSTA**, Monasticum Anglic. tom. 2. pag. 426. *Donationem quam fecit Canonicis ejusdem loci de tota terra et temamento... cum illa medietate nomine Musta, quod est versus Aquilonem. Forte mussus. Vide in hac voce.*

2. **MUSTA**, Orbis, ni fallor, in quo, ne mensa inquinatur, repanduntur pouca. Usus Cultura Cenom: *Surgant fratres juvenes et accipiant cyphos, et implentur in vino, et deponant unicuique quod Musta suum.*

* **MUSTACA** [Potus ex musto. Dier.]

* **MUSTACAFIA**, MUSTACAFUM. Vide supra *Mustacafus*.

* **MUSTACIA**, Malia vina. in vet. Glos- sar. ex Cod. reg. 2618.

* **MUSTALIS**, Mustarius. Viamus mus- tale, Mustum. Charta ann. 1244. ex Chartul. S. Dion. Vergiae. fol. 21. v: *Viginti sextaria vini puri Mustalis in puris racemis de vino dictorum vinearum.*

Alia ann. 1259. In Chartul. Buxer. part. 20. ch. 26: *Dedit duos modios vini puri Mustali... in vindemias de primo vino vi- pero et Mustali, quod ex vino provenient supradictis Mustacialis, eadem notio, in Obituar. Ecc. Lingon. ex Cod. reg. 5191. fol. 80. v. A Mustum, Musta et Musta appellari videtur Tempus quo praestabatur in musto exalvior, in Charta ann. 1254. ex Chartul. S. Petri de Monte: *Et pour lo cas de ceste vigne devenez nos rendire... deux mues de vin à Musta ou cours de vendanges.* Alia ann. 1278. Ibid.: *Domi mui de vin à Musta ou cours de vendanges.* Vide Mustacium.*

* **MUSTARDIA**, Sapaia, a Gall. *Moutarde.*

Ordinat. super numero et ordine men- sarum Delphin. tom. 2. Hist. Delphin. pag. 312: *Cum una libra de carnisbus solis, et dimidio rotulo de carnisbus bovinis in aqua cum saltem de Mustardi aut eruga prout supra.*

* **MUSTATICUM**, Mustum. Codex MS. Irminensis ab. Sangerm. fol. 108. *Et modis puris et modis de vino modios 11. de Mustatico sextaria 11.*

* **MUSTELLARUM**, Aviarium, caves, yelacives. Gloss. Lat. Grac. MSS. Sangerm. Vide Muta 3.

* **MUSTELLINUS COLOR**, Subtilius ac- longinatus, qualis est in vestibus cruce- maculatis. Vocabul. Sangerm.

* **MUSTELLINUS**, aqua. Monstrum. Supplément. Antiquari. [¹ Vide supra *Mes- tellum*.]

* **MUSTIO**. Vide *Mussio*.

* **MUSTO**, pro Muto vel *Muto*, Moneta aurea regum Francie. Charta Bern. vicecom. Ventador. ann. 1830. In Reg. 66. Chartoph. reg. ch. 440: *Cum tribus obolis pro chenarie et tresdecim denariis pro Mustone, etc. Nisi de tributo ex ver- vecibus intelligas. Vide supra Mouton- narium. Alia ann. 1806. ex Bibl. reg. Item illa que custos ecclesie predicta S. Quintini debet quilibet anno pro pascagio*

regie, videlicet unum medium vini,.... et quatuor Mustones. Vide in *Multa*.

* **MUSTOLIUM**, Miscellum frumentum, Gall. *Blad matali.* Charta ann. 1261. in Tabular. Portus-regis: *Cum Ambrosius canonicus in abbate mentalium Portus-regi eari sextaria tam Mustoli, quam aveva annual redditus, etc. Vide Mustum 2.*

* **MUSTRICOLA**, Macchina ad strin- gendos mures. Glos. Isid. Ubi *Gravitis*: *Forte ad strinendos pedes, hoc est, ad calcum secundum, qui pedes legit et stringit. Est enim, Fato fides, Mustrica forma in qua calcant sutori. Vide Len. Martini in hac voce.*

Moutardella vero rusticum quoddam videtur esse instrumentum, furca scilicet vel marras, in Lit. omnia. ann. 1455. In Reg. 118. Chartoph. reg. ch. 322: *Iocell Cetis dicitur de Johan Colone, vnde aveva emperio, mo Moutardella, que fuit murea sua terra, tenet a meo fratre, domino de feu Frensis vites illicet dico Cetis qu'elle avoit pris laudis Moutardella ou fotherer et qu'elle la ren- dreis volumines.*

MUSTRUM, Palladius de Architectura. ex MS. Cod. Pitoccano: *Mustrum autem, quod pro coloris purpureo temperatur, etc.*

* **MUSTURA**, pro *Multura*, Gall. *Mouture*. Charta ann. 1226. apud Martin. tom. 1. Anecd. col. 998: *Ila quod idem Miles tota tempore vita sua medietatem Mustura de ipso molendino percipiet. Vide Mota 3.*

* **MUSUERE**, pro *Misware*, damnum inferre. Bulla Clementis VI. PP. in Chartul. Gemmet. tom. 1. pag. 150: *Decorsimus ergo, ut nulli omnino licet pristinatum monasterium temere perherbare, sed quis possessiones sufficeret, vel ablates retinere, Musware, seu quibuslibet rationibus sefigere.*

* **MUSULEUM**. Vide *Musileum*.

MUSULMANI, inquit Leunclavus in Pand. Turc. n. 22. *dici volunt Turci, vel potius Saraceni, tanquam recte cre- dentes, ubi illi plura. Moslemos, appellant in Charta Aragonica serie iii. in Hist. Pinnatensi lib. 8. cap. 5. Vide Meurusum, in Mowevaparav. Musel- mionum, in Lybia vel Egypto, gentis ita dicta meminit Aurelius Victor Schotti in Claudio, a quo potuisse Musulmani, Egypti polissimum, veteri no- menculatura appellari. Nihil tamen def- nitio. [Cronula Hofmannum voce Mus- lumen.]*

* **MUPOM**, Rostrum, rictus, Gallis Mu- som. Michael Scotus de Physiognomia pp. 20: *Oppositor animalium quendam habens labia ex quibus dictum quendam nos labia, sed aliud loco oculi; et tunc dictus Musomus, vel proprie, vel rostrum, vel fistula. Occurrunt etiam in Miracula B. Simona Tuderini. n. 37. Mussum, apud Petrum de Crescenziis lib. 9. cap. 8. Vide Egid. Menagium et Octav. Ferrarium in Orig. lingue Ita- liae.*

* **MUNUS**, Eadem notio qua *Mu-*

sum, in Epist. Hadriani PP. ann. 784. apud Mabili. Diplom. pag. 498: *Imper- ei obstantes causas Musibus sanctam catholicam, et apostolicam Romanam Ec- clesiastam... vellectant expugnari.*

* **MUSUS**, Fructus species, qui qua- vis parte scindatur, figuram crucis exhibet. Bernhardi de Breydenbach Itiner. T. S. pag. 311: *Sunt autem poma illa dulcisissima quando ad debitem persi- stentia maturata sunt et dicuntur Musi et quaecumque pars scindatur, diriges para scissura crucem cum Crucifixi ima- gine geris impressam.*

1. MUTA. Mensa publicanorum, Germanis *sina Maut*, nostris *le Change*. Helwicus in Rationario Styriæ: *Primo moneta et Muta, et judicium infra muros oppidi Gratianopolis, etc. Occurrunt ibi plures [Charta Rudolf Imper. Ann. 1277, apud Ludewig. tom. 4. Reliq. MSS. pag. 292: Statutum ut omnes Mutæ per Styrianum, quæ ultra debitum fuerant in suis redditibus aggravatae, in summam reddituum quam solventer Ducis Leopoldi tempore revertantur, nullius Principi ejusdem terra localis eas præter quod dictum est quibuslibet exactiōnibus aggravare. Muterat et Monasterii junguntur in Metropolitâ Salisburgensi tom. 3. pag. 17.]*

2. MUTA. Mensa communis, Gall. *Mensa communis*. Vide in hac vice. Statuta Eccles. S. Stephani Viennae, ann. 1277, apud R. Duellum lib. 2. Miscell. pag. 91: *Omnia si singula emolumenta percepierit, exceptis dimitatis his quæ de Muta in primo anno recipi consueverunt pro exigua et cunctis rebus defuncti.*

3. MUTA. Quodvis vegit. [9 Chart. Ludov. Germ. reg. ann. 897, apud Neugart. Alem. Diplom. tom. 2. num. 807, pag. 8: *Nulum telonem, neque quod longa theodicea Muta vocatur, aut portaticum aut pontificale, etc.*] Charta Arnolphi Reg. ann. 998 in Metropolitâ Salisburgensi tom. 1. pag. 128: *Homines istius Ecclesie licentiam habent hoc sine Muta, sive navio, sive cum ceteris offerre quodcumque ei jubetur, sive illa diligitus judicarius potestatis contradictione.* Tom. 3. pag. 18: *Justitiam quoque nostram de teloneo quod Muta vocatur, in navibus ipsorum virtutis deponentibus, etc.* Aliis Henrici Comitis Palatini, Ibid. pag. 398: *Nec Muta nec telonem requiretur. Alia Rudolfi Imp. ann. 1278, pag. 392: Muta seu telonum. Alla Ottocarii Ducis Austriae ann. 1288. Ibid. tom. 2. pag. 66: Sine neulo quod rulgo possumus dicere Mutam, ad eam libere ducendum. Add. pag. 485. tom. 2. pag. 38. 34. 39. 534. 578. tom. 3. pag. 16. 17. 18. 36. 38. 39. 378. 379. [9 Vide Haltius. Glossar. Germ. voce *Maut*, col. 1888.]*

4. MUTAM. *navigium interpretatur D. de Lauriis*, in Gloss. Jur. Gall. voce *Mauta*, ex Chanc. Arnolphi Regis monachis, quæ in sententia descendit ob id postquam videtur, quod sive muta legitur, pro sine muta, ut editum est loco citato. *Hanc vero rationem esse lectionem dubitate nequaquam sinunt ea quæ in hanc rem protulit D. Cangius, atque adeo Mutam, vegetil case constat, quod pro navigio mercibus oneratis exactum arbitratur, ut tradit Iblid. laudatus Glossator.*

MUTARIUS et MUTARIUS. Publicanus, exactor vegetigallum, Germanis *sina Mauterat*. Occurrat in Metropolitâ Salisburgensi tom. 2. pag. 581. in Historia de Particula. S. Crucis quæ asservatur in Conoblio Mellicensi, et in Privilegii Academici Vienensis in Austria, apud Lambpectrum lib. 2. Comment. de Casser. Bibliothe. pag. 190. 624.

5. MUTA, MUDA, MUTATIO, MUTATUM. Primum quod datur pro mutatione predi, cum alteri ceditur.

MUTA. [Littera Philippi I. Reg. Franc. ann. 1072, tom. 1. Ordinal. pag. 48: *De donacione et aliis auctoritatibus ut representaretur.... non accipitur leoninum vel Muta, et statim de successione hereditaria.*] Tabularium Ecclesiæ Utetiensis f. 15: *Tres partes copiarum, consumat et Muterat his sicut et novum in perpetuum. Tabularium Ecclesiæ Cadurcensis: Demus....*

alium porcum rumin, et unum eristem, et Mutam, et quicquid Guillermus Diu-trandus ibi possedit. Alli: Raimundus Caput-boris..... savum, quem tenebat de dominio ex Castronovo, donat Muda 3. Alli. Occurrunt plures.

MUTAGIUM. Eadem notio. Consuetudo municipalis Bellaii in Pictonibus, in Regesto Inculcans: *Si dominus fundi retinere soluerit rem ipsam quam habet vide, de singulis solidis preti facias venditionis unum denarium habebit, et Mutagium debitum habebit de illo qui succedit in possessionem. Infra: Debet reddere de numeris illis vendendis domino-fundi, et Mutagium debet esse Burgen-stum.* [Charta ann. 1291. tom. 1. Hist. Dauphin. pag. 27: *Heredes seu propria-tores dictorum defunctorum ratione Mutagii vel suorum, nobis et nostris in nulla remanescunt.* Alli ann. 1298. Ibid. pag. 59: *Item, si alio modo, non per venditionem, tenementum, mutare contigerit, debemus habere pro Mutagio eis et suc-cessores nostri eorum a novo tenemento duplicitum. Hoc idem intelligimus ad mutationem domini.*] Occurrat in variis Chartis apud Justelum in Comitatu Arvern. pag. 20. 94. 138. 145. et Galandum de Franco alodio pag. 108. 107. 986. Charta Joanne Reginae Comitissæ Bononiæ et Arvern. ann. 1352: *Apparten-derat, audiret Religie les hommages, investitures, ventures, survenues, Musages, reconnoissances, saissaines de toutes et chas-cunes les possessions, etc.* In quadam Arresto Parlamenti an. 1364. appellatur *Remwage.* Ius illud quod habet Dominus feudi superiori, cum a Linea directa in aliam translatum. [Milots, in Delphiniatum dicitur, quod in ejusmodi mutationibus dimidium laudum domino tantum debetur. Consulendum Guido Paqua quest. 48.]

6. MUTAMENTUM. Eodem significatu. Charta ann. 1225, apud Rymer. tom. 4. pag. 165: *Persolvant solita juramenta, homagia, obediencias, census, redditus et omnia ac singula alia servitia, debita vel consueta.*

MUTATUS, Idem quod Muta. Tabularium Ecclesiæ Vienensis fol. 89: *Ego Petrus Vienensis Archiepiscopus dono tibi, Guigo Berardi, et uxori tuae, prefati castri de Saxo medietatem, cum me-dietate de appenditu, ad ipsius castrum pertinetem, et iustitiam et servitium nostra.* Etiam in tabulariis abendebat ibi pro Feudo et heredibus suis, sine conditione illa que vulgo dicitur: *Mutatio: tali conservientia, ut de prescripto feudo nihil donec, vendas, impingentes, vel quo-libet modo alienes tu vel heredes tui sine nostro successorumque nostrorum laudatione et consensu.* Tabular. Ecclesiæ S. Stephani Cadurcensis: *Habent Canonicos per totum honorem Mutationes et in-vestitures, et quiescias, et hospitia, et justitiam sum.*

MUTATICUM. Eodem etiam fortean significatu. Hugo Flaviniacensis, in Chronico Virdun. ann. 755: *Nec de rotatio-nario, bergentario, pulvirostico, Mutatico, scutafacio, etc.* Add. Doubletum pag. 656. nol legendum sit mutatio.

7. MUTANTUR. Frequentior hujus vocis occurrit mentio in veteribus Chartis, quam ut in ea aliquid immutandum existimat: sensum vero comprehendere non ita proutum est. Videtur tamen Tributum esse quod pro vino vendito exigitor, eadem notio quæ Musson, in Charta ann. 1228. in Chartular. Gemmet. tom. 8. pag. 61: *Comme à la requeste des Per-*

miers de la Vicomté de l'eau de Rouen, les vins de Religieuses hommes l'abbé et le couvent de Junieges qui avaient creusé en leurs vignes eussent été arrêtés en la Vicomté de l'eau de Rouen pour ce que l'en leur demandoit la Musson de leur vins vendus, et loselli Religieuse avaient maintenus que rien n'en devaient.

8. MUTA. Accipitrum morbus, Gallis la Mue: accipitres enim quotannis pen-nas mutant, vetusque spolium depouant, etiam usque ad periculum mortis. Fridericus II. Imp. lib. 1. de Venatione cap. 46: *Et ad singulas Mutas mutantur colores plumagi.*

MUTA, Domuncula in qua includuntur falcones, cum plumas mutant. Describitur illa a Guillermo Tardif part. 1. de Faconnerie, cap. 47. Idem Fridericus II. in Praef. : *Quedam in conser-vando etiam vicina quando jam mutant plumas, si donec curla quæ dicitur Muta.* In mutana includere, idem: *Mutare, Petro de Crescentiis lib. 10. cap. 7. quod convolvatur in apud Demetrium Constant. lib. 2. Hierosophili cap. 49. Albertus M. lib. 38. de Animalib. cap. 20. *Domus autem Mute apta et ampla sibi queratur, et de muta quando perfectus est, trans-ferre. Helinandus Poeta MS. sub Ludo-vicio VII :**

*Mors qui m'a mis au nez en Moe,
En tel estre ou le cors me, etc.*

Alius Poeta MS.:

*Sire, qu'est-ce que votre piece,
Est demander à la grand piece,
Que c'est à Karole venez
Ne sei se l'avez misse en Moe.*

Ubi pro carcere usurpatur, ut et in Poem. MS. : *Les Adventures advenues en France ab anno 1212. ad 1412.*

Fe meoù en la Moe ou painis, etc.

MUTATUS, accipiter mutatus, qui mu-tam evasit. Qui a muta, qui a passé la mue, povraco, tipat, apud Demetrium Constant. lib. 1. cap. 41. Domizio lib. 1. de Facon muier, in Vitis Patrum MSS.:

*Mutato cunctum, non Mutato quoque cunctum
Astros palores Regi simili oblitu istre.*

Vide Acceptio et Falco, [90 et Beneck. ad Hartmann. Augens. Iuxta, vers. 284.]

Facon muier, in Vitis Patrum MSS.

¶ Bestie mue, Pro Bestia silvatica, in Lit. Caroli VI. ann. 1418. ex Memori. H. Cam. Comput. Paris. fol. 18. v. *Eule more, leur a été déroulé sépulture, mes-mement en terre prophane: mais ont été geler sur terre pour être mangier par les chiens, oiseaux et bestes muies.*

4. MUTA. Species campanulae monas-ticae, quod forte sordum, ut loquimur, habet sonum, id est, minus acutum. Vita Abbatum S. Albani pag. 91: *Facta nola, cui Muta vel scilla est nomen.* Mota dicitur in Ordinario MS. Ecclesiæ Roto-magensis: *In die sanctæ Resurrectionis Mutatina festive pulsantur, primitus Mota, postea trini et trini, et in fine festive cum pluribus campanis grossis, et tota Ecclesia illuminatur, etc.* Vide Skalla.

5. MUTA MUSICA, quæ xypzywia, Pan-tonimus, apud Senatorum lib. 1. Epist. 20: *Hanc partem musicæ discipline Mu-tam nominare Majoris, scilicet que ore clauso manus loquitur, et quibusdam gesticulatibus facit intelligi, quod vix*

marranta lingua, aut scriptura tenus pos-
sit intelligi.

16. **MUTA**, Curia, conventus, concilium, cunctus. Chron. Parmense ad ann. 1292 apud Murator. tom. 9. col. 822 : Quidam boni viri de populo Parmensi fuerunt additi in libro societatis Crucis-
rum, approbati primo singuli per tres Mutas sapientum, et postea per consilium credentis populo. Ibidem ad ann. 1302. col. 844 : Factum fuit per Commune Parmae generale maximum per homines ci-
vitalis Parmae, per certas Mutas sa-
pientum cuiuslibet portae, et vicinariarum
civitatis Parmae ad arbitrium dicti domini
capitanie. Et duas portas fabant per Po-
testem Parmae, alle due portae per ca-
pitaneum ; et Muta sapientum unius por-
ta stebat ad palatium domini Episcopi,
aliis ad monasterium S. Johannis ad
palatium de Arena, et aliis ad domum
Religiosorum veteris, stando ibi de die et de
noce, et non discendendo ut nemo alius
audiret loqui cum eis. Hinc habes, si
fallor, vocis originem. Vide Mota 3.

17. **MUTA**, dicti videtur de navibus,
quae secundaria causa simul navigant.
Chron. Parmense ad ann. 1307 apud
Murator. tom. 9. col. 867 : Commune Ve-
netiarum, cuiuslibet et expensis ducere se-
lans et alias curum mercationes per Pa-
dam, et transire sursum cum ipsi, sed
Commune Parmae viatorum prohibuit ne
transirent. Et Consueverat Venetiarum
multos ambatores misi Petram, ut
permitteret ire nubes curum et Mutam
super dicendo quod iter Padi erat suum.
Sed nihil sis factum fuit seu prouisum
per Commune Parmae.

18. **MUDA**, Eadem notio, in Continuat.
Chron. Andri. Dandoli ex Cod. Ambros.
apud Murator. tom. 12. col. 427. In Notis :
Consulari Venetiarum de cetero
tenentur... mittere Duchas et Consularis
Creta ducatos 4000, videlicet per Mudam
Ma. illi ducatos 4000, et per Mudam Sept.
alios ducatos 4000.

• 8. **MUTA**, Mensura species. Charta
ann. 1395. inter Acta SS. tom. 4. Sept.
pag. 729. col. 1. Dein praedium in Pofone,
quod nunc Zandius Conradi generis de Pofone
colit, et pendas decem Mutas, parum ellip-
ginis, partim hordae, et undecim modio-
barum.

• Aliud vero sonum vox Gallici Muta,
metam scilicet, unde forte voci etymon,
seu scopum, ad quem sagittatores sa-
gittas suas dirigunt. Lit. remissa ann.
1379. in Reg. 117. Chalopin. leg. ch. 78 :
Comme le supplante et autres compagnons
arbalétriers s'abstinent à traire aux
berceaux. Mutas accoumment à
traire en la ville de Monstiervillier, etc.
Aliis ann. 1301. in Reg. 142. ch. 24 : Pour
que lors le temps estoit obscur et char-
gic, et tout l'an à grant peine de l'une
des Mutas ou enseignes jusques à l'autre.
Unde dimin. Mutate, in Lit. remissa.
ann. 1414. ex Reg. 168. ch. 16 : Comme le
supplante... eust trouvé un en champ...
plusieurs Mutates et huis fait et ordon-
nez par maniere de beraulz ou bus-
tes, etc.

* **MUTABUNDUS**, [Mobilis. Dief.]
MUTAGIUM, [MUTAMENTUM.] Vide
Muta 2.

• **MUTAMEN**. Pratum, quod datur
pro mutatione prædil., cum alteri cedi-
tur. Charta ann. 1381. in Reg. 66. Char-
toph. reg. ch. 924. Item quod dictus
magister Jacobus Rodomus habuit in
magnum prejudicium domini regis unum
Mutamen a Jacob Chacinaris de Villazolo.
Vide Muta 2.

MUTANDÆ. Mutatoria, vestes quæ mu-

tantur. Papias : Mutanda, mutatoria,
vestes, et camisia, et braca. Occurrunt in
Ratio Magistri cap. 81. Vide Mutan-
toria 2.

1. **MUTARE**, Faltones in domuncula,
qua muta dicitur, includere. Charta
ann. 1426. apud Kennett. Antiquit. Ambro-
siod. pag. 558. John Mauduit. per
serjaniam Mutandi unum austriacum por-
tandi ad curiam domini Regis. Vide
Muta 3.

• Et curare. Reg. 58. Chartoph. reg.
10. r. ad ann. 1817. Item concessus
Johannit. Fouille officium Mutandi falco-
nes regio in domo predicta de Chaste-
layo.

2. **MUTARE**, pro Commutare, permu-
tare, Gall. Exchanter. Tabular. Rothen. :
Ecce deditis in manu mea quod tenetis
de abbasia S. Salvatoris ; nunc quare
tuum sumptum, et fac quod tua hereditas
sii secundum legem et veritatem ac
rationem, et ego Muabito illam (terram)
monachis, et tibi illam reddam.

• Nostris Muta. Charta ann. 1240. in
Chartul. S. Joan. Laudun. : Je ou mi
... Mus oua ce serjans et metrons un
aure pour garder ce bos. Occurrunt pre-
terea in Lit. ann. 1402. tom. 8. Ordinal.
reg. Franc. pag. 514. Musibet. Incor-
tanta. in Chron. S. Dion. tom. 8. Col-
lect. Histor. Franc. pag. 180. Il leur
respond que noui s'asservent illes de
la breté et de la Muablece de leurs
cuers.

• 8. **MUTARE SE**. E loco moveri, abire.
Acta MSS. Inquisit. Carccas. ann. 1308.
fo. 5. r. : Volebant se Mutare et exire
de domo Arnaldi Puerorum in qua erant.
Vide Movere 1.

• **MUTARIUS**. Vide Muta 1.

• **MUTATICUM**, MUTATIO. Vide Muta 2.

MUTATIONE, Loca, in vils regalibus,
tul verdi vel animalia mutantur in
curso publico : quaram Mutatiorum
mentio est in legg. 81. 86. 53. 58. 60. 61.
Cursu publ. (8.6) leg. 9. de Tribut. (11.
2). Cod. Th. in Itinerarium Antonii. Hie-
rosolymitanus, et aliis, apud Senatorem
lib. 4. Epist. 4. et 11. Alzari, Anna
Commens. pag. 133. Vide Glossar. med.
Grec. In hac voce col. 52.

• **MUTATIONES** Auni, perperam editio-
nem pro Mutationes, apud la Faile inter
Probat. Annal. Tolos. tom. 1. pag. 07.
Vide Muto.

• **MUTATIONES DOMORUM**, Praestatio-
nes quæ fieri solebant domino loci in
domum succederabat. Charta ann. 1124.
apud Spon. Inter Instr. Histor. Geben-
tom. 2. pag. 5 : Placitum generale, for-
tationes sibi, et totum ripale, corosat,
et Mutationes domorum, si dominus mor-
tus fuerit, debet ut dominus possid. re.

• **MUTATIONES PRESBYTERI**, Praestatio-
nes quæ fieri solebant domino loci in
mutatione Sacerdotum seu Cu-
riorum. Tabularium Prioratus de Re-
redo fol. 31 : Quidam Miles alti generis,
territori Foresia, nomine Aricus, rumo-
rem calumniarum et minarum agebat
erga Priorem hujus loci, donec hoc non
ampliaretur Ecclesia dio. ubi sus portio-
nis 10. sol. annuarium, et Mutationes Pres-
byleri se proclamabat. Obiit ergo Deo-
rectum et sepelitus tortum. Fol. 70. Intro-
it Presbyteri appellatur quod hic
Mutator. Deinde hoc loco se quis in
Ecclesia Lauriacum vocare possidebat, id
est, medietatem Ecclesia, omnium obla-
tum. Introitum Presbyteri ex toto,
medietatem omnium deci-
marum, et cimiterii, omnia, ut dixi-

mus, sicut ipse habebat. Grecis ἀπονο-
μav.

1. **MUTATORIA**. Dicuntur vulgo di-
versoria vel fullonica, quasi secreta adi-
ficia. Vocabul. Juri utriusque. Ridicule
omnina, genulnam: vocis originem vide
in aliis.

2. **MUTATORIA**, Ventes quæ allis mu-
tantur: vicinia indumenta, apud Cassin-
um lib. 4. cap. 10. Αἴρουσι λύτρα. Ho-
mero. Mutatoria vestes, apud Cogitosum
in Vita S. Geraldii lib. 1. cap. 34. pesti-
mente Mutatoria, in Testamento Guill-
elmi D. Montpesauiani ann. 1212. Gregor.
Nazian. Orat. 2. in Julian. : Εγεί-
νος Ιταλών, pag. 108. Vita S. Nili Ju-
nicius pag. 66. Kai apollonio της πριγονού
της ἀλεύθερης. Άλλων luxurie, apud
Pachymer. lib. 7. cap. 29. Vide Notas ad
Alexiad. pag. 285. et Descript. edis So-
phiane n. 87 : Ventes quæ persæpe mu-
tare conserverunt Principes, apud Rigor-
dum ann. 1185. Will. Tyrus lib. 6. cap.
6 : Ventes etiam præ continuo laboribus
laceras, et assiduitate stundi prestantes
vestimenta; non enim erant populo re-
gredientes diversa, quibus alternanter
mutatoria. Lambertus Arden-
sis : Alii scutellæ metalli simili cum co-
licibus, ali vestim Mutatoria, ali pictæ
culicibus et lapidis... distribuit. Udalrich
lib. 2. Consuet. Clun. cap. 18 : Est apud
nos lavatorium... ibique lavat femoralia
sua... aut si habet in promptu Mutatoria
suum, mutat quod est indutus. [οὐ] Addit
Thielmar. lib. 4. cap. 24. [Ordinar. Can-
Regul. S. Laudi Rotomag. ad calcem
Johan. Abrinc. edit. 1679. pag. 312.] In
laeti interior singulorum mundi et nova
Mutatoria ponatur a camerario. Sed pre-
sertim Mutatoria dicuntur vestes pre-
posse quæ allis minoris momenti ad pretii
mutantur. Papias : Mutatoria, vestes
vestimenta, ali meliora. Mutatoria, mu-
tatoria vestes, et camisia, braca. Uguio :
Mutatoria vestis pretiosa, pro qua alia
mutatoria. Gloss. Lat. Gall. : Mutatorium,
Vestimenta precieux. Historia Belli Sa-
xon. pag. 149 : Arma generis universi.
Mutatoria, exteraque sine matinione
vestimenta, etc. S. Bernardus de Morib.
Episcop. cap. 2 : Quid conferunt tot Mu-
tatoria, ne extensa in perticis, vel plicata
in mantice. Quo spectant ista apud Ja-
cobum de Vitriaco in Histor. Occident.
cap. 30. Minus et histrio ad mensam
cantant : multa vestim Mutatoria ad
ostentationem vanitatis in perticis exten-
duntur, et Christi pauperes fame et fri-
gore cruciantur. Vita S. Richardi Epis-
copi Cicesterensis n. 44. Nec phalaris
aut orel argento fulgentibus equos aude-
runt volvit, nec Mutatoria superflua
circumferre, etc. Vita Joannis Gorizia
cicum. : Cum a legatis ei diceretur... ut
veste laudiori apparearet, ut regis con-
spectus presentandum, illegit remitteret,
rati illi non et vestim Mutatoria sub-
stituerunt. Monachus Pegaviensis
ann. 1086 : Prefectus ecclesiæ dedications
festivitatis, et dies 15. solemniter pro-
cessit. D. Juditha Com. ius totidem diebus
singulis Mutatoria insignibus equaliter
redimit, non sine admiratione cunctorum,
adornata processit. Matthaeus Par-
ris ann. 1107 : Jussit eum arctioris carceri
et custodiae mancipari... Mutatoria quasi
autem sua si non substraxit. An. 1236 :
Sericis vestimentis ornati, cicladibus auro
textis circumdati, excoquitis Mutatoria
amicti, incidentes equos preciosos, etc.
An. 1245 : Appropinquante... Dominica
Nativitat. festivitate, quæ Mutatoria re-
centia, quæ vulgariter novas Robas appel-
lamus, Magnates suis domesticis distri-

buerus consueverunt. Cosmas Pragensis : **Accipe halitarium et chlamydem, ac Mutorum Duce digna.** Gervasius Tilberiensis MS. [In Otis Imperial. part 2 : *Leviopibus Mutatoris Rex indutus ad mensam accedit.*] [Ep. 21. Adami abb. Persenian apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 754 : *Ubi, inquam, regnat mediocritas, non de pupillorum predae augentur preda, nec pars inter onerantur Muto-riis, quibus corpora, vasa stercorum, adorantur?*] Vida Schmidt. ad Petr. Alphons. Diatribe Chalc. cap. 27. 1. 3.

MUTATORIUM Caput animalium de quo Rufus in descriptione Romae intellectum de domo ubi secessus oblectamentique causa aliquando maneret. Vide quae hoc de eccl. disserunt Dom. Bern. de Montefaucon tom. 3. Antiquit. explic. part. I. cap. 5.

* **MUTATUS.** Vide *Muta* 3.

* **MUTATUS.** *Scabinius, adilittius*; forte quia quolibet anno mutatur. *Charta ann. 1230*, apud Cenc. Inter Cens. eccl. Rom. : *In qua consilio etiam interfuerunt capitanei levatorum S. Petri majoris et capitanei illorum de S. Christoforo et viginti quinque consiliarii de unaquaqua porta, et Mutati duodecim de burgo, et viginti de qualibet porta.* Vide *Muta* 6.

* **MUELLUS.** [Modilon (?)] : ex 15. postarum mutellorum necnon 47. cum duobus tertiis sub dictis *Mutellis* positorum in fabrica jardini. » (Mandam. Cam. Apost. Arch. p. 67. an. 1468.)

* **MUTERE.** *Estra mutet,* in Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684. *Nostris alias Mus et Muiaus, prae Musi, mutus.* Serm. Gall. 14. sicc. ex Cod. S. Vict. Paris. serm. 11 : *Nostra sires gita un deable de cors a un home, et si dicit li Evangelies que cil deable estoit Mus, por ce qu'il avoit l'ome amui, an cui cors il estoit.* Conso- lat. Boet. MS. lib. 1 :

Quand je me voy blesser si fort
De ce que j'estole si Mus,
De parler fait tout mon effort.

Le Roman de Robert le Diable MS. :

Tous li montz cuidoit sans failance
Qu'il fust *Mutau* des s'indances.

Ibidem :

Oï, peres, dia la pucelle,
Jou ay esté toujours Muieule
Très qu'à huy, etc.

Vide *Mutias*.

* **MUTIBERNI.** Vox ignota Argentino lib. 1. cap. 18. Hisp. Brit.

* **MUTICULARIE**, pro *Mutillare*. Stabil. Crucis signat. ann. 1214. In Reg. 1. Char- toph. reg. fol. 31 r. : *Si ballivi domini regis aliquem crucis signatum deprehendere- rent ad processus forenses, pro quo debeat membris Muticulare, vel vitam amittere, etc.* Plurimi ibidem. *Mutiture, Mutillatio* in s. t. Remiss. ann. 1372. ex Reg. 104. lib. 67. *Lesquels ferrent ludit Hieron. Genuis sans aucune Mutiture.*

* **MUTIFICARE.** *Mutum esse, apud Virgil. Georg. pag. 40.*

* **MUTILLAS.** *Mutum, defectio. Glos- sale super tres libros Salom. In Bibl. Hellibr. pag. 26 :*

Si quid perfectum tenet hoc oper, est Deitatis. Quod est perfectum, sine qua nichil est bonitatis; quicquid non perfectum, vel quicquid Mutillatio, Sepelias, etc.

* **MUTILIO.** Vide *Multa*.

* **MUTINUM.** » (Rubricato furibus minare *Mutinio.*) (Carm. Priap. ed. Buecheler. LXXXI.)

MUTINUS. *Africus in Gloss. Anglo-Saxon. cap. de nominibus ferarum :*

*Mutinus, gadinca, vel Hnoc. Non liquet, inquit Sonnerus. [Mutina carnes, in Consuet. MSS. Ecc. Colon. e Bibl. Ecc. Atrebat. eadem quam vervecina. Vide *Mutto*.]*

* **MUTIO, id est, Fatuus.** Vocabul. utriusque Juris.

* **MUTIS.** *Francus, stirps. Pactum inter H. II. daiph. et episc. Gratianopol. an. 1345. In Reg. 131. Chartoph. reg. 34 : Recit tendendo ad pedem cu- jundam margaritam seu clasperam... in quo margassio seu clepperia sunt duas Mutes arborum.*

* **MUTITAS.** *Apouia, in Gloss. Grac. Lat. [Miric. S. Bernhardi Episc. tom. 5. Juli pag. 112 : Eaque quippani petere volente, verbis in ore reclusi, subito mutus efficiet est; qui plausus tentatus, an videlicet eam Mutitatem similares, et tandem certa loquendi impotentia comprobatur. Occurrat præterea tom. 2. Sanctorum Apr. pag. 429.]*

* **MUTO, MUTTO, MUTONAGIUM.** Vide *Mutto*.

* **MUTO.** *[Gallice Mouton : Tria capita, equi, hirci et Mutonis simul, n. agath.» (Inv. card. Barbo ex transcript. Muntz 1457).]*

* **MUTOFEDE.** *Ovis, Massilienensis Moutonede. Charta ann. 1330 : Quicquet Mutofede solvut XVI. denarios.*

* *Lugdunensis, Feye.* Vide supra *Feda* 2.

* **MUTONIUM.** *xvōνιον, Malum colo- neum. Supplem. Antiquarii et Gloss. MSS. Lat. Grac. Sangerm. Aliud ita- dem *Mutonium, πρόθυμα, Additio.**

* **MUTPHARACHE.** Genus Turcici equitatus, quod sic describit Jovics Hist. lib. 14 : *Mutpharache admirabilis virtute prestantes, toto orbe conquisi- tis conditione militantis, uero velint Deos, impunes colant, praesertim tantum Imperatori operam novant. Hec post Ca- rolum de Aquino in Lex. milit.*

* **MUTRELLA.** *perpetra pro *Mitrella*, capitum tegumentum, quod monachi capparonem vocabant. Gall. Christ. tom. 4. col. 782 : Statimius, quod fecit fratribus uti *Mutrellis* in dormitorio. Vide *Mitre*.*

* **MUTRUM.** *Homicidium. Vide *Morth.**

* **MUTTATIGIUM,** ut supra. *mutamen-*

Terrae villa de Buseau. ex Cod. reg. 2017. fol. 27. v. : *Item unum Partizan- sem Mutatigii pro quadam campo, etc.*

Vide *Muta* 2.

* **MUTTUM.** *rep. in Gloss. Lat. Gr. Hinc vox *Moi*, apud nostros, et loquendi for-*

*ma, ne *Mutum* quidem audieret dicere.*

Vide Scaliger. ad *festum in Mutre*. Epistola Ludovicii II. Imp. Maced. Imp. Constantinop. : *Verum su- per hoc si est, qui summo Pontifici sal- tem unum faciat *Mutum*, concurvo pro- fecto illius non caret responsu.* (Guiberteus de Pigner. SS. lib. 1. cap. 2 : *Et dum nec spiritum nec *Mutum* quidem facientis impio hauires auditu. Amalarius in Epist. ad Gundartum. tom. 2. Annal. Benedict. pag. 505 : Quando hoc audiui a te, nec *Mutum* tibi dici : neque cogitavi ex hoc tibi responderem. Vita S. Odonis sec. 5. Bened. pag. 167 : Quod si fortassis aliquis a nostris famulis non fa- reni sorum improbabilitem, aliquid *Mutum* responderet eis asperre, etc. Quo spectat illud Hieron. in Epist. 65. ad Pamphiliu : *Et Mi ultra non faciam, iuxta Ennium. Le Roman de la Rose MS. :**

Ma le sera teste et quel]

* **MUTUA GRATIA.** *Practicis nostris, Don mutuus.* Charta ann. 1336. in Char-

tul. thesaur. S. Germ. Prat. fol. 12. r. : *Dicta Ysabellam exhibuit dicto thesaurario quasdam litteras *Mutus* graiae dudum confecitas inter dictam Ysabellam et pre- dictum defunctum dum vivebat, et consante legitimo matrimonio inter ipsos.*

* **MUTUARE.** *Mutuum, seu exactiōem nomine mutuū impositā solvere. Vide *Mutum*.*

* **MUTUATIM.** *pro *Mutuo*, in Vita Anti- diachiep. Bisontensis cap. 5 : Bene- dictus in dono *Mutuatim* dato, etc.*

* **MUTUATO,** pro *Mutatio*, in Consuet.

MSS. Auction. art. 8 : *Fiat quem *Mutatio* Consulatum annuagim in festo S. Joani. Baptista.*

* **MUTULA.** ex Ital. *Mutola*, Mutua. Oc- currunt in Vita B. Justinæ de Arctio n. 9.

* **MUTULATUS.** *Idem quod *Expeditus*, in Charta Forestæ cap. 9, forte pro mu- tilatus. Locum vide in *Mastinus*.*

* **MUTULOSUS.** *νική, Nudus, glaber.*

Gloss. Lat. Grac. MSS. Sangerman.

* *Castigat, in altrum Glossar. forte*

Mentulosa, φύλων, ex Vulc.

* **MUTULUS.** *Lex Ripuar. tit. 60. § 4 : Si autem ibidem infra terminacionem aliqua indicia sua arte, vel butina aut Mutuli facta extiterint, ad sacramentum non admittatur, etc. Ubi mutuli, videntur esse aggredi terret, quos *Moles* nostri vocant : aut forte lapides illos quos*

Moles vocant Agrimensoris, i. sine inscripione, vice terminorum positi. Vide Bonna 2.

* Errat Cangius, si fides Ecardo, in Notis ad Legem citatam, quam ad calcem Legis Salicæ edidit. *Mutuli enim sunt machinationes clandestine, vel seditiones clam excitate, a veteri German. *Mutens*, clandestine agere, unde *Mutnacher*, Flabellum seditionis, Gall. *Mutin*. Hoc vir eruditus ; quæ tam in mean fidem recipere nolim.*

* **MUTUNIATUS.** [*Ad partem ve- neti salax asellus Nilo deterius Mutu- niatus.* (Carmina Priapea, ed. Buecheler. LII. 9.)]

* **MUTUNUS.** *Vervex.* Gall. *Mouton.*

Charta ann. 1307. ex Archivis Massil. : *Item super eo quod pelevant dicti parerii quartana pariem *Mutunorum*, astorium et cabestragosum pro dicto territorio. Vide *Mutua*.*

* *Hinc forte *Mutin* appellatur Pars quædam aratri, illa scilicet quæ in rhe- Mouton, dictatur. LIT. remiss. ann. 1409. in Reg. 168. Chartoph. reg. ch. 473 : *Us basion, nomine un demu Mutin de charrue.**

* **MUTURIUM.** *Motio, contentio, rixa.*

Lit. ann. 1367. tom. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 228 : *Ameudeus de Lac, licentiatum in legibus, judicem curiae communis Aniceti, consiliarium nostrum ad locum de Lauvieria duixerimus trans- ferendum, ad finem ut super predictis debatis et *Muturis* inter eos ortis diligen- ter se informaret, etc.* Vide supra *Motio*.

* **MUTUS.** *Obscurus : *Muta* verba, apud Abbonem in *Præfati*, ad libros de Bellis Parisiac.*

Muti, inter divinatores reponuntur apud Paschastium Ratbertum in Vita Arsenii seu Wala Abb. Corbelensis lib. 2. cap. 9 : *Divini, conjectores, et *Muti*. Atque hi putantur esse Engastrimyti,*

seu ventriloqui.

* **MUTORUM POENA.** *Vide *Panis fortis*.*

* **MUTUS LAPIDEA.** *sive Inscriptione, apud Hygenum de Limitibus consti- tuendis.*

* **MUTUM.** *Exactio nomine mutul.*

[Charta Rogeril I. Reg. Sicil. ann. 1129. apud Murator. tom. 6. col. 623 : *Nulls angaria, parangaria, schioma, gabella, Mutuum, extorsio faciat, imponatur.* Chron. Parmense ad ann. 1236. apud eundem tom. 9. col. 834 : *Et impositum fuit per Communem Parmensem Mutuum octo millium librarium imperialium per episcopatum, et quinque millium per civitatem. Et Mutuum clericis fuit impositum duo millium librarium, etc.* Chron. Mutin. ibid. tom. 11. col. 122 : *Pro Mutua extorsio.* Historia Cortisionum lib. 3. cap. 14 : *Tentacri cunctas Paduanos mutui et docim. infra. Mutus impotus et datus.* Lib. 7. cap. 1 : *Vexabatur Mulus et datus Albertinus Musatus lib. 12 de Reb. gest. Italica. pag. 86 : Communes datim, exactionesq; et Mutus publico et privato, etc.* Charta R. Abbat. Monasterii Karoffensis in Pictoria ann. 1308. lib. 2. Regesto Philippi Piceti Regis Franc. Tabularii Regis n. 11 : *Non recipiemus ibi Mutuum, nisi gratis mutuare voluntur habitantes Ita in Libertatis. Novae Bastides in Occitania ann. 1298. in silo Regesto eliusdem Regis ann. 1299. n. 16. Vide Credita, Creditum.*

MUTUM COACTUM. Exactione, quae a dominis in urgentibus negotiis suis ac necessitatibus debet super subditos, vassallos, ac tenentes cum restituitione, conditione ac pollicitatione : a qua quidem exactione exempta pleraque oppida, quibus concessae libertates, leguntur. Charta Libertatum Aquarum Mortuorum ann. 1246 : *Omnem habitatores loci illius sint liberi et immunes ab omnibus gressis, tollisis, et tollitis, et Mutuo coacto, si omni ademptu coacto. Consuetudines Monspelienses MSS. cap. 56 : Tollam nec quistam, vel Mutuum coactum, vel aliquam exactionem coactam non habet; nec unquam habuit dominus Montispesulanus in dominis Montispesulanis. Eadem vernacula, totas inquit, nisi prestat, o alculna actione destrecha etc. Liberties concessae oppidis Castelli Amorosi et Valentie, in diocesi Auginensi, ab Edwardo I. Rege Anglie ex Regesto Constabularia Burdegalensis fol. 53. 140. Nec recipiemus ibi Mutuum, nisi gratis mutuare volunt habitantes. Eadem habent libertates Rionagi in Averniis.*

MUTUM VIOLENTUM, in Charta libertatum Jasseronis, apud Guichenonum in Histor. Bressensi pag. 109. *Hoc coacto, in Charta Ludovici Comitis Bressensis et Claramontensis ann. 1197 pro Credulitate villa.* Omnes homines Creditio manentes salvo, mihi debentes, et et sororu[m] iudeis, a talia, ablatione, impiantato et Hugo coacta de cetero penitentia et immunes esse concedo. Existat Statutum Philippi VI. Regis Franc. 3. Febr. ann. 1343. quo vetat in posterum fieri ullum Mutuum coactum super subditos suos, quod scilicet paulo ante exiguisse docet. Diploma anni 1342. 28. Junii, sed et Philippum Pulcrum. Regis aliud ann. 1302. in 12. Regesto Chartophyl. Reg. Ch. 15. et in 26. Regest. Ch. 48.

²⁷ Laudatum Philippi VI. Statutum frustra quesitum in Regestis publicis testatur D. de Lauriere tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. pag. 231. Unde existimat D. Ganglum lapsum memoria art. 4. et 5. Statuti ejusdem. Regis ann. 1315. 15. non 3. Febr. spectasse, quod stat Philippus Rex in posterum a subditis suis exigi equos, currus, etc. nisi ad utilitatem Hospiti sui.

* MUTUM VIOLATUM, Exactione nomine mutui, quae a subditi exigitur. Charta Guid. Episc. Clariorum pro villis Billomi et S. Lupi ann. 1291. in Reg. 73. Chartophyl. 2. ch. 1 : *Item homines villae non debent Mutuum Violatum, vel multum, ne bovi vel servientum.* (oo Leg. Violatum, ut supra.)

MUTUM ENRALDUM. Charta Henrici Comitis Portugalliae tom. 3 Monarchiae Lusitaniae pag. 282 : *Non introducam Mutuum Enraldum Columbiam.*

* MUTUM, Stipendum datum in antecessum. Lit. ann. 1494. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 388. art. 1 : *Ordinamus per senescallos, receptores, thesaurarios, ... tam nobilium quam inoblibus, cum ex parte nostra mandati fuerint ut ad guerras nostras accedant. Mutuum fieri prius quam iter arripiatur, secundum statutum cuiuslibet Eorumdem, super stipendio suis, etc.*

* MUWES, Mensura species, nisi ab Angl. Mow, quod acervum, cumulum sonat, accersas. Charta H. Henrici VI. Reg. Angl. ann. 1432. et Rymer. tom. 10. pag. 514 : *Duo milia Muwes satias in Insula de Gerra, in Britannia.*

* MUKONES. Vide supra Musones.

* MUYTANS, MUYATTIS. [Gall. Civeaux. ... Fro tribus canelis pfo cuvis et Muys. ns. ... 22. p. 483. -- Pro portagis xv. onellorum virorum, xii. piparum, barriquarum, II. Muyatorum... T. 22. p. 328.] (Arch. Histor. de la Gironde.)

* MUZA, Vestis species, qua catari Clerici regue ac Episcopii utcanticur. Epitome Constit. Ecc. Valente. tom. 4. Concil. Hispan. pag. 175 : *Rectores autem, vicarii perpetui, beneficarii atraria majoris, diaconi et subdiaconi ecclesie. Muza panni nigri ex saya nigra hinc se viridis coloris fodratis (portent). Vide Birrus.*

* MUZECTA, Eadem, notione, qua Muza. Notitia Eccles. Cataniensis apud Rocchum Pirum. Ia. Sicil. Sacra pag. 77 : *Canonicalis habitat ex Pto. V. litteris almutium et superalmutium erat, sed dein rochetum et birrus ex Muzecta nigri colori.*

* MUZZETA, Eodem significatu. De S. Iunionale Episc. tom. 1. Maii pag. 399. *Episcopus Narniensis ex suo palatio, taloris verte induitus, rocheto et Muzzeta. Vide Muzzetta.*

* MYCETIAS, vocatur tetti rugofixi in quietu terra. Ita Afuleius de Mundo. A Greco nimium puxo. Mugio, rebo.

* MYLLEWELL, Piscis genus, qui alias videtur ab eo quem Spelmannus piscom viridem, vocal. Computus ann. 1425. apud Kennett. in Antiquit. Ambroden. pag. 575 : *Et in IIII. copulis viridis pisces. Et in XV. copulis de Myllewell minoris sortis X. sol. VI. d. et in XX. Myllewell majoris sortis XII. sol. 10. Vide Mulletus.*

* MYNECENE, Moniales, ex Anglo-Saxon. mynecene, vel minicene, hodie Anglis Minnekens et minnekenas. Concil. Aenhamense in Anglia ann. 1003. cap. 1 : *Episcopi et abbes monachi et Mynecene, canonici et nonne, etc.*

* MYOBARBUM, apud Ausonius in lemmate Epigrammatiss. 30. *Cantharis potiorum Scaligero, qui a similitudine muris et barba, quae in conatu desinit. Myobarbum, voc. Ibrini dicunt exstigmat. Turne, gen. Advers. lib. 8. cap. 19. pulv. verbum compositum mure et barbo, quod mensuram, liquidorum sesquicant pendentem sonat, ut sit tamquam muris cyathus. Quidam legunt Myobarbum, ali Myobabarbum, nemen-*

dat Lili. Gyraldus Myobabarbum, quod non placet. Vide Cuperum in Marporate pag. 78.

* MYOCEPHA, MYOCEPHALUM. Alex. Iatrosoph. MS. lib. 1. Passion. cap. 100 : *Ad staphylocata enim et ad ypporos et Myocephala faci cum ovi liquore albo nuncium... Si autem Myocepha aut ypporus fuerit, post inunctionem ligabis osculas aut linteis in aqua infuso frigida, aut spongea in ipsa aqua infusa.*

* MYOPARO, Navigii piratici genus a Paro insula et Myunte urbe, ut placet Turneo lib. 3. Adversar. cap. 1. nomen adepti. Melius Scaliger, a forma uovis, hoc est, angusta et oblonga, dictum t'adit.

* Hist. Franc. Sforzis ad ann. 1427.

apud Murator. tom. 21. Script. Ital. col.

230 : *Florentini, qui aliquando Myoparo-*

nibus et per paucis trahimis predonum

non belligerantium more, oneraris mino-

ribus navibus insidiabantur.

* MYRACH, vox Arabica, quam Medici

usurparunt pro partibus continentibus

stomachii. Vide Mandibulum in Anatomia

pag. 43.

* MYRIONYMA. Isis epithetum, quod illa varis nominibus afficeretur. Mahilonius in Itiner. Germ. pag. 31. tom. 4. Analect. ex veteri Inscriptione : *Ist Myrionymus ex Sept. EXPECTA... METIS. AUG. D. V. S. L. Similis inscriptio occurrit auct. Gruterum pag. 83.*

* MYRMICOLEON, Formicarum vorator, ex formarius. Gr. πυρμικολεων.

Vita P. Cypriani Beating. tom. 5. Maii

pag. 373 o. *Et velut Myrmicoleon invol-*

teret somnans frumenta gestantem.

* MYROBRECHARIUS, a Greco πυρμι-

χαρις. Qui unguento perfundit et ma-

litas apud Gudium inter vett. Insti-

tut. cliv. 6 : L. FUREANIO L. LIB.

PHILOSTORGIO. MYROBREHARIO. VIX

ANN. LIH. FUREANIA L. L. OLYMPUSA

RECIT. MYROBRECHARIUS, in Inscript.

civiz. 3. Vide Martin. Lex. in hac voce.

* MYRONES. Fantasie, miratores. Pa-

prias.

* MYRRHINUM, MYRRINUS. Vide Ma-

zer.

* MYRTA, pro Myrtus, in Statutis

Montis Regal. fol. 318 : *Debeat solvere*

emptori gabella, piscium, solidos quatuor

pro quilibet rubro piscium, et intelligatur

detracit Myrtia et cestis ac funibus.

* MYRTHA, Eadem notione, usurpat

Caelius Aurelianus, Celsus, et Apicius. Vide Murta.

* MYSTACE INCEDERE, Graviter,

composite ambulare. Chron. Ditt.

Mursburg episc. tom. 10. Collect. His-

tor. Franc. pag. 131 : *Henricus Dei gra-*

tia rex inclitus senatoribus didec-

vallis, quorum ser rati barba, ali; pro-

lata Mystace incedebant cum baculis, etc.

* MYSTARGUS. Sacrifitum praeponi-

tu, titulus hierox. Macri.

* MYSTERIALES. Vide Ministeriales.

* MYSTERIARCHES. Mysteriorum per-

itus, vel principes. Prudent. Peristeph.

230 : *Bene est, iudic ipsa ex omnibus*

Mysteriarches incidit.

* MYSTERICUS. pro. Mysticus. Epist.

Zacharias PP. ann. 748. tom. 1. Rer. Mo-

gunt. pag. 255 : *Affirmant sine My-*

sterico invocatione, aut lavacro regenera-

tionis posse fieri Catholicum Christianum.

1. MYSTERIUM. Officium, sacra Li-

turgia. Pelagius Episcop. Ovetensis in

Ferdinando Rege Hispan. : *Tunc Alfon-*

sus Rex velociter Romani nuntios misit

ad Papam Alderandrum cognomento

septimus Gregorius. Ideo hoc quia

Scriptoribus laudatis in Notis ad eumdem Joivilliam : ubi etiam observatum interdum ab illis *Naccaires* appelleri, ut et apud Græcos "Avaxipha, Codino de Off. cap. 6. n. 15. "Avaxipha, apud Nicetam, unde "Avaxipha", Tympanista dicti apud eumdem Codinum loco citato, et Nicetam in Man. lib. 5. n. 7. et in Isaac. lib. 1. n. 10. qui ejusmodi tympana pulsabant. Vell. Gloss. Lat. Gall. : *Tinctare, Jouer des Nacaires.* Alibi : *Tarantizare, Tromper, ou Naguairer.* Jouer des Nagaires. Vide Octavianum Ferrarium in voce *Naccaire*, p. 10. Mitorium in voce *Nacche, Antis*. Ital. lib. 2. col. 123.

o. *Nacaire, Nacaire et Naguairer.* Guill. Tyr. contin. Hist. apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 660 : *Tantot comme il orrois les Nacaires sonner qu'ils s'armassent et montassent et allassent apris lui.* Vetus Poëta Ms. ex Cod. reg. 7612. pag. 55 :

Harpes, tabors, trompes, Nacaires,
Orgues, cornes plus des paix.

o. **NACARA, NACCHARA.** Conchyliorum genus, Hisp. *Nacara*, Ital. *Nacchera*, Gall. *Nacre*. Invent. Ms. thes. Sedis Apost. ann. 1295 : *Item quatuor vasa de Nacchera consimilia cum pedibus...* *Item unam cupam de Nacchera...* *Item sex rotulas de argento, cum quibuidam Nacaris amatis.* Stat. Eugub. apud Cl. V. Garlamp. in not. ad Leg. B. Chiar. pag. 53 : *Quod nulla mulier... portet aliquam cinturam... in qua sit... ambra, Naccara seu corallus.* Vide *Nacrum*.

o. **NACELIDE.** Vide infra *Nacteidae*.

o. **NACTARIUS**, vel potius *Nacarius* aut *Nacharius*, Tympanotribus, Gall. *Timblier*. Computum ann. 1338. tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 277 : *Item pro infoderendis robis duorum tumbatorum et unius Nactari Domini taren. xv.*

NACCUM, NACHUM. Vide *Nactum*.

NACE. Piscaria. Vide in *Nassa*.

NACER. Vide mox *Nacrum*.

NACERCHAN. Vide *Nacta*.

o. **NACIBURNA.** Nocturnum incendiis a Belgico *Nachi*, Nox, et Brant, combustio. Leges Furnenses ex Archivo A. Audomari. *Qui vero de Nachibrand inclamatuer fuerit, per quinque coratore pugare se poterit.*

NACISTERNA. Aquarium vas, apud Papam.

o. **NACRUM**, vel *NACER*, Concha marginifera, Gall. *Nacre*, Hisp. *Nacar*. Inventarium ann. 1347. tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 556 : *Item, unum goleatum de Nacro circumligatum circum, circa inferius, superioris et in medio, cum argento deaurato, cum uno coopteriori de Nacro.*

o. **NACTA**, Apostema. Vide *Natta*.

o. **NACTARIUS.** Vide in *Nacta*.

o. **NACTUM**, vel *NACTUS*. Jacobus Stephanus Cardinalis lib. 1. de Coronatione Bonifacii VIII. cap. 9 :

Post ipsum quadratus equus, detectus ad ante, Velutique rubro scarlet tergo Nacto Cyaneus ad destram vehitur.

Et Infra :

Corniculadum sedens niveum sub tegmine Nacti.

Hinc emendandus Alexander III. PP. Epist. 52. ad. Philippum Colonensem. Archiepisc. : *Insigne quoque festivi equi, quod a quibuidam vulgo Nactum vocatur,.... confirmamus.* Ila etiam prefert illa quam descripsit Maximilianus Henric. in Apolog. Archiep. Colon. pag. 3.

Et Innocentius III. PP. lib. 1. Epist. pag. 34. Edit. Colon. et 38. Edit. Venetijs : *Denique ut Pisana civitas... amplius honoretur, equo albo, cum Nacto albo in processione utendi tibi licentiam.*

Ita perpperat Natio, editum apud Ughellum tom. 4. pag. 1300 : *Equo cum Nacto albo in processionebus uti, etc.* Legendum enim utrobique *Nacto*, [oo *Nacto* in Bullis ann. 1032. pro Archiep. Colon. apud Guden. Cod. Dipl. tom. 1. pag. 18.] Quod porro hi *Nactum*, alli coopteriorum, vel *udonem* appellabant, (locos dedimus in voce *Equa alba*) Ita *Nactus* fuerit stragulum, quo totus equus insinuitur. Balsamo in Nomocan. Phidit. lit. 8. cap. 1. alt. magnum Charophylaceum in Festi. SS. Notariorum processione. Kastellacum et trapezopodus et cetera. Secundum monachos Vosetus ann. 1100 : *Retinet, et a variis, velutis vel lana, deducit; sed vix est ut assentia. Vetus Interpres Jenensis Sat. 6. v. 80. festi dinus conopeum Poeta interpretatur, iunus tenuissimus maculis Nactum.*

Quo loco Pitheus metum aut neum frustra conatur reponere: est enim *Nactum*, quod in Gloss. Gr. Lat. vxxv, tò nūmūnūv, dicitur. Densum, pressum, avicinatum. Premere densare Hincullo, vxxv, a densando et premendo. *Nactina*, fullonii uxor apud Apuleium. Hesychius vxxv, r̄lōv, iuxilā, etiam interpretatur. *Iunus tenuissimus maculis Nactum.* Quo loco Pitheus metum aut neum frustra conatur reponere: est enim *Nactum*, quod in Gloss. Gr. Lat. vxxv, tò nūmūnūv, dicitur. Densum, pressum, avicinatum. Premere densare Hincullo, vxxv, a densando et premendo. *Nactina*, fullonii uxor apud Apuleium. Hesychius vxxv, r̄lōv, iuxilā, etiam interpretatur.

Nactum legendum censel. Cangius, ubicumque vox *Naccum* occurrit: sed vix est ut assentia: frequenter quippe legitur, quam ut mendum esse putem: prater enim allata, *Naccum* habet Bulla Bened. VII. PP. a. n. 975. tom. 1. Hist. Trevir. Johan. Nic. ab Hontheim pag. 318. col. 2 : *Equitando cum Nacco per stationes.* Ita etiam Ordo eccl. Ambros. Mediol. ann. 1130. apud Mitorat. tom. 4. Antiq. Ital. med. sev col. 888 : *Tunc extra atrium ecclesie, equus albo Nacco cooperitus stat preparatus ad suscipiendum dominum suum pontificem, ut si supersedeat. Utrumque ergo admittendum videtur.*

o. **NACTUM**, metaphorice, Stragula seu casula ambiens totum corpus Sacerdotum, ut conjunct Solierus. Translatio S. Apollinaris, tom. 5. Juli pag. 378 : *Erat eadem cura cum superhumerali et Nacto, sibi. S. Apollinaris Petrus, ipsius Ravennam dirigenda contulit.*

o. **NACUM**, pro *Nactum*. Stragulum. Guylavaneus. Flaminum apud Mitorat. tom. 12. col. 1017. *Equus debet esse albus cooperitus Naco in panno aureo, etc.*

o. Sed et pro Panni specie, Gallice *Nac*, non semel legitur in Invent. S. Capel. Paris. ann. 1363 : *Item, una infula, una Jalmatica et una tunica de Nacto albo parva valoris.* Item, *duas rappes de Nacto viridi.* Item, *duas rappes de Nacto rubeo.* Item, *duas aliae rappes de Nacto albo.* Alii ann. 1370 : *Item sunt duas rappes coloris violacei, pro servicio Quaradragesime ordinante, que solebant esse albi coloris, dictæ de Nac. Rursum aliud Gallicum. Item, *un caput, dalmatique et tunica de Nac blanc de petite valeur.* Item, *deux chapes de Nac vert.* Item, *deux chapes de Nac vermeil.* Item, *deux autres chapes de Nanc (sic) blanc.* Unde non temere portassæ a vixœ, velut vel lana, nonne? *Item, tunica seu Nacum quis deducet.* Vide infra *Nacta*.*

o. **NADILIA.** Reparationes factæ in Senescalia Carcassona ann. 1433. e MS. D. Lancelot : *Item pro uno alio ferro et Nadilia positæ in alto molentino, et pro alia necessaria reparando, XXX. s. tur.*

[o f. *Ferrum quo mola sustinetur, vulgo Anile.*]

NADIVUS, pro Natinus. [Capitulum generale S. Victoris Massili. ann. 1218. De panno vero *Nedivo*, qui fit in ipsa provincia, in qua quiescebat moratur.] Vide *Mantellarium in Mantua*.

NADONES. [NADONI, Agni, capreoli, Provincialibus, *Nadone*, quæsæ recens natali. Elenchus Ecclesiæ Celle Cariloc subditarum, apud Dominum Châteloup in Histor. MS. Montis Majoris : *Mediæstæ omnium decimatarum Nadonorum ad eas spectantium.* Charta ann. 1454. ex Archivo S. Victoris Massili. : *Conveniunt dare... partem omnium et singulorum bladorum, vinorum, leguminis, Nadonorum, canepum, etc.* Liber Rubeus Archiepiscopatus Aquensis ex Bibl. Regia fol. 17 : *Et sunt Ecclesia quæ faciunt quædam Nadonum, liti et annos. Dominus Aquensis Archiepiscopo et primo de ceteris Directoriis, videlicet Ecclesiæ de Malamorto facit quartam partem Nadonum. Item quartam partem liti et canabi, etc.*

o. **NADE.** Eadem notio. Charta ann. 1416. ex Archivo S. Victoris Massili. : *Percepit mediæstæ Nadonum.* Alla Charta eiusdem Archivi : *Decimam omnium fructuum, Nadorum, pullorum, etc.*

NAGALE. Animalis genus, in Gloss. super tres Lib. Salom. et Lament. Jer. ex Bibl. Heilbr. pag. 54.

NAGARE. In Gloss. Isid. : *Vacillare, hoc et illuc fluctuare.* Quidam putant idem esse quod *Natæ*, nare, unde nostri *Nager* hauserunt: sed malem legere. *vagare, vel vagari, nisi ita eliam habet.* *ret. Papas: Nagat, vacillat, huc illucque fortur [Gravibus mallet natare, si quid tamen mutandum.]*

o. **Nostris Nager et Nagier, Navigare, remigare, nave transvehere: unde *Nager*, remex. Joinvil. edit. reg. pag. 34 : *Il a boit bien trois cent Nagares en sa galie et à chacun de ses Nagares avait une large de ses armes... Endemantier que il venoient, il sembloit que la galie volast, par les Nagares qui le contrainoient aux avions.* Ibid. pag. 68 : *L'on escriva à nous qui Nagons par l'yeue, etc. Nager, in Vita S. Ludov. Ibid. pag. 372. Lit. remias. ann. 1338. in Reg. 158. Chartoph. reg. ch. 431 : *Blanchet osse audit varlet de baquer ses advars et combli Nager, combien qu'il ne saivoit; et par sa force et maistrise Nager par telle force que il peu rin que le bateau ne fust au fond.* Alixian. 1423. in Reg. 172. ch. 389. *Lequel bateil de Nageron et furent Nager par la riviere de Saine. Le Roman d'Alexandre Ms. part. 2:****

Devant contraval, plus entrent et Ponton. Li marchefes li Nager contraval les sablon.

NAGARIA, f. pro Angaria: de quo supra. Charta Alexandri Leodicensis Episc. ann. 1131. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 710 : *In his locis et vicis prescriptis possidet Ecclesia bannum et justitiam, impetum et burinam... foras, telones, vicecomitatus, preter in Sen deserta, qui tenetur ab Abbatu dumtaxat in eadem villa in foedo, Nagaria, rectum et non rectum, vestigalia, et quidquid pertinet ad judicatum.* [o] *Legendum esse Wagaria monet Martenius in Glossario ad calcem Ampl. Collect. Vide in Wagia.*

o. **NAGDEDEN.** Vide mox in *Nagleden*.

o. **NAGELLUS.** Germ. *Nagel*, Clavus, apud Marten. tom. 2. Itiner. liter. pag. 300. in Itinere Indico Balthasar Springer.

NAGEUM. Nugium, pallium tenuum, apud Papiam. Gloss. Sangerm. MS. num. 501: *Nageum, Nugum, pallium tenuum.*

• Hinc forte *Nais*, Linamentum, vulgo *Charpie*, ut videtur Mirac. Ms. B. M. V. 116. 2:

De testis pars est platus de platis.
De testis pars est platus de Nais....
Et grana platis, de crux perfixa
Convenit coenam Nais non sollempni.

• *Nasus vero*, Particula auri vel argenti appellari videntur, in Charta ann. 1258. ex Tabul. capit. Carnot.: *Residuum auri et argenti remanentes post manum operaris seu operariorum, quo residuum vocatur oulgatius rorundus et Nasus, debent esse dicti Guillarmi sive tenentis dictum feedum.*

MAGLEDEN. Charta Baldwinii Comitis Guineensis ann. 1228. In Tabul. S. Bertini: *Propter hos autem quod Castellanus de Broborg in initio regnisti, et etiam per totum Augustum debet Nepliedes probare, praeterea de decimis, etc. [In autographo legitur] Nepliedes: quod erat interdictum aliquid exportandi ante solis ortum et post occasum, mense Augusti.* *Ban d'Aoust*, In Consulud. Atribut. art. 48.

NAPFRANT. [Idem quod Nachibrand, Nocturnum incendum. Vide Heinrichus de TALIBIS, f. Fritillus seu alveolus aleatorius. Vita S. Bernardini Sen. tom. 5. Maii pag. 281]: *Nashes, taxilles, tesseras, et instrumenta insuper lignea super gressu avari irreligiosi ludi fibant, combustibus esse praecepit.*

• Ital. *Nasib*. Ludi puerilis genus. Acad. Crusc. Serm. Barel. in fer. 2. hebd. 4. Quadrag. : *Ludus taxillorum, chartarum et taliborum, et omnis ludus qui iniunxit fortuna.*

NAICUS. Nativus Hist. Gemmotic. Ms. pag. 59:

Fata personae Franciscus triaria mortis,
Nata cui Festis nomina super erat.

[¹⁰⁰ i.e. qui nominatus erat de Fenienay.]

• **NALIS.** Stat. Avellae ann. 1490. cap. 124. ex Cod. reg. 4624: *Nulla persona... portare audeat... aliquem cultulum... maiorem et longorem uno pede et dimidio cum Nalibus.*

NALUM. Acta Murensis Monasterii pag. 89: *Undevisque enim debet ex constitutione 4. bonis prestare, et 5. hydriis supradictis monachus aducere, et omnia quae sunt necessaria ea sua parte dare, nisi Nalum ad unum quodque, aut iugum nisi ad ultimum: donum item panem unum qui illis debet restituiri a Preposito.*

• **NAM.** secundo loco in oratione, ut vox. Nam. Veteris Interpres Juvenalis Sat. 7. *Armaria Nam ad vocatorum apud veteres scalas habebant. Utitur et Sat. 7. vers. 192. et alibi non semel.*

NAM NON. pro *Nom vero*. Testamentum Notherii Episcopi Veronensis sub Beccario Rege: *Nam non habeant potestatem ipsum xenodochium meum in emphyteusim, id est, precarium dandi; etc. Infra: Et ipsi ipsos denarios inter Monachos dividant, ad eorum vestimenta comparanda, Nam non Abbatii eos dent ad dividendum, qui non eos condonabiliiter, aut exigunt dare consenserunt. Occurrunt non semel in Leg. Longobard. lib. 1. tit. 8. 29. lib. 2. tit. 8. § 1. 21. § 5. tit. 26. 7. tit. 59. § 1. 18. See Roth. 357. Litupr. 104. (6, 51) Roth. 258. Litupr. 149. (6, 96.) Roth. 164. Litupr. 121. (6, 68) in Capitulari tertio ann. 811. cap. 6. et alibi passim.*

NAMARE. Vide mox in *Namium*. • **NAMARE.** Narrare, in vet. Glossar. ex Cod. reg. 7641. Vide alla notione in *Namium*.

NAMBIPAYA. Georgius Margravius de vestitu Brasiliensium lib. 8. cap. 6: *Auricularia perforata in faciem, ut digitum immunitum possint foremin. Hisc immunitum et os aliquod carcopithecorum et ceterorum Nambipaya: vel lignum aliquod digitii humani magnitudine, filii gossypii, non circumvolvutum.*

• **NAMFILUM.** Vide infra *Namphile*.

NAMIUM. Pignus, ex Saxonico *Nam*, pignoris ablativo, et Nyman, distributore, ut vult *Lambardus*: vel ut vult Joannes Sternhookus lib. 1. de Jure Sueconum vetusto cap. 10. a voce *Saxica Nema*, et *nam*, que capturam sicut: *nema*, apud Petrum de Fontanis in Consilio cap. 10. et in veteri Consuetudine Normannia 1. part. ubi complura habentur capita de ejusmodi *namiis*; et in nova art. 63. et seqq.

• **NAMPHILE.** Vide infra Ling. Scott. pag. 161. ubi de Grammatica Anglo-Saxon. *Namps* cum Latin-Barbaro *Namps* videtur factum a *Namis*, *Namis* per contactionem plur. *Nampos* vel *Nampeos* quod pecora districta significat. ut *Namis* in vetustis Danicis et Scand. linguis libris; *Nama* vero eliso a *Namps* vocabulo.

NAMIA. *Cader*, Pecora seu pignus auferre. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 2: *Quod si reddere noluerint, neque ad dirasirendam ventre, tunc cives, quibus debita sua debent, capitum in civitate *Namia* sua, vel de Comitatu in uno manet, qui debitum debet. Addi cap. 11. [Polyptychus Fiscam. ann. 1228] Rogierius Anfrisi tenet ix. access tenuit, et debet facere submontionem, et *Namias* capere, et grantiam restringere et mundare. *Namiam* capere in Charta ann. 1275. ex Chartul. S. Vendredi, etiam. tom. 1. pag. 1032. Leges vernacularis Wilhelmi Notli cap. 42: *Ne prenge hum Nam ni l'en comte, ne defors dici qu'il n'ait tres fous demandez direz, al Undred, al le Conte, et al la tieros fde ne put droit aver, alle le Conte, et le Conte l'en aenea le quart jure; et celi ali defaut dekt il se clame, duni prenge congé qui il puise Nam prendre pur le son lum et pref. Sic es verbis dispungenda et reddenda: Non capiat quis *Namium*, nequa extra, prius quam ter rectum pelearit in Hundredo vel in Comitatu: et si ad tertium vicem rectum non potest habere, eat ad Comitatum, et Comitatus assignet quartum diem: et si es deficit de facio cuius se clamat, tum licentiam capiat capendi *Namium* pro suo proficio.**

PER **NAMIA DISTRINGERE**, Ablatis plurimis compellere. Charta Matildis apud i Th. Madoc Formul. Anglie. pag. 313: *Et si dictis sex soldatis eiusdem Abbatis, et ab aliis sex soldatis eiusdem Abbatis... ad dictum terminum non solventur annuatim.... colo et concedo.... quod Baillivi Insule distinguit manerium per *Namia nostra* in dicto manerio de Gategemba.*

NAMUM EXCUTERE. Datum vel ablatum eripere, Enlever le *Namps*. Leges Hiber. cap. 31: *Nemo Justitiae vel Domini sui *Namum* excutere presumat, si justus vel injunctus capiatur, sed juste reperiat, pleium offerat, et terminum satisfaciendi.... Qui *Namiam* excusiti, reddit, et overassessus sit. Vide Statuta secunda Roberti I. Regis Scottie cap. 21. § 1.*

NAMUM VENIRE. Illegitimum pecorum prehensio, et in locum illicitum abactio, sub pretextu damni per ea abigent

facti, quo casu clarigationis jus conceditur, non *Placitum de Visito* *Namis* dicitur. *Namium enim extra Hundredsum sive vetatur in Legibus Henrici I. cap. 29. Quod quidem Placitum pertinet ad Coronam Regis, ex Regiam Majest. lib. 4. cap. 27. Vide Statuta secunda Roberti I. Regis Scottie cap. 24. § 7. Bractonum lib. 2. Tract. 2. cap. 37. § 1. et Cowellum. *NAMIRE.* Pignore, pignus auferre. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 51: *Si Vicecomes injusti aliquem *Namis*, coniunctus noxie sum causam perdat, et supliciter (simpliciter) emendat.**

NAMMIUM. **NAMMIARE.** In Consuetudinibus municipalibus, *Namir*, passim. Charta Henrici Abbat. Fiscan. in Tabulario Fisc. fol. 36: *Namnia que capta fuerint in terra Abbatis non nisi in terra Abbatis ponentur in parcum... forestarius sequetur forefactum usque in villam de Asico per rostrum, et aequo astafatu fuerit *Nammibit*, et *Preposito* *Abbatis* usque ad placita replicabit.*

• **Mori-namps** appellatur pignus omne, quod non ex animalibus, sed ex pecunia capitur, in Lite religie ann. 1342. ex Reg. 123: *Charlton. reg. ch. 90: Johan le boucher trouva dans dommage certaines bestes à laine, qui estoient à Gefroy le jeune, lesquelles bestes ledit Johan pris et mist en parc, selon ce que par la coutume du pays lui loisoit à faire; et en l'ostel dudit Johan, voulut et soy esforçoit avoir ses dites bestes, parmi baillant Mor-namps.*

• **NAMIA.** Idem quod *Namium*. Charta ann. 1259. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 974: *Prescipio quod si dictum quartarium dicto termino a me vel successoribus meis, vel a locatis integrè persolutum non fuerit dicti religiosi vel sui allocati capiant *Nammas*,... et vendant dictas *Nammas* ad solutionem dicti quartarii facienda. Hinc.*

• **NAMMIARE.** *Nammas* seu pignora auferre. Charta ann. 1281. ibid. col. 1059: *Quotiescumque cessatum fuerit in solutione dicti reddidit, quo cumque termino, in parte aut in toto, procurator dicti abbatis.... faciat *Nammes* et *Nammas* distractri et etiam explectari.*

EXNAMMIARE. Vetus Charta in eodem Tabulario Fiscanensi f. 71: *Forestarius tam in bosco quam extra, etiam in tola terra manerii Exnammibit forefactum memoria, et mittit *Namnia* in foedo manerii, sed non debent reddi vel plegari nisi veni cellularum.*

NAMUM. In Legibus Burgorum Scotticorum cap. 34. *NAMUM in Statuta secundis Roberti I. Reg. Scottie. cap. 21. etc.*

NAMIRE. Leges Burgorum Scottic. cap. 4: *Burgensis non potest *Namira* burgensem in eodem burgo commorantem, sine licentia Prepositi sui.*

NAMNUM. Concilium Islebonense cap. 19: *Si duellum sine licentia Episcopi suscepit, aut *Namnum* caperit, aut assulsum fecerit.... Clericus, etc. Ordericus Vital. lib. 9. pag. 721: Ut nullus homo animalia assaliat, aut vulneret, aut occidat, nullus *Namnum* vel predans capiat, etc.*

NANNUM. Charta Wilhelmi Comitis Ponvensis ann. 1135. pro fundatione Abbatie Persinicensis, apud Exgidium Bryum in Hist. Pericensi: *Nannum in dicto Monasterio, nec in locis ejusdem hominem capere aut percussere. *Nanna*, animalia, blade, vina, aut alia bona eidem constituta capere, vel portare audeant.*

• **NANTISSAMENTUM.** Eadem notione. Gall. *Nantissemant*. Littera Philippi

Pulcri Franc. Regis ad Archiepiscopum Senon. et Episc. Altissiod. : *Nantissima-menta, id est pignora... propter hoc acci-plant.* Vide Glossar. Juris Gallici v. *Nantissement.*

NANNEARE. Tabular. Majoris Monast. circa ann. 1200 : *Si quis audiret Nan- neare, vel molestiam facere, etc. Pas-sim ibi.*

NAMPTUM. Regestum Olim ann. 1273. fol. 195 : *Et quia nobilis solvere, capia fuerunt et detinenda Nampis eorum, id est, Pecora. Vetus Consuetudo Norman- nia, cap. 7 : L'en doit savoir que celui qui tient Namps, l'en doit pas donner à manger, sans qu'il doit pourvoir de les mettre à son usage, qu'ils n'empêrent par la raison des lieux où ils sont.*

NANTUM. Leges Norman. cap. 7. apud Ludewig. tom. 7. pag. 159 : *Be- dello autem sunt servientes minores, qui Nanta debent capere et officia minus ho-nesta exercere. Charta ann. 1205. et Ta-bulario Meldensi. Querela est de Nam-tis captio in clauso S. Coloniae.*

NANTUM. Charta ann. 1217 : *Item con-cordamus et unanimitate arbitriarum, quod domina et heredes Montis morentiaci pos-sunt capere Nanta in censu sua... et tenere Nanta in castro B. Dionysii, donec eis satisfactum fuerit de redditibus suis et emendis. Occurrat in alia ann. 1232. In Hist. Monast. S. Martini de Campis pag. 207. [Charta ann. 1205. ex Archivo Cas-tri Vitreli] : *Ei si forte continget, quod predicti numera ad dictum terminum non solventur, Nanta pro predicta pecunia... capientur. Occurrat rursus tom. 2. Hist. Eccles. Meld. pag. 129.]**

NAUTUM. Idem quod *Nantum*, ni ita legendum sit. Tabular. Calense part. 116 : *Tenetur nauta ipsorum penes nos conseruare... et nulli eorum Nauta redde-mus, nisi per consensem Abbaties. Da-tum an. Dom. MCCXXXVI.*

NANTARE. Charta Ludovici Comitis Blesensis et Clarimonis ann. 1197. pro Credulio : *Quilibet plegium Nantare poterit, sicut debet : ego plegium meum Nantabo, sicut eolo, nisi pluvia emenda-de plegium dederit.* Charta Communi-tatis Bituric. ann. 1181 : *Plegium vero vel apellet illa pro honore de Duno seu Cas-tello, non poterit. Nantari vel capi, etc. Adile Raguellum, et Thomas-serium in Consuetudo. locallib. Bituric. pag. 84. 93.*

NAP. Ex hoc *Nantare* nostris dictum Nantari potius crediderim, quam a man-cisci vel recentiori Graeco xviii^o, ut voluit ali.

NAMPILL. Vox que non semel occurrat in Chartis Comitatus Venuzini, ac praeferim in Ilicitationibus seu auctionibus. Carpenteriensibus saeculū xiv. qua facta dicuntur sono tube vel Nampilli. At tympani ? Sed unde nata-vos ?

NAMPHILE. NAMPHILUM. Tympanum, Gall. Tambour. Charta ann. 1221. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 30. col. 2 : *Præcepit... praconii jurato dicta curie... quod per loca, in quibus est con-sustum fieri preconisationes in Monte-pestano... dicat et notifice gentibus palam et publice ordinationem infra scrip-tam cum tuba sua Namphilio. Comput. ann. 1250. fol. 172. col. 1 : Solvi cleaveri Petro Subtiliter Jacobo Xardi qui fuerunt per maiorem partem dicta diei cum eorum Namphilibus dum dominus Baudilus Filios consul scubiam faciebat de die. Charta ann. 1284. in Reg. 126. Chartoph. reg. ch. 117. Qui pre-co-tens et expost rediens, reuult suo jura-*

mento dicto domino regenti se predicto... voce tuba et Namphilis proclamasse et notificasse per loca et trivias, talia fieri consueta. Vide Nacara et Nampilli.

* [Legitur in Cart. Magalon. (Rev. Soc. Sav. 1873, p. 417) : *Habere Namphilis ad tubicinandum horas noctis.*] « Quae vox tubam designat, ut Hispania Anahi, non tympanum. Legitur Naphi in Guill. Anelier, Guerre de Navarre, v. 4705 : *confer de origine hujus verbi Journ. Anat. 1869. Gloss. des mots portugais et espagnols dérivés de l'arabe.* » **NANTISSEMENTUM.** In Charta ann. 1287. ex Reg. 126. Chartoph. reg. ch. 51. *Præ-conit, petam et publica vox tuba et Namphilis, etc.*

NAMPHEUM. f. pro *Nampum*. Pignus. Charta Henr. reg. Angl. in Reg. 118. Chartoph. reg. ch. 478 : *Præcipio robis, quod non capiat hominem aliquem vel Nampium eum, pro aliqua occasione in mercato de Montebury, die ipso quo mer-catum est.* Vide in *Nanum*.

NANCA. f. Navicula. Vide in *Naca* 1.

1. NANCTUS, pro *Nactus*, non semel usurpat S. Paulinus, sicque passim legi in alii optima note MSS. observat Mabillonius in *Onomastico ad calcem tom. 2. et 3. SS. Benedict.* Gloss. Lat. Græc. Sangerman. : *Nanctus.* *Antiqua.*

2. NANCTUS, [Densus, pressus]. Vide *Nactus*.

NANDOMEAT. Tabul. Prior. Paredi in Burg. Ducatu f. 61 : *Dedit prætelium cum terra arable, qui terminatur in una parte terra Assidei; ... de tercia, terra S. Georgii; de quartia Liger fluvio. Nandomeat. Quid id sit, non percipio, nisi vox divi-denda, nando meat, i. ubi Liger fluit.*

NANGUINATA. Matteius Hist. Ind. lib. 12. ubi de Japōnīis : *Accidit pīnum auro argenteo bracteatum falco pīfīsum, Nanguinatum appellant.*

NANITIRE. perperam pro *Namtire*. Pignorare, apud Bened. abb. Petrobrog. in Henr. II. tom. 1. edit. Hearn. pag. 249. ad ann. 1177 : *Ceteræ vero res homi-num proprie, sint in pace, neque eis pro dominorum debite liceat cuicunque Nani-tire.* Vide in *Nanum*.

NANNA. Avia, in Actis B. Jacobi Bi-technisi, tom. 3. Aprilis pag. 380 [¶ Vide in *Nana*].

NANNUM. NANNEARE. Vide *Nanum*.

NANNUS. Chartar. Norman. ex Cod. reg. 4552. A fol. 72 : *Viderunt aliquando Nanno episcopi capi propter brancas, et postea reddi. Leg. Mannus. Vide in hac voce.*

NANSIA. Miracula B. Felicis Cappuci-ni, tom. 4. Maii pag. 270 : *Cumque in-venisset aquam odoratam ex floribus auricoriuum vel gelsonimorum (Nanism vulgus appellant), in amphora quinque circiter quartialium, naturalem ratus, tan-si obicit.*

* f. pro *Nanza*. Acad. Crusc. *Nanza*, dgiunto d'acque odorifera. Unde Pro-vincialis Aquo nostro Gallice, Eau de fleurs d'orange.

NANTARE. Pignus auferre. Vide *Na-mium*.

NANTEE. Chronicon MS. Eccl. Nan-net. : *Est autem Nannetum civitas Armo-ria, et dicitur secundum aliquos Nanne-te, quasi nautum tenax vel naves tenene, at eo quod habet portum aptum ad naues tenentes et recipiendas. Vel Nannetum a Nantes, quod en illa aqua eredita in que certa recesserunt, et degenerantur, unde dicunt aliqui, quod primi fundatores Nan-netenses civitatis erant alutarii, sed cor-doues, Gallice Tenneurs, et quod a fo-vea*

ille, in qua corda sua reponerent, dicta illa Nannetum : nuncquam tamquam audierit, quod Nannetenses se occuparent circa coria vel exteriore pales, sed bene circa interiora, unde dicitur Tripler de Nantes.

NANTISSAMENTUM, NANTUM. Vide *Nanum*.

NANTUM, [Reuisse] : « A Nanto de la Chambouze usque ad Nantum de Flumen » (Chevalier, Inv. Archiv. del-phini. n. 1851 an. 1288).

NAPOLIAZ. pro *Naophylaz*. vox

Oracea. Editus templo custos. Mirac. S. Gorgon. tom. 2. Aug. pag. 380 col. 1. *Vir Domini Gaupericus sonno cus-toden occidit Baedophilum occidit.... Ad hoc Naophylaz propriamente conser-vatur, etc.*

* **1. NAPA.** Mappa, Gall. *Nape*. Charta ann. 1181. ex Archivo Eccl. Dolensis. *Debet inuenire Napas Archiepiscopo in Natale Domini. Constitut. Cluniac. MSS.* Rursum et de dominis, quae committunt, extra animalia, culicis, sartiges, co-pertoria, Napes, etc.

* **2. NAPA.** [« Napa, naviaus. » (Lex. Lat. Gal. Bibl. Ebrol. n. 28. xiii. s.)]

NAPARIA, seu *Mapparia*, Officium in una Regia, cui incumbit mappas, cana-bum, manutergia, et similia provide, in Fleta lib. 2. cap. 19. *Napes*, nostri mappas vocant. Vide Octav. Ferrarium in Orig. Ital. voce *Nappa*.

* *Hinc Servant de Naperie, in Ordinat. domus Joan. V. ducis Brit. ann. 1408. tom. 2. Probat. Hist. Brit. col. 737.*

NAPARSTEK, vox Polonica, qua haud dubio significatur Digitalis instrumen-tum, in Mirac. S. Hyacint. tom. 8. Aug. pag. 370. coi 2 : *Puer quatuor anangrum filius Nicolai muratoris Cracoviensis casu digitarium, alias Naparetek, deglu-tivit.*

NAPATICA. Polyptychus Ecclesie Flori-censis [¶ Guardeudo post Irmin. pag. 285] : *Debet uniuersique manus servilis per totas hebdomadas dies 5. et unam Napaticam in vineis. Alibi : Solvit uniuersaque manus servilis [¶ ingenuis] per totas hebdomadas in anno dies 5.... debet Napaticas 11. etc. [¶] habent una-quaque in longum partibus 40. et in trans-versum. 4.] Rursum : *Debet uniuersique manus servilis per totas hebdomadas dies 5. et unam Napaticam in vineis de qua res ipsius terram patet, etc. Vide Mappa, Modus agri et mox Nappa.**

* **NAPELLUS,** [Napi] sp. : « Si quis suscepit Napellum, et possit unius granum » (B. N. Ms. Lat. 1072, p. 289).

* **NAPERII,** Angl. *Napery*. Lineum ad mensam, ut mappa. Gall. *Napes*. Ordinatio Henrici VI. Angl. Regis ann. 1490. apud Rymer. tom. 8. pag. 471 : *Emat aliquem panum lineum de Flandria aut de Normannia, vel Naperii, sive bokerum, in eisdem partibus confectum.*

* Gall. *Naperon*, Major mappa, Ital. Noppone. Lit. remiss. ann. 1391. in Reg. 142. Chartoph. reg. ch. 92 : *Icellui Parrin en l'ostel de Jehan Alet le Roux embla un Naperon, que il vendi trois solz Paris.*

* *Nestris Naperie et Navine. Lit. remiss. ann. 1399. in Reg. 100. Chartoph. Reg. ch. 20 : Le supplicant se transpor-tent en sa Navire, et la troupe Guillaume le Moyn qui robott les navires de ladie Na-*

eundem Hofmannum et apud Bened. Baldulinum de Calcedo antiquo cap. 6.

12. **NARTA**, Tuber, ganglionis species Miracula S. Antonii de Padua, tom. 2. Junii pag. 126: *Mutata quidam morbo, nartulans, quid Nartus dicitur, in cruce capite resuscitatum, in quantitate pupi, peccata fuit deinceps omnia.*

NARUS, Narus, in Glossis Lat. Græc. Sangerman. cognitio, cogitatio. Emedo. *Naritas*, quod dictum sit pro *Garritas*, quemadmodum *Narus* pro *Garrus*. Joh. de Janus: *Narus*, *Sciens*, peritus; *Sages*, in Glossis Lat. Gall. Sangerm.

NASALE, *NASILE*, Para cassidin de mites que nasum tegit, Ital. *Nasale*, Lat. *Erkinum*. *Catholicon* parvum: *Nasile*, *co qui defend le nez*. [Joh. de Janus: *Nasile*, *Pertinet ad nasum*, *Nasale*, *Quod nasum protegit*. *Gloss.* Lat. Gall. Sangerman.: *Nasile*, *Nasile*, *Appartenant au nez, naire*.] Matth. *Silvaticus*: *Nasile*, *infectiorum nisi*. Ugutio: *Nasile*, *quod nasum protegit*. *Egidius de Roya ann. 1871*: *Dux Geldrius habita hac Victoria dum Nasile casidum sua pro respiracione leviora inculta, volante sagitta occubuit apud Berlere*. Le Roman d'Aubry MS.:

Jus l'abat des destricte sejord.
Par le Nasal l'a armement tomber.

Le Roman de Roncevaux MS.:

Jaques Nasal l'a tranché et fonda.

Le Roman de Girard de Vienne MS.:

Et Des Rolland ne l'e que correre.
Quand de son cheva che Nasal trancher
Et son arment deuert et dessallier.

Vide Occularium.

NASALE, in Gloss. Isid. *Ornamentum aquorum*.

1 **NASANUS**, inter pieces numeratur: ab Angelo Rumpiero lib. 1. Hist. Monast. Rombana, apud Pezelium tom. 1. Anecd. 8. col. 438. Vide Naso.

1 **NASARE** CANAPUM, Cannatam macerare, aqua subigere. Statuta Salicium Celliat. 3. cap. 108: *Nulla persona debet Nasare consupitum in possessis civitatis Saliciorum*. Vide Naso.

NASCALAE, Quod matrici imponitur, simile suppositorio, possarium vero simile clysteri, quamvis pro Nascalae possarium in libris antiquis non inventatur. Matth. Sylvaticus.

1 **NASCARDUS**. Job. Eremita in Vita S. Bernardi Abb. lib. 2. num. 11: *Esdictus Tescelinus Nascardus*, *qui de aqua fuerat sublatus et pascitur sicut pisces*. Lubentius legere Nascardus vel Nasatus, a Naso, vel Nasardus seu Naso, a Naso, de qua supra.

NASCENDO Ese. Lex Longob. lib. 2. tit. 31. § 9. [v. Roth. 365]: *Et illi qui pulsat et secundum suscepit, proximiores advenientes, qui Nasendo sunt, debet nominare ianum, etc.* Id est, qui genero proximiores sunt. Ubi Edelictum Rotharia Regis ut. 108. § 4: *Qui Nasendo.*

1. **NASCENTIA**, Horoscopus. Gentura, Suetonio, Spartanio. Firmilio, et alia, Genes., Juvencus! *Nativitas*, sancto Ambroasio lib. 4. Hexaem. Gall.: *Nascence, tempus de naissance*. Vita S. Eligii lib. 2: *Nellus sibi proponat statum, vel fortunam, aut genesim, quod vulgo Nascentia dicitur, ut dicat qualiter Nascentia attulit, taliter erit*. Virruvius lib. 9. cap. 7: *Achinapolus, qui non e Nascentia, sed ex conceptione genethliologis*

rationes explicatas reliquit. Vide *Genes.*

1 **NASCENCIA**, Origo, genus. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 128. col. 1: *Est de Nascentia sororum, una multa nomine Adelaidis.*

1 **NASCENTIA**, Apostema, nascentis seu excessus tuber. Acta B. Gerard. tom. 1. pag. 176: *Apostema ad modum et propter naturam est... et tunc tam pro calore fabria, quam pro dolore Nascentia, in periculo mortis se agnoscunt.*

NASCENTIA TERRÆ, Fructus qui ex terra proveniunt, apud Luciferum Calritanum lib. 1. pro S. Athanasio pag. 15. Edit. ex lib. Paralipom. cap. 36: *Maledicti filii nostri tui, et Nascentia terra tua, armienta boum furorum, ubi Vulgata, fructus terra tuae*. Occurrat etiam in veteri Charta imperante Lotherio Francor. Rege, apud Jo. Lucium lib. 2. Hist. Dalmat. cap. 2. Aque Ita hec vox capienda in Regula S. Benedicti cap. 39: *Ergo duo pulmentaria cocte. Fratribus sufficiant. Et si fuerit unde poma, vel Nascentia leguminis, addatur et tertium*. Id est, si eo anno, vel haec tempestate, pomorum, seu fructuum, et leguminum ubertas fuerit, etc. quomodo *Nativitatem* hac notione usurpavit Gregor. M. *Hic enim hallucinantur Interpretes Regula Benedictus. Lactantius lib. de Mortibus Persecutor. num. 31: Cum omnes fructus surferes, universa Nascentia violenter scripissis, etc. Sic gignentur, neutro geni, plurali, pro illis quae et terra gignuntur, etiam dixisse veteres Scriptores observavimus. Juretus ad libellum secundum S. Ambrosi post Symmachum pag. 229. Vide *Natura* et *Glossar.* med. Gratian. In *l'ivresque*.*

2 **NASCENTIA**, Fatura, Cail. Portés. Stat. Vallis-ser. rubr. 129. ex Cod. reg. 4619: *Presumatur quod quilibet vachha, capra, ovis, que data fuerit in socium, poparet seu producerit unum Nascentiam, etiam et cetera. Nostris alias Nascentiam, pro Notariensi Vita SS. MSS. ex Cod. 28. S. Vict. Paris. 161. 62. v. col. 2: Son Notariensis et son commencement secone. Vita J. C. Ms.:*

Après la mort Nascentia, etc.

NASCHIO, *NIS*, Nascenti proprietas, actus vel passio nascenti, apud Ugutinem.

1 **NASDA** Gibbus. Vide *Natura* 2.

NASIDIANITA Joan. Sarisberiensis Tract. Ms. de Pisc. cap. 117. ex Cod. reg. 6838. C.: *Asellus, alius asino, alius Nasello, nostris meritus dicitur. Vide Naso.*

1 **NASELLUS**, *Nascelus*, *Nasellus*, *a Naso*, Johan. de Janus: *Petit nerf, (nerf vel ner)* in Glossis Lat. Gall. Sangerman.

• **Glossar.** Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: *Nas, Prov. nasus, Nasellus, nasciculus, Nasellus*.

NASIDIANITA Joan. Sarisberiensis lib. 8. Pollicr. cap. 8: *Ab his erga (convilliis civilibus) Nasidianitas arcuntur, et quicunque supercilie gravitate in inaneo cultu admissorum hilaritatem offendit.* [9 f. Irrisor. Vide supra Naso.]

1 **NASILE**, Quod legit nasum. Vide Naso.

1 **NASIS**. Vide supra *Gree*.

1 **NASISTERGIUM** vel *Nasistergium*, Linosolum quo nasus emungitur. Gall. Mouchoir Sebastianus Perusinus in Vita B. Columba, tom. 5. Mail pag. 351. • *Recooperaque munusculum et Nasister-*

gium consumum propriis manu B. Columba. Menotus Sermon. fol. 54: Si sit mucula in Nasistergio tuo, eportet ponere in lotristo.

1 **NASO**, Placis quidam. Ruodlieb fr. 18. vers. 18:

Placis namque verum, illes ubi prændero possem. Prædiles, loba, chrysyle, tincos, berthaculus, orzo.

Alia Naso, quæ hinc nomen latere non posset, etc.

Aliens est Capito. Vide Naso.

1 **NARONA**, Species glareæ. Statuta Astensis fol. 22: *Si quis de cetero veteri eliciens capere Nasones vel garavellem vel scorpionum in glares Panagri vel burulis, etc.*

• **NASORUS**, Nasus. *Glossar.* Gall. Lat. ex Cod. reg. 7654: *Nasone*, qui a grant ade.

• **NASOTRUM**, Locus, ut videtur, ubi aliquid reponitur et servatur. Stat. Aveline ann. 1498. cap. 46. ex Cod. reg. 4624: *Quis extraherit seu exportaverit alienum casapum vel linum, in et de aliena canaperia, liserosa, Nasova, ex parte vel reposeitorio, solvet, etc.*

• **NASOPUM**, Instrumentum ad modum, alabri, quod Ital. *Naso* dicitur, fac, tunc, carchesis veratissima species, cuius usus describitur in Tract. Ms. de Remilit. et mach. bellic. cap. 39: *Nasopum est facile atrahendi, levandi altius omnino magnum pondus et agiliter cum pertica aut sude intus ab homine rive hominibus giratur.*

Cap. 40: Hoc quadrupes cum Naspo est apprime utilissimum levandi de terra bombardas: ... cum suo Naspo portentum pondera altius elevari et facile declinari ad beneplacitum operantis. Vide infra Varochium.

NASSA. Charta Occitanica ann. 1812.

in 48. Regesto Tabularil Regii n. 44: *Dedisse et concessisse eidem Bertrando Nasam illam que vocatur la Viscontau in Castellania de sancto Makario, cum omnibus que ad nos ratione Nasas illius in presenti pertinent, et in futurum pertinere poterunt, habendam et tenendam eidem Bertrando et hereditibus suis.... reddendum inde nois et hereditibus nostris unam tanquam ad Sporiam in mutatione donum. Charta ann. 1216. In Tabulari Abbatie Frigidis montis fol. 88: *Quatuor Nasas dicte Ecclesie quam contra eam in molendino de Cire reclamabantur.**

• **NASAM** nihil impedit, ut opinor, quoniam in illis in locis Naso intelligatur. Pisca. Gall. Pacheris, ut intelligi certio debet in Literis Eduardi III. ann. 1341.

apud Rymer. tom. 5 pag. 229: *Querelam dilectorum et fidelium nostrorum Majoris Juratorum... civitatis nostra Baiona recessimus, continentem quod ratione... cuiusdam fortalisi ibidem per ipsum constructi (prope) quadam Nasam sine piscaria, in aqua vocata la Dore, ubi naues et batelle transire... hactenus solebant.*

Nasum est Nassam esse Piscatorii nasis genus, ex vimine fere contextum, quo ut habeat Festus, quum intravit piscis, extrahere non potest, hinc piscaria, Naso generatim dicta; in piscariam enim ingressum piscis, ut in Nassam, evadere non potest.

• **GURSES**. locus in fluvio coarctatus piscium capiendorum gratia, vulgo Gort, alias Nasse. Libert. ville de Luñaclo dico. Agen. ann. 1295. in Reg. 48. Chirogr. reg. ch. 124: *Dimiserunt me dicentes Nasum seu pisciarum in formantibus de Garonne et de Oltio. Una Naso a sondero angustilla in Charta ann. 1310. ibid. ch. 164. Alio ann. 1405. ex Cod. reg. 6836. A: In medio dicti flu-*

minis. Vidassos est adiecta quadam Nassa sive piscaria, vocata Mongelos; dicitur piscaria sive Nassa als pertinens utrumque extitum dicta riparia. Vide infra Nasarium.

* NASSA, Eadem notio. Charta anno 1409 apud Rymer. tom. 8. pag. 580: In qua quidem riparia idem Carolus habet quoddam Nasci pisciarium vocatum la Nasse Guissen, dicta terra et domus pertinet, per nos quidem Nasse et riparia diversa mercantia... que per Nasse et riparia predicta transibunt, certi, ut peccatum, etc.

* NASSA POLLARIA. Charta Girardi Hamensis Domini anno 1145 ex Tabulario Corbelensi: Tota prestat aqua nec ego nec aliquis piscari poterit, nisi in fossatis castelli mei, et homines de Seancourt inter molendinum de Mervellis et molendinum de Seancourt piscari poterunt cum Nassa Pollaria. Alio Johannis, Girardi successoris, anno 1248: Scindens etiam quod homines de Seancourt, illi tantummodo qui cum Nassa Pollaria predicti piscari ex jure raciendi possint subiungit scilicet: piscari predicti tantummodo cum Nassa Pollaria ibidem in posterum potest, prout debent. Ex adjectis in hac altera Charta verbis predicti tantummodo forte quis suspicatur Nassa Pollarias eas dici, quia homopeda, sine navicula, in ripa fluvii posse tantum potest. Erit i. qui suscipetur pro Pollaria legendum fossaris, a fossis, in quibus nassipon consueverunt.

NASSALE. Vide Macropedicum.

NASSELLA, [Navicula, Nacelle]. Vide Naca.

* NASSERIUM. Inventariorum Piquet n. 18. cap. 41 de Volta fol. 14. v. ex Archivo Principis de Rohan: Item quod domini Nasserium cum tenamento itinere medio scitum.... confrontans oriente cum fluminis Rodani. Ad legendum Masserium, quod idem sit ac Mansus vel Massa. Utramque hanc vocem vide.

* Eadem notio atque Nassa, nostris Nassier. Lit. remiss. ann. 1408. in Reg. 158. Chartoli. reg. 52: Les exposons faire un Nassier ou chauvissier en la riviere de Hercon.... avec certaines nasses ou cochois pour prendre les poisons. Nasse, Nassa major, in Charta Phil. Puic. ann. 1289. inter Consuet. Genov. MSS. fol. 5. v. Unde diminut. Nasserum, in Libert. ville de Poilly ann. 1341. ex Reg. 74. ch. 68: Lesquelz habitants ont droit de tendre par tout les bateaux des lades riviere de Nassion, d' Nasserum et joneches. Nasserum, Nascularia species, in Lit. remiss. ann. 1389. ex Reg. 141. ch. 818: Lesquelz comme ils souhaitent passer la riviere d'Aire, priserent un petit bateau appelle Nasser.

* NASTAID. Lex Alem. tit. 56. § 2: Licet illi mulieri jurare per pectus suum, et dicat: Quod maritus meus mihi dedit in potestate, et ego possidere debeo. Hoc dicunt Alamanii Nastaid. Ubi Editio Heraldica habet Nastastis. Vox composita, ut volunt, ex Nast. sive Nasse, hoc est, proximum, et aid, sive sed. I. juramentum quia, aiunt, nihil corde sive vita propius hominem tangit. [eo] Vide Grimm. Antiq. Jur. Germ. pag. 906]

* Aliam sectionem tum verbis legis, tum praxi forensi convenientiorem affer Schilterus, scilicet Nascachai, quod significat, inquit, donationem propter nuptias post pacta dotalia, durante matrimonio faciam.

NASTALE, Josepho, Apodœve: nostri Esguilles, Germanis Nesi, unde

Nastale, ut observat Josephus Scaliger Epist. 205. Gloss. Gr. Lat.: "Apodœv, pendiculum, apodœv, pendiculus, peniculum, Uggito: Nastale, cingulum, vel fibula que restringit pallium circa collum. Vetus Interpres Josephi Anna. 1: Nastale ex utraque parte ejusdem a parte posteriori et scapularium astringet."

NASTOLA, Eadem notio. Tabularium S. Remigii Remensis: Casulam decendantis viridi 1. Nastolam cum margaritis 1. neptulam 1. etc. Infra: Albo 2. glosa 2. Nastola 2. fons 2. Occurrunt libri pluri. Hartulfus lib. 3 Chronica Domit. cap. 3: Vestimentum linea domitiale 1. Nastola ex auro per 2. 2. moniti custodes auro per 2. etc. Hinc forte Nasro, Ital. usurpant pro villa, fasti. Dantes:

Ne si parta gamma dal no Nastro.

NASTULA, et NASTLA, apud Petrum Comestorium in Histor. Scholast. cap. 83. Etod: Nastilus vel Nastilia hinc inde super humeros capitum constringitur. Addit cap. 64.

* Translat. S. Vandreg. ex Cod. reg. 5506: De hystericis super quod transiuit. (S. Audie ms) et camisia et Nastula. Pro xii. Nastula. xj. sol. in Comput. Ms. ann. 124.

* NARTILUS. Status Ord. Praemonstrat. dist. 2. cap. 13: Et tam prælati quam subditi subtiliter rubet, non Nastulus, sed ligature habentibus sibi contenti. (Joh. Coletti Glossa in Statuta Trecensia XIV. sec. fol. 6 edit. 1580: Duo Nastuli seu duo cordiles, quibus amictus ante pectus ligatur, significant intentionem et finem.)

* Glossa Biblicæ anonymi ex Bibliog. Nastuli, dicuntur illa vitta subtilis, quae solent in albis et in superpellicia ad strigendum circa collum; et quandoque impropositum ponuntur pro modulin vel nudulis.

* NASTO, [Ital. Nastro, rubas]: « Pro Nasto auro posito in circuitu eorumdem frisiorum. » (Arch. Secret. Vatic. Intr. et Ext. Camer. 1471-72. f. 98.)

* NASTRUM, [Ital. Nastro, ari, geta, fili et factura]: (Mandat. Camer. Apost. Arch. Vatic. an. 1483-1448. fol. 12.)

1. NATUS. Charta Silonis Regis Oferensis in Hispania ann. Ch. 777 apud Sandovalium. Calicem argenteum, et panarium cum aquamanili, et cum esso Nasse sic. Ubi ita reddit Sandovalius cum aquamanili, et con su pico. Puto le grand vase, seu vase, hoc est, pelvis. Vide Vassus.

2. Châtelain in suis Notis ad Martyrologium Romanum pag. 439. retinet Nase, qua voce calamus intelligi, quod stiletes ad haeridum sacrosanctum Christi. Domini sanguinem olim uelabunt. Hanc interpretationem confirmat verbus mox sequentibus: Serviet ad dandum sanguinem Domini populo. Deinde addit calamus hunc sacram non ita absurde dici natus. 1. Quod nasi formam utimque refert: 2. Quod eo Christi sanguinem sugerent, ut naso ducimus aerem. Nec prætermisit quod in veteribus vasorum sacrorum enumerationibus, ut hic Nasus, sic calamus aut Pugillar calici et patene subiungit consuevit. Vide Pugillare et Canina argentea in Cannæ.

NAS Ascensio. Vide Dénacatu.

1. NASE, Nasum suum dignis per summationem tenendo. Injuriam explicant in jure Normannico. Consuet. Norm. part. 2. cap. 20. ex Cod. reg. 4651:

Quod si. tali convicio quarela fuerit processa, et querelatus super hoc confessus fuerit, et conscientius, per justitiarum debet graviter per pecuniam puniri, et paeno per injuriam, per obprobrium corporis debet latiter emendare, quod Nasum suum dignis per summationem tenebit, et sic dicet: Ez eo quod vocam te latronum, homicidem,.... mensitis ful, quia hoc crimen in te vocat, et ore meo quo illud protestatum habebam exibui; et hoc actulampiter hoc ipso assentiens, et in ecclesia dei collatum.

1. NATA, ut Nata, Gall. Nata, Stora. Usus Fontanell. MSS.: Venient accipiunt super natam. Codex MS. Montis S. Michaelis: Tenetur siam innervare junctum... et Natas in choro. Reformatio Monasterii Castrensis ex Archivo S. Victoria Massili: Heliodorus faciat Natas in clauso.

2. NATA, Idem quod Noa 1. Locus

pascuus, sed uliginosus, et aqua irriguus. Arest. parlam. Paris. ann. 1586.

Ex Tabul. de Chiesa in Turon: Item unam alias terre petiam... ea alia (longitudine) Nata, Gallica aux noxes, ejusdam medietatis configuan... Item unam prati et Nata petiam, sic. Vide infra Nataitorum 2. et Noa 1.

1. NATALE, Conditio, status, dignitas. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 84: Si quis de homicidio accusatur, et idem se purgare velit secundum Natale suum, etc. Id est, producitur testibus sum conditionis. Cap. 98: Si quis liber aut servus occidatur, Natalis sui pretio legitime componatur, etc. Ade cap. 69. 75. 76. Pretium nativitatis, cap. 88. Natale suum, in Legibus Edwardi Confessoris. (Secondum Natale suum mean, in Testamento Nobilis Johannis Thamei Equitum armatorum Regis Capitanier ann. 1452. ex Schedis Presidii de Massaguës.) Vide Pratum.

2. NATALE, Pratum, in Gloss. Gr. Lat. Ammonius Grammaticus: Levibus in tunc factus..., revera isti, non gubernativa, ut in fraxo, nupsi, cantharoxo. Præst. ad Libellum predictum Marcellini et Faustini. pag. 11. Damasco PP. Quos siem enim ad Natale suum solemniter invitasse, etc. Senator lib. 8. Epist. 88: Qui ad Natale S. Cypriani religiosissima venerant peragendum, etc. Lex 5. Cod. Th. de Spectacul. (155.) Dominico, qui septima dies totius primus est dies ad Natale, etc.

3. NATALE, Acclamatio nostris olim familiars in letitia publica, Noel, Noel! Frobardus de Pontif. Roman. in Leopone III.

Procesus processio Christi Lete festa, Ringers poli Natale frequentant.

Chronicon Beccense an. Dom. 1300:

Receptum cum gaudio magno, cunctis clibanis Noel, Noel. Vide Monstrelleum-I. vol. pag. 82. 92. 125. 147. 208. etc.

Berrium in Hist. Caroli VII. ann. 1457. et ibi Andr. Duchesnium, Chronicon Scandal. Ludovici XI. Doronvilleum pag. 271. Histor. Arturi Ducis Britan. pag. 7. etc.

* Hujusmodi usus etiamnum viget, apud Norwagenses. In Ascensione, dominum in celebri illa processione, in loco vinctus unus dignus morte cum sociis suis, si quos habet, tribus vicibus S. Romani capsam sublevat, in absolutione signum, toties acclamante populo. Noel Noel.

* Memor. D. Cam. Comput. Paris. fol. 94. ubi de baptismo Caroli VI: Cum maxima multitudine plebis acclamante

cum gaudio magno, Nos, Nos. Hinc Jeus de Noe appellati, qui diebus Iustitiae publico agebantur. Vide supra *Ludus Natale*.

* 4. **NATALE**, nunc dicitur Festum Nativitatis B. M. V.-Charta ann. 1257 in parvo Reg. S. Germ. Prat. fol. 47. col. 2: *Actum anno Domini 1257, die Jovis post Natale mensis Septembris. Sed natus quis festus dies significetur? In Lib. nlg. prior. S. Petri Abbavil. fol. 84. v.*: *Lesquels capellains en recepeant ditz sots l'an de Noe batre, alias Nog le bruyant.*

1. **NATALIA**, Oblationes pro baptismo, Gallic. Nataux, ut in Chartulario Gemmencensem tom. 1. pag. 34: *Nous tenons... le paroisse et presentation de l'Eglise paroissiale de S. Vaast dudit lieu ou diocese de Rouen... et la moitié des septaines, Nataux, offrandes et oblationes, que se chaque jour de l'an en ladie Eglise.*

2. **NATALICIA**, Continatio, status, dignitas. Vide *Natalia*.

1. **NATALIUM**, Nativitas, natalia, dies. Anno a Domino Natalicium 1476 apud Madox Formul. Anglic. pag. 336.

o 2. **NATALICUM**, Donum, quod aliquip die ejus natalitiae offerunt. Censorin. in Codd. MSS. *Pictor cognominatus, in Die natali cap. 1: Natalici titulo tibi mutato lib. 16. Lindenborg.*

1. **NATALIS**, Filius dies Sanctorum a Christianis cultus. *Beletus de Divit. Off. cap. 4: Natalis proprie appellatur festum illius Nativitatis, que est in carmine in mandato iste ut haec sollemnitatem.*

*Nativitas Christi, B. Mariae et Joannis Baptiste, quod horum Nativitatis duxerat ab Ecclesia celebrantur, Natalis, vel Natale, et Natalitium vocatur Sanctorum ex hoc seculo commigrantes: quia ut secundo et mundo moriorunt, ita fuculo nascuntur. Addi Amlarium lib. 4. Eccles. offic. cap. 35. Rabanum lib. 2. de Instit. Cleric. cap. 43. Horacium Augustod. lib. 3. cap. 17. et Durandum lib. 7. cap. 1. n. 18. Smyrensis Ecclesia apud Eusebium lib. 4. Hist. Ecccl. cap. 15. diem mortis S. Polycarpi γενέσιον γένεσιν vocat: diem passionis verit Reginus. S. Augustinus Serm. 10. de Sanctis: *Digne Natalem istorum columus, quos beatissima eterna vita mundus edidit, quam mundo mortuorum viscerum partus effudit. Idem in Psalm. 39: Mortes in quas Paganis evenerunt, in illis hodie refigimur, Nataliem Martyrum celebramus, exemplia Martyrum nobis proponimus. Eusebius Gallicanus sive Cassarius Historia de S. Genesio: Beatorum Martirum puritatem promovimus. Natalis annuus dies, quando soci martyris vita et Gloria fides, dum ingredi morti, genuit et eternavit, et perpetua gaudia brevi doloris parturit, etc. Paulinus Natali 8. S. Felicis:**

Vnde fuit dies enim, celestis anniversarius, Natalis Felicis, anno, quo corpora sancti, Occidit, et Christi resurrexit est natus in aetate. Celestis natus, non pauperrimus Martyr honorum.

Philippus Eystensis in Vita S. Willibaldi cap. 11: *O quam optabiles est illa dies Sancti et dei fidelibus, in qua omnes moriuntur mundo, nasci tamen feliciter incipiunt in celo! Et ideo sancta mater Ecclesia hunc diem non moris, sed Natalitiam appellat, quia post mortem carius gaudia incipiunt possidere eterna aetate, dicitur. Addi Petrum Chrysologum Serm. 129. Nicolaum PP. ad Consulta Bulgarior. cap. 5. Radulphum Flaviniac. lib. 4. In Levit. cap. 3. etc.*

NATALIS, vox etiam usurpat in festo Translat. Reliquiarum. Martyrologium S. Hieronymi: 4. Non Aug. in Antiochae

Natalis reliquiarum Stephanii Protagonistae et Discipoli, etc. Ita

5. **NATALIS CALICIS**, Dies Canis Domini appellatus, cuius consuetudo rationem afferit. Eligius Noviomensis Episcop. Homil. 10: *Vocalur huc dies Canis Domini: vacatur et Natalis Calicis: si mecum talibus profuget miraculus, quia hac eadem die mysticum Pascha Dominus cum Discipulis celebrans, Sacramenta Corporis et Sanguinis sui illis aliisque per illos nobis tradidit, et ipsa celebrationis initium fecit. Vita S. Genovefae num. 31: A die sancto Epiphania, usque ad Natalem Canis Calicis, qui est Domini, etc. Ratramus Monachus Corbelensis lib. 4. contra Grecos, cap. 8: ex Vita S. Silvestri PP.: *Natalis Calicis similitus ut diem Dominicum habens, dominus, in quo sacrificium Dominicum Corporis et Divini Sanguinis ab ipso Domingo celebrationis sumptus initium. Graeca Eusebii, cui Vitam S. Silvestri adscribit Ratramus, ut, et aliquot Codicis MSS. profert eadem Vita, a Combedio, edita pag. 288: quo loco nostra ipsa vocatur, quia Natalis natus Rattramno Petrus Blesensis, qui in Codd. MSS. *Pictor cognominatus, in Tract. de Eucharistia cap. 19:***

Hec in Natali Calicis non est celebrare. Quando pascha novam velas est post Pascha dicatum.

Existant Homilia in *Natale Calicis* ab Auctore Viennensi conscriptis fragmenta, inter illius opera. *Natale Calicis*, pro ipsa divina Eucharistia usurpat Paschalium Abbas Corbelensis, ex Corpore et Sangue Domini.

Natalis SILENTIUM, lib. 1. Sacra-meat. Eccl. Roman. n. 1. sed et prius, quasvis refutum memorabilium aqua illustrum memorias annuas vocabant. Ita Sozomenus lib. 6. cap. 3. aut. recte aquo sub Valentianino quotannis celebrasse Alexandrinos, seu forte publicatum Litanarium ob istum terrae motum institutionem.

NATALES, Quatuor praeceps anni festivitates, nostris *Jours Nataux*. Charta Pontifici Altrebatensis in Tabulario S. Bertini: *Singulis annis 20. solidos cursu monete reddere tenebit et Natalibus, scilicet in festo omnium SS. 5. sol. in Natale Domini 5. sol. in Pascha 5. sol. et reliqua 5. sol. in Pentecoste.*

o Charla No. 1. Camerac. episc. ex Tabul. S. Crucis Camerac. *Ita quidem quod in solenpinibus diebus, qui Natales vulgo dicuntur, etc. Redit. comitat. Insul. sign. Le pape aux ayelles fol. 28. v. : Encor l'a (S. Spies) li cuens iij. fles l'an, a iij. Nataux de l'an, iij. plies, kme apres plies cointainc, c'est a chacun Natale plus.*

NATALIS. Dies solennis, seu anniversarius, quo quicunque dignitate quampli inauguratur est. Natalis, imperii, apud Capitolinum in Pertinace, et Eumenium Paneg. 9. *Natalis Valentianini purpure, in Laterculo Silvi. Natalis adoptionis, apud Spartan. in Adriano. Lactantius de Mortib. Persecutor. num. 46. Statutus Imperator prelium diei Kalendarum Maiorum, que octauum annum numeracionis eius implebant, ut suo potissimum Natali vinceretur. Ita Sixtus PP. in Epist. ad Cyrilum Alexandrinum anno 450. et in Epist. ad Joannem Antiochenum. Hilarus Papa in Ep. 2. ad Episcopos Tarracones. provincias, S. Ambrosius Ep. 60. ad Felicem. Comensem, S. Ambrosius Ep. 265. Paulinus Ep. 16. Gregorius M. in libro Sacram. Fortunatus lib.*

6. Poem. 3. *Eanodius dict. 1. Annales in Hadriano I. Hadrianus II. Epist. 11. Actardus Leo VII. in Epist. post-Chronicorum Reichel. pag. 17. lib. Sacrament. Eccl. Rom. cap. 97. 98. 101. lib. 3. cap. 97. Diurna in Roma cap. 8. lib. 18. Testamentum Aldrichi Episcopi Cenopoli. In Willius Vita pag. 51. 54. Et hinc*

NATALIS. CATHEDRA. *Petrus, cuius festum regunt Christiani, de quo sic Augustin. Serm. 15. de Sanctis: Institutio solemnitatis hadierat a senioribus nostris Cathedra nomen accepit, ideo quod primus Apostolorum Petrus hodie Episcopatus Cathedram suscepisse reveratur. Hoc ergo Ecclesia Natalalem sedis illius coluit, quam Apostolus pro Ecclesiis salutem suscepit. Vide Turnebi lib. 23. Adv. cap. 4. Baron. ad Martyrol. 8. et 18. Jan. Roswoldum ad Paulini Ep. 16. Bollandum ad 18. Januaril. Livineum ad Paneg. pag. 332. etc.*

7. Solemnis erat Episcoporum, ac presertim Romanorum Pontificum Natalis seu anniversarius ordinationis dies, atque ad eum celebrandum Consecratores suos, hoc est Episcopos invitarent. Hoc patent ex Epistola 20. S. Paulini adhuc Presbyteri ad Delphinum num. 2. ubi loquens de Anastasio PP. ait: *Ad Natalem suum, quod Consecratoibus suis tantum deferre solet, invitare dignatus est. Aderant autem hisce festivitatis Episcopi non pauci, ut constat tum ex illa venerabili Synodo, quam Natalis Sexti PP. dicit favente Domino congregata, ut ipse loqueritur in Epistola ad Cyriillum iam faudata, tum ex eius Sermonibus, quoniam Natalibus suis ad Episcopos habuit Leo M. Sic Sermoni I. cap. 3. Cum in hanc venerabilem Consecrationem splendidissimam frequentiam videret, angelicum nobis in tot sanctis sanctis interesse contumy. Exinde celebratatem illam ad H. Petri gloriam referit, ut et Sermoni 3. quem claudit: Illi ergo hunc servitutem nostra Natalitium diem, illi adscrubamus hoc festum, cuius patronum sedis ipsius meruimus esse consores. Simili modo loquuntur Sextus et Hilarius citatis epistolis.*

NATALIS TEMPLO, BASILICE, seu eius dedicationis, in Sermone de Hedicatione Ecclesie edito a Jac. Petito.

12. **NATALIS**, Patria, Gall. *Pays natal.* MS. S. Winvaloei: *Natalis autem proprium linguis, coacti acriter alieni petuere.*

13. **NATALIS**, Fraternus, vel naturalis. Gesta Consulut Andegav. tom. 10. Spicil. Achierian pag. 489: *Sulpitius vir prudens armique strenuus fuit, cuius frater Bisous non inferior virtute existit, quia ita Natali amicula erant conjuncti, ut se recipere ab omnibus laudaretur.*

1. **NATALITIUM** Vide *Natalia 1. et Nata-*

NATALITIUS DIES Vide *Natalia 1.*

2. **NATA** Vide *Chataignaro.*

3. **NATATICUM** Vide *Nataticum.*

NATATORIA, Piscina, in Gloss. Lat. MS. Regio. Jet in Auctario Janssonii, ad Glossar. Isid. I. *Natatoria Sileo. Joann. cap. 9. Kolouphiōs in Gr. [quiam vocem Gracem idem Interpres Piscinam reddit cap. 5. v. 4. et 7. Ambrosius autem hic modo natatoriam usurpat, modo Piscinam cap. 4. de lis qui myst. init.] Glossa Grac. Lat. : Kolouphiōs. Piscina, Natatura, leg. *Natatoria.* Vide Sidonium lib. 2. Epist. 2.*

1. NATATORIUM. Fons Baptismatis, vel aqua Noe. Hist. Miscellia in Zenone : In Natatorio sancti Martyris Baetis.

2. NATATORIUM, idem quod supra. Note 2. Locus pascuum sed diligenter, et aqua irrigum Charta Hug. episc. Autun. ann. 1182. in Chartul. Poculat. lib. 1. ch. 18 : Bertrmannus de Sallinac et Walterius filius ejus... dedecant quicquid, tam in piano quam in nemore operulata, que non iuste Naturae. S. Antonii. Alia Manas. episc. Autelias. ann. 1177. Inter Instr. tom. 8. Gall. Christ. col. 621 : Pristeres Natatorium vel noem semper (vel senioris) Tellei sub anno 1177. denunciant prescripsit canonici S. Eusebii postulabunt.

3. NATATORIUS Charta Piscatorum Massiliens. ann. 1451. Piscatorum quod valde securare tenetur omnes, qui volunt, volunt et sint stigmas in Natura, hoc est, suberis fructus seu particulis instructus ex una parte ut nascit, et ex alia piumbi globulus, ut in profundum descendat ex ea parte, ut in rebus passim sidemus.

4. NATELLUS dimid. a Natus, puerulus. Vita S. Clara. tom. 2. Aug. pag. 787. col. 1. S. Sancta et gloriosa virgo Clara, reddi nisi misericordia filium meum. Redde, ait, reddi infelici matri Nasellum. Neino, pro Nain, petit enfant, in Lit. remiss. ann. 1428. in Reg. 178. Chartoph. reg. ch. 421 : Huguenin Saulau dist ad supplici qu'il n'avoit que ung Neino, qu'il lui tordrois le nez, si qu'il lui en feroit saillir le lait.

5. NATES PERCUTERE. Usus apud Italos in cessione bonorum. Vide supra in Cassio.

6. NATHA. Gibbositas. Vide in Nata. 2.

7. NATHINEUS, Deditius. Vide Natus.

8. NATHWHITE. Charta Anglicana: Quod nec dux Philipus de Avery, nec heredes sui de cetero patre possint aliquam tallagia, nec sicut francum plegium, nec sicut aliam demandam, que vocatur Nathwhite. Thomas Blount in Nomexico Nyro. Nequit. Et Wite. Poena multa, sed non idem si quod Lairvita. Vide in hac vnde.

9. NATICE. Clunes. Ital. Natiche, præsertim Danti in Inferno cant. 20. Vetus Interpres Moschionis apud Scaligerum in Epistolis : vñorū, Naticē. Glossa Greco. Lat. Iuv. Naticē [S. Ambrosius de Noe et Arca cap. 7] Latere Naticē femora et crura mensura latitudinem ipsa specie significant.]

10. GLOSSAR. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7057 : Natica natule, dñe nates, ancas, Prov. Tract. Ms. de Re militi et machbellic. cap. 150. Habens cornuum, remum, ac corio caprino circuitus super Natices constato, radit ac supernata per plenum sive flumen. Hinc nostris alias Nache, Nage et Naige. Lit. remiss. ann. 1383. in Reg. 95. Chartoph. reg. ch. 58 : Le supplicant courroucie et sensu feri ledit Guillot Longuet de sa main deux copys sur les Naches. Alia ann. 1385. in Reg. 128. ch. 248. Lequel Robert prie ledit Tassin et le bat sur les Naches, ou sur les fesses d'unes vierges. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7081 : Nage, fesse, nates. Charta Alberti abb. Castr. ann. 1247. ex Chartul. Campan. fol. 343. col. 1. La femme qui dira volonté à autre, si comme de putain patera. s. ou ele portera la pierre toutes les ans a chemise à la procession, et cela la punition après an la Nage d'un aquilon. Lit. remiss. ann. 1387. in Reg. 132. ch. 66 : L'exposante prie

ledit Adenin, qui estoit enfant de l'age de douze ans ou environs, le ressortes plus derrière et les doigts plusieurs copys de la main droite et ses Naches. Alia ann. 1385. in Reg. 178. ch. 455 : Le supplicant feri ledit Huguenin, un cop or nif bronce de la Nase. Alia ann. 1451. ex Reg. 185. ch. 109 : Le supplicant frappa par chausse coisse Agnès de deus ou trois coups, tant en l'air des bâtons que de Naiges, d'uns peü coustel qu'il n'avoit. Vide supra Nace.

9. NATICIDUM. Flavum natibus acceptum, apud Scopio.

10. NATIFATO. Charta ann. 1463. apud Murator. tom. 3. Antiq. Ital. med. svi. col. 1080. De isti rebus que supersunt legitur, omnia ex omnibus tollere vel supradictum mutuare voluerit, nō Natificatio.

11. NATIFICO. Natificatio. Gloss. Isid. ex Festo, apud quem : Natificatio, negotiatio a Natimores, (Negotiantes vel Negotiatores, ut suppendunt videtur, et) ex-seditioni. Natificare dictum pro natura, docet Martinus in Lexico, exponitque More natificatum semper in negotiis fluctuare : ubi et illud Catonis : Auditio tumultu Maradopis Etrurianis et ceteros Natinarum redditur tumultuari.

12. NATINENS, Acolythus. Vita S. Hungonis Monach. Eduensis, scc. 5. Benedict. pag. 94 : Sicut ex more ecclesiasticis gradatione sacrae processus usque ad gradus officium, et licet in minoribus gradibus adhuc constitutus, tamen ipsius reverentissimum Sacerdotibus erat admittandus. Vitæ scriptor allusit ad vet. Testimenti Nathinensis seu Gabonitias perpetuo famulatio addictos decreto; de quo Jos. pag. 9. tumque dictos Nathinenses, cura David constituit ut Levitis servirent, sicut Levites Sacerdotibus scilicet ab Hebreis: vñrū. Deditius, ministri, servi publici. Nathinensis memorantur lib. 1. Paralip. 9. 2. et bassini apud Edram. Quidam legum. Nathinensis Leg. Nathenensis.

13. NATINNEUS. Minister Inferioris ordinis inter ecclesiasticos. Codex Ms. tom. 1. Hist. Cassini. pag. 62. fol. 2. Invenimus omnem partem sacerdotales et lectoris. Nathinensis sacrae optimamente vestimentis, et procedunt caute. Vide Natus.

14. Hinc forte Natus inter officiales nauticos infimi subcelli regescuntur, in Reg. Peter Cam. Comput. Paris. fol. 180. r. : Item comites prenointe chascus vi. 1. le mois et pour despens xxx. solz. vii. 1. le mois et pour despens xxx. solz. viii. 1. le mois et pour despens xxx. solz.

15. NATIO, Nativitas, generis et familiis conditione. Lex Longob. lib. 1. tit. 3. § 16 : Pro homine liberis secundum Nationem suam. Adeo Edictum Rotharis Regis Long. tit. 77. § 3. [¶ Roth. 577. 98.] Hinc emendandæ vet. Glossa : Nativis, yñvix. Legendum enim Natio. (Gesta Trevir. Archiep. apud Marten. Ampliss. Collect. col. 383) Nam proprium occulte Nationis fratrem, qui propriam uxorem occulito interfecit sp̄ seculomis obtinendas, licet ab Archiepiscopo pro fratre esse reputatus, sufficio rotali intermeri permittit.]

16. NATIO, Agnatio, cognatio, familia. Chartularium Matisoni. fol. 26 : Dat mansum cum mancipiū illic communi- cibus cum Natione, ut pateretur.

17. Charta ann. 1389. apud Murator.

tom. 1. Antiq. Ital. med. svi. col. 343 :

Ordinamus ut semper qui major fuerit ex

Natione, habeat ipsam ordinationem.

Natione, eadem acceptance, in Pacto inter

Rob. comit. Drac. advocat. monast. S. Valer. et monachos ejusdem monast. ann. 1321. in Reg. 21. Chartoph. reg. ch. 220 : Item de monachis pour les frères de la Nation de S. Valery, pour que Jésus de son dudit frère dîsse que il deviennent entre eux quatuor successus sont procurer que il soit de la Nation. Id est de illi qui de familia monachorum habebantur.

18. NATTO, pro Natis, apud Celsius lib. 8. cap. 24. qua scilicet estate interbant regales, ut balines hieme. Vide eundem cap. 21. ejusdem libri, et lib.

4. cap. 5.

19. NATIO, Regio. Gall. País, contrée. Chron. Anglie. Th. Otterburn. edit. Hearne. pag. 26 : Osi (Aurelius) fuderis istius, dedit sic ritum et Nationem Jesus Scottum. Vide infra Naturalis 8.

20. NATIONES, in quas Studiorum, seu Academiarum, Scholastici dividuntur, qui in singulis quatuor fere semper definitur numero; verbi gratia Parisiensis quatuor nationibus constat, Francia, Picardia, Normannia, et Germania, que olim Anglia dicebatur. Ila in Privilegiis Academis Viennensis in Austria ab Alberto III. Duce Austriae concessis ann. 1384. eadem Universitas in quatuor partes, quas solitum est Nationes vocari, ad insier Parisiensis studii dividitur, in Nationes scilicet Austrum, Rhemensium, Ungarum, et Saxonum. Vide Lambecium lib. 2. Comment. de Bibi. cesar. cap. 5. et Histor. nuperam Academie Parisiensis. [¶ Savin. Histor. Jur. Rom. med. temp. tom. 8. cap. 21. § 71. et 127.]

21. NATIONES, Plebeii. Charta ann. 1059. Inter Instr. tom. 11. Gall. Christ. col. 1050 : Testificor etiam omnia dona, que me presente, volente ac rogante, barones, milites et Nationes terra mea eidem ecclesie in elemosynam liberum confulerunt, etc.

22. NATITENUS. Usque ad natus. Vita S. Corbin. tom. 8. Sept. pag. 208. col. 2 : Puerus ejus decollatus fidelebat, ut calice sanguinem Natiens rigebatur.

23. NATIVITAS. Annonces abundantia, fructuosa, electio. Gallia. Recens. Gregorio M. lib. 1. Ep. 70. Tascum hic puto Nativitas fuit, ut nisi... frumenta de Sicilia congregetur, fames vehementer imminent. Vide Nascientia.

24. NATIVITAS. Dies Sancti natitatis. Martyrum nativitatis, in 1. Indice Concilii Cloveshoviensi. ann. 747. cap. 18. Vide Natus 1.

25. NATIVITAS. Ingenuitas, sinceritas, quodcum Natus dicitur. Diabolus Patrius in Vita S. Maximini Episc. Regiensis : Nam ut mystica actionis ejus insignia nihil habeant ambiguum, mitilique ex illa vulgariter assertio fabulosum officiat, aut de Nativitate suspectum, quia illa facta sunt et comprobata, veridico sermone narranda sunt. Vide alio sensu in Natus.

26. NATITÉ vel Niche, nostris, Simplicitas, imbecillitas. Lit. remiss. ann. 1386. In Reg. 147. Chartoph. reg. ch. 340 : Le supplicant par Natic et Jeunesse fust par nati en l'ostel de Jehan du Jai et de Guillemette sa femme, laquelle il prins oultre le gre d'elle et de sondit mary. Guignevilla in Peregr. hum. gen. MS. :

En tel je ne voi que scote.

Et Natic et Jeunesse.

27. Hinc Nire in Nidering, et Niche, pro Stolidus, ineptus. Le Roman du Chevalier au Barail.

Il n'empêtrait sage ne Niche.

toma pectoris. Et paulo post: *Nesida, vel Nesta, Gibbus, Nestus, vel Nestif in Dictionario Sharpi. Nesta, vel Nestif in Dictionario Voyno Origo forte Nescivus. Premere, dicensare, ut in Glossis Graec. Lat. Far. cire; unde in hisdem Glossis, Naxo, Farce, id est, Farce, Tumor fatus, densus, oppletus. Vide *Nectum*.*

• **NATTULA**, Ligula, vitta, Gall. Equillette. Comput. Ms. ann. 1289: Pro xij. diodensis *Natularum* xxvij. sol. Vide supra *Nastula*.

• **NATTUS**, Panni species. Inventar. S. Capel. Paris. ann. 1335. In Reg. J. Chartoph. reg. cl. 1. Item una tunica, uno dañique et una capa de *Natto* ab eo. Item duas capas de *Natto* vindi. Item duas capas de *Natto* rubus. Sed legendum videtur *Nactus*, ut supra in *Nactum*.

• **NATUZA**, dimid-a *Natica*. Vide supra *Natica*.

1. **NATURA**, Pars corporis, qua quis aut vir est, aut femina: *Naturalia*. Justino lib. 1: *Nos solum obcondimus, inquit S. Ambros. lib. de Offic. cap. 18. et lib. 1. de Noe et arca cap. 8. verum etiam que obcondenda accepimus, sorum indicia, usque puer membrorum suis appellatiibus: appellare indecorum putamus.* S. Hieronym. in cap. 47. Esaias: *Disputant Stoici multa re turpia, prava hominum consuetudines verbis honesta esse, ut parcidium, adulterium, homicidium, incestum, et cetera sua similia: rursumque re honesta, nominibus videri turpia, ut liberos procreare, inflationem ventris crepitum digerere, alium relevare stercore, vesicam urinæ effusione lazure, denique non possesse, ut dicimus a ruta rubram, sic vnoxoxiaria, a mente facere.* [Et ante Hieronymum Tullius lib. 1. de Officis cap. 35: *Nec vero audiendi sunt Cynici, aut si qui fuerint Stoici, pene Cynici, qui reprehendunt et irridunt, quod ea, quae turpia re non sunt, nominibus ac verbis flagitiosas dicantur; illa autem, quae turpia sunt, nominibus appellentur suis. Latrociari, fraudes, adulterare, re turpe est; sed dictum non obscene: liberis deinceps, non nobis turpum est, nomine obscenum, pluram, in eam contentum ab eisdem contra verecundiam dum utentur. Nos autem naturam sequamur, et ab omni, quod abhorret ab oculorum aurium, quod approbatione, fugiamus.] Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 83: *Pensandum autem est per viam accusantium, viam concubitus propensum, advertendum, ut scilicet ipsas coenitum *Naturas* viderint commisceris. Ita usurpat Cicero lib. 2. de Divinit. Vegetius lib. 1. de Arte veterin. cap. 61. Apuleius de Virtutib. herbar. cap. 40. Celsus Platonic. lib. 1. de Medic. animal. cap. 1. § 15. cap. 3. § 10. vetus Interpr. Juvenalis Sat. 3. v. 97. Sat. 6. v. 73. Anastasius in Histor. Eccl. anno 8. Mauricii, et 7. Phocæ, ubi Theophanes habet xv. 72. v. 73. Nomocoran editus a Jo. Bapt. Cotelerio cap. 465 etc.**

• *Hinc Homine naturæ appellatur, qui ea parte bene instructus est, in Lit. remiss. ann. 1469. ex Reg. 196. Chartoph. reg. cl. 82. Icelle Marote mettout sui auxuppliant (son mary) qu'il n'estoit pas homine Naturæ, non capable de mariage.* 2. **NATURÆ**, Virtus Interpr. Ietrosoph. Alexandri lib. 1. Pacis. *Exponit opertam materiam extrinsecus, quod ipsa natura facere festinat.* Ubi Glossa MSS.: *Natura, id est, virtus expulsa. Ordericus Vitalis lib. 5. pag. 592: Agnovit famen se Naturæ corporis sui, quibus physici perniciem hominibus vel incolu-*

*mitatem predictorum amississe. Vide Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 20: Peregrina sermones rusticatam causandi aspergabatur, nam *Natura Germanus erat*.*

3. **NATURA**, pro Vita, apud Jul. Firmicu. lib. 8. Math. cap. 30: *Qui in servis locis a bestiis lateraliter Naturam perdent, etc.*

4. **NATURA**, Natia, patria. Almoinus lib. 1. de Mirac. S. Benedicti cap. 26: *Peregrina sermones rusticatam causandi aspergabatur, nam *Natura Germanus erat*.*

5. **NATURA**, Pars, sermons. Idem cap. 26:

Legitimus quoque et ex legali con-

jugio procreatum significat, i. Charta

ann. 1354. ex Reg. 84. Chartoph. reg. ch.

82: Et quatinus casus est (presenti illius auxiliu) in case quo maritabilis aliquem de filiabus suis Naturalibus et legitimis.

6. **NATURALIS**, Proprius, domesticus, subditus. Baldricus Dolensis Episc. in Vita B. Roberti de Arbrascello pag. 9: *De quo loquimur, Robertus, domini (sermo fit ad Episcopum Redonensem) tuus Naturalis est: Nam et Redonensis est, tuisque institutionibus satis accommodus, etc.* Charta Ludovici Regini Franc. ann. 1171: *Notum facimus quod fidelis ac Naturalis noster vir venerabilis Manasses Antwerpianensis Episcopus, etc.*

7. **NATURALIS**, Incola, Civis. Charta

Henrici Comitis Portuallie apud Brandoan. tom. 3. pag. 283: Judez et Alcidea sunt nobis ex Naturalibus Colimbrie.

[Naturalis de regno Aagonis, in Concili-

*o Turiasensi inter Hispania tom. 3. pag. 494. *Naturales monachi, Cenobii incolae seu possessores legitimi, in Chartula ann. 1063. ubi narratur quo-**

modo Cluniacenses occupaverunt locum S. Martialis Lemovicensis, apud Baluzum tom. 6. Miscell. pag. 519. Cum hominibus et feminis inde Naturalibus, in Donatione

Roman. ann. 1110. apud Acherium tom. 10. Specil. pag. 165.]

8. *Charta Ludovic. VII. ann. 1182. in Reg. 82. Chartoph. reg. ch. 813: Porro Naturalis carnicies non audierunt (leges non adierunt) et sue miseria pondus exposuerunt nobis, etc.* Vide supra *Natio* 4.

9. **NATURALIS DOMINUS**, Legitimus, qui jure dominum obtinet. Charta Henrici Ducis Glogoviae, qua Regi Bohemiae tanquam Domino suo naturali obedientiam et auxilium pollicetur ann. 1351. apud Ludewig. tom. 5. pag. 542: *Promittimus etiam pro nobis, hereditibus ac successoribus nostris, Regibus Boemie et ejusdem regni corone, fideliter assistere et parere si obdare, sicut vasalli Principum, cuiuslibet ordinariis dominis et pars necessariorum debito obligari.* [Vide Hallitus. Glossar. Germ. voce *Naturlich*, 1408.]

10. **NATURALEIA**. Charta Hugonis de Mataplanza Comitis Pallarsienis ann. 1304. in Camera Computer. Parisiensi: *Absolvimus, liberamus, et quietamus ab homagio, Naturalia et fidelitate, alii omnibus vinculis et obligationibus, etc.*

• *Idem quod Naturalitas 3. Vide in hoc voce.*

11. **NATURALIA**. Idem quod *Natura* 1. Pars eius viri sumus. Collectio Canonum Martini Bracarense cap. 21: *Sicut pro causa agritudinis Naturalia a medicis habuebit secta, etc.*

12. **NATURALIS**. Filius, nothus. Adrevaldus Fioriac. lib. 1. de Mirac. S. Benedicti cap. 6: *Remigius Rotomagensis Episcopum Naturalium suum ac Carlemanni fratrem cum Imperio dirigit. Fuit autem Remigius filius nothus Caroli Martelli. [Filius Naturalis, Gallicus Fili naturali, in Regiminibus Padue apud Murator. tom. 8. col. 451. et in Chronico Veron. ibid. col. 638. In Appendix ad Marcullum form. 52. Fili Naturalis diligitur ex conjugi procreati, si virux sua libellum dotti, ut legi jubebatur dare regis generali, de quoque ex illa dotti non est incertum, quod modus feminæ aliqua nomine illa hene ingenua ad conjugium, nisi socium uxoris, sed qualis causa vel tempore me oppresserunt, ut chartulam libelli dotti ad eam, sicut lex declarat,*

ipsi filii mei secundum legem, Naturales appellantur. Adeo formulata 54. et nota 2.

• *Legitimus quoque et ex legali con-*

jugio procreatum significat, i. Charta

ann. 1354. ex Reg. 84. Chartoph. reg. ch.

82: Et quatinus casus est (presenti illius auxiliu) in case quo maritabilis aliquem de filiabus suis Naturalibus et legitimis.

13. **NATURALIS**, Proprius, domesticus,

subditus. Baldricus Dolensis Episc.

in Vita B. Roberti de Arbrascello pag. 9:

De quo loquimur, Robertus, domini (sermo

fit ad Episcopum Redonensem) tuus

Naturalis est: Nam et Redonensis est,

tuisque institutionibus satis accommodus,

etc. Charta Ludovici Regini Franc. ann.

1171: Notum facimus quod fidelis ac Naturalis noster vir venerabilis Manasses

Antwerpianensis Episcopus, etc.

14. **NATURALIS**, Incola, Civis. Charta

Henrici Comitis Portuallie apud Bran-

daon. tom. 3. pag. 283: Judez et Alcidea

sunt nobis ex Naturalibus Colimbrie.

[Naturalis de regno Aagonis, in Concili-

*o Turiasensi inter Hispania tom. 3. pag. 494. *Naturales monachi, Cenobii**

incolae seu possessores legitimi, in Chartula ann. 1063. ubi narratur quo-

modo Cluniacenses occupaverunt locum S. Martialis Lemovicensis, apud Baluzum tom. 6. Miscell. pag. 519. Cum hominibus et feminis inde Naturalibus, in Donatione

Roman. ann. 1110. apud Acherium tom. 10. specil. pag. 165.]

15. *Charta Ludovic. VIII. ann. 1182. in Reg. 82. Chartoph. reg. ch. 813: Porro Naturalis carnicies non audierunt (leges non adierunt) et sue miseria pondus exposuerunt nobis, etc.* Vide supra *Natio* 4.

16. **NATURALIS DOMINUS**, Legitimus, qui jure dominum obtinet. Charta Henrici Ducis Glogoviae, qua Regi Bohemiae tanquam Domino suo naturali obedientiam et auxilium pollicetur ann. 1351. apud Ludewig. tom. 5. pag. 542: *Promittimus etiam pro nobis, hereditibus ac successoribus nostris, Regibus Boemie et ejusdem regni corone, fideliter assistere et parere si obdare, sicut vasalli Principum, cuiuslibet ordinariis dominis et pars necessariorum debito obligari.* [Vide Hallitus. Glossar. Germ. voce *Naturlich*, 1408.]

17. **NATURALEIA**. Lapidés naturales, qui et nati, ex ipso solo, ex ipso metallo, apud Agrimensores.

18. **NATURALIS**, Physicus, qui physicas seu naturæ studet. Vide supra *Natura* 1.

19. **NATURALITAS**, Quia quid naturale est et necessarium. *Naturalitas somni*, apud Tertullianum de Anima cap. 48.

20. **NATURALITAS**, [Coherentia, nece-

ssitudo.] Carolus Magnus de Gratia sep-

*titiformis spiritus: *Sapiencia enim et intellectus adeo sibi Naturalitatem necu**

conjuncta sunt, ut unum sine altero nullo

pacto subsisteret quædat.

21. **NATURALITAS**, Fidelitas, seu fides, ut videtur, quam subditus debet Regi suo. Litera Alfonsi Regis Aragonis ann. 1379. Inter Concilia Hispan. tom. 3. pag. 657: *Quapropter mandamus... sub fide et Naturalitatem, quibus nobis adscricti sunt, universa ac singulare secessibus, Gubernatoribus, Balearibus, Gomeribus, Procuratoribus, justitiis, et aliis quibusvis servitutibus subditis nostris, quædam, etc.*

22. **NATURALITUS**, Naturaliter, natura. Sidonius lib. 9. Epist. 11. Mortalitatem mentibus vis hec Naturalitius inest.

23. **NATURARE**, Creare, res naturales condere, iis naturam donare. Verbum est Theologorum Scholasticorum, qui-

bus Deus dicitur Natura Naturans, non natura naturalis, id est Auctor naturae seu omnium in rerum natura constitutum, non natura Naturans, seu res creata, ab alio condita, constituta. Charta Henrici Angl. Regis anno 1417. **Inter quas natura Naturans ipsa Deus naturalis iudicis instituit.** Salas Malaspina lib. 8. Rer. Sicul. apud Baluzium tom. 6. Miscell. pag. 228: *Gallicorum non aliter Naturans complexio.* Vita S. Richardi Episc. tom. 1. Aprilis pag. 311: *Cui ab ipsa natura et omni Naturato honor et gloria in secula seculorum.* Vita S. Catharinae Sen. tom. 8. Aprilis pag. 884: *Sicut enim ignis naturaliter sursum tendit, sic spiritus ejus... quadam visibili consuetudine quodammodo Naturam semper tendebat ad ea que sursum sunt.* Hinc.

* **Nostris Naturae, pro Ejusdem esse nature, alicui esse persimilium, Gall. Resembl. Paraphr. psalmi Miseric. MS.:**

Bien Nature à noster mere...

Bien nous post Eze fax clamer.

* **Renaatur, eodem sensu, ibid.:**

Bien Renature à la vie poste.

La chose qui ne vint entre cause.

* **Naturae vero, pro Natus, oriundus, vulgo Natif.** Lit. remiss. ann. 1408. In Reg. 162. Chartoph. reg. ch. 225: *Loron Pulegny bourgou de Toué Naturae dudit le Toué, etc.*

NATURATUM. Willibrandus ab Oldenborg in Monasterio Terra sancte Antoniae. *Habet infra muros tres montes magnos et altos, quorum medium aede altis est ut supra cacumine nubibus invictis, cursum planetarium puelit impedit.* Quem, ut puto, ipsa natura ruis usibus preparavera, ut dicitur abbo ager a laboribus requiesceret, illa ror amantissima loca, que circumiacent reficiatur, et ab alto propiciens, defactum sui Naturae consideraret a reparatione.

* **NATUS.** us, Ortus, dies Natis. Acta Georgii Mart. tom. 8. Aprilis pag. 215: *Magnus quidem Georgius ante natalem diem, qui sanctus est in utero matris habitus, magnus post Natum, qui tam illustris, etc.*

* **NATUS indutus et calciatus, nostris Né chausse et vétu, Tritum adagium, de quo Cardinalus in Serm. ex Cod. reg. 8294: Unde communis proverbio de quibusdam dicitur, quod Natus post induit et calcata, quando sunt in prosperitatibus.**

NAVA. Nebrisensis in Praefat. ad libro de Bello Navariensi: *Navaria, non men est novum, nuperque exigitatum, dicta, quantum assequi possumus conjectura.* Hispani vocant Navas camporum areas plena, arboribus purgatas, que tamen habent in circuitu sive dumetaque fructicosa: et inde Navaria fortasse dicta loca, que compulerat hanc ejusmodi Navas. Nebrisensis ascribunt Garibaldus lib. 21. cap. 2. et Venetus in Chron. cap. 17. At Ludovicus de Lacerto in Advers. cap. 39. n. 10. Navas, quod Hispanos significare ait mapalis pastorum, et casas rusticis, cujus voci originem ab Hebreo. *Noë arcessit, quem sonat.* [¶ Acad. Hispan. vox Arabică, Campi planities.]

NAVACULUM. Navale, navium statio. Glossa Gr. Lat.: *Navarzobū, [Naorazobū] minus recte in Supplemento Antiquariorum] Navaculum.* In MS. Cod. S. Germani Paris. Navaculum habetur. Infra: *Naupiov, Navodium.*

* **Nostris alias Navay.** Lit. remiss.

ann. 1301. In Reg. 141. Chartoph. reg. ch. 225: *Comme les suppliants eust pris de divers souvenirs (de poisson) ou Navey de la ville de Chalon sur le Saône une chaloume de fer. Nade pro Nave haec eadem vox legitur in Charta ann. 1298. inter Probat. s. Hist. Trenor. pag. 248: Item quatuor dierius Parisis de chafus governavit de Navey de plus de unq. ouquel on charge vix à Tornus.*

NAVADA. Navia onerata. Tabul. Dalo-nensis Abbat. sub ann. 1779: *Dono... unopaque anno certa unam Navadam satulam et liberam et quietam ab omni con-suetudo.* [Vide Navata.]

NAVAGIUM. Onus quo tenentibus in-cumbebat res domini navigio deducendum quo vellet, vel vectigal ex navium transi-tu. Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 922: *Liberi sint ab... omni cariago, summagio, Navagio, passagio, muragio, etc.* Charta Ricardi Reg. Angl. ann. 1192 pro Grandmontibus Monachis Regest. 106. Tabulari Regil Ch. 238: *Ab omni pedago, forfalto, vendo, teloneo, passagio, forago, ricagio, pondero et mon-tes, (sic) excusio, exercitu, equitatu, vinagio, foengagio, muragio, passagio, mo-mento, foragio, portagio, talia, Navagio... morgage, bionno, et omnibus amendis et forfactis, [Pro mansivo, mensura legendum] ut apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 649.] Vide Navaticum.*

NAVALE. Navis onerata, vel onus navis. Will. Heda in Rixfrido Episcopo? Nec de Navale, nec de carrale, neque de sauvage... teloneus exigatur. Formula 12. Lindenbrogiana: Nec de Navali, nec de carrai elevatione, nec de rotacio... teloneus exigatur.

* **NAVALIA.** Tubi aqueductus. Mel-terinus in Hist. Norberg. apud Ludewig. tom. 8. pag. 84. Aqueductum porro Consulta a longe per Navaliam subterranea introderetur, hinc indequè per civita-tum... etiam inveniatur.

* **NAVALIS.** Onus navis. Charta Rob. episc. Lincoln. Inter Probat. tom. 2. Annal. Prismont. col. 210: *In Ba-ruca unam Navalem lignorum, quam mihi debent homines mei.* Vide Infra Navata.

* **NAVALIS.** adject. **NAVALE FLU-MEN.** Navigabile, ut infra Navagium. Charta ann. 1303. In Reg. 66. Chartoph. reg. ch. 1817. Proprietary inter duo humina predicta Navalia (Garonam et Tarnum) est dicta foresta situata. Molendinum na-vale. Vide supra in hac voce.

* **NAVALITUM.** Navale, totalium navium. Vita S. Ildili, tom. 1. Junii pag. 428: *Pontem esse lapideum... super Elaverum fluvium stratum, prope ejus Navalitum.*

* **NAVALUM.** Vide Navaculum.

* **NAVARE.** In aliquem irrere. Lit. remiss. ann. 1388. In Reg. 124. Chartoph. reg. ch. 124: *Item pervenit quod dictu-precentus ad verba dictæ mulieris de eo conquerente, commotus Navit in eadem impetu et rapuit eam ad guttam.*

* **NAVARETUS.** NAVAROUS. Joh. de Janua: *Navargus, Navia magister, a na-va et argu secundum Papiam.* Gloss. Lat. Gall. Sangerman: *Navargus, Mai-ster de nef.* Sed legendum Navarchus, a Grec. *Naupycos.* Gloss. Isid.: *Nauregus, Naucastellum pro Naucaregus aut Nauen regem, ut videtur Graecio Detorqueri potuit Nauregus, ut Nauregus, a Na-archus.*

* **NAVARII,** Navari, Gall. *Les Navar-ros.* Concil. Lateran. ann. 1179. apud Bened. abb. Petroburg. in Henr. II. reg. Angl. edit. Hes. pag. 299: *De.....*

Navariis et Basclis, qui iisdem in Chris-tianos immanentes exercerent, etc.

* **NAVAROLUS.** Navarchus, navicularius. Stat. Mantua lib. 1. cap. 162. ex Cod. reg. 4220: *Ordinamus quod aliquis ex-nauta seu Navarolus non audiet vel presumat cum navibus aliquibus... arrivare ad ripam ciuitatis Mantuae.* Vide Nava-reius.

* **NAVARRENI, NAVARRENSES.** Gall.

Navarros, appellati; qui partibus regis Navarra adhaerabant contra Carolum V. cuius fautores *Delphinoles*, Gall. *Delphinois cognominabantur.* Memor. D. Cam. Comput. Paris. fol. 177. v.

Robertus Astur... fuit ordinatus... com-missarius ad copiandum, ponendum et spicandum et manuam et dominium re-gis omnes terras et possessiones quascum-que, que fuerunt Jacobi de Rue, magistri Petri dicti de Terre ac Giloi de Hoyer, qui fuerunt justiciati tanquam proditores dicti domini regis, neconon omnes alias terras aliorum Navarrenorum proditorum existentes in regno Francia. Charta ann.

1365. In Chartul. S. Joan. de Jardo: *Ego Guillelmus abbas monasterii S. Johannis de Jardo... juro quod a tempore, quo Navarrenses villam de Meleduno hostiliiter... invaserunt et occuparunt ac occupata-rem... detinuerunt, etc.* Lit. remiss. ann. 1359.

In Reg. 87. Chartoph. reg. ch. 170: *Ical-ius Calvet Navarrois, ou pur aid de nosre frere le roi de Navarre et de sa guerre envoia... et reprocha au supplicant, pour ce qu'il estoit frequentant davera les nostres, qu'il estoit Daiphinois.* Aliae ann. 1388. In Reg. 188. ch. 98: *Audoint voulut verifier la remise que Pierre de la Rue avoit obtenu pour autre tenu le parti des Anglois, Navarrois, etc.*

* **NAVATA.** Onus navis. Tabularium Malisconense. fol. 167. v. *Novatam unam de lignis et tabulis et tripodes.* Charta ann. 1270. apud Menesterium in Probat. Hist. Lugdun. pag. 12. col. 2: *Item quamdam Navatam lignorum... ad-duxerunt.* Charta ann. 1309. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 98. col. 2: *Pedi-grium per aquam levatur in hunc mu-dum.... Item qualibet Navata lapidum ad calceum faciendam, debet 12. denarios.* Vide Navada.

* **NOSTRIS Nauæ.** *Una navæ de blé, in Lit. remiss. ann. 1384. ex Reg. 146. Char-top. reg. ch. 70.* Aliae ann. 1308. In Reg. 154. ch. 87: *Icallus Gaultier avoit fait monter deux Nauées de buche audessus dicti pont de Vernon.* Charta ann. 1409. In Reg. 168. ch. 322: *Sur chacune Nauée qui sera chargée de sel, qui arrive en la ville de Paris, une mine de sel Nauée ou batelle de sel, in alia ann. 1415. ex Reg. 170. ch. 1. Sed et levium classis, Nauée appellatione in Libra et mercat.* Castel. ann. 1384. tom. 4. Ordinat. Franc. pag. 431. art. 19. Vide supra Navata 1.

* **NAVATICUM.** Charta Caroli C. et Cal-roi Simplicis pro Monasterio Trenor-chensi, apud San. Julianum et Chiffre-rium. *Præcipuum ut nullus... natus in mari aut Rhodano, seu Sagone aut Dou, vel Liguri fluminibus naganitibus, aut litoribus comorantibus, requiriatur au-deat, aut presumat, aut Navaticum, aut cespitatum, aut salutaticum, aut ponti-cum, aut in terra rotaticum.* Quo loco Navaticum quidam volunt esse vectigal illud seu conjectum, quod ad navium compositionem, ut loquuntur Capitula Caroli C. tit. 38. ad repellendos Nor-mannos et inhibendos eorum incursus, populus induxit idem Carolus. Capitu-lare I. ann. 810. cap. 15. et append. 2. Capit. cap. 15: *De materia minime ad nave-*

facienda. Inglitus pag. 801: *Tertio etiam anno primi transversis per omnes portus laborandis, si navel militia cum pretiis...* pag. 300: *libre exacte sunt.* Kardosowius vocat Leo in Tacitius cap. 20, § 71; a qua penitentiae, ingruente præsertim bello, nemo immunis erat. Vide Monachum Sangall. lib. 1. de Carolo M. cap. 32.

Alli Nauficula esse conténdunt; quod *navea telonium*, appellant Chartas Henrici III. Imper. ann. 1032, apud Meurisium in Episcopis Metensibus pag. 359. Henrici Dux Bajoaria ann. 1170. et Celestini PP. ann. 1191. quo exstant inter Privilégia Ecclesie Hamburg. quod *Naulage* dicitur in Foris Beneharnensis. Rubri. *de peages*; art. 14. Charta Caroli C. apud Besilum in Episcopis Pictavensis: *Postulavit Serenitatem nostram qd... Telonium de navibus eorum qui per fluvium Sequane sive per alia flumina discurrenti... iugulare dignamur.* Alii ejusdem Caroli apud Catelium in Archiepisc. Narbon.: *Et d' quoquunque commercio Tellone exigitur, vel porticatus, ac de navibus circa littora maris discurrentibus, nec non sativas, etc.* Alii Alexander II: PP. apud Ughellum in Episcopis Cremonensis: *Cum uniuscunq[ue] navis solito censu, etc.* Perperain *Nataticum pro Navicula*, habetur tom. 5. pag. 1561. Vide Capitularie 5. ann. 819. cap. 4. lib. 4. Capitul. cap. 47. Capitul. Caroli Cal. tit. 13. cap. 5. etc.

*** NAVIUS.** Eadem notione. Charta Dagoberti Franc. Regis ann. 681: *Neque... telonus vel Nauigis, portationis rituatis, rotulatis, et aliis instrumentis potuerit.* Alii Iustin. Regis apud Doubletum pag. 616: *Terrolos de illos Navigis de undique que corradas denarios duodecim.*

*** NAVATIM.** Per mare, navibus. Navatim venire, in Litteris ann. 1222. apud Rymer. tom. 3. pag. 947.

NAUBARE. Petrus Damian. lib. 8. Epist. 11. *Qui quietus poterat dormire sub tecto, exclusus foribus compellatur Navbare sub divi. Ubi Caetanus, f. cubare.*

*** NAUCELLA.** Navicula. Vita S. Lumenti Episc. tom. 4. Mail pag. 346: *Alfegius Naucelle injectus ad Grenovi: vehitur. Occurrunt leg. 17. § 1. Dig. de Instruict. vel Instr. leg. (38, 7.) Vide Nace 1.*

NAUCHER. Nauta, nostris, *ilm Nocher*, vel *Naucher*, Italis *Nochere*. *Naucheri luni*, sive *navis*, in Charta ann. 1273. apud Joan. Lucium lib. 4. de Regno Dalm. cap. 9. *[Naucheri] dicte nauta*, in Statutis Massil. lib. 4. cap. 17. Addit. cap. 20. § 1. cap. 29. etc.]

*** NAUCHERIS.** In illo Statutis lib. 1. cap. 18. § 13. *Sed nec magister, qui vulgariter Naucheri appellatur, vel aliquis dominus nauta, etc.*

*** NAUCI.** Charactarium S. Vandregisili tom. 2. pag. 1280: *Limonagnum item quod de domina nautera, et Nauta qui bubulus datur, juxta dicta Ecclesia in perpetuum condonatur.*

NAUCLEARUS. Naucularus, navicularius, nauta, Italis *Nochere*, *governatori di noctis*. Arnoldus Lubec. lib. 7. cap. 10: *Transitus terrae ejus difficilimus et incognitus est...* ut vix & quaquam sciatur, nisi ab Odewinio, qui sepius illuc transeunt, et alios transeuentes ducunt, sicut Nauclearii navigantes in mari. *Nauclearii galeraeum*, in Pactis inter Michaeliem Palaeologum Imper. et Genueses ann. 1261. a nobis editis. In illo Gallice editis *Nocheris*, dicuntur *Nochers*. Vide in *Naucheri*.

*** NAUCLEUS.** Eadem notione. Caffari

Annal. Genueus. apud Murator. tom. 6. col. 258: *Praeter honorum Consulatu et Naucleorum. Annotat. Cl. Editor in MS. legi Nauciorum.*

*** NAUCLEARRE.** Nauclerum agere. In Onomastico ad calcem tom. 2. SS. Ms.

*** NAUCULA.** Navicula. S. Paulinus.

Epl. ad Citheronum v. 247:

Cum populo praepara ardes.

Sed nos in illo decidimus Naucula.

*** NAUCUM.** NAUCUS. Vasis genus ad modum navis excavatum, canalis, alveus. Gall. Auge. Inqulit. ann. 1268. ex scholis Pr. de *Mazaughis*: *Item dixit quod eodem tempore ipse fecit apparet quoddam Naucum de pulso de Sauceto ad eastrum de Moriorum, pro eo quod illi de Sallone reputabant esse suum, quod Naucum era: Bernardi Gorcius de Sejcone, etc. Inventar. ann. 1218. inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. pag. 68. col. 1: *Huius inventi in domo sacristie, que est ad pratum, extra claustrum quatuor vaisselles, quorum unus plenus est vini puri, duas Naucumas, tres paucas; duas Naucolas olivarum, unus ferratum.* Vide *Nauci et infra Navia.**

*** NAUCUPLES.** Ad eundem acutum ha-

bens petem. Gloss. Isid. *Ad eundem post*

*Martirium recte restituit Graecus, putatque pro *Naucupes* legendum. Acupes: quod videtur probabilissimum. Vide *Acupes*.*

*** NAUCUPLETIO.** Vide *Naupilio*.

*** NAUDA.** Charta ann. 1215. lib. Tabulario Ecclesiæ Carnotensis num. 303: *terras terram capientem 18. sextarios seminis, et upam Naudam que est prope illud herbergamentum.* [Charta ann. 982. in Probat. Histor. Lotharingie col. 391. In Gibsoni manu manum unum, in *Beverone Naudam que dicitur S. Mansueti*, campum unum in *Verciliaco*, Naudam quoque *Widonia: hec omnia in usus Monachorum in eoden loco Deo deservientium delegamus.* Similia habentur in Charta ann. 985. ibid. col. 374. Vide utrū modis agril. Quid sit idem quod *Hobs* ponibilis detriga voce? Vide *Hobs*.]

*** NAUDIA.** Idem prorsus videtur quod *Noa 1. Locus pascuum sed uigiliorum et aquirriguis.* Charta ann. 942. inter Instr. tom. 8. Gall. Christ. col. 411: *Fuscum nostrum, qui dicitur *Vicus Levandriacus*, ... cum sancta Mazenita, Nauda et gel, cumque omni exactione, etc. Leg. et qualiterque.* Vide supra *Nata 2* et *Infras 2*.

*** NAUDIUM.** Chronicon Breve Cremense. *Fuit capitul. Burgus Domini et combustum et fermentum habitantes fusuram et iustum sum Naudium.* Vide utrū *Kantum*, quod vide in *Nemisim*.

*** NAVEGUM.** ut infra *Navigium*. Clas. Litterar. ann. 1263. apud Rymer. tom. 1. pag. 72: *Dicitur enim pro certo quod Rex Dacys, una cum Rege Norvegia cum magna multitudine Navegij, in forensis insulis Scottie applicuit.*

*** NAVELLUS.** Sepulcrum, tumulus, arca sepulcralis, ex Italico, Naviglio forte, quod navicula formam refret, spielegantur in Navello rubro marmoreo, quod erat positum super duos leones in armores rubri coloris. Infra: *Et super Navelum est una Aquila ubi cantatur Evangelium.*

*** NAVELLUS.** Navis, navicula, Gall. Navel. Lit. remiss. ann. 1338 in Reg. 90. Chartoph. reg. ch. 11: *Post sonum*

campanae, vocale ricta, nullus debet per dictum pontem (Abbatisville) pertinare, nec subitis vigiliosos sive Navellos conducere. Charta ann. 1360. in Reg. 88. ch. 120: Aussi et par maniere que de ceul (sel) que on amenoit à ladis ville (Corbie) à nef ou à Navel. Occurrit praeterea in Lit. ann. 1380. ex Reg. 116. ch. 182. et alibi.

*** 2. NAVELLUS.** Napus. Gall. *Navet.*

Lit. Ludov. VI. ann. 1119. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 445: *Anodo majorato terra habeat Valdricus et ejus heres cum milis et Navellus.* Id est, Prestatio que ex napis percipitur. Vide supra *Nappa*.

*** NAVENCUS.** MOLENDINUM. NAVEN-

QV. Navi superimponuntur. Vide supra in *Molendinum*.

*** NAVERIA.** Gorges, locus in fluvio coactatus piscium capiendorum gratia. Charta ann. 1333. in Reg. 96. Chartoph. reg. ch. 1159: *Dicitus miles Petrus de Via quadam pazeriam Naverianam, piscariam et molendinam apud Vilam-muren in flumen Tarni dicebatur construisse. Alla ann. 1361. in Reg. 116. ch. 6: Ordinantes quod si dictus miles (Petrus de via) herebantur seu successores sui et ab ea cau- san habentes seu habituri Naveriam, pazeriam, piscariam et molendinam predictam seu illa teneret et haberet voluntatem istud sic etiam faciat, non nobis impeditum competens, nequigena in dicto flumine facientur; hoc etiam salvus quod si nos... vellemus alias dicere seu proprie- nes quod proper Naveriam, piscariam et molendinam predictam, seu coram occa- sione in nostris pedagris dampnum, inferratur, etc. Alia ann. 1167. in Reg. 118. ch. 43: *Cum quadam Naveria ac piscaria, in qua pisces regales et cuiuscumque altius conditionis, in ascendendo, cum telulis et filatis ad hoc necessariis et conderentibus, capi possunt, etc. Lit. Lanceloti de Roya macris forest. et aquar. in Ocit. ann. 1384. ex Reg. 146. ch. 121: Quod non erant ausi cum dictis eorum gabarrotis et parvis navibus per Naveriam sive piscariam... desen- dere nec ascendere. Vide supra *Nasse*.**

*** 1. NAVETA.** NAVETTA. Navicula. An-

nal. Genueus. lib. 10. ad ann. 1288. apud Murator. tom. 6. col. 594: *Et inde in Hispaniam nigrantes, quam inveniunt quandom Navelletam... oneratam sale, etc. A navicula forma Navelta vulgo dicitur vs-culum seu cymbium, ubi mira turis asservantur. Gall. Navellette. Inveniuntur et Novella ann. 1412.*

Navetta armenta cum parvo *telari* *et* *spatulare tenente ad pavram* *ca-*

thorum ad ponendum thus. Occurrunt hac notione in alio Inventario Monasterii S. Johannis Bapt. apud Stephanum. tom. 1. Antic. octet. MSS. pag. 421. Inventarium MS. Eccl. Antic. ann. 1444. Testamento ann. 1461. apud Baluzium. tom. 2. Histor. Arvern. pag. 736. etc. Vide *Navicula*.

*** 2. NAVETA.** a Gallico Navette. Napi granum. Lit. officiali. Attreb. ann. 1349. in Reg. 77. Chartoph. reg. ch. 427: *Domicella Maria... nutriti endem buffonen distriama Navette et pane bene- dictio.*

*** NAUFRAGIUM.** Jus quod principi

vel domino competit in naufragis, seu in navibus vi tempestatis fractis. Lit. ann. 1471. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 321. col. 1: *Pro faciendo quandom summariam apprisum... de et super quodam Naufragio, vorato Mast de nau, apud Vilam-novam secus Maga-*

mast officiarii domini episcopi Magalensis ad se pertinere asserebant et occupare solebant, etc. Vide Naufragium.

NAUPICUS, Navis factor, in Glossis Isid. unde emendandus Papas, qui perperam habet Naustrus.

NAUFRAGA RES, Quae ad litus a mari ejicitur temporestatis vi. Lit. a' m. 1277. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 67. art. 15. Si autem aliquem de dicta morte dare naufragium in nostris dominis partibus contingat, propter hoc res sororum Naufragia, in parte vel in toto, nec alienar, nec ullum Naufragium imponere sed emelioratas ad ipsum materiales revocare.

NAUFRAGARE, Navigare Naufrager, in Chron. Caroli VIII. ad ann. 1196. calcem Monstrel. fol. 86. [Pouz. I. estoit le seigneur d'Orlans absent d'Asie : car il Naufragage sur la rivie de la mer de Gennes pour les affaires du roy et en assurant son voyage. Vide alla notione in Naufragium.]

NAUFRAGIUM, Jus quod Princepi vel Dominio competit, in naufragiis, seu in navibus vi temporestatis fracie. Naufragia que Curiae debentur lib. 1. Constit. Sicul. Diplomata Caroli Simplicius pro Ecclesia Narbonensi: Concedimus præterea medietatem salinarum, telonei, portatici, et raficis, sive Naufragiis, atque pscuaris. Charta ann. 1099. apud Garriellum in Episcopio Malagonensis pag. 90. Melioriensis Comes propter Naufragium et alib. in alio loco S. Petri contra testametum patris sui accipiebat, a Gotofredo Episcopo excommunicatus est. Libertates Regni Majoricar. ann. 1248. MSS. Naufragium aliquod non erit unquam in partibus insulae supradictis. Naufragium igitur interpretor navim fragam, quæ ad litus a mari ejicitur, quod Angli Ship wrech vocant, id est, wreccum de navibus. Charta Edwardi Confessoris in Monastico Anglic. tom. 1. pag. 237. Cui: omnibus quæcumque marii procellosis temporestibus in aquam vel in terram ejecta fuerint, quod Anglice Schip-wrech promulgatum est omnino. Alio Edwardi III. Reg. pag. 902. Similiter si naves aut scaphæ, aut bona ipsorum Monachorum infra dominium meum per procurrem manerint aut Naufragium, aut per aliæ fortunam fracta aut submersa fuerint, ipsa naves et bona sint ipsorum Monachorum. Charta Phillipi Regis Franc. ann. 1317. apud Argenteum. tom. 5. Epist. Armor. cap. 31: Exceptio et retentio dicto Duci, pecuia seu Naufragio, carino, refaciuntur, emendo, et emolumento ex fractura navi, et ratione premissorum peccati et Naufragii ob defectum brevium, etc. [Charta ann. 1378. ex Archivo Eccl. Massil. Preposito et Capitulum Ecclesiæ Massil vendidit Domine nostre Regine Dei gratia Jerusalēm et Siciliæ. Regine omne dominium, sephoriæ et jurisdictionem quam habet et possidet in villa superiori civitatis Massil. et in territorio ipsius necnon lessas, pedagia, Naufragia, piscarias, etc.] Vide Lagān. Wrech.

In NAUFRAGIUM PONERE, Disperdere, dissipare. Formulis vett. Pitthei cap. 19: Nec vendere, nec donare, nec alienare, neque in Naufragium ponere, nisi quicquid ibidem elaborare et emeliorare posuerimus. Cap. 30: Nec minuare, nec perditumque ingenio in Naufragio ponere pontificum non habebas faciendi, etc. Capitulare de Viris. cap. 9: Et ipsum vimini in bona militari vacuola, et diligenter provide facient, quod nullo modo Naufragium sit. Tabularium Brivatense

Ch. 18: Et tamen nec venundandi, nec in ullo Naufragio ponendi non habebat potestatem. Adeo Ch. 138. Testamentum Andreae Derbonensis Episcopi editum ab Ughello in Appendice tom. 4. pag. 9: Aut ipsa casis et rebus in Naufragium miserint, aut ullum divisionem exinde ficerint, etc. Charta vetus in Metropolli Salisburgensi tom. 3. pag. 321: Nec vendere, nec alienare, nec ullum Naufragium imponere, sed emelioratas ad ipsum materialiter revocare.

NAUFRAGARE, Eadem notione. [Charta Deodati Clerici ann. 32. regn. Caroli glorioissimi Regis ex. Archivo S. Bertini: Et alibi ipsam rem nec dare, nec vendere, nec computare, nec Naufragare pontificum non habebant.] Concilium Todi. XVII. cap. 4: De universis Ecclesiæ ornamentis nihil unusquisque Sacerdos ponitur incensum in thuribuli. Liber Anniversariorum Basilicae Vaticanae fol. 14. ubi de Bonifacio VIII. pp. Tria paria candelabrorum..... duas Nauiculas de argento: unam pyxidem de argento deauratam pug hostis. Historia Abb Condorcensis tom. 13. Spicilegium pag. 504: Unum thuribulum argenteum deauratum et subtiliter operatum, unam Nauiculam, etc. Navis, in Monastico Anglic. tom. 3. pag. 171. 311. Vide Brovium ann. 1280. pag. 1280. [et supra Navicula.]

NAUFRAGIARE, Charta Childoberti Regis Franc. anno 607 apud Felibianum Hist. San-Dionys. pag. 8. Mancipia vel reliquias res... Naufragiant.

NAUFRAGIUS, Infortunatus dominum. Formula Andegav. art. 33 apud Mabilion. tom. 3. Apalect pag. 331: Contingit gravis Naufragius, quod in villa illa casa sua per nocte fuit effacta, et omnes presidios eius, aurum, argenteum... sibi deportata.

NAUFRAGALIS, Naufragus. Mart. Capelle 1. 6.

NAUFRAGIOSIS, Naufragio expositor, periculorum. Naufragiosis pelagus, apud Claudium Mamer um. ce Statu Mabilion. lib. 1. cap. 1. et Sidonum lib. 4. Epist. 12.

NAUFRAGOSITUS, Eadem notione. Naufragosum secutum, in Capitulo. Caroli C. tit. 27. cap. 15. extr.

NAUFRAGUS, Decotor. Glossa antiqua MSS.: Prodigiis, Naufragis. Leges Loitprandi Regis tit. 119. § 3. 192. 152. (6. 90.) et Lex Longob. lib. 1. tit. 25. § 60: Si quicunque homo qui est pauper aut Naufragus, qui vendit aut dissipavit substantiam suam, ita Naufragi homini, eadem notione lib. 2. tit. 55. § 17. [co Nach. 4.]

* **NAUFREDUS,** [Rapina navis. Dif. Nau.]

NAUGERS, incera mihi notione, numerantur inter munitiones Castris Breslensis, in Charta ann. 1378. laudata in Balcones 2.

NAUPERARI, in Glossis Sangerman. MSS. 201. Nau, industrius, solers, sic dicit videntur Operari.

* **NAVIA** Sapientia, strenuitas, vigilancia, Johani de Janua in Nau. Hinc in Glossis Gal. Gall. Sangerman. Nau. Sagesse.

* **NAVIA** Lignum cavatum instar navi, inter item, vas vindeminatorum, apud Laur. Ip Amath. Nauum, in Macrob. Saturn. lib. 1. cap. 7. Vide supra Naucum.

* **NAVIARE.** Aurel. Victor seu Auctor. Orig. gent. Rom. Unde hodieque aleatores, posito numero operique, optionem collusoribus ponunt renuntiandi quid putent subesse, caput aut navem, quod nunc vulgo corrumptentes, Nauandi dicunt.

NAVICELLA, Ornamenta species in Nauicella speciem. Anastasius in Gregorio

IV. pag. 365: Signum Christi habet Nauicella dura et marenas treas.

NAVICIES, Naustralia, virtus, spes, in Glossa Greco-Lat. ex. Navis. [Nauites, in Gloss. Sangerm.]

* **NAVICIO,** vox, Generatio. Suppl. Antiqu. Nauitiæ; in Glossis Lat. Græc. Sangerman.

NAVICLERUS. Veteres. Glossa MSS.: Nauigium, omnia classica profectio. Nauiculus, omnis consortii navelis exercitus.

NAVICULA, Nauetta, Ital. : Acerra, Tertulliano de Adorat. Prudentium. glossa Isonis ad Prudentium: Acerra, vas thararum, turibulum. Magnum Pastorale Ecclesie Paris. lib. 20. Ch. 208: Duas Nauiculas argenteas cum quibus ponitur incensum in thuribuli. Liber Anniversariorum Basilicae Vaticanae fol. 14. ubi de Bonifacio VIII. pp. Tria paria candelabrorum..... duas Nauiculas de argento: unam pyxidem de argento deauratam pug hostis. Historia Abb Condorcensis tom. 13. Spicilegium pag. 504: Unum thuribulum argenteum deauratum et subtiliter operatum, unam Nauiculam, etc. Navis, in Monastico Anglic. tom. 3. pag. 171. 311. Vide Brovium ann. 1280. pag. 1280. [et supra Navicula.]

NAVICULA. Ugutio: Radius, instrumentum tenendi, scilicet pecten, vel Nauicula. Noste etiam Nauicula appellant.

NAVICULA PEDIS. Constantinus Afric. lib. 2. Pantech. cap. 8: Pedis calcanei divisio est necessaria: est enim cavilla, est et calcaneus, et pedis Nauicula, et racha, que sic lingua vocatur Arabica, est et pecten, sunt et digitæ infra. Os Nauicula ad modum navis est factum curvatus et retro, et utrumque operiens extremitatem cavilla; ante est ligatum, strut enim concatenatum, per hoc pedi datur liberalis motus. Utinque ista cum calcaneo est ligata, etc.

* **1. NAVICULARIUS,** Isidoro. lib. 19. Orig. cap. 19. nauticus est fabricator et artifex. Alio est nauta.

2. NAVICULARIUS, Non gratuitus, sed mercenarius, et pro tanto aliquid exigunt, ut pro transvectione munimur et merces a naviculariis. Institutus. Navicularius benedictio, non gratuita, apud Gorodium. Vindocin. 1. 2. Epist. 11:

Nam si pro benedictione, quanum omnino gratis dare debuisti, usurpasis professionem, et pro professione ab alodario B.

Petri. exigitis subjectionem, profana fuit illa professio, et ideo non tenenda: quoniam subsequens benedictio, quam exhibuit. Navicularius potius videtur, quam gratis data, quandoquidem pro illa temporale mercem cum injury fidei Christianæ exiger non erubescit. Utitur præterea eadem loquendi formula (pusc. 10. S. Augustinus Serm. 1. de Vita Clericorum suorum: Navicularium nolui esse Ecclesiam Christi. Id est, obnoxiam naviculariarum functioni, quod sequentur. Et si fallor. Severus in Epistola ad Salvium, in tom. 5. Spicilegium Aheriani pag. 55: Siquidem Dionysius fertur ejus possessionis iure servasse, ne queratur, nullus defuisse, qui dum fuerit, Nauicula in plurimos venerales aculeos intendit. Ultra. Multum mecum fuit et domi et in foro, cum me et apud patrem defensore, et cum iudicem potronio sepius uteretur, aliquando etiam Dionysium comprimebant, quod Porphyrio non deberat viginti jucunda causa Navicularia iurgia commovere. Vide Nauiculatio.

• NAVIFEX. Faisseur de nefs. Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 784. Vide Nau-

foe.

• NAVIGALE. Idem quod supra. Nava-

tum. Charta Theodorici III. ann. 888.

apud Felibianum Hist. Sandionys. pag.

X. Tunc carrale quam de Navigale nul-

lus quislibet de judicibus nostris, vel de

tellonearia nulla tillonia de ipsa carra-

exigere nec requirere presumeratur.

• NAVIGALIS. Navigabilis. Charta ann.

1389. in Reg. 72 Charte. reg. ch. 545:

In loco de Blancho en flumen publicum,

Navigale, videlicet Garona, ... in quo nul-

lus portus erit, per quem gestes per et

supra dictum flumen Garone transire seu

transvehi cum animalibus sine ani-

malibus possint seu valeant. Vide supra

Naufoe.

• NAVIGATUM. Idem quod Navigatum.

Vectigal ac navium transitu. Dipl. Car-

oli M. ann. 781. tom. 5. Collect. Hist. Frane. pag. 745: Propterea per presen-

tem preceptionem decernimus, quod per-

petualiter mansurum esse iubemus, ut

nullo telonio, nec Navigato, nec carra-

... nec vos nec junioros aut successores vestri

eisdem requiri nec exactare facatis.

Vide Navigale.

• NAVIGER. Naucularis. Navigato sive

piolas ac navium magistros, nautes, nau-

cieros, in Charta ann. 1547. apud Rymer.

tom. 15. pag. 161.

• Naute, eadem notio, apud Froissart.

2. vol. cap. 87. Le conte de Flau-

dre pour le recouvre (Jehan Lyon) ea-

cherance et tenir son estat, le fit doyen

des Nautes. Under Navigato, coram. Et-

em, ibid. cap. 88. Jehan Lyon constat

l'office des rivières et du Navigato. Vide

Naute.

• NAVIGERIUM. Iter, via navi emensa,

naviatio. Vissa. Talonis. Quumque ab

ea interrogeretur... quis ab Occidente,

properans, non longum petet Naviga-

tum. Cbi Isidor. Pacensis. era. 189.

Eadem visitiorum referunt habet Na-

gium.

• NAVIGATA. Navis operata. Charta

ann. 1341. tom. 2. Hist. Dauphin.

pag. 231 col. 2. Item levavit idem Iohan-

nes Raymundi... pro qualibet Navigata

satis, continete infra 50. saecula salis

unum larvatum ipsius.

• 1. NAVIGUM. Clasii, apud Bar-

thium in Glossario ex Baldriet Hist.

Palae. Epistola de expugnatione urbis

CE. ad Lattinos ann. 1295. apud Mirum

tom. 1. pag. 261. col. 2. Itero Navigum

nostrum flammis aggreditur, intempesti-

notus silentio, sedecim naves suas ar-

cessas, velis in altum expansis et inferius

colligatis, ad proram flante fortiter austro,

nostras mittit in nave. Litera ann.

1315. apud Rymer. tom. 3. pag. 561.

Venit Navigum vestrum gentium de

Anglia, cuya Amuratus exercitabat domi-

nua Bonacorum. Occurrerunt rursus in Man-

facto Waveram. II. ann. 1388. apud

Rymer. tom. 4. pag. 656.

• NAVIGUM. Fagium. Navi vohere.

Codex MS. Irminonii Abb. Sangerman.

fol. 99. col. 2. Et facit caroporta usque ad

silicem Waveram et Navigum usque ad

Monasterium.

• 2. NAVIGUM. Res nautica. Gall.

Marine. Chron. Angl. Th. Otterbourne

edit. Hearn. pag. 229. Capit. sunt hoc

anno (1400) dominus Robertus Logan

miles Scoticus, qui pactus fuerat destrui-

giisse Navigum nostrum, et precipue pis-

tores regni.

• 3. NAVIGUM. Navigatio. Iter navi-

emensem, Gall. Navigation. Aurel. Vic-

tor seu Auctor gent. Rom.: Ex eo scilicet inditum, quod ejus consilio impulsu-

que matres Trojane, tedium longi Navigii,

classem ibidem incendiarunt. Acta S. Felice.

tom. 1. Aug. pag. 26. col. 2. Igitur cum

Navigium inaudita opinio per popu-

los divulgaretur, eo quod in Hispaniarum

littere gravis, in Christianos persequatio

grassipret, etc. Vide Navigerum.

• 4. NAVIGUM. Canalis ad navigan-

dum idoneus. Charta ann. 1281. apud

Murator. tom. 2. Antiq. 161. med. 361

col. 300. In communione fuerunt concordia

quod per commune Mutina/canalis eius

Navigium Mutinae assecutari debet pr

ipsum commune Mutina et secundum teneri

usque ad foecas de Rufalcone. Chron.

Patav. ad ann. 1189. tom. 4. earund.

Antiq. col. 1123: Et tempore incisum fuit

nemus Gadii, et factum fuit Navigium,

per quod iter ad Montesilicem. Ad

ann. 1291. tom. 1124: Et tempore facta

fuit venire aqua ad Montesilicem propter

Navigium venerando Paduani. Charta

ann. 1384. in Reg. 66. Charte. Reg. ch.

1415: Erat Navigium ita perculorum,

quod poterat naves transire, quin

periret vel dampnificaretur. Navigage,

Navigatio, scientia nautica. Hist. Caroli

VI. ad ann. 1388. pag. 71: Leur fut

mis de faire des moulins, tellement que

le Navigage des vaisseaux ne fust point

empêche. Lit. reüss. ann. 1356. in Reg.

191. Charte. reg. ch. 24: Pour ce que

celles Villages... suppliant est fort duri et

exercerent in fait de Navigage, etc.

Nave, eadem sensu, in Lit. reüss. ann.

1387. in Reg. 133. Charte. reg. ch. 20. Vide infra Navigum 2.

• 5. NAVIGIUS. Ita supra Navigatum

Dipl. Dagob. I. ann. 1291. apud Dublet.

Hist. S. Dion. pag. 655: Neque intra ipsa

ciuitatis Parisiis, neque ad foras in ipso

pago, thalamo, vel Navigios portaticos... ex-

actare potuerit.

• 6. NAVILAGIUM. Portorium, ut vide-

rum, dandum pro trapezone. Charta

ann. 1480. Excepit tamen et reservatis

passagis riparianarum, in quibus transire

possunt naves, que passagia ertsoluta res-

pectu Navigati. Vide Nauilum.

• 7. NAVILE. Pars aditis sacra, in qua

plebs consistit Ordines Vitalis lib. II.

Nauem quoque Basiliæ... accit. Et lib.

12. Ingens Basiliæ Nauis que numeri

edita fera, compit. Leo Ossius lib. II.

3. cap. 27. Fenebris omnes et Nauis et

Navilia, quibus se vitro compactis, inclu-

it. Addit. cap. 32. etc. Sigerius lib. de

Administr. sur cap. 29. Media Ecclesiæ

Leddo, quae dicunt Nauis. Chronicon

Morinense lib. 2. Extensis etiam ta-

bancaculum, quod Ecclesiæ Nauis a populo

vocatur, consummationis perfectionem

aceperat. Consuetudines Floriacensis

Monasterii: Atque in Nauis ad stationem

sedes ante Conventu preparant. Wil-

liendo, quae dicunt Nauis. Chronicon

Andernensi: Eum pro vita merito in Naci Ecclesiæ... tumuli

præcepit Berna'd. Baldus ad Vitru-

vium scribit, quod Ital. dicunt naves,

seu navatas temporum, a vobis Graeca

emanasse. Salmasius vero ad Solinum,

hanc partem templi ita dictam putat,

quod camera ejus veluti navium carina-

sit ex Sallustio, ubi de mapalium Afri-

canorum cameris: Olonga incurvis

lateribus tecta, quasi Nauum carina

sunt. Certe nauis in edibus sacris, pro

camera usurpasse videtur Anastasius

in Leone III. PP. pag. 121: Sunt vero

tauta Basiliæ B. Petri Apostoli, id est,

Nauem majorem, sed et aliam Nauem

super altare cum quadriportico, simul et

fontem, etc. Ibid. pag. 128: *Simulque et in Nave, quae est super altare, sarta tecta omnia noviter restaurauit. Et in Benedicto III. pag. 286: Sed et ipsius precipue sarta tecta Ecclesie B. Patri Apostoli nutritoris sui, id est, Navem maiorem, et aliam Navem que super corpus ejus est, luciflue renovavit. Ex quibus conficit videtur longiori aedium sacrarum parti, Nave nomenclaturam postmodum inditam, tum quod in ea major sit concameratio, tum etiam quod ex sua longitudine navis carinam referat. Non desunt tamen qui ex Graeca νάوι vocis etymon hauriant, quo nomine apud recentiores Grecos ea pars templi donatur, seu quod pars amplior sit νάος, adihs sacra; seu vero ipsa νάοι haec notio a νάοι, ναοῖς ortum habeat. [99] Vide Glossar. mod. Gracit. voce Νάος; col. 965.]*

2. NAVIS. Testamentum Philip. Episc. Belluvacensis ann. 1217: *Do, lego Ecclesie B. Petri Belluvacensis ... calicem unum aureum, et naveam argenteam, et Misale, etc.* In Nave forte sumitur pro Naucula, in qua ihus asservatur, de quo vase supra aquinus Nave et Navis, dicitur in *Concordio Monecensi* ann. 1300, cap. 4: *Tribulum cum Navi et ture.* [Leyes Palatinae Jacobii M. Regis Majorie. In Actis SS. Junii tom. 3, pag. LXXXII: *Duo thuribula cum suis Nauibus ad teneundam thus depauperata.* Aditum Preceptum Philipp. Puleri ann. 1310, tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 481.] Prostet preterea sumi pro eis quod in aulis Principium Nef vocant, abaci scilicet argentei specie, in navea formam confecti in quo vase ad potum reponuntur in ipsa interdum mensa. [Charta ann. 1338, tom. 2. Hist. Dauphin. pag. 283: *Navea magnam pro mensa Domine Dauphina de vitro, unam duodenam salteriarum vitri, etc.*] Le Roman de Garin:

Tressaut la table, s'est à Garin saillie,
Que la Nef dor lui vost des poins tolir,
Li vins espant sur le palice gris.

Alibi:

Devant Garin t'es Mauvoisin la Nef,
Toute fu pleie de vin et de clair.

Chronicon MS. Béthrandi Guesclini:
Hanses, coupes et Nes de flas or relucent.

• Inventar. ann. 1389. tom. 3. Cod. Ital. diplom. col. 360: *Navis una deaurata cum rotis, quatuor et focis et bandariis et aliis operigatis. Codicil. Oliver. de Cipriano. ann. 1406, tom. 2. Probabil. Hist. Brit. col. 29: *Ien ordinavit quod Navis sua, muncipatu[m] Ruykeru[m], redditur nobili giro Oliverio, et castella filio suo.* Lit. remiss. ann. 1393. Int. Reg. 129. Charthop. reg. ch. 128. bis. *Rogier Percepot, sommelier de nos mapeas, et tenant querre la Nef et les tranchoirs d'argent, que l'en met à table devant nous, etc.**

NAVIS AUREI. Glaber Rudolphus (ib. 8. cap. 2. extremo) *At Henricus (Imp.) cernens amici (Roberti Regis Fr.) liberalitatem, suscepit ex illis tantum librum Evangelii... uxori vero illius pares auri tantum Naves accepit, cetera autem egrediens in gratia dimisi. Sequenti igitur die iterum Robertus cum Episcopis ad Imperatoris tentoria transiens, qui eum satis sublimi suspiciens, expletisque simul prandio, centum libras ei ex auro puru obtulit; Rex quoque pares tantum Naves aurum ex illo sumptu; firmatique ultreque pacto amicitiæ redire ad propria.* 3. NAVIS. Apiclus lib. 6. cap. 9: *Pulsum aperies a Navi, et in quadrato ornas, etc.* Ibi Gabriele Humebergius: *hoc est*

a parte posteriore ventris, qui ut navis cavus, et figura ejus non dissimilis est.

• 4. NAVIS. Jus piscandi cum nave. Charta ann. 1188, inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. col. 486: *Vendimus... tunc R. Trencalella... totam ledam, totamque Nauem, quae habemus de fenestratio Trencalella in stagno et in salinis. Alia Barathol. epise. Laudan. ann. 1142, tom. 2. Monum. sacr. antiq. pag. 21: *Qui et ipse pro sua suorumque salute pratum et punctionem diuarum Nauium in Ausona concessit supradictis Ecclesiæ.**

• 5. NAVIS. Portum, Qua portantur

seu transvehuntur homines, equi et curru, vulgo Buc. Charta Joan. abb. S. Germ. Prat. in Chartul. Guili. itidem abb. fol. 144. r. col. 1: *Prodicti homines bona fide promiserunt, quod si Nauis de portu perdita fuerit, vel aliquo casu in detrimentum generari, quantum ad eorum partem pertinet, ex integra restituenda, vel si necesse fuerit, novam de suo facere tenetuantur Nauis. Nauis onerariae specie, in Guili. Tyrri contin. Hist. apud Marten. tom. 5. Ampl. Collect. coll. 7.1: Si fist le soudan venir d'Alzandre xxij galies et une Nauis, qui portoit la viande et estoivra des galies. Nauisone, paulo ante col. 728.*

NAVILLA. Instrumentum piscatorium. Charta Bonae prime Sabaud. ann. 1424. Inter Stat. Perus. pag. 31: *Eis licet sic die nocturne, ac libere et impune pescari et facere ad rette. Narissam, trubam, etc.* Vide infra Nava.

NAVITIES. Vide Nauicies.

NAVITIO. Vide Nauicio.

NAVITOR. Nauta, navigator. Vita S. Columbi Abb. tom. 2. Junii pag. 203: *In hanc modum de aliis de Scottis advenientes nautis, hec gadem iobis de illis indicabant Regis. Quod generalitate ruris viciniorum eodem die, et Hibernia Nautores, ad locum qui dictur Murhole paradi peruentantes, superterritis ejus hinc Comitibus, sed endem navi, cum Sancto navigantibus, de iudeam interfactis Regibus expletum resulerunt.*

NAVIUM. Annales Francor. Fuldepses. ann. 888: *A Jlege est clementer susceptus, nihilque si antequesti Regni abstractur: excipiuntur curtes. Nauium et sagum.* Edicio Freheri habet, curtes Nauium, absque virgula. [99] Vide Pertz. Script. tom. 1. pag. 406. not. 9.

NAVA. Vide supra *Jus Nauis in Jus.*

• NAULAGIRIUS. Naulum, transvectus. Gall. Passage. Lit. Alfonsi comit. Pictav. ann. 1239. in Reg. II. Charthop. reg. fol. 146. r.: *Debet etiam dominus comes eidem (Imberto) providere de Naulagio sive loco in nave, pro se et dicti militibus suis.*

• NAULEIARE. Nauem locare nauo. Constat. Statuta Massil. lib. 4. cap. 22: *Qua navem in Massilia peregrinis Nauilem, etc.*

• NAULIGARE. NAULISARE. Nauem ad vecturam, quod videat, unde Naulisatus, ipsum nauis. Contract. Nauigia inter reg. Franc. et Massil. ann. 1228. in Reg. sign. Noster Cam. Comput. Paris. fol. 287. r.: *Item ut volueris Nauligare naves ad plateas, secundum quod coquetur est fieri in Massilia, etc. Form. MSS. ex Cod. reg. 7057. fol. 17. r.: Gaspari mator. constituit... Petrum præsentem... ad dicendum... ipsum lignum... ipsum lignum. Naulisandum quibuscumque personis voluerit, et in illis nauis seu pretiis modo et forma, quibus eidem Petro patrō melius videbitur expedire... et etiam de quibuscumque Naulisationibus per eum siendis, promittendis et firmandis*

instrumenta quæcumque faciendum. Vide Nauileare.

• 1. NAULIGARE. De nauo conventre. Littere Potestatis Pisaniorum Vicario Massil. ann. 1340: *Quidam... Pisani... Nauligaverunt cum... patronus unus galæ... enis in portu Massiliæ.*

• 2. NAULIZARE. Radem-notione. Charta Massil. ann. 1357: *Quidam cum esset apud quoddam latudo, quem ibi Naulizavit at cepit, cuius erat Dominus, et patronus, etc. Chron. Tarquinum, tom. 19. Murratori, col. 801: *Illiua crudelitatem aufugientes ad marinam venerunt, et Naulizati navelibus aliquæ galæ Januensibus, etc.**

• 3. NAULIZARE. Navi imponere accepto nauo, apud Murator. tom. 12. col. 381: *in Notis. Patronus Venetus non possit Naulizare aliquam mercantiam forensen supra valorem yperpororum et a Monachis versus Niopontem.*

NAULUM. Gregorius M. lib. 12. Epist.

16. *Propter missum longi, rachanae 30. lectoris 15. pretium quoque de emendis calcitis vel Naula dedimus. Naulum ad transvectionem?* Gloss. Gr. Lat. Nauo, naiva vectura, Naulum.

• 4. NAULUM. Portuum pro trajectione, Nauis, in ordinatione Gallica maritima. Vendito partis civitatis Massil. a Benedicto Ep. facta Carolo Andegav. Comiti Provinciae ann. 1257. ex Schedis Presidis de Mazzauges: *Episcopus possit... ad sui voluntatem recipere Naulum sine passa gium, et redditum dictarum narium, etiam specialiter pedagium.*

NAULUM. Quævis exactio ex novo imposta. Concilium Andegavense ann. 1315. cap. 2: *Noras exactiones, servitutis, Naulum intelligimus in hoc casu, quorum impostio exactio memoriam hominum non excedit. Supra: Qui premissa de novo imposuerit personis Ecclesiasticis, vel hominibus Ecclesie sine consensu illos ad quos spectat, vel premissa exercevit, etiam: Naulum sit de novo impositum nomine suo vel alieno, excommunicationis sententiam incurrit ipso facto Naulum sine passaggi, in Charta Petri Episcopi Pataviensis ann. 1277. in Metropoli Sisibulariorum 2.*

• 5. NAVO. vox Italica. Gall. Nauo vel Nau. Laudes Papie apud Murator. tom. 11 col. 42: *Olera cujuicunq[ue] genere, papie suotempore, si napi, quos Nauones appellant.*

• 6. NAUPEGARIUS. ut Naupagus, apud Sponium Miscell. Erud. Anter. pag. 67. et Reines Inscr. pag. 602. Vide Naupagus.

NAUPEGO. Nauis inunctio. Papie, vivit. 2. nauim adficatio.

NAUPICUS. Nauis factor, Papie, ex Gr. ναυτικός, faber navalis, in Gloss. Gir. Lat.

• 7. NAUPREDA. Piscis genus, idem. ut videtur, quod Lamprea, Gall. Lamprois. Piscis qui vulgo Naupreda dicitur, in Vita S. Hermelandi Abb. Antrens. sec. 3. Benedict. part. 1. pag. 333. Vide Lampe dra et Laupreda.

NAURATUS. Charta Regale ac Paren tales, cap. 13. apud Bignonum: *Taliter si fut professor, quod ipsum rem superius denominatam per suum neglectum et per suum facinus fut perdita vel Naurata.* Alio Col. MS. *Nausfragata legi monet Baluzio. Utique sit, ab hisce vocibus nata videtur vox Francien. Nauré, pro Iesu viae erat. (Statuta MSS. Falterii Domini Commercaci ann. 1238: Item si aulicis bourgeois de celle ville brise le marche de celle ville, s'y payera c. sole, au meytre XIII. den. aux esche-*

vix XII. den. au Nauvoo xx. sole, et auf-
datu x. 141. Vetus Charta Anglo-Gali-
licum libro *Justices of peace* fol. 116 v.
*Et illongues en ledit assaut fist et lui-
bata Naufrer, et malment tretra, et oues-
que un cap'e lui fersut sur le test et sur le
bras, etc.* *Naufrer*, apud Raimund. Mon-
taner in Chiron. Catalanico Reg. Arag.
cap. 191. et in Chiron. Petri IV. Reg.
Arag. lib. 3. cap. 16. 21. *quasi naufragat.*
• *Glossar. Provine. Lat. ex Cod. reg.*
7657. *Naufr. Provinc. Lexio, plaga, vul-
nus. Naufr, ledere, vulnerare. Nostris-
Nauvreure, eadem notio. Charta Phil.*
VI. reg. Franc. ann. 1348. ex Chartul.
21. Corb. *Li procureur des fautes religieuses
les a accusé ou dénoncé d'une bâture et
Nauvreure, que j'est Huot Grau et se complices
aux dessoudites prisonniers. Occurrit in Chartula ann. 1445 ex Chartul.
Latinicae. fol. 42. Consule Menag. Diction
Gall. v. *Nauver.**

* **NAUREGUS.** Vide supra in *Nau-
tarius.*

* **NAUSA.** Locus pascens, sed uliginosus et aquis irriguus, idem quod *Nda*. I. Charta ann. 1195. Inter Iustr. tom. II. Gall. Christ. col. 141. *Radus Ebracorum... dedit S. Taurino... omnia pisa-
tionem et Nausas ejusdem aquae.* Lit. admort. pro eccl. Tulos. ann. 1451. in
Reg. 187. Chartoph. reg. ch. III. *Iamna plus quatuor marelatas prati, confor-
matas ab una parte cum honore Bernardi
Bissu de castaneto et cum Nausa publica
predicte ripariar.* Vide supra *Nauda*.

* **NAUSARE.** pro Nauseare, in *Glossar.*
Provine. Lat. ex Cod. reg. 7657. *6-gar*
(leg. *Gitar*) *Nausare, comere. Gidatura.*
Prop. natus comens.

* **NAUSIA.** Papas. *Helvus, rufus, pal-*
lidus, tenuis, latus. Puta legendum. *Nau-
sea* vel *Nausator*, ut *Helvus* pro *Holus*.

* **NAUSIFICUS.** *Nauseam provocans.*
Wilhelmi Prato lib. 10. Philippidos

Hum Nausicæ crucis pectora odore.

* **NAUSTARE.** Clamor palutum Car-
men de Philom. ad eccl. Cod. reg.
6016.

Naustrum arbora clamans de fronde palumbes.

* **NAUSIUM.** pro Nausea. *Nausi fasti-
dium* in Miracula S. Edaltrici, tom. 5.
pag. 120. et sec. 5. Benedict. pag. 476.

* **NAUSUM.** Species naviae Gallici.
Ausonius Ep. 22. *Nausa alvae quavis na-
ve.* Bursum uititur infra. Bufla Frederi-
ci Imp. ann. 1157. inter Insularum. tom.
4. Gall. Christ. col. 17. *Concessimus...
omnia tua regalia in.... comitibus,
foris, duellis, mercatis, monitis, Nausa,
teleonis, pedagis, castellis.* An *Nausa*
hic indicatur portaria pro trajectione?
Mallem Nausa hoc ipso significandum. Vide
Naustrum.

* **NAUTA.** Genius magistratus in por-
tibus navigationis et commercio praefectus.
Vetus Inscriptio relata in Cognom-
inis Internatu Treverorum. April. 151.
pag. 62. *7. Cognatu Aug. Jux Optimum
Mazimino Bonum, et auctor Nauta. Par-
sae publice posuerat. Hic non esse
intelligendum, nautas vectores ibidem
predatorum ex eo duxisse, quod
I. p. Romanus Nauta Avaricus dicatur
in alto veteri monumento ibidem pag.
610 memorata.*

* **NAUTATICUM.** Vectigal ex nautis
sue navium transiti persoendum, idem
quod *Nauticum.* Occurrit in Charta
Carol. C. tom. 2. Annal. Bened. pag.
746. col. 2. Alia Rodulfi reg. ann. 1267.
tom. 9. Collect. Histor. Franc. pag. 572.
Nec teloneum, aut inferendas, aut rotati-

cum, vel ripaticum, sine portalicum, seu
stiam exclusaticum, vel *Nauticum*, etc.
Nauticum ex eodem Ch. in *Retaticum.*
Vide *Nauticatio.*

* **NAUTELLA.** Nauicula, seu navicella,
Gallis. Nauelle. Eradius Presbyter de
Lection. Evangel. cap. 2. *Nautellam
quippe istam, Fratres, Ecclesiam cogitate,
turbulentem mare, hoc scilicet*

* **NAUTEO.** *ōpē, ēpē;* Odor corii, in
Gloss. Lat. Graec. Sangerman. legendum
*Nauta, que Nonio dicitur Aqua de
corus, vel, quod est verius, aqua de
sentia, dicta a nautis. Vox est Plauti.*

NAUTICATIO. Anastasius in S. Vita
Iohanni. Et talen afflictionem possit in
populo, seu habitabilius..., per diagno-
pha, seu capita, atque *Nauticationes fer-
annos plurimos, quales a seculo nunquam
fuerant.* Codd. ubi habent *Nauticatio* et
Nauta forte cupido modi impo-
nitur nautis, vel meritoribus in mari
negotiantibus, vel potius *nauticaria
præstatio*, seu quodvis tributu. Vide
Nauiculatio 2.

* **NAUTICUS.** Nauta. Chronicon Casin.
lib. 3. cap. 60. (col. 6). *Consistit ut
omnes tempore natus nostra cum nauclero
et Nautis, qui libera maneat, ab omni
conditione et debito pensionis.*

* **NAUT-LENI.** Nauta. *Nautileni galea-
rum in Pactus mitis inter Michaeliem
Paxiogum et Genitenses ann. 1261.*

* **NAUTOLOGI.** Qui nauium a vectoribus
exigit. *Nauiculatio*, apud Clementem
lib. 1. Consta. Apost. cap. 57. ubi Latina
Editio vetoris, sive ipsidem Pontificis
Epistola ad Jacobum § 14. 15. *Pro-
rete officium Episcopas impleat. Presby-
teri manatur. Diaconi dispensationem
locum tenent; hi quo iatecuntur, Nau-
tolos qui conferunt. Eccliam habent in
Erist. 1. que Anatole tributum. Hes-
ychius. *Nauiculatio, scilicet Nauta.* Vide Notas
Coteleri ad Constit. Apostol. pag. 182.*

* **NAUTONERIUS.** a Gallo. *Nauton-
erius.* Nauta in veteri Catalogo MS. So-
daluim Confraternitatis B. Marie Deau-
rate. Tolosana.

* **NAUTONIUS.** Vetus Charta apud Gu-
chenonum in Hist. Bressana pag. 228:
*Concessi teloneum infra regni sui spatia,
puseit ut nullus sit exercitor non in curta-
bus, non in viis sive in pritis, sed nec
in Nauiculato nautiam. Ita habetur, sed
potius legendum Nautoniu, ut tributum
buerit a nautis pende solitum, Nau-
tatum.*

* **NAUTOR.** Nauta. *Sicut Nautor des-
derat venire ad proprium portum, ita
scriptor ad ultimum desiderat venire
suum, in veteri Monte ad Lectorem, ad
eccl. in Collectionis Canonum et MS. Divi
Chrysostomi Custidis Sigillorum. Regino.*

* *P. S. 8. Floscat. tom. 5. Sept. pag.
128. col. 2. *Comunitati summis Nauto-
ris Christiani, cunctes forata sunt cor-
poracionis ejus; quod optimo studio res-
tituta sunt contumeliantes, etc.**

* **NAUTUM.** pro *Nactum.* Pignus. Vide
Nautum.

* **NAVUM.** pro *Nactum.* Vide in hac
voce.

* **NAUZILARE.** pro *Nauiculare.* Nave
comitare. Vide in *Nauiculare.* Lit.
Alfonsi comit. Pietav. ann. 1260. ex Reg.
11. Chartoph. reg. fol. 42 v. *De quadam
navi pro ipsa confundenda seu Nauzilanda,*
etc. Vide supra *Nauiculare.*

* **NAXA.** pro *Nassa.* Pisaria, gurges.
Charta ann. 1197. ex Chartul. prior.
Luhun ch. 20. *Prior vero et monachi
habent coram suis molendinis à la Repen-*

*tie et supra bordulum versus Brig suas
naxas.* Charta 34. Ibid. habet *Nassas.*
Vide supra in hac voce.

* **NAXO.** Nasus, vultus. Auctor. Patav.
anonym. apud Murator. tom. 2. Antiq.
Ital. med. ævi col. 317. *At illo finito
tempore, infulas et galeros, Forojuliano
mare, incipiebant portare, aut copia
cas rostris, ante Nazonem plus in altitu-
dinem, quam ad depressionem, tenden-
tibus.*

* **NAYSSUM.** [*Quod in dicto terray
non sunt latrine neque Nayssum.*] *
Chevalier, Cart. Frat. Pradic. Gratianop. p. 36. an. 1323.]

* **NAYVITAS.** Vide *Naticus.*

* **NAZA.** Nassa, instrumentum pisca-
torium. Charta ann. 1157. ex Chartul.
Michae. *Pisacionem per totam aquam...
quilibet modo pisacionem in eadem aqua,
qui facuet ei loco, duarum Nacaron, vel
duis fureti continam pescationem,
et nasiculam propriam ad eadem ingenia
leuant.*

* **NAZARENI.** dicti primi qui Christi
sequerantur doctrinam, postmodum
vero a Christo deducio nomine auctoritate
Synodi sic D. Luca. Antiochiae
hat. (i.e. Christiani) dicti sunt Fideles
universi. Haec Vibianus Tyrus lib. 4.
cap. 9.

* **NAZAREUS.** [Hebreis *nezer, elevé en*
disgrace; et *Solam id conaminis in hoc*
Nazareo.] (Du Merl. Poës. Lat. med.
et p. 73.)

* **NCUNQULT.** Charta Henr. IV. Imp.
ann. 1063. ex Tabul. S. Maximini Treviri.
*Si quis ex familia interfactus fuerit, pre-
sumt illius id est, Ncunqult, totum Abba-
cium erit. Nungillij.*

* **NEANISCOLOGUS.** Qui juvenilia loqui-
tur ex Graec. *εναντιος.* Vetus Interpre-
tationis Juvenalis Sat. 8. X. 191. *Planipedes audit
Fauos. Nobiles Neanisologos.* [Quidam
legunt *Neanisologos.* Vide Salmasum
de Patro pag. 335.]

* **NEBBIA.** vox Italica. Gall. *Brouil-
lard,* Nebula. Miracula S. Zutte, tom. 3.
Aprilis pag. 515. *Nec videbat nisi ut in
umbra.*

* **NEBLA.** Vide in ex. *Nebula* 2.

* **NEBRIA.** [*Cf. Nebria;* sudarium ex
corio cervino quicunque mundantur equi.
DIE.]

* **NEBRIDA.** Vests *sacerdotalia*, in
Gloss. ad Doctrin. Alex. de Villa.

* **NEBULA.** Fragm. Petroni. *Talau
prostrecte nudam i. Nebula linea.* Ita enim
legendum pro *tome.* Vests tenue
subtilis, dicta quod transparente sub illa
corio, ut carnis sunt nebula. Fulgentius.
In. Mythol. Asteroidum inquit *Syrnate*
Nebuloso lucide terme nraigines, etc. Su-
das διάστημα γραφειν νοεται τα ιππα, τα διά-
στημα της ναυαρατης νοεται τα σύνοπτα
etiam αινιανοντα γραφειν. LX. 8. In-
terpretes apud Isaiam cap. 3. Linteamina
τα διάστημα τα διάστημα, verterunt. Vide ibi
Hieronymum. Ita *Cor vestes*, apud Horat.
lib. 1. Sat. 2. aranearum modo
texte. Phines lib. 6. cap. 17. bomby-
nas factas art. *in publico matrona*
transducet. Ammianus lib. 14. *Sudant
sub ponderibus lacernariorum, quas collis
insertas stolidis spars adnectant, numia
subtemperant temnata perfibiles.* S. Hiero-
nymus. adversus Helvidium. cap. 6.
*Ingradi intur expolite libidinum victimae,
et temnata vestium nude impudicus occi-
tingeruntur.* Idem Epistola ad Laetam.
Talas vestimenta parer, quibus pellat
figus, non quibus vestita corpora nu-
dantur.

* **NEBULA.** Glossæ Biblicæ MSS.

Tipsanas, panes qui dicuntur Nebulae.
Gloss. Lat. Gall. *Nebula, Oublée, mante.*
Gloss. MSS. ad Alexandrum Iatrosoph. *Fabricia buccelle, que sunt super ferrum, ut Nebulae.* Ebrardus in Græcismo
Ac eris est nebula. Nebula de fuisse surgunt,

Ac panis Nebula tibi subtilissimus erat.

[^o Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 521: *Nebula, nubicula, Neula, or Nuble, Gallice, Nieula et Niule, in Stat. pro talemel. ann. 1300. inter. Consuet. Genovet. MSS. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: *Neula, Prov. Nebula ex flore farina et aqua, colorida.* Bernardus Mon. in Consuet. Clunian. MSS. cap. 77. et ex eo Utaldricus lib. 1. cap. 49: *Vel ea que in ferramenta carceratae de conspersione fermea tenuissima fusa, ut de nominibus Romane lingue. Nebulae nostrariae appellantur oblate.* Idem Bernardus cap. 8: *Et omni die in qua sumus omnes in capite ad Missam, per consuetudinem facili fieri Nebulas ad canem Fratrum.* [Editus part. 1. cap. 7. prefert Nebulas. Litera anh. 1217: *Unam pitansam l. solidorum in vino piscibus et Nebula in die Translationis S. Benedicti.* Vetera. Statuta Canonorum S. Quintini: *Ad paternam ridem debet Nebulas, et oblates, et moretum, et vinum. Prop. debet ligna et sal.* Infra: *Debet habere unusquisque priuatus 10. Nebulas et 5. oblates.* Tabularium Brivatianae Ch. 110: *Et habet concessum, et ubatas et Nebulas, et pigmentum.* Ordinarius MS. Eccles. Rotomagensis: *Tunc Nebula curvo vino distribuantur.* Et alii, ubi de festo Pentecostes: *Ei dum incipitur, Veni Creator, projector per familiare Thesaurari existentes in dampnulatoriis inferioribus Turris, ante Crucifixum scilicet inferius et quam poterunt infra chorum, fida queremur. Nebulas, et stupas ardentes in magna quantitate. Et Gloria in excelsis, emitent volare versus chorum aves parvas et mediocreas cum Nebulis ligatas ad tibiam in coparente numero, et continuabunt premissa usque ad Officium Misse, nec cessabunt, nisi dum dicitur Evangelium. Et hanc omnia sicut expensio Thesaurarii et Capituli ex parte.* [Ordinarius Eccl. Lenoviensis sec. XIII. exaratum in die Pentecostes. *Ad processione Misse stupas et flammativas, quas custodes invenient: ad Kurie M. capitularis flores et Neulas (f. Nebulas) praesertim.* Qui quidem ritus ad exprimitur sacra solemnitas mysteriorum in aliquot annis Ecclesiis etiamnum obtinet. [Liber Leges Palatinas Jacobi II. Regis Majoric. tom. 8. SS. Junii pag. XIV. Statuta Eccl. Barchinon. ann. 1332. apud Martin. tom. 4. Anecd. col. 613.] Vide Joan. Bruyerenus lib. 6. de Re chiraria cap. 9. pag. 42. et infra in voce *Oblate.**

^o *Nebula non esse cum Oblatis confundendas, præter locum e Statut. S. Quintini laudatum, suadent Antiqui ritus Ecclesiar. Bisuntinae, quos refert Martinus Tract. de Antiq. Eccles. Disciplina in Divinis Officis celebrandis pag. 311. ubi de Cœha Domini: *Interim dum cantatur hymns, deferantur panes exzymi et Nebulae et Oblatae, et benedicatur ab episcopo vel Decano hoc modo: Benedic Domine nunc creaturam panis, etc.* Sic in Consuetudinibus MSS. Monasterii Soleniac. Iterum atque iterum legitur: *Ad Canem Nebulas et Oblatas et tria ora. Quibus in locis frustra Nebulae adderentur Oblatae, si nullo modo discrepant.**

^o 8. *NEBULA* Macula in oculo. Miracula e Henrici Baucen. tom. 2. Junii

pag. 884: *Habebat Nebulam in oculo si- misiro, de quo nihil omnino videbat.*

^o *NEBULARE*. Obscurare, quasi nebula tegere, obumbrare. Tertull. Apolog. cap. 35: *Elatissimis et clarissimis lucernis vestibula Nebulant, scilicet fuligine, quam edunt lucernas, vel clarissima.* Victor. Utic. lib. 8. de Persecut. Vandalaica: *Semper cupiunt splendorem et genus-Romanis nominis Nebulara.*

^o *NEBULARI*. Nebulonem esse vel fieri. Gloss. Lat. Græc. *Nebular, expatio.*

^o *NEBULARIS*. Pistor qui Nebulas conficit. *Nebularius, conuscitidinarius cibum et illi, ob homini suo in die, in Libro nigro Scaccarii pag. 344. Cum eo in capite de pistoribus agitur, patet Nebularium hic dicti pistorum Nebularum; seu panum eorum, de quibus in Nebula 2. non textorum vestium illarum transparentium, quas etiam Nebulas vocabant, ut dictum est in Nebula 1.*

^o *NOSTRIS alias NEUILLIER.* Omnia Phil. V. anp. 1320. in Reg. 60. Chartoph. reg. ch. 3: *Cum Nebulariu villa Parisiensis a longe retroactis temporibus contrahuit se teneri et habere in honore gloriosi dei archangeli S. Michaeli consueverint, etc. Arest. ann. 1402. 19. April. in vol. 3 auctor. parlam. Paris. Pour le Neuillier de ladite ville (du Pui) una pierre de cire. Ubi in aliis Aresto legitur Nebularia. Sed si forte intelligitur, qui nebulas subministrabat.*

^o *NEBULGEA*. Roche le Bailiff, in Dictionario Spagn. *Est Sal et humiditate nebula, seu in prato cadentia, vs solle induratur.*

^o *NEBULLA*. Panis levior in ferro coctus, de quo in Nebula 2. Usus MSS. Cultura. Cenoman. *Ad cornam Nebulae Nebulas doletas, et ad collationem charitate de bono vino.* [9] Ub: forte legamus Nebulas et oblates, pro Nebulas doletas.

^o *NEBULONITAS*. Nebulonus malitia, fraus, dolus. Guibertus lib. 1. de Purmer. Sanct. cap. 2. § 5: *Quarum tanta Nebulonitis concutimur, etc.*

^o *NEBULOSITAS*. Nebula, obscuritas. Arnobius lib. 7: *Non si mille tu pondera masculi thuria incendas, columpue hoc totum redundantum vaporum Nebulonitis claudunt, etc.* Angelomus Prefat. in Genesim apud Pezium. tom. 1. Aeneid. 1. col. 48: *Quoniam spiritualiter intelligentiam, que in nonnullis magnam obtinet Nebulonitatem, etc.*

^o *NEBULOSUS*. Vide in Nebula 1.

^o *NEBULOSUS*. Lumbus, imbrex porci, nostris Nubile, idem quod infra Numbile. Chartoph. ann. 1357. In Reg. 93. Chartoph. ann. 1357. *Percipere consuevit, in dicto macello linquas omnium animalium bouinarum, que in occiduntur, et Nebulos, sive Nebulae, omnium porcorum et porcarum, que etiam in dicto macello occiduntur, que respondeantur ad unum et Nebulonum.* Vide Numbilus.

^o *NECA*, f. pro *Veta*. Ornatus vestis, de quo infra Statuta Arelat. art. 51. e MS. D. Brunet. *Sartores accipiunt pro cordura vestium sine frons et Neca faciatur infra scripta, scilicet pro capa cum pellibus III. sol.*

^o *NECAC*, NEGARE, Submergeere, ut Ital. Annegare. Lex Burgund. tit. 34

^o 1: *Si quis mulier maritum suum, cui legitimate juncta est, dimisere, it, Necetur in iuto.* Lactantius de mortib. Persecutor. n. 38: *Si qua detractaverat, in aqua Nescatur, tangam majestatis crimen erat.* Add. n. 32. Gregorius Tur. lib. 3. Hist. cap. 52. de feminis maleficiis. Alias Enecat, alias incendio tradit. Gesta Re-

pag. 884: *Uxor enim ejus ligata sedo ad collum, in aqua Nescatur.*

^o *NECARE*. Alii Codd. habent Negare. Agobardus lib. de Grandine: *Propter quod etiam multos comprehendens audiosus, et vidimus, et aliquos occisis, plerosque autem effixos tabulis in flumen projectos et Necatos.* [Huc commendandum Inquisitionem anno 1276. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 29. edit. Genev. et pag. 28. edit. Paris. ubi: *Quidam venient de Fauisino mortuis fuit, scilicet Nectis in Rhodanum casu fortuito. Legem Necatus Chronicon breve Andegavense ann. 1126: *Filius Regis Anglorum in mari Nescatur.* [Add. Memoriale Potestatum Regiens. ad ann. 1276. apud Murator. tom. 8. col. 1189. etc.]*

^o *NEGARE*. Lex Alemann. tit. 73. cap. 3:

Si aliqua aliquam clausuram in aqua feceris, et ipsa aqua inflaverit, et ibi aliquis poros Negaverit, etc. Ita Editio

*Heroaldi et veteres Codd. alli Negaverit habent Lupus Protospata ann. 940: *Et Negavit eum Pao in mari.* Id est, submersus. [Chronicon Novalicense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 744. *Dialibus autem antiquis homicida perdidit humum Negando; rufocavat enim eum in surges aquæ. Harumque vocum origo Hneigen, Celts, Submiteme, ut observat Schilterus in Glossario Teutonicus.]**

^o *Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg.*

7657: Negar, Prov. Mergere, submergeare.

^o *NECATIO*, Submersio. Chronicon

Astense apud Murator. tom. 1. col. 280:

Et alia infinita mala, que fecit ipsum flumen Padi tam in Nescationibus hominum et bestiarum, quam alter, esset longum scribere.

^o *NECARONI*, Idem qui Hunni. Vita S.

Vedast. tom. 1. Febr. pag. 783. col. 1.

Qui nimirum ab Attila Necaronorum regi deruit, etc. Hunnorum regi Attila. In altero ejusdaem Sancti vita ibid. pag. 797. col. 2.

^o *NECCAR*, Allium, σκόπος, in Gloss.

Gr. Lat.

^o *NECCHE*, Mendoza vox. Vide Naca.

^o 1. *NECESSARE*. Cogere. Nisi quod natura Necesar. Fortunato lib. 2. Mirac.

o Martini. [99] Id quod domini Necesar.

ut apud Marin. in Dip. om. Papyr. ann.

c. 444 num. 78. lin. 32.]

^o 1. *NECESSARIA*. NECESSARIUM, La-

trina,cessus. Descriptio Regionum Urbis Romæ edita a Mabillonio pag. 511.

Posteriora 3. *Necessarie 4. fenestræ majoræ fornicatus 107. minoræ 66. Intra-*

Propugnacly cum porta Praenestina 302.

1. *fenestræ major. fornis. 80. etc.*

Add. pag. 516. Lanfranc in Debet pro Ord. S. Bened. cap. 4: *Unus eorum in dormitorio debet circumlectos omnium, et omnia sedilia in Necessarie sollicitate considerans, ne forte aliquis Frater dormiens ibi remanserit.* Liber Ordin. S. Bartoris Parisiensis MS. cap. 22. de Novitio. *Debet autem ipsa Magister diligenter instruere eum qualiter se discalceare debeat, vel cooperire, et Necessaria non introrsum capite intrare.* Add. cap. 37. Hispanus. pag. 21. *In manuione in qua deposita continetur tabula et Necessarium. Passim Scriptores. Heroldius Constantinus ann. 1261. Utal-*

rius lib. 2. Consultudin. Clun. cap. 5. 35.

Ib. 3. cap. 6. 89. Usus antiqui Ori. Cis-

tore. cap. 55. 72. 74. 77. 83. 108. Hugo

Flaviniacensis in Chron. Vird. pag. 263.

Regula Magistri cap. 30. etc. Loca Ne-

cessaria, apud Gregor. Tur. lib. 1. de

Mirac. S. Martini cap. 37. Locus Necessa-

riorum, in Chronico Afflegemensi cap.

15. Domus necessaria, in Statutis Ordinis

de Sompringham pag. 722 et Ord. Premonst. dist. 1. cap. 14. Chron. Laurishamense ann. 948 : *Dormitorum renovavit, edificium Necessariorum prominens appetavit, etc.* Sic Xpia, Graeci usurpant prolatini : *Xpia enim sine adjectione Intergum pro necessitate redditur.* Glossae Graeco-Lat. : *Xpia, iv. a. axoxotopax.* Apud Artemido, lib. 1. Ohiroc. cap. 2. *Kabitec a xpia. Desidero exonerandum alii gratia: ad Necessitatem corporis sui sedere, in Lega Longob. lib. 1. lit. 16. § 5. [90] Litpr. 152. (6. 72.)] Ad Necessitatem nature secedere, apud Lamb. Schafn. ann. 1076. *Ad officia naturalia secedere, apud Aurel. Victoria in Caracalla Etiamnum dicimus, Faire ses nécessaires.* Palladius in Hist. Lausiacae cap. 28 : *Ox. itp. ixi. qd. spic. d' aut. oda spic. xpia.* Ad Viennensis in Chron. de Ario: *Divertitur post forum Constantini ad causam necessariam, visura ejus repente simul cum vita effusa sunt.* Gilbertus Episc. Londonensis in Cantica Canticorum, cap. 2. n. 7. de eodem Ario : *Et cum Necessitate publica purgatoria pervenirent, etc.* Computum Stephanus de la Fondaine, Argentari Regii Incip. 1. Jul. 1351 : *Pour les couvertures de cinq chaises, etc. et pour cinq Necessaires enveloppés de cuir, et couvertes de tap par dessus.* In praedicti Computi, sellas Necessaries appellantur. Vide Caeciliatum. Sed et Necessaria vocant Statuta Mediolanensis part. 2. cap. 209. Ipsa hominum extremitate. *De Necessariis in ecclesia non patiatis,* id est, deportantis. Vide Gloss. med. Graec. in loco Xpia, col. 1750 et *'Avay xia,* col. 68.*

* *Ipsa ventris exoneratio.* Liber de Mirabil. Romae ex Cod. Reg. 4188 : *Per plurimas enim noctes viderat illum regem ad pedem cuiusdam arboris pro Necessario venire. Infra Iuit contra eum, qui iam peregerat Necessarium.*

* *NECESSITAS.* Eadem notio, unde nostris *Faire ses nécessites.* Lit. romana. ann. 1554 in Reg. 82 Chartoph. reg. ca. 685. *Quadam Necessitate dictum Schanem cogente pro grossa materia et urina facientis, in quodam parvo nemore prodictum iter iuit, in quo Necessitatem suam predictam fecit.*

* *2. NECESSARIA.* [ut necessaria, be- soins : * Magister puerorum capelle regis Parisius, pro eorum Necessariis, in duabus partibus.] (Mus. Brit. Addit. Charters, n. 13841, an. 1265.)

NECESSARIUS, pro *Magis necessarium*, dicit Alcuin Epist. 1.

* *1. NECESSITARE.* Cogere. Gall. *Necessiter, Ital. Necessitare.* Verbum a Scholasticis non semel usurpatum, quod occurrit in Mirabolii B. Coletae, tom. 1. Marlii pag. 573. in Vita S. Catharinae Sienensis, tom. 3. Aprilis pag. 307. et aliis.

NECESSITAS. Charta Arturi primogeniti Ducis Britanniae, Vicecomitis Leoviceniorum ann. 1202. *Super subsidio nobis et liberis nostris in qualuor Necessitatibus faciendo scilicet ad fidem mari- tam ad novam Militiam recipiendam, ad redemptionem solvendam, ad susti- nendum crucis expensas, etc.* Vide *Auxiliu-* *m. [90] Trinoda Necessitas apud An- glosaxonem, Militia, arcis et pontis extreccio.* Vide Philips. Hist. Jur. Angl. tom. 2. pag. 76. et infra in hac voce.]

* *1. NECESSITAS.* Quævis exactio, f. sic dicta quod necessaria sit et coacta. Charta Ludovici II. Regis Siciliae et MS. D. Brunet fol. 115. v. : *Quætas aut tal-*

liae, angarias sive parangarias, aut Ne- cessitates aliqualiter imponeare.

* *NECESSITAS, Indigentia, inopia, Gall. Necessitas, in Barthii Glossario ex Hist. Palest. Roberti Monachi. Privilegium Caroli C. pro Monasterio Vedastino ann. 867. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collec. col. 183 : Si autem ex his prefatis villa, que ad cameram deputata sunt, Necessitas Fratrum suppli non potuerit, etc. Mariana monasterii Necessitas, seu penuria, in Charta ann. 1417. apud Ludewig. tom. 6. pag. 85.*

* *NECESSITAS CORPORIS.* Vide *Neces-* *sarium.*

* *NECESSITAS. De necessitate virtutem* in ANPLIUS, Eduardii II. reg. Angl. auctore Joan. Trokelowe, edit. Hearne. pag. 39. Phrasis Gallica, *Faire de neces- sitate vertu,* ut facta est credere : *qui ta- men uitio Quintilianus. Alio sensu videtur in Necessaria.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad eum, quod ad eum pertinet, adiutor prius.*

* *NECESSITATIVUS.* Necessarius. Mi- rac. S. Helene tom. 3. Aug. pag. 612. col. 1. Qui (Teutigius) ex *Necessitate* *ad*

Nesis, de ouvertures et des ressources. Hinc Nettoiaure et Nettoiaure, Immunditiae purgamentum, vulgo Ordure, immundice. Charta ann. 1372, in Reg. 103, ch. 104: En laquelle place l'en porte c'mmument les Nettoiaures et ordures, etc. Lit. remiss. ann. 1409, in Reg. 103, ch. 407: Comme le suppliant eust admenie le tumberel... pour ruderer grant foison de Nettoiaures, qui estoient issues de l'ostel de son maistre, et icelles Nettoiaures, etc. Vide infra Netegementum.

* **NECTUS**, pro Necatus, Submersus. Vide Necare.

◦ **NECTUM**, Statim, continuo, ut videtur. Clarim, ann. 1248, tom. 5. Ordinat. reg. Frane, pag. 600, art. 8: Quocunq[ue] dici burgenes a villico aut scabio ex parte nostra requisiti fuerint, Nertum cum armis tenere tenebuntur per duos dies in propriis sumptibus suis.

* 1. **NECTUS**, Nitidus, mundus, ut coniect. Gall. Nat. Ital. *Natura*, Chronicon Parmense apud Murator, tom. 9, col. 846: *Iem etalem anno (1338) magna scitas citas et blave stevenis ad mactendum, taliter quod viae videntur usque ad mensem Aprilis... sed frumentis, et alia blavescatis bona et Necto, Deo concedente, fuerunt.*

◦ 2. **NECTUS**. Canto dolio. Nectum, in Antiq. Rhythmi, de S. Ottmar, apud Peritz, tom. 2. Scriptor, pag. 53, ubi glos. interl. *scorticatum*.

* **NECUTIARI**, pro Negotiari. Charta Pipini Fr. Regis apud Doubletum Hist. San. Dion, pag. 694: *De omnes Necutiantes, tam ibidem et alicubi ad Necuicandum vel Necuia plurima exercendum, etc. Alia vetus Charta: Vineas vero, nos ante de Sargite quondam Necutiantes, parte divina, cum terra comparavimus.*

* **NEDACRA**, Modus agri, fortean locum quod Arca. Vide locum in Nybdericus.

◦ **NEDDERLAGE**. Charta, ann. 1312, apud Ludewig, tom. 2. Reliq. MSS, pag. 386: *Onnes hospites nauigii advenientes et paucum communem, que Nedderlage dicitur, in eadem aqua facientes, evoluti duobus diebus thelonum obligatorie dare tenetur. Sensum vocis doceat Charta ann. 1322, inter Leg. Polon. tom. 1, pag. 88: Toloneum et depositum, vulgariter Niderloge, suspenderunt, nec a mercatoribus eriguntur. [90] Vide Hallitus. Glossar. German. vol. 1417, voce Nederlage.*

* **NEDFRI**, [vel] **NEDEFRATRES**, ut minus recte script. Baluzius, ex *Nedfres*, quam pro *Nedfrates* accepterunt. Capitularia Caroli M. lib. 5, cap. 2: *Ilos sacrilegos ignes, quos Nedfri vocant, sive omnes, paganorum observationes diligenter prohibeant. Concilium Leptinense, ann. 73, cap. 2. Nedfrates habet, perporam, inquit Lindentrogios, ibi illi Rusticani homines in multis Germania locis, festo S. Joannis, pale ex sepe extracto, funem circumligant, illum que huc illic dueunt, donec ignem concipiatur, quem stipula aliquis aridioribus lignis aggetis curate fovent, ac cineres collectos supra terra spargunt, hoc medio erucas abligi possa inani superstitione credentes. Eum ergo ignem Nedfeur, quasi necessarium vocant. Haec illi Sed nec vox Nedfri habuit. Speimannus, aliena est omnino ab ista significacione apud Saxones Anglicos, videlicet in *Concessarium sonat, et fvr. ignem*, is tenetiam alliam voci originem statuit, ductum scilicet a prisco Saxon, neod, quod obsequium sonat, prouinde putat nod firs,*

ignes esse in obsequium manium ethnici in editos. Haec sane omnia valde incerta sunt, ut et an sacrilegi isti signes illi sint, quos in mysteriis suis, arte quadam magica et misteriis quibus praestigiis excitabant pagani. Sacerdotes ut auctoritatem ac reverentiam sacris suis conciliarent, de quibus Henricus Valentinus lib. 4, Eusebius de Vita Constantini cap. 20.

* **NEDFIR** Schilterus *Nofyr* et *Nofeur* expavit *Cocatus ignis fricando*, non male, ut probat ex Indicilio superstitionum et paganiarum in Concilio Liptini, ann. 743: *De igne fricato de ligno, id est, Nofyr. Nofyres etiam pro mendoso Noffrates restituunt in Capitulari. I. Carlomanni 129, cap. 5. Dein addit hunc ignem longe diversum esse a rogo, qui in Concilio Trulliano can. 63º damnatus est his verbis: Qui in novilunio a quibusdam ante suas officinas accenduntur rogo, super quos etiam antiqua quadam consuetudine, salire inepte et delirare solent, jubemus deficere cessare: quem ibi Ehingerus, inquit, eumque secutus Spelman, contendit cum nostro ex ligno vel palo exigitato, nec in obsequium numinum antiquorum edito. Observat denique idem Schilterus utramque hanc superstitionem in festo S. Johannis, alibi probabilitate concurrens, quod hodieque Germanus dicitur *ein Johannes feur*; de quo huiusmodi Ehingerus: *Hanc impianum consuetudinem habet in Germania, in festo S. Johannis Bapt. observant quidam, ut in plateau excutio igne, super ipsam salant. Sed pro Evangelici Magistratus per ministeria virtutis tales ignes disperant, et delitantes de plateau abigunt. Ejusdem origines sunt ignes, quae Gallus nostris etiamnum existant ipsa Nativitas S. Johannis Bapt. pervenit.**

◦ A calamitate (*Not*) qui daim, cui averuncandae superstitione hanc ignem adhibebant, ex Wacht. Glossar. Germ. voce *Feur* pag. 443. [90] Vide Grimm. Mythol. German. pag. 341.]

* **NEENUM**. Charta MS, ann. 1315: *Ex parte Ecclesie Majoricar exigit expressa querela coram illustrissimo D. Jacobo felicis recordationis Rege Majoricar, quod ipse seu ejus Officiales non permittebat, quod in locis dictis Ecclesie assignatis et datis ratione Neeni terre insule Majoricar, que fuit per illustrum D. Jacobum bone memorie Regem Aragonum, et Baronem et Prelatos qui captiōne dictis insulis interfuerunt, datum et concessum ipsi Ecclesie, eadē Ecclesie seu ejus Officiales possint pūnire aliquos extraneos delinquentes in locis supradictis, etc. Intra: Iudea instrumenta. Neeni dicta terra constabat mod nulla iurisdictione fuit concessa in dictis locis... tempore concessione dicti Neeni.*

* **NEEZ**, in Scholis D. Aubret Dumbensis Historiographi, Lonus in fluvio, ubi cannabis maceratur. Vide *Rohmanni* ann. 1318, ex Reg. 56. Chartoph. reg. ch. 23: *La riviere si comme elle se comporte en long et en ley, avec aucunes Neeez et stiletes apavienans à iadite riviere. Vide infra Neenus.*

* **NEFANDIUS**, in Glossis Isid. Genius putat legendum, *Nefandus*, *Nefarus*, que promiscue a Scriptoribus usurpanter, quamvis discrimerint utrumque statutum.

* **NEFFLERIUS**, Mesphilus, Gall. *Nefler*. Charta ann. 1177, inter Instr. tom. 10. Gall. Christ. col. 320: *Statutum igitur ex concessione utriusque partis, quod quidquid monasterium S. Richartii jure eccle-*

sastico possidebat... in... potellis et Nefleris, etc. Vide infra Neflaris.

* **NEFFN-IXYM**. Leg. Danica apud Ludewig, tom. 12. Reliq. MSS, pag. 168: *Iem pro quacunque causa aliquis impletitur, quod ad illam causam consilium aderit vel mandaverit, pro qua causa aliquis privari potest pace, si iuramento cognitorum, quod dictur Nefff-i-kyn, se non defendenter, etc. Ibid. pag. 177: *Iem notandum, quod in istis legibus novis omni iuramentum cognitorum sit iuramentum Nefff-i-kyn.**

* **NEFFNINGER**, Andreas Sueonis lib. 3. Legum Scaniae, cap. 1: *Est præstanda defensio statim legitimum alleganti cum duobus testibus, et per Neffninger de plato ubi bona vel mala sunt.*

* Qui jurato tenetum assicerere aliquem delinquisse, Interpret. Ludewigio ad easd. Leg. Dan. Ibid. pag. 169: *In qualibet villa forensi sint veritatis et Neffningi... Item in quocunque haret vel villa forentis facta fuerit rapina in plato illius harelli, debent Neffningi illius hareli dicernere, et qui accusatur pro causa rapinae, debet in platio sui harelli tempestiviter ad illum placitum, etc. Vide Jura 2. Nembla et Veredictum.*

* **NEFFINGERE**, Non singere, et putare, in Glossis antiquis MS.

* **NEFRENDICUM**, in Glossis Isid. Annuale tributum, quod certo tempore rusticorum vel discipli doctoribus afferre solet, duntaxat sui carneum, et porcellum. Addit Ugutio circa nativitatem. Vide Moalias.

* **Glossar.** Lat. Gall. ex Cod. reg. 7632: *Nefrendium, panage. Melius in altero sign. 521: Nefrendus, parage; a Nefrendus, porcus eleasticulus ibid.*

* **NEFUS**, Nefastus, malus, improbus. Hadrianus PP. in Carmine ad Carolum M. Imp.:

Nefosi perdi Regis calcabi Desideri colla.

* **NEGANTIA**, Recusatio. V ta B. Agnetis de Bohemia n. 5. Martii tom. 1. pag. 310: *Nec Venetians patri Otogari decreto quidquam suis Negantius derogare presumunt.*

* *Nianche*, pro Negatio, apud Bellom. MS, cap. 29.

* **1. NEGARE**, Ejurare, abjicere, Gall. Renoncer, Renser. Memoriale Polesatum Regiens, ad ann. 1218, apud Murator, tom. 8, col. 1095: *Et quotidie quidam Saraceni exhibant de civitate, et negabant eorum legem et baptizabantur; et de malis Spagnolis et de malis Angliis fugientes ab exercitu paganorum; Negabant Christianum filium S. Marie Virginis.*

* **2. NEGARE**, [Submergere, Noyer.] Vide Negare.

* **1. NEGATIVI**, Heretici, qui coram Inquisitoribus id ei per testes legitimos, quos nolunt, non possunt repellere, de aliqua haeresi rite, secundum leges Inquisitionis, convicti sunt; sed non confessi, immo in **negativa** constanter perseverant, et haereticam præstatim detestantur. Haec et plena Hofmannus in Lexico: quod, si vacat, consule. Ille opponuntur *Afirmati*, de quibus supra.

* **NEGATOR**, [Reus, qui quod, actio ait, negat. Bernardus de Breidenbach Itin. Hierosol. pag. 110: *De possessionibus recuperandis judicia talia sunt inter eos, qualia et apud Hebreos, ut scilicet peccator comprobet, ac Negator semelipsum expurget.*] Vide Lapsi.

NEGGILDARE. Leges Henrici I. Regis Angliae cap. 70: *Non cogitur liber cum servo Negildare, nisi velut si factio nem faceret, nec servus cum libero. Ubi Leges huius Regis § 78. exponunt hanc vocem per coquationem solvere. Non cogatur liber cum servo Cognitionem solvere, nisi velut cum factio liberare. Vide Gildare in Gildum.*

NEGITARE. Pernegare, in Onomastico ad calcem tom. 4. SS. Mail.

NEGLECTIBILIS. Contemnendus, vilius. *Neglectibilis herbe, quibus vix brutum passitur animal, Salas Malaspina lib. 1. Rerum Sicul. apud Baluzii n. tom. 6. Miscell. pag. 202.*

NEGLECTRIX. Negligens, non curans, in Chiron. Adem. tom. 10. Collett. Histor. Franc. pag. 148. *Ecclesiasticorum potius neglectrix, quam matris.*

NEGIGENTIA. Negligentia, sed maxime ea que est ipsa primitus est. Capitulare de Villis cap. 4: *Si familia nostra partibus nostris aliquam facerit fraudem de latrociniis aut alio Neglecto, illud in caput componat. Occurrit ibidem semel ac iterum. Adeo Legem Alemann. tit. 36. § 3. et Leges Luitprandi Regis Longob. tit. 58. § 2. ut. 80. ¶ 16 [90] Luitpr. 8. 84 (6. 27. 81).*

NEGIGENTIA. COGITIONUM, apud Salvian. adv. Avarit. lib. 1. cap. 12. Quod de peccatis minutis, quae theologis veniales appellantur, intelligit Baluzius ad hunc loc.

NEGIGENTIAS. *nas profiteri coram Abbatissis, in lib. 4. Insinual. S. Gertrudis cap. 2.*

NEGOCANT. Negotiator, Gall. Negotiant. Formula Andegav. num. 59: *Domini fratris illo ego illi Negotiensi rogo, preco atque supplico per hunc mandatum ad vicem meam servo meo nomine illo, natione gentile, quem mihi confugio fecit, ubi et ubi cum ipso inventore potueris... quidquid erinde ad vicem meam prosequere et excusare vel admalare eas facias. Vide infra Negotium 1.*

*** NEGOCISTA.** [Mercator. DIFP.] **NEGOSSA.** Rebus ad capiendas rices species, nosse describuntur a Petro de Crescentibus lib. 10. de Agriculture cap. 37.

1. NEGOTIARE. pro Negotiari, in Pacto Legis Salic. tit. 49. § 8. Si quis cum servo alieno non consilio domin. qui Negotiavit, etc. Hoc autem lovo, ut et cap. 50. in malam partem summittur, tempore pro Machinari, moliri fortunam aut crimen aliquod cum alio. (Vide mox in Negotio 1.)

2. NEGOTIARE. Aliqui operi vacare. Memor. F. Cam. Comput. Paris fol. 24 ad ann. 1215. *Nicolaus de Pratis et Johannes Bouillon qui Negotiabant (i.e. auditio computorum vacabant), videbile dictus Nicolaus in camera Campania cum magistro Johanne de Crue, et dictus Johannes Bouillon in camera monetaria, cum magistro Johanne Regis.*

NEGOTIARI. Eadem notione Lat.

remiss. ann. 1417. in Reg. 170. Chartoph. reg. ch. 47. *Sicut faciunt multiores antiqui quando per domum Negotiantur.*

NEGOTIATA. Besoinement, in Glossis Latino Gall. Sangerman. MSS.

NEGOTIATIO. NEGOTIATOR. Vide Negotium.

NEGOTIATE. vel NEGOTISTE. Mercenaria, sellaria vel tabernaria, opifices, institutores Papas. Ugutio. [Joh. de Janua: Negotio. Negotiator, institutor, opifex, mercenarius]

1. NEGOTIUM. NEGOTIATIO, Merca-

tura, κανονείς, nos vulgo *Negoce, Trafic, Commerce.* Glossa. Lat. Græc. : Negotiation, πραγματία, Glossa. Gr. Lat. : Πραγματία, Negotiation, νυνδινάτιο. Πραγματία, Negotiator, mercator. Glossa. MSS. ad Canones Concilior. : Mercionis, Negotia.

Mela de Egyptis : Forum ac negotio feminis, viri pax ad domos curant.

Gregorius M. lib. 8. Epist. 36: *Lucris tamen Negotiis vestri congaudeo. Canones Afric. cap. 16: Placuit ut Episcopi, Presbyteri, Diaconi non sint conductores, aut procuratores, neque ulli iuri Negotio et in honore iustitia servantes. Charol. Otto. n. tom. 1. ann. 984. pre Ecclesie Patavinia, apud Ughellum: Castella cum turribus et propinquaculis erigere : Negotia constitueri, violencia componeveri, etc. Ita etiam usurpari in leg. 1. De exercit. act. annotariori sibi. Add. Aliyipon. Antiocheni seu auctorem. Descript. orbis cap. 16. § 7. 19. 21. 36. 38. 40. 47. 50. etc. Capit. Caroli M. lib. 1. cap. 131. lib. 5. cap. 210.*

NEGOTIUM. Merx ipsa. Formula vett. Bignoniaria form. 45: *Venditor vel commercius quodlibet Negotium habeat vendendi.* Synodus Venerensis ann. 755. cap. 26. *De tletonis vero sic ordinamus, ut nullus de virtutis et carnis, que abeque Negotio sunt, tletonem prehendat. Ita in Capitulari Metensi cap. 6. in Concilio seu Capitulari Francofondiensi ann. 794. cap. 6. alias 8. etc.*

NEGOTIATOR. Mercaturam exercere. Negotier. Apuleius lib. 5. *Magnis pecunis Negotiantem Capitulare ann. 803. cap. 2: De negotio super omnia precipientum, ut nullus audeat in nocte Negotiare in casa aurea et argentea, mampica, gemina, sed in die coram omnibus et coram exercit. bus unusquisque suum negotium exerceat.*

Add. Capitul. 2. ann. 806. cap. 7. et lib. 3. Capital. cap. 6.

NEGOTIATOR. Diploma Neapolitanum pro Amalphitanis ann. 1190. *Ita ut vos Negotiatoris, Campores seu Apothecarii, etc. Bremanus Dissert. 1. de Republica Amalph. pag. 17. Negotiatorum interlocutorum interpretetur qui particulares merces suas distrahuntur, Apothecarii vero eos, qui acervatum seu per aversiorem pendunt, De Camporiibus deponit in Cambiare.*

2. INSTITUTOR. nostri Negotiatorum, eadem acceptio. *Lit. remiss. ann. 1391. in Reg. 141. Chartoph. reg. ch. 183. Guillaume Corault carlet et Negotiator de Marguerite de Montagu, gouvernant les negotios et besognes d'icelle Marguerite.*

3. NEGOTIATOR. Negotio seu Rei aliqui vacare, incumbere, Gall. s'occupar.

4. NEGOTIUM. pro Prælio. Saxo-Grammaticus lib. 1. *A quo terrestre Negotio superatus Hadinus, etc.*

5. NEGRIITA. pro Nigrita. Vide Nigra.

6. NEGRONIATICUS. pro Necromanticus. Gall. Necromantien. Qui ad divinandum evocat animas mortuorum. Ottmar Jac. Maikevicius in Chronico apud Murator. tom. 14. col. 980.

7. NEGUSSIARE. Negotio seu Rei aliqui vacare, incumbere, Gall. s'occupar.

8. NEGUSSIARE. Negotio seu Rei aliqui vacare, incumbere, Gall. s'occupar.

9. NEIGIUM. NEAGIUM, Praesatio,

qua ex nebula fit. Charta Phil. Puic. ann. 1310 in Reg. 45. Chartoph. reg. ch. 147. Item montanagium, Neagium, cum uno boissello bladi anni redditus pro obliis faciens, valentia tres solidi anni et perpetui redditus. Neagium, in Reg. 47. ch. 85. Vide supra Nebula 2.

10. NEISIUS. Locus in fluvio, vel aqua-

rum receptus, ubi cannabis maceratur.

11. NEISSAR. Terrear. Trevrear. ann. 1535: *Juxta Neissar heredium Philiberti Verne.* Vide supra Neissar.

12. NEISSAR. vox vulgaris, qua signifi-

catur Vectigal pro mercurio exitu-

Charta ann. 1452 in Reg. 181. Chartoph.

reg. ch. 100. *Cum a predecessoribus no-*

tri duabus Aquitanie concessum exti-

nuit hospitario hospitio S. Andrei, in

ciuitate nostra Burdigalenis tunc exstine-

nt, et suis successoribus quibuscumque

marcari possunt ei dolia vini, de suis

propriis vineis et redditibus ei decimis

excedunt, abeque aliquo custume. Ne-

issar in castro nostro Burdigalenis co-

lendum.

13. NEKMA. Filum. Glossa Græc. Lat.

Natura. *Natura. Σπονδία vīna, apud Sui-*

dam. Nama sericum, lib. 39. Dig. tit. 4.

cap. 16. § 7.

14. NEMEN. Eodem significatu, in anti-

qua inscriptione laudata. In Thesau-

ro. Fabri.

NEMANCEPS, in Gloss. Lat. Gall. Franc. [Liber, non subditus. Vox, ut conjecto, facta ex hoc Ulpiani loco. Institut. 19: *Omnes res mancipi sunt, aut nec mancipi, hoc est ut exponit Martinius in Lexicon, sunt in principio, aut non sunt subiecti dominio, iuri et potestati, aut non subiecti. Alter, at minus recte, Joh. de Janus: *Nemancipus*, i. *Emancipes*, ex se et mancipes, quae quod jam non est mancipes, et a *Mancipi* et *Nemancipe* dictur. *Mancipi* et *Nemancipi*, nomina indeclinabilia et omnis generis.... Res mancipi dicuntur, que cum alienatur, i. que, cum a potestate vendentis transit in potestatem ementis, manu copi potest, ut equus.* Sed res mancipi (*Nemancipi*) dicuntur, que, cum premisso modo alienatur, manu copi non potest, ut ager.]

NEMBA, in Jure Sueonum vetusto judicium significat. Vide Joan. Sierro hookum pag. 31. 52. et seq.

Nembra, *Nempsa* vel *Nemda* non judicium sed ceterum duodecim prororum seu legalium hominum significat, quos vel partes ipsa litigantes, vel ipse Iudeus eliebat, et quibus quarundam causarum inquisitiones atque etiam sepius judicium committebat, prasertim cum nulli aderant testes. Ita in Legibus Urbanicis Blorco Sueonum antiquos metropoleos ab Hadorpolio Stockholmia editis cap. 11. n. 1: *Si nulli adfuerint testes, Nempsa sive duodecim virorum iudicio res committitur. Nempsa, inquit Olaus Verelius, ubique in legibus iudicium ordinarium duodecim assessorum constans; dictum a Nemda, denominare, eligere, quod a litigantibus denominabatur, sex ab actore, tandem a reo. Idem in Notitia ad Bavariorum Sagae cap. 14: Postea deinde, quod magis ex usi esse, non requiri litigantium nominatio, duodecim hos iudices, electores, constitutis publice, non in causa singulari, sed omnibus judicandis.*

In Legum Wisigothorum libro, quem edidit Olaus Rudbeckius,

multa leguntur de *Nemda* et *Nempsa*.

a capite 2. ad 10. Idem itaque est duodecim *Juritorum* numerus sive *Jurata* apud Anglos, quod *Nemda* apud Danos, Suecos et Norvegos, a quibus per Normannos in Angliam inventum videtur ejusmodi iudicium. Plura Hickeletus Dissert. pag. 87.

NEMDARIUS, Unus et duodecim iudicibus seu legalibus viris, qui *Nemdam* constituent. OI. Rudbeckius in suo

libro Legum Wisigothorum cap. 2: *Nulus qui servit Nemdarius esse debet, nisi cum colonorum et prefecti territorii consenserit.*

Et cap. 3: *Si ad iudicium non venias Nemdarius octo tridentibus multibz.*

Huc spectare videtur vox Belgica

Niemeschewit vel *Nimpsecuit* ex Charta Arripit. comit. Ghinhar. pro homini Bredenardo anni 1272. In Reg. 147. Char-

toph. reg. 1. 325. *Vox est que chil de Bredenardo dicitur auctor et tenir et warde de droit et de sonchein estableissement et par droite longue tenance, eschevainage et de los plaineame et des biements de Baillon en Flandres, qui en Flandres est ditta Nimpsecuit.* Litt. confirmat. ejus

Charter. ann. 1278: *Je me suis assentis que mi escherine de Bredenardo... alane le loy de Baillon en Flandres, qui en*

appelle la Niemechewit. Vide supra *Nefinger*.

NEME, Filum, a *Nera*. Vide *Nema*.

NEMITOR. Vide *Minutor* in *Minuera*.

NEMO, Nullus. *Nemo dies*, apud Prudentium.

NEMOMENUS, Antiquus, ex Gloss. ad Alex. Iatrosoph. MS. lib. 1. Passion. cap. 106: *Hoc enim adjutorium probatum est et maxime ad diuturna ulceraria et Nemomena.* Ibid. cap. III: *Item ad nimium sordida ulceraria et Nemomena, vinum et urinam pueri, in vesiculos commixtio cum melle, in aures mittes.*

NEMORALE JUS, Emphyteuticum.

Jus est consuetudinarium, scribit Halensis, concedendi fundos silvestres, duro labore extirpatos, in emphyteusim Germanorum, in proprietatem post censu anno plenaria et satis modico placuit eumusmodi novallum, unde factum est ut etiam extra silvas agros, arcas, molendina sub iure ac nocte Wal-

rachi impetrarent, illi subiungit Wal-

rachii a Walten, Pro suo arbitrio agere. Charta Hassiac. ann. 1353. apud Hal-

*tius. Glossar. col. 201: *W. de Twiste concedit 2. horitos monasterio... singulis annis 4. solidos graves cedentes de 6. agris satis in monte juxta molendinum de Jure Nemorarii, id est Emphyteu-**

tico, quod vulgariter Waltrecht nominatur.

NEMORATUS, Nemorous. Charta

Gerardi de S. Oberio ann. 1193 in Char-

tol. Mont. S. Mart. ch. 31: *Quandcumque voluerint eam (partem nemoris) sar-*

tent vel incandent, vel Nemoratum conser-

vant.

NEMOREUS, Lizenus. Vita S. Gerini,

tom. 1. Martii pag. 287: *Repertum*

est corpus domini Nitardi... sepultus in se-

puclis Nemorio cum sale.

Memor. G. Cam. Comput. Paris. fol.

207. v. ad ann. 1412: *Pro construendo et*

faciendo unum pontem Nemorem in villa

Paris, incipitrum in buto vici S. Martini, in

loco qui dicitur vulgariter la planche de

Mibray, transversa urum flumen

Secane usque ad S. Dianysum de car-

cere, iturum recto tramitis ad parvum cas-

telatum Paris.

NEMOREUS, Eadem notio. : Cor-

pus B. Winwoles a dicta veteri theca

in novam thecam Nemoram... sepo-

sutus.

NEMORISTA, Nemorum incola. Vita

S. Bertel. tom. 3. Sept. pag. 452. col. 1:

Sanctus vero Dei, gloria et honore in-

mensis tempore, abiit in desertis moni-

bustis vagans, ut Nemorista.

NEMOROSITAS, La spezia de arbori.

Glossar. Lat. Ital. MS.

NEMUS, Arbor, vel fructus. S. Pauli-

nus Epist. 30. pag. 190. nove edit.

Ut qui naturali bono oculos mentis apertos

innocentes, et iniuriantis clausos habeant

letalem prudentiam omni malefici delectu,

de infuso Nemoris interdicti cibo carca-

tus pariter et male luminatus hauirem.

Idem in Poem. pag. 107:

Menos qui signum dedit ei peccata plena.

Ei Nemoria vestis rurore septa fuit.

NEMUS, Lignum, materia. Statuta

Monasterii S. Claudi pag. 79: *Item te-*

natur idem eleemosynarius consumiliter

manuteneat claustrum ejusdem monaste-

rii de cooperatura aliquae officia prescri-

pta, adeo ut coopture defectu, Ne-

mus seu morenum non corrual. Ibidem

pag. 82: *De Plantario: Item tenetur mi-*

nistrare manutilla pro novitio et juveni-

cilio in refectorio, nec non scutella Ne-

moris.

Charia Joan. comit. Pontiv. ann.

1178, in Libr. nig. prior. S. Petri Ab-

avil. fol. 228. v.: *Concessi... unus*

quadrigatum Nemoris libere et absolute.

Comput. ann. 1450. ex Tabul. S. Vulfr.:

Item Colino le Carpenterier serrario, prop-

ter quamdam serruram Nemoris cum

clave at ostio posterioris grangie appo-

situm, xij. den.

NEMUS ADAPERTUM, dicitur in

Chartul. Montis-Maur. illud quod non

est defensum, in quod nimurum homi-

nibus bestialis patet ingressus.

NEMUS GROSSUM, Cui opponitur

silva media. Charta ann. 1320. in Lib-

rub. Cam. Comput. Paris. fol. 572. r.

col. 2: *Item serdecim arpentea cum di-*

mitto et decima pars unius grossi. Ne-

moris dicta foresta.

NEMUS NIGRUM, Dicitur de queru-

aliis solidis arboribus. Libert.

Brianc. ann. 1343. tom. 7. Ordinat. reg.

Franc. pag. 729. art. 21: *Et etiam banna*

Nemorum omnium, tam nigrorum quam

albium, dicta baillies, etc.

NEMUS NIGRUM, Praealtis densisque

arboribus umbrosum, Gall. *Bois de*

haute futa. Vetus Charta: *Omnia au-*

gri satis in monte juxta molendinum

de Jure Nemorarii, id est Emphyteu-

tico, quod vulgariter Waltrecht nominatur.

NEMUS VIVUM, MORTUUM. Vide Bos-

cus.

NEMA, Potio species. Charta ann.

1319 in Reg. 59. Chartoph. reg. ch. 316:

Item due sarcinatae vini et Neme, eu-

mate annuatim valere xii. sol. iiiij. den.

Turon.

NEMIUM, pro Nemia. Glossar. Pro-

vinc. Lsf. ex Cod. reg. 7857. *Nemone-*

ga, Prov. mendarium, Nematum, nuga,

terra. Ubi leg. forte Messonequa. Vide

Intra Nigridus.

NENTUM, NENTARE, pro *Nantum* et

Naniare, in Charta Romani card. ann.

1228. ex Chartul. Campan. fol. 89. v.

Vide in *Lanum*.

NEGOROBUS, Edis sacra editio. Neu-

xop. Julius Firmicus lib. 4. Math. cap.

7: *Aut simul ororum consecratores, seu*

certe Necoros, vel Sacerdotum Principes,

etc. Vox Gracis Scriptoribus notissima,

sed quis negotium iure facessit rei an-

quirarie ac numerarim stuciosis, in ve-

teribus numismatibus, ubi haec vores,

vel A. vel B. vel T. NEOKOPUN epithet-

on populi integris adscribatur, tan-

quam publici Editui fuerint alicuius

aut aede publici etiam templi, que-

madmodum Phlegon Trallianus lib. xpi

Cavaz. p. mihl 69. ait Naevxrov vñ

Artwaz, fulse lcpw xovw tñv 'EAR, vñ

legendum sit oīrōv tñv, etc. pro

zorv. Ita ut Graecie populi rjace com-

munis temp. vicissim Neokopun fuerint.

Sed consuetudi de hac re Antonius Au-

gusta. Dial. 5. Sebast. Erizius part.

de Numismatibus. Peterum, Adolphus

Meckerus de Lippus Graecæ pronun-

tit. pag. 58. Nonius Goltzius, Casaubonus

ad Monumentum Hecyanum,

Seidens ad Marmora. Andrianiana

pag. 108. 1. Edit. et Santamantis in

Julio Cesare. [ac præsentem Vandale

Dissert. 4. et Vaillant in Numismat.

Imperatorum Graecorum].

NEOPTUTUS. Vide inox Neophytus.

NEOMENIE, JUDICIO, in Concilio

Viennensi in Austria ann. 1217. cap. 18.

Nota sunt quæ de hisce commentantur

passim Scriptores.

NEOMINUS, Nihilominus, Gall.

Neamoino, in Charta Officialis Roto-

mag. ex Archivo B. M. de Bono nuntio

cuspidem. Instr. ann. 1452. Inter Probal. tom.

3. Hist. Nem. pag. 281. col. 2: *Cum ad*

notitiam corundam... pervenisset diversæ

personas... esse de morbo lepro inficci-

tas et suspectas, et Neominus conver-

entes dietim... cum aliis personis ea-

mis, etc. Occurrit ibid. tom. 4. pag. 62. col. 2.

1. NEONIDES. Gervasi Tilberiensis Otia imperialia apud Leibnitium tom. 9. Scriptor. Brunsvic. pag. 889 : Luna eius, secundum sui augmentum nomina rata, in neomenia, hoc est, in novilunio dicitur Neonides, in majori incremento Iuvenalis, in circuli perfectione Amphicyrus, in plenilunio Panienos. Forte legendum Neonides, a viro illo, Nova facies.

2. NEOPATRIA. Vox ibrida, a vix. Novus et Patria, in Decreto Alphonsi Regis Aragon. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 676.

3. NEOPHYTUS. Gloss. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. *Rudis, Novellus, Nepotus*. Isidorus lib. 8 : *Neophytus Graec., Latino Novellus, et rudis fidelis*. Papias : *Neophytus, nuper renatus, nuper ad fidem veniens, vel novitus* : *Suidas, virocius*, qui nondum Confirmationis sacramentum suscepit, in Concilio Regens cap. 4. et Arelat. III. eoque ipso ad Diaconatu vel Sacerdoti officium ordinari non poterat, ut Apostoli 1. ad Corinth. 3. Concilio Nicen. cap. 2. Arelat. II. cap. 1. etc. *Neophytorum quo Neophytorum episcopi aliquot prouferunt*. Baronius ad 367 n. 1. et Gruterus 1051. 9. 1053. 7. 1054. 1. 1057. 6. 1058. 3. Vide Diploma Leonis VII. apud Gerondum. Justellum ad Canones Ecclesiast. universae.

4. NEOPHYTI. etiamnum in Comitatu Provincie Vicarant novelli Christiani e Judicis facti, quos Lusitani Christianos nuncios dicunt, a quibus Ludovicus XII. Rex 5000 libras ad bellorum impensis exegit 21. Decemb. ann. 1511.

5. NEOPHYTI. dicuntur presteres Novitii Clerici, et nuper e Monachorum, vel Laicorum numero in Clericum adscripti, in Concilio Sardic. can. 13. et apud Zazinum PP. in Epist. ad Patroclum. Nam Neophytorum duplice ordinem statut Synodus VIII. can. 5. xxii et xxiii scilicet, et xxii. vix. xxviii. et pp. Gregorius I. PP. lib. 7. Ind. 2. Epist. 112. *Sicut autem tunc Neophytus dicebatur, qui initio in sancte fide, erat conversatione plantatus : sic modo Neophytus habendus est, qui repente in reliquo habitu plantatus, ad amissos honores sacros irreveretur.* Hincmarus Remensis ad Clerum et plebem Breviario. Neminem et Laicos Neophyti, id est, novitum attulit, et sine disciplina, vel non per tempora constituta ad Ecclesiastico gradu proiectum. Episcopum erga. Alle Vita S. Hermanni. Abb. n. 6. Goffredo de Vindoin. lib. 1. Hist. 1. lib. Siemondi. Leon. Oct. lib. 1. cap. 43. lib. 2. cap. 29. lib. 3. cap. 14. etc.

6. NEOPHYTI. Noviti in Monasterio. Ordericus Vital. lib. 3 : *Neophyti ad conversionem non nisi quatuor suscep- rat infra Mittibus et modestis indoctio- nesque Neophytis affabilitate et obsequiis semper placere studuit.* Et lib. 6. *Novitiorum copiam monachali normas mancipia- u, Neophytis optimis ritus rigide conver- sationis tradidit.*

7. NEOPHYTUS. Novos inductos Monachos vocat idem Ordericus Vitalis lib. 8. *Ritus Cumanensem.. imitatus, non est, sed modernas institutiones Neophy- torum, prout sibi placuit, amplexatus est.*

8. NEOPTOLEMUS. Tyro, novus Miles, ex Graeco Νεοπτόλεμος, quod fuit cognomen Pyrrhi Achillis filii. Brito in Synonym.

Miles. Eques. Tyro. Tyrannulus, sive Quirites. Alius Neoptolemus, novus est regulus illa.

Vita S. Neoti Abb. num. 10 : *Hunc ergo locum Christi miles eligens, tamquam Neoptolemus, et conversus a seculo, rur- sus clausus est, etc. Conradus Fabriens- sis de Casib. S. Galli cap. 14 : Junior frater Neoptolemus in Curia, frater Im- peratoria magni, Cremonae factus, aus- tio venerabilis Curensis Episcopi et Ab- batis nostri, clavigula Militare morum- fratre Imperatori, etc. Pactus anno 1006. et 1007. Hist. Daphni, pag. 125.*

Haec promissa in Johannes (comes Va- piens) quod ipsu Rollatum (Dominium of Intramontibus) ad suam regu- lationem Neoptolemus faciet, et quod ip- sum tenet ad caubas suis corporis, quam- diu ipse Rollatum fuerit in humanis.] Vide Tyr.

9. NEPCIA. Neptis. Charta ann. 1068. apud Murator. Tom. 3. Antiq. Ital. med. eti col. 241 : *Ut si aliquis sororu sine filio legitimo mortuus fuerit, tunc filius et Neptis legitime habeant; et si filium aut nepotem vel pronepotem, seu filium Nepticam, ut supra legitur, non ha- berent, et fratrem legitimum, vel filium fratris legatum haberent, ipsi habeant.* Vide Nept.

10. NEPEIAS. Sebastianus Perusinus in Vita B. Columbae, tom. 5. Mail pag. 374 : *Nepias vetus subito turbine super- bur. C. Editor putat legendum Coecias, qui est Euroborae. nubes non dispel- lens, sed adducens. An non Nephas fungi potuit a vfo, nubes?*

11. NEPHIDUS. Macellarus, ut videtur, Gal. Boucher. lit. remiss. ann. 1362. in Reg. 33. Chartoph. reg. ch. 101. *Cum quadam die festi S. Romani Raymoldus Peyroni... ludaret cum Merudone fusterio dicti loci, et casualiter hi supervenienti et Johanne dictus Barganus, Nephidus dicti loci. Dictus Johanne cepit quadam ferreum instrumentum, vocatum partidor, cum quo carnes vendoles scinduntur, etc.*

*** NEPERENDUS.** [Nefrendis. Difff.]

12. NEPIPA. Herba cuius Latinus Gramma- que vocatur Nepentes, vel quam idem Calmette et alii dicunt, qua ab Acrido- mis della Croce Italica redditur Nef- redi. Acta S. Francisci de Paula, tom. 1. Aprilis pag. 15. *Et postea imposuit quadam herbam dictam Nepipam et mentem silvestrem.*

*** Addit.** ex Animadiv. D. Falconet : *Nus- quam Latinis Graecis Nepentes : uitrum vero Nepentes apud Homerum fuerit planta, aut compositum pharmaco- dubitatur. Nepita est Nepeta mentha, calamenta. Castigat in utrimumque Glossar. Nepita montana nitilla, spic- yosa.* Latina desunt in edit.

13. NEPLARIUS. Mesplius, Gall. Nef- fier unde, nisi fallor, Neplarrant, Agri mespili constitutus. Charta Olivet. abb. S. Rom. Senon ann. 1311. in Reg. 47 Chartoph. reg. ch. 127. *Et poterunt dicte empires, dicta centum arpen- nemorum scinderre, ... sive sint pomarii, piruri, alieni, Nepiarii, et quacumque aliis arboreis.* via ann. 1338 et Cod. reg. 8148. 2. 2. fol. 138. v. *De la main de priere de Contentay en retournant assidit hemin, qui se au droit le Neplarrant.*

14. NEPOS. Filius fratri aut sororis, ita- zebi. istebi. Dinam. Patrius in Vita S. Maximini Episcopi Regiens. An sam Diacconi Regiensis Nepo, id est fra- ter eius filius. Nepis per sororem, apud Sparianum in Adriano. Joannes Saris- beriensis Epist. 89. Ricardus cognatus Willelmi de Saccavilla et Nepo, sicut

sororis filium vulgus Nepotem dicens con- suerdi, etc. Decretio Childeberti Regis cap. 1 : *De illis tamen Nepotibus illud placuit observari, qui de filio vel filia na- scuntur, non de fratre.* Fortunatus lib. 6 Poem. 4 :

Non credit patrem, dum stet in urbe Nepos.

Gregorius Turon. lib. 1. Hist. cap. 8 : *Ostianianus Julius Camaris Nepos, quem Augustum vocavit. Et lib. 3. cap. 18. de Chlotario qui filios fratrum occidet : Parcendone de interfactione Nepotum. In Historia Miscella Justinianus dicitur Nepos Justini Imp. qui avitus Theophani. Abbo lib. 1. de Bellis Parisiacis vers. 452 :*

Unde Nepos ejus, natus fratres Adelmeos.

Ubi Glossa : *Adelamus Nepos ex sorore Regis Odonis. Capital. Caroli C. tit. 26. Ut sic simus sicut fratres ad invicem, et patru cum Nepotibus, et Nepotes cum patru esse debent. Ita passim usurpat S. Hieronym. Epist. 3. ad Hellodorum. Concil. Autisiol. can. 32. Lex Longob. 2. tit. 14. § 18. [¶] Grimold. 5.] Annales Francor. Fuldensis ann. 880. 881. Regino ann. 882. Sermo de Tumula- num SS. Martyrum Quintini et Victori- ci, etc. Vide Casaubonum ad Spartia- num. [Le Roman de Partonope MS. :*

*Ci estoit Nié l'empereur.
Si avoit fait moult bon lejor.]*

o. GLOSSAR. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657 : *Nebot, Prov. fratrius, filius fra- tris. Rursum : Nep, Prov. Nepos, filius fratrius, fratrius, sobrinus, sororius. Ness, Prov. fratrius, sobrina, sororia. Monet nihilominus Eckartus tom. 2. Comment. de Reb. Fr. Orient. pag. 824. Nepotis vocem median aeo non solum de patre ex fratre, sed etiam de nato ex patre, avo, et moero fratre usurpat. Nostris alias Aida. Annales regni S. Ludovici reg. pag. 251. Mainfrancus avoit fait par force et par barat le royaume de Seville et de Calahore, contre le droit que Courradins ses Nids i posoit et devoit auor. Unde entendandus Marten. in Guili. Tylli contin. Hist. tom. 5. Ampl. Collect. col. 709 : *Johan d'Ibelin... envoia plusors lettres à Balian de Sajette et à Johan de Cessaire, qui estoient ses Meill de sa seror. Ubi legendum, Ses Nids, fil de sa seror. Vide infra Netus 2.**

*** NEPOS.** Patruelis vel Consobrinus, Gall. Cousin german. Annales Metenses ad ann. 892 : *Walgarus, Nepos Odonis Regis, filius scilicet avunculi ejus Adelmi.* Tum vero maxime patruelues vel consobrinos nepotis dictos volunt, cum etate inferiores erant, aut dignitatis. Vide Menagium in Hist. Sabo- liensi pag. 21. 45. et 334.

*** Charta Phil. Aug. in Chartul. Cam- pan. ex Cod. reg. 5888. fol. 7. v. : Nos karissimum nepotem nostrum Theobal- dum comitem Campanie receperimus in hominem nostrum ligum.. de tota terra, quam arunculus noster comes Henricus pag. 14. tenet. Conrad. Fabularius M. Nepos etiam dicitur cognatus, quasi natus post.**

*** Nepos, fem. gen. Fratris aut sororis filia, Gall. Niece. Charta ann. 1229 ex Chartulario S. Vaidergesii tom. 1. pag. 10 : Ego Ricardus Anglicus.. vendidi et concessi Rothdise Nepoti meo et Elia Amot sposo suo, etc. Miracula B. Egidi Ord. Min. tom. 8. Aprilis pag. 244 : Si et Dominus maritus B. Egidi redde- ret suam Nepotem. Breve Sixti IV. PP. ad Episcopum Patav. ann. 1472. in Ac-**

ou Neron de son espie. Nairo, in Mirac.

B. M. V. Ms. lib. 8:

Mors parte una misericordia,
Quia per nos deus perdona.
Li Namur non si affida,
Qu'ele se fera tout à Dieu.

2. NERO. Gloss. MS. Regium: Nero, Aquæ, Papias; Nero, Graecæ, Aqua. Jacobus de Vitriaco in Hist. Hierosol. cap. 32. Et quoniam fontibus et ruis totus est irrigatus, Mons Nero, id est, aqua nuncupatur. Nero enim Graecæ, aqua Latine. Simplices autem et laici Noire, id est, nigra exponunt in vulgariter sermone. Apud Sanutum, B. 3, part. 5, cap. 4. Altus mons ea: sur Septentrionem vocatur Montagnere Nero, id est, aquosa. Addit part. 7, cap. 1. Graeci recentiores vobis aquam vulgo dicunt, voce corrupta ex Graeco νερός, humidus, uti censem Salmasius. Jo. Cananus pag. 190: Αλλοι τοις ἀντίστροφοι τοις επάνω τοις νερούς ταῖς ἀντίστροφοι τοις επάνω τοις νερούς. Charla Rogerii Comitis Siciliæ apud Ughell. tom. I, pag. 1027. ρητοὶ τοις νερούσιοι αἰτιοὶ. Anonymous de Locis Hierosol. cap. 1: Εἰσὶ δὲ τὸν οἶνον ξυγχώνει τὸ νερόν, etc. Hist. Politica pag. 91. Κατεβάσαντες αὐτὰς αντίστροφα τοις επάνω τοις νερούσιοι, καὶ ἔρχονται τοις νερούσιοι, καὶ πάκτυσκον τοις νερούσιοι. Ex his emendanda Glossa Basil. γροτρίζει, οἱ νερούσιοι. Perperam νερούσιοι editum. Utitur non semel Nicolaus Myrepsus: sect. I, cap. 505, 511 sect. 8, cap. 52. Addit Meurs. in Gloss. Casaubonum ad Capitolin. Salmasius ad Solinum pag. 1288. et ad Hist. Aug. pag. 311. ubi plura de hac voce. Vide supra in *Aquarius*. *let* Glossar. med. Graecit. In *Nepos*.

* Bonivent. Hist. Sic. part. 1. apud Lamium in *Dilecti* erudit. pag. 93. A latere vero Septentrionis murus urbi (Antiochiae) propinquus ad tunc ingens aquarum abundantia Graecæ vocabulo nomen accepit. *Μαργανίτης* Nero est. *Γραεία* aqua dicitur. *Τύλις* Lanius, sic notat. *Νερός* corruptissimus est, vel *Ινέρτιτης* Bonicentrius. Certe nemo nisi Latinus.

* **NERONIANUS LAPIS.** Smaragdus. Vide in *Lapis*.

1. NEROZANT. Annales Genueæ. ad ann. 1194: Non solum promissa non obseruant, verum etiam in cuncta asperime erga civitatem Janus, quia ei regnum tradidisse proprio ore confitebatur, Nerozant. Cl. Editor. Murstorf. tom. 6, col. 311. annotat in alio codice legi tractat; tum addit forte legendum. Nerozant, id est, expressit Neronis tyrannidem.

* **2. NERTAGIUM.** p. Praestatio succi expressi et foeni et fructibus myrti, a Provinciali. *Nerte*, Myrtus, Gall. *Myrtle*. Literæ Caroli II. Regis Siciliae ann. 1307. et Armario Foroij. S. Victoria Massil. num. 133. Super petitione, quam faciebat, *Nertagia*, candelarium, seu cere, leste et aliarum omnium perceptiōnum.

* **3. NERTEGEARE.** *Nertiare*, Myrti folia et fructus exerceperit et inde sucum exprimere. Sententia arbitralis ann. 1407. inter Dominos et Communiam Talianni. Neque eum dicti Domini locutione dare valde ac possum aliquibus extenuare in dicto. *Matris nomen*, *fustelandis*, *gysttalandi*, *Nertegandi*, *rusequeandi*, ac *pegas faciendo*. Et infra. *Rusquidare* tamen seu *Nertiare* possunt.

* **4. NERTUS.** Myrtus. Statuta S. Victoria Massil. ann. 1331. MSS. Tenetur pro-

videre eleemosynarij de bonis virgis de Pulandum pueros.

1. NERVA. Appendix ad Agnelli Pontificale, tom. 2. Muratori pag. 196. col.

2. *Orauit ad Dominum et Nervam illam abicit, et velocitatem pristinam recepit in Christo Jeu Domino nostro.* Additur in Notis f. leg. *Hieroniam vel Ignaviam*. Si retinendum *Nervam*, dici posset fuisse morbum nervorum, quo in lectu detinebatur ager, de quo hic agitur.

1. NERVARE. Ligare, constringere, Pa-pias.

2. NERVÆCUS. Funis e nervis, Judic. 16. v. νερπία, in versione Graeca.

1. NERVICUS. *Nervosus*, fortis. In Glossis Isid. Vitruvio lib. 8. cap. 3. *Nervicu*s dicuntur qui nervorum morbo laborant: quia notione etiam ligatur *Nervicu*s, a Graeco νερπία, unde νερπία, apud Dioscoride.

2. NERVOSA. pro *Nervi*, enauitatione Longobardica, in Capitulo 1. Legem Alamanum: ap. 4. Edit. Baluzi: Si (cova) non fuerit transpuncta, et *Nervos* telleris ut *νερπία* intrat, solvat sol. 3. Occurrunt rursum cap. 8.

* **3. NERUS.** (Quidam populus qui in asse-tate transformatur in lupos. Dico.)

4. NERVUM. pro *Nervus*, apud Nicolaum Specialem de Rebus Siculis lib. 1 cap. 11.

5. NERVUS. pro *Carcere* quod *Nervis* in eo, compeditus lignis, alligarentur vel quod *Nervi* torquenteruntur. gloss. Graec. Lat.: *Nervos*, ἐποντίζει, f. *Nervus*, τυπωτόν. *In Nervum rapere*. In *Nervo* jaceere, encare apud Plautum. *In Nervum ire*, apud Terentium. Paral. 2. cap. 16. v. 10. *Gratiæ cum muti in Nervum*. Edit. Graec. f. γρανί. Ubi Mumtrecrus. *In Nervum*, in cippum. Addit Hieronymi cap. 29. Ubi Hieronymus ait, symachium 3ασσωρίων, sive ὄρθριων, τοπος vertisse, quod strumque tormenta significat. *Nos autem*, inquit, *Nervus* diuinus more vulgaris, etc. Facundus Heronianensis lib. 6. cap. 1. *Quasi am-plois et criminis lapsum putasse Cyril-lum Episcopum, quam Prophetaem, ut alia omittant, de peccato arguentum, in Nervi custodiad tradiisse*. Vita S. Mederic. cap. 13. Audiens duos furas retrusos in *Nervo* a judice, etc. Ex quo emendamus Folcardus in Miracul. S. Bertini cap. 2, ubi de quadam Sacrifilio: *Mis-sus est in Nervum in loco famoso, Castello videlicet Menapiorum*. Quod scilicet hodie Cassel vocant, ubi perperam editum in *Nervum*. Adamus Bremensis cap. 183: *Erat autem videre alios flagri tor-queri, multos in Nervum mitti, quosdam pelli a domo, etc.* Vide Dissertat. 91. ad Joinvillam.

* **6. NERUS.** Huc referri potest festivulum illud Catonis adagium, quod exscriptum est Gellius lib. II. cap. 18: *Fures privatorum furtorum in Nervo aique in compeditus etiam agut: fures publici in aere et alicui non semet. Nervus intelligi potest genus vinculi: ligni, que vinctorum pedes atabantur. Sic apud Tertullianum ad Martyres cap. 2: Nihil cruor sentit in Nervi gladiis animus in celo est.* Et apud Avienum lib. 6. cap. 36: *Corpus in Nervum et suppolita dare. Passio Martyrum Lugdun. n. 8. Alias machinas diabolus excogitarunt, ut scilicet in obscurissimum ac molestissimum carceris locum conjicerent, utique pedes in Nervo ad quinatum usque foramen distensos haberent, ac reliqua hujusmodi cruciatum genera*

perferrant. Truncum ligneum intelligit Valeatus, quinus hiac et inde foraminibus certo invicem spatio divisis excavatum, in quo foramina, tamquam in ocreas quasdam, pedes inferebantur noctiorum, et vinculis seu nervis astrinxebantur. Henschenius vero exponit Pignale lignum, super quo Martyrum corpora velut nervi in cithara tendebantur, septem punctis notatum, tamquam gradibus levioris gravioris tormenti a judice prescrribendi: nec ultra, inquit, septimum procedere tendendo licuit aut potuit, citra praesens periculum mortis, quam opus erat caveri in questionibus. Grave id supplicium fuisse ex eo colligit Ruinartius, quod in eo Martyres plures occubuerint. De omnibus ejusmodi instrumentis consuendus omnino Gallonius de Martyrum cruciatibus.

6. NESAPIUS. Qui non sapit, ignarus. Occurrit in Fragmento Petronii de Cena Trimalcii. *Ne me petitus Nesapius esse, talis bene scio.*

7. NESAPUS. Eadem notio. Terent. Scardus de Orthographia: *Ne, pro non possumus est apud antiquos. Sic, nefrendes pars est, qui sine dentibus sunt, id est, qui fabam frendere non possunt. Sic Nasapus, qui non sapit.*

* **8. NESCIENTIA.** Sevificere, Ignarum agere. Vide supra in *Facere* 16.

9. NESCIENTIA. Ignorantia. Claudianus Macrourus lib. 1. de Stato animæ cap. 11. Cumque non nisi ab ignorantia proficiatur dubetas arbitrantis, agnoscit te nobis querentibus veritatem, pro una quam police-is scientis multorum *Nescientiam* attulisse. Utitur etiam lib. 3. extremo: ut et sanctus Eugilius lib. 1. Memor. Sanct. Claritatem sacre legis præce errorre *Nescientiam* interpolantes. Idem in Documento martyrii: *Et si fortassis in aliquibus sane doctrina sententiam meam obstare reperirent, Nescientiam id est, non voluntaria errori ascribant.* Addit Legem Wisigoth. lib. 12. tit. 1. § 3. et Concil. Toletanum xvi. can. 6.

* **10. NESCIRE CERTITUDINEM.** De re aliqua nihil certo scire. Charta ano. 1273. in Chartul. eccl. Lingon ex Cod. reg. 5188. fol. 243. 1°: *Super quo dicitus Jaquimus Nescit certitudinem, sicut dicit.*

* **11. NESPILA.** Mesplilum, Gall. *Nefle*, S. Wilhelmo lib. Constitut. Hirsaug.

* **12. NESPILOS.** Mesplilus, Gall. *Nefle*, in Itali ann. 1152. apud Marten. tom. 1. cc. 481.

13. NESTIGANTIO. *NESTIGANTIUS*, in Pacto Legi Salicæ tit. 53. nomen proprium esse, sicut *Titio*, vel *Sempronii* sunt patricticia apud Romanos censem. Wendelinus, i.e. post ann. 1200. Et quecum adiit fabricatum fuisse hanc vocem ex *nescientia* passive pro *ignoto* vel *incerto* usurpatum, atque ex hoc, ut videtur, loco morem ad nos derivatum, incertum nomen litera *N* exprimenti. Vide supra *Natura*.

* **14. NETEGAMENTUM.** a Gallico *Nettoye-* ment. Ital. *Nelamento*, Expurgatio. Comput. ann. 1362. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. p. 261. cap. 1: *Solvit... tribus puerulis, qui vaccarunt ad mandandum domum veterem, quia valde indigebat Netegamento.* Vide supra *Nec-* *spira*.

* **15. NETHINÆUS.** Deditius. Vide *Nati-* *neus*.

* **16. NETHIRDÆS.** Famuli inferiores, vi-

lioribus operibus addicti, ab Anglo

Nether, inferior. Testamentum Johan-

dum Nibotus, ut habet Joh. de Janua.
Vide mon Nibotatus.

NIBATA, **NIBITA**. Gloss. Isidori: *Nibita, aqua ex nibibus facta. Emerdant viri docti, aqua ex nibibus facta. Ugoilio: Nibita, aqua veniens ex nibibus. Nibatum Petronius dixit. [Legi posset et Nivica, ut observat Grevius, et Nibata, ut putat ex voce Nibulatus.]*

* **NIBULUS**. *Lo vento cum aqua.* Glossar. Lat. Ital. Ms.

NIBULATUS, **NIBULATU**. Ugoilio, et ex eo Joh. de Janua: *Nibulatus, (al. Nibulatus) a Nix, splendidus, et hæc Nibulatus, (al. Nibita) aqua veniens ex nibibus. In Gloss. Latin. Gall., Nibata. Resplendens, et dicitur a nixe. Jo. Diaconus in Vita S. Gregorii M. PP. lib. 4. cap. 83: *Ferens in capite matronalem mitram, candentis brandei rariitate Nibulatum. Ita preferre omnes Codd. monet Angelus Roccha, ubi Nibata, est spandenda.**

* **NICCULA**. [Gall. Nicche; vide sub GESSUM.]

* **NICES**, pro *Marcos*, scriptum videtur tom. 4. Hist. Harcur. pag. 1554. ut jam dictum in *Arrivare*.

NICETERIA, Græcis Νικητίας. Præmis victorum et convivia post partam victoriam Joh. de Janua: *Niceterium, a Nico vel Nixo (Nix vel Nixa, Victoria) et dicuntur Niceteria flateria, quæ gestabant athletæ, factæ ex surmilitibus armorum, que a vicis accepérant, et ex collo suo suspensa gerébant, quioniam victores existébant, quas signa victoriae: ideo flateria talis in quibus designabatur victoria a victoria. Niceteria sunt dicta. Perottus: Niceteria, Torques, qui donari ludorum victoribus solebant. Coronis de Aquino censem, quicquid pro victoria, præsertim apud Athletas, tra-debatur in præmium, appellatum fuisse Niceterium et plane nomine esse generatim omnia complectens, idque sibi præsidet ex his, quæ edidit Jason auct. Xenophontis lib. 6. Et Niceterium, utrum coram fore, si quis e civitatis bus beatis ductorum pulcherrimum Deo alerat. Vide *Flaterium*.*

* **NICETRII**. Milites a victoriæ seu victorie præmio sic appellati. Ammilius lib. 6: *Eius insectabatur Dorus quidam ex medio scutariorū, quem Niceteriorū Centuriatorū sub Magentio Romæ præstulimus accusasse Adelphum.*

* **NICHAIM**, pro *Mohaim*. Membri mutilatio. Charta Henrici Regis Angl. tom. 3. Hist. Harcur. p. 183: *Cum murdro et morte hominis, et plaga, et Nichaim, et sanguine, et duello, et lacone, et aqua, et rapo. Paulo aliter tom. 4. p. 1411: *Plaga Nichaim, et sanguine, et duello et lectione; pro quo, ut et pro Yacona restituendum Latrone. Vide Mahomanum.**

* **NICIA** [Nich]: « In Nichii tributarum ecclesiæ S. Marci. » (Edif. 1467-71. t. 37. archiv. Vatic.)

NICHILARE. Vide *Nihilarum*.

NICHILIANITÆ. Heretici, qui negabant, Christum esse aliquid, quorum auctorem Petrum Abaelardum statuit Gualterus de S. Victore.

* **NICHILUS**. *Nichilinus Lapis, Achates species.* Inventar. Ms. thes. Sedit. Apol. ann. 1285: *Item unum urceum de argento desuorum, cum lapidibus Nichilini et calcidonitis. Item una alia cupam de cristallo vel de Nichilo cum pede. Item unam cupam de Nichilo nigri coloris... Item unum annulum de argento, cum uno Nichilo inciso.*

Italis, Nichio, Concha, ostrea. [90 Vide Murator. Antiq. Ital. tom. 2. col. 1254.]

* **NICHINUS**. Eadem notio. Inventar. sacra supellect. abb. Prum. ann. 1008. tom. 1. Hist. Trévir. Joan. Nic. ab Hontheim p. 319. col. 2: *Urcæ tres, unus aureus cum aquamanili... aliis ex Nichino totus abique aquamanili.*

* **NICITARE**, a Nictere, Vigilare vel palpebras movere, Johannil de Janua: *Veiller ou mouvoir la paupière des yeux,* in Glossis Latin. Gall. Sangerman. Nictere, vel Nictere, eidem de Janua, proprie canum est, quioniam bestiarum vestigia inseguuntur et acute gannint: *Bene Niciti oletque* Gl. Isid.: *Nicti canis, suum acutu gannit.* Si vera lectio est Nicere pro Movere dixit Plautus:

*Enhorbo oyrys, si manus Nicias,
Quid si manus Nicias?*

Vide Turnebum lib. 24. Adversar. cap. 17.

* **NICOLAUS**, *Dactylus*. Gloss. Isid. a quadam Nicolao Damasceno. Peripeteticus Augusti familiarissimo, eos dactylos dictos scribit Rhodignus lib. 2. cap. 6. ex Plutarcho. Sympos. 8. quest. 4. et Athénæo. Horum meminist Plinius lib. 18. (ap. 4). Vide Lexicon Martinum et Ialma.

* **NICOLAUS PANIS**. Vide in *Panis*.

NICONTE, Machina bellica. Vide in *Lupus* 2.

* **NICROMANTUS**, Necromantes, magus Vita S. Anton. tom. 1. Maij pag. 389. col. 1: *Joannem de Canibus dictum, ad ventitum accolam Florentini soli, magicum et Nicromantum, etc.*

* **NICITALINUS**. [Nyctalopus. DIEF.]

* **NICITARA**, *NICITERE*. Vide *Nicitere*.

* **NICITARE, ICARE**. [Noctu vigilare. DIEF.]

* **NICITATUS**, *La vigilancia*, in Glossar. Lat. Ital. Ms. Vide *Nicitere*.

* **NICITATOR** [Vigil]. DIEF.]

NICITLOPA. Alex. Iatrosoph. Ms. lib. 1. Passion. cap. 96: *Qui post transmutationem solem non vident, hoc Nicitlopas vocant.*

* **NICULUM**. [Italis Niccolino, onyx:]

• Caput Herculis pueri cum ligatura: illas Leonis in Niculo. (Inv. Card. Barbo ex transcript. Müntz, 1451.)

* **NIDALIS**. Dicitur de falco, qui ex

nido raptus est. Vide *Infra Nidus*. Nostris illas Nycæ, pro Niculo, cœnæ, Pullatio. Edit. remiss. anno 1801. Rec. 152. Char. top. pag. ch. 70: *Laylat apertum auctor Nycæ de grana pucinis bons à manier, illis ann. 1428, in Reg. 174. ch. 98: Johan Blanchet estoit monté en un arbre, pour avoir une Nyde d'estourneaué etans audit arbre. Niera, Proy. Puer. in Glassar. Provinc. lat. et Cod. reg. 7857. Unde Anichier, Nidificare, apud Guignevel. In Preg. hum. gener. Ms.:*

Et tenuit cumm'e l'agache.

Par son crêpe et agache.

Nel son lait lait Anichier,

Près de li... ainsi les fait faire.

NIDASIL. Falcones dicuntur Friderico

II. imp. lib. de Arte venandi cap. 30. 31. et alibi. *Nidari* Petro de Crescentio lib. 10. de Agricola cap. 3. Thunio. *Nidulario* nostris vulgo Nidus, qui in rido et cunctis seu, ut Budæus in Pandect. qui ex nidio rapti sunt, et domi-suntur. *Nidasil*, etiam Italîs appellantur.

NIDERING vel **NIDERNIG**. Nequam, ignavus: nostris, Faineant. Will. Malmebur. in Willermo II. p. 121: *Anglos suos appellat, jubes ut compatriotas advo-*

cent ad obridionem venire, nisi sit qui velint sub nomine Nidering (al. Nidering)

quod nequam sonat, remanere. Angli qui Nihil miseris putarent quam huicesse vocabulū dedecora adiun, ceterum ad Regem confluunt, et invincibilē exercitum faciunt. Quo loco Matthæus Paris ann. 1089. habet sub nomine Nithing, quod Latine nequam sonat, recenseri. Codd. alli Othling præferunt. Annales Waverl. MSS. eodem anno, apud Spelemannum:

Rex Willenus junior misit per totam Angliam, et mandavit, ut quicunque foret

Uniting, sive Francus, sive Anglicus,

sive in burgo, sive extra, venires ad eum;

et adiun magno populo, ut ad Rou-

escœ, et obedi Castellum. Ubi vox scri-

bitur characteri Saxonico. Leges convi-

vii in memoriam et honorem B. Erici

Regis Ringstadensis olim celebrati. Si

confratrem suum proper nimiam studi-

um suum et negligientiam, et longæ

rancore existente confratrem occiderit,

exeat a consilio omnium confratrum,

cum male nomine Nithing, et recessat.

Occurrat ibi pluries.

Vocem Runicam esse alunt: Runice enim Nidring, est contemptus infamis, inhumani alicuius prælatorum. Vide Lexi-

con Runicum. Wæl. lib. 22. 92. Eu-

demus notio est von Nithing north apud

Suenorum in Legibus Castrensis lib. 10. et 11. de quo Stephanus Stephanus Suonius editor pag. 179. Janus Dolme-

lus ad Jus aulicum Norveg. vetus cap.

37. et Petrus Resenius ad Jus aulicum

Capit. II. Regis Danic. cap. 4.

• Ejusdem significatio videtur

vox Gallica Nix, quam usurpat le Ro-

manus d'Atis MS.:

Trop esies malestres et Nix,

Nixentes huy per vos osicis.

Nequaquam, ut videre est supra in

Natricetas 8.

* **NIDERLOGE**. Vide supra in *Ned-*

derloga.

* **NIDIUS**. Subniger. Charta ann. 1219.

ad calcem Chron. Walt. Hemingf. edit.

Hearn. tom. 2. pag. 598: *Item ut habitum*

et vestes ferant clericales, prout decet fra-

tres hospitalis.... cruce tamen nigri aut

Nidi coloris in mantelli et indumentis

suis superioribus decenter impressa. Vide

Nigelius 1.

* **NIDOROSA**, Nidore plenus, fumosus,

vapidus. *Holocaustona Nidrosa*, Ter-

tullianus lib. 5. adv. Marc. cap. 5. Medi-

cina Salern. pag. 62. Edit. 1622: Caput

quæque dolentibus malum est (lac)... cuius

rei causa alia non est, quam quod sit

Nidrosum, ac facile evaporet, caputque

petat, etc.

* **NIDOLARII FALCONES**. Vide *Nidasil*.

* **NIDUY** vel **NIDDI**. Excommunicatio levioris speciei, apud Indos, ab

altiorum societatum separatio. Arest. ann.

1374. 3. Febr. ex vo. 6. aesteror. parlasm.

Paris. *Cetera sententia sunt excommuni-*

catio. Quæ si iudei inter se vocant Niduy...

Dicit. Viventis Colubrum predictum

in fiduci posuerat.... Nostro curia inhibet

expresso. Iudei omnibus... ne ipsi de

caetero in regno nostro Francie utantur

dictis sententiis se pronuntiationibus de

Niduy, etc.

* **NIELLATUS**. Vide mon in *Nigelius*.

* **NIEMSCHEWIT**. Vide supra in

Nembda.

* **NENAGANIL**, **NENAGANIONA**, Voces

Polonici Juris. Stat. Casimirri ann. 1347.

inter Leg. Polon. tom. I. p. 28: *Petrus*

non provocavit nec appellavit, vulgariter

Nenaganil. Nos itaque hujusmodi sen-

tentiam judicis, quæ non fuit aliqua pro-

vocatione suspensa, vulgariter Nienage-niam declaramus transiisse in rem iudicataem.

• **NIGEIRAL.** Mensura nomen apud Claramontanos, an eadem qua carbonem metiuntur? Charta Guid. episc. Claram. ann. 1281. In Reg. 73 Charloph. reg. ch. 1. Qui solvet bladum, radat quartam, si voluerit, exceptis censibus avene, qui nobis debentur in dicta villa ad magnam quariam Nigeiral, de quibus volumus, quod solvantur ad dictam quartam.

• **NICELLA.** Melanthium, sic vulgo dictum a seminis nigredine, Gall. *Nielle*. Bernardus de Breydenbach Itali. Hierosol. p. 277. Culices ex fumo palez et ex fumo vaccini sterco, et quam maxime ex fumo calami et Nigella fugantur. Vide Valesium in Notitia Gall. pag. 375. col. 2.

1. **NIGELLUS.** Aliquantum niger, Joanni de Janua. Anastasius in S. Silvestro PP. *Scriptum ex literis Nigellis puris in cruce, etc.* Vita S. Fulgentii Episc. Ruspe. cap. 18. *Nigello vel lacrimo pallio circumdatum ingressus.*

NIGELLUM, Encastrum nigrum, vel auungrum, et argenteum et plumbum con-

fervit, quia causa septem reguletur,

uti deservit a Vasario in Vita Pictori-

rum cap. 30. Itali. *Nigella* Gloss. vett.

Nigellum, paleav. Epistola Nicophaei Patr. Constantiopol. ad Leon. III. Pan-

apud Baron. ann. 911. num. 58. *Encol-*

pium aurum, cuius una facies crystal-

lbum inclusum, altera puta Nigello est.

Ubi Gr. & Iuxta'noe. Vita S. Odilonis

Abbatis Clun. cap. 11. *Cujus columnas*

vestiuit argento, cum Nigello pulero opere

decoratas. [Perperam jugello, tom. 1. SS. Januarii pag. 69.] Leo Ost lib. 2. cap. ult. *Laternam argenteam magnam librarium quinque cum Nigello.* Lib. 3. cap. 5. *Scrinium argenteum super altare cum Nigello librarium novem, scutellam argenteam cum Nigello.* etc. Cap. ult. *Fumigatorium cum Nigello.* Anastasius in S. Silvestro PP. *Scriptum ex litteris puris nigellis.*

• Inventar. Ms. thes. Sedis Apost. ann. 1285. *Item unan cupam auri, cum lapidibus, perlis et corallis et sculis ad Nigellum.*

NIGELLATUS, Nigello distinctus, in Historia Episcoporum Autioid. cap. 20. *Bachoniam anacteam circulatam et Ni-*

gellatam. etc. Ibidem. *Scutella Nigel-*

lata, ratiella Nigellata, etc. Testameatum

Primitio S. Odilonis cap. 1. Mabilio-

Litur. Gallie. pag. 463. *Baselice domini Stephani anno aureo Nigellato va-*

lente soli, quatuor dari solo.

• Inventar. S. Capella Paris. ann. 1376.

ex Bibl. reg. *Item duo ali morsus ar-*

genti Nigellati.

NIELLATUS. Testamentum Leobedobi

Abbatis apud Helgaudum in Roberto

Rege. *Scutellae 2. minores Massilienses*

deauratas que habent in medio crucis

Niellatus. Idem videtur quod Noelle nos-

tritibus. Le Roman de Parise la Duchesse MS.

Et brandissent les astes des espés Noëles.

Le Roman de Garin MS.: Affiches s'ent os estrires Noëles.

Allibi:

Cors de guillart, et espés Noëles.

Le Roman de Garin MS.: Et vint espée au pont d'or Noëles.

• Fallitur vir doctus: Noelle enim idem

sonat quod Noueur, nodosus.

• **NIELLATUM** PANNUS, ut Nigellus, Aliquantum niger. Computum ann. 1333. tom. 2. Histor. Daiphin. p. 283. *Pro cassio oto de panno Niello de libera Domini pro robis Pandulphi Fi- sci, etc.*

NIGELLATUM, apud Paulinum Nolanae Epist. 1. Vide ibi Rosweldum, [et Notas in Epistolam 5. nova editionis pag. 32. num. xx.]

2. **NIGELLUS.** Species monete. Vide Moneta nigra [o Eadem que supra Ne-

retus. Vide ibi.]

1. **NIGER.** Nigrita, Gall. *Nigre*, Hisp. *Negro*. Synodus Lima ann. 1582. *Intel-leximus quod..... aliqui Clerici habeant Nigros vel Nigras ad ejusmodi lucrum, sub pena perdendi, quidquid ejusmodi Negritus lucratibus. Nigros etiam appellant Nigritas, seu mancipia ex Nigritis African regione aliisque terris abducta, Tiburtius Navarrus in Vita S. Francisci Solani, tom. 5. Julij pag. 884.*

1. **NIGER EXERCITUS**, apud Hungaros: de qua hoc habet Bonifacius Rer. Hungar. lib. 9. *Exercitus hic dicirco Niger appellatur quia Matthei iussu sub die sexta hibernare et galvare solebant, et algoris justa obdurari, et aspidis militis labores affirmari, ut nihil esset ita ardorem et difficultatem quod expugnare non auderent.*

NIGOSUS, pro Nigros, Nivosus. Chronicus ABB. S. Trudonis lib. 12. *Per Nigro et saltuosa dema fatigabiles deduc- tur.* Sed videtur legendum jugosa.

• **NIGRATUS.** Misericordia, tenebris. Ms. B. de Amoribus in Speculo sacerd. Ms. cap. 27. ubi de peccato mortali:

Efficit Nigritas vita tollitique bestias.

1. **NIGRE.** Nigrescere, Jolanni de Janua: *devenir noir*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman.

1. **NIGRI ET ALBI.** Factiones due in Italia famosissima, de quibus haec Spandonibus ad ann. 1295. *Observat quo-*

pit Ptolemaeus Lucensis, se in gestis Lu-

cordiam Cancellariorum de Pistorio, ut

nominarentur Albi et Nigri, quod nomen,

inquit, fermentava Florentia et Luce, et

ex eis nomine utrobique exorta sunt multa

mota. Odericus Rinaldus Annal. Ecc.

Emersere odem tempore in Etruria Al-

borum et Nigrorum perditissimae factio-

nes, quae in alias Italie partes serpere

corperunt, ad quae sedes das et alias

partes Italie corporante res compa-

ndendas. Mattheus Aquasparitanus Epis-

copus Portuensis missus a Bonifacio est.

De origine harumque factiōnēs non con-

sentiantur Scriptores Florentini: quorum

opinione vide apud Carolum de Aquino

in Lexico Milit. v. Albi. [o Vide supra Albi.]

2. **NIGRI.** Monete genus. Vide Mo-

neta argentea.

1. **NIGROMANTIA**, pro Necromantia. Ebrardus in Grecisimo cap. 8.

Mors nigron est, Necromantia dicitur inde.

Et cap. 10:

De nigris proprie Necromantia dicitur esse.

• **Nigremanche**, in Mirac. B. M. V. MSS. lib. 1:

Tant savoir d'art et de Nigremanche,

Qu'a l'ameuni faire forsot

Toutes les riens qu'il plaisoit.

Liber Nigri, Necromantici, apud

Eckehardum de Castib. S. Galli cap. 2.

• **NIGROMANTI**, pro Necromantici. Sortilegi majora, incantaciones, *Nigromantia*, in Literis ann. 1498. apud Rymerum tom. 8. pag. 427. *Nigromantia cogitatur, in Vita S. Petri Mart. tom. 3. Aprilis pag. 683. Nigromantia legitur in Vita Edwardi II. Regis Angl. pag. 249.*

* 2. **NIGROMANTIA.** [Necromantia: Capitulum 7. de his quae ex arte

Nigromantia inventa sunt in libro de

agricultura Caldes quem Abubae Ab-

nuaxiet de lingua Caldeorum transluit

in Arabicum. » (B. N. Ms. lat. 10272, xv. s.)

* [Nigromantiam appellamus omnia quae homo operatur et ex quibus sensus sequuntur.] (B. N. Ms. lat. 10272, p. 5.)

• **NIGROMONACHI**, in Gestis Innoc. PP. pag. 128. qui ceteris *Nigri Monachi*, quo nomine intelligi Monachos Benedictinos infra doceamus, in v. *Ordo*. Apud Graecos Monachos etiam nigri praeve-
noverunt dicuntur, in Synodo Trulliana cap. 42. [o Vide Glossar. med. Graecit. col. 897.]

* **NIGRUM.** Appellari videtur Textus legis, Rubrum vero commentatio in tex-
tum. [o Inscriptio.] Charta ann. 1382. In Reg. Cain. Comput. Paris. sign. Vienna fol. 47. r. *Renunciantes.... juri dicenti in Rubro plus valere quod agitur, nam quod simulata concipiatur; et in Nigro quod in contractibus proprii debet recordari.*

• **NIHIL.** nullus modo. Consuetud. Fontanell. MSS. *Dirunt in Regula: Ni-*

hilo convertit omnino breviatur oratio. Ha-

Nihil producente vel corripiende sunt

orationes Occurrunt alibi.

• **NIHILARI.** In nihilum recidere, exi-
hari, mori. Rolandus Patav. de factis in Marchia Tarsivina lib. 7. cap. 8:

Sed illic multi consumti fame, siti quoque

arida Nihilati. [o Occurrunt in Ruodlieb.

fr. 2. vers. 116. fr. 3. vers. 244. 438. Nihil-

lae et Forcellini in Annihilo.]

• **NIHILETAS.** Qua quid nihil censetur, apud Henr. de Hassia in Spec. anim. pag. 7.

• **NIHLFECIT.** ita cognominarunt aliquot ex Regibus Francie, prime et secundae stirpis, quod deficit palatinis dediti, rerum civilium et militarium summarum. Majoribus domus demandarent: quamquam non desunt qui illos ab ejusmodi Scriptorum calumnis vindicare conantur. Hinc vix nota nostris Fatineant, pro ignavo. Harizerus Lo-
biensis de Vita S. Ursmari apud Mabilio-
nius s. c. 3. tom. 2. pag. 610.

Tunc fratres gemini Dagoberto Rege creari,

Francorum gentes similis nec sorte duellum

Scandens nesciunt, sed Nil invicta venient.

Tres ibidem segnes proprio de nomine fratres.

Liqui Histerum, Hildricum, et Theodoricum, etc.

Maxime vero Ludovicus Balbus Caroli C. filius ita indigitatur. Almoinus lib.

2. de Mirac. S. Benedicti cap. 1:

Verum Augusto Karolo rebus humanis

exempto, filius eius Ludovicus successit,

qui Nihil faciebat nomen sortitus est, sive

quod vir duobus annis regno potius nil

strenue gessit, sive quod sanctimoniale

quandam, sicuti a majoribus accepimus,

Kale Monasterio puellarum abstractam

conjugio copulans suo, peccatum, quod

Nihil esse dicitur, perpetravit. Gesta

Consulium Andegav. cap. 2. n. 5. Etate

Ludovici Balbi cognomento Nihilfecit. Et

cap. 3. n. 1. Tempore Ludovici Regis Ni-

lieficiunt. Sic etiam cognominatur ab

Orderico Vitali lib. 5. pag. 571. et Wil-

leimo Gometric. lib. 2. cap. 21. [Vide *Facere nihilis.*]

NIHILITARI. Ad nihilum redigi. Hist. elevations S. Iulii apud Stephanum. tom. 3. Frag. MSS.: *Intrans Pontifex et illius cum deo* *maxima et reverentia, que decebat, sacra mappa colligit, que propter tot temporis interregna et humiditatem fuerant aliquo modo Nihilificata et extenuata.*

NIHILITAS. Humilitas, abjectio, vilitas. Gall. *Neanit.* Vita B. Joh. Bonivisti n. 15. tom. 5. Maii pag. 104: *Humilitas vera est quoddam dei lumen, per quod nostram Nihilitatem conspicimus.* Claudius Bacone Calestinus Paris. xv. sec. in Psalm. 118. MS.: *Seipsum eruisse querit dicens: Vide humilitatem meam, paupertatem meam, Nihilitatem meam. Occurrunt rursus in Libris de Init. Christi.*

NIHILITAS. Rescissio, qua quid refrigeratur et aperitur. Concil. Pisani. ann. 1490. sess. 9. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 1089: *Processus autem et sententias, condemnaciones, privationes, Nihilitatem, constitutiones et censuras quascumque per ipsos contendentes in ipsorum alterum in prejudicium unionis Ecclesie... factos... hoc sancta Synodus cassat et annulat.*

° Nostris *Nierelle.* Res nihil velugo Bagatelle, chose de néant. Lit. remiss. ann. 1361. in Reg. 92. Chartoph. reg. ch. 6: *Iecliu Jehan dist à Guillaume Forthonne: Forthonne te souvient-il point que je te fis perdre une fois une pognie d'or? Lors dist ledit Guillaume et lui respondi tout courtoisement: Feust vous ce qui me feistes perdre telle Nierelle?*

NIHILOMINUS. Etiam perinde. Sedilius in Praefat. ad Opus Paschale: *Cognoscens peritissimum divinae legis Origenem tribus Nihilominus editionibus prope cuncta quae disservit, apfarivit. Leo Ost. lib. 3. cap. 20: Similiter fecit et de Sacramentariis... et duobus Nihilominus Eusebelis et Epistolario uno. Intra: Sed et gradum Nihilominus lignum extra Christum, constituit. Cap. 28: Eiusdem Nihilominus operis (domini) coquauit. Cap. 32: A pedibus vero fridae solisomina hisia... circundatam. Ita Salvatoris lib. 4. de Cœlo. Dei. Rupertus de Dign. off. lib. 8. cap. 5. et ali. passim. ° Nostri Nekedant et Negredant, pro Cependant et vacuans. Verumtamen. Vita S. Ludov. edit. reg. pag. 364: *Nekedant, se sur vos i tenet, je n'estes vos que uns bons que uns autres.* Charita Joan. comit. Pontiv. vernacula reddita in Lib. albo domus publ. Abbavil. fol. sc. v: *Nekedant souve le droitire du seigneur.* Ubi Ch. orig. ann. 1184. habet: *Tamen salvo jure domini. Occurrunt præterea in Cons. Petri de Font. p. 79. art. 6. et alibi.**

NIHLUS. [Homo nihil, feneus.] Vide *Cenitus.*

° **NIMA.** **NIMARUM** [οΝΙΜΑΡΙ] **PA-**
TIENS. Maritus, cuius uxor, ipso tacente, mochatur. Lit. remiss. ann. 1354. in Reg. 82. Chartoph. reg. ch. 275: *Baudericus Mute: prefatum Colardum in ejus absentia vocaverat publice Nimarum pati- tientem, Gallice Couz souffrant. Vide Nimarus et Patientia.*

NIMBUS. Isidoro lib. 19. Orig. cap. 31: *Fasciola transversa ex auro assuta in linteo, quod est in fronte feminarum. Plautus: Quo magis eam auxilio tanto magis Nimbus est. Nam et lumen, quod circa angulorum capita pingitur, Nimbus vocatur: licet et Nimbus sit densitas*

nubis. Eadem Papias, qui pro angelorum rectius scribit Angelorum. Agitur enim de nimbo seu fluido illo lumine, quo Angelorum capita sepe cinguntur. Gr. uvic; qua notione Virgilius Aeneid. lib. 2:

Jas summa ares Tritonia, respice, Palas incedi, nimbo effulgens, etc.

Vox hac notione antiquariorum familiaris, qui hujusmodi nimbus seu circulos lucidos bene multos observant in numismatis Imperatorum Mauricii, Phocas, etc. [oo Vide Glossar. med. Grexit. in Procyon. col. 1639.]

NIMIDA. Indicus superstitionum et paganarum, in Concilio Liptini. ann. 743: *De sacris silvarum, que Nimidas vocant.* [oo Vide Grimm. Mythol. Germ. pag. 372.]

NIMETAS. Vehementia. Mirac. B. Simon de Liph. tom. 4. Jul. pag. 570 col. 1: *Item quedam alia maxima capitum gravitate et dolore sic consernata, ut pene ex Nimitate doloris amorem subi evenire speraret, etc.*

NIMETUDO. *Inmoderatio, nimetas.* Goletius.

NIMITICUS. Nimir, eximus, immavis. in Excerptis Pithoracis. In Glossis Isid. haecpot Nimiticus: male procul dubio. Supicatur. Gravatus, in ipsius Excerptis Nimitrus expungendum, ut in Glossis Isid. *Nimiticus, ut eximus sit explicatio res nimus: qua certe notione passim, accipitur apud Scriptores non ad eum purioris Latinitatis amatores, ut nos, viri.*

NIMIUS. in Scripturis sacris passim, ut et apud Autores Ecclesiasticos, Magnus, ingens, eximus, excellens, preclarus, validus. Sic Ephes. 2. 4: *Deus autem, qui dices est in misericordia, proper Nimir (tr. nimir) et misericordiam suam, quemlibet nimir et. S. Hieron. in Isaiam cap. 10: Sodore et labore Nimo ad uberatorem fructum pervenirent. Popus dumiani in Vita S. Romualdi n. 37: Erat autem predictus Imperator (Oto III.) monastico Ordini valde benivolus, et Nimir circa finas famulos affectus, docebat. Innumera prætermissio, ne longior sit in re nota. Huc spectat vox Nimir pro calde passim usurpatia in sacris Biblitis sed et illud notum.*

NIMMARUS, pro *Minnarius*, ut ibi dictum est.

° **NIMSEWIT.** Vide supra in *Nembda.*

NIMUARUS. Cuius vox (leg. uxor)

morchar et ipse faciet. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657. Vide supra *Mina*.

rius 4. et *Nima.*

NINGIDUS. Niveus, candidus. Joh de Jarua.

NINGIDUS. Nivosus: *niguis enim pro nis dixerunt veteres. Ninguidi salius*

apud Ennodium in Vita S. Epiphani.

Ninguidi montium colles, in veteri Epitaphio apud Gruterum 1169. 6. Add. Prudentium Hymno 6. v. 97.

° Et recitentiores, qui etiam eodem loco utraque voce nisi sunt. Wigon. epist. 4. ann. circ. 913. apud Pez. tom. 6. Anecd. part. 1. col. 112: *Quando nivoso prosteretur pavimento ex omni parte nive afflatis, canosi voluntur. Sed tamen communiter degentes hæc opportuna tol- raremus, si dominicum altare a Ningidue defendere possemus.* Niele, eadem no- tione, apud Guill. Gutart. ad ann. 1209:

Comme par brueillas, ou par Niele.
Et tous les vaissaus n'a eschèle.

° Sed et *Nois*, *Noss* et *Nef* dixerunt nostri. *Nois*, in Chron. S. Dion. tom. 3.

Collect. Histor. Franc. pag. 196. *Nois*, in Cons. Petri de Font. cap. 6. pag. 85. art. 4. et 5. Litt. remiss. ann. 1456. in Reg. 187. Chartoph. reg. ch. 6: *Le suppliant couchoit la pluspart du temps par gelée, Noyé et pluie en un jardin sous un orme.* Galt. Met. dans la Mappe monde:

Les gelées et les grêles Nois
Avinent par l'air qui est froid.

Le Roman de *Gavin*:

Puis estois blais que n'estoli Nef sor gis.

Vide infra *Nivore.*

NINIOSUS. Gall. *Garrulus*, in Glossis Isid. pro *Neniosus*, *Nugator*, ut habet Papias.

NINITICUS. Vide supra *Nimetus.*

NINNARIUS, pro *Minnarius*. Vide in hac voce.

° *Nynny.* nomen proprium, in Lit. remiss. ann. 1470. ex Reg. 195. Chartoph. reg. ch. 414: *Ung nomine Innocent Sale. Nynny Sale freres, etc.* Vide *Niniosus.*

NIOBA. *Mutua aut mente alienus.* Papias. MS. Bituric. Notio ducta ex fabula Niboris, que, ut refert Ovidius lib. 6. Metamorph. ex liberorum orbitate in saxum, seu luctum aeternum conversa est: unde Tullius lib. 3. Tuscul. cap. 26. *Niba fingit lapidea, proper aeternum, credo, in luctu silentum.*

NIOTA. *Larro*, apud Papiam MS.

NIQUEUTS. *Æreus quadrans tempore Caroli VI.* Fr. Reg. cusus, Gall. *Niqueut* Statuta. Monast. S. Claudi. ann. 1448. pag. 59: *Quilibet ejusdem Ecclesie (S. Romani) parochianus in festo... (debet sacrificare S. Petri) unum Niqueut pro quilibet, qui quidem Niqueut in tractu ecclesiastico continxatur, etc.* Vide Monstrell. 1. vol. cap. 251.

° *Comment. Petri Fenini de Carolo VI.* ad ann. 1415. pag. 45: *Tout après ledit roy Henry V. fit forger une petite monnoye qu'on nommoit Doubles, qui valloient trois mailles, en commun langage on les appelloit Niques. Le Monologue des armes et des dames :*

Bien assailli, bien defendu;
Tout ne m'a pas valu trois Niques.

° *Niqueut* præterea vocarunt nostri gestum quemdam, quo aliquis irridetur. Litt. remiss. ann. 1458. in Reg. 188. Chartoph. reg. ch. 16: *Perrin Cohen fist au suppliant, en soi mocquant de lui, le Niqueut.*

° *N.R.* Bened. abb. Petroburg. in Herc. II. Fr. Angl. tom. 2. pag. 682: *Daco ille attrahit ad se undas, hauriendo cum tanta ardore illum, quod si navis aliqua fuerit prohaustum illum, etiam suerit onusta Niria, vel quibuslibet alii pondos, tamen hauritur et defertur in ru- blino.* Ubi Hearnius editor, forte Viris: non placet.

NISARE. *Implicare;* Papias.

1. **NISI.** pro *Præterquam.* Victor Schott. in Augusto: *Adfectis Imperio ciuum Rheti, Illyricaque, ac parvo ex- ternarum gentium frumentis, Nisi Germe- nia.* [Sed et Terentius ipse: *Nihil aliud nisi Philumenon vole.* Et Tullius de Amicitia cap. 5: *Nisi in bonis amicitia esse non posset.*]

2. **NISI.** pro *Sed.* Capitulare ann. 779. cap. 10: *De eo qui perjurium fecerit, nullum redempcionem dat. Nisi manum perdat.* Adde Capitulare Suession. ann. 744. Anastasius in S. Cælestini PP.: *Constituit ut 150. Psalmi David ante sacrificium psalmenter antiphonatim, quod ante non fiebat, Nisi tantum recitabantur Epistole*

Pauli Apostoli, etc. Addo pag. 41. d.
pristera Legem Burgund. tit. 86. § 1.
Formulas secundum Legem Romanam
form. 1. Synodus Romanam ann. 748.
cap. 8. Legeri Longobardorum lib. 1.
tit. 9. § 9. tit. 36. § 5. 6. lib. 2. tit. 8. § 4.
5. tit. 10. § 1. tit. 14. § 37. tit. 15. § 2. tit.
21. § 28. tit. 26. [Pto Rothar. 144. Grim. 3.
Lutpr. 96. (6. 43.) 33. 34. (5. 4. 5.) Roth.
25. Aist. 1. Roth. 173. ubi Murat. et.
Rach. 1. Lutpr. 95. (6. 42.) Constitutiones
Sicul. lib. 3. tit. 30. Formulam 18.
ex Lindenbrogianis. Concilium Londoniense
ann. 1228. can. 1. etc. [Edem
notione Terentius in Adelphis: *Ece autem de integrō; Nisi quicquid est scire
velo. Rursum utrum in Eunucho 3. 4.
Extr. ut et Plautus, et alii.] Concilium
Rotomanense ann. 1074. cap. 9: *Hos vero
qui sacra Ordines reliquerunt, placuit
sane Synodus Nisi anathematizari. Usi
Nisi nihil sicut. [Apocal. 21. 27: Non
intrabit in domum alij ad coniugationem aut
abominationem, fratres et mendacum,
Nisi (Gr. τις) qui scripti sunt in libro
vite Agni, id est, sed etiam, etc.**

* **OBLIGATION.** CLAUSULA DE Nisi. Quis fidem suam obstat, ut se quipiam
prestiturum, ea conditione ut ei promissa
non perficerit, pons subjaceat.
In hujusmodi obligationibus apponitur
sub hac, aliave similis formula: *Nisi
contenta adimplerit, etc.* Litera Ludovi
XI. Franc. Regis ann. 1475. apud
Rymerum tom. 12. pag. 543: *Obligatio
nus sub pars Camere apostolica et per Obligationem de Nisi. Iisdem verbis
utitur Ludovicus XII. in suis Literis
ann. 1498. ibid. pag. 688. Tractatus ann.
1518. tom. 13. pag. 643: *Prefatus Francorum
Rez obligavit se sub pars Camere
apostolica et per Obligationem de Nisi.*
Litera Francisci I. Franc. Regis ann.
1527. tom. 14. pag. 196: *Dantes eius
predictici nostris Oratoribus... omnino adam
potestaten pro securitate premisorum...
in animam nostram jurandi.... et sub
censuris ecclesiasticis etiam Cimere apostolice,
si opus fuerit, cum Claustra de
Nisi... confundi omnia promissa... con
sentendi quod, Nisi contenta, acta, consti
tuta et capitulata, realiter et de facto
(facto) adimplerant, sentientia excom
munications contra Constituentem aut
Confidentem proferatur, a qua non solvit.
Nisi prius adimplerit que implenda
foret Litera de Nisi, eadem notio
memoratur in Statutis Ecclesie Edensis,
apud Marci. tom. 4. Aeneid. col. 515.**

* Quae vocem eodem sensu legimus
in instrumentis verba scriptis. Lit.
remiss. ann. 1389. In Reg. 132. Char
toph. reg. ch. 305: *Liquet notarie fuit
audit exposant un Nisi vel obligation.*
Aliar. ann. 1396. In Reg. 149. ch. 380:
*Lesquelz Huguenin et Johan furent en
accord, par lequel ledit Johan fuit un Nisi,
ouquel il estoit obligé à paier, etc.*

* **NISSUS**, [Nisus: * Nisus, Efforche
mens. : (Lex. Lat. Gal. Bibl. Ebroic. n.
28. xiii. s.)]

* **NISSULA**, [Nisus, Enrouche. Dief.]
NISSUS, Avia nota, Hallucetus, seu
aquila maritima. Numeratur cum spar
veris seu austoribus inter feras bestias,
que ad majus dominum spectare noventur,
in Sententia arbitrali MS. Inter Ayl
marum de Picavia, Comit. Valentini et
Abbatem de Lioncelis ann. 1088. Id est.
Harumque ferarum venatio ad solos su
periores dominos pertinet. Etiam inter
prestations majoribus dominis debitas
Nisi resurgent, ut in Testamento Guill
elmi de Gisortio Millis ex Chartulario
Pontisarensi: *Item, cum Robertus et fra*

ter suis scutiferi mei singulis debeant mi
chi anni unum. Nisum, volo et concedo
quoniam loco hujus Nisi solvant annuatim
unum par cerothecarum valorem seu sol
Paris.

* Minus recte: Falco enim intelligent
dus, qui ex nidulo raptus domi altur
vulgo Nisus, ut ex sequentibus patet.
Charta ann. 1216. ex Chancery monast
de Bauges: *Cum Gaufridus de Laudano
miles et antecessores sui quendam reddit
sum sive retributionem annuatim in mo
nasterio Villalups habentes videlicet
duos Nisos nidales, etc. Ubi in margine,
Eperuvii nisia. Charta ann. 1317. in
Reg. 54. Chartoph. reg. fol. 35. v.
Dominus rex remisit et dedit Guillelmo de*

* **NIT.** Fluit, apud Papiam.

* **NITAS.** Nicolaus Specialis lib. 7. Re
num Sicul. cap. 17. ad calcem Marcus
Hispan. col. 738. et apud Murator. tom. 10.
col. 1069: *Ipsas etiam acripomorum
arbores, quas vulgo arangias vocant, quae
sub antiquis tenposibus in regio solario
cubeb velut nemus Massiliensium conse
cratum aut Nisus concreverant, quae ipsi
cam ad debitum sibi regni dominium
aspirantes defensare deuerant, immati
tus succederunt. Pro dies nitate corrigo
diuturnitate.*

* **NIETELLA.** NIETELLA. Glossa Isidori:
Nietela, Neutones, parviflorae, dem
inuit. Reponunt viri docti: *Nietela, nitor;
Nietela, nitor parvus. Parvus: Nietela, nitor;*
Nietela, nitor parvus. Johana de Janua:
Nietela, parvus nitor. Gravatus nolet par
vus; *Nietela, enim, inquit, idem est quod* Nitor;
quod probat ex hoc Solini loco cap.
35: *Principis virorum gloria est in
armorum Nietela. Sed Nietelas nitoribus par
vus dici potuisse patet ex alio ejusdem
Solini loco cap. 36: Depurant in minium
Nietelas pulveria, id est, micas auroe
correspondentes ex arena.*

* Hac notio solent expondere Nietelam apud Martalem lib. 5. Epigr. 38.
Erotio puella:

Quae crine vincti Betici gregis vellis,
Rhombique nodos, sursumque Nietelam.

Quem ad locum Raderus pag. 396: *Ni
telia aurea, pulvis aureus fuit, aureaque
ramenta, quibus illuminantur capillos.*
Sed rectius Salmasius ad Solinum pag.
22. *Nitelam Martialis interpretatur mu
tuo agrestem vel sciurom, adeo ut rutini
politus crines comparent Poeta cum
fama. Betica capillis Germanorum et
pilla Nietela seu Nitedula. Nietela vero
dicitur non quod Nietela, sed quod nitatur
in scandenti arboribus. Hinc in Glossis
Lat. Gall. Sangerini. Nietela, θερόποι
Scandens, bores. Vide Voissium
Etymol. pag. 343.*

* **NIERERE.** vñtiv. Gl. Lat. Gr. San
germ. MSS. Suppl. Antiquar. *Niut, vñ
bt, Net.*

* **NITUM,** vñtuz, Filum. Idem Suppl.
pro Netum.

* **NITHING.** [Nequam, Ignavus.] Vide Ni
dering.

* **NITICORAX.** [Nycticorax: * Nitico
rax, frezie. : (Glos. Lat. Gal. Bibl. In
sul. E. 96. xv. s.)]

* **NITIRE, NITUM.** Vide in Nitere.

* **NITRARE.** [Ningere. Digr.]

* **NITRUM,** nude, pro Nitratius pulvis,
Gall. Poudr. à canon. Inscript. Patav.
Tomas. pag. 48: FRANC. BARBAROSSA
VIR PRUDENS IN SCIENTIA NITRI. Idem
forte que nostratibus Artificier, ut suspi
catur D. Falconet.

* **NITTERE.** Prov. Glatir, in Glossar.
Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657. Latinis,
Gan.

* **NITURA.** Geniture, in Glossis Isid.
et apud Papiam. Gravius repontit Ni
tura, a Nitre vel Nitis, Parturire, unde
Nitrus, Partus.

* **NINGER.** Ningers, apud Johannem de
Janus: Ninger in Glossis Lat. Gal. San
germanus. MSS.

* **NIVAR.** Nivars, apud Prophan. Glos
sar. Provinc. Lat. ex cod. reg. 7657:
Nivar. Prov. Ningere, niture. Vide Ni
guidus.

* **NIVARIE TABERNAE.** in quibus Ro
mani servabant nives per lotum annum,
ex quibus vinum per estatem refrigerab
ant. Vide Pancrolum tom. 1. Rerum
memorab. pag. 501.

* **NIVATA.** Aqua nivea. Vide Nibata.

* **NIVELLUS.** a Gall. Niveus, Libella.
Instr. ann. 1490. inter Prophan. tom. 4.
Hist. Nem. pag. 52. col. 2: Accipiendo
sub eodem et simili contextu et Nivello,
etc. Hinc Nivis.

* **NIVERE, NIVESCERE.** Al
bum esse instar nivis. Tertull. de Paup.
cap. 8: *Nivescant lavae. Vita S. Eu
logii Presb. tom. 2. Martii pag. 98. v. 21.
Columna miro candore Nivescant. Ibid.
num. 22: Sacerdotess miro candore Niven
tes. Gloss. Phil.: Nivel, vipe. Martinus
emendat Nive vel Nivis, vipe, vel
vipt. Gloss. Cyrilli: Nipa, Ningui, pro
Ningu more veterum.*

* **NIVICOLLINI BRITONES.** appellati
Walli Anglici, qui colles seu montes al
tissimos, nivibus oppletos habitant, a
Joan. Sarisber. lib. 2. Policrat. cap. 27.
Cum adversus Nivicolinos Britones Regis
eset expeditio producenda, etc. Horum
præterea meminit lib. 6. cap. 6. ubi et
Wallorum regionem Nivium collēm vo
cat, et cap. 16. ubi Wallenses eos nomi
nat: quibus verbis expressit Wallica
ista. Craig-Ericy, [Ery,] id est, niviferos
montes, qui potissimum in ea Wallis
sunt regiones, quam Caernarvonshire An
glia vocant. Vide Camdenum in Britan
ia pag. 539. &c. Edit.

* **NIVICARE.** Ningere. Nivigavit mul
tum per totum item, et pluit cum magno
frigore, in Regnificatione Padua ann.
1327. apud Murator. tom. 8. col. 439.

* **NIVITARI.** Nive conspergi. Glossa
Cyrilli: Xivitoum. Nitour.

* **NIVIUS.** Ad libellam exactus. Gall.
Nivel. Elmhamb. in vita Henr. V. 1307.
Angl. edit. Hearn. cap. 62 pag. 107.
Alii vero... per alveos fossarum Nivios,
ipsas, laboriosas tellurias injectura replante,
semitas planas conabant dirigere. Vide
Nivellus.

* **NIUNGILDUM.** Idem quod Novigildum,
quod vide. Apud Keronom. niut, novem
sonat. Vide Guillimannum lib. 1. Rer.
Helvet. cap. 9. pag. 81.

* **NIUS.** Miser, apud Papiam.

* **NIUSALTUS.** Capitulare de Villis cap.
34: Lardum, siccum, sulcia, Niusaltus,
vinum, acetum, etc. Cap. 67: De capris
et hircis, et eorum cornibus et pelibus

nobis rationes deducunt, et per singulos annos Niuealitos crevissim nobis inde adducant. [¶ Pertizio Caro recens sale condita.]

NIZA. Hispanis, Prunus Damascena, a multitudine enixa fructus dicta, ut est apud Isidorum lib. 17. cap. 7. Occurrat apud Placium lib. 5 de Vitis Patrum, libello 4. cap. 63: Et affluit guidam frater Nizas siccias, et facti pulas. [¶ Glosso. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7637: Coquella, prunus, pruniens, Prov. Niza, idem.]

1. NIZA. *littera.* Dolores partus, in Supplicio Antiquari. Dicitur Niza, vel saepe Enixa femina partu levata.

2. NIZARE. Parturire. Vita S. Guthlac. tom. 2. Aprilis pag. 89: Cum partuendi tempore immixaret, et viscera Nizare inserviret, etc.

3. NIZARE. Sepius nature, in vet. Glossar. ex Cod. reg. 7841.

4. NIZA. Munita, in Glossario Isid. Melius, ut puto, Constantiensis: Nixa, Munita. Papisa: Nixa, conjuncta. Nixa vel Nixus, a Nitor, id est, Munitus, illigatus, incumbens. Putat Gravilus, cum Nixus explicatur Munitus, respici illa diuidi genera, Nixus ejus auctoritale, potest, etc.

5. NIXUS. pro Myrus. Vide in hac voce.

6. NIZOLA. Nux avellana, Ital. Nizzola, Gallice Noisette, in Statutis Vercelli. fol. 57. recto.

7. NIZOLLA. Nux avellana, Acad. Crusc. Noccinosa Charta ann. 1281. apud Mator. tom. 2. Antiq. Ital. med. sevi col. 901: De soma omigidalarum: de soma pignolarum extractorum de pignis: de soma nixularum, etc. Vide Nizola.

8. NOA. in Tabulario Majoris Monasterii, videtur esse locus pascucus, sed uiginosus et aquis irriguus. Tabular. Absi nse: Tertiaria partem ex molnarum, et vernae et Noe, etc. Rursum l. 60: Quantam Noam inter prata ipsorum. Charta Petri filii Regis Franc. Conitis Circumtensis ann. 1273: Item apud Euseyum unam Nor. usque ad valorem 8. solidorum Turon. Charta pro libertatibus B. Palladii in Biturigib. ann. 1273. apud Thomassetum: Prata vero sita Noe, quas et quae dicti homines habent, in dicto nomine, etc. L'arpent de No. in Consuet. Carnotensis art. 12. et Castellinovi in Thimeraisio art. II. estimatur 6. sol.

9. NOCCE. Occurrit vox Noa in Chartulario S. Vincentii Cenoman. fol. 75. 78. in Tabulario Monasteriorum, Virzionensis. S. Serki. Andegav. et S. Albini de Nemore, sibi ita nude, ut nihil addatur. Nomina rara significativa vocis innotescat. Ceterum indubius nobis est expositor Cangiana, que confirmari posset summa ex Tabulario Caleni pac. 40. ubi memoriam Noa sita in maresca; et ex Chartulario B. M. Magdalene Castridian. fol. 22. ubi Noa adjungitur ergo anima humum tunc ex ipsa vocibus Gallis Noe vel Noe, quibus etiamnum intelligent in plerisque provinciis hujuscemodi loca pascua, pauperosa, vel aquis et vicinis collibus defluentibus irrigua. Sic vocem hanc exponit Lobinellus in Monito Vitis SS. Britanniae prefatio pag. 12 quam minus attente Noetum exposuerat in Glossario ad calcem Histor. Britan. Quod spectat etymon, conicit Menagius, sed levi fundamento, Noam dictum fuisse a Nova, supplingo prata: cui opinioni favet Glossarium Juris Gallici, ubi Nous dicitur Ager, recens redactus in pratum. Certe pro prato sumitur in

Testamento ann. 1382 apud Menagium in Probat. Histor. Sabol. pag. 390: Une Noe contenant journée à deux hommes faucheurs de pré: laquelle Noe est joignant à la rivière d'Ariane.

Charta ann. 1215. in Tabul. S. Petri Carnot. Dedi gressus ois... dietas trium falciatorum in Nois meus de Falgernont.

Abbatia B. Mariz. de Noe in diuines Ebremont nuncupatur Ecclesia S. Mattheus de Nathatorum in Chartis ann. circ.

1150. ex Bibl. reg. Unde confirmatur de turorum opinio, qui vocis Noa etymon a Natare deducunt. Hinc etiam Nata et Natatorum, eadem acceptio, vide est supra. No vero Canalis seu molendini alveus aut gurges in quo aqua ex molendino cadit, dicitur in Instr. ann. 1406 ex ead. Bibl.: Leur a convenu faire de nouel l'annee passe de bonne pierre de taille le No du moulin. Lit. remiss. ann. 1479. in Reg. 206. Chartoph. reg. ch. 335: Guillotines Barbes ovot gette et mis certaines pierres au No du moulin à foulier drops... en telle maniere que le dict moulin et la tourneuse d'icellui en estoient empeschez. Vide infra Norw.

10. NOA. Eadem, ut peto, significatio. Charta Hugo. Episc. Aliissiod. ann. 1446: Salo donatio predictie Ecclesie (Pontinac) Noas suas de Ponte Naiselas et inde viginti octo libras habuit. Vide Noda.

11. NOA. Idem, ut puto, quod Altissiodorensibus Noe, Congeries majorum herbarum in aquis crescentium, in quibus pisces delitescunt. Litera Odonis Primogeniti Ducis Burgundie ann. 1265. et Chartulario civitatis Altiss. fol. 39: In dicto biesio d. Brichol piscari relevant quicunque voluntur, et cum omnibus ingenuis: ut tamen quod non impedit aliquatenus cursum aquae, hoc excepta quod dicti piscatores vel alii habere vel facere non poterunt in memoratio biesio vel in aliqua parte ipsius Noas vel bochetas.

12. NOARA. Prov. Nurus, usq. filii, in Glossario Provinc. Lat. ex Cod. reg. 767.

13. NOB. Item ut videtur nobis. Nuptiae seu venus Domino solvens ad amittendam licentiam durandi matris nonnulli quo de iure plura in Mariagium Charta ann. 1088. March. Hispan. col. 1144: El castros istos dono. in ecclesie S. Petri Agerensis cum omnibus iuribus ei pertinentiis, et servitios cunctis, cum colonicis et placitis, et cum cartharus silvaticis, cum prepera et questia, et hosties et cavalcatas, et carrigantibus et fabricas et Nobas, et cum baucias, cugucias, et exerquis, et honnoidis, et omnia placa. etc. Vide Nubezie.

14. NOBLE. [Nuptiae] Vide infra Nubezie.

15. NOBILE. Genus moneta Angliae, vulgariter à la rose. Lexicon Cambro-Britanicum: Nob. aureus. Henricus Knighton sub ann. 1344: Eodem tempore Nobile, et Obolus, et Ferting, de auro corporis flovere in regno Chirkon Windesem. lib. I. cap. 31: Centum Nobilia dedit Monasterio. Ibid. Centum Nobilia quinque. [Charta ann. 1450] apud Rymer. tom. 10. pag. 451: Recepimus... 2000. Nobilitum moneta Anglicana pro summa 5000. salutarum auri. Commissum ann. 1489. apud eum. 13. m. tom. 12. pag. 369: Concorde, et modus denarius curvens in Anglia valeat in Britannia... secundum regiam 80. denar. Angl. ad valorem unus Nobilitus. Anglia vocati Angel. unus grossus. Angl. valeat in britan. 4. de Angl. 20. grossi. Angliae valent 1. Nobilitus location Angel. Tractatus ann. 1602. apud eum Jem. tom. 12

pag. 700: Uniquaque Nobili vocata Anglia nobiliti, valens 20. grossos legalius monetarum. Vide Lindwurm ad Provinciale Eccles. Cantuar. lib. 3. tit. 13. [et novam Gall. Christ. tom. 4. col. 783.] Octavia-nus de S. Gelasi in Viridario honoris:

Recusilli fui comparsus entre, Ou espargi ne fut Esse ne Nobis.

¶ Lit. remiss. ann. 1377. in Reg. 111. Chartoph. reg. ch. 125: Florins,... appellat Nobles d'Angleterre, etc.

16. NOBLIS. Eadem notio, apud Eri-cum Upsaliensem lib. 4. Hist. Suecicam pag. 141.

17. NOBLUS. Nobilis, Gall. Seigneur. Privilegium Brunonis ann. 1317. apud Ludewig. tom. 1. pag. 276: Nos Bruno Dei gratia Nobilis in Sman dictus de Querivorde, etc. Alia Charta eiusdem Brunonis ibid. pag. 277: Ea proper nos Bruno Nobilis de Querivorde, Dominus in Sman, etc. Quandoque etiam Nobiles nomen dicuntur regni Proceres, ut in Vita S. Leodegarri Augusted. Episc. non semel: neque abstat, notio Primores Andegavae civitatis. Nobiles vocat Almoinus lib. 2. de Miraculis S. Benedicti cap. 24.

18. NOBILIS HOMO. in Legge Longob. lib. 2. tit. 4. § 2. [99] Iustipr. 88 (8.35.) Apud Nithard. lib. 4. Hist. Saxones dicuntur in tres ordines divis: Sancti, ait illi, inter illos qui Edilingi, sunt qui Frilingi; sunt qui Lazzi illorum lingua dicuntur. Latina vero lingua hoc sunt. Cuniles, Ingenuiles, atque Serviles. Capitulare Saxonum ann. 790. cap. 3: Nobilis Saxonum solidos 12. ingenui 5. Iti compondane. Addit. cap. 5: apportionatio Caroli M. de Partibus Saxonum cap. 14. de hisdem: Et inter centum viginti homines Nobiles et ingenuos similiter et litos, servorum et ancillam eidem Ecclesie tributum. Addit. cap. 16. 18. 19. 20. Lex Saxonum tit. 2. § 1: Qui Nobilem occiderit, iterum Addit. § 3. 4. 7. et Legem Frision. tit. 1. 2. et 8.

19. NOBILES PERSONAE. in Legibus Wisi-gothis lib. 2. tit. 3. § 4. lib. 6. tit. 1. § 2. in Decreto Tassilon. § 9. Arno. Archiepiscopus Salisburgensis: Reliqua vero quod tradidit est, de genere Nobilium hominum: esse videtur, etc.

20. NOBILIS NATU. in Vita S. Theodardi Archiepiscopi Narbon. ut Majores natu, apud Scriptores alios: Principes autem et nobiles natu, omnesque bellatores qui contra illum arma tulerunt, etc.

21. NOBILES NOMINE ET ARMIS. in Charta Institutionis Ordinis Velleris aurei, a Philippo Burgundie Duce, ann. 1481. apud Miraeum in Diplomat. Belg. lib. 2. cap. 98: Gentilhomines de nom et d'armes, de quibus in eisdem dissertationem institutis ad Joinville. Sed non desunt viri doctissimi, qui eam quam hic protulimus conjecturam, non omnino amplectuntur, aliasque subiectunt, sed ultra haec probabilius eruditorum est discernere.

22. NOBILIS TERRITURUS. Indigena nobilis. Lib. 1. Caroli VI. ann. 1418. tom. 10. Ordinat. in Franc. pag. 488: Cum in causa eminentis periculi certi barones et Nobiles territus factae civitatis nuncupati, cum suis armis, fanfavis, et viciualibus in dicta civitate nobis serviendo residerent, periculo durante. Vide Territus.

23. NOBILISSIMUS. Epitheton honorarium tributum Imperatorum filis, qui interdum Nobilissimi pueri nude appellantur,

In Constitutionibus Imp. hisce litteris, N. P. ut observatum a Cujacio ad leg. 4 Cod. de Privileg. eorum qui in sacro Palatio militant, lib. 12. tit. 28 interdum hisce Nob. P. ut est in Notis Magnonis. Exstat Epistola Valentis et Ursacii in Fragmentis S. Hilarii, data Gratiano Nobilissimo P. et Dagalafo Cos. Nobilissimus dicitur perinde Augustorum filie, ut ex Cod. Th. colligitur leg. un. de Privileg. domus August. et (10. 25.) leg. 21. de Istrali conat. (B. 1.) *Domus Nobilitatis Mariana, Arcadiæ*, in Descriptione CP. a cuius usus ipsa Nobilissima dicuntur in Collectione civitatis. Sed Casaribus potissimum id nominis adscriptum deinceps. In Passione SS. Perpetuae et Felicitatis, Gall. Nobilissimus Cesar dicitur; in numinis a nobis descriptis, Nobilissimi Caesarissim appellatur, qui postea nudo Nobilissimi. Vetus Inscriptio Baiocensis, C. Pseudo Tetrico Nobilissimo Cesar p. F. Aug. L. 1. Vide Guatlerianum in Tabulis Siculis n. 159. Sed et Nobilissimum interdum dicti ipsi Augusti. In Collatione Legis Mosaicæ cap. 15. Diocletianus et Maximianus Nobilissimi 44. inscribuntur.

Divisa deinde Nobilissimi dignitas a Cesarea. Nam, ut auctor est Zozimus p. 2. Constantinus Mag. Constantius fratrem, et Anaballianum ex fratre neptem, Nobilissimos creavit. Vetus Inscriptio Belluni in Ecclesia S. Petri, Imp. Ces. Fla. Valer. Constantio Nobilissimo anno XX. DD. apud Philostorium lib. 8. cap. 8. Jovianus alterum eius filius Varronianum in exsurgitato, o rapti Pogon; vix Nobilissimi cōsūtus renunciat. Apud eundem lib. 12. cap. 10. Honorius Valentianino, Constantii filio, ex sorore nepoti, vix. vix. in exsurgitato, seu, ut habet Olympiodorus. Nobilissimos, contulit: qui quidem Valentianus postea Cesar a Theodosio dicitur est. Ex hinc fuxit Nobilissimi dignitas diversa a Cesarea. Marcellinus Comes: *Justinus Imperator Justinianum ex nomine sui nepotem, jamdum a se Nobilissimum designationem, regni quoque sui successorum creavit*. Hac postea donati dignitate sucede Imperatorum liberi vel fratres, et a Stemonatibus nostris Byzantini colliguntur est, atque interdum alii e proceribus, ut apud Annam Comnenam in Alexiade pag. 274. Ab hac formata aliquantum nobilissimorum, de qua nos quadam attigimus in Notis ad esendum Alexiadem pag. 333. *Vox Glossar. mel. Gracit. in Exsurgitato; et Nobilissimorum, col. 431. 1910. et Appendix. 73.*

Ita etiam honorificum epitheton ad Regum seu Imperatorum nostrorum filios transesse videtur. Quippe in veteribus Litaniis sub Carolo M. apud Mabilionum tom. 2. Anelet, haec legimus: *Pippini et Carolo Nobilissimus filius ejus vita* [Et lib. 6. de Re Diplom. pag. 26]. Chartam Glyseas, Caroli M. sororis, ann. 791. subscrubunt ipsa Glyseas Nobilissima filia Pippini Regis, Carolus, Pippinus, Chloducus Nobilissimus filii domini Caroli precessentissimi Regis.]

¶ Sed et Regibus ipsis interdum tributum Nobilissimum titulus, ut patet ex Partit. P. Epistola 42 e Codice Carolino, quam scribit *Dominus Nobilissimus atque excellensissimus filius Caroli et Carolonatus Regulus Francorum*. Ex posterioribus Stephanus Tornac. Epistolam 31. perinde inscribit Nobilissima B. Hungarie Regi, ut observat Mabilionus Diplom. pag. 90. qui et pag. 602.

refert Chartam Samsonis Archiep. Remensis quæ data dicta *anno Incarnationis Verbi millesimo clvii. Indictione vi. regnante Ludouoco Nobilissimo Francorum Rego anno xi.* Vide Nobilissimæ.

1. **NOBILISTA.** Nobilis alumnus Sebastianus Pertusinus in Vita B. Columba Reatinae, tom. 5. Maii pag. 344. *Illustrissimus dominus Cesar Borgia, nunc Dux Valentianus, adolescentulus inter Nobilistæ studi Perunni sacræ legibus operam dabant*.

2. **NOBILITATE.** Clarum, illustre, non um facere, celebrare, ut in hoc Ciceronis loco libri I. Tuscul. cap. 15. *Post mortem Nobilistarum volunt. In maius partem apud Terentium in Eunucho: Tu jam pendebis, qui stultum adolescentulum Nobilitas flagitias*. Posterioribus vero Scriptoribus idem est quod hominem plebeum in nobilium numerum cooptare, adscire, Gall. Annobr. Ital. *Nobilitate*: qua notione non semper occurrit in Instrumentis inferioriorum quæ dicitur ex dicta scriptoribus. In Literis Humberti II. tom. 2. Hist. Dalphin pag. 37 quibus Jaqueminum et Perrinus Vauterini in Nobilium ordinem aggregantur ann. 1346. *Prohibitio verita, morum decor, fiducia sinceras, quibus persone vestre laudabiliter decorantur, nobis merito inducerunt affectum, ut vos quos agnos agnoscamus ab experto favore speciali gratis prosequarum ac honoribus congruis attollamus; potissimum contemplatione dilecti et fideli nostri Capellapi Fratris Humberti de Sainte Carlusensis Ordinis, germani vestrum in se... nostris gratum redditibus obsequiis... ut igitur effectum nostrum evidenter agnoscamus... ut judes vestra et memoria Fratris Humberti vestrum aperta servitus et obsequiis comprobata, de bono semper in melius angeatur, vos et quenlibet vestrum, ac etiam omnes et singulos liberos vestros, presentes et fueros et nunc in ante Nobilitem, et Nobilium consortio aggregantes; valentes ac etiam de gratia speciali concedentes, quod et vos et quilibet vestrum, nec nulli liberi vestri omnes et singuli, presentes et debeat omnis franchis et libertatis, immunitatis, privilegiis, gratiis et honoribus, quibus alteri Nobiles nostri Dalphinenses soliti sunt gaudent, absolventes et liberantes vos et quilibet vestrum, ac etiam liberos vestros omnes et singulos, presentes et futuros, et nunc in posterum ab omni talitia, cumplinta, corvata, gavata, exchabyata, facogia, cornagio, rentagio et quovis usus usq[ue]c, que etiam ab omnibus sordidis muneribus et extraordinariis, a quibus omnibus voluntus vos et quilibet vestrum, presentes et futuros, potius excusandos... potissimum a talia quatuor soldoribus Vicenzenis, quan. etrei predicto, et vos, nobis et nostris haecne infamie, etiam quilibet vestrum, ac etiam quilibet et domum. Hanc nobilissimam formulam fore disruptissimus integrum, tum ut hinc innoveret, que fuerint Nobilium prerogativa, tum quia singularis visa est, ex eo maxime quod viris non militibus honores defantur, qui illi temporibus solitus bellum virtutis merces esse consumerant. Vide *Miles literatus*.*

3. **NOBILITAS.** *Lil. procur. Caroli V. reg. Franc. ann. 1380 pro Joan. duce Bitur. jocumentum in partibus Occit. ex Reg. Cam. Comput. Paris. fol. 31. r. *Damus auctoritatem et potestatem... in**

nobiles subjectos nostros Nobilandi, et pro dictis nobilissimis finiam recipienda et levandi. Alio ann. 1351. in Reg. 137. Chartoph. reg. ch. 83. Item danonis auctorite et plain-pouvoir de Nobilier ou legitimere, etc.

4. Nobilitatem suis etiam subditis concesserunt dominii ecclesiastici sacerdotes, si tamquam ejusdem vocis eadem est vis et acceptio. Angelus abbas Cassinensis Joannem Petru Richi de S. Victore nobilium collegiis aggregat de certa quæ scientia et speciali ratio, Literis ex archivio ejusdem monast. Specie vero immunitas a servitis aut extragalibus intelligenda est, ut eruditus per Charta ann. 1273 ejusdem Tabul. *Volumus, statuimus et firmatis ordinamus ut omnes nobiles ejusdem castri, qui per nostras litteras vel privilegiis nobiles designabuntur, ad hoc quod melius vivere volunt et melius possint alia sua onera supponere, de orde, spelte, arie, et surto, de vino etiam et horis nihil monasterio Cassinensi persolvant aut reddere compelledantur, nec ut terrarium, nec ut decimam predicationem, sed omnino a prestatione predictorum sint liberi.*

5. **NOBILITAS.** Titulus honorarius, quo Bovo Sithiensis Abbas Widomem Archipiscopum Remensem compellat, in Epistola prefixa Relationi de Inventione et elevatione S. Bertini. Eu' em quam Nobilitatis titulo compellantur Reges Fr. in Epist. 31. et 52 ex iis quæ habentur tom. 4. Hist. Franc. Adde Joanne VIII. PP. Epist. I. 73. Giro. VII lib. 1. Epist. 18. 19. 38. 45. et alibi passim. [Declaratio Barrali domini Bauciensi facta Carolo I. Comit. Provincie ann. 1361 ex Schedis Praesid. de Mazangue: *Promittimus... quod de dicta terra et castro de Baucio cavelata faciemus vobis et heredibus vestris secundum quod Nobilitas nostra, et possessibus terra et Constitutiones Provincie resuirunt.*]

Contra et comitissa Campaniæ initulo donantur ab Honor. PP. III. in Chartul. Campan. 1. 26. v. *Nobilitatem vestram mon. idam ducimus, etc.* Marcus de Montferrati in Greg. X. PP. in Epist. ann. 1272. Instr. tom. 6. Gall. Christ. col. 70. *Nobilitatem tuam rogamus et hortamur, etc.* Abbas monasterii Ambrosiani Mediolanensis in Charta ann. 357. apud Murator. tom. 3. Antiq. Ital. med. avii col. 718. *Vestra magnifica centuriam Nobilitas scripto facere dignata, etc.*

6. **NOBILITATES.** Prerogativa, privilegia, iura honoraria. Regestum 8. Memorial Camer. Comput. Paris. fol. 28: *Dom. de Ciconi institutus in officio Constabulari Francie ad nobilates, curias, vallis et emolumenta consuetudine regias datas 28. die Novemb. 1380.*

7. **NOBILITATES.** Domi, manera, largitione. Le Roman de Vacce MS.

De Nobilitez qui fit, si comm. nous lisan, Et du contondent qui iert en sa meson, De chandelle et de vin et d'autre bison, Porrot un sage clec ferre une grande lechon.

8. **NOBILITAS.** Idem quod Feudum nobile et honoratum, predium rusticum illudique praetipuum. Chron. Mediol. ad ann. 96. apud Murator. tom. 4. Antiq. Ital. med. avii col. 160. *Et tunc isti omnes et capitanei derelicta civitate, terras et noscunt suos inhabitantes, principiam de cetero bene fuerunt civitatibz habitatores. Nobilitate vel Nobilite, nostris alias, idem quod Ius dominii capitatis, prerogativa. Charta ann. 1351 in Reg. 82. Chartoph. reg. ch. 26: Item la Noblece*

du haulx, que le seigneur d'Auli a de defendre à vendre poisons, jusques il en y ait pris ce que à lui en appartenant pour son hostel... Item la Noblesse que lidit sires a sur les poussons royaux et sur les gros poussons. Lit. ann. 1371 tom. 5 Ordinat reg. Franc. pag. 415 : *Les fez, arreves, seignories, Noblesse, hommes, vassaux, etc.* Charta ann. 1451 ex Char. 21. Corb. : *Ouedez fez, et en ce qui est estoit tenu, il avoit toute justice et seigneurie haute, moyenne et basse, avec tous droit, prouffis et Noblesses appartenans à uellus justice.* Addit. tom. I. Probat. Hist. Brit. col. 781.

• 3. **NOBILITAS.** Morum elegantia, urbanitas, agendurato quae nobilis decet. Elmham. in vita Henr. V reg. Angl. edit. Hearn. esp. 31. pag. 78 : *Regnum Angliae et Francie Nobilitates, modos et gesturas, quorum fama laudabilis digno laudis preconio, multorum assertione fidei, sua auribus frequenter insuonabili cognoscere et videare desiderat.*

• 4. **NOBILITAS.** Amplitudo, magnificencia. Vita Ms. S. Mart. Leno dic. *Quantumunque habuit (Stephanus dux) in prouincia Lenonicensi, ipsi sanctissimo viro tradidit, ut faceret deinde Nobilitatem ecclesiastram, quae esset fabricaturus, et suppleret omnem indigentiam clericorum, qui in eisdem Deo essent servituri.*

• 5. **NOBILITAS.** pro Nobilitatis, ni fallor, iudicetur de re quavis resplendentia. Stat. MSS. eccl. S. Petri Insul. ann. 1388 ex Tabul. ejusd. *Nullus potest sotularum rostratos, laqueatos, decisos vel desuper fenestratos, neque caligas albas, rubetas aut virides, aut minus nobilis coloris.* de qua Nobilitate stabitur simpliciter dictio *quatuor personarum.* Nostri Nobilis de pompa et magnifice apparatu dixerunt. Chron. S. Dion. tom. 3. Collect. Histor. Franc. pag. 240 : *Rigonde la fille le roi Châperic, qui en Espagne s'en aloat à tel Nobilis, con vous ave oy.* Vita Patrum MSS.

A lendemain à grant Nobilio
Emme... à faire li rois.
Un hermétique ou en chel bole.
Lés un castel de gran Nobilio.

• **NOBILITATIO.** In nobilium ordinem cooptatio. Gall. *Annobilitement*, in Literis ann. 1381 apud Rymerum tom. 6. p. 342. Vide *Nobilitate.*

• **Nobilitate.** in Instr. ann. 1372. tom. 5 Ordinat reg. Franc. pag. 490. art. 6.

• Plurimis hac de re disquirenda sunt, quae ad Glossarii institutum quam maxime pertinent. Et primo quidem, quando plebeios homines nobilium ordinis et prerogativis aggregandis usus inveniuntur, cum ratione quae de causa id fieri possit, et secundum, utrum acquisita sint nobilitate quis poterat spoliari, immo et ab antiqua, a parentibus accepta descensit, et quo pacto id contingebat. Quibus utramque ad faciendum satis, ea, quae mihi legesta Chartarum regiarum ex Chartophylacio regio evolventi hanc in rem notaria occurserunt, hic exhibero propositum est, us tamen prætermissum, quae satis accurate et ex Chartis authentici profert D. *La Roque* in suo de Nobilitate tractatu.

• In primis vero monitum velim lectorem, observandis, non decernendis animo hac a me proponi, cum nonnulla sint, quae non modo hodiernis nostris moribus, sed et iis, quae ætatis ejusdem sunt, monumentis repugnare videantur; ita ut in hac re, uti et in pluribus

allis, que ad historiam nostram spectant, aliquid statuere difficultimum sit, quod omni ex parte certum stabiliumque ab omnibus existimetur. Quæ nequam gratuato dicta esse ex sequentibus patet.

• Hic certe inter homines, qui natura parens sunt, distinctio cuique sanatus probaret, si ingenii acudenti aut virtutis remunerande duntaxat causa admiventa fuisset: nam, quæ ex ipsis ortum habet, sola propria laudem meretur, non quæ fortuito et casu accedit. Hinc literis, quibus homines plebeii in nobilium ordinem cooptantur, haec vulgo præmititur formula : *Licet us in gentium nobilitatem in dicitus arquibus introducatur dominari, rationi tamen sagaciori disponunt placuit ut nore, ac nos nobis ostendimus nobilitatem honinum, et nos nobilitate nobilis nobilitatio.* Verum, facti per se, quævis regismissus actus referri debet nobilitatio, nonne enim ex hisiusmodi literis, quæ formula haec sunt, quidquam in gratiam illius cui conceduntur, certo concludi potest.

• Sponte assentior D. *la Roque*, qui eos tantum inter nobiles cooptatos censet, qui honesto et libero loco natuerant. Hinc est sane quod libertatis prius concessa mentio fit in literis, quibus nobilitate donantur homines glebae adscripti. Extant nihilominus Literæ annorum 1344 et 1365, quæ libertatem ab ejusmodi hominibus obtentam antea fuisse, silent. At Cancelarius scribatur id oscitant prætermissum esse probabilitate allegari possit, haud scilicet. Vide supra in *Miles.*

• Nobilitate, citant illas, cui concedebantur interdum fuit determinata, uti docent Literæ ann. 1393 ducis Barrensis pro Hussone *Chaudmont*, quæ a rege confirmantur ann. 1361 in Reg. 318.

• Vulgaris usus est memorari in literis officia exhibitæ ab eo, qui nobilis efficitur; singulare vero prorsus ea enumerari, quæ futura sunt, ut videre est in Literis ann. 1373, ex Reg. 105, ch. 43 quibus Rogerus, dictus *Louet*, burgensis seu civis Rotomagensis inter nobiles adscribitur ob ea servitia, quæ ab ipso anno sequenti præstanda dicuntur in officio majoris et prefecti eiusdem urbis.

• Extant literæ, ut recte monet D. *La Roque*, quibus nobilitas viduus filiique ex eiusdem natu confertur, cui addi potest, et nascituris, quod legitur in Literis ann. 1383 ex Reg. 145 ch. 145, pro Jaqueta *Bertine* vidua Laurentii de Petrapionte, et in aliis pro Maria, vidua Joannis de *Berenguel* ibid. ch. 129. Neque etiam prætermittendum quod ejusmodi literæ viri defuncti nomine aliquando taceant, ut efficeret licet ex Literis annorum 1398, et 1394, ex Reg. 100, ch. 151 et 126, ch. 139, pro Margarita *Gauarda*; nisi, prout tune temporis mos erat, virorum nomina, *le Paben* nimirum et *le Gaillard*, inflexione feminina hic efferrantur.

• Sed quod maxime notandum est, ipsi etiam supersettes viri nobilitatis, uxorius liberisque suis concessa, aliquid non erant participes, quod dimonstrare videntur literæ, quæ apellatis licet viri et nominibus, de eorum nobilitate silent, id enim eas facilius habet probabile est, si gente fuissent aut concessione nobilis. Ubi conjecturis nos fibris indulgere nemo suscipiat, si sequentia paululum attente adverterit. Margarita filia naturalis Joannis de *Kieray* militis, domini de Mureto, tunc uxoris *Colini des Gats*, omissa ipsius conditione, legitima et nobilis cum prole sua masculina declaratur Literis ann. 1383 in Reg. 35, ch. 101. Joannes *le Coq*, cupus uxoris Jaqueline illa *Johanna Maillart*, cum patre et fratribus suis nobilitatum ann. 1372, in Reg. 101 ch. 175, ejusdem concessione participes, nequam dicuntur. His addi potest Joanneta *de Villepinte*, illa naturalis Petri *du Chaton* consiliarii Cameræ Computorum, et uxoris Reginaldi *Feron* regis archiatri, quæ ann. 1391, ex Reg. 112, ch. 231, legitimatur, et cum prole sua nobilitatur. Et etiam spectant Literæ ann. 1429 in Reg. 174, ch. 283, et

• Extraneæ regionis nobiles, qui repetebant nobilitatem suam firmari et stabiliri, ejusmodi sunt quæ dantur anno 1348, in Reg. 76 ch. 1. Henneriquino de *Lucerode* equiti, qui ex comitatu Juiliacensi transductus apud Viromanduus uxorem duxerat, ibique consideratur.

• Sponte assentior D. *la Roque*, qui eos tantum inter nobiles cooptatos censet, qui honesto et libero loco natuerant. Hinc est sane quod libertatis prius concessa mentio fit in literis, quibus nobilitate donantur homines glebae adscripti. Extant nihilominus Literæ annorum 1344 et 1365, quæ libertatem ab ejusmodi hominibus obtentam antea fuisse, silent. At Cancelarius scribatur id oscitant prætermissum esse probabilitate allegari possit, haud scilicet. Vide supra in *Miles.*

• Nobilitate, citant illas, cui concedebantur interdum fuit determinata, uti docent Literæ ann. 1393 ducis Barrensis pro Hussone *Chaudmont*, quæ a rege confirmantur ann. 1361 in Reg. 318.

204. quibus Perreta de Billy, neicum nupta, legitimatur, et cum nascitur ex ea liberis nobilitatur: neque enim id privilegium ea conditione ipsi concessum est, ut nobilis viro nubat: si secus itaque fecisset, ex plebello homine procreasset liberos nobiles. Idem denique probant Literas ann. 1820. ex Reg. 59. ch. 438. quod nobilibus accessent Nicolaum et Joannem de Molendinis cum sororu postulatione et consensu descendenter et alio ann. 1828. ex Reg. 93. ch. 230. pro Philippoto de Modulatu et Coletta Joannaque sororibus suis. Matris ergo, non patris, conditionem non nunquam sequerantur liberi, ut rursus ex infra dicendum manifestum erit.

* Armigeri seu Equites appellatio nobilium propria erat; hinc tamen tributur Guillermo de Conos, filio illegitimo Astorgii d'Oréhac, in Literis ann. 1341. ex Reg. 74. quibus legitimatur et nobilitatur. At militum *bastardorum* attributa haec prerogativa, qui nihilominus legitimatio nobilitationis literis, prout ceteri, indigebant? In exemplum sit Joannes de Bosco, dominus de Domo forti, d'Onay et de Tous, filius illegitimus Radulphi comitis Aucensis, Francie comitis stabuli, qui an. 1355. Literis regis ex Reg. 149. ch. 146. nobilitatus.

* Cingulo militari donabantur publice, qui ad nobilium ordinem promovabantur; adeo ut, si certa de causa privatum id acutum fuisset, auctoritate regis resarciretur quod minus legitime factum esse putabat. Hinc est quod Gerardus de Turre d'Ecus regi supplicat, ut nobilitatem suam confirmare vellet, quae et denegabatur unicam hanc ob causam, quod Petrus de Turre pater suis moriens, militia honoribus domi intra privatos parientes fuisse ornatus. Cum supplicatione annuit rex Literis ann. 1357. ex Reg. 70. ch. 365. quibus Petrus de Turre militem oblitus pronuntiat, non sicut ac si ex nobilibus ortum habuisset.

* Cum de aliquo nobilitate controversia erat, auctoritate regia de ea inquirebatur, cum hac inquisitione primo statuta, literis regis deinde firmabatur, quibus hec addebatur formula. *Eunques quantum opus est nobilitamus: quod non omnibus gratum fuisse non injuria suspicor. Ubi vero nobilitati argumenta proferre difficulter erat, illis exhibendi, et inquisitione de his facienda nonnunquam liberabantur a rege; cuius dispensations mentio fiebat in literis, quibus nobilitas, et si invalidis argumentis stabilita, asserebatur, vel etiam conferbatur: quod factum reperimus ann. 1498. ex Reg. 163. ch. 301. in gratiam Joannis de Bosco, scribas parlamenti in re criminali, et ann. 1409. in Reg. 167. ch. 325. pro Michaelie et Robert de Boureux, qui ridenda potius quam molanda in suo supplici libello afferunt argumenta a se, ut quod res est fateantur. Ridicula magis sententia a Joanne et Gasparo Bureo ann. 1447. in Reg. 179. ch. 256. allegantur, ut pote qui nobilitatem suam ad Literas Henrici comitis Campanie ann. 1161. etiam a Joanne rege ann. 1361. confirmata reperiantur, refebre non dubitant. Simplicior est Joannis de Bourdil ex senescalitia Carcassonensis agendi ratio: is enim, cum gentis sua antiquitatem non sat dilucide probare potuisse, Literas obtinet a rege ann. 1382. ex Reg. 122. ch. 1. quibus inter nobiles adsciscitur.*

* Nobilitas ergo amitti potest: et id quidem multiplici ratione. Prima est *practicam*, ut cum ipsis loquar, artem mercatoriam exercendo. Occurrunt quamplurimae literae, quae id evincent.

* Altera est, non vivendo seu non se gerendo prout nobiles decet, uti habent littere, quibus quid his verbis significatum voluerint, non apertius declaratur. Sit Petrus *Saffroy* armiger, ex patre et matre nobilibus ortus, nobilitate donatus, vel nobilitate restitutus, dicitur in Literis ann. 1354. ex Reg. 87. ch. 58. quod parentes eius nobilium more non vixerint. In tamen nonnullam lucem perfuerunt ea que leguntur in Literis ann. 1391. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 116. col. 1. ubi quibusdam nobilitates denegavimus, ex postulatione ex causa, quod predicti dicentes se nobiles, non habent eorum seu eorum, nec eorum armis in dominis ipsorum. Verum, non armis duxit, sed et vestimenta forma nobilium ab aliis distinguuntur, ut videtur est supra in Miles, unde qui ejusmodi privilegiorum minus erat studiosus, more nobilium non censebatur. Ivere.

* Tertia, quae frequenter est, quantum minus nota videatur, uxores plebeias ducento: quod pluribus facile est probare argumentis. Guillelmus de Savigny ann. 1345. ex Reg. 69. ch. 340. Bertrandus de Batut ann. 1346. ex Reg. 84. ch. 701. et Joannetus de Marton ann. 1365. ex Reg. 98. ch. 482. ex patribus nobilibus orti, quod matres ex plebe habuerint, literis regis nobilitantur. Sic et Beatrix, viri nobilis Petri de Rochedun uxoris, cum postestate sua ann. 1372. in Reg. 103. ch. 88. et Isabella, uxor Joannis Thibaut armigeri, cum libebris nativis et nascituris ann. 1405. ex Reg. 60. ch. 198. pari donatur beneficio pari ex causa. Neque ab his secundenda est Joanna de Clamecy, que cum postestate sua nata et nascitura ann. 1382. ex Reg. 91. ch. 311. nobilitatur, tametsi nobilitatis Andreae du Moustier, ejusdem Joannis mariti, in dubium revocare videtur. De *La Roque*, maxime ex his verbis, quae nobilitatem trascissae dictar originem, sicut fide digna relatio testatur, ut legitur in iisdem Literis. Erroris occasio fuit verbum *dictar*, quod ubi etiam de re certissima, quando ipse Andreas Domicelli nomine ibi appelletur. Hanc denique nostram de amittenda nobilitate ratione sententiam invicte, ut arbitrio, probant Literas ex Reg. 97. ch. 7. quas anno 1366. supplicando regi exhibent Petrus des Bordes et Jacobus ejus fratrius filius, ut antiquae nobilitatis sue restituantur, dum, ut rebus suis provideant, dum, ut rebus suis provideant, uxores copias amplissimas, posthuius generis, duxissent, quod a rege ipsis ultra conceditur.

* Endem quoque erat virginis nobilis condicione, si duxisset ordinis nupsisset. Id sane innuere possumus Literis ann. 1374. ex Reg. 106. ch. 118. quibus nobilitate donatur Gileta, quae *domicella* appellatur, una cum viro suo Eustachio de la Pierre, castellano Parisiensis consilio. Unde effici potest, quod tamen pro certo ponere non ausim, nobilitate

privatos fuisse, qui dispari genere congebanter. Ut quid enim nobilis efficeretur, quem a parentibus suis habeatur praerogativam? quando quidem, ut superius diximus, matris conditio nem sequerentur filii. Vide *Dispares*. Idem quoque opinatus est Auctor *Montalensis Gallici* MS. *Cangin* laudatus in Dissert. 10. ad *Joinvill.*: *Et se un noble homme d'ancienneté est issu après sa noblesse de quatre lignes non nobles, c'est à savoir de celle de l'este (ayeule) de sesœurs (bisayeule) et de mère, il ne se devrait plus nommer gentilhomme, et pour cette cause tout noble homme doit désirer à soy marier à noble lignie. Unde ejusmodi nobiles degeneres appellant Monstrelletus 1. vol. cap. 41. immo nobili spiritu habebant liberi ex dispari conjugio prognati, ut legitur in *Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657: Spurius, de parte nobili et de matre vili. Ibidem: Notus (pro Notus) de paire non nobili et de matre nobili.**

Haec vero, quanquam certis pluribus stabilita sunt monumentis, ab uso tamq; recepto aliquando discessum esse, videtur est in voce *Bastardus* supra, ubi hominem tam illegitimus originis, nobilitatis privilegio cum uxore plebeia liberaria ex eis natu communicasse observavimus. Nihil itaque est, ut paulo ante monuimus, quod video firmum statutum sit, cui statim oppugno, o exempli repugnari non possit. Defrco nobis sufficiat facta protulisse rem, aliis definiunt. Et quidem libite, hac in re actum olim fuisse conjectare est, cum nobili S. Juliani *Brivatensis* collegio, cui nemo nisi ex nobilissima gente describi assertur, huic tamen praestitum reperieramus Joannem *Talepin*, qui Literis ann. 1391. ex Reg. 142. ch. 103. inter nobilium cooptatur.

* 1. **NOBILITER**, Libere ab omni servito. Arest. parlam. Paris. ann. 1390. ex Bibl. reg. *Nobiliter ei in francum allodium terram suam tenere*. Vide supra *Nobilitas* 2.

* 2. **NOBILITER**, Large et copiose: quo sensu *Noblemente* dicitur. *Charita Carol. Crassi* ann. 886. tom. 9. Collect. Histor. Franc. pag. 346. *Monach. in monasterio iam dicto abbatis Deo famulantibus una refectio Nobilitate preparetur et honorifice exhibeatur.*

* **NOBILITATE**, ut *Nobilitates*, Praerogativa, etc. *Martini* tom. 3. *Ampiss. Collect. vol. 115* in *Englestein Chronicon* *Principum Picav. et Aragon.* *Heliensis primogenitus Hun.*, *Rasaldi primi viri sui filius castrum de Podio sagi tenuit a Roberto de Mauritanie consobrino, terramque totam de Podiosagia.... puto et mixto imperio, cum Nobilitate, hostagiosis, hominibus, censibus, etc.*

* **NOBILIS**, *Nobilis*. Vide in *Nobile*.

1. **NOBUS**, pro *Nouis*, tom. 4. *Annal. Benedict.* pag. 283. ex *Charta anni circiter 1018*.

* 2. **NOBUS**, *Vicia species*. *Glossar. Lat. Gall.* ann. 1352 ex Cod. reg. 4120: *Nobus, Vicia de Champ.*

NOCA, Modus agri. *Monasticum Anglic.* tom. 2. p. 381: *Unum virgatum ter-*

rum quam tenet... et tres Nocas terre quas
terret Willelmus Gloye, etc.

NOCATA Terra. Agri modus, in ve-
teri Inquisita apud W. Dugdaium in An-
tiquitatem Warwic. pag. 663: Illi qui te-
nuerunt dimidiata virgata terrena, vel
Nocatas terrenas, vel collegium de bondagii
tenentur, etc. [Vide Nocha terra.]

* **NOCCEUS** Plumbus canaliculus, nos-
tris alias Noc, vulgo Goutiere. Comput.
ann. 1469. ex Tabul. S. Petri Insul.:

*Iam pro refendendo et majorando en afro-
que latere borduram Nocci, qui est inter
rectum naves ante crucifixum et novum
portale, etc.* Alius ann. 1367. ex eod. Ta-
bul.: *Iam à mestre Pierre le couvreur...
pour ressauader le Nock de Noche Dame,*

etc. Lit. remiss. ann. 1382. in Reg. 121.
Chartoph. reg. ch. 172: *Annette de Bous-
sen estoit en une chambre derrière en
l'ostel de son père accouche d'une fille,
laquelle... elle gatia par un Noc estoit
en ladite chambre, en un jardin d'une
sienna voisine. Noc et Nols, pr. Baquet,
auge, Canalis, alveus. Lit. remiss. ann.
1449. in Reg. 176. ch. 276: *Wiar le
Waquier dist à icellui Laurens qui lui
rendoit ur Nols ou auge de pierre de
maubre, qu'il disoit lui avoir pris en
sa maison.* Comput. ann. 1526. et Ta-
bul. S. Petri Insul.: *Pour un Noc de
marbre, servant audit four, etc.* Vide
Noqua 2.*

* **NOCENTIA** Iniquitas, qua quis sons
est, nocens. Tertul. Apolog. cap. 40:
Nocentia iudex et exactor. Idem adv.
Marc. lib. 2. cap. 18: *Quoniam innocens
mercedem sector, si non et Nocentia
speciem.*

* **NOCHE TERRA**, apud Madoc Form.

Anglic. p. 424: *Habemus de Bulles*

legatis Christinae filia sua unam No-

*cham terrae. Agellum puto sic dictum ab Anglico Look, Angulus. Vide Noc et
Look.*

NOCHERIUS, [Naucleus.] Vide Nauc-
learius.

NOCHEIA Species monili seu armillae,

qua infra dicta Nocha et Nusca, "esta-
mentum Ricardi II. Regis Angl. ann.

1398, apud Rymer. tom. 8. pag. 76: *Ordi-
namus quod de omnibus joculibus nostris
residuis, videlicet circulis, Nocchia et alias
joculibus quibuscumque, perficiatur nova
fabrica navis Ecclesie S. Petri Westmo-
nasteriorum, non incepta.*

* **NOCHEUS** Arboris species. Corylus,

ut videtur, Ital. Nocciuolo. Charta ann.

1198 apud Murator. tom. 1. Antiq. Ital.

med. sev. col. 449: *Nuillas arbores dimi-
nuitis, nec per venditionem nec per alium
modum, exceptio scopiae, Nocchia et carpi-
nus, que licet vobis habere.*

* **NOCIBILIS**, Nocivus, noxius, Gall.

Nuscula, in Concilio Tolet. XV. inter

Hispanica tom. 2. pag. 727. Gloss.

Grec. Lat. : Βλαβητις. Detrimentabilis,

Nocibilia.

* **NOCIBILITAS**, Noxia. Ordo celebrandi

Concil. Hispan. pag. 229: *Qui tibi tri-
but regnum, ipse cor tuum conservet in-
lium a Nocibilitate omnium populum.*

Elton. 2. pag. 227. in Concilio Tolet.

XV. *Illorum semen regnum a Nocibili-
tate servabitur. Adde Regestum Ecclesie*

Andegav. ann. 1444. in Vita Matth. Me-
nagii p. 98.

* **NOCIMENTUM**, Malum, dannum,

jactura, Ital. Nocimento. Annal. Berlin.

ad ann. 851. tom. 7. Collect. Histor.

Franc. pag. 67: *Ut omnium presterito-
rum malorum et contrariatum et sup-
plantationum, ac malarum machinatio-
num seu Nocimentorum in invicem acto-*

rum abolitione ita inter nos fiat, etc. Vide
Documentum 1.

* **NOCITUS**, Cui nocitum est. Vetus
Interpres S. Irenae lib. 5. cap. 7: *An-
nida et Asarias et Miesel misit in cam-
sum ignis septuplum exardientem, neque
Nociti sunt aliqui, neque odor ignis in-
veniens est in sis.*

* Acta S. Andoch. tom. 6. Sept. pag.
676. col. 2: *Acceso igne, ligatis manus
et pedibus, eos in ignem jacitari præcepit:
et nasci Nociti ab omni combustionis igne,
etc. id est, Passi, ut notant docti Editori-
os. Vide infra Nocatus.*

NOCIUM Monasticum. Anglic. tom. 2.
p. 380: *Et qualibet die unum panem...
dimidiam legenam cervise, unum No-
cium carnem, et dicum, et tria allecia
quilibet die pescum. [Segmentum pugno sic
dictum ab Anglico Nock vel Nock]*

inclusa.

* **NOCQUERIA**, ut supra. Noccur. Com-
put. ann. 1618. ex Tabul. S. Petri Insul.:
*Pro scopio datis Francico pro
mundanitate Nocqueriarum per pures vi-
tas, etc.*

NOCTANTER. De nocte, Galil. Nutram-

ment. Noctanter, fvari, in Flita lib. 2.

cap. 73. § 10. cap. 76. § 8. cap. 79. § 7.

[Occurr. apud Rymer. tom. 8. pag. 672. et
apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect.
col. 95. etc.]

* **Noctuonamente**, in Lit. ann. 1364.
tom. 4. Ordinatis reg. Franc pag. 295.
art. 3. Nutrare, eadem notione, in
Chart. ann. 1348. ex Chartul. S. Vinc.

Martini. Item, quant à l'article faisons
mention de Jehovah Cousin pris pour ce

qu'il chassent aux moines et Nutrare.

Paulante, Par nuit. Nostris, A la Nu-
tire, pro Sur le soir. Sub vesperum, ves-
pere. Guill. Tyrrh contin. Histor. apud

Marten. tom. 5. Ampl. Collect. col. 599.

Quanti vint à la Nuitier, etc. Stat. ann.

1395. ex Cod. reg. 8312. 5. fol. 145. r.

Esquels (bouteilles) à la Nuitier elles se-
ront tenues d'avoir chandelles allumées ou
autre claré. A heure obscure et sur la

Nuytier, in Memori. E. Cam. Comput.

Paris. fol. 277. r. ad ann. 1392. [¶ A la
nuitier.] Vide infra Nutrare.

* **NOCTARE**, Noctem agere. Sup-

plim. ad Vitam S. Bonifacii, tom. 1.

Junii pag. 476: *Ut in omnibus locis in
quibus constiterit meridiaria sive Noctare,
etc. Alter Job. de Janus: Noctare, nocte
vigilare.*

* 2. **NOCTARE**. Nocte vigilare, veiller,
in Glossar. Gall. Lat. ex Cod. reg. 7684.

Vide in Noctare 1.

* 3. **NOCTARE**, f. Canalem fodere, quo
aqua excurrat, vel pro Nectare aut Net-

are, Expurgare. Gall. Nettoier. Vide su-

pra Nectares. Charta ann. 1228. in 1. lib.

nig. S. Petri Abbavil. fol. 308. r. Et
scien sum quod ego et heredes mei dicta
fossa et marica, sine licencia predi-
torum prioris et consensu expressa, non
poterit. Noctare vel exquirare, vel aliquem
cum scien posse.

* Alius sonat vox Gallica Nocter, in

Lit. remiss. ann. 1410. ex Reg. 164. Char-

toph. reg. ch. 338: *Lesquelz compaignons
dient à icellui Benjamin que l'en pour-
roit bien Nocter ou dire qu'ils estoient de
couplables. An Murmureare, venire in
stupacionem de scelere?*

* **NOCTESCERE**, Noctem, venire, fieri
vel esse. Nicolaus Specialis lib. 2. Rerum

Sciol. cap. 10: *Cunque Noctescere in
Augustan Rea terrestrem moves exerci-*

ti, ad quam etiam ab occasu Rogerius

*navigabat. Occurrit apud Nonum pro
Cecari, ut exponit ipse.*

NOCTIANUS. Gloss. Gr. Lat. : Nuxop-

iat, Noctianus, nocte custos, vigilius [Lega
Vigil. Supplementum Antiquaril: Nocti-
anus, Nuxopiat Nocticustos.] Vox Nocti-
anus abeat in MS. Cod. S. Germani Pa-
risiensis. Nocticula, in Glossis antiquis
MSS. et apud Ugulonem. Luna, exponi-
tur, ubi legendum fortis Nocticula, quod
nocte luceat. Ugulio, Nocticulam verem
esse ait, sic dictum, quod noctu luceat.

[Job. de Janus: Nocticula, parva nocte;
item luna. Petit auit, in Glossis Lat.
Gall. Gangerm.]

* **NOTICIA**, pro Notitia, in Charta ann.

692. apud Feblian. Hist. Sandionis
pag. XII.

* **NOTICUGLA**, Luna, apud Papiam MS.

Lege Nocticula, et Vide Noctianus.

* **NOTIFICARE**, Noctem agere. Chron.
Veron. ad ann. 1383. apud Murator. tom.
8. col. 648. [In episcopali curia duabus
diebus requiriuntur, ipsa dominus Carolus
in castello Nocticulae.

* **NOTILICA** [Vid. lusant. DIEP.]

* **NOTIOSUS**, Qui mediane vespere videt.

Papias. Perpetrani in MS. Bituric. No-
tuosus. Et libi: Nucto, Nocio, Noso,

Nutuosa, etc.

* **NOTIPUGA**, Obsecra dicta, quod
quasi noctibus punguntur, Papiae. Pugia
habet. Noctipugam Lucilius cum dicit,
obsecra significat, Legendum Noctipu-
gam. Calepinus: Noctipuga. Lucilius re-
citat obsecra, quod noctu pungant aliqui
excident venerem. Hinc opinor, men-
dose, Joh. de Janus: Noctipugna. Ob-
secra, quia quasi nocibus contrapugnat
ut compugnat.

* **NOCTISSIMUS**, Qui fit media nocte,

si ita legendum: sed lubens emenda-

rem Noctissimus. Pontificale Pictav. an-

num circiter 800. apud Marten. de

antiqua Ecc. Disciplina p. 874: Provi-

dendum est, quatenus mox ut in nocturno

officio lampadas accensas fuerint, et Nocti-

ssimus clangor signorum vel tabularum

frager personare cooperit, illuc anti-

phona prima nocturna incipiatur a can-

tore.

* **NOCTIVAGI**. Charta Communis Ha-

menis: Habent et possessam banniendi

quilibet infames, et malefactores, et

Noctivagos malis testimoniis pro voluntate

sua, etc. Eadem Gall.: Maufaiteurs et

chiens qui vont par Nuit, etc. In Legibus

Burgorum Scotiorum cap. 118: Nulli

lecat transire de Nocte sine legalibus

testibus, nisi sit homo boni testimonii, vel

istar causas, pro Sacerdoti ad infir-

um, pro blado ad molendinum portan-
do, etc. Ita uxores, noctuam appellati

scribit Hesychius, in voce νοχή.

Glossa Greec. Lat.: Nuxoprogas, Nocti-

go. Forte Noctivagus. Nuxoprogas, apud

Oppian. lib. 8. Cyneget.

* **NOCTUALLA**. Tinitus et vocifer-

ties, quibus sponsus ad secundas nup-

tias convolvibus illuditur, pressertim

in Gallia. Statute Ecc. Meldens. ann.

1365. apud Marten. tom. 4. Anecd. col.

928: Nonnulli cupiditate et gulositatis

fili, dum vir aut mulier ad secundas

sponsales vel nuptiales transeunt, injurias,

carminalibus libellis diffamatorios contra eos

sponsos, et de eisdem, seu altero

corum dicant, faciant et palam vociferan-

tes, et lingua materna promulgant Nocti-

valia, Gallice Charivarlis, durantibus

dicitis sponsibus, et alias insolentias et

refusa quamplibet committunt, etc. Hu-

iusmodi ineptiae Noctivalia dictae, quod

potissimum noctu pergerentur. Vide

Chaldaicum.

* **NOCTIVIDUS**, Noctu videns. Nocti-

vida ales, Noctua, quae noctu videt, Mar-

tiniano Capellis lib. 6.

^o *Noctus, pro Chouette, hibou, in Consolat. MS. Boetii lib. 4:*
Il sont semblans à la Nocie,
Qui tant a foible la veue,
Qui plus cleverement voit de nuit,
Qui de jour, quant le soleil luit.

^o **NOCTUAGO.** Vide supra in *Noctivagi.*

^{1.} **NOCTURNA.** Jus piscandi per unam noctem in molendinis. Charta Aleimi de Ambians in Chartul. Eccl. Ambian: *Pro danno uni, et nocturna anguillarum redditio lo. sol. et 15. capones.* Alia Theodore Episc. Amb. ann. 1146. In eodem Tabular. t. 31: *Aleimus de Ambians.*

^{2.} *Amb. Ecclesie anniam piscium capturam, quae vulgariter nomine Nocturna appellatur, percepit jure donavit.* Charta alia in Hilt. Monasterii S. Nicolai Andegav: *Piscaturam quaque piscium unius noctis molendinorum de Braum eius dominio.* Tabular. S. Eusebii Inclusim. fol. 63: *Dono iterum Dic et S. Eparchio illam levitationem anguillarum, quam habebam in anguillariorum de Virnaco semel in anno, id est in una Nocie, quae melior et utilior hominibus meis habebatur, etc.* Tabular. Dalmoneensis Abbat: *In nocte piscatoria, quae derivatur per fossatum novum de Barbarelo capturam anguillarum unius noctis per singulos annos.* Tabul. Vindocinense Ch. 104. ubi de iuribus Comitis Burchardi: *A Tociaco usque ad Fractam vallam habebat unam noctem in unquaque anno ad capiendas pisces.* Occurrunt præterea in alia Ludovici pii Imp. a Millibionio edita tom. 4 SS. Ord. S. Benedicti pag. 118. Adde Proh. Hist. Guin. pag. 340. Vetus Regestum Camerae Comput. Paris. signat. M. ubi de Episcopo Ambianensi: *Hinc a lecto et prius de la raze des anguilles par une Nuit telle comme le lui plait, à chascune excluse de la chîte d'Amiens.* Charta Philippi Com. Flandrie pro portoribus et præstationibus ejusdem urbis Ambian: *Li Vasques et li Cuens cascav: dans une Nuit en l'an, quelconque nuit que il varont, ont le tent et le prise de le roje as anguilles à cascuns excluse de la cité d'Amiens; puis l'escuse Doizel et l'escuse de Soustraine en aval dusque à l'escuse Destous, et à tous les moulins qui sont dehors la fermete de la chîte, et qui sont autre ches excluses devant dites, si conus au molin de Camons et au molin de S. Pierre, etc.*

^{2.} **NOCTURNA.** *NOCTURNI, Nocturnale officium, quod nocte peragitur in Catarinaribus Carol. M. lib. 1. cap. 80. Messianus in Vita S. Cassari Arelatensis: Omnis rebus sanctis viri semper modum voluit custodiare, præcipue nocturnorum vigilantis observabat, ut omnes eo quod sibi peculiariter Deo solo testi dicebat, nullus suorum qui secum manent excitaretur ante horam legitimam. Infra Tunc implevimus Nocturnos. Beletus cap. 20. et ex eo Durandus lib. 5. Ration. cap. 3. n. 7: Nota quod Nocturna, ne ponitur pro Hora: sed Nocturni, nocturnorum pro officio. Vel Nocturna, nocturna, est collectio Psalmorum qui dicuntur ante Lectio in Dominica, vel in festis diebus. Nocturne in plurali, dicunt tempora in quibus Psalmi cantantur. Nocturni, nocturnorum, dicuntur novem tractami, et novem Lectiones cum suis Responsoriis in solennitatibus. (Vide Nocturnalum) Rupertus lib. 1. de Divin. off. cap. 10: Vigilias in tribus dispergitur Nocturna, in tres autem nocturnos ejusmodi officia distinguitur, quod ter in nocte surgerent, scilicet Christiani, quo Deo laudes persolverent, ut observat Durandus loco laudato num. 17.*

NOCTURNALES. Crepidæ, Gall. Mules, Pantofæ, subibus de nocte utimur. S. Lanfrancus in Diversis pro Ordine S. Benedicti cap. 12: *Crostina die Nocturnales nos calcemus.* Et cap. 23: *Calcetur caligis supradicto panno faste, usque ad genua attingentibus et Nocturnalibus. Capitulare Aquitanensem ann. 817. cap. 22.* *Calcamenti diurna pars duo, subtilares per noctem in estate duas, et in hæc veri sorcos, etc. Sotulares diurni et nocturnales, vel Nocturni, apud Guignon II. in Statuti Cartulensibus cap. 57. et alibi, in Regula Ordinis de Sempringham pag. 718. 720. *Nocturnalibus calcarii, et aliis de Monte Lupo et de Capriaria, et etiam aliunde, teneat naviculae, et nocturni et Nocturnis, et omnibus artificiis aptis ad navigandum et pescandum per flumen Arni.* Et pag. 626: *Quod navi sive nocturnis cum qua vel transirent, etc.**

^o **NOCTUATVS.** Læsus, vulneratus. Vita S. Corbin. tom. 3. Sept. pag. 288. col. 2: *Vero noctuato calcibus jumentarum, etc.* Vide supra *Noctis.*

NOCOLUS. Navicula. Charta ann. 1777. apud Lamium in Delic. erudit. interloc. ad Hodoepor. Charit. part. 2. pag. 626: *Quod omnibus et singulis pectoribus et aliis de Monte Lupo et de Capriaria, et etiam aliunde, teneat naviculae, et nocturni et Nocturnis, et omnibus artificiis aptis ad navigandum et pescandum per flumen Arni.* Et pag. 626: *Quod navi sive nocturnis cum qua vel transirent, etc.*

^{1.} **DOCUMENTUM.** Damnum, detrimentum, Practicis. *Nusance et Nusance Thomae Blount: quem consule in hac voce.* *Noisement, in Glossario Lat. Gall. Saengerian. Bulla Alexandri III. pp. ann. 1172 et Tabulario S. Nicolai Rem.: Aliare de curte monasteriali cum derima et Documento. An muletæ proper damnum irrogata?* Vide *Damnum* 2.

^{2.} *IN DOCUMENTUM. ESSE ALICUI.* Et resistere, vel eum animaduertere. Litera Willelmi. Rotomag. Archip. et Suffraganeorum ad Philippum Franc. Regem circa ann. 1260: *Et si aliquis clericus contra hujus institutionem ventre presumere, nos essenuis in Documentum eidem clerico de querela ista.*

^{3.} **DOCUMENTUM.** Excusatio, ratio vel causa. Statuta Ordinis Artigis apud Antoniutum tom. I. Fragm. MSS. *Inhibemus ne preceptores jaceant in camere sic a dormitorio separatis, quod ingressus ad eas potest haberis per aliud ostium, quam per ostium dormitorii; quod si fecerint, et justum Documentum super hoc non habuerint, excommunicationis sententiam ipso faciat incurvare volumus.* Mendoza vox, si recte puto. An legi posset *Documentum* hac notione? Vide *Documentum*.

^{4.} **DOCUMENTUM.** Fragmentum, Gall. Eclat. Lit. remiss. ann. 1352. in Reg. 81. Chartoph. reg. ch. 505: *Qui (pater) quodam parvum Documentum in buco, quod habebat (filius suus) in orulo, quam dulcis poterat, adinebat ei.* *Mitem vero, pro Muicta, que proprium damnum seu *Documentum* irrogatur, in Reg. 10d. Norman. ex Cod. reg. 463. A. fol. 181. *Hinc totum Nuistement iurta nemus Guidelmi.**

^{5.} **1. NODA.** Notitia. Ideo quod Non 1. Locus pascuus et aquæ irriguans. Vetus Charta apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. cap. 250: *Et in campo marcas levata fossa per montem Huelgoat, que vadi quasi ad Orientem. Tunc relinqens vadim Nodam, que vadit ad puteum, tenens Nodam unam cum fossa contra horam tertiam... et tunc vadit fossa S. Catuodi quasi ad horam nonam per abrupta loca usque dum pervenit ad unam Nodulam; tunc namque suffit fossa et accipitur Nodula per ipsam petram, que est in ipsa Nodula in directo transversa, et postea recte vadit per marcas usque ad mare. Ibi sunt miranda aquæ, videlicet tria marcas in uno modo ebullientia. Alias Noda et Nota, si creditus Valesio in Notitia Gall. pag. 413. Nodum significat; unde *Centinodium* apud Sugerium de Administratione sua, Vicus non procul a Sequana et Argento-*

lio, qui *Centumnus* dicitur in veit. instrumentis. Quod autem ibi addit idem Valerius, Gallicum *Nous au Nou* Nuectum esse, nullo, quod sciām, nūlatur fundamento, neque bīdū dicta esse credo varia Gallarū loca in *Nou* de-sinentia, sed a *Nou*, ex quo supra expo-nunt, significat. Valerii sententie adversaria, quod *Centumnus* viens, qui non *Centumnus* nostris, sed alias *Centumnus* deinde Connos, ac tandem corrupto voco, Sanos appellatur.

2 NODA. Grex. Stat. Vallis-Ser. cap. 63. ex Cod. reg. 4619. fol. 117. ^r Sub pano lū rārum triū... pro quaque *Nou* pono. Hinc.

3 DARE IN NOHAM. Idem quod *Dare* in sociam. Vide in hac voce Stat. Cadubr. lib. 3. cap. 79. *De pecudinio, de medietate vel Noda. Decurriamus et man-damus, quod si aliquis de Cadubrū der-deri pecudes, sine fetis vel capras ali-ei in Nodam, vel ad medietatem, quod tales pecudes in capite triū angorum dividantur, videlicet illis de medietate, et quod illē de *Noda*, restituantur.* Vide *Nodus* 1. eo quo apud Isidorum sensu.

4 NODATOR. Qui pro rei firmitate *No-dum* faciebat in corrigo ex Charta pen-dente: cuius moris, in Vasconia pre-sertim vigens, exempla referit. Mabil-lonius Diplom pag. 62. ducta ex Chartis Monasteri S. Severi. S. Petras de Ol-bjio *dedit: unam culturam, postea vero Vicecomissa et Ulnaldus filius offe-marunt factis in corrigo Nodia.* Similiter in Charta donationis factis per quem-dam Fort-Anerium. Vicecomitem de Saltu, circa ann. 1130, huc leguntur. *Horum nōn signo donorum ipse Forto-Anerus Nodus in hoc corrigo primus fecit, et alium Nodum Bruno de Saltu frater eius: alio deinceps Nodus idonei Barones Hisus res testes fuerunt Bonu-homo Adurensis Episcopus.* Ex qua Charta patet *Nodatores* esse a testibus distinguidos. Conventus Aquitanus Procerum Burdigalae hauit ann. 1073, apud eundem Mabil. ibid. pag. 597: *Ibi sunt Nodatores a prefatis donationis i-matores, etc.*

5 NODATIS. Nos, ad calcementis ad ornatum annexus. Synodus apud Mon-tissellum anno 1214. Fragmentis Stephanotti MSS. tom. 10. pag. 79: *Item non habeant (Canonicci et Monachi) calcementum cum Nodatis, vel altera ap-para, sed sicut clausa et alter calcamenta eorum.* Vide mox *Nodellus.*

6 NOEL. Nodulus species orna-menti virorum, vel feminorum, cuiusmodi fuit *Nodus Militaris* de quo mox, fibula. Vetera Charta in Hist. Vergia-censi pag. 113. *Insuper dedit ei Dominus duos equos, et 4. libras, et 10. solidos, et Nodellum aureum.* [T]extamentum Ada-laidis ann. 978, apud Marten. tom. 1. Aeneid. col. 97. *Rogo ut filia mea sit inde Abbatissa, (S. Salvatoris Narbon.) et ad ipsam remaneant ipsi Nodelli mei, cum ipsis manuscos et inauras.*

7 NOEL et Nouel. nostris. Joinvill. edit. reg. pag. 85. *Et y avoit aux robes grant foison de Noias touz d'or.* Stabli. artif. Paris. ibid. in Glossar. *Noias à robe que on fait de os, de cor et de giroire.* Lit. remiss. ann. 1369. ex Reg. 100. Char-top. reg. ch. 711: *Jehan Viart s'estoit pris injurieusement audit Jehan le Roucher en le ferant et dessirant les Nouias de son maniel, qu'il avoit veste.* Nolire et Nouleure, vulgo garniture de boutons. Lit. remiss. ann. 1406. In Reg. 160. ch. 328: *Le supplicant acheta aussi deux*

Nouleures d'argent dorées. Alis ann. 1473. ex Reg. 195. ch. 1018: *Deux Nolles de chaperon ou boutonneures d'ar-gent, valans ensemble cinquante deux solz et demi les deux.* Unde *Noler* et *Nouler*, Globulus constringere, vulgo Bou-tonner. Lit. remiss. ann. 1402. In Reg. 157. ch. 46: *Une fillete commune, vestue d'habappelande longue à la anseade-re.* *Nodes au poinçon.* Alis ann. 1408. In Reg. 162. ch. 181. bis. *Lollus Jehovah fu furi de ce horion, et depuis Jehovah Rousset lui dist, Noule toi et il va chau-ffer car tu es tout destarré.* Vide infra *Nouca* et *Nucleatus.*

8 NODFYR. Ignis accensus fricanno. Vide *Nedfr.*

9 NODITAS. Nodatio, nexus. Statuta Guidonis Episc. Helen. ann. 1310. tom. 3. Conec. Hispan. pag. 599. *Hec est virgo de radice Jesse absque tortuosa Noditata culpe.* Mallem.

10 NODOSITAS. ut apud S. Augustinum Confess. lib. 2. cap. 10: *Tortuissima et implicissima Nodostas.* Occurrat haec vox in Concilio Tolet. VII. inter Hispania tom. 2. pag. 541. in Vita S. Swi-berti apud Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brunsiv. pag. 223.

11 NODRIS. Impeditus, intricatus. Gall. *Embarassé, compliqué.* Charta ann. 1380. inter Probat. tom. 1. Annal. Praetor. col. 46: *Quod si querela eius gravis visi fuerit et Nodosa, adeo ut alieno suffragio se egere cogoverint, etc.* Nostris *Noulieux* et *Nouliu* alias, pro *Nouex*, nodosus. Lit. remiss. ann. 1426. In Reg. 173. Char-top. reg. ch. 397: *Le supplicant dessirer la manche de la robe d'icellui Douin dudit baston, qui estoit Nouilleux.* Alia ann. 1454. In Reg. 182. ch. 124: *Le supplicant... tenant en sa main ung baston Noul li pluseurs bro-* etc. *Nouilleux*, apud Math. de Couc. in Carolo VII. pag. 697.

12 NODRIMENTUM. Nodrimant. Victus, res ad victum necessarie. Tra-dit. Sangall. ann. 745. apud Neugart. Cod. dipl. Aleman. tom. 1. pag. 21. num. 15. *Costa me... donare Audemaro abbati de parvula terra mia pro mercede mea vil pro circutum sum, et pro Nodrimentum, quod inter viva servia Audemaro, et ille me notricet, etc.* Infra: *Pro mercede mea vel pro Nodrimant ille me Aude-maro notricet.*

13 NODSTR. Indiculus superstitionum et pagantiarum, in Concil. Liptini. ann. 743. apud Lalalandum: *De igne fricato de Nodis, id est, Nodys.* [Leg. Nedfr.] Vide *Nodis.*

14 NODUA. vel Nouua, vox Cambrica, Asylin, protectio, refugium, Boxhornic. Nodded. Occurrat in Legibus Hoelli Roni Regis Wallie cap. 10.

15 NODULA. Parva Noda. Vide ibi.

16 NODULATIS. Nodulus ornatus et dis-tinctus. Conec. Turon. ann. 1277. apud Maen. pag. 75. et 201: *Ne insuper ipsi canonici regulares decolatus aut Nodulas habeant sotulares, nisi tres nodos ad minus habant in quolibet sotulari.* Vide *Nodatus* et *Nodellus.*

17 NODULITAS. Tuber. Processus de B. Petro Luxemburgo, tom. 1. Julii pag. 598: *Sibi supervenit una Nodulitas ad nōdum unius avellanæ.*

18 NODUS. seu *Nodi societas*, Ordo Mi-litari 300. Militum, institutus a Lu-dovicu Tarentino Rege Sicilia sub ann. 1332. ita dictus quod singuli illius Ordini Milites *Nodum*, seu *Nodellum* au-reum, gemmis interstinctum ad pectus deferant, in mutuo amictu symboli; ut ex Matthæo Villaneo lib. 8. cap.

79. et ex tractatu MS. de institutione ejusdem Ordinis, docuimus in Historia nostra Franco-Byzantina lib. 8. n. 13. Habetur apud Carolum de Lelis in Fa-miliis *Napolitanis* sequens Epitaphium: *Hic jacet strenuus Miles Coloniensis Borruetus, qui fuit de societate Nodi Ludovici Regis Siciliae, quem Nodum in campis bello victorioso dissoluit et dictum Nodus relegavit in Hierusalem, anno Dom. 1370. etc.*

20 NODUS. Isidorus lib. 9. Orig. cap. 8. sec. 80. propriæ et densæ pedum multitudine, sicut turma equorum; *Nodus au-tem dictus pro difficultate, quod vir pos-sit resolu.*

21 Nodus in corrigo Chartarum. Vide *Nodator.*

22 NODUS. Vertebra. Charta ann. 1341. In Reg. 72. Char-top. reg. ch. 250: *De cervis dare conseruerunt domino nos-tro regi... de Nodo aquarum usque ad renes.* Vide supra *Aqua* 6.

23 NODUS. Globus, ut videtur, Gall. Boule. Hist. Ratispon. ad ann. 1490. apud Oefelium tom. 2. Script. Rer. Bo-lari. pag. 512 col. 2: *Tonitruus tantus est, quod cunctos terruit et Nodus turris magna in pede montis Ratisponen-si dejecti; Nodus vero turris de propria subiugio, que dicitur judicis, accendit.*

24 NODWERS. NOD-WERE, Necesaria defensio, apud Kilianum. Consuetudines Arkensis. villa ann. 1281. in Tabul. sancti Bertini: *Qui se defendet in necessitate, que vulgo dicitur Nodwers, si a Chore cognitum fuerit, non cadet in emendam.*

25 NOEGA. Fundus, imum, a Germanico Neige: quod idem significat. Adagium auctoribus Alemanni et Prussia poti-ribus notum:

Qui bibit ex Noega, die Prischibus incipit illa;
Cur sic, si queras? Sie lex Pruthensis sanxit.

26 NODRIMENTUM. German. exponitur tom. 15. pag. 73. Qui sicut fundum calice rursus re-pliebat bibit; sic enim sanxit lex Prussiæ: *cujus hand afferunt rationem, quod alias quidam in exhaustum calcem venenum iniecerint, ut ex eo potentes encaretur. Id ut caveretur, lata lex vino devi-tus haud ingrata.*

27 NOELLUM. Canaliculus, quo aqua fluvii excurrit. Charta Gulli. Senon. ar-chep. ann. 1176. in Chartul. Gulli. abb. S. Ger. Prat. fol. 188. f. col. 1: *Noellum que, quod beatus Germanus titulo eleemosynæ possidebat, et Reginaldus au-spiciebat, praefacta ecclesia possidentum adju-dicabatur.* *Noellum aquae in Secana,* Ibid. fol. 201. r. col. 2.

28 NOELLUS. pro Novellus. Doctr. Alex. de Villa-Dei:

Scribere clericulū, per doctrinam Noellis.

29 NOELLUS. Librum dentem doctrinam Noellis clericulū.

30 NOERETUS. Nux arbor. Gall. Noyer. Charta Stephani Comitis XII. sec. In eleemosynas delegavit Ecclesiam, videlicet B. Marie de Rupibus duos sextarios nu-cum de Noereto, Gall. Noix de noyer, ad discribent nucularum seu avellanarum.

31 NOERIUM. Nux arbor. Charta ann. 1288. in Chartul. S. Maglor. ch. 188: *Cum... orta esset materia questionis super duobus Noerio... super eo videlicet quod... volebant eradicare vel eradicari facere dicta duo Noeria, etc.* Nouerdi, eodem sensu, in Lit. remiss. ann. 1396. ex Reg. 149. Char-top. reg. ch. 290: *Pierre Len-glois de une serpe avoit copes ou jardin dudit exposant plusieurs arbres, cest as-*

savoir Nouerdiers ou jorrassiers. Vide Noverius.

¶ **NOERIUS.** Idem quod Noverius. Charta venditionis ann. 1278. e Chartul. minori S. Benigni Divion: *Super la paleton situm super le Noyer et super dictum Noverium... et super unum Noverium situm... in campo... qui fuit patrio Johanni Onairot queus ad Noveris Constantii.*

¶ **NOERIUS.** Nopoc, Intellectualia. Ter-

tuli. adv. Valentini. cap. 20: *Colas No-*

rus deputant, eosque Angelos faciunt.

¶ **NOFFUS.** NAUPUS. Gloss. Pithei-

Naufo, sarcofago ligneo, quibusdam,

quod natus formam refert, quem Francis

nostri cum Nau dicta. Lex Salica. tit.

17. 12: Si quis mortuum hominem, aut

in Nau, aut in peatre, que vase et usu

Sarcophagi dicuntur, super alium misse-

rit. Edit. Hoc illi tit. 14. habet in

off. lit. 57. ¶ 4. Naufo habetur, ut et

spud Gregorium Turon. de Gloria Con-

fess. Sanctorum corpora, pallia ac Nau-

exornata: sic enim vett. Cod. praeferre

observant viri docti. Leges Henrici I.

Regis Angl. cap. 83: Si quis corpora in

terra, vel nafso, vel peatre, vel pyramidie,

vel structura qualibet positum... effodere

presumperit. [9] Vide Graff. Thesaur.

Ling. Franc. tom. I. col. 1032. voce

Noffus.

¶ Forte leg. *Tuffus, ut legitur in Cod.*

Estensi Leg. Salica, teste Maturatorio

tom. I. part. 2. Script. Ital. quod sarco-

phago salis convertit. Vide Tu/fus.

¶ **NOGADERA.** NOGADERIA. Nucetum,

ager nucibus censitus: Noverius, in

Charta ann. 1240. ex Chartul. abbat.

Boni portus. Invent. ann. 1478. ex Tabul.

Flamar. Item plus uram Nogaderiam

sive Nogadera ultra ripariana Loti... loco

vulgariter vocato... la Nogadera de Ma-

delham. Vide Nogadera.

¶ **NOGAREDA.** NOGAREDA. Cetatum,

Charter. Occitanica ann. 1218. in 49. Re-

gistro Philippi Pulei. Tabulari regit

Ch. 81: Ita secundum quartoniam, et quarti

parvae pars pateris quartoniam

terram oblatam, cum quadam borda, et

quadam mola, et Nogareda ibi existen-

tibus.

¶ Malum Nogueria a Nogueria, que

est ipsa arbor Nux dicta, quam a Nogue-

ria. Nucetum, deducere: quod innuant

voce subsecuentes.

¶ **NOGARIUS.** Nux. Gall. Nox. Provinc.

Nougiere. [¶ Nouguier.] Charta ann. 6.

regnante Radulfo Rege Almamordum,

ex Chartul. Eccles. fol. 120: Cedi-

mus... clausum de vinea superiori cum

ipso Nogariis et ipso saltice.

¶ **NOGERIUS.** Eadem. item. nozione. Charta

ann. 1312. ex Archivo S. Victoris Massil.

Armar. Din. n. 46. date dicitur in cime-

terio B. M. subtus Nogariis.

¶ Charta ann. 1317. ex schedis Pr. de

Mazagues: *Quod dicta domus S. Andreas*

seu podium totum, in quo dicta domus

est situate, usque ad Nogeriun seu nucem,

quae est prope latronum seu gradariorum,

per quae ascenditur ad dictam domum,

et recta linea descendendo ad dicto Nogeri-

us nunc usque, etc. Parisiq. Inter reg.

et abb. Gemondi ann. 1822. in Reg. 65.

Chartoph. reg. ch. 59: *Si sint ibi Nogeriis,*

medianam partem nucum excusare val-

collectarum ad pedem, seu radicem Nogeriis

reddant.

¶ **NOGUERIUM.** Eadem notionis. Charta

ann. 1065. ex Tabul. S. Vict. Massil.

Clartoph. reg. ch. 400: *Transcenibus*

ipis subitis aut prope quandam Nogueriu-

rum, idem supplicans unum lapidem pro-

habendo de nucibus in dicto Nogueriu-

factu. Quod dictum est, videlicet in Nogueriu-

factu.

¶ **NOGUEIRA.** NOGUERIUM. Pari intellectu:

Lit. remiss. ann. 1852. in Reg. 81.

Clartoph. reg. ch. 400: *Transcenibus*

ipis subitis aut prope quandam Nogueriu-

rum, idem supplicans unum lapidem pro-

habendo de nucibus in dicto Nogueriu-

factu.

¶ **NOGUEIRA.** NOGUERIUM. Plumbeus canaliculus,

Gall. Noguer. Processus criminalis MS.

Robert Comitis Atrebat. fol. 25. e Biblio-

DD. Chauvet. Custodis Sigillorum Reg.:

Ella dicitur nucis in hauz en eachele

pour mettre led. cuftres ou led. lettres et

mettre jointe la Noguerie ou goutiere de

lad. nucis.

¶ **NOISIA.** Locus pascuum et aquis irri-

giis. Idem. ann. Noa 1. Vide in hac

voce. Charta ann. 1241. ex Chartul. S.

Sulpit. Bitur. *Carlo de Vallibus.... da-*

dit in eleemosynam ecclesie B. Maris de

Acheris quandam Noisam sicut in paro-

chia de Noneto Sarlonit.

¶ **NOIRIUS.** Nucetum. Charta ann. 1108.

ex Chartul. S. Hugo. episc. Tianopol.

Gaufredus... habet terram de

Colonia, ubi est Noiriis. Vide Nois.

¶ **NOIRETA.** Idem quod supra Nois.

nostris Noyera. Charta Guar. de Ven-

sacri ann. 1140. in Chartul. Pontiniac.

ch. 66. *Ab occidentali parte, rivi usque*

ad Noiretas, etc. Lib. census, terrae

Coloniae, ubi est Noiriis. Vide Nois.

¶ **NOIRIUS.** Idem quod supra Nois.

modus agri seu agellus, apud Anglico Nois. Angulus.

Charta ann. 5. Edwardi III. Reg. Angl.

apud Blount. In Nomolexicu v. Nois. Ego

Johanna que fui uxor Walteri le Blount...

tradidit... Henrico Adams unum mes. et

unam Nokain terre cum pertin. in villa

de Monelle

¶ **NOILA.** Idem quod Noila. Modus agri

seu agellus, apud Anglico Nois. Angulus.

Charta ann. 5. Edwardi III. Reg. Angl.

apud Blount. In Nomolexicu v. Nois. Ego

Johanna que fui uxor Walteri le Blount...

tradidit... Henrico Adams unum mes. et

unam Nokain terre cum pertin. in villa

de Monelle

¶ **NOILA.** Idem quod Noila. Modus agri

seu agellus, apud Anglico Nois. Angulus.

Charta ann. 5. Edwardi III. Reg. Angl.

apud Blount. In Nomolexicu v. Nois. Ego

Johanna que fui uxor Walteri le Blount...

tradidit... Henrico Adams unum mes. et

unam Nokain terre cum pertin. in villa

de Monelle

¶ **NOIMA.** Idem quod Noima. Modus agri

seu agellus, apud Anglico Nois. Angulus.

Charta ann. 5. Edwardi III. Reg. Angl.

apud Blount. In Nomolexicu v. Nois. Ego

Johanna que fui uxor Walteri le Blount...

tradidit... Henrico Adams unum mes. et

unam Nokain terre cum pertin. in villa

de Monelle

¶ **NOIMA.** Idem quod Noima. Modus agri

seu agellus, apud Anglico Nois. Angulus.

Charta ann. 5. Edwardi III. Reg. Angl.

apud Blount. In Nomolexicu v. Nois. Ego

Johanna que fui uxor Walteri le Blount...

tradidit... Henrico Adams unum mes. et

unam Nokain terre cum pertin. in villa

de Monelle

bati vel potius eribat, ita clerici natus

vocantur, ut supra dictum in Epibatt.

¶ **NOIO.** Inquit. foresta de Lyons in

Reg. 31. bin. pag. 2. Chartoph. reg. fol.

118. col. 1. *Pederius de Pisacu he-*

moribus boscum, ad ardendum, ad

Noionem vel ad Herum. Forte loca qua-

dam forestae nominibus suis hic appellatur.

¶ **NOIS.** Idem quod Nos 1. Locus

pascuum et aquae irriguus. Charta Hugo-

episc. Autis. ann. 1146. in Chartul.

Pontiniac. ch. 19: *Exire possunt tres*

species terrae, unam ante Nois, Yean-

bardi, etc. Rursum occurrit in Ch. ann.

1156. Ibid.

* 2. [NOIS. NUS. [Mens, grecis, vov,

DIEP.]

¶ **NOISE.** a Gallico Nois, Alteratio,

rica, contentio. Privili. curia Rem. fol.

8. r. ex Bibl. reg. Registri autem offici-*um odibile est ultra modum, super omni-*

etiam etiam persilia opera, ponderum; et

qui ipsum exercit satis habet huiusmodi

in colo: asinus enim est curiae, et talis de-

bet esse quod patientes sustinere volent

clamores, convitia, etc. Hinc Noiser et Noiser, Alter-

carci, rixari, et Renoisier, Rixam iterare.

Lit. remiss. ann. 1175. in Reg. 107.

Chartoph. reg. ch. 376: *Le supplicant re-*

pondi qu'il ne voulut point rioter ne Noi-

ster. Alii ann. 1401. in Reg. 157. ch. 43:

Commencat icellus Perrin a Renoisier et

rioter auditi Jehan de Neully comme de-

vant, et en Nossant, ainsi qu'il se debon-

toient ensemble, etc. Unde Nois, pro-

Quiria, qui cherche Nois, Rixosus, ad-

dictum, prolixi, in Lit. remiss. ann.

1408. ex Reg. 168. ch. 95: *Icellus Franjo,*

qui estoit moult rigoureux et Nois, etc.

¶ **NOISM.** Eodem intellectu. Charta offi-

cialis. Autis. ann. 1888. in Reg. 72.

Chartoph. reg. ch. 40: *Incipit fortius*

clamare et ibi dicere: Surgatis ex parte

clamare et secum ducit et duci fecit tres

et quos, quandoque quadrigam cum hoc

invenit Nois pro qualibet parva campana,

et pro campanula refectoria. Anselmus

Episcopus Havelbergensis lib. 3. Dialog.

cap. 16: *Signa Ecclias, que in Campania*

apud Nolam civitatem primi inventa-

sunt, unde et Nola Campana vocatur.

Vox non omnino nupera. Avienus de

canis: Haec dominus, ne quoniam similes haec.

Ita porro campanulas seu minores cam-

panas vocant. Walfridus Strabo libro

de Reb. Eccles. cap. 1. Minora vero

(vasa) que a sono tintinnabulo vocan-

tur; Nolas appellant, a Nola civitate.

Campania, ubi sedem nata primo suaz

communiata. Chronicon Monis Serenii

ann. 1126: Nolam cuius signo haec

solent tintinnare patres. Fredericus II.

Imp. lib. 2. de Arte venandi cap. 41. de

campānula que falconum pedibus alligari solet. **Sequitur de campānula**, que etiam Nola dicitur, etc. [Vita S. Hilarius Virg. sac. 8. Benedict. part. 2. pag. 428: *Nolarum audiri capit sonus, que seretro. S. Virginis antefestabantur.*] **Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7892:**

Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692:
Nota. Escatologie.
Ita pariter appellant Scriptores cam-
panulam quae in refectorio ad mensam
Abbatum apparetur, quam si vel ratione
vel coquitione non satis sit. **Nola de Se-**
ctoris, dictus in Statutis Ordinis de
Sennepriag. pag. 770 et **sedere ad Nolam**
refectorio est Abbas idem nonus
exercere in libro Ordinis S. Victoris
Parisienensi Ms. cap. 17 Constitut. Ordin.
Dom. Predicat. Dist. 1. cap. 5 11 in
Urbis Antio. Ordinis Cisterciensia cap.
80. 111. 112. et in Institutiophilus
Capitul. gener ejusdem Ordinis cap. 60.
Vide eundem usus cap. 77. 79. 100. **Stata-**
tuta ejusdem Ordinis ann. 1134 apud
Martem. Tom. 4. Anecd. col. 1248. **Alla**
ann. 1193. ibid. col. 1283. **Capitulum ge-**
nerale Ordinis Predicat. ann. 1257. ibid.
dil. col. 1717.] **Vita S. Willibaldi Abbatis**
Rosolinensis n. 20. **Willibaldus annatus**
zelo Ordinis, et amore justitiae, post in-
gressum refectorii, presumpcionem illam
(Priorem) **a Nola submittit, et Subciprem**
adhibuit. Exstant apud Canisium hi
versus antiqui in Nolam Capitul.

versus antiquum in Notam capitalem
Præceptor fratres huius signo convocat omnes.
Exempli Domini cuiuslibet unde pedes
Necnon consilium constat si forte gerendum,
Hoc meum signum comprehendere possit.
Laudabilis et sanctus iudeus Iacobus apostolus,
Caput sonum, si dederit sanctum.
Caput, et radius Phœbus compaginare lucem,
Hoc resonant super oculos omnis abit.

Eadem, de qua Cæsarius lib. 7. cap. 19.
Nocte quadam putans in oratorio Notam
ad maculatas esse pulsatam. Lib. 9. cap. 51.
Wido Cardinale aliquando Abbas
Cisterciensis cum missis suis Coloniarum
ad confirmationem electionem Ottomani han-
nam illic consuetudinem instituit: pre-
cepit enim ut ad elevationem nocte
non populus in Ecclesia ad sonitum Nota-
veniam peterer, sicut ut ad caelici benedictio-
nem prostratus jaceret. [Et] neque
augsburgensis apud Mabili. tom. 1. Aca-
lect. pag. 338. Haec ut nocte ante trian-

Sed etiam tuus exortus iustus.

Nolam etiam cum majori campana confundit Flodoardus lib. 2. Hist. rem. cap. 12 [Giraudus in Vita S. Johannis Valentini. Episc. apud Marten. tom. 3. Aeneid. col. 1899: *Nolis sonantibus ad altare Dei Genitricis Te summandamus clara voce canentes peruenit*] Nolam deinde in Monasterio pulsari ait Beletus cap. 89 seu ut habet Durandus lib. 1. Rationalis cap. 4. n. 11. In Choro .

Rationalis cap. 4. n. 1. In choro.
NOLULA seu Dupla, Campana, quæ
in horologio pulsatur. Inquit Beletus
cap. 86. et ex Durandus cap. 1. Ra-
tionalis cap. 4. n. 11.

NOLARUM Campanam. Charta
ann. 943. tom. 4. Miscellanae Baluzii.
Siege veniens Ludermus Tulerius Epis-
copus ad eundem locum. Nolarium ipsius
capella erexit, campanas cum vestibus
sacerdotibus secum detulit, ipsam capel-
lam anathematizavit, secundum Ecclesiam
astasticam auctoritatem, omnesque qui ad
predictum locum deinceps attenderent, a
limbus Ecclesia Catholica repulit.

¶ NOLENTIA, ut mox *Noluntas*. Tertull.
lib. 1. Adv. Marc. cap. 15 : *Ira, discor-
dia, odium, designatio, indignatio, bille-
Nolentia, offensa.*

NOLISATIO. NOLIZAMENTUM, Conductio navis, a nauto prestando. *Nolizamentum duarum gallearum*, in Charta Massil. ann. 1344. *Nolisatio*, in alia ann. 1317. Vide supra *Nauitizare*.

NOLLE ALICUIUS HABERE. Recusari. Galt. *Etra refusa*. Helgald. In Roberto regne tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 113. *Ut in his quæcumque volu- nquam ejus habuerim Nolla.*

NOLULÀ. Parva Nola. Vide in hac voce.

NOLUNTAS, cui opponunt voluntas. Cluvier. *Archæol.* Noluntas. ab ob-

Glossa Arabico Lat.: *Noluntas, ob eo quod nolumus* [Papilus: *Noluntas, ab eo quod nolumus, sicut voluntas, ob eo quod volumus*] Utitur sanctus Augustinus lib. 14. de Civit. Dei cap. 6 [et Autor. Dialogi inter Cluniacensem et Cisterciensem, apud Marten. tom. 5. Aeneid. col. 1619.]

1. NOLUS, pro Nola, Campanula. Burchius de Reform. Monast. apid Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brunsvile. pag. 870. *Cœna finita cum omnes a ratione tione cessassent. Nol im contra me super viennam rendentes ad unum latus parumper litigii, ut sonum daret.*

2. NOLUS. Oai spernit nec vult, con-

2. **NOLUS**, Qui spernit, nec vult, contemptus. S. Columbanus Instruct. 14: Amato medioctrum, Nolus opum, anihili depresso, etc.

NOMEN. NOMEN IMPOSITIO. Lex rati-
pia tit. 36. § 110. Si quis partum in fe-
mina interfecerit, seu natum praeveniat
Non nec habeat, 100 sol. culp. jud. Leges
Henrici I. Regis Anglor. cap 70. Si in
femina occidat vel occidatur, sive Nomen ha-
beat, sive non habeat, plena sera con-
fectetur. Romanos. mictibus nono dia
a nativitate, feminis octavo nomen impo-
nuisse, auctor est Plutarchus in Problematis
Neque multo altera Greco, ut ex
Aristotele, Aristophane, et Pollice con-
stat. De Nominalibus, vel res ovo-
variae, multa viri docti congeserentur:
atque in his Casubonibus in Notis ad
Capitolinum, et ad versil. Sat. 2. Menar-
chus ad Iulium. Sacramentum. Gregorii
Magni pag. 384. Goarius ad Enchiridion
pag. 322. 323. et Marcius. parte Exer-
cita. Critic. pag. 182. Vide Les Pres-
biterorum Northumbriensium sub ann.
977 cap. 10. et Simocattus lib. 8.
cap. 18. 19.

NOMEN, pro Persona, ex forensi usu
sacrum IV. ut observant docti Hagiographi
ph ad Acta SS. DONAL. et Rogat. tom.
6. Mail pag. 280. col. 2. et pag. 281. col.
2. *De Nomine solo, Donatiane, currente*
relativa compérimus, quod Jovem vel
Apollinem... non solum contumaciter
adorare recesserat, sed etiam blasphemis.
infames. Occurrunt præterea tom. 6. Sept.

NOMINA MUTARI in Confirmatione possunt, ex Constitut. Odonis Episc. Parisiensis cap. 4 § 4, etc.

^oHujus moris testis est Charta ann. 1173. in Chartul. Clarifont. ch. 65: *Guiccia, que postea Agnes in Confirmatione vocata est, etc.* Vide in *Patrinus et Te-*

Summos Pontifices nomina mutare
conspicuisse notum est, quod Sergium
Papam primum fecisse scribunt, quod
Os porci vocaretur. Vide Michaelem Sco-
tum lib. 4. Mensa Philosophicae cap. 25.
et alios.

*Nomen-iam mutabant Monachii: quod
in aliquot Ordinibus Ecclesiasticis etiam
hodie in usu est. Chronicum Malliacense
ann. 1080: Hoc anno perfectus est introi-
sus Monasterii, (sancti Maxentii) sicut
scribitur in versibus:*

Arca circorum colator tempore eorum.
Annis tunc natis Christi sunt 60.
Islam confrater aulem domine faciente,
Ad Christianum precibus decup Mazzonites alme,
Qui prius Adjutor Baptizanti logo vocatus.
Post me vocatur. Mazzonite nubo vocatur.

Vide Procopium lib. 1. Persic. cap. 2.
Nomina personarum interdum mu-
bantur, cum ea commode effiri non
terentur ab ea natione, ad quam vel nup-
rum vel alterius occasione gratis se-
debant. Liber de fundatione Monasterii
(Gozzencensis ann. 1088 : Hinc proprio
omni die facta fuit Hilarius ; sed quia lingua
Theutonica non facile pronuntiari Latina
vocabula, nomen mutavit Uda.

Solenne etiam fuit Graecis Byzantinis, et presertim *Augustus*, cum ex Latinorum gente uxores sibi adsciscerent, earam nomina mutare. Ita Joannen Comneni uxor, Ladislaus Hungarum Regis filia, quam Pyriscam vocari Thriocruos, Bontinius, Pistorius : et Bertha Conradi Imp. filia Manueili, Joannis filio nupta, *Irana*, et Agnes Lat. do. VII. *Francis* Regis filia Alexii Comneni conjux, *Anna* nomine donata summis. Aliae iusue moris exempla subinde suggestimus in Familias Byzantinis, quae hic referre non patitur Glossarii institutum. Quod quidem si non tam ob nominum exoticorum, et quam agre efferre vi possent, dissimilantur, factabant, quam quod in iis Latinae originis, atque adeo cultus Romani notam omnem aboleru steterunt : adeo ut prius quam in manus convenienti : iterati baptismi, in quo nomina dari vel mutari conseruerant, speciem quadammodo in Latinis uxoriis abundarent, quod certe Graecis olim objectum ab Anselmo Episcopo Havelbergensi lib. 8. Dialog cap. 21: *Sicut audio, consuetudo apud vos est, ut si quando Graecis uxori Latinam ducere voleritis, sicut plerumque sit, et si uici etiam inter personas Augustales sepe factum esse dignosicetur, quod prius ologo sanctificato in vase aliquo insufo eam perfundiatis, et per toum corpus lavatis, et sic demum quasi in ritum et legem vestram transiens matrimonio copulatur : quod quare fati, si tamen fit, oppido scire vollem : sidetur enim quaedam forma esse rebaptizandi, etc.* Sed et revera Latinos rebaptissantes objectum Graecis a Leone IX. Papa, ut in Edicto Michaeli, Cancellarii Patriar. Constantiopolis de projecto pittacio, apud Allat. do. libr. Ecccl. Graecor. pag. 167: *Uo: si Apo: tunc uas affascinat: quo: totu: ev: opib: xpi: t: ay: ex: epis: Gagantib: uo: xx: maliota: tis: Axatou:*

PROPTER NOMEN PATI, id est, pro nomine Christi: ita usurpant Tertul. lib. de Resur carn. et S. Cyprian. Epist. 52. 54. 57.

NOMEN DARE dicebantur baptizandi. Epist. 3. Clementis PP. : Accedit autem quod nullus ad Sacerdotem suum, et ipsi dat Nomen suum... ut fratribus membris jam consumptis, in die festo possit baptizari. Historia ejusdem S. Clementis. Credidit enim Stinatius cum omnino domo sua, et dabo nonnisi, proxime Paschae futuro baptizatus es. Siricius PP. in Epist. ad Hieronimum cap. 2 : Quibus solle per annum diebus ad fidem confluentibus generalia baptizantur, tradi convenit Sacra menta, his ducentas electis, qui ante 40. vel eo amplius dies Nomen dedatur, etc. Concilium Carthag. IV. can. 88. : Baptizandi Nomen suum dent, etc. Hincmarus Remensis Arch. in Concilio Suessulano anni 830. act. 1 : Legum Ecclesiasticarum consumuto et autoritatis causa est,

et in causis factorum semper scripturam requirent: adeo ut qui ad sacrum fontem accessit, suum dare. Notarii principiatur. Timotheus Patr. Alexandr. In Responsione Caeconiae: "Ex iuriu xerapeuviis ditione vi evanescit, iure sonet, etc. Concilium CP. sub Menna Act. 5. meminit Stephanus Diaconi, qui, tecno episcopopiscus erat: ut taliter diaconus psonitatis episcopalis utriusque erat. Ordo Romanus: Usitatum est Ecclesiam venerant, quarta feria (quarta Sabdoniana Quadragesima) hora tarda scribuntur. Nonne infantum, et eorum qui ipsos suscipiunt, et Diaconi, sacerdos, dicunt, Catechumeni precepit, et vocant infantes ad Apos- tolum Ecclesiam per nomine vel ordinem, et non ipsi, sed ibi. Addit. lib. 1. Sacram. Eccles. Rom. cap. 26. 28. At posterioribus annulis nocturna deumini imponerant fieri. Baptismi neminem, ut colligunt ex Theophani, pag. 241. quod multus docet Menardus ad lib. Sacram. Gregor. pag. 98. quo referri debent ista ex libro Dodana manusu illi cap. 7. Hoc serbo a me tibi directe lope, intellige, si opere comple, fratremque tuum parvulum, cuius modo in ea cum Nomini, cum baptismis in Christo (non) suscipitur gratiam, insinuare, nutritre, amare. Ubi in Editione Mabillonii vox non deest, qua addi debuit. Secus tamen usurpat a Gracis, ut est in Euchologio pag. 220. Vide Pagani.

NOMEN PURUM. In capitula Adalhardi Abbatis caput 39. De puris Nominibus inscribitur, nullo alio indicio.

• **PER NOMEN.** Nominatim. Confirm. Charta Ludov. VI. ann. 1122. per Carolum IV. ann. 1324. In Reg. 62. Chartoph. reg. ch. 200: Principius ut tam ipse, quam aeres ipsius... sit liber ab omni servitio, et per Nomen ab omni expeditione et cavalcaria.

NOMINA. Commemoratio vivorum et defunctorum. Missa ex diplipsis. In Missali Gotlico desribuntur collectiones per nomina. Vide Dictionarium.

NOMENCLATOR. NOMENCLATOR, cuius officium erat convivas ad convivias vocare. Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 2029. "Egnatius, & sanctissimus." Glossa Gr. Lat. "Omnianus, Nomenclator." Glossa Lat. MS. Regium Cod. 1013: "Nomenclator, nomen est offici per nomen clavare, nam praevidit, vel nomen scilicet. De ejusmodi veterum Nomenclatoribus agunt Cassubonus ad Suetonium, Henricus Valesius ad lib. 14. Ammiani, et alii Criticorum filii.

Nomenclatores habuerunt etiam Pontifices Romanos, cuius perinde munus erat eos, qui ad menam Pontificis invitandis erant, vocare. In Processibus Pontificis, post equum ejus equitabat cum Vicedomino, Vestiario, et Sacellario, ut est in ordine Romano. Cum Pontifex Missam celebraverat, postquam dixerat Agnus Dei, et idem Nomenclator, atque una cum eo Sacellarius et Notarius Vicedomini, ascendebant ad altare ante faciem Pontificis, et invocaverunt et scribentes nominem, qui invitandis erat ad menam Pontificis, per Nomenclatorum ad Vicedomini, et Notarium ipsius quorum nomina sic impliebant, descendebant ad invitandum, et redibant ad sedem. Is enim invaluerat, qui etiamnum in nostris Ecclesiis Cathedralibus perdurat, mos, ut quoties Pontifex aut Episcopus publicam Missam celebraret, Primate ex Clero qui ei inserviebant ad altare, convivio exciperet. Idem Ordo Romanus: Deinde descendunt Primates Ecclesia ad accubita, invitante Notario.

Vicedomini, et bibunt ter, de Grecis primo, de Pacis secundo, de Procuris tertio. Postquam fibserint omnes Presbiteri et Archidiaci per singulos titulos, rediunt ad faciendo vespero. Hunc etiam spectabat castrorum discussio eorum qui ad Iepus Pontificis justitiam recurrebant. Idem Ordo Romanus: Si quis autem adire voluerit, Pontificem, si aquilam, statim ut eum viderit descendere de equo, et ex latere via aspectus usquedam ab eo possit audi, et petit benedictionem, discutitur a Nomenclatoris vel Sacellario causa ejus, et ipsi indicant Pontifici, et Alium. Nomenclator Ecclesiae Romane meminit primter Anastasius in S. Agathone et in Constantino. pag. 53. 63. Flodoardus lib. 3. Hist. Rem. cap. 21. Leo Ost. lib. 1. Chron. Casin. etc.

• **Qui in Concilio introducebat eos, quos audiri volebant congregati Patres Nomenclatorum etiam dictur in Syntodo Romana ann. 746: Gregorius Regionis, et Nomenclatoris dicitur: Declaratio religiosus Presbiter, legatus Bona fidei facticius Archipiscopi praefectus Generis, director, vestrum eisdem iure Apostolatum solo est et prius ingredi, quid precipitis? Dicitum est propter negotium. Infra: Gregorius Notarius regnatorum et Nomenclator dicit, fere eadem cum supra. Sed incertum an Ideo Nomenclator dictus hic Gregorius, quod ad Concilium invitaret, quos iubebant Patres accedere. Mabillonius in Onomastico ad calcem partis 2. Actorum SS. Benedict. sec. 3. Nomenclatorum interpretatur Notarium, forte quod Gregorius dicitur et Notarius et Nomenclator. Lewis videtur conjectura: unus enim et idem Gregorius duplicit munere fungi potest. Dubitari tamen vix potest, quin Nomenclator idem quod notarius quod Notarius, in Bulla Paschalium I. PP. ann. 17. in Chroniclo Farfensi apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 372. que data dictur Kal. Februario per manus Theodori Nomenclatoris sancta Sedia apostolica: notum quippe sancta pontificis a Notariis dari et subscribi consevisse, ut dictur in voce Notarius. Alius extat locus in eodem Chroniclo Farfensi col. 377. ubi Theophilus quidam Nomenclator appellatur, vel Notarius, ut et scribitur tom. 2. Annal. Benedict. pag. 700. nullo addito certe notioris indicio, sed et hic Notarius omnino videtur intelligendus vel quidem apud Baronium legitimus ad ann. 817. n. 20. Literas Paschalium PP. scriptas per manum Theophilaci Notarii et Scrivarii in mense Decembri Ind. 10. Qui in Chroniclo I. farfensi Nomenclator nudo, hic Notarius et Scrivarius indigitatur, nihil quippe necesse est, ut eodem tempore duos Theophilacos admittamus. De Nomenclatoribus apud Romanos vide Hofmannum, Plitiscum, etc.**

NOMERIA. Consuetudines et Jura Monasteriorum Regula in Aquitania, apud Labbeum. tom. 2. Biblioth.: De Nomeria et cultu et fossaria, sarculis, falibus, ... que venduntur in foro. Legendum veneris videtur.

NOMICOLE. Vide infra Noncole.

NOMINA. Synodus Compostellana ann. 1565. Inter Hispanicos. tom. 4. pag. 103. col. 2: In chartula quas vulgus Nominem vocat, inutilia et vano sepe repertoria. Synodus Limana ann. 1592. Ibid. pag. 267. Ita quod personae utinam amulatae, vulgo Nominem in eis recordando scripturas verborum vel nominum incorpitorum, vel quae per verba carent infantis a scatione, etc.

1. NOMINABILIS. Leges Henrici I. Re-

gis Angl. cap. 5: Tali est Nominabilis, ut sit Apostolus, qui confessus vel brimobilita.

2. NOMINABILIS. Celebris, famous. Chiron. Sigeb. ad ann. 1027. tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 319. Flores et hoc tempore ecclesiastica religio per abbatem Nominabilis, etc. [See] Charta ann. 1301. apud Westphal. in Monach. Clime. tom. 4. pag. 2779: Si quis Nominabilis fuisse deprehensum fuerit. Vide Nominabilis et Nominatus.

NOMINALES. dicti quidam Philosophi,

qui ut sit Aventinus lib. 6. Anna. Bojoar. Ita appellati, quod amari rerum, prodigi nominum, aliquo nationum, verborum videntur esse assertores: seu ut ait Stephanus Episc. Tornac. Epist. 97. verborum vendidores, ut qui juxta Herennium de Restaurat. S. Martini Tornacensis cap. 2. in loco, non vero more Bonelli antiquorumque doctorum, ac docebant, qui inde Reales dici. Ac Nominabilem quidem, dialectica, ad exercitium disputandum vel eloquentiam, immo loquacitatem et facundiam potissimum utilis habebatur, ut ait Idem Scriptor. Hos porro dialectice hereticos appellat Anselmus Cantuariensis lib. de Verbi Incarn. qui non possum, inquit, universales putant esse substantias. Joan. Sarisberiensis Epist. 220: Nostris priuilegiis Nominabiliis, non mihi sed te, precera septentriam, quod in sermonibus tuis constat, utilitatem renum non assumpti, et non rectum sapientibus indubium est. Quod res quamvis Philosophia, non verba, ut ergo comprehendens agens tacum meorum compere. Relatum, etc. Idem in Metalogico lib. 2. cap. 10: Adhuc Magistro Alberico, qui inter ceteros opinatissimum Dialecticos eminens, et erat res vera Nominabilis secta acerrimus impugnator. Adeo cap. 17. Vocabulum præterea meminit Fragmentum Hist. Francor. sub Roberto Rege: In dialecticis quoque hi potentes acutissimi sophisti, Joannes, qui tandem artem sophisticam Vocabulum esse disseruit. Robertus Parisiensis, etc. Ebrardus Bethun. contra Vald. cap. 1: Ne simus Nominales in hoc, sed potius Porretani. De utraque secta copiose egit Caesar Egassius Bujumont. I. de Universitate Parisiensi apq. 1087. Vide præterea tom. 4. Miscellan. Baluzil pag. 581.

3. NOMINALIS. Dies solemnis, quo pueri nomen imponebatur, evocatores, in Grecis. Lat. GRMC, evocatores. Gregorius Nazian. Tertull. de Idolatria cap. 16. Circa officia vero privata et communia solemnitas, ut togae purae, ut sponsalia, ut nuptialis, ut Nominalium, etc. Vide Nominales impositionis in Nomen.

NOMINARIUS. [Puer qui cognitis literis et syllabis simul connexis nomina legit integras.] Vide Abecedarius.

4. NOMINATI. viri probi in litigis ad jurandum electi, de quibus supra in Jumentum.

5. NOMINATO. nude, Ius aliquem designandi a nomine invocandi ad beneficium ecclesiasticum, in Charta ann. 38. Henrici VIII. Regis Anglie, apud Medox Formul. Anglic. pag. 71.

6. NOMINATIO. Vassalli clientelaria professio. Locus est supra in Narratio 2. Nomines appellantur in Invent. Chartarum, quae ad baroniam de Mercurio pertinet, ex Bibl. reg. fol. 17. r.: Una Nomines et recognoscere baillie l'an 1580. a Charles conte d'Elmon, seigneur de Mercurie, par Robert Achier, par

téquelle il reconnaît tenir en ses dudit
seigneur leves de Fontenière... La Nom-
ine du Comté. Pluries ibi. Vide

NOMINATIVE. Nominativum. 40. Capital.
ad Legem Bavar. tit. 1. cap. 8. In Le-
gion Longobard. lib. 2. cap. 21. 4. 21.
[ex. Lutpr. 80. (6. 18.)] In Capitulari 2.
ann. 806 sub finem, et in aliquo Char-
tis apud Ughelium tom. 4. pag. 1073.
1080. 1085.

NOMINATIVUS. Celebris, famosus, Re-
nowned. *Locus Nominatus.* In *Vita B.*
Idem *Comitis Nononiani* n. 9. *Cosmas*
Pragensis in *Chron. Bohem.* Si forte
conspicere non potest in senso, separata me-
ta hoc significare, etc. Construire nomen-
invenire in *verba Nominative et me-*
memoriae. In *Gloss. Isidori Nominous,*
famous, celebris.

NOMINATORES AD PERNAM, dicti in
Academia Parisiensi Philosophum Pro-
fessores, qui scripta sua dignissima dic-
tabant; in Hist. Acad. Paris. tom. 4.
pag. 948.

NOMINATUS, ut supra *Nominabilis* 2.
Chron. ducum Bavar. apud *Oefelium*
tom. 1. Script. rer. Boicar. pag. 41. col.
1. *Frater Arnoldus de ordine Prebendal-*
rum, vir literatus et Nominatus, etc.
[ex. Vide *Haltius. Glossar. Germ. voce*
Nomastus, col. 1495.]

NOMINOUS, Famosus. Vide *Nomi-*
natus.

NOMISMA Dostheneli, categoris
Scriptoribus Graecis sumitur pro consuetu-
dine, more, et lego non scripta : inde
nomen hoc habet nummo, quia ex priva-
torum more et consensu institutus, sit.

NOMISMA, maxime usurpatum pro
nummi figura ac imagine. Isonis Magis-
tri *Glossa: Nomisma, imaginem.* *Glossa*
antique MSS. : *Nomisma, moneta, num-
morum percussio, forma ad numinos, solidus, vel pecunia.* *Gloss. Lat. MS. Re-*
*gium: Numisma, figura qua in nummo-
fi, vel nummi percussura, id est denarii.* Ita pro monogrammate, quo in
monetis describitur, usurpat *Concilium*
Franciscord. ann. 794. cap. 5. al. 3. de
denario. *Sic autem nomina nostri No-*
mismi habent, et modo sunt: Argentum, etc.
Chronicon Colmaricense I. part. ann.
1274. *Rez Rudolphus fecit nummum*
imprimere Numismata Regis coro-
nat. Sit.

NOMISMA sepius pro ipso nummo
usurpat Scriptores. *Glossa. Alfrici:*
*Nomisma, scyllum, i. dragma. Almo-
nus lib. 4 de Miraculis S. Benedicti cap.*
26. *Quatenus injuncto sibi opere ali-
subsidii impendendo, vel paucis largirentur*
Nomismata. Idem in *Vita S. Abbonis*
cap. 6. *Aureus calix, et numerosum ar-
gentis Nomisma.* Idem in *Sermone de S.*
Benedicto Ether pluit Numismata. Vide
a nobis nota in Dissertatione de Num-
mis Byzantinis, et Paschasius Radbertum
in *Epitaphio Walae Abbat.* Cor-
belensis pag. 513. edit. Mabillon.

NOMIUS Legalis. *Nomius pastor,* in
Cat. et Brevioli.

NOMMARE, a Gallico *Nonnare*, vel
Italico *Nomare*, pro *Nominare*, in Sent.
deposit. Joan. XXIII. tom. 2. Conc.
Constant. part. 15. col. 43. *Inhibendo*
insuper universi Christi fidelibus, ne
eundem a papatu, ut primitur, sic
deponunt, de cetero in papam recipientes,
seu suum papam Nonnent. Nostri alias
Nonnare, pro Blumer, reprendre, Arguire,
vituperare facta nominatio appellando.
Lit. remiss. ann. 1433. In Reg. 182 Char-
toph. reg. ch. 77. *Pierre Besson prestre,*

Iegual Nommois ledit Beauchamp de ce
qu'il faisoit. Vide

NOMINARIUS. [ex. *Nominarius,*
Chartres. (Loy. Lat. Gal. Bibl. Ebroic.
n. 4. 1. 1.)

NOMUS. Territorium. Lusitanis
Comarcas, Districtus minus diocesis, que
in plures comarcas dividitur, a Graco
vèque, Praefectura, vel locus pascuae.
unde *(Egyptus pascute abundans in No-*
men antiquitas divisa; sive in Praefectu-
rae oppidorum, quae Nomos vocantur. Ut
Plinius lib. 5. cap. 4. *Resendus in Vita*
S. Agidii Ord. Predicat. tom. 3. Maii
pag. 417. *Turpibus novis agebat Pela-*
gius quando Martinus, qui actoribus
*vestigialium Regionis moderni Nomus pra-
paratus erat, qui, investigatis vel abs con-
positis hos, qui, investigate, vel a redemptoribus*
adhuc debite recognunt, ei ros necatis, etc.

NOMUS. Legalis, in *Glossar. Lat.*

Ital. MS. Vide supra *Nomius* 1.

NOMA. Officium Ecclesiasticum

durius, quod hora diei hora peragi-

tur et decantatur. Durandum lib. 5. c. 8.

Vide *Hora.*

NONA. Pars fructuum nona. *Charts*

Philipp. II. Imper. ann. 1198 in Metro-

poll. S. Lipsburgensi tom. 1. pag. 77. *No-*

nam cuoque de omnibus curibus Regi-

bus iibi cum thalasso in civitate et pi-

cina ad Salabingum curtem, etc.

NONA. Pars fructuum nona. *Charts*

Philipp. II. Imper. ann. 1198 in Metro-

poll. S. Lipsburgensi tom. 1. pag. 77. *No-*

nam cuoque de omnibus curibus Regi-

bus iibi cum thalasso in civitate et pi-

cina ad Salabingum curtem, etc.

NONA. pars fructuum nona. *Charts*

Philipp. II. Imper. ann. 1198 in Metro-

poll. S. Lipsburgensi tom. 1. pag. 77. *No-*

nam cuoque de omnibus curibus Regi-

bus iibi cum thalasso in civitate et pi-

cina ad Salabingum curtem, etc.

NONAS. pars fructuum nona. *Charts*

Philipp. II. Imper. ann. 1198 in Metro-

poll. S. Lipsburgensi tom. 1. pag. 77. *No-*

nam cuoque de omnibus curibus Regi-

bus iibi cum thalasso in civitate et pi-

cina ad Salabingum curtem, etc.

NONAS. pars fructuum nona. *Charts*

Philipp. II. Imper. ann. 1198 in Metro-

poll. S. Lipsburgensi tom. 1. pag. 77. *No-*

nam cuoque de omnibus curibus Regi-

bus iibi cum thalasso in civitate et pi-

cina ad Salabingum curtem, etc.

NONAS. pars fructuum nona. *Charts*

Philipp. II. Imper. ann. 1198 in Metro-

poll. S. Lipsburgensi tom. 1. pag. 77. *No-*

nam cuoque de omnibus curibus Regi-

bus iibi cum thalasso in civitate et pi-

cina ad Salabingum curtem, etc.

NONAS. pars fructuum nona. *Charts*

Philipp. II. Imper. ann. 1198 in Metro-

poll. S. Lipsburgensi tom. 1. pag. 77. *No-*

nam cuoque de omnibus curibus Regi-

bus iibi cum thalasso in civitate et pi-

cina ad Salabingum curtem, etc.

NONAS. pars fructuum nona. *Charts*

Philipp. II. Imper. ann. 1198 in Metro-

poll. S. Lipsburgensi tom. 1. pag. 77. *No-*

nam cuoque de omnibus curibus Regi-

bus iibi cum thalasso in civitate et pi-

cina ad Salabingum curtem, etc.

NONAS. pars fructuum nona. *Charts*

Philipp. II. Imper. ann. 1198 in Metro-

poll. S. Lipsburgensi tom. 1. pag. 77. *No-*

nam cuoque de omnibus curibus Regi-

bus iibi cum thalasso in civitate et pi-

cina ad Salabingum curtem, etc.

NONAS. pars fructuum nona. *Charts*

Philipp. II. Imper. ann. 1198 in Metro-

poll. S. Lipsburgensi tom. 1. pag. 77. *No-*

nam cuoque de omnibus curibus Regi-

bus iibi cum thalasso in civitate et pi-

cina ad Salabingum curtem, etc.

MSS. a Baluzio pag. 269 : *Nona vero et*
decima centum de canone, legamine,
vino, fano, et salmine, et omni generi
commodum dignissimum sunt.

Nona et decima, una simili ex prediis
*interdictis penitentibus, Ecclesia sci-
ent quarum et fuerant, quaque ab illis in*

beneficiis vel precariis data fuerant; *et*
Nona quidem June colonario, Decima
vero Iure Ecclesiastico. Nam cum ca-

runt etiam obnoxia erant : si vero aliena-
rentur, Decima illis reservabant una
cum Nona. Capitularia Carol. M. lib.
1. cap. 168. [ex. 157.] *Ut qui Ecclesiaram*
beneficia habeant, Nonas et decimas et
alijs beneficiis habeant, unde ad in-
terdictum, interdictum, de curia, predicatione
propria Presbyteri docentes donent. Ubi
Nona et decimas prstantur a beneficiario
et decimas vero tantum a moderatorio
de sua portione. Quippe ex Lega Longo-
b. lib. 8. tit. 8. I. [ex. Carol. M. 61.]
Capitul. Carol. M. lib. 5. cap. 89.
[ex. 154.] *Decimam unusquisque homo*
dare tenebit, et vero 2. eiusdem Legis
Longob. [ex. Carol. M. 60.] prescibunt,
ut quicunque de rebus Ecclesiasticis be-
neficia habent, plenter secundum morem
regionis Nonas et decimas donent aliquae
ulla diminutione. Concil. Tullense ann.
859. cap. 18 : *Ut de rebus Deo sacrae*
saltem Nonas et decimas Ecclesie quibus
jure dabentur, fidelerit ab illis, et quibus
restinent, ministerent. Quia si de pro-
prio, Deo ex votu offerantur, multo magis
divina in Lega precepto, post redhibi-
tionem oblationem, quinta pars insuper
eius ministris jure offerat. Id etiam pre-
dicta firmant Chartae complices.

Charta Caroli Calvi apud Baluzium in
Append. ad Capitular. num. 72 : *Sed et*
medietatem decime ac Nonas que de re-
bus ipsius Ecclesie ab illis, qui illis utuntur,
exigunt solent. Charta Roduli Regis Franc.

ann. 888. apud Perardum in Burgundi-

cis. Si autem ha res prefata de Episco-
patu tracia fuerint, Nonas et decimas,
sicut mos Ecclesiasticus est, sine aliquip
contradicione persolvant. Charta Gilbe-

rti Comiti Heduensi et Tabulario
Flaviniacensi ann. 812 : *Ergo donamus*
et de presenti maximo unum et dimi-
nuta ea ratione S. Stephano... ut Nonas
et decimas, sicut statutum, predicta Ec-

clesia traxit. Ita etiam in aliis locis
reali et loci reali Ecclesiasticas in be-
neficiis tenebant, vel in precariis,
prestabilitis docent Concilium Franciscord.

ann. 794. can. 23. al. 23. Turonense III.

can. 46. Suession. II. can. 8. Mogunti-

num ann. 813. can. 42. Meidense cap.

62. Valentini III. ann. 855. can. 42.

Wormienae cap. 33 apud Sapontiaris

cap. 18. Capitul. Gregorii IV. PP. cap.

5. Capital. ann. 779. cap. 18. Capital. I.

ann. 800. can. 9. Capit. 1. Carol. M. in-

certi anni cap. 58. Capit. 4. ann. 819.

can. 5. Capit. ann. 828. can. 1. Liber 1.

Capital. cap. 93. [ex. 81] lib. 2. cap. 21.

lib. 4. cap. 49. lib. 5. cap. 92. 127. 145.

[ex. 158. 160. 276.] Addit. 4. cap. 182. Ca-

pit. Carol. Cal. tit. 6. cap. 63. tit. 82.

cap. 6. Capit. Compendiense ann. 888.

cap. 6. Preceptum Ludovici Pl de Eu-

lantia, et aliud Caroli C. de Monte au-

reto in Spicilegio Acheriano tom. 12.

Testamentum Henrici Episcopi Eduen-

sis apud eundem Acherium, Acta Epis-

coporum Cenom. pag. 245. 263. apud

Mabillon. tom. 4. Analect. Joannes VIII.

PP. Epist. 121. Flodoardus lib. 8. Hist.

Rem. cap. 8. Hartulfus lib. 8. cap. 3.

etc. Vide præterea *Monasticum Anglie.*

tom. 2. pag. 386 et Seldenium in Hist. Decimari. cap. 6. sect. 7. pag. 114. Marcanus in Hist. Benetinum. lib. 1. cap. 28. n. 15. 16. 17. Dominius in lib. de Prodigis. sicutor. cap. 11. num. 10. p. 100. Prod. Londini anno 1807. Liber Inscrip. Nonnum. Inscriptiones curiae Scaccariae tempore regis Edwardi III.

3. **NONA.** Mensura certaine species. Charta ann. 1301. apud Waddingum in Regesto tom. 3: *Nem quodam quantitas terra vacua, quae fuit pars uetus hordi... et est in mensura, quartaria dura, et Nomina trax, et fuit Patri Grandachii, etc.*

4. **NONA.** Aurora, non autem dies, apud Papianum.

5. **NONA.** NONALE BIBEREA. [Pocula quae Monachis post Nonas exactas et decantatas propinabantur in estate.] Vide Bibera.

NONAS. Pars non mobilium defuncti, quam ad se spectare contendebant Parochi, sub specie ea disponendi ad prius usus. Exstat Bulla Clementis VI. data Avenione ann. 4. Pontif. quia mortuarium, seu tertium partem bonorum mobilium, quae et *Tertium* dicetur, ac Episcopis et Clero penitentiaribus ex bonis defunctorum parochianis, ad nonam tantum eorumdem mobilium partem reducit, quam *Nonagium* ibidem vocat. Aretum Dominicum post S. Georgium ann. 1319. Maclovianensis diaconia ex una parte, et Rectores parochialium Ecclesiasticorum dicti diocesis ex alia; super eo quod cedebant populares Jam dicti quod cum ipsi essent libere personae, correctores jam dicti *Nonagium*, seu nonam partem bonorum mobilium cuiusdam decadentis nitiebantur ab eis exigere. etc. [Tabularium Ecc. Maclov. ann. 1322: Nonrite quia Robinus Beudri de partibus Normanniae oriundus, jam per plures annos continuo in civitate Maclovianensi morans, transiit, Nonagium exponit, quondam et Poverorum suorum perdidit, seque parochianum non trax confitit; quocirca dictum Robinum, recipio ab ipso priori, fidelitatis jumentorum verum, periculum nostrum et habitatores rivitatis Maclovianensis rescapimus.] Vide Testatio.

6. **NONARIA.** Meretriz, quia ante nonam de prostitute non licet exire. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657. Franc. de Monte-Belluna in Tracto argumento MS. de Regno Francie sub Joani reg. Cur ibi virginies dicatae, Nonaracte sunt?

7. **NONATUS.** Pro Non natus. Abortus. Inventar. MS. thes. Sedis Apost. ann. 1205: *Ihem duas pelle de agnis Nonatis antiquis.*

8. **NONCOLE.** Tubercula, quae sub mento capite sunt, in Excerptis Pithœanis. Nonnicus, perperam in Glossis Isid. Festus habet: *Nonas vocantur papillæ, que ex fauibus corporum dependent. Sub rostro mamillas penesiles vocat Varro lib. 2. de Re Rust. cap. 8. Vide Reelsenius Var. Lect. II. 14.*

9. **NONDEGEN.** Sanctimonialis anonyma in Vita S. Wunibaldi lib. Heidenheim. cap. 1: *Ediderunt voluntate quidam infanticulus seu sanctitatis transmissi amnorum curvilia, ad adolescentiam Nonadecim annorum, et statim citatae certe usque pervenit. Et cap. 2. non Cui illa ter illa celeberrimusque Christicola. Nonadecim annorum aetate jam grandampus, facta decorus, etc. Eadem Sanctimonialis in Itinerario S. Willibaldi n. 29. haec vocem altera, et si perinde obscure, expressit: *Quia jam illum prius octo annorum spatio, et Nonas dimidio, ab eo**

quod de Roma pergessit, non vidit. Quae postrema sic interpretor, ut ab octavo, vel octo annis dimidio sum non videt. Id enim *Vigilat significare vox Nonas dimidio, et in voce *Dimidio* dulcissima. Nolim porro assertere nondecim, hoc non, pro *Nonadecim usurpari.**

10. **NONETAS.** Minor et pupillaris etas diebet de eo qui nondum annos puberis attigit, aut noncum est nisi juris: *Novas, in Stabli. S. Ludov. lib. 1. cap. 129. In veteri Consuet. Norman. cap. 43. etc. Charac. Joan. dom. Castrinovi anno 1447. ex Tabul. S. Petri Carnot. Etiam alias si quis de collina fuerint in dicta loca, ita mea Nonatæ, predictis monachis firmavi et firmo. [eo Non-etas.]* Vide Irenæus.

11. **NONNA.** Aurora, non autem dies, apud Papianum.

12. **NONNA.** NONALE BIBEREA. [Pocula

que Monachis post Nonas exactas et decantatas propinabantur in estate.] Vide Bibera.

13. **NONNA.** SANCTIMONIALES, prassertim

antique et senes virgines, aut sacra vi-

dua: sicut enim *Nonas* reverentiam

paternam, ita *Nonas* maternam denota-

tur. Hieronymus Epist. 22. ad Eustochiu-
m: *Hab interim quis Sacerdos suo*

veneris indigeret presidio, eriguntur in

superbiem, et quia maritorum experit-

dominatum, videlicet præfervit liberta-

tem, Castis vocantur et Nonas, et post

casum dubium Apostolos nominant. Ade-

eundem in Prefat. ad Vitam S. Hila-

rionis. Vetus Scheda de Ordinatione

Epicoporum edita in Appendice ad Ca-

pularia Regum Franc. Pro ancilla

dei sacra, quae a Francia Nonas dici-

tur. Vetus Chronicon Francicum edi-

tum a Lambecio: Anna 8. Ludovici sec-

undum est Concilium magnum in Ague-

gnonni a manus Augusto, et præceptum

est ad Monachos omnes cursum S. Bene-

Codices scripti in Anna de Vita Cle-

teri, et alter de Vita Nonnarum. Wal-

drammus ad Salomonem: Epicopum :

Turba Sacerdotum. Monachorum corpus iurare.

Nonas casu videt, proper, impingu, plenum.

Vita S. Prudentii Martyris lib. 4:

Præterea adivit Sacerdos, quod Nonas patet.

14. **NONNA.** *relata.* in Synodo Moguntin.

ann. 742. sub S. Bonifacio cap. 18. et in

Capitol. lib. 5. cap. 2. Visiones Flotili-

de: *Audivis quod Nonna fieri debet.*

Utuntur hac voce Capitol. Caroli C. tit.

26. cap. 4. etc. Synodus Augustana can.

5. Concil. Rom. ann. 748. can. 5. Concil.

Rom. ann. 748. can. 6. Concil. Lipti-

nense can. 6. Stephanus II. PP. in Re-

sponse cap. 7. S. Bernard. Epist. 114. S.

Bonifac. Moguntin. Epist. 19. Flodard.

lib. 3. Hist. Rem. cap. 27. Walafridus

Strabus de Vita S. Galli cap. 16. Pau-

lus Diacon. Neapolit. in Vita S. Marin.

Egypt. cap. 17. Vita S. Gudile cap. 8.

S. Delcisi Abb. n. 38. Baudouinia

in Vita S. Radegundi cap. 4. etc. Le Ro-

man d' Aubrey MS.:

Se Nonas n'est, ou renches au monastier.

Infra :

Nonas devit, et le siècle laissa.

15. **NONNA.** in Legibus Aluredi Regis West-

saxie cap. 20. apud Brompton. et Henr.

I. Regis Angl. cap. 28. et in Gloss. Ali-

fric. [nec non in Miraculis S. Letardi,

tom. 6. Maij pag. 44.] Vide Rosweidum

in Onomastico ad Vitas Patrum.

16. **NONNANES.** **NONNONES.** Monachi et

Sanctimoniales. Monaci. Concilium

Claveshavense ann. 747. cap. 19: *Mon-*

achi sive Nonnones. Nonni, in cap. 20.

Capitul. Caroli M. lib. 5. cap. 28. [99 143.]

Forum custodianus habeant Canonici, vel

Monachi atque Nonnanes, ne datur eis

occasio maledicendi. Tradit. Fuldenses

lib. 2. cap. 22 : Totum si ad integrum tradidissent coram testibus, et Regensburg ad ipsas reliquias, quae Eichstätt Abbatibus donaverit, et tradidit illis Nonnatum ad Militz, quorum nomina subscripti sunt, etc.

NONNAKUS, Monachus. Capitula eiusdem Caroli M. ann. 750. cap. 3 : *De Monasteriis iniunctis, ubi Nonnatus sine regula sedens. Concil. Liptini, cap. 6 : Ut Episcopi plurorum Monasteria diligenter preserventur, quomodo primum ipsa Abbatis sic se continet, aut casto vivat; deinde ait diligenter discutantur Nonnatus, ne adulterios et fornicationes faciant; et hoc a propositis Monasteriorum summopere inquiratur. Eadem habentur in Capitulo. S. Bonifacii Mogunt. cap. 13. Idem Carolus M. in Capitulare 5. ann. 808. cap. 3 : *Ceteri Clerici et Nonnatus disciplinam corporalem et carceris custodiendam sustinent. Charta Aldrici Episcopi Cenonam. In ejus Vita pag. 36 : Tertio tributarum Canonicae et famulis S. matris Ecclesiae et Nonnatus, qui in ea quotidie oblationes Dic offrunt.**

NONALKA, Eadem notione, vel legendum sit *Monialis*, vel *Nonnatus*. Testamentum Armandi d'Algerus anno 1268. ex Tabulario Casse-Del : *Margaritam et Adela filias meas Nonnatas et donatas damus de las Chiesas, et ipsam domum pro eis instituta in inheritance, quoniam est eum in villa solidis Podiensibus.*

NONNACUS, Monachicus. Pinellus quem in habitu Nonnacico, in Vita S. Lioberti Abb. sive 3. Benedict. part. 2. pag. 258.

NONNOUS, Senex monachus, in libro de Translat. Sanguinis Domini. In prefat. apud Petri Scriptor. tom. 4 pag. 447.

NONNATIUS Inter suppellectilem domesticam recensetur in Lit. remiss. ann. 1404. ex Reg. 158. Chartoph. reg. ch. 263 : *Una petit Nonnatius, una nappe, trois draps à lit, etc.*

NONOBSTANCIA. Practicis nonribus, Nonobstantes, vox forensis. Derogatio. Charta Renati reg. ann. 1476. ex schedia Pr. de Matangues : *Declarantes expresso quod omnes Nonobstantes, dispensatione et alia clausula in similibus nostris privilegiis, litteris et donationibus apponi et exprimi conuerant, etc. Lit. ann. 1407. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 284. art. 11 : Et si mettoni auca-nes Nonobstantes, s'il ne leur est dit et commandé par express.*

NON PLEVINA, seu *Defalata Nonplevina*: vox Practicorum Anglic. Radulfus de Hengham in Magna Summa cap. 8 : *Eta defalata vocatur Gallice Nonplevina, et aquipollis naturaliter defalata post defalatum. Supra : Caves ab rebus deficiens quod infra 15. dies terram suam capitem in manum dominii Regis repleget: quod si non fecerit ad calumnium potest proximo die placiti amittere sententiam tamen per defalatum post defalatum. Infra : Capito tamen ut sanctuar, defalata Nonplevina per legem dedici non posset.*

NON PUTATIVUM, Non est dubium. Glossa. Isid.

NONSTUS, pro Nuntius. Libert. S. Marcel. ann. 1348. tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 378. art. 1 : *Eorumque associos, liberis, Nonnitis, auxiliis, etc. Vide infra Nuncillus.*

NONTENURA, vox Practicorum Anglicorum, cum aliquis negat se tenere tementum de quo est controversia. Radulphus de Hengham in Magna Summa

cap. 4 : *Etim si appetitibus partibus queratur et respondentur, sine legaque per Nonnenturam, vel per quoniamque bipartitum evallatur illa illa, etc.*

NONDURENS, Vox Belgica. Constitut. Furn. ex Archivo Audomar. Quocquid atque se defendente, id est, Neodubris fecerit, nisi cum campanulo se defendenter, liber erit a forcato, et insulter pro atrocis emendatis. Germanis Nonnentur est necessaria defensio, et incipiat ut telem moderamen.

NOPPA, Villus. Belgica. Noppa. Basilius lib. 3. de Reform. Monast. cap. II : *Super accos dormire consueverunt Noppis impositi. Et infra : Respondentur quod sic non possent dormire, quia Noppa latitudinem lanceorum in ore sarum intrinsecus, sonnum earum impeditur.*

NORA, Ital. *Nora*. Testamentum Ermentruis apud Mabilion. ad calcem Liturg. Gallic. pag. 483 : *Vixit quoniam Vincimilia in monte Vulturino colit, et puer nomine Sunnechildis, et ancilla nomine Ieris cum filio Leudino, dulcissima domus Beatores habere jubeo.*

NORIS alias *Nore*. Provincialis Noris. Lit. remiss. apr. 1456. in Reg. 191. Chartoph. reg. ch. 219 : *Le supplicant eccl. per les gens de sa famille que Johanne Grouse se Nore, femme de Jean Palai son frère, etc. Alim. ann. 1466. in Reg. 201. ch. 67 : Le supplicant et avec lui deux siennes bras ou Nore, femmes de ses enfans, etc.*

* **NORANTES** [Doctil. Dier.]

NORAX. Glossa Isid. et Papias : *Norax, peccator, criminosis. Emendat Martinus Norax, ut sit non nōcēdā [Suspiciatur Gratus ut non scriberit] Grossularum pater, Norax, peccat, quod apud Papam legatur, Norax, culpa, crimen, peccatum. Norax, Norax, nōcēdā.] Vetus Poeta Gallicus :*

Adote que Bacchus il bonz astriera Norax.

Id est, Niger.

* *Noris male Niger exponitur, idem quippe quod Norox. Infra in Noribus, ex Septentrionali plaga.*

NOREGUELIUS. Provincialibus, et Occitanis Norriguid, Pastor, ovum aliquum animalium nutritur. Charta ann. 1378. ex Tabul. Massili. : *Nomine et pro parte Antonii de Trient. Noreguelius communis dictio civitatis, etc. Vide Norgerius et infra Norriguerius.*

NORGIA. Papie. Sordes maris. Perpetram in Edito, et in quibusdam MSS. maris.

NORIGARIUS, Pastor. qui alii oves Charta ann. 1403. ex Archivo S. Victoria Massili. Arm. Din. n. 29 : *Quilibet homo posset et valens bannari et gavare probante avere quoniamcumque exortum, grossum vel minutum cum Norigarius. Vide Norriguerius, Noreguelius et Noyratus.*

NORMA, Regula monastica. Charta Chirodegangi Episc. Metensis ann. 770 : *Turbanus Monachorum sub sancte Norma Vito deegatis consecravit. Helgaudus in Roberto Regi Franc. Abedes et Monachi sancta Norma non nasci, etc. Tertiarius Floriacensis de Translatione sancit Mauri Martyris :*

O doce Abbatum, tempore clarissimo Patrum, Ande te tantum quoniam deesse nos habemus, Teque tamen sacrum directe transire Normam Observare, plus quam constituit Bona fides.

Carmen de Origine gentis Francorum : *Hic decrete patris Benedicti logo sananda Sancti, et antiquar reseruata legenda Norma.*

Charta Caroli G. tom. 8. Vit. SS. Ord. S. Benedicti pag. 261 : *Ubi quidem eius Norma monastica fecerit. Charta donationis, seu foundationis Abbatie Aganensis, seu Synodus Aganensis : *Sanctus Victorius urbis Gratianopolitana Episcopus ait,....: Rocca pugli videtur, ut secundum plenissimum decisionem, dominii Regie, et palliandi institutionibus, fani nostrar Norma, id est, Granando, Idana, Jurensis, et Molentis, et intermixta successione sibi in officio Canonica, id est, Neogervis, Molentis, Primis, Tortis, Scoto, Nonnus, Vespertina, in hanc die nocturne indecedenter Domine familiare. Infra : Quicquid a Prioribus ordinatum fuerit, juniores sine murmuratione impluant, et per singulas Normas Decani constituantur digni, ut Abbas diuino pondere, praesidientur curam sibi securas. Quo loco Norma dicuntur turmas Monachicas ex variis Monasteriis eratas, quas ita recente a se exstructum Aganensem Monasterium induixerat Sigismundus, ex numero, ut indeficiens esset hymnobia, enique in obediens Ecclesiasticis, et Canoniciis officiis vicissim sibi succederent. [Vide Vitam S. Pachomii Lat. num. 15.] Norma autem appellantur singula ista novae turme, quod singula Monasteria, unde accersit, erant, sive regerentur Normis ac regulis: unde Regula Tarentina, et similis, quod in illis ejusmodi servarentur Monasteria. Hinc in Formulis vett. Lindenbrogianis 21. 22 : *Ubi illustris Abbatiss ill. Castris praesesset videtur, una cum Norma plurime encartarum ibidem constanterunt. [Charta ann. 3. Childeberti Franc. Regis apud Mabilion. tom. I. Annal. Benedict. pag. 706. col. 2: Ad monasterium S. Vincenti et S. Crucis Parvus civitate, ubi S. Germanus in corpore quiescit; ubi Auftharius unus cum Norma plurime Monachorum pugnare videtur, dicitur per perpetuo votum] Charta Chilperici Regis apud Meurisiam in Epiphonis Misenensis pag. 146 : Ubi venerabilis vir Lanthenius Abba sua cum Norma plurima Chartarum deservire videtur. Charta Abbotissae fundatricis Monasterii Noregalensis ex Tabul. Ecclesie Gratianopolitana fol. 88 : *Ego, in Dei nomine Abba cum me dispensatio divina de hac luce migrare precepisti, et debilitum naturae complevero, tunc in vacacione Ecclesia in honore beati Patri Apostoli, seu et ceterorum, sanctorum Noregalitae Monasterii in valla Seguram, quem ex opere nostro in rem propositi nostre construximus, ubi Norma Monachorum sub religiosis ordine spirituali, et Regula sancti Benedicti custodiendi Domino adjuvente contulavimus, ubi a presens vir Abba praesesset videtur. Tabularium Ecclesie Viennensis fol. 22 : *Sacredentia Dei Ecclesia que est constructa in honore Domini Salvatoris, et glorioi Mauricii Martyris sociorumque ejus, ubi Dominus ac venerabilis Berninus Archiepiscopus praesesset videtur cum Norma Canoniconrum suorum, quod competenter horum in conspectu omnipotenti Dei in eisdem Ecclesia officia pergit divina, etc. In alia fol. 88 : Ubi Canonicorum venerabilis Congregatio Deo militare cognoscitur. Tabular. Celsiniana, et Celsiniana canonica, ubi in Celsi, nomine Maelius Abba praesesset videtur, una cum Norma monachorum ibidem Deo agnoscantium. Addit. Chartarum Theodosii Reg. Franc. apud Mabilion. Re diplomati pag. 471. Epistola Monachorum S. Remigii Remensis ad Cassinenses : *Sanctis ac Deo dignissimis Fratribus Cassini summa diuinitatis******

NORMA, rubrica indefatigata humaris
clericibus, sacerdotum ministris precum.

1. **NORMA**, VENDELIARUM. Gvgorio Magno lib. 7. Epist. 1. In dicto Sanc-

tum Justiniani Imp. Novella 5. cap. 2.

quo Novitium per triennium totum, siue

Iber sive servus sit, probari decernatur.

2. **NORMA**, Glossa Graeco-Latina. Ka-

marou. *Forus Calei, Norma.*

NORMALES LIMITES. Normalis linea;

qua et mensuralis. Normaliter. Norma-

dura. Norma Agrimensorum. Est autem

Norma, hisce locis, linea limitum, qua

ab uno limite ad alium tendit. Vide Ag-

enum et alias.

• **NORMALIS** HONOR, Debitus, con-

gruens. Charta Lothari reg. tom. 9.

Collect. Histor. Franc. pag. 645. *Volu-*

mus.... ut idem locus semper abbatem

habeat ex propria congregatione, qui-

dam causam Dei et monachos degentes

cum Normali honore custodiendo tractet.

• **NORMALITER**. Recte. Prefat. ad

Chartul. Agatti ex Tabul. S. Petri Car-

hol. *Memoratus loci (S. Petri) non longe*

a monasterio Carnotina urbis Normaliter

situs, non mancino monachorum ceteri res

plendebant. Vide Normales limites.

• **NORMANNIGENA**. Ex Normannia

ortus. Charta Theod. comit. Fland. in

Tabul. Leihun. ch. 80. *Hanc autem ele-*

mosinam Roberti, comitis Robertus filius

eius comes, Baldwinus etiam filius Roberti

minoris et Karlus Comes. Willelmus quo-

que Normannigena devoles et alacriter

concesserunt.

• **NORMANNUS**. Famulus, qui alterius

voluntatis, quasi Norma, subiectus est.

Inquisit. ann. 1235. apud Cencium inter

Cens. eccl. Rom.: *Item dicit quod videt*

burarones, qui habitat (sic) in Palacio

esse Normannos curie et servire nuncius

curie, sicut proprii curie manuales in

omnibus sicut volebant et precepient

ipso nunci.

• **NORMATRIX**. Abbatissa, a Norma 1.

Fridigodus in Vita S. Wilfridi sec. 4.

Benedict. part. 1. pag. 75:

Interlangue post Sancti sodorum madentem

Corripuit. Normatrici tali stipe boste,

Donec et flaminio acciverat stipe verendo

Agregatu boso, redimunt castigando.

• **NORMIS**, Epiptox, in Glossis MSS. et

Editis Lat. Grac. Vide Abnormis. [Me-

llius in Supplemento Antiquariorum: Explo-

tuos. Concinnus.]

• **NORMULA**. Piscis portio, vulgo pi-

to. Wiliardus Strabus de morte

Wetini Mon. Augiensis, in Actis SS.

Benedict. sec. 4. part. 1. pag. 293:

Interea dulcia fertur nill Normula picea

Accisa calida: sequitur vas dampno mest.

• **NORRENSSES. Septentrionales, scilicet**

Normandi et Dani, apud Barthium in

Glossario ex Lisiardi Hist. Palestina.

Vide mox Northus.

• **NORRIGUERIUS**, ut supra Norrigarius,

Qui nutrit oves. Controversia Domini

de Monte-meyano cum incolis ejusdem

loci ann. 1497: *Dominus de Monte-meyano*

dicobat se esse, et predecessores suos

fuisse in possessione pacifica, seu quasi,

exigendi singulis annis a Norrigueris

über minus dicti casiri de Monte meyano

pro singulis grecis servitum perpetuum i.

cassorum, ut etiam in loco Vendrigros pro

guatior diebus Venetia mensa Maii.

• Instr. ann. 1476. inter Probat. tom.

8. Hist. Nem. pag. 355. col. 2. *Deinde*

reddita ex parte Norrigueriorum ciuitatis

predicte Nemausus requeste coram domino

senescallo, effectuatis continuatis ut

dignaretur et vellet panes superius pro

animalibus grossis et minutis, metas et

prohibitiones superioris expressiores trans-

gredientibus, dimisere. Norriguid, ibid.

pag. 8. col. 1. ex Chron. Nem. ad ann.

1472. Vide infra Norrigarius.

• **NORRISA**, Species armorum, forte

se populum Septentrionalium. Vide

ut hinc genus lancea, cuius ferrum

erat sonitu longius. *Le Roman de Vacce*

M.S.

• *pro compunctione est recte oratio*

De plenaria missa, missa, missa

Hec, Normaies tenui most hejci.

Pius placitum post aliud.

• *Norroise* adjetivum est vocis *Hache*,

qui significat regio. *Norriguid* nempe,

ubi fabricata; vel indicant gentes

Septentrionales, qui ea utebantur:

eadem que Securis Danica. Vide in hac

voca.

• **NORTALBICI**. Normanni, de quis-

bus mox in Northus Fulcinius de Ges-

titus Abbatum Lobienstium tom. 6. Speci-

Acher pag. 539. *Gens quidam Aquila-*

naris, plures Norribicos vocant. Haec

usitatio Normannorum vocant. Haec

quid sit vocis pars posterior Albini,

hinc forte sit pro Albini vel Albani, Ex-

tranter, advenit ita ut Norribici sint

Advenit ex Norri, set Septentrionale. [90] *qui trans Albon fluvium habitant.*]

• **NORTEINTUS**. Plaga Septentrionalis.

Ex Nord. Septentrion. et in fine, cubi-

culum, cella, caverna, et per translatio-

nam, plaga, regio, etc. In Legibus Edw.

Regis. Vide *Eustathius*.

• **NORTHUS**. Septentrion. le North. Dudo

libro 1. de Act. Norman. Zephyrus. No-

thothe nobis contrarie obtristi. etc. Hinc

NORTMANI, pro Gentibus Septentrionalibus. Almolinus libro 1. de Miracu-

S. Germani cap. 1. *Gens Danorum, qui*

vulgo Normanni, id est, Septentrionales

homines appellantur. Chronicum a Pipino

usque ad Ludovicum VII. Dani Sveci-

que, quos Theotisci Normani, i. Aquilonis

appellant, etc. Guillelmus Apulienis

lib. I. de Gest. Normannorum.

Chronicon Magdeburgense MS. ex Bibl.

S. Germani Paris. ann. 932: *Dani sigui-*

dene ac Sueones, quoniam Normannos voca-

ris, Septentrionale littus, et onus in eo

insulastenent. Mox: Dani et Sueones, et

onus in eo insulastenent. Et hoc est quod videt

Norribicos, nam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Norrisus* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Normanni* et *Sueones* et *Normanni* voca-

ris, quoniam Norribicos vocant. Non

videt Norribicos, sed videt Norrissus.

• *Norm*

NOTRACIMENTUS. Vide Metacanthus.

NOTURNA. alimina lib. 4. cap. 26: Collegi electam Francorum bellis verbibus Sacrum, quae Noturam, et canum appellare prouenire. Hunc locum assulit Spelmanus: sed nemo non videt legendum. Quoniam nos turram, vel canum, etc.

• **NOTA.** Nota, Petrus Diaconus de Notis literar. dicta sunt ex quod serba, vel syllabas preficia characteribus notent, ut ad notitiam legemntum revocent: quas qui scribunt, propriis Notarii appellantur. Nota iugularis sunt quidam literaturam quibus vox integra intelligitur: unde enas resquiebat dicuntur Dionisii libro 16. **Sexta.** vox verborum, sancto Hieronymo ad Julianum, et Epist. ad Principianum. Sexta. Synodus. Act. 12: "Exemplarum bavariorumq; dicitur. Qui illis uterantur, orationes dicit, Latinis Notarii, ut est in Glossa Grac. Lat. Apud Ammianum lib. 18. **Antilla.** Notarum perita. De earum usu, sic Valerius Probus Grammaticus de Notis Romanorum in' erpetrandis: Apud veteres cum usus Notarum nullus esset, scribendis facultatem, maxime in Senatu, qui aderant, scribendo, et calteris comprehendentes, quedam verbo atque nomina ex communis consensu primis literis notabant: si singulis quid significarent, si promptu erat. Quod in nominibus, prenominitibus, Legibus publicis, Pontificis monumentis, Juris civiliis libris etiam nunc manat. Ad quas Notas publicas accessit et studiorum voluntates, ut unusquisque familiariter sibi notas pro voluntate signaret.

A quibus vero primum invente sint ejusmodi Nota, docet idem Petrus diaconus et Isidorus lib. 1. Orig. cap. 21. **Vulgares.** Notas Eantias primis milie et centum novis, ad hanc notitiam summa, ut quicquid per conventionem presentium diceretur. Libri et complices, scriberent simil adstantes, diversis inter se partibus, quod quisque verbo, et quo ordine excipere. Deinde Tullius Tyr. Ciceronis Libertus Notas prepositionum commentarius est. Post hunc Phylargurus Samius et Aquila Memonius libertus alias addiderunt. Deinde Lucius Annaeus Seneca contractis omnibus, digesto et sueto numero, opus in quinque milie extedit. Ex quo quidem Diaconem emendandas loca Isidorus, in hisce verbis. Post eum tertius Persannius Phylargyrus: legendum enim post eum Samius Phylargyrus, quod non adverterit. Lipsius. Istiusmodi per notarum compendia scribendi rationis passim mentio est apud Scriptores. [Gellius lib. 17. cap. 9:

Scriptor erit felix, manus est velocior illis: Nondum lingua ossem, dextra preget opus.

Martialis lib. 14. Epigrammate 208. de Notario:

Carrant verba licet, manus est velocior illis: Nondum lingua ossem, dextra preget opus.

Prudentius magi oratione de passione S. Cassiani:

Prudentius studiis puerilis, et gregi mallo Septos, magister literarum aderat, Vt Nota brevibus comprehendere cuncta partes, Replique puncta dicta preceptibus sequi.)

S. Hieronymus. Epist. III: *Mea autem lingua in similitudinem scribe velocis,* quem Notarium possumus intelligere, quodam signorum compendio breviarium Evangelii, strictumque sermonem exaravit in tabula cordis carnalibus. S. Augustinus Epist. 258. de quadam Notario: Erat autem strenuus in Nota, et in scribendo bene laboriosus. Idem lib. 2. de

Doctr. Christ. cap. 26: *Ex eo generis sunt et Notae, quae qui didicierunt, proprio nomine Notarii appellantur.* Idem in Collat. 2. diei cum Donatist. cap. 8: "Et cum et Notae ignorari dicentes, patentes, ut prius eis aderentur gesta conscripta, Cognitor fuerit, ut quod solum Notarii excepissent, eis reciperetur. Collat. Carthag. 2. cap. 42: *Notae hominem, neque ad natura rerum vel, aliquo ipsarum, ut ita dixerim, literatum, ut quicquam notas legit alienas.* Ita Codicibus legera non possumus, nisi edite fuerint, gesta in pagina, non habeo quoctractem, non habeo quod legam. Martyrium sancti Genesii Arelat. apud Surium 25. Aug.: *Sanctus itaque Genesius in iuventutis flore primo provinciali militie tyrocinium suscepit, eam offici parlam studio et arte complexis, que patronorum verba, et nova signorum velocitate, uel dexteritate, sonum vocis aquare, spiritualem future gloriam imaginem prafigurans, ut, qui praecepto diuina celatoria audiret, et fideliter Notia piae mentis aspergit.* Ennodius in Vita sancti Epiphanius Episc. Ticinensis: *Notarum in scribendo compendia, et figuris varia verborum multitudinem comprehendentes brevi assecute, in Excerptoru numero dedicatis erit.* Marcus Diaconus Gazensis n. 88. ex versione Gentianii Herveti: *Conseruatus... secundum Notas ambers, quibus utuntur in Iure... notabat omnia, quibus dicebantur et opponebantur.* Sanctus Rembertus in Vita S. Anscharii Arch. Brem. cap. 15: *Porro... quam studiis furiis, letatque Codices magni apud nos, ipsi propria manu per Notas conscripsit.* Que sicut exultit Guido Corbelensis Monachus:

Quoniam servos in amore Dei fuit, et studiosos, fidelis liber, quies ipse Notarivit, habuimus. In quibus Omnipotenter lumen eterna remittit.

Item:

Sedis Apostolicae fecit Jocasta Notare Plerioris in folio.

[Vide Glossarium medie Graec. in Notario, col. 1003. et voce Enyata. col. 1361.]

• **NOTA.** Nomen, vel potius litterae quae nomen significat. Richer. in prefat: Unde cum hic atque illuc sepe Karoli, sepe Ludovici nota afferunt pro tempore actionum prudens lector reges equivoicos pertinet.

NOTARE, Notas exscribere, apud Quintilianum in Prefat. libr. de Institut. Orat. Epitaphium descriptam a Gelenio in Sacro-Coloniensi pag. 356. ac super repertum, quod videtur Sidonio Apollinaris fuisse composite, quo lubentius integrum hic subtiliter:

Hoc hoc stipulans respice,
Qui Carmen et Musas amas,
Et nostra commen lego
Lacrymando illius nomina,
Nam puerum puerum,
Ara veris, et atra, et rot,
Ego concessi fatale
Sidoniae atra perstrepere,
Hoc Carmen, hoc art, hic clavis,
Pueri superiorum est Aximilia,
(Quod pueri superiorum est,
Quod pueri superiorum est,
Tet literarum et notarum
Notare emerit style.
Quod lingua curvata diceret,
Quod lingua recta legere,
Iam voci notarii compone,
Aurum vocari ad preciosum.
Hoc morte proponi concidit,
Arcana qui solus mihi
Sclerum Domini fuit.

Consule, si lobet, de scriptione per Notas, Hermannum Hugonem de Prima scribendi origine cap. 18. et quae de ejusmodi Notis obseruavit Lipalus Centur. 1. ad Belgas Epist. 27. præfixa Nota Tyronis a Grutero editis [Addit. Bremanum] lib. 2. Rist. Pandect. cap. 8.] [¹⁰ Consule Praefationem nostram, ad Alphabetum Tironianum et cum de hisdem notis effulgent Auctores novi Tract. de rip. tom. 2. et 8.] [¹⁰ Poppili Palaeograph. critic. tom. 1. c. 8.]

• **NOTA.** Commentarius compendiose scriptus, seu primarium exemplar notis descriptum. Pios Histor. ex Cod. reg. 505. ad calcem: *Quem (librum) ego Nicolaus Falconi primo scripti in Gallico idem, sicut idem frater Hayto scribi vero suo dicitur ab aliis Nota sive libro exemplarum de Gallico transluti in Latinum, anno Domini 1307.*

• **NOTA.** Nota Musica, quæ in Libris Ecclesiasticis, singulis vocum syllabis superadditabantur. Capitulare Aquitaniense ann. 879. cap. 70. et Capitul. Caroli Magni lib. 1. cap. 68. lib. 6. cap. 27: *Psalmos, Notas, cantus, compotum, Grammaticam, per singula Monasteria, vel Episcopatia dicunt. Joan. Sarisberiensis lit. 1. Metalogici cap. 20: "Ubi auditor quia tantam vim fuisse in Notulis, et ac musici cantore paucis characteribus multas scutulantes, et guttulas differentes indicentes videntur. Et quia haec quidam characteres Haec musica Claves dicunt. Ademarus in Carolo Magno ann. 787: Et omnes Francie Cantores adicunt Notam Romanam, quam nunc vocant Notam Franciscanam: excepto quod tremulas, vel vinclulas, sive colligibiles, vel secubiles voces in casto non poterant perfecta exprimeris Franci, etc.* Ingulfus pag. 886: *Missa, quae cum Nota canuntur, id est, cum modulatione musica, libro notis musicis notato coram proposito. Vide Abbatum S. Albani: Cantator componit historiam, et si Notare melicam adaptavit. Missa sine Nota, ibidem, [In dicta Capilla] flet servitum solenne cum Nota, in Charta ann. 1302. ex Chartophylaci Regil Regesto 92. num. 155. Charta ann. 1383. tom. 2. Hist. Eccles. Melid. pag. 233: Cantare solemniter et ad Notam officium divinum singulis diebus Dominicis. Addit. Formularie Anglic. Thomas Madox pag. 339.] Vide (Capitul. Caroli Magni lib. 1. cap. 72. [¹⁰ 68.]) et supra *Canus.**

NOTARE. Notas musicas Libris Ecclesiasticis adscribere. Sanctus Anselmus lit. 1. Epist. 21: *Suis vos precibus ad Notandum Antiphonarium adhortare desiderat.* Ademarus in Vita Caroli Magni: *Antiphonarius sancti Gregorii, quos ipse Notarerat nota Romana.* Liber Anniversariorum. Basilica Vaticanae fol. 141: *Item unum Breviarium pulchrum Notatum in duobus voluminibus.* Item unum Graduale Notatum parvi voluminis. Acta Murensis Monasterii pag. 92: *Est et Evangelicus Liber, et A. Gradualis: ex his unus Musican vocatum est, et duo libri cum versibus Officiorum; ex his unus musicus Notatus est.* Et item Antiphonarii, ex quibus unus musicus Notatus est. Petrus Damiani. Libro 6. Epistola 32. de quadam Monacho: *Erat autem illa frater multi exercitorum artibus politus, scribendi videlicet et Notandi, tornardi insuper et fabricandi. Chronic. Trudonense lib. 6: Raro unquam ipse cessabat, quin semper aut scriberet, aut Notaret.*

• **NOTATOR.** Qui libris Ecclesiasticis

notas musicae adscribit. Bernardus Monachus Tractatus de ratione cantandi Gradale incipit his verbis: *Sicut Notatores Antiphonarum primumivimus, ita et eos, qui Gradale notaturi sunt, primuminus.*

Nota. *Cantus, quomodo Note usurpat et vulgo nostri. Tidericus Lange-nius in Saxonia:*

Restant claudae, que subsistunt sine fratre, perque sunt Notes rudes, nascunt idiotae.

¶ LIT. remiss. ann. 1418. In Reg. 170. Chartoph. reg. ch. 200: *Lequel avoit un petit flâolet de bas, et l'eust fait flâolet et dire une Note, à laquelle Notes icellus Willardin eust dansé un tour ou deux. Aillor ann. 1470. In Reg. 195. ch. 420. Pour l'amour de laquelle jeune fille lestejouera commençerent à jouer une Note joyeuse.*

Jam vero qualis olim fuerit *Cantus*, quem Gregorianum dicimus, et an non quis vulgo omittur, musicis cognitum, non omnino constat; quanquam id minus vero consentaneum videtur, cum ejusmodi notas multo post aduentis tradant plerique. Incertum etiam, se parva vice asperga fuerint literis alphabeticis, quae vocis tonos denotarent. Antiphonaria et Gradala ut posse facilius palam est: etsi videatur id diserte indicare. Ezechardus Junior de Casibus sancti Galli cap. 4. ubi de Petro, uno, et aliis, e Cantoris, quo Roma in Galliam ad Carolum, misit Adrianus Pontifex, verba facit: *In ipso quoque (Antiphonaria) primus illi literas Alphabeti significativas notatio, quibus vixum est, aut suum aut jusat, aut ante, aut retro, assignans excoigitur: quas postea cuidam amico quererant Notker Balbulus dilucidavit.* Ex hoc vero Opusculum istud Notkeri tom. 5. Antiphonaria Lect. Canisil, parte 2. pag. 709. Quod hocce titulo: *Notker Lantherto fratrem salutem. Quid singula littera in superscriptiones significant cantilenam, prout potuit, iuxta tuam petitionem expiarare studi.* Singularum vero litterarum in Musica vim ex eodem Notkerio, initio litterarum Alphabeti hujuscemodi Glossarium asciubendam curavimus. Certe *Cantus Gregorianus* *Note* constituti, que Musicae et cantandi tonos indicarent: has *Romanas* vocabant. Monachus Egoliensis ann. 787: *Tributum Antiphonaria socii Gregori, quos ipse notaverat Nota Romana. Infra. Omnes Francie Cantores dicterent Notam Romanam, quam nunc vocant Francicam.*

Hęc porro et singulis syllabis adscripta erant. Chronicorum Trudonense lib. 8. *Graduale unum, exopt, illuminavit, musicisque notavit, syllabat, et ita dicam, totum usum prius et senioribus secundum antiqua eorum Graduala dicitens. Exstat in Biblioth. monasterii Corbeiensi vetus Graduale hinc notatum characteribus, seu notis. Eiusdem etiam descripsit Menardus lib. Sacram. Greg. pag. 76. Sed an eadem sint, quae Petri Cantoris, vel Notkeri, non austin definire. Nam extremitas sculpis, ut ait Hugo de Reutlingen Interpres, el. ut putatur, cogitus, in Proemio, processu tempore guidam Alemanni, et præcipue Monach. Ordinis S. Benedicti, qui cantum musicalum non solum ex arte, verum etiam ex uero et consuetudine perfecte et cordelemente didicerant. Ipsi, omniis, clavis et linea, que in numero seu nota et musicali requiruntur, simpli- citer in libris eorum notare cuperant, et suos sic decutuerunt deinde juniorum, et suos*

discipulos sine arte ex frequenti usu et a magna consuetudine cantum informare, qui cantus sic per conductitudinem doctus ad diversa pervenerit loca. Unde jam non musicus, sed *Usus* est denominatus, etc. Ut sit, pro certo habetur regulas, claves, et *notes* musicae hodiernas, Guido-Aretinum Monach. sub ann. 1022. adinvenisse, uti post Vincentum Bel- larium lib. 14. et alios, observat Baron. ab hunc ann. n. 20. Is enim syllabus, *et, re, mi, fa, sol, la,* reperit, qui sunt setae discrimina vocum vulgo designantur. Non longe antea similitate factissime Aegyptios, et septem voculis sonos hos expressisse tradidit Dionysius Halicarnassenus lib. 11. Remy- viac, qui vulgo Demetrio Phalerum, ascribitur, pag. 35. Editionis Morelliana. Tradit præterea auctor Vita S. Bononiensis Episcop. Misnensis cap. 16. apud Surium tom. 7. (visit. Bento ann. 1066.) docuisse *notas musicales regulares, et sic cantare in Ecclesi Misnensis Chronic.* Trudonense lib. 8. *Instrumentum etiam eis arte musica, secundum Guidonem. Ne- scio, an hanc novam musicis ratione improbat Letaldus, qui codem saeculo vixit, in Vita S. Juliani Cenoman. Sane Responsoriorum et Antiphonarum, ut per- fecta facilius palam est: etsi videatur id diserte indicare. Ezechardus Junior de Casibus sancti Galli cap. 4. ubi de Petro, uno, et aliis, e Cantoris, quo Roma in Galliam ad Carolum, misit Adrianus Pontifex, verba facit: In ipso quoque (Antiphonaria) primus illi literas Alphabeti significativas notatio, quibus vixum est, aut suum aut jusat, aut ante, aut retro, assignans excoigitur: quas postea cuidam amico quererant Notker Balbulus dilucidavit.* Ex hoc vero Opusculum istud Notkeri tom. 5. Antiphonaria Lect. Canisil, parte 2. pag. 709. Quod hocce titulo: *Notker Lantherto fratrem salutem. Quid singula littera in superscriptiones significant cantilenam, prout potuit, iuxta tuam petitionem expiarare studi.* Singularum vero litterarum in Musica vim ex eodem Notkerio, initio litterarum Alphabeti hujuscemodi Glossarium asciubendam curavimus. Certe *Cantus Gregorianus* *Note* constituti, que Musicae et cantandi tonos indicarent: has *Romanas* vocabant. Monachus Egoliensis ann. 787: *Tributum Antiphonaria socii Gregori, quos ipse notaverat Nota Romana. Infra. Omnes Francie Cantores dicterent Notam Romanam, quam nunc vocant Francicam.*

Hęc porro et singulis syllabis adscripta erant. Chronicorum Trudonense lib. 8. *Graduale unum, exopt, illuminavit, musicisque notavit, syllabat, et ita dicam, totum usum prius et senioribus secundum antiqua eorum Graduala dicitens. Exstat in Biblioth. monasterii Corbeiensi vetus Graduale hinc notatum characteribus, seu notis. Eiusdem etiam descripsit Menardus lib. Sacram. Greg. pag. 76. Sed an eadem sint, quae Petri Cantoris, vel Notkeri, non austin definire. Nam extremitas sculpis, ut ait Hugo de Reutlingen Interpres, el. ut putatur, cogitus, in Proemio, processu tempore guidam Alemanni, et præcipue Monach. Ordinis S. Benedicti, qui cantum musicalum non solum ex arte, verum etiam ex uero et consuetudine perfecte et cordelemente didicerant. Ipsi, omniis, clavis et linea, que in numero seu nota et musicali requiruntur, simpli- citer in libris eorum notare cuperant, et suos sic decutuerunt deinde juniorum, et suos*

ex. Regesto Columba Camera Comput. Provinciis: *Et inde facta decensi collatione de Note eius suo extenso. Charta Bernardi de St. Pauli ann. 1412. ex Sche- dijs Marchionis de Flamanensi: Et anulo memoriast. Hic referenda sunt, quod de hujusmodi Note scribit Zinzelinus Extravagantio. Johanni XXII. In cap. 5. tituli 14. De verborum significacione lit. X. In hanc clausulam. Et cetera. Hec clausula comprehensiva est multorum verborum, unde facit in argumentum, pro more Tabellionum, qui habent in aliquibus regionibus, quod recipientes Notam in protocollo de aliquo facio vel contractu, utuntur frequenter ista clausula; et post redigendo instrumentum, in mundum, apponunt multa verba, que non apporuunt in Nota vel in protocollo, et illa subincolleto fors dicuntur sub tali clausula. Et cetera. De jure tam scripto nihil plus mundo, quam in protocollo debet repurari, ut omnes salitas et suspicio evitetur. Vide Chartularium et Notula.*

¶ Charta Theob. comit. Trez. pro monast. Corbinian. In Reg. 100. Chartoph. reg. ch. 16: *Actum Trezis teste que ipso anno Verbi incarnati 1199, mense No- vembri. Data per manum Galleri cancellarii, Nota Alermi. Nisi sit pro Signum seu subscriptio. Vide mox Notam.*

¶ Porro cum haec note seu prescriptiones Notariorum in foliis separatis et disjectis describerentur, amitterebantur sepe, quod ne deinceps eveniret, Ludovicus XII. Franc. Rex statut. quia l'au- gurier tous Notaires et Tabellions feront leur et suffisa registres et protocoles des contrats et autres acts par eux reçus et passés, et qu'icelus mettront par ordre selon la nature et posteriorité des con- trats et autres acts, afin que si doremen- tient en droit au fait, on puis avoir recours au protocole, ou registres, fors et excepté les Notaires du Châtelet de Paris.

¶ NOTA. Alii nomine. Vide in Neda.

¶ NOTABILIS. Suspectus, nota dignus. Litera Henrici III. Angl. Regis ann. 1202. apud Rymer. tom. 1. pag. 337: *Præserimus cum ipse nullu præsumptu- tempo aliquem de regno nostro Notariolum reddiderit, nec dissensionem seu discordie scrupulum cum aliquo ex aliis alio preterita habuerit. Aliquot e Latinis Scriptores haec quoque vocem interdum in malam partem accepissent, ut Quintilianus: *Notabile verbum, et veluti mala- cula. Rursus: Notabilis ad reprehensio- nem. Notabilis ferditas, apud Plinius lib. 36 cap. 5.**

¶ In malam partem accipiunt haec vox, in Homag. Guill. de Petra pertusa ann. 1212. ex Reg. 30. Chartoph. reg. ch. 23: *Tanelo fiduciter frontariam contra ipsos; quod nisi facrem, tanquam infamis ab omnibus de cetero et Notabilis haberer. Notable pro Nota de. Insignis, illustris. Chartur S. Benigne Divion. Ce sont les personnes Notaires et seculaires, qui furent présens à Digoin le 17. jour du mois de May l'an 1350, quand messire Jehan de France duc de Normandie, a cause d'un bail de Philippe duc de Bourgogne meindre d'Anger, rendit de frere Pierre abbé de S. Benigne de Digoin.*

¶ NOTABILITER. Jure inducitur sine illa controversia. Charta ann. 1204. inter Instr. tom. 10. Gall. Christ. col. 33: *Si quis piscator coperit infra terminos maris circumadjacentia sturonem et sal- monem, et porcum marinum, et helminum, in ius ecclesie cedit integrum et Notabiliter.*

¶ NOTABUNDUS. Celebris. Vita S. Guilielmi tom. 2. Aprilis pag. 46: *Nam illo*

tempore tanti viri fama ubique Notabunda vagabatur.

1. NOTACULUM. Nota, signum: Minutus Felix in Betavio cap. 31: *Nos non Notaculo corporis, sed ianocentie ac modestie signo facile dignoscimus.* Respondebat Cecilio, qui prius de Christianis dixerat: *Oculum se notis insignibus noscunt.*

2. NOTAMEN. Nomen, vel signum. Adrevaldus in Hist. translationis S. Benedicti et SS. Scholasticae num. 7. *Pro foribus autem Petrus scilicet superponit praefixa erant Notamina, quorum interioribus jacent.*

3. NOTAMEN. Nominis subscriptione vel nota sibi proprie appositio. Charta abn. 1056, inter Instr. tom. II. Gall. Christ. col. 227: *Alii plures episcopi et abbates, nonnulli etiam sui regni processos, quorum supra processus sunt Notamina, illud attestarunt.* Vide max. *Notare.*

4. NOTAMENTUM. Annotatio. Leges Palatinae Jacobi II. Regis Majorie. In Actis SS. Junii tom. 3. pag. L. *Quibus dantur certa Notaria seu annua pensiones, quorum salarium seu personum quantitas scriptis tenet dictus Rationales in libro suo Notamentorum.*

5. NOTARE. Subscribere, notam sibi signare apponere. Charta ann. 1342, tom. 9. Ordinal. reg. Franc. pag. 42: *Et ego Habeatus, Pictus de Burca, Notarius publicus, inde variamente presens revere et Notari, etc.* Aliis notoriis, vide in Nota I. et 2.

6. NOTARIA, seu Notaria. Scriptura, qua notam aliquis fit, relatio. Glossa vett. *Notaria, expositio.* Glossa Gr. Lat. *Messias, Indicativa, Notaria, Indicium Acta S. Maximini Martyr.* *Came Centenarius diverset Notarium sibi datum esse, quia contineretur eam fingere, dicit.* *An non ex simili me mentri, et illico et cum dicere, qui Notarium falsam dedit?* S. Augustinus Epist. 160. *Circumstitiones quasdam et Clericos Divisatius cura eorum, qui Disciplina publica inserunt, primita Notaria, ad judicia legique peribant.* Utitur alias haec voces in Brevie Collation. coll. 1. cap. 4. 6. 7 et 11 et coll. 2. cap. 2. et 3 post Coll. cap. 24. et Epist. 159. Occurrunt etiam in Colat. 1. cum Donat. edita. Massone cap. 14. 17. 18. 21. Coll. 2. cap. 8. 12 apud Alphonso, Pollicenom, etc.

7. NOTARIA. Mores Notarii. Venditio partium urbis. A Bonodote Episc. facta Carolo Andegav. Comiti Provinciae anni 1257. *Notarii a dicto domino Episcopo creati non possunt exercere officia Notaria, nisi in terra domini Episcopi.* Edictum Ludovici X. Franc. Regis ann. 1305 tom. 1. Ordinal. Reg. pag. 571. *De renditionibus autem Notariorum nostrorum, generalem Ordinationem ad utilitatem publicam, de Prolationem, Baronum et aliorum bonorum fidei disponere constitutum faciemus.*

8. Notarie, eadem sensu, in Charta ann. 1256, ex Chartal. S. Vandreg. tom. 1. pag. 177.

9. NOTARIES. Eadem notione, Gall. Notariz. Edictum Philippi Puleri ann. 1301 tom. I. Ordinal. reg. pag. 419. *Tabletones, seu Notaria publici, auctoritate Episcopi confirmatis, potestatem habentes Tabletonatus, seu publici Notarialis officium, more debito exercendum.* Constitut. Frederici Regis Siciliae cap. 32. *Iubemus, ut exercendum et Notarialis tombariorum, et deputariorum et aliarum cancelliariorum, Statutum concedatur, ut inveniantur tantum Sicilia donos et sufficienibus, et quod ipsi Gredeneri, Nota-*

rii et particulares Subportulanis exercant officia ipsa per se personaliter, et non per substitutos eorum.

10. NOTARIA. Forese tabularium, Gall. *Grefa, Charta Anna, Bill, in Reg. Gl. Chartoph. reg. ch. 428 Item pro Notaria basili, et judicis dicti loci (sancti Juliani) quadrageinta solidos Turonenses.*

11. NOTARIIS. dignitas varia ac diversa sunt in Palatii Imperatorum. Alii enim et in iis principiis erant, qui *Notarii et Tribuni, seu Triboni Notariorum* dicebantur. Alii erant *Tribuni et Notarii Praetoriani*, qui ex Cormiculariis et Primiceriorum officiis in Prefecturae Praet. ad eum locum pervenerunt, ut docet Senator lib. 6. Ep. 3. lib. 11. Epist. 29. Tertii denique erant *Notarii et Domestici* ut est in leg. 2. et 3. Cod. Th. de Primicerio et Notariis. (6. 16.) De singulis multa congesse Panckolas Notar. Imper. Gutheris de Officis domus Aug. Simonis ad Sidoniam, Henric. Valesius ad 17. Marcello, Capitulus. Jacobus Girardius ad Cod. Theod. etc.

12. Notarii. Incerta mihi notione. Statuta Astensi. f. 16. v. cap. 3. *Juro... quid non in sua hominibus aliis ius Marchionis, nec veritas, vel Comitatu, vel Comitatu de Lombardia, excepta Constitutione de Lamento, si fuerit Notarius Episcopi Astensi.* Notarii Picti et Burca. Etiam apud Groot. M. lib. 2. Ind. II. Epist. 54. In Epistola summariorum Pontificum subrebohant, et idem testatur lib. 4. Epist. 25.

13. NOTARII. seu Notaria. Scriptura, qui notam aliquis fit, relatio. Glossa vett. *Notaria, expositio.* Glossa Gr. Lat. *Messias, Indicativa, Notaria, Indicium Acta S. Maximini Martyr.* *Came Centenarius diverset Notarium sibi datum esse, quia contineretur eam fingere, dicit.* *An non ex simili me mentri, et illico et cum dicere, qui Notarium falsam dedit?* S. Augustinus Epist. 160. *Circumstitiones quasdam et Clericos Divisatius cura eorum, qui Disciplina publica inserunt, primita Notaria, ad judicia legique peribant.* Utitur alias haec voces in Brevie Collation. coll. 1. cap. 4. 6. 7 et 11 et coll. 2. cap. 2. et 3 post Coll. cap. 24. et Epist. 159. Occurrunt etiam in Colat. 1. cum Donat. edita. Massone cap. 14. 17. 18. 21. Coll. 2. cap. 8. 12 apud Alphonso, Pollicenom, etc.

14. NOTARIA. Mores Notarii. Venditio partium urbis. A Bonodote

Episc. facta Carolo Andegav. Comiti Provinciae anni 1257. *Notarii a dicto domino Episcopo creati non possunt exercere officia Notaria, nisi in terra domini Episcopi.* Edictum Ludovici X. Franc. Regis ann. 1305 tom. 1. Ordinal. Reg. pag. 571. *De renditionibus autem Notariorum nostrorum, generalem Ordinationem ad utilitatem publicam, de Prolationem, Baronum et aliorum bonorum fidei disponere constitutum faciemus.*

15. NOTARIIS. Abbatibus suos etiam fuisse. *Notarios seu Cancellarios patet ex Caroli M. Capitulari I. ann. 803, in quo statutus cap. 3: Ut unusquisque Episcopus et Abba et Comes suum Notarium habant.* Monachis quoque, ex Historia Ghisensis Duchesniana pag. 50. ubi *Rodulfus Cancellarius et omnium Monachorum ultimus subscriptus Litteris Arnulf Comitis Flandrensis; sed maxime id patet ex Traditionibus Fuldi.* pag. 330. 328. et 516. ubi *Hennio subscriptus in vice Athyngi* ann. 822 et *Berthuloh in vice Hennonis,* et *Wolfleoz in vicem Gerolfi.* Idem observare inef in Chartis S. Galli apud Goldastum: idem etiam in Monasterio S. Benigni Divon. ut *Ariadlaus ad vicem Cancellarii Litteris scriptis ann. 727.* Cancellarius seu Notarius nominatus dicebatur. *Amatus* sub *Abbatibus in Traditionibus Fuldi.* pag. 328. sub Pippini Regi. *Wolfleoz* Non tam istum appellabantur, sed *Rodo laetus Lector scriptus in Charta 69. apud Goldastum.* *Clericus et Lector in Monasterio S. Benigni* sec. viii. apud Perardum pag. 10. *Reconarus Lector hanc donationem scripti sec. viii. apud Doubletum pag. 439.* Seicet, inquit M. Villonius Diplom. pag. 125. unde habe ferre Exscripta, ob id *Lectoris* dicebantur, quod essent scholis prefecti. Certe Rodulfus Cancellarius Fuldensis *Scholasticus* dicitur in Tradit. modo citatis pag. 324. Lectores vero dictos esse monasteriorum Scholastics et preceptores supra probatum in voce *Lector.* Ceterum prater Monachorum seu Capituli Cancellarii, proprium etiam fuisse Abbatas, probat inter alias Charta Sigerii Abbatis, hoc mod. subscripta apud Doubletum *Ego Gregorius domini Sigeri Abbatis Cancellarius, religi et subscriptus.*

16. NOTARIIS. In quodcumque dicti septem Notarii dominorum, Clemente PP. primum instituti. Anastasius in S. Cicerone. *Hic fecit systema regiones duodecim. Notarii adhuc Ecclesie, qui gesta Martirorum sollempne et curi se uniusquisque per regionem suam diligenter perquirerent.* Idem. In S. Antero. *Hic gestis Martirorum diligenter a Notariis requisivit, et in Ecclesiis recordavit.* Et in S. Fabiano. *Hic regiones divisit Diaconibus, et fecit 7. Subdiaconos, qui 7. Notarii immiscerent, ut gesta Martirorum in integro colligerent.* Hi etiam inter cetera populo per urbem quod hodie *Carson's faciunt* denuntiabant, quando Papa Litanias, id est, Processiones vel supplicationes facere, aut ubi Missam celebrare, vel Stationem indicare constitueret. Pristeres nomina et numerum baptizatorum Pontifici referant, ut colligatur ex Ordine Romano Anastasius in S. Hadriano PP. *Eum clericarii justit, quem Notarium Regionarium in Ecclesia constitutum, et per eum subdiaconi fecit.* Vide dicens M. lib. 7. Ind. 4. Epist. 17. Horum posteriorum a numero, qui ex 7. illis primis fuerunt, Notarii regionarii, vel Protonotarii vocati.

sunt, reliqui *Notarii simpliciter*. Vide *Diurum Roman.* cap. 6. tit. 1. 2.

20 Pratermitti non debet, quod de *Notariis seu Scrinariis* habet *Mabillonius Diplom.* pag. 125. et 126. horum nomina in *Bullis Pontificis ante annos quingentos adscripta fuisse continue post contextum hoc modo: Scriptum per manus seu manus N. Notarii Regio- narii et Scrinarii S. R. E. (pro quo Pas- chalis II. Diploma apud *Perardum* pag. 208. habet *sacri palati*) appositi mense et inductione: tum majoribus litteris integra in medio intervallo scribatur. *Bona vales*, ac postremo *Datum* seu *Data* v. g. x. *Kal. Novemb.* per manus seu per manus *Anastasi Bibliothecarii*, seu *Cancellarii*, S. R. E. *imponitibus*, etc. in specimenibus qua ex *Benedicto III.* *Nicolaio I.* summis Pontificibus exhibebat *Idem Mabillonius*, ac passim videbat ea apud horum monum- torum *Collectores*. A Leone IX. paulatim immutari cogitare ritus, atque unus *Cancellarius* nomen adscribi pos- tremo loco, cum titulo *Diocesi seu Presbyteri Cardinalis*, aliquando etiam *Canc- cellarii*.*

* Ad idem plane fuerint atque *Scri- narii* subdubit *Muratorius* tom. 1. Antiq. Ital. med. xvi col. 880. cum his ipsis, temporibus occurrant, qui non *Scriniarii*, sed *scrive Romane ecclesie* *Notarii* appellantur: cuius rei exempla profert locz laudato vir doctissimus. Itaque fortassis *Scriniarii* appellati, qui publici scrini sive archivi curam habe- rent, cum nihilominus Chartas confi- rent, reliquorum notariorum more. *Notarii* vero ceteri, qui instrumenta tan- tum conscriberent.

* *NOTARII* inter clericos ecclesia me- tropolitana Mediolanensis, post subdiaconos et ante lectores recensentur in *Charta ann. 1186* apud *Murator.* torn. 4. Antiq. Ital. med. xvi col. 856. Eorundem officium assignatur in alia ann. 1179. ibid. col. 857. *Notarii duo, quae volo in- teresse ipsi festivitatis, scilicet unum pro causa legendi, et alterum causa canendi* [sic] an cœvendit?*, habeant denarios qua- tuor pro unoquoque.

NOTARII REGIS apud nostros, alli olim fuerunt illi, quod *Secretaria Regis* vo- carentur quod potissimum colligunt ex Statuto dato *Lorriaci* pro *Hospitio Re- gis* *Philippi M.* ann. 1317: *Notaires sui- vants le Roy, un Secretaire et 2 autres, dont l'un sera directeur, non plus que les trois. Et prendra le Secretaire 2. pro- vendre d'avoine, et mangue au Cour- t, et prendra à Court fer et clou. Et pour les gaiges de leur varles et toutes ses autres choses 19 den. par jour; mais il aura livretson, vin de coucher, une quartie chandelle, deux quagres, et 12 menues; et prendront en la fourrière 2. coquies et 2. boites de seurre et demy mole de busche; et se les trois Secretaires y sont à Court, les 2. qui surviendront, ne prendront rien.* *Prelerea ex Edicto Caroli V. tunc Regis Regnum Francie 27. Febr. ann. 1559*, quo magnum Officiario- rum numerum rescindit, ex *Notariis* 50. tantum reservans, atque in illis 18. in *alia munus suum executorum: Et ne- serai nul Secretaire jusques à tant qu'ils soient reduits à six.* Et in eodem Edicto: *Les Secretaires ou Notaires ne prendront or ni argens, ni aucuns chose de quelques lettres qu'ils facent, sa ne sont choses permises de droit, exceptes les lettres de sang, et les chartres dont ils prendront les sceaux, et la tache raisonnable par nos- tre Chancellerie. Seg postmodum unita*

cadem munia. [De *Notariis plura Mabili- lionis lib. 2. de Re Diplom. integris cap. 11. 12. 13. de Lauriere in Glossario Juris Gallici*, ac præsentim tom. 1. et 2. Ordinat. Reg. passim: quorum omnium indices locupletissimos consulere potes ad calcem.]

* *NOTARIUS CANCELLARIE* *Dolphinatus*, de quibus plura reguntur in *Ordinatione Humberti II.* ann. 1340. tom. 2. *Hist. Daltoni* pag. 204.

* *NOTARIUS COMITUM*. Ut Comites suum habent *Notarium sancitum Carolus M. Capitulari* 1. ann. 805. cap. 3. paulo ante relato. Illustrum personarum Ca- peleianum fero munus obibant *Notariorum* seu *Cancellariorum*. Hinc Literas *Aimo- nis Comitis Gobennensis* scripsit *Andreas Comitis Capellanus Papa Urbanus regnante*, in *Bibl. Sebus* apud *Gulchetonem* pag. 108. *Alia ejusmodi exempla passim occurruunt, ut dictum in voce *Capellanus*, licet cautius esse lib. 1. cap. 19. et aliis *Presbyteris* chartas scriptas, non conductorum *Senato- riarum* existat. *Tablellionis* officium *Presby- teri*, *Diacons* et *Subdiaconi* interdictum Innocentius III. PP. I. pag. 260. apud *Bosquetum*, sed plerique illis *Notariis* sive clerici erant, qualis fuit *Ca- rus Clericus ac Notarius aliquip. Scriba Landolfi Principis Beneventani* torn. 8. *Ital. sacra col.* 746. Ex his annis 1188 superior: quare in *Chara Philippi Comitis Flandriae* apud *Duchesnium Hist. Guinessis* pag. 223. subscritus *Robertus Propositus de Arie* summus *Notarius*. Hoc fere post *Mabillonum* de *Re Di- plom.* pag. 126.*

* *NOTARII APOTOLICI et Imperiales*, passim occurruunt, etiam in veteribus actis, alibi quam in *Synodus Pontificum*, aut *Imperatorum* *critoriorum* descriptis. Id enim juris tum invulnerabiliter *Notarius vel Tabellio ab Imperatore, vel Papa, vel ab eo cuius huc speciali priu- legio indultum erat, ordinatus, posset ubique, etiam in Francia vel Anglia, seu Hispania, non solum in terra, sed etiam specia- lier subjecta, suo officio uti, et instru- menta conficeri, etc.* Ita *Institutio* tit. de *Fide Instrumentorum*. *Restat.* n. 23. *Alius id quidem necessario observan- dum fuit, quod vulgo queritur, cur acta publica in Francia et alibi exarata, tam crebro connecta dicantur a *Notariis* auctoritate *Apotolicae et Imperiali* consti- tutionis. Vide *Petrum de Veneis lib. 6. cap. 32. et Dionysium Pontanum ad Consuetudinem Blesensem art. 17.* pag. 150. 2. Edit.*

* *Caroli VIII. Francorum Rex* *Editio ann. 1490* omnibus subditibus interdicto de *falso processu* et *reverso* *auctio-* *contrat par Notaires Imperiaux. Aposto- lique ou Episcopaux et matiere tempo- ralis sur peine de n're soy ajoutée aux de- instruments, lesquels d'oresavant seroient reputés nulli.*

* *NOTARIUS CAUSARUM*, vulgo *Grefiers*, in *Stat. comitat. Venais* sub *Clem. VII. PP. cap. 20. ex Cod. reg. 4000. A. 1.* *Notarii Notarii, antequam registrum curia inhibeant et copias in publicam formam... redigant, etc.*

* *NOTARII INQUENTARIUM*, in *Lit. ann. 1885*, tom. 4. *Ordinat. reg. Franc.* pag. 688: *Notarii in officio notariatus inquen- tarum curiae baillii Montispesulani ins- tituti, etc.* Vide *Hevin. in Aresta parlam. Brit. tom. 2. pag. 38.*

* *NOTARIUS SACRI PALATII*, *seculo xi.* frequentier memorari, apud *Puricellum* pag. 372. 416. 430. etc.

* *NOTARIUS SECUNDI SCRINI, in An- nalibus Berlinianis ad ann. 877.*

* *PRIMICERIUS NOTARIORUM*, in *Notitia Imperii* pag. 61. 146. apud *Senatorem lib. 6. Ep. 16. Primicerius Notariorum Castrensis sacri Palatii*, in *Notitia Imperii* pag. 3. 114.

* *PRIMICERIUS NOTARIORUM Ecclesie Romanae*, qui postmodum *Protontarius*, apud *Greg. M. lib. 2. Ind. 22. Paulum Warnefridum lib. 4. de Gest. Legionis cap. 21. etc. Anastasius in S. Juliani PP.* *Hic constitutum fuit, ut nul- lis Clericis causam quamlibet in publico ageret, nisi in Ecclesia, et notitia, quæ omnibus pro fide Ecclesiastica est, per Notarios colligeretur, et omnia monu- menta in Ecclesia per Primicerium Notariorum confecte celebrarentur, sive quod cautiones, etc.*

* *PROTONTARIUS*, *Primus inter Nota- rios*, *Ammiano lib. 25 dignitas Palatina*; apud *Socratrem lib. 7. cap. 23. Codinum De Offic. cap. 2. n. 57. etc.*

* *PROTONTARIUS*, apud nostras inter dictus summus *Cancellarius*. Sic *Hadrianus PP. I. in Epist. 85. Codicis Ca- rolini dilectissimum Protontarium vocal Radoneum Abbatem S. Vedasti, quem in serie Cancellariorum diximus fuisse Caroli M. summum Cancellarium. Eadem ratione Lotharius Imp. *Hiatulum S. Germani Pratinus Abbatem Archino- torium appellat, ut iam dictum in Archino- torius: ubi Archinotarius alter memoriatur ab Archicancellario distinctus sub Ludovico Pio.**

* *PROTONTARIUS*, *vñ dñpns*, apud *Ni- cetam Choniatem*, *[Publici] cursus*. Vide *Glossarium mediae Græcitatiz N. vñpōz.*

* *PROTONTARIUS THEMATICIS*, seu pro- vincialis, apud *Leonom in Tacticis* cap. 4. p. 61. ubi de ejus officio, qui in *Glossis Basilic* dicitur, *z vñ dñpns* *zuxoz.*

* *PROTONTARIUS in Ecclesia Constan- topolitana* est *vñpōz*, *vñ dñpns* *zuxoz*. *Notarij*, apud *Goarum ad Codinum* *p. 5. 12.* ubi de ejus officio plura.

* *PROTONTARIUS APOSTOLICUS*, cuius minus sic describit *Christoph. Marcel- lis de Cenciali Romano lib. 8. pag. 317.* *Protontarii officium est notare ea, quæ in publicis Consistoriis geruntur, cum rogantur a Procuratore fiscalis in publicam redigere formam. Ideo operari, eos interessanter, non concessio- nari, etc.* *Et pag. 328. De Protonto- riis, scimus decretum fuisse a Pio II. in Conventu Mantuano, quod deinceps non procederent Episcopos sui superices, et protontarios participantes ante Abbates, non participantes post Abbates se- dere.*

* *NOTARIUM*, *Charta, instrumentum a Notario digestum. Pactum inter Pon- tificis episc. et gentes reg. Biter. ex Char- tul. ejusd. urbis ch. 6. ann. 1290. Notarii quoque testamentorum et instru- mentorum nuptialium, in terra domini regis super temporali jurisdictioni subiecta, ad ipsum dominum regem vasallorumque ipsius et sorum notarios pertinebit. Vide Notia.*

* *NOTARIUS*, *Notabili, præci- pue Elmham. in Vita Henr. V. reg. Anglie. Hearn. cap. 67. pag. 132.* *Ipsa idem, per compositionem post habi- tam, inter alios Notarios transgressores, a regi favoris excepti gracia, etc.*

* *NOTATOR*, *Notarius B. de Amoribus in Spec. sacerdot. MS. cap. 5. De officiis que presbyteris prohibentur:*

NOT

Non clavemaster injugis, sive lectoris,
Non procurator lectorum, sive Notator.

Vide alia notio in Note 2.

1.2. NOTATOR cantus ecclesiastici.
Vide Note 2.

1. NOTATURA. Ars scribendi notis, ut
videtur, vel notarii minicis libris ecclie-
siasticis apponendi. Chron. Windesem.
lib. 2. *Cui sunt tempora meliora in
fractura? Notatura monasteriorum no-
trorum non habet.* Vide Note 1. et 2.

1. NOTESCERE. Notum facere. Concil.
Tollet. II. Inter Hispan. tom. 2 pag.
328. *Quodcumque vero verba apud Sacerdo-
tium vestrum nobis agendum erat de fide
aliqua ipsa nostra; que gerimus, nunc
tomum conscripsi aliquo alligato Notes-
cimus.*

NOTIFICARE. Notum facere, in leg. 5.
D. de Jure immunit. (50, 6.) et alibi non
semel.

1. NOTIFICATIO. Significatio, declara-
tio. Practica nostris *Notificatione*. Nic-
olaus de Janssilla de Gestis Friderici II.
Imp. apud Murator. tom. 8. col. 519:
*Marescuit summi Pontificis, sicut ex
eius Notificatione accepti, etc.* Andreas
Dandulus in Chronicone apud eundem.
Murator. tom. 12. col. 496: *Ea predicta
ergo Notificatione verum consistit po-
test, etc.*

1. NOTINUS. Significans. Stat. pro arte
parat. pannor. Carcass. renovata ann.
1408. In Reg. 201. Chartoph. reg. ch 121:
*Iten quod quilibet pannus... habebit aure-
ria seu litiones de blavo colore vel burelo
Notio. Notice, a Latino Notice, vulgo
Connoisseuse, in Lit. ann. 1372. tom. 5
Ordinat. reg. Franc. pag. 606. Selon
n'il vient à la Notice du supplicant, etc.*

NOTIO. pro *Notice*. Charta S. Bonifa-
cius de finibus et limitib. Ful. Monas-
terii apud Brow. lib. 1. Antiq. Ful. cap.
4. *Scripta ex hac Notione Charta in
Fuldeni Monasterio, etc.*

1. NOTIOSUS. pro *Notiosus*. Vide in hac
voce.

1. NOTITAS. Notitia, evidencia. Proces-
sus de vita S. Yvonis, tom. 4. Man. pag.
578. *Coperunt clamare Heloy, He oy, et
ad Notitatem addebant verbo reddendo
ad suam notitiam adbarant.*

NOTITIA. Inscriptionem, quoniam de re
inter presentes, in re quaipiari, gesta,
ne*c*scriptio mandata, aut in chartas re-
lata, ad hoc vocatis testibus, conficie-
batur, ut presentibus posteriori nota-
ficeret, et in posterorum nullus de ea dubi-
tandi locus oriretur. Nam cum primis
istis saculis ea esset fidel inter homines
integritas, ut solo verbo, certisque tradi-
tionum seu investituram, adhibitus
formulis et ritibus, prædia Ecclesie
aliisque conferrentur, ac tradenter :
interdum, et ut plurimum coram testi-
bus, ad maiorem firmatim, donataris
ita postulantibus, Charta conficebatur
ad posterorum *Notitiam*, quæ et rem
donatam ac collatam, donatoris nomen,
traditionis ritum ac formulam, testes,
qui adfuerant, annumque, mensem ac
diem continerentur. Unde breve *memoratorium*
aut *recordationis* ceteribus appellatur
in Tabulario Cassiensi: *Decretum
securitatis et firmitatis pro futuri tempo-
ris ad memoriam retinendam, etc.* In
Charta ann. 1107. in Historia Bellu-
nensi pag. 7. Breve *recordationis* ad
memoriam retinendum. Existat in Tabu-
lario Heduensis. Ecclesia Notitia ann.
1107. cuius initium ita concepitur: *Quis
negligenter, novener memoria, beneficia
delere solet, aut pervertere, scripture cu-
todiendum mandauimus. Quo sane re-*

NOT

ferri possunt ista ex Collat. 2. Cartha-
gin. cap. 28. *Intelligis ita rem esse ges-
torum, ad eos memoria scripturarum per
literas digerantur, ne sola memoria, quæ
capac esse non potest, oblivione decepta,
quid gesseri, nescias.* [Vide Tabularium
S. Cyrici Nivern. num. 18.]

Atque ejusmodi Notitiae secundum
contractus naturam varias sortiebantur
appellations. Aliæ enim dicta *Warpit-
ture*, quibus quis rem aliquam dimittet-
tebat, et in Tabulario Persiensi Ch. 26.
Traditiones, quæ res traditionem con-
tingent, Ch. 2. *Traditorum et revestitionis*
apud *Petrarium* in Burgundicus
pag. 18. *Sacramentales*, quæ est testibus
et aliis sacramentis, in Tabulario Persiensi Ch. 26. *Uine* in
eodem. Tabulario Persiensi Ch. 18. *Uine*
in ipso mallo describentur. *Judicibus*
ipsis precepientibus, in Chronicone
Benesen. pag. 505. in eodem. Tabular. Per-
sensi pag. 505. in eodem. Tabular. Per-
sensi pag. 18. apud Besilum in Comiti-
bus. *Notas* pag. 218. 224. etc. Quæ que-
dum fortassis ex eis, de quibus agit
Capitular. 6. ann. 803. cap. 2. *De secundo
vero, unde me interrogasti, si Comes de
Notina solidum unum accipere debet,*
et Scabiwi, sive *Cancellarius, etc.*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

Notitiae aliae ab ipsis partibus, id
est, donatibus et donatariis, atque
ad eis ab ipsis testibus, qui in re gesta
fidei, advocati erant, subscribentur.
Eiusmodi passim observante est, ex quibus
unicum tantum descriptum ex Ta-
bular. Belliencensi Ch. 154: *Notitiae tra-
ditio, vel consignatio, qui hanc
Notitiam subiit firmaverunt, qualiter
veniens aliquis homo nomine Aicardi...*

</

catis, que ad nos spectabat, omnium bonorum de omnibus vitiis, quas supradictum cronicum (Dobriluncense) possidet, in presenti jure perpetuo duximus confundendam... Et ne aliquis impostorum huius donationis ausu temerari valeat obviare, presentem super ea Notulam conscripsi facimus sigilli nostri minime robora- ria. Alia ann. 1295 pag. 81. Ut autem donationes aliquae donationes nostrae premissae proprietatis stabiles permaneant et inconsuete... presentem Notulam... conscripsi iussimus et minime nostri sigilli fecimus firmiter roborari.

* **NOTULUS.** Commentarius vel per scriptio. Gall. *Minutus*, vel ut habet Janus, de Janua, *Brevis, lucida et aperta traditio* (edrum que sunt alibi diffusus pertractata); *Notula*, in Glossis Lat. Gall. Sangerm. Edicatum Philippi Puleri Franc. Regis ann. 1328, de Forma jura menti qua uti debent Tabellones, apud Acherionis lib. 6. Speci. pag. 90. *Nec faciam instrumenta, protocolla, seu libros Notularum et registra, ad cautelam et securitatem Republice, etc.* Computum ann. 1347. tom. I. Hist. Dalphin. pag. 81 col. 2. *Formis contentis et declaratis in quadam Notula recepta per me Novum Moteti Notariorum.* Vide supra Nota 3.

* **NOTULA CODICALIS, CIRTANA, FORMATA, POETICALIS, etc.** Vide Scriptura.

* **NOTULATOR.** Qui libris ecclesiasticis notulas musicae adscribit. Comput. fabr. S. Petri Insul. ann. 1433. ex Tabul. ejusdem edic. *Item uadim scriptor et Notulator, qui notulatu officium contra* *scriptor et Vnde Notulator in Nota 2.*

* **NOTULAT CANTUS.** Qui notis musicalis operatur. Stat. rect. Paris. MSS. ann. 1498. ad *Utrum Neron. ejusdem edic.* *Nec debet in causa Notuleto regu- lariter immixtus distinxiri, prius excep- tis proper exercitationem canit.*

* **NOTUS** pro Notus. Glossar. Provinc. Lat. ex Cod. reg. 7657. *Notus, de patre non nobili et de matre nobilis.*

* **NOVA.** vox Italica. Ita nova, nuntius. Gall. Nouelle. *Quam nulla amplius de inimicis audiatur Nova, in An- nali Genensis. apud M'ator. tom. 6. col. 496.*

* **NOVACULATOR.** f. Qui secut se effudit cespites ad munitionem urbis, de qua Lambertus Adensis apud Ludewig. tom. 8. pag. 699. *Forsari cum foros, ligonite cum ligonibus, pictores cum pictis, malleatores cum malleis, Novacuatores sive rasores cum rasoriis, paratores quoque et wallatores, et depurati, et hu- tores, etc.* [Vide Risor 1.]

* **NOVALE.** NOVALIS AGER. Varie haec vox accipitur interdum enim pro terra proposita, quae anno cessat, interdum pro agro, quod de novo ad cultum redigitur. Petrus Crescentius lib. 2. de Agricult. cap. 18. *Ager, quod Novale ab antiquis sapientibus vocatur, est dulcis; non quidem, qui primum ad culturae dulcedinem est; alter autem, ad quem interponitis quibusdam quietibus necesse est suam redire novalem, sicut est ager, qui duobus annis seminatur, in tercio quietescit, etc.* Gloss. MS. *Novale ager est primum proscissus, vel qui alternis annis vacat, causa novantarum virium.* Novale enim semel cum fructu, et semel vacua sunt. Novale, agri a novando per singulos annos dicti. *Novales campi, ut silva nuper sat.* Eadem serme habet vetus Agri- mensor pag. 299.

* **NOVALE,** priori notione. Papias: *Novale ager dicitur, qui vacat anno inter-*

miso. [9] Glossar Gall. Lat. ex Cod. reg. 7651; *Novale, Nouveau garet.* In Gloss. Lat. Gall. *Gasciere.* Lek 30. D. de Verbor. signif.: *Novalis est terra brevissima vel que anno cessavit, quam Graeci verbi vocant.* Glossa: *Nixa;* *Novalis, novalis terra.* Nixa; Theophrast. et viro: *xix;* prima terra aratio, quae proxime sequitur rovo: *xix;* s. sementem. Gloss. Lat. MS. Regnum: *Novale, noua cultura.* Novale, *nova cultura* dedi. Lactantius lib. 12. *Tribuit. statu.* *Novalis, agrorum loca, quae anno tempore scorbuti factis videntur aptantur.* Joannes Sarriherensis lib. 1. Politer. cap. 2. *A Novalibus suis arcentur agricole, dum ferme habeant regandi libertatem.*

* **NOVALE.** vel *Novalem* agrum altero significata sumi potissimum in Chartis Pontificis observat Innocent. III. PP. De reatal. Greg. lib. 5. cap. 21. pro agro scilicet qui de Novo ad cultum regreditur, de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuisse. Gloss. antique MS. *Novales campis, vel silvas nuper satas.* Vita S. Pirminii cap. 20. *Excolan- tibus diu infertilis, gratissima ex ea redi- dero Novale.* Vetus Charta apud Joach. Vadianum lib. 3. *In Novis loco, qui Abbacum nuncupatur...* *Basilicam ad servitatem Dei conditi.* Alius Abbatis Fusiue. ann. 1237. *In hanc formam pa- cis ancapitibet convenienter, videlicet quod boscum Houdini et boscum ad Tiliu- lum cum Novali vel sarto adjacente pre- dicto bosco, etc.* [Vide] Hinc

* **NOVALE.** Ad cultum reducere, prosindere. Trudit. Fuld. lib. 3. cap. 29. *Novale quoddam in Hoegbach Novarit, quod 22. solidos persolvit.* Et cap. 35. *In silva Brabantis cepit Novale No- valis, ut in Ecclesia Faldensi sua labore acquereret sub nonne et compiternum memorare.* [9] Vide Matherntaer. Princ. Jur. Germ. § 188.

* **NOVALIS.** Novus. Miracula B. Simo-

nis. Lipsia, tom. 4. July pag. 57. *Novale, substantia miracula virtute omnipotenter Dei, ad invocacionem anni Simonis operata.*

* **NOVALITAS.** Res nova. Gall. Nou- reade, quis vox in pravam partem sa- piens accipitur. *Sans faire a son sens ref et Nouvelleté.* in Charta ann. 1321 apud Monasterium in Probabil. Hist. Lugdun. pag. 93. col. 1. *Ulteriorisque fuit inter eos apportione quod Rex non adficard aliquod fortalicium, nec aliam Novalitatem faceret nisi fieri permetteret in ciuitate Maclovieni sive licentia Ducis, apud Lobidum lib. 2. Hist. Britan. col. 803. Vide Novitas 2.*

* **NOSTRIS.** alias *Novitatis* et *Novata,* Usurpatio Charta ann. 1322. ex Tabul. S. Petri Carnot. *Dicitur que je li fesoie Novalitatis et li expostion son dict; et je oye sa complainte, li confesse que je li ne li avoy festo nulle Novitatis.* Hinc Novelles. De iniusta occupacione litigare, in Lit. remisa ann. 1108. ex Reg. 162. Chartoph. pag. 316. *Martin Fre- chet et Jaquet Petit eurent Novelles, comte de Montreuil, pour ce que les bestes ducl Martin le grand appartenoit, ad minus pour la plus grande partie aussi Martin pendant lesquelles Novelles, etc.* Vide Novitas 2.

* **NOVANA.** Prece novenaria. Gall. Neuvoine. Vita S. Philippi Verchen. Bavarie, apud Marten, tom. 3. Aprilis col. 1941. *Isabelis dixit quod vixit ad sepulchrum dicti Philippi facientes Novanam, et in eius septimum diem vidi eam san- tam.* Vide infra Novena 1.

* **NOVANIA.** Edem notione, in Statu- tis MSS. Ecclesie Andegav. ann. 1591.

* **NOVARIA,** Meretrix. Vide Centrix.

* **Perperam** pro *Nostraria.* Vide supra in hac voce.

* **1. NOVATIO.** Idem quod *Novale.* Pri- vilegium Lotharii Imp. ann. 1136, in Actis SS. Junii tom. 5. pag. 45: *Hec omnis ipsa Ecclesia confirmamus, cum terra, vineis, pratis, pascuis, aliis, No- rationibus, aqua, aquarumque decur- bus, etc.* Vide alti notione in *Novitum.*

* **2. NOVATIO.** Novus seu recentes fe- tus: dicitur de junioribus feris. Charta Rob. de Veteri-ponte inter Probabil. tom. 1. Annal. Praemonst. col. 645: *Dedi etiam scilicet canonicos... omnes decimas de exteriori in omnibus forestis meis,... sive per arcana sive per canes.*

* **NOVEGELDI.** Vide infra in *Novigilium.*

* **1. NOVELLA.** Idem quod *Novale*, se- cunda notione. Charta ann. 971 apud Monasterium in Probabil. Hist. Lugdun. pag. XXXVIII. col. 1: *Cellam quoniam de officio cum ecclesia S. Andrei, et No- velle, universaque illis adjacentia.*

* **2. NOVELLA.** Johanni de Janus, Ra- mus arbore tener, novus. *Psalmus Fili- tui sicut Novelle olivarum.* Gloss. Lat. Gall. Sangerman. *Novella, Ram d'ar- bre, tendre et nouauia.* In Psalmo olea ipsa tener et junior intelligenda est, non ramus.

* **NOVELLA SILVA.** f. Recens constita vel cesa. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. : *De vinea arpenna v. de prato ariu. v. de silva Novella bunt.* 6.

* **3. NOVELLA.** Nostris vulgo *Nouelle.* Hinc *Nouvelles*, qui nova ultra punctat et audit. [Gall. *Novelliste.*] Vita J. C. MS.:

*En la chambre des deux chamberieres,
Qui moult estoient Nouvelles,
Qui lor dame orent escoutee,
Qui forment s'eust demande,
Chou sache Dieu notre Sire
Et loure le vont contier et dire.*

* *Nouvelleur vero, qui novis rebus studefit, in Epist. ann. 1532. tom. 2 Com- ment. Cond. ult. edit. pag. 37. Vide infra Novum.*

* **NOVELLE.** *Suggestiones* in veteribus GLOSSIS MSS. ad Canis. Concilior. Idem Codex, qui est ex Bill. Rez. : *Eodem tempore, sub multa Novellis gaudenter, mod Constantinus baptizatus a Silvestro Episcopo urbis Romae emendatus fuisse a lepra, etc.* Vita S. Mauri metuca MS. Et pater in cella, cum nosciunt ista novella.

Guill. de Podoliarentii cap. 11: *Tan- tam Novella triatis intonat, quod Pra- lati capiti essent, etc.* Nostri *Nouelle*, vulgo dicunt.

* **NOVELLES.** ita recentiores Constitutiones suas appellarent Imperatores: quod nomen, inquit Antonius Augustinus, vetustissimum est, et a pluribus post Theodosianum Codicem editum et usurpatum, et quo Justinianus ipse utiliter frequentius in his eisdem Legibus appellandis. *Novellas autem cum appellat Accursius, Juliani editione intelli- git, cum barbaram translationem Bulgarum tempore factam, Authenticam ap- pellavit.* [9] Vide Glossar. med. Graecit. Vol. XXXII, col. 388]

* **NOVELLARE.** Silvestrem agrum ex- trahere, agrum ante incutum collere. *Novellare, nuper in agro,* in Vita S. Hugonis Abb. tom. 3. Aprilis pag. 616. Verbum *Suetonio* nouum in Domitiano cap. 7. pro *Vites* pangor: *Editet, ne quis in Italia Novellaret, utque in provin-*

ciis vineta succiderentur. Gl. Lat. Græc.: Novello, Nœs, purus. Alii Græc. Lat.: Purus, planto, complanto, Novello.

1. NOVELLARE, Renovare. Miracula S. Gengulphi, tom. 2. Mail pag. 651: Evangelicum nōs miraculum innovatur, antiquatumq[ue] novellatur.

2. NOVELLARE, renovare, inciare, scribere. Epistola Sigismundi Roma Regis ad summum Pontificem circa ann. 1412 apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1744: Ut nostra Sanctitas de emergentis rerum nostrarum, quas gerimus, Novellatur, scire placat, quod, etc. Le Roman de Ross MS.

Et Richer qui est Rer. et Duc des Bourgognes. Cleric Novellar. Et nos et Barons, Quel la paix requirent Ross et nos compaignons.

Italis Novellare, Fabellas, et nugas garnet.

1. NOVELLASTER, Novus, novellus. Marcusfus Empir. cap. 8: Vinum optimum, sive Novellastrum.

NOVELLETUM, Neopatrie, in Glossis Græc. Lat. Ibidem: Nœgrov, Novellum. [Vinea novia vitiis consita, Paulo JC. leg. 6. Dig. de impensis in res dotalibus (25,1). Hac notione in Statutis Vercelli. lib. 5. fol. cxxi. recto: Ordinatum est quod de qualibet bestia quadrupede... que inventa fuerint in plantata, in vinea, alimento, Novelleto, riveria, campo imblavato, etc.]

1. NOVELLITAS, Novitas. Tertull. adv. Praetern. cap. 2: Hanc regiam (fidel) ab initio Evangelii decurrisse, etiam ante priores quoque hereticos, sedum ante Praetern. heretorum, probabit tam ipsa posterioris omnium hereticorum, quam ipsa Novellitas Precessa heretorum.

1. NOVELLOM. Vide Novenarium.

1. NOVEMDIALE. Vide in Novenarium.

1. NOVEMGELDUM. Vide in Novigildum.

1. NOVEMPLICITER Componi debet sicut in Ecclesiis commissum, Juxta Legem Alisman. tit. 5. § 1. Vide infra Novigildum.

1. NOVENA, Proces seu Missa per novem dies continentis pro defunctis celebranda. Gall. Neuaine. Testamentum Gregorii XI. PP. apud Archetum tom. 6. Spicil. pag. 677: Successus cum dictis execratoribus de panis curvis et serice, luminaribus, faribus, Missis et eleemosynis tam in Ecclesiis de donis in depositione corporis nostri et per Novenam, quam in itinere et Monasterio Cassae Dei, habent disponere et ordinare, sicut decet honorem Ecclesie sancte Dei. Testamentum Beatricis de Alborea Vicecomitissa Narbon. ann. 1367, apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1522: Rem, quatuor Capellani... celebrent cotidie pro anima nostra... et in fine dictae Novene facta est complete, d'ntur cuilibet quatuor floren. auri. Testamentum Petri Gerardi Cardinale ann. 1410. apud Stephanum tom. 1. Fragn. MSS. pag. 415: Ex qua prout ea pro personis DD. Cardinalium fieri concursum in curia Romana, et ultra haec volumen et primum quod... predicta Novena durante... cestum franci... Christi pauperibus ergerunt. Vide Novenarium et Novendum.

Ve: pro recuperanda sanitatem, vel ex aliqua quavis religiosis causa celebrandæ. Consuet. MSS. monast. S. Crucis Burdigal. ante ann. 1366: Item est statutum quod quilibet faciens Novenam, recipit per novem dies continue a cellerario unum panem grossum et unam lagenam vini; et ideo reputatur familiaris,

quandiu facit Novenam, etiam si moriat intermixta; quod si facientes Novenam sint furiosi et fortis, debent jejunare per novem dies continue in pane et aqua; si non sint furiosi, sed alii infirmati debent, et aliam fortiori, si essent debiles, bibent vinum cum aqua temperata, et si sunt multum debiles, non debent jejunare. Item est statutum quod tales facientes Novenam, debent diligenter per novem dies continue in predicatio missio, et prima et secunda nocte non computantur, ut quilibet faciens Novenam, debet tradere sacrificium et candelas cere, quarum quilibet possit dureare ardens ante corpus. B. Monnoli per usum noctem naturalem, et debent tradere sacerdotem xxi. solidos monete Burdigalensis prope, missis celebrandis caram altari B. Monnoli, cum officio ejusdem, continuo faciendo Novenam; item xii. denarios, unam imaginem cere, altera Bot, que ponitur coram altari B. Monnoli, et debet esse unum liber pro voto facta, quod dictus B. Monnolus imperat facientis Novenam sicut infirmatis, quam patitur, a Domino Doo Patre omnipotente Novene, in Lit. remiss. ann. 1388. ex Reg. 128 Chorip. reg. ch. 200.

2. NOVENA, Mensura frumentaria species. Charta fundationis Abbatia Provincie dolando illud decem Novenam bladi, quas habet Ecclesia Vallis Nayna, et octo Novenas quas habet in Ecclesia de Moritemejano. [Charta fundationis Parthenonis S. Catharinae Massili. ann. 1225: Quatuor Novenam frumentis et hordeum Novena apud Dumbenses paulo minori Lugdunensi, continet mediam etiam, seu novem cupas vel bichetas, a quo numero Novena dicta. Vide Collectum in suis Notis ad Statuta Soubadum part. 2. pag. 75.]

3. NOVENSIS appellatur, munus rerum novarum diversarumque, ut sunt pannii ex seta confecti, scarlati, resuce aliae, &c. Legatis principibus offeruntur. Ita Josephus Barbarus in Itinerario ad Tarquin. pag. 445.

4. NOVENA, Deciminarum pars apud Indos Hispanos, de qua sic in Synodo Limes ann. 1588: inter Hispaniam tom. 4. pag. 414: Ut Indorum Hispanorumque Parochi intelligant quales et cujus quantitas sint quatuor Novena et tres Novene, et qualis sit deciminarum distributio; et ut non prestant ignorantiores ejus quod facere debent, declaramus et advertemus quod decime cujuscumque beneficij vel doctrinae, pars vel loci, in quibus decime solvantur, dividuntur in quatuor portiones, juxta erectionem hujus archiepiscopatus; quarum una pars specialiter nra, et alia ad prebendarios et reliquos ministros nostre sancte Ecclesie cathedralis, et ex reliquo duabus sunt novem partes, quarum duas, quas Novenas appellamus, accipit sua regia. Majestas, que ad ipsum pertinent: alias quatuor partes, quas quatuor Novenas vocant, spectant ad Rectores deciminarum et reliquorum beneficiorum, dempta octava pars, queam percipit sacerdos: reliqua pars, queam percipit sacerdos et novem primis divisionibus dividuntur, ex novem duas, quarum una que Novena, et media dicunt, specialiter ad Ecclesiam dicti Rectoris, tam Hispanorum quam Indorum; et altera medietas, que est alia Novena et media, pertinet ac debetur xenodochio tam Hispanorum quam Indorum. Rursus memorant Novenam eod. tom. pag. 423. 422. et 443.

1. NOVENARIUM, ut Novene. 1. Hispan. Novenario, Gall. Neuaine. Testamentum ann. 1288. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 61: De quibus (10000. solidis coronatis) volo fieri dictum lectum meum et exequias meas et Novenarium meum, etc. Constitutiones Cardinalis de Menozza tom. 4. Concil. Hispan. pag. 38:

Item pro Novendialibus et Missis Novenarii ac responsoriis et pro adeundo sepulturam singulis Novendialibus, Clerici sceleris in qua adest sepulture et sepultus defunctus, et obsequiis debent 150. Morpetinos pro sua labora. Ibid. pag. 33: Ut in Novendialibus exequias et initio anni, quando celebrantur in civitate in quacunque parochia, Clerici et Presbiteri huius parochie debent recitare officium duplex et percepire pro sua labora, ut in die sepultus, pro quilibet officio. Et mox: Quando aliquis parochianus obiret et sepeliri fuerit in monasterio Religionum... Presbiteri dicta parochia percipiant ratione laboris 300. Morpetinos, et dicant primis officio, videlicet Litaniis, Vigiliam et Missam, et ulteriori percepire debeant dicti Clerici pro Novenario, initio anni et Novendialibus 300. Morpetinos. Quibus in locis Novenarium inter et Novendialibus discrimen apparet, in eo forte situm, quod Novenarium fuerint Missa per novem continuos dies celebrantur. Novendialis vero totidem officia feria sicut iisdem novem diebus continuis peracta. Vide Novenarium.

1. NOVENARIUS, Novem Psalmi, qui cantantur in Matutinis, apud Udalricum lib. 1. Consuetud. Cluniac. cap. 12. (et Bernardum Mon. in Ordine Cluniac. part. 2. cap. 15.)

2. NOVENARIUS, Qui nonam fructuum domino persolvit, nisi fallor. Fori Oscen. ann. 1247. fol. 81: Empio hereditatis Iudei et Saraceni Novenarii, aut tributarii domini Regis omnibus cuiuscumque conditionis sint, maneat interdicta. [Vide Novenarius.]

NOVENDIUM, Luctus novem dierum qui, ut ait Donatus, parentalia concidunt, quale apud Latinos Novendial appellabatur et testatur Augustinus, qui in exequis Christianorum nonum hunc diem celebrari improbat. Glos. Lat. Gr.: Novendial, "Evata tal vapor ex parte Alcinius lib de Divin. offic. sub tempore Iudei autem aperte aqua, nam die celebratur et vocatur Novendial, Augustinus in libro Questionum redarguit, maxime, cum nullus Sanctorum hoc facisse probetur, cum sit consumudo uenitum.

1. NOVENGELDUS. Vide infra Novigildum.

NOVENNARIUS, NOVENNARIA. Vitalis Episc. Oscensis apud Blanchem in Comm. Literum Aragon. pag. 728: Quiescit Dn. Rex secundum meliorationem deteriorationem loci auget vel minuit quantitatem. Ubi autem sunt Novennarii, praecoxa non exigitur, sed ipsammet Novennarium percipit Ricus homo. [Vide Novenarius 2.]

1. NOVENSE, f. Nona pars et aliqua re. Charta ann. 1288. ex Archivo Episcopatus. 1. proprieatis ipsius Episcopatus totum Novensem salibus et tertium partem lede et in toto signo dominum.

1. NOVENSILES, id est, Novem salientes vel salvatores Jovis, apud Papiam. Joh. de Janua: Novensiles a nomen et salio, Dni sic dicit, quia novem insultibus novem infestant; unde dicunt, quod si evaserit navis decimum insultum non deinceps.

*ceps timet. Unde haec hausta ? Deos Novenses appellabant Romani, vel a novenario numero, vel novitate, quae recens essent facti. Dicitur ut fuisse deinde expositi Arnobius lib. 3. Quidam Novensis vel Novoides vocant, quod eadem sede, qua Dili considerare dingerentur, ut habeat Marius Vincitorius lib. 1. Artis Gramm. cap. de Orthographia. Varro lib. 4. de Lingua Lat. : *Feronia, Minerva, Novenses et Sabina*. Hinc Vossius suspicatur vocis etymon non esse a Latino ducentum. Ex Martiano Capella, qui cœlum omne in sexdecim regiones dividit, in secunda inter alios collocantur *Lympha Diuque Novenses*. Vide Giraldum Syntagma. I. Histor. Deor. fol. 19. Cœlium Calcagni-
nus lib. 1. Epist. 29.*

¶ **NOVENUS**, Nonus. *Novena hora*, in Charta ann. 1445 apud Rymer. tom. 11. pag. 90. Noven, pro Novem, usurparunt Livius lib. 27. et Plinius lib. 3. cap. 11. ^o *Nostris Novain*. Charta ann. 1227. in Reg. 63. Chartoph. reg. ch. 215 : *Jam acquisuit nonam partem, sive die Novain, quem (sic) ipsa habebat quolibet anno in tercia parte complanti dicit feudi de Vianay.*

¶ **NOVERCA**, Mater uxoris. Charta Thosiacensis in Dumbli ann. 1462 : *Petrus Bonet nomine Philiberte, relicte Joannis de Columberto, ejus Noverca, et Joannete filii dicti Columberti ejus uxor confiterit, etc.*

¶ **NOVERCA**. Hygenus de Castrametatione. *In qua l-a, que a prioribus Noverca appellantur, omni modo vitari debent. Omnia apud Agrimones: metaphorica duxta numeris, quod genus mulierum solet esse maximum, ut est apud Anonymum de Mirac. in Circumlatione S. Ursinari per Flandriam, tum. 4. [et apud Menandrum :*

Δεύτερος οὐδὲ δέκα περπλευτῶν.]

¶ **NOVERCARI**. *Mores noveres se habere, sevitiam novercere*, Johanni de Janua : *Soy avoir en manie, de maratre, forecener, in Glossis Lat. Gall. Sangerman, propriae, in Glossis Lat. Grac. Sidonius lib. 7. Epist. 16: Quorum imberibilitati quodammodo Novercaruntur*. Charta ann. 1218. tom. 2. Rerum Mogn. pag. 757 : *Non rerum effectui racionib; diuturnitate temporum oblio valesat Novercari. Novercans, in Epistola Friderici II. Imper. apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 1194. Nover-
cante maria et tempore qualitate, in Annal. Genuens. lib. 6. ad ann. 1227. Novercans Fortuna, in Literis ann. 1440. apud Rymer. tom. 10. pag. 782. et aliis modis probat Vossius lib. 4. de Vitis sermonis.*

¶ **NOVERCALE**. Infortunium, calamitas : metaphorica duxta a Novera. Vide in hac voce. Charta Phil. V. ann. 1317. in Reg. 63. Chartoph. reg. ch. 200 : *Ma-
jor, scabini et villa Ambienensis, tam ex frequentibus guerrarum confictibus, quam ex Novercalium importabiliti duri-
tate premuntur.*

¶ **NOVERIA**. Charta Sancti reg. Navar. pro hominibus de Larraga æra 1246. in Reg. 64. Chartoph. reg. ch. 68 : *Quod non peccant ad ricominem, neque ad ultum hominem, villam Noveriam (sic) neque carnale, neque cenam, neque ullam alteram causam, etc. Forte leg. Ullam noveriam ; adeo ut Noveria, idem sit quod mox Novia.*

¶ **NOVIA**, vox Hispanica. Nova nupta. Homag. præstitum Aymerico vicecom. Narbon. ann. 1278. inter Probat. tom. 4.

Hist. Occit. col. 59 : *Debetis ducere ad ecclesias et reducere nupias sive Novias, et habere inde procurationem.*

¶ **NOVICIPLUM**, Lex Bajwar. tit. 8. § 6 : *Si quis alienum servum ad furtum suaserit... in Novicium compositionem cogatur, et punitur.*

¶ **NOVIGALE**. Thwroczius in Ludovicus Reg. Hungar. tit. 27. *Iher tertia vice circa fluminum Brenthiam Novigale contra Theulonicos et stipendiarios Venetorum transversum flumen super aquos cum magno periculo proper summis profun-*

ditatem, etc.

¶ **NOVIGILDUM**, NIUNGELDUM. Multa pro re qualibet abista Curtis aut aliquo quovis modo, qua reus novies ejusdem rei premium reddere tenetur. Vide Guldum. Lex Burgund. tit. 8. § 2 : *Si autem permisso juraverit, et post sacramentum potuerit forte convinci, in Novigido se noviter redditurum. Addit. tit. 9. tit. 19. 11. tit. 45. tit. 76. 12. Lex Alem. tit. 7. 1. Si quis res Ecclesias furaverit, tres Novigildos solvatur. Tit. 22. § 1. illa fur furtivum reddit Novemgeldum. Tit. 26 : *Novemgeldum solvatur. Tit. 91. § 6. 11. 15. etc. Novem gildos componat. Lex Bajwar. tit. 1. cap. 3. § 1. Si quis res Ecclesias furaverit, ... de qualcumque re Niungel-
dilos solvat, id est, novem capitla restitut. Tit. 2. cap. 18. § 1. : Triumum geldum componat, hoc est, ten novem donet homo, seruus vero Niungeldolo solvat. Tit. 8. cap. 1. Niungeldos componat, hoc est, novem capitla restitut. In Lege Frision. tit. 20. Novem componere, Novem Weregildus componere. Novengeldus, in Capitulari 3. ann. 813. cap. 23. Vide Niungel-
dum.**

¶ **NOVIL**. Hinc emendandas puto Leges Rotharis art. 262. 263. 264. et 265. apud Murator. tom. 1. pag. 87 col. 2. ubi male, nisi fallor, *Novum reddere vel componere legitur, pro Novum. Agitur enim de furtis, que Nonogildo componi conseruerunt.*

¶ **NOVINUPTLE**, f. Secundum nuptiae, vel nuptiarum post quinquaginta annos nova benedictio. Conc. Tortos. ann. 1229. apud Labb. cap. 7 : *Negat etiam missa pro nuptiis, vel sepulturis, vel Novinup-
tia in domibus celebretur.*

¶ **NOVISSIMALIS**, Novissimus, postremus. Versus finalis sive Novissimalis. Mario Victorino lib. 2. Grammat.

¶ **NOVISSIMIOR**. Posterior. Vide Novi-
tor.

¶ **NOVITAS**, Dignitas, seu munerus initia, aedeptio. Charta A. Archidiacconi de Brus ann. 1222. ex Tabulario Melid. fol. 65 : *Natum facimus, quod nos pro Novitate nostra..... licentiam faciendo concessim in nostro Archidiacconato.... concessim*. Episcopus Meldensis. Constitutions MSS. Cluniac. ann. 1301. ex Archivo B. M. Deaurate : *Statutus, Abbates nostri et Piores in suis Novita-
tibus et post factam eis commissione-
m et dato administracionem, etc. Charta* Philippi Franc. Regis ann. 1273. apud Lobinell. tom. 8. pag. 10. Paris. pag. 28. col. 2. *Tenebuntur autem Maiores dicti Ecclesiæ (S. Medericæ) tom. Major clericis quam laicis,.... jurars in Novitate sua sine dilatione et diffusio, in ecclesia Paroissiensis. Infra: Consimile vero sacramentum vice versa sine dilatione et diffusio tenebuntur facere Pre-
positi Paroissienses..... in Novitate sua.*

Rursus occurrit in Statutis Collegii Burgundici ann. 1335. eliusd. Hist. tom. 5. pag. 641. col. 2. *Novitas regni, in Literis Ludovici XII. Regis Franc. ann.*

NOV

NOV

NOV

1498. quo regnum adeptus est, apud Lüdwig. tom. 6. pag. 119.

¶ Charta ann. 1197. ex Tabul. S. Petri Carnot. Prior S. Romani per se poterit taillare homines suos pro justis auxiliis meis ita quod idem homines non gra-
ventur, videlicet pro Novitate milicie,
mea, etc.

¶ **NOVITAS**, Usuratio, cum quis

alium interpellat in jure suo. Practicis nostris Nouvelles. Querimonie Flan-
drensis ad Anglos. ann. 1402. apud Rymer. tom. 7. pag. 277 : *Præsertim cum
habitores ipsos Flandria nulla est
comitatu super Anglicos Novitas... tan-
tam facere dignemini, ut prefata Novita-
tes et consimiles amodo cessent, et facta,
prout decet, restituantur. Regestum Par-
lamenti ann. 1370 apud Baluzium tom.*

2. Hist. Arvern. pag. 185 : *Dicareturque
dictum Cardinalem et Comitem eorum
causam seu causas in casu Novitatis et
saxinae contra dictum eumculum no-
trum lucratos fuisse. Eadem verba in
casu Novitatis et saxinae leguntur in*

Arrebro ann. 1581. Inter Privilegia Equi-

*tum S. Johannis Hierosol. en matrice
vel cas de saxina ou de Nouvelles, in
Consuetudinis Blesensi art. 30. et In-*

sulensi tit. das matieres possessoires:

*quod accedit, cum possessor agit in
eum, quo interpellatur in possessione.
Porro celui qui se plaint en cas de Nou-
velles, ut habeat auctor du grand Cou-
touer cap. 21. pag. 151. se doit garder
de dire, qu'il soit dessaisi ou depouillé de
sa saxine, car il ne pourroit pas intenter
d'et posséder. Plura vide apud Lau-
riere in Glossario juris Gallici in voci
Complainte et Nouvelles; quam
posteriori vocem probat Cl. Vir inter-*

*decim accipi pro novis rebus seu turbis
recens excitatis, ut apud Guillelmum
de Guigneville in suo Peterinage MS.:*

*Mais pour ce que je me suis tenu,
Maintenant des revenus
Pour faire vos Nouvelles,
Par lesquelles vous n'esciez
A posséder tenir à vous
Pour tra grande ire et grand courroux.*

Simili significazione etiamnum dicimus Nouveautem, vide supra Novitas.

¶ **NOVITAS**, Ager, qui de novo ad cultum redditus. Charta Droceni de Melotto ann. 1298. ex Tabul. Major. mon-
asteri : *Concessimus abbatis Majoris mo-
nasterii et priori Mediana et Novi-
tiam, que sunt et fient in castellaria Mediana, videlicet decimam
reditum, qui nobis provenient et prove-
nientur de extirpatione forestis nostre de
Mediana. Vide Novale, secunda notione,
et infra Novitas.*

¶ **NOVITAS**, Juventus. Chron. Alber-
ad ann. 881 tom. 9. Collect. Histor. Franc. pag. 58 : *Incidit (Ludovicus) in
langueum, quo quasi fractus in Novitate
a vita est præruptus: et regnavit Karlo-
mannus frater ejus.*

¶ **NOVITER**, Rursus, iterum, denuo,
Gall. *De nouveau. Confirmatio fundatio-
nis Monast. S. Marie de Alau ann.
1015. tom. 3. Concil. Hispan. pag. 136.
col. 1: Hanc chartam a patre meo Lupo
Athene... et ab omnibus majoribus nostris
testimoniis et firmatis, Noviter laudo et
firmo. Alius pro Nove, recens, Gall.
Nouvellement, usurpat, ut in veteri
Inscriptione apud Gruterum 571. 7: Ba-
silice Noviter reparata. Fulgentius lib.
1. Mythol. cap. 1. Amor Noviter venit.
Hac notio non semel occurrit apud
Jurisconsultos.*

NOVITIA, Novitas, Gallis Nouauté.

Edidit Baluzius tom. 2. Capitula Monachorum Sangallensium ann. 817. hoc titulus: *Capitula Novitiarum de his, in quibus preceptum Regulas et Constitutiones noviciorum Conciliorum acutius nos considerare et promptius exercere iusso imperialis amonent.* [Novas Constitutiones bene Mabilionius interpretavit sive. 4. Benedict. part. 1. pag. 74].

1 NOVITIARI. Novitiatum iure et fieri Novitium in Amalthea ex Concilio Tiron. Regula reformationis Mellicensis in Chronicis ejusdem Monasterii pag. 345. col. 2. Novitiatum iure de causa infra scripta aut potest esse et prius quod indicatur causa examinandum. *Si Stat Congregat. Exempt. cap. 31: Si abbas de Novitiatu aut ad novitiatum nominando infra trimestri non prouidetur, eo casu licet monachus candidatus et supplicans ad novitiatum admittere. Noviciorum pro Noviciis, in Charta ann. 1226. ex Reg. 64. Chartoph. reg. ch. 738: Icelli abbas recevera les professions, le temp de la Novitierie accompi. Haud scio an idem sit Novice, in Sent. locutus. baillivi Ebroic. ann. 1501. ex Bibl. reg. Frere Julian Bernard, docteur en theologie, religieux au couvent de S. Louis de ce lieu (d'Evreux) ayant fait les predictions durant le Careme, et son Novice. Vide Novitius.*

NOVITIARI. Qui in Monasterio religiose vita experientia subeunt, et probatio nis elapsu tempore, si idonei fuerint inventi, ad professionem admittuntur. Conventus Aquisgranensis ann. 817. ap. 34: *Ut Novitio non facilius in Monasterium tribuatur ingressus.* Guigo I. Prior Portarum. Epist. 3: *Incepentes, quos Novitios vocant, etc. Novitiis ad religionis conversationem conversi, apud Orderic.* Vitale lib. 3. pag. 477. Novitiorum porro diversitate ob servare est ex Udalrico lib. 2. Consuet. Clun. cap. 1: *Aliqua diversitas est sororium Novitiorum: nam non solum abeque habitu veniant, ut Laici et Clerici, sed etiam cum habitu, et Monachi iam faci: et tales tripliorum sunt differentes. Quidam sunt de longinquis et alienis conationibus, et de hoc ratione rurum proficiuntur, et de cetero manent nobiscum. Quis idem de celis nostris, et vel pro infernatis, vel loci longinquitate benedictionem jam a D. Abbatte accepterunt, professione interim dilata, et ad nostrum locum ubus reservata. Quidam sunt de tali Monasterio nostro, quod abeque D. Abbate proprium habent Abbatem, ubi et si benedictionem accipiunt, et professionem faciunt, tamen habentur a nobis per omnia in vita et post vitam, ac si apud nos fuissent: et isti cum primum venerint, fiducialiter et abeque mora, intrant, et secundum tempus, quo in prefato Monasterio sunt recepti, hic etiam ordinis suo non carebunt. Reliqui omnes non permittuntur intrare, nisi prius iurta verbis S. Benedicti vel unam noctem in hospito morentur: prius quoque, quam intraverint, instruendu sunt, quaeadmodum faciunt professionem suam, etc. In eodem anno Conventus Aquisgrani, ut Novitius nec condonatur, nec vestimenta primita, prout erit, propter obedienciam promittat, prescribit. Vide Formulam 32. ex Baluzianis. Naefenum lib. 4. Disq. monast. disq. 1. et Ache-rium ad Vitam S. Lanfranci pag. 19.*

Novitius fieri apud Monachos praeterea dicebatur, qui in penam in Novitorum ordinem redigebatur. Statuta antiqua Ord. Cartusensis 2. parte, cap. 14. § 9: *Alias vero, si Prior frigerit, (lejunum) vel fecerit frangit, illi extra sedem*

suum in Ecclesia per 40 dies. Et si Vice- rius idem fecerit, sit Novitius per 40 dies. Addit. cap. 21. § 5. cap. 23. § 2. cap. 31. § 22. part. 3. cap. 33. § 15.

2 NOVITIOR. Posterior, recentior. Primitio in Acta SS. Perpetui et Felicitatis. Cum majora reputanda sint Novitiora queque ut Novissimora. Loquendi modus Africanus. Sic Tertullianus dixit Extremiora; Extremissoria; Postremissimorum Apuleius. Minissimum Arnobius

tit. 9. § 6. tit. 17. § 2. Lex Ripuarior. tit. 38. § 2. tit. 58. § 5. tit. 68. § 1. Capitulare Pipini Regis Italiam cap. 6. Lex Longobard. lib. 1. tit. 28. § 2. tit. 35. § 28. lib. 2. tit. 18. § 6. tit. 31. § 10. 26. tit. 48. § 1. tit. 56. § 16. ¹⁰⁰ Roth. 351. 279. Pip. 83. Roth. 255. Liutpr. 109. (6. 66.) Carol. M. 27. Roth. 366. Capitul. 8. Ann. 818. cap. 16. § 12. Capitulare 3. Ludovici. lib. ann. 818. cap. 1. Capitulare Caroli M. 11. 8. cap. 1. Edictum Pistense. Caselli Caius. cap. 38. Formulae vett. Bignonii cap. 38. Formulae vett. secundum Legem Romanam cap. 40. Formulae Parenasles cap. 12. etc. Charta 17. et 44. edita a Mabilionio post libros de Re diplomatis. Epistola II. inter Tegerenses. Goffridi Vindocin. lib. 2. Epist. 27. Charta Caroli Mag. pro Monasterio S. Dionysii apud Doubleum pag. 709: *Si quis vero contra precepta anteriorum Regum, vel nostra aliiquid facere, vel contraria voluerit, tunc Misus noster, vel Comitis super Noctes viginti una ante nos per annum nostrum venire faciat in rationes contra Missos sancti Dionysii et Feleradi Abbatias. Nottitia vetus ex Tabulario Persiensi: Proinde taliter Fredelono judicatum fuit, ut tale testimonia arrimisset in processu mallo post 40. Noctes, quem ipse Comes in Augustidunense tenet, ut secundum Legem suam Salicam approbat, sic ut superius postulavit, aut faciat, quod lex est. Anonymous in Vita sancti Goaris cap. 11: Quot Noctes habet infans iste? Islandi, Olae Wormio auctore in Eastic Danicis libro 1. cap. 12. per noctes, natalitiorum metates computant.*

Abraham Echellenensis in Historia Arabum cap. 11. vetustissimum esse Arabum institutum scribit, in ratione temporum non dies, sed noctes putare, cujus, inquit, ratio est, quod a neomenia sua suppunctiones exordiantur, et Lunam dictam reguntur, ac dicunt in nocte, ubi Luna. Creationis opus etiam a vetere acceptissime ex his sacra rum Literarum verbis colliguntur: *Fac tumque est vespera si mens dies una.*

Apud Saxones idem obtinuisse colligitur ex Speculo Saxon. libro 1. art. 2. 67. Per noctes, indiculas dinumeratas suo etiam exo testatur Gaufridus Vindocinensis libro 2. epist. 27: *In hoc tamen non Noctes, secundum consuetudines Laiorum, sed secundum instituta Canonicum indiculas postulamus.*

Idem obtinuisse in Anglia sub Regibus Anglo-saxonibus, docet Concilium Cloveshoeense ann. 824: *Et ibi finita est prescriptio illa contentione oram Episcopo post 30. Noctes illum juramentum te Westmynstre deductum est. Sub Normannis vero, Leges Henrici I. cap. 66. Sed et etiamnum somnigh, forlight, 1. septem noctes, quatuordecim noctes, magis usitate dicunt, quam septem dies, etc. [Sic] Armorici somnia vel seti-¹⁰¹na, id est, septem somni, dicunt pro septimana, et huius vel noctes pro septimana, et propriis haec noctes significat.] Vide Canonicos datos sub Edgaro Rege cap. 15. et 34.*

3 NOX. Pridem a viris doctis annotatum, Gallos olim ac Germanos spatia temporis non diem, sed noctum numerum distingue ac finisse, ex Cesare lib. 8. de Bello Gall. Spatia omnis tempus non numero dierum, sed Noctium finiunt. Et ex Tacito de Morib. Germ: *Nec diem numerum, ut nos, sed Noctum computant, sic constitunt, sic copidunt, ut nox duce diem videatur.* Id a Franci nostris, et alii populi Septentrionalibus perinde observantur. testantur Lex Salica tit. 87. § 4. tit. 48. § 9. 10. 11. 14. tit. 47. § 2. tit. 49. tit. 52. § 2. Lex Aleman. tit. 36. § 2. Lex Bajwar.

caperet, etc. Vide lib. Sacrament. Eccl. Rom: cap. 47. 78. Missale Gotthicum pag. 386. 387. Rhabanum lib. 11. de Institutione Clericorum cap. 38.

NOX **SANCTA**. Epitaphium Pacifici Archidiacconi Veronensis, qui vixit sub Lothario I. Imp. apud Panvinium et Ughelium:

Mole carnis est solitus,
Perrexit ad Dominum;
Non siccus Kalendae
Obiit in Martiis;
Nocte sancta, qui vocavit
A Dominika...

2. NOX **Oneris**, aut servitii species. Tabularium sancti Vitoni Virdunensis: *Census de aliis manus et de sedibus, que sunt in Monte sancti Vitonis et Vir- duni, puluis at puer ad Pascha et Festi- tatem sancti Vitonis et ad Nativitatem Domini. De integro manus carrum dimi- dium, de corriopera 20. den. Noctes 15. in Maio domo de capite suo tenens terram, etc. Infra: Uniusquisque manus in Maio soluit 20. den. et 20. Noces, etc. Rursum: Unam carratam de virga et 40. Noces, et 12. crodas, unam herbe, alteram feni, etc. Ubi nos videtur deponi pro opere unius diei. Vide Dies.*

* **NOYÉTÉS**, eadem significatio, in Recognit. feud. MS. pro castell. de Buri ann. 1366: *Et nus aduevit à avoir... ou molin de Cholet une Noyéte, quant il lui plaira une fois tous les ans.*

* **3. NOX** nostrabris. Nuit, Pridie, dies antecedens festum, vulgo *La veille d'une fete*. Charta ann. 1310. ex Tabul. Corp.: *Diesches lida religiosus ont accordé: as dis habitans de gracie especial, que il voisen èt marés desuadis desclos soyher de l'ordre à la fauchille, tant seulement les esamedis et les Nuitz des festes gardables.* Charta ann. 1312. ex Cod. reg. 10196. 2. fol. II. v.: *Che fu fait diep et souffri- emment en l'oratoire de la capelle à Is- sole à Valenciennes en l'an de grace M. CCC. ex XII le Nuit saint Phelippe et saint Jaquemus, c'on dist la Nuit de May.* Alla ann. 1347. ex Tabul. Audomar. *C'est assuré que la veille ou Nuit des trois Rouz ou de l'Epiphancie à l'heure de huit heures du matin, etc.*

* **4. NOX** Occidens, nostris *Nuit*. Lit. remiss. ann. 1469. In Reg. 136. Chartoph. reg. ch. 93: *Un champ contenant entour neuf demeanches de terre, joustes les terres du lieu de Vernel devers Nuit, les rills pied de doublet infexione. Le Roman de Vace MS.*

Moins pied de deux avant et entre deux doubles. Telons sous ramier et retrou et Noyer.

1. NOXIALIS, Nocens. *Leg. Narzialis, apud Prudentium in Cithemericino Po- mum. Noxialis, in Hymno Pange lin- gua, etc.*

1. NOXALIS, Eadem notio. *Lux 1. Dig. Si ex Noxiali causa (2. 9). Noxiali actio. Judicium Noxale leg. 8. cod. tit. Malum. Noxalis, Tertulliano de Genesi cap. 2.*

1. NOXILIS, Nocens, in Glossis Isido- riensis.

1. NOREGUERIUS, apud Provinciales, qui alt: oves ut vendat, opilio. Sententia arbitralis inter Dominos et Communi- tatis. Gallian. Ann. 1397: *Ultra modum*

inter Noyreguerios observari solitum. Vide Norigarus.

* **NOYSIUM**. Vide supra in *Noisia*.
* **NOZELLUS**, an idem quod supra Nebulus? Vide in hac voce. Charta se- nesc. Tolos. ann. 1323. In Reg. 82. Char- top. reg. ch. 232: *Item in deuenio cu- sueto linguarum boun et vacarum ac tibiarum porcorum et Nozellarum, collo- rum mutonum, etc.*

* **NOZLECH**, Tributi vel servitii spe- cies, apud Bohemoz. *Locus est supra in Narod.*

NUA. Pactum inter Venetus et Tragu- rienses ann. 1322. apud Joannem Lu- cium in Hist. Dalmat. lib. 4. cap. 14: *Item, quod dictius Comes Traguriensis non posuit... dona aliqua recipere..., nisi Nua et fructus recentes. Forte nubes.* [9 An- mus. *Iba?*]

* **NUBALIS**. Charta fundat. monast. Moral. in civit. Veron. ann. 744. apud Marciol. tom. 3. Antiq. Ital. med. av. col. 528: *Item omnem nostram substan- tiam, quicquid habere videatur, ibidem offertur ad eam.* *terris, ruris, coloni- cas, aratis, paucis, Nubalibus, montibus, servis, etc.* *An pro *Vallibus?* an idem quod Noa 1.?*

* **Nubile** vero est Instrumentum mu- sicum, de quo vetus Poeta in Cod. reg. 782. pag. 35:

Viole, Nubile, guitarre, etc.

* **NUBAT**, *L aqua de nave, o de ni-* *viole.* Glossar. Lat. Ital. MS.

NUBELE, *Nuptie, Mariage.* Charta Willemi Episcopi Inculm. ann. 1361. Tabulario sancti Amanti: *In Ola- titionibus altaria, in portentis, in obris, in purificatione multierum, in septen- ria, in tricennaria, in percursibus, in Nub- beis, in baptismis, in legatis sive elemo- nitis mortuorum.* Vetus Charta apud Columbum in Episcopis. Sistariens. liber. 2. num. 29: *Retinuit in ea Ecclesia agniti Maria quartas matrimonii.*

NOBIE. Eadem notio. Charta ann. 1304. apud Catellum: *Fecerunt stabili- mentum tale, quod joculatori, et jocula- trii non intrent in dominibus hominum, vel femininarum Tolez, nisi ad Nobias, nisi cum domino domus, vel cum domina, que sine mente erit.*

* **NUBERGA**, pro Novera. in Cod. reg. 780. laudato tom. 3. novi Tract. diplom. pag. 249.

NUBERE, Coire, miseric. Capital. Ca- rolli Magni lib. 6 cap. 55: *Mater, que cum viro suo non potest Nubere, Aude*

Fulbertum. Epist. 64. Vetus Ponente- tiale MS. Qui in Ecclesia conservata

Nubunt. 6 dies. Vide Ponentiale Theo- dorii cap. 11. ejusdem Capitula cap. 35.

48. Ponentiale Gregorii II. Pap. cap. 30. Ponent. Bedæ cap. 2. 10. Herar- dum Turon. Archiep. in Capitulo. cap.

50. Chrodogangum Metensem in Regula Canonic. cap. 73. Rabanum in Epist. ad Heribaldum cap. 29. Concil. Calchutense ann. 787. can. 16. etc. Vocem hanc in re- membrari a veteribus sapientum usurpatam observavunt viri docti. Auctor de Disci- plina Scholarium cap. 2: *Quotidianis et ultra debitis Nupiter gaudebat, etc.*

Ita Nupitas facere, pro coire, dixit Pe- tronus. Si etiam fecerit, ipsius dixerit. Prometheus autem. Eusebium, pag. 45. Jovis et Europa concubitum, quod appella- tur, ut et Aristonetus Epist. 2. quod alibi p. 117. Quod etiam translatum ad pecus omnia, quibus nuptiarum nulli cognitum, nisi cotus, ut apud Albianum lib. 2 de Attinalibus cap. ult. pag. 208. Hesychius. Epist. evanescit. Ita rapere

usurpat non semel. Nomocanon nuper editus a Joanne Baptista Coteleri.

1. Monumentorum Ecclesiarum Graecarum cap. 211. 212. 340. In leg. 3. Cod. Th. ad Leg. Jul. de Adulter. (48. 5) *Vir Nubera in*

femina, vel in feminam dicitur, ubi con-

sultendus Jacobus Gothofredus. Sed et

inscriptam dictam Delparam volunt,

de sancto Augustinum. Serm. 18.

de Sanctis, et Epist. 8. ad Diaconum,

quod ab ora venire impolluta, incon-

taminata, nec per unquam viro cognita

*fuerit. [99] Mater *In duplo* apud Mariam*

Mercator. pag. 49. Et Baluzium ad

hunc locum. Tertull. Apolog. adv. gent.

*cap. 21.] Anteponit. *Logica* natum*

*Christum de Virgine. Mariam. *Hinc Paulus**

Silentarius in Descript. Eccl. sancta

Sophia, part. 2. v. 20. Drepanius de Ce-

reco Pascali:

Ipsa quae celo linguentem mortua eccl.

Intacto pregnata uero inuula Mater.

Vide *Filescacum* libro 1. *Selector.* pag. 249. 250.

Eodem intellectu, *Faire les nôces* nostri dixerunt. Lit. remiss. ann. 1302. In Reg. 157. Chartoph. reg. ch. 381: *La- quelle femme dist au sup- pliant qu'il estoit garcon.... et que aucun- nefois on faisait les Nôces à sa femme, entrent qu'il aloit au vin. Denique alias ann. 1415. In Reg. 169. ch. 3. *legile femme commenga à frapper son mary qui perdus parmi les joes, en lui disant qu'il leur feroit la nuit trois fois les Nôces.**

RETRO NUPITER, in Penitentialib. Li- b. Ponentiale MS. *Concupiscentia con- uxore tua, vel cum aliquo alia Retro, more canino, etc.* Aliud Penitentiale MS.: *Uxor post natum sobolem abstineat se Ecclesia, si filius est, dies 30. ann. 40. Nam in tempore menstru sanguinis que tunc Nupserit, 30) dies penitentia qui Dominica, 7. dies. Si quis cum urore sua retro Nupserit, 40. dies penitentia. Si in tergo 3. annos, quod sodomitum scelus est. Ibidem. Si vir cum madere sua retro Nupserit, penitentia, quomodo de animalibus, id est, si in consuetudine non erit, 3. annos. Vide Cumaneum Abb. de Men- sura penitent. cap. 3. Egberti Archiep. Brant. pag. 16. Hincmarus de Divortiis. et Theobaldi: *Uxor domini Regis Hildarii primo quadem reputata est de stupraria, et frater suas cito ea mas- culum consultat, ut femora, sicut so- lent masculi in masculos turpitudinem operari, scilicet feratur, et inde ipsa conceperit, etc.* Idem Cumaneus cap. 2. *Viri inter femora forcantes, primis annis unum penitentia, si in cura forcantes, si prius sunt annis debitis penitent: si viri, annis tribus. Et vice- versa, in Penitentiali Joan. Jejunatori. pag. 86. 90. 108. et in Canonario Joannis Monachii pag. 117. quod quidem pena- tum de interfemore inscribitur in Peni- tentiali Egberti Archiep. Eborac. pag. 17. Infra: *de pollutione inter femora.* Vide Reginonem lib. 2. de Eccl. disci- plina. cap. 29.**

NUBES. Fletta libro 2. cap. 79. § 15. alt- oves saepè inter duo Festa beatae Mariæ in Augusti et Septembribus mensibus infirmari..... per cometum cuiusdam

Nubis escatæ, que tunc temporis cedere

contingit, vel per conestum albarum testinum.

○ **NUBIARE**, Nubire, Nubere, uxorem dicere. Comput. ann. 1399. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 154. col. 1: *Cum dominus Iudeus major senescalit Bellacadi et Nemausi filiam domini de Fara mitius Nibassel in uxorem, etc.* Ibid. pag. 155 col. 1: *Pro duabus duodenis perdicibus et duabus duodenis pullorum, datus clavaro, quando Nubis uxorem suam, etc.* Plurimis ibi. Vide infra Nuptiae.

○ **NUBICULA**, dimin. a Nebula. Panis subtilissima species. Vide supra Nebula 2.

○ **NUBIGER**, Nubem gerens, Iohannii de Janua. Portant nubes, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. Nubifer, apud Ovidium non solum.

○ **NUBICOSUS** Afr., apud Claudium Mamertum lib. 1. de Statu animae cap. 7. Nebulosus.

○ **NUBILUM**. Regula Pauli et Stephani Abbatum, capite 11: *Estatim tempore nulli luceat mercede propter in sua lectulo dormire, nisi forte iuvenes Prioris ad Nubile pro custodia area extra suum lectulum dormiant [Sub dio, Gall.]* Dormir à Fair.

○ **NUBILUS**. Cogitus Aimilinus in Translatione SS. Georgii et Aurelii Mart. sec. 4. Benedict. part. 2. pag. 56. Juvenis quidam annos, ut fereretur, quinque in excitate serenis, se omni tempore Nubilum fore gemitabat.

○ Nuble, eadem, ut videtur, notione; aut saetem qui quasi per aculum videt. Le Roman. de Robert le Diable MS.:

La pacelle qui moult fu gente,
Ne fu parreuse, ne lente,
Vtune ne fole, ne Nuble, etc.

○ **NUBIRE**. Vide supra Nubiare.

○ **NUBITARE**, Papias: Nubitare, Nubunt.

○ **NUBIVOLUS**, Qui, per nubes volat. Notogonus Batholus de Interpr. Scripturae cap. 4. quod Pezum tom. 1. Auct. part. 1. col. 5. Joannem capitulo Nubi volut Augustinus paribus aliis insecurus est.

○ **NUBS**, pro Nubes, Gall. Num. 2. Vita S. Emmeri. tom. 6. Sept. pag. 480. col. 2. Eodem vero momento culum tuam in redidit scerentia, ut fereretur, quinque in plaga. Hunc Gallicum Nublere et Nublesse, Nubila, tembre, Aanal, regni S. Ludov. edit. reg. pag. 261. Unus ols certes et une Nublesse et una vens si grans esmus sis la mer, etc. Mirac. MSS. B. M. V. lib. 3.

H. Adam: most nostre joie en tristesse,
Vie en mort, clarte en Nublesse.

○ **NUBTIE**, Nubitalis, pro Nuptiae et Nuptiorum, in Charta Pontificis Archiep. Aquensis anno 1090. In Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag. 154. col. 1: *Charter. S. Vict. M. suis ad 28. Nubes, etc.* Lit. regniss. ann. 1133. ex Reg. 153. Charto p. reg. ch. 20. *Lesquels comme ilz eussent donc ensemble au racroc des Nubes d'icelus Varasseur, etc.*

○ **NUBULA** [Nubecula. Dier.]

○ **NUCA**, f. pro Nucsa, Eadem notione Glossar. Lat. Gall. ann. 1392. ex Cod. reg. 4120. Nucsa, Bandus.

○ **NUCARIUM**. Nucetum. Charta ann. 1210. ex Chartul. S. Vine. Laudun. ch. 159. *Et inde tot in roillon ad Merdemon fontaine, et inde ad fossam en Huelainmont, et inde ad Nucarium. Vide Nucarius.*

○ **NUCARIUS**, in Capitulari de Villis

cap. 70. v. 6. Videatur legendum Nuclearia. Vide in hac voce.

○ **NUCARIUS**, Nux arbor, Gall. Noyer. Tabularium S. Cypriani Pietav. fol. 47. Concesserunt silvam, Nucarios, domos, etc.

○ Tabul. S. Albini Andegav.: *Dedit..... medieletan Nucariorum, qui tam in terra, quam in vineis eius erant, ut omni anno secretus. S. Albini negoti de illis contigeret et locum in vicina scindendum.*

○ Tabul. S. Sergii Andegav.: *In Gimbrio dedit in eadem villa S. Sergio xxvi. Nucarius. Statut etiam Burhardus, ut oleum supradictorum Nucariorum semper ante altare S. Sergii ardatur. Vide supra Nucarius.*

○ **NUCCLEA**, pro Nuptiae, in Charta contract. matrim. apud Salernum.

○ **NUCELLA**, Nux parva, Gall. Noisette.

Arest. ann. 1319. in Rog. Olom. parlant. Paris. *Judicatum est, tam nobiles quam*

populares et ignobiles villarum vicinarum

nemoribus de Seguny, esa in xixia....

hreibendi avellana seu parvas Nucellas et omnes alios fructus in dictis memoribus existentes. Correct. stat. Cadubr. cap. 108. *Ca-taneo, nucas et avellane sine*

Nucelle et manetur tantum vendi debeat.

○ **NU CELLETUM**, dimin. a Nucetum, Ager nubibus consistit. Tabul. S. Vict. Massal. : *Cum redditibus quibuscumque, censoribus, servitis, bannis, ..., nemoribus, olivetis, arbustis, Nucellatis, puniceis, etc.* Vid. supra Nucarium et infra Nuculentum.

○ **NUCERIUS**, at Nucarius, 2. Charta anno 1163. ex Archivo Radiensi. D. Niardus de Caminiaco dedit... Monachis de omnibus Nucariis... nuces in terra sua cadentes, quas antecessores sui quasi ex iure colligere solebant.

○ **NUCHA**, *constituta pars collis nostris, Nuculae, et in Asia, Arabia, Matth. Silvanianus. Nucrati (leg. Nakati) locus, ubi collum crano junctum.* Constantinus Africanus libro 1. Commun. loc. med. cap. 3. *Cum enim multa membra a cerebro sint remota, et sic longipunctata eis, non negat sensuibus, vis quaedam cerebri data est spondylum modulis, quae quasi medulla.* Lingua Arabică vocant Nucha. Infra. *Edem est Nucha, que et cerebri natura.* Idem cap. 10: *Nucha a cerebro descendit in spondyle dorsi incipiens a fine puppis, id est, a prima spondyle collis. Ab hac Nucha ex necessitate procedunt nervi, sensum, et voluntarium motione præstantis membris sub collo positi.* Addit. cap. 12. Fridericus II. Imperat. lib. 1. de Venat. cap. 36. *De Nucha vero, que dicitur medulla spinalis, quomodo procedit a cerebro, transiens per foramina omnia spondylum, usque ad extremitatem caudae continuatur, etc.* Addit. var. 23. *Cititur etiam non semel. Macandris in Anatomia Danti Nucha, dicitur pars superioris, capituli, in Infern. cant. 32:*

La t' sol vagheggia hor da coppa, hor da Nucha.

In Páradiso cant. 8:*

Che t' sol vagheggia hor da coppa, hor da Nucha.

Vide Octavium Ferrarum, in Gaucca,

[Martini in Lexico v. Nucha] 100 et

Matorat. Antiq. Ital. tom. 2. col. 1235.]

○ **NUCILLA**, Papias: Nucidam amygdalum quidam Nuciam vocant, quae minorem nucem. Johannes de Janua: Nucilla, Parva nuz; Nucilla, Amygdala, scilicet minor nuz.

○ **NUCILLA**, Bombycilla folliculus, Gall.

Cogue de ver à soye. Marcha concessa ann. 1345. 4. Maii in vol. 8. auctor. par-

cam. Paris. : *Cum in dicto ligno de Nucilla barbarolis (infra barbarici) serico et aliis mercaturis onerari fecisset, etc.*

○ **NUCINE** MENSIS, apud veterem Interpret. Juvenalis Sat. 11. vers. 117. quem hodie passim in usu apud nos, *Tables de noyers.* Harum meminit Strabo lib. 12.

○ **NUCISPINEA**, *espècial*, in Gloss. Nu-

cus plena.

○ **NUCLEARIUS**, NUCLEARIUM. [Johan.

de Janua: Nuclearius, Arbor que fert nucas; Nuclearium, Idem, vel locus, ubi nucas crescunt; Lieu où croissent les noyers, in Glossis Lat. Gall. Sangerman.] Gloss. Lat. Gall. [Nuclearius, Noyer, arbre. Charta Theophilii Comitis Blesensis ann. 1140 pro Monasterio Valis Secreta apud Sammarthanos in Gall. Gall. Secr. Historia Episcoporum Autissiod. cap. 20. *Agrum quoque Genusiacum, vel Tainisiacum, cum Nucleatorio sitos in Tainisiorum Santonicu.*

○ **NUCLEATIUM**, Ager nuclearis consitus. Historia Episcoporum Autissiod. cap. 20. *Agrum quoque Genusiacum, vel Tainisiacum, cum Nucleatorio sitos in Tainisiorum Santonicu.*

○ **NUCLEATUS**, Nucleis seu globulis, Gall. Boutone, instructus ex Ornatus. Constit. Carmel. Carmel. MSS. part. 1. rubr. 11: *Habent ipsas (tunicas) salis latas, non Nucleatos et sine filis de serico, tam in manica quam colla et alibi.... Sunt aliae tunicae rotundate in pectore simili modo mode et Nucleate, cum apertura competenti.... In manica autem tunicarum inferiorum poterunt, secundum quod praetale videbatur, unum aut duos Nucleos habere, non ad lascivium, sed ad necessarium. Vide supra Nodellus.*

○ **NUCLIRE**, Hirundinum vox, in vet. Glossar. ex Cod. reg. 7657.

○ **NUCULA**, f. prp. Nuscula. Vide in Nuc.

○ **NUCULA**, ORUM, Li sompnii. Glossar. Lat. Ital. MS.

○ **NUDA**, pro Muda, ut videtur, Cœtus, conventus, consilium. Statuta Arelatis. art. 120. et Musso D. Brunet: *Quicumque teneruit hostagia, nonobstante juramento, possit venire ad coson (sic) et munitionem, et Nudam, et in stadium, et venire ad domum Archiepiscopi. Vide Muta 6.*

○ **NUDEUS**, Noel, in Glossar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7822.

○ **NUDIBUCCIUS**, Imberbis. Vide Barbasterili.

○ **NUDILLU**, ut supra Nodellus, ni falor. Nudillu ana cura gemme due, in Charta ann. 1065. tom. 1. Hist. Cassin. p. 95. et al.

○ **NUDIMANUS**, Qui manus vacuas ac inanis habet, apud Eckehardum Juniorum libro de Casibus S. Galli. cap. 1.

○ **NUDIPEDALIA**, Papiae, Nudo pede ambulatio. *Judicatum est.* Nempe nudis pedibus incidentes iudei plerisque sacra celebrabant et jejuna, de quibus scia Juvenalis Sat. 6. ubi describitur Ju-deam:

Observant ubi festa Marc pede subiecta Reges.

Quo referendum id quod Josephus narret lib. 2. de Belo Judaico cap. 15. ubi de Berenice: *Venerat Hierosolymam, ut vota Deo solvere. Hui enim, qui morbo vel alia necessitatibus implicantur, mos est orare per triginta dies, antequam immolent hostias: abstineri quoque vino et capillis radere. Quem morem Berenice Regina illis exercens diebus, Nudipes*

stiam ante tribunal stetit, deprecans Florum, etc. S. Hieronymus lib. 8 in Jovianum: *Multa compelluntur Apostolus veille, quae non vult. Circumcidit Timotheum, rasi in se calvatum. Nudipedalis exercut et tolondit Cenchrus. Addit Tertullianum de Iugionio cap. 16. et in Apolog. cap. 40.] Arnobius lib. 5: *Aquilicus Iovi immolat, Nudipedalis populo denuntiat, etc.* Joannes Laudensis, in Vita sancti Petri Damiani Cardinalis cap. 8. num. 16: *Nudipedalis passim per arerum cunctis temporibus exercabant. Guibertus in Historia Hierosolym. lib. 7. cap. 6: Procedente agendo, Sancti rursum minime milititer iactando, Nudipedalis exercerent. Hierusalem circumvenient. De Nudipedalibus vide Ludovicum de la Corderie ad Virgilium.**

* Vide Ordinari. Eccl. Vesunt, falsò S. Protodaf adscriptum, inter Probat. noviss. Hist. comitat. Burgundia.

* **NUBIA.** Quondam, olim, Lit. remissa ann. 1408. in Reg. 162. Chartoph. reg. ch. 316. Pro paris Michaelis Balistis paratoris. *Narbosa expositum existit, quod Nudius nocio quadam hora tarda, etc.*

* **NUDUS.** Mensura species. Charta Ludovicii Pl. Imper. apud Doubletum pag. 740: *De lignis dentur nisi mensura, quae Nudi appellantur, mille centum. Legendum censemur moti, nisi Charta originalis, quam legi illi Archivo S. Dionysii omnino præferret, nudi. [Leg. Midi. Vide in hac voce.]*

* **NUENE, NUENET.** Novem. Vide Chunnia.

* **NUGA.** Nugator. Gloss. Græc. Lat.: *Axato, nequus, spurcus, Nuga, nugator.*

* **NUGACIO.** Nugacion, mensonge, in Glossis Latino Gallicis Sangermanensibus MSS.

* **NUGACITAS.** Falsetas, in Barthol. Glossario ex Hist. Palest. Roberti Monachi. Gloss. Græc. Lat.: *Axudo, supsero, Nequit, Nugacitas.* S. Augustinus Epist. 57. sub finem: *Omnia ab eo delecta est Nugacitas.*

* **NUGACULUS.** Aliquotulum nugas. J. de Janua.

* **NUGALUS.** Nugator. Glossar. Latino-Gallice: *Nugalus. Petit Jongleur.*

* **NUGALISIMUS.** Regula sanctorum Patrum ann. 10. Si casu quis Frater de scutula ex qualibet scandalis causa exire voluerit, nihil penitus nisi Nugalissimo induatur vestimento, et extra communione in fideli discedat. Regula sancti Macarrii cap. 28. habet, nisi in notissimo vestimento, id est, quod risum moveat occurribus. Holstenius, parvi momenti ac nullius valoris, interpretatur.

* **NUGALITAS, campōtric.** Nugacio. Suppl. Antq. Alia Gloss. Lat. Græc.: *Nugit, paupētric.*

* **NUGAMENTA.** Aliquotula nugas. Gloss. Lat. Græc.

* **NUGAS.** Inutilis, in vet. Onomastico, apud Turnebum lib. 28. cap. 6. *Nugas, Eunpō,* in Glossis Latino Græc. Sangerm. MSS. et alia. Glossa Cyrilli. Exps. *Nugatorius, Nugas, Fadus.* Pro Nugas fere Nugas dicebant antiqui, non male, ut Nefas. Vide Priscianum lib. 5. Papias: *Nugas, Inutilis, qui ad nullam utilitatem pertinet. Nugaz, Mendaçum.* In Gasparini Barthol. Glossario, ex Baldifco Dolensi.

* **NUGERCULUS.** Nugax. Acta S. Molingi, tom. 8. Junii pag. 407: *Nunquid iste Nugerculus apud nos post patronum nostrum erit Antistes?*

* **NUGECULUS.** Idem. Accusatio Nugae, cuius in veter. Nolit. de Luitpr. Episcop. Cremon. 419. sive Pertz. Script. tom. 8 pag. 266. lib. 46.

* **NUGIDICUS.** Qui nugas dicit. *Dicur de tryſes, (nugas) in Glossis Lat. Sangerman. Nugidici sentiatores.* Johanni Sa-riber. lib. 2. Metal. cap. 7.

* **NUGIGERULUS.** Turpis nuncius, in Glossis Isid. *Mendaciorum nuncius, in Barthol. Glossario, ex Hist. Palmat. Folchetti Carnot. Epistola Hugonis Metelli ad S. Bernardum: Hugo Metellus, quoniam Nugigertus, nunc crucis Christi bajatus, etc. Plautina vox, si vera lectio, pro qua Lambino magis probatur Nugi- vendulus.*

* **NUGIPARUS.** Qui parit nugas. Gloss. Isid.

* **NUGALE.** Animalis genus, in Glossis ad tres libros Salomonis Bibl. Heismer. Pipp. reg. 663.

* **NUGEAR.** Nut, arbor. Terrear. villa de Basseuil ex Cod. reg. 6017. fol. 2. v. *Pro unum castrorum de couteau pro quadam platea, in qua nobilis esse quodam nugas, sive Nugear; et potest planare, si vult.*

* **NUGIDUS.** f. pro Nugidus. Vide in Nuga. Glossar. Provinc. Lat. Ital. Ms.

* **NUGRUS.** pro Nurus, uxor filii, Gall. Br. Charta ann. 889. apud Muratori. tom. 1. Antiq. Ital. med. evi col. 755:

Lupus filius Reginpertii, cum uxore sua et filiis, filiaca, Nugris ac nepotibus suis... Et proxima supradictum Lupus concessimus in predicta senecta ecclesia, cum uxore sua et filiis et filiabus. Nugris et nepotibus suis. Vide supra *Nora.*

* **NUINTALIS.** mendose, forsitan pro Minutialis, silva cedua. Tradit. Dies-

ann. apud Oefellius tom. 2. Script. rer. Boicar. pag. 700. col. 2: *Tradiderunt... tertiam partem unius Nuintalis in loco, qui dicitur Houblachere.* Vide in Minutialis.

* **NULLA.** Nihilare, Johannii de Janua. *Nostantur.* in Glossis Lat. Gall. Sangerm. MSS.

* **NULLATIO.** Mutatio. Ita Gloss. Arabic. Lat. *Lectionum forte Nutatio.* [Recitandum. Nullatio suadet Papias, qui scribit. Nullatio. Mutatio, una adhibet, nullius pretii facere. Nullationem, Mutationem, in Glossario Sangerm. MS. n. 501.]

* **NULLIFICARE.** Contempnere. [Tertull. adv. Psychic. cap. 15: *Qui manducat, nullificat non manducantem.* Gr. p. ito-averte. Non spernat, in Vulgata. S. Hieronymus Epist. 185. ad Sun. et Frotel. Ite diversas, non putatis transversendum despectari; sed secundum diuersissimum ieiustus tempora interpretem Nullificasti, seu amnisisti, vel annulasti.] Versus Euclidis lib. 4. *Epigrammatum:*

*Nunc simul optimes dicibus placibus ergo
Delicas magis Nullificare frui.*

Libellus Procur. Marcellini et Faustini:

Ei si non est dubitandum, paucos Episcopos esse prelatos de mortis Confessionis,

et inviolabilis fidei, multa vero Nullificari

honestos vel prepartitiones, etc. Utter

etiam Commodiana Instructio 80. Vide

Nihili.

* **NULLIFICAMEN.** Contentio. Tertull.

lib. 3. adv. Marcion. cap. 7: *Ignominia hominis et Nullificamen populi.*

* **NULLIFICATIO.** Eldens Tertull. lib. 4. adv. Marcion. cap. 14: *Quae ignominia? que Nullificatio?*

* **NULLIMANNI.** quasi Nulli homines.

Comment. Benzon. episc. Albens. in

Histo. II. Imper. apud Ludewig. tom.

9. Reliq. Mad. pag. 288: *Normanni enim,*

qui militis dicitur Nullimanni, festi-

dissimile scilicet exercito mundi exercitum

Sancti Pauli, alteram partem imperii

aspirant ebi subjicere, non iam tyrani-

cus, sed quasi hereditarii. Vide in Nor-

thus.

* **NULLITAS.** JC. dicitur. Sententia

contra legem, canoneve, aut ab alio

quam judice lata. Lit. ann. 1411. tom. 9.

Ordinat. reg. Franc. pag. 603: *Guber-*

natoris dicti nostri Daiphinatus, necnon

judicibus Viennensis et Valentianissi, ac

appellationum et Nullitatum majoribus,

etc. Hinc.

* **NULLITER.** Hsider. pro Injuste, pre-

ter leges, illegitime. Charta ann. 1880.

inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. pag.

43. col. 1: *Indebitis tamen et injuste, Nuti-*

ter, etc. Instr. ann. 1450. ibid. pag. 289.

col. 1: *Commissarius per vos, ut fertur,*

Nuliter et abque potestate ad universi-

tate causarum instituta.

* **NULLUMQUAM.** Nunquam. Charta

Offonis II. Imp. ann. 998. apud Morat-

or. delle. Antic. Estensi pag. 132: *Ut*

habeamus nullumquam in tempore non ha-

beatus. Hsiderum, nec possidemus, etc.

* *Seu Nullumquam. Dipl. Pipp. reg.*

ann. 708. tom. 9. Collect. Histor. Franc.

pag. 677: *Nullumquam tempore judez*

publicus ad causas audiendas, etc.

* **NULLUS.** Aliquis, quilibet. Charta

ann. 1096. inter Probat. Hist. general.

domus reg. Portugal. tom. 1. pag. 2.

Pro Nulla abere, que sendit, fuit

minus de xii denariis, non dent inde

portaticum.... Qui emerit aut vendidit

Nullo abere in Constantin, etc. Chartul.

Celsinian. ch. 404. Habuit... de Deruntis

duas uncias de auro coto monedato, in

tali convenientia ut Nullam rem non tol-

lat, et Nullam rem non forsan. A La-

tino Nullus, nostrates Nulli et Nulli

dixerunt, pro Nulli personne, qui que ce

sunt. Joinvil. in Hist. S. Ludov. edit.

*reg. pag. 5: *Onques jour de ma vie je ne**

si oy mal dire de Nulli. Lit. remiss.

ann. 1404. in Reg. 159. Chartoph. reg.

ch. 212: *Le suppliant trouva son huys*

ferme, tel que il bouta du pie tant quil

loury et entré dedens, et demanda se il

est aliud Nulli.

* **NUMANTIA.** Charta Raymundi Comi-

lis Tolosani ann. 1181, apud Catellum

Macellaristi et carnisferis, ubi solos

et suburbii non lucentur in illa carne,

quam vendant in duodecim Numantias,

nihi denarium unum, nec supra, nec in-

fra, etc. Occurrunt eadem verba rursum

intra. Vide Numanta in Nummus.

* **NUMBLE.** vel NUMHILUS. Lumbus,

imbrex porci, Gall. Longe, echinæ, alias

Neubulus, idem quod supra Nebulus.

Charta ann. 1367. in Reg. 39. Chartoph.

reg. ch. 514: *Excepta leydia carnium seu*

linguis bovinis et Numbilibus, seu Num-

bles, porcum, Lit. admort. pro eccl.

Vivar. ann. 1445. in Reg. 177. ch. 151:

Item la morte des langues de beuf et des

Nombles des porcs, qui se tuent au mazel

ou boucherie. Vide Lumbi.

* **NUMBLE.** Charta ann. 1239. ex Tabu-

lar. Eccles. Bituricensis apud Tho-

massetum. In Constitutione Bituric.

lib. 1. cap. 60. Videlicet in qualibet

porco a carnifice occiso die Sabati ad

vendendum les Numbles, et ad qualibet

bone, vel excesso, quoquo die ad vendendum occidatur, pectus,.... solvere tenetur.

NOMBLES vocant frustum carnis cervina sectum inter femora; hic autem porci frustum est secum circa umbilicum nostris **Nombri**, unde vocis **Nombles** etymon ducunt, nisi forte **Numbus** a **Lumbulus**, imbre porci, oritur, ut fere suadent, quem supra dicta sunt in **Lumbi** et **Lumbulus**. Vide etiam **Numbulus** et **Numbicus**.

NUMBUS, ut **Numbis**, Lumbus. Charta Joan. Ralph. Viena. ann. 1313. pro homine Belli. Reg. 152. Cartoph. reg. ch. 397. Item retinens nobis...ayde...mali, videlicet linguis bovinis et **Numbos** porcos. Alia ann. 1333. In Reg. 81. ch. 847. Item ad quartum Numblorum porcorum, quae carnibus morti tradunt. Vide **Numbulus**.

NUMBO, Fulgoris nomen, apud **Patram**.

NUMBRIARE, Numerare, vel nominare, conscribere. s. ab Hispan. **Nombrar**. Charta Edwardi III. Regis Angl. ann. 1300 apud Rymer. tom. 6. pag. 170. **Dantes** edam (Admiralo)... potestatem arrasandi, regendi ac gubernandi omnes naues nostre armate predictas, ac singulas homines in eisdem ad via liberas, tam marinorios, quam alios quoscunque, et nomina eorum **Numbriandi**, ac querelas omnium audiendi.

NUMBULUS, ut supra **Numbile**. Castellanus de Avisano in **Computo** ann. 1318. rationem reddit de firma furnorum, ledes linguarum bnum; et **Numbulorum** porcinorum, etc.

Charta ann. 1329 in Reg. 66. Cartoph. reg. ch. 273. **Numbulos** carnium in civitate Turenensi per carnifices venditorum, etc.

NUMELLARE, **Numella ligatus**, **Numelatus**, **Numella ligatus**, Johanni de Janua. Papias et Gloss. Arab. Lat. **Nummellatus**, **Numella ligatus**. Gloss. St. German. MS. num. 501: **Numellatus**, **Numella ligatus** et vinculo, quod creps alligato, ut supra latet. **Nummella**.

NUMENCULATOR. Idem quod **Nomenclator**, cuius officium erat ad mensam aut ad cibum vocare. Census de Nonnibus judicium et eorum trattationibus ad calicem Ord. Rom. ex Cod. reg. 4188. **Numenculator** Latine, ac **Grecos** Questor dicitur. *Ipses* debet habere curam de iudicio et orphanis et omnibus senectudinis, et opa cum debet disputari de testamento.

NUMICULATOR. Eadem notio, in Charta ann. 96. tom. 9. Collect. Histor. Franc. pag. 684.

NUMERA, ut infra **Numeri**. Acta S. Isidori Mart. in Insula Chio, ex antiquo MS. Latino, tom. 3. Maii pag. 451. *Jus* si data est procurare naues de Alexandria civitate, in quibus **Numeri** ferri jussunt. Quod factum narrans Daniel Cardanus ex Greco in Latinum verso sic habet: *Cum ab eodem Imperatore (Decio) ut militi conscriberentur, decretum emanaverit*.

NUMERABILITER, **Numetatu**, Gail. En argenti compunct. Charta Hugo de Confluentio ann. 1271. in Chartul. Campan. ex Cam. Comput. Paris. fol. 388 v. col. 2. **Recognoscentes** quod nobis de predicta pacuina summa **Numerabiliter** est satisfactum.

NUMERAGIUM. Vide mos in **Numeratores**.

NUMERALII, idem qui infra **Numerarii**. Statuta Arelat. MSS. art. 72: *Omnes libere et alia pondera Numer-*

liorum, speciariorum et mercatorum quolibet anno recognoscuntur per clavarium.

NUMERALITAS. Numerus. Capit. creare **Numeralitas Fratrum undique convenientium**, in Maceris Insula Barbar. tom. 1. pag. 6. ubi de fundatione ejusdem Monasterii.

NUMERAMENTUM. Professio feudalis, qua vassallus feudalia predia, cum suis limitibus ad terminis, atque adeo iuribus et oneribus, dominis ex officio enumerat. Gall. **Denombrement**.

Nomer. Lit. transire ann. 1478. In Reg. Cartoph. reg. ch. 1022. Icalui Pediatis au supplicio, quid' et auctor beaucou plus de terres declarées deanae (cette lettre.) quid' en sonz contenu au Nomer d'icelles. Invent. Chartar. reg. ann. 1482. fol. 101. v.^r. *Littera Johanna de Challeffrey continente declaracionem et Numeramentum sui feudi de Perigny. De anno 1408. Vide supra Narratio 2.*

NUMERARIUS, Arithmeticus, ut est in Gloss. Lat. MS. Regio. Gloss. Græc. Lat.: *Aristoteles Numerarius Alibi: Engre, Computer, Numerarius, Ratiocinator*. Augustinus in Psal'm. 166: *Excedit omnes Numerarios, intelligentes ejus numeri rati a vobis non potest. Ita usurpat etiam lib. 2. de Libero arbitrio cap. 11.*

NUMERARIUS, qui in Notitia Imperii, pag. 18. 58. 119. inter Officiale Judicium, seu Magistratum recensentur, erant i. qui publicum numnum erario inferabant, hoc est, qui pecuniam Regiam ex tributis, et portoris, et vectigalibus partam in eraria inferabant, ut est in Glossis MSS. ad Cod. Theod. et apud Isidorum lib. 9. Orig. cap. 4. Ita ex Novella Valentiniensi Oficio et Numerariis P. P. Sidonio lib. 1. Ep. 11. lib. 2. Epist. 1. Senatori lib. 12. Ep. 18. 23. et aliis, *tributarie functioni operam dedisse*, et Praefectum Praetorio, vel Recitorum Provinciarum. Officiis fuisse observare est, ut et Imperio, et duabus tributis apparet a Basilio Epist. 254. Et Hispan. Suidi etc. Numerariorum praeter mentionem est, hac notio in Cod. Theodosii tit. de Numerariis, actuar. etc. lib. 8. ubi multa Jacobus Gotofredus in Paratitlo, et ad legem 4. eod. tit. in Nov. Theodosii de Postulando, apud Evidonium de Miraculis S. Stephani cap. 8. Gregorium M. lib. 10. Epist. 18. In Concilio Toletano XII. et XVI. in Cœli Cassaraugust. II. In Legibus Wisigoth. lib. 2. tit. 26. lib. 12. tit. 1. § 2. etc. [Vide Glossar. med. Græc. voce Novi-pupill. col. 1007.]

NUMERATOR. Ad hujusmodi **Numerarios** refert Carolus de Aquino id quod legitimus apud Vegetum lib. 2. cap. 19: *Sed t. quibusdam notarum peritis calculandi, computandique usus exigit. Totius enim legonis ratio, sive obsequiorum, sive militarium numerum, sive pecunie quotidianae adscribitur acti, majora prope diligentia, quam res anomaria vel civilitas, libris adnotatur. Etymon duci idem de Aquino, non a numeris erat illata, sed a numero, vel scilicet copiis militarium, quod hoc habeat opinione, potius asseruntur, facit voca-
bulum **Summa numeri**, qui projecto dicuntur a **Numerario**, nec aliqui quidquam habent negotio cum numeris notarum, sive ratione computandi. Addit tandem, **Numerarios** a Jurisconsultis appellatos fuisse **Rationarios**, a publicis rei castrensis et militaris rationibus computandis.*

NUMERARIUS CANONICUS, Qui de

ipso collegio est, non ultra numerum constitut. Constitut. Ecclesi. Valenti. tom. 4. Concil. Hispan. pag. 154: *Nullus in dicto sede, in qua certus Canonicos et probendarum numerus existit ad dignitatem... admittatur, nisi fuerit Canonicus Numerarius, actuus in eadem Ecclesia probendarius.*

NUMERARIUM PRETRIUM, Numerata pecunia, vel de qua numeranda conveniens est. Roland. Patav. de factis in Marca Tarvisina lib. 10. cap. 17: *Capitulum ille qui pretio Numerarii summi seu costruam Montisilicu reddiderat Marchioni.*

NUMERATORES, alias Campipartores, qui a domini feudalibus statuuntur ad numerandos in agris meritis, seu garris, pro decimis, vel campipartis. Charta ann. 1179. in Tabulario Ecclesie Carnotensis num. 101: *Additum est etiam, quod tempore missiorum homines nostri a domine de Bellovillari sibi postulare debent assignari, quorum unus apud Lu et Matrivillam, alias apud Bellovillare fungatur officio numerandi, quos vel seorsum aliquem, si necessis hominibus sequitur, ad quartam diem diculter, assignare licet hominibus nostris Numeratores ca-
rentibus in quarta die et deinceps, exhibiti duorum testimonio, et sorum testium testamentis domino de Bellovillari solvere campipartem. Qui vero ad Numerationis officium vocabuntur, accedit hominibus nostris, in presencia domini de Bellovillari, tacticis sacrosanctis jurebat videbuntur, quod nec spe lucri, nec amoris, aut odii causa, sive different Numerationis officium adimplere, etc. Alla ann. 1217. ibid. 228: *Ita ordinamus et dicimus, quod Abbas et Canonici Vallientes nullam habent auctoritatem et potestatem ponendi Numeratores, vel Campipartores in terra Capituli, etc. Vide Campipars. [oo et Abbad. Proleg. Chartul. S. Petri Carnot. § 182.]**

NUMERAGIUM, Jus ipsum constitutendi Numeratores. Charta Odonis Episcopi Parisiensis ann. 1197. in Magna Pastoral. Ecclesie Paris. lib. 8. Ch. 24: *Quislibet Capitulo B. M. Paris. ventas, Numeragium justitiam et omnem iurisdictionem, etc. Occurrat rursus in Charta seq. Adela Regine Franc. anno 1197. et Chartis 25. 26. [Dederunt Numeragium seu campipartagium, in Charta ann. 1259. ex Chartulario B. M. de Bono-nuncio Aurelianensi.]*

MERGITES in agris pro decimis vel campipartie numerandi officium, ad magnum interdum pertinens; unde **Numeragium** appellabant, quod eam ob causam illi solvebatur, atque inter illius iura recensebatur. Chartul. Floriac. fol. 117. v.^r: *Noverint universi, quod cum Pretrum de Montignaco perciperent in decimis et terraggiis nostris in parochia de Messe-
ris, ratione majorie, vel altera ratione, ut dicebat, decimas et terragia signi, mites, et aliam regem, et stramina, et barbarum Numeragium, videlicet unam jar-
bam a quibus cuiuscumque numerabat. A domino fidei cuius propriæ erat ejusmodi jus illud habere, minor vel quibusdam, ut intelligatur ex eo in Chartul. fol. 188. Quilibet homo, in cuius iuria prior habet Numeragium, etc. Numeragium codem sensu, in Charta ann. 1361. *Toutes les rentes, cens et Nombrages, que icelui Guillaume Machepel avoit et pouroit avoir au terroir d'Esquillemont. Vide supra Decima Numerata.**

NUMERATUS, Nominatus, delegatus. Charta ann. 1277. ex Chartulario S. Vangredisili tom. 1. pag. 1081: *Ego Joha-
nnes Numeratus.*

cymiterio nobiles et potentes, divites et pauperes sine ulla contradictione separant, et Nummularios, hoc est, Monetarios habent.

NUMMULARIUM. Mensa nummularia. Charta Agnet, comit, ann. 1050, in Chartul. S. Joan. Angeriac. fol. 2. r. : *Venda et Nummularium et tabule ejus abbatas sunt propriæ. Eadem vernacula ibid. fol. 4. v. : *Le ventre et le Change et les boutiques sont à l'usage de denariis.**

NUMMOS. Denarius, minutior moneta, in Codice Theod. non semel. [Papias : *Nomi Fallas dicuntur a sacculo quo conduntur*] Fulbertus. Cartol. Epist. 9 : *Uno et ciballum a famula nostro Deoletato debuit comparare 32 solidi, pro ararabone datis 12. Nummos.* Epist. 13 : *Dabit vobis pro hoc negotio nillas libras senar et centena pilaecas, et dominus Regine quingenas libras Nummorum. Tbi denarii et nummi, idem sunt. [Pelagius Diaconus de Vitis SS. Patrum] cap. 12. num. 9 : Quando permanero tota di laborans, et orans corde vel ore, facio plus minus sedecim Nummos, et pono ex eis ad ostium duos, et ex residuo manducos, et qui acciperit illas duos denarios, oral pro me tempore quo ego manducos vel dormio. Vide Denarius.] Matth. Westmonast. ann. 1056. Cum vero essent plus quam 300. armorum militia in Terra Sancta. Ita etiam usurpat Historia Rotomensis Monasterii lib. 1. cap. 7. Vide Dissertationem nostram de Nummis Imp. Constantino.*

NUMMI APRENUSTATIONIS. Quem qui re aliœ obsequuntur seu illius possessionem dimittens, in symbolo tradit ei cui rem illam dimittit. Diploma S. Annonis Archiv. Colon. ann. 1057 apud Tolmerum in Probat. Hist. Palat. pag. 31. *Misi vero reliquum dedit, ut in quounque monasterio sepeliretur, ejus monasteriu prefatum predium esset. Sed cum ab Abbate istius loci et Palatino Comite sepius inquietaremus, pro numero abrenuntiationis monachis decimus VIII. arpennas vinearum in Cloteno, et IV. in Segevel, et calicem aureum et gemmatum.* Charta ann. 1057 apud Freder. Schannatum. Vindem. Litter. pag. 43 : *Quoddam predium injuste invasit, pro quo jam pridem eodem Imperatore vivente, Nummum abrenuntiationis accepit. Vide Investitura.*

NUMMI BRACTEATI. Qui constabant ex tenuissimi laminis seu braceti et in uno tantum lateri signabantur. De his agunt Scriptores Germanici, Jacobus a Melle in Epistola de quibusdam Nummis Germanis ad Gaspar. Sagittarium Jenense. 1676. Job. 1670. Scriptor Germanus in Isagoge ad Numphylactum Bractatorum ibid. ann. 1691. et alibi.

NUMMI PRO CANTU. Censu quatuor denariorum, quem homines de corpore vel de capite quotannis domino debant prestatore. Vide Capitale 5.

NUMMI CAVI SCHYPHATI et in modum Scutelle fabricati, pre minori densitate, apud eosdem Germanos. Aurei fuere pauciores, plures vero argenti, aenei, aut argento et are mixti. Incogniti fuerunt ante tempora Ottonis Magni. Passim videntur eis typis Abbatum, Abbatissarum atque Monasteriorum Germanicæ, ac praesertim Helvetiæ,

plurimique nominibus, ipsis etiam imaginibus Episcoporum abhorunum Præsumum insigniti. Vide Othonem Spergium in Epistola de Nummis Bracteatis et Gesta ad Jacobum a Mellem. Si plura cupis de variis monitis, Nihil nisi consulere potes. Christiani Saliegelli Epistolam ann. 1056 de Nummis Altemburgenibus. Schedisma ann. 1057 de Nummis Saalfeldensis, Arnstadtensis et Jenensis, Dissertationem ann. 1717, de Nummis antiquis Gothianis, Cygneis, Coburgensis, Vimariensis et Merseburgensis, in quibus simul obliteratur quibusdam Nummis prisci sevi Altenburgensis, Augustanis, Haenensis, Francofurtensis, Norbergensis, et Ulpensis; Schedisma Joh. Andr. Schmidii de Nummis Numburgocensis et Pegaviensis ann. 1685, etc.

NUMMI CONFIRMATIONIS. Qui datum ad confirmandam donacionem vel rei aliquis abdicacionem. Notitia ann. 1052 apud Schannatum Vindem. Litter. pag. 42 : *Legitima professione obiecti et Nummum confirmationis ut res postulata, accepit.*

NUMMI PRO CROCEA. Pensiæ, quæ ab ecclesiis a piscope quodannis exsolvitur in signum subjectionis, idem quod Cathedra icum. Vide in hac voce Charta ann. 1224 in Chartul. Maurin. ch. 95 : *Confesus est in jure abbas Maurigniacensis, quod recipit plures episcopum Carnotensem in domo sua, et solvit expensas ejus, et credit quod quando ipsa receptus fuit, servientes ejus habuerunt ea, que de consuetudine solent habere, quando episopus alibi recipit procurationem, et videlicet Nummum pro crocea, etc.*

NUMMI DE DOMINA. Oblatio, quæ Dominica die a fratribus fit in Misericordia solennitate idem quod Offeratio. Charta Magdeb. opere. Aurel. ann. 1188. ex Chartul. Michae : *duas partes habetis... in omnibus oblationibus, quicunque modo fiat, tanquam pro eius quam pro mortuis, exceptis Nummatis de Dominicâ die, quæ Charitas appellantur.*

NUMMI DE LEGIBUS. Legitimus, in cuius metallo ea probitas est, quæ a legge requiriuntur; de quo supra in Lex pag. 86 col. 3. Narratur tom. 5. Annal. Benedict. pag. 76. Dragomem Millitem de dannis illatis satis fecisse Ecclesie S. Caloceri, scilicet ejus custode deinceps fore promissa, *duodecim Nummis de legibus traditus Odolrico Prapostori Ecclesie Rem, quos in presentia illius perfosserat idem Odolricus secum detulit ipsius placiti conservando.*

NUMMI SUPER LIBRUM. Positi in sponsalibus. Charta ann. 1163. tom. 1. Probat. Hist. Brit. col. 647 : *De sponsalibus est statutum, quod Nummum a sponsa et sponsori offert, et eis qui super librum posuerint, rapellamus accipiat. Alia ibid. col. 648 : De sponsalibus, quidquid ponitur super librum ad portare monasteriorum inter monachos et presbyterorum per medium ducedatur.*

NUMMI LUCOSUS. Qui pro administratione sacramentorum in extremis sacerdoti offertur. Vide supra *Denarius Lucosus.*

NUMMI MISSALIS. Qui pro Missa celebranda sacerdoti datur. Vide supra *Missalis numerus.*

NUMMI PENTECOSTALES. Praestatio, quæ a parochianis ad festum Pentecostes curioni, vel ab inferioribus ecclesiæ matrici seu episcopo exsolvebatur. Charta ann. 1213. inter Probat. Hist. Autiss. pag. 43. col. 2 : *Duodecim libras*

*Audissiodorensis moneta in Nummis Pentecostalibus de Varsaco. Nummi qui ad Pentecostes nobis redduntur, in Charta Regi Carnot. episc. ann. 1196. ex Tabulis. M. de Iosaphat. Vide *Pentecostales.**

NUMMI RUNCICI. Runis seu literis Goticias insigniti, de quibus non semel Erudit. Septentrionales, marime Dani et Sueci. De his nummis Commentarium editum est Nic. Kederus Holmensis Lipsie ann. 1704.

NUMMUS SYNODALIS. Vide in *Synodus.*

NUMMATA. Prelium rei per nummos, ut *Denaria*, per denarios; *Librata*, per libras, etc. Regestum Philippi Augusti Herouallianum f. 69 : *Quisquis piceolar habet singulis annis unum furcum arboris, et exinde reddit in Rogationibus sex Nummatus piscium. Nummata panis, apud Vincentium Belvac. lib. 26. cap. 39. et in Libertatibus Moirenci ann. 1164. tom. 1. Hist. Dolphin. pag. 17. col. 1. *Nummata cornua*, in Bulla Alexandri III. ann. 1178. et alia Innocentii III. Paparum, et Chartulario Latini. *Nummata ciborum*, in Tabulario Monasterii Tiron. *Nummata vini ad celebrationem Missarum*, in Miraculis S. Bernwardi. Episc. Hildesheim. sec. 6. Benedict. part. 1. pag. 238. *Nummata candela*, in Archivo Majoris Monasterii. *Nummata terra*, in Statutis Vercell. fol. 30. recto. Tabul. Brivatense ann. 1306 : *De coro Nummatas 4. super altare ipsius S. Juliani deponentes. Monast. Anglic. tom. 2. pag. 21. Sciatibus nos datus et concessisse Ecclesie sancte Marthæ in perpetuum elemosynamam 40. Nummatas terreae in Walsingham etc. [Quatuor Nummatas terreae in Conventu S. Amatoris circa 1200. exinde Addit. Formularie Anglic. Thomas Madoc pag. 155.]**

NUMMATA. Nummus ipse, vel valor numeri ac pretium. Consuetudines Prioratus de Capella in Diocesi Bituricensi ex eiusdem Tabulario : *Si quis bovem, vel porcum ad vendendum occiderit, de porco Nummata, de bove vero duas dabit. Liber Chirographorum Absis : Ut ille pistor Abbati et Monachis Absis consuetam vendam de pane suo, duas scilicet Nummatas de unaquaquo coctione in perpetuum reddit.* [Charta Roberti I. Beuthon. Domini circa ann. 1000. pro Ecclesia S. Bartholomei, apud Miratum. tom. 2. pag. 46. col. 1 : *Dedit duos modios frumenti et XL. Nummatas et octo parves.*]

NUMNATE. Merces ipsæ, ut *Denarie*, seu *Denrees*: nam nummi et denari, idem sunt. Liberties villa S. Palafrid. in S. Biturigib. : *Quilibet mercerius, qui Nummata suæ vendit in dicta villa autem unum denarium Turonensem quilibet optimam que ipsa vendet, commata vini, ibidem. [Chronicon Petri Avari apud Murator. tom. 16. col. 340 : *Facere tesseras et vendere postivnum et alias Nummatas, que venduntur, in Literis ann. 1334. tom. 4. Ordinat. Reg. pag. 150.]**

NUMMATA. Neutrui generis in plurali. Charta Ludovici Franc. Reg. ann. 1315. pro Normannis : *Item, quod illis qui nostro nomine Nummata quecumque pro nostris munitionibus, aut necessariis, ubilibet capere voluerint, non parcarunt impune, nisi literas apertas deferant et ostendant super hoc confectas, etc.... et etiam dum sic hujusmodi literas nostras, vel dicti Magistri nostri detulerint, loci Justitiarium vocare teneantur, et per fidem dignos Nummata facere appretiarunt*

legitima secundum tempora et loci qualitatem, et primum sic taxatione solvere, antequam. Nummata permittantur definiuntur versio Gallica, quam exhibet de Lausanne tom. 1. Ordinatio Reg. pag. 580, habet: Item, auctor et obesse à ceteris, qui en nostre nom auront voulut prendre Denrées quelconques, pour nos garnisons et necessaires, si il n'appoient lettres patentes scellées de nostre sceau, ou du maître de notre hostie, etc. Vox Nummata plurali numero occurrit in alia ejusdem Regis Literis ann. 1814. eodem tom. pag. 582.]

NUNBLICUS. Umbilicus, Gall. Nombril. Regestum Castri Lidi fol. 38: Débou mortuo, pectus: de pores mortuo vendito, Numblicum, ut habeat de corio sublevando cum pellice; de uno bacino vendito in foro, 1. den. vel jocia. Occurrunt alibi in eodem Regesto. [Vide Numbile Roman de la Guerre de Troyes MS.]

Le ce sont li Nombril de mer, Que nos ne poit aise trespasser, De quince fives, ou de plus, Neul riez qd ne viengne ne pertes.

Sermo est de loco marii valde periculosus, per quem necessario transeundum.] [Vide supra Nebulus et Numbus.]

NUNCILLUS. f. dimin. a **Nuntius** 2. Mercurialis, servus ad annum conductus Libert. S. Marcell. ann. 1848, tom. 9. Ordinat. reg. Franc. pag. 378: Homines et personae ibidem degentes et habitantes et in futurum habituatores, uxores, liberos, Nuncillorum, ancillarum et familiares eorum, etc.

[**NUNCIUS.** Vide infra Nuntius.]

NUNCUPAMEN. Nomen. Codex traditionum S. Emmerammi apud Pestium tom. 1. Anecl. col. 110: Tradidit super altare... alii Emmerammi totam dimidiatam prædicti sui Nuncupamen. Westisford.

[**NUNCUPANS.** Passiva notion, non semel in Chartis, ut apud Loblinum tom. 2. Hist. Britan. col. 28: In loco non ignobil Nuncupante Lis-Nousid. Adde col. 341, etc.

[**NUNCUPATIM.** Nominativum, apud Claudianum Mamertum lib. 2. de Statu animis cap. 9.

[**NUNCUPATIVE.** Nominis tantum, non re, in Epistola Hadriani PP. ad Episcopos Hispan. contra Elipandum, tom. 3. Concil. Hisp. pag. 96. Siegeber. Vita Beoderici Episc. Metens. cap. 11.: Pastor nostra Nuncupative bonus, imitatus vestigio illius pastoris, qui essentialet esse honestus, etc.]

[**NUNCUPATIVUM.** TESTAMENTUM.

Quod vox declaratur, et ad cuius firmitudinem non est necessaria scriptura, licet nunc adhibetur ad perpetuare rei memoriam. Testamentum Marie Regina Aragonie ann. 1218, tom. 8. Concil. Hisp. pag. 487, col. 1: Quamvis agro corpore, niente sana, nolens decedere intestato, Nuncupativum, quod sine scriptis dicitur, facio testamentum. Testamentum Jacobi Regis Aragon. ann. 1273, tom. 1. Anecl. Marten. col. 1148: Et statuimus iure testamento vel Nuncupati ac codicillorum, seu alterius cuiuslibet nostra ultima voluntatis, etc. Testamentum Angeli Grimoaldi Cardinalis ann. 1388, apud Stephanum, tom. 10. Pragm. MSS. pag. 881: Testamentum nostrum ultimum Nuncupativum, seu meum ultimum voluntatum, quod et quae in his scriptis exscriptis, redigi facio ad futurum rei geste memoriam, cond... in hunc modum. Consulte Jurisconsultos. [Vide infra Testamentum 1.]

[**NUNCUPATIVUS.** Nomine solum, non re ipsa. Epistola Alcuini ad Monachos Gothia de Felice Urghell. tom. 8. Concil. Hispan. pag. 118: Ne essent duo Filii, unus proprius et alter adoptivus; aut duo Dii, unus verus Deus et alter Nuncupativus. Utinam Theologi Scholastici.

[**NUNCUPERARE.**,] Nuncupare:

« Nuncupare, nouere, » (Lex. Lat. Gal. Bibl. Ebrie, p. 28 XIII. 8.)

* **NUNCUPATUS.** Now numerus a ordine, e pondere, in Glossar. Lat. Ital. MS.

* **NUNDERUS.** in Charta Otto, comit. Palat. ann. 1281, inter Probat. tom. 2. Annal. Prismont. col. 294 ubi Tolner. in Hist. Palat. edidit Munderus. Vide in hac voce.

NUNDINÆ. vox apud Eugippium in Vite S. Severini cap. 9. pro vico sumulat, ut observat Velsurum, quod scilicet Germanis Marchi appellantur tunc nundine, tum vici ejusmodi. Emporium Gracorum: Cuidam cum conjugi liberae redempto, precepit transversed Danubium, ut hominem ignotum in Nundine quereret barbarorum. Glosso antiqua MSS.: Nundina, Locus merratis. Nundina, commercia, stationes. Vide Mercatum.

NUNDINÆ. Matth. Paris ann. 1200. de Abbatie Flainensi: Nundinas vero et mercato Dominice dies adeo interdicunt, quod omnia fere, que sub dominis per Anglicanum fieri consueverant, constituerentur in una hebdomade sequentium feriarum, sicutie Dominicæ diebus fidelis populus divinis sollemmodo vacans obsequiis, omne opus aprivite penitus abdicavit. Verumtamen tempore procedente, plerique ut canes ad nocturnum sunt reversi.

NUNDINÆ. Epule, apud Uplianum in leg. 83. D. pro socio, ubi (17. 2.) Dionys. Gotofred.

NUNDINÆ ERIGERE, nostris Eriger Faire. Ordericus Vitalis lib. 6. pag. 606: Et Nundinas etiam ad Parvum in Nativitate S. Mariae ipsi erigere permisit.

NUNDINÆ CALIDE. Quia inestate habentur. Charta ann. 1222. in Histor. S. Barbara Lugdun. pag. 202: Et dictum pannum (de bruneta) teneatur emere vel emi facere in Nundinis Cabilenibus caidi. Vide Franciscum des Marsel de Nundinis Trecensibus pag. 5.]

NUNDINÆ BANNALLES. Charta Hermanni Episcopi Metensis apud Meurisium pag. 379: Et quoniam has Nundinas bannales esse censemus, sollicite idem Advocatus per se seu per civitatis Castaldo provideat, ne quid tempori prenominatione derelatur, etc.

Præ casteriori vero nundinis celebrabimmo omni in Francia faire Campanenses vulgo. La Foire de Champagne, quartus mentio est in Chronicis S. Marianis Autiordoniensis pag. 92, et in vita S. Bernardi Pennitentis num. 1. Quæ vero illi fuerint, accipe ex MS. Cod.

Les Foires de Champagne sont premièrement, la Foire de May de Provins, la Foire de S. Jean de Troyes, la Foire de S. Ayoul ou S. Ermoult de Provins, alias la Foire froide de Troyes de Troyes, la Foire de Lagny sur Marne, la Foire de Bar-sur-Aube.

Regestum Camere Computor. Paris. signatum Nostr. fol. 170: Avant que marchands repairent es Foires de Champagne eussent onques parler du denier de la liere, ou du quart denier de courretage, ne malteouture, les Foires de Champagne valoient bien les sommes qui s'ensuivent:

Premièrement, la Foire de Bar-sur-

Aube valoit bien de 1600. à 1800. liv. ou

plus, qui ne vaut orendroit qu'environ 700. livres.

La Foire de May de Provins ensuivant valoit bien de 800. à 900. livres, qui ne vaut à present que 250. livres.

La Foire de S. Jean de Troyes ensuivant après valoit de 800. à 900. liv. qui ne vaut que 300. livres.

La Foire S. Ayoul de Provins après ensuivant valoit de 1000. à 1111. livres, qui ne vaut à present que 400. livres.

La Foire S. Remy de Troyes (au dessus est au dessous la Foire froide de Troyes) valoit 160. livres, qui ne vaut que 60. livres.

La maison de Pierre de Troyes où l'on bat les toiles, valoit environ 240. livres, qui ne vaut à present que 120. livres.

Le peage des vins de Troyes valoit environ 300. liv. qui ne vaut à present que 240. liv. ou 25. liv.

Les mesons le Roy où li Alement soulaient vendre leurs toiles à Troyes, valoit environ 80 ou 100. livres, qui ne vaut pas 10. livres.

Item tout peage de Champagne sont amenuis grandement pour les marchandes qui ne sont pas venues de foires en la maniere qu'elles soulaient venir.

Et pour le defaut des marchands qui ne viennent pas en Champagne ainsi comme il soulaient, les mesons et li heritages du Roy, et les autres mesons des bonnes gens, où le Roy prenait la moitié des loyers en la Foire de Bar, et li tiers des loyers en la Foire de villes de Troyes, et de Provins, sont decheus et déchient chascun jour.

Les choses dessus dites ont esté termes grées par les sermens de ceux qui ensuivent, etc. qui les marchez dessusuront ont assuré à ferme ou temps passé, et par plusieurs autres marcheans frequentians les Foires.

Les Foires de Champagne et les sommes du denier de la liere Premièrement

La Foire de May de Provins l'an 1296.

925. liv. 12. sols. 1. den. Tournois.

La Foire saint Jean de Troyes, 1375. livres 18. sols. 1. denier.

La Foire d'Ayoul ou saint Ermoult de Provins, 1554. livres.

La Foire froide de Troyes, ou Saint Remy de Troyes, 1580. livres, 8. sols. 4. deniers.

La Foire de Lagny sur Marne, 1813. livres, 7. sols. 8. deniers.

La Foire de Bar-sur-Aube, 1140. liv. 13. s. 5. d.

Ex eodem Regesto, fol. 182: Ce sont les cas et les meuses qui avienent de jour en jour des Foires de Champagne, par quoi elles sont perdues et desolées, et le menu commun assilez, et le Roy y per son droit et ses eschutes par mauvais gouvernement.

Premièrement, lesdites Foires furent fondées sous bonne foy et par les marcheans, et pour ce fu donné le conduit à tous marcheans et à leur denrées de quelque sorte que il soient, venant et allant àdites Foires, lequel conduit souloit faire mult tres-grant profit, et orendroit fait grane domage pour les abus que l'en y fait, par les mauvais marcheans, fous contrair, et grane usures qui y sont demenées sous l'ombre des priviléges et du conduit desdites Foires.

Item par la coutume des Foires nul ne doit joir des priviléges, ne du conduit des Foires qui n'est loiaus marcheant, ou se il ne tenu table de change résident par toutes les Foires. Car quiconques s'appelle Changeur de Foires, et il ne l'est pas, il use des priviléges et des mandemens des Foires en nom de Changeur, si comme

sont plusieurs usuriers Lombards, et autres qui demeurent à Paris et ailleurs par le Royaume, qui prennent leurs deniers à usure; et puis font tant que leur débiteur se vont obliger à eux en Champaigne, et s'obligent comme à Changeurs des foires, et cil qui s'appellent Changeurs, ne sont demourans ne frequentans les Foires par le privilege et la coutume des foires. Quant tels faux Changeurs sont attaings, li cors et li avoir doit être en la volonté du Seigneur. Et parce que l'en les laisse joir des priviléges du conduit et des mandemens des foires, n'est-il més nulle vraie table « e change. Es Foires a l'en a bien vœu (?) rendens, et avoir à chacun table grant compagnie, et il n'y a que oren-digt que S. qui ne sont pas encore vraies, etc.

Item nul faux marcheans ne doit joir du conduit ni des priviléges des foires. Car le conduit des foires est de telle nature, si tout que li marcheans partent de leurs hosties à toutes leurs denrees, apôt avoir de paix ou autre chose, il ne doivent leur denrees deployer, vendre, ne aliener, jiegues à tant que li menant dedans le cors de la Foire, puisque li solent marcheans des foires, et que li se veulent aider du conduit. Car en venant es foires, parmi quelqu' ferme qui li passent, se il sont robes au chemin, li convient que le Seigneur de la terre ou la robeira est faiet, soit contraine par les mandemens de foires à rendre le domage, ou li hôte, se il sont desrobé en hostiel, et se l'hoste est souable, il sont desrobé en ville de Louy, toujoures, a l'en recours au haut Justier de ladie ville, et par telle maniere de conduit brisat s'engendrent li defenses. Et quon l'en traue que li marcheans qui se veulent aider du conduit de foire, maintien et font descendre leurs denrees ailleurs que es foires, les denrees soi acquies au Roy, et li marcheans doit demourer en la volonté du Seigneur, etc.

Le Roy Charles le Bel par son Ordinance donnee à Paris au mois de May 1327, remit les Foires de Champaigne en leur ancien état, et voulut que les coutumes mises et établies de nous fissent du tout abatues; c'est assavoir le quart du correilage, six deniers pour mandement, et trois deniers pour livre; lesquels six deniers pour mandement, à trois deniers pour livre aloyent au seal. Ib. fol. 189 verso. Vde *Custos nundinarum, [Franciscum des Mares, in Libello de Nundinatis Trecensibus, et de Latrienatis tom. I. Ordinat. Reg. locis in Indice notatis, tom. 2. pag. 78. et seqq.]*

NUNDINAE. Décussions militaires, hastulida, que *Torneamenta* vulgo vocant. Decreta Eugenii II. PP. cap. 7: *Tenebrarii multorum audaciam, qui ad detestabiles Nundinas ex condito ventre solent ad ostentationem virtus suarum, omnino et sub anathema fieri prohibitus. Quod si quis ibidem mortuus fuerit, portentatio et viaticum et non negetur, Ecclesiasticis non carcer septulura. Ex quo loco patet octaua ineunte saeculo, aliud ad Ludov. Pto imperante, obtrusus ejusmodi hastulida, quod etiam ex Nithardo firmavimus. Dissert. 6. ad Joinville, proinde *Torneamentorum* non adeo nuperum fuisse inventum ac usum: denique ex hoc Eugenii Decretio *Nundinarum* appellatione donatas-deinceps fuisse ejusmodi militares et exercitostes decussions, ut et in Concilio Remensis ann. 1131. can. 12 et 1148. can. 12. Lateriniensi III. ann. 1198. can. 14. Lateranensi III. ann. 1179. can. 20. apud*

Lambertum Ardensem pag. 19. 29. Theodericum Abbatem in Vita S. Bernardi lib. 1. cap. 11. Cassarium lib. 7. cap. 39. lib. 12. cap. 17. Anonymum in Vita S. Roberti Abb. Molism. n. 4. etc.

Sed et prælia et bella civilia Ita appellat S. Bernardus Clarevallens. Abbas in Epist. ad Sugerium Abbatem S. Dionysii tom. 4. Hist. Franc. pag. 516: *Homines namque illi, qui reversi sunt, malodictas illas Nundinas post festa Paschalia presserunt, et statuerunt laxatae habent. Dominus Henricus filius Comitis, et Dominus Robertus frater Regis, ut irruant et interficiant semetipos.*

NUNDINARI. Mercatores, in Gloss. antiqui MSS.

• **NUNDINATOR.** ἄρχος, Forensis, in Glossis Lat. Græc. Sangerman. MSS.

◦ **NUNDIFILI.** Haretifl., Ideam qui Arialdistic et Paterini. Chibon. Rich. Cluniac ad ann. 1159. apud Murator. tom. 4. Antiq. Ital. med. xvi col. 1112: *Quod audientes Ludovicus rex Francorum et Henricus rex Anglorum, conçœdi Henrici Belvacensi, et aliorum Nundofilarum, sive Patrimoniorum, partes Alexandri sustentaverunt. Vide Paterini.*

• **NUNNA.** **NUNUS.** Vide Nonnus.

◦ **NUNNATI.** Arabes habent tantum tres vocales, a, i, o, et Nunnationem. Nonn. Heyman. in not. ad Epist. Jacob. Christian. pag. 321. tom. 2. Sylog. epist. a Burman. Per Nunnationem autem illam, oīa pronuntiatur *nous* in fine vocabulorum quod additur infinitivis et accusativis. *Nasol* vero dicitur hec pronuntiatio. Ex animadversionibus D. Falconis.

• **NUNTIARE.** Citare, in jus vocare. Vita S. Prajecti cap. 8: *Obtinuitque cum Primitivo et Milone ex latere dirigeret, quod cum per fiduciosas Nuntiant, et in aula Regis, per servos, auctoritate.*

◦ *Hinc Nuncer pro Annones, apud Froissart. 1. vol. cap. 19. Noncher, pro Declarer, in Cons. Petri de Font. cap. 4. pag. 80. art. 1. Noncher, in Vita J. C. Ma.:*

*Aïs vous en, si lor Nonchies ;
Mas gardes bien que n'artigie.
Pre Significare, vulgo Indiquer, signifier, in Bestiar. :*

*Li coulens qu'est stephanin,
Ne soit pas Edward Noncher,
Qui pour Dieu se laisse peiner.*

• **NUNTIATICA.** Diurnus Roman. cap. 6. tit. 19: *Cujus actionem per nostrum dispositum, fecisse dignoscere; presenti III. inductione de Nuntiatica vel de aliis accidentibus causis, etc.*

◦ **NUNTIATIO.** Nuncium Gall. Nouvelles. Annal. Placent. ad ann. 1444. apud Murator. tom. 20. Script. Ital. col. 887: *Die 14. (Februario) dominus presbyter Johanes Philippus Anguissola Mediolano reddit bonam referente Nuntiationem. Vide supra Novum.*

◦ **NUNTIUM.** Novi Operis per jactum lapilli. Chala Occitanica ann. 1407. de Carmelitis qui Monasterium in loco de Montesquivi. Rivenensis Diocesis, redditus superlati. Propter quod denuntiationem Carmelitis nuncium opus, et in signum huiuscmodi denuntiationis, et prohibitionis, predictus D. Rector seu Vicarius ibidem et in continentia per Jacum secundi lapilli dixit: *Ego denuntio vobis opus novum. Item per jactum secundi lapilli dixit: Ego denuntio vobis opus novum. Item similiter et tertio loco*

per Jactum tertii lapilli dixit: Ego denuntio vobis opus novum, et inhibeo vos antedictos Carmelitas, et quemlibet vestrum..... quantum de jure possum, et debeo, et mihi est permisum, ne ultorius in dicto hospicio construatur sine edificatis, et ne etiam ultorius procedatis, etc. Atque hec quidem nuptiones novi operis, et restitutions in integrum per signa fieri dicebantur. Manuale Placitorum in Parlamento 28. Mart. 1374: Il sera dit, que les parties sont à recouvoir. Item que la nouveauté sera cause réouvert et de fait, restabillement sera fait par Signe, et n'y enchet autre restabillement. Et 2. Septembre 1377: Il sera dit qu'il menenzront à S. Merry Jean Bridelle, et se il le peurent avoir, si non par Signe d'une verge reintegreront l'immunité de l'Eglise, etc. Occurrat in hoc regesto non semel. Vide Denuntiatio. (Ex Dig. fr. 6. § 1. si servit. (8. 5) Fr. 1. § 6. Qu. vii aut cl. (43. 24) Vide Jurisconsultus.)

◦ **NUNTIUM.** Legatio. Chronicon Tri- vetti. tom. 8. Spicil. Acher. pag. 670: (a Bonifacio VIII. missi) *Nuntium suum prosequentes, et pacem suudentes, treugamque diuorum annorum petentes.*

◦ 1. **NUNTUS.** Legatus, missus. Annales Genuens. apud Murator. tom. 6. col. 47: *Ipsa quoque anno (1235) quum Soldanus Septe Nuntius sive ambasciatorum habant, et unum Nuntium pro Consiliariis suis congreparandis. Aliae ejusdem Regis ann. 1336. tom. 8. pag. 157: Consules.. habent potestatem indicendi et peregrandi et levandi per certos eos Nuncios taliam seu talitas hominibus et habitatoribus dicti casiri et ejus mandamenti, locis quotiens expediunt et eis visum fuerit facendum, peregrataque et indicanti levandi et percipiendi seu fieri faciendo per certos Nuncios super his per eos destinando. Literæ Caroli Regentis, filii Johannis Regis Franc. ann. 1356. fol. pag. 236: Que Universitat et Con-sulibus de Condomico (Condomo) debentur nomine et ex causa Universitatis praediti. levantur tanquam fiscalia et etiam exigantur, et eidem cohercitionibus per eosdem Consules seu sororum servientes vel Nuncios perpetuo exigi valsan et levare. Charta Ynardi de Antravens Senescallie Provincie et MS. D. Brunet fol. 90: *Nultus Nuncius, cursor, sive apparitor predicti curia pro nunciacione aliquid accipere debeat civibus Arelati. Synodus Orliolana ann. 1600. tom. 4. Concil. Hispan. pag. 716: Nuncit quoque nostra curia Sacrae Congregationis, alias nosmique sacris orationibus invocatis in Ecclesiis non carent, nec quādūdū ea ex exercitiorum, ad judicium processu. Addit. Statuta Astensi Collat. 4. cap. 5. etc.**

◦ 1. **NUNCIA.** ARMORUM. Gall. *Sergent d'armes,* in Codice MS. *Daguesseus Cancelleri* ubi de Processu dissolutio matrimoniij Ludovici XII. fol. 170.

◦ **NUNTIUS CAMERARI.** Vide Camerarius Provinciarum, in Camerarius.

◦ 1. **NUNTIUS CITATORUS.** Qui in jus citat seu vocat. Chron. Dominic. de Gravina apud Murator. tom. 12. col. 552:

Igitur adveniens Nuntio citorio ad Palatinum sumdem, literas citatoris eidem Palatino porrecti, quas superbo capite spernens, ad clamorem dicti Regis penitus tunc legamus.

NUNCIUS CONCLAVIS. Gall. *Couriers du Cabinet*, quos habebant Majorum Domini, quosque inter Nobiles fecerit tenentes numerosas fulses probat. Et Brusell. tom. 1. de Feudorum usu pag. 173. ex hoc Chartulari Montisfortis loco, ubi de feodis usq; hoc castri pertinentibus : *Magister Hubertus de Mauris est homo Comitis, et debet ire in Nunciis donum Comitis equus.*

NUNCIUS CURIE. Charta Guillelmi Comitis Forcalcarii ann. 1206. pro Massocensis : *Item quod Bajuli et Judices et Notarii Curie, aut Nuntii sint annates. Et qui semel Bajulus, aut Jux, aut Notarius, aut Nuntius Curie fuerit, etc.* Vide *Messageria*. [oo] et *Haitaus*. Glos. German. voce *Fron-bote*, col. 585.]

NUNCIUS POTENS. Delegatus qui possit personam et vices mittentis agere. Charta Ottakeri Marchionis Styrie ann. 1138. apud Ludewig. tom. 4. pag. 202. qua confirmat advocationem Garstenibus : *Ter in anno, id est, bis tempore graminis, semel tempore fani placitum suum debet habere (Advocatus), et hoc de clamatione vel notificatione illius preconis, quem sibi Abbas vel potens ejus Nuntius debet ad latum ipsius Advocati sedare, et de omni manuum compositione sive pugna sive furiis duas partes ad Ecclesiam respiciunt, tertia ad ipsum.*

NUNCIUS PORTANS PYXIDEM. Vide *Pycia*.

NUNCIUS Regis. Idem qui *Missus dominicus*, in *Decretis S. Ladislai Regis Hungariorum* lib. 8. cap. 1. 2.

NUNCIUS VIRGAE. Gall. *Sergent à verge*. Apparitor, qui cum symbolo officii virginum portat. Leges Gratian. II. vol. II. Regis Majoris. Inter Acta SS. Junii tom. 8. pag. XXXV : *Quoniam ad mittus ordinarie Nuntii virginis sibi in nostro hospitio, qui ratione corum officii virginum deferre nec omitterant.*

12. NUNCIUS. Mercenarius, servus ad annum conductus. Statuta Arelatis MS. art. 154. de Nunciis locandis in festo S. Andree : *Statutum quod illi qui conducedunt de cetero aliquem vel aliquos mercenarios vel mercenarium ad annum, quod illos conducant a festo S. Andree; et id dicimus de furneris et posteriis; et quod omnes Nunci, qui modo sunt locati ad festum S. Michaelis ad alium terminum teneantur statu usque ad festum S. Andree... Ab hoc statuto excipimus pastores ovium... et hoc continetur nolus quae omnes mercenarios, qui ad annum stacionum domibus religiosis. Sententia arbitris ann. 1292. Inter Abbatem et Consularem de Gimont : *Quod a fortis pastore, Nanci, vel otio conductiti dicti domini Abbatis et Conventus dicti monasterii et Conventuarum ejusdem, inventari aliquam ratione facient, vel damnum aliquod dantes in vicinaria, bladis, etc. Nuncius agriculturae, ad agros colendos destinatus.* In Ordinatione Caroli Comitis Provincie ann. 1278. e Museo D. Brunet.*

3. NUNCIUS. Epistola, quae Exarcho Ravennae nuntiabatur papae oblitus, in Diurno Rom. Pontif. pag. 9.

* **NUPAGUNDIUM.** [Pain. tailloir. Diep.]

4. NUPENI, vox Anglicæ, quam vide in Wardensi.

5. NUPERITAS. La novita, o nouvea. Glossa. Lat. Ital. Ms.

NUPTARE. Glossa Isidori : *Nuptant, Nubunt.*

1. NUPTATORIUM. Vide mox in *Nuptiorum*.

NUPTE PUBLICE, vel publica facta in Concilio Vernensi ann. 755. can. 15. Unde lib. 7. Capitularium cap. 179 : *Sanctum est, ut publice Nuptie ab his, quibus uerba sunt, faciant. Addit cap. 105. et Canones Isaci Lingon. cap. 5. cap. 6. Concilii Trosleian. cap. 8.*

NUPTE. Obventiones Curionum pro nuptiis. Tabularium Prioratus de Domino in Delphiniom Ch. 215 : *Et medietatem de sepultura, excepto de militibus, et de primis similiar mediastem, et de Nuptiis medietatem, etc.* [o] Chartul. Celsinian. ch. 918 : *Monachii dimittunt ei (presbytero) Nuprias et que offerunt misteria surgentes a parte.]*

2. NUPTE. Solemnis ecclesiæ vel monasteriorum consecratio. Charta ann. 1086. inter Instr. tom. II. Gall. Christ. col. 59 : *In loco qui Cadomum prioco ab incisus nuncupatus nomine, sanctimonialibus constructi (Mathildis) basilicam, quam paulo post omni commitate exornatam ecclesiastica spirituali constituto desponsationis tempore, convenientes imperii nostri excellissimissimi pontificis, etc. Nuptias medietatem, etc.* [o] Chartul. Celsinian. ch. 918 : *Monachii dimittunt ei (presbytero) Nuprias et que offerunt misteria surgentes a parte.]*

3. NUPTE. Convivium solemne in receptione Episcopi recens. consecratio. Testimonia pro Ecclesia Turon contra Dolensem, apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 914 : *addidit etiam quod vidit predicationem Hugonem redeuntem a consecratione sua recipi processionaliter opud Dolum, et quod interfuit Nuptis predicti factis in domo Conani archidiaconi. Eadem repetit alter testis ibid. col. 917. Nuptie spiritales post consecrationem Basilice, eodem, ut puto, significatu celebrante memorantur, in Charta Guillelmi Ducis Normann. ann. 1066. e Chartulario SS. Trinitatis Cambriae.*

4. NUPTE. Quod convivium solemne. Comput. ann. 1450. ex Tabul. S. Vulfr. Abbatil. : *die Aprilis, pro media parte quatuor quaternarum annos primo Martinus le Preucet, magistro scholarum carius, in Nuptiis suis prime Miserere, etc., v. sol. iiii. den. Ibidem : 26 die Julii, pro media parte quatuor quaternarum unius sorori magistris Firmini du Four in Nuptiis ejus desponsationis presentata, iiiij. sol.*

5. AD NUPTIAS PUERORUM teneri. In Charta ann. 1238. apud Mirsum tom. 1. pag. 755. dicuntur qui auxilium dominis suis debet ad maritandos eorum filios, de quo dictum est in voce *Auxiliu*.

6. NUPTIALIS VESTIS. Vide *Infra in Vestis*.

7. NUPTIALES. Qui nuptias ineunt. Deum... qui benedicti conjugi *Nuptialium, fratres carissimi, deprecunor*, apud Mabilion. pag. 206. Liturg. Gallic. col. 2.

8. NUPTIALES CHARTÆ. Charta ann. 1097. e Tabulario S. Illidi Claramont. Ego P. de Camateria. *Dominus castri Tocatii domo et concedo per me et per meos et heredes omnes Chartas nuptiales, quae sunt castri Tocatii et in omnibus locis pertinentibus ad Tocatium, que sunt de feudo meo, tibi A. Abbatii monasterii S. Illidi.* Alia ann. 1208. *De Cartis Conjugalibus, que sunt in parochia de Tuire.* Alia ann. 1208. ex eodem Tabulario. *Magister Simon Arelatis presbytler d'Ermonc conquerebatur de Abbatie S. Illidi super Cartis Nuptiarum de*

Agello et de Bassilla... unde venerunt in presentia Domini R. Arvernorum Episcopi, in cuius curia predictis Cartas monasterio S. Illidi adjudicatis fuerunt. Has Nuptiales Chartas in voce Charta Cangius intelligi de Jure matrimonii sacramentum impertendi.

9. NUPTIANTES. Incontinentes. Acta.

S. Gauger. tom. 2. Aug. pag. 684. col. 2 : *Cente de immanibus nitis, de superbis humiles, de Nuptiantibus continentibus...*

NUPTIARIUM. Incontinentes. Acta.

NUPTIARIUM. Vide mox in *Nuptiorum*.

NUPTIANTES. Incontinentes. Acta.

NUPTIANTES. Incontinentes. Acta.

</

quo nubere licet. Lit. remiss. ann. 1471. In Reg. 197. Chartoph. reg. ch. 146 : *Le suppliant affiancé à une jeune fille, qu'il entendoit espouser aux prochaines Noës, etc.*

• **NURA**, Nurus, uxor filii, Gall. *Bra-* Testam. Romae de Villanova ann. 1250. ex Tabul. M. Vences : *Item confessor me habuisse a Nura mea Ayarda uxore Pauleti (fili mi) nomine dotta sue, duo milia librarum Raymundenium. Vide supra Nora.*

• **NURIGARIUS**, Idem qui supra Nori-
garus, qui nutrit oves, in Cherta ann.

1432. • *Clique animalia, Nuyraguer, in* Lib. Sommer. ann. 1463. ex Reg. 100. Chartoph. reg. ch. 41. *Item ont veule habitanter liberte et franchises queul Nuyraguer ou tenant bestial, ne doit tenir beault menu, soun quil portent de six en six une sonnante. Vide supra Noga-
guerie.*

• **NUROK**. Vide Wadding. in Regesto

tom. 1. pag. 10.

• **NURUS**, *Nypos, (νυπός)* Sponsus.

Suppl. Antiq. **NUS** pro *Nos*; *in veribus Chârtis Gallois s. 9. 10. 15. 24. 25. 27. etc. apud Mabilion, post libbos de Re diplomatic et apud Baluzum. In vett. formulis non semel ac iterum in Placitis aliquot Chilodovei III. tom. 4. Act. SS. Ord. Bened. pag. 617. 618. et apud Doubletum, ubi frustra viri docti emendant in *Nos*; unde nostri forte suum *Nous* servarunt.*

• **NUSARE**, *Arabica, Seratura que-
dit a lago, quando secatur*. Glossar. MS. medic. Simon. Jansens. ex Cod. reg. 5959.

• **NUSCA**, *Gloss. Theodise. : Fibula, Nu-
sea. Item. Lunula, Nucula, f. Nuscula Leges Anchiorum et Verinor. tit. 6. § 6 : Water moriens filio terran, mancipia; pe-
cuniam dimitti : filie vero spolia collis, id est, murinas, Nuscus, monilia, inau-
res, vestes, armillas, etc. Charta ann. 1320. Et tria Nusca auri cum jennies pretronis etc. Charta Goffredi Comitis Andegavensis in Tabular. Vindo:rensis: Pro qua (Ecclesia) dedit ipsa lancelino nummorum solidos mille, et sic usori duas Nuscas aureas in-prato 10. librum, etc. Chartam integrum descripti Gallandus lib. de Francia. folio 10. pag. 28. Quibus sane locis ut nusca legen-
dum? Nusca fere patem, facit Hugo Plagonius Interpres Will. Virgil lib. 18. cap. 31. qui hacte verba, murenule, inauras, periclitidas, verit. *Mousches fer-
mante*. In Glossario enim laudato fibula idem est quod Nusca. Vide Musca.*

• **NUSTOR**, Constantior est *Nusca lectio*, ut assentiam Cangili conjectura. *Nusca una de auro*, in Charta ann. 1063 apud Murator. delle Ante. Esteuni pag. 208. *Scrinium eburneum et in eo Nusca aurea quinque, armilla due*, apud Fred. Schan-
natum Vindem. Liter. pag. 9. Vide *Nosca*. In Glossario Schilteri : *Nosci, Fustulas, ubi notatur f. legendum Fibula Deinde Sine Nuschin, Poculum ab eodem Schiltero redditum Rhyth. de S. Ann. v. 651. At Scherzio in Not. Nus-
chin est *Fibula, spinis*. Gloss. Florent. : *Nusca, Fibula, Nusculi, Lunula*. Voca-
bul. Lat. Germ. *Spiner, Nuschel*. *Vectoris est proprius spinifer parvusque monile*. Hec in laudato Schilteri Glossario. [ee] Vide Graff. Thesaur. Ling. Franc. tom. 2. col. 1106. voce *Nusca*. Haud scio an idem sit vox *Nosca*, quam usur-
pat le Roman de la Guerre de Troyes MS. :*

*Li Rois fu sages et certois.
Les roesses au Noës d'orfrøs,
Or pris don pallafro Hallæs,
Et lor seul le conduit et mæse.*

• Anonym. de Casib. monast. Farf. apud Murator. tom. 6. Antiq. Ital. med. evi. col. 285. *Nuscam auream feminam*. Et col. 288. *Nuscas tres aureas feminas inter monilia enumerat. Vide supra Nodellus.*

• *Nostris vero Nusque appellatur, Oculi angulus interior. Littera annis. ann. 1481. In Reg. 208. Chartoph. reg. 72. Le suppliant atteigny icellus François d'un des forcherons de la fourche sur le viage, entre la Nusque du nez et l'œil.*

• **NUSCENTUM**, Nucetum, ager nuci-
bus constitutus. Charta ann. 1359. In Reg. 97. Chartoph. reg. ch. 282. *Item partem suam duarum pecularium Nuscenti, pro iubis facit domino dinidum unum quar-
tale vini. Vide supra Nodellus.*

• **NUSCIO, NUSCIUS**. Vide *Noctious*.

• **NUSCITARE**, *anxiavit*, in Glossis Lat. Grac. Sangerman. *Esexpere, fastidire*, in Suppl. Antiq.

• **NUTA**, *Gustus oris*, apud Papiam.

• **NUTATUS**, Turbatas. Vita S. Con-
wois Abb. scc. 4. Benedict. part. 2. pag. 200. *Nutati eni erant de abcessu
eja, et dubi resuscitabat quid ei evenisset.*

• **NUTERANS**, Nox intrans, a veteri Gallico *Nutantre*, eodem sensu. Vide supra *Noctanter*. Lit. remiss. ann. 1350. In Reg. 90. Chartoph. reg. ch. 752. *Ad hostium Johannis Turpin de Nuterante
venit, etc. Vide Nutio.*

• **NUTIRUNDUS**, pro Nutabundus, in

Act. S. Florent. tom. 6. Sept. pag. 482.

col. 1. *Nutabundus grossibus minima con-*

sistere valens, etc.

• **NUTINARE**, Corpus, ingenium, geni-
tura. Gloss. Isid. Post. Cerdam Gravius restituit *Natura*, pro *Nutinare*, et *Geni-
tia*, pro *Genitura*.

• **NUTIO**, Concil. Legion. ann. 1012, can. 26. *Si Miles vero in Legione in solo alterius casam haberit, bis in anno eadum dominio soli ad juncitam, ita dico, ut eodem die ad dominum suum perire reverti, et habeat annum, nuncleum, voluerit, et faciat de domo sua sic ut super scriptum est et illi dominio non dat Nutio. An nodem? adeo ut sensus sit, Mi-
litum dominio debere diem ad juncitam, non vero noctem, quod statutum sit, ut eodem die ad dominum suum possit re-
verti.*

• **NUTRA**, pro Neutre, in Literis ana-
1224. tom. 4. Ordinat. pag. 378. art. 8. ibi monitum a Cl. Editore.

• **NUTRICAMENTUM**, Nutrictum ani-
malium, ex quo decimae penduntur ec-
clesias, idem quod *Nutrimen*. Vide supra *Nutrinia*. Charta Barthol. episc. Laudun. ann. 1110. ex Chaitul. S. Vinc. Laudun. ch. 32. *Eas (dopos) ab omni decima liberas esse concessimus, tam in carceris, quam in Nutricamentis.*

• **NUTRICARE**, Nutrire. Capit. Caroli Magni lib. 1. cap. 182. *Unusquisque suo beneficio suam familiam Nutricare faciat, et sua proprieitate propriam familiam nutratur.*

• **NUTRICARII**, Matriulari, quibus enutriendi educandi infantes projec-
tos cura incumbet. *Nourrisse*. Vita S. Goars cap. 10. *Hæcque consuetudo era, ut quando aliquis homo de ipsius in-
fantibus projectis misericordia motu vel-
let curare, ubi illi, quos Nutrica-
rios vocant, matriulari S. Petri com-
pararet, et illi Episcopo ipsum infantem
presentare deberent, et postea Episcopi*

*auctoritas suydem hominem de illo Nu-
trario confirmabat. Id clarius explica-
tur a Wandeberio in Vita ejusdem Sancti cap. 20.*

• **NUTRICATIO**, Eadem significacione,
nostris alias *Nourriture*, *Nourritre* et
Nourrage. Charta Joan. abb. S. Mich. ex
Chartul. Thenol. fol. 85. v. : *Cum jam
certem edificasset, pro cuius de-
cimatione tam prædicta quam Nutritio-
nis quantum ad nos ad sacerdotio-
parochiale pertinet, etc. Ita rursum
occurred in Charta sequent. ann. 1144.*

*Ali in Ch. Henr. archiep. Rem. ann.
1157. fol. 88. r. melius legitur. Nutrica-
tio. Lit. remiss. ann. 1889. In Reg. 144.
Chartoph. reg. ch. 487. *Lequel Thevenon
avoit fait mengier grant partie de leur
échine à ses bestes et Nourrures. Aille-
ann. 1416. in Reg. 169. ch. 414. Icellui
Philippe dist aux supplians, pourquoi a
été votre Nourriture en més grant?.....
aussi que s'il voulloit dire que les pour-
ceaux des supplians avoient été mengier
ses glans. Aliis ann. 1421. in Reg. 171.
ch. 348. *Beufs, vaches, moutons et autres
Nourrages et bestial, etc.* Vita J. C. MS.:**

*Riches hor est à demesure
De bestes et de Nourrure...*

Si eueurs la pasture

Les bestes et le Nourrure.

• *Hinc faire nourrir, pro Nutrire, alere,* in Libert. Busenc. ann. 1357. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 389. *Li aucun laisoient à labourer leurs terres, et à faire Nourrir de bestes et de chevaux.*

• **NUTRICIA**, pro *Nutrix*, ex Gallico *Nourrice*. Archiphilus lib. 1. cap. 2:

Languida segnitia venaria Nutrida, tracta

Oita, ac...

• **NUTRICIO**, Nutrictus, nutritor. Ju-
lie GAUDENTIÆ FILIÆ DULCISSIMÆ,
qui VIXIT AN. III. MEN. X. DIES XII.
NUTRICOINES CONTRA VOTUM SUO PE-
CERUNT LOCO PEREGRENT EITA DECES-
SIT. apud Bertol. in Antiq. Aquilej. pag.
198. *Vide Nutritius.*

• **NUTRICIUS**; Alumnus. Gerardus abb. in Vita S. Adalberti in Prologo: *S. An-
dreas... Adalardi auditor fuit et Nut-
ricia. Vide Nutritius.*

• *Nostris alias Nourris. Le Roman
d'Alexandre MS. part. 2:*

Plus alme bona vaseus, que mere se Nourris.

• **NUTRICULA**, dimin. a Nutrix; di-
citur de ecclesia, in qua quis nutritus est
et educatus. Flor. diacl. Lugdun. carmen
tom. 6. Collect. Histor. Franc. pag. 263:

Quid, queso, sacrae sunt Nutriciae nostra?

Atque eadem generis ecclesia haec meruit?

Vide mox *Nutritor*.

• **NUTRIDUS**, pro *Nutritus*, Familiaris,
domesticus. Formule Andegav. art. 55.
tom. 4. Analect. Mabilionis pag. 267.

*Convenit nobis ad petitionem Nutrido
noster.... pro aliudio servicio suo, etc.* Vide *Nutritus*.

• **NUTRIMENT**, **NUTRIMENTUM**, **NUTRI-
TURA**, Nutrictus animalium, ex quo
decimae penduntur ecclesias.

• **NUTRUM**, *Prædicta Canonicorni cap.
120. ex Synodo Aquitanorum. Loca dis-
congrua attributa, in quibus Nutrimenta
fiant, unde necessaria pulmenta habeant.* Capit. Caroli Mag. lib. 3. cap. 21. *De
omni collaborato, et de vino, et feno
fideliter et planiter ab omnibus Nonne et
Decima persolvatur. De Nutrimente vero
pro decima sicut hactenus consuetudo fuit
ab omnibus observetur. Lib. 74. cap. 40.
lib. 5. cap. 146: Ut de frugibus terra et*

*animalium Nutrimine Nomen et Decima
persolutur.* Adde [Chartam ejusdem
Carol. Mag. tom. 1. collect. Mabilioni
pag. 266. libri ann. circa 1185 apud
D. Calmet. in Probat. Hist. Lotharingia
tom. 1. col. 313. Canon. Hibern. et
Marten. tom. 4. Aneid. col. 15. et] Edic.
Rothar. Regin. Longobard. tit. 92.
§ 4. [oo 222] etc.

NUT Hinc expono Nutrimentum, quod occurrit in Vita S. Deodati Abb. tom. 3.
SS. April. pag. 274. *Enituit... quoddam
Dei servorum canobum... ex cuius sacro
Nutrimine puer insignis pullulat Diodatus.* Ubi Nutrimentum, quod *Educatio* redundat viri docti, metaphorice dictum, atque ad Monachos una nutritos et educatos translatum existimo.

NUTRIMENTUM. Greg. Mag. lib. 1.
Dial. cap. 9: *Facet tibi Domine, ut de
Nutrimenta matris mea manducare non
possim, ecce enim gallinas, quas nutrit,
vulpes comedit.* Episcoporum Gallici ad Ludov. II. Reg. cap. 14: *Labo
rent et excalant terras... faciant Nutri
menta congrua et necessaria.* Vulfinus Pictaviensis Episc. in Vita S. Juliani
Abbatis cap. 15: *Pulorum Nutrimento
plurima congregavit, quarum cornibus
infractis curvum astentaret.* Charta
Guillelmi Flandersensis Comitis ann.
1180: *Concedo eideri domini per perpetuam
pacem omnibus animalibus et Nutrimentis
eis, ut libere et abque me exactione
seu concursum ipsa animalia seu Nut
rimenta in toto meo Comitatu prebeat
et nutritantur.* [Vobis anno 1121 inter
Instrum. tom. 4. Gall. Christ. col. 15.
Si eam ipsi Monachi (Clara-vallis) in
sua proprietate dominatu retinuerint
et arando et fodiendo laboraverint, et de
Nutrimentis, quod in predicta terra fec
erint, similes concedo. Charta ann. 1252.
Hist. Mediani Monast. pag. 83: *Dedit...
minutam decimam grangie sue de Lute
nem... in pratis et Nutrimentis.* Adde
allam ann. 1261. ibid. pag. 328. illa ann.
1288. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan.
col. 290. *Ad pacem animalium,
equorum, porcorum et aliorum Nutriment
orum.* Vide Buzelin. in Gallo-Flandr.
pag. 381. et 399.

NUTRITA, in Charta Caroli Magni apud Adamum Bremensem cap. 9. [et
tom. 1. Capital. Baluz. col. 246. Charta
Joceranni Episc. Lingon. pro Monasterio
Clara-vallis ann. 1211. inter Instrum.
tom. 4. Gall. Christ. col. 157]: *De posse
sitionibus autem et laboribus eorum praecip
pienes precipuum, ut quocunque loco in
iudeo episcopatu nostro Nutritura vel agri
culta ipsi et familia eorum labores
exercerent, deinceps suas ipsi habeant.* Charta Radolfi Filippiani ann. 1158.
ex Archivo S. Petri de Billere. *Nutri
tus me dedisse ecclesie B. Petri de Filipe
ri ecclesiam de Quintonia et communione
pasturam omnibus suis animalibus tam
pecoribus quam jumentis, sua aliis Nu
tritura suis.* Charta Philippi Franc.
Reg. ann. 1187 in Archivo Archiep. Se
non: *Nulle hominum de parochia (Lori
aci) teneat nec aliquam consuetudinem
redat de Nutritura sua.* Bulla
Innocentii III. PP. ann. 1198: *Equos non
ascendant, nec etiam habeant (Fra
tres SS. Trinit.) sed asinos tantum licet
ascendere, datos vel accommodatos, vel de
propria Nutritura susceptos.*

NUTRITIO. Vide supra *Nutricatio*.
NUTRITA. Familiares, qui et familia
allicius sunt, qui in domo domini alun
tur. Gregorius Turonensis. lib. 9. cap. 96:
*Comitibus, Domesticis, Majoribus, atque
Nutritis, et omnibus qui ad exercendum*

*servitum Regale erant necessarii, dele
gatis, etc. Legendum Nutriti.* [Le Roman
d'Atlas MS. ubi Regem inducit Barones
suo aliquoquent:

*Si leur a dit : Seigneurs oyés,
Et en paix dire au laissiez,
Tous soies de ma Nouriture,
De moi devez prendre grant cure.*

Le Roman de Vace MS.:

*Tint grant festé si grant court, mouz y ont de deduit,
Mout y vi des estranges si souys de son Norris.]*

• Guill. Guiart. ad ann. 1207:

*Ces trois ont Lombes en leur giane,
Provencian et ceux de Touscane,
Et les estranges Nourture.*

Nutriti, in Monasteriis, dicuntur
qui, in Monasterio oblati sunt, de
quibus infra. Lanfrancus in Decretis
pro Ordine S. Benedicti cap. 21. *Juven
tam Nutriti, quam de seculo venientes,
qui magistris custodiendi commendantur,
in multis, sicut infantis, de quibus super
ius dictum est, custodiuntur.* Remoi, ul
supra, a se invicem sedent: extra locum
custodie sine custode nusquam proced
ant, etc. Chron. Monast. de Fontanis
cap. 2. *Qui in diebus eorum, parvus
suscepimus in Canobio isto, et Nutritus ab
eis per 14. annos, etc.* Superioris lib. de
Actis sua: *Robertus huius Ecclesie po
fessus, et ab infantis Nutritis. Igitur ann.
10. 2. Monachus conversatione Nutritus.*
Eiusmodi autem Monachi Nutriti longe
potioribus habebant conditionis, quam
Conversi, ut perpetuam vita innocen
tiae, adeo ut principia usi commendan
ter munera. Colardus in Vita S. Bertini cap.
11: *Erlefeldum suum a
poco Nutritus Abbatem successorem
adstitit. Charta Eriberti Archiepiscopi
Metropolitani anni 1040. apud Egeli.*
In Appendix ad tom. 4: *Noste fideli
sumus Alboio, continuo Monachus sub
Patre et Regule recte Nutritus, a nobis
nuper nominati Canobii Abbatum effectus.*
Udalricus lib. 3. Consuet. Cluniac. cap.
10. de Officio Praeceptoris. *Hoc est ob
dientia quam ex more nullus meret
ni Nutritus. Eadmerus lib. de S. Al
selini Similitudinibus cap. 78: Verum
quia de Conversis et Nutritis congregatur
Ordo Monachorum, dicendum est quod
solet esse contentio quedam inter Nutritis
Monachos et Conversos. Asserunt enim
Nutriti se nulla criminis commisisse, nec
se in seculo sorbitus coinginusasse, sed
qua mundum ab infantia vita duce
runt, et in Dei servitu semper laboreb
runt. At contra Conversi, qui scientiam
exteriorum habent, et res Monasterii sa
pienter tractant, Nutritis ipsi necessaria
inventur, ordinem quoque suum fer
tus custodunt, illos vero parvus in his
valere considerant: ideo se meliores illis
animant, sicut aliis, aliis se preferunt,
dum aliis suorum, sed aliorum infirmitatem
attendent. Sed et vere Monachus essent,
sic esset inter eos quomodo inter Angelos
in celo, et homines in terris. Angelii enim
sunt quasi Nutriti, sancti vero homines
quasi Conversi. Vide S. Hieronymus
Epist. ad Latum 1. Et licet iudicem
tentere voluptatem; tamen pro arbitrio
securioris continentiae esse noscere, quod
queras. Vide Hugo de sancto Victore lib. 5. de Claustro anima. cap. 43.
Hi addo quae habet Regula sancti Au
reliani cap. 17: *Minori estate in Monas
terio non expiantur, nisi ab annis de
cencis aut diuocatis, qui et Nutriti non
ageant et cavere noverint culpas.* Et
Chronicon S. Benigni pag. 448: *Fuit**

NUT

*autem Girbertus ex primis quo Nutrivi
Dominus Abbas Willimus, et ab officio
Scriptor est appellatus. Vide S. Egilum
in Vita sancti Sturmi Abbatissi Fulde
nsis in Prologo, et cap. 1. Hugo de Flav
iniac. pag. 197. Warinum Abbatem
Metensem in Epist. Acta Murensis Mo
nast. pag. 42. Chronicum Casinense. lib.
4. cap. 44. 45. lib. 4. cap. 98. Histor.
Figiacensia Monast. pag. 302. [Bernar
dius Monach. in Ordine Cluniac. part.
1. cap. 27.]*

*Nutriti Clerici dicuntur, qui Episco
pis ratione Duces eos sublinunt, quasi
ex eorum familia. Capitalis, incerti
ann. cap. 5: *Ut ipsi Presbyteri tales
Scolarios habeant, id est, ita Nutriti et
inservi, etc.* Hincmarus Rom. in Ca
pitulis in Synodo Remi, datis anni 871
cap. 5: *Sed sicut audiui, vos non inde
costigatis, sed post ipsos et vestros Nutritos
in maledictionem sinoniam heretico
traditis.* Infra: *Quia si vir bene viveret,
et vestros Nutritos in bona vita et in bona
charitate nutriti, non vobis esset
necessus et vestra perdere, et vos ipse in
damnationem mittere.* Concilium apud
Carthagenum ann. 884. ex Simondo:
Hincmarus Episcopus ad Herardum Ar
chiepiscopum dicit, quia vester natus,
Nutritus, vel educatus et ordinatus dino
citur, etc. Infra: *Et inventum est quod
ab eis poter illam deherent, cuius natus,
Nutritus, et ordinatus foret.* Hermannus
de Restaurat. S. Martin. Tornacensis
cap. 107: *Hic Tornaci Nutrus, Nutritus
Episcopi Canonicus existit.* Charta En
gueniap vel Angenaplii Cantoris Ec
clesiae Braiensis ann. 1214. in Tabular.
Compan. Joannes etiay Canonicus Braii
Nutritus meus, si me superercent, eam
dominam quandiu vicebit, possidebit, etc.*

NUTRITIVE. in Regula Monastrium Fon
tevraldeensis cap. 17. emend. sunt quae
Nutritis in Monasteris virorum, cap. 17:
*Et Abbatis aut Prioris non ducat
secum in equitato quamlibet de Nutri
tive, vel juvenibus claustralibus.*

NUTRITION. pro nutrimento mercede,
id est 11. D. de Var. et extraord. criminis.
(11) proprie, Grecois

• Non rite radem acceptione, in
lit. remiss. ann. 1387. ex Reg. 130. Char
toph. reg. ch. 187: *Duquel Blayne l'ex
posant nourrisoit un enfant... de la
Noirissore duquel ledit Blayne devoit
grant argent.*

NUTRITUS. Gloss. Lat. Greco: Nut
ritus, proprie, Vetust. Inscriptio: Nemnia
Terrolla Nutricia suo et mare bene
nutriri poterisque sibi et sibi. Occurrat
apud Paulum. Warnfridus lib. 5. de
Gest. Longob. cap. 7. et Adamum Bre
menensem cap. 51. Nutritus Regis, apud
Gregorium Turon. lib. 5. Histor. cap. 47.]

1. NUTRITOR. ut Nutritus. [Pedago
gius, rector pueri Greg. Turon. lib. 8.
Histor. cap. 22: Wandelinus Nutritor
Childerbi. Regis obit; sed in locum ejus
nullus est subrogatus, ex quod regina
mat curam velit proprium habere de
filiis.] Vide Bagulus 2.

2. NUTRITOR. Presul, pater spiri
tualis. Charta ann. 741. apud Murat.
tom. 4. Antiq. Ital. med. avi col. 530:
Tunc elegat sibi abbatissa cum sororibus
sefeminae vel admonitionem. [Aucti
onis Nutritoribus seu presulis, qui in
tempore fuerit. Charta Ludov. reg. ann.
900. apud Oefelius. tom. 1. scriptor. Ver.
Boicar. pag. 706. col. 7: *Per modos
processus suas et Adalberonem antistitem
et studiosissimum Nutritorem suum Wal
tonem Frisingensem episcopum, etc.* Vide
supra Nutricula.

• **NUTRITORES LACTANCI.** In vet. Inscript. apud Murator. tom. 3. Inscrip. pag. 177. 2.

• **NUTRITORIUM.** Locus in quo nutruntur seu educantur infantes, vel ipsum educandi officium. Testamentum Radulphi de Nevill Comitis Westmerland ann. 1440. apud Madoc Formul. Anglic. pag. 438: *Item do et lego cuilibet mulierum cum uxore mea ad tunc existentium x. marcas; et cuilibet mulierum generosarum alterius status, in Nutritorio infantium meorum ad tunc existentium, xl. sol.*

• *Hinc Nutriture, pro Secundo, Provinciis Nourriment, vulgo Arrierefaix: Lit. remissa. ann. 1402. ex Reg. 157. Chartoph. reg. ch. 356: Laquelle Brouguards ou plusieurs mauls a dolere enfans, tellement que ledit enfant vint et fut en voie de ledit Brouguard hors de sa Nutriture embouchid, vif, sain et fort remuent et fassent devoir avec se mere pour naître sur terre naturellement et en temps d'enfans avoue aide parturiente. Parquoy furent sedis mauls naturels du Jeudi jusques au Vendredi enuant environ no[n]ne, que ledit enfant fut terminé et ledit Brouguard aille de vie, d'iraspissement; et tantôt après se mort yelle Brouguard fu ouverte et l'enfant est mort.*

• **NUTRITURA.** Alimentum, educatio, Gall. *Nourriture*. Testamentum Portichramni Episc. Cenoman. apud Mabillon. tom. 3. Analect. pag. 188: *Illiis si que rego ac jubeo, ut quicunquam amici mei vel fideli servienti fuerint, semper eius memori et Nutritura, et vel benefactua invenerint, et circa illas impendi.* Litera Ed. 11. 1. Regis Ann. ann. 1278 ad Joannam Castellam Reginam, apud Rymer. tom. 9. pag. 1067: *Pro solicita et curiosa educatione et Nutriture, quae circa karissimam filiam nostram... existit.* Litera Polippi Pulcri Franc. Regis ann. 1802. tom. 1. Ordinat. pag. 980: *Nulus Senecallus, Bailliulus aut aliquis Iudeus quicunque eis se habeat Prepositum, scicribrum seu Judicem, qui eidem consanguinitatis, affinitatis vel Nutritura vinculo teneatur.* Vide alia notione in Nutritura.

• *Nourrissement, eadem notione, in Stat. ann. 1374. tom. 6. Ordinat. reg. Franc. pag. 46: Selon ce que pourront avoue à la tutelle, garde et Nourrissement de nos enfans. Infra: Pour l'estat et gouvernement de nosdiz enfans. Nourrissement, pari sensu, in Lit. ann. 1561. tom. 2. Comment. Cond. pag. 603. Vide infra Nutriz.*

• **1. NUTRITUS.** BENK NUTRITUS, Lideraliter, ingenue educatus, bona indolis. Chartul. Andr. notarii Massil.: *Dominus donatione pure, rata et irrevocabili inter viros, huiusmodi sunt tantum quae bene Nutritus et diligens, licet de majori parte ratione foris dignus, etc.*

• **2. NUTRITUS.** Notus, filius illegitimus. Charta ann. 1195. inter Instr. tom. 10. Gal. Christ. col. 445: *Domino Bartholomaeo, qui ecclesiae nostrae non modicam beneficia contulit, de bonis ecclesiae nostra annuum beneficium, quatuor videlicet modicos frumentos et totidem avens ad mensuram capituli; et post ejus decessum, Guiberto ejus Nutrito illud idem beneficium, toto tempore vita sua habendum, concessimus;... prout insuper et mensuras, quae Bartholomaeus pater ipseius Gilberti sub annuis pensione decem solidis*

dormi et nobis tenueret. Vide præterea Baluz. tom. 1. Hist. Arrvera.

• **NUTRITUS.** Quæ educationem aliquajus curat. Charta ann. 1195. apud Cenc. inter Cens. eccl. Rom: *Ego Johannes Nicholai Maria Johannis adiutorius curator Odoni, filio studiorum Odonis Petri Leironis, cuius domine Luciane evia et Nutris est. Vide supra Nutritura.*

• **NUTTURE.** Testam. regina Matilda ann. 1255. inter Probat. Hist. general. domus reg. Portug. tom. 1. pag. 31: *Item meum posteriorum bonum, quod me Nutrit. Leg. videat quod malitiam est, hoc est, misio, descriptum. Vide M-*

lipp. pag. 16:

Quida Nostra veluti balista pollici lava, Deorsum premit aures, sonat mea nerva, et orea In Regia scapula statim battit horrore

Dantes in Paradiso cant. 2: *In quanto quadrati poca, et rotta, et de la Noce si districava. [Hinc Proverbium Italicum: Lat. Quod e' su la Noce; pro domino primum.]*

• *Hinc Ennemquier, tetum nesci imponeo. Lit. remissa. ann. 1578. in Reg. 106. Chartoph. reg. ch. 29. Iustit. Vnde tendit d'animi returnus son arc, tenda, la seyeste Ennemquier, et deux sequentes en sa bouche, etc. Unde et Desnoyer, pro arcum remittere, in illis Lit. ann. 1580. Reg. 118 ch. 83: Ainsi que ledit Esis eust Desnoyer son arbalète, se vive encontre ledit de la Chapelle et lui entra sur son corps.*

• **2. NUX.** Vasis species, a forma sic recti. Inventar. ann. 1420. inter Probat. tom. 2. Annal. Premonst. col. 601: *Unum plate argenteum pro speciebus pedatum, quinque Nucos pedatas, cum copercillis.*

• **NUXA.** Udalarius lib. 1. Consuetud. Cluniac. cap. 29: *Sanctorum reliquias crucis, capulis, et Nuxis inclusae per fratrias a secretario dividuntur, ut ab eis ostio suspensus portentur. Sed legendum videtur Bussia. Vide in hac voce.*

• **NUXARA.** vox Arabica a Naszer, adjutiv. protexit, iudicium quoddam; etym. adjutor, protector: vel a Nasr aut Nasar, rostro suo vuolit; inde Nasros, aquila; scilicet sidus caeleste et nomen idoli, quandam ab Arabibus Dulkeleitis in Hamjarium terra cultum. Ita ex Lexic. heptaglot. Castelli Martenius in Glossario Ad Tract. de Concord. vet. et novi Testam. tom. 9. Ampl. Collect. col. 180: *Ubi actio aliquip remanentem de idiotaria illa, que adorabantur Janes, et Janus Nuxara.*

• **NYCTAGES.** *Allis nycteovox, Hereticis, nocturne existimabant voces vigilias, et spirituali operi infructuosas, discorsas, iure temerari divina, qui noctem facit ad requiem, sicut dies ad laborem. Qui hereticis Graeco sermone Nyctages, hoc est, sonniculus, vocatur. Isidor. lib. 9. de Eccles. offic. pag. 29.*

• **NYCTALMUS.** in Gloss. Sax. Cottoniano. Nihteara. Ubi Somerus, forte Nyctalops, id est, qui noctu melius certit, quam interdiu. Nyct, noctem sonat eaq. oculum. Sed videatur legendum Nyctalus, ex Graeco νυκταλός.

• **NYCTIMENAE.** Nyctopl. Noctua. Rolandinus Patavinus de factis in Marchia Tarvisina lib. 12. cap. 9: *Sic ave-*

aliquando Nyctimenae, quæ Noctes dicuntur, in specie concreta, uniques et inservienti docerunt, parviorum, veneficiorum et venientiarum. De fabula Nyctimenae Nyctoi filii in Noctis verum, vide Ovidium lib. 2. Metamorph. v. 361. et seqq.

• **NYCTOSTRATEGUS.** Nyctostrophus. Prefectus vigilius qui nocta urbem illustrat, publicum quietis causa. Arcades leg. sit. Dig. 5.1. de man. et homine (50. 4.): *Nyctostroglis et plastrinorum exercitores personale munus obseruat. Sic legendum pro Nyctostroglis, quod occurrit in pluribus exemplaribus.*

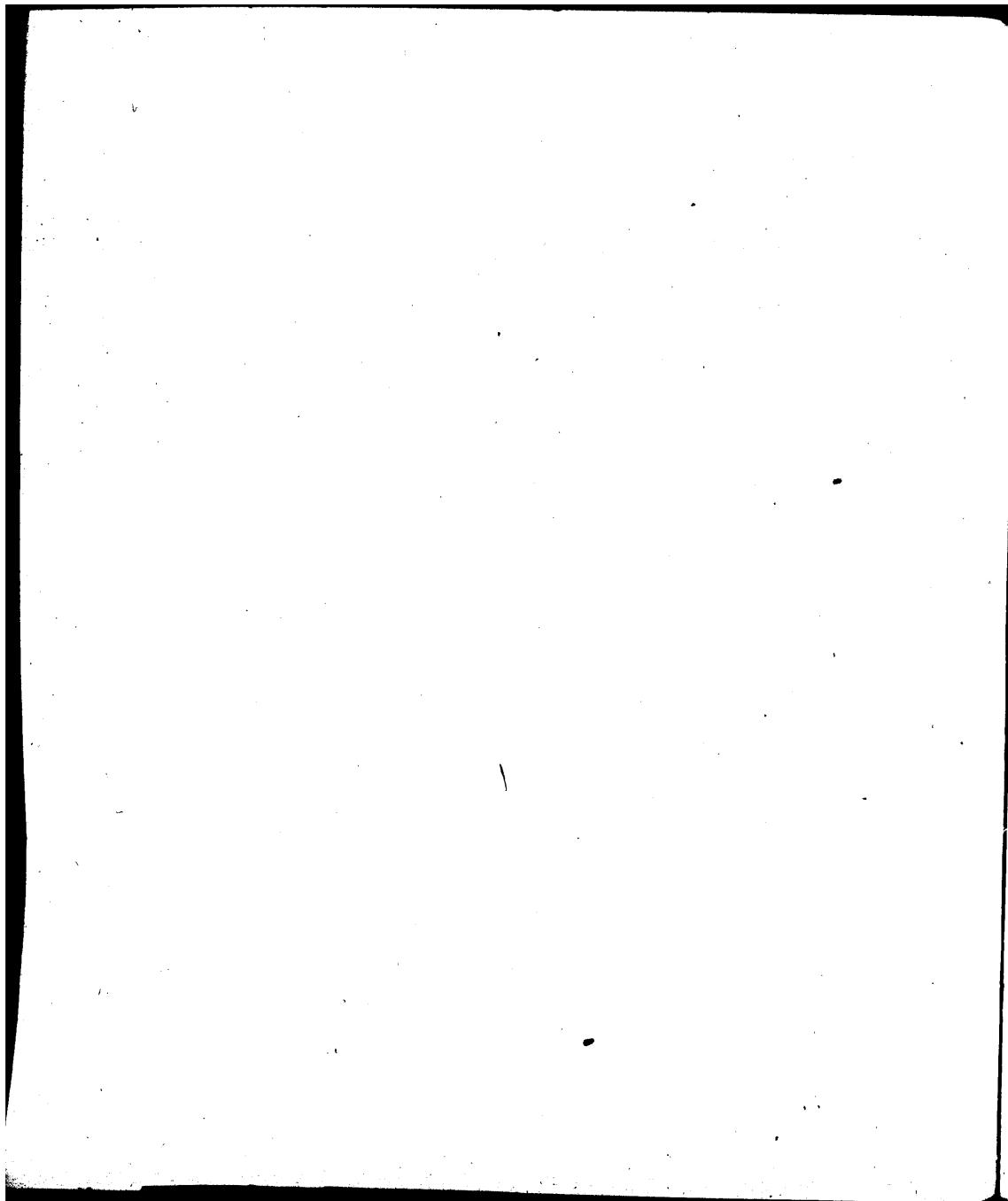
• **NYDREDIPES.** Castamarium Monasterii de Bello, apud Speciman. lit. Bremon. fol. 91: *Aldice Frona tenet... et debet iude de redditu... et de Horripubile, ut supra, 4. den. fulcere per 3. dies, carrire ferme ad 8. Nydredipes in exercitu cum 2. hemisphaerio. Infra: Iose. Insertus debet menses et Hare in exercitu 1. medievale, inventio usum hominem per 8. dies ad Nydredipes ad metendam a mercede neque ad vesperas. Ita fol. seq.*

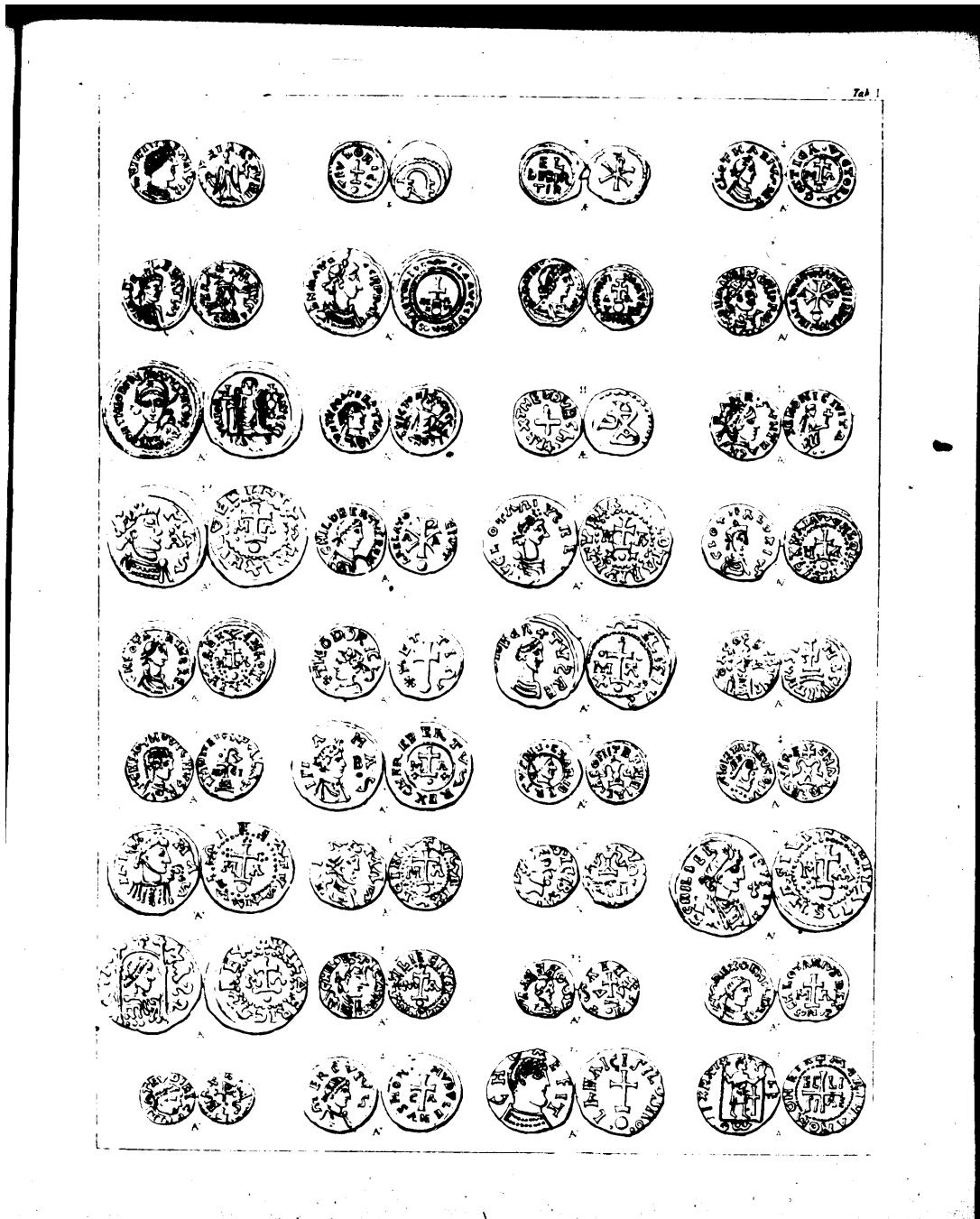
• **NYCTO.** Coacta opera est in agris dominorum a tenetibus precario ponenda, a Saxonico Nyd. Vla. Biddan. Rogare, precari, et Rippian. Falcare, mettere. Vide Bedesipher.

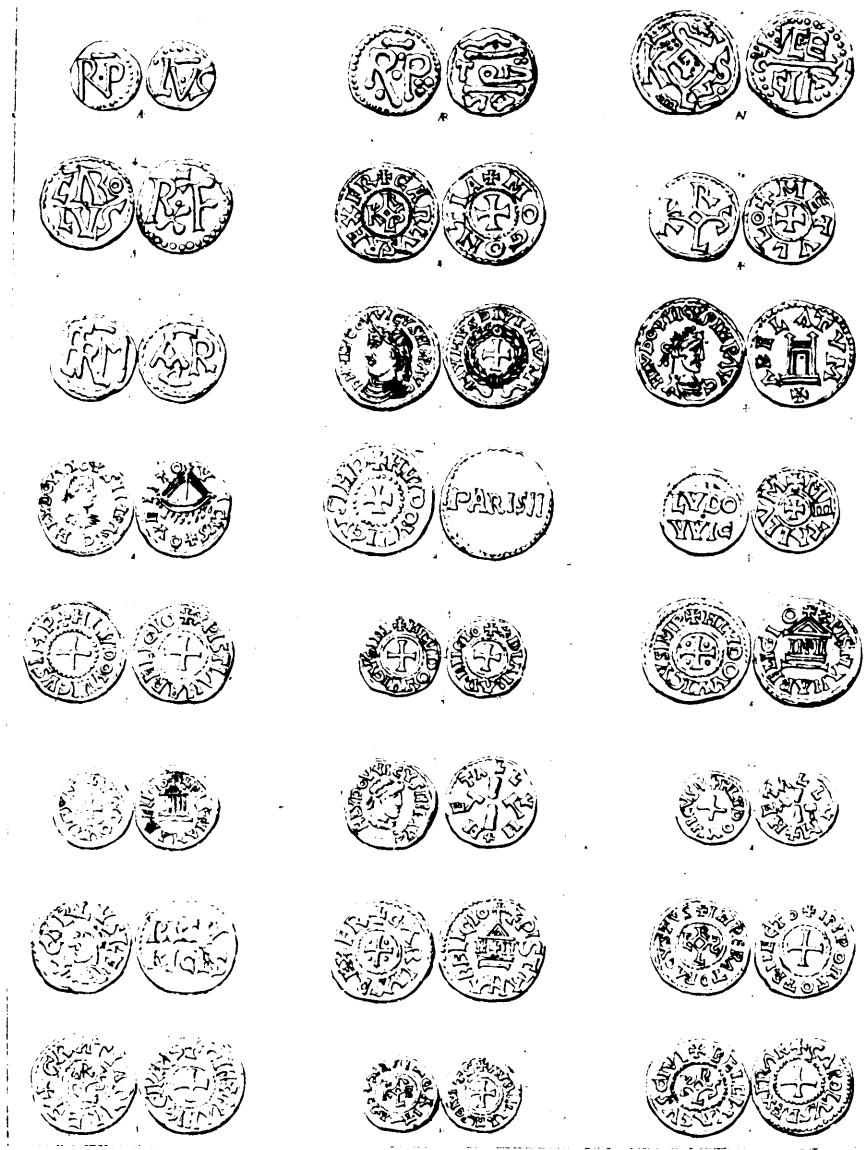
• **NYMPHEUM.** Aquarum receptaculum. D. Ambros. in Actis sancti Sebastiani cap. 12. num. 65: *Circa insulas, circa vicinas, circa Nymphæa quoque erant porti compulsores, qui neque quendam copiam darent, aut Amerindii aquam ipsam calcitatem tribuerent, nisi qui Idota dellabassent. [Capitolinus in Gordiano lib. cap. 22: *Opera Gordiani Roma nulla esset, præter quadam Nymphæas et balnearia. Ammianus lib. 15: Ad Septemnem celebre locum, ubi opere embrittis Nymphæam condidit Imperator.*] Vide quoque de Nymphæis congerientis in nostra Constantinopoli.*

• **NYMPHEUM.** in mediis Ecclesiastarum atris, seu propyleis extrah solent hujusmodi Nymphæa, unde aquæ salientes erumpent. Anastasius in S. Hilario PP.: *Nymphæum triporticum ante oratorium S. Crucis, ubi sunt colonnes mire magnitudinis, quæ dicuntur Hexagon-penta. Johan. Diaconus in Vita S. Gregorii lib. 4. cap. 22: In eis venerabilis Mosaïca atrijs juxta Gregorij juxta Nymphæum dum locum exterritus artificiter depictus regnus Achaearum videntur. Nymphæum nec Capitularum unum sinistram et idem hic sonant haec duas voces, quod fuit ante Basilicam S. Petri Roma sic describit S. Paulinus Epist. 13. novis edit. num. 18: Quare præstant aitens atra, fusa, vestibulo est, ubi Castrorum ministræ manibus et orbibus fluentes ructantem fastigiatu solidu arethos ornat et inumbret, non sine mysterio specie quatuor columnarum salientes aquæ ambiant, decet enim ingressum Ecclesiæ talis ornatus, ut quod intus mysterio salutari geritur spectabilis pro fortibus operi signatur. Vide Castrum in Castarum.*

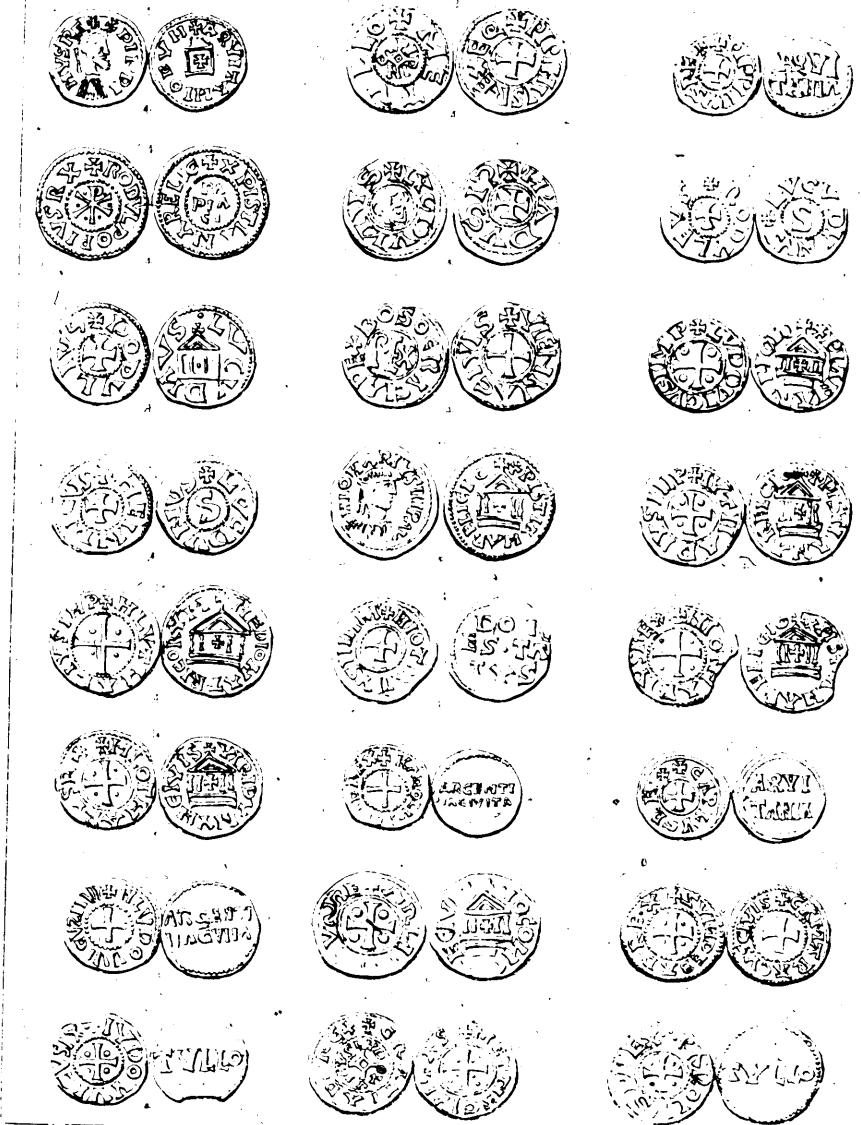
• *Scribendum Nymphæum; est enim a Graeco νυπεῖον, non νυπεῖον. Cui vero usul destinatus fuerint ejusmodi Nymphæa constructa in atris ecclesiastarum, consule D. le Verin Disquisit. de Missa et Communione pag. 441.*

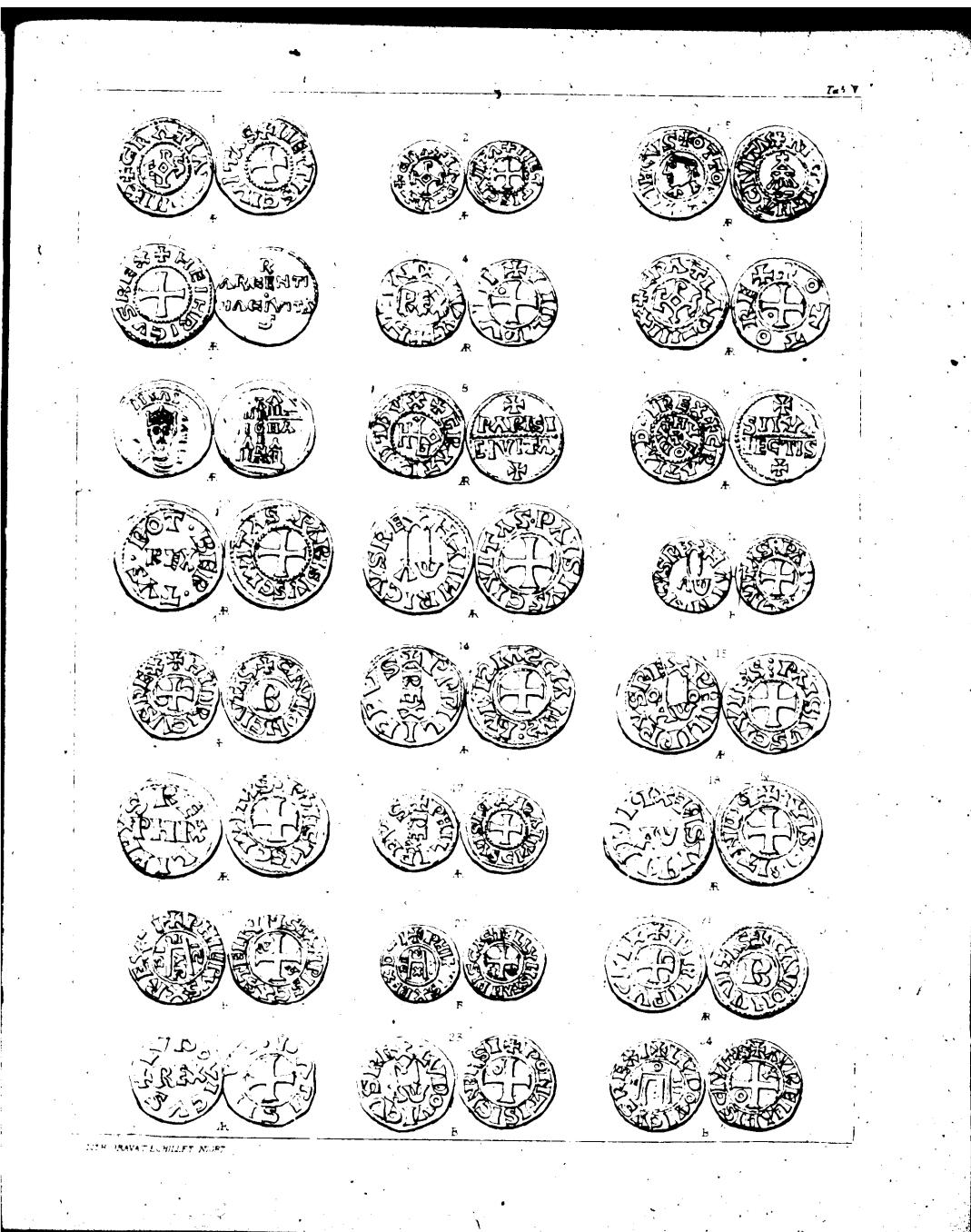

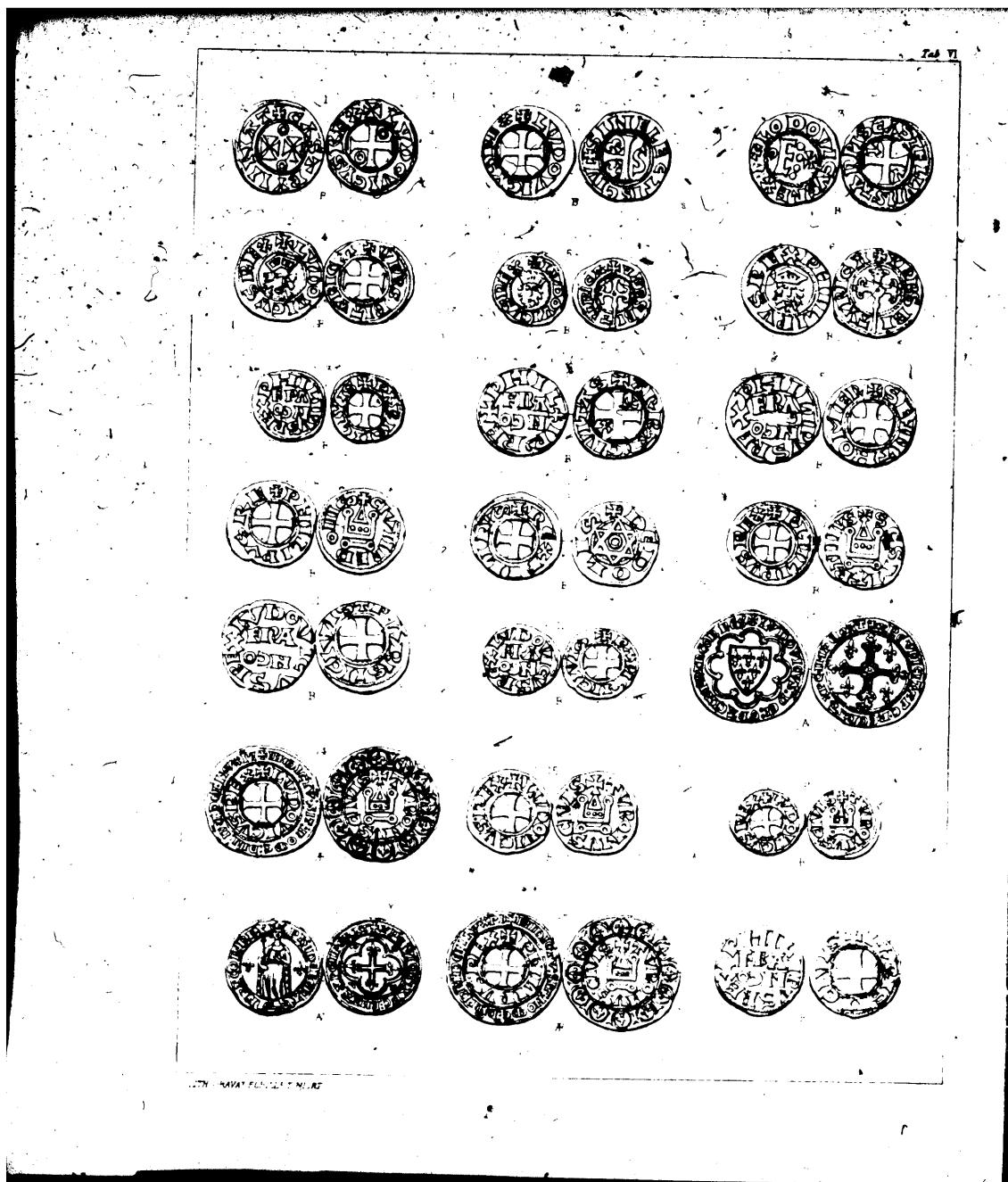

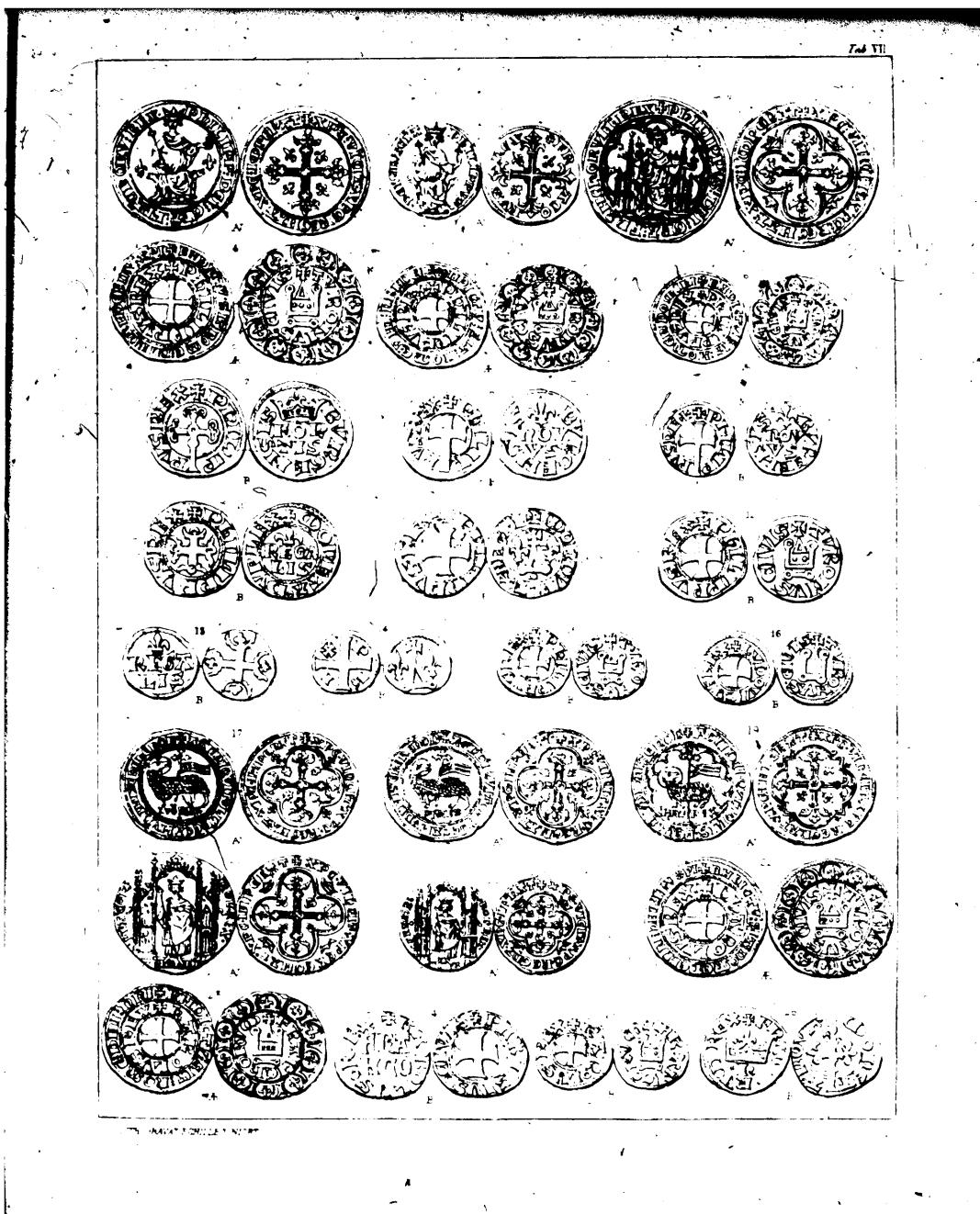

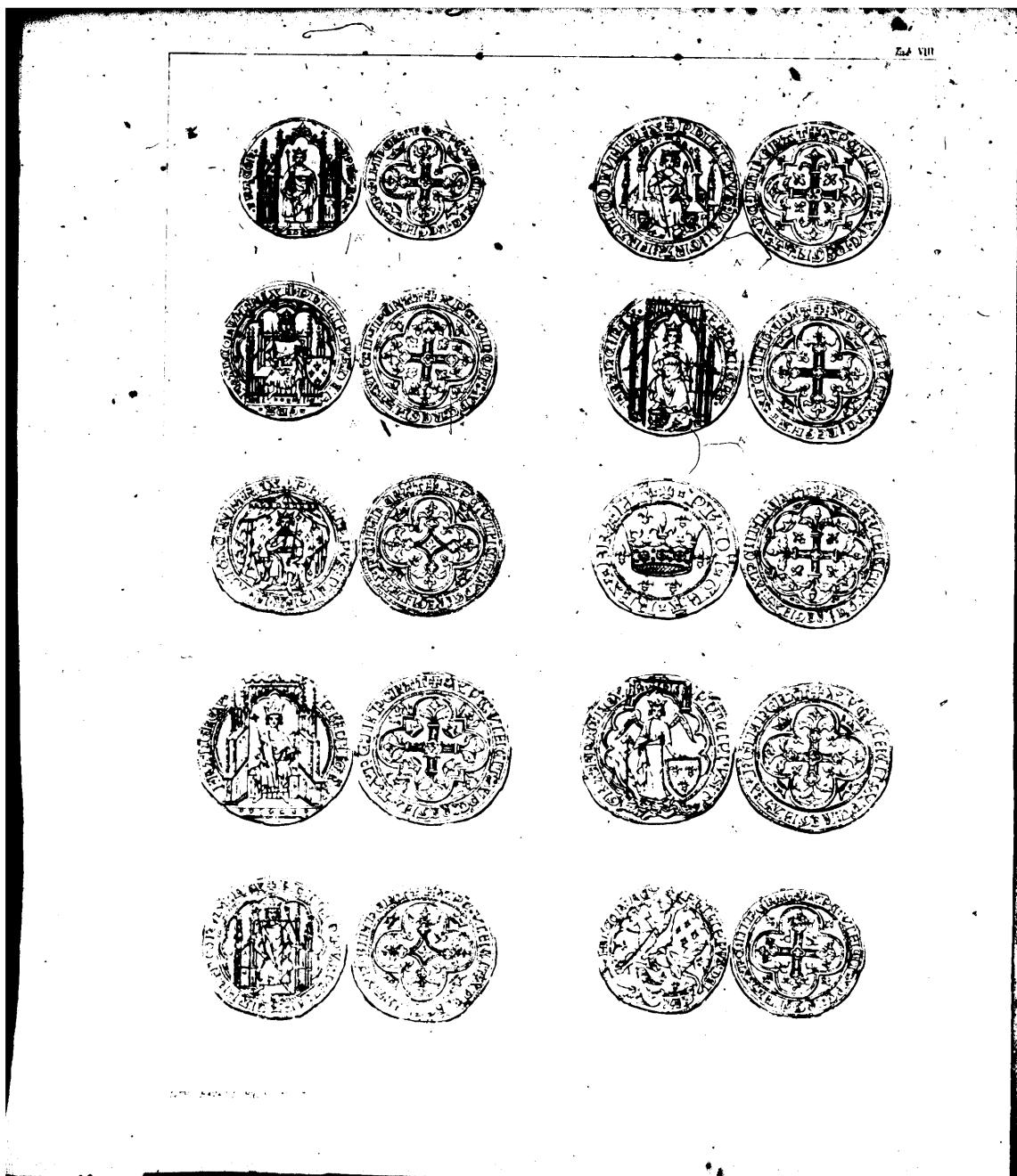

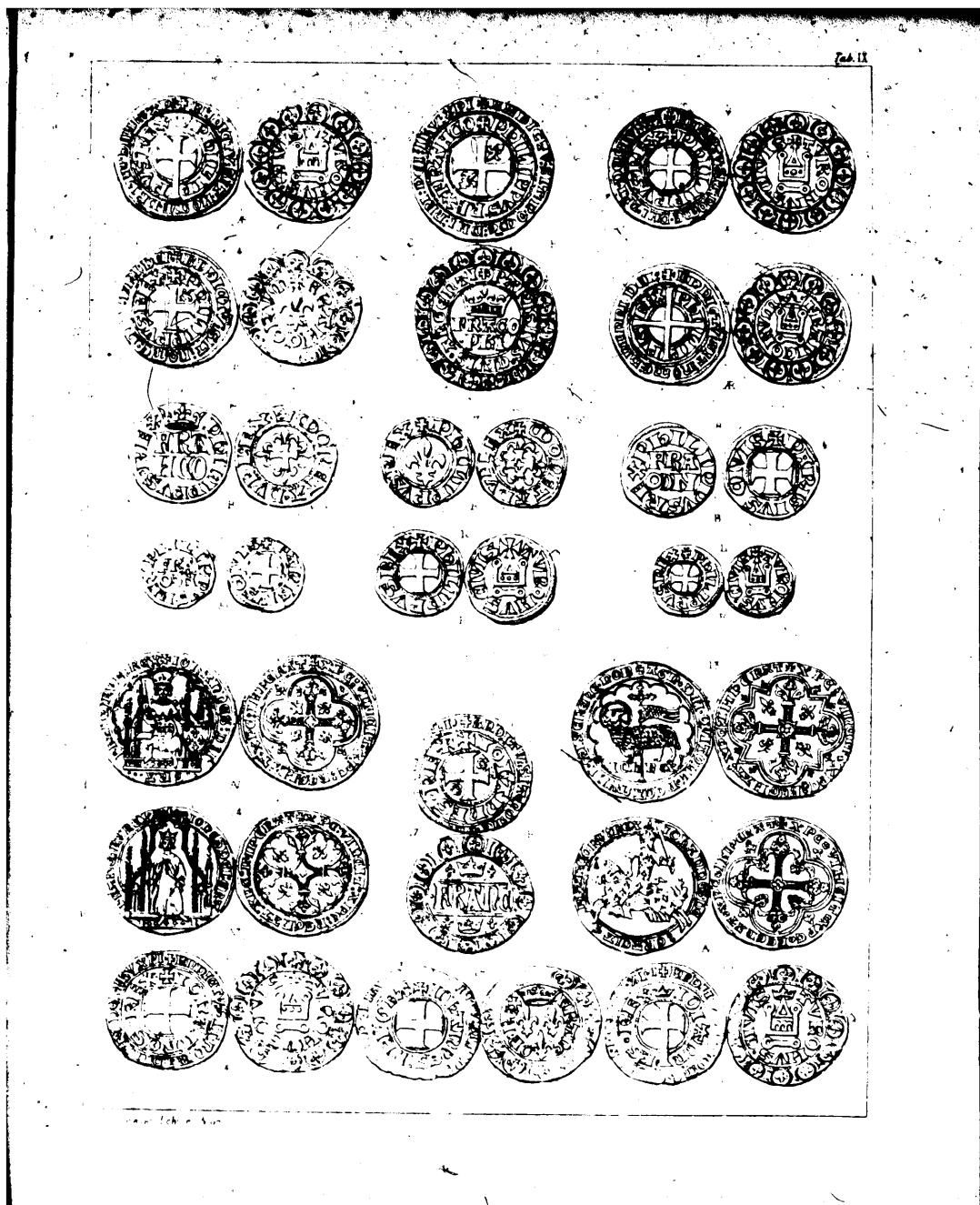

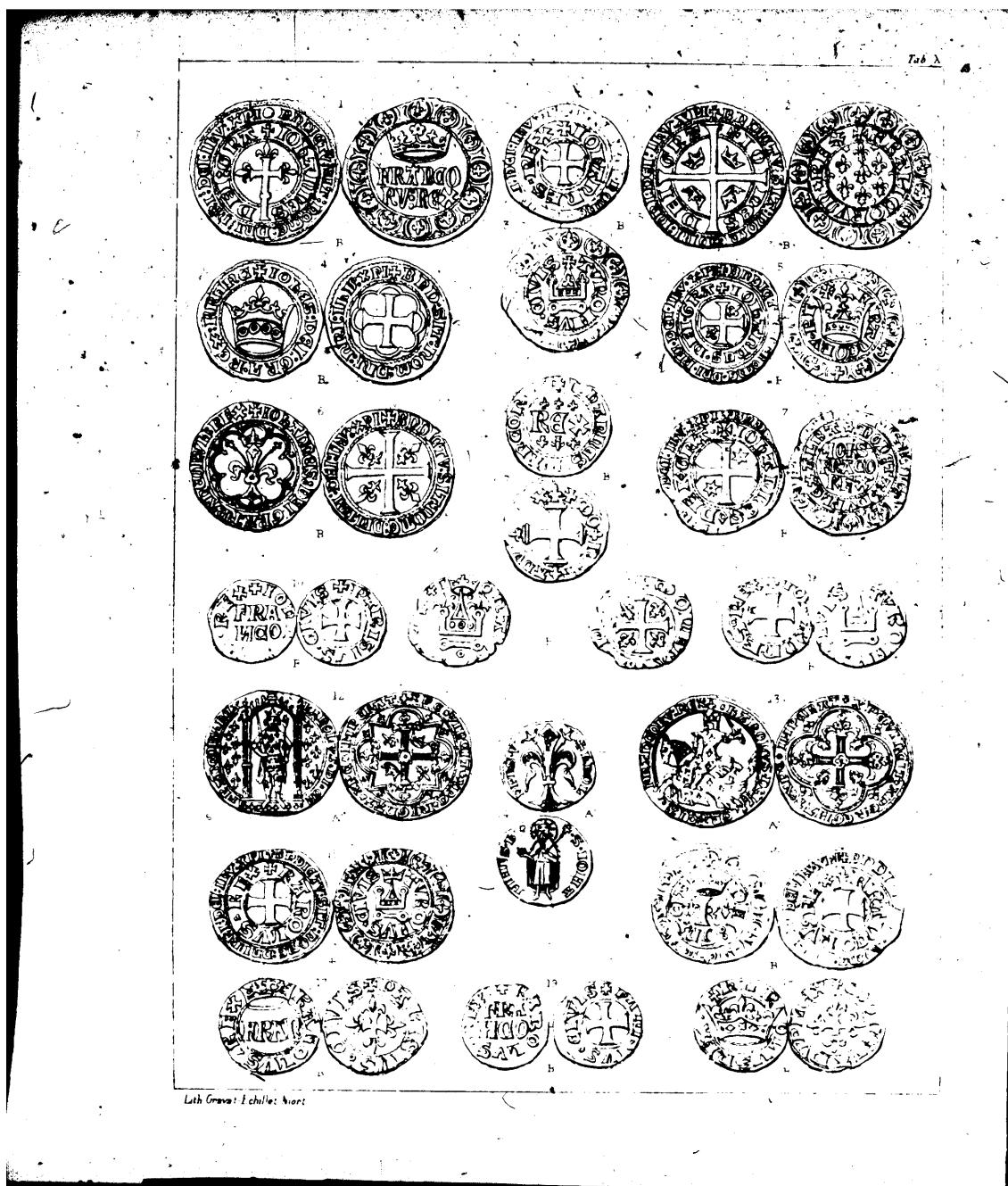
BRITISH MUSEUM

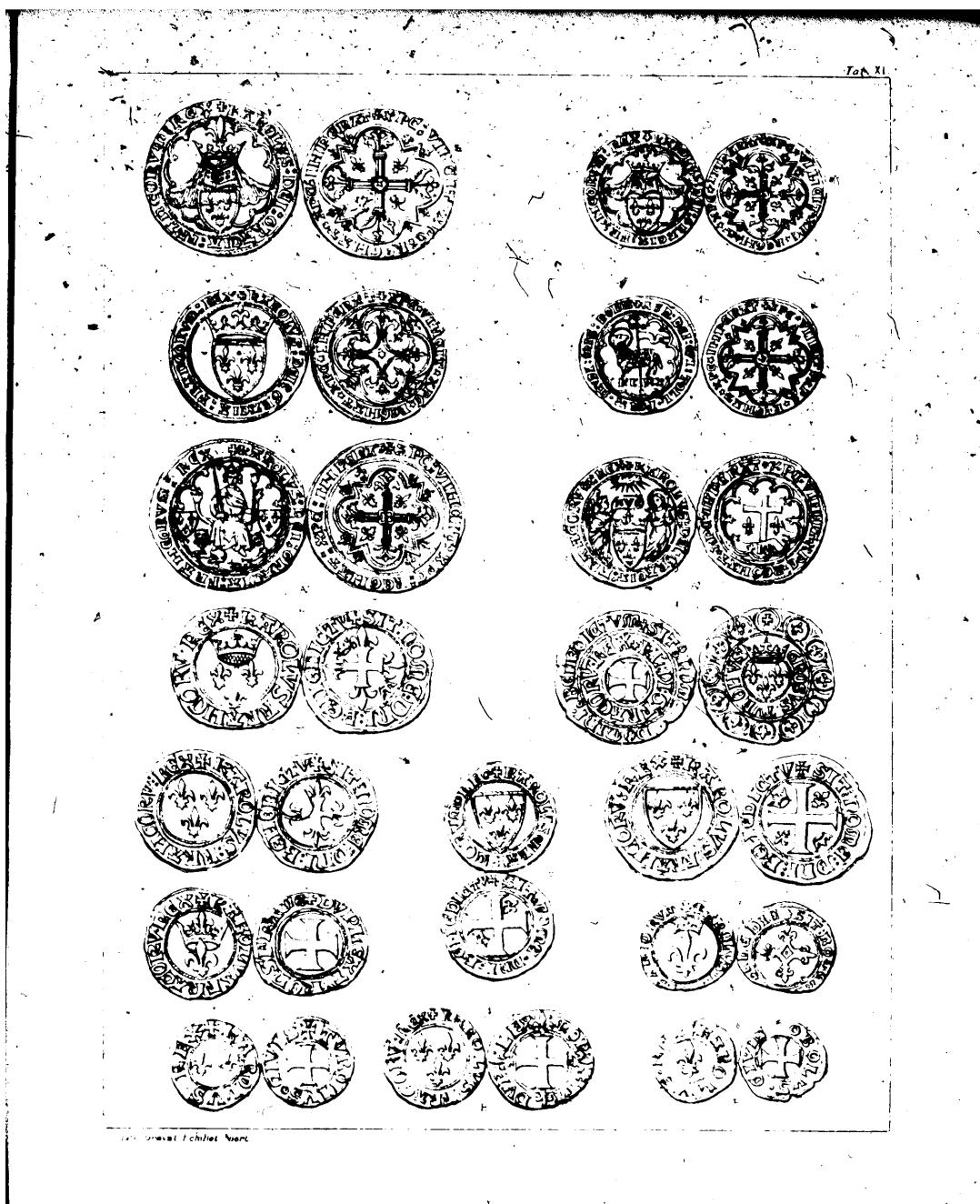

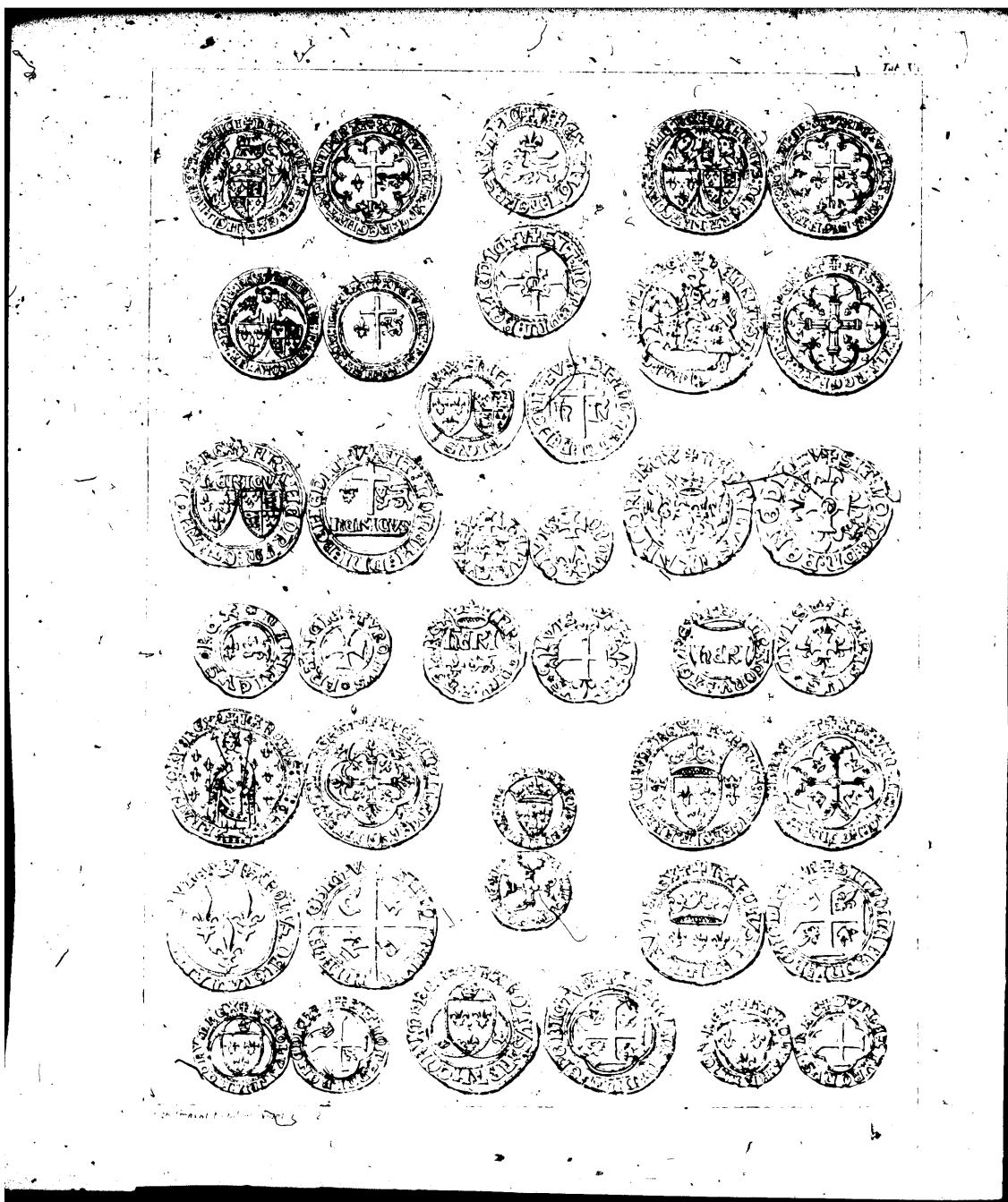

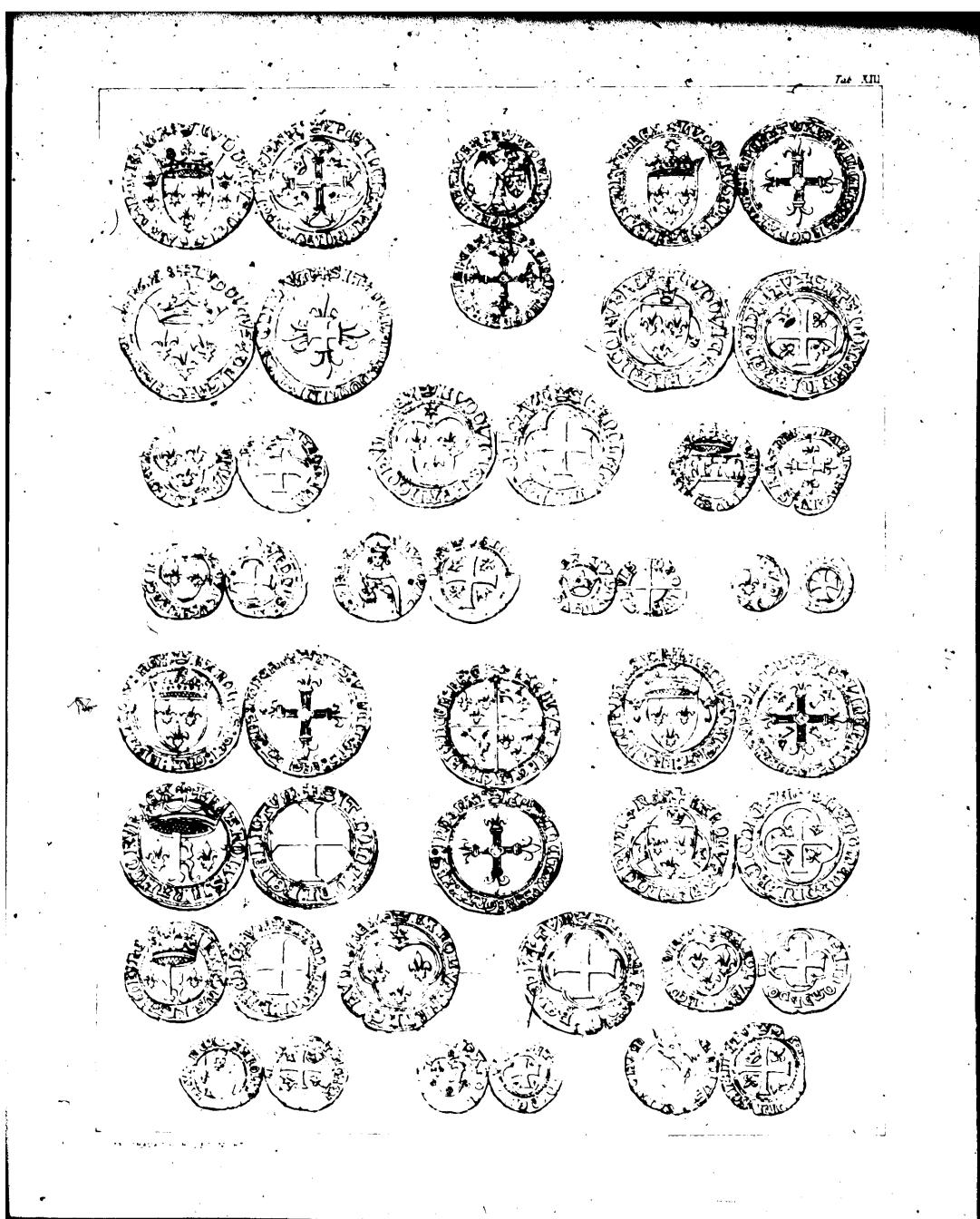

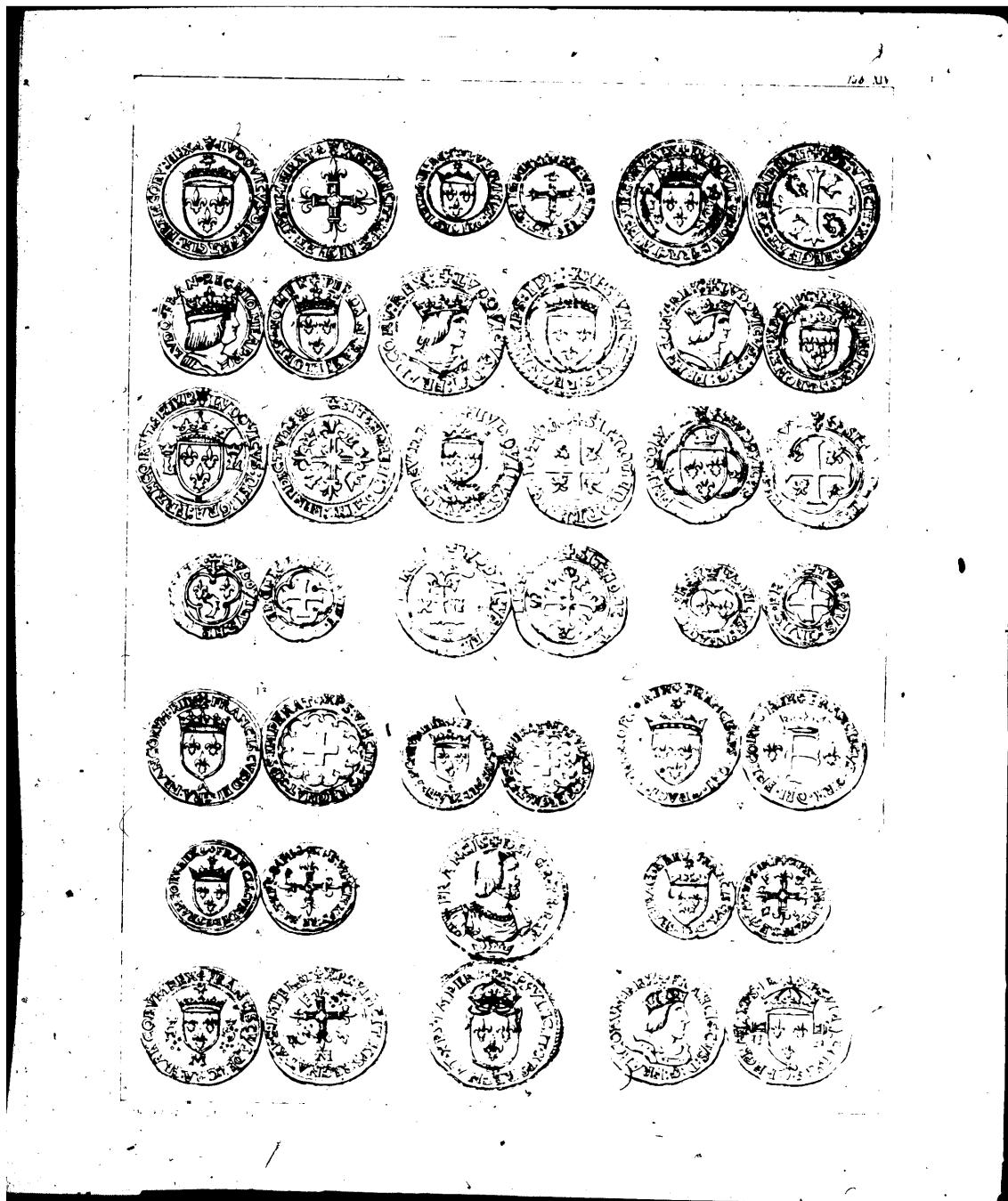

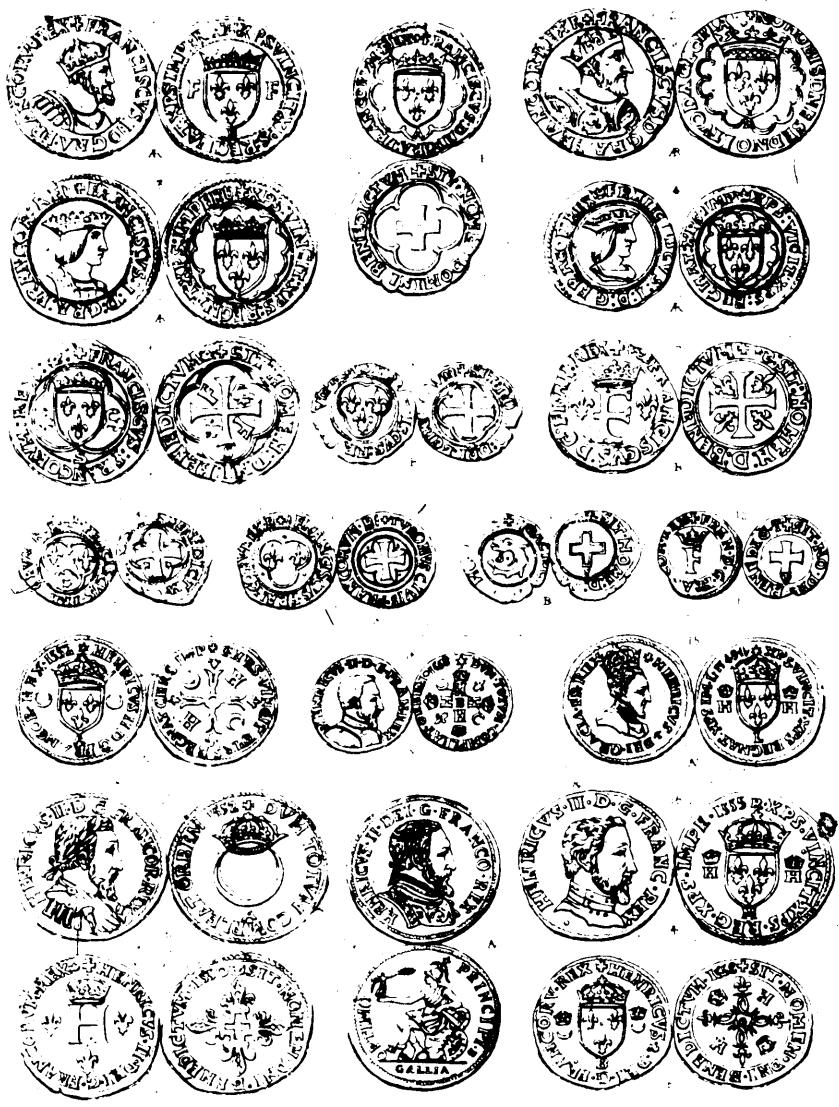
Lith Gravé à l'huile; hors

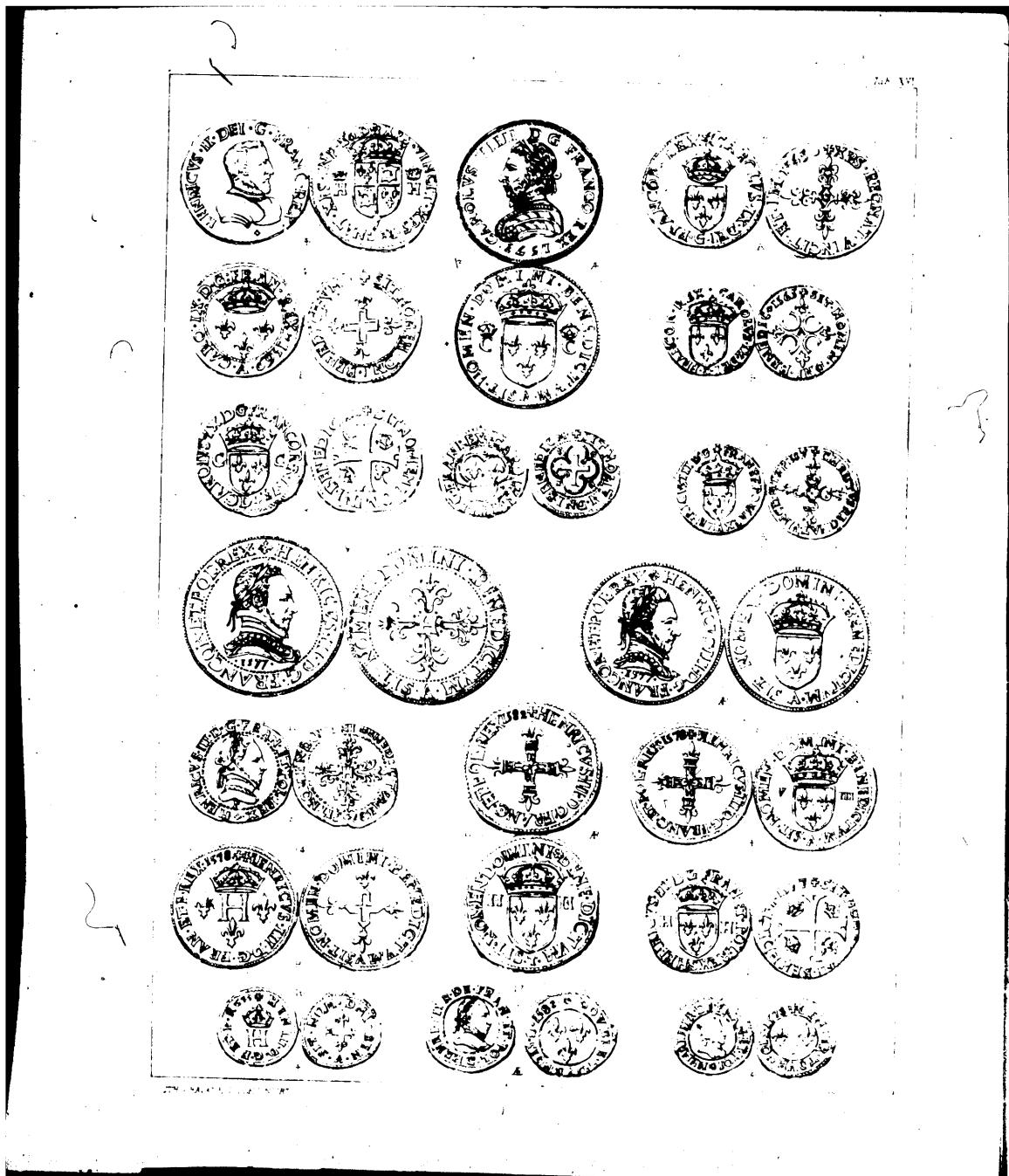

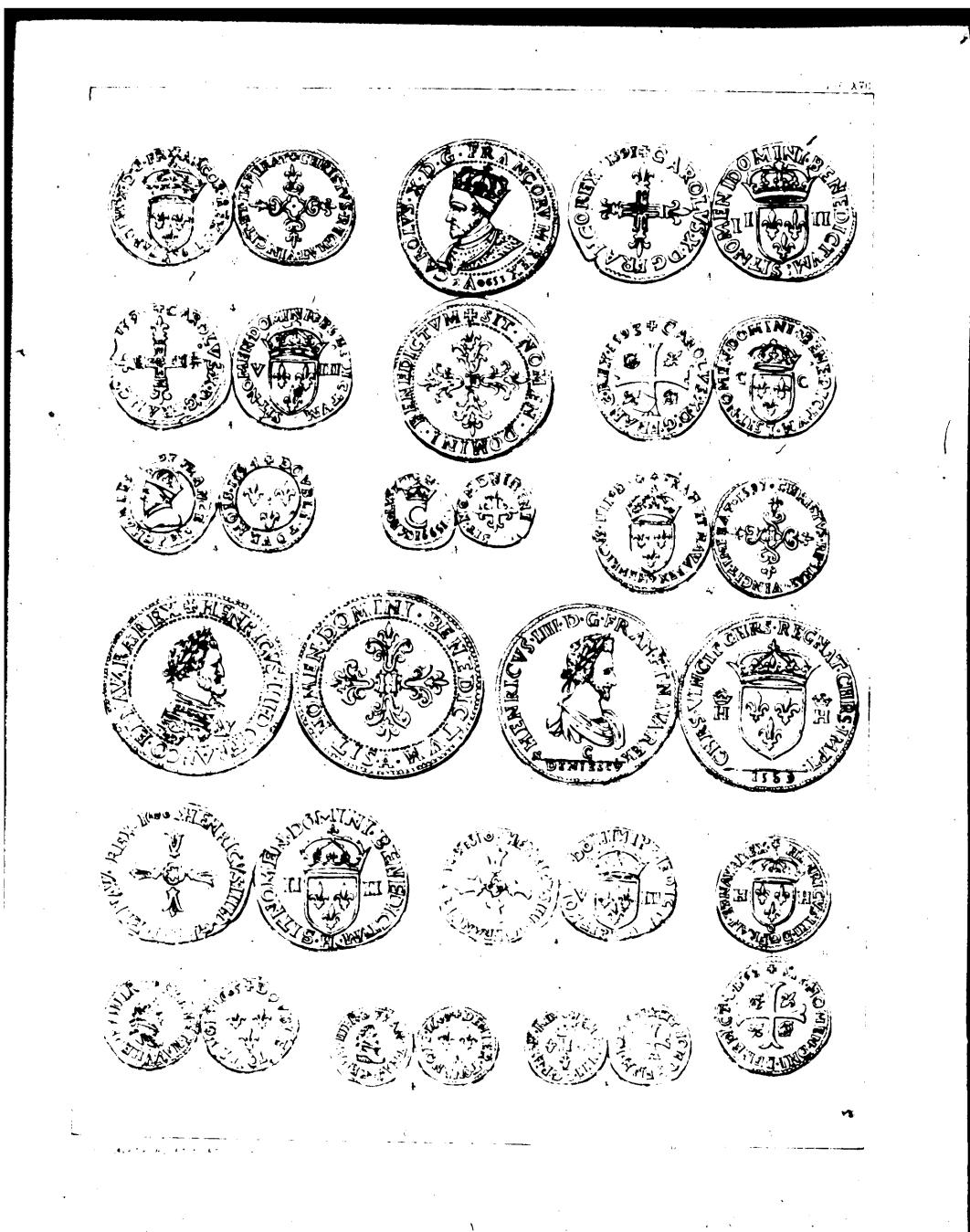

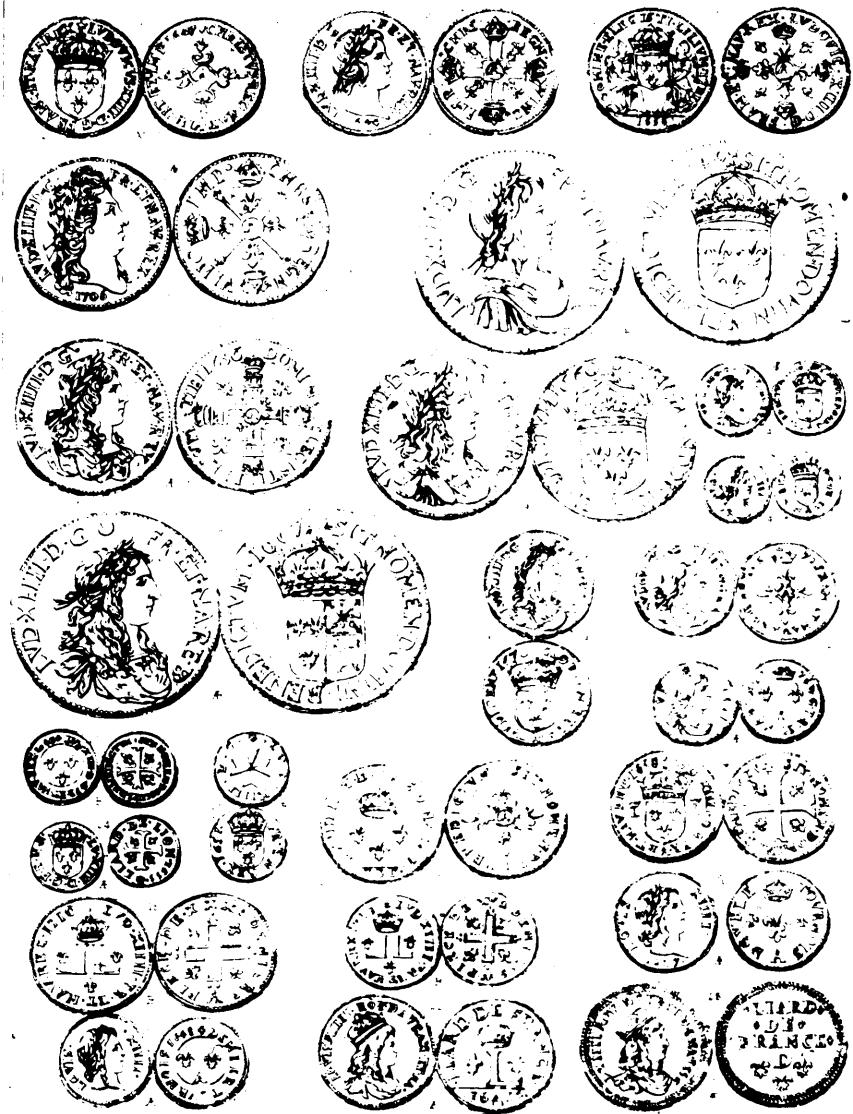

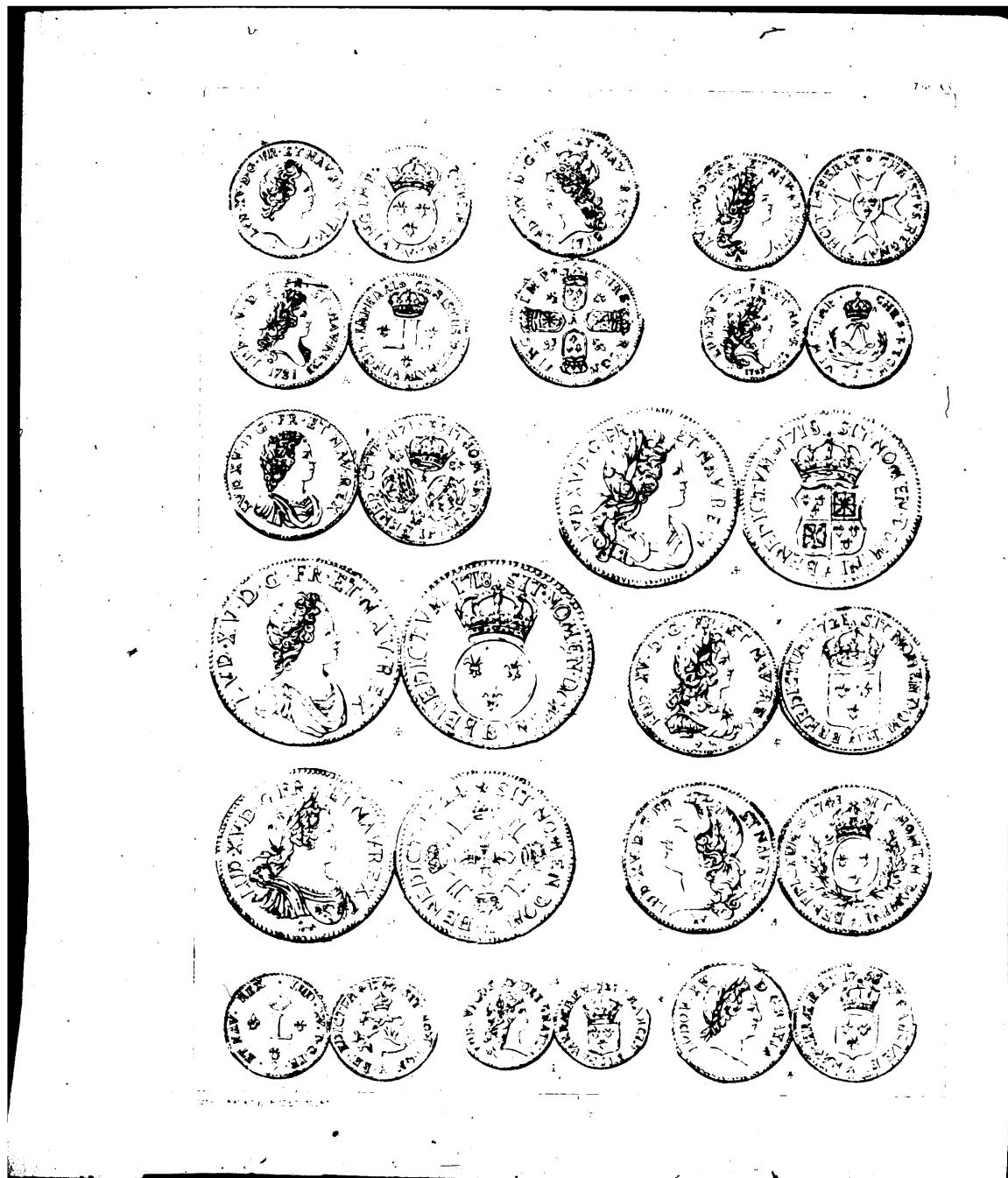

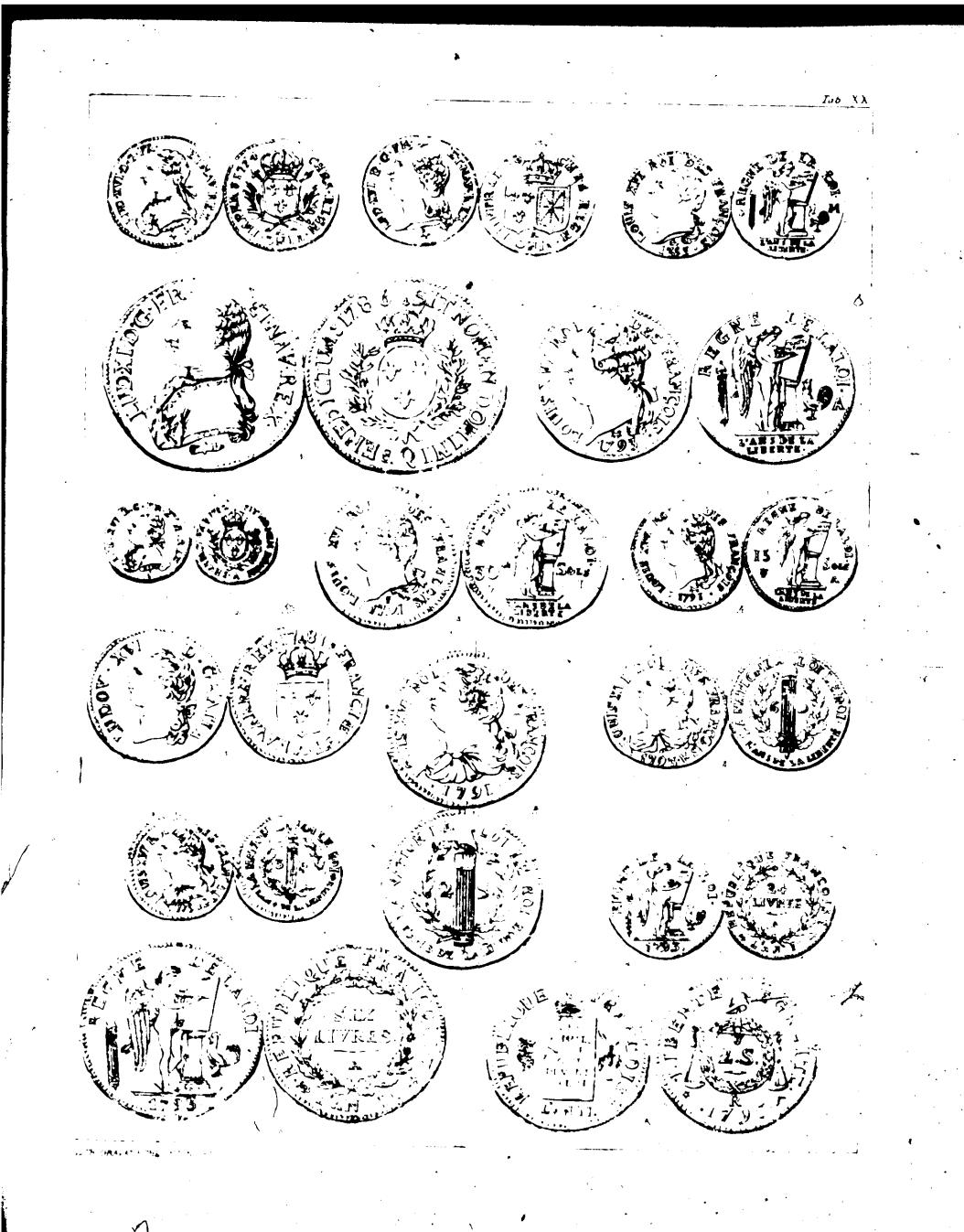

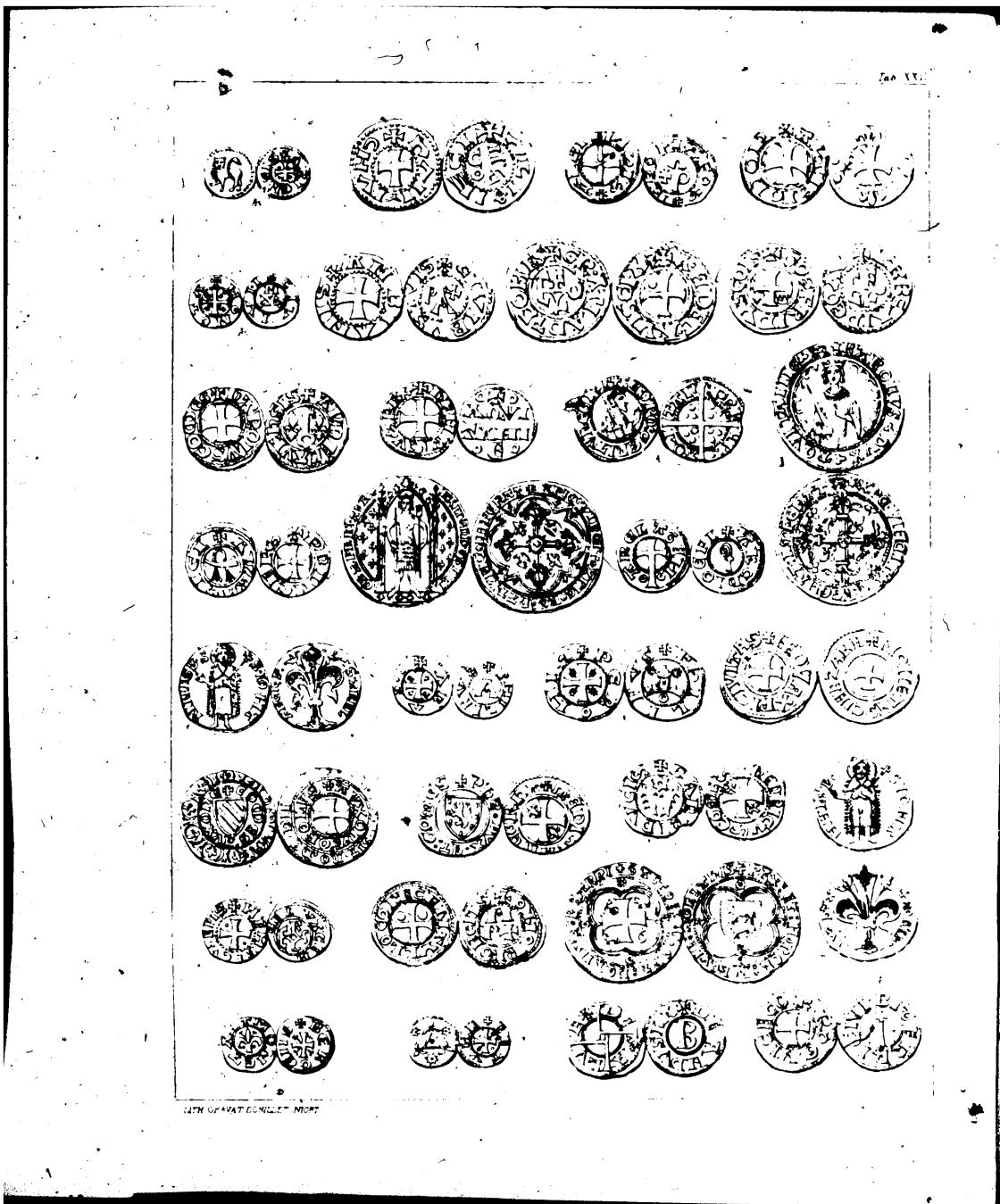

LITHOGRAPHE PAR M. LEVY

Tab. XXIII.

